JOVENTUT

JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART ✧ CIENCIA ✧ LITERATURA

ANY 1902

PLASSA DEL TEATRE, 6, ENTRESSOL

BARCELONA

JOVENTUT
FORTITUDO

INDEX

NOGUERAS Y OLLER (RAFEL)

NOVELLAS DE MOLINS (JAUME)

OLIVA (VÍCTOR)

OLIVER (FRANCESCH)

OLLER (NARCÍS)

OMAR Y BARRERA (CLAUDI)

PALAU GONZÁLEZ DE QUIJANO (PERE)

PALMA (FELIP)

PALOL (MIQUEL DE)

PAZ Y MARCALLÓ (ENRICH)

PENA (JOAQUÍM)

PI Y SUÑER (FRANCISCO)

PIN Y SOLER (J.)

PRAT JABAL-LÍ (PERE)

PRIM (AMALI)

PUIG PUJADAS (J.)

PUJOL Y BRULL (JOSEPH)

PUJULÁ Y VALLÉS (F.)

RAFEL Y SURELL (ENRICH)

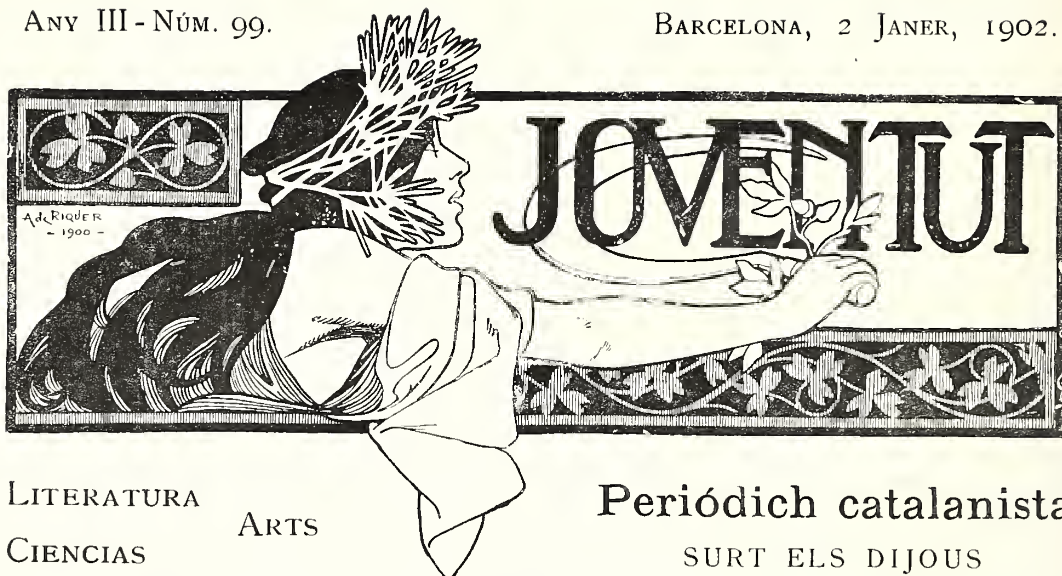
RAHOLA (FREDERICH)

REDACCIÓ

RIERA Y RIQUÉ (P.)

JOVENTUT
CA
D'AN

ANY III - NÚM. 99. BARCELONA, 2 JANER, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

PREU D'AQUEST NÚMERO:
50 céntims de pesseta.

SUMARI:

SURSUM CORDA

En els moments de lluyta la disciplina y la cohessió s'imposan. Catalunya se troba enfront del Estat espanyol reclamant que se li retorni lo que de dret li pertoca, lo que en el transcurs dels segles li fou arrebassat per l'engany y per la forsa. Els oligarcas d'allá d'enllá segueixen impenitents el camí fressat per sos antecessors desde'l temps de Carles de Gant ensá, y uns y altres, tot defensant la *inconsútil*, l'han anat deixant esparracada y malmesa entre'ls esbarzers de la vella Europa, els boscos verges d'América y'ls aygua-molls de las illas Filipinas. Y no cal pensar qu'ara, després de tants anys de disbauixa, esmenin de cop y volta sos vicis que arrelan en el fons de son cor y en lo més pregón de son cervell y que forman part integrant de la seva personalitat social y política.

Ells segueixen son camí; y podrán disputarse y barallarse cent voltas cada día, podrán dirigirse insults que sagnan, injurias que fiblan com cinglantadas, peró tractantse de combatre á

Catalunya s'uneixen com un sol home; devant de las justas aspiracions de la nostra terra, desapareixen com per art de bruixería sas diferencias de partit, s'ofegan sas rancunias personals, s'atuheixen sos odis de bandería, y tots la combaten ab el mateix rencor, seguint idéntich procés que suara seguiren ab Cuba y Filipinas. Devant de la causa de Catalunya, lo que deuría ésser Temple de lleys que satisfessin naturals reivindicacions se converteix en farga pera forjar cadenas, atiant la fornal el manxayre d'Antequera y batent el ferro ruhent ab el mall de sa oratoria republicans unitaris y monárquichs de tota mena.

Lo qu'ells fan pera mantenirnos oprimits, devém ferho'ls catalans pera deslliurarnos. Ells están units per llassos d'odi á nostra terra: unimnos nosaltres ab el llas ferm d'amor á Catalunya prescindint de petitesas y miserias. Cal tindre present que las divisions del nostre poble sempre han sigut el gran auxiliar dels nostres enemichs: convé que aquest defecte desaparegui de soca arrel fent tots el sacrifici de nostre amor propi ó, millor dit, de nostre orgull, perque seguint sense disciplina, sens unió, sense que'ns aixoplugui una sola bandera,'ns convertím inconcienment en butxins de Catalunya.

Per ella, per Catalunya, els catalanistas de la *Unió Catalanista* han de seguir tenint presents en el cor y en la pensa'ls acorts de las nostras Assambleas, única consueta que devém consultar mentres no sían modificats per tot el Catalanisme. Devém corretjirnos d'aquest individualisme exagerat que'ns porta á que'ls d'esperit inquiet fassin campanyas que boy sempre obeheixen al *jo* satánich, assolint solsament que las energías s'esmersin debadas y, lo qu'es pitjor, perjudicant á la causa de tots per'afalagar la propia vanitat. També la prempsa adherida ha de procurar que tots sos actes convergeixin al mateix fí, evitant la discusió de personas y limitantse á discutir ideas, donant forsa als arguments y suavitat á las paraulas. Y sobre tot es precís que'ls nostres periódichs pugan ésser llegits per tothóm, que las llibertats de llenguatje podrán ésser, si's vol, molt modernistas, peró son eternament repugnants. Es convenient, es necessari qu'en la propaganda escrita, y també en la propaganda oral, se demostri que'l Catalanisme es eminentment tolerant, peró, al demostrarho, s'ha de fer sense prejudicis, ab la serenitat que dona la rahó, evitant lo convertirse en sectari del criteri oposat al que's pretén combatre: no cayguém en el defecte d'ésser intolerants tot predicant la tolerancia.

Per ella, per Catalunya, els catalanistas que foren de la *Unió* deuhen retornar á la casa payral, ahont serán rebuts ab els brassos oberts com germans de Patria qu'arriban d'un llarch romiatje. Que retornin al escalf de la llar, y oblidém lo passat els uns y'ls altres; tinguém present que'ls homes som falibles, deixém la superbia que ubriaga per la humilitat que dignifica, y sían altra volta'l credo de tots las veneradas Bases de Manresa, que'en tota sa integritat ha defensat, defensa y seguirá defensant la *Unió Catalanista*. Any nou, vida nova, y recordemnos que tením als turchs á las portas de Bizanci.

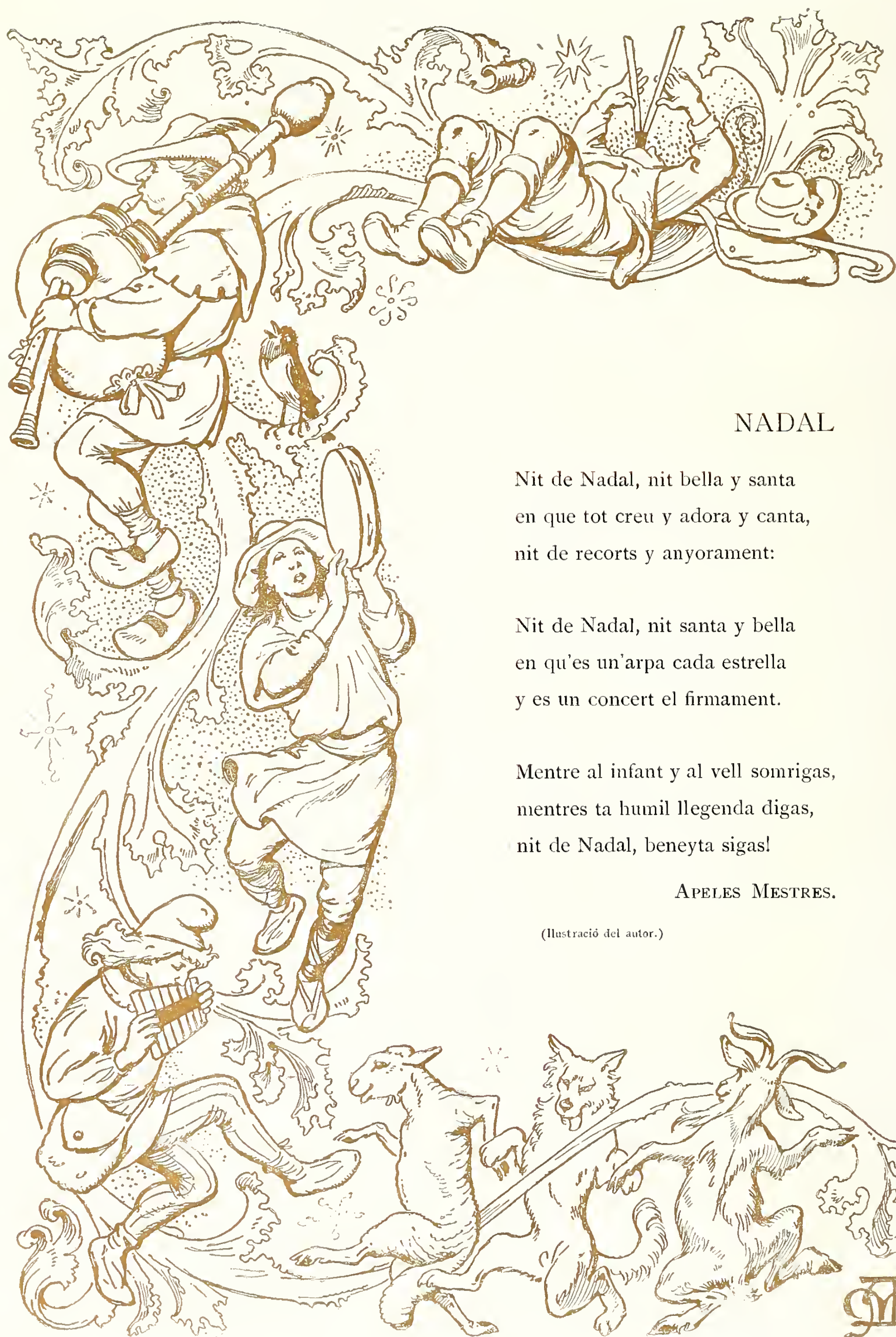
Per ella, per Catalunya, els catalans que's despertaren ab las canonadas d'en Sampson y en Dewey y'ls que s'han deixondit ab els cops de mall que'ls polítichs donavan al Catalanisme posat sobre la enclusa del Congrés del Estat espanyol, s'han de convence que la nostra causa s'ha fet llegint els fulls del llibre de la Historia y no mirant els fulls del llibre de caixa: han de tindre en compte que'l Catalanisme es un moviment que no obeheix á rahons de conveniencia, sinó á rahons de dret y de dignitat, qu'existiría malgrat l'Estat espanyol fos el més fort y'l més rich y'l més sabi que sostingués la crosta de la terra. Y quan d'axó n'estiguin convensuts, qu'entrin també á engroixir las renglas de la *Unió Catalanista*, qu'allí hi cab tothóm mentres senti bategar son cor al sant amor de la Terra Catalana.

Y una volta estiguém tots aplegats al redós de la bandera de la Patria, ay del que pretengui oposarse á que Catalunya torni á ocupar son setial de sobirana!

JOSEPH M.ª ROCA.

(Actual President de la UNIÓ CATALANISTA.)

NADAL

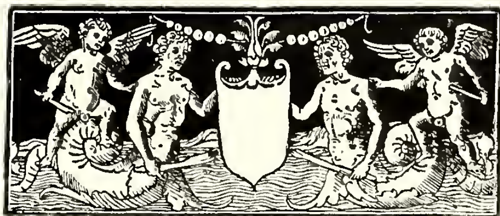
Nit de Nadal, nit bella y santa
en que tot creu y adora y canta,
nit de recorts y anyorament:

Nit de Nadal, nit santa y bella
en qu'es un'arpa cada estrella
y es un concert el firmament.

Mentre al infant y al vell somrigas,
mentres ta humil llegenda digas,
nit de Nadal, beneyta sigas!

APELES MESTRES.

(Ilustració del autor.)

OBSERVACIONS SOBRE'LS ORIGENS DEL NOSTRE RENAIXEMENT LITERARI

la meva manera d'entendre no existeix un verdader renaixement sens una nova orientació y finalitat, clarament definidas, envers realitats passadas ó encara vivents, ja injustamente oblidadas, ja inconscientment conegudas. Aquest es lo principi de bona crítica que's deu tenir en compte pera judicar la significació exacta dels Epigons del actual periode literari. Fa llástima veure á homes seriosos cercar com ab un tirabuquet á qualsevol escriptor dels principis de la centuria finada que haje fet en catalá alguna poesía de mitjana valua, y presentarlo tot seguit, ab ayre de descubridors, com un nou precursor de la Renaixensa.

En llengua catalana ó en cadascuna de las sevas varietats dialectals, may ha deixat d'escriures més ó menys. Y en los mateixos días que's desvetllava la nostra literatura, y fins diré, en época més avansada del seu creixement, en plens Jochs Florals, paralelament á la nova avinguda literaria que saltironejava cada dia més frescal y abundosa, seguía son curs estroncat, sense confondres may ab ella, una altra corrent d'ayguas més llotosas y de color tot diferent. Es un gran erro suposar que quan se publicava l'oda famosa del Aribau ó lo més modest *Gayter*, no s'escrivía res en catalá. La literatura catalana del primer ters del segle XIX, si se la examina sols exteriorment, es una literatura complerta. No li mancan ni poetas, ni prosistas, ni dramátichs, ni escriptors didáctichs y religiosos, ni autors de gramáticas y diccionaris. Mes tot aquest aparell era una momia, un ressó débil d'una veu potenta, lo darrer batech de la tradició literaria del segle XVIII, ja malaltissa y ferida de mort; un cos empobrit de sanch propia, y que sols se nodría de sanch forastera que accelerava sa descomposició. En una paraula, era una literatura que no tenía conciencia d'ella mateixa. De la colla dels poetas vallfogonins de las primeras décadas d'aquella centuria, dels Juncosa, Blanch y Cibat, Goday, Torrents, Muns y Seriñá y tants d'altres; dels versos polítichs y satírichs de l'Abdon Terradas y de son antecessor Robreño, no podía venir la restauració de la poesía; dels saynets bilingües d'aquest coplejador, la del teatre catalá; ni la de la prosa, de l'atapahida tirallonga d'escriptors religiosos, que com en Rey, Ballot, Cilla, Ponti, l'infatigable Mossen Roquer ó'l no menys popular Pare Claret, ompliren los vilatjes catalans d'obras de devoció adotzenadas, sense pretensions literarias y ab un intent purament catequístich. Abans del Renaixement, llevat de molt comptadas excepcions (1), bé's pot assegurar que las obras qu'en catalá s'escrivían, no son produccions verament literarias, sinó documents que proban l'us constant de la nostra llengua y sa aplicació á diversas materias.

La llevor del actual moviment prenía en un camp completament oposat; en lo qui en apariencia menys devía d'afavorir son creixement. La renovació devía venir principalment dels escriptors que pera fer literatura renegavan de llur propia llengua, y que pareixía que anavan á realisar l'obra d'assimilació á las lletras castellanas que quatre segles de vehinatje no conseguiren. En aquest temps Valencia havía aportat al rich cabal de la producció forastera un gros contingent d'escriptors de tota mena; Catalunya, menys dúctil y més esquerpa, y com si se sentís avergonyida de cambiar de trajo, preferí'l mutisme y la esterilitat.

Mes això va cambiar desde las darrerías del segle XVIII, y sobre tot en la primera meytat del següent. Per primera vegada llavors, com en lo temps de Boscá, Catalunya's disposava á fer lo paper d'adoctrinadora y fins de mitjansera de novas influencias extranjeras, vingudas d'Anglaterra y Alemanya. Capmany y Puigblanch donavan lliçons de llengua castellana als mateixos mestres, y no estava gayre lluny lo día en que un Aribau, un Cabanyes, un Piferrer y un Arolas se farían escoltar per llurs cants en las voras del Pisuerga y del Manzanares. Eran los primers representants de la lírica castellana en Catalunya, qu'en l'espay de quatre segles sols havía produhit la figura esporádica de Boscá, més gran per sa influencia que per sos mérits intrínsechs.

Mes com deya suara, del fons mateix d'aquesta corrent castellanista, nasqué un impuls maravellós y renovador que devía anorrear aquella assimilació tot just comensada, y relligar altra vegada la cadena de la tradició indígena. Aquest impuls fou lo romanticisme, lo qual, al restablir la comunicació entre l'home y la terra que'l

---

(1) Una d'ellas es *Lo Nou Testament de nostre senyor Jesu Christ*, traduhit de la Vulgata Llatina en llengua catalana... Londres 1832. L'Aguiló en sa *Bibliografía d'obras catalanas*, encara en bona part inédita, la calificava en 1860 de lo «llibre en prosa de més empenta de quants s'han publicat modernament en la nostra llengua» p. 37 y 11.

nodría, encara que no fos més qu'en quant á la realitat passada, y sols ab la vaga anyoransa de trasladar aquesta identificació á la realitat present, preparava'l terreny als moderns desvetllaments literaris dels pobles. Se comensá estimant la historia, la poesía y la llengua antigas ab un pur *dilettantisme* arcaich, per efecte d'un concepte falsament idealista del art, que no deixava veure las cosas presents ab sa bellesa natural, y s'acabá per estimar la realitat mateixa contemporania ab totas sas nuesas y sos defectes. Lo divorci entre l'ánima del artista y la vida que'l rodeja, fill més que tot del convencionalisme pseudo-clássich, lo trencá definitivament lo naturalisme, qu'en part es afirmació del romanticisme y en part sa negació.

No es aquest lo lloch més apropósit per fer un estudi de la revolució romántica. Bastará aquí que diga que'ls tres principals centres d'aquell moviment foren Barcelona, Madrid y Valencia. Per lo primer entrá abans que pels altres la influencia de las literaturas anglesa y alemanya; lo segón fou més intens de vida y exercí major predomini sobre las demés regions del país; lo tercer més productíu y fecond en la part editorial, si bé s'ha de tenir present que no deixarían de revifarlo 'ls catalans ilustres que temporal ó definitivament residiren en la ciutat del Turia, com en Tió, López Soler y l'Arolas.

La renovació romántica, com es sabut, la iniciá aquí en 1823 lo *Europeo*, y d'ella prové la nova orientació de nostras lletras, que produhí més tart lo Catalanisme. Mes no era la generació que publicá aquella interessant revista, la que devía tributar un culte més fervent als nous ideals, per més que d'ella'n sortissen més tart l'autor de l'*Oda á la patria* y lo de las *Llágrimas de la viudesa*. En l'época de que parlám pesava encara al seu demunt, sobre tot en los genres poétichs, la retórica elegant y buyda, la falta de sinceritat, lo convencionalisme imposats pel fals classicisme. Aquells mateixos que admiravan per primera volta á n'en Byron y Schiller, sentían encara en la mateixa poesía 'l prestigi d'en Moratín, Cienfuegos y Fr. Lluís de León. Me referesch sobre tot á l'Aribau, l'Altés y en López Soler. Los que devían portarnos al triomf total del romanticisme, los de la generació del any 1818, confegían llavors las abecerolas. Encara abans de qu'ella donás esplet, havía d'apareixer en lo cel de la poesía, com una ratxada lluminosa, un dels genis més originals qu'ha infantat la literatura espanyola, retardant la victoria de las novas ideas y portant á ellas una llevor de bon gust y de serenitat que fruytá en alguns esperits literaris distingits. Fou aquet geni lo malaguanyat Cabanyes, l'Andreu Chenier catalá, com l'anomena avuy lo mestre més respectat de la literatura espanyola. Cabanyes, en qui alenava un impuls de poética independencia, ab quelcóm de cantellut y ferreny en lo llenguatje que s'hi deya perfectament ab sa ánima catalana, feu escola. En Roca y Cornet, lo correcte Alcover, en Milá y Fontanals, y fins los revolucionaris romántichs, com en Mata y en Ribot y Fontseré, lo respectavan é imitavan.

Cabalment la irrupció definitiva y victoriosa del romanticisme tingué lloch poch després de la publicació de *Los preludios de mi lira* (1832). Caygué en 1834 aquell regim absolutista tan funest y tan imbécil, que demanava per boca de la Universitat de Cervera que s'allunyás de nosaltres *la peligrosa novedad de discurrir*, y va ser possible qu'orejás la atmósfera intelectual de la nostra terra, aquella potenta alenada de vida, y qu'alsás lo cap la entussiasta pléyada que devía despertar lo cor de Catalunya. Los emigrats lliberals del 1823 exerciren alguna influencia en aquest fet, no tanta com en las terras castellanas, portant novas llevors de cultura de las nacions ó regions ahont havían fet més ó menys llarga estada. Tornaren á las horas, entre altres, l'Altés, en López Soler, ab qui feu la primera aparició la novela de Walter Scott, en Ribot y Fontseré y en Pere Mata. Emperó'ls corifeus del romanticisme de més empenta y autoritat, hem de cercarlos en lo camp de la joventut conservadora de l'época.

Com deya poch abans, la generació del any 18 es la que se'n entra á bandera extesa dins de la nova direcció. D'aquella colla briosa dels Tió, Sol y Padrís, Piferrer, Figuerola, Semís, Carbó, Milá, Llausás, Permanyer, Illas, Bofarull, y altres poch posteriors, com en Mañé, Llorens, Coll y Vehí y Durán y Bas, dugas figuras, se destacan sobre totas y s'enduhen la direcció y capitanía: en Piferrer, que porta á la nova escola l'enérgich sagell de la seva intuició artística, que desvetlla la llegenda histórica, la poesía popular, los ayres de la terra y l'arquitectura gótica, y en Milá y Fontanals, que's distingeix en la erudició y la crítica, á las que hi du un esperit científich, una serietat escrupulosa y una perseverancia benedictina en l'estudi, abans desconegudas en Espanya, y que després no han sovintejat pas gayre pera dissort nostra. D'ell diu en Menéndez Pelayo, que'ns ensenyá á tots lo recte camí y la severa disciplina del método.

En lo camp del romanticisme's dibuixavan netament dugas corrents: la histórica y objectiva y la subjectiva ó byroniana. De las dugas, la que prengué aquí més fortas arrels fou la primera. Aquí, com ha observat molt bé l'eminent crítich M. S. Oliver (1), bategava un problema distint del dolor individual etern; era aquest lo problema colectíu, l'absorció de la nissaga, la atrofia violenta y recenta, y encara no oblidada, d'un gran organisme polítich, y devant d'aquesta fonda pena nacional desapareixían las grans dolors subjectivas y las desesperacions satánicas d'us corrent, á lo Byron ó Espronceda.

Lo misteriós atavisme que feya que mirassem nostre passat históric ab més anyorament que'ls

---

(1) *La cuestión regional.* —Palma de Mallorca, 1899, p. 72.

pobles de raça castellana, y que s'encarná vigorosament en la figura d'en Piferrer, se manifiestá alhora ab una mancomunitat d'esperit admirable en Catalunya y Mallorca, las dugas únicas terras que conservavan encara sencera l'ánima catalana. Quan en Piferrer aná en 1841 á l'illa daurada á continuar la seva monumental obra *Recuerdos y bellezas de España*, se trobá ab qu'en Tomás Aguiló y en Quadrado, desde las columnas de la *Palma*, havían fet la mateixa tasca de restauració histórica qu'ell y'ls seus amichs, sense saberho uns dels altres. Catalans y mallorquins se donavan una nova abraçada de germanor, representats per aquells genials escriptors, y relligavan la mancomunitat literaria de las dugas terras, trencada per la interposició d'un cos literari estrany molt abans que la política, es á dir, desde prop de quatre segles. En 1840 l'Aguiló y en Quadrado, sugestionats per l'amor al petit reyalme mallorquí, ab una especie de insistencia que tenía molt de somniadora, duyan á cap ab los humils medis que'ls era permés, la mateixa creuhada de resurrecció del passat, qu'en un camp més esplayat y ab elements més actius y diversos, predicavan aquí en Piferrer en los dominis de la llegenda y de la poesía popular, en Carbó en la balada histórica, en Cortada en la novela del mateix genre, l'Altés, l'Illas y en Tió en quant al drama regional, y en Milá en lo terrer de la historia literaria.

Mancava emperó á n'aquesta esperonada de restauració, un element molt important: lo de la llengua y ab ell lo de la literatura. Un fals idealisme retreya de son conreu als homes de lletras més distingits d'aquell temps. Lo mateix empleo vulgar del idioma, era una circunstancia desfavorable pera uns esperits del tot absorts en la contemplació del passat. Semblávals un instrument indigne pera evocar al mágich conjur de la poesía la posessió anyoradissa de realitats desaparegudas. Los poetas comensavan á enjoyarse ab lo títol de trovadors; los rius de la terra, poetisats ja per l'idilisme bucólich d'en Fontanella, se presentavan ab novell encís; las serras desiguals de la patria, sas valls y sas vilas no sonavan, com deya en Milá (1) com vulgars denominacions topográficas tan sols bonas pera figurar en un registre de catastre ó en una llista de paradors de diligencia; may com llavors las lletras provençals aparegueren rodejadas de major prestigi. Mes la llengua no era tot alló; desfigurada y aplebeyada, no atreya ab lo religiós respecte de la rónega arcada bizantina, del elegant finestral gótich, de la torre enmarletada, de las fantásticas tradicions, dels mateixos cants populars, que sonavan com á un deliciós ressó d'épocas idílicas que s'alsava entre las ruinas del present. Aquella llengua menestral no s'avenía ab la elegant parla dels trovadors, feta aposta pera llabis cortisans, pera gentils damas y cavallers y pera ressonar sota las graciosas voltas dels castells feudals; en tot cas, pera ressucitarla calía abans ennoblirla, presentarla ab arreus arcaichs y ab las galas dels trovadors, espurgarla de las grolleras expressions de vilatjans y camperols. De tal manera s'alça de la tomba del oblit en lo cant solemnial del Aribau y en las estrofas románticas d'en Rubió y Ors. Ab tal trajo degué presentarse vestida, pera que al menys no fos mirada ab indiferencia per aquella generació idealista.

A. Rubió y Lluch.

---

(1) Discurs presidencial de 1883.

LA FADA

Un día á entrada de fosch
jo la vaig veure.
Era pe'l camí del bosch.

Recolzada á un roure altíu
ella s'estava,
escampant suau somríu.

Frech á frech li vaig passar
ab pô y frisansa,
y ella ab calma'm va mirar.

Jo vaig fer el meu camí,
y al ser lluny d'ella,
l'anyoransa'n vaig sentí!

Molts cops he tornat desprès
al bosch á véurela,
y ja no l'he vist may més!

Joseph Martí y Folguera.

(Ilustració de *A. Sole.*)

EL PARALELO: EFECTE DE NIT, per *J. Primo.*

EL CAPITÁ GEORGE RED

Posá'l peu en terra al moll de las Dressanas ab la mateixa impassibilitat que acceptá'l cárrech de primer que li havía conferit la casa «Furth Smith and Co», y que partí ab son nou vapor del moll de Plymouth ab rumbo á Dinamarca. Y, no obstant, pochs moments avans li havían entregat en el camarot els plechs de correspondencia que la casa y sa muller li havían adressat á Barcelona. Y'l seu fill, el petit William, al qui havía deixat al llit ab una bronquitis capilar aguda y desdonat dels metjes, havía mort.

Sir George Red, capitá del «Sund Steamer», posá'l peu en terra y s'orientá. Necessitava caminar forsa, donar als músculs la expansió qu'en va havía tractat de dalshi quan febrosench anava y venía pel pont com una fera engabiada; necessitava veure gent, forsa gent, una munió que l'ubriagués ab las oscilacions de sa massa, que ab sa cridoria li enterbolís las ideas claras del seu dolor; necessitava capbussar en lo que'ls homes de terra han convingut en dirne distraccions; necessitava llum, moviment, soroll, morfina de la existencia, quelcóm que'l negués á n'ell rápidament y li fes oblidar la tristor y soletat de la sevaánima y del seu camarot. Y com si entregués al destí la tasca de menarlo, atravessá sense vacilar la vía, y embocant l'avinguda del Marqués del Duero, lliscá pel dessota de las murallas de las Dressanas, indolentment, las mans á las butxacas, la gorreta al clatell y la vista fixa en la lluhenta puntera de sas sabatas rossas qu'avensavan ara l'una, ara l'altra á idéntichs intérvals de temps, matemáticament.

Per més que de lo qu'ell tractava era de fugirne recorrent aquell tros d'ampla acera fosch y abandonat, més que may s'intrincá en sos recorts y sas caborias. Com si se li hagués obert devant dels ulls la porta del passat, recorregué en un instant aquells dos mesos del viatje qu'en constant engunia havía realisat. Recordá las ansias al costat dels seus dos complements, el petit William y la espiritual Josephine, recordá com ja havía trobat al primer, á son regrés de New-York, ab son caparronet ros enfonsat en el coixí, els ulls ullerosos y'ls polsos abrusats per la febre; recordá las nits passadas á la capsalera comptant els minuts pera donarli puntualment la medicina, aquella medicina quin nom semblava portarlo escrit ab foch en el cervell, tant y tant vehementment l'havía llegit en la etiqueta de la ampolla, mentres el doctor repicava ab ella'l cayre de la tassa pera fer sortir els glóbuls; recordá aquells moments de relativa calma en que la febre semblava amaynar, y en que, en la cambra del costat, Hilde li posava las mans sobre'ls muscles, hi acotava'l cap y aixugava unas llágrimas silenciosas en la xarretera del seu batí. Després recordá l'arribada del empleat de la casa «Furth Smith», ab sa gorra galonejada, fentli entrega del nombrament de primer del «Sund Steamer», y de l'ordre de partir al jorn següent vers Dinamarca primer, á carregar taulons, y després á Barcelona á deixarlos, y á esperar ordres pera marxar á Crimea en busca de blat. Y com si en sa memoria hi hagués un buyt ó en sa voluntat una forsa indomtable, el seu ordre d'ideas saltá pel dessobre d'aquell despido fet á la capsalera del llit d'en William, y d'aquell petó poruch qu'havía deixat en el front de Josephine, y son pensament li sugerí la matinada al moll, ab sos grinyols de grúas incansables, ab el traqueteig de las rodas de las carretillas, y's recordá del cigarret egipci que li oferí'l representant de la casa quan li entregá'ls últims papers. Per un moment se torná á trobar á la capsalera del llit del seu fill, y sentí altra volta en la imaginació aquell xiulet rogallós y sibilant alhora que feya l'ayre al entrar en els pulmons del malaltet, xiulet que á n'ell li havía arribat á semblar més fort que'l de cap sirena de va-

por, y com si en la nit ombrívola de la mort un barco misteriós se queixés allá al lluny en l'horitzó de la existencia del seu vástag. Després, d'un altre salt, recordá la travessía vers Dinamarca, y'l seu constant anar y venir pel pont en quina blanca barana de lona hi llegía en carácters verts, ribetejats de negre, la paraula *Pulsatilla*, y recordá aixís mateix que s'havía oblidat, ab el cambi de barco, de la tinta vermella ab que acostumava á subratllar l' estat del seu anim en el diari que portava de sa vida. Després acudintli las ideas atropellantse unas á las altras, recordá l'arribada á port, las cartas de sa esposa donantli compte, hora per hora, de las evolucions de la malaltía y del agravament, recordá la cárrega de taulons que vessant per las escotillas acabaren per omplir la cuberta casi fins á mitja xemaneya y arrán mateix dessota'l pont, el ritme d'una cansó entonada per un cantayre de carrer voltat de carregadors de moll, y la impresió de l'última desfeta al Transvaal, que corría de boca en boca per tot el passatje. Y'ls més petits detalls se li engrandían prenent proporcions gegantescas.

A mida qu'avensava acostantse al tros animat del Paralelo, en el fons del seu ésser semblava espessírseli més una boyra negra y pesanta que li anava ombrejant totas las ideas.

Recordava las cosas menys fixament; passant pel dessobre d'ellas ab el pensament casi bé sense fregarlas, rebutjantlas las unas darrera de las altras, trobantlas á voltas massa aclaparadoras, á voltas inconvenients, com si ell s'hagués imposat aquell passeig pera meditar sobre quelcóm qu'en va tractava de recordar, y volgués de totas passadas acomplir sa tasca. Se sentía desequilibrat, fora d'ell, del seu centre. Ell que's coneixía son carácter y naturalesa tret per tret, ell que sabía, mercés als estudis que com á passatemps havía fet sobre sa persona, que un fracás no li ocasionava sinó un senzill malestar semblant al que ocasiona á un artista la vista d'una obra de mal gust, ell que sabía molt bé que'ls seus períodes crítichs eran aquells anteriors á algún fracás futur prev st, y que'l fracás arribat ans bé l'encoratjava que'l deprimía, al sentirse subjugat y deprimit, al palpar ab l'ánima la flonjetat d'aquella boyra negra y pesanta que l'ombrejava interiorment, comprenía que quelcóm qu'havía d'arribar era lo que instintivament el preocupava.

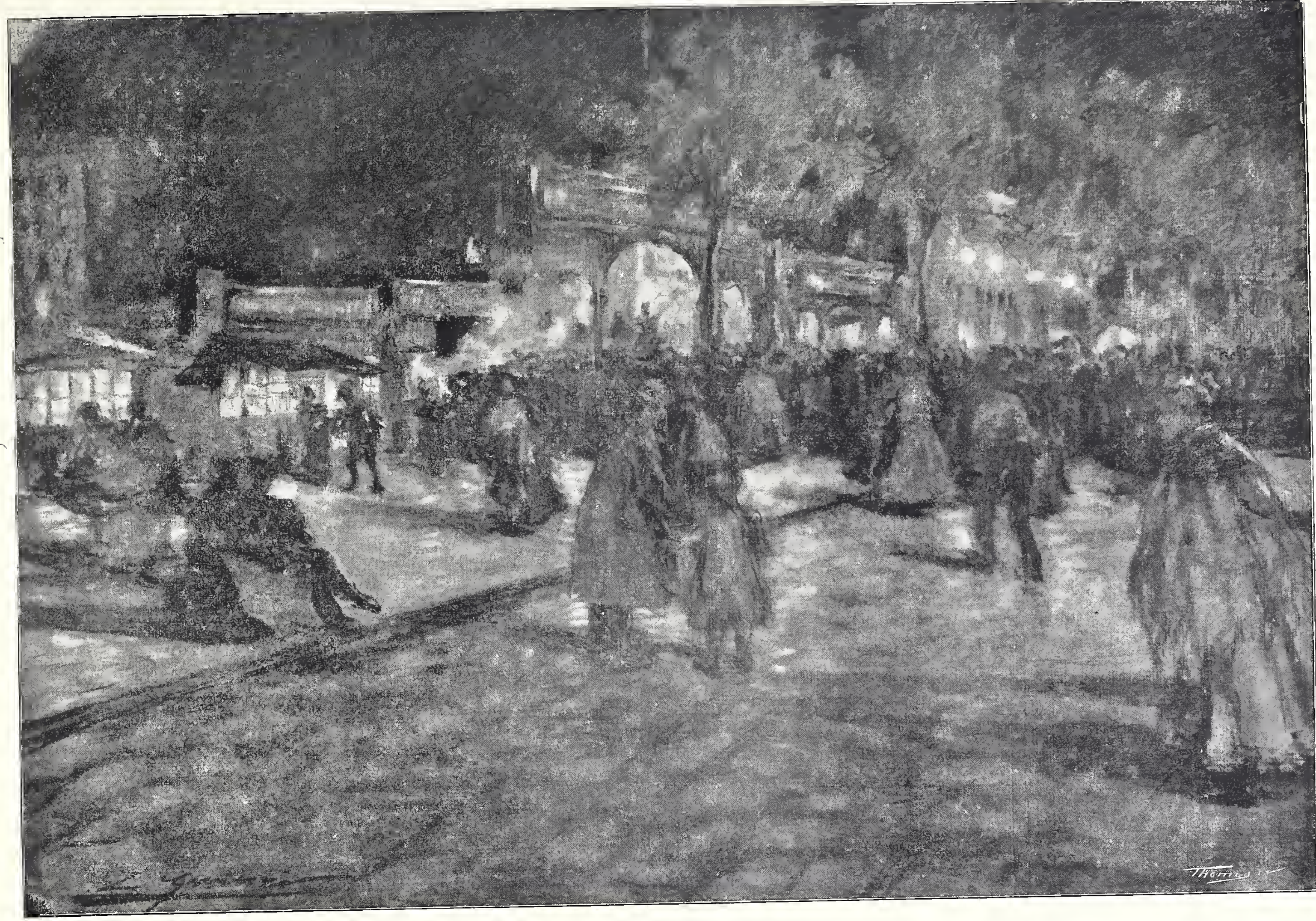
La darrera carta de Josephine era ben clara. *William ha mort*. Sí, ja era tart. Aquella casa de comissió, aquell petit despatx montat ab els seus estalvis en un dels carrers comercials de Londres, aquell comensament de fortuna gran qu'alguna vegada estant de bon humor s'havía permés somniar, veyent ja'l cap del seu fill verdejant pel reflexo de las pantallas moventse darrera las portellas reixadas del despatx, aquell cambi de vida económica de la familia que li permetería abandonar el mar y'l seu barco que semblava tancarli ab la gabia del pont el seu esperit emprenedor, aquell desitj de deixar d'ésser dependent y esclau pera passar á ésser amo, si bé'ls primers anys sols ho fos en la persona del seu fill, ab qui més tart compartiría'l manament, tot havía desaparegut com una fulla seca que s'hagués emportat camins enllá'l mateix ayre que roncava al entrar en els pulmons del malaltet.

William ha mort, deya la carta, y no calía dir més. Sols uns mots seguían á aquells, y en els qu'ell no s'havía deturat á meditar *¿Qué pensas fer?* hi havía trassat ab lletra vertical avans de la firma de lletras primíssimas, solas á un cantó de la página, sense rúbrica que las hi fes companyía, com si ellas solas ja sapiguessin aguantarshi.

Al recordar tota la carta y fixarshi, George comprengué que la pregunta ja'l seu cervell l'havía recullida malgrat ell no hi hagués parat esment, y qu'era ella la que li ocasionava'l desequilibri de la propia personalitat, qu'en aquell punt deuría estar com descansada per l'adveniment del fracás tan esperat com no desitjat. De moment no's doná compte del alcans de la pregunta, responentla en el seu interior ab el rahonament de la llógica correnta: peró després, á copia de donarli voltas y més voltas pel cervell, hi comensá á ovirar com un raig de llum Recordá altra vegada'l llit del malalt y la cambra vehina hont Hilde se li repenjava als muscles sanglotejant, y clarament llavors, com si ho vegés escrit, feu memoria d'aquella conversa vaga sostinguda pels dos, dels plans boyrosos com els carrers de la ciutat al hivern, de normas de conducta especials y radicalíssimas, d'aquella conversa acceptant el renunciament, d'aquellas paraulas indecisas, mitj ditas per tots dos alhora, en que's donavan á entendre l'un al altre que perdut en William estavan perduts tots els somnis del pervindre en ell apoyats, qu'ells res hi feyan al món y tant millor sería que se'n sustreguessin...

De sobte, una frisansa li recorregué'l cos tot, comensant pels peus ab una sensació pesada, qu'aná entebiantse boy pujant fins al cap, y produhintli la sensació de que devía estar més roig que de costúm. Mes al instant se dominá, feu un esfors suprém de voluntat y rápidament, ab la rapidesa que's prenen las decisions supremas en las que un no hi posa tant de temps com pera desllindar qüestions de detalls, acordá en el fons de son pensament donar cumpliment á la idea tinguda aquell jorn. Ella era resoluda pera ferho, y en quant á ell, no calía ni parlarne. En arribant á bordo redactaría un telégrama que faría circular el jorn següent, calcularía més ó menys exactament el moment en qu'ella hauría rebut la decisió y l'hauría cumplerta, y ell se faría llavors saltar el cap, l'ultim de tots, com á bon capitá, que sería'l dever d'abandonar aquell barco-familia que havent perdut son únich pal ja no podía navegar...

George Red se trobava en aquell moment en mitj de la gentada qu'atapaheix en las nits d'estiu aquell tros del Paralelo: y confós entre la massa rodá d'assí y d'allá. Era l'hora de moviment més intens. De cara á Montjuich, de la banda de Barcelona, s'extenía la renglera de barracas y barracons d'hont eixía com un núvol de foch y onadas de soroll que s'esbaymavan per l'ambient fins á topar ab altras y devenir altra volta més grossas, més aixordantas ab son rum-rum de rusch d'abellas ó ab son remoreig continuu com el de la mar. George Red semblava haver oblidat el seu intim y observava indolentment tot quant el voltava. En esbojarrat abigarrament, els espectacles se tocavan de colzes y semblavan empenyers al igual que la generació que'ls contemplava. Els cinematógrafs ab llurs rétols de colors llampants, llurs titellas cridaners, llurs orgues aixordants y llurs pallassos de veus incansables y tossudas com el martelleig dels que fan baranas, semblavan, ab sas fatxadas amplas y pesantas, llocas que covessin la inmensa pollada de cavallets, balancins, tiros al blanch, taulas de refreschs, barberías, quins locals radiants de llum s'estrenyían fentse lloch, pujant l'un sobre l'altre, apoyantse mutuament en un laberinte de fustas y taulons, ferros, mahons, cortinas rebregadas, persianas descoloridas, tot banyat pels raigs de llum eléctrica de las fatxadas y dels focos del municipi solitaris al mitj de l'avinguda y entrellassats pel fil-ferro del trolley com si ballessin una sardana En un buyt, una bunyolera havía entafurat las sevas eynas espandint per l'ayre una atmósfera asfixianta, fum d'oli espés qu'entrava pel canyó gratantlo, y qu'embolcallava á la multitut unificant més els seus detalls; y més avall, el Circo ab sa sala d'espectacles rodona y'l seu café llargarut, extenía sa silueta com gros caragol enmandrit replé de llum y de gentada, que prenía sas consuma-

El Paralelo: Acera dels espectacles, per *Ll. Graner.*

cions assaborint l'escándol d'una orquesta improvisada en l'interior.

A l'altra banda *Le Trianon* y'l *Teatro Nuevo* obrían sas portas á la multitut que s'empenyía, s'aixafava y oscilava com una massa gelatinosa pugnant per entrar á corejar á las *chanteuses* y á las ballarinas francesas, y per vessar unas llágrimas boy escoltant la trama dels dramons que ab lletras grossas oferían els llargaruts cartells. Y més cap á la dreta, en una subasta pública, se posavan á la venda ab crits y tochs de campana las mercaderías més diversas, que sempre trobavan comprador entre aquella massa heterogenia en la que hi prenían part totas las classes socials desde'ls *nyébits* de cara somniadora y'ls de cara patibularia que més tart s'adormirían sobre'l primer pedrís del passeig, fins al senyoret de bona casa que volent passar per *corrido,* ab el barret de gayrell á sobre'l cap y las ideas més de gayrell encara á dintre, prenía la patina dels barris baixos arrossegant ensá y enllá la primera prostituta que se li penjava al bras. Y per sobre de tot s'extenía la veu dels orgues dels cinematógrafs com una orquesta que guiés y anunciés á aquell exércit de gent que's llensava al carrer pera riure y oblidar, esbargirse y pendre la fresca.

George Red va ficarse en un café de la cantonada ahont el brugit s'anava esmortuhint, un local quadrat, tancat per vidres glassats que deixavan passar al exterior una llum pálida y misteriosa. Demaná beure, y mentres mirava indiferentment al grapat de cantantas enrogalladas que sobre d'un petit escenari esvalotavan el local, va anar apilant al devant seu dobles y més dobles de cervesa, ab gran admiració del mosso, acostumat á servir tan sols una consumació á cada parroquiá, y encara no esperituosa. Quan ja semblava que comensava á aburrirse, el pobre marino s'aixecá, passá per entremitj de las taulas voltadas de menestrals ab sas mullers y de prostitutas ab sos *souteneurs,* en barreja inenalisable, y sortí al carrer. L'ayre semblava més fresch que al interior; una petita brisa humida pujava del port fent inclinar suaument las negras fumeradas de las xemaneyas del voltant, que's retallavan durament sobre'l cel clarejat per la lluna. George Red torná á confondres entre la gentada bellugadissa. La fumerola de la barraca dels bunyols era alashora més espessa, els orgues dels cinematógrafs havían enmudit, y la cobla del Circo Bernabé deixava sentir el seus acorts, velats per la grossa tela de la tenda de campanya qu'atravessavan. George estava com ensopit; ja no s'havía enrecordat més de la decisió avans presa, y si se'n havía recordat, l'havía posada de recó ab la mateixa tranquilitat ab qu'hauría fet apilar en una banda del moll un carregament qu'estava segur de que al endemá l'embarcaría.

D'esma s'assentá en las taulas de á fora d'una cervesería que de provisional havía pres carácter de permanent. Aburrit als pochs moments, peró volent retardar lo més possible sa tornada á bordo, á la soletat del camarot, passá á un altre café, y á un altre y á un altre, farsint de cervesa'l seu ventrell, buydant cada vegada qu'aixecava'l bras tot el contingut del doble, sens esfors visible, cada volta més assedegat y ab més fruhició.

En aquest estat d'anim li vingué una idea, y's demaná qué succehiría si de moment se calés foch á tot aquell apilament de barracas; y sir George Red, minuciós observador de sa manera d'ésser, comprengué que estava ubriach, ja que la idea del foch se li sugería aixís que l'alcohol se li apoderava del cervell.

Y cregué convenient retirarse. Creuhá altra volta aquellas onadas humanas, veyentlas en el fons de sa imaginació atropellarse, empényers més fortament, disgregarse, ferse pols, desapareixe á mida que las flamas anirían consumint tot lo que un moment avans era atractíu y acoblava á la gent. Y George Red deixá lliscar per sos llabis una rialleta imperceptible. Se veya com en un mirall, ubriach, desequilibrat, y tenía'l bon gust de burlarse d'ell mateix. Mes l'espectacle de las flamaradas no l'abandonava, y ell se donava compte de cóm, á mida que caminava, una franja roja se li anava estenent devant dels ulls, espessintse cada volta més.

Al sortir de la massa de gent s'orientá, vegé al lluny la silueta dels pals dels barcos, y comensá á caminar vers ells ab pas ferm, la gorreta al clatell y guaytantse la llustrosa puntera de sas sabatas grogas qu'avensavan ara l'una ara l'altra, matemáticament. El seu aplóm era invariable; sols de tant en tant, y á intérvals regulars també, una petita oscilació'l feya aturar, se decantava una mica cap á la esquerra y tornava á seguir gravement el seu camí. A mitj camí's tombá á guaytar el batibull qu'abandonava, y somrigué imaginantsho tot cremat. —Bah!— va pensar— ¿S'han cremat? Ja'n farán d'altras!—

Al arribar al moll, la lluna iluminava tot el port. Un vapor sarpava despedintse ab un gemech grave y prolongat, y una espessa fumerola s'escapava del costat de sa xemaneya. George Red respirá fortament la fresca brisa que lliscava per sobre l'aygua y venía á humitejar las telas enquitranadas estesas sobre'ls dipósits del moll.

S'orientá novament, y trencant cap á la esquerra's perdé entre'ls paquets apilats sobre l'aduana, las planxas de ferro vell, els cabassets de figas secas y pansas de Málaga, els barrils de pega grega, las balas de cotó dels Estats Units, la closca de coco del Sud América y las pilas de banyas, materias qu'empastifavan l'ambient de mil olors diferentas, totas típicas dels molls, barrejadas ab la del quitrá y'l yodo de las ayguas.

El marino veya'ls barcos vermells, voltats de flamas; els llums verts de las farolas de posició se li espandían y se li apagavan successivament com ulls de monstres que li fessin l'ullet destacantse de la gran rojor del incendi qu'ho abrusava tot als ulls de sa imaginació....

Passá la palanca del seu barco, y en sent á bordo, creuhá la cuberta, passá fregant al carrabiner que hi feya la guardia, assegut y adormit sobre un rotllo de corda ab las mans al fusell y'l cap entre'ls brassos; baixá per la escotilla de la cambra, doná la bona nit al mariner de guardia que sota un llum rodó llegía un llibre gros, y atravessant un corredor se ficá en el seu camarot. Feu llum y s'assegué. Devant per devant, sobre la taula d'escriure, tenía'l retrato del seu fill.

George Red se sentía'l cap pesat y las facultats ensopidas, mes recordava qu'havía de fer quelcóm, que tenía de respondre á sa muller la decisió qu'havía pres. Preparà paper y ploma y's disposá á escriure. Llavors aixecá'l cap y guaytá'l retrato de William. Estava aquest tot roig, voltat de flamas que li llepavan els cabells ondulats del front...

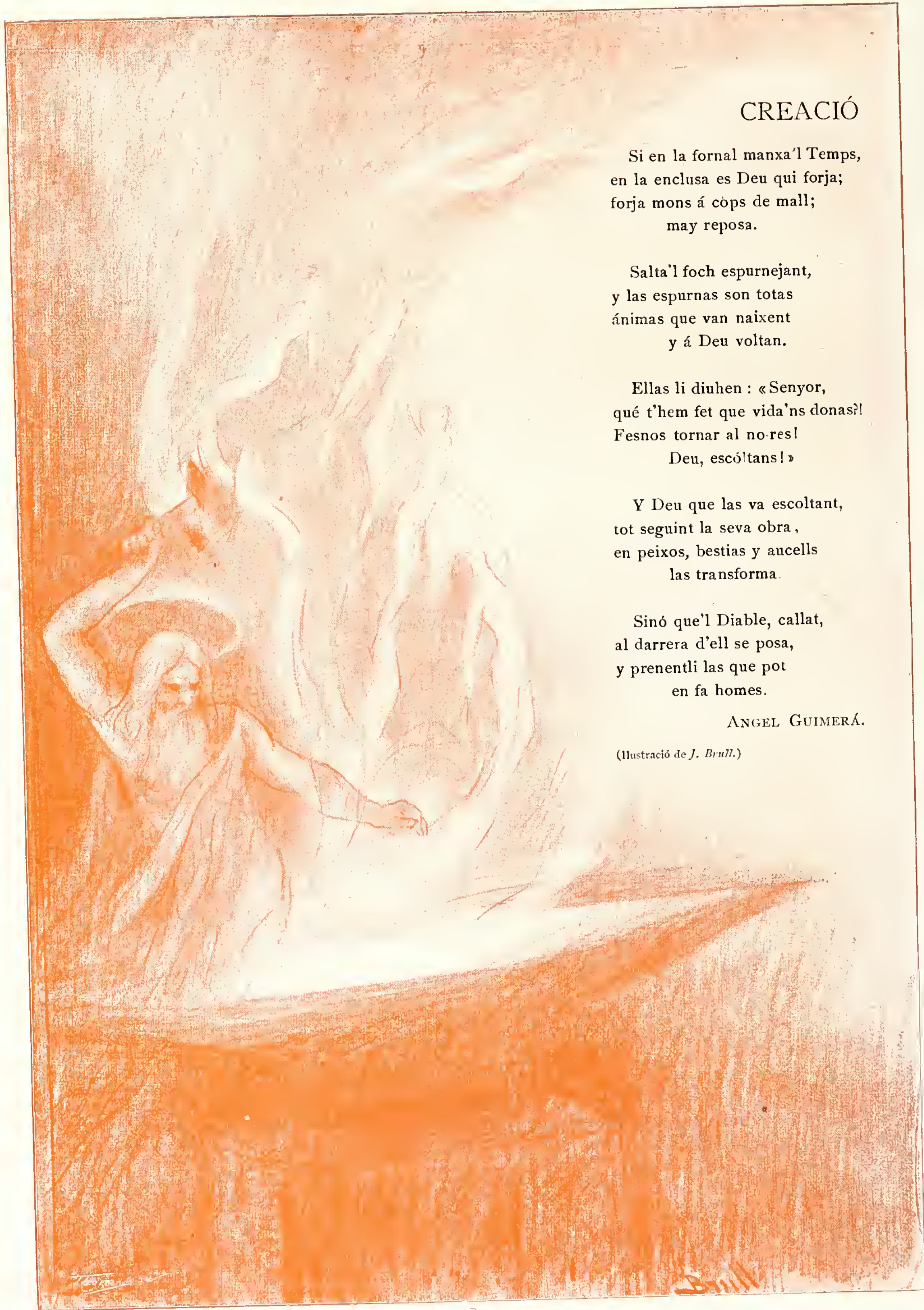
Y sir George Red esclafí la gran riallada.—Bah!— va pensar—Aixó dels noys son com las barracas: quan se creman se'n fan d'altres y s'ha acabat.—

Y aixecantse, desclavá'l retrato del seu fill, obrí la finestra rodona de son camarot, y llensá'l cartró al mar. Un alé de brisa entrá per la finestra al obrirse.

— Se'n fan d'altres y s'ha acabat—repetí com acariciant las paraulas en el fons del seu cervell.

El cap se li havía espessit més ab la xafagor del camarot, y ab prou feynas se podía tenir dret. Se deixá caure sobre'l llit y s'estirá. Alashoras sentí com un martelleig en el cervell y unas onadas qu'anavan y venían amunt y avall del seu cos, y tregué'l cap del coixí, l'abalansá enfora y's posá á vomitar...

F. Pujulá y Vallés.

CREACIÓ

Si en la fornal manxa'l Temps,
en la enclusa es Deu qui forja;
forja mons á còps de mall;
may reposa.

Salta'l foch espurnejant,
y las espurnas son totas
ánimas que van naixent
y á Deu voltan.

Ellas li diuhen : «Senyor,
qué t'hem fet que vida'ns donas?!
Fesnos tornar al no-res!
Deu, escóltans!»

Y Deu que las va escoltant,
tot seguint la seva obra,
en peixos, bestias y aucells
las transforma.

Sinó que'l Diable, callat,
al darrera d'ell se posa,
y prenentli las que pot
en fa homes.

ANGEL GUIMERÁ.

(Ilustració de *J. Brull.*)

EL PANELL

Els anys més tranquils de la meva vida son, potser, els que vaig passar á Girona, en aquell tercer pis del carrer de la Forsa; ab el cap ple d'ilusions y sense un ral á la butxaca.

Encara'm sembla que'l veig aquell quarto, ahont me tancava de sol á sol pera pintar, escriure, fumar, descansar á ratos y somniar á tota hora, sobre tot cap al vespre, quan el sol, ponentse darrera'ls arbres sechs de la Devesa, deixava á mitja llum las montanyas llunyanas, la planura serpentejada pel Ter, qu'apareixía com una cinta argentada, destacantse en primer terme unas teuladotas vellas y humidas, quatre rónegas xemaneyas y una especie de torratxota terminant en un panell que, rovellat per las plujas, no girava á dreta ni á esquerra, y sech y encarcarat, allí s'estava... perque sí. Qué n'hi havía passat d'horas contemplant aquell panorama trist, humit, peró tranquil y *simpátich!* Qué me'n havía forjat d'ilusions mirant aquell panell que més clar se destacava com més la nit anava embolcallant d'ombra'l misteriós paisatje!

Aixís passaren días y setmanas y mesos y fins anys... quan un matí'm sorprengué la presencia de dos homes que trafiquejavan en la teulada vehina. Eran un paleta y un manobra. «Deuhen adobar goteras», vaig pensar, sense ferne cabal...

Aquella mateixa tarda, á posta de sol, els homes havían ja acabat sa feyna: quatre teulas novas, las vellas gratadas de molsa, y'l panell adobat... Peró de quína manera! Adressat, lluhent que semblava nou! Y cóm girava á dreta y esquerra'l malehit! Y ab quín dalit grinyolava després de tants anys de forsat silenci!... Y rim!... Y ram!... Y torna, y gira, y regira! .. No vaig poderme aguantar, y més dejorn que'ls altres días vaig retirarme dels finestrons amohinat per aquell continuu grinyolar.

Peró vingué l'endemá, y dematí y tarda y vespre sempre'l panell, rim, ram, ara per aquí, ara per allá, ara despay, ara més depressa, no deixantme contemplar el *meu* panorama, ni bressar las mevas ilusions, ni descansar á la nit, que no feya més que somniar ab el reconsagrat panell!

Tres días vaig soportarlo! Al quart, no podent més, vaig resoldre anar á la casa del devant y encararme ab el vehí propietari, que va resultar ser un senyor de bon regent, d'uns cinquanta anys, acomodat, tossut y egoísta.

—Deu lo guart!—vaig dirli ab el barret á la má y ab més modos dels que's mereixía aquell burgés de tercera classe que ni'm va dir segui ni cubreixis.—¿Es vosté l'amo de la casa?

—El propietari, sí senyor—me va contestar. —¿Qué se li ofereix?

—Poca cosa—vaig afegir ab el to més amable y melós que vaig poder trobar.—A dalt al terrat, devant per devant del balcó ahont un servidor trevalla, fa tres días qu'han adobat aquell panell que sempre havía vist quiet y tranquil...

—Bé, ¿y qué?—va contestarme aquell panxacontenta.

—Qu'ara, ab las giravoltas que dona y'l remor que mou, ni'm deixa pintar, ni escriure, ni pensar...

—Ah! Es pintor vosté... Y bé, ¿qué vol?

—Voldría que'l fes estar quiet com avans.

—Y ara! ¿Que s'ha begut l'enteniment? ¿Per qué's creu que serveixen els panells?

—Lo qu'es aquest á vosté no crech que li serveixi de res... y á mi no més que pera ferme la...—

Llavors aquell marrá, tot prenent una polsada de rapé y aixugantse'l nas ab un mocador de herbas, me digué sense ni dignarse mirarme:

—Vagi, vagi en nom de Deu! Ja no hauría de ser pintor, pera ser un ximple!

—Peró, escolti! Si s'ha de pagar alguna cosa...

—Ja li he dit que se'n vagi en nom de Deu y no m'amohini!—Y m'acompanyá á la porta poch menos que á empentas.

No hi va haver remey. Vaig tenir d'empassarme'l panell, soportar sas giravoltas y aguantar sos grinyols...

Aquell paisatje tranquil, aquellas postas de sol, aquellas plujas menudas, aquella quietut, aquella cinta argentada, aquell horitzó ample, inmens, y, fins á la nit, aquell firmament ab lluna y estrellas, tot havía cambiat! Tot havía perdut pera mi l'encís, el misteri, la poesía!...

. . . .

Després, y durant la vida, qué n'he trobat en aquest món d'homes y donas que'm recordan el panell!

Modest Urgell.

(Ilustració del autor.)

SEGLE XVIII

El segle model de la gentilesa,
el segle divuyt se m'ha presentat,
hermós, jovenívol, amable, empolvat,
com patje galán de noble duquesa.

Ab gracia somrihent m'ha fet reverencia,
m'ha agafat la má y m'ha dut á uns parchs
d'arbres no molt grans, enllassats com archs,
molt ben retallats y d'igual presencia.

Penjavan fanals de color de grana
dels filferros grochs, á distancia igual:
qué n'era de bell y superficial
el parch aclarit á la veneciana!

Seguint un passeig omplenat d'arena,
he vist un palau graciós y petit,
cubert de relleus de gust exquisit.
—La lluna pel cel vagava serena.

A dins dels salons cavallers, senyoras,
perfums y miralls, y Amors despullats
per algún Watteau sensualment pintats:
cortinatjes, or, llums enlluhernadoras.

Discrets, senyorials, ab dolsa frisansa
y pura expressió, brollan dels violins
els clássichs accents dels ballets més fins:
y molt poch á poch comensa la dansa.

Presideix al ball tranquila alegría,
noble gravetat, seria correcció:
res de joya inútil y res d'expansió:
regna amablement gentil cortesía.

Las nobles senyoras ab calma sospiran:
llurs blancas perrucas y llurs óvals blanchs,
llurs colls satinats y llurs amples flanchs
s'inclinan lleugers, saludan y giran.

Retrunyen al lluny remors qu'estremeixen,
clams de mort, udols, crits, malediccions,
renills de cavalls, heroicas cansons...
—Dins, en blanchs pitxers, las rosas floreixen.

Y'ls nobles, ohint la veu que sanglota
dels dolsos violins, com un cant alat,
dansan poch á poch. Y evoca'l Passat
el ritme suau d'antiga gavota.

. . . .

El patje ha rigut: sa cara empolvada,
dolorosament, per breu tranzició,
de sanch s'ha cubert ab trista expressió.
Y després s'ha fos al bes de l'aubada.

El sol s'ha aixecat desfent las boyrinas.
El palau no hi es. Mes veig pels voltants
horribles, al sol, alsarse'ls tallants
lluhents y esmolats de las guillotinas.

G. ZANNÉ.

(Ilustracions de *J. Primo.*)

IDILI XORCH

L'estol de captayres professionals baixava lentament per la rampa de la carretera com una riuhada mansa que, á rodolons y empentas, aniría á desembocar á la vila.

Era un escamot del exércit de la miseria y de la gandulería, que passejava alegrament la desfeta, llensant flastomias ó grunys de bestia inconscient, esventant farums de cort y de pa negre y ensenyant, á tall de creus y medallas arreplegadas en lo camp de batalla, restalleras de llagas, crostas purulentas, ossos retorts, membres atrofiats, connas de femsa y vivers de polls... Totas las xacras de la pobresa y de la bruticia; tots los estigmas de la fam y de la bascosaria.

La majoría eran vells, sers fora de sexe, pallofas humanas expremudas, fullas esgroguehidas y despresas, que'l sol y la pols ressecavan, que las gebradas y la gana consumían y que, rodant sempre á la intemperie, lo temps las empenyía mandrosament cap á la mort, sense que se'n donguessin ben bé compte, inconscients de las injusticias del destí, malmiradas pe'ls fills gasivas, escarnidas pe'l prohisme indiferent, arrambadas per tothóm fora de dret, com brossa inútil de la vida.

Al devant de tots, á tall de cap de colla, la Gonya trontollava'l cossarragás, com una saca de carnassa que traspuhés greixina, ab una estrassa al cap en comptes de caputxa, lo gayato á la má y cantant una corranda desvergonyida.

Darrera d'ella seguía la barrija-barreja d'homes y donas, vestits de pellingos y robas donadas, plenas de quera, y vinclats, qui més qui menys casi tots, com sota'l pes d'una cárrega feixuga que duguessin á la esquena. A primer rengle feyan com un aplech petit dins del gros los captayres més antichs, los que feya més temps qu'anavan aconvoyats: la Xica Llosca, ab lo cap ficat entre las espatllas y guipant en terra com qui cerca agullas; sempre rondinant entre dents y sempre tirant ab totas sas forsas, com una mula de carretó feixuch, de son cistellás de canya, al qu'anava arrapat en Queló, lo beneytet, rihent tot sol y guaytantse de tots costats la brusa nova y la gorreta de colegial, ab lo galó d'or entorn, tan remenuda que no li tapava mitja closca. En Queló tenía vinticinch anys, era barbamech com una noya y per una punta de cigarret hauría fet l'arbre-forch un'hora seguida. Aprop d'ell hi solía anar lo Nen del Bech, un homenassás de nou palms d'ossamenta, ab sos vuytanta anys y sa farúm de mala pessa á coll. fort com un roure, dret com un pi, tot estella, aquell home anava á captar per *sport*, per costúm, per gandulería, per espargiment y per profit: per tot, menys per necessitat, puig tenía diners á rédit, havía casat quatre fillas ab lo dret de mil lliuras á cada una, y encara se sospitava que tenía un picotí d'unsas amagat en lo carcanyol d'una volta. La gent se'l mirava de mal ull perque's deya qu'havía sigut l'espieta d'una partida de fascinerosos qu'embestían masías y carreters de nit y ab la cara enmascarada. Los companys no l'haurían volgut en l'aplech, perque quan ell hi era, en las casas posavan mala cara y no'ls deixavan reposar per las entradas, peró ell se ficava per tot y, com feya basarda, ningú gosava dirli res, fora'l ceguet de Pla de Juli, que tantost se'l sentía aprop ja cridava ab regany:— Put á sofre!... Put á sofre!...— y per fugir de vora seva, empenyía'l bastó travesser qu'aguantavan ell d'un cap y del altre son net, en Jaumet, un bon Jesús bonich, bonich, tot ple de caca.

Aquell cech, poca cosa y denerit com una palla, era la dempnació del gegantás, que quan lo veya apartarse ab aquells mals modos, tremolava de rabia y sentía desitj

d'enfonsarli d'un cop de puny lo caparrot esburrifat dins de la carcanada estantissa; peró s'aguantava y no feya res, perque'l cech, ab tot y no veurehi, havía flayrat quelcóm molts anys enrera y tenía memoria y la llengua trempada: y ell, lo Nen del Bech, volía passar en pau los darrers anys de vida y no fer la mala fí de companys d'altre temps.

No lluny del cech, peró á rerassaga de tothóm y arrossegant los peus y disputant eternament, solían marxar las xarruguetas de la colla, la Llucia y la Cunilla, dúas velletas remenudas y bufonas, totas netetas y endressadas, ab faldillas de bordets, devantals de canem-y-llana, los giponets ben apedassats, las mitjas blavas ben surgidas, las espardenyas de betas sense cap forat, y las caretas, secas y grogas com sigrons, amagadetas dins de la caputxa de bayeta negra, lligada al coll. S'hauría dit qu'eran germanas, sempre tan semblantas y de costat, mes no eran sinó consogras; el fill de l'una s'havía casat ab la filla de l'altra y vivían plegats tots. L'hereu las estimava, la noya també, y ellas dúas eran com las criaturas d'aquell matrimoni que no'n tenía d'altras. Tremolosas de mans, curtas de vista y flacas de camas, no eran bonas pera res: si volían rentar un plat, lo trencavan; si volían fer mitja, escorrían los punts; si volían engegar las ocas, las deixavan negar; si'l porch fugía y volían aturarlo, queyan y's feyan mal-bé. . Peró totas dúas eran trevalladoras, no podían estar quietas y's duyan malicia: totas dúas volían fer quelcóm y ferho cada una mellor que l'altra: y l'hereu y la noya, perque's divertissin y no enredessin per la casa, las atipavan bé y las deixavan captar. Per aixó se las veya á tot arreu sempre plegadas, sempre ab sos cistellets y sos bastons, sempre empassegant ab las faldillas y sempre disputant. Aixó del disputar ho duyan en la sanch: disputavan per tot y per res: perque á l'una li havían donat un tall més de tomata que á l'altra, perque la Cunilla havía dit *berra* á la Llucia, que menjava ab los dits, perque la Llucia havía donat una empenta á la Cunilla quan passavan la porta, perque'ls hi havìan posat massa pa al cistell, perque no'ls n'hi havían posat gayre, perque l'una anava massa depressa, perque l'altra massa poch á poch... Era cosa de sentirlas sempre:

—Ets una trapassera que goytas tot lo que menjo!

—Dret hi tinch, que las figas son nostras...

—La noya me las ha donadas.

—Son de la figuera del noy...

—Ella las va cullir...

—Y jo vaig enfilarlas...

—Mentida!

—Tu!

—Que sí!

—Que no!

—Me'n vaig, y si caus, aixécat!

—Vesten, mellor... que sempre m'embesteixes!—

O bé:

—Era una pessa de cinch y han dit que la partissim.

—Y ja te'n he donada una de xica!

—Peró t'has quedat la grossa...

—Y *bueno?*

—Y jo'n tinch la meytat de la grossa...

—Goyta, aquesta!

—Y la vull.

—Donchs tornam l'altra!

—Ja me l'has donada l'altra, y qui dona y pren va al infern.

—Tu hi anirás... per rabiosa..

—Y tu per lladra!

—¿Jo lladra?

—Sí, que m'has robat la pessa!

—Y tu la meva!

—Y te'n haurás de confessar, oy...

—Y dôs li xerraré tot al senyor rector.

—Xérrali: després dirás que no ets xerrayra...

—*Bueno:* mellor per mi...

—Oy!...—

Peró en aqueixas un baylet endiastrat allargava un bastó pera fer caure á la Cunilla, y aquesta y la Llucia, al plegat, se giravan cremadas y li deyan tots els fástichs, ó bé la Llucia s'ennuhegava ab un bossí d'orellana y la Cunilla's posava á plorar, cridant gent; y no podían viure ni un moment separadas, y fins, pera tenir pau, las havían de fer dormir en un mateix llit.

—

De sobte, en mitj del remor d'aixám que feya l'estol, la veu gargaixosa y mofeta de la Gonya, deixant de cantar la corranda desvergonyida, cridá, allá, al devant de tot:

—Ay, llamp! Goytéu ahónt es aquella mala oruga!

—Cullera!—botziná la Llosca.—La podíam ben esperar dalt de la rampa!

—Goyteulos qu'atrafagats están... Ay, llamp! Deu me mati si no festejan!...—

De totas las bocas s'aixecá, en chor, un gargamelleig de riallas esquerdadas.

—Ay, llamp! Los hi tinch de fer veure'ls ulls verts... Deixeulos per mi...—torná la Gonya rihent y anantsen de dret cap á un home y una dona qu'estavan asseguts en un clot d'un marge, conversant y parant lo sol. D'un tros lluny ja'ls hi cridá:

—Tu, Laya, arrastrada! ¿Qué hi fas aquí tan arraulida?

—¿Que te demana tracte'l Tit?—feu la Farriola, una pallardassa desgavada, ab ayres de garsa y que patía de mal de Sant Pau.

Lo Nen del Bech també hi digué la seva, ab sa veu ronca de contrabaix destrempat.

—Ey, sosatros! ¿Quín día vos tiran trona avall?

—Lo día dels Ignoscents!—feu una veu esgarriada.

—O per Sant Ximplici—afegí un altre rihent.

—¿Mos donaréu confits?—digué á son entorn la Marfuga, una dona tinyosa que sempre gratava y que duya en comptes de gipó un gech d'home.

—Sí, de cama de mosca te'ls dará—va contestarli ab una mueca descarada'l Gravat, un geperut més lascíu que un simi y ab la cara verda, feta unas torradoras de la pigota.

Los del marge no deyan res, peró quan vegeren la companyía aprop, van aixecarse. Eran en Tit y la Laya, dos captayres del poble. Axís que'ls assoliren tothóm els va enrondar fent la sardana y xisclant y rihent com bojos. La Gonya duya'l compás, tocant una canya per floviol y picant lo cistell en comptes de tabalet. Los dos, sorpresos, de primer estavan tots avergonyits després l'home comensá á enfurismarse per fugir del cercle que'ls voltava, y á vomitar injurias; peró'ls altres se'n reyan pla bé, y com més despacientats els veyan més creixía la bulla y las riallas; fins las dúas xaruguetas s'hi feyan, agafadas per la má y rihent com unas beneytonas.

Tan sols lo ceguet de Pla de Juli havía protestat, cridant ab regany:

—Jequiulos estar, berros, més que berros! Sembléu escorsons!...

—Ay, llamp! Calla tu, rot, qu'ets més malagradós que una gabinada!—li havía respost la Gonya ab sa veuhassa mofeta.

Y'l cech, tot cremat, se'n havía anat carretera avall, bellugant lo caparrot esburrifat y empenyent ab aspresa al bon Jesuset, que's girava cap amunt ab recansa de deixar la festa.

Y la gatzara continuá: tothóm estava empenyat en qu'en Tit y la Laya fessin brasset fins á la vila, com una parella de senyors quan tornan de casament; los demés els hi faríen de seguici, cantant y gatejant.

Los pagesos que plegavan de la junta, tornant darrera'l parell ab l'agullada á la espatlla, s'aturavan tots extranyats, y quan entenían lo perqué de la gresca,'s trencavan també de riure com la pobretalla, deixant anar un gavadal d'acudits groixuts.

Y aquells dos infelissos, en mitj de son grotesch corteig de bruixas y diastres, que tantost els hi cantava las absoltas ó la marxa real, semblavan dos malfactors que menan á la forca.

—

Ell tenía cap á xeixanta anys, ella cinquanta tres.

Ell era petitó, rabassut, ab un cap grossás, com una bola carminosa tota mascarada d'assí d'allá per la pelussera mal llevada, ab dos ullets grisos amagats sota la garba de las cellas com dos palets menuts sota unas matas d'esbarzers, un nas botarut, vermell, ple de pels testos com las punxas d'un erissó, y un morro fluix y penjant que regalimava sempre, com la molsa dels ombradius. Ab prou feynas podía caminar, ajudantse ab dos bastons y balandrejant lo cos d'assí d'allá com un bergantí mal estivat. A un palm del sol hi tenía'ls genolls, y las camas se li aixamplavan á banda y banda com un parell de rems que xapotegessin pesadament y sense ritme. De menudet li havía passat pe'l cim un carro ple de grava que l'havía aixafat tot; donantlo per mort, casi bé ningú l'assistí, peró ell, qu'era per la vida, guarí guapament y quedá esguerradet.

Ella *no hi era tota*, segons la dita del poble. Alta y primeta, tota enrampada, semblava que tingués rovell en las frontissas: los tumors frets, arrapats á sa persona com ostras á la roca, se la menjavan viva. De joveneta tenía la cara escayenta, y algún beneyt va ferli entendre; d'alashoras li venía l'entonament y l'afany de presumir. Tots los dinerots qu'arreplegava'ls esmersava en mocadors de pita y en flochs virolats que's lligava al coll sobre l'enfaixament dels pegats y unturas. Fins una temporada que va poder anar sense res al cap, s'havía comprat una agulla groga pe'l monyo, en comptes de boixet. Mes, en cambi d'aquests luxos, solía anar descalsa estíu y hivern y renyegar los cólzers punxaguts pels estrips del gipó.

Tots dos eran fadrins: ell onclet en una casa en que hi havía tanta canalla com pussas, y ella pubilla d'una barraca de tapia que se'n anava al sol, y sense pare ni mare ni amich ni parent al seus entorns.

Tots dos tenían ofici. Ell guardava'ls garrins de tot lo poble en un clos del comú y á tres quartos per cap cada mesada; ella criava cunills dins de casa seva; y tots dos, un parell de vegadas per setmana, aplegats al estol de faritzeus de la encontrada, anavan á captar á vila.

Peró com que'l Tit no podía caminar depressa y tenía que sortir més aviat que'ls altres per'arribar á l'hora, y á n'ella uns senyors li van dir que si hi anava avans que la colla li donarían un plat de vianda cada dissapte, y ella's va aixecar més dematí per'aprofitarho, veusaquí que quan lo sol s'aixecava's van trobar tots dos per la carretera, ella enrampada com un ciri y ell sacsejant y regalimant babas.

—Ola, Joseph: ¿vos per aquí?

—¿Qué tal, Laya?

- ¿Ja hi aném? ..

—¿Qué s'ha de fer?...—

Y's posaren de parella, l'un vora l'altre.

Feya un día d'ángels, que no semblava de tardor; las herbetas del marge, totas espurnadas de rosada com de volvas de crestall, aixecavan escoteridas sas fulletas cap al cel, com si volguessin fer manetas al sol ixent; y la terra, humida y moradenca, exhalava un baf calent y sanitós.

—Vos hi heu fet dematinet, Joseph...

—De las quatre que filo, Laya...

—¿Devía fer frescor, ab lo griso de la matinada?...

—De la fret ray, me'n flosco!... Ja sé que no'm pot inquietar sinó al hivern. . Las consagradas camas es lo que... Desseguida'm canso, veushoaquí...

—Com qu'es d'horeta, si voléu reposar una estona vos faré companyía.

—Ben enginyat, á fe... Dôs, seyemhi...—

Y en lo primer clot del marge que vegeren que hi donava'l sol se van asseure.

Lo Tit posá'ls bastons á la vora y'l sarró de cotolina en mitj dels genolls retorts; la Laya deixá'l cistellet de vims, llargarut y extranyot com ella, al seu costat, y s'adobá'l tros de mocador d'abrich que duya á las espatllas.

Lo Tit maldava per posar bé una cama que li havía quedat entregirada, y la Laya li arrenjá.

—Deu vos ho pach, á fe...—Y com vegés qu'ella bellugava las espatllas sota l'embós del mocador, afegí:

—¿Jo crech que teníu fret?...

—No vos penséu, que...

— Ay, conxo! Jo no'n sento may... Goytéu cóm vaig! — Y s'espitregá'l pellingo de camisa, tota humida de babas, renyegant un pit ferreny, de color de vi, tot ple de pelussera. La dona s'estermaudí, aclucant los ulls.

— Uix! Tapéu aixó, borrango, que'm feu venir pell de gallina!...—

Ell esclafí una rialla grassa, tremolosa com el glu-glú d'un gall d'indi que tingués la gola embussada.

Després parlaren de las sevas miserias.

La Laya duya una má tota envenada, y'l Tit li preguntá cóm li anavan los *morts frets*.

—Ja podéu contar! Me crucifican! Tinch lo coll com un pudrimener, ab cada forat que s'hi ficaría'l dit gros. Si'ls volía creure serían un censal de draps...

—Encara'l coll ray, que no s'ha de menester pera res... Bé es pitjor la má!...

—Ja teníu rahó: si no que'l coll ¿sabéu? desgracía.

— ¿No vos hi heu fet donar may cap vista?

—Ja ho crech que sí, borrango! Pe'l metje de la vila. Me va donar una medecina perque'n begués mitja xicra cada día, y un'altra perque me'n posés draps xopats sobre'ls bonys.

—¿Y vos va anar bé?

— ¿Qué dihéu, bé? Pensava que d'aquella'm moriría! ¿No vos enrecordéu que'm varen combregar?... Dôs era alashoras...

—Si'ls metjes, qué voléu que vos diga!... Me sembla que ..

—Ay, sí; jo també soch d'aquest parer... Miréu: quan hi vaig tornar y va veure que l'havía errada, encara me'n va dir de totas y pensava que'm pegaría.

—Ay conxo! ¿Y per qué?

—Va pretenirme que jo havía cambiat las medecinas: que m'havía begut la qu'havía de posar als bonys y que m'havía posat als bonys la que m'havía de beure... Y anch que fos aixís, dihéu qué té més... Ellas haguessin estat ben bonas!

—Y ca, dona! .. Si jo crech que aqueixa gent se floscan de tothóm... Jo de vos més m'estimaría probar la má del mort, que diu que va tan bé...

—Prou qu'ho he fet: y no penséu: es ab lo que m'hi he conegut més... Aixís qu'algú está si passa ó no passa, ja me'n vaig á véurel, y com la gent coneix per qué hi soch, al punt que fina ja'm diuhen: — Au, Laya,

aprofiteuho, ara qu'es calent.—Y jo vinga passarme amunt y avall la má per las xacras... Al mancos me n'hi he passadas més de trenta.

—Ay, quína sort lo qui pot anar per sas camas! Fa tot lo que vol! Peró jo, ¿veyéu? tot tinch de menester que m'ho fassin per culpa d'aqueixas reconsagradas...

— Peró vos teníu als vostres, Joseph, y jo estich desamparada.

—¿Qué conxo'n grato dels meus, si no me'n puch refiar de res? La bacona de la jova no més pensa en arreplegarme'ls quartos y en cobrar las mesadas, y no'm vol donar pa ni un pedás de tricot per'amagarme las carns, ¿enteneu? No més es bona per xalársela y menjarse las figas, com las guineus... Ara ja no'm volen pujar al llit ni ella ni'l nebot, y tinch de dormir á la cort, sobre del jas; que un día m'hi reventará l'ase, com hi há Deu!... Y encara'l vespre ve á burjarlo la canalla pera ferli tirar cossas, y riuhen quan veuhen que m'espanto y que no puch corre. ¿Y sabéu per qué me'n han tret del llit? Perque l'han de menester pera la mossa gran, aquella fleuma, qu'ara diu qu'está espatllada y no pot servir...

— Espatllada, espatllada... Jo he sentit altras veus...

—Y bé ho sé prou, dona: si es més bacona! En lloch la voldrán... La seva mare es la que la pert, ¿entenéu? Arreplega tot lo que li porta. L'altre día va traginar unas estisoras que semblavan de plata: un s'hi podía enmirallar. Jo li vaig dir si volía deixármelas una engruna pera esquilarme la barba, y'm va dir que llogués barber... Parará á galeras, la reconsagrada! Y ara ¿sabéu ab qué'm tinch de netejar la cara? Socarrantme ab un lluquet...

—Caracu, borrango! ¿Y no vos escalivéu?..

— Y dôs, ¿cóm voléu que ho flosqui? Si tinch aquestas verdissas tan espessas que sembla que me las hi sembran sobre de las carns?... Si no me las llevés, lo bestiá no'm deixaría viure... Com qu'ella no'm vol rentar la roba, me s'hi fan com lo gram y no tinch repós... Pe'ls de devant, encara, ja m'escateixo: tot parant lo sol, ne faig uns esclafeigs! Los trevays son pe'l darrera, que no m'hi abasto: l'altre día me van encetar tota la esquena, y jo vinga rautar al cayre d'una roca, fins que'm va venir sobre-cor de tant de bo que hi trobava. Peró arribant á casa van ésser los gemechs; que'm van flosca bastó perque m'havía estripat lo gech. Si son més lladres y més!... Ah, jo'm vegés ab forsas per cobrar las vinticinch lliuras de dret que tinch á la casa, no me las farían pas aquestas cosas: peró, com veuhen que no'm valch ni soch bo pera res, casi bé, m'estovan á garrotadas y me matan de fam... Reparéu qué'm donan per tot lo día'ls reconsagrats!—

Y'l pobre esguerrat ficá dins del sarró de cotolina, negre com un sutje, sa manota quadrada, ab dits rabassuts y clapejats com salsitjas. Farfullant, farfullant, ne va treure una cosa com un roch, de color d'esca: era un crostó de pa de segle.

La Laya'l gratá ab l'ungla.

—Caracu! Es com un os... Pitjor que'l que donan á vila...

—Ja ho podéu ben dir, Laya! Si es més!... Y encara diu que mal profit me fassa... Sort del qu'arreplego: peró'ls días que no hi há capta, esteuse de sol á sol sense tastar res més!... Si no que tinch més vida que'ls lluherts y que m'hi van avesar de menut á cantar los goigs de Sant Prim, anys há que m'hauría candit, com hi há Deu, Laya!—

Y las pedretas grisas de sota las cellas semblaren humitejarse de tristesa, y tota la bola carminosa s'enfosquí com si hi passés per dintre una nuvolada negra.

La Laya sentí mitjas temptacions d'oferirli una mica del recapte que duya al cistell, peró era gasiva com un diastre y's penedí desseguida d'aquella mala ideya. Ella no'n patía de fam: entre la capta, algún cunillot que venía á mercat y la engruna de cosa que feya corre dels horts quan anava per herba, sempre li sobrava per la minestra: ara un tros de bacallá sech, ara un escaldúm de farina, ara un plat de cols ab xuyas, ara una torrada fregada ab un gra d'all... Fins, com qu'era més llaminera que una fura, hi feya passar algún ou sovint, y quan ningú podía repararho, se comprava paperinas d'anissos que's menjava recatadament de un en un, darrera una paret ó en la solitut d'un redós fora de tránzit.

Prou qu'ho sabían las altras pobras que, rosegadas per la enveja, mal-parlavan d'ella dihent que las llaminaduras li feyan perdre la salut. Peró totas pensavan ab malicia que si fossin *pubillas*, com la Laya, també peixirían la córpora com ella la peixía.

—Y encara — torná á fer lo Tit ab veu migranyosa — pe'l menjar, com aquell, ¿entenéu? Lo que'm fa pertenir es la set. No'm volen donar una gota de vi, anch que vegin que me'n vaig del món, y per aygua, diuhen que m'amorri als rechs de las feixas... Y un día que m'hi vaig amorrar, al uyal de la teula, com que no podía repenjarmhi, hi vaig caure de cap, que si no es lo mulater de la Escurada que passava y me'n va treure, allá m'hauría quedat... Y ella, al saberho, va dir que baldament y qu'aixís s'hagués trencat las mans lo mulater. Reconsagrada!... Ah, si jo pusqués cobrar las vinticinch lliuras y trobés una dona pera casarme!...—

En aquell punt, com una pedra cayguda del cel, ferí'l cervell de tots dos á la vegada una mateixa ideya. Se miraren de rehull, y la Laya baixá'l cap tota vergonyosa, y adobantse'ls plechs del mocador d'abrich, va fer:

—Donas ray... bé'n trobaríau prou si vos volguessiu...—

La bola carminosa s'entregirá y'ls peluts de las cellas se li estarrufaren. Torná á mirar la Laya de regort, y á dins del pit s'hi va sentir com un cori-mori, una lley de cosa dolsa que li semblava era alegría

—Conxo! — va pensar. — Bé te prou vista, encara... y es pubilla... — Y á tall de probatura, digué com qui no hi toca:

—Ja ho dihéu vos... No pas las que á mi m'agradarían, podé...—

La Laya s'esponjá tota sota'l mocador d'abrich, y'l cor se'n hi aná á fer un punt de generosa. Sense dir res, tregué del cistell una torradassa d'á llesca ab dúas arengadas estenelladas assobre, totas amaradas d'oli. Las pedretas grisas relluhiren sota las verdissas, y'l pobret Tit pegá una encanyonada com si tingués un os travesser en la gargamella. Llavors ella li va dir:

—¿Voléu esmorzar, Joseph, que'ns ho partirém?...—

Volía contestar que no, per modos, peró li mancá coratje y allargá sas dúas mans cap á la Laya. Los dits li tremolavan y'l cor també. Va rebre aquella mitja torrada ab la companyía fent un extrany barboteig, com si trenqués á riure ó á plorar, y las babas se li escorreren pitrera avall com una pluja de goma líquida.

—Deu vos ho pach, Laya, á fe... Més de dos anys que no n'he tastadas...—

Y la mirá enternit: aquell bon cop li havía tocat lo cor.

Se posaren á la feyna: ella tota melindrosa, pessigant de bossí en bossí; ell á mossadas que l'engargossavan, com si tingués por que'l sol se li havía de beure'l present. De sobte s'aturá de mastegar, y ab la boca plena y'ls ulls pipellejants, barbossá, sense poder estarsen:

—¿Veyéu? Una dona com vos es lo que'm convindría...—

Ella s'empassá un mos depressa y digué sense ferhi embuts:

—Això ray... si vos agrado !

— Reconxo, si m'agradéu, Laya ! — Y girá'ls ulls en blanch, entussiasmat.

—Dôs vos també m'agradéu á mi...—

Acabant d'esmorzar ja ho tenían tot palmejat. Se casarían aixís que tinguessin diners arreplegats pera pagar las llecencias, á mitjas. Com que á n'ell los nebots lo registravan tornant de la capta y li prenían los quartos, cada día, á la tornada, donaría la meytat de lo que *fes* á la Laya, y per lo que faltés, ella's vendría algún cunillot.

— Y'l que diu per casa y parament, no n'hem pas de passar ansia, gracias á Deu — va fer la pubilla tota cofoya.

— Y jo — digué ell, que no volía passar per miserable — aixís que sigui fora d'*allá*, diré al secretari si'm pot fer cobrar las vinticinch lliuras, ¿no vos sembla?

—Ja ho crech, borrango! Y'n podrém comprar un porcell.

—Ja'ls floscaré jo á n'aquells reconsagrats!...—

Mes, aixís que acabava de grunyir ab satisfacció aquella amenassa, s'atalayá del escamot de captayres que s'acostavan, negrejant com un mosquer sobre la grogor de la carretera; y en un girant d'ulls se li esvahí'l coratje.

—Laya — feu á la seva promesa — no'n diguém res d'això, si os plau, perque si aquells ho ensuman ho dirán á casa y me'n veuré trevays... Per las mesadas y la capta ¿sabéu? —

Mes ja havía fet tart pera la precaució, puig la Gonya els havía reparat y'ls comensava á pendre pel seu compte.

—Bandolera! ¿Sentíu? — grunyí'l Tit aixís qu'entengué'l baladreig.— Ja l'hem ben feta, Laya!...— Y la bola carminosa s'enfosquí de nou, com si hi passés per dintre un'altra nuvolada negra.

Poch que s'havía errat. Tantas los n'hi feren veure aquells endiastrats, que'l pobre home plorava de rabia y sos bastons voleyavan furiosament d'una banda á l'altra per arreplegar á la caterva desvergonyida, y sa boca no parava may de vomitar atrossitats verinosas que provocavan altras atrossitats regositjadas de tota la colla. Quan tornavan al poble, tenía'ls ulls com lo puny y no se'l entenía de rogall.

L'endemá dematí la Laya se'n aná al clos del comú pera festejar una mica, y va veure al Tit assegut á terra, ab lo cap baix, entre mitj dels garrinets que modegavan, s'embestian uns als altres enjogassats y's revolcavan voluptuosament sobre la terra roja. La Laya estava tota alegra y cofoya d'ésser promesa, peró'l pobre Tit, moix y abatut, li va declarar que no's podían pas casar, perque ell no hi volía tornar més á captar ab aquells mals esperits, y si se'n hi anavan ells dos sols, essent fadrins, lo poble tindría que dir.

La Laya se'l escoltá tota concirosa; mes, de cop y volta, fent lo cor fort, declará que se las pagaría ella sola las llecencias, encar que s'hagués de vendre tota la cunillada, y que fins aquell vespre, *si á n'ell li estava bé*, anirían á la rectoría perque las despatxessin.

A n'ell, ja ho crech que va estarnhi de bé; com que fins va plorar d'alegría. Y ella, aquell vespre mateix, cumplí la promesa, trempada com un all.

Lo senyor Rector no se'n sabía avenir d'aquella pensada, y condolgut, probá de tréureli del cap; mes alashoras la Laya, tota agraviada, li va dir:

— Ell ja té la edat y jo també; y si mos volém casar, ningú no n'ha pas de fer res ..—

Lo senyor Rector, llavors, hi rigué filosóficament y li va dir que tot s'arreglaría; mes d'aquell en avall, cada día la tingué allá á veure *cóm anavan los papers*.

—

Desseguida va esserne un bum-bum y una riota en tot lo poble. Las donas los escridassavan, y la canalla, aixís que'ls veya, picava de mans y's posava á cantar la cansó del poll y la pussa:

Lo poll y la pussa
se volen casâ,
volen fer gran festa
y no tenen pa

Quan los nebots del Tit ho van saber se posaren folls, y li clavaren tal tunda que'ls vehins s'hi van haver de ficar; després, á trompadas y grapats, lo tiraren al mitj del carrer.

Tot ensagnantat y ple de bossogas, sense bastons y arrapantse á las parets, se'n aná fins á casa la seva promesa, y ab un sanglot que trencava'l cor li va dir:

— Laya... goytéu cóm m'han posat... M'han tret de casa... no sé hónt recullirme .. ¿me voléu replegar per aquesta nit?.. —

La Laya li doná entrada, y feta una avespa, se'n aná á contarho tot al senyor Rector, y'l senyor Rector, pera evitar escándols y tragedias, li va dir que l'endemá al matí'ls casaría. La majordona va sentirne fum, y moria de riure ho contá á las vehinas: al vespre semblava que n'havían fet una crida en tot lo poble, y la quitxalla y forsa grandassassos, espessos com los cabells al cap, s'aplegaren al carreró dels nuvis, armats de perols dolents, esquellas dels bous, bots plens de vent, corns de pastor y xiulets d'aquells qu'esberlan lo tel de la orella. Los esquellots duraren fins cap á las nou. Ni'l Tit ni la Laya eran viudos, peró eran lo Tit y la Laya y ab això ja n'hi havía prou pera moure brega.

—Demá, demá, quan sortirém! — gemegava'l pobre home tot concirós y arrupit á la vora del foch.

Peró á las quatre de matinada, quan va traure ab precaució'l cap á la porta, no va veure ánima vivent en tot lo carrer.

— Laya, Laya, no hi há ningú! — cridá alegrament á n'ella, que's posava la caputxa vora la pastera

Y eixiren tots trempats; ell, per tot presumir, ab uns bastons nous que s'havía arranjat lo vespre avans; ella llubint tota la pobresa de la caixa: un gipó de columbriana que li havía donat la dona del alcalde anys enrera, las faldillas de percala de l'aranya, y sota la caputxa, un mocador de pita com un llensol, de color de xacolata ab franja verda tota vora y enrampat com roba de casullas.

Ell estava alegre com un gínjol: lo vespre avans havía menjat un platás de cols y mitja truyta d'ous, y encara se'n sentía'l ventrell calent de la festassa. Ella anava tota entonada, testa com un ciri y sense girar lo cap ni per un cayre de pesseta.

Se'n anavan solets cap á casarse perque no havían volgut convidar á ningú.

—Mos en han fetas massas, los reconsagrats, ¿no trobéu? — havía dit lo Tit.

—Teníu molta rahó, Joseph — havía respost la Laya.

Peró'ls trevalls van ser al arribar á la iglesia; no's podían casar per falta de testimonis.

—Vaja, jo faré per un,— digué'l campaner vegentlos tots moixos y apurats—anéu vos per un altre, Laya...—

Y la Laya sortí al carrer mentres lo seu nuvi's confessava. Per ressort passava alashoras lo ceguet de Pla de Juli per la cantonada, empenyent ab lo bastó tra-

vesser al seu net, que ronsejava, fregantse'ls ulls tot ensonyat. La Laya l'aturá y li feu la proposta.

—Porto pressa, qu'aném lluny, avuy...—li contestá'l cech ab regany.

La Laya llensá un sospir.

—Si voléu venir, després vos donarém esmorzar.. Un tall de cunill y un tall de butifarra dolsa ..—

L'esquer decidí al cech, y se'n entraren á la iglesia.

Axís que la nuvia estigué confessada, la cerimonia s'enllestí en un girant d'ulls, y'ls casats y'ls testimonis ohiren la missa.

Axís que'l senyor Rector se ficá á la sagristía, la comitiva s'encaminá cap á l'aygua beneyta, ella satisfeta y presumida com un gall, espolsantse las faldillas de l'aranya que se li havian matxucat, y ell ab la cara riallera y ls llabis com una deu viva. No se sabia treure del cap el cop qu'havía fet: ja tenía dona y casa per arreu.. y'l *crich-crech* dels bastons sobre las llambordas del sol, li sonava com un repiqueteig de festa

Eixiren al carrer: encara no llustrejava y las estrellas relluhían com guspiretas á punt d'apagarse.

—Caracu, quín ayret que fa! — digué ella tota melindrosa, tapantse la boca ab lo bech del mocador.

—Y que'n seu de fredolica, Laya... Veyéu, jo hi trobo bo!... contestá ell tot tou y rihent.

Lo ceguet també barbossava alguna cosa, quan de sobte, esclatá una cridoria espantosa y xiulets furients y cops de perol y esquellotadas: quedaren aixordats. Mes avans de tenir temps de dir paraula, de tots los indrets de la plasseta sortí una pluja de pedras com ous de gallina que petaren per las parets y la porta de la iglesia ab un terratrémol de mil diastres. Reculá la comitiva esferehida, peró entremitj de la fressa y dels xisclets de dona y renechs d'home, s'ohí un gran alarit y quelcóm petá pesadament en terra. A la porta se toparen ab lo senyor Rector, que surtía cremat y cridant:

—¿Qu'es aixó, pocas vergonyas, perduts!..—

Peró en mitj d'aquella tempesta no s'hi sentía la seva veu, y tingué qu'amagarse á correcuyta per no rebre.

—Tanquéu la porta! — digué als qu'entravan embestintse, etzarats y llensant ays y gemechs; y cridá al escolá y al campaner, qu'encara eran cap al altar major: — Benet, Miquel!... Portéu un ciri corrent!... Ave María Puríssima, quína treta d'animalassos!... ¿No ha pas rebut ningú, al mancos?...

—Jo sí!—Jo sí!—Jo no! — feren totas las veus á la vegada, y redoblaren los gemechs y'ls plors.

Quan arribá'l ciri, tot eran caras trasmudadas y ulls esparverats Lo pobre cech, vert com un difunt, se tenía lo muscle dret arrapat ab la má crispada.

—Ay, me'l han romput, me l'han romput!...—anava cridant.

—Veyám, ja ho mirarém... no vos espantéu... ¿Y vos, Laya?..

—Jo, jo...—feu ella sanglotant.—Ay, no ho sé, pobre de mi!... Bé m'hi ha petat quelcóm sobre la cuixa... una cosa grossa, grossa... com una soca d'arbre...—

Peró'l rector se regirá de sobte.

—¿Ahónt es en Joseph?—preguntá alarmat.

Tothóm mirá entorn: lo nuvi no hi era.

—Ave María Puríssima! S'ha quedat á fora, pobre home! Cal anarlo á buscar desseguida!...

—Encara'n tiran... — feu en Jaumet, tot electrisat, per las pedras que petavan en la porta.

—Encara que tirin llamps! — digué'l Rector; y agafant lo ciri de mans del escolá, se'n aná decidit á obrir la porta. Ab lo peu dalt de la llinda, cridá ab totas sas forsas:

—Murris! Salvatjes! Espereume!...—

La pedrega y'ls crits pararen en sech, y s'ohí xiuxiuheig y corredissa de gent que fugía á brida batuda. Acabavan de veure al senyor Rector ab lo ciri á la má. Los vols de la plasseta quedaren deserts en un santyamén.

Quan ja no's sentí res, lo Rector, mitj enlluhernat per la flameta que duya y guipant en la fosca, torná á cridar:

—Joseph!... No tinguéu por... ¿Hónt sou?..—

Ni un piu li va respondre. Tot recelós, avensá fins al mitj de la plasseta, hont li va semblar que negrejava quelcóm. Era'l pobre Tit, estés á terra, inmóvil, una cama assí y l'altra allá, tot lo cos ensarronat y'l caparrot vinós acotat sobre del muscle: tenía un bastó vora seu, l'altre Deu sab hónt parava.

—Veníu, que l'han estabornit! — cridá á la gent de la iglesia qu'encara no s'atrevía á sortir.

Tothóm comparegué fora'l ceguet, que, arrupit en un banch, no feya més que queixarse de la espatlla. S'acostaren també alguns vehins d'aquells entorns. Un aguantá'l ciri, y'l Rector, ajocat, comensá á visurar al esvahit. Tenía'l pobre Tit tota la cara plena de sanch: havía rebut una tremenda pedrada entre nas y boca.

—L'han fet malbé,'ls pillastres! Aixó s'hauría de rentar ab vi... Porteumen... es dir, no: val més que l'entrém en alguna casa; á casa teva, Mónica, qu'es aprop...

Verge María! Que passin aquestas cosas en la meva parroquia!... — Y la veu del Rector tremolava de rabia.

La Laya, redossada vora una paret, no feya més que plorar desconsolada, ab lo bech del devantal als ulls.

Anaren per agafar en pes al ferit, y al móureli'l cap vegeren que rajava més sanch de cap á la closca.

—Aquí hi té un altre trench... A veure, feu llum y doneume un parrach: lo teu devantal — digué'l Rector estirant lo d'una mossota que guaytava.

Miraren d'aprop: del front fins al clatell tot era una vermellor en aquella banda de cap. Lo senyor Rector fregá la sanch y torná á mirar ab compte: un mor fret li gebrá la pell. Inquiet, agitat, espitregá'l pellingo de camisa, ben xop de sanch y babas, y posá sas mans sobre aquell pitás ferreny, tot ple de pelussera.

Tothóm, sosmogut pel pressentiment de que allí passava una cosa grave, fora d'ordre, s'estava quiet, com enhartat. No se sentían més que'ls gemechs de la Laya, arrimada á la paret d'un pati.

De sobte'l Rector s'adressá ab violencia, y fulminant una mirada abrusadora sobre la garlanda de caras estúpidas y encuriosidas que'l voltava, cridá:

—Brétols! .. L'han mort! Li han 'aixarpat lo pols! Se recordarán de mi!... —

La gent reculá un pas, muda de sorpresa...

—Veusaquí á lo que treuhen cap las tabolas y'ls es carnis! Veusaquí la criansa que donéu als fills!... ¿Cóm ne respondréu, ara, d'aquesta mort devant de Deu? —

Ningú deya res: tothóm estava escorregut y ab lo cap cot. Y'l senyor Rector torná á dir ab imperi:

—Peró més tart ja'ns veurém las caras, trossos de bestia!.. Mentres tant, agenolleuvos y resém un parenostre per l'animeta del difunt... —

Y, ajuntant las mans, aixecá'ls ulls enlayre y afegí ab accent fervorós, mentres tothóm queya de genolls llevantse las barretinas:

—Senyor, Senyor! Rebéu en vostre sí al pecador que acaba de finar... Perque Vos ho heu dit: dels benehits es lo Regne del Cel!—

VÍCTOR CATALÁ.

(Ilustracions de *F. Sardá.*)

ELS AMETLLERS

FULLS DE DIETARI

23 janer:

Avuy per la primera y dolsa volta
m'ha sorprés la blancor dels ametllers
treyent el cap per sobre dels recers
del hort blanch de las monjas caputxinas:
semblavan esferehits
de sentirse tan florits
tots sols entre las boyrinas.

6 febrer:

Avuy semblavan valents
y semblava que cantavan
afrontant á tots els vents
y á las neus que'ls vents portavan.
Sota las neus inminents
cantavan de l'alegría
d'haver florit ignoscents
avans de l'hora y del día:
desde'l fons del jorns vinents,
plorant la Primavera'ls benehía.

15 febrer:

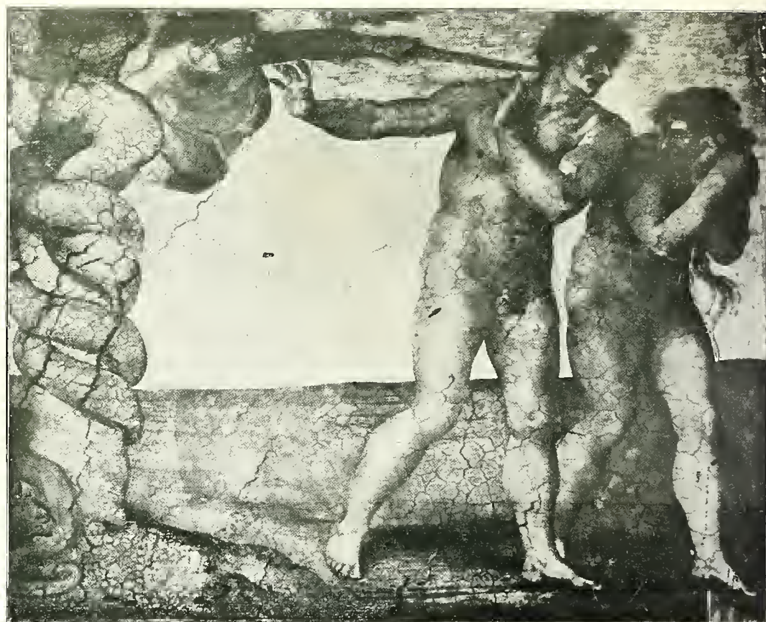
Avuy ha caygut neu demunt las flors
y demunt de las cosas primerencas...
Un matí de blancor que'l sol ha fos.
A mitjdía poncellas vermellencas
han tret el cap florit entre la neu
y han resplandit en mitj de la blancura:
els ametllers han dat gracias á Deu
agitant llur rosada vestidura.

. . . .

JOAN MARAGALL.

(Ilustracio de *J. Brull.*)

EL NU

Adám y Eva llensats del Paradís. (D'un fresch de *Miquel Angel.*)

El nu es la pedra de toch del artista, es l'escull ab que topan els que no son artistas complerts. En el nu malament poden dirse mentidas, y no hem de admetre en absolut, ni molt menys, el convencionalisme de que l'Art sigui com un ropatje púdich que tapi la miseria de certs assumptos. No n'hi há, no pot havernhi d assumptos inmorals, y la missió del art es molt altra que la d'ennoblir el vici, ó *paliarlo.*

El nu es, donchs, patrimoni dels forts, dels que dominan el seu art, dels conscients. Es molt fácil fer ninots de aquells que vulgarment ne dihém modernistas, que's distingeixen per sa incoherencia bon xich *japonisada;* es molt fácil fer notas de color d'aquellas que, per casualitat, *ensopegan* molts aficionats y principiants. Mes pera dibuixar un nu, ha de descomptarse la *casualitat:* se'n ha de saber, s'ha d'ésser fort.

Casi tots els grans pintors s'han dedicat al nu, tots l'han probat, y més que may en aquellas épocas en que, segons sembla, no teníam tanta llibertat com ara, épocas en que'l Vaticá agabellava ó poch menys el món sencer. Y precisament fou llavors, en el Renaixement, quan el nu pogué assolir, dintre del Art, un culte fervorós y espléndit, á semblansa del qu'havía tingut en l'antiga Grecia.

Avuy que no sé quántas revolucions hem fet y qu'hem vessat tanta sanch per'adquirir això que'n dihém llibertat, avuy, en la nostra terra, es quan més trabas s' ofereixen al artista que's dedica al nu. Las portas dels establiments se li tancan; en las exposicions de las societats d'artistas no li volen exposar las obras; la burgesía, espantada, crida contra'l nu. Y preguntém nosaltres: ¿ahónt el veuhen aqueix nu? No será segurament á Ca'n Parés, ni al Círcul Artístich, ni al de Sant Lluch, sinó en els kioscos de la Rambla. No sé que n'hi hagi enlloch més. Y donchs ¿á qué ve aqueixa cridoria? ¿Tan púdichs som els catalans que'ns avergonyím de veure cóm som fets,

Danae. (Copia del quadro del *Tiziano.*)

de contemplar las nostras formas? ¿Tanta serenitat ens falta, y tanta grandesa moral? ¿Fins á tal punt ha arribat la nostra hipocresía?

Las familias acomodadas de nostra morigerada ciutat, que tan sovint viatjan per l'extranger, bé'l poden veure'l nu en museus, exposicions, jardins, botigas, y fins per las iglesias. Allá no s'esvalotan, puig també hi portan á sas fillas. Si hi tinguessin res que dir, ja no viatjarían. En cambi, posats aquí, en aquest medi estret y embrutidor, fins protestan de que se'n parli. O potser no es culpa sols del medi, sinó del esperit mesquí y rutinari d'aqueixa gent que guarda tota la estupidesa de qu'está farsida pera lluhirla á casa nostra.

Que aquesta plaga, desgraciadament, no existeix sols entre la burgesía, puig també ha fet y fa estragos entre'ls artistas, es ben sapigut. Els uns han caygut per falta de carácter, els altres per pobresa d'esperit, y molts per miras mesquinas ó per por de no guanyarse la vida. Totas aquestas causas reunidas ens han portat al estat en que'ns trobém. Ja sé que Catalunya no ha sigut may un país privilegiat d'artistas: aquesta qualitat no la tením y per'xó hem de parlar de futesas semblants, qu'en lloch del món son ja tingudas en compte, puig si en algún país han hagut de posar *veto* al nu, ha sigut pel seu gran abús, per la frivolitat ab que se'l tractava. Mes aquí que ni per remey se'n troba un, ¿está en carácter la protesta?

Si may desperto del ensopiment propi del medi en que'm trobo, y miro entorn, ni sé en quín temps soch ni en quín món visch. Als meus companys d'art tampoch els conech: no crech que siguin els mateixos. Cóm ens cambía'l temps! Quan recordo aquells entussiasmes, aquell deliri contemplant el *Judici final* de Miquel Angel, me sembla sentir encara las exclamacions dels companys: — «Aquest sí qu'es un artista mascle! Quíns escorsos més superbs! Quína gent tan ben musculada!...» — Tanta grandiositat ens corprenía, peró al ensemps ens feya somniar en fer grans obras.

Avuy... quína diferencia! Ja no'n parlém de tot alló; á alguns fins els hi he sentit dir qu'es pecat. Per altra part, la venda de quadros ens té molt preocupats, perque la veritat sigui dita, no se'n ven ni un y'l negoci va cada día pitjor. Ja no parlém tampoch d'aquellas donas de Rubens y del Ticiano, ab aquellas tonalitats dauradas y aquell modelat ple de morbidesa. ¿De qué serviría, si'l comers va tan malament? D'aquella *Maja* núa d'en Goya, qu'havíam contemplat tan llargas estonas buscant el secret de sa entonació grisa ab els reflexos d'aquella pell lluhenta y satinada com s'hi rellisqués la llum, com si á sota hi circulés la sanch, d'aquella pintura plena de vida ja ni'n podém parlar. ¿Ensopimnos, donchs, altre cop? ¿Torném á dormir? ¿Reneguém d'aquell art enter y vibrant? ¿Malehím la vida?

Els artistas intérpretes y adoradors de la Naturalesa tot ho poden pintar, tot ho poden esculpir: donas clohentse la lliga-cama, altras en robas menors y ab contorsions d'un lúbrich trist, escenas pornográficas pera vendre d'amagat..., peró'l nu, aquest art pur y diví, aixó ni pensarhi. ¿Qué diría la societat de Barcelona, tan culta, tan casta? ¿Qué diría aqueixa societat amiga del art esquifit y estrafet, que no troba inmorals ni contempla ab rubor els aparadors plens de ridículas é incitants cotillas, hipócritament deformadoras del cos humá, y s'avergonyeix devant de la Veritat hermosa?

Mes nosaltres que no som hipócritas, que sabém que'ls pobles poruchs y sens ideals están destinats á desapareixe, nosaltres qu'admirém el nu com la expressió més hermosa, més pura y més digna de la Naturalesa, y no sols per ella en sí, sinó perque ha dat lloch á obras artísticas de mérit imponderable, creyém que no hi perdrá res la *moral nostra* si avuy reproduhím en aquestas planas uns quants nuus d'artistas inmortals. Y si hi pert, pitjor pera ella.

JOAN BRULL.

LA MAJA. (Quadro de *Goya*, fot. de Laurent.)

LAS GERMANAS BOJAS

Las dugas germanas passan pel jardí
blancas y flayrosas com el jessamaní;
copsan de la pluja la suau besada
y esguardan las fullas de l'alta brancada.

La brancada plora cuberta d'aucellas
com si's vegés núa de sas maravellas.

Las dugas germanas en quietut s'aturan
devant d'un vell arbre qu'es el que més plora:
crestallinas llágrimas per sa escorsa suran
que á gotas á gotas son fullám desflora.

—Arbre, lo vell arbre—demanan abdugas:—
¿Quína pena hi passa pel boscám feixuch
que totas las fullas s'abaixan porugas
com si pressentissin un vent malestruch?

Arbre, lo vell arbre: la boscuria austera
tant y tant plorava, que'ns ha fet plorar;
ni'ls aucells cantavan en sa cabellera,
ni las flors s'obrían sota'l seu cantar.

Arbre, lo vell arbre: ¿quína tristor nova
demunt tas grans brancas s'estendrá de nou,
qu'en flor se decanta ta brotada jova
y en dolor tan fonda ta florida's mou?—

L'arbre, lo vell arbre no'ls torna resposta,
y espolsant sa vesta las rega ab son plor;
y ellas, indecisas, se'n van á la posta
cubertas y bellas de pluvial tristor
com dugas poncellas marcidas en flor.

XAVIER VIURA.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

JOVENTUT
SETMANARI CATALANISTA

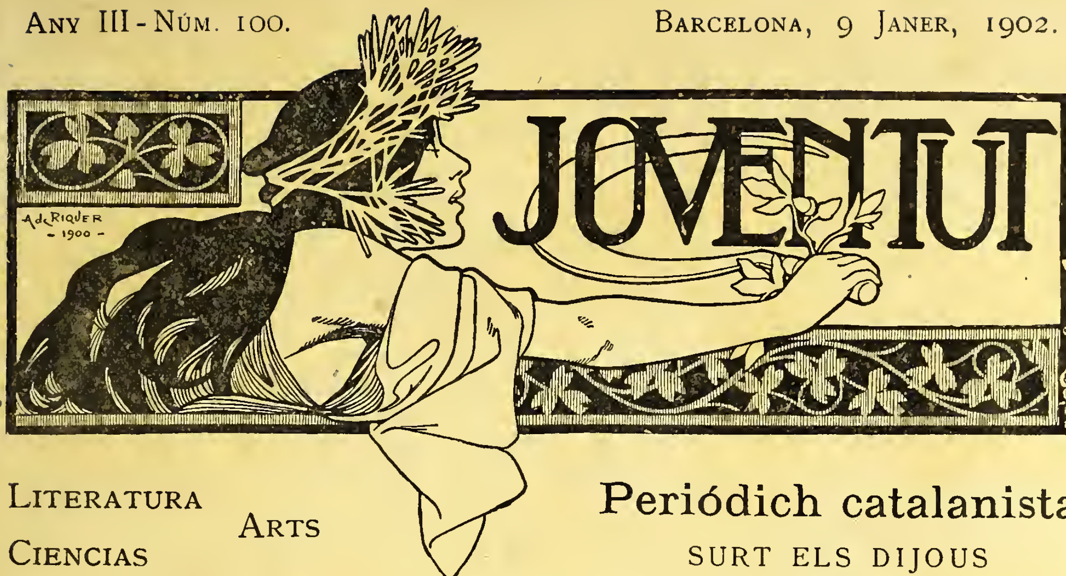
Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.—No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any..	10	Franchs.
Número corrent..	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins.	25	»

Als suscriptors per tot l'any se'ls hi regala una reproducció de la estatua d'en Rafel de Casanova.

ANY III - NÚM. 100. BARCELONA, 9 JANER, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA DEMOCRACIA Á CATALUNYA

En els primers temps de la Edat Mitja, la massa popular estava constituhida á Catalunya per varias classes, ó més ben dit, grupos ó categorias. La més elevada d'aquestas categorias era la formada pels *ciutadans de Barcelona*, á la que pertanyían els ciutadans nats á Barcelona y aquells que, essent nats en lloch distint de la ciutat, eran fills de ciutadans barcelonins. Per adopció eran també considerats com á ciutadans els forasters qu'entravan en algún convent situat intramurs de la ciutat. Entre'ls ciutadans n'hi havía que tenian el titul d'*honrats*, titul que ostentavan aquells que gosavan de cert ascendent en la població degut á sas riquesas. Un altre grupo era'l format pels *burgesos*, denominació que's donava als moradors dels burgs ó arrabals vehins á la ciutat, y als que se'ls hi tenian consideracions semblantas á las dels ciutadans.

També hi havia la classe *homes de paratje*, qu'eran els propietaris rurals, que venían á formar com una noblesa de segona classe.

Després d'aquests grupos del poble, venia la classe infima y desgraciada, la plebe rústica, gent innoble, sense cap prerrogativa; classe constituhida pels villans, infelissos sers qu'estavan adscrits als predis ó vilas y entravan en el tráfich de la compra y venda com parts integrants del predi, y'ls pagesos ú *homes de remensa*, quina paraula *remensa*, era derivada de *redimentia*, qu'en llatí barbre significava'l tribut anyal que pagavan els infims als poderosos per la tutela (!) y protecció (!) que aquests els hi dispensavan. Las agressions contra aquests infelissos eran castigadas ab penas d'indemnisació pecuniaria. Al ésser agredits no podian pendre revenja, sinó que devian ferho saber al senyor, demanant justicia conjuntament. De la quantitat á que ascendia la pena pecuniaria imposada al agressor, el senyor se'n reservava una part.

Si volguessim fer una relació detallada de las vexacions á qu'estavan subjectes els infelissos remensas, la llista d'horrors y de miserias seria interminable. La condició d'aquests desgraciats era veritablement aflictiva y durissima comparada ab la dels ciutadans: situació desesperada que feu esclatar en el sigle xv la sagnanta lluyta social anomenada dels remensas, atiada y favorescuda de sota-má per la reyna Joana Enríquez, de tan trista memoria.

En els comensos de la Edat Mitja estavan molt restringidas en general las facultats del poble. En las Corts catalanas d'aquell temps, sols s'admetia als síndichs de las universitats del bras real; en quant als districtes feudals, estavan representats per sos respectius senyors. La emancipació del bras popular comensa més tart: quan s'inicia per part de la monarquia la fundació de municipis de realench contra quins furs fou impotent el poder y l'ambició dels senyors feudals. Llavors las poblacions comensaren á ésser nucles de vida, llavors el poble pogué apreciar la inmensa diferencia qu'existeix entre la vida tranquila y digna del ciutadá y la miserable dels pagesos y homes de la gleba dels predis feudals, quina condició desesperada encara continuava, si bé quelcóm atenuada per la gradual abolició dels *mals usos*.

En aquesta época es quan apareix ben definida la vida democrática de nostra terra, ostensible en totas las manifestacions de l'ánima catalana, quin desenrotllo caracteristich es la vida gremial, la vida corporativa, la natural y racional harmonia del individuu y de la colectivitat, esperit que's manifesta en totas las esferas, y principalment en la politica, en institucions tan essencialment democráticas com la Diputació General, el Concell de Cent, els Concellers, la Vintiquatrena, y sobre tot en las Corts y en el *Memorial de Greuges*, resúm de tots els agravis y abusos judicials y extra-judicials comesos pel rey ó sos funcionaris ordinaris contra qualsevulga persona de Catalunya, tant en l'ordre civil privat, com en el politich, com en l'administratiu. Sobre aquest Memorial fallavan divuyt *reparadors d'agravis* ó *jutjes de Greuges*, nou per part del monarca y nou per part de las Corts (tres per cada bras). En quant als agravis y perjudicis causats pels ministres del rey, segons una constitució d'En Jaume II donada en 1291, devian ésser esmenats de llurs bens particulars.

Catalunya en la Edat Mitja era més democrática y més progressiva que molts dels Estats que modernament s'anomenan lliberals y avensats. Catalunya en plena Edat Mitja havia ja resolt el problema de la sobirania nacional prenent una devantera de sigles als almibarats enciclopedistas del sigle XVIII. Nostres reys sols eran reconeguts com á tals mentres respectavan las institucions, constitucions y privilegis de la terra. En el cas de que faltessin al jurament que al efecte se'ls obligava á prestar, el poble'ls hi retirava la obediencia y otorgava la corona á qui millor li convenia, com ocorregué en temps de Joan II, de Felip IV y de Felip V.

Que las classes populars han estat sempre identificadas ab l'esperit nacional de Catalunya,'l llibre de la Historia'ns ho demostra en cada full: en la guerra contra Joan II, en la guerra dels Segadors y en la de Successió. Quan la campana del Somatent (altra institució ben democrática, per cert) ha tocat á rebat, el bras popular, igual que'ls demés estaments, ha ocupat sempre'l lloch d'honor que la patria reclamava. Y fins quan la nació catalana ha caygut del lloch en qu'estava en el concert dels pobles lliures, quan nostres clams de justicia s'han castigat com á delictes y nostras protestas com á rebeldias, quan s'han retallat nostras lleys, quan nostra llengua s'ha desterrat del món oficial, el poble catalá, nostre honrat poble, ha recullit en sa llar á la hermosa proscripta, y en ella, en sa llengua de l'ánima, ha resat sas oracions y ha cantat sos amors y sas anyoransas. Nostre poble ha sigut el dipositari de nostras costums y de nostras tradicions; y de las classes modestas y del poble, y no de las ensopidas classes aristocráticas, ha nascut á Catalunya la Ideocracia, aquest estament del pervindre, que si en la generalitat dels paissos es la creuhada dels sabis y dels artistas, á Catalunya es, además, la dels patriotas que l'han desvetllat.

Mes aquest poble que inconscienment es tan catalá, no acaba de decidirse á serho conscientment, no acaba de determinarse á entrar en las creixentas filas del Catalanisme; encara que á nosaltres no'ns extranya

aquesta pera molts inexplicable recansa, puig es un fenomen que s'ha repetit y's repetirá en totas las revolucions. En el Renaixement, en la Revolució francesa, els pensadors, els intelectuals, son els qu'han iniciat tots els moviments polítichs y socials, qu'avans d'arrelar en la conciencia del poble, han necessitat sempre temps, predicació y esforsos laboriosíssims. Y encara'ns sorprén la relativa facilitat de nostre poble per'abrassar el Catalanisme, puig dadas las ideas y principis qu'encara enlluhernan á la massa popular y las ideas y principis que representa'l Catalanisme, eran d'esperar més recels, més resistencia; perque'l salt qu'hagué de fer el poble pera passar del Renaixement á la Enciclopedia es molt menor, es ínfim, comparat ab el que media entre la Enciclopedia y'l Positivisme. Es més: la Revolució francesa oferia al poble llibertat, que si era complertament distinta y contraria d'aquella llibertat que l'absolutisme li arrebassá, tenía'l mateix nom y per axó'l seduhí, per aixó la Revolució arrossegá'l poble. Entre las ideas del Renaixement y las de la Revolució francesa hi havian ben pocas diferencias; l'uniformisme,'l centralisme, fou l'ideal final d'absolutistas y de jacobins; la exaltació de lo artificiós y l'odi á lo natural foren els principis característichs de las dugas revolucions; el poble apenas trobá diferencia entre l'Estat de Lluis XIV y l'Estat jacobí: per aixó passá tan rápidament del un al altre.

Preguntar si triomfarán definitivament nostres ideals en l'esperit del poble catalá, equival á preguntar si triomfarán els principis autonomistas proclamats per las escolas modernas, dels principis uniformistas tiránichs y antinaturals qu'encara privan desgraciadament entre la massa del poble vilment enganyada y pervertida per vividors y fanátichs reaccionaris, que reaccionaris empedernits y res més son els que predican principis que si foren l'última paraula de la ciencia en las darrerías del sigle XVIII y comensaments del XIX, avuy son ridículas antigallas posadas fora de circulació en el món científich modern.

Nosaltres, els autonomistas, som els paladins de la naturalesa, som els apóstols de la vida y de la llibertat: els unitaristas son els sectaris de la eterna violencia dels organismes vius. Els unitaristas volen una societat absolutament uniforme, tirada á cordill, feta á linias rectas: nosaltres la volém fonamentada en la varietat, en la justicia y en la llibertat. Per ells la vida consisteix en l'agregació social única y forsada: per nosaltres, la vida consisteix en l'acció continua de cada organisme pera mantenirse autonom enfront del macrocosme. A nosaltres ens espanta la rigidesa de la linia recta, perque es la linia de las cristallisacions, la linia del regne de la mort, y per aixó proclamém la varietat, la varietat de la linia curva, qu'es la característica dels regnes de la vida.

Que'l jorn de nostra victoria s'acosta, es indubtable; la decadencia dels ideals uniformistas es evident, sos partidaris van minvant més cada dia, y sos aparatosos principis fonamentals cauhen desfets per la crítica d'escolas tan oposadas com la católica y la positivista. Y fins en el camp comunista, uniformista per excelencia, hi veyém apareixe la tendencia anarquista, que transfereix la propietat privada, no al Estat com el comunisme radical, sinó á las associacions obreras autónomas y confederadas.

Trevallém, donchs, ab fe, ab més dalit que may per la exaltació de nostres ideals; no descansém un sol instant fins á veure educat al poble en nostres principis, que'l dia proper en que'l poble'ls comprengui y'ls professi, el desvetllament total de Catalunya será un fet.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

DE POETICA CATALANA

FRAGMENTS D'UN LLIBRE INÈDIT

INTRODUCCIÓ

Comensaré per declarar, perque'l lector no's crega enganyat, que suprimiré casi en absolut las definicións y explicacións técnicas; en primer lloch perque qui no las conega y desitji conéixelas las trobará en qualsevol retórica; y en segón lloch perque pel meu objecte las considero perfectament inútils.

Al escriure aquestas notas no he tingut altra mira que mostrar els *vicis práctichs* que deuen evitarse y els *defectes* que deuen cor-

retgirse; y com es molt més fácil prevenir que curar, sería possible qu'algún principiant, després de llegir aquestas observacións, enterat dels *vicis que deu evitar*, deixi de contreure'ls; lo qual será menos costós que treure-sels de sobre un cop els hagi contret.

Si ab això logro espurgar la poesia catalana de certas impuresas que la enlletjeixen, y depurar més ò menos el gust en el *dificilíssim* art de la versificació,'m consideraré sobradament pagat.

Y si després de llegirlas, algún *rimayre-perque-sí*, espantat de què no siga tot hú bufar y fer empollas, desistís d'agafar la ploma per dir en ratllas curtas lo que millor faria deixantho de dir, llavoras la recompensa superaría en molt las mevas esperansas.

GENERALITATS

I

CÓM, QUÁN Y PER QUÈ S'HAN DE FER VERSOS

Per fer versos es precís tenir presents tres cosas.

Primera: no's farán versos sense saberne. Si per treballar del ofici més fácil es precís passar aprenentatje, no es lògich que puga desempenyar el dificilíssim ofici de versificador el primer vingut, sens altre títul que la poca aprensió de desempenyarlo.

Segona: no deu fer versos més qu'aquell qu'en senti una necessitat imperiosa, ineludible, com d'una altra evacuació indispensable al bon funcionament del organisme. Sería tan estúpit empenyarse en mocarse sense tenirne necessitat, com pretendre fer versos sense sentirne verdadera plètora. D'aquí que tota poesia *d'encárrech*—ja siga per álbum, vano ó certamen—no siga Poesía.

Y tercera: no's farán may versos pel sol gust de fer versos, sinó quan verdaderament tindrá que dirse alguna cosa qu'exigeixi ser dita en vers. Fer versos per fer versos es gastar pólvora en salvas, que ni es útil al qui las fa ni agradable al qui ho escolta. Además que, pendre per joch la poesía es més que irreverencia un sacrilegi, un delicte de lesa religió estètica.

II

POETAS Y VERSIFICADORS

Es molt comú, molt més de lo creible, el confondre el *poeta* ab el *versificador:* y no obstant ¡quina diferencia més enorme hi há entre l'una y l'altra cosa!

Diu l'adagi castellá que «el poeta nace y el prosista se hace»,—sobre lo qual hi hauría bastant que dir. Donchs, ab molta més rahó podria dirse que *el poeta neix y el versificador se fa.*

Quedem, donchs, en què *Poeta* es aquell que porta la Poesia en si; y *Versificador* es aquell que sab fer versos. Y pot donarse el cas—y's dóna ab molta freqüencia—qu'aquèt no siga allò ni aquèll siga això altre.

Per ser poeta no's necessita apendre res: s'en es ò no s'en es. Jo he conegut rabadá que ho era y certament no ho ha sabut en la vida. Es clar qu'aquèt dó es precís cultivarlo, y per això hi hán dos grans mestres: *lo que se sent* (no lo que *s'ou*), y *lo que's veu.*

El poeta que sab estudiar bé lo que sent en son interior y lo que veu al voltant d'ell, y sab dirho tal com ho sent y tal com ho veu —¿creyeu qu'es tan fácil com sembla?— aquèt es un gran poeta.

Are bé: per una lley estranya, absurda si voleu, però fatal, sembla dat y degut que la poesia que portem dintre s'haja d'espressar en un llenguatje especial, rítmich, musical, en ratllas curtas y melòdicas, per l'estil de las passadas del rossinyol ò de las onadas del mar. D'això s'en diu *versificar* y, desgraciadament, no neixem com el mar y com el rossinyol *sabent fer versos* sinó que *n'hem d'apendre*—com, inferiors en tantas cosas als demés sers, hem d'apendre de parlar, de caminar y fins de menjar y beure.

Si; no tenim més remey, si volem fer versos, qu'apendren. ¿Ahònt? ¿còm? Aquí está la dificultat.

—

El primer mestre de versificació es *la desconfiansa.*

Partim del principi de què quan l'inspiració ens dicta, ens dicta poesia, nó versos. Els versos els hem de fer nosaltres; y en aquell moment de febre en què posem tota l'atenció en escoltar y recullir lo que la ins-

piració ens dicta, no'ns en queda per saber què escribim ni còm escribim.

Desprès qu'ella ha parlat, un cop ha terminada sa missió, llavoras de sanch freda hem de ser versificadors; perque—tingeuho ben entès—aquells versos *qu'han surtit* són fatalment dolents.

No cal que brinqueu de sorpresa ò potser d'indignació; *tota improvisació es dolenta*; *el bon vers no surt*, *sinó que's fa*.

Convensuts d'això, es dir, perfectament convensuts de què heu estat potser inspiradissims, però de què heu escrit uns versos plegats de taras de totas midas y menas, tireu l'obra al calaix y no volgueu llegirla fins que us vinga tan de nou com si no l'haguéssiu escrita vosaltres.

Llavoras—y sempre ab el ferm convenciment de què aneu á llegir una monstruositat—comenseu á buscar defectes—y en trobareu—y á espurgarlos—y els espurgareu. La tasca no es fácil ¡oh nó! però sempre paga el treball que s'hi esmersa. La rima rebeca que no vol acudir avuy, acudirá demá; la paraula que no trobeu el primer dia per més que us expremeu la memoria ò regireu diccionaris, vos la donará á l'hora menos pensada el primer que passi pel carrer.

Vingt fois sur le métier remettez votre ouvrage

deya Boileau, qu'era un mestre versificador; y afegia:

Polissez-le sans cesse et le repolissez.

—

Y ara ja'm sembla que sento els esbalechs dels *versificadors fácils* que cridan: ¡Però això es un treball de xino y posar l'esperit á la tortura! ¡Això no es fer art! ¡Això es desnaturalisar la inspiració, malmètrela!...

Nó! calmeuvos! Cert es que no es jugar al tuti, però no es posar l'esperit á la tortura; això es fer art, perque l'art, com més perfecte es en la forma, més artistich es, perque es més bell. Y respecte á lo que tantas vegadas he sentit de *desnaturalisar la inspiració*, es la més tonta de las tonterias. ¿Qu'heu de desnaturalisar? ¿per ventura la inspiració no la teniu allí, escrita, ficsada en el paper? No tingueu por que se us escapi! En quant á malmètrela... es cosa vostra; no la malmeteu! Unicament se tracta de precisarla, de presentarla en la major pulcritut y simplicitat.

Per què heu de tenir ben present una cosa y es: que tot lo expontani, lo descuydat, *lo del raig*, es sempre complicat; la senzillesa, la naturalitat, allò que sembla *que res hi falta ni hi sobra y que no pot dirse ab altras paraulas* no s'obté més qu'á forsa de treball. ¡Y quin treball!

Conclusió. Pera fer un bon vers se necessitan tres cosas: LLIMA, LLIMA y LLIMA.

APELES MESTRES.

(*Seguirá*).

HORAS POETICAS D'ALBANIO

ALBANIO A VIOLETA

Violeta, ¿te'n recordas d'aquells días
d'Estíu, quan varem créurens
estar enamorats?... En la terrassa
cenyida de camelias d'amplas fullas,
pels jerros bronzejats desponcellantse,
las horas no comptadas s'escorrían
per sobre'ls nostres fronts, sense deixarhi
dels pensaments ni l'ombra més lleugera...
Els blats groguenchs guaytavan els pagesos
portar feconds el fruyt ple d'esperansa,
y las flayrosas vinyas esllanguirse
al Sol batent...
mentre en els grans jardins aristocrátichs
ornats de marbres, entre'l vert blanquíssims,
y entre las flors encesas, adorables,
feixuch, dels ciutadans planava'l somni
en las quïetas horas del mitj-día;
d'aquell mitj-día cálit, que allargantse
pel lluny polsós de l'erma carretera
y'ls flanchs avellutats de las boscurias
en espirals boyrosas de calitxa,
espay amunt, amunt, s'evaporava...
Pro rossas més que'l blat eran las trenas
y'ls ulls volguts més clars que l'ampla volta
del cel, y més hermosa tu, Violeta!..

Més tart l'aroma de las flors creixía,
las veus s'amorosían sota'ls arbres
y'ls riures del Estíu eran més frescos
al peu de la frescor ubriagadora
dels emparrats, lilars y mareselvas...
Els camps s'enmantellavan d'òr, y l'ayre
s'omplía d'un misteri indefinible
qu'ho feya tot més gran, fins ta mirada...
y'ls marbres patinats de llum prenían
desmays de cossos qu'al Amor s'entregan,
cayents de caps que per besar s'inclinan...
Era l'adeu del Sol... ¿No te'n recordas?...
Moment seré, sublím y santa posta
que desde'l Cel devallas á la Terra
l'inmens plaher dels Deus... Divina tarda,
recort de bes pels llabis qu'estimaren,

dolsor del bell present pels que ja estiman,
pels erms del cor pressentiment purissim ..
Amor, Amor... Oh, quí pogués, Violeta,
d'un breu instant, l'avuy etern forjarne!
Quí hagués pogut llavors en sa carrera
sospendre al Astre gran que tramontava!...

Uns núvols irisats demunt la serra
coronavan la mort del Rey del Día:
transfigurats de llum, sagnants de porpra,
vivents y lluminosos, t'encantavan,
s'enduyan els teus ulls... quíns ulls hermosos!
Com may aquella tarda eras divina,
ab la florida del Estíu al rostre ..
La má qu'entre las mevas jo estrenyía
va estrenye la má meva tremolosa,
y com un cant del Cel, brollá adorable
de ta veu que reposa'l bla murmuri...
—«Qu'hermosos son, qu'hermosos son!»—cantava;
y en ton esguart brillá per una estona
el raig més ple de Sol d'aquella tarda...
Y ho eran tant d'hermosos aquells núvols
com la penombra suau y moradenca
qu'entorn dels ulls, sols del teu cel, Violeta,
tan bell cayent á la figura't donan...

Després d'assoleyarnos la mirada
guaytant el gran incendi de la serra,
demunt l'empit d'hont el Llevant s'ovira
plegats ens abocarem... ¿Te'n recordas? ...
En brassos de la posta desmayavas,
ab un esllanguiment daurat, la vila,
la vila inmensa, l'arca guardadora
de las diarias febres de la Vida,
dels malsdecaps mesquins de tots els homes
que viuhen á ciutat ..
   Y al cap de breu estona va tornarse
sens llum, grisenca; y la imponent cortina
del Mar Mediterrani
allá al darrer confí semblava, trista,
amortallarla... Pálida't girares
fugint de la visió desoladora
com devant d'un espectre...
Pro com que'l lloch volgut es fet pels somnis
y per l'esplay seré de la mirada
de Llevant á Ponent, de Cel á Terra,
del Mar á la Montanya, de la boyra
fumosa dels tallers y de las forjas
á l'ampla claretat de las montanyas,
de nou vares girarte vers els núvols...
L'esblaym del Cel te'ls va robar, Violeta,
llavors qu'ab més desitj els esperavas...
Com si'n tingués la culpa'l pobre Albanio,
els llassos amorosos
de tas mans, s'esllanguiren de las mevas,
y ab el posat confós de la criatura
que veu volar llunyá l'aucell qu'havía
empresonat totjust, aixís quedares
fixant verdor enllá la serralada
boyrosa d'Occident, buscant las tintas
que'l Sol s'endú á la posta cada tarda...
—«Quín cambi... Deu!... Qué poca estona duran!»—
vas dir... Y quan la calma de las pradas
y'l fosch adormiment de la pineda
al nostre entorn passavan en silenci...
—«Torném á casa, Albanio, que quan l'ombra
s'extén per camps y boscos, fins teninte
al costat meu, tinch por.. Aném, Albanio...»—
Y abandonarem el jardí... Llavoras,
baixant pel tram d'escala hermós de marbre
(hont la Venus de Médicis, burleta,
somríu en sa blancô al Amor que passa
te deya jo:—«¿T'han entristit els núvols
rohents primer y morts tan prest, Violeta?...
Això es de cada día... y devegadas
passa á n'els cors lo qu'ha passat als núvols...
Pro'l nostre Sol no's perdrá may, Violeta!...
¿Vritat, amor?...»—Els teus ulls blaus s'alsaren
vers els meus ulls... els teus ulls blaus qu'adoro,
y en la foscor ja entrant varen brillarhi
com dos estrellas de la Nit que's feya...

. . . .

¿Quín esperit malvat, darrera'ls boscos,
oh Dona, va robarme las paraulas
per castigarme del amor que't duya?...
¿Quína má va esculpir sobre la tomba
dels somnis meus las lletras dels meus llabis?...

. . . .

Un any després, quan els lilars florían
en l'oblidat jardí dels amors nostres;
tornant de las montanyas de Suissa
ab fret encara dintre'l cor... la terra
volguda més que may al tornâ á veure;
quan tots els brassos devant meu s'obrían
y tots els fronts amichs el bes reberen:
el més aymat dels fronts y l'abrassada
en tristas nits de neu més desitjada
glassats com l'ayre de la serra alpina
en mi varen entrar... L'oblit es fácil:
més que'ls sarments d'amor etern encara!...

. . . .

Un Sol, un Sol ponent baixá en nosaltres
quan creyam en la Vida,
y'ls nostres cors de goig s'iluminaren
com els núvols al Cel al pas del Astre.
Anoménal Estíu, ó Poesía,
ó Joventut, si vols... El nom, oh Dona,
tu y jo'l duhém grabat al cor, per sempre,
y... tant se val el nom: aquell que sía
amaga al fons el fel de la recansa
y l'agre dols del breu durar y fondres. .
Pro si algún día hi tornas,
al jardí benvolgut, en brassos d'altre,
á l'hora e : que'ls recorts brollan dels boscos
com professó d'espectres de mal somni,
quan plora tot la mort dels llunyans días,
dels oblidats sarments de passió santa,
del gran plaher que frisa vora nostre
y menyspreuhém, poruchs d'alsar la vista
y com á amich volgut obrirli'ls brassos...
recórdat d'aquell Día, Violeta,
y d'aquellas paraulas mitj resadas
á cau d'orella, quan la Nit ja's feya. .
Que'l nostre Sol potser no es post per sempre
darrera l'Occident ple de misteri,
y pot sortir demá brillant com era
en l'anyorat Llevant de nostra vida...
Y encara que no sía aixís, oh Dona,
per tu y per mi; quan serém pols nosaltres
y quan al pes del temps el món ne sía
l'erm jardí desflorat, y'l Sol sens flama
hagi passat per sempre més, en l'ombra
del horrorós no-res, oh Violeta,
sobre la Mort y sobre la Natura
y sobre'l Cel, l'Amor, l'Amor espléndit,
lo qu'en nosaltres es d'eterna dura
planará en el desert com el nou Astre
eternament, sobre la Mort eterna.

JOSEPH LLEONART.

Karlsruhe, novembre de 1901.

UN ACTOR ESPONTANI: EN SUCRE [1]

Evidentment, la qualitat en un actor més preuhada es la espontaneitat. Sentir l'art, ó lo qu'es igual: sentir la vida, y exteriorisar la manera personal de sentir ab tota ingenuitat y ab tot entussiasme, heusaquí'l senzill secret dels grans actors. Solzament ells penetran fins al cor del públich; solzament ells logran electrisarlo, commóurel de debó.

Pera tot actor dotat de facultats naturals, hi há dos camins de cultivar l'art dramátich; millor dit: hi há dugas menas d'art, l'art natural y l'art de composició. Al primer s'hi arriba pel camí de la espontaneitat, al segón pel camí de la ficció.

Per desgracia, aquest ultim es avuy el que domina. La necessitat d'estudi, de cultura artística y fins l'exercici de las facultats físicas s'ha portat fins al extrém d'aniquilar tota interpretació individual. Els francesos, sobre tot, ab els seus conservatoris, cátedras de declamació y concursos, han fet del art escénich poch menys que una carrera professional. Si no s'ha arribat encara á prohibir l'exercici d'aquesta nova carrera á qui no pugui presentar el títul de reválida, no hi há cap dubte que'ls *enfants de la balle*, els actors *nature* é independents, son mirats ab cert recel despreciatíu.

Y així ens trobém invadits per l'art de composició. S'exercitan las facultats, lo qual es molt útil; s'ensenya'l modo d'interpretar els grans *roles* dels mestres, se retreuhen á tot estrop las tradicions dels grans actors y s'estableixen un sens fí de reglas y convencions escénicas que transforman en pochs anys al deixeble ple d'entussiasme en un autómata pretensiós.

No s'ha volgut compendre que l'art, entre totas las manifestacions del esperit, es la més autónoma, la que reclama una més gran llibertat, y si las reglas y tractats d'estética y de moral (prescindint de las midas governativas concretadas en la censura més ó menys previa) poca influencia han exercit en els autors (els bons, s'entén), las reglas y tractats de declamació y d'interpretació patrocinats per escolas y centres més ó menys oficials, han sigut causa del amanerament y del artifici que caracterisa á la majoría d'actors moderns, sobre tot als francesos.

A Italia, y molt més á Espanya, s'ha arribat al mateix resultat per un altre camí. Aquí de verdaders conservatoris no'n tením, peró'l mal que aquests no han pogut fer, l'han fet las tradicions escénicas de cada teatre y la rutina dels directors. S'ensenya á fer de galán jove ó de primera dama ab tots els *ets* y *uts*, y'l director d'escena més consciensut repetirá vint vegadas si es precís una frase, acompanyantla de tots els detalls d'accionat, al jove actor que té disposicions: «Es aixís com se fa riure, ó com se fa plorar, ó com se fa efecte.»

Y la verdadera educació artística no consisteix pas en això. Tindría de consistir, primerament, en un perfeccionament de las facultats físicas encaminat més á restar y abolir defectes que á senyalar patrons, més que á ensenyar cóm s'ha de dir y d'accionar, á senyalar lo que's diu y s'acciona malament. En segón lloch, tindría de consistir en una escola de cultura general: l'actor, més que un erudit, ha d'ésser un home de món, ha de compendre la vida, que tindrá de reflectir en tota sa complexitat, y aquesta comprensió no l'adquirirá per la sola explicació comentada de las bellesas dels autors clássichs, sinó que la trobará en un estudi ben dirigit y discret de las més variadas creacions dels sabis y artistas. Y en fí, si en realitat l'estudi del art dramátich clássich y modern deu ésser la font preferida de tot actor que vulgui ésser gran, aquest estudi no deu encaminarse á detallar tal ó qual personatje, sinó á compendre en tota sa trascendencia'l fí ó fons general de l'obra en que intervé; que un cop aquest sigui ben conegut per l'actor, la interpretació del corresponent personatje li sortirá ab tanta major veritat y ab

(1) Retirat del número de *Cap d'any* per excés d'original.

tanta major armonía ab ella mateixa, com més personal sigui, com més s'abandoni á la propia inspiració y manera d'enténdrel. No hi fa res que un actor entengui un personatje d'una manera diferenta que nosaltres; fins no hi fa res que l'entengui d'una manera diferenta que l'autor. Si ha comprés l'obra á fons, si ha penetrat en el sentit general de l'obra, sempre trobarém en la seva interpretació aquella sensació d'art que's produheix en nosaltres, espectadors, al sentir que un esperit escullit vibra remogut per ideas grans y bellas ab tota la sinceritat de la convicció, ab tota la forsa del entussiasme.

—

¿Ne voléu una proba de que la espontaneitat es la qualitat més preuhada d'un actor? Aquí teníu en *Sucre*. En *Sucre* no es pas un gran actor; las sevas facultats no son pas extraordinarias; no s'ha pas educat en cap conservatori, y per lo tant no coneix cap regla del art; no ha sufert aprenentatje en cap teatre regular, y per lo tant no li han ensenyat els *motllos*. En *Sucre* es un actor *autonom*, casi bé salvatje. Y á pesar de tot això, en *Sucre* té un públich entussiasta, á qui encisa y conmóu, y fins els qu'están acostumats á elevarse á las regions més puras del art, els refinats qu'han vist y admirat als grans actors en obras mestras, entre mitj dels defectes y deficiencias de totá mena trobarán en ell quelcóm de gran, quelcóm de sugestíu que no podrá menys d'interessarlos. Y aqueix quelcóm es: qu'en *Sucre* té personalitat; que sent fondo y expressa ab ingenuitat, á sa manera, els seus sentiments; en una paraula, qu'en *Sucre* es un actor espontani.

Y com el tipo es interessant, no podém resistir la temptació d'abocetarlo.

¿Quí es en *Sucre*? En *Sucre* es un *mimo*, un *pierrot* de pantomima, un *actor d'expressió*.

Una nit en que, com moltas d'altras, fugint de las vulgaritats de nostres grans teatres anavam á buscar esbarjo en la típica y alegra barriada del *Paralelo*, se'ns va ocorre entrar en un d'aquells abigarrats barracons, en que las veus potentas y esquerdadas d'una orga-trompeta de vint caps semblan cridarvos ab l'atracció irresistible que sobre las ánimas senzillas exercirá—si no menten las profecías,—l'apocalíptica cridoria de la gran trompeta del ultim judici. Entrarem en el «Cinematógrafo Farrussini», y al cap d'avall d'una llargaruda sala, creuhada per banchs que ab gradació d'alsaria imperceptible buscavan el desnivell que necessita l'espectador pera veurehi bé, s'aixecava un petit escenari tapat per un teló de cotó blanch, com un llensol ben estirat, que servía, ademés, de pantalla receptora de las impresions cinematográficas ab que s'acabava la funció.

Mes, avans de tot, sortía en *Sucre*, y aquella nit va fer una pantomima reducció, segons després sapiguerem, del *Mestre Olaguer*, d'en Guimerá.

Varem voler conéixel y ho lograrem. La seva historia es tan senzilla com interessant. Orfe ó abandonat pels seus pares, se troba á 7 anys en una refinería fent d'aprenent. D'aquí li ve'l motíu d'en *Sucre*. Son verdader nom es Laureá Borau. Sas aficions se mostran ja allí; tant es aixís, que'l despatxan perque en lloch de trevallar *fa dramas* ab escombras y trastos vells. Desd'alashoras fa de *nyébit*, y'ls temps son durs; fins al punt de que, com diu ell, hi havía setmanas «que vivía d'aygua, exceptuant el dimars» (1). Mes la seva preocupació era la pantomima. Tenía y té uns ídols: els Onofri. Per véurels trevallar ho haguera fet tot. Atrevit, casi bé desvergonyit, anava *á parar gorra* entre'ls jugadors de ratlla pera ferse ab els deu céntims de la entrada; ó retallava las lletras d'un anunci industrial que venía al primer *babau* que desitjava una *salida*. Tot per veure la pantomima! Després, poch á poch, logra entrar en l'escenari pera escombrar, y á la fí'l trobém capitost d'una colla de nyébits, entussiastas com ell, y com ell, de bona fé, pretensiosos. Se creuhen artistas consumats.

Una anécdota, contáda per ell mateix, dona la mida d'aqueix entussiasme y simpáticas pretensions: en *Sucre* tenía un rival de quinze anys com ell, y que com ell capitanejava una companyía. Aquest rival era en *Patufa*. Donchs bé: en *Sucre* va lograr ésser contractat al teatre Zorrilla, de Gracia. ¿Ne voléu de gelos per part d'en *Patufa*? Mes aquest no s'acobardí. «Tu has trevallat á Gracia: donchs jo trevallaré al Liceu», va dirse; y tal dit tal fet: en *Patufa* va presentarse al Liceu pera que'l contractessin. «De poch me'l matan!», conta en *Sucre* triomfalment. Avuy son d'alló més amichs, y trevallan junts al «Cinematógraf Farrussini».

De fets per l'estil ne conta una infinitat, y en tots ells hi resplandeix sempre una fe inagotable en el seu art, una confiansa absoluta en sí mateix y un desitj infinit d'obtenir l'aplauso del gran públich. «¿Vol *calderada*?», diu al seu amo. «Donchs farém *La mártir de Poitiers!*» Y quína satisfacció no es la seva quan l'amo *fa calderada* y ell es estrepitosament aplaudit!

Aquesta es la historia d'en *Sucre*. Avuy té 19 anys, es el director y l'ánima de la companyía, y l'amor pel seu art creix encara. Tot lo que sab, ell s'ho ha aprés, y tot sovint se'n va á veure'ls bons actors qu'en altres teatres trevallan. Mes, prescindint d'aquest esperit de perfeccionament, lo de casa s'ho arregla tot sol. Ell s'escríu las reduccions dels dramas de gran efecte, y fa uns arguments detalladíssims, ab una intuició pera la selecció d'escenas verament admirable. La llista d'obras per ell arregladas es llarguíssima. Sols citantne algunas se compendrá'l seu bon nas al escullir els arguments: *El triunfo de la jornada de ocho horas*, *El marqués de Génova* (original d'un mosso de

(1) Día de la setmana en que sembla menjava molt á gust. ¿Per quín misteriós concurs de circunstancias? No hem pogut esbrinarho.

café), *Morir por la patria* (en temps de la guerra de Cuba), *Los amores de príncipe*, *La hija del Pierrot* (en que trencant totas las tradicions el *pierrot* fa'l paper de barba), *El fraile maldito (Els hugonots)*, *Electra* (arreglo d'ell), *La màrtir de Poitiers*, *La aldea de San Lorenzo*, *Mestre Olaguer*, etc... En aquesta última—detall curiós y poch vist en pantomimas —el *pierrot* no queda victoriós, sinó que mor en las taulas.

Ara ha arreglat (no s'escandalitzin els wagnerians) el *Lohengrin* Ja confessa ell que l'obra presenta moltas dificultats.

En fí, com actor plau per la seva ingenuitat. Tal volta aquest mateix candor fará que'ls refinats el titllin de vulgar, tal volta en determinadas ocasions no logra, per falta de recursos, expressar prou clarament las sevas ideas, y casi bé sempre, empenyantse en voler exteriorisar massas detalls, ell mateix contribuheix á la confusió del conjunt, y en fí, en las situacions culminants, li falta aquella amplitut de gesto y sobrietat de expressió que sols poseheixen els grans trágichs; peró en un terreny més modest—no hem pas de compararlo ab aquells – el veyém moures y actuar en escena ab una seguritat y una convicció, el veyém esforsarse pera traduhir lo que sent ab tanta bona fé y ab tant d'entussiasme, que tot seguit desperta l'interés del espectador sigui més ó menys culte, y acaba per conquistarnos y fernos seguir ab emoció las gestas imaginarias del personatje que ab tanta convicció encarna.

Y això, que sembla tan senzill, ben pochs actors anomenats que tenen moltissim més talent, moltíssimas més facultats, més educació, més cultura, més experiencia, més recursos, més taulas y més elements, ho logran com ho logra en *Sucre*.

Y es qu'en *Sucre* sent fondo y exteriorisa ingenuament lo que sent; es qu'en *Sucre* té personalitat propia; en una paraula, es qu'en *Sucre* es un *actor espontani*.

PER LA DONA CATALANA

Els que tenim per ideal la reconstitució d'una Catalunya vital, y'l llegar á las generacions á venir tan sols sia la pasta pera modelarla, hem de tenir presents á tota hora'ls grans avensos de la ciencia en tots els rams y donárloshi la importancia que tanquin, molt més quan, aplicadas prácticament sas ensenyansas al nostre terrer y á la nostra societat, poden contribuhir en gran manera á la nostra tasca de regeneració.

La societat catalana's troba en un cas ben clar y ben precis. Adormida llarch temps, li ha arribat l'hora de desvetllarse y's mou sobre'l seu jas. Se tracta, com he dit, de regenerarla al present, ó al menys, de preparar el terrer pera que las generacions á venir puguin cumplir la tasca que nosaltres hem comensat. Donchs bé: al coadjuvar al moviment de desvetllament de Catalunya, no més ho fem á mitjas. Al voler regenerar á un individuu caygut en els baixos fondos socials, no farém res si solzament cultivém son intelecte, si bé ja farém molt; hem, ademés, de cultivar la seva existencia material, y esborrar ab cuydados solicits las conseqüencias de las privacions y miserias per que hagi passat. Altrament no'l regenerarém sinó á mitjas. Al voler regenerar á Catalunya y no dirigir el nostre esguart vers las donas, no avensarém ni un pas, y si avensém, l'edifici qu'aixequém estará fonamentat en la bellugadissa sorra.

Me dirigeixo al poble catalá, que respón ab entussiasme al moviment catalanista, pera que una vegada més se compenetri del nostre amor vers el progrés y contribuheixi ab sos esforsos á la nostra obra.

S'ha dividit á la Humanitat en las dugas mateixas parts que forsa temps s'han cregut existents en l'individuu. S'ha dit: la Humanitat té ánima y té cos; y'l cos es l'home, y l'ánima es la dona. D'aquesta concepció poética, fruyt de la tendencia erronia del home vers l'inquiriment de lo absolut, llógicament se n'han deduhit las conseqüencias. Vivint com vivim en lo real (lo que no's pot dubtar), es clar que tots els drets y totas las prerrogativas s'havian d'atribuhir al home, cos de la societat, deixant la regió dels somnis, de lo ideal y de lo misteriós pera la part calificada d'animica, ó sia la dona. Havent resultat fals el principi, las conseqüencias han resultat falsas. Fins admetent que la Humanitat, y que l'individuu, tinguin ánima y tinguin cos, ells no existeixen per separat en cada sér, ans bé cada home y cada dona tenen sa part corresponent de cos y d'ánima social. D'aqui que'l dret y'l modo de la existencia hagin d'ésser iguals per abdós sers.

Per altra part, las lleys de reproducció, es-

brinadas fondament en lo psicológich, no deixan lloch á dubtar de que la sanitat moral y material dels mascles y femellas actuals está en rahó directa á la sanitat de las generacions á venir. Si no més, donchs, ens preocupém de la regeneració del home, no haurém sinó fet feyna á mitjas, ó potser cap, donchs el progrés d'aquell vindrá eliminat, en l'obra produhida, per l'endarreriment qu'en la evolució experimenta l'altra part coadjuvant, la dona.

Imagineuvos un agronom que, volent fer produhir á un gran camp de sorra,'s dedica á la construcció d'aparells agrícolas perfectíssims, els que, un cop construhits, aplica directament al sorral. Sols decepcions cullirá quan, al cap de temps d'haver llaurat la sorra y haverhi estés la grana, no vegi ni un sol bri bressolarse al impuls del oreig. Els instruments agrícolas, tot y sent perfectes, res haurán pogut contra la esterilitat de la terra. Y es que l'agricultor devia haver llevat la sorra fins al subsol, omplir el buyt de terra feconda, y adobarla ademés. Llavors la seva obra, essent perfecta, s'hauria vist coronada per un brotament de plantas productivas. Donchs aquest sorral de que vos parlo es la nostra dona.

Per poch fondament qu'estudiéu la lley de la generació y'ls seus fenómens y causas próximas, per poch que profondiséu en las lleys d'atavisme, compendréu quán important es que tots nostres cuydados se dirigeixin, sian pera ella.

Per un contrassentit inexplicable, els que més ardidament combaten el dret que té la dona á ocupar el lloch que de lley li pertoca en la societat, els que la volen embrutida en sas nimietats y tancada en limitadíssims horitzons, son els que més empenyo tenen en que li sia confiada la direcció moral dels fills en el sí de la familia, com si tot son desitj fos perpetüar més fermament en els fills, per la educació, el grau social de convencions estérils que dorm sobre son cervell y qu'hem de roturar si volém fer feyna sencera.

Roma, mancada de donas, se vegé precisada á robarlas á un poble vehí. Catalunya's troba en semblant situació. Mancada de donas moralment, els seus homes pensants (1) se veuhen precisats á cercarlas fora del terrer, ó lo qu'es pitjor, á restar en el celibat. Si algú pensa una mica, si algú tanca en son cervell un ideal per petit que sia, no veu sinó ab horror la seva unió ab un sér que no sols no'l compendrá, sinó que matará la seva existencia. D'aquí la emigració, pera l'acompliment del aparellament, vers llochs en que el mal no's manifesti tan extensament com se manifesta á casa. Tot això, com se compendrá, resulta en detriment de la puritat de la rassa en primer lloch; y en segón lloch, si'ns ateném á las conseqüencias del celibat exercit pels homes pensants, ne resulta una evolució á la inversa del progrés.

El tribunal de la Inquisició, y las lleys absolutistas á Espanya, matant y eliminant de la societat als pensadors de son terrer, han sigut la causa de la degeneració de la rassa, que sols té per antecessors aquells que per convicció, per hipocresía ó per ignorancia, podian viure en pau dintre d'una societat que lluytava contra'ls sabis.

Cal, donchs, que'ns preocupém de la dona en primer lloch pera cumplir el dever humanitari de ferli adquirir els seus drets, y en segón lloch pera que la generació á venir hagi germinat en terreny fecond, y poder oferir als homes, donas verdaderas, ó, dit paradóxicament, donas-mascles. Altrament, o las futuras generacions esdevenidoras sols portarán en la sanch la herencia de la vulgaritat, ó al destacarse de la linia general sols será á impuls de sanch extrangera, que forsosament endorrocará'l carácter de la personalitat catalana.

Ha d'ésser un dels primers actes de la revolució catalana'l deslliurament de la nostra dona; es més: ha d'ésser l'incitant més potent pera que's verifiqui la revolució.

Fa llástima contemplar la nostra dona tan petita y tan abandonada. Y á fe que si un poble hi há á la terra en que la dona pugui ésser lliure, es el nostre; y á fe que Catalunya, quan ha estat mestressa dels seus drets, ha sabut concedir els que li pertocavan á sa dona, anticipantse als temps y al progrés. Si Catalunya hagués pogut sempre elaborar lliurement sas lleys, no vos cápiga dubte de que, las lleys que reconeixian la Senyora y Majora haurian evolucionat, com tot evoluciona, fins á la linia igualatoria dels sexes.

---

(1) N'hi há de no pensants!

Cert es que sota de cadenas no's pot progressar ni evolucionar, peró'ls que tenim l'ánima catalana hem de pensar com si la evolució s'hagués fet en nostre esperit, y hem de pensar com pensariam si fossim y haguessim sigut lliures.

Al present, es cert, estém embrutits en l'esperit de tot l'Estat espanyol. La dona de feynas es com una bestioleta ensenyada, sols apta pera'l trevall al que s'aferra maquinalment. Això es vergonyós. No més per salvarlas á n'ellas, s'ha de fer la revolució catalana.

La nascuda entre catifas y velluts, ha extret de sa tebior tot el sensualisme materialisat y aclaparador. Indiferenta á tot lo que no enlluherni, es descendenta directa de la rassa del harém, qu'en crits somniadors enclóu tota la buydor de sa existencia. Y això es vergonyós. Tan sols sia per salvarlas, s'imposa la revolució catalana.

Las educadas pera'l matrimoni, que forman la gran majoria, tenen per escola la ficció, per finalitat la venda á vitalici, y per ideal el benestar material tranquil y sense cuydados. Especie de joguina egoista, tot el seu mecanisme's rovella y descompón aixís qu'ha lograt son ideal. Dona fills al món com un rech dona aygua, sense saber per qué; aporta ab son cervell al matrimoni, una bomba de goma y gas que sempre acaba en sas mans puerils, ó escapantse á las regions de cap amunt (ahont té generalment tendencia) ó reventant y cayent sobre la pols miserable del parquet. Això es senzillament vergonyós. Y no més sia per salvarlas, hem de fer la revolució catalana.

Entre tant, el tipo de la nostra dona, la verdadera dona catalana, sobria, digna, gran en ideals y lliure en la concepció, resta escampat, perdut, cohibit, com si ja fins temés mostrarse á la llum d'aquest sol que sols ilumina petitesas; y jo crech que ja es arribada l'hora de que girém vers ella'ls ulls, y la generalisém per l'exemple y l'alabansa.

Ni volém l'embrutiment á que se'ns ha sotmés per governs extranys, ni volém sabinas pera nostras llars, ni podém consentir que's mantinguin las cadenas sobre las ánimas de las donas catalanas. Necessitém Donas, y las tindrém. Proposémnosho tots. Voler es poder... y per'alguna cosa serveixen las revolucions.

«ELS PIRINEUS» DEL MESTRE PEDRELL

I

En el mestre catalá Felip Pedrell cal reconeixehi una de las pocas remarcables personalitats musicals de nostra terra. Las teorias que de tant temps ha vingut exposant pera combatre'l desgavell que aquí regna en l'art de la música, y'ls remeys que pera la veritable orientació d'aquest ha senyalat en sos innombrables trevalls de tota mena, per forsa han d'havernos atret, despertant la fonda simpatia y fins l'admiració de tots els que guaytém sempre vers l'enlayrat Ideal y desitjém que la migrada producció musical d'aquest país rebi una poderosa empenta que vingui á regenerarla, tant en sa cantitat com en sa calitat. Esperavam, donchs, ab afany la realisació práctica d'aquellas ideas, y encara que no existis cap altre motiu, bastaria lo dit pera que saludessim l'aparició de la Trilogia del mestre Pedrell ab el respecte que mereix tot honrat esfors pera'l desenrotllo del art y ensemps de la cultura de nostre país.

Un poema históric d'en Victor Balaguer dividit en tres parts, ab prólech, y calificat de Trilogia, va triar el compositor pera subjecte de sa obra. Nosaltres no hem sapigut trobarhi (y valgui com impresió personal) las excelents qualitats que hi descubri'l mestre Pedrell pera ferne un drama musical, ans al contrari, creyém qu'en justicia s'han d'atribuhir al llibre bastants dels defectes que puguin trobarse en el trevall del compositor.

Al exposar aquesta opinió nostra, volém probarla. El subjecte propi d'una obra lírica creyém que deu ésser la llegendá. Sols en ella, com plenament Wagner demostra, podrá'l compositor moures *ab tota llibertat*. No vol dir això que'l element históric degui ésser proscrit en absolut, peró si que, cas de comptarse ab ell, ha de rellegarse á un lloch secundari, fent que constituheixi tan sols el march, la forma y no'l fons ó essencia de la composició. Sia en bon'hora cercat en la historia'l lloch y

temps de l'acció, siantho fins els personatjes, peró no's converteixi en acció, en *argument*, el mer fet histórich, puig per grandiós que aquest sia, no es possible ferhi bategar el sentiment lirich ab la unitat é intensitat indispensables desde'l comensament fins al desenllás del drama. La historia no sempre es poesia, no sempre pot devenir motiu pera la expressió de la bellesa, objecte primordial del art, y quan en aquest cas el músich se troba, la seva obra n'ha de sortir perjudicada en més ó menys passatjes, segons sian els que d'aquella falta adoleixen.

Aixó es lo que trobém en el llibre d'en Balaguer. No pot dubtarse qu'en ell hi há situacions altament liricas, com ho es principalment el prólech; hi há també escenas dramáticas y perfectament musicals á la vegada; peró n'hi há en cambi d'altras que, essent esencialment indispensables dins de la acció histórica, venen á perjudicar ab sas dilacions l'acció musical, de lo qual n'es una mostra bona part del darrer acte. Lo que dihém de l'acció podém aplicarho també als personatjes: un sol ne trobém de verament lirich, Raig de Lluna: tots els demés palideixen al seu costat, y'l comte de Foix, que deuria ésser el principal, ens resulta sense la grandiositat que sembla requeria. Per aixó creyém que'l compositor va enamorarse del poema pel gran quadro que li serveix d'introducció y pel tipo de la mora que descolla en primer terme; y á pesar de las grans supressions fetas en l'acció al posarhi la música, dels molts fragments en qu'escrita aquesta s'ha prescindit també d'ella, quedan encara'ls suficients pera donar un carácter de llanguidesa á l'obra en alguns passatjes, sense'ls quals, no obstant, l'acció dramática no tindria rahó d'ésser.

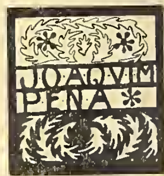
Per altra part, l'augusta idea de Patria ha sigut objecte de la més llastimosa de las equivocacions. Encarnar aquest sentiment de vindicació y de llibertat dels catalans en un personatje alarb, precisament quan la influencia dels moros fou tan escassa en nostra terra, es el comble de la *llicencia poética* y un inevitable compromis pera'l compositor, que s'ha vist obligat á donar errat carácter oriental al procés musical d'un personatje que per la participació que té en l'obra devia ésser genuinament catalá. Peró prescindint d'aquests y altres defectes, el llibre conserva en molts trossos una flayre de poesia, y sobre tot poesia dramática, que disculpa en bona part l'entussiasme que per ell ha experimentat el mestre Pedrell.

Hem fet aquestas observacions, no sols pera donar nostra opinió sobre'l llibre, sinó també pera que's tinguin en compte quan ens ocupém del compositor, y justifiquin á aquest de part dels defectes qu'eran inevitables dat l'assumpto qu'ha escullit.

Devém en primer terme aplaudir al mestre Pedrell pel talent, fondos coneixements y art exquisit qu'ha demostrat al triar (posant en práctica sa teoria) els materials de passats sigles que li han servit de fonaments pera edificar sa obra. Devém també aplaudirli la sinceritat imponderable ab que per endevant ens ha posat de manifest las fonts d'ahont aquells procedeixen, acte aquest d'una *honradesa artística* que tant contrasta ab els procediments qu'avuy son costúm. Y devém, per ultim, elogiar la bona fe de que ha donat probas repetidas al evitar els falsos efectismes qu'oferian moltas situacions, y al procurar donar el sagell més personal possible á la composició, á pesar de sa reconeguda admiració per l'art wagneriá y d'alguna qu'altra coincidencia que ab ell no podia menys de trobarse.

El trevall del compositor catalá resulta, per consegüent, en conjunt sincer, honrat y artistich. En ell hi há fragments d'indole diversa, de tons contraposats, aplicats ab igual acert, si bé en linia general notém el predomini de la ciencia musical sobre la inspiració, y creyém al mestre més just y al nivell de la situació en els passatjes intims en que predomina la tendresa del sentiment, qu'en els que la potencia dramática y l'esclat de la passió han de mostrarse ab avassalladora empenta.

Aquesta es nostra primera impresió d'una obra que requereix successivas audicions pera ferne un judici definitiu. Per aixó, y pera podernos extendre á analisarla ab el deteniment que mereixen sos principals passatjes, continuarém en el proxim número.

NOTAS D' ART

Exposició·Graner

La voluntat y la energia son las qualitats que predominan en aquest artista, las que forman el distintiu de son carácter. Té una gran fe en lo que fa, y sa execució es justa á tot serho. Diu lo qu'ha de dir, y es tanta sa claretat de visió, qu'algunas vegadas els *neurasténichs*, els que desitjém trobar un secret, quelcóm que no s'endevini desseguida, ho trobém á faltar en l'obra del mestre. Sa habilitat, sa trassa y son domini son tals, qu'algunas vegadas el perjudican: mes qué hi fa, si precisament aquestas qualitats y aquests defectes son lo que constituheix la seva per-

sonalitat, y aquesta es tan veritable! Es com un oratje; com ell sembla inconscient, peró segueix el seu camí. Es la forsa. Sempre avant, sense prevencions, sense preocupacions, sense la obsessió del refinament, buscant efectes nous, volent sorprendre y atraure l'admiració del públich... Es el desitj de gloria, d'arribar allí hont raras vegadas s'arriba... al cim!

L'obra d'en Graner es personal y es gran; y la trobarém més gran encara si considerém l'inmens esfors que representa. En la edat en que tots els artistas comensan á estudiar, ell ni hi pensava. Desvalgut, va emigrar á América, y allá, sens ofici ni benefici, passá son calvari. Després de fer de dependent d'una casa de comers, se posá á cadirayre, peró ho tingué de deixar perque'ls dits se li llagaren. Quedá sense feyna y sense recursos, envejant á tot aquell que lograva menjar, y més que á ningú als aucells que, sense diners, volavan podent retornar á sa patria. A la fi vingué'l jorn desitjat, y en un barco de vela emprengué la tornada, coronada per una tempestat. Aixis arribá'l futur artista á Barcelona, ahont, després de divagar algún temps, per un etzar comensá á dibuixar y á pintar, ingressant en las classes de Llotja. Al cap d'un any obtingué una *bolsa*, que li serví pera fer el viatje á Madrid y á Roma. Y heuahoaqui tot: desde llavors ja fou conegut, donchs comensá ab aquellas series de *capitalistas*, borratxos, interiors de tabernas, y més tart fornals y efectes de nit, arribant á adquirir una gran popularitat dintre y fora d'Espanya, puig molt més enllá de nostras fronteras ha sigut reconegut el seu talent.

Avuy en Graner, en el ple de sas facultats, ha fet una nova exposició d'obras en el Saló Parés, essent l'esfors de sinceritat la qualitat més admirable en las telas exposadas. La que's titula *Tornada del trevall* es per nosaltres l'obra més culminant del artista, puig en ella están vensudas totas las dificultats. Aquells trevalladors abatuts, desitjosos de descans, caminant per aquella carretera polsosa, y aquella ciutat que's veu al fons, ja quasi de nit, son d'un efecte tan verdader y tenen tanta poesia! Un arriba á interessarse de debó per aquella pobra gent.

Y contrastant ab aquest quadro, veyém notas rialleras, plenas de sol; y'n veyém d'altras com aquellas nenas ab las bombas (entonacions de blau y vermell), veritable exquisitat de color.

Com queda dit, en tota la exposició s'hi nota un noble desitj, una bona fe á que no sempre en Graner ens tenia habituats. Permétins que li diguém aixís, puig enteném que aquest es el millor elogi. Fins las obras débils son lloables quan son sinceras. En Graner, en sa última exposició, ha procurat amagar aquella habilitat d'ofici que tant mal li feya. Y en els quadros ab fondo groch, ha arribat fins á sacrificar lo simpátich, qu'es tot quant se pot fer, pera conseguir un efecte just y nou.

REVISTA DE REVISTAS

Le Mercure de France (Paris), en son número corresponent al mes de desembre del any anterior, publica un escullit sumari. S'hi llegeix un estudi, fet per l'André Beaunier, de la personalitat poética d'en Francis Vielé-Griffin. M. Beaunier analisa las qualitats caracteristicas del célebre poeta americá, sa importancia dins de las lletras francesas y las novas orientacions que las hi ha donat, ó sia la llibertat ritmica del vers y l'esperit de la poesia popular. L'estudi d'en Beaunier es profond y complert. Segueixen notables poemas d'en Verhaeren, d'en Stuart Merrill y d'en Charles Guérin, com també *L'Amour et le Plaisir*, de l'Henri de Régnier; *La Science et le Théâtre*, del doctor Albert Prieur; un curios estudi sobre *L'Almanach des Muses pendant la Revolution*, per R. de Bury; el comensament de la novela *Un Coco de génie*, per Louis Dumur, y la corresponent *Revue du mois*.

En son número de janer, *Le Mercure de France*, publica articles de l'Henri Albert, Baldensperger, Tristan Klingsor; la continuació de la novela *Un Coco de génie*, per Louis Dumur; las *Ballades françaises*, d'en Paul Fort; un estudi sobre'l poeta Saint-Pol-Roux, per Fontainas; la traducció de la novela alemanya *Anne-Marguerite et les trois Jeunes Hommes*, d'en Otto Julius Bierbaum, per James Breuil, y la *Revue du mois*.

Nuestro tiempo (Madrid) en son número de desembre publica un estudi d'en S. Canals sobre en Gamazo; la continuació dels *Recuerdos de mi vida*, d'en Ramón y Cajal; importants articles de Adolfo A. Buylla, José Canalejas, Alzola, Morote y Rodriguez Mourelo, etc., aixis com un estudi de la Trilogia d'en Balaguer y d'en Pedrell, *Els Pirineus*.

La Lectura (Madrid) en son número de desembre conté un sumari format ab notables articles de Prida, Farinelli, Vera; l'últim acte de *El Guant* de Björnstjerne Björnson (trad. de Gabriel Maura Gamazo); una nutrida secció de *Notas Bibliográficas* y la conclusió del estudi *Santiago Rusiñol*, per Rafael Doménech.

Els números de 1.er y 15 de desembre de *La Rassegna Internazionale* (Roma) son molt interessants. En el primer s'hi llegeixen arti-

cles y estudis de Corradini, Beltramelli, Angeli, Forster, etc., y també un notable estudi de la personalitat del pintor-poeta catalá Santiago Rusiñol, per José León Pagano. En el número 15 de desembre, entre altres articles de Berenini, Ojetti, Zúccoli, Pagano, Lothar, etc., s'hi troba la escena quinta del primer acte de *Francesca da Rimini*, del gran poeta Gabriele d'Annunzio. Reproduhim pera mostra'l següent fragment de la escena: en ell hi resplandeix el magnifich art d'en Annunzio, ab son estil poétich y lluminós, sa visió enlayrada, son llenguatje musical, vibrant y refinat.

. . . .

FRANCESCA.

Oh, così bello!
E forse è santo, nato in quest'antica
arca che fu il sepolcro
forse di qualche martire o di qualche
vergine gloriosa.

(Ella gira intorno all'arca scoperchiata, toccando con le dita le sculture dei quattro lati.)

Il Redentore
ha sotto i piedi il leone e la serpe;
Elisabetta visita Maria;
l'Annunciatore appare a Nostra Donna;
i cervi si dissetano alla fonte.

(Si solleva stendendo le braccia verso il rosaio purpureo.)

E il sangue del martirio rifiorisce
in porpora ed in fuoco. Guarda, guarda,
sorella, quanto ardore!
Guarda il rosaio che s'infiamma! Qui
noi lo piantammo con le nostre mani,
e fu d'ottobre, un giorno di vittoria
per l'aquila vermiglia di Polenta.
Ti sovviene? Squillavano le trombe,
tra Porta Gaza e la Torre Zancana,
allo stendardo nuovo
che il nostro padre
ci aveva dato a fare con quaranta
braccia di drappo cremesino, e grande
era l'asta, sovvienti?,
e lavorato l'avevamo noi
con fregiature d'oro,
e vinse! E noi tenemmo
questo rosaio
per benedetto; lo tenemmo intatto
come una roba di verginità;
ne giammai ne fu colta
alcuna rosa, chè tutte, per tre
primavere, fiorirono e sfiorirono
nell'arca. Ma giammai
n'eran fiorite, come in questo maggio,
tante! tante! Son cento,
son più di cento. Guarda!
S'io le tocco m'abrucio.
Le vergini di Sant'Apollinare
non ardono così nel loro cielo
d'oro. Samaritana,
Samaritana, quale dici tu
ch'ebbe qui sepoltura
dopo che fu martoriata? quale
di quelle fu sepolta
qui, dimmi, dopo il grande suo martoro?
Guarda, guarda: è il miracolo del sangue!

. . . .

En el mateix número s'hi troba una impresió de la tragedia *Francesca da Rimini* deguda á n'en Sem Benelli.

La Revue franco-allemande (Paris) de desembre publica, en sas respectivas seccions alemanya y francesa, articles de Regener y Hedwig Brühl, y de Pilon, Vigné Docton, Lantoine y M. Henry. També s'hi troban reproduccions de dibuixos de Mérodach-Jeaneau.

Pel y Ploma (Barcelona) en son número d'octubre, publica trevalls de Pincell, Maragall, Ch. Chauvin, Tell y Lafont, Apeles Mestres, Moliné y Brasés, Casellas, etc., magnificas reproduccions dels quadros d'en Mir, y de cartells anunciadors de Villa, Metticowitz, R. Casas, Collivandino, etc. Y en son número de novembre hi escriuhen Rosselló, A. Mestres, Viura, Gener, Pincell, etc., y las ilustracions son de Llimona, J. Ll. Pellicer, Maurin, etc. Abdós números son notabilissims, sobre tot el primer.

Els quatre números de desembre qu'hem rebut de la *Revue Hebdomadaire* (París) contenen escullits sumaris. La revista es important y sos trevalls se llegeixen ab gust.

—

També hem rebut la *Iride Mamertina*, *L'Europeen*, *La Alhambra*, *Jornal Saloio*, *Novy-Kult*, ab notables reformas materials, etc., etc., revistas de las que avuy no'ns en ocupém per falta d'espay.

NOVAS

A totas las personas que'ns han felicitat per nostre número de CAP D'ANY las hi doném las gracias desd'aquestas planas, en la impossibilitat de ferho particularment. Y aprofitém la ocasió pera fer constar que lo que dit número valgui no's deu á nosaltres, sinó als autors que'ns afavoriren ab llurs trevalls: permétissens, donchs, que trasladém á n'ells totas las felicitacions.

—

El dilluns, dia 6, va tenir lloch en el poble de Santa Coloma de Gramanet un gran *meeting* de propaganda catalanista, organisat

per l'associació «Catalunya Autònoma» d'acort ab la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*.

Fou extraordinaria la gentada que hi acudi de Barcelona y dels pobles comarcans, regnant ab tal motiu molta animació en el poble, que rebé la explicació de nostras doctrinas ab grans manifestacions d'entussiasme, aplaudint calurosament als oradors de la Permanent de la *Unió* y demés companys de causa que hi prengueren part.

—

Conforme diguerem en nostre número 95, ab motiu de la mort d'en Francisco Pi y Margall, JOVENTUT procurará honrar la memoria del eminent filosop gloria de Catalunya, estudiant la seva obra social y politica en una serie d'articles qu'hem confiat á nostre company Pujulá y Vallés, y que comensarán á veure la llum en el vinent número.

—

Havent llegit detingudament el Manifest del Directori Federal, no podém menys de congratularnos de véurel enmotllat al sanitós criteri autonomista, essent de remarcar que'ls federals vagin decantantse, dins d'un sá individualisme y un ben entés esperit de federació, cap á la difusió dels ideals nostres.

No hem d'oblidar que d'aquest Directori'n forma part nostre compatrici en Joseph Maria Vallés y Ribot, que sens dubte ha aportat al dit Manifest l'esperit autonomista, tan propi de nostra terra, que tot ell respira.

Seguint las máximas del venerable Pi y Margall, figuran en l'esmentat Manifest paragrafs tan hermosos com els que transcrivim á continuació:

Las delegaciones de la mayoría de sus organismos regionales y provinciales, en Madrid, reunidas, han elegido este Directorio con la misión de asumir provisional y transitoriamente su representación y dirección en todo lo que atañe á la vida interregional, y de convocar una Asamblea elegida por sufragio universal directo de todos los correligionarios, la cual, reuniéndose dentro del mes de noviembre de 1902 ó antes de esta fecha, si así bien se juzga, determine y constituya el organismo que en definitiva deba dirigir el conjunto de relaciones é intereses que, por su naturaleza, á la esfera nacional compete con arreglo á nuestros principios, por los cuales se reconoce y garantiza la autonomía en lo que es peculiar, propio y distintivo de cada colectividad natural y jurídica, uniéndolas voluntariamente por la federación en cuanto tiene de común y homogéneo.

. . . .

Siendo fieles á sus constantes orientaciones, á la vez que os organicéis donde organización no exista, y la completéis y perfeccionéis en donde ya la haya, romped con toda fusión ó unión permanente que se hubiese establecido con elementos afines, pues bien sabéis que proscriptas tenía tales confusiones como atentatorias á la integridad del federalismo y limitadoras de la libertad de su propaganda y de su acción.

. . . .

Sin callar nunca nuestros peculiares principios y soluciones, así en el problema político como en el religioso y el económico social, apoyad, doquiera se advierta, todo movimiento autonómico, y despertadlo por todos medios en las regiones donde no exista, procurando encauzarle siempre por las anchas vías de la libertad y la democracia y apartarle de toda tendencia que no sea la de enlazar el conjunto de todas las autonomías regionales dentro del Estado federal español.

. . . .

Cumpliendo gustosos el expreso cometido de la reunión de Delegados que por unanimidad nos eligió, terminamos invitando á todos los Comités y Asociaciones federales á que abran desde luego suscripciones á fin de reunir lo necesario para levantar el mausoleo que la democracia federalista ha de erigir en el cementerio civil de Madrid, para que en él sea depositado, como sagrado tesoro, el cuerpo de su Maestro y Jefe, del apóstol de la humanidad, del gran vidente que profetizó la catástrofe nacional últimamente producida, mostrando siempre los caminos seguros para evitarla, y que predijo al morir nuevas desventuras si prontamente no se excluía en absoluto á la Iglesia de toda función civil; no se atendía á los justos clamores del proletariado, realizando con urgencia las reformas contenidas en nuestro programa; y no se establecía el régimen federativo, único que mantiene unidos en perdurable paz pueblos y razas distintos, que, lejos de disgregar, engrandece las naciones y les da portentosas energías, porque deja en completa libertad de acción las iniciativas y vocaciones de los diferentes grupos que las componen, ora sean monarquías, ora Repúblicas, como así lo proclaman Méjico y los Estados Unidos en América, y en Europa Alemania y Suiza.

Correligionarios: Muerto Pi y Margall, nos preside en espíritu; prosigamos su obra con entusiasmo y fe.

—

La vetllada necrológica ab que'l «Circul Literari de Vich» honrá la bona memoria d'en Joseph Serra y Campdelacreu, fou un ver aconteixement. El discurs á cárrech d'en Lluis B. Nadal resultá una joya literaria. El canonge Collell y'l delicat novelista Martí Genís llegiren dugas capdals poesias d'en Serra que foren escoltadas ab respecte, lo mateix que la *Perpetuina* del poeta Verdaguer, llegida per nostre company de redacció en Busquets y Punset per encárrech especial del autor.

—

Publicacions rebudas:

Hem tingut el gust de rebre un exemplar de la interessant obra titulada *La Trilogía «Los Pirineos» y la Crítica*, en la que's troban continguts un gran nombre d'articles dels principals crítichs espanyols y extrangers, publicats en varias épocas, sobre la darrera obra del mestre Pedrell. Han sigut coleccionats per varis deixebles y admiradors d'aquest mestre, els que, ab dita publicació, venen á tributarli una gran proba de carinyo y respecte.

Placeres viciosos, obra de Tolstoy, traducció castellana d'August Riera, publicada per la casa Maucci, d'aquesta ciutat, que ve continuant la divulgació de las obras dels grans autors contemporanis. Un volúm, una pesseta.

Ana Karenine, també del comte Lleó Tolstoy, essent una de las millors, si no la millor

novela del célebre autor rus. Traducció castellana de J. Santos Hervás. Dos tomos, á 1 pesseta cada un.

La Tornada d'en Baldiri, pessa en un acte y dos quadros, en prosa, de Pau Parellada (Melitón González). Traducció y arreglo al catalá del *sainete* del mateix autor *La Güelta e Quirico*. Estrenada ab gran éxit la vetlla del 21 de setembre de 1901 en el teatre Romea. Publicada per la «Biblioteca Dramática Regional.» Preu, 1 pesseta.

Almanach de paret de la fábrica de perfumeria de J. Font y C.ª, ab una gran tarja alegórica.

Almanach pera despatx, publicat per la casa del «Metxero Auer», ab una elegant ilustració de gust modernista. repartintse com obsequi als clients.

Almanach id. id. de la casa «Hijos de Gerardo Bertrán», que's dedica á la fabricació d'articles de llauna, zinc y ferro, y á trevalls litografiats sobre metalls. En la tarja hi figura un vistós dibuix de A. Casals.

Almanach de butxaca anunciador de la casa «La ortopedia moderna», de Tort y Carcassona.

—

El «Centre Catalanista Sarrianench», seguint l'exemple de totas las entitats adherides á la *Unió Catalanista*, va obrir en el vehi poble de Sarriá la corresponent llista de donatius, de 10 céntims per'amunt, pera contribuhir á la suscripció qu'entre las donas catalanas ve efectuantse al objecte de regalar una bandera á la *Unió*, haventnos fet entrega del total recaudat pera que'l trasladessim á qui correspón, com aixis ho hem fet.

Llista de lo entregat pel «Centre Catalanista Sarrianench»:

Carme Coll de Masvidal, 1 pesseta; Rosa Masvidal Coll, o'50 ptas.; Narcisa Masvidal Coll, o'50; Carme Masvidal Coll, o'50; Assumpta Masvidal Coll, o'50; Francisca Ferrán, Vda. de Mumbrú, 1; Lluisa Mumbrú Ferrán, 1; Vicenta Miralles de Mumbrú, 1; Joana Mumbrú Miralles, 1; Francisca Mumbrú Miralles, 1; María Lluisa Mumbrú Miralles, 1; Dolors Serrano Conesa, o'10; Mercé Vaqué Buseu, o'10; Ramona Palau Coma, o'10; Joana Ferrán de Miralles, 1; Rosa Miralles Ferrán, 1; Gayetana Viñals de Torrens, o'50; Lluisa Torrens Viñals, o'25; Francisca Guillém de Viñals, o'25; Quimeta Colomer Durán, 1; Agna Colomer Durán, 1; Joana Roqué Colomer, 1, Rosa Durán Maciá, o'50; Mercé Vilaregut Comas, o'50; Dolors Massana Puig, o'10; Dolors Creus de Pibernat, o'50; Vicenta Pibernat Creus, o'25; María Lluisa Mumbrú, o'25; Teresa Puig de Campañá, o'50; Layeta Campañá Puig, o'50; Vicenta Canals de Aura, o'50; Agna Creus de Vila, o'50; Teresa Vila Creus. o'25; Josepha Vila Creus, o'25; Antonia Blanché Baldrich, o'50; Vicenta Pibernat Creus, o'10; Rosa Pibernat Burrull, o'25; María Burrull de Pibernat, o'25; Leocadia Mora Solá de Casanovas, o'25; Remey Mas de Miralles, 1; Joana Miralles Mas, 1; Gregoria Poblador Salat o'50; Antonia Llongás Jové, o'50; María Vidal Rosés, o'25; Vicenta Compte Trilla, o'25; Carme Compte Trilla, o'25; Dolors Compte Trilla, o'25; Felissa Trilla de Compte, o'25; María Buscarons Vázquez, o'15; Vicentona Buscarons Vázquez, o'15; Teresa Buscarons Vázquez, o'15; Francisca Buscarons Vázquez, o'15; Melciora Vázquez de Buscarons, o'40; Francisca Marsá, Vda. d'Estrada, 1; Dolors Doménech de Rigol, o'50; Antonia Rigol y Domenech, o'50; Carme Casamitjana Vda. de Riera, o'50; Carme Riera Plantada, o'50; Rosa Figueras Clotet, o'50; Antonia Materraña de Salat, o'50; Adelaida Ster de Casals, o'25; Dolors Tuna de Alemany, o'25; Teresa Marill Gabriel, o'50; Vicenta Vilalta Marill, o'50; Josepha Parés Faura, o'25; Cinta Salat Parés, o'25; Carme Tor de Pla, o'25; Madrona Pla y Tor, o'10; Carme Pla y Tor, o'10; Madrona Gusset Estrada, o'25; Carme Barella de Puig, o'25; María Puig y Barella, o'25; Leonor Torrens de Calopa, o'50; Carolina Bofill de Amat, o'50; Francisca Camp de Juanet, o'25; Dolors Juanet Camp, o'10; Paula Puigredon Boladeras, o'10; Joaquima Juanet Marsá, o'10; Basilia Vall Padrol, o'20; Francisca Masdeu Vall, o'20; Mercé Parés Masdeu, o'30; Agna Aura de Ferré, o'50; María Ferré Aura, o'50; María Roca de Turigas, o'10; Rosa Balasch de Canals, o'10; Dolors Marill de Juanet, o'50; Remey Juanet Marill, o'25; Dolors Juanet Marill, o'25; Agna María Ximenis, Vda. de Bosch, 1'50; Joana Miralles de Bosch, 1; Joana Bosch Miralles, 1; Amelia Piera de Prat, 1; Leonor Incensé, o'10; Josepha Incensé, o'10; Teresa Roca de Campí, o'25; María Archs y Fábregas, o'10; María Ferreter Niguí, o'30; Josepha Ley Rata, o'25; María Soler Pintor, o'10; María Nadal Esteve, o'10; Assumpció Raspall Vallet, o'10; Carme Creus Salvador, o'10; Margarida Jordá Jordá, o'10; Ignacia Grau Gros, o'10; Ramona Calvet Puig, o'25; Trinitat Carril Boix, o'10; Alfonsa Gutiérrez López, o'10; Carme Romero Valls, o'20; Josepha Palau Gorch, o'20; Miquela Lladó Carné, o'10; Rita Marill Cañameras, o'50; Vicenta Cañameras Tulla, o'10; María Marill Cañameras, o'10; Dolors Pons Pons, o'25; Dolors Llopis Llavallol, o'25; Pilar Mumbrú de Estrada, 1; Mercé Jové Calvó, o'25; Dominga Font Casanovas, o'10; María Palau, o'10; Dolors Riera, o'10; María Pedralbes, o'10; Ignacia Puig, o'10; Teresa Caldes, o'10; Antonia Viñals Amat, o'25; Joana Viñals Amat, o'25; Ramona Munter Amat, o'25; Rosa Sardá Miralles, o'25; Trinitat Pineda Riera, o'10; Soletat Jeroni, o'10; Paula Fina Dents, o'10; Mercé Juanet Camp, o'10.—Total, 50 pessetas.

Suma anterior recaudada en aquesta Redacció y entregada á son temps: 34'75 pessetas.

Total, pessetas 84'75.

Continúa oberta la suscripció.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció.

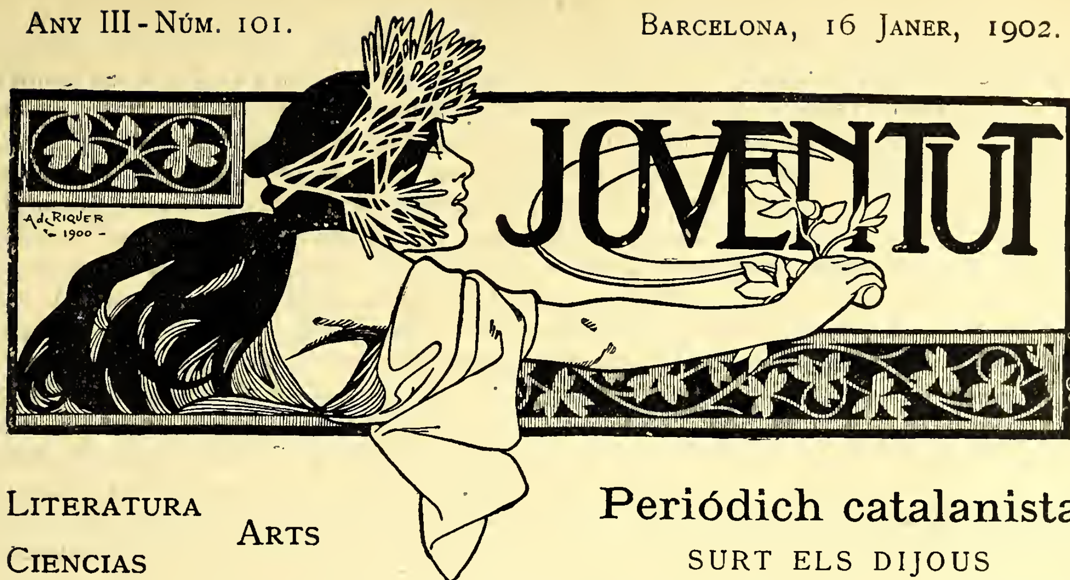
CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs
Número corrent	. . . .	20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Als suscriptors per un any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

ANY III - NÚM. 101. BARCELONA, 16 JANER, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

NOSTRA TASCA

Si tots els clixés politichs no'ns fessin fástich dintre la politica sens ideals, de *modus vivendi*, que patim; si tots els motllos y totas las frases fetas no'ns moguessin á desconfiansa, fora ocasió de dir un'altra vegada, avuy que l'estol de catalanistas es ja tan nombrós, que més que may, en lo social, li convé al Catalanisme una *política d'atracció*.

Llegint axó, de bonas á primeras algú arrugará'l front com molestat, ó riurá ab menyspreu, encastellat en la santa intranzigencia del dogma: peró s'errarán els que suposin ó tan sols sospitin qu'altre móvil que la fe més complerta en la virtualitat de nostre Programa pugui fernos parlar aixís, com també'ls que imaginin que nostras paraulas son hipócritas rahons de conveniencia pera disfressar el dubte ó'l defalliment. En aquest punt, no deu oblidarse que may hem sigut sospitosos. Creyém en la virtualitat de nostras Bases, las volém y las defensém en tota sa integritat, y per tant, ens distanciém fondament dels que, per tebior ó per exigencias de moment, ne prescindeixen en tot ó en part, malgrat en ellas hi tinguin vinculadas llurs millors aspiracions. No som utilitaristas, ni som oportunistas: per'xó hem remarcat per endevant—y no calia—nostre despreci envers la politica al us.

Peró, si mil vegadas hem dit tots, y ho repetim ara nosaltres, que'l Catalanisme no es un de tants partits politichs á la espanyola, sinó un moviment de reivindicació, hem dit també, y també ho repetím, que'ls pobles evolucionan; y un poble viu y latent com el nostre ha de tendre y tendeix á afirmar sa personalitat politica-social, no per lley d'atavisme, sinó més aviat per un'altra lley més ampla, més vital y més hermosa: la de transformació. Y transformació en aquest cas—ho diu la mateixa paraula!—no es cambi del carácter intim, ni de res que sia substancial, sinó afirmació genial dels propis y naturals sentiments; no es cambi d'ánima, sinó revelació de l'ánima mateixa ab més ó menys

forsa y en distintas manifestacions segons las circunstancias y'l temps.

Per'xó volém admetre en nostre estol á tots els convensuts: als que ab la historia á la má defensin els drets de nostra nacionalitat, y als que, basats en las condicions étnicas de nostre poble y en las rahons de particularisme, tan características de nostra rassa y tan ben definidas per la ciencia moderna, sustentin més racionalment el dret que té Catalunya á la vida autónoma y justifiquin la llegitímitat de las aspiracions catalanas individuals y colectivas. Sens perjudici de que particularment creguém nosaltres que no necessita justificació'l lliure voler dels pobles ni dels homes dignes.

Aixís probém—no per servilisme envers ningú, sinó per propia satisfacció nostra,—que'l Catalanisme, moviment lliberal y civilisador, vol la llibertat pera tothóm y respecta totas las opinions: d'altra manera, nostra causa no arribaria á aixoplugar, com pot y deu ferho, á tota la gent de bona voluntat, sian las que's vulguin sas creencias y sas opinions personals.

Hem d'ésser tolerants; hem de desterrar molts exclussivismes qu'en una societat ben muntada foran ridículs y qu'en nosaltres son ben impropis y ben tristos; hem de prescindir de mesquínas miras de particular conveniencia: que la generositat dels propis sentiments y la fe en las propias ideas, abona y justifica'ls sentiments y las ideas dels altres, y'l dret que té quiscún á estimar els seus com á son millor jo. D'aquesta sana educació social n'hi falta encara un bon xich á Catalunya, malejada com está per la falsa política forastera. Si la educació social fos un fet entre nosaltres, si la vera llibertat se dongués la má ab la cultura, si s'abordessin dins del nostre camp independentment, sense reservas de cap classe, ab ánima oberta y serena, tots els problemas filosófichs, morals y religiosos, de tal manera que las solucions no haguessin may de ser pertorbació, sinó llum aclaridora de las inteligencias y fortificadora dels esperits, no ho dubtéu: Catalunya, avuy com avuy, ja fora autónoma.

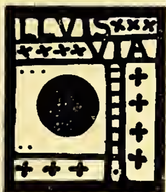
Tal es la tasca hermosa del Catalanisme en mitj de las raquiticas ambicions dels partits vividors qu'han infestat y encara infestan el nostre medi ambient.

Aixís, donchs, la *política d'atracció* de qu'hem parlat no ha d'ésser pas una política de *distingos* ni de subterfugis, sinó senzillament un esperit de tolerancia envers tot aquell que de bona fe, sense rancunias y ab serietat exposi sas opinions. Aquesta conducta, que ja venim seguint, cal accentuarla més y més, qu'ella será sempre la millor resposta als enemichs sistemátichs y sectaris. Al dar —per exemple—franca acullida á las rahonadas manifestacions d'un que's digui *avensat*, no hauríam de témer, per'xó, ferir la susceptibilitat dels que son titllats de *retrógrados* encara que aquests fossin els més, fundantnos en que convé llur forsa á nostra causa: perque llavors nostra rahó fora rahó falsa, rahó interessada, rahó de conveniencia, rahó, en fi, *política*, en el sentit baix que s'entén la política en aquesta desgraciada terra. Y aytal rahó ni la podém ni la volém tenir may nosaltres els catalanistas, nosaltres els autonomistas, quinas doctrinas s'inspiran en els drets naturals, sense ferhi entrar pera res la lley denigrant de las majorías.

Atrayémnosels aixís á tots els catalans. Que may pugui dirse qu'es nostra la culpa si totas las tendencias no's confonen en nostre país en una política y en una moral supremas: las del amor á la humanitat, fonamentadas en las ideas sanas de patria autónoma y d'individuu autonom, base de la gran federació universal ab que tants somnian. Y posats en aquesta tasca, tots els bons catalans poden ésser nostres, que no altra cosa que *veritables catalans* vol dir el nom de *catalanistas* que'ns apliquém. Siguém rahonables, siguém sociables; no tinguém fanatismes; pensém que'l Catalanisme, com á moviment social apoyat en la rahó y en la ciencia, es anorreador de convencions y preocupacions, recents ó seculars, definidor de nostra personalitat y refermador d'aquellas qualitats que'ns fan aptes pera la més complerta autonomia, y que tant ens calen pera'l comú desenrotllo de las múltiples activitats del nostre poble.

Parlant serenament, y fundats en que'l Catalanisme es un moviment de regeneració social ensemps que una reivindicació histórica, hem de considerar que lo que com á reivindicació podria fernos sistemátichs, encallarnos y petrificarnos, com á moviment so-

cial superior ens fa alhora progressius, cada hu en llur esfera y á tenor de llurs principis. Y cal no oblidar que si en totas ocasions s'hagués pensat aixis, no hi hauria sectaris á casa nostra; y la unitat veritable, filla de la varietat, fora un fet; y no existirian catalanistas perque tots foram veritables catalans.

DE POETICA CATALANA

FRAGMENTS D'UN LLIBRE INÈDIT

III

DELS GÈNEROS EN POESÍA

Confesso que m'he quedat perplexo devant del titul qu'acavo d'escriure, fins qu'afortunadament ha vingut á treure'm del compromis aquesta frase de Heine que sembla escrita per aquesta circunstancia:

«Tots els *gèneros* són bons menos el *fastidiós*.»

Tinguem, donchs, present aquesta gran veritat y que cadascú cultivi ab tota conciencia y sinceritat aquell génere pel qual se senti ab més vocació y aptitut. Tan bo es el pa com el vi; per lo qual el que tinga terra á propòsit per sembrar blat, que sembri blat; y el que la tinga favorable á la vinya, que planti vinya, tan descuydat de la cullita del vehi com de que li digan «que sempre produheix lo mateix.» Lo essencial es produhir bo.

Arribar á ser mestre en un gènero no es pas cosa despreciable ni que's logri no més volentho. Lafontaine fóra el gran Lafontaine encara que no hagués escrit més que sas inmortals *Fábulas;* á Campoamor li bastaría per ser Campoamor no haver escrit més qu'els *Pequeños Poemas*.

IV

PARAULAS VULGARS

No n'hi hán.

Havent sigut creada cada paraula per expressar una idea, may podrá ser condempnada cap paraula qu'expressi exactament lo que deu expressar.

Podrá tatxarse de vulgar tota paraula empleada en un cas ó en un lloch que no li correspongui—l'*us* n'ha viciadas tantas!—ó bé tota paraula usada en una frase defectuosa per més sancionada qu'estiga per l'us.

Aixis, per exemple: *escudella*—empleada en el sentit de tal y acompanyada d'un epítet que la avalori (*daurada*, *suculenta*, *saborosa*, etc.) no será may vulgar. En cambi ho será sempre *fer escudella* en el sentit de *cansar*; *fatigar*, *fastidiar*, *aburrir*, etc., perque la paraula *escudella* no va ser creada per aquest us. Aixis empleada, més qu'una vulgaritat será una xapucería.

Repeteixo, donchs, que no hi hán paraulas vulgars; lo dificil es emplearlas bé, per lo qual es precis pesar y sospesar molt cada paraula avans d'escriurela, y si la paraula representa una idea poch elevada, realsarla llavoras per un bon epítet. Vegi's per això els poetas grechs, y principalment Homero, qu'en sas obras—més divinas que humanas—dongué hospitalitat á las més vulgars paraulas, á las quals sembla ennoblir no més tocantlas, gracias á la noblesa dels epitets ab que sapigué acompanyarlas.

V

FALCAS

He batejat ab el nom de *falcas* las silabas que—ab sobrada facilitat—s'intercalan en un vers per ferlo arribar á la mida. Es un recurs de mal génere que deu abolirse en absolut.

Ja no parlo del *¡ay!* y del *¡oh!* dels castellans, perque afortunadament en la poesía catalana están casi suprimits (1), sinó d'aquella desventurada particula *en* ó *ne* (segóns els cassos) qu'ab tanta abundancia's prodiga en nostra literatura. Aqueixa particula té prou ben senyalat el seu valor gramatical perquè no se la fassi servir sense to ni so y com á mera falca.

Per exemple:

per servir*ne* de bandera.

L'autor hauria volgut dír

per servir de bandera,

pero ¿al mitj del vers li quedava una escletxa? Donchs, falca!

---

(1) En el cant segón del *Diablo Mundo* s'hi troban, si mal no recordo, *¡trenta tres!* de las citadas falcas.

Altre exemple:

Las novas qu'*en* ha rebudas.

¿D'ónt? Si aváns l'autor no ha parlat del lloch d'ont las tals novas han degut venir, havia de dirse

las novas qu'ha rebudas

y per lo tant aquell *en* es una falca.

No vuy parlar d'altras com «*ho* va voler fer*ho*» «no va poder*ho* dir*ho*» per «ho va voler fer» «no va poder dirho», etc., perque aquèstas no mereixen ja censura sinó assòts y marca afrentosa.

VI

LLICENCIAS POÈTICAS

No n'hi hán.

Ningú té dret de mutilar y profanar una cosa tan sagrada com el llenguatje, pel sol motiu de dir per forsa en vers lo que tal vegada no hi há cap necessitat de dirhi.

Ademés de què, á forsa de pulir una frase y donarli toms, no tan sols s'arriba á dir bé sense necessitat de llicencias ò mutilacións, sinó que s'arriba á dir d'una manera correcta y fácil, lo qual—per paradoxal qu'á primera vista sembli—no sol obtindre's expontáneament.

La *difícil facilitat* es una veritat innegable que no s'alcansa sinó á forsa de llima y perseverancia.

No obstant: algún cas se presenta en què la supressió d'una *r* final muda (com en *potser*, *diner* y en l'infinitíu dels verbs), pot contribuir á la formació d'un bon vers, en qual cas pot sacrificarse lo secundari á lo principal y pot escriure's *potsé'*, *diné'*, *jugá'*, *sabè'*, *vení'*, etc.; però això no deu acceptarse més que com á recurs extrèm.

Aixis mateix s'evitará usar en una mateixa composició distintas paraulas per expressar una mateixa idea, obehint sols á exigencias del metro ò de la rima. Recordo haver vist en una composició empleadas las paraulas *ànima*, *ayma* y *arma* (!) per expressar lo mateix, lo qual á més de mal gust resulta pueril.

Es també d'un efecte deplorable emplear com article masculí *lo* darrera una paraula acabada ab vocal (*camina* LO *caváller*). Això es més que llicencia una falca, y per lo tant es doblement punible.

Solzament com á llicencia pot admetre's la relació falsa del participi (v. g.: *Jo t'he* ESTIMAT, *vida meva*, per *jo t'he estimada*. Altre exemple: *de la fidelitat que m'has* JURAT, per *jurada*).

Aquestas llicencias, atentant com totas las llicencias á la integritat del llenguatje, no deuen acceptarse—com he dit més amunt—més que com á recurs extrèm. Són faltas venials y per lo tant perdonables, però no deixan de ser faltas.

APELES MESTRES.

(*Seguirá*).

L'APLECH DE QUADRAS

Va ésser el primer que vaig veure, el qu'ha deixat en mon anim una impresió més fonda y en ma pensa un recort més difícil d'esborrar.

Era menut, menut, que ja hi anava. Cada any, al arribar el dia vuyt de setembre, jorn en que's celebra la festa de Nostra Senyora de Quadras, y després d'haver dinat, acompanyantme un de la familia ó bé algún bon vehí que s'apiadés de mi en vista de la fallera que tenia per'anar al aplech, emprenia'l camí que partint de la vila de Bellver y vorejant el riu Segre conduheix als extensos y tous englevats hont hi há enclavada la pintoresca y típica hermita de Quadras.

Pel camí'm solia cansar; mes com sempre atrapavam alguna carreta ó tartana que hi anava y quin menador ens era conegut, el meu acompanyant li demanava per favor que m'hi deixés pujar, lo qual tractantse de una criatura efectuava tot seguit, assentantme alguna dona á la seva falda ó bé fentme lloch pera enquibirme de la millor manera possible.

Y aixis els més dels anys acabava d'arribar al aplech, que del contrari'm sembla que, donada ma curta edat, m'hauria quedat pel camí.

Entre tant, y en aquella hora, per caminals y viaranys era inmensa la gentada que s'hi ovirava: corrúas d'homes y donas, vells y criaturas, uns á peu, altres á cavall, peró tots endiumenjats ab lo bo y millor dels seus trajos y bonichs, avensavan adalerats y ab cara de pasquas cap al lloch del aplech.

Al arribarhi, quin cop de vista tan encisador y sorprenent presentava l'aplech! Quin conjunt tan pintoresch y hermosament sugestiu! Per un costat dugas orquestas, enfiladas

en sos corresponents catafalchs, feyan sentir alternativament sos acorts alegres y ubriagadors, al ensemps que centenars de parellas jovenivolas de virolada y llampanta vestimenta giravoltavan vertiginosament per demunt de la verdosa catifa del prat; per l'altre, numerosos grupos capritxosament escampats pel molsut englevat, reyan y bromejavan movent gran gatzara, mentres despatxavan las abundants y saborosas viandas que constituhian llur brenar; y per tots indrets, fruytayres ab sas portadoras curullas de préssechs, rahims, figas, peras, tomátechs y esberginias, pregonant las excelencias de llur mercaderia á grans crits y ab gestos afectats. Gent que ven menjar, constituhits per un sol dia en hostalers, ab sas taulas plenas de plats y cassolas que fumejan; basters ab sas paradas de basts y sellas, corretjám pera bous y guarniments pera cavallerias; cotxers y tartaners ab sos corresponents vehiculs, fent petar el fuhet pera que tothóm s'adongui de sa arribada al aplech; carrabiners, civils, capellans... tots en una caótica y abigarrada peró hermosa confusió. Y tots cridant, gesticulant, fent mil esforsos pera exteriorisar y donar á compendre l'alegria qu'embarga llurs cors y que obsessiona llurs cervells.

Alli s'hi veu representació de totas las classes socials: senyors encopetats y aristocrátichs qu'estiuhejan á Puigcerdá, tots enguantats y vestits ab trajo de piqué blanch, que hi compareixen aclofats en sas elegants *panières* tiradas per tronchs de pura rassa inglesa; pagesos de musca barretina y gech de vellut; fadrins del pais ab trajo de llana, gorra de moda, borceguins y mocador vermell de seda á la butxaca de l'americana; altres que al hivern fan de fondistas ó cansaladers á Barcelona, que gastan *sombrero* y portan sabata de xarol; noyas ab gipó, enflocadas ab sos mocadors xineschs, quins sarrells sedosos els cauhen, onejant, sobre las revingudas caderas; altras ab sach y faldilla ab farbalans, sense res al cap y pentinadas al estil de ciutat...

Els pobles d'aquell voltant hi son tots en pes, y ni'ls més petits é insignificants deixan de tenirhi llurs comissionats: Isobol, All, Ger, Bolvir, Prats, Sanabastre, Bellver, Puigcerdá, tots son allí presents; y fins els llogarets de Niula y Greixa tenen en l'acte que's celebra honrosa representació.

Cap á las cinch de la tarda l'animació va decreixent; y nosaltres, desprès d'haver entrat á la capella de la Mare de Deu á resarhi unas quantas salves reginas, brenat sota dels arbres y contemplat las balladas una bona estona, ens encaminavam altre cop á Bellver, despedintnos de Quadras ab recansa y ab la satisfacció y convenciment d'haver assistit á una gran festa; en tant que per camins y dresseras trescavan alegras collas y enamoradas parellas, tot cantant cansons melangiosas y de cayent ayrós, cansons de la terra qu'omplian nostres cors d'un sentiment dols, inefable, qu'armonisava bé ab aquella hora de misteri y reculliment capvespral.

IGNACI SOLER Y ESCOFET.

L'ARBRE MALALT

NOTA DE TARDOR.

—No m'atuheixis més—
l'abet gegant plorava,
sentint fresós el bes
que la tardor li dava.

—Vuy viure lliurement,
curull d'ilusions blancas,
bressant eternament
las fullas de mas brancas.

Vuy viure dels petons
que'm dona l'aucellada,
de bojos papellons
omplerta la brancada.

No m'atuheixis més,
tardor. Cóm reviuría
si lluny de mon recés
ton esperit fugía! —

Mes la tardô esclafeix
seguit una rialla,
y al arbre esporugueix
brandant la seva dalla.

L'abet, tremolejant,
sa carcanada acala,
y mitj confós, vibrant,
un crit d'angunia exhala.

J. DURÓ Y GILI.

PUNTS D'ATENCIÓ

Senyor don Joseph M.ª Vallés y Ribot.

Distingit amich: avans d'ara, molt avans, volia endressarvos aquestas ratllas; peró may trobava la oportunitat. Quan suposava ja calmadas las passions y apagada la efervescencia, venia en coneixement d'un nou atach als federals, d'una nova acusació contra vos, per haver entés tots que no podiau viure allunyats de las forsas catalanistas pera trevallar ab algún profit en la cosa pública, y sobre tot, en favor de la causa autonomista. No desitjava, ni desitjo, que ningú sospiti que tracto de pendre part en determinadas parcialitats; lo que volia y lo que vull es que se'm llegeixi ab esperit tranquil pera que s'imposi la rahó. Per aixó escrich avuy aquesta carta.

Escolteume. El Federalisme defensa l'autonomía pera totas las regions d'Espanya; el Catalanisme la defensa pera Catalunya. Tenim un fi general y un fi particular, peró fi un y altre absolutament idéntichs. En nosaltres es una idea que's basa en el dret propi, en la naturalesa de las cosas; será en vosaltres, si voléu, una idea per amor simplement á un sistema especial d'organisació política; peró sia una idea, sia una afecció, sia una acció reivindicatoria, lo cert es que tots aném á l'autonomia. Perque la federació es vincle qu'associa á entitats forsosament, previament autónomas, *sui juris*, y per lo tant no hi pot haver federació ahont no hi há autonomia. L'autonomia es lo essencial, lo fonamental de la federació. Las demés ideas d'expansió y que tocan á altres órdres ó sentiments, son ideas comunas á totas las altras agrupacions avensadas ó republicanas, y per lo mateix, no son las que distingeixen al Federalisme; no li son essencials, no li son caracteristicas, y'l Federalisme igualment podria viure ab ellas que sens ellas.

Si, donchs, tenim verdadera identitat y—permeteume la frase—verdadera *consanguinitat* en lo fonamental, ¿cóm hi há ningú que pugui veure ab mals ulls las simpatias dels federals ab els catalanistas y fins las relacions d'uns y altres? ¿Es racional, es patriótich, es práctich posar antagonismes allá hont per lley de naturalesa hi ha d'haver concordia y afinitat?

Després de tot, nosaltres prediquém y havém predicat sempre que volém Catalunya pera'ls catalans, aixó es, *pera tots* els catalans; y nosaltres, lliberals y tranzigents de debó, sabém que l'autonomisme ha de venir per l'esfors de tothóm, que dintre l'autonomisme hi ha de cabre tothóm, y que una vegada implantat, una vegada establert definitivament l'estat de dret pel qual sospirém, cada hu ha de trevallar y lluytar pera que preponderin las sevas conviccions en el funcionament d'aquella organisació política. No's fan ab motllo las multituts, ni viuhen d'un mateix modo totas las familias; peró pera que hi hagin multituts, precisa avans que tot qu'existeixi un lloch ahont puguin accionar; pera que hi hagin familias, precisa que existeixin pares que las constituheixin. Es el gran erro que la política centralista ha introduhit en l'enteniment de tots els espanyols: volém la República exclussivament pera'ls republicans; la Monarquia exclussivament pera'ls monárquichs. Sempre confonent lo substancial ab lo accidental; lo principal ab lo accessori. El Catalanisme vol l'autonomia pera tothóm, pensi com vulgui y sia com sia dintre de casa nostra.

Ahont no hi há moviment, ni contradicció, no hi há vida. Y'l respecte á la opinió agena, la concessió de la beligerancia á totas las forsas honradas, l'admisió de totas las escolas y tendencias sanas en la lluyta social y política, constituheix el principi de la verdadera llibertat que proclamém nosaltres y sense'l qual no es possible que cap estat de dret sia permanent. Nosaltres som lliberals auténtichs, llegitims, perque enteném que l'exercici del poder ha de resultar del equilibri de tots els elements que componen una nacionalitat, y que per la funció dels mecanismes llegislatius, administratius y governatius es indispensable la concurrencia y la colaboració de totas las aptituts, de tots els estaments, de totas las voluntats, de tots els organismes. Som lliberals, més lliberals que'ls que tenen constantment aquest dictat á la boca, perque nosaltres no'l volém el predomini dels uns en perjudici dels altres; l'abominém la política de partit y de pandillatje; rebutjém els privilegis y las oligarquias. *In necessariis unitas; in dubiis libertas.*

Aquesta es la nostra doctrina: doctrina

democrática y lliberal com cap altra; y per lo tant, es tontería y altament ridicul que s'atribuheixi á retrocés y's consideri un pas cap á la reacció—en el sentit que impropia y vulgarment se prenen aquests mots—l'aproximació, relació ó simpatía — anomeneuho com vulguéu — dels federals catalans ab el Catalanisme.

Y aixó'm porta, amich Vallés, á afrontar la qüestió religiosa. Jo sé, com sab tothóm, que'l Federalisme preconisa la separació de la Iglesia y del Estat. Donchs bé: ¿sabéu lo únich qu'en realitat té de dolenta aquesta fórmulá? ¿Sabéu lo únich que la fa odiosa pera mi y molts altres católichs? Es que al dir separació vol significarse *exclusió*. Lo que's vol—y aixó's predica per tot arreu y's demostra cada día —es que la Iglesia visca *fora del Estat*. Se pretén que aquest no la miri ab indiferencia, sinó ab odi. Se demana que se la tregui del Dret; que no se la consideri com una associació viventa, com un organisme jurídich. Y aixó sí que no es lliberal ni democrátich. La Iglesia podrá no viure dintre del Estat; podrá no rebre la protecció material del Estat; podrá estar deslligada de tot compromís ab l'Estat: peró la Iglesia es un cos viu, en quin cercle visch jo y viuhen una gran part dels catalans, y per lo mateix la Iglesia es acreedora al respecte del Estat y té'l mateix dret á exhibirse y á expansionarse que'ls demés cossos socials. Aquesta es la teoría lliberal y democrática pura; aquí no hi caben sofismas de cap classe. La separació no es agresió; no es exclusió; no es persecució. Las lleys han d'ésser comunas; la justicia ha d'ésser pera tothóm.

¿Y perque una grandíssima part dels catalanistas pensém aixís, havém d'estar privats de relacionarnos y de simpatisar ab els federals? ¿Perque pensém aixís en materia que per res afecta á l'autonomía, ni vos ni jo podém tenir tracte, ni coincidir en lo capital, en lo substancial de la organisació política? Ah , amich Vallés ! Quina propensió més horrorosa á l'aberració té la naturalesa humana! Esgarrifa veure'ls extrems á que conduheix la passió y la falta de criteri propi.

¿El Catalanisme reaccionari? ¿El Catalanisme poch lliberal? Podía titllarse aixís vint anys endarrera, quan tots divagavam, quan encara no havíam concretat el pensament ni precisat la fórmula. ¿Peró ara, després que tots havém fet nostras las Bases de Manresa? Jo he dit, y repeteixo, que un catalanisme multicolor, artificial, adaptat á la mecánica de las grans ficcions, de res serviría pera salvar á Catalunya, y no podém caure en la candidesa de creure que sigui factible la reivindicació de la nostra personalitat jurídica dintre d' organismes illegítims, conculcadors de tot dret y enemichs de tota particular iniciativa. Que tot lo present ha de capgirarse y trastornarse, ho tením ben entés y no'ns fa pena; que si s'ha de reaccionar cap á ideals qu'equivocadament se consideran ja decrépits, ó'ns havém de orientar cap á conclusions qu'equivocadament s'estiman subversivas, ni la reacció'ns espanta ni la nova orientació'ns preocupa, puig al cap d'avall la solució catalanista es general, complerta y assimilable á qualsevol fórmula del Estat rectament interpretada y que pera res contraría la volició dels pobles que'l constituheixin. Molt diferent de las escolas políticas en exercici que, mancadas de fonaments racionals y vivint sempre indecisas devant de la versatilitat de las circunstancias, se troban á cada pas ab conflictes insolubles y han de recorre á la brutalitat de la forsa armada.

Si nosaltres volém l' autonomía, sía ab Monarquía, sía ab República, y vosaltres voléu l'autonomía també, ¿quín pecat es, amich Vallés y Ribot, que'ns defensém y ajudém mutuament? ¿No es aixó lo lógich, lo natural, lo práctich? *In necessariis unitas; in dubiis libertas.*

Y ara perdoneume si os he cansat. Necessitava buydar el magí després dels injustificats atachs de que havéu sigut víctima y'm trigava la ocasió de poderme renovar amich vostre affm.

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una de ellas.—Sa personalitat.—Pi y Margall y'l poble. — Conclusió.

I

ESTUDI DEL MEDI AMBIENT EN QUE'S MOGUÉ: ESPANYA; CATALUNYA

INTRE del gran mecanisme Univers, els sers tots desempenyan la seva funció propia. Desde'l més petit fins al més gran, tots tenen la seva tasca á cumplir. Dificilment podria combatres aquest principi devant del fet real que'l justifica, y devant del rahonable pressentiment de qu'ellas tendeixen á un fi que uns creuhen desconegut, altres xifran en un món ultra-natural y altres creyém qu'es el progrés y'l perfeccionament del Univers. Quan las opinions ja dissenteixen y poden aduhir arguments en pro de sas tesis, es al pretendre desxifrar si la elecció de las tascas de cada sér es deguda á la propia voluntat, ó bé ellas son imposadas fatalment per un principi absolut. Jo crech que las tascas dels sers son electivas de propia voluntat, si bé reconech que la voluntat pura no's manifesta complertament, ja que ve viciada per la transacció social y per l'atavisme individual. De totas maneras, y sense voler entrar en l'estudi d'aquesta qüestió que'm portaria massa lluny del meu objecte, observo en el món real, com he dit avans, que tots els individuus, ja sian uns, ja colectius, desempenyan durant sa existencia cert ordre de funcions.

La unitat ibérica(1) no s'ha sustret tampoch á la lley que acabo de citar. Ella, com tots els individuus, ha desempenyat el seu ordre de funcions propias, y sía per fatalisme, sia per voluntat pura, ó per voluntat viciada per l'atavisme del creuhament de sanchs qu'en son terrer hi deixaren las rassas qu'en ella s'establiren, sas funcions presentan un carácter de malaltia psicológica, digne per tots conceptes d'ésser estudiat.

Efectivament: lo qu'en ella passa en l'ordre material y lo qu'en ella tots hem observat, es á dir, el malbaratament dels bens que la Naturalesa pródigament li ha concedit, el despreci inconscient, no voluntari, de las riquesas qu'en son terrer hi niuhan, l'acceptació de sa miseria tot y tenint á las mans en la mare terra inagotables tresors qu'altre poble més mascle y sabi faria eixir á torrentadas, el creuhament islámich de brassos que devant de la felicitat material la fa viure en la desditxa per no produhirse'l cansament de moures una mica, se li observa aixis mateix en l'ordre moral, en el que diu relació ab l'esperit y la vida de felicitat psicológica, tant si's tracta dels seus individuus en particular, com si's tracta de tot el cos del Estat que, com á membre en corrupció, jau sobre'l Mediterrá y l'Atlántich en un recó del soterrani del palau d'Europa. En aquell ordre moral, la Providencia, Causa primera, ó l'etzar, com vulgui nomenarse, li ha deparat y li depara las conclusions més solucionadoras, las resolucions més exactas dels seus problemas capdals. Peró inútilment: més densa que'l medi ambient, ni s'enlayra, ni sura; á las mateixas solucions las materialisa, y aumenta'l pes que l'ha de fer anar á fons.

Sas funcions son de servitut, d'esclavatje, com si'l qu'ella imposa als seus fills se vegés per cástich obligada á soportarlo. Lo mateix quan la veyém serva que quan la veyém mestressa, no sab apartar ni un moment las cadenas del seu coll; no s'hi troba bé sens ellas, li manca la vida sense'l ferro sobre'l cos, y'l cerca quan no'l té, l'accepta humilment quan li imposan; y quan es ella qui l'imposa sab sortejar la situació de tal manera, que á la fi ella sia la esclava tot y manant, ella la explotada tot y explotant fins á la sanch als oprimits.

En lo religiós, sembla tancar en son cos l'esperit del antich Egipte, com si s'hagués imposat la tasca d'ésser mirall d'un poble religiós. Els poders públichs eternament en mans del clero, que governa la nació (1) ja directa, ja indirectament, quan el temps no'ls consent mostrarse clarament á la llum; en mans del clero la ciencia, els bens materials y la pau espiritual dels ciutadans. Religió no natural la seva, com ho era la del Egipte qu'havía nascut de la observació de la

(1) Dech fer constar que al usar el mot unitat no abdico de la creencia en la diversitat de sos elements, ans bé l'afirmo, donchs entench qu'en lo social las unitats no's manifestan puras sinó en l'individu, y de manifestarshi políticament no deuhen conservarse si's tracta de que'ls pobles evolucionin en sentit de progrés.

(1) Uso aquí, y usaré en endevant la paraula *nació*, al parlar d'Espanya, com á locució vulgar; no perque li correspongui propiament.

Naturalesa, acaba per infiltrar á la nació tota l'esperit d'antinomia ab la vera vida, y acceptant la servitut de la vella Europa, ella per impuls propi recull lo rebutjat pels altres pobles sens ella elaborarho y perfeccionarho; s'apresta á ésser el quarto dels mals endressos espirituals del Continent, y s'assimila la funció del paper xupó que reb en son si la taca negra que s'extenia arréu pels pobles del vell món.

En lo politich, sab assimilarse l'esperit unitari dels alarbs, y l'absolutisme no té que apéndrel de ningú, el porta en el moll dels ossos, y en perfeccionarlo hi posa sas energias totas y tot son saber en el ram, que no es poch. La imposició es sa regla de conducta; la intranzigencia son medi. Quan, escolada d'amos, no'n troba en son terrer, corre á enmatllevarlos á la remonta més acreditada: ara'ls treu d'assi, ara d'allá. Ella, ja que inútil per'altras cosas, servirá pera conservarne la casta en el bell mitj de son cor. Y desapareixerán del món las castas d'amos, qu'ella encara'n guardará llevor, conseqüent ab sa tasca d'ésser arxiu de lo arqueológich; tal com ho fa ab els progressos, que no accepta fins qu'altres progressos els empenyen fora del món; pera que no se'n perdi'l recort, pera no deixar ni un moment el carácter de Museu d'Antiguitats. Ja del cadavre de la Revolució francesa casi no'n quedava la ossada, qu'ella tot just comensá á sentir els mareigs del embrás. Mal part el que tingué: un gastament!

En lo geográfich, per sa situació era la destinada á ésser la minyona de servey, y en lo histórich ho confirmá. Podia treure profit dels fets y no'n tragué. Com els barbres foren els destinats á fecondar d'individualisme al degenerat Imperi Romá, aixis els ibers foren els destinats á servir de muralla al Islám qu'amenassava invadir la Europa entera. Y la Iberia prengué sa tasca ab fe, ab decisió, sense defallir ni un moment, ab coratje tal, qu'oblidá tota altra funció social pera entregarse ab cos y ánima al perfeccionament del art de batallar. De la guerra'n fa'l fi de la vida, y ab tal dalit ho entenen aixis els ibers, que á cops d'espasa'ls pares y'ls fills, y'ls germans y las mares s'arrebassan uns als altres els regnes, considerant la pau com un oci y'l poble com un patrimoni de més ó menys valua, peró patrimoni á la fi. Per si son entussiasme pot decaure un moment, sab cercarli un mantenedor á sa empresa, y'l troba en la Creu; y no pensa ni un instant que la prostituheix al posarla al devant de sas mesnadas, brutas de sanch y assedegadas d'odis. Un moment arriba en que'l poble alarb, artista y sabi, constituheix la riquesa del pais, mes la Iberia al enfonzarse no s'atura sinó á baix de tot; cluca d'ulls al embestir, com els *toros* qu'en sas plassas corren, ella no enveynará son tallant ni repenjará sa llansa fins haver donat cumpliment á la tasca d'expulsió, sumintse en la miseria.

En l'ordre inventiu, ella acull al descubridor d'un nou món, rebutjat per altras nacions com si un pressentiment las hi fes preveure las conseqüencias dolorosas que la troballa produhiria al inventor. Ella accepta'l paper de martre, y son sas naus las primeras que, solcant mars verges, varan en las americanas platjas. Mestressa llavors, son patrimoni en sas mans devé la ganiveta que una á una li obra las venas portantla á una mort lenta. Mica á mica sos camps quedan deserts; mica á mica sos fills volan vers las novas terras, deixantla abandonada. Un poble hi há en la peninsula més viril que'ls demés: aquell será l'impossibilitat d'anar á portar sa sanch al nou terrer; perque ella, Iberia, ja inconscientment té'l propósit de crear una rassa degenerada que la representi allá d'enllá si per cas un jorn ella manqués.

Ab aytal manera d'ésser, l'anemia no pot menys d'apoderarse del seu cos, y com malalt desdonat, té febradas momentanias en que sembla revifarse, peró que á la fi la deixan més postrada y abatuda. Caminant vers el sepulcre, y essent sa moral corrompuda, busca un apoyo y no repara ni en demanarlo ni en acceptarlo de qui la enfanga més en son caminal d'esclavatje; y per sobre de son sér tot materia, sens un alé d'esperit que l'animi, hi passan imposant sa lley d'amistansats vergonyosos, desde'l fanátich embrutit, embruixat per l'art d'un hipócrita, fins á la prostituta corrompuda qu'escull sos mascles entre las llureyas que la voltan. La miseria y l'embrutiment se cerneixen sobre sa testa batent llurs alas negras, y per si li manqués quelcóm que la empenyés á son abim, ho troba en l'esperit unitari que guarda dels alarbs, no havent sabut heretarne la ciencia ni l'art, y que acaba d'esmicolarla interiorment, com esmicola y atrofia l'ánima dels sorruts llur egoisme y concentració personal.

A la capsalera del llit de la malalta s'hi acosta un metje: tot son saber l'ha extret pacientment de la ciencia; totas sas fórmulas son claras y precisas; cultivadas en el terrer de la sana filosofia, son plantas de bosch impregnadas d'ayres sans; es tot amor per la malalta y á ella vol dedicar sa vida, sa existencia. Aquest metje es en Pi y Margall. Y la malalta escup á son rostre una riallada imbécil, y'l moteja de curandero.

Una vegada més havia de cumplirse la lley fatal; una vegada més, desohint la paraula de la veritat, Espanya havia de donar acatament á la vida de servilisme y de despreci fatal ab qu'ella coronará tota salvació que li ofereixin. Y no sembla sinó que la historia no hagi tingut altre objecte en son terrer, qu'anar elaborant aquest ultim acte d'ella,

demostració de l'acceptació de la lley aclaparadora.

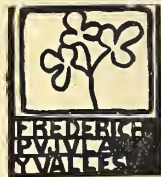
Efectivament: l'individualisme importat pels barbres va esborrantse lentament de la sanch llatina, y com á balsam de vida pera utilisarlo en els moments de perill, queda guardat en l'ánima del poble catalá. Queda en la sanch d'aquest l'esperit mercantil dels fenicis qu'amarraren llurs vaixells en nostras platjas; queda en sa sanch l'esperit d'art que'ls grechs li llegaren al pastar el feto de la nacionalitat, y queda en sa manera d'ésser la grandesa, la virilitat, la sobrietat de totas las rassas que forman en sa nissaga esplendorosa. Y aytals qualitats, ara latents, ara adormidas, las conserva'l poble en son si, y una y altra volta las treu á relluhir en els moments en que'l cos bestial de la mestressa fa estremituts d'agonía y's gira cap á la paret d'esquena á la porta. Es en un d'aqueixos moments histórichs, en que sorgeix del poble catalá la grandiosa figura d'en Pi y Margall.

Com diu un gran poeta, els sabis no son sinó'ls grans sintetisadors de la seva época, y com á tal se'ns presenta nostre filosop. Ell es la concentració en els cimalls del geni del esperit catalá. Brota de la classe baixa com tots els grans apóstols (1) per concentrar millor la essencia pura d'un fragment nacional d'humanitat, y en totas sas qualitats s'hi traslluheixen, ennoblidas, las de que he fet menció avans. Es gran, es viril y es sobri en tots els seus actes y sas obras; té dels grechs la sublimitat y'l cor, . que'l fan artista y aymador de la Naturalesa, amor qu'ell fa extendre á totas sas ideas, en las que s'hi reflexan la veritat y la realitat puras. Comerciant en certa época de sa vida, el seu comers es el verdader comers medi de civilisació, el comers honrat y digne que'ns recorda'ls dels antichs comerciants, dels que'n diu Kropotkine que ans comerciavan pera donar satisfacció á son carácter emprenedor d'aventuras que á son egoisme y avaricia. Si dels grechs ne guarda'l cor, dels barbres ne guarda la reflexió y l'individualisme. Y tot junt, formant una sola personalitat—un sol ésser qu'anirá declinant cap á la mort entre la indiferencia general, cada volta més gran y més vital—en Pi y Margall llensa al ayre sa paraula de salvació modulada ab totas las harmonias del poble lliure d'ánima que'l va alletar.

Per aixó jo vinch á dir que'l sabi Pi y Margall no es un sabi espanyol. En Pi y Margall es un sabi de la Humanitat, perque humanitaris son els seus conceptes y universals. Pero si en Pi y Margall té una patria precisa, y patria es aquell tros de terrer que guarda en son si l'esperit general que caracterisa l'ánima dels individuus, en Pi y Margall es un sabi catalá. Ell es la encarnació del nostre poble, y si Jesús, fill de Deu, ab tota la essencia de Deu baixá á la Terra á deslliurar al home y morí crucificat, en Pi y Margall, fill de Catalunya, ab tota la essencia del poble catalá, baixá á la Espanya á redimirla, y morí crucificat entre l'escarni velat per la hipocresía, y la indiferencia dels faritzeus de la política.

Com Catalunya sufreix el jou de Castella sens enmotllarse á sa manera d'ésser ni empastifarse ab son ambient, en Pi y Margall desenrotlla sa existencia en el baf de Madrid (1) conservant sa salut moral pura. Gran sintetisador, sab assimilar y conreuhar ab cuydado fins el carácter de conservació. Y en totas sas obras, entre linias, entre'ls conceptes profonds, que semblan no cábrehi apilats com están en las páginas totas, dugas cosas s'hi traslluheixen: una gran convicció y un gran somris. Convicció en els dictats de sa rahó; somris d'home que sab que sa tasca es gran, mes el terreno en el que sembra, xorch. Per aixó hi há moments en els qu'apareix arrodonit son carácter individualista, en que ja no parla pera un poble que no l'escolta, sinó que diu las grans veritats pera donar satisfacció á la grandesa de la seva ánima.

Tal es l' home que l'any passat perderem. Ell va deixar de viure, peró no va morir. La seva ánima encara está ab nosaltres. No ho oblidin els reaccionaris espanyols.

«ELS PIRINEUS» DEL MESTRE PEDRELL

II

Comensa'l prólech ab la presentació del bart dels Pirineus, quins hermosos recitats pintan las bellesas y cantan las glorias d'aquestas montanyas. L' acompanyament orquestal descriu de manera molt encertada'ls diversos estats de l'ánima del actor, sobre tot quan pren un to patétich, puig al final del primer recitat apareix un fragment magistral, dels més inspirats y que més bon efec-

---

(1) Els apóstols ó neixen de la classe baixa ó adoptan sa manera d'ésser al verificar sa missió. Exemple del primers: Jesús; y dels segóns: Budha, Tolstoï.

(1) Parlo del Madrid y de la Castella polítichs, no del poble d'aquell territori, tan desgraciat com nosaltres.

te'ns han produhit. Una frase molt hermosa y molt sentida surt del fons de la orquesta, exposada ab vigor pels violoncellos y delicadament subratllada pel resto de la corda, que'ns parla de «invisibles sers quals cants entristits y veus adoloridas ixen dels antres de la terra». Aquesta frase, repetim, el compositor ha sapigut traduhirla magnificament, compenetrat del tot ab l'esperit del poeta.

El chor dels monjos que segueix está al mateix nivell y es, pera nosaltres, el millor de tots els qu'apareixen en aquesta part, essent ademés una proba del talent ab que'l mestre Pedrell ha sapigut desenterrar una de las més antigas páginas de nostra música religiosa y donarli en sa obra una colocació que no pot ésser més encertada. Es dels fragments d'aquest género que més ens han conmogut.

A continuació van presentantse'ls principals temas de l'obra: el de Foix, al evocar el bart el gran castell, y els del amor y la patria al apareixe'ls respectius chors de la Cort d'amor y dels vencedors de Panissars. De cada un d'ells ne parlarém en el lloch de l'obra ahont se presentan desenrotllats per complert.

A mida qu' avansa la relació del bart, trobém que pert en interés musical al costat dels primers fragments, si bé s'ha de tenir present la gran dificultat de sostenir tan llarch relat en un mateix nivell. Per sort els chors intercalats van sostenintlo ab sa contraposició de matisos, y aixis arribém al gran conjunt del final.

No sabriam donar nostra sincera opinió respecte del himne ab que'l compositor ha clos el prólech. Ha sigut aquest final executat d'una manera tan horrorosa é interpretat ab un sentit tan anti-artistich, que pera no cometre una injusticia cal reservar el judici fins á sentirlo en condicions totalment distintas. Y no se'ns digui qu'en la partitura de piano'l podém haver llegit, y deduhirne lo qu'es y lo que val aquesta gran página. Lo qu'hem vist en el piano es que l'himne *O filii et filiæ*, que li serveix de base, es un'altra hermosissima mostra de música religiosa que ab igual acert el mestre Pedrell ha sapigut colocar en sa obra; peró del seu desenrotllo, dels cambis qu'experimenta al aplicarlo als conjunts chorals y del exuberant ropatje ab que'l reveste ix en la orquesta y en la banda, es sols en el teatre ahont podiam formarne un clar y verdader concepte, y desde'l moment que aquest concepte no ha sigut clar, no podém tampoch donarlo per verdader.

En el Liceu no hem sentit, en aquest gran final, més que un gran desgavell. Era menester que'ls chors dominessin per sobre de tot, en lloch de quedar completament ofegadas las veus per l'estrepitós terrabastall dels instruments. Peró ja sabém tots lo que son els chors de nostre gran teatre, principalment en situacions d'empenta ahont se proba ab evidencia qu'alli de *massa choral* no n'hi há gens ni mica. Compadim en veritat al compositor que's veu obligat á entregar sa obra á semblants elements, y al director que ab ells ha de conduhir la nau á port. No podém, donchs, carregalshi una culpa que no tenen, peró si que'ns permeterém censurar el procediment empleat pel mestre Goula pera cubrir en lo possible aytals deficiencias. El sistema de la *mangra*, es á dir, de la gran saragata orquestal y *salvis qui pugui*, avuy ja no enlluherna de bon tros com avans, puig els temps han cambiat; y per bona intenció que hi hagi, es un flach servey al compositor. Nosaltres hauriam preferit que las baterias del metall, en particular la excessiva trompeteria de dalt la escena y l'aixordador repicament de campanas reforsat per l'acompanyament d'orgue (que no existeix en la partitura), hagués sigut tractat en conjunt ab més mesura, puig llavors, ademés de no quedar aixordats, podriam havérnosen fet cárrech. Tal com s'ha fet ho creyém un verdader erro, y sense pretensions de voler esmenar la plana, aixis ho exposém.

—

No hi há dubte que'l primer acte es el més interessant y fins el de més importancia musical. En las primeras representacions va perjudicar un xich l'efecte sa excessiva llargaria en relació á las proporcions del assumpto y á la monotonia de sas escenas; posteriorment ha sigut objecte d'encertadas modificacions que, alleugerintlo un poch, han permés apreciar millor son valer. El diálech de Miraval y Sicart, ab que comensa, es una de las escenas que més tenian aquell defecte y ahont ara, ab las supresions fetas, queda lo suficient pera posarnos en situació. Baix el punt de vista musical, es molt notable l'acompanyament que dona la orquesta als planys de abdós trovadors, puig lletra y música entrellassan ab gran justesa sos tristos accents. Es de notar el magnifich plany, que's repeteix seguidament durant aquesta escena, format per un tema de tres notas, donantnos perfecta impresió de la tristor y desolació que regna entre'ls moradors del castell.

Al relatar Sicart la llegenda d'aquest castell, apareix el tema principal de l'obra, frase concisa y ben aplicada á la idea que vol expressar: «Foix per Foix», l'heroe sempre triomfant, el castell alsantse sempre altivol, senyor de la terra. El toch de clarins en que trobém aquest tema resulta molt expressiu ab sas tres solas notas atacadas valentment y en descendent progressió, que contribuheixen á donarli un marcat carácter épich. Pochs compassos després se repeteix el tema, manifestat ab major esplendor encara, al presentarse en escena la comtesa de Foix y pro-

clamar altra volta l'afirmació que conté la llegenda.

Se presentan las damiselas y trovadors entonant sos cants amorosos en un hermós conjunt. L'apassionada melodia que integra aquest fragment té en sa primera part una semblansa massa marcada ab un dels més inspirats y més coneguts temas wagnerians, lo qual ve á resultar en son perjudici. Peró apart d'axó resulta tan espontania y fresca com magnificament tractada en son desenrotllo, fins al punt d'ésser una de las páginas més sugestivas de l'obra.

Ve á continuació un intermedi de dansa, en el que'l mestre Pedrell ens dona altra proba de sa habilitat y talent en triar y combinar ayres populars de diferentas regions y revestirlos ab artistich y apropiat ropatje. El contrast de ritmes y de colors dona á la dansa un encant molt digne de lloansa.

El coloqui amorós de Miraval y Brunissenda es de lo més delicat de tota l'obra. La melodia, treta també d'una antiga cansó espanyola, no pot ésser més apropiada. El seu carácter apassionat y delicadissim á la vegada, s'armonisa á maravella ab aquella encisadora declaració d'amor feta á cau d'orella, essent de remarcar al propi temps la exquisida sobrietat ab que'l compositor l'ha tractada, com si temés despullarla del seu flayre original.

Surt á escena'l personatje més atractiu, l'hermós tipo alarb de *Raig de Lluna*, y'l compositor, tenint que pintarla ab son verdader carácter, acompanya sa aparició ab un ayre oriental qu'encara qu'apropiat no presenta gayre importancia. Molta'n té en cambi la cansó de *La Mort de Joana*, qu'entona á continuació, altra de las páginas més importants de l'obra. Per la combinació d'una melodia turca ab una de catalana molt coneguda (*El comte l'Arnau*), ha construhit el mestre Pedrell una cansó en que la inspiració, el sentiment y la forma armónica están magnificament agermanats, fins al punt de que dificilment podría trobarse un'altra interpretació més exacta, tant del esperit de la cansó com de cada una de sas paraulas. El tema principal es altre dels que tenen trascendencia per sas transformacions fins al final de l'obra, puig lo mateix apareix combinat ab el *Requiem* dels frares que ab las bélicas notas del campament.

A la cansó de *Raig de Lluna*'n segueixen encara d'altras que per'apreciarlas en tot el seu valor es millor separarlas de l'obra y assaborirlas aisladament. Heus aqui com havent cumplert el músich ab la seva obligació no pot sustraures á la llanguidesa persistent que pesa sobre'l poema, per la massa extensió y poca forsa dramática d'aquesta part del acte, y sobre tot, per la continuada repetició de la mateixa nota lúgubre. Aixis ho ha tingut de reconeixe'l mateix compositor sacrificant bona part del seu trevall per'arribar més prompte á la represa de l'acció dramática, privantnos per aquest motiu de coneixe la *Tenzon*, qu'hauríam tingut interés en sentir, y donantnos també forsa escapsats la *Complanta* de Miraval y'l *Serventesch* de Sicart, particularment aquest ultim, que ab tot y ésser forsa agradable, ha sigut darrerament mutilat casi per complert.

Tant el cant del un com el del altre trovador son de notable bellesa, de gust depurat, y perfectament adaptats al text de la cansó. Potser baix aquest ultim punt de vista preferim encara'l *Serventesch*, puig la estrofa que plora la perdua de la patria, «Ay Tolosa, ay Provensa, etc.», no podia ésser expressat en un accent musical més just que'l que li dona'l mestre Pedrell. La melodia es d'un sentiment y una tristor que'ns corprenen, y tota la construcció armónica es tan ben realisada, que resulta un dels passatjes en que millor s'ha obtingut la fusió del músich ab el poeta, un dels principals requisits del drama lirich.

Arriba'l Cardenal llegat, y ab ell, l'acció adquireix el seu veritable interés y ofereix al compositor, d'aqui al final del acte, las situacions més dramáticas, y altament musicals á la vegada, de tota l'obra. De l'*Anatema* que profereix el representant de la Iglesia, podriam dirne lo mateix que del final del prólech. Tan destrossat ha sigut en boca del baix, aixis musical com dramáticament, que devém esperar sentirlo á un altre artista per'apreciar son valor. En la orquesta apareix el tema melódich del Cardenal que s'havia iniciat en els primers compassos del acte, el qual resulta ab bastant carácter, y seguit d'uns acorts que van repetintse en progressió ascendent pera fer creixe la impresió dramática de la escena.

Tant en ella com en la llegendaria aparició del comte de Foix, ab que'l acte termina, no trobém al compositor al mateix nivell qu'en lo precedent. Potser la prevenció exagerada pera no deixarse arrossegar per un fals efectisme, l'ha fet caure en el defecte contrari, puig en nostra opinió hi falta empenta, forsa dramática, en aquesta gran escena que donava ocasió á ésser tractada ab trets més genials dins de la sobrietat lloable en que s'ha presentat. La orquesta, en lloch de creixe, resulta descolorida en aquella tempestat, y la interrupció qu'experimenta pera deixar sentir els remors que venen de sota terra treu forsa á la situació. Aquests remors misteriosos, en lloch de cops sechs, á estil de *comendador*, creyém devian ésser interpretats com un verdader terratrémol en el que, com es natural, corresponia á la orquesta un important paper.

La sortida del comte es d'un gran efecte escénich, que'ns porta á la memoria la situació análoga de *Las monjas de Sant Aymant*.

El músich l'ha tractada ab la sobrietat que requeria, peró'ns permeterém fer una observació: la gran frase qu'entona'l comte queda ofegada per la exuberancia choral y orquestal á la vegada. En aquest moment solemne en que 's dona ab més empenta que may el crit victoriós «Foix per Foix», creyém que la frase dramática en boca del tenor, afirmació del seu triomf, devia quedar totalment en descubert pera produhir tota la intensitat dramática de la situació, y sols després, en la represa, al caure'l teló, ésser entonada per tot el conjunt vocal é instrumental á la vegada. D'altra manera resulta confosa, de lo qual, naturalment, també s'ha de donar el seu tant de culpa al tenor, ó á tots dos tenors que l'han interpretada.

En resúm, apart d'aquestas taras, que al exposarlas, en cumpliment de nostre dever, no hem pretengut aminorar en lo més minim els mérits del compositor, es indubtable que el mestre Pedrell ha assolit, ab el sol trevall d'aquest acte,'l primer lloch entre tots els nostres músichs, puig el sens fi de bellesas en ell contingudas s'estimarán més en lo que valen quant més se sentin.

Terminarém en el proxim article ocupantnos dels dos actes que faltan, y entre tant, deixém la ploma á nostre estimat company Gener, que ab més coneixements y autoritat de lo que podriam ferho nosaltres, s'ocupará dels disbarats comesos en la presentació escénica d'aquesta obra.

Joaquím Pena.

LA «MISE EN SCENE» DE «ELS PIRINEUS»

Aquesta no ha pogut ésser més desastrosa: Per lo que toca á las decoracions, devém dir qu'están bé en quant son pintadas per l'escenógraf Vilomara, peró que no están fetas, sinó acomodadas per'aquesta obra. La del prólech, pintada per dit artista, ha sigut desenquadernada per la sortida de las figuras, que no han sortit per hont ell va marcar. En la del primer acte, ell prou va indicar certs accessoris que devian anarhi, ab la justesa que li es caracteristica; peró'ls tals accessoris foren interpretats mica més mica menos. La decoració del segón acte, *El convent de Vallbona*, es la mateixa dels *Amants de Teruel*, arreglada. Peró no hi fa res: al menos está bé, y si no es el convent de Vallbona, que no sabém cóm era, está ajustada al carácter de l'época mercés als arreglos que hi ha fet el pintor. La decoració del ultim acte, *El Coll de Panissars*, es feta de trossos, y ab las máquinas de guerra que quedaren oblidadas el primer dia, fa bon efecte.

Peró en lo tocant á la indumentaria, si que pot ben dirse qu'ha sigut un verdader desastre. L'Apeles Mestres prou va fer uns *figurins* ben ajustats á l'época y al assumpto (1), peró si ell va ferlos, els altres van desfigurarlos. La comtesa de Foix y alguna dama poden passar, com á impresió de conjunt; peró veyent els altres, s'ha d'apretar á corre. La *Raig de Lluna* va vestida de pura fantasia com la gitana del *Trovador*, la *Esmeralda*, y altras que'n surten sobre las taulas. En quant als cavallers y trovadors, sembla que s'hagin proposat jugar al joch dels disbarats. N'hi há que portan perrucas Lluis XIV, que no es lo mateix que'ls cabells llarchs que's duyan en la Edat Mitja. Altres surten ab bigotis ó afeytats, quan en aquell temps tots duyan barba... els que'n tenian. En Sicart surt vestit de *taparrabos*. Aquell barrat vermell y groch horitzontal no ha sigut may el de cap estat ni vila de nostres territoris en l'época en que té lloch l'acció. Ni Foix que tenia *tres pals*, ni Catalunya que tenia las *quatre barras*, las tenian horitzontals, sinó verticals, essent més estretas que'l camp, que no era groch, sinó d'or. Lo mateix dihém de la heráldica dels que portan capa barrada groga y vermella (que may se va dur aquí), com Roger de Lluria, y com en Pere III d'Aragó, que sembla un anunciador del «Fayans Catalá». May ell portava la senyera més qu'en actes de congregació solemne, y encara un sol moment, puig tenia'ls porta-estandarts y'ls ferhautes. L'*elm* que duya era la *celada*, que, com el casco grech, á més de tot el cap, cubria las orellas y'l clatell; ó bé duya'l gran *elm*, que's portava assobre d'aquest en el precis moment del combat, ab una creu postissa al devant, pera reforsar la part que cubria la cara. Tenia la forma d'un pot, ó de un cono truncat; y's mirava per dugas escletxas que hi havia paralelas als dos brassos de la creu. La cimera del *rat penat* es posterior, puig data dels reys En Martí ó N'Amfós d'Aragó.

Els cavallers, comensant pel dit Sicart, no duyan pas aquell clássich *tonelete* sols conegut en las *guardarropías* cursis dels teatres castellans é italians. La *sobrevesta*, la *dalmática*, la *jaque*, el *hautbert*, la *hopalanda*, la *cota*, ab las diversas variants, cubrian els seus cossos.

Els trovadors tampoch van com deurian anar. Portavan vestits richs, elegants; eran en aquella época'ls que treyan moda, ab sas mánegas de *barba de cranch*, ab els seus

---

(1) Sembla ésser que'ls figurins va dibuixarlos l'Apeles per encárrech d'en Balaguer quan se tractava d'estrenar *Els Pirineus* á Madrid; sembla ésser qu'ara se n'han servit aquí sense permís del autor; y sembla ésser que se n'han servit tan malament, que l'Apeles, no teninthi cap culpa, ne surt perjudicat materialment perque no's pot saber *quí paga*, y moralment perque haventse dit y repetit que'ls figurins son seus, y haventlos publicat els periódichs, al Liceu n'han fet *mangas y capirotes* sens escrúpuls de cap mena.

perpunts de vellut de Génova ab *aur entreficat*; ab els seus capells de grana ó'ls seus *berrets ab xía*, ab plomas d'avestrús, de gall salvatje ó de *pavo d'Indias*; ab las sevas *capas* ciutadanas de dos colors, de Berga; ab *ses cotes tallerucades é rafistolades*, etc.

No dirém res d'aquells noys del ball de bastons, puig sols va ajustat á lo que deu ésser, el mestre de dansa que'ls dirigeix.

En fi, que'ls guerrers son tots de cuyna, ab cascos de *manaya* niquelats, espasas que semblan de la xaranga d'un regiment, y altres improperis.

Y aquells músichs, Deu meu! Y qué'n van de desabragigats y de *xollats* de cap! Y vestits á la romana! Peró ¿que no tenen por d'agafar un refredat? Sols els almogávers van d'una manera un xich enrahonada; peró aquells escuts no eran aixís, ni's portavan penjats á la esquena; ni's duyan aquellas espasas, sinó coltells ó desllorigadors, y ascoñas. Els estandarts son de mitja hora lluny de per tot arreu. En fi, qu'es una *mise en scène* d'Odeón, d'aquellas que feya en Piquet, y que... *vamos*... no deixa res que desitjar.

La memoria d'en Balaguer, el mestre Pedrell y la Historia patria tenian dret á que se'ls tractés una mica millor. ¿Per qué la Junta del Liceu no nombra una persona instruhida, un artista y arqueólech que sápiga de qué se las heu pera fer tals *mises en scène?* Barcelona es una ciutat populosa y culta, y té dret á qu'en el primer dels seus Teatres se li presentin las obras un xich més ajustadas á temps y á lloch.

GOIG DE VIURE

Bella es la vida al costat teu, hermosa.

I

Vida meva, ¿no t'espanta
tanta d'ona escumejanta
ab eixa cansó qu'eternament canta?

Es terrible eixa cansó;
m'aturdeix, fins me fa pô...
¿y á n'á tu no't fa impresió?

Fugím, fugím
del peu d'eix abím.

Fugím d'aquest cant pervers;
sembla que tot l'Univers
talment trontolla;
y m'aturdeix, me torna boig, m'afolla.
Y á voltas,
en las revoltas
que sens metre y compás dona la onada,
m'apar que sento'l cant d'unas absoltas,
y, quí sab! oh! quí sab, si tal vegada,
no lluny d'aquí, tenim esmicolada
la barca pescadora,
la mísera y humil trevalladora
tantas voltas salvada!...

II

Deixém la platja, travessém la vila
y anemsen prat amunt: allí tranquila
s'ajéu l'herba, moguda
pel bes d'eixa alenada
de fresca marinada;
se sent el xiu-xiuheig de l'aucellada,
y la floresta ab sos perfums saluda
la gota de rosada
encara no aixugada
que aquest matí ha cayguda.

III

Sentemse aquí, demunt la molsa:
eixa quietut atráu y es dolsa;
y el mar se distingeix, no's senten sos udols,
ni ton rostre diví s'enmoreneix de pols.
¿Veus aquest vert sota aquell blau?
Així abrassats, qué bé'ls hi escáu
ab son difús suáu, suáu!...
Tot me compláu
y tot m'apar més bell al costat teu.
Y quan veig ton front de neu,
de res més mon cor té enveja:
ni del prat que verdeja,
ni del riu que fresseja,
ni del mar que blaveja,
ni d'aquest sol que per l'espay brilleja;
per res, per res del món sento ja enveja!

Qué m'encanta'l vermell d'aquestas galtas
y'l carmí d'aquests llabis,
fets solzament per'allunyar las penas,
fets solzament per'esborrâ'ls agravis!

En mitj del vert del prat qué bé hi ressaltas!
Las flors al teu costat semblan malaltas!

La més bonica en forma y exquisida
d'aquestas flors del prat ets tu, ma vida.
Ets tu, ma vida, que las flors quan veuhen
que passas tan plascenta y aixerida,
escampan més perfums, més galas treuhen,
y admirante s'encantan
y't saludan y cantan:

—Ara passa'l tresor, la flor més bella
que pels prats may s'es vist: «Es ella, es ella».
Feuli pas, saludeula;
ara passa, mireula:
qu'ayrosa, qué bella!
No hi há cap rosella
que sigui hermosa com hermosa es ella.

Pel vert dels prats hi resplandeix joyosa
com brilleja esplendent y armoniosa
pel blau del cel la matinal estrella.
Mireula, saludeula y admireula,
qu'es una maravella.—

Qu'es bonica eixa cansó!
Qué diferent la impresió!
Eixa sí que no fa pô!

IV

Deixam que besi ton front de neu;
fruhím, ma vida, que'l temps es breu.
Fruhím, ma vida,
ja que l'amor plascévol ens convida
á un pervindre de goig, curta jornada,
primavera florida,
acabada, finida
quan encara tot just ha comensada.
Deixam que't besi y besam, ma estimada.
Fruhím l'Avuy. Quí sab si tal vegada
el Demá no vindrá!... Oh, la esperansa
un nou día
veure ansía
y á voltas no ho alcansa!
Quan el día s'atansa,
se torna pena y dol tota alegría.

Fruhím, ma vida, avuy. Ningú'ns espía.
Sols las flors y'ls aucells. Son gent callada.
Pots besarme altre cop. Besam, m'aymía.
Miram de fit á fit y enamorada.
Qu'es dolsa ta mirada!
Qu'es bella eixa jornada!
Fruhím, ma vida, avuy. Fruhím, ma bella aymada!
Quí sab si veurém neixe un'altra aubada!

JAUME TERRÍ.

NOVAS

El dia 6 del corrent foren empresonats, per ordre del governador civil de Girona, sis joves catalanistas fills de distingidas familias d'aquella ciutat, pel delicte d'haver assistit el dia de cap d'any, després de la presa de possessió del Ajuntament, á una manifestació contra'l caciquisme; manifestació realisada d'un modo pacífich y ab consentiment de la policia..

Aixís que'ls dits joves s'enteraren de dita ordre d'empresonament dictada contra ells, acordaren dirigirse plegats y del modo més espontani á la presó, reunintselshi més de 500 personas, qu'en manifestació imponent els hi acompanyaren protestant indignadas del acte de venjansa del governador y dels cacichs.

Hem llegit en el *Diario de Gerona* que casi tota la població's disputá l'honor de visitar als presos, rebent aquests á gent de totas las classes socials, com advocats, industrials, sacerdots, etc., y aixís mateix á moltíssimas senyoras y senyoretas. També reberen infinitat d'adhesions de tots els indrets de Catalunya, figuranthi la del Comité Federal de la Selva, y además innombrables regalos y obsequis. Tampoch els faltá la visita dels regidors regionalistas.

Alegremnos, donchs, de disposicions tan arbitrarias com la detenció dels esmentats companys de causa, ja qu'ellas donan lloch á manifestacions senceras del esperit patri. Tant es aixís, que devant del moviment de general indignació, s'hagué de donar als dos días llibertat als presos.

Li ha passat al governador de Girona lo que li passá al de Barcelona'l dia 11 de setembre passat. No sempre surt á compte provocar la indignació dels pobles que'l caciquisme malmena. Peró de totas maneras, tant se val: sigui sort ó sigui ben descarat el despotisme, may será tan ferm ni tan constant com nostra redemptora propaganda. Ja ho hem dit mil vegadas: cegos com están els déspotas per l'odi, per l'ambició ó per l'orgull, no fan més que contribuhir á la nostra obra. Per altra part, la política de *qui fa avuy fará demá*, ó de *atipam y digam moro*, aqueixa política protectora dels vividors, qu'atia de retop las agitacions populars y fa latents els gérmens anárquichs embullant cada dia més la qüestió social per'anular la tasca lliberal y salvadora del Catalanisme, ha d'acabarse y s'acabará á pesar de tots els governadors sagastins, silvelins ó del color que sian. No més cal que trevallém tots plegats. Per nosaltres, per nostres germans, per la salvació y'l bon nom de Catalunya devém ferho. No'ns aturém en el camí emprés, puig cada dia son més els que'ns acompanyan.

—

Suscripció pera regalar una bandera á la *Unió Catalanista*.

Suma anterior, entregada: 84'75 pessetas.

Elvira Farreras de Torrents: 1 pesseta.—Julia Gumá y Pietro: 0'25 pessetas.

Total, pessetas: 86.

Continúa oberta la suscripció.

—

La Societat Filarmónica doná'l divendres passat el quart concert de la temporada, dirigit pel mestre Crickboom, qui va conduhir la orquesta ab l'acert de costúm, donant á coneixe dugas petitas composicions de Schumann, ben dignas de la fama d'aquest músich. Totas las obras revelaren haver sigut molt ben ensajadas, potser més qu'altras vegadas, essent la nota culminant la execució de la *Sinfonía heroica* que va valer un gros éxit al mestre Crickboom pel vigor y precisió ab que va interpretarla.

Devém fer una especial menció del primer corn senyor Richart, jove músich en qui's descubreixen grans condicions, particularment una seguretat á que no estém gayre acostumats.

—

Diumenge passat tingué lloch en el Paranimf de la Universitat l'acte anyal de l'Academia de Bonas Lletras. En ell en J. Miret y Sans llegí la memoria dels trevalls duts á cap pera dita entitat, y acte seguit el Reverent Mossén Jascinto Verdaguer passá á llegir son discurs *Recort necrológich á don Joaquím*

Rubió, hermosissima joya literaria com pocas se'n hagin fetas.

Se trobavan representadas en la sessió totas las entitats literarias y científicas de Barcelona.

Don Manel Durán y Bas, President de dita corporació, doná las mercés al públich que hi assistí.

—

La festa inaugural del «Centre Catalanista», de Sant Feliu del Llobregat, que tingué lloch diumenge, resultá un acte hermosissim al que hi concorregueren infinitat de catalanistas de la comarca, no faltanthi nutridas representacions dels de Barcelona, essent tan nombrosa la concurrencia, que l'espayós local no abastava pera contenirla.

Parlaren els senyors Folch y Capdevila, Baró, Roig, Mallofré, Folguera y Durán y Roca, qui com á president de la *Unió Catalanista*, resumí'ls discursos.

Tots els oradors estigueren eloqüents, despertant en el públich gran entussiasme.

—

El diumenge passat l'eminent mestre Felip Pedrell doná en l'«Associació Wagneriana» una conferencia sobre'l tema «El Nacionalisme en la Música». L'ilustre conferenciant explicá ab paraula fácil y eloqüent els origens del art musical: explicá cóm la melodia clássica 's transformá mitjantsant l'acció del temps en polifonia: explicá cóm aquesta polifonia adquirí carácter propi, comensant á dibuixarse las nacionalitats musicals. Sostingué la teoria de que l'art surt del poble y que aquest art primer adquireix, mercés al esfors del artista conscient, forma y bellesa. Del poble y també del esperit religiós—digué'l mestre Pedrell fent sevas las paraulas de Goethe—n'ha sortit lo que aquest gran geni'n digué art del pervindre, y que avuy se pot ja calificar d'art del present. Demostrá la importancia del art de Wagner, eixit d'abdugas fonts, fent remarcar la trascendencia que dins d'aquest art té l'element literari.

Ab gran entussiasme celebrá'l renaixement de las nacionalitats musicals, renaixement del tot conforme ab las profóticas paraulas de Goethe. El final de sa conferencia fou un himne á la expansió de ditas nacionalitats, fillas d'un esperit de diferenciació destinat á conservar las qualitats artisticas que caracterisan als pobles.

El mestre Pedrell, després de sa brillant peroració en la que demostrá sas dots d'historiógraf y erudit, á la vegada que son entussiasme per l'art noble y elevat, fou ovacionat per la nombrosa concurrencia que va assistir al local de l'«Associació Wagneriana».

—

A Santa Coloma de Cervelló ha comensat á publicarse'l quinzenari *Sol ixent*, que será portaveu dels centres, associacions y agrupacions del Pla del Llobregat.

—

En el teatre del Nou Retiro tingué lloch diumenge una festa infantil organisada pel colegi de Sant Jordi, en la que hi prengueren part casi tots els alumnes, representant ab acert las obras *Contra superbia*..., del senyor Flos y Calcat, y *Jorns de dol*, del senyor Pujadas y Truch.

Els alumnes, baix la direcció de son director senyor Flos, cantaren ab lluhiment moltas cansons catalanas, entre ellas una titulada *Nadal*, lletra de Picó y Campamar, música de Nicolau, qu'hagué d'ésser repetida.

La concurrencia, formada en sa major part per las familias dels noys, era nombrosissima, y sortí altament complascuda d'aqueixa festa en que's posá de manifest l'esperit de cultura y de patriotisme dels noys.

—

La Imprenta Elzeviriana, de Borrás y Mestres, ha obsequiat á sos clients ab un magnifich almanach de paret, propi pera despatx.

També la Llibreria Parera ha regalat aquest any á sos principals clients un *Agenda-Dietari* de butxaca, ab elegant enquadernació.

La casa «Punti germans», ha publicat un bonich cartell anunciador de son «Anís Tropical», dibuixat per l'Alexandre de Riquer.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

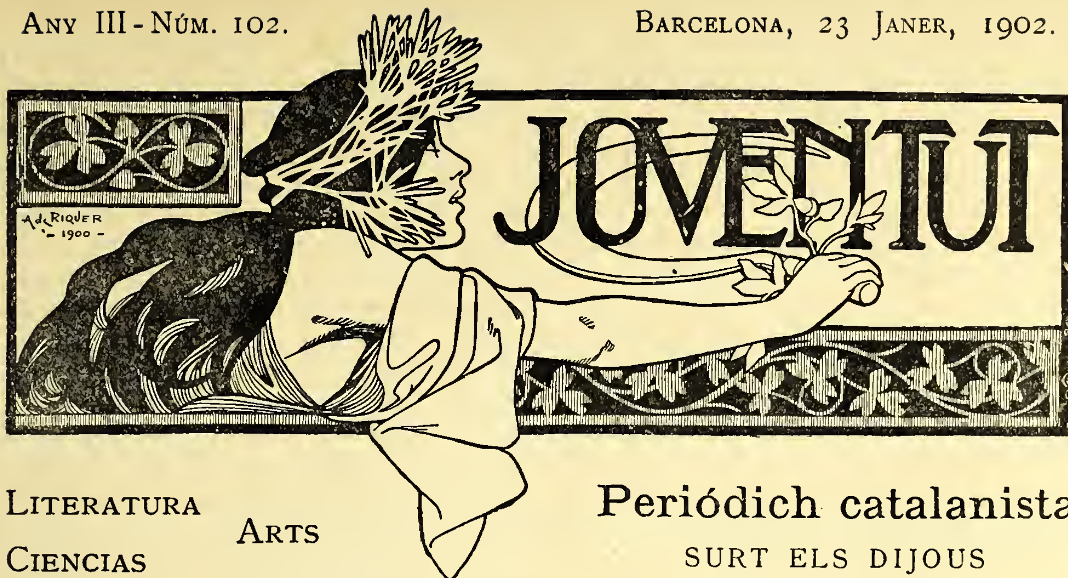
CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Als suscriptors per un any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

ANY III - NÚM. 102. BARCELONA, 23 JANER, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

JUSTICIA

Ab motiu de la vista de la causa per l'assessinat d'en García Victory—reputat com á *munyidor* d'eleccions, dispensador d'empleos y *factotum* del caciquisme fusionista en nostra ciutat,—ens hem convensut més que may de lo molt qu'avensa nostre poble pel camí del veritable progrés. Una vegada més ha demostrat el poble que la seva educació política y social es molt superior á la que podría esperarse dat l'ambient estret en que'l condempnan á viure'ls que procuran migrar ó tórcer sa activitat.

L'interés qu'ha despertat la causa qu'ahir se fallá no es pas tan sols el dels aficionats á las emocions fortas, desitjosos de satisfer en els processos célebres sos gustos folletineschs, ni'l que més bé's podría calificar de tafanería malsana, dels que tan sols esperavan que dat el carácter del interfecte's remouría'l paner de la roba bruta de la política caciquista. L'interés ha sigut general; Barcelona, que ab indiferencia s'enterá de la comissió del delicte, s'ha sentit ara fortament sotraquejada, perque la pública opinió ha pressentit qu'en aqueix fet, en apariencia vulgar, hi havia quelcóm de trascendental, y s'ha mostrat satisfeta de l'absolució d'un processat que's confessava reo del crim. ¿No es veritat que aquest fet mereix una serie de reflexions?

No som dels que creuhen en la opinió pública tal com molts solen entendrela. Ni las manifestacions cridaneras de majorías més ó menys tumultuosas, ni certs fets aislats que responen moltas vegadas á moviments inconscients ó irreflexius, poden ésser apreciats més que com á síntomas patológichs, no com á manifestacions biológicas d'una societat. En lo que sí creyém es en la existencia del esperit del poble, que com á resultant de las diversas activitats que'l constituheixen, se mostra en un poderós esclat de vida que no pot ofegar ni'l respecte á lo passat ni'l temor al esdevenir.

En aquest cas, l'esperit de nostre poble's manifestá en diversos aspectes, y ab variadas

formas ja conscients, ja instintivas, imperfectas moltas d'ellas, peró perfeccionantse en conjunt, com resulta en tota unitat veritable, ahont las varietats que la constituheixen se completan mutuament.

Els uns no hi han vist més que una nova protesta contra l'aborrit caciquisme que, ja malferit de temps, ha rebut suara'l cop decissiu.

Altres n'han deduhit arguments contra l'anomenada Justicia histórica condempnada á desapareixe, ja per sa propensió á deixarse prostituhir per la política, ja perque la inflexibilitat de sas lleys la converteix en un artificiós mecanisme posat en mans d'homes que la rutina y l'amanerament del ofici fan que considerin tot processat com á delinqüent, y tot home com un sér abstracte que no viu en la realitat, encasillantlo en un dels articles del Códich com una momia en un catálech arqueológich. Un home fóssil pera lleys fóssils: tal es lo que pertany á una justicia prehistórica. D'aquí 'n deduheixen que'l Jurat es la institució judicial que correspón á nostra época.

Altres, bo y aplaudint el veredicte, no poden amagar sos recels de que'l Jurat se deixi influhir per pressions extranyas, no sabentse explicar la contradicció de qu'hagi sigut declarat no-autor del fet un que n'estava convicte.

Mes, per demunt de la diversitat d'opinions, apareix una conclusió indiscutible: si'l veredicte ha respost al sentiment general, si la Lley penal tendeix á la reparació del Ordre pertorbat, justicia s'es feta á despit de tots els códichs y de tots els formulismes curialeschs, perque no pot ésser injusta una acció social que respón á un sentiment actual de la societat. Això es lo essencial, y tot lo demés sols té una importancia relativa.

Lo mateix fora que'ls representants de la Justicia histórica no haguessin extremat tant sos procediments, ó que'l Jurat hagués donat son veredicte en sentit contrari. Abdugas institucions tenen una base artificial, perque's fundan en sistemas juridichs que no responen á la naturalesa de l'actual societat.

El Jurat, tal com existeix en la llegislació espanyola, está molt lluny de lo que deuria ésser. Nosaltres creyém que no pot apreciarse un fet juridich pel sol sentit comú, si las lleys que imposan la sentencia qu'ha de seguir al veredicte obeheixen á principis que no son del comú domini; nosaltres creyém que'l Jurat, si ha d'ésser un veritable representant del esperit públich, deuria poder apreciar no sols si un subjecte es responsable d'un acte, sinó també determinar en quina responsabilitat ha incorregut; peró malgrat tot això, malgrat las dolorosas experiencias que'ns ensenyan els graves errors comesos per l'anomenat Tribunal popular, hem de reconeixe, fins en la forma defectuosa ab que avuy existeix á Espanya, que revela una perfecció devant dels procediments encarcarats, inflexibles, casuistichs de la justicia histórica.

Prescindim de si l'habilitat de la defensa ó la tossuderia del president han pogut influhir en el veredicte; prescindim també de las irreflexivas ovacions tributadas al processat absolt; fixemnos no més en que'ls senyors jurats, inspirats per l'esperit del nostre poble, han sapigut apreciar el fet ab criteri ample y progressíu, prescindint de las fórmulas abstractas de la Llegislació penal que pretén resoldre matemáticament aqueixas qüestions que may son idénticas, donchs depenen de las diversas condicions de la gent y del acte.

La mort d'en Garcia Victory, com digué molt bé la defensa, no causá cap alarma en la societat, y al contrari, l'absolució del processat ha sigut rebuda ab general satisfacció: de lo que's deduheix que l'ordre social se sentía més pertorbat pels actes que realisava l'interfecte quan era ab vida, que per en Riera quan li doná mort: el Jurat ha cregut, donchs, rectament, que devia tan sols obehir á sa conciencia, y per això ha prescindit de la lletra de la lley per'atendre al esperit del Dret, qu'existeix, encara que no figuri en las páginas dels códichs.

Alguns s'escandalitzarán y dirán qu'això crea un precedent funest, y que no será possible la existencia del ordre juridich. Potser tindrán rahó si's refereixen al existent; peró á nosaltres, que pressentim l'adveniment d'un que respongui millor als drets de la Humanitat y á las lleys de la Naturalesa, no'ns fa por l'avenir.

Si nostre poble fos un remat de sers irreflexius que volen oposarse á la forsa per la

forsa, si fos dels que proclaman com á única lley la brutal de Lynch, potser si que tindrian rahó: peró'l poble catalá, cada dia més conscient, ha comprés que pera lluytar ab els que volen condempnarlo á una existencia artificial, qu'es com condempnarlo á mort, no li cal més que concentrarse en si mateix y viure la vida propia, tornant impotents á sos enemichs, donchs apartantsen els obliga á bellugarse en el buyt. Y d'aquest Lynch moral no podrán escaparsen els grans criminals qu'ha condempnat la opinió pública pel delicte de lesa-Humanitat.

19 de janer, 1902.

DE POETICA CATALANA

FRAGMENTS D'UN LLIBRE INÈDIT (1)

XVI

DEL SONET

A propôsit del sonet recordo haver escrit anys endarrera el siguent epigrama:

¿Quánts homes has pres per segar ton camp?
—Catorze contats.—¿Y per què catorze?
—Cert qu'el blat es poch y en sobrará algún...
però ¡tant se val! han de ser catorze.
– ¿Quánts homes has pres per segar ton cam· ?
– Catorze contats.—¿Y per què catorze?
—Cert qu'el blat es molt y em faltará gent...
però ¡tant se val! han de ser catorze.—
Aquet es l'autor qu'escriu un sonet.
Té'ls versos á seny y ell ne pren catorzé;
n'hi sobrará algún, n'hi faltarán molts....
però ¡tant se val! han de ser catorze!

Y ab això hauria dit lo que penso del sonet si no'm quedessin encara altras rahóns per condemnar en absolut aquest entreteniment—per mal nom poètich—tan fútil com perniciós.

Comensant pel comensament preguntaré ab la major sorpresa «¿Per què tinch de dir per endevant: vaig á condemnar la meva idea á catorze versos forsats?... ¿Per ventura dech ni preocuparme de saber quánts m'en exigirá el desenrotllo del tema que'm proposo versificar?...» ¡Quántas vegadas, després de terminada una composició, no he trobat que faltava algún vers ò alguna estrofa per arrodonir el pensament y bonament li he afegida! Y ¡quántas altras vegadas—aquèstas sòn las més—he degut reconèixer que la ploma havia corregut massa y he cregut indispensable suprimir algún tros de lo escrit! —Recordo que del idili *La cigala y la formiga*, al rellegirlo després d'un mes d'escrit, vaig amputarne ¡un centenar de versos!

Ergo, en el sonet, ò hi sobrará sempre algún vers ò la conclusió vindrá brutalment sobtada, atapahida en els derrers versos.

Passem á un altre inconvenient. Si es ja prou dificil trobar dugas rimas justas é impecables—que no es poch demanar—¿per què imposarse la tortura de trobarne quatre? Indispensablement una d'ellas, si no dugas, han de serhi ficadas per forsa.

Item mas: ¿quina armonia resulta, després d'haver avesat l'orella á las quartetas, sorpèndrela de cop-y-volt ab els tercets—d'una música bastant discutible quan no van sols?

Per altra part, essent sense cap dubte la més armoniosa la *rima alternada*—y entench per tal la rima d'impars ab impars y de pars ab pars—la rima qu'anomenaré *paralela*, ò siga la de pars ab impars, tal com el sonet la reclama, el fará antimusical per excelencia.

Apart de tot això—que ja'm sembla bon xich massa—la llibertat en la combinació de las rimas qu'els tercets permeten deixa molt sovint en descubert el mal gust musical de no pochs sonetistas. Ficsèuvoshi y em donareu la rahó.

Y no vuy dir més sobre aquest punt. Escriga sonets qui senti simpatia per aquesta artificiosa joguina, però per part meva declaro que desde que vaig surtir de la classe de retòrica no n'he escrit may més, y que fa molts anys que no'n llegeixo cap, siga del autor que's vulga, per què sempre'm fa l'efecte d'un os encadenat fent unas cabriolas indignas de la seva gravetat.

—

Escrit l'anterior capitul llegeixo ab agradable sorpresa que Victor Hugo «no va es-

---

(1) Havent cridat extraordinariament l'atenció els fragments publicats, hem resolt, d'acort ab l'autor, dar tot el llibre en edició separada, que dintre de poch sortirá á llum formant part de la Biblioteca JOVENTUT.—(N. de la R.)

criure un sonet en tota sa vida». Avis á qui convinga, y recordi's que Victor Hugo á més d'un gran poeta es un dels primers mestres versificadors.

Al mateix temps em cau á las mans una de las darreras publicacións de Nuñez de Arce, el qual sol ser un versificador correcte. Se titula l'obra en qüestió *Poemas cortos* y l'autor va tenir la mala idea d'escriure'ls en sonets ab lo qual vé á donarme la rahó.

Si no hagués tingut aqueixa debilitat ¿hauria escrit may Nuñez de Arce estrofas com aquéstas y altras semblantas?

Cuando la nieve que el invierno *frío*
en las *abruptas* cumbres *aglomera*,
licuada por la *tibia* primavera
baja de peña en peña al valle *umbrío;*
el *revuelto* turbión que baja al río
márgenes rompe, y la corriente *fiera*
dilatando el estrago *por doquiera*
lánzase al mar con *indomado brío*. Etc.

¿Poden donarse més vulgaritats y ripis? Llenseu un cop d'ull demunt d'aquestos vuyt versos y descubrireu desseguida que dugas solas rimas arrossegan per forsa las altras sis: *río* y *primavera;* totas las demés son rimas *presidarias*. Y aixis sol succehir en tots els sonets, mica més, mica menos.

Apeles Mestres.

QUELCÓM SOBRE LAS VAGAS

Las vagas que aquests dias han conmogut nostre poble acabarán, com acabaien las d'avans, ja cedint els uns, ja cedint els altres. A no tardar, n'esclatarán de novas, que cada volta serán més importants y molt més dificils d'arreglar.

Las vagas son un dels efectes de la malaltia interna que aqueixa á nostra societat: no son altra cosa que manifestacions exteriors de dita malaltia.

Els arreglos y combinacions que's fan per acabarlas no son més que paliatius, remeys externs que curan las llagas visibles: no son els remeys que poden acabar ab la infecció, puig no atacan el mal en sas arrels, y mentres aixis no's fassi, no's podrá impedir que torni aquest á manifestarse ab tanta ó més forsa que may.

Els remeys externs portan la tranquilitat de moment; tranquilitat aparent tan sols, puig el malestar, en el fons, continuará existent esperant un moment favorable, un motiu, el més trivial tal volta, pera esclatar de nou. Mentres existeixi'l mal hi haurá, ab més ó menys intermitencias, manifestacions externas, donchs tot organisme té tendencia al benestar y horror al mal: aixis es que, en presentantse la ocasió, las manifestacions apareixen, puig la Natura ajuda ab tots sos esforsos al sér pera que's purifiqui, llensant el veri que l'infecciona. Mes s'ha de tenir en compte que quan la malaltia es grave y está apoderada de la sava del organisme, aquest per si sol no pot treures tot el mal, y necessita l'apoyo y cooperació no tan sols de sos elements integrants, sinó d'altres més poderosos.

L'organisme complexe Societat, quan té la sanch infeccionada, bruta, ho dona á compendre per medi de manifestacions morbosas de tothóm conegudas (la miseria, prostitució, usura, lluyta de classes, etc., etc.); del mateix modo que l'organisme home (simple desde'l punt de vista social, y complexe desde'l punt de vista biológich), indica que té la sanch bruta deixant veure alguns de sos órguens constitutius afligits per llagas, tumors, erupcions, etc., etc. Pera curar á abdós organismes no n'hi há prou ab el tractament extern: cal purificar la sanch mitjansant un llarch tractament intern.

La sanch ó sava que, circulant per tots els organismes constitutius d'una Societat, els hi dona la vida y las forsas precisas, com també las dona al organisme compost, es la Moral. Y al dir Moral, no'm refereixo á la Moral estreta de que tothóm parla; no á la esquifida que de petits ens ensenyaren; no á la que té per fonament antiquats dogmas, ó principis absoluts, ó teorías abstretas, no. Me refereixo á la Moral gran, inmensa; la que s'estén á tots el sers animats; la que's funda en els fets, «la que té per objecte primordial la conducta en relació objectiva directa, en tant que aquesta produheix bons ó mals resultats per si, per altri, ó per tothóm» (1). Moral que trobém lo mateix en el género humá, qu'en els altres géneros d'animals.

Donchs bé: mentres els individuus-homes no adaptin tots sos actes á sos fins produhint bons resultats pera ells, pera'ls altres y pera tothóm, no podrém dir que la Moral, ó sanch del organisme-Societat, sia pura; y que, per tant, aquesta fruheixi de la vida sana á que té dret y deu aspirar. Aixó sols se logra ab la esmentada adaptació.

Pera lograr aquesta, cal que tots els individuus sápigan sos drets y sos devers, ja per si, ja en relació ab altri, ja per ésser elements constitutius de la Societat: sos drets y devers vers els altres organismes inferiors: qu'eduquin bé sos sentits, que coneguin tots els medis de que poden disposar pera perfeccionar son cos y son esperit; y que usin bé d'aquests y de sos drets; que respectin els dels altres y que cumpleixin estrictament sos devers. Ab aixó l'individuu será perfecte,

---

(1) H. Spencer: *Justicia*.

y al serne lograrà'l perfeccionament de la societat en que viu, y á n'aqueix fi encaminará tots els seus esforsos. Serán necessaris grans trevalls y un espay inmens de temps, es cert; peró en sa hermosa tasca l'ajudará en molt la tendencia al perfeccionament que hi há en tots els organismes que constituheixen l'Univers.

Y per més que no ho logri del tot en molt temps, la Moral humana s'anirá purificant poch ó poch en espera del Jorn en que, neta ja de tota impuresa y bruticia, correrá per las venas de la Societat portant arreu la Vida y la Felicitat.

—

Hem examinat molt lleugerament la causa primera de las vagas, qu'ho es també de las altras malaltias socials. Conseqüencia directa d'ella, de tal modo que no son altra cosa que manifestacions de la mateixa, son las que'n podriam dir causas mitjas: el malestar ja moral, ja material del individuu, y la tendencia d'aquest á son benestar absolut, ó sia sa perfecció. En efecte: l'individuu al lluytar per la vida troba á mancar, ó troba escassos, els medis de que li cal disposar, y allavors dirigeix sos esforsos á obtenirlos, utilisant en certs moments els procediments revolucionaris, qu'en la major part dels cassos son contraproduhents, puig donan lloch á una forta reacció, proporcionada sempre á l'acció realisada. Y això, que passa en lo material, passa en la esfera del esperit, que se sent encongit y esclau ensemps que'l cos, y lluyta també per sa llibertat absoluta, ó sia per'assolir son estat perfecte.

Això es natural, y's comprén fácilment al tenir en compte qu'un dels drets del home es el de la llibertat del trevall.

Aquest dret es un dels més sagrats del individuu; dret que té per fonaments inmediats, per un cantó y baix cert aspecte, el dret á moviment y'l de cambiar de lloch; y per altre'l de cambiar els productes y'l de contractar. Y son principal fonament, ó sia'l mediat, es el dret á la vida.

El dret á la llibertat del trevall, segons H. Spencer, (1) *es el que té tot home pera entregarse á una qualsevulga ocupació de la manera qu'ell prefereixi ó que jutji la millor, en tant que no perjudiqui á sos vehins, y qu'ell accepti las ventatjas é inconvenients que'n poden resultar.*

Aquest dret es avuy casi desconegut; está conculcat per tothóm, donchs ni'ls individuus fruheixen de totas las ventatjas á que tenen dret, ni acceptan els inconvenients que resultan, ni's preocupan de si al entregarse á sa ocupació perjudican á sos vehins. Fets que donan lloch al malestar social y que sols desapareixerán quan regnin en totas las classes socials la educació y la ilustració veritables qu'han de portar com á conseqüencia necessaria'l perfeccionament del Individuu y de la Societat.

Hi há, per ultim, las causas inmediatas, y son els accidents que donan lloch al esclat de la vaga: la petició d'aument de jornal, de rebaixa d'horas per part dels obrers; rebaixa de jornal, ó aument d'horas de trevall, despido d'obrers, etc., etc., per part dels amos. No son ni més ni menys, en el fons, que guspiras de las causas ja explicadas, y depenen sempre de las circunstancias de lloch y temps.

Aquesta, en breu resúm, es la idea que tením de las vagas en general, de las causas que las produheixen, com també de la manera de curarlas d'un modo definitiu.

—

Com ja hem dit, essent la curació radical de la causa primera llarga y dificil, es precís, mentres s'emprén el tractament pera lograrla, tractar las manifestacions morbosas ab paliatius ó remeys externs.

Al ferho s'han de tenir en compte las causas inmediatas que, com hem insinuat, depenen de las circunstancias de lloch y temps, á més d'altras especials (l'estat económich del pais, etc., etc.). Pera curarlas, no s'ha de senyalar may una regla fixa, ni's deu copiar cegament lo qu'en altres paissos se fa; jamay s'ha de voler seguir la norma de la igualtat absoluta, aberració contraposada á las lleys naturals.

Lo que creyém que de moment fora convenient pera impedir aquestas manifestacions y preparar la cura radical, es que procuressin ab totas sas forsas els obrers, y en aquesta tasca'ls afavorissin els amos, associarse per grupos (segons els oficis) no tan sols ab la mira de resistencia, sinó de lograr sa instrucció y educació material y espiritual. Que, associats els trevalladors, no exigissin ésser tractats tots per igual, sinó tenint en compte sas distintas aptituts dintre son ofici, y establir en conseqüencia diferents graus (aprenents, oficials, etc., etc.), ab els drets corresponents á cada hu. Y llensar de las associacions als xerrayres d'ofici y explotadors d'infelissos que, enganyantlos y entabanantlos, viuhen ab la esquena dreta á costa del trevallador. Això seria desinfectar; per lo tant, seria una mida d'higiene.

Els amos, per sa part, haurian d'associarse també, llensant d'entre ells als que per sa mala indole fossin escanyapobres, moderns negrers qu'aspiran á xuclar la sanch del infelis que'l destí ha posat sota sos peus. No admetre cap trevallador no associat, y afavorir ensemps las associacions d'obrers.

Y uns y altres, amos y trevalladors, mirarse com amichs, aymarse com germans, freqüentarse en lo possible prescindint de rancunias vellas y de ridiculas preocupacions.

(1) *Justicia.*

Estudiar la forma més viable del jornal necessari y participació en las ganancias; cosa més factible que l'aument continuu del salari, donchs aquella sols tindria lloch en els anys próspers, mentres que l'aument de jornal prescindeix dels resultats del negoci; y es, per tant, aquella favorable tant als amos com als obrers, puig á n'aquests els animaria al trevall, els hi asseguraría l'esdevenir y'ls prepararia'l camí pera la vera igualtat, pera son enlayrament.

Associats tots, podrian nombrar pera resoldre las diferencias un tribunal mixte tret de son si y presidit per una autoritat popular: may per un més ó menys atrabiliari, y casi sempre ignorant, delegat del poder central.

Aquests son, al nostre modo de veure, els remeys més apropiats al objecte propost. Tal volta molts els mirarán avuy com á ridiculs idealismes; possible es també que més endevant els vulguin aplicar y ja sigui tart. No sempre es cert el refrá que diu: *Nunca es tarde cuando llega.* Tant pot creixe'l mal, tant pot extendres en sas manifestacions, que l'organisme entri en plena descomposició!

—

Al acabar, dech felicitar á la Comissió del Ajuntament qu'ha tractat d'arreglar las actuals vagas. No tinch confiansa plena en el camí que s'han proposat seguir, peró de tots modos, sa conducta es digna de lloansa, no tan sols per las bonas intencions, sinó per haver volgut treure la missió de curar el mal de mans d'un delegat del Poder central. Aquest, tal com está avuy en nostre pais, es també una manifestació morbosa de la impuresa de la sanch del Estat espanyol; á més, que hi há molts delegats del poder que no tenen altra mira que fomentar, pera sas conveniencias particulars, totas las impuresas de la Moral social. ¿Cóm podém esperarne d'ells (del Poder y de son delegat) res de bo, ni per lo que son, ni per lo que fan, ni per lo que representan?

O RINNOVARSI O MORIRE

Reflexions.

Aquestas dugas melódicas paraulas del gran poeta italiá Gabriel D'Annunzio, m'han fet reflexionar, com si ellas fossin paraulas d'un sant llibre y jo fos un solitari asceta cercador de la veritat divina y saludable, de la veritat perfecta y eternal. Y han fet reviscolar en mon cervell ideas que inconscientment formavan part del meu jo espiritual, com forman els arbres inconscientment las sagradas boscurias ahont las ánimas gaudeixen del amor y del silenci misteriós y dols. Y m'han omplert aquestas dugas paraulas, tan senzillas y harmónicas, d'una gran esperansa y d'un gran goig, esperansa qu'ha vestit de vert á mon cervell, y goig que l'ha embolcallat de raigs aurífichs, com si fos un món d'ideals foscos qu'ha rebut la Nova y ha fruhit ab son contacte pur y ple d'Ideal. Y he reflexionat ab els ulls cluchs y ab las orellas closas, sobre aquestas paraulas, y he cercat sa harmonia interior y son sentit més propi y més intern, com monjo mitjeval cercant el sentit ignorat y misteriós dels signes infernals dels pergamins grochs y polsosos. He cercat y he vist en el fons d'eixas paraulas una gran bellesa y una serena y admirable idea que deliciosament m'ha ubriagat... Y en somnis d'ubriach he reflexionat intensament sobre'l renovament, y he vist ab clarividencia'l dogma nou...

Hi han en totas las llenguas, en las de sons negrenchs y ritmes sechs, y en las de sons blavenchs y ritmes suaus, y en las de sons blanchs y ritmes llarchs, paraulas plenas de santetat y música y paraulas vulgars, paraulas dolsas com flors primaverals, y paraulas punxants com espasas; hi han frases bellas com *andantes* harmónichs ó minuets y frases anti-estéticas y pobras, com casa de mitjats del passat sigle; hi han frases rítmicas y frases sense ritme y sens ánima.... *Renovarse* es paraula santa y dolsa com sospir, y *renovarse ó morir* es frase plena de rítmica harmonia. Al dirla un home sent un suau desmay, com si un peló de dona li dansés per la cara y devallés fins al fons del esperit, y en ell deixés l'essencia de son suau plaher... Un home se sent tot harmonia al dirla internament... *Renovarse ó morir!...* Tota la vida viu en aquesta frase, iluminantla.

Y al llegirla—oh, gran poeta y forjador d'éssers!—he volgut y he pensat:

—Vull renovarme, vull ferme nou y gran;

sobre mas cendras vull tornar á viure y á gaudir, y vull que aquestas siguin alhora'l meu bressol y la meva tomba; vull ferme sempre nou, essent eternament jo. Y mas obras serán arbres plantats pels brassos meus en l'uberrim y gran jardi del món: els primers petits, els últims grans, y al mitj algún arbre mort avans de náixer.—

Y he pensat ademés:

—S'ha de triar entre viure y morir... Y jo vull viure renovantme sempre, vull perfeccionarme y engrandirme. Y escoltaré'ls consells dels bons vells qu'han vist y han viscut, y escoltaré'ls consells dels joves nostres, y apendré de la vida y de las ánimas, y tindré sempre'l cor badat á tot, com flor ampla y hermosa...—

Y he sentit que la paraula evangélica germinava dintre de mas entranyas, y he vist en l'horitzó una claror argentada y majestuosa.

Un dia arribará en que la vida, ja cansada y marcida, no voldrá renovarse ó no podrá, y aquell dia, quina nit será blanca com aubada, s'entregará á la mort com dona encesa á son aymant darrer, mentres el cel—com dius tu, gran poeta—somriurá...Y aquell dia un ayre fret y sech passará pel jardi y matará, ple de tragedia silenciosa, als arbres tous y febles plantats en temps passats.

Y la frase profética s'extén alegrament per tots els ayres...Totas las cosas van transformantse dolsa y bellament, y las donas també: primerament capolls, després clavells ó lliris, després suaus magnolias y después, á la fi, á la gran posta, fullas secas, caygudas, en catifas de Smirna ó en el fanch negrós dels arrabals...

EMANUEL ALFONSO.

«ELS PIRINEUS»
DEL MESTRE PEDRELL

III Y ULTIM.

No trobém el segón acte d'aquesta obra al mateix nivell del anterior, y creyém qu'en bona part deu atribuhirse al carácter que pren el llibre per l'exagerat predomini del element históric, que s'accentúa encara més en l'ultim acte y contribuheix á la pesadesa de moltas de sas escenas.

La nota religiosa es la més ben sentida é interpretada de tota la segona part. No hi há dubte que'l cant dels monjos al alsarse'l teló produheix tot l'efecte que's proposá'l compositor y realsa notablement el valor de la escena. Ha sapigut el mestre Pedrell triar bé'ls materials en els richs arxius de nostra música religiosa, y ferne un quadro en que las diferentas formas en que apareix el cant litúrgich están magnificament combinadas. Peró encara trobém major mérit en la excelent combinació d'aquest cant ab el de *Raig de Lluna*, qu'hem sentit en l'acte anterior y que, á pesar del seu carácter, ha sigut enllassat ab la religiosa cerimonia d'una manera que no pot ésser més encertada.

Segueix un diálech entre *Raig de Lluna* y Sicart, y la escena entre aquests y'l comte de Foix, que si bé son un y altra de bastant interés dramátich, no trobém el musical sostingut al mateix nivell. Ne podém dir, per tant, páginas de tranzició que'ns conduheixen á la gran escena del enterro ó *marxa fúnebre*. Es d'aplaudir al compositor per la manera cóm ha tractat tota aquesta escena, fugint de fácils efectismes pera trobar accents molt d'acort ab la situació, y ressortint per demunt de tot la sobrietat en els recursos empleats. Aquesta sobrietat voldriam també haverla trobada en alguns critichs que no han mirat prim en parangonarla ab l'enterro de Titurel en la més gran obra de Wagner. Creyém que aquestas comparacions fan més mal que bé pera lo que's tracta d'enlayrar ab exageracions que á res conduheixen y que no podrian resistir els arguments d'una seria discussió. Peró en axò l'autor no hi té cap culpa, y encara més hem d'aplaudirlo precisament per no haverse proposat assolir semblants esferas.

La relació de *Raig de Lluna*, que ve poch després, proporcioná al mestre Pedrell ocasió pera escriure un altre número de música dels que, en nostre concepte, més s'adaptan al seu temperament. Trobém aquest fragment verament deliciós, fresch en sas melodias y d'una gran justesa ab la lletra. Dels tres temas que forman la relació n'hi há dos, en particular, que son dels més hermosos de l'obra. Es un d'ells el mateix tema qu'ha servit de base á la marxa fúnebre, y en que

l'autor se val d'una popular cansó de bressol, aplicada aqui ab gran talent. L'altre tema, també popular, es d'un sentiment molt fondo y una melodia inspiradissima, que'ns sembla casi insubstituhible pera las frases á que s'ha adaptat.

Desd'aqui al final del acte decáu l'obra lírica, segons nostre modo d'entendre. El sentiment de patria que s'accentúa en el resto del drama no ha sigut interpretat ab la inspiració que requeria, y al creixe l'acció en interés dramátich, no creix ab igual intensitat el drama lirich. La melodia que'l compositor emplea pera interpretar el cambi que s'ha realisat en l'ánima del comte y sa resolució de lluytar per la patria, ens resulta marcadament vulgar, tant en el fons com en la forma. Sembla que'l mestre, que tantas probas de bon gust ha donat, se deixa enlluhernar momentaniament pels motllos de comú empleo en l'ópera, y s'hi entrega per complert.

Més qu'en lloch ha tingut el mestre Pedrell de pagar las culpas del difunt Balaguer (que al cel sia) al posar en música'l tercer acte ó tercera part de la trilogia, qual llibre es una de las més garrafals equivocacions qu'hem vist sobre la escena (1). Del sentiment de patria que hi batega constantment podém dirne lo mateix qu'avans: el músich no l'ha sentit ab tota la elevació qu'era de desitjar, y tant en els temas que tenen aquell sentit, com en la construcció de las principals páginas guerreras, no'l trobém exempt de la vulgaritat avans esmentada. Devém fer una excepció pera'l toch de clarins que sona en la escena, d'un excelent efecte, tant per lo inspirat y típich del tema com per sa magnifica armonisació.

Prescindint, donchs, de tota aquesta part guerrera, himne dels almogávers inclusiu, ens fixarém sols en las cansons de *Raig de Lluna* y Lisart, las dugas notas tendras del acte y en las que també ha estat encertat el mestre Pedrell. Nosaltres preferim la primera, á pesar de que l'altra es la qu'ha arrossegat á tot el públich. Y la preferim precisament per aixó, per ésser de menys efecte ó romanticisme, peró, en cambi, més original de factura y més encaixada dins del quadro. La cansó de *Raig de Lluna* es, per tant, digne coronament de las qu'ab tant acert s'han anat succehint durant l'obra.

Esperém no ésser titllats d'heretjes per no haver sapigut entussiasmarnos ab la célebre *Cansó del estel*, que pera molts ha vingut á constituhir el *clou* de l'obra. Donchs ab la mateixa sinceritat y bona fe qu'hem anat posant de relleu totas las páginas de la partitura que'ns han semblat mereixeho, hem de dir que la de que ara tractém, ens fa tot l'efecte d'una *romansa de saló*. No hem de negar sa inspiració, com n'hi há també en moltas d'aquest género: lo que discutim es el género de música, el seu marcat *corte* d'ópera, del que'l compositor n'havia fugit en casi tota l'obra. Es de las pocas concessions al públich que trobém en tota ella, encara que hagi sigut involuntaria. Y per si no tenia encara prou aquest carácter, ha vingut á donarli la manera cóm ha sigut interpretada.

La senyora Grassot, artista debutant, qu'ab ella ha obtingut un éxit dels més grans, es de lo milloret qu'ha sortit en nostre pais aquests darrers anys, puig demostra més interés y expressió en lo que canta que moltas d'altras, peró li falta escola. Si'n possehis seriament, no cantaria aquesta pessa á tall d'aria italiana, ni prodigaria'ls calderons que no's troban en la partitura, sobre tot en els tres compassos finals de cada estrofa, que l'autor mana allargar molt, peró no quedarshi adormida. Y las deficiencias del seu estil de frasseig varen posarse més ençara de relleu al cantarne un fragment en catalá, puig ho feu ab tan mala pronunciació y falta de claretat, que fins qualsevol extrangera n'hauria sortit més ayrosa. Aquesta artista, á qui parlém ab franquesa, per lo mateix que'l seu triomf li ha donat un sobtat ascens, del que molt ens en alegrém, podria fer cosas de profit si's decidia á cambiar d'ayres.

Dels demés lo millor será no parlarne, exceptuant á la senyora Parsi Petinella, qu'ha fet una creació del tipo de *Raig de Lluna*, á pesar del seu defecte de cantar sempre á plena veu, per afany de lluhir la molt potenta que posseheix.

El mestre Goula, tan bon concertador com sempre, ha montat l'obra de manera que *mecánicament* no's pot demanar més. Peró es una gran llástima aixó de no poder anar més enllá de la mecánica.

No volém terminar sense donar novament nostra coral enhorabona al mestre Pedrell per las hermosas páginas musicals que sa obra conté y pel magnifich pas qu'ha donat al cercar ab complerta bona fe un gran ideal artistich. Pera lo successiu li desitjém més acert en la elecció del poema, puig en nostra terra hi há llegendas molt apropiadas al seu objecte, millor que totas las historias més ó menys veridicas.

JOAQUÍM PENA.

(1) Proba d'aixó es la ridícula escena entre Foix y Roger de Lluria. No devía portarse á las taulas aquest gran personatje pera ferli representar un paper tan desayrat. O si no, fer com ab Pere III, *che non parla*. No hi há manera de posar música á lo qu'es y será sempre antimusical.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una de ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

II

SAS OBRAS: «LAS NACIONALIDADES»

MPROPIA la escena en que's mogué la gran figura d'en Pi y Margall, com acabém de veure ab el lleuger estudi qu'hem fet del medi ambient, y del carácter del terrer del que'n tragué engenial síntesis la essencia de la seva personalitat, passém ara á estudiar rápidament sas manifestacions, ó sian sas obras, per'acabar detenintnos en la observació de la influencia qu'exerciren en el poble, y en l'apreciació que d'ella aquest ne feu.

Seria inútil, encara que'ns ho proposessim, penetrar fins al fons de tot d'aquests fets, perque la mateixa grandesa del home que'ns ocupa fa qu'enlluherni mirat d'á la vora, y que sia precís, pera sotmétrel á un examen just, mirársel desde lluny, y ara com ara encara estém en plena escena rodejats dels mateixos elements que á n'ell l'embolcallaren y contra'ls que dirigi totas sas forsas. Estudiarém donchs, fins allá hont ens ho permeti la proximitat de sa existencia, y més que ab l'intent de ferne una crítica, que de ma ploma no pot sortir sinó admirativa, ab el de rendir l'homenatje degut al apóstol de la Llibertat y al reconeixedor de la independencia dels pobles y dels individuus.

Varias son sas obras, totas ellas importants. Políticas las unas, sociológicas y filosóficas las altras, no trobarém en cap d'ellas sinó paraulas de vida, música de llibertat y essencia d'amor que las fa atrayentas y las hi dona un ambient de tranquila sublimitat. Desde'l seu llibre *Las Nacionalidades* fins á la darrera conferencia y'l darrer article eixit de sa ploma, sa obra es tan una, que cada un de sos llibres no semblan sinó capítuls d'un llibre complert que portés per títul *La Rahó*. Tanta es la unitat del home que'ns ocupa y tal l'altesa de miras de totas sas manifestacions, fossin quins fossin els rams del saber á que las dirigis. Ben cert qu'es sols una la Veritat y tot convergeix á ella: per aixó en els grans homes, quan més s'hi aproximan, més hi distingim la unitat de conceptes y la precisió en la direcció de llur voluntat.

—

El seu llibre *Las Nacionalidades* es el cant més intens endressat á la llibertat dels pobles, es l'himne més grandiós entonat en honor de la Naturalesa y del individualisme de las agrupacions naturals. Es impossible de compendre cóm, després d'obra tan magistral, tan clara y rahonada, el poble espanyol tot no s'hagi sentit fecondat del esplendorós principi de l'autonomía. Bé sé que la meva manera d'apreciar la qüestió, dada la educació que tinch rebuda en mitj de principis de llibertat, pot ésser apassionada, mes també sé qu'en l'obra d'en Pi y Margall s'hi respira la majestat tranquila de las obras gregas, hi campeja com á reyna absoluta la rahó lliure de tota altra passió que no sia'l desitj del bé de la Humanitat y l'abolició del absolutisme, y las deduccions en ella fetas no son fillas sinó del estudi dels fets, de la observació dels actes de la vida dels pobles, del análisis profond de l'ánima de totas las agrupacions qu'en el món han tingut lloch; y jo, si puch compendre que las opinions sobre las cosas poden ésser variadas y deuhen serho, dada la diversitat de la naturalesa del home, no puch capir que aquestas opinions puguin jamay ésser contrarias y oposadas á la rahó recta, contrarias y oposadas al bé de la Humanitat y á la llibertat dels pobles y dels individuus, y contrarias y oposadas á lo que'n resulti de la observació y análisis dels fets reals.

Las Nacionalidades d'en Pi y Margall haurian d'ésser, pera'ls estadistas y politichs que cercan la felicitat dels pobles aquí en la terra, lo que la Biblia es pera'ls homes que la cercan allá d'enllá del espay, en altres mons. En aquesta obra hi trobarian no solzament vagas aspiracions, desitjos més ó menys esblaymats y esperansas més ó menys fermas y precisas, sinó que, á més de las aspiracions, desitjos y esperansas que bategan en l'obra, com instintivament en l'ánima de tots els pobles, malgrat aqueixos no se'n donguin compte, hi trobarian la solució, la manera d'assolir la realisació complerta de la felicitat de las nacions, el modo de posarlas en camí pera que marxin vers el Llevant del progrés y corrin á banyarse en els espléndits raigs del sol de la vida verdadera. Esperit práctich en Pi y Margall, com el de tots els sabis que no comprenen cap manifestació de la huma-

na inteligencia que no vagi lligada ab la manera d'ésser de la Naturalesa; observador de la realitat, qu'ha vist que'ls arbres no's donan per satisfets cumplint el grandiós acte de la circulació de la sava, sinó qu'espletan en flors qu'embauman l'ambient y en fruyts qu'apagan la set dels caminants, no'n té prou ab donar satisfacció á la inteligencia presentantli un estudi profond de la Humanitat en la Historia, sinó que vol donar aromas que's percebeixin realment, y vol apagar la set de llibertat dels pobles qu'en penós romiatje, cayent á cada pas, caminan desorientats per las tresqueras del Temps. Per axó la seva obra no termina quan deduheix dels fets observats que la llibertat dels pobles es l'únich principi vital que pot salvarlos, y que la federació es l'única forma de constitució qu'entranya llibertat, sinó qu'estudia'l sistema federal profondament, l'obra com una magrana, separa de la massa las peliculas que divideixen els grupos de grans, barreja'ls grans, las peliculas y las clovas, y'ns ho presenta ensemps sobre las ricas safatas de sa concepció y de son criteri. Torna després á colocar els grans en el seu lloch, torna á n'el seu las peliculas que divideixen els grupos, peliculas primas, transparentas; torna després á embolcallar el conjunt ab la clova y torna á mostrarnos y oferirnos la magrana sencera, una, formant *una* fruyta, una sola fruyta saborosa, ahont cada gra es un gra, cada grupo de grans un grupo, y tots junts una sola fruyta pletórica, sadollada de suchs. Aixis son las nacions. tal com las concibeix en Pi y Margall per la Rahó y per la Historia; aixis éll voldria que fossin, aixis éll voldria la Humanitat sencera: una magrana geganta en la que cada Estat fos un grupo de grans. ¿Qui ha parlat de divisió, qui d'antihumanitarisme, qui de separació d'unitats naturals, qui d'utopias? Cap divisió tan horrible com la que tanca la uniformitat en son si; cap cosa tan antihumanitaria com els grans Estats absorbents y absoluts; cap separació d'unitats naturals com aquestas unitats fetas ab la espasa, signadas ab sanch y lacradas ab las llosas dels sepulcres ahont jauhen assessinats els drets, las llenguas y'l carácter natural y esperit de llibertat dels pobles y de las nacions; cap utopia tan utopia com la de voler encadenar el foch y posar trabas als núvols; y l'esperit dels pobles y sos ideals, son el foch y'ls núvols que'ls absolutistas volen empresonar... Mes no es ma tasca advocar per l'obra d'en Pi y Margall, sinó explicarla... Mes no es tampoch sa obra de las que's recordin sense que llágrimas d'amor ixin dels ulls, y sense que l'entussiasme bategui en nostres cors, perque sa obra es la llengua de foch que'ns invita á la predicació á nosaltres, apóstols del Crist de la Llibertat, en quinas mans, com pera escarni, hi posaren la canya de la República del 73, corcada pel cantonalisme qu'atiaren els reaccionaris.

Ressenyém, donchs, l'obra d'en Pi en tota la extensió que'ns concedeixi la de las columnas d'una revista. *Las Nacionalidades* está dividit en tres llibres. El llibre primer está dedicat al criteri pera la organisació de las nacions. En Pi y Margall se proposá escriure un llibre útil y clar: y tal com li dictá sa voluntat, el llibre eixi de sa ploma. Panteista com se declara en sos estudis sobre la Reacció y la Revolució, tota sa devoció es per la Naturalesa y pels seus fets; d'aqui que sas conclusions totas sian fetas en conseqüencia de la observació dels fets reals. No podia, donchs, d'altra manera comensar son llibre primer que per l'estudi dels pobles en el transcurs de la Historia, y aixis ho fa. *Confesso* — son sas primeras paraulas — *que no estich pas molt per las grans nacions, y estich encara menys per las unitarias*. Heusaqui en dugas ratllas definit tot el llibre primer. Ellas son la definició de sa manera de pensar, y no per anar al devant del llibre indican menys que sian la deducció de son estudi, perque si bé diu Balmes que las definicions de las cosas han d'anar al final de sa explicació, es al final de sa explicació individual ahont se li presenta á n'en Pi; mes al exteriorisar la idea general, al donarla al proxim, ja traslluheix el seu carácter y la seva manera d'ésser, y sembla dirli al lector, ab aquella senzillesa que tancan las descripcions helénicas: «A n'aquí m'han dut els meus estudis, á n'aqui vull conduhirte á tu. Ja sabs, donchs, ahónt aném: segueixme si vols.» Y no's pot fer menys que seguirlo, perque'ls vaixells més grossos segueixen las corrents del Occeá. Y se'l segueix en la observació dels pobles grans de la Humanitat corsecats per l'absolutisme, y en la dels pobles petits plens de vida y fortalesa. Ell ens porta á las Termópilas, ahont els innombrables exércits de la Persia son deturats per un grapat d'homes, y'ns ensenya cóm un sigle més tart Alexandre, al cap dels Macedonis, sotmet aquell gran poble y porta sas armas victoriosas fins á las riberas del Indo. Ens recorda la grandiosa epopeya del poble fenici y la del poble grech, y cóm la petita República de Roma,'s fa mestressa del món y troba en sa extensió sa mort. Ens recorda cóm Roma troba una tomba á sas llegions en el Nort d'Europa, territori ocupat per una munió de pobles. Ens fa veure cóm per la consolidació de la propietat y de l'autoritat, els pobles cauhen en la servitut del feudalisme, y cóm d'aquest estat penible'n surt Europa mercés á la reconstitució de las petitas nacions, federadas ó no á las grans monarquias. Ens mostra cóm, al apareixe altra volta la idea dels grans Estats cap al sigle xv, torna á imperar l'absolutisme que pesa tres sigles més sobre la nostra rassa, y cóm la llibertat troba un refugi á Alemanya, tota ella federada, á Ho-

landa, ahont las Set Provincias son autónomas, y á Anglaterra, ahont á horas d'ara'l comtat y'l municipi son encara casi autónoms.

Seguint son camí, de las antigas passa á las modernas, y com avans en la Historia, ara en els fets presents, troba la grandesa, la llibertat, la dignitat dels individuus y l'esplendor dels pobles en las nacions constituidas baix el regim autonómich.

De sa clara y concisa critica de la vida dels pobles, passa á estudiar la formació de las grans nacions y'l criteri que pera ella ha prevalescut. La identitat de llengua, las fronteras naturals y la Historia, com á criteri legalisador de las grans unitats, passan, esmicolats sota'ls punts de sa ploma, per una critica intensa, lliure y gran com ho es la Naturalesa, y sols esclava dels fets y de la rahó. No'n surten més ben guarnits y sencers, ni'l criteri de las rassas ni'l del equilibri europeu com á justificació de las grans unitats, del estudi profond á que'ls sotmet.

Y no arriba á la solució del problema de la reconstitució de las nacions sense dirigir son esguart vers la Polonia, sense clamar per sa llibertat, sense fuhetejar ab sa critica la barbarie de las nacions destructoras d'aquella altra qu'encara avuy gemega sota las urpas d'un ós y'ls cascos dels granaders.

¿Quina es la solució que dona al problema? Desprès d'haver vist las sangnantas guerras qu'han devastat á la Humanitat pera assolir ó impedir la dominació d'un poble sobre d'altre, en Pi y Margall ens afirma que'ls pobles deuhen ésser amos de si mateixos y que contra tot estrany el dret es etern, com afirmavan els antichs en son conegut proverbi *Adversus hostem æterna auctoritas esto*. El dret contra'l dominador no cessa ni un moment, perque l'individuu colectiu es respectable, y la violació dels individuus no's justifica ni pel temps, ni per res; no admet, pera sotmetres á la voluntat estranya, ni la prescripció ni la forsa, donchs la protesta es sempre latent. Podrán els pobles oblidarlo l'exercici d'aquest dret quan la forsa d'assimilació dels dominadors y l'afinitat ó similitut de las rassas arriban á fóndrels en un, com succehí ab romans, gots y'ls pobles que dominaren, ó com succeheix ab els Estats Units y las Repúblicas qu'han anat acoblant á son entorn mercés á son regim rápit y especial d'assimilació. Peró'l dret es sempre constant mentres la federació no sia la regla de conducta que'ls regeix: perque la federació, l'autonomia dels pobles, no es més que l'exercici del dret de llibertat y govern propi. Per aixó si serian santas las insurreccions á Polonia, no serian justificadas á Hungria, que sols per vinculs federals permaneix unida á l'Austria. Perque'l pacte, la federació, l'autonomia, com diu en Pi y Margall, purga'l vici d'origen qu'entranyi la reunió de dugas nacions. Perque la federació es la vida, es la forsa, la grandesa, la pau, el progrés. Ho pregonan la Rahó y la Historia, fonts en las que hi beu el nostre filosop. Perque la federació es la unitat, la verdadera unitat, la unitat en la varietat tal com se'ns presenta en la Naturalesa. No aquella unitat que vol que un arbre sia tot tronch, ó tot fullas, ó tot fruyt; sinó aquella real d'un arbre ab tronch, brancas, fullas y flors. La federació es la unitat sanitosa que no deixa lloch á qu'en l'arbre cap part no desempenyi sa funció, y qu'excluheix la existencia del corch qu'en l'arbre ibérich al present li rosega las entranyas en el bell mitj de son cor.

Heusaqui la solució del problema politich de nostres dias: el reconeixement dels drets naturals de las agrupacions, quina constitució no es deguda sinó á la federació, donchs l'individuu dintre la familia, (1) las familias dintre la ciutat aproximadas per la necessitat del cambi, y las ciutats dintre'ls territoris per la mateixa necessitat engrandida, pel pacte y sols per ell han verificat l'aproximació y han realisat la unió pacificament. La espasa, al voler imposar y sellar las unions, no ha fet sinó obrir las feridas per hont havian d'escaparse las forsas totas dels pobles.

Heusaqui l'esperit y la essencia del llibre primer de *Las Nacionalidades*, que termina cantant las excelencias de las petitas agrupacions, desprès d'haver refutat las objeccions presentadas en contra de la federació y de l'autonomia dels pobles.

Arribada á n'aquest punt, l'obra teórica d'en Pi y Margall ja es completa; el carácter y la personalitat politica del autor, ja quedan definits. Peró, adorador de la realitat, l'autor no podia donar sa obra per finida sense portar á la práctica, sense presentar ab reglas aquella solució que acabava de deduhir dels seus estudis. Y aquí, en el pais dels idealismes buyts y sense finalitat; en el pais ahont el govern es exercit per homes qu'estudian las solucions als problemas politichs quan están en possessió de la cartera ministerial, y ahont passan pel poder totas las mitjanias nacionals sens ideas, principis ni conclusions, en Pi y Margall, que no s'acontenta ab sentar son gran principi de la federació, sinó que dona la fórmula, ab sas reglas y sos detalls, es tingut per idealista, y sa vida's considera fora de la realitat. Hermós pais aquest, ahont sols son reals las fantasmagorias del

(1) En Pi y Margall comensa á reconeixe'l pacte en la ciutat, mes jo li veig ja dintre la familia, que comensa pel pacte explícit de la unió de dos individuus de sexe diferent, y's continúa pel tácit dels fills y'ls pares admetent la patria potestat. Que aquesta no es de lley natural, sinó de propia voluntat, ho proba'l que's continuhi per tota la vida, á voltas, á pesar del terme fixat per las lleys, y que á voltas se trenqui avans d'aquest terme. Si fos natural, sería fatal.

fanatisme! No ha pas cambiat gens. de molts sigles ensá: ja sota sas bellesas naturals, sos taronjers en flor y son cel seré, ja sota'l bell jardí de las Hespérides, el Tártar hi tenia son domini ab tots els sufriments y cástichs de la Divinitat. Las boyras indecisas de lo incomprensible y de lo absolut, son aquí lo real; lo real, lo práctich, el bé positiu de la Humanitat, es lo titllat d'ideal. Per aixó en Pi y Margall es apreciat per la massa com idealista, perque la seva obra es d'amor, de benevolensa al home, de felicitat positiva, práctica y realisable, ab aplicació de reglas que no's limita á endevinar, sinó que precisa, concreta y ofereix al lliure examen.

L'estudi y exposició d'ellas es l'objecte dels llibres segón y tercer de sa obra política capdal. Si en el segón d'aquests l'análisis y estudi que fa d'Espanya posa sos principis en disposició d'ésser aplicats sense vacilació ni dubtes, en el primer l'interés que desperta es ja no sols particular á nostra península, sinó d'interés general á tot el món. El principi federal, en ell desenrotllat sobria y grandiosament, es la ciencia política recullida en unas páginas y oferta á tota la Humanitat pera sa salvació. Y tant en un com en altre dels llibres, en Pi y Margall se'ns presenta en tota la intensitat del seu geni, desplegant hi tots els resplandors de la seva personalitat. En l'estudi de las lleys particulars, se'ns hi presenta com á eminent jurista; en el de las lleys políticas ó constitucions dels pobles, com á estadista genial; en el dels fets del temps, com á historiador profondament observador, y com á filosop y sociólech altruista superior, en l'estudi de las ideas y de las necessitats materials que fa dels pobles qu'analisa.

Son llibre *Las Nacionalidades* es l'obra política capdal eixida de son geni. Finida l'any 76, las ideas qu'entranya, las solucions que presenta, las observacions que s'hi traslluheixen son encara, en aquestas fetxas, ideas, solucions y observacions de verdader progrés. El poble no ha pas avensat, es cert, mes no es pas á aquesta circunstancia deguda la superioritat actual qu'encara tanca l'obra d'en Pi. El poble podria haver progressat, y ella seria encara superior; perque ho será sempre mentres el progrés no hagi fet arribar al poble á la práctica del amor y de la veritat, y amor y veritat constituheixen la essencia, l'ánima y la finalitat del llibre *Las Nacionalidades.*

LA NATURALESA Y LA INFLUENCIA

I

De la consideració del home, lo primer que se'n treu es la exactitut de la distinció que fa Delbœuf (1) entre «el sér incomplert qu'está en camí de completarse y'l sér perfet que ja no pot fer més que morir»: per lo tant, qui vulgi estudiar al home no s'ha de limitar al del segón cas, ó sia al adult, sinó que l'ha d'abarcar desde'l naixement.

Quan l'home neix es una forma qu'esclata, un acte que acaba de sortir de la potencia que virtualment el contenía. Y aquesta forma, que fins qu'ha esclatat no ha existit, y aquest acte, que no ha sigut fins que s'ha després de la potencia que l'ha precedit, ¿s'ha produhit ell mateix? ¿es autogen? Es clar que no. «Perque (2) pera obrar es necessari existir; el no-res, res pot fer; donchs pera ferme á mi mateix hauría hagut d'existir avans de comensar á ésser, y aixó es una evident contradicció.» Al home l'ha engendrat quelcóm preexistent á n'ell: com tot efecte reconeix alguna causa. Igual la part física que la psíquica l'ha rebuda; es dir: s'ha rebut á sí propi enter y verdader. Se troba al món perque li han portat, y s'hi troba de la manera que la Naturalesa l'ha fet. Com diu Letamendi (3), «al individuu vivent sos progenitors li donan, de bona gana, materia, forma é impuls viu inicial.» De modo que, segons expressió d'en Sibiude (4), «res tením que sia verdaderament nostre y qu'estigui totalment en el nostre poder, sinó solament l'amor, y... l'amor per sa naturalesa es un dó» y un dó també es cosa que's reb.

Al neixe, l'home no es, en rigor, més que una llevor del home propiament dit (5): es un embrió que d'embrió no passaría si quedés verge de la Influencia que té de fecondarlo, si no rebés (6) «la materia y las forsas requeridas pera creixe y multiplicarse, que de mala gana'l món li presta.» En aquest estat embrionari l'home es tot Naturalesa y mereix ésser detingudament estudiat. L'ho-

---

(1) Delbœuf: *La materia bruta y la materia viva.*—Cap. IV.-II.

(2) Fenelon: *L'Ens infinit.*—Cap. IV.

(3) Letamendi: *El hombre en acción.—Génesis de la vida.*

(4) Sibiude, citat per M. Bové en son *Assaig crítich* sobre aquell filosop. Cap. VI.

(5) Delbœuf.—Obra citada, Cap. V-I—al home'l considera com una llevor fins qu'es adult, y diu: «els animals superiors tots son, en una part de llur existencia, ous que caminan. Després del període d'incubació, el període uterí, ve un període actíu en que'l jove animal prepara son pervindre, l'estat larvari. L'adolescent es la oruga quina papallona es l'adult.» L'apreciació no pot ésser més justa.

(6) Letamendi: lloch citat.

me-embrió conté virtualment *un home* en sa plenitut; peró no pas *l'home* abstracte ni *l'home* que la Naturalesa y la Influencia enmaridadas produhirán, sinó un home distint d'aquest y de tots els altres, que fora no més y purament el desenrotllo, l'ampliació del home-embrió, si aquest pogués prosperar per sa propia y exclussiva virtut, sense'l concurs de la Influencia. En aquest cas l'home fora, en sa plenitut, com ho es al neixe, res més que la suma algébrica de la Naturalesa y de las qualitats, positivas y negativas, de tota sa ascendencia; ó, en termes més precisos, la resultant de tots sos progenitors segons llur respectiu estat en els moments generadors.

En tot individuu hi notaréu una munió de senyals caracteristicas que son ben bé naturals, originarias. El sagell de la rassa, no sols d'alguna de las grans rassas primitivas, sinó també de las d'ordre inferior, qu'han influhit en sa genealogia, y ademés certs trets individuals que d'un modo remarcable hagin tingut sos ascendents—fenomen qu'ha rebut el nom de *lley d'herencia.*—Per regla general no més apreciém els solchs fondos que'l passat deixa en l'individuu; mes, el que'ns sia dificil, ó per nostres deficients medis d'observació inassequible, apreciar las ratllas menys remarcadas, no implica l'ausencia de ditas ratllas; ans bé la lógica'ns porta á afirmar que las tals ratllas existeixen, perque pera existir tenen els mateixos motius que las grossas. La Naturalesa obra sempre matemáticament y no per aixó que l'home, ab incomprensible irracionalitat, ha batejat ab els mots de *capritxo*, *acás*, *casualitat* y altres de consemblants, paraulas buydas com tantas més sols representativas d'absurds. El pare de Nerón, al neixe aquest, dantse exacte compte del pervers origen de la nova criatura, exclamá: «*De mi y d'Agripina, ma esposa, res més pot sortirne qu'algún monstre aparegut pera la calamitat pública.*»—«Heusaqui—diu Delbœuf (1)—per qué'l fill hereta de sos pares y conté en si, d'una manera més ó menys fácil de desxifrar, sa historia.»

A voltas veyém qu'apareix un individuu ab qualitats distintas de las qu'havian revelat els progenitors, y algú podria senyalar aquest fet com una excepció de la regla: peró es que aqui no hi há regla, sinó lley. Dugas sals diversas se descomponen y llurs elements forman altras dugas sals: pera produhir un sulfat no es precis un altre sulfat. Aquesta es la explicació del fet demunt anotat, qu'en realitat es una confirmació de la mentada lley.

Reflexionant á la lleugera, podría semblar, després de lo que queda dit, que d'un mateix matrimoni sols n'haurían de neixe fills absolutament idéntichs entre sí, y la realitat no'ns mostra aquesta identitat ni entre germans bessons. Pera destruhir semblant objecció, cal recordar que fins aqui no més parlo del home-embrió, no del home en sa plenitut. Conforme veurém més endevant, dos homes que al neixe fossin del tot idéntichs, anirian diferenciantse, adquirint personalitat propia y distinta á mida que sufrissin influencias diversas, y aixis mateix veurém qu'es impossible—ab la impossibilitat moral de sentit comú, de que'ns parla Balmes en sa obra capdal,—sotmetre á idénticas influencias á dos homes que's pogués trobar idéntichs en estat embrionari: de modo, que no pot jutjarse, en absolut, de las diferencias qu'hagin tingut dos homes en estat d'embrió per las que tenen en llur plenitut, puig qu'en aquell estat podian haver sigut, si's vol, insignificants las referidas diferencias, accentuantse més y més per virtut de las influencias successivas. Ademés ¿pot afirmarse, ni tractantse de dos bessons, qu'hagin sigut concebuts y engendrats en idénticas condicions y baix las mateixas influencias fisicas y psiquicas dels pares, y que llur vida uterina hagués sigut idéntica també? Faig aquesta pregunta perque precisament las influencias que acabo d'esmentar las tinch per ben importants y de la major eficacia en la con-

(1) Delbœuf: Obra citada, Cap. V-IV.

Tenía llest aquest petit ensaig sobre *La Naturalesa y la Influencia*, quan he llegit á Delbœuf, y las moltas coincidencias que hi há entre lo que diu dit autor y lo que jo tenía escrit m'han interessat de debó. Alguna n'he fet notar ja; peró vuy insertar alguns notables fragments que trobo en mon apoyo.

«Donchs bé: aquesta célula tanca en sí mateixa totas las determinacions de la especie, y, més qu'aixó, totas las de la rassa, de la nació, de la familia. El noy que d'ella's desenrotlli tindrá cabells negres ó rossos, dents ben ó mal arrengleradas, dits llarchs ó curts, sufrirá certas malaltías en edats determinadas per endevant, será predisposat á la gota, á las malaltías del cor ó á la tisis.»—Cap. IV-IV.

«Podém també mirar el mecanisme transmés per generació, com la inteligencia y la voluntat de nostres avantpassats. D'aquest modo va la inteligencia afinantse, perque té cada día á sa disposició órguens més perfeccionats... Valém més que'ls antichs, no en el sentit de que lo qu'han fet tingui menys valor que lo que fem nosaltres, puig que llurs obras serveixen de fonament á las nostras, sinó en el sentit de que si, per un impossible, un Aristótil ó un Tomás d'Aquino poguessin tornar al món tals com foren en llur época, no serían, potser, sinó talents mitjans.»—Cap. IV-V.

«Certament, en el curs de son desenrotllo, está exposat (l'ou) á moltas vicisituts; no obstant, porta en sí'l tipo de la especie, més un carácter que d'ell en fará tal individuu y no tal altre, y, si res extraordinari li sobrevé, sa vida realisará aquest tipo y aquest carácter... Sía lo que's vulgui .. el germen está construhit de modo qu'es já lo que vindrá á ésser més tart... Ademés, la gran lley de la conservació de las petjadas inesborrables del passat s'oposaría á que fos d'altre modo.»—Capítul V-I.

creció de la individualitat del home-embrió, á quina naixensa cooperan; y tenintlas perfectament en compte es qu'he afirmat que l'home-embrió es la resultant dels ascendents segons el respectiu estat en els moments generadors.

Si algú no capís prou las observacions anteriors, el remetria als efectes eloqüentissims de las seleccions, ja naturals ja artificials, els quals sols s'explican per lo que deixo dit, ó sia considerant al embrió com á resultant necessaria de tot el cúmul de variadissimas concausas que á sa producció concorren. Es com el feix lluminós que s'escapés d'un reflector hont convergissin nombrosos focos de llum: segons fos el nombre, disposició, potencia, intensitat, calitat y color d'aquets focos, una ó altra fora la direcció, potencia, intensitat, calitat y color del feix projectat pel reflector. Y ditas circunstancias poden variar fins al infinit, perque son infinitas las combinacions que dels elements generadors poden ferse.

Claudi Mas y Jornet.

IDILI BLAU

RECORTS D'ESTUDIANT

La joliua y encisera afrau de Vilatorta, inconscient celebrava l'arribada de la Primavera. Aquell sol rialler, aquell celatje blavós y aquell ayret del tot afalagador, trobavan lloch de bonavinguda. Desde'ls turonells fins á las clotadas, desde'ls torrents fins als reguerols y fontanas, harmonisavan ab un to vistós aquellas notas sublims que atrauhen als devots de las bellesas de Natura. Las penyas encingleradas se veyan plenas de molsa formant gaya catifa; las valls en sas vessants esclatavan de flors que treyan el capciró per demunt de las onadas de verdor; els margenars de las torrenteras mostravan els desmays florits, escabellats, com plorant de goig al nou temps arribat, y las fonts cantavan un himne delicat que corprenía á las tristas floretas que moren á l'arribada d'aqueix temps de joya. Aytal encant restava en els lloch solius, en las reconadas quietas, ahont l'home no s'hi atura barroer pera malmenar tanta hermosor. Els pobles que s'escampan per aytal afrau, mostravan doble goig, doble encís y atracció. Folgarolas vessava riallas que sorollavan serras enllá, enrotllant al Sol dels seus amors, á la Verge de la Demunt; Tavernolas treya á lluhir els recorts de las passadas gestas en que son castell de Sabassona, enlayrat en la crestalluda cimalla, branca ferma del Montseny, donava cert carácter á n'aquell clos pintoresch, y l'ermitatje de Sant Jordi, com faró lluminós, atreya tots els esguarts dels camperols felissos.

En mitj de tanta festa y de tanta gaubansa, una sola nota discordava en el concert; una nota despresa del himne trist de la vida y cayguda en aquell conjunt felis, al etzar.

Pel corriol que de Tavernolas porta á la ciutat de Vich caminava trist y apesarat un minyó que no passava dels vint anys; alt, sapat y de rostre gentil, portava l'ayre d'un fill mascle de la terra, d'aqueixos pochs que quedan en aquellas comarcas ahont el baf de las ciutats prostituhidas no hi ha arribat encara.

Son vestit de vellut negre,'l plech de llibres sota l'aixella y la fiambrera del recapte, revelavan en ell al estudiant que li toca trescar quatre horas per dia á fi de guanyarse'l pa, fent de mestre d'una casa de pagés restantli poch, molt poch temps, per'atenye'l necessari d'empaparse de las llissons que li han de donar la carrera del ministeri sacerdotal.

El nostre estudiant verament contrastava ab aquell posat de tristesa aclaparadora; y si'l sol espargia la gaubansa en la plana tota, en son front no hi arribava pas y's veya solcat d'una arruga que deixava traspuhar tota la melangia de son ánima enmalaltida per alguna pena. La esplanada de Serrabou y Puigsasllosas la feu ab tota la pena, com si aquell bé de Deu de bellesa espargida de banda á banda l'agraviés... li afegis pesars al feix que semblava portar demunt seu; peró tan bon punt arribá á la ombrívola verneda de la Font d'en Brugué, sota aquell sostre de regalat fullatje, semblá que respirés ab més llibertat y fins tingué esma pera entonar una cansó xiroya que feu desvetllar als rossinyols d'aquells encontorns:

> Ay amor primera,
> te'n portas la flor,
> te'n portas la palma
> de tot Rosselló!

Y'ls arbres responian ab un moviment de fullas que produhia l'oreig falaguer; y la font del marge florit prenía'l cayent més lleu y s'adormia encisada per aquella veu dolsa y melangiosa. Corprés per fi d'aquella sublimitat del paisatje, s'assegué al marjal, com desitjós de xuclar tota la poesia que tancava aquella frescal y riallera planura; tirá'ls llibres d'una revolada y espargi la vista á son entorn com pera invocar tot l'element vegetal que bullia arreu, arreu, y comunicarli tot lo que sentia dintre seu, y aconsellarshi, ja que sos companys li tatxavan de follia aquell estat, no arribant á capir que'ls sentiments de son cor formavan tot un poema de suaus tendresas. Entre tant anavan passant collas d'estudiants movent gatzara y tenint fita la vista en un sol ideal, el d'assolir tart ó d'hora, ab mérits ó de rutina'l fi de llur carrera, els uns pera servir al Deu d'eterna veritat, y'ls altres pera conquerir un lloch honrós en la societat. Quin contrast!

Ell els veya passar uns rera'ls altres, per entre las tijas verdejantas de mil plantas y flors, y'ls compadia creyentlos adormits á tot sentiment gran, inspirat per l'amor que movia tots sos actes y tots sos pensaments.

Quan restá quieta altra volta la planura, segui de nou la ruta esperant trobar aravans-ara'l sol dels seus somnis, la estrella de las sevas esperansas falagueras... y ho trobá á la recolza del cami encantat del pont de Brugué; ho trobá en un somriure esperansador que li esgraná una donzella entrada á la primavera de la vida, com el jorn aquell de preuhadas dolcesas. Desensonyat del tot al atanye l'objecte de sos somnis, va pararse sobtat devant per devant de la nina, que recolzada en el marjal florit escapsava'ls blauhets y rosellas que li venian á má. Fresca y vistosa, li brollava la salut pel rostre, per hont el ventet li espargia'ls rossos cabells que li ombrejavan el front asserenat com l'espay que la cobejava.

—Anéu tart avuy!

—Bé dech anarhi, quan m'ha sobtat el toch de la Seu als quintanars del Cantarell. ¿Feya molt que m'esperavau?

—Só anat venint ab catxassa y fins he tombat pel Tusell per no trobar la corrúa d'estudiants.

—Ditxosos ells, que cap pena'ls ennuvola'l cel de llur felicitat!

—¿Que no sou ben felis, vos?

—Cóm no esserho al crepuscle del sol de ma ventura! Mes ja sabéu els obstacles que al pas se'm posan...

—Trenqueulos d'una volta!... ¿Teméu, potser, un trastorn en vostra casa?

—Contéu si hi há d'ésser el dia que resoltament els diga mon determini; la mare, pobreta mare, ha de morirse de pena! Avuy, ara mateix, ho pensava tot aixó, y considerant lo avensat de carrera com estich... verament m'ha aclaparat de debó y fins tota la joya d'aquest primer jorn de primavera se'm tornava una cárrega feixuga de penas que m'heu tret del demunt ab vostre rialler esguart. Vida de la meva vida! Cóm l'he maldada l'ánima ab aquestas intentonas! Oh baldament que no arribés á un grau tan alt y suprém de sensibilitat! Alashoras tindria coratje pera estrebar d'un cop aquestas parets baladinas que no assegurarian pas l'edifici de la meva humana sort, mentres qu'ara, pedra assi, pedra allá, las veig caure essent cada cop una sotragada feresta que'm trenca d'una á una totas las fibras del cor.

—¿Y tornaréu á l'aula avuy? No m'haviau promés que, al arribar la primavera, exposariam els nostres cors y las nostras ánimas devant de Deu y'ns imposariam la tasca de asserenar aquest cel tan ennuvolat de la felicitat nostra?

—Ay, que no'm veig ab cor pera cumplirlas aquestas prometensas!...—

Un doll de llágrimas eixí dels ulls enterbolits de la donzella, y segui sas galtas, cullintlas ella ab son mocador de fina tela, com qui aplega un tresor valiós; y á la fi's confongueren sos plors, mentres Gurri avall, entre saliqueras y verns, seguia espargintse la joya que glosavan els aucells ab sos cants y las flors ab sas flayres embaumadoras.

—

Al portal dels Caputxins se deixaren, tirant l'un pel carrer Nou y l'altre pels darreras de la ciutat fins á trobarse al carrer de Gurb, ahont desitjava arribar pera desfogar ben bé'l pés que l'oprimia. Qu'aviat el troban el cami del Calvari aquestas ánimas somniadoras!

L'estudiant, un cop fou á la casa ahont posava, agafá la capa y'l barret de copa, comensant d'enfilar carrers sense trobar el dret del Seminari, ahont feu el propósit de no entrar, anantsen cap á Sant Felip á fi d'obrir sa conciencia al confessor y demanarli consell.

D'aquella santa casa va eixirne ben asserenat: els consells saludables de son pare espiritual portaren la pau á la seva ánima. Ell fora qui donaria la nova á la seva mare, y li assegurá que no portaria cap mal resultat el trastorn...

—Has probat prou la vocació y... res... Deu no't crida al sacerdoci... En l'altre estat trobarás el benestar de que t'has fet mereixedor ab ta bona conducta y ab ton aprofitat estudi. No has perdut res; els deu anys que portas de carrera no't farán cap nosa, te serán encara un mérit contret... y pensa que de tot hem de dar gracias á Deu!...—

Va eixir al defora al bell punt que plegavan de las aulas al Seminari. Aquell recó de ciutat era invadit per una riuada de carn humana que's bellugava alegroya ab l'esclat de vida propia de la joventut y... ell trobava que'l barret de copa li oprimia la testa y la capa l'ofegava, y per'xó, barrejat ab els altres estudiants, anava apressat pera trobarse á la dispesa y traures aquell trajo pintoresch que tant temps havia rumbejat per la ciutat montanyana.

Y diriam una mentida si neguessim que per'anar al carrer Nou passá per la plassa gran escorrentse pel carrer de Gurb, á fi de mirarse ab més llibertat el sol de sa felicitat eterna, com verament ho fou per'ell aquella nina d'ánima xamosa y escotorida.

NOVAS

Diumenge's celebrá la inaugural de l'associació catalanista «Lo Segriá», d'Almenar (Lleyda), assistinthi varis individuus de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* y altres distingits companys de causa, els quals foren rebuts pel poble en pes, acompanyat d' una música y chors. Gran gentada dels pobles vehins assisti al *meeting*, que tingué lloch en la plassa promovent grandiós entussiasme. Els oradors foren aplaudits frenéticament, aclamadas nostras Bases y victorejada sens treva nostra patria.

Al retornar els expedicionaris barcelonins y passar per Lleyda, l'associació «Catalunya» d'aquella ciutat obsequiá á la Permanent de la *Unió* y á sos acompanyants ab una vetllada politica y literaria que resultá igualment importantíssima.

—

En la «Lliga de Catalunya» y altras entitats catalanistas s'ha obert una suscripció pera contribuhir á pagar las multas imposadas pel President de la Sala 1.ª de lo Criminal d'aquesta Audiencia, al lletrat don Joan Món. Com que l'objecte no es altre que manifestar complerta adhesió á la conducta d'en Món, al defensar aquest ab noble energia'ls seus drets d'advocat en la vista del procés-Riera, s'ha senyalat la quota única de 10 céntims. Creyém que tots els bons catalans y'ls amants de la justicia voldrán que'l seu nom figuri en aquestas llistas.

També varis lletrats han demanat que's convoqui junta general del Colegi d'advocats per si hi há lloch á formular una protesta contra certs incidents ocorreguts en la vista del procés-Riera, dels quals ja suposém informats á nostres lectors per la prempsa diaria, y que's creu perjudican á las atribucions de la defensa, á la dignitat de la toga y á la neutralitat de la lley. Molt ens temém que certs individuus del Colegi s'hi oposin, tarats com están per la rutina, per no dir altre mal pitjor: peró ja es hora de que'ls valiosos elements ab que compta'l foro catalá fassin compendre que la missió del advocat no es tan sols rosegar paperots vells y pergamins, com una rata sabia d'arxiu.

—

En la tarda del diumenge l'«Orfeó Pamplonés», recentment arribat de sa terra, y qu'havia ja donat un concert en el teatre de Novetats ab la cooperació del «Orfeó Catalá», ne doná un altre en el Palau de Bellas Arts acompanyat de l'«Associació de Chors de Clavé.»

Després d'haver cantat l'«Orfeó Pamplonés el *Guernikaco Arbola*, el públich, que aplaudia ab entussiasme l'himne basch, demaná ab insistencia nostre himne *Els Segadors*, negantse á executarlo'ls chors catalans d'en Clavé, lo que fou causa de que varis joves del públich se determinessin á cantarlo. Llavors molts individuus de la esmentada Associació la emprengueren contra els improvisats cantors á insults y cops de cadiras, ajudantlos en sa indignitat alguns guardias.

Aixís deuhen entendre honrar á sa patria aqueixos chors que al malmenar l'obra del gran catalá Clavé donan trist exemple de cultura devant dels orfeonistas forasters que, pera exemple de patriotisme, honran á sa terra entonant llurs cants.

Ab tot, no sortiren complertament ab la seva'ls de l'Associació de Clavé, puig al acabarse'l concert, el públich reprengué'l cant de nostre himne sense que cap imposició ni atropell fos prou pera fernhi desistir. Tinguin present els d'en Clavé (salvant las excepcions honrosas) que si'l gran musich catalá visqués, els allunyaría de son costat com indignes de perseverar en la gran obra qu'ell iniciá de despertar l'esperit del poble y d'ilustrarlo. Aqueixos *infelissos* no ho voldrán saber may que, en el punt en qu'estém, ilustració vol dir emancipació y redempció. Y ells, segons sembla, no volen redimirsen del egoisme y petitas passions qu'en sa societat aniuhan. No'ls en parléu de vera cultura y vera llibertat á n'aqueixa gent que's diu lliberal y que pretén ésser culta, peró ab una llibertat de cartro y una cultura carrinclona.

Ja no hi som al any 70. Prou que se'n anirán convencent els vividors, si no n'están convensuts encara.

—

Aquesta nit tindrá lloch en el teatre de las Arts, Floridablanca, 151, una solemne vetllada necrológica á la memoria de Pi y Margall, organisada pel Comité Republicá Federalista d'aquesta ciutat, y en la que hi pendrán part distingidas personalitats del partit y de sos afins.

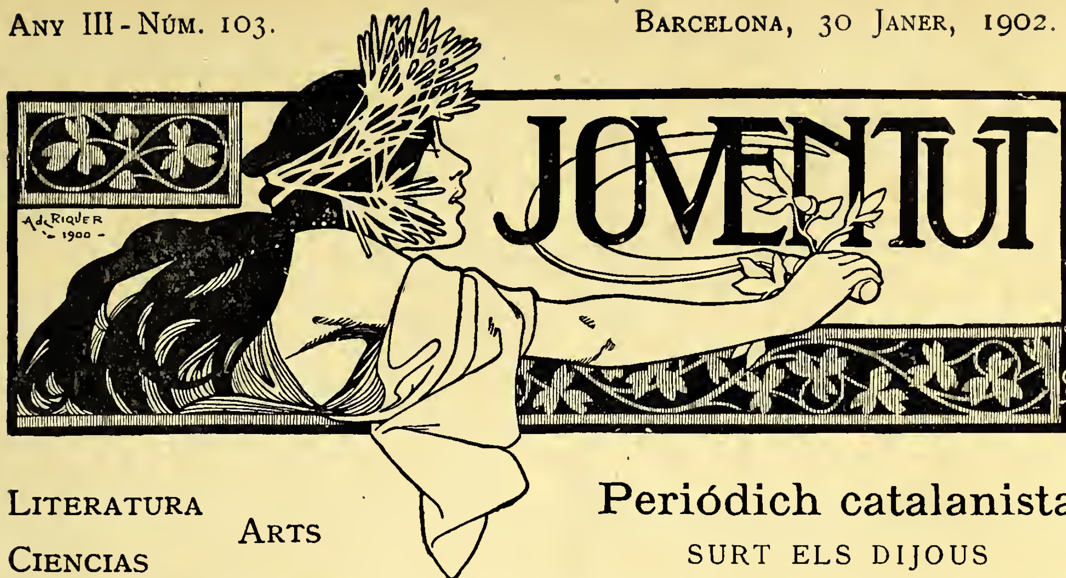
Ens proposém assistirhi, agrahint l'atenta invitació de que ha sigut objecte Joventut.

—

La joyeria y platería «La Artistica» ha publicat unas bonicas tarjas anunciadoras de sa casa, situada als Quatre cantons del Call.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

Any III - Núm. 103. Barcelona, 30 Janer, 1902.

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA NATURALESA Y LA INFLUENCIA

II

Hem vist que l'home-embrió's deu á quelcóm agé á n'ell, á la Naturalesa: si surt guapo ó lleig, blanch ó moreno, sá ó malalt, geni ó imbécil, nirviós ó linfátich, ben constituhit ó deforme, desganat ó golafre, alegre ó trist, crudel ó compassiu, atrevit ó timit, actiu ó dropo, avar ó pródich, cast ó llicenciós, reflexiu ó lleuger, poeta ó filosop, músich ó matemátich... á la Naturalesa ho deu, salva l'acció de la Influencia quan ab tals qualitats se manifesta. ¿Quí s'ha modelat ó ha demanat ésser modelat d'aquest ó d'altre modo, ni s'ha negat á *admetres* tal com s'ha trobat? La rosa ¿no ha rebut sas punxas igualment que sos aromas? El lleó ¿s'ha dat la majestat ni las urpas? Me sembla haver llegit en Taine que «el bé y el mal son productes com el sucre y el vidriol», y axó, com hem vist, es ben cert.

Aixis es l'home, al neixe: tot Naturalesa. Quan comensa á viure, es dir, á desenrotllar sa virtualitat embrionaria, reb ja las primeras influencias, pera preparar l'adult, l'home propiament dit. De modo qu'en aquest estat de plenitut es Naturalesa-Influencia. La Influencia perfecciona, maleja, feconda, vivifica, desplega... Converteix al home-embrió en home veritable. La Influencia—ja ho he dit en altra ocasió—modifica, mes no crea; dona forma, y per lo tant no pot prescindir d'un substantiu, quin substantiu es la Naturalesa. D'aquestas dugas grans causas, tan important es l'una com l'altra, puig sense la Naturalesa la Influencia no podria manifestarse, quedant anulada, y sense la Influencia la Naturalesa no's mouria de son estat d'embrió, quedant anulada també, absolutament xorca.

L'home-embrió aixis que surt del claustre matern ja reb las primeras influencias. La llet y'ls cuydados de la mare, las manyaguerias y las ditas, l'ayre y la llum, els aliments y'l clima, las joguinas y las cansons, la familia y'ls amichs, els llibres y'ls periódichs, els desenganys y las malaltias, en fi, tot el món extern, tot el medi ambient, la Influencia, en una paraula, va nodrintlo, enrobustintlo, modificantlo, fisica y psiquicament, pausadament, successivament, desordrenadament. D'aqueixa munió d'elements que constituheixen la Influencia, els uns son

necessaris, puig sens ells l'home no arribaria á sa plenitut, y'ls altres contingents: aquests darrers determinan la individualitat en un ó altre sentit, y, si bé sempre son prou actius, quan obran en la infantesa tenen una part més principal en la formació del nou sér, puig dita edat es la de constitució del carácter y de la personalitat del home. L'insigne Balmes tingué bon ull al biografiar al Pare Mariana: «Se sent—diu (1)—al fons del carácter del ilustre escriptor, certa agror que sembla lliscar en sas obras, comunicant á molts passatjes un deix sentit y aspre: tal volta pugui aixó atribuhirse á n'aquellas gotas d'amargor que's vessan al cor d'un noy quin plor jamay fou acallat ab las caricias de la tendresa maternal. Qui no té familia, precis es que senti en son cor un buyt pregón; desde'l moment que coneix sa existencia's troba sol, abandonat, desenganyat de tot el món: aixó ha de produhir naturalment una reacció. L'infortunat se replega sobre si mateix y s'endureix contra tot.»

La complexitat de la Influencia, en lo que's refereix á sos elements constitutius, es tanta quan menys, com la de la Naturalesa; y aqueixas dugas grans causas del home, mercés á llur mateixa prodigiosa complexitat elemental, combinantse y fonentse produheixen, á cada instant, un home nou, en cert modo; un home que, novament influhit, al altre instant ja no es rigurosament idéntich al anterior, y aixis sense parar; sense parar evoluciona, perque l'home no's momifica y la evolució es cambi, y'l cambi destruheix la identitat. La materia fluhent incessantment, se renova, y ab ella las qualitats totas del individuu. El decrépit d'avuy no es pas el joganer infant d'un jorn; aquest reposat pare de familia no es pas idéntich al esbojarrat xitxaretlo d'altres dias; la compungida penitenta d'ara dista molt d'ésser la pecadora d'ahir; mon vell amich *fulano* no puch pas confóndrel ab mon actual enemich *fulano;* el robust xaval d'anys enrera no es aquest xacrós estragat del present; ma bella y ágil companyona d'algún dia tampoch es l'arrugada y feixuga dona qu'ara miro... Del bressol á la fossa sols hi há inmanent el substracte vital; peró aquest substracte no es l'home: es el soport que la especie li deixa y que va vestintse y exteriorisantse sempre, continuament, de diferent manera: y sols aquest vestit, aquesta exteriorisació del substracte es l'home. Totas las parts del home han anat sufrint modificacions profondas: la materia ha sigut renovada molécula por molécula; la forma, externa é interna, no s'ha mantingut sempre igual; els sentiments y'ls afectes, els sentits y l'intelecte han sufert notables crisis d'activitat y d'inanició, de lucidesa y d'embotament, d'intensitat y de capacitat, y aixis veyém mudar d'aficions y gustos, de potencia intelectual ó corporal, etc.

Peró la substitució, el cambi, la *inmomificació* individual, s'opera ab tanta suavitat, tan insensiblement quasi sempre, que gayrebé passa desapercebuda, y més que la experiencia la patentisa la reflexió. Als qui's resisteixin á acceptar aqueixa explicació, hi há qu'observárloshi que'l cambi constant de que parlo, no operantse simultaniament y ab igual energia en tot, deixa sempre elements ressaguers, de més llarga permanencia que'ls altres, que donan al individuu, en tots els moments, l'apariencia y la conciencia (falsa) de la identitat ab si mateix que no se li pot reconeixe en absolut. Un exemple'ns aclarirá millor aquest punt: en una ampolla hi tenim certa cantitat d'aygua é hi tirém un raig de vi; ¿la mescla d'ara será un liquit idéntich al que primer teniam? Y si desprès successivament hi aném tirant una porció de sucre, de sosa, d'alcohol, etc., y l'alterém, d'altra banda, sotmetentlo á diversas temperaturas, ¿en quin cas tindrém la mescla d'altre cas? Aixó mateix passa ab l'home, á cada acció de la Influencia. En un poble, en una hora, en un dia, fins en un any, será insensible la continua perdua d'identitat: peró ¿y del un sigle al altre? Diu ab molta rahó Delbœuf (1): «S'ha dividit la dificultat en un nombre infinit de dificultats infinitament petitas, dihentse que com més petitas sian se las vencerá més fácilment... Pura ilusió! En quant una unitat substancial pert un atom de sa substancia, no es ja materialment idéntica á si mateixa». ¿Y cóm no s'ha de perdre aixis la identitat, si Leibnitz fins la nega entre dos átoms anch qu'en tot sian perfectament iguals, pel sol fet d'ocupar distint espay?

L'acció de la Influencia es importantíssima. Dos trossos de sal exactes en classe, forma, volúm y pes, coloqueulos, l'un dintre d'una estufa seca, l'altre demunt de terra humida, exposat á la serena de la nit: tingueulos aixis, respectivament, durant el mateix temps, y digueu desprès quinas semblansas podréu notar entre abdós. Lo propi succehiria ab dos homes qu'en embrió fossin idénticks, sotmesos á distintas influencias, y en consegüencia lo mateix li succehiria á un mateix home á distintas influencias sotmés. Marconi, vivint dugas centurias enrera, no hauria pas inventat el telégraf sense fils, ni Dumont hauria descubert la navegació aérea; Sant Pau, vivint en nostres dias, potser fora un

(1) Balmes: *El P. Mariana* (Biografía que precedeix la edició de 1880 de *Del Rey y de la Institución Real.*)

(1) Delbœuf: *La Materia bruta* y *la Materia viva.*—Cap. IV-I.

Tolstoy, y'l gran Pi y Margall, al sigle XVI ó al XVII, tal volta hauria sigut un Mariana. Y es que cada hu recull la Influencia del medi en que's desenrotlla, y's forma en armonía ab las ansias, els avensos, els problemas, las preocupacions y tot, absolutament tot lo que'l cerca y troba en ell *simpatía*. Aquesta simpatía, aquesta disposició, aquesta primera materia que li proporciona la Naturalesa, á la Influencia li es indispensable, perque, segons ja hem dit, la Influencia sols modifica, peró no crea. Per molt que trevalléu, d'una fusta d'alba no'n faréu un tros de noguera, ni convertiréu un plom en topaci, ni d un esmerlit contrafet n'obtindréu un brau atleta, ni d'un idiota'n treuréu un geni, com no realisaréu cap impossible físich. Newton no fou pas qui primer observá que la fruyta madura's desprén del arbre, y, no obstant, avans qu'ell ningú prengué peu d'aqueixa observació pera formular las lleys de la gravitació. A Nerón cap influencia l'hauria transformat en un Jesús. Sant Francisco d'Asís may hauria sigut un Napoleó. Jaume'l Conqueridor ab tot son catolicisme no pogué ésser cast. Un eunuch no se sent mascle ni en ple harém. En mitj de sagnants batallas, lo mateix s'hi revelan valents temeraris que poruchs que moren de cobardía. La regor d'una mateixa cátedra igual fa florir sabis que posa de manifest als tontos. D'allá hont no n'hi há no'n pot rajar: *de nihil nihil agitur*.

Tan fondament modifica la Influencia, á voltas, que de dos bessons idéntichs al neixe podria fersen dos homes ben diversos. Suposéu qu'abdós estessin dotats de valentía, y que al un l'abandonéu á una colla de bandolers, mentres que l'altre's forma entre mossos de la esquadra. L'un sortirá saltejador intrépit; l'altre brau perseguidor de malfactors: y si algún dels dos, ó cap, deixa d'arribar al terme que dihém, se deurá á que las circunstancias determinants no haurán vingut á temps; motiu pel qual ni tots els talents, ni tots els genis, ni tots els perversos se manifestan francament tals, puig la Naturalesa no's mostra tal com es sinó en un medi adequat, com el petroli no's revela inflamable mentres no's pot arrapar á un combustible. Per 'xó Schopenhauer ha pogut dir (1) que «ab un igual grau de malicia un home pot morir al patíbul y un altre tranquilament al si de la familia». La ocasió fa'l lladre, y aquesta ocasió, qu'es la Influencia, es la mida de la resistencia de la Naturalesa. Un matxo podrá dur cinquanta quintás de pes, y á cinquanta y una lliura doblegarse; una dona pot ésser honrada per una pesseta, cinch, cent, mil, y vendre son cos per un preu alsat que la esclavitzi per sempre.

CLAUDI MAS Y JORNET.

---

(1) Schopenhauer: *La Vida, l'Amor y la Mort.*—II.

LA EXPLOSSIÓ

—Tórnahi, Peret, tórnahi, y digali qu'alló va ser una foguerada, un cop de geni, y que n'estás arrepentit. De segur que't tornará á rebre don Eladi, perque té bon cor. Recórdat que al passarte per sobre aquella tartaneta, anant al *taller*, te va fer portar al seu mateix llit y may va faltarte caldo de gallina ni bona assistencia. Recórdat que tu, ab llágrimas als ulls, li vas dir que may més t'olvidarías de lo qu'havía fet per' tu. Si ell, enquimerat, va dirte una mala expressió, bé prou que vas tornarthi; donchs estéu en paus, y ara't toca á tu rebaixarte... Si jo tingués gosar, ja tot fora arreglat.

—Maliatsiga! No hi há perill que callis!... Com si un no estés prou amohinat! Ja vaig dirtho la setmana passada: no hi vull tornar allí com qui demana caritat. Ell me va despatxar, y no li vull veure la cara fins qu'ell mateix me vinga á cercar. Més hi ha perdut ell que jo, Deu m'ajudi! El *taller* li queda com desamparat, puig no trobará ningú més que li vigili tan bé la feyna... Ja li doldrá la feta!...

—Sí, peró ell sab hónt té la bossa y tu no pots viure sense trevallar; ja'n treurém forsa de qu'ell tinga de plegar si nosaltres ens morim de fam. De prou bé qu'anavam ara no'ns queda un clau; no som pas potentats pera passar una setmana y altra sense veure'l color de cinch céntims. Mira: tot lo que tenia arreconat, ha fugit; la Margarida no vol fer més fermansa perque diu qu'encara que tornis á trevallar, may més acabarém de pagarli lo que li devém... A las altras casas ja sabs que no fian, sobre tot vegent ab las *dipotecas* que'n podém respondre de la bestreta... Avuy, per un voler de Deu he pogut fer dinar, peró demá, si no's gira la fortuna, haurém d'asseure las barras á taula... Si trobessis una colocació qualsevol, anch que no fos gayre bon jornal... D'uns dias ne venen uns altres, peró'l cas es menjar...

—No'm despacientis ni m'enverinis més, Quimeta; mira que ja estich en el punt de dalt, y un home no es pas de cuyro ni de terra d'escudellas. Com si no l'hagués buscada per tot arreu, la colocació, Deu m'ajudi! Peró tu, burxa que burxa, com si no ho sabessis que tot está ple y que no's troba un jornal ni per remey... Un no pot fer res que la dignitat y l'honor de la persona ho comporti. Ni per escombriayre m'han volgut, y aixó que hi vaig posar al mosso d'un regidor per empenyo... No hi há que un vulga ser home de bé, y presentar sempre la cara ab tota legalitat, y trevallar de cap á cap del dia. *Amigu*, paciencia! Si no trobas quefer, reposa, y á l'hora d'esmorzar vesten á passejar per la Rambla, y á l'hora de dinar clávat un cop de puny als morros, y á l'hora de sopar vesten al llit á fer el bot... Y després no tin-

guéu mals pensaments, ira de Deu! Cada día veig que té més rahó en Palmella; y no'm digas que't fa fástich y qu'es un ingrinyador y un gandul aqueix minyó. Lo qu'es més espavilat que tots nosaltres y que no's deixará pas xuclar la sanch pe'ls burgesos, pe'ls enemichs dels pobres trevalladors, de las bestias de cárrega. Ah! Quan jo penso que hi há gent que tenen palaus y malbaratan milions sense torce la esquena ni sobre la enclusa, ni sobre'l teler, mentres pe'l carrer tranzitan famolers á dotzenas sense tenir hónt jaure, com si no fossin de carn y ossos mateix que'ls richs!... Si, Quimeta, si: digas lo que vulgas, en Palmella té rahó; viuhen de la nostra sanch... Ah, si nosaltres siguessim homes, si fessim com ells, si'ns revenjessim de tots els esplotadors! Ara xalariam, Quimeta, ab lo que nosaltres mateixos hem guanyat, y no hauriam de demanar una caixalada de pa per' mor de Deu... Peró un dia ó altre arribará la nostra, y llavoras... fora contemplacions! Mal per mal, y que callin: que las paguin juntas!... Lo qu'es jo ja m'encarregaré del *assessino* del meu amo...

—Jesús, Maria y Joseph! Calla, calla, Peret, que'm dona angunia sentirte... Y quinas cosas fa dir la miseria, Senyor! Deu te'n guart, fill, que fossis com aquell perdulari que tant t'agrada, perque ja t'hauria aborrert... Y no segueixis els seus consells, perque ja ho veurás ahónt anirá á parar... Si no trevalla ¿sabs per qu'es? Perque aconsellant á quatre caps calents que no saben lo que's pescan, els hi fa esquitxar els quartos y pot viure esquena-dret. Nosaltres no n'hem pas de fer cas d'ell: ja sabém que no som pas princeps y qu'hem de guanyarnos las caixaladas: y ditxós qui pot! Perque, fill meu, això que devegadas contéu de que no hi haurá aviat ni richs ni pobres y tots serém iguals y no's coneixerá la miseria, ja t'ho dich: jo no ho veig pas prou clar, y creume: deixho anar, que per aqueix camí no hi podréu pas corre gayre... Aixís com hem trobat el món l'haurém de deixar... y'l qu'hem de mirar nosaltres es fer las paus ab l'amo, y que't torni á donar feyna; lo qu'es estat es estat y no'ns en recordém més. Ja veurás com aixís que't tornis á trobar ab alguna cosa á la butxaca se te'n van aquestas caborias, y veurás clar que no hi há millor vida que la nostra, quan se pot cumplir la obligació...

—Veurás, no'n parlém més, que se'm regira tota la naturalesa y'm venen intencions dolentas. Lo que't torno á dir es qu'encara que'm fassin pessas menudas no aniré á rebaixarme ab don Eladi ¿ho tens entés? Y ara, feste'l pensament que vulgas. Peró lo que't dich que si nosaltres ens hem de candir y dissecar, á n'ell no li farán pas profit las mevas suadas... Y fora réplicas, que per alguna cosa soch l'amo de casa!...

—Cóm t'has tornat, Peret! De tot aixó'n té la culpa l'anarquia y tots aquells disbarats qu'os vomita á la orella'l perdut d'en Palmella...—

Y la pobra muller, ferida per la duresa d'accent del obrer, rompé á plorar, acotant el cap sobre la taula. Y ell, sentint que s'enternia ab tot y voler fer el ferreny, s'aixecá de la cadira ab una revolada y sorti de casa cridant:

—¿Si, eh? Donchs ara me'n vaig á véurel. Bona nit!

—Peret, Peret!—cridá la Quimeta ab un gran sanglot; peró la clau tombá, y'ls passos, pressers, se perderen escala avall.

La dona passá més d'un'hora plorant y desesperantse, ben entristida per aquella miseria aclaparadora, de la que no podian sortir per la tossuderia del seu home, d'aquell home que mitj any enrera tenia'l millor geni del món, prudent, trevallador, alegre, y que d'ensá que s'havia aplegat ab aquella colla de tabals y remolers, com en Palmella, que no feyan més que predicar cosas destornilladas, s'havia tornat rondinayre, esquerp, verinós, ple de rancunias y recels, queixantse sempre dels amos, trobant raquitich el jornal y calificant el trevall de miserable esplotació.

Temps enrera, essent fadrí major y casi bé encarregat d'un *taller* de moblista, havia fet embalar ab tan poch compte una pessa d'encárrech, que tots els cayres se van pelar y quedá deslluhida. El principal, adonantsen, li va fer, amohinat, alguna advertencia; li replicá en Peret ab aspresa, dihentli que si no li agradava s'ho arreglés ell; l'amo li respongué que per alguna cosa'l pagava, y que recordés el lloch que ocupava pera no donar mals exemples; que ja comensava á cansarse del geni qu'anava posant. Furiós, en Peret, cridá que per res havia de menesterli'ls diners, puig qui donava la sanch no havia de mirar tendencias... Resultat, que l'amo, fora de si, va ferli'l compte desseguida... D'aquell dia ensá, com per un mal fat, no havia pogut trobar feyna, y'l geni aná agrejántseli á mida que creixia la necessitat; y las ideas torbadoras, arreplegadas en aquell cul de cafeti hont feyan cap alguns obrers desvagats y quatre ganduls que'ls esplotavan, comensaren á arrelarse en son cervell, y al ombrejarli'l pensament y'l cor, li tornaren desagradable tot lo qu'avans més goig y alegria li donava. Son amo estat, que no era rencorós y havia tingut afecte á son fadrí, l'hauria perdonat si ell hagués fet passos pera lograrho: ho sabia pe'ls antichs companys, ho sabia també la Quimeta y l'instava sempre perque's junyis. Peró devant d'aquells altres amichs del cafeti havia dit que no podia sufrir á don Eladi y que may més li miraria la cara, y volia sostenirho, malgrat els impulsos de son cor, que li deyan que aquell era un home de bé, que si tenia un benestar se'l havia guanyat sols ab son enginy y son esfors

en la lluyta per la vida, y, per tant, el tenia ben merescut. Per axò, quan mossegava ab rabia'l mos de pa que no li matava la gana, sentia que no tenia rahó y qu'era injust mantenir aquella actitut agressiva; peró tornava á ficarse en el café y á sentir aquella gent esparverada que predicava l'odi y la destrucció irreflexiva, y novament se sentia verinós y's deixava governar el pensament y'l cor.

Quan ell fou fora de casa, la Quimeta, ab el cap sobre la taula, plorá estona y estona, fins á sentirse alleugerida d'aquella pena que li omplia'l cor, peró desprès se digué á si mateixa qu'era hora d'acabar el patir y de pendre un bon determini.

—Demá á la tarda li donaré una escusa y aniré á veure qué...—

Y més tranquila per la resolució feta y per un'ombra de dolsa esperansa que la invadia, se'n aná al llit.

—

En Peret torná á las dugas picadas; la seva dona, cansada de regirarse pe'l llit d'anguniosa per la tardansa d'ell, s'havia condormit tot just y la entrada cautelosa del marit no la desvetllá del tot. Com en somnis senti remenar poch á poch, molt poch á poch, per l'arcoba, y després petar una cerilla. A la claror pampallugant de la flameta, entrevegé á n'en Peret, encés de cara, tombat sobre'l llit, parant la orella, sotjant si ella dormia; y ella estigué ben quieta, quieta, mirant quina'n faria ell: y ell, petjant ab compte, de puntetas, s'arrimá á la taula y encengué'l caputxi de llautó; després se llevá la brusa, y, sotjant sempre,'s va treure de las butxacas de l'armilla y de las calsas, uns paquetets que posá sobre la taula; torná á mirarla á n'ella, á la Quimeta, com indecis, y després d'estar en pensa un minut, va agafar una cadira y l'arrimá sota'l penja-robas de fusta, y enfilantshi abastá la capsa de cartró que hi havia sobre la lleixeta; aquella capsa hont ella guardava las botinas bonas, el mocador de pel de cabra y alguna menudencia delicada. Quan va tenir la capsa sobre una cadira, la destapá: ella casi no'l veya, perque'l tampanell de l'arcoba li privava, peró li va semblar que remenava las cosas á grapadas, sense miraments, y li entrá á n'ella una gran malicia ab intents de renyarlo; peró sentia com si tingués el cos de plom y'l cap tan pesat, que no's veya ab cor d'aixecarlo del coixi; y, á més, un gran defalliment, un desmay de totas las potencias li havia fos la veu... Per instint de tafanería volia estar desperta, peró se li clohian els parpres y anava perdent suaument la noció d'ella mateixa. Ja estava enterament adormida quan en Peret se ficá al llit. Ab el cruiximent de las mollas se despertá sobtadament, etzarada, llensant un crit.

—¿Qué tens?—va fer ell, malhumorat.—Soch jo, dona.

—Ay! M'has donat un esglay!... ¿D'hónt vens?...

—¿D'hónt vols que vingui? De voltar... ab quatre companys... Vaja, dorm, dorm.—

Y's rebaté sobre'l coixi després d'apagar la llum.

Mes ella, altre cop deixondida, no podia tornar á pendre'l son y s'estava quietona, sentint á son marit bellugantse sempre, dihent mots confosos entre dents, bufant y desabrigantse com si s'ofegués; dormint d'un son agitat y ple de surs, com son de febre.

Quan el rellotje picá sis horas en la saleta vehina, la Quimeta no va tenir paciencia d'estarse més al llit y's llevá ben poch á poquet, mes al rentarse la cara doná un cop de colze al tampanell y'l soroll despertá á n'en Peret, que feu un bot, asseyentse sobre'l llit, mirantla ab ulls badats, badats, que no hi veyan encara. Comprenent qu'estava llevada per arreu, se tirá ell també de peus á terra.

—Y ara, ¿per qué t'aixecas? Tot just son sis horas, home. Ala, dorm, qu'has vingut tart y després estarias mandrós tot el sant dia.

—Bah! Al *menos* faré gana...—va dir ell ab ironia, tot vestintse; y no volgué escoltar més rahons.

Contra lo qu'esperava la Quimeta, no sorti á donar un tom per la Rambla com tenia per costúm d'ensá qu'estava desvagat. Ella escalfá un tupinet de café molt fluix, y se'l partiren.

—Caray! D'axò no n'hi há per'alimentar ni á una agulla de cusir...—ronyicá ell aixecant el got y mirantlo contra claror.

—Qué hi farém, fill! No tenim res més per avuy...

—Mala negada fassin tots els burgesos!—esclatá en Peret ab rencor concentrat.

—Vaja, no comensis de bon mati á dir bestiesas, ximplet. Tingas una mica de paciencia que tot s'arreglará, ajudant Deu...

—D'axó'm refio — mormolá entre dents, com pera ell tot sol. Y ja no badá més boca en tot el matí.

La Quimeta, tot fent el llit, recordá lo que havia vist el vespre avans, sense poder escatir á ciencia certa si havia sigut somni ó realitat.—Aviat ho sabré—va dirse, pensant que no havia de fer més que guaytar el calaixó de la tauleta y la capsa de cartró.

Aixis que tingué'l quarto endressat, aná á pentinarse, y al treure las pintas del calaix, quedá desanimada: no hi havia cap d'aquells paquetets. Se va fer el monyo ab una esgarrapada, morta de desitj d'examinar el penja-robas. Mes en Peret la seguia per tot arreu, com un gatet, cusit á sas faldillas, visiblement alarmat. Ella ho notá desseguida y comensá á malfiarse.

—Ah!—pensá—prou aquest ne porta alguna entre cella y cella. Deu fassi que no me li tornin á revifar els vicis de quan era fadri, y

totas aquellas capsetas ó embolichs no'm sigan presents per alguna bolera del flamench!... Pobre d'ell si fos, perque... Si un home desvagat no discorre més que dolenterias!...—

Y'l mirá tota sospitosa, desconfiada, ab una punxeta de gelos fiblantli l'ánima. Peró desseguida atiná en que lo dels presents era un gran disbarat. Pobret! quan no tenía un centim pera fer cantar á un cego... Aquesta idea la posá contenta, profondament contenta. Per aquella banda no hi havia que tenir por. Peró torná á mirarlo á n'ell, y sentí una nova punyida al cor. Decididament, á n'aquell home n'hi passava alguna; tenía un ayre diferent dels altres dias; una certa cosa que'l denunciava. ¿Hauria jugat, potser, y aquells paquets serian las ganancias, que no volia deixarli coneixe? Quina malícia que no se'n anés ni un minut! Peró ja rumiaria una escusa pera mirar la capsa: allá hi devia tenir l'embull.

La Quimeta, tota neguitosa y agitada, baixá á la botiga del costat á que li fiessin una lliura d'arrós y quatre fils de bacallá pe'l dinar, y tornant á dalt trobá á n'en Peret ab un tupinet de ferro á la má, sortint de la cuyna.

—¿Qué'n vols fer d'aixó?—va preguntarli.

—¿Jo?... res... Anava... anava á regar el julivert del test—va respondre contrariat.

Peró ella havia vist qu'en el tupinet no hi havia una gota d'aygua.

Rabiosa, y per veure si l'atrapava en alguna cosa, baixá una ó dugas vegadas més, tornant á muntar desseguida, mes sempre'l trobá llegint tranquilament uns diaris socialistas rebregats que tenía per allá.

Després de dinar, dissimulant son neguit, va preguntarli:

—Escolta, tu, ¿que no vols sortir gens?...

—No...—feu distret.

—¿Per qué? ¿Que no't trobas bé, ó qué't passa?

—Sí, dona, si que'm trobo bé; peró ahir vaig retirar tart y no tinch ganas de corre; vethoaquí... Després—afegí ab veu sorda—que també'm convé rumiar: es hora de fer alguna cosa...—

Ella's tranquilisá una mica; potser si que aquell etzarament no era altra cosa que malsdecap de necessitat.

Allá á las tres va dirli que si no l'havia de menester se'n aniria á Gracia á veure á la seva tia, y que si sortís deixés la clau al sabater del costat.

Ell semblá que respirava de gust; mes aixís que la vegé arrimarse al penja-robas, pegá un bot, cridant:

—¿Qué vols fer?

—Ay, ay! Abastar el mocador de pel de cabra, home...

—Peró ¿que no'l veus aquí, sobre'ls pantalons?...—

En efecte:'l mocador era allá, y ab tot, la Quimeta tenía la certesa de que dos dias enrera l'havia ella mateixa endressat, ben plegadet, dins de la capsa.

Alashoras ho vegé clar qu'en Peret li amagava alguna cosa, y'l cor se li serrá com si li estrenyessin dins d'un nus de corda. De bona gana s'hauria quedat á casa, peró ja era tart pera dirho sens inspirar sospitas. Si ell entenía que's malfiava, amagaria més l'embull y no convenía.

—Ah!—se digué de pensament, tota amohinada.—Ja pots fer, ja, que un'hora ó altra t'aixarparé y't descubriré'l marro, mal home!—

Y's prometé tornar á casa aixís que li fos possible y no deixarlo en sol ni en ombra. En sa rabinería, anava ja á sortir sense donar las bonas tardas, quan ell l'atrapá vora la porta, y agafantla per la cintura, li digué mitj rialler, mirantli'ls ulls:

—Qu'aixuta, minyona!... ¿Ni un me'n vols fer, per despido?...—

Ella'l guaytá, alegrament sorpresa, y'ls dos caps, atrets pe'l mateix impuls, s'acostaren y soná un bes fort, ple, sencer: un bes de casats joves qu'encara s'estiman.

—Ah, poca pena!..—feu ella amenassantlo ab la má.

—Tu pla, que si no't vinch á fer el *rendivú* ni'm deyas adéu...—

Y li feu quatre pessigolletas, somrihent. Ella se retorcía enriallada.

—Estigas, tonto, més que tonto!...

—Vaja, cómica; qualsevol diria que't sab greu!...—

Ella's plantá en sech, y una mica salamera, veyéntseli'ls grans desitjos de jugar en els ulls, li preguntá:

—Noy ¿vols que'm quedi?.. —

Ell se posá seriós de cop, y la deixá.

—No, filla, no: será un altre dia... ves á passeig avuy.—

Li doná la pobra dona una mirada de viu ressentiment, y la punyida li arribá al fons del cor.

—Fins al vespre—feu, sentint que li muntava un ruixat de llágrimas que li posaren els ulls encesos: y baixá la escala corrent, sense girar el cap.

A una dotzena de passos trobá á n'en Palmella, ab una má á cada butxaca, caminant tot xano-xano. Ell li doná las bonas tardas y ella ni va tornárlashi.

Tan enrabiada estava ab el seu home, que sentí que d'estona no podria enrahonar ab ningú, y pera fer temps y esbargir la malicia, voltá alguns carrers nirviosa y adalerada.

—

A cosa de las cinch, en Peret y en Palmella baixavan la escala de casa'l primer. A la porta s'aturaren, y en Palmella, tustantli la esquena, li va dir:

—Vaja, adeu, y tingas compte. Ja'ns veurém aquesta nit ¿eh? Que baixis una estona.

—Está clar. Adeu—.

Y se separaren. El mandria prengué carrer amunt, y l'altre aná á deixar la clau á casa'l sabater: desprès tirá carrer avall, avall, ab pas precipitant y apretant el colze dret sobre la brusa. Anava preocupat, sens adonarse de res ni de ningú; una vegada aixecá'ls ulls y vegé la casa de son amo estat á pochs passos. Se pará en sech, sorprés, y's fregá'ls ulls ab els nusos dels dits. Després, talment com si fes memoria d'alguna cosa oblidada, mirá en tots indrets ab atenció y estremintse, torná á acotar el colze contra las costellas. Vegé venir un tranvia y s'ajupí, fent que's cordava las espardenyas. El tranvia passá, y en Peret treya ja de son cau un bulto que duya amagat sota la brusa, quan unas veus acaloradas li van gelar las sanchs. Eran dos jovenots que disputavan manejant molt els bastons, y que passaren sens adonarse d'ell. Alashoras, trémol, etzarat, s'arrimá á l'altra renglera de casas, un tros avall del *taller* de don Eladi, y's posá á caminar arrán de paret y mirant esparveradament cap á una banda y altra. Com era lloch poch tranzitat, ab prou feyna passava una qu' altra persona ataleyada que no's destorbava á mirar res. Arribá al devant de las reixas verdas del obrador, y abaixá vivament el cap, esferehit de que'l pogués veure algún de sos companys estats; al peu de la porta s'aturá. Sentia com si regalims d'aygua freda li corressin al llarch de la espinada, y las camas li tremolavan com á un vellet. Durant un moment quedá com esma-perdut; després rápit, devategant, s'ajupí y posá en el galze de la porta aquell bulto qu'havía dut sota la brusa, embolicat en un mocador de butxaca lligat dels quatre bechs, y fent sortir una qüeta de cordó groixut pe'l mitj de las arrugas. Si en aquell punt l'hagués vist son antich principal, no l'hauria conegut: groch com un difunt, petant de dents y ab els pels de cellas y bigoti drets com els d'un raspall.

Tot arrupit, encengué un misto, peró com tremolava, va apagárseli; n'encengué un altre y lo mateix; per fi, ab el tercer, lográ calar foch á la qúa del cordó. Durant un moment, tingué coratje pera mirar cóm s'encenia, peró després, inconscientment, perduda la rahó, s'aixecá y's posá á corre com un endimoniat, sense reparar si algú'l podia veure. Quan va ser un tros lluny se pará en sech y s'arrimá á una porteta, creyent que li venia un trevall; els polsos li martellejavan furiosament y las camas se li torcian. Vacilá un moment, y després, á pesar seu, pres d'una por horrible, mirá cap amunt. Alashoras passá quelcóm tan espantós, qu'en Peret sentí una sensació horripilant, com si una eyna de mil cayres li separés alhora la carn de tots els ossos de son cos.

Allá, en el portal de casa don Eladi hi havia aturada una dona, la Quimeta, tranquila, riallera, despedintse d'algú que no's veya... Fou cosa de no res.

Esclatá una detonació aixordadora que atroná l'espay, seguida de remors de terratrémol y petament de vidres: un núvol negre ho tapá tot, y caygué sobre l'empedrat sosmogut una pluja d'estellas, calsobre, ferros retorcits y... engrunas del cos de la Quimeta.

Al baixar de las casas els vehins esparverats, empassegaren ab un home estenellat sobre l'acera: era en Peret, el dinamiter.

VÍCTOR CATALÁ.

LA FONT DE LA VIDA

Tos ulls son la font,
la font de la vida;
hi trobo l'amor
é hi vinch cada día.
Si estich fadigat
ell me desfadiga,
si al cor tinch tristor
m'hi posa alegría.
De mos ulls en plor
fa rosas floridas,
dels planys de ma veu
dolsas melodías
M'ensenya cansons,
cansons y follías;
cansons al aymat
cansons á l'aymía.
Si fos rossinyol,
cóm las cantaría
ab las veus del cel
qu'en tos ulls refilan!

Bevent ton esguart,
cóm las apendría,
si'l mestre es l'Amor
y la font la Vida!...
Si no soch aucell
per ferlas reviure,
soch flor sedejant
per'assaborirlas.
De tos ulls d'amor
la canella humida
deixa sadollar
ma boca sedívola.
Déixamhi acostar
si no'm moriría!
No'm matis de set,
matam á caricias!
Mes ay, qu'eixa font
ma febre no mimva!..
Com més aygua bech
més aygua beuría!...

JOAN LLONGUERAS

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

III

SAS OBRAS: «ESTUDIOS SOBRE LA EDAD MEDIA»

ODEN veures els *Estudios sobre la Edad Media* en el capitul tercer de la *Historia de la Pintura*, obra qu'estudiarém més endevant baix el punt de vista de la relació que guardan sas ensenyansas ab la situació actual del Estat espanyol en materias artisticas. En Pi y Margall, al examinar el medi ambient en que's mogueren els artistas qù'estudia, examina ensemps la Edat Mitja, y ab una profonditat tal, ab una tal unitat en la manifestació de sa idea, que'l capitul per si sol, deslligat de tota deducció y consideiació artisticas, constituheix una obra rodona y sencera, y com á tal ha sigut editat posteriorment al any 1851,—época en que vegé la llum la *Historia de la Pintura*—y com á tal el ressenyarém nosaltres atenentnos solzament al punt de vista filosófich en que's coloca l'autor.

Si en *Las Nacionalidades* hem vist cóm en Pi y Margall desplega tot el seu geni politich y sociológich, en sos estudis sobre la Edat Mitja li hem de veure fer gala de sas dots d'historiador critich, pensador profond y devot de la rahó individual. Historiador critich al presentarnos els fets y analisarlos, pensador profond al deduhirne las conclusions de las observacions, y devot de la rahó individual en cada una de sas paraulas, en cada un de sos paragrafs, en la justificació que dona al final de sa obra al dir que l'escriptor, lluny de tenir cap consideració, no deu guardar altra obediencia que la que diu relació ab sa conciencia propia, al dir que avans deu trencar sa ploma que cometre'l delicte d'escriure ni un sol mot en contra de sas conviccions, qualitat que constituheix el darrer grau del enviliment y de la degradació.

Sos estudis sobre la Edad Mitja son la pintura més hermosa que d'una época s'hagi fet. Pintada sobríament, per tacas, la justesa de colors y tonalitats es tanta, que devant dels ulls sorgeix aquella etapa de la Humanitat ab totas sas lluytas y romanticismes, sos idealismes exaltats y sas realitats grolleras, son amor y sos crims, son carácter sencer, en una paraula. Desconfiant de las pinturas extremadas qu'en pro ó en contra d'aytal época s'hagin fet, ell més aviat la té per época antinómica de doble cara, ab sa part positiva y sa part negativa, sa tesis y sa antitesis. En concisos paragrafs ens descriu els tres poders lluytadors: monárquich, aristócrata y demócrata, que's disputan el predomini. Una sola y ferma pinzellada li serveix pera donar realitat al cavaller, barbre d'esperit y de sanguinari instint, que té per pau la lluyta y per idea de vida la exposició brutal y temeraria de sa persona, y que, antinómich com sa época, té per idols á Deu y sa Dama, dugas abstraccions, si la primera eterna, no gayre més real la segona, á qui sols pot besar tot espolsantse de la pols d'un combat y preparantse á entrar en un altre. Quatre paraulas li son suficients pera presentar als nostres ulls la dona de l'época, també com aquesta y com son cavaller antinómica; tota ella amor ideal per son galán, al qui espera en son palau pera ésser estreta en sos brassos encara bruts y regalant la sanch de sos contraris; tota ella misticisme; tota ella odis y gelos; tota ella dolsa, tranquila y alhora venjativa, impia y orgullosa. Un paragraf li es suficient pera donar relleu als vicis que corsecan la Edat Mitja, ab sos bordells organisats misticament baix las reglas y'ls noms dels monastirs, ab la bestialitat embrutidora apoderantse de la Humanitat, ab els exércits de prostitutas que no sols degeneran á las ciutats, sinó que segueixen, per la lley d'antinomia que presideix la Edat, als sagrats estols que van á la conquista de Terra Santa.

La concisió y la fermesa son en aquesta, com en totas sas obras, las ayguas tranquilas de son pensament, que'ns deixan veure ab claretat el fons de sas ideas; la observació perfecta dels fets, sa qualitat predominant.

Al calificar d'antinómica la Edat Mitja en resultancia de l' antinomia qu' entranyan cada una de las massas y cada un dels individuus qu'en ella hi viuhen, ha trobat la justesa d'entonació d'aquell quadro de la vida de la Humanitat, y l'harmonia de totas sas parts. Ab sas descripcions curtas y precisas, hi há moments que sentim arribar fins á nosaltres las tebias harmonias dels idilis castellans; hi há moments que sentim entorn

nostre'l brugit de la ferramenta que com á closca impenetrable cubría aquells exércits; hi há moments en que l'horror y la indignació s'apoderan de nosaltres devant dels actes d'inhumanitat comesos per monstres-reys y sacerdots que, tot y tenint en els llabis el nom del Deu-Amor, esgrimian ab sos brassos els ferros matadors. Tal es la forsa de sas oracions, qu'entre llurs linias s'hi veuhen moure y s'hi senten viure'ls vicis, las passions, las costums, las creencias, els homes, els exércits y'ls estaments. Y al descriure sa ploma las malediccions que pesavan sobre l'empestat, fa la condempnació de l'época ab la senzillesa d'un deu qu'aniquilés ab sa sentencia.

Mes sa crítica profonda y sas dots de filosop las desplega més intensament al estudiar las forsas qu'obraren sobre la Edat, lluytant, topant las unas ab las altras, influhint y accionant en ellas, combinantse á la fí y harmonisantse; forsas que no naixen en l'época, sinó que venen d'avans, perque la Edat Mitja, com totas las etapas recorregudas per la Humanitat, pera en Pi y Margall no té'ls seus límits complertament separats de las altras edats, sinó qu'es seguiment d'ellas, perque en Historia, com en tot, *natura non fecit saltus*.

En l'estudi d'aquestas forsas se'ns presenta com á pensador profond de conviccions propias y espontanias. Aquellas tres forsas: el Cristianisme, la Filosofía y la Civilisació antiga, antinómicas totas, son las que donan el carácter á la Edat Mitja. Jesús-Crist, de la tribu dels essenis, al predicar la manera d'ésser de son poble, dona al món els dos principis contradictoris de la unitat y del dualisme, dels que, deturat en sa marxa y destruhit el primer, sols ne queda'l segón pera perpetuar en la societat la desigualtat, la injusticia, el dolor, l'acatament de tots els mals y de tots els absolutismes que serán considerats com el medi més expeditiu de fernos conquerir, si ho soportém sense protesta, el regnat de lo ultramundá al allunyarnos, per la mort, de la terra. La Filosofía, analisada per en Pi y Margall, que francament se'ns declara panteista, creyent en el Deu-Món, al que s'hi torna á gaudir dels progressos que s'hagin inculcat á la Humanitat, se'ns presenta en un principi com á forma y origen del Cristianisme, com á seguidora y esclava d'ell després que la Iglesia ha assentat son trono sobre la terra. Y la Civilisació antiga sorgeix clarament de son pensament com la veritable influhidora del carácter antinómich de las agrupacions de l'época qu'estudía, com la que modifica profondament las institucions, sens assolir, no obstant, l'impediment d'avens de la Humanitat vers els camins del egoisme y de l'anarquía.

En l'estudi d'aquestas tres forsas, com en el llibre tot, sa erudició, son criteri, fundat sempre en els dictats de la rahó, l'entussiasme que la veritat comunica al fons de sas ideas, el calor que tancan sas frases totas en l'estret motllo de la concisió, que fa que un autor digui d'en Pi y Margall qu'es un volcá cubert de neu, l'análisis profond dels fets qu'observa y l'esperit minuciós de contemplació que constituheix la característica dels grans homes qu'elaboran sas síntesis en la especulació dels análisis y donan al món las ideas generals qu'engrandeixen l'esperit, totas aqueixas qualitats, juntas al fons de bondat que presideix sa crítica, si justa fins als darrers límits al estudiar dolsament el gran factor de las desgracias socials actuals encara, no menys inconmovible com ho fora la d'un Deu tot amor que no s'inmuta, tot contribuheix á una atracció conscient que opera sobre'l lector, el que lentament se deixa conduhir en alas de la rahó y de la veritat á las conclusions qu'ell ha trobat anteriorment.

Tal es la seva obra *Estudios sobre la Edad Media*, joya de la literatura espanyola, fruyt d'un cervell clar y ferm, que nascut á Catalunya, sembla haver sintetisat per la lley d'atavisme'l recort d'aquellas rassas germanas que s'assentaren en nostre terrer. Obras com aquestas en altres paissos no llatins contribuhirian á la fermentació de la revolució benfactora que modernament ha de salvar als pobles; peró desgraciadament en Pi y Margall y sas obras son l'antinomia de la Espanya no catalana, que no pot ni compéndrelas ni intentarho; y no sols ella, sinó que la lley de superficialitat es general á tota la rassa, y s'extén fins al cervell (!) tricolor d'Europa y á la seva prempsa (1).

Obras tan grans y criteris tan sensats y progressius s'han fet per'altres pobles més vitals y de carácter més sencer y digne.

(1) Com á proba de lo insubstancial y buyda qu'es la prempsa francesa, recordaré lo següent: Entre altres periódichs, *Le Matin*, qu'en sas vitrinas del Boulevard hi tenía exposada *una presa de xacolata com* las que la reyna Victoria enviá als seus assessins del Sud del Africa, y un revólver *com* el que usá'l desgraciat qu'atentá contra la vida del salvatje Sha de Persia, va negarse á exposar y á donar compte del Missatje que vaig entregar á n'en Krüger d'ordre de la *Unió Catalanista*. Donada aquesta manera d'ésser, y en vista de que la mort d'en Pi sols mereixía á París un telegrama de dugas linias, diu ab molt acert en Lluís Bonafoux qu'está convensut de que la prempsa francesa creu qu'en Pi y Margall era un dels cómichs d'aquella companyía de *género chico* que quebrá escandalosament.

TEATRES

Crónica.—El cor del poble.

Desde qu'en Zacconi va deixarnos, la crónica teatral barcelonina no registra res de notable. Y aixó que d'estrenos més ó menys auténtichs n'hi ha hagut molts. A Novetats *La herencia del niño Dios* y *El hombre del organillo*, dos melodramas de confiansa; al Principal (que l'ha abandonat una companyia castellana que representava en castellá y l'ha ocupat una companyia mixta que també representa en castellá), han estrenat *La pena*, *El señorito*, *El afinador* y alguna altra obra: tot fluixet, y fluixament representat. A Romea *Los marquesos de Guayaba*, desarreglo d'un'obra extranjera, y en la nit d'ignocents varias obretas: *¡Sis tiros! La nit dels ignocents ó'ls municipals burlats*, y *L'himne d'en Riego*. Graciosa comedia aquesta última, original de don Pau Parellada, en la que hi abundan els acudits intencionats y las situacions cómicas ensopegadas. Y en fi, al *Eldorado* (per equivocació, puig l'espectacle no lliga ab el *género chico*), s'ha presentat una parella de francesos, Celia Galley y M. Rablet, quina especialitat consisteix en imitar á actors y cantants més ó menys anomenats. Sense descubrir en ells qualitats artisticas excepcionals, just es confessar que tenen, sobre tot ella, flexibilitat de recursos y gran facilitat pera la imitació. Imitant á la Sarah, á la Réjane y á la Ivette Gilbert, Mlle. Galley dona ab sobrietat y firmesa una impresió encertada d'aquestas célebres actrius.

—

No una, dugas tesis sembla que vol resoldre l'Iglesias en sa última obra. No's tracta aqui de *Un bordet*, ó de *El cor d'uns quants del poble*: se tracta de *El cor del poble*, y l'Iglesias demostra com tres y tres fan sis que'l cor del poble es bo. ¿Cóm? D'una manera molt senzilla: Una mare, quin fillet es una taca á sa honra, el deixa abandonat, y la dida y'l didot, que l'han criat ab tendresa, arriban á estimarlo més que si fos fill seu; tant, que quan la mare, havent cambiat las circunstancias, el reclama, acaban, després de discussions no prou verosímils, per negarli tota classe de drets sobre'l seu fill. Y aqui trobém la segona tesis, per cert gens nova dintre y fora del teatre. ¿Qui es més pare, el qu'ha donat la vida al fill y l'abandona, ó'l que'l recull y'l fa home ab desinterés y carinyo?

Mes torném á lo primer. ¿Qui, sense fanatisme ó esperit sectari, podrá deduhir d'un fet ó cas concret una conseqüencia tan general? ¿Qué'n diria l'Iglesias d'un drama que's titulés *El cor de l'aristocracia* y fos exactament igual al seu, ab la sola diferencia del medi en que's desenrotlla? No podent negar que hi hagi algún aristócrata de cor tendre y sentiments elevats, ¿diria que una flor no fa estiu? Donchs lo mateix podém dir nosaltres. Cert qu'entre'l poble s'hi troban cors senzills, ánimas grans y sentiments generosos; mes tot aixó no es privatiu del poble, qu'en ell, com en las demés classes, hi há de tot. Per nostra part hem de confessar qu'en l'obra de l'Iglesias no hi hem aprés res pera coneixe millor el cor del poble.

En quant á la segona tesis, sentat el problema, la solució no es dubtosa. Qui fa de pare, qui estima com á pare, té més dret que ningú, es més pare que ningú; peró presentat el cas com el presenta l'Iglesias, lluny de convence, fa dubtar. L'atmósfera de convenció y de falsetat en que's desenrotlla l'acció y lo desdibuixat de casi bé tots els personatjes, son causa de que una deducció tan llógica arribi á semblar discutible. Era necessari que l'Iglesias la presentés, aquella mare, en tota sa integritat psicológica; perqué pera judicar tenim necessitat de conéixela y tenim necessitat de saber tots els fets y circunstancias en sa complexitat de detalls. En lloch d'aixó l'autor ens la fa coneixe per medi d'un home de confiansa que acaba de confóndrens, puig tot lo que diu y fa es lo que diu y fa un vulgar traydor de melodrama. La figura del fill tampoch se destaca suficientment, y la de la dida es boyrosa fins á tal punt, que continuament dubtém si en realitat es l'egoisme ó la bondat lo que la guia. L'únich tipo consistent, deixant apart certs raptes de sentimentalisme, es el del didot. De tot lo qual ne resulta qu'en l'obra no s'hi troba aquella serena imparcialitat ni aquella claretat d'exposició necessarias pera convence.

Mes ara'ns adoném de que tal volta l'autor no s'ha proposat demostrar res; qu'ha posat un titul com podia haverne posat un altre y ha fet una comedia dramática sense cap pretensió sociológica. Si es aixis, l'obra resulta insignificant, puig deixant apart algunas escenas accessorias de costums, ben observadas, y algún tipo secundari encertadament apuntat, las barallas de marit y muller constituheixen una acció tan petita y teatralment tan vulgar, que deixan fret al espectador més sensible.

En la interpretació's distingiren en Borrás, que feya'l paper de didot, la Monner, en Soler y en Manso. Ni en Virgili ni l'Oliver ens satisferen prou. Just es confessar que'ls respectius papers no's prestan gayre pera lluhirse.

Quin bon nas té en Borrás!

NOTAS BLIBLIOGRAFICAS

Enrich de Fuentes. — APLECH.—*Barcelona.— Antoni López, editor.—1902.*

El volúm *Aplech*, del distingit escriptor Enrich de Fuentes, ve á confirmarli la fama de que gosa dins de las modernas lletras catalanas. Com en els llibres que va publicar ja fa temps—*Prosa* y *Estudis*—s'hi veu avans de tot al psicólech, si bé en el volúm de que tractém, la psicología's diluheix potser un xich massa, en perjudici sovint del efecte plástich. La psicología d'en Fuentes ens dona la impresió d'una psicologia femenina. Y no dihém aixó en sentit de censura: també es femenina la d'en Paul Bourget sense deixar d'ésser una psicologia sentida y verdadera.

A n'en Fuentes l'encisa y atráu lo petit: las passions petitas y'ls dramas petits. Peró sab ferhi vibrar una nota sentimental y melangiosa, una nota simpática qu'enterneix: l'autor sembla haver reflexat ab ella la naturalesa de la seva ánima. Aquesta naturalesa justifica que'ls recorts de la infantesa y de la primera joventut no vulguin fugir de la memoria d'en Fuentes. Arrelats fondament en son esperit, s'exteriorisan poétichs els uns, vulgars els altres: peró tots son recorts fills de la vida, bells per consegüent y humans. *La primera valentia*, deliciosa visió del instant en que'l nen comensa á sentirse home, exhala'l suau perfúm de las emocions primeras y més dolsas: el perfúm de quelcóm que ja no ha de tornar, y quin recort es inesborrable.

Aquesta nota sentimental l'autor la exagera un xich en els quadrets *El amors de l'Amalia*, *La primera mentida*, *Boig d'amor*. Peró'l quadret *Un altre enterro*, qu'es el que més ens ha agradat del volúm pel delicat sentiment que respira, té quelcóm de la profonda y trista poesia que'ls temperaments refinats deduheixen dels fets més insignificants y vulgars. Ab dit quadret en Fuentes ens recorda'ls escriptors americans enamorats del decadentisme parisench.

Es de doldre qu'en el llibre no sovintejin aquests tochs delicats com els del quadret que acabém d'esmentar: si aixís fós, el llibre guanyaria molt, donchs, en el fons, las maneras de sentir y d'observar d'en Fuentes no son defectes, sinó conseqüencias del seu temperament. Si en Fuentes no sent ab forsa; si son esperit no s'enlayra; si las grans lluytas no l'apassionan ni conmouhen, — en son volúm *Prosa*'l quadret *Montanya avall* n'es una excepció—en cambi una percepció intima y delicada de la vida poetisa sos trevalls: y quan á sas qualitats d'observació sab juntarhi'ls refinaments dels escriptors cultes, allavors la prosa d'en Fuentes assoleix las condicions necessarias de tota prosa literaria: sentiment, expressió, veritat y cultura. L'*Aplech*, donchs, mereix un lloch distingit en el camp de las lletras catalanas.

—

REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS DE BARCELONA.—*Sesión Pública Inaugural celebrada el día 12 de Enero de 1902.—Barcelona.—Imprenta de la Casa Provincial de Caridad.—1902.*

Hem rebut, formant un fascicle, els trevalls llegits en la sessió pública inaugural qu'en el Paranimf de la Universitat celebrá la *Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.* Consta'l fascicle, ademés d'una ressenya dels trevalls de l'Academia escrita per l'erudit historiógraf don Joaquim Miret y Sans, secretari de la mateixa, d'un *Recort Necrológich* dedicat al Dr. Rubió y Ors per l'eminent poeta mossén Jascinto Verdaguer. El *Recort Necrológich* es un model de prosa catalana. El poeta's sol recordar algunas voltas de que també es un prosista; y alashoras ens produheix páginas tan hermosas com els prólechs de *L'Atlántida* y de *Flors del Calvari*, com la lletra-prefaci de *Santa Eularia*, y com el present *Recort*, en el que's junta'l mérit del llenguatje ab la circunstancia d'ésser dit *Recort* una poética exposició del Renaixement literari de Catalunya.

Termina'l fascicle una bibliografia de las obras de don Joaquim Rubió y Ors.

—

REVISTA DE BIBLIOGRAFÍA CATALANA.—*Barcelona.—L'Avenç.*

Hem rebut també la *Revista de Bibliografía catalana*, n.° 2, corresponent als mesos Juliol-Novembre de 1901, importantíssima publicació, quin sumari está format ab els següents trevalls: *Documents inédits relatifs á Auzias March.* Article per M. Amedèe Pagés, documents trobats y copiats pel Dr. Josep Rodrigo Pertegás. — *Manuscrits de la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonés* (segón y darrer article), per J. Massó Torrents.—*Ex-libris catalans* (núms. 5 y 6, dibuixos d'A. de Riquer.—*La prempsa escrita en llengua catalana.—Butlletí bibliográfich.—Novas.*

Com l'anterior, el present número, admirablement editat á l'*Avenç*, se recomana pel seu bon gust y pulcritut.

NOTAS D'ART

Exposició Degouve

Mars turbulentas, ab rocas fantásticas; altras tranquilas y transparentas, inondadas de sol y ab núvols simbólichs; paisatjes tétrichs, ab arbres que's retorcen com sers vivents per la forsa de las *passions*, ab cels de color de sanch, ab herbas y rocas que's transforman en animals extranys... etc., etc., deixan l'anim del espectador en un estat somniós, ab sensacions qu'á voltas son d'horror y altras de benestar, segons el quadro y segons el temperament de qui'l contempla, donchs en aquesta exposició hi há de tot; l'artista ha evocat la naturalesa en diversas manifestacions, y l'ha transportada á la tela més que com á pintor, com á poeta.

Aixó ultim si qu'ho es M. Degouve: ho es de debó! En aquesta pintura fora per demés buscarhi una gran habilitat ó domini dels *procediments*; com tampoch hi trobariam pinzelladas genials, y valgui la expressió. L'artista sab pintar lo justament necessari pera dir lo que vol dir, y ja'n té prou, donchs de pintor no n'es ni'n será may.

Contemplant la exposició de M. Degouve, un fa, sense voler, comparacions y deduccions. Veu que'ls quadros son fets á Mallorca, peró que son autor es d'un altre pais, que la seva educació artistica es molt distinta y superior á la nostra, y que, per consegüent, interpreta la naturalesa d'un modo al que aqui no estém gayre acostumats.

Aixó es causa de moltas discussions, perque aquells quadros, que de cop y volta semblan fets ab molta bona fe, y fins ab ignocencia, mirats detingudament ens convencen de qu'en ells no hi há una pinzellada, ni una linia que sía espontania; en quasi tots s' hi descubreix l' estudi y l'admiració pels retaules primitius; en la manera cóm están dibuixadas las montanyas y las herbas s'hi sent la mateixa preocupació, y en fi, els detalls ens confirman en aquesta creencia, que no creyém sia desfavorable al autor. Opiném que á n'aquest el captiva l'art de debó, y opiném també qu'es preferible ésser un artista erudit y estudiós, que no voler passar com á pintor per haver arribat á adquirir certa habilitat en el maneig del pinzell.

La execució es plena de trampas y de receptas, ab puntillats y refregadas, essent precís que la tela tingui cert gra... etc., etc., tot lo qual demostra en l'artista un esfors imitatiu inmens, qu'en cert modo fa que se l'admiri encara més, tota vegada que ab medis tan artificiosos y ab un dibuix tan cuydadós (algunas vegadas sincer), arriba á obtenir grans resultats, á produhir una impresió verament fonda. S'ha de tenir en compte, ademés, qu'en cada una de las telas exposadas s'hi troba un estudi de la naturalesa ben diferent, lo que proba que l'autor es un artista de debó y no un fabricant de quadros.

Y naturalment que las comparacions que sugereix aquesta exposició no fan gayre favor als nostres artistas. Tots hem de mirar las obras de M. Degouve y tots hem d'estudiarhi. Ellas demostran fins ahónt pot arribarse estudiant ab serietat. Tot y no tenir grans aptituts pera la pintura, pot arribarse á ocupar un lloch ben apreciable en el món artistich.

En quant als dibuixos de Mme. Degouve, opiném qu'haguera sigut millor que no'ls hagués exposat. No pot demanarse res més ignocent, y creyém que una senyora no perdria gayre més el temps empleyantlo en fer *crochet*.

REVISTA MUSICAL

Liceu.—Orfeó Pamplonés.—Concert Malats.—Próxims concerts.

La temporada del Liceu ha arribat á son terme d'una manera digna del gran cassino barceloni y molt satisfactoria pera la empresa que'l dirigeix. A l'obra d'en Pedrell han seguit un rengle de *Trovadors* y *Traviatas*, que per molt qu'hagin satisfet als tertulians de la casa, molt més encara'ns han complagut á nosaltres. Es á dir, lo que'ns ha complagut ha sigut veure'l cassino ple á vessar d'un públich que's tornava boig al sentir els prodigis del *bel canto*, del únich y veritable art qu'existeix pera tot liceista de bona lley. Un parell de *divos* han sigut prou pera rescabalar á la empresa de tots els danys y perjudicis que'l seu excés de wagnerisme li havía causat. ¿Ho veu, senyor Bernis, cóm teníam rahó? Si avans hagués seguit nostre consell, la liquidació final hauria sigut encara més profitosa. Que sía la enhorabona, puig ja sab que cap mal li volém, y pera l'any vinent li repetim el mateix consell: *divos*, *divos* y *divos*. Y si no'n té prou, y pera donar varietat á la cosa intenta tornarse á ficar ab l'Art, ha d'empendre un camí molt distint si no vol tornar á rebre. Ah, el dia que's decidís á ferho, ja veuria si'n dona de diners Wagner! Ja veuria si's pot fer una fortuna posant uns *Mestres Cantors* ab una mica d'enteniment! Preguntiho als seus *colegas* de la Gran Opera de Paris, que n'hi donarán rahó. Peró mentres no reformi radicalment chors y or-

questa, val més no pensarhi, perque se'n fará *set pedras*.

—

L'«Orfeó Pamplonés» ha tornat á visitarnos, dant varis concerts que'ns han produhit molt bon efecte per lo que toca á la calitat de las veus que'l forman y á la magnifica sonoritat que sab treure en els passatjes de forsa. Mes per lo que toca á sa escola de cant, deixa molt que desitjar, y més encara per las composicions qu'executa, quasi totas indignas, per sa vulgaritat, d'una institució artística. Encara qu'aixó es produhit pel gust de cada pais, creyém, no obstant, que cambiant de director podrian els elements que'l componen arribar á constituhir un Orfeó ben notable.

—

El pianista Malats acaba de donar un altre concert, després de llarch temps de no ferho, alegrantnos molt nosaltres de que s'hagi repensat en sa intenció de no donar més concerts en nostra ciutat, com temps enrera varem sentir de sos mateixos llabis. Ens en alegrém, perque'ls aplausos que tots li prodigarem vindrán á demostrarli que ningú *li té manía*, y menys la prempsa, puig fins hi há qui l'ha posat per sobre de Liszt. Sentím molt haver d'ésser una nota discordant, no precisament en la tontería de Liszt, puig dins de casa mateix trobará comparacions no gayre ventatjosas pera ell, sinó en el cúmul de lloansas que sense mesura se li han tributat. Bo es enaltir als artistas de la terra, passém fins perque se'ls afalagui un xich pera que'ls sia d'estímul, peró enganyarlos may. Y al pobre Malats se l'está enganyant al ferlo passar per eminencia, perque'l dia que se las tingui d'haver ab critichs que no'l tractin de *tu*, ni li diguin *Quimet*, rebrá un desengany molt gros. Créguins en Malats: nosaltres no sentím per ell més que simpatía, perque de simpátich ho es molt, y de carácter ens assemblém bastant, peró'ns veyém obligats á dirli lo que pensém, á ésser sincers y no enganyarlo.

En aquest periódich l'hem alabat altras voltas en lo que's mereix, y'ns disposém de nou á ferho. Sas facultats d'executant son de primer ordre, el seu domini del piano es extraordinari: en aixó potser encara hi trobém avens. Mes pera nosaltres, en Malats no es artista, ni ho será, si no cambia de camí, y no ho es perque sa dicció está mancada de sinceritat, resulta *acaramelada*, es producte d'un gran esfors y domini de si mateix, més que de la natural expansió del sentiment. Quan més delicada es la frase, més afectat el trobém; en cambi, quan pot desplegar sas dots de mecanisme, com més enrevessat es el passatje, més está en el seu centre. Proba d'aixó es sa interpretació de Chopin, puig sempre l'hem trobat millor en las *Polonesas*, á pesar dels atreviments y precipitacions que's permet, qu'en las *Baladas* y *Nocturns*, ahont més qu'enlloch ens resulta encarcarat, es á dir, poch espontani.

Peró allí hont més pot discutirsel com á intérprete es tractantse de Beethoven. Sembla increible que de tanta gent com coneix l'*Appassionata*, ab tantas execucions verament notables quin recort encara no pot haverse esborrat, no gosin dirli á n'en Malats que alló qu'ell toca no es l'*Appassionata* de Beethoven, ó, parlant ab més precisió, no es Beethoven. Admetém que á las obras d'aquest geni puguin donárselashi diferentas interpretacions, sempre y quan no arribin á desnaturalisarlas, es á dir, á fer ab ellas quelcóm que destruheix la personalitat del autor y no pugui, en conseqüencia, haver entrat en la intenció d'aquest. Y en Malats, de dita sonata va ferne una verdadera desgracia, faltat, sobre tot, de quadratura, de dicció sobriament sentida y de justesa en els temps. No hem vist més atreviment en malmetre aquests; la lentitut extraordinaria del segón va quedar compensada ab la no menys extraordinaria precipitació dels altres, fins á deixarlos desconeguts. Y es, com hem dit, que á n'en Malats li falta molta quadratura, y sens adonarsen se deixa portar pel seu temperament, y anantsen de centre pert la grandiositat y fins la linia de l'obra qu'executa. Quan aixó es tolerable, com en las *Polonesas* ó en el final del *Carnaval*, de Schumann, qu'es lo que'ns va agradar més de tot, en Malats resulta un bon pianista, y en tal concepte de tot cor l'aplaudim y li desitjém molts triomfs, peró recomanantli, pera'l seu bé, que si va á Alemanya, no posi á Beethoven en els seus programas.

Ens diu tot un senyor crítich que «Malats en el piano se impone como un tenor de *cartello* á nuestros operistas», y en aquesta apreciació está demostrat tot lo qu'hem dit. Heusaquí la rahó: els que no som *operistas* del piano, es á dir, els que no hi cerquém tenors, que tractantse de dit instrument ne diuhen *pianeros*, tot y aplaudintlos pel mérit que tenen, com el té un *do de pit*, no podém deixarnos comunicar tant d'entussiasme.

No dirém qu'en Malats sigui un *pianero*, en el baix sentit qu'en la conversa's dona á aquesta paraula, peró sí qu'es un gran mecánich, un excelent *tocador* del piano, sense que hi sapiguém trobar l'artista. El dia que li trobém, tindrém gran satisfacció en rectificarnos.

Empleá en son concert un magnifich piano «Steinway», verdader model de totas las condicions excelentas qu'ha de reunir un piano de concerts. Nosaltres no'ns cansariam de recomenarlo á tots els concertistas si tinguessim la seguritat de que'l seu propietari senyor Navas havía de considerarlos prou pianistas pera cedilshi, puig no tothóm

té la sort d'en Malats, al qui felicitém també per tan bona elecció, á pesar d'haver trigat tant á cambiar de marca de fábrica.

—

Grans novetats se preparan en el ram de concerts pera la vinenta temporada de Quaresma. Al Liceu tindrém gran exhibició de mestres y concertistas: en Panzner y en Kunwald, alemanys á quins no coneixém, en Goula, á qui coneixém massa, y en Colonne, qu'en sos programas podia havernos ofert major novetat, sobre tot en la seva gran especialitat d'intérprete de Berlioz, puig tant en la *Sinfonía Fantástica* com en la *Marxa Húngara* ja sabém cóm ho fa. De totas maneras, desitjém el millor éxit en sa empresa als actius empressaris, quins bons desitjos ens constan.

Un grupo d'entussiastas aficionats, quinas proposicions foren rebutjadas pels propietaris del Liceu, per lo mateix que tractavan de ferhi Art, han tingut, no obstant, la empénta necessaria pera contractar la célebre orquesta Lamoureux, la millor orquesta francesa qu'existeix, y anunciar tres concerts quals magnífichs programas publiquém més avall. Nosaltres, que no tením art ni part en la empresa, cridém l'atenció de tots els verdaders aficionats respecte de lo qu'aixó pot representar pera'l verdader camí de la cultura musical de nostra terra. Devém contribuhir tots en la mida de nostras forsas al éxit dels enlayrats propósits qu'animan als organisadors d'aquests concerts, puig apoyantlos tindrém després dret á exigir á tan dignas personas que continuhin sense treva en son camí, que segueixin alsant ben alta la bandera, donguin la definitiva empenta per'acabar ab el caciquisme del Gran Teatre Cassino que, com el gos del hortolá, ni fa ni deixa fer als altres.

JOAQUÍM PENA.

CONCERTS EXTRAORDINARIS

PER LA ORQUESTA LAMOUREUX DE PARÍS.

Primer concert. Día 11 de mars.—Obertura dels Mestres Cantors, Wagner.—Sinfonía Inachevèe, Schubert.—Sinfonía Pastoral, Beethoven.—Schéerazade, Rimsky Korsakoff. — Obertura de Léonora, Beethoven.

Segón concert. Día 12 de mars.—Obertura de Manfred, Schumann. — Sinfonía en *si menor*, C. Franck. — Venusberg (Tannhäuser), Wagner.—Pelleas et Melisandre, Fauré.—Concert pera violón, Max Bruck: M. Pierre Sechiari.—Sinfonía Heroica, Beethoven.

Tercer concert. Día 13 de mars. — Obertura de Freischütz, Weber. — L'Apprenti Sorcier, Dukas. — Le Chêne et le Roseau, Chevillard.—Sinfonía en *fa*, número 8, Beethoven.—Preludi y Mort d'Isolda, Wagner.— Siegfried Idyll, Wagner.— Obertura de Tannhäuser, Wagner.

NOVAS

Com ja anunciarem en el número anterior, la vetlla del passat dijous, 23, va celebrarse en l'espayós teatre de las Arts y devant d'una inmensa gentada, una sessió necrológica en honor del gran Pi y Margall; sessió qu'havia organisat el Comité Republicá Federalista de Barcelona.

Al fons del escenari apareixía'l bust del malaguanyat patrici, redoltat de fullatje y banderas. Ocupava la presidencia'l senyor Pi y Suñer, tenint á sos costats als senyors Vallés y Ribot, Collado y Torrellas.

Comensá la sessió als acorts de *La Marsellesa*, que'l públich en massa escoltá de peu dret Després el senyor Pi y Sunyer exposá las ideas sustentadas ab tanta sabiesa y constancia per en Pi y Margall durant tota sa vida. Com á conclusió excitá als pobles, sobre tot al nostre, á usar del dret que té á lluytar per sa llibertat.

A continuació'ls senyors Goula y Fuentes, actors del teatre Romea, llegiren poesías alusivas al acte, originals d'en Conrat Roure y l'Apeles Mestres; y després feren us de la paraula'ls senyors Miró, de la «Joventut Republicana», Lladó y Gatuellas, que llegí un trevall en prosa firmat pel senyor Vinyas.

Fins aquí la primera part.

La segona fou tota en catalá, y respongué millor al carácter de la vetllada, no ja sols pel fet d'usarse nostra llengua, sinó perque'ls conceptes en ella exposats s'avenian millor ab las doctrinas del gran patrici á qui s'honrava. El chor «Euterpe» cantá *La Marsellesa*, y seguidament, y ab gran energía, don Baldomer Tona y Xiberga feu us de la paraula, demostrant á la concurrencia la necessitat de refermar la personalitat catalana, donchs malament pot assolirse la federació dels pobles si cada poble no defineix ni defensa sos drets privatius y sas qualitats étnicas. Combaté als vividors qu'infestan el camp republicá ab jacobinismes antidemocrátichs que son escull del progrés y pertorbació de las conciencias; y respecte á las aspiracions dels federals catalans, digué que devian basarse en la més complerta autonomía en tots els ordres, politich, social, etc. Demostrá'l senyor Tona ésser digne apóstol de las doctrinas d'en Pi al senyalar als Estats no més que atribucions, peró als pobles y als individuus el dret á la vida autónoma, ó sia á llur llibertat, base de tot avens y de tota cultura.

El senyor Tona fou interromput repetidas voltas per las manifestacions d'entussiasme de la concurrencia.

Seguidament nostre company Pompeyus Gener, en representació de JOVENTUT, que s'havia adherit y havia assistit á tan patriótica vetllada, llegí un trevall considerant á n'en Pi y Margall com á filosop y com á sociólech. «En catalá—va dir—perque en Pi era catalá,

catalá era'l disertant y catalá era l'auditori, format pels qu'estavan destinats á constituhir la nova Catalunya que tots somniém.» De son estudi sobre en Pi y Margall ne deduhi en Gener, basantse en la realitat, qu'á Espanya li cal la vida federativa perque la península está habitada per rassas diversas, per nacions diversas, per agrupacions geográficas qu'en el transcurs dels temps han portat una vida diferenta y s'han organisat de diferenta manera, contribuhint al progrés humá ab contribució diferenta. El progrés es diferenciació creixent, y d'aquesta diferenciació per convergencia'n surten las agrupacions fortas. Pera federarse lliurement, s'ha de tenir avans personalitat definida y robusta. Fou molt aplaudit.

Nostre estimat amich en Joseph Pujol y Brull llegi després el darrer article de la serie que nostre company Pujulá y Vallés ve publicant en aquestas planas, y en els que s'estudia la personalitat d'en Pi y Margall. No l'extractém aqui perque á son degut temps ja tindrán ocasió nostres lectors de conéixel integrament. Sols remarcarém que'l públich, identificantse ab l'esperit del article, magistralment llegit per en Pujol, mostrá repetidas voltas son entussiasme.

El senyor Vallés y Ribot parlá després, defensant la necessitat d'obtenir l'autonomia de Catalunya. Sentá que la federació procedia diferentment, en la República, que l'unitarisme, y que aquest, republicá ó no, era de tota manera negatiu, puig anava de dalt á baix, mentres que'l federalisme anava de baix á dalt, com ho fa la Naturalesa. Digué qu'en Pi y Margall havia catalanisat la llengua castellana, netejantla en els seus escrits de retóricas ampulosas y buydas al inspirarli l'ánima forta y rahonadora de Catalunya. Afegí que Castella no li havia reconegut el mérit, incapassa com era de compéndrel. Afirmá que devém venerar á n'en Pi considerantlo com á síntesis del esperit catalá. Sols Catalunya pot compendre á aqueix preclar fill seu: per'xó'l feu president dels seus Jochs Florals en las primerias del sigle XX, tot y no haver may en Pi y Margall escrit en catalá sas obras; mentres que Castella, quina llengua conreuhá y perfeccioná nostre compatrici, el deixá morir sens assignarli un lloch en l'Academia. Acabá explicant brillantment cóm hauria d'ésser el monument que Barcelona's proposa aixecar á n'en Pi y Margall. El senyor Vallés y Ribot fou objecte de grans ovacions.

El senyor Pi y Suñer clogué la sessió, donant las gracias á totas las entitats adheridas al acte ó en ell representadas, y ab tal motiu endressá un afectuós elogi á nostra revista, que no per ésser inmerescut deixém d'agrahir coralment. Entre las representacions y adhessions hi figuravan casi totas las entitats y publicacions catalanistas, posantse en evidencia la simpatía que'l Catalanisme sent pels federals catalans al véurels encaminats pel viarany més práctich y més dreturer, com es el de la reivindicació de Catalunya, pera lograr sa complerta autonomia y realisar aixis la qu'es missió comú de tots els catalans.

—

Suscripció oberta entre las donas catalanas pera regalar una bandera á la *Unió Catalanista.*

Suma anterior recaudada en aquesta redacció y entregada á qui correspón: 86 pessetas.

María dels Angels Condeminas de Rosich, pessetas 1.—Francisca Prim y Torrentá, 1.—Eularia Babra, 1.—Agustina Brisa, 0'25.—Ramona Puig, 0'25.—Lourdes Icart, 0'25.—Teresa Puig, 0'25.—María Maydeu, 0'25.—Angela Puig, 0'25.—Adelaida Puig, 0'25.—Adela Puig, 0'25.—Antonia Torras, 0'25.—Dolors Banús, 0'25.—Agna Claperols, 0'25.—Dolors Malla, 0'25.—María Faura, 0'25.—Pilar Pujadas, 0'20.—Carme Luengo, 0'10.—María Luengo, 0'10.—Julia Madurell, 0'20.—Alfonsa Belver, 0'25.—Antonia Clavell, 0'20.—Carme Malla, 0'20.

Total, pessetas 93'50.

Continúa oberta la suscripció.

—

Llegim en un diari francés:

«L'eminent compositor M. Vincent d'Indy ha dat á Paris, el 19 del actual, devant de nombrosa concurrencia y baix els auspicis del grupo regionalista, una conferencia en la qual ha preconisat la formació, en totas las grans regions, d'escolas particularistas de música, que serían formadas per músichs é intérpretes, tots ben penetrats de la tradició y de la estética propia de cada recó de terra, encara que sempre lligats ab el moviment general del art.»

Molt ens compláu qu'homes com en d'Indy sustentin á Paris el criteri qu'en Pedrell y altres venen defensant ja fa temps en nostre país, y que cada dia's fassi sentir més, en art com en tot, la tendencia regionalista.

—

Diumenge s'inagurá l'«Associació Catalanista» de Sant Joan Despí, prenent part en la festa, que resultá importantíssima pera nostra causa, varis individuus de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista.*

No'ns queda espay pera ressenyar els parlaments dels senyor Folch y Capdevila, Martinez Seriñá, Marsans, Baró, Roca y Mallofré, limitantnos á dir que la nombrosa concurrencia qu'assistí al acte va aplaudírlos calurosament, sobre tot quan en Joseph María Roca resumí'ls discursos ab la eloqüencia y esperit patriótich que'l caracterisan.

—

Tampoch disposém d'espay pera informar á nostres lectors ab la extensió deguda de la sessió inaugural del present curs del Ateneu Barcelonés, acte que tingué lloch el dilluns á la nit, assistinthi l'Alcalde, molts representants d'entitats científicas y literarias y numerosissim públich. Sols dirém que la memoria del secretari don Bonaventura Bassegoda y'l discurs del president don Ramón Picó y Campamar foren justament celebrats y aplaudits. Aquest discurs consistí en un admirable estudi sobre l'origen ó causa de la decadencia de la nacionalitat catalana, qu'en Picó y Campamar feu arrencar de molt avans del Compromis de Casp, resultant son trevall un model d'erudició y de bon gust literari.

—

El «Cançoner Popular» ha publicat sa cansó XVIII, ó sia *Lo desembre congelat*, ab un elegant dibuix d'en Riquer y notas explicativas al final. Els beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta cansó, com de totas las publicadas pel «Cançoner», se destinan al foment y continuació d'aquest, y'l sobrant se cedeix á la *Unió Catalanista*. Preu, 10 céntims. Dipósit, Rambla de Sant Joseph, 11.

—

Hem establert el cambi ab la important publicació mensual *Revista Homeopática Catalana*, qu'ha comensat á publicarse en aquesta capital y ha visitat nostra redacció.

—

S'ha publicat la 11.ª de las «Cansons catalanas» de Narcisa Freixas. Se titula *Primaveral*, essent la lletra original de l'Apeles Mestres.

—

Hem rebut el catálech de la exposició d'obras dels caricaturistas Abel Faivre, Cappiello, Gosé, Hermann-Paul, Roubille, Sancha y Sem, quina exposició ha sigut organisada per en Pere Mañach á París.

NOSTRE FOLLETI

Ab el vinent número repartirém el darrer plech del drama d'Adriá Gual

L'EMIGRANT

que tan bona acullida ha tingut entre nostres lectors y'l públich en general. Inmediatament publicarém la cuberta, dibuixada per en Pujol y Brull, á fi de que tant nostres habituals lectors com las demés personas que desitjin l'obra enquadernada, puguin adquirirla. Als que presentin en aquesta Administració tots els plechs en bon estat, juntament ab la cuberta, se'ls hi enquadernará'l tomo en rústica mitjansant la cantitat de 20 CÉNTIMS DE PESSETA.

Conforme anunciarem en nostre Prospecte pera'l present any, dintre de tres setmanas comensarém á publicar en nostre folleti un aplech de poesías del eminent Apeles Mestres, que durá per títul

CROQUIS CIUTADANS

ben segurs de que aquesta publicació plaurá á nostres lectors y fará honor á la Biblioteca de JOVENTUT.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

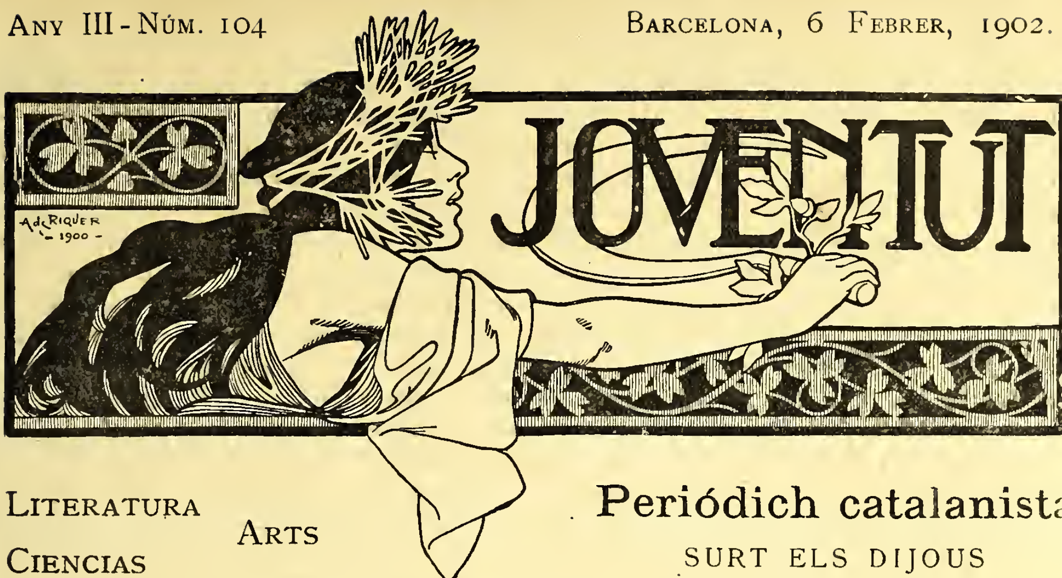
CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

ANY III - NÚM. 104 BARCELONA, 6 FEBRER, 1902.

LITERATURA ARTS CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20	céntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

ELS MUSEUS DE BARCELONA

Remembra lo passat,
ordona lo present,
proveheix al esdevenidor.

I

Las bonas intencions que sembla portar l'Ajuntament pera posar nostra estimada ciutat al nivell que li pertoca, dada sa importancia, que creix de día en día, fa altra vegada assumpto d'actualitat la seria organisació de museus que responguin á nostras necessitats artísticas.

Avuy els museus de Barcelona produheixen una gran tristesa al que'ls visita. El Museu provincial, que sosté l'Estat, se troba enquibit en la nau de la capella de Santa Ágata, y per falta material de lloch están barrejats tots els objectes sense gens d'ordre, colocats de tal manera que'l visitant apenas pot passar per l'estret passadís que queda, fentse difícil treure profit de la visita. Pels finestrals de la reyal capella hi entra'l sol, que bat de ple sobre retaules y tapissos, ajudant á la destrucció de lo que ja ha sufert per las injurias del temps.

El Museu Arqueológich municipal, instalat en un local sense condicions, entre pochs exemplars bons, conté molts objectes de poca importancia, gracias á la esquifida consignació de que disfruta y la qu'encara no s'ha empleat en sa totalitat, costant Deu y ajuda als que hi han venut objectes el cobrar tart y malament son import.

El Museu de Reproduccions, instalat en aquella nau central plena de goteras y regalant humitat per las parets, está mancat de las obras esculptóricas que tenen més anomenada, com la Venus de Milo, el tors de Fidias, el Theseu, el gladiador, el sátir de Praxiteles, l'Apol de Belvedère, el tors y'l Moysés de Miquel Angel, els frisos del Parthenón; no hi há cap reproducció d'estatua egipcia, y fins la estatuaria gótica catalana no hi está representada. No parlém de arquitectura, perque no hi há més que un fragment de claustre.

El Museu de Pintura, que s'ha format protegint á tots els qu'han tingut influencias, conté pocas obras bonas, la major part extranjeras, y está plagat de quadros indignes que malaguanyat el tros de paret que ocupan. Alli no hi falta la mostra de cada un dels botiguerets de la pintura. La secció de copias y quadros antichs es tan mesquina, que no val la pena de parlarne, y si bé la instalació en el mateix palau de las obras que té la Diputació ho reforsará un xich, no bastará ni de molt pera fer un museu de pintura antiga una mica presentable.

Y si es trist, molt trist, considerar nostres pobres museus, ho es més encara pensar que á Fransa y á Italia nostres germans de rassa'n tenen tants y tan ben muntats; ciutats de tercer ordre com Nimes y Montpeller, petitas ciutats com Pisa, Verona, Siena, etc., que ni de bon tros poden compararse ab nostra rica capital, disfrutan de magnificas coleccions d'obras artisticas.

Y no es pas que nostra terra sia orfe d'art antich. Tant de bo qu'ara tinguessim el bon gust que teniam avans! Els vidres catalans y mallorquins competian ab els de Murano; nostres forjadors y cerrallers podian posarse al costat dels francesos é italians; nostres mobles, nostras joyas, eran plens de bon gust, y nostra pintura religiosa, avans del florit Renaixement, encara que influhida per la flamenca é italiana, té bellesas propias y á voltas delicadesas que deixan enamorats als que dintre l'art hi cercan un sentiment.

Y tota aquesta riquesa que'ns ha llegat nostre passat, hem de veure indignats cóm, pessa per pessa, quan no en nutrida colecció, va travessant la frontera pera enriquir museus extranjers ó coleccions particulars.

De vint anys ensá, y encará més desde la depreciació de nostra moneda, rodan per Catalunya y per Espanya gran nombre d'antiquaris que, com llebrers perseguint la cassa, cercan antiguitats de tota mena, que transportan á llur pais, ahont están segurs de realisarlas á bon preu.

En un museu de Venecia hi hem vist vidres catalans; en el Museu de Cluny tothóm hi ha vist unas preciosas coronas godas, y hem sentit á dir que al Reyal Museu de Londres s'hi pot estudiar bastant bé la joyería catalana.

Y es qu'ha estat y es fácil recullir antiguitats d'Espanya. La ignorancia y pobresa á que s'ha anat reduhint el poble espanyol—y entre ell hi conto bona part del clero, qu'en general no té coneixements d'art y en cambi'ls té ben clars de las sevas necessitats,— la decadencia en qu'han caygut richs monastirs y parroquias qu'han devingut pobres, regidas per rectors sense cultura artística, fa que s'hagin pogut adquirir, relativament per poch preu, retaules, casullas ricament brodadas, imatjes, llantias, tapissos y altres objectes que per sa velluria ja's tenian arreconats y retirats del actiu servey.

Neguém al clero la propietat de cap dels objectes antichs ó moderns destinats al culte, puig ell es sol dipositari de lo que las personas piadosas han donat pera major honra y gloria de la religió, essent las obras d'art qu'ha produhit un poble, sobre tot las religiosas, propietat exclussiva d'aqueix poble, y per lo tant, no enagenables. Es clar qu'alguns bisbes han circulat ordres severas prohibint terminantment vendre cap objecte, peró aquestas ordres no s'han cumplert com devian cumplirse.

Aquí convindria una determinació com la del govern italiá, que fundá'ls museus despullant las iglesias, obrint aixis una sanejada font d'ingresos al erari públich, representada per la gran afluencia d'extrangers de tot el món que van á Italia pera visitar sos museus. Aixó, completat per un'altra lley que prohibeix la exportació de cap obra d'art antiga ó moderna sense'l consentiment del Estat, va tancar la corrent d'obras cap al extranger, que, dada la pobresa del poble italiá, haguera ocasionat la complerta desaparició d'obras d'art y de coleccions particulars.

L'Estat italiá, ab verdadera justicia, vol ésser preferit com á comprador, y aixis han anat passant á son poder gran nombre de coleccions de fama universal, com succehí fa poch ab la notabilissima galeria Borghése.

No desconeixém que'l formar museus á costa de las iglesias es quelcóm radical, peró trobarém justificat el ferho si considerém que'l clero no cuyda poch ni molt de sostenir la tradició artística dintre dels temples, fins al punt de que si's treguessin las obras

artisticas que hi quedan, moltas de las quals están arreconadas, no's notaria molt la seva falta. Ademés, avuy té'l poble necessitat de poder estudiar, detingudament y ab tota comoditat, las obras qu'encarnan son esperit, son ánima en épocas passadas, obras que tenen un valor sense mida, per ésser absolutament impossible que's tornin á produhir.

La veritat de que'l lloch millor pera una obra es aquell per ahont va ésser executada, es perfectament aplicable á las pinturas murals, y ho fora també als tapissos, quadros y retaules, si no perdessin la primera frescor, descolorintse'ls uns ab el temps y ennegrintse'ls altres á causa de la humitat y la pols, lo que, unit á la foscor que regna en els temples, fa que no's puguin apreciar com se deuria. Y sens dubte participava d'aquestas ideas el fundador del Museu Episcopal de Vich (que tant de bo'l tinguessim aquí), el difunt bisbe Morgades,que va formarlo principalment ab lo que recullia en las parroquias y capellas de la seva diócesis. Ell mateix, que patrociná la restauració del monastir de Ripoll, no va posarhi en els set altars que corresponen á las absis, més que una imatje antiga, y aixó qu'en l'interior de la iglesia hi há bastanta claror.

El claustre de la catedral de Barcelona, si'l senyor bisbe y'ls canonges tinguessin amor á las arts, l'haurian convertit en un petit museu religiós, fenthi tornar algún retaule qu'avans hi havia y qu'ara, colocat en l'interior de la Catedral, es impossible véurel y admirarlo. Vegis sinó'l bon efecte que fa en el claustre'l notable altar de Sant Sebastiá y Santa Tecla, restaurat de fa poch y qu'es visitat per tots els extrangers que passan per Barcelona.

Sebastiá Junyent.

LA NATURALESA Y LA INFLUENCIA

III y darrer.

No pretench haver fet, ni de bon tros, un estudi de la Naturalesa y la Influencia en lo que respecta al home: sé ben bé, y aquest fou mon propósit al comensar, que m'he limitat á apuntar algunas notas sobre aquell tema. Si menys modest hagués sigut el meu intent, ab relativa facilitat n'hauria pogut surtir ayrós acudint á la Fisiologia, la Frenologia y l'Antropologia en demanda de fets y d'arguments, y amparantme del esperit de totas las filosofias, religions y sectas, pera dar, si cab, més solidesa á las observacions que lleugerament deixo anotadas. El resultat, emperó, no hauria variat: igualment hauriam arribat á la conclusió de que l'home's deu, al neixe, á la Naturalesa, y qu'en sa plenitut es producte del maridatje de la Naturalesa y la Influencia, y del mateix modo hauriam de convenir en que'ls actes del home han de referirse á sas causas, com á sa causa ha de referirse tot efecte; es dir: que l'home obra fatalment, necessariament, puig sa acció sempre es determinada per las causas á que obeheix.

Y á fe que las notas precedents estava per reduhirlas més encara, desprenentne tot seguit la lógica conseqüencia que acabo de fer ressaltar, puig creya que n'hi havia prou afirmant senzillament que l'home no es autogen baix cap aspecte que s'l consideri, ja que aquesta'm sembla una veritat ab dret, quasi, á la consideració d'evident. No obstant, hi há veritats que per lo sabudas arriban á oblidarse, y de las quals á voltas convé pendren bona nota, y també succeheix sovint que, quan de certas premisas, per tothóm admesas mentres son consideradas poch menys que xorcas, se'n treuhen determinadas lógicas conseqüencias, els qui sistemáticament son contraris d'aquestas, per deseixirsen á voltas cauhen fins en el renunci de negar el sol en que sempre havian cregut, y quina llum allavors els molesta. D'aquí qu'en alguns cassos—y'l present n'es un—convingui insistir en la demostració ó en la comprobació d'aquellas veritats que no troban qui las desmenteixi fins que se'n fa ressortir la trascendencia.

Mes, á n'aquesta afirmació de que l'home es una criatura no més pot oposarshi la de la seva asseitat, y potser hi haurá qui aduheixi semblant afirmació, justament avuy que tant crédit gosa Schopenhauer, quina autoritat tal volta sia invocada. Peró'l pensador alemany no proclama l'asseitat del home, sinó la de la Voluntat, darrer substracte de la Naturalesa: ab tot, com que dit substracte Schopenhauer el creu exteriorisat en els múltiples y variadissims aspectes de la Naturalesa, lo qu'equival á dir que las criaturas son una mateixa cosa ab la voluntat, no estaria del tot errat qui interpretés á n'aquell filosop atribuhintli l'afirmació de l'asseitat del home. Ademés, no hi há per qué fer equilibris: Schopenhauer diu: (1) «La responsabilitat té per condició á la llibertat, y aquesta á la originalitat. Aixís, donchs, l'asseitat de

---

(1) Schopenhauer: *La Voluntat en la Naturalesa.—Remissió á la Etica.*

la voluntat es la primers condició d'una ética seriosament concebuda», y d'aqui podria pendre peu qui volgués combatrem.

L'eminent filosop está en fals. Si hagués rahonat fent cas omis d'aprioristicas preocupacions, s'hauria expressat de manera ben distinta. ¿La responsabilitat es conseqüencia de la llibertat? Donchs, mirém si la llibertat existeix: y, ¿la llibertat té la originalitat per condició? donchs, avans que res més, importa probar la originalitat: y, si aquesta originalitat es per tothóm negada, lógich sia tothóm y accepti las conseqüencias que de tal negació'n neixen. Ben mirat, Schopenhauer en el passatje transcrit va més lluny de lo que li permet sa fonda convicció. Com pot veures en cada plana de sos llibres—y per aixó no n'extrauré cap fragment,—Schopenhauer, sempre que parla de la Voluntat, ho fa sense descendir á la del individuu: s'atura en la de la especie, y aixó'ns autorisa á assegurar qu'en la cita feta va massa lluny, perque cau en el pecat de doctrinarisme, mercés al fals concepte que té de la Moral. Creu que la Moral sols pot basarse en la responsabilitat, y no per altra cosa s'aferra á la sofistica deducció que'l porta, en aquest cas, á l'afirmació de l'asseitat del home. S'espanta de la negació de la llibertat que segueix á la condició de criatura que s'ha de reconeixe en l'home, y d'aqui que s'oblidi de que (1) «en el filosop y en el poeta la moral no deu excedir á la veritat.»

Confirma lo que dich el propi filosop quan diu que (2) «qui ha de viure entre'ls homes no ha de condempnar una individualitat, ni encara la més dolenta, la més miserable y la més ridicula, si aixis ha sigut creada per la Naturalesa» perqué (3) «cada hu es cóm es: un dó de Deu» y (4) «el món ha de remontarse á sa causa primera: á son Creador.» Peró—y d'aqui ve'l gran temor del filosop—(5) «ser lliure y haver sigut creat son dugas qualitats inconciliables. Afirmar al ensemps que Deu ha creat els sers y que'ls ha dat la llibertat, es una pura contradicció. Si'l sér está mal fet ó procedeix malament, es perque ha sigut mal creat», y aixis (1) «si Prometeu volgués culpar á sas criaturas per lo que fan, podrian aquestas contestarli ab rahó: sols podiam obrar en quant existiam, ja que del existir se'n segueix l'obrar. Si nostres actes son dolents, aixó dependeix de nostra constitució; obra teva es aquesta: castigat, donchs, á tu mateix.» Y aixis es; perque, ¿qué podia fer jo pera tenir millor constitució originaria, ni qué he pogut ni puch fer pera rebre una Influencia més favorable? «Tenim... dons diferents, segons la gracia que'ns es concedida,» ha dit Sant Pau. (2) Necessariament, segons aquests dons y'l medi que aquests dons han trobat pera desenrotllarse, es, per lo tant, cóm obra cada hú.

Heusaqui per qué de Schopenhauer pot dirse que *incidit in Scillam cupiens vitare Caribdim*, y per qué'ls que s'esforsan en mantenir el dogma inventan mil subtilesas pera deseixirse de la consistent xarxa en que's troban presoners, empenyats en compaginar la condició de criatura que té l'home, no sols ab la llibertat (franch voler), sinó també ab la presciencia divina; y heusaqui també, per qué'ls fanátichs devots de la deesa Rahó, pera justificar llur tonto orgull, enginyan teorias y més teorias encaminadas á probar qu'obran per franch voler; no per causas, sinó *perque sí* (!), com si diguessim. Tot es inútil. La Veritat es inconmovible y no hi há més que acceptarla tal com es. No está al servey dels prejudicis, sinó qu'ella ha de dominarho tot. ¿Os reca veure enderrocat el vell temple de vostra moral arcaica y acomodaticia? Examinéu bé las runas, removeulas per tots indrets á la llum d'aqueixa Veritat qu'os cega, y ella os fará descubrir elements de prou solidesa ab que alsar el nou y esplendent santuari de la Moral natural, eterna y pura.

CLAUDI MAS Y JORNET.

(1) Schopenhauer: *La Vida, l'Amor y la Mort.*-VII.—(2) Id. Id.-III.—(3) Id. Id. II.—(4) Id. Id.-VII.—(5) Id. Id.—II.

(1) Schopenhauer: *La Voluntat en la Naturalesa.—Remissió á la Etica.*

(2) Sant Pau: *Epist. als Rom.* cap. XII v. 6.

MONTSENYENCA

Los ginebrons y las tauperas
van enfilantse al Matagalls,
y'l lliga-bosch y las falgueras
s'abrassan per las valls.

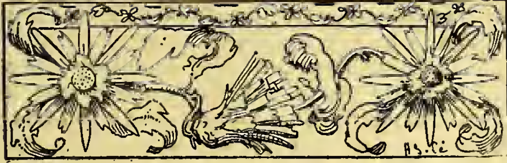
Rodola'l tro per la montanya,
lo sol que surt sembla malalt,
y va teixint sos fils l'aranya
dessota d'un marjal.

La perdiganya esporuguida
s'amaga á dins dels ginestells,
y van surtint de l'herba humida
los reigs y'ls pinatel s.

De Coll-Pregón ve la ventada
que va esbargint núvols y trons,
y enllá d'enllá cau la ruixada
que fa engroixir las fonts.

Aném, hermosa, á Puig-Susquedas,
pujém, teixint nostres amors;
per cobricel tindrém faixedas
y per catifas tindrém flors.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

IV

SAS OBRAS: «REACCIÓN Y REVOLUCIÓN»

La reacció es la guerra; la revolució es la pau. La reacció, embolcallada en son negre ambient, es la lluyta, la destrucció, la malaltia; la revolució, eternament jove y vital, es l'amor, es la construcció, es la curació de las llagas socials. Heusaqui la tesis de l'obra d'en Pi y Margall.

L'Home gira entorn seu l'esguart, y res hi veu; en son si hi troba la rahó, el pensament, l'univers tot; l'Home es sobirá. Sa sobirania es esplendorosa com el sol, y, més gran que'l mar, ni té limits ni hi há forsas que puguin oposárseli. La societat de que forma part no té altre fi que fer respectar la seva sobirania y la seva llibertat. Aquella, no es altra cosa que la expansió potenta de la seva personalitat; y aquesta consisteix en el fet d'estar la nostra voluntat determinada á la nostra inteligencia. Y l'embrutiment inculcat en la massa, l'atrofia de las facultats pensants dels pobles, la reacció brutal y encarinyada del estancament, al oposarse al desenrotllo de la inteligencia, coarta la llibertat y enfonza y desconeix la sobirania del individuu, y per lo tant se declara en lluyta oberta ab la lley fatal que pesa sobre'ls pobles necessariament. Aquesta lley es el progrés.

Els pobles evolucionan, y la seva evolució es vers á n'aquell; en la historia de la Humanitat poden comptarse'ls seus passos un á un; y si parcial ó localment la lley sembla sufrir solucions de continuitat, en la massa del univers la veyém desenrotllarse exactament, portada en alas de la idea, que, fins perduda en las tenebras y ferida per la espasa, no deixa per aixó d'aixecar son vol potent, conservadora del esperit d'evolució, abandonant las runas dels pobles pera corre en busca de la vida saltant del un al altre dels recons del món.

Aqueixa lley fatal obra, y obra constantment, fins havér atrapat el seu terme, que no es altre que la felicitat del individuu y de la especie, y sa essencia es l'harmonia entre l'ordre y la llibertat. La reacció, enamorada del primer, ha cercat en el poder l'apoyo de sa existencia, y ha conculcat y conculca la lley y la sobirania del individuu. El poder, partidari del ordre, ha vist en la llibertat, qu'ha portat la diversitat y la divergencia, el principi del desordre, y al fermarla ab cadenas, ha trencat l'harmonia entre l'ordre y la llibertat, y s'ha declarat en lluyta contra'l progrés. La reacció, sotraquejada fins en sos fonaments, va defensantse en sos últims baluarts, combatuda per la lógica de la rahó individual. Excedintse'l poder en sas atribucions, purament delegadas, ha hagut de pendre per arma'l sofisma, y ha caygut en l'abím del círcul viciós. Redactant sas lleys pera condempnar el delicte, y considerant el delicte com á conculcació de la lley, ell mateix ha condempnat, definintla, la primordial funció que s'ha abrogat. Y en el fons de la sobirania individual la protesta es latent; y en la historia dels fets, la revolució promoguda per la idea tracta de conquerir el restabliment de l'harmonia entre l'ordre y la llibertat, estat de pau y de joya que caracterisa la essencia de sa manera d'ésser.

La societat, desde'l moment qu'es societat, no ho es sinó á consequencia del pacte dels individuus. Donchs del consentiment d'aquests deu derivar la existencia de la societat y del poder. Y com sia que la sobirania del individuu es ilimitable, el poder deu anarse reduhint á la menor expressió possible, y en la lógica de la preferencia, deu tenirla la república sobre la monarquia, la república federativa sobre la unitaria, la federativa per categorias sobre la per provincias, la supressió de tot poder sobre la existencia de la més petita fracció d'ell.

La reacció, apoyada en el poder, no fa sinó oposarse á la lley fatal del progrés y á la pau de la revolució, que destruheix totas las convencions socials; y d'aqui que son regnat sia de lluyta y'l seu trono s'enfonzi en el terreny estovat per la sanch qu'ha de vessar pera sostenirse, y qu'ha arribat á mullar fins els mateixos brillants de las coronas.

Hipócrita la reacció, ha volgut sostreure de la realitat las miradas dels individuus, y armantse del dualisme mateix que rovellava sa arma, ha buscat en el cristianisme son apoyo y ha tingut que lluytar per sostenirse encara.

Una volta més en Pi y Margall decideix combatre al gran monstre, y girant els ulls vers el cristianisme, analisa'ls seus defectes capdals. El cristianisme, ab tots sos sigles

d'existencia, no ha cumplert la tasca que s'havia imposat. Las societats, trontollant sobre sos fonaments, cercan en ell la protecció que li demanan sas necessitats, y no la troban: y l'obra de Jesús-Crist, platoniana en teodicea, zenoniana en lo moral y essenia—recordant la rassa de que deriva son autor—en lo que diu relació ab la fraternitat y'l comunisme,'s veu constreta per la potencia dels filosops, y en lluyta defensiva contra'ls progressos de la ciencia va reculant pas á pas, cedint el lloch á sos enemichs, deixantse pendre sas plassas fortas, anémica pera resistir, corsecada per la malaltía que porta en son si, aixó es, el dualisme que cova desde sa creació. El mal radica en lo més fons del sistema, y l'oferiment de l'altra vida en premi de las amarguras de la present, no sols no resol aquesta, sinó que justifica l'absolutisme y tots els mals que l'home sufreix, ja que, segons ella, no son sinó un bé que li ha de fer atrapar la benaventuransa eterna.

En Pi y Margall penetra en el fons d'aquesta llaga, y al tocarla, fa estremir el cos malaltís que la sufreix; y s'aixeca en contra d'ell el baf de la persecució (1). Ab son esperit analitich de pensador profond, va examinant las pessas de la ossada de la Iglesia, quin cadavre, si bé ja sense carn, resta encara entre nosaltres bo y esperant que'ls sigles el pulverisin. No sols no acciona'l sér, sinó que la reminiscencia de sos actes no té aplicació práctica als problemas que conmouhen á las societats. El poble demana pa y dignitat, y entre las massas excitadas no s'hi oviran els apóstols de la idea, qu'atemorisats, ans bé restan reclosos en llurs caus, enfonzats en sas catacumbas, senyal evident de sa mort, donchs al recaure en els principis de sa existencia y en sas primeras manifestacions, recordan als vells que devenen criaturas quan s'atansan á la mort, donant acatament al proverbi de que'ls extrems se tocan.

La filosofía pas á pas va empenyent á sos darrers baluarts á la reacció pesanta; el geni al esclatar fa la llum al seu entorn; y las tenebras s'esvaneixen; els pobles no poden sustreures á la lley de progrés y marxan vers el sol, y com el paganisme cedí'l lloch al cristianisme, aquest deu cedirlo á son torn, y'l gran erro dels homes que'l sustentan es no donarse per satisfets havent omplert ja en la societat el buyt que'ls hi estava destinat, y pretendre perpetuar sa obra fentla eterna. Al considerar al cristianisme en son naixement com deslligat complertament de tota altra etapa de la vida de la Humanitat, s'ha comés el gran erro, ja que las ideas no son sinó las anellas d'una gran cadena, de las que cada una va lligada ab l'anterior y abrassa á la que la segueix..

De son análisis passém á la síntesis general: la Iglesia está profondament ferida; la Iglesia ha mort. Sa revolució no va pas ésser complerta; han cambiat els temps, y'ls mateixos mals que li donaren origen subsisteixen encara; fins els que confessan que dormen en son si la son de la fe, han fet armas contra d'ella, y ella no's defensa ja; morta d'esperit, sols resta entre nosaltres sa ossada. La sabia filosofía va donarli la matzina lenta qu'havía de matarla; y l'Home, aixecantse sobre'l pedestal de la rahó, ha ovirat nous horitzons y ha internat sa comprensió en las causas de totas las cosas. El pensament, dotat d'alas, massa temps en repós, ha aixecat el vol potent y ayrós y s'ha enlayrat á las regions del geni lliure, abandonant las cadenas en els baixos fondos de la cega vulgaritat velada pel misteri. L'Home, al trobarse sol, en l'alsaria del seu vol, s'ha contemplat á si mateix, ha escorcollat minuciosament els recons més íntims del seu sér, y ja sense la por de lo desconegut, ha somrigut desdenyosament devant de las abstraccions que sa memoria li recordava haver aprés allá baix. S'ha sentit del univers, y ensemps univers; lo finit ha tingut cabuda en la concepció de son propi sér, y lo infinit també com á concepció de son sér, manifestació de lo infinit; s'ha sentit més del món, y al descendir, després d'haverse banyat en la substancia única d'en Hegel, l'Amor ha nascut en son cor, ha vist en la Naturalesa sanch com sa sanch, y en la Humanitat infinitas reproduccions de sa propia personalitat. Y l'edifici de la revolució ha tingut forts fonaments en que apoyarse.

Y una volta més la reacció no es sinó la guerra, la lluyta contra la Humanitat al voler violentarla y sustréurela de la obediencia á la lley del progrés. Son mantell es de sanch, y s'alimenta de monstruositats. Pera sostenirse, malmet tots els principis y prostituheix tots els drets baix el carácter de condicionals que'ls hi otorga. Y enfront d'ella, escampant llum, contemplant ab el somris del despreci sas mans tacadas de sanch, la revolució, l'amiga del home, té en son si, oferintlo al món sencer, l'amor á la Naturalesa tota, y la sava de progrés que á tots ha de nodrirnos y fernos forts.

Tal es la síntesis de la grandiosa obra d'en Pi y Margall. En sa concepció las ensenyansas s'hi succeheixen las unas á las altras com els dias á las nits, continuament. Las grans visions filosóficas de la societat emanan del seu geni claras com sempre, com sempre precisas, com sempre sugestionant, no ab la forma sinó ab el fons de veritat qu'enclouhen. Son estil com sempre es punyent, enérgich, feridor, sens altre res-

---

(1) En un comens, els que *no creyan*, eran condempnats al foch pels que *creyan*. En temps d'en Pi, ó al plom ó á la presó. Avuy á la gana, en virtut d'una societat cooperativa-social *de consúm* que forman els que *creuhen*. Tot evoluciona!

pecte que'l que guarda á la puritat de manifestació de sa conciencia y á la persona opinant; tots els seus odis van dirigits contra la idea falsa; cirurgiá escrupulós, si talla un membre congrenat es tant per combatre'l mal com pera la salvació amorosa del pacient. Aixis, no s'atura devant de res que no vingui senyalat com á meta per la lógica y la concepció de sa rahó individual. No es passada encara la utilitat qu'enclouhen las ensenyansas de sas paraulas. Presentment, estant vigents encara'ls mals, sas fórmulas curativas tenen més que may aplicació. Voler fer al poble lliure sense voler donarli l'aliment necessari al seu intelecte; embrutirlo en la barbarie com fan els tribuns pseudo-demócratas d'avuy en dia, pensant ferli atrapar el lliure exercici dels seus drets, es combatre la mateixa llibertat, ja que aquesta no es altra cosa que la voluntat determinada á la inteligencia. Els revolucionaris, els demagogos actuals predicadors de la sobirania del poble, no son sinó'ls enemichs més grans de la revolució, qu'eliminan ab els drets de la massa'l dret del individuu y de sa sobirania, que no admet trabas ni condicions. Y es ridicul que'l dret de la massa-societat, que no es més que la suma de drets individuals, elimini cada un d'aquests drets, com si un sér qu'eliminés tots sos membres pogués subsistir. La revolució portada á fet baix la bandera de la unitat, es la paradoxa més inconscient llensada al món pera la perdició dels pobles y l'esclavatje dels individuus.

Més que may bategan ara'ls mals consignats en *Reacción y Revolución*, y més que may sas ensenyansas poden ésser útils: als de dalt, pera coneixe'l fonament de la linia de conducta que deuhen seguir pera la salvació dels pobles; als de baix, per'adquirir conciencia de llurs drets y no abdicar de la personalitat y dignitat individual, ni devant dels deus de las religions, ni devant dels deus parcials, de las sectas que pretenen salvarlo aixecant altars é idols falsos al devant seu.

Com obra de pensador genial, l'obra d'en Pi y Margall no pot morir. La materia en ella tractada, la tesis, el fons de l'obra, no es pera Espanya d'interés passatjer, sinó general, constant, radicant en la essencia de son carácter, y, com diu H. Taine en sos estudis sobre l'Art, quan la materia d'una obra es universal y está per dessobre de la moda y dels accidents passatjers de l'época, la moda y'ls accidents passan y l'obra s'universalisa perque permaneix latent l'objecte qu'enclóu. D'aqui que l'obra d'en Pi y Margall permaneixerá, perque essent la reacció la incomprensió de la idea revolucionaria y la lluyta contra'l progrés (els estadants apropiats del territori espanyol), son interés passará per dessobre dels accidents y de las lluytas de moment; y per dessobre d'ells llensarán els seus raigs de llum potents, las sabias ensenyansas y las no menys sabias conclusions d'en Pi y Margall.

EL MONASTIR

Voltats sos murs gegants d'espessos roures
qu'en el silenci esfullan un poema
nascut al pas del ayre que'ls abrassa,
me guayto'l monastir cóm va esfumintse.

El sol bé hi ha passat per son cimbori,
inondantlo ab clarors vibrants de vida!...
Bé l'ha envoltat de cops la humida boyra,
quan baixa á n'ell per destrenar un somni!...
Bé prou l'ha escorcollat la nit calmosa,
quan passa ab son estol de llums menudas!...
Mes ell, solíu y mut, sols al poeta
ha deixat esbrinar els seus misteris.

L'herbey dalt de las randas bisantinas
me parla tristament de veus de clotja
que molt temps há, esbadiantse en la boscuria,
pausadament van ésser ofegadas
ab las remors d'embrancaments, fressosas.
Y'l plany quïet d'un'orga'm sembla oirhi,
fugit també, com els ressons de clotja.
Y á dins, darrera'ls murs humits y foscos,
arrengleradas ombras que s'aixecan
y avensan poch á poch, m'hi fantasiejo;
y allá en el fons sovint voldría veurehi
ressucitar als éssers que hi reposan
la pau eterna entre fredors de marbre...

. . . .

Y'l monastir quïet, com un sarcófach
estotjador dels fets de tot un segle,
me va descapdellant els seus misteris;
y'l vaig trobant més sol quant més el guayto.
Y admiro'ls roures ferms y centenaris
qu'esgranan poch á poch el seu poema
nascut al pas del ayre que'ls abrassa;
y com un foll, sobre mon pit estrenyo
als tronchs fidels, darrers amichs que restan
al monastir solíu que va esfumintse...

FRANCESCH ARMENGOL Y DURÁN.

ECO Y COPROLALICHS

Al Doctor Azcarreta.

Es innat en l'home l'afany d'adquisició de la veritat. Devant dels infinits y variadissims fenòmens que la natura'ns ofereix, nostra pensa no resta parada, al contrari,'s desvetlla, trevalla ab fe, hiperfunciona si sa interpretació li es dificil, y avuy un pas y demá un altre, caminant sens treva, poch á poch va integrantse la magna y hermosa conquista de la Ciencia. Heusaqui, estimat amich, per qué jo possehesch ara sobrers documents cientifichs ab que reconstruhir, pessa per pessa, un notable procés fisio-psicològich que'ns toca de dret com á metjes y com á devots del credo catalanista.

Nostra Academia, l'Academia y Laboratori de Ciencias Médicas de Catalunya, va acordar fa poch, á proposta del distingit company y amich en Joseph M.ª Roca, demanar al Comité central d'organisació del proxim Congrés Internacional de Medecina que s'ha de celebrar á Madrid l'any que ve, que la llengua catalana fos reconeguda com oficial al costat de la castellana y las estrangeras que de fet disfrutan ja d'aytal preeminencia. A vos, president de nostra associació, correspongué aquesta tasca, y de vostras mans n'eixi un document model, que tots aclamarem ab entussiasme, fent la petició ab bons fonaments y serias rahons, posant á contribució nostre passat y nostre present, ab cortesia y dignitat reclamant pera la parla de nostres grans avis un dret qu'enalteix y aixeca á qui'l demana y á qui'l concedeix. Era nostre missatje'l símbol de la forsa de nostra rassa, de sa inmortalitat, de sa jamay decandida vitalitat.

La resposta ha sigut negativa. Ja'ns ho pensavam, y la nova no'ns podia sorpendre. Coneixém de temps, per dissort nostra, la psicologia de la gent del centre; y la seva incontinencia parlamentaria y'l seu cristallisat rutinarisme no poden dar altre fruyt que lo absurd, lo contranatura, lo teratològich; las ideas serias, de finalitat veritable, creadoras de quelcòm útil, no nian en llurs cervells inevolucionables. El comité vos ha contestat (ab molts modos, s'ha de reconeixe) que nostra aspiració no era viable, que no *habia lugar*, y en fi, que la votació'ns havia sigut contraria. A dir veritat, tot això l'Academia ja ho sabia... avans de que succehis.

Mes el fet no acaba aquí. Darrera de lo oficial vingué lo oficiós, y *cátate* que dos colegas d'allí, rublerts d'ufana é indignació, hiperpirétichs y delirants, vos insultan y'ns insultan *por el procaz proceder de esos catalanistas*, ab paraulas y conceptes que no'ls hi vuy fer el deshonor de repetir.

Ara bé: ¿creyéu, per ventura, y ha cregut algún bon company, que llur malparlar de nosaltres y de nostres enlayrats ideals, es l'obra del odi, de la malvolensa atàvica en que'ns tenen, exacerbada d'ensá que nostre redressament va anorreant llur privilegi d'amos y senyors de casa nostra? De cap manera. Aquells dos senyors son irresponsables, están malalts: pateixen *eco y coprolalia*. De segur qu'ells ho creuhen de bona fe qu'es la noble y patriótica indignació lo que'ls inflama y'ls hi fa espurnejar la ploma *que el delgado papel rasga*; mes están errats. Es el cas de sempre, la inconsciencia de lo morbós, de lo frenopatològich.

Permeteume, eminent amich, qu'en quatre mots indiqui la essencialitat morbosa de la estranya malaltia que'ls hi diagnostico. Cal ferho aixis perque la historia no vagi malmenada y á n'ells, els pobres malalts, no se'ls confongui tenintlos per mals companys de carrera, mal educats, mal parlats, impulsius, encarrilats, etc., etc.: calificatius denigrants qu'están ben lluny de mereixe.

En el gran desvetllament modern de la neuropatologia s'han esclarit una munió de fets que, ó eran mirats com inexcrutables, ó's tenian per insignificants ó vulgars, indignes de l'atenció cientifica. Exemple palmari n'es la *malaltia dels tichs*, anomenada també d'en Gil de la Tourette, en honor d'aquest metje de cap d'ala que tan brillantment l'ha descrita. En ella s'hi presentan, entre altres, dos signes ó manifestacions molt caracteristichs: la *ecolalia* y la *coprolalia*, consistents, en la primera, en que'l malalt repeteix sempre ó casi sempre'l final de las frases

qu'ell pronuncia, ó que diu son interlocutor, ó que sent á dir á la seva vora; en el cas según, els pobres malalts intercalan en llurs oracions, ó diuhen aisladament renechs, insults, paraulas obscenas y baixas, sobre tot d'ordre fecal, moguts per un irresistible impuls que ni amenassas, renys ó prechs logran contenir; sigui quin sigui l'estament del malalt, sa conversa está prenyada d'interjeccions d'aquesta mena.

La ecolalia y la coprolalia son dos sintomas que pregonan arreu la malaltia; son estigmas escandalosos que pesan com llosa de plom sobre'ls infelissos neuropátichs: d'aquí la senzillesa y facilitat del diagnóstich de ticosos en aquells que presentan abdós signes.

Apliquém ara la noció científica á nostre cas. Dos *entes* desconeguts á qui no hem ofés ni'ns hem dirigit, las emprenen ab cartas y articles, rabiosament, *flogóticament*, contra l'Academia, á qui tractan de *ignorada por sus trabajos científicos, pero hoy conocida por su espíritu sectario*, etc.; contra vos, dihentvos qu'escribiu péssimament; contra la llengua catalana, qu'anomenan dialecte y volen arreconar, concedintli sols el dret d'ésser parlada *pera estar per casa*; contra'l sant Catalanisme, en fi, demanant al govern qu'ab dura má, fent sanch ab la tralla si es precis, reprimeixi tota idea regionalista, tota manifestació de vida periférica.

Que tot aquest enfilall de desvergonyiments verinosos fereix, enerva y fa mala sanch, es cert si ho considerém en la impressió primera, passionalment; mes, asserenat l'esperit y jutjat el fet ab la fredor de la ciencia, nostra companya fidel que no traheix, sols s'hi troba lo morbós, la malaltia, la tara del nervosisme, engendrador d'un desgraciat estat patológich que sovint es incurable. Pobres infelissos! En ells l'hipnotisme, la sugestió ó l'aislament cap efecte salvador poden lluhirhi; la presa es ferma y l'estigma no s'esborra.

Perque que's tracta aquí de dos cassos d'eco y coprolalia de gran desenrotllo, es innegable. ¿Es possible, sinó, que dos metjes, homes de carrera, educats y cultes, saturats del ample ambient de societat qu'es propi de nostre art, imbuhits per tant dels drets y respectes individuals y colectius que tots tenim y'ns devém, aixís com del esperit progressiu y de llibertat que tant caracterisa nostra carrera, *per se* democrática en son més aixecat y veritable sentit, *per se* evolutiva, emprenedora y conqueridora d'un més enllá etern que la engrandeixi y fassi justa; es possible, dich, que dos homes sensats, d'aytals condicions, que son per forsa las generals, cayguin en el més infestat femer de la cangrena, de pestilent fermentació, qu'altra cosa no son llurs provocacions, estant en el goig de la plena salut intelectual? Nego en absolut la suposició: això significaria l'endorrocament de las inviolables lleys científicas. La magnitut del insult, de la infamia, implica la existencia d'un procés psico-patológich. Els insulta, y's mereix ab rahó'l dictat d'ignorant, qui'ls tingui per responsables y conscients. Jo'ls defenso y per ells *rompo mil lanzas*, en nom de la ciencia y la caritat.

Son ecoláIichs perque com fonógrafs, al modo de placas sensibilisadas é impresionadas, repeteixen mecánicament y sense capirho lo que senten á dir en el medi infestat en que viuhen, ple de rancunias y mala voluntat envers nostras aspiracions autonómicas reivindicadoras de nostra personalitat; son tornaveus metálichs, automátichs, de las paraulas y conceptes que á tot moment senten á son entorn Son coprolálichs, perque entre frase y frase, que per la ecolalia van dihent cullida de boca d'altri, hi intercalan insults grollers, impropis d'homes cultes, vocables que tufejan á *escatol*, *indol*, *fenol*, etc. (components dels excrements humans), y conceptes desprovehits de congruencia y de sentit. Qui aixís parla es un *ticós*, un desventurat fortament tarat de la pensa; es un neuropátich, un inconscient. Planyeulo, no'l vitupereu. Quixots moderns, de noblesa malaltissa y degenerada, sense conciencia de llurs actes que'l procés morbós els hi ha anorreat, ¿qui es el desanimat que vulgui maltractarlos? ¿Podém, sense vergonya, retornar als malehits temps de l'ignorancia crudel en que al boig, al malhaurat morbós del intel-lecte, se'l tractava ab cástichs, á bastonadas, com á sér vil y despreciable? May, may.

En aquell separatisme que'ns suposan, han de trobarhi ara, per virtut de nostra ciencia, un devassall de filantropía. Lluny de despreciarlos y flagellarlos ab menyspreu, nosal-

tres els estudiém, ens ocupém ab amor de llurs xacras psicológicas; y al trobarlos enmalaltits de las facultats més altas del home, una gran llástima'ns cornúa y al cél clamém per la curació de llurs deplorables mals. Propaguém arreu la infausta nova, toquém el sentiment, sempre despert, de tots els catalans, pera que, ohint els dictats de la ciencia, serena y augusta, compadeixin de tot cor á nostres pobres germans *centrífugos*, de qui lo patológich s'ha ensenyorit portantlos á uns extrems de que son verament irresponsables. No miréu en ells al enemich crudel, irreconciliable, vomitant toxinas ultraverinosas; aixó es lo aparent, lo extern, lo superficial, lo que hi veu el vulgo. La ciencia ho veu d'altre modo: mireulos com á malalts, com á desheretats de la pensa, com á desgraciats psicópatas. Son cassos patológichs ben mereixedors de consols y tractament.

Oh gran Naturalesa, sempre inagotable, varia é infinita, qu'ets admirable!

JOSEPH TARRUELLA.

EL DEU INCREDUL

I

Las legions arrengleradas cubreixen la plana. Devant la porta pretoriana del campament, disposat á la moda epirota, els soldats s'han extés en ordre perfecte de batalla; els manipuls d'infanteria y las turmas de cavalleria, correctament disposadas en quadro, constituheixen las cohorts, y la reunió d'aquestas forma las legions.

Devant de cada grupo'ls subdecurions y decurions, els subcenturions, centurions, tribuns y generals vetllan ansiosos desde'l matí perque l'ordre no s'interrompi; la matemática regularitat en qu'están agrupats els legionaris sols es trencada pels portadors de l'áliga de cada legió y de la vexhila de cada cohort, y entre mitj, pels signifers de las diferentas classes, imaginaris y draconaris. Ademés, de tant en tant se veuhen els buccinators, tubicins y cornicens ab sas trompetas de formas variadas, totas extranyas.

Els soldats hastats están ja fadigats de sostenir la llansa; els sentats s'apoyan sobre'ls escuts; els legionaris, á cavall, tenen prou feyna á refrenar las bestias; una ansietat igual se pinta en totas las caras. Per fi, quan de las portas de la ciutat surt una polsaguera blanca, els buccinators, tubicins y cornicens, buydant la bufera de sos pulmons vigorosos en els instruments recargolats, anuncian l'arribada del Emperador august, que fa á las tropas l'honor de revisarlas en persona.

Quan la comitiva arriba á la primera fila de soldats, se veu al August, encara jove, tenint al César al costat y rodejat dels decurions del Palau, del prefecte del Pretori, dels generals, dels llegats, del llegat protector y del qüestor de cada legió, dels embaixadors dels pobles aliats y fins dels fisichs y filosops del Palau, quinas barbas blancas fan extranya figura.

Comensa la revisió pels triaris, l'Emperador mateix els parla, s'atura molt sovint, té una paraula encoratjadora pera cada jove y una frase benevolent per cada veterá, y de tant en tant crida als soldats per son propi nom, cosa que'ls afalaga extraordinariament y que s'obté fent anar un llegat que sab els noms de tots al costat del Emperador; aquest pregunta quinas queixas tenen, quinas recompensas desitjan, y després de sentirlos els fa donar pel qüestor cantitats en diner segons sos mérits, ó indica ascensos al general.

Al arribar al segón grupo, dels roraris, soldats generalment més joves, y per lo tant més ambiciosos, escolta peticions extranyas, mes cap el sorprén tant com la d'un hastat, que l'atráu per sa cara ferma y simpática, per la curva dominadora del seu nas y per la correcció y netedat de sos vestits y de sas armas.

—¿Cóm te dius?

—Magnus.

—¿D'ahónt ets?

—Soch romá y ciutadá romá.

—¿Desitjas alguna cosa?... ¿Creus mereixe monedas?...—

Llavors el centurió de la cohort creu dever intervindre pera fer l'elogi del legionari.

—Que la vostra divinitat me perdoni...—

Y diu el valor de Magnus devant del enemich, sas fetas á la guerra germánica y la mort d'un capdill enemich; en fi, es el millor soldat de la legió y el més estimat de sos companys y de sos superiors.

—¿Vols un ascens, donchs?— reprén l'Emperador.—¿Qué vols ésser?

—General — respón Magnus sense cap vacilació, mirant fit á fit al senyór del Imperi.

Al sentir aixó l'Emperador se queda pensatiu algún temps; se li acosta'l César desaconsellantli l'ascens; timidament li fan remarcar els generals; se pintá la espectació en las fesomias d'aquests, y una impaciencia reprimida en las dels impassibles soldats.

—Qu'ho sigui. Quan tan fermament ho vol, senyal que n'es digne.

—Senyor...

—Ves á la tenda pretoriana... General, li deixarás una cota teva y un bon cavall... Torna vestit, que veurém cóm te va.—

Segui la revista. Al tornar el nou general, el més jove del Imperi, s'ajuntá al grupo; manejant el cavall com si tota la vida hi hagués estat assobre, passava devant dels accensis, que no podian presentar las armas, ja que no'n portavan, y devant dels aliats; devant dels berbers y dels númidas torrats, cavallers en bestias infrenadas; dels siris y persas hippotoxotas, dels funditors mallorquins, y tots, més qu'al Emperador, admiravan al jove general, al qui una honra tan sobtada no pertorbava gens.

Acabada la revista van desferse las filas de soldats, que's van dividir en dos camps pera executar una decursió en que demostrar una habilitat extraordinaria en manejar las armas y'ls cavalls, una gran coneixensa de las lleys de la guerra y una resistencia perfecta á la fatiga.

Per fi, la comitiva imperial se'n torná á la ciutat quan el sol se'n anava á la posta; els soldats la despediren picant ab las armas sobre'ls escuts y ab els escuts sobre'ls genolls; quan la porta de la ciutat anava á engolir el grupo, se'n va separar un cavaller, y refrenant el cavall se va tombar y va fer un signe de despedida.

Llavors els picaments de mans, els crits d'alegria y'ls cops de las armas sobre'ls escuts van repetirse; aquell inmens entussiasme de tot un exércit, traduhintse en vibracions metálicas, va semblar un baf, una alé poderosa, vinguda de baix, qu'enlayrés més y més al ambiciós Magnus, el mes jove dels generals del Imperi, qu'entre un núvol de pols se perdia sota las ombras de la porta.

II

Ben á temps va compendre Magnus que la mateixa voluntat del déspota, que li donava aquell cárrech envejat de tothóm, l'en podia despossehir, y convertirlo altra volta en un legionari qualsevol.

Va demanar el trasllat al exércit de la Dacia, qu'estava en lluyta á la frontera, y l'Emperador, desitjós de donarse rahó als ulls dels que desaprobavan aquell enlayrament tan sobtat, li va concedir perque demostrés á tothóm que's mereixia la corona de la victoria.

L'ambició donava al jove general una clarividencia extraordinaria. Entenent que necessitava la popularitat entre'ls inferiors pera justificar la seva condició entre'ls superiors, va procurar no fer sentir son poder als soldats; perque se'n adonessin de qu'havia sigut un d'ells, els pintá son nombrament com una victoria de la massa del exércit, generalment oblidada, y'ls conduhi á la batalla ab tal entussiasme, que va guanyar sempre, convertintse ademés en l'idol de la tropa. Se va atraure als vensuts dirigint personalment els saqueigs y fent ab ordre las expoliacions; els nous súbdits del Imperi quedavan molt menys esquilmats, las ganancias repartidas ab equitat entre'ls legionaris, y'l seu tresor particular y'l del Imperi fabulosament aumentats.

La Cosa Pública podia estar ben contenta. Els sextercis plovian de la Dacia á raig fet, las fronteras s'aixamplavan, y no's sentia parlar de cap descontent dels soldats, de cap rebelió dels sotmesos.

Magnus va tornar á la Metrópoli é hi va entrar ab els tan desitjats honors del triomf, que'l Senat no havia pogut negarli; hi va entrar boy espantant al Emperador, enlluhernant y seduhint al poble, fent cruixir las parets del Erari al pes del or qu'hi abocava, y portant als dacis vensuts á dalt de carros, en lloch de ferlos anar á peu y lligats ab cadenas.

Al poch temps, l'Emperador, cada dia més faltat de salut, va morir; deyan alguns si de la gran alegria que va rebre'l dia de l'arri-

bada de son antich protegit. El dol del Palau va ésser inmens; sobre tot el César, son successor, no's sabia avenir d'aquella perdua.

Abocant son dolor en dolls de llágrimas, s'estava en el Tepidarium, á punt d'entrar en el bany, quan se va aixecar la cortina y va entrar Magnus dihent:

—César... vull ser Emperador.—

. . . .

—No t'exaltis y escoltam. Tots els soldats están per mi, el poble m'estima y'l Senat me tem... Del mateix mal ha mort l'Emperador... Soch l'home més rich del Imperi y'l que més l'ha enriquit. Si no vull el trono de Roma, els dacis m'esperan pera fermen un á la seva terra... Calla't dich, y escoltam... Tinch recursos pera sostenir la guerra durant un segle, pera desmembrar l'Imperi arrencantli deu provincias... pera matarte aqui mateix si convé; mira, y no porto cap arma... Pensa bé que no dich cap mentida. Tu, si vols, continuarás essent César; comprén qu'aixó es molt cómodo, y tría... Els soldats s'esperan á fora: ¿qué'ls hi haig de respondre? ¿que soch Emperador, ó no?...—

El César va apartarlo de la porta, y retenintse las vestiduras, que li queyan, ab una má, sorti á fora agitant l'altra y cridant:

—Gloria al més gran dels Emperadors, á Magnus Divi!...—

Y girantse al déspota nou:

—En passant, fes venir las esclavas si't plau... Imperator.—

III

L'Emperador s'aburreix. El gran Magnus ha satisfet massa depressa sas ambicions pera que pugui estar content. Ajegut al llit en desordre, está tan trist, qu'inspira interés al decurió de servey.

—Senyor, permetéu... estéu molt capficat... ¿qué teniu?

—Remembro'l passat. Sols fa cinch anys qu'era un senzill soldat, un jove rorari, pasta pera fer un miserable y pasta pera fer un general; vaig surtir un general, vaig pacificar la Dacia y vaig tornarne triomfant; l'Emperador va espantarse del meu poder, y tant me va témer, que va morirne; s'equivocá, jo me l'estimava de tot cor, li tenia un agrahiment inmens, ell m'havia enlayrat... ¿per qué havia jo de soterrarlo? Avuy soch August, tothóm m'estima... Per aixó m'agrada que'l César conspiri; á tot arreu troba un refús absolut; el Senat me temia, y ara comprén que soch el puntal del Imperi; l'exércit m'adora, he acontentat al poble y als patricis, als aliats y als vensuts, y m'ho retornan ab amor. Quan sápigas que'l meu successor s'hagi cansat de la inanitat dels seus esforsos, li enviaré un cirurgiá hábil perque li talli delicadament las venas dins d'un bany tebi perfumat de rosa... He conseguit tot lo qu'he desitjat.

—¿Donchs qué voleu?

—¿Qué vull?... Vull ésser Deu... Donam l'Ovidi.

—¿Quin?

—Las *Metamorfosis*.—

. . . .

Han passat alguns dias, y la cara del Emperador no s'alegra.

Un altre demati, el mateix decurió li doná compte de las noticias rebudas.

—¿Y qué més?

—El César es mort, s'ha fet escanyar al bany per un esclau etiop.

—Llibereulo... M'ha estalviat el cirurgiá.

—Ha arribat un correu de las Galias.

—¿De Massalia?

—No, de Lutecia... La pau es absoluta y las cullitas magnificas; tres capdills més han deposat las armas.

—Els enviarás el dret de ciutadania.

—Ademés, s'ha sapigut qu'en sis ó set viletas al entorn de Lutecia os adoran com á Deu.

—¿Qué?

—Per ells ja estéu en plena fábula; os veneran com á divinitat justiciera y benéfica, com á protector de las riquesas, com á Deu-llar.

—Aixó ho heu combinat ab el procónsul de las Galias... Aquestas cosas á mi no m'afalagan, ni m'agradan.

—Senyor... ¿no'm creyéu? Aqui teniu el missatje; veyéu si hi há temps de que'l procónsul hagi sapigut vostre desitj...

—Es veritat... perdonam... Estich content, ara si qu'he satisfet totas mas ambicions; els meus antecessors han enriquit l'Olimp ab Deus d'altras terras, han portat d'Emesa la Pedra Heliogábala, del Egipte la lluminosa Isis, de Cartago l'Astarté fenicia... Jo hi po-

saré un Deu autocton... Estich content, encunyaré medallas en recordansa d'aquest fet, y las enviaré á carretadas á las provincias galas... ¿Qué tens ara?... Reprimeixes un somrís irònich. Parla, ja sabs que m'agrada la sinceritat.

—Perdonéu... mes jo crech que l'adoració d'alguns barbres ignorants no es prou pera convertirvos en Deu.

—Ah, ¿això no comprens? No hi há com haver arribat al Pantheon pera saberlas aquestas cosas... Mira: tots els Deus els han inventat els homes; quan els inventan els soldats resultan guerrers; quan els idean homes virils, resultan deesas hermosas; quan las donas, joves vigorosos; si se'ls empensan els aymadors del vi, surten borratxos; y aixís tenim Deus bons y dolents, justiciers y crudels, lúbrichs y honests... Jo estich content perque m'han adornat ab la bondat y la justicia.—

VICTOR OLIVA.

REVISTA DE REVISTAS

El *Mercure de France* (febrer) conté'ls trevalls següents: *La Religión de Shakespeare*, per Albert Delacour, notable estudi, ple d'erudició y d'enginy; *Pour une critique de la Modernité*, de F. Nietzsche (trad. de H. Albert), estudi en el quin el genial y extravagant filosop alemany las emprén contra Kant, Schopenhaüer y sobre tot Wagner; *Pamphile ou l'être voluptueux*, deliciosa novela d'en Richard Cantinelli; *Temples*, poesias d'en Gaston Danville; *Kropotkine*, per Marcel Colliére: *La lutte pour le bien publich en Hongrie*, per Raoul Chélard; *A la Primevere* poesia, per Marie Duguet; *Siegfried*, estudi d'en Jean Marnold, que sembla haver llegit las obras teóricas de Wagner y de Lichtemberger, peró que al afirmar que «després de Wagner com avans d'ell, la associació de la paraula y del so resta fingida, ilusoria; el contacte, superficial», y que «avuy com ahir la música es el fi real, l'única rahó de l'obra lírica», demostra no estar conforme ab ellas; *Un coco de genie* (continuació), per Louis Dumur. En la corresponent *Revue du mois* dedica á nostra revista conceptes falaguers que li agrahím.

La Grande Revue, dirigida per en Fernand Labori, publica trevalls d'en Georges Picquart, Jean Psichari, De Morsier; una delicada noveleta d'en Giuseppe Giacosa, titulada *Un menuet*, y á més, articles de De Mages, Bouglé, Tiersot, Cornut, Hoche y Arene. *La Grande Revue* mereix ésser considerada com una de las més notables revistas que's publican.

La Rassegna Internazionale (1 de janer) de Roma conté, entre altres trevalls, poesias y articles d'en De Bosis, del notable novelista Luigi Capuana, d'en Zùccoli, etc. Publica també un estudi d'en Sem Benelli *(Scene di vita antica e moderna)* en la que's demostra la importancia del teatre y sa influencia en la societat, ja qu'en aquell s'hi troban, com diu molt encertadament l'articulista, «las més variadas representacions de vida, de virtut y de vici, d'honradesa y de culpa» «Vers l'autor modern—afegeix—que mostra la humanitat en tots sos aspectes, se dirigeixen tots els ulls». A continuació en Sem Benelli fa una comparansa entre'ls dos dramas estrenats darrerament á Italia, *Sperduti nel buio* d'en Bracco y *Socrate* d'en Bovio. L'article es interessant per la cultura que revela per part de son autor. També es digne d'ésser llegit l'article que's titula *Aproposito dei «Maestri Cantori di Norimberga»*, d'en Sacerdoti, aconsellant als joves músichs italians qu'estudihin á fons l'obra d'en Ricart Wagner. En el mateix número s'hi llegeix la traducció d'un capitul de la novela *Jesus* del rus Nahor, per D. Ciàmpoli. Segueixen una *Cronaca francese* d'en Remy de Gourmont y una *Cronaca spagnuola* de la senyora Pardo Bazán.

El número de 15 de janer de la mateixa revista publica trevalls d'en Lodi, d'en A. De Gubernatis, d'en De Frensi, d'en Quintieri; un *Colloquio* ab el poeta catalá Francesch Matheu, per José León Pagano, y una ressenya dels *Uomini e fatti della vita italiana*, quina primera part (*Morale*) dona ocasió á son autor, Luciano Zùccoli, de fuhetejar enérgicament la hipócrita y anti-artistica reacció qu'en nom d'una moral carrinclona s'aixeca á Italia devant d'obras de tant de mérit com la *Francesca da Rimini* d'en D'Annunzio. En Zùccoli afirma que son país se troba dominat pel més ridicul puritanisme; puritanisme que pretén cubrir ab fullas la nuesa de las estatuas, fins las estatuas de Venus, de las Gracias ó de Diana, y ofegar tota tendencia artística que no's subjecti á criteris migrats. L'article es una verdadera fuhetada pera'ls *cenobiti viziosi* que, lo mateix á Italia que á casa nostra, no perden ocasió pera mostrar sas manyas.

Els números de la *Revista Luliana* de janer y febrer, contenen notables estudis históríchs y filosófichs relatius al Doctor Arcangélich, escrits per mossén Salvador Bové, M. Obrador y Bennassar, Fra Querubí de Carcagente, etc., continuant en el número de febrer la publicació del folleti de la revista, ó sia'l *Liber de Immaculata Beatissimæ Virginis Concepcione* del gran filosop mallorquí, traduhit al catala per mossén Joan Avinyó. Al ocuparnos per primera vegada de

tan important revista, no podém menys de felicitar coralment al director y redactors de la mateixa pel bé que fan á la causa de la cultura catalana.

La Lectura de Madrid (janer), dedica la secció doctrinal al estudi del catalanisme. Hi exposan llurs opinions els senyors Silvela, Robert, Azcárate, Doménech y Montaner, Pella y Forgas, Sánchez Guerra y Maragall. Atesa la importancia d'aquests articles, serán objecte d'un estudi especial per part d'un de nostres companys de redacció. *La Lectura* publica també trevalls d'Edmond Claris, Bueno, Vera, Posada, Unamuno, etc.

Nuestro Tiempo de Madrid (janer), publica articles de Canals, Carracido; la continuació dels *Recuerdos de mi vida*, per S. Ramón y Cajal; un curiós article inédit de Campoamor titulat *Sócrates*, y'l comensament d'un trevall de Sánchez Pérez sobre la personalitat d'en Pi y Margall, llegintshi aixis mateix una monografia d'en Francisco Alcántara en la que's fa un estudi d'en Benlliure, monografia ilustrada ab grabats que reproduheixen las obras més notables de dit esculptor.

La Alhambra de Granada (15 janer) publica escullits articles y poesias de Gago, José L. Fernández, Ventura Traveset, Afán de Ribera y d'altres.

En el número de *Pel y Ploma* (Barcelona) corresponent á desembre del any passat, s'hi llegeixen articles y poesias de Rosselló, Apeles Mestres, Desdevises du Desert, Pompeu Fabra, etc. En la secció de grabats (qu'es la més notable) s'hi troban dibuixos y retrats d'en Ramón Casas, cartells de Hohenstein y Hassall, etc. Dit número de desembre es digne dels anteriors.

La *Revue Hebdomadaire* (Paris) en sos números de 4, 11 y 18 de janer y 1 de febrer, publica importants articles de Glinel, Dragomirof, Pascal, Neuburg, Batiffol, Romme y d'altres.

La Biblioteca Salvat (Madrid-Barcelona) ha comensat á publicar ab el titul de *Hojas Selectas* una revista que. per l'amenitat de sas diferentas seccions y la varietat y bon gust de sos grabats, ve á resultar lo que's proposan sos autors: una verdadera revista pera tots. N'hem rebut els números corresponents á janer y febrer.

—

També hem rebut las revistas *Novy Kult* de Praga, *L'Européen* de Paris, *Euskalduna* de Bilbao, *Le Ménestrel* de Paris y altras.

NOVAS

No hem de ficarnos en qüestions personals, ó qu'afectan á interessos personals: peró desde'l moment que hi há qui las relaciona ab el Catalanisme, diguemhi la nostra.

Aquests dias sostenen una animada polémica *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya*, á propósit d'un comunicat estampat en las planas de la primera y qu'afecta á don Lluis Doménech y Montaner, Ninfa Egeria de la segona.

La Renaixensa, que, dit sia de pas, té anunciadas importants reformas en sa publicació, convida á *La Veu* ab l'abrassada de germanor. En cambi *La Veu*, que segons diu ha passat molt temps perdonant agravis y brindant ab l'abrassada de germanor á *La Renaixensa*, no obstant els atachs que d'aquesta rebia, se gira d'esquena precisament quan no's tracta de res que tinga relació ab el credo catalanista ni ab la conducta politica, sinó de quelcóm que sols interessa á un particular, y si res té que veure ab el públich es per un altre cantó.

Que don Lluis Doménech y Montaner té mal geni, tots ho sabiam bé prou: peró que'l mal geni d'un individuu, encara que aquest individuu's digui don Lluis Doménech y Montaner, arribi á fer perdre l'oremus á tota la redacció d'un periódich que's vanta d'ésser el portaveu de la opinió catalana, francament, ho trobém un xich massa fort.

Senyors de *La Veu:* la unió de tots els catalanistas vindrá, mal que á vostés els hi pesi. Els homes se gastan y las rabietas passan: las corrents socials no s'aturan may.

—

La festa que l'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» dedicá'l passat divendres á la notable escriptora donya Agnés Armengol de Badia, per sa iniciativa d'obrir una suscripció entre las donas catalanas pera dotar ab una bandera á la *Unió Catalanista*, resultá un acte solemne y trascendental. L'espayós teatre de las Arts estava atapahit d'una gentada inmensa y variada, en el sentit de trobarshi representadas totas las classes socials. Ornat el local ab banderas catalanas, oferia un aspecte de tot punt simpátich.

Ocupá la presidencia d'honor la poetisa obsequiada, tenint á sos costats l'aplech de senyoras y senyoretas qu'havian de pendre part en la festa. Després que la esmentada senyora hagué donat las mercés ab breus y afectuosas frases, se desenrotllá'l programa tal com estava anunciat, donantse á coneixe composicions en vers de las poetisas Massanés, Bell-lloch, Moncerdá, Paler y Trullol, Agna de Valldaura, Penya d'Amer, Castells

de Descatllar, Riera y Batlle, etc., y trevalls en prosa de las escriptoras Xuclá de Mauricio, Josefa Llanas, Carme Valls y altras, que llegiren part sas respectivas autoras y part las senyoretas Cester, Roig, Tort, Raventós, Farré, Balmas, Turull Antó, y Dachs.

En la part musical, ademés de varias cansons populars conegudas, se'n estrenaren d'originals de donya Narcisa Freixas, del malaguanyat Ramón Villegas y altres, executantlas la senyora Wehrle y las senyoretas Cardona, Figueroa, Farga y las germanas Luque.

Per fi donya Agnés Armengol llegí un inspirat parlament de gracias, escrit en armoniosos y robustos versos, que promogué gran entussiasme.

Quedá closa tan brillant festa ab el cant de *Els Segadors*, qu'entoná tot el públich de peu dret, donantse al final entussiastas viscas á Catalunya y á la *Unió Catalanista*.

—

El passat diumenge tingué lloch la inaugural de la secció de propaganda de l'associació democrática catalanista de la Barceloneta «Lo Trángul», celebrantse una lluhida vetllada en la que llegiren poesias patrióticas els senyors Cornet, Cervera y Veleta y Gasull, anant els discursos de propaganda á cárrech dels senyors Capdevila, Barceló, Muntañola (Antoni), Cardelús, Martinez y Seriñá y Folch y Capdevila. Resumí'l president de l'associació don Manel Miquel, essent molt aplaudit per la nombrosa concurrencia, lo mateix que'ls altres oradors.

Acabá l'acte cantantse nostre himne *Els Segadors*.

—

La festa que, pera conmemorar l'aniversari de sa fundació, celebrá la «Joventut Catalanista» de Sabadell, revestí gran importancia, haventhi llegit trevalls y perorat els senyors Marlet, Trias, Armengol y Joan Roca, de Sabadell; Mallofré, Folch y Capdevila, Busquets y Punset y Brichs, de Barcelona. Tots foren molt aplaudits, sobre tot el vocal de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* don Joseph Mallofré.

—

El día 29 del passat janer va verificarse en el teatre de Novetats el concert dirigit per nostre estimat amich en Antoni Ribera, qui obtingué un gran éxit en tot el programa, essent objecte de repetidas ovacions. Degut á ocupacions peremptorias, no ha sigut possible á nostre redactor musical parlarne en aquest número ab la extensió que's mereixen las obras estrenadas, reservantse ferho en la próxima setmana.

—

La suscripció qu'obrí la «Lliga de Catalunya» pera pagar las penyoras imposadas á don Joan Mòn y Bascós, quedá tancada avans d'ahir, fent ja molts días que s'havia reunit ab excés la cantitat necessaria. Com no dubtavan, el poble ha donat ab aquesta suscripció una proba d'enlayrats sentiments de justicia.

—

En nostre anterior número no poguerem, per excés d'original, dar compte d'haverse celebrat, entre altres actes importants, la festa inaugural de l'«Agrupació de Propaganda Catalanista» d'aquesta ciutat, en qual festa hi prengueren part els senyors Ribas, Soronellas, Vallverdú, Verdú, Farriols, Marsans, Casanovas, Simón, Roig, Balmes y Tobella, resumint els discursos el senyor Mallofré en representació de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista;* com tampoch ens vagá'l poder informar á nostres lectors de la sessió que pera inaugurar las tascas del present curs celebrá l'Agrupació escolar catalanista «Ramón Llull», sessió que fou presidida per en Joseph M.ª Roca y'ls senyors Martí y Juliá y Xuclá Mauricio, y en la que, després de la Memoria del secretari sortint senyor Folch y Capdevila, fou llegit pel senyor Algarra y Postius, president de l'Agrupació, un magnífich discurs sobre «El terme mitj en el pensament catalá y en el Catalanisme.» A continuació parlaren els senyors Xuclá Mauricio y Martí y Juliá, y resumí'l senyor Roca.

D'altres actes no menys importants y de carácter catalanista, celebrats per diferentas entitats, deixarem de dar compte, suposantne ja informats á nostres lectors per la prempsa diaria y no dubtant que's fan cárrech de qu'es molt major nostre bon desitj y entussiasme que l'espay de que podém disposar dintre d'un periódich setmanal com el nostre.

—

El periódich *Catalunya Artística* ha obert la serie de *Petits concursos* que's proposa celebrar durant el present any. En el primer s'ofereixen 50 pessetas al autor dels tres millors dibuixos de paisatje, ornamentació y figura. El plas d'admissió dels trevalls finirá'l dia 22 de febrer. El jurat calificador está compost pels senyors Urgell, Mestres, Graner, Casas y Ayné Rabell, devent endressarse á aquest ultim tots els trevalls.

—

Publicacions rebudas:

La vetlla dels Pastors, cansó XIX del «Cançoner Popular», lletra y música, ab un bonich dibuix alegórich y las acostumadas notas folk-lóricas. Preu, 10 céntims.

«Cansons catalanas» de Narcisa Freixas. Cansó XII: *Lo Pelegrinet*, lletra d'Eveli Doria. Preu, 3 rals.

Los Segadors. Hem rebut una reproducció fotográfica del grupo esculptórich d'aquest

titul, original de don Román A. de Clausolles y que porta'l lema «¡Visca Catalunya!» Aquest grupo será exposat á Ca'n Parés y se'n treurán reproduccions en diversos tamanys, pera posarlas á la venda.

Poesias de Amadeu Doria y Gasull. Hem rebut un exemplar d'aquest aplech de poesias, ab las que ni per miracle hi tenen res que veure la moral y'l bon gust, per més que no se las hi pot negar certa gracia *sui generis*. L'autor hi té la má trencada en axó dels versos, y sa imaginació es feconda en acudits... pornográfichs. En aquest sentit el felicitém. L'obra's ven á 1 pesseta l'exemplar.

—

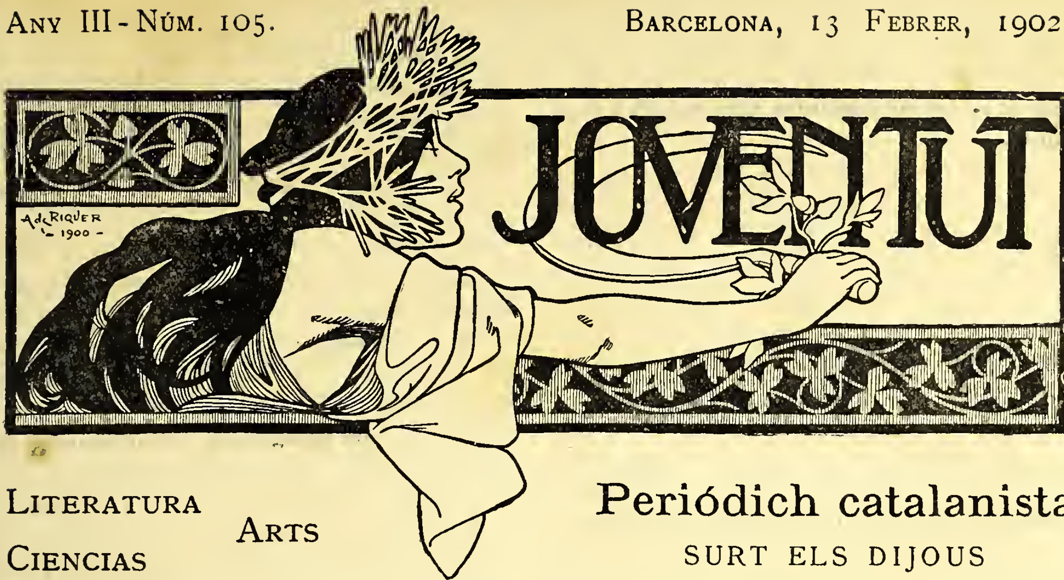
En vista del interés qu'ha despertat en el públich l'estudi que sobre en Pi y Margall ve publicant en aquestas planas nostre company Pujulá y Vallés, y considerant qu'es un acte d'educació social la divulgació de las doctrinas del gran autonomista, honor de Catalunya, hem resolt ferne una nombrosa edició per separat, de carácter popular y per tant lo més económica possible, que formant part de la «Biblioteca Joventut», veurá la llum dintre de pocas setmanas.

Als catalanistas, als federals de nostra terra, á tots els bons catalans creyém sabrá grat aquesta publicació.

Preguém als corresponsals que fassin els encárrechs dintre la brevetat possible, á fi de poder servir á tothóm com es degut.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 105. BARCELONA, 13 FEBRER, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

TOLERANCIA É INTRANZIGENCIA (1)

En nostra infantesa, al rebre las primeras llissons, casi tots sentirem de nostres mestres que set eran els pecats capdals, com set eran las virtuts á'n ells contraposadas.

Els anys han passat: la educació y la instrucció que reberem, bon xích deficients per cert, malgrat la bona intenció (que no negarém may) dels que'ns las donaren, juntas á la observació y als estudis seguits més endevant, ens han fet veure que n'hi havia un altre de pecat capdal, que tenia també sa corresponent virtut contraposada.

Aqueix altre pecat es la intranzigencia: la virtut contraria á n'ell, es la tolerancia.

Jo no sé si no'ns parlaren d'abdugas perque nostres mestres no sabian sa existencia, ó perque no las consideravan degudament; si ho feren per descuyt, ó per manca de bona voluntat. Cap empenyo tinch en esbrinarho, ni de res me serviria'l saberho. Lo que si recordo, es que d'ellas jamay ens ne digueren ni tan sols un mot.

Recordo més, y ho he vist comprobat mils y mils vegadas: y es que la inmensa majoria dels que'ns parlavan dels set pecats y de las set virtuts, eran, tal volta sense saberho, culpables del pecat de intranzigencia: no'n recordo cap que practiqués la virtut de la tolerancia.

Y més tart he observat que molts dels que parlavan de la tolerancia y fins la predicavan, eran, en sa inmensa majoria, reus del delicte d'intranzigencia; qu'en favor d'ells volian aquella, mentres que posavan en práctica aquesta tractantse dels altres.

En l'actual periode de discussió y de lluyta, no tan sols en las qüestions religiosas, sinó en las politicas, socials, económicas, artisticas, etc., etc., qu'estém atravessant, en que tothóm ó ignora la existencia d'abdugas

(1) Aquest trevall está, casi en sa totalitat, inspirat en l'obra *Primers principis* del filosop inglés Spencer; haventhi molts paragrafs extractats de la mateixa.

ó las oblida, es en alt grau convenient parlar d'ellas. Si altres no ho han volgut fer, nostre dever es fer els possibles pera omplir aquest buyt.

Jo no sé lo que passa en tots els altres paissos, peró si qu'estich convensut qu'en nostra terra no té aplicació lo qu'afirma Spencer: «L'esperit de tolerancia es el ver carácter dels temps moderns y va creixent de dia en dia.» Aqui, si es coneguda, es oblidada, ó lo qu'es pitjor, menyspreuhada.

—

La intranzigencia es filla del orgull: la tolerancia, de la humilitat. Aquesta, de las vèritables educació é instrucció: aquella ho es, casi sempre, de la ignorancia ó del estudi incomplert, y sempre d'una educació deficient. Molts n'hi há que, essent sabis, son intranzigents, mes això es efecte tan sols d'una educació defectuosa.

L'intranzigent creu possehir la veritat absoluta, ja sia mitjansant l'estudi, ja per intuició, ja per revelació. El tolerant está plenament convensut de que per l'estudi no arribará may á assolir la veritat suprema, y de que tampoch la pot possehir pels altres dos medis.

La tolerancia naix en el moment en que l'individuu está plenament convensut de que «no tan sols hi há un nucleu de bondat en las cosas dolentas, sinó també de que hi há un nucleu de veritat en las cosas falsas», lo que massa sovint oblidém.

Ab las esmentadas paraulas comensa sa gran obra l'inmortal autor inglés: paraulas que deuriam grabar ab carácters inesborrables en nostras inteligencias.

Quan l'home está convensut de que lo dolent ho es en son tot, se converteix en jutje implacable, y ple d'orgull ho condempna. Quan creu que una cosa es falsa, fins en sa més petita part, se converteix en critich sever, y superb ho condempna. En abdós cassos no ho tolera; intranzigent, no ho considera viable, y si no ho pot perseguir, ho aborreix desde'l fons de son ánima.

Mes quan, humil, creu que pot estar equivocat, puig ni coneix la bondat absoluta ni posseheix la veritat suprema, pensa que, dintre de lo que li sembla fals ó dolent del tot, pot haverhi quelcóm de verdader ó de bo, y naix en son esperit el respecte; esdevé tolerant. Deducció lógica d'això es que la tolerancia es altruista, com la intranzigencia es egoista.

La tolerancia pot ésser interna y externa (1).

La interna es, en el fons, la veritable. Es la que naix del esmentat respecte que's produheix en l'anim del individuu envers els actes y opinions d'altri. Es la consegüencia inmediata d'ella sa manifestació al defora; essent, per tant, externa sempre.

Mes, tal com se comprén ordinariament la tolerancia entre nosaltres, es tan sols filla del respecte degut al dret que té tot individuu á la llibertat de pensar ab arreglo á son judici. Alashoras es únicament externa, puig nosaltres en nostre esperit podém menyspreuhar y aborrir las opinions qu'exteriorment respectém. Es defectuosa, puig no es filla del convenciment, sinó tan sols del dever.

Nosaltres hem de procurar tenir la primera; nosaltres, en parlant de las opinions d'altres, devém no tan sols procurar no cometre cap injusticia en paraulas ó en accions, sinó també férloshi justicia reconeixéntloshi obertament un valor positiu.

Es clar y natural que l'individuu que sent la grandaria del error de sos contemporanis y la grandesa de la veritat que defensa, troba dificil ésser pacient y no sent náixer en son esperit el degut respecte; qu'es dur pera ell escoltar ab calma'ls arguments fútils presentats en pro de doctrinas irracionals, y veure cóm li desfiguran las sevas; qu'es ingrat pera ell aguantar l'orgull de la ignorancia, mil voltas més gran que'l de la ciencia. Peró's deu contenir: y si no li es possible dominarse en el foch de la discussió, ó quan topi ab las supersticions regnants, cal qu'en moments més tranquils moderi sa oposició, de modo que nò s'extravihi son judici, y procedir alashoras á un fons y detingut examen de las opinions y actes del contrari.

L'home instruhit, que té extens camp d'estudis, deu estar animat del esperit de la tolerancia y deu fomentarlo; deu evitar caure

(1) No es del tot exacta aquesta classificació, peró de moment pot servir pera facilitar la present explicació.

en els extrems y procurar, pera sa salvaguardia, tenir respecte á las opinions d'altri. Allavors ab el cervell tranquil, ab la inteligencia clara, podrá continuar sos estudis, que resultarán per necessitat profitosos á la ciencia y á la societat.

—

Al explicar l'Spencer el fonament del respecte que devém á las opinions y creencias d'altri, diu que «pera existir aquestas cal que hi hagi quelcóm que las recomani als esperits. Es precis, donchs, qu'en ellas hi hagi quelcóm que las imposi. Pot creures qu'ellas están lligadas ab certas parts de la experiencia dels homes per una correspondencia imperfecta y vaga tal volta, peró real per tant. La narració més absurda fins pot tenir sa font en un fet real, y si aquest fet no hagués tingut lloch, la idea fora de rahó que se'n fa no hauria jamay nascut. Encara que la imatje amplificada y deformada que'ns transmet el prisma de la fama fos completament diferent de la realitat, ab tot, sense la realitat, no hauria existit la imatje amplificada y deformada. Encara que'ns semblin las opinions absolutament dolentas, pot admetres qu'ellas han nascut en els fets reals qu'ellas mateixas contenian originariament; y tal volta contenen encara alguna petita part de veritat.» Impossible es explicar millor el per qué s'ha de creure qu'en tota idea, per falsa que sia, hi há quelcóm de veritat. Aquest es el fet que dona lloch á náixer aquella, ó sia la realitat. Sense la realitat no existiria la idea. Y com més s'acosti aquesta á la realitat, será millor; com més s'allunyi, será menys bona: lo que no pot ésser es qu'existeixi sens ella.

La manera de buscar y trobar lo que hi há de veritat en las opinions falsas, es «fer una comparació de las opinions del mateix género: posar de costat, com destruhintse més ó menys els uns als altres, els elements especials y concrets que produheixen el desacort de las opinions: observar lo que quedi després de la eliminació dels elements discordants, y trobar pel residuu una expressió abstreta que resti veritable en totas las modificacions més divergents.»

Si apliquém aquest métode á tota classe d'opinions, sian nostras, sian d'altri, ab conciencia y cuydado, «estarém sempre disposats á sospitar que nostras conviccions no son pas completament veras, y que las creencias oposadas no son pas del tot falsas. D'una part, no'ns deixarém, com la multitut que no reflexiona, imposar ideas per l'etzar que ens ha fet náixer en tal ó qual temps, en un punt ó altre del món; y d'altra part, no cometerém més, com la major part dels que's posan á critichs independents, la falta d'oposar á nostres adversaris negacions absolutas y desdenyosas.»

Y alashoras farém nostra via en el món; estudiarém; tindrém nostras opinions propias, qu'estarém á punt de modificar sempre que'ns convencém d'altra millor; serém progressius; serém respectuosos y tolerants ab tota mena d'opinions y creencias, sian del ordre que's vulgui.

Si'ls arguments apuntats no'ns convencen de la necessitat de la tolerancia y la rahó de sos fonaments, girém els ulls enrera y podrém veure'ls efectes qu'en la humanitat ha produhit la intranzigencia. Aquesta regna avuy en gran part del món, com ha regnat sempre en sa totalitat; essent de poch temps que hi há varis paissos qu'admeten la tolerancia; y encara es tan sols la externa.

Llegim la historia, y veurém el sens nombre de crims y barbaritats que s'han comés en nom de tota mena de principis religiosos y politichs, y de las opinions en ells fundadas, lo mateix en l'antiguitat qu'en temps moderns: fixemnos en las sotragadas que produheixen encara avuy las discussions dels punts esmentats, dels odis y rancunias que fan náixer, y compendrém qu'hem de trevallar tots á fer que regni esplendent y arreu la Tolerancia.

DE LA EVOLUCIÓ

Els principis científichs qu'han fet de fonament al cada dia més ostensible perfeccionament del individuu, fan sentirse ab influencia verament decisiva en la constitució y manera d'ésser de las agrupacions dins las

quals esmena l'home modern las sevas múltiples activitats.

Y es natural qu'aixis succeheixi.

La feyna dels homes superiors, el trevall dels esperits cultivats, el caudal inmens d'investigacions aportadas á la gran obra del progrés general y que componen l'inestimable cúmul de coneixements y teorias científicas de quina vulgarisació fins els més infims n'hem hagut esment, si bé en lo politich no han regit els pobles d'una manera directa, que diguessim, per'xó ningú gosará á afirmar que, al divulgarse, hagin en absolut topat ab la indiferencia, puig qu'en la majoría del cassos, sa influencia, després de ferse sentir en l'ordre moral y en lo intern del individuu, poch á poch s'ha anat reflectint en las nostras relacions socials y fins en gran part de nostras costums.

Si bé es veritat qu'en moments donats la contemplació de certas manifestacions, per una part, y l'afany de millorament per un'altra, ens portan á deduccions no massa afalagadoras, promotoras, per'xó mateix, de cert pessimisme fatidich que fa semblarnos que la evolució determinadora del perfeccionament s'operi ab certa lenitat, no ho es menys que, com á creyents convensuts, l'escalf dels salvadors principis ens revé de nou deixantnos sentir un gros nombre de falagueras esperansas qu'al traduhirse en fets contribuirán de manera definitiva á precipitar el trontollós sistema quina forsa ha radicat, sempre y en primer lloch, en una manifesta ignorancia.

D'aquí que, en l'ordre social, donguém una capdal importancia á las novissimas teorias filosóficas qu'ab la naturalesa del individuu y ab sa condició de vida fan referencia. La divulgació dels principis materialistas aportá al camp de la investigació un gran acopi de coneixements tots ells ben estimables, per més que'l mateix excés de divulgació passés, potser, més tart á traduhirlos en obstacle de la marxa progressiva, quin moviment, en gran part, en sos comensos impulsaren, convertintse donchs aixis, y sense voler, en factor propulsor de la degeneració actual, de la que tant ens condolém.

Emperó res hi hagué tampoch que témer.

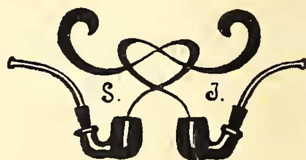
Al enfonzament ó descrédit d'una teoria, un'altra'n succeheix y's desenrotlla, y si ab forsa visqué la primera, ab forsa es sustentada la segona, que, com es natural, comptará sempre, entre altras ventajas més ó menys reconegudas, la de tenir en favor seu totas las ensenyansas que de l'altra's desprengueren.

Invadit avuy el terrer cientifich pels *leaders* del positivisme, del quin arrencan tota la gran cantitat de drets y reivindicacions que tan admirablement ha definit la ciencia social, en possessió tot just els esperits més cultes dels principis que l'informan, comensa aquell á marcar nous horitzons á las colectivitats assedegadas d'ideal, y ab ells compta la generació que puja pera capgirar en principi las fórmulas fins ara en us, introduhintlos, com es natural, fins en els més petits ordres de la vida que de dret deu regir; puig que pera ferho marca las lleys naturals tot y tenint, per'xó, gran compte de que á sa aplicació hi corresponguin els atenuants que forsosament deuhen acompanyar á tota doctrina fonamentada en els fets passats y regulada per la inteligencia del home.

Aquesta manifesta influencia de las novissimas escolas filosóficas qu'en tot ve operantse y de la que venim parlant, no es altra cosa que'l fruyt de un trevall inmens practicat constantment y en comú, y sos efectes pot buscarlos l'home observador més qu'en els grans conjunts ó aglomeracions, en els que comensa apuntar, en l'ordre particular com hem dit avans, en el quin ha alcansat ja un gros desenrotllo; en certas manifestacions aisladas ó individuals, com també en certs organismes colectius, regits per la iniciativa particular.

A tots ens correspón aportar el nostre esfors perque, quan més aviat puga ésser, sa influencia benfactora arrenqui de soca certa perniciosa tendencia de las massas, y sa total divulgació's converteixi aviat en font de resultats positius d'un ordre moral lo més enlayrat possible.

JOSEPH ARTÍS.

VIDA NOVA

Io mi sentii svegliar dentro allo core
uno spirto amoroso che dormia.

DANTE ALLIGHIERI:
La Vita Nuova, XXIV.

L'antich rellotje de sol
amarat fou per plujas tardorencas;
els fullatjes del voltant
marciren sas brotadas darrerencas.
En els antichs gerros blaus
s'esfullaren del tot totas las rosas,
y amagaren sas ánimas flayrosas
en las salas antigas dels palaus.
Els arbres tornaren muts,
avans tan plens de remorosa forsa;
la tristor dels nius cayguts
regá com un gran plor tota sa escorsa.
S'entristiren els amors
qu'en l'aygua joguinant dels surtidors
refrescavan sa núa florescencia,
y un'alta melodía de dolors
escampá bellament sa trascendencia.
Els cants callaren en las gorjas bellas,
els besos s'adormiren com poncellas,
las dansas sospengueren sos compassos,
y á la claror subtil de las estrellas
ja no tornaren las gentils parellas
á inflamar la boscuria ab sos abrassos.
Cap més bell mot sigué portat per l'ayre,
demunt del llach no hi surá més cap flayre,
tot esdevingué auster y funeral;
tan sols demunt la sorra llagrimosa
la fulla morta hi jeya ben polsosa,
darrer recort de la estació estival.
Llavors jo me'n aní á cercar la gloria
passant pels grans y devastats jardins,
ab un mot de divisa en la memoria
com els antichs y joves paladins.
Quan contemplava arreu tanta desfeta,
estava á punt de tórcer el camí,
mes una veu planyívola y secreta
me deya á cada punt: «Passa per'quí.»
A cada bella cosa esmortuhida
mos joves ulls s'omplían ab un plor:
mes á cada gran llágrima esvahida
sentía creixem una nova vida
en lo més dols é inconegut del cor.
Quan, arribant en un estrany paratje,
me barrá'ls passos un palau obert;
y jo, segur de mon pelegrinatje,
omplert de sobte ab un diví coratje,
entrí depressa en el casal desert.
Totas las grans riquesas ignoradas
resplandiren de cop devant mos ulls,
y mas gentils y tímidas petjadas
evocaren mil ombras benhauradas
qu'animaren mon pas ab sos murmulls.
Y arribí en un altar de maravellas
ahont las llantias lluhían com estels;
encensat per tendríssimas poncellas
y omplert ab totas las historias bellas
que's cantan en la terra y en els cels.
Ab mon llir á las mans y'l cor als llabis,
devant del sant altar m'agenollí,
y en el moment las ombras de mos avis,
allunyadas de lluytas y d'agravis,
feren baixar benediccions en mi.
Alsí la vista y contemplí á mon Angel
ab un escut y ab una espasa d'or:
en l'escut hi volava un bell arcángel,
la espasa era la espasa del amor.
Inflamant més mon cor ab sa mirada,
me digué ab veu dolcíssima: — ¿Ahónt vas? —
Y jo, com una tórtora cansada,
diguí: — A cercar la Primavera aymada,
eterna com el rastre de ton pas.
— Mes, al cercar la Primavera santa,
¿no tems per la mentida ésser vensut?
Per batallar ab la ficció geganta
¿ahónt amagas la espasa flamejanta
y quín mot dus escrit en ton escut?
— No amago espasa ni l'escut embrasso,
y avanso ab forsa confiant en Tu;
tota Bellesa que m'admira abrasso
y estimo tot lo que á ma vista llu.
Mes si un mot duch grabat en ma memoria
que Tu fas desvetllar dins de mon cor,
es aquell que m'empeny cap á la gloria,
es el mot sacratissim del Amor.
— Mes ara ja has pujat una montanya
y armas te calen per'avansar bé;
qui va més ben armat més prompte guanya;
ja no ets nin; Joventut es ta companya,
y per bregar en eixa lluyta estranya
l'hora ha arribat de ferte cavaller. —
Llavors, baixant sa testa amorosida,
imprimí un bes purissim en mon front,
y mostrantme la espasa benehida,
digué: — Aquí tens la espasa de la vida;
qui d'ella'n pugui rebre una ferida,
ja haurá trobat la veritable font. —
Y alsantme entre sos brassos amorosos,
dolsament á mon cos la va cenyir;
y, donantme l'escut de tons hermosos,
digué: — Aquest es l'escut dels poderosos:
ditxós qui'l pot igual que tu lluhir! —
Y embolcallantme en sas sedosas alas,
feu florir en mos llabis altre bes...
Llavors totas las cosas resplandiren,
bells cants ompliren las desertas salas,
mil flayres amorosas s'esbandiren...
Y jo'm trobí seguint ma caminada
en mitj de la Tardor altra vegada,
pro omplert de Primavera benhaurada
y curullat d'Amor per sempre més!

XAVIER VIURA.

ART, AMOR Y ART

Al estimat amich en Joan Renóm.

I

El llorejat esculptor Raoul Guyot vivía á París la febrosenca vida del art. Trevallava infadigablement. Tenía quaranta anys.

En els vintidós que vivía en la capital, els seus amors havian sigut poca cosa; may havían alcansat la ressonancia del escándol. Eran amors que passan, d'aquells que neixen un día, després d'una copa de *champagne*, y's fonen al sol del endemá.

May havía estimat. L'art li robava vida y energías pera donarnhi de novas, que sempre tornava á gaudir.

II

Un día conegué á Esther, jove romana, y se'n enamorá bojament.

Esther tenía vintitrés anys. Era alta, esbelta, d'una morenor que tirava á bronze. Els cabells negres, llustrosos, desmayats, ab un perfúm desconegut, li queyan pels polsos, aquells polsos que deixavan mitj veure las venas blavas, d'un blau de cel de posta.

Esther tenía'ls ulls negres, grossos; sa mirada era altiva y tranquila al ensemps, com si en ella passejés pel món tota la grandesa de Roma cayguda.

Esther va veure en Raoul, no l'home, sinó l'artista célebre, y l'estimá sens inmutarse.

Raoul va veure en ella la Bellesa vivida; hi va veure una font d'inspiració.

Avans de casarse, Raoul comprá á mitja hora de París un espléndit hotel que guarní ab son gran gust artístich.

III

Esther un día li digué que desitjava una estatua de marbre pera un recó del gran jardí.

Raoul restá bona estona, al endemá, devant d'un bloch.

Haguera desitjat pera model á sa esposa, peró, vergonyós, no s'atreví á demanarli.

Modelá una estatua de dona núa, hermosíssima. El cos li quedá perfecte, peró'l cap no; la cara no hi responía com ell desitjava; resultava massa... de dona, tenía una expressió d'amor que no podía lligar ab la serena bellesa del cos.

Ne feu un altre, y un altre, y... tampoch.

Bé haguera copiat el cap hermosíssim de la seva Esther! Aquell sí que s'hi hauría encaixat!... Peró alló hauría sigut falta d'inspiració. ¿Qué hauría pensat Esther?

Y Raoul demaná modelas inútilment, y en son taller hi passava horas y horas, enfonzant la má nirviosa en sos llarchs cabells, que ja grisejavan.

Un día feu un cap que li semblá acceptable, y colocá la estatua al recó del jardí.

A Esther li agradá de veras. A n'en Raoul no; sempre hi trobava aquella ombra de discordancia.

Al endemá trencá'l cap de la estatua, deixá'l cos y seguí preocupadíssim.

IV

Raoul tenía moltas amistats, moltas...

Admiradors entussiastas, companys, poetas, escriptors, crítichs, periodistas... Y aquests tenían esposas, germanas, estimadas...

De París al hotel, en cotxe, no hi havía més de mitja hora, y Raoul y sa esposa rebían els dijous, desde després de dinar fins que no quedava ningú en els salons.

A voltas la reunió s'allargava fins á mitja nit. Las senyoras parlavan de teatres, joyas, modas... Els homes, d'art, de literatura. Se discutía la darrera obra exposada, l'ultim llibre publicat.

En Raoul cada día trobava á Esther més hermosa, y cada día agafava més por á la societat que'ls rodejava; peró era inevitable.

Veya un punt més negre que cap: un novelista jove, d'uns vinticinch anys, qu'estava sempre papellonejant á la Esther, y que á'n ella's veya que no li desagradava.

Y ab aquesta espurna de gelos que li robava la tranquilitat, y no trobant, per altra part, el cap pera la estatua del recó del jardí, en Raoul, semblava que cada día s'envellís, que cada día'ls cabells se li tornessin més grisos.

V

Un dia'l dubte'l va ferir.

Al arribar á casa, al cayent de la tarda, digué á Esther qu'en el club acabava de rebre un telégrama ab la nova de que un intim amich seu agonitzava, y que, per lo tant, li era precis marxar á Marsella.

L'endemá demati, Esther tirá indolentment els brassos al coll de son espós y li feu un petó al front, un petó fret.

A'n en Raoul el dubte se li encengué. Agafá en sas mans nirviosas el cap de sa adorada y l'aixecá enlayre, com acostumava pera ferli un petó á la gorja.

Senti desitjos d'escanyarla.

—Y si m'equivoqués?—pensá de sobte.

Y amorosament la besá, y sorti envers la capital.

VI

Lo del amich era una excusa. Ja entrada la nit, á peu, sentint el pes del gran dubte, torná al hôtel.

Feya una lluna hermosissima y Raoul va malehirla.

Acabavan de tocar las onze quan arribá, tremolós, devant de la porta falsa del jardi. La obri silenciosament.

En la cambra d'Esther hi havia llum. A Raoul se li glassá la sanch. Avensá com una fera; ab un cop de sa espatlla obri la delicada porta ab incrustacions d'or; un crit salvatje ressoná en la pau de la nit.

L'amant, que no era altre que'l jove novelista, fugi precipitat pel balcó. Raoul se'l sapigué mirar ab llástima.—Es un malehit cobart—pensá.

A Esther, ajeguda en la *chaise-longue*, li pujá una onada de sanch á la cara, y maquinalment s'abotoná la bata rosa.

Raoul se la mirava, y semblava que tota la vida, que tota la energia de sa vida d'artista se li concentrés en la mirada.

Esther comprengué la seva desgracia. Bé sab Deu qu'en uns segons senti tota la forsa del arrepentiment; peró no s'atreví á demanar perdó. Coneixía'l carácter de son espós, y hauría estat inútil.

Raoul doná un pas... un altre... y's quedá parat en sech. Llensá una frase de desesperació, els muscles de sa cara palpitaren...

En tant, Esther, resignada, obria'ls ulls ab mirada altiva y tranquila al ensemps, ab aquella mirada que semblava encloure tota la grandesa de Roma cayguda.

Raoul se li tirá assobre ab una terrorífica expressió d'odi. Ella restá inmóvil. Senti aquellas mans de ferro en son coll d'alabastre, senti'ls dits cremosos que se li clavavan... y ab un gemech se despedi de la vida.

Y Raoul apretava nirviosament, fentli girar els ulls en blanch, ensemps que un glop de sanch sortia de sa boca perfumada.

De sobte Raoul s'apartá. Ja la creya morta, y se li escapá un xiscle de victoria. Peró encara'l cos de l'adúltera s'estremia.

Allavors, devingut boig, una idea bárbara li passá pel cervell. Pensá en la estatua y en aquell cap... y sorti, tambalejantse, envers el taller.

Torná als pochs moments, irónicament rialler, ab una rialla que feya llástima. En la má esquerra hi portava un petit bloch de bronze: en l'altra una artistica destral de Toledo que li havia regalat el fals amich el dia de sas bodas.

Aixecá'l cap d'Esther, sempre rihent, sempre rihent! El descansá sobre'l bloch de bronze y doná un enérgich cop de destral. La sanch l'esquitxá, y ell reya, reya, reya irónicament.

Peró'l cap no cedi, y Raoul va espantarse y reculá uns passos. Després torná á riure y doná un altre cop, y un altre y un altre.

Quan el cap quedá lliure en sas mans, sorti al jardi com un esperitat.

Va fruhir un instant el bes suau de la nit. Després aná ab serenitat al recó del jardi que banyava la lluna, s'acostá á la estatua y li posá'l cap encara tebi, aquell caparró que tantas vegadas havia apretat contra son pit en una efusió amorosa.

—L'amor ha mort—cridá—peró l'art viu! Visca l'Art!—

Y l'artista boig aguantava'l cap sobre la estatua. Y uns fils de sanch s'escorrian avall, suaument, y's paravan un instant en els pits menuts y blanchs de la estatua de marbre.

Semblavan dos coloms ferits.

R. Suriñach Senties.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.— Pi y Margall y'l poble.— Conclusió.

V

SAS OBRAS: «LAS LUCHAS DE NUESTROS DÍAS»

EYÁM un'altra de las obras del autor que'ns ocupa.

Esborrantse lenta, peró visiblement, l'esperit de salvatjisme qu'animava á las antigas societats, els individuus en general han abdicat de las lluytas sanguinarias, dels combats pera l'assimilació de lo necessari pera la vida, tant la material com la moral, als que antany s'entregavan; y'l topament de forsas brutals, la justificació dels Drets no sempre drets feta per la potencia muscular, ha quedat sols com á patrimoni—y encara per sort no gayre exercit — de las agrupacions constitutivas d'Estats: en quins nucleus sembla no haverhi entrat ni á horas d'ara l'alé vivificador de pau y de concordia en que ja somnia y's banya l'individuu.

Mes aquest, pera'l qui está fet el món, ha deixat la cuirassa y la llansa, y abandonant el camp de batalla, ha pres el follet y'l llibre y ha anat als clubs, als ateneus y á las universitats á cercar un ambient sá ahont poder desplegar las activitats d'aquella mitja vida que restava adormida baix el pes del capell que la oprimía. Y la vida intelectual, al desenrotllarse, no ha trobat tot seguit en sa creixensa'l camp lliure, sinó ocupat per altres y altres que, si bé tendeixen al mateix fi, ja qu'en el món tot tendeix á l'aproximació á la Veritat única que'ns es desconeguda, no hi tendeixen per iguals camins, y d'aqui la controversia,'l topament, la lluyta, la vera lluyta única que podém denominar moderna, ja que tota altra, encara qu'existent en nostres dias, no es més que'l reflexe de la vida passada, l'atavisme que fa germinar en la sanch de la Humanitat, la intranzigencia apoyada en la forsa, qu'era'l patrimoni dels nostres rebesavis.

La lluyta de la rahó ab la rahó; la que té lloch en el temple de la pau; la que du per finalitat aclarir els conceptes que's tenen de las cosas y deduhir las conclusions més veritables de las relacions que aquellas guardan. Ja'l mascle pera possehir la femella no necessita prepararse pera la lluyta y vessar sanch; ja'ls individuus pera maridarse ab la Veritat no necessitan empunyar las armas homicidas; y si la revolució en nostres dias es necessaria, ningú més que l'absolutisme que mira vers el passat ne té la culpa, ja que, oposant trabas á la lliure corrent dels rius del progrés, fa que's desbandin y neguin passatjerament els camps vehins, que, en compensació, restan per aixó més fecondats.

En lo religiós els pobles han deixat las armaduras pera dominar els esperits, y han entregat al cuydado d'aquests la resolució de sas conveniencias, gaudint plenament l'ayre y la llum, tal com demana Amalia en l'obra que'ns ocupa; pera totas las religions, fins pera'l racionalisme.

En lo politich, en filosofia y en sociologia, com en totas las manifestacions del intelecte, la lluyta es més que may ardida, es cert, peró sols en espurnas perdudas la barbarie rebrota y ve á torbar el trevall de la rahó acomplint sa tasca.

Tals son las lluytas qu'ofereix en Pi y Margall á la nostra contemplació. Es aquesta obra, al meu entendre, la més genial del filosop, la que tanca la deducció sintética més profonda del análisis de las ideas, la qu'expressa més bé'l carácter sencer de son autor en totas sas manifestacions. Platoniana en la forma, el seu fondo progressiu tanca l'argumentació del progrés en contra de l'argumentació de lo ranci y petrificat; l'autor s'observa á si mateix, se presenta'l rahonament contrari á sa propia manera de pensar, y tornant en si, rebat tot quant el nega, y entona l'himne á la llibertat y á la rahó, á las que presta culte devot.

Es tota l'obra una explossió del geni que la crea, un estudi de controversia de sas ideas, y un joyell dels inagotables materials de qu'estava assadollat el cervell que la produhi. Es tota ella un cant de la rahó en contra de la revelació; de la rahó individual en contra de la colectiva; de la federació contra l'unitarisme; de la república contra la monarquía. Es tota ella una aclaració dels conceptes del socialisme y del individualisme, y del del home y del de Deu. Sorgeix en ella la oposició, pren alas, y l'autor mateix emplea tota sa forsa pera darli la major volada possible, convensut de que quant més alt s'aixecará, tant més terrible será la cayguda al entrar en combat la veritat apo-

yada per la mateixa potenta rahó qu'avans estava al servey del enemich erroni.

De molt temps ensá, millor dit, en tot el transcurs de la historia, cap obra filosófica com aquesta, tan genial, s'ha produhit en territori espanyol; cap intelecte fecond ha abarcat ab aytal potenta mirada l'estat animich del nostre poble, enclohent els seus desitjos grans, forsa aislats per desgracia, en una sola obra aniquiladora del raciocini escolástich posat al servey de lo antiquat, y alhora enlayradora de la rahó individual posada al servey del inquiriment de la veritat en la vida. Bona proba de la genialitat de l'obra la no apreciació que d'ella ha fet el poble y la indiferencia ab que la tenim entre nosaltres; perque obras com aquesta no son de las que's pagan ab admiratius, sinó aixopantse de sas ensenyansas: qu'aplaudir la veritat y no seguirla es esborrar l'aplauso ab els actes, es negar l'obra, es fer d'ella una critica en contra, lo que'es cert l'avalora més encara, donada la personalitat del poble que la fa, perque com diu l'epigrama:

> Tu crítica majadera
> de los versos que escribí,
> Pedancio, poco me altera:
> más pesadumbre me diera
> si te gustaran á ti.

Si genial es el fons y las ensenyansas de l'obra—quins diálechs, com pera donar més relleu á la pau qu'ha d'embolcallar las lluytas de la rahó, tenen lloch en mitj dels paisatjes més poétichs de la Naturalesa—més genial es encara'l estudi que dels personatjes que dialogan ens fa en Pi y Margall. No sols el retrato que'ns dibuixa es sobri recordantnos la concisió d'un dels grans dramaturchs moderns, sinó que l'ánima d'ells es tan observada y tan simbólica ensemps, que s'hi veu la realitat dels individuus y lo qu'es més, la psicologia del Estat espanyol. En efecte: el carácter antinómich del poble está en la vida d'aquells individuus retratat. Cara á cara l'un del altre, Leonci y Roderich son els dos polos oposats del pensament, y en politica, filosofia y sociologia com en religió, son els antipodas de la idea, la contraposició extremada. ¿D'hónt venen aquests dos tipos psicológichs? Cada un d'ells ve del camp del altre: venen, donchs, de la realitat mateixa del poble espanyol, inconstant y variable; d'aquest poble que viu vida de llibertinatje y's marida y mor en mans del capellá; d'aquest poble que viu vida de misticisme y s'entrega á las prácticas més materials de la existencia; d'aquest poble qu'en la maduresa abdica y's passa al bando contrari; del poble dels pronunciaments y de las mutacions.

Leonci,'l que veyém de la banda del progrés y de la rahó individual, neix en plena comunió católica. Orfe de pares en sa primera edat, sa educació queda á cárrech d'un oncle seu canonje, que posa en ella'ls cuydados més extremats. La seva inteligencia, mica á mica lligada y oprimida, ha d'ofegar els esclats de protesta en contra de lo irracional que li presentan com de necessitat acceptar, y enfonzat en aquest mar de dubtes, si no arriba á professar en un convent, es mercés á la revolució que d'ell le'n treu y'l porta á pendre las armas carlinas en favor d'una dinastia y d'un Deu per ell llegitims. Coneixedor profond de tots y de cada un dels principis en que s'apoyavan sas creencias, un cop finida la campanya, al anar á raure á Fransa y en el vehinatje d'un astrólech, té ocasió y medi y possibilitat d'analisar sas creencias y sotmétrelas ab l'estudi de lo real á la critica fonda qu'ha de ferlo evolucionar. En efecte, nous mons se li obran devant dels ulls al contemplar l'espay ab l'ajuda de la ciencia, y las boyras se li van aclarint y fonentse als raigs del sol de la observació y de la veritat. Sembla, al fixar el punt de partida de la evolució en els primers principis de ciencia qu'atemperan aquell cervell fret, qu'en Pi y Margall ha volgut dir precisament lo necessari qu'es al nostre poble'l cultiu de la ciencia pera que progressi; ja qu'ab uns sols esplendors d'ella, un home que semblava petrificat y qu'en realitat pertanyia á la reacció,'s posa en disposició d'arribar al cimall de las ideas de llibertat y felicitat dels individuus, d'ésser amich del poble en general, y del home, per sobre dels pobles que constituheix. Desd'aquell punt Leonci, analisantse fondament, entregat á sa propia rahó, va caminant endevant y es el qu'en l'obra parlará en nom del autor y dels principis grandiosos de vera Humanitat.

A la inversa Roderich: Fill de pare devot de Voltaire y Rousseau, es educat en las máximas de llibertat qu'ell predicará al trobarse en mitj del moviment revolucionari. Mes, feble d'esperit, maridat ab el dubte y poch observador—defectes nacionals tots ells—no comprén que la llibertat á mitjas no es aygua qu'apagui la set, y que sols quan l'home podrá banyarse en el mar inmens del individualisme deixará de lluytar y aprestará sos brassos fadigats á abrassar amorosament. Veu al poble demanar cada volta més de lo que se li concedeix, y no fixantse en que lo concedit cada volta no es la meta final, sinó ficcions de lo desitjat, pren l'anhel del poble per ubriaguesa inconscient, s'ompla'l seu anim de terror, s'horroritza de sa obra y posa totas sas forsas al servey dels seus antichs enemichs, comensant en ell la evolució que l'ha de dur á formar part en el bando de la reacció, y á ésser el portaveu de la paraula de mort.

Aquests dos cassos son la exacta pintura del poble espanyol, devenint sempre reac-

cionari quan es educat en las máximas de llibertat no ferma á que se'ns té acostumats; devenint sempre fins anárquich quan, educat en el misticisme religiós, coneix las ficcions dels bastidors y's dona compte de la realitat de las cosas (1).

Per axò *Las luchas de nuestros días* las considero no sols obra genial baix el punt de vista del fondo filosófich qu'entranyan, sinó també baix el punt de vista psicológich dels personatjes qu'en ellas se mouhen com encarnació de l'ánima del poble; y, al meu entendre, com la sátira més profonda que d'ell s'hagi fet.

Dos altres personatjes se presentan en la escena sobria en que's desenrotllan las lluytas modernas. Es el primer, Santiago, el capellá, el curador d'ánimas, l'educador d'esperits y'l pastor evangélich dels desgraciats mortals purgadors del pecat de llurs antepassats. Es ell, desconeixedor del sufriment. Exempt de passions y de cuydados, *ánima rasa*, educada á l'ombra de la dels seus pares, res l'inquieta del món, tot ho veu blau, tot llisca tranquil al seu entendre, y sols el conmouhen las indiscretas demandas de sos feligresos, qu'ell resol tranquil ab la paraula de Crist ó dels profetas. Encaixada en sos justos limits es aquesta pintura, imatje fidel de nostre capellá, quan es bo, que destinat á la cura d'ánimas, ignocentment, no ha arribat á donarse compte de la seva.

L'altre personatje es Felip. Es aquest llaurador, sér en el que cauhen las desditxas totas, que consúm sa joventut en l'exércit, al retorn del que trobará delmada familia y propietat, y s'entregará en brassos del exceptisme; es el nostre proletari tan crudelment castigat pel desti y per la patria, que sols li ensenyan com á mare santa en els moments en qu'ella'l necessita.

Y per fi, Amalia, tota poesia, delicadesa y fantasia, entregada en brassos de la religió intuitivament, es la nostra dona superficial y buyda, flor del nostre jardí que sols té per finalitat donar aromas materials.

La síntesis del filosop en aquests cinch personatjes, es un dels grans productes del seu geni; y termina fent exclamar irónicament al ignocent capellá:

—Ja invadeix fins nostres camps la heretjía!—

Ara com ara també es cert: heretjía per tot: heretjía en religió, heretjía en llibertat. Heretjía per tot, si heretjía es hipocresía. Ja no es aquella heretjía de la rahó, sana y vital, á qu's refería; ara es la heretjía que mata y corseca á un poble: la heretjía de la Veritat, la del Progrés, la de la Civilisació.

F. Pujulá y Vallés.

---

(1) Vegis la procedencia dels nostres anarquistas d'acció.

ELS MUSEUS DE BARCELONA

II

L'excelentissim Ajuntament se proposa nombrar una Junta de Bellas Arts composta de regidors y d'artistas ó personas entesas. Deu li dongui acert en nombrar aqueixas personas, y que'l número de regidors sia'l menos possible!

Si volen fomentar nostres museus, deurian avans de tot instalarlos en locals sólits, ab bonas condicions de llum, provehits del personal necessari pera sa conservació y vigilancia, convenientment preparats pera cassos d'incendi; puig solzament oferint tota classe de garantías y facilitats se podría lograr que molts particulars s'interessessin en enriquirlos, ja fent donacions, llegats, ó sols deixanthi obras en dipósit. Existeixen á Barcelona varias coleccions de vidres, de quadros, de cerámica, de robas, de brodats, etc.; l'Ajuntament podria fer gestions perque de poch en poch passessin á ésser propietat de la ciutat y, exposadas en els museus, anessin despertant en nostres artistas é industrials, al mateix temps que l'admiració per lo antich, el poderós desitj de produhir obras bellas.

No es pas que somniém, ara com ara, en possehir museus al ayre lliure, com el Museu del Nort que va fundar el doctor Hazelius en las aforas de Stockholm, ó el qu'ha organisat á Lund la Societat Etnográfica del Sud de la Suecia, consistents en edificis antichs auténtichs, transportats y agrupats á la vora de la ciutat, amoblats y adornats per dintre ab tots els accessoris propis de l'época, quelcóm de semblant á lo que s'ha fet en las exposicions de París al reproduhir la historia de l'habitació humana ó'l vell París, ab la diferencia d'ésser tot rigurosament auténtich. Compreném que no's pot demanar tant á Barcelona, encara que no cal renunciar á la esperansa; estariam ben contents possehint museus ben instalats, ab ordre en els objectes, ab explicacions instructivas al costat dels mateixos, y que, en una paraula, servissin pera estudi del qui sentis amor á las Bellas Arts.

La vida moderna, ab sa prosa utilitaria, ho ha desnaturalisat tot, y cada día'ns allunyém d'aquells benhaurats temps en que l'obrer tenia temps d'ésser artista y l'artista posava

tota la seva conciencia y'l seu cor en sas obras, d'aquells temps en que la inagotable inventiva de motius, sempre nous, era la caracteristica de la producció d'art. L'anyorament d'aquells temps ha fet náixer un estil modern que, ab tot y sos esforsos, se troba arrastrat per l'industrialisme y la producció de *pacotilla;* si crea algún objecte de bon gust y no repetit, es sols assequible als poderosos. Y es que'l terme mitj d'homes de bon gust ha baixat, y ha quedat reduhit á una minoria'l gust refinat per lo qu'es bell.

Peró aqui més qu'enlloch domina'l mal gust, y l'artista no té ayre pera respirar, s'ofega moralment dintre aquesta atmósfera d'ordinariesa y de vulgaritats, y no desitja altra cosa que tenir llochs ahont poder anar, com el creyent á visitar son temple, á omplenarse l'ánima de l'intima, de la misteriosa poesía que respiran las obras d'art d'altras épocas en que la Bellesa era més venerada.

No sabém els altres lo que senten, peró nosaltres, devant d'un monument, d'una estatua, d'un quadro antich ó d'un objecte decoratiu, sentím una mena de respecte religiós, un reculliment místich dintre nostre, y al mateix temps una vaga inquietut com la que desperta una cosa que pot ésser destruhida, peró no tornada á crear. Ens sembla que per mediació d'aquella obra entaulém un misteriós diálech ab l'artista que va concebirla y realisarla; ens diu moltas cosas imprecisas, ens explica matisos de sentiments que cap llibre pot explicarnos, y que no han quedat en la memoria de cap home.

Y si l'obra es de nostra terra, encara'ns parla més fondo, ens sembla sentir á través d'ella la veu de nostres passats que'ns diu rancuniosa: «¿Qu'heu fet del sagrat esperit que vos llegarem? ¿Cóm heu deixat rompre la seguida cadena de nostres sentiments més intims? ¿Ja no sou catalans? ¿O sou barrejats d'altra nissaga?» Y'ns quedém avergonyits de no poder respondre justificantnos, y sols del fons de nostre cor fem la ferma prometensa de contribuhir ab tot nostre dalit á la resurrecció de nostra personalitat, la que un temps feu que devant del món representessim alguna forsa.

Deu vulga que'ns acompanyin en aquests sentiments tots els catalans, y més els que per voluntat del poble ó per favors de la fortuna's troban enlayrats en setis poderosos!

Deu vulga que's reconegui per tothóm la imperiosa necessitat de que hi hagi museus d'art antich y modern! que de tots dos necessita imprescindiblement Barcelona.

Y respecte á la recolecció d'objectes d'art antich, cal darse pressa y recordar la inscripció que's llegeix sobre la porta del Museu del Nort á Stockholm:

«S'apropa'l dia en que ab tot l'or del món será impossible adquirir el més petit recort d'un passat desaparegut.»

SEBASTIÁ JUNYENT.

SALÓ PARÉS

Se desperta d'un temps ensá'l moviment artístich pictórich de nostra ciutat, y entre aquellas exposicions que deixan admirat al vulgo é indeferents als artistas, ne tenen lloch d'altras que indignan ó fan riure al públich y son objecte per part dels pintors d'animadas discussions y controversias, que donan al Saló Parés un aspecte de vida interessant y que proban qu'en ellas hi há quelcóm de nou que topa ab clixés vells, ab rutinas establertas, ab convencions venerandas.

Per una natural transposició, lógica en nostre temps, hi há més á apendre en las obras dels joves qu'en las dels pintors fets; aquests ja han ensenyat tot lo que bonament podían, y, poch ó molt petrificats, ja no poden impresionarse ni impresionarnos.

Cada volta que, al entrar en el Saló Parés, veyém las obras d'un d'aquests pintors qu'han rebut la influencia del impresionisme parisench, ens sembla que respirém ab més llibertat, que'ls quadros son finestras obertas que deixan entrar llum y ayre. Y aquest ayre y aquesta llum, que'ns retornan, produheixen gran esverament entre las mediocritats gloriosas que s'esvalotan protestant de la heretjia de volérloshi desfer la seva capelleta. Han posat per fita del progrés pictórich el seu art, y pretenciosament, *patumescament*, hi han clavat el lema: *Non plus ultra*.

Aixis va succehir ab la exposició dels valents estudis d'en Nunell, que's preocupa de pintar el tros y d'accentuar enérgicament el carácter, exagerant á voltas abdugas tendencias ab el desitj d'afermar sa personalitat, conseguint posarse en el verdader punt en aquell estudi de gitano ab el cap baix.

Y aixís va passar últimament ab la exposició d'en Pidelaserra, desconegut fins ara entre nosaltres, y qu'ha debutat brillantment ab sas notas de color y de llum, armoniosas totas ellas, finas, matisadas y ben

entonadas las grisas, sobre tot el carrer nevat, y dauradas, ricas de color com preciosas tapisserias las notas de sol de tarda y de posta presas en las riberas del Sena en els llochs que hi han barracas de banys ó de *friture*, essent una de las més notables el carrer de Paris ab sol d'hivern. Ab els retrats dels seus pares, plens de vida y de carácter, demostra excelents disposicions per'aquest género.

Ab ell saludém entussiastament á l'ardida joventut que prepara l'adveniment de millors temps pera la pintura catalana.

S. J.

CONCERT RIBERA

Acceptant gustós la galant invitacio del director de la Filarmónica, va dirigir el mestre Ribera en dita Societat el darrer concert, presentantse aixis á nostre públich per primera vegada, després de sa llarga estada á Alemanya. Si altre motiu no hi hagués, bastaria la importancia de las novas obras que formavan el programa pera decidirnos á passar per sobre dels escrúpuls que, á primera vista, sembla que'ns impedeixin ocuparnos de qui ab nosaltres se troba unit ab els llassos de la més intima amistat y del més entranyable carinyo. Mes com que las convencions socials, en lo que tenen d'hipócritas, cada dia'ns preocupan menos, y aquest etern *dir de la gent* no pot fernos gayre fret ni calor, donat tot lo que nostra independencia ha gosat fer desde qu'escribim pera'l públich, ens decidim á parlar d'en Ribera, pera precisar bé nostra manera d'apreciarlo, aprofitant la ocasió que acaba d'oferirnos. Peró avans ocupemnos de las produccions qu'en son concert va donarnos á coneixe.

Tothóm, ab unanimitat ben manifesta, ha reconegut que'l programa de dit concert era de verdadera proba, lo qual avalora, naturalment, l'éxit obtingut. Podrán las obras de Weingartner y Liszt haver agradat més als uns qu'als altres, peró abdugas son produccions que mereixen ésser conegudas de nostre públich, y per això, si no fos per res més, haguera sigut encertada sa elecció. Ab molt menys trevall y més segur efecte podia en Ribera haver combinat un programa com els que son de patró corrent en aquesta terra, ple de *plats rescalfats* que permeten al director, ab els ensaigs que aqui pot disposar, pulir las obras al seu gust y afalagar el del públich tocant els ressorts á que sempre respón aquest, sobre tot el de las *pessas* de Wagner.

Peró en Ribera creu, com creyém nosaltres, que'l públich de nostres concerts pateix un enfit de wagnerisme, puig el fi de Wagner no es altre que'l drama lirich y sols dins d'ell poden apreciarse degudament sas obras, que, si no proscriurelas en absolut de las audicions sinfónicas, deuhen executarshi en cantitat més reduhida. Y per altra part, s'ha de donar als programas major novetat pera que'l públich vagi coneixent las innombrables produccions ab que deuria estar familiarisat desde fa temps, per la importancia que tenen en tot el món musical. ¿Quánts dels que'l sentiren l'altre dia coneixian ni de nom el *Faust* de Liszt, obra quina importancia no pot discutir cap persona que prengui la música quelcóm més que per passatemps? Donchs hi há una infinitat d'obras, tant antigas com modernas, qu'es una vergonya'ns sian desconegudas encara, ab la gran cantitat de concerts qu'anyalment tenim. Aquesta es la missió de nostres directors: estrenar produccions de mérit positiu, ó quan menys de reconeguda fama, pera anarnos civilisant de mica en mica, demostrant que l'art dels sons no s'ha acabat ab la obertura del *Tannhäuser* ni ab la dels *Mestres Cantors*, y que com més wagneristas vulguém ésser, més hem de coneixe y estudiar eixas obras vers las que'ns dona'l primer exemple d'admiració'l propi Mestre de Bayreuth.

—

D'un deixeble seu es el poema sinfónich *Die Gefilde der Seligen*, que significa textualment *Els Camps* (mansió, morada ó estada) *dels benhaurats*, y si no en la inspiració, s'hi troba tot seguit aquella nota en el procediment. L'obra de Weingartner es de factura que denota tot seguit á un músich de talent, que sab treure extraordinari partit de la combinació de timbres orquestals y escríu sempre ab excelent domini del contrapunt. El tema principal es un dels més bens sentits, y sas transformacions á través del poema constituheixen un model de la manera de desenrotllar una melodia. Entre'ls diversos temas de la dansa ne trobém algún dels que més dominan, de manifesta vulgaritat melódica y poca correlació ab l'época que tractan de descriure, peró en cambi en sa rica y variada combinació hi há un trevall contrapuntistich de primer ordre. La frase solemne qu'apareix plena en el metall, es de gran riquesa armónica y un dels fragments en que el poema adquireix major elevació, essent per altra part de las més adaptadas al sentiment que interpreta. Després trobém quelcóm de vaguetat, potser cercada expressament per l'autor, peró que revela sols de manera fosca'l pensament d'aquest y conduheix errat al oyent, sobre tot en la primera impresió, fins á rependre'ls temas del comensament.

Molt s'ha discutit respecte de la major ó menor adaptació d'aquest poema al quadro de Böcklin en que s'inspirá son autor. Sense qu'arribi á entussiasmarnos el procediment

de fer música ab un tema pictórich, hem de colocar las cosas en son lloch y fer present que Weingartner no s'ha proposat descriure ab la combinació de sons lo que nostra vista descubreix en el quadro, sinó la visió ó somni que sa contemplació va produhirli, y en tal concepte s'aparta d'ell pera crearse un argument propi, del que la pintura de Böcklin ne constituheix tan sols el march. Y dintre'l terreno de sa fantasia podia naturalment triar el camí que més li plagués. Lo que no sabém, ni es fácil suposar, es si'l pintor, á valerse del pentágrama en lloch de la paleta, hauria tirat pels mateixos viaranys qu'ho ha fet en Weingartner. Peró sia com sia, ens ha donat aquest músich un quadret molt recomanable y una proba més de qu'en sa terra tot el que's posa á escriure porta uns fonaments que no sempre'ls altres músichs, per més que's digui, arriban á igualar.

—

La sinfonia *Faust* es un'obra de tota altra categoria, es un'obra mestra, una producció genial, una *Sinfonía* de las que quedarán, després de las de Haydn y Beethoven. Peró aquestas apreciacions no poden ésser fruyt de una ni de dugas audicions; pera judicarla es menester empaparse d'ella, es menester entrarhi á fons per medi del estudi particular, puig el fons supera de bon tros á la forma, contra lo que podia esperarse de son autor. Liszt ens revela en aquesta obra'l complert carácter de sa individualitat creadora, que desconeixiam al jutjarlo per sas composicions de piano, particularment las més inferiors, que son las més divulgadas.

Després de la maravellosa y compendiada interpretació que doná Wagner al inmortal poema de Goethe, no n'hem trobat cap altra qu'arribi á desentranyar com ho fa Liszt la essencia dels seus principals personatjes. Tota la primera part es d'una grandiositat incomparable; la eterna lluyta de Faust, l'incessant bategar de las encontradas passions de la seva ánima, apareix ab una grandiositat de linias y ab una claretat de conceptes que corprenen á tothóm que pari atenció al sentirla. Els temas que van reflexant cada sentiment son gráfichs y encertadissims, desde'l del *dubte*, grandiosa interrogació que travessa tota la sinfonia, fins al del *orgull*, que'ns revela de manera admirable la convicció del propi valer y qu'al final de la part, al reproduhirse transformat per l'amor, apareix en forma tan inspirada y majestuosa, que conmóu totas las fibras del cor. Seguir pas per pas l'intrincat procés d'aquests sentiments en el seu desenrotllo temátich, es impossible dintre las dimensions d'un article, puig grossos volums ocupa aytal estudi allí hont encara no consideran *antiquada* aquesta sinfonia, sens dubte perque no tenen la rapidesa de comprensió de molts *inteligents* de nostra terra.

Sense tenirne antecedents ¿qui hauria atribuhit á Liszt la encisadora part consagrada á Margarida? Solzament aquesta página, alcansa'l nivell de las més inspiradas que coneixém. Ningú ha dut may á la orquesta'l tendre esperit de la creació de Goethe ab la grandiositat, la dolsesa, la sinceritat y la simplicitat de medis qu'emplea Liszt, fins al punt de que poema y música's compenetran en un tot perfecte é inseparable. El sentiment vessa á dolls en tots els temas d'aquesta part, y assoleix el seu grau maxim ab els acorts de la *felicitat* qu'enlayran l'esperit transportantlo á regions purissimas. Y pera produhir tot aquest efecte no pot emplearse una major senzillesa en els medis d'expressió, puig Liszt arriba á fer gala d'una sobrietat increible en ell: la instrumentació no pot ja simplificarse més, la fusta fraseja en repetits *solos* els diferents temas, y en la corda arriba á sentirse per llarga estona'l *quarteto* complertament sol. Mes, pera que aquesta emoció's produheixi en l'auditori, cal disposar d'una orquesta de corda que s'identifiqui ab lo que interpreta, y d'aixó n'estém molt lluny encara.

En la darrera part apareix el Liszt que coneixiam, el dels més grans y exagerats efectes, el músich idólatra de la forma. Mes si en altras composicions poden perjudicarlo, aquí troban aytals procediments el seu lloch més propi. Per atreviments que realisin els moderns compositors, no avensarán gayre més de lo que va conseguir Liszt al portar al art dels sons la diabólica encarnació de Mefistófeles. Y tot sense valerse de nous materials, puig li nega, ab gran sentit filosófich, cap tema propi. Es aquesta part un dels més enrevessats trevalls de composició, al reproduhir en infinitas y sempre variadas transformacions els principals temas, sense temps ni ritme fixo, ab sos cambis incessants de compás y ab la combinació de sonoritats més complicada, que fan de tota ella un verdader trenca-colls pera director y executants. Es de gran efecte, en mitj de tal complicació, l'aparició *intangible* de Margarida y la entrada de las veus humanas qu'ab el ben sentit chor mistich venen á donar á l'obra la més solemnial conclusió.

Tant en sa riquesa melódica com en sa construcció temática es, en resúm, la *Sinfonía* de Liszt un'obra mestra que bastaria pera fer inmortal á son autor. La teoria del *leit motiv* té en ella una esplendorosa revelació que's troba perfectament d'acort ab l'aplicada per Wagner en el drama lirich. Aixís, donchs, tant per sa forma com pel valor intrinsech de molts temas, d'ahont el propi Wagner ne va aprofitar preuhats materials, mereix el *Faust* ésser conegut, estudiantlo parcialment primer, pera escoltarlo

després ab l'atenció deguda á tota obra d'art, qualsevulga que sia sa extensió y'l nom de son autor. Solzament compenetrantse del tot ab el seu pensament, y seguint compás per compás la manera cóm l'ha posat en práctica, pot dirse que's coneix l'obra y atrevirse á judicarla. Esperém que novas audicions puguin convence de nostra rahó als qu'encara'n dubtin.

—

Hem dit al comensar que no volém tenir escrúpul en parlar d'en Ribera. No es cap secret, puig ben manifest es pera tots els que segueixen el moviment musical barceloní, l'afecte que'ns uneix, y que podria considerarse una veritable germanor espíritual. En comunitat constant, ab ell hem estudiat y d'ell hem aprés cóm s'estudía: ningú millor, donchs, pot donar fe de lo que val el mestre.

En Ribera es un músich en el verdader sentit de la paraula, y ho es per temperament y per hábit. Posseheix la primera materia, el temperament, la *pasta* de que's fan els directors d'orquesta, qualitat que s'ha de portar innata, com ens ho proba lo que'ls hi costa d'adquirirla als que no la tenen. Peró per altra banda, posseheix l'hábit, la vocació, el pensament constant en el seu art, l'ambició insaciable de coneixe, d'estudíar y de profondisar lo que ja coneix; en una paraula, la complerta aptitut pera ésser mestre. Aquest temperament y aquesta aptitut varen ésser llargament conreuhats primer aquí, pera rebre'l puliment, la perfecció, *allá* hont sols aixó podía ferse. Y d'allá n'ha tornat, no fet un director d'orquesta, perque ja ho era y'l públich havía tingut ocasió d'apreciarho, sinó un músich consumat, y aixó es lo qu'anirá probant conforme vagi disposant dels elements necessaris.

Sas excelents qualitats de director d'orquesta va posarlas ben bé de manifest en aquest concert. Las dugas novas obras que presentava eran una verdadera pedra de toch per'aquilatar els seus mérits, y de la manera cóm ne va eixir ho ha dit ja tota la prempsa millor de lo que podríam dirho nosaltres. Lo que sí dirém, es que no representa res tot lo fet al costat de lo que pot fer, y á aixó hi hem de contribuhir tots els amants de que aquí's fassi art veritable, procurant no posarli pedretas en son camí (puig sinó sempre serém molt *menuts)*, ja que'ls comensaments son molt difícils aquí hont casi tot está per fer.

En Ribera té de realisar entre nosaltres una tasca molt elevada, que no podrá dur á cap sense la imprescindible lluyta: la lluyta ab la rutina y ab la enveja. Amunt y fora, que aquí som tots els de noblesa de miras y bonas intencions pera empényel per un cantó y pera netejar el seu camí dels entrebanchs que la malevolensa volgués posarhi.

Joaquím Pena.

INCONSCIENCIA

Las notas de la indispensable marxa ab que s'acompanya á una *miss* qualsevulga, quan entra ab la mitja rialla als llabis y tot fent saltirons ridiculs á la pista d'un circo eqüestre, han fet remoure'ls ayres y han desvetllat el carrer que, endormiscat, deixava acariciarse pel sol esplendent de mitj dia. Els balcons s'obriren, y prompte's vegeren atapahits de gent que sortía atreta per la música com els moixons pel reclám.

Al tombar la comitiva la cantonada, lo primer qu'aparegué fou una *gualdo-roja*, duta per un xicot de vintiún anys, llarch, prim, de pit enfonzat, barbamech, y ab una mirada trista com una nit sense lluna; ben al revés de tots els seus companys, que l'alegría'ls hi traspuava á la cara. Bé semblava que pera dur aquella pobra bandera haguessin triat el company d'humor més trist; bé semblava qu'haguessin triat una cara que li fes companyía... Al darrera seguía una carretela arrastrada per dos cavalls que semblavan fills de la Miseria, guiats per un home petit, de mostatxo negre y cara morena, embolicat ab un tapabocas brut, quins panys, al volejar al buf del vent, ensenyavan varis forats. Dalt de la carretela hi anavan sis xiquetas de sis á vuyt anys, vestidas de blanch algunas, ab vestits clars las altras, tapadas totas ab mocadors de llana suissa, passejant la seva mirada d'infant per tot lo que las voltava, y boy amagant las manetas amoratadas pel fret á sota l'aixella. Assegut entre mitj d'ellas hi havía un xicotot granat que, ab sa má ossosa y nervuda, aguantava un penó blanch, ab lletras de paper daurat que no vaig poder entendre lo que deyan. Y darrera de la carretela, clohent la comitiva, hi anava la *banda*, composta d'una dotzena de músichs, tots uniformats, ab vestits que semblava qu'haguessin estat fets per'altres.

Al entrar la comitiva al carrer, l'estrépit de la murga feu renáixer l'alegría que semblava que'l sol de diumenge hagués evaporada.

Eran els quintos.

Tots, ab la safata á la má, demanavan als tranzeunts y als vehins, que sortían pera véurels passar, una almoyna que fora ¡qui sab! si l'esca d'una nit d'orgia. Y tots ab la rialla á la boca, saltironant d'alegría, tirant *piropos* á las xicas, demanavan diners al poble ensopit que mirava son pas ab indiferencia.

Infelissos!

Quí sab si aqueixas riallas serán segadas arrán de gola al veure, per última vegada, perdut entre boyras el campanar de la vila!... Quí sab si aqueixas riallas embolcallan la miseria d'una familia!... Qui sab si'ls salts de goig y d'alegría's convertirán més ende-

vant en estremituts de rabia y convulsions d'ira!... Qui sab si aqueixas llars, si aqueixos camps, si aqueixa fábrica, que tan contents abandonéu avuy, els anyoraréu al sentir la fredor dels quartels, al corpendreus la soletat tot y tenint per companyia una generació entera!...

Pobrets! Abandonéu saltant vostra llar sense pensar ab lo que s'os espera. Abandonéu ab la rialla als llabis á la vostra mare, abdiquéu de vostra voluntat pera pensar y sentir, d'aqui en avant, lo que'ls altres pensin y sentin ó lo que'ls altres vulguin que penséu y sentiu; abandonéu vostre escó, soli de la moral, per'anar á embrutirvos; y os hauréu de llevar el trajo qu'os ha servit pera guanyar un mos de pá, y uniformarvos, com uniforman també als reus de mort quan els portan al patibul.

Y qui sab si á n'aqueixos á qui avuy demanéu almoyna, demá'ls hi hauréu d'encarar els maüsers.

. . . .

Un de la *troupe* m'ha demanat caritat, y jo, sense ni menys mirarlo, li he rebatut una moneda per la safata... No m'ha fet rabia, no: m'ha fet llástima!...

El vent s'ha endut las últimas notas de la marxa de circo y'ls balcons han tornar á grunyir tancantse, quedant altra vegada desert el carrer, ab un gos falder allargassat en la estreta acera rebent las caricias del sol de mitj dia.

XAVIER GAMBÚS.

NOVAS

Suscripció oberta entre las donas catalanas pera regalar una bandera á la *Unió Catalanista*.

Suma anterior recaudada en aquesta redacció y entregada á qui correspón: 93'50 pessetas.

Cándida Palau y Sabidó, o'25 pessetas.—Rosa Roqué, o'50.—Emilia Roqué, o'50.—Clara Roqué, o'50.—Ventura Roqué, o'50.—Maria Roqué, o'50.—Pilar Mata, o'50.

Total, Pessetas: 96'75.

Continúa oberta la suscripció.

—

El Pons Pilat que per delegació del poder central governa als mallorquins, s'ha proposat sens dubte deixar molt enrera als seus *similars* de las *provincias* catalanas, privant qu'al Ajuntament de Palma's parlés la llengua de la terra, que usá dias enrera'l regidor senyor Villalonga, y posteriorment el senyor Martí y altres, á quins de tot cor felicita JOVENTUT, havent endressat oportunament un telégrama en aquest sentit.

Sembla que'ls diputats regionalistas de Barcelona's proposan portar á las Corts aquest assumpto. Molt d'alabar es el seu propósit. Y no estaria de més qu'ells també usessin allí'l *dialecto catalán*, encara que no fos més que *para darles en la cabeza* als panxa-contents del centralisme que, al posar el catalá fora de la lley, sembla que vulguin dar dret á la rebeldia. Sá com llá, ¿qué'n treurém de las contemplacions, si aquella gent en ultim resultat no fa més que trevallar per compte nostre ab sas arbitrarietats y etzegalladas?

—

En contestació al telégrama que li endressarem, redactat en francés per no ésser admés el catalá en las oficinas de Telégrafs, contestá'l senyor Villalonga ab aquest altre, també en francés, que reproduhim:

«Redaction JOVENTUT.—Tres obligé vos felicitations, salue redaction directeur, notre ancien ami.—Francisco Villalonga.»

—

Ab el titul de *Reglas prácticas d'Escriptura catalana*, don Rafel Monjo ha donat á llum un quadern, que si bé no aferma'l monument de la llengüistica catalana, dona á compendre'l bon desitj qu'anima al senyor Monjo de que'ls seus adherits tinguin una pauta pera escriure nostra llengua interinament, fins que surti la oficial que tant se fa desitjar y esperar, pera organisar y unificar com convé'ls plans filológichs.

Encara qu'algunas reglas del aplech que presenta'l senyor Monjo no las trobém prou ben aclaridas, com per exemple en la secció de paraulas compostas y en l'us del apostrof, que'l confón algunas vegadas, per'xó aplaudim la tasca portada á cap per l'ilustrat amich de Vilassar, y l'encoratjém en el trevall que s'imposa en tot lo qu'atany al avens de nostra causa.

—

Don August Pi y Suñer ha publicat en un fascicle sa notable Memoria *La vida anaerobia*, trevall que desenrotllá en son examen de doctor y que li valgué per unanimitat la calificació de sobressalient.

Dit trevall, ja conegut per haverse publicat en la *Gaceta Médica Catalana*, fa veritable honor al senyor Pi y Suñer y á la classe médica catalana á que pertany, de la qual ne surten tan aventatjats alumnes. No sabém qu'es més digne de remarcarse en aquest fascicle: si'ls molts estudis que representa, ó'l natural talent del autor que'ls exposa brillantment, demostrant sa competencia en quimica y bacteriologia. Felicitém al senyor Pi y Suñer per sa obra.

—

Altras obras rebudas:

La casa editorial Maucci ha publicat la famosa obra *¿Qué es el arte?* de Lleó Tolstoy, traducció castellana de A. Riera, y la célebre novela d'Octavi Mirbeau *Memorias de una doncella*, quina traducció es deguda als se-

nyors Riera y Sempau. Ab gust veyém enriquirse la Biblioteca Maucci ab obras com aquestas, que son honor de las modernas literaturas russa y francesa y que, per tant, recomaném á nostres lectors. Se ven cada una d'ellas á 1 pesseta.

—

Han visitat nostra redacció'ls periódichs *Medicina y Cirugía*, que's publica'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes, y *Crónica de Barcelona*, que surt tots els dissaptes. Hi establim el cambi.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartím la cuberta, dibuixada per en Pujol y Brull, pera enquadernar el drama d'en Gual

L'EMIGRANT

á fí de que tant nostres habituals lectors com las demés personas que desitjin l'obra enquadernada, puguin adquirirla. Als que presentin en aquesta Administració tots els plechs en bon estat, juntament ab la cuberta, se'ls hi enquadernará'l tomo en rústica mitjansant la cantitat de 20 céntims de pesseta. L'obra enquadernada's posará avuy mateix á la venda en totas las llibrerías, al preu de pessetas 2'50. Els suscriptors que vulguin adquirirne exemplars, podrán obtenirlos en aquesta Administració ab un 20 per 100 de rebaixa, ó sia 2 pessetas cada un.

Conforme anunciarem en nostre Prospecte pera'l present any, la setmana entrant comensarém á publicar en nostre folleti un aplech de poesías del eminent Apeles Mestres, que durá per títul

CROQUIS CIUTADANS

ben segurs de que aquesta publicació plaurá á nostres lectors y fará honor á la Biblioteca de Joventut.

BIBLIOTECA DE JOVENTUT

OBRAS PUBLICADAS..

- **Ayres del Montseny,** per Mossén Jacinto Verdaguer. Edició ilustrada pels més reputats artistas de nostra terra. . . 3 ptas.
- **Quan ens despertarém d'entre'ls morts...,** per Enrich Ibsen. Traducció catalana. . . . . 2 »
- **Ton y Guida** *(Hänsel und Gretel)*, llibre de Adelaida Vette, música de E. Humperdinck, traducció de J. Maragall y A. Ribera. 1 »
- **Por!...,** quadro dramátich de Modest Urgell, ilustrat pel mateix. . . . . 0'50 »
- **Senyors de paper!,** drama en tres actes, per Pompeyus Gener. . . . . 2'50 »
- **L'Emigrant,** drama de món, per Adriá Gual. . . . . . 2'50 »

EN PUBLICACIÓ. . . . **L'inspector Axel Borg,** per August Strindberg.

EN PREMPSA. . . . . . **Croquis ciutadans,** volúm de poesías d'Apeles Mestres.

EN PREPARACIÓ.. . .

- **Titellas febles,** per F. Pujulá y Vallés.
- **Els pintors moderns** (fragments), per John Ruskin. Traducció catalana de Cebriá de Montolíu.
- **De poética catalana,** per Apeles Mestres.

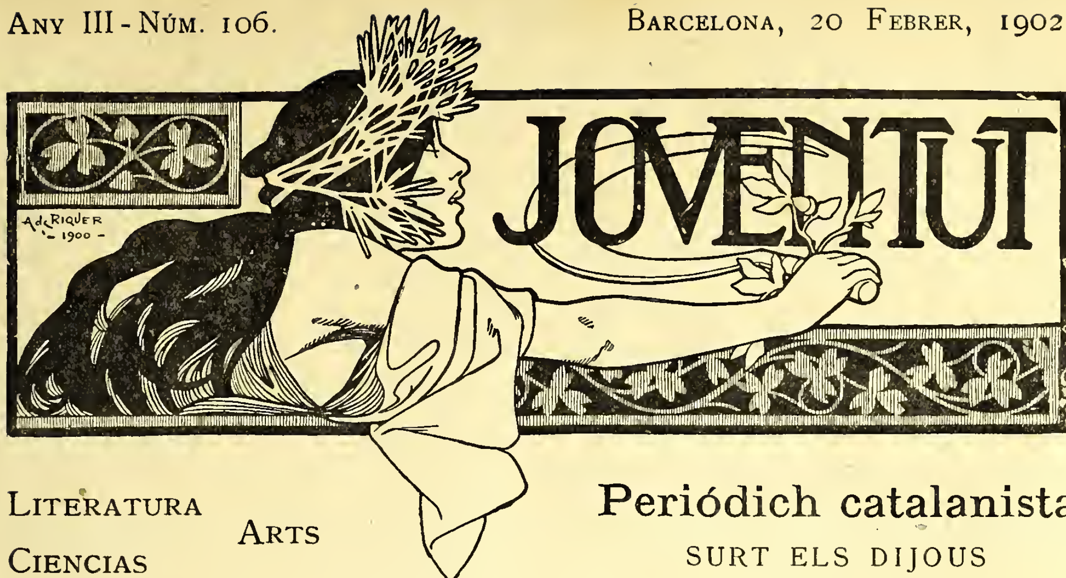
PROXIMA A SORTIR

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué. — Sas obras. — Sa personalitat. — Pi y Margall y'l poble, etc., per **F. Pujulá y Vallés,** ab un Prólech de **Joseph M.a Vallés y Ribot.**

EDICIO POPULAR

ANY III - NÚM. 106. BARCELONA, 20 FEBRER, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

ELS MUSEUS DE BARCELONA

III

Si'l viure apilotats en grans capitals no té de tenir altre objecte qu'explotarse mutuament, lluhir els trajos per plassas y passeigs, poder entregarse francament als vicis y resignarse á ésser enverenat de mica en mica per l'adulteració dels aliments, francament, no val la pena.

Lo qu'en part justifica'ls grans nucleus de població es solzament el poder gaudir de la cultura general que naix del continuu cambi d'ideas, cultura qu'es una conseqüencia de la nervositat dominant y de l'activitat de las inteligencias esperonadas continuament per l'exemple, per la emulació y per la contemplació d'obras bellas. De no ésser aixís, de no haverhi un ambient intelectual que satisfassi la set que sent nostre esperit, valdria més cent voltas respirar lliurement l'ayre del bosch y de la montanya, reconfortador dels pulmons, y viure la tranquila vida del camp, sense lluytas, sens aspiracions, més ensopida, però més sana y enfortidora.

El ciutadá, ó'l que viu á ciutat, desenrotllant major activitat, viu una vida més intensa, més nirviosa, potser més superior, cerca'l tracte ab sos consemblants pera perfeccionar son esperit y entrega als administradors de la ciutat una part del producte de son esfors pera que, al mateix temps que cuydin del avens material de la ciutat, satisfassin sa imperiosa necessitat de cultura.

A n'aixó respón la protecció que deu donarse al art, la creació de museus, l'embelliment de la ciutat encaminat á ben dirigir el gust de la massa. A n'aquest fi, sens dubte, va encaminat el dictamen presentat la setmana passada per varis regidors á nostre Consistori.

Se tracta de crear una Junta de Bellas Arts que funcioni casi autonómicament ab caixa propia y que cuydi de la organisació, conservació, desenrotllo y administració dels museus, de la celebració d'exposicions y concursos, en una paraula, de tot quant se

relacioni ab l'art y ab la cultura pública artistica.

La idea en principi es excelent; el Consistori té prou y massa cosas de que ocuparse pera que tot estigui degudament atés; res millor, donchs, que delegar sa autoritat y part dels fondos disponibles en una entitat composta de personas entesas.

Peró aqui s'ocorre una dificultat: ¿Cóm se troban aquests homes inteligents? Donchs molt senzill. Catorze associacions artisticas é industrials, per medi de dos compromissaris cada una, nombrarán quatre individuus de la Junta, l'Ajuntament nombrará quatre regidors y dos individuus més.

Nostra ferma convicció es de qu'en art no més hi entenen els artistas, y encara no tots; perque no n'hi há prou d'esculpir, pintar, etc., més ó menys bé: es menester també certa cultura y haver vist y sospesat molt.

Y si bé creyém possible que ab la disposició necessaria, llegint y veyent molt, hi hagi homes qu'arribin á entendre quelcóm en bellas arts, l'haverse dedicat generalment á altres assumptos y la falta de práctica fan que'ls hi falti aquella seguritat, aquell cop d'ull, aquell instint natural y conreuhat que té'l ver artista—que constantment s'ha preocupat de la bellesa—pera judicar un'obra desconeguda. Per'xó tenim por de que'ls regidors (1) destorbin, á no ser que's limitin á cumplir la part administrativa de la Junta.

Ademés, pot ferse al article segón del dictamen la següent objecció: Si's considera á las catorze associacions representantas de las forsas artisticas de la ciutat, y naturalment aptas pera escullir de son si quatre individuus de la Junta, ¿per qué's reserva al Ajuntament la facultat de nombrarne altres dos?

Es un assumpto aquest prou delicat pera que no hi hagin compares y comares; devant del interés politich ó de las simpatias de causa, hi há'l sagrat interés de Barcelona que reclama imperiosament pera desempenyar aquests cárrechs, arqueólechs, artistas é industrials que reuneixin dugas condicions necessarias: las d'ésser honrats é inteligents, tant li fa que siguin regionalistas, com republicans.

(1) No més n'hi há un que sigui artista.

Y ara preguntém un'altra cosa: ¿Per qué no s'ha proposat en el dictamen que'ls cárrechs de la Junta fossin retribuhits? L'home que conreuha un art, que li ocupa moltas horas perque d'ell té de viure, ¿es just que al servey de la ciutat deixi sa feyna y perdi son temps sense retribució de cap classe? Després de passar totas las amarguras del artista jove y desconegut, lluytant ab la indiferencia y la enveja, ha pogut l'artista ferse un nom, ocupar un lloch preeminent, pera que al arribar á sa edat madura, quan ha lograt que'l seu art li dongui pera viure, li diguin:—«Aquesta ciutat que no ha fet res per tu, necessita de tos serveys, t'ofereix un lloch honorifich, peró sens honoraris; apa, trevalla!»—Aixó no es just, com tampoch es just que'ls regidors trevallin de franch.

Y passant á un altre punt que podria dirse previ, puig de fomentar y organisar museus se tracta, deuria decidirse avans quins edificis hi han disponibles y quinas condicions reuneixen. En el Palau de Bellas Arts no cal pensarhi; si s'han de fer exposicions, es l'únich que serveix, peró restaurantlo un xich.

El Museu Arqueológich está malament de llums y tampoch va bé pera pintura.

Hem tingut ocasió de visitar el Palau de la reyna, que s'havia indicat pera Museu de Pinturas, y'ns hem convensut de que no serveix. La manera com están illuminadas las salas no permet altra cosa que ferne un museu d'antiguitats, y tot lo més podria colocarshi quelcóm d'esculptura al voltant de la escala y en alguna galeria que's podria habilitar.

No queda altre remey que completar las construccions laterals de lo qu'era nau central de la exposició universal, aixamplantla pels costats, fentho tot exprés y ben dirigit pera que's poguessin veure perfectament els quadros.

Cal avans de tot consignar una forta cantitat pera restaurar y habilitar edificis. Sens aquesta feyna, feyna que representa bastant temps y gasto, es inútil pensar en fomentar y organisar els museus tal com Barcelona té obligació y dret de tenirlos.

Sebastiá Junyent.

EN DEFENSA PROPIA

Ara fa poch, quan se'm va representar en el teatre Romea'l meu drama *Senyors de paper!*, va passar una cosa molt rara.

El públich (el de dalt y'l de baix) va aplaudir molt al final dels actes y va interrompre als actors varias vegadas en el transcurs dels mateixos ab sos aplausos, remarcant fins certas frases y certas ideas que, á la veritat, jo creya qu'haurian passat desapercebudas. Y en cambi, casi tota la prempsa, ab millor ó ab pitjor forma, va tenirhi que dir, ó lo qu'es lo mateix, va cáurehi assobre. Sols *La Publicidad* va ferne un *compte rendu* favorable. Las revistas amigas no'm van defensar, per lo mateix qu'era amich, y algunas que podriam denominar de la prempsa mal intencionada, y quals escriptors se veuhen, segons deya un autor antich, *obligados por su oficio al común daño*, aquestas se van desfer en insults y dicteris.

¿Era que'ls que fan de critichs no están d'acort ab el públich, ó millor, que'l públich no es tan boig com ells? Aixis va resultar aquesta vegada.

Respectém y compreném lo del critich del *Diario de Barcelona*. «*Un escriptor católich...*», deya — si, senyor, tenia rahó — un escriptor católich no pot aprobar un drama basat en una moral essencialment humana. Conformes! Y respectém las sevas opinions honradas. El de *La Veu de Catalunya*, que'l condempnava en nom de la moral, no tenia rahó, puig no deya en nom de quina moral, es á dir, de quina regla de costums parlava; peró estava també en els termes honrats. Peró n'hi havian d'altres... Per ells no hi havia res; tal digué'l critich anonim de *El Liberal*, quals linias, més que una critica,'ns van fer l'efecte del reflexo de la seva buydor infinita. Y'l senyor Urrecha, de *El Diluvio*,'ns perdonava poch menys que la vida; peró d'aquest no'n vam fer cap cas, donchs sabuts son els versos del genial Ricardo de la Vega, que tan bé'l retratan:

Diz que en la India ahora hay
terrible peste bubónica.
Y aquí Urrecha hace la crónica
de un drama de Echegaray.
Mejor están en Bombay!

Si me'n van dir de cosas els anónims! Molts autorets gelosos s'esbravavan en invectivas; d'altres, deyan que'ls *Senyors de paper!* eran de paper d'estrassa, y fins el corresponsal d'una revisteta de Tarragona titulada *Gent Jove*, deya que tenian tan poca consistencia que's desfeyan com si fossin de paper mullat. *¿Tu quoque Brutus?*

El que més, me concedia qu'era «una disquisició filosófica empalagosa», «una serie de trossos d'articles de Joventut», y qué sé jo! Peró alló en que tots estavan conformes era en que no hi havia quadro, ni factura, ni coneixement del art dramátich, ni res; y que si'l públich havia aplaudit, era perque sempré's deixa arrastrar per las ideas exageradas.

Y ara surt l'eminent critich del *Mercure de France*, Mr. Ephrem Vincent, que fa pes en tot el món intelectual, no sols de Paris, sinó d'Europa y d'América, y darrera d'ell el de la *Revue Franco-Allemande* — Paris-Munich — y diuhen precisament tot, tot lo contrari.

Qué n'están d'atrassats al extranger! Quina diferencia entre'l seu saber y'l del diari del carrer de l'Alba, y'l *Cu-cut*, y *La Perdiu en salsa*, y'ls noys tontos de Tarragona, y altres y altres!... Desgraciadas nacions, que no han tingut la ventatja d'estar aisladas del món durant tota una renglera de sigles!

—

Per tota la gent que té pesquis, dugas afirmacions afirman encara més. Lo que doblat se destruheix, son las negacions, y no las cantitats positivas. Una qualitat de més, una energia de més, en qualsevol terreno, intelectual ó moral, aqui, á Reus ó á París, á l'Habana ó á Pekin, á Amsterdam ó á Esparraguera, son una forsa més, una bellesa més, una confluent qu'ajuda al mérit de la producció.

Peró hi há imbécils pels qui dugas afirmacions negan. Sérs estúpits, acostumats á viure encaixonats en una especialitat mesquina, indigents de forsas psiquicas, pels quals sols es concebible un funcionament restringit. En quant els diuhen que un pintor es escriptor, que un matemátich es músich, que un poeta es sabi ó que un filosop es artista, li negan l'una ó l'altra de las qualitats indicadas, sense cap més motiu que'l de qu'ell té l'altra. Aixis, tractantse d'aquest home sublim que té per nom Jacinto Verda-

guer, honra de nostra rassa y testimoni vivent de presencia de la divinitat sobre nostra terra, perque era poeta y sacerdot (l'únich tal volta que aqui de dret diví ho siga), no podent ja negar el poeta vàn negar el sacerdot, y fins l'home. Tres metjes infames el declararèn boig, y fins volian tancarlo. Quelcóm d'aixó també m'ha passat á mi. L'Ixart me negava la ciencia y la filosofia dels meus escrits perque eran artistichs, es á dir, perque no eran enfadosos. Y en cambi, en els *Senyors de paper!* m'han negat l'Art, perque hi havia una tendencia filosófica altament humana. Seguint aquesta llógica del carrer d'en Llástichs, á la electricitat se li deuria negar la esplendidesa del llamp, lo imponent del tro. ¿Per qué? Perque sabiament conduhida per l'home, transporta passatjers dintre de trens, cura malaltias en las clinicas, porta en un instant noticias d'un hemisferi al altre, y ab l'agulla magnética'ns indica sempre'l Nort, perque no'ns perdém en mitj de las desertas rutas del mar y de la terra.

Drama social, drama pel poble, drama de fins altament humans, superhumans, combatre al mal en pro del bé, en favor del progrés contra'l retrocés, en favor dels drets del cor, de la nova especie que té dret á formarse millor que la nostra, aixó no es Art, aixó no es drama, diuhen els imbècils, rassa de criticons subhumans, gripia de cervells estantissos y de cors raquitichs, que ni al fer mal saben ésser grans, ni reptar, ni renegar ab la sublim heroicitat helénica dels Atridas!

Escoltéu, si es que teniu orellas, que si que'n teniu y grossas, com las del rey Midas!

En els temps antichs la poesia épica, llegendaria, els dramas divins, tenian una grandesa prometeica. Y ¿sabéu de qué era resultat la seva grandesa? De sentiment nou y de utilitat humana.

Oh vosaltres que no comprenéu l'Art més qu'essent inútil! Orfeu domptava feras; Amphion edificava vilas; Linus ajudava á Hércules; Museu assistia á Dédalo. El vers, avans que res, al náixer ja va manifestarse com á forsa civilisadora.

El poble may n'ha sigut partidari d'aquest Art buyt, del Art sens idea. Y'l poble no s'enganya. Las faulas que inventava sempre han anat engroxint el sentit de la veritat.

Homer fou l'historiador del seu temps y de la Hélada; Moisés el legislador dels seus; Juvenal y Tácit els jutjes eternals de Roma; Dante'l teólech de la Edat Mitja; Voltaire el negador de lo que destorbava á la Rahó Sobirana; Ibsen es un poetás y un gran sabi.

La Musa es feta pera cantar, pera estimar... — ¿Peró qué? — Res, home, res — diuhéu vosaltres, sérs plens de res, res, ánimas buydas. Mentres que'ls que sintetisan el poble vos dirán:—El més enllá, l'ideal, la Justicia, el Progrés indefinit, la Humanitat, la Super-humanitat futura!...—

Peró no fem cas d'aquells ab quins pera res comptém.

De minimus non curat prœtor. Devant dels negatius microscópichs, aqui va lo que diu un qu'en el món dels que valen afirma, y quals afirmacions comptém:

Fullejant las obras rebudas d'alguns esperits distingits, tractarém de darne una idea.

Pel moment, heusaquí un drama en tres actes de Pompeyus Gener: *Senyors de paper!*, el qual no es, com podría creures, un simple esbargiment d'un filosop y d'un sabi, sinó un'obra d'alta influencia moralisadora.

Del *art dramátich* en Pompeyus Gener no vol pas ferne un violí de porcellana, es á dir, una joguina elegant *(son violon d'Ingrés)* sinó un catafalch que li permetí protestar en alta veu contra una societat de la qual ell desprecía las ocupacions poch serias. El quadro, tot essent ben modern, resulta d'una factura potentment balzacciana, ab un no sé qué de claror á lo Goethe.

La vigorosa personalitat del autor esclata per tot arreu: aixís resulta l'obra forta y agradable. Nosaltres ignorém l'efecte que pugui produhir devant d'un públich que no concedeix á la idea moralisadora humana més que un valor relatíu. (1).

—

«Pel desert passa'l viatjer ab son camell carregat de tresors, y al véurel passar els gossos lladran.

»Y'ls gossos, que rosegan ossos de morts, lladran, y'l viatjer avansa.

»Y'l viatjer arriba, y'ls seus tresors benefician á tots, y'ls gossos, enlluhernats, se quedan enrera, y encara lladran.

»Y'l viatjer ha arribat á la Meca, y allí ningú sent als gossos.»

Tal diu una hermosa faula dels alarbs.

Y ara dissimulin.

(1) *Mercure de France*, febrer de 1902.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.—Pi y Margall y'l poble.—Conclusió.

VI

SAS OBRAS: «HISTORIA DE LA PINTURA»

EVOLUCIONARIA com totas las arts la pintura, ayma'l progrés y enclóu, al desenrotllarse, las aspiracions y'ls ideals dels pobles que la practican. Las arts s'acostan més ó menys á la perfecció, en rahó directa á la inclinació que vers el progrés tenen las aspiracions dels pobles, perque, al igual que'ls sabis son els sintetisadors de sas épocas recullint en una idea genial la diversitat d'ideas corrents, las arts son els vers historiadors que gráficament llegan á la posteritat las ánimas dels pobles, la seva essencia, el relat veridich de las sevas aspiracions. Essent producte l'art del sentiment, la calitat d'aquest es sa calitat, y segons senten els pobles fan l'art: gran, espléndit y veritat si sos sentiments son grans, espléndits y rahonables; fals, migrat y anémich si á aquestas qualitats corresponen sas maneras de sentir.

Eminentment religiós el poble egipci, son religiosos els seus monuments artistichs, com ho son els que'ns quedan del poble etrusch; eminentment comercial el poble fenici, desempenya en la historia del art la seva funció de cambiador de productes al importar á la Grecia l'art egipci que, al ésser assimilat pel poble heleni, adquireix la grandiositat de son sentiment y deixa traslluhir l'amor que aquell poble professa á la Naturalesa en general, y al home.

Poble degradat, poble envilit, sense conciencia ni aspiracions llegitimas y reals, ó no produheix art, ó, si ho intenta, no'n treu sinó una parodia ridicula qu'ab el curs del temps perpetuará la feblesa de la seva ánima, essent aquesta l'única utilitat que sa obra tancará.

Els pobles mistichs tenen son art, mistich també; un art lluny de la realitat, fals y convencional á forsa de voler traslluhir las aspiracions vagas é inverosimils del seu esperit malaltis. Els pobles quin cor glateix al devant dels espectacles de la Naturalesa y en ella viu y en ella beu las grans bellesas y en ella xifra totas sas aspiracions, tenen un art gran, veritat, ferm, qu'atráu y sugestiona y ens infiltra l'amor que l'artista ha sentit ab anterioritat. D'aqui que la educació dels pobles, encara que inconscientment, en sa més gran part está en las mans dels artistas. L'artista es el filosop qu'expressa ab el seu art (medi) determinat, las impresions que li produheixen la Naturalesa y la vida interna, y al expressarlas conmóu al poble y las hi fa compendre. La conmoció, la sensació, es la porta d'ingrés per la que'l món exterior penetra en l'intim de las personas. Un sér que no's conmogui es un sér que no pot progressar, y'ls grans sensitius son els que viuhen més, intensa y extensament. L'artista, al conmoure, obra las portas de la percepció; mes per la porta, un cop oberta, deu passarhi al moment la reflexió, la idea, la comprensió de la idea, la que tanca'l progrés y porta en sa essencia'l rovell de la revolució; manifestacions totas que l'artista ha elaborat en son sí, ab anterioritat.

D'aqui que l'artista hagi d'ésser instruhit. Un artista ignorant no pot arribar á ésser sinó un gran mecánich; cassará la bellesa al vol, copiará maquinalment lo qu'als seus ulls se presenti, peró ni infiltrará en sa obra sa intima personalitat, que no estará ab sa época (y per lo tant, no grabará pera l'avenir son esperit), ni'l poble hi podrá assaborir cap ensenyansa. La grandiositat de l'obra no está ni en l'assumpto ni en sa forma: está en l'ánima del artista, que s'hi transparenta, y en ella hi radica al mateix temps sa personalilat. El vulgo acostuma á veure las cosas per las cosas mateixas segons els prismas de la convenció general: el foch el veu cremant, y sols cremant el sent; la tomba la veu trista; la mar, com á cosa que mulla; las testas d'un vell ó d'una noya, com un aplech de carn més ó menys colorejat y sentimental. El geni, l'artista, s'aixeca pel dessobre de l'apreciació general y dona la seva propia; y potser el foch el veurá y'l sentirá com el gran amor que purifica destruhint tot lo que toca, com ho senti la imaginació dels persas; potser sentirá la tomba, acomodantse á la realitat, com un foco de vida ahont las herbas y flors hi neixen grassas y ahont miriadas de sérs s'hi remouhen elaborant; potser la mar la sentirá com una blava femella que convida á la pau d'una gran y misteriosa abrassada; potser el cap d'un infant ó d'un vell serán pera ell l'estoix del gran misteri y de l'admiració que produheix l'extens camí de la vida que té que recorre'l primer, ó de la passivitat é indife-

rencia ab que'l segón espera'l fi. D'un modo ó altre qu'ho vegi'l geni, será distint del modo general, perqu'ell haurá sentit de la manera que, potser, ho sent el poble, mes sens adonarsen; y ell n'hi fará adonar. Peró de totas maneras, sense deixar caure l'art en la bestialitat de lo vulgar, ni en la inmutabilitat de lo infinit, perque «justament per no haver surtit de la regió de lo absolut ha falsejat l'art son ideal y caygut successivament en la uniformitat, la corrupció y l'envilliment, ell que té, com tot lo humá, un fi social que cumplir y qu'arribará á sos días de grandesa y gloria quan per la viva expressió de nostras virtuts y nostres vicis purifiqui las ánimas y enlayri'ls cors (1)».

Aixís veyém als grans artistas moderns empaparse en la filosofía, educar la seva ánima, perfeccionarla, pera després poderla traslluhir en las llurs obras, y aixís els més senzills paisatjes dels grans mestres en la pintura'ns parlan al cor pera fernos entrar al cervell la idea del amor universal, la unitat del Sér-Univers, el panteisme encoratjador que'ns fa solidaris dels sers tots que viuhen ab y com nosaltres, y lligan la nostra existencia ab la del arbre que pren nostras formas y ab els animals que s'humanisan expressant nostres propis dolors y passions, ó bé animalisan las faccions de la Humanitat imbécil, segons afirmin ó neguin qualitats, pedagógicament. Els grans poetas enclouhen en sas descripcions el mateix esperit filosófich; y com aquests, tots els artistas. Perque l'art té per objecte educar, refinar, suavisar, deificar; y aytals condicions no poden existir apartantse del camí del progrés, y'l progrés se troba precisament en l'ultim grahó de la evolució suferta per l'home.

¿Es aixís cóm s'entén l'art á Espanya? Haig de confessarho apesarat: no. La ignorancia més gran sembla ésser la qualitat superior pera sentirse artista; ésser vulgar, *tábula rasa*, *negació;* ésser obstruhit y dur, son las condicions precisas, á lo que sembla, pera entregarse al art. Tot se deixa en materia artística, com en totas las cosas, á la intuició, y la intuició es verament la linia general sota la que oscila la vulgaritat! D'aquí que l'art á Espanya no existeixi ni en *fons* ni en *forma*, y's comprén. La filosofía ó sia'l fons de las cosas, llurs relacions, etc., no's comprén, no se'ns assimila, sinó baix las formas de las cosas mateixas. La forma y'l fons están en relació; es més: la forma no es sinó'l fons; la voluntat radicant en el fons del sér el constituheix. D'aquí que una mala interpretació del fons dongui una mala visió de la forma; d'aquí que'ls nostres anomenats artistas, al no compendre'l fons de la existencia, no puguin donarnos idea vaga ni de la forma, y'l seu art sía carrincló, amanerat y aprés no de la Naturalesa mateixa, sinó de las ensenyansas del mestre, y tots sabém en quinas mans están las ensenyansas á Espanya; y encara que'ls mestres fossin bons, en resultancia, l'art dels deixebles no fora sinó copia de la copia d'un copista.

Bona idea y justa la que tenía en Pi y Margall dels nostres artistas. Vegis l'apreciació que li mereixian:

«Nostres artistas, sobre tot els pintors, s'han tancat en un circul quina circunferencia no trencan sinó raras vegadas ab certa timidesa y desconfiansa. No troban fonts d'inspiració sinó en la historia; y com si no tinguessin vida propia, reproduheixen sense parar las creacions d'altres sigles, imitantlas en la expressió, en la forma, en l'estil. Els que may han surtit de sa patria s'han fet esclaus de nostra antiga escola; els que passaren á estudiar l'art baix el sol d'Italia, han vingut á sentar, sobre las runas d'una societat ja morta, la escola mística-purista de la Edat Mitja, época de la que'ns separan ja quatre sigles de dubte, dos sigles d'indiferencia y un sigle de revolucions.»

«Nostres artistas no solzament no son artistas de sa época: no son en rigor ni artistas. L'art, lluny d'ésser en sas mans la expressió de la vida interior, es la manifestació de la bellesa exterior; no desenrotlla pensaments, reproduheix formas; no excita sentiments, causa puras sensacions; parla sols als ulls y més encara en detall qu'en conjunt. Buscan l'efecte de llurs quadros més en la execució y en la composició qu'en la invenció: son pulcres, afeminats, nimis fins ocupantse dels assumptos més varonils y més grans. Com si temessin ofendre la vista dels espectadors, pintan al soldat que torna del camp de batalla ab els mateixos colors ab que'l pintarian al tornar d'un simulacre; embelleixen y colocan ab afectada harmonia tots els pellingos del mendicant. Fixan casi tota sa atenció en l'estudi dels draps; y aquell se té per millor artista que sab enlluhernar més ab els reflexos del or, la lluhentor del satí, el clarobscur del vellut y la transparencia del tul y de las randas. La hermosura y contrast de linias, la exactitut en els trajos, la noblesa y *gallardía* en las figuras, l'acert en agruparlas, certa unitat afectada en la composició, son las principals dots de llurs quadros históricos; un misticisme exagerat y mal entés, fill no de la fe sinó de la imitació, no del sentiment sinó d'un estudi més ó menys detallat sobre'ls tipos que'ns ha llegat el cristianisme en sa major grandesa, certa vaguetat afectadíssima en las formas, cert amanerament inevitable constituheixen el carácter de llurs quadros religiosos. Imitadors casi sempre; y quan no, més rimadors que poetas, més artífices qu'artistas.»

---

(1) Del prólech d'en Pi y Margall á la *Filosofía del Progrés* d'en Proudhon.

L'art respon á la manera d'ésser del poble; el poble es afeminat, imitador, corromput, y viu vida material y no pensa, y'ls seus artistas responen á aquestas qualitats. S'ha d'ensenyar al poble á pensar, s'han de obrir cátedras lliures de filosofia elemental, y tancar las aulas corrompudas ahont s'hi ensenya'l mecanisme,'l *truc*, el *métier* enfadós y embrutidor; s'ha de fer que'ls homes sápigan que son homes y vulguin pensar; s'han d'escombrar com á miasmas danyins els mercaders del temple del art, y'ls corruptors del poble que l'encadenan al ayguamoll de la ignorancia y á l'ataxia del cor; s'ha d'ensenyar que l'art no está ni consisteix en donar pinzelladas més ó menys bonicas, sinó en *Pensar*.

No puch lliurarme del desitj de traduhir també un paragraf del prólech d'en Pi á sa *Historia de la Pintura*, á propósit de lo que acabo de dir.

«L'art—diu—es la manifestació de nostra vida interior per medi del símbol, la creació d'objectes que puguin ferir vivament l'ánima y'ls sentits, la revelació de las misteriosas harmonias que brollan á cada pas sobre la superficie general del món. No es la reproducció ni la imitació de la Naturalesa: s'encarna en els sérs que la rodejan, peró no'ls reproduheix ni'ls imita: els crea, els hi dona una nova existencia comunicántelshi las impresions, las sensacions y'ls sentiments del artista. Reflexo constant del home, varia ab els sigles, creix de generació en generació, descriu al viu totas las revolucions politicas y socials, determina'l carácter de las épocas per que va passant, consigna las aspiracions de la societat en que viu, bosqueja'l quadro que presentarán els pobles destinats á ocupar el lloch dels que van sucumbint en las lluytas que'ls agitan y conmouhen. Marxa ab la Humanitat: plora ab ella sobre las runas dels imperis; canta ab ella'ls triomfs del dret sobre la forsa, de la llibertat sobre la esclavitut, de la inteligencia y la virtut sobre la ignorancia y'l vici armats de la espasa dels reys; gemega ab ella en mitj dels dolors que la enfonzan lentament en la fossana; s'exaspera ab ella y crida com ella, als que sufreixen, al camp de batalla.»

Per fortuna, de tant en tant el cor s'aixampla, puig surt qui porta en sa ánima l'esperit del poble culte, qui sent com ell, y qui vol donar al vulgo'l sentiment d'amor á la Naturalesa traslluhintlo en la veritat de sas obras, y'l sentiment del esperit superior general. Obrimli'ls brassos, aixequemlo sobre nostras espatllas, posém al seu servey totas nostras forsas, siguém grans d'esperit, ja que sas obras parlarán de nosaltres y de nostras aspiracions á las generacions á venir.

No ho entén aixis la massa, petita en tot, fins en sos odis, rastrejadora com els cuchs, y de mirada tan curta, que no hi veu més enllá dels limits egoistas de sa personalitat. No busca la grandesa en l'estudi de las grans concepcions y en sa assimilació y perfeccionament, sinó que, colocada en un lloch, s'enlayra ó intenta enlayrarse, no aixecant sa personalitat per'abarcar ab un cop d'ull el paisatje de la societat en que viu y donarli un'ánima compresa, sinó que s'enlayra paradóxicament, sense moures del lloch que ocupa; per exclusió, enfonzant tot lo que la volta. Ah, enganyosa ilusió de lo petit, que sempre existirá per sa mateixa petitesa! donchs com la formiga, al posarli'l peu assobre, no queda aixafada perque cap entre dos grans d'arena que la protegeixen. Pero'n pateix l'época quan aquesta petitesa arriba á pendre proporcions alarmants, perque ella arriba á convertir lo secundari en principal, y quan aixó succeheix, els pobles tenen un peu en la fossana. Perque la essencia de las cosas desapareix de la seva comprensió, y la veritat queda buyda y esclafadissa com clovas d'ous.

No tan desgraciat té de considerarse un poble quan, havent caygut de sobras en aytals mals, encara té qui surt a mostrarli'l recte caminal. Peró si n'es de desgraciat el poble quan, malgrat eixa circunstancia, resta embrutit y no escolta.

Ab semblant medi ambient, que no es altre que'l nostre, se pot compendre la importancia que representa un'obra d'en Pi y Margall, que ve á trencar en materias artisticas el mateix glas aclaparador qu'en politica trencaren sas obras d'estadista. Al dedicar son saber al estudi del art, enlayra la manera d'ésser d'aquesta manifestació de vida y li reconeix tot el valor qu'ella enclóu en son si. Lleva l'art de las mans grolleras dels durs de cor que'l prostituheixen, y considerantlo joya preuhada, analisa un á un la lluhentor dels seus productes y sas taras. Ab semblant medi ambient es fácil ferse cárrech de la influencia d'un'obra que ve á contemplar en serio lo menyspreuhat. Abaix la indiferencia de lo desconegut, adalt el desconeixement de lo necessari, fan un buyt dificil d'omplenar; molt més dificil quan s'entra batent armas contra la massa erigida en cátedra artistica, sense carácter, sens altra cosa que una tendencia á seguir passos reconeguts com á bons, y lo qu'es pitjor, prenent per passos bons lo que precisament era lo cridat á desapareixe.

Ben diferentment del vulgo entén el nostre filosop l'art, al apreciar l'estat de la pintura á Espanya; y aixis ho traslluheix l'obra que'ns ocupa. La seva concepció es clara en aquest ram del saber com en tots els qu'analisa sa inteligencia; y'l seu amor per la Naturalesa y pel progrés li fan apreciar dignament l'art, per essencia revolucionari y civilisador quan es gran. L'estudi que l'obra enclóu, sens dubte qu'als ulls del poble es

inútil, indiferent... Quántas ensenyansas, no obstant, entre sas linias! Quántas observacions, quánta justesa y profonditat!

Es lógich, verament lógich y necessari que sas ensenyansas, observacions y apreciacions sian indiferentment refusadas. Es necessari y lógich que sa manera de sentir y veure l'art, que cau de ple en la revolució artistica que modernament s'opera, sia inapreciada pel poble. Perque en ple regnat de la bestiesa, las paraulas dels sabis passan de llarch sens aturarse ni fecondar.

Mes no hi fa res que passin de llarch: ja es quelcóm que passin: Femlas passar una volta més, y escolteulas, vosaltres joves, que sentiu vostres cors bategar al impuls del amor per la Naturalesa y per l'Art. Vaig á terminar transcribintvos las paraulas del mestre:

«Artistas qu'ayméu de tot cor l'Art, tanquéu devant vostre las portas de lo passat, viviu y penséu en mitj dels pobles que bramulan al vostre voltant com las onadas del Occeá. La Humanitat sufreix y está en perpetua lluyta: en lloch d'inmortalisar als héroes que sucumbiren en la guerra, inmortaliséu ab vostres pinzells als mártirs de nostras sagnantas revolucions. Pintéu mitj ajeguda en la fossana á aqueixa mateixa Humanitat; pinteula cayent de nou en son sagnant atahut á impuls de las llansas de la barbarie; pinteula agonitzant, ple de pus el cor, de llagas el cos, de tenebras l'ánima; pinteula morta ja, fins que, animada altra volta per l'esperit del que torná la vida á Llátzer, trenqui sos lligams y renaixi al món rejovenida per l'amor y per la ciencia. Siguéu constantment els cantayres de vostre sigle; siguéu, si es que sou artistas, sos profetas; contéu un á un els sospirs d'aquesta societat y reproduhiu els torments que'ls hi arrencan del seu pit lacerat Removéu el fons de las miserias dels pobles y feulas apareixe á la superficie pera que s'estremeixin llurs autors devant llur propia obra; reculliu els vots y las aspiracions dels que pateixen, y tot just oviréu l'auba de la regeneració, alegreuvos y vesséu sa rosada sobre tants cors abrusats per la desesperació y el sufriment. Deixeuvos impresionar per aquesta vall de llágrimas que denominém món: quan no cápiga ja'l dolor en vostra ánima, simboliseulo en els sérs qu'os rodejan, vesseulo á dolls sobre vostres quadros, y seréu artistas. Hauréu comprés el món, y'l món os compendrá; creixerá de dia en dia vostra inspiració, y la posteritat no mirará ab despreci vostras obras, perque veurá en ellas vostres sentiments, els sentiments de vostra época. Si sols pintéu lo present, reconeixerán eternament en vosaltres als artistas del sigle XIX; si arribéu ademés á tancar l'avenir en el círcul de vostras produccions, seréu tinguts eternament com artistas y com á precursors.»

***

La Vida corra, la Vida passa
com foll corcer;
avall, sens esma, va fent sa vía,
may se deté.

La Vida passa, la Vida corra
mateix que'l vent,
y ab ella passan amors y ditxas
y sentiments.

¿Ahónt va la Vida, corrent sens treva,
ahónt va y d'hónt ve?
Tot son misteris, tot son tenebras..
Cor meu, no ho sé.

Companys, seguimla, seguimla sempre
serens y enters;
qui honrat camina, tant se li endona
ahónt va y d'hónt ve.

J. Novellas de Molins.

INQUIETUT

Morir jove m'espanta.

Encara sento ben vibranta
la forsa del desitj primaveral:
encara bull exuberanta
en mas venas la sava germinal:
tot el meu sér encara canta
sens cansament l'himne vital.

Morir jove m'espanta.
Pro més m'espanta la vellesa.

La fulla seca que du'l vent
sent del inútil el torment;
del xorch capvespre la tristesa...

Més que la mort m'espanta la vellesa.
L'hivern no sols es fret: es impotent.

Claudi Mas y Jornet.

ARTISTAS BANQUETEJATS

Moltissimas vegadas, llegint la secció telegráfica dels diaris, haurán trobat noticias com aquesta: *Ayer los artistas de...* (aquí'l nom de la població) *dieron un banquete al* CÉLEBRE *artista Fulano de Tal.* Aixó si: sempre ha d'ésser *célebre*, perque si no, fallaria l'efecte.

Observin qu'á Espanya la classe d'artistas que's *banquetejan* més son els esculptors, tal vegada perque sobressurten més que'ls altres. N'hi há tres, sobre tot, que'l nom sempre'ls hi va en dansa: avuy per celebrar una medalla, demá per una decoració, més tart per l'acceptació d'un cárrech oficial, ó bé per tenir d'ausentarse de tal ó qual. punt, ó ja per haver arribat *sanos y salvos* á tal ó qual altre. Fixinshi, y me'n sabrán dar rahó.

En semblants cassos, tots tres, naturalment, portan el seu discurset preparat, com ja vam tenir ocasió de veure l'altre vespre. El més *célebre* de tots, es á dir, *el del altre vespre*, ó sia l'aristócrata, el *nacional*, el més amich de reys y de grans personatjes, acostuma en sos brindis á parlar del *genio* y del *castizo arte español*, reventa'l modernisme si li ve á tom, ó exalta als revolucionaris del art quan no's recorda de qu'entre ells n'hi há de modernistas. Tot aixó trobantse *profundamente emocionado* perque, referintse á Espanya, no falta comensal que, essent un respectable home de ciencia, li digui á tall de torero: *¡Bendita la madre que tales hijos pare!*

Els altres dos esculptors á que m'he referit també ho xafan per l'estil, peró avuy per avuy no'ns ocuparém gayre d'ells, bastantnos dir que l'un coneix á molts ministres y sol parlar bé del govern, y que l'altre, el que té més talent de tots tres, en sos discursets s'enterneix dihent qu'hem de fer art de bona fe, que la gran cosa es ésser sincer y que sols aixis anirém bé. Tot aixó matisat ab alguna qu'altra paraula en francés.

Una vegada'l *banquete* acabat, ja tenim al gran artista-tenor fent posar telégramas: *Los artistas de Barcelona, con motivo, ó sin motivo*... etc.: aixó del motiu no té cap importancia; la qüestió es que la noticia corri, que si bé hi há personas que no'n fan cabal, també n'hi há d'altras que s'hi fixan, y al cap y á la fi no's tracta d'altra cosa que de fer la bola de neu y de convertir l'art en un negoci de gran explotació.

En una població de segón ordre (per exemple), encarregan un monument á un artista determinat; algunas vegadas, las menos, perque l'artista ho mereix, y molt sovint perque'l president del Consell de ministres *ho mana*, lo qual no deixa d'ésser una rahó com un'altra. Un cop llest el monument, es molt bonich pera l'artista arribarhi *banquetejat* d'altras ciutats més importants, y fins pot valersen, si li convé, pera fer que li donguin algún dinerot de més. Aixis, al estil madrileny, van passant la vida dantse ells mateixos el to de grans artistas, sempre á fi y efecte de que'ls altres se creguin qu'ho son, perque si no, ves qui se'n adonaria!

En nostra ciutat semblava ja oblidada aquesta costúm de donar *banquetes*. Els telégramas ens parlavan dels de fora casa, peró heusaqui que'l mal torna á invadirnos. Es clar que aqueix mal deixaria d'esserho en cassos de verdader y espontani entussiasme, ó haventhi motiu que justifiqués l'acte, com succehi quan á n'en Barrau se li doná un dinar per son quadro *La rendició de Girona*, que realment va fer aqui sensació. A n'en Graner may li han pogut anar ab propósits semblants, puig ab sols parlarnhi ja s'ha enfadat. A n'en Joseph Llimona y altres, com el gran Mercader, no recordo que may se'ls en hi hagi dedicat cap. Y es natural, puig cap dels artistas catalans de tanta ó més valua que aqueixa mena de tenors *de nuevo cuño*, sabria treure'l partit qu'ells treuhen d'un *banquete*.

Lo més trist d'aytals joguinas, en las que sembla que dos d'aqueixos caps de brot se desafihin á qui es més sabi, lo més trist y deplorable, es que'ls artistas catalans, que no están mancats de certa cultura y que generalment se burlan del modo d'ésser de Madrid, ajudin en el cas present á crear atmósfera á semblants comediants, que fan esculptura com si fessin politica.

Y ara permétinme aqueixos senyors férloshi observar que, si bé en aixó de donarse *banquetes* entre amichs no hi há res que dir, en cambi, el deixar en establiments de bellas arts llistas capsadas ab els noms de certas personalitats que segurament no haurán go-

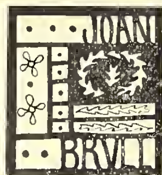
sat dir que no pera no ésser titlladas d'envejosas, es tot un abús; perque no hi há dubte que ab aqueixos pochs noms s'hi agafan alguns ignocents.

Prou qu'ho deya diumenge un diari catalanófobo, després de publicar la llista dels concurrents:

> Estos nombres lo dicen todo. Demuestran que á haberse organizado y anunciado la fiesta, así como resultó una de las más brillantes, hubiese sido una de las más numerosas de las celebradas en Barcelona.

Ves, si l'arriban á haver organisada! Hauria sigut *una fiesta numerosa!* Axó si, tan buyda com l'artista obsequiat y com el periódich de referencia.

Per la nostra part sols afegirém que'l *banquetejat* no se'n preocupa de la valua dels artistas suscrits. La qüestió, en ultim resultat, son els consabuts telégramas, y que rodi la bola. Y axó que'ls artistas barcelonins ens pensém ésser molt espavilats; no cal dirho, més que á Madrid; y pera probarho, sols caldria que'ns barallessim per esbrinar quin dels tenors ne sab més, si'l *genial* ó'l *sentimental*, ó... Qui sab! Tal vegada'l més sabi es aquell que va quedarse á la *corte*. Peró, la veritat sigui dita, crech qu'es alli hont haurian de trobarse sempre tots tres.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Nonce Casanova.—MESSALINE.—*Roman de la Rome impériale.—Paris.—Société d'éditions littéraires et artistiques.—1902.*

La *Messaline* d'en Nonce Casanova es una ressurrecció de la Roma imperial, de la Roma decadent y envilida ab sos vicis y sos cultes exótichs y misteriosos. Dominant aquest medi pompós y magnifich, l'autor hi coloca la luxuriosa Emperatriu, Divina y Augusta, dominadora del món, omnipotenta com las deesas olimpicas, majestuosa com Diana y bella y sensual com Venus. Messalina, ab sas puras linias d'estatua, ab sas carns assedegadas de goigs infinits, ab sos ulls que llampegan de passió, ab sas entranyas de foch, ab sos desitjos amorosos may satisfets ni á l'hora mateixa de la mort, ens apareix tan viva y verdadera que, per un moment, mercés al art d'en Nonce Casanova, ens creyém transportats á sa presencia, á través de las centurias passadas.

La *Messaline* ve á enriquir la literatura que ressucita'l Passat, qu'evoca las grans figuras de l'Antigor, qu'estudia llurs passions, que desxifra'ls misteris de llurs ánimas. En Flaubert ab sa *Salammbô* y sas *Temptacions de Sant Antoni*; en Teofil Gautier ab sa *Historia d'una momia;* en Villiers de L'Isle Adam ab sa *Akedysséril;* l'Ibsen ab son *Emperador* y *Galileu;* l'Anatole France ab sa *Tais;* en Pierre Louys ab sa *Afrodita;* en Merejkowski ab sa *Mort dels Deus;* en Lombard ab sa *Agonía* y son *Bizanzi;* en Paul Adam ab son *Basili y Sofía*, y en Nonce Casanova ab sa *Messalina* venen á constituhir aquesta agrupació d'escriptors moderns d'imaginació poderosa y enlayrada, assedegats de quelcóm de més gran y bell de lo que llurs ulls contemplan. Y pera l'autor d'ánima verament artistica ¡quin goig el de poderse allunyar de la vida moderna, tan vulgar y pobre y núa de grandesas!

En aquest terreny ja l'autor no es un espectador senzill, un pacient observador de la vida quotidiana que l'envolta: es un creador, un constructor que ab las pedras de las ciutats enrunadas y mortas las edifica de nou, omplint d'éssers vivents llurs palaus, llurs carrers y llurs temples; un creador que, ab las narracions históricas, ressucita costums oblidadas, trajos amples y majestuosos; que'ns descriu festas sumptuosas, bacanals aixelabradas, combats sagnants, matansas horribles, vicis monstruosos. L'Antigor es gran: gran ab sas barrejas extranyas de refinament y de feresa, de brutalitat y de cultura. Per'xó es etern son encís.

En Nonce Casanova'l sent de debó aytal encís. Sent la vida de Roma com si l'hagués fruhida: sembla haver assistit als espectacles dels Circus y á las disbauxas del Palau imperial. Peró sa gran cultura, sos estudis históríchs y arqueológichs, sa erudició clássica, elements necessaris y precisos pera la tasca empresa, no son no obstant las qualitats més brillants del autor: aquestas son la visió arrelada y fixa que de lo descrit té en son interior y la maravellosa facilitat ab que la fa visible. El temperament del autor més que'l coneixement de las obras dels historiadors romans, ha ressucitat á Messalina. Com en tota obra verament artistica, el poeta domina al erudit.

En Nonce Casanova es un psicólech de debó, peró es també un colorista excelent, un pintor admirable, un poeta refinat. Al seguirlo en l'estudi psicológich de Messalina, no perdém may la linia del cos d'aquesta ni'l color de la seva carn. Ab veritat maravellosa'ns descriu l'ánima de la gran impura, y ab riquesa extraordinaria de detalls ens pinta son cos de deesa, sa luxuria infi-

nida, sas passions malaltissas, sa vida rublerta d'ubriaguesas y de barbres refinaments.

Al comensar la novela, els enamorats Servinius y Cœlerina prenen una importancia passatjera que s'ha de desvaneixe aviat devant de la espléndida Emperatriu. Aquesta ho domina tot: es el centre de l'acció que gira humilment á son entorn. Els primers capítuls *(L'Apôtre, Rome* y *Les Florales)* ens preparan l'esperit pera rebre l'esclat de las violentas passions que mouhen á Messalina; en el capítul *Servinius*, aquellas, ab forsa irresistible, acotan al malhaurat cristiá (deixeble del apóstol Pere) barbrement esclafat per la massa d'un esclau dócil al manament de sa senyora. Las ensenyansas del apóstol y'l tendre y amorós recort de Cœlerina dominan á Servinius. Els encants enlluhernadors de Messalina no poden encisarlo. Llavors son cos cau ferit pel *dispensator* que á cops de massa'n fa una cosa informe, sense nom, horrible. La escena es una extranya barreja de luxuria, de puresa y d'horror. L'autor ens fa sentir ab gradacions justas y admirables la tranzició de las sensualitats més intensas á la maldat més pahorosa. Al final del capítul, Messalina sembla una ménada trágica y furienta com las que trocejaren al Pentheu d'Eurípides y al Orfeu de Virgili. El capítul següent (*Messaline*) es tal volta'l més hermós y poétich de l'obra. El recort de Servinius assessinat reviu com una visió d'amor no frubit devant de la Emperatriu. Peró la luxuria torna, y Messalina s'entrega de nou á las voluptats més enervadoras: en els més baixos burdells de Suburra va á calmar el foch de son cos ab plebeus, soldats y extrangers. Y á la fi, desprès de sas bodas sacrílegas ab el cónsul Silius (vivint son espós Claudi) la luxuriosa Augusta mor á mans d'un satélit enviat per l'Emperador. Y fins en el moment suprém, sos ulls moribonds s'extasian en els virils contorns d'Evodus, l'imperial butxí. Messalina mor com ha viscut.

En Nonce Casanova sab utilisar totas las riquesas y tots els matisos d'una llengua tan cultivada com la francesa. Son estil musical y son rich llenguatje s'armonisan intimament ab el sentiment de lo descrit. Sa ploma no's detura devant de las escenas més sensuals, devant dels quadros més horribles. Las monstruosas disbauxas de las festas Florals y de Suburra reviuhen als nostres ulls animadas y verdaderas. El burdell de Suburra es un espléndit quadro de color: se'n desprenen alenadas de bestial voluptat, de folls deliris, de joya malaltissa.

No obstant, la idea de son autor no es la de fer un llibre impur: peró tampoch s'ha proposat fer un llibre docent. Tot y essent cristiá, sols l'ha guiat un sentiment purament artístich. Las impuresas que's respiran en sa obra no son més que realitats reproduhidas ab la mágica de sa prosa; y'l sentiment cristiá que hi alena no es més que una manifestació de sas creencias religiosas.

—

Ramón Masifern.—La Vida al Camp.—*Poemet bucólich popular, ab un prólech de Mossén Jacinto Verdaguer.—Barcelona.—Fidel Giró, impressor.—1902.*

S'ha de reconeixe que l'autor de *La Vida al Camp* es un correcte y habilidós dominador de la forma métrica assonantada. Deixant de banda'ls versos dels mestres de la poesia catalana, n'hem llegit pocas vegadas de fets ab tanta trassa com els d'en Masifern. Son versos espontanis, que lliscan ab facilitat, com si rajessin sens esfors del esperit de llur autor. En aquest sentit son dignes d'alabansa.

Peró no creyém que com á visions del camp—si es que l'autor s'ha proposat donárnoslas—estiguin á semblant altura. L'autor no sent ab intensitat el ver encís de la poesia bucólica, la veritat y las bellesas del medi. En Masifern no descríu: se limita á donarnos lleugeras impresions de Natura sentidas á travers de son temperament. Y aquestas impresions ens resultan poch naturals, perque en Masifern es més aviat un enamorat dels símbols de las estacions del any que dels espectacles espléndits dels camps y de las montanyas.

L'ideal d'en Masifern es ben senzill: viure al camp, fugir de las ciutats. Es á dir: allunyarse del art, comunicarse á tot'hora ab la naturalesa. Sas poesias son també senzillas y respiran patriarcal bonhomia. No tenen volada peró tampoch son vulgars.

Avalora'l llibre un hermós prólech de mossén Jacinto Verdaguer.

—

Ignasi Iglesias. — Ofrenes. — *Barcelona.— Tip. «L'Avenç».—1902.*

La qualitat característica de las poesias de l'Ignasi Iglesias es un intens amor per la naturalesa. L'Iglesias se'ns presenta com un fervent enamorat de la vida, de sos goigs y de sos dolors. Ver temperament de poeta, peró avans de tot ver fill del poble, reb la inspiració de la forta y sana musa popular. L Iglesias no es un refinat, peró tampoch vol esserho. Sos versos, que tenen quelcóm de las cansons de la terra, quelcóm del esperit del poble que trevalla y pateix, vibran enérgichs y parlan al sentiment avans que á la imaginació. L'ánima del poeta apareix sencera en *El cant dels humils:*

Amb el cor flamejant vaig fent via,
recullint l'ambició dels humils.
No'm fa res no tenir companyia
i aná arreu emboirat nit i dia
am mos cants redemptors i virils.

Aixó es l'Iglesias: un poeta que no sent debilitats ni defalliments, un poeta mascle de debó. Son llibre *Ofrenes* mereix lloch preferent en el camp de la poesia catalana, perque acusa una robusta personalitat literaria.

—

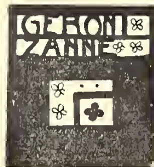
José Leon Pagano.—ATTRAVERSO LA SPAGNA LETTERARIA (*I Catalani*).—*1902.—Edizione della Rassegna Internazionale.—Roma.*

Attraverso la Spagna letteraria es un curiós llibre de dugascentas trenta sis páginas qu'en José Leon Pagano dedica als literats catalans. S'hi llegeixen els coloquis celebrats per l'autor ab Pompeyus Gener, Joan Maragall, Narcis Oller, Ignasi Iglesias, mossén Jacinto Verdaguer, Apeles Mestres, Angel Guimerá, Alexandre de Riquer, Francesch Matheu y Santiago Rusiñol, coloquis acompanyats de retrats y semblansas de dits escriptors. En el prólech del llibre en Pagano manifesta son sentiment de no poder parlar, per causas contrarias á sa voluntat, d'en Pin y Soler, d'en Gual y d'en Vilanova. En Pagano demostra ab son llibre possehir verdader talent d'observador, ensemps que sinceritat, cultura y bona fe. Exposa fidelment lo qu'ha vist y sentit, no fent com altres extrangers qu'al venir á casa nostra no tenen més propósit que'l de faltar á la veritat.

Recomaném el llibre *Attraverso la Spagna letteraria* á tots els aymadors de las lletras catalanas, haventse d'agrahir á n'en Pagano sos trevalls de divulgació per Italia de la nostra literatura.

—

Hem rebut també, y no'ns en ocupém ab extensió per falta d'espay, els llibres següents: *El hogar frío*, quadret dramátich de Francisco de A. Soler y Alberto Lozano, que revela condicions literarias; *Canti di Primavera*, inspiradas poesías d'en F. Italo Giüffré; un notable y voluminós estudi históricb d'en G. Galatti titulat *La rivoluzione e l'assedio di Messina* (1674-78), trevall d'importancia per la erudició crítica que l'informa y la elegancia de son estil, y un llibre titulat *Excursió desde'l carrer de la Avellana á la torra del «Seny de les Hores» de la Catedral* per Ramón N. Comas, trevall llegit per son autor l'any 1898, en el «Centre Excursionista de Catalunya». En el llibre s'hi veu l'amor que per Barcelona sent en Ramón N. Comas, aixís com son coneixement de la historia de nostra ciutat. El precedeix un curt prólech de mossén Font y Sagué.

LA INDISCRECIÓ

En un café de Vichy'ns trobavam reunits alguns amichs, assaborint la escumosa cervesa de Munich. Tots eram joves, solters, y no teniam altra deria que la de passar la vida ab la major alegria possible.

La conversa recaygué sobre las donas, el tema que més vivas y animadas sol mantenir las discussions del jovent, y tots estavam d'acort en considerar la lleugeresa de la dona, la falta de reflexió en sos actes, que may son madurats ab conciencia, la facilitat ab que's contradiu... Cada hu hi deya la seva, corroborant sas opinions ab anécdotas. Se parlava d'adulteris, d'enganys y sorpresas d'enamorats. Tots volian haver sigut sortosos en llurs conquestas, y l'amich Andreu insistí en voler contarnos l'única aventura que l'etzar li havia proporcionat. Aquest Andreu no tenia res d'apocat, peró era de carácter reflexiu, y ja es sabut que pera obtenir la més petita distinció d'una dona, no cal reflexionar, sinó satisfer en absolut sa voluntat, que no admet réplica en tractantse de sos capritxos ó del amor.

«—Tota la vida—digué l'Andreu—m'empenediré de no haver festejat á la Renata. Sí,'s deya Renata. Ab quatre paraulas vos explicaré cóm la vaig coneixe.

Estava preparat pera marxar á Cannes, á las vuyt d'un matí, y'm passejava per la estació de Vichy esperant el moment de posarse'l tren en marxa, quan vaig veure al amich Gustau que venia pressosament cap á mi.

—¿Ahónt vas?—me digué, veyent que duya á la má una maleta.

—Vaig á la Provensa, á Cannes... ¿Que't convé alguna cosa?

—Convenirme de precís, no—'m digué l'amich Gustau:—peró podrías ferme un favor... un favor que no ha de costarte gayre. Al carrer de Cronstadt, número 7, segón pis, hi viu una joveneta molt bonica que's diu Renata. Es la meva promesa, la senyora dels meus pensaments, el meu encant, un serafí graciós d'ulls negres y grossos, de cabellera espléndida... á qui faig passar alguns mals ratos, puig ja sabs que soch desmemoriat, y á voltas estich un mes ó dos sens escriureli. La xicota m'envia unas cartas qu'm fan desesperar, y ara precisament estém de punta

y comprench qu'ab carta embullaré més la qüestió. Digali de part meva que no s'inquieti, que no li he escrit perque he estat malalt. La escusa que tu trobis més convenient... Digali també que no m'anyori... Ja m'escriurás tas impresions de la visita que li fassis y lo qu'ella't sembli, perque es guapa y t'agradará conéixela.

—Home!—vaig respondre—Si tan guapa es, no accepto'l paper d'intermediari, perque podria enamorarmen, y després...—

L'amich Gustau va esclafir una rialla tan sorollosa, que molts senyors del *andén* varen girarse estranyats.

—Ay, mano!—'m digué l'amich.—Está emprendada de mi y fora inútil l'intentar substituhirme. Ja't dono carta blanca per'xó.

—Carrer de Cronstadt...—vaig dir, apuntant el nom en el carnet.

—Número 7, segón pis —afegi l'amich. Y'ns donarem una forta encaixada, puig el tren ja xiulava pera empendre la marxa.

Ja podéu pensar que quan vaig ésser á Cannes, vaig descuydar complertament l'encárrech del amich, puig tenia altras obligacions que m'apremiavan més. Vaig haver d'instalarme al Hôtel Beau-Rivage, hont devia trevallar de subdirector, anant á mon cárrech l'arreglo del jardí y habitacions, puig el personal arribava y teniam noticias de que per Alemanya passavan vols d'aucells rars que's dirigian cap al Sud, lo que volia dir que l'hivern seria rigurós y comensaria aviat, y que molta gent vindria prompte cap á la Provensa.

Una tarda que no teniam molt que fer, vaig llegir en el carnet el nom de Renata, y desseguida vaig pensar en la promesa del amich Gustau, determinant emplear la tarda en cumplir son encárrech.

El carrer deCronstadt s'esqueya en un dels barris de comerciants y botiguers. La casa número 7 poch ó gens se diferenciava de las altras. Recordo qu'al pujar la escala'l cor me bategava un xich més de lo normal, pel retrat que de la noya m'havia fet l'amich, y sentia una barreja de temor y curiositat ensemps, puig sempre l'impresiona á un jove fer una visita á una dona desconeguda, sobre tot si la dona es guapa com aquella, y si'l jove porta un encárrech delicat com el que portava jo, de férloshi fer las paus y sembrar la confiansa en sos cors.

Havent trucat, vaig sentir uns passos lleugers y rápits, y tot seguit la porta s'obri. Era la Renata en persona qui l'havia oberta, y qui m'invitá á entrar tot just vaig haverme dat á coneixe.

La Renata era'l viu retrat de la noya provensal: moreneta, d'ulls grossos que's bellugavan sempre inquiets y curiosos, de galtas rodonetas, alta y esbelta.

Trevallava en la máquina de cusir com si portés molta pressa á enllestir las faldillas que tenia á las mans.

En la saleta hont trevallava hi havía molt d'ordre. Cada cadira estava en son lloch, sobre la calaixera s'hi veyan alguns llibres y diaris, y un gros ram de violetas de Monte-Carlo en un gerro, omplint la sala d'un flayre esquisit.

—¿De modo que vosté es l'amich d'en Gustau?—me digué la Renata, trencant ab las dents el fil ab que cusia y guaytantme de reull fixament.

Vaig explicarli l'encárrech que'm feu l'amich á Vichy, la malaltia qu'havia contret—naturalment, vaig remarcar jo—ab l'ausencia del seu amor...

La Renata's posá á riure y digué:

—Vostés els homes creuhen tenirho desseguida arreglat ab aixó de las malaltias... repentinas, y's figuran que ja están disculpats. Peró may podrá imaginar en Gustau lo que significa pera nosaltras un silenci d'un mes, quan no s'ha donat motíu pera faltar. Lo que pera vostés es un passatemps, una distracció passatjera, pera nosaltras es la vida, totas nostras creencias y esperansas. Ja veu que li parlo ab franquesa, perque sembla que vosté ha de tenir seny.

—Gracias pel bon concepte que li mereixo —li vaig respondre.

Las paraulas de la xicota m'havian desarmat, y fins m'enternia veyentla tan apassionada per en Gustau, aquell tarambana que per gust la feya sufrir. No obstant, m'esforsáva en ferli entendre que no estava en lo cert, qu'en Gustau pensava en ella sempre, y que pel febrer aniria á Cannes á véurela.

—Tant se me'n dona si ve com si no ve!—me digué la Renata resolta y malhumorada.

Y va afegir desseguida:

—¿Vosté s'está tot l'hivern á Cannes?—

Vaig dirli que passava l'hivern al Hôtel Beau-Rivage, al servey dels russos, inglesos y alemanys que hi passan la estació.

La Renata quedá admirada quan va saber que jo parlava diferents idiomas.

—¿Veu? D'axó se'n diu tenir cap! En Gustau es un papanatas que no passará may de trist dependent del Crédit Lyonnais.—

Jo'm vaig sentir creixe, vaig estarrufarme de satisfacció, puig segons la comparansa, la Renata'm considerava un home superior. Vaig mitj-riure, agrahint la deferencia.

—¿Está molt enfeynada?—vaig dirli, pera trencar el silenci, pera dir alguna cosa.

—Si: estich donant l'última má á las faldillas que demá estrenaré en el ball dels *conscrits*. Ja deu saber quin ball es: el ball que dona'l jovent al envelat avans d'anar al regiment, á ésser soldat... Es un ball de familia, que si vosté es ballador li agradará per l'alegría que hi há, per la broma que hi fem.—

En aquell moment trucaren á la porta, y jo, considerant la meva missió terminada, vaig voler despedirme de la Renata y anarmen.

—Esperis — digué. — Ja se'n anirá, si no l'incomoda la meva companyia.—

Va anar precipitadament á obrir la porta, y vaig sentir que deya, en el corredor:

—¿Es dir que ja está del tot acabat el *corsage?*

—Si, senyora: acabat del tot.

—Espérat, que veuré si hi manca res.—

La Renata va descloures el *matiné* y s'emprobá un cos virolat, de color blavós, ple de puntas y llassos.

Jo llegia un diari, d'esquena al corredor, peró, en el mirall que tenia devant, veya tots els moviments de la Renata, son cos de cigne, sos brassos ben tornejats, y una piga que tenia á la espatlla dreta, petita com una llentia.

La Renata va cordarse y vingué devant del mirall, un xich vermella, com torbada per la coquetería que jo podía veure en l'acte de probarse la roba trobantme jo present. Jo estava silenciós, grave, com absort en la lectura del diari.

Me digué que, com que l'endemá era festa, havia d'anar depressa á emprobarse'l vestit, perque en las modistas que corren no s'hi pot tenir confiansa, puig tot ho esguerran.

—Per'xó no he volgut que l'aprenenta se'n anés sense saber si'l cos estava bé del tot.—

Y's mirava de devant, torcent el coll, molt hermosa, fent contorsions com la majoria de las donas enfront del mirall. Estava bellissíma.

—¿Li agrada?—'m demaná.

Jo, tot y sentintme flaquejar, vaig dar la opinió que se'm demanava y vaig voler fer l'home de món.

—Es superb!—vaig dir.—Li escáu á la maravella. Ajustat, sens una arruga, sense penjar del un costat ni del altre...—

La Renata entre tant reya, y'm digué, satisfeta dels meus elogis:

—¿Vol dir qu'está bé?

—Si, li va molt bé, y vosté... es divina!—vaig afegir fentli un petó en la galta pera donar més forsa á mas afirmacions.

La Renata va fer un gesto convulsiu y s'apartá tota seria.

—Y ara!—va dir, ab posat d'ofesa.—Vaja una manera més original que té de cumplir els encárrechs dels amichs!—

Y veyent ma torbació, ma vergonya, veyent que jo no trobava cap paraula pera disculpar mon atreviment, afegí per'asserenarme:

—¿Quedém en que'l cos li agrada? Bé, donchs: diré á l'aprenenta que se'n vagi.

—Esperis, que jo també tinch d'anarmen—vaig dirli, trobant ocasió oportuna d'escabullirme d'aquella esfinx. Y vaig pendre'l sombrero de la cadira hont l'havia deixat.

La Renata'm mirá ab un ayre tot timit, sens intentar retenirme més, y'm digué:

—Demá á las vuyt del vespre tenim el ball dels *conscrits*. Si hi va'ns hi trobarém, y si li agrada la dansa podrém valsejar una mica...»—

—¿Vas anar al ball, oy?—varem dir al amich, interrompentlo.

—No, no vaig anarhi. Sempre he tingut pressentiments extranys en qüestions de donas. Si't deixas agafar el més petit cabell, ja has begut oli.—

Nosaltres varem demanar al mosso quatre

bocks més, dihent al amich que'l condempnavam á pagarlos per la cobardia qu'havia comés ab aquella noya.

—Y á n'en Gustau—afegirem fent chor els tres—¿no li vas explicar l'aventura, ell que vivia tan confiat en el seu amor?...

—Res vaig dirli. Vull que tingui sempre la ilusió de qu'es el preferit. La ilusió es lo més hermós d'aquest món. Sols me semblá véurel preocupat y arrugant el front quan, al demanar la meva opinió sobre la Renata, vaig dirli qu'era guapa, graciosa com una napolitana, y que li esqueya molt la piga que tenia á la espatlla dreta, aquella pigueta petita com una llentia.—

Miquel Casellas.

TEATRES

Crónica.

Dugas companyias castellanas de declamació han vingut á substituhir las que actuavan en dos dels principals teatres de Barcelona. A Novetats la d'en Muñoz, que fins ara no'ns ha donat res de nou; al Principal la del teatre Lara, de Madrid, portant en cartera las obras qu'ha estrenat alli durant la darrera temporada.

Pera comensar estrenaren l'altre dia *El Barón de Tronco Verde*, comedia *politich-amorosa*, segons la subtitula'l seu autor en Ricardo de la Vega. Es una d'aqueixas obras assaynetadas sense consistencia, en que la sátira es tan grollera y las costums y sentiments tan convencionals, que més que tal comedia politich-amorosa, té totas las qualitats d'una parodia vulgar. Las dots d'observador qu'hem admirat en *La Verbena de la Paloma* y *Pepa la frescachona*, del mateix autor, no las hem sabut veure en la present. Fins els xistes de qu'está farsida's ressenten de falta d'espontaneitat.

La companyia es un model d'amanerament, sobressurtint en aquest sentit en Balaguer, que sembla es el director. Qui, sens escaparse d'aquest defecte, té un xich més de gracia, es en Larra.

A Romea'ns han donat una adaptació de no sabém quina obra (l'arreglador tindria obligació de dirho, puig es lo menys que pot fer en obsequi del autor), feta per don F. Serrat y Weyler. *La protegida*'s titula, y té tota l'*allure* d'un dramón francés del ultim ters del sigle passat. Excessivament sentimental sense verdaders sentiments, pesada y confosa en son desenrotllo, el públich d'avuy se'n cansa tot seguit y s'hi aburreix de debó. Y tantas com n'hi há d'obras extrangeras per traduhir, adaptar y fins corretgir, si un no pot estarsen!

En els demés teatres res de particular, com no sia'l *fakir* al Tivoli, que no hem vist. Y'ns sab greu, puig diuhen que no falta qui s'hi ha enternit comparantlo dissimuladament ab en Zacconi.

NOVAS

Las sagnantas vagas d'aquests dias que tanta agitació y tants trastorns han produhit en nostra ciutat, fent que's declarés en ella l'estat de guerra, han sigut causa de que per primera vegada deixés de sortir Joventut ab la puntualitat ab que tenim per costúm servir á nostres lectors, els quals, havéntloshi faltat també la informació de la prempsa diaria y no ignorant que al generalisarse la vaga s'ha fet extensiva á las imprentas, se farán cárrech de la impossibilitat en que'ns hem vist de fer sortir aquest número á son degut temps, malgrat tenirlo casi tot compost.

—

L'estat anormal en que's troba Barcelona ens obliga á aplassar indefinidament l'estudi que varem oferir á nostres lectors dels diferents articles publicats en la revista de Madrid *La Lectura*, referents al Catalanisme y firmats per en Silvela, l'Azcárate, Robert, Doménech y Maragall.

—

Avuy comensém la publicació en nostre folleti del hermós album de poesías d'Apeles Mestres titulat *Croquis ciutadans*, en la confiansa de que tant el nom del autor com el valor poétich y literari de l'obra afalagará'l bon gust de nostres lectors.

El drama d'en Gual *L'Emigrant* se troba de venda en totas las llibrerias, com anunciarem en nostre número anterior; y com sia qu'hem notat en el text algunas erradas d'importancia, próximament publicarém una fulla solta contenint una *fe d'erratas*, proposantnos repartirla en un dels vinents números.

—

Innombrables son els telégramas d'adhesió que durant las darreras setmanas han sigut remesos, de tots els indrets de Catalunya, als regidors mallorquins qu'en las sessions del Comú de Palma han fet us de la llengua catalana; essent de remarcar la comunicació enviada per la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, en la que's proposava la celebració á Palma d'un gran *meeting*, que sens dubte fora d'una gran trascendencia y utilitat.

—

Els republicans federals del districte de Figueras dirigiren una expressiva circular á sos correligionaris de Manresa dántloshi compte del indigne procedir dels republicans unitaris en las darreras eleccions de dit districte, en las que'ls federals presentavan á en Vallés y Ribot contra en Coderch, candidat dels monárquichs.

En la esmentada circular, que no podém reproduhir per falta d'espay, se fan els consegüents cárrechs als republicans de *doublé*, qu'apoyaren la candidatura ministerial de la branca canalejista y feren mil combinacions per'ajudar al govern á desbancar al candidat federal, no lograntho, á pesar de tot, sinó per la insignificant majoria de 162 vots.

No pot esperarse altra cosa d'aqueixa gent. Ja diu bé aquest substanciós paragraf de la circular:

Recordad al noventa por ciento de los unitarios que, después de perorar contra el clericalismo, van á las procesiones y aún no tienen en sus programas la separación de la Iglesia y el Estado; recordad que lo mismo ensalzan á un Portas, que lo denigran más tarde; recordad que son los que se entusiasmaban con la marcha de *Cádiz* y la «cajetilla del soldado»; y recordad, por fin, que si aquí nos ha salido un Coderch, canalejista-sagastino, con los votos de los unitarios, no debéis vosotros, federales, dar vuestros votos á ningún weylerista, sagastino también, pues son todos lobos de una misma camada.

Y podian afegir que son aquests mateixos republicans unitaris, salvant comptadas excepcions, els qui, fent de la oposició un *modus vivendi*, predicant l'odi de classes y fomentant els desordres, han contribuhit tant com han pogut al desballestament social; els qui, procurant el negoci de sos aliats de dalt, fent passar al poble ab panyos calents, han covat també'ls gérmens de las actuals funestas vagas; els qui, malgrat sos clams de redempció, no han trevallat pera redimir als humils del esclavatje, ni han contribuhit á la sana instrucció del poble, ni han volgut may que's duguessin á la práctica las ideas d'autonomia y federació que defensan els esperits lliberals y amants del progrés.

Peró com qu'aixó, de tan sapigut, se té oblidat, no'ns entretindrém ara á predicarho al poble, qu'escoltant als vividors no'ns sentiría á nosaltres. Si'l poble no obra'ls ulls á la rahó y ab els mals suferts no escarmenta, no será pas per culpa de nosaltres. Perque, en lo tocant á nostras ideas, n'hi há pochs á Espanya qu'hagin passat las becerolas.

—

Tres foren els expositors qu'ompliren el Saló-Parés durant la setmana passada. No hi há dupte qu'entre aquells retratos amanerats y de clixé del Antoni Utrillo y aquellas telas *tan pintadas* d'en Borrell, sobressurtia en Riquer, puig en general la seva obra está impregnada d'un cert sentiment decoratiu, en quina especialitat ha pogut conquistarshi una reputació. A nosaltres lo que més ens va agradar van ésser algunas testas dibuixadas ab llapis de colors, que revelan bon gust y son de delicada execució.

Aquesta setmana nostre company en Joan Brull hi té exposadas vint y set telas sobre las quals ens abstenim d'emetre cap opinió, puig tota alabansa que'n fessim podria semblar dictada per la bona amistat qu'ab en Brull ens uneix.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

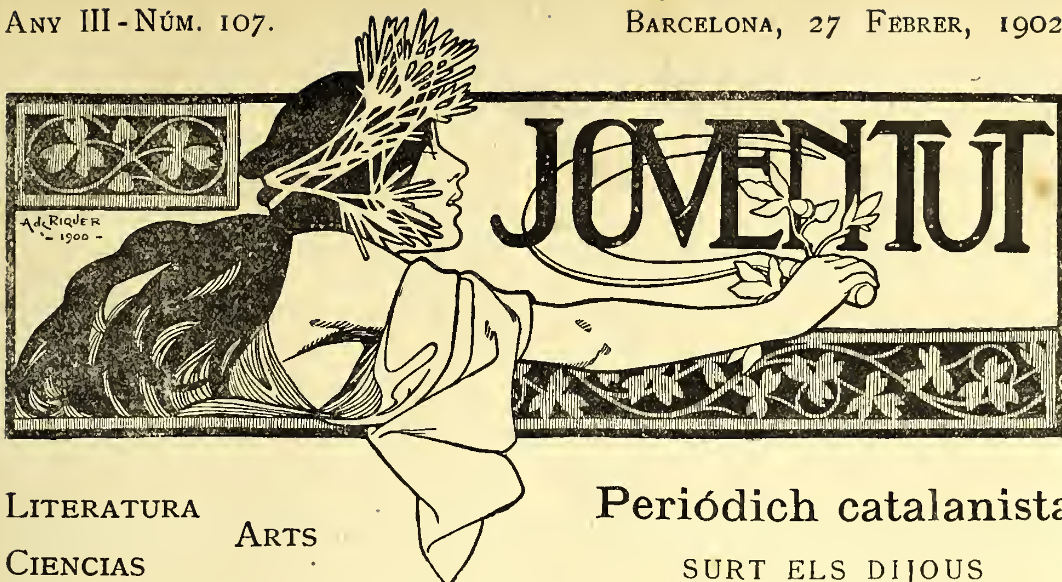
CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . .	20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

ANY III - NÚM. 107. BARCELONA, 27 FEBRER, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

CONSIDERACIONS

Una vegada més s'ha vist lo inconsistent y artificiós del actual estat de cosas ab motiu dels recents desordres produhits per las vagas. Si bé aquestas no han ocasionat la disolució inmediata del govern ni han fet caure cap institució, lo cert es qu'en la general inquietut s'hi ha sentit la possibilitat de que aqueixa onada ho aterri tot, interessos y privilegis, per qualsevol eventualitat que'l día de demá's presenti. La pau en que vivim ó es ilusoria ó es preludi de tempestats desfetas. La tranquilitat es aparent, aparent la bonhomia que molts demostran, aparent l'equilibri social. En realitat tot això es fals, com son falsos els bells colors somrosats ab qu'empotingan son rostre las corsecadas prostitutas.

Perque no hi há dubte qu'está prostituhida una societat quinas virtuts y quinas qualitats son en general miserables convencions; en que hi abundan l'adulació y'l servilisme de una banda, y la explotació y l'orgull d'un'altra; una societat qu'es joguina tant dels cacichs com dels agitadors de baixa mena. Y no hi há dubte tampoch que'l poble catalá, per sa vergonya, ha malmersat sas dots de assimilació, ha sufert malas influencias que li han infiltrat, no'l desitj d'una gran revolució veritablement regeneradora, sinó l'esperit de la discordia ab sos egoismes, sas angoixas y sas malas passions.

Enténguinho tant els de dalt com els de baix, tant els amos egoistas (1) com els

(1) En lo més fort de la vaga, quan molts obrers, amenassats de mort per sos companys, no podían posarse á trevallar sense grans perills, hi hagué amos que, en comptes de facilitalshi'l passament com haurían fet ab las eynas de sas fábricas untantlas degudament pera que no's rovellessin, els conminaren ab la expulsió definitiva si, ab el consegüent despreci de la vida, no acudían al trevall. Cal dir que d'amos per l'estil n'hi hagué pochs.

obrers rancuniosos (1). Tots ells, viciada com tenen la percepció per malaltia moral, prenen per clarividencia lo que no es altra cosa qu'obsessió, ó visions del desvari; y la malaltia no es d'ahir, sinó que venen arrelantla, quan no'ls tractaments negatius, els paliatius enganyosos, y, en una paraula, els falsos régims socials y polítichs qu'han engendrat, covat y enverinat cada dia més el mal.

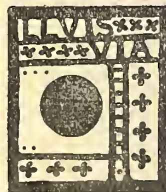
Si'l progrés no es una mentida, si cada individuu y cada estament guanya de dia en dia en ilustració, també deuhen progressar, evolucionar conforme á Naturalesa'ls régims dels pobles. Al home nou no li escauhen els régims estantissos, y vol deixarlos de recó com hi deixa'ls vestits esllanegats per l'us, que ja no s'avenen á sas formas ni responen á son gust.

Hi há pobles que no's donan compte de qu'están malalts, peró d'altres, com el nostre, sentintse pertorbats, més que per efecte d'una lesió orgánica, per lo nociu del ambient en que's mouhen, esclatan en crits fervents de vida. Y's comprén que nostre poble's trobi malalt en ple período d'activitat y producció, perque forsosament ha de ressentirse de lo fals de la organisació present, ell qu'ha viscut en altres temps ab organisació adequada y conforme á la manera d'ésser d'aquellas épocas.

No serém nosaltres els qui gosém donar la solució de tan gros conflicte: no tenim tantas pretensions. Quedi això per'aquells diaris qu'han frisat d'impaciencia aquests dias veyent coartada sa llibertat d'*informar* al públich, y qu'ara jugan á qui més pot informarlo donantli números interminables que no diuhen res, que no revelan res més que'l desitj de la propia propaganda; periódichs que, per lliberals que's diguin, han manifestat en aquesta qüestió un criteri bastant esquifit, fent sospitar que á la reacció anirían de dret si en ultim extrém ella'ls hagués de salvar el negoci.

Res de dar solucions. Y no obstant, segurs estém que'l Catalanisme, definidas ó no, las porta en son sí. Fora inútil y vulgar tot quant diguessim en un trist article com aquest: sols hem de dir que d'organisacions convencionals no'n poden surtir solucions fermas y viables; que creyém en las agrupacions naturals voluntarias, ó de familia, puig cadascú arregla molt bé sa casa, peró ja está fresch si altres han d'arreglarli ó si ell ha d'arreglar la dels demés; que'l capital, més qu'entendres ab els governs y secundarlos tot secundant, conscient ó inconscientment, l'obra dels Lerroux y companyía, hauria d'entendres sempre directament ab la classe obrera, de la que'n procedeix y á la qu'hauría de tractar com á germana; que'ls obrers, qu'ara claman atiats per la necessitat ó per l'odi, han de procurar sa educació, y ab ella son progrés, á fi de que en el dia de demá, y en cas de millora en sos interessos, no puguin incorre en els mateixos grollers egoismes qu'ells atribuheixen als burgesos d'avuy; que aqueixos burgesos, aqueixa classe mitja catalana, caminará á sa ruina si no arriba á ésser garantía y simbol de germanor en nostre poble, base ferma d'una societat democrática per sa constitució y per sa historia: peró li calen més ideals, més instrucció, menos egoismes, menos afanys pel centim y menos carrincloneria.

A uns y altres, finalment, á richs y á pobres, á capitalistas y á proletaris, á patrons y á obrers, y en especial als primers, donchs per sa posició tenen més camp que recorre, més medis d'ilustrarse y d'ésser generosos, se'ls ha de recordar sempre que l'anarquía es sempre anarquía, tant si porta levita com si vesteix brusa, y férloshi present aquella máxima tan coneguda: «Els insolents en la fortuna son vils en la desgracia.» O al revés: «Els vils en la desgracia son insolents en la fortuna.»

(1) N'hi ha hagut aquests días que buydavan els cistells de las minyonas de servey y per torna las ultratjavan de paraula y obra atribuhintse la representació del poble famolench. Peró s'ha de fer constar que'ls qu'això feyan, més qu'obrers, eran gent que buscava la perduda. En general, nostres obrers guardaren una actitut seria, propia de qui defensa una causa justa ó de qui, obligat per las circunstancias, se manté en espectació.

LA MORT D'EN ZIDRO

A mon amich el distingit artista Felip Valls.

I

Aquell any Nadal s'esqueya en diumenge. Aquella setmana cobravam la cuberta, teníam la bandera posada ja desde'l dissapte passat.

En Zidro no hi cabia de goig. Com si'l sentís, pobre Zidro! «Setmana plena y cuberta—deya ell—y demá Nadal. Quina festassa! La Ciseta no hi veurá de cap ull.»

Els de dalt acabavan d'omplir els carquinyolis dels darrers revoltons. Els gruixos de solera també'ls tenían molt avensats. En Sebastiá, en Llopis y en Garriga, feyan els envans del segón pis, en Giralt feya lligadas y posava penjants, y jo anava marcant tiradas, posant bastiments y acollant regles. Las nostras caras resplandían de goig. Ab quin delit trevallavam tota la setmana esperant el dissapte! Ja tots sabíam que *don Andrés*, el propietari, un *americano* molt rich qu'havía guanyat una fortuna allá á l'Isla negociejant no sé en quina classe de bestiá, havía promés que donaría un duro per cap, sens distinció de classes. Figuréus, setmana sencera y un duro de cuberta assobre, després d'haver perdut el compte de las setmanas esguerradas per plujas y festas extraordinarias, si vindría bé, si hi havía motiu d'estar contents tots plegats, fins en Zidro, encara que fossin ell y la Ciseta sols, sense cap canalla! Després, ja no era res de nou qu'estés alegre, pobre Zidro! Era alegre pertemperament,y las sevas alegrías internas no sabía guardarlas, las comunicava als amichs, als companys de trevall. Quan ne veya un de trist, l'escometía á riallas, y vulgas que no, el feya riure. Y sols fos rialla aparent, passatjera, ja's donava per satisfet, com si hagués obtingut una gran victoria. En Zidro simbolisava l'alegría perseguint la tristesa, encara que fos inconscientment. Era la seva missió: estemordir tristesas fent escampall d'alegrías. Y sempre escampantne, sempre, á l'hora d'esmorzar, á l'hora de dinar, á tot'hora; com si pressentís que una desgracia, portada per ell mateix, algún dia havía de fernos entristir y plorar, com més de quatre vam plorar en la seva mort desgraciada, trista de debó.

II

La tarda feya son curs tranquila, esperansosa. El sol devía ésser bastant baix, perque en el segón pis la claror s'anava esllanguint á poch á poch, lentament. L'influencia del sol no hi era.

Serian ja més de las quatre. Estavam posant un regle, jo ab el plom als dits y enllardant un mahó en Llopis, quan ressoná un ay! llarch y esgarrifós que'ns deixá cor-gelats á tants quants el sentirem. Surtits del aturament instantani y per un dels balcons mirant á baix, vegerem sobre l'aplanat de la volta del soterrani una massa informe, inmóvil, en mitj d'un desfet de sanch negrosa, espessa, ja mitj glassada per la fredor de la temperatura. A quatre passos més enllá, al peu dels ganxos, hi havían dos homes drets ab la vista allá fixa, inmóvils també. Semblavan dugas momias, boca-badats, ab els ulls més oberts encara.

Els del terrat, que ja baixavan escala avall tots grochs, anunciant l'esglay en llurs caras, á nostre interrogant «qui es» respongueren á intervals y com tartamudejant: «El pobre Zidro...» Aquells homes eran els corriolayres. Fou necessari auxiliarlos. L'esglay els havía produhit cert aturament de sanch y encarcarament de nirvis...

El pobre Zidro ja no era ell, ja no era'l Zidro d'avans, ja s'havía cansat d'escampar alegrías, peró se'n havía cansat per forsa, se'n havía cansat pera obehir la voluntat del destí, el destí, aqueixa forsa que no está al alcans dels homes el dominarla, sinó molt al contrari, ens domina y'ns fa obehir bojament malgrat els nostres propósits. El destí va voler que no n'escampés més d'alegrías, y li maná que fes escampall de tristesas, que n'escampés moltas, moltas; que n'escampés tantas en un sol día, com alegrías havía escampat en tota sa joventut.

Y á fe que ja va ferho. Molt temps va durar la tristesa en nostres cors y la seriosa gravetat en nostres semblants. Perque'l pobre tenía tanta bonesa de cor, que no'l tractava ningú que no li posés afecte desseguida...

Ja no respirava. Estava estirat mitj de boca terrosa. Els llabis plens de sanch negra, ja presa. Els ulls closos, amagant llurs ninas poch avans animosas. Tota la cara amoratada pel sotrach y agombolament de sanch. El front blanch, d'un blanch de cera esblanquehida, mostrava fort esboranch produhit per una esquerda de pedra del aplanat del carquinyoli de la volta que tenía per llit en aquells moments.

Convensuts de qu'era ben mort, y havent entrat feya poch el guarda de punt, ningú va tocarlo. Tampoch ningú va moures fins que vingué'l jutje. Eran las sis ben tocadas quan va arribar. Després de certs requisits, els de la casa de socorro se'l van endur en la llitera. Van portarlo al hospital.

III

Aquell dissapte varem anar tart á casa. Eran las deu qu'encara no haviam cobrat. En el despatx del senyor Roure hi havia *don Andrés*, tot trist y pesarós, preocupat per lo de la mort d'en Zidro. El senyor Roure encara no havía vingut del hospital. Ja molt tocadas las deu comparegué tot amohinat, la vista baixa, potser pera no emocionarse més veyent nostras caras tristas tan fora de costúm. Va conversar un moment ab *don Andrés*, y al cap de poca estona van cridarnos pera cobrar. L'Alsina, el *llistero*, qu'era qui ens allargava'ls quartos, va dirnos: «La setmana entrant l'obra será tancada, peró'l dissapte veníu á cobrar. Aixis ho disposa *don Andrés*: y demá á las tres de la tarda, si veníu al hospital, acompanyarém al pobre Zidro al cementiri.»

Com deya, á casa hi anavam tart. Hi anavam tart y sens alegría. El trist incident de la tarda'ns havía deixat apesarats, y ab llur tristesa al cor y'l cervell ple d'ideas extranyas. Avensavam poch á poch, maquinalment, com d'esma; sens atinar que'ls de casa podían estar ansiosos també, acumulant ideas qui sab si més extranyas que las nostras.

Aquella nit no vaig descansar poch ni molt. No'm vaig poder treure del cervell la idea d'haver vist al pobre Zidro estirat de boca terrosa, esblanquehit el front y amoratat el rostre, inmóvil y cluch d'ulls y en mitj d'un devassall de sanch que li surtía de front y boca.

L'endemá á la tarda l'acompanyarem al cementiri. Vam arribarhi tart, y entre'l día curt y una cosa y altra, ja fosquejava quan obriren el ninxo en que devía ésser enterrat son cos. Era ja fosch del tot quan el tapavan. A tants quants hi eram ens deixá fortament impresionats la operació feta á tal hora. La emoció'ns deixá llarga estona enmudits boy fent vía pel camí de tornada. Estavam aclaparats per la perdua d'en Zidro...

Es el Nadal més trist qu'he passat en tota ma vida!

JAUME TERRÍ.

ELS RESPONSABLES

A la societat, y als obrers en particular.

¿Ahónt son els *apóstols* de la pseudo-llibertat? ¿Ahónt els que predicavan els procediments revolucionaris desde la tribuna dels *meetings*? ¿Ahónt els que'ls predicavan desde els periódichs? ¿Ahónt els qu'en las passadas eleccions aconsellavan els atentats contra l'ordre social, contra la classe mitja, contra els inofensíus ciútadans que volían exercir son dret á votar? ¿Ahónt son els *héroes de la gran batalla de la plassa de Santa Agna*, *que per forsa esdevindrá llegendaria?* ¿Ahónt els que proclamavan la seva propia llibertat y autonomía pera conculcar (com conculcaren de fet) la llibertat dels altres?

Pochs días de perill hi ha hagut: aquella massa que constituheix son públich s'ha llensat al carrer: y ells ¿ahónt son?

Infelissos obrers, ab llurs closcas plenas de sas prédicas, han ofert llurs cossos pera que fossin blanch dels maüsers ó carn de presidi: y ells, els vers culpables, ¿ahónt son?

Cap d'ells s'ha posat, en las horas de perill, al devant de sas víctimas pera corre la mateixa sort. Tots ells s'han estat á casa, ó en las redaccions dels periódichs, ó en cassinos més ó menys aristocrátichs, ó en la Cambra dels Diputats...

¿Ho veus, poble? ¿Quán serás de major edat? ¿Quán deixarás de seguir als que t'enganyan, enlluhernante ab la prédica de doctrinas que no creuhen, de procediments que may practicarán? ¿Quán els coneixerás als que tan sols te volen pera que'ls hi serveixis d'escambell?

Si la cosa hagués acabat ab el triomf del obrer, llavors haurian surtit de sa casa, s'haurian presentat com á redemptors y potser fins com á victimas, y fent servir els cossos dels atropellats y las runas y despullas com á pedestal, s'haurian aixecat sobre d'ells com sobre d'un trono—que no haurian sapigut ni haurian tingut el valor de guanyar, — sense mirar els reguerots de sanch de son entorn. Sols alguna qu'altra volta, tot fent comedia, endressarian una mirada de llástima y unas quantas frases de compassió á las infelissas victimas que s'haurian sacrificat per son ideal, qu'avuy no's pot assolir. Y, ja ben asseguts, contra vosaltres obrers atiarian las tropas, y farian servir sas armas cada volta qu'os llensessiu al carrer pera sacudir el jou, pera trencar las cadenas ab que vos haurian lligat com si fossiu esclaus.

Mes, anant malament, no surten. Y quan hagi passat la terrabastada serán els primers que, tot posant el cap en terra, dirán á l'autoritat y á la societat: «Senyors, jo no hi era; cap culpa hi tinch en lo qu'ha passat; perdoneulos als revolucionaris; son uns ilusos!»

Y las autoritats civils que protegian als *apóstols* ¿qué s'han fet? Y'ls cacichs que'ls apoyavan ¿qué diuhen? Y'l govern que fomentava sa inicua obra ¿existeix encara? Y'l poder moderador ¿qué'n pensa? Y'ls particulars qu'ab gust ho veyan ¿no están sota terra avergonyits de sa tonteria ó empenedits de sa mala obra? Pobre societat la nostra! Nasqueres pera ésser parial

Jo'ls acuso á tots, jo'ls acuso devant la societat, lo mateix als uns qu'als altres: acuso á qui permeté que's prediqués y fomentés la anarquia; á tots els governs de fa molts anys, pels actes que realisaren contra'l progrés y per las omisions qu'han comés respecte á la educació del poble; á totas las classes socials y particularment á las acomodadas, per haver tolerat y fins apoyat á aqueixos governs malgrat tals defectes, ó millor dit, per rahó dels mateixos defectes; acuso als revolucionaris de levita, que predican lo que no creuhen y en els moments de perill s'amagan. Hipócritas! Parodias ridiculas dels butxins de la Revolució francesa!... Axó y molt més son.

Y'ls acuso perque d'ells es tota la culpa; tots ells son responsables de lo passat y de lo que sens dubte passará més endevant.

Jo que defenso'ls mateixos ideals, jo qu'aspiro á la llibertat absoluta del individuu, jo't dich, oh poble: Deixa la revolució y accepta la evolució. Ab aquella serás victima sempre, veurás tos fills y tas mullers en la miseria, tas llars enrunadas, ta esclavitut més forta que may; y veurás cóm, després de la revolució, s'aixeca poderosa la reacció. Y en cambi, ab la evolució, arribarás sense cap entrebanch, poch á poch, axó si, á gaudir de la plenitut de tots els teus drets; y assolirás l'ideal, la llibertat absoluta del individuu dintre la societat natural y lliure.

19 febrer 1902

CREADORS Y CRÍTICHS

Com que vivim de prejudicis—en art com en tot—ens esgarrifém, per exemple, cada volta que un novelista escriu un drama, ó un dramaturch escriu una comedia, ó un poeta's dedica á la filosofia. Al punt surten els critichs d'ofici y, ab la clarividencia que Deu els hi nega tan sovint, fallan sens apelació contra l'ardit violador de las lleys per ells establertas. Peró la indignació pren proporcions épicas quan un critich crea ó un creador analisa (1). Els homes serios arriban á perdre la serenitat y'ls *comparsas* fan chor á tota veu. «L'esperit critich, diuhen, s'oposa á la lliure creació», ó bé «el geni no pot aplicarse al análisis». Erro, erro y erro. Quan l'artista ho es de debó, quan junta la inspiració ab la cultura y l'estudi, quan sab preocuparse de lo que fa y'n té clara conciencia, allavors se verifica'l miracle: allavors l'artista serveix indistintament pera crear y pera judicar.

D'exemples no'ns en mancarán. A Euripides, el seu esperit analitich y sos coneixements filosóficbs no l'impediren la creació de sas inmortals tragedias. El Dant y Llull, encarnant la sabiesa de llurs épocas, no deixan d'ésser colossals artistas. Goethe fou

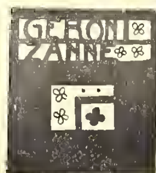
(1) De totas maneras s'ha de reconeixe, pera ésser just, que li es més difícil crear al crítich, que judicar al creador.

d'inteligencia quasi universal, dominant totas las materias que va estudiar. Leopardi fou ensemps gran filosop y gran poeta. Schopenhauer sols fracassá al voler apendre de tocar la guitarra. Maeterlinck ha pogut escriure sos dramas admirables y sos estudis de *Le Trésor des Humbles* y la *La Vie des Abeilles*. Manzoni, els Goncourt, Verhaeren, Huysmans, Bourget, Mirbeau, etc., han sigut alhora grans artistas y grans critichs. Ningú que conegui á fons els dramas de l'Ibsen, pot negar á llur autor qualitats eminents d'observador y de critich.

El segle XIX ens presenta dugas figuras que per si solas venen á donarnos la rahó: Ricart Wagner y Emili Zola. Abdós, artistas conscients, peró no creadors sistemátichs com creuhen els ignorants, han encarnat sintéticament el drama musical y la novela, ensemps qu'ab llurs trevalls filosófichs y critichs ens han mostrat la rahó y'l sentiment de lo qu'han creat, resultantne conjunts armónichs (no de reglas estretas) de creació y de critica. Per'xó las obras d'aquests dos genis son complertas y definitivas: perqué en Wagner y en Zola *han sentit* tant com *han vist*.

Y no se'ns digui que'ls autors ficats á critichs diuhen grans disbarats, donchs els critichs d'ofici (molts d'ells fracassats en l'art que pretenen judicar) els hi portan, en aquest terreny, ventatja inmensa.

L'artista verdaderament equilibrat pot crear en la mateixa proporció que pot judicar. Si sas qualitats de poeta, músich, pintor, etc., no son extraordinarias, tampoch ho serán (y si ho son la excepció confirmará la regla) sas qualitats de critich. Y si l'autor se diu Ricart Wagner, y sas qualitats de poeta-músich li permeten la creació de *Tristan y Isolda*, del *Anell de Nibelung* y de *Parsifal*, també li permeten escriure *Opera* y *Drama*. Y si l'autor se diu Emili Zola y sas qualitats de novelista li permeten la creació de *Els Rougon-Macquart*, també li permeten escriure *El Naturalisme en el Teatre*.

ISAURA

Semblant á una visió, semblant á una morta donzella eixida d'un sepulcre de cedre ab vius daurats, va surtir Isaura del claustre vell y trist, tota plorosa, cercant á son aymant, buscant al seu poeta, al bell donzell d'esguart seré com nit de clar de lluna y cabells rossos com espigas de blat.

Y cercával, ab la mateixa passió que las altras verges—de trajo negre com perduda ilusió y rostre blanch com pit de cigne—buscavan, en l'altar tot ple de llums, una nova divina veritat que inondés de beatitut las llurs ánimas.

Isaura's passejava amunt y avall del melangiós jardi, en tant las demés verges endressavan á Deu una cansó rublerta d'anyoransa.

—

Y'l poeta arribá. Y ella's llensá als seus brassos amorosa, del mateix modo que tomba'l blat sobre la dalla al ésser segat pel forsut segador.

Y'ls mots que'l poeta deya se'ls escoltava Isaura ab atenció profonda, tal com las altras verges escoltavan las sagradas paraulas evangélicas.

Y en tant que'l surtidor desgranava una oració nocturna, ell li explicava'ls plahers del amor.

—A cada bes que'm negas—ell li deya—una estrella se'n va del firmament.—

Y sentintho ella plena d'amor, ab llágrimas als ulls y goig als llabis, besava al poeta ab la més gran fruhició.

Y á travers dels gótichs finestrals de vidres blaus y blanchs, veyan abdós passar á las verges tremolosas ab el ciri á las mans, semblant el séquit d'un casament...

Y la nit avensava.

Y'l poeta é Isaura, vora'l surtidor, se feyan tants petons com estels veyan brillar en la blavenca volta.

Y ab igual goig que las altras companyas pregavan genolls en terra devant l'esplendorós altar, Isaura, la bella y bona Isaura, gaudia del amor ab el poeta d'esguart seré com nit de clar de lluna y cabells rossos com espigas de blat.

—

Y'l poeta va coronar el cap d'Isaura ab eura verda, al apuntar l'albada.

Y va benehirla, un cop fou coronada, ab las més bellas paraulas conegudas.

NARCÍS GILI GAY.

GERMANOR

Al esclat primer de la dolsa primavera han creuhat l'espay las negrosas aurenetas, bo y teixint sa cansó melangiosa. Son fosas las neus qu'enmantellavan las altívolas serraladas, y en llurs cimalls han florit las flors boscanas que, arreu esbandint llur flayra, han ubriagat la vall sencera. Y'ls ferrenys pins, gronxats pel suau ventitjol, s'han estremit de goig al sentir qu'altra volta per sas entranyas hi tornava á circular la vida d'avans, feconda y potenta.

La ciutat, avans tan ensoperbida, ara apar un inmens cementiri. Tota es deserta; els lluhents cotxes que de tant en tant per sas amplas y llargas vias rodolan, sembla qu'entonin las darreras esparsas d'un himne funeral. Sols aqui y allá, escampats al etzar y arrasserats en las grisas parets d'algunas casas senyorials abandonadas, els mendicants ploran á llágrima viva demanant una almoyna als tranzeunts, als tranzeunts que passan depressa per'anar á sos quefers, y que ni un esguart de compassió'ls dirigeixen al escoltar sa veu planyivola y tremolosa.

Se'n han anat els senyors de ciutat, se'n han anat deixant las portas de las casas ben tancadas. La calda abrusadora qu'en la ciutat se sentia'ls ha fet pensar en el camp, en el camp hont tot es poesia y hont l'esguart s'extasia veyent aquell cel eternament blau, aquellas onadas d'espigas dauradas que's balancejan regularment, aquells sapats baylets que joguinejan inconscients sense pensar en un demá, aquells nobles terrassans que febrosament trevallan tot entonant una complanta de l'avior.

Fills dels terrassans y fills dels senyors, semblan germans. Conmóu verament y afalaga l'ánima veure la dolcesa, la gaya amabilitat ab que's tractan. Un creu trobarse en un món ideal, un món forjat en somnis y fantasias, lluny de las impuresas de la realitat. Ningú'ls coneixeria al véurels en tan ferma amistat; sols denuncian la diferencia d'estaments els rostres enmorenits, els vestits espellifats dels uns, y las caras blancoyas y'ls arregladets vestits dels altres. Contemplant aytals escenas ens corprén un pensament: el pensament de qu'en el món no tot son noys, sinó que hi há també homes...

Y'ls senyors fruheixen al ovirar que'ls seus fills anémichs passan el temps joguinejant ab aquells sapats baylets, els sapats baylets fills dels conreuhadors de la terra de qu'ells son amos. Y riuhen cada volta que'l llur fill els tira per terra y abrassats se revolcan pel prat humit, pantejant, la suhor regalimántloshi abundosament pels rostres envermellits. Y una arruga'ls solca l'ample front si veuhen que'ls baylets, estrenyentlos massa fort y obligantlos á caure,'ls fan gemegar amargament; mes una rialla d'intima satisfacció'ls entreobra altre cop els llabis carnosos al veure que'ls pares d'aquells els renyan ab expressió seriosa.

Junts, més alegroys que may, els noys de abdós estaments procuran divertirse. Tan aviat corren perseguintse com, agafantse, forsejan pera tornar á corre altra volta. L'alé d'abdós se barreja formant un sol tot, y tan prompte s'amanyagan petonejantse com, fentse mala cara y petant de dents, se donan alguna qu'altra mossegada. Ploran una estoneta en silenci, després se donan estreta abrassada.

Y contemplo aquesta joya infantívola, y una escalfor interna m'omplena las sanchs, al ensemps qu'oviro'l demá, un demá misteriós y trágich que m'esglaya... Me sembla veure'l món cubert de flamas y sentir els crits gemegosos de milers de víctimas demanant en va socors, enllotats ab sa propia sanch... La germanor qu'oviro avuy no es pas el preludi de l'abrassada que s'ha de donar aquesta Humanitat sense noció d'altruisme, desenfrenada, sedenta de plahers y goigs estúpits y bestials, corrent ab boja carrera vers l'abím. Pensanthi, se m'esborrona la pell, y una sola pregunta'm ve á la boca, una pregunta qu'ho expressa tot:

Els noys d'avuy ¿serán els homes de demá? ¿Y's somriurán els homes de demá al veures, com se somriuhen els noys d'avuy?

ALFONS SANS Y ROSSELL.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya.— Sas obras: *Las Nacionalidades; Estudios sobre la Edad Media; Reacción y Revolución; Las luchas en nuestros días; Historia de la pintura;* etc. Consideracions sobre cada una d'ellas.—Sa personalitat.—Pi y Margall y'l poble.—Conclusió.

VII

SA PERSONALITAT.—PI Y MARGALL Y'L POBLE CONCLUSIÓ.

més d'aquestas qu'hem anat estudiant, altras obras de no menys valua eixiren de sa ploma en el transcurs de sa vida. (1) Hem passat molt lleugerament pel dessobre de sas obras relativament més importants, peró fins fentho aixis ab las restants, no disposariam d'espay ni de temps suficient en las columnas d'una publicació periódica. S'ha de tenir en compte qu'en l'obra d'en Pi no hi há solzament qu'apreciar l'obra en si mateixa, ja que la part principal está en la relació que guarda ab el món exterior en que s'ha mogut; mes segurament, sense cap classe de dubte, podém afirmar que, pera fer un estudi complert de sa vida manifestativa, hauriam de ferlo de la historia d'Espanya en el periode que mitjansa entre'l seu primer escrit, sa primera oració pública, y'l dia en que l'arrebassá del nostre costat la mort, que no l'oblit. Altrement, sas obras poden comptarse per centenars si's té en compte que cada un dels seus articles, cada comentari, el més senzill del més insignificant acte politich, cada discurs pronunciat en el Congrés ó fora d'ell, es un cant prenyat d'erudició, sencer, mascle, exhalant llibertat per tots cantons, espandint amor pera tots els sers.

Al embat de sa ploma ferma han caygut els ministeris; al impuls de sa paraula s'han aixecat els pobles en demanda de sos drets malgrat aquells, cadavérichs, no hagin tingut forsas pera sostenirse en la demanda. De sos llabis han estat pendents els governs, y sa paraula, si bé no seguida, ha tingut la consideració de la d'un oracle; precisament per lo mateix d'ésser tinguda per certa, no ha sigut seguida. Es condició del poble, y la que més el caracterisa. Els ideals superiors han sigut sempre'l Nort ahont se dirigian y qu'assolian las aspiracions d'en Pi y Margall. Lo mateix escribint la Historia de las Américas que'ls Recorts y Bellesas, s'hi percebeix en ell la grandiositat de son carácter y lo enlayrat de sas concepcions y sa manera de veure.

Posats á admirar, no podriam trobar valla que'ns deturés. Tant ens encantan y sorprenen las sevas obras més extensas, com els concisos y macissos prólechs é introduccions á la *Filosofía del Progrés*, la de la *Miseria*, y el *Principi Federatiu*, obras qu'ell traduhi d'en Proudhon; com els arrodonits articles politichs en els que al judicar la vida espanyola, sens apartarse ni una bolva de sa teoría federativa, dirias que colpejava ab martelladas punyentas els cervells adormits dels nostres contemporanis, que sembla miraculós no s'hagin conmogut més fortament.

Posats á estudiar sas grandesas totas, de sas obras passariam á sa personalitat privada, y potser per nostres llabis hi creuharian dos somrisos: l'un de joya, l'altre de despreci. De joya al veure la honradesa del patrici qu'avuy ja ha passat á formar part de la terra; de despreci pel poble que sols el recordava per aquella qualitat que no es més que positiva en l'home, es á dir, qu'está en sa naturalesa, y que demostra, al ésser tan admirada per un poble, que aquest se troba en la corrupció y l'envilliment. S'admiran y deuhen admirarse y apreciarse'ls homes pel seu talent, perque no es aquest qualitat de dever, ni general, ni innata en l'home; peró admirar á un home per la seva honradesa es ferho per ben poca cosa, ja qu'ella es general é innata. ¿Cóm, si no fos l'home honrat casi unánimement, podrian existir las societats, escolas de lo nociu y de la perversitat que posan empenyo en prostituhirlo sens assolir son desitj complertament? ¿Qué seria de la societat humana — diu molt bé l'actual individuu

---

(1) Son aquestas altras á que'ns referim: *Recuerdos y bellezas de España*, comensada per en Piferrer l'any 1848, essent obra d'en Pi'l volúm segón que tracta de Catalunya, el que tracta de Granada y poca cosa del de Sevilla; la *Historia general de América*, els *Diálogos*, las *Joyas literarias*, opúsculs tan interessants y hermosos com las *Observaciones sobre el carácter de don Juan Tenorio*, en el que fa un estudi de tots els don Juan escrits, y com el que porta'l títul de *Amadeo de Saboya*; el profond *Discurs* que fa precedir á la colecció y revisió de las obras del P. Juan de Mariana; els prólechs á las obras de Proudhon. Aixís mateix, compta entre sas obras, inagotable colecció d'articles publicats en la *Enciclopedia de Legislación y Jurisprudencia*, en *La Discusión*, en *La América*, *La Revista de Ambos Mundos, El Nuevo Régimen*, revistas de teatres en *El Correo*, articles histórichs y de costums en *El Museo Universal*, y relatíus á la historia del art monumental en *El Renacimiento.*

Per las rahons donadas, y perque en aquestas obras se'ns presenta en Pi ab un altre carácter del de las qu'hem estudiat, no hem cregut necessari ferne estudi per separat, pera donar á conéixer sa personalitat.

del Directori federal, don Eduart Benot—si no abundés la honradesa?

Fins á Espanya mateix no es la perversitat, ni la falta d'honradesa, la lley general en el fons; ho es si la feblesa, la indiferencia, la ignorancia; y culpa es d'aquestas malas qualitats que lo corromput de la nació pugui mantenirse impunement en el cimall del poder. Es en aquest ahont se troba'l contrast qu'ha fet que'l poble, mirant tan sols lo superficial, hagi tant admirat la honradesa del tribuno que'ns ocupa. Peró si d'aquesta admiració fins ni'ns atrevím á dubtarne, surtint com surt del poble, tan franch com el poble es sempre, sí que'n dubto y fins la nego, quan ella surt de las Cambras legislativas, tant si l'admiració es per la honradesa, com per qualsevulga altra qualitat.

Deya'l doctor Robert, en la sessió del Congrés del 30 de novembre de 1901, que tenia la seguretat (y ho crech) de que ni en el Congrés, ni en Catalunya ni en tota Espanya hi hauría ningú que pogués dir que'ls elogis que s'havían tributat al senyor Pi pels diputats que l'havían precedit en l'us de la paraula, fossin convencionals é imposats per l'artifici. Y l'havian precedit en l'us de la paraula precisament, després d'en Canalejas, en Villaverde y en Navarro-Reverter! Jo, donchs, al contrari, opino que, si no tots, la majoria dels que parlaren ho feren en virtut del artifici y la convenció. En primer lloch perque he observat, en lo poch que tinch de vida, que ningú alaba francament, en altres, las qualitats contrarias á las qu'ell té; y en segón lloch, perque en el Congrés s'han tributat iguals descomunals elogis per la mort d'en Castelar, que per la d'en Cánovas, que per la de qualsevol desgracia nacional qu'hagim *gaudit*. Per altra banda, hi há un'altra rahó superior: als homes els reconeixém sabis perque trobém que sas ideas son sabias, ó perque acceptém el criteri d'altre que'ns ho diu. En aquest cas, no cal dir ni senyalar la convenció y l'artifici, donchs salta á la vista. Respecte al cas primer, diré que la majoria, si no tots els que parlaren y trobaren sabi y honrat á en Pi y Margall, no combregan en sas ideas, sinó que segueixen totas las oposadas. ¿Pot creures, donchs, que francament, aquells senyors reconeguessin com á recte y verdader el camí contrari al qu'ells segueixen?

Y com no puch admetre tanta grandesa d'admiració per part dels prohoms, no puch admetre tampoch la frase feta de qu'en Pi y Margall fou respectat fins pels seus enemichs, donchs al contrari, no ho fou ni per sos amichs mateixos. Encara ressonan arreu las injurias llensadas contra d'ell quan, ab motiu de la guerra de Cuba, pregoná la paraula salvadora de llibertat. Sento qu'algú diu que si això es cert, no ho es la primera part; mes contra las negacions hi há las probas, y cap tan contundent com la mateixa paraula d'en Pi: «He perdut en el govern ma tranquilitat, mon repós, mas ilusions, ma confiansa en els homes que constituhía'l fons del meu carácter. Per cada home lleal he trobat deu traydors, per cada home agrahit, cent ingrats; per cada home desinteressat y patriota, cent que no buscavan en la política sinó la satisfacció de sos apetits. Girava'ls ulls al meu partit, y no veya sinó dubtes, vacilacions, desconfiansas, quan no injurias; els girava als partits enemichs, y no'ls trobava disposats més qu'al ultratje y á la calumnia.» (1)

Qui conegui'l carácter perdonador d'en Pi, pot compendre á quin extrém havían d'arribar aquests mals, qu'ell se vegés obligat á consignarho. Tinch, donchs, el dret de no creure en l'admiració y amor ab que venen á pintar la comunió d'Espanya ab nostre filosop, y de protestar d'això com d'una de tantas ximplesas que aquí's diuhen á tota hora. Oh, l'enterro, l'entussiasme! Deu, vint, trenta mil personas!... Se'n reuneixen altras tantas en qualsevol plassa de toros ó á contemplar cóm van y venen las *golondrinas* (2). El poble busca'ls espectacles gratuhits; y'ls politichs la reciprocitat. L'únich sincer (3) va ésser en Romero Robledo: *No voy porque él tampoco fué al de Castelar*, va dir referintse al enterro d'en Pi y Margall. Entenguis que volia dir: *No voy porque él no hubiera tampoco ido al mio*. Y tenía rahó. Per primera vegada.

El poble s'arrebassa de las mans, sobre la tomba, las despullas d'una corona. Ah, l'amulet, la reliquia! Si en Pi y Margall hagués predicat fanatisme, qué ben assadollada hauria trobat la terra!

Ho tinch ja dit: el poble espanyol no comprengué l'obra d'en Pi. Y com no comprengué sa obra, tampoch comprengué'l carácter de sa personalitat.

Al comunicarse en Pi y Margall ab el poble per medi de la paraula y dels escrits, el poble havia d'ésser conseqüent ab son carácter. Son temperament meridional, trempat baix un sol sempre radiant y en mitj d'una naturalesa espléndida de color, peró dura y retallada, sens ayre, fa que sia purament objectivista. La bellesa del no-jo es l'única que l'impresiona; y'l fenomen podém observarlo clarament en el teatre y en sa literatura, en la que la forma, el drama extern es lo únich comprés per ell, ensemps que la bellesa del jo, lo que constituheix el carácter de la literatura nordista, no es ni será jamay per ell comprés. Califica aquesta fase de la Na-

---

(1) *La República del 73* (Apuntes para escribir su historia).

(2) Barcos del port que serveixen pera moltas cosas.

(3) Els catalans denominém certa classe de sinceritat ab la paraula *barra*.

turalesa, la que resta dintre del individuu, de freda, de boyrosa; no comprén la exteriorisació de las passions més qu'ab crits y accionats trágichs; ayma en la poesía no'l refinament del fons, de la idea, sinó la metódica de la regla, del ritme en lo que diu relació al soroll; y pera ell la suprema plástica del drama es l'assessinat, la mort violenta, la catástrofe material.

Res té d'extrany, donchs, qu'en Pi y Margall fos calificat pel poble espanyol ab tots els epitets significatius de insensibilitat. La *estatua de gel*, era la personificació més gráfica que'l poble feya de la personalitat que'ns ocupa. La llibertat la entén el poble espanyol tot lo contrari de lo qu'ella es en si; la llibertat es una deesa tranquila y reposada, tota ella llabis pera besar, y la estatua de la llibertat á Espanya hauria de tenir la forma de la estatua india la Bodhisattva Kouan-Yin, tota ella brassos, mes armats de punyals promptes á ferir. D'aquí qu'Espanya no comprén que se li parli de llibertat sinó ab periodes de foch, anatematisant ab rostre irat, malehint ab tot l'odi que las estepas de la Manxa tenen pera l'home, ab tot el foch que'ls raigs abrusadors del sol tenen al estiu. D'aquí que, al trobarse cara á cara ab en Pi y Margall, de rostre seré com els jorns tranquils de la primavera, tot ell ánima, blanca com els marbres de la Grecia, tot ell amor suau com la corrent dels degotalls bosquetans, quedés insensible devant de sa sublimitat y objectivés una vegada més, una vegada més dongués satisfacció á una de las ineludibles lleys psicológicas. Efectivament: quan l'individuu no ha cultivat gens sa personalitat, el món no'l sent com una representació, sinó qu'ell es absorbit per lo extern; no té com á propias las ideas que li sugereixen las cosas, sinó qu'atribuheix á las cosas sas ideas; no sab discernir y pren per propietats del no-jo las que sols ho son del seu jo intim. D'aquí que, al trobarse insensibles devant de la paraula d'en Pi y Margall, al sentir en sas ánimas el fret de la no-comprensió, al percebir en son dintre'l buyt que no anavan á omplir ab combinacions de paraulas ociosas y ab els colors extremats dels paisatjes del terrer, las massas atribuhían al apóstol las qualitats que sols eran sevas. D'aquí que á n'en Pi y Margall se'l tingui en general comprés com un home de neu, com una estatua glacial, com quelcóm d'impertorbable y rigit.

Verament erronia es aytal creencia, mes, verament lógica. En un poble ahont com á lleys generals se'ns presentan, una al costat de l'altra, l'astucia simiesca y la xafogor dels ermots, al presentarse als ulls de la massa la honradesa, per forsa la massa havia d'aparellarla en sa imaginació ab sa companya contraria d'equació convencional, la fredor. Res tan erroni, torno á dir, com aquesta consideració sobre la personalitat d'en Pi y Margall. Sa paraula es de foch, sa ploma una fornal. La concisió de sa paraula y de son estil no son sinó concentració de las vivas flamaradas ab qu'esclatan sas ideas. Tot ell es foch, tot ell expansió, tot ell vida ampla, gran, extensa. Foch en la forma, donchs sas oracions tenen la senzillesa del llamp; foch en el fons, donchs sas ideas, en amor, tenen tot el caliu de las llars, en política tot el calor de la plenitut de vida dels pobles, en sociologia tot el calor de la sanch qu'ell desitjava pera las anémicas venas del proletariat, en art tot el foch del entussiasme per la Naturalesa, y en llibertat totas las flamas expansivas de las ánimas quan las revolucions fan pas lliure al progrés, deturat pels entrebanchs del absolutisme.

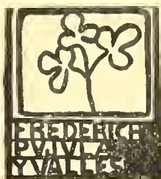
Jo, fill d'un poble empordanés lliberal per excelencia, en sas máximas vaig ésser educat, y á l'altra banda del Occeá, á mos ulls d'infant, la figura d'en Pi m'era ja familiar. Mes com á oirlo, sols vaig oirlo un cop: va ésser quan sa darrera vinguda á Barcelona. El seu cos tot just se movia, com si temés distreure l'atenció á las paraulas que pronunciava; sa veu feble surtia de sos llabis neta de tota impuresa, y las ideas s'hi veyan claras com si ella fos llach d'ayguas transparentas y la Veritat palau de rectas linias que s'hi enmirallés. Dret al mitj de la taula, voltat de tots nosaltres, era'l Crist que'ns oferia'l pa y la sanch de son intelecte, y als ulls de tots els allí acoblats — que, pertanyent al Catalanisme, en lo no referent al dogma del partit abrigavam las més oposadas teorias religiosas y socials, lo que'm fa estar convensut de la no objectivisació á que avans me refería,—als ulls de tots, sa figura desaparegué, sa venerabilitat desaparegué, tot lo que sugestiona y forseja'l pensament y atráu y fascina, tot desaparegué, y sols quedaren sas ideas rublertas de veritat, donadas ab amor á la rahó perque las sospesés y las acceptés ó no, y tots ens sentirem en lo fons l'entussiasme que produheix lo sublim, lo gran, com ho es tot lo senzill y tot lo natural y tranquil.

Aquell dia comprengui per qué, si en Pi y Margall es admirat, lo que ja he dit dubtava, no ha sigut pas comprés Perque en Pi y Margall no sugestiona, no imposa, no avassalla. Admirador de la rahó, á ella entregava las ideas de son cervell. Adorador de la rahó, respectava la dels altres, y ay! las massas no'n volen de respectes, las massas ho volen tot fet; volen qu'ab la mirada, ab el gesto, ab la entonació, ab la pedreria falsa d'una eloqüencia més ó menys afortunada, se las sugestioni, se las hi imposin á la forsa las creencias, se las fassi devenir inconscients, se las narcotisi ab el cloroform de la forma externa, y se las hi inoculin després sense dolor, sense gestació intelectual, tots els principis y totas las ideas.

A n'en Pi, si l'admiravan, era perque sentian dir qu'ho valia: peró la massa estava convensuda de que aquell home, si bé tenia rahó—de lo que n'estava certa—vivia fora de la realitat, no era de sa época, y se l'havia de respectar com á un sér extrany que no era ni materia ni esperit, sinó quelcóm vagarós, indefinit, que necessitava destinarhi molt temps pera esbrinarho... Y á n'aquella massa'l temps no li sobrava, haventlo de repartir entre'l burdell, el torin y la iglesia. Potser hi veya en ell la solució al malestar general; mes ay! ¿qué havia de fer sinó allunyarsen més alashoras, com ho havia fet ab totas las solucions que la Naturalesa havia proporcionat als seus mals?

Es dolorós això, pero no menys cert. També fou dolorós que se li atribuhis ab baixesa l'encoratjament de la sublevació cantonal, que pretenia implantar la federació d'abaix á dalt; també fou dolorós que se'l considerés enemich de la patria tant en la gran aspiració d'americanisar la República espanyola, com totas las vegadas qu'en pro de la llibertat pregoná la essencia de sa teoria. Peró no per menys dolorosos aquests actes son menys certs.

Com son certs dos grans defectes que privaren á en Pi y Margall d'atrapar tota la universalitat de son nom y tot el respecte á que per son saber s'havia fet acreedor. Defectes els més grans, els més imperdonables que pot tenir un home. Devant d'Europa tingué'l defecte d'ésser espanyol; á Espanya, tingué'l d'ésser catalá.

EL DRET Á LA VIDA

I

En el número de *La Renaixensa* corresponent al 11 d'aquest mes, s'hi llegeix un article batejat ab el títul de *El dret al trevall*, qu'abonan tres inicials, y en el quin l'autor s'estén en algunas consideracions respecte als conflictes obrers, que semblan ara com ara constituhir, més que la simple qüestió d'altras vegadas, lo que'n diriam un verdader problema candent.

Feyna se'ls hi giraria als de més aprop afectats en aquestas lluytas que'l medi crea y no son altra cosa que una conseqüencia lógica del temps, en las quinas per una mal entesa tergiversió dels fets s'acaba sovint per esgrimir las armas d'una dignitat més ó menys ofesa, ó d'un sobradament exaltat amor propi, si haguessin, un per un, de desfer tants erros com els que continuament—y per part dels que, al menys pel paper que entre nosaltres sa posició'ls fa representar, semblan venir obligats á demostrar un coneixement regular de la cosa,—s'estampan per tots indrets.

De moment, el senyor V. y P., molt senyor meu encara que desconegut, y firmant del article en qüestió, no demostra ni més ni menys inteligencia ni més ni menys gran dossis de bon desitj, que la qu'en cassos consemblants han demostrat possehir tants altres V. V. *y* P. P. que per aqui corren, sobrats de bonas intencions y mancats de coneixements.

Donchs per'xó, perque crech la seva intenció cosa excelent, y perque, com es degut, quedin las cosas en son respectiu lloch, agafo la ploma, deixant de banda per ignocent y exempt de bon sentit lo de la cooperació de la Iglesia en aquests assumptos; el rectificar la célebre *repartidora*, extremadament vulgar y ja fora del us corrent entre personas mitjanament serias encara que no siguin ilustradas; la eficacia qu'ab tot això plegat puga tenir la enciclica *Rerum novarum*, ja combatuda y perfectament refutada fins per las escolas sociológicas més governamentals y conservadoras, aixis com lo de la creació de cooperativas: ingredient pera retardar més ó menys la solució del conflicte, peró tampoch, ni de bon tros, bo pera resóldrel ni tan sols suavisarlo.

Ab tots aquells paliatius y aquellas argumentacions, no's demostra en el mentat article res,—si no es lo d'estar encara'l seu autor en els llims respecte als avensos cada dia creixents de la ciencia sociológica, com tota aquella llarga llista, rublerta de fets y datos, aduhits els uns y aportats els altres ab el propósit de patentisar la inutilitat dels tallers nacionals, com si ab aquest exemple pretengués evidenciar la ineficacia del Estat en aquesta mena de conflictes,—poch tacte periodistich, quan el mateix autor se torna las pilotas fent constar més tart, qu'en Thomas, en sa *Histoire des ateliers nationaux*, confessá'l propósit per endevant existent per

part del govern francés, de fracassarlos y de quin resultat ne treu ell—l'articulista—la ensenyansa de que, més qu'en l'Estat propiament dit, devém fiar á la ingerencia del municipi'l vetllar pels interessos dels obrers: circunstancia aquesta que corrobora de ple que'l tracte qu'ab els mateixos ha tingut, ha sigut de curta durada, ó que, en cas contrari, com altres sociólechs improvisats, els ha observat per entre las vidrieras d'algún estudi ó senzill despatx.

Els obrers d'avuy, els obrers ab conciencia de son dret y ab criteri propi y més ó menys ben sentat sobre totas y cada una d'aquellas qüestions que de més aprop els afectan, en una paraula, *els obrers que pensan per son compte*—que n'hi han —ja no esperan res ni demanan res á las entitats oficials (municipi, etc.), tant per'aixis acostumarse á caminar sols, com pera poder en lo possible y en tots els cassos fer valdre, sense lligams de cap mena, el dret que tenen á que se'ls reconegui la personalitat com á entitat degudament capacitada. Posseheixen, ademés, un concepte tan clar de la igualtat que'ls lliga devant las lleys naturals, com tenen ben condempnada tota tutela ó gerarquia que sobre seu pretengui exercirse, encara que aquesta's dissimuli unas vegadas ab la forma d'un persuassíu ó desinteressat amor, ó en altras s'excusi ab l'absolut desconeixement que, segons algú, tenen ells de las reglas de la vida. Al arribar aqui, tant pera deixar ben sentada l'actitut del estament de que vinch parlant com pera desvaneixe certas interpretacions equivocadissimas, dech fer constar que'l fet de qu'entre las massas obreras hi hagi qui's deixi arrossegar per mal contingudas impaciencias ó cedeixi á entussiasmes irreflexius, no vol dir res, y per lo tant, no indica tampoch que la part sana dels mateixos hagi tranzigit en lo més minim en sa premeditada y ben fundada actitut.

Sostindre lo contrari — sostindreho en serio, al menys—denota un desconeixement absolut del cor y modo d'executar del obrer conscient en aquest país, que no atenúan gens mitja dotzena de frases apresas en las planas de certs diaris impresionistas y lleugers: frases y conceptes ja desacreditats y rebatuts, per demés elástichs y convencionals y de valor oposat, segons sian els cassos en que deguin aplicarse. Y si no, aném á veure: ¿creu el llegidor cosa factible *el dret al trevall* qu'adorna l'article de referencia, en una societat en la que un factor de capdal importancia, com ho es el productor, té encara per resoldre'l problema económich, únich que pot garantir de debó'l dret á la vida, y sense quina solució la desventatja en la lluyta será sempre inmensa per la seva part?

Per un cantó, me sab greu haver de rebatre conceptes y aclarir extrems tan rebregats, y quina difusió s'ha vulgarisat tant y tant.

Ab tot, y dat lo interessant del tema, de las deduccions que aquests extrems me sugereixen me'n callaré algunas, las que consideri més interessants, pera un altre dia; tant per las proporcions que l'article va prenent, com pera no abusar de la consideració qu'ab mi tenen els amichs de JOVENTUT.

JOSEPH ARTÍS.

CORRANDAS DE PASTOR

Darrera'l remat
vaig seguint pausat;
qualsevol diría
que jo'l vaig seguint,
qu'ell me fa de guía.

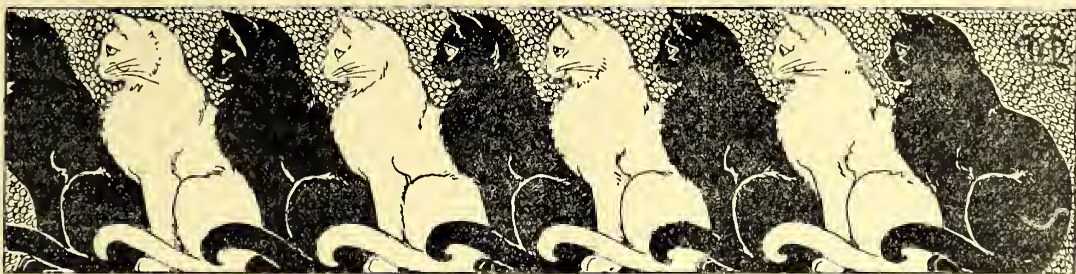
Peró no es aixís:
esclau y sumís,
segueix la dressera
que jo vaig marcant
tot anant darrera.

L'hivern al mar blau,
l'estíu al afrau,
aixís mos anys passan,
y'ls xays els camins
ab el seu pas trassan.

Els xays van morint
y cambian sovint,
pastura, pastura;
se moren els bens,
peró'l remat dura.

Doneume una ovella,
una trista esquella
y un gos allopat:
jo vos asseguro
que faré remat.

FREDERICH RAHOLA.

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

(APUNTES PERA UN LLIBRE... QUE NO SURTIRÁ MAY)

UE la vida social moderna ofereix com á caracteristica la frivolitat, es ben sabut. El gran problema que conté en si tots els altres problemas, alguns d'ells esferehidors en un pervindre no llunyá, consisteix en la extinció de la frivolitat. Avuy se trevalla com no s'ha trevallat may en las grans ciutats cosmopolitas, en els grans centres socials. En ells l'activitat humana—en totas las innombrables manifestacions que una febre d'interrogació y una febre d'art atian y fan més variadas—produheix vertiginosament. Se trevalla molt y's trevalla depressa; peró—exceptuant el trevall mecánich ó industrial, y encara baix un cert aspecte,—'s trevalla malament. Tothóm se mou, tothóm s'agita; la rassa dels ganduls, dels panxa-contents de la classe dels cocodrils que s'están horas y més horas inmóvils en un reconet, va desapareixent de las ciutats. En las ciutats tothóm se belluga, tothóm trevalla. Lo qual no vol dir que no hi hagi ganduls. Peró son ganduls d'un'altra mena; més ben dit, no son tals ganduls en el sentit estricte de la paraula. El jugador de dómino ó d'escachs qu'está tres horas seguidas regirant y fent combinacions ab unas fitxas ó figuras, trevalla. Se li diu gandul perque'l seu trevall no es utilitariament reproductiu. El gomós que al demati s'atura ab un gos danés á la taula de la florista que li serveix d'observatori, fa *sport* á la tarda (cavall, automóvil, etc.), y enamora á la nit á senyoretas ó ballarinas, trevalla. Se li diu gandul perque'l seu trevall es *dispendiós*. L'home que fa versos no essent poeta, la dona que's fa'ls vestits no essent modista ó's mira continuament al mirall no essent guapa, el que pesca ab canya al moll ó ab *perdigons* á la Rambla, el soldadet que festeja una criada per sas pomas y la criada que dona pomas pera pescar al soldadet, el *guardapaseyo*, el municipal de punt, el nyébit y l'americano rentista... trevallan. Se'ls hi diu ganduls quan esguerran la partida. De ganduls, verament ganduls, ja casi bé no n'hi há. Lo qual sembla vulgui dir qu'estém propers á la perfecció, y que si la sentencia apocalíptica, primera gran blasfemia que s'ha dit pera rebaixar el trevall sant: «guanyarás el pa ab la suhor del teu front», no's cumpleix en lo de guanyar el pa, en cambi's cumpleix cada dia més en lo del suhar, ab equitat ben discutible per cert.

El trevall dignifica, redimeix y perfecciona. ¿Cóm no estém, donchs, en el millor dels mons? Perque'l trevall modern es irracional; perque sa caracteristica es la frivolitat; perque no's pensa, no's reflexiona; perque's trevalla sens objecte definit. Y aixó en tots els ordres.

I

Fixemnos en l'ordre religiós. Un capellá, un mestre, ó senzillament una mare, ensenyan la doctrina á una criatura, y quan

(1) Inútil creyém fer notar—el lector ho compendrá fácilment—que'ns referím á la vida que's *viu* aquí á Espanya. Al extranger, sobre tot en art y ciencia, ho fan bon xich més bé.

aquesta, desprès d'un trevall relativament geganti, arriba á saberla de cor, ja aquells se creuhen haver fet un cristiá. Mes si la criatura, al cap de vint anys, pensa cinch minuts sobre'l Pare nostre, que rutinariament totas las nits recita,'s dona compte de que no sab lo que's diu, que no ho comprén, qu'es necessari tornarho á apendre. D'aquesta mateixa manera's dona als homes una noció de Deu, se'ls hi inculcan els dogmas de la fe y se'ls induheix á practicar rutinariament una serie d'actes de culte en que sols la imaginació, atiada per l'atracció de lo misteriós, hi pren part. D'aquesta manera la vida de religió del home, y sobre tot de la dona, en la societat actual, que implica una suma d'activitat no despreciable, es inútil, y'l que vulgui honorar á Deu ab convicció y rendirli homenatje digne y franch, té de tornarse á fer una educació religiosa més conforme ab la naturalesa humana. Aquesta frivolitat que desde la més tendra infantesa presideix en la ensenyansa religiosa, es causa de la gran anomalía qu'en tal ordre notém en la societat actual. Tots ó casi tots son católichs, y sols un hu per mil sabría explicar clarament lo que vol dir ésser católich. La majoría vos dirán: «Esser católich es... anar á missa y resar y ésser batejat y confessarse y alabar á Deu y no pecar per'anar al cel.» Y com que pera resar se necessita saberne y ningú n'ha aprés, y per'alabar á Deu se necessita conéixel y ningú l'explica, y pera no pecar se necessita profondisar en la conciencia y ningú l'ha cultivada, y pera tenir fe's necessita convicció y pera convence sols s'ha usat del misteri, es clar que la societat practica una religió com una máquina, esmersant sa activitat inútilment en prácticas rutinarias, que converteixen l'home en un sér ridícul, casi en un farsant, y empetiteixen á Deu transformantlo en una especie d'espanta-criaturas.

II

En un ordre intelectual, la mateixa frivolitat domina. Prescindím dels efectes d'organisació administrativa de la ensenyansa, de la insuficiencia, incompetencia y péssima retribució dels titulars, y fixemnos en lo substancial, en la manera d'ensenyar aquí á Espanya. Si s'ensenya á creure ab máquina, s'ensenya á pensar y á estudiar també ab máquina. Desde las classes de párvuls fins als últims cursos de carreras professionals, la ensenyansa es tancada, rutinaria, superficial. S'ensenya filosofía, terapéutica, dibuix, literatura ó química, del mateix modo que s'ensenya á llegir y escriure, es á dir, solicitant un esfors sostingut de la memoria del deixeble. S'ha confós llastimosament lo qu'es un instrument necessari pera saber—coneixe las lletras y saberlas escriure,—y lo qu'es el saber mateix; y d'aqui ha vingut que ja'l mestre primari — com més tart els altres, — emplea'l mateix sistema pera ensenyar l'abecedari, que pera ensenyar á multiplicar, que pera ensenyar sintaxis. A copia d'ensenyar cents vegadas la forma d'una A, se graba aquesta en la memoria del nen, que la distingirá sempre més de la X; á copia de repetir $3 \times 4 = 12$ cents vegadas, y de repetir una regla qualsevol de gramática, el nen sabrá multiplicar y dirá de cor tota la gramática; peró si demanéu á aqueix nen qu'os expliqui la regla, ó bé qu'os digui sense cantarella qué significa multiplicar, essent el més sobressalient de la classe's queda mut.

Desde la edat més tendra sols una facultat se desenrotlla: la memoria; y'l trevall d'aquesta arriba á ésser tan excessiu, y'l de las demés facultats tan petit, que casi bé s'atrofian. Per tot arreu llibres de text que responen ab métode y ordre á un programa ó interrogatori precis. No s'ensenya gramática, no s'ensenya retórica, dret canónich, filosofía, química, literatura comparada, etc., etc.: s'ensenya la gramática de Tal, la retórica de Qual... Y si no hi há llibre de text, las explicacions del professor—quinas explicacions!—fan de llibre. Ab el ben entés qu'al arribar als exámens s'ha de contestar al interrogatori en la forma precisa que'l llibre ó'l professor han marcat. Y alló es l'evangeli. *Magister dixit!* La seva es l'única veritat. Y d'aixó se'n diu ensenyar, d'aixó que consisteix en apoderarse d'una inteligencia verge y barrarli tots els camins, enterbolintla per un trevall excessiu de la memoria y ofegantla ab un doctrinarisme sectari. En lloch de fuhetejarla, d'obrirli tots els camps, exposantli las ideas més diversas, las opinions més contradictorias, els principis més variats; en lloch d'estimularla á un trevall propi de selecció ó d'orientació, á que tendiria naturalment sentintse lliure!

No es d'aquest lloch determinar la forma d'ensenyar, peró si qu'ho es fer notar que de lo defectuós de la ensenyansa oficial en naix la inferioritat intelectual en que'ns trobém. De las tres facultats, inteligencia, voluntat y memoria, aquesta última, la més modesta, la que sols es una facultat auxiliar, la que no hauria d'ésser més que un dipósit, un museu arqueológich ahont las altras dugas hi trobessin datos y termes de comparació pera sas investigacions y descubriments, es casi bé l'única que s'educa; per ella adquiriu un titul professional y ella vos dona la norma pera resoldre tots els problemas. Mes ¿y la inteligencia? ¿y la voluntat? ¿qui s'ha cuidat de educarlas? ¿en quina cátedra, ó en quina escola s'ensenya al home á pensar? ¿ahónt s'ensenya al home á obrar? Un cop vos han dit «tal sabi pensa axís y aquest sabi pensa bé», ó «tal llibre diu axó y lo que aqueix llibre diu es lo cert», ó «tal códich marca axó, y axó que marca es lo just», ja vos ho han dit tot. Y l'home que desde nen ha sentit pesar sobre seu la tiranía d'un llibre y d'un professor, y que cap llibre ni cap professor li han ensenyat á pensar ni á obrar per compte propi, s'entrega mansament á la tirania de la memoria, ó sia de la rutina, de lo passat. Y aixís ens trobém ab que'l millor advocat y'l millor jutje son els que recordan més lleys y més procediments, no'ls que tenen una noció més clara y perfecta de lo just y de lo injust, del dret y del dever; el millor metje'l que recorda més fórmulas y més cassos patológichs, no'l que fa un diagnóstich concret y racional; el millor arquitecte'l que reté més edificis, recorda més contorns, dibuixos y relleus, dels que s'aprofita, no'l qu'ha penetrat en l'ánima dels pobles que crearen una arquitectura y tracta d'identificarse ab la del seu propi per'aixecarne un'altra de tan gran. Y aixís ens trobém ab qu'en la societat actual l'element intelectual que procedeix de las universitats y de las escolas portant un bagatje de coneixements no profondisats, escudat per un títul professional que dona autoritat incontrastable, y mal preparat pera tot trevall original y profond, s'adorm tranquilament en brassos de la memoria y continúa explotant tan sols aquesta facultat que s'enriqueix continuament ab tots els cassos y fets que pot observar cada dia. Y si hi há homes que s'elevan y pensan y reflexionan y van enérgicament en cerca de veritats novas, aquests son excepcions tant més meritorias en quant la educació se l'han tinguda de fer tots sols y passant per sobre de las prácticas y exemples qu'han pogut observar y de las preocupacions y rutinas que necessariament s'haurán oposat á son pas.

Axó per lo que respecta al element intelectual que'n podríam dir cientifich. Mes hi há un altre element intelectual que generalment no ha surtit d'escolas ni d'universitats, peró que per viure ab contacte directe ab la societat é inspirantse en ella, no pot menys que reflectir la seva frivolitat: artistas, periodistas polítichs..., etc.

(Seguirá.)

NOVAS

Ab l'article d'avuy queda closa la serie dels que forman l'estudi publicat per JOVENTUT sobre'l gran Pi y Margall.

Com venim anunciant, en vista del éxit obtingut, ne farém una edició especial, ab un magnífich prólech d'en Joseph M.ª Vallés y Ribot, edició que's posará á la venda per tot Catalunya durant la próxima setmana.

A pesar d'ésser ben económica aquesta edició, puig es de propaganda, no hem perdonat medi pera que pugui figurar dignament al costat de las publicadas per la Biblioteca JOVENTUT, empleyant el mateix paper y essent del tot primorós el tiratje, de manera que podém afirmar que son preu real es molt superior al que tindrá en la venda.

Aquells de nostres corresponsals que no han ultimat encara sas demandas, deuhen ferho aquests dias, á fi de que poguém servirlos ab puntualitat.

—

En nostre número anterior, que ab tant de retrás hagué de surtir á causa de la vaga general, no poguerem dar cap impresió sobre la terrible crisis social que travessavam, y que no considerém pas resolta. Avuy ho fem, si bé ab las naturals restriccions, tota vegada que'ns trobém en estat de guerra y ab las garantías constitucionals suspesas en tota la provincia. Per la prempsa diaria s'haurán

enterat nostres lectors de las colissions de que Barcelona ha sigut teatre y de las víctimas que n'han resultat, com també de la ressonancia que las vagas aquí sostingudas lograren y logran en diferents punts de Catalunya, del reste d'Espanya y del extranger, sobre tot á Italia, ahont esclatá també la vaga prenent imponents proporcions.

Es tan trascendental, tan magna aquesta qüestió, avuy candent en tot el món civilisat, que no tenim, ni molt menys, la pretensió d'aportarhi novas llums, sinó tan sols una bona fe á tota proba y un fervent desitj de contribuhir á apaybagar odis pera que á son dia—que desgraciadament s'ovira encara llunyá—pugui resoldres en bé de tota la Humanitat sedenta d'amor y de justicia.

—

Com se comprén, la vida artística ha estat paralisada á Barcelona durant l'última setmana. Els concerts del Liceu han tingut d'aplassarse, y com que'l mestre Colonne sembla tenir el temps just, ara'ls donan seguidets.

Els teatres de declamació han permanescut tancats, no donant res pera la crónica. Pera refersen, ara á Romea's preparan dos estrenos que segurament interessarán al públich. Es el primer el del drama *La pecadora*, d'en Guimerá; y'l segón de *Els dos esperits*, drama en quatre actes d'en Torrendell, qu'hem tingut ja'l gust de sentir llegir á son autor.

—

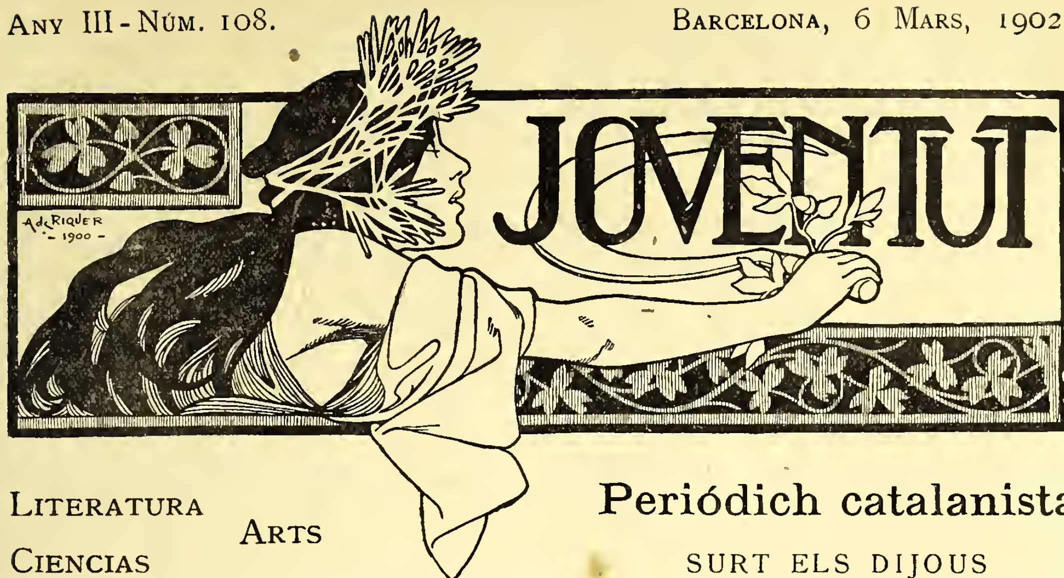
Publicacions rebudas:

Corona de semprevivas, per Guillém, Isidro, Antón y Joseph Torres. Aplech de poesías y notas, originals y recullidas de diferents periódichs, y endressadas á la memoria de donya Carme Tomás, mare que fou dels autors. Més que galas literarias y correcció d'estil, s'hi observa en aquesta obreta un bon desitj y un sentiment filial digne de tota lloansa. Forma un quadern de 28 planas, primorosament imprés á Vilanova y Geltrú.

Ha visitat nostra redacció, é hi establim el cambi, la nova revista *Vida*, que redactada en catalá's publica á Girona.

Fidel Giró, impressor.—Valencia, 311, Barcelona.

ANY III - NÚM. 108. BARCELONA, 6 MARS, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

III

Baix un punt de vista molt ample podém considerar en un sol grupo als artistas: literats, pintors, esculptors, músichs... y, com última manifestació, els periodistas. ¿De qué prové la frivolitat característica de sas obras? En bona part també de no tenir ells la educació suficient. Es ben sabut qu'en las escolas especials y conservatoris res ó casi res s'ensenya, com no sigui una flexibilitat mecánica ja pera dibuixar, esculpir ó tocar un instrument ab més ó menys habilitat y brillantor. L'artista, donchs, s'ha d'educar tot sol. ¿Ho fa? Per aventurada que sigui la resposta, podém afirmar que no. Y ho podém afirmar, sense necessitat de coneixe la vida particular de cada artista, ab un argument irrebatible: pérque las sevas obras ens ho demostran.

L'artista d'avuy—en axó no's desmenteix la regla—reflexa la societat que'l volta, no pot sustreures á l'atmósfera de frivolitat, de bullici y de lleugeresa en que's belluga; y'l seu anim inquiet y acobardit no sab elevarse per demunt d'ella. L'artista d'avuy no pot fer un'obra profonda, un'obra gran: sols pot fer un'obra més ó menys bella, més ó menys inspirada. En las millors obras contemporanias sols s'hi troba un género de qualitats: naturals ó intuitivas. Unas demostran una gran imaginació, altras un gran esperit d'observació, peró, ideológicas ó realistas, exuberants ó senzillas, en cap d'ellas s'hi troba una concepció fonda elaborada paulatinament en un esperit que pensa, que penetra fins á l'ánima de las cosas y dels homes, que descubreix la santa armonia que guardan en son si y'ls secrets estímuls que'ls impeleixen á lo extraordinari y excepcional.

¿Quín es el pintor qu'está dos anys pera pintar un quadro—com no sigui un d'aquells

quadrassos históricbs de 100 á 200 metres quadrats? ¿Quin el literat que passa més de tres mesos en omplenar 700 quartillas? ¿Quin el músich que no vos instrumenta tres actes d'ópera en mitj any? ¿Ahónt es l'artista qu'avans de fer un'obra's passa mesos y mesos pensant, meditant y estudiant fins que li apareix ben clara y arrodonida? ¿Podréu dar á entendre á un músich qu'es, si no indispensable, utilissim estudiar al Dant ó á Aristótil pera sobressurtir en son art? A un autor dramátich ¿li faréu compendre que pot treure molt profit de passarse quinze dias devant d'uns quadros de Velázquez? ¿Y á un esculptor que pot trobar l'armonia d'una linia escoltant una sonata de Beethoven? ¿S'acudirá á cap d'ells llegir detingudament á Eschil? ¿Per qué tot aixó? Perque son fills del seu temps. ¿No's tracta y no es el seu ofici rendir ó reflexar la vida tal com la veuhen, tal com es en el present? ¿No n'hi há prou fent retratos fidelissims y detallats, ó sorprenent paisatjes ab tons fidelissims? ¿No n'hi há prou combinant acorts ó instrumentant enrevessadament melodias? ¿No n'hi há prou reproduhint conflictes passionals, detallant els fets més originals de la vida moderna? ¿Per qué profondisar? ¿Per qué tractar d'entrarhi en el fons mateix d'aquesta vida, buscanthi un'ánima quin reflex per l'art crea las obras inmortals?

Y aixis ens trobém ab que totas las manifestacions artisticas son raquiticas y frivolas. Se'n diu obra mestra: d'un retrato en el que, á més d'una reproducció exacta d'una figura y d'un vestit, s'hi vegi quelcóm del esperit del original; d'un'obra literaria en que, á més d'un ambient real detalladissim, s'analisi la psicologia d'un ó més tipos en tota sa complexitat, en tota sa trivialitat mateixa; d'un poema musical en que, ademés d'una orquestació brillant y rica en sonoritats, s'hi trobi inspiració fresca; d'un drama en que, á més d'una acció interessant y complicada, s'hi usi un llenguatje castis, pletórich d'imatjes y rich d'acudits; en fi,'s califican d'obras mestras: las que reflexan admirablement la vida contemporania, no en sa part interna, sinó en tota sa trivialitat externa y passatjera. Mes la veritable obra mestra no's fa. L'obra que fos l'imatje d'aquesta vida en sa essencia, en sa totalitat, que penetrés en el fons de l'ánima contemporania y concretés las grans passions y'ls grans sentiments, eterns com la Humanitat, que s'agitan sota aquesta capa de gel que's diu vida social; l'obra que n'extregués d'aquesta vida la lluyta gegantina qu'en l'intim de la societat se continúa á través dels sigles per més que las apariencias la tapin en bona part. Y aquesta obra no surt perqu'es d'una concepció massa ampla y d'una realisació massa dificultosa pera qui (no tenint las forsas del geni) no pot elevarse per demunt de la societat mateixa y contemplarla ab mirada serena y reflexiva. Els nostres artistas, trivials com la societat á que pertanyen, no saben veure d'ella més que lo extern: lo petit, lo trivial.

IV

La producció y'l trevall moderns están marcats ab el mateix sagell de trivialitat. La gran y la petita industria, el gran y'l petit comers, fonamentats en el crédit més qu'en el trevall y'l capital, reben las batzegadas del etzar, de las combinacions de la gran banca y dels sindicats, sense resistencia possible; y aixó, ajudat de la competencia implacable, de la mala fe que l'abús del crédit fomenta y de las complexas qüestions, que semblan irresolubles, referents á las relacions entre'l capital y'l trevall, dona per resultat un desordre y una inestabilitat en tota classe d'elements productors, que necessariament ha de traduhirse en pobresa y raquitisme de trevall. Aixó deixant de banda la falta d'educació sólida que, condempnant á nostres industrials y comerciants á la rutina, á las prácticas consagradas, mata tota iniciativa y retarda tot perfeccionament y progrés.

D'aytals complexas causas — que no es d'aquest lloch el concretar — y del carácter frivol del consumidor, pera qui en definitiva's produheix—consumidor que, no ho oblidém, es la societat tota qu'estudiém — ne naix la falta de solidesa, d'utilitat, de veritat y fins de bellesa que caracterisa la producció d'avuy. No hi há solidesa perque's trevalla depressa y s'emplean materials febles; no hi há utilitat perque al produhir no's té en compte'l fi del producte més que secundariament, tenintse tan sols present l'efecte enlluhernador que pugui produhir; no hi há veritat perque las primeras materias y'l trevall con-

ciensut resultan cars y's fa necessari falsejar unas y altre; y en fi, no hi há bellesa, no hi há art enla producció, perque'l sentit estétich del productor s'ha atrofiat en la continuitat d'un trevall mecánich, y s'ha perdut en el consumidor en una vida artificiosa, desprovehida d'ideals.

Tot se sacrifica á la vanitat, á la ostentació, á l'apariencia: el daurat d'un sofá tapissat de rica seda de Xina ramejada, tapa la vulgar fusta blanca mal encolada; sota una coixinera ab inicials brodadas al *realce*, s'hi troba un coixi d'arrugadas pellofas de blat de moro; unas *croquetas* ben rossas y estiradas amagan las deixas del dinar de la vigilia; finas puntas de *valenciennes* s'enganxan á uns encartronats enagus de cotó; una corbata ampla de seda tapa una camisa foradada, y'l *casco* d'una botella de conyach Martell (tres estrellas) conté una infusió d'esperit de vi, drogas y aygua. Y tot el secret del productor, tota la seva habilitat consisteix en aixó: en donar constantment á las cosas carácters y apariencias de lo que no tenen. No hi fa res que siguin buydas, no hi fa res que siguin febles, fins no hi fa res que siguin nocivas: lo essencial es que semblin plenas, que semblin fermas, que semblin apetitosas. ¿Quina diferencia hi há entre un brassalet d'or y un de plata ben daurada, si ningú ha de partirlo pel mitj pera véureli l'ánima? ¿Quin mal hi fan unas gotas d'esperit en un vi de dotze graus, y qué té més que un formatje sigui fet á Badalona ó á Holanda, si son igualment vermellets, igualment rodons y encara'l primer es més tendre? Es clar qu'ab aquest modo de rahonar els consumidors, es impossible que'ls productors rahonin millor, y posats en la perillosa pendent de la falsificació, l'engany y la mala fe no troban més limits (limits ben amples per cert) que la tonta fantasia y trivialitat del públich comprador.

(Seguirá.)

QUADRETS SENSE FIGURAS (1)
DE ANDERSEN

Qu'es extrany! Quan més vius y més pregons son els meus sentiments, me sembla talment com si'm lliguessin las mans y la llengua. Jo no puch pas expressarho, no puch explicar lo qu'en mi passa. Y tan mateix jo soch un pintor; aixó m'ho diuhen els meus ulls, aixó tothóm qui hagi vist els meus quadros y esbossos ho reconeix.

Jo soch un pobre diable, qu'habito en un dels carrerons més estrets de la vila, mes no per'xó'm manca llum, puig que visch á dalt de tot y tinch una vista espléndida per sobre totas las teuladas. A la primeria, quan vaig venir á la ciutat, me sentia tan encongit y tan solitari!... En lloch del bosch y dels verts turonets del meu poble, sols tenia per horitzó las grisas fumeras. No possehia cap amich, cap rostre conegut me saludava.

Un vespre jo m'estava tot desconsolat devant la finestra. La vaig obrir y vaig mirar enfora; y quina alegria vaig sentir! Veya una cara coneguda, el meu millor amich del meu poble: era la lluna, la vella estimada lluna, exactament la mateixa, tal com m'aparexia quan me mirava per entre'ls sálzers del estany. Jo li vaig llensar mil besadas ab las mans. En aquell just moment sa claror entrava en ma cambra, y ella'm va prometre que cada nit al retirarse vindria á veurem una estona. De llavors ensá, ha estat sempre

(1) *Billedbog uden Billeder* es el títul original d'aquesta joya de la literatura danesa, clássica avuy per tot el món literari. La excessiva precisió de las llenguas neollatinas no permet, al meu entendre, la traducció literal de títul tan sugestíu, sens incorre en el perill de lo ridícul y obscur; y en aquesta alternativa he optat per la paráfrasis, traduhint el *Llibre d'Estampas sense Estampas* pel nom que figura en la capsalera.

Lo que dono aquí no es l'obra sencera, sinó una tría dels quadrets que més m'encisan. En ells trobará'l lector notas justas de color, delicadesa exquisida de sentiment, simplicitat y elegancia d'expressió, y aquell to intim d'amor natural y bondat familiar que fa l'encant del célebre autor dels *Qüentos*, el qual, sense pretendre els honors del gran geni, se'ns presenta ab tot com un veritable poeta qu'ha sapigut ferse gran en son amor pregón á lo humil, tendre, ignocent y natural—un gran poeta de lo petit.

Al presentar aquest trevall al públich sols tinch de demanarli qu'atribuheixi las deficiencias que hi trobi á la poca trassa del traductor, el qual per content se tindría si hagués encertat á donar tan sols sía un hu per cent de las bellesas del original. (N. del T.)

fidel á sa promesa; llástima que sas visitas siguin tan curtas! Cada volta que ve'm conta una cosa ó altra, sobres lo qu'ha vist la nit passada, ó'l mateix vespre.—«Ara pinta lo que t'he contat — me va dir á sa primera visita — y aixis tindrás un preciós llibre d'estampas.»—Aixó es lo qu'he anat fent moltas nits, y'l meu trevall fácilment hauria devingut un llibre de las *Mil y una Nits* en imatjes, mes aixó realment hauria estat massa. Els quadrets que publico no son triats, donchs segueixen l'un al altre segons jo'ls he sentit contar. Un gran pintor, un poeta ó un músich de geni podrán fer d'aixó, si volen, alguna cosa més gran. Lo que jo exposo son no més que lleugers esbossos en el paper, y al entremitj els meus propis pensaments; perque no totas las nits venia la lluna, donchs sovint passava un núvol ó dos, y'ns despartian.

PRIMERA NIT

«La nit darrera—son las mateixas paraulas de la lluna—jo lliscava per l'ayre transparent de l'India, m'enmirallava en el Ganges, y'ls meus raigs probavan de penetrar l'espés entrellat dels vells plátans que s'envoltan més compactes que la closca d'una tortuga. De dins del bosch va surtir una donzella hindu, lleugera com una dayna y hermosa com Eva. Era una filla de l'India, tan etérea; peró alhora qué robusta y qué ferma! A travers de sa pell finissima podía jo esbrinar els seus pensaments; las lianas espinosas li estripavan las sandalias, mes ella seguia lleugera'l camí. Las feras que venian del riu, ahont havian apagat la set, fugian porugas al seu pas, perque la minyona duya á la má una llantia encesa. Jo veya la fresca sanch cóm lluhia en els fins ditets que tenia posats devant de la flama. Ara s'acosta al riu, posa la llantia en la corrent y la llantia es emportada riu avall. La flama vacila com si's volgués apagar, peró encara crema, y'ls ulls negres y brillants de la noya, sota sas llargas y sedosas cellas, la segueixen ab ansiosa mirada. Ella ja ho sabia: si brilla la llantia tant temps com ella la pot veure, el seu estimat viu encara; mes si s'apaga, el seu estimat es mort. Y la llantia cremava y tremolava, y'l seu cor cremava y tremolava, y ella va caure de genolls en terra y va pregar. A vora seu, entre l'herbey, s'amaga la freda serp, mes ella sols pensa en Brahma y en el seu promés. «Es viu!» crida; y las montanyas ressonan: «Es viu!»

SETENA NIT

«Al llarch de la platja s'extén un bosch de faigs y alzinas. Qué fresch y perfumat! A la primavera cent rossinyols el visitan. Just á la vora, el mar eternament variable hi romp sas onas, y entre bosch y platja hi passa l'ampla carretera. Un darrera l'altre hi corren els vehiculs, mes jo no'ls segueixo; els meus ulls reposan més de grat sobre d'un punt: allí hi há un claper. Entre pedra y pedra hi creix l'esbarzer y l'aranyoner. Allí's respira poesía en plena Natura. ¿Cóm creurás que'ls homes ho entenen? Jo sols te contaré lo qu'allí he vist la nit darrera. Primer hi varen passar dos richs senyors en un cotxe.—«Magnifichs arbres!» va dir l'un.—«Deu carretadas de llenya!—afegeix l'altre;—l'hivern será fort. L'any passat vaig vendre á catorze lliuras el quintá!» Y varen desapareixe. «Quin camí més horrible! — crida un que venia en un cotxe al darrera.—«Aixó ho fan els malehits arbres,—respón el seu company.—L'ayre de mar no entra aquí prou bé.»—Y aixó dihent, varen seguir llur camí. Després ha passat una diligencia. Tots els viatjers dormian en aquell lloch tan hermós. El postilló bufava en el seu corn, peró no més pensava: «Jo bufo bé y'l so prou que retruny, diguin lo que vulguin.» Y ab aixó la diligencia era fora. Després han vingut dos joves cassadors á cavall. «Vetaquí joventut y *champagne* en la sanch,» pensava jo. Ells han considerat ab somrís als llabis el turonet cubert de molsa y'l ombriu boscatje.—«Bon lloch aquest pera venir ab la Cristina,»—diu l'un—y se'n van. Las flors exhalavan forts perfums, el més petit oreig dormia, el mar semblava talment un boci de cel caygut del firmament y extés per la vall pregona. Ha passat un altre carruatje ab sis viatjers. Quatre d'ells dormian, el quint pensava en el seu nou vestit d'estiu que tan bé li escauria; el sisé s'ha girat vers el cotxer y li ha preguntat si hi havia quelcóm de notable en aquellas runas. «No— respón aquest,—peró els arbres son dignes d'atenció.»—«¿Cóm? Expliquevos!»—«Si, son molt dignes d'aten-

ció. Miréu, quan al hivern la neu tot ho cubreix y tot ho iguala, alashoras aquests arbres me serveixen de senyal pera endressar-me y no caure al mar; per aixó dich que son dignes d'atenció!» — Y ab aixó han desaparegut. En acabat ha vingut un pintor; els seus ulls guspirejavan. No ha dit un mot; sols xiulava, y'ls rossinyols cantavan á desdir.—«Calla, ximple!»—ha cridat; y ha pres nota exacta de tots els colors y tintas: vert, lila, ultramar!... Aixó ha de fer un quadro magnifich! Se'l ha fixat ben bé en la memoria, com un mirall que reb una imatje, y tot xiulant una marxa de Rossini, se'n ha anat. Darrerament ha vingut una pobra noya. S'ha recolzat sobre'l claper y ha deixat en terra'l seu fardell. Son rostre pálit y bufó s'ha girat atentament envers el bosch; els seus ulls brillavan quan del mar s'alsavan cap al cel. Jo crech que resava'l Parenostre. Ella mateixa no capía pas el sentiment que l'agitava, peró jo sé ben cert que moltas vegadas al any se representará en el seu esperit aquell moment y tota aquella hermosa Natura, y aixó ab molta més bellesa y veritat que no pas en el del pintor que'ls seus colors exactes anotava. Els meus raigs l'han anat seguint fins que l'aurora li ha besat el front.»

ONZENA NIT

«Era una festa de bodas — m'ha contat la lluna. — S'havian cantat cansons, s'havían fet brindis, tot havia estat rich y espléndit. Ja els hostes eran fora, era quasi mitja nit, las mares besavan al nuvi y á la nuvia... Jo veya á n'aquesta solzament, perque las cortinas eran quasi bé closas. La llantia enlluhernava la cambra confortable. — «Gracias á Deu, ja son fora»—ha dit ell, y li ha besat las mans y'ls llabis. Ella reya y plorava, y tremolant ha reclinat el cap sobre'l pit d'ell, com la flor del lotus quan reposa demunt l'aygua agitada. Y s'han dit dolsas y tendras paraulas.—«Dorm y reposa»—ha dit ell. Y ella ha descorregut la cortina de la finestra. — «Oh! quína lluna més espléndida! — diu. — Mira quína quietut, quína claror!»—Alashoras ella ha apagat la llantia, y s'ha fet fosch en la intimitat de la cambra. Peró la meva llum brillava com els seus ulls. Oh! tu, esperit femení, vina á besar l'arpa del poeta, quan ell canta'ls misteris de la vida!»

SETZENA NIT

«Jo conech un Politxinel-la — m'ha dit la lluna—que'l públich s'engresca quan el veu. En ell el més petit moviment es cómich, y arrenca del públich esclats de riallas. Y tot aixó sense volerho; es una gracia natural. Ja desde petit, quan feya gatzara ab la canalla, era un Politxinel-la. La Natura l'havia conformat de tal modo, que duya un jep al pit y un altre á la esquena. Ab tot, era'l seu interior, la seva ánima, d'un natural hermosissim. Ningú possehia un sentiment més fondo, un esperit més ample qu'ell. El teatre era'l seu món ideal. Si no hagués estat esguerrat, hauría devingut l'héroe de tot escenari. Lo heroich y lo gran sadollavan la seva ánima, y ab tot aixó ell devia restar un Politxinel-la! El seu mateix sufriment, la seva melancolia, no feyan sinó aumentar la cómica agror del seu visatje fortament accentuat, y excitar las riallas del nombrós públich que aplaudía al seu petit idol. La graciosa Colombina era bona y amable envers ell, peró's sentía més inclinada á casarse ab Arlequí. Realment fora massa cómich que la *bella y'l monstre* (1)'s maridessin. Quan Politxinel-la's posava trist, ella era l'única qu'ab un somrís, ó potser ab una alegra rialla'l distreya. De primer se posava tota moixa com ell, desprès un xich més tranquila, y al ultim tot era riure. — «Jo sé prou lo que't manca — deya ella;—sí sí, aixó ho fa l'amor.» — Alashoras ell se'n reya. — «Jo y l'amor! — exclamava— Qué bé qu'aniría, y cóm aplaudiría'l públich!» Mes ella que fa:—«Es donchs Amor!»—Y ab cómich accent segueix:—«¿A mi m'estimas?» —Sí, aixís s'expressa qui sab per cert que no pensa en estimar. Y Politxinel-la va pegar un bot enlayre, y ab un ésclat de riure sa pena va fugir. Y tan mateix ell no havia dit més que la veritat pura; ell la estimava, la estimava ab tanta passió com estimava lo gran y lo noble en el seu art. El día de las bodas de Colombina l'haurias vist á la escena més enjogassat que may, peró al vespre va plorar. Oh! Si'l públich hagués vist aquell rostre

(1) Títul d'una rondalla popular. (N. del T.)

desencaixat, cóm hauría aplaudít! Ara, no fa pas gayre, ha mort na Colombina. El dia del enterro l'Arlequí va abandonar las taulas: era un viudo desgraciat! Al director li va caldre donar quelcóm de molta broma, á fi de que la falta de la bufona Colombina y del graciós Arlequí no's deixés sentir massa del públich. Y'l pobre Politxinel-la va tenir d'estar doblement graciós. Aquell vespre va ballar y botre ab la desesperació dins del cor. Y'l públich aplaudia y cridava entussiasmat: «Bravo, bravíssim!» Politxinel-la fou cridat á las taulas. Oh! Valia totas las pessetas! Anit passada, després de la funció, he víst al petit monstre cóm sortia de la ciutat y s'encaminava al desolat cementiri. La corona de flors sobre la tomba de Colombina ja era tota marcída. Allí s'ha assegut: estava per pintar. Ab el rostre apoyat sobre la má, els ulls alsats envers mi, semblava un monument! Un Politxinel-la demunt d'una tomba: cosa rara y cómica! Si'l públich l'hagués vist, cóm hauria aplaudit! «Bravo, Polítxinel-la, bravo, bravissim!»

Traducció de

C. de Montolíu.

(*Seguirá.*)

REVISTA DE CONCERTS

La temporada de Quaresma del Liceu, en que'ls empressaris senyors Ribas y Estradé han sabut cumplir els seus compromisos malgrat la forsa major que podia havérloshi servit d'excusa, comensá ab un concert dirigit pel mestre Goula y prenenthi part nostre paisá'l violinista Manén. El programa no va oferir cap mena d'interés artistich, y la execució de las obras va estar al nivell del programa. No'ns detindrém á analisar las condicions artisticas dels executants, perque ja ho hem fet altras vegadas en aquest mateix periódich y no cal repetir lo qu'es prou sabut. El jove Manén va donar probas d'extraordinari mal gust en la elecció de las obras, y també'n doná de que ha arribat á un domíni del mecanisme del violi qu'en realitat sorprén. Si las audicions musicals han de consistir en fer gala dels prodigis d'execució convertint al artista en autómata, no hi há dubte que aquesta va ésser de las més notables. El mestre Goula hi va contribuhir també, posant un cop més de relleu las especials condicions del seu temperament, que troban son lloch propi en obras com la *Rapsodia* de Liszt, ab la que va fer las delicias del públich.

L'afamat director d'orquesta francés mestre Colonne, del que'ns ocuparem extensament quan l'estreno de *Tristan é Isolda*, ha tornat á visitarnos, y també d'ell podém dir qu'es el mateix de sempre. El seu pas pels concerts del Liceu no deixará altra senyal que la d'haver omplert tres números del abono ab programas que res de particular han ofert, fora del estreno de *Messidor*, preludi de l'obra del compositor francés Bruneau. Pot dirse d'aquest lo mateix que de la majoría dels seus colegas, es á dir, que coneix la composició, peró qu'en aquesta obra no revela qualitats qu'hagin de fer envejable'l seu nom.

El mestre Colonne ha concertat totas las obras dels programas ab sa trassa peculiar en treure de la orquesta efectes de més ó menys bona lley, peró al cap y á la fí efectes que sempre enlluhernarán al públich. En aquest concepte, es una verdadera desgracia la interpretació, per no citarne d'altras, de la farandola de *L'Arlesienne*, convertida en *galop* per'*arrebatar* á la gent.

Els plats forts d'aquests concerts han sigut la *Fantástica* de Berlioz y la *Pastoral* de Beethoven. Esperavam que qui ha alcansat tant renóm en las obras de Berlioz, ens hauría donat d'aquest quelcóm de lo nou y bo qu'encara'ns queda per coneixe, en lloch d'un plat rescalfat y encara mal condimentat. La execució de la *Sinfonía Fantástica* ha deixat molt que desitjar, no semblant que fos dirigida pel mateix que aquí la estrená ab éxit molt superior al d'ara. En l'obra de Beethoven se revelaren las qualitats peculiars d'aquesta escola de dirigir que no's preocupa més que de la línia y del efecte, oblidant la essencia, l'ánima de la composició, y per aixó fou una sinfonía duta ab bastanta justesa de temps, peró faltada per complert de vida y d'expressió.

No li ha succehit lo propi al mestre Kunwald, que si bé'ns produhí mala impresió al principi per sa exageració y brusquetat de moviments, va després arribar á convéncens en molts fragments de la *Heroica* y en la direcció general de tota ella, quina interpretació podrá discutirse, com succehirá sempre ab las de las obras de Beethoven, peró que s'ha de calificar de verdadera interpretació, de las que no's concretan á fer llegir las notas, sinó que vol comunicarnos l'esperit de l'obra tal com el sent l'intérprete. Esperém un altre concert pera judicar á dit mestre en definitiva, puig repetím qu'en aquest no sempre'ns va convence.

Un nou pianista va també donarse á coneixe. Tots els calificatius per'alabar un fenomen d'execució poden aplicarse a n'en Rosentahl, sense por d'exagerar. Es una maravella, es un prodigi en vence dificultats com no n'hem vist cap altre, peró y després que aquestas dificultats s'han vensut ¿qué'n

resta? Perque á aquest pianista li falta d'art tot lo que li sobra d'execució. Es un fenomen, peró que no arriba á produhirnos altra emoció que la que pot produhir la més enrevessada máquina. Y pensar que á n'aixó ha d'anar á parar l'art!

Per sort ha vingut á tréurens la mala impresió de tants despropósits el concert donat en la «Filarmónica» pels concertistas senyoreta Vidal, *nostre* pianista Albéniz, que va estar fet un colós, y'l mestre Crickboom. Heusaqui una sessió d'art pur, de la més llegitima marca, si es que pot existirne més d'una. Pera nosaltres, ó's fa de la música una religió y's toca com varem sentir en aquest concert posposant sempre l'artista á l'obra, ó de lo contrari's transforman las salas de concert en circos y barracas de fira, ahont tothóm exhibeixi sas habilitats fentne victima al compositor.

La senyoreta Vidal es més que una senzilla aficionada, puig ho demostrá'l sol fet de sostenirse al costat de dos artistas com els que l'acompanyavan. Diu ab molta delicadesa y correcció, sense caure en els falsos efectes á que ab tanta facilitat se presta'l violoncello, y sab treure d'aquest una sonoritat molt agradable si no molt potenta. L'exemple d'aquesta senyoreta hauria de trobar imitadors en nostra societat, procurant que las noyas se decidissin á prescindir un xich del *art* dels peus pera cultivar el de las mans, ó, dins d'aquest, conseguissin una disminució en el formidable contingent d'aprenentas de piano, al que, vulgas ó no, ab aptituts ó sense, sembla casi una obligació dedicarhi á totas las fillas de familia, que's converteixen en terrible pesadilla dels vehins. Ab els instruments de corda, si no's guanyava en altra cosa, tindriam menys soroll.

Y ara, pera parlar de l'Albéniz, hem de comensar dihent que feya temps, peró molt, que no haviam fruhit tant en una sessió de piano. Per nostres concerts han passat y están passant encara pianistas dels més eminents que, ó cauhen en el capdal defecte del predomini de la execució sobre la dicció, ó fan sobreixir la seva personalitat per demunt de la del autor que interpretan, fins al punt de que més sentim al executant que al autor. Donchs aquests dos defectes se transforman en nostre Albéniz en sas dos principals qualitats, que no descubrim ara, puig en tot temps hem sigut dels seus primers admiradors y deploravam que no'ns hagués ofert encara ocasió de ferho constar en aquestas planas. L'Albéniz es un pianista de la mena que tant y tant cerquém y tan poch sabém trobar: el pianista qu'avans que tot es artista, que no's recorda may d'ell ni del instrument, sinó del autor y de l'obra, que no *posa* ni ab el cos ni ab els dits, qu'executa admirablement sense fer gala un instant de sa extraordinaria execució, y, sobre tot, que DIU, que'ns transporta á las regions evocadas per la composició y'ns comunica la essencia intima, la verdadera ánima d'aquesta. El seu refinament d'artista quedá probat ab el magnifich programa qu'escullí, format per Bach, Beethoven y Schumann, y en un conflicte'ns veuriam pera senyalar en quin d'ells va enlayrarse més l'artista-intérprete, puig d'un cap de programa al altre no podém calificarlo més que de colossal.

Del mestre Crickboom n'hem parlat tantas vegadas, que n'hi hauria prou ab dir qu'ab el violí va estar tan bé com sempre. En totas las obras va lluhir sas excelents qualitats, qu'arribaren al seu punt culminant en l'*adagio* de Schumann, interpretat ab tal primor de dicció y tal dossis de sentiment, que corria parella ab el de l'Albéniz en el piano. Abdós artistas varen identificarse en aquesta *Sonata* per complert, pera fondres en una sola personalitat que no era ni Crickboom ni Albéniz, sinó Schumann.

Que Deu els hi pagui tot lo que varen fernos fruhir, y que hi tornin sovint pera tréurens el regust d'aquests concertistas-máquinas que tot ho infestan, fent malbé'l paladar del públich.

JOAQUÍM PENA.

BRINDIS

Sense dol, sense pena, sens agravis,
omplím la copa y acostemla als llabis,
qu'avuy, amichs, en vostra companyía
vull cantar al amor y á l'alegría!

Cantém, amichs, cantém, que aquell que canta
son dolor y sas penas diu qu'espanta;
ja que'l riure y cantar endolsa'l viure,
deixeume, donchs, cantar, deixeume riure!...

Y al compás del diví cántich de festa,
acabém de la vida'l temps que'ns resta
y oblidém el dolor d'altras diadas
al so de las alegras rialladas!...

Bevém, amichs; y quan la Mort temuda
deixi entelats els ulls, la gorja muda,
al sentir nostra testa apesarada
caygui llavors la nostra má cansada!...

Bevém, amichs, qu'en vostra companyía
vull cantar al amor y á l'alegría!

XAVIER ZENGOTITA BAYONA.

FRANCISCO PI Y MARGALL

PRÓLECH (1)

Hi há, dins del moviment catalanista, un grupo d'homes de gran inteligencia y cultura destinats, si, com es d'esperar, la fe no'ls manca y per conseqüent la constancia no els abandona, á ésser avuy el centre d'atracció del catalanisme francament avensat, pera ésser demá una forsa intelectual de poderosa influencia social y politica, aixís dintre com fora de Catalunya. Joves casi tots els que'l componen, estudian, observan y difundeixen arreu els fruyts qu'aixís obtenen, escribint, cada hu segons las sevas aficions y aptituts, en son periódich JOVENTUT, ja inspiradas poesías, ja importantissims trevalls sobre totas las manifestacions de las arts y de las ciencias. Enamorats, ab la mateixa passió pels helens sentida, de tot quant es producte de la Naturalesa y, ab aquella devoció dels antichs germans, de tot quant sorgeix dels espontanis moviments individuals, odian tota imposició, tot atentat á las lleys de la vida, que volen garantir pera homes y colectivitats en tota sa extensió y plenitut. Aixís, al estudiar, fugen de las abstraccions y de la generalisació y acudeixen á la experimentació directa y al análisis detingut y, al solucionar, adoptan criteris més positivistas que idealistas, arribant d'aquest modo á conclusions naturals y prácticas. En art, donchs, abominan de tota regla que pugui posar trabas als vols de la inspiració; en ciencia proscriuhen tot prejudici y tot principi absolut com contrari á la omnimoda llibertat que las investigacions científicas requereixen; en l'ordre económich-social aspiran á una organisació que acabi ab la explotació d'uns homes per altres, assegurant á tots el dret á la vida; y en l'ordre polítich volen una democracia que no ofegui la llibertat en cap de las sevas manifestacions, condempnant, en conseqüencia, tota mena de privilegis, intolerancias, absorcions y fanatismes. Per aixó son radicalment autonomistas, per aixó volen la integral autonomia de Catalunya y de totas las demés nacionalitats naturals é históricas, agermanadas per medi de lliures federacions; per aixó aborreixen y combaten ardidament tot lo que actualment y en tots els ordres regna á Espanya, y enalteixen tot lo que pot salvar del general naufragi á Catalunya y á las regions qu'ab ella vulguin redimirse, volent pera la nostra terra un renaixement de tot lo que constituheix son carácter, sas naturals vocacions, peró no de res que'l progrés hagi manat retirar de la circulació dintre dels pobles civilisats y lliures.

Essent aquestas las aspiracions y tendencias de JOVENTUT, un redactor d'aquest periódich havía d'ésser qui, mort en Pi y Margall, millor s'ocupés d'ell y de las sevas obras: y aixís ha succehit. En els set articles que aquest llibret comprén, en Frederich Pujulá fa tres cosas: retrata á Espanya, retrata á n'en Pi y judica sas obras capdals. Ho fa tan magistralment que, després de llegit son hermós trevall, se veu més colossal la figura d'en Pi, s'admiran més els seus llibres y sab més greu que'ls hagi escrit pels espanyols.

D'Espanya se'n ocupa com del medi ambient en qu'en Pi y Margall desenrotllá y exteriorisá sas portentosas facultats, demostrant que aquestas estavan en oberta oposició ab els elements que constituhian aquell, de lo qual lógicament n'infereix la conclusió rigorosament exacta de que, si bé l'intelecte d'en Pi fou tan prodigiós que pogué donar abundosos fruyts ab tot y que quant el rodejava li era contrari, va passar més dels dos tersos de la seva vida sembrant en terra absolutament estéril, y que per tant no podia fecondar las preuhadas llevors que incansablement hi posava ab sa ploma y sa paraula.

A n'en Pi l'estudia en cada una de las sevas obras. Tot ocupantse d'ellas y escorcollantlas ab amor, hi troba en son fons més bellesas encara de las que no més llegintlas s'hi han percebut y proba la genialitat propia qu'en totas revela son autor, la grandesa d'ánima qu'en cada una s'hi transparenta y la unitat perfecta de pensament qu'en son conjunt s'hi destaca, espléndida manifestació de la potencia de son cervell en constant

---

(1) Publiquém avuy l'hermós *Prólech*, escrit per nostre distingit amich y company d'autonomisme en Joseph M.ª Vallés y Ribot ab destí á l'obra FRANCISCO PI Y MARGALL, qu'en aquesta fetxa's posa á la venda per tot Catalunya, segons anunciém en altre lloch del present número. Aixís els suscriptors de JOVENTUT haurán pogut veure l'obra publicada íntegrament en las mateixas columnas de la revista, apart de las especials facilitats que se'ls hi donan pera que la puguin adquirir en llibre solt.

Peró devém fer constar devant del públich, que tot y agrahint coralment els elogis qu'en aquest *Prólech* el senyor Vallés y Ribot ens dedica, els creyém sugerits tan sols per l'entussiasme qu'haurá vist sempre en nosaltres (faltats com estém d'altras qualitats) al defensar els ideals qu'ab ell tant ens uneixen.—*(N. de la R.)*

equilibri ab sa voluntat, qualitats que feyan d'en Pi tot un sabi y tot un carácter.

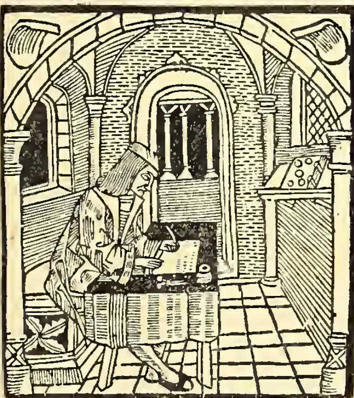
En Pujulá, ademés, potser sense proposarsho, fa també sanitosa propaganda dels principis y tendencias d'en Pi en tots els ordres de la vida, combatent ensemps tot lo que'l gran Mestre atacava ab la seva argumentació d'acer pur y ab la seva inimitable dialéctica.

Y tot axó's fa en dits articles ab claretat y sobrietat. En Frederich Pujulá revela á l'hora molts coneixements, profondas conviccions y, sobre tot, un esperit d'observació notabilissim y una gran resolució en manifestar lo que sent y lo que pensa sense témer la censura ni desitjar l'aplauso, condició aquesta avuy com may recomanable, ja que may com avuy l'efectisme havia anat tan én boga, degut á que, avassallantho tot l'egoisme, s'escriu y's parla d'ordinari més pera satisfer personals concupiscencias qu'ab el noble propósit de transmetre lo que's creu bo y verdader al cor y al cap dels que llegeixen y escoltan.

Qui exposés de tal manera al nostre poble la personalitat y'ls trevalls del més gran dels catalans, catalá sense cap empelt extrany havia d'ésser. Encara que vell en Pi, sos sentiments y sas ideas joves eran y, per tant, jove havia d'ésser qui de las més escullidas ne fes un present als seus compatricis. Conreuhador de plantas iguals á las qu'en vida nodria ab la sava de sa inmensa inteligencia tenia d'ésser també qui d'ellas las flors triés y sapigués combinarlas en flayrós ramell, ja qu'en altras mans menys destras al punt de cullirlas s'haurian pogut marcir. Dels progressius catalanistas que forman JOVENTUT havia de surtir qui ab la ploma, avans que ab marbre y bronzo, aixequés á n'en Pi un monument.

El que li ha fet en Pujulá es digne d'ell. ¡Llástima que, per havérmel demanat á mi, no sia'l prólech digne de la seva obra!

J. M. VALLÉS Y RIBOT.

EL *DISSET*... NEGRE

Eran las darrerias d'un novembre molt fret. Havia anat á presentarme á la revista anyal y tornava dels quartels nous, atravessant el Parch, caminant depressa per' allunyarme d'aquell aplech d'homes de vestit llampant, y desitjós de fer fugir de mas orellas el brunzit de las empalagosas *zedas* que m'hi havian entafurat el sargento y'l *capitán* de la meva *zona* tot despatxantme'ls papers.

De sobte, una veu feble y de moment per mi desconeguda, eixint de sota un desmay del passeig, pronunciá'l meu nom per dugas vegadas, repetidas seguidament. Desseguida vaig adonarme d'un jove assentat en un banch qu'aixecava'l bastó y ab un somris als llabis indicava que m'apropés, que'm coneixía. Fins que vaig arribar ben á la vora del subjecte no vaig veure qu'era en Rafel. Estava desconegut; complertament distint de l'última vegada qu'haviam fet conversa. Sech y enfonzat de pit, groch y ullerós — grogor y ulleras qu'enquadravan perfectament sos ulls fondos y vidriats—la negra barba destriada y llarga com un bosch verge; y'ls cabells que'l barret posat á la pamela deixava veure, despentinats y també de mida grossa, li donavan un aspecte extrany: de mártir de retaule gótich.

—Rafel! No t'havia conegut! — vaig dirli com á saludo, boy encaixant.

—M'ho penso. ¿Oy qu'estich diferent? Semblo un 3: enfonzat del devant y geperut dels darreras; ab la sola diferencia que'l 3 es *vermell* y jo estich molt groch.

—Tu sempre tan de broma.

—Si, de broma. Cinch setmanas malalt. Tot un *pleno* de dias, noy. Y gracias que pugui contarho... y venir á soleyarme.

—Y t'entretens fent dibuixos de geometria —vaig ferli, rihent, al veure arrán de sos peus, marcada en la sorra, una llarga quadricula.

—Si: resquicias de la malaltia — contestá en Rafel un xich apesarat.—Axó té la culpa de tots els meus mals; axó es un'*ala* de ruleta. Seu, seu una estona y escoltam.—

Y al dirme axó, en Rafel m'agafava per l'americana conduhintme al lloch designat y posant cuydado de que jo ab els peus no li

desfés l'entrellat de ratllas impresas en la sorra.

—Vaja, ja ho entench tot! Vas jugar, vas perdre, el disgust y las emocions van aclapararte, y la teva malaltía...

—No vagis depressa. Ja t'ho explicaré tot.

—Ja escolto.

—Fa vuyt semanas que vaig anar per primera vegada á un cassino ahont se jugava al olimpich joch de la ruleta. T'haurias encantat! Figúrat una sala d'uns trenta pams en quadro, y al mitj d'aquest quadro la taula ab els trenta sis *quadros* per banda, sense contarhi'ls dels zeros. Al mitj de la taula'l coci de la sugestió, l'abím sens fondo de las mevas ilusions. Sí, de las mevas ilusions, perque al cap de dos días que freqüentava'l cassino, fent cálculs y probaturas en las horas vagativas, estava segur d'havertrobat una *martingala* infalible. El número favorescut era'l 17 *negre*. N'estava tan segur del resultat favorable, qu'al passar la porta de la sala d'operacions, decidit á posar en práctica la meva combinació diabólica, vaig mirarme al banquer y'm va fer llástima. Fins sentía remordiments y pensava: «Aixó'l códich ho califica de furt ab premeditació y alevosía: sort que no ho sabrá ningú. Bé, vaja—vaig dirme mirantme al banquer ab compassió — no apretaré gayre.» Si arribo á apretar...'m trenco! Jo vinga carregar el 17, y'l 17 com si s'hagués esborrat del coci. Sense desmayar per aixó, y segur de la meva combinació, vaig continuar una pila de dias ab la mateixa deria. Posarme á jugar y no surtir el 17 era tot hu. Perque'l cas era que jo arribava, y guaytant las llistas d'aquells senyors qu'apuntan els números peró no apuntan á cap, bé li veya'l 17. Donchs com més perdia, més encegat. Una nit anava fent la meva jugada de sempre en el 17; vaig aixecarme un moment per una necessitat, y desde'l quartet vaig sentir que's donavan seguits tres dissets *negres*. N'hi havia pera quedarse mort alli mateix, sinó que no m'agradava aquell ninxo! Pesseta darrera pesseta, vaig anar perdentho tot. Ara'n tenia la culpa'l 8, número fatal que no té per hónt agafarlo, perque no té cap qúa, número antipátich, tot d'una pessa, gras y satisfet de sa groixaria, sense principi ni fi, símbol del infinit. Ara l'hu'm soterrava; l'hu, magre com un misto, dret com un ciri, vermell com un bitxo. Altras vegadas me condempnava'l 4 ab sa fesomía estúpida de cadira de la plassa del Pi; després el 2 bessó, vuy dir el 22; després el misto y la cadira; més tart el misto doblat... En fi, un seguit de penas. Quan no surtia'l zero, que indica'l no res... el no res pels punts, el tot pel banquer! El colm dels horrors! Noy, estava fet un perdulari.—

Jo, mirantme á n'en Rafel ab extranyesa, li pregunto:

—Y'l teu pare ¿qué hi deya á tot aixó? Ab el seu carácter recte é inflexible ¿no va saber posarte á ratlla veyente un perdulari?

—*¿A ratlla?* Li haurían donat cinch perdularis!

—No, home; peró enterat de la teva vida dissipada, perque ell deuría presumirho, jo, á ésser d'ell, te planto al carrer.

—*¿Carrer* dius? Pitjor! N'hi haurían donat onze! Ja sabía lo que's feya.

—Donchs jo, al seu puesto,'t tanco la porta y't deixo en quadro y á camparla.

—¿En *quadro* y *abandonat?* Podían venir las *repetidas*, tonto! Ja veig que no tens estudis científichs. S'omplía de perdularis.

—Pots haver perdut la salut, peró l'humor...

—Ara ja estich curat. He sufert molt. Deixam acabar. He sufert, peró he vist y conegut molts tipos. En el cassino vaig fer molts estudis filosófichs. Si'n vaig coneixe d'exemplars nous! Desde'ls grupiers, mudats de cap á peus, ab robas pagadas pel banquer á compte de setmanadas bestretas, fins al polissón de la porta, que vetlla pera que no's jugui. Pobre polissón! Un sér que no es mascle ni femella, qu'es polissón no més; tipo degenerat de la escala zoológica qu'ha d'ésser model d'honradesa y guanya onze rals. *Onze!* Per'xó la seva sort es tan *negra*. Un dels grupiers que hi havía, guapo, de cabell ondat, d'uns vintivuyt anys, ab un bigoti recargolat y més negre que'l 20, no sabia llegir ni escriure: no més coneixía'ls números. Era fill únich d'un porter d'una casa de joch que un dia d'un xeflis havia fet servir de llit de goigs pera engendrarlo una taula ab panyo vert. Allí haurias vist al jugador d'ofici, groch y esmortuhit per dintre, ab sabatas de panyo y una punta de nas vermella com un 32. Haurias conegut al *sportsman* que juga

pera perdre y donarse importancia; al senyor de carácter qu'ho fa d'amagat y explota la seva firma; al estudiant que *dona tres pichs* ab els diners de la matrícula; á la prostituta que juga á espatllas d'altri y que quan acaba'ls quartos ne demana al que té al costat y's juga las pessetas bonas, que paga després ab caricias falsas; haurias conegut al valent, que'l pagan pera serho; al que s'arrima á qui guanya pera enmatllevarli... un biftech quan menys... En fi, á una colla de tipos dignes d'estudi.

—Peró tu ja no deus pensar tornarhi — vaig dir á n'en Rafel.

—May més! La meva desgracia y tota aquesta munió d'ideas se m'acoblavan en el cervell y no'm deixavan dormir, ni viure. Si un moment dormia, somniava'ls números y á tots els hi veya la fesomía; fesomía burleta ó seria, vulgar ó aristocrática. Als aparellats els veya fentse ganyotas l'un al altre. Al 17 *negre* sempre'l veya corrent, sense deixarse atrapar per la bola. Aquesta excitació nirviosa va portarme fins al deliri. Somniava que posava un duro á *pleno*, y surtia el número, peró després el duro era fals y'm davan 35 duros falsos, y la policia, al surtir, m'agafava com á moneder fals. Somniava que'm moria y que'ls capellans del enterro, per comptes de casulla, portavan panyos verts ab quadros y números. Fins vaig somniar un dia'l meu enterro ab l'acompanyament y tot, compost pels *punts* que anavan al cassino, sense ningú de la familia ni cap amich. Els qu'anavan al cap del dol eran el banquer y'ls dos grupiers; un vestit de negre; l'altre de vermell; el banquer, per bastó, portava'l rasclet de recullir els quartos. Tots els altres anavan ab la má á la butxaca de la hermilla y feyan trincar els diners que hi duyan. Las coronas eran ruletas que rodavan sense parar may. Era un dia plujós. El cotxer, pera fer caminar els cavalls, els deya *Hagan juego;* pera que s'aturessin *No va más*. D'un balcó queya un full de calendari y s'enganxava á la caixa humitejada ahont m'havian ficat: el full del calendari era del 17 de novembre... Vaig patir molt, molt!...

—Tu encara no estás ben curat; olvidat de tot—vaig dir á n'en Rafel, sentint llástima y esborrantli ab el peu la quadrícula de la sorra.

—Ja no'm recordo de res. Del 17 *negre* sí que trigaré un xich á olvidarmen, perqu'es el número fatídich.

—Bé, bé, déixaho corre. Vaja, adeu. Vina á casa á veurem, y jo procuraré distréuret. ¿Ja sabs ahónt visch?

—No me'n recordo.

—Gran-Via, 36.

—Sí, t'ho prometo: vindré á ferte una visita.

—¿Una?... Y moltas! Jo't treuré totas aquestas manias. Adeu. Que vinguis ¿eh? ¿Ja't recordas ahónt t'he dit que vivia?...

—Sí, home, adeu — contestá en Rafel encaixant y fentme una rialleta.—Adeu... sí, home... Gran-Via, 36... *vermell*.—

J. Pujol y Brull.

Febrer de 1902.

ALTRUISME

El vell se sentia fadigat. Assegut en un dels banchs del jardí, apoyadas las dugas mans en el gros gayato y'l front casi fregant las mans, guaytava á terra; feya combinacions imaginarias entre'ls grossos y petits grans d'arena estesos sota sos peus, y seguia ab sa mirada á las formigas que silenciosas creuhavan la terra en nirviosas carreteras, tocantse ab las antenas al trobarse.

La tarda, embolicada en sos grisos núvols, avensava rápidament; del prat s'aixecava un'aroma que ubriagava'ls sentits, y en lleugeras onadas l'oreig feya oscilar las flors, que's desprenian d'algunas de sas fullas.

El vell sabi aixecá'l cap y guaytá al seu entorn. Sentia arribar sa tarda, l'ánima se li adormia arrupida en els plechs del seu cervell, las tintas grisas omplenavan son esperit, la evaporació cessava en tot son sér, y semblava que, ensemps que la Natura, sa existencia's preparés á tancarse en la fosquetat de las nits eternas... Havia destinat sa existencia al món; com vestal oferidora de foch, havia ofert ideas incansable, per altruisme, desinteressat, com las flors ofereixen aromas, y'ls rius frescor, y ombra'ls arbres ufanosos. Y repassava'l seu passat, y sospesava en son magi lo donat, ho compa-

rava ab lo rebut, y sentia en son dintre l'aspre refrech de la túnica tosca del desengany, ab que comensava á cubrirse.

Entorn d'ell tot vivia; els arbres centenaris mostravan penjant de llurs brancas els fruyts assahonats; las fullas giravan llur cara vers el sol que marxava á la posta; las herbas aixecavan llurs alegres brins colorejats de brillants verts, y s'inclinavan las unas sobre las altras somogudas per l'oreig, com petonejantse, vessant vida; las rocas escampadas pel terreny, semblavan haverlo esquerdat ab son monstruós esfors, sorgint del subsol pera gaudir la llum; els aucells creuhavan l'espay per demunt del seu cap, piulant, volant vers els nius... Tot espléndit y vital, tot gran, vessant expansió, prenyat de llum, esbargint petons amorosos y abrassadas de vius colors... Tot pera ell sol, qu'ho contemplava. Y ho contemplava com encarnantho; y ho apretava tot carinyós en el sí del seu esperit...

Y torná la vista vers el passat. Sa joventut, com crepúscul matinal esbargint llum, sa marxa vers el cap-vespre... Las dugas etapas passavan devant d'ell rodejadas d'ombras. En el món racional li havian servit la vida en negres plats d'hospital, y ell hauria desitjat tastarla servida en las safatas d'argent de las orgias gregas. Li havian escatimat la essencia vital de relació, com patricis avars qu'escatimessin als esclaus llur aliment. Y'l such de la vida'l sentia comprimit, esterilisat entre sa sanch. Se'n emportava vers la nit lo que'l dia li havia demanat y se li havia impedit donar. A buscar un sér pensant com ell, quin cervell vibrés al unisson del seu, ja no hi era á temps. Se sentia fadigat com el mascle potent que, á pesar de sos esforsos, no pot topar ab son complement pera dar cima al fenomen amor. Fadiga d'excés de vida. Apoplegia. Irritació.

Una fresca suau devallava de las montanyas que perfilavan l'horitzó. L'ayre li besava'l front y li refrescava'ls sentits. Els blanchs cabells li oscilavan com las neus esventadas pel vent al cim dels puigs, y sota aquella neu hi germinava encara la molsa.

Ell hauria desitjat viure la vida plena, despullarse devant del món de sos ropatjes de convencions, y apretar entre sos brassos carn com la seva, y atraure vers son esperit esperits afins, y volar sense detenirse en l'individuu, adorador de la especie, sens especificar sas afeccions en un sol sér, sinó donantse á tots, com la papallona que xucla en totas las flors y no en una sola, y com els rius que fecondan tots els camps, que á son pas els saludan revestintse de verdor; y de cada flor extrauren sa essencia propia; y vagar com las aromas de prat en prat sense detenirse en cap. Perque las ánimas y'l sér dels homes, y sa ánima y son sér, eran y son com l'aygua que, corrent, es neta y brillant y flayrosa, y estancada adquireix foscos tons y's polla y put.

Aquella joventut de desitjos l'havia tornat impotent. Convertit en eunuch pera'ls goigs del cos, havia també quedat caponada la seva ánima. Si havia donat com un prat, potser hauria donat com tot un bosch. Havia lluytat pera fer sentir al món, y'l món li negava sos sentiments y fins sas sensacions sota una capa de refinada hipocresia. Mes las arnas rosegavan la capa.

Si's negava á pensar; se negava als altres com els altres se li negavan á n'ell. Tancaria la font de sas ideas pera'ls altres, y deixaria tan sols que sa essencia s'espandís per tot son cos, fins á riscos de devenir obés animich, com els castes hi devenen corporalment. Y's refinaria en sos goigs, egoista...

Aixecá'l cap y mirá altra volta al seu entorn. Las flors truncadas seguian donant flayras; las concas dels rius seguian donant aygua; els tronchs dels arbres enderrocats á destraladas oferian encara sa rehina com llágrimas ardentas; las mateixas fullas mortas cedian llurs suchs á la cansada terra. Y'l sol marxava á la posta; y ja comensava á amagar sa silueta darrera la carena de montanyas, y anava agrandint sa taca, pletórich de llum indecisa, amorosa, encenent els núvols, acarminant las valls que ab son blau-vert produhian reflexos moradenchs, donant encara vida, encara calor. Vida y calor á tot sense distinció: als gegantins arbres com á la menuda herba, á la Bestia com al Racional, al cuch fastigós que s'arrossega, com á l'au que creuha'ls espays cantant.

La Naturalesa no era egoista als seus ulls. Pensaria, donaria sas ideas y las obras del seu sér. Havia creuhat sa existencia desenganyat per tanta mesquindat, com el sol

creuha la celest esfera á pesar d'illuminar miserias; y moriria com ell: ell li donava l'exemple.

Terminaria la seva tarda desenganyat del dia, mes engrandintse, encenent ánimas, esbargint llums, derrotxant vida.

—El món es altruista—va pensar el vell—pesi als seus opresors.—

Y enfonzá la testa entre las mans, y s'entregá á la laboriosa gestació de l'obra de demá.

LO SANT DE LA GLEVA

Dematí, dematí,
avans d'apuntar l'alba,
ab l'aixada ó'l magall,
l'arada ó'l rascle
lo bon minyonás
vers aquell camp etern emprén la vía.

Plogui, nevi ó fassi sol,
ja sab ell quína es sa tasca:
fer llevar á l'aspra terra
á forsa de suadas
lo míser mos de pa de cada día:
lo pa que sosté al cos
que no es lo mateix pa que sosté l'ánima.

Al bell cantell del camp,
arrán del marge,
fa temps que'ls enginyers hi van extendre
duas ratllas de ferro
que al lluny, al lluny de tot se difuminan.
Corre per eixas ratllas
presonera, oprimida, engaviada,
la Humanitat febrosa
que cassa arreu, de pol á pol, un terme
á l'ansia d'Infinit que la tortura.

Y ell, lo bon minyonás de terra cuyta,
veu quatre colps al día
venir d'allá d'enllá negra y reventa,
aquella massa extranya
que xiscla esparverada,
com volent deixondir á tots quants dormen.

Y fa un compás d'espera
en sa imparable tasca
apoyant un esclop sobre la fanga
y alsant l'esguart humil d'ánima bona,
per veure passâ al segle
fent un extrany remor de trencadissa,
d'animal malaltís que corre d'esma.

Com portadas pel torb, entrevéu caras
ullerosas y tristas
d'homes cansats de viure, que no's matan
de por al *¿qué dirán?*
Veu altras caras rojas,
pletóricas de sava y bestiesa,
y altras d'ulls endinzats, la boca closa
y las cellas juntadas...

Ara'ls plechs cruixidors de las estofas
que'ls poderosos usan;
ara una samarreta espellifada
y uns brassos plens de pel.
La Humanitat descompartida en *classes*
de *primera*, *segona* y de... *tercera*,
com pessas de comers.
Darrera un quadro ombríu, un quadro alegre,
tocant al raig de sol la sombra parda
en rápit torbellí...

Tot un món de trevalls y de torturas,
d'esperansas y ditxas
de febres mal covadas, de misteris
pregons y temptadors á la vegada...
Ab quatre colps que passa cada día
si'n porta'l tren de cosas!

Avall, avall, avall!...
Guayta'l bon minyonás la negra fera
de xiulâ esparverant, que món endintre
va despertant arreu á tots quants dormen.
La veu qu'al lluny s'esborra
com la esperansa feble
d'un pobre qu'agonitza...
Y aquell extrany xiulet que du la brisa
fentli repercutir dins de sa orella,
més dols com més llunyer,
sembla que vulga dirli:

«Encara hi ets á temps, ánima closa...
Romp lo prempsat botó de ta miseria:
sobre eixa terra, afadigada y vella,
no s'hi sent, no s'hi viu...
Vina á esclatar al bat del sol espléndit,
á fruhir la existencia,
á beure l'ayre y llum que aquí escassejan,
á ser un home més!
Hi tens dret com tot fill de la natura;
perque no es cap pecat
la noble ambició que incita al home
á pujar vida amunt, vers son origen
vers lo sacre Infinit!..
Vínaten, donchs, ab mi, ánima closa...
Jo trasplanto las flors que se marceixen
al ambient que'ls hi cal;
de las bromas del nort cap al mitjdía
y de mitjdía al nort...
Si estás sedent de llum, jo t'hi convido.
Encara hi ets á temps, ánima closa,
encara hi ets á temps!.. »

Y lo bon minyonás, qu'ho endevina
tot lo que'l tren li diu;
que sospita un nou món ple de misteri
al lluny del lluny, allá hont se difuminan
las duas ratllas de ferro,
resta un instant corprés, la vista fixa,
lo llabi ressecat,
lo cor batent d'angoixa
y un llarch calfret llampeguejant pel cos...

De sobte, espolsa'l cap de terra cuyta,
baixa l'esguart humil d'ánima bona,
y ab un ferm colp d'esclop, la fanga endinza,
dant fí al compás d'espera
qu'ha intercalat en sa imparable tasca:
y sentint certa cosa
encara botzinar dins de sa orella,
s'hi fica'l dit petit pera empaytarla,
murmurant entre dents ab veu confosa:
—«M'hi deu havê entrat l'ayre!»—

VÍCTOR CATALÁ.

REVISTA DE REVISTAS

Heusaqui'l sumari del *Mercure de France* corresponent al mes de mars: *Henri de Régnier et la critique «décorative»*, per Marius-Ary Leblond; *Le Tout-au-Ciel*, per Rachilde; *Exégèse des Lieux-Communs*, per Léon Bloy: *La Double Statue*, per Pierre de Bouchaud: *Sur quelques manières de sentir l'histoire*, per G. Binet Valmer; *Paul Cladel*, per Francis Miomandre: *Sur l'art nouveau*, per Remy de Gourmont; *Automne*, per R.-H. de Vandelbourg; *Un Coco de genie* (continuació) per Louis Dumur. Segueix la *Revue du mois*. Cridan l'atenció del lector els trevalls de Binet-Valmer y Gourmont, aixís com las poesías de Bouchaud y Vandelbourg. En la *Revue du mois* es interessant l'article de Jean Marnold titulat *Musique* (*François Liszt, la Symphonie et quelques symphonies*). L'article demostra que per tot arreu els crítichs se'n adonan de que Liszt fou, ademés d'un *virtuoso* del piano, un potent sinfonista.

Nuestro Tiempo de febrer (Madrid) publica'l següent sumari: *El mes pasado*, per Salvador Canals; *El problema del pan*, per El Conde de San Bernardo; *Papel de la literatura en la fraternidad hispanoamericana*, per S. Sanín Cano; *Recuerdos de mi vida* (continuación), per S. Ramón y Cajal; *Los territorios del Muni*, per Manuel M. Escalera; *La maestra española*, per Carmen Sáiz; *La organización local inglesa y la reforma local en España*, per Adolfo Posada; *Don Francisco Pi y Margall* (conclusión), per Antonio Sánchez Pérez, y las corresponents *Revista de revistas*, *Revista bibliográfica*, etc. L'estudi de l'Adolf Posada es digne d'ésser llegit y meditat pels que's preocupan de las qüestions administrativas, essent també mereixedors d'atenció'ls demés trevalls publicats per *Nuestro Tiempo*.

En *La Rassegna Internazionale* de 1.er de febrer (Roma) s'hi llegeixen articles de Corradini, De-Zerbi, Manlio Bennici, Bouchaud, Zuccoli, Benelli y Ermete Novelli. Es notable la *Cronaca Francese* de Remy de Gourmont, per las justas consideracions que son autor fa sobre'l tolstoysme. En Gourmont sols considera á Tolstoy com un «gran novelista y un gran pintor de la vida», no com un pensador ni un filosop.

El número de 15 de febrer de la mateixa revista, conté trevalls de Luigi Suner, Garoglio, Sacchetti, Beltramelli, Zuccoli, y ademés una *Cronaca tedesca* de Lothar, una *Cronaca espagnuola* de la senyora Pardo Bazán y una *Cronaca belga* de Eekhoud.

La Lectura de febrer (Madrid) publica trevalls de Benavente, Martin Hume, Posada, Solsona, Bruno R. Leiter, Prida, Vera, etc. L'estudi de John D. Fitz Gerald sobre la Universitat de Columbia (*Columbia University*) es un exemple y al mateix temps una vergonya pera la nostra decayguda ensenyansa.

Hojas selectas (Barcelona) publica en son tercer número corresponent al mes actual, un sumari no menys interessant que'ls dels números anteriors, figuranthi, entre altres trevalls, un estudi del pintor italiá Domingo Morelli, la *Historia de la locomotora*, per Maximiliá Foster, y diversas notas d'art modern, etc., ab profusió de grabats.

Els números de febrer de la *Revue Hebdomadaire* contenen notables trevalls de Calmettes, Lorquet, Gourville, Lefébure etc. En el de 15 de febrer s'hi llegeix un article del novelista polach Sienkiewicz sobre en Zola. Com pot compendres sens esfors, al autor de *¿Quo vadis?* no li pot plaure un'obra tan gran y robusta com la del autor dels *Rougon Macquart*. El número de 22 de febrer, dedicat tot ell á Victor Hugo, es notabilissim, com també'l de 1.er de mars, que acabém de rebre.

Le Menestrel, en sos números de febrer, publica trevalls de D'Estrées, Chevalier, Tiersot, Moreno, etc.

—

Hem rebut també las revistas *Novy-Kult*, *La Alhambra*, *Hispania*, *Le Journal des Pyrénées Orientals*, *Præco Latinus*, *Iride Mamertina*, *Euskalduna*, *Juventud*, etc.

ELS SUSCEPTIBLES

«Es ella... la perduda!...»
Aixís ho han dit aquells solemnement;
aquells á qui ella en va implorava ajuda
avans del mancament.

Li negaren l'abrich, el pa y el sostre,
y ha anat á raure al fanch;
y s'ofenen de que'ls esquitxi'l rostre
ab esquitxos de sanch!

... Si teméu qu'os allargui encara'ls brassos,
aparteusen, com feu á ben segú;
mes no insultéu, no malehíu sos passos...
Pregunteuvos primer si sou capassos
de redimî á ningú.

A. Bori y Fontestá.

NOVAS

Avuy repartim en fulla solta, del mateix paper y tamany que'l de nostres folletins, la *fe d'erratas* del drama *L'Emigrant.*

—

S'ha celebrat á Paris el centenari del naixement de Victor Hugo, el gran poeta qu'elevantse sobre las humanas miserias, conmogué á la Humanitat ab sos cants de redempció. Victor Hugo es gran entre las grans figuras del sigle XIX. Ell feu bategar y elevá'l cor dels pobles; ell proporcioná las més altas fruhicions d'Art y de Poesía als esperits cultes. Al honorar Fransa la memoria del inmortal cantor de *La Légende des Siècles* y de *Les chansons des rues et des bois*, s'honora á si mateixa. Ditxosos els pobles qu'han produhit genis com Victor Hugo y saben honorarlos!

—

Advertits per l'autoritat militar, retirém aquesta setmana'ls articles referents á la qüestió social que ja teniam compostos y qu'esperém publicar en un dels próxims números, tan prompte com pugui darse per ben assegurada la normalitat á Barcelona. Creyém qu'aixó será aviat, tota vegada que s'han acabat ja las vagas y s'ha restablert l'ordre.

Ara sols falta que, havent cedit els obrers en sa actitut d'imposició,'ls patrons cedeixin per sa part tot lo possible, y que uns y altres resolguin la qüestió de manera que'l poble'n surti beneficiat sense perjudici pera la industria: lo que no's logrará may si's compta ab la gestió dels governs espanyols, verdaderas rémoras del progrés y enemichs mortals del home.

—

Ben pocas son las novetats que's registran aquests dias en els teatres de declamació. Com estrenos, no n'hi ha hagut d'altres que'l de *Dulces memorias*, comedia en un acte, tan carrinclona com ho solen ésser las d'en Blasco, representada per la companyia del Principal, y'l de *El Campanero de Nuestra Señora de París*, pobre arreglo de la famosa obra de Victor Hugo, interpretat a Novetats per la companyia d'en Miquel Muñoz, aprofitant el decorat qu'anys enrera s'feu pera posar aquesta mateixa obra en solfa.

—

L'«Associació Catalanista de Lleyda» ha publicat la convocatoria pera'l certamen literari que's celebrará en dita ciutat el dia 13 del vinent maig.

S'ofereixen onze premis, y'ls trevalls han d'enviarse al secretari del jurat, don Joan Bergós, avans del dia 1 de maig.

El jurat calificador está compost pels senyors Joseph M.ª Roca, president; Frederich Renyé y Viladot; Manel Roger de Lluria; Valeri Serra y Boldú; y Joan Bergós, secretari.

—

Segons comunicació que'ns enviá l'associació democrática catalanista «Lo Sometent», el Consell Directiu de la mateixa quedá'l passat mes de febrer constituhit en la següent forma:

President, Juliá Soley; Vis-president, Joseph Gibert; Secretari, Jaume Durany y Bellera; Vis secretari, Joan Alfonso; Tresorer, Pau Cumellas y Argemir; Bibliotecari, Jaume Rovira; Vocal, Francesch Vila.

En el local de «Lo Sometent» se donan cada dissapte notables conferencias á cárrech de distingits catalanistas.

—

La casa «F. Clará y C.ª en C.ta», fabricants d'ayguas carbónicas esterilisadas, ha obert un concurs de tarjetas postals (que será'l primer d'Espanya) anunciadoras de la casa, y en las que's deixa lliure'l tema y son desenrotllo als artistas que hi vulguin concorre, com també'l procediment, ab tal que sia en colors. Pera optar á premi cal enviar una colecció quan menys de 10 tarjetas. El plas d'admissió fineix el dia 15 del present mars, á las sis de la tarda. S'ofereixen dos premis, de 600 y 400 pessetas, y dos accéssits, de 150 y 100 pessetas.

—

Publicacions rebudas:

La viuda de Elzen, per Henryk Sienkiewicz, traducció castellana d'Adolf Sundheim.

El secretario intimo, per Jorge Sand.

Forman part aquestas dugas obras de la nova Biblioteca qu'ha comensat á publicar la casa editorial Montesinos, baix el titul de *Colección Moderna.* Se venen á 60 céntims cada una.

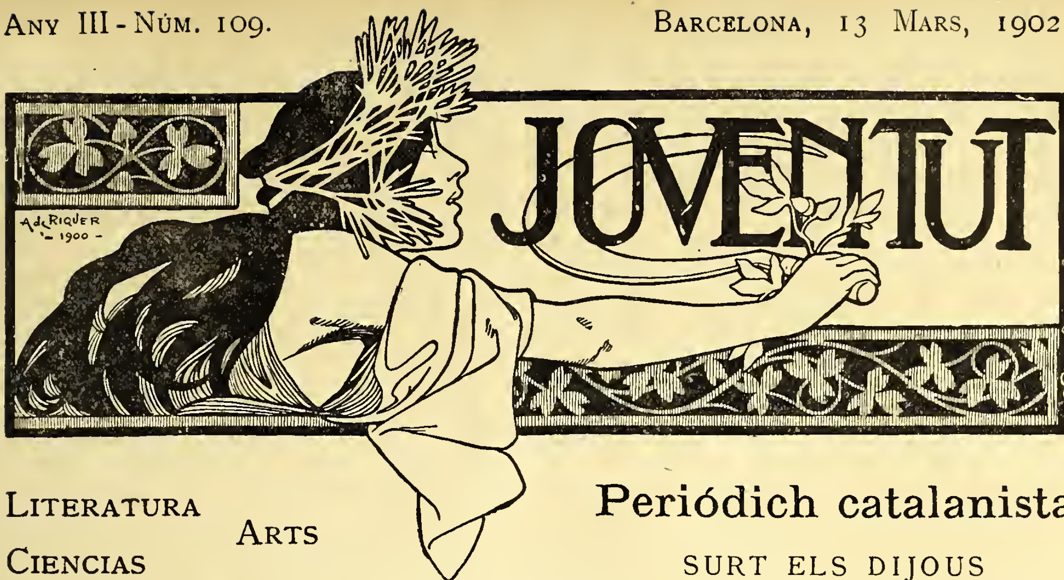
La mort de la nuvia, cansó XX del «Cançoner Popular», lletra y música, ab un dibuix alegórich y copiosas notas folk-lóricas. Preu, 10 céntims.

Los tres tambors, altra cansó que acaba de publicar el «Cançoner Popular», ó sia la XXI. també ab lletra, música, notas explicativas y un bonich dibuix alusiu. Preu, 10 céntims.

París. Revista ilustrada del gran concurs universal de cartells dels cigarrets «Paris», de Buenos Aires. Número únich, contenint l'almanach de 1902, crónica del concurs, reproducció dels cartells premiats, retratos dels autors, judicis de la prempsa, etc., etc.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 109. BARCELONA, 13 MARS, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» . » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

VÍCTOR HUGO

Heusaqui un home que sembla omplir tot un sigle. Nascut quan els albors del passat s'aixecavan quasi devant dels cadafalchs de la Revolució francesa, passá com un'ombra augusta del un cap d'época al altre, fent animar ab el ressó de son cant tot lo del seu entorn.

Fou un gegant que revestí mil aspectes, y qu'en la llarga caminada de sa vida deixá mil fitas, totas diferentas, segons las fases per que passava son esperit.

Ara que, tot d'un cop, el sentiment popular se desvetlla pera tributarli nova gloria, sa figura, oblidada d'algún temps, sembla cobrar nova vida y ressurt altre cop, espléndida é imponenta, com hermós fantasma d'un patriarca benhaurat trassant sa benedicció demunt d'un gran poble.

Essent un dels grans homes que més han ascendit, fou un dels homes més admirats. Geni altament revolucionari é innovador, fou encarnissadament combatut pels conservadors dels vells motllos. Y la seva influencia fou intensissima dintre y fora de Fransa. Influhí notablement en Castella, y aquí á Catalunya fou potser un dels que, indirectament, influhiren més en nostra renaixensa literaria.

Per'xó, encara que no més sigués que pera pagarli'l tribut de reconeixement pel bé que feu á nostre poble, deuriam venerar sa gran memoria com un dels apóstols forans á qui tenim més qu'agrahir.

Chateaubriand primer, després Lamartine, y per fi Victor Hugo, foren, ab Madame Staël, els grans romántichs de la Fransa; com romántich fou en varias de sas creacions Goethe; com ho foren, á Inglaterra, Byron y Walter Scott. Tots sabém que'l primer sintoma evident de la revifalla de la catalana personalitat vingué ab el romanticisme; tots sabém el gran paper que aquell moviment de reacció contra la carrinclona imitació de lo clássich jugá en els primers temps de nostra reivindicació; y tal volta haurém de convenir

en que l'actual moviment modern de la literatura es fill directe del romanticisme, ó més ben dit, es un aspecte del romanticisme nou, per medi de quin se'ns presenta'l primer, més depurat, com á revelació d'un art novell, de quin els romántichs primers ne foren els primers profetas.

L'estudi de las edats passadas originá'ls primers cants d'esperit patriótich entre nosaltres; y nostres primers poetas, influhits potser tant ó més per las corrents de la literatura de fora la peninsula que per la castellana, begueren en els grans romántichs quelcóm de la forsa y de la noblesa del seu estil.

Com se comprén, en nosaltres hi vibraren, demunt de tot, els romántichs llatins, principalment els castellans y'ls francesos; Lamartine, y més que cap Victor Hugo, entre'ls darrers; y la influencia de Victor Hugo's feu sentir entre nosaltres fins als darrers temps. Victor Balaguer, y més que aquest Rubió y Ors, foren poderosament influhits per aquell geni; y més de fresch, l'eminent Guimerá guarda quelcóm en algunas de sas magnificas poesias y en algunas de sas hermosas tragedias d'aquest rey de la poesia que'ns llegá tanta Bellesa en els anys que passá per aquest món.

No hem d'oblidar gens las figuras d'aquest esplet d'héroes forans qu'encapsaren els primers temps del sigle passat, puig el despertar de Catalunya está tan lligat ab ells, que pot dirse que quasi tots hi contribuhiren, encara que fos sense pensarho.

Y no hem d'oblidar tampoch que aquesta tendencia idealista, que aquesta tendencia cap á un Art més refinat y més superior que'ns fa admirar per demunt de tot las obras dels mistichs mitjevals; que aquesta concepció d'una vida més pura que batega actualment no sols en la literatura, sinó en tot l'Art veritablement nou; que aquesta altra filosofia del Amor y de la Bellesa, qu'ha florit després del Positivisme com una continuació del Cristianisme, y de quina Ruskin y Tolstoy ens n'han mostrat las primeras llums, portá cóm á precursor lo més bell del romanticisme, qu'al enderrocar la encarcarada imitació de lo clássich, doná vida á un Art més humá, més real y més profond que aquellas arts que hi havia, fillas adulteradas del Renaixement.

Victor Hugo, donchs, fou un gran lluytador en el romanticisme; fou continuador, colaborador á l'obra de Lamartine y de Chateaubriand, y quasi totas las obras de la seva jovenesa son altres tants cops mortals á las agonitzantas convencions académicas que desviavan en el primer ters del passat sigle'l gust popular.

Més endevant, quan las trabas foren rompudas gracias á l'obra lliberadora dels romántichs, ja's mostraren els horitzons ben amples devant dels artistas y escriptors, y desd'alashoras no ha passat dia sense que s'hagin desterrat convencions vellas devant de las novas escolas que, més d'acort ab el natural esperit del sigle, s han creat.

Ara, en el moviment modern revolucionari, sembla hi hagi una tendencia injusta á voler prescindir de l'obra del romanticisme, per considerarla tal volta encara massa deficient pels alts anhels de l'actual Humanitat; mes aixó es gran equivocació, per quant tots els innovadors de primers del sigle XIX pressentiren en sas obras románticas el moviment d'aquests temps.

Y menys se n'ha de prescindir á Catalunya, puig ab el romanticisme pot dirse que'ns hi vingué tot, ja que romántichs foren els primers trovadors de la renaixensa nostra, y romántichs son encara alguns dels eminents trovadors contemporanis.

Per'xó hem de rendir nostre pobre tribut á totas las figuras genials que influhiren en aquests dos moviments d'emancipació: el romanticisme y'l catalanisme; el primer per l'Art universal, el segón per nostra terra, fill del primer; y ara qu'arreu s'honora á Victor Hugo, que, sempre innovador, fou un dels primers atletas del dit primer moviment, just es que li dediquém nostre recort pel bé que feu en general á la Humanitat, y, per tant, á nostra patria.

Xavier Viura.

CARTELLS ARTÍSTICHS

Una de las més novas y sorprenents manifestacions del art modern es l'aplicació del art al anunci, qu'avans pretenia atraure las miradas d'una manera seca y vulgar per la grandaria de las lletras fetas ab colors més ó menys llampants.

Las manifestacions artisticas surten quan son necessarias, y alhora no faltan may circunstancias favorables á son naixement. La industria moderna sentia cada dia més la necessitat de la gran propaganda, del bombo en grans proporcions, necessitava més que unas lletras banals per'anunciar sos productes, y demaná ajuda al art. Al mateix temps un poble decorador per excelencia, el poble japonés, se decidia cap al any 68 á obrir sas fronteras al comers universal, y un art vell, intimament exquisit y superiorment verdader, conegut apenas de nosaltres per alguna qu'altra mostra imperfecta, invadia la Europa, venia destinat á influhir poderosament en la revolució artistica qu'anava á efectuarse en son sentiment decoratiu y en tot son art, y preparava l'adveniment del cartell artistich.

En l'ultim ters del sigle XIX ha pres l'art del cartell tan bella florida, qu'avuy dia's comptan per centenars els artistas qu'aplican son talent á aytals obras, y son nombrosos els cartells que's podrian citar com á obras mestras en el género. Estudiant aquests, puig avuy ja ofereixen materia suficient pera l'estudi, podém esbrinar quinas qualitats son en ells essencials y quinas accidentals, y d'aquest análisis deduhir las lleys á que obeheixen y qu'arrelan en sa propia naturalesa.

Lo primer que'ns impresiona al examinar una colecció de bons cartells, es la taca de color, ja conseguida ab sobrietat de recursos com fan els inglesos Dudley Ardy y Greiffenhagen ab sols dos colors, vermell y negre, aprofitant el blanch del paper, com en el del *A Gayety Girl* y en del *To-Day*, ó ab tres, vermell, negre y groch, com en del *Pall Mall Budget*, ja conseguida ab l'us de tota la paleta, com el francés Chéret, qu'armonisa el blau y'l taronja, el vermell y'l vert, el groch y'l morat, en sos coneguts y nombrosos cartells que durant tant temps han alegrat las cantonadas. Ja utilisant el contrast dels colors complementaris com en Chéret, ja fent us del blanch y'l negre en diversa cantitat, animantlos ab tochs de vermell com en Grün, ja usant armonias de grisos realsats ab un xich de groch com Hyland Hellis en *The gay parisienne*, ja fent jugar tons de fulla seca com en de Feure en son cartell de *Jeanne d'Arc*, ja armonisant grisos y mantegas com Nicholson en *Don Quixote*, en tots hi trobém la taca com á qualitat pictórica dominant.

D'aixó'n deduhim que, pera que'l cartell sigui artistich, ha de tenir al menys la qualitat de la taca, puig es la que de lluny, avans de que's pugui saber lo que s'anuncia, atráu las miradas del públich indiferent y li desperta'l desitj d'enterarse.

La forma, ó sigui'l dibuix, gosa en els cartells d'extraordinaria llibertat, puig al igual que'l color s'aparta de la imitació exacta de las formas naturals y tendeix á sintetisar y á abstraure pera respondre á la necessitat de senzillesa que aquest género de decoració demana. Hi cab igualment la caricatura més extremada d'en Jossot, que la destresa verament artistica de Otto Fischer; lo mateix admet la extravagancia volguda del americá W. Bradley, que'l sentiment pre-rafaelistich d'en Graham Robertson; la extraordinaria exaltació del carácter de William Nicholson, que la sobrietat y fermesa de Frans Stuck. Lo que no hi cab es el dibuix migrat, ple de detalls y de petitas cosas que no serveixen sinó de destorb á la gran taca decorativa que un cartell té d'ésser.

Tant en el color com en la forma, trobém en els artistas el propósit de resóldrels á grans massas y á grans linias, çercant un partit franch y decidit en el carácter y originalitat de la disposició.

Respecte al assumpto, ó idea qu'anima al cartell, tots procuran qu'estigui en relació ab l'objecte ó cosa anunciada, peró en molts d'ells trobém aquesta qüestió com á secundaria, ja per la necessitat d'ésser originals, ja perque á voltas es una dificultat verament invencible fer ressaltar en primer lloch l'article que tracta d'anunciarse. No tot son bicicletas, pianos ó sombrillas, es á dir, objectes de cert volúm que ocupan bona part de la superficie del cartell, sinó que hi há dentifrichs *cigarrillos*, licors, etc., que dificilment poden

representar un paper principal. Aixís veyém molts cartells verament artístichs que si s'esborressin las lletras, ningú sabria lo que tractan d'anunciar. Ab tot, en Grasset ne feu un de ben adequat per'anunciar la *Librairie Romantique*, en Villette'n feu un exuberant de *esprit* y d'interés pera la pantomima de *L'enfant prodigue*, y l'Steinlen un de notable pera la *Lait pour sterilisé*.

A voltas el cartell pren una inclinació massa pronunciada cap al excés d'ornamentació, y ab sas ricas combinacions d'adornos linials y de varietat de tons delicats, sembla més a propósit pera decorar un interior modernista que per'anar á cridar per plassas y carrers. En aquest defecte hi han caygut Mucha y Privat-Livemont ab sos nombrosos imitadors; ab tot, han produhit cartells no gens despreciables.

El cartell petit destinat al interior d'establiments públichs, obeheix casi á las mateixas condicions que'l gros, puig la proporció del tamany ab la distancia á que s'ha de veure es la mateixa. Ne son bon exemple'ls cartells petits de l'Hasall, en Dudley-Ardy y en Nicholson.

Els industrials, al voler anunciar sos productes, confonen sovint el cartell ab la etiqueta y demanan al artista quehi fassi figurar las medallas de la casa, las exposicions ahont s'han obtingut y la explicació de cóm y quina manera s'ha d'usar el producte anunciat. Aquests industrials s'equivocan. Tot aixó va bé demunt d'una ampolla ó d'una capsa, peró may en una paret ahont ningú ho mirará, mentres que lo que'ls hi convé es que, vulgas no vulgas, tothóm miri'l nom del producte anunciat y quedi grabat en la memoria.

Aixó ultim es també una qualitat de las qu'ha de tenir un cartell: un cop vist, no té d'esborrarse fácilment de la imaginació. Aixó ho ha conseguit molt en Toulouse-Lautrec ab son cartell del *Divan Japonais* y ab son retrat d'en *Bruant dans son cabaret*. També tenia aquesta qualitat l'Aubrey Beardsley, y en general la major part dels cartellistas inglesos, obligats per las boyras de Londres á dar intensament siluetas de colors vigorosos, barrejanthi molt sovint quelcóm del humorisme británich. El quedar grabats en la memoria es una qualitat que á voltas posseheixen cartells que no tenen res d'artistichs, com el de la *Emulsió Scott*, y'l del *Odol*, que no tenia més que lletras.

Lo que fa més pena es un cartell académich. Producte'l cartell del modern art decoratíu, está renyit ab las perrucas. Els cartells del italiá Hoenstein pateixen un xich d'aquest defecte; sort qu'hi desenrotlla condicions de bon dibuixant y'ls realsa ab la encertada aplicació de colors ben armonisats que produheixen una taca excelent. Entre'ls més sugestius poden citarse'l de *La Tosca* y'l de *Il Corriere de la sera*.

Aqui á Espanya hem tingut la especialitat dels cartells de coloraynas, de las *corridas de toros*, que no deixan de tenir alguns d'ells rellevants qualitats anunciadoras. Dintre del moviment cartellistich nou han sobressurtit, entre altres, en Ramón Casas y en Feliu de Lemus.

Aixís, donchs, podém afirmar que del estudi y análisis del millors cartells existents, se'n deduheix que las condicions essencials á que té d'obehir un cartell artístich son: cridar poderosament l'atenció de la gent que passa (y per'xó precisa que la taca del color y la silueta siguin vigorosas, senzillas y tot lo originals que's pugui; dintre aquestas condicions valdrá més com més art hi hagi); anunciar ab tota claretat el producte, es á dir, pocas lletras y ben llegibles; y que l'assumpto del cartell quedi grabat en la memoria; que aquest assumpto estigui intimament lligat ab lo que s'anuncia.

Las demés condicions son accidentals; pot ésser realista ó mistich, pot ésser prerafaelista ó clássich, pot ésser refinat ó caricaturesch, pot ésser extravagant ó distingit, elegant ú ordinari; pot ésser mil cosas més; peró ha de cridar l'atenció, perque si no crida no'l sentirán y deixará d'ésser cartell-anunci.

Sebastiá Junyent.

QUADRETS SENSE FIGURAS DE ANDERSEN

DISSETENA NIT.

Escolta lo que la lluna m'ha contat:—«Jo he vist al cadet á punt de surtir oficial posarse per primera volta'l brillant uniforme; he vist á la donzelleta en la sala de ball, á la jove promesa del princep radiant de felicitat á la vista del seu vestit de bodas; mes cap beatitut pot compararse á la d'un infant, una nineta de quatre anys, que vaig veure ahir vespre. Havia rebut el present d'un nou vestit blau y una nova cofia color de rosa, y en aquell just moment s'ho estava emprobant. Tothóm demanava claror, perque'ls raigs de lluna qu'entravan per la finestra eran massa febles y feyan necessaria un'altra llum. Y allí s'estava la noyeta, encarcarada com una nina, els brassos ansiosament apartats del vestit, els dits rigidament separats l'un del altre. Oh! Y cóm resplandian de goig els seus ulls y tota la seva cara!—«Demá surtirás al carrer»—li diu sa mare. Y la petita's mira de cap á peus, y rihent plena de beatitut, exclama:—«Ay, mare, y qué no dirán els mateixos gossos, quan me vegin ab aquest vestit!»—

VINTIDOSENA NIT.

«Jo he vist plorar á una noyeta,—m'ha dit la lluna:—plorava per la dolenteria del món. Li havian regalat la nina més hermosa: allò era una nina! Tan bonica y tan bufona, qué poch semblava feta pera patir! Peró'ls germans de la noyeta li havian presa la nina, l'havian penjada á un arbre molt alt del jardí y havian fugit. La pobra noyeta no la podia conseguir ni podia ajudarla á devallar, y per axó plorava. La nina també plorava sens dubte, y estirava'ls brassets per entre las verdas brancas, y semblava del tot desconsolada.—Sí, vetaquí las penas d'aquest món, que deya la mare tan sovint. — Oh! la pobra nina!—Ja comensava á ferse fosch y aviat fora de nit. Potser li caldria passar tota la nit soleta á vora l'arbre. Oh, no! Axó no tindria pas cor de ferho.—«Jo'm quedaré al teu costat»—deya, peró'l coratje li mancava. Ja li semblava veure clarament els nanos rabassuts ab las caputxas altas y punxagudas, guaytant per entre la malesa, y allá, al fons de la tenebrosa avinguda, ballavan grossos fantasmas, y s'acostavan més y més, y estiravan las mans vers l'arbre ahont s'estava la nina, y reyan y la senyalavan ab els dits. Oh! y quina angunia no patia la pobra noya!—«Mes, quan una no ha fet cap pecat—pensava ella—el dimoni no li pot fer rés. Peró ¿y si n'havia fet de pecat?»—Y ab axó comensa á rumiar.—«Ah, sí!—diu:—jo m'he rigut del pobre ánech ab aquellas potas tan vermellas y espellingadas; y tan coix com caminava! Per'xó me'n he rigut; peró ¿es qu'es pecat riures de las bestias?»—Y alsant els ulls vers la nina:—«¿Que t'has rigut de las bestias?»—fa; y semblava com si la nina brandés el ros capet.»

VINTISSISENA NIT

«Axó era ahir al rompre l'auba.—Son las mateixas paraulas de la lluna.—Encara cap xemeneya de la gran ciutat fumava, y justament á dintre de las xemeneyas jo guaytava. De dins d'una d'ellas va eixir un caparronet, després va eixir mitj cos, y'ls brassos varen posarse sobre'l marge. Oydá! Era un petit desensutjador que per primera volta en sa vida pujava fins al cim d'una fumera, y treya el cap enfora. Oydá! Axó ja no era lo mateix qu'enfilarse per la estreta canonada y revolcarse per la esquifida llar. L'oreig bufava tan suau! D'allí ovirava tota la ciutat y la vista s'extenia fins el vert bosquet vehí. Justament surtia'l sol; gran y rodó,'ls seus raigs li dauravan la cara radiant de felicitat, per més que negre de sutje.—«Ara sí que'm veu tota la vila — deya ell — y la lluna també'm veu y'l sol també! Oydá!» — Y axó dihent, brandava enjogassat la escombra.»

VINTIVUYTENA NIT

«La mar estava en calma—ha dit la lluna—l'aygua era tan clara com l'ayre pur que jo atravessava. Per sota la planura de la mar jo veya al fons las plantas extranyas que, com arbres gegants de la selva estiravan, l'una vers l'altra, llurs tijas desmesuradas. Els peixos nedavan arrán de llurs cimas. Al cel, per las alturas, volava un esbart de cignes salvatjes; un d'ells anava cayent, abatudas las alas, més y més fondo; els seus ulls se-

guian á l'aérea caravana, que s'allunyava més y més; y com una bombolla de sabó, ell ab las alas extesas, s'enfonzava poch á poch en la quietut del ayre fins que va arribar á tocar l'aygua, y alashoras, ajupint el cap entre las alas, restá quiet com el lotus blanch demunt del llach tranquil. De sobte'l vent se va alsar posant en moviment la lluhenta napa que brillava com l'éter, y s'enrotllava en grossas y amplas onas, y'l cigne va alsar el cap, y l'aygua, lluhenta com foch blanch, li espurnejava pit y esquena. Els núvols s'enrojian ab el primer raig de l'auba, y'l cigne's va alsar reconfortat y va pendre volada d'esquena al sol ixent, vers la blava costa, seguint el cami qu'havia fet l'aérea caravana; mes ell volava sol, ab l'angunia dins del cor; solitari volava per sobre las blavas é infladas onas.»

TRENTAUNENA NIT

«Això era una vileta — ha dit la lluna; — jo ho vaig veure fa anys, mes no hi fa res: ho vaig veure ben bé, y avuy ho he llegit al diari; peró la meva vista es molt més fina. Abaix á la taberna hi havia l'home del ós que sopava. La bestia era á fora fermada en un munt de llenya, la pobra bestia, qu'á ningú feya mal ab tot y'l seu posat tan furiós. A dalt, á la golfa, tres nens petits jugavan á la meva clara llum; el més gran tindria com sis anys y'l més petit no més de dos.—«Trap, trap»—se sent per las escalas. ¿Qué podia ésser? Bruscament la porta s'obra: era l'ós, la horrible bestia peluda. Cansada de tant temps d'ésser á la cort, havia arribat á trobar el cami de pujar á dalt. Els nens se varen espantar, ab rahó, al veure l'horrible monstre, y, arrossegantse per terra, varen amagarse cadascú en un recó, mes la bestia aviat els va trobar á tots, y'ls va ensumar un per un, peró no'ls va fer res.—«Això es un gos gran»—varen pensar; y al punt comensan á amanyagarlo. La bestia s'ajéu en terra, y vetaqui que'l més petit ja s'hi revolca per sobre, amagant enjogassat el ros capet dins la espesa y negra pelussa. Tot seguit el més gran agafa'l seu timbal y comensa á batre ferm fent tremolar tota la casa, y l'ós que s'alsa sobre las potas de darrera y's posa á ballar. Allò era deliciós! Cada nen pren la seva arma, y l'ós també'n reb una y se la posa com cal. Quin company més incomparable havian trobat! Y tot d'una comensan á marxar:—«Un, dos, un, dos!»—De sobte empenyen la porta, s'obra, y era la mare dels nens. L'haurias d'haver vista en el seu mut terror: el rostre blanch com la cera, la boca mitj oberta,'ls ulls fits y glassats. Peró en veyentla'l més petit dels nens, inclinant graciosament la testa y ple de satisfacció, li cridá ab encisador barboteig:—«Peró si no més juguém á soldats!»...—Llavors va entrar l'home del ós.»

Traducció de
C. de Montolíu.

A PROPÓSIT D'UN ARTICLE

«Cap cant será perdut en la gran obra de la restauració poética; cap arpa, per humil que sía, deixará d'ésser escoltada ab goig per Catalunya en eixos concerts ab que la festejám. Vencedors ó vensuts, posáu las vostras arpas als peus de l'ara de la vostra patria. La grandesa dels objectes que s'adoran se valúa per l'encens que se'ls crema, pel número de las ofrenas que devant de llurs altars se depositan»

Joaquím Rubió y Ors.—Parlament de gracias dels «Jochs Florals» de 1861.

Cada dia s'accentúa més y més dintre'l nostre moviment intelectual aquesta agomboladora lluyta del nivellament, portant certs esperits inquietosos una tanda de divisions y subdivisions qu'arriban á desorientar al qui, ple d'entussiasme segueix aquest grandiós desvetllament qu'ha de dur, sens dubte, la llibertat á Catalunya.

De dita lluyta n'hem parlat diferentas, per no dir incomptables vegadas, ab els apóstols d'aquesta idea sacrossanta, y la majoria convenen en qu'es necessaria; mes nosaltres, si en algunas ocasions hi hem assentit, en altras ho hem vist al inrevés, pressentint que aquesta tendencia pot portar serios desordres en el camp tan ben assahonat de las reivindicacions nostras. Y això ha sigut cada vegada que, surtint del terbolí de ciutat, hem pogut respirar bons ayres de montanya y gosar lliurement dels afalachs de la Naturalesa en sos espectacles grandiosos y sugestius.

Aquí, entre las regaladas flors del Art y la Bellesa, s'arrossegan las serps infladas d'envejas y petitesas, clavant son fibló allá hont més grandesa hi oviran; aqui s'encarnan las

lluytas repugnants que duhen, ó durán més encara, á extrems fatals y perillosos per un aniquilament de forsas en tots els sentits. No més cal que surti un estol protegidor del Art y la Bellesa, pera trobar á son pas la muralla de las rancunias é indignitats, privant tota empresa noble y profitosa.

Qualsevol barbamech sobrat de pedanteria s'enfila á una improvisada tribuna y enlayra y anatematisa sense fre y sens experiencia, logrant ab sas frases enlluhernadoras cassar una pila d'*alosas* que no s'adonan de las malas arts d'aytals *pontifices* que'l sentit comú aterra y torna pols tart ó d'hora, encara que'l sentit comú més bé s'empleyaria desarrelant y matant las llevors promotoras y privant de tot perjudici á la causa santa y noble que perseguim els que duhém per guia la bona fe, á falta de més grans qualitats.

Els que com nosaltres gosan de tant en tant dels sublims espectacles de Natura allá hont aquesta més núa's presenta, sens artificis ni vels, s'haurán adonat del conjunt armónich que corprén als assedegats de grandesas, més en l'ordre intern qu'en el extern.

En las montanyas, en las planuras arbradas, en els boscos y jardins naturals, s'hi sent vibrar l'himne pur del Art etern ab profusió de notas totas variadas. El ventitjol posturejant amanyaga las copas dels arbres y matolls y s'estremeixen las brancas quina ab indolencia, quina ab bravesa, produhint el concert geganti al que responen las remors dels rierols y fontanas, y las canturias dels aucells y'ls regalats perfums de las flors enciseras. Allá, lluhint quiscún element llurs galas, no hi entra per res la lluyta baixa y rastrera que pugui desordenar l'himne al Criador que tota criatura enlayra desde trench d'auba fins que las remors de la nit comensan altre himne produhit pel mateix repós. Allá tot, á mida de llur forsa, cumpleix sa tasca, regnanthi la més vera germanor en tots els ordres. El rossinyol esbadella las més dolsas complantas sense que fassi aborrir las del trist moixó; el pinsá piteja engelosit de las verdors sense qu'ofegui'ls xerrichs de las voltadoras orenetas; las cascatas grandiosas estimbantse per las carenas cap als rius y torrentars, corprenedoras y gegantas, no privan de que sentim el suau mormoleig de la fontanella: las ubriagadoras fragancias de las rosas tampoch ens privan del suau perfúm de las humils violas amagadas pels marges; y adhuch en mitj del esplet d'aquestas grandesas serenas, la tempesta sorollosa que sotraqueja las montanyas y que percuteix imponent, no ofega pas tot l'esclat de dolcesas, sinó que las amaga com pera que las anyorém un instant, á fi de trobarlas més falagueras després; y tot segueix l'ordre marcat pel Suprém factor; tot lo creat menys l'home, que's compláu en esmenar la plana á cada pas.

El desgavell regnant en l'ordre material entre'ls homes, persisteix en lo moral é intelectual, atrofiant tota idea santa y gran. La critica mossegayre y las nuvoladas d'incens embolcallant fins las impuresas, han lograt trahir á la germanor y á la caritat, dugas virtuts enlayradoras dels esperits, portant al fatal extrém en que's troba tot lo qu'atany á la divinal grandesa. Acabis l'odi sectari d'una vegada, y procurém tots despéndrens de baixesas qu'entelin els espills de las grandors, y trobarém per medi del Art y de la Poesia'l nivellament y la purificació de las costums, fent de Catalunya la patria gran, la patria forta, ben digna de formar en la sardana colossal de las nacions.

Desterrém rancunias, deixemnos de calificacions entre'ls nostres companys de lluyta en aquest ordre de cosas, y procurém tots plegats, primer que tot, honorar com se deu als genis que'l positivisme y la materia volen aterrar y enllotar, donárloshi reposat lloch pera sa missió y cada hu, á mida de sas forsas, contribuhir en la creuhada salvadora del cos y de l'ánima de Catalunya, la nostra idolatrada patria.

Axó'ns ha sugerit la lectura d'un article publicat en el butlleti *Universitat Catalana*, escrit pel jove escolar J Carner. Algú las trobará puerils aquestas observacions, peró son escritas en moments de vera serenitat y per xó las hem publicadas, convensuts de la veritat de las mateixas.

CROQUIS SOCIALS

I sancti di guixi, arrenca-caixali..., etc., etc.

Entre las moltas institucions que's dedican á explotar la bona fe del poble en petita escala, pel profit que de cada enganyat se'n treu, y en gran escala pel gran nombre d'enganyats, son dignes d'estudi'ls *sancti di guixi*, els *arrenca-caixali*, els *cúralo-todo*, els *venedors ambulants de gangas* (mocadors, pintas, telas, llapis, etc., etc.)

Els *sancti di guixi* van pels carrers oferint reproduccions económicas de las esculpturas d'actualitat. Unas están pintadas imitació á bronze, altras á terra cuyta, altras á marbre, y altras ensenyan per son color que son de guix. Els preus son diferents, son valor es igual. Raspeulas un xich, y tot seguit surt el guix; donéulashi un cop, y's desfán á bocins ó se'n trenca un tros. Y pensar que son reproduccions d'obras fortas, malgrat no sempre siguin bonas! Segons l'aspecte del comprador, el *sancti di guixi* fa'l preu; com més de bona fe sembla aquell, més alt es aquest. De rebaixa sempre'n fan; ab mals modos, això si: peró la qüestió es vendre.

Hi há gent que paga al primer preu, ó ab ben poca rebaixa; altres que passantse de llestos compran á preus ridiculs, ab gran rebaixa, y se'n van convensuts d'haver fet un bon negoci y fins d'haver abusat del venedor. Infelissos! tots surten enganyats per un igual: el preu no hi fa res, l'engany es el mateix. Fins pagant ab moneda falsa'n surtirian explotats, puig entregarian una falsificació d'una cosa dolenta (la moneda), per una falsificació d' una de bona (un' obra d'Art). Perdrian en el cambi. Una cosa dolenta falsa, *malo;* una de bona falsa, pitjor!

Detalls: tots els *sancti di guixi* al cridar la mercaderia s'explican en un llenguatje extrany, ininteligible pera tothóm. Cap d'ells es creador de l'obra que ven: se valen de las elucubracions dels altres, pera fer negoci reproduhintlas grollerament. Y al véndrelas parlan d'Art!

Els *arrenca caixali* y *cúralo-todo* predican son desinterés y amor al género humá tot venent especifichs infalibles, veras panaceas que de res serveixen, si no es pera espatllar la salut del que'ls pren.

Y'ls *venedors ambulants de gangas* parlan de son amor al próxim facilitant sas mercaderias, robadas en la major part dels cassos, á un preu infim. Y estafan al que, creyéntsels de bona fe, els hi compra género, resultant, donchs, que roban per dos cantons.

Uns y altres no tenen altra deria que ferse richs explotant al género humá.

Son niu el tenen en las grans ciutats, ahont hi exerceixen sa industria la major part del any. En las ciutats sempre hi há babaus! Per las vilas y pobles ja hi van, peró esperan las festas majors y diadas grossas; alashoras tenen molt públich en el que hi há infelissos, y son negoci es segur.

Si jo'ls hagués de classificar, els consideraria com exemplars domesticats de la gran familia dels timadors-taruguistas.

—

Com no pot menys de succehir, tenen son equivalent exacte en el món de la politica. En aquest els exemplars son els redemptors del poble, els salvadors de la societat (en un dia y á bon preu), els revolucionaris cridayres que s'amagan aixís que veuhen venir la turbonada, y entre altres, els més notables son els apóstols de la pseudo-llibertat. Tots ells no son altra cosa que *sancti di guixi*, *arrenca caixali*, etc., etc., que volen viure á costa de totas las classes socials.

Viuhen també en las grans ciutats, ahont tenen la cova, y van de tant en tant per las vilas y pobles á cridar sas mercaderias. Necessitan las multituts, puig sempre es fácil trobarhi infelissos que se'ls creguin. L'época millor es el periode electoral, ó quan amenassa revolta; mes encara no arriba aquesta, s'amagan. Tenen por d'esguerrar el negoci, ó bé de que'l poble perdi un *salvador!*

Els uns ensenyan ideals copiats d'altres. Totas las reproduccions las fan de guix. Sa democracia, sa llibertat, son dret á la vida, son dret al vot, son socialisme, sas virtuts civicas, etc., etc., tot es de guix. Rasqueulas las estatuas, y sota una lleugera capa de pintura hi veuréu la blancor del guix; donéulashi un cop, y tot seguit se trencan. Son imitacions ridiculas y estantissas de grans creacions que jamay podrán concebir. Els originals eran grans y forts: ellas son reproduccions petitas y febles... ¿L'original estava

de moda? Donchs vingan motllos, y á fer estatuas y véndrelas. La qüestió es explotar á la gent de bona fe y viure ab la esquena dreta á costa dels ignocents.

Altres corren arreu cridant especifichs morals; altres roban ideas que venen á preus infims. Uns y altres son cosas inútils, si no perjudicials als que hi creuhen. Mes ¿qué hi fa? Ells no tenen altra deria qu'enganyar, ni altre desitj qu'explotar á tot el género humá si fos possible.

Una nota comuna tenen: en dias de perill, amagarse ó fugir.

¿Y aquests deuhen redimir nostra societat? ¿Ab ideals de guix, ab especifichs aygualits ó verinosos, ab géneros balders?

Agafémloshi las estatuas y trenquémlashi; llensémloshi'ls especifichs; menyspreuhém sos géneros; y á'n ells rasquémloshi la pell, y tot seguit trobarém al criminal, al negrer; en son cap ni una idea noble, en son cor ni una gota de sanch, y si n'hi há es negra, está podrida.

Y per nostra part enamoremnos d'ideals grans y forts; preném remeys de firma acreditada y ab molt cuydado; no comprém gangas; y aixís tal volta no'ns enganyarán. Estudiém pera examinarho tot nosaltres mateixos; y sobre tot, aném molt alerta, que malgrat tot aixó podriam equivocarnos.

TEATRES

Una cana al aire.—Gent de platja.—Antoni Vico.

Don Miquel Echegaray es, entre'ls autors dramátichs *cursis* madrilenys, l'autor *cursi* per excelencia. Pertany á aquella categoria d'autors *pour rire* qu'han transformat la escena castellana convertint l' art en ofici. L'ofici de sabater es fer sabatas; l'ofici d'autor cómich es fer riure. Y tots rihém! ¿De bona fe, ó de fástich? ¿Qué hi fa? Lo essencial es que riguém, y tots rihém. Y l'Echegaray (*Don Miguel*), qu'es el mestre, ens fa riure més que ningú.

L'altre dia al Principal varen estrenar *Una cana al aire*, última obra d'aquest senyor, que, segons diuhen els cartells, fa furor actualment á Madrid (teatre Lara); y, vulgas ó no, ens hi ferem un panxó de riure tots, absolutament tots els qu'eram al teatre. ¿Per qué? Heusaquí una pregunta molt dificil de contestar. Perque en realitat, si reflexioném, casi bé'ns dem vergonya d'haver rigut tant. Perque tothóm hi está conforme en que l'obra es un disbarat, un cent peus, un cúmul de bestiesas y de vulgaritats barrejadas á la bona de Deu; una serie de tipos estrafalaris que fan totas aquellas bestiesas y diuhen totas aquellas vulgaritats sense pararse may. Com si'ls hi haguessin donat corda (evidentment l'autor els en hi ha donat), els xistes gastats y las tonterias surten de las sevas bocas ab una abundancia esveradora. Com succeheix moltas vegadas als *clowns* del circo eqüestre, que comensan fent salts mortals per broma y acaban, en una febre d'agitació, per giravoltar sense treva fins que rodolan estemordits per terra, aixís mateix els personatjes d'aquesta obra comensan per moure la llengua indecisos com si no sapiguessin qué dir, y acaban ab una xerrameca desfeta en que'ls desatinos se succeheixen fins que'l teló cau inesperadament, posant fi á tanta ximpleria.

Y nosaltres, vinga riure! ¿De qué rihém? Aixó cada hu s'ho sab. Per nostra part rihém de fástich. De fástich que'ns fa l'autor al veure sa presumptuosa vulgaritat, fástich que'ns fan els actors, al véurels convertits en pallassos, y fástich que'ns fa'l públich al véurel excitat per aquella borratxera insubstancial que sembla regnar sobre l'escena.

Si valgués la pena, la dissecariam *Una cana al aire*, y fácil ens seria demostrar, seguintla escena per escena, que no es possible ajuntar més disbarats ni més tonterias en un'obra escénica, ja's presenti com senzilla comedia, ja com imitació de *vaudeville*. Més no n'hi há cap necessitat. Tot lo que diriam ho compendrán els que la vegin representar. Y fins els que més hagin rigut—n'estém segurs—no se'n anirán del tot tranquils á casa. Un secret remordiment se fará sentir poch á poch en forma d'interrogació intima: «¿Potser si que aquell bon senyor de Madrid ens ha volgut pendre'l pel?»

Gent de platja es un quadro de costums de la costa, original d'en Antoni Bori y Fontestá. Si no estém errats, es la primera obra que dona á la escena, y per serho, just es confessar que no hi entra ab mal peu. En aquest quadret, tal volta un xich diluhit, s'hi troban tipos justament apuntats; el Noy Maco, la seva promesa, el pare d'aquesta y'l pare d'aquell, ne son bona mostra, y encara que un xich carregats, els altres també. Tots acreditan á n'en Bori com á observador discret de la realitat. Hi há escenas en la obreta de gran color, com per exemple la de la venda del peix en la mateixa platja. Altras n'hi há de cómicas, ingenuas y lleugeras, que promouhen la ria-

llera del públich. Aixis la escena entre en Calafat, el Cipia y l'altre embustero, fou escoltada'l dia del estreno ab gran complascencia. En cambi, n'hi há d'altras en que la nota lirica-sentimental, bon xich extremada, desdiu del género lleuger á que l'obra pertany. Y d'aquest mal pateixen també, al nostre entendre, els dos tipos més importants de l'obra: en Calafat y la orfaneta.

Dialogada ab trassa, y ab molts acudits, en Bori ha demostrat, com hem dit avans, tenir condicions pera la escena.

Navegant de Nuevitas á Santiago de Cuba, en Vico ha mort impensadament, com á bon bohemi qu'era.

La figura d'en Vico's destaca sobre la escena castellana, durant l'ultim ters del sigle passat, entre tots els demés actors que la cultivaren. Y es qu'en Vico era en el fons un gran artista, casi bé podríam dir l'únich artista entre tants y tants actors. Peró era un artista en brut; més ben dit: era un artista abarraganat. La seva ánima s'enlayrava, comprenia intuitivament lo bell y lo sublim, y en esclats d'inspiració ho expressava. En tals moments en Vico's transformava. Ja no era, com acostumava á ésser, la máquina que diu versos ab cantarella y ab tornadas d'una monotonía desesperant; ja no era'l *poseur* de gestos *teatrals* y actituts melodramáticas: en tals moments en Vico no feya d'actor, l'home actor desapareixia y quedava l'home sol, sol ab l'art que sentia com á home y com á tal l'exteriorisava.

Mes, com hem dit avans, casi bé sempre en Vico era un actor abarraganat, ple d'amaneraments y defectes. Buscava l'aplauso fácil y l'obtenia ab una serie de *latiguillos* variadissims qu'empleava ab singular trassa. D'ell se pot dir—com de cap més pot dirse ab tanta veritat—que l'art en que més brillá y que més dominava era l'art del *latiguillo*. Y no perque'ls altres no'n fessin—exemple en Calvo,—sinó perque cap sabia ferlos empassar millor qu'ell.

Just es confessar, no obstant, que bona part de la culpa, potser tota la culpa, no era seva. En primer lloch, la culpa fou del medi ambient en que visqué. Nascut en un periode de desordrenat romanticisme, en un periode d'exaltació imaginativa excepcional, l'art pera ell, com pera tothóm, més que una realitat era una ficció, lo bell més que un sentiment era un desvari, lo sublim més que lo extraordinari era lo extravagant. Y mentres un Echegaray, ó un Cano—per no citarne més que dos—escrivian versos buyts y retombants é inventavan faulas més ó menys descabelladas, y pintavan tipos més ó menys acarmetlats, un Vico y un Calvo no tenian més remey que dir els primers ab entonació enlluhernadora, representar las segonas ab afectada convicció, y presentar els últims ab cinich desembrás.

Si: tot hi va influhir en qu'en Vico's convertis en un cómich carrincló: els autors ab sas obras, el públich ab sos idealismes, y la crítica ab son aplauso irreflexiu.

En Vico va neixe al menys 50 anys massa aviat. Avuy haguera comprés lo que alashoras no podia compendre, es á dir: que un bon actor—tenint condicions naturals, es clar,—*no nace*, sinó que *se hace*. Y's fa, educant aquellas ab estudi y trevall sostingut; y á n'en Vico, que de facultats no n'hi mancavan, li va faltar aquest amor al trevall y al estudi, que va suplir ab recursos y efectes de mala lley, ab doble culpa, puig en realitat no hauria tingut necessitat d'emplearlos.

En aquest sentit, la seva influencia dintre la escena castellana fou ben perniciosa; donantse'l cas, ben curiós per cert, de que tres homes que brillaren en primer terme, l'Echegaray, en Vico y en Calvo, tots tres homes de talent, contribuhissin per part molt bona á estragar el bon gust del públich ab un teatre de mirallets qu'encara avuy no ha trobat qui'l regeneri.

De tots modos, com hem dit avans, en Vico era de la fusta dels grans actors. Guspiras del foch sagrat que dormian en la seva ánima llampeguejavan de tant en tant ab claror ben ferma. Y ab aqueixas guspiras n'hi há prou pera poder afirmar que'l teatre castellá ha perdut un gran actor: un actor com pochs n'ha tingut, y com dificilment tornará á tenirne.

REVISTA DE CONCERTS

Ens trobém en uns dias d'efervescencia musical á Barcelona, com may n'hi ha hagut semblant. Sembla que'ns hem proposat batre'l *record* dels concerts que poden arribarse á fer en una temporada de Quaresma, y no hi há dubte que conseguirém el premi sobre totas las capitals del món. Y quina enveja ens tindrán á Munich, á Berlin ó á Bruselas quan s'enterin d'aquestas ratxas que'ns agafan! Ah, si fos or tot lo que llu!... peró desgraciadament llu molta llauna; y dihém això tot esperant á la orquesta Lamoureux, que encara que coneguda nostra, no l'hem sentida ab son nou director, el mestre Chevillard, gendre del difunt propagandista de Wagner á Fransa. Quan surtin aquestas ratllas haurém ja fruhit del trevall dels músichs france-

sos, qu'apreciarém degudament en el proxim número.

Mentres tant, doném una ullada á lo ocorregut en la darrera setmana, que com tantas altras vegadas, podém calificar de molt soroll y pocas nous. En un sol día, el diumenge,'s donaren quatre concerts: y com que no tenim el do superhumá d'ésser en diferents llochs á la vegada, haurém de referirnos sols als que poguerem assistir, planyentnos de no haver sentit al «Orfeó Catalá» per causas que no depengueren de nosaltres.

El *joco* principal ha sigut el Liceu, ahont hem estat de funció casi tota la setmana, á pesar de lo poch que respón el públich á la bona intenció dels empressaris. Nosaltres, que sentim per aquests la simpatia que'ns mereix tot el qui tracti de fer quelcóm de bona fe pera desensopir á la gent, encara que demostri tan poca práctica, acompanyada de tan poca sort com la que persegueix á la esmentada empresa, els hi aconsellarém que no tornin á presentarnos aquest mosaich de directors y concertistas que van y venen y prou. Aixó per lo que toca al art, puig en lo referent á la butxaca sempre hem cregut qu'en aquella casa y ab aquella gent, com més de bona fe s'hi vagi, més se'n ha de surtir ab las mans al cap. Sols ni há Un, *nur der eine*, l'*Unich* com Parsifal, que pugui dur aquell tinglado. Y calculin si hi deu veure de lluny quan dels concerts no'n vol saber res.

¿Parlarém de la *tacanyería* dels senyors propietaris que per la eterna miserable qüestió de pessetas no han consentit que la orquesta Lamoureux anés al Liceu? No cal, qu'en el pecat han dut la penitencia y encara hi há pit pera encararse ab la gent rancia d'aquella casa y dirloshi: no'n tastaréu... si no paguéu. Y qu'han de pagar! Las llistas d'abono del Círcul Eqüestre poden donarne rahó: els propietaris de las Arenas de la Boqueria s'hi han de buscar ab una bona ullera, y'ls que s'hi troban son d'aquells qu'aném á tot arreu y ja no'ns cal, per tant, el calificatiu de *propietari*, en el sentit que nosaltres doném á aquesta paraula y que'l lector ja sab de sobras.

Resultat, que sense tenir encara una sala de concerts, ab tot y que s'hi trevalla de ferm ab aquest objecte, tenim concerts pera omplir moltas salas. ¿Y si quan aquella fos feta resultava que no hi havia concerts? Perque tal com se donan ara, tenen tot el carácter d'una *foguerada*, y per'xó es que'ns fiquém en la qüestió, perque'ns dol veure esmersar tantas iniciativas que ben conduhidas podrian ésser molt profitosas y que s'han de perdre per la falta d'unió y per l'excés de *personalisme* que aquí ho mata tot. Ordre, senyors, y á veure si'ns entenéin.

Donchs si: com deyam, al Liceu hem tingut en els darrers concerts un solista de violi, un solista de piano y un solista de batuta. Del jove Manén hem de tornar altra vegada á dir lo de sempre: que toca molt y que no diu gens, ó millor, qu'en la dicció fa com els cranchs, demostrantho en el concert de Mendelssohn, en que ratllá á gran altura com *equilibrista*. Mes, pera compensarnos, ens va servir l'auténtich *Duo de la Africana*, amanit per ell mateix, y no podém menys de felicitarlo, perque aquest es el verdader camí. Deixis de clássichs, *pollo* Manén, y no fassi cas de quatre rondinayres, d'aquests perpetuos *reventadors* que diuhen que vosté pera l'art es cosa perduda en absolut.

Comparant á en Manén ab en Rosenthal, quina comparació encara que absurda es inevitable per lo inmediata, dirém que tractantse dels grans executants, podria establirse la diferencia entre máquinas ab solta y máquinas sense solta. D'aquestas n'es una el jove violinista. En cambi, parlant del portentós pianista vienés qu'hem sentit ja en tots els géneros d'obras y en tot el repertori gimnástich-digital, devém reconeixe que sa maravellosa execució va acompanyada d'una serietat en la interpretació de las obras, que cada dia s'ha fet notar més. Nostra opinió es la mateixa del primer día: si tingués de sentiment tot lo que li sobra d'execució, fora un artista imponderable. Peró sa dicció, ab tot el bon gust y serietat que demostra, no'ns dona la emoció sinó l'admiració, y per aixó no'ns entussiasma, perque no'ns fa sentir. Parlém sempre dins de la categoria en que figura ab justicia, puig si bé es veritat que á n'en Rosenthal en algún fragment l'hem trobat just en tot, com per exemple en el *largo* de la Sonata de Chopin, en *Sous les tilleuls* de Schubert, y alguna altra, no hi há dubte que la dicció que'ls hi ha donat no es cap maravella, es á dir, que podém trobarla en molts pianistas de fora y en algún d'aquí sense que s'hagi de dir Rosenthal. La nota culminant del seu trevall ha sigut, pera nosaltres, la execució de la colossal *Sonata* op. 111 de Beethoven, que per las portentosas facultats que demana en l'executant pera poderse manifestar ab claretat, s'enmotlla á la perfecció en el temperament d'aquest pianista. Aquesta obra fou magníficament executada, peró també en la interpretació va pláurens més alli ahont majors son las dificultats á véncer, es á dir, en las intrincadíssimas variacions que casi es impossible tornar á sentir bé. En els passatjes pianíssims es ahont més admirém el seu portentós domini del instrument. Peró, repetim, es admiració y no passa d'aquí, puig si hagués sapigut arrebatarnos la impresió hauria sigut molt més fonda y'ls desitjos de tornarlo á sentir també majors dels qu'ara'ns ha deixat.

El mestre Kunwald també se'ns ha presentat en tots els géneros, y del seu trevall

podém deduhirne que coneix á Beethoven tant com desconeix á Wagner. Tractantse del primer, varem dir y repetim y sostindrém que sab lo que's fa, que'l coneix á fons y que hi dona una interpretació verdadera, més ó menys conforme ab nostre gust y ab las que acostumém á sentir, peró interpretació que mereix major respecte del qu'alguns li han tingut. Aixó ho acreditá en la *Octava*, lluytant ab la calitat de la orquesta, qu'en aquesta obra ha de comprometre sempre al mestre, y va acabarho de demostrar en la *Quarta*, qu'obtingué una execució que's pot calificar realment de bona. En Kunwald demostra haver sentit forsa las obras de Beethoven y haverse compenetrat d'una interpretació que no podém rebutjar fins que no se'ns convenci de que alló no es *lo que volía* Beethoven.

En cambi, respecte de Wagner demostra que no'l coneix, ó que no s'adapta al seu temperament, ó potser encertarém dihent qu'es tot plegat. La *Marxa fúnebre* fou una verdadera desgracia, *Els remors del bosch* anaren pitjor encara y en la *mort d'Isolda* no hi há paraulas prou fortas pera recriminarlo per sa profanació. Uns efectes y uns *desefectes*, unas precipitacions y retrassos en el temps, y una falta de sentiment de l'obra, que sols la ignorancia de lo qu'es aquesta pot ferho tolerar y entusiassmarshi com ho feu el públich, per el que tot es lo mateix mentres li donguin Wagner. Aixó sols ho tolera la *wagnerofobia* de nostre públich, que com els lleons dins la gavia espera que li llensin un tall de *Tristan* ó de qualsevol altra obra pera devorarlo, sens entretenirse en mirar si es ó no podrit. Y aixó ho combatrém sempre de ferm, perque fins el dia que'l públich aprengui á respectar aquestas obras no sabrá ferlas respectar á n'els que las destrossan. Y qui diu de Wagner diu de tot lo qu'es obra d'art, perque de congregació nosaltres no'n tenim cap; lo que tenim es una fe molt gran, la que'ls hi falta á molts que desde'l seu cau tiran pedras, ó lo qu'es pitjor, las fan tirar pels altres. Peró ja cal que's calsin bé, perque las planas d'aquest periódich acreditan que no som mancos.

Quedém en lo que deyam al comensament: menos músicas y més substancia.

JOAQUIM PENA.

EL DRET Á LA VIDA

II Y ULTIM.

El temps despulla á las grans accions de lo merament epissódich ó secundari, retenint tan sols, pera ensenyansa y estimul dels veniders, aquells trets que podríam dirne generals, de capdal importancia y sempre precisos si's vol imprimir el degut carácter al conjunt ó totalitat de l'obra.

El compéndreho aixís fou tal volta una de las causas que induhiren al amich Monegal á fer constar, en sa disertació respecte á las vagas inserta en un dels passats números d'aquest periódich, que aquestas, á tot estirar y ab sa reconeguda importancia, may son altra cosa que un mer «efecte de la malaltía interna que pateix nostra societat, y, per lo tant, manifestacions exteriors de dita malaltia.»

Si bé totas aquestas manifestacions d'ordre merament secundari están cridadas á desapareixe—qu'ho están indubtablement—es tan grandiós l'esperit de justicia qu'en son fons tancan, com simpátich y consolador, mereixent per aquest motíu tota nostra atenció y tot nostre respecte l'afany de reivindicació que tancan, condició perfectament reconeguda que ningú s'ha atrevit á negar y que fora d'aquest pais ha fet seu fa molt temps á un innombrable estol d'escriptors y artistas d'inteligencia superior que no ha reparat en servirse del aixordador clam de redempció pera ab ell omplenar las hermosas planas qu'han de fer inmortals l'Art y la Literatura modernas.

De la conquesta de voluntats al servey de l'obra salvadora, n'es una proba palpable'l llarguissim nombre d'homes de miras altas que ab son entussiasme han poderosament contribuhit á enlayrar la bondat de la causa qu'informa l'esperit de la lluyta moderna que, com á consequencia lógica, deu acabar ab el total afiansament de la personalitat d'un estament que temps há la té ja ben concreta y ben definida.

Cap á la desitjada era de complerta emancipació hi va caminant l'home nou ab enteniment y seguretat, deslligat de tot alló qu'en son camí pogués embarassarlo, ab completa decissió y totalment desprovehit del embolúm inmens d'enutjosos prejudicis, dels quins no s'ha curat encara bona part

de la Humanitat, comptanthi y totaquella que més s'ho pensa.

Tots sos anhels y totas sas aspiracions las té desde llarch temps issadas al vent com sobirana divisa, malgrat l'esperit de tradició y rutina que á la seva afirmació y total acompliment pretén oposarse. Per demunt de tot, á despit dels mils d'obstacles que entre nosaltres viuhen y ab nostra condició s'aferran, arribant en ocasions determinadas boy á ofegarnos, lo qu'alguns ab criteri mesqui anomenan quart estat, com fins ara, encarrilará sempre totas las sevas energias y'ls seus esforsos á que sigui un fet la creació del partit de la veritat y la rahó supremas, únich que deu consagrar la veritable germanor dels homes sobre la terra.

Y'ls que, pera treure partit de son estat d'ara en profit propi, en lloch d'aferrar en el cor y en la inteligencia del obrer per cultivar, ideals y sentiments d'amor y generositat, desvihin la seva forsa creadora de tot alló que no pugui traduhirse en cosa profitosa pera ell y sos consemblants; els qu'excitin ab mal fi la seva imaginació y en son pit hi atihin l'odi envers altres que deu mirar sempre com á germans, y als que sols pel convenciment y la persuassió deu convertir, fan tan mala feyna com els tontos que creyentse de casta infinitament superior, y per lo tant diferenta, fiats en que son predomini deu ésser etern y absolut, s'entossudeixen en fer el sort á tota reclamació proposada en forma més ó menys correcta pels que, avans que tots el drets, inclós el del trevall, han posat d'un modo indiscutible'l dret á la vida.

JOSEPH ARTÍS.

UN FANÁTICH

L'Edgard Poe, entre sas descripcions terroríficas y sas narracions fantásticas, té un quadret hermosissim titulat *El retrat oval*, que's destaca entre sas produccions com una perla de valor inestimable.

«Trobantse l'esmentat escriptor gravement ferit, fou portat per son criat á un castell, y l'habitació en que l'instalaren tenia las parets cubertas de tapissos y bon nombre de pinturas modernas quin catálech trobá sota'l coixi del llit. Entre ellas, y en un buyt de la paret, hi havia'l retrat d'una dona quina contemplació l'ompli d'espant, donchs ab el deliri que li produhia la ferida li semblá distingir una extranya expressió que tenia quelcóm de la mateixa vida. Obri'l catálech, y trobá ab pocas paraulas la historia del quadro que llegi ansiós. Era una dona hermosissima casada ab un pintor, home altament apassionat y qu'havia trobat una esposa en el seu art; en cambi ella, estimantho tot, aborria sols al art, aquell art qu'absorbia l'amor del seu marit, y quan aquest li parlá un dia de ferli'l seu retrat, obehi ab el cor oprimit per aquella desgraciada proposició. L'artista hi posá tota la seva ánima en aquella obra, qu'avensava maravellosament de dia en dia ensemps que la vida de sa muller mimvava visiblement als ulls de tothóm, mes no als ulls del pintor, qu'abstret y apassionat no veya absolutament res més que la tela que tenia al devant. Quan l'obra ja arribava al seu terme, doná ordre'l pintor que ningú entrés, y pintava ab tan ardorós entussiasme que semblava un boig. Y no volia veure que'ls colors empleats en el retrat, eran trets de la dona que tenia al devant. Per fi hi doná l'ultim toch, y contemplava extasiat la seva obra, quan tot d'un plegat s'estremí, y pálit com un mort cridá ab accent indescriptible:—¡Ah! He retratat la vida!—Y girantse, trobá á sa esposa qu'havia mort!»

Aixís es *El retrat oval* d'Edgard Poe, y cada vegada que'm surt al devant me ve involuntariament á la memoria l'última obra d'un amich esculptor qu'es sens dubte una reproducció de la vida, mes no de la seva esposa, sinó de la propia.

Desde molt petit que'l coneixia y eram amichs, y en totas las épocas de la seva vida m'havia demostrat un carácter tan extranyament apassionat y somniador, que moltas vegadas me'n apartava per no sentirme contagiat, donchs tenia'l do d'atraure irresistiblement ab aquella expressió y aquells ademans que'l feyan semblar una aparició hipnotisadora.

Era un artista en tota la extensió de la paraula; l'art li era vida, y ab ell s'hi havia identificat en cos y ánima. Sempre'm parlava de projectes, de bellesas; sempre'm retenia al seu costat ab la descripció fantasiosa de l'última y de la vinenta creació, y jo'm

sentía abstret y estranyament enxiquit al devant d'aquell entussiasme que, ben sovint, m'ha fet recordar que may havía surtit dels llabis d'aquell amich una paraula buyda, ni may ab ell havíam deixat de parlar ab serietat.

Va contraure matrimoni ab una dona hermosissima, que reunia totas las condicions necessarias pera que l'amich esculptor arribés á compartir la existencia entre'l seu art y la seva muller. En tots sos moviments, en las diferentas maneras d'exteriorisar l'estat del seu esperit, tenia aquella dona una expressió corprenedora, qu'al fi'l que la mirava creya somniar, y sols aixís se comprenia que s'hi hagués casat el gran fanátich del art, d'aqueix art quin regne gloriós poden sols gosarlo'ls somniadors y'ls fanátichs.

Pocas vegadas anava á veure al meu amich, després de casat, y al pas del temps més de clar en clar dirigia mos passos á casa seva. Un día vaig rebre una carta de sa esposa, quí, visiblement alarmada,'m recomanava que hi anés á veure si podia endevinar el malestar del seu marit. «Vingui prompte—'m deya aquella hermosa dona,—y tal volta sabrá distréurel ó al menys trobará la causa que'l fa viure anguniós, y ensemps que la pau al seu amich, retornará la tranquilitat y l'alegria á n'aquesta afligida esposa. S'está tot el dia tancat com un boig dintre 'l taller, y, fanátich pel seu art y serio com el seu art, las pocas horas que's deixa veure las passa frisós, pera entornarsen desseguida á trevallar, sense ni deixarme'l goig de sufrir ab ell, donchs no vol que sápiga quina es la tasca que tant el martiritza. Dias endarrera vaig presentarli la nostra filleta, creyent qu'al véureli donar els primers passos y sentir cóm per primera volta l'anomenava, hauría nascut en sos llabis la frisansa d'un petó, y ni aixís, ni per l'única *obra d'art* qu'es seva y qu'es meva, he lograt véurel somriure...»

Encara que la carta era molt llarga, y encara qu'en ella ab tota mena de detalls m'esplicava'l febrós estat d'anim de mon amich, no per aixó'm vaig apressar á visitarlos ni á contestarli tan solzament. ¿Per qué? May ho he sapigut. Tal volta fou en mi un acte d'enteresa'l d'oblidar las llágrimas d'aquella esposa, y tal volta fou en mi una meritissima privació l'allunyarme d'una dona tan desgraciada, peró tan hermosa.

Passá bastant temps desprès d'haver rebut aquella carta, y comparegué un dia al vespre un propi á buscarme ab la condició de que hi anés inmediatament. Tampoch he sapigut may per qué, mes vaig sentir un gran desitj de resistir que'm feya dubtar boy ananthi, fins que'm tregué del dubte ella mateixa que, haventme vist, venia á aconseguirme seguida de la seva filla.

Estava plorant; la desesperació havia imprés sas unglas en el rostre d'aquella dona. En l'espay de temps que no l'havia vista, semblava un espectre de lo qu'era avans, donchs, y ni recort gayre bé n'hauria quedat de sa hermosura si no l'hagués guardada aquell preciós infantó, que nascut tot just feya tres anys, estotjava ja la bellesa insuperable de la seva mare.

Va saludarme ab una mirada dolorosa que'm feu estremir, y sanglotant y portantme molt pressosament cap á casa seva, va dírme'l per qué m'havia enviat á buscar.

—Com que li vaig escriure y no va contestarme, no m'havia atrevit á importunarlo de nou, fins que forsosament he tingut de ferho. Ja li vaig explicar en la carta lo que li passava al meu marit, y tot lo qu'en ella li deya va anar en aument, fins que la febre'l va rendir. Y ara l'he enviat á buscar perque en un excés de deliri y, mentres m'estava distreta en prepararli un calmant, ha saltat del llit y corrent com un condempnat s'ha tancat al taller.—

Sens esma pera contestarli, vaig posarme á corre, y en pochs moments era á la porta del taller, picant ab totas mas forsas y cridant al desgraciat amich, esforsantme en fer la veu ben natural pera que'm conegués; mes no vaig obtenir cap resposta. Per fi, á copia de esforsos y més esforsos, la porta cedi. Regnava un silenci de tomba... y tomba era'l taller, que guardava'l cadavre del artista. Tenía aquest el rostre horrorosament contret, y estava estés entre mitj de las runas de sa última obra.

Aquest fou el fi del meu amich, y'm ve á la memoria cada vegada que llegeixo *El retrat oval* d'Edgard Poe, perque pochs moments desprès d' haver aixecat son cos y d'haverlo portat á la seva habitació, vaig

seguir á la jove viuda qu'entrá en el taller tal volta á contemplar més fredament aquell lloch de sacrifici. Allí hi va trobar á sa filla, qu'ab els ulls molt oberts se la mirava com preguntantli'l per qué de la mort del seu pare. No va contestarli la pobre viuda, y cayent sobre un sofá quedá abatuda pel pes de sa desgracia. Jo, que'm trobava parat com un estúpit, no sabent qué fer, vaig ajupirme maquinalment, y cullint de terra una testa de dona, despulla sens dubte d'aquella última creació, me la estava contemplant, fent esforsos pera reflexionar quelcóm que'm tregués del aclaparament produhit per la escena anterior.

—Hi ha deixat la vida!—digué la jove viuda.

No sé si vaig contestarli. Tan sols recordo que la petita orfaneta avensá cap á mi, y com si descubrís una suprema expressió en aquell tros de fanch sech que jo tenia agafat, hi estampá un petó, y arrebassántmel ab sas dugas mans el llensá á terra, esberlantlo en quatre trossos.

Rafel Folch y Capdevila.

NOVAS

Els senyors Eduart Roca y Germá, de Palma de Mallorca, obriren concurs de cartells artístichs per'anunciar la seva fábrica de papers de fumar.

En el Saló Parés están exposats tots els mamarratxos produhits en virtut de tal concurs. Fora d'un ó dos cartells que, sense tenir res de particular, no están del tot mal, lo demés respón molt poch á lo que fora d'esperar donat el moviment artístich de Barcelona. Ho sentím per la casa Eduart Roca, la qu'esperém declarará desert el concurs.

—

La casa propietaria de las obras de Clavé ha determinat celebrar un certamen anyal, que s'efectuará per las festas de la Mercé en aquesta ciutat, en el qual sols hi podrán concorre las societats chorals suscriptoras. Dita casa, reservantse'l solicitar altres premis de distintas corporacions, ofereix una medalla d'or que titulará *Premi Clavé*, y la societat guanyadora d'aquest premi no podrá optarhi'ls anys següents. Ademés s'entregará un altra medalla d'or, reducció del *Premi Clavé* al mestre director de la mateixa societat choral distingida. Un'altra medalla d'or igual á la del *Premi Clavé* s'adjudicará al dibuix millor de la composició obligada de concurs. Aquesta composició será aquest any el chor *Pel juny la fals al puny*. Ademés, cada societat cantará un'altra pessa, á la seva elecció. El jurat el designarán las mateixas societats concurrentas al certamen, en la forma que s'exposará al publicarse detalladament el programa del concurs.

—

El dia 4 del corrent tingué lloch en la sala Chassaigne un concert organisat per don Artur Marcet, director de l'associació «Ars Chorum», essent molt aplaudits tots els que hi pengueren part, especialment l'arpista senyoreta Martí, el senyor Puig Aluja, que cantá fora de programa l'aria de la estrella del *Tannhaüser*, y'ls senyors Munner, Toutain y Marcet en la *romansa* y *minuet* de la *Sinfonía 18* de Haydn. També foren aplaudits els violloncelistas senyors Martinez, Juliá y Raventós.

—

Accedint á indicacions d'alguns artistas que desitjan pendre part en el concurs de tarjetas postals de la casa «F. Clará y C.ª en comandita», aquesta ha acordat prorrogar el plas d'admissió de trevalls fins el 31 del present mes á las sis de la tarda.

—

De la «Lliga Regionalista» de Lleyda, recentment constituhida, hem rebut una expressiva salutació, que remerciém, com també'l concurs que'ns ofereix pera reconquerir l'autonomia de Catalunya.

—

Publicacions rebudas:

Mis hierros viejos, conferencia celebrada en el saló de cátedras del Ateneo Barcelonés l'any 1893, per Santiago Rusiñol. Com en tots els trevalls del eminent pintor y escriptor, s'hi transparenta un artista de primer ordre y un prosista refinat y cultíssim. En el llibre s'hi troban varis grabats, l'un d'ells retrat del autor y'ls altres vistas del «Cau Ferrat.» *Mis hierros viejos* interessará no sols al aymador de las cosas antigas, sinó també al aymador de la bona literatura. La obreta está presentada ab bon gust, fent honor á la imprenta de *El Eco de Sitges*.

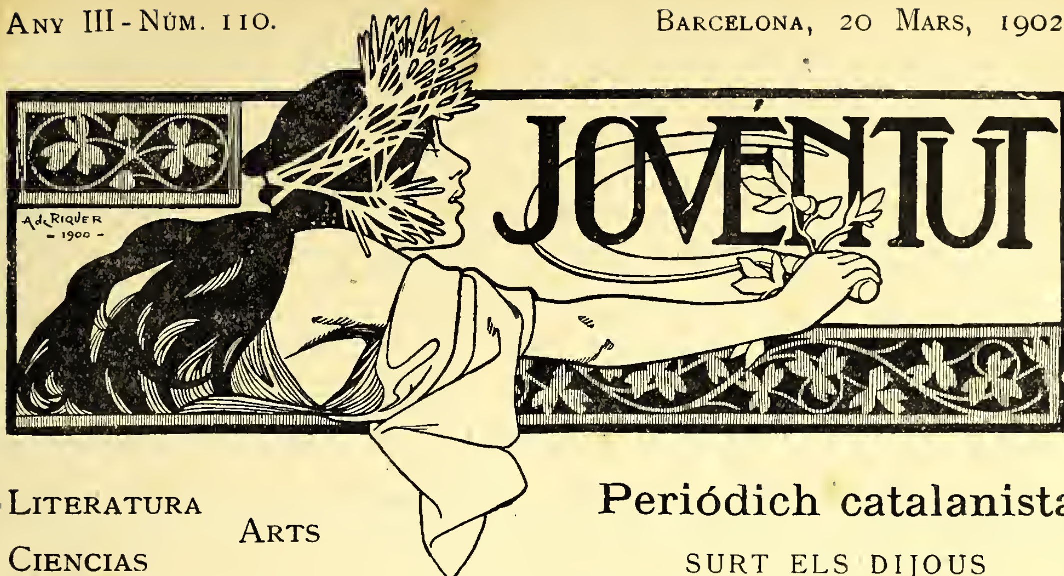
Dopo il Congresso Medico di Londra, volúm d'aprop de dugascentas planas, en el quin l'autor A. Romeo Mataró demostra sos coneixements científichs, estudiant á fons las teorias del célebre professor doctor Robert Koch. L'obra ha sigut impresa á Barcelona, en l'establiment dels senyors Costa y Tobella.

La Pubilla Maneguins, comedia en un acte y en vers de A. Causadias y Carné. Se ven á 2 rals.

Caín y Artemio, *En la estepa*, *Los degenerados*, *Tomás Gordeieff*, quatre obras del célebre novelista rus Máxim Gorki, traduhidas pels senyors Camilo Millán, Eussebi Heras y Ruben Darío, y publicadas per la casa editorial Maucci.

Fidel Giró, impressor — Carrer València 311.

ANY III - NÚM. 110. BARCELONA, 20 MARS, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA CALMA

«Prenez garde: dans les caves de la maison, sous les vastes y profondes voûtes qui la porten, il y a un magasin de poudre.»—TAINE: *Origines de la France contemporaine.*

Després de molts dias de vaga particular (en especial dels metalúrgichs), vingué una setmana d'intranquilitat en nostra terra, produhida per una vaga general, filla del esperit de solidaritat que, encara qu'en estat embrionari per desgracia, regna entre las classes trevalladoras de nostra ciutat.

Las causas y motius que donaren lloch á la vaga no deuhen ésser explicats aquí, puig ja ho foren, encara que de manera deficient y molt per sobre, en un altre article no molt llunyá (1).

Acabada la vaga, queda en peu la qüestió fonamental, molt dificil, per cert, de resoldre, per culpa del malestar de la societat en general, y dels patrons y obrers en particular.

De tots modos, l'estat anormal ha desaparegut, y queda restablert l'ordre després de algunas coaccions per part dels obrers y dels consegüents actes de forsa per part de l'autoritat.

Atropells y victimas hi hagué: la sanch va rajar. Qu'ella caygui sobre'ls vers culpables de l'agitació!

—

Passat ja'l periode d'intranquilitat, la calma regna altra volta; els serveys públichs y particulars no tenen interrupció; la normalitat s'ha restablert.

Dintre de poch, de boca de la major part de nostres conciutadans sentirém: «Ja ha passat la turbonada. La societat está tranquila.»

Tranquila! Si parlan de tranquilitat externa, si. Peró en el fons el problema es el mateix: el foch no dona flamaradas, peró'l caliu resta sota las cendras, y per poca llenya que hi

(1) *Quelcóm sobre las vagas:* JOVENTUT, núm. 102.

posin assobre y ab una ventada que hi ajudi, s'encendrá més gran y ferm.

No existeix la tranquilitat, no. L'esperit dels de sota está inquiet: el dels de sobre també. El problema's presenta més gran y terrible que may; la sanch vessada ha apagat las flamaradas, mes las brasas no; ans al contrari, es materia que conserva més y més el caliu, y que facilita la propagació del foch á la nova llenya. La sanch de las victimas d'una idea es llevor de partidaris d'aquesta idea, del mateix modo que la sanch dels martres era llevor de cristians. Y las despullas aumentan sempre'ls dipósits en els que están apilotats els feixos de la nova llenya que cada jorn se recull.

Aixís es que tots els esforsos, tant dels patrons com dels obrers, de las autoritats com dels particulars, deuhen dirigirse á apagar el caliu de la discordia y de la revolució, fent que la llenya que's culli sigui en menys cantitat cada jorn, cosa dificil y que sols pot lograrse ab temps, ab paciencia, ab midas redemptoras, fillas sempre del amor, may del odi, may de ridículas teorias irrealisables en la práctica. Midas que tendeixin á la nivellació é igualtat en quant aquestas son possibles.

Procurin els patrons ésser lo menys amos possible, y considerar que per sa educació, ilustració y posició social tenen que fer tot lo qu'en sa má estigui per'aixecar als de sota, ajudantlos ab tots sos medis y en tota ocasió. No's creguin amos de sos bens, sinó tan sols administradors dels mateixos, y no rebutjin may la ocasió de ab ells fer bé, no com caritat ó almoyna, sinó com acte de reparació y justicia. No mirin als trevalladors com á esclaus ó súbdits, sinó com á germans, ab els mateixos drets que creuhen ells tenir.

Els trevalladors fássinse cárrech de las circunstancias de lloch y temps: no's creguin que un edifici s'enderroca en un dia y ensemps se'n aixeca un altre. Ajudin á l'obra de la evolució. Mirin á sos patrons com á germans majors encarregats d'administrárloshi sos bens. Edúquinse é ilústrinse, y pensin sobre tot que demunt, y molt per demunt, del benestar d'un individuu (y sempre qu'aixó no sigui en merma de sos drets), hi há'l benestar dels més. Y que lo precis per'assolir son fi es la conservació del ordre social.

A las autoritats y particulars sols se'ls hi ha de recordar que deuhen cooperar á'n aquesta obra comú pera lograr el benestar de tothóm, y qu'ho deuhen fer no tan sols per obligació, sinó per sa propia conveniencia.

Si aixó no fan; si creuhen qu'ab cataplasmas se curan las malaltias internas del individuu y ab maüsers y presidis las del organisme social; si creuhen en la calma actual; si's pensan que la vera tranquilitat regna en nostra societat, devém dirloshi que van equivocats; qu'ab remeys interns se curan las malaltias de la sanch; qu'ab midas internas se curan las malaltias socials, y, per fi, devém recordárloshi la frase que serveix de lema á'n aquestas ratllas, frase que posa H. Taine al acabament de son estudi del regim antich, avans d'entrar en el de l'anarquia de la Revolució francesa:

«Tinguéu cuydado: en els soterranis de la casa, baix las vastas y groixudas voltas que l'aguantan, hi há un magatzém de pólvora.»

Culpa nostra será si deixém qu'algú hi acosti la teya encesa. Tots nosaltres serém responsables si explota la pólvora y vola la casa, escampant arreu el foch y la destrucció.

LAS NOVAS CORRENTS

Succeheix, en el gran moviment de renaixensa de la nostra terra, que molts dels que hi contribuheixen conscientment parlan de las corrents de l'época actual, tant en Arts, com en Ciencias, com en Literatura y demés, com si's trobessin fora de las mateixas; tant semblan desconéixelas. Al calificarlas ja erran. Se comprén (y's compendria sempre, dadas las épocas de decadencia per que acaba de passar nostre poble) que las massas no distingeixin prou las diversas tendencias en que la Humanitat actualment se manifesta, y las anomenin, en general, per un calificatiu impropi; peró costa de compendre, y no's compendria may (si no fos l'estat d'evolució ascendent que s'opera á Catalunya y que fa que fins els que comensan á contribuhirhi

directament se caracterisin á voltas per certa incertitut que portan els aconteixements mateixos) que molts dels esperits que donan el seu impuls al moviment esmentat, semblin anar á las palpentas al parlar dels moviments moderns. Perque extranya ben bé això de que molts esperits cultes se mostrin, com aquell qui diu, recelosos devant d'alguna tendencia nova; extranya, demunt de tot, perque hi há que tenir en compte que la mateixa idea del Catalanisme, que tots sustentém, está precisament dins del moviment social y politich modernissim; que aquesta bella reivindicació de las antigas nacionalitats, oprimidas baix els régims unitaris, va intimament unida ab els nous punts de mira de la Ciencia, ab las novissimas formas del Art y ab las novas escolas literarias. ¿En qué consistiria, sinó ab qu'está d'acort en l'esperit del segle, la vida de la personalitat catalana renaixenta? ¿Seria possible creure en la forsa del nostre renaixement si aquest no formés part dels moviments de l'época? De cap manera. Donchs, si es veritat això, si'l Catalanisme, com tots els moviments de veritable expansió, es una forsa moderna, ¿per qué no veure en ella'ls punts de contacte que té ab totas las demés forsas modernas del seu entorn? Si no tingués tals punts de contacte, no seria pas la forsa salvadora ab que tots somniém; no seria pas la idea de veritable vida qu'ha de regenerar: seria tan sols una negació, un moviment mort, fora de temps y de lloch: lo que'ls nostres enemichs diuhen. Y, alashoras, no cal dirho, ningú de nosaltres, ni ningú que trevallés de bona fe,'n voldria formar part, per quant perseguiria un'obra de destrucció impossible.

Aixís, aqui tenim que no solzament las massas deixan de formarse clara idea de las corrents actuals, sinó que son també varis dels que contribuheixen ó poden contribuhir bastant directament á dirigir las massas mateixas.

Hi há, donchs, á aquest efecte, una paraula que's pronuncia á cada punt. El mot *Modernisme* no sé pas d'hónt va surtir: si d'entre nosaltres ó d'entre'ls castellans; de lo que'm sembla que'n podém estar segurs es de qu'ha d'haver surtit precisament d'un d'aquests dos llochs. Ara bé: ab aquest mot, donchs, á Catalunya moltas y moltas vegadas s'hi volen sintetisar las novas corrents en general, y altras voltas s'hi vol únicament sintetisar alguna forma de las mateixas. Quan ab tal mot se vol anomenar l'esperit de l'época en lo que té de positiu y de vital, la paraula no deixa d'ésser justa; perque lo positiu y vital es sempre nou, y, per tant, en tots temps modernissim; peró quan per *Modernisme* s'entenen també'ls defectes de l'época, ó lo decadent, lo carrincló de l'época, ó bé una ó més escolas (y aixis es com més se l'entén) alashoras tal mot es impropi, perque lo qu'es negatiu en tots els temps may pot ésser considerat més que com á velluria, y no sé que hi hagi cap escola determinada que pugui dur precisament l'esmentat mot.

Per'xó al combatre quelcóm sota'l titul de *Modernisme* s'imposa una aclaració; es precis que fassi saber cada un dels detractors lo qu'entén per *Modernisme*, y alashoras sabrém á qué aténdrens més sovint. Quan el mot está ben aplicat, ó sia quan se refereix á lo bo del esperit de l'época, el combátrel seria impropi, y quan ab tal paraula's vulguin designar escolas ó formas determinadas, alashoras ens fará un gran servey l'aclaració, perque cada hu designa ab aquest nom una escola diferenta.

Es precis ja que varis dels que poden contribuhir bastant directament á dirigir al nostre poble, s'expliquin ab claretat al tractar aquestas cosas; y aixis se veurá cóm aquest fantasma del *Modernisme* desapareix del seu devant ó cóm se'l converteix en una imatje altament agradosa, per quant, si representa lo hermós de la tendencia actual, á la forsa ha d'agradar á tots els que creuhen y trevallan conscientment en el progrés de la Humanitat.

Aixis podém dir que las corrents qu'ab propietat se poden anomenar corrents novas ó modernas, son las d'Amor y de Bellesa, que'ns porta'l segle actual y en quinas hi viuhen totas las Bellesas y tots els Amors de las edats passadas. La nostra esperansa ha d'ésser per'aquest Avenir que se'ns acosta, y de cap manera hem de renegar de cap novetat, desde'l moment que tota novetat será cosa positiva. Hem de fernos perfecte cárrech de que aquest desvetllament de nostra terra va unit estretament ab tot lo demés modern. En fi, hem de convenir en que tot alló que

sia altament positiu y hermós y humanitari, es lo únich que's pot engalanar ab els noms de novetat ó de *Modernisme;* y aixís tindrém que lo degenerat que l'época'ns pugui portar, y que per tant nosaltres de cap manera haurém d'admetre, será lo que, mort ó proper á la mort, s'anomenará ab el mot de velluria.

A n'aqui, en el fons, no hi há més que una discussió de paraulas; que un mot qu'ha comensat á aplicarse malament; perque tots nosaltres en el fons estém d'acort ab tot lo que signifiqui progrés y perfecció ascendenta. Peró precisa que desseguida aquesta discussió de paraulas desaparegui, y que's digui á lo que viu realment, ó sia á tota tendencia pura y bona, novetat, ja que tots sabém qu'es sempre nou lo que veritablement viu y fa viure; y que per velluria s'entengui tan sols lo insá, lo qu'ha desaparegut ó está destinat á desapareixe; perque ab la confusió qu'ara tenim, el poble, á qui hem d'educar en tots els moments, no sab quin partit pendre, y si aixó durés, arribaría á mofarse de tota idea que'l pogués enlayrar.

Hem de proclamar, donchs, tota teoria bona com á teoria moderna, y hem d'esperar molt de l'época actual y del avenir; puig hem de tenir en compte que una florida d'alta Bonesa sembla ésser anunciada en totas las manifestacions del temps que som; puig tota la Humanitat sembla actualment sostenirse pel benhaurat pressentiment d'un gran miracle proper. Lo qu'ha de caracterisar nostra fermesa ha d'ésser una gran fe en el pervindre. Aixís avansém ab las mans paradas cap á lo modern, cap á lo veritablement nou, y no dubtém ni un moment que la eterna renovació dels temps, si las parém ab fe, ens las omplirá de joyas.

XAVIER VIURA.

ÍNTIMAS

I

No'm miris de fit á fit
ni'm diguis may que m'estimas,
perque'm tornaría boig
estimante y benehinte.

II

Sabs á mel y no ho sabía.
Com may t'havía tastat...
Y encara avuy no ho sabría
si ahir no t'hagués besat.

III

Jo no sé per qué enrahonan
tant y tant las malas llenguas;
tal volta tenen enveja
de la sort que se t'espera.

IV

Diuhen que no m'estimas!
Com que no ho saben
que cada día m'ho juras
radiant, serena,
sens sofocarte!...

V

Deixa que riguin;
deixa que diguin.
Qui sab! Potser demá, quan tot ho esbrinin,
de rabia'ls llabis s'esbocinin.

VI

Com que veuhen tots els vespres
que quan passo no t'amagas
y que si't parlo'm contestas,
van de xiu-xiu com bagassas
y espiant per las finestras.

VII

Cóm vols que jo no t'estimi
si sempre penso — al besarte —
que soch al cel, y tu ets l'ángel
que m'hi has pujat per salvarme.

VIII

Eixas galtas m'abrusan;
eixos llabis me creman;
eixos brassos me núan...
Quín fruhïr, vida meva!

JAUME TERRÍ.

«LATIGUILLOS»

É rahó en Tintorer, en sas *Observacions sobre la vida moderna*: «L'artista d'avuy reflexa la societat que'l volta, no pot sustraures á l'atmósfera de frivolitat, de bullici y de lleugeresa en que's belluga, y'l seu anim acobardit no sab elevarse per demunt d'ella. L'artista d'avuy no pot fer un'obra profonda, un'obra gran: sols pot fer un'obra més ó menys bella, més ó menys inspirada» (1).

Peró hi há més. Tot es declamar, ja en contra del art fals, ja en defensa del art gran y sá á que s'aspira, y en tant l'obra d'empenta, l'obra trascendental que requereix gestació llarga, l'obra que sintetisa tota una vida ó tota una época, l'obra complerta, l'*obra mestra*, en fi, no surt per enlloch.

Donant á tots la culpa, ens estalviariam de donarla á ningú. Mes ¿quina culpa'n tenen els artistas de no ésser grans? ¿Quina culpa'n té una societat si la seva ánima no encarna en l'obra d'un gran artista? Si tot es fals, si tot es indefinit, si d'aqueixa falsetat y d'aqueixa incertitut ens en doném compte, es natural qu'en nostres artistas s'hi reveli, per una part, una aspiració confosa, un afany d'ideal que's traduheix en sentimentalisme ó decadentisme; per altra part, una gran trassa y entremaliadura al servey d'una gran frivolitat; per altra part, un esperit satirich qu'es tot un curs de moral ibseniana (enmatllevada, naturalment); y per altra part, un simbolisme que no sempre arriba á simbolisar gran cosa. Tot ab el lloable afany de trencar falsos motllos y preparar l'adveniment del veritable art.

Propi es dels cegos, fins dels cegos de naixement, somniar en la llum; peró que'ls seus somnis han d'ésser molt semblants á fantasmagorias, fillas de pressentiments boyrosos, de nocions deficientas, grollerament rebudas y barbrement compresas, axó no cal dirho. Lo que si cal dir es que som cegos els que'ns pensém veurehi més clar, y que la set d'ideal, l'aversió á lo que'ns volta, el descontent que'ns enerva ó'ns irrita, no ho sentim per lley natural (puig no es la vida natural qui'ns fa excéptichs, frivols ó grollers), sinó per vicis de percepció, tarats com estém per la carrinclona educació que tenim rebuda y que'ns ha fet sentimentals més que sensibles, idealistas més que vidents, sectaris y aixelabrats més que convensuts, satirichs y burletas més que franchs adversaris de lo nociu.

En el cervell, principal centre nerviós, es ahont se notan els sintomas de la febre y ahont com efecte's produheix el desvari; y aixis també en el món del art, ver centre animich d'una societat, es ahont se nota aquest desgavell en sas més subtils manifestacions. Per'xó'ns concretém, en aquestas notas, al món artistich.

Ja hem dit que de lo que succeheix no'n donavam á ningú la culpa; peró encara que ningú'n vulgui ésser complis, tothòm hi té participació, fins els que més aspiran á redimirse y redimirnos; y més que ningú, molts d'aqueixos que claman per un art sencer com manifestació espléndida de vida.

Hermosa es la invocació á la vida, com es hermós y necessari que tothóm, pera millor sentir el goig de viure, vulgui seguir sa lli-

---

(1) Sempre referintse als artistas de la nostra terra.

bérrima aspiració sense trabas, sense miraments ni temors: peró'ls propagandistas, els pseudo-apóstols del art gran y sá, els que'l pressenten entre nosaltres, no solen ésser artistas de cap d'ala. Ells el predican aqueix art, y fins algunas vegadas el fan sentir y'l fan compendre: peró no'l crean, no'l realisan. Per sa part, els que son artistas de debó, y més que imaginació tenen sentiment, no produheixen obras grans, no fan soroll. Y aixís ens quedém y no's logra res, perque'ls qu'haurian d'ésser revolucionaris no passan, en la práctica, de *modernistas* (1), es á dir, de conreuhadors de quelcóm que impropiament s'anomena *modernisme*. Y quan se tracta de portar al llibre ó á la tela trossos de Naturalesa, tipos, carácters y passions, se limitan ab bon acort, quan son sincers, á la impresió, al topo, al bocet, no donant de l'obra més que la carcassa. Peró n'hi há qu'ho fan pitjor: n'hi há que, burlantse del *métier*, de la factura, de tot lo qu'es fals y encarcarat, adoran també'l *métier* á sa manera; n'hi há qu'apartantse, y ab rahó, dels amaneraments d'escola (l'art no té escolas), arriban á fer *escola impresionista;* y podent ésser vers precursors del art de demá, malogran son carácter de tals, y com artistas se malogran ells també. No profondisan, no passan de la impresió, del esbós, de la taca. No hi há dubte que val més una senzilla impresió, deficienta per sa factura, peró valenta y sincera en el fons, que un'obra *acabada* de nostres artistas *consumats* (n'hi há de consumits), falsa de forma y buyda de fons; peró quan els dits modernistas se valen de la impresió y de la taca pera salvar el compromís y pera enlluhernar, l'ensopiment ve á la llarga. Fan com certs actors: surten del pas ab un *latiguillo*. Y cal dirho: el *latiguillo* no es peculiar tan sols dels cómichs deficients, sinó qu'es la qualitat predominant en la majoría dels nostres artistas. Ab ell se logran aplausos fácils y s'adquireixen reputacions poch sólidas; ell fa que'ns enlluherném ab lo exterior y no vegém las grans perspectivas internas. L'efectisme, la contracció, l'aplauso, l'*éxit:* heusaquí lo que's fa y á lo que's tira. Y la missió del art no es aquesta, perque tenint l'art per finalitat la bondat suprema y la suprema joya, ha d'arribar á traduhirse en suprema armonía. Axió'ls grechs ja'ns ho demostraren, y á n'axió devém aspirar per sentiment propi, sense qu'hagim d'imitarlos, puig en tenim prou ab els propis ideals.

En l'obra d'art s'hi ha de veure calor y vida, sanch que circula, passions qu'esclatan. No s'ha d'ésser minuciós, mes tampoch s'ha de passar per sobre de certs detalls quina omissió, fins no afectant al conjunt, fora un acte d'hipocresia. No siguém d'aquells que tot ho veuhen en un cos nu, absolutament *tot*, menys la veritable bellesa; y aqueix *tot* es tan petit, que poden taparlo perfectament ab un pámpol, com ho fan sens avergonyirsen.

L'obra d'art reproduheix totas las miserias de la vida (si son tals miserias), quedant sense mácula. Es com un llach qu'en días serens enmiralla ab tota veritat els paisatjes alegres ó tristos, plácits ó esgarrifosos que l'envoltan, las asprositats de las serras, els tons rojenchs ó negrosos dels núvols y las blavors del infinit. Si diferencias hi há entre la realitat y son trassunte, son qüestió de miratje. (Com si diguessim, qüestió de temperament y d'apreciació en l'artista). Els grops y las impuresas dels objectes prou s'hi reflexan en las ayguas, mes aquestas no perden la seva serenitat ni la seva transparencia. Quan l'huracá las conmóu y la pluja las fuheteja, llavors no reflexan res, ni mostran altra cosa que sa propia turbulencia. Donchs aixís també l'obra artística deixa freqüentment d'ésser espill de veritat. Agitat l'artista per quelcóm d'anormal y pertorbador que li trastorna'ls sentits y li malmet la percepció de las cosas, atiat per petits afanys, s'enamora de lo convencional, sent la fatlera més que l'entussiasme, se fa sectari, cerca l'aplauso ab *latiguillos*, y la bellesa que produheix es sempre relativa.

Del *latiguillo* n'hem de prescindir sempre. Es un recurs pera estimular al públich poch culte, y arrencarli aplausos, com ab el fuhet s'excita á las cavallerias mal adestradas, pera arrencar un carro encallat. ¿No fora millor la persuassió? Mes l'artista, pera persuadir, no ha d'excitar, sinó qu'ha de conmoure educant; y aquesta es la dificultat que desanima

(1) De varis d'ells podríam més propiament dirhe *modistos*, perque en comptes de trobar novas formas de bellesa, troban novas formas de .. barrets, ó cosa semblant. Axió es tot lo que fan en art: d'aquí no passan.

als que no son escullits. El *latiguillo* es la crossa ab que s'aguantan els coixos; es la pedra que llensa al mitj del rech qui no té forsas pera passarlo d'una gambada; es la eterna martingala. D'ell ne ve'l cansanci y l'amanerament, que son els grans enemichs del art, els més perillosos, els més traidors.

Es clar que pera fer *latiguillos* cal tenir una gracia y fins una intuició especials: la que tenia en Calvo, la que tenia en Vico. Mes d'aquesta gracia, si la tenen, una Duse y un Zacconi no'n fan gayre us, per més que aquests artistas comptin ab recursos que's califican de genials. May el *latiguillo* ho es de genial: freqüentment no passa d'ésser un exabrupte, y en comptes de revelarnos un art verdader, crea novas tendencias falsas, quan la tendencia del art no es altra que la bellesa. Ab l'exabrupte, donchs, s'enganya als mansos. Tenim, per lo tant, y en aquest sentit no guanyém res, *artistas tendenciosos* y *artistas... exabruptes*.

Enhorabona que nostres artistas somnihin y divaguin. ¿No son els somnis fenómens naturals? Peró que no sian sistemátichs. Y constántloshi com els hi consta que no son fets pera las grans ascensions, que hi vegin son mirall en aquell esculptor Rubek, de l'Ibsen, en aquell pobre artista que, havent sentit y sentint la vida verdadera, va malograrse no per culpa seva, sinó de sos models, una munió de malalts que no feyan més qu'empeltarli llur malaltia. L'infelis, ple de *sentit filosófich*, descendia al nivell de caricaturista satirich al reproduhirlos; y l'embrutian sos propis afanys de redempció.

L'art experimenta entre nosaltres una crisis que, de totas maneras, creyém será favorable; crisis semblant á la de la pubertat en l'organisme. Continuament sentim, entre esclats luxuriants y raptes d'insá decadentisme, uns afanys de vida tant més malaltissos com més fervents, que desconhortan als qui, tot y apreciant sa bellesa relativa, ayman y anyoran las grans bellesas d'una vida natural y verdadera, en plena salut, ab costums propias, no ab reglas apropiadas, ab equilibri d'ánima y cos; vida essencialment panteista, sempre una y sempre varia, en que'l sér no menyspreuhés al objecte, en que'l cos no fos més ni fos menys que l'esperit, en que no hi hagués falsos nucleus socials, en que als remats humans els ajuntés l'amor y no la lluyta per la vida; en que no hi hagués falsos oripells, ni temples, ni museus que valguessin més que barracas, ni idols, ni representacions, ni abstraccions, ni cerimonias ridiculas, ni entronisacions artisticas, ni altre art que l'art cándit, reposat y espléndit, que sols podria trobar la humanitat si per miracle esdevingués del tot jove.

Es clar que dintre d'una vida tan cándida tots foram inconscients, y no hi hauria emocions, ni art possible. Peró, son tants els artistas descontents que la demanan aqueixa vida, encara qu'ella negui al art com á convencional y petit!... Sía com vulgui, creyém que n'hi há prou ab demanar una vida més racional que la present.

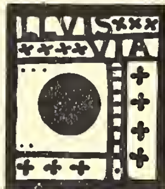
Si en art no hi há res sá ni insá, com no hi há res moral ni inmoral, es de doldre que'ls artistas, gent *superior*, sian tan sectaris com la gent de qualsevol secta. La plena llum, tan superbáment bella, no deixa de fer lloch als bells matisos de las ombras crepusculars; y en la humanitat tot fa'l seu curs com en la Naturalesa, ab dias de sol y ab dias de pluja, ab clarors alegras y ab ombras misteriosas, ab successió inmensa de gestacions y d'agonias. Aquesta consideració pot lliurarnos d'ésser sistemátichs y convéncens de que tot es bell, perque en tot, en lo petit y en lo gran, l'infinit hi té cabuda. No hem d'ésser esclaus de nosaltres, ni de nostras ideas, ni de nostre propi art. Pera viure de debó, pera desferse de convencions, cal no formarse massa concepte de la vida, cal no donarsen massa compte. Las grans causas, els grans ideals, els fem girar sempre entorn d'abstraccions, d'ideas de justicia y d'equitat que segurament son erronias. Necessitém una *panacea* curadora de tots els mals, y d'aqueixa *panacea*'n dihém, per exemple, *justicia*, com ne podriam dir un'altra cosa qualsevol. El mer fet de buscar una abstracció, un símbol, ja revela una organisació defectuosa y falsa. Y lo qu'es defectuós no convens, y lo qu'es fals ve que cau. Y llavors busquém un'altra *panacea* y estatuhim un altre principi fals, y entorn d'ell gira tota la humanitat boja. Y segueix el desordre, y arreu seguim cercant la veritat y la bellesa, en va la majoria de las vegadas. Y'ns oblidém de que sols lo ingenuu es gran, y de

que á la ingenuitat suprema y al suprém candor de las funcions vitals es á lo que inconscientment aspirém tots plegats.

Dolsa Ingenuitat, filla y companya de la Veritat! Quin será'l dia en que l'home, devingut altra volta jove, t'hagi assolit al assolir sa perfecció!... Peró ja fará prou si, redimit del tot, no cau altre cop y no't fa caure, oh Ingenuitat, posante en lletra majúscula com hi estém posant la paraula Vida!

Y si qu'ho fará, perque la vida no la sab sorpendre com artista, sinó tan sols predicarla com apóstol. Y necessita ponderar, ponderar... perque si predica ab l'exemple, sovint ho esguerra. Sempre'l *latiguillo*. Val més y costa més de fer, un drama que un discurs, un quadro que un croquis; val més, y costa més, encertar que pressentir; val més, y va més á fons, el sentiment que la imaginació. En nostre desgraciat país no hi abunda, dins del art, la gent que sápiga predicar ab l'exemple, que propagant nocions de bellesa, senti la bellesa de debó, pura y serena, y la dongui amplament en obras d'art, sens esbossos, sense *latiguillos*: sólida, complerta, potenta.

Y ara que perdoni'l lector els *latiguillos* d'aquest article. Un hom no'n sab més, no hi pot fer més... Es el *medi*.

IMPRESIÓ

Era una posta de primavera, serena y llisa, á la que hi havia assistit un núvol únich, uniforme y gran, que gradualment passava del cadmium al morat fosch

Ab un pas més que regular feyam via, y abstrets en la discussió baixarem de Santa Agna sense ni dárnosen compte. Me trobava al cor de la ciutat al terminarse nostra conversa, que tota la tarda s'havia mantingut molt animada.

Atret per una música grotesca, vaig entrar en un cert local... Enfront de la porta d'entrada hi havia una mampara de tela en la que s'hi projectavan las siluetas dels anants y vinents, y que privava de veure l'espectacle al públich de fora.

Un baf calent y pesat, impregnat de nicotina, va aclapararme; vaig sentir sa escalfor ab la mateixa intensitat que quan soch devant d'un forn; va cremarme la pell...

Quin contrast pera mi, que venia del camp ab el cos refet per aquell ayre ple d'oxigen, al trobarme en aquella cofurna humida per tots indrets, baixa de sostre, estreta y llarga, la volta pintada d'un to blavench, las oberturias totas tancadas ab uns vidres que suhavan á raig fet, el trespol humit també, traspuhant salobre, l'atmósfera sofocant, la iluminació blanca y radiant... y entre tot aixó, una munió de sers adelerats, inconscients: parellas que rodavan sens esma, una confusió de colors, de veus, de caras, un ambient pesant, escaldadís y xorch... Arreu un tuf *sui generis* com de suhor, y un no sé qué emborratxador com la bravada del most; arreu el desenfré y l'esbojarrament, riallas sarcásticas, ulladas y moviments significatius, posicions desfatxatadas, conversas plenas d'obscenitat..!

La música era barroera y estrident, eran sorolls inarmónichs produhits per una vintena d'instruments desafinats; els de fusta davan sons aguts y planyivols, els de metall estabornian. Y'ls músichs, dalt d'un cadafalch quina carcanada tapava un drap virolat, seyan deixant penjar las camas enfora, ó posant els peus sobre las cadiras d'altres, amarats, fent ganyas, enrahonant ab els de baix durant els compassos d'espera.

Semblava com si en aquell esclat s'hi vessés á dolls la vida de tots els cossos... Mes no, qu'era l'espeternech violent d'una societat histérica en una de las crisis precursoras de sa mort... Era la munió composta d'inconscients de naixensa y de suicidas morals, que's confonen y s'emborratxan pera oblidar llurs penas, tan diferentas las unas de las altras!

Els uns s'hi emborratxan per embrutiment innat, els altres s'hi embruteixen al cercarhi un paliatiu á la cohissor de las llagas de llurs decepcions Y en torbelli violent, en dansa frenética, van rodant com roda'l papelló entorn del foch qu'ha d'abrusarlo.

. . . .

Aquell esbojarrament va impresionarme... Y vaig surtir al carrer—un carreró fosch, estret, fangós y tufejant,—allunyantme al etzar... Fins que l'animació d'un arrabal, com deixondintme, va lliurarme de la temptació qu'en mon cervell covava.

Mario Sugrañes.

EL PAS DE LA CARN

Provocadora, triomfant,
passa la carn;
passa en forma de dona,
aixecantse'l vestit
per reguinyâ la cama forsa feta,
pera ensenyâ'l peu petit
dins la sabata estreta.

Passa ab els ulls enlayre
prenent un gesto de majestat,
ab la boca corrompuda
y ab el cos tot profanat;
mes té la carn excitadora y fresca
y la lascivia l'ha divinisat.

Passa ab ergull, trepitjant or
y sers que s'estremeixen y deliran:
cossos bestials ab ulls que guspiran
pilots de carn que may han vist Claror
pró que's consumen d'inmonda escalfor.

Tot escampant corrupció,
passa... y'ls vells se la miran
ab la baba cayent; dissimulant;
passa... y'ls joves la guaytan
ab els ulls encesos y's van girant;
passa... y'ls noys la contemplan
ab els ulls de la bestia que's va desvetllant!

. . . .

Inmoralment va passant
gronxantse excitadora:
buyda de dins, plena de fora.

Solzament té la carn y un gos faldê,
y queda pervertit tot el carrê!

RAFEL NOGUERAS Y OLLER

TEATRES

LA PECADORA.

Avuy que ningú vol veure que l'art es una sola gran capella, avuy que tothóm forma capelletas, y en sa capelleta respectiva concreta l'art y fora d'ella ja no li sab veure, dramas com *La pecadora* d'en Guimerá han d'esvalotar forsosament á tots els petits fanátichs d'aquestas petitas religions. Intelectuals, simbolistas, sociológichs, romántichs, realistas, sentimentals, etc., tots á l'una's mostran intranzigents Fora de la seva escola no hi há art; obra que no es de sa capelleta, es un *esperpento*.

Aixís els intelectuals s'han esverat. ¿Per qué? Perqu'en Guimerá no ha fet un drama d'ideas. *La pecadora*, dirán, tenia d'ésser un drama intelectual, filosófich; un drama en que s'exposessin idéas, si no novas, elevadas y de serena moral, en la que la pensa del autor, que ve á convence delectant, ens aparegués clara é inflexible, tractant de resoldre un problema de gran trascendencia moral. En Guimerá ab *La pecadora* tenia de dirnos: qué es pecar, quí peca, y qui paga y cóm paga'ls pecats.

Els simbolistas pseudo-romántichs haurian volgut, més que un drama, una abstracció, més que una pecadora, tots els pecadors personificats en un sér boyrós, un sér tot ánima; res de materia. Y després aquest sér que'ns representaria á tots nosaltres, podia trobar la seva redempció en regions ideals d'una beatitut perfecta, ó podia trobar son cástich, en altras regions també ideals, d'una exemplaritat esferehidora.

Els sociológichs y realistas hagueran fruhit ab un drama brutal: la dissecció d'una societat corrompuda, egoista y miserable. La pecadora tenia d'ésser la victima ignocenta d'aquesta societat, y l'autor tenia d'indignarse, surtir á la defensa del sér desamparat, cantar las quaranta á tots els que viuhen de prejudicis y convencions y deixar demostrat que aqui no hi há més pecadora que la societat podrida, devant de la que tot lo més noble, més pur y més sá té de claudicar y morir.

En fi, els romántichs—y potser son els que tenen més rahó, no per ésser ells qui son, sinó per ésser en Guimerá qui es,—s'haurian entussiasmat ab una gran tragedia, en vers, y, á poder ésser, d'assumpto biblich. La ovella esgarriada que al revolcarse en el fanch ha conservat son cor verge y torna empenedida á son Pastor cridant son dolor, jemegant la seva culpa y fentse digna del perdó. Quins esclats de passio, quins esclats de sentiment, quins esclats de poesia no hi haguera sapigut prodigar en Guimerá en una tragedia per l'estil!

Mes el cas es qu'en Guimerá no ha volgut fer res de tot això; y si ho ha volgut fer, li ha surtit d'altra manera. En Guimerá ha fet un drama de sentiment, un drama passional, un drama de cor. Y com nosaltres, ab tot y tenir preferencias en art ben definidas, no som exclussivistas ni formén part de cap capelleta, acceptém el drama d'en Guimerá en el terreno en que ha volgut donárnosel, y en aqueix terreno tractarém de donar al públich nostra imparcial opinió.

Ja ho hem dit: *La pecadora* no es un drama de tessis, no es un drama, d'ideas, no es una tragedia: es un drama de cor. Y com á tal es un bon drama, un gran drama, un dels millors dramas qu'en Guimerá ha fet de molt temps ensá. Lo qual no vol dir que no tingui defectes Ne té, y de grossos, que no

deixarém de senyalar: peró es un gran drama.

En primer lloch fixemnos en els personatjes y n'hi trobarém uns quants d'una veritat psicológica, d'una fermesa de trets y d'una potencia sugestiva qu'acreditan al mestre. En Ramón, l'home fort de montanya, arrebatat, autoritari, de sanch ardenta y per lo tant de passions violentas, peró noble y de bons instints, es un tipo preciós que's sosté sempre lógich ab si mateix desde'l principi al fi del drama. Es á dir, fins á mitj tercer acte, ahont, en nostre concepte,'l drama queda ben acabat, com veurém després. Y lo mateix pot aplicarse als demés personatjes. En Ramón diu lo qu'ha de dir, fa lo qu'ha de fer, en totas las escenas y situacions. Y l'espectacle d'aquell home, dominat per una passió qu'es la passió primera, la passió que ha niuhat en son cor verge y ha tingut de comprimir després sense poder anularla, esclatant á la fi ab tota la violencia y desesperació naturals, es d'un efecte emotiu tan intens com sincer; arriba á l'ánima. Baix aquest aspecte, es el tipo millor de l'obra. Un altre tipo preciós per lo verdader del retrat es el de sa muller Antonia. La esposa fidel, la lloca dels seus fillets, la mestressa de casa tranquila, bona en el fons, peró ab tot el cego egoisme d'un sér vulgar. Vulgarment estima al seu home, vulgarment estima als fills de sa carn; y'ls drets que té sobre del un y dels altres els defensará ab tota la energia y crudeltat de la lloca recelosa. Y la dona que no ha fet may cap mal á ningú, será crudel perque'ls sentiments elevats y sublims no tenen cabuda en la seva ánima petita. En Guimerá presenta'l tipo ab una precisió y una serie de detalls tan sentits y verdaders, que demostran la espontaneitat ab que l'ha concebut. Més boyrós que'ls anteriors, peró en el fons no menys humá, es el tipo de Monsa, un d'aquells sers melancólichs, predestinats, un d'aquells tipos que Ibsen diu que naixen ab la vocació del sacrifici, únichs en que'l sacrifici es lloable. La Monsa enterneix per la poesia trista ab que la embolcalla l'autor, per la resignació serena que sempre espandeix. A voltas, no obstant, donat l'ambient general de l'obra, ens sembla que'l poeta'n fa un xich massa. Dels demés tipos, sobressurten don Joaquim, el metje de poble, conseller dels seus clients que son els seus amichs, y l'Andreu y en Valeri; son vehins de poble dibuixats, sobre tot el metje, ab gran sobrietat de linias. En els demés tipos —que per altra part son secundaris— l'autor no hi ha estat tan felis. Uns, els francesos, homes y donas, amichs de Daniela, se veu á la llegua que son tipos de composició, y com per la naturalesa mateixa del paper que representan tindrian d'ésser fidels retrats de la realitat, es clar que'ns fan á escena un efecte desastrós. Altres, las vehinas xerrayras y curiosas, además de presentárnoslas bon xich carregadas, tenen, pera nosaltres, el defecte d'ésser talladas ab patró, encara que aquest patró hagim d'anarlo á buscar en altras obras del mateix autor.

Expressament hem deixat el tipo de Daniela per l'ultim. Perque'l tipo de Daniela'ns desorienta. Si en realitat en Guimerá ha volgut fer — aixís li ha surtit al menys — un drama passional, ¿per qué tanta vaguetat en aquest personatje? ¿Per qué tant idealisme? No hi há cap dubte qu'en ell hi han detalls ben justos, trets superbs, peró en conjunt el tipo es borrós, y fins en la realitat absolutament fals. No: una xicota que ja ho porta en la sanch aixó de la disbauixa, que fuig essent criatura ab uns desconeguts y viu molts anys á Paris una vida desenfrenada, sense remordiments, y qu'explotant tal vida s'enriqueix, no pot tornar com torna la Daniela. Podrá, si's vol, al caure malalta, sentir anyorament de la seva terra y de la familia que li mancan, peró convertirse com per miracle de la Gracia en una Magdalena vulgar, en una pecadora sincerament arrepentida, fent, fisica y moralment, un cambi tan radical, francament, nosaltres no ho podém creure. En la realitat, un tipo aixís no ha existit may. ¿Per qué no l'ha pintat l'autor ab més veritat, es á dir, més sensual, més humá? ¿Per qué, fins á riscos de tenir de variar el desenllás, no ha fet qu'ella també l'estimés á n'en Ramón ab tota la violencia de la seva sanch ardenta? Evidentment, al costat del drama real, furgava en la imaginació del poeta la tragedia romántica, y pera'l poeta, el tipo aixís concebut resultava més enlayrat, més gran, més trágich; peró, concretament, á cada rapte d'inspiració la veritat ne pateix. Un exemple: tota aquella llarga tirada de poesia, recorts bells d'altres temps, que Daniela retréu á n'en Ramón al veures rebutjada per aquest, produheix un efecte desastrós en boca d'una malalta grave que acaba d'arribar d'un llarch viatje y que, patint del cor, en el cor se sent ferida. Quina diferencia entre aquesta relació tan artificiosa y la relació tan espontania d'en Ramón, també en el primer acte! Y aquests raptes de lirisme, á nostre entendre inoportuns, abundan en l'obra, esblaymant el carácter de Daniela y dominant com á tónica en el final del drama, com veurém després.

El drama en si, com á construcció y com á potencia de sentiment, es de lo bo qu'ha fet en Guimerá. El primer acte, sobri de linias, enquadrat y clar, es un model d'exposició. Els personatjes — salvant las observacions qu'hem fet—se dibuixan ab netedat y fermesa, y'ls antecedents del drama apuntan ab naturalitat. El final del acte ab las frases d'en Ramón y de la Monsa establint netament lo que ja haviam sospitat, aixó es, qu'en Ramón está boig per la Daniela, y que

l'arribada d'aquesta á sa casa será de conseqüencias fatals, es d'una tensió dramática extraordinaria; y'l punt d'interrogaciò en que queda'l públich preveyent el gros conflicte, es verament sugestiu. Y'ns trobém en el segón acte, sens dubte'l millor de l'obra. L'Antonia está gelosa: aquella dona, la perduda, la paperera, ho fa veure qu'está malalta; lo que vol ella, lo que fa ella, es robarli'l marit, seduhirlo. Y la lloca, esdevinguda crudel, se redressa y fereix á tort y á dret. Las escenas en que tot aixó's desenrotlla son magistrals, sentidas ab veritat, ab vida, ab calor. Al costat d'ella hi trobém la victima, la Daniela, que si bé borrosa en conjunt, esclata de tant en tant en crits sincers. «Qué deu ésser bonich ésser mare!» Y qué n'es de trista la vida pels pecadors! Y qué n'hi fa de mal tota aquella gent ab son egoisme! En Ramón ja está trastornat. L'amor seu per aquella dona ha arribat al paroxisme; y ab un art admirable en Guimerá'ns porta á la declaració d'aquesta passió qu'esclata brutalment, imperiosament. Aquesta escena y la següent entre ells dos y l'Antonia, y bon tros de la final del acte, son d'una intensitat dramática incomparable. Mes, per lo que's refereix á la Daniela, el seu esverament comensa ja á escamarnos. ¿Es possible que una dona com ella, sensual, apassionada, que sempre parla d'en Ramón, per qui en Ramón ho es tot y sempre ho ha sigut tot, es possible que per ell sols senti un carinyo fraternal? Y si aixó fos possible, ¿ho seria'l qu'ella, que n'*ha d'haver vistas tantas*, no ho hagi conegut tot seguit qu'ell la estimava? Desd'aquest punt el drama entra ja en un terreny artificiós y convencional. Y totas aquellas escenas ab els extrangers, y'l mateix final del acte, serán d'un gran vigor dramátich si's vol, acusarán en l'autor una gran habilitat y un gran domini escénich, mes no'ns fan sentir, millor dit, ens fan sentir l'artifici. Ellas ens recordan recursos ja gastats per un que n'era mestre, per en Dumas fill, que'n feu gala en totas sas obras y especialment en la més popular seva, *La dama de las camelias*. Una escena hi há en *La pecadora* que'n recorda una molt semblant d'aquella.

Y aixó continuará en el tercer acte. Per nosaltres, al obrirse la porta del quarto de la Daniela el drama está acabat. El metje ho diu ben clar: «Daniela patia del cor: malaltia mortal. Necessitava tranquilitat, solicitut, carinyo; y vosaltres, tots vosaltres, l'heu martiritzada. Entre tots l'heu morta, y tots ne sou responsables.» ¿Qué més faltava? La pecadora ha mort victima del egoisme brutal, de las passions mesquinas dels que devian estimarla. Planyeula á la pecadora, y sobre tot planyeula á la humanitat petita y miserable! Mes en Guimerá ha volgut allargar l'acte. Teatralment ho ha fet bé: ha fet escenas d'efecte, de gran forsa sugestiva, peró que no resisteixen á la critica. Se comprén la exaltació nirviosa d'una dona jove que al escoltar sa sentencia's rebela, vol viure, vol encara gaudir la vida; peró que aquesta exaltació's comuniqui á un home que acaba de convences de qu'es un assessi y vulgui fugir de casa ab ella, ab una morta, que aquesta exaltació's comuniqui á la Monsa, á la dolsa, á la simpática Monsa, tan enterada com ell, francament, es bon xich massa extrany. Y en quant al final, la mort d'ella aprop del bressol voltada de nenas, mentres l'Agna, la filleta d'en Ramón y l'Antonia, ajunta las mans dels pares ab intent de reconciliació, si per cas vol ésser simbólich el trobém fosch é impropi de l'obra, y si no ho vol ésser, ens fa l'efecte d'una apoteosis, no per ésser trista menys rebuscada.

A nostre entendre, aixó's deu á qu'en Guimerá s'ha sentit per moments *massa* poeta, y l'instint romántich que jau sempre en el fons de totas sas obras l'ha portat á un terreno impropi d'un drama realista passional. No hi há cap dupte: en el fons la Daniela es la heroina d'un drama trágich, d'un drama romántich, y la seva figura, la seva historia, la seva vida y la seva mort, á grans trets y boyrosament evocadas pel poeta, si podian convenir á un'obra d'aquest género,'s destacan peniblement dintre d'un quadro ple de llum del sol, ple d'esclats de vida, ple de miserias humanas. Una Magdalena d'avuy, no pot pas ésser, no pot ni de lluny assemblarse á la Magdalena del Evangeli.

En quant á la interpretació, hi há molt que dir, mes poch espay ens resta. Primerament alabém. Si, *La Pecadora* ha sigut posada ab gran carinyo. Els actors tots en conjunt, y en Borrás d'un modo especial com á director d'escena, han demostrat un desitj tan franch y una voluntat d'arrodonir el quadro, que pocas vegadas hem vist per companyias d'aqui presentar un'obra tan bé. Escenas de conjunt tan complicadas com la del tercer acte al anarsen els extrangers, y la del quart al obrir la porta del quarto de Daniela ab las subsegüents entradas y surtidas, foren presentadas perfectament, sense confusió ni desordre, y á pesar d'aïxó ab el moviment y agitació necessaris. Ho repetim: el conjunt resultá de primera.

Individualment, qui ho feu millor fou la Clemente en el paper d'Antonia, en Manso en el d'Andreu, y en Virgili en el de metje. Els demés feren lo que pogueren, y trist es confessarho, molts d'ells poden ben poch. Fem una excepció per la nena Santolaria, que's belluga y parla ab molta intenció y desinvoltura.

Qui no ho feu lo que pot fer es en Borrás. Y per'xó li tenim malicia. El paper de Ramón li va com l'anell al dit, sembla fet expressament pera ell, y escenas hi hagué que va dirlas magistralment. Peró ¿y tots aquells

latiguillos? ¿Y tots aquells exabruptes y atropellaments de dicció y afectacions de gesto? Rara es la escena una mica forta de l'obra en que no poguessim senyalarne. Fixemnos solzament en una: es la escena del primer acte en que conta la historia de Daniela. Va comensarla molt bé, ab calor, ab passió, ab veritat; peró ve'l final, y remata ab un *latiguillo* de Calvo... de Calvo barato. No hi hagué pas ningú á la sala qu'entengués lo que deya. Trenta paraulas d'un glop, trescents gestos en vint segons, y *tableau!* Y qué n'es de trist haver de dir aquestas cosas á un actor del talent d'en Borrás á las primerias del sigle XX!

L'ESCOMBRIAYRE

Menut, cama-tort y malcarat com era, no li faltava certa extranya qualitat y era la de ferse simpátich á qui se'l mirés un xich detingudament. Li deyan *Feyu*, potser degut á la poca guapesa del seu rostre arrugat y brut, y encara, per'afegirhi més, assenyalat de la terrible pigota.

El Feyu vivia tranquil. Tenia carro y un animal molt creyent y de bon aconsolar.

Tots dos feyan el camí de la vida ab la més santa resignació: l'un, el Feyu, ab son cabás en busca de la farda que, segons deya ell somrihent ab un somris de granxa ploranera, era'l seu aliment y'l de la bestia que li ajudava á guanyar las caixaladas; l'altre,'l pobre matxo, atent sempre, ab aquella ansia de cumplidor, als crits del seu amo y amich, més amich qu'amo, per'aturarse ó seguir avant, arrossegant aquell mal trasto ab pretensions de carro.

—Oh...o...osque! au!—

La bestia arrencava després de pensarshi ab quina pota comensaria, y tirava pacientment, sense venirli de nou el trontollar del moble que portava al darrera.

—Bó...o...ó!—

Y aquí un xiulet estrident que surtia com una bala rasa de la boca del pobre Feyu.

L'animal s'aturava tot seguit, y tombava calmosament el cap pera veure al estimat *senyor*, potser anyorantlo, ó bé demanantli inteligentment el morralet, que moltas voltas la bestia's tenia de *dibuixar* per mancarhi la minestra.

—¿Que ja tens mal de cor? Pren paciencia, que á mi'm passa lo mateix. Com si'ns ho haguessim dit. Malehitsiga! Au! Oh...osque! Camina, que demá será un altre dia.—

Y resignats, feyan el seu camí fins tenir el carro á curull. Sempre eran las dotze de la nit, l'hora dels bons bocins dels senyors. Prou qu'ho sabia ell; aixís li havian dit, que'ls ricots fins se llevavan á mitja nit pera poder donar l'abast als bons talls. Malehitsiga! Y que un home's tingui de rosegar els punys!

—Au! Oh...o...osque! Ves qué'ls hi costaria de descuydarse de menjar dia per altre y recordarse de mi! Au! Oh...o...osque! Aquest animal també's deu entretenir en caborias, que va tan ganso. Deu ésser la mateixa debilitat que'ns fa pensar.—

—

Un dia'l Feyu va baixar encaboriat de valent d'aquell primer pis tan remaco.

La cuyna, aquella cuyna devia ésser. Com si fos de palacio! Quins talls hi devian haver en aquellas tupinassas que feyan una aroma tan...

—Malehitsiga! No es pas la cuyna, no, lo que'm fa trontollar el cap y'm fa com un mal de cor. Ara ja hi caych; no es pas la cuyna, malehitsiga!... Feyu, Feyu, aixó no val. Alló no es pera tu. Es massa alt.... Malehitsiga! No sé qué dech tenir jo á la cara que fassi tanta por! Cóm ha fugit de corrents aquella senyora quan m'ha vist!... Y qué n'es de... més que maca aquella senyora!—

El Feyu estava preocupat de cert.

Al posar el botó al peu de la roda per'abocar, pegá relliscada y's nafrá entre nas y front.

—Malehitsiga! No més me faltava aixó pera ésser més lleig!...—

Aquella nit la passá'l Feyu despert. Quina nit! La bestia se'n devia ressentir y tot dels encaboriaments del amo, perque no li apariá la menjadora ni li digué res tot desguarnintla, com els altres dias.

—Aquella senyora, tan fina... y tan d'allós... Deu meu!—

El Feyu no s'entenia. Anava rumiant. Que

per qué's devia espantar al véurel; que per qué quan ell va dir bona nit fugi corrents; que per qué...

Y la figura esbeltissima d'aquella senyora se li presentava devant, passant la porta del tancat, atravessant per la cort fins al peu de la menjadora ahont tenian el jas ell y'l matxo.

Li semblava véurela, y la trobava més bona y més senzilla!...

Li deya:

—Tu qu'ets tan lleig y que tothóm te desprecia, m'agradas y'm casaré ab tu.—

Borrango! L'alegria'l va despertar, y ella no hi era.

—De totas maneras — se deya ell — això dels *sómits* es de bon pensar.—

Havia tornat moltas voltas á casa d'aquella senyora, y no l'havia tornada á veure.

Peró un dia, un dia si que'n va ésser d'atrevit el Feyu.

Al entrar se la troba com el primer dia, y ell que si que li diu:

—Que Deu me la guart, senyoreta.—

Y ella li va tornar el Deu vos guart, y fins li va semblar que reya com volent dir: M'agradas.

Animat per aquest somris anava á dirli alguna altra cosa, peró ella se'n havia anat.

El somris d'ella acabá de fer tornar boig al Feyu. No hi veya de content, y un garbuix d'ilusions li omplia'l cap.

Aquell dia'l matxo's quedá parat al trobarse ab doble pinso.

—Qué rédiantre! Fet y fet també tu hi has d'entrar ab la meva alegria. Hem d'anar á mitjas com ab la fam. Tots hi guanyarém, tots hi guanyarém!—deya, tot amanyagant á la bestia.

Y quan á voltas, més asserenat, li semblava que no podia ser que aquella senyora s'enamorés d'ell, tot seguit se feya reflexions encaminadas á fer renáixer las ilusions en el seu cor.

—Com si fos la primera vegada que una senyora rica s'ha enamorat d'un pobre!...—

Y això, pera ell, tenia tota la forsa d'una lógica incontrovertible.

El Feyu no semblava'l mateix: se rentava sovint la cara y ja no deya «malehitsiga».

Ab el cabás al cap y la paleta á la má, l'hauriau vist ab quina dignitat caminava.

Solzament al pujar la escala de casa la senyora, no podia evitar aquells sotrachs al cor com si estigués molt cansat; y això qu'era primer pis.

Peró alló de pensar si la veuria,'l posava tot frisós.

Quan entrava en son tancat, se mirava aquella barracota feta ab trossos de fusta vella y retalls d'estora aguantats ab pedras y mahons, á riscos d'anarsen daltabaix á la mellor.

—Els pobres estém ben exposats. Malehitsi... No, no s'hi val á renegar. Tot ho arreglarém; lo mateix que la tanca, qu'ab un cop de puny va á terra, també l'adobarém; y aquí al darrera al hort, hi farém un jardí ben lluhit pera ella; y aquí aixecarém la casa, tota de pedra picada, ab uns vidres de colors y uns finestrals... Ah! Y'l matxo, guarniments de trinca, bon pinso y abundós, y sempre net y lluhent. No haurá de fer res, perque posarém cavalls y ell podrá reposar, que bé prou s'ho haurá afanyat, com jo mateix... Batua! no m'havia passat may que una dona arribés á cap-girarme, que no faig més que pensar en ella. Alguna cosa hi deu haver, que si no, no m'hi hauria pas enfondat tant; que bé prou n'havia vist á centas de senyoras, y cap m'havia fet encaboriar com aquesta. Si no fos aquest remalehit ofici tan pobre y tan brut... Peró si no hagués estat això tampoch l'hauria coneguda, perque al ultim tot ha vingut de la farda...—

—

La escala estava aquell dia tota encatifada y guarnida ab plantas, que més qu'escala sembava un jardí.

—No's pot passar avuy—va dirli'l porter, tot planxat y enlevitat.

—¿Y per qué no?—va respondre'l Feyu, sentint una angunia que no s'explicava.

—No's pot passar, dich; tornéu demá.

—¿Demá? Y avuy ¿per qué no?

—Perque's casa la senyoreta y están á punt de baixar. Au! anéu!—

Ja baixavan. El *lacayo* brincá á obrir la portella del cotxe, y'l porter á empentas cuytá á treure al Feyu de la escala.

—Malehitsiga! Tota blanca, qué remaca!—

Va posarse ben aprop á veure si li diria alguna cosa.

Ella va passar tota roja y sofocada, y'l seu pare tingué pera entrar de clavar empenta al pobre Feyu, que s'havia quedat embadalit devant de la portella del cotxe.

Van marxar tot corrents.

El Feyu's va quedar embadocat, sens esma d'anar amunt ni avall. Sentí qu'en sos ulls hi espurnejava una llágrima y corregué cap al carro, cap al seu carro.

—Y es clar!—va dir—Com si m'hagués tornat boig! Qui'm feya pensar en aqueixa senyora!—

El matxo girá'l cap pausadament y li dirigí una mirada que al Feyu li semblá de compassió.

Agafá'l cap de la bestia y l'abrassá fortament.

—Tu si qu'ets ben meu ¿oy?—

Y'l besá tot enternit, desfogant ab el pacient animal la pena que li havia causat aquella senyora.

—Oh. . o... osque! Au!—

Y tornemhi.

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA.

Llista de las composicions rebudas en Secretaría desde'l día de la publicació del cartell.

Número 1. Elegíaca.—A Catalunya. Lema. Dixerunt: Venite et disperdamus eos de gente et non memoretur Israel ultra. (Psalm. LXXXII, vers. 5.)—2. Traducció del Himne «Ave Maris Stella», en catalá modern.—3. Himne á Nostra Senyora. L. Per cantarse á veus solas. —4. Nadal. L. La nit de Nadal n'es nit d'alegría.—5. Testament. L. Fides.—6. La cura maravellosa. Lema. «Lied».— 7. Jorn de dol. L. 3 de Juny de 1809. — 8. Nit serena. L. Mar endins. – 9. La mort. L. Spes. — 10. L'Hostal de la Grúa. L. Tradició.—11. Lo combat de Palamós (1757). L. Ferrán VI concedí una medalla y una pensió al patró... (G. de M. del 25 Juny...)—12. Quadret. L. Vilaníu. (Narcís Oller). — 13. Plany de natura. L. Amor y patria. — 14. La por del Bagís. L. Recorts d'una nit.—15. Cançó de Maig, L. Florete, flores... et dute odorem, et collaudate canticum (Eccle., XXXIX. 19).—16. Creixensa. L. ¡Excelsior!— 17. ¡Vint anys! L. Ilusions.—18. Epílech. L. Tot nevant. —19. Deu nos guart d'un: Ja está fet! L. No permetau que nosaltres caygám... — 20. Lo miracle de las flors. L. En Jaume II y sa muller Na Blanca.—21. La deixa del geni grech. L. Le jour ou nous avons reçu le grand Homére. (A Chénier).—22. Fulla d'album. L. Flors y violas y romaní.—23. La fábrica catalana. L. Lo trevall es honra, lo trevall es sant (Clavé). — 24. L'absolució. L. Ja les cansonetes velles — ningú les vol escoltar.— 25. ¡Viva España! L. Ditxosa vaga! — 26. La nostra gent. L. Virior.— 27. Las cendras vellas. L. Guerra y sempre guerra. - 28. Vora mar. L. Tradicional. — 29. Entre llops. L. Nit d'hivern.—30. Balada. L. Mitjeval. — 31. Bona nova. — L. Fe y Patria.—32. La font del monjo. L. Flor robada al claustre per l'amor del món. —33. De Montanya. L. ... d'una novela inédita. —34. A unas aurenetas. L. .. lo Montseny trist y gebrat.—35. La farga d'arám. — 36. Lo campanar del meu poble. L. Encara.—37. Amorosas. L. Intimas. — 38. Al cim de la montanya. — 39. La lluna no es morta. L. On croirait voir vivre et mourir la lune (Paul Verlaine).— 40. ¿Qué es amor? L. Dilligendi virtus maxima est.— 41. Rondalles y cansons. L. Veu de la terra.—42. Als peus de la Verge. — Narració. L. «Rosa mystica ora pro nobis». —43. Lo plor de la ginesta. L. Recort del «Corpus». — 44. Jesús s'anyora. L. Passionaria.—45. Al Banc de la Bona Sort. L. Deixam quatre duros.— Tothóm.— Aquí'ls tens.—Ningú.— 46. A la menuda. L. Venirne de mena.—47. La flor primerenque. Lema. Idili.— 48. Una feta d'en Felip. L. A moro muerto gran lanzada.—49. Enamorament. L. Quod Deus vidit erat bonum. — 50. La Pabordía. L. Ni'ls Pabordes del Roser-van vestits ab draps de casa... (Popular). — 51. Floralia L. Salveula vos, Regina. — 52. Los Reys. L. Del natural. — 53. La meva copa. L. Patria, Fides, Amor. — 54. Llegint lo Kempis (Soliloqui). L. Amor vult esse sursum, nec ullis infimis rebus retinari (Kempis). — 55. La pubilla del Hostal. L. «Qui no tem á Deu...»—56. Lo vers y la poesía.—L. Mar y Cel.—57. En sense cor. L. Dintre de la escorxa amarga—¡que's cría dols l'admetlló!—58. De retorn. L. Prop la llar.— 59. Lo Cant de la Tardor. L. L'óliva xiscla y udola'l llop.—60. Ab ambició. L. Voldría serne reyna. — 61. Alianor. L. Amorosa. — 62. Velshiaquí un renombrat encantament L. Æmulator existens paternarum mearum traditionum. (Ad. Gal. I. 14.— 63. 200 corrandas catalanas. L. También la gente del pueblo-tiene su corazoncito. (Ricardo de la Vega). — 64. Ilusions y desenganys. L. Fetxas.—65. Cercant l'amor. L. A les tres ensenyes del Cor de Jesús: La Creu, les espines y la llaga.—66. Flors d'hermita. L. Ego... lilium vallorum. (Cant. cap. 2. v 1.)—67. Lo Taumaturg catalá Beato Joseph Oriol. L. Gloria de nostra terra.— 68. Crepuscle. L. Les fleurs brillent d'un fou secret en se fermant... (Ch. Guérin.) — 69. Lo campanar del meu poble. L. Encare, encare. — 70. Plenitut. L. Fides.—71. Desvetllament. L. L'amor fa devallar l'Amat al amich e pujar l'amich al Amat. (R. Llull.) — 72. Floridor. L. Amorosas. — 73. Jacobé.— 74. ¿Morta? L. Ditxosa ella!—75. Ave Maris Stella. L. Sí; ¡Deu vos guart!— 76. La llegenda de la reyna. L. Flor de casa. — 77. Ave Maris Stella. L. «Bona cuncta posce».—78. Blan-

ca. L. Mentres ha passat ton ánima — com volva que'l vent s'endú,— t'han cantat las cosas blancas— enamoradas de tu. — 79. Ave Maris Stella. L. Himne. Sant Bernat.—80. Dugas selvas. L. Als poetas.— 81. Ave maris stella. L. C'est a vous de chanter tes dons et ta grandeur (Racine).— 82. Dijous gras. L. Tradicional. — 83. En las ombras. L. Post nubila phœbus. — 84. De la terra. L. Poesía catalana— com te vas enmalaltint—deixas l'ayre de la terra—y't desvías molt sovint... —85. Amor de Mare. L. L'amor dels amors... — 86. Aubadas. L. Amor.— 87. Aubada d'amor. L. ... Ma jovenesa — també té somnis sense dormir (Casas y Amigó).—88. Lo poema de la nit. L. A Montseny.— 89. Credo. L. Fides. — 90. A la platja. L. «Vora la mar...» - 91. Venjansa. L. Vida y Mort.— 91. Traducció del Himne de Sant Bernat. L. Virgo Singular. —93. Imatjes. L. Símbols de Patria.— 94. El mal cavaller. L. El pas del amor. — 95. Lo rossinyol de la vall. L. Al morir la primavera—també morí'l rossinyol.

(Seguirá.)

NOVAS

Per haver arribat á nostras mans quan ja estava ben avensada la confecció del present número, retirém aquesta setmana un article titulat *Qüestions capdals*, qu'anirá en lloch preferent del número proxim y qu'es degut á nostre distingit amich don Francisco Pi y Suñer, qui desd'ara'ns honrará ab sa colaboració.

—

Atesa l'anticipació ab que s'ha tingut de compaginar aquest número per causa de la festivitat d'ahir, y dada la importancia y extensió de la revista musical que va entregarnos nostre company de redacció en Joaquim Pena, ocupantse dels tres Concerts Lamoureux, el del Orfeó Catalá y'ls tres del mestre Panzner, deferím la publicació de dita revista musical fins á nostre proxim número

—

En l'«Associació Popular Regionalista» tingué lloch el dia 12 del corrent una vetllada musical á cárrech d'en Joseph Masó y Goula, ab la cooperació de la senyoreta Maria Vila, executantse un triat programa de cansons populars armonisadas pel dit mestre Masó y pel mestre Alió, haventsen de repetir varias, entre ellas *L'estudiant de Vich* y *Montanyas del Canigó*, á instancias de la nombrosissima concurrencia qu'assisti á la vetllada.

L'«Associació Popular Regionalista» prepara altres actes que segurament revestirán importancia.

—

La visita que l'associació excursionista catalana *Los Montanyenchs* verificá al Arxiu de la Corona d'Aragó resultá un acte del tot notable. El punt de reunió fou als claustres de la Seu, ahont s'hi trobaren una seixantena d'associats, dirigintse en compacte grupo al histórich edifici, ahont foren rebuts per l'arxiver don Francisco de Bofarull, qui'ls atengué ab sa peculiar franquesa y amabilitat.

Després de treure algunas vistas del casal de nostres comtes, el president dirigi algunas frases de mercés y despedida al honorable guardiá que foren acceptadas ab agrahiment, disolentse'l vistós aplech d'aymants de las glorias de la terra.

—

La crónica dels teatres de declamació no registra aquesta setmana res d'importancia després del estreno á Romea de *La pecadora*, obra de que ja'ns ocupém en el lloch corresponent ab la extensió que per sa importancia artistica reclama.

Ni al Principal, ahont segueix actuant la companyia castellana d'en Balaguer y en Larra, ni á Novetats, ahont hi trevalla la d'en Muñoz, se'ns ha donat res important, com no ho es el melodrama *La alquería de los sauces*, mal arreglo d'un'obra francesa ja ben coneguda del públich baix el titul de *La alquería de Bretaña*, qu'ara s'ha representat en l'ultim dels esmentats teatres, logrant una regular acullida entre'l públich bon-jan.

—

Dintre pochs dias se posará á la venda un llibre nou de mossén Jacinto Verdaguer titulat *Flors de María*, endressat als centres d'ensenyansa ab el fi de festejar á la Verge, en el mes de maig, en nostra llengua.

Esperém que será un nou joyell que l'autor de *L'Atlántida* encastará en la corona de Catalunya.

—

Publicacions rebudas:

Escuela de amor: Mi manifiesto, per Enrich Sánchez Torres.

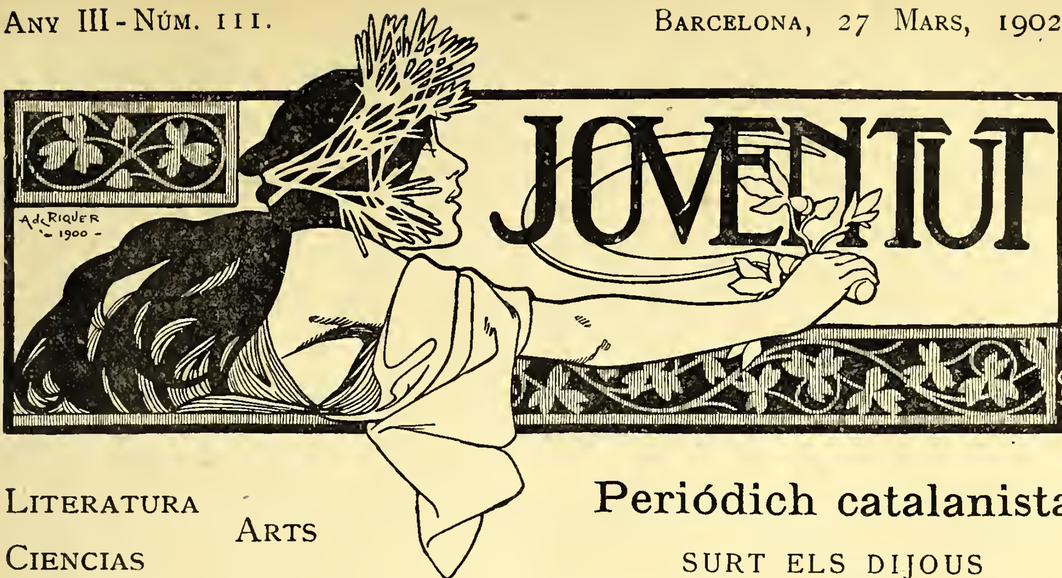
Boletín Jurídico: Novisimas tarifas de la contribución industrial y de comercio. Aprobadas per real decret de 28 de maig de 1896 y refosas posteriorment, ab un index alfabétich y un apéndix contenint las modificacions fetas fins á 1 de janer de 1902.

La familia de León Roch, per B. Pérez Galdós. S'ha publicat la sexta edició d'aquesta famosa novela castellana, cuydadosament corretgida.

La filla del marxant, cansó XXII del «Cançoner Popular», ab lletra, música, dibuix alusiu y notas folk-lóricas.—Preu, 10 cénts.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 111. BARCELONA, 27 MARS, 1902.

LITERATURA ARTS CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

QÜESTIONS CAPDALS

Fondas qüestions agitan avuy la humanitat entera. Per motiu d'ellas, institucions seculars amenassan derrumbarse; formas y sistemas d'organisació social cedeixen el pas á novas formas y sistemas més adequats á las actuals concepcions del dret; creencias y respectes que semblavan formar part del *substratum* humá, s'esvaneixen emportadas pels vents de fronda; y tot indica qu'estém en un periode de potentissimas energias, en un periode verdaderament creador, del qual ne surtirán més fortas y ab més ampla y generosa vida las societats humanas.

Y entre aqueixas qüestions qu'al món agitan n'hi há dugas que poden ésser anomenadas capdals y vitalissimas, puig que son conformes á la lley de la evolució de la vida Va la vida en la naturalesa, y passa lo mateix en las societats humanas, de lo confós á lo distint, del estat d'estructura homogenia al estat d'estructura heterogenia, de l'agrupació indiferenciada á una cada vegada més perfecta individuació. Y adaptadas á tal lley d'evolució van abdugas qüestions, que de sobras compendrán nostres lectors que son l'autonomista y l'anomenada social, ja que una y altra, encara que per camins diferents, van á una més perfecta individuació del home, á una cada vegada més marcada diferenciació del sér humá, puig que procuran el major desenrotllo de la personalitat humana.

Per això, perque son conformes á la evolució de la vida, abdugas qüestions favoreixen l'imperi de la llibertat en totas las manifestacions y en tots els ordres de la vida, perque la llibertat es condició necessaria pera'l desenrotllo y pera la existencia de tots els sers. Y per això també revesteixen el carácter d'universalitat que tenen; per l'una y per l'altra's lluyta á tot arreu del món, ja per medi de propaganda pacífica, la lluyta de las ideas, ja ab forma irada y cruenta y ab un heroisme que servirá d'exemple mentres hi hagi memoria d'homes en la terra. Y s'observa'l fet de que las reivindicacions revolucionarias en els dos ordres d'ideas determinan

una organisació de resistencia análoga en els possehidors del poder y de la riqueza socials; enfront de las aspiracions socialistas, el capital s'organisa en grans sindicats, en *trusts*, agabelladors de la riquesa; enfront de l'aspiració dels pobles á la seva independencia, á la seva llibertat, els governants erigeixen l'imperialisme, agabellador del poder públich dels grupos humans. L'acció en els dos ordres d'ideas determina la mateixa reacció; la integral expansió de la personalitat que la protesta formula, troba l'obstacle del agabellament, de la concentració en pocas mans de las energias socials.

No es filla la qüestió autonomista d'influencias atávicas, ni obeheix á sugestions *chauvinistes* ó patrioteras que no enquadran avuy ab el sentit universal. L'autonomia, filosófica ó politicament, es una condició necessaria d'existencia. Sens ella, la vida dels pobles y dels ciutadans seria migrada y raquitica. Ab ella's reconeix el dret inmanent que tenen tots els organismes, tant els individuals com els colectius, á la més complerta llibertat pera son desenrotllo y la seva armónica y complerta evolució, y á regirse, per lo tant, y á governarse en us de sa llibérrima voluntat. Ab ella's favoreix la integral expansió de la personalitat humana, puig que afirma la llibertat individual y la fonamenta ab la llibertat dels grupos ó colectivitats per l'home creats en sa vida de relació; sense l'autonomia en totas sas modalitats, serian un mito'ls drets individuals, que desapareixerian devant de la prepotencia absorbent del Estat. Y si tot aixó no fos, faria digne de lloansa l'autonomia'l fet de que ab ella's cohonesta la iniquitat comesa en l'aubada de la edat moderna, quan la monarquia, erigida en mestressa y senyora de totas las forsas socials, va pretendre constituhir grans y uniformadas nacionalitats, atropellant, per'aixó fer, els drets y las llibertats dels pobles, qu'oposavan una barrera poderosa á las arbitrarietats de son absolutisme.

Diguém, ab tot, que no basta l'autonomía pera l'absolut imperi de la llibertat, pera l'acabat desenrotllo de la personalitat humana. Apart condicions politicas, per nosaltres d'importancia considerabilíssima, essencials al nostre entendre, es necessari convenir que tant els drets individuals com els colectius, tant la llibertat dels ciutadans com la llibertat dels pobles, serán sense realisació complerta, deixarán de tenir existencia verdadera en tant que persisteixi l'actual organisació social. Que aquesta es injusta no hi há ni que dirho: els més, sacrifican tota la seva existencia al plaher y á la existencia dels menos. Y ademés d'injusta es incompatible ab la llibertat: no pot ésser verdaderament lliure qui visqui en estat de dependencia económica, y en aqueix estat de dependencia viuhen els més dels homes que poblan la terra. ¿Cóm pot imperar la llibertat ab la opresió que determina la dificil satisfacció de las més indispensables necessitats de la existencia?

No ha cristallisat avuy encara la organisació futura de la societat, ni'ls seus propagandistas están encara en condicions de determinarla aqueixa organisació; peró cada dia creix l'anhel de cercarla, anhel tan poderós qu'absorbeix gran part de las energias revolucionarias. Aixó explica que á l'hora present no's dongui á las lluytas políticas l'interés que s'hi donava en tot el passat sigle, y que alli hont encara's lluyta per la llibertat y per las institucions democráticas, caracterisi á las lluytas una orientació marcadament social que las diferencia de las d'altras épocas.

Cego será qui tot aixó no vegi. Cego será qui s'empenyi en mantenir els motllos actuals. El camí es comensat. Ni hi haurá res que pugui impedir que'ls grupos humans visquin la vida que'ls hi es propia y despleguin las sevas energias amparats pel dret y per la llibertat, ni hi haurá res tampoch que pugui impedir la transformació de la organisació social en un'altra en que tots els homes, sigui la que's vulgui la seva condició, siguin las que's vulguin las sevas creencias, y procedeixin d'hont procedeixin, puguin gosar de las bellesas de la naturalesa y dels bens de la terra, espandint el seu cor en ansias d'amor infinit envers tots els altres homes, y nodrint la seva inteligencia ab las conquistas de la Ciencia y ab las bellesas inefables del Art, qu'han de convertir aquesta Terra, marastra, fins ara, de la major part dels homes, en un verdader paradis ahont hi regnin per sempre la Justicia,'l Bé y la Llibertat.

Francisco Pi y Suñer.

XURRIACAS

Al benvolgut amich Lluís Via.

El vostre article titulat *Latiguillos* m'ha sugerit una serie de consideracions que, espero de vostra may desmentida amabilitat, me permeteréu exposar.

Fora possible, peró massa llarch pera un article, demostrar que'l gran art, l'art enlayrador qu'aixeca l'home molt per demunt de las vulgaritats de la vida, ha florit sempre en pobles qu'han tingut ideals, qu'han sentit fondament passions intensas, qu'han aspirat á quelcóm de gran, segurs de que tenian de realisarho, y al revés, que l'art ha decaygut fins á anularse, sempre y quan un poble s'ha cregut satisfet ó s'ha resignat á ésser vensut y eclipsat, contentantse ab la satisfacció de las necessitats fisiológicas.

No es ben bé l'artista qui arrastra á un poble: es aquest que l'empeny cap amunt y li exigeix que'l representi. D'artístas en embrió n'hi há á tot arreu, peró faltan moltas vegadas las circunstancias propicias que'ls obligan á donarse á llum. Darrera dels grans homes que'ns semblan directors de la humanitat, si escoltessim bé, hi sentiriam una cridoria inmensa que'ls proclama capdills, perque en son poderós cervell hi sent la multitut la forsa pera realisar sa aspiració.

Estudiant el poble catalá y resseguint la seva historia, trobarém que no s'ha distingit per sentir l'art més qu'en un curt espay de temps, el suficient pera que ningú pugui tatxarlo d'ésser absolutament negat al sentiment de la bellesa. Els monuments més artistichs que coneixém son de l'época de la dominació romana, y son consemblants als de las altras provincias del poderós imperi. Ahont comensa á mostrarse artista es en la arquitectura románica, y continúa desenrotllant son sentit estétich é imprimint el sagell de son carácter en son art gótich, model de bon gust y sobrietat, al ensemps que impregnat de profond sentiment religiós. Y cal consignar que la producció d'aquest art coincideix precisament ab el temps en que Europa estava diferenciada en petitas nacionalitats y Catalunya's governava á sí mateixa y tenía en el concert universal representació y vida propias.

Després del sigle XV, nostra terra, arrastrada per la corrent que tendía á formar grans estats, no té prou forsa d'atracció pera formarne un, y queda agregada á un altre poble al qu'ajuda á ésser gran y poderós. Y naturalment, comensa pera nosaltres una era de decadencia que dura fins á nostres dias.

Durant tot aquest llarch espay de temps, Catalunya no fa més que reflexar, esmortuhintlo, l'art foraster, y encara que poguém comptar alguns pintors y poetas ab cert carácter, no tenen personalitat prou marcada, ni arriban á prou altura, pera ésser pregonats universalment. El carácter emprenedor dels catalans s'aplica, durant tot aquest temps, á la navegació y al comers.

Dispenseume aquesta lleugera digresió histórica, qu'he cregut necessaria per'arribar al nostre temps y fer notar qu'encara no hem ressucitat de la decadencia y que, per lo tant, encara nostre art no s'ha pogut emancipar de la influencia extrangera. En literatura solzament, y aixó es un felís auguri, tenim alguna personalitat eminent de la que tots ens sentim orgullosos. Peró en las altras arts aném á remolch d'Europa; no hi ha hagut tradició, no hi ha hagut exemples, no hi ha hagut museus, no hi ha hagut encoratjaments, y tots els artistas han anat á estudiar fora de casa, y molts s'hi han quedat, si bé anyorant la terra que'ls vegé náixer, contents de respirar una atmósfera més artistica.

A Europa, al ensemps que's sent el panteig fatigós que sembla precursor del naixement d'una nova manera d'ésser de la societat, s'hi mouhen en agitada confusió mil tendencias artísticas que rompen ab tota classe de convencions, que desprecian lleys y reglas, y, d'acort ab la filosofia moderna, cercan la expressió de sentiments propis, independents, genuinament individuals, ja buscant refinaments malaltissos, ja cantant un entussiástich himne á la forsa y á la vida, ja evocant visions misteriosas y abstractas, ja reproduhint solzament impresions, tacas, modalitats d'una sensació, ja simbolisant passions, reproduhint matisos de sentiments nous, aspiracions á un estat de perfecció que s'ovira entre boyras.

Y aquest batibull té ressó en nostra ciutat, trobantla poch preparada. No havent sigut perfecta en manifestacions d'arts anteriors,

no era fácil qu'ho fos en el moviment present, y d'aqui ve aquest *modernisme* agafat pels cabells qu'en la decoració ha pres la forma de las xurriacas al petar, que contorsiona la fusta y'l metall com si fossin pasta de tortell, qu'ha prodigat els lliris colltorsats y las ayguas somniosas en nostra poesia, y qu'ha empés á alguns cap el cami de la Vida ab V majúscula, agitant llur cervell congestionat per l'ardenta inspiració avassalladora, descuydats d'aplicarse al estudi de la vida ab v minúscula y produhint obras redemptoras, himnes altissonants, bullentas metáforas, conceptes caragolats com las *xurriacas* dels ornamentistas.

Pera que nostre art fos elevat y sá, fora precis que nostra terra acabés de despertar de son ensopiment y dirigis totas sas energias cap á una aspiració ben concreta, á ressucitar la vida, á compendre la gran, la esplendorosa bellesa qu'enclóu el renáixer.

Ja deya Taine en sa *Philosophie de l'art* que «tota obra d'art té una correspondencia exacta y necessaria ab el medi en que floreix». Aixís, donchs, ¿que té d'estrany que aqui's produheixi un art esquifit, migrat y ple de convencionalismes, si'l medi no es á propósit pera un superior floreixement?

L'aspiració á una certa independencia, l'apassionament decidit pera reconquistar sa personalitat ¿el senten els catalans ab la intensitat deguda? ¿Es tot Catalunya un poble qu'ardentment aspira á tornar á ésser? Si desapassionadament examiném la realitat, veurém ab tristesa qu'encara estém lluny d'aquesta unitat d'aspiracions. Els que dirigeixen el moviment están dividits per rancunias personals y petitesas de grupo, y no han sabut ó no s'han cuydat d'atraure al poble, al proletari, sense'l que tot moviment manca de nervi, per no haver donat al Catalanisme l'amplitut necessaria pera que hi cápigan las més llegitimas reivindicacions.

Mentres hi hagi tanta mesquindat, l'art té d'ésser mesqui y no té de respondre á altre objecte que satisfer la vanitat del burgés que's passa d'inteligent y protector perque's fa casas al *ensanxe*, té palco al Liceu y al cap del any compra un quadro per'adornar la sala. Gran part del poble catalá, y sobre tot la classe mitja, está desgraciadament aferrat al benestar material; preocupat en aumentarlo per medi del negoci y la industria, no conrea més que son sentit práctich, son esperit positiu, y per lo que toca als idealismes, á las grans aspiracions, ho califica despreciativament de caborias. Y crech que costará molt de modificar tot lo qu'es necessari aquest modo d'ésser nostre que constituheix el principal obstacle que s'oposa á nostra emancipació.

El dia que'l poble en massa, totas las classes socials, tinguin un ideal elevat, una conciencia clara de la seva forsa ascendent, alashoras esclatarán las flors, alashoras els artistas se sentirán enlayrats y dignes, y serán potents pera crear las grans obras, las que quedan, las que sintetisan la passió dominant d'un poble.

Mentres tant, hem de sufrir la crisis que, com vos dihéu molt bé, es semblant á la de la pubertat en l'organisme; y'ls *latiguillos* que á mon entendre podrian simbolisar l'art que va passant, y las *xurriacas* que podrian simbolisar el modernisme, els hem d'aguantar, esperant ab fe las virtuts de la lley d'evolució, que segura y pausadament porta als pobles á ésser grans quan no son mereixedors d'enfonzarse.

Sebastiá Junyent.

AYRES DEL MONTSENY

Cóm passa'l temps! Sembla qu'era ahir que comensavam la publicació del folleti de la biblioteca nostra, y ab l'obra que comensarem hi hagué sort, fou de bon avir pera Joventut, puig á més d'iniciarse ab el nom del inmortal cantor de *L'Atlántida*, quedaren ben sentats els fonaments, ja que seguiren, segueixen y seguirán, si á Deu plau, obras que, tant pels seus autors, com per la calitat d'ellas, mereixerán bon lloch dintre'l moviment literari de Catalunya.

Ayres del Montseny no es un llibre qualsevol de Verdaguer. Entenguis que al dir qualsevol no ho dihém en sentit despreciatiu pera cap de sas magistrals obras; totas y cada una d'ellas son prou pera honorar, com honoran, la nostra literatura; peró volém dir que'l darrer llibre de mossén Cinto es distint de tots els altres en el sentit de formar sa auto-biografía, valentse en ell l'autor de tots els estils y formas que acredita ara de ple, comensant ab el género popular y senzill de la cansó y dels goigs, fins á la fermesa y empenta d'aquells endecassilabs y alexandrins ab que ha cantat sas colossals epopeyas, co-

lumnas titánicas del renaixement literari de nostra terra.

Las *Cobles á la Mare de Deu del Roure*, *Cobles á la Divina Pastora* y alguna altra, retratan al poeta en el temps llunyá de la seva adolescencia, quan, atret pel sanitós alé de la poesia de la terra, deixava'ls jochs de noy per'aixecar el front y rebre aquella inspiració que'l feya corre á tancarse en la cambra de la seva casa de Folgarolas pera expreme de son tendre cervell las primeras gotas de regalada poesia; *La Veu del Montseny* y *La Estatua de Don Jaume* ens el fan apareixe fet un pagés y mestre de maynada en la Masia de ca'n Tona de la plana de Vich, més fet ja, deixant á estonas la fanga ó las batoyas pera corre sota algún regalat ombriu y omplenarse d'aquell bé de Deu de bellesas que Natura escampa arreu per plans y per montanyas; *Goigs de Santa María de Ripoll*, *A la mort de la meva mare*, *Lo Pelegrinet de Santa Teresa*, *Dalt de l'hermita* y *Flor d hivern* ens presentan al mistich ben format, al propagador lleal y verdader de las delicias tendras, dels coloquis sants y dels misteris atrayents de la nostra religió, mentres qu'en *A la Verge*, *Mon colomar* y *Lo Dolmen de Sant Jordi* trobém al poeta en la tardor de la vida tot nafrat per las falconadas del món, las ingratituts dels seus amichs y las punyidas del despreci per part dels que haurian de donarli'l conhort. En aquestas tres composicions el llegidor s'hi sent verament corprés y li espurnan las llágrimas al véurel en tal estat. Ab això consideris si'n té de valor el llibre que varem festejar en la passada estiuhada! Es un llibre'l més caracteristich de mossén Cinto.

Prou voldriam parlarne d'ell, peró no es la nostra missió; l'intent nostre, al engandayar aquest article, es donar una ullada á tota la prempsa que s'ha ocupat dels *Ayres del Montseny* y fer present á tots las més afectuosas mercés, tant per la bona rebuda que han dispensat al llibre, com per las felicitacions que'ns han fet extensivas á nosaltres que'l donarem ab tot el carinyo al públich, fent una edició atresorada ab las valiosas ilustracions dels millors artistas de nostra terra.

El sant y senya de la seva aparició l'han donada tots els periódichs catalans y extrangers que's preocupan per nostre moviment politich é intelectual; l'han donat una y més vegadas, y no'ls esmentarém pera no fer interminable la llista de noms. Sols parlarém dels que se'n han ocupat extensament, no de tots, perqu'es impossible véurels, puig no tota la prempsa ve á las nostras mans, á pesar d'estar al aguayt.

La prempsa diaria local, á un mateix temps, s'ocupá de l'obra ab la extensió que's mereixia, y aixis en *La Vanguardia* s'insertá un hermosissim article firmat pel reputat critich R. D. Perés, en el que s'esbrinavan els mérits de l'obra ab un afecte gens comú, estudiant el temperament de nostre poeta, comprenent perfectament el fi del llibre nou. En el mateix sentit ho feren el *Diario de Barcelona* y *El Liberal*, en quinas planas els senyors Amengual y Turró, respectivament, honoravan las poesias y la galana prosa de mossén Cinto.

La Publicidad engandayá sa primera plana ab un afectuós devantal, seguit d'una de las més hermosas poesias del volúm; y no cal dir que nostres campions *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya* se portaren com era d'esperar, dedicant part de son número á coneixe las dolsors que tanca'l llibre. En Bernad Durand, en el primer, evocava las grandesas de la montanya del Montseny, ab sos héroes, ab sas tipicas costums, trobantla de sobras digna d'ésser cantada pel genial Verdaguer; y en Joseph Morató, ab estil correcte y sugestiu, s'encisava, encisant als demés, ab la bellesa de las planas dels *Ayres*, y'ls propagava com pa beneyt entre'ls aymants de las nostras cosas.

Valencia y Mallorca també hi tributaren son honor corresponent, y aixis vegerem ab goig cóm en Teodor Llorente en *Las Provincias* ne parlava ab destresa y afecte, dedicanthi un llarch article y reproduhint quelcóm á continuació. Igual feu *L'Almudayna* de Palma de Mallorca, probant una vegada més la germanor que regna entre'ls de las terras del domini del Alt En Jaume.

El Rosselló florit, la terra de las montanyas regaladas, també'l festejá, y aixis poguerem veure en *Le Journal*, de Perpinyá, un bonich y pintoresch article degut á la ploma d'en Jules Delpont, copiantne també trossos; y arribant també la nova y'l llibre cap al nou continent, poguerem veure, al etzar, una revista de Buenos Aires que'n parlava llargament, prometent regalar als llegidors quelcóm de lo que tanca l'obra. Dignas de veures son las demostracions que'n feu el *Mercure de France*.

Especial menció mereix un article insertat en *El Defensor del Magisterio*, de Girona, titulat *Duas cartas y un comentari*, firmat pel mestre de Llansá don L. Jou y Olió. En ell se parla dels *Ayres del Montseny* d'una manera nova y hermosa. Las dugas cartas son l'una del referit mestre y un estol d'alumnes d'aquella escola que's dirigeixen al genial poeta felicitantlo per son patró y pel llibre que tan bellas estonas els feu passar, y l'altra es de mossén Cinto responéntloshi ab son estil senzill y afectuós.

Un afectuós y bonich article d'en Valeri Serra Boldú, publicat en *La Comarca de Lleyda*, feya ovirar el llibre á la gent d'aquell tros de Catalunya tan catalana. *Gent*

Nova, de Badalona, insertava un encertat judici y ademés alguns fragments notables. La *Revista de Bibliografía Catalana*, ab tanta erudició escrita, també'n parlava ab forsa extensió y d'una manera especial en bé del llibre. El *Missatjer del Sagrat Cor de Jesús*, aplegava en dugas planas las impresions d'un criteri madur é inteligent. Igualment *La Hormiga de Oro*, y *Montserrat*, y altres y altres que no hem pogut veure y dels que'n tenim noticia, y ademés dels que surtirán parlantne, com son revistas extranjeras, entre altras una de Montpeller; faltant també veure la llum pública un bonich trevall d'impresió sobre'l llibre, degut á la ploma de mon estimat company d'infantesa, el virtuós sacerdot y excelent poeta mossén Ignaci Rovira y Coll, quin, com á bon fill de l'afrau montsenyenca, saluda d'una manera tipica'l llibre de Verdaguer y al ensemps com á colaborador de la causa de publicació del mateix. Voliam esperar que n'eixissin més, peró com á primers del mes entrant ha d'apareixe un altre llibre de mossén Cinto, es menester tancar els *Ayres del Montseny* pera obrir las *Flors de María* y sadollarnos ab las novas bellesas que'ns dona la inspiració de Verdaguer d'en tant en tant, y més encara si pogués cantar ab més llibertat y ab la reposada tranquilitat que no li dona un trevall pesat é impropi de sa figura geganta de poeta.

Si l'espay no'ns manqués, podriam allargarlo més el present article, parlant de las felicitacions particulars que li han transmés personalitats distingidas. Sabém entre altras la del sabi Bisbe de Vich, doctor Torras y Bages, la del poeta castellá Núñez de Arce, Conde de Cedillo, Morera Galicia, mossén Costa y Llovera y la del capdevanter en l'obra grandiosa del Diccionari catalá, l'ilustre vicari general de Mallorca mossén Antoni Alcover.

Estém segurs que á mossén Cinto cap obra li haurá donat tant plaher com *Ayres del Montseny*. Las circunstancias l'han portat á observar fins hónt arriba'l ver afecte dels amichs que'l voldrian veure en el lloch que li pertany, atesas sas grans qualitats de bon sacerdot y bon poeta. Recorts plahents farán que's miri'l llibre de diferenta manera que'ls altres llibres seus; sense qu'al dir aixó li volguém fer desmereixe literariament, ja que'l darrer d'ell no li volém jutjar literariament, perque no s'hi ha de jutjar... Té altras qualitats que l'agegantan el doble.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA.

Llista de las composicions rebudas en Secretaría desde'l día 10 del corrent fins al día d'avuy, á las dotze, en que s'ha tancat el terme d'admisió.

Número 96. El derrer viatje. Lema: Hivern. — 97. Elsa. Soletat.—98. Acorament. Aletejant.— 99. Egloga. Lied. — 100. Surge et ambula. Patria.— 101. L'hymne etern. On en parlera longtemps — On parlera de sa gloire (Beránger.) — 102. Per sempre més. ¡Válgam Deu.— 103. Las primeras flors. Las dolças olors — de totas las flors— dins un incenser aplegar voldría (Jacinto Verdaguer.) — 104. Qui no vulga pols .. ¡que no vagi á l'era!—105. La nostra parla. Puig parla en catalá, Deu li don'gloria.—106. Pompeya. S'aixeca á las miradas—com l'obra del passat.— 107. Montserrat. A un nin que's diu Montserrat.— 108. Vindicació. Oui, c'est vrai le poëte est puissant. Qui l'ignore?—L'esprit, force et clarté sort de sa voix sonore (Víctor Hugo.)— 109. Aixís devía d'ésser... Esbós.— 110. Parellas. Tothóm es ávit de sol (Goethe.)— 111. Ave Maris Stella. ¡María!—112. La Viola. Le plus belle du printemps.— 113. Cant de les verges. E vero frutto verrá dopo'l fiore (Dant, Paradís, cant XXVII.)— 114. Amors decrépits. Fantasía. — 115. Balada. Mon cœur est plein de toi comme une coupe d'or pleine d'un vin qui grise (Armand Silvestre.)—116. Ecce lignum Crucis. Venite adoremus.—117. La Llibertat. Sursum corda.—118. El patrimoni. Vindicamus hæreditatem patrum nostrorum. —119. El temple desert. Alegoría. — 120. Las dugas odas. Poesía libera t'alza pe'cieli... — 121. Germans. Sols. — 122. L'amor que canta. Tutti li miei pensier parlan d'amore... (Dante Allighieri.) — 123. Goig y dolor. Fides.—124. Ave Maris Stella. Ave.—125. Abdicació ... Non erit ejus populus qui sum negaturus est (Dant, IX, 26.)—126. Ave Maris Stella. Traducció. —127. L'amor que cerco. No vuy res més.— 128. D'amor. A la estimada.—129. La fí de les flors. D'allá hont venen.—130. Dedicatoria. De l'obra «Mon esparpellament». Recort.—131. L'artista. Trevall.—132. Deliri. Al Sagrat Cor de Jesús. Trista está la meva ánima fins á la mort (Mat. XXVI, 38.)—133. Mar enllá. — 134. Invocació. Du Ciel l'influence, etc.—135. Bon planter. Per molts anys.— 136. Els Estanys. Cants de Natura. —137. La lletja. Hermosa d'ánima.— 138. La Honorata. Patria.—139. Marió. Mort en vida (noveleta).— 140. Als cantors de la Patria. ¡Visca Catalunya! — 141. Flors montanyencas trasplantadas á ciutat. Fragments. — 142. L'Amor Meva Ecce tu pulcher es, amica mea. —143. Tardaneríes. Idili.— 144. Amoroses. De vora'l mar.—145. La oració darrera. Fiat voluntas tua.— 146. Tránzit. Alas... alas.—147. Balada. Amor.—148. Himne. Ave Maris Stella.— 149. La festa major. Un any acabá ab tragedia. — 150. La nevada al pla. Any de neu, any de Deu —151. Dramas del cor Instantáneas. — 152. Impremeditació. Conçell. — 153. Amor vita. Ogni cosa é piena d'amore... (J. da Todi.) — 154. La nit á Montgrony. Visió poemática. — 155. Las tofas blancas. Cayéu, cayéu!— 156. Agullas blavas. Mais tu rêves, l'esprit perdu dans le passé le visage tourné vers le ciel... (Charles Guérin.)—157. Lo somni de la comtesa. Realitats.—158. Independencia. Historieta.—159. D'una novela. Fragment.— 160. Arpegi. Salmejant.— 161. Recorts. Aniversari.—162 Patria. Ex abundantia cordis.—163. L'ombra d'en Moragas. La nit de morts de 1754.—164. Bressant á Jesús. La Verge plorava.— 165. Crida. Salut, germans. — 166. L'Estíu. Follíes.

—167. La Sembrada (Alegoría). La llevor ja n'es sembrada,—y un jorn ó altra granará.—168. La Puntayre de Malgrat. Cançó de la Costa.—169. La Balada del Rey moro. Això ho conta Tramontana— quan los boscos fa udolá.— 170. Ramell á la Verge de Montserrat. Fides.—171. Patria Nova. Victoria —172. Amunt. Sursum corda. — 173. La Rosins. Croquis aranés. — 174. A María. Traducció del Himne «Ave Maris Stella.—175. L'Apóstol dels Negres Sant Pere Claver. Fratres mei charíssimi et desideratíssimi gaudium meum et corona mea (Philip. cap. IV, v. 1.)—176. Somni de Sant Joan. ¡O Cordis ardents charitas! Off. div.—177. Els derrers frets.— 178. La Lletja. Cart entre llirs.— 179. Les dugues nuvies. Mal d'amor.—180. Lo primer gel. La mort d'un pare. — 181. La llengua trossejada. Romanç simbólich.—182. ¿Cóm es Deu? Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est. (Ex. c. XV, v. 1.)— 183. Els dos rivals. L'art agermanat ab la naturalesa produheix el veritable sentiment estétich. (H. J. Ponsau.) — 184. ¡Salvéula! ¡Encara hi há fe! — 185. Lo camí del cel. Ignocencia!!!—186. La mort de un humil. Quan San Francesch va reunirse á sos companys, va acusarse de no haver predicat avans á les aus ses germanes que tan devotament escoltaven la paraula de Deu (Fra. L. Cherance.) — 187. Joguina. Amor.— 188. Vallclara. Dos capítols al etzar. — 189. Missa d'eixida. Holocauste.— 190. Remembransa. Recorts d'amor.— 191. Desvari d'amor. Fins les ones de la platja—me recordan son imatje. — 192. A la meva aborrida. Ex fulmine lux — 193 L'Apóstol. Sante Poesíe.— 194. Desil·lusió. La desgracia es per l'ánima mostra de grandesa. — 195. Ave Maris Stella. Un fill á sa mare.—196. Tardor. Anyoransa.—197. Viladrau. La pubilla del Montseny.—198. Matines. Christus natus est nobis, venite adoremus.—199. Cançó de lluyta. Ser lo que forem—açó volém: catalans sempre,— sempre serém. (F. Thós).—200. L'enamorat. Per cada dena compta una pena.— 201. Corrandes. Patria, Fides, Amor.—202. Montalegre. MDCCCLXVIII.— 203. La parroquia vella. Recort — 204. Posta de sol. ¡Adeu, ultim raig de sol!—205. ¡¡Pestilencia!! Anécdotas per la Historia.—206. El viatje del bergantí. Marina.—207. Ave Maris Stella. ¡Salve! — 208. Gindoya. Poncella flor.—209. A la meva Mare Elegía.—210. A la Verge de Montserrat. Sálvans la Patria. — 211. Ave Maris Stella. Traducció catalana. — 212. Ave Maris Stella. Sancta María, ora pro nobis.—213. Retorn. En el Temple.—214. Poncellas. Místicas. — 215. Les Pregaries Fantasía.—216. Emus y Mytilena. Romanticisme. —217. La mala dona. Viu sens amor.—218. El clam dels enamorats. Somniant l'he vist.— 219. Roses d'hivern. Anyoransa.—220. ¡Comedianta! Un aspecte de la vida moderna.—221 Fantasía. Cástich.—222. Los desposoris de María. Auba. — 223. De ma colecció de exóticas y engrunalls. Si vis me flere, dolendum est. Primum ipsi Tibi (Horaci, Arte Poética)—224. Llibertat.—225 Missa eterna. Gradual. — 226. Les Orenetes. Anhel y Esperansa.— 227. Preludi. Nit.— 228. Ave Maris Stella. ¡Virgo Singularis —229 El Progrés. Avant sempre.— 230 El camí de la vida. Fatalitat.— 231. La fábrica parada — 232. Tres floretes franciscanes. Benedetto sía il padrone del giardino.—233. La gran burgesa. Quosque tandem...?— 234. Amor ideal. A una bellesa.—235. Lo fill del rey. ¡Lás! — 236. Els penyals de la costa. Formentor.— 237. Les coves verdes. Silenci.— 238. Tríptich Miramar.— 239. A una bellesa del sigle XVIII. Watteau. — 240. Homenatje á una Reyna de la Festa. O Magalí ma tan amado...— 241. La espasa del rey en Jaume. — 242 L'agrahit (Cansó). El delme del agrahit—es delme que's paga ab l'ánima.—Quán ohirás la cansó - ¿coneixerás la tonada?...—243. Doloroses. Fides.—244. El Ressorgiment de Mallorca. Major en quantitat é major en senyoría (Crónica de Marsili.)— 245. Satanás (Cant.) Tu que'l ceptre ditxós etc...—246. Ave Maris Stella En Tu, oh Verge, lo cantor s'inspira.— 247. Fantasía. Tu dorms, oh Lidia, mentres jo'm moro (Horaci.) — 248. Felicitat (Quadret) La felicitat tan sols se troba en las senzillas costums.—249. La Vaga. Verdaguer.— 250. Agneta. Lluna amarga.— 251. Ma lira. L'amor es la poesía.—252. Neus tardanes. Cada bolba lleugera — n'es sageta que fibla la brotada. — 253. Alegría trista. Els ángels cridan als ángels.—254. Las mevas flors. Jovenesa.—255. Apólech. De te fábula narratur.—256. Les flors.—257. Calma blanca. Tarde d'Agost. — 258. En Ganica. L'etern anyorament. — 259. La Copa.— 260. Esplays. Notes d'amor. — 261. Serenata. Nit d'or. — 262. La mantellina blanca. Miráu que la compara — á neu del Canigó. (Cansó Popular.)— 263. La estela d'or. Visió.—264. De tot temps. Esplays.— 265 Elegíacas. En recordansa de la mare.—266. Faulescas. A triar. — 267. La oruga. Metamórfosis. — 268. Lo nostre pa de cada día. Da nobis hodie.—269. L'avi. Del natural.— 270. Les dues arpes. Sols al ressó d'una ó altra—s'obren les portes del Cel — 271. La Sagala. Prosa de la vida. —272. Rondó. Que aquí sólo es verdad... la Poesía--por cuya ausencia hay tanta gente loca (Morera y Galicia.) —273. La llantia del Santissim. Lumen de lumine. — 274 Gelosía. — 275. Dalt el Puigmajor. Venite et videte opera Dei.—276. Cant derrer. Viscut he molt sens ésser conegut (Ausias March).—277. Pensaments del cor. Aplech.— 278. Flors místicas. Jesús amor. —279. Cants d'absencia. Lluny de vos no trobo res bo sens pena (Ausias March.) — 280. Cor esclau. Del camp.— 281 Ave Maris Stella. Stella splendida et matutina (Apoc. XXII, 16.)—282. De la Vida. Vent — 283 L'amor á montanya. Nuvolada d'estíu.—284. Mon testament. Als meus fills.—285. Hivern. «La nevada». —286. Una floreta Contrast.— 287. Las taronjas Las agres se tornan dolsas,—las dolsas se tornan agres...— 288 Las tres gracias. Tres eran tres.— 289. Ite ad Joseph Tres Josephs.—290. Lo Miserere de Ripoll. Fides.

A més, s'han rebut algunas altras composicions que, no venint en la forma deguda, no han pogut ser admesas á concurs.

Barcelona, á las dotze del día 15 de Mars de 1902. —El Secretari, *Víctor Brosa y Sanjermán.*

CAMÍ DEL SACRIFICI

El solemne sopar fou termenat,
y aixecantse Jesús, sigué entonat
ab esperit sospés, alsats y en cercle,
el cántich sacressant...

Y la veu dels Apóstols era baixa,
solemnïal, conmosa...

Y'l mirar dels Deixebles s'ajuntava
en el gran front del Mestre, que tenía
la cabellera estesa,
els ulls alsats, y'l rostre hermós y pálit
tot voltat d'una boyra lluminosa.

Y'l cántich ressoná santificat
en tota sa cadencia y majestat,
set vegadas suprema.

Y van surtir del sant Cenacle
ab quïetut profonda.

Jerusalém callava;
pálidament la lluna resplandía
per demunt dels carrers silenciosos.

Y'l Missatjer de llibertat
caminava, á la llum, trist y pausat,
mentres qu'allá en las ombras
com un esclau, el Judas se'l venía.

Y Jesús caminava, caminava
la vista al cel y l'ánima ben trista,
reconcentrat y mut.
Els tres Apóstols
darrera d'Ell ploravan en silenci
pel día de demá.
Jesús els deya:

«D'aquí poch temps ja no'm veuréu;
en veritat vos dich que ploraréu;
mes quan el món me plorará, llavoras
el vostre plor se tornará alegría.

Jo soch el Cep, vosaltres las sarments
qu'escamparéu el Fruyt demunt la terra.

Hora vindrá que del seu Mestre amat
fugirán els Deixebles.

Día vindrá que donarán mal fruyt
eixas sarments mateixas.»

Y aquí Jesús plorava
alsant els ulls al cel, y caminava
cap á la vall, cercant el bosch,
y traspassava'l torrent fosch.

La Vía dels Sepulcres era obscura,
las oliveras feyan feretat.
S'entristía la Natura
ab un dolor sagrat.

Jesús tenía l'ánima ferida
y caminava trist y silenciós;
y escampant sa llum blanca y benehida,
va penetrar en l'Hort dels seus Dolors.

. . . .

Rafel Nogueras y Oller.

(Dibuix de S. Junyent).

LA ETERNA FARSA

. . . .

Ja'm veig la ciutat tota contristada.
L'arma sota'l bras, el soldat fa'l trist.
—¿Vols dirme per qué la portas girada?
—Perque Christ ha mort.
—¿Sabs quí era'l Christ?—

—

Civella de plata y el manteu flamant,
resa consternat qui en fingî es molt destre.
—Digam per qué mostras un dolor tan gran.
—Pel Mestre qu'es mort.
—¿Sabs quí era'l Mestre?—

—

Ja'm veig pels carrers, grave, á la gent rica
arrastrant els peus, vestint fora d'us.
—Ta falsa tristesa ¿sabs qué significa?
—Que Jesús es mort.
—¿Quí era Jesús?

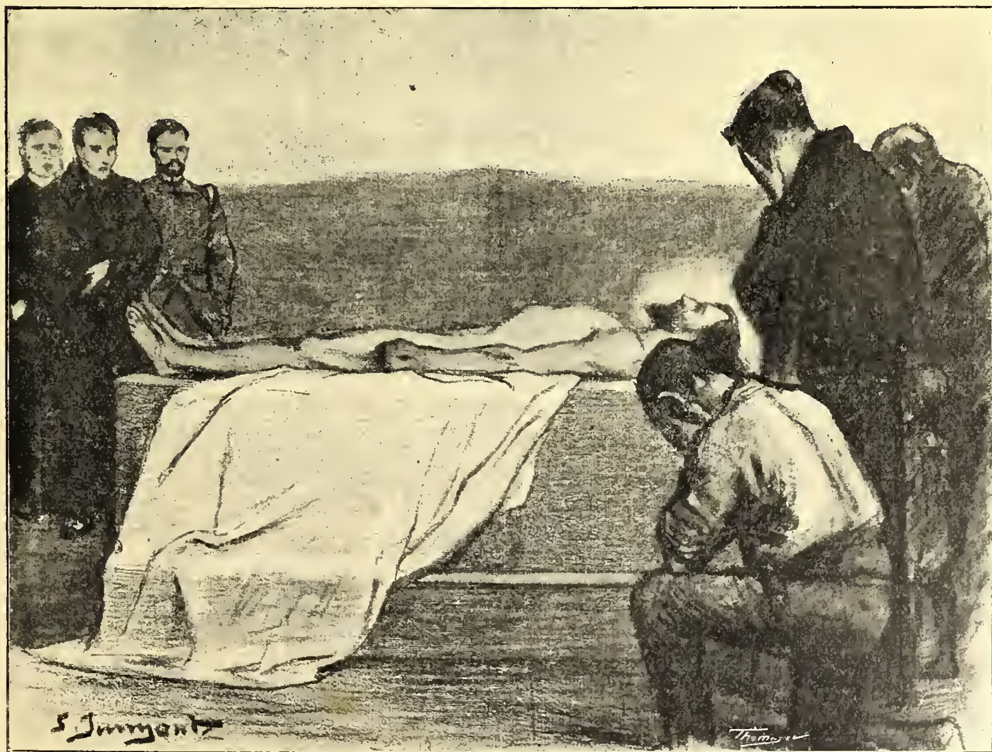
Contesta d'un cop: ¿sabs quí era'l Christ,
l'Home del gran seny?
—L'Home-DEU, l'exemple.
—Ho sabs, y vas axís, de temple en temple
passejant la roba y'l posat tan trist!...
Ah, que si Jesús altre cop venía,
foras el juheu que'l va dû á morir,
y tu'l sacerdot que'l front li escupía,
y l'armat d'avuy el soldat d'ahir!...
Aquest no es Jesús!... Es un fals profeta!...
Y en creu el tornarías á clavâ,
qu'es per tu lo *Cert* dû la esquena dreta:
eixa es la doctrina que més santa't va!

. . . .

Ets tu, poble magre, poble sense pa,
l'únich, el qu'es digne de podê'l plorâ!

RAFEL NOGUERAS Y OLLER

(Dibuix de S. Junyent)

REVISTA MUSICAL

Concerts Lamoureux

La vinguda á Barcelona de la célebre orquesta de la capital de Fransa que fundá'l difunt mestre Lamoureux y qu'avuy dirigeix son gendre'l mestre Chevillard, ha sigut un dels aconteixements extraordinaris qu'en el moviment musical de nostra ciutat s'han de senyalar ab pedra blanca. Aixís, donchs, avans de judicar el trevall dels músichs francesos, hem de fer constar la inmensa satisfacció que'ns ha produhit la seva grata peró massa rápida visita, y'l desitj de que las ensenyansas que d'ella's desprenen, respecte de lo que deu ésser una orquesta organisada, arribin á produhir els fruyts que desgraciadament tanta falta'ns fan.

Al sentir la orquesta Lamoureux, sorprén ja desde'l primer moment l'admirable sonoritat dels instruments de corda; poch á poch aném descubrint també magnificas qualitats en bona part dels de fusta, y en ultim terme, adquirim el convenciment de que'l metall no alcansa'l mateix nivell, y constituheix, per tant, la principal tara que pot retreures á la justa anomenada d'aquesta orquesta.

La corda es, com hem dit, senzillament admirable. A n'això hi contribuheix tant la cantitat com la calitat dels músichs y dels instruments. En veritat ab seixanta quatre professors que componen la part de corda, no es d'extranyar la hermosa plenitut de so que de bon principi'ns corprén. Si's pogués esmortuhir quelcóm la excessiva sonoritat dels contrabaixos, disminuhint el seu número y aumentant el dels violoncellos, que devegadas quedan ofegats per la *pesadesa* d'aquells, la orquesta de corda fora perfecta. Peró, ademés de la cantitat, es molt notable també la calitat dels instruments que, particularment els violins y violas, son un model d'exquisida sonoritat y d'incomparable dolcesa. Per lo que toca als executants, cal reconéixels com professors consumats. La execució es perfecta, admirant sobre tot la flexibilitat dels violins que venen á constituhir, si val la expressió, una massa *pastosa* que s'enmotlla á maravella á la voluntat del que la comanda. Els primers violins semblan fondres en un de sol, sense que la més lleugera imperfecció vingui á torbar sa magnifica unitat, tan d'alabar com l'equilibri que regna entre ells y'ls segons violins. Sentint á n'aquests ens convencém de que pera ésser segón violí s'han de reunir tan bonas condicions com pera primer; á diferencia de lo que passa en nostras orquestas, en que'ls segons violins forman el rebutj, fentnos el mateix efecte d'aquells estudiants que's fan procuradors perque no poden acabar la carrera d'advocat. Cal possehir iguals aptituts; sols aixís hi haurá cohessió, equilibri, justesa, y's conseguirá la perfecta fusió de sons en els conjunts.

En els instruments de fusta, si bé no ab tanta perfecció, hem de reconéixehi també qualitats semblants. Pot dirse que la orquesta Lamoureux posseheix un quarteto de fusta de primer ordre, mes, pera'l nostre gust, son millors els alts que'ls baixos. Tant l'oboe, com la flauta y'l clarinet, están encomanats á solistas molt notables, apart de la bona calitat del instrumental, particularment l'oboe y'l corn inglés, que tenen un to magnifich. En cambi,'ns han semblat sumament deficients els fagots, y més encara'l contra-fagot. La sonoritat d'uns y altres, d'excepcional importancia en la orquestació moderna, deixa molt que desitjar, tant per lo que toca al timbre com á la potencia de sas veus; y per altra part, tampoch el primer fagot va semblarnos un solista al nivell dels seus companys del quarteto. En conjunt, per'xó, la fusta omplena molt bé sa missió, produhint magnifichs efectes en els unissons.

Ja hem dit que'l metall era la part deficienta. Segons nostre modo d'apreciar, en part es qüestió dels instruments y en part també dels instrumentistas. En abdós conceptes els corns se'n duhen la palma per sa mala calitat. May ens han satisfet els instruments de metall que usan las orquestas francesas. El mal entés patriotisme de nostres vehins ne té la culpa, puig no es cap secret pera las personas peritas que pera tenir bon metall s'ha de passar el Rhin y cercarlo en Alemanya ó Austria. Mes apart del poch agradable so dels corns, de la estridencia dels cornetins y de la flaquesa dels trombons, creyém que hi há quelcóm de deficiencia per part dels professors. No son las especialissimas facultats que's requereixen pera dits instruments de las més peculiars de la rassa francesa, ni, per altra part, se preocupan gayre nostres vehins de donar á n'aquesta part de la orquesta la importancia qu'exigeixen las obras modernas.

L'efecte de conjunt de dita orquesta pot deduhirse de lo que portém exposat. La impresió es notabilissima, millor en uns passatjes qu'en altres, y sense las deficiencias esmentadas ratllaria en la propia perfecció. De totas maneras, pera fer deguda justicia, s'ha de tenir en compte que'ls mateixos elements poden produhir molt distint efecte segons sigui la batuta que'ls conduheix.

—

No creyém que'l mestre Chevillard tingui la pretensió de figurar entre las eminencias de la batuta, puig el seu trevall l'ha colocat al costat de tantas apreciables mitjanias, lo qual vol dir, en pocas paraulas, que'l mestre no está ni de molt al nivell de la orquesta. No'l calificarém de nulitat absoluta, puig al devant d'un conjunt tan perfectament y de tant temps organisat com la orquesta que'ns ocupa, dificil es esbrinar la part qu'en la mate-

rialitat de cada execució correspón als mateixos músichs y la qu'ha d'atribuhirse al mestre director. Per'xó no hem de regatejarli la que pugui correspóndreli en las magnificas execucions qu'hem sentit, com no hi há dubte que se li han de carregar en el seu compte las ,deficiencias qu' en alguna obra varen observarse.

En lo referent á la interpretació, qu'es la part culminant del director d'orquesta, no'ns ha ensenyat el mestre Chevillard res de nou, ni'ns ha encisat ab cap d'aquellas genials interpretacions que, tot y trobantnos més ó menys d'acort ab ellas, devém forsosament admirar. La batuta d'en Chevillard no té res de genial; es molt discreta á estonas, y arriba en altras á lo vulgar. Sa interpretació dels grans mestres la discutirém particularment al parlar de cada obra, avensantnos ara á dir que aixis tractantse de Beethoven com de Wagner, ens ha convensut á trossos, peró ha comés, en altres, imperdonables erros. Sa personalitat, si es que la té, no la veyém may compenetrarse ab la del autor; se limita á fer dir als seus músichs, més ó menys encertadament, lo que aquell ha escrit. Peró ab tot, cal considerarlo un mestre de consciencia y serietat, que no manifesta may el desitj d'esmenar la plana á ningú, sinó que interpreta tal com sent. En sos moviments fa gala d'una sobrietat ben plausible, sols interrompuda á voltas per unas sotragadas, ab que, acompanyanthi un fort cop de peu, dona las entradas dels fortissims, produhint un efecte que, ademés d'ésser antiestétich, ens distréu l'atenció de l'obra.

Que domina'l *métier*, va demostrarho constantment. Qu' es músich, ho varem veure també moltas vegadas, y especialment en sa composició. Peró no n'hi há prou ab aixó pera ocupar el primer lloch de la primera orquesta francesa: cal, ademés, una personalitat que no hi hem sabut descubrir.

—

Distingirém, com de costúm, entre la execució propiament dita y la interpretació, es á dir, entre'l trevall de l'orquesta y'l del director. Totas las execucions han sigut, per regla general, excelents, arribant algunas fins á verament maravellosas, tenint sempre en compte'l diferent mérit qu'hem establert entre las tres seccions de la orquesta. Hem sentit passatjes, fragments y obras senceras qu'es impossible tocarho millor; n'hi há hagut d'altres en que la falta d'una interpretació convensuda, ó las dificultats extraordinarias dels instruments de vent han enterbolit quelcóm la brillantés del conjunt. En general, la orquesta Lamoureux executa ab una claretat extraordinaria, ab dicció expressiva sense degenerar en afectáció y ab empenta y energia en els passatjes qu'ho requereixen. Potser dins de las gradacions de colorit l'hem trobada á millor nivell en el moviment creixent qu'en el decreixent, assolint més la perfecció en l'extrém fortissim qu'en el pianissim.

La magnifica *Sinfonia incomplerta* de Schubert, es una de las obras que millor poden servir per'apreciar la delicadesa d'una orquesta y'l bon gust de son director, y en efecte, va servir per'acreditar de debó als músichs. Peró al mateix temps en Chevillard s'acreditá de desconeixe'l veritable esperit de l'obra, la poesia que tota ella respira, y equivocá llastimosament els temps y la expressió de molts passatjes, en particular tota la primera part, conduhida ab massa precipitació, y donant una dicció vulgar al hermós tema que tantas voltas reproduheix la corda. La segona part aná més encaixada, per ésser bastant més senzilla sa interpretació, y varem trobarhi més color y expressió. La rahó ha vingut á donárnosla'l mestre Panzner, qui, ab tot y la deficiencia dels elements del Liceu, més de relléu ara que may, ha conduhit aquesta mateixa *Sinfonia* y en particular l'esmentat primer temps tal com deu ésser, es á dir, tot lo contrari d'en Chevillard, produhint un tot altre y millor efecte.

Un poema sinfónich, titulat *Schéhérazade*, va oferirnos una mostra de la jove escola musical russa y de la valua de son autor Rimsky-Korsakow. Es una *suite* que basa tot el seu mérit en els efectes d'orquestació, escampats, ab més ó menys atreviment, d'un cap al altre. Son autor ens revela una marcada predilecció pels procediments de Liszt y de Berlioz, sense qu'arribi may á igualarse ab aquests ni per sa factura, ni menys per sa genialitat. Ademés, respira tota l'obra un orientalisme que, malgrat l'assumpto, arriba á cansar. No varem saber véurehi cap idea ben concebuda y ben desenrotllada; la mateixa instrumentació es més efectista que de gran valor, sense qu'arribi al de moltas altras de compositors moderns. La orquesta va fer maravellas en tota l'obra, y per aquest únich motiu, en particular pel lluhiment que proporciona als solistas, compreném figuri en els seus programas.

La *Sinfonia* en *re* de César Franck ja es tot un'altra cosa, puig com la majoria de las obras d'aquest gran mestre, cada dia s'aprecia millor y s'admira més. En tota ella hi regna la sobrietat de medis, la serietat y'l gran domini del art que son caracteristichs en son autor. Hi há ademés una serenitat y grandesa de linias que deixondan y fortifican nostre esperit, especialment en el primer temps, qu'estimém el millor y'l més grandiós. Podrán las obras de Franck entussiasmar més ó menys, segons els gustos, peró tothóm ha de reconeixe que son las creacions d'un músich notabilissim que imprimeix á totas las obras un sagell ben propi y caracteristich. Si de

moment no s'imposan per la falta de certs efectes, ó potser perque no están sobradas de claretat, no hi há dubte que, com tota la música bona, més ens agradan com més las coneixém.

Si aquest concepte'ns mereix el fundador de la moderna escola francesa, no'ns succeheix lo propi ab molts dels seus deixebles. Pera nosaltres certs continuadors de Franck, portant á la exageració'l seu sistema, no tractan sinó d'amagar sa propia impotencia. Aixís, per exemple, som els primers en admirar moltas obras d'en Vincent d'Indy, un dels més grans talents de la música francesa d'avuy y dels que capitanejan aquesta escola; mes no obstant, el mateix d'Indy, quan ha volgut remuntarse y escriure un'obra trascendental com *Fervaal*, ja no es aquell exagerat *modernista* d'altras obras, sinó que s'entrega declaradament en brassos de Wagner.

No dubtém que la orquesta Lamoureux haurá escullit d'entre lo millor dels seus paisans pera demostrarnos els seus avensos. Efectivament, de lo bo y millor de la escola francesa d'aquests darrers temps es *L'Apprenti Sorcier* de Paul Dukas. No hem de descubrir ara aquesta obra, puig dos anys enrera ne parlavam en aquest mateix periódich, donant compte de la magnifica impresió que'ns produhi al sentirla á Paris. Sols hem de ratificarnos, donchs, en lo que diguerem, y sostenir que l'autor se coloca ab ella molt per demunt dels seus companys. Es un fragment de música descriptiva qu'encaixa á maravella ab l'obra de Goethe que li serveix de tema, fent gala d'una instrumentació sumament vigorosa y teixida tota d'efectes per demés agradables al oido. Això sí, donat l'assumpto, la composició estriba purament en la forma, en el magnifich trevall orquestal ab que l'autor l'ha guarnida y per lo mateix desitjariam coneixe á aquest en un'obra de *fondo* pera formarne un concepte definitiu.

No podém dir lo mateix de Gabriel Faure. De tot lo que d'ell hem sentit, la major part música de cambra, no recordém res que'ns hagi entussiasmat ni convensut, com tampoch ho ha lograt ara ab la música de *Pelleas et Melisande*. Desitjariam tornarla á sentir, sobre tot aplicada á l'obra de Maeterlinck, puig á pesar de tenir aquesta present, no va conseguir impresionarnos. En el mateix ordre, peró encara un xich més avall, podém posar el poema del propi Chevillard *Le Chène et le Roseau*, de bonica estructura, peró sense cap fons. Revela en son autor grans coneixements musicals, magnífich domini de la técnica... y res més. Y ja n'estém tips d'aquest *domini de la técnica* que sempre sobressurt, á falta d'altras qualitats, pera cubrir la impotencia del autor! ¿Qué menys se pot exigir al qu' avuy emprén la composició, després de tot lo que s'ha escrit, sinó que sápiga fer bona lletra? Peró si aquestas lletras no's confegeixen, si no diuhen res, el compositor no anirá enlloch, malgrat tots els inaudits esforsos dels que combregan en la seva escola. Ricart Strauss no ha necessitat que ningú l'imposés: la sola virtut de sas obras l'ha imposat á tots els públichs. Donchs altre tant hem de demanar als moderns francesos y als *adherits* d'altras nacions; que's deixin de *sebas* y's mirin en el mirall d'en Dukas, que ab quatre notas *ab solta* ha conseguit un éxit que cap dels seus companys, de Chausson á Debussy y C.ª, havia obtingut.

Pera explicar cóm ha interpretat la orquesta Lamoureux totas aquestas composicions modernas de qu'hem parlat, s'ha d'emplear tot el vocabulari dels elogis, puig no hi há dubte qu'han constituhit el punt culminant del trevall dels músichs francesos. La Sinfonia de Franck fou dita d'una manera magnifica, clara y d'acort ab l'esperit de l'obra; els fragments de Faure resultaren una filigrana de dicció; de l'obra d'en Chevillard ni cal parlarne essent conduhida pel seu propi autor, y en quant á *L'Apprenti Sorcier*, sols se'ns acut dir: colossal, maravellós, inimitable!

Una emoció d'ordre distint, peró tan llegítima com l'anterior, fou el descubriment d'un artista meritíssim en el primer violí de la orquesta, al interpretar el *Concert* de Max Bruch. En Sechiari, un jovenet encara, s'ha posat ja en el rengle dels grans violinistas y li espera'l més brillant pervindre. Quan un dia y altre'ns exclamém d'aquestas máquinas de fer notas qu'ara s'estilan, ha sigut una incomparable satisfacció'l sentir un artista com en Sechiari. Això es lo que tant demanavam: un artista que *digui*, que fassi parlar al instrument, qu'en lloch d'atacarnos els nirvis ab tanta *mecánica*, conmogui las fibras de nostre cor al posar el seu tot sencer entre l'arquet y la corda. Tal es en Sechiari, noy y artista tot d'una pessa.

Réstans examinar la interpretació dels dos colossos de la música, que resumirém pera abreviar. Hem pogut judicar la referent á Beethoven ab l'obertura de *Leonora* y las Sinfonias *Pastoral*, *Heroica* y *Octava*. Aquesta es pera nosaltres la que'n sorti més mal parada, y la millor la *Heroica*. Tractantse de semblants obras, inútil es dir que la orquesta va fer en totas ellas grans filigranas, donant extraordinari relleu á passatjes que sovint sentím fets malbé, y produhintnos continuadas sorpresas, tant el conjunt de la corda com el *quarteto* de fusta que tan important paper hi juga. Peró en quant al director, podém dir que sa interpretació de Beethoven, respectuosa en molts fragments, adoleix en altres del grave defecte d'alterar, no ja'l temps (que ja sabém es cosa discutible), sinó el ritme dins d'un periode, acelerant els finals de las principals frases melódicas. Ja en la obertura de *Leonora* li notarem aquesta

falta, puig al costat d'un fragment ben conduhit n'eixia un altre desnaturalisat. Y foren més de doldre aquestas llibertats del mestre per quant la orquesta va estar espléndida de sonoritat y de dicció.

La *Pastoral* va ésser, per lo general, ben conduhida, y no obstant, hi faltá un quelcóm que no era altra cosa que la poesia de l'obra. Perque en Chevillard de poeta no'n té res, y pera comunicarnos las sensacions que aquesta Sinfonia descriu se necessita sentirlas. Aixis es que passaren sens entussiasmarnos els dos primers temps, á pesar d'admirar el trevall de la orquesta, particularment per lo que respecta als solistas. Arribá la tempestat, y llavors el mestre's va creixe, sens dubte perque encaixava més ab la seva manera de sentir, resultant la página millor interpretada de tota l'obra.

Sense considerarla un model en absolut, la interpretació de la *Heroica* fou molt millor. El primer temps, no obstant, va deslluhirlo constantment el mestre ab l'esmentat defecte de precipitar els finals dels periodes, violentant els temas y destruhint tot l'efecte estétich de tan hermós edifici musical. La *marxa fúnebre* no dirém qu'anés malament, puig no podia anarhi ab aytal orquesta de corda, peró si que fou dita de manera poch intima, poch beethoveniana, y ab excés d'aparato, es á dir, massa á la francesa. Del *scherzo* pot sostenirse que va ésser magnificament executat y conduhit ab tota la lleugeresa y moviment que requereix, exceptuant sols el dificil passatje de las trompas, quina execució, ab tota la bona voluntat dels professors, y malgrat no fallar cap nota, no passá de mitjana, á causa de la falta d'expressió.

La *Octava Sinfonia* resultá, en nostre concepte, una calamitat, degut á qu'en Chevillard no la entén en absolut. Es veritat que l'*allegretto* va produhir un efecte grandiós, perque es un dels números pera posar més á proba las excelencias dels violins, peró aixó se refereix á la execució, que no hem de discutir en cap manera. Mes en quant á la interpretació, fou equivocadissima á no poder més, puig no hi hagué tal *allegretto* ni menys el *scherzando*, sinó un moviment exagerat de lentitut pera fer lluhir als violins. Altre tant podém dir del moviment del *minuetto*, que no fou tal ni pel temps ni per la gracia en la dicció. Respecte del ultim temps, ademés de sa falsa interpretació, faltada de la vida y empenta que requereix, pecá també d'execució defectuosa, la més fluixa de tots els concerts, puig la orquesta aná molt desequilibrada y'ls instruments de vent destrossaren la part ab sas desentonacions y falta de justesa.

En las obras de Wagner hi trobarem de tot: bo, dolent y regular. La interpretació de la obertura dels *Mestres Cantors* no ha de donar cap gloria á la orquesta Lamoureux mentres la conduheixi en Chevillard, puig á la falta de justesa en els temps s'hi uneix la de claretat en la exposició y de grandiositat en el conjunt. Fou una de tantas oberturas que d'aquesta obra hem sentit sense poderlas recordar per res de notable. La escena del *Venusberg* aná millor, si bé hi predominá ab excés la forsa sobre la delicadesa; peró apart d'algunas desentonacions del metall, la corda va estar espléndida, exuberant.

La interpretació del *Tristan* fou pera nosaltres la verdadera consagració de la orquesta Lamoureux. La grandiosa potencialitat sonora de la massa de corda tingué, aixis èn el *Preludi* com en el *Final*, ample camp pera esplayarse, y ho feu á maravella y ab totas las reglas del art. Y la batuta del mestre Chevillard estigué justa, justissima, marcant els temps exactes, subratllant degudament las continuadas progressions, arrencant de tots els instruments una dicció severa ensemps que grandiosa, y en una paraula, donant á cada frase y fins á cada nota'l seu valor exacte. La tranzició del preludi á la mort fou en aquest concepte'l més perfecte model que pugui presentarse.

Peró tot lo contrari succehi ab el *Siegfried-Idyll*. Jamay l'haviam sentit tan desnaturalisat, tan destrossat. Y es qu'en Chevillard no 'l té 'l sentiment de l' obra wagneriana; per aixó hi há certas páginas tan sublims en que'l seu esperit práctich sab assimilarse la grandiositat que contenen, com succeheix ab l'anterior; peró n'hi han d'altras més delicadas, més intimas, ahont el ropatje de la forma no arriba á velar may el fons, y si'l mestre no posseheix el verdader esperit wagneriá's trobará perdut, com succehi en aquest. Apart de la escandalosa precipitació del temps, varem veure al mestre Chevillard complertament perdut, sens encertar una sola frase, sens entendren res de tota aquella inmensa torrentada d'armonias qu'arrencá á Wagner el sentiment de la paternitat. Y aixó es verament imperdonable, fentnos decaure en gran manera al mestre francés com intérprete de Wagner.

Y finalment, vingué la obertura del *Tannhäuser*, qu'ab tot y la riquesa de sonoritats orquestals que va produhir y la escassa alteració dels temps, no va entussiasmarnos com altras vegadas, perque arribaren fins á nosaltres més las notas que l'esperit de la obra.

—

Els notabilissims concerts de que acabém d'ocuparnos se deuhen al desprendiment d'un grupo de personas ilustradas, perteneixents al Circul Eqüestre, que sense reparar en las seguras perduas qu'havia d'ocasionar el seu presupost extraordinari, va llensarse á la empresa per pur amor al art, puig no hi cabia altre fi, triomfant dels seus

propósits y conseguint realisar un'obra d'alta cultura artistica, per quín motiu mereixen fonda gratitut de tots.

Cal, donchs, qu'avans de termenar els hi tributém la més entussiasta felicitació, per haver dut á felis terme empresa de tal magnitut, y'ls encoratjém pera que continuhin en sos propósits civilisadors, que hábilment conduhits podrian arribar á desinfectar la corrompuda atmósfera qu'ordinariament respirém en l'art de la música, y que sovint devé insoportable.

Orfeó Catalá.

Nostra primera associació choral va obsequiar á la orquesta Lamoureux ab un concért format per las més triadas obras del seu repertori y algunas de novas, de las quals cal parlarne. Dugas d'ellas son originals d'un dels mateixos orfeonistas, el senyor Pujol, que ab aquets primers ensaigs ha acreditat possehir condicions pera'l género. Son dugas notas diferentas, l'una seria y l'altra festiva, degenerant aquesta en un xich trivial, y revelant la primera bastant sentiment, apart de certa facilitat que no es comuna en els principiants. Pel cami de *La non-non dels papellons*, pot arribar en Pujol á ferse un nom apreciable com á compositor.

El mestre Pedrell ha fet una molt bonica cansó, *Don Joan y Don Ramón*, ab dugas melodías populars mallorquinas qu'ha sabut recullir ab la trassa que li es peculiar. Es un diálech ben interpretat, sobre tot en el fragment que imita la cavalcada, sumament caracteristich. No cal dir si tractantse d'aquest autor l'armonisació resulta de má mestra. En cambi, la nova cansó del mestre Nicolau, *Entre flors*, es la més fluixa de totas las qu'ha produhit, tant per lo que toca á la melodia com á sa armonisació, que son de lo més vulgar que pot escriures. Es una cansó que desdiu de sas companyas *La Mare de Deu* y *La mort del escolá*, els éxits més justos y unánims qu'ha tingut en Nicolau, y que varem tornar á sentir ab el mateix gust de sempre.

Lo restant del programa era format d'obras prou conegudas, á las que l'Orfeó hi doná sa interpretació de costúm, mereixent particular esment el final del *Credo* de Palestrina, que fou cantat potser ab més empenta y vigor que may, produhint un efecte acústich dels millors.

Concert Granados.

L'Academia de piano qu'ha establert el distinguit pianista Granados está donant ja fruyts profitosos, dels que va esserne una bella mostra'l concert que ab el concurs dels seus deixebles organisá'l dissapte passat en la elegant sala Chassaigne. Las senyoretas Jordá, Sostres é Icart varen executar escullidas obras de Saint-Saëns, Reinecke, Schubert y Chopin, donant en totas probas de sas aptituts y d'haver aprofitat las ensenyansas del mestre, puig s'hi notava sovint el personal sagell de dicció distingida qu'es la caracteristica d'en Granados. També va péndrehi part el seu aventatjat deixeble Ferrán Via, que ja s'ha donat á coneixe ab éxit en diferentas audicions, y quin millor elogi está fet dihént que s'atrevi y va surtirne ab bé de las dificilissimas *Variacions Sinfónicas* de César Franck.

El violoncellista senyor Dini va contribuhir també á la festa, executant com té per costúm una *Sonata* de Saint-Saëns y un *Suite* de *Zipolli*, abdugas obras junt ab el piano, qu'era tocat respectivament per la senyoreta Jordá y'l senyor Granados.

La nota culminant del concert fou el *Preludi*, *fuga* y *variacions* pera piano y armonium, de César Franck, executat magnificament per en Granados y en Via. Es un'obra hermosissima, com tantas altras del seu autor, y sa melodia, d'un sentiment y delicadesa extraordinaris, va servir pera posar de manifest el refinat temperament artistich del mestre Granados, que va dirla en l'armonium d'una manera inmillorable.

Nosaltres el felicitém coralment, no sols pel seu trevall personal, que sempre hem alabat com se mereix, sinó pera encarrilar á la generació que puja cap el camí del art, sobreposant el cuydado de la dicció á tots els prodigis d'execució: es á dir, pera ferlos menys autómatas y més artistas, lo qual bona falta'ns fa á tots, dat el punt á qu'hem arribat en això del *auto moto-pianisme*.

Concerts Panzner.

Heusaqui un verdader director d'orquesta, un mestre alemany qu'es á la vegada intérprete notabilissim y director consumat, pertanyent á la mateixa fusta de que provenen els millors entre'ls molts que'ns han visitat. Las circunstancias en que ha tingut de donarse á coneixe á nostre públich no eran de las més favorables, dada la calitat dels elements á sas ordres, quina deficiencia's fa avuy més patenta que may á nostre públich; peró no obstant, aquest ha sapigut apreciar tot lo que val el mestre Panzner y ferli la deguda justicia.

Es aquest una notable personalitat en l'art de la batuta, un director ple de conciencia y de serenitat, y sobre tot, un *intérprete* dels que fan quelcóm més que conduhir als músichs, això es, dels que'ns revelan la essencia, l'ánima de la composició tal com se manifesta al seu esperit. No allargarém més aquesta revista senyalant una per una totas las obras qu'ha interpretat. Entre las més notables hem de colocar las *Sinfonías* de Schubert y Mozart (en particular aquesta),

que malgrat las deficiencias de la orquesta, foren objecte per part del mestre d'una magnifica interpretació, que podém ab justicia calificar de *clássica*.

De Beethoven n'es també un magnifich intérprete, com ho demostrá ab las Sinfonias *Quinta* y *Séptima*. Particularment l'ultim temps de la *Quinta* fou magistral, com també la manera com digué tota la *Séptima*, si s'exceptúa la excessiva lentitut del *allegretto*, que apart d'aixó fou hermosament dit. Tant el *presto* com l'*allegro* varem trobarlos justíssims y d'acort ab totas las grans interpretacions que n'hem sentit, encara qu'hagin sorprés aqui á Barcelona per causa del ensopiment á qu'estavam acostumats á sentirlos. La obertura de *Leonora* va ésser també objecte d'una magnífica interpretació. En nostre concepte, lo que Beethoven va escriure, feta aquella salvetat, es lo que'ns ha donat el mestre Panzner.

Dels fragments de Wagner també n'ha donat interpretacions forsa respectuosas. El preludi de *Parsifal* fou el més fluix, creyém que principalment perque may ab nostras orquestas podrá tocarse tal com deu ésser. En cambi, en els *Mestres* y *Tristan*, en particular l'ultim, molt bé, de llegítima marca wagneriana, com aixís mateix en la obertura de *Tannhäuser*, á la que doná gran brillantés, particularment al final, y adoptant la modificació en els corns que varem sentir al mestre Nikisch. Podém discutir si deu ó no modificarse lo qu'está escrit, peró tornantho á sentir s'ha de reconeixe que produheix forsa efecte.

Esmentarém, per ultim, el magnífich poema de Strauss *Mort y transfiguració*, obra que cada vegada sentim ab més gust, per ésser de lo bo que s'ha fet de Wagner ensá. El mestre'l conduhi ab tota conciencia, arribant á arrossegar la orquesta en l'inspiradissim himne ab que termina.

Aixis s'han acabat els concerts del Liceu, de manera millor de lo qu'era d'esperar. Y ab ells ha termenat àquesta temporada de febre musical que, en mitj de moltas cosas d'importancia mitjana, ens n'ha ofert altras de ben notables, de las que deuriam treuren profitosas ensenyansas, que potser altre dia ab més calma exposarém.

JOAQUÍM PENA.

LA PUBILLA DEL «MAS TRIST»

BALADA

A mon respectable amich en Joseph Anfruns.

I

Malalta d'amor,
passeja per l'era.
Son rostre esllanguit
apar d'un espectre.
Els ulls enfonzats,
las galtas fonentse,
els llabis ressechs
d'un blanch com de gebre.

Quan era á ciutat...
tan fresca y alegra!

Qué trist el «Mas trist»
d'ensá que hi es ella!

II

Quan bat de ple'l sol,
passeja per l'era.
Sa cara talment
apar d'un espectre.
Pobreta! Té'l cor
malalt fins ab febre;
del mal que pateix
no ho sab pas cap metje;
pels malalts d'amor
no's fan pas receptas.

Qué trist el «Mas trist»
d'ensá que hi es ella!

III

La pubilla ha mort!
El sol bat per l'era
tot esmortuhit
d'ensá qu'ha mort ella.

La pubilla ha mort!
Solitaria l'era,
sols de nit s'hi veu
passejâ un espectre.

La pubilla ha mort
quan tost las poncellas
cantavan pel món
que la primavera
vindría aviat
vestida de festa...

Qué sol el «Mas trist»
d'ensá qu'ha mort ella!

JAUME TERRÍ.

NOVAS

Al Principal s'hà estrenat la obreta *Quisquillas*, traducció d'un *vaudeville*, havent obtingut éxit regular malgrat sa poca consistencia, gracias á estar plena de situacions cómicas, portadas pels cabells la major part d'ellas.

A Eldorado s'ha estrenat *La Trapera*, sarsuela escrita pel senyor Larra y posada en música pels mestres Caballero y Hermosa. Adoleix aquesta obreta d'un sentimentalisme bastant carrincló, si bé demostra bona intenció en son autor.

Y aixó es tot lo que dels teatres barcelonins se pot dir per lo que toca á la passada setmana. Com se veu, la temporada continúa essent magre en tots els teatres, especialment en aquells en que hi actúan companyias castellanas.

—

Aquesta setmana hi há exposadas á Ca'n Parés varias obras de l'Ernest Soler de las Casas, de las que'n parlarém en nostre proxim número.

—

El periódich gironí *L'Enderroch* ens ha enviat el cartell dels Jochs Florals que celebrará'l dia 9 del vinent maig. S'ofereixen quinze premis, y'l jurat calificador está compost pels senyors Joseph Franquesa y Gomis, president; Joaquím Botet y Sisó, Francisco Monsalvatje y Celesti Devesa, vocals; Francisco Balari, secretari.

Els trevalls deuhen enviarse al secretari de la comissió organisadora, en Frederich Gircós, carrer de Mercaders, 22, segón, avans del 27 d'abril.

—

Publicacions rebudas:

Poesías, per Francisco X. Majuelo. Considerat aquest aplech de poesías com á obra d'un principiant, s'hi observa facilitat en la versificació, com també sentiment y cert bon gust en la elecció dels assumptos. El llibre ha sigut imprés en l'acreditat establiment d'en Joseph Franquet y Serra. Girona. Preu, 2 pessetas.

La Farigola (ascendente florebunt), lletra de mossén Jacinto Verdaguer, música de Joan Borrás de Palau. Aquesta bonica composició ha sigut editada per la editorial de música d'en Rafel Guardia. Se ven á 4 pessetas.

La Mare de Deu, cansó popular catalana, XXIII del «Cançoner Popular», figuranthi una ilustració d'en Graner y las acostumadas notas folk-lóricas. Preu, 10 céntims. Dipósit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

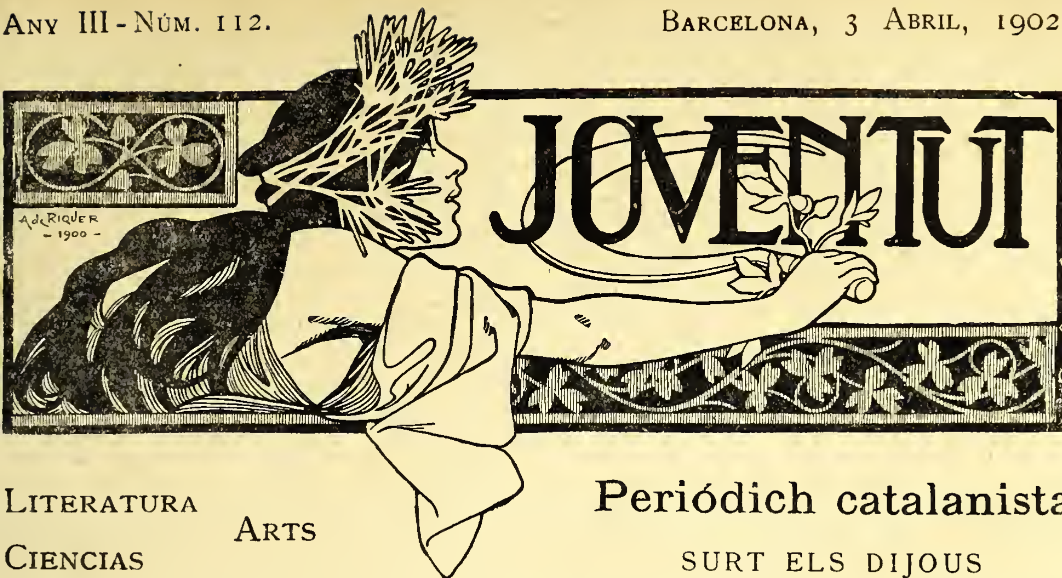
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

ANY III - NÚM. 112. BARCELONA, 3 ABRIL, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

EN PERE ALDAVERT

Que *La Renaixensa* ha sigut durant un llarch espay de temps l'únich, y més tart un dels més ferms baluarts del Catalanisme, no hem de dirho: prou coneixen els bons catalans el coratje y la fe ab qu'ha defensat la puresa de la Doctrina. Que desde fa molt temps necessitava introduhir certas reformas, no sols materials, sinó d'ordre més elevat, pera respondre al esperit actual de Catalunya, prou ho veya y ho deya tothóm. Aixis, donchs, no'ns va sorpendre, sinó que'ns va complaure la noticia de que s'havia format una empresa pera publicar *La Renaixensa* en la forma acostumada pels diaris á la moderna. JOVENTUT no n'havia parlat perque no sabia ni sab encara, per més qu'ho suposa, si també en el fons, qu'es lo essencial, se seguirá'l mateix criteri. Nosaltres creyém, y esperém per l'afecte que portém á *La Renaixensa*, ab la que tan lligats estém per vincles d'amistat y companyerisme, que sabrá posarse al nivell que li pertoca, no fent com aquells que, á imitació dels petits comerciants, creuhen que pera millorar un establiment n'hi há prou ab repintar la botiga.

Mentres esperém que's realisin aquestas esperansas, nostre objecte no es altre que'l de donar una forta encaixada al bon amich en Pere Aldavert, que ja en el número d'ahir de *La Renaixensa*'s despedia de sos llegidors al deixar voluntariament son cárrech de director y tornar á barrejarse ab sos companys de redacció.

Prou ne diriam de cosas de l'Aldavert: peró més ens estimém copiar un extens fragment de son article, ahont, sense pensarsho,'s retrata ell mateix de cos enter al fer la historia de *La Renaixensa*, qu'es la seva; fragment que será agradós á nostres llegidors, puig hi podrán apendre cóm tota gran empresa comensa per poch, y cóm l'entussiasme irreflexiu, la manca de cálcul y afany d'especulació, els esbojarraments jovenivols fan triomfar las causas si aquestas son justas

y si sos defensors tenen coratje y perseverancia.

Diu l'Aldavert:

Per fí m'ha arribat l'hora tant desitjada, la de tornar á formar en lo rengle dels catalanistas humils, deixant lo cárrech que materialment se'm va tirar demunt quan en Guimerá, que no pogué resistir més la temptació de dedicar tots sos esforsos al teatro,'m digué: Noy, are te n'has de encarregar tu de *La Renaixensa*: no n'hi puch tenir tants d'estadants al cervell. Y d'un senzill administrador me vaig trobar, de cop y volta, cambiat en un mitj personatje dintre'l Catalanisme, sino que ja ho deyan los amichs que m'estiman, que no se'm coneixía al demunt. Y convertit en director, vaig ser lo qu'era avans, l'home més menestral de la terra,'l sach dels cops de tothom, tot en contra meu y ab poch profit pel mateix diari, perque la feyna d'un director no consisteix en sirgar sol, sino en fer sirgar als altres. Ja está fet y no n'hem de parlar més, perque tampoch te remey lo mal que jo haja pogut fer á lo que jo estimo més que res fora dels de casa, á la meva estimadíssima *Renaixensa*, que'm te vida, joventut y la posició que un travall honrat de vint y dos anys m'hauría assegurat, com l'ha assegurada á molts ab qui no'm cambiaría ni per feyner ni per net de clatell, dit sía això derrer sense ganas d'alabarme.

Me vareig encarregar de la direcció de *La Renaixensa* resignat á cumplir un deber, no á aprofitar glorias, que no n'hi havía tinguda cap en Guimerá ni me'n havía de tocar cap á mi, estant tant enderrerit encare'l moviment polítich catalanista. La varem comensar cinch amichs al entressolet de la xacolatería *Antigua del Mallorquín* després del desastre económich de *La Gramalla*, setmanari que á tots cinch nos va tenir á racció desde'l mes de Maig á la declaració oficial de la febre groga del any 70, tenintnos d'estar de tot per poder pagar los comptes d'en Fiol, l'impressor de la plasseta de Sant Ximplici del Regomir, que tenía la máquina y las caixas voltadas de fusells, perque, en son cárrech de capitá de voluntaris, no volía de cap de las maneras que la *mano negra de la reacción* l'atrapés desprevingut. Allá, entremitj de voluntaris que tot lo día anavan y venían á *pendre ordres*, nos varem ensinestrar á corretjir probas; allí en Saleta, perque no sabíam que una ratlla escrita no'n fa ni mitja d'impresa, va improvisar, dictantla de dret al caixista, una poesía de tres columnas y mitja de *La Gramalla* (uns set pams y mitj); allí en Matheu travallava com un desesperat sobre una tauleta en que casi no li cabía la má. Quíns temps aquells en que, després de passar tantas angunias pera poder quedar bé ab l'impressor, nos compravan per la Rambla á dos cuartos los mateixos diaris que veníam á rahó de vint y cinch una pesseta!

Y d'alló n'ha sortit, en gran part, això! D'aquellas angunias nos ne podém alabar los cinch xicotets que feyam *La Gramalla*, que forem casi'ls mateixos cinch que comensarem *La Renaixensa* á la *Antigua del Mallorquín*. Qué hi vol dir que l'Ibo Bosch, atret per la Banca, se n'anés més tart á París hont s'hi ha fet una espléndida posició! Qué hi vol dir que en Thomas, arrastrat per sas aficions artísticas, montés al cap d'uns quants anys un dels establiments que més honran á Barcelona! Qué hi vol dir que en Raventós, obligat per sa carrera de mestre d'obras, hagi estat tant temps sense escriure poesías! Quí ho te al neixe may ho deixa; *lo que en la cuna se toma con la mortaja se deja*, que diuhen los castellans; y encara que'ls etzars de la vida'ns hajin esgarriat, tots som iguals que eram; en tots, sota la patina dels anys, hi batega'l mateix entussiasme per nostra estimadíssima Catalunya, la patria del nostre cor. D'alló va neixe això, y'l vici de travallar y de perdre diners en empresas catalanistas no l'hem pogut deixar, y si en Matheu volgués parlar, podría contarnos los sacrificis de tota mena que va fer sostenint anys y més anys la *Ilustració Catalana*, que quedará com un monument de nostra renaixensa literaria. No'ns hem deixat may los cinch noys que comensarem tant humilment nostra campanya. No ha minvat nostra amistat ni un día, y quan nos trobém en actes catalanistas, nos sentím ab lo mateix entussiasme. Comensém á ser vells y'l cor lo tením molt jove, més jove, de segur, que'ls que s'han posat á escriure en catalá pensant més en fer estranyesas que en lo que tenen de pensar los escriptors del nostre renaixement devant de la trascendencia del problema plantejat tant bojament per los que sembla tingan jurat acabar ab la vida material d'Espanya acabant de primer ab la vida moral dels pobles diferents que aglebá la forsa ó la lleugeresa dels que ab lo dot de casament donavan lo que no era seu ni molt menos.

M'hi vaig trobar de cop y volta de director de *La Renaixensa*, debent seguir una obra que tenía tant bons fonaments. No ho sé com vaig dir que sí. Debía ser com me passa ab tot, que'm trobo la carga á coll sense adonarme de cóm me li han posada. Y comensá'l meu martiri, no per lo que hi he travallat, sino per lo que hi he patit. Perque *La Renaixensa* desde que va neixe te aquesta pena: que hi ha gent que la estima massa, que no hi passa una errada, baldament sía dintre d'un anunci que parli de braguers, que no n'hi haji cent que no se'n adonin. Un que tinga mal nom no es més vigilat per los mossos de la Esquadra que ho es lo director d'aquest diari. De massa que t'estimo t'apunyego, y trobantnos en un temps tant trasbalsat en que, fora dels ideals de Catalanisme, ni en literatura ni en res hi ha duas personas que pensin de la mateixa manera, creguin que m'hi he trobat moltas vegadas d'apunyegat per los que més me volen. Fort! me deya, fort! perque't posavas un vestit tant gran, ó més ben dit, perque avans de posártel no te l'emprobavas set ó vuyt vegadas com los que volen vestir á la moda.

Avuy he arribat á la fí sense haver agraviat á ningú,'m penso; sense haver molestat cap manera de pensar y havent subjectat en las materias delicadas lo meu pobre criteri al dels que'n tenen més. He sortejat de la millor manera que he pogut las dificultats que m'han creat la gent que, de segur, no'm deixarían patir si algún día'm trobés en la miseria; he plantat cara ab energías de que no'm creya capás á las persecucions de tota mena que ha tingut *La Renaixensa* en lo dificultós temps que seguí al trist período en que no eram més que *cuatro locos* y que com á *cuatro locos* nos tractavan perque no feyan ombra á cap partit polítich local ni por als temporers que fan de ministres. Ferm en la idea de que un diari no es una barbería, en que l'amo te de donar are la rahó als uns, are als altres, durant la bojería tranquila de las guerras colonials y durant la bojería arrematada de la guerra ab los Estats Units, vaig fer la campanya més desastrada que pugui imaginarse baix lo punt de vista utilitari, pero la que més tinch á gloria d'haver fet, perque á haverhi mitja dotzena de *Renaixensas* á Espanya, hi hauría cent mil vidas que alenarían y cent millions que escamparían la riquesa per aquesta terra tant perduda de diners com de sentit práctich y tant sobrera de tabalots y de gent sanguinaria. Y persecució dels de Madrid y pessigada dels de casa, anava *La Renaixensa* de tomballons, pero de tomballons y tot arborant la bandera catalanista, que es de pau, que es d'amor y que per fer un adepte més ni cent mil te de plegarse gens fent donar mitj vol al pal que

la aguanta. O es l'emblema d'una causa honrada ó no es res Si no es res, llensemla al foch, cremem1a com se fa ab las cosas sagradas quan per vellas s'han de retirar; cremem1a, que'l foch no impurifica. Y si significa una gran resurrecció, arboremla als quatre vents, que espetegui á las bufadas de la tramontana ó's gronxi suaument á las alenadas del oreig. Guardemlas las nostras energías per nostra estimada Catalunya, que prou las necessita totas pera no morir á mans dels mateixos que han mort altras terras també ricas avans, altras terras que havían tingut institucions venerandas, altras terras que avuy no son terras sino ermots hont s'hi passeja la estúpida fantasía ó la mirada desolada de gent que no serán may més res, terras en que s'hi planta la petja sense que la herba redressantse la esborri, en que s'hi enmotlla la planta y'ls dits del peu ó la espardenyota d'espart y fins á las vinentas desfetas d'aygua d'Octubre hi queda tant marcada com la petjada del dimoni en las nostras rocas per tot arreu hont la imaginació del poble hi ha fet aixecar un pont en una nit.

He arribat á la fí de la caminada que vaig empendre ab poca reflexió. No he fet un agravi á dretas; no he ferit las creencias del poble catalá, respectables sempre y per mi encare més que respectables; allá hont no he arribat jo hi han arribat los consells dels meus amichs, que he vist derrerament que eran molts més dels que jo'm creya. Si he errat que se'm perdoni, que, esbojarrat en mon amor á Catalunya, potser no he vist prou clar los mil altres problemas que's tiran demunt d'un director de diari. Per ella, en los días més amarchs de la meva vida, descomptadas las amarguras sense consol de perdre als meus dos fillets; per ella, per la puresa de la idea catalanista, he vist refredadas y fins perdudas amistats que venían sagelladas pels jochs de la infantesa y per las entremaliaduras de las aulas de la Universitat. Perdudas, y potser perdudas per sempre més! Qué hi podía fer jo si'm va tocar pel desditxat cárrech de director de *La Renaixensa* sostenir la puresa del programa qu'havíam defensat tots plegats en aquestas mateixas planas y que prengué forma definitiva á Manresa are fa deu anys!

. . . .

Si tothóm ha pogut coneixe quánt val l'Aldavert com á home y com á catalanista, ben segur que ni la meytat de sos llegidors haurán sapigut apreciar l'inmens valor de sa tasca politica y fins literaria. Fora de desitjar qu'en un volúm s'apleguessin sos més escullits trevalls pera salvarlos del oblit á qu'está condempnada tota obra periodistica. Aixis podria admirarse, temps á venir, el tremp de sa ploma, quin capdal de filosofia práctica tanca aquella forma tan senzilla y en apariencia vulgar, y quin esperit critich y ovirador revela ab son estil casulá, peró no mancat de cultura, aquest home qu'ab tanta justesa sab apreciar els fets, esbrinarne las causas y preveure llurs conseqüencias.

Molts de sos escrits han resultat veritables profecias, y no podia ésser altra cosa, per la rahó que acabo d'indicar y qu'alguns no han sapigut explicarse. En mitj del desgavell de la vida, allá hont els ensopits ó'ls curts de gambals no hi veuhen més que un caos de confusions ni hi senten més lley que la del etzar, el pensador seré hi descubreix tot un encadenament de lleys lógicas, y seguint grahó per grahó tota la escala de la Evolució, may els successos els sorprenen com els hi passa als babaus que, perque sols veuhen els replans, se creuhen qu'es per salts que s'arriba á la cima. Peró l'Aldavert, que comprén lo que hi há d'essencial y de purament circunstancial en aquesta lley d'evolució qu'enmena las societats á son perfeccionament; ell que sab que, si tot naix pera morir, de la mort n'ha d'eixir la nova vida; ell que no ignora que las ideas al pendre volada exigeixen cada dia novas formas que responguin á las circunstancias del nou medi en que's desenrotllan, sense que's malmeti, ans bé's millori sa puresa; ell, dihém, ha cregut arribada l'hora de cedir el lloch d'honor que tan dignament ocupava en la defensa de sos ideals, mes no per'xó renunciant á la lluyta. Satisfet d'haver, honrada y profitosament, trevallat per la causa,'s retira no com á vensut, donchs ho fa en plena gloria, ni tampoch com á vencedor per'adormirse sobre sos llorers. Malgrat els seus anys, com ja diu ell, té encara'l cor jove, y bé combaterá entre las filas dels nous lluytadors que impregnats del esperit modern portin tota la brahó de sa sanch jove. Ab son exemple'ls encoratjará y ab sa experiencia'ls fará de mestre, peró no de mestre-titas reganyós com aquells qu'en sa velluria no's recordan de sas entremaliaduras de noy y creuhen que cap dels á qui han ensenyat pot arribar á saber més que'l mestre, sinó com á pare que se sent reviure en sos fills y que com á propis estima'ls triomfs dels seus successors.

Ell podrá explicárloshi que no es ab diners, ab abundancia de medis materials que s'imposan las ideas; ell els hi fará veure cóm de *La Gramalla* s'ha passat á *La Renaixensa*, y cóm aquesta ha sentit avuy la imperiosa necessitat de rejovenirse; ell els hi dirá cóm els joves aixelabrats d'aquells temps son avuy els homes de criteri reposat, cóm las ideas qu'en aquella época anomenavan bojerias son avuy acceptadas com á fórmulas de sabiesa práctica, y, fent una vegada més de

profeta, dirá als cap-calents qu'avuy esveran á la gent tranquila ab sas caborias ó atreviments, que també arribará pera ells el dia qu'haurán de cedir el lloch á una nova generació qu'enllassará sos somnis ab els d'avuy esdevinguts ja realitats. Això es lo que fará l'Aldavert si ha d'ésser lógich ab si mateix, qu'ho será.

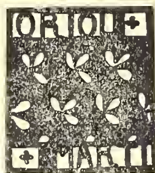
No sabém ab quins elements compta *La Renaixensa* pera realisar sos propósits; creyém que aquests son bons y apreciém en lo que val á son nou director, de qui esperém que sabrá adaptar nostre benemérit confrare á las condicions del medi actual, tal com hi estava en l'época de sa aparició.

En el número d'avuy diu nostre benvolgut amich en Martí y Juliá:

«Per imposició seva, l'Aldavert ha deixat aquest lloch, mes cal dir que hi ha deixat una hermosa tradició, en la que'l meu esperit hi trobará sempre ensenyansas, senceresa y bons sentiments.»

Desitjém, donchs, que l'esperit de l'Aldavert li dongui'l coratje necessari pera que *La Renaixensa* pugui ésser en l'avenir un veritable portaveu del poble catalá, tan aymant sempre de la llibertat y del progrés.

1 d'abril de 1902.

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

V

S'ha convingut en considerar com una gran veritat que l'home es un sér eminentment sociable. Si filosóficament algú ha exposat els seus dubtes, no's pot negar que prácticament la humanitat, organisantse cada dia ab més perfecció, ab més lleys, ab més ordre, ab més solidaritat, sembla que vulgui comprobarla. Acceptém, donchs, el fet: l'home ha nascut pera viure en societat. Tota societat pressuposa organisació, y tota organisació pressuposa direcció, es á dir, govern. ¿Qui deu dirigir? ¿Qui deu governar? Evidentment—en això totas las escolas hi están conformes—qui més ne sápiga. Tant els que vinculan la sobirania en monarcas hereditaris per ésser ella d'origen diví, com els que la vinculan en tot el poble, que la delega, per ésser d'origen humá, tots convenen en que'ls que la exerceixen son ó deuhen ésser els millors. Si la sobirania ve de Deu y Deu la delega en familias escullidas, no es possible suposar que'ls escullits per Deu siguin els pitjors. Y si alguna vegada ho semblan, evidentment será perque convenia qu'ho semblessin, no perque ho fossin en realitat. D'altra manera no tindriam més remey que suposar—suposició sacrílega—qu'al fer tal delegació no tenia Deu l'intent de que se'ns dirigís y encaminés, sinó de que se'ns desencaminés y desorientés. No's pot, donchs, dubtar: si la sobirania es de dret diví, está vinculada en els millors; si es de dret humá, ja no podém afirmarho tan rodonament, perque'ls homes ni individual ni colectivament son infalibles. Peró si no podém afirmar que'ls que la exerceixen per delegació humana siguin de fet els millors, podém deixar sentat que totas las escolas, tots els partits politichs están d'acort al afirmar que qui la exerceixi deu esserho, y precisament per trobarlos els millors, cada un d'ells considera infalibles els seus principis.

Mes prescindim d'aquestas generalitats y concretemnos á Espanya. La sobirania, quan menys nominalment, es exercida per monarcas hereditaris. Peró, admés el sistema representatiu-parlamentari y transformada la monarquia d'absoluta en constitucional, tenim qu'en realitat qui encarna la sobirania efectiva—fer lleys y ferlas respectar—es el govern ó ministeri responsable, junt ab els parlaments. Deixém de banda si es ó no'l poder moderador qui nombra'ls uns y si es ó no'l poble qui elegeix els altres. Lo que'ns interessa es determinar si uns y altres son—com tindrian d'ésser pera que's cumplís naturalment el fi de la societat—els millors. ¿Ho son? No. ¿Per qué? Cada partit politich, cada escola filosófica vos dirá: «perque no se segueixen y practican serenament nostres principis.» Mes la

(1) Véginse'ls números 107 y 108 de JOVENTUT.

verdadera y única rahó no es pas aquesta. La verdadera y única rahó es: perque en política, com en tot, la frivolitat es lo que domina. Las paraulas llibertat, ordre, justicia, govern, fraternitat y progrés han servit d'estandart pera innombrables revolucions, y al ferlas no s'ha tingut pera res en compte'l sentit comú que reclama que no vulgui armonisarse lo que unas ab altras tenen d'antitétich, al voler realisarlas prácticament. S'han barrejat lleugerament tals conceptes y s'ha cregut possible organisar un Estat ab moltas lleys, fusells y penas pera garantir la llibertat; s'ha cregut necessari, pera que la justicia y la fraternitat imperessin entre'ls homes, instituhir un govern armat que definís la justicia, que sostingués l'ordre y que sancionés inapelablement tota contravenció á lo per ell definit y ordenat.

Y pera fer més irrisori encara l'escarni al ver progrés humá, al organisarlo aquest poder s'han tingut en compte tots els idealismes d'escola, y no'l sentit comú que dicta: «Si en realitat es necessari un govern, triéu els més sabis, triéu els més bons.» Y ningú fa res pera triarlos. El poder executiu reclama, més que iniciativas, talent d'aplicació, es á dir, dots administrativas. Donchs bé: sols aquellas se tenen en compte. Y aixis un ministre de Guerra ó Marina es sempre un general valent y victoriós en camps de batalla ó en batallas de salons, may un home de cap clar qu'abarqui ab ullada ampla totas las complexas qüestions qu'afectan á un organisme format per tants milers d'homes. Un ministre d'Hisenda s'esculleix no entre'ls banquers ú homes de negoci que prácticament han demostrat sa competencia, sinó entre'ls diputats xerrayres que s'han aprés ó empassat quatre estadísticas de conveniencia. Y en general tots els ministres, governadors, directors generals, delegats d'Hisenda etc... ¿d'ahónt surten? Surten dels partits polítichs. ¿Quins mérits y competencia tenen?: La eloqüencia ó art de ben xerrar, y la pedantería ó art de ben enganyar. Això quan no son mérits suficients la pilleria disfressada d'habilitat y l'adulació disfressada de desinterés. Y aixis veyém aqui á Espanya que qui naix xerrayre y desvergonyit naix indefectiblement pera ministre ó governador. Y no hi fa res que res hi entengui; tota la qüestió está en fer veure que s'hi entén. ¿Quánts anys fa qu'en Sagasta, en Romero, en Moret, en Castelar, en Tetuán, en Silvela y tots els grans noms de la política espanyola tenían ben demostrat que res hi entenían en això de governar y administrar la Espanya? Aquests estadistas, llumaneras del Parlament, ¿no son els qu'han menat la barca del Estat estrellantla en totas las costas y esculls? Donchs no hi fa res: ells son els més sabis y més bons perque son els més xerrayres. Y son els únichs que poden governar. ¿Cóm quedaria'l poder moderador sense semblants *cotorras?* ¿Y cóm quedaría'l poble sobirá que per universal sufragi'ls fa diputats y senadors y quefes de partit?

En quant al poder parlamentari, el qu'ha de fer las lleys, el qu'ha de portar la suprema direcció y orientació del poble ó Estat, ¿cóm se forma? Per sufragi universal, un sufragi mentida—tothóm ho sab—qu'agabellan quatre traficants que's diuhen cacichs. Y aixis ens trobém ab que senadors y diputats de totas menas, y regidors, al ocupar son lloch no saben per quin cap comensar. ¿Cóm s'hi presenta'l candidat á sos electors? Ab hipocresia y engany. Ell no'ls hi diu pas: «Jo soch un home d'inteligencia clara qu'ha estudiat á fons els grans problemas socials, polítichs ó económichs, y tinch las mevas solucions que vos serán útils.» Ell els hi diu: «tots els que no pensan com jo son uns pillos y...'l pont de pedra vos el fará'l govern, puig ab el govern hi tinch bo.» Y'ls millors diputats son els que no podent lograr que'l govern pagui, pagan el pont ells mateixos... Deu sab ab quins diners. Mes la majoria no pagan res, ni saben res, ni tan sols lo qu'es un pont! Peró l'elector se queda embadalit y content—sense'l pont—quan el nom del seu diputat corre de boca en boca y tots els diaris ne parlan. «*El digno diputado por Argamasilla ha hecho temblar con los rayos de su elocuente indignación las augustas bóvedas del templo de las leyes.*» Aquella indignació havia esclatat á propósit d'un xiste. En Romero Robledo havia dit que Argamasilla era menos que argamassa. Y tothóm havia rigut. Y'l diputat havia demostrat que, á pesar del diminutiu, era més. Y'ls que saben demostrar això son els més sabis, son els millors!

No es necessari insistir: el quadro de nostres parlaments, diputacions y municipis es bé prou conegut. Cárrechs que deurian ésser de sacrifici son solicitats, y l'home més modest se creu apte pera desempenyarlos. Y'ns trobém, com hem dit avans, qu'en lloch d'anarhi'ls millors entre'ls bons, hi va tot lo moralment tarat. Uns pera xuclar la sanch del poble, altres per vanitat. Cap hi va ab modestia y resignació, com convé á qui sab compendre la responsabilitat inmensa que contráu. Per'xó veyém espectacles cómichs tan edificants com els que donan nostres parlaments. Allí no parlan més que tres dotzenas d'homes que saben de tot. Un marí d'aygua dolsa parla de fragatas acorassadas; un noble tronat explica'l secret dels empréstits ventatjosos; un andalús aixerit desenreda la troca de cent caps qu'embolicaren els més experts diplomátichs extrangers, un *castellano viejo* conta tradicions de la patria, el burgés demana ordre, l'exaltat revolució, y tots junts no arriban may á entendres; sols se posan d'acort quan l'hora de votar arriba, y com remat de bens al xiulet del pastor, s'arremolinan al costat de las urnas qu'han de parir la nova lley, lley d'esclavatje y de servilisme, puig altra cosa no poden engendrar els homes febles y pretensiosos que pera pujar á representants del poble han tingut de humiliarse adulantlo y han tingut de prostituhirse enganyantlo.

Un distingit escriptor francés, M. Brieux, en un de sos millors dramas (1), fa la dissecció del Parlament de la República ab una forsa tal de rahonament, que no podém resistir la temptació de transcriure alguna de sas atinadas observacions. No hi há per qué demostrar que totas ellas son perfectament aplicables á Espanya.

...«no ho sabéu! Sou diputats, assumíu la cárrega y l'honor de fer lleys, y... no ho sabéu! Ignoréu la sífilis, com probablement ignoréu l'alcoholisme y la tuberculosis!... Son cinchcents ó més, que s'intitulan els Representants del poble. Entre tots no troban un'hora pera parlar d'aquests tres Deus ferotjes, als que l'Egoisme y la Indiferencia fan cada dia terribles y espantosos sacrificis humans. Ells no tenen temps pera combatre la Trinitat ferotje que suprimeix cada dia milers d'existencias. L'alcoholisme! Caldría prohibir la fabricació de venenos y disminuhir el número de venedors, peró com que's té por dels grans destiladors, que son richs y poderosos, y dels petits venedors, que son els amos del sufragi universal, se fa dormir la conciencia tot planyentse de la inmoralitat de la classe obrera y fent petitas observacions ó sermons. Plagas!!... La tuberculosis! Se sab bé'l verdader remey. Sería'l jornal suficient y la demolició dels hostatjes insalubles en que s'hi apilotan els que trevallan, els que son al mateix temps els més útils y'ls més desgraciats. Mes no's vol aquest remey, y's prega als trevalladors que no escupin á terra. Es admirable! Peró de la sífilis ¿per qué no se'n ocupan? ¿Per qué una sola vegada, després d'haver fet ministeris encarregats de defensar tota mena de cosas, no n'han de fer un encarregat de defensar la salut pública?»

. . . .

(Seguirá)

(1) *Les Avariés.* Las representacions d'aquesta obra foren suspesas per la censura. L'autor ha escrit grans veritats sobre una llaga social, la sífilis, y aquest sol mot articulat ab franquesa ha aterroritzat á la societat que sols consent que li parlin hipócritament per medi d'eufemismes.

LA SANCIÓ DE LA NATURALESA

Estém en plena Edat Mitja, en ple embrutiment, en plena negació de la llibertat, y en cos y ánima dintre del encarcarament de tradicions tan ridículas en lo moral com els trajos antiquats ho son en lo estétich.

Passats els dijous y divendres sant, si á la majoria del poble qu'ha fet de comparsería en la gran mascarada tradicional cap sentiment li ha quedat grabat en el cervell, á altres els hi ha quedat el sentiment de pesar que produheix l'endarreriment quan aquest está apoderat d'un poble al que's voldria veure desenrotllar totas las sevas energias y facultats de vida ampla, en comptes

de restar adormit y amanerat en la práctica de costums tan deslligadas y renyidas ab l'época actual, que'ns posan en un terreny forsa indigne devant de las nacions que marxan á la devantera del progrés y fins de las que's limitan á seguir el pas d'aquestas.

Cosa socorreguda es l'atribuhir carácter artistich á las cosas quan, depressivas moralment, se tracta de ferlas acceptar pel vulgo pera millor dominarlo. S'ha arribat á veure l'art en las ideas més estúpidas y en las sevas representacions; s'han presentat als ulls del poble com á artisticas las aberracions més grossas en lo fonamental, y referintho tot á la forma, el poble s'ho ha empassat y ha restat adormit y embrutit, qu'era lo que's tractava de demostrar. Hi ha hagut moments en que fins l'autonomia de Catalunya ha volgut fonamentarse tan sols en lo artistich, y s'ha anat á cercar la bellesa de las nostras cansons y de la nostra parla per'argumentar en contra dels centralistas, com si per ventura, si no tinguessim rahons de més pes, irrefutables, aquellas fossin quelcóm menys que una expansió. En fi, pera no ésser extens y donar una idea clara, el carácter artistich es l'últim baluart ahont se soplujan els defensors de las salvatjes *corridas* de braus.

Donchs ab tot y ésser tan socorregut aquest argument, no pot aplicarse á la defensa de la comedia que la tarda del dijous y la matinada del divendres sant té lloch en els carrers de Barcelona. Renyida la tradició en que's fonamenta ab el carácter de l'época actual, hi manca la unitat de conjunt y la justesa de detalls que donan el to á l'obra artistica.

Si penetrém en el fons dels individuus, ens donarém compte de l'antinomia que tancan, hi traslluhirém la máscara d'ocasió ab que han recubert sas passions y sos vicis de tot l'any; si'ns ateném á la forma solzament, la indignació'ns brotará á la cara, perque indigna tot alló que un comprén se fa ab l'anim de enlluhernarnos y embaucarnos. Bé está qu'en las carreras de cavalls s'estrenin els trajos de las temporadas properas; no gens bé está'l que's prengui per excusa la mort d'un filosop pera mostrar al públich las robas de seda que durant tot l'any s'han guardat al fons de la calaixera.

—Quin disgust se n'emportaria molta gent—me deya un amich meu—si un any Jesús se decidis á no deixarse crucificar, en vista del poch fruyt qu'ha donat son sacrifici!

—Mes qui sab á qui crucificarian, perque no's pot arribar á dir lo que pot el desitj d'ensenyar la roba bona.

Mancats de fe, falsos y antinómichs el dijous y'l divendres sant d'aquest any, han tingut dos carácters perfectament definits: el de segón carnestoltas del any, aquell en que's treuhen las robas foscas de color, en que las caras se marceixen y las familias s'esbroncan las unas á las altras *en block* (retallada intima de grupo á grupo); y'l de la segona vaga del any, aquella en que tot tránzit queda interromput, tot moviment paralisat, tota activitat moral deprimida, vaga imposada pels de dalt, per la forsa de la costúm, y en la que no hi há morts pel carrer, perque'ls morts ja'ls porta la gent en sas ánimas mateixas.

La Rambla ha estat convertida durant vintiquatre horas en l'escenari de la mascarada més ridicula y retrógrada. Legions de pobres nafrats, embrassant el pas, ensenyavan sas llagas, sas concas buydas, sos membres capolats, sos cossos deformes, allargavan llurs brassos esllanguits y llurs mans crostosas; coblas de la miseria feyan grinyolar llurs esturments, y miserables embadalits, com á visions d'altres mons, entonavan llurs salms, llurs pregarias, llurs planys, en veu alta, somniosa, llóbrega; un vell de llargas barbas, agenollat en mitj del passeig y encorvat sobre'l gayato en el que s'apoyava ab sas dugas mans, semblava un espectre arrencat de vell retaule custodiant un greixós barret contenint dugas miserables monedas de coure. Ni un sol moment á aquella multitut que circulava al seu entorn se li ocorregué buydar sa bossa en el barret del vell y omplirlo de monedas de plata... de tantas com ne cobrá Judas per el Crist, per exemple... No, els simbols que costan cars no tenen acceptació entre las massas. Aquellas massas ja'n tenian prou ab que surtissin á ramblejar á plena llum totas las llagas de la miseria, tota la pobresa de la societat, totas las desigualtats, tots els defalliments... com si no volguessin

altra cosa que demostrar una volta més lo molt que va fer el Crist pera la redempció del home... (!)

Y amunt y avall, com dugas riuhadas empesas per l'enmandriment, lliscaren tots els pilans de la societat donant satisfacció á la opinió d'altri, cumplint la obligació de cada anyada. Y las donas, tan hermosas, tan divinas, omplint de passada las xacolaterias ahont, ab el vel sobre'l nas, s'atiborraren de xacolata y ensiamadas que las hi deixaren greixosos els llabis ab que després besarian els peus del Crucificat.

Y per sobre de la gentada de la Rambla, tota encarcarada, tota recuberta de cintalls y randas, tota amagada sota una crosta de barrets ridículs y levitas infames y mantellinas fusellables y altras cosas que no's poden dir avuy, per sobre de la gentada de la Rambla, els pardalets, els aucellets, nostres vehins,—que son els que donarán la senyal de que estém civilisats el dia que baixin á nosaltres—saltant alegres de branca en branca, lliures, sense preocupacions, sense trabas, guaytavan á baix de tant en tant girant el seu caparronet, s'estarrufavan una miqueta, aixecavan la qúa, y...

Era la sanció de la Naturalesa.

NOTAS D'ART

El moviment artistich del present any ha sigut ben remarcable en nostra ciutat, haventse notat que certas tendencias ditas modernistas y miradas ab prevenció pels compradors de quadros, comensavan á guanyarse'l lloch que las hi pertoca en el mercat artistich; lo qual ve á demostrar que l'art en essencia es sempre'l mateix; sols que, al presentarse en formas que son novas ó qu'ho semblan, sorprén y deixa suspensos als *amateurs*, que s'hi han d'anar acostumant; peró, un cop passada aquella primera impresió desagradable, produhida per un especial modo de fer á que no estavan avesats, comensan á triar, y ho fan ab acert fins á cert punt, puig deixan de banda las teorias sobre si l'art ha de representar axó ó alló, si té de personificar un esperit ó altre, y demés caborias més ó menys *intelectuals*.

No tractantse de pintura decorativa, sinó senzillament de quadros de cavallet ab que s'adorna un pany de mur qualsevol (axó es, sense la idea de lligar la pintura ab altres accessoris per'ajudar al efecte d'un conjunt), lo mateix avuy qu'en tots els temps, al públich li agradará lo més simpátich dintre de la moda corrent. Per altra part, l'art evoluciona naturalment com totas las cosas, y reb de cada época'l seu carácter ó sagell especial, succehint qu'en el transcurs del temps se descubreixen grans qualitats en obras que al produhirse havian passat desapercebudas y quedat oblidadas. Aixis avuy admirém y paguém á preus exhorbitants quadrets flamenchs als que s'havia dat ben poca importancia, y tot perque responen á las necessitats modernas, puig á més d'ésser obras pictóricas de gran mérit, generalment son d'un tamany apropiat á las nostras habitacions.

¿Vol dir axó que la pintura está avuy en decadencia? Jo no ho crech pas, encara qu'ho llegeixo ben sovint en nostres diaris. En aquest periode d'evolució en que'ns trobém, ni tan sols podém judicar l'alsada del vol que l'art pren en nostra terra. Es més: jo no crech que á Catalunya hi hagi hagut may un renaixement tan extraordinari com es el de la época actual. Naturalment que si comparém nostre art ab el d'altres paissos, ens trobém petits y mesquins; peró en cambi, si recordém l'art dels nostres avis, deixant apart l'arquitectura, *ferreteria* y *vidrieria*, ¿qué'ns queda? Ab prou feynas ens recordém d'en Dalmau, imitador dels flamenchs, y d'en Viladomat, posat sobre pedestal pel desitj de tenir un pintor. El verdader esfors, la verdadera lluyta, no s'han vist fins avuy; lluyta comensada á mitjans del sigle XIX, y ab la que's lograrà quelcóm de positiu pera l'art de nostra terra.

Tots la contemplém ab gust y entussiasme aquesta transformació de Barcelona d'un poble gran en una gran ciutat, enderrocant nostra gent els pedestals fabricats en las taulas del Ateneu y dels cafés, y comensant á interessarse per l'art veritable. Sembla que á no trigar gayre compendrá instintivament, si no ho ha comprés ja, que un poble sols per l'art pot ésser gran y pot sobreviure.

He dit que no creya que may s'hagués vist á Catalunya un moviment artistich tan extraordinari com el present, ni de tanta trascendencia pera'l pervindre, y una proba d'axó son las diferentas exposicions qu'hem tingut aquests últims temps, escalonantse l'una darrera l'altra, fentnos coneixe moltas de las tendencias modernas, com si una alenada del cor de la civilisada Europa hagués entrat en nostra ciutat dividint parers, obrint horitzons nous y despertant del ensopiment als nostres aficionats, que fins ara s'havian entretingut fabricant genis de capital de provincia.

No'n volém més d'aquests genis: volém gent estudiosa qu'avans que tot aprengui bé l'ofici, puig per'arribar á adquirir una verdadera personalitat y pera no ésser incomplert, el domini de la técnica es absolutament necessari. Admirém, donchs, ó respectém quan menys, lo qu'hem vist aquest ultim any en el Saló Parés, ahont els fanátichs intranzigents haurán pogut compendre qu'en totas las tendencias y en totas las maneras de fer hi pot haver quelcóm de bo.

En Soler de las Casas pot dirse qu'ha tancat la serie d'exposicions del passat hivern. En Soler de las Casas es tan pintor com artista. Per un regular, en sas telas, á més de la preocupació del pintor, s'hi troban ressabis del literat. Pochs eran els quadros que li haviam vist anteriorment en que no dongués una gran importancia á la idea, qu'algunas vegadas no resultava pictórica, destruhint aixis l'efecte. Peró en l'última exposició succeheix lo contrari, notántseli un considerable avens com á pintor. El quadro més gran, colocat al centre, es just y ben observat: pera obtenir aquell efecte de sol l'artista ha tingut de vence moltas dificultats. Llástima de las dugas figuras, que'ns semblan ferhi més nosa que servey. Entre lo més notable de la exposició, com á pintura sólida, podém posarhi aquell vellet abrassat ab el burro, qu'está fet ab molta sinceritat, expressió y vida. La cara del vellet es lletja á tot serho, mes l'artista l'ha ennoblida ab sa execució. En quant á las notas de paisatje, n'hi há d'exquisidas, particularment una d'entonació platejada, ahont s'insinúa com en un somni Jesús ab els apóstols, constituhint una obra digna d'un poeta.

AB PRETEXT DE «LA TOSCA»

—Bé, escolti: ¿vosté seria capás de ferme un favor?

—Prou, ab molt gust; per vosté tot lo que vulgui.

—Donchs, si sapigués que m'havia de fer cas, li demanaria que no'n digués ni una paraula de *La Tosca*...

—Y ara! ¿Per qué? No veig la rahó. Si's tractés de l'obra d'un principiant, encara ho compendria. Altras vegadas he fet els ulls grossos. Peró d'en Puccini, l'autor de *La Bo...hè...me...*, qu'es la millor obra que s'ha escrit desde que's va inventar aixó de l'ópera, ¿cóm puch deixar de parlarne?

—Si, es veritat; peró jo'l conech massa á vosté, y'm fa por.

—Por! Ay pobre de mi! ¿Y per qué?

—Per lo de sempre. Vosté es un bon xicot en el fondo, pera las sevas formas el perjudican, y fora d'uns quants que'l coneixém bé,'ls demés ne forman un concepte equivocat.

—Vaja, ja hi som! La cansó eterna! ¿Vostés se creuhen qu'es tan fácil cambiar de manera d'ésser, com si diguessim girarse del revés... sobre tot quan un ho porta en la massa de la sanch?

—Peró veyám, home: ¿qué'n treu de tot aixó? ¿Per qué s'ha de pendre las cosas tan á la valenta y voler sempre dirho tot *pel seu nom*, com vosté diu? Ni vosté ni ningú son capassos d'arreglar el *galimatías* del Liceu, y altres que per aquí hi há, més ó menys amagats, ab aixó de la música...

—Ja té rahó! Es á dir, d'arreglarho ja ho arreglaria, peró s'hauria de fer una bugada massa grossa, y crech qu'ara'l lleixiu va bastant car.

—Contestim y no fugi d'estudi. ¿Vol ferme l'especial favor, perque jo li demano, de no parlarne de *La Tosca?* Cregui que sols miro pel seu bé.

—Ah, ja! Vosté encara se'n recorda d'aquella brometa ab motiu de *La Fedora:* y per cert que son un tronch... d'óperas molt semblantas á algunas senyoras que venen al Liceu.

—No comprench. ¿En qué?

—En que tot es... *artifici*: ho dich aixis, ab finura, pera que no'm renyi.

—Vaja, ja comensa á descarrilar. Justament aixó es lo que tractava d'evitar ab la meva petició. Peró digui: ¿qué li han fet las senyoras del Liceu pera que las hi tingui tanta mania?

—Donchs que son unas xerrayras! Y encara en las óperas, menos mal. Si vosté s'hi hagués trobat en els concerts passats, ja m'ho sabria dir. Peró encara'm fan més fástich quan parlan fora del teatre...

—¿Qué vol dir ab aixó?

—Res... que som á *Brasselona*.

—¿Veu? Ja torna á criticar. Aquest home es *atrós!*

—Peró, si no'm deixa criticar l'ópera, en alguna cosa m'haig d'entretenir.

—Donchs aixis: critiqui l'ópera tant com vulgui y deixi lo altre, qu'encara seria pitjor, y qui sab qui rebría encara!

—Vegi, donchs: ara me'n comensan á passar las ganas. Jo soch aixis.

—Donchs ara jo vull que parli. Espliquis: ¿no li agrada *La Bohème?*

—¿Cóm? ¿La *Bo...hè...me?* Ja ho crech! *Vaya* una pregunta! Aixó es per l'estil de la que'm van fer de si m'agradavan més els d'en Lamoureux ó els de Berlin, qu'en un sol dia al menys m'ho varen preguntar cinch cents...

—¿Y vosté qué va respondre?

—Que m'agradavan totas dugas orquestas, cada una á la seva manera, y que si volían saber quina manera era aquesta, ho busquessin en Joventut, que'm sembla que no'm vaig quedar mut al parlar d'una y altra.

—Y's devian quedar pensant que vosté era berlinés.

—Donchs, mal pensat, perque soch de la plassa del Beato Oriol.

—Miri que la sab llarga vosté! Encara no m'ha contestat si li agrada *La Bohème.*

—*Bueno*, li diré en serio: soch un admirador d'aquesta ópera. En Ribera y jo la varem descubrir (com aquell *paqueño* que cada día descubría un músich), molt avans de que aquí sapiguessin qu'existía, y fins ne varem fer un estudi temátich. Y no rigui, perqu'encara podém ensenyarli.

—*Vaya* uns wagneristas!

—Jo li asseguro que ja voldria ésser vosté tan wagnerista com es en Puccini, y tenir la trassa y talent que va tenir pera encertar á posar música á un llibre com el de *La Bohème.*

—¿Vosté ho creu?

—Crech que las quatre quintas parts del éxit d'aquesta ópera foren degudas al seu argument. En Puccini sapigué aprofitarsen, estalviant tot lo que pogué las notas mentres en la escena hi havia *acció* (teoría wagneriana pura), y subratllant els passatjes romántichs ab la clássica melodía italiana (també pura, peró *gens* wagneriana), de lo que varen surtirne unas quantas escenas que més bé están com menys semblan d'ópera.

—¿Y vosté creu que mereixía un éxit tan aixordador y descomunal, fins arribar á ésser la que tingué més vots en el concurs que obri un periódich sobre quina era la millor ópera?

—Y rahó que tenían. Cregui que si un hom tingués autoritat suficient pera poder donar el vot en aixó dels concursos, també l'hauría votada. Els ases varen ésser els *wagneristas* que varen votar com millor ópera, *La Walkyria! El Capvespre!!* y fins *Tristan é Isolda!!!*

—Per manera, que segons vosté...

—Sí, pera mi *ópera* es sinonim d'*ensofrada*, y perdonim que parli tan ordinari, que ja sé que m'ho critica, peró no trobo altra paraula tan gráfica.

—Donchs, pera vosté, ¿qué ha d'ésser una ópera que no sigui *ópera?*

—Miri, si té paciencia pera llegirho, d'aquí pochs días li diré per boca d'un senyor que cregui que'n sab *muy*, y en el que jo de molt jovenet vaig mamarhi aixó del wagnerisme. Fins hi há trossos que vosté's pensará que son de la meva cullita, perque d'igual hi pensém molt. Es á dir, jo penso com ell. Peró, per la virtut de Parsífal li juro que no he fet més que *transportarho*, y encara malament, com fan alguns cantants quan no hi arriban, peró que l'*excés* de sou els autorisa á ferho.

—Vaja, ja's fica ara ab els cantants! Vosté es *implacable!*

—No me'n parli, que prou amohinat estich ab aquesta llista de companyia que, qui més qui menys, quasi tots han nascut com jo vora la Rambla.

—¿Y no es suficient aixó pera que l'*implacable*'ls hi tingui una mica, no més una miqueta de compassió?

—Per mi no's perdría, puig cregui que prou greu me sab inquietar el género de casa. Peró mal si criticas, mal si no criticas. Si dius lo que pensas se't tiran assobre y t'acusan de mal patriota, puig d'ensá del *Orfeó* aquí'l Catalanisme s'ha de sobreposar á tot en las qüestions d'art, en que res hi tindria de veure, segons diu aquella máxima tan sabuda. Y si callas (puig encara no hem obert la tarifa dels *bombos*), llavors te diuhen que *pastelejas*, y s'alsan indignadas las tevas anteriors víctimas, els seus parents y amichs,

y fins el seu porter y vigilant, endressante un rengle d'anónims que't fan fer un bon panxó de riure, perque d'un'hora lluny se li veu la orella al *interjecte*. Y aquest desprès d'arribarte á ¡¡amenassar de mort!! s'escorra de ta presencia com un gat escaldat quan l'endemá te li posas devant en el corredor del teatre tot preguntantli ab la vista ¿oy qu'eras tu? En fi, que cregui, un no guanya prou pera sustos.

—Vaja, ja m'acontento ab que s'hagi esbravat un xich explicant al lector totas aquestas cosas que'l tindrán molt sense cuydado, *con tal* que m'hagi respectat á la pobre *Tosca*.

—Y aixó que li dono una proba de las de debó! Perque miri que n'hi havía de tela tallada! Y ab el meu carácter! Cregui que'm trobo ara com aquells pobrets nens que's menjan ab els ulls totas las lleminaduras dels aparadors de can Llibre...

—...y Serra. *Bueno*; ja qu'ha sigut tan *nen*, vull dir, tan bon minyó, de donarme aquest gust, m'atreviré á demanarli un altre favor, encara que ja sé que no tinch cap dret á ferho.

—Vosté té tots els drets. Ja veu si soch fi, quan convé, encara que no ho sembli. Pero digui aviat, que si no, en Via ho trobará massa llarch.

—Donchs jo li pregaría, que fins alli hont no pugui semblar un *pasteleig*, com diu vosté, tingui totas las consideracions que hi cápigan ab els paisans nostres que cantin lo qu'está anunciat, puig cregui que per lo que deuhen cobrar...

—Aixó es demanar molt. ¿Que no ha vist el *Tannhäuser* als cartells? Y's pensa, donchs, que tot son *Toscas?* Veu, aixó es lo que tenen vostés, aixís que un cedeix una mica...

—*Vamos*, sigui generós, que res li costaria!

—Escolti, pera que sápiga la meva norma pera lo successiu, qu'es la mateixa de sempre. Ab las obras d'Art que no s'hi fiquin, ja sian de Wagner, Gluck, Weber, etc., perque rebrán. Ara, dins de l'*ópera*, que fassin lo que vulguin.

—Bé, si no hi há més remey, *más vale algo que nada*.

—Y en quant als cantants, cónstili que respectaré sempre la bona voluntat y la modestia, y tindré també present el *jornal* que cobran (els peixos menuts cobran *quinzenas*, quan no ho fan de franch). Peró en cassos en que la *bona fe* es com la del mestre Goula, que's posa á repetir las *pessas* sense que ningú ho demani, ó la *modestia* es com la del senyor Blanchart, que's queda *distretament* fora del teló á saludar als seus amichs, llavors *no hay nada de lo dicho*.

—Miréu que n'es de criticón aquest home?

—Vegi que si rondina, li preguntaré si li va agradar gayre aquella *romansa* de Tosti del segón acte.

—Prou, prou! Callaré pera que calli.

—*Alante*, donchs: deixemho corre. Me'n alegraré que l'*entoscament* no tingui conseqüencias, y espero que pera'l proxim *Tannhäuser* no tornará á abusar de la seva *forsa* ab semblants coaccions.

—Que Deu ens atrapi confessats!

—Per nosaltres ray, que ja estém curats de sustos; mes pera la pobre obra, extremaunciada hi tot, si m'havian de creure á mi...

JOAQUÍM PENA.

DE MON DIETARI

La tarda d'avuy, quína trista tarda!
Quan el sol de mars serra enllá passava
y'l ventet gelíu, dols y manyagayre
donava'l *cóm va* á las flors galanas,
l'etzar m'ha portat del mestre á la cambra.
Trist y malaltís, devant de la taula,
de llibres voltat, la testa acotada,
ab el dol al cor, jo me'l contemplava.
Los ulls enclotats, la cara afinada,
del martiri'l pes hi ha deixat bon rastre!
Y aquell front gegant cóm s'ennuvolava!
Al véurel tan sol cap á la hivernada,
no sé qu'he sentit á dintre de l'ánima.

Paladí valent de la Esglesia santa,
áliga capdal que la mar fitavas,
si'l món vil t'escup, gírali la espatlla.
Guayta cap al Cel, canta sempre, canta
himnes á la Fe, trovas á la Patria.
Ja que'l bon Jesús la lira't donava
empeltant d'amor sas cordas preuhadas,
d'aquest grat present tens de gloriarten.
Las mercés del Cel al món no li plauhen.
Guayta cap amunt, tingas esperansa.
. . . .

Áliga capdal de la nostra Patria,
enlayra'l teu vol, no pleguis las alas.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

Nit del primer d'abril, 1902.

CARTA DE DONA

Li escrich aquesta carta solzament pera dirli que si no corresponch al seu amor no es pel dir de la gent, ni per por ó temensa á mon espós: es tan sols—y al llegirho no plori com un nen — perque no l'estimo, perque encara vosté no ha encés en mi aquella flama de que'ns parlan els poetas malalts en els seus sonets, llánguits y tristos com la cara que deu posar vosté al llegir aquestas mal escritas ratllas.

Si vosté m'agradés—que no m'agrada—jo ja li haguera dit, donchs no m'espanto del espós com las donas porugas, ni destrosso ma vida per una obligació falsa é hipócrita. Tinch per mi mateixa massa amor, pera oferirme á viure sens ell; tinch massa sanch pera que resti quieta y reposada; soch massa voluntariosa y massa altiva per'ajupir mon front devant d'un altre. No he nascut pera'l jou, ni pera esclava; son indómits mos muscles y mon cor; mos brassos d'evori son massa espléndits pera ésser opresos per cadenas; soch massa orgullosa y massa meva pera ésser en cos y ánima d'un altre, sigui espós, sigui aymant, ó sigui una ficció, y no m'hi subjecto á las exigencias de la moral al us, ó religiosa. Jo he nascut pera ésser lliure y ésser meva, donchs dintre meu he trobat mon desti, y mon goig més complert y més etern.

Jo'm conech, jo sé bé prou cóm soch, jo sé lo que desitjo y lo que vull, y sé per qué ho desitjo y per qué ho vull; no soch com altra gent que no's coneix, que va passant la vida sense gaudir del seu somni interior, y qu'ho veu tot entre boyras, ni com la gent que creu que sí que's coneix y no sab ni cóm es ni lo que desitja. Y d'aquests darrers vosté n'es un; vosté creu que's coneix perque ha viscut devegadas alegre, y axó — desengányis — no es coneixes, es haver encertat inconscientment ó haver tingut sort... Peró aquesta carta no sembla meva: sembla un tractat de psicologia, lleig y ensopit... Deixemnos de psicologías y parlém de cosas més humanas.

Vosté á mi no m'estima: ho conech en las sevas miradas falsas y sensuals. Vosté sols desitja que m'entregui, que l'abrassi y'l besi, que li passi suaument las mans pels cabells y que li digui paraulas amorosas, dolsas, llargas, melosas y... carnals. Y axó no es amor, axó es desitj, que podrá ésser molt fondo, peró que no es alló que jo vull y somnio. No es aquell entussiasme xardorós que jo endevino de nit, quan acluco'ls ulls plena de son, cansada y ab desitjos de repós. No es aquell perfúm tan inefable que ubriaga'ls sentits y qu'adorm las passions ab son ritme. Vosté desitja'l cos, vol gosar ab la contemplació de ma bellesa corporal, peró no vol enlayrarse com jo contemplant al aymat si ab el cos nu, ab l'ánima també núa. Miri si n'hi há de diferencia entre'ls seus desitjos repugnants y l'amor que jo vull y espero!...

No somrigui, no: tinch esperansa de trobar un'ánima germana de la meva... Mon espós es semblant á vosté: tampoch m'estima; li agrado y res més; ell té en mi una amistansada carinyosa, y jo tinch en ell casi bé un pare. Per'xó desitjo un aymant... No, no somrigui.

Té esperansas ¿veritat? Que aquestas siguin, si vosté es sempre aixís, llargas, eternas, es lo que desitja—*M. de E.*

Emanuel Alfonso.

¿PARLEM D'AMOR?

—¿Parlém d'amor?—somrihent me deyas.
—Parlém d'amor, si ningú'ns sent.—
Y aquell moment, quan tu hi somreyas,
jo m'hi trobava més plascent!

—¿Parlém d'amor?—jo't responía.
—Donchs, estimada, acóstat bé...—
Y, junts, ben junts, ¡cóm m'hi fonía
mentres pensava... ¿qué't diré?

Fixo'ns guaytarem; mitj corpresa,
baixares prompte'ls ulls de cel
quan en ta galta, rosa encesa,
un bes hi feya, ple d'anhel...

—¿Parlém d'amor?...—Y, llabi enfora,
d'abdós no eixía un mot d'amor...
¿Per qué parlarne, si á aquell'hora
molt més que'ls llabis parlava'l cor?

J. Duró y Gili.

REVISTA DE REVISTAS

El número del *Mercure de France* corresponent al actual mes d'abril conté un sumari triadissim, figuranthi'ls trevalls *Watteau á Paris: le Debut de l'Aventure*, per Virgile Josz; *Lied*, poesia de Pierre Quillard; *Les Synesthesies et l'Ecole Symboliste*, per Victor Ségalen; *Fleurs et Fruits*, per J.-C. Mardrus; *Rituel et code ésotériques de la Societé secrète des Boxers*, per Léon Charpentier; *Poèmes*, per François Porché; *La Liaison fâcheuse*, novela per Pierre de Querlon. *La revue du moi* es també notable y completissima, puig son moltas las notas literarias y artisticas de remarcable interés que hi troba'l lector.

La Lectura de Madrid publica'l següent triat sumari: *La cuestión china*, per L. Cubillo; *Población de España*, per Enrique Segura; *Salzillo*, per Felipe Benicio Navarro; *Un alma pura*, per Mauricio López Roberts; *Revista pedagógica*, per Aniceto Sela; *Crónica internacional*, per Joaquin F. Prida; *Antonio Vico: su influjo en el teatro Español*, per J. Francos Rodriguez; *El mundo y los hombres*, per Vicente Vera. Termina ab las seccions de *Notas bibliográficas*, *Revista de revistas*, etc.

La Rassegna Internazionale de Roma (1 de mars) publica un notable trevall d'Enrico Corradini titulat *Le opinioni degli uomini e i fatti dell'uomo*, llegit á Nápols el 16 del mes passat. *Le opinioni degli uomini e i fatti dell'uomo* revela'ls coneixements sociológichs de son autor. També *La Rassegna* publica trevalls de Suner, Sem Benelli, Giannelli, Zúccoli, etc., aixis com las acostumadas seccions de *Appunti bibliografici*, *Notiziario generale*, etc.

El número de 15 de mars de la mateixa revista, entre altres articles de Molmenti, Suner, Zúccoli, Virgili, etc., publica un estudi de la novela *Jesús* del rus Nahor, per Caracciolo di San Vito. La *Cronaca francese* d'en Remy de Gourmont consisteix en un curiós estudi sobre Victor Hugo y sa influencia sobre'ls moderns poetas francesos, *cronaca* interessant per la independencia de las ideas qu'en Gourmont hi exposa.

El número de *Pel y Ploma* de Barcelona (janer) está dedicat en sa part artistica á reproduhir dibuixos del pintor Nonell, y en sa part literaria conté articles y poesias de Pinzell, Pijoan, Moles, Ors y Oller y Rabassa. Com á presentació y bon gust, el número de janer de *Pel y Ploma* está á nivell del números anteriors.

Es notable'l darrer número de *Nuestro Tiempo* per l'amplitut ab que s'estudian en ell els assumptos de més gran interés pera Espanya, y de més trascendencia. Digne d'elogi es l'article d'en Canals tractant la qüestió social y las darreras vagas. A continuació hi figuran, entre altres, els trevalls *Las coligaciones industriales y las huelgas*, per Gumersindo de Azcárate; *Un gran diplomático español*, per Martin Hume; *El tratado anglo-japonés*, per el Barón del Sacro Lirio, la continuació dels *Recuerdos de mi vida*, de S. Ramón y Cajal; *Victor Hugo y su influencia en la literatura española*, per U. González Serrano; *La Historia en el siglo XIX*, per Rafael Altamira; *Construcción de la futura escuadra*, per Leandro Cubillo; *Desmembración de Sud América*, per S. Pérez Triana; *La metalurgia catalana y su huelga*, per G. Graell, etc. Son importants la crónica sobre *La vida intelectual en España*, la *Revista de revistas* y la *Revista bibliográfica*. En aquesta última s'hi llegeix una apreciació del llibre *Francisco Pi y Margall*, original de nostre company Pujulá y publicat per Joventut. Després de varis elogis á nostra revista y al autor del llibre, consigna lo següent:

> Es doloroso confesar que, aparte la biografía de Sánchez Pérez, publicada en *Nuestro Tiempo*, no se ha hecho en castellano trabajo alguno comparable, ni por la intensidad de la reflexión ni por la sinceridad del entusiasmo, al del joven escritor catalán, uno en la pléyade brillantísima que nutre las páginas de Joventut.

Molt d'agrahir es aytal judici, no perque Joventut se'l mereixi, sino perque fa bona nostra intenció d'honorar dignament al gran Pi y Margall.

La revista *Juventud* de Madrid publica articles de distingits escriptors castellans, entre'ls quins mereixen menció Pio Baroja, Martinez Ruiz, Ramiro de Maeztu, Bernaldo de Quirós, Felipe Trigo, etc.

La Revue Hebdomadaire (Paris) en sos números de mars, conté interessants sumaris, formats per articles de Du Bled, Sauvin, Reyer, Geffroy, Carrère, etc.

La important revista *Arquitectura y Construcción*, en son número corresponent al mes de mars, publica articles dels senyors Agapito y Revilla, Pujol y Brull, Lampérez, Vargas Aguirre, etc., y varias reproduccions d'edificis y mobles notables, sobressurtint unas vistas del palau de Juncadella, degut al arquitecte senyor Sagnier.

El número de Setmana Santa de *Catalunya Artística* es molt important, puig ademés de publicar un text escullit y notables grabats, reparteix á sos llegidors el primer plech de *La Papallona* d'en Narcis Oller, y'l quadro sencer de costums marineras *Gent de platja*, de nostre colaborador y amich Antoni Bori y Fontestá.

Y ara, per més que no sigui aquest el lloch més indicat, hem de dir quatre paraulas al senyor Masifern. Aquest senyor, autor del poema bucólich *La vida al camp*, molestat per lo que varem dir de son llibre, ha publicat en dit número de Setmana Santa una grotesca poesia (?) ab la que sens dubte s'ha cregut

mortificarnos. Nosaltres varem tractar al senyor Masifern ab tota serietat y cortesia (vegis JOVENTUT, número 106, página 131), tal com fem sempre ab las personas que tenim per serias, malgrat no passin literariament de perfectas vulgaritats. No veyém, donchs, cap motiu que justifiqui la poesia (?) del senyor Masifern, puig l'encarregat de donar compte dels llibres rebuts té'l dret d'exposar la seva opinió ab tota independencia mentres no's surti dels límits que la corrección y'l bon sentit imposan. Recomaném serenitat y prudencia al senyor Masifern, qualitats necessarias á tot el qu'escriu pera'l públich y envia sas obras á las redaccions dels periódichs.

—

Hem rebut també *L'Européen*, *Le Ménestrel*, *Præco Latinus*, *Euskalduna*, *Hispania*, *La Alhambra*, *Lo Pensament Catalá*, *Vida*, *Ars*, *La Veu del Montserrat*, etc.

NOVAS

Com cada any, en la nit de la vigilia de Pasqua foren moltas las societats chorals que, seguint la típica costúm de surtir á cantar caramellas, vingueren á honorar la redacció de JOVENTUT ab sa salutació afectuosa y ab sos entussiastas cants de la terra; y també com cada any onejá en nostres balcons, á la llum rojenca de las atxas, l'histórich estandart catalá de l'época de la guerra ab el comte-duch, qu'ha vingut á ésser la senyera de JOVENTUT, y sota quins plechs ens hi acoblém tots pera entonar nostras aymadas cansons.

Els chors que vingueren foren «Catalunya Nova», «Orfeó Canigó», « Catalunya y Avant», «L'Escut de Catalunya», «Piski-Fay», «El Cau Rovellat», «La Escarxofa», etc., entonant diversas cansons populars (entre ellas la nova de Borrás de Palau *La Farigola*, lletra de mossén Cinto Verdaguer), que foren aplaudidas ab entussiasme per la inmensa gentada qu'omplia la plassa del Teatre.

Gran expansió regná dintre'l local de JOVENTUT fins ben entrada la matinada, repetintse'ls cants y'ls brindis cada vegada que'ls choristas pujavan á visitarnos. A tots remerciém coralment, puig ab sa visita'ns demostraren, no sols la simpatía que senten per nostre periódich, sinó també, y sobre tot, son amor pels ideals de progrés que plegats defensém, y per las bellas costums de nostra estimada patria.

—

Nostre eminent colaborador mossén Jacinto Verdaguer se troba malalt. Al participarho á nostres lectors ab fonda pena, fem vots pel restabliment del gran poeta y respectable amich.

—

Nostre periódich fou objecte d'una senyalada distinció per part dels federals y catalanistas de Sant Feliu de Codinas, que de comú acort solicitaren l'assistencia d'una delegació de JOVENTUT al acte d'inaugurarse en dit poble'l carrer de Pi y Margall, acte que tingué lloch diumenge assistinthi'l president del Consell Federalista de Catalunya senyor Vallés y Ribot y altres importants elements.

JOVENTUT, que sempre está al costat de tot lo enlayrat y noble, hi estava més que may anant ab els bons companys de Sant Feliu de Codinas y tractantse com se tractava d'honorar la memoria del gran catalá á qui tant admirém; peró un contratemps tan inesperat com sensible'ns privá de patentisar ab nostra presencia l'entussiasme que sentim per actes tan hermosos.

Ja havíam designat á nostre company de redacció en Pujulá y Vallés pera que, en representació del periódich, marxés á primera hora del diumenge cap á Sant Feliu, y aixís haviam tingut el gust de manifestarho al president del Consell Federalista Catalá, quan dit redactor se posá malalt en hora y ocasió en que li era impossible exposarnos la necessitat de que un altre hi anés en son lloch. De sa indisposició'n tinguerem noticia quan ja era impossible substituhirlo en sa honrosa missió.

Ho fem públich pera que'ls federals y catalanistas de Sant Feliu de Codinas no ignorin que fou una forsa major la que'ns privá del goig de correspondre á sa invitació afectuosa y pendre part en una festa á la que, de totas maneras, estavam adherits ab tota la efusió que som capassos de sentir. Y ja que ens fou impossible assistirhi, siáns permés quan menys transmétrels desd'aquestas planas nostra felicitació més coral y entussiasta.

—

El 26 del corrent va morir don Ignaci Elias. Era l'Ignaci—com tothóm li deya—un d'aquells homes que fan honor á una rassa.

L'esperit del trevall, la constancia en executarlo, l'ampla iniciativa y la convicció serena del que segueix una vocació ben definida eran las qualitats que l'adornavan. Ell no era un geni, ni tan sols podém dir que fos un talent, peró la seva obra, qu'esperits lleugers calificarán d'insignificant, fou meritoria y útil: més meritoria y més útil que la de molts que's tenen per genis y molts que passan per sabis.

Els diaris ja l'han portada la seva biografía. Nosaltres sols hem de fer notar que gracias á la seva iniciativa'l teatre á Barcelona adquirí un esplendor que s'ha anat extingint á mida que la seva vida ha anat apagantse. Y l'estat llastimós en que's troba'l teatre avuy que tenim un públich més culte y numerós, avuy que's disposa més fácilment de capital y de recursos artistichs, demostra ben clarament que l'Ignaci era un home verament extraordinari.

Ja en vida, retirat ell, no va tenir successor; un cop mort, la seva obra segurament acabará d'enrunarse, puig no's veu apuntar per enlloch l'home entussiasta, lliberal y atrevit que podría fer reverdir antigas glorias. Per tot arreu sols s'observa egoisme, avaricia y vacilació.

—

Nostre company de redacció en Pompeyus Gener ha publicat un llibre titulat *Leyendas de amor*, del que'ns abstindrém de ferne cap judici, puig els vincles d'amistat que ab l'autor ens uneixen podrian ferlo semblar apassionat.

Conté dit llibre las següents llegendas: *Flavia Caia*, *Clota de Vallespir*, *Saurimonda de Castell Rosselló*, *Ana-María* y *Otilia*. Si alguna n'haguessim de recomanar á nostres llegidors, fora principalment la segona, ó sía *Clota de Vallespir*, y més que per ella en si, perque hi batega un drama genial qu'en Gener se proposa donar al teatre catalá ó al francés, drama que á nostre entendre fora d'un gran efecte plástich, encisant per lo intens del sabor d'época tant com per la grandiositat del assumpto.

Felicitém á nostre benvolgut company per la publicació de son darrer llibre, de quin esperit ne donarém alguna idea traduhint els següents paragrafs del *Prefaci:*

La novela, com el qüento—donchs no es més que un qüento hipertrofiat, més llarch, més trevallat, peró menys sentit casi sempre,—es una forma popular d'expressar las ideas, y fins, en certs cassos, un medi de propagar coneixements, ó de fer sentir l'ánima de llochs y d'épocas més ó menys diferents. Aquesta forma real, sensible, viva, es la més apropiada pera la multitut, qu'encara que sía més ó menys culta, sols comprén lo individual, lo concret, lo tangible. El públich, en general, no's fa cárrech de la lley més que quan se manifesta en el fenómen, no veu el Dret més qu'en el fet; ni la Historia més qu'en els actes dels personatjes; ni la Medicina més qu'en la medicació especial d'un malalt. Sols en lo particular comprén lo general. Necessita que se li personifiquin las ideas, que se li fassin visibles las abstraccions.

Als esperits escullits habituats á la generalisació y á l'abstracció, el llibre científich, el trevall filosófich en sa exposició directa, els hi basta; peró la majoría necessita alegorías, faulas, llegendas, qüentos, novelas. Mentres que aquestas formas literarias, pera tot esperit superior son apreciadas sols com manifestacions artísticas, pera ella son l'EN SÍ de las cosas, el SINE QUA NON; d'aquí la enorme boga de la novela en nostres días.

Desde fa ja algún temps tením dugas escolas que's venen disputant sobre l'objectíu de la novela, com també sobre'l del teatre. Els uns entenen que sols se deu escriure pel goig de produhir obras d'Art, essent indiferent l'assumpto de que's tracti. Altres sentan que's deu escriure pera fixar ideas y escampar coneixements. L'Art per l'Art, y l'Art docent, abdós han tingut y tenen valiosos partidaris.

Nosaltres opiném que novelar pera demostrar una tessis, com ho han fet molts pedants, es seguir un pessim camí. A una faula se li pot oposar un'altra faula; el desenllás d'un drama pot trobarse contradit pel desenllás d'un altre. La novela, com el drama, no essent més que un cas particular, no pot probar res de general ó d'abstracte. Creyém que's troban més en la verdadera vía'ls qu'escriuhen novelas ó produccions teatrals pera presentarnos quadros de la vida que ns sugestionin, un estat d'anim, una época, ó bé un período históricn no comprés encara, una veritat científica ja probada, peró no generalisada. Novelar, dramatisar, no pera probar res, sinó pera fer sentir quelcóm de noble, quelcóm de superior, quelcóm qu'obri nous horitzons, quelcóm que dongui llibertat al esperit y aixamplí'l cor, això entra de ple en els fins del gran Art, això es lo qu'han fet els grans genis.

Pera lograr això's deu, en primer terme, estudiar els fets lo més cuydadosament possible; després procurar la visió sensible de tot lo que's descríu, y al mateix temps fernos sentir l'estat d'anim dels personatjes ó de las multituts que's presentan en escena ó que's posan en joch. Axís, en las cinch llegendas qu'ara doném á la llum, no hi há cap tessis. Sols tractém de fer sentir una lley psicológica, y es, que la dona es un sér altament sensitíu qu'obra més per impresió y per sugestió que per reflexió verdadera. Cinch donas heroicas, més ó menys joves, de temperament apassionat, en cinch medis diferents, obran diversament en virtut de circunstancias de moment, impulsadas per la impresió actual de major forsa.

. . . .

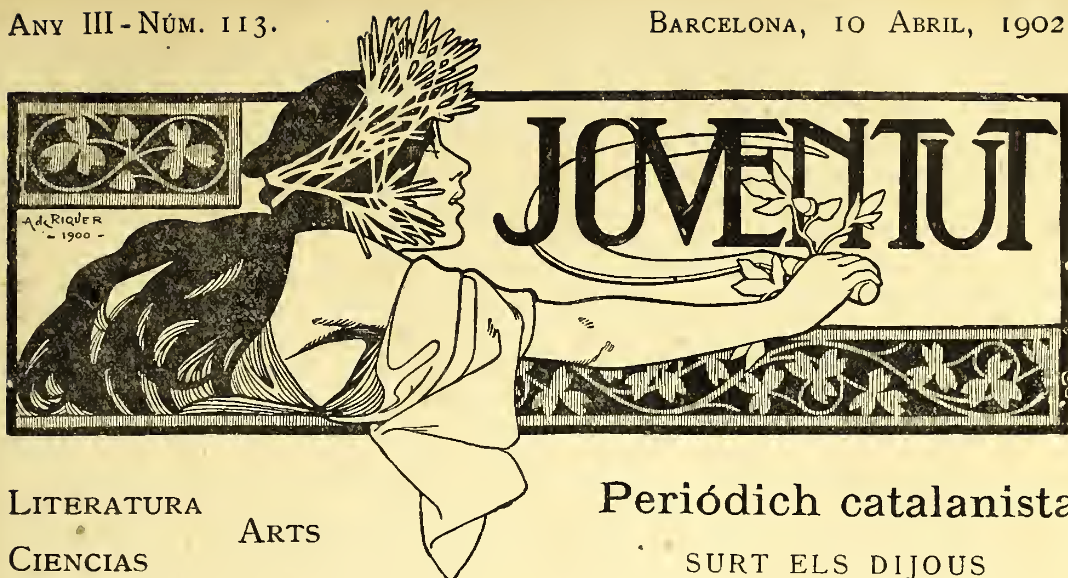
—

Dijous vinent celebrará l'agrupació *Art y Patria*, en l'Ateneu Barcelonés, una festa literaria musical. En Busquets y Punset y en Joseph Massó y Goula, respectivament, donarán á coneixe la lletra y música de *Lo fossar de Sau*, quadro lirich-dramátich original d'abdós.

Avans el notable poeta Antoni Bori y Fontestá fará la presentació de l'obra.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 113. BARCELONA, 10 ABRIL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

VI

«El periodisme no pot ni deu tractar res á fons» (2). Tant per lo que's refereix á la informació com á la part doctrinal — politica, sociologia, arts, ciencias y religió—el periódich no pot ni deu profondisar. Y la rahó es ben senzilla. Al diari sols li interessa l'actualitat: l'ultim fet, l'última novetat, l'ultim descubriment. Y'l públich vol conéixels tot seguit, concretament, clarament, y vol també que li donguin fet el judici, la explicació y fins las conseqüencias que d'ells ne resultin ó puguin resultarne. El diari — cada hu llegeix el d'ideas semblants á las propias — té de pensar pel lector. Mes això ha de ferse tot seguit: la noticia té de saberla'l periodista primer que ningú, el comentari ha de ferlo instantaniament. Per altra part: un estudi profond dels fets, un análisis detallat de las novetats ó una serie de reflexions sobre'ls descubriments, fet á conciencia y ab la detenció deguda, cansarian al lector que no busca en el diari més que impresions concisas y judicis clars. Qui llegeix el diari no vol pensar, vol que'l diari li dongui'l pensament fet. Es clar, donchs, que'l diari no pot ni deu profondisar.

Peró això, qu'en principi es una gran veritat, práctícament ha portat á l'abarraganament de la prempsa, al estat vergonyós en que's troba. S'han confós llastimosament els termes y s'ha tret del principi una absurda conseqüencia: «puig que'l diari no ha de profondisar, el periodista no ha de tenir coneixements profonds.» Y d'això á convenir en que pera periodista tothom serveix, no hi há més que un pas; pas qu'en realitat s'ha do-

---

(1) Véginse'ls números 107, 108 y 112 de JOVENTUT.

(2) Al dir periodisme s'entén el diari, y especialment la que s'ha calificat de prempsa de gran circulació.

nat. Lo lógich seria tot lo contrari, es á dir, que'l periodista per lo mateix qu'ha d'improvisar, que no té temps pera reflexionar, necessita més que ningú una educació sólida, un bagatje de coneixements tan extensos y variats, que li permetin aplicar sense dubtes ni vacilacions el comentari tot seguit, y además necessita una facilitat extraordinaria en arrodonir y presentar las sevas ideas pera que arribin claras y concretas al seu lector. Donchs bé: la lógica no hi há pogut res y s'ha tret aquella consequencia com natural. Pera periodista serveix tothóm.

Deixém de banda'ls que's fican á periodistas ab fins politichs ó ab miras menys honestas encara, que aquests se'n surten prompte. ¿Quins son els que s'hi quedan? Salvant honrosas excepcions—no tractém d'ofendre á ningú, y puig fem excepcions cada hu té dret d'incloures en ellas — l'exércit de periodistas espanyols está format per las més grans nulitats. Homes de carrera que no l'han acabada ó no l'han sabuda exercir, artistas *incompresos* que no han tingut més remey que guardar las *eynas*, y en general tota mena de ganduls ab més imaginació que sentit comú. Y qu'això es cert ho demostra la estrafalaria prempsa que patim. Observemla.

Tot seguit veurém que'l baix nivell intelectual del periodista s'armonisa ab els principis genérichs de moral que informan la prempsa. Per exemple: cada diari té en politica, en arts, en religió, etc., ideas propias y ben definidas; es á dir, té un ideal que concreta al surtir el primer número en un programa, y que després defensará ab tota la energia y calor que donan la convicció arrelada y la trascendencia manifesta de l'obra constant del diari, puig això no hi há que dubtarho: els homes de cada diari están convensuts de que si'l seu programa's portés integrament á la práctica la patria's convertiria tot seguit en Xauxa. Sembla, donchs, que cada diari tindria de considerar als altres perniciosos y fins traidors á la patria, y'ls periodistas respectius tindrian de considerarse com enemichs mortals. Donchs res d'això: el lloch comú acceptat en politica de que hi há una conciencia pera l'home politich y un'altra pera l'home privat, s'admet també en la prempsa. Y'l companyerisme de la prempsa y dels periodistas surt á tot estrop y ab qualsevol motiu. Per companyerisme, el partidari de la censura previa y gelós del prestigi de l'autoritat, sent el *percance del querido colega* denunciat; per companyerisme envia cada diari que neix un afectuós saludo á *tota* la prempsa, desitjant á tota molts anys de vida; per companyerisme's va als enterros dels periodistas morts y's donan banquets als vius; per companyerisme s'han de secundar totas las iniciativas y s'han de fer tots els reclams que interessin als demés periodistas, y en fi, per companyerisme tot bon periodista ha de contraure una mena de solidaritat ab els altres que repugna á tota conciencia honrada per la falta de sinceritat ab que's practica.

Y al company que, consequent ab els respectius principis, s'acusará constantment de pervertidor públich, de propagandista d'ideas erradas — ideas quina divulgació son causa del malestar de tot un poble—se l'ha de tractar ab una cortesia y miraments que s'assemblan molt á la indiferencia ó á la complicitat. No: nosaltres ne protestém ab tota energia. Si un diari creu que la seva missió es de gran trascendencia; si creu que las ideas qu'arreu escampa son las únicas salvadoras; si creu, per lo tant, que las qu'escampan els contraris son perniciosas pera la societat y un gros escull en que poden estrellarse las propias, si un diari creu tot això, no té més remey que considerar als altres que no combreguin ab ell com enemichs mortals, als qui deu procurar destruhir per tots els medis que no repugnin á sa conciencia. ¿En qué's fonamenta'l dret de la guerra — admés per totas las nacions civilisadas—sinó en aquest principi? Pera l'enemich de la patria no deu haverhi quartel! ¿Per qué guardar, donchs, consideracions hipócritas pera l'enemich que está dintre d'ella mateixa? Quánt no guanyaria la desacreditada prempsa en prestigi y en consideració pública sens aquests repugnants contubernis, sens aquestas incomprensibles consideracions qu'esverat contempla'l públich cada dia, cregut á la fi — y aixís es — qu'es objecte de monstruosas mistificacions?

Enhorabona que's respectin las ideas contrarias, y sobre tot que's respecti'l dret d'exposarlas. Peró'l respecte deu anar acompanyat de la refutació total de las doctrinas per-

niciosas, refutació á la qual deu arribarshi per tots els medis honrats. Y axió es lo que no's fa. Els periodistas—deixant apart els ressentiments particulars—tots son amichs, casi bé germans, tots beuhen en la mateixa copa y s'ajudan com á bons cristians. Y'l públich, que'ls contempla rihent ab discreció per sota'l nas, que flemáticament els llegeix sense fixarshi, ha fet ab la seva indiferencia manifesta—que sols desapareix momentaniament ab una noticia sensacional—el procés més patétich, y ha dictat la sentencia més justa á una institució de tan superbas pretensions: «Llops ab llops may se mossegan!»

Y si doném tanta importancia á n'aquesta cordialitat—diguemne cordialitat—de relacions qu'entre periódichs y periodistas regna, es perque ella es el signe extern, la manifestació clara del pecat capdal de la prempsa espanyola. Per ella descubrím que no hi há conviccions arreladas, ideals definits é imperiosos, conciencia clara del bé y de la veritat, ni amor depurat de la bellesa; per ella descubrím que'ls pretensiosos sacerdots careixen d'educació sólida, de cultura genérica, d'estudis profonds y de qualitats didácticas serias. ¿Cóm se pot defensar ab energia, fins ab crudeltat, lo que no s'entén y lo que no's sent?

Y'l periodisme impera frívolament sobre un poble frívol. Ell vos fabrica las tres quartas parts de las noticias á la redacció, y adorna una petita veritat ab mil mentidas, de las quals el públich s'entreté després á despullarla. *La Depêche*, de Tolosa, qu'arriba á las deu del matí, porta casi bé tot el servey telegráfich extranger, que publica — baix quins titols! — bona part de la prempsa de la nit barcelonina; y'ls crims sensacionals y las *corridas* extraordinarias y las recepcions, etc., s'escriuhen per endevant, quan no's guardan estereotipats tres ó quatre motllos que s'aplican circunstancialment ab serenitat olímpica.

Axió per lo que respecta á la informació. En quant á la part doctrinal, la mistificació no es menys grollera. En un diari's tracta de tot. Y redactor hi há que no havent passat may de La Bordeta vos fará una descripció complerta del museu del Louvre de Paris, acompanyantla d'*atinadíssimas* observacions qu'haurá... copiat. Redactor hi há que vos parla d'un nou satélit de Venus, ó de la telegrafia per medi del fum, ó d'un nou cos simple, y'l tal ni tan sols lográ obtenir un miserable titul de batxiller. Redactor hi há que als dinou anys vos contará las bellesas *inéditas* de *La Iliada*, se sab de cor el Dant y ha descubert que Cervantes, ademés d'escriure bé, era un gran *callista*. Y en fi, redactors hi há més fins que un Metternich, més estratégichs que un Moltke, més serens que un Ruskin, més profonds que un Pi y Margall, més genials que un Sófocles y més oradors que un Castelar.

Y tot axió per ciencia infusa. Plagas, més que plagas!

(Seguirá)

TOLERANCIA

El Catalanisme té en son programa promesas certas de millorament pera la terra catalana. Aqueixas promesas se realisarán més ó menys tart; peró, entre tant, el Catalanisme ja ha reportat á nostre poble una munió de beneficis ben estimables. Ha desvetllat la conciencia nacional; ha afiansat la existencia de sa llengua; ha redressat l'esperit catalá contra la opressió centralista; ha embestit de ferm al monstre del caciquisme; ha fomentat l'amor á las ciencias, á las lletras y al Art, y ha provocat la florida d'un exuberant esbart de literats y artistas, de pensadors y poetas. Mes, per demunt d'aquests y altres beneficis inmediats, se n'hi deu un altre de més important y fecond: tal es el sentiment de tolerancia qu'ha anat arrelant en el cor dels catalanistas.

Es ben significatiu lo qu'ha passat. Durant el sigle XIX se vessá, á Catalunya, molta sanch en lluytas religiosas unas voltas, entre republicans y monárquichs, altras: y, malgrat axió, sota'ls plechs de la bandera alsada á Manresa, temps há que hi conviuhen ab vera fraternitat católichs y no-católichs, monárquichs y republicans. Y es que'l Catalanisme militant, desde'ls primers moments, tingué ja'l bon acert de considerar indiferent

á la Causa catalana tant la forma de govern com la qüestió religiosa, puig aquests son extrems que ja'ls concretará'l poble quan sigui arribada l'hora de constituhirse y decidir.

Aqueixa tolerancia, qu'es un triomf positiu del Catalanisme, tota vegada que constituheix un dels millors elements de cultura social, es precis afermarla y exténdrela encara més al objecte de fer més rápits y consistents els progressos de la Causa deslliuradora. Voldría que no's considerés com un retret mortificador pera ningú, y aixis ho dich: hi há, avuy, no tant com temps enrera, bon xich d'intolerancia entre certas fraccions del Catalanisme militant, intolerancias entre partidaris de lo essencial del mateix programa, peró qu'han diferit en punts de procediment. ¿Es que'l procediment evolucionista y revolucionari no hi caben en el Catalanisme? «No's triomfa de la Naturalesa sinó obehintla», diu ab forsa profonditat Bacón; y voler que tothóm sigui revolucionari ó tothóm evolucionista, es desconeixe la varietat qu'en tot ofereix la Naturalesa, y de la qual no se'n exceptúan els temperaments dels homes.

Y ni tan sols s'hauria d'ésser intolerant pera qui no's satisfassi de las Bases de Manresa, puig ni son infalibles els qui las redactaren ni hem de renunciar al perfeccionament á qu'es acreedor tot lo que viu.

Si en lo referent á aquests dos punts á que acabo d'aludir hi hagués veritable tolerancia, es ben cert que se'n podrían esperar resultats maravellosos: crech que sería possible formar la gran Lliga autonomista que tart ó d'hora ha de venir si volém vence.

Es cosa de parlar clar: subsistint separadament el «Consell Regional Federalista de Catalunya,» la *Unió Catalanista* y la «Lliga Regionalista,» pot arribarse á formar tres agrupacions autonomistas importants; peró'ls interessos particulars de cada agrupació, y també alguna qu'altra rivalitat personal entre llurs prohoms, malgastarán en lluytas estérils energias que's podrian ben aprofitar pera donar incessant batuda al enemich comú. No hi há dubte qu'avuy per avuy existeixen notables diferencias entre'ls programas de las tres agrupacions més amunt mentadas; mes las similituts potser son majors, y fonent ditas similituts ensemps que tolerant las diferencias, podría assegurarse'l potent organisme á que he aludit. ¿No hem tingut prou patriotisme pera mutuament respectar nostras respectivas conviccions referents á religió y á forma de govern? Cap motíu existeix, donchs, pera no suposar qu'aixis mateix el tindriam pera ferlo extensíu, aquell respecte, á qüestions menys importants. D'una assamblea magna dels autonomistas catalans presidida per la Tolerancia, es molt possible que'n surtis una robusta Lliga autonomista catalana, model de patriotisme y de cultura social, hont hi hagués la hermosa varietat de matisos del pensament d'un poble, armónicament sintetisat en una enlayrada aspiració de Patria y Llibertat.

CLAUDI MAS Y JORNET.

EL LIBERAL Y'L MEU (?) RETRATO

Permétintme'ls lectors qu'avuy els parli de mi, lo que no se m'ocorreria may si la meva pobra personalitat no anés tan lligada ab JOVENTUT, y si no hi hagués diaris castellans tan curts de gambals que, al intentar molestarme á mi, podrian tal volta perjudicar las tradicions d'aquest periódich.

Me refereixo á *El Liberal* de Barcelona, en quinas columnas, y edició del diumenge á la nit, hi aparegué una mena de ninot que volía ésser el meu retrato, al costat d'unas notas referents á JOVENTUT. Y ara siam permés explicar alguns antecedents d'aquest *assumpto*, á fi de que's vegi fins hónt arriba l'aturdiment y falta d'escrúpuls de certas personas, y á fi de que'ls que'm coneixen y coneixen á JOVENTUT no puguin jamay suposarnos conformes ab las lleugeresas de *El Liberal*.

Es el cas que'l director d'aquest diari, don Dari Pérez, va arribarse dias enrera fins á nostra redacció, preguntant per mi. Li van dir qu'en aquells moments jo no hi era; y ell que si que torna un altre dia y tampoch m'hi troba. Llavors ell que resol escriurem una carta, y aixis ho fa, participantme que'l dia 6 d'abril havia de celebrar *El Liberal* l'aniversari primer de sa aparició, y que, proposantse publicar escrits y retratos dels directors dels periódichs barcelonins, esperava que jo li facilités unas notas pera fer l'historial de JOVENTUT, una frase firmada per mi y una fotografía meva: tot aixó en mitj de grans protestas de respecte y consideració á JOVENTUT, protestas que podian fer suposar tanta finesa com se volgués, peró que no eran necessarias, puig ningú las demanava.

Vaig contestarli particularment negantme, com era natural, á fer la frase solicitada, donchs aqui no estém per *pensamientos*

sublimes, y negantme també á donar cap fotografia meva. En quant á las notas pera fer l'historial de Joventut, vaig facilitárlashi en la mateixa carta *particular*, pera que n'aprofités lo que volgués, puig no era jo qui ho havia de publicar. El facilitar aquestas notas me creya qu'era lo únich que podia fer pera no faltar á la cortesia, suposant per un moment, y ja era massa suposar, que me las havia ab personas que parlavan en serio.

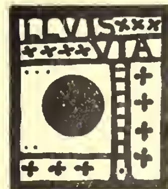
Y velshiaqui que al cap de tres ó quatre dias rebo la visita de dos senyors, catalá l'un, y l'altre castellá y per més senyas *redactor artístico* de *El Liberal*. Aixis al menys va dirho, y devia ésser cert, perque duya'l llapis á punt pera retratarme... si jo m'hagués deixat retratar. No vaig consentirho, com pot suposarse, y'ls hi vaig recordar el contingut de la carta per mi enviada al senyor Pérez, féntloshi present que no autorisava la publicació en *El Liberal* de cap croquis, ni tret del natural ni fet de memoria. Aquells senyors, després de molt insistir, perque *á la cuenta* se'ls hi han de dar las negativas ab malas parauladas ó malas obras y no á tall de persona ben educada, puig fentho aixis he vist després que no se'n entenen; aquells senyors, dich, me donaren la seguritat de que obrarian conforme al meu voler, qu'era naturalment l'únich qu'en aquell cas havian de tenir en compte, y se'n anaren deixantme unas fortas ganas de riure, malgrat comensés ja á amohinarme això de que's manifestessin tan encarinyats ab el meu retrato y revelessin tan mal gust uns senyors que, á més de dedicarse un d'ells al art del dibuix, y per consegüent al culte de la bellesa, semblavan per sa edat ésser homes de pes, y duyan un pam de barba á la cara.

Peró fins aqui res hi hauria que dir, perque cada hu es com Deu l'ha fet: sols que *El Liberal* va ferne un gra massa, puig prescindint de la meva prohibició va publicar, com ja he dit, en sa edició de la nit del diumenge, una cosa que volia ésser el meu retrato, cometent un abús tant més gros en quant jo, trobantme per casualitat tres dias avans ab un dels dos senyors qu'havian vingut á la redacció, vaig repetirli que's guardessin de publicar cap facsimil, contestantme ell que podia refiarmen, puig n'havian desistit.

Es tan mesqui'l procedir de *El Liberal*, y l'assumpto tan ridicul, que no crech del cas péndremho en serio, si bé he considerat necessari puntualisar els fets devant dels llegidors de Joventut y demés companys de Catalanisme que, dadas sas conviccions que son las nostras, tal vegada s'extranyarian de nostre *cambio de frente* si jo no protestés de lo qu'ha fet el diari dels toreros, al que tantas voltas hem atacat cumplint devers de conciencia.

No pot ésser d'altra manera. Periódichs que com *El Liberal*, enganyan de bon principi als catalanistas, bé poden permetres intentar lo mateix ab una entitat ó ab un individuu. Pera pendre carta de naturalesa á Barcelona, *El Liberal* comensá adulant al Catalanisme y aixis lográ enlluhernar á bastanta gent. Nosaltres mateixos creguerem en sa bona fe, peró fou sols un moment, perque li caygué desseguida la careta d'ocasió que portava, y's mostrá als ulls dels bons catalans tan antipátich com el més vulgar cobrador de contribucions, com l'ultim dels empleyats que viuhen sens ideals de cap mena. Impossible li es á tot catalá serio creure en els *bombos* que al Catalanisme pugui donar aquella empresa, puig fins en la manera de donarlos hi té mala má y produheix llástima quan no altra cosa pitjor. Impossible li es á tothóm que com jo pensi'l doblegarse á fer frases d'oportunitat y enviar fotografias á un diari qu'está avesat á publicar tota mena de clixés previament estereotipats pera'l seu us y pera las circunstancias de moment. No hi haviam de contribuhir, donchs, nosaltres, ab procediments semblants, á que's celebrés l'aniversari d'una publicació quin criteri periodistich es del tot oposat al nostre. No som hipócritas pera enmotllar nostra conducta, segons las conveniencias, á la conducta d'aquells á qui tantas vegadas hem combatut, y que inventan retratos y fan judicis lleugers d'homes y d'entitats ab la mateixa poca aprensió ab que s'inventavan victorias de nostras armas en épocas de trista recordansa en que las armas enemigas arrebassavan las vidas de milers de nostres germans.

Res més tinch que dir, si no es repetir als nostres llegidors que'm perdonin l'ocuparme tant de mi mateix. Considerin que no's tracta de mi tan sols, sinó també del meu estimat periódich, ahont per sort, á pesar de dirnos *joves*, tenim formalitat y conseqüencia, y ahont, en mitj dels naturals erros, sempre hi trobará qui llegeixi més amor á las ideas que á las exhibicions personals. Els de *El Liberal* també s'atreveixen á dirho això, peró's desmenteixen á cada pas ab sa conducta, y sobre tot ab números com el de diumenge, que constituheixen el *summum* de la buydor y del encarcarament. Nosaltres no'ns desmentim; nosaltres no solicitém la cooperació de ningú que no vingui per si mateix ben convensut; nosaltres no fem comedia periodistica, ni amidém á tothóm per un igual en cassos determinats valentnos del raser de l'adulació. Encara'n tenim de conviccions, y encara no hi hem arribat á periodistas cursis.

MOTLLOS VELLS Y MODAS NOVAS

Es ben interessant la lluyta empenyada per nostres artistas ab el fí de cambiar modas, ó millor dit, de renovar l'aspecte extern del art, enderrocar ídols antichs y crearne altres de nous. Talment sembla que, avans de l'aparició d'aytals innovadors, no hagi existit cap artista, y un diria qu'en art no s'ha comensat á fer res de debó fins avuy. La cosa seria ridicula si realment no hagués arribat á tenir el poder de desorientar y fer perdre l'esma á una part considerable dels aficionats á la pintura que hi há en nostra terra, ab tot y havernhi ben pochs.

S'ha de reconeixe que cal possehir una apreciació artística bastant fina pera ferse cárrech d'aqueixas diferencias que separan als artistas, y pera determinar si lo qu'es groch ó es blau, ó imita'l sol ó la llum eléctrica, está millor que lo qu'es vert ó es negre, com també per'afirmar que lo qu'es pintat ab molta valentia (axó es, sense por de cap mena encara que no hi hagi *res en son lloch*, donchs axó *tant hi fa)*, ha de valer més que lo qu'es executat ab una factura cuydada; com si hi tinguessin res que veure totas aquestas petitesas ab el fons del art!

Seguim essent tan lleugers de cascos com sempre, y en materia d'art sols ens preocupa lo extern de la moda capritxosa, de la que'ns fem esclaus. No hem de profondisar aquí'l verdader sentit de la paraula art, peró jo crech que l'art es lo més independent, lo que no admet trabas ni vol ésser lligat per cap regla fixa, y que lo mateix es que l'artista's preocupi per clássichs que per romántichs, per impresionistas que per puntillistas, puig sempre's fa esclau d'algún procediment. En efecte: pera expressar una idea pictórica cal adoptar un procediment ó altre, y al ferho, l'artista qu'en realitat té talent mostra sa personalitat sens esforsarse. Desgraciat d'aquell que per'adquirirla ha de recorre á extravagancias en la manera de fer, ó que confia en un assumpto de sensació! De moment podrá ferse admirar de certa manera pel públich y fins per alguns critichs, con mil probas n'hem vist, peró després será oblidat; y tot per buscar recursos que no son fills del talent del pintor.

Lo primer que veu el gros públich en un'obra d'art es l'assumpto; d'ell se preocupa més que de res, y no's fixa gran cosa en la entonació ni en la ingenuitat ab que la tal obra pugui haver sigut concebuda y pintada. Veu en la tela lo que la tela representa, y com més clar sigui y més vulgar, més ho entén. Axó'm fa recordar un quadro que hi há en el museu del Louvre en que s'hi veu una mena de frare ab unas barbas molt blancas, y un altre personatje que no tinch tan present; abdós están enterrant á una noya, y al vellet de las barbas blancas li cauhen unas llágrimas com sigrons. Y es per aquest sol motiu, segons penso jo, que sempre s'hi veu tanta gent contemplant y admirant aquella tela, que no crech tingui altra qualitat que aquellas llágrimas.

Hi há una classe de públich que ja té més pretensions y passa per més ilustrat, puig s'entera pels diaris del moviment artístich y sempre sab l'última moda. A n'aquest ni l'enterneixen ni l'enganyan: ell ja ho sab lo qu'está bé, y que no li vinguin ab *neulas*, ni ab cosas antiquadas, ni ab aquells quadros tan acabats que feyan avans, ni ab aquells altres de quatre cops. Y en efecte, ell ja sab que la pintura *ha d'anar junt al fons de l'ánima per medi de vibracions ó de visions novas*, y que, sobre tot, *s'han de rompre motllos vells*. Y axís el veyém á n'aquest públich (que s'ha ilustrat llegint el diari), passar devant dels quadros sense darse compte de lo qu'es art, com si l'obra d'art ho fos per ésser feta ab un procediment ó altre, quan en realitat no es res d'axó.

No'n son d'externas, son bon xich més fondas las qualitats positivas d'una verdadera obra artística, donchs cada época y cada escola té una manera especial de fer qu'englobada es molt fácil de reconeixe. Lo que costa es distingir, posém per exemple, una obra com la *Gioconda* de Leonardo da Vinci. Aquest quadro es avuy, per efecte dels anys, casi de color de terra; per la execució especial deguda al gust de l'época, sembla brunyit y com si fos de fusta. Donchs ¿qué ho fa que, á pesar d'aquestas deficiencias, deixa una impresió tan gran? Aquella sugestió especial que té, aquell desitj que á un li queda de tornarlo á veure, no es pas motivat per las sevas qualitats externas: algunas al-

tras ne deu tenir pera causar aquell efecte tan extraordinari en tots els *gourmets* del art passats y presents. Perque, si'l judiquém dintre las teorias modernas, á més de véurel de color de terra y de semblarnos fet de fusta, hi trobém un cert amanerament ben accentuat, com en totas las obras artisticas del temps á que pertany. Y malgrat això, repetimho: resulta una de las pinturas més admirables que s'han produhit; y es perque aquell cap pensa, perque l'artista s'ha servit de la seva ciencia pera retratar l'ánima d'aquella dona. Fins sembla que Leonardo hi hagi volgut simbolisar el complement del renaixement italiá ab tots sos defectes y qualitats.

Pera no ferme pesat, me concretaré á parlar de dos quadros d'artistas catalans que, per més que ja fa anys que'ls vaig veure, no se m'han esborrat de la memoria y crech tenen alguna de las grans qualitats ja indicadas. L'un d'ells es d'en Planella Rodriguez, y va figurar en nostra Exposició universal. L'assumpto no pot ésser més senzill: una nena anémica trevallant en un teler, pintada molt senzillament. Cap novetat de técnica, res de *rompre motllos;* y no obstant, aquell quadro tan petit va anar creixent, el jurat va adonarsen, desprès va seguir una marxa triomfal per varias exposicions d'Europa, y acabá per ésser venut á Chicago á un preu extraordinari. Del altre quadro tothóm se'n deu recordar: es el *Bohemi* d'en Casas. Com á pintura no hi há dubte qu'es prim, y sembla fet ab blanch y negre; peró en cambi quina vida té, ab quina finesa l'artista ha extret l'ánima del seu personatje y l'ha posada de manifest en la tela! Las qualitats d'aquest quadro no son, donchs, purament externas: hi há quelcóm més que no pot obtenirse imitant servilment á altres pintors. La pintura que no té altras qualitats que'l plagi, ó lo brillant del color, ó un modo de fer d'actualitat, está destinada al oblit, per la senzilla rahó de que'l temps ennegrirá aquella tela, y de que aquella moda passará deixant lloch á un'altra que fará trobar el quadro antiquat si no té altras qualitats que aquestas tan superficials.

Molta llástima'm fan els artistas vells quan els hi sento dir qu'avuy en dia no's fa res de bo; lo mateix que'ls joves que no admeten res del passat y desprecian cosas qu'están ben lluny d'igualar. Peró al fi això sembla una lley natural. De lo que'm condolch més es de llegir certas criticas que no més s'escriuhen ab l'objecte de ferse un nom entre'ls artistas del pervindre; criticas degudas á escriptors que al mateix temps cultivan la pintura y *han visitat molts museus.* ¿Per qué, donchs, aquest furor contra tot lo passat, quan potser sens ell no tindriam lo present? Y per fi, ¿es que tenen més originalitat aquests imitadors que darrerament hem vist en el Saló Parés, de Monet, Pizarro, Sisley, Degas y Puvis, que aquells altres que imitaren á Delacroix, Corot ó Douvigny? Tots sabém que'ls artistas solen comensar imitant, peró'ls que realment portan quelcóm á dintre's fan una personalitat gran ó petita. ¿Per quina rahó han de saberne més els imitadors actuals que'ls d'ahir? Segurament perque están dintre de las corrents modernas y, com diuhen els critichs d'ofici, *hem de rompre'ls motllos vells.* Femho aixis, donchs; diguém que tot lo que s'ha fet es dolent, y'ns acabarém d'acreditar com á modernistas.

LO TORB

Com damnat que las gorgas foragitan,
de timba en timba va passant lo torb,
revinclant á son pas faigs y rouredas
com monstre destructor.

Las violas al óurel se coll-torsan,
y s'amagan insectes y moixons;
las ayguas del estany se desencantan
y rebullen de goig.

Y ell passa triomfador demunt la terra,
potent y enlayre'l front,
emportantsen un rossech ple d'aromas
y de sospirs d'amor.

Y desprès qu'ha passat, la terra balba
y cruixida dels colps
torna á dormir dessota l'ampla volta
qu'amorosa li envía un raig de sol.

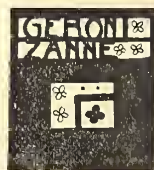
J. Novellas de Molins.

DESPRÉS DE LA GUERRA

Un día ó altre, qualsevol que sia'l resultat, arribará la pau anglo-boer. Els canons y las metralladoras deixarán de roncar per las assoleyadas planas d'Orange y del Cap de Bona-Esperansa, y pels cims espadats del Transvaal. La calma renaixerá arreu; els jornalers cafres, suhosos y nusos, pera guanyarse la soldada, devallarán de nou al fons de las minas en cerca del preuhat carbó que'ls artifexs trassuts convertirán en diamants de cayres resplandents y las acabaladas senyoras europeas y americanas lluhirán en els balls y en els teatres. Els noys boers tornarán á estudi ab el corresponent fusell, y pera ferse mestres en l'art de la guerra, puig podrían arribar novas lluytas ab els tossuts inglesos, etjegarán trets als cafres que trobin pel camí. L'Africa del Sur esdevindrá un paradís: las despullas humanas farán abundosas las cullitas. Aixams d'aventurers de tota mena caurán sobre Johannesburg y reclamarán el dret de ciutadanía. Las aus aquáticas volarán tranquilas per demunt del Vaal, del Tugela y del Modder, lliures del esglay que produheixen els ronchs accents de l'artillería. Els propietaris de cinematografs retirarán per vellas las películas que representin epissodis de la guerra anglo-boer. Els industrials qu'hagin posat per mostra á llurs establiments *Taverna del Transvaal* ó *Barbería-Krüger*, esborrarán els rétols per antichs y passats de moda.

El quefe Botha explicará als seus las gestas gloriosas que acomplí contra'ls soldats de Sa Graciosa Majestat Británica; la batalla de Colenso será son relat preferit. L'heroich Dewet recordará las innombrables pallissas que doná als regiments imperials, reyals y colonials: recordará la seva trassa pera desapareixe miraculosament en mitj de trenta columnas inglesas. En Delarey parlará de la bondat y senzillesa de son noble presoner lord Methuen, y aquest s'enternirá al recordar la conducta cavalleresca de son ardit vencedor. Lord Roberts de Kandahar, carregat d'honors, de lliuras esterlinas y d'anys, plorará á son fill, el jove y brillant oficial mort al voler salvar els canons que'ls vensuts soldats de Sir Redvers Buller abandonavan, al fugir, sobre las riberas y guals del Tugela. Lord Kitchener d'Ondurmann publicará un estudi comparatiu de sas dugas campanyas militars contra'ls derwiches y'ls boers. Els irlandesos no oblidarán la terrible seguretat del tret dels boers y la matansa de Glencoe. Els boers rendits á Colesberg descriurán la monotonía y tristesa de llur estada á Santa-Helena y á Ceylán. Els escocesos, els braus *hyglanders*, sempre recordarán que llurs regiments foren destruhits á Maggersfontein pels *burghers* d'en Cronge. La memoria dels desgraciats generals Symons y Vanchope será venerada en las academias militars inglesas. El coronel francés de Villebois-Mareuil tindrá un monument al Sur de l'Africa, y un altre en el cor dels lectors de *La libre parole* y del *Intransigeant*, que ab tanta serietat y bona fe dirigeixen el seráfich Drumond y'l conseqüent y formal Rochefort. Marsella no oblidará may més l'arribada del vell president Krüger. Mister Chamberlain plorará sense consol perque las repúblicas sur-africanas no posseheixen costas ni vaixells.

Inglaterra continuará essent la *pérfida Albión*, malgrat no hagin lynxat sos fills als irlandesos entussiastas dels boers; y'ls hàbitants dels grans Estats compadirán y admirarán *in æternum*, peró platónicament, á n'aquells. Y pera que la compassió y l'admiració siguin ben fondas y verdaderas, comensarán per oblidar certs recorts molestos. Els alemanys llensarán de la memoria, com un pes feixuch, las pacíficas conquestas que llurs braus guerrers fan á la mateixa Africa. Els francesos oblidarán que hi hagin al món sudanesos y hovas; el procés Dreyfus esdevindrá una llegenda inventada per algún redactor *vendu* ó *juif* de *L'Aurore*. Els russos alegarán que als mandchús se'ls pot tractar sens escrúpuls. *Et sic de cæteris*. Tots serém felissos, menys els aymants platónichs de fets belicosos que esperarán febrosenchs novas guerras que vinguin á donar interés y animació als diaris y á las conversas.

INFANTESA

Al jardí de la princesa
hi jugan els infantons
y las donzellas xamosas
y'ls jovincels aymadors.

Desde que l'auba despunta
fins que la jornada's pon
tot hi son canturias dolsas
inspiradas per l'amor.

Quín xerroteig de poncellas
que s'hi obran al raig del sol!
Quín debolit de caricias!
Quín aleteig de petons!

De tots els infants que hi jugan,
fill del rey es el més ros;
té'ls ulls blaus com un cel d'ángels,
la boca com una flor,

las mans com dugas colomas
nascudas un mateix jorn,
y'ls cabells com l'or que brilla
en els altars somniadors.

Seguint papellonas blancas,
cridant als gentils moixons,
fill del rey pássahi las horas
en els més tendrívols jochs.

Demana contes als arbres,
besa las flors amorós,
y escolta de las fontanas
el murmuri encisador.

Tan amich del jardí'l veuhen,
que li preguntan á chor
las donzellas adoradas
y'ls joves adoradors:

—¿Quína flor voldrías ésser
d'aquest jardí tan frondós?
Voldrías ser rosa ufana
ó lliri cimbrejador?

¿Vïoleta trascendenta
ó gessamí ben flayrós,
nart d'aroma ubriagadora
ó esclatant clavell de foch?—

L'infant alsa'ls ulls enlayre
y contesta melangiós:
—Una flor que dongués besos
com no n'he vist cap enlloch;

una flor que dongui besos
per cubrírvoshen á tots.—
La regina ho escoltava
d'entre un'espessa verdor.

—¿Vols ser flor que dongui besos?
Donchs jo ton fullám ayrós.—
Y agafantlo entre sos brassos,
l'acosta cap á son cor.

Llavors, com si la floresta
obehís al infantó,
el dols rostre de la mare
fou recubert de petons.

Y las donzellas xamosas
y'ls jovincels aymadors
teixiren altiva dansa
y's besaren á son torn.

XAVIER VIURA.

REVISTA MUSICAL

Tannhauser

Era una nit del mes de febrer de 1887, la nit precisament d'aquella gran nevada, qu'en el *galliner* del Liceu ens hi haviam aplegat uns quants estudiants del primer any d'advocat per'assistir al estreno d'un'altra obra del *amo de la música*, com ja llavors l'anomenavam. El *Lohengrin* primer, y després *El Vaixell fantasma* (traducció italiana de *L'Holandés errant*), havian ja avans despertat en nostra ànima unas emocions tan especials, produhintnos un efecte tan diferent del de las grans óperas de Meyerbeer, nostras favoritas en un principi, que per instint, puig la edat no permetia altra cosa, comensarem á renegar d'aquestas tant com més ens entussiasmavam ab aquellas. Y aquest entussiasme, que tenia tant de sincer com de falsament fonamentat, per basarse en la part flaca ú *operística* de ditas obras, es el que'ns duya al estreno del *Tannhäuser*, *ópera de gran aparato*, *presentada con todo el idem que su argumento requiere*, segons deyan, poch més ó menys, els cartells. No detallarém totas las emocions experimentadas aquella nit, perque no es aquest nostre intent al recordar la dita fetxa, sinó sols plányens de que, després de tant temps, encara no hagim pogut sentir aquí una representació del *Tannhäuser* no ja perfecta, sinó ni tan sols respectuosa, *decenta*.

De las tres obras esmentadas, victimas totas del italianisme que á cada *reprise* las ha trossejadas en major ó menor escala, no hi há dubte que aquesta ha sigut sempre la pitjor tractada y ho será per *in æternum*, perque *Tannhäuser* no es *Lohengrin*, es quelcóm més grandios, més sublim, més wagneriá, més drama musical, y per tant més irrepresentable per las collas d'operistas que continuament hem de soportar. Dins de lo que aquestas poden arribar á fer, sempre anirán més lluny ab *Lohengrin*, perque s'enmotlla més ab la seva manera d'ésser, es á dir, que resulta molt més *italianisable* que *Tannhäuser*. Ab tots els cantants qu'han interpretat el *Lohengrin* á Barcelona, podriam arribar á escullirne un quadro que'n dongués una representació acabada, advertint que pera'l tipo del protagonista necessitariam ajuntar l'art de l'Engel ab la veu d'en Gayarre. Peró en *Tannhäuser* aixó no fora possible, perque despietadament ha sigut profanat una temporada y altra, tant, que si descomptém á la senyora Arkel (al cap y á la fi *no italiana)*, qu'interpretava'ls dos personatjes de Venus y Elisabeth ab gran correcció (wagnerianament parlant), no'n recordém cap altre digne d'esmentar. El día del *estreno* ja voliam matar al pobre tenor De Negri, peró qui'ns havía de dir qu'ab el temps topariam ab un Angioletti, ó *Angiolillo wagneriá!*

Perque la representació d'enguany no hi há dubte qu'es la pitjor qu'hem sentit. Res, absolutament res se'n pot exceptuar, y tractantse d'una execució encomanada en sa casi totalitat á paisans nostres, ens dol sobremanera tenir de mortificarlos. Creguin que si haguessim pogut posar uns quants *inis* en els noms dels principals intérpretes ens hauriam tret un gran pes de sobre. Peró per demunt de totas las consideracions está'l nostre dever d'estirar la corda pera tots ó pera ningú, aixís es que si algú's dona per ofés que'ns dispensi per endevant, puig no tractém de molestarlo, ni'ns mou antipatia ni prevenció de cap mena.

Las primicias de nostra indignació han de correspondre al mestre Goula, en sa calitat de director y desconcertador de l'obra, es á dir, de culpable principal de lo succehit. No hem de demanar impossibles, no hem d'exigir al director execucions perfectas, ni que converteixi en bons uns elements tan detestables com els que té á sas ordres, peró sí que tením dret á que'l qui porti la batuta sigui'l senyor de las patillas en lloch del baritono ó la tiple. Peró ¿cóm hem de pretendre que fassi respectar als demés l'obra un home que demostra á cada pas desconéixela en absolut? Ab la partitura á la má podríam fer ab en Goula lo que varem fer ab en Mertens, demostrarli frase per frase que sa interpretació té tant de wagneriana com nosaltres de xino. Peró en gracia á la brevetat ho resumirém en una apreciació general: tot lo que's precipita escandalosament en els passatjes més sinfónichs, se retrassa en cambi quan predomina'l cant. Del color, de la dicció y demés qualitats artisticas, ni se'n ha de parlar; peró no's pot deixar d'esmentar la falta de justesa tractantse d'un mestre tan *concertador*. ¿Es concertar lo qu'ha fet ab el segón acte? Un home tan efectista's deixa'ls principals efectes pera ficarne per totaltres de ben falsos. ¿Ahónt s'ha vist convertir la marxa en un verdader *pas doble?* ¿Ahónt ho ha aprés que'l duo de Venus, en lloch de la vida que li escáu, hagi d'anar de manera tan morta? Y de la bacanal ¿per qué alterarne sempre'l ritme? Y'l cant del tenor á Venus ¿per qué conduhirlo de manera tan diferenta en la obertura, que va desbocat, y en cada una de las vegadas que surt en el duo? No acabariam may de senyalarli disbarats. Aixó apart de la falta de sentiment wagneriá, perque no's poden fer més malbé las melodias, tan accentuadas, tan *arrossegadas*, perdent tota sa idealitat y delicadesa. Es en Goula un *mecánich* y res més, peró mecánich dolent, donchs aixis ho acredita al no poder arribar á concertar la marxa ni el conjunt següent, qu'és tot lo que pot dirse.

Peró pitjors que aquests defectes, que provenen de la ignorancia, son els de la mala fe, y aquesta existeix al consentir que'ls artistas, tant si cantan bé com malament, modifiquin

al seu capritxo totas las frases, suprimint notas altas, allargantne de curtas, alterant els temps, y, sobre tot, colocant á cada tres compassos els indispensables *calderons*, dels que'n fan un escandalós abús en tota l'obra. Y aquests no son possibles quan el director no se'n fa complis.

Y finalment, hem de protestar de l'audacia ab que desafia al públich, baix aquella capa de falsa modestia, imposant repeticions que ningú li demana, y lo qu'es pitjor, imposantli deixebles com la senyora Grassot, qu'havia de pahir molt Wagner avans d'encarregarse de la part de Venus. En una paraula, el mestre Goula es, considerat com á músich, el primer comediant qu'hem conegut. Ab el pretext dels *Pirineus* ha tornat á ficarse al Liceu, d'ahont l' havia expulsat el públich ab *ovacions* de las que no s'oblidan, y ara's fa imposar per una *claque* escandalosa, de la que's cuyda més que de lo que passa en escena. Ab la ignorancia hi podém fins tenir consideracions, peró ab la hipocresia y la mala fe de cap manera.

Apartéu las criaturas, que ve don Ramón Blanxart! es á dir, que va fins á la *conxa* del apuntador pera estirar el bras y demanar la repetició de la romansa, que si no ja no hi era á temps. Y quina *sans façon* té don Ramón! Avuy es ell més propietari del Liceu que tots els propietaris plegats. Peró apart d'aquesta... despreocupació escénica, hem de confessar qu'es tot un cantant d'*ópera*, un baritono de primer ordre d'*ópera*, y un comediant (no artista) d'*ópera*. En Blanxart reuneix un conjunt de circunstancias á quina millor per'haverne fet un bon artista: magnifica figura, bon timbre y potencia de veu (excepte en els aguts), propietat en el caracterisar y vestir el personatje, intenció en lo que diu, fraseig clarissim fins al punt de no perdres ni una sola silaba... Ja veu si n'hi reconeixém de qualitats, puig no'ns dolen *prendas*. Peró si'l talent que demostra en totas aquestas cosas el tingués també pera compendre l'art, pera estudiar á Wagner, que no'l coneix ni pel forro, y pera renunciar á ésser en Blanxart mentres estigui en escena! Perque la *pose* de nostre baritono es horrorosa, es la camama més gran que surt á las taulas. Si's prengués la molestia d'escoltar lo que canta, sabria que'l seu cant del certamen va dirigit, no al públich de la sala del Liceu, sinó al de la sala de la Wartburg, y que la cansó del estel va dirigida á n'aquest y no á las senyoras dels proscenis. Desitjariam saber si la lluna que l'ilumina ha sigut imposada pel senyor baritono, peró sigui com sigui, ell devia haver manat suprimirla, perque no's tracta aquí de cap lluna, sinó de la estrella del vespre. Si no cantés sense fixarse en lo que diu, veuria que'ls seus llabis exclaman: «Oh! tu, ma dolsa estrella del vespre!» ¿Qui l'ha inventada, donchs, aquella lluna? Realment de guapo'n resulta més aixis, sobre tot quan la projecció del llum Drumont segueix els seus moviments com si fos una ballarina; y en Wagner va tenir un descuyt en no pensarhi, de manera que fa bé en esmenarli la plana.

Peró encara li esmena més al fer malbé la melodia, qu'es de las que marxan per si solas sense que'l cantant s'hi hagi de *repenjar* de la manera qu'ell ho fa: massa veu, massa estirar las notas, y poca delicadesa y emoció en lo que diu. El senyor Blanxart, que á sa manera procura donar sentit á lo que interpreta, adoleix del gros defecte de mantenirse sempre en un to planyivol, que ademés d'ésser fondament antipátich, está en complert desacort ab la serenitat y grandesa d'ánima del tipo de Wolfram. Enlloch d'aquest veyém sempre á Hamlet, aquell Hamlet tan ploraner ab que'ns obsequia en Blanxart. Es una llástima que un tan bon baritono d'ópera no's convenci de la diferencia que hi ha d'Hamlet á Wolfram, y no's fassi cárrech de que'ls personatjes de Wagner s'han d'estudiar á fons, lo qual no es qüestió de dias. Creyém que si's decidís á ferho, encara avuy está en condicions per'arribar á serne un intérprete notable. En cambi, hem de felicitarlo sincerament per la propietat ab que vesteix el personatje.

La senyora Carrera, deixeble predilecta del mestre Goula, s'ha fet ja una reputació y per tant no podém tractarla com una principianta. Porta al coll una mina que, explotada, li ha donat y donará molts diners, peró'l seu temperament artistich es incompatible ab el dels personatjes wagnerians. La Elisabeth que'ns presenta es una equivocació deplorable; es á dir, no es res. Aquesta cantant emplea un somiqueig continuu d'un cap al altre de l'obra, que destruheix tot l'efecte que pogués haverhi en el seu trevall. Si vol un bon consell, lo primer que deu procurar es desferse d'aquest somiqueig, del que n'abusa també en *Lohengrin* extraordinariament. Ha de procurar, ademés, interessarse quelcóm per lo que canta, es á dir, donar més intenció dramática á la frase, qu'adoleix en ella sempre d'una monotonía insoportable. Es una llástima que resultin tan poch aprofitadas unas facultats vocals tan excelents com las que posseheix. Ab ellas solas, poden ferse magníficas *Aidas* y *Africanas*, peró'ls tipos wagnerians requereixen un estudi fondo y una compenetració absoluta del intérprete ab la obra. Y que la senyora Carrera no ha estudiat ó no ha entés el personatje d'Elisabeth ho demostra ja la seva primera surtida, que ha de ferla *possehida de la més gran joya y agitació*; y l'aria qu'entona es una grandiosa invocació á la sala del certamen, que tant temps ha estat sense veure: es á dir, un verdader devassall d'entussiasme. Y ningú'ns negará que aquesta artista canta complerta-

ment dita aria ab el mateix *tonillo* que la pregaria del tercer acte. En aquesta última hi falta en absolut la emoció interna; tot alló deu ésser més sublím, més transportat y també més *lligat* el cant. L'abús escandalós dels calderons se li ha d'anotar també en compte, peró no es seva la culpa sinó del mestre que li tolera.

Com actriu ens resulta encara bastant inferior. Pera representar bé un personatje s'ha de llegir el llibre moltas vegadas, y á la senyora Carrera se'ns figura qu'això la preocupa molt poch. No hi há més que veure la seva actitut durant els cants dels trovadors: tant se li endona, puig ella ja está segura de que no hi té cap entrada. Peró tampoch hi té cap surtida d'escena, y la Carrera n'hi ha introduhida una pera'l seu us particular quan desapareixen las damas. Y al comensar la gran escena de conjunt ¿quin paper hi há en cap ópera qu'ofereixi á l'artista tan bella ocasió de desplegar sas dots dramáticas? Donchs lo mateix succeheix al pas dels pelegrins en el tercer acte. Allí s'hi ha de veure l'actriu, peró en la senyora Carrera no hi veyém res. Per ultim, ens permetém recomanarli que la pregaria la fassi mirant á la *Madonna* y no girada de cara al seu mestre, puig creyém que per'xó no's perdría pas.

Hem fet als dos cantants de que acabém de parlar tota la justicia que's mereixen, precisament per la categoría que ocupan en el *cartell*, que dona dret á exigilshi tot lo degut. Al un y á l'altre'ls recomaném que si pretenen passar per intérpretes wagnerians, com se'ns ha dit, comensin per estudiar lo que representan els seus personatjes en el *drama musical*, puig fins aquí no han fet més que un'ópera com un'altra qualsevol.

Creyém inútil discutir la interpretació del tenor Angioletti, perque alló no son més que uns quants crits sense solta. En quant á la senyora Grassot, jove principianta, hem de dirli qu'ha agafat mal camí, y ella sabrá'l per qué. La manera cóm interpreta la Venus indica que li han obligat á fer aquest paper, peró qu'ella'l considera com un *embolat*, y que per tant li fa fástich, y fins gosariam á dir qu'aborreix á Wagner. No cal que regiri, es inútil: en totas sas obras no n'hi trobará cap més de cansó del *estel*, com aquella que li va obrir las portas del Liceu. Y això qu'en el *Tannhäuser* també n'hi há una. Aixís es qu'hauria de pendre'l paper d'en Blanxart, y lo qu'es pel tipo no li aniria malament.

El senyor Rosatto es l'únich cantant italiá qu'ha pres part en aquesta obra, y á fe que no ho ha fet millor que'ls de casa. Crida molt y expressa poch. Ara, en quant á bona voluntat, es un dels cantants del Liceu en que n'hi hem vista més.

¿Y'ls chors? ¿Y la presentació escénica? Podria escriures un altre article pera parlar d'ells. Peró es la cansó del enfadós: n'hi há prou ab dir que'ls chors estigueren á la seva gran altura de sempre, detestables, fusellables, ó per dirho ab més propietat, *liceístichs*.

De la nova direcció escénica es qüestió d'ocuparsen ab detenció, y encara que ja n'haviam format criteri, ho hem anat aplassant d'un dia á l'altre, pera reforsarho ab forsas probas. Y d'aquestas la representació del *Tannhäuser* n'ha dut un barco ple. Perque si no ho sabian, ara al Liceu tením un director escénich *fet expressament*, y's diu don Francisco Casanovas, y la seva qualitat més remarcable, la que sens dubte li va donar el cárrech, es la d'ésser curt de vista, miope, ó com se vulgui dir, peró en grau superlatiu, lo qual naturalment es molt recomanable pera qui ha de cuydar de la *mise* d'un escenari tan petit com el del Liceu. Y naturalment, el pobre home, que no hi veu més enllá del seu nas, ha pres un *bosch* per una *vall* y'ns endossa la decoració del segón acte de *Siegfried* en comptes de la vall de la Wartburg, y'l castell d'aquesta l'ha substituhit (si es que també la vista no se'ns escursa) pel dé *Los Amantes de Teruel*. Peró si no fos per això... tot lo demés també es equivocat, perque la baixada de la montanya ha d'ésser al costat oposat, y tots els moviments dels pelegrins, com el d'Elisabeth en el darrer acte, també son á la inversa. Peró, qué hi farém! En cambi, en lloch de la gran sala de la Wartburg ens ha presentat la del concili de *L'Africana*, y posats á fer las cosas d'aquesta manera ja no ve d'un pam. Nosaltres, aymants sempre de fer justicia, felicitém al senyor Casanovas y l'encoratjém á seguir d'igual manera pel camí que tan brillantment ha inaugurat.

—

Tot el mal gust d'aquestas profanacions artísticas ha vingut á tréurensel un eminent y verdader artista, d'aquells que'ls hi escáu perfectament aquest calificatiu: el pianista Risler El seu art es inmens, incomparable; es á dir, es ART.

Ens en ocuparém com se mereix en el número vinent.

JOAQUÍM PENA.

LA SONÁMBULA

Xap, xap, badant com sempre, el mocador gran á la espatlla, els peus grossós... arrossegant al noy que té'l nas brut y'l dit á la boca, bada que bada.

Viu al tercer pis. Xap, xap, xap, escala amunt, una escala fosca, de grahons alts y rajolas trencadas.

—Pam, pam.

—¿Qué hi há?—

La reixeta s'obra.

—¿Que'm sabria dir si viu aqui la senyora... Macatxo!... Ja no'm recorda!...

—Entréu. Corredor endins.—

El pis es negre, fa una grossa fortor de reumátich, las parets son plenas de cosas estranyas.

. . . .

Tota negra, la sonámbula imposa. Mal pentinada, la sonámbula espanta. Té uns ulls que semblan verts, y una paraula fonda.

—¿Qué voléu?

—Es que... nosaltres... una servidora...

—Acabéu d'un cop.

—Aquest noy ¿veu?... Es fill del meu home ¿sab?... y meu també. ¿Oy que te la estimas á la teva mare?—

El noy obra'ls ulls de por y s'agafa á las faldillas.

—¿Ah, si? ¿Y qué?...

—El meu marit ¿sab?... es molt bon home. May ha fet mal á ningú. Es un bon mosso, es á dir, era, qu'ara'l pobre s'ha tornat que fa llástima; á mi me'n fa molta, molta...

—¿Ah, si? ¿Y qué?...

—Que me'n fa molta de llástima... Ay! Ara no sé qué li anava á dir! Vegi! Estich tan atribulada!

—Depressa, que s'espera molta gent.

—Ay, Senyor!... Ah si! Com deya, era molt bon mosso, y ara está fet una llástima... S'ha tornat aixis, aixis... com un dit. Tan ple qu'estava!... No pot caminar; *afiguris* que'l tenim de dur al sol. Tan alt com es, encara que tot sigui os, costa uns ternals... Es que nosaltres ¿sab? el marit d'una servidora, es el balayre... estém en un moli paperer y vaja, en quedará contenta, si me'l salva ¿sab? Vull dir que li estimarém.—

La sonámbula s'aixeca. Se'n va de cara á un pany de paret, s'hi arrima del tot y allarga'ls brassos... A l'altra banda se sent un soroll fondo, fondo...

—Mare, mare, anemsen!...—

La sonámbula's gira.

—Té mal donat.

—Ves, ja'ns ho pensavam!

—Té mal donat y té de morirse per forsa.

—Ay, sálvimel! ¿Qué farém nosaltres, pobres de nosaltres, si's mor ell?... Sálvimel per las set espasas de Maria, sálvimel!—

La sonámbula cobra lo que demana y's torna á girar de cara á la paret ab els brassos més estirats que may. Se sent altra vegada'l soroll fondo y un gran petament de portas.

—Cada mitja nit poséu la roba del malalt á dintre la prempsa... Matéu un gat y poseuhi els ulls y'l fetje... Després agaféu la barra, y tothóm, com més gent millor, prempsa que prempsa. Prempsa que prempsa cada mitja nit, y'l vostre home s'anirá posant bo y més bo, y'l que li ha dat el mal, més mal y més mal fins que treurá l'ánima...—

. . . .

. . . .

Tota negra, la sonámbula imposa. Mal pentinada, la sonámbula espanta. Té uns ulls que semblan verts y una paraula fonda.

La dona se'n va, xap, xap, tota confiada; el noy amagat entre las sevas faldillas.

Xap, xap, cap al corredor, cap á la escala humida... Xap, xap, ab el fanatisme cap al poble.

Xap, xap...

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

NOVAS

La malaltia del eminent poeta mossén Jacinto Verdaguer segueix en estat de gravetat. El doctor Robert, ab els metjes que diariament visitan al malalt, doctors Roura y Barrios y Noguera, han celebrat varias consultas trevallant pera'l restabliment de nostre venerable amich.

La casa's veu concorreguda per gran munió d'amichs y devots del poeta, omplenantse las llistas que hi há á la entrada de son domicili. Recordém entre altres al senyor alcalde, governador civil, fiscal de S. M., el diputat á Corts don Pere Grau Maristany, n'Angel Guimerá, en Joseph M.ª Roca, en Francesch Matheu, na Dolors Moncerdá de Maciá, en Manel Girona, en Martí y Folguera, reverent doctor Santiago Estebanell, Romaní y Puigdengolas, Durán y Bas, Rubió y Lluch, y altres y altres.

El «Centre Escolar Catalanista» s'ha encarregat de formar un torn entre'ls alumnes més avensats de la facultat de medecina, á fi de vetllarlo continuament. Hermosa idea que dona á coneixe quánt gran es la estimació que tothóm sent pel genial cantor de *L'Atlántida*.

La redacció de JOVENTUT té en el domicili del ilustre malalt qui la representa en la persona d'un de nostres companys, intim d'en Verdaguer. No cal dir ab l'interés que seguim el curs de la malaltia, que voldriam terminés en bé pera satisfacció de tota Catalunya, qu'espera d'ell dias de gloria.

—

Ha mort en Cecil Rhodes, el promovedor de la guerra sud-africana, l'ambiciós insaciable que ab una forsa de voluntat sens igual y ab una carencia d'escrúpuls sens exemple, pujá de pobre minayre á milionari y president del govern de la Colonia del Cap. Fou fundador de la famosa «Chartered Company», creada per'apoderarse d'inmensas extensions de terreno, y sobre la que plogueren accionistas d'entre las altas classes inglesas, comptantshi entre ellas la familia real. Aquesta companyia fou la que promogué la guerra sud-africana, puig l'afany de diner dels inglesos topá ab el generós amor patri dels boers, que tan alt exemple de dignitat han donat y estant donant al món sencer.

La ilusió d'en Cecil Rhodes era sotmetre tota l'Africa á Inglaterra, encara que s'haguessin de sacrificar milions de vidas. No ha pogut lograrho, ni sa condició de *Napoleón africá*, com li deyan, mereixerá de la humanitat el respecte y honor que mereixen els humils de bona voluntat, els valents y abnegats boers. Contra'l poder absorbent del Badell d'Or surtí en altre temps un Crist. Contra'l poder dels juheus moderns, simbolisat per Rhodes, han sorgit el Dret y la Veritat, simbolisats per Krüger.

Y á Krüger els juheus moderns encara no l'han pogut crucificar.

—

Dias enrera's disposá la instrucció de sumari al director de *La Veu de Catalunya* senyor Prat de la Riva per la reproducció d'un article d'un diari de Perpinyá, y en virtut del dit sumari's dictá'l passat dimecres auto de presó contra'l senyor Prat, havent sigut més tart denegada la fiansa que s'oferí per sa llibertat, y dictanse posteriorment un nou auto en quina virtut se li ha permés passar á son domicili, á condició de quedar detingut en ell.

Al tenir noticia de la presó de nostre company senyor Prat, ja estava compost y tirat nostre número anterior, essentnos impossible darne compte als llegidors. Inmediatament visitarem al detingut oferintli nostres serveys, y'ns enterarem ab satisfacció de las gestions que per sa llibertat practicavan moltas entitats y personalitats distingidas, entre ellas l'alcalde de Barcelona, el diputat don Pere G. Maristany, els diputats regionalistas, etc.

El senyor Prat de la Riva ha rebut á la presó una infinitat de visitas, podentse assegurar qu'han passat á saludarlo las personas de més prestigi de nostra ciutat.

Desitjém al director de *La Veu de Catalunya* la complerta llibertat, y además, que surti en bé del procés que se li está seguint.

—

Important es el moviment pictórich d'aquesta setmana: important pel conjunt d'obras exposadas en salons-exposició, y ensemps perque demostra'l progrés de sos autors y la influencia que las novas escolas exerceixen en aquells de nostres artistas que, no estant encara encarcarats ni petrificats, se preocupan de tot lo que significa un progrés, malgrat aquest progrés no sia del tot comprés per ells.

A Ca'n Parés en Félix Mestres ens dona á coneixe las obras qu'ha fet en l'illa de Mallorca, respecte á las quinas hem de donar nostre parer ab salvetats. En efecte, sense voler establir comparacions que no son possibles ni convenients, nosaltres, que trobém tan sans y genials á determinats artistas moderns, no experimentém cap sensació especial devant dels quadros d'en Mestres. Seguint nostre criteri hauriam, donchs, d'ésser molt mirats en els elogis que tributessim al exposant; pero tenint en compte que, com hem dit, sas produccions segueixen camins de bon veure, aplaudim en ell son desitj de fer, son amor á la veritat que persegueix y son empenyo en apartarse de lo vulgar y anar á beure en las fonts naturals, únicas que poden apagar la

set dels que senten ab sinceritat. Es més: creyém qu'en Mestres, que ja está pel dessobre de molts y molts que passan per artistas de cap d'ala, pot arribar á posar en bon lloch el nom artistich del terrer.

En el Circul Artistich en Meifren se'ns hi presenta desconegut, revestit de ropatjes no tan tallats á patró com els qu'en altre temps portava. Se troba, més que l'anterior, de ple en el cas qu'hem dit, y si enterament no podém alabarlo, en cambi podém aplaudirlo per l'esperit qu'en ell se descubreix. Es trist, en veritat, qu'hagim arribat á un temps en que's tingui d'admirar la bona fe isolada: tan corromputs estém.

També hem de consignar que l'acreditada casa «F. Clará y C.ª» té instalada en el mateix local del Circul Artistich la exposició de las obras que li foren enviadas pera son concurs de tarjetas postals, concurs que, si no reunis altras qualitats, puig realment no hi figuran obras de mérit, sempre fora d'alabar pel mer fet d'ésser el primer que's celebra á Espanya, demostrantse aixis que Barcelona sempre es la ciutat que té més iniciativas en lo referent á las manifestacions del art.

—

La crónica de teatres no ha registrat la setmana passada cap novetat digna d'especial menció. Sols al Principal hi ha hagut un estreno: la comedia en dos actes *Canelo*, obra insubstancial y lleugera, que ni tan sols fa riure al gros públich.

El regiment de Malgrat, que donaren á Romea, no pot considerarse com á verdader estreno. Baix el titut de *El regimiento de Lupión* fa anys qu'en Parellada va estrenar la mateixa obra en castellá, y sigui perque l'autor estés més afortunat, sigui perque'ls quadros de la vida militar que'ns mostra fossin observats en tipos castellans y costums castellanas, lo cert es que l'arreglo catalá pert molt en gracia y espontaneitat.

En els demés teatres res de particular.

—

La Junta Directiva de l'Associació Wagneriana de Barcelona'ns posa en coneixement els trevalls preparatoris que té verificats dita Associació pera l'estudi de *L'Or del Rhin*, y ens diu qu'en breu comensará aquest en la forma y dia que á continuació s'expressan:

El director artistich y'l vis-president de la Associació han verificat la traducció al catalá del poema, aplicada estrictament á la música. El propi director artistich y'l president han fet l'estudi temátich y poétich de l'obra, que servirá de base pera la serie de conferencias orals y musicals que sobre d'ella's donarán.

Al mateix temps, en vista del bon resultat que doná la projecció que per via d'ensaig va verificarse en la conferencia sobre'l poema de Weingartner, la Junta Directiva ha acordat adquirir un aparato pera projeccions, per medi del qual se podrán ilustrar las conferencias ab exemples gráfichs de las decoracions, personatjes y escenas més importants de l'obra.

Senyala las fetxas següents pera las conferencias sobre *L'Or del Rhin:* abril, dia 11, quadro primer; el dia 18, el quadro segón (primera meytat); el 21, acabament del segón quadro, y'l 28 el tercer; en els dias 5 y 12 del vinent maig, el quadro quart, y'ls 20 y 21, audició sencera de l'obra.

Al mateix temps, ens comunica qu'está avensada la impresió de la traducció de *El Drama Wagneriá* de H. S. Chamberlain, que s'entregará als senyors socis mitjansant la presentació del ultim rebut. Els senyors socis protectors rebrán á domicili'ls dos exemplars que'ls hi corresponen.

L'eminent pianista Isaac Albéniz s'ha ofert pera donar una audició de piano en el local de l'Associació y en fetxa encara no determinada.

—

L'agrupació catalanista «Art y Patria» organisa pera'l vinent maig sa segona exposició de bellas arts, la qu'estará instalada en l'Ateneu Barcelonés. Las obras que s'hi presentin haurán d'ésser remesas, avans del 21 del corrent, al local de «Art y Patria», (Canuda, 4, primer), acompanyadas d'un volant en que hi consti quin es l'objecte presentat (quadro, esculptura, etc.), el nom del autor, lema y preu de l'obra. En cas de que'l jurat d'admisió no admeti un'obra, s'avisará á son autor avans del 4 de maig, dia en que s'inaugurará la exposició. Las obras de pintura haurán de dur march. Del import de las obras venudas pertanyents á individuus no socis, l'agrupació se'n quedará'l 15 per 100. La exposició's tancará'l dia 31 de maig. El jurat d'admisió está compost pels senyors Ramón Casas, A. Mas y Fontdevila y Enrich Galwey, pintors; E. Arnau y Antoni Parera, esculptors; y Joan Baptista Pons y Emili Llatas, arquitectes.

—

L'«Institut Médich Farmacéutich» de Barcelona, cumplint l'acort pres en sessió del 13 del passat janer, obra un concurs pera l'any 1902 entre'ls estudiants, oferintse pera la secció de farmacia dos premis, un del Institut y l'altre del doctor Genové, y pera la secció de medecina cinch premis, dels doctors Rodriguez Méndez, Bonet, Martinez Vargas, Tarruella y Comas y Prió. L'autor de cada trevall premiat será nombrat soci agregat del Institut. Las memorias presentadas han d'ésser escritas en catalá ó castellá y en lletra que no sia dels respectius autors, devent ésser dirigidas á la Secretaría del Institut

(Riera de Sant Joan, 6, segón) fins á las dotze del dia del 31 d'octubre vinent.

—

La *Unió Catalanista* ha posat á la venda, al preu de 25 céntims un, uns distintius imitant esmalt ab las quatre barras catalanas, propis pera colocar en el trau de la solapa.

Poden adquirirse dits distintius en la Secretaría de la *Unió Catalanista* (Canuda, 4, principal).

—

Els que desitjín adquirir tarjetas postals conmemorativas del primer desenari de la proclamació de las Bases de Manresa, editadas pel periódich catalanista d'Arenys de Mar *La Rierada*, poden passar per la Secretaría de la *Unió Catalanista* (Canuda, 4, principal), ahont se troban de venda al preu de 10 céntims una.

—

En la impossibilitat de poderhi delegar cap representant, l'Agrupació Escolar Catalanista «Ramón Llull» s'ha adherit al III Congrés Internacional d'estudiants que s'está celebrant á Roma.

—

El darrer dilluns, trobantnos casualment á casa la Ciutat, vegerem als compromisaris qu'havian de nombrar quatre vocals pera la junta de Bellas Arts, esperantse en l'antessala del Consistori nou.

Com á nota remarcable de lo campetxanos que son á la casa gran, y de la *sans ceremonie* que hi regna, vegerem que mentres els artistas é industrials respectables estavan descuberts esperant el moment d'ésser cridats, la majoria dels regidors passaren conservant posat el sombrero.

Hi hagué qui suposava qu'alló, més que campetxaneria, era encarcarament. Ho trobém natural, perque la investidura del cárrech sempre dona certs ayres de suficiencia que un no sabria cóm tréuressel encara que volgués. ¿Veritat, senyors regidors?

—

De la «Biblioteca Moderna», de Gouveia, qu'edita la casa José Motta, hem rebut la primera serie de *Contos Novos*, originals de varis autors espanyols y traduhits al portugués ab fidelitat y elegancia per Pinto Ribeiro. Hi há qüentos d'Echegaray (Joseph), Rueda, López Ballesteros, etc. La «Biblioteca Moderna» publica mensualment un volúm de 50 planas de text, contenint obras d'historia, art, sociologia, orientalisme, agronomía, teatre, poesia, critica, novela, filosofia, etc., y son principal objecte es divulgar las produccions dels autors espanyols.

—

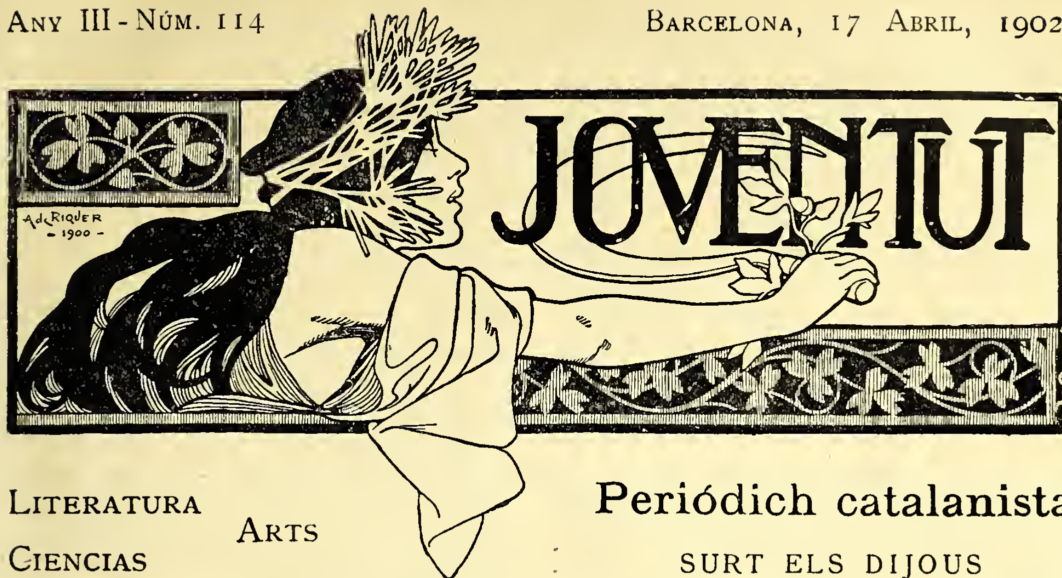
També hem rebut *En Miseria*, hermós poema d'Apeles Mestres, del que'ns ocuparém més endevant ab la extensió que's mereix.

—

Preguém á aquells periódichs que'ns honran reproduhint alguns dels trevalls publicats per Joventut, se serveixin fer constar sa procedencia.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

Any III - Núm. 114 Barcelona, 17 Abril, 1902.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

BARTOMEU ROBERT *(Fot. Napoleón)*

EL DOCTOR ROBERT

L'última visitá del doctor Robert, aquesta gloria purissima de Catalunya, fou pera un'altra gloria catalana: en Verdaguer. El doctor Robert ha mort dignament, y ha sigut ben hermós el final d'aqueixa existencia dedicada per complert al bé dels homes. En la cambra de mossén Cinto malalt, una vegada més se trobaren plegadas la desgracia y l'abnegació, l'abatiment y la fortalesa, el dolor y'l consol. Quin simbol! Gran com es mossén Cinto, en sa qualitat de poeta y sacerdot d'una religió en que'l dolor y l'abnegació hi imperan, bé els podia sintetisar tots els mals, totas las penas, totas las angoixas de la humanitat desvalguda; y en Robert, com si al despedirse d'en Verdaguer se despedis de tots sos malalts, feu el resúm sublim d'una vida de trevall y d'abnegació.

En Robert ha mort, y hem presenciat á Barcelona un espectacle de dol com no n'haviam vist altre igual En Robert ha mort, y qui més qui menys, sembla que á tots se'ns en hagi anat un amich de l'ánima, un germá major, un pare. No hem perdut tan sols un home de talent privilegiat: hem perdut una gran forsa moral, una deu inestroncable d'amor y fortalesa.

May, may un home ha sigut més plorat de lo qu'avuy ho es en Robert. May un gran gran politich, may un gran filosoph, may un gran vident de las maluras socials havian practicat el bé com ell. Las ideas evolucionan, las societats y'ls ideals cambian: sols el dolor es sempre igual, sols el cor no's muda; y qui com en Robert ha sapigut portar la pau á tants esperits pertorbats, á tantas familias desoladas, es indisputablement l'home fort, l'home sá, á qui's deu etern respecte.

Inesborrable y profond será son recort en las actuals generacions; més profond que'l que deixa l'artista superior qu'ha fet ovirar al poble quelcòm de sublim en horas d'esbarjo; més profond encara que'l que deixa un gran revolucionari dels qu'enderrocan antigas convencions pera crear convencions novas. La gran figura d'en Robert, com la d'una mare, com la d'un fill, com la d'un espós, evoca'ls moments de grans probas, de grans crisis de l'ánima, y's fon ab las intimitats més sagradas, ab las subtilesas més exquisidas del dolor y de la joya. Recordarlo á n'ell es recordar las ocasions més supremas y trascendentals de la vida, aquellas que promouhen cambis radicals en nostre modo d'ésser, aquellas que activan ó destorban el cumpliment de nostra missió sobre la terra.

En Robert la comprenia ben á fons tota la importancia de la missió seva. Ell prou ho sabia (aquí hont n'hi há tants que no ho volen saber) que l'ideal del metje no es sols arrebassar cossos á la mort. Esperit observador y cultissim, penetrant els mals morals tant com els que la materia oferia á sos ulls, no considerava á sos malalts com pilots de carn viva més ó menys sensible, ni al servey d'ells hi posava tan sols sa ciencia vastissima: els respectava com á desgraciats, y'ls hi consagrava son cor y las majors activitats de sa vida. Poden darne fe la gran munió de sos clients, poden testimoniarho tots els estudiants de sa cátedra de patologia, que darrerament desempenyava ab el més gran desinterés, per pur amor á la ciencia y á sos deixebles, puig desde'l moment que son desempenyo fou declarat incompatible ab el cárrech de diputat, cap profit material li donava.

Eran innombrables els cárrechs de gran compromis qu'havia assumit y assumia encara; y no per aixó abandoná á sos clients jamay, ni quan á major abundament desempenyava l'alcaldia de Barcelona. Malgrat tantas obligacions, encara trobava medi de regatejar horas al descans y complaure als amichs que, com nosaltres, algún cop li demanavam articles pera'l periódich, puig en el nombre de nostres colaboradors havia volgut comptarse.

Y tant com sa inteligencia clarissima y com son inmens amor al trevall, el feyan

benvolgut de tothóm sa senzillesa de caràcter, son desprendiment, sa abnegació pels humils, sa honradesa inmaculada. Vegis cóm el judica'l doctor Marti y Juliá en el número de *La Renaixensa* corresponent al passat diumenge:

Apesarat, y ben apesarat, escrich pera dedicar un recort al doctor Robert. Lo imprevist de la seva mort ha fet més forta la sotragada que ha sentit lo cor dels que de debó l'estimavam, dels que sentíam fonda simpatía y gros afecte per l'home de gran inteligencia, de potenta assimilació mental, d'expressarse clar y atractíu, per l'home que no havía deixat los entussiasmes de la jovenesa, per l'home de las senzillas ingenuitats, per l'home verament amorós del proxim, per l'home que tenía per sagrat lo seguit cumplir devers socials.

En Robert ab lo seu posat d'home d'alegría trista, ab las agradosas inflexions de la seva veu, ab la seva mímica distingida y corprenedora, y ab la senzillesa ab que s'entregava d'esperit, rendía'ls cors y encísava las personas, y per això més que admiració, més que respecte, inspirava ver carinyo y fonda estimació. Cada cop que s'anomenava á En Robert, un cor per ell bategava, pronunciantse'l seu nom ab lo to carinyós del parlar quan l'esperit es mogut per sentiments afectuosos.

Fou un bon metje y un metje bo. Bon metje, perque lo fí directe de la Medicina que es l'exercici práctich, la clínica, lo cultivá sempre dedicanthi tot lo seu valer y arribant com á clínich á ésser una positiva notabilitat. No's quedá may endarrera en lo seguit evolucionar de la Medicina. Sense deixarse enlluhernar per progressos aparents y per hipótessis enganyadoras, fou lo metje seré y progressíu, que ni exposá'ls malalts á probaturas perillosas, ni'ls privá dels beneficis del segur avens de la ciencia. Fou un metje bo, perque no posá may l'utilitarisme per demunt del amor al proxim que'ls metjes havém de tenir sempre ben encés en l'esperit, perque pensá sempre que tothom tenía dret al bé y als consols que com á metje podía proporcionar, y perque per ell no hi havía ni goig de la vida, ni fadiga del trevall que'l deturessin de cumplir los devers altruistas del metje.

. . . .

La seva personalitat del tot social l'empenyé sempre á la vida política ab lo propósit de contribuhir ab lo seu concurs á millorar la colectivitat. Ni'l seu pensar, ni la seva acció social cristallisaren fins que la guerra de Cuba y la de Filipinas y fins que la guerra ab los Estats Units mostraren al nostre poble'l valor positíu del Estat y lo encertat del criteri catalanista, en los moments en que'l desengany aclaría'ls enteniments afavoríntloshi capir la veritat. Vejé ben bé la significació social del Catalanisme, comprengué la diferenciació que suposava'l véurehi clar al bell mitj del encegament de tothom, y's sentí convensut, com á bon metje observador, de que'l pensar normal volía dir activitats sanitosas y esclat de vida pera fer renáixer al nostre poble. Y ell, que's governava sempre per la seva bona fe, se sentí sotraquejat y trasbalsat per la natural gran lluyta que en lo seu esperit hi sostenían la evolució de tota la vida de la seva personalitat y la idea nova, la claror de veritat que li feya renáixer, en lo sentit social, la seva ánima. En Robert es lo símbol d'una generació que visqué enganyada y que's sentí náixer á las realitats de la vida per lo que'l daltabaix del Estat significava y per la transfusió vital que en la conciencia del nostre poble hi ha realisat cinquanta anys seguits lo gran moviment social de la nostra renaixensa. En Robert es la historia del renaixement de Catalunya y representa'l crítich moment en que'l poble ha de destruhir tot lo fals y convencional, pera deixar que ab tota llibertat hi bategui lo que per naturalesa es á la sanch y al esperit del individuu y á la vida de la colectivitat,

. . . .

En Robert no deixa enemichs: sols deixa llágrimas en els ulls dels que'l conegueren, y tal volta remordiment en els cors dels que, obsessionats, li dirigiren algún atach personal en aquesta darrera época en que, á la cárrega de sacrificis que ja duya realisats pera'l bé del comú, hi ajuntá'l nou sacrifici de trevallar, ab el civisme de sempre, pels destins de nostra patria catalana. Mes no pot ésser que ningú l'hagi may tractat ab fel, no pot ésser que may ningú l'hagi odiat verament á n'ell, que no odiava á ningú, ni ofenia á ningú, ni tenia altras prácticas que las del amor, ni predicava res més que la concordia! Avesat á contemplar d'aprop tantas miserias humanas, fins hauria sigut incapás de sentir fástich devant de la enveja, si enveja hagués vist entorn d'ell: y cubrintla ab el mantell de la pietat en comptes d'anorrearla ab son despreci, hauria arribat á curar aqueixa nafra moral com curava las físicas. Tot indica qu'aixís hauria sigut.

Y tot indica que no'l coneixían gens els pochs, poquíssims qu'en vida tractaren de molestarlo. En totas las facultats sol haverhi un mestre preferit pels seus deixebles; en totas las llars un metje predilecte; en tots els pobles un representant á qui'l poble de debó estima: peró com en Robert, qué pochs! Qué pochs catedrátichs, qué pochs metjes, qué pochs ciutadans l'han promoguda una manifestació de dol tan gran á la seva mort! Ah, si ell ho hagués conegut avans que's pertanyia al Catalanisme! Si se'n hagués dat compte de qu'era l'elegit d'un poble! Ahónt foram ja avuy! Perque en Robert hauria sigut pera Catalunya lo que pera'ls creyents de l'antigor fou el Mesias, al qui'ls deixebles seguian arreu venerantlo, al qui'ls malalts cercavan demanant *miracles*, al qui'ls sedents de vida nova rodejavan clamant *llibertat*. Y això no ho diu en sa oficiositat la prempsa d'aquests dias, qu'ho diuhen els milers de personas que'l pogueren coneixe; ho diuhen las mares, las que sempre tenen rahó perque parlan ab el cor;

las que'l passat dissapte en munió inmensa s'havian llensat al carrer, y aguantant la forta pluja presenciavan el pas de las despullas del gran home; las que cent voltas, tremolant d'emoció, l'havian vist entrar en llurs cambras y reposar sobre'l fill malalt sa bella testa de Crist, espandint llum son front noble, espandint consol sa rialla trista, deixant darrera seu al anarsen, quan no l'alegria, la resignació, la esperansa, quelcóm gran com una redempció, quelcòm semblant á claror, á fragancia de rosas y á fresca de maig.

Si algùn defecte tingué en Robert, ni com á tal defecte podia considerarse: era sa ingenuitat de nen, era sa gran bondat que, portada fins á l'abnegació, podia en certs moments traduhirse en feblesa de carácter. Ella fou causa de que s'imposés tan gran nombre d'obligacions, que dificilment podia aténdrelas, y á las que ni á mitjas hi hauria donat l'abast qui no hagués disfrutat com ell d'una organisació fisica verament privilegiada.

—

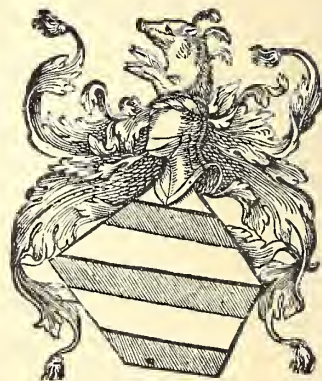
Cal reconeixe que'l Catalanisme ha perdut un gran prestigi ab la mort d'en Robert, puig no abundan semblants personalitats, veritables glorias d'una rassa. Mort en Robert, el poble més que'ls homes es el que'ns inspira fe: el poble qu'ha demostrat lo que val honrant á un home com ell. No'n volguém d'homes: volguém aspiracions. D'aquestas nostre poble ja'n té, y'n tindrá més cada dia. Avant y triomfarém. L'Apóstol ha mort: cada ciutadá será un apóstol.

En Pi y Margall ahir, en Robert avuy. ¿Qui caurá demá? Mes consolemnos, que devegadas el descalsament de las rocas en el jas dels rius, no proba sinó la forsa de las riuhadas. Y á la fi, la mort d'aquests catalans ilustres ha anat acompanyada de clams fervents, vitals y encoratjadors. Cap d'ells dos ha sigut mártir: àbdós han sigut profetas y han sigut á la fi compresos. ¿Qué més hem de desitjar, si al morir ells podém entreveure que la seva obra arribará á realisarse sense sanch?

El dia mateix del enterro d'en Robert va ferse pùblica la noticia de que s'havia obert una suscripció per'alsarli un monument. Joventut s'adhereix ab tota l'ánima á aquesta idea, y la recomana á sos lectors ab tot l'empenyo y ab tot l'entussiasme. Un monument á Robert! Un monument á Pi y Margall! Contribuhéixinthi tots en la mida que puguin. Aquí hont tenim tants monuments que 'ns fan poch favor, honorémnos de debó aixecant els que pertocan á aquests grans homes. Malhauradament, no es aquest l'ùnich homenatje que Catalunya queda devent á n'en Robert. Tan amant qu'ell era de las arts y de las lletras patrias, tant com desitjava la pública cultura, tant com l'encisavan totas las manifestacions de la inteligencia, ha mort sens haver sigut elevat á la presidencia de nostres Jochs Florals, la institució simbolisadora del despertar de Catalunya. Y es que hi pequém tots de tardans en fer justicia, y de la mateixa manera qu'esperarem qu'en Pi y Margall tingués 87 anys pera ferli presidir nostra primera institució literaria, hauriam també esperat qu'en Robert assolis una edat ben avensada. Aixis ens exposavam á que un altre catalá insigne deixés de passar per aquella presidencia. Tranquilisemnos: lo qu'es ell, no hi ha passat!

Joventut, ab el dol al cor, rendeix avuy fervent y senzill homenatje al doctor Robert. La sinceritat ab que aquesta Redacció li dedica son tribut, queda probada ab el sol fet d'haver desitjat que m'encarregui jo d'escriure aquestas ratllas: jo qu'he tingut tanta ocasió de coneixe al metje sabi y al home honrat; jo que l'anyoro com s'anyora un gran bé perdut; jo que li dech tant, puig li dech la vida.

Lluís Vía.

REFLEXIONS

L'Autonomisme catalá ha rebut dugas tremendas sotragadas en poch temps: la primera, ab la mort d'en Pi y Margall; ab la del doctor Robert, la segona.

Quan el gegant apóstol del Federalisme visitá aquesta terra per darrera volta, tot Catalunya — la Catalunya viva—l'aclamá ab entussiasme y l'afalagá ab devoció. Era que l'ideal autonomista germinava de debó en la conciencia de nostre poble. No eran sols els republicans federals els qui's descubrian devant del mestre y aplaudian sas paraulas; no eran sols els afiliats á son partit politich, sinó qu'en forma ben explicita li testimoniaren llur sincera adhesió mils y mils de ciutadans qu'en ell hi veyan per sobre de tot al defensor valent de las autonomias.

Aqueix fet se presentá als ulls d'en Pi y Margall ab tota sa veritable importancia, y s'hi fixá també tothóm qui sab veure y pensar. El poble catalá havia arribat á viure l'hermós ideal autonomista. Mes pera que aqueix ideal fos lo fecond que deu ésser, calia desenrotllarlo ab acert: á ningú s'amagava la conveniencia y la possibilitat de reunir als autonomistas catalans en una acció comuna, sense que per'xó cap d'ells hagués d'abdicar de sas conviccions agenas ó accidentals á l'Autonomia. Se comensá á donar algún pas en aquest sentit—tots ho recordém encara—y, llevat dels intolerants, tothóm ho vegé ab satisfacció. Els intolerants ne protestaren, mes haurian sigut vensuts per la forsa de la rahó, quan menys molts d'ells, si en Pi y Margall els hagués pogut anar exhortant. Aquell vell venerable la volia la unió de tots els autonomistas catalans, y es segur que sa poderosa ploma y sa autorisada veu haurian sabut tornar á bon camí als intolerants que, malpahint las ensenyansas del gran politich y fent massa cas de més de quatre embaucadors disfressats de demagogos, eran un fort obstacle pera la prosperitat de la Causa autonomista. Morí l'apóstol, y aquesta'n sufrí tristas conseqüencias.

Peró la tolerancia mancava també en bona part d'autonomistas no republicans federals, y també calia infiltrálshila. Y aquí precisava encara un'altra cosa més: catalanisar fondament molts elements novells, molts desenganyats de darrera hora que seguian ab fe, com náufrech la estrella salvadora, á un home de prestigi que'ls havia promés conduhils á port. ¿Quí podia cumplir millor aqueixa doble tasca? Indubtablement el doctor Robert. El doctor Robert no sols era un prestigi, sinó igualment una garantia. Son saber y sa honradesa, sa modestia y son convenciment, sa oratoria y sa ploma, tot feya tenir en ell tanta confiansa y tant respecte, que de mica en mica s'hauria fet sevas, com á geni sintetisador que n'esdevenia, totas las forsas autonomistas de Catalunya, enrobustint las unas, atrayent las altras. Podia continuar, en lo que á l'Autonomia catalana's refereix, l'obra del insigne Pi y Margall, y quan estava al bo de madurarla ha baixat també á la fossa. Era'l *nexum* de tots els elements autonomistas catalans, com en una carta ben recentment publicada diu en Vallés y Ribot: era una realitat y una esperansa. Las imponents manifestacions fetas á sa mort parlan prou clar.

Si l'Autonomisme fos un partit, que com tots els partits á la espanyola visqués lo que l'*ilustre jefe*, ab la perdua d'en Pi y Margall y d'en Robert s'acabaria. Mes, afortunadament, l'Autonomisme es una idea, y las ideas sobreviuhen als homes. Peró's fa necessari guardar com foch sagrat l'esperit d'aquells homes ilustres: els qui per ells s'agruparen ó s'haurian agrupat, faltant ells no han pas de divorciarse. Se parla d'aixecar monuments pera honrar la memoria d'aquells grans patricis, y s'ha de tenir en compte que'ls monuments sols serian construccions més ó menys ornamentals, y prou, si no recordessin á las generacions vinentas quelcóm que tenen d'imitar y seguir. La exemplaritat es son fi social: l'honrar al difunt no passa d'ésser un concepte pagá, que al cap d'avall s'ennobleix dantli per estada'l cor.

Tinguém, donchs, present la significació dels dos preclars patricis que la Causa del Autonomisme catalá ha perdut, y recullim llur testament. Unimnos y trevallém ab fe. Que nostra torpesa no fassi més sensibles ab dugas perduas y més precaria la sort de Catalunya.

Claudi Mas y Jornet.

LA «ODYSSEIA» DELS HÉROES DEMAGOGOS

«La démagogie est l'hypocrisie du progrès.» — P. J. Proudhon. *Confessions d'un révolutionnaire.*

«Parturient montes: nascetur ridiculus mus.» — Q. Horatius. - *De Arte Poética.*

Perdonin els llegidors de JOVENTUT si una volta més parlo dels apóstols de la pseudo-llibertat, regeneradors, amichs y salvadors del poble: no estranyin que insisteixi en parlar dels *sancti di guixi*, *arrenca caixali*, etc., de la política: ho faig perque'ls considero tan perillosos á la societat com el *mildew* y la filoxera á las vinyas; el cólera, la glánola y la febre groga als sérs humans; perque crech que son un obstacle al avens de la societat, y que si molt creixian la matarian ó la inutilisarian per llarch temps pera continuar son camí vers la perfecció; y... perque tinch la seguretat de que, un cop siguin ben coneguts, ningú'n fará cas.

—

Son els *demagogos* (es son nom técnich), vers parássits, dels que's pot dir: *de tous les parasites que je connais, la pire espece est encore le parasite qui se dit révolutionnaire* (1); son els que's xuclan la sava que corre per las venas de la societat, els que viuhen de las forsas morals dels individuus que la componen. La demagogia, la religió, es «la hipocresía del progrés.» La demagogia *si connue en France depuis 60 ans sous le nom de jacobinisme, est le juste-milieu déguisé sous un masque de violence et d'affectations révolutionnaires. Le jacobinisme en veut aux places, non aux institutions: il accuse les hommes, non les principes, s'attachant à changer les noms sans toucher aux ideès et aux choses...* (2).

Ells, al predicar sas doctrinas, se dirigeixen sempre á la multitut, perque aquesta es *plus irritable qu'eclairée, et pour qui les révolutions ne sont guère autre chose que des destitutions.*

Son partit es el Jacobinisme, que *se reconnâit à sa nullité philosophique et au vide de sa parole. S'adressant moins à la raison du peuple qu'à ses passions, il l'agite, il ne la sait point le faire agir.* Partit encarnat en Robespierre *envoyant à la fois à l'échefaud les partissans de l'ancien régime, les défenseurs de la Constitution, Hébert, Leclerc, Jacques Roux, Anacharsis Clootz, Danton et ses amis. Le jacobinisme est una varieté du doctrinarisme. C'est la doctrine transportée de la Bourgersie au Peuple, le juste-milieu a l'usage des classes inférieures; une sorte de sans-culottisme, honnète et moderè, substituè à la honnêteté et à la moderation bourgeoise.*

Ells, y ab això son lógichs y conseqüents, proclaman las excelencias de la Revolució francesa, de la que'n diu el mateix autor en l'obra «*Qu'est-ce que la proprieté*»: *On s'entretient, avec un enthousiasme peu réflèchi, de la glorieuse révolution francaise, de la régénération de 1789, des grandes réformes que furent opérées, du changement des institutions: mensonge! mensonge!*

Ells predican y enlayran la democracia. Mes veyám lo que'n diu d'aquesta l'esmentat autor en l'obra de que acabém de parlar: *¿Mais qu'etait-ce que la monarchie? La souveraineté d'un homme. ¿Qu'est-ce que la democratie? La souveraineté du peuple, ou, pour mieux dire, de la majorité nationale. Mais c'est toujours la souveraineté de l'homme mise à la place de la souveraineté de la loi, la souveraineté de la volonté mise à la place de la souveraineté de la raison, en un mot, les passions à la place du droît. Nous avons la preuve aujourd'hui qu'avec la democratie la plus parfaite on peut n'être pas libre. Ce n'est pas tout: le peuple-roi ne peut exercer la souveraineté par lui-même: il est obligé de la dèlèguer à des fondés de pouvoir: c'est ce qu'ont soin de lui rèpèter assidûment ceux qui cherchent à capter ses bonnes gráces...* Idea qu'exposa en Taine en *Les origines de la France Contemporaine*, y que moltas voltas hem repetit nosaltres: volen ésser ells els representants del poble, ells els amos, tindre'l poder, ésser els veritables sobirans. Si algú'n dubta, que llegeixi la Historia; si algú creu qu'han cambiat, segueixi als demagogos en sos discursos y articles: per exemple, vegis lo que digué en Muro en l'ultim *meeting* que tingué lloch en la *Tertulia Progresista*, de

(1) P. J. Proudhon. *Les confessions d'un révolutionnaire.*
(2) *Id., íd.*

Madrid: *Somos todos gubernamentales porque aspiramos al poder; somos revolucionarios porque anhelamos una forma de gobierno distinta de la establecida.* O sigui que'l govern deu existir, però duyent ells el timó. (A n'aquest *meeting* s'hi havian adherit en Soriano y en Lerroux.)

Y's titulan (segons els hi convé) anarquistas, que, com diu el nom, no volen cap govern! ¿Es ironia ó mala fe? Per més que jo crech que se'ls hi pot aplicar la següent frase d'en Proudhon, parlant de la tradició jacobina: *Quant au pouvoir en lui-même, ceux-qu'on appelait anarchistes, ou enragès y étaient aussi fidéles que les autres: ils étaient plus violents, voila tout.*

Y's comprén que'l desitjin el poder: el necessitan, com necessitava en Lluis Blanc *un pouvoir fort pour faire ce qu'il appelle le* bien, *qui est l'application de son système, et pour dompter le* mal, *qui est tout ce qui s'oppose à ce système.*

Ells son els demagogos que *parlant toujours liberté rêvaient toujours de dictature;* que's titulan republicans y no son altra cosa que una ridicula parodia d'en Pétion y Robespierre que'*n avaient été que de quasi-républicans.* Jo crech que, fet y fet, no aspiran més que á ésser uns Carrier, Villaud-Varennes, etc., etc., sanguinaris butxins de l'época del Terror.

Y pensar que ab totas sas frases buydas han sempre enganyat al poble! Aixis ho feren en Marat, Robespierre, etc., etc., en Lluis Blanch, en Blanqui, etc., etc., *le Père Duchêne, la Vraie Republique*, y en l'Estat espanyol els dels anys 69 y següents, y ho fan avuy en Lerroux, Junoy, etc., etc.

Tot aixó y no altra cosa son els demagogos. Y's deu tenir en compte que qui'ls defineix aixis no es un absolutista, ni un clerical, ni un monárquich, ni un Taine, ni un Mackaulay, ni un Michelet, etc., etc., no: es en P. J. Proudhon, de qui son totas las frases transcritas, que no he volgut comentar, ni traduhir tan sols, pera no férlashi perdre la flayre. Son d'en Proudhon, el que cridá *La propieté c'est le vol! Je ne veux être ni Gouvernant ni gouverné! Plus de partis: plus d'auctorité: Liberté absolue de l'homme et du citoyen.* El que predicá que la *revolució social es el medi* y *la revolució politica'l fi.* Y aquest que'n parla aixis en sa gran obra *Les confessions d'un revolutionnaire* y en altras, tingué mil y mil ocasions de tractar als del 48, qu'al cap y á la fi son infinitament superiors als que nosaltres coneixém.

Ja sab, donchs, tothóm qui son, ja'ls han vist de cos sencer: ningú's podrá cridar á engany.

—

Els demagogos qu'avuy disfrutém en el Estat espanyol, especie vulgar de la gran familia dels timadors morals, notables exemplars de la riquissima fauna politica de la peninsula ibérica, representats pels Lerroux, Soriano, & and C.º, Limited (1), vers reaccionaris y clericals de sa religió, que de tant en tant predican la revolució (sobre tot en periodes electorals) y l'anarquia de fet (no de dret), com el socialisme del Estat, veyent que no's parlava prou d'ells, que sa popularitat minvava, sobre tot després de l'última vaga general, tingueren una pensada, una genial idea: fer un viatje á Fransa, terra de la llibertat relativa, empeltada de dictadura, pera tractar ab sos companys jacobins de regenerar l'Estat espanyol.

Y á so de tabals, deixant entendre grans projectes prenyats d'amenassas, cap á Paris anaren, deixant esperar de son viatje la redempció del moribond Estat espanyol (?)

Y alli arribaren; y ni s'enfonzá'l cel, ni la terra s'esquerdá, ni hi hagué terratrémols, ni s'enrunaren las casas... Res: ni cargas dels polissonts!

Els governants francesos no'ls deixaren fer un *meeting*. Quina llástima! Quinas cosas més macas s'han perdut els parisenchs!

Total, dos ó tres dinars, una tentativa de *meeting*, un *octau* de manifestació y... cap á Bélgica. Aqui la cosa va anar poch més ó menys: es á dir, fins van fer *meeting*, ab l'apoteosis d'una carga; amén d'una manifestació á l'arribada del rey, ab bandera roja y tot. Y de Bélgica'n fugiren després d'un *meeting* en que sols hi parlá en Fuentes. Potser tindrém la sort de que s'hagin tornat muts! Y se'n anaren á la vigilia d'una revolta, com sempre! ab l'amenassa de la presó.

---

(1) Es limitat lo que poden perdre.

En resúm: el resultat del viatje es que'ls monts anaren de part y nasqué un ridicul ratolí. Pera fer lo qu'han fet no s'havian de moure: podian ferho per teléfono.

Per cert que á Bélgica, un tal Mr. Fleuremont digué que ab nostres héroes «Espanya's llibertaria de la tirania económica y clerical.» ¿Vol dir? ¿Y no afegí que'ns portarian la tirania de la ignorancia, qu'al fi y al cap es molt pitjor que la ilustrada? Créguins, ja n'hi há prou ab que siguin diputats, y... massa: sort qu'á voltas ens fan passar un bon rato.

Y's cregué qu'eran representants y defensors dels obrers! Vingui, Mr. Fleuremont, y pregúntiho als nostres trevalladors!

No se'ls hi ocorregué, no, als héroes anar á visitar las tombas d'en Mirabeau y dels constitucionals y dels girondins; ni menys la d'en Proudhon, el gran revolucionari de veritat. Devian tenir por que del fons d'ellas ne surtis una forta rialla de mofa! No feren altra cosa que respirar ab tots sos pulmons l'ayre pestilent de las teorias socialistas-despóticas d'en Rousseau. Ni anaren á Inglaterra, Holanda, Escandinavia y Nort-América, ahont haurian pogut apendre que la llibertat del individuu es respectable, com ho son totas las opinions, y que la tolerancia es un principi que deuria proclamar tothóm.

¿Y per qué ho havian de fer? ¿Qué n'haurian tret? No: ja han obrat bé.

Si, heu fet lo que vos tocava. Seguiu vostra via, héroes de la llibertat (?); feu un viatje á Russia y Turquía per si may sou tirans; prediquéu la sobirania del poble (millor dit la vostra); continuéu com fins ara, y al ultim arribaréu á ésser... governadors civils, directors generals, subsecretaris ó ministres ab en Sagasta, Silvela, Muro, Azcárate (tant se val l'un com l'altre), si no es que, coneixentvos tothóm, els de dalt y'ls de baix, no vos envian á vostre destí veritable, al lloch que vos correspón, ó sia á un reconet allá, molt lluny, en l'horitzó de la negra é inmensa plana del oblit.

11 abril 1902.

PER MOSSÉN CINTO

El Liberal de Barcelona publicava l'altre dia un article comentant una carta de *su generoso amigo* don Ramón Turró (1), qui *con su nerviosa pluma* va fer que s'enterés tothóm del *cuadro tremendo de angustia* que's desenrotllava en un quart pis del carrer d'Aragó, ahont jeya malalt mossén Jacinto Verdaguer. Y *El Liberal* s'indignava eloqüentment, se sentia orgullós, y adulador, y profeta, y justicier, y moltas altras cosas més. Es á dir: paraulas, paraulas y paraulas.

El Liberal, que sempre que's tracta d'un assumpto serio sembla que ve de Babia, ignorava tota aqueixa trista historia de miserias, de persecucions sistemáticas y de rancunias may satisfetas, de que'l venerable poeta ha sigut victima. Qu'ell ho ignorés ho compreném perfectament, puig qu'ell ve de Madrid: mes que sostingui — adulantlo — que'l poble catalá tampoch ne sabia res fins qu'ell li ha explicat, es una mica massa fort.

El poble catalá la sab de cor tota la trista historia; el poble catalá senyala ab el dit els casals senyorials ahont s'es entreteixida, y pronuncia en veu baixa noms ilustres, ab una mitja por que recorda'l terror pahorós que inspiravan en altres temps inquisidors assalariats y bisbes superbs y omnipotents. Y'l poble catalá—enténguinho bé, senyors de *El Liberal*—avuy més qu'en altres temps acota'l cap y calla. Y, escarnit y befat en la persona qu'ha maravellosament cantat á sa patria, no gosa protestar.

Baix, baixet tothóm ho diu: «Mossén Cinto's mor de fam». Y tothóm se'n condol, mes públicament ningú s'atreveix á cridarho, y, sobre tot, ningú s'atreveix á posar un remey digne al mal.

Si no vinguessin de Babia, vostés, senyors de *El Liberal*, sabrian que'l remey que proposan es irrealisable. «Que las corporacions populars, que las entitats literarias, etc., tindrian d'ésser las que portessin á cap la noble empresa», diuhen vostés. Peró ¿que no saben que aqueixas corporacions y enti-

(1) Ens consta que don Ramón Turró, ab una bona fe que'l honra, s'ha interessat en diferentas ocasions per mossén Cinto. Es clar, donchs, que al subratllar totas aquestas *paraulas*, no ho fem ab l'intent de posarlo en evidencia á n'ell, sinó... als altres.

tats las agabellan els... altres, els que *no volen*, els perseguidors implacables?

¿Ne desitjan una nova proba de lo que s'arriba á fer y á inventar pera perjudicar á mossén Cinto? Donchs bé. Ara mateix qu'está malalt, s'ha fet corre qu'elevadas personalitats de l'aristocracia y de la Iglesia s'havian interessat ab tant de carinyo y de lliberalitat pel pobre malalt, que aquest ja no necessitava res moral ni materialment. ¿Qui'ls ha escampat aqueixos rumors? Heusaqui'l problema. En sech es dificil de resoldre. Peró si preguntém avans: ¿per qué s'haurán escampat?, hi trobém naturalment la resposta: perque «aixis tota iniciativa generosa queda morta en flor»; y ja'ns es més fácil deduhir quins siguin els inventors de tan maquiavélica combinació. Els de sempre, els seus eterns perseguidors.

Y ja que *El Liberal* está tan poch enterat d'un assumpto que sembla pendres tan á pit, volém indicarli una *pista* que potser l'orientaria un bon xich. La feyna, per altra part, es molt senzilla, es feyna de *reporter*. Consisteix en esbrinar el per qué de la següent anomalia: ¿Cóm explican en elevadas regions eclesiásticas que, essent una de las més preuhadas obras de misericordia el *visitar als malalts*, al tractarse d'un malalt de las especialíssimas circunstancias de mossén Cinto, siguin precisament aquestas elevadas autoritats eclesiásticas y algunas altras elevadas personalitats católicas las únicas que s'hagin abstingut de practicar una virtut tan exemplar? Si *El Liberal* logra ferse explicar aixó, potser endevinará moltas altras cosas.

Ara, en quant á la situació material de mossén Cinto, ens veyém obligats á fer constar, ja que tant d'ella s'ha enrahonat, que avuy per avuy no es tan apurada com molts creuhen y alguns voldrian. Y aixó's deu á que molts amichs de JOVENTUT, d'aquells amichs que no volen que'ls seus noms surtin en llistas, ni que's sápiga'l bé que fan, ens han afavorit ab la seva confiansa y ajuda pera lograrho, com ho hem lograt plenament.

JOVENTUT va obrir una suscripció privada per atendre á las més peremptorias necessitats, qu'ha donat y continúa donant magnifichs resultats. Mes varem creure que la serietat del cas reclamava poch bombo y poca publicitat. Perque JOVENTUT, conforme ab el seu criteri de sempre, creu que á las obras de misericordia las hi convé la discreció y la modestia. Altra cosa será quan arribi'l cas, y per nostra part procurarém qu'arribi prompte, de fer obra de justicia, es á dir, l'obra que ab mossén Cinto deu realisar tot Catalunya, qu'avuy, com hem dit avans, sembla que dormi... ó que la fassin dormir (1).

11 abril 1902.

(1) Compost ja aquest article, hem sabut que Sa Eminencia Reverendíssima el cardenal Casañas ha enviat un secretari de cambra á visitar y oferirse á mossén Cinto. Més val aixó que res. De tots modos, ens sembla que s'hi ha pensat massa, avans de pendre tan *trascendental* resolució, y'ns sembla també que la dignitat y prestigi de Sa Humil Eminencia no hagueran patit gens desempenyant la comissió personalment.

ANYORADISSA

Quína anyoransa de petons me volta!
Quín foll desitj de véuret me rodeja!
Sempre pensant en tu, ma bona amiga,
y sempre sol y trist passant las tardas
fins que'l sol s'ha amagat per'llá dessobre
de la serra ensopida, ahont s'hi esmunyen
al cap al tart pesadament las boyras,
róssechs que al sol anyoradissos deixan
y que's desfán en plors totas las tardas
quan entona'l preludi de la fosca
del himne misteriós, la mort del día,
la qu'embolcalla'l món en llurs tenebras.

Sempre pensant en tu á totas horas,
y sempre sol y trist! Quántas vegadas
aquest camí que faig tot sol, com d'esma,
el feyam de brasset tots dos, alegres,
portats pel dols desitj y á la ventura!

Som á ple estíu y eterna es la hivernada
que sent mon pobre cor buyt d'alegría!
No'm plau del bosch l'armoniós silenci
ni de llurs arbres la verdô ufanosa;
y'l cor se'm núa al ovirar flors blancas
ab el cap decantat, perdent sas fullas
ja esgroguehidas;
se'm núa'l cor perque m'apar que't vegi
asseguda al pedrís, fora la porta,
prenent el sol, malalta, esgroguehida,
y ab el cap decantat com las flors blancas...
tal com te veig tots els matins quan pujo.

JAUME TERRÍ.

CONSELLS Á UN ESPERIT JOVE, QUE VOL DEIXAR LA VALL PER LA CIUTAT

Al meu respectable amich en Joseph Martí y Folguera.

Consells, consells! Me demanas consells per'anar á ciutat! No sé pas qui vá dirho: els consells se demanan pera seguirlos sols quan afirman nostra opinió, y pera tenir, cas d'un fracás, á qui donar la culpa. Mes no haig d'ésser pas jo qui te'ls negui: á la fi, si no á mi, á algún altre, donarás la culpa dels teus fracassos. L'home va inventar el dimoni per'atribuhir á algú la causa dels seus pecats.

Si m'has d'escoltar, vaig á dirte: ¿per qué vols anar á ciutat? ¿Que no hi estás bé en aquesta vall gemada? Tot es pau aqui, tot veritat. Aqui no trobarás l'engany en lloch; com que no hi há homes! Un sol n'hi há y aquest ets tu, y t'has trahit al acudirset la idea de devallar á ciutat! ¿Pensas quedarte? ¿No? Y donchs ja ho veus, es el primer consell que't dono, y no'l segueixes perque ta decisió es un'altra. Mes ja sé que fas bé seguint ta voluntat; un consell que fos forsós seguirlo, seria un manament, y ni'l teu esperit culte'l sofriria, ni'l meu hi trobaria goig en imposártel. Es una de las cosas que no he pogut compendre may en l'home: l'esperit del manar. Comprench qu'afalaga'l sentirse superior, y comprench que'l desitj d'esserho es innat en l'home: per aixó mateix no puch compendre l'esperit de manar. ¿Quin goig pot donar l'ésser superior á gent que's deixa manar, y que, pel sol fet de deixarse manar, demostra la seva petitesa? La superioritat que dona'l manar gent es tan petita desde'l moment qu'está en relació ab la petitesa dels manats, que diu més en disfavor qu'en favor del que la té. Els esperits grans no's deixan manar: manar, donchs, esperits grans, si, podria donar joya, mes com qu'aixó no pot ésser, tenho sempre present quan siguis á ciutat: no vagis á cercar la felicitat en el manar, perque á lo més trobarás una felicitat falsa; no consentis jamay ésser manat, perque llavors, declarante inferior á un altre per propia voluntat, serás indigne de tu mateix.

¿No has vist á molts que hi troban goig en voltar á un benehit y contarli mentidas? Cóm riuhen al veure qu'ell se las creu! Llavors se pensan ésser sabis. Infelissos! Qué ridiculs quedan als ulls del esperit sencer que'ls analisa! Ve á ésser aixó'l goig de manar. Mentres hi hagi qui cregui, manar no demostrará may cap superioritat. La superioritat deu guanyarse enlayrantse, no per l'enfonzament dels altres. Els pobles que's deixan manar, venen á ésser aquellas telas panorámicas que giran entorn d'una falsa cuberta de barco. L'espectador qu'es á la cuberta's fa la ilusió de que's mou y de que viatja, y lo que camina es la tela. Sols el que's troba fora de la barraca, com que no está ilusionat, sab que l'espectador no's mou y que las ciutats son pintadas á la tela. Procura tu ésser dels que's troban fora de la barraca social: no serás enganyat y t'haurás estalviat els drets de entrada.

Drets d'entrada que son forsa crescuts fins quan son més baratos. Sols te diré que'l tipo moneda es la llibertat. Es un metall aquest que no admet l'aleació; ab la barreja's disol en lloch d'enfortirse. Y com que la moneda es aleada, no sols te costa car l'entrar á la barraca, sinó que tot just pagas, ta moneda's torna falsa. Aixó que tu no veus al entrar á la barraca pera gaudir del espectacle, ho veuhen els amos ó empressaris aixis qu'ets á dintre, y quan ne vols surtir, t'exigeixen moneda bona que, com ni la tens ni pots proporcionártela, no pots donarla y ja no pots surtir. Llavors, obligat á estarte á dintre, has d'optar per una de dos, ó per ésser dels que fan rodar la tela ó per ésser dels que son á cuberta. Si ets dels primers, suarás molt; si dels segons, acabarás per aburrirte. Vull dirte que de totas maneras ta desgracia es feta. A molts que s'hi han trobat se'ls hi ha ocorregut una idea: varen dir:—«Fora barraca, fora romansos!» — Qué varen haver dit! Els empressaris, els imbécils qu'eran á cuberta y que, degut á sa imbecilitat, encara hi trobavan ilusió al espectacle, y molts dels que feyan rodar la tela qu'havian acabat per trobarhi gust— á qué no s'acostuma l'home! —se'ls hi tiraren assobre y volgueren esmicolarlos.—«Fora barraca, fora entradas!»—cridavan exasperats els empressaris;— «Fora barraca, fora ilusió!» —cridavan els de cu-

berta;—«Fora barraca, fora trevall; volém trevallar!...»—cridavan els que rodavan. No hi há més: que trevallin, si ho volen!!

S'ha de confessar que, acabada la barraca, s'acabavan las entradas, la ilusió y'l trevall! Era alló de fora espina, fora peix. ¿No'l sabs el qüento del metje? Diu que un metje vell curava á un mariner que s'havia clavat una espina d'escorpra ab cataplasmas, mes sense tréureli la espina. El mariner, agrahit de la cura que tant de temps durava, feya cada dia present al metje del millor peix qu'agafava. A ca'l metje ja s'havian acostumat al peix á cada ápat. Un jorn que'l metje vell estigué malalt, el seu fill feu la visita, y al veure'l peu del mariner, digué:—«Qu'extrany el pare que no hagi sapigut curar aixó!» — Y extragué la espina. Quan el vell torná á visitar y vegé lo fet per son fill, el cridá á capítul y li digué:—«¿Qué has fet, infelis? ¿Que no veus que fora espina fora peix?—En efecte,'l mariner guari, y s'acabaren els presents.

D'aixó n'has de treure moltas ensenyansas pera quan siguis á ciutat. Tingas sempre present que hi há gent que per un miserable peix malmet la salut dels altres. No vulguis ésser com el metje vell, perque'ls tals peixos no aprofitan. Ja veus que parlo egoistament, pel teu bé propi. Y no cal que't digui que't guardis d'ésser del mariner. Quan sentis á un vell parlar d'esperit práctich, pensa qu'es dels que deixan la espina y fugen d'ell. Y estigas content més que may d'ésser jove, dels que la treuhen. Perque l'ésser jove es el millor do que's pot possehir.

Esser jove es més qu'ésser vell. L'home jove ha viscut tant com el vell, y té com ell tanta experiencia, perque'ls fets passats tots els coneixém. El jove, ademés, degut á sa fortalesa, té esperansas que'l vell ja no pot sostenir. Ja veus, donchs, cóm el jove, pera esserho tot, fins es més vell que'ls vells. No oblidis, no obstant, que dessota uns cabells blanchs pot haverhi un'ánima jove. No t'has de fiar, vull dir, may de las apariencias. No dech afegirte que deus respectar als vells com á tot lo del món, perque aixó ja t'ho ensenyarán els homes de ciutat. Sols qu'ells te dirán: — «Pensa que tu també serás vell!»— Els homes de ciutat son molt previsors! Jo no t'ho puch dir aixó, y per lo tant no puch fundar en l'egoisme aquell respecte. Jo't dich: respecta als vells, no perque siguin vells, qu'aixó en res els avalora, sinó perque deus respectar tot lo del món. ¿Cóm puch dirte: pensa que tu també serás vell, si precisament pensava dirte: procura no ésser may vell?

Passa ab aixó del respecte dels vells lo que ab els exércits á la guerra, que'l primer que fa presoners no'ls fusella perque l'altre no fuselli als que li fassi. Y donchs ¿qué't creyas? Els homes de ciutat son molt caritatius. Procura tu no serne; procura ésser justicier...

Molts més te'n haig de donar de consells avans no vagis á ciutat. Per avuy sols vull darten dos més. Mira: ab un sol que'n segueixis dels que t'he donat, tindrás el dret d'ésser respectat. Mes si no'n segueixes cap y fas de manera d'ésser empressari de barraca, serás respectat, lo que, com pots compendre, es molt més que tenirne solzament el dret. Aixó, ben mirat, més que consell es advertencia, ja que de camí no te'n senyalo — y ara ve'l consell de debó— no te'n senyalo, perque quan siguis á ciutat, creume á mi, fes lo que't dongui la gana, que pel sol fet d'ésser home, ja tens dret á la vida. Aquest consell si que'l seguirás. Pobre de tu si no'l seguissis!

A més veure.

REVISTA MUSICAL

CONCERTS RISLER.

El gran artista que'ns ha abandonat, deixantnos el desitj de tornarlo á sentir lo més prompte possible,'s presentava devant nostre públich en las condicions més desventatjosas. Perque estém realment embafats de tants concerts, y en particular de concerts de piano, que son els que més aviat cansan; havent ademés tingut ocasió de sentir en aquest hivern á diversos pianistas de verdadera talla y d'aptituts ben oposadas dins del género. Ab sols esmentar els noms d'en Pugno, en Bauer, l'Albéniz y en Rosenthal, que s'han succehit en els cartells en el curt espay dels darrers mesos, n'hi havia prou pera preguntarse al veure encara anunciat un nou *pianista:* ¿qué podrá ensenyarnos que no co-

neguém? Y no obstant, això es precisament lo qu'ha fet més gran el triomf d'en Risler, imposantse á tothóm ja desde'l primer moment, y convencentnos de qu'en l'art de fer cantar al piano encara hi havia un més enllá.

¿Dirém qu'en Risler es un gran, un eminent, un colossal pianista? Nosaltres, tot y creyentho, preferim, y estém segurs qu'ell també ho prefereix, tractarlo en calitat d'artista, y dir qu'es dels artistas que més ens han conmogut, que més directament ens han parlat á l'ánima, valentse com ben pochs del llenguatje de la veritat. Y aquesta *veritat*, avuy tan dificil de trobar, no l'abandona un sol moment. En cada obra que'ns dona á coneixe no hi trobém sols una execució, sinó principalment una interpretació; no'ns aclapara á forsa de vence dificultats, sinó que'ns maravella ab els prodigis d'una dicció incomparable. Peró quina dicció la d'en Risler! Lo que ab sos dits sab arrencar de las teclas, encara que siguin tan ingratas com las del Pleyel que utilisá, es de lo més natural y emocionant qu'hem sentit. Ni per un moment hi descubrím la més petita *pose* ni afectació, tot al contrari: sempre veritat, sinceritat, naturalitat; en una paraula: art.

La personalitat d'en Risler ha vingut á donar una gran forsa á tots els arguments qu'exposavam, al tractar dels darrers concerts de piano, en contra dels abusos del mecanisme. En ell hi hem trobat la proba més clara de tot lo que deyam: que ab la sola execució no's va enlloch, qu'es precis, per sobre de tot lo altre, la dicció, el sentiment de l'obra. Per'xó hem disfrutat més ab una frase d'aquest pianista qu'ab totas las mecánicas execucions de molts altres. Això no vol dir qu'en Risler no executi, puig las obras que formavan els seus programas son pera posar á proba'l domini del piano, y baix aquest punt de vista ho feu també brillantment. Peró èxecutants com en Risler ne trobariam molts, y en cambi, intérpretes de la seva mena ben pochs.

Com tot veritable artista, en Risler professa la més gran veneració per Beethoven, y sas obras forman una part principalissima dels seus programas. Aixis ens ha fet fruhir ab dos *Concerts* y dugas *Sonatas*, donantnos en tots la interpretació més pura, més clássica qu'hem sentit. Tota la poesia d'aquell geni, tota la grandesa de linias de sas obras, sens adulteracions, sense correccions de cap mena, las posava de manifest en Risler á cada moment, sense descuydar la execució, peró posanthi la seva ánima sencera pera fer cantar al piano las melodias sens parell de que ditas obras se troban sadolladas. Impossible es senyalar els fragments que va dir millor, perque en tots estigué inimitable, mes pera senyalarne un, triariam per rahó de la major grandiositat de l'obra, l'*adagio* del *Quint Concert*, quina colossal interpretació ni podiam somniarla.

De Schumann n'executá una *Fantasia* ab tota la delicadesa y bon gust que requereixen las obras d'aquest mestre. Digué alguns fragments de manera inspiradissima, entussiasmantnos particularment en la *Faula* y en *Alucinacions*, que foren models acabats de la manera cóm s'ha d'interpretar á Schumann.

També varem poder apreciar el seu estil en Chopin, encara que no d'una manera tan complerta com haurian sigut nostres desitjos. Hi varem trobar á faltar una de las obras de verdadera empenta d'aquest mestre, peró per'xó, tant en la *mazurka* com en el *vals*, va presentarnos aquell llegitim Chopin que tantas vegadas trobém desconegut per las llibertats que molts s'hi permeten. La música de Chopin es pera nosaltres la que'ns doná en Risler, ab totas las filigranas que permet la sobrietat més correcta, y sense'ls encarcaraments de las afectadas diccions de que tot sovint se'l fa victima.

Y això podém dirho encara ab major motíu de la *Polonesa* de Liszt, ben diferenta de las interpretacions á que estém acostumats. Fou dita ab una grandiositat y una quadratura admirables, donanthi tota la brillantés qu'exigeix, peró sense subjectarla ni per un moment á efectes de mala lley. Ab ella'ns doná una llegitima mostra tant del fraseig com del temps á que deu portarse aquesta obra.

Aixis mateix interpretá perfectament una *Rapsodia* de Saint-Saëns y un'altra de Brahms, servint en particular las dificultats d'aquesta última pera posar de relleu las sevas dots d'execució.

Y, per fi, en las obras fora de programa, volgué en Risler demostrarli á nostre públich qu'ell figura en el nombre dels adoradors més entussiastas de Wagner, com no podia ésser d'altra manera dat el seu talent. La seva passió pel mestre de Bayreuth l'ha portat sovint á aquesta població, no sols en calitat d'*amateur*, sinó pera pendre una part activa en las representacions, figuranthi en els cartells com *repetiteur*. Y això es més d'alabar en el pianista, puig no constituheix una finalitat práctica pera la seva carrera com ho fora en un director d'orquesta. Executá un arreglo del chor de filadoras de *L'Holandés*, y un altre de la mort d'Isolda. Prescindint del efecte que'ns produheixen en el piano aquests arreglos, en particular l'ultim, que ja hem criticat altras vegadas, dirém que la interpretació d'en Risler fou també admirable; fou absolutament wagneriana, tant en las filigranas de la primera obra com en el devassall de sentiment de la darrera. Si tots els artistas que s'atreveixen ab las obras de Wagner tinguessin d'aquest mestre'l concepte que'n té en Risler, y'l coneguessin y sentissin com ell el sent, nostra

pobra ploma s'estalviaria sovint molta feyna, ó al menys aquesta fora molt més agradable.

Tal ha sigut, en resumidas apreciacions, l'exquisit trevall artistich d'Eduart Risler, que quedará pera nosaltres inesborrable. Artistas que com ell ens hagin posat de relleu tota la poesia que conté un'obra musical, n'hem trobat ben pochs. Y mirant á la seva part externa, á lo qu'es sempre la part antipática del *virtuós*, podém dir qu'en Risler es el més sincer, el més natural, el més serio y de menys pretensions de tots els *virtuosos* qu'hem conegut. No hi há més que veure de la manera cóm va rebre las continuadas ovacions del públich, en particular aquella espontania ab que fou despedit en el vestibul. Que poguém tornárlashi á tributar ben prompte es lo que desitjém.

Y al mestre Crickboom, que'ns ha proporcionat tan bella ocasió de coneixe y admirar al genial artista, hem d'endressarli nostra coral felicitació y desitjarli semblant acert en els concerts següents.

Joaquím Pena.

LAS SET PLAGAS Y LAS SET BELLESAS D'ITALIA

No fa pas gayre que tornant d'Italia, y trobantnos ja en territori francés, va caure en nostras mans un llibre del escriptor parisench Ernest Tissot, que portava en sa groga cuberta aquest titul estrany y temptador á la vegada. Varem llegirlo, y fins al darrer capitul no varem saber trobar la justificació del titul esmentat, que per un cantó té cert ayre biblich y per l'altre cert tirat de nom d'obra maeterlinckiana.

Després d'unas impresions de viatje á Italia, més ó menys justas y ben sentidas, l'autor enclóu al final, á tall de conclusió humoristica y en catorze tessis, sas antipatias y simpatias per las cosas y pels homes de la Italia d'avuy en dia.

No deixa d'ésser enginyosa la manera cóm sintetisa en un concepte, y á voltas en una paraula, las impresions qu'ha rebut en aquella hermosa terra, de lo que'n surt quasi bé sempre una generalisació, ab la que quasi bé sempre també hi estém del tot conformes.

Las anirém analisant una per una, examinant son fonament d'un modo lleuger. Comensarém per lo pitjor, es á dir, per las plagas.

Diu en Tissot que la primera plaga d'Italia es la mentida, tal com la practican els italians, dels que, entre altras cosas, tot el comers no es més que una mentida. Home! Senyor Tissot!... No sé fins á quin punt es cert axó de la mentida, donchs si bé al principi potser té un xich de rahó, al final de la exposició lacónica de la primera plaga no'n té alló que se'n diu massa, sobre tot si'ns fixém en la Italia del Nort; peró en fi, axó no es pera nosaltres de lo més interessant, puig lo de carácter comercial no sol ésser del rengló nostre. Aném endevant.

La segona plaga es la *manque de nuances, dans l'art comme dans les toilettes*. No sé; qué vol que li digui... Potser sí que llevat de pochs, poquissims artistas, l'art modern italiá se'n ressent una mica d'axó de la falta de *nuances*, peró vaja, que'ls pochs artistas que hi han, ab *nuances* ó sense, la sostenen ben alta la gloriosa tradició artistica italiana. El senyor Tissot sab el vent, peró no sab de quin torrent; y ben garbellat hi há tota una sentencia, per poch que un cavili, en la exposició rápida de lo que pera ell constituheix la segona plaga italiana; peró baix el punt de vista, sempre, de que's tracta d'art modern, perque si's tractés del art de totas las grans épocas llatinas, que ja han passat, alashoras si que'ns hauría de dispensar el senyor Tissot, peró no hi podriam estar pas conformes, per més que ja suposém qu'aytal heretjia no es capás ni de concebirla, y si ho es, pitjor pera ell. Axó en quant al art. L'autor parla també de las *toilettes*, y suposo que deu referirse á las de las donas, perque las dels homes, ab ben pocas diferencias, son á tot arreu per l'estil.

Ja comprench que la elegancia en el vestir y en el modo d'ésser de la persona es patrimoni exclussiu de la dona parisenca. ¿Veuhen? Sempre hi toca; més ó menys, peró hi toca. Aquesta observació sobre lo qu'ell considera també com á plaga, es molt justa: peró encara que siguin excepcions, també li hem de contestar qu'hem vist romanas, florentinas, venecianas y napolitanas que d'hermosura en la persona y *nuances* de tota mena en el vestir... tantas com ne vulgui! Y passém á un'altra plaga.

La tercera, pel senyor Tissot, es la influencia alemanya. Ab aquesta plaga si que no hi podém estar conformes de cap de las maneras, donchs lluny de créurela tal plaga, la considerém una bellesa altament profitosa pera la Italia en general, y en especial pera la del Nort, qu'es allá hont la influencia alemanya's deixa sentir ab més forsa y ab fruyts més espléndits y saborosos. Tant de bo que la poguessim experimentar nosaltres la esmentada influencia—sempre en la mida justa, s'entén,—donchs potser surtiriam d'un cop per sempre d'aquesta tutela francesa que fa tant temps que patim y que produheix uns efectes tan desastrosos en nostres artistas, aficionats y gent de tota mena, donchs pera tothóm, llevat d'una minoria insignificant, aqui no hi há res bo més que lo que ve de Fransa. Literatura, música, pintura, esculptura, modas, carácters, vicis y costums, tot es francés.

En las altras nacions no hi há res de bo, y si quelcóm hi há, ho hem de coneixepassat pel garbell de la francesada. Quedan, per suposat, apart las excepcions dels grans artistas francesos, que prous que n'hi há, peró ara parlém en general. Sort que'l nostre públich en un acte artistich, y pera precisar més, musical, de gran trascendencia, que fa poch ha tingut lloch á Barcelona, ha demostrat que ja comensa á distingir.

Aixó de que la influencia alemanya sigui una plaga pera Italia, com diu el senyor Tissot, ho rebatim, sempre que aquesta influencia no desfiguri son carácter tipich, donchs si ho arribés á lograr, alashoras si que fora plaga, y de las grossas.

La quarta plaga, diu qu'es la prempsa, generalmente mal informada y quasi sense valor intelectual, artistich ó moral. Y aixó si que no es veritat, donchs si á Italia hi han cridayres sense solta com *L'Intransigeant*, *La libre parole*, *La Patrie* y altres esvalotadors del *boulevard*, també hi han periódichs y revistas qu'arriban á un nivell intelectual, artistich y moral molt més elevat que'l de la major part de la prempsa francesa, revistas inclusiu.

La quinta plaga, diu el senyor Tissot qu'es la descentralisació, el mancament d'una capital que imposi al públich sas simpatias y sas admiracions, disminuhint ab notables proporcions la importancia de la vida intelectual. No pensém com vosté, senyor Tissot, sinó tot al inrevés. Aquests dimontris de francesos sempre serán centralisadors.

La sexta, diu ab molta gracia qu'es la *Cavallería rusticana*. Quin simbol més hermós y més gráfich enclóu aquesta frase! Ella sola val el llibre. Tóquila, senyor Tissot! Estém complertament d'acort. La *Cavallería rusticana* una plaga!... Ay! Si'l sentissin els nostres liceistas!

La séptima plaga d'Italia la constituheixen pera ell els cafés-concerts. Trobo que té rahó; á nosaltres també'ns fan bastant fástich.

Y ara passém á las bellesas. Las anirém exposant tal com ho fa l'autor, donchs las qu'ell enumera també ho son pera nosaltres.

1.ª L'orgull de la nissaga llatina, palpitant encara en tota Italia.

2.ª El cosmopolitisme, donchs els extrangers s'hi troban com á casa seva en aqueixa Italia rublerta de malalts, de pelegrins y de curiosos, fins al punt de notarse sa influencia en la mateixa llengua italiana.

3.ª L'encis de Roma, donchs n'hi há prou ab visitarla un sol cop pera enamorarsen perdudament.

4.ª L'ambient católich, las iglesias de Roma, la popularitat de la religió. (Aquesta observació es justissima; cal havershi trobat pera experimentarla.)

5.ª Las novelas d'en Gabriel d'Annunzio.

6.ª El mestre Verdi (1).

7.ª La Duse.

Y ara, avans d'acabar, ¿no fora interessant que'l senyor Tissot fes un nou llibre parlant de las plagas y bellesas d'Espanya? Ja ho crech qu'ho fora! Lo qu'es que'm sembla que ab catorze tessis no'n surtiria pas, perque si á Espanya hi há bellesas á dojo, també hi há plagas á samaladas: y potser aixó faria que al senyor Tissot, al parlar d'aquestas terras, el compte no li surtis tan just com al parlar d'Italia.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Apeles Mestres.—EN MISERIA.—*Antoni López, editor.—Barcelona.—1902.*

En Miseria es un poemet delicadissim, sentit ab ánima d'artista y escrit ab concisió y justesa. Poemet d'armónicas proporcions, encisa per l'humanisme y veritat del assumpto, per la plasticitat y bellesa de la forma, pel potent esclat de vida que l'acoba. Com *Gaziel* y *Picarol*, *En Miseria* pertany á un género literari que pot calificarse de *balada amplificada*, género que s'avé d'una manera admirable ab el temperament poétich d'en Mestres. *En Miseria* ve á ésser, donchs, un nou present que'l poeta ofereix á la literatura catalana. Per son fons y per sa forma'l creyém digne de las millors obras que fins avuy ha publicat l'autor del *Estiuhet de Sant Martí*. Ningú com ell sab ressucitar la exquisida y senyorial poesía dels castells y de las llegendas mitj-evals; ningú com ell sab revestirla de formas tan hermosas y senzillas. Lo mitjeval té pera en Mestres un encis tan profond, ho sent ab tanta intensitat, que sense cap esfors pot separarne lo encarcarat y fret, deixantnos tan sols lo més fresch, quelcóm que recorda alhora la ingenuitat de la cansó del poble y'l mistich encant del retaule gótich. Patjes, cavallers, castellanas, joglars, castells altivols, torras enrunadas, tradicions y rondallas, passan sense descans per la fantasia del poeta y prenen forma en sas baladas. Entre totas *En Miseria* — y consti que no som dels que's deixan enlluhernar per la darrera obra publicada—es la que'ns sembla més hermosa y original. La concepció del miserable que va pel món acotat per la fam y la pobresa, peró que refusa jugarse la vida per una noble castellana, per un poder quasi

(1) El llibre de que parlém fou escrit vivint encara'l mestre.

reyal, perque en mitj de son abandó y sa ignorancia sent l'imperiós manament del seu *jo* que li ordrena viure, es una de las concepcions més bellas que pot tenir un poeta. En Mestres ab son ultim poemet ve á demostrarnos cóm l'ánima lliure del poble, que viu pera si mateixa y no obeheix més que als impulsos de la naturalesa, té un sentiment més exacte del fi de la vida que l'ánima gastada y envellida dels cortisans y dels potentats, assedegats eternament d'orgull y de domini.

Aixis la flor daurada que's gronxa demunt de la torra inaccessible y ha causat la mort dels nobles enamorats de la poderosa castellana, que sols volia ésser la esposa del home ardit que aconseguis haverla, no tempta al pobre Miseria. La vida val més que tot:

Y per herms y poblats, per valls y serras,
trepitjant al etzar terras y terras,
y anant sens saber ont;
rebutjat de tothóm, mes sempre lliure,
buyt el sarró, peró orgullós de viure,
va en Miseria pel món.

NOVAS

Per la prempsa diaria s'haurán enterat detalladament nostres lectors de la desgracia esdevinguda á Catalunya y al món cientifich ab la mort del eminent patrici en Bartomeu Robert.

Aqueix trist succés ocorregué'l prop passat dijous á dos quarts de dotze de la nit, després d'haver visitat el doctor Robert á nostre estimadissim amich mossén Jacinto Verdaguer, y trobántse en ple acte de germanor entre confrares seus. Mentres els dirigia sa afectuosa paraula, li sobrevingué l'atach mortal. Tot seguit la ciutat s'omplí de dol, escampantse la consternació per tota Catalunya y á fora d'ella.

El sepeli del inmortal patrici fou un acte grandiós. Se verificá'l dissapte á deu horas del matí. El jorn era rúfol, plovent seguit, no privant aixó que la gentada fes cap al domicili del nostre plorat amich, estacionantse als voltants una munió inmensa d'espectadors. Després de l'absolta cantada pel clero parroquial, desfilá la manifestació ramblas avall, essent impossible enumerar las corporacions y personalitats conegudas que hi anavan confosas ab el poble consternat. L'efecte era imponent: tot eran caras entristidas que traspuhavan el dol del cor.

Una gran multitut continuá fins al cementiri, organisantse'l convoy de cotxes y seguint darrera'ls de las coronas, entre las que sobressurtian la del Ajuntament, *Unió Catalanista*, *Veu de Catalunya* y *Renaixensa*. La que hi enviá JOVENTUT era de flors naturals y d'un tamany considerable. D'altras y d'altras n'hi havia encastelladas en molts cotxes. Las entitats que tenen son domicili á la Rambla y diferentas casas particulars, endolaren els balcons y rétols, no mancanthi tampoch per part nostra aquesta externa manifestació de dol.

Arribats al cementiri, els alumnes de la cátedra del doctor Robert volgueren dur á brassos el féretre fins á la darrera estada, com avans havia sigut portat pels individuus del Cos Médich Municipal. Al procedirse al enterrament, parlaren á la multitut els senyors Rusiñol (Albert) y doctor Estebanell. La pluja havia seguit persistent fins allavors, en que's vestí'l cel de festa com pera rendir un tribut al home que deixava á un poble endinzat en la tristesa y'l dolor.

Durant aquests darrers dias tota la prempsa ha dedicat espay ben llarch á relatar els fets del gran home que plora nostra Catalunya. S'han suspés diferentas festas anteriorment preparadas per entitats oficials y particulars, y s'han anunciat y anuncian vetlladas necrológicas. De tots indrets de Catalunya, de las demés regions d'Espanya y del extranger han vingut telégramas de condol. JOVENTUT dona també son adeu al home sabi, al amich estimat, al conseller bondadós. Descansi en pau!

—

La malaltia de mossén Jacinto Verdaguer segueix son curs encalmat, continuant l'estat d'aclaparament y feblesa que té atuhit al gran cantor de *L'Atlántida*. L'animan de debò'ls cuydados de qu'es objecte per part dels metjes doctors Roura y Barrios, Falp y Noguera, quins, junt ab el doctor Esquerdo, trevallan pera portarli la millora lo més aviat possible. No menys hi ajudan la familia que'l cuyda y alguns amichs, que no'l deixan ni'l deixarán may, per més que bufin tempestas.

La ilusió que sent per son nou llibre *Flors de María*, proxim á surtir, no hi há dubte que li dona alas y li fa menys pesada la malaltia, que sufreix ab verdadera resignació, sens exhalar ni una queixa ni un plany. Aquella ánima gegantina que cantá l'enfonzament de l'Illa del Atlántich, s'es tornada com la d'un infant y's nodreix dels afectes que tant de temps li han mancat.

El reverent Estebanell y nostre estimat company Busquets y Punset, procuran tots els medis pera que s'enllesteixi prest el llibre, que, sens dubte, li donará una empenta cap á la millora, qu'es lo que desitja la redacció de JOVENTUT.

Continúan rebentse visitas á la casa del

ilustre malalt de personalitats d'aqui y del extranger. Recordém, entre altras, las comunicacions de condol d'en Fastenrath, en Mistral y en Miguélez.

Continúan vetllantlo per torn els estudiants de la facultat de Medecina del Centre Escolar.

—

La nit del passat dijous tingué lloch en l'Ateneu Barcelonés una vetllada literari-musical en la que nostre estimat company de redacció en Busquets y Punset doná á coneixe á un públich escullit son quadret lirich-dramátich titulat *El fossar de Sau*, qu'havia escrit pera ésser estrenat pel «Teatre Liric Catalá».

Tractantse d'un'obra que no s'ha posat á las taulas es dificil determinar fins á quin punt té condicions escénicas, y tractantse d'un company es perillós fer apreciacions que podrian semblar interessadas. Aixis, donchs, ens limitarém á repetir ab en Bori y Fontestá, que fou qui presentá al jove poeta al auditori, qu'en l'obra hi há exuberancia de sentiment y amor als tipos, costums y parla de la montanya catalana.

El fossar de Sau va acompanyat d'ilustracions musicals originals d'en J. Masó y Goula. Entre ellas sobressurt un dúo de factura senzilla y ben sentit.

Tots els que prengueren part en la vetllada foren aplaudits.

—

L'Agrupació Catalanista del Centre de Lleyda, que té son domicili en el carrer de Casp d'aquesta ciutat, doná'l passat dissapte una funció extraordinaria en honor del eminent poeta Angel Guimerá, del qual ne fou llegida una carta excusant ab sentidas frases sa assistencia al acte y oferintse pera tot lo que pogués ésser profitós á Catalunya. Aquesta carta la llegí'l president de l'Agrupació senyor Regás, qui exposá als concurrents el condol de la societat per la mort del eminent patrici doctor Robert, afegint que quedava acordat suspendre tots els demés festetjos anunciats.

Se representá l'obra *Mar y Cel* ab acert, y durant la representació estigué exposat en el vestibul un artistich pergamí dibuixat y policromat pel soci senyor Blavia, y dedicat á n'en Guimerá.

—

L'Ajuntament de Sarriá, á proposta de nostre amich y company de causa en Joseph Mumbrú y Ferrán, acordá ab entussiasme, en la sessió darrerament celebrada, donar el pesam á la familia del doctor Robert, y'l nom d'aquest gran patrici á un dels carrers de la vehina població. Al mateix temps, havent proposat el distingit escriptor en Pere Huguet y Campañá, sindich de dit Ajuntament, que's dongués el nom del venerable catalá Pi y Margall á un altre carrer de Sarriá, s'acordá igualment ferho aixis.

Nostra coral enhorabona á aquella corporació, que tan bé sab honorar als grans homes de nostra terra. De desitjar fora que prompte poguessim aplaudir al municipi de nostra ciutat per un acte semblant.

Hem sabut que'ls regionalistas de Sarriá tenian presentada, posteriorment á la del senyor Mumbrú, una proposició en el mateix sentit de donar á un dels carrers de Sarriá'l nom del doctor Robert. Ab l'acte del senyor Mumbrú y del Ajuntament quedan, donchs, satisfetas tan bellas aspiracions.

—

Ha surtit la cansó XXIV del «Cançoner Popular», ó sia *El bou y la mula*, ab lletra, música y dibuix alusiu. Preu, 10 céntims.

—

Avuy repartim l'ultim plech de la novela d'August Strindberg *L'inspector Axel Borg*. La setmana entrant comensarém á repartir el prólech, y seguidament el retrato del autor y la cuberta pera enquadernar l'obra.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

Preus de suscripció:

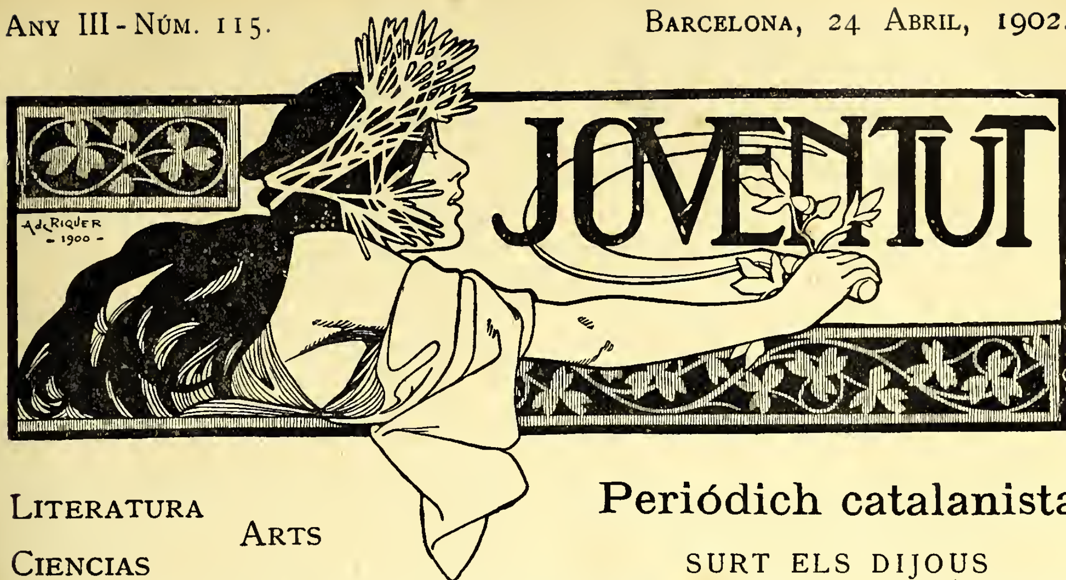
CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins.	40	»
» »	sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 115. BARCELONA, 24 ABRIL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20 CÉNTIMS	
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA FEYNA DE LA JUNTA DE BELLAS ARTS

Oydá! Ja tenim Junta de Bellas Arts, ja tením deu personas que tenen obligació de cuydarse del avens artistich de Barcelona, y es d'esperar que totas hi posarán sa bona voluntat y sos coneixements, que, entre totas deu, es de creure que serán molts.

Hi figuran un esculptor, tres pintors, dos arquitectes, un critich d'art y tres aficionats, tots molt coneguts per las mostras qu'han dat de son talent. L'únich que hi falta es un arqueólech, ó varis, puig si'ls compromisaris no'l varem nombrar, fou perque no disposavam més que de quatre llochs y creyam que l'Ajuntament completaria la representació que hi faltava. No ho va fer aixis, ell sabrá per qué.

Y deyam que hi falta un arqueólech ó varis, perque es molt dificil, per no dir impossible, que una sola persona posseheixi l'inmens y complexe número de coneixements que suposa entendre en tots els rams de l'arqueología, que son tants com els rams de l'activitat humana aplicada á produhir.

Imagininse si pot existir qui entengui en teixits, vidrieria, ferreteria, cerámica, mobles, joyas, llibres, grabats, vestits, armas, sabatas, monedas, etc., y sigui capás de compendre l'autenticitat y'l valor d'un objecte, y l'época á que pertany, per la forma, pel trevall, pel dibuix, per la patina, pel material empleat, pel procediment ab qu'es fet, etc., etc. No parlo de pintura, esculptura y arquitectura antigas, perque estich segur de que aquests coneixements no mancan á alguns dels individuus que forman part de la Junta.

Suposo qu'en cas de dubte deurán recorre á consultas ab personas entesas, puig si no, s'exposarian sovint á pendre gat per llebre.

Hem sentit dir que tenen consignadas per adquisicions deu mil pessetas. Si es aixís, es molt poch pera tot un any.

Peró com hi há bastanta feyna que fer, sense fer adquisicions també poden prestar serveys d'aquells que s'agraheixen. Si no ho varem entendre malament, la Junta té de vetllar per tot lo que's refereix á art, y ha de procurar fomentar la cultura pública artística. Ara bé: ¿saben qu'es lo que dona més mal exemple al públich per ésser una mostra permanent de mal gust que vulgas ó no se'n entra per la vista? Els monuments qu'adornan (!) nostra ciutat.

Voldriam saber quin hi há que resulti verament artistich.

A nostre entendre la Junta deuría comensar dictaminant contra'ls monuments, y exigir que fossin enderrocats.

Aquí tenim el monument á Colón. ¿Qu'es sinó un gran candelero, plagat d'estatuas de diferentas midas, qu'aguanta una bola, sobre la que fa equilibris el descubridor de las Américas, senyalant ab el dit per ahónt ens va venir el desastre? Nosaltres l'enderrocariam y seguiriam el consell d'aquell bohemi, que al preguntarli qué se'n hauria de fer, va respondre sense pensarshi:—*Calderilla.*—

El d'Antoni López, monument de familia, es de lo més vulgar y antiestétich qu'hem vist. Francament, també l'enderrocariam.

¿Y'l d'en Rius y Taulet? No n'hi havia prou de mal gust al Parch: pera completarlo hi posaren al devant un *panteón*, y encara molt inferior á alguns que n'hi há als cementiris. També l'enderrocariam.

¿Y'l d'en Güell? ¿Y'l d'en Clavé? Fora! Fora monuments xavacans! Y quan hi hagués fondos se'n podrian fer de nous, tornant á aixecar estatuas als homes que verament s'ho mereixessin, fent justicia á alguns contemporanis ilustres qu'están esperant monument, y no oblidantnos d'altres catalans que no per haver viscut molts anys avans que nosaltres son menys *monumentables.* Y no fora de més que's reparés una injusticia incomprensible, encarregant algún monument als tres mellors esculptors que tenim á Catalunya y á Espanya: en Miquel Blay, en Joseph Llimona y en Montserrat, qu'encara no tenen cap monument fet seu á Barcelona.

Sense moures del Parch, no'n té poca de feyna la Junta de Bellas Arts! Aquella ridícula parodia de las montanyas de Montserrat, aquell surtidor de la *sombrilla,* brillant recort de la Exposició Universal, aquell jerro decoratiu, deurian desapareixe pera deixar lloch á obras més triadas. Y á propósit: ¿No podrían demanar que's destinés un tros de Parch á bosch natural, ahont se pogués circular en mitj dels arbres y ahont hi anirían molt bé algunas obras mestras d'esculptura?

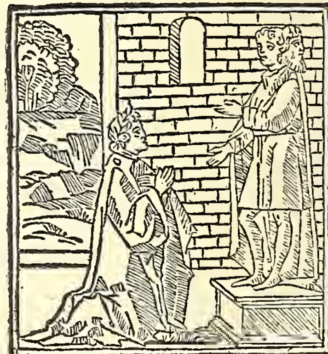
Fora del Parch, en el Palau de Bellas Arts, hi há una gran feyna á espurgarlo de pinturas dolentas. Trets tots aquells quadros de negoci que infestan las salas, quedarian com una dotzena d'obras que, si no capdals, al menys no foran vergonyosas.

Y á la vora del Palau hi há un'armatosta que imprescindiblement té d'aterrarse. Ens referim al Arch de Triomf, aquell arch tan gros, tan fosch y tan lleig que priva la vista del passeig de Sant Joan.

Ademés, peró potser fora demanar massa: ¿no podrían influir pera que s'enderroqués la nova fatxada de la Catedral y quedés com avans en espera del arquitecte que tingués prou saber y prou paciencia pera reconstruhirla?

Si fessin tot aixó, foram molts els qu'ho celebrariam y'ls en sentiriam grat, puig fora un pas en ferm cap á la regeneració artistica. Peró no podrán, perque aqui som á la terra que va inventar aquell adagi: «Deu nos guart d'un *ja está fet!*»

SEBASTIÁ JUNYENT.

MISERIAS

Era'l día de Pasquá, en el que, per tot arreu, las collas de caramellas festejan alegrament l'arribada de la primavera. Per casualitat me trobava en un dels pobles de la costa de Llevant, y ab una colla de companys vaig surtir á celebrar la festivitat, ab l'imprescindible ápat á Ca'n Sala, una d'aquellas masias tradicionals en las que un esperit observador podria estudiarhi la oblidada solemnitat de las vellas costums catalanas, conservadas ab tota sa puresa en escassos baluarts com aquell, en el que l'esperit patriótich dels bons catalans s'hi desvetlla pera reconeixe ab entussiasme que la patria's troba allí, en aquella majestuosa llar, bressol inoblidable de la familia catalana. Allí dalt varem trobarhi'l chor de «Els Esbotzats», que'ns va cantar algunas pessas del seu repertori pera despedirnos, després d'haver dinat; y'ns en tornarem montanya avall, comentant alegrament las impresions rebudas.

Ja acabavam el camí de la dressera, quan sentirem una cansó de tonada indefinible, cantada ab estranyas intermitencias, y se'ns presentá al devant, al agafar la carretera, un pobre degenerat que cullia l'herbám de las voras, entatxonantlo dintre d'un sach que tenia al costat seu. Era un d'aquells pobres estúpits dels que se'n troba un exemplar casi bé en cada poble, y als que las donas els diuhen benaventurats. Quan ens va veure pará en sa tasca, ab mirada estúpida y sens expressió passejá'ls seus ulls de l'un á l'altre, y dirigintse á un dels companys,

—A tu ja't conech—va dirli.

—¿Sí? ¿Y de qué?

—De que vas venir un dia á veure'l pessebre.

- Y escolta: ¿qué fas?—li preguntarem.

—Cullo herbas pel pessebre.

—¿Cada dia culls herbas?

—No, no més avuy, perque es festa. Els demés dias trevallo.

—¿Ahónt trevallas?

—Al forn.

—¿Quánt guanyas al forn?

—Trevallo molt, molt, y no més me donan un duro cada dissapte.—

Digué axó ultim ab un accent de protesta, com malehint lo poch que significava un duro devant del gran trevall que feya, y no digué cap més mot ni pera tornarnos las paraulas de despedida que casi tots li varem dirigir. Al ésser un tros lluny tornarem á sentirlo cóm cantava la mateixa cansó que haviam interromput ab nostra arribada.

Vaig preguntar als meus acompanyants qué volia dir ab això del pessebre, y m'ho explicá un d'ells en pochs mots.

—Aquest pobre— va dirme—es part integrant d'una familia composta avuy d'ell, el seu pare y un pessebre. Avans tenia un altre germá que, pera cumplir el dever de servir al rey tingué d'allunyarse y deixar en la miseria á un vell decrépit y á n'aquest degenerat; fou portat á Cuba y allá hi deixá la pell, plorant ben segur llágrimas de fel al sentir, ab la mort demunt, la recansa de deixar sense consol ni ajuda de cap mena al seu pare y al seu desgraciat germá. El pare, quan rebé la noticia de sa mort, fins intentá suicidarse; mes aquest pobre encara no se n'ha donat compte, ni se'n donará may, ben segur, donchs el seu cervell ja ha fet á tots. Al anarsen el fill, va deixar arreglat un pessebre, qu'ha sigut el seu *successor* dintre la familia, perque'l pare, contemplant l'obra del ausent, li semblava tal volta trobarhi á n'aquest; y en un rapte d'entussiasme abrassá al fill que li quedava y li digué, ab la veu resolta d'una gran determinació, que'l pessebre no's desfaria fins que tornés son germá; «y això,—afegí—que no tornará may!» Ara aquest infelís té com á únich ideal el de conservar el pessebre, omplintlo sense solta ni volta d'herba tot esperant al germá, que vol que'l trobi ben guarnit y conservat. Y aquí'l tenim que ja es un home fet y en son cervell hi há la fosquetat del no res, y no sembla sinó que ni alé de vida tingui, ab aquella cara estúpida... Res, un sér complertament inútil.

—Y segons sembla no falta qui se n'aprofita d'aquesta inutilitat—vaig rependre.

—¿Cóm voléu dir?

—¿No ho havéu sentit tots lo qu'ha dit? Pot ésser estúpit, degenerat, inútil y tot lo que vulguéu, peró comprén l'infelis que trevalla molt y no més li donan un duro.—

Interrompé la conversa l'aixordador traqueteig d'una colla de vehiculs carregats

de gent alegra que venian de per amunt de consumir las provisions recullidas durant la nit de caramellas, y mentres passaren per devant nostre ab un repiqueteig aixordador de cascabells, jo, desd'un turonet del costat de la carretera ahont ens haviam aplegat, contemplava ab fonda pena la figura d'aquell pobre germá que, ajupit á terra, seguia arrencant, atrafegat, l'herba de vora'l camí.

Continuarem carretera avall, sense rependre la conversa interrompuda, y'ns despedirem al arribar al poble ab la mateixa alegria ab que'ns haviam ajuntat pera celebrar la resurrecció de la primavera.

Y quan, ja negra nit, vaig agafar el darrer tren pera tornar á Barcelona, se'm va apareixe, entre la fosquetat del vagó y l'ensopiment del viatje, la familia del pessebre.

—Aqui tens—vaig dirme—en aquesta familia prompta á desapareixe, un exemple de lo miserable qu'es la condició humana. Del pare ja no cal parlarne: vell, y per lo tant sense forsas, fa nosa á tot arreu; y de dos fills que tenia, á l'un el govern el mata, y á l'altre l'amo l'explota.—

R. Folch y Capdevila.

LAS FLORS PRIMERAS

Al tebi alé de primavera
surt com aquell qui no té espera,
senzilla, humil y riallera,
del any novell la flor primera.

Surt, y un calfret son tronch circola:
mira al espay: ni un aucell vola;
mira al entorn: es tota sola...
Rê hi fa: desplega sa corola.

S'obra al espay sense recansa,
perque eixa flor qu'aixís s'atansa
sent del demá la esgarrifansa,
perque es la Flor de la Esperansa.

Y encar que veu las darrers bromas
balancejar sobre las comas
y en l'ull encar somort dels homes
rastres d'hivern, llágrimas somas,

la flor primera, desseguida
dressa llur cálzer enardida,
perque en la terra, encar humida,
ja hi sent glatir la nova vida.

Ella ja sab que dintre estonas
vindrán més flors, sas parionas,
ab llur seguit de papallonas...
Ella ja sent las horas bonas.

Ella ja veu cels plens de joya,
la terra, ardent, tota cofoya,
en cada brot florî una toya,
en cada llar riure una noya.

Per'xó se bada sens recansa,
perque eixa flor qu'aixís s'atansa
sent del demá la esgarrifansa,
perque es la Flor de la Esperansa.

Mes quan s'ha obert, sent que tremola,
que un fret estrany per tot circola...
Duta pe'l vent la brossa vola,
á dalt del cel tot s'ennuvola...

Cauhen pesantas quatre gotas
qu'aixafan totas las herbotas;
las sargantanas fugen totas,
roncan del tro las llunyas notas...

Y espahordint á la canalla
ab sa darrera revifalla,
l'hivern caduch branda sa dalla
y trenca en sech tota rialla.

Com tot quant sent llur decadencia
y adveniment d'altra potencia,
per'afermarse en la existencia
usa de folla violencia.

Mes ha arribat sa hora darrera
y mor l'hivern; peró en sa ossera
ja hi ha colgat la flor primera,
lo tendre heralt de primavera ..

—

Aixís al món per aytal proba
sempre ha passat la *Cosa Nova:*
rastre de sanch á son pas troba,
sas primers flors lo *Vell* li roba.

Y així'ls esprits qu'ab llur essencia
guían la humana conciencia,
troban del martre la existencia,
mes alba son d'altra potencia.

Per'xó al passar per llur ossera
del Ideal en la dressera,
la Humanitat se tomba enrera,
dobla un genoll, prega y espera,
creyent en tota Flor Primera
de tota Nova Primavera

Víctor Catalá.

CARTA BEN CLOSA

A don J. Pous y Pagés.

¿Fem que quedi entre nosaltres la qüestió? De mi á vosté podré, sense ruborisarme, dirli cosas que d'altra manera no li podria pas dir. Aixís s'ha convingut.

Podré dirli que á mi— company de redacció y amich d'en Pujulá—m'agrada moltissim el seu follet sobre en Francisco Pi y Margall, y que al pretendre vosté que dit follet no cumpleix el fi que l'autor y nosaltres ens proposavam, está solemnement equivocat. Y es que vosté potser no s'ha fet ben bé cárrech de lo que vol dir vulgarisació de doctrinas. Vulgarisació no vol dir transformar las ideas grans en raquiticas, els principis serens en nimietats, lo sublim en vulgar. Vulgarisar ó popularisar—com vosté vulgui—las doctrinas del filosop eximi, vol dir: primerament condensarlas, concretarlas y fins comentarlas de tal manera y forma, que la gran majoria que no las coneixia pugui formarse d'ellas una idea, si no complerta, general, pugui trobar resumit en breu compendi'l pensament general y fonamental qu'ell va espandir y desenrotllar en totas sas obras; y vol dir, segonament, que tot axó's proporcioni al públich en condicions económicas tals, que li sigui fácil adquirirho.

Vosté entén que'l llibre d'en Pujulá es massa literari, massa *abstracte*, en una paraula: massa filosófich. Vosté hauria volgut un llibre xabacá, de *filosofia* práctica, com si diguessim d'aplicació de principis abstractes á fets concrets, com per exemple: á la desinfecció d'una aygüera ó á la calefacció d'un fogó. Vosté sens dubte hauria dit á n'en Pujulá: «Tria y remena entre tots aquests llibres d'en Pi», com el venedor ambulant crida esgargamellantse: «Triéu y remenéu!» Y es que vosté no s'ha fet ben bé cárrech de que'l trevall de selecció, quan se tracta de cosas serias, es bon xich més delicat. Y que'l llenguatje d'un filosop, encara qu'hagi passat pel cedás d'un comentarista, no pot pas ésser el mateix que's parla en qualsevol taula de café, per exemple.

Jo comenso á creure, senyor Pous, que vosté té del poble catalá, es á dir, del poble catalá qu'admirava á n'en Pí, un concepte bon xich equivocat, puig al dirnos qu'hauria sigut més práctich y útil donar á coneixe trevalls y articles periodistichs — grans per ésser de qui eran, peró relativament petits per ésser periodistichs... y circunstancials— sembla voler indicar que las obras capdals d'aquell geni no es capás de compéndrelas el poble catalá. Jo crech que si, y perque ho crech, crech també que'l llibre d'en Pujulá respón perfectament al fi que's perseguia.

Mes, ara que hi caych! Velhiaqui que jo m'entretinch escribint á vosté, com vosté's va pendre la molestia d'escriurem á mi, y tot per culpa d'altri: per culpa d'en *Piula*. Perque en *Piula*, y ningú més qu'en *Piula* fou, segons me diu vosté, qui va tenir la lluminosa idea de recopilar tots els escrits periodistichs d'en Pi. Y vosté, cegat sens dubte per la bona amistat que ab ell deu unirlo, va acceptar la idea ab un entussiasme y una fe molt naturals. Per la meva part, la idea la trobo admirable, per la senzilla rahó de que crech que d'en Pi y Margall tot, absolutament tot, es digne de perpetuarse y vulgarisarse; peró en quant al entussiasme de vosté, no puch menys que tirarhi un gerro d'aygua fresca. Si; li diré francament: no hi crech ab en *Piula*, com no crech ab ningú que tingui ideas y carregui'l mort als altres, es á dir, vulgui que'ls altres las realisin. ¿Ho vol més gráficament? Donchs á mi no'm convens la gent que sols piula: m'agrada més la que xiula.

Ara no li digui á n'ell, que potser s'enfadaria, y jo no ho vull pas que s'enfadi. Ja sab qu'hem convingut en que aquesta carta solzament vosté té dret á llegirla. No'm fassi traició, perque si me'n fa, ni quedaré de vosté afectissim amich, ni seré son segur servidor q. l. b. l. m.,

Barcelona, abril, 1902.

QUADRET

I

—¿Vols dir que tornará?— digué la Tona de ca'n Climent á una munió de donas que conversavan entorn la grossa sinia de ca'l Joya.

—Bé ho diuhen — respongué una de las donas ab to aspre.—Primer la fan y després volen adobarla, aqueixa patuleya de mossas. Va anarsen dihent que no hi tornaria may més al poble, may més; y ara ve ab el seu *aucellet*, que ja deu ésser grandassás. Comptéu: ja fa tres anys qu'es fora, y quan se'n van anar tenia dos mesos.

—¿Y'ls seus pares li consenten que torni? Mala pécora!

—¿Y per qué no?—va dir una xicota d'uns setze anys que s'havia aplegat á la rodona.— ¿Per qué no pot venir la pobre Nuria? ¿Per qué no hi pot tornar al poble? ¿Perque ve ab un fill seu que té tres anys y no coneix al pare? ¿Qué hi pot fer ella, si ell va abandonarla?

—¿Ahónt va la nas de mochs?— cridá una veu.

—Ja veurás si será gayre respectada al poble!

—Per segons qui ho será molt de respectada!—feu la mossa. — Els qu'avans la estimavan la estimarán més encara: més que no la estimavan ans d'anarsen, que llavors era ditxosa y ara no ho es pas tant. Ell va abandonarlal

—No se l'hagués escoltat. Ah! Els homes... els homes!... — mormolá la dona tot anantsen.—

Y la mossota de setze anys, vermella de rostre, ab els brassos ensenyant, tota ella respirant vida, va restarhi un xich més, fentla petar ab las batxilleras que quedavan.

II

El dia era seré. El cel blau, d'una blavor intensa, indefinible. El poble reposava en la calma d'un matí xafogós.

Els pares de la Nuria anavan á esperarla cap-cots carretera enllá. La mare sanglotava. El pare, tot consolantla, li deya:

—No ploris, Miquela. Sabs que ja li hem escrit que la perdoném. Veurém al seu filló, que Deu voldrá ferlo ben ditxós. Será grandet, tal volta, com el roser del hort.—

Y la Miquela, pobra dona, seguia sanglotant.

—Atureuvos! —cridá una feble veu llunyana.—

Al sentirla s'aturaren abdós caminants.

La mossa qu'havia llensat l'«atureuvos» s'apropá. Era la noya de setze anys que s'havia aplegat á la rodona de xafarderas pera defensar á una amiga. Desitjosa de besar ben prompte á la Nuria, volia ajuntarse ab ells.

—Som vingut corrent á tot corre pera podervos atrapar. ¿No arriba avuy la Nuria?

—Si á Deu plau. Ab salut qu'arribi.—

Y tots tres caminavan ab pas lent, fent cruixir el pedruscall que s'estenia demunt l'ardenta carretera.

Al lluny va ovirar la Miquela un carro que semblava aproparse cap á n'ells.

—Calléu!... Sembla que'l plor d'alguna criatura m'arribi á las orellas.

—Aparteuvos, que no prenguessiu mal. Sembla va furient el *cotxu*—va dir el pare.—

Y la carretera s'inondá de pols, y'l traqueteig d'un desballestat carro va sentirse proper.

El vehícul s'acostá, la mare guaytá á dins d'ell fixament: ningú hi havia dels seus.

—Xo, *Negre!*—cridá'l carreter.— No us la porto pas la filla, no. Teniu, aquí va aquesta lletra que pera vosaltres m'ha donat el rector del poble — feu entregant un paper á n'el pare.

—Cóm dianxo no ve! ¿Que té quelcóm de nou?...—

Y'l pare va llegir en veu alta:

«A l'hora d'arribar el carro qu'havia de portar á la vostra filla á n'aqueix poble benehit—que tant diu anyora—acaba de morirseli'l fill. Jo vos ho participo perque ella m'ha demanat que li fes aquesta caritat.»

—Mal llampl—digué'l pare abrassantse ab la Miquela. — Cóm dianxo s'ha hagut de morir! Pobret! Jo que l'haguera estimat tant!...—

NARCÍS GILI GAY.

QUELCÓM DE SOCIALISME

La major part d'aquesta gentada inconscient que s'anomena poble, está patint avuy una forta obsessió. Tothóm apar socialista, ensemps que de qualsevol cosa'n dihém socialisme. La societat raras vegadas fou vaixell comandat ab fermesa d'esperit: hi sovinteja l'esbojarrament, y aquest du aparellada la follia, malmetent á tort y á dret els ideals y fent que s'accepti com á bona la més xorca de las teorias.

Las successivas evolucions que l'avens imposa á la encarcarada societat existent, molts las consideran un sá moviment sociológich, altres creuhen que favoreixen la vindicació de llurs drets, y un nombre ja crescut, á tall de novells apóstols, entenen qu'aixis se realisa la justicia humana.

Quin engany y quánta mala fe! Els esclaus d'un sectarisme, bo fora que fitessin el cercle de sas conviccions y no voleyessin d'assí d'allá com aucell espigolayre, cercant quelcóm d'oportú pera posar de manifest son temperament essencialment revolucionari.

Justicia humana'l devassall de passions, el mancament á conciencia de nostres devers, l'allunyament de tota rahó y l'imperi de la forsa!

L'egoisme humá, esdevingut representació de vicis en lloch de virtuts, es considerat com una vindicació de drets. Seguint aytal metamorfosis, acabarém negant la llum.

Qui guayti fredament el desenrotllo de las ideas dins del camp obrer, sentirá fonda pena; qui s'esmunyi al bell mitj de la gent acabalada, s'enrotllará de convencionalismes y arribará á malehir al home xorch de pensa que, gaudint el benestar mundá, va desentenentse de sos devers socials.

A mida qu'avensa la desastrada ambició del diner, s'estén potenta la mácula de nostre temps: l'anarquisme actiu. La salut del poble es malmersada y alhora creix la exasperació dels sers nats en la miseria, que tenint en activitat son cervell, sols l'aplican de grat al odi y no á fins profitosos. Avant sempre, y entretant covaréu la matzina ab que convertíu l'home en fera, tot titllantlo de desequilibrat.

El mancament d'altruisme en la present organisació de la societat, doná peu al socialisme, que ja de temps furga, obrintse via tan sols entre'ls que's dedican al trevall corporal. ¿Per qué? Perque l'intelecte hi presta sa forsa únicament per la propia vanitat y gloria. Es tan temptador això d'ésser l'idol de las gentadas! Aquest socialisme, donchs, té molt d'estrafalari.

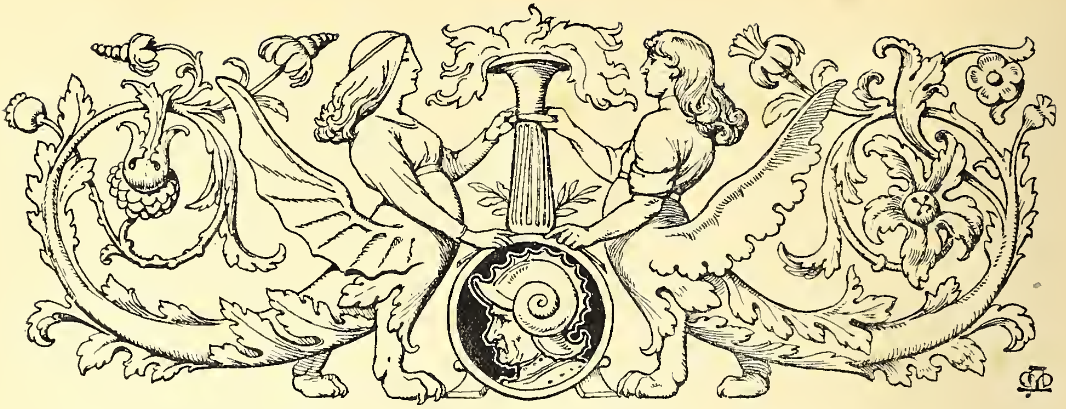
La ciencia fa sa via aportant novas formas y procurant expansió en tots els ordres de la vida: y aquesta expansió deu trascendir al individuu.

L'esperit de rutina, al ésser combatut, ha motivat una explossió de sentiments als que no sempre ha acompanyat la reflexió. Fomentant la discordia, una munió de vividors politichs crearen escola, y del millorament social d'una classe, de la salut del obrer, ne digueren socialisme. Axó jamay ha sigut socialisme, puig tota persona nada, sia pobre ó rica, la vol la dignificació del home. Emperó la societat—cal reconéixeho—no pot transformarse tan promptament com desitjan alguns, que no tots els ideals tenen aplicació práctica inmediata, y hem de combatre á la colla de politicayres qu'en realitat sols defensan son *modus vivendi* parlant de socialisme á tot'hora é inclohenthi ideals que jamay poden pertányer á sa doctrina.

El socialisme apar un pobre vergonyant que, sense tenir la convicció de la essencia de sa doctrina, el comunisme, ni'l rebutja ni vol seguir sas petjadas. Arreu estén, per'xó, sa destructora forsa, y ahont hagi torbat un moment la pau de la llar obrera, hi descubrirém l'engany, puig sota'l mantell de las vindicacions hi há l'ombra negre del comunisme.

Ajuntemnos els vers aymants del avens, destruhim el pretengut maridatje de la dignificació humana ab l'anti-natural comunisme, y alhora evitarém la destrucció del nostre poble. Combatém ab brahó la doctrina que califica de robo la propietat individual sense que aytal calificatiu li mereixi la propietat colectiva, explotadora sempre d'altra colectivitat. Y no defallim, que la negació de la vida, l'atrofiament de la sabiesa humana, l'esclavatje de lo real (individuu) per la barbre y absoluta pretensió de lo imaginari (Estat), jamay será.

RAMÓN CAROT.

GLOP DE NEU (1)

La presumció castigada

Ara veyéu!
Del glop-de-neu
la flor petita y ranca
volía ser tan blanca
com la Mare de Deu!
—Enrera, flor superba,
lluny de mi!
—digué Nostre Senyor:—
Val més que tu'l bri d'herba
que'l bestiar boví
trepitja en son camí.—
Y aquesta pobra flor
perdé la olor.
La rosa fugí d'ella
lo repunxó també,
y l'ardenta rosella
li digué:
—M'estím més per vehina
la pota-cavallina.—(2)
Y aquella pobra flor
perdé'l color!
Abans era molt útil,
mes ara ja no ho es
per res.
Si un día era tendrívola,
ja se la menja'l sol;
si abans era menjívola,
ni'l bestiar la vol.

Jacinto Verdaguer, Pbre.

(1) Del llibre de Mossén Jacinto Verdaguer, *Flors de María*, que surtirá'l propvinent diumenge.

(2) La pota cavallina deu lo nom á la forma de sas fullas, que arrán de terra semblan potadas de cavall.

LA GRAN CIUTAT

En la gran ciutat tothóm estava malalt.

Tots estavan malalts del mateix mal.

Un foraster que hi havía entre ells no n'estava, peró la malaltia que á tots havía pres el tenia trist y pensatiu, perque ell els aymava ab tota l'ánima.

—

Un jorn, ab un bell somris en la boca, ab els llarchs cabells tirats endarrera y ab una expressió plena de ingenuitat y d'alegría,'s dirigí á un dels malalts y li digué:

—Jo soch el metje que porto'l remey pera curar els vostres mals; jo obriré vostres ulls á la llum que purifica; jo os duch la Vida.—

Y'l malalt li respongué:

—¿Quina es la vida que'ns dus tu? ¿Quins son els nostres mals? ¿Qu'es lo que pretens curarnos?

—Vull curarvos la malura qu'os rosega la existencia. Estéu malalts de l'ánima: ¿voléu qu'os curi?—

El malalt se'l mirá de cap á peus ab despreci, esclatá en una gran riallada y digué:

—Es boig!

—No, no soch boig! Vos ho juro per ma vida: no soch un boig! Veniu, jo no vull fervos cap mal, jo sols vull curarvos la malura que regna en vostras ánimas. Jo soch un metje d'ánimas!—

De la gran ciutat havían acudit tots els malalts que hi havia, portats per l'instint de tafaneria, y enrotllaren al jove dels llarchs cabells.

Ell seguia dihent:

—Si, jo veig vostras aymadas existencias minadas per aqueix funest mal. Jo soch metje d'ánimas. Jo porto lo que vos manca!—

Entre'ls ciutadans se sentiren alguns murmulls.

—¿Qui es aquest?

—¿Qué té?

—¿Per qué crida?

—¿Qué vol?—

Y ell responia:

—Sols vull lliurarvos de la malaltia que s'ha apoderat de tots els ciutadans d'aquesta gran ciutat.

—Nosaltres no n'estém de malalts!—digué un.

—Deixeulo estar! ¿No veyéu qu'es un ximple?—afegí un altre.

—Os vol enredar!—digué un'altra veu.

—Vóltal!!—cridaren casi bé tots.

Quan l'escándol calmá un xich, un home tot afeytat de cara digué ab suficiencia y presumpció, aguantantse'l riure:

—Deixéu que s'expliqui: potser té rahó!

—També es veritat!—digué un altre.—Si, si, que s'expliqui!

—Que s'expliqui!—digueren molts.

El jove dels llarchs cabells parlá aixis:

—Ciutadans: jo soch un metje...

—Quin metje més jove!—interrompé una dona.

—¿Que no portéu xeringa?—cridá un baylet.

—Calléu!—digué l'home d'avans.

El jove prossegui:

—Jo no vull fer negocis mesquins: la meva missió es altra. El meu esperit pateix al veureus tan petits...

—Més alts que vos!—digué un molt alt, que no's pogué aguantar.

—Calléu!!—cridá'l mateix home.

El jove continuá d'aquesta manera:

—La Vida es pera vosaltres; la vida té altres atractius que'ls que sempre hi veyéu. Els vostres mals no son pas com els altres mals: els vostres son pitjors, son mals que no matan, peró no matan perque no os deixan náixer. Qui'ls té á dins seu, no ha nascut encara. Vostres mals son un obstacle pera la vostra vida... ¿Voléu curar?

—Si'ns donéu remey!...—digué un ab mofa.

—Jo prou vos el donaré!

—Donchs, vinga!

—Alli'l teniu—digué estenent el bras al devant seu.

La gent se girá tota: no vegeren res y digueren:

—¿Ahónt es?

—Alli, en aquell riu.

—¿Y qué hi há en aquell riu?

—Aygua.

—¿Y ab aygua'ns hem de curar?

—Si.

—Animal! Burro! Bestia! Cafre! *Nyébit!*—digueren tots á chor.

—Ja ho deya jo qu'era un beneyt! Ximple!—

No'l deixaren d'insults. Alguns fins arribaren á tirarli alguna pedra.

El jove dels llarchs cabells restá tot sol ab las mans á la cara: estava plorant.

En la gran ciutat tots estavan malalts.

—

En la gran ciutat ja no hi estavan tant de malalts.

El jove dels llarchs cabells havía cambiat el remey: els n'hi doná un que digué qu'era un producte químich, y tothóm l'havia cregut, perque l'havian probat. Els efectes foren inmillorables: tothóm que'l probava curava tot seguit.

En la gran ciutat tot eran aclamacions pel jove dels llarchs cabells. El consideravan com un sér sobrenatural, el creyan un Deu. Peró ell restava trist.

—

En la gran ciutat tot eran crits. Els ciutadans estavan irats com feras contra'l jove dels llarchs cabells. Molts aixecavan el puny clos ab actitut amenassadora.

S'havía sapigut que'l remey que'ls hi donava'l jove era aygua clara, aygua del riu. Aquest engany no tenia perdó, y'l que més bé li volía l'hauria penjat.

Las autoritats, aconselladas pels ciutadans, el condempnaren á mort. El poble, frisós, assaltá la presó y no deixá ni rastre del pres.

Els ciutadans de la gran ciutat li feren patir mort per farsant y embaucador de tot un poble.

—

En la gran ciutat tots estavan malalts!

Antón Sabater Mur.

CONSELLS Á UN ESPERIT JOVE, QUE VOL DEIXAR LA VALL PER LA CIUTAT

II

¿Es á dir que continúas decidit á anar á ciutat? Ta constancia m'agrada y m'admira. M'agrada perque'm mostra que tens el carácter ferm y que ta voluntat es recta; m'admira perque aixó no es molt corrent. La constancia no's troba entre'ls homes de la ciutat: son febles, vacilan, segueixen camins tortuosos. Ja que tu tens en la massa de la sanch la forsa de voluntat, cultívala aqueixa forsa, no abandonis ta rectitut, y jo't prometo que, anant per la dressera, arribarás á lloch primer que'ls altres.

Cal qu'entenguis bé lo que't dich. Al ferte bon auguri, al dirte qu'arribarás primer que'ls altres, no deus entendre que'l sol fet d'arribar primer sigui quelcóm. Si pera cumplir els teus actes estableixes un punt de relació ab els demés, sempre anirás malament. El que tu sápigas arribar primer que'ls altres vol dir que'ls altres son més burros que tu, may que tu siguis un sabi. No té pas bona vista'l borni, y es rey en terra de cegos. La sabiesa d'un home consisteix en arribar á lloch ab els menys esforsos possibles. La ventatja, donchs, d'haver arribat primer que'ls altres, consisteix en haverho fet anant per la dressera, caminant menos; perque si has seguit el mateix camí y'ls has avensat corrent, arribarás á lloch reventat, y l'últim qu'arribará tot xano-xano se t'asseurá sobre la panxa é hi cargolará un cigarret. Perque'ls homes tenen aixó: no sols quan te troban reventat se t'asseuhen al dessobre, sinó que son cinichs, é hi cargolan el cigarret. Procura no ferho may aixó, y més que res, procura que no t'ho fassin. Es més: pel bé que't vull, t'aconsello que sobre tot te preocupis de lo darrer. Es una regla de moral la més sana qu'he conegut la d'evitar en tot lo possible'l mal que't puguin fer els homes. Perque evitas el teu mal, y'l pecat del mal que un altre pugui cometre. En el pecat que diuhen que comet el lladre, hi intervé per meytat el del tonto que s'ha deixat robar. A propósit d'aquest verb: tingas present

que, á haverlo de conjugar, te será més útil el ferho per activa. Si'l conjugas per passiva no sols hi surtirás perdent, sinó que sentarás plassa de tonto, y si bé es cert que dels benaventurats será'l regne dels cels y que tu'm podrias dir que t'aconsello de mena que t'allunyo d'ells, jo't recordo que tu m'has demanat consells per'anar á ciutat y no á altra banda.

Si me'ls haguessis demanat per anar al cel, te donaria'l consells d'un'altra manera. Tenho ben present això, y que't serveixi pera no judicar els actes, sinó pera'l fi á que van destinats. Y pera que te'n recordis d'això, vaig á contarte un qüento que fa al cas:

Un herpétich enviá á buscar un metje que també ho era, pera que'l curés, y entre altras cosas, aquest li prescrivi que no menjés tocino. Un jorn el malalt aná á visitar al metje y'l trobá á taula devant d'un plat de llomillo. «—¿Cóm se comprén—digué admirat—que vosté, essent també herpétich, menji lo que á mi'm va prohibir?» «—Molt senzill, — respongué'l metje: — perque vosté's vol curar, y jo no.» —

Aquesta resposta, qu'es tan senzilla, no se'ls ocorreix á molts homes, y com el malalt, de bonas á primeras, lo menys dolent que pensan del metje es que no sab lo que s'ha fet al receptar. Las cosas han d'anar adequadas al fi, y creume qu'es un gran erro'l que cometen els homes al caminar per la terra obrant ab reglas del cel. Fan com aquell que viatjés per Espanya ab una guia dels Estats Units: perdria molts trens, no arribaria á lloch y molestaria á tothóm fent preguntas pera esmenar sos erros. Y tu deus estarte en lo possible de fer preguntas als demés; perque una de dugas: ó creurás lo que't responguin ó no ho creurás. Si ho creus, ja estás perdut: pensa que al acostarte á un home ets aygua, y ell un molí; ell t'atraurá pera que'l fassis rodar, y tot y sentli útil te colpejará ab sas palas. Las respostas dels homes son pendents que't posan al devant pera que vagis cap á n'ells; y qu'això es cert, res més evident. Tothóm respón segons sa opinió; si segueixes, donchs, la opinió d'un altre, ja perts ta personalitat y passas á formar part de la seva. Si no t'has de escoltar lo que't responguin, pots estalviarte d'un comens el trevall de demanar. Estalvi sumament útil, perque hi va compresa la feyna, y la salvació d'ofegarte en l'erro. Demanant, preguntant, inquirint, á lo més qu'arribarás será á fer un capdell del teu cap, perque cada resposta será contraria á l'anterior. Y ja que cadascú té la seva idea, tingas tu també la teva, que si la tens sense haver preguntat res á ningú, t'acostarás més á la veritat. Y't dich que t'hi acostarás perque he observat que'ls homes de ciutat se'n allunyan, y que tots se preocupan dels altres. Segueix tu, donchs, direccions complertament oposadas, y arribarás á llochs oposats. Peró de totas maneras, si no tens forsas pera seguir las direccions oposadas y has vist que'ls altres segueixen mal camí, no't descoratjis, no restis aturat, no t'abandonis ni renuncihis, no; segueix ab els altres, moute, viu, perque no podent ésser un'áliga, sempre val més ésser un cuch rastrejador que viu vida d'un dia y mor aixafat, que la insensible pedra del vértix d'una pirámide. No t'espantin els camins de la vida; si no tens forsas pera seguirne uns, segueixne uns altres, peró camina. ¿Per qué t'han d'espantar els incidents de la vida de ciutat, si no t'ha espantat la vida mateixa? La vida, es viatjar en un vagó tot sol, de nit. Si ja no t'espanta la soletat mateixa, ¿qué t'ha de importar que'l paisatje que travessas—y que no veus, á la fi,—estigui atapahit d'arbres ó sigui erm? El cas es viatjar; y pera no aburrirte, creume á mi, canta. Quan hi siguis á ciutat, dónal aqueix consell als homes; digalshi: Cantéu!

Perque qui canta, diu el proverbi, son mal espanta, y aquell sabater del qüento fou desgraciat perque vengué la guitarra, no perque tingués diners. Perque'l dir que tenir diners dona mals de cap, es una falornia que fan corre'ls richs pera que no's desitji son estat. Y ells ho demostran fácilment, perque en la desgracia d'un poderós tothóm s'hi fixa per lo mateix qu'está elevat, y ningú's fixa en las dels infelissos que's moren de fam en el fons d'una barraca. Altrement, els richs tenen temps pera buscar probas, y al pobre li manca temps pera buscar pa. Tornant al sabater, si no s'hagués venut la guitarra, ja'n podia tenir de diners: ell hauria sigut ditxós perque

hauría cantat. Me dirás que precisament no cantava perque tenia díners. Ja t'he dít que això era una falornia.

¿Que per qué't conto un qüento de tant en tant? Jo't diré: ho faig perque m'escoltis y te'n recordis més de lo que't dich.

Els individuus forts menjan els talls tal y com son; els febles y malaltissos necessitan condimentacions especials. Aixís son els cervells; els potents assaboreixen la idea en sí, els febles necessitan que la idea porti ropatjes. El qüento s'inventá pera que'ls esperits febles s'empassessin la idea. Si á un infant li parlas abstractament de moral, no t'entendrá; si li contas una faula, t'escoltará profitosament. La reacció té'ls qüentos de bruixas pera embrutir els cervells madurs. La revolució pot emplear l'arma profitosament. Haig de dirte, donchs, que si á ciutat se t'ocorreix dir quelcóm, no ho diguis abstractament sigui á qui sigui, perque lo abstracte es árit, y lo árit sols els sabis ho escoltan y tampoch ho entenen; y á més, que de sabis no n'hi há; lo que hi há son *menos burros;* y si n'hi há, no es á ells á qui s'ha de predicar. Si't dirigeixes á esperits febles, aprofita'l qüento, mes no hi posis en ell sinó lo natural y lo qu'hagis vist; altrement farás obra de reacció. En ell no't limitarás á ésser descriptiu, sinó que hi barrejarás ta idea, perque'ls qüentos descríptíus son bons, peró son millors els qu'ensenyan quelcóm.

El qüento descriptíu es la morfina qu'adorm l'ensopiment de la existencia, el qüento d'idea es la medicina que guareix la malaltía. A voltas la medicina mata si no es ben administrada, peró val més reventar que condormirse.

Demá continuaré aconsellante... No, no m'has d'agrahir la molestia, perque no me'n dona cap. ¿Que't creus qu'ho faria si me'n donés? No m'has d'agrahir res. Ja te'n parlaré d'això del agrahiment y d'altras cosas. De moment te dich que si t'aconsello no es pel bé que't vull. Ho faig perque aconsellante penso, y això'm plau.

Y ja ho veus: essent tan egoista, molt més que tu, obrant sols mirant á mon bé, y no al teu, á la fi't dono consells. Tu, en cambi, sols has sabut demanármels.

Pensa que un agrahit sempre ho es després d'haver demanat ó percebut—perque agrahiment vol dir reconeixement de servicis rebuts,—y'l judici que tingas d'ells variará.

Fins demá.

EL TEMPLE NOU

S'ha alsat la Catedral. De sas arcadas
en penjan salomons de trassa nova,
rumbejan las parets antichs tapissos...
Son els primers las joyas y arracadas
y'ls segons el vestit teixit per fadas
d'una nuvia reyal, esbelta, hermosa...

La fábrica del temple es atrevida.
Hi té l'Art expansions de tal bellesa,
hi há finesas d'enginy tan agradosas,
que apar de Deu inspiració escullida...
Potser es Deu mateix qui l'ha bastida
y es Deu mateix qui ha florejat la idea!

Tot es nou, tot es llum. El poble en massa
es á dintre fervent, desitjant l'hora
que li diguin: — L'altar ta oració espera...—
Y mentres l'orga'l seu teclat desglassa,
per calats y cornisas puja, y passa
l'encens, alé sagrat del nostre Dogma.

Ja'l poble está content, y la obertura
del gran temple celebra ab grossas festas;
l'esperit popular s'exteriorisa;
res l'entussiasme de las gents atura;
y es que si'l temple es nou, la fe perdura:
la fe es molt vella!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

DEL MEU DARRER VIATJE

Assentat devant per devant meu, dintre'l cotxe del tren qu'ab velocitat avansa, l'esdevingut senyor no se sab per quins medis, d'estúpida mirada y grossa panxa, resta adormit, somniant potser en llurs negocis no gayre correctes que l'han enriquit tan de sobte, indiferent als gemats paisatjes qu'amplament s'estenen al seu entorn com visió espléndida de primavera. Un aixám de negrosas moscas li pasturejan tranquilas per l'afeytat rostre, xuclantli la sava qu'en altres temps, essent pagés, l'havia nodrit. Dorm ab indiferencia, ab no tanta indiferencia, malgrat tot, com quan feya petar aquellas bacaynas al dessota d'una ombrívola figuera, ajassadot y sense temensa de cap mena, ab l'aixerit gosset al costat de la cistella buyda, dolsament esperant que la dona li portés novas viandas.

D'aquells llunyans temps ni se'n recorda. Ara's veu fet un senyorás, y procura imitar á aquests á la perfecció, sens arribar á compendre res, ja qu'es beri migrada sa inteligencia: enrahonant ab pausa y com si escoltés sas propias paraulas, dormint en tots els llochs que bé li semblan y ahont pugui encisar ab la sonoritat de llurs ronchs, y mostrant arreu sa cara seriosa. Y tothóm li consent sas etzegalladas, ningú té valor pera retréureli sa passada historia, historia que segurament l'avergonyiria. Tots se fan creus de la seva finor, que ningú sab veure; tots admiran els cabals qu'en pochs anys ha sapigut atresorar, y no volen esbrinar la causa d'un creixement fet ab tanta rapidesa.

El tren se para, estremintse de cap á cap ab una esgarrifansa sobtada. Ell se desvetlla, y ab la punta del dit pólser de la má dreta s'aixuga las lleganyas dels ulls; després s'estira ab laxitut. La portella del cotxe s'obra, y entra un senyor de modals distingits qu' aprop meu s' assenta. Allarga las mans—després de saludar en general—al antich pagés, y aquest li contesta ab fredor, com si's dongués de menos de saludarlo. Parlan de tot, una mica ja refets, sens en res entendre: de vinyas filoxeradas, dels darrers successos, de si'l diputat del seu districte es tan amable que un jorn fins va anar á dinar á casa del un y's va dignar fer brometa ab sa filla petita, qu'es la mateixa que un rich propietari va escandalitzar un jorn al bell mitj d'una plassa pública perque vilment pretenia enganyar al seu noy de menys edat qu'ella; de que llurs fillas grans s'han casat ab molta sort... Tot això ho diuhen ab paragrafs afectats, pera insinuar que un d'ells té més diners y jornals de terra que l'altre. Admirant tanta parauleria, no puch menys que somriure boy d'amagat, perque no s'enfadin, qu'aixis succehiria si rigués massa fort; peró al mateix temps voldria que comprenguessin la llástima que'm fan. Richs en cabals y en tonterias, sense poder gaudir, al menys un d'ells, res de la vida, y en martiri constantment la seva ánima; buyts d'ilusions abdós y sens arribar á capir res del món...

Ara'm toca'l torn á mi d'adormirme, apurat per tanta y tanta xerrameca. M'adormo lentament y brandant el cap d'assí d'allá per efecte del sotraqueig del tren, que cada volta sembla tingui més dalit pera travessar planas y més planas, circundadas d'un ampla rodona de montanyas emporpradas y somniosas, dormint apesaradas sota l'ardenta mitjdiada. Un somni extrany me corprén, un somni negre sense ni un relleix de blavor serena.

Els anys passan molt depressa, y l'antich pagés es mort. Un enterro brillant, coronas hermosissimas, bagul de cedre, capellans cantant á tot gasto, cotxe fúnebre arrossegat per vuyt cavalls; las portas d'un cementiri que s'obran de bat á bat, un sepulcre que's tanca, un quants plors, un hereu que no sab apaybagar sa satisfacció y... gent que, com si res hagués passat, s'entornan á llurs casas respectivas. Tot es negror profonda qu'apar oblit, oblit qu'anys després será veritable, quan del mort sols ne resti l'esquelet barrejat ab cendras, oblit qu'alguna volta será trencat pera remembrar alguna de sas malifetas ó de sas tonterias. El gran monstre del temps haurá passat, y ab ell desapareixerá son darrer rastre. Y enllá, en el cel ó en l'infern, gaudint ó patint eternament, ell veurá cóm un altre rich, un rich d'ilusions y de bonesa, tant com pobre de cabals y de dolenteria, será aclamat per tothóm á boca plena... Que son aixis las cosas en el món.

Havém arribat al terme de nostre viatje. Del tren ne devallém pressosos, després de

furgar per veure qui obriria la portella. Una onada de claror ens fa aclucar els ulls. Ells dos de brasset s'allunyan, rihent com á bojos y esguardantme de reull. M'hi acosto y recullo algunas paraulas.

—¿Qui es aqueix?—pregunta'l que va entrar darrerament al tren.

—No ho sé. El conech de vista. Diuhen que li plau dir las cosas pel seu nom... Es d'aqueixos que...

—Pobret!—

Me tenen compassió. Y jo'm quedo pensant que tal volta demá arribin á compendre lo qu'es hipocresía y lo qu'es bondat; que potser arribin á capir las intencions que un porta al fer una cosa, y comprenguin que'ls infelissos, els dignes de llástima son ells, puig cap rastre ha de quedar de sas petjadas sobre la terra.

ALFONS SANS Y ROSSELL.

NOVAS

El diumenge passat doná'l distingit pianista Vidiella'l seu anunciat concert de *Rapsodias* de Liszt, executant las quinze que figuravan en el programa y obtenint en totas ellas molts aplausos.

—

Desde la passada setmana hi há exposat en el Saló Parés un quadro del jove artista en Joseph M.ª Xiró, que parlaria molt alt en favor de nostra pintura moderna, si propiament ne tinguessim. El dit quadro ha donat y dona molt que parlar, tant per sa tendencia com per la concepció que l'assumpto entranya y que s'aparta resoltament de lo vulgar, demostrant en son autor un esperit cultivat, capás d'interpretar als grans poetas moderns com Nietszche. En aquest s'ha inspirat en Xiró, puig el quadro's titula *Fantasía nietszcheana*, y en ell hi apareix una figura d'home imponenta, sugestiva, plena de forsa, dressantse sobre una roca en actitut de desafiar á las furias que, tirantli penyals, pretenen esclafarlo com han esclafat ja á un company seu. L'home impávit, el *super-home*, espera á peu ferm els penyals que l'amenassan, com espera, disposat á la lluyta, totas las desgracias y calamitats que pugui enviarli'l destí, puig ell, incapás d'espantarse, se sent fort y's mostra superb com un deu helénich.

Com á pintor, en Xiró'ns demostra que sab dibuixar y qu'ha fet estudis serios del nu, la pedra de toch de tot artista y l'escull dels aficionats. Ell ha salvat victoriosament aqueix grahó que hi há entre l'aficionat y l'artista, guanyant un lloch eminent entre'ls nostres pintors. Y consti qu'aixó no ho dihém en absolut per lo qu'es el quadro en sí, sinó perque en ell hi veyém un comens dels altres triomfs que á n'en Xiró se li esperan si segueix cultivant l'art ab la serietat y la inteligencia ab que ara ho ha fet.

Felicitém, donchs, coralment al jove pintor, tot esperant que'ns dongui á coneixe novas obras de la importancia de *Fantasía nietszcheana*, en quin cas tindrém ocasió de parlarne tan extensament com desitjém y com ell se mereix.

—

A Romea s'estrenaren la setmana passada dugas obretas en un acte de género ben distint: *Las bodas d'or*, d'en Joseph M.ª Jordá, y *Un condempnat á mort*, del senyor Ferrer y Codina.

Totas dugas son de factura extrangera. La primera sembla un d'aquells *qüentos* tan espirituals que's publican en el *Gil Blas* y *Le Journal* de París, un d'aquells qüentos en que'ls escriptors francesos no tenen rival per la subtilesa dels seus estudis psicológichs y per la fina ironia que's desprén de son excepticisme bon-jan. Faltanthi'ls grans esclats de passió, totas aquestas delicadesas s'escapan al públich, que, fixantse més en l'acció qu'en els sentiments íntims dels personatjes, troba massa llargas las divagacions del autor y massa convencionals els recursos escénichs qu'emplea.

La segona es tot lo contrari: una acció que s'atropella, uns quants tipos de trets accentuats y dos ó tres malentesos que donan lloch á situacions més ó menys cómicas ó ridículas. En una paraula, ve á ésser un *vaudeville* de menor quantía que fa riure al gran públich, y en ocasions al gran y al petit.

Y res més de nou en els demés teatres de Barcelona.

—

D'uns dias á n'aquesta banda sembla haverse iniciat una millora en la malaltia que pateix mossén Jacinto Verdaguer, qui ha comensat ja á pendre aliments, digerintlos ab facilitat. Esperém que dita millora vagi accentuantse y que l'ilustre malalt entri en una franca convalecencia.

De Perpinyá s'han rebut noticias dant compte del interés y ansietat ab que al Rosselló's segueix el curs de la malaltia de nostre poeta.

Continúan visitant sa casa distingidas personalitats.

—

Dugas setmanas cumpleixen avuy de la mort del doctor Robert, y encara'l poble barceloní parla sense treva d'aquesta desgracia irreparable pera la ciencia y la patria. En el si de las llars, en las reunions d'amichs (y no parlém ja d'aquells actes oficials en que's tributan els elogis de rigor á la memoria del

finat), per tot arreu la mort d'en Robert es el tema palpitant, retreyentse continuament anécdotas de sa vida y fentse l'apologia dels seus mérits y del seu caràcter. Sense distinció de partits, ni d'ideas, ni de creencias, tots els periódichs, desde'l més ortodoxe al més radical, tots han deixat de banda las rancunias de sectaria pera tributar son carinyós recort y la expressió de son condol al digne y sabi ciutadá y al home bondadós que hem perdut. Hermosissim es aquest espectacle, y sols consignantho queda feta la millor apologia d'en Bartomeu Robert.

En nostre anterior número donarem compte del acort pres per l'Ajuntament de Sarriá de posar el nom del finat á un dels carrers de la vehina població. Acorts semblants han pres aquests dias altras corporacions comunals de Catalunya. Continuament se reben encara, en el domicili de la familia y en las redaccions dels periódichs catalanistas, profusió de telégramas de pesam de Catalunya, reste d'Espanya y extranger, haventnhi molts d'América.

—

El vinent dissapte, á dos quarts de deu de la vetlla, en el saló d'actes del Ateneu Barcelonés, el doctor mossén Santiago Estebanell donará lectura del nou llibre de mossén Jacinto Verdaguer *Flors de María*, fent avans algunas consideracions sobre'l mateix nostre estimat company Antón Busquets y Punset.

Acabat l'acte's vendrán 150 exemplars en paper de fil al preu de 5 pessetas cada un, y son producte será portat el mateix vespre al gran poeta.

La sessió será pública.

—

La casa Parera, editora de la notable revista *Materiales y Documentos de Arte Español*, ha publicat la convocatoria á un Concurs entre artistas espanyols pera premiar els millors trevalls y projectes decoratius destinats á publicarse en la revista esmentada. Els premis que's repartirán representan un valor total de 2.500 pessetas, haventhi deu premis ordinaris als millors trevalls y projectes decoratius, un d'extraordinari, y altres quatre que's destinan á las quatre millors coleccions de vuyt fotografias reproduhint detalls d'arquitectura y objectes d'art antich, preferintse'ls que sian inédits.

Per tot el mes de novembre's donará'l fallo del jurat, y'l 15 de desembre s'inaugurará la exposició dels trevalls premiats, procedintse al repartiment dels premis. Els trevalls han d'entregarse á don Rafel Coll, Duch de la Victoria, 13, principal, fins al dia 30 del vinent octubre.

Componen el jurat els senyors Manel Ballarín, Joseph Baltá de Cela, Manel Fuxá, Joseph Masriera, Antoni Parera, Antoni Rigalt, Alexandre de Riquer, Ferrán Romeu, Leopold Soler y Pérez, Manel Vega y March y Joseph Vilaseca.

—

Dias passats tinguerem el gust de presenciar las probas que de son globo dirigible presentá nostre amich en Miquel Escuder (fill), en el local de l'Associació d'Enginyers Industrials de Barcelona.

El senyor Escuder, previa una conferencia en que feu clara exposició del invent, realisá probas del mateix valentse d'un aparell en miniatura, el qual, mercés á dos senzills jochs de palas, evoluciona per l'espay en tots sentits y á totas velocitats. El globo puja y baixa á voluntat, ja verticalment, ja obliquament, y l'aereonauta'l dirigeix á la perfecció.

Ens limitém á dar compte de las probas que vegerem, y de son éxit, sens exténdrens en explicacions que foran llargas y que preferim aplassar pera quan el senyor Escuder practiqui las probas definitivas ab el nou aereóstat que actualment li están construhint á París, que será capás pera dos aereonautas y constará de quatre jochs de palas, midant 30 metres de llarch per 7 de diámetre y tenint un pes total de 825 kilos. Pera marxar á rahó de 10 metres per segón necessitará una forsa teórica de 11 cavalls, peró será de 16 cavalls el motor de petroli que l'autor se proposa adoptar.

Aquestas probas deuhen verificarse'l vinent setembre. No cal dir quánt desitjém que'n surti en bé'l senyor Escuder, com es d'esperar.

—

Suscripció oberta entre las donas catalanas pera regalar una bandera á la *Unió Catalanista*.

Suma anterior recaudada en aquesta redacció y entregada á qui correspón: 96'75 pessetas.

Ab posterioritat hem rebut de la Bisbal las cantitats següents, de las que n'hem fet també entrega:

Teresa Pascual y Serradell, 2 pessetas.—Petra Serradell de Roig, 1.—Angelina Serradell, 1.—Victoria Matas de Serradell, 1.—Josefa Carreras de Regordosa, 1.—Trinitat Pascual, 1.—Dolors Pascual, 0'25.—Dolors Roig y Serradell, 0'50.—Teresa Roig y Serradell, 0'50.—Pietat Roig y Serradell, 0'25.—Maria Roig y Serradell, 0'25.—Adela Trayter, 1.—Leonor Carrera de Cuni, 0'50.—Carmeta Cuni, 0'25.—Teresa Estragués, 0'50.

Total, pessetas: 107'75.

Continúa oberta la suscripció.

El total recaudat fins ara per las diferentas entitats adheridas á la *Unió* s'acosta ja á 5.000 pessetas y, segons sembla, la suscripció quedará aviat cuberta ab excés.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

NOSTRE FOLLETÍ

Termenada la publicació de la novela de August Strindberg

L'INSPECTOR AXEL BORG

comensém avuy á repartir el prólech qu'ha de precedirla, degut á nostre company Oriol Martí. A continuació, conforme diguerem, repartirém el retrato de l'Strindberg, y finalment la cuberta, dibuixada per l'Antoni Solé, pera enquadernar l'obra en rústica.

Després d'aquesta obra, y atents sempre á nostre propósit de donar á coneixe'ls més grans autors extrangers ensemps que'ls més reputats de Catalunya, publicarém en nostre folletí, baix el títul de

NATURA

un aplech d'estudis y descripcions triats d'entre *Els Pintors Moderns* y altras obras de

JHON RUSKIN

traduhits y ordrenats per Cebriá Montolíu.

No dubtém qu'afalagará'l bon gust de nostres llegidors aquesta nova publicació ab que aném á enriquir la Biblioteca de Joventut.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

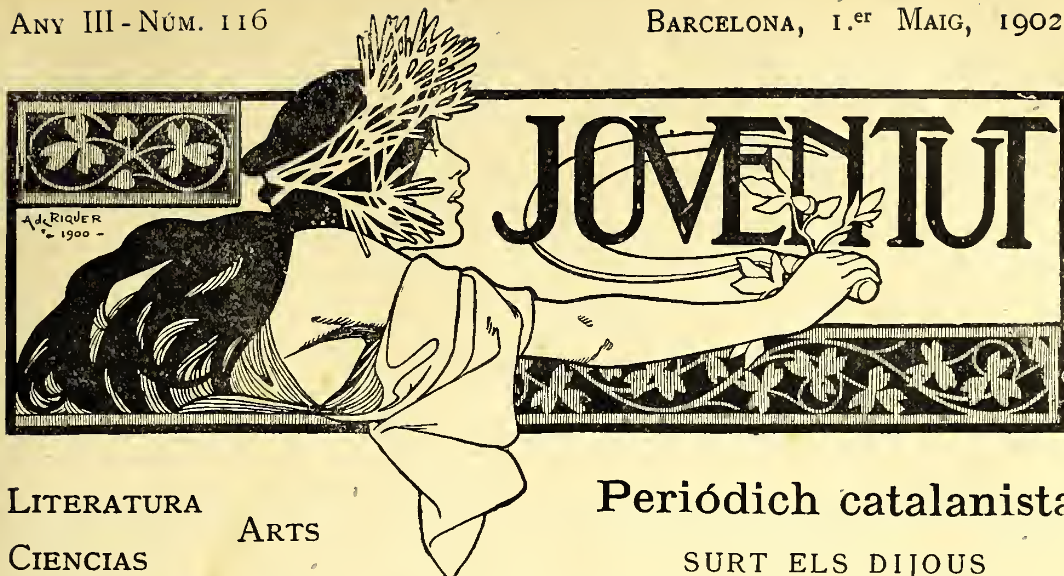
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

ANY III - NÚM. 116 BARCELONA, 1.er MAIG, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

FEYNA Á FER

Qu'es un moviment total el Catalanisme, ningú ho ignora; que dintre d'ell hi há tots els colors, tots els matisos politichs, sols ho negan els seus enemichs negres que l'acusan de vermell, els seus enemichs vermells que l'acusan de negre. Quina tristesa fa veure cóm se perpetúa, en els temps que som, la critica vella y rutinaria que tot ho veu al través del cristall d'un dogma politich, que tot ho judica y ho analisa ab l'enteniment enterbolit per alguna passió petita!

En aquests pobles llatins, que no més s'enamoran de las doctrinas pera portar desprès ab entussiasme'l jou dels homes que las invocan, no's pot compendre la politica cientifica, evolutiva, pacienta, dels pobles del Nort. Necessitan ideals que furiosament se'ls emportin, idols que'ls embruteixin y'ls enganyin, violentas conmocions que fassin trontollar els fonaments de la seva vida. Avensan á batzegadas; passan tot d'un cop del ensopiment al deliri. Pateixen encara la espantosa febre inoculada pel despotisme de l'antiga Roma.

Quan no es la idea religiosa-politica que tiranisa la conciencia, ès la idea jacobina que imposa la llibertat per la forsa de las armas. Els fets, la experiencia, de res serveixen. Tothóm té un criteri tancat, una metafisica grabada al esperit, que resol tots els problemas. Ningú estudia, ningú observa. Las ánimas son clixés impresionats que no serveixen més que pera tirar positius d'una sola imatje.

Y, nosaltres els catalans, també ho som aixis, encara que moltas vegadas ens dolgui el confessarho. Si hem de creure á la Historia, no ho som certament per rassa y per naturalesa, donchs constituhim, junt ab algún altre poble del Mitjdia d'Europa, una excepció remarcable dins de la civilisació llatina, peró ho som per una educació de

quatre sigles, que pesa sobre'l nostre esperit com una llosa de marbre.

No es extrany, aixis, qu'al pendre'l Catalanisme la seva forma politica actual, casi bé tots els nostres critichs, malalts de raquitisme dogmátich, se preocupesin solzament de veure ahónt podian classificarlo dintre del seu sistema, quin nom havian de donarli, segons el diccionari, que'ls hi serveix pera fer els seus temas aburrits de la politica diaria. Perque aquí, en aquesta terra, la gent, quan ha donat un nom á cada moviment, á cada avens, á cada institució, ja queda descansada. Qu'es cas d'averiguar y estudiar el pensament positivista que'l Catalanisme portava en sas entranyas! Lo interessant era'l nom, el calificatíu, la marca de fábrica coneguda de tothóm. Y es clar, com que no enmotllava bé dins del criteri absolut de cada critich, com que no satisfeya las sevas passions politicas, el calificavan de negre'ls qu'eran vermells, de vermell els qu'eran negres, sens adonarse de que hi havia, en aquest moviment formidable d'opinió, una serie riquíssima de tons y de colors.

—

Nosaltres, ja ho sabém ben bé del cert, que n'hi há molts de catalanistas avensats y lliberals: peró també sabém que hi há diferencias essencials entre ells y'ls demócratas á la espanyola.

Limitarse á defensar els principis abstractes de la Revolució y exagerarlos, será, si's vol, una feyna fácil y agradable, donchs pera ferla basta apendre la politica en els llibres, exposar la doctrina ab paraulas que la embelleixin y l'adormin, excitar la imaginació del nostre poble, fentli entreveure dias molt próxims de felicitat y de justicia. Peró es feyna vella y desacreditada, que ja no porta en lloch sinó á aixecar reputacions inmerescudas y á fer naixe'l desengany en el cor dels homes.

El Catalanisme es una derivació del particularisme cientifich; ha de buscar, donchs, las arrels de la politica en la realitat modesta y variada, en l'estudi pacient y seriós dels fets socials. Si alguna cosa deu significar el Catalanisme lliberal en els temps que som, es el desenrotllament orgánich dels principis moderns, que fins ara no més els hem vist escrits en las lleys y en las constitucions, sense cap mena d'influencia en la vida.

Rompudas y desfetas las organisacions corcadas del món antich per las grans terrabastadas d'Inglaterra en el sigle XVII y de Fransa en el XVIII, sols va quedar vivent el principi de la llibertat dels homes, peró tan mort y soterrat com avans, el principi de la llibertat dels pobles. Els homes n'estavan plens de drets teórichs, peró l'Estat se reservava'ls efectius, venint aixis á recullir la herencia repulsiva dels monarcas absoluts. Desd'allavors, al menys en la nostra terra, no hem tingut més remey que reconeixe qu'eram legalment molt lliures, peró ho hem reconegut en els mateixos moments en que l'Estat no'ns deixava ni respirar, si tractavam de probarla ab fets la nostra llibertat consagrada per la lley.

Y es que no n'hi há prou ab dirho que's va endevant, sinó qu'es precís anarhi. Observém cóm per tot arreu ahont el progrés hi va arribar sols per l'esclat d'ideas novas, no realisadas en la vida, n'están cansats del doctrinarisme democrátich, perque no hi troban més que una diferencia purament de nom ab el doctrinarisme absolutista. Observém cóm la gent lliberal que té seny, y pensa, y estudia, ja no s'acontenta de Códichs inmortals, d'himnes entussiastas, de revolucions gloriosas: vol milloras positivas, y las demana, no ab discursos eloqüents, sinó ab organisacions que constituheixin una garantia contra la forsa absorbent y dominadora del Estat.

Aixis obran las classes trevalladoras, á las que la llibertat, per si sola, no ha pogut defensar dels abusos d'alguns capitalistas, que precisament la invocan la llibertat absoluta pera llegitimar l'us de la forsa social que'ls hi dona la riquesa. Aixis procedeixen avuy tots els estaments, tots els grupos d'homes que's senten lligats per interessos comuns ó per ideas análogas. Aixis es cóm ha de ferse una reconstrucció d'organismes naturals autónoms, en tot lo que's refereixi á la regulació de la seva vida interna, que serveixi de defensa contra aquesta inaguantable tirania del Estat modern, que's diu democrátich no perque ho sigui, sinó pera satisfer las ignocentas aspiracions dels lliberals á la

francesa y á la espanyola, qu'ab els noms ja s'acontentan.

Heuslaqui la rahó d'ésser dels lliberals catalanistas, qu'aborreixen el jacobinisme per despótich, y'l centralisme per atrassat y reaccionari. Heuslaqui la feyna á fer que tenen, la d'encarnar en la vida las llibertats abstractas, que de res serveixen mentres no's mouhen del món de las ideas.

Ildefons Suñol.

ALS FEDERALS D'AQUESTA TERRA

May amago las mevas ideas, y en l'ordre de lo politich me penso que n'he dat probas. Si, donchs, no's creu encertat lo que vaig á dir, al menys se trobará sincer com ho es.

No'ns enganyém nosaltres mateixos els federals fentnos la ilusió de que'l nostre partit es encara robust y fort. No solament no es fort y robust, sinó que ni sisquera es; perque mori ab en Pi y Margall, quals talent, prestigi, venerabilitat é historia havian estat la seva ánima.

Lo que no mori ni podia morir ab aquell home ilustre es el federalisme; perque aquest es una aspiració consubstancial ab els pobles del món civilisats, que si per ésser pobles senten ab forsa son dret á l'autonomia, per ésser civilisats la volen agermanada ab la que reconeixen en els altres tan de dret natural com en ells mateixos.

A las darrerias del estiu que s'acosta, s'ha de fer á Madrit una assamblea de federals de totas bandas d'Espanya pera reorganisar el partit. Temps perdut y negoci pels fondistas y las despeseras, al meu modo de veure; que més santament fariam els federals catalans quedantnos á casa, vull dir á Catalunya, y parlant *nos ab nos* de las nostras cosas, que anant á lligarnos ab la cadeneta dels acorts que's prenguin á Madrit per majorias que serán molt espanyolas, peró de segur gens catalanas.

De las ideas l'home n'aprofita aspectes pera ferne partits, y aquests viuhen després més del home que dels aspectes. El partit federal, si hem de parlar sense ganas d'enganyarnos ni d'enganyar als altres, tenia més de piista que de federal per molts dels nostres correligionaris de Catalunya y de fora d'ella. Per això s'ha mort ab en Pi y Margall, al meu entendre.

Es cert qu'encara en algunas poblacions de Catalunya hi há bons núcleus de federals; peró estich segur que, sense trigar gayre, pararán en factors electorals dels problemas que no trascendeixin més lluny del poble ó de la ciutat, si no preném una resolució ferma salvadora, qu'enlayri'ls esperits catalans y dongui sanitós aprofitament á energias que d'altre modo foran perdudas.

Es hora de sumar per Catalunya: veushoaqui.

Miquel Laporta.

EL MISTERI DELS BLATS

Qué'n son de fecondas las riberas del Nil! Las inondacions las assahonan y l'enginy dels egipciachs las cubreix de mantells de forment y hortalissa. Verdas ó dauradas, sempre plenas de sol, contrastant ab la nuesa del desert, aquellas planas inmensas encisan la mirada.

De las casetas blancas, baixetas, totas ensorradas per no pujar més de las plantas, ne surten els conreuhadors á recullir, tres ó quatre vegadas l'any, el fruyt de sos afanys, y mentres tant acaronan ab la vista'ls camps amarats de sol, rublerts de vida.

Y de vida comunicativa. Els joves bé prou ho senten, y tot sovint van á banyarse en aquell baf de feconditat y d'amor, d'amor poderós que barreja la terra, l'aygua y'l sol, y d'ells ne treu el pa.

Pera ferse forts, pera pujar ben drets y sans, pera resistir l'ardor del desert, pera caminar dias y dias sense cansarse, se'n van als camps, á la fornal abrusadora en que's cou l'aliment d'un any, y allá corren y trevallan y súan, y al retornar al casinyó, quan l'horitzó's tenyeix de porpra, comprenen la generosa Natura, y ayman.

L'amor inmens que nia en el cor de tots, s'orienta en sas ánimas jovenils, s'enforteix y pren objecte. Sorral amunt hi há altres casals y altres camps, y allá se'n han anat, guiats per las atraccions misteriosas, buscant companya.

Y la troban, la troban sempre la primitiva

verge que respón á sos primitius desitjos, la dona que comprén sos ideals d'amor.

Quánts viatjes fan alashoras, quina manera d'espantar las sargantanas y llargandaixos tot seguint els camins vorejats de matas en aquellas terribles mitj-diadas d'estiu! Ab quina divina valentia travessan els grupos de cocodrils farts, qu'están ajassats á las voras fangosas del ríu!

El dia de la benedicció es arribat. Els amants fugen dels camins y s'endinzan pels camps onejants de blat groch. El blat, cada vegada més alt, arriba á cubrirlos, y alashoras surt un faune que, posantse un dit als llabis... bufa. Las espigas van y venen, y tot onejant cantan als amants felissos el cant de la vida...

—

Las planas han tornat á florir, y del maridatje de l'aygua, de la terra y del sol n'ha tornat á surtir l'or de las espigas.

Al casal hi há una barraca més, una caseta potser més menuda que las altras, y sobre tot més blanca: es d'un blanch de llet que'l sol fa lluhir convertintlo en foco de reflexos.

A la mitj-diada, quan la terra's converteix en una fornal abrusadora en que s'hi couhen novas vidas, surt de la caseta una dona ab una criatura als brassos.

La dona, mitj núa, mostra sa bellesa maternal triomfant, més hermosa en quant ha donat sos fruyts; y tot caminant y acaronant al infantó, li va treyent la robeta. A ple camp y á ple sol, el nen tot nu apar una armónica sinfonia de tons d'or y rosa.

Las espigas els acullen vibrant, al reconeixe'l fruyt del amor que protegiren. La mare las coll-torsa, las ajáu, hi posa assobre son fillet y s'agenolla á contemplarlo. Els blats s'inclinan mansament pera fer pessigollas ab las arestas al infant ajegut, que somriu al sol, á las plantas, al ayre, y bat ab joya de mans y peus, sentintse fort per aquell bes de tota la Natura.

Aquesta es la primera missa de la nova mare, la primera invocació del nou nat al deu Sol que tot ho feconda, l'augusta consagració d'una vida á la generosa terra, l'acció de gracias per la santificació d'un amor que no ha sigut estéril.

Els blats semblan estarne joyosos del fruyt del misteri, y tot moventse á compás, com el suau onejar d'un mar tranquil, cantan la despedida á la mare y al fill, que se'n van. Apoyat en un arbre'l faune's posa un dit als llabis y somriu serenament veyent las caricias que fa la dona á son més preuhat joyell.

Víctor Oliva.

LA MISSIÓ DEL CONVENSUT

> **Apóstol, en sentit metafísich, es el gran propagador d'alguna doctrina, malgrat aquesta no's refereixi á escola religiosa ó punt dogmátich.**

En la historia de la Humanitat son innombrables els apóstols. Totas las religions, totas las teorías filosóficas y politicas tingueren sos partidaris entussiastas que las propagaren. Els noms d'ells son prou coneguts, tant si sas teorías foren acceptadas per espay d'un jorn, com si sa duració fou qüestió de segles. Els uns vegeren en vida sas doctrinas admesas y acatadas; els altres rebutjadas arreu, essent admiradas per un curtissim número de deixebles. Els menys foren glorificats en vida; els més foren ridiculisats y fins sacrificats, malgrat sas doctrinas haguessin d'ésser acceptadas més tart. De tots ne parla ab respecte la Humanitat.

En nostres días son pochs els que de bona fe, y guiats tan sols per l'amor á la Humanitat, á llur patria, predican doctrinas qu'ells creuhen salvadoras. Son comptats els convensuts qu'están disposats fins al menyspreu y al sacrifici per'assolir la implantació de llurs ideals.

En cambi, son innombrables els que com apóstols se presentan predicant vellas doctrinas en las qu'ells mateixos no creuhen, ab las que encisan y enlluhernan al públich pera aixis surar ells, confonent l'apóstol ab el xerrayre de la fira. Son molts també'ls que, convensuts de la bondat de sas doctrinas, sia per peresa ó per egoisme, no las predican y las guardan en son dintre com si tinguessin por de que al surtir perdessin la flayre qu'ells fruheixen. Y altres n'hi há que no las predican per por de que, essent massa avensadas,

produheixin fonda pertorbació en la societat, puig temen que la massa del públich no estigui prou preparada pera sas elucubracions, y per tant no pugui enténdrelas, donant lloch á preocupacions y á la perdua de la tranquilitat de sos contemporanis.

No es dels primers dels que vull parlar: ja n'he parlat prou per ara: El dia que'l poble ab son menyspreu els obligui á silenci etern, tindrán son merescut.

Als peresosos y egoistas dech recomanárloshi que «si son fills del passat, son els pares del esdevenir; que sos pensaments son sos fills y que no deuhen deixarlos morir en l'abandono (1);» que si tothóm, si'ls antichs, si nostres antepassats haguessin fet com ells, la Humanitat aniria encara ab bolquers, y qu'ells se trobarian en un estat digne del salvatje; que si reberen instrucció y ab ella pogueren coneixe més part de la Veritat, sa obligació es donarla á coneixe també; que'ls coneixements no'ls adquiriren en plena propietat, sinó que, administradors (en part) del saber del poble, á ell deuhen darlos á coneixe y transmétrels á sos successors per'aumentar tot lo possible'l capdal universal del saber humá; en fi, que son silenci es un crim.

Y als poruchs y cobarts, «que no es pas per res que senten en son dintre simpatia per certs principis y repugnancia per altres»; «que l'home ab totas sas facultats, sas aspiracions, sas creencias, no es pas un accident, es el producte del temps»; y que l'home, «se pot considerar ab just titul com una de las mil y mil forsas per las que obra la Causa ignota; y quan la causa desconeguda produheix en ell certa creencia, no té pas necessitat d'altre titul pera manifestarla.» No'ls espantin els efectes de sas doctrinas, puig «ellas produhirán l'efecte que podrán»; sobre tot, sápigan y tinguin sempre present que «l'home prudent no mira pas la fe qu'ell porta en son dintre com un accident sens importancia. Manifesta sense temor la veritat suprema que percebeix; sab que llavors, passi lo que passi, desempenya son veritable paper en el món; sab que si assoleix el cambi volgut, está bé; si ell s'enfonza, está bé encara, peró sens dubte *menos* bé.»

Aixis, donchs, tot individuu que ab sos estudis y ab fort capdal de coneixements creu de bona fe haver assolit la Veritat suprema, ó quan menys una veritat més ampla que la coneguda, sia'l que sia'l camp ahont aquesta tingui sa aplicació, deu donarla á coneixe á sos semblants; deu propagarla, puig el callársela es delicte de lesa Humanitat; deu predicarla ab calor y entussiasme, procurant portar arreu el convenciment. Peró, ensemps, no deu oblidar may que no pot deixar de respectar, ni un sol moment, las opinions d'altri, per absurdas que li semblin, puig sempre *en las ideas*, *per falsas que sian*, *hi há quelcóm de veritat*, y aixó es lo que las fa respectables.

Y si sas doctrinas no son admesas, es potser efecte de que no son prou bonas, y cal millorarlas, ó bé de que'l terrer no está prou preparat. Tal volta un altre jorn darán son fruyt. Mes si ell n'está convensut, avant sempre, que'l ferho es son dever; tal es la missió del apóstol, tal el dever del convensut.

(1) H. Spencer, lo mateix que las altras citas.

INTIMITATS (1)

Pensava en tu, y mos pares, l'altre día,
mirantme capficat,
ab interés van dirme: — Fill, ¿qué pensas?
¿qu'estás enamorat? —
Y no sé pas compendre qué ho faría,
mes al dirlos que no,
ma mare somrigué desconfiada
y'm va fer un petó.

Las dugas violetas que clavadas
dessota del teu nom m'has enviat,
com á sagell d'amor las he besadas;
y, essent aquestas cosas tan sagradas,
ab mitja por mos llabis hi he posat.
Y quan, ja feta rosa la poncella,
vejém la carta en mon sagrari vell,
com qui de nou l'antich amor sagella,
á mi'm dirá una viola: — Un bes per ella. —
y á n'á tu't dirá l'altra: — Un bes per ell. —

. . . .

FRANCESCH ARMENGOL Y DURÁN.

(1) Fragments de la composició guanyadora de la Flor natural en el certamen literari-musical de Sabadell, celebrat el día 13 del prop passat abril.

LA FILOSOFÍA NACIONAL DE CATALUNYA

Titul sugestiu es el del llibre nou de mossén Salvador Bové. Titul qu'encarna l'época florida del pensament catalá, del quin semblan allunyarse una pila de pensadors y artistas de casa nostra.

Si bé es cert que la filosofia, ó més ben dit, la base filosófica de mossén Bové, arrenca del ideal católich en tota sa puresa, com fermament crech jo, no deixa de mostrarse simpática y fins estimable als que no combregan, per ara, en els nostres ideals, que si bé han sigut prostituhits per la incessant rutina adoptada en els centres d'ensenyansa, ahont no deixan volar l'intelecte sinó que l'amotllan terriblement, no hi há dubte que tenen el fons de veritable avens y regeneració. Y á n'aqui va mossén Bové: á probarho cóm per l'avens de Catalunya las doctrinas católicas, solidadas per criteris amples y grans, poden ésser l'esperit agermanador de la rassa, fentla avensar molt enllá en las lluytas dels segles.

La veritable filosofia cristiana que'ns mostra'l citat escriptor, quin bon paper no fa en aquests temps! ¿Y per qué? Perque portan la llevor sana d'una civilisació veritat, d'un desencarcarament profitós pera la nostra patria, ahont no s'ha fixat encara l'esperit propi, ahont hi regnan un sens fi d'ideals els més d'ells descabellats y febles, que no poden persistir ni eternisarse en aquest terrer hospitalari. Enhorabona, estudiém las doctrinas que'ns mostran inteligencias foranas; aguaytém Nort enllá, peró sense deixar l'esperit de rassa, tan original com es el nostre, tan propi y caracteristich y qu'ha donat que dir y sentir en tot temps y á tot el món. Nosaltres, qu'hem estudiat en *La Tradició Catalana* ab els ulls ben oberts y ab l'ánima ben anhelosa de llum, ens hem convensut, contra lo que pugan dir y pensar altres cervells, que ab conciencia ben cristiana y ab la Fe ben viva predicada per Jesucrist, podém formar fins en las filas dels homes més avensats en aquesta lluyta de la renaixensa de la nostra patria. Tot y á pesar de ridiculas imposicions.

La doctrina de Jesucrist es massa gran, massà hermosa pera subjectarse á exclussivismes é imposicions ridiculas, com pretenen alguns gerárquichs de la nostra Iglesia. Y si aquests no fossin, quánt camp no hauriam guanyat! mentres qu'ara l'aném reduhint, y quedantnos sols, ben sols.

No'ns digui ningú que'ls nostres enemichs sigan sectaris: també ho som nosaltres de sectaris. Tots els qu'avuy lluytan en las filas del Catolicisme, apart de reduhida excepció, solament congrian tempestas atropellantho tot, sense respectar res, deixant arreconada la Caritat, que sembla l'hajan desterrada ja de las *virtuts teologals*, ferm estrep de la Doctrina del Martre del Calvari.

Fixémnoshi bé: els que forman el *bando* de polemistas del Catolicisme oficial, s'han amanerat y ridiculisat tant, que's fan dignes de compassió y llástima, llevat, com hem dit, d'alguna honrada excepció; y'ls que forman el contrari's troban en el mateix cas; y es que's respira en l'ambient general d'aquesta malura nascuda de dos segles ènsá. Y ara si'ns fixém en els que, surtits del *bando* oficial católich, volen reformar la Iglesia de Jesucrist, els trobarém qu'ofereixen més mal aspecte encara. Qu'ho diga la campanya duta á terme per en Pey Ordeix, tan hermosa al comens y tan trista y lletja á las acaballas, qu'ha arribat fins á certa degradació moral! Y aixó, si bé plau als sectaris que van en contra de nostras creencias, indigna á la generalitat que lluyta per sanejar l'atmósfera corrompuda qu'amenassa ofegar á uns y altres. Y tot perque'ls apóstols moderns de Jesucrist no aguantan, com haurian de fer, la santa senyera de Pau y Caritat. Y aixis no es extrany que's captin la indignació dels contraris. D'altra manera no passaria. Si tornessin entre nosaltres Sant Agusti, Sant Tomás d'Aquino, Sant Joan de la Creu, Fra Lluis de Granada, Fra Lluis de León, Escoto, Santa Teresa de Jesús y tants y tants d'altres, mereixerían el respecte dels que no combregan en nostres ideals de Religió, puig aquests veuhen en ells als apóstols convensuts, quinas obras els parlan al cor. Y més adequat al nostre modo d'ésser, trobém entre aquells grans homes al Beat Ramón Llull, Vives, Llorens, Balmes y Torras y Bages. Aquests, qu'han nascut en nostre terrer, qu'han respirat l'alé de Catalunya, sanitós y encoratjador, poden formar el nostre criteri.

Estudiant las obras del primer qu'hem citat, el Beat Ramón Llull, mossén Bové pretén, ab claretat d'ingeni y acopi de doctrina, probarho palesament. ¿Logra deixarho sentat? Si, y de debó. Parlém, donchs, un moment del llibre que'ns ocupa, encara que no ab la extensió qu'es necessaria, per privárnosho'l poch espay de que disposém.

—

Esdevinguda la lluyta d'escolas en el sentit filosófich, á pesar d'aplanarse ignominiosament el sentit veridich, sia per la causa en que vulgan presentarho'ls polemistas, no s'esmortuheix pas may el caliu del criteri rahonal; aixó no té retop, prenguis pel cantó que's vulla. Els homes qu'en el trancurs dels segles han donat llum al pensament, com es natural, hi han caygut en la gran lluyta, empesos uns per rahons de conciencia, altres per sectarisme candent, y la gran riuhada se n'ha endut á la humanitat pensa-

dora, naixent las diversas tendencias qu'ab el nom d'*escolas* han perseverat, ó no, en la universal causa del pensament. Aquestas s'han anat esclarint, tant, qu'han quedat reduhidas á un grupo petit, si bé més ferm per cada part, continuant ara calmosa, ara rabenta, la causa filosófica. A punts tan delicats ha arribat en certas épocas, qu'han caygut en la heretjia homes grans, portats per l'entussiasme y per la bona fé.

Un análisis ben complert de la filosofia llulliana'l fa'l doctor Bové en l'obra que tenim devant, probant ab rahons convincentas cóm la escola d'en Llull conté tot lo més bo de la escociana; no seguint per res llur exclussivisme y desviaments.

Ens pinta de má mestra la figura del gran Llull ab son esperit conservador, moderat, amich del just medi, sens ésser gens revolucionari, resultant el seu sistema la unió armonisada dels sistemas de Plató y Aristótil, tenint ademés la ventatja de no mostrarse tancat.

Eminentment psicológica es la filosofia del Doctor Arcangélich: el taranná del nostre poble es psicólech: donchs treyém per conseqüencia que la filosofia de Llull es la filosofia nacional de Catalunya.

Els grans filosops-psicólechs Reid y Hamilton patian ó adolian d'exclussivisme, mentres que Llull el desterra complertament, no deixant de tenir lo bo d'aquesta escola.

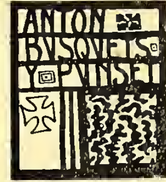
Un gran deixeble d'en Llull, en Ramón Sibiude, ens ne dona probas ben claras. Ab la necessitat peremptoria d'una ciencia universal, trobém que la psicologia llulliana es experimental é inductiva, extenentla'l citat Sibiude fins á la Teologia natural; donchs no'ns cal eixir fora Catalunya pera trobar una filosofia que lligui ab el seu esperit, la tením ab el gran Arcangélich; y aquesta resulta moderada, plena de seny y humil; proclamant la limitació de las facultats humanas, la sensitiva y la racional, com algunas escolas ben modernas.

Després de ben analisada la doctrina de Llull, fa historia del llullisme, enumerant las aprobacions pontificias d'aquesta doctrina.

Contraris ha tingut, com tota causa, la doctrina llulliana, fins entre la gent de nostra Iglesia, y per cert alguns empedrehits sectaris, com ha pogut ben veure y trobar l'autor d'aquest llibre, patint algún disgust en qüestions de censuras. Recordém prou, encara, una polémica sostinguda no fa molt ab un clergue, qui fins arribá á apartarse de las formas correctas: tal era la passió ab que combatia la doctrina del Martre de Randa; doctrina hermosa y sana, filla del penediment y mare del martiri, que per quelcóm meresqué son creador el nom de Doctor Iluminat.

Propáguila tant com puga, mossén Bové, aquesta doctrina qu'ha de trobar, sens dubte, molts adeptes, sobre tot dintre nostra terra, ahont, fins ara, s'ha fet ben poca propaganda de las obras del Beat, que deurian popularisarse procurant no fos tan costosa llur adquisició. A n'això enteném que va mossén Bové, afeginthi la publicació de la *Revista Luliana*, ahont s'hi publican per folleti las obras més triadas del Beat, ab notas y comentaris molt encertats.

No cal dir ab quin entussiasme felicitém al amich reverent per la publicació de la seva obra, y li afegim las mercés més corals per l'exemplar qu'ab afectuosa dedicatoria'ns enviá.

CONSELLS Á UN ESPERIT JOVE, QUE VOL DEIXAR LA VALL PER LA CIUTAT

III

¿Sabs qué he pensat? Que si m'escoltas gayre, farás tart. Això succeheix á ciutat á molta gent, que's passa la vida parlant del modo de viure, ó acaparant pera viure, y á la fi no viuhen gens. No viuhen gens en apariencia, perque bé ó malament, desde'l moment que fan actes de vida, viuhen. De totas maneras la cosa fa riure; com fa riure aquell que dubta sobre quin tren ha de pendre, y's queda en terra, y com fan riure'ls cullidors d'or d'Alaska, que bo y cullint or se moren de fam.

Bo es, no obstant, que t'acostumis á adquirir els vicis de ciutat, ja qu'allí vols anar á viure. Acostúmat, donchs, ja, á perdre'l temps pensant en lo qu'has de fer sense fer res; que si vici es aquest dels més dolents, per lo mateix te será molt útil á ciutat. Pensa que res al món hi há que sigui inútil, com res hi há que sigui mal fet, donchs ja sabs que'l capellá li va respondre al geperut que protestava d'aquesta afirmació, que may havia vist un gep tan ben fet. Res hi há que sigui inútil, y en quant als vicis, apéndrels te será més útil que las virtuts, per'anar á ciutat. El per qué jo te'l diré: Lo primer que's necessita pera privar en un lloch determinat, es ésser

simpátich als que't voltan. Si, donchs, á ciutat t'hi presentas ab virtuts, com que tothóm vol passar per virtuós, tothóm te tindrá enveja y por de que'ls aventatjis als ulls dels altres, y trevallarán pera enfonzarte. Si't presentas á ciutat ab vicis y defectes, com que tothóm se coneix els propis quan se mira adintre, els teus vicis y defectes els hi semblará que disculpan els seus, y procurarán enlayrarte pera que't vegin. Pera que't vegin els defectes y vicis. Quan el govern d'un pais roba y's corromp, el poble's corromp y roba; y no perque ho aprengui d'aquell, sinó perque'l corrompres y pendre lo dels altres á ciutat ho tenen en la massa de las sanchs, y ho posan de manifest quan troban en els de dalt excusa.

Si á ciutat, donchs, vols privar—cosa que ja t'he dit no't donará la joya de la vida—beu malgrat no tinguis set, fuma malgrat no'n sentis ganas. Si pots beure aygua clara, no la beguis pollada. Si vols fumar en pipa y no'n tens, féstela; si no te la sabs fer, cómprala; si no la pots comprar, demánala; si no te la volen donar, prenla á qui'n tingui dugas. Si no pots fer res de tot aixó, haurás sigut un ilús al voler fumar en pipa. Perque es ilús l'home de ciutat qu'esperansa en ideals que no podrá realisar. Y'l gran secret de la vida es saber qu'es lo qu'hem de voler y qu'es lo que no. Per aixó jo t'aconsello que no donguis importancia al odi y á la estimació en si, sinó á la direcció que portan, donchs odiar tothóm ho sab fer, y estimar també; lo que no saben molts es odiar á qui s'ha d'odiar y estimar á qui s'ha d'estimar. Tingas present, no obstant, que si jo't parlo d'odi es perque m'entenguis, no perque l'odi existeixi. L'odi no es més que una ficció que'ns fem, no sé per quina causa. Odiar no es més qu'estimar lo contrari. Generalisant, t'haig de dir que no has de creure en las negacions, perque ellas no existeixen: tot es afirmatiu. Y á ciutat, no obstant, tenen un carinyo entranyable per las negacions. Negan els homes que una fulla es negra, precisament perque veuhen qu'es verda. La negació'ls atráu com els atrauhen els abims, á n'ells que no están fets á las grans alturas. Mira si hi tenen carinyo, que pots estar segur de que, si haguessin declarat á la ignorancia positiva, el món estaria ple de sabis. Afortunadament pera'ls que manan, la sabiesa fou declarada positiva.

Cal que tot aixó ho sápigas bé, pera ben guiarte y conduhirte; mes no't sigui suficient el saberho, sinó que deus aplicarho, perque el saber cosas no més, l'ésser erudit á secas, es ésser com las meretrius, que coneixen molts homes y no donan fills. Y tu deurás procurar donar, fer l'obra; no ja pera'ls demés, sinó per aquella gratitut á tu mateix, al centre d'atracció ó de voluntat que't fa viure; tenint sempre present que quan te moris el món s'haurá acabat.

Fent sempre aixó serás felis; peró may haurás de creure qu'has atrapat la felicitat complerta, perque hi há dugas classes de sers molt desgraciats: aquells qu'aparentment son desgraciats y aquells que's pensan ésser molt ditxosos. Y son aquests darrers molt desgraciats, no solzament perque creuhen una mentida la complerta ditxa, ja que á ciutat no hi existeix, sinó perque no hi há res més horrible que l'absoluta convicció d'haver arribat á lloch. Els projectes de viatje afalagan més que'l viatje; el viatje més que l'arribada. Degut á n'aixó es sens dubte que'ls homes se passan la vida fent projectes. A tu ja t'he dit que procuris viatjar sempre, y no creguis may qu'has arribat á lloch. Per aixó més m'estimaria que'm diguessis que vols veure *las* ciutats, que no que vas á ciutat determinada. Perque aquell que va á ciutat tart ó d'hora hi arriba, mentres que aquell que'n vol veure moltas sempre té l'esperit ocupat, y aixó es un bé. Pensa, á propósit d'aixó, que al caminant que s'atura li costa més tornar á empendre'l viatje, y recorda que la tortuga va guanyar á la llebra, perque va fer el camí d'una tirada y la llebra hi feya descansos. Y'l descans es pera'l dia del home lo que la mort pera la eternitat. Per aixó, quan vegis que l'ánima teva descansa, deurás procurar buscarli ocupació próxima, perque tots aquells moments que res pensarás serán moments robats á la teva vida. Y si bé de la teva vida tens dret de ferne lo que vulguis, no't será profitós robarli moments. Robar moments á la vida es propi d'esperits febles. Els esperits forts ho donan tot á la vida, ó li prenen tot. Quedarse en el mitj de las cosas es acceptar el títul de mitjania, y si sentirás midar las cosas per polsadas y fins per mili-

metres, á ningú sentirás comptar per mitjos metres ni per mitjos pams.

Tas aspiracions, com ton carácter y'ls actes que fassis per'atrapar ton fi, no han de consentir ésser mitjos termes, sinó qu'han d'ésser sencers. Sencer ha d'ésser lo que tu creguis, sencer alló á que aspiris, sencer lo qu'exteriorisis. Y en aquest cas determinat, á més d'ésser sencer, te recomano l'ésser sincer. Perque essent sincer, si bé't guanyarás molts enemichs, en cambi no veurás en tu la hipocresia, y't trobarás més sá que'ls altres, y serás més que may amich de tu mateix. Y essentne tu amich, res t'importi la enemistat dels altres, perque has de tenir present que res hi há á ciutat tan perniciós com que un mateix s'arribi á allunyar d'un mateix, donchs llavors comensan las vacilacions, els dubtes y las feblesas, y tot aixó porta als homes al abim. Y més que sincer ab els demés, deurás esserho ab tu mateix, ja que fora de tu en res has d'esperansar, ni d'actes ni de veritat. Ni fins de las cosas que't demostrin, donchs quan algú t'afirmi alguna cosa y te la demostri, sols haurás de creure qu'ell está convensut de la cosa demostrada. Y quan aixó creguis, de cent vegadas, te n'haurás equivocat cent.

Donchs generalment els homes de ciutat están convensuts de tot, menos d'alló qu'ells mateixos se demostran. Perque has de calcular que si la intimitat ab els sabis fa que'l vulgo no'ls consideri tant, y si'ls escolans son els més irreverents ab els sants, ¿qué ha de succehir ab nosaltres mateixos, que no'ns deixém may y sempre'ns veyém de per dintre?

Per'xó jo't dich que sols aquell que respecta als altres pot respectarse á si mateix. Y t'afegeixo que si á ciutat respectas massa, estarás ben fresch. Donchs quan donguis la má á un caygut pera que s'aixequi, te la tallará. Lo que, en mitj de tot, sempre't será més perdonable que no que tu mateix la posis sobre'l foch, perque aixó fa molt burro.

A reveure.

TEATRES

LAS FLORS DEL DESERT.—CÓMICHS FRANCESOS.

L'altre dia varen estrenar á Romea *Las flors del desert*, drama en tres actes original d'en Jaume Brossa.

¿Es un drama simbólich? El titul aixis sembla indicarho, peró'l simbol no'l trobém. Si en Brossa ha volgut dir: «la societat moderna es un desert en que'ls sentiments nobles, la conciencia, no's troban enlloch, y sols algunas floretas creixen per assi y per allá esllanguidas per la sequedat del terreny y resultan ésser las victimas de passions y egoismes mesquins»; si ha volgut dir aixó, francament, no hi sabém veure'l simbol. En un ordre moral, de flors en el desert d'en Brossa n'hi há moltas, potser massa; puig si'ns hi fixém hi trobém: las dugas protagonistas, Maria-Lluisa y Elvira, victimas totas dugas d'Albert, seductor de la segona y promés de la primera; totas dugas son un model de bondat; flors son també per sa bondat la cusidora, la vehina, el nen, fillet de la seduhida Elvira, y fins els demés personatjes si n'exceptuém dos que, si no models de virtut, son de lo milloret que per aqueixos mons corre: el procurador de cor tendre, la mare de Maria que ab tot y'ls seus fums es un tros de pa, y'l germá d'aquesta, que sols sabém qu'es un *calavera* perque sa mare ho diu, ne son bon exemple. De manera que'l desert queda reduhit á dos tipos: don Joan Morgades, burgés avaro, sech de cor y autoritari, y Albert, jove de talent, ambiciós, sense conciencia ni sentit moral.

Creyém que hi há un proverbi alemany que diu: «els arbres no deixan veure'l bosch.» Aqui podriam dir: «las flors no deixan veure'l desert.»

Mes, potser l'autor no ha volgut fer cap simbol, ó tal vegada n'ha volgut fer un altre que nosaltres no hem entés.

Deixém, donchs, aquest supósit, y mirém l'obra baix un altre aspecte: com obra dramática senzillament. Aixis no passa d'ésser un drama vulgar, un melodrama escrit per un home que té més talent que recursos escénichs, més cultura que ideas originals. Tots els personatjes, si exceptuém l'Albert, son convencionalíssims. Fixemnos en un, el més interessant: Elvira. La trobarém en el segón acte, en la escena millor de l'obra, enrahonant com si fos una dona d'Ibsen. Ella, una modisteta catalana seduhida y abandonada! En cambi l'Albert, sobre tot en aqueixa escena, el trobém molt just, cinich, fret, inflexible; diu lo qu'ha de dir y fa—aixó tal volta no ho creu l'autor—lo que sols fan els millors d'entre'ls molts que's troban en el seu cas. Mes en fi, fa lo que deu fer. Els de-

més, com hem dit, son tipos de melodrama, sisquera's presentin menys accentuats.

Y lo mateix podém dir del desenrotllo de l'obra, ab finals d'acte efectistas á lo Pitarra, ab coincidencias, casualitats y combinacions de circunstancias que recordan aquell género d'obras que'ls francesos han calificat de *drames à tiroirs*.

A pesar de tot aixó, en l'obra hi há una escena que'ns va agradar. Y aquesta no es la entre las dugas xicotas en el segón acte, que trobém massa sentimental y psicológicament falsa, sinó l'anterior, entre Elvira y Albert, escena de forsa intensitat dramática y desenrotllada ab sobrietat. Aixó per part de l'Albert, s'entén, puig á l'Elvira, com ja hem dit, la trobém massa sabia.

De la execució no'n podém dir res d'especial. Tots estigueren discrets, sobressurtint en Borrás y la Monner.

—

Fa cosa d'un any, á so de bombos y tabals, debutava al Principal una companyia francesa de declamació en la que, segons els cartells, hi figuravan primers actors del *Odeon* y altres teatres de Paris. Varen donar tres ó quatre funcions que resultaren una ensarronada, puig bona part del públich, atret per la *reclame*, s'hi va abonar y no va tenir més remey qu'aguantar aquellas ensopidas representacions.

Mes si'l públich ne quedá poch satisfet, molt devian quedarne l'empressari ó la mateixa companyia, que per las rahons ditas varen fer quartets. Y, com que'ls francesos y algún empressari d'aqui son tant *blagueurs*, es clar, ens han volgut *mistificar*—pendre'l pel—un altre cop; y altre cop una companyia en la que hi figuran grans primers actors francesos ha vingut á visitarnos donant tres funcions al Principal.

Ens sembla que aquesta vegada haurán vingut per llana y n'haurán surtit esquilats, donchs el públich ha tingut memoria y s'ha mostrat més discret en abonarse. El primer dia ni havia tres ó quatre palcos ocupats y cinch filas de butacas, la casi totalitat francesos, que naturalment hi anaren per cortesia. Per nostra part no hi hem tornat, puig ab un dia'n tinguerem prou.

Perque se'n necessita massa de bona voluntat per'aguantar tres paradoxals obras d'en Dumas fill, potser las més dolentas, representadas per una companyia en la que hi haurán tants primers actors com vulguin, peró primers actors dolents.

No's necessita importarlos de Fransa primers actors com Mr. Valmont y Mlles. Jane Even, Dayez... etc. Castellans y catalans ne tenim que'n saben bon xich més, declaman ab més naturalitat, disposan d'un repertori més escullit, y—oh vergonya!—vesteixen ab més elegancia y més *chic* vestits més ben tallats.

Entre tots els actors y actrius, el millor sens dubte es Mr. Valmont. Parlém, donchs, únicament d'ell, puig lo que diguém d'ell pot aplicarse ab més rahó als altres, y aixis ens estalviém que *ces dames* puguin enfadarse.

Mr. Valmont representa en *L'ami des femmes* el paper de Mr. de Ryons. Un tipo que ve á ésser la quintaessencia del *boulevardier*, espiritual, xistós, elegant, en una paraula, lo més *chic* entre lo més *chic*. Donchs bé: Mr. Valmont, ab tot y ésser un actor discret, res més que discret, ens presenta'l tipo ab tota l'*allure* d'un parisench de Portvendres, com si diguessim d'un *corrido* de Granollers. La seva mirada es freda y apagada, la seva fesomia no expressa may res, els seus moviments son pesats é inarmónichs, y la seva veu, si bé clara y voluminosa, es d'una monotonia exemplar. Sempre l'antipática cantarella, que sols deixa de tant en tant pera esglayarnos ab crits aixordadors. Del vestir no'm parlém més.

En fi, nosaltres no podém menys que protestarne de tot aixó. Molt ens agradan las companyias extrangeras; peró es necessari que siguin bonas. Y com ni la d'ara ni la del any passat ho son, el seu fracás ens omplena de joya, puig ja es hora de que'ls empressaris d'aqui y'ls cómichs dolents d'allá comensin á compendre que á Barcelona *on n'est pas si bête que l'on veut croire.*

REVISTA MUSICAL

No pensavam tornar á parlar de la temporada del Liceu qu'ha terminat ja, puig ni'l quadro de companyia, ni la *novetat* d'obras com *Gioconda*, *Mefistófole* y *Aida*, ens havian atret á perdre una nit en nostras *Arenas*, ni menys encara á embrutar paper pera parlarne. Peró va lograrho'l reclám de la *Serenata* del *Don Joan*, de Mozart, y encara que ab el natural rezel, ens hi varem deixar caure. Y heusaqui que nostra conciencia's creu en el dever de fernos escriure pera realisar un acte de justicia que sigui al propi temps la millor proba de la imparcialitat que presideix sempre á nostras apreciacions, bonas ó erradas, peró may inspiradas en altre móvil que'l de la sinceritat més absoluta.

Varem atacar al baritono senyor Blanxart en sa interpretació de *Tannhäuser* perque creguerem qu'ho merexia, y varem ésser més enérgichs ab ell que ab els demés can-

tants, perque tenim dret á exigirli més á n'ell que á tots els altres plegats, donada sa reputació y sas mateixas dots artisticas. Peró ha vingut *Aïda*, y en ella aquest baritono'ns va oferir un trevall de primer ordre. Quina diferencia entre'l Wolfram y l'Amonasro! ¿Estará precisament en la oposició y en la diferencia de valor artistich d'aquests personatjes la causa de que'l senyor Blanxart estigui tan bé en aquest com malament en l'altre? Lo cert es qu'en *Aida* dit baritono hi está molt bé, que's compenetra ab el tipo, troba sa interpretació justa, li dona gran relleu sense per'xó exagerarlo; en una paraula, com artista y com á cantant mereix l'aprobació més lleal. Li haviam sentit altras vegadas, peró may haviam trobat un domini tan gran de la seva part ni un tan gran acert en tots els detalls. En el fraseig sobre tot va estar verament superior, puig la claretat y la justa expressió que hi doná, no estém acostumats á trobarlas en nostres cantants d'ópera.

Y una qualitat tant ó millor volém alabarli, per lo mateix que tant el varem criticar en aquest punt, y es la serietat sorprenent de que va donar probas durant tota la vetlla ab tot y ésser el seu *benefici*. El camí de la *conxa* del apuntador, y'l tirar petons al públich, y altres excessos pera fer allargar las ovacions y repetir las *pessas*, semblá de cop haverlos oblidat per complert. ¿Será qu'en Blanxart es capás d'escoltar un bon consell, donat sols mirant el seu bé? En aquest cas encara n'hi donariam d'altres y, valguin per lo que valguin, allá van:

En primer lloch, el senyor Blanxart deu procurar *estudiar* á Wagner, si vol continuar tenintlo en el seu repertori, perque'ls coneixements que'n té son els de tots els cantants d'*ópera*, y ab això sol, cregui qu'aviat, peró *aviadet*, no s'anirá enlloch. Com més el públich vagi coneixent y *entrant* en las creacions wagnerianas, més se'n adonará de las deficiencias d'interpretació, dels verdaders *crims* qu'ab els seus personatjes cometen la quasi totalitat de nostres cantants, y més exigent será com ha succehit ara en *Tannhäuser*. Ha de procurar, donchs, fer un viatjet, aixis que li vagui, encara que sigui en *bicicleta*, pera convences de que'l Wolfram y l'Hans Sachs y'l Wotan encara no'ls coneix ni de vista. Y després de conéixels, assimilársels, qu'això ja es més difícil; peró creyém reconéixeli condicions naturals pera poder arribarhi, si pogués posarhi lo més essencial, la *voluntat* de ferho. Ab talent y voluntat se consegueix tot, y creyém qu'en Blanxart podría conseguirho.

Y en segón lloch, deuría procurar despendres inmediatament d'aquell to mitj ploraner, planyívol (*quejumbroso*, si ho vol en castellá) ab virtut del que ho canta tot ab el mateix accent. Això es un ressabi del *Hamlet*, obra que va formar la base de la seva educació artística. Y si vegés qué poch li escáu en el *Don Joan!* ¿Que no coneix el *Tenorio?* Donch vegi si en Calvo'ns hagués surtit á fer aquest tipo á tall d'Hamlet qué hi hauría dit! Y sobre tot, en aquella *Serenata*, la propia música, maravella de delicadesa, li dona ja feta la interpretació. Vol dir això que las queixas que'n Blanxart exhalava s'han de guardar pera un'altra ocasió, com també las xurriacadas qu'en Goula donava als violins pera que marquessin els *pizzicatos*, que, fill, ni qu'en Mozart fos el ball de las horas! Es á dir, que després d'esperar per tota una eternitat que aqui se'ns dongui un'obra de Mozart, un de tants monuments artistichs com va deixar aquest inspirat músich, hem de presenciar cóm se destrossa un fragment d'ells, ab el mateix atreviment é ignorancia que'ls senyors de la Junta de propietaris clavan el seu busto daltabaix de la escala *d'honor* del teatre. Y quan vingui un foraster li explicarém: — Miri, en aquesta capelleta'ls nostres pares, qu'encara sentian de tant en tant alguna ópera de Mozart, hi posaren el seu busto, á falta del de Beethoven, que per ells no era prou músich d'óperas, ó del de Wagner, qu'encara no havian sentit anomenar, ni falta que'ls feya; peró ara la Junta no ho troba prou artistich, y'l pobre Mozart se'n ha d'anar á las golfas ó potser als encants, pera cedir el lloch que ocupava, segons malas veus, á n'en Milá y Pi.

Donchs tornant á n'en Blanxart, y prescindint de la *Serenata*, que no va resultar per la causa indicada, varem sentirli, ademés de la magnífica execució d'*Aida*, dugas cansons de torna, molt ben cantadas, peró molt, que corroboran nostras afirmacions. Abdugas entran en el to planyívol d'aquest baritono, y per'xó varen surtir tan ben ditas. La cansó gallega, melangiosa com totas las d'aquell pais, semblava escrita expressament pera en Blanxart, y lo mateix podém dir de *La Farigola*, hermosa melodia sobre una poesia de mossén Cinto (y ab aquest nom ja está tot dit), original del distingit compositor en Borrás de Palau, qu'ha fet, pel nostre gust, la millor cansó qu'ha surtit de bon temps á n'aquesta part. Sa melodia es inspirada de debó, ab un cayent que s'agermana perfectament ab la lletra. Hem de felicitar de cor al seu autor y desitjar que'ns dongui aviat fruyts semblants, puig tenim dret á esperarne.

Y després d'haver sentit cantar en aquella gran sala en catalá, com ho sentirem l'any passat ab el *Hänsel*, ab tan bon efecte y tan bona rebuda per part del públich, ¿qué hi diuhen els senyors propietaris? ¿Serian capassos de deixar cantarhi un'ópera sencera, encara que no fos més que *por vía de ensayo?*

Però ja'ls sentím contestarnos:—Qué diu ara! ¿Que's pensa qu'hem recobrat el sentit comú?—

Ay! dispensin. Ja no me'n recordava que no'n tenen.

JOAQUÍM PENA.

REVISTA DE REVISTAS

La *Revista de la Asociación artístico-arqueológica barcelonesa*, que dirigeix nostre amich en Pelegrí Casades y Gramatxes, publica articles de Berlanga, Pié, Grahit; aixís com una *Taula del Cartulari de Sant Cugat del Vallés*, y una reproducció del claustre de Sant Francisco de Paula de Barcelona recentment descubert.

La revista *Arxius de Cirurgía* publica un sumari format d'articles de Jordi Muntaner, Pau d'Areny, P. Manaut y Taberner, Pont d'Herni, etc.

El número d'abril de *Hojas Selectas* resulta interessant, com els números anteriors, tant per lo escullit del text, com per la calitat y bon gust dels grabats.

Hem rebut també'ls números de janer, febrer y mars del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. En el de janer s'hi llegeix la relació d'una excursió al país d'Arán, per L. Fontan de Négrin, secretari adjunt de la secció dels Pirineus centrals del «Club Alpí francés». En el de febrer, á més d'una necrología d'en Francisco de Sales Maspons y Labrós, per Cels Gomis, s'hi llegeixen *L'excursionisme y'l folk-lore*, del mateix autor, y unas *Notas folk-lóricas* relativas á la literatura popular de l'Alguer (Illa de Sardenya), degudas a n'en Ramón Clavellet. Y'l número de mars publica un article dedicat també á n'en Maspons y Labrós, per en J. Maspons y Camarasa, aixís com una crónica destinada al moviment excursionista al extranger, y un grabat representant la fatxada de la casa Gralla, monument artistich desaparegut de Barcelona.

La important *Revista Luliana*, en son número de mars, conté un fragment de la conferencia *La Filosofía Nacional de Catalunya*, que'l director de dita revista, mossén Salvador Bové, llegí al Ateneu Barcelonés la vetlla del 17 de mars, continuant el folleti *De immaculata beatissimæ virginis concepcione*.

Pel y Ploma de febrer publica articles de Z., fragments del poema de Joseph Maria Roviralta *Boyras-baixas*, poesias de R. D. Perés y Apeles Mestres, y un article (en valenciá) d'Eduart L. Chavarri, titulat *Santiago Rusiñol en Valencia*. En sa part artística publica grabats de Lluís Bonnin, Riquer, Llimona y Casas.

El número de *Nuestro Tiempo* corresponent al mes d'abril es notable per la importancia de sos articles. L'estudi *El ejército mexicano*, per Genaro Alas, y *La política italiana*, per Aniceto Sela, figuran dignament al costat dels trevalls de Canals, Alvaro de Albornoz, Abella, etc. Recomaném als llegidors un interessant estudi titulat *La arquitectura cristiana en Cataluña* (periodes llatibizanti y primera época del románich), de Vicente Lampérez y Romea. Ilustran l'estudi grabats que reproduheixen alguns dels més notables monuments arquitectónichs catalans, com Sant Pere de Galligans (Girona), Santa Maria de Besalú, Sant Jaume de Frontinyá, Santa Maria de Ripoll, etc.

L'últim número de la revista de ciencias y arts *La Lectura*, de Madrid, porta un sumari escullit, figuranthi, entre diversos trevalls de Maura, Blanca de los Ríos Lampérez, Cubillo, Velasco, Prida y Vera, un hermós estudi del artista catalá Joseph Lluis Pellicer, degut á la ploma de l'Apeles Mestres. En las *Notas Bibliográficas* s'hi llegeixen críticas de Unamuno, Adolfo Posada, R. D. Perés, Martinez Sierra, etc.; essent també ben nutridas las seccions de *Revista de revistas*, *Información* y *Libros recibidos*.

Heusaqui'l sumari de *La Rassegna Internazionale* de Roma (1 15 d'abril): Raffaello Giovagnoli: *Il ministro Nasi e l'opera sua;* Luigi Suner: *Tranquilla di sensi*, atto IV e fine (commedia); Emma Perodi: *I prigionieri dello Spielberg in luce austriaca;* E. M. Baroni: *Eterno femenino eritreo;* Pietro Pagnini: *Sul modo di produire la luce;* Desiderio Malonyay: *Le tre Giuditte;* Luciano Zùccoli: *Uomini e fatti della vita italiana;* Sem Benelli: *Scene di vita antica e moderna;* Henri D. Davray: *Cronaca inglesa:* Cesare Levi: *Cronaca dramatica straniera*. L'article *Eterno femenino eritreo* está ilustrat per grabats notabilissims.

Universitat Catalana publica articles de Gay y Montellá, Vilanova, Seguí, Folch y Capdevila, etc.

—

També hem rebut las revistas *Hispania*, *Præco - Latinus*, *La Revue Hebdomadaire*, *L'Européen*, *Le Ménestrel*, *La Alhambra*, etc.

NOCTURN

Sota un celatje vert de fullas dolsas
ab raigs de lluna plena entrellassadas,
y sobre un jas senzill d'humidas molsas
he copsat la serena y las rosadas.

El surtidó, esgranant fresca canturia,
ha endinzat en mon somni las cadencias
que va apendre en els temps de la velluria
dintre'ls jardins embolcallats d'essencias.
A mon capsal la estatua de marbre
destellava guspiras argentinas;
entre mitj de las brancas de cada arbre
penjavan nius d'aucells, com las boyrinas
que penjan á las horas vespertinas.

Els lliris, las camelias y las rosas,
destrenavan sospirs tot abrassantse,
y's fonían en trovas amorosas,
ab las flayres més suaus embolcallantse.
Las fullas tremolavan ab tendresa,
sentintse acariciar pel dols oratje;
las ombras espandían gentilesa,
surant entre las llums del bell paratje.

Un'arpa ha ressonat, com l'armonía
d'un petó nebulós de las estrellas,
y al caure en el jardí sa melodía,
s'han colltorsat las flors y las poncellas,
pera escoltar tan fonda poesía.

PERE PRAT JABAL·LÍ

JOCHS FLORALS DE BARCELONA DE 1902

VEREDICTE

Premis ordinaris

Flor natural. – Premi: Núm. 16. Creixensa. Lema. *¡Excelsior!*

Accéssit primer —Núm. 99. Egloga. L. *Lied.*

Accéssit segón.—Núm. 32. La font del Monjo. Lema. *Flor robada al claustre.*

Englantina d'or.— Premi: Núm. 21. La deixa del geni grech. L. *Le jour ou nous avons reçu le grand Homère.* A Chénier.

Accéssit primer.- Núm. 156. Agullas Blavas. Lema. *Mais tu rèves, l'esprit perdu dans le passé, — le visage tourné vers le ciel.* C. Guerin.

Accéssit segón.—Núm. 181. La llengua trossejada. L. *Romans simbólich.*

Viola d'or y d'argent.—Premi: No s'adjudica.

Accéssit primer: Núm. 213. Retorn. L. *En el temple.*

Accéssit segón: Núm. 232. Tres Floretes Francescanes. L *Benedetto sia il padrone del giardino.*

Premis extraordinaris

Copa artística (oferta pel Consistori). — Premi: Número 73. Jacobé.

Premi (del Iltm. y Rvdm. Sr. Bisbe de Vich). — Número 207. Traducció del himne litúrgich «Ave Maris Stella.» L. *Salve.*

Objecte d'art (del Excm. Ajuntament de Tarragona). — Núm. 173. La Rosius. *Croquis Aranés.*

Premi (del Iltm. Ajuntament de Sarriá). — Núm. 38. Al cim de la montanya.

Objecte artístich (ofert pel periódich JOVENTUT).— Núm. 282. De la vida. L. *Vent.*

Objecte artístich (ofert per la «Lliga Espiritual de N. S. de Montserrat»). — No s'adjudica.

Premi extraordinari (creat pel Consistori).—Número 110. Parellas. L. *Tothóm es ávit de sol.* Góethe.

Accéssit.—Núm. 84. De la terra. L. *Poesía catalana, —cóm te vas enmalaltint!...*

Barcelona, 26 d'abril de 1902.—P. A. del Consistori.—Lo Secretari, *Víctor Brosa y Sangerman.*

NOVAS

En resposta al ofici que la *Unió Catalanista* va rebre de la Comissió del monument al doctor Robert, la Junta Permanent de la *Unió* ha enviat el següent:

«*Unió Catalanista.* — Junta Permanent. — La *Unió Catalanista*, quina capital importancia dintre del Catalanisme havia sigut sinceramente reconeguda pel doctor Robert, admirador entussiasta de la ferma perseverancia ab que la *Unió* manté y propaga las Bases de Manresa, coadjuvará á l'obra de perpetuar la seva memoria, per lo que's compláu en acceptar el vostre convit. Emperó tenint en compte qu'han d'ésser tots els estaments els que donguin son tribut d'admiració envers l'home que fou espill de mestres, de metjes y de ciutadans, aquesta Junta Permanent ha acordat, en sessió d'avuy, recomanar á las entitats adheridas qu'en las llistas de suscripció que s'obrin en sos respectius locals sols s'admeti la quota máxima d'una pesseta, pera que aixis hi pugan contribuhir de bon grat tots els catalans que sentin bategar son cor al recort del que fou en Bartomeu Robert.

Barcelona, 28 d'abril de 1902. — El President, Joseph M.ª Roca.—El Secretari, M. Rocamora.—Senyor President de la Comissió del monument al doctor Robert.»

Aixis mateix ha circulat á totas las entitats adheridas á la *Unió Catalanista* el següent ofici:

«*Unió Catalanista.* — Junta Permanent.— Las virtuts qu'adornavan á n'en Bartomeu Robert l'han fet digne de que'ls seus germans de Patria li aixequin un monument que fassi perdurable la seva memoria. La *Unió Catalanista*, per la qu'ell demostrava especial predilecció, no pot ni deu deixar d'estarhi representada, á quin objecte aquesta Junta Permanent vos recomana qu'obriu llista de suscripció en la entitat de vostra digna pre-

sidencia, pregantvos ensemps que sols s'admeti la quota máxima d'una pesseta pera que aixis tothóm hi puga contribuhir, tant si son socis com no, y de tots els estaments, edats y sexes. També os fa avinent que no s'acceptin llegendas ni inicials, puig desdiu de la serietat de la idea.

Deu vos guardi molts anys.—Barcelona, 28 d'abril de 1902.—El President, Joseph M.ª Roca.—El Secretari, M. Rocamora.»

Després d'aquesta comunicació sols ens cal dir que, conformes ab el contingut de la mateixa, admeterém els donatius qu'en aquesta redacció's dipositín y que no excedeixin de una pesseta. De las cantitats recaudadas en el primer moment ja'n ferem entrega á *La Renaixensa*, en quinas columnas han aparegut consignadas junt ab els noms dels donants, ascendint á la suma de 177'50 pessetas.

—

El passat diumenge á la tarda tingué lloch en el palau de Bellas Arts una sessió necrológica dedicada al doctor Robert per l'Academia de Higiene de Catalunya. Parlaren els doctors Xalabarder, qui estudiá á n'en Robert com á metje; Fontbona, que l'estudiá com á catedrátich oficial y com á mestre venerat per sos deixebles; y Queraltó, qu'estudiá á n'en Robert com á sociólech.

La sessió resultá digne del fi ab que s'havia organisat. Els conferenciants foren molt aplaudits per la nombrosa concurrencia que omplía'l saló de la reyna regent, entre la que hi figuravan representants de varias entitats catalanistas y de moltas corporacions médicas.

Havía sigut colocat dalt del estrado un gran retrato del doctor Robert voltat de glassas negras.

—

Hem rebut un exemplar de l'alocució que l'Ajuntament de Sitjes endressá á tots els vehins d'aquella vila, y forasters, iniciant una suscripció per'aixecar un monument al doctor Robert en la vila esmentada. Al efecte quedaren nombradas una comissió central resident á Sitjes, y un'altra á Barcelona.

També hem rebut de diferentas entitats catalanistas establertas en tots els indrets de Catalunya, invitacions pera concorre á las varias sessions necrológicas y funcions religiosas dedicadas al finat. En la impossibilitat d'atendre á totas ellas, ens limitém á darne compte en general, com devém ferho aixis mateix dels diversos y nombrosissims Ajuntaments qu'han honorat y venen honorant la memoria del doctor Robert ab actes que perpetuhin sa memoria, com son els de donar son nom á un dels carrers de las poblacions respectivas, etc., etc.

—

Nostre estimadissim amich, el gran poeta mossén Jacinto Verdaguer, segueix bé en la terrible malaltía que'l postrá en el llit. Confian els metjes, qu'entrará prompte en convalecencia. Inútil es dir lo molt que'ns n'alegrém.

Ja que parlém de mossén Cinto, no estaria de més que fessim algunas observacions sobre las malas veus y pitjors llevors qu'encara escampan els seus enemichs: peró preferim deixarho pera més endevant, limitantnos á dir pera avuy als perseguidors de mossén Cinto que fassin els possibles pera evitarla una campanya, perque de segur els será molt poch profitosa.

—

La nit del dissapte tingué lloch en l'Ateneu Barcelonés l'acte ja anunciat en nostre número anterior de donar lectura de la darrera obra de mossén Jacinto Verdaguer *Flors de María*, veyentse'l local ple d'una concurrencia distingida.

Avans de la lectura, nostre company Busquets y Punset feu la presentació de l'obra en sentidas frases, que li foren molt aplaudidas. Acte seguit el reverent mossén Jaume Estebanell llegí'l prólech del nou llibre y varias de las delicadas poesias que l'integran y que foren ohidas y celebradas ab fruhició. Doná'l senyor Estebanell per termenada la lectura fent un discurs en el que, si bé es cert que formulá judicis ben atinats respecte á la trista situació que travessa'l gran poeta, afeginthi consideracions de carácter personal, no ho es menys que certas exhortacions que feu al públich, referents á la necessitat de confessar y combregar, no foren del complert agrado d'una part d'aquell, per més que'l reverent Estebanell escoltés aplausos.

Dihém això perque, ab posterioritat á dita vetllada, hem rebut d'un benvolgut amich nostre, soci del Ateneu Barcelonés, una carta solicitant la inserció en aquest periódich d'una protesta qu'ell, juntament ab altres, publicaren contra'l reverent Estebanell, per rahó, segons diuhen els firmants, de haver sigut rebuts per dit sacerdot ab poca temperansa quan anaren á manifestarli son disgust per las exhortacions qu'havía fet en plena cátedra del Ateneu, lloch qu'ells consideran ben lliure pera exposarhi tota mena d'ideas religiosas, mes no pera ferhi prédicas que, á son entendre, son propias sols de las iglesias.

No insertém dita protesta en vista de sa extensió, y en atenció, ademés, á que ja se'n haurán pogut enterar nostres lectors per la prempsa diaria. Sols ens cal dir qu'en aquest assumpto'ns abstením de péndrehi part, deixant que tothóm fassi, segons sa ópinió, las consideracions qu'estimi oportunas. Si es censurable ó no es censurable'l procedir del

senyor Estebanell, ho dirá la Junta Directiva del Ateneu, á la qui s'han dirigit els firmant y á la qui toca decidir sense contemplacions per una ni per altra banda, cas que la qüestió valgui realment la pena, com es de suposar.

El reduhit número d'exemplars de *Flors de María*, tirats en paper de fil, que's posaren á la venda, segons s'havia dit, al final de la vetllada, quedaren promptament agotats.

—

Galantment invitats assistirem diumenge á la festa que celebrá'l cos de somatents armats en la finca-fábrica Ricart, de Sant Martí, ab motiu de benehirse la senyera.

A pesar de dominar en tot el recinte'l sagell *oficial* que's vol donar á tot lo qu'es ben de la terra, ens consolarem molt al respirar, sobre tot en el reclós ahont se celebrá la festa principal, un ayre ben catalanesch.

Al acte hi assistiren els senyors governador, president de la Diputació, Güell y Bacigalupi, Badia y Andreu y altres.

També hi assistiren el senyor bisbe de Solsona y'l vicari general de nostra diócessis doctor Cortés, qui celebrá la missa de campanya, predicant l'esmentat bisbe de Solsona després de benehir la senyera.

Després se passá revista de somatents, y als acorts de la marxa real varen aviarse 800 coloms missatjers. A las dugas se celebrá un gran banquet al ayre lliure, brindant els senyors Manzano, Rañoy, el senyor bisbe, un capellá castrense y'l regidor senyor Cambó, que com era del cas va ferho en catalá. No cal dir que foren aplaudits.

—

El dia 5 del prop vinent mes de maig, á las deu del matí, tindrá lloch en aquesta Audiencia la vista del recurs contra l'auto de processament interposat pels advocats defensors dels 26 processats que resultaren del empresonament de 30 catalanistas qu'honraren ab coronas de llorer la memoria del inmortal patrici en Rafel de Casanova la nit del 11 de septembre passat.

—

L'«Agrupació Catalanista» de Palafrugell, ab fetxa 13 del passat abril, endressá un valent manifest als ampurdanesos, en el que hi batega un ferm esperit lliberal, ensemps que una adhessió entussiasta á las Bases de Manresa en son més pur radicalisme.

Viscan molts anys els companys de Palafrugell.

—

Al Circul Artistich tingué lloch dilluns á la nit un concert de piano á cárrech de l'aventatjada deixeble d'en Vidiella senyoreta Carme Aznar, qu'obtingué un éxit. El nombrosissim públich qu'havia assistit al concert li aplaudí molt la execució de la *Keisleriana* de Schumann, *Dans les bois*, de Liszt, la *Sonata* de Weber, *Estudi* de Chopin y *Papillons* de Rosenthal. Tants foren els aplausos que rebé la senyoreta Aznar, que's vegé obligada á tocar, fora de programa, el *Minuet* de Paderewsky y altras pessas.

—

Del «Centre Catalá» de Paris hem rebut el programa de la vetllada literaria y musical qu'en la sala de festas de *Le Journal* ha de celebrarse'l dia 4 de maig, en conmemoració dels Jochs Florals d'enguany á Barcelona.

—

El Liberal del passat dilluns, en un article firmat per un quidam que segons sembla fins serveix pera fer el valent, ens ataca (valent y tot) vergonyosament y sens anomenarnos, com ja es costúm en las columnas de *El Liberal* sempre que's tracta de JOVENTUT.

Ja'n parlarém un altre dia d'aqueix article, per si nostres llegidors hi volen riure una miqueta dominant el fástich natural. De moment consignarém que'l article's refereix á mossén Jacinto Verdaguer, y que *El Liberal* també diu que'l gran poeta pateix miseria.

Avuy sols recomaném á *El Liberal* que quan se'n torni á Madrid digui ben alt als seus paisans: «*¡Verdaguer en Cataluña se muere de hambre!...*» Peró qu'en veu baixa no's descuydi d'afegir: «*Como nos moríamos nosotros!*»

Perque es d'aixó precisament de lo que plora la criatura, y cal no oblidar aquesta máxima moral: «hi há gent que sols pensa en la caritat quan ella necessita que n'hi fassin».

Ves si n'es d'*hidalgo*'l senyor *Liberal!* Ja se sab: aqueixa gent, com més *hambre* més *hidalgos*.

Créguins: tórnissen á Madrid, qu'aixó es la lluna. No fos cas qu'encara haguessim de organisar una *corrida* á benefici seu.

—

Publicacions rebudas:

Estudios micrologísticos (servicio de seguridad), per Lluis Sanfeliu, segón tinent del batalló de cassadors de Figueras, núm. 6. Aquesta obreta ha sigut publicada per la *Revista de Infantería*.

Lo comte Garí, cansó popular catalana, XXV de las publicadas pel «Cançoner Popular», ab lletra, música y notas folk-lóricas, é ilustrada ab un dibuix de l'Olaguer Junyent. Preu, 10 céntims. Dipósit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

L'ATLÁNTIDA

Fa vinticinch anys que 'l Consistori dels Jochs Florals de Barcelona saludá l'aparició en nostra literatura del gran poema de mossén Jacinto Verdaguer *L'Atlántida*, concedintli un dels premis extraordinaris.

Pera celebrar el XXV aniversari de tan gloriós aconteixement, JOVENTUT se compláu avuy en anunciar á sos llegidors la próxima publicació d'un

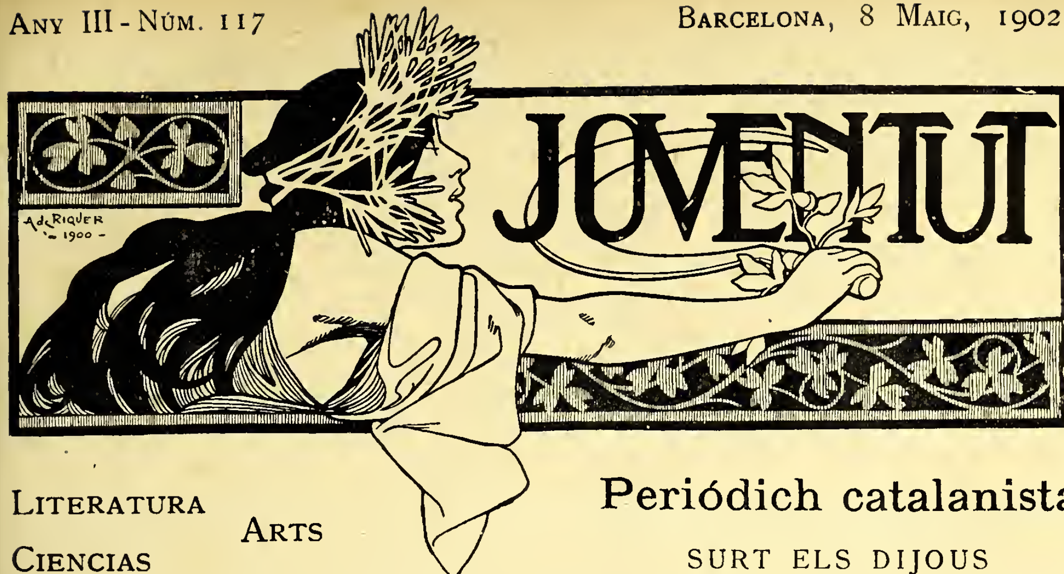
SUPLEMENT ARTÍSTICH-LITERARI,

entenent que un poble que com el nostre té ja forsa motíus pera considerarse culte, veurá ab bons ulls que hi hagi qui com nosaltres (mes ó menys modestament, segons nostras forsas), honri ab el degut entussiasme obras que, com *L'Atlántida*, son joya preuhada de la literatura catalana y constituheixen un monument inmortal del art de nostra patria.

En el dit SUPLEMENT donarém á coneixe varias ilustracions de *L'Atlántida*, degudas á nostre estimat amich y colaborador l'Adriá Gual.

Res hem de dir de las condicions materials, bastant consignar que'l paper será'l mateix qu'en tots nostres suplements artístichs havém empleat, y que'ls grabats y tiratje á varias tintas farán honor sens dubte als acreditats establiments d'en Joseph Thomas y en Fidel Giró.

ANY III - NÚM. 117 BARCELONA, 8 MAIG, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

QÜESTIONS ECONÓMICAS

(CARTAS OBERTAS Á EN LLUÍS VÍA.)

I

Benvolgut amich: Fa pochs dias, en mostra d'una amistat qu'agraheixo de cor, tots els companys de JOVENTUT me pregaren pera qu'escrigués quelcóm sobre assumptos económichs. No sé per qué no vaig saberme excusar: sens dubte perque, dat mon carácter, estimo tant las atencions y finesas, que procuro correspondre á ellas fins coneixent que pera escriure'm mancan totas las condicions. Sia, donchs, vostra la culpa, y Deu vulgui que l'articlet resulti de vostre agrado.

Es creencia general que per moneda pot utilisarse tot lo que's vulgui: or, plata, metalls, paper, objectes, etc., etc., ab tal que tinguin el crédit suficient pera circular sense protestas. Y aixis es en absolut. Empró avuy totas las nacions tendeixen á la base or com á símbol de moneda, y acceptan lo demés quan está garantit per or, en proporció major ó menor, segons el crédit de circulació.

Per altra part, sabut es que la riquesa es filla del trevall y del estalvi. Quan existeix armonia entre'l valor de la moneda d'un pais y la riquesa, el pais té forsa económica considerable; quan la moneda d'un pais es pobre, vé la malaltia de la Hisenda pública.

Lo primer, donchs, que deu desitjar tot Estat, es que la seva moneda valgui cada dia més, y procurar per tots els medis que la bona pugui posarse en circulació sense perill de que fugi. ¿Cóm se logra aixó? Procurant que quan circuli la moneda bona trobi'l seu interés en el mercat. Avuy que's posés en circulació l'or que'ls Banchs tenen en caixa, fugiría d'Espanya y'ns quedariam sense, perque l'or no guanya res, dat son valor moneda; peró fent que l'Estat cobrés en or tot lo d'Aduanas, no part, y alguns altres arbitris dels monopolis actuals, y que'l mateix go-

vern anunciés la entrada d'aquest or en plassa al cap de dos mesos d'haver cobrat, allavors si que's podria posar en circulació l'or dels Banchs, perque, com á *moneda*, tindria la seva aplicació, guanyaria'l seu interés y, prestant ja servey, no se n'aniria d'Espanya.

Per això va felicitar el comers de Barcelona al senyor Urzaiz pel seu primer projecte, qu'encara va resultar petit, de pago de part dels drets d'Aduana en or, y dich petit, perque el passat ministre d'Hisenda no volia de moment més que l'or necessari pera'l pago de las atencions del Estat al extranger, quan en rigor lo que tenia de voler al escometre'l problema — y crech que aquest era son pensament final — era que aquell or circulés forsa, que guanyés quedantse á Espanya, y allavors alsava nostra potencia económica y com á conseqüencia nostre crédit nacional.

Adquirint aquest crédit, la plata sols serviria com á divisió de moneda, y'l bitllet com á facilitat, puig tenint tota la confiansa del mercat estaria cada dia més garantit perque *correria or*, y quan l'or corre y no fuig, el bitllet es igual qu'or si las lleys dels Banchs privilegiats son com deuhen ésser; y un altre dia ja parlarém de cóm se logra cosa tan natural y justa.

Per això á Espanya'ns ha perdut el creure que la pesseta es igual que'l franch. Ho seria si hi hagués l'or necessari. Y creyeume: si no's fa com á Russia, que van enriquir la seva moneda, no'n surtirém pas de tenir una Hisenda pública averiada. L'estalvi fugirá d'Espanya, com ja fuig, no sols per las grans companyias extrangeras, que tenen aqui sas grans explotacions fent qu'Espanya sia la América d'Europa, ahont s'hi trevalla peró la ganancia se'n va, sinó pels mateixos particulars que, perdent la confiansa, colocan part dels seus estalvis á fora, pera no tenirlos tan en perill.

Fer, donchs, que circuli l'or, trobant el guany per'assegurar la seva circulació, es el primer problema que deu preocupar á nostres financiers, si volen regenerar l'estat económich de nostra pobra Hisenda.

Y prou, estimat amich. En las qüestions económicas els articles han d'ésser curts, pera que no cansin, y més si son tan mal engiponats com els qu'escriu son afm. s. s.

PERE G. MARISTANY.

LA *FEYNA* DE LA JUNTA DE BEL·LAS ARTS

Pobres senyors de la Junta! Ja'ls planyo si han de seguir els consells que'ls donava'l senyor Junyent en un article que portava per titul *La feyna de la Junta de Bellas Arts*, publicat el dia 24 d'abril en aquest mateix periódich. No se'ls ha girat poca feyna si han d'enderrocar tot lo que'ls senyalava'l despreocupat conseller de referencia, y, pera fer justicia, tot lo que fos igual ó inferior en condicions artisticas.

Está molt bé y es altament profitós que'l critich analisi las obras y senyali'ls defectes després d'haverlas estudiadas á conciencia; mes, pera fer aquest trevall, ha d'amohinarshi bon xich més que pera dir que tot es dolent, y ab un cop de ploma firmar sentencia de despreci envers las obras que son fruyt de molts estudis y llargas meditacions. Aquesta despreocupació resulta molt cómoda y, sobre tot, sembla que dona importancia.

Respecte á las categóricas afirmacions del senyor Junyent, devém dirli que sols encerta la referent á la parodia de las montanyas de Montserrat, al dir qu'es un'obra digna de desapareixe. En quant á lo demés, cau en una serie d'equivocacions llastimosas. Diu que'l monument á Colón es un adefessi y qu'ell, seguint els consells del bohemi, l'enderrocaria pera ferne calderilla. Sápigan, donchs, ell y'l bohemi, que no'n treurian profit perque farian moneda falsa: el monument es de ferro y la calderilla la fan d'un altre metall. En quant á las condicions artisticas de l'obra, cónstili — y pot cerciorarsen per personas inteligents — qu'es de lo milloret que hi há no sols á Catalunya, sinó á Espanya, entre las del seu ram. Ara, que volgués enderrocar aquest monument á impuls d'altras consideracions, ens ho explicariam; potser estariam d'acort. Quina llástima que, ab tants afanys de demolició, no s'hagués fixat en tantas y tantas obras com hi há dignas de desapareixe!

S'ocupa també dels monuments d'en López, d'en Rius y Taulet, d'en Güell y d'en Clavé, y'ls troba tots xavacans, peró no explica'l per qué; els hi troba y'ls vol enderrocar. Seguint aquest sistema, Barcelona's converti-

ria casi en un desert. Las obras dels artistas creyém que mereixen més consideració. Analísinse'ls defectes, mes no se las condempni á mort sense *judici*.

Recomana també que's dongui feyna als esculptors Blay, Llimona y Montserrat, perque no tenen cap monument fet seu á Barcelona. Quan un particular fassi un'obra, aquest pot favorirlos, y fará un bé al art y podrá gosar en propietat de ricas joyas, atenent als indiscutibles mérits de dits artistas: mes, tractantse de monuments públichs, que paga'l poble, sápiga'l senyor Junyent y sápigaho tothóm, qu'han de projectarlos y realisarlos els qu'ho guanyin en públich concurs; no pot haverhi privilegis ni distincions.

En el mateix article esmentat, se fa referencia al Arch de Triomf del Passeig de Sant Joan calificantlo d'*armatosta* y de *gros, lleig, fosch* y que priva la vista. A nostre entendre—y'ns atrevím á manifestarho perque aixis pensan molts que'n saben—l'obra del arquitecte senyor Vilaseca es una joya arquitectónica, hermosa mostra del material que á Catalunya tenim pera la construcció, un exemple de ben proporcionadas massas y un model de dibuix correcte. Que té defectes, com tota obra, es indubtable: mes jo voldria, pera bé del art que cultiva'l senyor Junyent, que aquest arribés á produhir obras de la bellesa que té l'Arch de Triomf: hi guanyaría ell, y seria un bé pera la cultura artistica de Catalunya...

Ja qu'he comensat aquestas ratllas ab el titul del article del senyor Junyent, també com ell vull acabarlo: «Deu nos guart d'un *ja está fet!*»

J. Pujol y Brull.

EL CANT DE PRIMAVERA

Quina tarda més hermosa fou aquella!

El bes suau de la primavera que despertava á l'adormida naturalesa ab l'oreig perfumat d'abril, havía deixat son somni d'hivern pera vestir sas millors galas adornant els camps ab sos variats colors.

Ab goig infantil havíam passejat aquella tarda la meva Tresina y jo pel jardí de la masia ahont devíam passar nostra lluna de mel.

Jo era l'home més felis del món! Aquell mateix dematí m'havía casat ab la dona que tant estimava, y al veurem possehidor d'aquell conjunt de bellesas me creya transportat al cel. Tot ajudava á nostra felicitat: el cel pur y hermós y'ls camps vestits ab son ropatje de flors. Ella radiant d'amor y d'alegria, jo inondat de ditxa...

Cap al tart, comensá'l cel á ennuvolarse. Un vent de tempestat empenyia'ls núvols negres rápidament, fentlos avensar fins á cubrir tot l'horitzó. El cel s'enfosquí molt aviat. El vent pará de sobte y l'atmósfera quedá complertament en calma, mes una calma pesada, aplanadora. Prompte va condensarse la electricitat qu'omplia l'ayre, y de darrera'ls núvols negres va eixir amenassador el llamp, seguit d'un tro llarch.

—Haurém d'anar á casa,— digué la Tresina. Y en el moment que hi entravam comensaren á caure grossas gotas, mentres continuavan els trons y'ls llamps.

Pujarem al primer pis á contemplár la tempestat.

La Tresina's dirigí al piano, y obrintlo'm digué:

—¿Vols tocar un rato mentres plou? Té, mira: *La Walkyria*. Res podia agafar més á propósit. Toca'l primer acte.—

Vaig obrir la partitura, y mentres al cel s'entortolligavan els llampechs cada vegada més vius, els meus dits executavan sobre las teclas la grandiosa tempestat que Wagner colocá al comens de sa inmortal obra.

La naturalesa semblava anar d'acort ab la música. Ensemps se desenrotllavan dugas tempestats, la del cel y la de la partitura; y anavan tan unidas, com si la batuta del gran mestre las concertés desde las regions de la gloria.

El soroll de la pluja cayent sobre las plan-

tas del jardí, feya unisson ab las notas que marcan dita remor; el zig zag dels llampechs coincidía perfectament ab els trencats acorts ab que Wagner ens dona clara idea d'aquesta fulguració; y al arribar á la magnífica «Invocació á Donner» un tro espantós va retrunyir per l'espay, fent conmoure la terra.

Desd'aquell moment, las dugas tempestas anaren disminuhint, sempre d'acort la naturalesa y la música.

Al apagarse'ls últims trons vaig veure que'm trobava igual que Siegmund al arribar á la cova de Hunding.

La sala estava fosca y aprop meu tenia la meva Tresina, hermosa com la desgraciada Sieglinda. Havia escoltat ab molta atenció y silenci, sorpresa del espectacle maravellós que acabava de presenciar.

Era tan amant com jo del sublim art de Wagner, y va pregarme que continués tocant malgrat la foscor, donchs ja sabia bé que jo coneixia de memoria la partitura, y per lo tant no necessitava llum.

Ademés, volia continuar observant la extranya analogia que hi havia entre nosaltres y'ls dos enamorats bessons.

L'arribada de Hunding fou la visita del criat preguntant si voliam sopar. Al veure que no li contestavam determiná entornarsen y ho feu sense soroll.

Durant tota aquesta escena contemplava per la finestra oberta cóm anavan desapareixent els núvols qu'avans tapavan el cel. Una claror débil y misteriosa s'anava obrint pas entre'ls arbres del jardí, ahont comensava á refilar un rossinyol, passat l'esglay de la turbonada.

Un ventet suau movia dolsament las brancas, sacudint las gotas de pluja, que al caure á terra produhian un deliciós tintilleig.

Tots els cantors de la nit anavan unint sas veus á la del mestre de la selva. La meva Tresina'm mirava ab ulls cada cop més amorosos. Per la finestra entravan alenadas flayrosas portadas per un oreig joganer y acariciador que incitava á la voluptuositat. De sobte va obrirse de bat á bat el balcó, en el precís moment en que jo marcava sobre'l piano'ls rápits *arpegis* que imitan maravellosament l'oreig del bosch. Tan á temps fou, que instantaniament varem girarnos la Tresina y jo, emocionats y sorpresos. Un tramoyista inteligent no ho hauria fet millor. Mentres els meus dits se gronxavan sobre las teclas interpretant el passatje sublím que's titula *El cant de primavera*, página musical en que Wagner descriu maravellosament l'encant d'una nit primaveral al mitj del bosch, els meus ulls s'extasiavan contemplant l'hermosissim panorama que s'estenia entorn meu.

La lluna, gran y lluhenta, havia surtit repentinament dels últims núvols, iluminava'l jardí inondantlo de llum fantástica y, entrant per la finestra de la sala, anava á caure de ple sobre la magnífica cabellera rossa de la Tresina, que assentada als meus peus, gosava per complert la ditxa que li oferian la naturalesa ab son maravellós espectacle, Wagner ab sa divina música y jo ab ma ardenta mirada figurantme ésser l'heroich Welsa de la Tetralogia.

De sobte s'aixecá la Tresina, y obrint sos hermosos llabis comensá á cantar el tema dolcíssim del amor, vessanthi tota la passió que sentia en aquells moments per Wagner y per mi. Jo estava extasiat contemplantla transfigurada per l'art y per l'amor, y'm semblava trobarla cent vegadas més bella y més ideal.

Me creya transportat á un món misteriós y poétich, que sols havia vist en somnis y que llavors esdevenia real. La naturalesa, admirada, contribuhia ab totas sas galas á formar el quadro més hermós que jamay cap poeta hagi pogut imaginar.

La nit, clara y tranquila, semblava escoltar ab atenció las sevas propias armonias, que li havian sigut robadas pel gran mestre. El vent movia pausadament las fullas ab el mateix ritme ab que jo movia las teclas imitant las remors de la nit. El rossinyol havia deixat de cantar pera escoltar l'armoniosa veu de la Tresina. La lluna iluminava ab sos raigs de plata la esbelta figura de la meva esposa, y reflectintse en un mirall, permetia distingir confosament la severa cara del mestre, quin bust era sobre'l piano.

El tema de la voluptuositat va apareixe temptador y xardorós, fent encendre en mon cor un foch intens, semblant al qu'esclatava dintre'l pit de Siegmund al estrenye en sos brassos á la hermosa Sieglinda. La Tresina semblava participar del mateix neguit. Son

pit s'aixamplava fortament, sos ulls llensavan guspiras de voluptuosa passió. S'havia assimilat l'ardor amorós del personatje que interpretava. Tot callava: era'l silenci del moment suprém d'hont surt la vida universal. Tot respirava voluptuositat: l'ayre tebi feya moure'ls rossos cabells de la Tresina, que venian á pessigollarme la cara, excitantme més y més. La música s'animava gradualment. Va apareixe per primera vegada'l tema de la fugida, pianissim y seductor al principi, barrejat ab el de la voluptuositat, qu'anava creixent alhora en la partitura y en nostres sentits.

La Tresina se m'anava acostant; la *fugida* s'anava accentuant per moments, creixent sens treva. El tema del amor esclatá ab tota forsa, y sense poder acabar l'acte fugirem precipitadament la Tresina y jo vers las regions del plaher més gran.

A. Prim.

LA MIXETA DE CASA

Mixeta, vina, corra... puja á la meva falda.

Oh! oh!... Aixís la marruixa, pobreta!... Oh, oh!...

Y ara ¿qué tens que't fregas d'aquesta manera?... Oh y ab quins ulls que'm miras!... El teu nas es fresch, y quina cara més neta portas!... Aixís, aixís, la mixeta...

Miram... ¿ho sents?... Apa, cuyta, que t'adobaré la cinta qu'Ella t'ha posat al coll.

Je, je! Y qué bé't va la cinteta blava!... Y que n'ets de bufona!

Quina ronquera! Qué n'estás de cofoya!... ¿Oy?... ¿Eh, mixeta?

Els bigotis ben refilats... aixís, *dona!...*

Bo, ja saltas. Vaja, vaja, y cóm t'hi allargas al sol!... y cóm t'agrada la escalfor aquestal ¿oy?

¿Eh que també t'agrada la claror de la lluna?... Cóm me miras! Ja't sento cada nit ab els mixets per baix del jardí, mentres estich estudiant.

T'has tornat molt roda-socas desde que som al estiu!

Y aquells marrameus y marramaus que hi feu tots plens de claror de lluna, corrent amunt y avall del jardí!... Arméu tot un concert!... Sí, sí, ja pots fregarte!...

Tens molts galans. ¿Y cóm es el que tu estimas? ¿Es de color atigrat com tu ó negre? ¿Es negre? Ben fet. Fa més *home*, ¿oy?

Bo ¿ja t'has cansat d'estar al sol? ¿Altra vegada la ronquera?... A veure cap ahónt anirás.

Vaja, ben fet! Ja pots baixar desseguida d'aquí á la taula! ¿Que no veus que m'embrutas els papers?

Bé, vaja,'m guaytas ab aquest ulls!... Quédathi, quédat... Ajeute aquí ¿sents?...

Bé, sí, sí, peró no hi juguis ab la meva ploma. ¿Que no ho veus que no puch escriure? Refuma de mixeta!... Quina esbulladissa!

Estigas quieta.

Aixís.

¿Ja hi torném?... Ara al armari!... Aquí sí que no t'hi vull! Sí que la fariam bona! ¿Ja buscas niu? ¿Que't cridan els gatets?

Ab quins ulls de mare que'm miras!...

No, no, aquí no t'hi vull! Al jardí, refuma!

. . . .

Y fent un brinco se'm planta al mitj de la sala; Ella la crida ab una veu suau; aprima y allarga la paraula... La mixeta hi va miolant.

Quins petons!... Més valdria que'ls guardés pera mi!

Rafel Nogueras y Oller.

FLORS DE MARÍA (1)

L'áliga capdal que planá'ls mars y las montanyas, ha caygut, per fí, aclofada; el rossinyol qu'en l'ombriu dels jardins regalats de la poesia serena cantava tendrament dolsas esparsas ab el caparró esparvillat y'l bech refilayre, s'es enmudit y alacaygut al niu; el venerable y exemplar sacerdot que gresolá tantas impuresas, ha arribat fins á la cimalla del Calvari altra volta. Peró aixís com en la primera s'hi entretingué á amonjoyar flors y més flors tristas, aquesta darrera ja s'ha estirat demunt la creu qu'ell tant estima, y si no hi ha exhalat l'ultim sospir, es que'ls juheus no han pogut arribarhi á passarli la esponja ab fel y vinagre pels seus llabis delicats, sinó que'ls hi han endolcit ab coratjosos cordials aquells bons amichs que no l'abandonaren may, adhuch quan esclataren més esgarrifosas las tempestas per demunt de sa venerable testa, tota grisa avuy dels mals rastres que hi deixaren.

Igual que'l Diví Mestre: mentres predicava pel món la bona nova d'una patria gran y santa, mentres obrava miracles ab sa prodigiosa paraula, mentres curava malalts de cos y ánima; es á dir, mentres era al fort del trevall, trahit pels qu'havian de seguir sas doctrinas sadolladas de caritat y amor, se mantingué ferm, potent y avassallador; mes quan, acabada la tasca d'agermanar, entrava victoriós y ple de gloria á Jerusalém, sentint cimbrejar á son entorn palmas y llorers y veyent encatifarse la terra ab las vestas dels que'l glorificavan, allavors qu'haventse donat tot ell en el sopar memorable se'n anava al Hort de Getsemaní á reposar confiat pera encomanarse á son Pare celestial, allavors vingué aquella postració terrible que li feu suar sanch y aygua, portantli un ángel el cálzer del dolor y veyentse per fi assetjat traydorament.

Tal s'ha esdevingut ab el gran deixeble de Sant Joan de la Creu. Fou perseguit y vilipendiat, peró ell triomfá de tota rancunia y miseria humanas, amarant d'amor y dolsa caritat els rostres dels que l'escupian; mes després del triomf, quan esdevingué la calma, quan s'entregava á ell mateix, purificant tots els afronts, allavors el sobtá traydorament una postració terrible qu'ha posat en perill sa vida venerable y profitosa. Ha arribat fins al cayre de la tomba, mes al espargirli pel front aquellas floretas de Maria qu'en sa jovenesa cullí pels erols de sa estimada terra de Folgarolas, al sentir la olor suau del Gessamí, del Nard, del Clavell y de tantas altras flors com amonjoyá en la vistosa toya, s'es revifat y la flayre dolsa d'aytals amigas sevas li ha tornat la salut del cos, mentres els nobles conhorts y tendresas dels bons amichs li feyan reflorir la de l'ánima.

Tal miracle, donchs, han fet aquestas *Flors de María*. De bo es que las estimém y las guardém com el llibre més preuhat del gran poeta. ¿Voléu saberne quelcóm d'aquest llibre? Escolteume un moment.

Parlant ab ell alguns amichs que de debó l'estimém, li sentirem dir moltas vegadas: *Oydá! Es ben estrany, ben de plányer que els cors tendres y angelicals, al arribar el mes de María, el mes florit de maig, no tingan un ramell de flors pera festejar á la Reyna dels ángels. Molta pena'm fa véurels, pobres infants, follejar pels jardins forasters, tenintne prous dintre de la nostra estimada Catalunya, y ben dignes de la Divina Mare, puig Ella tot ho accepta per humil que sia. Vaig, donchs, á pomellar pels nins las flors qu'en ma llunyana jovenesa trobí pels marges de Folgarolas.* Ja ho ha fet, y qu'hermosament!

Aquí la teniu la toya, tendres infants y adolescents; aquí la teniu, mares carinyosas; y vosaltres també'ls qu'heu arribat á la vellesa; y nosaltres també, joves forts. Aquestas floretas os durán un raig d'alegria al cor y tota la serena á l'ánima. Quan mossén Cinto las cullí en sos bons y anyoradissos temps, ja volaren de fulla en fulla per una pila de poblets de montanya, y'ls llabis camperols las esgranaren en xamosos cántichs de tonadas ben escaygudas. Qué vegadas las he sentidas y cantadas en la humil iglesia de mon poble! Pel mes de maig y á redós de la dolsa Verge, guiats pel senyor mestre, cóm las refilavam escotorits!

Desd'aquella que diu:

María al cel guía
pel camí de flors,

(1) Discurs llegit en l'Ateneu Barcelonés el día 26 d'abril prop passat, ab motíu de donarshi á coneixe varis fragments de la darrera obra de mossén Jacinto Verdaguer.

anemhi, volemhi
cantant sos amors

fins á la darrera, de despedida, aquella tan gemegadora y plena d'anyoransa:

Lo Maig es passat,
les flors ja's mustigan
d'ençá que se'ls pon
lo sol de María.

Aucells del Amor,
los cors ja suspiran;
María se'n va
¿per qué cantaríam?

. . . .
. . . .

Prou cantan los ángels
prou cantan y riuhen
pujántsela al Cel
com sol al migdía.

Les portes del Cel
Jesús las obría.
—¿Corones portáu,
amor de ma vida?
¿Corones portáu,
ahont son cullides?

—Rosers catalans,
Amor de ma vida,
rosers catalans,
rosers de María.

—Corona teníu,
Amor de ma vida;
la teníu d'estels,
¿de flors la voldríau?

—La vull per mos fills,
Amor de ma vida,
per noyes y noys
que les han cullides.—

Y entrantsen al Cel
vos torna á somriure:
rosers catalans,
rosers de Maria.

Si al Cel vos ne tornáu,
vulláunoshi, María;
si al Cel vos ne tornáu
ab Deu siau.

Y fins algunas han volat á las grans poblacions. Qui es que no ha sentit aquell tendrivol esguard:

Oh María,
mare mía,
salvadora del mortal,
amparaume
y guiaume
á la patria celestial.

Flors, voltaula, aucells, cantaula,
qu'es María'l sol de Maig,
eixa aurora qu'enamora
de sa cara n'es un raig.

Son més belles les estrelles
des que os poden coronar,
jo'n voldría, Mare mía,
per guarnírvosen l'altar.

Quins temps aquells en que feyam presentalla á la Verge d'aquestas primicias delicadas, d'aquestas flors embaumadoras! Sempre'n só servat el perfúm, y no vaig parar fins á trobar el jardiner que las cullia y cuydava.

No solament eram els noys els qu'honravam ab tals joyells á la Sobirana Regina: al bell devora nostre, tocant son divinal mantell blau y estrellat, hi refilavan las noyas esgranant cántichs tan hermosos com el de *La filla de María.*

Qui podrá oblidarlas aquellas diadas! Y qui no estimará al que'ns cullia y portava'ls presents pera honrar á la Divina Verge!

Bé se m'han allunyat aquells temps ditxosos, peró'l recort será perdurable, y l'evocaré sempre, y ab mi tots vosaltres que m'escoltéu, que desde'l moment qu'heu vingut á n'aquest acte, es que sou devots del jardiner que tals plahers ens porta.

Si tingués temps, que os ne diria de cosas de mossén Cinto! Os ne diria, perque'n sé tota una pila, puig n'he aplegadas moltas á son costat, y per més qu'algú me'n fassa retrets, n'hi aplegaré mentres visca'l meu estimat mestre. Fins en sa malaltia m'ha ensenyat, y son exemple l'haig de seguir sempre, y si per ma jovenesa haig de sobreviurel, son recort y sas obras me'l farán estimar eternament. Si á n'ell no li podém tenir afecte, si ell no n'es digne d'ésser idolatrat, ¿quin altre poeta ho será? Responguim qui vulga probar lo contrari.

Qui no l'estimará á mossén Cinto! Qualsevol cor noble que l'haja tractat no pot deixar de sentirse atret per aquella santa humilitat y per aquella dolcesa admirable.

Un bon company del gran poeta, el reverent Estebanell, qu'es dels que de debó l'estiman, es qui os esbadellará'l ramell de Flors de Maria, féntvosen present afectuós. A n'ell l'ha entregada aquesta toya pera que la repartis. Y si á mi m'ha volgut escullir per'ajudarli á lligar, també m'ha encomanat pera que li donga las mercés per tot lo qu'ha fet pel llibre.

Ab molt de plaher ho faig y preneulas

aquestas mercés, vos, enginyós artista de la paraula; y prénguinlas també tots aquells que s'han interessat per la salut d'ell, qui voldria dárvoslas personalment. Grans mercés, donchs, y visquéu molts anys!

Si'l perfúm renovellat d'aquestas floretas li ha fet obrir els ulls que tenia closos per un son casi mortal, l'escalf de nostre pur afecte li puga reforsar las alas á fi de que ben aviat torni á exténdrelas, arrencant la volada potent, planant de nou els mars y las montanyas, cercant nous vestigis de las glorias capdals de la patria nostra, els efluvis mistichs y corprenedor de la Fe y las dolcesas tendrivolas d'un purissim Amor.

ÍNTIMA

Ab el mateix goig ab que veig cada any acostarse las festas de Nadal, he anat esperant, frisós, l'arribada d'aquest dia pera mi felis y dols con mel de romani.

Debadas he esperat enguany la claror de l'auba, ja per l'abril més matinera. El sol s'havia amagat darrera una espessa boyrada, y'l vent de pluja m'ha enviat sas fredas ratxadas al obrir la finestra. Era tart y encara fosch. Era un dia trist.

Mes ¿qué hi fa que la naturalesa no vulga barrejarshi ab la nostra alegria, si la portém, aquesta, dins del cor? El món se'l fa un mateix á casa seva; visquém, fills meus, felissos dins d'aquestas parets, y deixém que'l cel plori á raig fet las tristors dels altres.

Tot d'una, á dreta y esquerra'ls nostres fillets s'han despertat ab crits d'alosa matinera. Adormits ab las conversas de la vetlla s'han deixondat més d'hora, y al vestirlos sa mare, quina xerradissa més frescal! quin bojejar, sense deixarse posar bé faldilletas ó mitjons! Cóm queyan dins del meu cor las notas argentinas, com gotas de felicitat que l'esponjavan fins á ferlo esclatar!

Y després, la serventa, plena de las flors que li havia encarregat la vetlla, que li amagavan gayre bé'l cos y la cara, ha portat dins d'aquest modest niu d'artista altra ratxada d'ayre fresch y perfumat ab las rosas d'abril.

Oh! qui m'ho hagués jurat, al portar mon amor devant del altar, que sa essencia exquisida s'havia de perpetuar ab tal constancia, al través dels anys y de las penas, dels goigs y dels afanys!

Sant Jordi gloriós,
vos que feu miracles,

qui m'hagués dit que tanta potensa teniu al cel, que feu eternas las glorias dels qui á vos s'acullen! Qui m'hagués dit que'l fessiu ab mi tan gran el miracle!

Dia de Sant Jordi, festa major pel cor dels catalans, consagració de la primavera que fa sa entrada al casal de las antigas llibertats de Catalunya, enguany te veig trist y plujós y m'entelas els vidres de ma casa, gelós tal volta de veure lo felissos que hi som, mentres el companatje s'extén demunt de las blancas estoballas teixidas y exornadas ab l'escut aymat de la patria.

¿Qué hi fa'l plor de la Naturalesa, si'l bon Deu me permet avuy celebrar el cap d'any d'una perdurable felicitat en aquesta vida? Gosém, amors meus, casta esposa y tendres fillets, gosém la festa de Sant Jordi y trinquém pel jorn inoblidable de nostre casament! Que no manqui á la taula'l recapte que cada hu més s'estimi! L'avirám, las rostas ab mel, el mató recuyt, las fruytas assahonadas com nostre amor d'esposos, las llepolerias tan desitjadas per nostres petits tirans, els vins de tot tast, la garnatxa y'l vi negre, el ranci del recó, per'alegrarnos en sa bullidora fressa. Bevém tots, y que vingan ab nosaltres tots els sérs estimats. Vingan els germans al voltant de la taula, y tots plegats consagrém aquesta festa de la llar, santificada per las virtuts maternals y per l'amor que tots ens portém.

Enllá las ánimas petitas que no comprengan nostre goig tan vell, y renovat cada any ab nova forsa! Enllá'ls que no creuhen ni en l'amor, ni en la familia! Deu els hi ha negat tota la felicitat que'ns dona á nosaltres, sens dubte, perque en Ell tenim fe y confiansa. Y quan á l'hora baixa'ns aném quedant sols,

els de casa, estrenyém llavors el cercle del nostre amor y aprotitém els minuts d'aquest dia, ja que fins al any que vé no podrém tornar á celebrarlo, si som vius.

Si som vius! ¿Y si no ho som tots? Llavors els que quedin resarán pels que faltin á fi de qu'en el Cel pugan ser felissos si han fet en aquesta terra'ls possibles, y no tindrán d'entristirse ab son recort. Tot será felicitat á dalt y á baix.

Quin perfúm dė rosas! Ma casa fa olor de primavera y'm sembla molt més bella que quan hi arribo'ls altres dias, content y cansat de la feyna. Y es que la bellesa es dins de mi. Jo me la sento sa flama qu'ho ilumina tot ab resplandors brillants. Eixa flama al reflectirse en nostres ulls, ens fa somniar dolsament en lo passat.

Gosém, donchs, aquesta diada. Tu, la meva esposa estimada, dona á la nostra poncelleta la sanch generosa de ta maternitat, mentres jo t'abrasso y'ls altres fillets, enrotllantnos en estreta garlanda de caps rossos, forman un concert de tons daurats y de notas angelicals, de xerradissa d'aucells al anar á joch.

El jorn ha mort ab la mateixa tristor al defora, y ab la mateixa pau dins de la llar. Anáu també á joch, mos aymats fillets, y al encomanarvos á Deu y darli gracias per la felicitat d'aquest dia, resém tots pera que torni la salut y'l benestar al poeta de Catalunya, al autor de *L'Atlántida*, al amich de tants anys, qu'avuy ne fa onze que santificá devant del gloriós Sant Joseph els juraments d'amor dels vostres pares, ja que á n'ell li devém una part d'aquesta inmensa felicitat.

BONAVENTURA BASSEGODA.

Día de Sant Jordi de 1902.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

FLORS DE MARÍA, *per mossén Jacinto Verdaguer.—Barcelona.—Estampa de la Casa P. de Caritat.—1902.*

Mossén Jacinto Verdaguer, l'inspiradissim autor dels *Cants Mistichs*, de *Flors del Calvari* y de *Sant Francesch* ha volgut demostrarnos que polsa totas las cordas de la gran lira del misticisme, desde las més vibrantas y enérgicas á las més dolsas y suaus. Las *Flors de María* constituheixen un delitós aplech de curtas poesias que tenen l'encís, els colors y'ls perfums de las flors, y alhora reflexan graciosament la joya cándida de la infantesa, la puresa de l'ánima. Mossén Jacinto Verdaguer comensa'l llibre ab un petit prólech titulat *Flora Mariana*, qu'es de lo més sentit que coneixém en prosa catalana, perque nostre autor, quan vol, exerceix sobre la prosa'l mateix domini qu'exerceix sobre'l vers. *Flora Mariana* es un estudi de *botánica poética*, si se'ns permet usar junts aytals mots; l'autor hi aplega las flors en las quinas la poesia popular hi ha trobat símbols representatius de la Verge. Y que'n son d'hermosos els noms d'aquestas flors! L'una s'anomena *Camisola de la Mare de Deu;* aquesta, *Bressol de María;* aquella, *Coixí de la Mare de Deu;* l'altra, *Llitet de la Mare de Deu!* Mossén Jacinto'ns fa sentir l'encens d'aquestas flors modestas y poéticas dintre de las formas de sos versos cisellats, perfectes, y á la vegada espontanis y senzills. Las *Flors de María* comprenen tres seccions: *Flors*, *Cántichs* é *Idilis*. Creyém que será més grata al llegidor la reproducció d'una de las poesias del llibre que tots els elogis que d'aquest poguém ferne. Heusaquí la que porta per titul *Lo Taronger:*

Tendre, gentil, fresquívol,
orgull dels promontoris de marina,
mirau lo taronger cóm gallardeja;
de la Verge María hermosa imatje
ja de lluny vos envía un raig d'aromes.
Ses fulles sempre verdes
son de la fé primaveral lo símbol.
Ses flors de gebre cándida
son les joyes més belles de la nuvia,
quan camina al altar dels desposoris,
son l'emblema feliç de la esperança;
y ho son de l'alta caritat encesa
ses daurades taronges.
Dintre sa copa ombrívola s'acullen
talment com á germanes
Tardor y Primavera,
que ensemps riuen y jugan
l'una ab ses flors, l'altre ab sos fruyts sucosos.
Santíssima María,
Vos sou lo Taronger de la Judea,
sempre gentil y vert y jovenívol.
Vostres virtuts com fulles sempre verdes
de petita y de gran vos coronaren.

Y sola entre les dones
mostrau, ab la poncella de la verge,
lo Fruyt diví corona de la Mare.

—

Hortensi Güell. — Florescencia. — *Barcelona.—Oliva, impressor.—Vilanova y Geltrú.—1902.*

Don Joseph Güell y Mercader ha publicat ab el titul de *Florescencia* una colecció de trevalls en prosa catalana y castellana deguts á son malaguanyat fill Hortensi. Dits trevalls revelan fins ahónt hauria pogut arribar el jove Hortensi, mort avans d'hora per dissort de las lletras. En una edat en que la major part dels homes ab prou feynas poden considerarse intelectualment com á tals, ja la personalitat literaria de l'Hortensi Güell apareix ab cert relleu en el camp de las lletras catalanas. L'esperit d'en Güell, sadollat d'amor per tot lo modern, per las novas orientacions artísticas, peró un xich influhit pel decadentisme—y no dihém això com á censura, ja que'l decadentisme es una forma tan artística com qualsevulga altra—ha creat quadrets inspirats sempre en la naturalesa qu'ell, á travers de son temperament, ha vist plena de colors débils y esmortuhits y de poéticas tristesas. En alguns dels quadrets creyém notarhi la influencia d'en Santiago Rusiñol, peró notém tot seguit l'esfors de la propia personalitat d'en Güell pera obrirse camí, esfors coronat d'éxit ben sovint. Els trevalls del llibre apareixen acoblats respectivament ab els següents títuls: *Miscelania literaria*, *Notas críticas d'art*, *Fragments y notas*, *Fragments dramátichs*, *Notas tristas*, *Artículos varios*. Don Joseph Güell y Mercader ha escrit un sentit *Prefaci* pera'l llibre del seu fill, quin final es el següent:

«¿Tindrá rahó'l poeta de l'antiquitat clássica al dir que las ánimas tristas son las predilectas del cel y, per serho, passan depressa per la terra? ¿Será cert que la idea del dolor—purament imaginatiu, sens objecte y sens consol—es una passió nobilissima, inspiradora de las mellors creacions de la Filosofía y del Art?

»Tant-de-bo qu'aixís fos! La realitat d'aytal fantasía podría portarme á creure que la mort no es més que'l racional, dolcissim aconhortament á la fatalitat de la vida y un tranquil repós pera l'ánima afadigada. Tant-de-bo! perque al escriure aquestas ratllas, que no's marcan en la blancor del paper sens ans haver fet solch inesborrable en lo meu cor, podria acariciar la ilusió de que per lo sufriment s'engrandí y's perfecciona l'ánima del meu fill, y, pensant que las penas morals enlayran als que'n son víctimas, me consolaría dihent com els estoychs romans: «Oh, dolor! no ets pas un mal á la terra!»

—

Houston Stewart Chamberlain.—El Drama Wagneriá.—*Traducció de Joaquím Pena.—Barcelona.—Associació Wagneriana.—1902.*

Escassos son els llibres escrits á Espanya pera l'estudi del teatre de Wagner, ja que sols poden pendres en serio las obras *Ricardo Wagner* d'en Joaquím Marsillach, y *El Anillo del Nibelungo* d'en Chavarri, inspiradas aquella pel *Drame musical* de l'Edouard Schuré, y l'última per totas las obras—que no son pocas—publicadas al extranger pera'l millor coneixement de tan important materia. Encara que no més fos per aquest concepte, hem d'alabar, pel buyt que vé á omplir, la traducció verificada per nostre amich y company de redacció en Joaquím Pena, del llibre *El Drama Wagneriá*, original del eminent crítich inglés Houston Stewart Chamberlain. Dit llibre pot considerarse com una de las obras més interessants de la bibliografía wagneriana. En Chamberlain, dotat d'un gran poder de comprensió, no es dels que's deturan devant de las formas qu'envoltan el drama de Wagner y no podentlas atravessar s'entretenen trossejantlas, analisantlas y discutintlas per'arribar á la fi á un resultat negatiu pera l'Art, que sols viu d'emoció y de poesia: en Chamberlain, al contrari, estudia directament la essencia dels dramas wagnerians y lo que representan en la historia del art; aixís la seva obra ve á ésser, juntament ab *L'œuvre poétique de Richard Wagner* de l'Alfred Ernst, y *Richard Wagner poète et penseur* de l'Henri Lichtenberger, un dels llibres qu'ab més profit pot consultar tot aquell que vulgui coneixe á fons l'obra d'en Wagner, sense perdres pels viaranys que sols conduheixen per una banda al entussiasme irreflexiu, per l'altra al encarcarament y á la pedantería. Es sabut que ademés dels anti-wagnerians per sistema ó per ignorancia, fan mal á las obras de Wagner dugas menas d'adeptes: els *snobs* y'ls *poseurs* que fingeixen admiració frenética al sentir parlar dels dramas del mestre de Bayreuth y s'adormen al véurels representar sobre la escena, y'ls sabis y feixuchs erudits que voldrian convertir l'Art gloriós del Pervindre en una cosa sense nom, indigesta, odiosa y alhora pueril, que ni es art, ni ciencia ni cosa semblant, sinó una manera d'amagar la falta de sentit artistich y de bon gust: parlém d'aquells que's preocupan de las formas y no de l'ánima, d'aquells que's preocupan tan sols d'esbrinar, per exemple, quántas voltas apareix en *Siegfried* el tema de la *espasa*, y subordinan la poesía y la bellesa al descubriment, per medi del microscopi, de temas y fragments de temas que no influheixen gens ni mica en la grandiositat del conjunt, ni en la comprensió del drama. Als uns y als altres convé, donchs,

l'obra d'en Chamberlain, puig pera'ls uns y pera'ls altres té paraulas de censura; per'xó en Joaquim Pena, que pensa d'una manera oposada á la d'aytals falsos adeptes, l'ha traduhida al catalá, y á la vegada per creure, com el critich inglés, que l'estudi del Art de Wagner ha de consistir en la exposició armónica y equilibrada de tots els aspectes ab que son autor va revestirlo, y que si alguna preferencia s'ha de donar es al Drama en si mateix, ánima de l'acció.

No tenint espay pera fer un estudi complert de *El Drama Wagneriá*, reproduhirém el final del prólech enviat per l'autor expressament pera la traducció catalana, prólech que resumeix admirablement sos propósits:

«No he volgut fer una exposició de doctrina; no he volgut donar un sistema dogmátich; al contrari, he tractat senzillament de deslliurar l'esperit de prejudicis y fórmulas, he tractat d'ensenyarli á judicar ab llibertat las obras dramáticas d'un dels més grans poetas de la humanitat.»

No obstant, sens entrar en detalls, recomaném especialment al lector el capitul II del llibre, profondissim estudi estétich que pot compararse ab la esmentada obra d'en Lichtenberger, estudi demostratiu de que'l drama wagneriá ha de viure d'assumptos d'ordre purament humá, no convencionals; el capitul IV, análisis intim dels quatre dramas posteriors al any 1848, ó sian *Tristan y Isolda*, *Els Mestres Cantors*, *L'Anell del Nibelung* y *Parsifal*, com també'l capitul titulat *Art y Filosofía*, en el quin en Chamberlain demostra que las relacions existents entre l'un y l'altra, no son tan estretas ni tan íntimas com alguns volen suposar. La opinió de Wagner confirma lo dit per l'autor: «L'art deixa, en el fons, d'ésser art sempre que volém considerarlo al travers de la reflexió.»

En quant á la traducció, res podém dirne, ja que'l fet de deures á un amich nostre tan benvolgut com ho es en Joaquim Pena, ens impideix tot judici.

—

Hem rebut, ademés, la traducció catalana del notabilissim discurs llegit pel doctor don Antoni Rubió y Lluch en la sessió d'obertura del curs académich de 1901-1902, feta per en J. Algarra y Postius. Haventnos ja ocupat ab extensió d'aquest trevall á son degut temps, sols ens cal avuy felicitar al traductor y al periódich *Universitat Catalana* que l'ha editat, com també als senyors professors qu'han contribuhit á la edició.

També hem rebut el número 3 de la *Revista de Bibliografía Catalana*, y'ls següents *Manuals* publicats per la casa editorial de don Manuel Soler: *Química general*, per J. R. de Luanco; *Mineralogía*, per S. Calderón; *Ciencia política*, per A. Posada; *Economía política*, per Piernas Hurtado; *Armas de guerra*, per J. Génova; *Hongos comestibles y venenosos*, per Lázaro Ibiza; *La ignorancia del Derecho*, per J. Costa; *El Sufragio*, per A. Posada; *Geología*, per J. Macpherson, *Pólvoras y Explosivos*, per C. Banús; *Armas de Caza*, per J. Génova; *La Guinea Española*, per Beltrán Rózpide; *Meteorología*, per A. Arcimis; *Análisis Químico*, per J. Casares; *Abonos Industriales*, per A. Maylin, y *Unidades*, per C. Banús.

L'ÚLTIMA NOTA

L'estíu está agonitzant,
la tardor ja vé y l'empayta.
Avuy, aquest dematí,
quan la terra s'omplenava
de la llum verge del sol
esgroguehida y malalta,
s'han donat l'ultim petó
dugas poncellas tardanas
al bell temps que frech á frech
una oreneta passava.
La oreneta s'ha esglayat
y ha fugit adalerada
al sentî aquell bes de mort,
aquella nota malalta
d'aquella cansó d'estíu
que tan trista va acabantse

Flors, perfums, cansons d'amor,
brunzits, cantar de cigalas,
fullas vessadas pels prats
y per dalt de las montanyas,
tot ha mort aquest matí!...
Quína amiga l'anyoransa!

La tardor tot rondinant
las absoltas ara'ls canta:
es un cant que fa estremir,
es una cansó qu'esglaya.
Canta, canta, mal company,
y vés esclafint riallas.
Quí sab si la teva fí
encar será més amarga!...
Ves que no't toqui la neu,
que't pot matâ una glassada!

JAUME TERRÍ

TEATRES

Els jochs florals de Canprosa.

La politica entra perfectament dintre'ls dominis del art dramátich, puig qu'ella proporciona elements cómichs y trágichs que, ben aprofitats, resultan d'efecte segur. Fer teatre politich no es, donchs, cap pecat artistich. Peró es un niu de rahons. Perque la politica té aixó: ho enfosqueix tot, ho embruta tot, y las passions excitadas impedeixen tot judici seré per part del públich y de la critica.

Cada vegada que una qüestió politica's porta á la escena passa lo mateix: en el teatre xiulets aixordadors y aplausos frenétichs, en la prempsa reventadas crudels y apologias incondicionals. Els negres y'ls blanchs, com sempre's tiran els trastos pel cap. En quant al art, ningú se'n preocupa.

Aixis, *Els jochs florals de Canprosa*, comedia satírica d'en Santiago Rusiñol, no podia desmentir la regla. El dia del estreno hi hagué xiulets á dojo y—¿per qué no dirho?—aplausos sostinguts. Y no podia pas ésser d'altra manera haventhi á Romea catalanistas que's donaren per ofesos y *castellanistas* que volian passar per ofensors. Després els judicis s'han format ab una unanimitat de criteri en cada un dels camps que, pera l'art veritable, es tristissima.

«En Rusiñol ha posat en solfa'l Catalanisme: *ergo* la seva obra es un *esperpento*» diuhen uns. «*Ergo* es una maravella» diuhen altres. Y ab aixó ja está tot dit.

Nosaltres, que quan som al teatre no som catalanistas ni res més que senzills aficionats al art, creyém que de l'última obra d'en Rusiñol hi há quelcóm més que dir.

Primerament, creyém qu'en Rusiñol no ha posat en solfa'l Catalanisme, ni'ls Jochs Florals, ni res; en tot cas s'ha posat en solfa, una vegada més, á si mateix y al art que pretén cultivar.

En quant á lo primer, es ben clar: ni Catalanisme vol dir Jochs Florals, ni perque en Rusiñol hagi presentat dos ó tres ximples que diuhen y fan constantment ximplerias, pot deduhir ningú que'ls catalanistas siguin uns ximples. Y en segón lloch, que's fassin en algún punt jochs florals com els de Canprosa, res té que veure ab els verdaders Jochs Florals.

Per nostra part, hem de confessar que fins aquests no están avuy á la deguda altura. En quant á la fal-lera que tot d'una s'ha apoderat dels pobles, vilas y viletas pera celebrarne'ns produheix el mateix horror que una epidemia. Per ells la plaga dels versayres buyts y presumptuosos s'extén rápidament infestant las lletras catalanas, y dia vindrá, si aixó continúa, en que de cada tres catalans dos serán *trovadors*. Si, se'n ha fet massa.

Estém, donchs, conformes ab en Rusiñol: els jochs florals de Canprosa son ridículs. Desde'l president del consistori fins al sereno endiumenjat, desde'l poeta somnia-truytas fins á la damisela sentimental, desde l'aixelabrat que sense motiu crida ab tossuderia «*Segadors!*» fins al aprenent de capellá ab sas misticas voluptuositats, tots son ridiculs y llastimosos. Estém, donchs, conformes en lo essencial. Peró en quant á *Els jochs florals de Canprosa*, comedia satirica en un acte, segurament no serém de la mateixa conformitat.

En Rusiñol se creurá—malas ánimas li haurán ajudat á fer creure—qu'ha escrit una obra inmortal, y nosaltres creyém qu'ha fet un disbarat escénich monumental.

En Rusiñol s'haurá dit, com se va dir un dia un sabi: «El moviment se proba caminant», y puig jo vull demostrar que'ls jochs florals de poble son ridiculs, portém íntegrament á la escena'ls jochs florals d'un poble y'l ridícul surtirá sol». Y efectivament, ha surtit un'obra ridicula. L'artista s'ha convertit en fotógraf refinat, aixó si, que retoca y carrega certs trets, peró fotógraf vulgar á fi de comptes, y com que'l quadro retratat no era artistich, la fotografía resulta barroera, y com que á nosaltres, y ab nosaltres tot esperit culte, ens posan nirviosos y'ns aburreixen y'ns fastiguejan aquests jochs florals de debó que fan en certs pobles, es clar que'ns hem de posar més nirviosos y'ns hem d'aburrir y fastiguejar encara més en els que'ns serveix en Rusiñol, que no son més ni menys que un barroer retrato d'aquells. Y com que nosaltres esperavam sátira fina, situacions cómicas, una acció dramática, frase cáustica y dibuixos sugestius, y en Rusiñol ens ha servit ironia mansa, xistes de café y tipos adotzenats sense cap acció dramática, está clar que'ns haviam d'aburrir soberanament.

L'Emili Vilanova y algún altre catalá, en Ramón de la Cruz y algún altre autor modern á Castella, han fet *sainetes* deliciosissims satirisant usos, costums y tipos més ó menys populars, peró en ells la gracia cómica no estava renyida ab el bon bust y l'ingeni, y la fantasía dels autors sab combinar aquells elements observats del natural en una acció senzilla, si, peró sempre interessant y original, y'l quadro, arrodonit ab un llenguatje ple d'acudits graciosos, era d'efecte cómich segur.

¿Qué hi há de tot aixó en *Els jochs florals de Canprosa?* Res absolutament. Per tota acció un periodista *raté*. Per boca d'aquest sembla parlar en Rusiñol, qui'ns ve á definir y *descubrir* la poesia, com en un'altra obra'ns volia definir y *descubrir* la llibertat, y en una altra'ns volia definir y *descubrir* la bellesa. Definicions incongruents y xavacanas, fillas de una fantasia malaltissa! Y casi bé res més; puig no pot dirse acció dramática el que

aquest periodista pagui de sota má'l vestit encarregat per la damisela desayrada que tenia d'ésser reyna de la festa y's troba desbancada per una forastera que casi bé no obra la boca; ni pot dirsen acció dramática de tota la llarga escena dels jochs florals, de una monotonia y falta d'ingeni exemplars.

Peró lo més dolent de l'obra es el llenguatje y'ls versos intercalats. Pagariam tres pessetas pera que l'obra fos publicada y poguessim reproduhir—de memoria no'ns en recordém—tot aquell devassall de xistes baratos y vulgars que fa qualsevol salta-taulells aprenent de *curridu: «el peix y la peixa»*, «*super-home*, *super-dona*»... per exemple. Y en quant als versos ¿creu per ventura en Rusiñol que pera posar en solfa'ls que's fan en aquells ignominiosos jochs florals, n'hi há prou ab ferne ell mateix uns de tan dolents y tan poca solta com aquells? Ell ho podrá creure, com nosaltres podém creure qu'ell está á la mateixa altura que'ls infelissos poetas á qui pretén aclaparar.

Si, amich Rusiñol: *Els jochs florals de Canprosa* tenen un defecte capdal, y es que qualsevol poeta de *Canprosa*'ls hauria escrit per lo menys tan bé com vosté, y tots junts els haurian representat bon xich millor que á Romea, ahont, si exceptuém en Borrás en son desayrat paper y la Monner, deliciosissima en el seu, els demés no sabian pas lo que's feyan el dia del estreno. Just es confessar que'l paper de la Monner es l'únich de l'obra qu'en alguns passatjes ens sembla digne d'un autor dramátich.

TEMPTACIÓ

La calma y'l silenci regnavan en aquella cambra sumptuosa, dolsament iluminada per una bomba de blau cristall esmerilat, que acariciava el bust d'una dona jove, seriosa y pensativa, colorint feblement, ab sa mitja claror blavenca, la cascata de puntas que la embolcallava. Ab ellas y ab son pentinat de Verge, semblava anyoradissa fada cuberta d'escuma qu'hagués eixit á rebre'ls raigs indecisos de la lluna.

Regirava entre sas mans blanquissimas una lletra que no gosava á llegir, com si un secret poder la mantingués perplexa, clavada la vista en la frágil cuberta. Temia desclóurel aquell sobre, com si son pudor de dona honrada li fes endevinar el contingut. Mes el desitj se sobreposá per fi á la temensa: desclogué la carta, llegi en pochs moments totas aquellas planas de lletra atapahida, y somrigué ab complacencia, emocionada.

Son orgull de dona hermosa, esperonat per l'afany de venjansa, la dominava. Sols li calia contestar una paraula pera venjarse de son espós, que no era com avans, que no la omplia d'aquellas delicadas atencions y caricias qu'ella anyorava.

—

Ja de temps se consumia ab la indiferencia d'ell, endevinant que un'altra dona las hi robava aquellas caricias tan sevas. Y combatia valentment la fredor de qu'era victima ab novas finesas, ab refinaments de dona coqueta. Cóm se desesperava quan son espós, al mirarla, mostrava sols una curiositat passatjera, un desitj momentani! No lograva més qu'ésser acariciada en rauxas de sensualitat, mes sense l'entussiasme de la passió verdadera. Tot seguit venia la indiferencia, el cansanci. Cóm patia llavors, cóm torturava son cervell pera trobar en ella mateixa la causa d'aquella indiferencia que li feya vessar tantas llágrimas!

S'havia proposat saber quina dona li robava lo qu'era seu, lo que li pertanyia, l'amor d'avans, las horas passadas en aquella perfumada cambra, els deliquis amorosos en que las ánimas, com els cossos, s'ajuntan ubriagadas per un goig infinit...

Y per fi havia lograt saberho. Y al recort de lo que havia sufert, cóm se li rebelaren sa dignitat y son amor propi al tenir coneixement de que sa rival era una de tantas... carn de mercat... Havia vist son retrato, l'havia tingut molts dias. Contemplantlo, sa vista brillava de goig á cada nou defecte que descubria en aquella dona; y cada dia n'hi trobava de nous. Comparava á voltas; se posava devant del mirall y's trobava molt hermosa; las linias del seu cos eran puras, perfectas. Llavors renaixia en son cor la confiansa d'atraures al espós, de renovar las passadas venturas, y li entrava fonda compassió per aquella dona. Pensava que tal volta ella també l'estimava al seu marit;

qu'era desgraciada; que venia sa carn pera mantenir la carn mateixa, per tants fruhida; que son cos no li pertanyia, puig era de qui millor el pagava. No, ella no era dolenta; son temperament impresionable la induhia á fer cosas que no hauria volgut fer may, y després, al recobrar la serenitat, se'n penedia.

Al convéncers de que tots sos esforsos pera recobrar l'amor d'ell eran inútils, sa desesperació fou inmensa. Agafá aquell retrato y ab una agulla punxá'ls ulls de sa rival, furiosa, frenética. No'n tingué prou, y, folla de gelosia, clavá las unglas y las dents en la cartulina, y la esmicolá y cremá'ls petits bossins, y ab goig contemplá cóm se convertian en negrosa cendra. Hauria volgut tenir un poder sobrenatural per'abrusarlos ab sa propia mirada.

Sa nirviositat, arribada al paroxisme, se feu llavors continua. Va creixe com may sa set de venjansa, son rabiós desitj de castigar l'ultraje qu'ell li feya com á dona y com á esposa.

—

Y la ocasió vingué. El mateix home que, ab un fi premeditat, li havia proporcionat el retrato y l'havia ajudada á descubrir la trahició, aquell home amich de son espós, després de moltas insinuacions, cobart pera exposarli ell mateix, acabava d'enviarli aquella carta que inclohia la infamant proposició d'una venjansa deshonrosa.

Per'xó ella somreya... y lluytava. Son dever, el carinyo que tenia al seu espós, la feyan dubtar... No s'entregaria per amor, sinó per gelos, pera castigar al seu espós... Y seguia dubtant.

S'aixecá d'una revolada, aná ab pas insegur fins á un'altra cambra, agafá la ploma y escrigué dugas paraulas, ficant tot seguit el paper dins d'un sobre, que clogué... Tremolava, y en sos ulls hi brillava un foch estrany. Suhosa y esgroguehida, mirá al entorn pensantse qu'algú la espiava, y son esguart topá ab el retrato d'un vell de cara venerable, de trets enérgichs y mirada ferrenya. Era son volgut pare, mort de feya poch temps. Desvariejant, s'imaginá que'l vell la contemplava ab els ulls irritats, ab las cellas contretas, com demanantli explicacions d'una acció tan indigna. Y aná reculant, mirantse sempre'l retrato de fit á fit. Y de sobte fugi, estemordida y folla d'espant: mes torná á poch á la mateixa cambra, batentli'l cor, ofegantse; esqueixá ab má tremolosa'l paper afrontós, y caygué en la molsuda catifa sanglotant, bebentse ab delicia las ruhentas llágrimas que brollavan abundosas escaldantli la pell envellutada de sa cara dolorosament contreta...

A. Font y Laporte.

NOVAS

La hermosa festa dels Jochs Florals, may suspesa desde sa restauració, ho ha sigut aquest any. No explicarém las causas d'aytal suspensió, donchs ben enterats ne suposém á nostres lectors per la prempsa diaria.

Nosaltres catalanistas no hem de dar, en ocasió semblant, motiu á desordres; y al plányens de lo ocorregut, no podém menys de recordar els memorables Jochs Florals de 1888, que coincidiren ab altra gran festa del progrés, la Exposició universal de Barcelona, en els que fou reyna de la festa la mateixa dama qu'avuy com allavors ocupa'l trono d'Espanya, y en els qu'en Sagasta, president com ara del Consell de ministres, declará oberta la festa valentse de nostra llengua catalana. Festa de pau eran y han d'ésser els nostres Jochs, puig d'ells n'ix á dolls la cultura que li cal al poble. Per'xó creyém en sa vitalitat, y estém certs que no pot morir una institució á quin calor han nascut obras inmortals com *L'Atlántida*, el millor poema que may s'hagi produhit á Catalunya y á tota Espanya. Vegis, donchs, si hem de sentir qu'enguany, en plena pau, no hagim pogut fruhir una festa semblant.

—

Com estava anunciat, el dia primer de maig surti *La Renaixensa* complertament reformada, responent á las modernas necessitats qu'han fet que'l Catalanisme tingui en la prempsa diaria órguens verament populars y en relació ab la gran importancia d'aquest moviment social.

La Renaixensa s'ha posat á la deguda altura conquerint un dels primers llochs entre els grans diaris de nostra terra. La colaboració ab que compta es brillantissima, y las dugas edicions que publica se las disputa'l públich ab creixent afany, puig cada dia aumenta'l número d'adeptes.

Enviém nostra coral salutació al ardit campió de tants anys, mestre de tots; y qu'ho sia per molts anys.

—

Del Ateneu Democrátich Regionalista de Sant Marti de Provensals hem rebut una expressiva circular en la que aquella entitat, composta d'obrers, diu ben clar que creu que la sort y la prosperitat de la classe obrera catalana está ben estretament lligada á la sort y á la prosperitat de Catalunya, per lo qual vé á ocupar un lloch entre'ls més entusiastas catalanistas.

Coralment agrahim la salutació que dit Ateneu Democrátich Regionalista'ns endressa, y li desitjém molts anys de vida pera bé de Catalunya.

—

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* dirigí en la diada dels Jochs Florals una comunicació á mossén Jacinto Verdaguer felicitantlo per cumplirse vinticinch anys de l'aparició del gran poema *L'Atlántida*.

—

El «Centre Catalanista» d'Arenys de Mar ha organisat uns Jochs Florals pera'l dia 10 del prop-vinent juliol, haventnos enviat el cartell, segons el qual s'adjudican quinze premis, deventse remetre'ls trevalls al secretari del «Centre Catalanista» d'Arenys de Mar, don Joseph Valeta de Arquer, Riera, 50, per tot el dia 28 del proxim juny.

El jurat calificador está compost pels senyors Joseph M.ª Arnau, president d'honor; Antoni de P. Capmany, president; Emili Vilanova, Salvador Vilaregut, Jaume Gras y Janer, Francisco Flos y Calcat, Francisco X. Tobella, Emili Tarré, vocals; y Antón Busquets y Punset, secretari.

—

El dia 30 d'abril se celebrá la inauguració del nou local del Colegi de Sant Jordi, instalat al carrer de Santa Agna, 27, ab actes religiosos als que hi assistiren, á més de varias de las familias dels alumnes, representants de diferentas entitats catalanistas. Un cop benehit el local, cantaren els noys algunas cansons catalanas que foren escoltadas ab fruhició per la concurrencia.

El nou local ofereix excelents condicions pera'ls alumnes, y'l material d'ensenyansa que s'hi troba acoblat pel director del colegi senyor Flos y Calcat es bona mostra de son zel y esforsos pera introduhir útils y positius avensos en la ensenyansa catalana.

—

Nostre anterior número havia ja entrat en máquina'l dia 30 del passat abril quan, reunit en sessió l'Ajuntament de nostra ciutat, acordá per 27 vots contra 14 no celebrar festeigs per la próxima coronació del rey. Gran fou la espectació que despertá en el públich la sessió indicada, en la que'ls regidors republicans y regionalistas votaren d'acort ab una unanimitat que raras vegadas hi há ocasió de veure.

—

La Escola Jordiana «Orfeó Canigó» celebrá'l prop passat dissapte un concert al que hi assistí nombrosa y triada concurrencia, executantse hermosas cansons, entre las que sobressurtiren per sa felis interpretació *Lo Pardal*, *L'Emigrant* y *Caramellas*. També s'estrená una producció del director en Joseph Lapeyra, sobre lletra d'en Francesch Matheu. Tot fou molt aplaudit.

—

Ab verdadera pena hem de dar compte avuy d'haver sigut denunciat nostre benvolgut company *La Nació Catalana*.

—

Mossén Jacinto Verdaguer va seguint en sa lleu millora. Ha comensat á deixar el llit á curtas estonas.

Com que trobantse tan flach de forsas se fa temerós el tréurel á fora com convindria, s'han ofert distingidas personas pera que sía dut á sas possessions estivals.

—

Interessant es la exposició que á Ca'n Parés pot visitarse aquests dias. Se tracta d'alguns dels cartells que la casa Malagrida de Buenos Aires premiá en el concurs que tingué lloch en aquella capital. La importancia dels premis y son número posan el concurs en primer lloch dels que s'han verificat en el món. Una vintena de cartells son els exposats, escullits entre cinchcents y pico que prengueren part en el concurs. De l'Alfred Villa, de Milán, pot veures el cartell guanyador dels 10.000 franchs; d'en Metlicowitz, també de Milán, el guanyador dels 5.000; d'en Casas, de casa, el guanyador del tercer premi. Un sens nombre d'accéssits, y cinch premis més, se reparteixen lo que resta de la gran cantitat destinada al concurs, contantse entre'ls primers els d'en Xavier Gosé y en Barrau, de casa'ls dos.

El senyor Malagrida, catalá, fabricant dels cigarrets «Paris», pot estar orgullós del seu concurs, al que tot el món ha respost com mereixía. Aixís es cóm se fan concursos. Pagant Sant Pere canta. Y'l senyor Malagrida ha donat probas de sa esplendidesa.

—

També en el Circul Artístich está cridant altament l'atenció la exposició d'obras del malaguanyat artista Andreu Solá.

—

El conegut establiment «El Ingenio» ha publicat unas vistosas tarjetas postals en

cartulina de variats colors, figuranthi en aquesta primera serie'ls retratos de Wagner, Ibsen, Tolstoy y Nietzsche, dibuixats per en Lluis Reig.

—

Publicacions rebudas:

De la magnifica edició que del poema de mossén Jacinto Verdaguer *Canigó* ha publicat *Catalunya Artística*, n'hem rebut un exemplar ab luxosa enquadernació en or, plata y varias tintas, quin dibuix es degut al reputat artista nostre bon amich Antoni Solé.

Estatuts del « Centre Catalá » de Paris, recentment fundat.

Alma y vida, drama en quatre actes precedit d'un prólech, per B. Pérez Galdós, estrenat el dia 9 del passat abril en el teatre Español de Madrid. No fem avuy un judici critich de la darrera obra del eminent escriptor, esperant ferho próximament, quan se posi l'obra en escena á Barcelona.

Al entrar en el Colegi d'advocats pera pendre part en la Junta general, recordava la frase d'un amich meu, que'm deya: «Al entrarhi casi m'amago, pera que'l públich no ho sápiga que'n soch d'advocat.»

Jo al surtirne vaig decidir fer lo mateix.

Quina escena! No s'entenia ningú, ni'ls de la Junta ni'ls altres. Si'ls clients ens arriban á escoltar, estich segur que's paran de cop tots els plets.

Crech arribat el moment de dirne Estudi, ó millor Costura: may més Colegi.—T. M.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

L'ATLÁNTIDA

Fa vinticinch anys que 'l Consistori dels Jochs Florals de Barcelona saludá l'aparició en nostra literatura del gran poema de mossén Jacinto Verdaguer *L'Atlántida*, concedintli un dels premis extraordinaris.

Pera celebrar el XXV aniversari de tan gloriós aconteixement, JOVENTUT se compláu avuy en anunciar á sos llegidors la próxima publicació d'un

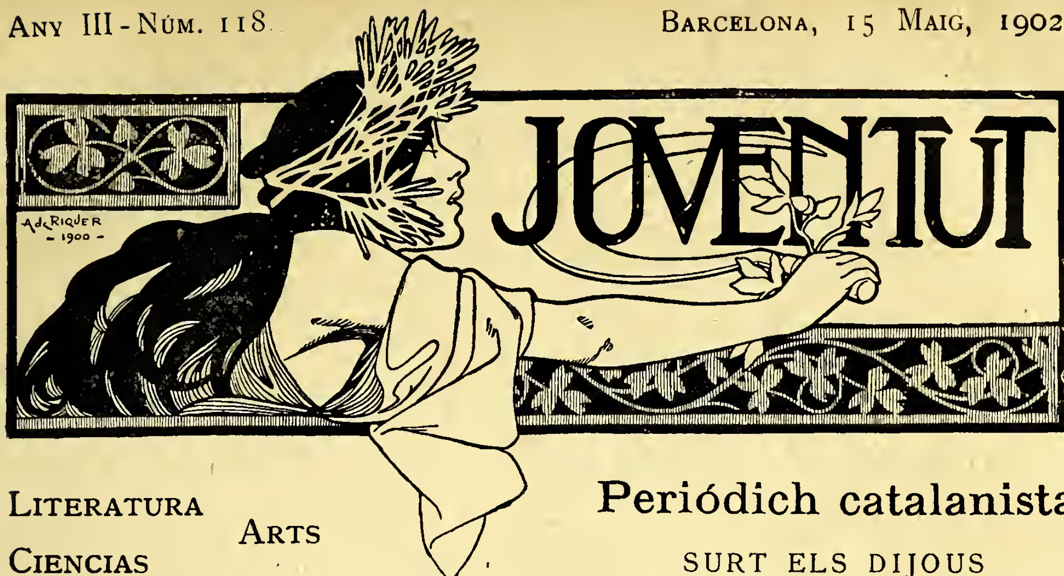
SUPLEMENT ARTÍSTICH-LITERARI,

entenent que un poble que com el nostre té ja forsa motíus pera considerarse culte, veurá ab bons ulls que hi hagi qui com nosaltres (mes ó menys modestament, segons nostras forsas), honri ab el degut entussiasme obras que, com *L'Atlántida*, son joya preuhada de la literatura catalana y constituheixen un monument inmortal del art de nostra patria.

En el dit SUPLEMENT donarém á coneixe varias ilustracions de *L'Atlántida*, degudas á nostre estimat amich y colaborador l'Adriá Gual.

Res hem de dir de las condicions materials, bastant consignar que'l paper será'l mateix qu'en tots nostres suplements artístichs havém empleat, y que'ls grabats y tiratje á varias tintas farán honor sens dubte als acreditats establiments d'en Joseph Thomas y en Fidel Giró.

ANY III - NÚM. 118 BARCELONA, 15 MAIG, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

SUICIDAS

La mala fe manifesta ab que ha procedit aquests dias la prempsa anticatalanista, ha sigut reconeguda per la inmensa majoria dels catalans. Per lo tant, no serém tan ignocents que cayguém en el parany que certs periódichs venen posantnos quan s'escarrassan pera fernos perdre la serenitat ab sas argucias malignas, sos judicis temeraris y fins sas delacions tan encubertas com calumniosas y cobardas. Es clar que mereixen que se'ls hi dongui una contesta; mes encara qu'ells la mereixin, y nosaltres els hi deguém y siguém bons pagadors, no'ls hi darém per ara aquest gust, y farém santament.

Petits, venjatius, obcecats y tossuts, els uns per rancis, els altres per pinxos y tots plegats per veure de refer el negoci que se'ls esbullava, farian pena si no fessin fástich. No parlém sols pel *Diario de Barcelona*, que ens ha fet tan poch favor com ha pogut: parlém, ademés, per *El Liberal*, per *La Publicidad*, *La Esquella* y *La Campana*, es á dir, per la flor y nata de las casas de bon viure. La escuma pren cos en moments com els actuals, y convertintse en serp cuheja y ens escup el veri de que anava plena. Senyal manifesta de qu'está mal ferida. El dia que li aixafin el cap cuhejará més que may, peró serán las darreras estremituts.

Es de doldre que'l Catalanisme estigui amordassat en moments históricks com l'actual: perque si moments hi há en la vida dels Estats en que son de desitjar els més grans esplets de la llibertat, traduhida en manifestacions de cultura, pau y amor, aquests moments son els de la coronació d'un monarca, coronació que á Espanya tindrá lloch el dia 17 en la persona d'Alfons XIII. Mes si está amordassat el Catalanisme en las presents circunstancias, si no pot fer sentir sa redemptora veu, qu'en realitat es veu d'amor y no clam de guerra, no se'l culpi á n'ell, sinó á las prédicas antissocials que un temps foren consentidas y que, torbant l'ordre de tot lo

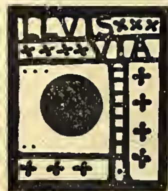
existent, fins á nosaltres feren qu'arribessin las repressions: com si'ls catalanistas fossin cap perill ni pera las institucions ni pera Espanya.

Es á lo que's tirava, y la cosa ve de lluny: d'avans, molt avans de las darreras vagas. Peró'ls estats de forsa no solen durar, no poden durar, y en veritat que son de planye aquells periódichs de que hem parlat, que s'aprofitan del present anormal estat de cosas. Han volgut y volen negar la forsa social del Catalanisme, y lo qu'es pitjor, han volgut y volen contrarrestarla quan més perduts se veuhen. Res més qu'aixó faltava per'acabar de posarse en evidencia nostres enemichs negres y vermells. Després d'haver contribuhit á que contra nosaltres se prenguessin midas que no estava en nostre anim provocar, ens escarneixen mesquinament. Y heusaqui la millor garantia de que'l Catalanisme es causa redemptora: els de dalt y'ls de baix, els monárquichs y'ls republicans, els reaccionaris estrets y'ls lliberals de pega, tots els causants de la ruina d'Espanya, tots els qu'han contribuhit á petrificarla, tots van á l'una més que may, molt més que may, contra nosaltres.

Deixém de banda'l baix procedir de qui com *El Liberal* gosa avuy com avuy escarnint las aspiracions d'una societat nova y desconeguda per ell. Deixemlo á n'ell, y als demés que com ell procedeixen, per lo que son. Y no'ns en dolguém per nosaltres: dolguémnosen, si de cas, per ells mateixos, considerant lo trista qu'ha d'ésser sa situació quan s'han d'aprofitar d'estats anormals pera despatxarse á son gust, treure tota la bilis que tenian arreconada, y, ab sarcasmes pera nosaltres y adulacions pera'ls que manan, veure d'anar tirant y, tot enganyant als de dalt y als de baix, reeixirse de las perduas sufertas. Si aixó no es furgar de nit en comptes de trevallar á plena llum, no sabém lo qu'es.

Deixemlos fer, que cóm més fassin més se darán á coneixe als ulls del poble, y menos hi haurá qui'ls planyi quan més dignes de llástima sian, en el dia de demá, que va apropantse y qu'ha d'ésser molt més llarch, més clar y esplendent que l'actual instant tenebrós de quinas ombras s'amparan.

Suicidas hem posat per titul á aquestas ratllas, y en veritat ho son els qui, com ells, han perdut el sentit moral y ab tanta obcecació trevallan contra'ls seus propis interessos.

AL SR. D. J. PUJOL Y BRULL

> La facilitat d'agradarse de tot no es el mellor dels gustos. Jo alabo las llenguas delicadas y'ls ventrells escrupulosos qu'han aprés de dir «Jo» y «Sí» y «No».
>
> NIETSZCHE.
>
> Veus aquí'l meu gust. No es un gust bo ni dolent; peró es *mon* gust y no tinch d'ocultarlo ni avergonyirme d'ell.
>
> ID.

La manera cóm li contesto'l seu article li probará que'l meu fou escrit ab tota sinceritat, *ex abundantia cordis*, y no ab fins ulteriors com vosté y algú altre suposan, segurament perque no tenen el gust de coneixem.

Dech fer constar que ni remotament me vaig proposar molestar á ningú, puig ni sé quíns son els artistas á qui's deuhen els monuments, y per vosté m'he enterat de qui era l'autor del Arch de Triomf.

Reconech que mon article era lleuger y atrevit. Per aixó no m'agradan els monuments: perque son pesats y mansos.

Y consti que si no vaig demostrar qu'eran dolents (1), vosté tampoch va probarme que fossin bons. Si jo hagués cregut que mon article podia ésser escoltat, no haguera tractat l'assumpto mitj en broma, y l'haguera fet precedir d'un estudi detallat de cada monument, y haguera acabat demanant seriament sa desaparició y sa substitució per altres de mellors. Peró fora ésser de sobras ignocent creure en la possibilitat de cambiar d'un modo radical l'aspecte d'una ciutat y voler enderrocar en un dia cosas que tenen

(1) Tinch de fer excepció del monument á Marquet, qu'es l'únich que m'agrada, junt ab algunas estatuas del Saló de Sant Joan.

de caure á son temps y sahó, com la fruyta quan está madura.

L'esperit de lo que jo penso es que Barcelona ha de millorarse molt y molt pera establir equilibri entre son gust y sa riquesa.

Tornant als monuments, deixo la paraula á Schopenhauer (1):

«A la complerta falta de gust d'aquesta época, pertany també'l qu'en els monuments que s'aixecan als grans homes, se representan aquests ab trajos á la moderna. Perque'l monument s'aixeca á la persona *ideal*, no á la real, al héroe com á tal, al portador de tal ó qual qualitat, autor de tals obras ó accions, no al home tal com lluyta en el món, impregnat de totas las flaquesas y faltas que van juntas á nostra naturalesa; y com aquestas no devian glorificarse, tampoch sa livita y sos pantalons tal com els portá. Com á home ideal, presentis en figura d'home, vestit solzament segons la costúm dels antichs; es á dir, mitj nu. Y únicament aixis está á la mida de la esculptura, que com á tal, remesa sols á la forma, exigeix la forma humana complerta é indiferent.»

El gran Rodin abundava en aquesta opinió quan va fer núa la figura de Victor Hugo, y, amplament envolta en roba folgada, la superba estatua de Balzac.

Crech, ab tot, que's pot fer alguna excepció quan el gran home usava un trajo típich, com Napoleón I y Goya, ó bé quan pertany á una época en que'l vestit era artistich y tenia amplitut, com passa ab el Dant, Petrarca, Ausias March, etc.

Segueix Schopenhauer:

«Y ja qu'estich tractant de monuments, vull notar ademés qu'es un visible despropósit colocar la estatua en un pedestal de molta altura, ahont ningú pot véurela may bé, tant més, quan per regla general es de bronze, y per lo tant negrosa; perque vista de lluny no es distinta, y si un s'hi acosta s'eleva tant, que té'l cel per fondo y la vista s'enlluherna. En las ciutats italianas, sobre tot á Florencia y Roma, hi há infinitat d'estatuas en plassas y carrers, peró totas en molt baixos pedestals, pera que's puguin veure bé; fins els colossos de *Monte caballo* están sobre pedestals baixos. De modo que també en aixó's manifesta'l bon gust dels italians. Als alemanys, al contrari, els agrada un pedestal de pastisser, ab relleus, pera ilustració del héroe presentat.»

Talment sembla que parli pels nostres monuments, qu'obeheixen al patró ab que'ls pastissers fan las monas de Pasqua.

A lo dit per Schopenhauer dech afegirhi que cap de las estatuas dels monuments de Barcelona está conforme ab la idea que tenim del personatje. Per exemple en Prim, valent y de carácter impetuós, arriscat en el perill, decidit y temerari en sas determinacions, está saludant tranquilament com un general de parada. En l'Aribau no hi sé veure al poeta, ni en Clavé al cantor popular que assadollá de poesia'l cor de nostre poble. En Colón no hi sé veure res, perque está massa amunt.

El monument, segons mon gust, deuria ésser la síntesis del carácter del personatje representat, de lo que'l va fer distingir dels altres homes fins al punt de que aquests l'aixequessin per sobre d'ells.

Respecte al motiu d'haver citat tres esculptors, en mon concepte excelents, es pel bon desitj de que lo qu'hem de tenir sempre á la vista ho fassin els millors, convensut com estich de qu'en els concursos s'hi cometen injusticias, voluntarias ó no, y no deixan d'haverhi privilegis y distincions.

Vosté té rahó: vaig quedarme curt en mon afany de demolició, y es que per aquell dia'm va semblar que ja havia fet prou feyna. A escoltar mon desitj, enderrocaria tota la ciutat nova, perque soch enemich de las ciutats grans, tant com soch partidari de las grans ciutats. Y per'apoyarme, faré surtir á Nietzsche (1) ab son expressiu paragraf:

«Y un jorn ovirá una filera de casas novas; alashoras s'admirá y digué:

¿Qué significan eixas casas? En veritat cap ánima gran las ha edificadas com á símbol de si mateixa! ¿Las haurá tret de sa capsa de joguinas un nin idiota? Donchs que las torni á ficar á la capsa un altre nin!»

Desseguida que vaig llegir son article vaig compendre que me las havia ab un adversari valent, peró que no desdenya ampararse ab las opinions de personas inteligents y

(1) *Metafísica de lo Bell.*

(1) *Aixís parlá Zarathustra.*

que'n saben; per aixó he demanat quart y ajuda á Schopenhauer y á Nietzsche, que son grans amichs meus, y no he fet surtir á Ruskin perque no l'he trobat á casa.

L'Arch de Triomf el deixo fora de discusió perque me l'ha fet comparar ab mas obras y ha citat al autor, á qui aprecio y distingeixo y crech capás de crear obras molt mellors. Crech qu'es una falta de tacte, tractantse de crítichs, fer surtir las obras qu'han fet, puig si ellas autorisessin pera escriure, la major part de crítichs no podrían ferho.

Ah! Vaig transmetre al bohemi la noticia de que aquell monument no era de coure, sinó de ferro, y, xuclant la pipa ab molta flema, va respondre: «*Bueno*, que'n fassin ferraduras.»

Sempre seré pera vosté un amable contrincant. Ab aixó mani y disposi de son afectíssim servidor

SEBASTIÁ JUNYENT.

EN EL COLEGI D'ADVOCATS

La Junta de Govern del Colegi'ns cridá á junta general extraordinaria, pera donar compte de la dimissió qu'*en ple* presentava á sos mandataris, els colegiats.

¿Quín era'l motiu de sa dimissió? El que per una Sala de l'Audiencia del Territori, en dos assumptos diferents, havian sigut revocats els dictámens de la Junta de Govern: dictámens en els que aquesta rebaixava'ls honoraris de dos colegiats.

De primer moment, sembla que'ls senyors de la Junta dimitiren per creure que, ab els esmentats fets, quedava rebaixada sa autoritat y de retop ferida la dignitat del Colegi. Mes per desgracia no fou aixis, sinó que, prescindint de son carácter de mandataris, no vegeren més que sa equivocació personal al apreciar els honoraris impugnats: y presentaren la dimissió per *amor propi*.

Nostres amichs en Joseph M.ª Vallés y Ribot y en Miquel Laporta, plens com sempre de desitjos d'enlayrar las qüestions, demanavan que s'aprobés una proposició no acceptant la dimissió de la Junta, y se li dongués á més un vot de confiansa. Y ho feren creyent que ab els actes de la Sala havia sigut rebaixada l'autoritat de la Junta y ferida la dignitat del Colegi, y que aquella necessitava'l vot de confiansa pera defensar á n'aquest y defensarse ella mateixa.

Altres parlaren en el sentit de que devía ésser admesa la dimissió á la Junta, puig no havía sabut ni volgut defensar á nostre amich Mon en el conflicte ab un president de Secció de lo criminal de l'Audiencia. Alguns d'aquests, al meu entendre, estigueren massa... personals; del mateix modo que aquells estigueren massa enlayrats, no tenint en compte que no podém prescindir dels fets al aplicar teorías.

La reunió, bon xich moguda, acabá no admetentse la dimissió presentada. Es digne d'ésser recordat que molts dels colegiats s'abstingueren de votar, ó surtiren pera no pendre part en la votació; ó sia que no estavan conformes ni ab uns ni ab altres.

—

Si la Junta de Govern, com ens va dir, no creya rebaixada sa autoritat, ni la dignitat y autonomía del Colegi, per las esmentadas revocacions, no podia ni devía dimitir per un assumpto tan... petit. No'ns hi té acostumats á tanta delicadesa, puig ha sapigut aguantar cosas molt més fortas y que realment devian ferir sa dignitat. A més, si ab sa dimissió, com deyan, se creavan serias dificultats al Colegi, donchs era dubtós si's podía renovar la Junta y era possible que'l Colegi quedés sense mandataris, diguin: ¿podían per una mesquinesa deixar als colegiats sens amparo ni defensa?

Si es que creya rebaixadas una y altra, tenia obligació de dirho clar, sense fer embuts, y á convéncens á nosaltres, per unanimitat li hauríam donat un vot de confiansa á fi de que tingués tota la forsa necessaria pera defensar la dignitat y l'autoritat del Colegi. En vista de la gravetat del cas, hauríam prescindit de fets passats y'ns hauríam posat al costat de la Junta, donchs defensant á n'ella, defensavam la dignitat de tots.

Mes, com he dit, no fou aixis, y la Junta presentá sa dimissió sense pensar qu'avans de ferho devía donar compte d'actes passats. Havia deixat sense defensa á un company en un serio conflicte; havia desatés y desayrat á doscents y pico de colegiats que demanavan junta general extraordinaria: devía explica-

cions de son descuyt y de sa poca atenció á n'aquests.

Si, senyor Almeda; si, senyors de la Junta: devian explicacions de sos actes. Al cap y á la fi no son més que mandataris nostres, y tenim dret á que'ns donguin compte de sa conducta com á tals mandataris. Als ulls nostres sa manera de fer no fou massa clara, y per vostés mateixos, per nosaltres, pel bon nom del Colegi, devian, primer que dimitir per petitesas, explicar sa conducta, puig encara no es ben clar per molts si's mereixian un vot de confiansa, ó si se'ls hi havia d'admetre la dimissió, ó si devian ésser llensats de sos llochs mitjansant un vot de censura.

Esperém que un jorn ó altre'ns las donarán las explicacions qu'encara'ns deuhen.

NOTAS D'ACTUALITAT

Els *clowns* que, ó per no saber fer res de nou, ó per'amenisar sos trevalls, diuhen una serie de *graciositats* de més ó menys bon gust, procuran saber las frases que son d'actualitat en la població ahont trevallan, y ja en la pista las repeteixen, amén sempre de procurar enrahonar en la llengua del mateix pais.

Molts son els actors dolents que procedeixen aixis, y altres que son bons, peró *buscadors* d'aplausos, que procuran fer com aquells, y especialment en el jorn de son benefici. Casi sempre, si enrahonan pera donar las gracias, ó pera dir *adeussiau*, tocan la nota *patriótica* del pais dels altres, ó la més afalagadora que saben.

Tots ells ho fan pera ésser aplaudits més voltas, y fins pera preparar la tornada. La qüestió es afalagar al públich; lo demés... res! May ho fan de bona fe; may diuhen lo que senten, y quan se'n van se riuhen del públich, ó bé'l compadeixen perque se'ls han cregut.

—

Dos ministres han estat de viatje á Catalunya. En la vida de la comedia politica han fet *un bolo*.

Han parlat de Catalunya molt bé; fins dels catalanistas també. Un n'hi ha hagut qu'ha dit tres frases en catalá. Cóm s'assemblan á'n *aquells!...*

¿De bona fe ho han fet?... Cóm deuhen riure ara! Tots els cómichs son iguals.

—

Don José Canalejas, en el calor del entussiasme, ens ha abrassat als catalanistas. ¿Si, eh?

D'abrassadas n'hi há de moltas menas: entre altras menys importants hi há la d'amor de familia, la d'amistat veritable, la de cumpliment y la d'enemich que voldria estrenye al *altre* y, si fos possible, matarlo ó deixarlo, al menys, malparat. ¿De quina classe es la seva, *don José?* ¿D'amistat? No ho crech. ¿D'enemich?... Veurém.

T. M.

10 maig, 1902.

L'IGNOCENT

(Drama rural)

Aquell matí l'ignocent de Mas d'en Candi caminava d'un modo extrany, que no s'avenia pas ab el seu taranná reposat y calmós: caminava á batzegadas, trontollantse com un borratxo, disparat per la dressera que desde Prat Subirá conduheix al casal.

Cinch minuts avans havia tingut qüestions ab la jova, y per això's trobava en aquell estat d'excitació impropi d'ell, tan catxassut y pacient d'ordinari. La jova li havia dit qu'en aquella casa no servia pera res més que per'afartarse á l'hora dels ápats, y això'l tenia fora de sí... perque no era veritat, no, qu'ell trevallava tot lo que podia pel bé de la casa y no menjava pas més que'ls altres... Sinó que la jova l'havia agafat de tema desde qu'ella va entrar á la familia y no sabia cóm tréuresel de la vora... y per xó'l mortificava tant com podia, retreyentli cada dia fins el mos de pa que's ficava á la boca. Aixis mirava d'aburrirlo y ferli fer un atentat...

Y encara sort que molts cops, quan tenian rahons, hi intervenia'l seu germá, l'hereu, posantse de la seva banda y procurant convence á la seva dona de la obligació que pesava demunt d'ells de mantenirlo mentres

trevallés pel profit de la casa, que de lo contrari, jo crech que temps há qu'ho hauria conseguit d'aburrirlo la jova, induhintlo á pendre una mala resolució.

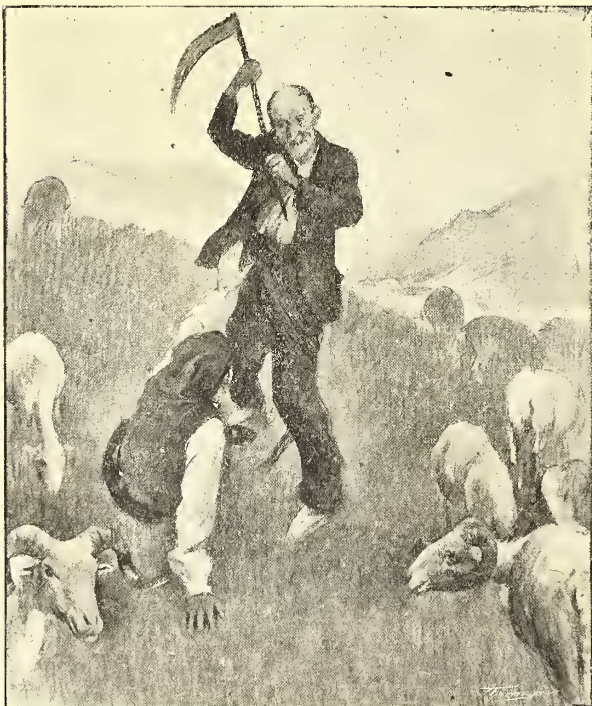
Y per'xó aquell matí estava desatinat y fora de sí, perque l'hereu, qu'era á vila, no hi havia pogut intervenir, apaybagant els ánims com de costúm. D'aquí que ab la jova se'n haguessin anat de paraulas, acabant per dirsho tot.

Y avensava ab la dalla al coll, mormolant paraulas incoherents, fent accionats enérgichs y convulsius...

Y aquell dia sí que'l faría un atentat, y un atentat dels grossos: no sabía ab qué ni de quina manera, peró'l pressentía l'atentat, el veya aproparse per moments...

Al arribar á Prat-Subirá sa exaltació va pujar de punt. Dels rems d'herba extesa que á la vigilia havía deixat al prat no se'n veya ni un; tot lo més algún qu'altre bri d'herba escampada sens ordre ni concert, com rosegalls d'un festí.

Y l'ignocent, devant d'aquella malifeta, restá com petrificat. De cop un somris maligne's dibuixá en els seus llabis groixuts y asprosos... «Es clar que no podía ser d'altre! Qui havia d'ésser sinó'l pastor del Mas-Ticoy! Qui podía ésser sinó aquell avestrussás de Piltra!...»

Apretá'ls punys ab ira y enjegá un renech recargolat.

—Rellampus, rellampus!...—barbotejava apenas. Y tornava á cloure'ls punys més fort qu'avans. Sí, no podía ésser altre que'l Piltra'l que hagués deixat anar el bestiar á Prat Subirá; no podía ésser ningú més!... Y's mirava'ls brins d'herba extesa, espurnejantli els ulls de rabia.

—Me la pagará, me la pagará!...—mormolá de cop. Y passejá la mirada al seu entorn.

. . . .

El Piltra, ab son remat, avensava tranquilament per la fresquívola clotada, tot acompanyant els bels de sas ovelletas ab tendras passadas de fluviol. El remat anava pujant lentament, peresosament pels costaruts viaranys, esflorant l'herbey encara humit per l'aygalím de la rosada matinal... y'l Piltra, xano-xano al seu darrera, somreya dolsament pensant en las balladas qu'havia fet el diumenge ultim, á vila, ab sa estimada la Riteta del Ordal.

Ovirarlo l'ignocent y llensarse al seu encontre, fou obra d'un instant. L'ignocent corría, corría adalerat, rostos avall, volejant la dalla, sedent de venjansa.

Y va arribar al lloch hont el remat pasturava, y al esserhi llensá un crit inarticulat, biliós, esferehidor...

Y aquest crit despertá tot d'una al Piltra, al pobre Piltra, interrompent son amorós soliloqui y transportantlo bruscament dels llochs ideals y platjeriosos que sa desbridada fantasía li feya entreveure, á la realitat més crúa y esglayadora.

—¿Per qué m'has deixat anar el bestiar á Prat-Subirá, eh? Digasme!... Gamarús, més que gamarús!...—confegí l'ignocent ab prou feynas.—Mal rellamp!...—

Y no li doná pas temps pera contestar, perque brandant la dalla y llensantse al seu demunt, li tallá'l coll casi en rodó...

En Piltra feu dugas ó tres tentinas, se dugué las mans al cap y caygué desplomat...

Y l'ignocent de Mas d'en Candi, al véurel caure fugi, fugi corrents, camps á través, fent grans rialladas, en direcció á un barranch...

Y las ovellas belavan, belavan tristament, esma-perdudas per la fresquívola clotada, com si ploressin, com si coneguessin qu'havian perdut per sempre al seu amantissim pastor, al seu menador carinyós que tant y tant las estimava...

IGNACI SOLER Y ESCOFET.

(Dibuix de F. Sardá.)

APÓSTOLS ARTÍSTICHS

No podém creure gayre en las prédicas per medi del Art quan aquestas no van dirigidas á corretjir defectes exteriors ó momentanis, sinó á extirpar defectes que radican en la naturalesa íntima dels homes ahont hi tenen arrels que may podrán arrencarse. Totas las prédicas en aquest sentit resultan inútils y'l vent se las emporta. Els que las escoltan, els uns arronsan las espatllas ab indiferencia, els altres cridan y protestan; sols els més exaltats, els eterns *somnía-truytas* que no caminan may per la terra qual organisació desconeixen, ni poden elevarse á un estat contemplatiu perque'ls hi manca serenitat d'esperit, creuhen ab aytals prédicas haver assolit la poderosa y fantástica palanca d'Arquimedes que devia determinar una transformació total en la marxa del món.

Aquestas consideracions se deduheixen—encara que son autor no hagi volgut provocarlas—d'un article publicat en *Le Figaro* de Paris (6 de maig) titulat *Brieux l'Apôtre*, del distingit publicista M. Gastón Deschamps «Me trobava en el teatre Antoine—diu en Deschamps—la memorable vetllada en que M. Eugeni Brieux, rodejat d'una munió de sabis metjes, eloqüents diputats y distingits moralistas, ens llegí públicament la parábola dels *Avariés*. El to de sa veu, l'aspecte de son cap, el cayent idealista de sa cabellera indicavan en el célebre autor de *Blanchette* y de las *Remplaçantes* la disposició particular y característica que'ls teólechs califican d'*estat apostólich*.»

Se tracta, donchs, seguint sempre á n'en Deschamps, d'un convensut, no d'un *poseur* d'aquells qual fi no es altre que'l de sorpendre la bona fe del públich; se tracta d'un convensut que vol exhibir devant de la humanitat las llagas morals y socials que la corrompen y envileixen; peró aytals llagas, que tots coneixém y patim directa ó indirectament, ¿son susceptibles d'una cura radical —ó al menys de modificació—pel sol fet de que un senyór las fassi públicas? Lo que no ha pogut obtenir l'efecte inmediat d'aytals llagas ¿arribarán á obtenirlo las escenas d'un drama ó las páginas d'una novela? Si aixís fos, d'ensá qu'en Zola va publicar sos *Rougon-Macquart* y l'Ibsen sos *Espectres*, podría haverse observat una decreixensa en els eterns mals de la humanitat, perque'ls homes haurían esdevingut conscients de lo que destruheix llur naturalesa, obrint els ulls devant del perill. En l'esperit de tothóm podrá trobarse la convicció de que aytal resultat no s'ha obtingut: la indignació, la extranyesa ó l'entussiasme qu'ha provocat el drama d'en Brieux ve á demostrarho. Ens trobém com avans. El día qu'algún altre Brieux ens presenti, encara d'una manera més descarnada, la miseria de la humanitat, sentirém els mateixos crits d'esglay que sentím ara. L'home es incorretjible, peró sempre li ve de nou que li retreguin las sevas faltas.

M. Gastón Deschamps, després d'haver escoltat la lectura del drama, se sent revifat per una alenada d'encoratjament y d'esperansa. «Lo essencial — diu — consisteix en saber si'ls consells del orador tingueren resultat. ¿Ens haurém aprofitat de sas paraulas pera tornar sobre nosaltres mateixos, per'arrepentirnos dels nostres erros y fernos el ferm propósit de no caure may més en nostras habituals abominacions? Donchs jo afirmo que boy recullint llurs abrichs del guarda-robas, els més valerosos *fétards* de Paris, y las més serenas matronas, surtian ab ayre inquiet. Si M. Brieux, per sa coratjosa iniciativa, ha fet reflexionar á mitja dotzena de pares qu'estavan á punt de tractar matrimonis etzarosos, no ha perdut el temps. Si ha salvat una sola noya del perill d'ésser entregada en cos y ánima á un d'aquests desconeguts que las familias acullen ab els brassos oberts y que tan sovint portan las tristas reliquias de llurs alegres disbauxas, es un benefactor públich. Ab aixó ja'n tinch prou. No li demano res més.»

No es fácil que's cumpleixi'l desitj de M. Deschamps. ¿Quin resultat práctich produhirá en la societat el nou drama d'en Brieux? Apagat el ressó del memorable escándol causat per la prohibició de la censura francesa, tindrém un'obra més en la llista de composicions dramáticas que no eclipsará segurament el recort de *Hamlet* ni de *Hedda Gabler*, ni podrá impedir que'ls cranchs implacables del vici, de la miseria y del dolor continuhin rosegant las entranyas dels homes.

Creyém que'l camp del Art deu ésser infinit; creyém que deu reflexar totas las opinions, tots els aspectes de la vida, peró sempre'ns ha plagut més l'Art com á manifestació de la veritat y de la bellesa—ja sia per la reproducció fidel y viva de lo que succeheix en la terra, ja per la reproducció fidel y viva de lo que succeheix en la regió del esperit—que com á medi d'extirpar els vicis socials que may han de desapareixe per ésser fills de la mateixa condició humana.

Las obras tendenciosas son las que més s'imposan de moment al públich, peró son també las que moren més aviat. ¿Per qué? Perque al cercar un fi ultra-artistich s'allunyan de la veritable missió del Art, y, ab el temps, han de caure forsosament per mancárlashi una base ferma y sólida.

Y si algú'ns titlla de reaccionaris per la naturalesa de las ideas que acabém d'exposar, sápiga qu'admetém, dins del Art, la més absoluta y complerta llibertat, tant en la elecció del assumpto com en la forma y desenrotllo del mateix. Peró ¡per l'amor de Deu! qu'abandonin d'una vegada'ls artistas la deria de transformar el món, la deria de corretjir vicis y defectes, perque llurs esforsos han de resultar tan práctichs en la esfera real de la vida, com las gloriosas gestas del inmortal Don Quixot. Que fassin art en el sentit més ample del mot, tot recordant las paraulas de Schopenhauer: *cal qu'en el món hi hagi gent de tota mena.*

TEATRES

La Sada Yacco.

S'aixeca'l teló, y un qüadro ple de llum, ple de vida s'ofereix á nostres ulls: qüadro de costums exóticas y senzillas, de colors suaus y armónichs. Á pesar del march barroer que forma l'escenari, y fins de la pobresa de las rudimentarias decoracions, nostra imaginació'ns transporta á llunyanas terras y als pochs moments ens sentim dominats per aquells actors extranys, d'una sensibilitat tan exquisida y d'una movilitat tan extraordinaria, que sembla qu'en ells tot parli. Sentim els batechs del seu cor; llegim en sos ulls clars, tantost ferotjes com tendres, els rencors fondos, els sentiments delicats y las passions intensas qu'agitan sas ánimas; endeviném en sos rostres pálits de músculs flexibles els seus secrets intents; y en las sevas actituts senzillas y ayrosas, y en els seus moviments ara acompassats y mandrosos, ara rápits, desordenats, y esferehidors, hi llegim tota una trista historia, una historia senzilla y terrible que constituheix l'argument de las obras que representan.

En tres dias la companyia del teatre imperial de Tokio ha representat sis obras en un ó més actes. Totas son interessants y'ns donan una idea de lo que deu ésser el teatre japonés. Ens fa l'efecte d'un teatre primitiu, d'un teatre que naix. Els arguments son com petitas llegendas ó qüentos pera nens, presentats ingenuament peró ab forsa. El *métier*, l'art de construhir, d'arrodonir una acció, preparant las escenas d'efecte, preocupantse de la verosimilitut de temps y de lloch, y demés detalls que tanta importancia tenen en el teatre modern, no preocupa gens als japonesos, y fins jurariam—no tenint las pretensions d'haver entés el seu llenguatje—que tampoch se fixan molt en la part literaria. Per lo menys notarem qu'es raro un llarch parlament; y'l diálech sempre viu y animat que'ls diferents actors sostenen atropellantse y parlant á l'hora, ab llarchs *mutis* y violentas interjeccions, sembla més fill de la improvisació dels mateixos actors que de la imaginació d'un autor que té un plan meditat y vol fer gala del seu ingeni. Potser sí que improvisan. Sigui com vulgui, lo cert es qu'en el fons d'aquests qüentos ó llegendas hi descubrim grans passions, sentiments nobles, vida intensa y conviccions fermas.

En *La Ghesha y'l Cavaller* se'ns presenta la evolució del amor desde que naix en el cor senzill y tendre de Katsuraye, fins que aquesta, en el paroxisme de la passió, esclata al veures burlada per una rival. Mentres son amant la estima, el seu amor es tranquil; mes després, al veures enganyada, s'hi barreja'l desitj de venjansa, y ab una energia salvatje la tragedia's precipita.

Kesa es l'ánima sublim que sab sacrificarse per sa mare, á qui estima, y per son marit, á qui respecta. Es la víctima resignada del dever. Un cavaller que un jorn va salvarla de gran perill y ab qui tenía de casarse,'s presenta després d'alguns anys, quan ja ella s'ha casat ab un altre. El cavaller compareix amenassador per sa mare y per son marit, y ella alashoras se sacrifica per tots fentse matar en lloch d'aquest.

Zingoro es un quadret més senzill encara. Una esposa tendrament enamorada de son marit, un esculptor que fabrica estatuas animadas, se torna boja de gelosía al sorpéndrel en son taller entre las estatuas que's bellugan y qu'ell sembla adorar.

Han dit molts que l'obra japonesa *Kinkoro* era *La Dama de las Camelias*, y efectivament, la situació es molt semblant. Dos amants que s'estiman: el pare d'ell que ve á convence á n'ella de que aytals amors farán la desgracia del seu estimat; resignació per part d'ella y trágica mort de la mare y d'un fillet que del amant tenía, al trobarse abandonats y en la miseria. No obstant, hi há una diferencia entre las dugas obras, y es qu'en la de Dumas tot es convencional y artificiós, tot es fals y carrincló, tot es efectisme pur, y en l'obra que fan els japonesos tot es sentiment, tot sinceritat, tot vida. No'ls entenguerem d'una paraula, y á pesar d'aixó, las escenas culminants ens produhiren, á nosaltres y al públich, una emoció com may haviam experimentat escoltant obras d'en Dumas, fos qui fos el que las representés. La mort de Margarida en l'obra francesa fa plorar com se plora la mort d'una bestia bufona y jove: la mort de Kosan y'l seu fillet fa plorar com fan plorar las tragedias que venen á aclaparar las ánimas grans y generosas.

El Shogun es pels japonesos un drama clássich, de costums antigas, que recorda épocas de terroríficas rivalitats entre familias poderosas. Un quefe déspota y crudel, lluytas de guerrers, traicions, venjansas y un drama d'amor y bojeria, forman l'argument, bon xich melodramátich peró ab situacions altament trágicas. Tal es, per exemple, la escena en que la protagonista's torna boja al veure morts al seu fillet y al que creu qu'es son marit.

En quant al acte de *El mercader de Venecia* en que té lloch el célebre judici, sols hem de dir que'l presentan els japonesos ab un refinament de detalls y ab una feresa molt conformes ab l'esperit general que notém en el seu teatre.

Es á dir: com á fons, els grans sentiments y las grans passions de l'ánima, presentats ab una ingenuitat que revela l'instint trágich dels autors japonesos; y com á forma, una sobrietat d'acció escénica y de paraulas, y fins una tal puerilitat y bona fe en las escenas secundarias y elements cómichs de contrast, que indican un teatre rudimentari. Mes també baix aquest aspecte interessantíssim, puig que'ns permet observar usos, costums y modalitats d'un poble que sent l'art intuitivament y ab ingenuitat viu la vida. No ja com á notas de color y com á quadros plástichs, sinó com á reveladors d'aquells instints, son altament sugestivas escenas com las següents, entre altras, que acompanya ab ritme mandrós á voltas, y á voltas precipitat, una música senzilla ab carácter de melopea apropiada á las diferentas situacions: En l'acte tercer de *La Ghesha y'l Cavaller* ens trobém ab una escena en la que'ls monjos d'un convent, seduhits per la gracia y gentilesa de la Ghesha, prenen part en una dansa de carácter semi-religiós ab una alegria y candor que contrasta ab els secrets designis de la venjativa Ghesha. En *Kesa* hi surt la cova d'uns terribles bandolers, bandolers de llegenda, de rostre repulsíu, cabells llarchs é instints perversos; arriba'l cavaller, noble quin renóm de valent espanta als miserables facinerosos, y una lluyta d'ell sol contra tots té lloch pera deslliurar á la donzella raptada. Es de veure'ls prodigis d'agilitat, els recursos variadíssims qu'en l'atach y defensa emplean un y altres, y'l maravellós partit que saben treure de la flexibilitat dels músculs. La lluyta resulta homérica: tanta es la fe y convicció ab que'ls japonesos la simulan. Idílicas son las primeras escenas de *Kinkoro*, contrastant sa espontaneitat y sa tendresa ab las exaltacions románticas de las que podriam dir correspoments escenas dels primers actes de *La Dama de las Camelias*. Y en *El Shogun* ens topém tot seguit ab escenas tan sugestivas com la lluyta de guerrers en el primer acte, guerrers de sanch ardenta, ágils baix sas superbas cotas, esgrimint armas blancas que treuhen foch al creuharse; com la escena del segón quadro ab la ingenua declaració d'amor que la hermosa Ki-kú fa al cavaller errant emprendada de sa noblesa, escena d'una delicadesa exquisida; y en fi, com la escena en que els cómichs reals representan una barroera farsa devant de son amo y senyor; cómichs ab máscara, en que'l diable hi pren part y quina pueril acció distréu al estúpit sobirá y á sa cort senzilla. Y moltas més, que no acabariam may de citar.

A més d'aixó, una serie de dansas, sempre acompanyadas pel ritme misteriós y melancólich d'una especie de guitarra, de sons pera nosaltres aspres, s'intercalan en totas las obras com si volguessin asserenar els esperits pera sobtarlos després ab las fondas sotragadas que'l drama punyent y crudel ha de produhir. Cantant y ballant, ab dolsas armonías, caminém confiats cap á las grans tragedias de la vida! Després d'un ball frenétich, indefectiblement ve la catástrofe!

Héusela aquí la impresió que'ns ha causat

aquest teatre exótich; teatre senzill, peró fondament humá; teatre rudimentari, peró intensament trágich; teatre en apariencia pueril, peró d'una vida superba; teatre modest, peró d'una filosofia consoladora; teatre, en fi, digne d'un poble que sent l'art y ab tota bona fe exteriorisa la bellesa.

Y aquest teatre ha vingut á revelárnosel la Sada Yacco, actriu incomparable. Sembla una figura de vell retaule, de cara de cera, d'ulls clars y apacibles; miniatura de porcellana de linias puras y delicadas, flexible com un jonch que tantost se gronxa mansament acariciat per l'oreig joganer, tantost s'arrossega, pera redressarse sempre gentil, al embat de furiosas tempestats. Recubert per fantásticas sedas de colors espléndits, un cos que s'endevina bell y sensible guarda un'ánima d'energias indomptables. Anima gran, que com totas las escullidas, sab mirarse la mort ab ulls serens que mal'amagan un secret desitj de deslliuransa. La seva veu, d'un timbre infantil, articula una llengua pera nosaltres inarmónica ab una dolcesa y una claretat reveladoras de tot lo incomprensible; y, com un nen que s'enfada, crits d'una sonoritat y energia salvatjes surten de sa gola, imponents y trágichs per sa mateixa ingenuitat. Son gesto es senzill, y'ls seus dits fins parlan un llenguatje ben subtil, y'ls seus posats y actituts resultan sempre armónichs fins quan son més violents; y tota ella, en fi, mostra en totas ocasions la distinció natural y'l sentiment instintiu de la bellesa plástica.

Las sevas dansas no tenen res que veure ab els balls metronómichs de nostras grans estrellas coreográficas. Son dansas de vida y d'expressió. Quan ella balla, tota'ns parla. Ella'ns diu en *Ghesha* cóm intenta seduhir als sacerdots de Budha pera lograr sa venjansa; ella'ns diu en *Zingoro* que no es pas una dona viventa, sinó un ninot ab mollas que diverteix al esculptor que'l creá y's compláu inspirant gelos á sa mestressa; ella'ns diu en *El Shogun* que la seva ánima es ausenta, que sols la follia y'l desordre capritxós inspiran els seus cadenciosos passos; ella'ns diu qu'es folla, hermosament folla...

Com actriu dramática, com actriu trágica, se distingeix per la seva sobrietat. No n'hem vista pas may cap qu'arribi com ella á expressar ab tanta senzillesa y naturalitat estats d'anim d'una intensitat trágica tan horrorosa com els que sovintejan en las obras que representa. La seva mort al final de *Ghesha*, satisfeta ja sa venjansa, en brassos del home idolatrat; la melancólica resignació ab que s'ajéu al llit del sacrifici al final de *Kesa*, sacrifici sublim d'un amor incompatible ab sos devers de filla y d'esposa; la desesperació qu'en *Kinkoro (La Dama de las Camelias)* s'apodera d'ella al creure—perque el pare d'ell li diu—que será obstacle á la felicitat del seu amant, y la dolsa resignació y fermesa ab que's disposa al sacrifici; la energia salvatje ab que al final de la mateixa obra dona mort al seu fillet, que quedaria desamparat al morir ella; y se sent morir després d'horrible lluyta ab el seu cor de mare; en fi—y pera no citar á dotzenas situacions semblants—quan en *El Shogun* se torna boja al descubrir els cadavres del seu fillet y del que creu son marit, son escenas totas que la Sada Yacco interpreta ab una forsa tal d'expressió, ab una tal intensitat de sentiment y de vida, que, com hem dit avans, no ho hem vist igualat per ningú entre'ls actors europeus. Ni cap com ella ho logra ab tal naturalitat y senzillesa de recursos.

Per'acabar diguém quatre paraulas sobre la representació del acte del judici de *El mercader de Venecia* per la companyia de la Sada Yacco. Ningú com ells, á qui tant complauhen els grans esclats de passió, pot identificarse ab l'horrorós quadro imaginat pel gran Shakespeare. No es extrany, donchs, que l'interpretin ab un refinament tal d'horror, de passió y de sensibilitat, que per un moment ens creguém transportats á temps llegendaris en els que, segons sembla, la vida esclatava ab violencias més brutals qu'ara. El primer actor Otojiro Kawakami va fer de mercader donant al tipo tota la crudeltat que reclama. En quant á la Sada Yacco, va fer el paper de Porcia deliciosament. No ho sabíam pas lo que deya: mes la seva dicció neta, dolsa y grave, la seva eloqüencia insinuant, persuassiva á voltas y á voltas irónica, y en fi, tota la seva figura y gesto, respiravan una tal gravetat, confiansa y misericordia, que'ns semblava entendre una per una totas las paraulas.

Posém punt, que no acabariam may. Diguemli adeu á la gentil japonesa, y puig se'n va á llunyanas terras sens dubte pera no tornar may més, donemli las gracias perque s'ha recordat de nosaltres, tristos catalans, que no hi estém pas gayre acostumats á fruhir art del veritable.

UN SOMNI

Una d'aquestas nits tingui un somni que sembla portar un gran simbol en si y que'm deixá una impresió inesborrable; per si algún bé pot fervos, aquí'l teniu.

—

Era al caure la tarda d'un hermós dia del comens del estiu, y'm trobava en una mara-

vellosa ciutat extensissima; era en un rich país florit, no ab la barreja de miseria y sumptuositat de las ciutats modernas, no ab la confusió d'estils arquitectónichs actuals ni ab l'aspecte aclaparant y vulgar del tráfech y de la civilisació d'ara; sinó una majestuosa ciutat ab infinits palaus de marbre, plena de luxuriosos y vibrants jardins, silenciosa com si fos tan sols estada de princeps.

Un extrany temple s'alsava en son centre dominantla; un edifici grandiós, bastit ab una riquesa superba, que feya l'efecte d'una inmensa joya. En tal palau no hi havia cap símbol de religió determinada, peró son aspecte imponent feya pressentir qu'en son dins s'hi guardava quelcóm d'altament decissiu per l'augusta ciutat.

Al anar á entrar jo en las primeras llums d'aquell crepuscle, en aquell temple singular, una gran munió silenciosa n'eixía. Espléndidas donas ab túnicas sens igual, donzellas núas y blancas embolcalladas per la inmensa deu dels propis cabells, homes musculosos y altius ab ayrosas vestas, jovincels mitj cuberts ab curts mantells, infants de figura virginal y vells venerables, tots surtian pausadament, peró com alterats per oculta frisansa. Al eixir se fregavan entre si ab estremituts comprimidas, y l'alé d'aytal munió'm donava una angunia inexplicable y com may pertorbadora.

Anaren surtint mentres se ponía'l sol, y jo al fi pogui entrar en el gran temple obscur y quasi desert.

Apenas hi distingian res mos ulls; no hi cremava cap llantia, no s'hi veya cap imatje ni cap símbol entre sas esbeltas pilastras; sos murs eran nets y brillants, y una atmósfera indefinible m'hi oprimia'l cor.

Tremolós me n'entornava, quan una sospita terrible semblá ferme endevinar aquell enigma extrany.

Surti, y'l sol ja era quasi post; la munió silenciosa's desfeya y's perdia entre'ls palaus; la calor estival queya com un agre-dols torment, els jardins llensavan una flayre corprenedora y un gran malastre semblava aproparse ab la vinenta nit.

—

Vingué la nit, y ab ella la colossal disbauxa nocturna; la febre erótica animá la maravellosa y grandissima ciutat; las estrellas parpellejavan neguitosas en el firmament; la lluna llumenava ab pálida claror y la xardor cayenta animava y desvetllava'l general misteri impur; la flayre dels jardins esdevingué irrespirable; las innombrables fullas se retorsavan y cruixían feblement; una sava mortal regalimava per las bellas socas entre'l brunzir dels insectes, y'l marbre dels decrépits casals semblava volerse esquerdar al irresistible impuls d'aquell ambient de follías; y las afolladas munions, rabentas, mormoladoras, se dirigian en la penombra de la nit cap al temple extrany qu'en las horas nocturnas era omplert ab l'horrible misteri d'aquella impúdica humanitat.

Jo m'estava en un lloch enlayrat, al demunt del mateix temple, desd'ahont contemplava tota la pelegrinació qu'avensava sota els frondosos arbres y al costat dels palaus resplandents.

Una gran pena m'embargá. La munió entrá tota; á poch á poch se tancaren las portas y la disbauxa comensá.

Un silenci pesá al defora en els palaus deserts; la nit esdevingué clara y quieta; y sota del lloch ahont jo estava's sentia'l soroll febrós de la disbauxa inmensa que'm semblava á voltas, apagat com arribava á mas orellas, la ranera agónica d'un gran monstre, lluytant en sas darreras extremituts.

D'en tant en tant algú que s'havía retardat trucava á la porta del temple del mal ab un sol cop ressonador y tétrich, y desseguida era obert.

Anavan passant d'aytal manera las horas d'aquella nit; y á mida que la nit era alta,'l soroll aterrador pujava y s'extenía, y tot el temple semblava haverse d'ensorrar consumit per aquella destructora forsa que covava en son sí, y un buf pervers eixia de sos finestrals y entelava'ls voltants com el fum d'un gran incendi.

Jo sentia'ls progressos de la folla ubriaguesa y estava mitj desvanescut en un gran sufriment; hi hagué instants capdals en que'l delíri infernal semblá voler eixir del temple indigne com si aquest s'hagués ja curullat y la impuresa s'hagués volgut espandir per la ciutat en ombras, y en un d'aqueixos instants las portas s'obriren y vomitaren al defora algunas ombras bojas que com una

exhalació de desgracia y de dolor se perderen en un crit penetrant que res tenia d'humá, en la foscor de l'arbreda.

De sobte, havent passat ja en tristesas quasi tota la nit, vaig sentir trucar á la porta del temple d'una extranya y desconeguda faysó.

Quatre cops sechs y repetits á intérvals feren mirarme qui trucava d'una manera tan diferenta dels altres, peró decantantme desde'l lloch ahont me trobava pera véureho bé, tan sols poguí ovirar á sota una mica del mantell negre que qui trucava duya, per taparme'l demés la volta del petit porxo de la porta del palau del crim.

Al esguardar jo'l tros de mantell negre vaig pensar desseguida que qui trucava era una viuda, puig no sé ben bé per qué fixament coneguí tot seguit qu'era dona, y que anava á la dimonial festa desitjosa y endarrerida de gaudir d'aquell inmens espasme carnal que á dintre ho omplia tot; peró devant de la insistencia d'aquell diferent trucar extranyí desseguit també que no la obrissin alhora, puig als altres endarrerits qu'havían anat venint feya ja llargas estonas, al instant eran oberts... quan, de sobte, lo llóbrech y funeral del trucar aquell me sugerí ab tota certitut la idea de que aquella que trucava era la Mort.

Alashoras, ab més espant que may, calculant que pressentintla'ls de dins no la obrirían, vaig compendre instantaniament també que la Mort entraría, no essent oberta, ab una clau qu'ella ja portava pel cas... y, en efecte, tan bon punt acabí de pensar això, quan en mitj del aixordador bullici apaybagat s'ohí un soroll llarch y estrident que'l feya'l pany del gran casal al ésser obert per la clau misteriosa.

Y alashoras la Mort també hi entrá.

Tot d'un cop llavors el funest bullici pará en sech, com jo inconscientment preveya, y al silenci desconsolador del defora s'hi ajuntá un tenebrós silenci del dins del temple malvat.

Y llavors, també alhora, la nit ja passada, un'auba espléndida apuntá demunt la lasciva vila sens igual.

Y la llum del jorn l'aclarí bellament, quieta y deserta, y, emocionat, adolorit, ab una impresió fondíssima, vaig despertarme quan contemplava á pler el panorama gentil dels dolcíssims palaus extenentse enllá d'enllá, y dels seculars jardins somniosos y quiets en mitj del gran aclaparament de la nit moribonda.

Xavier Viura.

---

* * *

La Mare de Deu tenía
lo bon Jesús á la falda;
se'l guayta com si tingués
tot l'Univers per faldada;
y tenintlo, en tant y tant
la Mare Verge'l peixava
ab un tupinet de sopas
cullerada á cullerada.
A cada culleradeta,
bon Jesús fa la rialla;
cada rialla d'un Deu,
fan arpegis dos mil ángels
en arpas inmensas d'or
de cordas ben afinadas
que partint de dalt del Cel
fins á la terra devallan.
La Mare de Deu somríu,
somríu tota extasiada,
y á la llum de son somrís
queda florida la plana.
Y tenint tot l'Univers,
tot l'Univers á la falda,
lo fa viure y pantejar
cullerada á cullerada
ab la grana del blat d'or
que n'ha fet sopeta blanca.

Alexandre de Riquer.

4 maig, 1902.

LA MÚSICA Á MADRID

Societat de Concerts.

Ab ocasió de las festas que actualment se celebran en la capital d'Espanya pel motiu que tothóm sab, las principals entitats musicals han organisat audicions extraordinarias, conseguint fins atraure als que'ns té molt sens cuydado lo demés. Aixis ha sigut que, tantost arribats, hem pogut assistir en el curt espay de vintiquatre horas á dos concerts y al estreno d'una ópera espanyola y un teatre lirich nacional (segons diuhen). Y per lo que pugui interessar á nostres lectors, donarém compte de lo qu'aném veyent, fent després una apreciació sobre la valua dels elements artistichs y l'estat de la afició y cultura musical d'aquesta terra.

La Societat de Concerts, que compta trenta set anys d'existencia y quina orquesta fou coneguda del públich barceloni per aquellas célebres *tournées* d'ara fa nou ó deu anys, ha organisat pera las presents festas una serie extraordinaria de concerts, apart dels reglamentaris que, com cad'any, doná en la passada Quaresma. Y pera revestir de verdadera importancia las actuals audicions, ha encomanat la direcció de quatre concerts al célebre mestre Weingartner, contractant ademés al no menys afamat pianista Paderewsky y al conegut violinista espanyol Sarasate.

Ahir tingué lloch el primer d'aquests concerts, figurant en el programa la primera y tercera part dirigidas per en Weingartner y la segona per en Giménez (una mena de Nicolau madrileny) per'acompanyar els equilibris de violi ab que va recrearnos en Sarasate. No haviam tingut encara ocasió d'ocuparnos d'aquesta *celebritat* espanyola y ho farém ara breument, puig novas ocasions tindrém pera exténdrens respecte d'ell. En Sarasate ho es tot menys un artista, es com si diguessim un Rosenthal del violi, puig prou ocasions haurán tingut nostres lectors d'experimentarho. Executa maravellosament, fa prodigis ab las majors dificultats técnicas, peró darrera del virtuós no trobém may al artista. La monotonia de la seva dicció devé insoportable, y aquesta falta de sentiment y d'expressió que sempre havém trobat en ell, se posá més que may de relleu en aquest concert. Es també un altre dels seus principals defectes el mal gust en triar las obras, y això, en ell tan proverbial, feu que'ns aburrissim ab una *Fantasía escocesa* de Max Bruch, obra sense cap valor artistich, de lo pitjor que coneixém d'aquest autor, y en la qu'en Sarasate feu un seguit d'equilibris en el violi que'ns deixaren tips per molt temps. Y com si no n'hi hagués prou encara, vingueren un rengle de pessas, ab la indispensable *jota*, en totas las quals feu las delicias del públich, que semblava tornarse boig. Veritat es qu'altre tant succeheix quan ve á Barcelona, que pera bé del art tantdebó trigui forsa.

Y'ls qu'haviam anat pera sentir á Weingartner (que figurava en el cartell ab lletras més petitas qu'en Sarasate) haguerem de contentarnos ab una part de menys. Executá en la primera tres fragments dels més coneguts de Wagner, en substitució de la gran *Sinfonía Júpiter* de Mozart, que tenía anunciada y va retirar per falta d'ensaigs. Nosaltres experimentarem una veritable decepció, perque esperavam ab gran dalé tant l'obra de Mozart com la interpretació que á n'aquesta hi dongués en Weingartner. Peró ab gran sorpresa varem descubrir l'endemá'ls grans avensos de la crítica musical madrilenya, que ens contava per boca d'un periódich de tanta *circulació* com *El Imparcial* lo admirable que havia estat en Weingartner dirigint la *Sinfonía* de Mozart y las grans ovacions qu'obtingué á cada temps. Y en efecte... ens l'havían quedada á deure.

En Weingartner fou en certa manera pera nosaltres un'altra decepció, y volém esperar els següents concerts pera descubrir la veritable causa. Anarem al concert ab tota la ilusió y entussiasme que va saber comunicarnos en sa vinguda del any anterior y'ns quedarem frets, glassats, al sentirli la obertura dels *Mestres Cantors*, el preludi de *Lohengrin* y'l preludi y mort de *Tristan y Isolda*, executat tot d'una manera indigna, com may podíam esperar d'un mestre de la seva talla. ¿Es que aquest mestre no entén á Wagner? Nosaltres li haviam sentit l'any passat el mateix fragment de *Tristan*, y la impresió de llavors fou complertament distinta. ¿Será, donchs, culpa de la deficiencia de la orquesta? ¿Será també per falta d'ensaigs? Quelcóm hi há d'una y altra cosa. La orquesta de la Societat de Concerts de Madrid se troba en un estat tal de decadencia, que no sembla la mateixa d'avans. Naturalment qu'han d'influhir en la depreciació de nostras orquestas las freqüents vingudas d'altras extrangeras que'ns mal acostuman el paladar per molt temps, peró apart d'això hem trobat un positiu retrocés, un estat de descomposició en aquesta orquesta com no podiam imaginarnos. Y això no pot ésser una prevenció nostra, puig ho reconeixen tots els bons aficionats d'aquí, y fins ens han exposat las causas, que no esmentém pera no allargar.

Es natural qu'en Weingartner s'ha de veure impossibilitat ab elements semblants de desplegar el seu talent, sobre tot si á n'això hi afegim la falta d'ensaigs. Contan que al anar á comensar un d'aquests, se trobá ab que faltavan alguns músichs dels més principals, y al preguntar per ells el mestre, varen dirli que no podian venir perque ensajavan un'ópera d'en Bretón. En Weingartner va llensar la batuta y se'n torná á casa, d'ahont

l'anaren á treure algunas horas després (quan en Bretón ja estava llest) pera verificar l'ensaig á corre-cuyta. Sigui per aixó ó per altras causas, lo cert es que'l concert no va estar al nivell de lo que teniam dret á esperar, y que qui va pagar els plats trencats fou el pobre Wagner.

La obertura de *Els Mestres Cantors* fou executada sense cap poesia; els músichs no feyan més que llegir las notas, y ab tot y lo que coneixen l'obra, varen surtir bastants passatjes bruts. La interpretació que li dona en Weingartner varem trobarla justa en el seu comensament, peró s'espatllá bastant després per falta, no sols de justesa en els temps, puig hi trobarem algunas excessivas llibertats, sinó també per falta de grandiositat, particularment en tot el temps final, conduhit molt vulgarment. En el preludi de *Lohengrin* el mestre va estar just, particularment en el creixent, molt ben conduhit, peró la orquesta l'executá molt pitjor de lo que tenim per costúm sentirlo, perque'ls violins ni fentho exprés podían anar més desconcertats. També la part de corda va estar molt fluixa en el preludi del *Tristan*, peró hi há que donar bona culpa al mestre per la manera cóm va dirigirlo, sense quadratura, precipitant el temps d'una manera increible, y altre tant succehi en la mort d'Isolda, en especial en el creixent, ahont el metall atacava las notas ab forsa tal qu'ofegava lo demés de la orquesta y deixava la melodia sense sentirse. Repetim que poden influhirhi en gran part la mala calitat dels elements orquestals y també la falta d'ensaigs, peró ademés d'aixó, en aquells moments en que per sobre de tot se posa de manifest la personalitat del intérprete, hem experimentat una desilusió complerta al sentir aquesta vegada las obras del gran mestre baix la direcció d'en Weingartner, y si en els concerts vinents no millora, ens deixará molt pobre concepte com intérprete wagneriá.

En la *Quinta* de Beethoven fou tota un'altra cosa. Sense que pugui calificarse de perfecta, ni de bon tros, la execució de la orquesta madrilenya, no obstant en Weingartner va oferirnos ab ella lo mateix del any passat, ó sía una interpretació genial. Aquesta es la millor proba de que, ab tot y la mala calitat dels elements, quan la interpretació del director es verament notable, per un cantó ó altre ha de surar. Y la que dona en Weingartner á aquesta *Sinfonía* es prou coneguda de nostres lectors pera que'ns costi de convéncels. El mestre torná per sa fama y'ns doná altra vegada aquella interpretació tan grandiosa del primer temps, que un cop sentida queda inesborrable per sempre més. En els restants també'l trobarem molt encertat, particularment en tot el *scherzo*. Peró salvada la seva part personal, la execució de la orquesta fou molt mitjana; sembla impossible que l'obra que més s'ha tocat de Beethoven no puguin aquests musichs dirla, no ja d'una manera perfecta, sinó tan sols bona. Y es per la descomposició que hi regna, y que un mestre, per molt que vulgui, no pot corretjir sinó ab molts y molts ensaigs. Esperém que aquests puguin fer millorar quelcóm las vinentas audicions.

Societat Filarmónica.

També tenen á Madrid la seva Societat Filarmónica, peró constituhida d'una manera molt diferenta de la nostra. Avuy per avuy se pot dir qu'es el millor y gayrebé l'únich centre de cultura musical qu'existeix á la capital d'Espanya, puig en aquest sol hivern que compta d'existencia, ha fet una campanya verament notable, consagrada tota ella al gran Beethoven. En un altre article exposarém la organisació d'aquesta Societat y en traurém las conseqüencias procedents. Ab molt gust varem assistirhi á un concert de *Sonatas* de Beethoven pera violí y piano, executadas pels artistas alemanys Hugo Heermann y Karl Friedberg.

El violinista Heermann acabavam de sentirlo en el concert que doná á Barcelona, del que no varem parlarne pera poder formar una apreciació més fonamentada de la seva personalitat, en vista del programa que esperavam sentir en la Filarmónica de Madrid, ahont hi ha donat tres concerts en els qu'ha executat totas las *Sonatas* pera violí de Beethoven. Avuy, donchs, podém parlar d'ell ab complert coneixement de causa y ratificar la excelent impresió que va produhirnos en nostra terra ab sa magistral interpretació del *Concert* de Beethoven. L'efecte d'ara ha sigut encara major, y'ns permet afirmar qu'en Heermann es un violinista de primer ordre y un artista en tota la extensió de la paraula. Poden, no obstant, senyalárseli com defectes una certa aspresa de só en alguns passatjes, y també una subordinació de la forma al fons, ó sía del mecanisme en la dicció, que quan no s'exagera es, pel contrari, en nostre concepte, una gran qualitat. En Heermann es un artista que's preocupa més que res de la dicció, del fraseig de cada concepte musical, de la expressió del contingut emocional de l'obra, y aixó ho consegueix ab una naturalitat y senzillesa admirables. El seu art está despossehit per complert d'efectismes, la seva sobrietat es sempre molt remarcable, sab compenetrarse ab l'autor, dir lo que aquest ha volgut dir, sens enlluhernar al oyent ab refinaments que no en totas las obras van igualment bé. Lo que més admirém en la seva execució, es la sorprenent manera cóm diu els *pianíssims*, donanthi una expressió y un sentiment gens comuns. Per aquest motiu, pel predomini de la dicció entre sas millors

qualitats, en Heermann sobressurtirá sempre en els *adagios* de las obras, y això ho posá de relléu en aquest concert dihent á maravella las *Sonatas* III, VI y IX, sobressurtint de manera especial en els *adagios* de las dugas primeras, y en l'*andante* final de la darrera, qu'es la célebre *Sonata á Kreutzer*. Prou conegut es el mérit d'aquesta pera compendre fácilment que será sempre una obra de proba pera'ls executants y aixó'ns ha succehit ab en Heermann, puig ella ha vingut á posar el sagell á sa reputació de veritable artista, y á portarnos la plena convicció de lo que ja desde la primera obra háviam en ell descubert.

Es també digne d'esmentarse el pianista alemany Karl Friedberg, jove artista que va cumplir el seu comés de manera notable, sobressurtint per sa claretat de dicció y sa fidelitat á l'obra que interpreta. Las célebres variacions de la *Sonata á Kreutzer* li valgueren una ovació ben merescuda, que va compartir ab justicia ab l'Heermann, puig abdós ens ne donaren una interpretació notabilíssima.

Teatre Lírich.

L'ópera espanyola, el tan cobdiciat ideal dels nostres músichs, es avuy un fet á judicar per las apariencias. Pera conreuharla com se mereix, un espléndit empressari acaba d'aixecar un magnifich teatre, el millor que pera'l nostre gust posseheix Madrid, teatre que podria servir de model pera'l dia que'ns decidím á Barcelona á edificar una sala *decenta* pera las audicions musicals.

Pera inaugurar la serie d'óperas d'autors espanyols qu'están en cartera va escullirse la nova del mestre Chapi titulada *Circe*. Desitjosos de no arriscar á la impresió de moment el nostre judici, esperém á sentirla per segona vegada: aixis es que'n parlarém d'ella en la crónica següent.

Joaquím Pena.

Madrid, 9 maig, 1902.

NOVAS

En nostre anterior número, al dar compte d'haver sigut suspesos els Jochs Florals d'enguany, no diguerem qu'al surtir del local de la Llotja, ahont anava á celebrarse l'acte, foren detinguts els joves Ramón Sal y Argemi y Enrich y Joan Mariné y Santaló. Aquest últim fou posat en llibertat als tres dias, mes els altres continúan presos y en espera de lo que resolgui'l consell de guerra que al publicarse aquest número ja deurá haverse celebrat. Darrerament també fou portat á la presó'l director de *La Nació Catalana* senyor Riera. Els senyors Sal y Mariné nombraren defensor al lletrat senyor Pla y Deniel, y'l senyor Riera elegí pera que'l defensés al senyor Permanyer (don Joan).

L'agrupació «La Reixa» trevalla activament pera que res els hi falti als detinguts, haventse obert una suscripció entre totas las entitats catalanistas. Els presos reben diariament nombrosas visitas de sos amichs.

Sembla que á Mallorca's trevalla pera que pugui celebrarse allí la festa dels Jochs Florals suspesa á Barcelona.

—

Fins el día 9 del corrent no fou notificada la sentencia proferida per la Secció 1.ª de lo Criminal d'aquesta Audiencia, per la que's confirma l'auto de processament, ab las corresponents condempnas de costas, contra'ls 26 socis de «La Reixa», ó sian els 26 joves que foren detinguts la nit del 11 de septembre passat al dipositar una corona als peus de la estatua del inmortal patrici Rafel de Casanova.

Per lo tant, no's dona lloch al recurs de reforma que contra dit auto de processament interposaren els deu defensors dels processats, que son els senyors Vilaregut, Permanyer, Vallés y Ribot, Trias y Giró, Mon, Laporta (Miquel), Maluquer, Suñol, Monegal (Trinitat) y Monfort.

Sembla que'l tribunal aprecia'l fet d'autos com atentatori á la integritat de la patria.

—

En el local de l'«Associació dels Católichs» tingué lloch la nit del 7 del corrent un concert destinat á donar á coneixe música del mestre Eussebi Guiteras. Previa una presentació d'aquest, feta per nostre company Busquets y Punset, s'executaren hermosos y senzills ayres populars, entre'ls que sobressurtí per sa melodia exquisida *El cant del orfe*, sobre lletra de Verdaguer. No menys se manifestaren las dots del mestre Guiteras en composicions més complicadas, com la gran fantasia *Enfilall*, pera chor, orquesta y banda; peró hont va mostrarnos sa verdadera y notable personalitat fou en las dugas sardanas qu'en el programa estavan compresas, ó sian *L'aplech de Farnés* y *La platja de Riells*, qu'hagueren d'ésser repetidas.

En resúm, el mestre Guiteras lográ un éxit merescut, com també'ls executants, entre els que hi figuravan, á més de la banda de la Casa de Caritat, la contralt senyoreta Dachs; el quintet de corda que forman els senyors Raspall, Jolis, Mayol, Santibáñez y Pérez; la célebre arpista Esmeralda Cervantes, que executá la *Marxa del rey David* en obsequi al mestre Guiteras, rebent una ovació, y *Las sílfides;* els solistas senyors Parareda y Carles, de flauta y oboe respectivament, etc.

—

D'altre concert important hem de dar compte, y es el de piano que la senyoreta

Carlota Campins doná en la gran sala del Ateneu Barcelonés la nit del passat divendres, y que'ns deixá una falaguera impresió. Las condicions artisticas qu'adornan á la senyoreta Campins pogueren apreciarse sentintli interpretar la sonata op. 26 de Beethoven. En la interpretació de las composicions de Chopin que figuravan en el programa s'hi endevina l'estudi que la executant ha fet d'aquest músich, conservantnos la fonda poesía que respiran sas obras, especialment en la *Berceuse*, que va teixir ab delicadesa y sentiment. El conegut *Scherzo* en *si bemol menor* també fou dit ab gran expressió de matisos. Las composicions *Réverie* y *A ma fiancée* de Schumann varen demostrarnos més y més el sentiment artistich de la concertista y la seguritat de sa execució. En el *Galop* en *si major* de Rubinstein probá son domini del mecanisme, terminant ab la Rapsodia 12 de Listz, en que la senyoreta Campins va vence totas las dificultats d'execució y d'expressió.

La nombrosa concurrencia, qu'omplia'l saló á vessar, premiá'l trevall de la executant ab llarchs y espontanis aplaudiments, qu'en part anavan dirigits al mestre Vidiella, que sab produhir aytals deixebles.

Felicitém á la senyoreta Campins, desitjantli que perseveri per aquest camí, com també ho desitjém per sa condeixeble senyoreta Aznar, que pochs dias avans, en el concert del Círcul Artistich, de que ja donarem compte, també havia fet honor al mestre de abdugas. Y quedém esperant novas audicions.

—

En el Saló de Cátedras del Ateneu hi há oberta desde'l dia 8 la segona exposició de l'agrupació «Art y Patria». Poch nombrosa en obras, son aquestas bastant escullidas, sense que n'hi hagi cap de gran empenta.

Sobressurten dugas testas d'en Nonell, tractadas ab son habitual vigor; hi figuran quatre dibuixos colorits de l'Opisso, fets ab molta intenció y bon gust; un cap al tart ben sentit de A. Ros y Güell, dugas impresions de marina d'en Nogués, dos paisatjes d'en Bori, y altras telas no menys notables de Casas, Meifrén, Roig y Soler, Junyent, Ximeno, Viver, Urgellés y Trias, Creci, Buxareu, J. Fortuny y altres qu'en aquest moment no recordém.

—

L'«Agrupació Catalanista» de Sallent ens ha enviat el cartell dels Jochs Florals qu'ha organisat pera'l vinent mes de septembre, pera'ls que s'ofereixen divuyt premis, devent enviarse'ls trevalls fins el dia 22 d'agost al secretari del jurat don Angel Serra, carrer Gran, n.° 32.

El jurat calificador está compost pels senyors següents:

Joseph M.ª Vallés y Ribot, president; Angel Guimerá, Joseph Poal y Jofresa, Joseph Surribas y Riera, vocals; Angel Serra, secretari.

—

La casa R. Callis ha tingut á bé enviarnos un exemplar dels bustos en relleu del eximi patrici doctor Robert, construhits en metall en els tallers de dita casa per un procediment casi nou. Remerciém l'envio.

—

Publicacions rebudas:

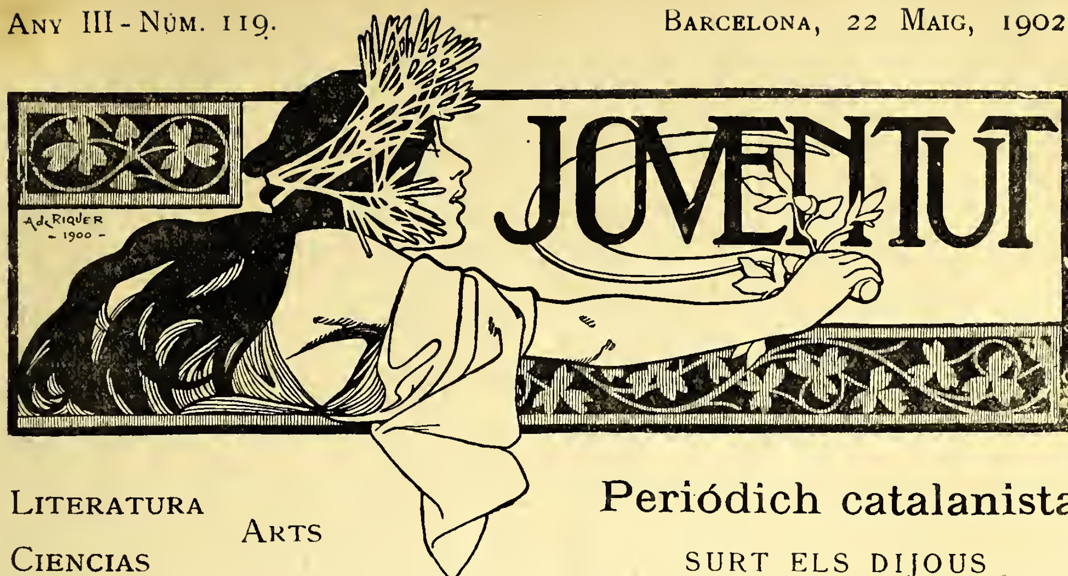
Lluyta de cacichs ó *La elecció de regidors*, saynete «de malas costums» original de Ramón Ramón y Vidales, que s'estrená ab extraordinari éxit el passat octubre en el teatre Romea, haventne ja publicat oportunament un judici en aquestas planas nostre critich teatral.

La traducció castellana de la rondalla musical *Hensel und Gretel*, de A. Vette y E. Humperdinck, publicada per la casa editorial de Vidal, Llimona y Boceta. Acompanya á la traducció un detingut estudi temátich de nostre colaborador y amich el mestre Antoni Ribera.

Staramsadas, colecció d'estirabots humorístichs originals de J. Staramsa (Joseph Asmarats), en els que s'hi troban las qualitats caracteristicas del autor, com son estil lleuger, bon humor y facilitat. Preu, 1 ral.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

Any III - Núm. 119. Barcelona, 22 Maig, 1902.

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20 céntims	
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

CARTA DE PARÍS

El Saló dit del «Champ de Mars».
(*Société Nationale des Beaux-Arts.*)

Senyor Director de Joventut.

Apreciat amich: Després de vuyt vegadas de visitar el Saló'm decideixo á enviarli mas impresions. No li parlaré més que del *Champ de Mars*, qu'es el més interessant, no tan sols perque hi concorren tots els qu'en art han fet revolució, sinó perque es al que acudeixen á lluytar nostres pintors.

Al altre, ó sia'l dels *Artistes Français*, fora de l'Henri Martin y algún altre pintor hi acudeixen els vells, els académichs, els que aquí anomenan *Pompiers*. Aixó no vol dir qu'en el del *Champ de Mars* no n'hi hagi molts, peró indubtablement quedan eclipsats pels altres.

Pera parlar d'aquests seguiré l'ordre en que'ls trobo en el catálech.

El francés Aman-Jean hi té un plafó decoratiu, *Le Parc*, desenrotllat ab molta distinció y finesa de tons, y dos retrats al pastel, un d'ells admirable.

Baertsoen, belga, hi té tres quadros, més ben dit, tres obras mestras; una d'ellas, *Chalands sous la neige*, de dimensions bastant grans, es obra que mereix figurar en primera linia, pintada ab una grapa y una ciencia com pocas se'n veuhen.

Baudouin, francés, sols pinta frescos, y obté notas molt més finas que las que dona la pintura al oli, mantenintse dintre d'entonacions pálidas ab tot y usar ab freqüencia la siena y l'ocre.

El célebre Besnard hi té un gran plafó decoratiu; *L'île hereuse*, molt ben compost, peró que'm sembla no está á l'altura d'altras obras del mateix.

Blanche, que's distingeix per sa factura desembrassada, hi té una colecció de retrats admirables, encara que quelcóm académichs.

Son de Boyer, francés, una marina y un paisatje hábilment executats.

Brown, d'Edimbourg, té dos retrats pintats ab tant art, que potser son els primers del Saló. Una encertada armonia de tons pálits eleva sas obras á una insuperable distinció.

El belga Claus presenta son quadro *Berger en Flandes*, un pagés y una noya cullint pomas, fresch de color y molt ben dibuixat.

Cottet, qu'ha agafat molta anomenada de pochs anys ensá, té un poderós temperament que brilla en varias telas pintadas á Bretanya, sobre tot en una d'ellas: *Messe basse en hiver. Bretagne.* S'hi veuhen varias donas encaputxadas que's dirigeixen tristas y recullidas cap á la petita iglesieta bretona que las crida ab sa campana. Es un quadro ple de poesia com tots els que fa en Cottet, sense que per aixó deixi d'haverhi molta solidesa. Las altras telas son estudis de capvespre.

Denis, francés, hi té dos plafons decoratius, un d'ells *Descente de la croix*, quelcóm á tall de prerrafaelista, compost, enquadrat y pintat ab una originalitat admirable; las notas dominants son groch palla y morat pálit.

Dinet, francés, hi té sis telas d'assumptos alarbs, peró cap está á l'altura de las que té al Museu del Luxembourg.

Eliot, francés: quatre telas y un plafó decoratiu molt rich de color.

L'americá Frieseke ha enviat quatre telas representant interiors de taller, ab algún nu molt distingit y finissim de color.

Antonio de la Gandara va decayent d'any en any; apenas si li queda un reste de la distingida simplicitat d'avans.

L'inglés Glehn presenta dugas obras, *Le cygne* y *L'enchantement de la fôret;* aquesta última, plafó decoratiu, representa un bosch iluminat pel sol de posta, ab alguns nusos, tot plegat pintat y disposat ab tal art, que pera mi es la millor obra decorativa del Saló.

Guirand de Scévola, francés, hi té quatre telas, totas escullidissimas y admirables d'execució.

El francés Hochard es un gran colorista; sab pintar el sol de tal manera, que'ls seus quadros sembla qu'enlluhernin. De las sis telas que hi té, *Petites filles de Marken* y *Le Saint-Sacrement* son molt superiors á las altras.

Gaston La Touche: Quatre telas plenas de calor, sobre tot la *Comode de laque*. Es tremendo lo que aquest pintor arriba á produhir.

Le Sidaner, francés. Aquest pintor acostuma á pintar la mateixa hora, el moment d'iluminar las habitacions á entrada de fosch. Els seus quadros son plens de poesia, y sobre tot molt ben tallats.

Menard, francés, ha adquirit en poch temps una gran anomenada; casi es l'únich paisatjista del Saló; els seus paisatjes semblan pintats ab el cor; sobre tot el titulat *Aygues Mortes* desperta la idea d'un país superior, ahont tot es pur, tot es sagrat, y ahont deu ésser divina delicia l'habitarhi.

De Milcendeau, francés, es el retrat de Mlle. Polaire, admirable de colorit.

Raffaëlli, tan personal y tan fi com sempre, ab sas vistas de Paris.

L'inglés Robinson, ab son *Pegnoir rose*, es dels qu'en el Saló hi fan un bon paper.

L'americá Sargent decáu; hi té tres retrats qu'están bé, peró á menys altura que las telas qu'exposá en salons anteriors.

Lucien Simon está en plena boga; es dels qu'omplen més el Saló. Quins quadrassos, quina fermesa en el dibuix y quina valentia en el color y la factura! Hi té quatre telas y molts dibuixos. Una d'ellas representa una familia assentada á taula, iluminada per la llum artificial; al fons s'hi veu el cel pálit d'un capvespre, al primer terme la vaixella, y á un costat de taula un candelabre que ilumina la escena. Es brutal d'execució. Hi té ademés un interior de ball á Bretanya iluminat per un quinqué, riquíssim de color y ab molt moviment. El quadro *Sœurs quêteuses* també es magnifich.

Smits, belga, es altre artista mascle que presenta quatre telas, de las que una sobrepuja á las altras; son assumpto es *Le baiser de Judas;* en el Crist sembla qu'hagi lograt trobar el verdader y únich retrat possible. Sa entonació es sumament original, y ben sólit d'execució.

El francés Vail hi té quatre vistas de Venecia que semblan fetas d'en Mir: molt ben triadas y frescas de color.

Veber, parisench, té un ver temperament de caricaturista, y sos quadros, si no fos el colorit espléndit y saborós y un cert ayre de gran mestre, semblarian fets pera ilustrar

qüentos pera la maynada; respiran una franca alegría que's comunica irresistiblement als espectadors.

L'americá Whistler, comptat també entre'ls de gran renóm, ha enviat cinch quadros: *Bleu et argent: La grande mère.—Ivoire et or: Portrait de Mme. V.—Pourpre et or: Phryné la superbe qui bâtit des temples.—Grenat et or: Le petit Cardinal.—Rose et or: Les roisines.*—Poso'ls tituls per ésser sugestius y explicar un xich l'armonia de color buscada. Encara que totas aquestas obras son de petitas dimensions, totas portan en alt grau el sagell de la personalitat d'en Whistler; sobre tot l'última es de las més importants del Saló.

Y ara li parlaré dels de casa qu'han concorregut á la lluyta. No més per aixó son dignes de lloansa, y ademés perque'l fet d'ésser admés ja es un honor que segurament no obtindrían alguns dels que's fan passar per artistas de primera fila. Entre tots sobressurt l'Hermen Anglada, que hi té quatre telas molt ricas de color y ab l'assumpto molt ben desenrotllat. *Dame gitana*, *Demarche gitana*, *Les heritiers et les desherités*, *Chevaux aprés la pluie* quedan interessantíssims, sobre tot el segón y l'ultim. Es sens disputa l'Anglada, entre'ls catalans, el que hi fa millor paper, essent elogiats els seus quadros per la majoría de critichs d'art.

A n'en Nonell li alaban dugas gitanas de las que tenia á Ca'n Parés; fan molta tropa y quedan molt sólidas.

En Planells hi té dos quadros de Versailles; un d'ells titulat *Capvespre*, molt ben pintat y ab molta pasta.

En Barrau hi té *Les repatriés de Cuba*, ja vist á ca'n Parés, que queda bastant prim de factura.

En Lluis Graner hi té: *Retour du travail*, *Dernière heure* y *La lumière et les papillons*, tots ja coneguts á Barcelona.

En Feliu de Lemus hi té un retrat poch important, y en Sala y l'Iturrino telas que no tenen res de particular.

A la secció d'esculptura l'Anglés (catalá) hi té dos bustos bastant bons.

El célebre Rodin hi té uns notables fragments de las *Portes de l'enfer*, titulats *Ombres*, y'l bust de Victor Hugo.

El suis Niederhausern-Rodo, deixeble de Rodin, hi té *Le monument á Verlaine*, obra qu'ha dat molt que parlar despertant acaloradas discussions. Com á esculptura es de lo més modern del Saló.

Aixís com d'esculptura sols li he citat lo més discutit y qu'ha despertat més interés, lo que cito de pintura casi puch assegurar qu'es lo millor, essent tot lo demés obras més ó menys académicas, més ó menys banals.

La renovació artística va fent el seu camí, y segurament quedarían satisfets els Millets, els Manets, els Basiles, els Kenoirs, els Puvis, els Corots, tots el mestres combatuts en vida y titllats de desequilibrats per las *patums* parisencas d'aquells temps, al veure cóm floreix y grana la seva llevor qu'ha donat nou impuls no sols al art francés, sinó al de tot el món.

¿Qué s'ha fet aquella gloria *sui generis* que van lograr ahir els Bouguereau, Bastien Lepage, Lermithe, Lefebvre, Gerôme, Jules Breton, Meissonier, Detaille, Carolus Durand, Friant, Bonnat y tants altres dels qu'avuy no més son admirats per aquells vells de la seva generació que no han tingut prou flexibilitat pera compendre ideas novas?

Cosi va il mondo: com els catúfols d'una sinia. Els qu'ahir eran á dalt van baixant escorreguts sense gota d'aygua.

Saludi en mon nom als redactors de JOVENTUT, y rebi'ls afectes de son segur servidor

OLAGUER JUNYENT.

París, 1.er maig, de 1902.

AL SR. SEBASTIÁ JUNYENT

Sols copiant tres fragments del article que vosté publicá en l'últim número de JOVENTUT ne tindria prou pera contestarlo are. y ells mateixos farian més ferm lo que jo li deya en las ratllas per mi suscritas, motivadas per las sevas primeras.

De vosté son aquests fragments: «*Reconech que mon article era lleuger y atrevit.*» «*Si jo hagués cregut que podia ésser escoltat, no haguera tractat l'assumpto mitj en broma.*»

Si vosté mateix confessa que'l seu primer article era lleuger y atrevit, no devia trobar gens extrany que jo, opinant d'igual manera,'m decidis á escriure quatre lletras ab l'afany de que'ls que llegeixen JOVENTUT s'adonessin d'aquesta opinió nostra tan justa. M'hi vaig creure obligat y aixis vaig ferho. Cap més intenció va dictar mas paraulas. Diu vosté que no's creya que son article fos escoltat. Donchs ¿per qué'l va escriure? ¿pera omplir paper?... Suposant que fos cert que no hagués de llegirlo ningú, ¿no li va fer mal la conciencia de tractar *mitj en broma* un assumpto tan serio? Qu'ho fes aixis un panxa-contenta's compendria, peró un artista, tractantse d'art, me sembla qu'ha d'ésser el primer en mostrar el degut respecte y no ha d'ésser *lleuger*, ni *atrevit*, ni *bromista*.

A son afany d'enderrocarho tot, també vosté mateix se dona la contesta: «*Es ignocent creure en la possibilitat de cambiar d'un modo radical l'aspecte d'una ciutat y voler enderrocar en un día cosas que tenen de caure á son temps y sahó com la fruyta quan está madura.*» Si, senyor Junyent: las obras que sigan dignas de desapareixe, el temps las enrunará, sens obstacle; las que valguin, trobarán qui busqui puntals pera perpetuarlas. Aixó es obra de las generacions: no correspón aquesta feyna al dictat d'un individuu.

Lo que diu per boca de *son amich* Schopenhauer permetim que no ho accepti. Las estatuas dels monuments d'aquesta época han de vestirse tal com vesteixin els personatjes que representin, perque'l trajo es un dato que contribuheix á fer l'historia del temps; tasca del esculptor es el buscar formas artisticas, mes sempre dins de la veritat de la indumentaria, rigorosament propia.

En quant á que hi han á Roma esculpturas en pedestals baixos, no per aixó deixan d'havernhi á grans alsadas; també van aixecarse allí mateix archs de triomf, qu'encara están alguns en peu, rematats ab obras esculptóricas qu'estich segur que tampoch vosté las veuria, per la molta distancia, desde'ls punts de vista del pis del carrer; per lo tant no es un *visible despropósit colocar la estatua en pedestal de molta altura*, per més qu'ho digui el *seu amich* Schopenhauer.

Lo que diu Zarathustra per boca d'en Nietzsche criticant la disposició arrenglerada de las casas, es molt bonich com á imatje, peró en la práctica es irrealisable. Las ciutats ideals, en las que cada casa voltada de jardí, servís pera una sola familia, son impossibles. Ciutat ja vol dir agrupació: per lo tant, dispensim que li digui que *son amich* Nietzsche s'equivoca; y perdonim la irreverencia, mes jo tinch opinió de que las cosas d'art s'han de apreciar per sentiment propi, no per lo que diuhen els llibres.

Repeteixo que'ls monuments arquitectónichs que paga'l poble han d'ésser projectats, dirigits y executats pels qu'ho guanyin en públich concurs, y no deuhen haverhi privilegis ni exclusivas. ¿Qu'en els concursos hi han injusticias, diu vosté? Donchs evitarlas es lo qu'hem de procurar; aixó sí qu'es obra nostra solsament; quan se logri haurém donat un bon pas en favor del art. Mes no comensi vosté, senyor Junyent, recomanant esculptors, que'l que val no'n necessita de recomanacions.

No crech qu'en mon anterior article comparés, com vosté diu, l'obra del arquitecte senyor Vilaseca ab las obras de vosté, donchs tinch per cert que las comparacions no conduheixen á cap resultat; dongui una repassada á lo que vaig escriure y's convencerá de que lo que jo únicament manifestava era'l desitj de que, considerant bo l'Arch de Triomf, las obras que vosté produhis, totas tinguessin sa bellesa; desitj que conservo encara, com el tinch envers tots els artistas que conech, y'm penso que no es aixó volerlos cap mal ni establir comparansas.

Podria extendrem molt, donchs l'assumpto s'hi presta, mes no m'agrada aburrir als que'm llegeixin. Ab aixó, després de recomanarli que digui al bohemi que's guardi las

ferraduras pera quan se li espatllin las sabatas, posa punt y li desitja prosperitats son afectissim

J. Pujol y Brull.

LAS CIUTATS DE LA MORT

Els carrers de la ciutat bullian de gent.

Carretera amunt, m'he dirigit cap al cementiri. M'agrada aquell món de quietut ahont tot reposa y un pot entregarse lliurement á la meditació.

Quántas flors, quánts epitafis, quánts sepulcres!... Glassas de dol, fúnebres coronas, imponent silenci!

Els meus ulls s'han enfonzat en la foscor profonda d'un panteó. En la paret del fons hi há un altar ple de flors ab un Sant Christ cubert per un vel, y sobre son cap unas lletras negras que diuhen: «*Preguéu per nosaltres!*» Qué tristament hi ressonan en mon cervell aquestas paraulas!

En las parets dels costats tres lápidas de marbre plenas d'inscripcions. «*Aquí jau...*» Las coronas que hi há penjadas me privan de llegir lo que segueix. Allí jau un cos en la buydor pahorosa del misteri, en la buydor pahorosa de la Mort, de la profonda é incomprensible Mort!...

He surtit del cementiri, y al passar per devant del dipósit m'hi he acostat ab el cap descubert, y per entre'ls barrots de la reixa he vist, sobre una fusta rónega, el cos d'un home estirat. Tenia'ls ulls mitj desclosos, con mirantme traydorament, y sa boca horriblement oberta semblava ferme una mueca esgarrifosa. En son front d'una grogor de fusta li he mitj vist un forat fondo y sagnant, que m'ha causat una sensació de terror y escrúpul.

Qué muts, qu'estirats, qué rigits quedan els cadavres! Tot ell inmóvil sobre aquella fusta negrosa y sota aquella gran creu negra! Qué fosch, qué fret, qué sol s'hi deu trobar allí aquell cos sens ánima! Sentia una fetor que m'asfixiava, y m'he apartat. Se feya fosch. Carretera avall, lentament, he tornat á ciutat ab el cap baix. Després de caminar llarga estona he desembocat á la Ronda, aquell carrer ample y lluminós ahont els crits y'l burgit de la gent se confón ab l'estrépit de las trompetas de la quitxalla y'l so destemplat de las orgas que jemegan sobre l'empostissat dels barracons plens d'anuncis, ahont els pallassos, vestits ab robas de color llampant, s'esforsan en atraure al públich ab llurs contorsions y llenguatje estúpit.

He agafat l'acera dreta del carrer Nou, y caminant avall seguidament, he vist passar pel meu costat bandadas de gent que llensavan un tuf fastigós. Las donas, recullintse la faldilla exageradament, caminavan balandrejantse provocativas, com oferint las sevas miserias als homes que las seguian; y'ls homes, d'ulls enfonzats y caras febles, s'atropellavan els uns als altres darrera d'aquells cossos que'ls excitavan.

He traspassat la Rambla plena de gent que's passejava amunt y avall encarcarada y seria, y he seguit mon camí pels carrerons estrets y solitaris, fins arribar á casa.

Al entrar al meu quarto, avensant á las palpentas, he obert la finestra. Qu'era trist aquell cel-obert! Els que vivim enfonzats en la ciutat ens construhim ben bé nosaltres mateixos el cementiri! Aquestas parets altas que'ns tapan el sol, aquests carrers estrets per hont no hi passa l'ayre y aquests pisos que tenen finestras y balcons, també semblan cofurnas de mort, també son ninxos!...

Xavier Zengotita Bayona.

TARONGINA

Flor de primavera,
flor de taronger;
ta blancor encanta,
ton perfúm corprén.

Flor de la puresa,
flor de taronger,
quín goig si floreixes
per mitj sos cabells!...

Flor embaumadora,
flor de taronger:
qué'm plau si't gronxolas
demunt del cor seu!...

Del fons de ton cálzer
brolla l'amor ver;
flor de primavera,
flor de taronger.

P. Martí y Peydro.

Á PROPÓSIT DE *ELS JOCHS FLORALS DE CANPROSA*

Senyor don Emili Tintorer:

La critica que fa vosté d'aquesta obra en el número 117 de JOVENTUT, pot dividirse en dugas parts: la primera que tracta del fons ó qüestió de la comedia, y la segona que s'ocupa de la forma ó exposició. D'aquesta última no vull parlarne, perque ni m'interessa ni he vist l'obra pera poderla jutjar; en cambi hi há alguns conceptes referents á la primera de ditas parts, que m'han induhit á escriureli aquesta carta, y son els següents:

«Per nostra part, hem de confessar que fins aquests (Jochs Florals de Barcelona), no están avuy á la deguda altura. En quant á la fal-lera que tot d'una s'ha apoderat dels pobles, vilas y viletas pera celebrarne,'ns produheix el mateix horror que una epidemia. Per ells la plaga dels versayres buyts y presumptuosos s'extén rápidament infestant las lletras catalanas, y dia vindrá, si aixó contínúa, en que de cada tres catalans dos serán *trovadors*. Si, se'n ha fet massa. Estém, donchs, conformes ab en Rusiñol: els jochs florals de Canprosa son ridiculs. Desde'l president del consistori fins al sereno endiumenjat, desde'l poeta somnia-truytas fins á la damisela sentimental, desde l'aixelabrat que sense motiu crida ab tossuderia *Segadors!* fins al aprenent de capellá ab sas misticas voluptuositats, tots son ridiculs y llastimosos. Estém, donchs, conformes en lo essencial.»

Pera veure que hi há una verdadera febre de jochs florals, y que moltas vegadas no están, ni de bon tros, á la deguda altura, no's necessita cap microscopi ab objectiu Abbe, apocromátich y d'inmersió; aixó potser que ho sapiguessin els mateixos iniciadors dels jochs florals de Canprosa avans d'aquest ultim *descubriment* d'en Rusiñol. Es veritat que tot lo qu'abunda massa desmereix, que lo que'ls jochs florals guanyan en cantitat ho perden en calitat; peró no puch admetre que causin «el mateix horror que una epidemia», ni que siguin la mamella ahont «s'hi cria una plaga de versayres buyts y presumptuosos», perque'ls mateixos premis qu'estimulan á aquests també deuhen estimular á aquells que verdaderament serán poetas, y si avuy se premian molts trevalls dolents, no es degut á lo sovint que's celebran certamens, ja que'ls jurats no tenen cap obligació d'adjudicar els premis quan els trevalls que's presentan no'ls mereixin; aixó'm crech que moltas vegadas es degut al favoritisme, tal vegada més imperant avuy qu'en altres temps, y la proba podém trobarla en els mateixos Jochs Florals de Barcelona, ahont es de suposar que hi va tot lo bo y millor que per jochs florals corre, y molts anys s'hi premian trevalls que no valen el temps que s'hi pert llegintlos.

Per lo tant, si no hi há cap necessitat de premiar els trevalls dolents, tampoch s'han de deixar de celebrar jochs florals pera evitar que aquesta plaga de versayres «infesti las lletras catalanas». El mal, ó més ben dit, el perill d'infecció, está en l'excés de periódichs escrits en catalá que's publican, ja qu'aviat cada escriptor ne tindrá un, y com que cada tants dias han d'omplir tantas fullas de paper, el dia que s'acaba lo bo, forsosament tenen de *ripiar* ab els trevalls d'aquests versayres, com ha succehit á la mateixa JOVENTUT alguna vegada, ab tot y poderse posar al cap dels periódichs literaris catalans.

Y més avall encara hi torna: «En Rusiñol s'haurá dit, com se va dir un dia un sabi: «El moviment se proba caminant», y puig jo vull demostrar que'ls jochs florals de poble son ridiculs, portém integrament á la escena'ls jochs florals d'un poble y'l ridicul surtirá sol», y efectivament, ha surtit un'obra ridicula. L'artista s'ha convertit en fotógraf refinat, aixó sí, que retoca y carrega certs trets, peró fotógraf vulgar á fi de comptes, y com que'l quadro retratat no era artistich, la fotografia resulta barroera, y com que á nosaltres, y ab nosaltres tot esperit culte, ens posan nirviosos y'ns aburreixen y'ns fastiguejan aquests jochs florals de debó que celebran en certs pobles, es clar que'ns hem de posar més nirviosos y'ns hem d'aburrir y fastiguejar encara més en els que'ns serveix en Rusiñol, que no son més ni menys que un barroer retrato d'aquells.»

May he vist altres Jochs Florals que'ls de Barcelona, y per lo tant tinch d'admetre'ls demés tal com vosté me'ls pinta; crech qu'en

algún poble s'haurán fet jochs florals mereixedors d'ésser tractats de la pitjor manera possible, peró una flor no fa estiu: la major part dels organisadors dels jochs florals de fora ho fan moguts pel seu patriotisme, y ab aixó ja n'hi há prou pera que'ls que's titulan catalanistas els tractin quan menys ab respecte, encara que no'ls puguin alabar perque la seva obra no estigui á l'altura que desitjan.

«Catalanisme no vol dir Jochs Florals», diu vosté en el mateix article. Es cert, peró també ho es que'ls Jochs Florals son un'arma del Catalanisme, y ho son tant els de Barcelona com els de fora. Per lo tant, els que's titulan catalanistas y coneixen els defectes d'aquesta classe de jochs florals, tenen la obligació d'esmenarlos, y encara més si disposan dels medis de vosté. Ja una gran part de sos companys de redacció son ó han sigut membres de jurats, peró may tenim el dret de ridiculisarlos.

Ó al menys aquest es el criteri del seu servidor

ANGEL SERRA.

Sallent, 10 de maig de 1902.

Á DON ANGEL SERRA

Ab la publicació de l'anterior carta demostra JOVENTUT l'amplitut de criteri en que s'inspira. Cada un dels que formém el cos de redacció d'aquest periódich té ideas ben definidas, y al estamparlas las sosté ab tot el calor y sinceritat que donan la convicció intima de qu'ellas son las millors; y las sosté ab tanta més energia, quant major es el seu bon desitj de ferlas triomfar. Mes la convicció de que nosaltres estém en lo cert, no'ns fa perdre la serenitat. Lo qual vol dir que no'ns creyém infalibles. Y no'ns hi creyém per la senzilla rahó de que d'homes infalibles al món no n'hi pot haver més que un, puig si n'hi haguessin tan sols dos, podria resultar qu'opinessin diferentment, y alashoras no sabriam á quin creure, lo qual seria molt sensible. No haventnhi, donchs, més que un, y trobantse aquest á Roma, nosaltres dos, el senyor Serra y jo, no ho podém ésser, puig que vivim á Catalunya. Ens assisteix igual dret á tenir rahó: donchs tenim igual dret á explicarnos. Expliquemnos:

Primerament deixém sentat, puig que's desprén de las mevas paraulas y'l mateix senyor Serra ho reconeix, que'ls Jochs Florals, fins els de Barcelona, no están á la deguda altura; que á fora's nota una verdadera febre pera celebrarne; que molts dels que á fora's celebran son tan ridiculs y tontos com els d'en Rusiñol, y en fi, que al criticarlos jo, no'm referia més que á n'aquests: als dolents, no als altres.

Ara bé: ¿quin es el punt ó quins son els punts de disconformitat entre'l senyor Serra y jo?

Primer: Jo dich que aquesta febre (evidenta) de celebrar jochs florals, me produheix el mateix horror que una epidemia, que ella cria una plaga de versayres buyts... etc. Y'l senyor Serra creu que no: es á dir, no ho creu que no, creu que si, que s'hi crian aqueixa mena de bolets, peró'n dona la culpa als jurats que premian versos dolents y... al gran número de periódichs literaris que publican trevalls detestables. Deixém de banda aixó ultim, que no té res que veure ab l'assumpto, encara que, d'acort ab el senyor Serra, creyém que n'hi há massa de periódichs y que s'hi publican cosas molt dolentas. Torném al primer argument. El senyor Serra ve á dir: doneume bons jurats que sols lo bo premihin, y'ls jochs florals serán de primera, y'ls versayres desapareixerán. Ángela, senyor Serra! Ni més ni menys, lo que dich jo. Fem jochs florals *sense febre*, ab serenitat, y tot perill desapareix. L'única diferencia entre vosté y jo está en que jo crech que, á més del favoritisme y de la incompetencia dels jurats, hi há altras causas que generaliso ab el nom de *febre pera fer Jochs*. Tal volta un dia las concreti—avuy seria massa llarch,—mes si'n vol una, aqui la té: la manca de poetas. ¿Creu vosté que á Catalunya hi hagin més de vint poetas? Per la meva part crech que no arriban á deu, mes posemnhi vint. Donchs bé: ¿creu vosté que vint poetas poden surtir de poesias (verdaderas poesias, s'entén) als innombrables jochs florals que's celebran á Catalunya? Aixó suposant que volguessin ferho. Donchs els versayres tenen d'entrar en campanya y tenen de guanyar premis, perque si no'ls guanyessin ells no'ls guanyaria ningú y no hi hauria jochs florals, ni febre, ni res.

Segón: Vosté diu que «una flor no fa estiu, que'ls organisadors ho fan per patriotisme, que'ls Jochs Florals son un'arma del Catalanisme, y que'ls que siguin de veritat catalanistas deuhen respectarlos y esmenarlos.» *Alto* aqui, senyor Serra! Ni's tracta aqui d'una flor, ni titllo als organisadors de mals patriotas, ni nego la influencia que la institució Jochs Florals ha tingut y té, ni'l manual del perfecte catalanista s'ha publicat encara.

Lo que jo sostinch es que'ls jochs florals que fan á Canprosa, es á dir, en molts punts de Catalunya, no tots, son, no una sola flor, sinó moltas; qu'en ells els organisadors podrán ésser molt patriotas, peró fan un flach servey á la patria, puig posan en ridicul la veneranda institució; y en fi, enfront del criteri de vosté, jo crech que'l verdader catalanista té obligació de cridar molt alt al veure que's prostituheixen ó están en camí de prostituhirse aquellas institucions qu'han contribuhit á donar al Catalanisme forsa y vida.

Jo'm guardo tots els meus respectes pera els Jochs Florals, ja de Barcelona, ja de fora, en que l'art hi batega. En quant als demés, m'indignan. Y m'indignan perque estich intimament convensut de que sols un poble arriba á ésser verdaderament gran quan las manifestacions totas de sa activitat se mostran equilibradas per la serena reflexió. Y aixis, en aquest aspecte del art, Catalunya demostrará ésser un gran poble quan de versos no'n fassin més que'ls poetas y de Jochs Florals no'n celebrin més que aquells pobles, vilas ó viletas quins elements de cultura y de bon gust siguin suficients pera garantisar que la festa será una festa bella y digna.

Y dono la discussió per acabada, creyent que vosté, senyor Serra, també será del criteri de s. affm. y s. s.

Emili Tintorer.

TEATRES

La Robe Rouge. — L'étincelle. — Le contrôleur des wagons-lits. — Sol-ixent.

La Bouzule, un jutje, de *La Robe Rouge* qu'está á punt de jubilarse y per lo tant está ja curat de la gran malaltia, la febre del ascens, diu: «La magistratura francesa no ho es pas de venal, aquesta es la veritat. Entre nostres quatre mil magistrats, potser no se'n trobaría un, fins entre'ls més humils y'ls més pobres—sobre tot entre'ls més humils y'ls més pobres—qu'acceptés diners pera modificar una sentencia. Això es la gloria y'l monopoli de la magistratura de nostre pais: saludém. Peró entre ells, un gran número están promptes á certas capitulacións y complascencias si's tracta d'ésser agradable sigui al elector influyent, sigui al diputat, sigui al ministre que distribuheix els cárrechs y'ls favors. El sufragi universal es el deu y'l tirá dels magistrats..... Se considera la magistratura com una carrera; es á dir, desde que s'hi entra no's té més que un fi: arribar...» Heusaqui la tessis qu'en Brieux desenrotlla en *La Robe Rouge;* y hem citat tot un llarch tros pera que's vegi que l'autor no es pas un fanátich; al contrari, potser pinta'l quadro un xich massa bonich.

Aquesta obra tan serena y tan justa d'observació, va fer á Fransa, al estrenarse, gran soroll, y per tot arreu ahont se representa promóu la mateixa sensació; perque ella es, al mateix temps que una dissecció de la magistratura francesa, un verdader procés de la justicia histórica universal (puig en major ó menor grau la de tots els paissos pateix de semblants defectes) fet ab una sanch freda y forsa de rahonament admirables. Y al mateix temps presenta l'autor un drama punyent é interessant, ple de vida y d'emoció.

Si seguim el desenrotllo de l'acció, veurém cóm en Brieux logra demostrar sa tessis sense moures del seu drama, sense discursos ni pesadas disquisicions científicas. L'autor dramátich que coneix las necessitats escénicas y coneix al públich, sab perfectament que 'l teatre no es una cátedra; mes el sociólech —y en Brieux demostra serne un de molt fi —sab també que la llissó moral, que la part didáctica no sobra may en una pessa de teatre si ella's desprén naturalment d'una acció interessant y plena de vida.

Y això es lo que fa l'autor. *La Robe Rouge* es, com si diguessim, la *toga vermella* que vesteixen els que logran els alts cárrechs de la magistratura francesa. Per ella sospiran tots els petits magistrats d'un tribunal de provincia. ¿Quí la obtindrá, puig que hi há una vacant? La lluyta sorda entre tots els aspirants la presenta l'autor en el primer acte, que li serveix també pera posarnos en antecedents del drama que seguirá després: un

assessinat comés ab circunstancias molt graves y misteriosas. Tots els curials y las sevas familias estarian bojos d'alegria sens una petita circunstancia: l'assessi no's deixa agafar! Ara que's presentava un cas tan bo, un cas de lluhiment, segurament una pena de mort arrencada al jurat que sistemáticament posava en ridícul al tribunal del partit ab els seus veredictes d'inculpabilitat! La superioritat ja ho veuria cóm se portavan tots, el jutje instructor, el fiscal y'ls magistrats, ara que un gran crim, un hermós crim se presentava! Y la *toga vermella* seria'l premi de la seva activitat... Y'l ximple del assessi sense deixarse agafar!

El sumari no avansa gayre, el primer jutje instructor ja's dona per vensut y'l fiscal se desespera, quan sorgeix un incident. Ha sigut pres un home que podia tenir interés en la mort del assesinat, y un altre jutje instructor declara que realment es la *pista* bona. Ell fará cantar al pres. Ab una lógica de rahonament inflexible, el jutje creu tenir al assesi, y cóm més s'empenya aquest en negar, major es la seva convicció. Una lluyta desigual entre'l jutje y l'acusat, entre un cinich que's creu llest y un pobre diable aterroritzat, té lloch en el segón acte: lluyta pera fer confessar á aquest la seva culpabilitat.

En una serie d'escenas d'una brutalitat esparveradora, l'autor ens mostra tots els detalls d'aquesta lluyta. Ens mostra per una part al jutje ambiciós adulant al diputat, qu'es intim amich del ministre, y volentli demostrar el seu talent, la seva astucia y'l seu bon nas pera'l descubriment dels delinqüents. L'amor propi s'hi barreja, y las més petitas vacilacions y contradiccions del acusat ó dels testimonis referman la seva convicció moral de que aquell home es l'assessi. Desd'aquell moment ja no's tracta pera ell de descubrir la veritat, sinó de que l'acusat *canti*, confessi, puig sols aixis la seva victoria será patent.

Per altra part, ens mostra l'autor el drama terrible que, á conseqüencia de l'acusació, ve á aniquilar á una familia. Agafat el pare com assessi, la mare y'ls fills son mirats ab despreci, las cullitas se perden, els vehins molestan á la familia dintre y fora de casa, y la deshonra y la miseria cauhen sobre aquella gent avans tranquila. Y tot per petits indicis, per antecedents morals del acusat y de la seva dona que, en si, no demostran res, peró que lligats y ordrenats per la imaginació d'un home cinich, arriban á semblar aclaparadoras probas.

Y'l moment del judici arriba. L'advocat defensor ha fet prodigis; el jurat ha plorat de compassió; tant, que'l fiscal, obcecat com el mateix jutje, prevéu un altre veredicte de inculpabilitat, un altre veredicte que será un'altra vergonya pera la justicia del partit y una nova derrota pera tots els magistrats. El fiscal demana, donchs, pera rectificar, y alashoras ja no's tracta de defensar á la societat ó de sostenir l'acusació, sinó de lluytar contra un advocat, un adversari; se tracta d'un torneig d'oradors en el que cal vence; se tracta de portar la convicció al jurat y arrencarli els *sí* del veredicte. No's tracta d'un home, de un miserable: se tracta d'ell, del fiscal, de la seva vanitat, de la seva reputació, del seu pervindre. Y alashoras s'emplean tots els arguments, els bons y'ls dolents, fins els que consisteixen «en representar á n'els jurats esverats las sevas propias casas incendiadas, las sevas familias assessinadas», y parlar de Deu y de sa justicia.

Mes, com hem dit avans, l'autor no vol presentarse com á sectari, y si's mostra inflexible ab el jutje, qu'es un cinich, reconeix que no tots son iguals. Aixis el fiscal es en el fons home de conciencia, y, encara que tart, comprén que n'ha fet massa, lo qual el porta, per una serie d'incidents que no hem de detallar, á desfer lo fet, resultantne l'absolució del acusat.

En Brieux no ha volgut que se'l titllés d'apassionat, y per'xó'ns dona'l desenllás relativament menys terrible; peró no deixa de senyalar las deplorables conseqüencias que solen resultar de semblants processos pera'ls que'n son protagonistas. Y'l quadro de la desesperació d'una dona, mare de familia, que, á conseqüencia d'aquest procés, se veu aborrida de son marit y separada dels seus fills, als qui tant estima, es d'una lógica y una veritat indiscutibles.

No hi há pas dubte que *La Robe Rouge* es una de las millors obras ab que compta'l teatre modern francés. Y'l primer mérit del autor consisteix en haver sabut trobar aquell dificil equilibri entre la part didáctica ó moral y la part dramática ó d'emoció. En la primera admirém en l'autor al home seré qu'emplea la sátira ab una finura y precisió extraordinarias. Pega fort, peró pega ab justicia; y tota aquella serie de tipos de la magistratura ab las sevas petitas passions y miserias surt retratada tan al viu en un seguit d'escenas sempre interessants, que'ls endeviném trets de la mateixa realitat. En la segona admirém al autor dramátich consumat qu'exposa la situació ab sobrietat, detalla'ls personatjes ab trets gráfichs, desenrotlla'l drama ab seguritat y troba situacions de volada trágica. Y á més á més, el diálech es net, espontani y sugestiu.

L'escullit públich qu'assisti l'altre dia al estreno de dita obra al teatre Principal, tal volta trobá l'obra un xich llarga, sobre tot el segón acte. Dramáticament es cert que no perdria gens escursantla, y'ls que sols s'interessan pel conflicte passional no trobarian á faltar, si's treguessin, una renglera d'escenas que baix aquest aspecte son secundarias. Nosaltres, no obstant y reconeixe que'ls au-

tors francesos—que per altra part se las heuhen ab un públich que no's cansa may—tenen una debilitat per fer obras que may s'acaban, creyém qu'en l'obra de Brieux no hi sobra res. Y tots els detalls, totas las escenas y recursos qu'emplea son no tan sols arguments de gran forsa en favor de sa tessis, sinó també elements artistichs d'importancia per'arrodonir el quadro de manera que resulta exuberant de vida y de color.

Ja'ns vagará un altre dia, ab més coneixement de causa, de parlar de la companyia francesa que'ns ha dat á coneixe aquesta obra. Per avuy sols dirém qu'es bon xich millor que las altras dugas que últimament ens visitaren. No obstant, la execució de *La Robe Rouge*, si bé discreta en son conjunt, individualment deixa bastant que desitjar. Sobre tot el que feya de processat y la que feya de dona seva, declaman massa ampulosament y ab cantarella enervadora. Encara no ve una situació un xich dramática, s'hi deixan anar. Si'ns escoltessin els hi diriam *qu'il ne faut pas s'emballer comme ça*. Qui'ns va agradar més fou M. Vast en son paper de jutje, el que feya de diputat y un altre que feya de testimoni.

—

L'étincelle es una comedia en un acte, delicadissima, de Pailleron. Encara que relativament moderna, y francesa, recorda las obras del teatre clássich espanyol per son discreteig, per sa sa senzillesa y espontaneitat y per la fina fantasia de que fa gala l'autor. Una viuda jove y guapa y un nebot seu, militar exaltat y romántich, s'estiman sense que aquella se'n dongui compte. Rebutjadas las sevas fogosas declaracions, el militar se dedica á conquistar á una afillada de la viuda, que també's burla d'ell. El militar, cremat, explica á sa tia la seva derrota, atribuhintla á que pera la noya no ha arribat encara'l moment psicológich, *l'étincelle*, ó sigui la guspira eléctrica que tot d'una fa vibrar, inflamantlo, el cor de tota joveneta. Es necessari provocar l'esclat d'aquella guspira. Y per aixó no hi há com inspirarli gelos, á quin efecte proposa á la hermosa viudeta representar una escena d'amor de manera que pugui observarla la damisela ingrata. La tia's presta al joch y *l'étincelle* esclata; mes no en el cor d'aquella, sinó en el d'aquesta, que's trastorna al escoltar las tendras y apassionadas paraulas del seu nebot.

Com hem dit, la comedieta es d'una poesia exquisida, y la escena capdal, preparada ab art y naturalitat, seduheix no sols per la forma original y desenrotllo fácil ab que l'autor la presenta, sinó pel fons verament humá en que s'inspira.

La execució fou esmerada per part de Mlle. Ninove, un'altra actriu quin nom no recordém y M. Vast. Decididament á n'els actors d'aquesta companyia els hi va millor la comedia que'l drama.

—

Diguiho, si no, *Le contrôleur des wagons-lits* que varen donarnos el mateix dia. Tots ells se movian ab un desembrás y enrahonavan ab una naturalitat que no'ls hi coneixiam, y es qu'en obras com aquesta, en que tot es extern y lleuger, no creuhen necessari fer un estudi profond dels tipos que representan com ho creuhen quan volen crear un gran *role*, lo qual fa que siguin més espontanis.

De l'obra, que no es cap novetat pera'l públich barceloni, puig va dárnosla á coneixe traduhida al italiá la companyia de la Mariani, sols dirém qu'es un *vaudeville* y qu'es d'en Bisson, aixó es, una comedia alegra y moguda feta per un mestre en el género. Forsa situacions cómicas, forsa *quid pro quos* y malentesos que donan lloch á una acció embrollada y original, y á un diálech viu é intencionat. Tot lo qual ho fa ressaltar més aquesta companyia que la italiana, demostrant una vegada més lo que sempre hem dit referent á aquest género dramátich essencialment francés, aixó es, que sols en francés y per actors francesos pot ésser representat ab éxit.

—

Sembla que *Sol-ixent* es la primera obra que'l seu autor, en Joseph Pous y Pagés, dona á la escena. Ab ella no'ns dona una gran concepció, puig l'assumpto que tracta no pot ésser més gastat: un pare que vol casar al seu fill ab una noya rica, perque es rica, y un fill que's vol casar ab una noya á qui estima, perque la estima. A la fi triomfa'l fill, qui *ab joventut*, *amor* y *trevall* avansa confiat pel camí de la vida. L'autor no demostra, donchs, gran originalitat. En cambi demostra talent y condicions recomanables d'autor dramátich: sobrietat en la pintura dels tipos, lógich desenrotllo de l'acció, y diálech natural y fácil. No vol dir aixó que creyém que l'obra sigui, com á construcció, perfecta. Bon xich se'n falta. Defectes té, que no'ns entretindrém á senyalar un per un, puig qu'ells són més fills de la inexperiencia que de la pobresa de recursos. En general podém dir que, aixís com se nota en els dos tipos més simpátichs, l'Albert y la Roser, un cuydado extremat per part del autor en presentarlos y ferlos moure ab una gran claretat y convicció, en els demés hi trobém certa vaguetat: lo qual es grave defecte en obras que, com *Sol-ixent*, á més de delectar volen convence al publich.

Aquest va aplaudir molt al autor el día del estreno, y també als actors, que trevallaren ab fe.

EMILI TINTORER.

EL VALENT (1)

La taberna es fumosa.

Alt y ferreny s'aixeca irat,
ab el puny clos, la boca closa.
La cadira ha caygut quan s'ha aixecat
y'ls demés de la taula han tremolat,
qu'alt y ferreny ell ha marxat!

Ella, la dona, la *Perduda*,
d'ulls esqueixats y pit caygut,
li ha contestat ben resoluda
y se'n ha anat com ha vingut:
gronxant el ventre sense pô,
ab el calsat á retaló.

. . . .

Nascuts del fum y l'ayguardent,
callan els crits y la tabola.
—¿Qué hi há?
—¿Qué passa?—
Surt la gent
cap al carrer.
Allí, estirada,
hi há la *Perduda* que s'escola;
y's veu girar la cantonada
la sombra ferma del valent.

EL SEGÓN JOCH (1)

En l'ennuech del fum
se veu la flama del llum
petita y ensangrentada
com una gota que cau
demunt del vici d'aquell cau
de gent degenerada.

Y en l'ennuech del fum negrós
se disfuman els caps dels bebedôs,
las brusas blavas, el vi vermell
y'ls brassos nuus del taberner carnós
qu'está darrera del taulell,
rihent ab calma, seguint la broma,
ab els ulls estúpits y abultats,
ab tot l'ayre de bon home
quan hi há qui mira pels descuydats.

. . . .

Els ulls d'en *Layo* creman y's bellugan.
L'amich, en *Layo*, s'alsa á poch á poch,
y deixa á n'els que jugan,
qu'ell sab un altre joch.

Y en la fumosa rebotiga
l'amich brutal troba á l'amiga,
la tabernera de grans costats,
de boca roja y de carn fresca,
que va ab els brassos arremangats.
Y ell qu'al mirarla tot s'engresca:
per la cintura l'abrassa ab foch,
y aplasta'ls llabis als llabis d'ella
qu'está que crema de tan vermella,
y allí comensan el segón joch.

Que juguin els demés, que juguin
en l'ennuech del fum del cau,
qu'ells ja ho farán mentres puguin,
mentres el pobre babau
vagi seguint calmós la broma
ab tot l'ayre de bon home!...

Rafel Nogueras y Oller

---

(1) Pertanyent á la colecció *Tenebrosas*, que l'autor té en preparació.

CONCERT WEINGARTNER

El concert que doná'l mestre Weingartner el dimars de la setmana passada en el teatre de Novetats fou un aconteixement artistich. Com en Nikisch, com el gran compositor Ricart Strauss, com en Panzner, com en Rissler, en Weingartner ha vingut á donarnos impresions d'art verdaderas. Conegut ja del públich filarmónich de Barcelona, no'ns cal avuy parlar extensament de las sevas extraordinarias qualitats de director: dirém no més que sapigué imprimir á la orquesta del mestre Crickboom tota la empenta del seu temperament fogós y entussiasta.

En Weingartner, á més de sas efectivas facultats de director, reuneix totas las dots necessarias per'enlluhernar á un públich. Sa *pose* es artistica y de bon gust, sa figura es fina y aristocrática, son cos rigit no acostuma á perdre la linia vertical, malgrat sos brassos accionín nirviosos ab gestos enérgicament accentuats. Aquesta flexibilitat y elegancia en el maneig de la batuta impideixen al mestre convertirse en un *clown*, perill en que solen caure'ls directors de temperament excessivament impresionable; aixis com la interpretació seria y respectuosa de las obras que dirigeix—en las que s'hi observa per'xó'l sagell de sa propia personalitat – no permet que se'l consideri tan sols com á un *virtuoso* en l'art de dirigir la orquesta.

De las composicions musicals que formavan el programa, las que van obtenir una execució més justa foren la obertura de *Freischütz* de Weber, la de *Benvenuto Cellini* de Berlioz y la colossal *VII Sinfonia* de Beethoven. En la obertura del gran mestre romántich, en Weingartner sapigué evocar la poesia que la omplena, produhintnos delitosa emoció. Desde'l melangiós cantábil de las trompas que la comensa fins al vibrant y triomfal esclat de vida que la termina, el mestre'ns feu assaborir totas las bellesas de l'obra que sempre será considerada com un model d'oberturas dramáticas. La obertura de *Benvenuto Cellini*, una de tantas extranyesas del genial autor de la *Damnation de Faust* y de la *Simphonie fantastique*, y la *Setena* de Beethoven resultaren portadas ab energia y expressió maravellosa, fentnos fruhir en Weingartner, en aquesta última sinfonia, l'admirable bellesa del *allegretto*, sobre tot al comensament del mateix. Els motius musicals, en tota la sinfonia, se destacaren nets y definits: la corda, la fusta y'l metall formaren sempre un tot armónich y complert, sens ofegarlos ni debilitarlos. L'última part (*allegro con brio*) fou portada ab precipitació potser impropia, ja que'l temps marcat es *allegro con brio* y no *presto*, peró de totas maneras—dintre de la interpretació personal d'en Weingartner—s'ha de reconeixe que va causar sobre'l públich un efecte enlluhernador, no sols per la impresió de joya aixelabrada que produhi, sinó també per la justesa, claretat y vigor que'l mestre va saberli donar.

En la obertura de *Tannhäuser* y en *La estada dels benhaurats* del mateix Weingartner, poema sinfónich ja conegut de nostre públich per l'acabada interpretació d'en Ribera, no hi brillaren, com en las obras que acabém d'esmentar, las grans qualitats d'en Weingartner. La obertura de *Tannhäuser*, que reflexa la lluyta entre'l element religiós y l'element sensual, no encaixa, á lo que's veu, ab el temperament del mestre. El cant dels pelegrins va careixe d'unció religiosa y de misticisme; en la dansa y en l'himne á Venus hi trobarem á faltar l'inmens desitj sensual qu'en Wagner va expressar ab ells. Y la execució de *La estada dels benhaurats* (1), composició musical que per sa poesia misteriosa y romántica desdiu del quadro d'en Böcklin que l'ha inspirada, tot ell llum, serenitat y calma, no superá, en nostre concepte, á la interpretació de la obertura de *Tannhäuser*.

—

Malgrat els entussiastas y merescudissims aplaudiments ab que va ésser festejat en Weingartner, malgrat l'innegable dominí que aquest, en tan poch temps, sapigué adquirir sobre'ls músichs de la *Filarmónica*, hem de confessar que no som del tot partidaris de las aparicions y desaparicions repentinas de directors d'orquesta qu'en pochs ensaigs y sense una preparació de debó han d'imposar la seva manera de sentir la música de Bach, de Beethoven ó de Wagner á uns músichs desconeguts y acostumats á interpretacions á voltas oposadas. Sols un temperament com el d'en Weingartner pot surtirne triomfant en aytals cassos. Perque si la fermesa de carácter y la energia no van juntas ab el talent, el fracás es casi segur.

(1) La interpretació, dirigintla son autor, devía ésser la exacta.

EL BEYRE D'ARGENT

Feya tres jorns que'ls patjes cercavan el beyre d'argent.

Feya tres jorns que la Comtesa plorava la perdua d'aquell beyre en el que hi havian begut vi dels més dolsos y rossos rahims els paladins més bells y'ls més sapats guerrers.

Y la capella del palau era plena d'imatjes y de llums, y devant del altar, els sacerdots pregavan genolls en terra perque'l beyre d'argent pogués trobarse.

Y la Comtesa, bella de cos, peró malalta d'ánima, plorava amargament en un recó de sa cambra solitaria.

—

Una nit trucaren al palau ab gran estrépit, y sentintho la Comtesa desde sa cambra solitaria, maná que al que trucava obrissin desseguida, fos qui fos.

Y'l patje baixá la escala pressosament, y va obrir al que trucava.

Y l'home, el qu'havia trucat, entrá solemniosament fins al jardi del palau muntat dalt d'un cavall blanch com la neu.

Y dihent que desitjava veure á la Comtesa, va baixar del corcer.

—

La Comtesa va rebre al jove cavaller ab el somris als llabis y'l plor á l'ánima.

Y'l cavaller, fent una reverencia llarga, agafá la má—semblant á un lliri vincladis—de la Comtesa, y besantla va dir:

—He sapigut, senyora, qu'havéu perdut un bell beyre d'argent y que per aixó sou trista fa tres dias. No ploréu ja més, donchs. Avans que surti'l sol, demá, tindréu el beyre, sempre que accediu als meus prechs! Jo vos retornaré, bella Comtesa, vostre beyre d'argent, si juréu pendrem per espós.—

Y la Comtesa, plorant y rihent alhora, va prometre casarse ab el cavaller que tan agradable nova li portava.

—

Y en el saló més bell del sumptuós palau, vora'l més preuhat tapis y sobre columna d'alabastre, reposa l'hermós beyre d'argent en el que hi han begut vi dels més rossos rahims els paladins més bells y'ls guerrers més sapats.

Y'l cavaller besa á sa esposa constantment, y riu.

—

Mes la Comtesa, bella de cos, peró malalta d'ánima, no estima al cavaller.

No riu quan ell la besa ple de desitj, ni respón quan li parla de somniadas gestas: plora quan diu que l'ayma ab ver amor.

La Comtesa es casada, mes no estima.

—

Y un jorn, mentres ell beu ab gran fruhició dessota un bell desmay qu'extén sas brancas demunt del seu ros cap, com protegintlo de l'ardencia del sol, de sobte,'s sent ferit de mort.

El vi, quin color es ros com espigas de blat, ha sigut enmatzinat per la Comtesa, bella de cos, peró malalta d'ánima.

—

Ha passat temps. S'anuncia'l casament de la Comtesa ab el seu aymat...

Y abdós beurán en él beyre d'argent de trista historia!

Narcís Gili Gay.

MAIG

I

Qué bonich es el Maig! Las ginesteras
arreu, arreu han florit;
el bosch n'está cubert, fa un goig qu'encanta,
y en mitj de la grogor, las corretjolas,
blancas, vermellas, blavas y moradas,
hermosas y gentils,
també han florit humils com la ginesta,
esperant las besadas y'ls brunzits
d'abellas, papellons y marïetas,
escarbatons y grills.

Quín goig boy brandejant sobre las fullas!
Quín contrast més bonich!
Qué bé t'agradaría, vida meva!
Anemhi, mon amor, demá al matí!

II

Al xiu-xiu de paraulas amorosas,
al compás de besadas y sospirs,
confonentse mos llabis ab tos llabis
y mon pit ab ton pit,
en un transport d'amor, tots dos, ma vida,
quedarém adormits,
pensant en la ginesta y corretjolas,
escarbatons y grills,
y marïetas, papellons y abellas
ab llurs besadas y suaus brunzits.

Y demá al dematí, al aixecarnos,
deixant llit y coixí,
anirém cap al bosch, la vida meva,
hont las flors han florit.

Jaume Terri.

LA PROFESSÓ

Al punt qu'han voltat
totas las campanas,
el temple s'ha obert
per surtir la santa.
L'he vista surtir
en son tabernacle,
ab corona d'or
y una vesta blava.

Va la professó
resseguint el terme;
l'ultim raig de sol
pel cloquer grogueja;
s'alsa de ponent
una llum vermella
inondant el cel
de clarors de festa.

Baixa pas á pas
per la torrentera;
entre resplandors
sobressurt la Verge;
s'alsan els aucells
de la plana verda
volejant pel cel
ab volada alegra.

Al cel hi ha nascut
la primera estrella,
la estrella vespral
ab claror serena;
ha florit avans
que's girés el vespre;
ha florit tan sols
per veure á la Verge.

Era ben de nit
quan ha entrat al temple,
y s'han fos las llums
de tan bella festa.
Entre la quietut
s'ha adormit el terme
ab el somni blau
d'una nit d'estrellas...

LEOPOLD NEGRE.

NOVAS

Dissapte fou trasladat mossén Jacinto Verdaguer, desde son domicili del carrer d'Aragó, á la finca «Villa Juana» que don Ramón Miralles, alcalde de Sarriá, posseheix á Vallvidrera y que galantment ha cedit al poeta pera facilitar sa curació.

Mossén Cinto, que's troba millorat, peró qu'experimenta un sensible decaiment de forsas y pateix encara febre, trobará sens dubte en sa nova estada un medi ben favorable pera referse, essent d'esperar que ab el complert repós pugui surtir aviat de la cambra y respirar aquells ayres sanitosos.

El malalt queda al cuydado del facultatiu de Sarriá senyor Torrents, qui'l visitará cada dia. Els metjes de Barcelona que fins ara l'han assistit també l'anirán á visitar dos cops per setmana. A més el senyor Miralles, pera que res li falti al malalt y pugui ésser degudament atés en tots moments y en lo que li convingui, gestiona de la Diputació que posi un mosso de la Esquadra al servey de mossén Cinto, com desde'ls primers moments va quedarhi un empleat del Ajuntament de Sarriá.

Sembla que mossén Cinto está verament encantat de la nova estada que li ha facilitat el senyor Miralles. Molt ens alegrarém qu'en ella hi trobi, ensemps qu'esbarjo pera l'ánima, la salut que manca á son cos.

—

Notabilissim fou el programa del concert que l'eminent Granados doná en el teatre Principal el dimecres dia 14. Ademés de las composicions qu'executá'l mestre fora de programa pera correspondre als entussiastas aplaudiments del públich, heusaqui las que formavan aquell: *Sonata XXXV*, de Beethoven; *Sarabanda*, *Fantasía cromática* y *Fuga*, de Bach; *Au soir*, *Papillons noirs*, de Schumann; *Nocturn en do sostingut menor*, *Polonesa en mi bemol menor*, de Chopin; *Allegro apassionato*, de Saint-Saëns.

El mestre Granados demostrá una vegada més las sevas indiscutibles qualitats de pianista, ja que sab unir la pulcritut y'l sentiment en la expressió ab la brillantesa en els passatjes de forsa. En las obras de Bach feu prodigis d'execució, aixís com en la *Sonata* de Beethoven interpretá maravellosament el deliciós *adagio molto*, y en el *Nocturn* de Chopin ens feu sentir tota la poesía que hi vessá'l gran mestre del piano.

Felicitém al mestre Granados per la serietat del programa y per la interpretació del mateix, desitjant tornarlo á sentir aviat, perque es dels músichs de nostra terra que's preocupan de fer art de debó y no d'enlluhernar al públich ab efectismes de mal gust.

—

Després dels Jochs Florals de Gerona portats á terme per la redacció de *L'Enderroch* y que resultaren una festa notable, sobressur-

tint el discurs d'en Joseph Franquesa y Gomis, han vingut els de Lleyda, qu'ha presidit en Joseph M.ª Roca, president de la *Unió Catalanista.*

L'acte revesti doble importancia qu'altres anys. El teatre ahont se celebrá estava atapahit de gentada escullida y entussiasta. El discurs de nostre estimat amich en Joseph M.ª Roca fou escoltat en silenci religiós, donchs prou s'imposava la veu del apóstol del Catalanisme militant esgranant l'época florida del Renaixement de la gaya ciencia. La figura dels trovadors de castell ressaltá ab la descripció feta pel citat senyor, qui ab bon cabal de datos histó
richs probá que las lletras en aquell regnat memorable venceren á las armas, citant l'obra de Bernat Metje, d'Artés y Mascó, que fou gloriosa com prou ha quedat en nostres dias.

Cóm el presentá al gran aymador de la gentilesa en Joan I! No cal dir cóm sigué rebut entre aquell estol de bons patricis y aymants de las lletras.

Surtiren premiats, ab la Flor en Serrat de Tossa, mossén Navarro, Castellet, Ubach, Gilart, Estadella, Espelt, Pinyol, Gassol y en Joseph Iglesias, que s'endugué la palma entre'l públich ab sa composició *Lo pandero de las mossas*, xamós quadro de costums d'aquella comarca.

La reyna de la festa fou na Maria Nadal, filla del secretari d'aquella Diputació.

El discurs de gracias del senyor Renyé y la memoria del secretari senyor Bergós meresqueren forts aplaudiments.

—

El dia 13 del corrent tingué lloch el consell de guerra pera fallar en la causa incoada contra'ls joves senyors Sal y Mariné, detinguts el dia en que havian de celebrarse'ls Jochs Florals. Se'ls hi aplicá, segons sembla, la pena establerta per la lley de primer de janer de 1900 contra'ls qu'atentan á la integritat de la patria, essent condempnats á vuyt anys y un dia de presó major, á més del pago de costas.

El consell de guerra pera veure y fallar la causa instruhida contra'l director de *La Nació Catalana* don Bonaventura Riera, se celebrá'l dia 14, condempnantse á dit senyor á deu anys, vuyt mesos y un dia de presó major, á més de las corresponents accessorias.

Gran condol produhiren una y altra sentencia á Barcelona y á tot Catalunya, interessantse per l'indult dels presos las més importants entitats d'aquesta capital, com també sos diputats. Després se digué qu'en l'ample decret d'indult concedit pel rey en las festas de sa coronació hi estavan compresos els dits joves catalanistas, com també'l director de *La Veu de Catalunya* don Enrich Prat de la Riba, quin procés deurá sobressehirse.

Com que'l decret d'indult comprén tots els delictes polítichs y d'imprenta, sembla que'l govern ha acordat que'ls condempnats pels successos dels Jochs Florals s'aculleixin al indult general, y's resoldrá favorablement.

Aquestas son las noticias que'n tenim al entrar en máquina'l present número.

—

Per ordre governativa ha suspés sa publicació'l periódich *La Nació Catalana.*

—

Las festas de la coronació d'Alfons XIII han sigut á Madrid brillantíssimas, sense que s'hi registrés cap incident desagradable d'aquells que posan en evidencia la poca cultura y'ls mals instints d'un poble.

D'això alguns diaris de la vila y cort ne treuhen com á conseqüencia qu'en el poble hi batega'l sentiment monárquich. Nosaltres no las fem aquestas deduccions: creyém que son molts els pobles dels que se'n pot treure bon partit, qualsevulga que sia la forma de govern, si en comptes de mals polítichs tenen patricis com cal. Si'l poble es rutinari, es degut més que á altra cosa als mals governs y al medi en que viu. Se li han dat festas, se li han dat *toros*, mes ¿quina ensenyansa se li ha proporcionat, quina redempció moral se li ha fet entreveure? El rey prou las ha juradas, y en veu ben alta segons diuhen, las llibertats espanyolas: mes ¿qui l'ha secundat aquest acte hermós y trascendental? ¿Quina aspiració enlayrada s'ha vist cristallisar en las iniciativas dels polítichs y dels particulars?

Y en tant Cuba, la República de Cuba, ha proclamat aquests mateixos dias sa independencia, estigma ignominiós pera tots els politicayres vividors que'n foren causa y que no's saben valdre del exemple.

Tots ells, tots els que contribuhiren á empobrir aquella illa, tots els que contribuhiren á que fos arrencada d'entre'ls territoris espanyols qu'eran la herencia d'Alfons XIII, tots han dat aquests dias, sense rubor, fe de vida en las festas dedicadas al monarca quina herencia han mermat.

En tant el Catalanisme es mirat encara ab mals ulls; el Catalanisme, que á son temps aconsellá l'autonomia com únich remey pera conservar Cuba; el Catalanisme, que may ha fet professió de fe monárquica, peró que no enganya al rey ni mercadeja ab els pobles.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

NOSTRE SUPLEMENT

L'anunciat SUPLEMENT ARTÍSTICH-LITERARI en celebració del XXV aniversari de L'ATLÁNTIDA surtirá la vinenta setmana, repartintse gratis als suscriptors de JOVENTUT. Constará de setze planas de paper superior, ab magnífichs dibuixos de l'Adriá Gual y text dels senyors en Geroni Zanné, en J. Pujol y Brull, en Pompeyus Gener y l'Antón Busquets y Punset. Els grabats y son tiratje á varias tintas creyém que farán honor als acreditats establiments d'en Joseph Thomas y en Fidel Giró.

Aquest SUPLEMENT se posará á la venda, junt ab el número ordinari, al preu de UNA PESSETA. Els suscriptors de JOVENTUT el rebrán gratis, puig en son obsequi'l fem tan sols sense reparar en sacrificis, y ab l'únich propósit d'honorar al gran autor del inmortal poema L'ATLÁNTIDA.

NOSTRE FOLLETÍ

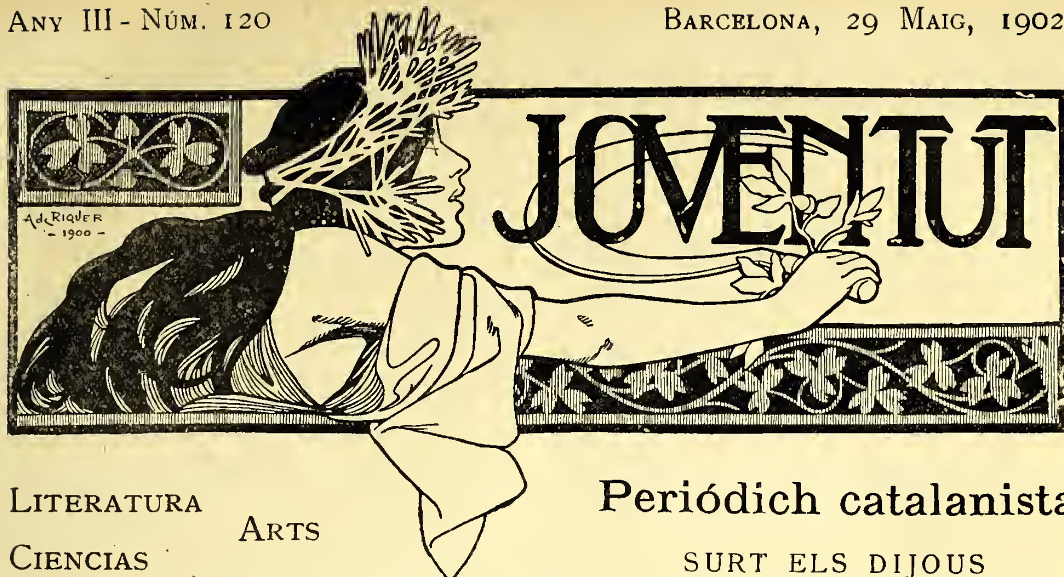
Ab el present número de JOVENTUT repartím la cuberta de la novela L'INSPECTOR AXEL BORG. Aquellas personas que vulguin tenir l'obra enquadernada poden portar á aquesta Administració tots els plechs que la forman, si están en bon estat, junt ab la cuberta, y mitjansant la entrega de 20 céntims els hi retornarém l'obra enquadernàda en rústica. A més podrém facilitar exemplars ab una enquadernació especial *(cartonné)*, á las personas qu'ho desitjin, si en lloch de 20 céntims n'hi inverteixen 50. Aquesta enquadernació especial resultará molt económica pera'ls lectors de JOVENTUT, mercés á un conveni que acabém de fer ab nostre enquadernador, que'ns permet donarla al públich en condicions sumament favorables.

Seguint sempre'l propósit de donar á coneixe en nostre folletí las obras dels més notables autors extrangers, la setmana entrant comensarém la publicació de l'obra de JOHN RUSKIN

NATURA

ó sía un aplech d'estudis y descripcions de sas bellesas, triats d'entre ELS PINTORS MODERNS y altras obras d'aquell eminent autor inglés, per Cebriá Montolíu.

ANY III - NÚM. 120 BARCELONA, 29 MAIG, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número ab Suplement:
Una pesseta

SUMARI:

SUPLEMENT:

FOLLETÍ:

ELS NOSTRES

No tinch cap trenyina als ulls que'm privi de veure bé l'estat actual del partit republicá federal á Catalunya. Tindria por d'errarme, si l'examinés trobantme preocupat per alguna idea que m'hagués ficat á la closca de ser avuy per demá, per rahó d'ell ó de qualsevol altre partit ó moviment d'opinió pública, alguna cosa de las que vesteixen, segons parer de la majoria de la gent que corre pel món, y, no volent abrassar tanta terra, que corre per aqui. Peró curat com estich d'espants en quant á aixó, no dubto gens en confessar que de por no'n tinch gota de no encertar en lo que digui del meu partit.

Mort don Francisco Pi y Margall, el nombre dels adeptes que'l partit federal tenia á Catalunya en actiu servey—que no eran pas tants com molts dels nostres correligionaris creuhen, si se'n descompta lo que se'n diu *massa* y segueix en moments donats á qui li diuhen qu'es més radical que'ls altres—ha minvat bona cosa. No cal retreure dits y redits pera voler explicar per qué. Al cap y al ultim, totas las causas d'esclariment dels nostres rengles venen á ser una sola: la convicció en que generalment s'está de que no anirém enlloch.

A Catalunya estém desorganisats; peró á las demés regions potser ho estém més que aqui, y en tals condicions, poch se pot fer pera l'assoliment de la república federal que volém. Si'ns fiquém al cap posarnos per tot Espanya á tó, aixó'ns costará Poblet y Santas Creus d'obtindre, si es que no'ns sigui impossible lograrho. Ja las mourém un xiquet á las regions retreyéntlashi cosas que despertin la seva ánima ensopida á la vida del autonomisme; peró'l seu espavilament será de tan poca durada com las bombollas de sabó; obrirán els ulls un segón y desseguida al seu demunt se clourán las parpellas, si no's fa us d'una corrent d'*Electra* ó

d'alguns altres d'aquests romansos que van tan bé pera rifarse als pobles y que potser son remeys pitjors que la malaltia.

Catalanistas, regionalistas y federals si que'n podriam fer de feyna á casa, y aquesta feyna un cop feta, ó qui sab si á mitj fer, si que'n podria bellugar de regions, per quinas seria com esperó de desitjos nobles y espill de conductas á seguir. Peró l'agermanament veritable y la compenetració de debó d'aquells elements no crech que sigui un fet estant sense transformarse la secció del partit federal espanyol domiciliada á Catalunya en partit federal catalá, qu'ho sigui de socaarrel. Heusaqui ahónt s'ha d'anar primer: á fer que'l cap y'l cor de la organisació dels republicans federals catalans siguin á Catalunya; perque sabuda es la influencia del mitj ambient, y convé'l de la nostra terra si s'ha d'obrar á la catalana.

Ja ho sé qu'en una pila de poblacions de la nostra regió, als federals no'ls hi cabrá á la barretina que sigui cosa bona fer ali pera combatre'l centralisme ab catalanistas y regionalistas, de quins els hi han fet entendre que son *obscurantistas*, mot esferehidor aquest, perque aytal paraula castellana fa una mena de cosa tota extranya á las orellas, si bé un s'hi fixa; peró'm sembla que, anant á fer feyna seria y á quedar bé ab la nostra conciencia y no pas ab quins tinguin per papa al diari que llegeixin ó sentin llegir á la barberia, podriam resignarnos á no ser del pensar dels federals catalans de totas menas, sinó solzament dels de certa mena.

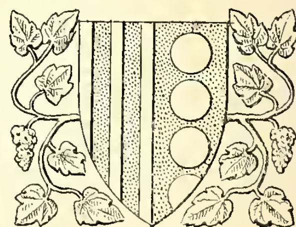
N'hi há de federals qu'ho son perque's creuhen que'l serho vol dir poca cosa més que fer enterros civils y barallarse ab el rector del poble; ó perque pensan que quan vingui la nostra'ls arbres farán pollastres rostits y ampollas de mistela pera vi de postres; ó perque esperansan qu'ab el triomf de la nostra idea tots serém bons pera tot, encara que no sapiguém de res; ó perque lo que'ls interessa més es qu'al cap del Estat se li pugui dir *don* en comptes de *majestat;* ó perque comprenen que'l nostre programa es la fórmula qu'aferma millor els drets del home y millor defensa de tot atach las personalitats naturals colectivas, familia, municipi, comarca, regió, dintre de la suprema colectivitat Estat. Aquesta darrera mena de federals es la que convé que's fixi en el nou aspecte qu'hauria de pendre, no la doctrina, sinó la politica del partit, pera fer obra fruytosa. Las altras menas, encara que moltas y més nombrosas, no'ns deuhen fer fret ni calor, perque volerlas convence de lo qu'es bo al federalisme,'m sembla temps tan perdut com menjarse l'aygua d'un plat ab una forquilla.

Sempre he sentit á dir que val més pochs y ben avinguts que molts y renyits:

> Serém pochs, peró contemnos:
> si som pochs ja serém més,

diu un capdal poeta de nostre renaixement literari. Anirém á cercar federals als recons més amagats de las casas, no en las bullangas del carrer, ni en els cafés de poble al voltant de las taulas ahont els diumenges, devegadas de cap á cap, s'hi pert el temps jugant á cartas. Aquell honrat obrer qu'al costat de la seva muller y dels seus fills gosa en las horas de descans dels goigs de la familia, sanitosos pera'l cos y pera l'ánima, aquell obrer es el federal que cercarém pera que sigui dels nostres. Aquell industrial que té la seva botigueta modesta, que poquet á poch progressa, peró ab progrés que s'explica, natural conseqüencia del ordre, del estalvi y de la honradesa, aquell es el federal que apuntarém en las nostras llistas. Aquell metje, aquell enginyer, aquell mestre d'estudi que viuhen dignament del exercici de sa carrera y d'ell volen seguir vivint, que aplican sas llums á fer més instruhits y més bons á sos conciutadans, que no's creuhen en el dret, ni que'l tingui ningú, per més sabis, més forts ó més richs que siguin, de ser senyors dels altres, aquells serán els federals que voldrém á la colla. Gent que s'estimi y estimi, gent de pau, casulana, que fassi y no cridi.

MIQUEL LAPORTA.

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

VII

També s'ha convingut en que: «la missió única de la dona en aquest món es la d'esdevenir una perfecta mare de familia» (2). Els homes poden tenir els seus ideals, las sevas caborias científicas ó artísticas, els seus devers socials y familiars en son aspecte económich; en una paraula, un home pot sentir una vocació y seguirla com á llegitim fi de sa existencia. Pera la dona no hi há més que una vocació, qu'es la mateixa pera totas: la d'ésser una bona mare de familia. La frase bíblica «Creixéu y multipliqueuvos», que presa com á imperatiu categórich fora perillosíssima perque podría portarnos á un abarraganament general molt conforme ab la Natura, aqueixa frase, acceptada per las religions cristianas ab criteri més acomodatici, s'ha interpretat com á consell benévol y paternal, peró ab una irritant desigualtat al aplicarse á las dugas meytats del género humá: donchs á una d'ellas, la dona, al negarli tota altra finalitat terrena, se li imposa'l «Creixéu y multipliqueuvos» com á necessari, si no vol esdevenir un sér inútil. Y pera que'l sarcasme sigui més sagnant, se li han imposat tantas trabas y dificultats pera que pugui cumplir *honestament* aquest fi únich, que cada día son més las que, no volent passar per demunt d'ellas, se troban en la impossibilitat d'assolirlo. Y aixís venim á parar á un dilema quinas conclusions son ben deplorables, en un cas pel género humá, en un altre per las religions positivas, puig qu'es necessari convenir en que: ó bé un cinquanta per cent del sexe débil queda inútil pera cumplir sa finalitat — si vol cumplirla honradament — ó bé la humanitat está ben podrida y procura cumplirla de la manera que pot.

Evidentment en aquella veritat, com en tantas d'altras que s'acceptan rutinariament y sense sospesarlas, hi há un fons indiscutiblement cert; y aquest fons, que sense necessitat de cap Biblia'ns explica la mare Naturalesa, es que no las donas solzament, sinó homes y donas, portan en si l'instint de procreació y perpetuació. Pera l'home aquest instint s'ha considerat com un fi més ó menys relatiu; en cambi pera la dona s'ha considerat com á únich y essencial. No hem d'entrar aquí èn disquisicions filosóficas sobre aquest punt, ni hem d'insistir sobre la subtibilitat de l'argumentació que tals conclusions afirma. Tampoch ens podém detenir á anotar els principis ó lleys d'atavisme que á través dels sigles hagin pogut contribuhir á perpetuar aquesta absurda desigualtat moral entre l'home y la dona. Pera nostre objecte el fet sol ens basta, y puig tothóm l'accepta, acceptemlo. No com á expressió d'una gran veritat, sinó pera demostrar ab lógicas conseqüencias quán lleugerament com á tal, s'accepta.

Si en lloch d'aquella desigualtat s'hagués admés que moralment al naixe no hi há entre l'home y la dona cap diferencia, y que per lo tant la finalitat terrena (1) es per uns y altres la mateixa y pot cumplirse seguint cada hu la vocació natural que pot portarnos per camins variadíssims á la consecució d'ideals propis; si aixó s'hagués acceptat, no's trobaria la dona avuy condempnada, com s'hi troba desde que neix, á ésser educada y criada ab un patró inflexible que pesará sobre son esperit com anella d'esclavatje. Y aixís com las primeras paraulas que'l repatani sabater inculca al seu fillet, que té de perpetuar la dinastía sabateresca, son: pega, nyinyol, etc., pera que posi amor al ofici, aixís lo primer que s'inculca á una nena es la coquetería, sense la que — tothóm n'está convensut — difícilment podría cumplir sa missió: casarse. En nostra terra's comensa á fer creure á tota nena, á forsa de repetirli,

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112 y 113 de JOVENTUT.

(2) Hem de repetir lo que ja ferem observar en un altre article: Que'ns referím al modo cóm s'entén el viure á Espanya. Per lo tant, tot lo que teórica y prácticament s'ha dit y fet al extranger per escolas ó associacions feministas — extravagancias y tot — en res pot interessarnos.

(1) Deixém de banda la misteriosa finalitat ultraterrena, puig tant els que hi creuhen com els que no hi creuhen han convingut en que pera tots, homes y donas, es igual.

qu'es molt maca y molt bufona y qu'en ésser maca y bufona consisteix la suprema perfecció. Y ja desde molt avans que'l seu cervell pugui capir la trascendencia de las *floretas*, la seva orella s'haurá acostumat al dols remoreig d'aduladoras paraulas quin extensissim repertori pot sintetisarse en el tan fatal com enlluhernador aforisme que cap joveneta ha deixat de sentir una y mil voltas: «Una noya es pera un rey»... si'l rey la vol.

Y pera que'l rey la vulgui — qui diu el rey diu un partit ventatjós.— se fará tot. Com á las xinas se'ls hi envenan els peus, á las nenas se'ls hi enmotlla tot seguit l'instint d'independencia, y las frases «sembla un xicotot», «las noyas no ho fan aixó», etc., preparan el cami de la servitut á las petitas ánimas estemordidas. Després sols s'afina la seva sensibilitat per medi d'una educació en que'l misteri y la superstició son la nota dominant. Els llims y'l paradis rublert de serafins son las sevas primeras nocions del misteri religiós, y la panereta de flors dintre de la que els infants venen, y'l *Tió* y'ls Reys que portan lleminaduras, son las sevas primeras nocions del misteri de la vida. Y ab arreglo á aquest criteri s'ha cregut que'l pudor era incompatible ab la veritat, que la puresa té d'anar acompanyada de la ignorancia. Y l'instint de la dona que neix, sistemáticament desorientat, se pert en fantasias é ilusions esbojarradas que's convertirán més tart en dolorosos desenganys.

Perque— y'l contrassentit arriba aqui al colm — al convenir en que la dona neix pera ésser mare, s'ha convingut també en que fins qu'ho sigui deu ignorar lo que ésser mare vol dir. Y es clar que, no essent licit ensenyarho, s'ho han d'apendre totas solas y d'amagat. Lo qual es tant més desastrós quan el fenomen apareix á las ánimas verges com quelcóm qu'es alhora confós y pecaminós. Y la curiositat excita y desordrena la fantasia, y'l terror aclapara la conciencia.

Las noyas de casa bona que reben lo que se'n diu una esmerada educació, arriban á la edat de casarse ab un bagatje de coneixements ben llastimós. Al colegi, ó las institutrius, las hi ensenyan á brodar, fer puntas, llegir y escriure, donántlashi lleugeras nocions d'historia, comptabilitat, etc. De lo qu'es la vida, la vida qu'han de crear y qu'ellas mateixas han de viure, no se'ls hi diu res. Y totas las petitas miserias, dolors y desenganys que'l matrimoni y la constitució d'una familia suposan, sols els comensan á endevinar quan, en vigilias del casori, la seva mare las hi fa'l petit sermó reglamentari ab frases encubertas que acaban d'atolondrarlas.

Una noya de casa bona es casi bé sempre una noya atolondrada; es un aucellet bufó que, guardat en gavia d'or, sent desitjos imperiosos de volar lliurement: y'l pobre no sab que li han retallat las alas. Al obrirli la gavia ó al rómprela, si es atrevit, se'n va de tomballons quan no té la sort de trobar una má generosa que'l sostingui; mans que, dit sigui ab veritat, no's troban gayre. Las alas pera volar pel món son fetas d'experiencia, y la experiencia sols per la reflexió s'adquireix. Y precisament á las senyoretas l'ultim de que se'ls hi ensenya es de reflexionar. Si al colegi sols se'ls hi ensenyan vaguetats, en sa vida social sols vaguetats se'ls hi mostran. Aixis, el sentiment religiós, que no ha pogut arrelarse en son esperit perque se'ls hi va inculcar interessant únicament sa fantasia, no será obstacle pera que cada senyoreta vagi al temple del Senyor á pescar un maridet que ingenuament conquistará ab dolsas miradas intercaladas entre'l final y'l principi de cada salve. Aixis, la modestia, filla no de la convicció, sinó d'un confós desitj d'humilitat, no será obstacle pera que cada senyoreta posi un art exquisit en dissimular tots els petits defectes y fer ressaltar els atractius y qualitats. Aixis el pudor, que fa portar els ulls baixos, no será obstacle pera que cada senyoreta vegi millor que ningú si es guapo ó lleig l'*impertinent* que va al darrera seu. Y aixis el rubor, qu'enrogirá las finas galtas empolvadas al sentir á cau d'orella la intencionada floreta d'un galán *desvergonyit*, no será obstacle pera que cada senyoreta senti una dolsa satisfacció que's traduheix en un sospir fondo, fill llegitim del instint que respón ingenuament á aquests crits de vida.

Y heusaqui cóm la dona en general, y especialment la senyoreta que—aixis s'ha convingut—no té altra missió en el món qu'esdevenir una bona mare de familia, 's troba al arribar als vint anys ab un bagatje d'ilusions y de tendresas que voldrá realisar y no podrá, perque'l marit será més vulgar de lo

qu'ella's creya y'ls fillets plorarán y farán plorar més de lo qu'ella's pensava.

¿Quánts anys tardarém encara á desvaneixe aquest gran erro que presideix en la educació de la dona? ¿No seria ja hora de que, deixantnos d'hipocresias, se digués tot seguit á tothóm, y á la dona especialment, cóm se neix y per qué's neix, cóm se casa y per qué's casa, cóm se viu y per qué's viu, cóm se mor y per qué's mor? Evidentment á la civilisació moderna, que's vanta d'haver emancipat á la dona, li queda encara molt que fer. Té d'emanciparla moralment, y aquesta emancipació es tant més dificil quant pera lograrla es precis descorre la gran cortina que tapa la vida y dir d'una vegada net y clar que tot això que'n diuhen candor, modestia, pudor, coqueteria y sensibilitat, son falornias de poeta, y que al abolir semblants *virtuts*, s'haurían pres moltas armas á la hipocresia, llaga, tal volta, la més fonda que corseca á la societat moderna.

VIII

Entre lo que s'ha calificat de poble ó classe baixa, la noció de la vida's comprén d'una manera més exacta y menys hipócrita. La menestrala y la trevalladora — modistas, planxadoras, dependentas, *xinxas* de fábrica, etc.—ab rudimentaria ó nula instrucció, no tenen més remey qu'educarse llegint el gran llibre de la vida quinas miserias y necessitats arreu contemplan. Tenen ellas, sobre las de la classe alta y burgesa, una gran ventatja d'ordre moral: la ventatja de sentirse l'esperit lliure, y poder desenrotllárselshi lliurement. Y si la seva condició en la societat es tan trista, no's deu pas á la llibertat ab que viuhen, sinó á rahons més complexas, encara que fonamentalment las mateixas que indicavam al tractar d'aquellas.

Com ellas, las fillas del poble no poden escapar á la lley fatal: han nascut pera casarse y ésser bonas mares de familia. Y si bé es cert qu'ab més franquesa y veritat que aquellas encaminarán sos passos per aquest camí, no es menys cert que d'aquest camí no podrán apartarsen, y la fal-lera del casori desitjat, no com á realisació d'una novela somniada, sinó com á medi únich per'assegurar una existencia tranquila, també en la filla del poble desenrotllará l'instint de coqueteria, de luxo, de seducció y d'hipocresia, qu'ab tot y manifestarse més espontaniament, no deixará de caracterisar tots els petits actes de sa existencia. Y resultat curiós: la burgeseta romántica pera realisar somnis d'amor, y la plebeya allissonada pera procurarse un benestar, recurrirán als mateixos artificis y petits enganys que creurán necessaris per'arribar al seu fi. Ab la sola diferencia qu'en las últimas hi haurá més convicció y més franquesa. ¿Quina diferencia hi há entre la senyoreta que menja poch per por d'engreixarse massa, ó no beu vi pera ésser més pálida, ó está tres horas devant del mirall avans d'anar ben apretadeta al ball de la marquesa, y la botiguereta que'l diumenge no menja all perque no's senti, ó la *xinxa* qu'estalvia centim sobre centim pera comprarse'l mocador de pita que lluhirá en l'envelat?

Si: la filla del poble, á pesar de viure ab més franquesa, neix també marcada ab el sagell fatal. Ella no pot triar: ó perdres ó casarse. Y si la rica presumptuosa pot permetres el luxo de quedarse voluntariament *pera vestir sants*, ella no ho pot pas fer sens exposarse á la miseria ó á la vergonya. La societat es inexorable, y ha imposat á la dona feble la cassera del marit com únich fi de sa existencia. A las ricas las hi ha imposat aquesta tasca mantenintlas astutament durant sa solteria en una especie de llims que's diuhen ignorancia; á las pobres, las hi ha imposat per medi de la necessitat. ¿Per quina rahó, si no, el trevall de la dona es tan poch retribuhit? ¿Qui'n protesta d'això? Avuy que la qüestió del salari tant preocupa á las escolas socialistas y que tantas vagas per ell se fan, ¿hi há ningú que's preocupi del salari de la dona? ¿S'ha fet ab solidaritat cap vaga pera lograr que s'equiparin els jornals? Tot lo més se parla d'evitar que las donas puguin admetres á certa classe de trevalls—lleys coercitivas sempre!—peró proclamar que la dona té'l mateix dret que l'home á guanyarse la vida hónradament y sense matarse, això, si ho ha fet algú, se li ha dit boig.

Y es qu'en realitat tothóm ne protesta. Per atavisme, per instint de dominació, s'ha convingut en que la dona no té altra missió que la de cuydar la familia, y, relegada á un ofici secundari en la organisació social, la

seva llibertat y la seva dignitat continúan encara avuy tan desconegudas com quan, en civilisacions que'n dihém barbres, la consideravan poch millor que com una bestia hermosa.

(Seguirá).

LA MÚSICA Á MADRID

WEINGARTNER

En altres tres concerts hem sentit al tan celebrat mestre alemany dirigint la orquesta de la Societat de Concerts madrilenya. Y no obstant, s'ha confirmat tot lo que deyam al parlar de son debut, puig en Weingartner sols en certs moments, en molt petitas dosis, s'ha mostrat al nivell del nom qu'ha adquirit per tot el món, y qu'ha confirmat, per lo que hem llegit, en el seu concert de Barcelona. Nostra desilusió ha sigut molt gran, puig precisament confiavam en las audicions de Madrid pera formar un judici definitiu, ja que pel seu nombre permetian verificar els deguts ensaigs, á diferencia de lo succehit en aqueixa capital, ahont, tant aquest any com el passat, s'hi ha presentat y desaparegut com altre Fregoli. Mes, com dihém, si á Madrid hi ha restat forsas dias, aquests han sigut poch profitosos pera l'art, puig els programas s'han format sempre á última hora, y d'ensaigs se n'han fet els menys possibles. Y ab tot això,'ns trobém que possehim avuy una idea molt més confosa de la veritable valua d'aquest director d'orquesta que la que'ns formarem al sentirlo per primera vegada. El lector podrá deduhirho del resúm qu'aném á fer de nostras impresions.

Els programas no han obehit á cap plan verament artistich. Va dirse qu'en Weingartner tractava de donarnos en aquesta serie de concerts una complerta historia de la *Obertura*, mes no sabém per quin motiu això no s'ha realisat. D'oberturas prou ni ha hagut, escampadas pels programas, peró sense cap ordre ni relació. Si'n passém revista trobém, ademés de las tres de Wagner de que parlarem en el primer concert, la del *Tännhauser;* de Gluck la de *Iphigenia en Aulide;* la de *La flauta encantada* de Mozart; las de *Oberon* y *Freischütz* de Weber; *La Gruta de Fingal* de Mendelssohn, y *Leonora* de Beethoven. Peró tot això, que ben organisat y *completat* podia haver sigut interessant, no'ns ha produhit cap efecte per culpa del desconcert ab que s'ha presentat, de la intrusió d'altras obras que no hi venian gens lligadas, y finalment, per la mitjana interpretació qu'han obtingut la major part d'ellas.

No sabríam senyalar res de notable en las obras qu'hem esmentat de Gluck, de Mozart y de Mendelssohn, com tampoch en el *Tannhäuser*, qu'en mans d'en Weingartner ens ha semblat sols discretament dit. Peró ni discret tan sols l'hem trobat ab Mozart, tant en aquella obertura com en la magnifica *Sinfonía Júpiter*, obra de proba pera veure cóm un mestre interpreta á Mozart, aquest músich victima sovint de la falta de consciencia artística dels directors (1). No volém sostenir qu'en Weingartner careixi d'aquesta consciencia, peró si que respecte de Mozart ha fet ben poca cosa pera posarla de relleu: la orquesta's limita á *llegir* de manera molt mitjana ditas obras, y prou. Y'ls delicadíssims *andante* y *minuet* d'aquella *Sinfonía* exigeixen quelcóm més.

Solzament hem sapigut trobar á en Weingartner al nivell de la seva reputació en dugas oberturas: *Leonora* y *Oberon*, puig sas interpretacions han sigut verament grandiosas, y en particular la genial dicció que dona á la segona, que un cop sentida no pot oblidarse may més.

De Beethoven ens ha presentat dugas Sinfonías més: la *Segona* y la *Tercera*. Cap d'ellas ha pogut produhirnos la emoció conseguida ab la *Quinta*, en particular la gran *Sinfonía Heroica*, qu'esperavam ab tant interés sentirli á n'en Weingartner. Aquesta obra, verdadera pedra de toch pera pendre la mida á un director d'orquesta, ens deixá frets; sa interpretació fou vulgar, vulgaríssima, sense cap grandiositat, y no es possible, no podém creure qu'en Weingartner no sigui capás de fer altra cosa ab ella. Torném á nostre tema. ¿Será la mala calitat de la orquesta? ¿Será la falta d'ensaigs? Peró encara ab un sol ensaig s'havia de veure, per entre mitj de totas las imperfeccions, quelcóm de genial en una batuta qu'á voltas sab serho, y la *Tercera* que acabém de sentir no la recordarém may per res de notable, essent aixís que d'en Weingartner deviam esperarne molt.

Tampoch va seduhirnos sa interpretació del *Siegfried-Idyll*, altra obra de proba del temperament wagneriá del mestre. No dirém que fos una profanació com la que fa poch va donarnos en Chevillard, peró á pesar de sa major fidelitat en el temps, en Weingartner no sab tampoch revestir aquesta obra de la poesia inefable de qu'está sadollada. Fou un *Siegfried-Idyll* molt encarcarat, sense cap frescor ni delicadesa, en que's deixava sentir massa la energia d'una batuta que cuydava sols de marcar el ritme ab imperiositat excessiva, y conseguia aixís privarnos de la part

(1) Donará rahó'l *Don Joan* de Mascagni, que hem sentit en lloch del *Don Joan* de Mozart Ja'n parlarém, si'ns vaga.

més bella de l'obra. Com á director wagneriá comensém, donchs, á dubtar del mestre Weingartner, y creyém qu'encara'n dubtariam més si li sentissim conduhir un dels grans dramas musicals del mestre de Bayreuth. Dirigint á Beethoven, podém dir, en resúm, que á estonas el trobém magistral, com deuria estar sempre aquest director, peró èn altras, com las que acabém d'esmentar, nostra desilusió no ha pogut ésser més gran.

Dugas obras novas hem conegut en aquests concerts: una sinfonia de Raff que's titula *En el bosch*, y un poema sinfónich de Smetana titulat *Vitava*. Abdugas pertanyen al mateix género, qu'es el descriptiu, peró portat fins á un grau exagerat que sols serveix pera perjudicarlas. L'obra de Raff, de considerable extensió, conté algún fragment apreciable, com per exemple, un *largo* molt discretament exposat en la fusta y en la corda, y una *dansa fantástica* d'instrumentació ben trevallada y poch exagerada. En cambi altres passatjes resultan molt pesats, particularment quan tracta de descriure sensacions del bosch, y encara més la *cassera* ab que termina, que treyentne'l soroll no'n queda res.

El poema de Smetana es d'un carácter semblant, peró encara més exagerat, puig en ell tot se descriu: l'aygua que naix de la font y'l seu curs á travers dels camps de Bohemia, els sorolls d'una cassera, un casament á montanya, unas ninfas que jugan en las ayguas del riu; després se fa de nit, més tart se fa de dia, el riu amenassa desbordarse, després el *sentím* aixamplarse y'l *veyém* passar majestuosament per Praga, y pera final d'aquest ensiám no falta'l corresponent himne nacional ab tot el soroll que's pot treure de las baterias. Portar la música per aquests viaranys es tréurela del seu centre propi, y fins, d'admétreho, cal qu'ho realisi un talent molt superior al que demostra tenir el mestre Smetana. La seva música está al nivell de la descripció que acabém de fer, es á dir, qu'es un embolich sense cap ni peus. Podria ésser que nosaltres anessim errats, y en tal cas l'obra resultaria una cosa superior y fora del alcans de nostra pobra inteligencia.

Altras obras més conegudas y també millor executadas ens ha donat en Weingartner. La *Marxa del Emperador* de Wagner, que va tenir una bona execució, com pocas vegadas obté; el tan conegut *Scherzo* de Mendelssohn d'*El somni d'una nit d'estíu*, potser l'obra que millor ha tocat la orquesta, particularment per part del primer flauta, qu'es un gran solista y sens dubte'l músich més notable d'aquesta Societat; y'l desgraciat arreglo del *vals* de Weber, fet pel propi Weingartner, que tant li varem criticar tots l'any passat á Barcelona, y que aqui fa furor en el públich *inteligent*, puig com ja va dir aquell, això va á pobles. Y per fi hem d'esmentar una magnifica obra, poch ó gens coneguda entre nosaltres: *Rosamunda* de Schubert, inspiradissim fragment orquestal d'una delicadesa y frescor incomparables. Va encantarnos de manera extraordinaria aquesta composició que no recordavam haver sentit, peró tant com ella va entussiasmarnos la grandiosa interpretació que li doná en Weintgartner, y'l sentiment ab que la interpretaren tant la massa de corda com la de fusta, encarregadas respectivament de las dugas frases musicals qu'en ella dominan. S'ha de fer constar que l'obra es d'estructura senzilla y l'efecte depén sobre tot del bon gust dels intérpretes, mes no per'xó hem de regatejar á aquests el mérit, puig en aquesta mena d'obras es molt fácil caure també en l'efectisme. Y tant el mestre com els músichs estigueren en ella tan notables, que varen casi indemnisarnos dels desenganys anteriors. Executant tot lo demés d'igual manera, altras lloansas n'hauriam fet.

Heusaquí lo qu'ha fet en Weintgarner al devant de la tan anomenada Societat de Concerts de Madrid, qu'avuy es un'ombra de lo que fou. El mestre alemany ens ha entussiasmat en alguns moments, peró ha defraudat nostras esperansas en altras ocasions en que n'esperavam molt. ¿Haurém de carregarli en compte d'una manera definitiva? Esperém y desitjém de veras tornar á sentirlo prompte, y tantdebó fos ab una orquesta de la seva terra pera saber d'una vegada á quina carta quedarnos.

Y ja que d'això parlém, hem de comunicar al lector, pera la seva satisfacció, que l'any vinent tornará á sentir á la Filarmónica de Berlin que's deturará á Barcelona de pas per'aquesta cort, ahont está contractada pera DOTZE concerts en el nou Teatre Lirich que s'acaba d'inaugurar. El propi empressari, home després com pochs per'aquests negocis, ho afirma formalment. Vivím y veurém.

—

PADEREWSKI.

Per fi hem conseguit sentir á aquest famós pianista que, ja sigui per lo enrevessat del seu nom, ja també per sos mérits positius, es un dels qu'avuy fan més soroll en el món musical. «Paderewski es un colós, es un geni, es el Rubinstein modern», diuhen els uns... «Paderewski es un extravagant, un desequilibrat, la exageració més absurda del tipo del *virtuós*», diuhen els altres. Y nosaltres, ¿qué'n dirém al surtir de la primera audició d'aquest *colós extravagant?* Dirém (donant sols la primera impresió, puig ni volém ni sabriam fer encara un judici definitiu), qu'en Paderewski ens ha semblat verament la figura musical més gran entre'ls pianistas

d'avuy, que creyém se'l pot calificar com el més genial, es á dir, *més Rubinstein* que cap altre, peró que la sensació *emocional* que'ns ha fet experimentar no ha sigut tan gran com l'*admirativa:* hem *admirat* molt més que no hem *sentit.*

Y tot seguit hem de manifestar, pera evitar una mala interpretació de lo anterior, que no's tracta d'un nou Rosenthal, això es, d'una maravella tan sols en el mecanisme, perque en Paderewski apareix tot seguit com artista que interpreta y dona un sagell molt personal al seu trevall, tan personal, qu'en això creyém está'l seu principal defecte, puig sa personalitat arriba á sobreposarse á la del autor.

El seu tipo es notabilissim. Sa testa denota una extraordinaria inteligencia, peró al ensemps s'observa en ell certa extravagancia, y bastant de *pose*. Se presenta al públich, y en sa mirada y actituts s'hi veu l'home possehit de la seva superioritat, que tracta d'indagar quánts graus d'estupidesa hi há en el seu auditori. Y al veure que nostra aristocracia entra á la sala tart, ó enrahona sense concedirli la complerta atenció deguda, deixa anar sa grapa sobre'l teclat y ab un cop sech li imposa silenci, y no conseguintho, repeteix encara el cop ab més forsa. Y comensa l'obra, y si al segón compás sent encara soroll, se detura, interrogant al públich ab mirada feréstega... y torna á comensar. Això li hem vist fer tres vegadas seguidas. Per fi l'imperi del terror ha lograt sobreposarse á la poca educació de nostras classes directoras, el monstre amaga las unglas, y'ns dona á coneixe la seva execució portentosa, grandiosa com cap altra, que aclapara y fa admirar ab la boca badada al més gran dels *virtuosos* que sens dubte existeixen.

¿Es també'l més gran dels artistas del piano? Qu'es un artista ho repetím, puig comunica expressió, fa *dir* á las teclas, desentranya la composició que interpreta fins al seu fons, mes per lo general ens ha semblat qu'això era á costa de l'obra, que la personalitat del pianista se sobreposava; y veyam en primer terme á Paderewski, y en segón á Beethoven ó Chopin. D'aquell ha executat el Concert en *mi bemol* ab acompanyament d'orquesta, fentnos admirar una interpretació que no considerém com profanació de l'obra, puig l'hem trobada més fidel al esperit de aquesta qu'en las demés composicions, peró que tampoch ens ha verament conmogut. Considerant qu'era la primera obra, y en un artista tan especial la forma distréu en principi del fons, esperém un'altra audició de Beethoven pera judicarlo definitivament.

Respecte de Chopin, que venia després, tant per aquesta rahó com per haver tocat una *Balada*, un *Nocturn*, un *Wals*, y la famosa *Polonesa* en *la bemol*, n'hem format més acabat concepte. Y aquest consisteix en que, á pesar de tota la seva grandiositat, arriba en Paderewski á permetres unas llibertats que no poden admetres. Pera ell el fraseig, el temps, y'l ritme depenen més que res del seu capritxo, y en aquest concepte ha desfet per complert el *Nocturn*, truncant las frases de manera que no haviam sentit. La brillantesa qu'en sas mans adquireix la *Polonesa* es indescriptible, peró pert la quadratura y ab ella la grandiositat á causa també d'aquesta llibertat d'interpretació; y nosaltres recordém interpretacions recents, si no de tant efecte, en cambi de més fidelitat.

Vingué per postres la *Rapsodia* n.° 12 de Liszt, y aquí fou el deliri. Lo que ab ella fa aquest pianista es indescriptible, y'l públich s'hi entrega y va corejant cada periode musical ab una ovació. ¿Es aquesta la veritable interpretació de dita *Rapsodia*? En nostre concepte, no hi há dubte qu'es una interpretació grandiosa, peró lo que dubtém es qu'en Liszt hagués tingut semblant intenció al escriurela.

La primera impresió que'ns ha produhit en Paderewski es, donchs, la d'un geni que aclapara, qu'*arrebata*, peró no transporta; no arriba'l seu art (indubtablement es un art) á despertarnos aquellas emocions molt més petitas, pero més fondas, més intensas. Veurém l'efecte que'ns produhirá en la segona audició.

Joaquím Pena.

MONTSENYENCA

Aném, hermosa, fins al cim, á rebre
de cara á cara'l bes del astre rey
y á aspirar aquell ayre tot rehina
qu'aixampla'l cor y enlayra'l pensament.

Desde'l lloch inmortal de las alturas,
quín fruhir las bellesas del entorn!
Quín gosar de la terra benehida
tota flors y perfums, aus y cansons!

Anemhi, vida, aném sens aturarnos
sota l'ombra frescal dels castanyers;
com més prompte anirém á la carena,
més dolsors y més ditxas sentirém.

Y abrassats tots dosets, com eura y soca,
á frech á frech del cel,
trobarém nostre amor més ple d'ardencia
y més hermós que may nostre Montseny.

J. Novellas de Molins.

LA POR DEL BAGÍS (1)

Á mon estimat company de Gerona, en Xavier Monsalvatje.

UÍN Carnestoltas aquell any á la vila de Farnés! Era en els meus florits temps quan hi estudiava. Els tres jorns sorollosos els passaren aquells vilatans en continua bacanal: un debolit de donas deixadas de la má de Deu se llensaren al carrer cercant al vellet rector á qui amenassavan ab la mort més trágica, per haver privat las balladas al devant de la Iglesia, ahont acostumavan ferlas cada any.

La capvesprada fou terrible, y mica de goig feya permaneixe en aquella població, puig que'ls habitants, com una riuhada de carn humana, s'escorrian pels carrers tenebrosos, seguint inconscients aquell escamot luxuriós. Fou això un motiu pera que'ls pochs estudiants que restavam al colegi anessim á la desbandada y al *campi qui pugui*, saltant las parets del jardi esporuguits.

. . . .

Sense donarmen compte'm trobi al hostal del Mingo espardenyer, ahont reprengui forsas bo y esperant algún traginer tocatardá pera fer la pujada de Sant Hilari plegats, puig la nit avensava y, ab la fosca qu'amenassava, talment no era gens plahent anar cinch horas ben sol y en plena nit... Las horas s'escorrian y no'n compareixia cap, y jo, bon xich despacientat, vaig disposarme á arriscar el tou de fosca després d'escoltar un debolit d'amonestacions per part dels hostalers y parroquians que voltavan la llar sens encaparrarse dels seus convilatjants. Peró jo—Santa nit!—y al carrer falta gent, bon xich content de poder anar al caliu de la llar benehida. Ab pocas passas guanyi la palanca de la Riera dels Frares, y enllá, cap al Moli d'en Casellas, en quin badiu l'aygua dormia quieta, sentintse solament el xerroteig de las vincladissas canyas que l'encerclan. Passi las *alzinas balladoras*, aquell clap de gegantins arbres que s'entrellassan uns ab altres, de brancatje tot vert, y'm mullaren el rostre 'ls esquitxos de la cascata d'en Massaneda que's llensa potenta y escumejant, torbant el misteri d'aquella afrau emboscada. L'esquelloteig dels braus de Ca'n Estrada y Vilaxica semblava que m'empenyés amunt amunt cap al tossal de la serrada de Castanyet pera fer la devallada de las Fossas, aquell clos tenebrós d'hont sembla que no se'n pugui eixir per un may més... Quina devallada, sants del cel! Talment semblava que baixés cap á un pou fondo, molt fondo. El respir meu ressonava per aquell estretall de rocateras y'm produhia un efecte terrorifich... Un quart d'angunia mortal pera eixirne y guanyar la esplanada neta del Bagis. Ans de comensarla volgui reposar; assegut demunt d'una margera, m'aixugui las gotas de suor que'm rodolavan cara avall. Un ayret fredorench me feya rependre la via, quan vaig sentir pel cantó de las Fossas, d'hont acabava d'eixir, un cant que m'alegrá'l cor, un cant mitj trist, mitj alegroy, qu'acompanyava l'acompassat so del esquellerinch d'un animal de bast. Vingué á ésser com un raig de sol en aquella fosca tenebrosa... Anava acostantse, acostantse, y's distingia més cla-

(1) Aquest trevall guanyá'l premi ofert pel banquer de Gerona senyor Monsalvatje en els Jochs Florals celebrats darrerament en aquella ciutat, organisats per *L'Enderroch*.

ra la cansó que contrastava ab aquell escenari:

Al carrer del Hospital,
á tres portas á má dreta
si n'hi há un estudiant
que'n festeja una Sileta;
bon amor.

Y'l matxo's sentía més proper... y *garaninch*, *garanench*, *garaninch*, *garanench*, en tant que'l traginer, enclotat al bast, seguía la cansó ab un deix tan atractíu, que semblava animar la somorta esplanada...

No l'ha poguda alcansar
ni ab rahons, ni ab parauletas;
ja'n resol l'estudiant
á vestirsen de monjeta;
bon amor.

Qué dolsa era aquesta esparsa! Sobre tot al recordarme que molt aprop d'aquella afrau, en una caseta pobra del cim de la carena, me l'havía feta coneixe una velleta de vuytanta, tot revifant una nierada de pollets xisclayres. Un crit d'*Arri*, *moreno!*'m feu alsar y prepararme pera escometre al traginer, que no era altre qu'en Pau Xero, qu'anava seguint la cansó:

Al punt de la mitja nit
truca á casa la Sileta:
—Hola, hola! ¿quí hi há aquí?

Al arribar á n'aquest indret, que jo esperava frisós, me li planto al devant, responentli:

—Jo soch, Pau: ¿no'm coneixéu?

—¿Qué t'haig de coneixe, sant cristiá, ab aquest tay de fosca?

—¿Ni per la veu?

—Botuadell, si ets el *Tunicu!* ¿Y ahónt vas tot sol per aquests mons de Deu? ¿També has fugit del xarbascat? Pla't deu haver vingut bé á n'á tu! Bé, bé, ja se las compondrán; puja al bast y á dormir al Bagis, que l'ase'm fum si arribaríam á casa ab aquesta espessor.

—¿Al Bagis voléu anar? ¿No diuhen que s'hi sent por?

—Oh, y es pla cert! Peró mira: de segur que tindrán un bon tastarral de foch y prou pa pera fer torradas; lo qu'es la meva bota no desdirá pas pera passar la nit, y aixís, arraulits al escó, vigilarém bo y vetllant la por, pera que pugan reposar la bona gent de la casa. ¿No t'espantarás pas, eh?—

Jo, que sempre he anat á la que salta de sensacions y raresas, vaig omplirme de coratje y serenitat al respóndreli:

—Aixó pla! Per mi ray, ja hi podéu aviar el matxo, qu'encara m'agradará. Avans d'anarnos á estabellar á las roqueras del sot de Sant Salvi, val més vetllar la por ben calentons vora la llar. ¿Heu pas sentit á dir que n'hi haguessin mort cap, vos, Pau, dels que hi han anat avans?

—No, *Tunicu*, no; si acás serém nosaltres els primers. Dalit y enllá!—

Poch tardarem á arribar á l'era de la masia, de quins pallers n'exiren roncant tres gossos que'ns acompanyaren, bo y ensumantnos fins á la entrada.

—

La entrada y cuyna del Bagis es espayosa... ampla... baixa y fonda. A má dreta hi há la llar voltada pel revellit escó; dugas pedrassas servant dos boscalls que creman sempre; al mitj els clamástechs que sostenen la grossa perola que's mou al lleu brandeig de la flama; á má esquerra una estacada d'hont penjan eynas y més eynas camperolas: rellas, fangas, arpiots, aixadas... es á dir, lo menester pera'l conreu de las terras; aprop la pastera; al centre hi há la taula llarga y ampla, negra y lluhenta; del sostre, atravessat de cabirons, ne penjan panollas, forchs de fruyts de tota mena; y voltant, per las parets, s'hi ovira un bé de Deu d'estampas y goigs qu'enamora, no mancant, al fons de tot, el rellotje de caixa, fressós y acompassat, comptant els instants de vida d'aquella bona gent. Quan hi entrarem ab el Pau Xero resavan el rosari, del que n'eran á las acaballas. L'hereu penjá'ls rosaris d'un estaloch que fa la pastera, y posantse la barretina entoná'l *santa nit y bon'hora*, donant comiat als de Planavia, que tenían de quedarse aquella nit á vetllar, á no havernos quedat nosaltres.

—Aném, vaja, ¿altrament vos quedéu? Deu vos ho pach. Si teníu res de nou aviséu, que ja estarém alerta. Demunt de la taula hi há'l menester. Tinguéu bon repós y fins á nou jorn.

—Deu ho vulga— feu en Xero bo y aixarrancantse prop de la llar, mentres l'hereu, la jove, jayos y maynada, pujavan escala

amunt cap á llurs cambras; no'ls mossos y la porqueyrola, qu'encara'ls tocava conduhir el bestiar; y acabat que fou el tráfech, regná'l silenci més sepulcral en la cuynassa, illuminada per un llum de ganxo que penjava del sostre, espandint una claror tota extranya y misteriosa barrejada ab la de las flamas joganeras de la llar que feyan moure nostras siluetas... Y *tich... tach... tich... tach...* anava fent el rellotje, produhint un soroll extrany, fent ressonar tot l'empostissat de mal aplanadas fustas. Tocaren las onze, acompassadas, y la cuyna quedá tota envolta de misteri... Els tihons espetegavan y las nostras ombras s'allargassavan paret enllá, segons el bellugueig que fes la flama del llum... Silenciosos passarem llarga estona.

—¿Tens pas por, *Tunicu?*

—No, gens; més aviat son.

—Allargássat al escó.

—No podria pas dormir.

—¿Vols dir que no? Ja t'abrigaré ab la manta, y mentres dormirás faré las torradas.—

M'havia temptat y anava á probarho, quan caygueren somortas y foscas las dotze... El rellotje las llensá ab so apagat y confós, peró percutiren més y més, acabant de portarnos tot el misteri que puguin tenir las nits hivernencas en els llochs més tétrichs y desoladors. La llar no llensava flamaradas, era pur caliu, una magrana feta; tan sols un espiral de fum blanquinós pujava xemeneya amunt, tapant la lluhissor del sutje qu'encrostonava tota la part baixa, fins á tocar á l'ampla campana que'ns feya de dosser... El Xero, assegut á un escambell, feya alguna bacayna decantant el cap á dreta y esquerra, seguintli la barretina tots els moviments; un cop se li avensá cap al pit ab una sotragada violenta, y ell feu un ronch estrident que sorollá per la quietut que'ns enrotllava; y'n seguiren d'altres més lleus y reposats...

Jo me'l contemplava ben despert á n'aquell bon home. Ferm y atrevit, qué n'havia fetas de campanyas desafiant las inclemencias dels temporals, la feresa dels llops y dels singlans, y sobre tot els mals intents dels homes!... Y pensava que un brau qu'havia eixit de tot alló, podia reposar ben confiat, com hi reposava, vora la llar d'una masia, ab tot y sentirshi por.

Un soroll viu qu'entrá per la porta forana seguí tota la cuyna, removent taula y banchs; el llum s'apagá ab tot y no fer vent, y poch després se sentí cap á las corts del bestiar. Bramulant els bous, assehinant las eugas y bruhelant els godays, produhiren una mena de concert que'm feu estremir y ajocarme cap al redós del Pau Xero, á qui la meva tremolor havia mitj despertat.

—Pau, ¿heu sentit? ¿Sentiu encara? S'ha apagat el llum ell tot sol!

—Es la por—feu ell, bo y tornantse á adormir, sense ferne altre estat.

—Pau, Pau!—vaig repetir, sacsejantlo ab forsa.—Desperteuse... tinch por... encenéu el llum.

—No t'espantis, no, *Tunicu;* deu haver sigut el vent.

—No ha pas estat el vent: porta y finestras son barradas.

—Veyám, estarém al agoyt... ¿Que dormías tu?

—No dormia, no, qu'estava ben desvetllat.—

Encengué'l llum; se passá las mans per la cara sacsejantse tot ell, y escrostonant una torradassa de pa moreno que sucá ab oli y empolsá ab sal, la feu passar, tombantse al darrera un mitjot de vi que bullia prop del caliu, dintre una olleta de terrissa tota fumada.

Regnava'l silenci altra vegada, sentintse solament el soroll de la torrada al mastegarla'l Pau... Poch després el mateix rebombori desde la porta forana: la taula y banchs se remogueren, balandrejaren las eynas produhint extrany so, y van caure del sostre tot un debolit de panollas y forchs... El llum s'apagá de nou, y'l Pau, que'm servava pel bras, s'alsá dret.

—Ja hi som, *Tunicu:* veyám qué será.—

La fressa s'aná allunyant cap á las corts, y torná'l bestiar á esvalotarse frisós. Encengué altre cop el llum y's decidí á seguir tots els recons. Jo, arrapat al seu gech de vellut vert, el seguia sense respirar apenas.

—La porta es barrada... las finestras també... ¿Per hónt ha entrat la fressa?

—Oh! y ¿heu sentit cóm queyan las espigas de blat de moro y 'ls forchs dels cabirons del sostre?

—Tens rahó.

—Goytéu: á terra no se n'hi veu cap y las rastelleras de las barras son plenas, no n'hi falta ni una.

—Llampus! Si qu'es extrany!... Aném cap á la cort dels bous...—

Aquests bramulavan esferehits. Hi arribarem... y res... Al veure llum se calmaren... A la de las eugas també passá lo mateix, y aixis á la dels garrins. Voltarem tots els recons y res... enterament res... La quietut altra volta ho embolcallava, y'ns entornarem al escó y menjarem y beguerem més animats, peró silenciosos... El Pau ja tornava á fer bacaynas y jo'l contemplava de nou, abstret á tot lo que no fos considerar las aventuras bosquerolas d'aquell brau traginer que ja comensava á encomanarme la despreocupació fins arribar á la temeritat.

Torná á renovarse'l soroll, peró un soroll diferent de las altras vegadas... Ja no vingué de la porta, ni segui tota la cuyna... Eixi de la xemeneya, seguit d'un udol estrident, llarch, que'm feu estremir. El Pau Xero's despertá rondinant...

—No'ns deixarán dormir en tota la nit!

—¿Sentiu?

—Es el follet.

—¿El follet? Jo'm creya que no més se sentia quan bufava la tramontana.

—¿Que no'n fa de vent á fora?

—Ca, home! No'n fa; bé ho só prou escoltat al sentirse la fressa la primera vegada.

—Si qu'es extrany!—

Al acabar aquestas paraulas, l'udol se senti més viu, de tal manera, que quedi tot esglayat. El Xero tremolá per primera vegada, y fent el *nom del Pare, del Fill y del Esperit Sant*, que vaig seguir jo d'esma, inclinà'l cos cap al foch, y estirant el coll, guaytá xemeneya amunt y cridá ab veu segura:

—¿Qué demanéu de la part de Deu?—

Regná novament el silenci; mes fou per curts moments; l'udol se senti més lleu y llastimer... y... altra vegada'l Xero prengué la mateixa posició y repeti la pregunta ab veu més potenta:

—¿Qué demanéu de la part de Deu?—

Altra volta'l silenci; peró un silenci corprenedor que'ns feya acostar, acostar l'un al altre. Per tercera vegada l'udol se repeti, tan feble que sols el sentirem dintre nostre y'ns feu posar pell de gallina.

—¿Qué demanéu de la part de Deu?—ab veu plena y ferma insisti'l Pau Xero.

Y no solament respongué'l silenci, sinó que darrera d'ell, d'aquell silenci corprenedor, l'udol, tornantse veu humana, respongué ab llastimer clam:

—Cent missas... cent missas... cent missas!—

Se'ns glassá'l respir y quedarem... no ho sé cóm quedarem.

Peró'l Pau, omplintse de valor, decantá de nou el cos, y alsant llur testa cap al indret del forat de la xemeneya, digué ab veu no tan forta ni tan segura com la darrera volta:

—Deixéu els quartos sobre la pastera y demá las comensarán á Cladells y á Castanyet.—

El silenci torná, més silenciós encara... El rellotje deixá anar la una ben pausada, que segui tota la cuynassa... La llar s'aná esmortuhint, esmortuhint... Del forat de la xemeneya baixá una bufada que feu revifar el caliu y tremolar la flama del llum que dibuixava nostras ombras paret enllá, fins á tocar el trespol... Ens aná deixant el fret de l'ánima... Respiravam ab menys pena, més confiats, sobre tot el Pau que ja tornava á roncar.....

—Bon dia y bon'hora, santa gent! ¿Heu reposat bé?—

Aquestas foren las paraulas que'm feren aixecar del escó, ahont dormia tot arredossat ab la manta. La claror del crepuscle matinal traspuhava per la finestra de demunt la pastera. El Pau se'n aná á guarnir el matxo; el carregá al mitj de la entrada y...

—Ab Deu siáu, bona gent; d'aqui á un altre dia, si á Deu plau.—

El sol acabava d'eixir y's veya com un pa de llum al demunt la serralada de las Fossas. El jorn se presentava rialler. La sanitosa flayre de las plantas boscanas ens omplia d'una joya indefinible. La riera s'estimbava de resclosa en resclosa, y l'aygua's deixatava fent sarrells d'escuma entre las rocateras de son llit. Els aucells cantavan y la vacada mandrosament feya via cap á las pradas, totas verdas, del dessota'ls quintars de la masia. Semblava talment que nasqués la florida primavera... Avensarem cami enllá, cap als Sots de la Corbera, embestint la pujada de la Roca d'en Pla, tota plena de sol, y

no trigarem pas gayre á assolir el planell de la Caseta de Villaret, desd'hont ovirarem el nostre poble enclotat entre gegantinas montanyas y agensat de tenebrosas boscurias.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Nonce Casanova.—La Libertine.—*Paris.—Ambert et C.ie*

La Libertine'ns ha produhit un efecte anàlech al que va produhirnos *Messaline:* la protagonista, Zia, es la mateixa antiga Emperatriu transportada á nostres dias sense'l poder y l'imperi, peró conservant l'encis de las sevas gracias. Mercés á son temperament sensual, en Nonce Casanova pot crear ab tota facilitat aquestas figuras de dona, bellas y ardentas, que sols viuhen pera'ls sentits com si las hi manqués el cor y l'ánima.

Messalina y Zia son idénticas: iguals desitjos las dominan, viuhen com ménadas furiosas y moren abdugas victimas de llurs passions.

La Libertine també recorda'ls *Contes cruels* d'en Villiers de l'Isle Adam, puig Zia, en cert aspecte, sembla escapada del llibre del gran escriptor; peró en Casanova exagera la nota sensual y ensemps dona á sa obra proporcions qu'en nostre concepte no li escauhen, ni demana per sa naturalesa. *La Libertine*, llibre quasi sens acció, podria reduhirse; el *roman* deuria ésser *nouvelle*. Y ab aquesta forma l'obra hi guanyaria, ja que l'enfárrech de repeticions desapareixeria en benefici de la sobrietat y de la justesa.

De totas maneras, com *Messaline*, *La Libertine* té páginas admirables de color y de vida; el capitul V y'l final son proba de lo que dihém. El llenguatje revela sempre á un escriptor cultíssim, dominador de la forma, rich d'ideas y d'imatjes.

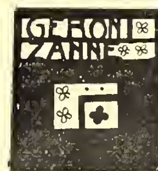
En Casanova, malgrat els defectes que trobém en son ultim llibre, es un escriptor de debó que s'identifica ab l'acció de sas obras: crea, donchs, sentint, y en las páginas que surten de sa ploma s'hi troba sempre quelcóm d'emocional y d'intim que descubreix la seva personalitat. Y molt sovint la emoció intima apareix ab tanta forsa, que'l lector se sent dominat en absolut: las darreras páginas de *La Libertine* son el millor exemple d'aquesta emoció.

—

Ensayo sociológico sobre un Código de la Edad Media, *por J. A. Güell López.—Barcelona.—Tipografia «L'Avenç».— 1901.*

Ab el titul de *Ensayo sociológico sobre un Código de la Edad Media*, ha publicat en J. A. Güell López un llibre d'unas 260 páginas en el que s'estudia y comenta'l Códich de Perelada. Precedeix á dit estudi una *Introducción* en la que s'hi exposa'l carácter distintiu de las rassas llatina y germánica, —el Societarisme y l'Individualisme—las lluytas que s'entaulan entre ellas d'ensá que va apareixe la segona en el camp de la Historia, per'arribar á l'absorció del esperit germánich per l'esperit llatí, absorció de la que tan sols se'n escapan las brancas anglosaxonas y angloamericanas qu'han sabut conservar fins avuy el signe distintiu que avans caracterisava á tota la rassa germánica, es á dir, l'Individualisme.

Del esperit germánich, ó sia l'Individualisme, en Güell hi veu naixe'l Códich de Peralada, objecte del seu estudi. Y aquest estudi pot recomanarse á tots els que's preocupan de las qüestions sociológicas, perque'l senyor Güell, que uneix á sos coneixements de Dret una idea justissima de lo que deu ésser la Historia, ens hi exposa consideracions dignas d'atenció. Donan idea del criteri del senyor Güell las ratllas següents ab que comensa'l *Bosquejo histórico* del Códich: «La Sociologia'ns demostra que si la Historia no fós més que la narració dels fets externs del home y de la societat á travers del temps y del espay, son interés fora escassissim, puig l'home, un per son origen, ha fet quasi sempre las mateixas cosas en els distints llochs hont ha viscut, y aquesta veritat, naturalment relativa, venen á demostrárnosla á cada punt els nous estudis histórichs: se parla, per exemple, del major progrés que representa tal forma de govern, y's troba aquesta forma y totas las demés en l'interior de l'Africa, en pobles qual forma de governarse es la dels pobles prehistórichs: un autor modern diu qu'ha descubert en el poble alarb la institució del *Justicia* d'Aragó (essent els alarbs el prototipo de las societats contrarias al esperit social que deu representar la institució del *Justicia)*, y en la Roma de la decadencia hi regian moltas de las institucions dels Germans que varen destruhirla.»

CAIXA DE PENSIONS VITALICIAS Y JUBILACIÓ DEL OBRER

Al rebre de mans del senyor en Joan Busquets y Cornet la *Constitución y Estatutos de la Asociación «Caja de pensiones vitalicias para jubilación del obrero»*, y al escoltar las paraulas ab que'ns explicá l'objecte d'aquesta institució, varem experimentar una vera satisfacció.

Tot seguit comprenguerem que'l senyor Busquets no era un teórich; no era dels que's proposavan *resoldre la qüestió social*, sinó qu'era un industrial que no tenia altre propósit que, utilisant el capdal d'experiencia ab que comptava, fer un'obra qu'ajudés en lo possible á millorar la situació del trevallador; no fentli una almoyna més ó menys desfigurada, sinó una indirecta reconeixensa de drets, tendint á fer desapareixe en lo possible'ls antagonismes que hi há entre amos y trevalladors.

Dita institució, ja implantada per el «Colegio de Artifices en Ebanisteria», honra á n'aquest y á son president en Joan Busquets y Cornet, autor del projecte de la esmentada institució.

La «Caja de pensiones vitalicias» té per objecte la jubilació del obrer del ram d'ebanistería en quant hagi cumplert 60 anys; tenen intervenció en sa marxa amos y trevalladors; el capital de la mateixa deu ésser aportat en quotas setmanals pels patrons especialment y'ls obrers: aquells l'aportan en concepte d'amortisació, no com á beneficencia.

Es lloable la tendencia de donar gran representació als obrers pera la marxa de la institució.

Que l'obra té defectes es indubtable; peró com que aquests s'anirán presentant á mida que vagi existint la institució,'s poden anar corretjint més endevant.

Recomaném als patrons y obrers qu'estudihin dita institució pera poder, animats del mateix esperit dels ebanistas, ferne altras per l'estil, y aixís aportar el gra de sorra á l'obra llarga d'armonisació entre uns y altres.

No pensém ni molt menys qu'aixís se pugui resoldre'l problema de relacions entre amo y trevallador; ni somniarho; peró creyém que serveix pera comensar, pera posarlos en relació á uns y altres, guiats de bona voluntat, lo qual pot facilitar la resolució de varias dificultats y preparar el terreny pera novas institucions ja un xich més apropiadas.

Rebin, donchs, el Colegi d'Artifices y'l senyor Busquets nostra coral enhorabona, y tinguin present, al subsanar els defectes que's notin y al resoldre las dificultats que's presentin, que deu presidir sempre en sos actes el criteri d'equitat y prudencia, y que pera millorar la situació moral y material dels obrers no se'ls hi deuhen donar almoynas ni obras benéficas, sinó preparar actes de simpatia reconeixéntloshi drets bon xich oblidats.

L'ANONIM

Al amich Arthur Pibernat.

D'ensá qu'havía rebut el malehit anonim, en Lluís no sossegava. Sempre malhumorat y neguitós, recordava aquellas paraulas qu'havían quedat grabadas en son cervell; aquellas paraulas que tancavan una refinada ironía: «Mal fa qui deixa sa casa per'arreglar la dels altres. Vetlla per la teva.—*Un amich.*»

Quin mal li havía fet l'autor del anonim! Mes no... no podia ésser que sa esposa l'enganyés, perque... ¿quins motius tenia?... Ell la estimava ab fe, ab deliri. Son matrimoni era fill del amor; no com tants altres, veritables tranzaccions comercials, molts cops ab benefici á plasso indefinit y, molts cops, pendent d'una vida...

No havian tingut may el més petit disgust. En els sis mesos que feya qu'eran casats, ni un sol núvol havia entelat el cel de son maridatje.

Capritxosa y lleugera, tampoch ho havia sigut may la Laura... A no ser qu'alashoras... Mes, si era tan bona!... Peró ¿y l'anonim?

Volia distreures y esvahir de sa pensa'l dubte torturador. Era inútil. Semblava que una veu fonda li repetís sense descans á cau d'orella, pera esglayarlo, aquellas paraulas del anonim que tant l'impresionaren.

Y cavilant, cavilant, li semblá notar en sa esposa, desde feya dias, certa fredor, sobre tot quan als vespres se despedía d'ella pera anar al cassino á passar una estona ab sos antichs companys de solter, quina amistat havia descuydat en sos tres primers mesos de matrimoni.

Estava resolt: vigilaria, y ay d'ella si veya res!... perque faria un escarment... la mataría... si, la mataria!...

—

Ja feya buatre vespres que, arrasserat sota'l balcó d'una casa vehina, en Lluís estava al aguayt com un cassador qu'espera sa presa.

Cap vespre vegé res d'anormal.

Comensava á creure que tot era una calumnia d'algún miserable envejós de sa ditxa, quan de sobte, una nit, vegé, á través de las escletxas dels porticons, una claror feble y esmortuhida en la cambra de sa esposa.

El cor li panteja ab forsa... Tremolós, peró resolt, pressentint una desgracia,'s dirigi vers la escala de casa seva, obri, y de puntetas, ab quatre gambadas se trobá enfront la porta del pis.

Se tregué'l revólver de la butxaca, y poch á poch, sense fer soroll, obri y tancá, treyent la clau del pany, y ab pas rápit, lleuger, entrá en la cambra de sa esposa.

La Laura estava assentada al llit, ab el cap recolzat indolentment sobre un coixí, y ab sos hermosos ulls plens de llágrimas. Sobre la elegant tauleta de nit hi havia la palmatoria encesa.

Al veure entrar á son espós adelerat y ab el revólver á la má, li digué esporoguida, alsant el cap del coixí y mitj aixecantse:

—¿Y ara, Lluis?... ¿Qu'es axó? ¿Que passa alguna cosa? ¿Que no estás bo? Contesta!...

—No... no es res — respongué torbat, avergonyit, amagantse'l revólver. — Es... que... m'he descuydat un llibre... y al anar á la sala gran á buscarlo... al obrir la llibreria... m'ha semblat sentir soroll aqui devant... Per axó he vingut... ¿sabs?... Y tu ¿qué tens? ¿Per qué ploras...?

—No'm trobo gayre bé, y tinch por tota sola... Sempre estich ab ansia quan ets fora... Avans, no te'n anavas pas. Cada vespre aqui, sense surtir... Ara, ara dius que vas al cassino y.... ¿qui sab ahónt vas?... Es que ja no m'estimas!...—Y va rompre á plorar.

—No, tonta, no! T'estimo més qu'avans encara! T'ho juro!—feu son espós, estrenyentla contra son pit.

—Donchs no'm deixis! — digué ella tendrament amorosida, amanyagantlo, dantli un bes, y retenintlo entre sos brassos. — No'm deixis!...—

Alashoras va saber en Lluis qui era l'autor del anonim. Y li doná las gracias.

ENRICH PAZ Y MARCALLÓ.

NOVAS

Al publicar avuy nostre Suplement conmemoratiu del XXV aniversari de *L'Atlántida*, no podém menys que remerciar als bons amichs que'ns han prestat sa valiosa cooperació ab un desinterés que'ls honra y que posa ben de manifest son entussiasme per Catalunya, puig á la patria ayma qui ayma las obras de sos artistas capdals.

Doném, donchs, las gracias al Adriá Gual, per las artisticas ilustracions qu'en el Suplement figuran; á en Joseph Pujol y Brull, per quina mediació hem pogut obtenir aquellas, y á qui's deu la direcció artistica del Suplement; y també al eximi novelista vigatá en Martí Genis y Aguilar, á n'en Joseph Pratdessaba y en Ramón Torrá, per havernos facilitat las fotografias qu'en el repetit Suplement apareixen.

—

Ha sigut posat en llibertat provisional el director de *La Veu de Catalunya* senyor Prat de la Riba, á qui felicitém, desitjant que la llibertat de que disfruta sia aviat definitiva.

Respecte als joves detinguts el dia en que havia de celebrarse la festa dels Jochs Florals, copiarém lo que deya *La Renaixensa* en sa edició de dilluns:

«Sembla qu'encara no s'ha rebut en aquesta Capitania General, per no haverho publicat el *Diario Oficial del Ministerio de la Guerra*, el real decret d'indult firmat el 17 del corrent ab motiu de la major edat del rey.

»Com tampoch s'han rebut las disposicions que pera'l millor cumpliment del citat decret deu dictar el ministre de la Guerra en las oficinas militars, no's poden portar á cap las diligencias relacionadas ab l'indult, de modo qu'encara tardarán algún temps en ser posats en llibertat definitiva'ls compresos en el mateix.»

—

La malaltia de nostre venerable amich mossén Jacinto Verdaguer s'ha agravat en aquests darrers dias, posant en perill sa preuhada existencia. A fi de qu'estigui cuydat ab la regularitat necessaria,'l senyor Miralles ha disposat que dos homes permaneixin exclusivament al seu servey.

Ab motiu d'anarlo á veure'l senyor president de la *Unió Catalanista*, en Joseph M.ª Roca,'s celebrá consulta ab els metjes del pacient, doctors Esquerdo, Roura, Noguera y Torrent, redactantse'l següent *parte:*

«Dintre del estat grave del malalt, crida la atenció el fenomen qu'ha preocupat als metjes desde'l primer dia: debilitat de cor, més que'ls desarreglos del ventre y la febre.»

—

D'un aconteixement artistich remarcable hem de donar compte aquesta setmana. Se tracta de l'aparició del llibre *Boyras baixas*, d'en Joseph M.ª Roviralta, en Lluis Bonnin y l'Enrich Granados. Dit llibre es un poema degut á la ploma del senyor Roviralta, ilustrat per hermosos dibuixos d'en Bonnin, y musicalment per en Granados. De las ilustracions musicals, com aixis ho fa constar el llibre, ne donará una audició, la tardor propera, el mateix autor. Els originals dels dibuixos que valoran el llibre están exposats á Ca'n Joseph Ribas, á la plassa de Catalunya, y per cert qu'en aquesta exposició no hem de escassejar els elogis á ningú, donchs ben merescuts se'ls tenen. Devém felicitar al senyor Oliva, impressor de Vilanova y Geltrú, per son esmerat trevall, que posa l'art del llibre de Catalunya á l'altura dels més refinats del extranger, haventse lluhit també en las invitacions, d'espléndida originalitat y bon gust. En Joseph Ribas ha sapigut instalar y guarnir la exposició ab delicadesa digna d'encomi. Respecte á n'en Bonnin, de qui fe-

ya temps no'n veyam cap producció, hem de dir qu'ha sigut una sorpresa agradable la que'ns ha produhit la contemplació dels seus dibuixos. En Bonnin, sumament personal, ha desenrotllat moltissim las bonas qualitats que de fa temps el distingeixen. Els seus dibuixos á la ploma son realment sentits; tenen totas las trassas d'*ayguaforts* ó de *boixos*, é hi campeja un ayre d'Edat Mitja que'ls fa de bon admirar, dántloshi un carácter especialissim.

Felicitém també als senyors Roviralta y Granados per son gust refinat, si bé no podém dar un jucidi encara de la lletra y música del llibre. A son degut temps ho farém ab la sinceritat que'ns caracterisa.

—

Diumenge passat doná la senyoreta Enriqueta Marcé una sessió de piano en el teatre de Novetats. La senyoreta Marcé, que sols compta quinze anys d'edat, sorprengué al públich per la seguretat de sa execució y pel bon gust en la interpretació dels fragments delicats. Las composicions qu'executá de Beethoven, Bach, Brahms, Schumann, Chopin, etc., li guanyaren els aplaudiments del auditori. Felicitém á tan distingida senyoreta y al seu professor el mestre Vidiella.

—

En els aparadors dels senyors Masriera germans, del carrer de Ferrán VII, hi hem vist exposada l'artistica placa que l'«Associació Wagneriana» d'aquesta ciutat dedica al eminent mestre alemany en Franz Fischer en memoria de l'audició de piano ab que dit *Hofkapellmeister* obsequiá á la esmentada Associació en la vetlla del 24 de desembre de 1902.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

NOSTRE SUPLEMENT

Avuy publiquém l'anunciat SUPLEMENT ARTÍSTICH-LITERARI en celebració de cumplirse vinticinch anys qu'en els Jochs Florals de Barcelona fou premiat el gran poema de Jacinto Verdaguer

L'ATLÁNTIDA

Consta'l SUPLEMENT de setze planas de paper superior, ab magnífichs grabats primorosament tirats á varias tintas.

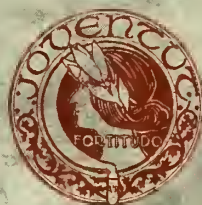
Aquest SUPLEMENT se posa á la venda, junt ab el número ordinari, al preu de UNA PESSETA. Els suscriptors de JOVENTUT el rebrán gratis, puig en son obsequi'l fem tan sols, sense reparar en sacrificis, y ab l'únich propósit d'honorar al eminent autor de tan capdal obra.

NOSTRE FOLLETÍ

Aquellas personas que vulguin tenir enquadernada l'obra L'INSPECTOR AXEL BORG, poden portar á aquesta Administració tots els plechs que la forman, si están en bon estat, junt ab la cuberta, y mitjansant la entrega de 20 céntims els hi retornarém l'obra enquadernada en rústica. A més podém facilitar exemplars ab una enquadernació especial *(cartonné)*, á las personas qu'ho desitjin, si en lloch de 20 céntims n'hi inverteixen 50.

Avuy comensém la publicació de l'obra de Ruskin NATURA, ó sía un aplech d'estudis y descripcions de sas bellesas, triats d'entre ELS PINTORS MODERNS y altras obras d'aquell eminent autor inglés, y traduhits al catalá per Cebriá Montolíu.

Suplement Artistich-Literari

XXV aniversari

de

La Atlántida

Barcelona, Maig MCMII

La Atlántida

'Atlántida es l'obra capdal de nostra terra. Y n'es l'obra capdal, perque ademés de tenir la empenta de las grans concepcions; ademés de tenir el riquissim ropatje d'una versificació plena, potenta y armoniosa; ademés de tenir las bellesas d'un estil y d'un llenguatje incomparables, representa, en tota sa puresa, l'esperit enérgich de la renaixensa literaria de Catalunya, y alhora la consecució d'ideals que molt pochs poden forjarse.

Per sa concepció, *L'Atlántida* recorda las epopeyas antigas: la grandesa de la seva acció admet la comparansa ab la *Odyssea* y la *Eneida*. Els trevalls del gloriós Hércules, cantats per nostre poeta, venen á juntarse, en el camp infinit de la literatura universal, ab las gestas y lluytas d'Odysseus y d'Eneas.

Per sa forma, *L'Atlántida* recorda las maravellas dels grans poetas italians de la Edat Mitja y del Renaixement; sas vibrantas estrofas contenen dolcesas espirituals y profondas, dolors y engunias, tristesas y llágrimas; á voltas hi resplandeixen clarors serenas, peró molt sovint hi brilla'l colossal brandó de las tempestas.

Per son estil y son llenguatje, *L'Atlántida* ha vingut á purificar la llengua catalana d'influencias foranas, de barbrismes, de construccions barroeras: ha vingut á ressucitar un món de mots oblidats, purs, onomatopeichs, perduts en las planas arnadas de las vellas crónicas, en els més tranquils recons de nostras montanyas. Y axó no gayre lluny d'una época en que la llengua catalana's deixondía d'un llarch somni, barbotejant infantívolament, com nin que cerca debadas las primeras paraulas, quelcóm de confós y d'extrany que volía ésser la expressió de la seva ánima.

Per sa representació, *L'Atlántida* encarna l'esperit viril del poble catalá, son ardiment y sa constancia. L'extraordinari esfors de qui va crearla, se'ns mostra com un espill reflexador del poder invencible de la voluntat y de la inteligencia; per sa representació, se'ns mostra també com el punt que pot assolir la fantasía en sa volada cap á la regió de las grans visions, de las armonías supremas... la regió del Art, ahont s'hi troba, com va dir en Nietzsche, «la veritable activitat metafísica d'aquesta vida».

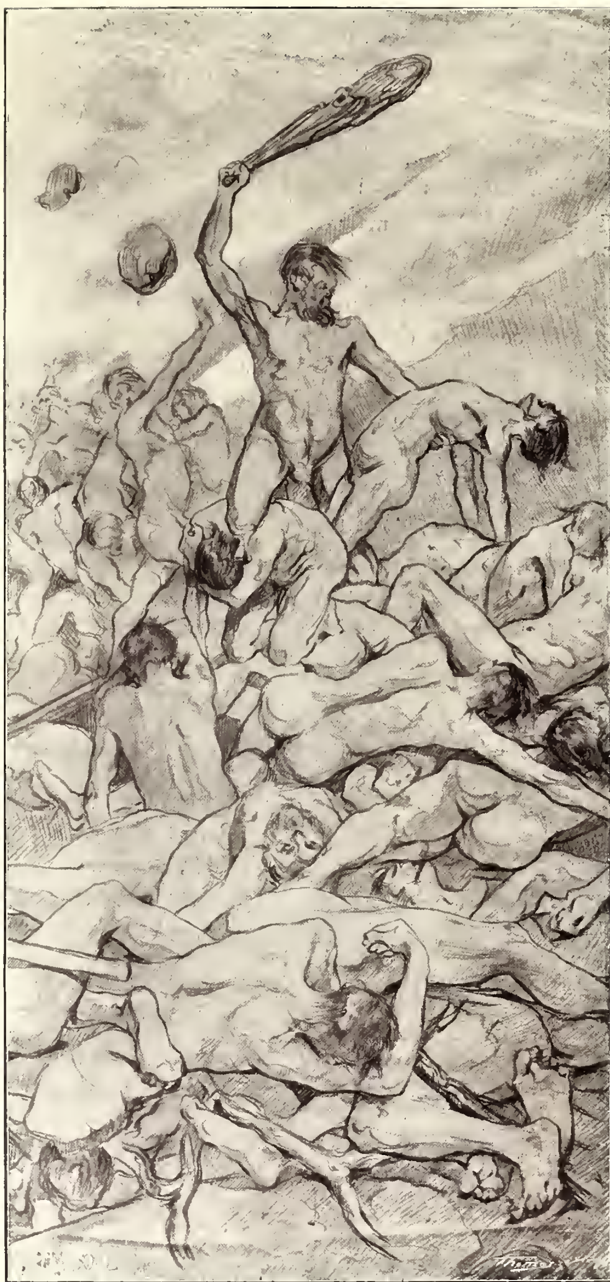
Devém, donchs, admirar *L'Atlántida* com un superb y altissim monument que mossén Jacinto Verdaguer ha aixecat á la literatura universal, á la poesía catalana, al esperit del poble, al culte de la bellesa en sas manifestacions més puras.

—

Si fós absoluta y fatal la relació entre'l medi ambient y l'artista creador, mossén Jacinto Verdaguer no hauría concebut may *L'Atlántida* en el medi hont va concebirla. ¿Quína idea podía oferir al jove poeta la Plana de Vich, única regió per ell coneguda, de la inmensa y llegendaria Atlántida enfonsada en l'Occeá? Cap idea; y no obstant, el poeta arreconat en un mas de dita plana, «sens haver vist més terra de la que s'ovira desde un marlet de las serraladas que la enrotllan, y coneixent la mar com si sols l'hagués vista pintada», segons diu ell mateix, ab pintoresch llenguatje, en el prólech magnífich de sa *Atlántida*, tenía en son cervell poderós la impresió d'una imatje molt més clara y precisa que las representadas á sos ulls, y ab aquella primera y lluminosa imatje'n tingué prou pera sa obra.

Y l'esperit de mossén Jacinto Verdaguer, ab la empenta de l'áliga capdal, s'enlayrá espay amunt y escampá son esguart per Catalunya, y dominá sos rius y sos boscos, sos prats y sos planells; y allá hont els demés sols hi veyan pastors y remadas, pobles y vilatjes, sa fantasía espléndida li evocá trágicas y espantosas lluytas d'elements y d'homes. Y lo que va veure no eran alucinacions, apariencias enganyosas, boy-

ras y fantasmagorías fillas de la nit y de las vigilias; no eran deliris malaltissos, febres de l'ánima: lo que va veure era ben cert, perque'l món dels somnis es un món tan real com la veritat mateixa. Y *L'Atlántida* fou el descens de la mágica cavalcada del esperit per las regions ahont lo mort torna á la vida y lo invisible esdevé visible; *L'Atlántida* fou el descens de la mágica cavalcada del esperit al venir á nosaltres enlluhernat per gestas heroicas, lluytas titánicas, convulsions de pobles agonitzants, batechs de pobles que naixían. Mossén Jacinto Verdaguer havía ohit els accents de las trompas épicas qu'Homer ohí; havía ohit la veu de Soló que l'encoratjava; havía ohit els clams de Pirene moribonda, las flastomías dels atlants, els udols dels monstres del abím, la sorollosa remor de las tempestas, las veus planyívolas y delicadas de las Hespérides.

Y aquest concert inmens y sublím format ab tot lo que de gran té la Natura, nosaltres podém gaudirlo á tot'hora mercés al poeta. Nostre agrahiment, donchs, envers qui l'ha produhit, deu ésser etern, com son eternas las bellesas que li donan vida.

—

L'Atlántida es el poema de la Natura, el poema d'Hércules. La Natura y Hércules son sos principals personatjes, millor dit, sos elements primordials. La Natura se'ns presenta ab tots sos aspectes y ab tot son poder, no com una forsa inconscient y cega, sinó com una forsa moguda per la Inteligencia divina y omniscient envers un'obra de justicia. Hércules completa'l trevall de la Natura. L'una y l'altre son els instruments de que's val el Deu castigador pera enfonsar el continent atlántich envilit per fastigosos vicis, per crims espantosos. L'aygua y el foch, els núvols y las montanyas, els arbres y las tempestas, els terratrémols y las cataratas s'uneixen horrorosament, fan sotraquejar els fonaments de la terra, trastornan l'ordre y la armonía de la Naturalesa, converteixen el món en caos ahont regnan las tenebras, bramula'l tro y serpeja'l llamp; mentres el creuha, venja.

dor y terrible, el gegant Hércules ab un pi encés per brandó, fent brunzir sa clava enorme, aterrant monstres y atlants, entre'l concert aixordador de las iras divinas que fan ohir arreu llurs veus enutjadas y tremendas.

L'Atlántida, ademés de l'obra d'un gran poeta, es l'obra d'un gran pintor, l'obra d'un gran músich. Conté maravellas de colors y de llums, quadros d'una vida exuberant y prodigiosa, conjunts d'un plasticisme admirable. Conté melodías de fresca suavitat, armonías sonoras y robustas, dissonancias esgarrifosas y barbres.

Y sota d'aquesta grandesa, en aquest ambient trágich s'hi desenrotlla també'l drama humá, el drama d'Hesperis y d'Hércules; també sa veu se fa sentir á travers dels espetechs del món que s'ensorra. La infortunada Hesperis, la regina dels atlants, té tot l'encant de las deesas mitológicas, peró té també la passió de la dona y de la mare. Com las deesas de bellesa espléndida y eterna, té la gracia sobirana y l'armonía inmortal de linias que la maternitat no pot desfer; com á dona té la exquisida sensibilitat, l'impuls generós del cor; com á mare té l'esperit de sacrifici, la bondat y la bellesa de l'ánima. Sas set fillas, «lo tendre poncellám» d'Hespérides, enciseras y virginals joguinejant sota'l brancatje del taronger de daurada fruyta que sembla

tot un cel d'esmeragdes ab sa estelada d'or,

son las víctimas ignocentas del gran cástich, la nota més humana y bella del poema. May més llur mare pot oblidarlas: las fillas qu'Hércules més endevant li dona, de «morenor de verge», no esborran el recort de las primeras:

Que hermoses sou, mes filles! mes quan vos miro riure,
lo riure de les altres Hespérides anyor,

las hi diu ab tristesa, avans d'enlayrarse son esperit en cerca de sas fillas mortas que brillan dolsament dalt del cel, convertidas en estrellas.

En cambi ¡qu'heroich, qué fort se'ns presenta'l gloriós Hércules! Tan humá com la humana Hesperis, té la rudesa del colós y la tendresa del nin. Es verament el fill de Zeus, l'infant prodigiós de las llegendas, que ab sas manetas matava las serps enviadas per Dione á escanyarlo en son mateix bressol. Mossén Jacinto Verdaguer ens el descríu magistralment: va cubert ab la despulla d'un lleó, son pit es d'atleta, son ayre es guerrer y pagesívol. D'un sol cop de peu aixafa'l cap monstruós del drach; branda sa clava colossal com un jonch flexible sobre las testas dels atlants que

los guerrers de cap d'ala cauhen de quatre en quatre,
lo rebuig com espigues de blat, de cent en cent;

mitj parteix la montanya de Calpe; salva á Hesperis de sos fills malvats; extermina á Gerió, á Antéu; fa perdre la mena de las Harpías, de las Gorgonas, de las Estinfálidas. Y sa fí no es la fí violenta de Siegfried y d'Aquiles: sa fí es una fí tranquila, perque l'Héroe ja ha cumplert el manament del Orácul de Delfos portant á terme'ls dotze trevalls, expiació que devía purificarlo de la mort de sos primers fills cremats en un esclat de follía inmortalisat fa segles pel gran Eurípides:

Y al sentir que xuclava la terra ja sos ossos,
de puigs y roques dues columnes aixecá;
y en elles, ab la clava que doná al mar, á troços,
los malehits realmes, escríu: NO MÉS ENLLÁ.

—

L'Atlántida representa, finalment, un moment decissíu en la historia de la Humanitat. Es un capvespre y una aubada: un capvespre tempestuós, una aubada plascévola y serena. Es la fí d'un món vell, la naixensa d'un món nou. De lo enorme, de lo caótich se'n desprenen formas precisas; de la inmensa y confosa barreja de pobles, n'ixen, dirigidas per l'esperit de diferenciació fill de la naturalesa íntima dels éssers y de las cosas, las novas nacions ab llurs fitas definidas, ab llurs ánimas eternas.

L'Atlántida es, per tots conceptes, l'obra capdal de nostra terra: JOVENTUT s'honora á sí mateixa al honorarla avuy.

G. ZANNÉ.

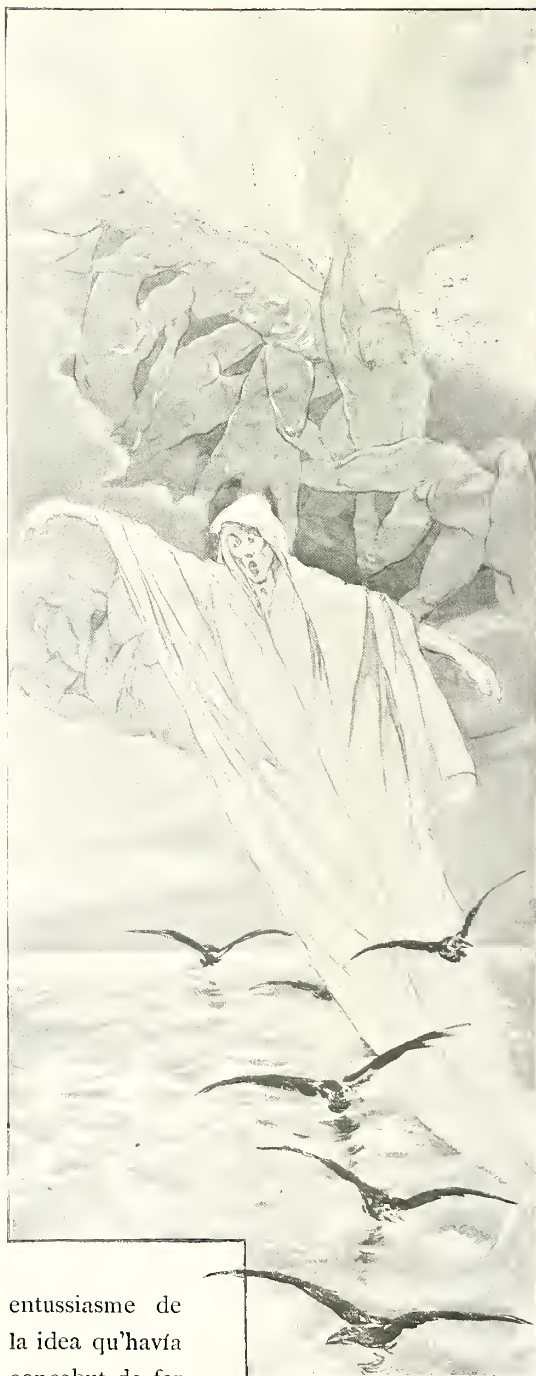
ON ets?—Y ¡ay! hon l'hermosa solia'ls cors atraure,
lo pelach responia:—Jo l'he engolida a nit;
¡feste enllá! entre les terres per sempre'm vull ajaure;
¡ay d'elles! ¡ay! si m'alço pera axamplar mon llit!—

Li carregá fexuga l'Omnipotent sa esquerre,
y'l mar d'una gorjada cadavre la engolí,
restantli sols lo Teyde, dit de sa má de ferre,
que sembla dir als homens:—¡L'Atlántida era aci !—

La ilustració d'aquest Suplement

Es pera l'artista tasca costosa la ilustració d'una obra literaria, perque ha de subjectarse rigorosament á lo qu'ha concebut l'autor. Això fa que, pera realisar un trevall perfecte d'aquesta naturalesa, qui s'ho proposi deu ferse seva l'obra, ó sentirla com si propiament ho fos. Si no existeix íntima afinitat entre'l sentiment estétich dels dos, no pot lograrse la realisació d'una obra perfecta. Tractantse del poema d'en Verdaguer, s'accentúa més fortament encara la necessitat indispensable d'aquesta relació íntima entre'l gran poeta y'l que pretengui ilustrar la seva obra, que deurá sentir envers aquesta gran amor y tenirne un coneixement exacte. Es més: pera ilustrar *L'Atlántida* s'ha d'ésser poeta, en l'ample sentit de la paraula, y axís podrá entreveures, en mitj dels versos, la delitosa plasticitat qu'enclouhen. Per axó en Gual, enamorat de las bellesas del poema d'en Verdaguer, espontaniament trassá'ls dibuixos qu'avuy se reproduheixen en aquest suplement de JOVENTUT.

La explicació de cóm y per qué van ferse aytals dibuixos y's donan ara á llum, es lo que'm proporciona'l motíu, honrosissim pera mi, de que mon nom figuri en aquestas páginas, tribut que al gran poeta de Catalunya dedican avuy mos amichs de JOVENTUT; motíu que'm dona lloch á que puga unirme á ells ab tota ma voluntat pera testimoniar l'entussiasme y veneració que m'inspira l'eminent mossén Cinto, gloria de las lletras catalanas, orgull de casa y mestre de tots.

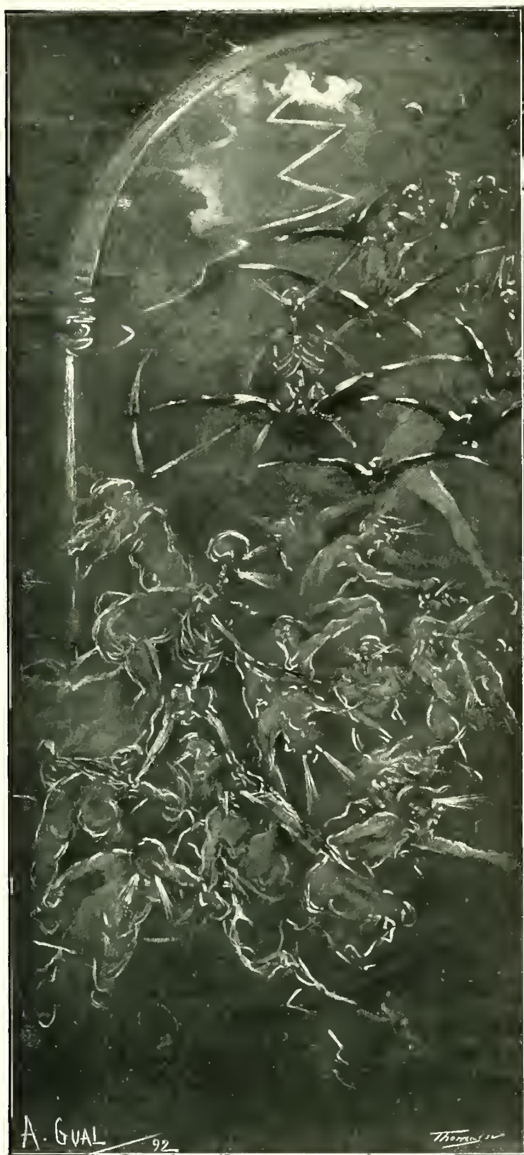

Fa deu ó dotze anys que, visitant un día á n'en Gual en son estudi, vaig sorpéndrel ocupat esbossant un dibuix quin assumpto vaig desseguida reconeixe. Era un cant de *L'Atlántida.* A ma pensa hi acudí sobtadament el ritme de sos primers versos. En Gual me parlá ab molt entussiasme de la idea qu'havía concebut de fer tota la ilustració del hermós poema, y'm va ensenyar tota una porció de bocets. L'efecte que'm produhi-

ren fou inmens, no sols per sa factura; més que per ella, per lo que representavan. Els plans de mon amich no's cumpliren, y com tantas obras sevas las guardá en silenci. Després d'haver vist els dibuixos en Verdaguer y alguns pochs companys, no se'n parlá més. Entre'ls que'ls vegeren s'hi comptava en Vía; al tractarse de fer aquest suplement va fermen memoria, y pensant qu'era difícil trobar qui per encárrech y ab precipitació fes algunas ilustracions del poema, va recomanarme que demanés á n'en Gual si'ns volía proporcionar els seus dibuixos. Cumplint gustós l'encárrech, vaig escriure á n'aquest demanantnhi dos ó tres y fentli avinent de lo que's tractava. Als pochs días vaig rebre contestació de París, que'm deya entre altras cosas:

«No tinch inconvenient en la proposició dels de JOVENTUT, mes una cosa'm té indecís: els dibuixos fa molts anys que son fets, y si bé estich segur del entussiasme y bona fe que'm van empenye á ferlos, no crech que sían gayre correctes; pensa qu'alló eran els primers bocets que jo'm feya pera mi no més, ab la idea de realisar totas las ilustracions del poema y publicarho; no sé si servirán pera la reproducció; de totas maneras á la teva má ho deixo.»

Ja ab el permís, vaig corre á fer la tría, peró aquí foren els meus dubtes. Tenint els dibuixos á la vista, no sabía per quíns decantarme, donchs en tots hi trobava qualitats remarcables: axís es que'm vaig decidir á agafarne un número major al solicitat. Aquest delicte d'extralimitació dech ferlo constar, y espero de la benevolensa del amich que me'l perdoni. Estich segur que'ls dibuixos d'en Gual, aquí reproduhits, haurían guanyat molt al passar de bocets á obras definitivas, peró en mon concepte tenen un gran mérit: la ingenuitat. Son fets sense pensar en el públich, son obra sense influencias, obra nascuda al calor del entussiasme d'un temperament artístich que al ritme de las ben ciselladas estrofas del poema s'anava formant; eran un cant endressat al mestre, un ramell de flors qu'ofería l'artista novell al gran poeta.

Si'l resultat de la meva intervenció es satisfactori, remerciemho al autor; si es deficient (que no ho espero), sía tota la culpa pel que, indiscret, y aprofitant ausencias, abusá de la concessió amistosa del Adriá Gual, á qui en nom dels companys de JOVENTUT y en el propi dono gracias.

J. PUJOL Y BRULL.

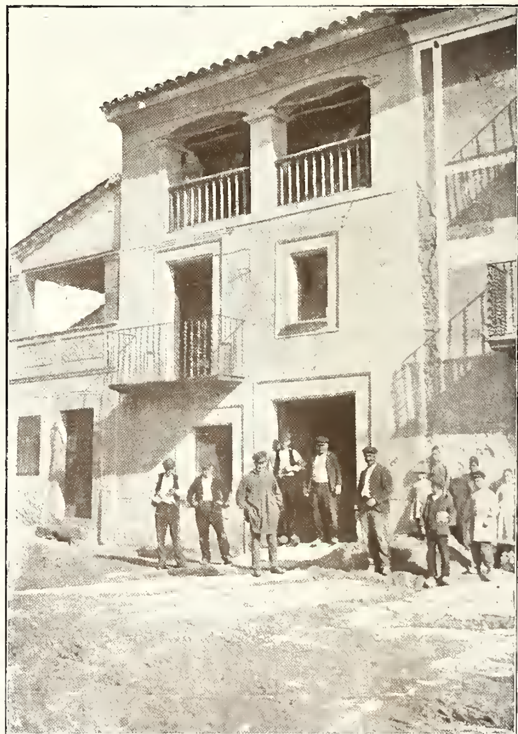
Barcelona, maig de 1902.

L'estudiant de Ca'n Tona

Setze anys devía tenir en Cinto quan trencá'l viarany que seguía per'anar al Seminari, de Folgarolas estant. Quatre'n feya que la seva bona y santa mare li amanía cada matí la fiambrera — qu'ell duya á la esquena penjada ab el feix de llibres — y l'aconduhía ab l'afecte qu'es de suposar en una mare de montanya. Fins allavors potser pochs el coneixían á n'el noy d'en Pep de Torrents, descomptantne'ls companys y gent del poble ahont nasqué. Si bé es cert que ja somniava y's sentía vibrar son ánima de poeta, els fruyts de son aprenentatje de copler se li quedavan la majoría en el mateix cervell, y'ls pochs que n'eixían no passavan del rotllo de companys de caramellas que'ls aprenían pera corrandejar, en arribant la Pasqua, pels indrets del Nort al llevant de la Plana de Vich.

Donchs al trencar de viarany cambiá de vida: deixá la de familia pera pendre la de llogat, que si bé'l retenía més en obligacions, li deixava més llibertat pera entregarsé als encisos de la dolsa poesía... «A casa no'm podían mantenir y no'm tocá més remey qu'anarmen pera mestre á una masía, ahont hi trobí una galán gent.» Fou á Ca'n Tona, una casa de pagés humil, ahont se llogá pera passar á la maynada y al servey. A trench de jorn saltava del llit, y á la tasca; quedantli poch temps pera estudiar la amohinosa filosofía, que moltas vegadas li enterbolí'l celatje pur de sas inspiracions; y ab el paquet de llibres y'l recapte, feya'l camí de Vich travessant els gemats camps de Riudeperas y Colldetenas, entrant pel pont de Gurri, sol, sense formar ab la colla de confrares seus que ab la gatzara que feyan no podían apreciar la font de bellesa y de poesía qu'enclóu aquell indret de Plana, ab el Montseny per una banda y'l Pirineu per l'altra. En Cinto prou la hi sentía, gosanthi de debó y fent llargas reposadas á la Torre de Morgadés, en quina font, y á l'ombra d'un hermós desmay, havía concebut sas primeras intentonas poéticas. Ell havía anat á l'aula de retórica quan hi explicava'l doctor Cortés, condeixeble d'en Milá y Fontanals y ademés devot de sas obras, qu'allavors ja eran admiradas de tot Catalunya; y no cal dir si sería en bé dels deixebles aquell empenyo en mostrárloshi'ls joyells de nostra poesía popular. que per aquells temps recullí en son *Romancerillo Catalán* el gran mestre. Moltas eran las horas que'ls entretenía ab la lectura d'aquells cants. assadollantse l'ánima d'en Verdaguer ab el perfúm delicat, al ensemps que mascle, de la poesía popular, que fou la seva llet y sa obra de consulta y estudi.

L'época fixa en que comensá *L'Atlántida* es un xich difícil de trobar. Recorda ell qu'avans d'empendre aytal tasca escrigué una obreta en vers describint *L'ayguat de Vich*, puig ha tingut gran predilecció pera relatar els efectes del líquit element, y ell diu que considera aquell trevall com l'aprenentatje de son capdal poema. Sía com vulga, es cert que cursava encara filosofía quan el comensá, y'l manuscrit l'acompanyava de Ca'n Tona al Seminari, y las estonas que podía enfilava algún cant, sobre tot al eixir de l'aula, com si, abstret á tota explicació filosófica, hagués escoltat la veu del geni colossal, y encara seguís escoltantla tot anantsen á la casa ahont li escalfavan el dinar, qu'era al carrer de Cardona, entre la plassa de *Don Miguel de Cla-*

CASA DE FOLGAROLAS AHONT NASQUÈ JACINTO VERDAGUER

CA'N TONA

riana y la de *Las Garsas*. Allí, tancantse ben sol, trevallava molt y ab profit, ja d'esperit sobre'l poema, ja escribint aquellas poesías que li conqueriren las primeras fullas de llorer als Jochs Florals; y quan acabava la tasca del Seminari, altra vegada cap á pagés, camps á través y á posta de sol. Arribava á Ca'n Tona, passava la maynada y cap á la seva cambra, poch espayosa y desmoblada, ab un senzill llit, servintli de taula pera escriure una caixa de posar roba, y per seti, á falta de cadira, un bagul..., y allá sol ab tan bon ambient, mallava son cervell sobre el poema, pujant de pedra en pedra aquell monument grandiós de la literatura catalana. Quan era al bo de sos somnis el sobtava á vegadas aquesta veu: — *Senyor mestre, baixéu qu'aniréu á talayar las ovellas!* — ó'l cridavan per'altras feynas que menys s'avenían ab son ideal y que feya de grat per haver sempre pujat trevallador al costat de son bon pare, axís com poeta á la vora de sa santa mare, una dona que llegía molt y sentía més, possehint tot un capdal de cansons populars qu'heretá en Cinto, qui'l portá després al dipósit de casa l'Aguiló.

En tant, vingué'l primer diumenge de maig del any 1865, y ab ell el triomf de Verdaguer en la festa dels Jochs Florals. *Los Mossos de la Esquadra* ressonaren entre aquell estol d'entussiastas, ab els que s'hi trobava'l gran Mistral, y no cal dir cóm fou rebut l'estudiant ab la morada barretina y ab el tresor de sa inspiració portentosa!

De retorn á la feyna escolar trobá una colla d'admiradors: els germans Masferrer y en Jaume Collell, qu'era alashoras el gall de las aulas del Seminari. De l'amistat qu'esclatá arrán d'aquest succés tothóm ne té esment. Vingué la organisació del *Esbart de Vich*, y ab ell las sentadas á la Font del Desmay. Cóm creixía *L'Atlántida* ab la escalforeta d'aquell sol de poesía camperola! Quántas cosas me n'havía contadas en Serra y Campdelacreu d'aquella época de felís recordansa!

L'estudiant de Ca'n Tona ja era conegut, y mentres el món literari li teixía la garlanda inesfullable de la gloria, en els exámens de teología'l suspengué un catedrátich de cor aspre y aixut que no era capás de compendre'l joyell que tenía en un recó de banch de la seva aula; y ell per'xó, ferm en la seva empresa y aymant com era de la soletat, se'n volía anar al turonell ahont hi havía'l cementiri de Vich, y allá, assegut en una pedrassa que jo só prou vista y tocada, de cara al Montseny y al Collsacabra, obría el preuhat manuscrit de *L'Atlántida*, trevallanthi fins que'l sobtava l'hora d'anar á estudi. Un jorn, en una d'aquestas escapadas profitosas, perdé'l manuscrit, y no cal dir el neguit qu'axó li doná, peró la sort feu que un seu condeixeble li trobés, coneixent qu'era d'en Verdaguer no per lo qu'en ell hi havía d'escrit y de pensat, sinó per la dolenta lletra, que de pas sía dit la hi fa mossén Cinto, costant de debó treuren l'entrellat.

Jo, ex-estudiant gens aprofitat d'aquell célebre Seminari, ahont si no vaig cullirhi la llevor de la ciencia hi trobí l'encant de la poesía, he voltat tota aquella Plana, y, devot afectissim del gran Verdaguer, podéu comptar si vaig arreplegarnhi d'anécdotas! Y cada vegada que per vacacions anava á Sant Hilari, mon poble nadíu, m'aturava á Ca'n Tona, y á l'ombra del faig que hi plantá mossén Cinto probava de somniarhi tot guaytant el finestró revellit de la que fou cambra seva, y desd'hont responía al mot de *poeta* ab que'l saludava'l bisbe Jordá, de qui era molt estimat. De Ca'n Tona no se'n mogué pas fins acabada la carrera, peró desde que'l premiaren als Jochs, plegá'l trevall del cos, comprenent que havía d'estar solament pel del cervell.

Vingué l'época d'ordenarse y plegá'l ram, cuydantse de l'ánima, essent ver exemplar en-

tre'ls seus condeixebles. Allavors fou quan conreuhá la poesía mística, de la que n'ha arribat á ésser el príncep en nostres días. Ordenat que fou, el destinaren á Vinyolas d'Orís, extrém ponent de la Plana de Vich. Aquella fou la primera y única parroquia ahont serví, y en ella feu de vicari y de rector. La governavan els dos germans Galcerán, de tanta anomenada. El gran feya la guerra carlina, y al morir en una acció per aquells indrets, hi feu cap el petit, quedant de regent mossén Cinto. Home d'estudi y d'oració era, com li reconeixían prou els feligresos, puig moltas vegadas els *cipayos*, intentant escométrel, eran amonestats pels vehins del poble qu'alegavan las virtuts del seu pastor, y això fou la causa de que may se vegés inquietat, encisant á tothóm ab son tracte afable. Mentres estigué en aquella parroquia *L'Atlántida* reposá, ja feta, esperant l'época que devían ovirarla'ls propis y'ls extranys, mostrantla aquests orgullosos.

No varen desmereixe en res sa fesomía y son ánima ab la estada á Vinyolas: poétich com es aquell reclós, al bell dessota del antich castell feudal, sigué pera ell bona font d'inspiració pera el conreu de la poesía mística. En l'horta verda y xamosa de la rectoría va plantarhi un llorer que cresqué ab vera ufana, fentli gaya ombra en las mitjdiadas d'estíu quan s'hi arredossava.

Després de tan bona sahó li esdevingué una malaltía produhida per l'excés de trevall intelectual, y ordenantli'ls metjes que viatjés per mar, deixá la carrera parroquial, se feu capellá de barco y... mar enllá, plorós y anyorívol de sa terra, descapdellá'l somni que tant temps l'havía afalagat, puig *L'Atlántida* qué bé hi guanyá ab aquells viatjes, y ab ella la salut del poeta!

Pot considerarse ab quína fruhició JOVENTUT s'engalana avuy conmemorant las *bodas de plata* de *L'Atlántida!* Ja que'l virtuós sacerdot se vegé privat de celebrar las de sa primera missa, ab el dol qu'es de suposar, just es que festeji ab nosaltres las de son capdal poema. Si fou intens el dolor qu'experimentá, ho diu ben clar l'enfilall d'impresions ab que regalá á la literatura patria. Quí oblidará las planyívolas esparsas de *La fossa:*

Ja fa quatre anys que á mos peus
sempre estéu, cava que cava,
furgant de día y de nit
per obrirme la fossana.
Me la obríu per caritat
al veure que no tinch casa,
que no tinch casa ni res,
res d'aquest món sinó l'arpa.
Vosaltres me'n feu lo llit,
mes la son no es arribada;
tinch cançons per refilar
al bon Jesús y á la Patria.

. . . .

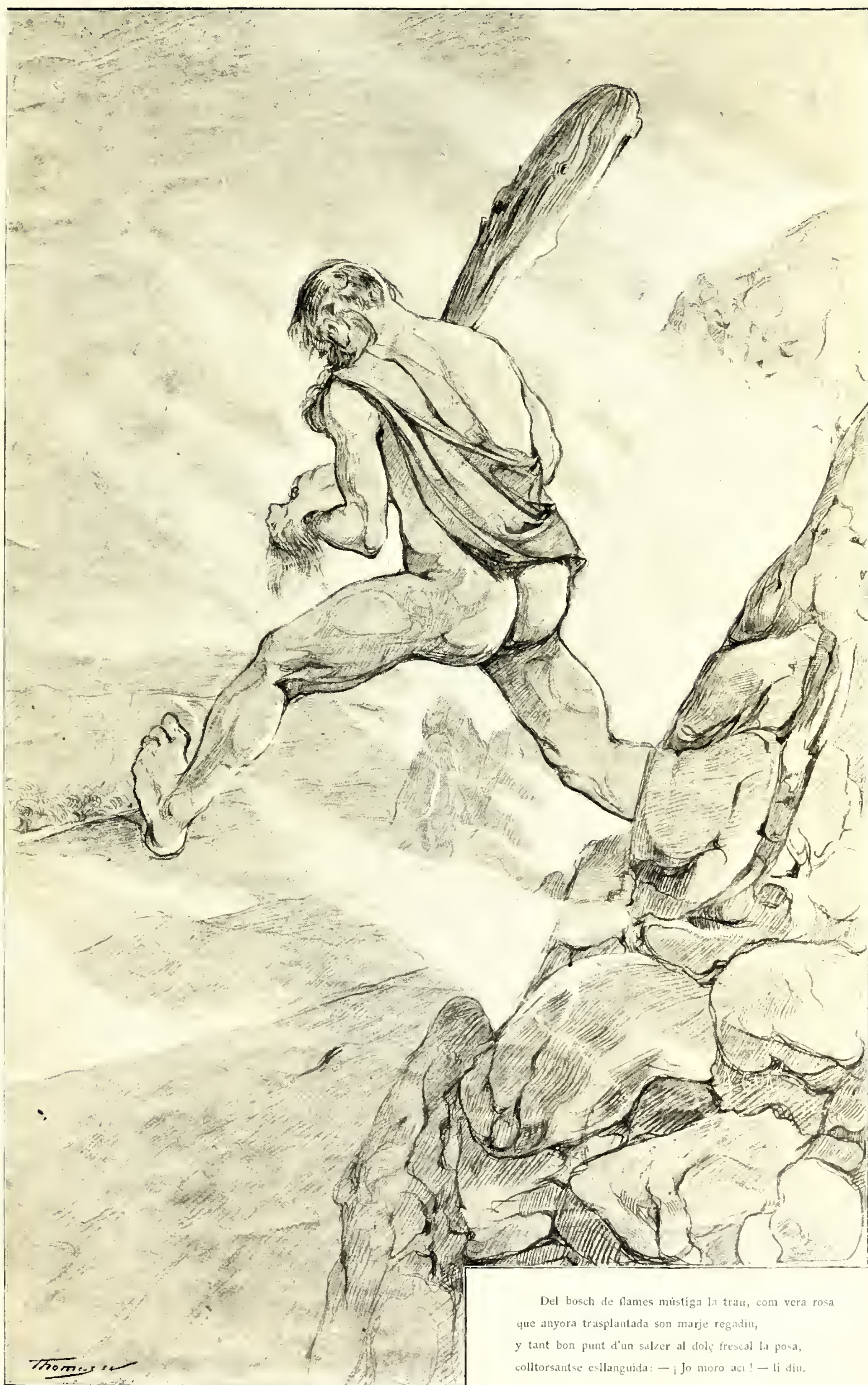
Ja fa quatre anys que á mos peus
sempre estéu, cava que cava,
furgant de día y de nit
per obrirme la fossana.
No la enfondíu gayre més,
que per mi ja sería ample
y tot obrintla per mi
podríau cáurehi vosaltres!

Y ara que'm perdoni mossén Cinto si he descubert els passos de l'época de sa vida que més estima y anyora. En celebració de sas *noces d'argent* ja m'es perdonable, y si Deu li dona vida y salut per'arribar á las *d'or*, oh! alashoras encara'n diré més de cosas qu'ara no se'm perdonarían pas.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

FONT DEL DESMAY

Del bosch de flames mústiga la trau, com vera rosa
que anyora trasplantada son marje regadiu,
y tant bon punt d'un salzer al dolç frescal la posa,
colltorsantse esllanguida: — ¡ Jo moro aci ! — li diu.

La primera lectura de La Atlántida á Barcelona

Jo vaig tenirlo aquest honor — per cert ben gran! — de sentir la primera lectura que del seu hermós primer poema va donar á Barcelona nostre gran poeta mossén Jacinto Verdaguer.

—

Era en temps de la República.

Al Café Nou de la Rambla hi havía alashoras lo que podríam dirne la tertulia del jovent intelectual d'aquell temps. Allí s'hi reunían en Vilanova, en Simó Gómez y'l seu germá Enrich, en Bartrina, l'Ixart (qu'alashoras ni tan sols pensava en ésser escriptor), l'Obiols, un jove músich delicadissim que va morir tísich, en Vidiella, l'Arcadi Más y Fontdevila, y molts altres escriptors, pintors, esculptors y músichs qu'ara no recordo. Tothóm era federal, *ça va sans dire*, amant de las arts y de las lletras y, ab entussiasme, del renaixement de la literatura catalana. De quan en quan venían á las taulas dels costats gent ja de nom, com en Frederich Soler (Pitarra), en Conrat Roure, en Felíu y Codina, en Clavé, l'Altadill, l'Almirall, etc., etc.

Una nit que jo m'estava prenent café, va arribar en Bartrina, y com ja era de rigor que'ns contés quelcóm d'interessant, tots varem preguntarli:

—Bé, y avuy ¿quína'ns en portas?

—Oh!—va contestar.— Avuy sí qu'es grossa, y de debó!

—¿Y donchs?

—Un nou poeta, un geni de la fusta dels antichs grechs, y potser millor encara! Vaja, qu'en molt temps no s'ha vist res més gros ni aquí ni en lloch! —

Tots varem quedar mirantnos, y ell va contestar:

—Sí, un pageset de la Plana de Vich...—

Tot just havía dit aixó, que tothóm esclatá á riure. Sabían prou cóm las gastava en Bartrina.

—Donchs no, no vos en riguéu! — va dir ell, formalisantse. — Es un poetás, fresch, robust y grandiós com pochs se'n hagin vist! Y ha fet un

poema sobre l'Atlántida ab gran erudició, ab inspiració elevada...—

Aquí un el va interrompre ab to de mofa:

—¿Un pageset? Vaja, que si haguessis dit qu'havía fet unas corrandas pera unas caramellas, ó uns goigs, potser encara t'hauríam cregut, peró un'obra axís... ¿d'hónt redimontri haurá tret la erudició y l'assumpto? Vaja, noy, avuy l'has esguerrada!

—Donchs sí! — replicá en Bartrina encara més serio.—Es qu'ha seguit els estudis eclesiástichs en el seminari de Vich.

—Aquest adob no passa!—va cridar un altre.—Avans era un pageset y ara l'has fet capellá!...

—Donchs — va dir en Bartrina — no insisteixo més. Demá, á las tres de la tarda, después de pendre café, els que vulguin venir hi vindrán, si no passan de tres... ó quatre, y á condició de que estiguin disposats á escoltar en serio.—

Y després la conversa va girar sobre l'ultim discurs del «Club Federalista», ó sobre l'última escaramussa del Xich de las Barraquetas.

Tothóm va creures qu'alló havía sigut la nota del día, fracassada, d'en Bartrina.

Y... cosa extranya! Jo ni vaig riure, ni vaig creure que fos broma, com ho creyan els demés: vaig quedarme pensatíu, fentme aquestas reflexions:

—A Grecia varen surtir els cantors épichs, els trágichs heroichs, no en temps pacífich, ni de las academias, sinó en la borrasca de las guerras y del fons del poble. El geni es com el llamp: surt de las tempestats y cau ahont menys un s'ho espera... ¿Quí sab?—

—

L'endemá á la tarda en Bartrina's va posar á fora á la porta, aprop de l'acera, pera pendre café, y allá hi varem compareixe l'Ixart y jo; després ne vingué un altre que no recordo quí era: potser en Sardá, ó en Simó Gómez; en fí, no me'n recordo.

En Bartrina'ns va dir:

—Ara'ns esperará allá hont posa.

—¿Es lluny?

—No: á la Portaferrissa.—

Y alsantse tot acabant de beures la *copa del estudiant*, va afegir:

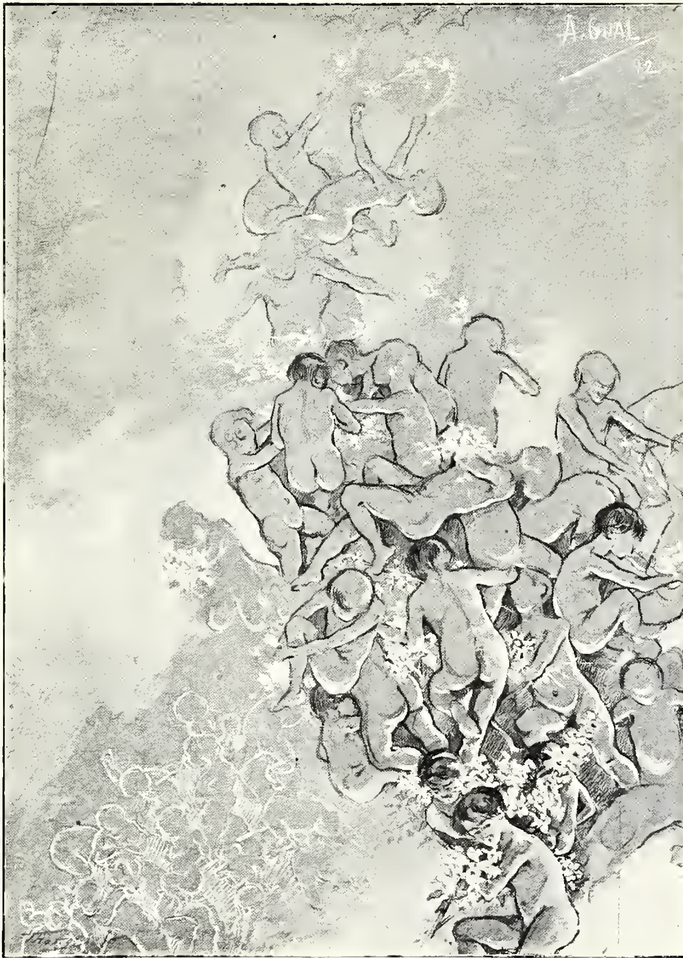
—Aném!—

Y'ns varem posar en marxa.

Els demés no havían acudit á la cita creyent qu'era una broma.

—

Arribats que forem á més de mitj carrer de la Portaferrissa, varem pararnos devant d'una casa bastant vella, ab una escaleta estreta per la que varem pujar, me sembla qu'era, fins á un tercer pis. Trucarem, entrarem conduhits per en Bartrina, y'ns varem trobar en un quartet petit

donantsen vergonya, obrí'l bagul, ne tregué uns papers, y fullejantlos comensá á llegir.

Tots escoltavam ab una atenció religiosa. Y avensá en la lectura, y jo anava maravellantme d'aquellas imatjes robustas, espléndidas, d'aquella inspiració potentíssima d'un'ánima genial y verge alhora. Després el veya cambiar de ritme y quedar sempre grandiós, sempre genial; aixís en el *Chor d'illes gregues* no vaig poder aguantarme; y vaig murmurar á la orella d'en Bartrina:

—Noy, es molt més gros de lo que'ns havías dit!—

Y'm mirava á n'en Verdaguer ab un respecte casi sagrat. Sentía qu'en aquell pageset de la Plana de Vich hi havía un home sobrehumá, un elegit del Sant Esperit. «Aixís devían ésser — jo'm deya —Valmiki, Homer, Eskil, Dant... quan eran joves!» Perque ja no'n vaig dubtar ni un sol moment de que'm trobava en presencia d'un d'aqueixos genis qu'honran no ja tan sols á una nació, sinó á tota una rassa.

en el que hi havía com únichs mobles un llitet de monja, unas cadiras de boga, una tauleta y un bagul. Sobre la taula llibres y papers. Com á hoste hi vegerem un minyó vestit á la usansa dels pagesos de la Plana de Vich, de mirada inteligent y humil, d'un ayre apocat, peró sumament simpátich.

Fetas per en Bartrina las presentacions, parlarem de varias cosas. Jo alashoras comensava á fer estudis pera la meva obra en projecte *La Mort y'l Diable*, y vaig parlarli de las mitologías orientals, y de la grega, convencentme de que'l tal pageset podía darne llissons á molts catedrátichs.

Se trobava á Barcelona de pas pera Vilafranca del Panadés, ahont s'arribava de tant en tant pera veure al eminent Milá y Fontanals, á qui consultava sobre varis punts del poema qu'anavam á coneixe alashoras. En Bartrina fou qui l'invitá á que'n llegís alguns trossos, y ell, com

La lectura dels fragments per ell escullits va acabarse, y tots el felicitaren; peró de mi diré que casi no vaig trobar paraulas: sols recordo que me li vaig oferir pera tot alló en que jo pogués serli útil ó agradable, y que li vaig demanar que fossim sempre bons amichs.

—

Quan, després de despedirnos d'ell, ens trobarem altre cop al carrer de la Portaferrissa, havían transcorregut tres horas! Ni'ns en havíam adonat.

—Bé, ¿qué vos ne sembla?—va preguntarnos en Bartrina.

—Espatarrant!-li vaig respondre.-Lo més gros que may hagim tingut á Catalunya! Quína imaginació més brillant, més potent y més sólida!—

L'Ixart va moure'l cap, fent un somrís.

—Bé, sí,—va dir.—Ja es un xicot de talent, no's pot pas negar; peró'm sembla qu'en tot aixó que'ns ha llegit hi há molta retórica. Al Seminari s'ha impresionat ab els poetas llatins;

ja li passará aquesta fuga, y després veurém! Després vindrá la crítica y fará la tría.—

L'Ixart alashoras era d'aquells que creuhen que la crítica es quelcóm de superior al art y al geni, y que té una clarividencia absoluta y fallos infalibles. En el crítich hi veya un jutje omniscient y no un eunuch.

—Donchs sento dirte que t'erras!—vaig contestarli.—May la retórica ha dat fruyts tan plens y assahonats! Lo qu'es retórich resulta fret, buyt, correcte y sens ánima: y á n'aquest n'hi sobra. Si sembla que porti á dins la de tot un gran poble!

—El temps ho dirá! Adeu!—va fer l'Ixart, despedintse.

Y'm vaig quedar ab en Bartrina y l'altre, comentant admirats els trossos de poema que acabavam de sentir llegir á n'en Cinto.

Va passar algún temps. S'havía mort la meva estimada mare, última persona de la meva familia que'm quedava, y jo me'n havía anat á viure á París. Allí, l'any 1877, vaig saber que'l poema de mossén Cinto havía obtingut el premi de la Diputació en els Jochs Florals. També vaig saber que, á conseqüencia dels seus estudis, havía contret una malaltía de cap (*neurastenia dels genis*, com se'n deya á la clínica d'en Charcot, á la que jo assistía alashoras), que després s'havía posat bé viatjant per mar en un dels vapors de la Trasatlántica, y que'l seu nom ja era honrat y respectat á Catalunya.

Sería á primers del any 1879 que vaig tornar á Barcelona per curt temps, y un día'l meu criat me va entregar un llibre qu'havían portat pera mi. Era un exemplar de la magnífica edició de *L'Atlántida* de mossén Jacinto Verdaguer, acompanyada de la traducció castellana d'en Melcior de Palau. Pressós vaig obrir el llibre, y en la *portadilla* hi vaig veure escrita de má de mossén Cinto la següent dedicatoria: «*A Pompeyo Gener, en recort de la primera llegida de mon afortunat poema. Son amich, L'Autor.*»

No crech haver rebut may un present que m'hagi sigut més grat. En aquell estudi-museu que jo tenía alashoras, el vaig colocar en una petita estantería de roure esculpit del Renaixement, en la que hi figuravan *El Ramayana, La Iliada, La Eneida, El Prometeu encadenat, De rerum natura, La Divina Comedia, Don Quijote. El alcalde de Zalamea*, l'*Hamlet*, el *Faust* y algun'altra obra. Y *L'Atlántida* vaig posarla en lloch preferent.

—

Ja han passat molts anys. ¿Varem tenir rahó en Bartrina y jo, ó l'Ixart ab els seus dubtes?

El temps ens l'ha donada á nosaltres.

POMPEYUS GENER.

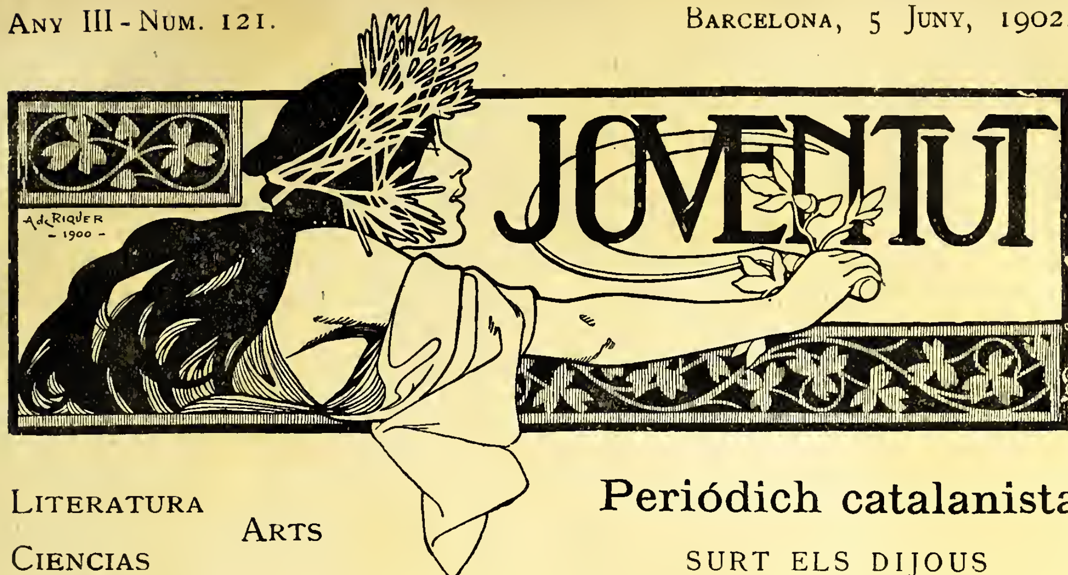
Fidel Giró, impressor.—Barcelona.

Preu:

Una pesseta.

ANY III - NUM. 121. BARCELONA, 5 JUNY, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

NOTAS D'ART

UNA ESCULPTURA D'EN LLIMONA.

No es fácil ferse cárrech d'una esculptura ó d'una pintura quan han sigut fetas ab una idea preconcebuda; es á dir, quan ditas pintura ó esculptura deuhen formar part d'un conjunt, del que no n'han d'ésser més que un complement, no trencant pera res l'armonia de la idea general. Pera judicar á conciencia aytals obras, cal véurelas en son lloch, donchs no basta que l'obra en si reuneixi grans bellesas. ¿Qui sab si aquestas bellesas se perden complertament, ó si perjudican al conjunt?

Molts son els edificis moderns que pateixen d'aquest mal. Per exemple, els qu'hagin visitat el *Pantheon* d'homes célebres de Paris, no'ns negarán que's nota falta d'armonia en son decorat. Entre aquellas pinturas n'hi há d'hermosissimas, es cert; peró, s'hi avenen tan poch ab els tons de la pedra, que, en comptes de donar grandiositat al edifici, aquells quadros plens de realitat sembla que l'enxiqueixin. Un voldria que tot el *Pantheon* hagués sigut decorat per en Puvis, ó al menys baix sa direcció.

Y casi lo mateix qu'hem dit d'aquest edifici, podriam dir de molts altres.

Per més que ja s'hagi dit molt, convé repetir que nosaltres, en qüestió de decoració, estém encara molt atrassats. El quadro y la estatueta, y devegadas *fins* un busto en un recó, ja son el *colmo* del bon gust. Allá hont nostres ricatxos se mostran espléndits y ab desitjos de deixar quelcóm de sólit, es en sos panteons. Després de morts volen que'ls vegin, volen que las altras generacions sápigan ahónt descansan. Ni al deixar la vida deixan la vanitat. Aixís es que, qualsevol foraster que desitji coneixe l'art catalá, no ha de visitar el Museu ni l'Academia: ha d'anar al cementiri, y allí, rodejat de riquesa més que de bon gust, podrá apreciar el talent d'alguns arquitectes y esculptors qu'honran

á Catalunya. La ciutat dels morts será'l Museu de Barcelona.

Tots aquests pensaments me'ls sugeria'l grupo d'en Joseph Llimona que hi há exposat á Ca'n Parés. Era'l dissapte, aprop de las nòu del vespre, y'l grupo acabava d'ésser desembalat. El saló era á mitja llum, de manera que ma ilusió fou complerta. Aquell ángel tan hermós, que sembla consolar á tota la humanitat en pes al consolar á aquella noya de castas formas, en la que'l nu s'hi sent palpitant de vida, malgrat la *draperie* en que está envolta, m'impresioná fondament. Jo no sabia ahónt anava destinat aquell grupo — segurament á un cementiri; — jo no sabia si colocantlo en son lloch devia guanyar ó no... Lo que puch dir es que sa contemplació va produhirme un gran benestar, y que no'l podré oblidar fácilment aquell cap del ángel, d'una serenitat sobrehumana.

DE FRANSA

La Santo-Estello.

Com cada any, el 25 de maig se celebrá á Béziers la gran festa regionalista del *felibrige*, aqueix moviment ardent contra la desmoralisadora centralisació.

El consistori dels felibres se reuní'l diumenge en el local del Ajuntament de Béziers, graciosament cedit per l'alcalde pera celebrarhi la *Santo-Estello* baix la presidencia d'en Mistral.

Acte seguit tingué lloch la elecció de majorals, resultant elegits: M. Teron de Celta, Albert Tournier de Pamiers, diputat; Besson, Camelat de Pau; y en Feliciá Court fou nombrat síndich d'Aquitan, desde Cette á Tolosa.

A las deu tingué lloch un gran banquet, acoblantshi'ls felibres presidits per Mistral, tenint á la esquerra á M. Mas, alcalde de Béziers, y á la dreta á M. Devoluy, *capoulié* del *felibrige*. Al destaparse'l xampany, M. Devoluy, capitá d'enginyers militars de guarnició á Niza, feu un discurs en provensal, esgranant la historia de Béziers, defensant las principals qüestions posadas á discussió, que eran: la descentralisació administrativa, económica y literaria, parlant també dels esforsos fets pera rehabilitar el llenguatje provensal, dihent entre altras cosas:

«El *felibrige*, qu'en altras nacions va imposantse baix distintas formas, ja domina ab éxit en el teatre y no tardará en imposarse en nostre floreixent Mitjdía.»

Aquest discurs, d'una oratoria fácil y desinvolta, electrisá als convidats. Mistral cantá l'himne del *felibrige* y després recitá la poesia de la *Coupo Santo*.

Varis membres del Congrés brindaren ab entussiasme en pro d'altras associacions nacionals y extrangeras, no oblidant la *Unió Catalanista*, á la que's dedicá un fraternal recort, calurosament aplaudit per tots els concurrents.

Algunas paraulas d'en Mistral demostraren la part patriótica del *felibrige*, paraulas que foren sorollosament acullidas, repetintse alashoras á chor la tornada del himne avans citat.

M. Mognier, president de la Societat Arqueológica, oferi las flors de la taula á la poetisa Philadelphe de Gerbes, reyna del *felibrige*.

L'alcalde M. Mas fou també molt felicitat per sas atencions als felibres.

La reyna recitá ab molt sentiment una superba poesia sobre'l *felibrige*.

Y per acabar, després de varis discursos en llengua d'Oc y provensal, els concurrents á tan bella festa's separaren als acorts de *La Marsellesa*, assistint després á un festival preparat en honor d'en Mistral, en el que també hi regná indescriptible entussiasme.

Jules Villeneau.

CLIXÉS DE MAIG

Tants dias de pluja'm tenian aburrit. Aquell demati un esplendent raig de sol, entrant en ma cambra, semblá cridarme afora desde quarts de vuyt. No'm vaig fer pregar. Al surtir al carrer, encara tot fangós de la pluja del vespre, vaig sentir un imperiós desitj de véure arbres, de sentir remors d'aucells y d'aygua, de respirar eixa fresca brevada del fullám mullat, aqueixas oloretas tan bonas del Parch els dematins de maig.

Vaig anármenhi, donchs. A quarts de nou esmorzava devant de la vaqueria. El jorn seguia blau, seré, lluminós; peró jo'm sentia de mal humor. Entre'ls dependents de l'Oliva y las parellas d'enamorats m'havian esguerrat el passeig; no's podia parar en lloch.

Els primers me mortificavan; jo feya nosa als segons. El bosquet de pins semblava decantarse per deixarme passar ab mon bagatje d'ilusions. Tant gros era!

Dins dels tells els moixons celebravan orgias de cants y de besadas. De las truanas eixian burgits de brumerots y abellas.

Vora ma taula, sobre la sorra encara brillant de la ruixada, dos atrevits pardalets se compartian bossinets de melindro que'ls tirava una noya rosseta, aixerida, d'uns setze anys alegres, rosats y plens de riallas, ab un vestit vermell molt ben fet, encara que's veya la baratura de la roba, ab un enrevessat pentinat ple d'agullas lluhentas, sota un vel lleuger que li tapava'ls ullets brillants y las galtetas frescas y rodonas.

Una modisteta, de segur. Ell, jove també, ben vestit, roig de barba, enamorat, deixava refredarse la xacolata y's menjava en cambi ab els ulls á sa gentil companya.

Me miravan de reull. Com may m'ha agradat esguerrar crias, me'n vaig anar d'alli, entre las euras envernissadas, sota las palmeras, emportantmen mon mal humor y mon aburriment.

Eran las nou. Pel passeig de l'Aduana, burgit de cotxes, tranvias, carros, gent atrafegada, carregada de farsells...

Quina idea! Pera distreurem de l'angunia que'm feya'l veurem sense parella en mitj d'aquells cants d'amor, vaig pensar anarmen á una estació de *ferro-carril* plena de soroll y de moviment, sense flors ni arbres, ni orenetas que piulan, ni flayres que trastornan.

Un bitllet d'*andén*... Ja hi som.

El correu de Madrid surt á las deu, y ja comensa á venir la gent á tongadas.

Es divertit! Tots se'n van contents, á Madrid, á la coronació.

Veyám quins tipos...

La gent de *primera* com sempre, correctes, la major part *oficials*, ab posat de gent que no está de broma y'l viatjar no li ve de nou. Las damas molt serias; carregadas las cambreras de sachs de má y capsas de sombreros. Axó si, sobre tot els sombreros!

Aqui veig un'altra parella. Jova, elegant. Ella está grogueta y sembla tota apurada. Ell té un ayre de conquistador que veu el món á sos peus transformat en un gra de sorra. Ella no alsa'ls ulls de terra. Troban son reservat, y aviat s'hi engolfa la fina silueta de sos abrichs de viatje... Ell la segueix covantla ab una mirada plena d'amor.

Vaja, viatje de nuvis. Passém.

A las *segonas* s'hi veuhen capellans. monjas, senyoras formals; pocas criaturas.

A las *terceras*... Aqui, aqui deu haverhi lo que jo busco: gent *tranquila* y tipos de bon regent.

Devant meu camina una senyora, jova encara, alta y molt prima, senzillament vestida de fosch. Sa cara es esblanquehida y trista; porta mantellina, y á las mans una maleta, una manta de viatje, un cistellet, un sach de má... Busca, busca.

Sembla tota una senyora, y's fica á *tercera*. Sort que'l vagó es casi nou, envernissat—cosa rara—bastant cómodo y molt net.

La sento que diu en francés á una amiga que l'acompanya:

—Potser aquí no pujará ningú, y aquesta nit podré dormir unas quantas horas.—

Y s'instalá en el vagó.

Qué ha dit! Pobra dona!... La que se li espera!

Veig venir decididas cap al vagó á cinch ó sis menestralas grossas, rojas, frescas, cridayres, tipos de la nostra Catalunya endressada, trevalladora y neta... ¿Carniceras, gallinayres, cansaladeras, taberneras, botigueras de Gracia ó de Sant Antoni? Qué sé jo! Caras de bonas donas, mocador al cap, vestits de llana, inmensos farsells, y al bras feixuchs

cistells d'ahont surten amenassadoras barras de pa daurat.

Totas cridan, esvalotan.

—Tu, Madalena! ¿Ahónt vas? Aqui, aqui! No més hi há dugas senyoras!

—Dona!... ¿Que no veus qu'aixó no son *terceras?*

—Y ara! Ves aquesta beneyta! Son *terceras*, dona; sinó que son novas y la companyia ens las ha posadas expressament pera nosaltras!—

Grans riallas á la colla.

—Aqui! Aqui! Rosa, veniu! Senyora Mundeta, ¿ja té la llagosta? Francisqueta, donguim la maleta!—

Las imposants matronas pujan ab pena y fatiga. La pobra senyora mira ab terror la invasió, y's gira vers la seva amiga, interrogant.

Aquesta somriu; es d'aqui, de Barcelona, puig diu á la viatjera, encara qu'en francés:

—No tinguis por... son bona gent; conech el tipo; millor estarás ab ellas que segons ab qui.—

Las dugas damas acaban per riure veyent la pena ab que s'enquibeix la senyora Mundeta, que podria dirse Mundassa, puig no sé si s'avé'l diminutiu ab tan *grossa* personalitat.

Coloca un cabás tot degotant d'aygua—del que, entre fullas de col, ne surten las banyas de colossal llagosta — sobre'l prestatje, mullant á una de sas companyas que s'alsa fent un xiscle.

¿Voléu més riallas?

La batejada s'espolsa l'aygua gelada ab un «Caray!» que fa tremolar.

—Peró qué grossas son aquestas donas!— diu á mitja veu, tota espantada, la senyora á sa amiga, que mira y riu.

—Deu las guart! ¿Que van á Madrid també vostés?—

Ja comensa la conversa.

—No—respón l'amiga de la viatjera.—Jo'm quedo aqui; peró la senyora si que hi va.—

Afegeix algún bon consell sobre la millor manera de la colocació dels farsells, maletas y cistells.

—Té rahó! Gracias. Ja's veu que vostés están més acostumadas á viatjar que nosaltras. ¿Qu'es d'aqui, de Barcelona, vosté?

—Sí—respón la catalana somrihent.

—Ja'n fa la cara. En cambi vosté — dirigintse á la viatjera—deu ésser castellana.—

Y assentantse al costat d'ella, sobre'ls plechs d'un feixuch mocador de llana, li diu en castellá, al notar un moviment de la dama:

—*No tinga miedu, que aunque no seyamus señoras no llevamus miseria.*

—*Y tenemus cuatro durus para hasert un xeflis cuando conviena!*

—Alsa! Alsa! Mira aquestas *señuritas!* L'anar á Madrid vos fa tornar castellanas!— diu tota seria la senyora Mund...assa.

Y totas esclafeixen á riure.

De sobte:

—Ay, Mare de Deu dels Angels, quin descuyt!

—Bo! Ja hi som! ¿Qué li passa?

—M'he deixat el canari tancat á la galeria, y quan torni *aquell* al vespre, qu'es cas que se'n recordi! Ay Deu meu, Deu meu!

—Vaja, dona, no s'hi amohini per'xó.

—Cóm ho diu vosté! Y si aquell ximple d'home me'l deixa al defora ¿no veu que se'm pot morir d'una glassada? Ja deya jo qu'alguna me'n havia de passar!

—Bo, bo! Deixis de cosas y no s'apuri! Ves, ara per un canari's posará de mal humor y no podrá disfrutar de res!—

Grans crits á la portella, de las de dintre.

—Pts, pts! Senyora Riteta, som aqui! Ep! Roseta!...—

Dugas moles més, endoladas, s'introduheixen en el vagó, bufant, voltadas de cistells y trastos.

—Ens pensavam que ja no vindrian!

—Calli, dona! Jo també! Aquests *trenvias* ens feyan pertenir! Hem surtit de casa á las vuyt y son tres quarts de deu!

—Noyas! Si qu'anirém estretas!

—No vos espantéu Aquesta senyora del sombrero's queda á Barcelona.

—Ay, ay! Donchs ¿qué hi fa aqui assentada?

—Els hi guardo lloch perque puguin anar més amplas—diu la barcelonina fent una rialla.

Per la portella contraria entra una tortosina de cara llarga y fina, com de medalla romana; faldillas amplissimas, mocador ramejat al coll, lligat al darrera y quals sarrells s'embolican ab els botons y monyos de las menestralas, que protestan; feixugas arraca-

das de plata y pedras vermellas, lligadas ab un cordó negre al voltant de las orellas; pentinat llis y tan aplacat al cap, que sembla dugi'l crani envernissat de negre, sens un cabell que voleji entorn. Es jova, fins bonica, á pesar del mal que té als ulls. No diu res; posa'l farsell sota l'assiento y va mirant, aixugantse'ls ulls de quan en quan. Porta un noyet d'uns quatre anys que devora un llonguet ab xacolata.

—¿Que no porta aygua?—li pregunta la Madalena, que sembla la capitana de la colla, extranyantse de no véureli'l tradicional canti de llauna.

—No—respón secament la tortosina.

—Si qu'está ben posada! Anar pel món ab criaturas y sens aygua!

— Baixém á Mora, y d'aqui alli que s'aguanti.

—Deu la fassi bona, santa cristiana! ¿Qué s'ha d'aguantar la set aquest ángel de Deu? Tantas horas! Ara mateix ja beuria. ¿Oy, maco, que vols mam?—

El noy respón que si ab el caparronet, mirantse á sa mare.

La bona Madalena li dona beure, d'un xich lluny, ab un canti que sembla de plata.

—Tu, marrech, no mamis! A galet, á galet! ¿Veu, dona? ja li deya jo! Sort que nosaltras aném provehidas de tot. ¿Y vosté, senyora? ¿Que no's porta teca? *Cumida!*—afegeix creyent no ésser entesa, acompanyant sa traducció d'expressiva mimica.

—Si, gracias; ja's porta tot lo necessari, no s'amohini — respón per sa amiga la senyora que's queda á Barcelona.

—Es que un ha d'anar previngut. Miri, el meu home m'ha encomanat sobre tot que no menjés res en cap estació, y'ns portém una doba de primera, bacallá fregit, qu'es més fi que'l llus, butifarra, truytas, olivas, taronjas, vi bo, borregos, y fins magnessia y mostassas per un cas.—

La barcelonina esclafeix ab una rialla massa espontania pera poder ésser continguda á temps, y baixa del vagó.

Per l'altre costat un cap d'home atrafegat apareix á la portella. Vol entrar.

—Mestre, no hi há puesto! Está tot ple y ja no'ns podém bellugar!—diu resoltament la senyora Mundassa.

—No hi fa res—diu l'home,—baixo á Vilanova. Encara fa fresqueta, y ademés, m'agrada anar tou.—

Y entra rihent, enquibintse entre las protestas d'aquells coixins de carn.

—No s'está pas tan malament—diu ab irónica filosofia.

Las menestralas fan tancar la portella, se treuhen las faldillas de llana quedant en *refajos* de teixit, nets y flayrosos d'aquella olor de bogada catalana feta ab llor y cendra d'alzina que sols sentim en la nostra terra.

Plegan ab molt cuydado las faldillas, se posan uns devantals de pisana, ben nets y planxats, ab inmensas butxacas, y s'assentan sobre las faldillas ab un sospir de satisfacció.

Ja son alli, tranquilas, fins l'endemá.

Las dugas senyoras enrahonan á mitja veu y veig sos ulls qu'espurnejan. Sento la veu de *la d'aquí* dir á las bonas catalanas:

—A vostés, que son de Barcelona com jo, els hi encomano aquesta senyora que no está gayre bé de salut.

—Perdi cuydado, senyoreta. Nosaltras som un xich de la brometa quan convé, peró gracias á Deu, tenim molt bon *cort*, ja la distreurém. ¿Qu'es de Madrid mateix, vosté? Nosaltras hi tenim familia y per vuyt durets enshem volgut fer passar las ganas d'anar á Madrid y veure al rey y la reyna. *Ja nos entenderemus. Si nacesita la magnesia no tiena más que dasirlo, porque ustet hasa muy mala cara.*—

El tren está per marxar. M'allunyo un xich entre la gent; arriban corrent un matrimoni y dugas noyas, una d'ellas encara criatura; buscan una *segona*. Tots no caben en el mateix cotxe.

—¿Cóm ho farém?

—Aqui, aqui! — crida'l pare esbufegant, entre las protestas dels que son ja dins del vagó.

Pujan els pares y la nena, y queda la filla gran ab una carona molt bonica y tota trista sota una alegra payola vermellosa. Veig á son costat un jove també trastornat. Deu ésser el promés, y aquest se queda.

—Puja, Montserrat! Depressa, dona! ¿Qué fas?—

En aquest moment, la noya agafa un paquet de mans del jove, comensa á pujar, y entre'ls paquets qu'ell li dona, veig que dissimuladament li fa un petó sobre'l guant.

Ja no veig á la noya, y si la cara apurada

del atrevit que's troba ab mos ulls, que semblan dirli á pesar meu:

—Ja ho he vist, ¿y qué?... vaya un mal!—

Tancan las portellas.

La esblanquehida cara de la viatjera apareix entre un march de cabells negres. Un darrer petó á l'amiga que s'ha enfilat fins á la finestreta dihentli ab veu tremolosa:

—Qui sab quán ens tornarém á veure! Tingas resignació y esperansa! Tu pots tenir las dugas cosas: jo, sols la primera... La segona no s'ha fet pera mi!...

Y veig un núvol de tristor inmensa passar per la cara riallera de l'amiga que's queda.

Sento com una pena que'm núa'l cor, y endresso'ls ulls al vagó del costat. Allí, un sombrero vermellós, una maneta molt bufona apareixen per sobre la linia dreta y dura de la portella.

—Sobre tot, escriume en arribant!—ell li prega, vessant amor sos ulls...

—T'ho prometo; y tu, no vagis á ca'n Pons fins que jo torni ¿ho sents? Mira qu'ho sabré!—

Las campanadas... El xiulet...

—Montserrat!

—Ramón! *Adiós.*—

El petó aquell no l'ha vist ningú.

—Adeu, amor!

—Adeu, amiga!—

Mocadors blanchs qu'alatejan, soroll de fera desfermada que's llensa fora del cau... Y's pert el tren entre sos germans parats, muts, inmóvils.

. . . .

L'amor, l'amistat, l'aburriment, reprenen son camí ab el cap baix, y's troban en el dintell de la mateixa porta, pera fondres aviat altre cop entre'ls mils brugits de la vida que, enfebrada, s'agita sota'l cel blau y'l sol daurat.

L. Escardot.

AMOROSA

Tot tornant d'aplech
á Comaflorida,
al clot del torrent
ahir l'assolía.
Al clot del torrent,
ab un pensament
en sas mans pulidas.

Me li poso aprop,
á frech de faldilla,
y garlant, garlant,
travessém la vinya.
Y garlant, garlant,
li vaig esgranant
lo que'l cor m'omplía.

—Poncelló flayrós,
reyneta aixerida;
l'amor que vos tinch,
oydá si'l sabíau!
L'amor que vos tinch
á contáusel vinch
entre flors bonicas.

Bé os en recordéu
d'aquell jorn á fira
quan al Mercadal
os tirí follías;
quan al Mercadal
l'hereu del Hostal
d'enveja glatía.

D'allavors ensá,
l'amoreta mía,
qu'es cas d'oblidaus
si os tinch aquí dintre!
Qu'es cas d'oblidaus,
si aquests ullets blaus
may se m'esgarrían!—

Quan hagué escoltat
eixa lletanía,
com un clavellí
sas galtas florían;
com un clavellí
llavors la trobí
doble escotorida.

—Més que traydorot!
Ves quí ho pensaría!
Guanyada'm teníu
ab tals maulerías!
Guanyada'm teníu
¿Per qué, donchs, veníu
ab novas follías?—

En el bell esclat
d'aquestas joguinas,
son prim cosserró
mon bras estrenyía...
Son prim cosserró...
y'l primer petó
sos llabis cullían.

Y fugí corrent
pel mitj de la ortiga,
quan el rossinyol
refilant venía.
Quan el rossinyol
despedía al sol
ab sa cantadissa.

Antón Busquets y Punset.

TEATRES

«Les Tenailles» y «Catherine».—Crónica.

Les Tenailles d'en Paul Hervieu, y *Catherine* de l'Henry Lavedan, son dugas obras del teatre modern francés que poden servir de tipo per'aclarir un xich la qüestió que tant s'ha discutit entre'ls partidaris de dugas escolas ó tendencias ben oposadas: *la idea per l'art*, per medi del art, considerat aquest com á senzill medi d'expressió d'aquélla, y per lo tant com á element secundari, y *l'art per l'art*, considerant tota idea trascendental, tota tessis, tota tendencia filosófica ó moral, si no incompatibles, al menys perjudicials á la puresa del art, que sols espontanias emocions deu produhir. ¿Qui té rahó? En absolut ningú, puig que un fons de veritat se troba en cada una de ditas teorias. Difícil es, donchs, sentar una conclusió, y encara més difícil determinar fins á quin punt, al realisarlas prácticament aquellas teorias, poden els autors arribar á conseguir l'ultim fi de las grans obras bellas: emocionar intensament.

No podém entrar en el fons de la qüestió; mes com que las dugas obras estrenadas al Principal ens portan de la má á donar nostra opinió sobre tan interessant assumpto, examinemlas y veyém si ellas ens l'aclareixen un xich.

Les Tenailles pertany al primer grupo. Es un'obra de tessis, de tessis social. Ab tot y que'l divorci sigui admés per la lley francesa, el matrimoni, ve á dir l'autor, per convenció, pels usos y costums socials y fins per las mateixas lleys que'l regulan, ve á ésser com unas verdaderas estenallas qu'oprimeixen, qu'esclavitzan, que torturan als sers lliures que lleugerament s'han deixat posar el jou.

Fergan es un tipo vulgar; per res s'entussiasma, per res se conmóu, res l'enfada. Irene es un sér passional, sensitiu, un'ánima ardenta. Ell, sér rahonable, s'hi ha casat pera portar una vida tranquila, regular, agradable, com fa tothóm. Mes Irene no es pas com tothóm, y «qui no es com tothóm necessariament té culpa», diu el seu marit. Carácters incompatibles, han de topar, y la pobra joveneta, que com tota noya que's casa no demanava més qu'estimar al seu marit, ha fet esforsos, ha lluytat pera lograrho, mes no ha pogut, y ab el temps l'antipatia s'ha convertit en repugnancia. ¿Qué fer? «Hi há una lley de divorci: busquém un subterfugi y divorciemnos» proposa ella. Peró'l marit no ho entén pas aixís. Escoltemlo: «El dia de nostre casament ferem un contracte molt clar, que feya de mi un home casat ab las consideracions y prerrogativas morals y materials que l'ésser casat implica. Jo he cumplert totas las cláusulas, y ara'm veniu á proposar que deliberadament m'empetiteixi; que d'*home casat* passi á ésser *home divorciat*, un home que sols té mitja fatxada á la societat. Tot axó, donchs, no'm convé, y la lley, y en tot cas els *gendarmes*, vos obligarán á obehirme.» El drama s'endevina. Fergan ha volgut fer prevaldre'ls seus drets, é Irene ha cregut que la naturalesa també'n tenia de drets; contra la forsa del mascle s'ha aixecat la debilitat de la femella. Y l'amant apareix necessariament; amant que donará un fill á n'aquella dona, destruhint, al descubrirse'l secret, per sempre més aquella tranquilitat y agradable armonia que'l marit, home d'ordre y rahonable, creya haverse assegurat amparantse ab els drets que dona la lley.

Aquesta es la tessis de l'Hervieu: vejém ara l'acció de la comedia d'en Lavedan. Catherine, es una mestra de piano qu'ab son trevall manté al seu pare y germans. Un duch á quina germana dona aquélla llissons, s'enamora d'ella—ella també n'está enamorada, — y s'hi casa. Mes ve un dia en que Catherine sorprén al seu marit als brassos d'un'altra dona, y, ofesa en sa dignitat y ferida en son amor, vol separarse d'ell. En fi ve la reconciliació. Aquest es l'argument, en quatre paraulas.

Mes pera nostre objecte no n'hi há prou: es necessari qu'observém de quina manera's comportan l'Hervieu y en Lavedan al desenrotllar las sevas obras.

En *Les Tenailles* casi bé no hi há acció; el conflicte propiament dramátich sols se presenta en las últimas escenas, y encara no més surt qu'apuntat. L'autor sols se preocupa de sa tessis, y per'xó'ls tipos dels protagonistas surten dibuixats ab sobrietat y fermesa; son tipos d'una vida exuberant, observats psicológicament per un home seré. Las escenas se succeheixen en una serie de discussions espirituals d'una lógica inflexible, es cert, peró poch dramáticas. Tots els demés personatjes, fins l'amant d'Irene, totas las demés escenas, fins las d'amor, que també n'hi há, son per l'autor accessoris, son elements de poca importancia y com á tals els descuyda llastimosament. «El meu drama, qu'es el drama de tants y tants casats—sembla que vulgui dir l'autor,—está en el fons de las ánimas d'aquest matrimoni, ánimas que vos descubreixo fins en sos més petits replechs. Tota l'acció dramática, donchs, que vos presento, no es més que un march necessari pera enquadrar aquell drama intim, mes no vos hi fixéu gayre, qu'en el fons té poca importancia y tampoch m'hi fixo jo.» A nostre entendre, aqui está la equivocació de l'Hervieu. No, el march, l'acció dramática externa no ho es may una cosa de poca importancia quan d'art se tracta; y sense negar, molt al contrari, convenint en que la tessis del autor es tan sugestiva y tan humana, y'l drama intern d'aquellas dugas ánimas tan interessant, que'ns emociona fondament,

lograntho aixis encara que sigui ab un art defectuós y descuydat, convenint en això, també hem de confessar que la emoció hauria sigut molt més fonda y per tant l'art molt més gran si una acció dramática externa ben sentida y punyenta hagués nascut y s'hagués desenrotllat naturalment com á lógica conseqüencia de la tessis que l'autor pretenía demostrar.

Lo qual no vol dir que *Les Tenailles* sigui com á construcció lo que vulgarment se'n diu un *esperpento;* bon xich se'n falta; peró si qu'es poca cosa donat el talent y condicions del autor.

Ens trobém aqui, donchs, ab un'obra de tessis perfectament concebuda y sobriament plantejada, peró quina realisació escénica deixa molt que desitjar. La idea per medi del art.

Vejém ara *Catherine*. L'art per l'art, y res més que l'art. Res d'ideas ó de tessis trascendents. Obra d'imaginació, á la imaginació va dirigida, y l'autor romántich triomfa fácilment de las ánimas senzillas. Dintre son género es un model, un model de qüentos pera criaturas, un model de comedias pera *criaturas grans*. Tot lo que pugui excitar la sensibilitat, tot lo que pugui despertar l'interés, tot lo que pugui enternirnos y fernos somniar desperts un somni que sembli una realitat, se troba en l'obra d'en Ladevan. Y quin art en el desenrotllo de l'acció! Una familia aristocrática, bona, generosa y caritativa, enquadrada en un march luxós y refinat, contrasta maravellosament ab un'altra familia modesta, honrada, trevalladora y pobra, enquadrada en un march de miseria relativa, lo justament relativa pera que'l quadro resulti poétich, no repugnant. El primer march es animat pel duch, cavaller del amor desinteressat: el segón per *Catherine*, la modesta verge de somnis blaus.

¿De qué's tracta per part del autor? D'interessarnos, de conmóurens y de sostenir nostre interés y nostra emoció durant quatre actes qu'ha de durar l'idili de color de rosa. Aixis, donchs, l'autor, que la sab molt llarga, sembla que s'entrega tot seguit, y á las primeras escenas ja'ns deixa endevinar el secret de l'obra y fins el desenllás; peró la qüestió está en que, á pesar de preveure, de endevinar, estiguém sempre ab un ay! al cor, y l'habilitat, l'art, diguemne l'art d'en Ladevan, fa maravellas. Cinch minuts avans que la duquesa entri á demanar la má de Catherine al seu pare, que's queda veyent visions—y qué n'es de bonich!— un altre galán, també de nobles sentiments, també generós, també enamorat, peró — qué hi farém! — sols estimat per Catherine com un germá, ha obtingut d'aquesta paraula de casament: casament que treuria de la miseria á la familia. Y es clar: ¿qué tenia de fer l'ángel de Deu? La noya no pot, donchs, acceptar al duch, al duch á qui estima, perque la seva paraula es paraula. Després, tot s'arreglará. El que té la paraula arriba: «Tu has plorat.» «No.» «Si!» «Que no!» «Digam per qué.» «Bé... donchs si tant t'hi empenyas, perque'l duch y jo, y jo y'l duch...», etc. Y es clar, la paraula es tornada ab grossa satisfacció de tothóm, y ab tanta més emoció quan tot aixó, que nosaltres dihém aqui vulgarment, está presentat y dit per l'autor ab un art tan refinat, ab un llenguatje tan fi y persuassiu y ab una forsa de convicció tal, que qui no's rendeix es perque no té entranyas.

Pas á pas podriam anar seguint l'obra posant de relleu tot l'enginy, tota l'habilitat de que fa gala l'autor pera mantenir sempre en tensió l'esperit del públich senzill; peró n'hi há tants de detalls y petits incidents, que no acabariam may. Citém solzament la escena de la seducció del duch per una dona divorciada, y las subsegüents de la indignació de la esposa ultratjada que no vol perdonar, que no pot perdonar, que no perdonará may—no ha de perdonar!!— que son un model de composició escénica y de saber impresionar retardant un desenllás que tots sabém vindrá, mes no sabém per quin medi que sigui al mateix temps verosimil, de efecte y bonich. Y en Lavedan ho troba, perque es un plaga en Lavedan, es á dir, un artista.

Y tot aixó qu'hem dit no ho hem pas dit en broma. *Catherine* es un'obra romántica, es cert, peró es també un model d'obras dramáticas. En Lavedan ha demostrat que res té qu'envejar á n'en Dumas, ni á l'Augier, ni á tants d'altres que feren ja son temps. Y fins —els temps s'ho portan— creguerem notar en *Catherine* un refinament en quant á verosimilitut y lógica en l'acció, que fa que l'autor quedi per dessobre d'aquells autors tan anomenats.

Tenim, donchs,—tornant á lo que deyam al principi—dugas obras d'art, *Les Tenailles* y *Catherine*, que representan en tota sa integritat, tal volta en tota sa exageració, las dugas tendencias ó escolas que senyalavam. La primera es d'un pensador, la segona es d'un poeta; la primera es de tessis, la segona es d'imaginació; en la primera las ideas s'hi atropellan, excitan nostre intelecte y'ns emocionan reflexivament: la fruhició estética neix en nosaltres de la fruhició intelectual. En la segona sols hi há somnis, somnis humans, si's vol, puig no hi há cap tipo, no hi há cap situació qu'en absolut siguin impossibles, mes somnis al fi, que no lograu més qu'entretenirnos; la emoció estética que'ns produheix es pura, peró es feble; es senzilla, mes es instantania; no deixa rastre en nostres esperits. La primera, ab tot y presentar un quadro fondament humá, es defectuosissima com á obra dramática; la segona está desen-

rotllada ab totas las reglas del art. ¿Quina es, donchs, la bona? ¿Qui dels dos, l'Hervieu ó en Lavedan, ha estat en lo cert, ha fet art de debó al escriure ditas obras? Nosaltres sense dubtar ens quedém ab l'Hervieu, ab *Les Tenailles*, y'ns hi quedém perque, á pesar de tots els seus defectes, la impresió rebuda fou més complexa, més intensa y per lo tant més humana. En cambi *Catherine*, á pesar de sa perfecció, sols logrà distréurens per breus instants.

L'ideal pera nosaltres consisteix en trobar el just equilibri entre'l pensador y'l poeta, de manera qu'en l'obra artística hi resplandeixi aquella suprema conjunció d'ideas grans y formas bellas produhintnos la emoció complexa y perfecta que cercan las ánimas modernas, cada dia més complexas y més exigents.

L'art per l'art, buyt d'ideas y pompós de formas, ha fet son temps, y la humanitat, que com l'home creix y va de dia en dia allunyantse de la infantesa, no se n'acontenta ja de qüentos blaus y quadrets bells. Y'l terreno que la reflexió va guanyant diariament á la fantasía transforma'l sentit estétich dels homes, fentlos més aptes pera las gransfruhicions intelectuals, que son també font de bellesa.

—

Ademés d'aquestas dugas obras, la companyía francesa que ha actuat al Principal ens ha donat un repertori variat, en el que hi figuran *L'Abbé Constantin*, *La dame aux Camelies*, *Le maître de Forges y Monsieur le Directeur*, ja ben conegudas per las moltas traduccions que d'ellas diferentas companyías ens han servit. Ademés n'han representat d'altras que poden considerarse com á verdaders estrenos pera'l públich barceloni. Diguemne quatre paraulas.

Trois femmes pour un mari es un *vaudeville* en tres actes de M. Grenet-Dancourt, qu'entreté agradablement al espectador. L'obra es un model dintre del género, puig ens presenta una serie de tipos cómichs ben observats y una serie d'escenas y xistes graciosíssims sense degenerar en lo xabacá.

Le gendre de Monsieur Poirier, es una de las que's consideravan com á millors comedias de l'Emili Augier. Com totas las sevas, y responent al esperit de l'época, es un'obra romántica en grau superlatiu. Avuy ens deixa frets, mes just es reconeixe en l'autor un gran enginy, fina fantasía y molt coneixement del teatre y dels recursos escénichs que manejava á la perfecció.

Un client serieux, es un acte arreglat d'una d'aquellas graciosíssimas escenas dialogadas qu'en Courteline publicava en llibres y revistas. A pesar de que l'obra vista á las taulas pert molt, sens dubte perque la paradoxa's fa aixís més tangible, lo cert es que'l quadro aquest del tribunal jutjant un assumpto verament cómich, fa riure de debó: tanta es la gracia, la ironía y'ls acudits de que fa gala l'autor.

Y no diguém res de *La Sauterelle*, un acte de M. Grenet-Dancourt, perque en realitat val més no parlarne. Es d'una xabacanería exemplar.

—

Després de la visita d'aquesta companyia, bé voldriam parlar del públich, de la empresa y de moltas altras cosas que hi están relacionadas; mes no disposém per avuy d'espay. Diguém quatre mots sobre'ls actors que componen la companyía.

En conjunt forman un quadro ben discret, y especialment las obras cómicas las treuhen ben arrodonidas. Se nota tot seguit que las obras son ensajadas ab serietat y cuydado, y'ls actors las representan sense distreures y ab amor, qualitats que no sempre observém en els de nostra terra. Com á notabilitats, no n'hi figura pas cap en aquesta companyia, peró de bons actors n'hi han alguns. Entre las donas citém: Mlle. Ninove, esbelta y delicada, que diu correctament, se mou ab distinció y detalla'ls diferents tipos ab molta gracia y naturalitat. Sa primera qualitat es la modestia, lo qual fa que, no buscant may l'aplauso, s'acontenta ab *dir* las escenas molt dramáticas pera las que no té facultats, logrant aixís, ja que no entussiasmarnos, fernos aplaudir. Es la que més ha trevallat de tota la companyia, y á dotzenas podriam citarne d'escenas en que ha estat deliciosa. Mlle. Myldá's distingeix per la malicia é intenció ab que subratlla'ls seus papers. De figura simpática y rostre expressiu, parla més ab gestos qu'ab paraulas, y l'alegría franca y comunicativa que tota ella respira fa qu'adquireixin relleu els tipos cómichs, únichs que interpreta. Mme. de Kercy es una discreta característica que lo mateix representa papers serios en alta comedia qu'estrafalaris tipos en alegres *vaudevilles*. Com no exagera may, acostuma á surtir sempre ayrosa dels seus *rôles*. Mlle. Méaule, que no está mal fent comedias, té pretensions d'actriu dramática, tal volta trágica. Sort que no n'han fet gayres de dramas, puig ens haguera fet patir de debó. Un dia va recitar una poesía, *Le cœur de Hyalmar*, ab unas pretensions, ab una *pose* y ab una cantarella realment insufribles. En fi, Mlle. Mormand es una ingenua sentimental y amanerada. Els homes son inferiors. Tant M. Dumoraize com M. Vast, especialment aquest, recordan massa'l conservatori; sempre amanerats y frets, sembla que diguin la llissó, y lo qu'es pitjor, llissó ab cantarella. El primer parla enfarfegantse; el segón, més que francés, sembla que parli grech. El millor es

M. Hemery, que lo mateix fa un paper de barba que un de galán jove, tots discretament. Citém també M. Nerthy, que está bé quan no vol exagerar, y ho vol moltas vegadas; M. Hermann, molt just en diferents tipos, y M. Conet, fret sempre, peró correcte.

—

Y ara preparemnos á sentir als castellans. *Nada menos* que tres companyias de declamació castellana han vingut prometentnos estrenos á dojo. En Thuillier al Eldorado, la Pino á Novetats y la Cobeña á la Gran Via. El primer no ha estrenat res encara, peró anuncia per'avuy l'ultim drama d'en Galdós. La Pino ha donat *Tortosa y Soler*, un de tants arreglos d'obras lleugeras francesas que acostuman á destrossar els castellans. Just es confessar que *Tortosa y Soler* no es pas un dels més dolents. La Cobeña ha donat la refundició de *La moza del Cántaro*, de Lope de Vega. Com no som partidaris de refundicions no hem anat á véurela, ab tot y saber que l'obra, no la refundició, es una de las millors del gran clássich.

LA MÚSICA Á MADRID

PADEREWSKI

Al sentirlo per segona vegada hem pogut formarnos més acabat concepte de la indiscutible valua artistica d'aquest colós del piano. En Paderewski se'ns presenta transformat, sense las genialitats quelcóm extravagants del primer dia, ja perque'l seu temperament se trobés més calmat, ja per no considerarlas necessarias, puig que'l públich desde'l primer moment va guardar la correcció que devia tenir sempre. Bo es fer constar que, pera conseguirho, varen tenir de fixarse uns cartélls molt xocants en els corredors y demés dependencias del teatre, ahont se pregava á la gent que no enrahonés ni fes soroll *mentres en Paderewski's trobés en l'escenari*. Es á dir, que quan no hi fos, encara que s'executés una obra tan hermosa com la *Serenata* de Beethoven, el públich quedava autorisat pera xerrar tant com ne tingués gana. Y aixis fou, puig ni menys s'escoltaren á Beethoven, ni tampoch la execució s'ho va mereixe, perque aquell hermós *trio* fou destrossat per la corda baix la direcció del mestre Giménez; axis es que sols esperavan tots el moment de que tornés á apareixe'l famós pianista polach.

Per'acabar d'una vegada ab la avuy tan desgraciada orquesta de la Societat de Concerts de Madrid, dirém que també va ferho molt malament en las obras d'acompanyament del piano. Fins la gent que no s'hi fixa, y que, per altra part, sols sab coneixe quan desafinan, va poder adonarsen, mercés á las demostracions d'en Paderewski, que ab tots els moviments imaginables protestava d'aquell desgavell y fins moment hi hagué en que varem témer que fes malbé al infelis director. Apart d'aquests *desahogos*, bastant disculpables, varem trobar al pianista molt més encaixat, sens abusar de la *pose*, y subjectant tot lo possible la seva *virtuositat* á la fidelitat en la interpretació.

El seu trevall artistich fou verament notabilissim. L'hermós *Concert* en *fa menor* de Chopin va servir pera la consagració definitiva dels seus mérits artistichs. En Paderewski no sols va executarlo d'una manera maravellosa, sinó que ademés va *dirlo* admirablement. La interpretació que doná al tan inspirat *Larghetto* d'aquesta obra es una de las emocions més fondas que un pianista'ns ha fet experimentar, y'ls que fins llavors havian dubtat de las sevas qualitats d'artista varen haver de rendirse á la evidencia. Tota la poesia d'aquesta magnifica obra fou posada de relleu ab una grandiositat d'expressió, qu'era á la vegada model de sentiment y de sobrietat. El pianista va presentarnos la veritable ánima de l'obra, per medi d'una de las interpretacions més justas, més fidels y ensemps més inspiradas que li hem sentit. Quedarem ben satisfets y convensuts, puig axó es lo qu'esperavam d'en Paderewski, que'ns revelés el seu veritable temperament d'artista, y aixis ho feu, en efecte. D'aquest *Concert* de Chopin ens en recordarém per sobre de tot lo demés que li hem sentit.

També va donarnos de propina'l *gran wals* de Chopin, peró aqui, si bé la execució fou igualment notable, en cambi no produhi'l mateix efecte per lo que respecta á la interpretació, puig empleá una llibertat en els moviments que'ns semblá era esmenar la plana al autor. Aquesta es, donchs, un'altra caracteristica del temperament d'en Paderewski, que resulta més respectuós pera l'autor en las grans concepcions, en las obras de més fondo, y en cambi fa predominar la seva personalitat d'una manera excessiva, ab tot y que la creyém sincera, en obras que, si bé d'indubtable mérit, pertanyen á un género menys enlayrat.

En una *Barcarola* de Rubinstein va revelar de nou el seu imponderable domini del piano, que confirmá encara més en varias obras de Liszt, entre ellas las indispensables *Rapsodias*, qu'arrebataren com sempre al públich. De bastant major mérit es un *Estudi* del propi Liszt, obra quelcóm més fonda, que va dir en Paderewski d'una manera sols comparable á la del *Concert* avans esmentat. Y al final d'aquesta audició, ens doná casi un al-

tre programa que serví pera confirmar encara més nostras apreciacions, y ademés pera presentárnosel com á compositor, si bé ab obras de tan petita importancia qu'es impossible formar ab ellas criteri exacte. Cal per'xó sentirli sa *Fantasía polonesa*, obra pera piano y orquesta que té anunciada y deplorém no haver sentit. Dugas audicions més donará encara en el Teatre Real, y no compreném cóm cap de nostres empresas ó entitats musicals no ha sapigut aprofitar la ocasió pera donarlo á coneixe al públich barceloní.

Ab lo que portém dit de las dugas audicions, desitjém haverdonat al lector nostra sincera impresió sobre aquesta eminencia. Pera terminar hem de repetirli que's tracta d'un *virtuós*, y en aquest concepte té las qualitats y defectes de molts d'ells, peró que, ab tot, es un verdader artista, un temperament tan apassionat y romántich com el del propi Chopin, y un colós que manifesta sas dots de concertista en un grau superior á tots els qu'haviam conegut.

«Don Joan», de Mozart

El programa de las festas de la major edat del rey havia de contenir, com de costúm, una funció de gala en el Teatre Real, funció en que lo que passa en l'escenari no es més que un pretext pera que las classes que'n diuhen altas lluheixin uns escots molt baixos, ab un acompanyament de pedreria, condecoracions, casacas y coloraynas de tota mena que deixan á un home enlluhernat per un grapat d'horas. Mentres contemplavam tot aquell gran devassall de luxo, de riquesa y també de vanitat, se'ns va ocorre la idea del acte més hermós y més original ab que'l nou sobirá podia inaugurar el seu reynat: demanar als seus súbdits, que pel fet de trobarse allí presents y victorejarlo ab entussiastas aclamacions semblavan significar estar disposats á sacrificarli fins la vida, que renunciessin tan sols als més improductius dels seus bens, com eran els que á sobre ostentavan, y ab aquest petit desprendiment, que ni á sacrifici arribava (puig sens dubte tots continuarian disfrutant de la mateixa posició social), podia portarse'l remey á un gran nombre de miserias entre las infinidas que aclaparan al país. Hem de suposar que cap d'aquells entussiastas cortesans s'hauria fet el sort á una tan hermosa proposició del seu monarca, y quasi estavam temptats d'aconsellarli, si en nostra má hagués estat el donarli consells. De pitjors n'hi donarán.

Donchs si: en lloch de triar per'aquesta solemnitat una ópera nacional, *Marina* per exemple, pensaren els organisadors (1) en una joya del teatre clássich, sens dubte pera mostrar als representants de las potencias extrangeras la senzillesa ab que aqui destrossém las creacions dels més grans genis. Y'l pobre Mozart va ésser la victima en *holocausto*, no precisament pels mérits innegables de la seva obra mestra, sinó per havernos pintat en ella las malifetas d'aquell *gallardo y calavera*, que diuhen es la encarnació de las qualitats de la nostra rassa, millor dit, del tipo espanyol *pur sang*. Per aixó es que triaren el *Don Joan*, una de las més genials partituras qu'ha produhit la música. Y també per aixó devian voler que fos dirigida per un *geni*. ¿Qué vol dir un mestre espanyol, en Bretón, ni en Goula? No senyors: calia un músich *clássich*, com l'obra de que's tracta, y en aquest concepte no podia dubtarse en la elecció: en Mascagni, el célebre autor de la célebre *Cavallería rusticana!* ¿Quina relació hi há entre l'autor d'aquest *capolaboro* y la divina obra de Mozart? Aixó es lo que no hem pogut descubrir encara que'ns hi hagim trencat el cap.

¿Ha assistit may el lector á las representacions que'n diuhen d'ópera barata? Donchs en Pérez Cabrero, en Baratta ó en Goula *hijo*, ho fan millor cent voltas que no ho ha fet el geni oficial de la casa Ricordi. En Mascagni ha fet ab la partitura de Mozart lo mateix que faria un wagneriá ab las partituras del autor de *Iris:* posarlas en ridicul. Perque ningú'ns treurá del cap que l'atentat comés per en Mascagni es ab tota premeditació y alevosia; ell se va proposar *reventar* á Mozart pera que no surtin ja més els enemichs de la música italiana moderna senyalant las obras del mestre de Salzburg com el verdader patró de la *verdadera* música italiana qu'admirém tots ab el major respecte y entussiasme, y que ab igual veneració será tractada per tantas generacions com se succeheixin. Y encara se'ns vol calificar de sectaris, essent aixís que al atacar l'italiá apuntém contra aquests *pastitxos* y *capolaboros* de las empresas editorials, com cal igualment apuntar contra'l tan rebregat *Barbero de Sevilla*, que no va costar altra feyna al senyor Rossini que la de péndrel ab paper de calcar de las partituras de Mozart! Hi ha hagut en el món plagis, peró's poden dispensar tots devant del que va cometre'l *Cisne de Pesaro*.

Tornant al ilustre Mascagni, y deixant apart els seus *innegables* mérits de compositor *italiá*, fariam un'aposta á que, ab tot y haverlo anat á buscar de la mateixa manera que's pren un *especialista*, en sa vida havia

(1) El principal organisador ó desorganisador ha sigut el crítich de *El Heraldo*, anomenat Saint-Aubin, qui, per mediació del seu cunyat en Canalejas, ha portat la direcció del assumpto, y pogut *invertir* la cantitat de *vinticinch mil duros* que l'Estat (ó sía tota Espanya) ha pagat pera'l major brill de la festa. Els que entenen en aquests negocis manifestan gran curiositat per coneixe la inversió efectiva d'aquesta cantitat, que bastaría pera'ls gastos d'una bona temporada d'ópera.

dirigit l'obra de Mozart, puig repetidas probas doná de no saber ahónt era, y en ocasions, com per exemple en el célebre *minuetto*, aná perdut per complert. D'un cap al altre, desde la hermosa página musical que forma la *Sinfonía* fins á la colossal *escena del Comendador*, que bastaria pera inmortalisar el nom de qui va compóndrela, en Mascagni conduheix l'obra sense color, sense'l més petit matis ni delicadesa, marcant uns temps excessivament lents y permetent que cada executant tiri pel seu cantó. Y aquesta joya musical, interpretada sense cap delicadesa, sense la vida y *souplesse* que la caracterisan, produheix el mateix efecte que l'opi, sobre tot empleant pera'l seguit de recitats el dúo monoton de violoncello y contrabaix, en lloch del *clavicordi* com está escrit. Donchs la missió d'en Mascagni s'ha reduhit á *tenir compte* als músichs (com deyam d'un mestre que s'ha retirat), y encara devegadas ni aixó ha sapigut fer.

El públich de Madrid es de las vegadas qu'ha estat bé, puig ha tractat á n'en Mascagni com un qualsevol, sense concedirli *ni un aplauso* en las tres representacions del *Don Joan*. Prou ell va voler el darrer dia mirar per casa, intercalanthi uns quants fragments de la seva *Cavallería*, peró'l tonto no va compendre que las melodias de Mozart, frescas encara en l'ohido del públich, havian de desacreditar més que may las *cursiladas* d'en Turiddu y la Santuzza, y lo que en altra ocasió hauria produhit un daltabaix en el públich *bon jan*, aquesta vegada no consegui ferli ajuntar las mans, y estém segurs que'l mestre italiá no haurá pagat gayre excés d'equipatje per las coronas y *objetos de arte* que se'n ha endut de la cort. En fi, que Deu l'ampari, encara que no ho necessitará gayre ab *catorze mil franchs* qu'ha embutxacat á costa de las butxacas dels que no hi van anar.

La interpretació qu'ha obtingut el *Don Joan* per part dels cantants ha sigut, si fa ó no fa, com la del mestre director. Pera fer justicia devém esmentar dugas excepcions honrosas: la senyora d'Arneiro, que ha sapigut donar justa expressió al personatje de *Donna Anna* y molt encertada accentuació dramática als recitats del primer acte, y'l baix Navarrini, qu'ha presentat el cómich paper de *Leporello* ab tot el degut relleu, mantenintse en el just terme, pera no caure en la caricatura. Peró apart d'aquests, tot lo restant ha sigut una calamitat.

Nostre paisá'l bariton Blanxart, encarregat de la part del protagonista, té en la seva contra com á cantant aquella dicció ploranera qu'altras vegadas li hem retret. Es un *Don Joan* que's passa tota l'ópera en un continuat plany, y si no'ns errém nosaltres, el tipo es precisament tot lo contrari. Aixis, per exemple, la célebre aria *La ci darem la mano* requereix tot l'entussiasme de qui emplea totas las sevas arts en galantejar á una bellesa, y'l senyor Blanxart li dona un tó fúnebre, ademés d'adaptarse, per altra part, ben poch á la seva tessitura. De la *serenata* ja li varem dir lo que feya al cas quan la cantá en el Liceu. En la escena del sopar está com actor al nivell de qualsevol *Tenorio barato*; y en tota l'ópera no hi veyém ni un moment al *gallardo y calavera*. En cambi, va vestir el personatje ab la propietat que té per costúm.

El deliciós tipo de *Zerlina* estava encomanat á la *diva* senyora Parcini, una noya cursi de Madrid, un canari de gavia tan empalagós com la nostra Huguet, peró una mica més pulit. Li falta tota la gracia pera caracterisar la seva delicada part, que pren sempre ab la mateixa serietat qu'en Blanxart.

Y per fi en Bonci, *nada menos* que'l tenor de *La Bo he-me*, tinguerem en la part del duch Octavio. Com artista no hi há que dir que fou el mateix estaquirot de sempre. Ara, com á cantant, fou encara pitjor, puig las dugas célebres romansas que té en l'obra va destrossarlas de la manera més ignominiosa. Pera ell, lo mateix es clamar venjansa pels crims de Don Joan, que cantar alló de la *gelida manina*. Es tot un ma...nobre.

Heusaqui lo qu'han fet els principals intérpretes. En quant als restants, sols hi há que dir que'l *Comendador*, senyor Cirotto, fou una mena de Donato Giménez d'ópera, y que'l tercer baix senyor Dadó, encarregat del cómich *Massetto*, resultá millor que l'anterior y per tant acceptable. Els chors detestables, el ball idem, y sobre tot molt cursi, y la presentació escénica escandalosa per sa falta de propietat y de riquesa. Ab la cantitat que ha costat aquesta representació podia haverse pintat l'obra nova, en lloch de aprofitar telons que comptan més de mitj sigle. No pot donarse major pobresa. Cal anar á Munich pera veure lo qu'es la *mise en scene* del *Don Joan* de Mozart

Y ara, avans de terminar, hem de censurar un abús que va indignarnos. En el Teatre Real de Madrid se reparteix cada dia un follet que donan tots els acomodadors y que porta el titul de *Programa oficial*, ab el sagell del Teatre. Donchs ¿volen saber qu'es aquesta publicació *oficial*, que surt de la mateixa comptaduria? Donchs es el *argumento cómico*, ó sigui la *rifada* de l'ópera que's representa, feta y autorisada pel mateix empresari, acció posada en solfa ab un seguit de xistes del més estúpit gust. Y aquells comtes y duchs y generals que van á pahir el sopar al Real y'ls hi ve la son á poch de sentir las *latosidades* de *La Walkyria* ó'l *Siegfried*, se distreuhen ab l'argument *oficial* que's rifa d'en Wotan perque es borni ó del *golfo Siegfredo* perque juga á fet ab Mimo Sánchez Nibelungo. No riguin, que'ls fará mal.

Donchs ara s'ha fet altre tant ab l'argu-

ment del *Don Joan*, en una funció regia, y aquest argument ha fet las delicias de la concurrencia, y'ls enviats extrangers, que també'l varen rebre,'l portarán á la seva terra com la mostra més hermosa de la cultura espanyola. Prescindint del seu carácter *oficial*, y posantnos en el punt de vista cómich, no hi hem sapigut trobar un sol acudit graciós, á pesar de que tot está plagat de *xistes*. Y pera major gracia, no faltan els seus corresponents *xistes* d'actualitat; aixís, no fem més qu'obrirlo y ja'ns trobém que Don Joan parla ab Donna Anna de la Sada Yacco.

Deu los fassi bons á tots.

JOAQUÍM PENA.

REVISTA DE REVISTAS

La important revista *Mercure de France* (maig) publica un estudi literari y filológich d'en Remy de Gourmont titulat *La poésie française et le question de l'e muet*, á més de la traducció d'una noveleta d'en Maxim Gorky (*Les petits bourgeois*) y articles de Blanche Rousseau, Miomandre, comte de Comminges, G. Dubois-Desaulle y Pierre de Querlon. En la *Revue du mois*, entre'ls interessants treballs que la forman, son dignes de menció *Musique*, de Jean Marnold, y la secció de *Lettres espagnoles*, d'en Ephrem Vincent.

El *Mercure de France* del mes de juny porta'l següent sumari: *De Mademoisselle de Maupin à Claudine*, per Charles Henry Hirsch; *Charles Maurras et la Renaissance classique*, per Pierre Lasserre; *Les Déboires amoureux de Georges Lerouvre*, per Adolphe Retté; *Camille Mauclair*, per Francis de Miomandre; *La Mentalité du Revolté*, per Georges Palante; *Les Salons de 1902*, per André Fontainas; *La Kebba* (*mœurs kabyles*), per Raymond Marival. En la *Revue du mois* s'hi llegeixen trevalls de Gourmont, Quillard, Lebesgue, etc.

La Lectura de Madrid (maig) publica articles de Troyano, Buylla, Ibáñez-Marin, Cámara, Prida, Vera, etc. Escriuhen en la *Revista de revistas*, Cervino, J. M. González, Uña, Juderias, Terán, Ontañón, etc.

Nuestro Tiempo de Madrid (maig) publica un sumari d'innegable actualitat. Héusel aquí: *El mes pasado*, per Salvador Canals; *La Reina Regente*, per Rafael Gasset; *El movimiento obrero*, per Pablo Iglesias; *Política en Marruecos*, per Julián Ribera; *La Hacienda*, per Augusto González Besada; *La Iglesia*, per Maximiliano Arboleya; *La criminalidad*, per Pedro Dorado; *La industria en Vizcaya*, per Pablo de Alzola; *La industria en Cataluña*, per Guillermo Graell; *El Comercio exterior*, per Federico Rahola. Acompanyan al número dos notables retrats dels reys d'Espanya don Alfons XIII y donya Maria Cristina.

Els números de *L'Européen* (maig), notabilíssim periódich en el que s'hi exposa'l moviment europeu en qüestions de Política, Dret Internacional, Literatura, etc., contenen, com els números anteriors, estudis y articles dignes d'elogi. Per no citarne d'altres, farém esment d'un trevall á propósit del gran poeta belga Emile Verhaeren (ab motiu de la publicació de *Les Forces Tumultueuses*, ultim llibre del poeta), per Stuart Merrill, y un estudi politich *Imperialisne et Pangermanisme*, sense firma (número de 17 de maig). En el de 21 de maig es notable un estudi d'en W. van der Vlugt, *Le Rhodisme*.

Le Ménestrel de Paris (maig) en sos números continúa donant al moviment musical la importancia deguda. Arthur Pougin, Paul-Emile Chevalier, Moreno, Raymond Bouyer, Edmond Neukomm, son els principals redactors de *Le Ménestrel*, firmas ben conegudas en el món de la música.

La Rassegna Internazionale (Roma, 15 de maig), está formada d'articles de E. Sansot-Orland, G. de Frenzi, Sem Benelli, G. B. Prunaj, Antonio Valeri, etc. Se distingeix una *Commediola d'amore* de Prunaj, obra premiada en el concurs qu'en el mes d'abril obri *La Rassegna Internazionale*.

La Revue Franco-Italienne et du Monde Latin (Nápols, maig), publica una crónica de las lletras llatinas y també estudis sobre'ls poetas de la escola de V. Hugo en el Brasil, per Philéas Lebesgue, y sobre la colossal obra d'en Dmitry de Merejkowsky *La Ressurrecció dels Deus*, per Georges de Champdoré.

Hem rebut també *La Revue Hebdomadaire* (números de maig). Deu recomanarse (número del dia 10) *La Psicologie de la guerre sud-africaine*, per Jean Carrère.

Els números publicats per la revista *Hispania* durant el passat mes de maig son remarcables, especialment el dedicat al doctor Robert, en el que, á més de notables trevalls estudiant la personalitat d'aquell eminent patrici, hi figuran profusió de curiosas fotografias de diferentas épocas de sa vida.

Els números de maig y juny de *Hojas Selectas* son notables com els anteriors. En abdós números s'hi troba la fantástica tradició catalana *La Brivia*, dibuixos y text de l'Apeles Mestres. Dibuixos y text son model d'humorisme y de bon gust.

—

Hem rebut ademés: *La Alhambra*, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, *Boletín de la Tarjeta Postal ilustrada*, *Euskalduna*, *Le Journal des Pyrénées-Orientales*, *Materiales y Documentos de Arte Español*, *Novy Kult*, *Prœco-Latinus*, *Arquitectura*, *Catalunya Artística*, *Vida*, *Universitat Catalana*, *Boletín Jurídico*, *Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica de Barcelona*, *Revista Homeo-*

pática Catalana, *La Veu del Montserrat*, *Medicina y Cirugía*, *Gent jove*, *Revista del «Centre de Lectura» de Reus*, *Crónica de Barcelona*, *Pluma y Lápiz*, etc., etc.

NOVAS

Segueix en grave estat mossén Jacinto Verdaguer, essent molt de témer un desenllás fatal.

Per acort dels metjes que l'assisteixen, el malalt no pot rebre visitas, á causa de sa debilitat extrema. També s'acordá viaticarlo, com aixis se feu el diumenge.

Malhauradament tot lo que's fa per'arrencar á la mort la preciosa existencia del gran poeta, sembla ben inútil.

—

El prop passat diumenge's celebrá á Sant Feliu del Llobregat la primera reunió de la Junta Comarcal de Propaganda Catalanista del Baix Llobregat, pera pendre'ls determinis preliminars de sa tasca.

Perque'ns son coneguts els membres de dita Junta, per l'entussiasme ab que's mira aquest nou trevall en tota aquella comarca, y perque aquesta subdivisió, qu'ha establert el reglament interior de las entitats federadas, es del tot lógica, esperém refiats que prompte serán tangibles els profitosos resultats del trevall del nou organisme.

Contribuheixin, donchs, els pobles del Baix Llobregat, en tot lo que puguin, á facilitar la tasca de dita Junta. Tothom deu mirarla ab respecte, tothóm pot ajudarla, sian las que's vulguin las ideas de quiscún. No oblidin las entitats, y juntas d'aquells pobles, ni la mateixa Comarcal del Baix Llobregat, que la federació per comarcas de que'ns ocupém no es sols jugar á catalanistas. No: es trevall digne, serio y profitós, trevall en el que hi deuhen rabejar sas mans els homes fets y triats, els que per sas condicions d'inteligencia, bondat, amor patri y energia puguin inspirar fonamentadas esperansas.

Desde'l més enardit y entussiasta jovenet de nostres rengles, al més excéptich y caduch vell del centralisme, sols per ésser fills del Terrer senten certa esperansa y cert desitj de veure realisadas las solucions catalanistas, y tot aquest conjunt de parers constituheix el clamoreig de la patria. Avant, donchs, y que nostra encoratjadora salutació d'avuy pugui anar seguida, á son dia, de las més corals felicitacions y alabansas.

—

Per fi s'ha firmat la pau entre inglesos y boers. Las aus de presa británicas, cansadas de dar falconadas en que las més de las voltas hi perdían las urpas, han proposat unas condicions de pau que'ls valents boers, faltats també de descans, han acceptat. D'aquesta manera podrá celebrarse la coronació del rey d'Inglaterra Eduart VII sense que la joya oficial pugui entelarse ab las noticias dels continuus desastres de las armas inglesas al Transvaal.

Més val aixis. Els milers y milers de vidas perdudas á l'Africa del Sud son ja prou gros estigma pera una nació forta com la Gran Bretanya, y pera sos politicayres sens entranyas. Peró això no vol dir que la pau firmada la creguém definitiva. ¿Passará d'un armistici més ó menys llarch? Qui ab tanta constancia, valor y convicció com els boers ha lluytat per la independencia, dona lloch á suposar que'l Transvaal, avuy com avuy, no fa més qu'aprofitar las condicions relativament ventatjosas que li ofereix l'enemich, pera referse en l'espay de temps que sia necessari, y retornar oportunament á una lluyta definitiva. No en va'l Transvaal ha experimentat la crudeltat d'Inglaterra, y no en va els boers han sapigut lluytar y morir per milers, ab l'heroisme més gran. Per això es fácil que'l dia menys pensat se recordin de que tenen dret á ésser del tot lliures.

—

Com ho diguerem particularment, ho repetim avuy d'una manera pública: JOVENTUT no ha tingut cap intervenció, directa ni indirecta, en las eleccions fa poch celebradas en l'«Ateneo Barcelonés».

Ens veyém obligats á fer aquesta declaració per las veus que corregueren ja avans, ja després de ditas eleccions.

Y á fi de no donar á tal fet una importancia que no té, encara qu'algú vulgui atribuhirli, y d'evitar malas interpretacions, hem decidit no publicar cap dels diferents articles que, fent referencia á aquest assumpto, ens han sigut enviats.

—

L'«Institut Obrer Catalá», fent un acte de propaganda útil pera l'obrer, ha publicat una fulla en la que hi figura un extracte dels més importants articles dels Estatuts d'aquella entitat, aprobats en 26 d'abril, y que son els següents:

Art. 1.er—Son objecte exclussíu es la instrucció de la classe obrera, mercés l'aplegament y ordenat empleo

d'un bon cabal científich, posat directament al servey del trevall manual.

Art. 2.on—Los medis qu'empleará serán: organisació d'un Cos Docent pera establir Cursos científichs, Trevalls experimentals y Conferencias en centres obrers; publicació de Manuals; fundació y sosteniment de Laboratoris y Tallers d'ensaig.

Art. 3.er—La ensenyansa's dirigirá de preferencia á las Ciencias positivas y s'adaptará á las necessitats especials á cada centre obrer; mes també's procurará la difusió d'aquells coneixements qu'engrandint lo cercle intelectual de la classe trevalladora contribuhexin á son major sanejament moral y material.

Art. 4.rt—Entran en lo plan de trevalls d'ensenyansa, que's farán en to familiar y de carácter práctich; *Cursos complerts* d'una ciencia, 6 mesos de llissons bi ó trissetmanals; *Cursos breus*, de 10, 20 ó 30 llissons, sobre una part d'una ciencia; *Séries* de llissons y *Conferencias* soltas.

Art. 6.é—L'Institut constará de quatre classes de socis:

Numeraris, que pagarán 2 pessetas mensuals y organisarán tots los trevalls de l'associació.

Docents, qu'en lloch de mesada, venen compromesos á desempenyar lo professorat, donant al menys tres llissons ó conferencias anyals.

Adjunts, pertanyents á la classe obrera y beneficiaris de la instrucció donada al Institut, satisfarán la mesada de 0'50 pessetas.

Protectors, que contribuhirán al foment de l'associació ab algún donatíu que no baixi de 12 pessetas anyals.

Art. 8.é—Lo govern superior de l'associació recáu en lo Concell general de socis, tenint tots indistintament veu y vot y elegibilitat pera'ls cárrechs.

Art 9.é—La Junta Directiva estará composta de President, Secretari y Tresorer, elegits per lo Concell general en ple y dos socis numeraris, dos docents y dos adjunts, nomenats per cada classe respectiva de socis.

Art. 10.é—La Junta Directiva nombrará Comissions auxiliars d'Ensenyansa, de Publicacions, de Laboratoris, etc., compostas cada una d'un soci numerari, un soci adjunt y un soci docent.

Art. 11 é—Tots los socis y sos fills podrán assistir als llochs d'ensenyansa, escolas, laboratoris y tallers propietat del Institut; als que no siguin socis se'ls exigirá una matrícula mensual de 1 pesseta. Respecte á las classes que s'organisin en los Centres Obrers, se regirán per las disposicions que aquests tinguin á bé determinar.

—

El Federalista ha inaugurat una nova época de sa ja llarga existencia, havent reaparegut ab notable text catalá y castellá, de coneguts escriptors, defensant, com sempre, las ideas autonómicas tan sabiament sustentadas pel gran Pi y Margall. Avant sempre, tots els de bona voluntat, trevallant units per Catalunya. Sempre'l Federalisme ha sigut y es germá del Catalanisme.

—

En la sala gran dels «Quatre Gats» doná'l passat dissapte un concert l'eminent guitarrista Tárrega, qui escoltá molts aplaudiments del nombrós auditori, verament sorprés devant dels prodigis d'execució que feu el concertista. Es verament extraordinari lo que fa y expressa'l senyor Tárrega ab un instrument com la guitarra, en la que hi executá l'altra nit diferentas obras clássicas, entre ellas la *Reverie* de Schumann, que interpretá ab exquisit gust, y altras composicions molt propias per'aquell instrument, com una *Jota* del mateix Tárrega, la *Serenata española* y *Granada* de Albéniz, y finalment el *Trémol* del propi Tárrega.

—

El senyor Martínez y Aloy ha publicat un quadern ab el titul de *Estudio analítico de la trayectoria de los proyectiles en el vacío*. La obreta, de la que n'hem rebut un exemplar, resulta molt interessant pera'ls que's dedican á estudis de cálcul, y es estimable la teoria que desenrotlla per las moltas aplicacions que té, moltas d'ellas de major importancia encara que la de la mateixa ciencia balistica. Ab lloable modestia diu l'autor que'l seu llibre es sols recopilació de lo que s'ha escrit referent al assumpto, mes no per això deixa de tenir son mérit reunirho y condensarho en pocas planas y d'una manera clara. Ab ajuda de l'analitica y la cinemática, l'autor busca'ls valors justos pera obtenir la valoració del ángul qu'ha de fer la tangent en el punt de surtida ab el pla horitzontal pera obtenir d'aquest modo las distancias máximas de las trajectorias parabólicas, tenint en compte'l sens fi de variables que integran las equacions.

La obreta resulta un trevall fet ab conciencia y coneixements remarcables, per lo que'l senyor Martínez deu ésser felicitat.

—

Altras publicacions rebudas:

El ahorro nacional y la reforma postal en España, conferencias donadas en el teatre Principal y en el saló de sessions del Ajuntament de Santander per don Francisco de Asís Gutiérrez, constituhint un curiós estudi que's llegeix ab gust.

La Mare Eterna, drama en tres actes per Ignasi Iglesias, sobre'l que ja publicarem el corresponent judici critich á son estreno. Forma un elegant volúm de prop de 200 planas, primorosament editat á «L'Avenç». Preu, 2 pessetas.

España en París, per don Arthur Vinardell Roig. L'autor hi ha coleccionat articles que tractan de diversas materias. L'ilustran varis grabats. El precedeix un prólech d'en Gómez Carrillo. Preu, 3 pessetas.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

Als suscriptors per tot el present any se'ls hi regalará la estatua d'en Rafel de Casanova.

NOSTRE FOLLETÍ

Ab el plech corresponent á aquesta setmana termina l'obra del eminent poeta Apeles Mestres

CROQUIS CIUTADANS,

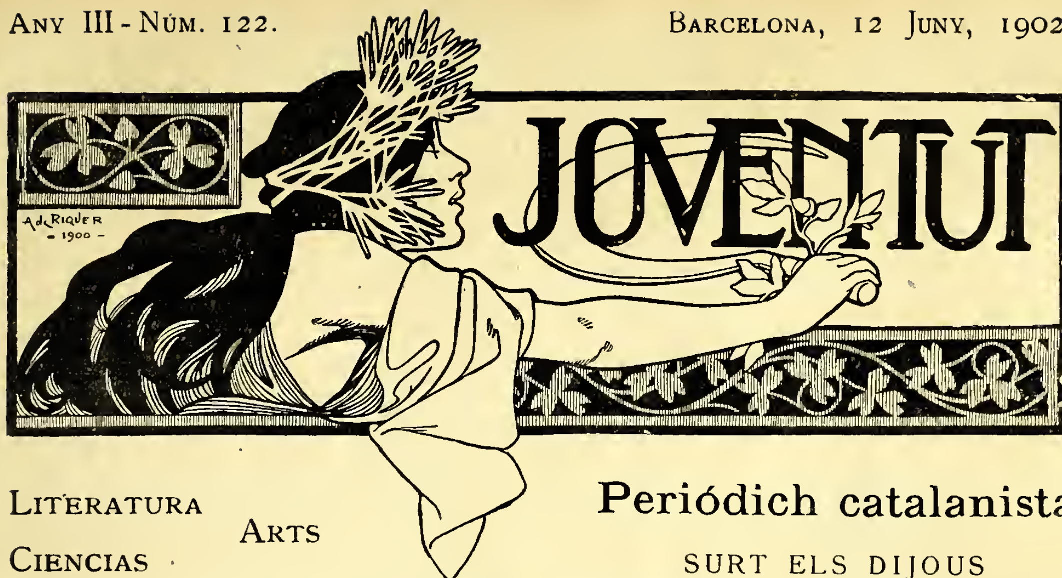
pera la qual en Geroni Zanné ha escrit un PRÓLECH, que comensarém á publicar ab el vinent número.

Inmediatament publicarém l'obra

TITELLAS FEBLES

d'en Frederich Pujulá y Vallés, ab PRÓLECH de l'Emili Tintorer.

ANY III - NÚM. 122. BARCELONA, 12 JUNY, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

CONSIDERACIONS SOBRE ALGUNS ORGANISMES SOCIALS

No podent l'individuu, per si sol, defensarse de tots els enemichs que'l rodejan ni procurarse tots els medis pera satisfer ab facilitat sas necessitats y desitjos fisichs y morals, busca, ja per'assolir abdós fins, ja un d'ells tan sols, la cooperació d'altres individuus, aportant ell en cambi sos esforsos en favor dels altres.

D'aqui naix l'associació. Aquesta té per fi la cooperació, la que no pot existir sens aquélla.

La cooperació implica la organisació (1). Aixis es que tota associació deu estar organisada. Y examinant tota associació, veurém qu'en realitat es un organisme compost d'individuus: que té vida propia, ja interna ó íntima, ja externa ó de relació; que té aparells apropiats pera sa vida y assoliment de sos fins; y que, per ultim, com tots els organismes, naix, creix, se desenrotlla y's mor estant subjecte á influencias y modificacions (2).

Entre las associacions que'ls homes constituheixen per'assolir resultats que tots sols no obtindrian, n'hi há algunas en que l'acte de naixensa no es instintiu y espontani, sinó conscient y producte de la voluntat individual; son, si, naturals sos elements constitutius y la lley á que obeheix sa fundació (la cooperació), mes no ho es s'a naixensa, puig hi há Estats en que no hi existeixen, y durant molt temps no existiren en la humanitat, com ho proban la Historia y la Sociologia. En cambi, n'hi há d'altras que son naturals, puig van lligadas ab la vida del home y existeixen, desde que aquest comensá á existir, y existirán mentres homes hi hagin (la familia, municipi, regió, Estat, etc.)

(1) Spencer.

(2) Pera compendre millor aquesta identitat n'hi há prou ab llegir els *Principis de Sociología* de H. Spencer.

No es d'extranyar, donchs, que á las primeras, pera distingirlas d'aquestas últimas, las califiquém d'*organismes artificials*, sens agradarnos del tot aquest mot.

D'aquests organismes n'hi há de varias classes: uns, tenen un fi purament científich, y dintre d'un ram determinat (Academias de Medicina, Dret, Jurisprudencia, etc.); altres, un fi económich (Cambras de Comers, Centres industrials y mercantils, gremis, etc.); ó un fi essencialment politich (com els Cassinos de partit, etc.); ó's proposan la educació intelectual é instrucció (Centres de lectura, ensenyansa, Ateneus, etc.); ó un fi recreatiu, (Centres de diversió y *sport*, etc.). No compreném entre ells las associacions que tenen per únich fi'l lucro particular dels que las componen (las colectivas, comanditarias, etc.), puig son fi es reduhidissim y poca influencia tenen en la marxa de la Societat.

Dificil es, si no impossible, que'ls organismes artificials se reduheixin, en la práctica, á un sol objecte, per més que á tal obeheixi sa fundació.

—

La conducta dels *organismes artificials*, ó sia l'adaptació de sos actes als fins que's proposan, pot ésser considerada desde'l punt de vista de sa vida interna, ó de sa vida de relació ab els altres organismes, ja del mateix ordre, ja d'ordre diferent, com son: la familia,'l municipi, la comarca, la regió, l'Estat.

Es indubtable que la conducta del *organisme artificial*, desde'l punt de vista de sa vida interna, deu estar en relació directa ab el fi ó fins que tingui l'organisme, ó sian els que's proposaren els fundadors del mateix y els individuus que'l constituheixen. En ell se deu prescindir dels ideals politichs (á no ser que aquests fossin son principal fi), podent tan sols ésser dits ideals objecte de discussió entre'ls associats, sempre, com es natural, reginthi un esperit de veritable tolerancia, ó al menys de tolerancia externa, ó en ultim cas, reginthi la bona criansa. Mes no deu presidir may com á criteri de conducta en la vida interna una opinió politica determinada, puig no es tal l'objecte de la Societat.

Si's considera la conducta del organisme desde'l punt de vista de sa vida de relació ó externa, ja es una cosa diferent. ¿Pot, no essent son fi'l politich, pendre part en un determinat moviment social ó politich manifestant certas tendencias? Heusaqui un problema més dificil de resoldre de lo que sembla á primera vista.

Segons la opinió general, y dintre'l terrer teórich, deuhen els esmentats organismes reduhirse á sos fins principals pera'ls que foren establerts.

Mes en la práctica, qu'es la que devém pendre sempre com á mestre, la qüestió presenta ja un altre aspecte.

En primer lloch, hem de recordar que, per més que'ls *organismes artificials* tinguin fins determinats, resulta que ja conscientment, ja d'un modo insconscient, se'n proposan d'altres. Y en segón lloch, que tots quants fins se proposin els organismes estarán en relació mediata ó inmediata ab els problemas que afectan els moviments socials y polítichs.

En efecte,'ls fins que's proposan els organismes de que tractém, son económichs, benéfichs, politichs, religiosos, educatius, instructius, etc., etc. Tots ells están en contacte, tant, qu'es casi impossible dir ahónt acaba l'un y comensa l'altre; y á més, ab tal intima relació, que tota mida qu'afecti al un, afectará indubtablement al altre. Se comprén, donchs, que resultin afectats pels moviments socials, com també per las midas d'autoritat qu'ab dits fins tinguin relació.

A més, en quant hi há un moviment social que conmóu als *organismes socials naturals*, ab quins els artificials están en relació, l'individuu té un criteri format, ja en pro, ja en contra, ja neutral envers dit moviment; y l'individuu no'n té prou ab això, sinó que vol y procura (de manera instintiva á voltas y conscient altras), per tots els medis influirhi, no tan sols d'un modo directe per medi de si propi, de la familia, municipi, etc., etc., sinó també per las associacions de que forma part, buscant que predomini sa opinió. Això es un fet, y es lógich y natural, donchs tot convensut vol portar arreu las doctrinas que defensa. Y es natural també, sabent com sab tothóm la necessitat que té tot organisme d'intervenir en aytals moviments, dada sa vida de relació.

Lo mateix succeheix en tot moviment politich. Y al usar d'aquest mot li doném única

y exclussivament el sentit de que'l moviment afecti á la organisació política d'un poble, ja en son organisme compost y complexe, l'Estat, ja en el d'altres organismes inferiors (regió, comarca, municipi, etc.).

Y aixó no es tan sols fill de la voluntat dels individuus, sinó, com hem explicat, de la missió del organisme en sa vida de relació.

—

Els resultats de la conducta dels organismes al intervenir en els moviments socials, son, sense cap género de dubte, notables. En las assôciacions l'individuu manifesta més clarament sa pensa sense coacció y previa discussió, y la opinió del organisme representa'l modo de pensar de la majoría dels individuus que l'integran; á · més de qu'en ella hi predominan ja directa, ja indirectament, els individuus que millors condicions posseheixen.

De resultats práctichs, bons ó dolents, n'hem vist sempre; son dignas de recort las campanyas seguidas per varis de nostres *organismes artificials* en qüestions económicas, jurídicas, en la dels presos de Montjuich, etc., etc.

Es digne de notarse que sas opinions representan en conjunt el modo de pensar del poble ó de la classe á que pertanyen.

Per ultim, com á organismes tenen els mateixos devers (qu'han de cumplir) y'ls mateixos drets (qu'han d'ésser respectats) que'ls altres organismes socials.

Y plenament convensuts estém de qu'ab el temps se'ls hi concedirán drets electorals com á entitats; y tal volta allavors podrán exercir una influencia, á que tenen dret, en la marxa del Estat. Sense comptar qu'al reconéixelshi tal influencia y afavorintla,'s podrá salvar un dels inconvenients que molts autors gens sospitosos, com en P. I. Proudhon, reconeix en el predomini de las multituts á que pot donar lloch la excessiva extensió del dret de sufragi.

—

Cal, donchs, que las associacions qu'anomeném *organismes socials artificials* cuydin, en primer lloch, de que sa conducta respongui, en quant á sa vida interna, als fins pels que foren creadas. Mes cal també que, previ estudi de las qüestions qu'afectan á la constitució y organisació y marxa de la Societat, intervinguin en els moviments socials y fins en els polítichs. Peró en aquest cas, si bé deuhen sempre representar la opinió de la majoría dels associats, deuhen exteriorisar la de la minoría, que deu ésser sempre escoltada y respectada.

D'aquest modo adaptarán sos actes á tots els fins á que deuhen atendre com á organismes socials, y d'aquest modo serán utils y farán un gran bé, no tan sols als associats, sinó també á la Societat de que forman part.

AL CÉSSAR LO QU'ES DEL CÉSSAR

LLETRA OBERTA Á POMPEYUS GENER.

Car amich:

Sento qu'al escriure ton article *La primera lectura de L'Atlántida á Barcelona*, aparegut en el Suplement artístich-literari del número 120 de JOVENTUT, te refiessis tant de la memoria que t'ha trahit de debó al ferte atribuhir al meu plorat cosí Yxart fets y paraulas que de cap manera t'haurías atrevit á estampar si abans t'haguessis pres la pena de venir á consultar á qui, casi sempre, visqué ab ell y guarda com un tresor, no sols tot lo qu'ell va escriure, sinó també la major part de lo que sobre ell s'ha publicat.

D'aquesta manera t'haurías convensut de que l'Yxart no podia acompanyarte l'any 1873 á la lectura qu'allí descrius.

Y no podia acompanyarthi, entre altras rahons qu'en obsequi á la brevetat vull passar ara per alt; *primerament*, perque, en aquella época, l'Yxart no's trobava á Barcelona, sinó á Madrid, ahont, com recluta de la quinta de Castelar, estava fent el servey, tal com ja han dit els seus biógrafos, y desde ahont enviava á la revista *El Siglo Literario*, que tinch coleccionada y á la teva disposició, unas correspondencias-revistas, per cert ben macas, qu'están desmentint de fet la te-

va asserció de que, per aquells temps, el jove Yxart «ni tan sols pensava encara en ésser escriptor»; y, *en segón lloch*, perque basta llegir de passada'l paragraf d'una carta seva de maig de 1877, que m'escríu desd'Altafulla, y está també á la teva disposició, pera compendre que, ni al escriurela, coneixia encara l'Yxart *L'Atlántida*, que tan desventatjosament vols ferli tu ja judicar quatre anys abans. Diu el paragraf:

«Ya me has puesto febril y nervioso con » cuanto me dices de *L'Atlántida*. Me estaba » ya mareando lo que decian los periódicos » de esta obra, y me acuerdo que precisa» mente esta mañana, después de la lectura » de un suelto, me he dicho: «Lo primero » que escribiré á Narciso será preguntarle: » ¿qué hay de eso?» Conque ya ves. Remi» teme en cuanto puedas un ejemplar é in» tentaremos presentarnos al concurso. Sos» pecho, sin embargo, que su lenguaje será » un si no es enrevésado, y yo no tengo aquí » ningún diccionario catalán y en casa sólo » uno bastante malo y vulgar. ¡Que esta di» ficultad se ofrezca á un catalán! ¡Oh ver» güenza! exclamaria Riera. Pero Riera tiene » talento, meditará y perdonará.»

¿Cóm, donchs, si al escriure aqueixa carta no sabia encara si'l llenguatje de *L'Atlántida* seria enrevessat, podia ja coneixe l'obra? ¿Peró es que tu, per ventura, l'havias ja pogut coneixe l'any 1873? Repara que, en la lectura que'n sents llavors, t'entussiasmas sobre tot al sentir llegir *El Chor de les Illes gregues*, y sobres que tothóm pot veure qu'aquest hermós fragment de l'obra no figura encara en el tomo dels Jochs Florals de 1877 ahont apareix per primer cop *L'Atlántida*, son mateix autor nos diu textualment en el prólech de la segona edició, qu'es del 1878: «Avuy al tréu» rel á llum per segona volta, he procurat » donar á alguns de sos quadros los darrers » tochs y pinzellades, y entre altres, no sé si » encertades adicions, hi afegesch, com epi» sodi, *lo chor d'illes mediterránees*.»

Ja veus, donchs, mon car amich, que si la memoria t'ha trahit en aquest punt, bé podia trahirte en los demés del teu article, com queda demostrat també que fou aixis en lo referent á la presencia d'aquell Yxart que ni era á Barcelona, ni, de esserhi y de tenir la sòrt de sentir llegir *L'Atlántida*, may, jamay hauria pogut fer els desventatjosos vaticinis qu tu li suposas, per la senzilla rahó de que te nia molt més bon gust y perspicacia que'l que tu't dignas regonéixerli. Molt lluny d no haver sabut apreciar l'Yxart—el célebr crítich Yxart, que per quelcóm superior h deu èsser de célebre—el geni poétich de gran Verdaguer, hi hà mil escrits ben pú blichs que proban que sempre'n fou un ad mirador decidit. Posarho, donchs, en dubt es temeritat perillosa. Per això dich que, a Céssar lo qu'es del Céssar.

Y no vull exténdrem aportant novas proba ni deixant encendre la meva indignació; per que'm repugna creure que, parlant d'un mor que't distingia ab sa amistat y que ja no po contradirte personalment, com no puch j tampoch acudir als testimonis que alli cita per ésser també ja tots difunts—tinguesse tu l'intent, per altra part ben pueril é inútil de socavar la seva gloria ó simpatia, en el moments en que, per circunstancias certa ment ben tristas, aumenta ara en tots el cors la que sempre ha inspirat l'ilustre auto de *L'Atlántida*. Crech de bona fé que lo qu'ha escrit ho has escrit inconscientment, per'ai xecar més y més á qui, per cert, no ho neces sita; no pera rebaixar el pedestal de gloria qu'Europa y América aixecaren, tot plorant á la memoria d'aquell amich teu, el dia de s mort.

No tracto, donchs, de mortificarte ni de promoure polémicas inútils; sinó de deixa cada cosa á son lloch. Tant es aixis, que, s la cosa no hagués passat de murmuracione ta de paraula á murmuracioneta llensada á la publicitat, pòts estar ben segur que jo n n'hauria fet cas, ni aniria, com ara vinch á demanar que se'm permeti fer pública la rectificació en aquestas mateixas planas.

Feste cárrech dels devers que m'imposan afeccions santas, y perdona, donchs, á ton amich

NARCÍS OLLER.

3 de juny de 1902.

TRISTESA

(Monólech)

Personatje: Toni Grice. Perdut entre'l huracá del món, infelís que boy sempre forsosament s'ha de veure ab la rialla als llabis, anyorador del repós y que plora en silenci quan li apar que resta sol entre la buydor de sa cambra. Té vinticinch anys d'edat.—Acció: A ciutat.—Epoca: Actual.—Dreta y esquerra: Las del actor.

—

Escena: Cambra reduhida d'un artista de menor quantía, de parets blancas peró brutejadas, desarreglada y d'una inarmonia aclaparadora. Al fons porta entreoberta, que figura dona á un corredor per hont se va á la *pista;* aprop de la porta, part dreta, una taula ab un gros mirall assobre, y al bell costat d'aquest un senzill llum de gas qu'espandeix arreu sa claror somorta y bellugadissa. Distribuhits per la escena y al etzar, tres baguls de diferenta forma y mida, un d'ells obert del tot, cinch ó sis cadiras rónegas, alguna no gayre sencera, y assobre d'una d'ellas un barret de copa tot groguench.

Al aixecarse'l teló's veu á Toni Grice que, guaytantse al mirall, s'acaba de pintar l'afeytat rostre. Porta amplas calsas de vellut vert, curt gech de seda vermella ab guarniments daurats, sabatillas blancas y mitjas de color de rosa. Silenci llarch.

—

Toni Grice.—Avuy no fumarém cigarrets bons, está vist. (*Se'n va fins á la porta y escolta una estoneta.*) Res torba'l brunzir amohinós del silenci en las aforas d'aquesta cambra desballestada y trista. Cap d'aqueixos protectors que trobém fins en els més petits y humils llogarets, — més xamosos que las grans ciutats, perque hi há menys hipocresía y perque s'acontentan ab pochs esforsos per la nostra banda — s'acostará á veurem. Deuhen haverme abandonat pera que lluyti sol, ben sol, ab els embats de la forta maror y'm salvi com pugui del naufragi, si's creuhen que aquest ha de venir. Mes, pensanthi bé, no'm fa pas res que no hagin vingut, que soch dels que també'ls hi plau la soletat. Aixís puch fantasiejar á mon plaher, sense que ningú'm destorbi y sense que la conversa—com haig de fer si ells son aquí, quan esdevé solemnial parlant de cosas massa enlayradas y seriosas—l'hagi d'interrompre ab un acudit dels meus, més ó menys picant y rebuscat, peró que sempre'ls fa somriure, encara que, moltas y moltas vegadas, es un ben fret somrís el seu. (*Curt silenci.*) Jo no ho estich pas may d'alegre, encara que'm suri la rialleta á flor de llabi. Soch dels que sempre ploran, y vull dissimular. Si ho consegueixo no ho sé, peró'm sembla que sí, perque bé oviro á forsa criaturas, y no criaturas també, molts burgesos ignorants, sense cap lley d'estudi, panxa-contentas tots plegats, que's mouhen y remouhen en sos setis, que's retorsan las mans y fins s'aixugan las llágrimas de tant riure; cosa que jo no faig may, y si ho faig es que ploro de debó, que son llágrimas las mevas d'aquellas tan amargantas, llágrimas d'aquellas qu'escaldan las parpellas. Y vetaquí que sento anyoransa entre'l burgit d'aquesta gran ciutat que m'atuheix y'm mata, que'm desencadena'ls pensaments sense deixármels tornar á recullir pera fer que marxin ab normalitat, sens esbojarraments dels que comprometen la salut, única cosa *positiva* que, malhauradament, tinch bona, perque... es un desitj de mort lo que'm corprén sempre. (*Silenci llarch. Agafa una cadira y, arrossegantla fins al bell mitj de la escena, s'hi asséu cama assí cama allá, apoyant els brassos en el respatller y dolsament recolzanthi la testa.*)

Resto conformat, res més que conformat ab ma dissort, com l'aucell presoner entre'ls ferros d'odiosa gavia, que, pera endolcir sens dubte, son captiveri, canta, refila y saltironeja, crech que pera pensarse qu'es ilusió lo qu'es realitat massa *veritable* pera que ilusió sembli. Soch com el pobre aucell; sinó que aixís com ell refila, canta y saltironeja alegroy, potser convensut de qu'es aucell y res pot contra'ls homes, perque li son superiors en crudeltat y en tot, qu'es en aixó en lo que consisteix *precisament* la superioritat, jo, per més esforsos que fassi, no puch imitarlo, no puch trevallar ab santa joya, que soch un home com els mateixos que m'esclavitzan. Y no obstant, malgrat ma poca voluntat, he de fer riure, botent pitjor que una pilota y ab perill de trencarme'l coll á voltas, y, moltas

d'altras, cantant ab veu estrafeta pels plors qu'en vá pretench ofegar. (*Aixeca la testa y s'aixuga las llágrimas; després se posa las mans á las ancas y guayta indolentment. Curt silenci.*) Ah! No sé pas si perdonar á la meva mare'l que'm portés á n'aquest món de miserias y mentidas! Farsa y res més que farsa! Sent fill del pecat y del crim, com en veritat soch, ¿per qué no m'estrenyia'l coll ab totas las forsas que dona la desesperació, y no m'enviava á fer companyia á aquells que reposan en santa quietut y bellament agermanats? No sé, no sé si agrahir ó malehir que'm fes viure, perque es ben extranya cosa el qu'entre sa negra dissort tingués el valor, y es forsa valor, de salvarme, de no voler acabar de comprometre ab una iniquitat sa reputació malmesa, que may més havia d'aixecarse triomfanta! Que'l món no perdona als que cauhen, y'ls fa objecte d'escarni, en lloch de compadirlos! (*Silenci llarch. S'aixeca de la cadira y's passeja amunt y avall de la escena.*)

Y era ma mare un cor d'ángel, un cor d'ángel que fou llensat al fanch per un lladre sens entranyas, per un lladre que devia fruhir ben dolsament quan la enganyava, y que devia somriure en silenci quan ella amorosida escoltava sas paraulas, massa enmeladas per eixir dels seus llabis impurs, dels seus llabis grossos de bestia afamada de carnatje. Odio la memoria d'aquell monstre y'm venen esgarrifansas de terror quan m'apar que veig son espectre, l'espectre evocador de sa persona inconeguda, un espectre terrorifich d'ulls surtints, rissats cabells, membres tremolosos... Y m'apar que'l vegi cremant, cremant poch á poch y ab recansa, com si l'infern tingués fredat d'atormentarlo, fredat y admiració alhora, per creure que son petits tots sos cástichs pera culpa tan grossa!... (*Silenci curt. Tranzició.*) Y la mare... Ah! la meva pobra mare!... Boy no'm recordo cóm era, mes jo'm figuro qu'era una massa bona dona, massa confiada en las cosas que la envoltavan... avuy qu'es pecat el tenir confiansa en res! No recordo d'ella altra cosa que sa mort, y'm sembla veure'l seu cos inanimat y espantosament esgroguehit demunt de quatre fustas corcadas y negrosas; veig després quatre homes de ferreny rostre enduhentsen una caixa, caixa en que se n'hi anavan totas mas ilusions, y qu'ells pujavan amunt, amunt, per l'aspra pujada en quina cimalla hi há una hermita raquitica y boy enrunada; escolto la veu d'un bon capellá, embolcallat en ample mantell daurat, que salmeja misticas pregarias; sento las campanas del punxagut cloquer cóm brandan ab solemnitat y acompassadament; esguardo petits gromolls de neu que van cayent, cubrintho tot ab blanca vestidura esglayadora; retruny fondament en mon cervell el soroll aterrador d'un cos que cau á terra, y la remor de confosas paletadas al ensemps; després res... un silenci funeral sols interromput pels gemechs meus. Y es alashoras quan soch orfe y'm trobo sense llar que'm resguardi, sense escó ahont arraulirme; es alashoras quan comensa el meu pelegrinatje, fins que, no sé cóm, potser per art d'encantament, me trobo habillat ab virolats pellingos y fent riure, de grat, y qui sab si per forsa també, á la gent que admira mas *habilitats*.

Esmaperdut, entre las malaltissas sensacions de las grans ciutats, passejo aclaparat y pensant en las rengleras uniformes de casas que'm privan d'extassiarme en la blavor inmensa del cel; vaig errant per aquests brillants carrers somniosos, pensant en la buydor de la meva cambra, pensant en las riallas dels que'm guaytan quan trevallo en la rodona pista. Y, vaga, lluminosa, per demunt de totas las fal-leras que'm corprenen, sento aquella que'm recorda ma vida d'infant joganer y atrevit, trescant per mon humil poblet de casetas blancas y encisadoras, notant un somriure de pena en las esllanguidas caras de tothóm quan passar m'oviran, somriure de pena que m'adressavan carinyosos aquells senzills habitants, y que jo extranyava; somriure quin significat, á voltas, pretenia jo esbrinar, destorbant ab mas fondas meditacions y esguart seriós, l'armonia santa qu'entre'ls companys y jo regnava.

Y es ara quan la melangia s'apodera de mi; es en aquesta hora quan de mi triomfalment s'apodera; es en aquest instant quan perdo la serenitat y'ls plors regaliman per mas galtas. Plorant y cercant remey á mon desconhort, anyoro aquella dolsa vida del camp ab sas joyas estivals, ab sas penas al hivern, y detesto la vida de las ciutats brillants y populosas quinas falsas grandesas

son un escarni als infelissos y una provocació als desheretats; ciutat que volen cubrir ab mantell de porpra las infamias que dintre seu niuhan, ciutats que privan, ab sas altas casas d'arrenglerats carrers, de fruhir ben plenament el goig de veure una posta de sol y d'extassiarse devant la hermosura d'una plana luxuriosa. Tot, tot ho trobo á faltar quan en una gran ciutat per *exigencias del viure* trevallo. En cambi, conformat trevallo en un petit poble; y es qu'encara'm sento ab dalit pera conquerirhi jorns plascents, jorns plascents que potser sols existeixen en ma imaginació bullenta, y que jamay assoliré... (*Silenci curt. S'asséu altra volta en la cadira, boy d'esquena al públich. Al lluny se senten sorollosos aplaudiments.*)

Prou, prou meditacions. Aviat haurém de surtir á la tasca. Convé millorar la expressió del rostre pera veure si podém fer riure als burgesos, y á altres que no son pas burgesos, que impacients esperan ma surtida. (*S'aixeca de la cadira, se'n va fins al mirall, y mirantse en ell se pinta'l rostre.*) Tornemnos á pintar, que no ha sigut res; pintemnos bé, pintemnos, ó millor, embrutemnos forsa, que aixis riurán més y no haurán esment de ma tristesa. Encara que no hi fa res que jo plori, mentres els altres somriguin més ó menys delitosament. (*Anantsen vers el públich y aturantse al ésser aprop de las candeleixas.*) ¿Quí sab si demá potser viuré tot sol, ben ferma la mirada y guaytant arreu ab altivesa? (*Silenci curt. Se sent un timbre y se'n va corrents y brincant, tot posantse'l groch barret de copa qu'ha arreplegat de sobre la cadira ahont estava. Al ésser á la porta ensopega y cau ben llarch, aixecantse al cap d'una estoneta y guaytant al públich.*) Ara, si m'haguessin esguardat els d'allá, ja s'haurian posat á riure ab fortas rialladas, obrint un pam la boca... Clar, fora ben natural; ells no pensan que una desgracia sobtada tothóm la pot tenir... Las cosas naturals pas haurian de fer riure; lo fals si qu'está bé que'ls trobi ab una rialla al bell mitj dels llabis. Se pot riure de la estupidesa d'algú... Encara que, á voltas, d'estúpit un ho deu ésser mal no vulga! (*Desapareix per la porta del fons, cot el cap, y ab mesurat pas.*

ALFONS SANS Y ROSSELL.

MUSICHS QUE FUGEN

Passejavam fa pochs días per un dels principals carrers de Madrid, mitj embadalits devant d'aquell devassall de mal gust de que la vila y cort feya *gala* ab motiu de la gala de las festas reals. Quan més distrets anavam, heusaquí que'ns topém ab l'Albéniz, y després de la encaixada natural al trobar á un amich inesperat, majorment quan té totas nostras simpatias com l'esmentat pianista, varem fernos abdós á un temps la mateixa pregunta:

—Hola! ¿Qué feu per aquí?—

Y tot seguit ens apressarem un y altre á justificar nostra presencia en la cort. «No't pensis que hagi vingut á fer el pagés!» semblavam dirnos mutuament. Y aviat varem convéncens y *coincidir* en l'apreciació de las actualitats palpitants. Crech que tampoch haig de fer cap esfors pera convence al lector de que al cap d'un moment ja parlavam de música, y després de passar revista á las principals novetats, l'Albéniz va participarme que acabava de pendre la resolució de trasladar sa residencia á la capital d'Espanya. Gran sorpresa va produhirme aquesta nova, y més encara al exposarme las causas que l'havian determinada, quina exposició de motius ó queixas pot sintetisarse en la oposició que se li havia fet á Barcelona pera posarli en escena la seva nova ópera, y en l'acullida afectuosa ab que aquesta acabava d'ésser acceptada á Madrid pera estrenarse en la temporada próxima, si alashoras li mantenen la paraula.

Fem una mica d'historia. L'Albéniz té acabada una ópera titulada *Merlín*, que desitjava estrenar á Barcelona. Ab aquest objecte y al veure'l fracás del *Teatre Lírich Catalá*, va fer proposicions al seu company el mestre Morera pera reconstituirlo baix bases més sólidas y donarhi representacions serias d'óperas catalanas, entenemnos, óperas d'autors catalans. Abdós s'associaren ab el mestre Granados, comprometentse junts á donar cadascú la seva obra á dita empresa, pera quin objecte en Morera terminaria sa nova ópera *Emporium*, y en Granados la seva que porta per titol *Follet*. Nosaltres hem seguit pas per pas els antecedents d'aquesta temporada d'ópera *non-nata*, y podém per tant res-

pondre de la bona fe ab que'l mestre Albéniz va llogar el teatre de Novetats, va contractar els principals cantants d'ópera del pais y també forasters (teniam altre cop Cardinali en porta) y, en una paraula, va preparar el terreny á principis del passat hivern pera las representacions que devian donarse en l'actual primavera. També podém certificar que'l mestre Granados va suscriure y mantenir sa paraula ab tota llealtat, peró no podém fer altre tant respecte del mestre Morera qui (ho dirém en castellá pera major propietat) *de la noche á la mañana y con el mayor sigilo*, *es decir*, *sin previo aviso*, *desapareció del mapa catalán para sentar sus reales en la tierra del tirano; de aquel tirano en cuyo loor había compuesto el inmortal poema sinfónico «Catalonia»*, *casi á la par que dedicaba una misa á la memoria de nuestro gran rey en Jaume*. (Aquest *en Jaume*, s'ha de llegir també en castellá, pera que ressurti bé la *jota* que tant malparada va quedar en la desditxada *Catalonia*).

Donchs, com anavam dihent, ja'n tenim un á fora. El mestre Morera, seguint *la senda por donde han ido los pocos músicos que en Cataluña han sido:* Pedrell, Vives, Giró, Oller, Camaló (1) *y otros*, *si la memoria no nos es infiel*. Peró, *si bien se observa*, en Bretón ha tingut de venir á buscar els seus millors éxits á Barcelona; en Pedrell, després de passejar deu anys *Els Pirineus* per tot arreu, va haver d'estrenarlos á Barcelona; altre tant va fer en Vives ab sa ópera *Euda de Uriach*, qu'encara no hem vist representarse á Madrid (á pesar dels seus grans éxits en el *género chico* y de que gasta barret de copa á tot drap), y en fi, el propi Albéniz ha estrenat sas dos óperas *Henry Clifford* y *Pepita Giménez* en nostre Liceu. ¿Qué ha passat, donchs, ara?

Lo que ha passat es que l'Albéniz, després de rompre ab en Morera per causa d'aquella grossa informalitat, per no dir altra cosa pitjor, se troba ara reunit ab ell á Madrid y junts se veuhen ab en Chapí, qu'es el *Pontifex maximus*, el que diu si una obra es bona ó dolenta, si s'ha de posar ó no en escena, y en Chapí, després d'acceptar l'ópera d'en Morera, accepta ara la de l'Albéniz... y encara'ns queixarém dels madrilenyos!

Nosaltres, que varem deplorar l'acte d'en Morera aixis en el seu fons com per la forma ab que va realisarlo, hem de deplorar ara ab major motiu la determinació de l'Albéniz, sobre tot perque creyém que d'aquí al hivern tot s'hauria pogut arreglar. Peró aquest mestre ha cregut depressiu pera la seva dignitat trucar á més portas, rebre més xascos dels que'ns conta ha sufert aquesta temporada, y no hi há dubte qu'en tal sentit tenía rahó per enfadarse y s'ha enfadat. Puig lo que més exaspera es qu'en el Liceu juguin ab un hom com ab una pilota, y quan un assumpto no'ls hi convé, l'empressari s'escuda ab el President, aquest ab la Junta, y al capdevall resulta que ningú té autoritat pera res, allá ahont tots ne tenen y manan en tot. Es molt *cómodo* aixó de donar els micos per endós.

Al cap y al ultim lo que ha succehit, *salvo error ú omisión* que gustosos rectificarém, es lo següent. L'Albéniz, al veure per terra'ls seus projectes per la trahició d'en Morera, va fixarse en el Liceu, únich teatre *apte*. Ab l'éxit d'en Pedrell las sevas esperansas aumentaren, majorment quan en el dinar celebrat en honor d'aquest mestre, el President de la Junta del Liceu va fer unas declaracions, que no podian ser més falagueras. En efecte, el senyor Milá y Pi, á qui sens dubte deuhen recordar els lectors de JOVENTUT, va declarar, en sa calitat de president (qu'*encara* desempenya) que protegiría franca y decididament als músichs nostres compatriotas, prometent trevallar ab totas sas forsas pera la representació de las sevas obras. Mentres tal deya, ab l'únich objecte de *farolejar*, com de costúm, y guanyarse un espetech d'aplausos (y precisament una abrassada de l'Albéniz), nosaltres reyam per sota'l nas y recordavam las anteriors paraulas y prometensas del *ilustre* ex-alcalde barceloni, del company *afortunat* d'en Dato, del célebre *pastelejador* del carril de Fransa, etc., etc. Y lo que nosaltres ens figuravam ha succehit. Quan l'Albéniz ha trucat á la porta del Liceu pera la temporada próxima, se l'han passejat de la

(1) El mestre Giró, si bé viu á Barcelona, va haver d'estrenar á Madrid *El sombrero de tres picos*, ópera desconeguda de nostres lectors, y de la que nosaltres ne guardém eterna memoria. L'Oller y en Camaló no crech que's recordin ja de la seva terra: l'un es director del *sexteto* del teatre Lara, l'altre es director d'ópera barata.

Empresa á la Junta y d'aquesta á la Empresa. De promesas moltas, de paraulas tantas com ne vulguin, de seguritat cap. L'Albéniz, que té'l defecte de péndreho tot ab massa bona fé, va creure que l'Empresa y'ls amichs de la Empresa, y'l President y'ls amichs del President li deyan lo que sentian, sent aixis que lo que feyan era entretenirlo ab *panyos calientes*, sistema Sagasta.

Peró nostre pianista y compositor té massas simpatias entre tots nosaltres y massas amichs dins d'aquella casa, pera que se li dongui aixis com aixis un xasco, una negativa rodona y per aixó arribada l'hora se li va daurar la píndola.

—¿En qué quedém? ¿Voléu ó no la meva obra?—diu l'Albéniz.

—Veurá... si... peró... sab... avans... pera que puguém admétrela... s'ha de sotmetre al fallo d'un jurat compost d'*aficionats y periodistas*.

—Donchs cap á Madrid falta gent.—

Et voilà tout. L'Albéniz s'ha considerat ofés en la seva dignitat y no hi há dubte que, tal com está montat el Liceu, té rahó. Se tractés d'un teatre serio, d'una empresa seria, d'una Junta seria y, per tant, d'un Jurat serio, y l'Albeniz hauria sigut el primer en subjectarshi. Peró ¿á qué ve ara aquest estirabot de jurat (que ni tan sols el forman músichs) alli ahont no n'hi ha hagut may? *Els Pirineus* varen acceptarse sense cap jurat, aixis meteix foren admesas las anteriors obras de l'Albéniz, y no ja sense jurat sinó també sense sentit comú, se representan cada temporada las farsas del novissim género italiá, las *Toscas*, *Iris*, *Fedoras* y comparsa. ¿No es just, donchs, que si per algú hi hagi indulgencia, sigui pels de casa? Y en tot cas els *reparos* se posan avans, de primer entuvi y no després de donar paraulas y no trobar altra manera de desferlas. Nosaltres aixó del jurat voldriam qu'existis sempre, pero avans d'examinar las óperas hauria d'entretenirse en examinar la capacitat de la gent que porta la marxa d'aquella casa.

En quant á l'Albéniz, després de donarli la rahó en lo que creyém li correspón, hem de deplorar la seva decissió, tant més com que pressentim no ha de serli gayre profitosa. L'atmósfera musical de Madrid no es pas més sanitosa que la nostra; aixis es que'l seu talent y la seva independencia de carácter haurán de lluytar ab no pochs obstacles, dels que podrá informarlo'l seu colega en Morera. Tingui sols present que, si per desgracia l'ópera d'aquest no alcansava éxit (y nosaltres ne sentiriam molt greu), las dels altres compositors catalans passarian á la qua, puig no'ns sobran avuy las simpatias per aquells barris. Per altra part, el *Teatre Lírich espanyol* ha nascut mort, y pera l'hivern proxim s'haurá de guaytar més aviat cap al Real ahont, encara que la porta es més gran, la entrada es més dificil. *Chi vivrá verrá*...

Quedém en que, segons las apariencias, després de tant malparlar de Madrid, resulta que'ls músichs hi han de recorre com la seva única taula de salvació. Nosaltres confiém en que'l temps ha de desvaneixe aixó que avuy se té per veritat infalible. A Madrid podrán anar á ferhi negoci, á esquilárloshi la llana, que n'hi há molta, y en aixó'ls nostres músichs han demostrat que hi tenen més trassa que'ls seus. Pero artisticament, tan perdut está alló com aixó. Se'ns dirá que, ab tot, allá's respira un'altra atmósfera, mes no es una atmósfera artistica: pera nosaltres la diferencia está en que al hivern hi fa més fret y al estiu més calor.

Nostre estimadissim amich Albéniz, á qui desitjém tota la sort que's mereix, sab tan bé com nosaltres que'l únich element positiu de vida, l'únich pervindre de la capital d'Espanya, está ara, com sempre, en el teatre per horas. Y per lo molt que li volém bé, deploraríam que, si al emigrar de la seva terra entra á Madrid per Atocha, hagués de surtirne per *San Antonio de la Florida* (1).

JOAQUÍM PENA.

---

(1) Després d'escrit aquest article, llegím que'l Teatre Lírich de Madrid s'ha tancat, y per consegüent, l'estreno de l'ópera d'en Morera se'n ha anat al cel. Ja pot, donchs, l'Albéniz esperar assentat.

TEATRES

Blanchette.— Alma y Vida.— Las Flores.

Pera despedida, la companyia francesa qu'ha actuat al Principal, va donarnos *Blanchette*, coronant ab aquesta obra dignament una serie de funcions interessantíssimas; perque *Blanchette* es entre'ls dramas d'en Brieux un dels que més emocionan. Com tots els seus es de tessis; peró al mateix temps d'una intensitat dramática extraordinaria. Tant, que fins prescindint de si l'autor vol ó no demostrar quelcóm y de si logra ó no demostrarho, el quadro dramátich, d'una sobrietat y d'una vida sugestivas, quedaria esplendent y grandiós. Els tipos son de carn y ossos y dibuixats ab gran relleu; l'acció dramática, iniciantse naturalment de la situació equívoca en que viuhen sers quin modo de pensar y de sentir está en oberta contraposició,'s complica progressivament fins esclatar el conflicte fatal y lógich; y las escenas se succeheixen vibrants de passió y de forsa. A tot aixó afegimhi que, al conmóurens devant d'aquell quadro verament trágich y ple de vida, endeviném la idea mare qu'ha inspirat al autor, la tessis interessant que per modo tan sugestiu y bell pretén demostrarnos; y es clar qu'experimentarém una emoció tan més fonda quan al tractar d'explicárnosla y definirla tindrém de convenir en que no es pas filla d'una ficció escénica inventada per exuberant fantasia, sinó qu'ho es de la mateixa vida nostra que l'autor ens reprodueix finament en sas grans lluytas y decepcions.

Y una secreta simpatia y una amarga llástima s'apodera de nosaltres al contemplar á la miserable Blanchette victima ignocenta, no de pecats propis ni de pecats d'altres, sinó del etzar, de circunstancias qu'han fet d'ella una *declassée* que s'asfixia al respirar un ambient per ella irrespirable. Y una secreta simpatia y una amarga llástima s'apodera també de nosaltres al contemplar als pares de Blanchette, gent honrada y bona á tot serho, qu'al pretendre, en son gran amor, elevar sa filla á un medi social tan diferent del propi, no podrán may arribar á capir l'abim sens fons qu'entre sa filla y ells han obert.

Blanchette era filla d'uns modestos cafeters de poblet; gracias á inmensos sacrificis s'ha educat á Paris y obtingut un titul de mestra. El drama queda aixís plantejat: d'una part, una xicota d'educació esmerada, quina sensibilitat s'ha afinat ab el continuu tracte de gent elevada y quina inteligencia s'ha obert per medi del estudi á ideas novas. D'un'altra part, un pare y una mare bons, mes rutinaris, bruscos, tossuts y egoistas, qu'al veure que l'or no entra á samaladas á casa seva junt ab el titul de sa filla, acabarán per tirarli en cara brutalment las sevas ilusions desvanescudas.

Tot el drama, quin argument seria inútil relatar, se reduheix á mostrarnos cóm aquestas tres ánimas, que formaren una llar plena de pau y d'amor desinteressat, arribán poch á poch á sentirse extranyas las unas á las altras. «Y cóm m'aburreixo—ve á dir Blanchette—aqui á casa meva, entre'ls meus pares que no saben, que no poden compendrem; que no sé, que no puch compendre!» La vida entre'ls tres se fará impossible fins á tal punt, que un dia, després d'una violenta escena de familia, Blanchette abandonará la casa paterna per'anar á corre per aqueixos mons de Deu. Aquesta escena, qu'es la final del segón acte, com totas las demés de l'obra, la presenta en Brieux ab sobrietat brutal. Y una tristesa fonda y aclaparadora s'apodera de nosaltres al considerar que la filla té rahó, que'ls pares també'n tenen, que la culpa no es de ningú y, no obstant, el desenllás s'imposa fatalment. Y alashoras y sols alashoras descubrim la tessis del autor. Si la educació y la cultura elevan las ánimas y afinan els cossos dignificant als homes, es, no obstant, perillosissim donar una educació superior al medi en que s'ha de viure. Tessis que'ns apareix ab tant més vigor quan, com hem dit, ve demostrada ab un conflicte dramátich ple de vida.

Després del segón acte, qu'es magistral, l'obra'n té un tercer que més que tal pot considerarse com epilech y que, puig el drama está ben acabat, á nostre entendre hi sobra. Blanchette torna, després d'uns quants anys, á sa llar, arrepentida, se casa ab un bon jan y'l pare perdona. Sembla que l'autor havia escrit primerament un altre epilech que promogué gran esvalot. Blanchette, convertida en elegant *cocotte*, arribava á socorre als seus pares que, tristos y abatuts després de sa fugida, descuydaren els seus negocis fins al punt de viure en la miseria. Y'ls pares també perdonavan. Si no creguessim que'l drama estava ben acabat, potser ens agradaria més aquest final. Entre altras rahons, perque'l primer, qu'es el que's representa, es d'un romanticisme molt poch en armonia ab el carácter y tendencia de l'obra.

L'altre dia ja parlarem dels principals actors y actrius que forman en aquesta companyia. Una vegada més ab aquesta obra'ns convencerem de la gran superioritat que sobre las nostras tenen las companyias extrangeras, al presentar conjunts arrodonits; conjunts qu'exigeixen un estudi y una sinceritat al fer art, aqui poch menys que desconeguts. Individualment també estigueren tots encertats, distingintse M. Hemery entre'ls homes, y Mlle. Méaulle entre las actrius. Aquesta, sobre tot, se feu aplaudir en varias ocasions y ab molta justicia per cert, puig sapigué donar al tipo de Blanchette una interpretació

sobria y al mateix temps vigorosa y sentida. La qual fem constar ab tant més gust, quan confessém ingenuament qu'en altras obras, especialment en *La Robe Rouge*, no'ns havia satisfet prou. En *Blanchette*, com hem dit, va estar admirable.

—

Pocas vegadas ens hem trobat tan plens de dubtes, tan perplexos, devant d'un'obra dramática, com ara devant de *Alma y Vida* d'en Benet Pérez Galdós. Hem llegit l'obra detingudament, l'hem escoltada al teatre ab atenció y després... després sols ens queda una impresió vaga y confosa de lo qu'hem vist y llegit. ¿Per qué? Si trobessim el per qué, evidentment encertariam ab el defecte fonamental del drama, puig qu'en definitiva, si no'ns ha impresionat fondament y si'l gran públich també s'ha quedat fret, algún defecte tindrá l'obra, que fará passar desapercebudas las moltas bellesas que indubtablement conté.

A nostre entendre, aquest gran defecte es molt senzill: En *Alma y Vida*, la forma no ha correspost á la concepció; l'autor dramátich no ha estat á l'altura del pensador. Y no volém pas dir, com creuhen molts, qu'en Galdós no'n sápiga de fer dramas. Nosaltres creyém, y ab *Alma y Vida* ho demostrariam, que'n sab tant com el que més ne sápiga á Castella. Lo que volém dir es qu'en obras com *Alma y Vida*, si l'autor dramátich, l'executor d'una gran concepció, no logra posarse com á tal á l'altura de la mateixa, tot s'enfonsa. Perque nosaltres, ab el públich ó sens ell, tenim d'elevarnos fins á unas regions més complexas que son las que recorria l'esperit del autor al escriure'l seu drama, y pera elevárnoshi, per'agitarnos y gaudir ab ell, no tenim més que'l drama escénich, ab els seus personatjes concrets, ab la seva acció real, ab son llenguatje precis. Y si'l drama no'ns porta fácilment al simbol, si no'ns mostra clarament la concepció qu'amaga ab vels molt transparents, la verdadera obra artistica, la que feu vibrar l'ánima del autor al concebirla y al engendrarla, ens passará desapercebuda y'ns quedarém devant d'una faula vulgar més ó menys ben teixida.

Això es lo que passa ab l'ultim drama d'en Galdós. El seu drama, no es, no pot ésser, un senzill drama passional ó d'intriga. Ell, en Galdós, que representa la primera, l'única figura del modern teatre castellá, que sabent sustreures del medi en que viu, respón al esperit de l'época, no pot acontentarse ab això, y protesta, ab molta rahó per cert, contra'ls tradicionalistas en art que no volen consentir que's cambihi la *tocata*. Per altra part, no es gens dificil, escoltant el seu drama, endevinar tot seguit que ideas més grans y trascendentals preocupavan al autor al escriurel.

¿Quinas eran aquestas? L'autor ens las diu en un prólech notabilissim qu'ha posat á l'obra: «Vaciar en moldes dramáticos una abstracción, más bien vago sentimiento que idea precisa, la melancolia que invade y deprime el alma española de algún tiempo acá, posada sobre ella como una opaca pesadumbre.» Y pensant això, veya l'autor gráficament: «el solemne acabar de la España heráldica, llevándose su gloriosa leyenda y el histórico brillo de sus luces declinantes»... y veya també «el pueblo, vivo aún y con resistencia bastante para perpetuarse, por conservar fuerzas y virtudes macizas; pero desconcertado y vacilante, sin conocimiento de los fines de su existencia ulterior».

Avans d'això també diu l'autor: «El simbolismo no sería bello si fuese claro, con solución descifrable mecánicamente como la de las charadas. Déjenle, pues, su vaguedad de ensueño, y no le busquen la derivación lógica, ni la moraleja del cuento de niños.»

Perfectament: el simbolisme no té d'ésser necessariament clar, ni hem de buscarli mecánicament una solució com á las xaradas; peró ¿y si'ns trobém, com ens hi trobém, ab *Alma y Vida*, que no ja'l simbolisme, sinó aquella visió — confosa si, peró visió que conmóu al artista—ens passa complertament desapercebuda fins al punt de que no sols no trobém una solució matemática, sinó que ni tan sols sospitém cap ahónt pretén l'autor encaminarnos? L'Ibsen, per exemple, no ho es pas sempre de clar; el seus personatjes y las sevas obras revesteixen sovint formas abstractas que dificilment sabriam concretar, que'l mateix autor deixa en discreta penombra per la rahó senzillissima de que representan quelcóm genérich y per lo tant indefinible; mes en totas las sevas obras y en tots els seus tipos hi trobém sempre'ls trets fonamentals y precisos que'ns portan á descubrir —y això ab tota claretat—la gran concepció ó visió serena que l'autor tracta de comunicarnos.

Y en el drama d'en Galdós, ab tot y sospitar que hi há quelcóm amagat, ni tan sols arribém á definir de quina naturalesa es aquest quelcóm; y lo que l'autor va veure com una visió, nosaltres no ho veyém de cap manera. Y es que si'l simbol no ha d'ésser clar, l'obra dramática si qu'ha de serho. Y ha de serho en el sentit de que'ns encamini cap á un ordre d'ideas y de sentiments que estiguin en intima relació ab els que al autor agitavan.

Aixis l'Ibsen en *Peer Gynt*—y citém *Peer Gynt* perque té alguna semblansa ab la idea de *Alma y Vida*—qu'es la personificació del esperit del poble noruech, hi trobém las dugas tendencias contrarias que forman el fons de son temperament positivista y somniador al mateix temps; y la lluyta contra'l romanticisme destructor de la voluntat—perque'l somniar fa impossible tota acció enérgica—que

l'autor observa que s'ha apoderat de l'ánima del seu poble, la presenta en el maravellós poema ab una serie de quadros extranys y variats que forman un conjunt fantástich y fins monstruós si's vol, de ficcions y de realitats, mes que'ns portan de la má á descubrir lo que hi há en el fons de l'obra: una sátira implacable contra'ls débils de voluntat, debilitat qu'era la característica del seu poble.

En cambi, en *Alma y Vida* aquells dos elements, el solemne finar de la Espanya heráldica y'l poble viu encara, y ab resistencia entre sas vacilacions, no'ns apareixen clars. Y no'ns apareixen clars, precisament perque la faula es massa concreta y'ls tipos física y psicológicament massa detallats. L'ánima espanyola no la sabém trobar en aquella Laura de la Cerda que mor solemnement, mes sense dignitat, plorada pels que representan la vida. Y no li podém veure, perque la Espanya heráldica ha fet son temps y la seva mort, tenia d'ésser l'agonía senzilla y sense recansa del esperit d'una época qu'ha cumplert ja sa missió. Y la seva mort no podia pas ésser plorada pels representants de la vida, de la vida nova, que lluyta y deu lluytar pera ferse un'ánima nova també y ab ella més en armonía. Y'l poble espanyol, viu encara y resistent, tampoch el sabém veure en aquell Juan Pablo Cienfuegos que sembla una regressió als antichs cavallers andants *desfacedores de agravios* y *enderezadores d'entuertos*, galans ab las damas, enamoradissos de princesas y respectuosos de la tradició. Precisament el poble espanyol qu'encara viu, significa una protesta contra tot això, y si no ho significa, l'autor tindria de voler qu'ho signifiqués, senyalant l'únich camí que pot allunyarlo de la mort per consumpció qu'es com mor tot lo vell que, com la Espanya heráldica, no sab ó no pot renovarse.

Vulgarment se diu, quan d'una resolució grave's tracta, qu'es molt útil consultarla ab el coixí, es á dir, dormirhi, meditarla. Donchs bé; això es no ja útil sinó indispensable quan se tracta de la realisació d'un'obra artística. La idea ó concepció primera deu sufrir un lent trevall de gestació y sols quan aquesta está ben acabada, la execució será fácil y espontania. A nosaltres *Alma y Vida*'ns fa l'efecte d'una d'aquestas ideas lluminosas que s'apareixen de prompte á tot artista y son origen d'obras més ó menys grans. Ens fa l'efecte de qu'en Galdós va ovirar una gran concepció, mes no la va consultar ab el coixí, no la va deixar madurar. De lo qual ne resulta un drama tant més confós y vacilant, quant més indeterminat y confós es l'estat anímich del autor al escriurel y donarli forma.

Y aixís ens trobém ab que las millors escenas del drama, lluny de guiarnos, ens desconcertan, precisament per ésser massa gráficas per descriure fets y carácters massa concrets. La escena del judici, ab la casuística defensa de petits fets considerats com á delictes; l'administrador Monegro y'l corretgidor Turpin, detallats retratos de tipos vulgarment ambiciosos; els amors massa humans qu'en els protagonistas endeviném; la deferencia més que respectuosa de Juan Pablo per la Duquesa; Don Guillén, el noble tronat y lleuger; la dida tosca y maternal, y totas las escenas d'intriga que lligan l'acció dramática, son elements que sols poden interessarnos com integrants d'una faula senzilla. Y si espargits per assí y per allá, especialment en las escenas de *La Pastorela*, de las bruixas y de la mort, hi trobém pensaments trascendentals, frases reveladoras é imatjes esplendents, no son pas suficients pera elevar nostre esperit, ja massa interessat per l'acció, á regions més abstractas y més puras.

En resúm: *Alma y Vida* es, per son fons, per sa concepció, una gran obra, un'obra digna d'en Galdós; mes com á drama no está de bon tros á la mateixa altura. L'autor havia imaginat un gran quadro, ab grans figuras dibuixadas á grans trets y moventse ab desembrás entre boyras transparents, y li ha surtit un quadro petit, ab figuras raquíticas, que's bellugan cohibidas arrodonint un argument.

Ja ho hem dit avans, y no'ns cansarém de repetirho: creyém qu'en Galdós té condicions notabilíssimas d'autor dramátich, y fins creyém qu'es l'únich que á Castella'n té pera cultivar el teatre modern. Las sevas equivocacions y las sevas precipitacions—creyém que *Alma y Vida* es un'obra *precipitada*—lluny de desferla arrelan nostra convicció. Precisament aquesta última obra que'ns ha donat, per tots conceptes molt superior á *Electra*, ens fa concebir grans esperansas pera'l pervindre, puig ella'ns demostra que l'autor no solzament no s'enlluherna ab l'aplauso irreflexiu, sinó que, esperit progressiu y artista sincer, se mostra en l'art escénich espanyol com á verdader revolucionari, única forma del progrés en art com en tot.

Alma y Vida ha sigut posada per la companyia d'en Tuillier ab molt cuydado. Quatre decoracions novas de bona perspectiva y alguns trajos richs y apropiats. No podém pas dir lo mateix de la execució de l'obra. En conjunt un fret mortal domina en la escena. Exceptuém á n'en Tuillier, que diu el paper de Juan Pablo ab sentiment y calor; en Donato Giménez, que fa'l de Don Guillén ab molta sobrietat, sense subratllar lo cómich; en Torner, discret en son paper de Chacón, guarda major de Ruydiaz; y las que fan de bruixas perfectament caracterisadas y ben justas en accionats y dicció. Dels demés, lo millor es no parlarne. Tant la se-

nyoreta Moreno, com la senyoreta Ferri, com en Raussell, com en Lagos y tots els altres, que son molts, diuhen els respectius papers com si'ls hi haguessin donat corda, ab fredor estoica uns, y fent prevaldre 'ls respectius defectes tots. Necessitarian molt bastó. Garrotadas morals, s'entén.

—

No recordém ahónt varem llegir qu'al estrenarse á Madrid *Las Flores*, dels germans Quintero, promogueren grans discussions. No'ns extranya el fet, perque massa sabém que aquella es la terra de las discussions inútils; en altres paissos no podriam ni per un moment suposar que haguessin pogut donar lloch á la més petita controversia. Els germans Quintero, afortunats autors, mercantilment considerats, no poden, á judicar per sas numerosas obras estrenadas fins ara, donarnos cap sorpresa en un terreny purament artistich; tenen un sistema d'escriure pel teatre y d'ell no s'apartan. Aixis, la tasca de la critica queda reduhida á establir una comparació entre la nova producció y las anteriors. No se'ls hi pot negar certa trassa pera enlluhernar al públich, y una gracia especial, de la que evidentment abusan; pero aqueixas condicions no bastan pera tapar la falta d'altras més positivas, com son un veritable sentiment estétich, un esperit d'humanitat y un sentit de la realitat, quina ausencia, si pot disculparse, fins á cert punt, en *sainetes* y altras obras que per sa indole no exigeixen una acció precisa y determinada, ni tipos y carácters tan ben dibuixats, quan se tracta de produccions que volen remontarse á la categoria de comedias ó dramas, es una falta capital d'aquellas en que no hi cap remissió.

Confessém que no hem llegit cap critica, ni de Madrid ni d'aqui, y sols aném á exposar la impresió dolorosa que'ns causá *Las Flores* al presentarse en el teatre de Novetats. Per espontania que sia nostra opinió, no hem de negar que tal volta estavam impresionats per certas circunstancias especials, y com qu'en el teatre, més qu'en lloch, el judici depén de la particular situació d'anim del observador, creyém del cas explicar quinas eran aquéllas pera descárrech de nostra conciencia y pera garantia de nostra imparcialitat.

Quan el dimecres de la setmana passada assistirem al estreno de la comedia dels germans Quintero, teniam encara devant dels ulls aquell quadro arrencat de la vida que'l talent d'en Brieux sapigué presentarnos en *Blanchette*; encara ressonavan en nostras orellas els crits de passió d'aquells personatjes de carn y ossos; encara aquell drama tan humá, tan real, tan hermós, tan poétich en sa mateixa vulgaritat, tan artistich en sa senzillesa, feya vibrar nostres nirvis. De la fosca sala del Principal, mitj plena pels aficionats de gustos refinats, passavam á la platea de Novetats, exuberant de llums, de colors, ahont s'hi bellugava aqueix eixám d'abonats de moda á las temporadas d'estiu, formiguer aixordador, munió de cossos empolaynats y d'esperits distrets pera'ls qui lo més important de la festa son els entreactes; un march vistós y enlluhernador molt digne del quadro qu'havia d'encloure. Al alsarse'l teló ja tinguerem que tancar els ulls; ¡quin espetech de coloraynas! Un jardi de Sevilla, la Sevilla dels vanos y dels viatjers clássichs, ab un devassall de flors naturals y pintadas, ab la *imprescindible* Giralda al fons. Y vinga el diálech, y torném á lo mateix: *floreyos y luminarias;* un castell de fochs artificials, una bellugadissa incessant, un va y bé d'esquirol engaviat; tot lo que podrian demanar els adoradors d'una Espanya á lo Alexandre Dumas y á lo Theophile Gautier.

Pero la vida, la vida veritable ab sa barreja de prosa y poesia, ab sas grandesas y sas miserias, aixó ab la més bona voluntat no sapiguerem trobarho. Ynostra pensa tornava á la *Blanchette* del dilluns, ab sos homes que tenian sanch y nirvis, y ab sas passions no fetas ab patró, ab sas frases aspras, dolorosas, viventas, eixida del fons d'uns cors sotraquejats per la lluyta de la existencia, y eran inútils nostres esforsos pera interessarnos ab els mecánichs moviments d'aquells llampants putxinel·lis, manejats per entramaliats titellayres, ab el guspireig d'aquellas gracias expremudas del cervell d'un d'aquells tradicionals graciosos que s'empenyan en perpetuar la rancia llegenda d'una Espanya pera l'us de turistas babáus y desenfeynats. Perqué nosaltres no hi creyém ab l'Andalucia de moixiganga, la de las reixas engarlandadas, la de las *hembras juncales* y *mozos garridos*, que no tenen més mans que pera rascar la guitarra ó pera repicar las castanyolas, la de las competencias de *Vírgenes* y *Nazarenos*, la que venera al seu Deu ab *saetas*, com á sa estimada ab *piropos*, la sempre florida, sempre alegre y sempre inconscient. Ab l'Andalucia pobra, cremada pel sol, la de las terras abandonadas per l'atavisme de mandra portat de l'altra banda del estret de Gibraltar y per la injusta distribució de la propietat, la flagellada per la miseria, la supersticiosa per manca d'instrucció, la que ni energias té pera aixecar el cap y protestar del embrutiment á que la condempnan els que deurian vetllar per sa cultura, ab aqueixa Andalusia si que hi creyém y la compadim de tot cor. Ah, qué n'hi há de dramas hermosos, terribles, darrera d'aquest vistós vernis ab que's volen tapar sas nafras! Y qué farian bé á sa terra y al art, els fills d'aquella desventurada regió, si, no cuydantse tant de *su buena sombra*, l'apartessin de la malestruga ombra d'aquell *manzanillo* que mata totas las ener-

gias y malmet els millors propòsits d'esmena dels erros seculars.

Válgans Deu, y ahont hem anat á parar! Y encara no hem parlat de l'obra, peró no es necessari. La gracia dels germans Quintero s'hi revela potser ab més excés qu'en sas altras produccions; els tipos son com tots els seus, molt bonichs per fora y molt buyts per dintre, l'acció nula; si apareix un instant algùn element dramátich, ó no se n'adonan ó el rebutjan perque desentonaria en aquell quadro tan alegre, tan lluminós, tan fals com un paisatje de vano. Als devots d'una Espanya de romanso, els hi plaurá també l'art de vidrets y flors de drap.

Nosaltres preferim els bons talls y no salsas qu'enganyin el paladar; això sí, tampoch menjém sempre per la gana que tenim y molt sovint patím del ventrell. Ditxosos aquells que no'n tenen!

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Petrus Durel.—La Muse Parlementaire.—*Paris, Librairie des Mathurins. — Dujarric et C.e, Editeurs.—1902.*

Ben original ha sigut la idea de M. Petrus Durel de fer un llibre ab l'estudi dels poétichs fruyts de la imaginació dels diputats y senadors francesos. Resulta del trevall d'en Durel que del any 1870 al 1900 ha passat per la Cambra de diputats y pel Senat de la vehina República una munió de versificadors de tota mena. En Durel ha cregut interessant descubrir dessota la pomposa gravetat dels *Pares de la Patria* las aficions que'ls han animat á fer escapadas á la regió de la fantasia, trobantse ab que molts dels investits ab el cárrech de representants de la nació haurian pogut defensar els interessos de llurs districtes ab magnifichs y esculpturals alexandrins. Si això's realisés, lluny d'ésser un mal, seria un bé, ja que per molta que fos la feconditat dels diputats-poetas, may enrahonarian tant com enrahonan en prosa. Y no's cumpliria tan sovint el refrá catalá de: *Qui molt xerra molt erra.*

Tantdebó á Espanya, per exemple, els diputats deguessin forsosament parlar en vers! Qué'n serian de curiosos els sonets d'en Romero Robledo, las décimas d'en Villaverde ó els redolins d'en Lerroux!

Tornant á M. Petrus Durel, copiarém el següent fragment del *Avant-Propos* de son llibre, ahont s'hi exposa'l motiu que l'ha mogut á escriurel: «Si's tracta d'imaginar qualsevol dels nostres representants, es natural que'l vegém devant de son *pupitre*, disposat pera una discussió important, ó bé á la tribuna pronunciant el gran discurs quin extracte esperan impacients sos lectors. La idea de son temperament y de son carácter ens la formém segons sas informacions, sas interpelacions, sas ordres del dia. Y no obstant, molts dels nostres honorables son complertament diferents en realitat de lo que suposém. Sota la máscara professional apareix de bon grat el poeta, l'artista, el novelista. Y quin contrast, ademés, entre la expressió que saben donar á llur rostre devant del medi, del públich, y'l género al quin—quan escriuhen—pertanyen llurs produccions! Aquest, reputat per son aspecte auster, joguineja de bon grat ab las musas més alegras; aquell voldria ésser considerat com un terrorista y no es més que un pur sentimental; el de més enllá, qu'en la Cambra's dedica á las qüestions més vulgars, assoleix en sos versos els cims més elevats del lirisme.»

El primer grupo de poetas qu'apareix en *La Muse Parlementaire*, es el dels lirichs. Y en las primeras páginas del llibre ja'ns trobém ab l'obra d'un veritable poeta: el sonet de M. Agenor Bardoux, *Venise*, dedicat al gran Flaubert. Héusel aqui:

La scène est à Venise: on est au carnaval.
La nuit aux amoureux prête son ombre amie.
Et déjà Colombine est de retour du bal.
Elle a quitté son masque et s'est vite endormie.
Sur les degrés de marbre où gemit le canal,
les yeux brillants d'espoir et l'âme endolorie,
Arlequin de son luth tire un chant matinal
et tâche d'émouvoir sa maîtresse chérie
Tu dors ou fais semblant, cruelle! et le matin
va percer, pauvre amant, ton manteau de satin.
La porte s'ouvre, ô Dieux! la belle s'humanise;
elle couvre Arlequin du regard le plus doux.
L'amour entre à pas lents et ferme les verroux.
Arlequin! Colombine! ô Venise! ô Venise!

Després dels lirichs segueixen els trágichs y'ls satirichs. Quin efecte tan extrany fa la lectura de poesias y dramas escrits per politichs tan coneguts com en Rochefort, en Lockroy, en Deschanel, en Drumont, en Ranc, en Guesde! Si hem d'ésser franchs, molt més simpátichs ens resultan tots aquests politichs d'opinions tan oposadas quan invocan á las musas, que no quan, enfátichs y encarcarats, pujan á la tribuna, ó quan fan á llurs electors prometensas que per dissort no sempre's cumpleixen.

Al final del llibre en Petrus Durel ens fa coneixe, molt ben traduhidas al francés per ell mateix, algunas poesias escritas en els idiomas de las diferents regions de Fransa á que perteneixen llurs autors.

Felicitém á M. Petrus Durel per haver fet un llibre tan interessant y agradós com la *Muse Parlementaire.*

—

Boires Baixes, *per Josep María Roviralta, Lluis Bonnin y Enrich Granados.—Oliva, Vilanova y Geltrú.—MCMII.*

Es tasca dificil la de judicar un llibre de la naturalesa de *Boires Baixes.* El senyor Roviralta es un escriptor culte que sent la dolcesa y la música de la llengua catalana; peró tot y considerant que'l seu esperit está molt lluny de lo vulgar, hem de confessar que no'ns plau gens ni mica'l género á que pertany *Boires Baixes.* Els autors extrangers que potser han inspirat á n'en Roviralta —D'Annunzio, Maeterlinck, etc.,—no arriban á diluhir, á vaporisar el drama d'una manera tan absoluta com el poeta catalá. Y á casa nostra ni en Rúsiñol, ni'l mateix Gual, á n'els quins podém considerar com á precursors y mestres d'en Roviralta, han extremat la nota d'una manera tan radical. Ab el drama-poema *Boires Baixes* en Roviralta'ns vol dir moltas cosas, massas cosas: estém segurs que á nosaltres algunas ens han passat per alt. ¿No hauria pogut l'autor dirnos lo mateix d'una manera més inteligible y senzilla? ¿Per qué s'ha de confondre la literatura ab el geroglifich?

Y consti qu'al parlar aixis no preteném molestar en lo més minim al senyor Roviralta, á qui hem de reconeixe innegables condicions de poeta. Lo que no creyém es que la poesía—ni l'art en general—s'hagin de perdre per semblants viaranys, dolentnos que á Catalunya sempre que nostres autors tractan de seguir las més novas tendencias artisticas de Fransa ó d'Italia, d'Inglaterra ó de Bélgica, se fixin més en els defectes qu'en las qualitats de ditas tendencias.

INDEFINIDA

—Tu no'm deixas dir, tu obras segons ta voluntat y, fins admetent que vagis de bona fe, ab la llealtat per far y ab tos sentiments per guía, creume que no n'hi há prou. Cal que jo'ls conegui y cal que jo m'hi avingui; cal que'ls dos fixém la conducta que'ns toca seguir. També tinch criteri y, bo ó dolent, es del cas que tu'l coneguis: dona soch, peró ¿per ventura á la dona li está negat el dret de tenir voluntat? En lo incidental cal deixarnos en llibertat: en lo essencial cal que hi hagi molta unitat, si'ns hem d'entendre. Y avans hem d'establir lo que será incidental y lo qu'entendrém essencial en nostra conducta...

—Veig, amiga meva, que filosofas massa, y en qüestions d'amor la filosofía hi sobra. Tens tota la rahó en lo que'm deyas, y fins cal que't feliciti; peró, repeteixo, l'amor será lo que vulguin, peró sempre un sentiment, ja que no una passió. L'amor fuig sempre de la reflexió, y's comprén: aquell naix al cor y allí s'hi cria y's desenrotlla ab més ó menys forsa, segons el tremp de qui'l senti, y la reflexió es obra del cervell, que pensa ab més ó menys bon sentit, segons son tremp y la educació adquirida.

Ja veus la diferencia: serém amichs si bé't sembla, res més qu'amichs. Acabas de descubrirme un abím, en el quin, sense pensarho, anava á caure tontament. No, no pots ésser la esposa dels meus amors. Tu serías desgraciada, y jo un infelís. Ja'n dona prou de tristesas aquesta vida, y ja n'hi trobém prou d'amargors.

Busco un casament d'amor y prescindiré de lo que se'n diuhen conveniencias socials. En la dona vull trobarhi un pou de tendresa, pera sadollarmhi á pler: no pas l'advocada y mestra que m'aconselli y, ab sas filosofías, m'encaparri. Vull véurehi, demá, la mare tendra y carinyosa de mos fillets, y tu... no t'ofenguis: tu no sabrías ésser mare.—

Y's deixaren. Aprés, quan la casualitat els ajuntava, no recordavan res. Ella seguia ab sas filosofías: ell buscava encara un casament d'amor. Ella no resolia'l problema de trobar un marit que's convertis en alumne d'ella: ell anyorava la dona dels seus ensomnis, que pogués ésser mare, en l'endemá, de sos fillets.

Més tart, ella tenia entre cellas fondas arrugas que donavan trist aspecte á son semblant, adornantla ab un ayre fret y torbat: ell... ja's cansava de voler en la dona un pou de tendresa pera sadollarshi á pler... Tampoch la trobava!

Candi Closa.

NOVAS

En máquina ja aquest número, rebém la trista nova de la mort de mossén Jacinto Verdaguer.

JOVENTUT s'associa apesarada al dol que Catalunya experimenta en aquests moments.

—

La *Unió Catalanista*, aixís com la «Lliga de Catalunya» y demés societats que tenen un comú hostatje, han trasladat son domicili al carrer de la Cucurulla, número 73, principal.

—

Dintre de pochs dias surtirá á llum el drama d'en Joan Torrendell *Els dos esperits*.

—

Els fills de G. Magrinyá, ens han enviat una capsa de llibrets de paper de fumar engomat, ab el retrato del doctor Robert. Sembla que dita casa's proposa posar á la venda, el paper de fumar de sa fabricació ab retrats de diferents personatjes ilustres.

—

El «Centre Catalanista Graciench», adherit á la *Unió Catalanista*, ens ha enviat pera sa inserció'l següent cartell de sos Jochs Florals, que tindrán lloch el dia 15 del propvinent agost:

CARTELL

Flor Natural. Ofrena de distingidas senyoretas d'aquesta localitat a la mellor poesia de tema lliure, essent preferida la que descrigui un assumpto amorós. Qui obtingui aquest premi deurà ferne present a la dama de sa elecció, la que, proclamada Reyna de la Festa, entregarà desde son siti presidencial tots els altres premis als que'ls hagin merescut.

Englantina d'Argent. Ofrena del «Centre Catalanista Graciench» a la mellor composició en vers a la Patria.

Viola d'Argent. Ofrena dels Reverents Rectors de las tres Parroquias de Gracia a la mellor poesia religiosa o moral.

Un objecte d'Art. Ofert per l'*Unió Catalanista* al que fassi una ressenya complerta de tots el moviments polítichs que han tingut lloch a Catalunya, desde'ls primers temps fins als nostres dias, que constituheixin una afirmació constant de son caràcter propi y de sa resistencia a tot lo que representi una imposició o un atentat contra sos drets com a poble.

Un baix relleu d'assumpto patriòtich. Ofert per la casa «Fayans Catalá» a la més bonica rondalla, curta y de caràcter popular.

Un objecte d'Art. Ofert per l'«Agrupació Catalanista de Sallent» al mellor treball que en termes més clars y concisos desenrotlli las solucions pràcticas pera armonisar las diferentas tendencias autonomistas de Catalunya.

Un objecte d'Art. Ofert pel «Comitè Republicà Federalista» a l'autor que mellor desenrotlli'l tema: «Necessitat, dintre l'Autonomia, de la separació de l'Iglesia y de l'Estat».

Un quadro a l'oli. Ofert per son autor don Joan Baixas a l'autor del treball en vers o prosa que mellor expliqui la necessitat de creencias religiosas a tot el que vulgui ser artista.

Un valiós objecte d'Art. Ofert per don Gaudenci Malla a la mellor lloansa en vers de la Llengua Catalana.

Un objecte decoratiu. Ofert per don Antoni Niubó al mellor treball que demostri la conveniencia d'establir escolas de tir a Catalunya.

Aplech d'obras d'en Pi y Margall. Ofrena d'alguns socis del *Centre* al mellor treball sobre'l tema: «Millorament que reportarà l'implantació del Programa Catalanista a totas las classes socials, particularment a l'obrera.

Un objecte artístich. Ofert per la casa Albertos Germans y C.ª a la mellor poesia al treball.

Un objecte d'Art. Ofert per don Rafel Saladrigas a la composició en vers o prosa que mellor honri la memoria del malhaurat Doctor Robert.

Un objecte d'Art. Ofert per la redacció de JOVENTUT al treball en prosa que mellor desenrotlli'l tema: «Rahó d'esser el Catalanisme segons la doctrina positivista».

Un objecte d'Art. Ofert pel Director de *L'Universitat Catalana* al mellor treball sobre'l tema: «Influencia de l'alimentació sobre'l modo d'esser dels pobles».

Un objecte d'Art. Ofert per la Comissió organisadora de l'Associació Republicana Catalanista «Llibertat» a l'autor que mellor desenrotlli'l tema: «Influencia que'l fanatisme religiós ha tingut en l'atrassament dels pobles; de com Catalunya s'ha lliurat, en part, d'aquest vici».

L'Escut del «Centre» orlat ab una falç de plata. Ofrena del *Centre* a la mellor poesia en forma lliure que descrigui l'enteresa del representant del Poble, En Joan Fivaller, devant el Rey Ferran.

CONDICIONS:

El Jurat concedirà'ls accèsits y mencions honoríficas que cregui merescudas.

Totas las composicions hauràn d'esser inèditas, escritas en català y anar acompanyadas d'un plech clòs ab el nom de l'autor, y en el sobrescrit s'hi llegeixi'l títol y lema de la composició.

Tots els treballs deuràn enviarse al domicili social del «Centre Catalanista Graciench»: Santa Agata, 40, Gracia, abans del dia 5 d'agost.

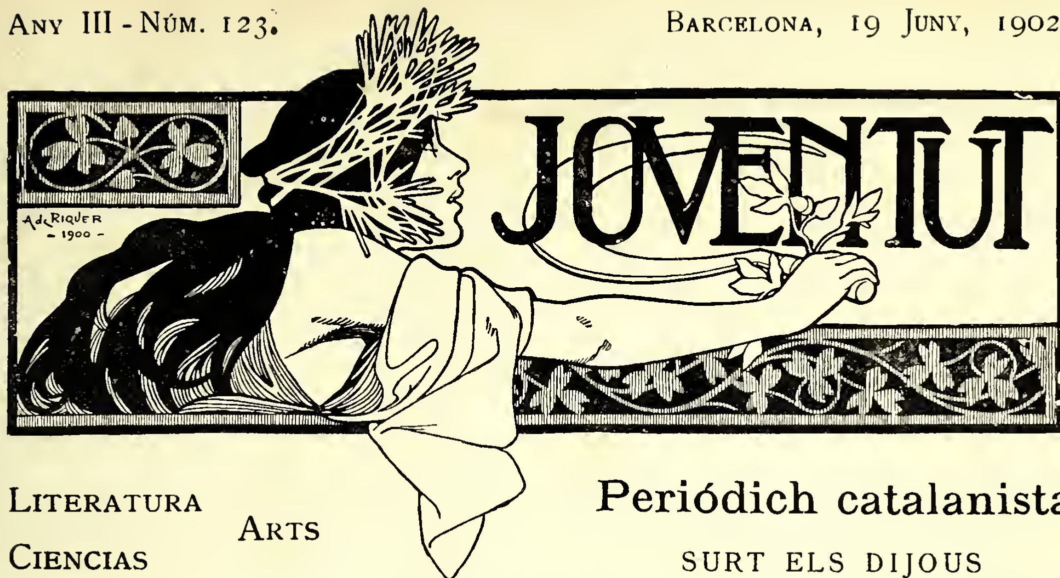
Els plechs que contigan els noms dels autors no premiats se cremaràn, com de costum, acabada la Festa.

Forman el Jurat Calificador: Mossèn Jacinto Verdaguer, President d'Honor.—Frederich Pujulá y Vallès, President.—Antoni Bori y Fontestá, J. Pujol y Brull y Miquel Laporta, Vocals.—Joseph M.ª Folch y Torres, Secretari.

Pel Concell Directiu del Centre: El President, *Agustí Margarit.*—El Secretari, *Florenci Cornet.*

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 123. BARCELONA, 19 JUNY, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

ENTERRO DE MOSSEN JACINTO VERDAGUER

En lo bell mitg d'aqueix Cor
trobí la mar de la amor,
y'm llancí dintre 'la onada.
¿Naufragui ó no naufragui?
Jesús, vos sabeu de mi,
jo per vos me'n só oblidada.

Del *Roser de tot l'any*.
Dia 10 de juny.

CARROSSA FÚNEBRE PASSANT PER DEVANT DE «JOVENTUT» — Ramón C. Cuberta, fot.

SUMARI:

JOVENTUT Á MOSSEN CINTO

Ha mort el gran poeta! No trobém altras paraulas pera expressar el greu sentiment qu'afligeix nostres cors. Encara fresca la tinta de las fullas ab que Joventut s'honorá endressant un respectuós tribut al insigne cantor de *L'Atlántida* en el XXV aniversari de l'aparició de sa obra capdal, orgull de Catalunya y admiració de tot el món ilustrat, ve sa mort, no per més temuda menys sentida, á omplenarnos de dol. Devant de tan terrible perdua de las lletras, ¿qué podém dir que sabut no sía d'aquest geni catalá, d'aquest home de superior inteligencia, d'aquest etern somniador d'una vida més bella y esplendorosa que la trista y terrenal que incessantment ens aclapara ab las punyentas desilusions de la realitat brutal y prosaica?

Ara més que may s'apreciará l'inmens valor de la gegantina obra del poeta. Deslliurada de totas las impuresas ab que las mesquinas lluytas per la existencia entelan el brill fins dels esperits més enlayrats, sa grandiosa figura sorgirá radiant é imponent com á vera representació de l'ánima poética d'aquesta malhaurada terra que sempre ha buscat aconhortarse de sa dissort ab els boyrosos ensomnis que li fan entreveure un pervindre més ditxós y li donan coratje pera esperar una progressiva continuació de sa gloriosa historia en mal'hora interrompuda.

Els redactors de Joventut perteneixém quasi tots á aquella generació que sentí bressolar sa infantesa ab els cants, dolsos y ferrenys ensemps, de la renaixensa catalanesca. Quán grans no'ns mostraría nostre entussiasme d'adolescents aquells ingenis escullits que feren glatir nostres cors al sentiment de Patria y despertaren nostras inteligencias ab el mágich encís de la Bellesa! Y quán grandiosa entre totas no havía d'aparéixens la colossal figura del poeta que, cantant alhora l'esfondrament d'un món vell y la naixensa d'un altre més perfecte, semblava juntar la serena sublimitat del art antich ab l'ardor y exuberancia del esperit modern!

Avuy Joventut no pot fer més que donar l'ultim adeu al venerable mestre, al company respectable, al amich bondadós, al qui tan íntima devoció professava y tant agrahiment devía.

Nostre primer número s'honorá ab la firma del mestre, son magnífich aplech de poesías montanyencas inaugurá brillantment nostra biblioteca; sols la malaltía pogué privarnos de sa valiosa colaboració, sols la mort haurá pogut destruhir els projectes de novas publicacions que mossén Cinto volía confiarnos.

Encara'l veyém, ja en nostra redacció encoratjantnos amistosament, ja en son despatx regalantnos ab las primicias d'algún de sos preuhats joyells, ja trescant en nostra companyía per las enaspradas serras y verdas fondaladas de son estimat Montseny, ja enfonzat en son llit de dolor.

Al rendir avuy aquest tribut á sas mortals despullas, Joventut vol posarse en comunió ab aquella part del públich que tan identificat está ab nostras ideas y sentiments, oferintli un enfilall de recorts íntims que sabrá apreciar en lo que valen, donchs son d'aquells que sols avalora l'afecte. Es l'última recordansa dels passos que doná en la terra aquell cos, tan feble, que no pogué contenir tan gran esperit. Quan, revinguts del aclaparament que'ns ha causat la dolorosa sotragada, nostre esperit pugui altre cop enlayrarse, sols veurém la figura del poeta inmaterial, vagarosa com si may hagués revestit forma humana, y la judicarém imaginaria creació de nostra fantasía.

Quant més s'esborra l'Home, més s'aclareix la Idea.

La Redacció.

EL POETA VERDAGUER

(Bosqueig crítich)

Som enemichs de comparansas, peró devegadas aquestas se presentan ab aytal espontaneitat que no poden rebutjarse. L'obra de mossén Jacinto Verdaguer ens recorda l'obra d'aquell geni prodigiós de l'Edat Mitja que's anomená Dant Alighieri. ¿Vol dir això que considerém á mossén Jacinto Verdaguer com á parió, com á igual del *altissimo poeta*? ¿Vol dir això que'l valor artístich de *L'Atlántida* sigui tan gran com el de *La Commedia*? No preteném fer semblants afirmacions.

La comparansa d'abdós poetas depén de que llurs obras inmortals representan quelcóm més qu'obras literarias. Representa cada una l'esperit de sa rassa, l'esperit del poble hont va naixe, y ab llur aparició, l'una dona existencia y rahó d'ésser á la llengua toscana, la més sonora y bella de totas las d'Italia, y l'altra fa sorgir del caos filológich de Catalunya, caos tot just aclarit per l'Aribau y en Rubió y Ors, una llengua que, com si obehís á un mágich conjur, se presenta de cop rica y pura, plena de vida y d'harmonía, ab la magnificencia de la eterna joventut y ab la serenitat de la maduresa... la llengua catalana, la llengua de *Canigó*, de *Niobe*, de *Mar y Cel*.

Las obras de mossén Verdaguer son espill del catalá més hermós que coneixém: sense por de caure en heretjías filológicas, podém afirmar que cap de las obras escritas en la passada época d'esplendor literari de Catalunya—época de las vellas Crónicas y dels vells Poetas (1)—té un llenguatje tan castís com las de mossén Verdaguer, sobre tot com *L'Atlántida*. Las vellas Crónicas son la naixensa de la llengua: hi traspúa enérgicament la llengua *mare*, el llatí. Tenen quelcóm d'infantívol y primitíu, sagell de la época quals costums refereixen. En cambi'ls Poetas, després d'influhir á llurs confrares italians, acaban per rebre d'una manera directa la influencia d'aquests qual llenguatje ja era ben culte y refinat y, per aytal motíu, dominador.

Donchs bé: l'obra literaria de mossén Jacinto Verdaguer, malgrat haver aparegut després de la llarga y negra nit qu'embolcallá á las lletras catalanas—d'ensá del Renaixement fins á la res-

(1) Edat Mitja, fins al Renaixement.

ELS METJES EXAMINANT Á MOSSÉN CINTO — Ramón C. Cuberta, fot.

tauració dels Jochs Florals en la passada centuria—sorgeix ab puresa de llenguatje maravellosa. Ab *La Atlántida*'l catalá ha assolit la plenitut de son desenrotllo: ab *L'Atlántida*'l catalá es tan perfecte y expressíu com l'idioma que més pugui ésserho.

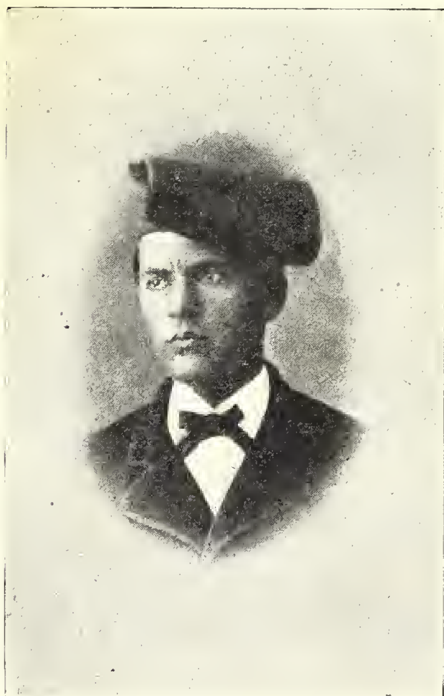
Ramón C. Cuberta, fot.

VISTA GENERAL DE VILLA JOANA
DEL SENYOR MIRALLES, AHONT VA MORIR MOSSÉN CINTO

—

Al tractar de determinar la naturalesa poética de mossén Jacinto Verdaguer, ens trobém ab que aquesta té dos aspectes distints en la forma, peró que cubreixen un sol carácter, un sol fons. Mossén Jacinto Verdaguer es un poeta *épich* y un poeta *místich:* aquests son sos dos aspectes formals. Mossén Jacinto Verdaguer es un poeta altament *religiós:* aquest es el fons de sa naturalesa poética.

Com tots els grans artistas que á travers de las formas de las cosas han ovirat y comprés llur essencia, mossén Verdaguer ha sabut fernos veure y sentir el més enllá existent darrera de tot lo que'ns rodeja. Per'xó'l fons de sas obras es d'una *religiositat* innegable.

JACINTO VERDAGUER EN 1868

Peró si'l considerém en sos aspectes d'*épich* y de *místich* notarém tot seguit—si no'ns deixém portar de prejudicis ó d'apariencias—que mossén Verdaguer es poeta *épich* per sentiment: poeta *místich, per accidens.* El fons es inalterable; el poeta religiós domina sempre y sura per demunt de tot lo exterior, mes la grandesa de sas concepcions épicas—traduhidas per aquests joyells inimitables que s'anomenan *L'Atlántida* y *Canigó*— brolla de la seva ánima ab forsa y sinceritat tan extraordinarias, que á llur costat la poesía mística per ell creada, malgrat la delicada y suau bellesa que li dona, sembla menys intensa y ¿per qué no dirho d'una vegada? menys espontania y sentida.

De mossén Verdaguer viurá tot lo escrit, perque quan s'arriba á ésser un poeta de la seva potencia, las formas se dominan totas indistintament: peró *L'Atlántida* y *Canigó* — sobre tot la primera — serán sas obras mestras, indiscutibles. Per ellas mossén Verdaguer ocupará en el Parnás un lloch escullit á la vora de Virgili, de Dant Alighieri y de Goethe.

Mossén Jacinto Verdaguer ha sigut un dels artistas més purs qu'han existit; no ha tingut altre fí que la Bellesa, prenent sempre aquesta

PARROQUIA DE VALLVIDRERA Ramón C. Cuberta, fot.

L'Atlántida es també un prodigi de versificació, sostenint son autor l'acció d'aquest poema en la difícil y grandiosa forma del vers de catorze sílabas, ó sía del vers alexandrí. ¡Qué'n son d'admirables els versos de *L'Atlántida!* Son concisos, d una justesa impecable. Diuhen lo qu'han de dir ab las més precisas paraulas, peró presentant sempre la idea ab energía y relleu. Si haguessim de citar las estrofas millors del poema, hauríam de citarlas totas: no obstant, son superiors exemples de las qualitats avans esmentadas, las estrofas que descriuhen la mort del drach (Cant II), el colossal

en son sentit més elevat y noble. *L'Atlántida*, sa obra més profonda, careix del misteriós simbolisme que caracterisa'ls darrers grans poemas, com *Faust* y *L'Anell del Nibelung*. *L'Atlántida* es una ressurrecció gloriosa del art grech, tot ell claror, harmonía, proporció y bellesa; art avans de tot y per sobre de tot. *L'Atlántida* no té lo que podríam dirne *doble fons*. Es un'obra sencera, macissa, consistent, de linias acabadas y perfectas, peró de tan lluminosa transparencia, que recorda las ayguas del Mediterrá en las calas blavíssimas de nostra costa de Llevant. *L'Atlántida* es un'obra grega empeltada de quelcóm de catalá. La filla estimada del poeta té'ls contorns de las verges helénicas y la sava dels roures centenaris de nostras montanyas. L'ánima del poeta s'hi veu tota: no'ns hi amaga res. ¿Quí's pot gloriar d'haver comprés del tot l'esperit, esglayador y profond com un abím, de *Faust*, de *L'Anell del Nibelung*? ¿No s'hi troba sempre quelcóm que s'allunya y fuig al volerho alcansar? ¿No resta sempre quelcóm d'impenetrable á nostre enteniment, impenetrabilitat qu'es, no obstant, un dels encisos més dominadors d'aytals obras?

Donchs *L'Atlántida* no'ns corprén pel seu misteri: ens corprén tan sols per la harmonía de sa bellesa y naturalesa.

FATXADA PRINCIPAL DE VILLA JOANA Ramón C. Cuberta, fot.

ELS DRS. TORRENS, ROURA Y NOGUERA EN CONSULTA R. C. Cuberta, fot.

combat d'Hércules ab els atlants (Cant III), las del Cant VI *(Hesperis)*, etc. Las hauríam de citar totas (1).

—

Canigó es un poema mitjeval y heroich, fill d'una llegenda pirinenca, catalá del comensament fins al final. Reflexa d'una manera magnífica'l temperament del poeta: hi vibran totas las notas de la gran lira d'aquest. L'encís del cel y del mar, de las fadas y dels homes, de las lluytas guerreras y de la pietat infinida, forman l'ánima de *Canigó*, poema, es cert, menys gran que *L'Atlántida*, peró de naturalesa més senzilla y comprensible pera'l poble. Tota un'época heroica, rublerta d'entussiasme religiós, de grandesa y de vida — l'época de la constitució de Catalunya—apareix á nostres ulls transportada dalt dels cimalls del Pirineu, en ple reyalme de las Fadas, que fan ressonar poéticament, com tornada de llurs cansons, un refrá bellissim:

Montanyes regalades
son les de Canigó:
elles tot l'any florexen,
primavera y tardor.

Els personatjes del poema — Gentil, Flordeneu, Tallaferro, Guifre, Oliva — revelan á un potent observador de la naturalesa humana que sab sorpendre las passions en tota llur veritat. Peró no es encara aquest l'únich mérit de *Canigó*. La poesía dels Cants que'l forman y la bellesa incomparable de las descripcions que'ls omplenan, s'imposan en l'esperit del lector ab forsa y suavitat alhora.

El Cant II del poema es de lo més perfecte y bell que pugui escriures. Devant nostre's mostra'l *Canigó* com la estada misteriosa de las Fadas quins mantells d'armini brillan ab la blancor de las congestas: el *Canigó* no es una montanya com qualsevulga altra:

Lo Canigó es una magnolia immensa
que en un rebrot del Pirineu se bada;
per abelles te fades que la voltan,
per papellons los cisnes y les áligues.
Forman son cálzer escarides serres
que plateja l'hivern y l'estiu daura,
grandiós beyre hont beu olors l'estrella,
los ayres rellentor, los núvols aygua.
Les boscuries de pins son sos barbiços;
los Estanyols ses gotes de rosada,
y es son pistil aqueix palau aurífich,
somni d'aloja que del cel devalla.

¿Y ahónt pot trobarse una descripció com la següent?

En un pradell, al cim de la carena,
Gentil veu la regina coronada,
coronada de vérgens que la voltan,
texint y destexint mística dansa
ab sos braços y peus, blanchs com la escuma
que juga ab les petxines de la platja.
De Flordeneu la cabellera rossa
rossola en cabdells d'or per ses espatlles,
com raigs de sol que en lo boyrós desembre
la gebre pura dels restobles daura.
Com la lluna crexent en nit ombrívola,
riu y clareja sa serena cara
y son sos ulls dues rihents estrelles
que'l Canigó robá á la volta blava.

Els versos del Cant III assoleixen la espiritualitat de la música: las paraulas semblan convertirse en notas.

En el Cant IV s'hi destacan las grandiosas, las imponents estrofas de *La Malehida:* las sublimitats de *L'Atlántida* retornan. Els versos tenen la duresa de las rocas granítícas, els vértichs de las alturas, la buydor atrayenta dels

(1) Vegis nostre article en el *Suplement Artístich Literari* dedicat á *L'Atlántida* (Número 120).

avenchs insondejables, la rojor dels llamps. Apareix, evocada pel poeta, una naturalesa desolada y feréstega, aclaparada per una maledicció inflexible y eterna. El poeta, ab els cabells erissats per l'horror, ens crida devant de la fúnebre deesa d'aquellas solituts:

Mirau la cima excelsa tot allunyantne'ls paços,
mirau sa cara sense voler dormí'en sos braços;
paranys amaga horribles ab plechs del seu vestit.
De Neto, deu celtíber, es filla la deesa;
peró fugiu: sa nua bellesa es la bellesa
del ángel malehit.

Els Cants VI y VII semblan poétichs certámens de Fadas. Si la Fada de Rosas ens parla de la blavor nocturna del cel cubrint las serenas y tranquilas ayguas del Mar llatí, la Fada de Mirmanda, ab versos colossals, vibrants, ferrenys, ens descríu el passatje d'Hannibal á travers del Pirineu. Veyém la host enorme del guerrer africá, sos elefants y carros de guerra:

En mitj de la boyrada de pols que'ls acompanya
lluhir se veuhen armes d'acer y escuts d'aram,
com al tronar en vespres d'estiu en la montanya
se veu dins negres núvols cohetejar lo llamp.
Fexugues s'arrocegan les máquines de guerra,
com si rodant cayguessen esberles de la serra,
y, fent cada rodada trontollejar la terra,
rosegan ab llurs rodas la roca de Monbram.

¡Y qué n'es d'humá'l crit del poeta devant de la terrible lluyta que s'apropa!

¿Per qué á morir volavau axís, tribus guerreres?
¿Per qué pastors no us feyau d'aquexes torrenteres?

Els Cants que portan per títuls *L'Enterro*, *Guisla*, *Oliva*, son dignes dels anteriors, y *La Creu de Canigó* es la hermosa corona del poema, la lluyta del Monjo y de la Fada: la religió empeny montanya amunt al poétich estol de Flordeneu que s'allunya plorant al tenir que abandonar pera sempre las serras estimadas.

—

De la poesía mística n'ha tret mossén Verdaguer sa cullita més abundosa. La seva obra mística es complerta.

Lo Somni de Sant Joan, *Idilis y Cants místichs*, *Roser de tot l'any*, *Jesús infant*, *Llegenda de Montserrat*, *Sant Francesch*, *Flors del Calvari*, *Santa Eularia*, *Ayres del Montseny*, *Flors de María*, son las obras admirables que li inspirá'l misticisme.

En cada una s'hi revela un aspecte distint del poeta. Desde'l misticisme candorós y tendre, inspirat per la infantesa de Jesús, fins á las desesperadas estrofas de *Flors del Calvari*, el poe-

MENJADOR D'HIVERN DE VILLA-JOANA DESTINAT Á MOSSÉN CINTO — Ramón C. Cuberta, fot

un vespre quan l'agrada
de vespre quan Barcelona
va adormintse adormintse al peu de la ona
sos baladrers ja acaban cansan de parlar cridar
sos milenars de carros de rodar
les rodes de ses fabriques y aturan
calla la veu del temple ses llengues no murmuran
callá la del teatre quan ja los mallí no parlan ab l'enclusa
callá la del passeig ni la roda del carro ab l'empedrat
En aquella hora a voltas
Llavors en una nit
la rodera
llavors ones y estranger - he sentida les veus
dento sonar la veu de tres montanyes
lo dialech gent
no saber
Fa tres mil anys jo era una illa - tenia forma de bres
de la marina filla - jo era una illa
una illeta de la mar
breçava la meva filla
les ones me besavan
Barcelona
y bressavan
Al naxer B.
ma forma era de bressol
o un bes de terra y cel
jo la prenguí
Jo era una illa petitona
sobre mon si
nadada vora la mar
bufona
quan me veya dintre la ona
Jo era una illa
tan florida
jogonera
bufona
nada a vora
no feya sinó jugar
de la mar
Illeta nada
vora la mar
jo jugui á jugar
ab la sumsada
somineyava y crexia - y com la terra era a un pas
jo crexia tot nedant, nedant un dia
y ab mos braços ni arribo estirant lo bras
arribí á la terra un dia
Que no era una illa
que era un bressol
per bressar ma filla
de sol á sol.
estirant lo bras un dia
m' hi arrapí
y la mar me digué bressa ma filla
allí 'l bes de l'ona
me doná una filla
que fou Barcelona
mel son fexuch lligats de peus y mans
y adormen los infants
la escola no conversa ab la pedrera
ni la roda del carro ab la rodera
en lo mercat acaba 'l baladreig
lo murmuri de vin en lo passeig
Barcelona que naxia
com los aucells en l'arbre
me prenia
calla la esquella en lo desperdé marbre
per son bres
bressol
des d' hora ara tot justa
cridava als cristians al temple aquesta
ses veus en lo teatre
acaban de cantar les mans de batre
de la mar com jo era filla
y ja dorm la ciutat
mes en terra goberna
un sepulcre vivent la soledat.
jo la prenguí per pubilla
catalá

ta ns fa sentir tots els matisos dels místichs anhels del home envers la consecució de la gloria celestial.

En els *Idilis y Cants místichs*, las notas poéticas del autor vibran dolsa y serenament: las sevas aspiracions religiosas s'espandeixen tranquilas. Fra Lluís de León sembla revíurehi:

Ja oviraré les fortes
torratxes de Sion enlluhernada,
ja ses daurades portes
veuré que un ángel bada,
mentres les ales plegaré encisada.

Lo Somni de Sant Joan es una successió de visions angélicas: sants y santas passan per de-

BUST DEL CADAVRE DE MOSSÉN CINTO — Sunyer, fot

vant de Sant Joan adormit ab dols somni. Fins el colós de la poesía, Dant Alighieri, hi apareix. El poeta catalá glosant els versos del florentí *(Paradiso, Cant XXXI)* que diuhen:

In forma dunque di candida rosa
mi si mostrava la milizia sau a
che nel suo sangue Cristo fece sposa,

escríu aquest tercets maravellosos que semblan danteschs:

En torma, donchs, de pura y blanca rosa
se desclogué á mos ulls la gloria santa
de puresa y d'amor tota flayrosa.
Té mil fulles concéntriques y canta
sobre quiscuna una ánima amorosa
d'exa cítara d'or corda vibranta.
Viuhen de néctar del amor dolcíssim,
dels camps del cel y de la terra abelles
que en exa bresca axamená l'Altíssim.
S'hi anegan en dolçors y maravelles;
que'l Paradís sou vos, Cor floridíssim,
armonía y amor de totes elles.

Roser de tot l'any es un dietari religiós, un triall de pensaments bellíssims.

Jesús infant es un poema dividit en tres parts: *Bethlem, La Fugida á Egipte* y *Nazareth. Jesús infant* es un llarch idili d'una suavitat y frescor delitosas; mereix lloch preferent entre las obras místicas del poeta.

La Llegenda de Montserrat es un llibre de carácter popular; la célebre y antiga tradició de Joan Garí y de Riquilda hi apareix en versos espontanis y senzills.

En *Santa Eularia* y *Ayres del Montseny* hi campeja hermosament la musa del poeta.

En la primera obra s'hi llegeix una magnífica descripció del temple de Júpiter:

Trenta quatre columnes gegantines,
esquexos esbrancats de les vehines
serres, li fan d'armónich peristil:
quiscuna apar una alta montanyesa
que á l'ática bellesa
uneix quelcom del catalá perfil.

En la segona, las poesías *Á la Verge* y *Recorts y somnis* tenen quelcóm de punyent y trist que las diferencía de las anteriors obras del poeta.

Flors de María es un aplech de composicions poéticas, infantívolas y corprenedoras.

Peró las obras mestras de mossén Verdaguer dintre de la poesía mística son *Sant Francesch*, y, sobre tot, *Flors del Calvari. Sant Francesch* es una riuhada espléndida d'amor que vol abrassar el món; la vida del Sant d'Assís apareix en tota sa sublím puresa. ¡Quín foch tan intens respira la poesía que porta per títul *Impresió de les llagues!* Peró aquí hem de fer una observació: ¿es filla dita poesía del amor diví ó bé del dolor humá? En cambi, *Predicant als aucells* es tot sentiment, un sentiment infinit de la naturalesa embellida per l'amor diví.

Flors del Calvari es la gran obra mística de mossén Jacinto Verdaguer. Es un llibre terrible, un llibre de dolor y de llágrimas: també ha nat del sufriment humá. La poesía *Sum Vermis* recorda'ls planys sublims de Job:

Jo so un no res, mes mon no res es vostre;
vostre es, Senyor, y us ama y us estima.
Feu de mi lo que us placia: no'n so digne
d'anar á vostres peus; com arbre estéril
de soca á arrel trayeume de la terra;
morfoneume, atuhiume, anihilaume.

MOSSÉN CINTO DESPRÉS DE LA CONSULTA — Ramón C. Cuberta, fot

Ramón C. Cuberta, fot.

NA FRANCISCA VERDAGUER,
EL SENYOR MIRALLES Y SA FAMILIA, EL CRIAT JOSEPH Y LA FAMILIA QUE CUYDAVA Á MOSSÉN CINTO

¿Y qué'n dirém de la poesía *Gotes de bálsam?* Es un crit esglayador de pena, peró es també un crit de consol y de resignació. Ab semblants prodigis, ¡qué gran, qué gran y sant ens apareix el dolor humá!

—

A més de las obras esmentadas, mossén Jacinto Verdaguer publicá un aplech de poesías, *Patria.* L'avaloran notas patrióticas tan valentas com *Los mossos de la Esquadra*, *Nit de sanch*, *Los Vigatans;* cansons tan melangiosas y sentidas com *L'Emigrant*, *Cançó del rayer*, *La Barretina* y la célebre oda *A Barcelona.*

També publicá un llibre de prosa, *Dietari d'un pelegrí á Terra Santa*—perque mossén Jacinto Verdaguer era un prosista eminentissim—y dos llibres més de versos, *Caritat* y *Cántichs.* En periódichs y revistas sos escrits son nombrosos.

Avuy, devant de la mort del qu'ha sigut el poeta més gran de Catalunya, inclinemnos tots ab admiració y respecte: mossén Jacinto Verdaguer, per sos elevadíssims mérits de poeta, de filólech, de vident; per son cabal d'erudició, per sa fantasía enlayrada, pel sentiment y veritat de sas concepcions, no es ja solsament una gloria catalana, sinó una gloria universal y eterna.

GERONI. ZANNÉ.

MOSSÉN JACINTO VERDAGUER

Es el més gran del renaixement de Catalunya. La seva obra es la que guarda més Amor. Es un Poeta altíssim. Son pas per la terra ha sigut gloriós, puig demunt seu han reflorit com may els antichs llorers, y sos peus han sagnat ferits per las asprors de sa caminada. El Dolor, el Dolor qu'enlayra y la Victoria l'han besat, ha sufert y ha vensut y ha passat estimant y omplint de flors sa vía. Benehit sía!

Ell l'ha arribada á encarnar la renaixensa catalana fins ara, y la seva herencia de Poesía s'ha de continuar. Essent nostre poble digne de rebre sa gran obra, aquesta florirá cada jorn més, estenent arreu sa fortalesa augusta... El Profeta ja se n'ha anat, peró'ls altres profetas que vindrán continuarán la inmensa tasca. Amunt!

—

No s'ha de parlar de lo que crema'ls llabis

sensé profit; per'xó, deixant altras cosas, hem de considerar que quan la tempesta d'estíu ha passat, tot es més bell en la Naturalesa... y esperar. Peró que sápiga tothóm que s ha de vetllar com may per tota l'obra del gran poeta. En quant als esclaus insolents, no cal pas dirne ara res.

—

Trobantse Catalunya com se troba, en la Barcelona cantada per ell, las despullas del cos del gran Verdaguer, havent passat de nit prop

l'alt Tibidabo, roure que sos plansons domina,

s'han exposat en nostre antich palau, en aquel históric lloch ahont ell mateix fou aclamat per primera volta. Las multituts inconscients han passat devant de la seva caixa, quasi sense darse compte de tot lo qu'aixó ha significat. En aixó, com en lo demés que'ns passa, poca cosa sembla véureshi... mes, ah! qu'es precís que sápiga tothóm també, que sota la extranya capa exterior s'hi remóu quelcóm de sublím y redemptor, sagrada promesa del avenir y deixa gentil de las edats fugidas... Peró que sápiga també, demunt de tot, tothóm, que aqueixa sublimitat redemptora no será per las mediocritats de las majorías ni per las estupidesas de las massas, sinó que será perque *Alguns* ó *Algú* ho voldrán, puig será per la grandesa d'ánimas semblantas á la d'aquest de qui parlo que aquí's farán prodigis. Axís, es inútil que vos mostréu orgullosos de lo que no heu fet ni feréu, vosaltres tots els que sense dret voléu imposarvos, puig vostra única feyna ha d'ésser admirar y secundar als grans esperits que s'aixecarán demunt vostre.

—

Axís, res s'ha perdut si se sab guardar tot La veu dels avis encara parla en els símbols vivents de lo antich, y l'avenir cada día promet més dins del cor; peró'ls avis parlan á n'els elegits y no á las vulgaritats, y als auguris del pervindre tan sols hi tenen el cor obert els profetas. Y com que malhauradament á Catalunya d'elegits y de profetas n'hi han molt pochs y están en una gran falta de proporció respecte á la majoría dels catalans, d'aquí que, pera salvar tal desequilibri, hagin d'imposarse á tort ó á dret. Per tant, qui's senti fort que domini, que aquest poble encara ha d'ésser dominat.

—

No haig de fer més que benehir mil voltas la memoria d'aquest Profeta adorat, y dirme com els antichs cristians devant de son sepulcre: *Verdaguer vivis.*

Xavier Viura,

A Barcelona, 12 juny 1902.

Jacinto Verdaguer Pre.

MOSSÉN CINTO Y «JOVENTUT» AL MONTSENY — Furnells, fot.

BIOGRAFÍA DE MOSSÉN CINTO

Se fa impossible consignar, en el poch espay que concedeix una revista, la important biografía del gran poeta mossén Cinto Verdaguer; per'xó á n'aquí ens limitarém á esbossarla en lo més surtint, puig essent per una part bastant coneguda, per altra part creyém que lo millor que pot sintetisar la vida seva son sas obras capdals.

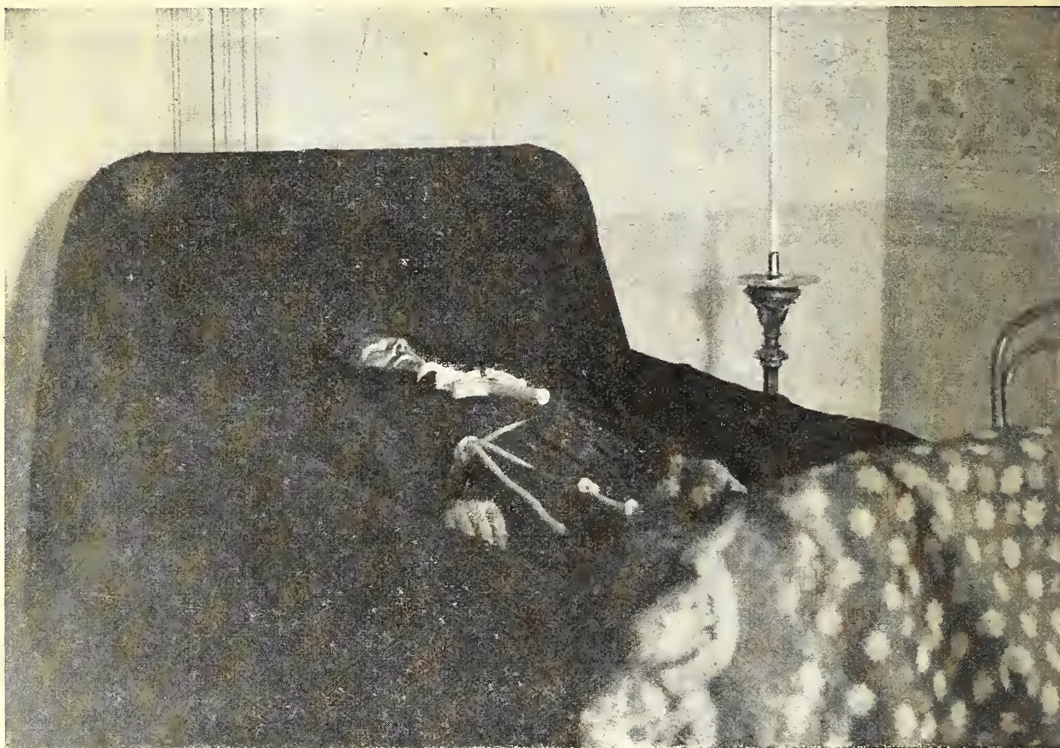
El día 17 d'abril del any 1845 naixía, fill de senzillíssims pagesos, en el poblet de Folgarolas, aprop de la ciutat de Vich, Jacinto Verdaguer. En tal humil poblet y al costat de sos humils pares, passá tota sa infantesa. L'espectacle sublím de la Natura degué desplegarse en aquella tendra edat devant sos ulls ab tota sa esplendidesa. Per altra part, l'ánima poética popular que sa mare li revelava contantli las rondallas hermosas y cantantli las melódicas cansons de nostra terra, es de creure que produhiren fondíssima impresió en son infantívol cor, destinat á grans empresas. L'espectacle de la bella Naturalesa y la influencia de sa mare, donchs, abdugas ben decissivas, prepararen son camí. Respecte á l'última, ell mateix deya que sa mare havía sigut son primer mestre de poesía, y en el dols cayent de las poesías sevas pot veures axó demostrat puig s'hi troba la influencia del estil popular, genuinament catálana.

Al comensar á entrar en l'adolescencia, ell, qu'havía rebut la primera instrucció en la escola de son poblet nadíu, sentintse cridat per la vocació eclesiástica, comensá á estudiar en el seminari de Vich, fent al mateix temps altres trevalls com el d'ensenyar maynada y algunas feynas del camp, per atendre del tot á sas necessitats. Alashoras també va comensar á interessarse de debó per la literatura, junt ab altres

MOSSÉN CINTO Y «JOVENTUT» AL MONTSENY — Furnells, fot.

companys, ab quins després se formá l'aixerida colla dita del *Esbart de Vich*, que acostumava á celebrar sas sessions poéticas en llochs frondosos d'aquella Plana. Després, en 1865, quan devía comptar encara no disset anys, fou honorat per primer cop en els Jochs Florals de Barcelona. A mida qu'avensava en sos estudis religiosos, s'operavan en ell las evolucions de la joventut; y alashoras fou quan concebí *L'Atlántida*, obra nascuda en la Natura, inspirada pels poemas épichs antichs; y en 1866 fou honorat per segona volta en els Jochs Florals mateixos. Alashoras ja comensá á ésser conegut, fins que fou ordenat l'any 1870, essent nomenat tot seguit vicari de la parroquia de Vinyolas d'Orís. En aquella época, importants motíus de salut obligaren al poeta á empendre llarchs viatjes per mar, lo que realisá entrant de capellá en un dels barcos de la Companyía Trasatlántica. Tals viatjes, ademés de refermar son físich, li produhiren gran impresió moral. Alashoras fou quan acabá del tot son gran poema, que

MOSSÉN CINTO EN SA CAMBRA MORTUORIA — Ramón C. Cuberta, fot.

de molt temps anava trevallant. Y després, en 1877, se li premiá en els Jochs Florals també; y d'alashoras el nom de Verdaguer s'enlayrá demunt del renaixement de nostra patria; y d'alashoras també sa deu poética aumentá. En l'any 1880 fou proclamat Mestre en Gay Saber, y en el de 1881 fou president del Gay Consistori.

Després dels viatjes á América, mossén Verdaguer fou nomenat almoyner de la casa del marqués de Comillas, quin cárrech ocupá durant molts anys, produhint obras seguidament, admirat y honorat de tothóm.

Mes després succehí un'época de tribulacions y de dolors pel ilustre poeta; época que tothóm deplora, en quina la seva corona de llorer se li transformá en corona d'espinas. No es pas hora aquesta de remoure lo qu'en mal'hora esdevingué.

Després d'uns quants anys de tristor y de miserias, fou nomenat pel bisbe Catalá beneficiat de la iglesia de Bethlém, cárrech qu'ha vingut ocupant fins á sa malaltía.

Aquesta ha sigut llarga y tots la sabém; el gran poeta ha mort á Vallvidrera'l día 10 del corrent, en la propietat que hi té en Ramón Miralles, oferta pera servir de sanatori provisional al malalt eminent. Ha mort, y tot Catalunya'l plora; que aquest poble sía digne de rebre son gran llegat!

No hem de dir res més ara de la bellesa de sas obras; réstans tan sols venerar sempre la memoria de tan gran mestre, esperant fruhir aviat algunas altras obras inéditas qu'ha deixat.

NOTAS

La publicació del present número, dedicat per complert á mossén Jacinto Verdaguer, exigeix per nostra part algunas explicacions. JOVENTUT té la convicció de que la millor manera d'honorar als genis es enaltir sas obras y no sa persona, y per'xó ha refugit sempre la tendencia de aquellas modernas publicacions ilustradas que volen donar als fets una importancia que no sempre l'interés de l'actualitat, desvetlladora de la tafanería del públich, pot disculpar. No volém judicar el criteri d'altri, peró nostras aficions van per diferent camí: per aquesta rahó no som pródichs en publicar retrats ni instantanias.

Al mateix mossén Cinto procurarem honorar, á nostre gust, ab el recent *Suplement* que dedicarem á *L'Atlántida*. No obstant, la personalitat del gran poeta que acabém de perdre es de tal naturalesa, que no hem sabut resistir á las excitacions de nombrosos amichs y favoreixedors que'ns han pregat que per una vegada'ns surtim de nostre acostumat sistema. Certament ens han donat rahons que mitj ens han convensut, y no hem sentit repugnancia en compláurels. Entenguis, donchs, que nostra *informació gráfica* deu estimarse en son veritable valor, ó sía'l que pot tenir una *gacetilla* sense més mérits que la *oportunitat* y la *varietat*. Per'xó oferím aquest aplech de notas deslligadas quina relació entre sí fora difícil d'esbrinar, donchs desde'l grupo del senyor Miralles y sa familia, que tan generosa acullida donaren al poeta, de la germana d'aquest, dels metjes y dels amichs, fins al aplech dels criats qu'estavan á son servey y dels individuus qu'ab ell vivían y son, segons sembla, sos hereus, hi caben una infinitat de matisos, y sols una ab altra están unidas per un llas d'actualitat.

També oferím als llegidors de JOVENTUT altras notas íntimas, en las que mossén Cinto hi apareix ple de vida trescant pel Montseny en companyía dels redactors d'aquest periódich, entregat á las més dolsas y puras expansions en els llochs més pintoreschs de nostra estimada Catalunya. Completan aquesta informació algunas fotografías de las mortals despullas del poeta y varias vistas interiors y exteriors de la finca «Joana» de Vallvidrera ahont ha mort, com tres setmanas avans publicarem, en l'esmentat *Suplement*, una vista de la casa de Folgarolas ahont nasqué. La informació d'aquest número ve á completar, per lo tant, la d'aquell *Suplement*, y'l cant de joya ab que llavors festejavam el XXV aniversari de *L'Atlántida*, acaba en sas darreras esparsas en plany funeral per la mort del sobirá creador de tan gran poema.

Per la vista que del enterro de mossén Cinto doném, treta desde'ls balcons de nostra redacció, pot formarse idea de la grandiositat d'aquell acte, al que hi concorregué tota Barcelona y tota Catalunya, representada per delegacions dels ajuntaments, corporacions y entitats de centenars de ciutats, vilas y llogarets. Tot el poble s'havía llensat al carrer, tots els establiments havían tancat sas portas, y molts eran els balcons qu'apareixían endolats. L'Ajuntament de Barcelona, que's feu cárrech del cadavre, doná al enterro encertada organisació, y aixís vegerem desfilar sense confusió de cap mena tot el seguici fúnebre, la corrúa del dol, las autoritats, las infinitas comissions de centres artístichs y literaris, y aquell bé de Deu de coronas ab que Catalunya ha cubert y sepultat á un dels més gloriosos de sos fills.

CAPELLA DE VILLA JOANA — Ramón C. Cyberta, fot.

No obstant, es de doldre'l carácter de gran oficialitat que's volgué donar al enterro, que, malgrat tot, havía d'ésser y fou veritablement popular, com dos mesos avans ho havía sigut el del patrici Robert, á quin cadavre tributá Catalunya'ls mateixos honors sense necessitat de que'l món oficial volgués assumirse un comés que no era seu. Se tracta del enterro de Verdaguer, y res diríam si las lletras catalanas, de las qu'ell n'era príncep, haguessin sigut sempre honoradas pels qui ara han honorat al poeta. Peró ¿que per ventura l'encarcarament oficial ha fet may

EL MOSSO DE LA ESQUADRA Cuberta, fot.
Y'LS QUE CUYDAVAN Á MOSSÉN CINTO

l'acatament degut á la poesía ni á la llengua d'aquesta terra, llengua que ni es oficial entre nosaltres ni es compresa pels que'ns desgovernan, com no'ls hi es compresa *L'Atlántida*, l'obra grandiosa que'l món oficial no pot honorar perque ni la sab llegir? Mentres la llengua catalana, en que foren escritas las grans obras del poeta, no sía compresa pels oligarcas de la política, mentres l'idioma catalá no sía oficial á Catalunya, els governs haurian d'abstenirse d'honorar als artistas eminents de la nostra parla, perque una cosa es rendir homenatje á la parla catalana y altra cosa es escarnirla. Quelcóm semblant succehí'l passat divendres, día 13, al enterrarse al poeta. Las esquelas mortuorias no havían sigut redactadas en nostra llengua, ni d'aquesta feu us en el cementiri un senyor regidor que pronunciá l'elogi fúnebre del finat y despedí als concurrents. Y's tractava del poeta *més catalá* de nostra Catalunya!... Y era al poble catalá á qui dit senyor se dirigía!... Al poble catalá, sí; perque aquells que constituhían el *dol oficial* lluhintse á costas del poeta, ja havian deixat á n'aquest avans d'empendre'l camí del cementiri, fins ahont l'acompanyaren tan sols els petits delegats en reduhit número, y, en inmensa munió, el nostre poble.

—

Impossible es donar compte de totas las manifestacions de dol transmesas per las entitats adheridas á la *Unió Catalanista*. Totas ellas enviaren sentits telégramas y delegacions per'assistir al enterro, y, en sa majoría, coronas. La Junta Permanent presidía'l nombrós acompanyament dels catalanistas; aquests, junt ab las representacions dels federals y'ls regionalistas, composavan la inmensa majoría del seguici. La *Unió* enviá cartas de pesam á la familia del difunt y á don Ramón Miralles; enviá també al enterro una corona de flors naturals y un cotxe endolat, y posá glassas negras als balcons de son domicili social. Sembla qu'ha acordat celebrar solemnes funerals per mossén Cinto en la iglesia de Folgarolas, poble nadíu del poeta.

JOVENTUT, que tapá'ls balcons de la redacció ab glassas negras y ab una bandera catalana endolada, assistí en corporació al enterrament, enviant una gran corona de flors naturals, que fou portada en un bayart per individuus del cos de bombers d'aquesta ciutat. En las cintas barradas de la corona s'hi llegía: *El periódich* JOVENTUT *á mossén Jacinto Verdaguer*. A don Ramón Miralles li endressarem la següent comunicació:

La Redacció de JOVENTUT se compláu en manifestarvos que mereixéu bé de la patria per la generosa solicitut ab que havéu acullit, en vostra finca «Joana» de Vallvidrera, al insigne poeta mossén Jacinto Verdaguer y á sa familia, quins consols, mercés á vos, no han faltat al malalt en sas horas de terrible angoixa.

Vostre amor á la patria y al art s'ha manifestat ab aquest acte, del que'n saben grat tots els bons catalans.

Digneuvos transmetre á la familia Verdaguer la expressió del condol que JOVENTUT sent, y rebéu d'aquesta Redacció la salutació més coral y respectuosa. — El Director, *Lluís Vía*. — Barcelona, 11 de juny de 1902.

—

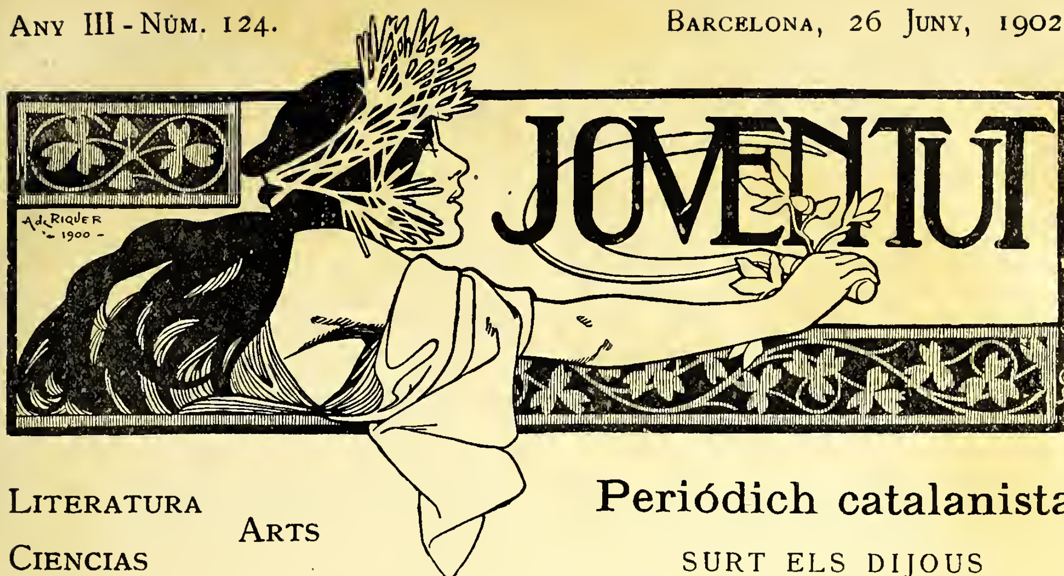
Remerciém al distingit *amateur* en Ramón C. Cuberta, á qui's deuhen la major part de las fotografías; á nostre amich senyor Furnells, autor de las de nostra excursió al Montseny; al reputat fotógraf senyor Suñé, que'ns oferí la hermosa testa del difunt; als directors y operaris dels tallers de Thomas, Furnells, etc. Tots ells, axís com els de la imprenta, han trevallat ab el major entussiasme pera'l bon éxit d'aquest número.

—

Aquesta setmana no repartím folletins; peró creyém que nostres lectors quedarán compensats ab el gasto que suposan els molts grabats que ilustran el número y qual reproducció queda prohibida. Son preu, donchs, es el de 20 cénts.

Fidel Giró, impresor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 124. BARCELONA, 26 JUNY, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

EL GRA DE SORRA

Encara conmoguts fondament per la mort del gran poeta mossén Cinto Verdaguer y pel sens igual espectacle del seu grandiós enterro, ens escometen mil ideas y pensaments d'épocas passadas, quan encara la tendra amistat que li professavam no era més que un respectuós tribut d'admiració al gran geni.

Y volém parlar d'aquestas petitesas que fan brollar del humá pensament las obras més capdals á voltas, d'aquests grans de sorra que produheixen els efectes més grandiosos sense pensarsho, ja que, com diu molt bé en Matheu, una guspira es la qu'abranda una gran foguera y s'omplan las naus d'un temple ab un sol gra d'encens.

Nosaltres som catalanistas desde nostres primers anys. No ho sabiam si era just ó no'l recárrech de la contribució que imposavan els governs centrals, que'ns gastavam ja las pocas pessetas que teniam pera comprar las obras catalanas donadas á llum, y'ns daliam per'alcansar una tarjeta de convit pera'ls Jochs Florals y altres certámens, ó bé pera las vetlladas que's feyan al Saló de Cent, ahont se repartian tomets de versos *á las noyas catalanas.* Aquella práctica, aquell culte constant á tot lo qu'era de la Catalunya renaixenta, ens encengué'l foch abrusador del sant amor á la desgraciada terra. Si: nosaltres ho eram, y ho consigném ab molt de gust, uns dels més ferms sostenidors del moviment literari catalá, de portas enfora, mancats com estavam de mérits suficients per'actuar de quelcóm més que no fós el paper de comparsas. Els seguiam tots els certámens de fora, aplaudint ab fe y entussiasme lo qu'alli se premiava, molt superior, en general, á las obras que produheix la moderna reacció neurasténica contra de tot lo que's basa en un simbol sagrat d'amor á la patria, ja *out fashion* segons las eminencias modernas arribadas de fora en el darrer tren.

Volém dir ab tot aixó que costa molt poch

de burlarse de las cosas que semblan petitas, sense pararse á meditar si tals petitesas han tingut la seva *petita* época de celebritat; si'l gra de sorra ha contribuhit molt ó poch als progressos del sigle.

Eram al any 1883 y'n feya XXV de la restauració dels Jochs Florals, per lo que's conmemorá la gloriosa data elegint el mateix consistori del primer any, que presidia en Milá y Fontanals y n'era secretari l'Antoni de Bofarull. Els mantenedors eran l'Amer, en Cortada, en Balaguer, en Rubió y en Pons y Gallarza, tots ells morts ja per desgracia de las lletras catalanas. Foren convidats á la festa'ls més celebrats escriptors forasters de terras ahont se prestava tribut al catalá. En Tortoulon, en Pepratx, en Llorente, en Roumanille y altres, si no aném errats, vingueren, essent de notar qu'en l'acte de la festa en Balaguer, á més de llegir el discurs de gracias ab l'uniforme de ministre, hi ostentá la representació oficial de las Academias Espanyola y de la Historia.

L'Alcalde, qu'ho era en Rius y Taulet, secundá'ls desitjos dels elements catalanistas y organisá una recepció y serenata la vigilia de la festa, dedicada als forasters, y per altra part, el mestre Vidiella doná un concert al Principal, executantshi per veus y orquesta, obras de mestres catalans; á Romea se'ls hi dedicá una funció, y finalment s'organisá una anada á Montserrat.

En aquella mateixa época eram uns quants companys dels que més amunt he parlat que ens reuniam al café de Fivaller (ahont hi havia de pianista'l malaguanyat músich Francisco Laporta), y allí organisarem una revista mensual que tingué la bona sort d'ésser distingida ab la colaboració d'en Matheu, en Guimerá, en Balaguer, l'Aguiló, en Briz, en Blanch, en Bertrán, l'Yxart, en Sardá, l'Oller, en Collell, en Llorente, en Mestres, en Riera, en Pons, en Rubió, en Bofarull y en Vilanova, sens altres y altres que's trobarian en els index. Eram la redacció, en Jacinto Laporta, en Franquesa y Gomis, en Gonzalo Vehils, en Joan Freixas, l'Alfons M. Parés y l'impressor Domingo Casanovas, y podéu comptar si'ls preparatius pera la festa del maig ens feyan ensalivar. Llavoras tinguerem una pensada: oferir un premi als Jochs Florals de la vinticinquena, es á dir, oferir el gra de sorra per'ajudar al conjunt d'elements que tractavan de fer uns Jochs Florals de *punta*. Oferirlo ray! ¿Y tenirlo? Lo cert es que després de llarga discussió's realisá la pensada, y'l cartèll extraordinari dels Jochs publicá entre'ls premis una *Rosella de plata* oferta per la redacció de la *Revista Literaria* á la millor *Oda á Barcelona*. Cal afegir que, si no vaig errat, la célebre *Rosella* era procedent d'un premi guanyat per algú de nosaltres en els certámens de fora á que sens interrupció concorriam. No puch assegurarho. Lo que sé de cert que la *Rosella* no costava gayres diners ab estoig y tot. Mes pera nosaltres era un tros de nostra joventut literaria qu'oferiam pera que's produhis alguna obra mestra, que nosaltres ens veyam incapassos de compondre.

Y aixis fou premiada la *Oda* de mossén Cinto en aquell any memorable de las bodas de plata de la hermosa institució, en quin acte en Pons y Gallarza coroná'l busto del rey Joan I *l'Aymador de la gentilesa*, pronunciant aquests mots: «Gran es el poble que sab fer justicia als seus reys, y grans els reys que, després de cinch cents anys, mereixen tornar á ésser coronats.»

D'aquell granet de sorra n'eixí un gran monument literari. La *Oda á Barcelona* es una de las glorias de la ciutat que meresqué l'alt honor d'ésser cantada pel poeta inmortal. Uns quants joves que no teniam més mérit que'l gran amor á las lletras patrias y que'ns acoblavam sota la mateixa bandera pera fer cultura catalana, forem prou pera excitar l'inspiració del gran geni de vol d'áliga. Y en tant, rihéu de nosaltres, que no valent res, tenim el nom associat al d'un gran triomf de la nostra literatura. Si: tal volta ab veu de femella, voliam ésser *un poble mascle*, com en Fuentes á Romea, mes si per comptes de nostras rodonas amicals al café y al parch y á ca'n Masriera y á tot arreu ahont podiam, haguessim despreciat la literatura y no haguessim fomentat certámens; si'ns n'haguessim anat als *Toros*, al café de l'Alegria ó á llochs pitjors, ni s'hauria escrit la *Oda á Barcelona*, ni se n'haurian tirat cent mil exemplars, ni molta gent que presenciá conmoguda l'enterro del gran poeta, hauria sabut que aquest existis al món.

Heusaqui cóm la joventut serveix pera

quelcóm més que pera fer brometa. Sense'ls entussiasmes dels joves, tal volta ridiculs, no's consumarian certs fets dels qué s'enorgulleix la historia. No'ns burlém de lo qu'es gran de fons, encara que petit vist pels curts de vista. Sigám sempre joves per més que'ns surtin cabells blanchs.

BONAVENTURA BASSEGODA.

DE LA RESTAURACIÓ DE ANTIGAS OBRAS D'ART

Aixís com á Castella diuhen *lo mejor de los dados es no jugarlos*, aixís podriam dir que lo millor de las restauracions es no ferlas.

Peró hem de distingir *restauració* de *consolidació*. Las obras d'art antigas, es casi un dever de conciencia'l conservarlas tal com las injurias del temps y las pitjors injurias dels homes las han deixat arribar fins á nosaltres; y aixís s'imposa'l consolidarlas, es á dir, privar que l'enrunament segueixi fins á la complerta desaparició de l'obra.

Un monument arquitectónich que no hagi arribat al estat de ruina y qu'estigui encara en actiu servey, no tan sols deu conservarse y privar que la ruina comensi, sinó que fins pot completarse si en aquell temps en que's va fer deixaren per acabar, en alguna part, cornisas ó altres detalls que's veu que tenian d'ésser exactes y colaterals ab els qu'existeixen en altras parts del edifici.

Se'ns han acudit aquestas consideracions al veure completar un dels campanars de Santa Maria del Mar, joya arquitectónica del sigle XIV, y al llegir una fulla impresa que s'ha repartit excitant la generositat dels barcelonins pera que contribuheixin ab sas almoynas á reparar els campanars y la fatxada, y á la instalació d'un nou rellotje.

S'han fet á Barcelona tantas profanacions ab el nom de restauracions, que cal posarse en guardia y preguntar als qu'han estampat son nom á baix de la fulla susdita—que, además del rector, suposém que son preveres y obrers de la parroquia—quina mena de restauració pensan fer, pera que's pugui contribuhir á la mateixa sense por d'ésser complis d'un atentat al respecte que's mereix un'obra antiga de tan extraordinari mérit. No s'ha de extranyar aquesta desconfiansa, dada la manera poch seria cóm aqui's fan moltas restauracions. Hem d'estar segurs de que's conservará ab extraordinari cuydado la patina de la pedra, que justament es una de las patinas més bellas, usant pera tapar las junturas un ciment menys blanch que'l que s'ha usat en el campanar de má esquerra; ens han d'assegurar que no més hi afegirán las cornisas que hi faltan ó tenen trossos massa trencats, y que's limitarán á destapar las finestras mitj tapiadas y á suprimir aquell suplement de campanar que hi há adossat al de má dreta.

Peró han d'afirmar y prometre que no afegirán els florons que no hi há en els pináculs que terminan las pilastras adossadas als contraforts que s'aixecan dels dos costats de la porta; que no afegirán las mans al Sant Pere, y que no apedassarán las gárgolas que son trencadas. Ab totas aquestas seguritats, creyém que tots els barcelonins devots y aymants de las glorias artisticas de nostra terra tenim obligació de contribuhir á la consolidació de tan ayrós temple y tan notable fatxada.

El rigorisme de voler restaurar un'obra arquitectónica no ha d'ésser portat may al extrém de volerla tornar á son estat primitiu ab tota sa unitat y tota sa puresa, puig además d'ésser impossible refer convenientment las parts desaparegudas, els homes hi han anat fent modificacions y aditaments, sense pretensió d'esmenar la plana y seguint el gust de son temps, que á voltas no hi van del tot malament. Tal passa á Santa Maria del Mar ab la imatje barroca de la Purissima qu'adorna la porta que dona al Born, y ab las tres tribunas que hi han posadas á la part exterior dels tres finestrals que cauhen á la dreta de la mateixa; com tothóm trobaria mal fet que's cambiés l'altar major, las dugas tronas, l'orga y la tribuna de la reyna, perque no son del sigle XIV. Ab els anys s'han tornat venerables, han pres carta de naturalesa, y no tenint la pretensió moderna d'escarnir l'estil passat, s'han penetrat del esperit general de la iglesia.

També'ns fa joch ab ella l'arch qu'avans conduhia de la tribuna de la reyna al palau reyal. En cambi, creyém que guanyaria molt si's treguessin las edificacions adossadas al absis entre la porta y'l carrer de Sombrerers.

Quan un monument ja es una ruina y no

pot respondre á un fi práctich (com succeheix ab Poblet, Santas Creus, Sant Pere de Roda y una bona part del Monastir de Sant Cugat del Vallés), deuria consolidarse en son estat actual, puig no tan sols ofereix molt material al estudi, sinó que l'enrunament, l'abandono y la desolació en que fins ara s'ha tingut li donan una poesia y un encis inexplicables. Cert que'l cor sent una fonda recansa y un greu condol de que s'hagi destruhit ó abandonat aquella obra avans tan complerta y tan bella, y d'aqui naix el desitj de reconstruhirla; peró no's té en compte que la reconstrucció formal y honrada arriba als limits de lo impossible, puig moltas pedras han desaparegut, sobre tot detalls ornamentals, y si no's conservan els plans del edifici ni tots els materials antichs, l'arquitecte que posa sas mans pecadoras en aquella obra té d'inventar é inventa segons sa erudició, no segons son sentiment y son saber com inventava l'arquitecte que va concebirla.

Aixis mateix passa tractantse d'obras esculptóricas ó pictóricas. ¿Qui es el guapo que s'atrevirá á restaurar els brassos á la Venus de Milo? ¿Qui s'atrevirá á posar testa y extremitats al tors de Fidias, ó mans y peus al Theseu? Bé s'ha probat de proporcionar brassos á la Venus, peró ningú ha sigut prou grech pera conseguirho, y al ultim s'ha quedat sense brassos, serena y gloriosa y admirada fins á tal punt, que sembla que'l mancarli las extremitats superiors afegeixi bellesa á lo que resta.

Suposém qu'en un quadro de Velázquez, de Rubens ó de Goya hi faltés una figura ó una part important del quadro: ¿quin fora'l pintor prou valent pera pintarla?

Just es confessar que'ls artistas que més s'han atrevit en aquest sentit son els arquitectes.

Y es que'ls homes, á falta de poder, tenen orgull y s'atreveixen á fer lo que per lley natural els está vedat, y's llensan irreflexius y pretensiosos á cometre profanacions que á voltas arriban á sacrilegis.

Sebastiá Junyent.

LA MOSSOTA

(drama rural)

Aquella mossota de la Carme semblava que'ls hi hagués donat una mala beguda: els tenia á tots dos trastocats. Com qu'havia anat á servir molt temps á Barcelona, se li havia encomanat á la Carme una gracia y distinció, uns ayres que no tenian pas las altras mossas d'aquells paratjes; y aixó feya que tant el Xich de la Musquina—que no s'havia mogut may d'aquells terrossos,—com l'Estevet Mitra, que tot lo més havia estat á Ripoll ó bé á la Seu d'Urgell, li trobessin alhora quelcóm inexplicable que'ls tenia seduhits.

La mossota d'aixó se'n aprofitava, fentlos anar en renou. Y ara afavoria y demostrava predilecció per l'un, ara guardava sos afalachs y manyagarias pera l'altre. El cas era que tots dos estavan boigs per ella, que n'hauria fet lo qu'hauria volgut.

El Xich de la Musquina la veya tots els dias, puig vivint al Lliurat, lo mateix que la Carme, li era fácil atraparla un'hora ó altra. No succehia aixis ab l'Estevet Mitra, ja que aquest sols la podia veure'ls diumenges que la Carme baixava á Puigsoliu á ballar, ó bé entre setmana'ls dias que al Estevet li tocava anar á regar un pradet que'l seu pare tenia aprop del Lliurat.

Justament aquell divendres li tocava regar, y l'Estevet Mitra trescava adalerat pera veure á la Carme, aquella mossota que li privava'l dormir á las nits y li feya recular la gana, fentlo tornar cada dia més flach.

Y pujava costa amunt, satisfet, taral-lejant una cansó que aquell estiu s'havia fet de moda á Puigsoliu y qu'era d'una sarsuela que s'havia popularisat al estrenarse dos anys enrera en un dels teatres de Barcelona.

Caminava tan abstret, que ni menys s'adoná que, un tros lluny, al camp de la Granota, hi llaurava'l Xich calmosament ab el parell de bous... y fins un cop ó dos estigué á punt de caure tan llarch com era al ensopegar sos feixuchs esclops ab las cantelludas pedras atapahidas en el cami del Lliurat.

Mentres anava pujant pel costarut camí, el Xich de la Musquina no'l perdia de vista, y al acabar un dels solchs aturá'ls bous, caragolá un cigarret de *tana* y's quedá plantat

bella estona guaytantlo ab mirada sinistra y amenassadora.

Al girar l'Estevet Mitra un dels retoms del camí, sentí una veu que li digué:

—Hola, Estevet! Bé passas prou tibat avuy!

—Ah, ets tu, Carme! ¿D'hónt ixes?

—¿D'hónt vols que ixi? D'aquí al Lliurat. Com sabia qu'avuy te tocava venir á regar...

—Si que veig que te'n recordas—feu el Mitra.

—Tractantse de tu ja ho sabs que...—insinuá la mossota.

—Sí, prou: més te recordas del Xich...—barbotejá l'Estevet.

—Embusterot!... Te juro que'l darrer pensament que tinch es pera ell!

—¿M'ho juras?

—T'ho juro!—recalcá la mossa.—Te juro que tan sols penso en tu, en el meu Estevet, en el meu preferit!...

—¿Y cóm ho sabs que soch teu?

—Perque sé que m'estimas.

—¿Y cóm ho sabs que t'estimo?—preguntá l'Estevet ab ansia.

—Perque tos ulls m'ho diuhen, y'ls ulls no enganyan.

—Ja tens rahó que no enganyan, perque t'estimo de tot cor, Carme!...

—Y jo no, ¿eh?

—¿Tu, tu? No ho sé!...

—No vull qu'ho diguis més, perque soch tota teva!...—

Y agafantse las mans, clogueren el dols coloqui ab un petó remorós.

Mentres tant el Xich de la Musquina havia deixat els bous, s'havia anat á amagar darrera d'unas verdissas y no perdía de la conversa ni un sol mot.

A intérvals li venian ganas de surtir de son amagatall y d'un bot llensarse sobre'l Mitra que li robava'l seu amor — l'amor d'aquella mossota que també li havia jurat á n'ell—peró's contenia tement errar el tret, y apaybagava'ls seus impulsos per mor de no fer soroll á la verdissa y poder aixís continuar son espionatje.

Per fi l'Estevet y la Carme's varen separar, y'l Mitra ab l'aixada al coll va dirigirse cap el prat á apariar las taparadas pera poder regar á la nit.

La fosca comensava á invadirho tot, y milers d'estrellas com microscópichs llumets pugnavan per treure llur caparró en el seré firmament. Las ombras se projectavan llargarudas pels caminals y viaranys fent pendre á las cosas més senzillas é ignocents formas estrambóticas y pahorosas; y tot tenía un aspecte misteriós qu'omplia d'esglay l'anim del vianant.

Al arribar l'Estevet Mitra al prat, li va semblar sentir fresseig dintre la verneda que vorejava l'englevat: era un soroll somort, apagat, verament esferehidor... peró no'n va fer cas.

—Deu ser algún gossot ó alguna guilla—pensá'l Mitra.

Y's disposá á comensar sas operacions, al objecte de poder distribuhir convenientment l'aygua pel prat.

De sobte, y quan més atrafegat estava en aquestas operacions, sentí soroll esmortuhit de passos al seu darrera, y's girá instintivament. Un home, en qui, á pesar de la fosca de la nit, va reconeixe al Xich de la Musquina, se'l contemplava ab mirada sinistra.

El primer intent del Estevet al véurel va ésser posarse dret, peró tot fou endebádas: el Xich, que acabava d'apoderarse de l'aixada que'l Mitra havia deixat abandonada, li doná tan bell cop al cap y ab tant d'acert, que'l pobre Estevet caygué extés, allargassat demunt de la taparada qu'en aquell moment acabava de fermar, brollantli á dolls la sanch de la ferida.

Ignaci Soler y Escofet.

DIÁLECH

—Sé qu'ets ambiciós, no sé de quína cosa;
no sé si de fortuna, poder ó enteniment...
A voltas ta mirada, quelcóm misteriosa,
sembla que al fons cova
un anhel fervent.
¿De qué es aqueix anhel? No puch endevinarho...
Devant plers ó riquesa, no't veig esma-perdut:
si'l món vol enlayrarte, te veig jo refusarho
y't veig gosâ á solas
de la quietut.
¿Quína es aqueixa incógnita qu'en ton esprit s'aferra?
¿quínas magnificencias somnía ta ambició?
¿qu'es lo que tu voldrías ésser sobre la terra?...

. . . .

—Voldría ésser... *Jo!*

Víctor Catalá.

TROP DE ZÈLE

CARTA OBERTA Á EN NARCÍS OLLER

Estimat amich:

He vist la rectificació que fas á mon article *La primera lectura de L'Atlántida*, y jo, á mon torn, sento dirte qu'ets tu qui está equivocat en molts punts, encara que de bona fe, y portat per un sentiment que t'honra en gran manera: ton culte fervent pel teu cosí y amich Yxart, á qui aludeixo en el meu article. Consti que, al aludirlo (y ho dich aqui perque ve bé), no vaig tenir cap intenció de rebaixarlo en res, ni vull socavarli'l pedestal com tu suposas, ni deprimirlo per'alsar á mossén Cinto. Jo soch d'aquells, amich Oller (y dispensam la inmodestia, ja que aqui lo contrari sols fora hipocresía), que, pera posar una estatua dalt d'un merescut pedestal, no necessitan pas trepitjarne un'altra. Si es precís, sé ferho á pes de brassos; peró en aquest cas no calia. Está massa alt mossén Cinto perque jo necessités que l'Yxart me servís d'escambell.

Donchs, tornant al sentiment que inspirá la teva réplica, qu'es lo principal, ja qu'*es el to lo que fa la cansó, més que la lletra*, com deya un antich refrá llemosí, dech dirte que m'ha fet á mi—y no sols á mi sinó á molts d'altres — l'efecte de *trop de zèle*. Y no hi há pas res pitjor, pera un dels que figuran en la historia d'un poble, com es l'Yxart, que'l trobar amichs de bona fe d'aqueixos que son més realistas que'l rey y més papistas que'l papa, perque volentli atribuhir, á voltas, fins opinions que no ha tingut, li desfán la personalitat en lloch d'enlayrarla. Y tu, amich Oller (permetem que t'ho digui y no t'enfadis, perque'l teu article obeheix á un sentiment tan noble com l'amistat), tu ets d'aquests, tant, que jo crech que li vas fer un flach servey al amich Yxart y al eminent critich, al publicarli aquell volúm de retalls inédits després d'haver desaparegut ja d'entre'ls vivents.

Y ara passém á las acusacions concretas. Te queixas de que no't consultés avans de parlar de l'Yxart, y ho fas ab un to que no sembla sinó que'n tinguessis l'*arriendo* d'aquest tinglado, y que tot lo que sobre d'ell un pogués dir ó pensar, no ho pogués fer sense la permissió teva, no considerant que l'Yxart literat ó crítich, y per tant home públich, era judicable per tothóm.

Dius que l'Yxart no era pas á Barcelona l'any 1873, y que, per tant, no pogué acompanyarme á veure al *pageset* qu'era sols allavors mossén Cinto. Y afegeixes, com á proba, que l'any 73 «l'Yxart no's trobava á Barcelona, sinó á Madrid, ahont, com recluta de la quinta de Castelar, estava fent el servey tal com ja han dit els seus biógrafs.»

Peró, sant cristiá! ¿Que per ventura la quinta d'en Castelar se va fer efectiva'l 1.er de janer de 1873 y durant tot l'any? La República's va proclamar el dia 11 de febrer, y avans de venir en Castelar al poder hi va haver tres presidents: en Figueras, en Pi y en Salmerón; y ja era á últims de setembre quan se va proclamar la tal quinta. Peró ara, perque vegis que la meva memoria no m'es infidel, te diré, en favor teu, que ton cosí Yxart hi va anar ja avans á Madrid: hi va anar essent encara president de la República'l vostre oncle Estanislau Figueras, perque ja alashoras se parlava del servey obligatori; y ell se'n va anar á Madrid á estudiar crech jo, y s'hi va quedar com agregat particularment á n'en Figueras, pera poder escaparse de dur el fusell y fer el servey com ordenansa de la presidencia, á Madrid mateix, quan vingués la quinta anunciada. Y aixó no m'ho han contat: m'ho va dir el mateix Yxart dias avans d'anarhi, que va estar aqui á Barcelona, y fou precisament quan vegerem á en Verdaguer. Y aixó era tot dins l'any 73. Es á dir, si no hi tens cap inconvenient.

A continuació afegeixes, pera desfer lo de que l'Yxart no era conegut com á escriptor públich en aquella fetxa: «y desd'ahont (desde Madrid) enviava á la revista *El Siglo Literario*, que tinch coleccionada y á la teva disposició, unas correspondencias-revistas, per cert ben macas, qu'están desmentint de fet la teva aserció de que, per aquells temps, el jove Yxart ni tan sols pensava encara en ésser escriptor.»

Donchs jo repeteixo lo mateix. L'Yxart no pensava en ésser *escriptor professional*, qu'es

---

No ho dubti, senyor Oller: en Pompeyus Gener tenía rahó. A l'Yxart no li agradava *L'Atlántida*, ó, en tot cas, li agradava molt poch. Fent de *tío Paco*, venía ab la rebaixa y rebaixava, rebaixava... ¿Se'n vol convence? Donchs escolti:

Vosté diu: «Molt lluny de no haver sabut apreciar l'Yxart—el célebre Yxart, que per quelcóm superior ho deu ésser de célebre—el geni poétich del gran Verdaguer, hi há mil escrits ben públichs que proban que *sempre*'n fou un admirador decidit». Nosaltres no negarém la existencia d'aqueixos mil escrits: sols li dirém que no hem sabut trobarlos enlloch, y aixó que'ls hem buscat ab molt afany. Al contrari de lo que'ns hem convensut, per la lectura de sos escrits *públichs* — en qüestions de vida privada no'ns hi fiquém — es de que l'Yxart no sentía gayre afició pel pageset de Folgarolas. Els grans poemas no li agradavan á l'Yxart. De *L'Atlántida* no'n parlém: prou ho demostra en Pompeyus Gener. Del *Canigó* deya'l cosí de vosté en el primer volúm de *El año pasado*, página 323: «*El argumento nos parece harto sencillo, y en su desarrollo dramático escaso de interés; una vez leído el poema, queda reducido á un pretexto. Fáltale sobre todo pasión, y el atractivo de sus luchas.*»

Segons ell, els *Idilis* y *Cants místichs*, *Cants* y *Caritat*, venían á curar á temps á mossén Cinto del «mal de las metáforas». Peró arriba l'any 1890, y l'Yxart publica un nou *Año pasado*, y en ell, página 65, després de parlar de

lo que volia dir, y sols parlava d'ésser advocat; y no era conegut més qu'entre'ls companys y altres com un jove ilustrat y discret, y lo de qu'escrigués desde Madrid *correspondencias macas* á un periódich de provincia, no volia dir pas qu'ell fes paga d'ésser escriptor de professió, o al menys ningú ho sospitava alashoras. Tots escriviam en diaris ó periódichs de major ó menor circulació, perque en aquell periode aixó era la mania general, com ara'l wagnerisme. Peró que tinguessin crédit ó tendencia de verdaders escriptors, entre'ls més ó menys joves d'allavors, hi havia sols en Martí y Folguera, en Bartrina, en Feliu y Codina, en Matheu, l'Anicet Pagés de Puig, l'Alfred Opisso y d'altres que no recordo. Ni l'Yxart, ni tu, ni jo, somniavam en ésser lo qu'hem sigut després. Jo de mi sé dir que'm pensava que seria un pintor, y aquesta era la meva fal-lera. Las ciencias y las lletras las cursava imposadas per la familia y com element general d'ilustració. De la ploma sols me'n servía pera defensar las ideas politicas federalistas ó las mevas tendencias de pintor, y dava ben poca importancia als meus escrits. Diguis lo que vulguis, el teu cosi, en aquell temps, ningú va somniar que pensés en ésser un escriptor com ho fou, fins que va publicar el seu notable estudi sobre *Fortuny;* y lo que'l va ja consagrar va ésser el pendre la direcció de *Arte y Letras* de la casa Cortezo y C.ª; y aixó era ja cap al any 80 ó 80 y tants.

Y mira cóm cambian las cosas! Tu alashoras eras enemich acerrim de lo que se'n deya el *realisme en l'art* y'l *determinisme* en la critica, que jo defensava acaloradament, y'l tal *realisme* no era més que un naturalisme molt honest; res de *zolisme* encara, del qual n'ets tu ara gloriós representant en las lletras catalanas. En cambi, jo cada dia'm torno més idealista y no dels que miran endarrera, sinó dels que van endevant sempre.

Citas una carta de l'Yxart que... home, ¿veus lo que't dich? *Trop de zèle!* Aixó no li fa pas cap favor á n'en *Pepe*. Ell, que tu vols que ja fos tot un escriptor conegut l'any 73, no coneixia en el 77 *L'Atlántida*, premiada als Jochs Florals, y sols va adonarsen d'ella quan va veure anunciat un concurs pera la traducció, premiat ab dugas mil pessetas!

Ara comprench per qué va posar á don Antoni López al mateix nivell qu'en Verdaguer, considerant l'astucia fenicia de fer quartos al nivell del geni épich. Y perque no'm diguis que m'equivoco, aqui va textualment lo qu'ell deya en un llibre:

«*Don Antonio López quiso honrarse, honrándolo* (á Verdaguer), *y si el uno comprendió que era acción hermosa proteger á un genio, éste era también capaz de admirar el genio de los negocios, y á una de las más nobles figuras de nuestra época* (!). *¡Pareja singular la que formaban aquellos dos hombres! Al sorprenderse en la cumbre, llegados á ella por sus opuestas vertientes, debían reconocer entre ellos un lazo común: todo lo debían á sí mismos. Y si el genio es siempre uno, aunque diferente y múltiple en sus fases, sin duda el poeta y el negociante se considerarían más semejantes entre sí* (ca, home, ca!), *que entre sus respectivos colegas inferiores. ¿Acaso el realizar estupendos proyectos mercantiles que mudan la faz de un pueblo* (ó l'arruinan en profit propi y dels jesuitas), *no requiere imaginación soñadora para concebirlos en toda su grandeza?* (!!) *¿Acaso la intuición, la certera perspicacia, no aprendida, dón nativo que elevó á López á la fortuna, no es aquella misma intuición poética, no aprendida tampoco, que elevó á Verdaguer á la gloria?* (Fugi, home, fugi! ¿Y ara? ¿Que s'ha begut l'enteniment?)

....

....*Esto bastaba sin duda para que se sintieran hermanos.*

»*Tanto era así, que para convertir en poesía las empresas del uno, le ha bastado al otro barnizarlas con el lenguaje poético sin alterar su realidad, como vamos á ver en los siguientes versos. No los leerá sin admirarlos, quien tras la poesía escrita, imagine la poesía* VIVIDA *que se desprende de la cohabitación de aquellos dos hombres ilustres.*» (J. Yxart: *El año pasado.* Letras y Artes en Barcelona, 1886; páginas 53 y 54 A aquest paragraf segueix una poesia d'en Verdaguer). *Apaga y vámonos*, que dirian á Madrid.

¿Veus á lo que t'exposavas al publicar aquella carta? No la devias treure á relluhir, més á més, quan no es pas cap proba convincent, donchs en aquell temps (73) l'Yxart no donava cap importancia al *pageset de Vich*, com vaig dir, y als quatre anys ni's devía ja

---

Nazareth, darrera part del poema *Jesús infant*, termina l'article dihent: «*El miniaturista acabará por empequeñecer su talento en fuerza de pintar lirios, cruces, palomas y místicos racimos, adorno de las estampitas para niños juiciosos.*»

Et voilà cóm l'Yxart poch á poch va restant qualitats á mossén Cinto. Primerament, ab las obras petitas d'aquest fuheteja sas obras grans; després, las mateixas obras petitas li semblan raquíticas. *L'Atlántida* es encarcarada y *Nazareth* es insignificant; heusaquí l'admiració que mossén Cinto produhía á l'Yxart.

Tot lo qual no té res de particular. Un gran crítich, el primer y únich crítich que vostés tenían — y que més d'una vegada s'havía permés posarse enfront d'opinions generals defensant las sevas ab enteresa — estava en el seu dret, més ben dit, cumplía ab la seva conciencia artística exposant ab claretat y fermesa'ls seus judicis sobre mossén Cinto y *L'Atlántida*. ¿Per qué no havía de regatejar, si'l género no li agradava prou y creya que l'avaloravan massa? Mes si aixó no té res de particular, sí que'n té, y molt, lo qu'ha dit y fet vosté. Vosté ha volgut fernos creure que l'Yxart era un entussiasta de mossén Cinto y de *L'Atlántida*. Pels trossos qu'hem citat ja's veu ben clar que no ho era. Donchs vosté — no s'enfadi, senyor Oller — ha tractat de mistificárnosel; ab lo qual — y perdoni — s'ha

recordar d'ell ni dels seus versos. Mira, de segur que li devia passar quelcóm de lo que'm passá á mi ab el célebre doctor Binet, de Paris, avuy directór del laboratori psicológich de la *Sorbona*.

A'n aquest no era un sol moment que jo l'havia vist, sinó que junts haviam format part, al *Quartier latin*, de la societat *Les hidropathes*, y á més haviam anat durant un curs á la clinica psiquiátrica d'en Charcot á la *Salpêtrière*. Donchs, noy, l'any de la Exposició, quan me van parlar dels seus trevalls genials d'experimentació fisiológich-psicológica, no vaig saber qui era, y un comú company, l'Emile Gaudeau, expresident dels *hidropathes*, va tenir que dirme: — «Peró si no'n coneixes d'altre! Es aquell noyet que sempre'ns amohinava ab observacions impertinents, com *s'il cherchait la petite bête!*»—

Donchs ¿qué té d'extrany que á l'Yxart li passés quelcóm semblant, no havent dat cap importancia al pobre seminarista á qui sols havia vist durant una estona y *de passo*, feya ja uns quants anys?

Me preguntas si jo l'havia pogut coneixe'l 73, y com no sé á qui't refereixes, te diré: á n'en Verdaguer *sí*, y tal com ho he contat en tot lo essencial; á l'Yxart també, y algún temps avans, puig eram companys ab tu y en Rufart, quan eram simples estudiants y encara no s'havia proclamat la República.

En lo que dius de las *illes gregues*, potser tinguis rahó; potser ho vaig confondre ab el cant VI, *Hesperis*, alli hont cambia la versificació parlantse de Grecia. Lo que va impresionarme va ésser el cambi de metre y del to heroich en to plácit descriptíu.

Per fi, dech dirte una cosa y es: qu'avans de publicar el meu article, que tu rectificas, el vaig fer veure á mossén Jacinto Verdaguer per medi d'en Busquets, y ho va trobar tot bé. Donchs, l'Yxart hi era. De qui no's va pas recordar, com jo tampoch, va ésser del altre, y per això ho vaig deixar en dubte. Lo que si va dir es que tal volta era en Gómez, peró que no ho afirmava. Va fer retocar sols lo que jo deya que al passar per aqui vestit de pagés ja era capellá, puig va dir que á n'ell li semblava que no ho era encara; per això ho vaig treure.

Tu dius que si l'Yxart hagués sigut á Barcelona y tingut «la sort de sentir llegir *L'Atlántida*, may, jamay hauria pogut fer els desventatjosos vaticinis que tu (es á dir, jo) li suposas, per la senzilla rahó de que tenia molt més bon gust y perspicacia que'ls que tu (jo)'t dignas reconéixerli.» Y jo't deya y sostinch que l'Yxart va dir: — «Bé, si, ja es un xicot de talent, no's pot negar; peró'm sembla qu'en tot això que'ns ha llegit hi há molta retórica. Al Seminari s'ha impresionat ab els poetas llatins: ja li pasará aquesta fuga, y després veurém! Després vindrá la crítica y fará la tría.» — ¿Vols convénceten de que l'Yxart podia ferlos aquestos *vaticinis?* Donchs llegeix el següent tros de *El año pasado*, volúm 1.er, página 57, en que, si fa ó no fa, ve á dir lo mateix:

Verdaguer «*vacía una esfinge colosal de una sola pieza, tomando por bloque toda una cantera, y luego coge con delicada mano la tierna mata que arraiga entre sus hendiduras. A mí me gustan más algunas de esas florecillas y brotes, que muchas de aquellas imágenes. ¡Es tan fácil incurrir en el defecto de crearlas, sólo por el gusto de crearlas! Si la pasión humana no las anima, ¿qué vienen á ser entonces sino colosales artefactos de cartón ó una serie de fantasmagóricas pinturas de linterna mágica? Observad que casi todos los grandes escritores, á quienes distingue imaginación extraordinaria, absorbidas sus demás facultades por ella, acaban lastimosamente por convertirse en fabricantes de metáforas, obedeciendo á un desequilibrio fatal de su genio.* ¡CULPA ENVIDIABLE! *pero culpa al fin. Nace entonces aquel género, tan próximo de lo enfático, de que han sido modelos en Francia: Víctor Hugo en sus últimos tiempos, Pelletán, en su* PROFESIÓN DE FE, *y entre nosotros Castelar en la oratoria. Verdaguer se ha curado á tiempo de ese mal con sus* IDILIS *y* CANTS MÍSTICHS, *sus* CANSONS DE MONTSERRAT, *y el mismo tomo* CARITAT; *pero en la tan elogiada* ATLÁNTIDA, *que le ha valido su renombre en España y en el extranjero, me asombra á veces, pero no me conmueve. Nadie osará decirlo, porque la fama consagró el poema á la faz de todos los adalides de las lenguas romanas, y se ha repetido hasta la saciedad que por Verdaguer gozamos de la gloria de poseer un poema en nuestro siglo; pero si fuéramos á investigar, ¡cuántos*

---

posat en ridícul vosté, y lo qu'es més grave, hi ha posat al pobre Yxart, que á horas d'ara deu renegar desde un altre món de vosté, del seu amich de l'ánima, que ab sa oficiositat intempestiva li adjudica criteris y gustos qu'ell no tenía pas. Això suposant que hi hagi un altre món, y qu'allí's permeti renegar.

«Jo't maleheixo, Narcís, — perdónins, senyor Oller: es l'Yxart qui parla — perque m'has fet claudicar, m'has volgut fer dir lo que jo no havía dit may, y m'has posat en contradicció ab mi mateix, ab tu mateix, ab nosaltres mateixos, els quatre ó cinch que *tallavam el bacallá* en nostres bons temps. Vull dir, per si trobas la frase massa vulgar, nosaltres quatre ó cinch qu'eram els únichs sabis, els únichs vidents, els únichs mascles. Nosaltres formarem escola, donarem patents, nosaltres definirem y excomunicarem, y nosaltres, corejats pels *i due centi*, sentarem sobre bases inmutables els principis absoluts del art y la bellesa »

Si nosaltres, *petits peixets de globo*,'ns atrevissim á donar consells á vosté, *gran tauró* sobrevivent d'aquella escullida bandada, li faríam veure que la manera de defensar dignament á l'Yxart, era dirnos: «Jo no ho sé si ell va assistir ó no á la lectura que diu en Pompeyus: mes això no té cap importancia. Lo que'n té es el judici que l'obra de mossén Cinto meresqué á l'Yxart, y aquest judici aquí'l teníu, tret de tal llibre y de tals

repiten enfáticamente estas palabras sin haber leído la Atlántida, *sin proponérselo nunca, y sin importárseles un bledo de que tengamos ó no un poema! ¡Poseer un poema! Después de todo... qué? Hay cosas que, á fuerza de ser vagas y convencionales, llegan á ser cómicas. ¿Por ventura, un poema épico, valdrá más sólo por ser tal, que un magnífico drama, una novela superior ó un tomo de poesías modesto, pero todo él poesía? Pues yo he de confesar mi torpeza. No oigo hablar de los grandes poemas sin que imagine un gran tomo infolio, muy pesado, muy enojoso, muy farragoso y anti-poético, sobre el cual se han caído de bruces dormidas muchas generaciones, sin confesarse unas á otras su debilidad, antes al contrario, pasándose el infolio de mano en mano, y engañándose sucesivamente con exclamaciones de elogio. Imagino un gran poema como una serie de versos largos con numeritos y asteriscos sobre cada palabra, y notas eruditas, corolarios, aclaraciones, etc., en columna cerrada, para entretenimiento de sabios y filólogos. ¿Para qué queremos un libro así? La* Atlántida *de Verdaguer no ha llegado todavía á este lastimoso estado. Sus pasajes más bellos campean aún inmaculados y claros en las páginas, pero yo sigo teniéndola por obra más digna de estudio que amena. Allí está en mi reducida biblioteca entre los mejores libros, algunos del mismo Verdaguer. Cuando me falta alguna palabra gráfica que recuerdo he de encontrar allí, saco el libro y lo hojeo; cuando quiero mostrar á dónde alcanza nuestra lengua manejada por un gran escritor, abro el libro y leo también. Es para mí á la vez un diccionario y una colección de trozos selectos. Pero cuando deseo paladear un instante el licor suave de la poesía que recrea y embriaga, no acudo al poema, la verdad, sino á otras poesías más humanas y más intensas, del mismo Verdaguer acaso.*»

¿Veus cóm es lo que't deya?

Respecte al final del article, dech dirte que fas bé en no deixar *encendre la teva indignació*, ni tan sols la capsa de mistos que dus á la butxaca, perque no n'hi há pera tant. El que un home célebre no comprengui á un altre home célebre, perque no sigui del seu temperament ó constitució íntima, ja que l'Yxart era critich analista y raciocinador, y en Verdaguer un geni poétich, imaginatiu, essencialment entussiasta, res té qu'ofengui ni rebaixi la dignitat ni'l renom del primer en lo més mínim.

Sófocles desdenyava á Esquil; Quintiliá may va poder compendre l'*Orestia;* Lope de Vega va dir del autor del *Quijote* pochs días després de mort:

> Que Dios le haya perdonado
> al buen Miguel de Cervantes.
> Fué de los *extravagantes.*

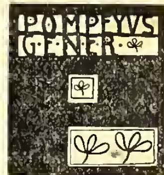
Voltaire deya del gran Shakespeare: «*Ce courtisan grossier—du profane vulgaire.*» Fontenelle parla del pare del teatre grech en aquests termes: «*On ne sait ce que c'est que le Promethée d'Eschyle, Eschyle c'est une manière de fou.*» «*C'est dommage que Molière ne sache pas écrire*», Fenelon exclama. Y Bossuet afegeix més: «*Molière est un infame histrion.*»

D'Alembert escriu d'un drama de Calderón de la Barca qu'es *une arlequinade* com els de Shakespeare. Y en Ventura de la Vega, segons contan, avans de morir va cridar al seu fill pera dirli en confiansa: «*Me j... el Dante.*» Y tots aquests senyors que acabo de citar, crech que tots ells, per lo menys, tenian tant talent com el teu estimat cosí Yxart. Es á dir... á mi m'ho sembla.

Ara, pera terminar, dech dirte que res tinch que perdonarte, donchs has obrat, com ja he dit, sols impulsat vivament per ton inmens carinyo al teu cosí y amich, á qui sé apreciar en tot lo que valía, tant, que per mi, el que hagués desconegut á n'en Verdaguer no es una tara pera ell, sinó qüestió de manera de sentir; de lo contrari no ho hauria pas contat, pots ben bé créureho! A mon torn, jo també't prego que'm dispensis, donchs continúo estimantvos á tu y al teu cosí (q. e. p. d.) com ho mereixéu.

Y ara prou! Deixém en pau als morts! Ja han llegat á tots las sevas obras, y aquestas prou per ells parlan!

Sempre teu, antich company y afectíssim amich,

---

páginas.» Si'l judici era d'admiració incondicional, podía vosté afegir: «Ja veyéu cóm l'Yxart no podía dir lo qu'en Pompeyus afirma que va dir.» Y si no ho era, podía posar: «Es probable que l'Yxart digués lo que diu en Pompeyus, perque ell aixís pensava: mes això no es cap deshonra pera l'Yxart, puig que un crítich com ell, del seu talent y de las sevas conviccions, tenía perfecte dret á pensar lo que li des la gana de mossén Cinto y de sas obras.» Y si vosté hagués volgut afegirhi un final d'efecte, podía rematarho aixís: «L'Yxart, el *tauró*,'n deya això: els *peixets* d'avuy en diuhen això altre. Donchs bé: *ai posteri l'ardua sentenza.*»

En fí, ja que'ns hem atrevit á donarli un consell, li demanarém permís pera donarnhi un altre, y es el següent: Vosté diu que pot citar molts trossos de l'Yxart ab que demostrar qu'era un gran admirador de mossén Cinto y de *L'Atlántida*. Ja li hem dit que nosaltres no'ls hem sabut trobar. Si vosté'ls troba, vagi ab molt cuydado al publicarlos, perque si ho fa y demostra d'un modo indubitable sa autenticitat, lluny d'afavorir á l'Yxart com á crítich imparcial, convensut y clarivident, el tacará ab mácula de contradicció é inconseqüencia, puig la contradicció será evident al comparar els tals trossos ab els que li hem citat nosaltres.

Y'l ridícul, senyor Oller, el ridícul caurá sobre l'Yxart per culpa de vosté! — (N. de la R.)

EL VIANANT

Anava un vianant pel cim de la carena, vestit pobrement, ab dos trossos de pell sens adobar per calsat, y sense res al cap.

La barba era crescuda y espessa, negra com la sutja; la forsa de sa mirada denotava un atlant, peró era resignada y joyosa al mateix temps; duya llarga cabellera desarreglada; peró molt neta y brillant. Portava una aixada al coll, un civader de pell de llop y una fals.

De prompte s'aturá, y fixá'ls ulls en un planell de terra erma que hi havia al peu de la montanya; els seus ulls s'enllumenaren d'alegria, y baixá montanya avall, decidit y ferm com home que sab bé lo que vol y ahónt va.

En sent al planell deixá'l civader, l'aixada y la fals, y aná á beure un xich d'aygua d'un filet que'n baixava per un torrentet d'allí á la vora, servintse de sas mans pera recullirla y beure.

S'aixugá la suor ab las mánegas, y després de passarse la má per la barba y'ls cabells, se dirigí ahont havia deixat sas eynas, contemplá un bon xich el camp que trepitjava, y després agafá l'aixada y's posá á cavar la terra ab un afany y un dalit que dava gust.

Ocupat estava'l vianant en sa feyna, que ni s'adoná que pel darrera seu venia una corrúa d'homes dalt de cavall, voltats de gossos y gent de totas menas. Eran ja bastant aprop seu; al sentir el burgit qu'armava tanta gent, el vianant se girá ab indiferencia; una volta ovirá lo qu'era y vejent que no l'interessava, torná á cavar ab el mateix dalit.

Un dels homes qu'anavan á cavall se fixá en el vianant que cavava y li digué:

—Ep! ¿Qué feu aquí?

—Estich cavant—respongué'l vianant.

—¿Per qué?

—Pera sembrar.

—¿Ja ho sabéu que aquesta terra té amo?

—¿Amo?... ¿Qué voléu dir?

—Qu'es meva, que no s'hi pot sembrar res sense'l meu permís.

—¿No puch trevallarla, donchs?

—No: anéuvosen!—

El vianant acotá'l cap sense dir res, agafá l'aixada, la fals y'l civader, y emprengué'l camí, tot trist. Quan hagué donat uns quants passos, s'aturá y preguntá al home que li havia enrahonat:

—¿Y fins ahónt arriba la vostra terra?

—Fins allá baix, aquell barranch—respongué'l cavaller.

El vianant torná á empendre'l camí sense contestar. Els cavallers se miraren els uns als altres y's posaren á riure, tot tornant á empendre'l camí.

El vianant seguí camps á travers fins arribar al barranch esmentat, el traspassá, y en sent al altre tros de terra, torná á descarregarse del civader y de la fals, y ab la aixada's posá á cavar aquella terra que també era un ermot. Estigué algunas horas cavant sense descansar, y quan ja'n tenia un tros ben llarch de cavat, se li atansá un altre home pel darrera seu, se'l contemplá un xich, y al fi, posantli la má á la espatlla, li digué:

—Mestre! ¿Qué feu aquí?

—Ja ho veyeu: cavo!

—¿Quí us ho ha manat?

—Ningú.

—¿Ja ho sabéu que aquí no's pot trevallar?

—¿Per qué? ¿Que també té amo aixó?

—També! També!

—¿Y no hi puch trevallar?

—No.—

El vianant abaixá'l cap y estigué un moment pensatiu; després aixecá la vista, mirá al home y li preguntá:

—¿Fins ahónt arriba lo vostre?

—Fins al cim d'aquell turonet que teniu al devant.

—¿Y á la banda del darrera ja no es vostre?

—No.—

Torná'l vianant á agafar sas eynas y'l civader, y's posá á caminar en direcció al turó, ab el cap baix y'l caminar pesat. Passá'l turó, en sent á l'altra banda s'aturá, y posantse la má als ulls pera lliurarse dels raigs del sol, mirá per tot arreu per si veya algú, y no veyent á cap persona,'s posá á cavar per tercera vegada. Aquell terrer també era erm.

Estigué sis dias cavant sense demostrar fatich, menjant herbas qu'ell mateix buscava pels voltants, bevent aygua d'un rech que passava per allá prop y dormint en una

barraca qu'ell se va fer ab canyas de vora'l rech.

Al jorn sisé, li aparegué un home que, atansántseli, li digué:

—¿Qui us ha dat el permís pera trevallar aquesta terra?

—Jo—li respongué'l vianant.

—¿Y qui sou vos?

—¿Jo?... Soch jo!

—¿Ja ho sabéu que aquí no's pot trevallar?

—¿També té amo aixó?

—També, també; peró vaja, ja que hi havéu passat el temps, ens arreglarém. ¿Qué penséu sembrarhi aquí?

—Blat.

—Donchs farém parts. Jo us deixaré la terra y vos me donaréu blat.

—¿Y m'ajudaréu?

—Jo no: ja faig prou ab deixarvos la terra.

—¿Y si jo no ho volgués fer?

—Jo us treuria d'aquí.—

El vianant se quedá pensatiu un bon rato, y al fi digué:

—Está bé: m'hi haig de conformar: peró necessito trevallar més terra.

—Trevalléu la que volguéu—li respongué'l foraster.

—Está bé: trevallaré. A mi ray que no'm mancan forsas! Trevallaré per vos y per mi, ja que vos me donéu la terra.

—Donchs estém entesos. Pel batre vindré á recullir el blat.—

—

El foraster se'n aná, y en molt temps no aparegué per allí. El vianant seguia trevallant sempre, sense fadigarse.

Vingué'l juny y ab ell el temps de segar. Els blats surtiren hermosos y las espigas ben molsudas.

Quan estigué tot segat, vingué'l foraster ab animals pera batre y homes per'ajudarlo. Bateren, y en acabat carregaren el blat sobre'ls animals.

El vianant contemplava ab sorpresa creixent cóm feyan sa feyna. Quan tingueren tot el blat carregat y's disposavan á marxar, el vianant digué al foraster:

—Escoltéu! ¿Y jo?

—¿Vos?... Pera vos lo que queda—respongué'l foraster tot anantsen ab aquells homes.

—Peró... si no més queda'l rostoll y la palla!

—Donchs aixó es lo vostre!—cridá'l foraster, boy rihent, ja dalt del animal y anantsen ab sos companys de camí.

El vianant quedá parat en mitj de la palla, mirántsel ab sorpresa y saltantli las llágrimas. Quan els perdé de vista restá un bon xich parat en el mateix lloch, fins que al fi's deixá caure en terra, plorant.

Quan el sol s'amagava y las ombras comensavan á embolcallarho tot, el vianant s'aixecá, y agafant l'aixada, la fals y'l civader ja buyt del blat que li serví pera sembrar, emprengué altra volta'l camí, sempre mirant en direcció de las últimas clarors que'ls núvols de ponent reflexavan; sempre avant, sempre avant, com si volgués aconseguir al sol que cada vegada s'allunyava més y'l deixava circondat de negras tenebras...

El vianant aná creuhant terras y més terras, cercantne una que no tingués amo.

Crech que no la va trobar.

Antón Sabater Mur.

EL DUBTE

«¿Ets ilusió ó realitat? ¿Ets la vaga promesa esblaymada qu'eternament se mantindrá llunyana sobre'ls cúmuls daurats del horitzó, ó son tas formas tangibles y tens aquí á la vora nostre un lloch? En va't cerco guaytant entorn. Sols un jorn te vegí, y al atansarme á tu, estengueres las alas y fugires com fuig el vol de pardals al devant nostre. Debadas vaig cercarte després entre las brancas dels arbres propers. Eran florits, y darrera de sas flors ton llit hi feres, amagante sota'l vel de las flayrosas poncellas. Debadas vaig esperar que la tardor despullés els arbres. Encatifada la terra de las marcidas fullas, nuas y pidolayres s'aixecavan al cel las brancas, y en ellas no t'hi vegí tampoch. ¿T'havias esblaymat durant l'estiu, ó estengueres el vol sens deturarte vers horitzons llunyans? ¿Ahónt ets, Ideal, qu'en va't cerco y no't trobo?

»Só pujat al cimall de las montanyas, y en cap lloch de la plana t'he ovirat. Vegí desd'allí dalt las esquenas molsosas dels pobles etjegant sas esllanguidas fumerolas, com en

aspiració vers l'infinit, y esbrinant son origen vaig trobarlo sota las ollas ahont bullia'l farro. No t'hi vegi allí tampoch, oh Ideal qu'en va cerco! Dels rius que com á venas las planas creuhan, al travessar las ayguas ab ma mirada, tan sols el fons vegi cubert dels rochs arrodonits que al impuls de la corrent entre si's topan ab tétrich soroll d'ossos. No en aquells llits feréstechs t'hi vegi ajeguda, ni tas formas vaig ovirar tampoch en la evaporació que'l sol produhia en las ayguas.

»Dels alts cimalls, sempre en ta busca, baixi á la platja; enfonzi mos peus en las humidas sorras, sagnaren mas carns feridas per las rocas cantelludas... Ni un vagarós perfil del teu ésser devant meu va apareixe. Ab ulls d'encisat vaig esbrinar, á travers las blavas ayguas transparentas, els boscos d'algas misteriosos. Fins mas mans vaig mullar per remenarlos. Vana ilusió! Sa propetat tan sols era un miratje, y al tractar de tocarlos, sa distancia m'aparegué més fonda, mes llunyana. Mes tu no eras allí; hauria vist tan sols hagués sigut l'intens reflexo de la gloria que't rodeja. No eras tampoch entre'ls milers de fadas que la escuma dibuixa en las rompents, perque las tals visions tantost d'apareixe s'esblaymavan, y tu ets fort y constant, y etern y rígit, oh Ideal desitjat que persegueixo en va!

»N'estich cansat d'anar en ta busca. Descans me demana'l cor, y la meva ánima, tremolosa, renuncia. No puch més...»

Aixis parlá l'Home, y ajeyentse en la sorra, aclucá'ls ulls y repenjá rendit el cap sobre una roca baixa.

Tantost, besárense en l'espay el ruixim de la rompent y las flayras del bosch, y adquirint la fusió formas definidas, aparegué una deesa que al Home s'atansá, y embolcallantlo ab son abrás, á cau d'orella li digué:

«Jo só Naturalesa, y donchs ton prech fins á mi ha arribat, vinch á ta vora pera somoure ton ánima rendida. Oh gran desditxat, qu'en cerca del Ideal has pujat als alts cimalls y has devallat fins á escoltar las armonias de las onas. Qué n'has anat d'errat! De seguir ton camí, no l'haurias trobat ni sobre'ls daurats cúmuls del horitzó, ni al teu entorn. En va l'has cercat en mi. Jo só Naturalesa, y jo tan sols puch aportarte l'abrás de consol qu'ara't porto enamorada. La veritat absoluta, oh Home fadigat, es un Sol que projecta sa llum colocat sobre mateix del teu cap feble. En va guaytarás entorn cercant la teva ombra. Perque la teva ombra la tens dessota'ls teus peus.

»L'Ideal ets tu mateix, oh desditxat! Per'xó en va l'has cercat entre las brancas floridas dels arbres. El jorn en que tu cregueres véurel fugir al devant teu, vares donar el primer pas vers ta fossana.»

Els ulls del Home's badaren sobtament, y murmurá:

— Si jo soch l'Ideal, ¿quín es mon Ideal, si jo no soch sinó'l Dubte?

— Oh, desditxat! Llavoras — digué Naturalesa espandint son perfúm y humitejant la testa del rendit — fassias ma voluntat! Segueix, oh, feble inconscient, el teu destí de feble! —

Y las onas, encrestantse, anaren terra endins, y abrassant al Home, se l'endugueren murmurant pregarias vers el seu llit de foscas y misteriosas algas.

TEATRES

Les demi-vierges. — Aurora. — El leoncillo. — Amor de amar. — El tren de los maridos.

Las vírgenes locas es la traducció castellana que'ls senyors Francos Rodriguez y González Llana han fet d'un arreglo que pera'l teatre va escriure en Marcel Prévost de la seva novela *Les demi-vierges*, intencionat estudi de costums contemporanias.

L'autor fou molt atacat per sa obra, y's defensá en un prólech habilissim. «Jo generaliso—venia á dir—jo pinto un medi definit y limitat: es el medi de la burgesía rica y de l'aristocracia que's diverteix. Aquest medi's caracterisa ab que: las ideas religiosas y morals no son jamay ideas *directoras*. Jamay s'aproba ni's condempna en nom d'un principi superior, sinó en nom de las *conveniencias*, del *qué dirán* dels contemporanis. Un'altra caracteristica: s'admet que una senyoreta's diverteixi *familiarment* ab els homes. Tal es el medi en que trobém á la *demi-vierge* y en que trobém el *flirt*, d'importació *anglosaxona*; y en tal medi no'ls hi trobém com d'excepció.»

En Prévost se mostra implacable al pintarnos diferents tipos de la mitj-verje qu'ho sab tot, qu'ho coneix tot y ho fa casi tot; cinica elegant, festejada y lleugera, passa alegrament la vida, «disputant á las casadas els seus cortisans ab la insolent ventatja que li dona sa verdor de poncella nova.» Tipo sugestíu qu'exerceix sobre la ignocenta filla de la honrada burgesia «la mateixa fascinació que'l calavera exerceix sobre'l colegial inexpert.»

«El matrimoni cristiá—afegeix en Prévost —que fins á nova ordre es el nostre,'s funda en la concepció de la virginitat, de la integritat absoluta de la dona al casarse. Donchs bé: entre la concepció cristiana del matrimoni y'l tipo de la mitj-verge, hi há una antinomia irreductible.»

La serie de quadros que presenta l'autor pintant aquell medi de costums pervertidas son d'un realisme brutal, y'l llenguatje franch y cru qu'emplea li ha valgut que'l tatxessin d'inmoral. Inmoral ell, que precisament fa en sa obra l'apologia de la ignocencia! Pera ell el tipo ideal es Jeanne, la donzella pura é ignorant educada en un convent de monjas ideals que no li han ensenyat res de la vida més que'ls devers, l'honor y la resignació. Per'aquest tipo angelical guarda l'autor tots els seus respectes y simpatias, casantla al fi ab un home de cor noble. Pera'ls demés se mostra inflexible, deixantnos endevinar el fi miserable que'ls hi espera. De las *demi-vierges*, unas cauhen en brassos de amants richs, que las farán servir de mobles de luxo, altras se casan ab sers pervertits que necessariament han de ferlas infelissas.

L'assumpto, tractat per en Prévost, es interessantissim, y just es confessar que l'autor el presenta no solzament ab molta habilitat pera convence, sinó ab art de debó; quadros y escenas de vida intensa y llenguatje gráfich, natural, que, á pesar de sas cruesas sarcásticas, es sempre culte. Lo qual no vol dir qu'estiguém en absolut conformes ab l'autor; avans al contrari, moltas objeccions se'ns ocorren que no detallarém per falta d'espay. Sols dirém que la especie de Arcadia ab que somnia l'autor, ab tendres idilis y jochs ignocents, es d'una fantasia que contrasta massa ab els quadros que descriu, y que la ignocencia absoluta, molt semblant á la ignorancia, qu'en Prévost desitja pera las donzellas, es depressiva é inútil; puig qu'en realitat es una teoria molt extranya la seva de que, pera evitar que'l *mal* se fassi, cal tenir tapat el mal.

En fi, com obra dramática *Les demi-vierges* es un drama forsa interessant y ben dialogat, y la traducció qu'ha representat la Pino á Novetats es bastant respectuosa. Els senyors Rodriguez y Llana no han falsejat pera res l'obra, permetentse certs *atreviments* de llenguatje que'l públich s'ha empassat naturalment. De mica en mica s'hi va acostumant, es á dir, se va civilisant.

Ben discreta la Pino en son paper de Maud, sugestiva la Bremón en el de Jacqueline, encara que subratllant un xich massa, lo mateix representant qu'en las cansons que canta. Els demés formaren un bon quadro, distingintse'l senyor Tallavi, que tingué alguns accents dramátichs de gran sinceritat en el paper de Julien de Suberceaux.

—

Si en Galdós no hagués escrit *Electra*, més ben dit, si'ls periodistas y politichs de segona má no l'haguessin *jaleada*, prostituhint las ideas nobles y enganyant al poble babau, no'ns trobariam avuy ab un'altra *Electra* vint vegadas més dolenta y més poca solta que la d'en Galdós: ab *Aurora* d'en Dicenta. De manera, que sense tenirhi cap culpa, en Galdós es responsable de qu'en l'art escénich espanyol hi figuri un drama que si artisticament es un *esperpento*, politicament es una ensarronada. No hem pas de demostrarho això: qualsevol que vegi las dugas obras ho compendrá tot seguit.

Un argument de melodrama dolent, ab herencias misteriosas, ab cartas descuydadas reveladoras de passions innobles, ab historias folletinescas d'ignocencias pervertidas y amors romántichs, ab miserables que trafiquejan ab Deu y ab las conciencias y'ls sentiments dels altres, y ab cors lleals que son model de totas las virtuts, heusaqui'l dramón d'en Dicenta qu'engresca al públich de galeria, perque aquest públich es prou tonto pera no compendre que'l fan combregar ab rodas de molí, ni darse compte de que tots aquells tipos, totas aquellas malifetas y totas aquellas declamacions son fillas d'un fanátich, d'un sectari mil voltas pitjor, pera la educació social y politica del poble, que tots els Pantojas haguts y per haver.

Y encara menos mal si, deixant de banda l'aspecte politich-religiós de *Aurora*, trobessim en ella un xich d'art, de sentiment, de poesia. Res d'això hi há. D'acció més que inverosimil impossible, de tipos que semblan ninots á lo Ponson du Terrail y de llenguatje vulgar y conceptuós, ens fa l'efecte d'aquellas conversas — que degeneran en barallas—de café de fora, en que'ls exaltats arreglan la Espanya, com vulgarment se diu.

Obras com *Aurora* fan pensar seriament en lo molt útil que seria pera l'art escénich, y fins pera la moral pública, qu'entrés en vigor una *censura* formada per esperits cultes é independents; una *censura* que impedis que's representessin totas las obras escritas per fanátichs.

—

En Joan Antoni Cavestany sembla que pateix d'una obsessió que sens dubte li ha

vingut de Fransa: la obsessió del drama históricb. Ja hem perdut el compte de las obras d'aquest género qu'ha estrenat en dos ó tres anys. L'última es la que va donarnos l'altra nit en Thuillier al Eldorado, y's titula *El leoncillo*.

Poca cosa'n dirém, puig si fa no fa tindriam de repetir lo qu'en altras ocasions hem dit referintnos á las produccions d'aquest senyor. Com en totas, notém en aquesta una falta absoluta d'originalitat y de inventiva al lligar els fets histórichs que serveixen de fons al drama. El senyor Cavestany, un cop ha fullejat un tomo d'historia y triat un assumpto,'s pensa que ja ho ha fet tot, y pera donar forma escénica á aquell quadro, res hi posa que denoti sa inventiva. Aixis en *El leoncillo*, l'agonia del emperador Carlos V recluhit en el monastir de Yuste, agonia d'un'ánima agitada qu'en mans d'un ver autor dramátich se prestava pera escenas de gran potencia dramática, se desenrotlla ab una monotonia y vulgaritat desesperants. Llargas tiradas de versos buyts, ripiosos, se succeheixen pera no dir res que's refereixi á una acció dramática meditada, y'l públich s'adorm sentint las cadenciosas sonoritats del versayre vulgar que jamay logra interessarlo. No hi há cap tipo que tingui relleu, y especialment els protagonistas careixen d'aquella majestat y fermesa de linias ab que la historia y la tradició ens els transmet. Dels executants mereix elogis en Thuillier, qui, *rara avis*, declamá'ls versos puntuant bé y sens afectació; lo qual es més d'alabar quan els versos d'en Cavestany semblan fets expressos pera *latiguillos*. En Donato Jiménez se mou ab desembrás, peró s'enfarfega de tal manera que ningú l'entén. Els demés cantan els versos com els nens d'estudi.

—

En Jacinto Benavente lo mateix serveix *para un barrido que para un fregado*. Excepció feta del gran drama, toca totas las teclas. Qu'ho diguin, si no, sas dugas obras últimament estrenadas á Barcelona, que son, no ja sols diferentas entre si, sinó diferentas del género satírich de costums modernas que sembla havia sigut fins ara sa especialitat.

De tots modos, en unas y altras hi notém las mateixas qualitats y'ls mateixos defectes qu'hem senyalat sempre.

Amor de amar se titula la que'ns ha donat á Novetats la companyia de la Pino. Vol ésser una fantasia imitació del teatre clássich castellá, ab els seus discreteigs y subtilesas. Y dihém vol ésser, perque si en realitat hi há fantasia en l'autor, la imitació resulta grollera y's fa pesada. Tenint l'obra un diálech correcte, hi trobém á faltar aquella exuberancia, aquella riquesa d'imatjes, conceptuosas á voltas peró sempre brillants, qu'admirém en els autors clássichs. Alguns detalls hi há en tots els tipos, especialment en els del capitá y la donzella de la protagonista, ben apuntats, peró, en conjunt sobre tot, aquesta y'l filosop son convencionalíssims, arribant á voltas casi á la caricatura.

Sobressurtiren en la execució la Bremón, la Pino y en Tallavi, donant ab la seva execució intencionada un xich de vida al quadro, que bé ho necessita, puig llanguideja en excés.

El tren de los maridos es l'altra obra del mateix Benavente qu'ha estrenat en el teatre de la Granvía la Cobeña. No sabém si ho es, peró sembla un *vaudeville* francés arreglat á la escena castellana. També aquí descubrím la facilitat d'en Benavente pera dialogar, y'l seu esperit satírich al presentar determinats tipos de la classe mitja madrilenya. Lo demés, que's reduheix á presentar la situació difícil en que's troban uns marits que, en lloch d'anar el dissapte, com de costúm, á veure á sas mullers qu'estiuhejan prop de la cort, s'entretenen ab unas coristas pel camí, essent al fi sorpresos per aquellas, es d'escassa novetat.

Molt bé la Cobeña y la Catalá. Els demés ben poca cosa feren.

NOVAS

Ab el passat número tributá aquesta Redacció son homenatje á la memoria del gran Verdaguer. Poch nedirém avuy del excels poeta, puig las noticias dels honors postums que per tot arreu se li fan y se li preparan, ja deuhen saberlas bé prou nostres lectors per la prempsa diaria. El condol per la mort de mossén Cinto ha sigut general, inmens, y per nostra part ens ne convencerem més y més ab l'acullida que'l públich feu á nostre esmentat darrer número, del que n'haguerem de fer quádruple tirada que l'habitual, cabentnos aixís la satisfacció de veure associarse infinitat de gent á nostre senzill homenatje al insigne cantor de la terra catalana.

Actualment no's parla d'altra cosa que del monument qu'ha de aixecarse á Verdaguer. Aquests dias hem tingut ocasió d'assistir á diferents actes dedicats á mossén Cinto, com els funerals que á Vallvidrera feren celebrar la familia del difunt y'l senyor Miralles, vegentse concorregudíssims, y'ls que darrerament ha fet celebrar á Folgarolas la *Unió Catalanista*, en els que hi prengué part el bisbe de Vich, doctor Torras y Bages, y als que hi assistiren totas las corporacions

catalanistas de caràcter artistich y literari y molts milers de personas de tot Catalunya, no faltantnhi de las més distingidas. May en aquell humil poblet s'hi havia vist una animació semblant, podent dirse que tan grandiós acte será per'aquells senzills habitants inoblidable.

L'Ajuntament de Folgarolas feu ofrena á la *Unió Catalanista* d'una corona qu'havia estat colocada á la casa nadiua de mossén Verdaguer, acompanyantli la següent comunicació:

Honorable senyor: En justa correspondencia á las atencions piadosas que l'Associació que vosté tan dignament presideix ha tingut pel meu compatrici mossén Cinto Verdaguer (a. c. s.) fent celebrar en sufragi de la seva ánima un solemne funeral en lo día d'avuy en nostra Iglesia parroquial, faig á vosté, en la representació esmentada, ofrena de la corona qu'ha estat colocada en la casa en que nasqué l'insigne poeta, gloria d'aquest poble. Servescas acceptarla, no per lo que val, sinó com á mostra d'agrahiment, tenint no obstant una relativa estima pel fet casi providencial d'ésser del llorer que plantá mossén Cinto á Vinyolas quan servía com á Vicari aquella parroquia, ahont concebí y desenrotllá gran part de la seva inmortal *Atlántida*.

Deu guardi á vosté molts anys.

Folgarolas, 23 de Juny de 1892. Lo Batlle, *Joan Gelabert*.

Honorable senyor President de la *Unió Catalanista*.

—

Durant la passada setmana foren per fi posats en llibertat els joves catalanistas senyors Sal y Mariné, detinguts pels successos dels Jochs Florals, y'l senyor Riera, director que fou de *La Nació Catalana*, qu'estavan compresos en l'indult concedit per la coronació del rey. També ha sigut declarat oficialment lliure del procés que se li seguía'l director de *La Veu de Catalunya* senyor Prat de la Riba, com aixís mateix s'ha declarat d'una manera oficial que l'esmentat indult comprén als joves processats per haver dipositat el dia 11 de septembre del any darrer una corona en la estatua de Casanova.

A tots felicitém, féntloshi avinenta nostra gran satisfacció per sa llibertat.

—

Com estava anunciat, diumenge arribá á Barcelona en Canalejas, fa poch ministre del actual govern y avuy agitador públich ó poch menys. Vingué com apóstol de la democracia á Catalunya, després d'haver sancionat ell mateix com á ministre la suspensió de garantias constitucionals en que'ns trobém encara, fent sospitar aixís que la llibertat la vol pera ell, no pera tothóm. Ab això ja's comprén ab quina indiferencia havía de mirar el poble catalá la propaganda que ve realisant per Espanya en Canalejas, qui se'ns apareix tan sols com un vulgar aspirant, en competencia ab l'actual ministre de la Governació, al futur desempenyo de la quefatura del partit lliberal monárquich espanyol.

La moixiganga va anar d'alló més bé. *A la cuenta*'ls que l'anaren á rebre tenian més trassas d'agitadors que de *representantes del pueblo*, y de *vivas* y *mueras* ne davan pera tots els gustos, tant, que diu que'l mateix Canalejas no's determinava á surtir de la estació ab semblant companyia. Després hi hagué corredissas, cárregas dels civils y fins detenció de dos diputats á corts, un d'ells el famós *Capitán Verdades*, que com els amichs y comparsas dels Junoy, Lerroux, etc., també hi era.

La odissea, qu'havia de durar fins á regenerarnos del tot, acabá'l mateix diumenge, tornantsen en Canalejas per hont havía vingut sense visitar las demés poblacions de Catalunya, puig segurament no hi hauría trobat els remats de mansos que suposava, com no'ls trobá á Barcelona.

Total, qu'en Moret se'l va rifar, y que ab una mica més se'l juga á cara y creu, malgrat el talent del *ex-joven* ex-ministre. En cambi, aquest ha sigut objecte á sa arribada á Madrid d'una gran manifestació de desagravis. Ara'ls que perden el temps en aquestas cosas, ja tenen feyna pera esbrinar si l'*ex-joven* ex-ministre te més *talento* qu'en Moret, ó si en Moret té més gramática parda que l'*ex-joven* ex-ministre.

Per nostra part hem de reconeixe que'ls barcelonins s'han portat bé, puig mercés á son bon sentit, *aquí no ha pasado nada* encara qu'en Canalejas hagi vingut á fer una planxa.

—

Firmat pels reverents senyors Pau Rossell, rector de Jesús de Gracia, Salvador Barone, regent de Sant Joan, y Manel Travessa, ecónom dels Josepets, se'ns enviá'l día 16 del corrent un comunicat fentnos saber dits senyors que retiravan el premi per ells ofert pera'ls Jochs Florals del «Centre Catalanista Graciench», consistent en una Viola d'argent. Els comunicants se fundavan en que, en el cartell de dits Jochs Florals, hi figuravan temas contraris á la doctrina católica ó que ofenian els sentiments piadosos, per lo qual y per propia dignitat, creyan del cas fer públich que retiravan l'esmentat premi.

Bueno.

—

Devant de distingida concurrencia, en la que s'hi trobavan representacions del Ajuntament, Diputació, Ateneu, Foment, *Unió Catalanista*, Lliga Regionalista, Consistori dels Jochs Florals, Associació Artístich-Arqueológica, Colegi d'Advocats, Academia de Bellas Arts, Universitat, Institut, etc., etc., tingué lloch el dimars al matí en el Paranimf d'aquesta Universitat la recepció del nou académich electe don Frederich Rahola en la Real Academia de Bonas Lletras.

El senyor Rahola llegí son discurs, que está escrit en llengua catalana y versa sobre

«Baltasar Gracián, escriptor satirich, moral y politich del sigle XVII». Es un trevall notabilissim sobre aquest gran escriptor aragonés considerat baix sos diferents aspectes de sociólech, moralista y economista. Se dol el senyor Rahola de que Gracián, tan conegut al extranger, no ho sia més á Espanya, ni tan sols entre'ls catalans, quina llengua dominava y quin esperit semblava haverse assimilat en sas obras. El senyor Rahola fou aplaudidíssim com se mereixia.

Contestá'l senyor Pella y Forgas, y entre altras consideracions consigná que las obras de Gracián constituhiren en son temps una protesta irrefutable contra la superbia y'ls desacerts dels governs de Madrid. També'l senyor Pella rebé molts aplausos.

Seguidament li fou imposada al senyor Rahola la medalla d'académich, pel president senyor Durán y Bas.

Nostra enhorabona al senyor Rahola per son discurs, que ve á confirmar de ple lo merescut de sa elecció com á individuu de l'Academia de Bonas Lletras.

—

En la Sala Chassaigne va celebrarhi la societat «Ars Chorum», la vetlla del 16 del corrent, una lluhida sessió musical, dedicada en gran part á la música de cambra, executantse obras de Beethoven, Mendelssohn y Grieg, pels senyors Munner, Paredes, Gálvez, Toutain y'l director senyor Marcet, que meresqueren molts aplausos; també fou aplaudit el senyor Munner executant un'obra sobre temas de Haydn, surtintne ayrós á pesar de las moltas dificultats qu'ofereix el mecanisme de la mateixa.

El barítono senyor Puiggener, acompanyat al piano per la senyoreta Jubés, cantá dos fragments del *Tannhäusser*, una cansó catalana y un'altra gallega, essent també molt aplaudits abdós executants.

Entre altras cansons catalanas que s'executaren, hi figurava la *Cansó de la bruixa*, lletra y música del esmentat mestre director de «Ars Chorum» senyor Marcet, qui acompanyá al piano á la senyoreta Pagés.

—

La societat choral «Catalunya Nova» doná'l passat diumenge una vetllada en obsequi als socis protectors. Entre las composicions que s'executaren, foren repetidas, á instancias de la nombrosa concurrencia, *La primavera eterna* d'en Morera y la cansó popular *Sant Ramón*.

La segona part fou tota ella dedicada á mossén Jacinto Verdaguer, llegintse varias composicions del inmortal poeta.

La bandera de la societat havía sigut endolada. La sessió resultá solemne, deixant impresió en l'anim dels concurrents.

—

Per falta d'espay no podém publicar integro'l cartell dels Jochs Florals que á Manlleu celebrará l'associació catalanista «En Rafel de Casanova» 'l dia 16 d'agost vinent, ó sia per la festa major d'aquella vila.

S'ofereixen quinze premis. Els trevalls haurán d'ésser remesos al secretari del jurat senyor Coll y Espadaler, Vora del Ter, 19, Manlleu, per tot el dia 27 de juliol.

Forman el jurat calificador: Antón de P. Campmany, Angel Guimerá, Joaquím Ayné y Rabell, Antón Busquets y Punset, Emili Vilanova y Lluís Coll y Espadaler, secretari.

Havia sigut nombrat president d'honor el gran poeta mossén Jacinto Verdaguer, que acabém de perdre.

—

Galantment invitats pel senyor Areñas al acte de la inauguració de las reformas del local ahont hi té establerta sa fotografia, tinguerem ocasió de contemplar las milloras que en ell han tingut lloch.

L'establiment del senyor Areñas pot considerarse desd'avuy, si avans ja no ho era, com dels primers de Barcelona. Del bon gust del propietari y sa competencia en l'art á que's dedica ja'n tenen bonas probas els nostres lectors, donchs el senyor Areñas, colaborador de JOVENTUT, ens ha favorescut varias vegadas ab sos trevalls.

Desitjém vida próspera al nou local y coratje al senyor Areñas pera seguir pel camí emprés ab tanta fortuna.

—

Publicacions rebudas:

El coleccionista y propagador de tarjetas postals en Lluis Bartrina acaba d'enviárnosen una colecció de deu, dibuixadas totas per en Ramón Casas ab la trassa y bon gust que li son caracteristichs, essent primorós el tiratje de las mateixas, á sis tintas, fet per la casa Thomas.

També hem rebut: El tomo II de la «Biblioteca Moderna», que publica á Gouveia l'editor José Motta. Figura en aquest tomo l'obra *Pelo Abysmo*, de Pinto Ribeiro.

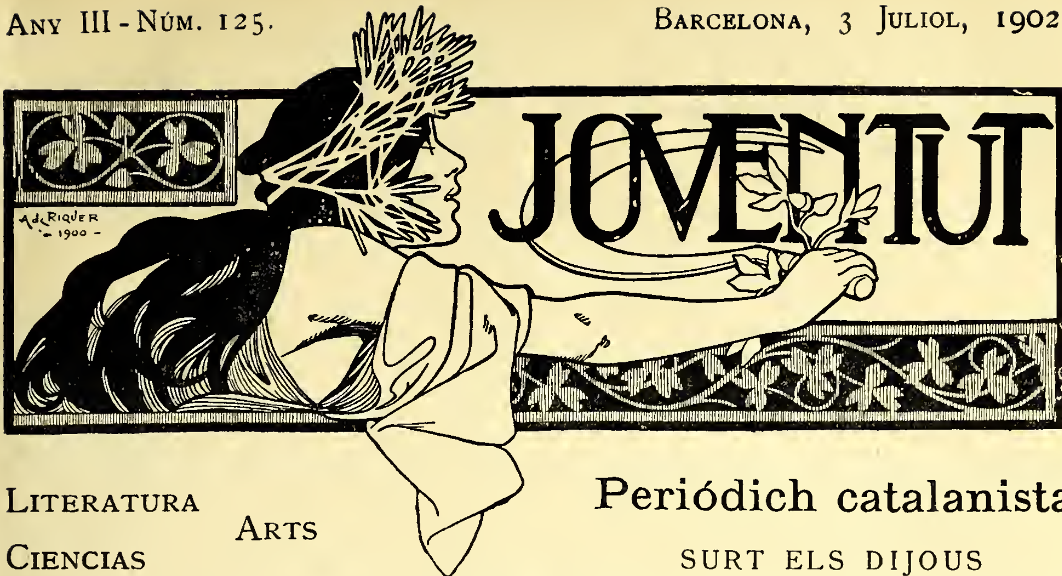
Els Jochs Florals de Canprosa, comedia en un acte, per Santiago Rusiñol, estrenada en el Teatre Catalá (Romea) la nit del 29 d'abril passat, y que ja coneixen nostres lectors pel judici critich que'n donarem. Acompanya á l'obra una disquisició del autor defensantse dels cárrechs que li feren molts critichs y bona part del públich, y exposant varias rahons en justificació de las tendencias de la seva obra.

Las tormentas del 48 se titula la nova obra que acaba de publicar l'eminent novelista castellá en Benet Pérez Galdós y ab la que inaugura la quarta serie de sos famosos *Episodios Nacionales*. Ens en ocuparém.

El Gas de agua puro, sistema Strache en Barcelona. Forma un elegant y voluminós quadern, contenint varis dictámens técnichs.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 125. BARCELONA, 3 JULIOL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

ELS SALVADORS

Desde qu'en Polavieja, després de *pacificar* las illas Filipinas, desembarcá en el port de Barcelona ab un nou programa de govern pera regenerar la patria espanyola, no passa dia sense que un nou salvador vulga imposarse la pesada cárrega de retornar la salut á un poble que, si bé es veritat que no es mort, está gravissimament malalt.

Y dihém gravissim, y no mort, perque no fa gayres días, al voler un dels metjes que'l cuydan aplicarli una nova injecció de morfina pera retornarlo, van acudirhi pressosos els que'n tenian existencias á oferirli major cantitat de la que necessitava, encara que no sabém si pera curar al malalt ó pera matarlo més aviat, ja que aquests remeys, si bé de moment adormen el mal, al final de cada trimestre reproduheixen els dolors ab molta més intensitat qu'avans d'aplicarlos.

Siga com vulga, si'l malalt se mor, no será per falta de metjes, sinó de metjes bons que li coneguin el mal, y, per desgracia, ab tants salvadors com li han surtit, no n'hi há un que sápiga ó vulga aplicarli'ls remeys qu'avuy quedan pera que no se'n vagi d'entre els vivents.

Primerament en Silvela, que desde que va separarse d'en Cánovas no havia tastat els sigrons de l'olla del presupost, agafantse com las moscas á la mel al programa regionalista del general cristiá, lográ la quefatura del partit conservador y ab ella la presidencia del consell de ministres, desde la qual van tornarse bombollas de savó totas las promesas descentralisadoras que tant pregonava desde la oposició.

Allavors en Romero, enemich irreconciliable del anterior, al contemplar cóm els cadells conservadors l'abandonavan pera seguir al que'ls hi tenia taula parada, alsá també bandera regeneradora, y al veure qu'en certa casa no feyan cas dels seus clams, va estar á punt de repetir la célebre frase que comensa *cayó para siempre*, etc.

No podian tampoch faltar dintre'l partit republicá'ls seus salvadors, y després de mil intentonas d'unió, que no serviren per'altra cosa sinó pera posar més de relleu la distancia inmensa que separa als federals dels unitaris, vingué una concentració de forsas capitanejadas pel quarteto Lerroux-Junoy-Soriano-Blasco, que fins ara no ha donat altre resultat que la celebració d'alguns *meetings* y ápats en els quals els capitosts s'han netejat el cap dels discursos revolucionaris que hi tenian y han tret el ventrell de pena ab els bons talls ab que'ls obsequiavan els seus admiradors.

Fins en Carles de Borbón y de Este, aquest extranger que no ha trepitjat el terreny d'Espanya sinó pera portarhi la desolació y la mort, ens ha surtit, ab motiu de la coronació d'Alfons XIII, ab una nova proclama regeneradora, segons la qual sols baix son llegitim regnat podrá la nació espanyola lliurarse dels mals governs y tornar als hermosos dias de... Carles II *el Hechizado*.

Y devant de tants salvadors com á cada cantonada'ns han surtit, ¿havia de permaneixe sense, á lo menys un, el partit lliberal dinástich, capitanejat pel antich progressista Sagasta? No, y mil voltas no. Se'n havia de buscar un. El partit lliberal, pels desacerts dels seus quefes, sab que quan caygui del poder no hi podrá tornar si no veu de reconstituhirse de nou, ab bases ben democráticas, y ningú més qu'en Canalejas, qu'está menys desprestigiat que'ls seus companys, pot fer el miracle. ¿Motiu pera una suposada disidencia? Ja'l tením: la qüestió religiosa. Y en Canalejas, que segons malas veus es un renegat del partit republicá, aixeca la nova bandera salvadora, pren els trastets y cap á fer propaganda espanyola y anticlerical, comensant per... agenollarse y besar l'anell del primer bisbe que li va surtir al pas. *Lo cortés no quita á lo valiente*, dirá. Es veritat: parlant en castellá pera tot se troba excusa.

Donchs com anavam dihent, surt en Canalejas com á salvador del desprestigiat partit lliberal dinástich... dich, d'Espanya, y fins els mateixos quefes de la concentració republicana, al veure que pels viaranys per ells empresos es dificil trobar surtida, li fan acatament, deixant ab un pam de nas als que creyan en sas paraulas quan els deyan que no podia esperarse res de bo dels homes que prestan homenatje á la monarquia.

Y en Canalejas els crida al seu costat y'ls abrassa, lo mateix qu'en Silvela cridava y abrassava als regionalistas, puig aixis com aquests van servir pera qu'en Silvela, á la mort d'en Canovas, se calsés els esperons de quefe del partit conservador, que volia emportarsen Romero Robledo, els republicans poden servir molt bé al primer pera emportarse, á la mort d'en Sagasta, la poma de la quefatura del partit lliberal, que sembla vol disputarli'l lliurecambista Moret.

Qu'aixó ho fassin els republicans unitaris, ho comprením, perque l'únich que'ls separa d'en Canalejas, d'ésser veritat el seu radicalisme, que molt ho dubtém, es el nom de la persona que deu estar al devant del Estat; peró'ns sabria molt de greu que ni un dels que s'anomenan federals, quals bases son tan diferentas de las dels demés partits politichs espanyols, se prestés á fer de comparsa en la comedia que actualment s'está representant, perque tenim la convicció de que aixis com en Silvela, al ésser poder, va donar una puntada de peu als regionalistas que volian que'ls cumplis sas promesas, aixis mateix en Canalejas, quan arribi'l cas, se treurá del devant als republicans, es á dir, si aquests no fan com l'antich redactor de *Las Dominicales del Libre Pensamiento* senyor Francos Rodriguez, que tot fent propaganda anticlerical y volent rompre'ls motllos vells per'aixecar una Espanya nova y lliure de rancias preocupacions, se queixava l'altre día, en el *meeting* de Vinaroz, de que l'Estat deixi enfonzar las catedrals históricas, descuydant el seu sosteniment, y morir de fam als rectors (pobrets!) que representan la fe de nostres antepassats.

Apaga y vámonos. Aquest també deu voler ésser un altre salvador.

JOSEPH ARNAU.

ARTISTAS Y SECTARIS

La tessis en l'obra d'art.

A verdadera obra d'art, sincera com tota manifestació de vida, tanca en si quelcóm que, per senzill y trivial que sembli, es eternament gran y eternament bell; quelcóm de las veritats eternas, indefinibles sempre y sempre corprenedoras. Per'xò entre l'espectacle, grandiós ó miser, de la comedia humana; entre'l *mare-magnum* de filosops, moralistas, critichs, etc., etc., que ab tota bona fe fan acopi de deduccions y d'*experiencia*, atiats per un intens desitj de *redimir* á la humanitat; entre l'inmens batibull de gent que no podent resoldre res, vol resoldre problemas que las més de las voltas sols en sa imaginació existeixen, y estableix principis, y dona conclusions, y afirma y nega y discuteix sempre, s'hi troba una nota simpática y consoladora: l'artista.

¿Qui es l'artista? ¿L'home gran? ¿el *superhome*? No: al artista no li escauhen pas els noms inflats, perque tot ell es veritat y senzillesa. L'artista no es pas el sabi: l'artista es el vident. Es el fill per excelencia de la Natura, y es ingenuu com ella. Li cal cultura, naturalment, peró no es en ell condició *sine qua non* la cultura esquifida dels que, dihentse llibérrims de pensament, ells mateixos se tallan patrons pera pensar, sentan teorias, treuhen conseqüencias y generalisan y dogmatisan. Entre'l garbuix social, donchs, el ver artista hi passa freqüentment desapercebut, com el gra que s'escola entre la palla ó com el fum que s'esvaheix del foch. Sols en els moments suprems de la vida, quan deixém las lluytas xorcas y la vanitat de vanitats, sols allavors ens apartém dels pedants y'ns acostém als artistas.

Y'ns decantém més, allavors, cap aquellas obras que poch tenen de tendenciosas, cap aquellas obras plenas de *llochs comuns* si's vol, peró llochs comuns entorn dels quins gira sempre la naturalesa humana, llochs comuns eterns, inconmovibles, y no relatius com certas ideas de progrés qu'en art com en tot, si son necessarias pera evitar l'estancament, no ho son pera la idea d'art en absolut.

L'art no es exclussiu d'aquesta ó l'altra escola, ni l'obra artística será may més ni menys artística per lo que tinguin de gran las ideas que l'autor exposi, en quant no las animi un sentiment intens. Es aquella una grandesa massa relativa y circunstancial. L'obra d'art, com tot, traduheix l'esperit de l'época á que pertany. Aixís avuy no impera la poesia épica: sentim més la íntima, qu'en cada petit detall hi descubreix un món. Diguis lo que's vulgui, la poesia épica, com altres géneros, ha fet son temps, y es sols *per raciocini* que'ns impresioném ab ella, tot admirant la grandesa de sas concepcions. Com diria l'Apeles Mestres, avuy ja

ens plau més la ginesta que'ls gegants,

perque'ls gegants, ab tota llur grandaria, sonan á buyt; representan una tradició, si's vol ben hermosa; mes la ginesta representa la poesía, lo permanent, lo que sempre viu y es més vell que las més vellas tradicions. Avuy ja no hi creyém en els héroes, com no sian els héroes anónims, que d'aquests prous ne tenim. La *epopeya*, donchs, també existeix, y baix altra forma la sentím ben intensa. En la realitat hi trobém més poesía qu'en l'abstracció, y en art, com en tot, ens agrada concretar. Peró enteném que no s'ha de confondre l'art d'una época, per gran que sia, ab l'art en si. En quant al art modern, hi há critichs qu'adoleixen d'exclussivisme quan sostenen qu'ha de resumir els múltiples y complexes aspectes de la *moderna societat*. ¿Per qué sols la moderna, per més que d'art modern se tracti? No siguém exclussivistas, que al cap y á la fi la vida sempre es una ab variadas manifestacions, y'l camp del art es prou extens pera que hi cápigan sempre lo útil y lo agradable.

Idealisém un xich més, encara qu'en art no creguém tant en la virtualitat dels ideals com en la efectivitat del sentiment informador. L'art es sentiment y es visió. Aixís, donchs, quan nostre esperit, cansat de las

convencions socials, sent la set de la veritat y aparta'ls ulls de teorías sociológicas, de declamacions, de petitas lluytas per ideals diversos ó per quimeras, lluytas en que'ls uns se diuhen avensats y'ls altres reacccionaris, els uns conservadors y'ls altres anarquistas, y'ls uns s'aferran á estrets motllos vells y'ls altres fabrican motllos nous no gayre més amples; quan nostre esperit, dihém, sent recansa de tot això, ¿qué fora de nosaltres si la Natura, sempre inmutable, sempre nova, sempre gran, no'ns fes trobar bella la vida? ¿Qué fora de nosaltres sense'l sentiment d'ella, ó sense la influencia d'un verdader artista que fins reflexant, si's vol, aytal medi ple de convencions, no'ns elevés per demunt d'aquestas (que tal es el secret del art), y alhora no'ns fes sentir ben pur y ben intens el goig de viure?

Si, inconseqüents ab nostre esperit lliberal, poguessim en aquestas qüestions admetre *censura* de cap mena, fariam com aquell volgut company nostre que no fa pas gayre, en aquestas planas, indignat devant d'un'obra artisticament dolenta, tendenciosa y en la que's jugava ab la bona fe de las massas populars, arribava á observar si fora útil pera l'art y fins pera la moral pública (qu'es molt dir), qu'entrés en vigor una censura formada per esperits cultes é independents; una censura que impedis donar al públich las obras dels fanátichs. Homes independents! N'hi há tan pochs!... ¿Ahónt arriba la convicció? ¿Ahónt comensan l'apassionament y'l fanatisme?

En la crítica al us s'hi endevina massa l'afany que'l crítich sent de competir ab l'artista ó de donarli llissons. D'això l'art se'n ressent, puig son molts els artistas que, pera posarse á l'*altura dels temps*, s'han contagiat del vici regnant y han malograt sas condicions donant lloch á l'aparició d'un art hibrit y enfarfegat. Y no ho dihém pel mer fet de que l'anomenin *art d'ideas*, puig hauría d'ésser molt curt de gambals el qui cregués que qualsevol disquisició critica en la que s'hi exposin ab trassa ideas á dojo, ja es un'obra d'art.

No: d'ideas, de tessis, prous ne trobém arreu. Y no es que ab l'art hi estiguin renyidas, ni es tampoch que nosaltres li neguém al art una missió educadora: Pera ensenyar á pensar serveix l'art, com serveix tota ciencia, com serveixen moltas altras cosas. Es clar que l'art tendeix á millorar la condició humana. Això es implícit. Mes si se'ns diu que la humanitat ja no está en sa infantesa y que per lo tant li cal un art que la fassi pensar, objectarém que, per lo mateix, no essent la humanitat ignocenta com un nen ó fantasiosa com una donzella romántica, no li calen artistas que al donarli art li donguin doctrina, y que la tessis y finalitat de l'obra artistica resultarán per ellas mateixas sense que l'art ne valgui menys. Y això no s'oposa á que'ls esperits refinats cerquin la cabal fruhició en aquellas obras artísticas en que més justa sia la compenetració del sentiment y la idea. Y si's vol que la societat hagi passat realment á sa major edat, ó s'hi acosti (pobra societat la nostra, sens edat, ni lógica!) dit sia de pas que, de sentirnos sectaris, condempnariam á certs moderns filosops-artistas que volen ferla tornar á las becerolas. ¿De qué ha servit, per exemple, que, desprès dels antichs grechs, haventse usat de simbols y abstraccions pera fer compendre al poble per medi del terror, de la compassió, etc., els grans dramas del esperit, prescindissin els grechs mateixos d'aquells simbols y tractessin més en cru y més intensament las passions humanas? ¿De qué ha servit, dihém, si més modernament, després de passar pel divi y alhora humanissim Dante y altres genis prodigiosos, han vingut molts pseudo-artistas desequilibrats, plens de preocupacions y doctrinarismes, plens també d'ideas de las que'n fan propaganda, sense qu'això tingui res que veure ab l'art, com res té que veure la prédica ab la oració? Y s'ha volgut tornar al simbolisme en art, peró un simbolisme esquifit, com nascut fora de temps y per forsa, puig sols quan sorgeix per si mateix es gran el símbol, com succeheix en *Espectres*.

Y á un art que no sia, sobre tot, *art d'ideas*, hi há qui li diu *art manso*. Com si'ls grans poetas que podriam anomenar biblichs, dels que avuy entre nosaltres n'es exemple Guimerá (1), no s'haguessin cuydat més de reflexar el sentiment de tota una época, ab son ambient, ab sas passions, y d'evocar un

(1) *Jesús de Nazaret*, *María de Magdala*, *Jael*. Pot citarse també, entre'ls francesos, Flaubert ab sa *Herodías*, etc.

medi ben humá, ab personatjes ben reals, que no pas de fer l'apologia de las ideas d'aquells personatjes ó d'extendres en disquisicions sobre ellas. Com si Cervantes, al fer el *Quijote*, hagués pogut fer obra d'art, malgrat tota la filosofia que de sa obra's desprén, si'ls seus tipos no haguessin sigut arrencats de la mateixa vida. Com si Shakespeare, el gran psicólech inglés, hagués pogut fer art complert si no hagués cuydat tant de pintar passions veritables (*Antonius y Cleopatra*, *Otelo*, etc.) com de reflexar, ab més refinament y no menys veritat, els estats d'anim més complexes (*Hamlet*). Com si'l Dante, sens una forsa de sentiment humanissim y sens una llum de poesia suprema, apart la grandesa de sa concepció, hagués pogut realisar sa gran obra artistica si s'hagués preocupat de las bellas imatjes de son poema tan sols, ó tan sols d'encaminar aquest pels viaranys del misticisme y l'abstracció. Prou foran allavors més petitas la moral y la filosofia que se'n despendrian!... Sols es gran la Naturalesa; y la espontaneitat é intensitat del sentiment creador, lo humá d'aquest sentiment, es lo que, sobre tot, fa trascendentals las ideas del artista. Y si l'art, com diu Zola, no es altra cosa que la realitat á travers d'un temperament, certs estém que lo demés no es essencial á l'obra artistica. Encara que freqüentment la favoreixi, freqüentment també la diluheix. Y tot y admirant el capdal de talents que suposa'l procés dels *Rougon-Macquart*, creyém que aquest procés no val més, artisticament, que una sola escena de *Germinal* ó de *La Terra*, puig en aquestas escenas es hont se revela ben pur el temperament artistich del gran novelista francés. Y lo que dihém de Zola ho podriam dir de Tolstoy ó de l'Ibsen. No hi hauria art en las tan admiradas obras del personalissim autor noruech si no hi hagués emoció fondissima, si'ls mals que pinta no fossin reals y no'ns toquessin d'aprop conmoventnos fins al fons de l'ánima. Lo demés, es á dir, la tendencia, el plan filosófich preconcebut, lo que vol ésser fi principal, las doctrinas redemptoras que l'Ibsen posa en sos dramas, son fills del medi y s'adaptan al medi perfectament: peraquesta rahó no'n pateix l'obra artistica, ans al contrari, com no pateix may la ciencia de las aspiracions particulars que tingui un colegial aplicat, ó de las elucubracions á que s'entregui. Al cap y á la fi ¿quí negará qu'ellas sian molt útils, més que més si responen á un modo d'ésser social?

Un filosop, examinant las miserias socials, pot teorisar, pot sentir nobles afanys de regeneració com un noy pot desitjar lliurarse de la tutela d'un jayo; peró l'artista sol volar més alt, sol contemplar el món tal com es, ab tota sa infinita riquesa de matisos, y no tal com el voldria la limitada imaginació d'un malalt del cor que's diu home; sol presentar totas las convencions socials, qu'ellas á la fi també ho son manifestació de vida... de vida trista: mes no s'hi enfanga, no's fa sectari pera curar sectarismes incurables, ni pretén enderrocar convencions pera crear convencions novas. Un retall de realitat que'l conmogui, agradable ó desagradablement, l'estima en molt més que totas las teorías y disquisicions filosóficas; y un de sos mérits consisteix en saberla simplificar la realitat, pera donar la impresió ben justa y ben pura. Sens aquesta impresió, sens aquesta emoció, no hi há obra artistica.

Creyém, donchs, que la missió del artista no es la del apóstol, encara que molts la hi confonguin, ni la del curandero. No admet falsetats: tot ho subordina, no tan sols á ideas preconcebudas, sinó molt més á la bellesa natural, á la realitat; y á n'aquesta si que hi quedan en tot cas subordinadas las ideas. Son horitzó no coneix limits: per'xó no se n'hi trassan. Edifica ab ideas, peró molt més ab fets. Per'xó'ls grans artistas, *com á tals*, no solen exposarne gayres de teorías. Lo que fan, á voltas, es somniar, y... ja sabém que *la vida es sueño*. A las grans obras artisticas tota teoría filosófica que se las hi apliqui las hi ve baldera. El sentiment, la inspiració, el foch sagrat que cová l'*Edip rey*, l'*Hamlet* y'l *Quijote*, es de tots els temps y no cau dintre cap ordre d'ideas filosóficas ni s'aparta de cap. L'art, el verdader art, no es tan relatiu com ho son la filosofía y la crítica. May l'artista, *com á tal*, fa objecte capdal de sa obra la propaganda de determinadas ideas filosófich-socials. May l'artista, *com á tal*, pot entussiasmarse tant ab lo artificiós com ab lo verdader, ni may l'impresionarán tant las ideas sempre relativas de progrés social, com las grandesas naturals absolutas. Aquellas

li son un element, no un fi. Del mateix modo que'l qui está ferit se queixa, aixis els que's senten víctimas de la mala organisació social experimentan dolor. Essent realissim el dolor, humaníssima será la queixa. Donchs bé: posemho aixó en un'obra d'art, presentemho ab tanta ánima com poguém, femho ben patent, que impresioni, que fereixi, que tingui tota la forsa ó tota la poesia de la realitat. La moral del art es aquesta. Si hi cab quelcóm més, millor; peró cuydém de no encabirli per forsa, cuydém de que cristallisi en l'esperit de l'obra mateixa, y aixis se perdrá'l desequilibri que freqüentment trobém entre l'artista y'l sectari. Millor dit, el sectari no existirá, sinó sols l'artista, sols el vident, qualsevulga que sia la conseqüencia filosófica que de l'obra se'n desprengui.

A tractar de tot aixó'ns hi ha dut com de la má un article d'en Joseph León Pagano que llegirem en el número de *La Renaixensa* pertanyent al dia 8 del passat juny, article en que's donava compte d'una entrevista celebrada per son autor ab el notable novelista italiá Lluis Capuana. Vegis lo que d'aquest ne diu en Pagano:

En Capuana, com en Verga, creu que del poble millor que d'en lloch pot tréuressen la materia laborable pera la novela nacional.

. . . .

Capuana es en totas sas obras un dominador de la veritat plástica, ja que la materia jamay se fa'l sort á la evocació de sa forsa representativa.

. . . .

..... Té una peculiar tendencia á vivificar sens idealisar. Conseqüent ab sos principis, no adopta Capuana cap altre model que no sía la naturalesa mateixa, directament observada. Aixís la seva vasta producció reflexa quadros, tendencias, costums socials que son exclussivament meridionals, y, encara més, sicilians: el modo d'ésser d'aquests, la seva individualitat física y moral, dit en una paraula. La creació á que ell posa'l sagell de la seva personalitat, resulta inconfundible.

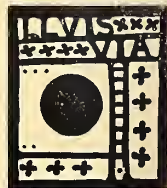
Si necessités acudir á las comparacions gráficas pera sintetisar en un dels termes generals el carácter dominant de vitalitat revelada pels personatjes de sos qüentos y novelas, diría que s'assemblan á un quadro de Rubens. Pocas vegadas permet á sa ploma que's remonti á altas esferas socials, y quan ho fa, es *pera sorpendre un'ampla lley del esperit* ó per capritxo de son versátil temperament artístich.

. . . .

Escatirem llargament sobre temas variats, fins que per ultim, nostra conversació, com si hagués trobat el tema predilecte, vingué á parar al actual período literari, qu'en Capuana anomena de tranzició. Quelcóm d'aixó hi há, en efecte, dins de la barreja estética actual, sinó que'l período de tranzició amenassa no acabar may. Avuy en día van succehintse'ls literats y cambía'l gust del públich ab tanta prestesa, que ni sisquera ens dona temps de meditar un poch sobre ells, y, en general, l'obra literaria moderna, per més que devegadas resulta hermosa, revesteix un carácter tranzitori y relatíu.

—Es innegable—digué en Capuana:—la emoció es una necessitat de l'época present, peró jo no puch explicarme un fet de gran importancia pera aquesta tendencia que podém anomenar d'*emotivisme*, y es que'ls escriptors que tractan d'avivar aqueix incentíu, se valguin de medis que debilitan la intensitat de sas ideas y de sos propósits, *tal cop degut al excessíu desitj de realisarlos*. No's pot dubtar de qu'es un fenomen poch vist y digne d'estudi. Las novas generacions se preocupan més de la forma que té de revestir l'obra literaria que de l'obra en sí. Per aixó crech que un'obra d'art se té d'acceptarla tal com sía, sense buscarhi l'actuació de las teorías del autor, si aquestas hi son notorias. ¿L'obra ha resultat bella? Millor que millor pera las teorías, y sobre tot, pera l'artista. ¿Está en contradicció ab ellas? Pitjor que pitjor pera las teorías. Lo important es que un'obra d'art sía una bella obra d'art. *Lo demés es pur silogisme.*

Una aclaració com á final Tenim probat en aquestas mateixas planas nostre amor per tot lo que sia avens, nostre constant desitj d'evitar l'estancament y fomentar tota manifestació artistica. També tenim probat que'ns agrada orejarnos ab las alenadas del art modern, que n'hi há per cert de ben frescals y sanitosas. No hem escrit, donchs, aquestas ratllas pera combatre, com migrats sectaris, l'art dit *d'ideas* ni l'art de qualsevol mena que sia, puig som enemichs declarats de tot exclussivisme. Als exclussivistas hem volgut combatre tan sols; als que son més fanátichs qu'artistas, y aferrats á lo circunstancial, y constántloshi que tot es circunstancial en la vida, oblidan lo principal per lo accessori y's deturan més en disquisicions, á voltas inútils, qu'en la fruhició que l'artista ve á proporcionarnos ab las sobiranas ensenyansas que de la vida'ns dona, tota vegada que creyém qu'es alta fruhició pera'ls esperits la gran finalitat del art.

REVISTA MUSICAL

Societat Filarmónica.

Aquesta entitat musical ha celebrat las sevas darreras sessions del present any ab dos concerts pera petita orquesta y un altre de *camera*, formant la base en tots ells els alumnes de l'Academia de música, junt ab els seus directors els mestres Crickboom y Mas y Serracant. Foren, donchs, una mena d'exámens de fi de curs pera mostrar els avensos de l'Academia.

En la part orquestal devém anotar un *Concert* de Rameau, una *Cavatina* y un *Allegro* de Beethoven, tot pera orquesta de corda, obtenint aquestas obras una execució discreta, y tres fragments de Bach que foren molt millor dits que lo anterior pels alumnes de l'Academia, revelant que sa execució havia sigut més trevallada y ben conduhida pel mestre Crickboom. Els deixebles donaren probas d'havérloshi sigut ben profitosa la ensenyansa rebuda, sobressurtint en el violi els joves Pichot y Perelló, y especialment la senyoreta Littell, qui digué una *Romansa* de Svendsen ab una correcció d'escola y una delicadesa de fraseig notables donada sa curta edat. Els resultats práctichs d'aquesta Academia han sigut, donchs, un nombre de bons violins que, si després no s'haguessin separat d'ella pels seus motius particulars, avuy formarian un bon conjunt en aquesta part de la corda. Desitjém al mestre Crickboom que tingui ab els deixebles qu'ara'ns ha presentat, més sort qu'ab els anteriors.

També'ns ha donat á coneixe dugas composicions pera orquesta de corda de nostres paisans els joves mestres Ferrán y Mas y Serracant, essent d'aplaudir que's comensi á donar surtida á la producció del pais. Res coneixiam fins ara d'aquests dos músichs en el género orquestal, y l'un y l'altre revelan bonas aptituts pera la composició, sobressurtint pera nostre gust l'*Andante* d'en Ferrán per sa justesa de linias, y més encara per sa riquesa d'armonisació fentnos pressagiar un músich de sólits coneixements teórichs que de cor desitjém véurels donant en la práctica hermosos fruyts.

El *clou* d'aquestas sessions ha sigut el sentir altre cop á en Crickboom en el seu propi *métier*, en l'art del violi, que creyém deuria formar sempre la part principal dels seus concerts. Y com sempre va mostrarse l'artista exquisit, de dicció tan sobria com sentida, que'ns entussiasmá de debó en *La Follia* de Corelli, y qu'hauriam preferit sentirli quelcóm millor que las obras de Max Bruch y Saint-Säens que va oferirnos. Passém per l'*Adagio* de Max Bruch, que no creyém figurés en el programa ab segona intenció, peró no pot admetres que un veritable artista de violi com en Crickboom s'entretingui ab las cabriolas d'arquet que forman el *Rondó capritxós* (y tant!) de Saint-Säens, aquest músich que quan li arribi'l dia de la *liquidació* haurá d'experimentar una notable *rebaixa*. No dirém que deixi de tenir cosas ben apreciables, peró no son precisament aquests *Phaetons* y *Diluvis* y *Rouets* y *Rondós* de que tant abusan els confeccionadors de programas.

En resúm, aquests concerts de petita orquesta, en que casi ha dominat la corda sola, s'han sentit ab regular agrado, y ab molt més entussiasme per lo que toca á la part de violi executada pel mestre Crickboom.

—

En la elegant Sala Chassaigne va donarnos la Filarmónica una sessió de música de *camera*. Es aquest, sens dubte, el género més dificil, y per xó'l veyém tan poch conreuhat, puig requereix que l'interpretin verdaders mestres, sense'ls que la música, per bona que sigui, arriba realment á aburrir al auditori. No volém treure mérits als deixebles de la Filarmónica, ni regatejar qualitats al seu director en concepte de professor, puig d'uns y altres més amunt n'hem parlat com se mereixen; mes pera expressarnos ab tota sinceritat, hem de manifestar que'ls deixebles que executaren el *Cuarteto* de Mozart no varen estar ni de bon tros al nivell que calia. No es que volguém exigir impossibles, peró repetim qu'en aquest género de música no hi caben las mitjanias, y qualsevol dels que assistiren á la sessió reconeixerá que alló, á estonas, ni á mitjá va arribar. Pera nosaltres fou una verdadera equivocació'l confiar un'obra tan delicada á alumnes massa joves encara, musicalment parlant, y no volém senyalarne cap en particular, puig no es nostra intenció molestarlos. Formant part del conjunt de corda, tots ells han donat proba del seu aprofitament y'ns han fet sentir obras com las de Bach y Mendelssohn, molt ben executadas; mes pera la música de *cuarteto*, que requereix veritables solistas, puig cada executant apareix complertament en descubert, els hi faltan encara bastantas llissons, y encara á voltas no es sols qüestió de llissons, sinó també d'aptituts. Com avans hem dit, aptituts molt notables varem descubrir en els concerts d'orquesta en la senyoreta Littell y'l jove Pichot, que creyém son els dos millors deixebles ab que actualment compta'l mestre Crickboom, y per tal motiu deplorém no haverlos sentit en la sessió de música de *camera* y sobre tot en el *Concert* de Händel, que per causas fortuitas no pogué executarse y de quina execució'n teniam molt bonas referencias.

Mes tot quedá compensat al sentir altre cop el violí del mestre Crickboom al executar aquest dugas *Sonatas* de Schumann y Bee-

thoven, acompanyantlo al piano sa distingida esposa madame Renée. La *Sonata* de Schumann, ab tot y la bona execució qu'obtingué, la classifiquém entre las obras més inferiors del seu autor, sentintse sense despertar l'entussiasme; mes, en cambi, fondo y llegitim entussiasme es el que produheix la magnifica *Sonata* en *re major* de Beethoven, que, no obstant y ésser una obra forsa coneguda, en Crickboom ens la executava per primera vegada. El mestre va dirla tota d'una manera admirable, consolidant un cop més encara la seva justa reputació com artista del violí, y fentnos desitjar cada vegada sentirlo més sovint en el seu art predilecte. La senyora Renée Crickboom va executar ab molta discreció la seva part de piano, produhint abdós un hermós conjunt que deixá molt bon gust en el paladar de tots els que varem sentirlos.

La reproducció de las sessions de *camera* al final de la present temporada, sembla una orientació del mestre Crickboom envers aquest género qu'havia abandonat, ab tot y haverhi conseguit els seus millors triomfs, per diversos motíus dels que no tots son disculpables. Nosaltres l'aplaudim calurosament per aquest motiu, y nostra satisfacció seria major si en la temporada próxima veyam reconstituhirse aquell magnifich quartet qu'en mal'hora va desferse. Mes per'xó cal no voler treure fruyts massa primerenchs dels seus aprofitats deixebles, sinó pel contrari, colocarse'l propi mestre en el lloch del primer violí, que ningú li pot disputar, y además procurar la contracta d'un bon violoncello (que casi'ns fa tanta falta com el pa que menjém) y també una bona viola. Ja sabém que s'oposarán á aquests desitjos dificultats d'ordre económich, com á cada pas sab demostrarho el director de la Filarmónica, mes ab tot hem de preguntar: ¿es que las contractas d'en Pugno, en Risler y en Weingartner no representan un presupost encara major?

Repetim, y sostindrém sempre, que cal reconstituhir el quartet. Ab un parell de professors bons pera la corda baixa, además del excelent que aquí tenim, arribariam ab poch temps á la formació d'un verdader conjunt de corda, d'una massa homogénea, nutrida y compacta, sens haver de recorre, com succeheix encara avuy, á músichs d'altras orquestas. Y'l dia que aquest conjunt fos un fet, llavors hauria arribat l'hora de reconstituhir la orquesta de vent.

JOAQUÍM PENA.

VALS PAUSAT

(DE JEAN AICARD)

La Verge fila, per l'Abril,
un fil sedós, un lleuger fil,
quins brins perduts, desde l'aubada
reben del sol la llum daurada...
Rodéu voltéu altra vegada,
fils lleugers qu'enciséu el cor!
Es el dols vals dels cabells d'or.

Valsa, jovent; canta sens pena.
L'aucell blau qui la dansa mena,
treyent el cap fora del niu,
«Sempre Abril será jove», diu.

Els amors nus, fent el cap viu
per'atrapâ'ls fils d'or sedosos,
volan á collas, revoltosos:
es pera fê·n subtils filats
ahont els cors, empresonats,
de ser fidels son temerosos! ..
Voltéu lleugers, lligams del cor!
Es la dansa dels cabells d'or.

... Peró ve'l vespre ab sa tristesa.
Un rossinyol canta, ab tendresa,
que'ls brots per sempre florirán.
La neu dels cims, doll de puresa,
diu que'ls hiverns, pálits, vindrán,
y el cor y el front emblanquirán ..
Voltéu, fils d'or, anéu voltant.

Es nit de vent: Abril tremola.
Lluny, d'un rellotje'l so rodola.
¿Y l'estíu? La tardor ja'l fola!...
Y del rellotje un cant rosola
qui, com las fullas mou el vent,
las horas posa en moviment.
També, á son torn, la veu replica
d'un fals cucut... freda musica
que á n'els més forts glassa las sanchs!
Canta ab veu rítmica y pausada:
li fa'l rellotje la tornada.
Es el vals trist de la nevada,
es la dansa dels cabells blanchs.

E. GUANYABENS, trad.

TEATRES

El amor en el teatro.—El Pastor.

Tots hò sabiam: els germans Alvarez Quintero havian vingut á Barcelona pera oferirnos las *primicias* del seu *ingenio* estrenant aqui *El amor en el teatro*, capritxo literari en un acte, cinch quadros, un prólech y un epilech. De *passo*'ns volian coneixe—al públich, s'entén — y's deixarian coneixe: debilitat molt natural en qui del públich viu. Perque al públich li agrada coneixe als autors que'l distreuhen, véurelshi'l fisich, examinar sa indumentaria, escoltar sa veu—*¡que hable*, *que hable!*—y fer comentaris y comparacions sobre si son modestos ó presumits, apocats ó fatxenders, si tremolan d'emoció estrenyent nerviosament la má de la primera actriu qu'ab dolsas miradas tracta d'enternirnos, ó si ab dignitat condescendenta fan gestos significatius senyalant els actors, las decoracions, l'apuntador, el cel y la terra, com únichs mereixedors de la ovació entussiasta. —*¡Que hable*, *que hable!*—Mes l'autor se toca la boca,'s toca'l cor, obra'ls brassos y á voltas etjega petons. Vol dir que no'n sab, qu'está emocionat, qu'está agrahit, etc. Y'l públich no ho vol entendre:—*¡Que hable*, *que hable!*— Per fi, després de molt pregarlo, l'autor s'excusa y diu confosament lo mateix qu'avans havia dit ab signos. Un *bravo*, un aplauso final curt y sech, y s'ha acabat *l'apoteosis*.

Tothóm queda satisfet. El públich perque ha vist dugas comedias, la qu'ha escrit l'autor y la qu'ell mateix ha representat; l'autor, perque ¡es tan bonich això de veure á tota una generació aplaudint, cridant, esgargamellantse, y, sobre tot, *pendiente de sus labios!* Peró els que quedan més satisfets son la empresa y'ls actors, que, mestres consumats, han preparat y dut á cap la gran *apoteosis* ab sens igual habilitat. Els cartells ja ho anuncian ab temps: *con asistencia de los autores*; es á dir, funció ab propina; després del primer acte tres aixecadas de teló, y... *el autor suplica al público que reserve su juicio;* al acabarse l'obra, primer els actors sols, surten tres cops; després junts ab l'autor que no vol parlar, sis cops; després ab l'autor que s'avensa fent gestos, tres cops mes; després l'autor sol cinch; y en fi, l'autor parlant, un. Total, divuyt aixecadas de teló. Això quan l'éxit no passa de regular, que quan es sorollós, ve la segona part al carrer, ab atxas y demés ingredients dels grans deliris. Tot lo qual fa una *reclame* superba.

Donchs bé: ab quelcóm de tot això devian somniar els germans Quintero, quina conciencia artistica feu aplassar l'estreno de *El amor en el teatro* perque no s'havian fet decoracions novas. Y'l programa's va cumplir fins al fi del primer acte, fins alló de: *que el público reserve*, *etc*. Després la cosa va surtir un xich desigual. L'obra sols va agradar als de la *clacque* y pochs més, de manera que'l programa sols se cumpli per l'element oficial, ab alguna supressió, puig els autors no van parlar, y alguna innovació, com xiulets y protestas. Semblava talment que'ls germans Quintero haguessin vingut á Barcelona ab carácter de ministres responsables.

De l'obra en si poca cosa hi há que dirne. Es un disbarat tonto. No té, com del titul sembla despéndresen, cap intenció didáctica ni satirica. Se reduheix á presentar, en cinch quadros curts, cinch imitacions de géneros dramátichs, quatre d'ells moderns y un clássich. Tots ells d'una vulgaritat exemplar. En el primer hi surten cavallers de capa y espasa y damas ab vel, que diuhen versos fácils y se'n van com han vingut: *Amor tirano*. Es el quadro que va agradar més perque hi han molts versos que acaban ab paraulas allargadas ab *allo*. *Peor es meneallo*. El segón es un drama en cinchs minuts. Un home enamorat arriba impensadament, sorprén á un trovador que canta á sa aymada y'l mata: *Amor que mata*. En el tercer hi figura un benaventurat que s'entreté tocant la flauta, imitant tota mena d'aucells, pensant aixis conquistar á la hemosa ingrata que, mentres ell toca, se la xala ab un altre: *Amor poético*. El quart: uns quant tipos de *género chico*, tipos populars grolleramente exagerats, que diuhen doscents xistes en cinch minuts, dels quals xistes sols tres ó quatre son bons: *Amor gracioso*. Y en fi, el quint: un militar *bruto*, una filla seva qu'es un angelet ab malicia, un promés d'aquesta que té por del pare y al sorpéndrel aquest se fa passar per metje, y en fi, casori: *Amor inocente*. Ab això, un prólech en que'ls autors tractan d'explicarnos sa idea — idea que no enteném — y un epilech en que'ns diuhen qu'aplaudim ó que xiulém, lo que'ns dongui la gana, peró que lo millor es que aplaudim, ja está dit en qué consisteix *El amor en el teatro*.

El gran mal está en que tot això y altras cosas més, ja ho sabiam avans de que'ns ho expliquessin els germans Quintero. Y com l'enfilall de quadros dramátichs no logrà despertar ni per un moment nostre interés, per ésser d'assumptos tan trivials y gastats, ens aburrirem tot seguit.

Decididament els germans Quintero tenen *labia*, peró lo qu'es d'autors dramátichs no'n tenen res.

La execució, en la que hi prengueren part casi bé tots els actors de la companyia, fou ben discreta si's té en compte las grans dificultats qu'ofereix l'haver d'encarnar aquells tipos de cinematógraf.

—

El Pastor, d'en Marquina, que va estrenar en Thuillier l'altra nit al Eldorado, es un arreglo deixatat, en castellá, de *El llop-pastor*,

que representaren al Tivoli l'any passat. Si la estructura y detalls de construcció escénica han variat, l'obra en el fons continúa essent la mateixa, es á dir: «Un poema dramátich d'un principiant que s'ha equivocat, quins tipos no tenen consistencia, quina acció llanguideja al principi y's precipita al final sense lógica correlació de fets ni de sentiments, y en fi un'obra dramática confosa, falsa y arxi-convencional.» (1) Aixó considerantla com á senzill poema dramátich. Mes, com ja diguerem alashoras, en ell s'hi amagan altras pretensions que, encara que confosas, també procurarem esbrinar, inútilment per cert.

Avuy, millor representada—no molt millor, peró en fi millor,—y ab l'exemplar á la vista, podém, si no entendre l'obra, qu'aixó ho considerém impossible, fernos més bon cárrech del seu esperit y tendencia.

L'autor mateix, en un epilech candorós y petulant alhora, ens ho explica: «Lo único que me interesa es *mi* teatro... escribi mi obra con la más desarmada inocencia.» En quant al fons d'ella, diu: «Me parece que hay aqui algunas escenas llenas de fresca y dulce poesia, que la figura de Dimas dice algo de lo que nos dicen al oido *estos dias* en que vivimos, que Andrés se queja con la tristeza de muchos compañeros degenerados, y que la generosa alma de Magdalena será siempre simbolo de una amable y fortificadora esperanza para los que luchan.»

Ara bé: tot aixó, qu'explicat aixis ja resulta confós, dit en vers y ab versos d'en Marquina ho resulta moltissim més. En Dimas, que, segons l'autor, ens diu lo mateix que á cau d'orella'ns diuhen *estos dias*, es un breu compendi de las més absurdas contradiccions; tantost ens sembla un panteista trist com un creyent esperansat, tantost predica com á socialista igualitari que com á individualista anárquich. De tal manera, que las ideas filosóficas y socials del protagonista son lo que vulgarment ne dihém *un'olla*. En quant á Andrés, se queixa del modo que convé al autor, may com se queixan *muchos compañeros degenerados*, perque aquests en la vida no's sacrifican com á mártirs resignats, sinó que protestan sempre ab més ó menys violencia, segons la energia de que son capassos. En fi, Magdalena, si bé es veritat que dona aygua á qui té set, no compreném cóm pot ésser simbol d'amable y fortificadora esperansa, ella que d'un cap al altre de l'obra més sembla una papallona atontada que dona voltas entorn de la llantia, que un'ánima serena y gran digna d'agermanarse ab la dels lluytadors infatigables.

A n'en Marquina li varen dir massa aviat, per sa desgracia, que tenia talent y qu'era un gran poeta. Nosaltres creyém que'n tenia de lo primer, y que podia arribar á ésser lo segón: peró ab aixó del talent y de la poesia passa lo que passa ab tot lo d'aquest món, que qui's para, qui's creu arribat, se'n torna enrera. Ell—son *Pastor* ens ho fa pensar—s'ho ha cregut *á pies juntillas*, y en lloch de perfeccionarse y desenrotllarse intelectual y artisticament, diu ab sens igual candor: «A mi no m'interessa'l vostre teatre, el vell ni'l nou: sols crech en el meu. No m'interessan la vostra moral ni la vostra filosofia: sols crech en las mevas. No m'interessan els vostres versos: sols crech en els meus.» Y ha posat cátedra.

Perque *El Pastor* es obra de catedrátich. Versos altissonants, buyts de fons y aparatosos de forma, rublerts d'imatjes incomprensibles y de conjuncions de paraulas que res significan com no siguin absurds; personatjes que volen ésser abstraccions y resultan fantasmas d'un desvari; acció confosa sense passions ni sentiments verdaders que despertin en nosaltres la sensació d'un gran conflicte humá. En Dimas, més que un apóstol fervent, es un xerrayre fret; Magdalena sembla una *iluminada*, un *medium* hipnótich; Andrés un predestinat, y'ls demés figuretas de cartró sense'l més petit relleu.

Diu en Marquina qu'ha escrit l'obra ab tota sinceritat, y ho creyém de debó. Nosaltres també voldriam que cregués en la nostra. Per si hi cregués, *á todo evento* com diuhen els castellans, volém ferli una observació y es la següent: Es una falta imperdonable aixó d'oblidar els consells que se li han dirigit y conservar perenne recort de las alabansas. Aquestas molt sovint son interessadas ó fillas de l'adulació, y carregan l'agrahiment ab pesos inútils. Aquells la major part de las vegadas son espontanias manifestacions d'esperits lliures é independents que poden en determinats cassos alleugerirlo de certs dubtes. Ara perdoni.

—

Hem rebut un drama en quatre actes, original d'en Joan Torrendell, titulat *Els dos esperits*, que acaba de publicar el distingit escriptor mallorquí. No haventse encara representat—creyém qu'ho merexeria,—no'ns atrevim á ferne cap judici critich, puig ben sabut es que las obras teatrals sols vistas en escena poden impresionarnos francament. Sols dirém, per avuy, qu'en ell s'hi troban ideas generosas referents á lo que se'n diu problema social, que revelan en l'autor ideals d'amor y de justicia.

(1) Tomo segón de JOVENTUT, pág. 148.

NOSTRE-JO Y L'ALTRE-JO

uí no té son Altre-Jo? Podrém no haverlo trobat, podrém no haverlo sospitat sisquera, racionalment, peró aquest Altre-Jo existeix, té son lloch aqui baix, vaga potser entorn nostre desconegut, inconscient; peró existeix. Quan existeix lluny de nosaltres, el seu desitj del Nostre-Jo que pera ell es un Altre-Jo, com ell ho es pera nosaltres, se traduheix en una aspiració vaga, un desitj esblaymat, una tendencia vaporosa sense contorns; estat qu'experimentém nosaltres mateixos descontents de lo que ens volta, trobant tebias las ayguas dels frescos llachs en que'ns banyém, trobant insaborosos fins els dolsos cálzers dels clavells, y'ls amarchs desenganys ab que'ns brindan las mans qu'estrenyém.

Quan l'Altre-Jo es proper, el desitj es febrós, la brújula del nostre esperit tremola nirviosament; la lley de cohesió vol operar sobre nosaltres, y desconeixent la direcció, tanteja sobtadament, fins que logra son fí, y trobém la estabilitat de la ditxa, ó no'l logra y cayém suhorosos y rendits al bell mitj del caminal de la vida, que fins alashoras hem creuhat isolats.

Conegut ó desconegut, aspirant ó no á ell racionalment ab voluntat conscienta, proper ó llunyá, l'Altre-Jo existeix realment, y l'aspiració vers ell existeix al menys en potencia en nosaltres. La flor nascuda en el test d'una finestra del cel obert, tanca en sos pétals la forsa reproductiva, y en son polen existeix en potencia la realisació d'aytal forsa, l'aspiració de l'altra flor qu'ha de fecondar. Quan el vent enlayra'l polen pel celo-bert y, carretejantlo per sobre la roba estesa dels terrats, el du á camp descubert, ahont troba l'aspiració, aquesta cessa tranquilament, se converteix en realitat la font, y fins la soletat del cel-obert se esborra com un miratje passatjer del recort.

Aixís las ánimas dels homes portan totas en son si la forsa creadora y tendeixen vers l'ánima semblanta, vers l'altra imatje potser desconeguda, no aspirada ab voluntat conscienta, amagada potser sota'ls plechs del embrutiment ó de la ignorancia de la vida. Trobat l'Altre Jo, la pau retorna, la ditxa s'extén com un balsam sobre'ls cervells, la onada ja ha romput sobre la costa y tot es escuma blanca y sentor d'aromas.

Com si l'espay fos un mirall inmens, el Nostre-Jo no llisca sobre'l món sense que sa imatje's reflexi netament en un punt ó altre. Caminém vers el mirall, y la nostra sorpresa no té limits al véurens *fora* de nosaltres, y'l perill llavors es inminent. Si corrém inconscients vers l'Altre-Jo, de cent voltas, cent, el mirall se trenca, y'ns clavém al front els trossos del vidre. Correnthi conscients, podrém assolir nostre fí; mes sovint ocorreix que vos creuhan el cami, vos tallan la visual. Si no vos heu fixat ab forsa grandiosa tot dret al vostre enfront, se vos extravia l'esguart, y vostre Jo torna á divagar febrós, nirviós, tantejador. El perill de la vostra personalitat es inminent altra volta.

L'Altre-Jo pot ésser personal ó múltiple. Lo segón aconteix quan el Nostre-Jo's reflexa en tot un poble, quan portém en l'esperit l'aspiració d'una multitut. L'Altre-Jo dels genis es sempre múltiple; la vida dels genis es febrosa, perque'l seu Altre-Jo no té existencia real en lo actual, sinó més endevant, en un tros d'humanitat qu'ha de venir encara. El vulgo diu dels genis: «Han nascut un sigle massa aviat.» Quan l'Altre-Jo del Nostre Jo es múltiple y té existencia real en lo actual, llavors, com que l'Altre-Jo es *trobat*, la pau retorna, la ditxa s'extén com un balsam sobre'l cervell, y la onada havent romput sobre la costa, tot es escuma blanca y sentor d'aromas. En veritat que res hi há tan ditxós com el vulgo que's troba cómodament en lo actual.

Quan l'Altre-Jo es personal, estém constantment abocats á la ridiculesa d'un Idili. La exteriorisació del Nostre-Jo determinat á una persona *una*,'s manifesta pel sentiment, y tota facultat reflexiva queda colgada en el

llot de lo bestial (1). Aixís que'l sentiment se fa mestre del nostre esperit, en virtut de la tendencia á l'Altre-Jo personal, no som sinó simples instruments de la especie que tracta de conservarse pel dessobre de tot, materialment, y moralment per consequencia. Sa tendencia á l'Altre-Jo personal es lo que s'anomena Amor, y per medi d'ell, quan els dos *Jo*,'s troban, ó neix la pau tot seguit pera ésser abdós iguals enterament, ó hi há una petita vacilació fins á tant que'ls dos *Jo* s'han deslliurat de las petitas impuresas qu'han atrapat en son camí pel món y que'ls diferencian en part. Aquesta diferencia es la qu'existeix en nosaltres mateixos segons estém bruts de pols ó de carbó. Un çop rentats, la identitat es complerta.

L'Idili, bo y favorint á la especie pera sa conservació, es depriment pera l'individuu, y's comprén. La pau, la inmovilitat que l'acompanya, es la qu'existirá quan tot s'hagi lograt y quan, per lo tant, com diu un filosop inglés, el món s'acabará. Es aixís qu'encara no s'ha lograt res, ni s'ha intentat tot: donchs la pau es una degeneració del individuu, una renuncia de fer, d'intentar, d'aspirar. La pau d'un individuu avuy en dia es signe de sa degeneració. Els dos extrems del estat de las ánimas son la pau d'un individuu qu'ha trobat son Altre-Jo personal y's mou per lo tant sota la linia de la vulgaritat, y la febrositat del geni que no pot trobar son Altre-Jo múltiple, perque aquest es del pervindre, perque aquest naixerá de sa mateixa febrositat. Y hi naixerá, perqué cada época humana es filla dels genis de l'anterior: per'xó l'ánima del geni es una partera que may cessa de sufrir, y quan ha parit, mor, perque li está vedat coneixe al seu fill.

L'Idili, síntesis del sentiment, es fembril. Lo perniciós del Altre-Jo personal salta á la vista. L'Individuu, el Jo, ne surt malmés per tots conceptes. En las circunstancias més favorables, l'aspiració del Altre-Jo personal y'l logro de sa cohesió eliminan l'altra personalitat nostra que feya que nostre esperit fos doble en el món, y unificantlo mata la riquesa de las manifestacions.

L'Altre-Jo múltiple, no s'atrapa ab menys dificultat. Atraparlo's logra á costas d'un descens á la vulgaritat; el dret d'aspirar á ell se compra ab la vida. No s'arriba impunement al Ideal, ni impunement se té la primera noticia del Ideal. Aquest, un cop sentit, atráu com l'abim, xucla, y pera banyarse en ell se sacrifica tot, desde la més petita vibració sentimental del cervell, fins á la vida complerta. Sempre lluytant per la vida; sempre comensant ó acabant per renunciar á la vida!! En els cervells més clars, la tendencia á l'Altre-Jo acaba per fer negar el propi Jo. Un amich meu, conjugador conscient del verb *protestar*, m'escribía parlantme dels nous moviments y de llurs homes, y'm deya en carta que tinch al devant: «...*quelle sera la fin de leur œuvre? Elle sera celle de leur mort certainement; car ils seront comme Christ; pour sauver l'Idée ils choisiront la perte de leur vie. Pour que leur religion d'Amour et de Fraternité ne soit point souilleé, ils accepteront le sacrifice de leur vie.*» Y afegía: «*Souvent cette idée me preocupe; mais je veux vivre pleinement et de toute ma volonté, puisque je saurai mourir de même.*»

L'aspiració á l'Altre-Jo ve á ésser com una tendencia al equilibri que impulsa á la inmovilitat, al no-res, al descans d'una lluyta que moltas vegadas no s'ha comensat. El geni fins ara ha terminat la seva obra de perseguir l'Ideal, renunciant á la vida, y moltas vegadas ja ha comensat son camí renuncianthi conscientment.

Y aquest no pot ésser el fi de la vida. El fi de la vida no pot ésser el de renunciar á la vida. Se comprén que'l geni aspiri á un Altre-Jo múltiple no real, perque aquesta aspiració trenca la lógica vulgar per que's regeix

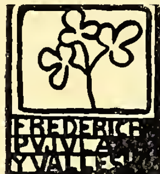
(1) On demandait à M. S... pourquoi la nature avait rendu l'amour indépendant de notre raison. «C'est, dit-il, parce que la nature ne songe qu'au maintien de l'espèce; et, pour la perpétuer, elle n'a que faire de notre sottise. Qu'étant ivre, je m'adresse à une servante de cabaret ou à une fille, le but de la nature peut être aussi bien rempli que si j'eusse obtenu Clarisse après deux ans de soins; au lieu que ma raison me sauverait de la servante, de la fille, et de Clarisse même peut-être. A ne consulter que la raison, quel est l'homme qui voudrait être père et se preparer tant de soucis pour un long avenir? Quelle femme, pour une épilepsie de quelques minutes, se donnerait une maladie entière? La nature, en nous dérobant à notre raison, assure mieux son empire; et voilà pourquoi elle a mis de niveau sur ce point Zenobre et sa fille de basse-cour, Marc Aurèle et son palefrenier.» CHAMFORT, *Caractères et portraits.* —Vegis SCHOPENHAÜER.

la vulgaritat (1); peró dintre d'aquesta aspiració es precís, pera conservar la genialitat, trencar aixís mateix aquella lógica. Entregar la vida pera perseguir un fi de vida, no es ésser genial, es ésser martre, y la ignorancia es la més disposada al martirólogi, desde'l gladiador fins al decadent de las ideologías místicas.

¿Quina ha d'ésser la direcció? L'Altre-Jo pot ésser natural ó pot no esserho. Si no es natural, despreciemlo, no aném més en sa busca, tanquemnos en els horitzons propis y agenollemnos devant del Nostre Jo.

Si es natural, ¿quin remey sinó acceptarlo? Sería en aquest cas, en el primer que la Naturalesa's mostraria enemiga del home, y no'ns quedaría altre remey qu'aixecar la copa del dolor y l'alegria y beure á la salut del Altre-Jo. Jo crech que aquest existeix ara, mes es sols producte del atavisme.

Esperant que se'ns probi que l'Altre'Jo es natural, es á dir, que aquest camí, qu'es el pitjor, es el millor pera seguir la vida, aném de dret pel millor, pel més pla, pel més florit y agradable, y brindém bo y ubriagantnos de plers per la excelsa divinitat que'ns acompanya sense may deixarnos, per lo únich que'ns es respectable baix pena d'eliminació: el Nostre-Jo sagrat. Quan vinguin ab la rebaixa, del món n'haurém gaudit tot lo gaudit.

(1) Els genis son ilógichs. Per'xó quan despunta un geni tota la Humanitat el titlla de boig, perque trenca la lógica que regeix fins alashoras. Dels silogismes de la Humanitat, el vulgo ne fa las conclusions, els analítichs las segonas premisas, el genis las primeras.

IMPRESIONS

23 DE JUNY

Quan el doctor Roura'm cridá, no eran pas las cinch de bon tros. Saltar del llit y guaytar á la finestra va ésser tot hú. Quin dia més hermós! La volta del espay ben serena, y'l sol ja daurava els cims dels encontorns.

A baix al menjador de la Torreta ja s'esperavan una colla de companys. Aprop de las sis trucavam ab en Xavier Calderó á ca'n Genís; no tardá pas gayre á baixar l'aixerit novelista ab cara riallera, respirant bondat arreu. Ens juntarem ab la colla, y en marxa cap al pont d'en Brugué, atravessant aquells gemats camps y pollancredas de vora Gurri. Un ayret ben suau ens aturava la escalfor del sol que ben aviat ens caldejaría. Deixavám, en tant, la ciutat de Vich enrera, y en animats coloquis avensavam cap al macís de Sant Jordi de Puigsasllosas, fent curta reposada, no més el temps de dessuarnos, á la font de Poudevida. La ramada pasturava atalayada per un vellet á qui no mancava pas dalit pera escridassar:—Gansa, passa assí! Tordilla, si vinch! Meixa del dimoni!—mentres s'atansava á nosaltres pera darnos el bon jorn.

—Bon dia que Deu ens dó. ¿Que van á Folgarolas?

—Sí, l'avi.

—Van pas pel dret.

—Bé ho sabém prou!

—Perdonin, un hom ho preguntava á fi de bé.

—Voléu callar! Y que os ho agrahím de debó!

—Ja veig que á vostés els agrada corre pel camp y de matinada.

—Oydá, si'ns agrada...

—...Pigada, sá per la margera!—

Y agafá una pedrassa, envitzantla á sota bras vers una vaca que's decantava al mitj del sembrat, en tant nosaltres el despedirem seguint enllá, reprenent el doctor Roura sos pintoreschs relats, qu'en mitj de la nostra tristesa'ns feyan riure lleument, y tots referents al malaguanyat mossén Cinto.

Arribarem al cim de la hermita de Sant Jordi, contemplant un panorama ben espléndit: á nostre enfront teniam el Mont-

seny transparentantse entre una lleu boyrina qu'esbotzaría prou aviat el sol; á la dreta las serras de Collsuspina, Gurb y enllá del Llussanés; al fons el Pirineu, montanyas de Vidrá y Cabrera, y á la esquerra'l Collsacabra, serralada de Sabassona, y ab bell dessota'ls pobles de Tabernolas y Folgarolas. Mentres estavam embadalits admirant el panorama, dos companys treyan dugas fotografias de la hermita y del dolmen que ferreny la guarda.

Xano xano devallarem el turó, y per entre camps encara humits de la rosada ferem via vers la Torre de Morgadés, ahont una minyoneta'ns acompanyá á la Font del Desmay, deixantnos regalar d'aquella aygua fresca que tant atráu als aymants de la poesía. Lo que aquella Font significa no cal que ho repetim: tothóm sab que l'*Esbart de Vich* hi tenía llurs sentadas. Trencarem el cuch, com vulgarment se diu, y en esbarriada colla quedarem focats per la máquina que no'ns deixava may de petja.

Enllá altra vegada, contemplarem bella estona la Masía de ca'n Tona y'l convent antich de Sant Tomás, arribant á Folgarolas al ensemps que un formiguer de gent hi feya cap de tots els indrets de la Plana. La gent del poble anava de las festas. Balcons y finestras endoladas donavan á compendre l'acte que s'anava á celebrar. El poble s'anava omplint de gent, brandavan las campanas ab ayre trist. Vingué'l moment d'arribada de la Junta Permanent de nostra *Unió Catalanista*, organisadora dels solemnes funerals en honra del gran poeta qu'hem perdut, y poch després comparegué'l reverendissim senyor bisbe de Vich, qui devia assistir á la cerimonia. Tothóm feya cap al temple parroquial, y nosaltres, després de celebrar l'arribada de nostres companys Monegal, Pena y Mumbrú, qu'havían vingut ab automóvil, ens dirigirem á la iglesia, plena de gom á gom, fentse impossible la cabuda de moltíssims que no's quedá altre remey qu'estarse á la plasseta del devant. No hem de detallar la cerimonia; nostre intent es evocar una impresió general que quedi com á recort de aquell acte grandiós y més adequat ensemps al carácter de nostre anyorat amich. Allá s'hi trobavan aplegats tots els representants y delegats de las nombrosas entitats catalanistas com hi há escampadas per tota Catalunya, entre altres devots del genial poeta.

Tarda enllá quedava'l poble altra vegada en quietut; sos carrers prengueren l'aspecte de costúm, y nosaltres, acompanyats de la familia del gran home, feyam cap al Santuari de la Verge de la Demunt; y després jo, tot solet y camps á través, devalli cap á Puigsasllosas per Banús y Serrabou.

Puigsasllosas es una masia grandiosa ben aprop de Sant Jordi; en ella feren patrimoni á mossén Cinto, y l'actual amo fou padrí de missa nova quan la cantá Verdaguer en la citada hermita. De lo ben rebut que hi vaig ésser no cal parlarne. M'obsequiaren de debó. Els duya recorts d'una persona estimada d'ells. Parlarem llarga estona, y quan ja fosquejava, acompanyat del cap de casa fins á Cantarell, acabi d'arribar á Vich, ben vespre ja y un tant aclaparat per las emocions de tot el dia.

ESTIVAL

Enfloca tos cabells de nazarena
ab rosas y clavells,
enflócals mentres bat la fresca copa
un raig de vi novell.

Escampa sobre'l món qu'ara dominas
ton cant esbojarrat,
el cant de l'alegría assoleyada
qu'esclata per la vall.

Y abrassats sota'l sol que'ns enlluerna,
nostres pits enardím ab vi novell
quan morin en desmay de gelosía
tas rosas y clavells.

LEOPOLD NEGRE.

REVISTA DE REVISTAS

Nuestro Tiempo de Madrid (juny) publica un escullit sumari compost d'articles de Canals, Russell, Echegaray, Whilar, Goitia, Ramón y Cajal, Sela, Benigno Bolaños, Botella, J. Ramón Mélida, etc. Es interessantissim l'article de T. W. Russell, membre del parlament del Regne Unit de la Gran Bretanya é Irlanda, titulat *Irlanda después de la Unión.* En dit article pot seguirse'l dolorós calvari que comensá á sufrir la nació irlandesa al perdre son Parlament propi. Las miserias y despoblació qu'assolaren la malhaurada Irlanda son descritas ab sobrietat y energía en l'article d'en Russell. L'autor acaba son trevall ab un crit d'esperansa: «Crech, no obstant, que'l pervindré apareix ple de benediccions tant pera Inglaterra com pera Irlanda.»

La Lectura de Madrid, en son número de juny, publica un article d'en Sanz Escartin titulat *La filosofía del anarquismo.* Las teorias de Max Stirner, Tucker y Nietzsche apareixen estudiadas per l'articulista, quinas conclusions no son gens favorables als esmentats filosops. En el número proxim de *La Lectura*, en Sanz Escartin s'ocupará de lo que representan, dintre de las ideas llibertarias, Tolstoy, Kropotkine y Bakounine. L'article del senyor Sanz Escartin es digne d'estudi per la erudició y bon sentit que revela. *La Lectura* publica ademés articles de Alicia Pestana, Eça de Queiroz, Cubillo, Navarro y Ledesma, etc. En sa *Revista de revistas* dedica frases benévolas, que agrahim, á nostre *Suplement Artistich-Literari* celebrant el XXVe aniversari de *L'Atlántida*, reproduhint dos articles de dit *Suplement.*

L'Européen de 7 de juny (Paris) entre altres articles de Seignobos, Albert Métin, Danus, Marcel Collière, etc., ne publica un d'en Charles-Henry Hirsch, *Réflexions sur la Poésie moderne*, en el quin l'autor demostra sa cultura y son bon gust.

En el número de 21 de juny son notables l'article *Les écoles de Bohemie* de Henry Hantich, y'l trevall del professor W. van der Vlugt que porta per epigraf *La fin de la lutte.*

La Revue Hebdomadaire publica en sos números de juny, curiosos é interessants articles de Noussanne, Jacques Marcelly, André Lichtenberger, Léopold Lacour, Michel Salomón, etc.

La revista *Materiales y Documentos de Arte Español* publica notables grabats, entre ells un tauler en *marqueteria* degut á l'Alexandre de Riquer, aixis com reproduccions de creus y capitells de las més importants iglesias de Catalunya.

La Rassegna Internazionale de Roma, en sos números de 1 y 15 de juny publica articles y poesias de Carlo del Lungo, Sem Benelli, Carlo Zangarini, Antona-Traversi, Luigi Orsiní, Maxim Gorki, etc.

El periódich *Vida*, de Gerona, dedica un recort á la memoria del gran poeta catalá mossén Jacinto Verdaguer, continuant la publicació, com á folleti, del poema en prosa *L'Amor dels Sepulcres* de nostre colaborador y amich en Xavier Viura.

—

Hem rebut ademés *Le Ménestrel*, *L'Aucell*, *Hispania*, *Revista del Centro de Lectura*, *Prœco-Latinus*, *Pluma y Lápiz*, *Euskalduna*, *Arxius de Cirugía*, *Hojas selectas* (ab la terminació de la deliciosa rondalla *La Brivia* de l'Apeles Mestres), *La Alhambra*, *Boletín jurídico*, *Novykult*, *Revista Homeopática*, *Butlletí del Centre Excursionista*, etc.

⁂

Cantém l'amor que del espay devalla
com rosada exquisida y benfactora;
perdemnos abrassats dintre dels boscos
tot aroma y frescor y benhauransa;
sadollemnos á pler, hermosa meva,
dels encants de la pródiga natura;
y ubriachs de delicia y joya tanta,
cluquém els ulls y confonguém las bocas.

Aixís, quan de la mort l'augusta sombra
s'extendrá demunt nostre, de la inmensa
riquesa de venturas que fruhíam,
no'n trobará pas res; tota expremuda
la vida restará... Llavors, que vinga
y que'ns colgui á tots dos sota la terra.

J. Novellas de Molins.

NOVAS

En una de las *novas* insertas en nostre número 122, s'hi consigná per erro de caixa que la *Unió Catalanista* havia trasladat son domicili al carrer de la Cucurulla, número 73, devent dir carrer de la Cucurulla, números 1 y 3.

—

Suscripció oberta entre las donas catalanas pera regalar una bandera á la *Unió Catalanista:*

Suma anterior, recaudada en aquesta redacció y entregada á qui correspón: Ptas 107'75.

Posteriorment hem rebut de donya F. Y. pessetas, 1; y de donya Angela Prats y Fius pessetas 0'25.

Total: Ptas. 109, de las que n'hem fet entrega.

—

La societat «Foment de Falset» ha publicat el cartell dels Jochs Florals qu'organisa pera celebrarlos en dita vila'l dia 8 de setembre. S'ofereixen divuyt premis. Totas las composicions haurán d'ésser escritas en catalá y enviadas al secretari del jurat, plassa de la Constitució, 86, segón, Falset, avans del dia 16 d'agost. El jurat calificador está format pels senyors: Miquel Laporta y Mercader, president, Lluis Millet, Joan Lamothe de Grignon, Vicens Estrém y Doménech, Ramón Franquet y Pamies, y Joseph Anguera y Bassedas, secretari.

—

Publicacions rebudas:

Cartas sobre nuestra situación política per Francisco Maspons y Anglassell. Ditas cartas, dirigidas al diputat á corts don Xavier Gomez de la Serna, revelan els coneixements polítichs del senyor Maspons y Anglassell. Mereixen recomanarse, entre altras apreciacions que fa l'autor de las cartas, els paragrafs destinats á la defensa del regionalisme.

Discursos leídos en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona en la recepción pública de don Federico Rahola y Trémols, el día 24 de junio de 1902. En un elegant quadern primorosament editat hi figuran els discursos llegits en dit acte pels senyors Rahola y Pella y Forgas, dels que ja'n donarem compte en nostre número anterior.

Una colecció de deu bonicas tarjetas postals, ab alegorias humorísticas dibuixadas per J. Vallhonrat, anunciadoras de l'acreditada fábrica d'ayguas carbónicas esterilisadas de F. Clará y C.ª en Ctª.

A Barcelona, oda; *Lo Pi de les Tres Branques*, llegenda (1214), per mossén Jacinto Verdaguer. Quarta edició. Barcelona. Biblioteca «L'Atlántida». 1902. Preu, 2 rals.

Número extraordinari del periódich gironí *L'Enderroch* en celebració dels primers Jochs Florals celebrats pel mateix. Conté tots els trevalls premiats en dit certamen, y altres, y notables ilustracions, entre ellas varias del reputat artista Ramón Casas. Consta'l número de 138 planas, essent primorós el tiratje y digne de lloansa'l bon gust qu'en tot el número campeja. Se ven á una pesseta.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

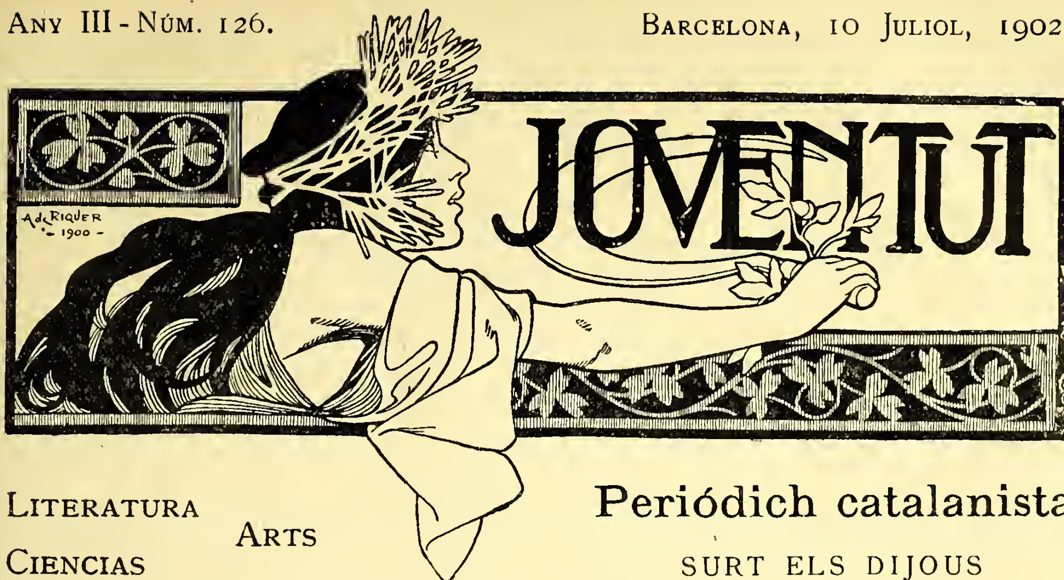
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins..	25	»

ANY III - NÚM. 126. BARCELONA, 10 JULIOL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

PATRIA

Del concepte equivocat que's té de la patria'n neixen totas las aberracions politicas, ó per dirho millor, més extensament, las aberracions humanas qu'en l'actualitat son norma de conducta pera individuus y associacions. Entench jo que convindria que'ls pensadors dediquessin gran part de la seva activitat á aclarir el concepte de patria als ulls del poble; es més, no sols crech que fora convenient, sinó necessari, si es que's vol que'ls homes sápigan de quina manera han de recorre'l cami de la seva vida. Bé sabém molts, y no m'atreveixo á dir tots, perque fins dihent molts crech que m'excedeixo, que pera fer us d'una cosa cal saber quina cosa es. El *nosce te ipsum* tan bescantat y tan poch seguit, reconeix aquell principi, perque efectivament, pera desenrotllar la vida de la meva personalitat, cal primer que sápiga quina cosa es, quantitativa y qualitativament, la meva personalitat; y al exteriorisarse, l'home deu posarse en iguals condicions respecte als objectes exteriors ab que pretén relacionarse. Aquesta regla de conducta no s'ha seguit en lo que diu relació á la patria, y las conseqüencias han sigut funestas, y no cal demostrarlo'l mal us que de la patria s'ha fet, ja que las tals conseqüencias tots las toquém ara com ara.

Cantan la patria'ls poetas, se nomena arreu y per tots, y la majoria dels que la cantan y la majoria dels que la nomenan no'n tenen d'ella noció de cap género. Afirmanla'ls uns, néganla'ls altres, y en ultim lloch la paraula patria ha vingut á formar part d'aquell grupo de paraulas que's portan la poesia en sa vaguetat: *paraulas fetas*, tan perniciosas com las frases fetas, sense més valor que'l que tenen: *primavera*, *tardor*, *flor*, *amor*, etc., sempre escayentas quan se vol dir molt no volent dir res, sempre de bon veure en mitj d'una oració, sempre acceptadas, perque'l que las diu no las hi dona cap significat y deixa al que las escolta'l trevall de definirselas y d'ex-

prémerlashi la poesía, lo que fa que sempre las trobi del seu gust.

Negan els uns la existencia de la patria, peró com que al negarla no diuhen que la que negan es la mal entesa que'ls altres afirman, neix la confusió y's produheixen per conseqüencia las teorías políticas no practicables per lo mateix que's fundan sobre la sorra inestable.

Els que l'afirman desconeixent el seu verdader concepte, arriban á conclusions complertament renyidas ab l'ordre natural. Per aquests patria es la caixa ahont han nascut, caixa que per uns ve limitada per fronteras, que per altres no té límit y comprén tot el món. D'abdós criteris capritxosos n'ha de néixer forsosament la lluyta. Els qu'admeten la patria universal, tot fent deduccions, no arriban sinó á exagerar els mals dels que l'admeten ab límits; aquests últims, en la degeneració (perque degeneran forsosament, donchs tot lo antinatural degenera en lloch de progressar, ja que la naturalesa no accepta vestimentas), arriban al exclussivisme, y acaban per sentir la patria no en el sentiment d'amor, sinó en el del odi vers tot lo extrany; es á dir, no afirman, negan; no atrauhen, repeleixen; no abrassan, empenyen.

Y tot el mal prové del desconeixement de la personalitat humana. Aixís com l'esclau era considerat com á cosa inherent al fundo y seguia la condició del inmoble, aixís com el tronch de cavalls forma part del cotxe, aixís se considera al home quan s'enrahona de patria. Y si en la práctica tothóm s'atindrá als cavalls y á sas qualitats pel dessobre de las del cotxe, en qüestions de patria tothóm s'atén al terrer, y las conseqüencias, sobre ésser depriments, son falsas.

Heusaquí l'erro dels qu'afirman y dels que negan la patria: l'atendres solzament al terrer. El capritxo es sa regla, la imposició son únich sosteniment.

Que no s'entén aixís á Catalunya, ben clar ho demostran las hermosas tendencias autonomistas cada dia més punyentas y cada dia ab sa virtut de vida aproximant més y més als homes y acabant las lluytas que á res conduheixen y que *Demá*, mercés á la gran abrassada que tots ens farém, desapareixerán per complert. Si alguna tendencia's nota á considerar la patria baix el punt de vista territorial, es sols degut á las exageracions á que porta la oposició; més, quan aquesta's fa complertament fora del ordre natural.

La patria soch jo; patria es la meva voluntat. En virtut de la voluntat se constituheixen els sers, y en virtut d'ella cercan el medi ambient més propi pera desenrotllar la seva existencia més fácilment, ab més estalvi d'esforsos, ab menys desgastament d'energías. Aquesta facilitat, aquest estalvi, aquest menor desgastament se troba, com es natural, al costat d'aquells que tendeixen vers el mateix fi, perque's ve á constituhir una mena de divisió de trevall en lo animich. Tot aquell que compareix á la vida possessionat d'una voluntat semblanta á la meva, forma part de la meva patria. Tot aquell que la posseheix diferenta, no'n forma part; el seu contacte no'm facilita'l meu desenrotllo y no sento vers ell l'atracció que sento vers els primers.

En aquest principi's basa l'autonomisme, y, com es natural, se'l combat titllantlo d'egoista y afirmant que conduheix al exclussivisme y á la negació. Els qu'aixó afirman tenen rahó desde'l moment qu'ells comprenen la patria d'un modo absurd; son lógichs, tenen rahó dintre de son modo de pensar, una rahó que podriam dirne acomodaticia ó convencional, peró que no's pot acceptar per falsa. Precisament l'autonomia basada en aquell principi es tot lo contrari del egoisme, del exclussivisme y de la negació. En quant un home compareix al món ab idéntica voluntat vers un fi determinat, forma part de la patria meva. La voluntat per la vida la senten tots els sers: en aquest sentit me sento lligat á ells dintre d'un mateix ordre ó patria de vida, y ma patria es el món. Lo mateix dich dels homes qu'en el pensar, ó en sas activitats materials, s'identifican ab mi: en aquest sentit ma patria es el conjunt d'homes que pensan y produheixen d'un modo simpátich á ma manera de pensar y produhir. L'idioma, el carácter, las costums idéntichs aplegan al meu entorn més fermament als que's troban en aquest cas: en aquest sentit formo part de la patria composta per aquells homes que, assemblantse més á n'á mi, me permeten desenrotllar al seu costat ma existencia més fácilment que vora de altres.

L'autonomía, al reconeixe'l verdader sentit de la patria, al ferla emanar del home, engrandeix la Terra y dignifica al individuu; fer emanar el concepte de patria de la terra, es empetitirla y fer al home l'esclau d'ella.

PAGESENCA

El pobre senyor rector suhava de valent, y á pesar seu, pensava qu'era molt mal'hora aquella pera enterrar l'albat. Ja que, aixis com aixis, havia d'anarsen al cel, més li haguera valgut dos dias avans, qu'encara estava núvol y l'ayret guardava aquella frescor lleu y agradosa de las pinedas y alzinars amarats d'aygua; peró aquella tarda d'agost, xafogosa, ardenta, en que'l sol queya ab una xardor y una llum marejadoras, la pujada al mas d'en Jornet se feya pesada de debó.

L'escolanet bufava, de tant en tant reposava la creu entre'ls esbarzers polsosos que vorejavan el camí, y seya un instant á terra. Mossén Tomás s'axugava'l front, y cercant un xich de replá en el marge, també reposava; peró tenia pressa per enllestir, puig ans de las set volia tornar á ésser á la rectoria. L'endemá hi havian funerals al castell d'Alet, y ell y sos companys els rectors de Collrisolas y Benisset, que ja l'esperavan, volian, ab la fresqueta, empendre ab las eugas el camí d'Alet ahont arribarian á quarts d'onze de la nit, pera dormir tranquilament en un d'aquells tous y majestuosos llits ab talam, que ell recordava d'altres cops ab certa fruhició.

—*Animo*, Pepet!—digué'l bon rector al escolá qu'estava com adormit, els dits de la má dreta dintre la espardenya de la que's treya pedretas.—Ja hi som: dos credos y arribarém al mas.—

Tornaren á empendre la pujada, qu'allí's feya més dreta. Un aixám de moscas zumzejava per las bardissas, las cigalas xerravan sa molestosa lletania, la olor de mel qu'eixia de las faberas tardanas arribava á corpendre, mentres el cant del gall, com espinguet de clari, pujava en notas vibrantas en mitj d'aquella blavor intensa, d'aquella llum crúa, carregada de pesanta polsina d'or.

Anavan avensant. Las olors de mel ja no's sentian; en cambi un baf calent de ramat, de femers, de pallissas, feya estossegar al vell rector.

Sota l'ombra de gegantinas figueras y lladoners s'alsava'l mas, pobre, rònech, negre, torrat pels sols qu'havian besat sas pedras durant dos sigles. A un costat de la porta, una lloca ab sos pollets, vestidets de fi plomissol de canari, picava en el femer ab ardor, escampant á grapats la palla consumida. Dos baylets ja grandots jugavan á terra ab una cadellada de conillers, qual mare voltava per allí arrastrant sos pits pel pedruscall, fits els ulls de topaci en els arribats.

—Mare!—cridá'l més gran, atansantse á la porta.—Ja son aquí!—

Y abdós besaren la má del cansat capellá.

Surtiren de dintre dugas donas vestidas de negre, ab caputxas, y s'acostaren.

—Entri, mossén Tomás; la Rosa es á dalt, ja baixará aviat; mentres tant vosté reposará un xich.—

Entrá'l rector aixugantse'l front, y's deixá caure en el primer ascó que trobá:

—Sí, deixeume reposar, y si voléu d'aquí una estoneta donarme un trago d'aygua fresca, vos ho agrahiré de valent —

Petjadas de cavall se sentiren al cap d'uns instants, y un'euga aletzana's deturá.

—El senyor metje que ve á veure l'avia— digué'l noyet, entrant seguit d'un home jove, de simpátich aspecte, de rostre moreno, d'ulls foscos d'esguart pensatiu y cabellera rissada, vestit de negre y cubert el cap ab un ample barret de palla que's tregué al entrar.

—Mal'hora aquesta, y mal camí pera vosté, mossén Tomás: ¿veritat?

—Sí, peró qué s'ha de fer! La feyna es la feyna, y si jo no tingués un parell de dotzenas anys, y un altre parell d'arrobas que'm fan nosa, ni las calors ni las pujadas me farian por. Ab tot, alabat sia Deu. Y donchs ja ho veu, senyor Grau: el pobret Antoli se'n ha anat al cel, tant mateix.

—Tant de bé li ha fet Deu—respongué'l metje ab un sospir.—¿Qué podia esperar en aquest món?—

Y, després de breu silenci, afegí:

—Ab el seu permís vaig á veure á l'avia.

—Y d'aqueixa ¿qué'n farém?

—No gran cosa bona, com Deu no fassi un miracle—digué'l metje pujant els ennegrits esgrahons de pedra, dret cap dalt de la masia.—

Creuhá una gran sala quin empostissat cubrian casi totalment estesas de monjetas y patatas. Del sostre penjavan encara alguns aixuts tomátechs y algún qu'altre forch d'alls, mentres una embafadora olor omplia l'ambient. Entrá en una cambra ahont jeya l'avia, ver esquelet cubert de moreno pergamí. Dos ullets negres, plens de vida encara en sas fondas concas, se fixaren llagrimosos en el metje que la polsava, y una veu trencada eixi apenas d'entre uns llabis que no's veyan de tan enclotats, pera dir:

—Ay, senyor Grau, qu'estich malalta! Pobre Antolinet! Jo que'm creya anarmen avans qu'ell!... M'ha passat al devant!... Pobret, pobret!...—

El metje arrugá'l front.

—¿Cóm ho heu sapigut?—preguntá.

—Bé prou que m'ho han dit desseguida la jova y la quitxalla!—repetia la velleta ab to planyivol.

—No diguéu *pobret*, Francisca—respongué'l metje ab veu serena y pausada.—Pobret d'ell si hagués viscut! Rich es ara, més que nosaltres, l'angelet qu'es al cel. ¿Ahónt teniu la jova?

—Per l'altra cambra, senyor, que deu acabarse d'endressar per'anar al enterro.

—¿Y'l vostre fill?

—Encara es á la vila y fins demá no tornará. Pobret, pobret!—gemegava la jaya.

—Rosa!—crida'l metje, desde la sala:—surtiu si vos plau.—

Y en tant, se feya aquesta reflexió:

—Hi há gent que son pitjor que las bestias!—

Aparegué prompte, á mitj vestir, una dona jova encara, alta y sapada, de faccions correctas y bona planta, mes d'aspecte antipátich per la duresa de sa mirada y de son front, petit y tossut.

—Vos havia encarregat no dir res á la vostra sogra de la mort del Antolí, y no heu tingut en compte mon consell. Está pitjor y més mala de lo que vos penséu. Enviéu al poble desseguida á fer aquesta medecina. ¿Qui resta ab ella mentres enterran al nen? No pot estar sola.

—El noy gran, ó bé una servidora.

—Si, val més que vos quedéu. Ja aniré jo á acompanyar l'albat: no deixéu á la vostra sogra.—

Torná á baixar el metje, capficat y com trist. A la entrada, sobre la taula, una caixeta emblanquinada ab cals y pintada de lleпadas blavas, sense tapar encara, deixava veure un perfil de cara. Aquella cara devia haver sigut bonica com un sol quan la sanch rosava sas galtas, puig els ulls fondos, admirables de forma, tenian llarguissimas pestanyas, y'l cap era tot cubert de cabells rossos caragolats. La boqueta, contreta per un darrer espasme, guardava encara son dibuix fi y delicat. Un miserable vestit blanch cubria aquell cos de geperudet, y'ls peuhets surtian erts de dintre unas espardenyetas novas.

La jova s'acostá al mortet y restá contemplantlo bona estona, el rostre cubert d'un núvol de tristesa. Després s'inclinà fins la carona esblaymada, y tendrament posá un bes sobre'l front de marbre del bordet. Arreglá'ls ditets desclosos, y piadosament, espurnejantli'ls ulls, tancá per sempre la caixeta blanca tancadora d'un secret qu'havía d'ésser etern.

El senyor rector seguia enrahonant ab las vehinas, y ningú s'adoná d'aquell petó, bella flor del sentiment en mitj d'aquell ermot d'indiferencia.

Al tombarse'l metje,'s topá ab uns ulls tristos que'l miravan desde terra, prop la taula.

—Pobre Titus!—digué á mitja veu, amanyagant el cap d'aquell gos lleig y flach.—Tu també'l volias!...

—Vaja, ja hem reposat prou, me sembla—digué'l senyor rector.—Ja podém comensar á baixar, que's fa tart y d'aqui al cementiri'n tenim ben bé per mitja hora.—

Mormurá depresseta las oracions, y la comitiva's posá en marxa, devallant la costa.

Poch pesava l'infantó, quals esmirriats quatre anys ne semblavan dos apenas, y á pesar d'aixó, en Jep l'enterrador va haver de reposar varis cops, deixant la caixeta blanca al mitj del camí y treyentse la gorra per'aixugarse'l front.

L'escolá feya saltar las pedras del camí, mentres el rector estava pensant en el dinar del endemá al castell; las vehinas enrahonavan del casament de la Layeta del Fuster ab l'amo de la Farinera, y'l baylet de la Rosa

baixava cap al poble també, girant y regirant entre sos dits la recepta, ver enigma pera ell.

Més endarrera'l metje, portant l'euga de la brida, anava pensant ab tristesa fonda en els extranys decrets de Deu, y cercava'l per qué havia nascut y mort aquell sér ignocent quina vinguda al món sols havia sigut un oprobi, quin tránzit breu per la vida sols havia estat de dolor, y quina surtida d'ella pera la eternitat passava quasi desapercebuda.

Recordava ell que, quan tot just arribat al poble, va ésser cridat per'assistir á la jova del mas Jornet, que va tenir un part dolentíssim.

Morí la criatura salvantse la mare, y aquella forta naturalesa de dona va referse aviat, mes tan exuberant de llet, que fou precís cercarli un infant.

De la casa d'expósits de la vila tregueren l'Antolí, per no trobarne de moment un altre; y com el petitet era rosset y maco, y de tan bon regent, se'l quedaren també més tart, y, sobre tot, per l'afany dels quatre duros.

Dos anys el criá la Rosa de qualsevol manera, posántsel al pit sols perque li buydés quan li feya mal, sens una festa, sens un petó. Y aixó qué'l pobre bordet era bonich y ensatinat com una flor!

Devegadas el metje, cridat pels pagesos, havia contemplat ab ulls d'artista aquell cos d'angelet, de carn blanca y rosada plena de clotets, sas faccions finíssimas, sos contorns delicats; y veyentlo tan bonich y tan tendre entre aquella gent feréstega y dura, embolicat de qualsevol manera ab volquers bruts y estripats, li semblava veure una fina flor de ombrácul entre un munt de feixinas rasposas, ó una hermosa joya d'afiligranat trevall dins de fosca botiga de drapayre.

Tot en el bordet interessava, y semblava dir que sos pares no devian ésser una gent qualsevol.

—Quíns xascos se'n dú un devegadas! —pensava'l metje allavors.—Qui sab de qui es fill el pobrissó!—

Més endevant va anarse desenrotllant en l'infantó tremenda malaltía hereditaria. Sa carona sempre bonica y trista, sos rinxos d'or, la blancor y finor de sa pell, sa bondat y gentilesa, cridavan las simpatías, mes son pobre cosset portava l'estigma terrible del mal. No creixia: 's torsava, el capet se li enfonzava entre las espatllas, y als tres anys tot just comensava á caminar sostenintse apenas sobre sas cametas com fusos.

Feya nosa en la masia, y sols l'avia y'l Titus volian al bordet. Tristos amichs del desamparat, una velleta ferida, y'l gos més rebutjat de la casa! Peró'ls quatre duros feyan de bon arreplegar sempre, y mal cuydat, sens una caricia, sens un petó, va anarse morint el nen, malgrat els esforsos del metje que sentí sempre per ell interés y simpatía.

Y ara la terra, mare eterna, rebria en son sí aquell tros de materia que Deu sab quinas entranyas de dona havian llensat á la vida, després de fer en un breu instant de follia un cor, un ánima, un esperit ab sensacions y sentiments, ab sos plahers y sas tristesas...

El metje anava abstret. Ja havian baixat la costa. Dret al poble se'n havia anat corrent el baylet en cerca de la medecina, y altra volta pujavan tots cap al fossar.

Lligá l'euga al reixat y entrá'l jove ab els altres.

El sol queya á plom sobre'l vulgar cementiri, clos de parets, sense flors, ab dugas ó tres creus á terra colltortas, mitj trencadas, ab sas fileras de ninxos d'una blancor de neu que acusava més la llum, y sos tres xiprers negres, altius, impávits, plens de xerradissa d'aucells.

Unas breus oracions, unas paletadas de terra, y quedá enclotat per sempre'l bordet, esborrat el rastre d'una existencia: un sér menys en el món *á menjarse'l pa dels altres*.

Se quedá'l Jep á terminar la feyna d'enterrador, y baixaren tots cap al poble altre cop.

El metje s'havia despedit á la porta del fossar, y un cop deslligat el cavall, muntá y se'n aná cap al bosch.

. . . .

L'endemá de matinet, quan tot just el sol surtia, passava'l senyor Grau per devant del cementiri y uns grinyols el feren girarse. Tancat á dintre, va veure al pobre Titus, el company del bordet, que no havia volgut deixar á son amich sol en sa darrera estada. Ningú devia haversen adonat, y l'animal degué passar allí la nit, potser ajegut sobre la fossa.

El Jep tenia la clau del cementiri. Va anar á trucarlo'l metje y feu deslliurar al gos.

L'enterrador, mal humorat per la molestia,

rondinava obrint el reixat, y pegánt al gos una puntada de peu, digué:

—Malviatje l'animalot! Ja, ahir, en tot el camí, no me'l podia treure de las camas. Ves, passa, mala bestia! —

Y agafá una pedra pera llensarli.

— Jep, no toquéu aquest gos! — digué'l metje deturant el bras del home.—Feu que may vos vegi inquietarlo. Desd'avuy es meu, me'l quedo, donchs penso pagarlo bé á n'en Jornet. Mentres tant, vos, cuydeuvos de fer una creuheta blanca que dugui escrit el nom del Antoli, y planteula sobre'l clot del bordet. Vos pagaré lo que siga.—

Y'l metje, amanyagant el cap del fidel gos, li digué, com si'l gos pogués entendrel:

—Vina ab mi, tu que vals més qu'alguns homes! —

Y's feu seguir per ell fins á sa casa.

L. Escardot.

L'ASSOCIACIÓ WAGNERIANA

Ab la Junta general que celebrá fa pochs dias han terminat els trevalls d'aquesta Associació fins á la tardor vinenta, en que cumplirá l'any de la seva fundació. No han d'extranyarse'ls lectors de Joventut del poch espay que nostre periódich ha dedicat á l'Associació Wagneriana, tan sols recordant el senyalat lloch qu'en la seva Junta Directiva ocupan alguns redactors d'aquest periódich, y en particular el qu'escriu aquestas ratllas. A prechs nostres, Joventut va ocuparsén ab laconisme al principi en sas *Novas*, y gayrebé podém dir qu'en aquests últims mesos ni n'ha fet esment. Vol dir axó que repugnan á nostra manera d'ésser y de pensar aqueixos *bombos* que semblan procedir del propi interessat ó que, encara que no'n procedeixin, sempre donan dret á la gent á pensarho. Avuy, en el periode de descans, creyém convenient fer una mica d'historia, y ho fem directa y clarament pera comunicar nostras impresions al lector sobre lo qu'ha sigut y lo qu'esperém será nostra Associació, si las forsas no'ns traheixen y la indispensable ajuda dels demés, artistica y materialment, no'ns falta.

Las associacions wagnerianas fa molt temps qu'existeixen, y se'n troban en las principals capitals. El fi d'aquestas fundacions s'ha cambiat avuy en dia, puig en un principi varen crearse á iniciativa del propi Wagner, ab l'objecte de colaborar en la empresa de Bayreuth, es á dir, de despertar l'esperit dels adeptes al Mestre pera suscriure las accions qu'asseguressin la construcció del seu teatre y ab ella'l colossal triomf del seu Art. Peró tot axó es un fet, desde molts anys ensá, y en aquest sentit las associacions wagnerianas no tenen rahó d'existir, puig el públich de tots els indrets del món s'ha encarregat d'inutilisarlas omplint á vessar el teatre en cada representació que s'hi ha donat durant el darrrer quart de sigle.

Després passaren al conreu de las obras del Mestre, donantne audicions fragmentarias en forma de concert, procurant acostarse tot lo possible á la perfecció y anar aixis fixant la verdadera interpretació wagneriana. Mes per'axó tampoch creyém necessarias aquestas associacions. N'hi há prou ab qualsevol societat musical que acostumi á pendres l'art en serio, pera que, entre las obras dels grans mestres qu'executi, concedeixi á las del Mestre de Bayreuth el lloch y atenció que de dret li pertocan.

El fi de las associacions wagnerianas es avuy ben diferent. No son societats musicals sinó fundacions artisticas, no estudian la música wagneriana sinó l'Art de Ricart Wagner, es á dir, que apart de considerarlo com á músich el consideran també com á poeta y com á pensador; en una paraula, la seva missió es més educativa que recreativa, y en lloch de fruhir en la execució de las obras, s'endinzan en el seu estudi pera desentranyarne'l veritable significat.

Ab aquest fi, l'únich avuy práctich, fou creada l'Associació Wagneriana de Barcelona. Si aquestas fundacions no tinguessin rahó d'ésser en lloch, ni per cap concepte, s'hauria de fer una excepció pera nostra terra, y no diguém res del reste d'Espanya, ahont encara, per lo general, parlar de Wagner es com parlar del dimoni. Aqui tot está per fer, y encara avans s'han de desfer molts prejudicis y molts entrebanchs; aquí'l wagnerisme no es una religió com deuria ésser, sinó una moda que dura'l temps que triga un'altra en substituhirla; aqui, com hem dit tantas vegadas, s'han mixtificat las creacions

wagnerianas, representantlas de manera que á voltas ni'l seu autor las coneixeria; aqui no hi há un artista que representi á Wagner ab sentit comú; aqui fins ara no hi havia altre medi de coneixe'ls poemas que las detestables traduccions castellanas de la biblio teca *Arte y Letras*, que son l'atentat més inich que contra Wagner s'ha comés; aqui encara no se'n coneix una lletra de las sevas obras teóricas; aqui, en una paraula, cal trevallar de ferm en tots sentits, pera reivindicar l'art wagneriá de las profanacions de que ha sigut objecte y pera ferne un medi de civilisació y de cultura.

Que tot aixó ho realisém nosaltres, seria una pretensió tan ridícula, una confiansa tan exagerada en nostras pobras facultats y coneixements, que ni per un moment ho havém sospitat. Peró si tot no ho podém fer nosaltres, devêm, si, senyalar el camí pera que ho realisin els demés, y per'xó lo primer que calia era aplegar la gent que tan esgarriada's troba en nostra terra, y atiarla envers la molta feyna que hi há per fer. Ab aquest aplech se consegueix posar de manifest els coneixements y dots especials de cada un, y fins s'arriban á descubrir verdaders talents ignorats, que d'altra manera qui sab el temps qu'haurian trigat á surar.

Heusaqui l'objectiu, com hem dit, de nostra Associació. No som una societat de concerts, ni de *recreo*, sinó d'estudi y de propaganda com ben clar ho consignan els Estatuts. Hem d'estudiar á Wagner com á poeta, com á músich y com á pensador, y considerar sas obras com la fusió de las diversas arts en aquest Art nou, que per'xó resulta'l més gran de tots; hem d'anar preparant las cosas pera qu'en el dia de demá (aixó de *demá* es un dir) arribém á veure representats els dramas lirichs y no las *óperas* de Ricart Wagner; y en fi hem de propagar aquest gran Art educatiu per medi de publicacions de tota mena, de las sevas obras y de las millors que sobre d'ellas s'han escrit.

Y pera tots aquests fins tenim ja posada la primera pedra, per manera que, en vuyt mesos de funcionament de l'Associació Wagneriana, s'ha conseguit ja alguna cosa, hi hem portat cadascú sols un gra de sorra, peró tots aquests grans plegats donan la fe de vida de nostra fundació. No volém parlar de las vintisset sessions celebradas, entre conferencias y audicions musicals, de las quinas ha sigut la verdadera ánima'l mestre Ribera, y en las que han honrat l'Associació personalitats musicals tan acreditadas com els mestres Fischer, Pedrell y Granados. Mes apart de las memorables vetlladas d'aquests mestres, dels estudis complerts de *El Capvespre dels Deus* y de *L'Or del Rhin*, com també de altras obras de Wagner y de diversos autors, puig tot aixó ja ha passat y'ls seus fruyts han sigut sols pera'ls associats, hi há la secció de publicacions wagnerianas quina esfera d'acció es més ampla, puig s'extén á tothóm que pugui tenir interés per aquestas materias. No comentarém el valor de las traduccions, perque'ns tocan massa d'aprop, pero ningú pendrá per inmodestia que diguém que l'Associació ha fet quelcóm, y fins més de lo que podia esperarse, publicant en tan curt espay de temps *El Capvespre dels Deus*, *El Drama Wagneriá* y *L'Or del Rhin* (aquest ultim proxim á entrar en prempsa).

Peró encara hi há més. Hem dit qu'aquesta fundació havia de servirnos pera descubrir talents ignorats ó estimularnos pera ferne sorgir. Y aixis ha sigut ja, per lo que fa referencia á un pensador ocult que vivia entre nosaltres y del que ningú'n tenia esment. El nom d'en Miquel Doménech ha de ressonar en molt breu espay de temps, no precisament aqui, sinó més encara al extranger. En Miquel Doménech no es pera nosaltres un wagnerista en el sentit absolut de la paraula, pero si un *parsifalista*, es á dir, un dels admiradors y comentadors més grans de *Parsifal*. Y poch que significa ficarse en el profond *Parsifal* y comentarne'l simbolisme! En Doménech no sols el comenta, sinó que l'explica punt per punt, y fa més encara,'l *demostra*. Sa obra ha de produhir una verdadera revolució dins dels qu'han estudiat el *Parsifal*, puig tot ho destruheix, fins afirmacions del propi Wagner, pera edificarho sobre novas bases, unas bases complertament sevas, ab las que'ns du á la demostració de que la darrera obra de Wagner es l'apoteosis musical de la religió católica. ¿Es ó no aixó cert? D'aqui n'eixirán numerosas controversias, y devém prevenir que no es qüestió de jutjar aquesta obra á la lleugera, en primer lloch per l'assumpto de que tracta, y en segón

lloch per ésser la de *més fondo*, l'estudi més acabat que sobre'l *Parsifal* coneixém entre tants com se n'han publicat. Pels fragments qu'hem sentit hem de confessar que'ns entussiasma, mes volém reservar nostra opinió sobre'l *total* fins haver llegit l'obra complerta. Aixó no trigará perque avuy s'está ja imprimint, traduhida al francés, pera que pugui ésser coneguda alli hont al parlárloshi del *Parsifal* saben de lo que's tracta, puig fa vint anys que'l coneixen. Nosaltres ens proposém ferne una critica detinguda, posant de relleu lo molt que hi trobém d'extraordinari, peró exposant ab l'acostumada franquesa'ls punts de vista en que no estém d'acort ab l'autor y'l motíu de qu'aixó sigui. Per ara repetim qu'es un'obra admirable, la primera obra *original* que sobre Wagner apareix á Espanya, y l'estudi més fondo del *Parsifal* entre tants com ne coneixém. Els molts comentaristas que al extranger han de surtirli, ens dirán qui está en lo cert. Nosaltres creyém que solzament per haver descubert aquesta obra mereixia fundarse l'Associació Wagneriana de Barcelona.

Y pera terminar aquestas impresions, hem de donar á nostres companys d'Associació la part que'ls hi correspón. Las personas més imparcials reconeixerán qu'en lloch hi havia hagut encara en nostra terra un silenci tan imponent, tan religiós, com en nostra Wagneriana, encara que's trobi plena la espayosa sala. Aixó es un altre triomf indiscutible, puig ab tota justicia podém afirmar que l'atmósfera que regna en ella es igual al ambient que's respira en el teatre de Bayreuth. Y aixó es conseguir tant en aquest pais, que gayre bé no'ns en sabém avenir y no podém menys de ferho constar en honor de nostres companys.

Y si tot lo que va exposat ho hem conseguit ara, tot just organisats, quasi sense saber ab qué comptavam, ni fins ahónt podríam anar, ¿no hi há motiu pera esperar que la Associació Wagneriana ha d'ésser verament profitosa pera la educació de nostra terra y contribuhir á qu'en ella hi arreli fondament la causa del Mestre inmortal?

JOAQUÍM PENA.

RECORTS DE CAFÉ

El vell café—ab sas taulas de marbre brut cubertas de ninots y de números, ab sos mossos aixerits de gech curt y de blanquinós devantal—ja no hi es. Allá hont els jugadors de *tresillo*, d'escachs y de *domino* cridavan y's barallavan, sols ressonan avuy las passas majestuosas d'un porter adornat ab inmensas patillas que llegeix seriosament el *Brusi* ó *La Vanguardia*. El vell café ha esdevingut la entrada senyorial d'un palau de *parvenus*.

Cada vegada que'l veig, recordo las estonas qu'avans hi passava assegut devant d'un tauler d'escachs, ja desxifrant problemas, ja esperant aterroritzat el *jaque mate* ab que m'amenassava'l senyor Pau, botiguer de roba blanca y mestre en l'art sublim de Ruy-López. Jo, que may vaig passar d'aprenent, tenia format un elevat concepte del senyor Pau, terror de la penya, héroe invencible á qui consideravam tots com el primer jugador del univers.

Els concurrents al café hi arribavam á horas determinadas, invariables. A las dugas en punt compareixia en Sánchez Arana, capitá retirat, home de *malas pulgas*, que feya *cuestión personal* de la entrada d'un peó á dama.

Després venían els senyors Gumá y Torné, *ex-caricato* d'ópera italiana'l primer, y notari'l segón. Aquests dos personatjes demanavan el tauler sense perdre temps y comensavan una serie inacabable de partidas.

Desseguida, ab pas majestuós, apareixia dihent—*Buenas, señores!*—don Joseph Llopis, sastre retirat qu'havía heretat uns quants milers de duros d'un oncle de Matanzas, y que's donava, per consegüent, certa importancia. Aquest senyor cridava l'atenció per sas distraccions nombrosas al jugar. Devegadas, al preparar la copa del estudiant, vessava'l rom sobre'l cap del rey blanch; altras vegadas, al encendre'l cigarro, deixava la capsa de mistos entre las pessas ja mortas, y al comensar la nova partida colocava dita capsa en lloch d'un alfil dihent ab extranyesa al trobarse ab una pessa de més:—«Sobra un alfil: no sé qui l'haurá posat aqui,» —desfentse en exclamacions de—«Ah! oh! si! bé! vaja!»—quan li feyam notar son erro. Y molt sovint, com si fos un terrós de sucre, ficava un peó

dins de la tassa de café, y remenant ab la cullereta volia desferlo.

Poch á poch anavan venint els demés companys de joch. Devant del senyor Llopis s'asseya'l capitá Sánchez Arana, quins crits y renechs estemordian al pacifich ex-sastre.

Peró las partidas més interessants eran las que jugavan el doctor Rubi—gran mentider, deliciós Tartarin catalá qu'havia estat per tot y tot ho sabia—y en Bohigas, gegant atlétich, curt de gambals y cridaner d'ofici. Entorn dels quatre taulers—ó sian las parellas senyor Pau y jo, Sánchez Arana y Llopis, Gumá y Torné, Rubi y Bohigas — s'hi bellugavan uns quants *mirons* impertinents, de bona fe, aixó si, peró que no's sabian estar de dir la seva al seguir las peripecias del joch, murmurant ab engunia á cada moment: — *¡Mate, mate!*— Y era probat que sempre s'erravan. En Bohigas, que no'ls podia sufrir, els hi cridava: — «Els mirons, de pedra!»—

Jo jugava sense dir un mot, peró'l senyor Pau xerrava pels colzes. M'espantava ab sas amenassas, me tenía dominat.—«Si no ho fas millor te donaré un cavall»—me deya cada dia. Jo veya *mates* per tot, fins á las horas de dormir.

En Sánchez Arana, dirigint furiosas miradas á n'en Llopis semblava dirli:—*O entra este peón á dama ó dejo de ser quien soy!*— O bé rondinava perque'l pobre home havia vessat el rom sobre'l tauler.

Els més pacífichs eran en Gumá y en Torné, peró en cambi arribavan á produhir basqueix:

—«Senyor Gumá,
aquest peó no se'l menjará!»—

deya en Torné endevinant la intenció del seu enemich, que volía menjárseli'l peó de rey.

—«Senyor Torné,
aquest peó jo me'l menjaré!»—

responía ab la mateixa tornada—una tornada indefinible y horrorosa—el vell *caricato*. Y'l peó ja era mort y enterrat, y encara's sentia'l monoton y cansoner refrá. N'hi havia pera desesperarse.

El doctor Rubí, tot jugant, referia per vegada milionéssima sas moltas y variadas aventuras—lluytas ab feras en els més espessos boscos de la India inglesa y en els sorrals africans; combats ab salvatjes sudanesos y piratas xinos, ó bé curacions maravellosas, desafios ab militars russos, discussíons científicas ab Spencer y Haeckel, prodigiosos serveys á la nació y á la humanitat, etc., etc.,—mentres en Bohigas, á mitja veu, cantava la Marsellesa, els himnes de Riego, de Garibaldi y de Luchana ó *couplets* del *Ki-ki-ri-ki*, desafinant sense pietat, picant de peus y donant cops de puny sobre la taula. Quan totas aquestas veus inharmónicas vibravan juntas, la nostra penya semblava un galliner, una bogería, un'olla de grills.

Cada tarda's repetian las mateixas escenas. Y al sonar las quatre tothóm s'aixecava. N'hi havia que no tenian res que fer, peró se'n anavan per'imitar als altres.

—

Avuy tot s'ha acabat. Qué me'n son d'odiosos—sense conéixels—els *parvenus* que han mort aquells antichs y tranquils esbarjos!

FRANCESCH OLIVER.

LLUYTA IDEAL

Ella, ella, à un tratto, come ferita ruppe in singhiozzi

GABRIELE D'ANNUNZIO.— *Villa Chigi.*

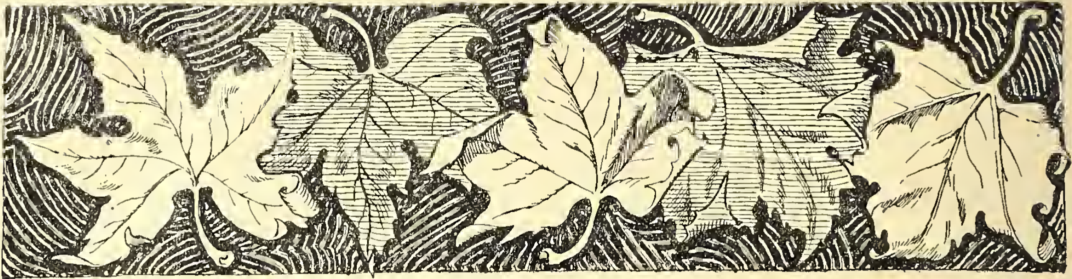
¿Quín bes impur fa del meu cos de verge
son jardí de perfums y de delicias?
¿Quín abrás inflamat porta als meus llabis
el néctar estival de sas caricias?
Sento vels de boyrina en mas parpellas
y remor de sospirs en mas orellas.

Ab el somni plascívol d'una verge
he vingut al repós de las delicias,
y ab un célich amor florint als llabis
he pensat en la vetlla y sas caricias...
He somniat que'm besavan las estrellas
y'm portava la nit sas cansons bellas.

Ubriacat d'amor mon pit de verge
ha gaudit fervorós d'eixas delicias;
pro un bes ardent han profanat mos llabis
ab el néctar impur de sas caricias.
Mos polsos s'han encés, y com poncellas
s'han badat enteladas mas parpellas!

¿Quín bes impur fa del meu cos de verge
son jardí de perfums y de delicias?
Sento un gran foch... s'assecan els meus llabis
y m'encenen el cor novas caricias...
Soch verge... y tinch l'amor de las estrellas...
Vinici! treu el vel de mas parpellas!

PERE PRAT JABAL-LÍ.

L'ENCÍS DEL SANT DIVENDRES

(Fragment.)

. . . .

Un tebi escalf devalla á la clariana
del boscatje florit:
el misteri infinit
de la aromosa ufana
qu'enjoya á la Natura,
pren inflexions de veu
y pel bosch encantat vibrant murmura.
La dolsa sinfonía creix arreu;
sobre l'herbey se gronxa acompassada,
pels foscos branquillons s'entortolliga
y s'eleva al espay, com encensada
cansó d'amor. Pel cel apar que riga
suau color blavís.
Entre'l florit boscatje, Parsifal,
dominat per l'encís
sagrat del Sant Divendres
—mágicas flors y pradas que verdejan
ab sos matisos tendres
y sos novells perfums
y sas blanas remors que xiuxiuhejan—
veu, com en somnis, resplandir el Gral
sobre un fons misteriós de blancas llums.
Dels batechs de son cor els ritmes sent
al rebre'l bes d'amor que'l Crist li envía
á travers del encís del jorn sagrat;
baixa son pur esguart d'adolescent
vers la flayra qu'exhalan las violetas,
y'l gronxoleig de las humils floretas
li revela quelcóm de l'harmonía
que plana sobre'ls cims de Montsalvat.

En tant aumenta la joyosa parla
de las fullas y flors: la merla garla
ab sa tendra niuhada.
Parrupan els tudons en la enramada
y las ayguas del llach qu'al lluny murmuran,
fan arribar sos cántichs somniosos
com lleuas vibracions d'enormes liras:
—Tot lo que sents, fill meu, tot lo qu'oviras,
els aléns dels fullatjes remorosos
y las veus de las onas que's deturan
sobre l'herbey mullat de las riberas,
son las cansons que cantan falagueras
els aucellets, las ayguas y las cosas.
¿No sents pel blau espay perfums de rosas?
¿No sents veus d'ángels d'alas impalpables,
majestuosas y puras?
Son notas adorables
que baixan somrihent de las alturas
á fondres ab el cant que'l món entona.—
Això diu Gurnemanz: sa veu pausada
entre l'onatje de verdors ressona.

¿Jesús es mort y la Natura canta?
Parsifal s'entristeix: la joya santa
d'eix jorn odiós li sembla befa impía.
Y á Gurnemanz ab veu conmosa diu:
—Tot lo qu'en l'Univers respira y viu
avuy plorar deuría
y vestirse de dol.
Hauría d'aturarse la florida
dels arbres verts y la claror del Sol,
y apagarse eix ressó rublert de vida.—

Y Gurnemanz respón:—Fill meu, el prat
y'l boscatje florit y l'aucellada
cumplint del Salvador la Voluntat,
cantan al rebre la suau rosada
del llagrimeig dels pobres pecadors.
Per'ells tot canta. Vetaquí, fill meu,
l'alegría que't volta:
tot lo que viu, lo que respira y creu
l'Ordre de Deu escolta.
La Natura's retorna ab els dolors.—

Y de Kundry las llágrimas més puras
cauhen sobre'ls brins d'herba que reviuhen
ab els plors de las tristas criaturas.
—Es cert—diu Parsifal:—la pecadora,
mentres el prat somríu, sospira y plora.—

Y sos llabis s'entreobren y somriuhen.

. . . .

Geroni Zanné.

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

IX

Si la dona «sér moralment secundari en la vida», no pot tenir més que una missió purament mecánica, l'home'n pot tenir d'innumerables. Pot tenir ideals, çaborias, fins pot tenir *cebas*. Es més: de fet ¿qui es que no té una d'aquestas tres cosas? Ningú. Sembla, donchs, que tindriam de viure en el millor dels mons, perque obehint uns y altres á un impuls natural ó afició definida, es á dir, una vocació, es clar que l'home al perseguir ab constancia la realisació del respectiu ideal, caboria ó *ceba*, cumpleix el fi pera que naturalment ha sigut creat. Y no obstant, la realitat ens demostra qu'això no es pas ben bé exacte. Evidentment hi té d'haver un mal-entés. Y si'ns hi fixém, el trobarém tot seguit.

Aquest mal-entés neix de que las tres paraulas ditas—ideals, caborias y *cebas*—s'acceptan vulgarment com expressió d'una mateixa idea, ó per lo menys la tranzició entre l'una y las altras no's considera ésser molt sensible. Y aixis, al home que s'estudia, que s'observa, que reflexiona, que, convensut de que per quelcóm haurá nascut, busca aquest quelcóm en lo més intim del seu sér y troba la seva vocació clara y definida, se'l confón tot seguit ab el petit bon-jan que—esperit metódich y ordenat—perque un dia va veure que un altre proxim s'entretenia en enganxar sagells dintre d'un album, ha volgut fer com ell, n'ha volgut enganxar encara més qu'ell, y, presa la empenta, ha cregut trobar la seva missió: missió trascendental!

Naturalment qu'es dificilissim fixar la diferencia que hi há entre la vocació verdadera y la que'n podriam dir vocació aparent, entre un ideal elevat y un desitj rutinari; peró observantho prácticament, no'ns será dificil trobar que la frivolitat, ó sigui la falta de convicció, es lo que separa aquesta d'aquella. També hi trobarém l'egoisme. No l'egoisme-virtut que's confón ab la dignitat y la conciencia de la propia personalitat, l'egoisme del home conscient que diu: «entre jo y tu, ó entre jo y tothóm, primer jo»; sinó l'egoisme mesqui que neix per gelos, l'egoisme del home que diu: «vull més que tu, perque tu vols, necessito més que tothóm, perque tothóm necessita.» Ab aquestas dugas qualitats fácilment podrém distingir lo qu'en realitat es l'ideal d'un home superior, y lo qu'es una falsa vocació. Tothóm se creu seguir la seva y seguirla á conciencia, lo qual vol dir que al seguirla creu cumplir una missió trascendental. Y no obstant, qué pochs son els que'n cumpleixen una; més ben dit, els qu'en realitat la segueixen la propia vocació!

Si descomptém tres ó quatre sabis que, abstrets en sa ciencia, cercan infatigables nous elements de progrés, tres ó quatre artistas que, enamorats fervents de la Bellesa, cultivan l'art desinteressadament, dos ó tres filántrops que's preocupan de la miseria general, alguns mistichs, creyents de bona fe, que fixa la mirada en una vida millor, fan, també de bona fe, mérits en aquesta pera lograr aquella; si exceptuém els que podriam dirne mártirs politichs, socials ó religiosos, qu'ab entussiasme, convicció y desinterés se sacrifican constantment per ideals ó principis que creuhen han d'ésser beneficiosos pera la humanitat; si exceptuém totas aquestas categorias d'homes superiors que no arriban tots junts al hu per deu mil dels qu'en aquest món s'agitan... ¿qué queda? ¿quins ideals sans, quina finalitat serena, quina vocació sincera podrém descubrir en la vida dels altres?

El rich banquer, qu'ab sos milions domina un mercat y ab las sevas encertadas combinacions cada dia es més rich, vos dirá:—«La meva vocació es fer diners.»—Mes pregunteuli:—¿«Pera ferne qué?»—Y no sabrá qué contestar. La seva vocació será la mateixa d'una máquina.

El metje acreditat que s'ha passat deu anys estudiant y se'n passa després vintichinch aplicant rutinariament els seus estudis, que flemáticament visita tota una gernació de malalts curantlos ab més ó menys trassa, vos dirá:—«Segueixo la meva vocació, qu'es curar.»—Mes pregunteuli:—«Ho fas en realitat per curar, ó per cobrar honoraris?»—Y l'home vacilará.

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113 y 120 de JOVENTUT.

Un advocat de renóm que se sab de cor totas las lleys y procediments, vos dirá:—«El meu ideal es la justicia.»—Peró digueuli:—«¿Ja n'estás ben cert que la justicia ideal es la que s'ha concretat en lleys?»—Y no podrá menys que confessar:—«Ho sigui ó no,'l meu ofici es lograr que las lleys se respectin. Per xó'm pagan!»—

El rentista vos dirá que la seva vocació es viure tranquil; el comerciant: saber comprar barato y vendre car; el militar, tirar tiros; l'arquitecte, edificar; l'actor, fer plorar y riure; el músich, fer armonías, y l'home actiu, trevallar. Mes si al primer li suprimíu els quartos y als demés la esperansa de guanyarlos, tot seguit la tal vocació's desvaneixerá.

De manera que la inmensa majoría de la gent que trevalla moral ó materialment, sols per ambició ó necessitat trevalla, no per espontania voluntat. Suprimíu el preu, y ningú fará la feyna que feya.

Peró, independentment d'aquest trevall que la necessitat del viure imposa, raro es l'home que no'n fa un altre ben lliurement. Y aquest es el qu'ab ironía s'ha calificat de caboria y *ceba*, sense perjudici de que cada hu, burlantse de las dels altres, cregui que la propia respón á una finalitat trascendental.

Y en la futesa d'aquestas petitas vocacions —qu'en realitat constituheixen las grans ilusions del home — es ahont descubrím la frivolitat ab que's pren la vida.

Tot home, ademés de la seva vida especial —ésser casat y sostenir una familia, ésser solter ó viudo y guanyarse la vida, ésser rich y cumplir ab las prácticas socials, etc.—porta en son sí un petit niu d'ilusions més ó menys extranyas y extravagants, peró quina paulatina realisació parcial—total ningú la logra—constituheix la seva petita joya terrena. El coleccionista de sagells, ó de pipas, ó de llibres, ó d'escuradents, ab cada exemplar raro qu'afegeix á sa colecció, se sent més complert y més superior als altres homes; el guanyador de premis en certamens ó jochs florals, ab trampa ó sense; el que's passa mitja vida somniant ab un títul nobiliari ó ab mitja dotzena de condecoracions ó ab cárrechs honorífichs que donan dret á lluhir uniformes vistosos y prerrogativas excepcionals; el que's daleix per trobar cada día'l seu nom imprés en el diari; el que dona grossas propinas pera que'ls criats li fassin grans reverencias; el que porta moltas joyas y parla sempre de diners pera que'ls altres glateixin; el que diu mal del clero perque fa republicá ó manté *querida* perque fa *corrido;* el que muda tres voltas cada día de trajo pera lluhir sa *gallardía* y espatarrar al sexe débil; el que no perdona un tall al barber ni una trepitjada al distret passant; el filarmónich que desxifra geroglífichs musicals; el poeta que fa versos á la lluna de setembre y á cap més que á la de setembre; l'orador que s'emborratxa en el *meeting* dihent horrors ó al Parlament brodant tonterias; el fart menjant, el borratxo bevent, el Tenorio conquistant, el jugador jugant, l'hipócrita enganyant, l'embustero mentint, etc..., cada hu ab sa deria's passa lo millor de sa existencia desitjant irreflexivament poderla realisar en forma tan perfecta, que per tothóm menys per ell es inimaginable.

Y cada una d'aquestas petitas ilusions que en els demés califiquém de caborias, vicis, defectes, ridiculesas, etc., en nosaltres mateixos las considerém com á manifestacions d'un instint que'ns impeleix avant pel camí de la vida pera realisar la nostra vocació.

¿Ens hi parém á analisarlos aquests secrets estímuls que semblan impelirnos? ¿Hi há ningú que s'aturi á meditar si aqueixas derias responen á una necessitat imperiosa de nostre sér, ó pel contrari, han nascut per circunstancias externas y accidentals y s'han arrelat per hábit? ¿Quín es l'home que, convensut de qu'es un sér racional, tracta, avans de pendre la empenta, d'explicarse racionalment el per qué d'aquella fal-lera que'l domina ó sembla dominarlo? Cap, ó casi bé cap. Frívolament, sense pensar, ens embarquém en el barco de nostras primeras ilusions; cada onada ab son enganyós balanceix, ara amunt, ara avall, ens fa creure que s'apropa el port confós qu'haviam somniat, y la tempesta que'ns ha d'engolir arriba quan creyém que tot just eram al comensar.

TEATRES

LA GOBERNADORA

En Jacinto Benavente ab *La Gobernadora* ens ha demostrat una vegada més la verdadera naturalesa del seu temperament artístich. Essencialment satirich, retrata tipos y costúms ab una veritat qu'enamora y ab una intenció y fermesa que reflexan la serenitat del seu judici al fuhetejar els vicis y debilitats del món qu'observa. Mes aquest esperit eminentment observador no profondisa, no entra may en l'ánima dels personatjes objecte dels seus estudis; las grans passions y'ls sentiments intensos qu'agitan á las ánimas complexas sembla que li passin desapercebuts, y'l seu análisis se limita ó lo extern, als petits defectes, á las petitas preocupacions qu'en realitat son avuy els únichs motors que fan moure á la inmensa majoria dels homes superficials y lleugers en sa vida aparatosa. Y aqueixos petits defectes y preocupacions els sorprén maravellosament en Benavente, presentantnos en aquest sentit quadros exuberants de vida y arrodonits ab un luxo de detalls extraordinari. Ab tot aixó logra en moltas ocasions en Benavente interessarnos de debó; y al veure tots aquells tipos, sobriament y ab veritat apuntats, que's mouhen en un ambient ple de vida y de calor y que parlan un llenguatje cult, viu y finament sarcástich, ens sentim dominats per l'autor que sembla prométrens grans cosas. Peró las esperansas no's realisan. Quan sembla que'l drama va á esclatar, quan sembla que quelcóm d'excepcional ocorrerá entre aquella gent que tant ens interessa, l'autor fuig per la tangent ja nuhant una acció vulgarissima sense cap consistencia, ja fent cas omís de l'acció dramática pera continuar pintant quadros d'impresió que's succeheixen en els diferents actes sens aquella unitat de desenrotllo que caracterisa á tota concepció dramática.

La Gobernadora, més que un drama, més que una comedia, es un enfilall de quadros de costums, els quals, si en realitat constiheixen una sola obra, es perque'ls personatjes son sempre'ls mateixos, no perque se'ns presentin lligats per una acció intensa.

D'aixó'n resulta qu'en Benavente sigui tan desigual en sas obras, fins al punt de que, com succeheix en la que'ns ocupa, hi trobém actes que'ns entussiasman y actes que'ns deixan glassats.

Model dels primers—segurament de lo millor qu'ha escrit en Benavente—es el segón acte de *La Gobernadora*. En ell ens presenta'l quadro d'un govern civil de segón ordre ab tot l'esplendor de sa vulgaritat, si es que la vulgaritat pot ésser *esplendorosa*.

Allí'ns trobém ab el governador, qu'es un home honrat, aixo si, qu'es lliberal, aixó també, peró qu'es débil, y, ab tot y tenir sentit comú, obra com si no'n tingués perque es casat y la seva senyora li fa fer lo que vol. Ens trobém ab aquesta, la governadora, lleugera, atrevida, y també honrada en el fons, peró que no ho sembla; ab el secretari, tipo un xich rebuscat en certs detalls peró ben humá en el fons; y en fi, ab una serie de tipos, el cacich ab sa filla, el noble de Madrid y la seva, els *Tenorios* de poble y alguns més, tots dibuixats de má de mestre. Las escenas d'aquest acte son de verdadera comedia, tal volta d'un cómich exagerat algunas d'ellas. La intenció satirica del autor s'hi mostra ab tota sa forsa, impresionantnos tant més els conceptes é ideas que posa en boca de sos personatjes, en quant sentim que son copia exacta de la realitat, copia d'aqueix món burocrátich y politich tan ridicul y tan inmoral. Y en Benavente no exagera may. Tots sentim que aquell governador representa, en quant á moralitat, cultura y energia, un promedi entre'ls governadors d'Espanya, y que tots els demés tipos, ab sas petitas preocupacions é intrigas, son també un promedi d'aquells personatjes de provincia que l'autor posa tranquilament en la picota del ridicul.

Els demés actes, sobre tot el tercer, son molt inferiors. Com ja hem dit avans, faltada l'obra d'una acció determinada, l'autor no sab cóm acabarla y tot el tercer acte, accentuadament *assaynetat*, ens aburreix en gran manera.

De tots modos, en tots ells el diálech, com d'en Benavente, ens captiva per sa correcció, per sa vivesa y per sa forsa d'ironia y d'intenció.

La companyia de la Pino presenta l'obra ben arrodonida, distingintse ella, que, sobre tot en el segón acte, fa las escenas ab el governador y ab el secretari ab gran naturalitat y expressió. També'l que feya de governador, senyor Rubio, el secretari, senyor Morano, la Bremón y la Catalá, pera no citarlos tots, se distingiren, interpretant á conciencia'ls respectius papers.

El teatre brillantissim. L'obra no va agradar gayre perque s'hi diuhen algunas veritats que no á tothóm agrada sentir.

EMILI TINTORER.

NOTA D'ESTÍU

Las rosellas y espigas, rebressadas
pel ventitjol d'ahî,
ajegudas ja restan y abrassadas
per sempre més dormî.
Pels camps casi deserts, sols margenadas
s'hi veuhen reflorî,
y no escampan ja'ls prats sas alenadas
de flors de tarongí.

De nou retornarán las matinadas
fredas com llevantí,
y ab ellas, romaceras, las vespradas,
llargas, llargas, sens fí.
Aprofitém el temps de las besadas;
ma vida, vina ab mi,
vina ab mi, que't diré quántas vegadas
m'anyoro lluny d'aquí.

Jaume Terrí.

FLORS...

—Si sapiguessis lo que m'agradan las flors!—deya la malalta á una amiga seva de cara rosada, d'ulls negres y brillants, tota ella respirant vida.

—Ja ho sé. Bé prou me'n recordo que t'agradan molt las flors. Ja quan eras petita, pel mes de maig, ne duyas grossos poms á la Verge... Ja te'n portaré, ja. Mira, demá... demá...—

La malalta feu un gran sospir y volgué mirar al camp, qu'era vermell de sol, tot ple de vida; arreu pallers, blat, espigas...

—Tinch set—va dir la malalta, mirant ab un esguart tot apagat á la seva amiga,—tinch set; donam vi, molt vi, que vull viure forsa. Me sento forta avuy; fins m'aixecaria y me'n aniria á espigolar. Qué bé! Dels peus me'n eixiria sanch, sanch roja com el vi. Quinas punxadas! Y dels ulls me'n eixirian espurnas, y del pit un dols panteig de cansanci benfactor. Y corre, corre pel camp! Quina ditxa! Es tan llarch, tan bonich!... Culliria rosetas de pastor y blauhets, y me las posaría al cap aquestas flors. Encara que al entrar al poble me las treuria, per'xó.

—Ay, ay! ¿per qué te las treurias?

—Perque ningú me las vegés. Me las pendrian si me las oviravan. No sabs tu lo envejosas que son las mossas del poble. ¿Te'n recordas? Aquell dia que jo venia del sembrat ab la falda plena de flors, me las varen llensar al torrent. Y jo, mira, vinga plorar... plorar y corre. Penso que'm ve d'alló la malaltia.—

Y la companya, veyent aquella mossa que s'acabava, volía fer el cor fort, mes las llágrimas li brollavan dels ulls.

—

L'endemá á mitj-dia, á ple sol, va anar la amiga á cullir flors pera la malalta.

Feya un jorn quiet. El cel era blau, pur, sense cap núvol. De tant en tant cantava la cigala.

La companya feya'l pom. Tenia ja en la falda rosellas y blauhets.

—Es poch—pensá l'amiga, guaytant el ram y besantlo.—Me'n vaig á demanar una flor grossa á la senyora del mas Blanch. Ella no me la negará, n'estich segura.—

Y se n'hi va anar á casa la rica viuda, la mestressa del mas.

Y la senyora, plena de bondat, ab sas mans finas, delicadas, tristas com crisantemas, va ferli un gros pom de rosas, flayrosas y xamosas com la donzella que las rebia.

—

Ab las flors entrá á la cambra de la malalta.

—Rosó! Rosó!—cridá ab veu forta.

—Rosó!—torná á cridar.

Mes la Rosó no responia.

Va aproparshi més, y va véurela blanca com morta; va palparla y va trobarla freda.

Y ab tot, li va semblar que somreya.

La companya cridá altra volta:

—Rosó! Rosó! Las flors! Te porto la vida! Son plenas de sol aquestas flors, plenas de somni!...—

Y res... Las flors cubriren el cos glassat de la malalta, y las llágrimas de l'amiga li inondaren el rostre.

Y'l paisatje reya.

Narcís Gili Gay.

UN CANT

Las cansons son el balsam diví
ab que l'ánima nostra's refá,
de la Vida al seguir el camí
no deixém, amichs meus, de cantâ!

Quan la sort que'ns depara'l Destí
ens obligui á deixar nostre anhel,
no deixém de cantar, que á la fí
no ha d'estar sempre núvol el cel.

Tots sabém que'ns haurán de venî
entre'l goig y la joya'ls dolors,
no hi fa res: donchs no hi há cap jardí
hont no hi hagin espinas y flors.

Podrá'l Temps nostre cos envellir
y la Mort nostre esprit apagar;
ja ho sabém que'ns haurém de morir,
mes per'xó no deixém de cantar!

XAVIER ZENGOTITA BAYONA.

NOVAS

Diumenge tinguerem el gust de rebre la visita de nostre bon company de catalanisme en Bonaventura Riera, director que fou de *La Nació Catalana*, qui'ns vingué á manifestar son agrahiment per las mostras d'atenció y amistat de que foren objecte ell y'ls seus amichs Mariné y Sal, durant son empresonament.

Molt celebrém que l'amich Riera pugui dirho aixís, demostrantse'l companyerisme que regna entre'ls autonomistas catalans, els qui no feren més, després de tot, que cumplir una obligació al trevallar per la llibertat dels presos y pera que res els hi faltés durant sa estada en la presó.

—

Dijous de la passada setmana tingué lloch en el local de l'associació «Colonia Gerundense» una vetllada necrológica pera honrar la memoria del inmortal poeta mossén Jacinto Verdaguer. Se llegiren varis trevalls en vers y prosa dels senyors Palou, Marinello, Pagés y Duch, Busquets y Punset, Falp y Plana, Franquet y Serra, Morató y Grau, Folch y Torres (Manel), González de Quijano y Moix.

Entre las cansons hi figuraren *La Estrelleta*, de l'Alió, que doná ocasió de lluhiment á la senyoreta Lambert; *La Farigola*, lletra de mossén Cinto, molt ben executada pel chor «Piski-fay»; *El lliri blanch* y *L'Emigrant*, per l'«Orfeó Canigó».

Tots els trevalls literaris foren, com els números musicals, fortament aplaudits, resultant ben solemne la sessió, que fou closa pel president senyor Lloveras ab un breu parlament de gracias á la nombrosa concurrencia que hi havía assistit.

—

L'agrupació catalanista de Sans «Els Segadors» ha acordat organisar pera'l 24 del vinent agost, festa major d'aquella localitat, el Certamen literari qu'anyalment sol celebrar, y pera'l que s'ofereixen aquest any quinze premis, deventse enviar tots els trevalls que hi optin al president de dita associació (Carretera, 2, Sans), per tot el dia 10 d'agost.

El jurat calificador está compost pels senyors següents: Isidro Reventós y Amiguet, Francesch Matheu y Fornells, Francisco Bartrina y Aixemús, Esteve Masclans y Pascual, y Joseph M.ª Folch y Torres, secretari.

—

El diumenge prop-passat tingué lloch á Sabadell una vetllada en honor del may prou plorat patrici en Francisco Pi y Margall, en l'hermós local propietat dels federals de dita vila.

En tal acte, al que assistiren representacions de Sant Cugat, Castellá, Creu Alta, Polonyá y Santa Perpetua, y nombrosissima concurrencia de Sabadell, nostre amich Martí y Peydro llegí una poesia verament hermosa dedicada al mestre que s'honorava; el senyor Agustí Crusafont una d'en Conrat Roure alusiva al acte, aixis mateix bonica, y's doná lectura á un profond article d'En Pi y Margall.

La vetllada fou presidida pel senyor P. Prunés, president del Comité de Sabadell, y en ella, alternant ab els que llegiren las poesías, prengueren la paraula'ls senyors Llovera, Salvatella, Pi y Sunyer y nostre company Pujulá y Vallés, quinas alocucions foren rebudas ab aplausos per la concurrencia; resultant l'acte verament important.

—

En la tarda del mateix diumenge havía tingut lloch en el «Centre Catalá» de dita població de Sabadell una sessió dedicada á Verdaguer, havent anat á cárrech de nostre company en Busquets y Punset el discurs necrológich, que fou molt aplaudit.

Se llegiren fragments de *L'Atlántida*, *Canigó* y altras obras. Notables foren las poe-

sias dedicadas al genial poeta de Catalunya, essent dignas de menció, entre altras, las dels senyors Armengol y Trias.

La secció choral executá composicions notables, essent de remarcar una elegia lletra de Martí y Peydro y música de Casademunt.

El discurs de gracias, d'en J. Campmany, ens semblá una bella página de prosa catalana, y acabá de fer brillant tan hermós acte.

—

Publicacions rebudas:

Pomellet intim se titula un llibret de poesias que'ns ha enviat son autor en Joan Trias y Fábregas, llibret en que, malgrat algunas inexperiencias de poeta novell, s'hi endevinan sentiment y espontaneitat.

Arbol cronológico-histórico de los reyes de Aragón y condes de Barcelona. Comprén també aquest arbre cronológich els comtes d'Aragó, de Ribagorza, de Cerdanya, d'Ampurias, d'Urgell, del Rosselló, de Besalú y de Provensa mentres governaren els Berenguers, aixís com las conquestas de Mallorca, Sicilia y Nápols. Es notable aquest arbre cronológich, fet per don Geroni Borao y editat per don Ramón de S. N. Araluce, essent d'estimar el bon servey que ve á prestar en nostra terra, generalisant el coneixement de sa historia.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

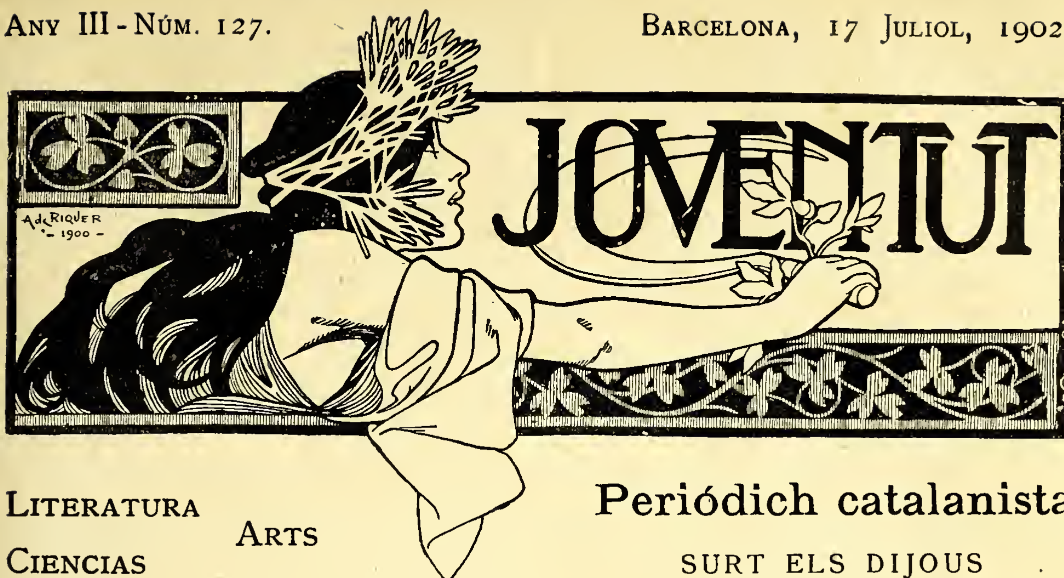
Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

Any III - Núm. 127. Barcelona, 17 Juliol, 1902.

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

PUNT D'ATENCIÓ

Es, ó pretén ésser el Catalanisme un moviment verdaderament social, nacionalista, el moviment de tot un poble envers la reintegració de la seva personalitat. Perque tal sigui, es necessari que totas las ideas politicas, totas las expressions de la conciencia, totas las modalitats personals, hi pugan cabre y estarhi per dret propi, sense que l'una molesti á las altras, ni sia cap preterida, ni's pugui creure que's deu la seva admisió y'l seu ingrés á mercés ó complascencias de cap mena. D'altra manera seria, — cosa que no vol ésser, — un partit politich més, seria la representació del pensament politich d'una part dels catalans, y no podria aspirar á ésser la expressió del desvetllament de tot un poble.

Contra aquesta aspiració del Catalanisme conspira la repetició d'un fet, que de continuar repetintse treuria del tot al Catalanisme'l carácter que pretén revestir ó que revesteix.

Per lo qu'atany á las ideas politicas no hi há verdaderament qüestió de cap mena. Sian monárquichs ó sian republicans els catalanistas, may en els seus actes colectius y públichs tenen cap importancia las ideas personals, y la colectivitat prescindeix perfectament de manifestarse conforme á determinada forma de govern. Marxan tots en aquest punt perfectament d'acort y may, en els actes que realisan, hi há manifestacions que puguin ferir las personals concepcions que respecte al dret politich ó al regim del Estat puguin tenirse.

En aquest punt es verdaderament cert que'l Catalanisme alcansa la característica d'ésser un moviment nacionalista y social. Mes, per desgracia, no passa lo mateix en altra esfera, en la més íntima, en la esfera de la conciencia, la que per ésser la exteriorisa-

ció, la concreció y la forma de la personalitat, més respecte y més consideració deuria mereixe.

No exigeix el Catalanisme que'ls seus adherits perteneixin á determinada confessió religiosa. Tan lliure pretén deixar aquest punt, que ni vol resoldre, en aquest seu periode de desenrotllo y propaganda, el tractar de las futuras relacions qu'hagin d'existir entre l'Estat y la Iglesia'l día que Catalunya hagi assolit l'autonomia. Peró axó, qu'es respectat pels catalanistas irreligiosos ó lliurepensadors, no's respecta del mateix modo per alguns de l'altra banda, y aquest es un perill serio pera la consistencia y pera l'ample desenrotllo del Catalanisme, perill que, encara que nosaltres no som catalanistas, desitjariam que desaparegués, ja perque desitjém sempre la supressió de tota mena d'opressions sobre la conciencia, ja perque, federals com som, y per lo tant autonomistas, ens compláu veure pendre gran volada á tots els moviments autonomistas.

Tothóm recordará qu'en l'enterro del doctor Robert, al que hi concorregueren individual ó colectivament representacions de tots els grupos autonomistas y de gent que, sens ésser autonomista, volia rendir l'ultim tribut de respecte y de carinyo al home sabi y honrat, un capellá que formava part del dol, dirigintse á un seguici tan heterogeni com aquell qu'acompanyava'l cadáver del doctor Robert, no va trobar cosa millor, al acabar son discurs-panegirich, que demanar que'ls presents resessin una oració per l'ánima del doctor Robert. Y axó determiná que's sentissin alguns, molts, verdaderament molestats per aquella súplica que no era, en el fons, més que la marca d'una imposició sobre la conciencia, y va fer, ademés, que prenentse per molts á broma la surtida de mossén Estebanell, se despullés de serietat y de respecte aquella grandiosa manifestació del dol de tot un poble.

Se dirá qu'es natural qu'en un acte religiós com es un enterro católich, se resin oracions, y qu'es natural també que un capellá demani que's resin. Peró tots sabém qu'en el fons els enterros, per més que siguin aparentment un acte religiós, no son més que'l cumpliment d'un dever social; s'acompanya'l cadavre á la seva darrera estada per amistat, per companyerisme, per respecte, per admiració, no pera fer un acte religiós. Si aquest ultim carácter tinguessin, no anirian als enterros molts dels que hi concorren. Ademés, havia sigut enterrat el doctor Robert ab totas las fórmulas qu'emplea la Iglesia. Per altra part, els qu'en el dol formavan, per capellans que fossin, al dirigirse á un acompanyament tan heterogeni com aquell, devian tenir la suficient altesa de miras pera no dir res que pogués ferir las opinions y'ls més intims sentiments de cap d'aquella inmensa gentada qu'havia donat á la memoria del doctor Robert tan solemne expressió de carinyo y de respecte.

Un fet encara més grave y de la mateixa mena ocorregué'l dia 6 del actual á Sabadell. Celebrá en dit dia'l Centre Catalanista d'aquella ciutat una sessió necrológica en honra á la memoria purissima de mossén Cinto Verdaguer. Al final de la sessió, un capellá, representant no sabém de quina entitat, va demanar á la concurrencia que's resés un *Pare nostre* y un'*Ave María* per l'ánima del preclar catalá.

Se'ns dirá tal volta qu'axó no son manifestacions oficials del Catalanisme, que son surtidas de to d'alguns individuus, catalanistas ó no, qu'aprofitan un acte del Catalanisme pera portar l'aygua á son molí. Peró'l fet es que las entitats ó representacions dels grupos catalanistas callan y deixan passar sense correcció tals actes. ¿Callarian devant d'actes contraris? No'ns agrada prejutjar qüestions: més temém que si tals actes contraris als sentiments católichs tinguessin realisació en las manifestacions catalanistas, els desautorisarian ó protestarian d'ells las direccions pera donar satisfacció al suposat ó ver sentiment religiós de la majoría dels catalans.

Y bé: es necessari pel desenrotllo y avens del Catalanisme, pera la implantació definida de la tolerancia, base d'una verdadera cultura, que tals fets no's repeteixin pera no convertirse en un estat de cosas que seria intolerable. Els autonomistas lliberals, al fer actes d'autonomisme, han prescindit de las sevas opinions religiosas: la reciproca deu tenir lloch per part dels altres autonomistas, els que creguin indispensable pel perfeccionament del home la práctica d'algún culte religiós. La lley no mereix respecte si no es

igual pera tothóm. En el fur intern, á casa, á la iglesia, en la discussió filosófica, lliure es tothóm de professar las ideas religiosas que vulgui, de pertányer á un culte ó de no pertányer á cap. Peró en els moviments de tot un poble, en els que hi prenen part totas las energias y totas las activitats d'aquell poble, no's deu de cap manera permetre la realisació d'actes que puguin molestar en lo més minim els més intims sentiments de qualsevol de sos individuus, si s'aspira realment á que tal moviment tingui'l carácter de generalisació que deu revestir.

Francisco Pi y Suñer.

CARTA OBERTA

Á en Joaquím Pena

Distingit amich: El seu darrer article publicat á Joventut en fetxa del 3 de juliol, constituheix pera mi una pregunta á la que desitjo respondre.

Sens entretenirme gayre á discutir la opinió que li mereixen las obras del compositor Saint-Saëns, susceptibles, segons vosté, de *experimentar una notable rebaixa'l día de la seva liquidació*, quan las crech personalment cridadas á constituhir un monument del quin la Fransa d'aqui cinquanta anys n'estará igualment orgullosa com del constituhit per las obras de Bizet; sense voler defensar als meus deixebles de las xurriacadas que vosté sol repartir, peró restant convensut, á pesar del seu article, de que's deuhen presentar els deixebles al públich en el género de la *música di camera* sens esperar á que sian veritables artistas; passant lleugerament per la *Sonata* de Schumann, que vosté classifica entre las obras més inferiors d'aquest autor, quan tinch el mal gust de trobar ab Franck, Debussy, Chausson, Gilson y Lekeu que las dugas primeras parts d'aquesta *Sonata en la* deuhen ésser consideradas com models de la mateixa perfecció, tant baix el punt de vista de la composició com del sentiment y de la inspiració, arribo al final del seu article y copio textualment:

«... nostra satisfacció seria major si en la temporada próxima veyam reconstituhirse aquell magnífich quartet qu'en mal'hora va desferse. Mes per'xo cal no voler treure fruyts massa primerenchs dels seus aprofitats deixebles, sinó pel contrari, colocarse'l propi mestre en el lloch del primer violí, que ningú li pot disputar, y ademés procurar la contracta d'un bon violoncello (que casi'ns fa tanta falta com el pa que menjém) y també una bona viola. Ja sabém que s'oposarán á aquests desitjos dificultats d'ordre económich, com á cada pas sab demostrarho'l director de la Filarmónica, mes ab tot hem de preguntar: ¿es que las contractas d'en Pugno, en Risler y en Weingartner no représentan un presupost encara major?»

Permetim que li pregunti: ¿está vosté segur de que'l número de suscriptors de la Filarmónica no disminuhiria potser de lá meytat, si en lloch d'emplear la major part del nostre presupost pera las contractas d'artistas de primer ordre com Raoul Pugno, Félix Weingartner y Risler, satisfessim nostre desitj contractant dos professors de violoncello y viola pera la nostra Academia y las nostras sessions de *música di camera?* ¿No devém témer, si pensant solzament en la minoría, en lloch de pensar en la massa del públich, á la que devém interessar seguint una marxa educativa en progressió ascendent, trobarnos, al cap d'uns quants mesos, l'agrupament reduhit qu'eram en els nostres comensaments?

S'oblida veritablement massa de que la Filarmónica's compón en gran part d'aficionats que no demanan més qu'assistir á dotze concerts anyals, lo més bons é interessants possibles.

Per'aquesta majoría, si'ls concerts qu'organisém no semblan contrabalansar pel seu interés la suma que representa la seva quota anyal, ens pregarán senzillament qu'esborrém el seu nom de las llistas de la Filarmónica, sense mirar en quin moment del any, y sens informarse de si tenim déficit ó contractas firmadas.

En aquestas condicions, ¿cóm podém pensar en contractar professors, sense saber si'ns será possible cumplir ab ells els compromisos contrets?

Es contra aquest estat de cosas, y pera trobarhi un remey, qu'havém demanat al Ajuntament y á la Diputació provincial una subvenció de 20.000 pessetas anyals. Aquesta subvenció no serviria de cap manera á *dorer* la nostra situació present: molt al contrari, serviria únicament pera contractar els

professors que creyém que fan més falta, no solzament á la nostra Academia de música, sinó també á las escolas subvencionadas. Peró la confiansa artística que's té en nosaltres es tal vegada limitada, y es molt possible que's refusi la nostra petició. En aquest cas, no'ns quedaria altra solució qu'abandonar l'Academia de música y reemplassarla per un'obra més apropiada als recursos de la Filarmónica. Hem pogut personalment obrir cursos gratuhits pera la ensenyansa dels instruments que son de la nostra competencia, ¿peró no creu vosté, estimat amich Pena, que seria dificil demanar á artistas extrangers que vinguessin á instalarse á Barcelona únicament pera imitar el nostre exemple?

Peró encara no som á n'aqui. Hem demanat una subvenció y esperém que'ls que tenen al seu cárrech l'examen de la nostra petició,'s donarán compte de que demaném poca cosa, si's compara ab lo pesat de la nostra tasca.

Els nostres diputats provincials, aixis com el nostres concellers municipals, voldrán segurament qu'al costat dels dos conservatoris existents y subvencionats, que pel seu carácter, la seva organisació y la manera com el seu personal de professorat s'hi decreta, han sigut més aviat qu'escolas d'art, *fábricas musicals* al us quasi exclussiu dels aficionats; voldrán (creyém nosaltres) que hi hagi una altra escola en la que aquests aficionats serán sense pietat excluhits, peró ahont els joves desitjosos de consagrar la vida al art musical, trobarán professors contents d'ensenyarlos lo qu'ells haurán aprés d'altres mestres reputats.

Nostres diputats y consellers son massa artistas é ilustrats de si, pera no compendre la necessitat d'aquesta reforma.

MATEU CRICKBOOM.

P. S. Del resultat actual de cosas ¿cal ferne del tot responsable al personal d'ensenyansa dels conservatoris pensionats? Creyém, al contrari, que'l talent d'una part d'aquest personal no pot posarse en dubte. Peró ¿poden parlar d'art als seus deixebles, tota vegada que n'han de despatxar quaranta ó més en dugas horas? Y tot aixó per un sou que refusaría un guarda de consums!!

SOMNI

Era de bon matí: l'hora dels sospirs de las ánimas assedegadas d'amor... Era una plana atapahida d'admetllers en flor. Se sentia'l rossinyol qu'escampava á doll las notas més armoniosas. Las orenetas passavan aplanantse suaument arrán dels admetllers, com atretas per llurs ubriagants aromas. Sos vibrants xiscles tenian també quelcóm d'armoniosos. Tal volta rossinyols y orenetas sentian el goig intens que'ns produheix la naturalesa quan, després d'una nit quieta y misteriosa y llarga com las horas passadas lluny del sér que un més estima, ens fa ofrena d'un dia incomparable, ab transparencias nacrerinas, comensant per descubrir demunt del horitzó un difús d'esblaymadas mitjas-tintas, claps petits d'espessas boyras de variats tons, dominanthi'l rosat, el carmí més ó menys encés y l'esblaymat color de las flors de las pomeras miradas á certa distancia. Després, aixecarse'l sol majestuós y esplendent, adornant tots aquells claps de boyra ab un precintat encés y viu com de carmí y or, ab matisos indescriptibles de violeta difusos per la boyrina fins á besarse lleugerament ab el blau poch ó molt esblanquehit, peró pur, del mitj de la volta poch avans estrellada...

Era l'hora dels primers petons; l'hora dels petons silenciosos, dels petons de verge enamorada...

Era una plana inmensa, quina gran plana la creuhava una avinguda amplíssima de majestuosos tells. Al lluny de llur avinguda s'hi dibuixava la silueta d'una parella enamorada. Caminavan á poch á poch, lentament. Ell, fornit, alt y d'ayre majestuós, y ella esbelta, escayenta, de perfils d'hermosura grega, de cos vincladís, de robas caygudas en gran rossech, y adornadas llurs espatllas pels deixats anar cabells rossos, quins feyan descubrir més la blancor de son rostre diví hermosejat per la taca petita de carmí de sos llabis.

Anavan acostantse y caminavan abstrets, sols parlantse ab llurs miradas, temerosos tal volta de que flors y aucells escoltessin llurs melosas paraulas...

Era l'hora del despertar somniador dels arbres. Havia esdevingut un oreig suau, y alhora una dolsa remor de besos de fullas.

Anavan acostantse lentament y abstrets caminavan, quan de sobte, á pochs passos, descubri ella la presencia d'un home d'aspecte miseriós (tal vegada un mendicant). La seva imaginació s'excitá, llensá un crit y caygué als brassos d'ell, del amant, tota pálida, d'una palidesa indefinida...

Y son crit me despertá d'aquell dols somni, d'aquella visió amorosa, quina visió va recordarme las pinturas solemnials y *silenciosas* de l'Heinrich Vogeler.

JAUME TERRÍ.

SOMRÍU DEL ROSSINYOL

GLOSA DEL «PLOR DE LA TÓRTORA».

(A la mística memoria de mossén Jacinto Verdaguer.)

Vora voreta'l niu
un rossinyol somríu
que ¡ay! ja no plora
perque quan lo trobá,
en blanch se trasmudá
ploma per ploma.

El niu es de perfúm,
teixit ab raigs de llum
del sol de Gloria;
la forma'n té de cor,
y un bes del Diví Amor
adintre hi cova.

Lo bes d'Amor Diví,
en éxtasis, allí,
¡cóm se desflora
á lo somríu primê
del rossinyol de Fe,
que son niu ronda!

. . . .

Ay! rossinyol felís,
que ja en lo Paradís
la pau hi trobas:
dessota del desmay
may més trenarás, may,
ja plors de tórtora!

Que l'arbre de la Pau,
hont lo teu niu s'hi escáu,
té ferma soca;
y al brot de cada tany,
floreixen per tot l'any
lliris y rosas.

Sa vida, es viure etern
sense tardor ni hivern:
qu'á n'ell no hi tocan
el calabruix dels mals;
ni'l vent de terrenals
tristas angoixas.

Esbarts d'abellas, sols,
y'ls papallons, á vols,
á qui més vola,
ab misteriós anhel
xuclan aroma y mel
¡gosa que gosa!

Com tu ¡no'n gosarán!
perque d'assí en avant,
la qu'es més dolsa
ton cor ja se la endú;
y'l mellô aroma ets tu,
flayrant tot'hora.

. . . .

Quín goig de benhaurat,
poder al teu costat
viure una estona
lo meu cor, pobre aucell
avans de l'hora vell,
qu'amors no troba!

Cridam á n'á mi un jorn
ben dematí, dejorn,
á trench d'aurora;
que vol llum mon esprit,
y aquesta terra es nit
molt freda y fosca.

. . . .

Oh místich rossinyol!
Qué bé deus cantar, sol,
las cansons novas
que solzament, ahî,
vas preludiâ á n'aquí.
quelcunas notas!

Mes ay! no estás sol, no:
prop teu hi tens l'Amô
que t'enamora;
y no més gayre endins,
els chors de serafins
qu'avuy t'escoltan.

. . . .

Ja'n fan de cobrecel
sas alas blau de cel ..
L'instant s'acosta...
Las verges y los sants
salmejan los seus cants...
Ve la Custodia!!

La Custodia es un niu!
El rossinyol somríu,
de blancas plomas.
Es somríu sempitern
d'epitalami etern!...
El de sas bodas!

P. PALAU GONZÁLEZ DE QUIJANO.

Barcelona, 3 juliol 1902.

TRETS DE FONA (1)

VI

UN GASTAMENT SOCIAL É INDIVIDUAL

S'ha comés un crim horrible, un crim de lesa Natura. Una soltera, enganyada ó no pel seu promés, s'ha produhit un gastament. S'ha privat á un feto'l seu dret al desenrotllo, y la mare á horas d'ara jau en el llit del dolor sufrint la violentació que va fer sufrir á las lleys de la Naturalesa. Si hi há algún crim repugnant, ho es aquest crim, verdader assessinat, alevós y premeditat. Peró no es aquest crim el més repugnant de tots.

Suposém per un moment que la soltera en qüestió no creu al promés, ó no intenta *motu proprio* cometre lo comés. Si ara jau en el llit del dolor, ¿en quin llit jauría alashoras? Tota aquesta gent qu'ara crida en nom de la moralitat, li escupiría á la cara allavors, en nom d' aqueixa moralitat mateixa; tota aquesta gent que ab cara compungida ara aporta la seva caritat al capsal de la malalta, veuría fredament, ab la rialla del despreci y la burla als llabis, cóm els pits de la mare s'anirían aixugant y cóm l'infant batejat arreu ab una injuria aniria assecantse de miseria; tota aquesta gent barraria la porta de sa casa á la *corrompuda*, la expulsaria dels seus establiments y li escupiria á la cara una insolencia y un sarcasme; tota aquesta gent qu'ara no té sinó paraulas d'horror y aspiracions de *justicia*, llavoras no tindria sinó la mofa canallesca pel ventre de la sacratíssima mare, per l'amor de la sacratíssima dona.

Hi há un crim més horrorós que'l de violentar las lleys de la Naturalesa: el no aymar las lleys de la Naturalesa.

Hi há un crim més horrorós que'l de malmetre un feto: el de posar las convencions per demunt de la feconditat y del amor de dos sers humans.

¿Qué cridan, donchs, els llops carnivors? ¿Creuhen per ventura qu'han sigut la soltera ó son promés els qu'han comés el crim? Ilusos! Han sigut ells mateixos; els mateixos vehins qu'haurian esclafit la riallada darrera las finestras mitj obertas al pas de la enamorada; han sigut els mateixos ciutadans embrutits y abrigats ab ropatjes de convencions.

Ells que no saben adorar la mare, ¿ab quin dret abominan de la marastra? Callin els llops cridayres!

(1) Vegis tomo segón de JOVENTUT.

IDEAS Y LLEYS

Una lley progressiva es la relaxació de un'altra, de quins domini y vigor ne venian al home vincles més forts á sas potencias, á sa llibertat més coaccions.

Aquesta gradació demostrada pel individuu tant sí, constituhint part d'un aplech que formi una entitat ó un poble, reivindica una exoneració d'imposicions adequada á las necessitats de dit aplech; com si, conscient de sos drets indiscutibles, ne fa de llur obtenció plena un fi, ens induheix á afirmar que la lley escrita anirá disminuhint sa forsa coactiva, tendint á confondres més y més ab la que deu regular els drets naturals, manifestació de la que regeix els fenómens en la inmensitat de la Naturalesa benéfica.

El convenciment de que's va á un fi més ó menys proxim, es el medi més eficás per conseguirho. Refusar lo qu'es convenient, es ignorar aytal conveniencia.

Succeheix qu'en els estudis socials, la rahó humana, fruhint ja d'aquesta llibertat, queda enterbolida pel baf que's desprén de la historia, baf quina corrupció, en forma de preocupacions y prejudicis, es la mort dels esperits febles y fins arriba á neutralisar els efectes que l'impuls dels forts y equilibrats á despit de tot fa sentir.

Y es perque'l passat el veu nostra rahó baix dos aspectes ben diversos, quedant el medi social constituhit ab determinat carácter segons la preponderancia del un sobre l'altre en tots els ordres de la vida.

La reacció y'l progrés sostenen en l'esperit del home una lluyta grandiosa. Per xó l'home, al subjectar sos actes á una norma, no vol prescindir de certas reglas, mantenint aixis lleys reaccionarias, ó segons conseqüen-

cias procedeix, proclamantne aixis de progressivas.

Obligar al individuu ab reglas que tendeixen á conformar sa conducta á exemples del passat, no es científich; y es una monstruositat ferli creure qu'en mitj de lluytas despiadadas, de la ignorancia de devers y drets y d'injusticias socials innombrables, gaudeix artistich espectacle quin exemple, grabat en son ánima, pot conduhirlo á son perfeccionament.

Obrar segons lo que sugereix l'examen y la comparació dels fets históríchs, es lo més adequat á la facultat humana deductiva, y lo més convenient dat l'estat relatiu d'imperfecció que constantment la rodeja.

Las lleys reaccionarias constituheixen una forsa qu'ofega'ls desitjos del home ab imposicions absurdas é irracionals; mentres que las lleys progressivas son com un medi de fugida d'una societat imperfecta en que's patrocina la injusticia qu'amara de sanch la terra, y com un crit d'avant cap á un millor esdevenir, envers un ideal desconegut, peró d'una atracció irresistible.

Detenirnos devant de preocupacions es mirar superficialment el passat; inquirirlo y examinarlo, es com mirar l'esdevenir. L'esperit progressiu manifestantse en ell y continuant el procés en que tots ens movém, logich es que millori l'actual medi social, treyent de sa relativitat un altre medi que més armonisi ab las aspiracions del home.

Las teorias y sistemas sociológichs tenen un radicalisme proporcional al amor del passat. Rebutjarlos del tot es propi d'homes folls, als quins no impulsa l'ideal ni cap iniciativa. Es veritat que lluytan ells mateixos, que sas solucions son diversas y fins á cert punt antagónicas: mes las ideas qu'engendrin lleys més soportables, podrán ésser de uns y altres segons el grau y la forma ab que la conciencia dels drets individuals determini en l'esperit dels homes un ansiat desvetllament.

Perteneixi al ordre que's vulgui, una idea ha de traure sa forsa progressiva, mes sols quan hi hagi enteniments que la comprenguin prou pera portarla á la práctica. Quant més generals son sos beneficis, major cultura suposan. Es veritat que també's fa enemichs de criteri no despreciable, als quins apareix com absurda: mes las afirmacions d'aquests, que no sempre están exemptas de prejudicis, son moltas vegadas sofismas que pugnan ab llurs conviccions mateixas.

Aqueixa anemia moral que retráu al home de lo que socialment es sá y fructuós, forma un contrast remarcable ab la decisió ab que altres proposan solucions pels procediments revolucionaris. Els efectes benéfichs de las revolucions han arribat fins allá hont la idea de la llibertat y dels drets individuals ha comensat á enfosquirse, resultant d'aytal confusió unas lleys qu'ab rahó's consideran depressivas.

Sols la difusió de la cultura y'l conreu de las ciencias positivas portarán á una moral basada en la evolució de las cosas, dintre de quin camp amplíssim se fruhirá la llibertat en tots els ordres ab manifestacions més ostensibles, que'ns acostarán més cada dia á possehirla ilimitada.

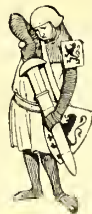
Embolcallat l'home en un procés cap á un fi, no'n pot coneixe la distancia, ni la naturalesa; mes com tots els sers tendeixen á llur integració, y aquesta no's verifica sense l'armonia de las parts de que constan, sas aspiracions deuhen ésser constituhir una humanitat armónica, que rebutji tota coacció y violencia.

L'home individuu no pot contribuhir á n'aqueix tot sense l'exercici ple de sas facultats y energias, essent la conciencia de sos devers y drets la forsa que l'ha d'unir á sos semblants.

Y sa conciencia deixará de pertorbarse ab lleys é imposicions, quan sa rahó logri espandir una ciencia sana sense mistificacions de cap género, veritable estudi ensemps que cant d'amor á la Naturalesa.

Y allavors el progrés social será'l discurs en l'individuu obrant en conseqüencia ab las veritats qu'adquireixi.

F. Elías.

ELS DÍAS DE MODA

Per dias de moda lluhits, ja se sab, els de Novetats. Y aquest any potser més que may. Sabut es de sobras que de massas de públich rutinarias com las nostras no n'hi han gayres, y á bon segur cap com la formada per nostra classe alta, que batejarém desd'ara, pera distingirla ben bé, ab el nom pompós de *turno impar*. Está formada aquesta per una bona part de l'aristocracia catalana castellanisada, per la *nobleza nueva creada por Constantino* y per una gran part de la classe mitja que pesa més de lo que val.

Entre las diferentas maneras ab que'ls caps-vius solen explotarla, donantli per la banda y afalagantli las sevas aspiracions de frivolitat y de *buen tono*, n'hi há dugas que sobressurten y fins prenen un ayre barceloni eminentment clássich. L'una es el *turno impar* del Liceu, l'altre'ls *días de moda* durant els mesos de juny y juliol.

Vagin á Novetats la nit d'un dilluns, d'un dimecres ó d'un divendres de cada setmana, durant la temporada compresa entre'l dia de Sant Ferrán y'l de Sant Ignaci de Loyola, y veurán l'apoteosis de la frivolitat y de la ximpleria de nostras classes altas. Treguin el nas en la sala d'espectacles. Si es mitj quart d'onze, hora en que sol comensar la funció, veurán que'ls palcos vessan, que las butacas vessan, que tot vessa y que *el teatro está brillante*. La riquesa y elegancia dels vestits y sombreros de las senyoras y senyoretas es esplendent. Las obras mestras de la Marieta, de la Peig, de la Montanya, de la *Juana* y de la Vidhailet, brillan ab tot son esplendor, provocant entre l'element femení tota mena de comentaris. El teatre está convertit en un jardí en el que s'hi belluga una flora quimérica. Els nostres més eminents *corridos*, afilerats en els palcos que més bé dominan la sala, guardan la *pose* més escayenta y manejan els *gemelos* ab la destresa dels tiradors més afamats. No falta qui fa *blanco*. Las floristas tenen més feyna que'ls altres dias; y allá, lluny, al cap d'avall de tot, en el gran escenari, els cómichs fan forsas de flaquesa pera fer veure que representan una comedia ó un drama que malviatje qui se l'escolta. L'aleteig frisós dels vanos domina tot el teatre com un vol de papallonas de colors.

Com que fa calor y's té mandra d'entrar á la sala d'espectacles, ens en aném cap al pati. Ja hi som: ben assentats en un d'aquells banchs de fusta que tenen tanta requesta. El pati, ab tot l'ayre d'un pati d'esbarjo de manicomi ó d'hospital, está quasi desert. Els aüers no fan gayre claror, perque l'empresari's veu qu'está per l'estalvi, y en la galeria-café alguns refrescan, fentse la ilusió de que espantan la calor. Mes, veusaquí que tot de cop se sent un rápit picament de mans, y patim! patám! ab fressa y gatzara d'arribada de carril, las portas s'obran y un riu de noyas, de joves, de *mamás* y de senyors arriba corrent, com viatjers d'un tren de recreo, y pren lloch depressa en els banchs com si juguessin al sereno ó al cassador. Els aüers fan de cop molt més bona cara; s'omplan las taulas del café; de la porta que comunica ab el teatre'n surten glopadas d'espectadors que s'escampan pel pati. L'acte s'ha acabat: l'entreacte comensa.

Alashoras s'organisa inconscientment, al llarch del pati y al voltant dels plátans y fanals, una mena de rúa atapahida, de gent que, poch á poch, va voltant acompassadament com els catúfols d'una sinia inmensa. El *desfile* rotatiu, la cinta cinematográfica no deixa d'ésser curiosa, y alguns dels catúfols forsa interessants. Contemplemho. Els galans de primera volada, embutits dintre del correcte *smoking*, aguantan las torturas del coll ab impassibilitat estoica, ab el barretet de palla de gayrell demunt del atapahit cabell lluhent com acer, á forsa de pomada, mentres sostenen conversas plenas d'entrebanchs ab las noyas, qu'adoptan, pera escoltarlos ó replicárloshi, una *pose* d'encarcarament que fa posar nirviós no més que de contemplarlas. Venen després grupos de *mamás* jovas qu'encara fan goig y encara presumeixen, altras de més respectables junt ab els *papás* contents, satisfets y expansius. Y la sinia roda, roda que rodarás, repetintse las figuras, las caras y'ls posats, que son els mateixos de sempre: las del *turno impar* del hivern al Liceu, las del *Polo*, del Concurs hípich, ab sos diferents grupos *rosa*, *azul*, *blanco* y de tots colors, es á dir, las mateixas

noyas, las mateixas *mamás* y'ls mateixos joves, parlant sempre de temas iguals ó semblants, desconsoladorament uniformes, buyts é insubstancials, en *castellá* per suposat y formant en bloch una especialissima capa social que sembla no tenir patria, ni lligaments caracteristichs de cap mena, donchs no es catalana perque no té cap dels distintius del tipo catalá per excelencia, ni es tampoch castellana perque li falta la nadiua gracia superficial del castellá de pura rassa; quedant com un producte inofensiu de la frivolitat, com una fruyta en dols qu'empalaga de tant que vol ésser fina.

Ab ella giravoltan, barrejantshi també, gents de totas menas y condicions, donchs el preu d'entrada está al alcans de totas las butxacas; y la remor del entreacte creix, s'espandeix, brunz sota'ls plátans recremats pel gas, fins que sona'l timbre y la munió perfumada's desbanda per esma, tornantse á aplegar en la sala pera contemplar el sostre del teatre, tot fentse la ilusió de que's diverteix. Els *corridos* tornan á fer feyna y'ls vanos esvolategan febrosos, donchs la calor comensa á molestar de valent.

Ja sento qu'algún llegidor pregunta:

—Y de la funció ¿qué?

—Home! Qu'es *cursi* vosté! ¿No sab que'ls dias de moda la funció es lo de menos?

—Donchs ¿per qué hi venen al teatre, ab la calor que fa? Si's volen passejar, ¿per qué no ho fan pel passeig de Gracia, qu'es molt més fresch?

—Perque es *cursi* passejarse á la nit pel passeig de Gracia.

—Ah! ¿Si? No ho sabia.

—Donchs, miri, ara ho sab.

—Jo més *cursi* trobo passejarse per un pati brut, esquifit y tancat per altas parets que no deixan circular l'ayre gens ni mica.

—Vosté sí, peró ells no.

—¿Qui son ells?

—Home! La gent del *día de moda.*

—La nostra *nyebitada*, voldrá dir!

—Home! No sigui tan exagerat, ni moteji ab adjectius desdenyosos. ¿No veu que pera ells el teatre no es més que una exhibició personal?

—¿Donchs digui que'ls que'ns hi barrejém som uns babaus?

—Potser si.

—Está clar, perque per'anar al teatre pera veure las comedias de la platea y dels palcos... qué vol que li digui!...

—Home, es una funció com qualsevol altra, y al mateix temps una nota barcelonina d'alló més maca... Es dir, á mi m'ho sembla. Bé prou que'n parlém dels cómichs de dintre: algún dia hem de parlar dels cómichs de fora.

—¿Quins son més cómichs per vosté?

—Per mi'ls de fora.

CANSONS SENZILLAS

(Música de Joseph M. Carbonell.)

I

PASTOR D'ARCADIA.

L'Estíu se bada com una flor
que trascendeix fins al cor;
las fullas vibran d'amors d'Estíu;
passa rihenta l'aygua del riu,
y á la cayenta dolsa calor
arreu s'escolta'l batech d'un niu
d'amor.

Per serras bellas, per xicas pradas
van mas ovellas aparelladas;
l'aucell rialleja, la flor panteja,
totas las cosas enamoradas,
tornan flayrosas y fecondadas
sota del sol;
sols jo m'anyoro d'altas besadas...
Veníu, pastoras enjoyelladas,
qu'en las boscurias més amagadas
farém florirhi las abrassadas
y en alegría será mon dol!

XAVIER VIURA.

PATRIA

Si dich «la patria soch jo», volent significar que la determino *à posteriori* per la satisfacció que sento en cert tros de món que s'identifica ab el meu modo d'ésser, corro'l perill de que's creguin de mi que tot el món m'es patria. Peró si dich «es la terra patria», es dir, la dels meus pares, reconech que no s'origina en la meva voluntat, peró qu'es ben voluntari l'amor que li porto.

Quan neixo ja'n soch fill d'una patria. La meva sanch té, per dirho aixis, en disolució la dossis de patria que un ser humá necessita. Ne tinch de patria tant si vull com si no. Després, quan ja'l cap pensa y'l cor sent, alló qu'he tingut, volentho ó no volentho, m'ho estimo de debó, ab llibertat, perqu'es lo mateix qu'estiman els quins jo estimo. Peró entenemnos: la voluntat ab que estimo lliurement no la he comprada en l'encant del món, sinó en el de la meva patria. Per xó'm va tan bé pera estimarla.

MIQUEL LAPORTA.

LAS TORMENTAS DEL 48

PER B. PÉREZ GALDÓS.

Fa poch va surtir el primer volúm de la quarta serie de *Episodios Nacionales*, que porta per titul *Las tormentas del 48*. Aquesta obra no sembla més, segons se desprén de sa lectura, que'l prólech de tota la nova serie, ja desde'l punt de vista históric, ja del novelesch. Aixis es que no's pot fer un ver judici de la mateixa fins que s'hagi acabat tota la serie: aixó es evident, á nostre modo de veure.

Es natural, donchs, que pera exposar nostra definitiva opinió esperém á que d'aquesta serie n'hagi surtit l'ultim volúm.

Del llibre en si dirém que, degut tal volta á son carácter preparatori, ó que precedeix á altres, es un dels més fluixos de tots els *Episodios* publicats per en Galdós.

En sa part novelesca'ls tipos no están tan ben definits com ens té acostumats l'autor en els altres *Episodios*, y no adquireixen per tant el relleu necessari. ¿Es tal volta degut aquest defecte á que alguns personatjes son ja en part coneguts? ¿Se deu á que la trama d'aquest llibre deixa endevinar qu'en la present serie l'acció será poch més ó menys igual á la de las series anteriors?

De tots modos, hem de fer notar que sovint s'hi troba la má mestra d'en Galdós, principalment en els trossos descriptius, y sobre tot en el llenguatje.

—

En quant á la part histórica... es bon xich inferior. Els fets hi están apuntats: ni tan sols en un moment hi veyém la má d'un historiador que'ls exposi y estudihi. Sempre hem cregut que'l gran novelista y autor dramátich no estava á la mateixa altura com á historiador, degut á certas causas que no hem d'esbrinar.

El senyor Galdós, com ferem notar en *Bodas Reales*, en las épocas en que'l quadro era grandiós ens pogué donar obras grans, peró com més petit era aquell, més inferiors resultavan aquestas, y aixó es efecte de que en aquests cassos la tasca es molt més dificil, y s'ha d'ésser més historiador-critich qu'altra cosa.

De la petitesa de l'época que tracta ja n'está enterat don Benet, y aixis ho fa constar com de pas. Excusantse en cert modo de no donar importancia als fets histórichs, diu: *Porque, si bien se mira, por lo muy repetidos, son estos movimientos sediciosos como los amanerados poemas de corta inspiración y de frase pedestre, y sólo en el caso de que el triunfo los haga eficaces merecen la atención de las gentes. En los pronunciamientos fallidos veo yo la más tediosa sarta de aleluyas que nos ofrece nuestra historia. Mirémoslas de prisa, y pasemos de largo.*» Aquesta es la veritable explicació de lo fluixeta que resulta l'obra. Ja apuntavam nosaltres una cosa per l'estil al donar compte de *Bodas Reales*.

Guardém, donchs, pera més endevant el judici definitiu, que desitjariam fos un altre que'l qu'avuy n'hem format. Esperém els altres volums, en els que podria ésser que vegessim un cambi gran que'ns fes modificar nostra opinió sobre en Galdós com á historiador, y sobre la dificultat de fer una gran obra basada en fets mesquins y ridiculs, com no sia agafant el fuhet unas voltas y'l bisturi las altras, havent fet l'autor un profond estudi dels fets y de sas causas próximas y

llunyanas: estudi que s'ha de reflexar en l'obra fins á tal punt, que'l llegidor pugui formarse opinió propia.

VICIS SOCIALS

Jordi.—Ho veig ben clar: hipocresia, egoisme, farsa... vanitat, usura, caciquisme... que, com espasa de Damocles, son omnipotents pera la gentada. Plagas que privan als homes de tenir miras enlayradas; que'ls hi fan semblar una aberració la vida del esperit; que descalifican totas las ideas, per santas y nobles que sian, en no duhent una finalitat inmediata y ventatjosa, ó de profit personal. Plagas que manteniu ensuperbits als homes... jo os maleheixo!

Renuncio per forsa, per impotencia, á contribuhir á la redempció de la societat... Me'n torno al Mas, lluny de vosaltres... Allí seguiré alimentant mos principis, allí seguiré dedicantme á estudiar al home... el meu estudi predilecte; y ja que no disposo de medis pera realisar la meva empresa, ja que'ls homes tancan las portas al qui vol redimir la societat dels vicis que pateix... al menys que mas ideas me redimeixin, al menys que no caygui en el llot de la farsa que'ns empesta!...

Fidel.—Malament, amich meu, malament. Encara ets jove pera que vagis més enllá, més endins, molt més que fins ara: no desesperis may, sinó't negarias á tu mateix. A las contrarietats de la vida has d'oposarhi la valentia y la noblesa de ton cor jove.

També jo era radical; també, com tu, buscava aqueix *més enllá* que voldrias... Totas tas pitradas serian en va, si no sapiguessis dominar ton temperament impetuós.

Un encertat diagnóstich que'm feyas dels mals que pateix la societat, me demostra que coneixes la malaltia, qu'has vist d'aprop sas llagas... llagas de carácter infectiu, no hi há dubte, llagas quin contagi t'esparvera... No totas se curan, com el cáncer, valentnos del cauteri: en algunas bastará l'empleo de bons desinfectants pera curarlas y evitar son contagi.

Vegemne uns quants cassos y fesne judici; peró judici seré, terminant y prudent á la vegada.

Figuremnos un senyoret, *un gommeux*, com ne diuhen ara: ¿el veus? Encarcarat, tonto, estúpit, prou inflat pera enamorarse de si mateix. Acóstathi, feshi conversa, y dirá una idea tan estúpida com ell; apróbali, y conseguirás una amistat. Si no li donas importancia, si li combats la idea, fugirá de tu, may més podrás comptar ab ell, may més podrás fiarten: será un enemich teu.

Ja ho sab ell—hauria de saberho al menys—que no'n té, perque lo que fassi ó digui no pot tenir importancia, qu'ell no va en lloch... peró no hi fa res: vol que l'alabis, que li aprobis els seus plans, que'l felicitis, que l'enganyis, en una paraula.

Més enllá una dona quina hermosura, quin tracte, quin posat deixan molt que desitjar: antipática per batxillera y per coqueta... Acóstathi, prenhi conversa, feuvos amichs, cosa fácil si li parlas de sa hermosura, de sa elegancia, de son bon dir... En altre cas no ho creguis: no serás persona corrent, tindrás mal tracte y acabará per retirarte la seva amistat. Com que també vol viure enganyada!... Ja ho sab que no es hermosa, ni elegant, ni res que s'ho valgui: peró cal dirli quelcóm que la recrehi, que li fassi alimentar una ilusió; si no, tant se val. Per'xó precisament, per'xó tan sols te distingia ab la seva amistat: perque l'afalaguessis, perque la seguissis enganyant en sa vanitat.

Un altre tipo: ¿el veus? Donchs es un farsant, un dolent. Es quelcóm més que nosaltres. Nosaltres volém conservar el nostre *Jo* sagrat: ell no'n té prou, ne vol dos, com diu que té dugas conciencias. L'una pera ell, l'altra pels demés; una á dins, l'altra á fora. Ho sab que menteix, qu'es un dolent, capás de tot, de véndreho tot!...

No obstant va á missa, sense creure en Deu per'xó, combrega y fa actes semblants... (1) D'aquest no te'n fihis: es de la casta pitjor. Peró no'l treguis á la vergonya pública: serias burlat. No redimeixis als demés dels mals que'ls hi causi: serias crucificat.

(1) Ja sab lo que fa y es cosa fácil. ¿Enganyar als capellans? Res més senzill: fer lo qu'ell y n'hi há prou. Sempre las apariencias!

Y allá'n va un altre: l'usurer. Miratel ab son posat satisfet, cregut de que fa bonas obras. Y encara que aquest es un tipo que, qui més qui menys, ja'l coneix tothóm, tampoch te'n fihis: déixal. No'l toquessis pas, que'l diner mal adquirit caixala, té mala baba, enmatzina.

Y un altre y prou, amich meu: el cacich. Altre faritzeu qu'enverina la vida als pobles, que'ls divideix en partits, que fa barallar constantment als homes... Com qu'aixis solzament pot exercir la tirania de son poder usurpat!... No'l ferissis may, may de la vida: déixal. Tu no tens tremp pera pegarli á má traidora y á n'aquests sols aixis cal atacarlos. Si't fa mal, sufreix y calla; no t'hi redressis cara á cara, que te'n faria molt més. Aixó no es noble, ja ho sé: peró lo altre fora un sacrifici anonim, sense fruyts, sense cap resultat, estéril complertament.

Y acabemho ab un consell: la lluyta ha de esser sempre ab forsas iguals, donchs en altre cas no aprofita.

A un home lleal tráctal ab sinceritat, ab franquesa; á un hipócrita, com tu no n'ets ni deus serne, no'l tractis y no'l farás enemich teu; á un farsant, coneixlo y te'n separarás; del usurer fuigne com del mal gra; dels cacichs, aqueixa llopada que s'extén arreu, gent sens amor, sens entranyas, sense dignitat ni vergonya... fuigne sempre y, tot fugintne, combatlos en general. Com molt d'ells no volen passar per tals, lograrás dos objectes á la vegada: que la gent els hi fassi'l buyt y qu'ells, no creyentse compresos en tas excomunions, fins t'alabin y te'n fassin gloria.

¿T'agrada la ciutat? Quédathi. ¿No t'agrada? Tórnaten al Mas, y per'xó desd'allí trevalla pera la redempció dels homes, que prou falta fa!

. . . .

Pobre xicot! Se'n torna al Mas ab sas ilusions marcidas, peró está salvat, no hi há dubte. Si may torna á ciutat, hi tornará més fort y brau y ab més coneixensa dels homes. Son bagatje d'ideas, sa noblesa de sentiments, son carácter de ferro, enrobustits per las llissons de la vida, asseguran en ell á un redemptor de las llibertats dels homes, de las veritables llibertats, d'aquellas que sols están limitadas pel respecte y l'amor als altres...

Sembla que'm torno jove y també faig com ell... No més qu'ell ve á la vida, y jo me'n vaig del món... Adeu, Jordi; adéu, bon amich, adeu.

CANDI CLOSA.

POEMA DEL IDEAL

Hi han cosas *vulgars* que sembla haurian d'ésser *excepcionals*, y, ben al contrari, cosas *excepcionals* qu'haurian d'ésser *vulgars*.

—

Esser franch, ésser bo, ésser fidel: heusaqui extranyesas d'avuy. Decididament el progrés es un fet.....

—

Per la germanor entre tots els homes, per la pau universal, pel triomf complert de las ciencias y las arts, per la llibertat dels pobles esclaus: aquests son els desitjos que fan sospirar dolsament las arpas dels més grans poetas. Son desitjos bells, mes, per dissort, la tasca pera qu'esdevinguin realitat será llarga, y obstacles ferms impedirán que n'assolím la fi, *precisament* per lo que de bells tenen.

—

Coratje, sempre coratje! Hi haurá algún jorn en que'l regnat dels bons comensará aqui, sobre la terra: y aquell jorn será'l de las grans justicias.

ALFONS SANS Y ROSSELL.

TEATRES

Falstaff—Tempestad en la sombra

En Thuillier ha representat al Eldorado un arreglo en castellá de la gran comedia de Shakespeare *Falstaff ó Las alegres comadres de Windsor*. Els arregladors son—es necessari consignar els seus noms — *Don José de Roure* y *Don Félix González Llana*.

Dihém qu'es necessari dir els seus noms, perque creyém obra útil posar á la vergonya pública'ls noms dels grans facinerosos literaris. Lo qu'han fet dits senyors ab el *Falstaff* de Shakespeare es un acte de tals. No hi ha dubte qu'es dificilissim posar avuy en escena las obras del gran dramaturch inglés tal com foren escritas. Impossible no ho es, puig si no estém errats, á Londres se representan integrament. Mes en fi, es dificil. Poden acceptarse, donchs, els arreglos, peró sempre y quan aquests arreglos siguin fets á conciencia, es á dir, respectant del original la seva essencia. Que's suprimeixin escenas, que's suprimeixin personatjes y que'ls arregladors se prenguin algunas altras petitas llibertats, sempre que sigui en lo secundari, pot admetres ja que no aplaudirse: mes quan, com succeheix en el present cas, se suprimeixen de l'obra casi bé la meytat de las escenas, quan se prescindeix de personatjes importants intimament lligats ab l'acció dramática, y quan se prenen altras llibertats tan *estupendas* com aquestas, no solzament no's comprén, sinó que indigna á tota persona que tingui dos travessos de dit de sentit literari.

No n'hem de parlar de l'obra, ni del colossal tipo, més ben dit, dels colossals tipos creats per Shakespeare, puig tot això es ben conegut; peró hem de protestar de que s'enganyi al públich d'una manera tan descarada com ho han fet dits senyors. Pera convences d'això que dihém, no hi há més qu'agafar la traducció, més literal que literaria de las obras dramáticas de Shakespeare, d'en Macpherson, y veurém tot seguit que s'han suprimit, entre varis personatjes secundaris, altres com Fenton, el segón de l'obra, y com Ana, quins romántichs amors ab aquell están intimament lligats ab l'acció general; s'han suprimit totas las escenas interessantissimas en qu'ells dos intervenen ó á n'ells se fa referencia, mutilant aixis la gran escena final de l'obra, tan aparatosa y cómicament solemnial, que queda convertida en una ridicula pantomima; s'han suprimit totas las que's refereixen á la segona cita de Falstaff ab las senyoras de Vadera y de Paje, que acaban disfressantse'l protagonista de dona; d'un metje francés n'han fet els arregladors un tartamut, y en fi, els cinch actes é innombrables quadros de l'obra s'han reduhit á quatre quadros en tres actes, escrits en una prosa vulgar é incorrecta. Ab tot lo qual l'obra de Shakespeare queda tan ridicula y desfigurada, que fa verdadera pena véurela representar.

De la execució sols podém dir qu'en Thuillier va surtirse ayrós del dificil personatje. Els demés feren lo que pogueren. Bé es veritat que podian fer molt poch. El públich fret, y aburrintse sobiranament.

—

Un italiá, en Nani, autor dramátich modern de qui no coneixiam encara cap obra, se'ns presentá l'altre dia á Novetats ab el drama en un acte *Tempestad en la sombra*, interessantnos vivament. Qualsevol autor espanyol hauria deixatat l'assumpto en tres actes; un francés, ab farsiment, l'hauria desenrotllat en cinch: l'autor italiá, que deu ésser nirviós y per lo tant sobri, ha fet un sol acte, peró un acte superb.

L'assumpto no pot ésser més gastat: l'adulteri; peró la situació, y'l modo de tractarla, no poden ésser més originals. Ab lo qual ens demostra en Nani qu'en art no hi há res que sigui vell ni gastat, mentres hi hagi vida y veritat en el fons, mentres hi hagi sinceritat y originalitat en la forma, es á dir, mentres hi hagi un home que sent la vida en lo que té d'extraordinari, y la reflexa tal com la sent. L'adulteri s'ha tractat sempre en el teatre, perque l'adulteri es fruyt de tots els temps, y ha donat sempre lloch á obras novas perque en realitat el fruyt es lo de menys, lo interessant son els arbres que tal fruyt donan; y com aqueixos arbres — marit, muller y amant—son sempre distints, sempre's presentan ab el sagell d'un *jo* que no té igual, es clar que l'artista que sorprén en la vida observantlos, ó inventa en sa imaginació pressentintlos alguns d'aqueixos arbres que lluytan seguint son impuls individual pera desfer lligams contra-natura, pot fer obra originalissima y punyenta encara que talli un mateix nus, encara que vulgui una mateixa vella convenció. Ne té prou, pera ésser original, ab presentar sers de vida intensa y per lo tant de passions fortas y sentiments exuberants; puig que naturalment aquests sérs, al trobarse enfront del conflicte que la rutina més que la Natura ha fet pahorós, s'agitarán y obrarán ab arreglo á la seva propia personalitat, qu'en tots ells es diferenta.

El secret, donchs, pera l'autor está, en cassos tals, en sabernos pintar aquests tipos excepcionals ab veritat y fermesa, y després d'això ferlos maniobrar, quan intentan resoldre'l conflicte de sa vida, armónicament ab sí mateixos, es á dir, armónicament ab la pintura que dels carácters l'autor ens ha fet.

En Nani ha sabut ferho aixó. El marit que'ns pinta es un tipo excepcional, y al mateix temps humá. Violent y apassionat, se troba en una situació que las circunstancias fan doblement trágica. Casat ab una dona jove á qui estima, instintivament sent que aquesta'l traheix. Ell era un artista, un pintor, ella era una joveneta ilusionada. S'estimavan y s'anavan á casar quan ell se torná cego. Noblement el promés retorná la paraula donada, mes la xicota, en un rapte de generositat irreflexiu, persistí en son propósit y's casaren. Després, poch á poch, la vida ab el cego, sempre recelós y sempre enutjós en sa forsosa inactivitat, se li feu insoportable. L'amant sobrevé; el marit l'endevina, y'l drama esclata. Y'l drama esclata ab forsa, ab veritat y sentiment. L'autor ens el presenta ab sobrietat incomparable, y segueix el procés d'aquell cor ferit, d'aquell home que sols hi veu ab els ulls de l'ánima, en una serie d'escenas de gran vigor y naturalitat. Tots els tipos secundaris surten apuntats ab forsa relleu, y'l de la esposa culpable, més per lleugeresa que per maldat, se destaca serenament com un'altra victima de las flaquesas humanas.

Per nosaltres, el primer mérit de *Tempestad en la sombra* consisteix en la sobrietat de desenrotllo y la veritat en els tipos. Tal volta al final hi há alguna escena efectista, peró en cambi n'hi han d'altras, com son las primeras de l'obra, molt sentidas, y alguna, com la de la lectura de las cartas reveladoras per una criatura ignocenta, que té certa volada trágica.

En resúm, un quadro dramátich modest que val més que molts *grans* dramas.

L'obra'ns l'ha donada á coneixe á Novetats la companyia de la Pino pera benefici d'en Morano. Ella ho feu molt bé, donant gran relleu á un tipo que necessariament queda ofegat pel del protagonista, en qui l'autor enclóu el drama. Aquest fou representat per en Morano ab un calor y convicció á que no'ns té gayre acostumats. Perfectament caracterisat, la vista sempre fixa y apagada, accionant y moventse naturalment, ens demostrá haver fet del tipo un estudi profond. Si en las escenas fortas no tingué raptes de inspiració, s'hi mostrá ben discret; en cambi, en las altras, demostrá ésser un actor de grans condicions, y, lo qu'es aquí molt raro, de gran sobrietat. Els demés, en el desempenyo de sos papers, que com hem dit son secundaris, cumpliren bé.

EL RECORT DE LA PRIMAVERA

No's tracta de recordar la primavera del any, aquesta primavera inmortal, lluminosa y mágica: se tracta de la humana, tan curta que s'esvaheix com un somni pera no tornar! Se tracta d'aquells dias en que tot somríu, en que las penas més grossas son las amorosas, y aixó que aquestas tenen sempre quelcóm que fa fruhir! Qu'hermosos son els dias de la primavera! Son matins daurats y esplendorosos, eterns matins de llums rihentas. Una benedicció augusta, una rosada de joya devallan y'ns rodejan, y las blavors del cel, símbols de felicitats, alegran las ánimas. Per tot brollan cántichs, prometensas y odas; per tot veus indefinibles—barreja delitosa de sospirs y de besos—ens cridan. Y nosaltres, dócilment, atravessém aquests dias, iluminats per clarors d'ulls de noya, portats pel gran riu del amor, guiats per veus jovenívolas y apassionadas. Y aquesta primavera es tan benévola, tan consoladora, que sols ens mostra l'apariencia dels éssers y de las cosas, y pera fernos ditxosos ens oculta sa essencia.

La visió de l'antiga primavera es trista y planyívola á voltas, y retorna martiritzadora; peró quasi sempre es serena y lluminosa, y'ls seus recorts acarician l'esperit poéticament y'l confortan.

Y avuy evoco la meva primavera que sorgeix gloriosament de la estada, del oblit, atravessant ab pas suau la boyra del temps. La segueix débilment, com avergonyida, una melodia tan pura, tan tendra y amorosa, que'ls ulls se m'omplan de llágrimas al ohirla, perque ella fou l'alegría de la jovenesa, l'himne dels vint anys, la fidel companya de la primavera: tampoch ara vol abandonarla y retorna ab ella!

La meva primavera se'm presenta dessota un cel blau, seré, sens una boyra; iluminada per un sol espléndit, caminant poch á poch pels camps matisats d'una verdor que varía á l'infinit, entre flors que perfuman l'espay ahont flotan columnas d'encens tremolosas. La meva primavera es una noya rossa, blanca, rosada, alegra, alta y primeta, fina y esbelta. Va vestida de blanch, ab llassos blaus pálits, y ab una ombre-la de-

tura la soleyada qu'encén els camps. Un dalé jovenívol la porta á travers de las planas: peró quan el capvespre enrogeix el cel y las remors s'adormen, la visió desapareix, perque no es visió de reculliment, de melangia, sinó de vida, d'amor y de claror.

FERRÁN DALMAU.

NOVAS

Ha dimitit el cárrech de director de *La Renaixensa* nostre benvolgut company de causa en Domingo Martí y Juliá.

—

L'arribada de na Cecilia Aznar, autora del crim del carrer de Fuencarral de Madrid, ha produhit tant soroll *rotativesch* com la d'en Canalejas. Y's comprén, si l'ordre dels factors no altera'ls productes. Na Cecilia va tirar la planxa al comensar á ésser coneguda: en Canalejas *va tirarse la planxa* quan ja era conegut.

—

En el «Centre Catalanista Graciench» hi tingué lloch diumenge á la tarda una festa íntima en la que l'orfeó de dita societat obsequiá á sos socis protectors ab un triat concert en que hi figuraren obras de Mendelssohn, Gounod, Grieg, Michäelis, Saint-Säens, etcétera, y cansons catalanas tan notables com *Montanyas de Canigó*, *El Rossinyol* y *La Mare de Deu* (Morera), *La Llar* (Isabel Güell), *L'Emigrant* (Vives), y *La Filadora* (Cumellas), estrenantse del mateix Cumellas, director del esmentat orfeó, una *Cansó catalana* sobre lletra de J. Oliveras, que fou rebuda ab aplauso.

La concurrencia fou molt nombrosa.

—

A la nit del mateix diumenge la societat choral «Catalunya Nova», que dirigeix en Joan Gay, celebrá l'acte del repartiment de premis als alumnes de la escola de solfeig, prenenthi part las tres seccions. En la primera part se cantaren per la secció d'homes *La Bandera* y *La Sembra* (Morera), y las composicions de Mendelssohn *Cansó de taberna* y *Cansó del cassador*. La segona part comensá ab la distribució dels premis als alumnes, qu'executaren després diferentas composicions de Mulder, Daubé, Mozart, Monasterio y Morera, distingintse'ls alumnes Joan Vila y Joseph M.ª Marqués, acompanyats al piano pel mestre de la escola en Miquel Romanyá. El *Cant d'Aliansa* d'en Mozart (traducció de Maragall) fou cantat per tots els alumnes, que foren molt aplaudits, finalisant la vetllada ab el cant de la *Primavera eterna*, per las tres seccions, que s'hagué de repetir á instancia de la nombrosa y distingida concurrencia qu'omplia'l local.

—

S'ha publicat el notable *Parlament presidencial* qu'en Joseph M.ª Roca, president de la *Unió Catalanista*, llegí en els Jochs Florals de Lleyda. El *Parlament* es un himne entussiasta á la personalitat de Catalunya.

—

Altras publicacions rebudas:

Dos volums de poesías de l'Edward Montier, editats á París, *Société française d'imprimerie et de librairie, 15 rue de Cluny*, que tenen per títul *L'Idéale Jeunesse* y *L'Eveil d'Eros*. Per tractarse d'obras publicadas respectivament els anys 1899 y 1900, no'n farém crítica, ja que sols ne fem de las que tenen carácter d'actualitat. No obstant, s'ha de reconeixe que'ls dos llibres — sobre tot *L'Eveil d'Eros* — revelan en son autor condicions de poeta.

Ademés s'han publicat y hem rebut:

L'Associació Obrera, conferencia d'extensió universitaria pel doctor don Ignaci Valentí y Vivó, professor de la facultat de Medicina, llegida en la sessió pública celebrada pel «Foment Regional» el 22 de desembre de 1901.

Ciudadela, breus llissons sobre la vida local d'aquesta ciutat menorquina, en las que son autor, en Joan Benejam, fa gala de son amor al terrer nadiu y exposa sos coneixements sobre las condicions atmosféricas, topografía, etc., explicant els usos, costums, industria, comers, agricultura, etc., etc., d'aquella important població.

Album Xalabardé. Seixanta balls pera *pianoforte*, per Isidro Xalabardé. Se publica en quaderns contenint quatre balls cada un, al preu de 2 pessetas.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA:	Un any	8	Pessetas.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
EXTRANGER:	Un any	10	Franchs.
Número corrent		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins	40	»
»	» sense folletins	25	»

NOSTRE FOLLETI

La biblioteca de JOVENTUT, que consta ja d'una bonica serie d'escullidas obras de notabilíssims autors de nostra terra y del extranger, quedará dins de pocas setmanas enriquida ab un altre important volúm, el dels

CROQUIS CIUTADANS

de l'Apeles Mestres, dels que avuy acabém de repartirne'l Prólech, y en las vinentas setmanas repartirém successivament la portada, retrat del autor y cuberta.

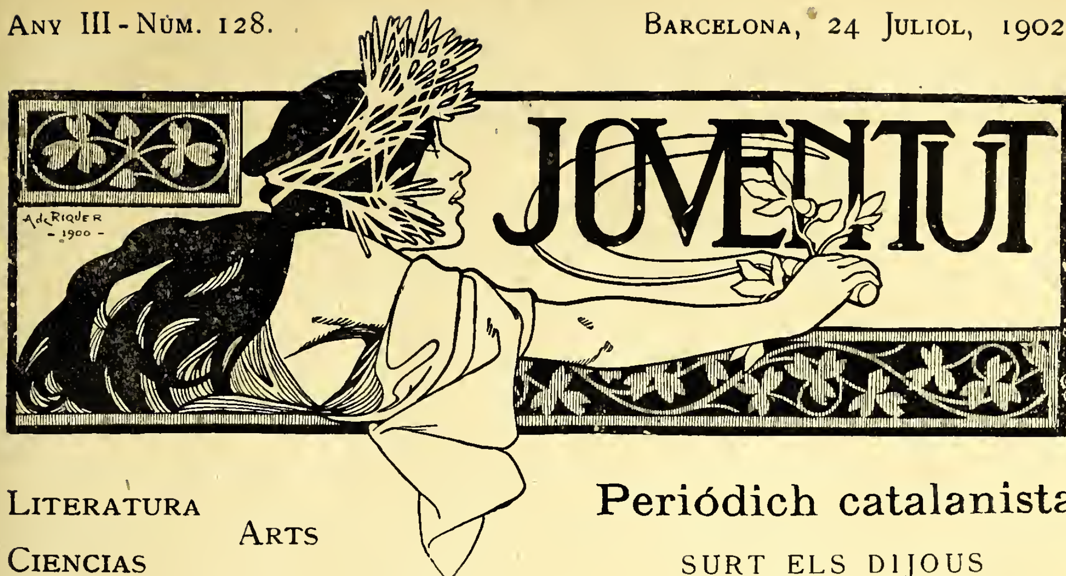
Seguirá á aquesta obra, com ja tením anunciat fa temps, la d'en Pujulá y Vallés que porta per títul

TITELLAS FEBLES

podent anunciar á nostres lectors que tením en preparació, pera publicarlo després en nostre folletí, un volúm del eximi prosista catalá en Joaquím Ruyra, quin títul es

MARINAS Y BOSCATJES

ANY III - NÚM. 128. BARCELONA, 24 JULIOL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

CONTRA NATURA

Com que l'indole de JOVENTUT no li permet ocuparse dels fets que logran desvetllar la curiositat pública, sinó en el cas de que tinguin un interés quelcóm més trascendental que'l de l'actualitat palpitant, sia per sa importancia intrinseca, sia perque com á sintomas d'una malura social se prestan á reflexions de quinas pot tréuressen profitosas ensenyansas, fácil es, donchs, de compendre que no creyém fora de lloch tractarne quan ja la versátil tafaneria del públich comensa á oblidarlos, tota vegada que la oportunitat es en aqueixas ocasions molt relativa y sa manca queda compensada per la major serenitat ab que pot examinarse l'assumpto quan la freda reflexió hagi pogut sustréurens al efecte molt sovint enganyador de las primeras impresions.

Del fet de qu'avuy aném á parlar, de sobras n'estarán enterats nostres llegidors pels informes de la prempsa diaria, y aixis podrém prescindir de molts detalls complertament inútils pera'l nostre propósit.

Va corre la veu de que un individuu pertanyent á una institució religiosa dedicada á la ensenyansa, havia comés un d'aqueixos monstruosos delictes quina gravetat y repugnancia de sobras revela la denominació que se'ls hi aplica: «delictes contra natura». Els que creyém en la Naturalesa principi y fi de totas las cosas, els que compreném que no pot existir una vida veritable sens organismes complerts, provehits dels órguens adequats pera'l perfecte cumpliment de sa especial funció, que las lleys deuhen ésser conforme á la naturalesa del ordre particular que determinan, y que la perfecció consisteix en la més intima unió possible entre'l subjecte y l'objecte, el medi y el fi: nosaltres, ab el més gran horror, devém considerar els crims d'aqueixa classe com els més monstruosos, més abominables, donchs constituheixen una marcada negació del progrés y

perfeccionament incessants de la humanitat, perque son d'aquells qu'atacan l'arrel mateixa del dret etern, sense que, com altras transgressions juridicas, sian susceptibles de modificació per las circunstancias de temps ó lloch. Això per massa sabut ja no caldria dirho; som els primers en deplorar la freqüencia ab que semblants fets se repeteixen sense que, desgraciadament, se'ls hi apliqui sempre la severa sanció que mereixen. Si avuy agafém la ploma, es perque hem sentit la necessitat de remarcar que una vegada més, ab aquest motiu, s'han posat de relleu la criminal inconsciencia del públich que vol que li donguin feta la opinió, y la lleugeresa é irreflexió de molts que pretenen dirigirla. Com sempre,'ls parers han sigut divergents; la lluyta ha tingut lloch en un camp clos que s'assemblava forsa á un pati de vehinat ahont els prejudicis, las rutinas y las passions ofegavan la reflexió serena é imparcial; y si la bona fe s'hi trobava, devia ésser tan vergonyosa, ó anava tan ben disfressada, qu'era molt dificil conéixela.

Pels elements anticlericals, desde'l primer moment no hi ha capigut el dubte, y bastá qu'arribés á sas orellas la nova de que un religiós havia abusat d'un noy, pera que's donguessin pressa á buydar la capsa dels llamps y trons contra'l clero en general. ¿Tenian rahó? En el fons no'ns hi hem de ficar. En quant á la forma, creyém qu'obraren obsessionats per una idea fixa, tant com els seus adversaris, els negres, que sense preocuparse tampoch d'esbrinar serenament la veritat del fet, deixaren desbordar el torrent de la seva indignació contra'ls rojos, als qui titllavan de calumniadors y altras cosas per l'estil, donchs pera ells un hábit no pot tenir tacas y fa invulnerable á tota persona qu'ab ell s'abrigui, encara que molt sovint ne fassi una disfressa ó un rétol de botiga. No cal dir que considerém tan dignes de censura als uns com als altres, donchs la passió'ls ha fet perdre'l coneixement, pecant per un excés de generalisació.

¿Quinas rahons tenen els que fan responsable á tota una classe de la falta d'un individuu pertanyent á ella? «L'absurd antissocial— diuhen— de condempnar als sacerdots al celibat, es lo que, desencadenant la bestialitat humana, fa que, privat l'home de la satisfacció natural d'una imperiosa necessitat orgánica, caygui en aqueix monstruós y degradant estat que'l coloca en un grau inferior de la escala zoológica.»

Aquesta afirmació podria tenir alguna forsa si no s'hagués probat qu'en altras personas sobre quinas no pesa'l vot de continencia, s'hi notan també idénticas ó semblants aberracions, produhidas molt sovint, no per falta d'us, sinó per l'abus d'aqueixa funció animal tan injustament bescantada pels moralistas de secá com ridiculament divinisada pels poetas de regadiu. Recordis, entre altres, el famós procés d'Oscar Wilde, delicat poeta inglés y repugnant pederast. Ademés, treu valor á aquest argument el véurel usat de tort y de través com arma de combat pels mateixos que quan els hi convé prou clarament insinúan que'l vot de castedat no es pera'ls capellans una traba, sinó un pretext; ja que no'ls mancan medis—si contraris á la lley no contraris á natura—pera satisfer sas passions ab totas las ventatjas y sense cap dels inconvenients dels seglars.

En cambi, els que s'esgarrifan de que, tan sols sia ab el pensament, pugui trencarse'l respecte á una persona sols perque tapa son cos ab un hábit que tant pot ésser un sach de vicis com un mantell de virtuts; els que tancan els ulls pera ferse la ilusió de que'l mal no existeix, quan lo que cal pera véncel es mirarlo fit á fit buscant cóm y per ahónt deu atacarse, aquests no'ns han de mereixe tampoch gran consideració, donchs son ó uns hipócritas ó un curts de gambals. Ja que, per la falsa educació de la societat, se dona l'absurd de que un acte individual pugui perjudicar al prestigi d'una comunitat, creyém que la millor manera de tornar per son bon nom es que procuri aquesta, trevallant á plena llum, la depuració del fet, exigint en cas de culpa l'aplicació del cástich més rigurós, allunyant aixis tota sospita de que son interés y conveniencia hagi pogut entorpir la tasca de la justicia.

Desgraciadament, lo que s'anomena esperit de cos no es molt sovint més que un *ali de comparets*, y ab el nom de companyerisme's dissimula lo qu'en realitat deuria dirsen *acort de complis*.

La frivolitat que regna en tots els ordres fa que s'estimi més el simbol que la cosa, la

bandera que la causa, la imatje que'l sant, y aixís s'explica que, fentse extensiva la falta d'un individuu á tota la colectivitat, aquesta per reacció hagi de concentrarse més pera la defensa comuna, creant aixís aqueix exagerat sentiment de la dignitat de classes que imposa una organisació antinatural y artificiosa, agrupant per colors las personas que no vesteixen com las altras, en remats que sols se distingeixen per sas marcas: hábits, togas, uniformes, etc., y que's separan com els bens quan se tracta de buscar una millor pastura, y forman en cas de perill el quadro com els vadells que s'ajuntan per las qúas pera resistir al llop tan perillós, sobre tot quan té gana.

Els que coneguin nostre modo de pensar, ja compendrán que no'ns hem proposat ab això fer la defensa del clero. Precisament creyém que'ls que tant parlan de virtut son els que més estret compte han de donar de sos actes, y no'ns referim als de la especie del qu'ha inspirat aquestas ratllas, donchs aqueixos delictes en cap circunstancia tenen disculpa ni atenuació. Respecte al cas concret que tant soroll ha mogut aquests dias, no'n tenim tan sols opinió formada, perque'ns mancan datos suficients per'afermar el nostre criteri. Lo que voliam era exposar nostre desitj de que cessi'l convencionalisme que'ns fa viure en un món artificial ahont no hi pot cabre la veritable llibertat, aquella qu'ensenya á respectar á cada hu segons lo que val y fa que cadascú sía responsable tan sols dels seus actes.

Per'arribar á la complerta educació social, s'ha de comensar per ilustrar degudament al individuu, y aixís s'acabará aquest estat de corrupció, produhit principalment pel domini d'aqueixa moral mesquina y estreta que perdona'ls pecats grossos ab tal que no fassin massa soroll y admira no més que las virtuts negativas; la que confón la ignocencia ab la ignorancia, y pretén defensar lo qu'anomena pudor ab una muralla de pámpols; la que considera'l trevall com un cástich y la riquesa com un premi; la que condempna la lliure unió de dos sers per l'amor y reglamenta y explota la prostitució... Si: l'artificiós mecanisme social s'aguanta sols per la feblesa dels que acceptan las premisas y s'espantan de la conseqüencia. Sols un retorn á la Naturalesa pot fernos assolir el terme desitjat, peró cal no esmersar temps ni forsas en la platónica adoració de las teorias, sinó que, al passar dels principis á la práctica, s'ha de fer ab tant entussiasme com reflexió, donchs els dos més fatals enemichs del progrés son: la inconsciencia y la ignorancia.

RESPOSTA AL MESTRE CRICKBOOM

Molt estimat amich: En el número darrer de JOVENTUT haurá vist insertada la carta que ab aquest objecte'm va remetre, y que per dit motíu haig de considerar tant ó més dirigida als lectors d'aquest periódich que á la meva humil persona. Permetim, donchs, que comensi felicitantlo per haver vingut á honrar las planas de JOVENTUT, que com ja sab sempre han estat á la seva disposició, de la mateixa manera que la meva insignificant ploma d'*aficionat* s'ha trobat á punt á tot'hora per'aplaudir y defensar els seus trevalls artístichs com á violinista eminent, com á mestre conciensut, y com á artista foraster que procura l'enaltiment de la cultura musical de nostra terra, ab tot y'ls sacrificis que repetidas voltas vosté'ns ha referit.

Més m'hauria plagut qu'al dirigirse al públich desde aquest periódich, com ho ha fet varias vegadas desde altres, hagués sigut per causa diferent y un xich més important que la disconformitat que manifesta ab el meu pobre modo de pensar, si bé això li ha servit d'ocasió pera parlarnos de la seva Societat y particularment de la subvenció que té solicitada á nostras corporacions oficials. Peró desde'l moment que l'una cosa ha servit de pretext pera l'altra, haig de donarho tot per ben empleat, fins la *palmetada* que pera entrar en materia ha vingut á descarregar sobre un dels seus admiradors més entussiastas, pel sol delicte de no haver trobat als seus deixebles al nivell suficient pera interpretar el dificil género de la música *di camera*.

Vosté haurá llegit, estimat mestre, si es que s'ha pres sempre la molestia de llegirme, qu'en diferentas ocasions he aplaudit com se mereixian els progressos dels seus alumnes, no solzament dels qu'avuy segueixen las sevas llissons, sinó dels que després d'haversen aprofitat, y quan vosté esperava d'ells que l'ajudessin en la seva tasca artistica, han prescindit de vosté per motius que res tenen que veure ab l'art, y que tots deplorém: com en Rocabruna, y en Meriz, per no esmentarne d'altres. De la mateixa manera haurá vist qu'en el mateix article qu'ha motivat la seva carta, tractava jo als seus alumnes de manera ben afalagadora quan deya: «Els deixebles donaren probas d'havérloshi sigut *ben profitosa* la ensenyansa rebuda, sobressurtint en el violí'ls joves Pichot y Perelló y especialment la senyoreta Littell, que digué una *Romansa* de Svendsen ab una *correcció d'escola* y una *delicadesa de fraseig notables* donada sa curta edat.»

Si las apreciacions que acabo de subratllar son *xurriacadas* com vosté'm tira en cara, estich disposat fins á creure que Saint-Saëns es un músich cent voltas més gran que Wagner, y fins també creuré qu'en Debussy es el nou Mesias qu'ha de redimir á las vinentas generacions dels enfits del wagnerisme, com diuhen que diu un que tot sovint ens porta l'*última hora* d'allá dalt, y ab ella cada *nom nou* que descubreixen, y que ja se sab, no més pot agradar á la mitja dotzena de *sabis:* si agrada á set, ja es home al cove. Dispensim, estimat amich, per aquesta petita digresió que no anava per vosté, peró de la que no me'n he pogut estar donat el meu temperament, que vosté ja coneix, y torném al nostre assumpto.

Quedém, per'acabar ab lo dels seus deixebles, que soch un admirador d'ells y per tant del mestre que tan profitosas ensenyansas ha sabut donárloshi, y que discrepo sols de la opinió de vosté de que s'hagin de consagrar tan prompte á la música *di camera* pera presentarlos al públich. Vosté, al sostenirho, no'ns ha donat cap rahó; jo, en cambi, n'hi donaré dugas: una artistica y un'altra de conveniencia. Primera: la música *di camera*, el *quarteto* sobre tot, tocat per aprenents resulta irresistible, puig, com tots sabém, aquest género, per sa mateixa senzillesa, requereix més que cap altre que si las execucions no assoleixen la mateixa perfecció, s'hi aproximin tot lò possible. Segona: si això no fos una veritat sempre, ho fora indubtablement per lò que respecta á la Societat Filarmónica, quin mateix director confessa qu'está formada d'una minoría y una massa de públich, y tem que aquesta *massa*'s reduhiria molt si se li donavan concerts de música *di camera* per mestres com jo deya. Diguins, donchs, el senyor Crickboom: ¿qué haurá de fer la *massa*, entre la que pot inclourem si li sémbla, al sentir dita música executada per *no mestres*?

L'altra part del seu article, que fa referencia á la meva persona, es pera criticarme perque no'm va entussiasmar la *Sonata* de Schumann, ni l'obra d'en Saint-Saëns. En això ja compendrá'l meu estimat amich que estich en el meu perfecte dret, sense que sigui censurable, y menys per'aclapararme ab tota una renglera de *modernistas* francesos (1) en defensa de Schumann, puig prous n'hi há á la seva terra que'l defensin y també en la nostra, inclós un servidor, qu'es un dels seus majors admiradors, sobre tot en el género *intim*. Peró tot y admirantlo ¿no tinch el dret de trobar un'obra seva inferior á un'altra?

Respecte á en Saint-Saëns, ja es un'altra cosa. Això de compararlo ab en Bizet, com ho fa vosté...¿veu? això si que hi há dret á criticarho. Perque de Bizet no n'hi ha hagut ni probablement n'hi haurá més que un, l'*únich*, inspiradíssim é incomparable ab cap altre (sobre tot dels francesos), puig es la gloria musical més llegitima de la Fransa, y creguim que d'una *Carmen* á un *Samson* hi há molts *kilómetres* de distancia. Y no parlém de *L'Arlessienne*, perque ab tota l'altra música francesa en la balansa, no faria encara caure'l platet. Això no vol dir que no apreciém lo que val en Saint-Saëns, si no per la inspiració (que no hem sabut trobarli), per la seva indiscutible ciencia técnica, pel seu *savoir-faire*, com en els chorals religiosos de la esmentada obra, y en moltas altras sevas

(1) Respecto com se mereix el nom gloriós de César Franck, per mi tan venerat com pugui serho pera'l mestre Crickboom. Peró'ls deixebles d'aquest que'm cita, creguim, si no cambían de camí, no passarán á la inmortalitat.

de concert (en Pugno y altres han executat d'ell magnifichs *Concerts* de piano); peró cregui que n'estém tips d'aquell *Phaeton* que no arriba á tartrana, d'aquell *Diluvi* qu'es una ruixada que ni treu la pols, y sobre tot, no compreném cóm un artista com vosté'ns va endossar aquell *Rondó-Capritxós* qu'es tot un *capritxo*. Per aquestas y moltas obras que podria citarli, y que son las que'ns serveixen continuament en els concerts, y sobre tot pels seus dramas musicals, que l'ultim sempre es el pitjor, dich que á don Camilo es dels que ha de venirloshi'l *tío Paco con la rebaja*, pesi al patriotisme *enragé* dels seus paysans. Y si no, ja veurém si *Els Barbres* ens treuhen d'aquest erro.

Y segueix l'amich Crickboom preguntantme si no disminuhirian els socis de l'Academia tornant á la música *di camera*. A n'aixó haig de respóndreli que ningú li ha demanat que hi torni en absolut; que, per altra part, havent perdut diners en la contracta dels grans directors y concertistas, resulta, donchs, no ésser tampoch aixó práctich, y per tant hi há que renunciarhi; y, finalment, existeix una rahó de més pes encara, quina rahó'm fa tenir als socis de la Filarmónica en millor concepte que no'ls té'l seu propi Director. Diguins, amich Crickboom, ja que tanta por té de que'ls seus suscriptors s'espantin y li fugin ab las sessions *di camera:* ¿es que se li ha esborrat de la memoria lo que succehia en l'ultim temps del seu *Quartet?* ¿No se'n recorda que cada concert l'havia de fer doble, que'n donava dugas audicions en la sala Estela perque'ls socis no cabian en una, y las dugas eran plenas? ¿Ahónt foram, donchs, si aquella llevor no s'hagués abandonat, quan menys totalment? Ja ho veurém si'l públich, la *massa* com diu vosté, s'engresca ab la música *di camera* quan sentirá'l célebre quartet txech, ab quin anunci ja'ns ha enllepolit pera la vinenta temporada. Y consti que no hem de demanar sempre *txechs*, perque hauriam de *girar* massa: n'hi há prou ab vosté y ab tres artistas que l'acompanyin y que siguin tan artistas com ho es vosté ab el violí á las mans.

Finalment, ens parla nostre amich de la subvenció qu'ha demanat al Ajuntament y á la Diputació. A pesar de tot lo que digui, no hi há dubte que té la seguretat, com la tenim nosaltres, de que aquesta subvenció li ha d'ésser negada. Es á dir, que tot y sabentho l'ha solicitada, en primer lloch *por si acaso* la obtenia, y en segón lloch pera posar de relleu la falta de protecció en cas negatiu y obrar en consequencia. ¿No es aixó?

Donchs acabaré donantli la meva pobra opinió en aquest delicat assumpto, ja qu'ha vingut á portarlo á n'aquestas planas. Com aficionat, com fervent amant del progrés del art musical en totas las sevas manifestacions serias, haig de desitjar coralment que siguin encoratjadas y fins subvencionadas totas las tentativas que puguin contribuhir á desenrotllarlo, vinguin d'ahont vinguin, tant si las demana la Filarmónica, com l'Orfeó Catalá, com qualsevol altra institució musical. Peró, desgraciadament pera nostre amich, no son tals desitjos els que resoldrán la petició, sinó'ls dels regidors y diputats que'ns governan, y mirat desde dalt d'aquests cárrechs (sobre tot del primer), la qüestió ja varía. ¿Creu l'amich Crickboom que l'Ajuntament confessará que de res serveixen ni la Escola Municipal de Música qu'ell sosté, ni'l Conservatori Barcelonés de... etc., etc., qu'ell subvenciona? Donchs si tenim dugas *fábricas* de músichs, y á pesar d'ellas s'ha de subvencionar un'altra Escola pera treuren artistas que's puguin aprofitar, ¿no es lógich y natural avans de tot tancar aquellas?

Si jo ocupés el cárrech de regidor (que no hi há perill), devant de la petició Crickboom pendria la paraula, no pera impugnarla, sinó pera presentar la qüestió previa que acabo de plantejar. L'Ajuntament té una escola ó *fábrica* de músichs: ¿cumpleix ó no aquesta institució ab els seus fins? Avans de tot que's posi aixó en clar, y en cas negatiu, l'únich viable, que s'ofereixi al mestre Crickboom, ja que no pot sostenir la seva Academia, la reorganisació de la Escola Municipal, naturalment ab las condicions qu'ell proposi, y que serán complertament oposadas á las que ara regeixen. Si hem de reconeixe que la Escola Municipal no serveix de res, artísticament parlant, ¿no es natural que si'ls regidors tenen sentit comú proposin la seva reorganisació ó'l seu tancament, avans de subvencionarne una de fora?

Aquesta es la meva lleal opinió, amich Crickboom, considerant la qüestió baix tots

els seus punts de vista; y encara qu'en apariencia sembli diferenta de la de vosté, no hi há dubte qu'en el fons estém d'acort. Li desitja que surti en bé dels seus propósits el seu admirador y amich

JOAQUÍM PENA.

ELS ÉPICHS SE'N VAN: BON VENT!

CONFIDENCIAS Y ESPLAYS D'UN ESPERIT DESPREOCUPAT.

Ab la mort de mossén Cinto ha desaparegut d'Europa'l darrer poeta épich. Sos dos predecessors, Wagner y Victor Hugo, ja fa anys que moriren. La heroica nissaga descendenta de Valmiki y d'Homer s'ha acabat per ara. Gracias á Deu!

Ja podém respirar. Lo gran se'n va. Els titans, els deus y'ls gegants no tornarán á desviar nostra pensa del món real: la veritat triomfa, las quimeras desapareixen. Hem d'ésser seriosos, no devém deixarnos enganyar per poetas aixelabrats y d'imaginació hipertrofiada. Alsém el penó del naturalisme manso — no'l d'en Zola, perque'l d'aquest també'n té quelcóm d'épich—y rebutjém, ab tota la dignitat d'homes civilisats, las fantásticas y monstruosas visions mostradas á nostres ulls per poetas que deixan la terra y s'enlayran massa.

L'ésser genial es un vici: neguém als genis. L'ésser manso es una virtut: seguim als mansos.

Y ara parlém ab tota confiansa. ¿Qué hi creyéu vosaltres en tot aixó que contan els poetas épichs? ¿Veritat que no? Donchs jo tampoch. Alló del *Ramayana* es una *bola* com una casa. No es cert que Rama fos desterrat: tal volta ni va existir. ¿Y Sita? ¿Qué me'n dihéu de Sita? ¿Ahónt n'heu vistas de donas d'aytal mena?

Si passém á la *Iliada* y á la *Odyssea*, ens trobarém ab lo mateix. Sobre la guerra de Troya podriam parlarne molt. No hi há ningú que sia tan valent com Aquiles: no hi há ningú que sia tan astut com Ulisses. Y ademés, dech revelarvos una cosa: els reys podrán ferse la guerra per un estat, per una provincia, fins per qüestions económicas: peró ¿per una dona? Ja us dich jo que l'Homer ne sabía ben poch de dret internacional! ¿Y'l judici de Paris? Valenta mentida!

Tampoch es cert que'l Dant baixés al infern y pujés al paradís. La *Commedia* es un teixit de disbarats: no es que jo l'hagi llegida, perque té cent cants y no puch empassármels, peró estich segur de que si la llegis s'enfortiria la meva opinió.

No parlém d'en Ludovico Ariosto qu'era un boig com no n'hi han hagut gayres, ni d'en Tasso, ni d'en Camoens: encara aquests dos últims, dessota un munt de *guatllas*, digueren alguna veritat.

Y miréu fins hónt pot arribar la deria de mentir, que'l mateix Goethe, que sabia ciencias naturals, va surtirnos ab un Mefisto que fa fredat. Y en Victor Hugo—á n'aquest podém al menys perdonarlo perque no sabia tant com el seu company alemany—ens compareix ab titans que sobtan els concells dels deus helénichs, y'ls deixan esglayats y á mi també.

Y si'ns fixém en Wagner, veurém tot seguit qu'era digne d'ésser hostatjat á la bogeria de Sant Boy de Llobregat. ¿A qui se li acut, en ple sigle XIX, ressucitar deus, drachs, walkyrias y nanos y, pera més cástich, ab acompanyament d'una música que segons els més inteligents propietaris del Liceu faria dormir si no fós tan sorollosa?

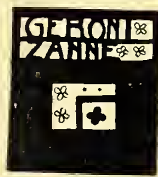
Creguéu que lo épich es cosa ben dura. Els homes com cal, instruhits, práctichs—perque dins del art també hi cab lo práctich —despreocupats y sense *cebas*, hem de patir molt. Fins á casa nostra s'ha ficat la malura. Avans els poetas vivian felissos fent versos á la lluna, als aucells y á las noyas. Peró ¡ay! massa prompte s'acabá eixa pau idilica. A mossén Cinto, qu'era tan aixelabrat com Dant y Victor Hugo, se li ocorregué aixecar á pes de brassos l'Atlántida, á travers de las massas enormes d'aygua que la cubrian, pera enfonzarla de nou ab un espetech de trons y brams que fa basarda. Y ¡au! vinga fer metáforas y transposicions, y cercar paraulas extranyas y antigas, perque mossén Cinto no'n tenia prou del catalá qu'ara's parla y que fou tan profitós al autor de *Lo Castell dels Tres Dragons* y *La Butifarra de la Llibertat*. Per fi s'ha mort mossén Cinto: que Deu lo perdó!

Repeteixo lo mateix qu'he dit al comen-

sament d'aquestas confidencias y d'aquests esplays: ja podém respirar: lo gran se'n va.

Ara entenemnos: no vull que perxó se'm prengui per un de tants cercadors de la poesía, de la frescor, de l'intima bellesa de lo petit, no: aquests son tan ximples com els épichs. Vull, com á fi del art, la vida en son sentit més manso y casulá: la vida del que's passeja al dematí per la Rambla del Mitj y juga al *tresillo* havent dinat; la vida del que's casa á trenta anys y's mor á xeixanta cinch; la vida del que va y ve pel món empés pel guany ó per qualsevulga fal-lera vulgar; la vida del que no fa res de bo ni de dolent. Visca la veritat! Visca la igualtat! Al que s'enfili un pam sobre'l nivell comú, coll á terra! Morin els poemas, que s'enlayran massa! ¿Qué n'hem de fer dels poemas si no'ls llegéix ningú? Perque *L'Atlántida* mateixa, que tant ha fet parlar, llevat d'uns quants *cebelluts* que se l'han empassada, tot pensant que l'acaban de descubrir, els demés no'n saben futil-la. La *Introducció*, el *Chor d'illes gregues*, la *Balada de Mallorca*, el *Sommi d'Isabel*, poden passar; lo demés... lo demés, siguém franchs... es mitologia.

Per la copia,

LA TESSIS EN EL *PARSIFAL* DE WAGNER

Ab motíu del article de JOVENTUT, *de 3 de juliol, titulat: «Artistas y sectaris: La tessis en l'obra d'art.»*

Com á fidel, encara que indigne, cavaller del Graal, me toca avuy surtir á la defensa del sagrat castell, amenassat, si bé que indirectament y potser sens intenció, en l'article del senyor Lluis Via. El qu'escriu aquestas ratllas va donar una conferencia en l'«Associació Wagneriana»—l'amich Pena n'ha parlat—demostrant, tant com pot demostrarse en una conferencia, que'l *Parsifal* de Wagner es un'obra inspirada per l'Esperit Sant, sense'l seu autor saberho; que conté un maravellós y clar simbolisme; qu'en tot ell s'hi presenta una *tessis*, la més sublim que pot presentarse: la traducció en poesia y música de las ideas cristianas y católicas puras. Ara bé: el senyor Via, en el seu article, nega ó rebaixa la importancia dels pensadors, critichs ó comentadors enfront dels purs artistas; nega qu'en l'obra d'art pugui haverhi tessis, ó, quan menys, escatima també molt el paper que aquesta pot jugarhi, y declara que no se n'hi ha de buscar; nega també, per fi, la importancia del simbolisme: tot, com se veu, oposat á las afirmacions mevas, y á las que's desprenen del estudi de la maravellosa obra de Wagner. Es, donchs, per aquest motíu que, agrahint com correspón la hospitalitat que concedeix JOVENTUT, es á dir, el castell de Klingsor, al obscur servidor del Graal, faig corre avuy la meva inexperta ploma en defensa de la veritat, y, repetint aquí una fórmula ja molt coneguda, declaro guerra sens treva al erro; respecte sempre á las personas.

—

Ja passa de *castaño obscuro*, com diuhen els castellans, la taleya que despunta avuy entre la joventut *modernista*, *panteísta*, *nebulosista*, *nietszcheana*, etc., etc., de rebaixar la importancia dels critichs y purs pensadors, com oposats als artistas. L'un dia surt en Chamberlain, en el seu notable llibre *El drama wagneriá*, y'ns diu que la crítica s'ha de esborrar del mapa; que tot lo que pot dir un critich no té altra importancia qu'expressar la opinió particular d'un senyor X. Com si l'obra d'art, també, fos altra cosa que'l modo que té de sentir y compendre'l món un senyor Z—l'artista—y com si lo que s'ha d'examinar en tal cas, fos res més qu'axó: veure cóm la opinió y modo de compendre las cosas del senyor X y del senyor Z corresponen á la veritat, per més que l'un se dirigeixi al pur sentiment y l'altre al pensament ó raciocini. Altre día'ns surt en Pompeyus Gener dihent que'l critich es l'eunuch, com si ell fes altra cosa en totas ó la majoria de sas obras, que crítica: estudis sobre artistas y obras d'art. Ultimament encara, sembla hagin volgut rebaixarse en aquestas planas els mérits del Yxart, que, en veritat, es un dels pochs homes que saben pensar qu'hem tingut en molts anys á Catalunya: veritable enteniment ple de bon sentit catalá—sense nebu-

lositats modernistas,—claretat inapreciable y seré judici.

Tals opinions no tenen rahó d'ésser, y provenen sols d'aquestas nebulositats al us del dia, que sembla busquin un punt de sosteniment en las vaguetats propias del art, fugint de la precisió raciocinadora; opinions filosóficas, religiosas, artisticas, tot está tocat d'aquesta plaga, d'aquest vague sentiment panteista, que fa que res se presenti ab contorns fixos, com esfumat, y es com boyra que tot ho embolcalla. Tals opinions son erradas: tant val un bon filosop y critich com un bon artista, y cada hu en la seva esfera contribuheix al perfeccionament dels homes y al esclariment de la veritat. Ja sé que las obras d'art bonas, produheixen una impresió y un plaher que supera, fins á cert punt, al que's pugui trobar dins de las teorias filosóficas més veritables y sublims; no soch jo dels que pensan qu'en la resolució d'un problema matemátich s'hi trobi igual sentiment intens y plaher qu'en l'audició, per exemple, dels fragments inspirats del *Tristan y Isolda;* peró, si no en problemas matemátichs, en religió, y en filosofia també, si que pot sostenirse que quan aquesta filosofia y religió es lo qu'ha d'ésser, resulta que las sevas ideas son tan grans, tan sublims, qu'encara que la forma de que van revestidas no sia perfecta y armónica com la del art, no obstant, per lo que prometen en el pervindre y en altas regions y pels objectes sublims de que tractan, casi compensan ab aixó lo que'ls hi falta d'armonia. Ja en Milá y Fontanals deya, si mal no recordo, que hi havia ideas qu'eran d'una estética superior á cap obra d'art; per exemple, la resposta de Jehová á Moisés: «Jo soch el qui soch», y altras. La veritat es que l'art, com vaig dir en altra ocasió, cumpleix els seus fins ja en aquesta vida, donantnos tot el plaher que d'ell se pot esperar, peró las ideas religiosas y filosóficas ens fan pressentir tals grandesas en altre món al qu'estém destinats, que aquest pressentiment es prou, repetesch, pera proporcionarnos un plaher inmensíssim també. En altres termes, la Perfecció absoluta—Deu—no entesa pel sentiment tan sols, sinó pel pensament, es de categoria superior, peró en la terra no's realisa complertament; quan se realisi, aquest pensament inclourá també'l sentiment; lo contrari no es veritat. Heusaquí algunas distincions qu'era precis fer pera que se'n enteressin els que tant abominan avuy dia de pensadors y de critichs.

—

El senyor Via en el seu article, desprès d'exaltar al artista y deprimir també al critich, tracta principalment un altre punt: si en l'obra d'art ha d'haverhi *tessis.* Es aquesta, pera mi, una qüestió molt clara. Tessis, ¿per qué no pot havernhi en l'obra d'art? ¿Qué vol dir *tessis*? Vol dir senzillament qu'en l'obra's tractan qüestions morals, religiosas ó socials, y que, com es natural, se tractan en un determinat sentit y donanthi una sola solució. Y ¿quina es l'obra d'art en qu'aixó no succeheixi? Solzament podrá ésser en la que's limiti á descriure paisatjes naturals, perque aixis qu'en l'escenari del art hi posém l'home y la humanitat, l'artista's veu obligat, encara que no vulgui, á tractar y parlar de sentiments morals, creencias religiosas, teorias socials, etc. Ara aqui hi há una distinció que fer. Es cert qu'en las obras d'art hi há tessis, peró no es cert que l'artista la busqui aquesta tessis, y pensi en ella mentres crea, per la senzilla rahó de que l'artista obra sempre, ó casi sempre, inconscientment; del mateix modo que las sevas obras se dirigeixen al sentiment y no al raciocini, ell també las crea per sentiment, com inspirat—d'aqui ve'l nom—per un poder superior que'l guia. Y, precisament per'xó's necessita que desprès vingui'l filosop ó'l critich y descubreixi la tessis y la fassi compendre. Per exemple, el *Quijote*, ¿qué'ns manifesta principalment? Res menys sinó la oposició entre l'idealisme y'l positivisme, el geni y'l bon sentit. encarnats en Don Quijote y Sancho Panza. ¿Y cóm se resol l'antitessis aquesta? De la manera que s'ha de resoldre en bona tessis: pintant al bon sentit com dirigit y fascinat pel geni. Heusaqui una tessis ben clara y verdadera. En la pintura que Shakespeare fa de las passions més fortas ¿no se'n desprén la ensenyansa dels mals qu'originan aquestas passions, per ventura? ¿No es aquesta sempre la tessis de tots els bons artistas, presentar la lluyta entre'l bé y'l mal, triomfant, ja en aquest món ja en l'altre — tragedia — el primer? Heusaqui,

donchs, resolta la qüestió. Hi há tessis en l'obra d'art, peró l'artista no n'es conscient, precisament perque's mou en el món del sentiment y nó en el de la inteligencia.

—

El *Parsifal*, de Wagner, es un brillant exemple demostrant aquestas veritats. Tessis religiosas ja se n'han presentat d'una manera hermosissima y acabada en altras creacions—en *La Divina Comedia*, *El Paradís perdut*—peró en l'obra de Wagner arriba al grau més alt la seva bellesa y sublimitat, per una multitut de circunstancias maravellosas que hi concorren. Per'xó'l titul que més encaixa á n'aquesta obra es el de *apoteosis musical de la Religió Católica*, entenentse per aquest titul, que la tessis aquesta religiosa no pot ja potser arribar á punt més alt d'expressivitat complerta y maravellositat; entenentse també per aquest nom de *musical*, que, cosa no vista fins ara, es, no sols en la Poesia, sinó en la Música, que's manifesta la tessis, no d'una manera vaga y fosca com en tota la música religiosa dels compositors anteriors á Wagner, sinó tancant un simbolisme profond y clarissim, un cop descubert, y, cosa encara més miraculosa, sense que Wagner, l'autor, en tingués consciencia.

El simbolisme poétich de l'obra, es á dir, el de la lletra, no pot ésser més transparent. Cal tenir sols una petita idea del assumpto del *Parsifal* pera véureho ben clar. Hi há en l'obra—y aixis comensa—una oració matinal; hi há'l Baptisme, la baixada del Esperit Sant, l'himne á la Gloria de Deu, la veu de Jesús—motius que's senten y circulan sempre per totas las situacions,—y en la escena que'l públich coneix més, per haver sentit executar sa música en els concerts, anomenada «la Consagració del Graal», s'hi pinta complerta y maravellosament l'acte y Sagrament més sublim del Catolicisme: la Eucaristia. Aqui las campanas brandan sense parar, cridant á la festa religiosa; els cavallers y escuders se reuneixen en la gran sala gótica; la copa plena de la sanch de Jesucrist, qu'escampa per l'interior de tota aquella catedral una claror misteriosa de color de porpra, dona l'aliment sagrat als cavallers: cada un, quan la claror va desvaneixentse ja, troba al seu costat el corresponent pa y vi; llavors comensan els chors, entonats desde diferentas galerias ó tribunas de la sala, primer pels escuders ó noys—verdaders escolans—desprès pels cavallers—sacerdots:—«Menjém aquest pa, bebém aquest vi,—cantan aquests—que'ns alenta y dona forsas pel combat diari de la vida! Benhaurats en la Fe! Benhaurats en l'Amor!» Arribat aqui'l punt més alt de pompa, entussiasme y extásis en la festa religiosa,'s saludan, s'abrassan els cavallers; els cants paran; s'inicia'l moviment de surtida, com en professó solemnial, y la orquesta fa sentir llavors, d'una manera suau, com una visió, tot el desenrotllo del motiu de la Fe, que s'ha sentit ja en el preludi; es que contemplant la festa aquesta d'amor y de veritable fraternitat: l'ajuntament de totas las classes socials en el temple, y fusió de tots els cors formantne un sol, sembla desfili pel nostre pensament la visió de totas las generacions en la historia, tots els convertits al Cristianisme, tal com en el dit preludi: els primitius creyents, els humils y senzills, els homes forts, els romans, els barbres, la Edat Mitja; tota la humanitat que, durant divuyt sigles, fa la seva marxa per la terra, caminant sens treva, com el poble juheu en el desert, cap á l'altra terra de Promissió que l'espera en las regions celestials. Para en la orquesta aquesta visió magnífica; las campanas tornan á sentirse ab sos ressons misteriosos y veus incessants; el temple's va buydant; la impresió de grandesa sublim y al mateix temps de soletat inmensa que s'experimenta dintre d'un temple desert, sobre tot desprès de las brillants y majestuosas pompas acabadas de celebrar, aquesta mateixa impresió, expressada admirablement per la música, sent l'espectador devant la gran sala gótica solitaria. Allavors es quan Gurnemanz, el vell cavaller, pregunta á Parsifal: «¿Qué has entés de tot aixó?» Mes el *beneyt*, *net de cor*, no ha entés res: per'xó Gurnemanz el treu fora. No ha entés res, perque'ls beneyts no entenen la Religió; se necessita, per'xó, que la dura experiencia de la vida, las xurriacadas de la realitat, y'l potent regirament que produheix en la naturalesa fisica y moral l'amor sexual de la dona, els hi obri'ls ulls: aixó es lo que succeheix á Parsifal. Allá se'n va, surtint del castell del Graal, cap al de Klingsor, ahont l'esperan

aquesta experiencia y tentacions. Passant per aquest medi ha de tornar després al mateix castell del Graal.

Se me n'ha anat la ploma describint, en mitj del entussiasme que sempre produheixen tals ideas, la festa religiosa; el lector tindrá aixis una lleugera, encara que imperfecta y mal expressada idea, de lo qu'es el *Parsifal*, y de l'atmósfera religiosa que l'envolta. Tot: la escena aquesta, els dos poders oposats, castells del Graal y de Klingsor—la Iglesia y'l Sigle; —la *dona*, Kundry, ab sas vidas diferents de *tentadora*, de *criada eterna* del home; la figura de Parsifal, exemple prototipich dels instruments escullits per Deu, criaturas las més miserables, fins *beneytas*, peró que precisament per'xó, Deu fa servir pels seus gloriosos fins y las enlayra al punt més alt també de gloria y santetat; tot respira sentiments é ideas religiosas d'una manera perfecta, com ja no's pot desitjar més; tot es sintessis acabada dels modos d'ésser principals de las cosas y de la societat y naturalesa entera. Se comprén que fins homes de cap seré é inteligent com el malhaurat doctor Robert, se trobessin, al contemplar en el teatre tal obra, segons confessió propia y sense saber cóm, agenollats y extassiats. Aquesta es, donchs, la *tessis* que's desprén de *Parsifal*, y que aqui no més he fet que indicar perque's comprengués un xich: exposant tot l'assumpto y després explicant el seu transparent simbolisme, ressalta aquesta veritat més clara que la llum del sol.

—

Si de la comprensió de la *tessis* en el poema, en la lletra, consideressim la que'ns presenta la música, arribaría la nostra admiració al punt maxim. Perque'l miracle del *Parsifal* consisteix precisament en el simbolisme d'aquesta música; en el modo cóm Deu se n'ha servit pera glorificar la Religió; consisteix en que—cosa may vista encara en aquest *diví* art—totas las notas tenen aqui una significació amagada, de la que sols falta alsar el vel, totas jugan un paper útil en el simbolisme.

Ja se sab que la música expressa alguna cosa: aquesta qüestió no pot resoldres en sentit negatiu. Ab sas pujadas ó baixadas incessants; ab sos acorts consonants ó perfets, y dissonants; ab sos moviments regulars ó irregulars, lents ó vius; ab son món enter de sons, se comprén fácilment que la música pot retratar y simbolisar: peró lo admirable está en que sols en el *Parsifal* es ahont arriba aquest simbolisme al seu grau de perfecció absoluta, miraculosa.

No pot tampoch aqui demostrarse aquest descubriment — potser m'he excedit ja dels convenients limits d'un article—mes sempre que's vulgui estich disposat á ferho, y aixis ho faré per extens ben prompte en altre lloch. Alashoras, ab un coneixement complert sobre tals punts, s'adquirirá la convicció de qu'en las obras d'art hi han *tessis*, y *tessis* maravellosas; se veurá cóm la impresió y plaher que poden produhir las ideas filosóficas y las explicacions dels critichs—y no dich axó perque jo'n siga — no es menys gran que'l que s'experimenta devant las obras d'art bellas, per més, com he dit avans, que las filosóficas no vagin revestidas de forma armónica perfecta com las artisticas; se compendrá que quan en un'obra d'aquest género, de crítica ó comentari, com en la qüestió del *Parsifal*, s'ajunta á la bellesa pura, musical y poética de l'obra comentada, la sorpresa y admiració infinita que produheix el descubriment del seu simbolisme, nota per nota y moviment per moviment, y aixó no d'una manera vaga y poch convincent, no com si ens trobessim devant un'obra de pur ingeni, sinó veyent que tot es veritat pura; quan s'ajuntan, dich, á tals factors excitants del sentiment, las potents ideas religiosas, las més poéticas y grans qu'existeixen y que van prenent relleu y presentantse magnificas als nostres ulls, á mida que'l vel de la explicació va aixecantse; tot, dominat pel pensament, esgarrifós de tan sorprendent y maravellós, de que Wagner, l'autor de l'obra, no sabia res de tal miracle; tot, dominat per la comprensió clara y quasi poruga, que penetra en l'anim, considerant que la má de Deu intervé en aquest aconteixement, y qu'en aquests temps d'excepticisme universal Deu s'ha manifestat aixis, traspassant las tenebras que'ns envoltan ab un raig de la seva Gloria Eternal: oh! alashoras l'éxtassis pot també corpéndrens y desvanéixens, més que devant de qualsevol obra d'art; alashoras podém veure cóm aquesta má de Deu mou als artistas inconscients com

Wagner, mou als critichs y pensadors *conscients*, y's serveix dels uns y dels altres indiferentment, tots grans de sorra devant d'Ell, pera ferlos servir als seus designis y als altíssims fins d'aquesta mateixa Gloria!

M. Doménech Espanyol.

QUATRE PARAULAS Y PROU

Sr. D. M. Doménech Espanyol:

Contestaré breument al seu article, peró avans de tot permetim dirli que trobo de mal gust la comparació que vosté fa de nostre periódich ab el castell de Klingsor. Que vosté's tingui per un cavaller del Graal, res me fa: la que'm sab greu, y m'arriba á l'ánima, y casi'm fa fer el patarrell, es que s'imagini la redacció de Joventut convertida en el castell de la perdició, que ja es imaginar. A ningú se li hauria acudit tal pensada com no fos un cavaller del Sant Graal, ja que no de la Trista Figura. Els cavallers tot ho solen veure ab vidrets d'aument: ja ho demostrá en Cervantes.

Vosté va errat, senyor Doménech. Ni jo soch *modernista*, ni *nebulosista*, ni partidari de Nietzsche. En quant á *panteísta*... psé! no diré que no. Per lo demés, cregui: tots els de Joventut som bons minyons y no li tenim cap inquina, ni sabiam res de las ideas de vosté. Al critich Yxart, per més que vosté digui, no l'hem atacat. A qui ataca vosté es á altres, com en Pompeyus Gener, sols perque ell entén la critica de diferenta manera que vosté. Jo també li entench. No crech que la missió d'un verdader critich (y vosté declara esserne) sía la de mantenir un criteri del tot tancat, perque fins á tal punt pot tenirli, que més que convicció denoti obsessió. Per altra part, may podré creure, com vosté, que un bon critich valgui tant com un bon artista, encara que, cadascú á sa manera, puguin valer molt. Es qüestió de classes. Tots els critichs y comentadors de Wagner al costat d'ell ¿qué son? Papallonas que giravoltan al entorn d'un sol. Consti que'l *sol* es ell, Wagner.

Vosté, senyor Doménech, m'ha pres per altre, com hi ha pres á mos companys de redacció als qui, ab una tranquilitat qu'enamora, adjudica las mevas ideas ó'l meu taranná. Y lo més *trist* es que m'atribuheix unas negacions que no he fet, més grossas y rodonas que la O de la iglesia del Pi. Jo no he negat qu'en l'obra d'art s'hi pugui posar ó pugui trobarshi una tessis. No soch tan absolut. Jo he dit que «la moral del art es presentar la realitat en qualsevol de sos aspectes, ab tota sa forsa y poesia; qu'això es lo principal, y que si hi cab quelcóm més, cuydém de no encabirli per forsa, procurant que cristallisi en l'esperit de l'obra mateixa, á fi de fer perdre'l desequilibri que freqüentment se nota entre l'artista y'l sectari; millor dit, á fi de que'l sectari desaparegui y quedi sols l'artista, sols el vident, qualsevulga que sia la conseqüencia filosófica que de l'obra se'n desprengui.»

També he dit que «en la critica al us s'hi endevina massa l'afany—noble, si's vol—que'l critich sent de competir ab l'artista ó donarli llissons.» Lo qu'he negat y nego es la rahó dels pseudo-artistas que prenen l'art *sols com á medi* pera fer triomfar determinadas ideas, sian filosóficas, sian religiosas. Lo que nego son els artistas analitichs, que tot ho fan ab combinació y á compás per'arribar á una perfecció relativa, com es ja relatiu el concepte que tots tenim de la perfecció No hi crech en las *perfeccions:* las trobo negativas, petitas com la conclusió moral d'una faula pera us de las escolas de párvuls. Crech, sí, en la imperfecció, qu'es gran, qu'es sublim; crech en l'home que va á peu, tant ó més qu'en els cavallers del Graal muntats en un ideal. L'ideal del cavaller no es superior á las passions del home. La Venus de Milo no'ns parla de cap ideal, com no sía'l de la bellesa pura. A la Venus de Milo li faltan brassos: es incomplerta, y per tant, perfecta no ho pot ésser. No obstant, y tal vegada gracias á aquest defecte, sa bellesa's pert en l'infinit. Naturalment que vosté la trobaria més admirable tenint brassos, si aixís respongués millor á las sevas ideas particulars, això es, acaronant á un cavaller del Graal y no á un guerrer pagá, ó enlayrant ab sa má'l fruyt d'or en comptes de la poma d'Eva. A vosté d'aquesta manera, y com á obra artistica, li diria més cosas, li agradaria més... A mi no.

Jo crech qu'en tota obra d'art hi es una idea, ó millor dit, un *sentiment informador.*

Ell es el que conmóu al artista, fa vibrar son ánima y'l fa crear, fentli percebir la realitat, la vida material ó moral, baix un especial y determinat aspecte. L'art es, donchs, manifestació superior de vida, intensa y real, y de cap manera exposició conscient ni inconscient, ni apologia de determinadas teorias filosóficas. L'artista sent, canta, maleheix... ¿Qu'es inconscient? Deu n'hi doret d'aqueixa inconsciencia! ¿Vosté hi está conforme? *Bueno.*

No li nego (qué haig de negar, sant cristiá!) que després del artista creador vingui'l critich y sigui aquest qui descubreixi la tessis de las obras d'aquell. Peró ves ara qué té que veure això ab l'obra d'art! Tampoch li nego que molts artistas tinguin per costúm presentar com á tessis la lluyta entre'l bé y el mal, triomfant el primer ja en aquest mòn, ja en un altre á son gust. Lo que nego es que'l bé sigui superior al mal com á *materia laborable* pera l'artista; lo que nego es que'l *Parsifal* sia ans que tot y sobre tot l'apoteosis de la religió católica, puig ans que tot crech qu'es un'obra d'art admirable; y lo que nego, en fi, es que vosté sia un critich seré, tota vegada que, un cop vist son article,'l tinch per un fanátich.

Y ab un fanátich, ab un obsessionat que's creu en possessió de la suprema veritat, ab un *infalible* que's permet declarar guerra sens treva no ja á las ideas, sinó al *erro* (!) dels demés, no m'hi puch entendre, ja que als fanátichs combatia en mon anterior article. No á vosté particularment, perque no tenia'l gust de conéixel. Peró ara que l'he llegit, sento no poder pendrem en serio moltas de sas opinions. Jo no reconech en ningú'l dret ni'l poder d'usufructuar la veritat. Si jo me l'assumís aqueix dret, temería sentar plassa d'iluminat. Es clar que vosté pot objectar que hi há iluminats sublims: peró qué vol que li digui, si un hom no está sempre per *iluminacions.*

Vosté diu que de la pintura que Shakespeare fa de las passions humanas, se'n desprén la ensenyansa del mal que aqueixas passions originan. Donchs jo dich que més qu'ensenyansa del mal, se'n desprén ensenyansa de la vida: ensenyansa verdadera, *gráfica*, superior á totas las críticas y comentaris, obrés ó no l'artista inconscientment. L'art de Shakespeare consisteix en saberse apoderar de la realitat, en reflexar homes y sentiments ab gran potencia de vida. Qué magistral sa pintura de cada personatje! ¿Veritat? Si li hagués calgut un fanátich pera alguna de sas obras y hagués buscat un *cas* patent en la vida real, ¡qué bé l'hauria retratat á vosté y quántas ensenyansas no se'n despendrian!

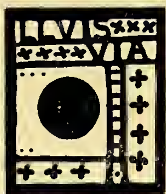
Sia com vulgui, la opinió que jo'n tinch del art de Wagner y del art en general no destruheix la que pugui tenirne vosté, ni'l priva del dret d'exposarla. Y's convencerá del respecte ab que aqui son miradas las ideas de tothóm pel judici que, segons crech, fará nostre critich musical de l'obra que sobres aquesta materia té vosté á punt de publicar. Com ja insinúa en son article, vosté es contrari á las opinions del eminent crítich inglés Stewart Chamberlain, y per lo que tinch entés, en dita obra intenta refutarlas. No obstant, jo crech ab Chamberlain lo següent:

Pretendre que las obras de Wagner «contenen filosofía,» es tan absurd com dir, per exemple, que «el món conté filosofía.» Es evident qu'això no pot tenir cap sentit, puig la filosofía no existeix en lloch més qu'en el cervell del filosop; el món es el món, y res més; y si la rahó del pensador va d'abstracció en abstracció y construheix un sistema, això no té cap relació ab el món. Aquest cervell que funciona es senzillament un dels seus fenómens, y no's pot dir que'l món contingui cap filosofía, més qu'en el sentit de que conté l'home qu'ha creat aquesta filosofía. Per lo tant, la relació existent entre l'obra d'art y la filosofía, es complertament análoga á la relació entre'l món y la filosofía. Podrá ésser que l'obra d'art exciti en nosaltres el desitj de pensar, y que, al donarnos una imatje del món intern més lluminosa que las que conexíam y al fernos aixís penetrar més profondament el misteri del món, constituheixi, per la impresió que'ns produheix, com un punt de partida pera que nostre cervell reprengui sas funcions normals, y pugui aixís arribar á forjarse tota una cadena de nocions abstractas, com pot ferho igualment ab qualsevulga altra base. Mes voler deduhir d'això que aquesta cadena's trobava forjada en l'obra d'art, ó tan sols que'ls seus components s'hi trobavan escampats, es verament massa modestia per part de qui en realitat n'es l'únich autor. No, estimat filosop: lo que tu hi veus es ta propia obra y no la d'un altre, puig l'artista no ha fet altra cosa que *veure* l'univers. Pera ell, *veure* es la funció normal, com la teva es *pensar.*

En fi, jo no negava, senyor Doménech, la

missió educadora del art ni sas superbas ensenyansas pera qui vulgui ó sàpiga trobarlas. Prou me cuydava de ferho constar aixis en l'article en qüestió, sinó que vosté no ho volgué veure. Remeto á vosté y al lector á dit article pera que's convenci de que sols me proposava atacar als exclussivistas, als estrets y als fanátichs, y... es clar, entre aquests últims, l'atacava á vosté sense saberho, ab tot y ésser vosté cavaller del Graal y estar tocat de la gracia del Sant Esperit.

¿Qué s'hi ha de fer? Aquí acaba per ma part la qüestió: ab aixó, perdoni.

SANT PERE DE CASSERRAS

A En Pelegrí Casadas y Gramatxes.

Tantas vegadas com só visitat aquesta joya arqueològica, y apenas si n'he fet esment en mas memorias d'excursionista. Y no es perque aquellas runas venerables no m'hajan parlat al cor, ja qu'horas ben plahentas hi só passat evocant lo gloriós que de dit monument ens conta'l malaguanyat mossén Parassols en un llibret que vaig llegir ja als comensos de ma adolescencia, quan més que pas ara m'afalagava l'escartejar els papers vells. Avuy, que per vias de mon estimat amich Pujol, de Manlleu, só pogut esplayarme en un manuscrit bastant extens referent á Càsserras, me ve com l'anell al dit parlarne un xich, endressántvosels ab goig aquests esplays referents al vell monastir qu'ara de un cantó, ara d'un altre, va cayent y colgant en sas runas joyas de veritable mérit que'ns trameten el grau d'avens arquitectónich dels passats que l'edificaren sobre altre temple més vell, y aquest fonamentat en els vestigis d'un castell antiquissim, quin origen se pert en las nebulositats dels sigles.

Está situat en escabrós paratje, recó'l més amagat de las Guillerias, en promontori colossal que no ha pogut pas enderrocar l'enjogassat Ter llepantlo, ara calmós, ara esvalotat, durant tants y tants anys. Verament es una situació original la del cenobi clunicense que, á mancansa dels cants graves y plens dels psalmayres, reb el tribut quotidiá del riu que mormola corprenedoras tonadas escumejant y estimbantse per las rocateras, encaixonantse cap al indret del molí de la pólvora, á poca distancia de Sau, ahont román quiet y esplayat, dilatantse fins á las mitjanas boscurias de devant d'altre molí de sota'l poble, ahont dona pler á una barqueta, transformantse en llach quiet y poétich, sobre tot en nits tranquilas de lluna que prou vegadas hi só fruhit el dols repós de las boscurias isoladas.

Aquell clos de santetat y vida heremítica, ¡quina trascendencia alcansá desde 1015, en que copsá son primer Abat ó Prior en Adamarus, fins á Ferdinandus d'Aragó en 1572! Entrá desprès en el torn de Rectors, ó sia en l'época de fer parts del patrimoni que criá sants y sabis, portant la civilisació en aquell indret salvatje. Aquesta sort ha tocat á molts altres monastirs de nostra terra parant á la runa imperdonable, que ve á ésser la paga que reben dels qu'heretan aytals patrimonis, fent estellas, y no cuydant de que quedi una fita honrosa y no un padró d'ignominia, com s'ha esdevingut en la majoría, per no dir en tots els monuments que hermosejan la terra catalana.

Fa pochs dias hi forem, y per cert en matinada ben riolera, tocantnos fins bona companyia desde'l castell restaurat de Sabassona, en que visitarem la románica esglesia parroquial, tan ben esmentada per arqueólechs y artistas qu'en professó continua hi fan cap en tot temps del any, fins al collet de Terradas, desd'ahont s'ovira llunyá y envellit l'edifici esbalandrat de Casserras com ossera de gegant quina esmolada carcanada han besat centurias y centurias. Feya una pila de temps que no l'havia visitat, aconsolantme ab sa vista passant las serras que tapan el pas de la plana de Vich; y tot devallant á Sant Romá de Sau, poble'l més sugestiu y pintoresch de ma anyorada comarca, li donava un esguart de simpatia frisant per pujarhi á no tardar, y adorar de nou aquell cenobi. Mes ay! quina decepció al visitarlo ara darrerament! L'ajupiment de sas espatllas el trobi més accentuat, y en l'interior, casi á mitjans de la nau central, la

pila de runa havia aumentat, peró de quina manera! tapant ja casi'l pas; y pera més pena, un raig de sol rialler ens deixá veure més clar aquell desfet, avergonyintnos de la deixadesa dels qu'haurían de procurar per la conservació de las cosas venerables.

L'altar major, apedassat ab trossos de retaules y retaulessencers dels altres altars desapareguts ja, ens feu llástima, y ab tot la imatje de Sant Pere restava ferma guardant aquell piló de runas; venintnos tot seguit á la memoria aquells versos ferms y planyívols del Adolf Blanch:

Tos murs, tas torres értigas
de llonchs marlets cenyidas,
tas descarnadas gárgolas,
tas portas esvahidas,
ta majestat decrépita...
. . . .
Despullas dels vells segles pel vent arrebassadas
que mou lo carro volador del temps,
que'm plau entre vosaltres asseurem devegadas
com en l'escó dels avis
penas y glorias recordant ensemps!
. . . .

Ens entornarem tristos y desconhortats d'aquella deixadesa qu'acredita aquell piló de pedra tan respectat en altre temps, y sobre tot, de la pitjor deixadesa experimentada en l'armari de las reliquias, desaparegudas unas y desgraciadas altras, per lo que fem aquest crit d'alerta als que vetllan per la conservació de las cosas antigas.

A vos, bon amich y honorable confrare, que comanéu tan bell estol de devots de las vellas cosas, es á qui principalment endresso l'esmentat crit, segur de que'l faréu arribar fins á la vostra seria Corporació. Diguéuloshi que del monastir de Sant Pere de Casserras aviat no'n quedará ni'l rastre. Encara s'hi es á temps de conservarlo, y això desitja que's fassi un humil fill d'aquellas terras que á vos os plauhen tant, y quins recorts, que d'ellas ne faig á vegadas, os saben prou bons.

IDEAL

Home del camp, del bosch, cóm te la envejo
la dolsa solitut que aquí's respira!
Quan soch ab tu, qué bé que saborejo
la pau per qui á ciutat mon cor delira!

No sabs lo que's pateix passant las horas
entre casas iguals, arrengleradas,
tot somniant del riu las frescas voras
y'l vehinat de casetas escampadas!

No pots saber lo qu'es, pel qui desitja
fruhir de las grandesas de Natura,
sentirse asfixïat per la calitja
febrosa de la humana podridura!

Y viure frech á frech del llot y'l vici,
y entre cegos d'esprit y miserables,
en tant que pel cervell, en mut bullici,
voltejan fantasías inefables!

Fantasías de llum, de sol y d'ayre
qu'enmenan la ilusió, per blavas vías,
á regions més serenas, d'altra flayre,
hont no's parla de lleys ni jerarquías;

hont el cel petoneja la montanya;
hont la neu fa invisible la frontera,
hont l'aucell á fer niu, content, s'afanya
sense teme'ls atachs del home-fera;

hont el vent psalmodía entre'l fullatje
místichs cants al Amor y á la Bellesa;
hont fins la quietut son homenatje
rendeix á la eternal Naturalesa.

Home del camp, del bosch! Jo't veig somriure
no entenent, del que't dich, ni una paraula:
tu somnías trobarte, un día, lliure
pera menjar del ciutadá á la taula;

tu no veus verdejâ aqueixas arbredas,
tu no sents sinó fret en la nevada,
ni escoltas refilâ en las salzeredas,
plena d'ombras y fresca, l'aucellada;

ni admiras, quan el sol se'n va á la posta,
las tintas qu'enrogeixen la planura;
ni l'auba quan de nou el jorn s'acosta,
ni'l cel quan, ple d'estels, de nit, fulgura;

ni aqueixos pichs gegants servant ab forsa
del cel el blau dosser, ni la cascata,
ni'l roure secular que res fa torce
y que respecta'l temps y'l llamp no mata.

Home del camp, del bosch, cóm te'ls envejo
aquest bosch, aquest camp, que tant odías!
Quan vinch aquí, qué bé que saborejo
la vida qu'aymo jo y tu no voldrías!

Tu't cansas de suar sobre la terra,
sens veure qu'en el món tot es fadiga:
jo estich cansat d'estar tant temps en guerra
ab mi mateix dins la ciutat, que'm lliga!

Oh, quí sabés com tu menar l'arada,
fangâ aquest tros, dallâ aqueixa herba humida,
sentint com sento jo la nit, l'aubada,
veyent com veig el bosch, el cel... la vida!

Oh, quí pogués, tot conresant tas hortas,
peixent tos bous, segant tos camps de xeixa,
del infinit, al cor, obrir las portas
y en mitj de lo més gran sentirse creixe!

Y, els odis apartant que'l món infestan
de crudeltats iniquas, obrî'ls brassos
tan sols als pochs amichs qu'al home restan
quan de lligams estúpits trenca'ls llassos!

Home del bosch, del camp! Y cóm t'envejo
la dolsa solitut que tant odías!
Quan soch aquí, qué bé que saborejo
la pau qu'anhelo jo y tu no voldrías!

E. Guanyabéns.

Pireneus Orientals, 1902.

TEATRES

RAIMUNDO LULIO.

«Queda terminantemente prohibido publicar como argumento, reseña ó explicación de la obra, ningún fragmento de ésta.

»Los contraventores serán llevados á los tribunales, donde el autor hará valer los derechos que la ley de propiedad le concede.»

Aquesta «advertencia importantisima» va al devant, en lletra grossa y clara, del llibret de l'ópera *Raimundo Lulio*, lletra de Joaquim Dicenta y música de Ricart Villa, que no fa gayre temps va estrenarse á Madrid.

En Dicenta, qu'es molt llarch, va voler sangrarse en salut privantnos dels millors arguments. Ja no podém dir: «¿Se'n volen convence de que la seva obra es un disbarat, de que'ls seus versos son d'un vulgar versayre? Donchs llegeixin aquest tros.» Aytal proba no podém donarla.

L'autor efectista, el que's dirigeix solzament al públich babau, no vol ésser discutit, no vol que li *popularisém* els seus versos, en lo qual se mostra molt hábil, puig son *de confiansa*. El seu llibret es un llibret d'ópera clássica, es á dir, un llibret d'aquells que ningú escolta al sentir l'ópera, perque en tota ópera *l'acció es lo de menos*, y si algú l'escolta no l'entén, perque'ls millors cantants ja s'encarregan de menjarse la lletra. El gran perill consistia, donchs, pera en Dicenta, en que algún periodista divulgués el seu llibret: per'xó'l pseudo-anarquista, el revolucionari de cartró, s'ampara ab una lley de propietat, en lo que una lley de propietat té de més reaccionari.

Peró en Dicenta, sigui perque l'ópera fracassés, sigui per altras rahons particulars que no'ns interessan, va tenir l'hora tonta de convertir el seu llibret d'ópera en drama senzill; pera lo qual no s'ha pres gayre molestia, puig — ho hem notat ab el llibret á la má — el llibret y'l drama son literalment una mateixa cosa No arriban á cent els versos afegits pera dugas ó tres escenas *de relleno*. Lo demés, es exactament igual. Resultat, que lo que'l públich no podia entendre en l'ópera, aquí té necessariament de sentirho, y com qu'ell ja ho ha sentit y nosaltres també, sense necessitat de citarne cap tros podém fer afirmacions categóricas.

Lo únich qu'ha encertat es la elecció d'argument. La figura de Ramón Llull, avans de convertirse—desprès de sa conversió creyém que teatralment resultaria poch interessant—se presta maravellosament pera fer un gran drama lirich, y's presta també pera fer una gran tragedia. Mes pera ferho's necessita ésser un gran poeta y un gran dramaturch, y en Dicenta, l'autor de *Aurora*, de *El señor feudal* y altres dramons per l'estil, no es ni una cosa ni l'altra.

No es lo mateix copiar, d'un medi ambient que s'ha ben observat, tipos tabernaris com els de *Juan José* — qu'en realitat l'autor va ensopegar—qu'extreure de la llegenda tipos y páginas de vida intensa y excepcional donántloshi encara més relleu é intensitat. Pera lo primer n'hi há prou ab ésser un regular retratista: pera lo segón s'ha d'ésser artista de debó.

Aixis el drama *Raimundo Lulio*'ns resulta una especie de *Tenorio* barato, com ens resultan vulgars *espadachines* y traydors de melodrama'ls personatjes que'l voltan. Ni Catalina ni Isabel logran interessarnos per sa vulgaritat, ni las escenas populars ens produheixen la sensació d'uns temps y costums armónichs ab la llegenda que á nostres ulls se desenrotlla. Y sobre tot, un drama trágich, una llegenda grandiosa com la que encarna Ramón Llull, requereixen versos amples, esculpturals y sobris, versos que diguin quelcóm de gran y embolcallin las passions y sentiments que descriuhen ab el gran mantell de la poesia esplendorosa que'ls hi dona son major grau d'intensitat emotiva. En una paraula, requereixen versos que siguin versos de poeta trágich, no de versayre vulgar.

Y de versayre vulgar son els de *Raimundo Lulio*. Nosaltres no'n hem de fer res de si foren escrits per'argument d'un'ópera que ningú havia d'entendre: lo que si'ns interessa es qu'ells integran un drama ab pretensions trágicas, y al escoltar aquell pet de seguidillas, y versos curts ab tornadas de sarsuela lleugera, buyts de fons y ripiosos de forma, sempre acompassats, may majestuosos, sempre sonors, may inspirats, en lloch de sentirnos emocionats per la llegenda qu'ells tindrian de reproduhirnos, ens quedém d'alló més frets, ab secrets intents de riurens d'ella.

No hi há necessitat d'insistir, perque realment l'obra d'en Dicenta no'n val la pena. No obstant, puig ens sembla que l'autor no ha vist prou clar en aquesta ocasió'ls seus interessos de sectari, volém donarli un consell qu'es el següent: Avans de fer un'altra obra per l'estil d'aquesta, pénsishi un xich, perque aixís com ja ha perdut fa temps al públich conscient, s'exposa á perdre al públich que li queda, es á dir, el públich de babaus inconscients. Per'aquests *Raimundo Lulio* va molt ve fins al final del segón acte; renegar de Deu y del cel y la terra no ab filosofia y convenciment, sinó ab frases fetas y conceptuosas, es d'efecte segur. Peró en el tercer acte vosté va descarrilar. Aquell heretje s'arrepenteix, aquell Tenorio demana perdó y entra al claustre. Aixó senzillament es claudicar, y es inadmisible; tant, que'l dia del estreno notarem, al arribar á aquest punt, un moment de vacilació per part del seu públich. Més li haguera valgut á vosté,

pera l'éxit de galería, qu'en Llull, en comptes de trucar á las portas del convent, hagués trucat á las del infern, per exemple, blasfemant més que may. ¿Qu'això hauría sigut falsejar la llegenda? Bah! Al fi y al cap, no l'ha respectada pas del tot; y en definitiva, si'l poble sobirá ho demana, ¿per qué no se l'ha de complaure?

De la interpretació no volém dirne res. Els cárrechs que fariam no serian tal volta justificats, puig creyém qu'en realitat es impossible encarnar discretament aquells tipos y dir regularment aquells versos.

Una decoració del segón acte, de factura sólida en alguns termes, va estrenarse. Lo demés, música y tot, insignificant.

NOVAS

El «Centre Catalanista Graciench» ens fa saber qu'ha rectificat el cartell de sos Jochs Florals en la segÜent forma:

El premi *Viola d'argent*, inscrit al tema religiós ó moral, será regalat per varis socis del Centre.

—

Ha estat alguns dias entre nosaltres el reputat escriptor y distingit arqueólech senyor comte de Cedillo, traductor del *Canigó*, de Verdaguer. Visitá, com enamorat de tot lo de nostre anyorat poeta, la tomba, Vila Joana, y la Plassa de Vallvidrera que, á instancia del senyor Miralles quin nom portava, es ara Plassa de Verdaguer.

—

Publicacions rebudas:

Il Canto d'Ichnusa: notable poesia, escrita pel jove escolar italiá Salvator Ruju ab motiu de la inauguració del monument á Crist de V. L. Jerace, en el mont Ortobene de Nuoro.

Elogi fúnebre del doctor Robert, per mossén Joseph Cardona. El reverent Cardona enalteix en aquest *Elogi* las qualitats qu'adornavan al eminent y malaguanyat patrici.

Nietzsche-Emerson-Tolstoy, per Enrique Sánchez Torres. Conté varias consideracions respecte algunas obras dels esmentats escriptors, que l'autor exposa ab un criteri bastant personal y un estil exuberant que moltas vegadas adoleix de falta de coherencia, lo que ens priva de poderlo judicar com desitjariam.

També hem rebut dugas tarjetas postals editadas per nostre bon amich el doctor Roura y Barrios, que son ben simpáticas é interessants, representant l'una'l célebre Pi dels Moncadas (Mallorca), y l'altra un grupo de literats catalans entre'ls que s'hi veu á nostre anyorat mossén Cinto, reunits en la capella de Miramar (Mallorca també). Aquestas tarjetas se venen pels llochs de costúm, al preu de 15 céntims cada exemplar.

La filla del Carmesí, cansó XXVI del «Cançoner Popular». Conté á més de la lletra y música, un bonich dibuix d'en Junyent (Sebastiá) y abundosas notas folk-lóricas.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

NOSTRE FOLLETÍ

Termenada la publicació del text de l'obra

CROQUIS CIUTADANS

de l'Apeles Mestres, avuy repartím á nostres lectors el retrat del autor, magnífich dibuix del afamat artista catalá en Ramón Casas.

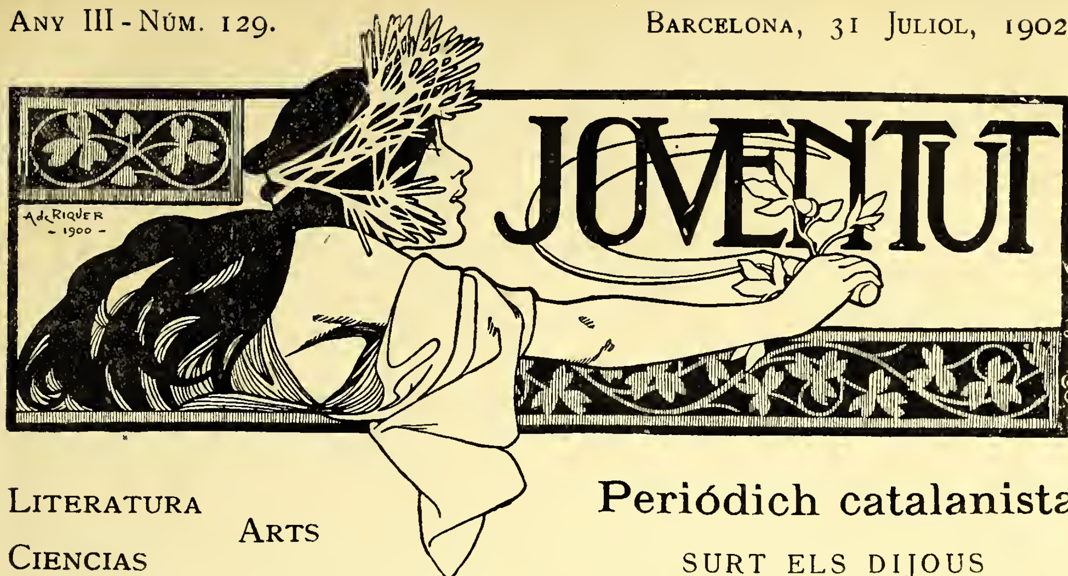
En las vinentas setmanas repartirém un altre retrat de l'Apeles Mestres, la portada y la cuberta pera enquadernar sa obra, á la que seguirá, com ja tením anunciat fa temps, la d'en Pujulá y Vallés

TITELLAS FEBLES

podent anunciar á nostres lectors que tením en preparació, pera publicarlo després en nostre folletí, un volúm del eximi prosista catalá en Joaquím Ruyra, quin títul es

MARINAS Y BOSCATJES

ANY III - NÚM. 129. BARCELONA, 31 JULIOL, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LLIBERTAT

Els homes que, per rahó de la eminent posició que ocupan dins dels partits politichs que més adeptes tenen entre la que s'anomena massa del poble, deuhen y poden aconduhir la opinió pública per las vías de la justicia y la veritat, están lluny devegadas de portarse com els pertoca, donat el paper que volen desempenyar de senyalers dels estols del progrés. No'l dirigeixen al poble exposantli en cada cas que caldria la seva opinió lleal y serena respecte á lo que s'hauria de fer; no li parlan ab aquella espontania sinceritat que no té por al baladreig dels caps fluixos, ni afany de sentir á tot'hora aplaudiments de las multituts; sinó que, com el lloro del qüento, van allá hont els portan.

Tenen necessitat, avans de decidirse á exposar una opinió, de fer un cálcul aritmétich per'averiguar quánts aplaudiments en pro y quánts xiulets en contra sumaria quiscuna de las que podrian expressarse, y solzament després de saber qu'es lo qu'escauria al gust del públich, li diuhen á aquest no lo que li convé, si no lo que li agrada.

Ara mateix, en la que s'anomena qüestió religiosa, s'hi comproba que aquells homes no están lliures de por de ferse impopulars, ni de fam de populatxeria. Com qu'es moda entre la gent del carrer cridar contra las ordres religiosas y demanar que se las tregui del territori espanyol, aquells homes ó callan ó diuhen amén, perque la massa no'ls prengui per poch lliberals. Pobres d'ells que diguessin que la llibertat d'associació es un principi de aplicació general als frares y als no frares! Per'xó's guardan de dirho, per cert que sigui, y's disposan á fer guerra á las associacions religiosas, perque no fos cas que portantse d'altra manera'ls diguessin retrógrados, jesuitas y altras cosas tan esparveradoras com aquestas.

Tant mateix ésser home de prestigi entre la massa, deu ésser cosa bon xich pesada. Fe-

lissos els mortals que no li som capdills! Nosaltres tenim el dret de dir sempre la veritat y de proclamar ben alt que no n'acatém més que una de llibertat: la veritable, la qu'ho es pera blanchs y negres, richs y pobres, sabis é ignorants, deistas y ateos, laichs y religiosos, capellans y frares... la qu'ho es pera tothóm, sigui qui sigui y pensi com vulgui.

MIQUEL LAPORTA.

PAÍS DE VENTALL

Ja fa molts anys varem llegir que un personatje quin nom no recordém, peró que'ns sembla era un dels que últimament han fet anar en renou las rotativas, despertá la curiositat dels concurrents al Ateneu de Madrid per la impaciencia ab que á cada moment preguntava als criats si no havia surtit encara *La Correspondencia* del vespre. Era época de crisis, y segons la pública opinió, aquell subjecte devia pendre part important en els successos que, segons deyan, tan trascendentals havían d'ésser pera'ls destins de la política. Els comentaris abundavan, y las suposicions més ó menys aventuradas dels que volian passar per llarchs de vista promovian acaloradas polémicas. Per fi arribá'l sospirat periódich, y... quina no seria la sorpresa dels tafaners—que's precipitaren ab tota la indiscreció qu'exigian las circunstancias—al veure que l'ex, y tal volta futur ministre, devorava ab avidesa... ¿Qué dirian? El folleti!!

No per etzar ens ha vingut á la memoria aquest cas, que ve á demostrar l'especial encís qu'exerceixen, fins en els esperits gens vulgars, las emocionants peripecias dels melodramas y novelas folletinescas, y que, passant á una esfera més ampla,'s revela ab la extremada propensió del públich á deixarse enlluhernar per alló qu'ab sas pinzelladas de mangra se li fica materialment pels ulls, féntloshi apartar d'aquellas cosas en las que ab més profit y serietat deuria fixarhi sa atenció.

Aqueixa debilitat prou se cuyda de fomentarla y explotarla l'anomenada prempsa d'informació, y la cosa no tindria en si gayre gravetat si's limités á lo acostumat pels que fan un ofici d'alló qu'ells ne diuhen sacerdoci; peró quan l'abús pren tals proporcions que pot arribar á agravar l'embrutiment del públich, lo menys que podém fer es protestar en nom del sentit comú y la decencia.

Ja compendrán que'ns referim á l'apoteosis de la célebre Cecilia Aznar, criminal vulgar convertida en heroina per obra y gracia de la prempsa madrilenya, tan trassuda en *hinchar perros*, secundada per la de provincias que, com els gossos de pagés, lladra quan sent lladrar, y encara gracias si no fa com aquells que callan quan el lladre ab un mos de pa'ls hi tapa la boca.

Quan ve l'estiu, y las sanchs bullen y'l material escasseja, no hi há res com un crim sensacional, *del propio Madrid*, que si no ja no pot ésser de primera categoria; perque aixó es com els toreros: si no'ls hi donan l'alternativa allí, ja no valen. La malaltia es crónica y sa curació dificil, puig els malalts son els més interessats en entretenirla, perque'n treuhen més partit que las donas del histérich. Peró lo qu'hem de confessar es que may com ara s'havia vist tanta despreocupació y tan poca conciencia. Ja no es la prempsa noticiera tan sols, sinó certs periódichs y revistas que's diuhen *ilustrats* (perque portan ninots), els que pagan tribut á la malsana curiositat del públich. El lloch que ocupava'l retrat d'un artista, d'un sabi, d'un home que ha trevallat pel millorament de la humanitat, apareix en el número següent del mateix periódich tacat ab la repugnant fesomía d'un sér degenerat qu'es una proba evident de la imperfecció de la especie humana; y s'emplea doble espay del que's dedicaría á donar compte d'un descubriment útil, á la exposició gráfica, cínicament detallada, dels antecedents y consegüents del crim realisat.

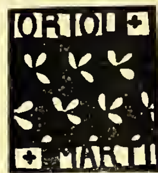
¿Qué's proposan ab tot aixó? ¿Donar á un criminal aqueixa trista popularitat capassa de fer neixe en certs cervells degenerats un instint d'imitació? ¿No resulta contradictori ab l'esperit de la llegislació, que considera—per cert ben infundadament—la exemplaritat com element essencial y únich de la pena? La tafaneria inconscient porta fatalment á l'admiració imbécil. L'aberració intelectual provoca naturalment la perversió de la voluntat «Odia'l delicte y compadeix al delinqüent», diu el principi; «admira al criminal y disculparás el crim», afegeix la experiencia.

Sembla que'ns hagin transportat als temps

heroichs dels bandolers de romanso. El bandolerisme's desenrotllá principalment en els paissos que, com Espanya é Italia, revelavan un grau inferior de cultura popular. No era per la por, per l'amenassa, cóm s'imposavan els célebres facinerosos: era per l'encis de llegenda que'ls envoltava, despertant l'admiració de la gent senzilla y supersticiosa qu'ab molta facilitat se convertia en complis de sas malifetas. Per'xó's posava á preu el cap dels grans criminals, donchs sempre es l'interés lo que més ha fet obrir els ulls y tancar las conciencias. Donchs bé: sápigaho aqueixa massa que vol passar per ilustrada y pronuncia maquinalment com un fonógraf aquestas paraulas de *llibertat, progrés, justicia*, que li omplen la boca y no li caben al cervell: si avuy ha cambiat la decoració, l'ambient que's respira es el mateix d'avans. Pera que res hi manqui, fins á preu se posá'l cap de la Cecilia, y... ¡miracles de la moneda! aquella policia pagada per la gent de bé pera que, al menys, agafi als dolents si no pot evitar que fassin mal, aquella policia que deixá circular lliurement á la Cecilia—la qui hauría pogut escaparse si no s'hagués deixat tentar per las dolsors d'un estiuheig en una vila regalada—aquella policia sols se mogué ab l'esqué de las 6.000 pessetas, premi ofert al cassador més destre, qu'avuy se disputan á l'aranya estira cabells quan deurian amagarse avergonyits de sa poca trassa y poca diligencia.

Si no recordém mal, als *carabinieri* que capturaren al famós Mussolino, quan solicitaren la prima oferta al que presentés el célebre criminal siciliá, se'ls hi respongué que tals recompensas se destinan á las personas que prestan espontani auxili á la justicia, peró no á aquellas que hi están obligadas per ofici, cobrant una soldada que seria mal guanyada si no cumplissin ab son dever sens altres estimuls. Aquest criteri deuría tenirse present per'atenuar en lo possible'l mal efecte d'un procediment propi de pobles endarrerits. Son pecat d'origen may podrá esborrarse, perque's pot ben compendre que qui obra no mogut per la justicia, sinó per l'incentiu del guany, fácilment passará d'espia á encubridor, donchs en aixó, com en tot contracte de compra-venda, el preu es un element essencial.

Moltas altras cosas diriam respecte á aquest assumpto, peró no ho farém per dugas rahons principals: primera, perque ja'ns fa fástich fins de parlarne, y segona, perque no'n treuriam res... ¿Qué hi farém si hi há pobles que mereixen tenir una historia y altres que no més son dignes d'una *gacetilla*?

A LAS ELECCIONS

Entre las conclusions del Congrés Católich que s'ha acabat de celebrar á Santiago de Compostela, hi há la d'utilisar el sufragi electoral al que'ls senyors congresistas s'han agafat pera que'ls representants del poble católich puguin, en els llochs de representació, oposar las sevas forsas á la impietat arreu extesa.

Y ¿quina será la missió dels representants católichs en el cas de que'n surti cap d'elegit? Ja'ns sembla sentirla la seva veu, ja la estém veyent la seva actitut, ja podriam profetisarlo'l seu programa. Si á més de católichs no tenen cap idea politica, se portarán com á católichs purs, es á dir, demanarán com á fi de tot l'armonia de relacions entre la Iglesia y l'Estat, ó sia la supremacia de la Iglesia sobre l'Estat que (aquest es el significat pera ells de la paraula *relacions*), y si á més de católichs son monárquichs, allavors las sevas energias serán dedicadas á defensar al mateix temps la monarquia segons el seu ideal, la monarquia esclava de la religió y protectora de la intranzigencia religiosa. Y com que no's donará may el cas d'ésser elegit un católich pur, ó de la primera classe, sinó que tots serán de la segona, y dividits en subclasses, segons la monarquia que defensin, no'ns seria dificil preveure'l resultat de la conclusió del Congrés Católich de Santiago: serán elegits diputats católichs per'anar á fer politica. Y pera fer aixó s'han de vestir ab el nom del catolicisme!

Mes, siguin de la classe que siguin els elegits, ja'ns els veyém pledejar en totas ocasions, defensant aquella supremacia que tant entussiasmaría als que, prescindint de la igualtat dels homes, projectan subjectar als

que no pensan com ells al esclavatje dels esclavatjes, al que subjecta la conciencia.

«Com més adeptes va perdent una religió—diu un autor—més energías desplegan »els adictes que li quedan pera mantenir la »seva preponderancia. Y es que las religions »no s'han doblegat may devant del poder »temporal, resisteixen fins á última hora, y »quan no poden més, s'ensorran estrepitosa»ment.» Aquestas paraulas ditas un sigle endarrera, eran fillas del estudi de la mort de una colla de religions, y per lo vist conservan la seva forsa; per'xó poden repetirse.

No es d'extranyar, en mitj de tot, l'afany de la superioritat de la Iglesia, defensada pels seus adeptes; y no es d'extranyar, perque també la coneixen aquests la mort d'una colla de religions y saben qu'han mort sempre quan han perdut la protecció del Estat, ó quan ha mimvat la superioritat del temple envers el palau. Y això ho saben perque'l regne de la Iglesia s'imposá precisament quan rebé la protecció dels emperadors romans, que si fins allavors l'havian cedit al paganisme, la otorgaren al cristianisme.

No se'ls amaga tampoch als defensors de la supremacía de la Iglesia,'l fet de que'ls mancan forsas pera lluytar y cada dia hi son en menor nombre á la lluyta. No'n fa pochs d'anys que la Iglesia pronuncia anatemas contra novas ideas y contra novas creencias, y no obstant, unas y altras han prevalescut y fins li fan ombra esperant poderse assentar tranquilament sobre sas runas!

Saben també qu'en temps llunyans que no tornarán, quan la Europa entera professava una sola religió, era fácil el reconeixement de la supremacía d'un poder espiritual, perque, segons els inspirats símils dels defensors de cap d'ala del catolicisme, la Iglesia era or y l'Estat era'l plom, y may podía'l plom ésser més que l'or; y saben que tan prompte nasqueren novas creencias no era tan fácil aquell reconeixement, y que pera prevaleixe, veyent en cada novetat d'aquella trista época un perill, y en cada reforma ó avens un pecat, comensá la Iglesia per condempnar tota iniciativa y anatematisar tota aspiració, ella qu'havía d'ésser la destinada á encarrilar el moviment intelectual y moral dels pobles. Sempre'ls defensors del catolicisme ho han supeditat tot al interés de la Iglesia, no de la religió, que hi há una bona diferencia, y'ls actuals defensors, personificats en els assistents al Congrés de Santiago, pera continuar la tradició han acordat anar á las eleccions per'anar á fer política religiosa.

Per comptes de voler fer progressar els ideals sols per la convicció y ab la rahó á la má (cosa aquesta que no pot ésser), han cregut, ademés, de conveniencia anar á las eleccions, escalar aquells llochs de representació ahont sols s'hi pot guanyar una proposició ó triomfar un ideal ab la lley de la majoria. Allí s'esbufegarán, y'l temps que hi perdin no podrán destinarlo á ilustrar al poble creyent, quin major nombre conserva las sevas creencias perque las ha heretadas, cumplint els devers que li imposa aquesta herencia ab sols entrar al temple y recitar maquinalment lo que de memoria té aprés. No li ensenyarán á n'aquesta massa inconscient el significat de las paraulas que pronuncia. ¿Es que'ls abandonan perque temen els efectes de la ilustració que vanament pretendrian donarlos?—Si fos aixís, justificarían las paraulas que posá en boca del Tsar de Rusia un periódich extranger ab motiu de la visita que li feu el president de la vehina República Francesa: «No diguéu mal de la religió—deya'l Tsar á n'aquest ultim, ensenyantli al poble estúpit humiliat als seus peus:—ella sola es la que'ls embruteix d'aquesta manera.»

Lo que hi guanyarán, en tot cas, anant á las eleccions, será un aument de forsas en contra que reaccionarán, creyent veure en ells un poder avassallador, y farán més proper á la Iglesia'l plor de sanch que llensaria si un jorn las Corts del Estat espanyol proclamessin la llibertat de cultes. Perque sempre'ls ha passat lo mateix als defensors del catolicisme: quan han tingut la pretensió de imposarse, se'ls ha obert als seus peus més amenassador que may l'abim que pot engolirlos.

Rafel Folch y Capdevila.

L'ANTICH TEATRE GRECH

I.—Schilos (1)

L Teatre Grech nasqué uns 560 anys avans de l'Era cristiana, y sa primera manifestació fou la Tragedia, que prengué son origen dels chors qu'entonavan á Dionissos els veremadors en tant que li era sacrificat un boch. No se sab si fou Tespis qui modificá las condicions del chor introduhinthi certas parts recitadas, peró sembla lo més segur, com també que la modificació fou rebuda ab goig pel poble, tant més en quant els recitats no's reduhiren únicament á llohar á Baco, sinó que's cantaren fets mitológichs, ó gestas d'ilustres fills de la Patria. Aixís, donchs, la paraula Tragedia ha variat molt en son sentit. Lo del carro, com escenari, es la llegenda probable, mes no está probat de manera que no deixi lloch á cap mena de dubte.

Tespis es contemporani de Solón, es á dir, de mitjats del sigle VI avans de l'era vulgar, y, segons el testimoni de Plutarch, compongué algunas obras escénicas bastant acceptables, de las que va protestar Solón, que creya que las ficcions de la escena podian transmetres á la vida comuna degenerantla, per lo qual privá á Tespis l'exercici de sa nova creació; peró á la mort d'aquest llegislador; recomensá Tespis á donar funcions teatrals ab gran fruhició dels seus conciutadans. Júnich, el trágich, introduhí la novetat de fer pendre part en els dramas á las donas, es á dir, á noys joves ab vestits femenins, y extengué'ls assumptos á la vida real, peró heroica. Se té á Pratinas per creador del drama cómich, en que'ls assumptos eran ja vulgars, y darrera d'ell apareix el que's considera com á veritable pare de la Tragedia tal ja com avuy s'entén: el gran Schilos.

Schilos nasqué á Eleusis, 525 anys avans de J. C., y's diu que nasqué durant una tempestat desfeta en que'ls llamps queyan y'l tro retrunyia com si Zeus s'esverés del naixement del qui havia de profetisar la seva cayguda.

Ab son geni extraordinari aumentá'l número dels personatjes segons las necessitats del assumpto, y'ls hi feu usar vestits apropiats, la máscara y l'alt coturn, expressant perfectament un carácter propi, ab sas passions y sos vicis. En lloch del carro ambulant de Tespis, creá la escena fixa. Son estil fou grandiós, participant de la epopeya y del alt lirisme á la vegada. Vivificá'l diálech y li feu recorre la gama de lo cómich á lo dramátich. En sas obras s'hi nota una successió de trossos verament épichs, ditirámbichs, ab altres lirichs que á voltas arriban á lo satirich. No obstant, en ell impera la nota trágica ab sublimitat imponent; vegis, en el *Agamenón*, el llarch parlament de Casandra qu'alterna ab el chor, el Prometeu encadenat desafiant á Zeus, els Persas tornant derrotats á sa patria; fins el silenci y la buydor cooperan al efecte trágich en la gran escena del desfilar dels exércits vensuts.

Peró no'ns fiquém en detalls. Ens trobém devant d'un dels grans genis de la humanitat, d'un verdader Superhome. Schilos ens compareix com iluminat per aqueixa clarividencia inconscient que dona aixó que se'n diu inspiració del geni, ó irradiació del Sant Esperit sobre la Terra, com dirian els mistichs. Es un dels homes pels quals la divinitat s'ha manifestat d'una manera més potent sobre'l nostre planeta. Héroe perfecte, personifica lo oposat á la resignació de Job. Es tot voluntat, clarividencia y amor. Tot acció, ve á ésser el representant de la Revolució eterna, de la protesta activa contra tota traba imposta á la evolució humana. Job pateix y sufreix, Prometeu se subleva y crea. Job es l'esclau voluntari, Prometeu el geni lliure, fins estant encadenat.

Schilos es magnifich y formidable alhora, com un sol que tingués el poder d'arrugar las

(1) Del llibre inédit *Historia Universal de la Literatura.* Tant aquest, com els articles que seguirán sobre *El Teatre Grech* y sobre *La Filosofía*, son estudis que formarán part de la dita obra.

cellas. Tot en ell es gran. El Génesis té son Kain. Ell ne té dos: Eteocle y Polinice. A voltas, á forsa d'ésser gran, sembla desmesurat: per'xó no fou del gust dels retórichs pedants del sigle xvii, ni dels clássichs del xix. Li calgué un Victor Hugo y'ls romántichs pera ésser reivindicat y comprés. Es abrupte, ferreny, enérgich, desbordant y excessiu; dur com las rocas, tumultuós com la mar brava, ardent com el foch que surt del centre de la terra. No l'espantan las *gorgonas* ni las *parcas*; entre'ls deus pren partit pels Titans, y té l'heroich atreviment de profetisar la cayguda de Zeus. Es el profeta del esfors humá, l'heralt del progrés. Si s'haguessin conservat tots sos dramas, constituhirian una veritable Biblia Grega, uns llibres Vedas de nostra rassa aria mediterrania.

Es el gran patriarca del Teatre. Se l'ha tingut per extravagant, desproporcionat, enfátich, antitétich, inflat, inarmónich, absurd. Aixó pels que sols estudian la literatura en la gramática y en la retórica, per académichs minsos, per erudits repatanis, per critichs buyts de cor y curts d'inteligencia. Schilos es un gegant, y no pot ésser comprés pels que'l miran desd'arrán de terra. Pera véurel, cal poder pujar á las grans alturas sense tenir rodaments de cap al remontarse. Els homes correctes, mesurats, acompassats, plans, metódichs, vulgars, res hi tenen que veure ab ell, ni tan sols el poden compendre: son massa curts de mida. Aixó fora com pretendre que'l llargandaix s'enlayrés als núvols al igual que l'áliga; ó que'l corch de fustas vellas, empresonat en sas rosegaduras, comprengués al lleó del desert, lliure y majestuós sobre las ardentas planas. Schilos es una veritable pedra de toch, que'ns revela'ls esperits superiors. El qui no'l comprén, es que no es ningú ó es una mitjanía, un de tants, un del remat, un home de quarto'l rengle. Desconcerta als débils y pulverisa als rutinaris.

Es inmens com els seus assumptos. Sos personatjes son els Titans, l'Etna, las Montanyas, el Caucas ab Prometeu, el sublim Titá encadenat, el Mar, l'Occeá sobre un dragó, las onas, las *oceanides*, l'Orient ab sos persas del Imperi Universal, las Tenebras profondas en sas *Euménidas*...

Tot creix d'una manera colossal en son Teatre. Sa voluntat, com son temperament, es buf poderós qu'engrandeix las cosas y fa creixe'ls homes. Baix son poder el carro de Tespis se converteix en taulas, en escenari; y la sandalia s'eleva á coturn, alsant la estatura humana; y després inventa la máscara qu'aumenta la veu. Sas metáforas son enormes, *sos adjectius portan plomall y son de cavalleria* (1). Xerxes anant contra Grecia, presentat per ell, té *ulls de dragó*. El mar qu'ell descriu té tal encrespament d'onadas, que's torna un bosch d'aygua (ἄλσος). Sas figuras retóricas son gegantescas. Las emocions que comunica produheixen el terror sacre. Quan evoca las furias, las donas malpareixen y'ls nens fugen esferehits ó's moren de por en el mateix Teatre. Tot en ell es ciclópich, colossal, superhumá, titánich.

Ell may va compendre'l Teatre com á lloch de passatemps y pur esbarjo, ni com un pur efectisme passional, jocós ó lirich. Pera ell el Teatre era la forja del esperit del Home, y allá ell li forjava l'ánima á cops de mall, posada al roig, al foch de sa imaginació ruhenta. Las representacions de la carreta de Tespis, del cadafalch de Sussarion, del circo de fusta de Kérilos, adquireixen major dignitat al apareixe Schilos á Atenas. El Teatre es ja de pedra. No té sostre, peró'l cel es sa volta. No necessita candelabres ni baterias de llums, que l'ilumina'l Dia. La decoració li dona la Naturalesa. Y unas graderias grans en las que hi caben unas 6,000 personas: veusho aqui tot. Y alli la multitut se converteix en públich, y de públich en poble, vibrant son ánima al unisson del compás heroich que li marca'l gran trágich.

Peró devegadas el públich se subleva; el baix poble, la *plebs*, se solivianta encibornada pels vells d'edat y d'ánima, y protesta contra las ideas novas. Schilos als vintivuyt anys dona sa gran trilogia del Prometeu, *Encenedor del Foch*, *Encadenat* y *Deslliurat*. Els vells l'acusan ab hipocresia. Els joves el defensan ab heroisme. «Sas tragedias, diuhen els primers, son el bramular del boch, l'espetech de la tempesta, art decadent, en el que res hi há pera'ls grans deus olimpichs.» Acusan sas invencions de grollerias, de barbre son llenguatje. «Está ple de sirianismes», afegeixen; y al seu drama li imputan el que s'acosta massa á la brutal Naturalesa. També'l titllan de destructor perque emplea l'*anapesto* en el chor, el *iambo* en el diálech, el *troqueu* en la passió. Sa flauta puja massa alt, son *tetracord* baixa massa. Y desprecia l'antiga divisió de las tragedias en *monodias*, *stossimas* y *exodos*. Tespis sols posava en escena á un actor parlant, diuhen. Schilos trenca la regla y n'hi posa varis. Després, insulta á Zeus; de Deu suprém, el converteix en magistrat injust. Y afegeix al espectacle la irregularitat del chor y'ls monstres... «Ahont aném á pararl» exclaman els vells y'ls d'ánima mimvada. Y aquest batibull se repeteix y va creixent, creixent en totas las representacions, fins qu'esclata.

Com á tot geni, se li ataca la vida privada. Essent jove, tots li oposan els vells; quan vell, els joves. Perque no sacrifica als deus en l'escenari, se suposa que sacrifica als genis infernals á fora. Se li atribuheixen vicis lletjos, y l'acusan d'impio y renegayre. Y son

(1) Aixís li deyan sos contraris á Atenas pera denigrarlo.

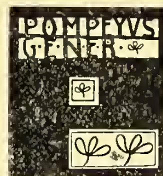
Teatre es destruhit pel populatxo, y ell per flastomador y per indiscret revelador dels misteris d'Eleusis ha de compareixe acusat devant del Areópag, que'l condempna al desterro.

Y desprès de sa mort, la reivindicació arriba. Licurgo fa que se li aixequi una estatua en bronze. L'Areópag s'avergonyeix d'haverlo condempnat, á n'ell que l'havía ennoblert en la *Orestia* fent compareixe devant d'aquest tribunal á Palas y á Apolos. Llavors es consagrat, y totas las *phratrias* venen á tenir son bust, coronat de llorers y cenyit de cintas. Y en las grans festas d'Eleusis, l'heralt del Areópag bufa en son honor la trompeta *tyrrhenia*. A expensas de la República's fa un exemplar oficial de sos noranta set dramas, qu'es depositat y guardat per l'arxiver d'Atenas. Y com Homero, té'ls seus rapsodas populars que cantan sos versos en las grans festas, portant alt, en la má, un ram de murtra. Fins l'Egipte'l declará *Pimander*, Inteligencia Suprema.

Peró tal fou son geni, tal fou també sa desgracia; tanta, que com la seva fama's prolongá fins á ultratomba. Ptolomeu Evergetes, fill de Ptolomeu Filadelfos, aumentá la biblioteca d'Alexandria que son pare havia cultivat. Un dia'l grech Demetri de Phalera li digué qu'allí hi faltava Schilos. Y l'Emperador alexandri enviá un embaixador á Atenas pera que li deixessin l'exemplar únich á fi de treuren una copia. Atenas demaná garantía, y Ptolomeu li enviá quinze talents, quinze mil duros, cantitat enorme en aquella época. Aixís l'Emperador obtingué'l llibre, que va guardar, abandonant la suma. Atenas s'indigná y va voler declarar la guerra á Egipte. Mes Ptolomeu era poderós: havia vensut á grans nacions, com la Cilicia, la Siria, la Mesopotamia, y'ls més prudents la feren desistir de la idea. Y Schilos quedá presoner del Faraó Grech, en terra d'Africa.

No obstant, allí se'l tractá com á un deu. Quan la biblioteca de Pérgamo, que formava part de la d'Alexandría, passá al Serapeón, Schilos fou especialment custodiat pera que no s'extraviés. Durant el periode romá, l'exemplar fou consultat y tal volta copiat per Timocharis, Aristarch, Ateneu, Stobeu, Diodoros de Sicilia, Macrobi, Plótino, Iamblico, Sópotro, Climent d'Alexandria, Nepotiá de Africa, Valerius Maximus, Justinus mártir y Elianus.

Omar, el barbre mahometá, al calar foch, en el sigle VII, á la biblioteca d'Alexandria, feu desapareixe l'obra del gran trágich. Schilos, el geni de la Llibertat, fou victima de dos reys, l'un ilustrat y lladre, y l'altre barbre é incendiari. La perdua d'Schilos significa catorze trilogias, donant un total de cinquanta sis pessas, ab las sátiras ab que termenavan. Y ademés varias tragedias y algunas comedias. Si no hagués sigut pels que'n copiaren trossos, la humanitat l'ignoraria encara (1).

(*Seguirá*)

L'OBRA

I. — No pot néixer de la societat

La moderna societat está impossibilitada pera donar l'obra complerta. Cap dels elements que la constituheixen reuneix els carácters de consistencia necessaria pera donar á un cervell la forsa suficient, no tan sols pera la realisació, sinó tampoch pera la intenció d'empéndrela. Cert es qu'ab major ó menor grau trobém aquest carácter en tots els temps de la societat, y observém cóm els creadors s'isolan pera produhir com s'isolan els aymants pera fecondarse. Sembla com si'l soroll fos enemich de lo gran y'l silenci degués no ja procedir, sinó acompanyar també á las grans obras. Peró en la societat moderna no sols trobém els elements nocius pera l'individuu qu'en tot temps ha fet que aquest se'n allunyés pera manifestarse, sinó que n'hi trobém altres y més altres que la caracterisan y particularisan. Fássiho el que aquesta época sigui época de tranzició, ho fassi'l que sigui la infantesa d'un'época qu'esdevindrá robusta, lo cert es qu'en ella s'hi troba un desconeixement tal de la vida, qu'es impossible que l'obra que d'ella'n surti tanqui una aspiració que per ésser general pugui dirsen l'aspiració de l'época, tanqui una realitat definida que se'n pugui dir la realitat actual, no essentho l'actual. La societat actual no sent l'aspiració, ni sent la renuncia; la societat actual no sent la mort ni la vida. Individuus hi há en ella qu'ho senten tot més fortament que may s'hagi sentit; precisament aquesta individualisació, aquesta excepció, ens proba que tal sentiment no es general, y'ns confirma en la idea de que l'estat actual

(1) De las moltas tragedias que compongué, sols han arribat fins á nosaltres, unas senceras y altras incomplertas, las set següents: *El Prometeu Encadenat*, *Els set devant de Tebas*, *Els Persas*, *Agamenón*, *Las Ceéforas*, *Las Danaidas* y *Las Euménidas*.

es la infantesa d'un'época qu'arribará á la pubertat quan s'hagi compenetrat del esperit dels individuus conscients actuals, es á dir, quan aquests hagin trobat son Altre-Jo de que parlava fa alguns dias.

Mes de la societat actual, no per no tenir aspiracions ni per no renunciar, se pot dir que'l seu carácter sigui'l del dubte. Apart de que dubtar es ja un síntoma precursor d'aspiració quan aquesta's manifesta en un esperit feble (1), perque'l dubte essent una vacilació demostra coneixement de las cosas ú ordres que distintament cridan l'atenció, y la societat actual coneixent molt més que las anteriors, desconeix més, per la senzilla rahó de que coneix aplicacions més que causas, coneix més forma que fons, súa més que no trevalla. El seu estat animich no té nom especial per lo mateix qu'es nou; potser ell constituheix son carácter, y trobar el nom d'aquest estat, inventarlo, seria'l *mot de la fin;* pero hauriam trobat el nom, y'l carácter continuaria indefinible, continuaria no essent sencer, per lo mateix que no procedeix directament del individuu com á qualitat positiva, sinó com á obstacle negatiu, producte d'una oposició general y abigarrada als esforsos individuals, de si mateixos ja febles actualment é indefinits.

La societat actual no aspira: sols vaguetats ovira en els horitzons que la enrondan. Devant d'una claror llunyana que lo mateix pot ésser de capvespre que d'auba, no hi veu l'actual societat estratus esllanguits que li recordin indolentas femellas d'harém, ni cúmulus molsuts com testas de gegants que s'atansin en so de guerra ó protecció, sinó boyras indefinidas que tot ho difuman, y esborran els perfils y grisejan els tons. Embolcallada de paisatjes abstractes, no vacila al moures perque no's mou, no román verdaderament perque'ls raigs indecisos del crepúscul quelcóm li diuhen. Pera no aspirar, no aspira ni á desxifrar l'enigma de la indecisió crepuscular, no creyentla causa ni creyentla efecte, no reconeixentli obediencia á la fatalitat, no donantli importancia sense deixar de donarnhi. Que'l malestar es general, ho proba, ja que no l'ordre irracional que regeix y que lógicament deixa entreveure que'ls efectes han d'ésser molestosos pera l'individuu, el que aquest porta existencia migrada, oscila sobre'l seu lloch, girantse vers els quatre punts cardinals com si cerqués una fresca pera son cos que no hi há, que no existeix allá hont se troba. Peró per altra banda, fa dubtar de qu'existeixi aquest malestar, el fet de no existir un moviment comunal en persecució del benestar, el fet de no existir ni un intent de reacció que naturalment deuria produhirse contra l'acció del malestar si aquest se sentís. Hi há, donchs, una mena de contravenció al ordre natural, ó l'actual societat, malgrat sentir tot lo sentible,'s troba mancada de la facultat d'aspirar.

Individual y excepcionalment, cert es, s'aspira; peró la muralla que forma'l monstre social adormit al mitj del pla, mata aqueixas aspiracions, las atura. Potser á copia de topaments se vagin acumulant energias en el monstre, y un jorn ó altre's posi en moviment ó al menys se desvetlli. Lo probable es que'n vingui l'esmicolament, peró de totas maneras, avuy per avuy, el monstre dorm y dorm bé, el monstre no aspira y no deixa de sentir, tan sols sigui en somnis, tan sols sigui que'ls cops dels aspirants se li traduheixin en fantasmas vagarosos é impalpables.

Peró la societat actual, ab tot y no aspirar, no renuncia. No s'arrecona á la caseta del camí de la vida y crema sas mans pera impossibilitarse d'allargarlas vers els fruyters que li fan ombra, ans bé s'afarta com si no hi fos á temps, mastega á boca plena, embutxaca tot lo que té aprop. Quan sembla reposar, observa al seu entorn, y quan s'aixeca ab posat d'empendre la caminada, torna á comensar sa tasca de goluda. Sa renuncia no es de viure, perque engoleix; no es de marxar endevant, perque observa. ¿Per qué resta en el lloch? ¿Observa de debó vers el lluny?... ¿Es un misteri? No, no ho es. Una gabia invisible la volta: la gabia de las convencions. Y com el canari presoner fuig al trobar la gabia oberta y torna al trobar el bosch tancat pera ell, pobre viciat pel baf d'arcoba, desditxat atrofiat tot just nascut, aixís la societat, inconscienta no del tot, si veu lo llunyá de fora de la gabia ho fa ab la vaguetat de la sospita de qu'haurá de tornar, y resta en son lloch bequetejant la menjadora, més desdit-

---

(1) El rahonament es síntoma precursor de l'aspiració en els esperits forts.

xada que l'aucell que té qui li bufi las pellofas, mes temerosa (donchs la prevéu vagarosament) de la má que un jorn, treyentli'l mill, no n'hi posi de nou. Presonera no-presonera, perque sa gabia de convencions se l'ha teixida ella mateixa. Cas inaudit, aberració may vista!

No aspira ni renuncia, ni molt menys sent la vida. No se la veu cantar pels carrers sas passions, reclosas en las arcobas com actes de pecador; no li veyém aixecar la copa brindant per l'alegria ni en els fastuosos palaus, ni en las rebotigas de las tabernas; ni gaudeix, ni sufreix el dolor, per lo mateix que no'l coneix; ni s'exalta en báquicas orgías que l'ubriaguin, ni plora llágrimas que la embruteixin pels sufriments que no arriba á sentir. Rodejada de cadenas, per'allargar una má té que sortejar las mallas dificultosament, y ja no intenta allargarla. El gran Amor, aqueixa gran armonía del univers al que contribuheixen els MOTÍUS tots de la vida, l'ha reduhit al dúo matrimonial quan no á l'aria! y'ls cantants se mouhen isolats en el complicat escenari fent ressaltar la seva petitesa. Restringit l'amor y extensíu l'odi, la negació impera en els dominis socials, mes sense portarla á la enteresa de carácter de sentir la mort y aymarla y venerarla. Ans al contrari, la bandera del Crist que fa néixer en ella l'odi de la vida, li repugna quan hi veu dibuixada la onada del no-res. Ni promesas afalagadoras, ni esperansas de felicitat compradas á pes d'or poden impedir que sa cara s'arrugui, ó que sos llabis somriguin boy fugint ella pressosament al sentir els *de profundis*. Tot lo més, una máscara hipócrita li serveix pera surtir del pas devant del espectacle del aniquilament personal. No sab cantar goigs d'alabansa als bells vels de las donas qu'enlluhernan, y s'horroritza devant l'abím fosch de las concas cranianas buydas; no té un petó pera'ls llabis rojos, ni un exaltament neuróticn pera'ls llabis pálits de la tísica. Ni foch vital, ni malaltía decadentista té en sa sanch. Vaguetat, esblaymament, alucinació. Res ferm vers el sí, ni vers el no; res ferm ni en la decisió. Boyra, més boyra. Las vías están obstruhidas: no's pot avensar.

En el sí de l'actual societat no pot produhirshi l'Obra.

F. Pujulá y Vallés.

SOMNI D'ESTIU

La vida á plena llum, l'ayre pur y oxigenat qu'envía'l Pireneu, las frescas y ombrívolas riberas, els boscos perfumats per farigolas y romanins, el remoreig de fonts y rierols, sembla que disposan l'esperit á entregarse á ensomnis falaguers que li presentan com á realitats, quimeras tal volta desitjadas y entrevistas allá á ciutat en els tristos jorns hivernals.

L'altra mitjdiada, endormiscat á l'ombra d'un suro centenari, cantant entre'l fullám las caderneras y al meu entorn repicant de ferm las bullangueras cigalas, acompanyadas dels mil remors qu'omplan el silenci dels boscos, vaig anar perdent de vista lo que'm voltava y'm vaig trobar de cop ab las parpellas closas, en el món sobrenatural dels ensomnis daurats.

Y vaig somniar que feya cinquanta anys que faltava de Barcelona.

Y quin greu me sabía no poderhi tornar! Cóm glatia per reveure ma ciutat nadiua!... Perque jo sempre he aymat, com un grech antich ó un italiá mitjeval, ma hermosa ciutat, y ab tot y reconeixe sos defectes, no he parat may de desitjar pera ella, la viciosa, la perversa, la mercantilisada, temps mellors, perfeccions ideals, alegría y llibertat complertas.

Y lo bo es qu'en aquests cinquanta anys que'n faltava, no n'havía sabut res d'ella, y jo ja era un vellet, caminava ab penas y trevalls apoyat en un bastó, y mas febles camas se movían poch á poch, arrossegant mos peus arrán de terra.—«Ara sí que no saltarías del tramvía—'m deya—encara qu'anés al pas!»—Y'm representava aquellas Ramblas, ab aquell moviment de gent, cotxes, tramvías y automóvils, y'l meu cor poruch, desvesat d'aquell tragí, tremolava de por y glatía per serhi.

El cor se me n'hi anava, y sense saber cóm — tal com passa en els somnis — m'hi vaig trobar, y ab gran admiració meva vaig notar que'l moviment de carros y tramvías havía desaparegut, circulava molta gent á peu, algún cotxe, alguns genets y diferents automóvils que servían pera'l transport de mercaderías.

La primera impresió fou la de trobarme

en una ciutat desconeguda, peró l'edifici de Llotja, els pórtichs d'en Xifré y la iglesia de Santa María del Mar me varen cerciorar de que'm trobava á Barcelona, en el mateix pla de *palacio*, en el que ja no hi havia'l surtidor, puig en son lloch s'aixecava un magnifich monument á n'En Jaume'l Conqueridor. L'arrogant figura del gran rey muntava un brau corcer; com á esculptura era superbament concebuda y executada grandiosament, y s'aixecava sobre un pedestal sobri y senzill, peró admirablement proporcionat.

El trajo de la gent me produhi gran extranyesa; tots vestian diferent sens obehir á cap figuri: hi havia homes cuberts ab grans capas blancas, altres duyan vestits colants de diferents colors, y bastants d'ells duyan amples barrets de segador pera resguardarse del sol; algún jove hi duya flors, altres plomalls. Las donas anavan elegants y capritxosas, unas senzillas y llisas, ab colors serios, altras plenas de farbalans, de virolaynas y gallarets; fins n'hi havia qu'anavan ab calsas amplas com si fossin turcas; després vaig saber qu'eran las emancipadas, qu'adoptavan aquest distintiu pera que's sapigués que no acceptavan el jou matrimonial y que volian ésser lliures d'estimar á qui més grat las hi fos.

M'encaminava cap al Parch tot admirant las casas novas del passeig de l'Aduana, d'un estil original y típich, quan me va dirigir la paraula un vellet de llarga cabellera y sedosa barba blanca, que va resultar ésser l'amich Viura. Anava embolicat ab un gran mantell moradench, y malgrat els anys transcorreguts me va reconeixe, jo crech que pel meu trajo, que li devia recordar la seva joventut.

—¿Y donch, Junyent?—va dirme.—Quánt temps sense véurel! Poch pensava en trobarlo. Quina estada per l'extranger!

—Y vosté, Viura, ¿no s'ha mogut d'aqui?

—Qu'es cas! Hi havia massa feyna, hem trevallat molt, peró encara falta molt per fer.—

Y tot caminant, en Viura m'explicá cóm feya quaranta anys que Catalunya disfrutava de l'autonomia, que nostres consells y rahons eran molt escoltats en las assambleas que tenian lloch á Toledo, en las que hi prenian part delegats de totas las regions autónomas. Madrid havia sigut sembrat de sal perque may més hi pogués creixe ni una mala herba.

Als primers temps de regirnos autonómicament, grans conmocions havian sotraquejat nostra regió, y un desbordament d'ambicions desenfrenadas havia desencadenat totas las calamitats sobre nostra patria y s'havia estat á punt d'esbarriarho tot fent anyorar el regim centralista; peró triomfá'l bon sentit de nostre poble, y agarrantse á son instint de conservació, havia anat seleccionant els qu'eran mellors, cridantlos á formar part de las Corts Catalanas, y per fi, compostas aquestas pels homes sensats y més honrats de nostre Principat, havian imprés als afers públichs una direcció vital y reconstituyent.

El municipi, organisat també autonómicament per'administrar las seccions en que's dividia la ciutat, ho feya tan bé, que sas arcas eran plenas á curull, y aixó que continuament se destinavan grans cantitats á veritables melloras.

Y s'havia creat ja feya molt temps una Corporació d'artistas que cuydavan del embelliment de la ciutat, y tot lo qu'ells decidian el Consell ho efectuava desseguida.

Arribarem al Parch, del que vaig notar n'havian desaparegut las reixas qu'avans el voltavan, y en Viura'm conduhi al *Bosquet dels Poetas*, allí pels vols del llach, que s'havia engrandit y's continuava per canals en diferentas direccions. Hi havia un ombrivol bosch de llorers, ahont, entre mitj de las socas y plansons sempre cuberts de vert fullám, s'hi destacavan las estatuas en marbre de nostres poetas. En lloch preferent s'hi veya la mística figura de Verdaguer; y Ausias March, Aribau, Aguiló, Mossén Jordi de Sant Jordi, Vicens García, etc., li feyan companyia. Un frescal oreig feya remorejar las fullas del lloredar, que semblavan mormolar confosament las estrofas inmortals dels poetas arrecerats á llur ombra. L'esperit se m'omplia d'ideas enlayradas, y un suau benestar invadía tot mon sér aconhortat de veure reunits als que, á travers dels temps, hi estigueren per son amor entussiástich á la nostra llengua.

Surtirem emocionats del poétich lloch, y encaminantnos en direcció á mar vegi un grandiós y espléndit edifici, fet de marbres de diferents colors, d'un estil complertament

nou, peró que tenia quelcóm de la tranquilitat clássica junt ab una certa exuberancia ornamental que suprimía la fredor de la extrema senzillesa. Era un museu. En Viura me explicá que la planta baixa era tota ocupada per esculptura antiga; al primer pis hi havia una riquíssima colecció de pintura, entre la qu'era notabilíssima la colecció de retaules catalans dels sigles XIV y XV; al segón pis hi havia una colecció complerta de la historia del art industrial, y allí teixits, allí vidres, allí mobles, tapissos, cerámica, ferros, etc., etc., eran l'admiració y servían d'estudi als que's dedicavan á alguna industria, qu'anavan allá no á imitarho, sinó á apendre lo que's desprenia de son espiritual bon gust.

Darrera aquest palau hi havia aixecat un carrer de casas fent un xich de curva. Cada una era de diferenta época, peró totas catalanas. El meu acompanyant m'explicá que á dintre tot era amoblat y disposat com corresponia al temps de qu'era la casa; fins els més petits utensilis s'hi trobavan, y'ls custodis ó guardians anavan vestits com si fossin els habitants de la mateixa.

Anavam á peu pla cap á la secció marítima, y vaig extranyarme de no veure'l tren de Fransa. Alashoras mon *cicerone*'m senyalá'l cel, aixequí'l cap, y vaig veure que volavan per l'espay globos dirigibles en forma de peix, portant l'hélix á la qúa y una gran panera llargaruda sota la panxa, ahont hi estavan cómodament instalats els viatjers.

La secció marítima estava molt cambiada: hi havía una gran plassa ahont el jovent jugava al *foot-ball* y altres jochs exportíus, y á una banda hi havia bon nombre d'aparells de gimnástica, ab els que s'exercitavan una munió de joves y noys. Tot alló era públich, y dos guardas del municipi bastavan á mantenir l'ordre més perfecte. Tant havian cambiat els hábits de mos conciutadans!

Enamorat jo d'aquell espectacle,'ns en varem entornar per'anar á trobar una estació de globos, puig ja tenia ganas de volar, y varem agafar la línia que servía'l viatje al Tibidado.

Ens enlayrarem majestuosament, y comensarem á avensar. Jo no tenia prous ulls pera mirar avall, ahont s'hi extenia Barcelona.

Vegí en el Parch las feras corrent per un espay lliure. El monument de Rius y Taulet no hi era, l'havian traslladat al cementirí. En el lloch del antich Palau de Justicia n'hi havia un de nou, més gran encara, fet tot de pedra y fusta de magnífica entalladura y que servía pera fer exposicions anyals de Bellas Arts y Arts Industrials, en las que's recompensava espléndidament als que sobressurtian. Tot lo qu'avans ocupavan els carrers y las Bassas de Sant Pere s'havia tornat una gran plassa adornada ab jardins y arbres, y al mitj de la qual s'aixecava un monument al filosop Ramón Lull. L'Arch de Triomf havia sigut tret, y'l passeig de Sant Joan s'allargava fins á la montanya. A la plassa de Tetuán s'hi veya un monument aixecat en honor de Viladomat. El temple de la Sagrada Familia estava á punt de terminarse, y als costats s'havian reservat dugas grans plassas que també servian pera jochs gimnástichs.

Dalt del Tibidaho hi havia un gran observatori meteorológich, y per las vessants y la carena, casas y xalets fets ab bastant bon gust y no passant d'un pis, com convé á las casas de montanya.

S'havian conservat, ab tot, grans extensions de boscos que, no havent sigut tallats, eran formats per arbres corpulents que constituhían la principal bellesa d'aquell lloch d'esbarjo.

Després d' haver dat un llarch passeig á peu per entre'ls pins, entrarem á brenar á Ca'n Trampa, y allí prenguerem passatje en un altre globo que'ns torná cap á la ciutat en direcció al peu de Montjuich.

Vaig preguntar al meu amich á qui era aixecat aquell monument que dalt de Montjuich se veya, y'm respongué:

—A Amilcar Barca, el fundador de Barcelona.—

Tot el plan de la ciutat estava reformat. Se conservava molt de la ciutat antiga, tot lo típich y digne de guardarse, y en l'*ensanxe* s'havia destruhit el plan rectangular substituhintlo per una disposició més conforme ab la estética y més favorable á las comunicacions entre'ls arrabals, y contra lo qu'era de creure, la ciutat no havia crescut, ans al contrari: la vida autonómica, extesa á tota la organisació de Catalunya, havia escampat la vida arreu arreu, y moltas ciutats avans mortas, y vilas y pobles y llogarets, havian pres

tal floreixement y esbranzida, que ningú'ls abandonava per'anar á engroixir la capital.

Del costat de la Bona Nova varem veure diferentas edificacions rodejadas de pins y eucaliptus: eran hospitals y sanatoris montats ab tota la perfecció possible.

L'*ensanxe*, tot clapat de grans plassas ab bell arbrat, havia perdut sa monotonia; aquí y allí hi havía grans establiments de banys públichs, y la netedat dels carrers recordava la de las ciutats d'Holanda. L'art d'edificar havia progressat molt en bon gust, y las casas eran d'un estil que's veya derivat del qu'en mon temps se'n digué modernista.

La majólica, els *grès* ab reflexos metálichs, el marbre, la pedra, el mahó y la fusta tallada, combinats de mil maneras, davan gran varietat y vistós aspecte á las construccions.

Cap á la falda de Montjuich s'hi veya gran munió d'habitacions d'obrers, casetas petitas ab el seu hortet y'l seu safreig, reunint totas las condicions d'ayrejament y comoditat necessaris á l'habitació humana.

Baixarem del globo en l'embarcader de la Pau, y mirant cap al port m'extranyá no veure barcos, y si tan sols llanxas que transportavan gent á una especie d'illots negres que casi eran á flor d'aygua. En Viura'm va treure d'apuros: aquells illots eran las parts visibles de barcos submarins.

El monument á Colón havía pres un'altra forma: en un pedestal més baix s'hi veya al gran navegant, trist y engrillonat pera recordar la ingratitut espanyola.

Tirarem Rambla amunt. La Rambla no estava cambiada: tan sols la gent vestida á son capritxo, l'ausencia de tranvias y automóvils y algunas fatxadas novas li cambiavan quelcóm l'aspecte. El carrer de Fernando si, estava cambiat: era convertit en una galería ó passatje cubert de cristalls per dalt, tot asfaltat, no tranzitanthi ni un cotxe. Era encara'l lloch predilecte de la goma. En algunas botigas s'hi havian establert agencias matrimonials que facilitavan el fer bons partits.

Y arribarem á la plassa de Catalunya, y allí sí que vaig entussiasmarme, y en veu alta, cridant l'atenció dels que passavan. L'antich desert assoleyat s'havia convertit en un ombrivol bosch d'alterosos pins-parassols que, crescuts casi tant com las casas, unian sas copas y feyan un toldo deliciós de verdor y d'ombra.

S'aixecavan las socas dretas y fortas com columnas d'un temple, y al mitj de la plassa, com altar d'aquell bosch sagrat, hi havia una senzilla font quadrada de blanquissim marbre, ab un raig d'aygua, y una paraula esculpida ab lletras d'or á cada cara:

VISCA-CATALUNYA-SEMPRE-FORTA

La plassa era engrandida de modo qu'entre la pineda y'ls quatre grandiosos edificis que la enquadravan, encara hi havia un bon espay. Aquests majestuosos edificis eran el Palau del Concell, el Palau de Justicia, la Universitat y una rica Biblioteca pública.

Estava entussiasmat, abrassava á n'en Viura, y ab un xich més perdo la gravetat que corresponia als meus anys. Anava á aclapararlo ab un xáfech de preguntas, quan... el lladruch d'un gos me despertá, y'm trobí ajegut á l'ombra d'un suro centenari al mitj d'un boch ampurdanés, y'm deixondí, tot apesarat de que no fos veritat tan agradós somni.

SEBASTIÁ JUNYENT.

La Mercé, Juliol de 1902.

***

Tot ensajant la punta de son arch verinós,
Amor, per ell mateix ferit, se lamentava,
y sacudint enlayre lo seu dit sanguinós,
va tocar una Ondina qu'en lo llach reposava.

Obrint sos ulls de lotus, y ab riure peresós,
la diadema d'or qu'en sa trena penjava
borrá la taca porpra del pit voluptuós,
y del Nen fentne presa, fugí dins l'ona blava.

A l'ombra dels nenúfars deu dormir á tot'hora;
Mercuri ocupa'l trono qu'Ell ocupava avans,
y en las vespradas tristas, quan la cascata plora,

quan somnían pasmadas las rouredas gegants;
si las Bagassas cridan: «Amor! Amor! Amor!»,
fins los ecos responen: «Es mort! Es mort! Es mort!»

ALEXANDRE DE RIQUER.

22 juliol, 1902.

MOLTAS PARAULAS... Y PROU TAMBÉ (1)

Contestació al article «Quatre paraulas y prou» del senyor Lluís Vía, número anterior de JOVENTUT.

Quan vingué aquí'l mestre Colonne á concertar y dirigir el *Tristan é Isolda* va tenir la *humorada*, la nit del seu despido, de fer executar tot seguit, acabada la representació del *Tristan*, la *marxa húngara* de Berlioz. Tenint tothóm en aquell moment el cap omplert del mon de sons maravellosos de l'obra de Wagner, omplert d'aquellas situacions superiorment dramáticas del tercer acte, ab casi'l sol personatje de Tristan ab sa febre y deliri; trobantse tothóm, á pesar de la execució deficientíssima qu'havía cabut á l'obra, en estat d'admiració y estupefacció profonda; llavors, al sentir tot d'un plegat las notas de la esmentada marxa, que, si bé inspirada en son género, perteneix á un de tan inferior, tan formulista, comparat ab el de Wagner, fins el menys wagnerista, va experimentar una sotragada fonda, un desencant y desagrado grandissim. Donchs aquest es, senyor Vía,'l mateix efecte qu'he sentit al llegir seguidament el meu article y la contestació de vosté, y dispensi la inmodestia. He sentit que, relativament, el meu article es *Tristan* (2)—encara qu'estigui més mal escrit que'l seu—y la seva contestació la marxa de Berlioz; el meu article—continuant fent comparacions — un drama serio, un'obra seria; la seva réplica, una funció de *saltimbanquis*. En una paraula, he vist clarament, y tot lector inteligent haurá experimentat lo mateix, que jo en el meu article argumento de bona fe, busco la veritat, exposo teorías filosóficas (3), *no tracto de mortificar, verament, á ningú:* vosté s'escapa per la tangent (4): com la guineu, que quan no las pot haver diu que son verdas, per comptes de contestar seriament y discutint lo qu'exposo, s'entreté ab quatre bufonadas y converteix las planas d'un periódich en disputa de pescateras ó motejaments de criaturas.

—

Diu vosté després, que ho fa perque no se'm pot pendre en serio (5), peró aixó no es més que una excusa: las mateixas dugas planas de passo — quatre paraulas, diu vosté—que gasta en aquestas *cuchufletas* las podría gastar en donar rahons. Jo, al veure aquest to— ó *surtida de to*—del seu article, he pensat si podría haverhi en el meu alguna cosa mortificant — per aixó es qu'he llegit altra vegada'ls dos articles, — mes no li he sabut trobar.

Ni la comparació de JOVENTUT ab el castell de Klingsor, ni la pura contradicció d'una idea ó frase d'en Pompeyus Gener— que no es infalible ni intangible'm sembla — ni'l parlar de la joventnt *nebulosista, panteísta*, etc., lo que no es tampoch atach personal, sino colectíu, cosa molt distinta; aquestas tres únicas cosas que podrían haver produhit mal efecte en el senyor Vía y que's veu que n'hi han produhit, cap té res de particular. No trobant, donchs, justificat el to de la contestació, havía pensat primer no contestar altra vegada, ja que no'm sobra'l temps, ni puch desperdiciarlo inútilment (6); per altra part, no estava ni estich disposat á seguir al senyor Vía pel seu camí de *rifament* del proxim, cosa tonta, encara que molt extesa avuy en día, y cosa que'ls cavallers del Graal, es á dir, els cristians, no fan, perque *no s'ha de fer*— axís som nosaltres: dogmátichs (!) peró he pensat després que, per convenir á la causa de la veritat, únich objectíu meu y de tots els *fanátichs* com jo (7), es á dir, de tots els que tením *ideas claras* sobre la naturalesa y totas las cosas (8), no'ls *emboyrats* com el senyor Vía, que no son cavallers del Graal y potser tampoch de Klingsor (9); que no van á peu ni á cavall, ni ab carro ni ab tartana, es á dir, que *no saben lo que son ni lo que pensan;* com á bon fanátich, dich, he pensat qu'era millor pera la causa de la veritat el rebatre lo que diu el senyor Vía, y, ja que ell m'ompla d'improperis injustificats, aprofitar la ocasió pera fer propaganda de las mevas ideas, única cosa, segons dit senyor, que sabém fer els *sectaris* y *fanátichs*.

—

Jo no penso ni he pensat may, com gratuitament ho suposa'l senyor Vía, per dir alguna *gracia*, que JOVENTUT pogués *tenirme inquina* (10): ¿per qué, si no'm coneixía? Jo no crech tampoch que tot JOVENTUT tingui un mateix modo de pensar: á la vista salta que no. Y, anant á la comparació que faig de JOVENTUT ab el castell

---

(1) *E tenint en ses mans aytal article, lo cavayler Vía nos ha dit: «Cavaylers e companyons de Klingsor, que aplegats ne sou abuy á mon entorn: Ara ojats jo vos prech que ne tinguetz esment que un cavayler del Sant Graal, fors brau e coratjós, emperó flonjo de cerveil e speritat, car dix obrar mogut pel Senyor Sanct Esperit, se n'es vengut á posarme en fort conflicte; car m'ha enviat un gros sermó pera que l'encaste en les planes de nostra Gazeta oficial de Klingsor* JOVENTUT, *de la que'n so cap, encar que indignament. E com sía que dit sermó m'afavoreix molt, car proba la veritat de la meva máxima de que les cebes flonjes grillan e pujan al cap e's beuhen l'enteniment, jo galantment voldría publicarlo: mes no'l puch publicar pel respecte que dech á nostres devots els qui combregan en nostre casteil, car tots tenen bon sentir e squisit paladar, e no mereixen que se'ls dongan llaunes que sonen malament, e neules mal recaragolades; e si avesats están a scoltar soroil de ferramenta, e a oir renechs e flestomies, los volen ben dits e caragolats ab art e bon esgayre, car eils no se decanten al mal pel mal, sinó pera mellor gloria de nostra mare Natura e nostra currutaca la Bellesa; e tampoch refugen oir parlar de Dom Deus e de la cort celestial, e'ls plau lo pa beneyt si el qui'ls hi don es varó docte e sapient e no vol ferlos combregar ab rodes de molí com aquest cavayler Doménech que pareix net de cor e d'enteniment e's pensa que dormím com eil. Ara bé, donchs: ¿vosaltres voléu que's publique aytal sermó?» E tots demanarem per legirlo, e un colp legit diguerem: «Oc! Mes pera ferhi brometa e folgarhi ensemps!» «Ah! ¿Pera folgar e fer brometa?» respongué'l cavayler Vía. «Donchs no puch darvos ma dispensa, e fassias constar que no tinch art ne part en aqueixes folgades, fetes sens ma sanció sobirana; e porteume aygua crestallina, que vull rentarmen les mans mentres desitjo que'l lector seriós vos perdone, e'l rioler rigue ab vosaltres.» E dit aixó's rentá les mans en un rentamans d'or fi que aduc li portaren dos cavaylers, e nosaltres ens posarem á legir l'article altre colp, e'l glosarem com se veurá. E diguerem a mestre Arnau de la stampa d'en Giró que'l compongués ab letra menuda pera no privar al devot legidor del espay destinat a coses de major interés é sobstancia. E aixís fou feit.*—(N. de la R., com las que segueixen.)

(2) *Aquest senyor no deu tenir parents.*

(3) *¿Y ara? Ca, home, ca!*
(4) *Y vosté per la secant.*
(5) *Es clar!*
(6) *Per ara ja ho fa.*
(7) Tu dixisti.
(8) *Qué ha de tenir, home!*
(9) *No som de cavallería, ni eunuchs, per ara.*
(10) *Cap!*

de Klingsor, diré que, sobres no ésser feta ab to agressíu, perque es conseqüencia de la figura ab que comenso l'article, presentantme com á cavaller del Graal; feta, al contrari, ab to un poch bromista, de bona lley y no insultant; deixant apart això, dech dir que resulta complertament justificada. Perque si'l senyor Vía s'ocupés de cosas més serias, sabría que tot lo que no es castell del Graal, es á dir, sentiments é ideas verament religiosas, es castell de Klingsor, s'entén: indiferencia, excepticisme ó incredulitat. El Diví Mestre'ns ho diu: «Tot el qui no es ab mi es contra mi.» «Tot el qui ab mi no recull, escampa.» Això no vol dir que JOVENTUT sigui un lloch ó centre de perdició—ferme pensar això sí que es tenir mal gust y veure las cosas ab vidres d'aument y fumats y tot— perque dins d'aquesta perdició hi han graus, y jo no tracto de determinar els qu'alcansa JOVENTUT en aquest sentit. Jo no vull dir tampoch que tots els redactors de JOVENTUT tinguin precisament las mateixas incrédulas ideas, no: sols tracto de significar, y cego será qui ho negui, que'l *color* de JOVENTUT no es, en conjunt, ni católich - católich! això ja's suposa, del catolicisme ni se'n parla — ni cristiá, ni deista pur tampoch, sinó panteísta y fins ateo (11): ben irreligiós, en una paraula. El periódich que no estampa may el nom de Deu, en el sentit en que s'ha d'estampar (12), en sas planas; que parla sols de Vida, Realitat, Naturalesa, Amor y Justicia (13), aixís, molts cops en lletras majúsculas, com creant una mitología; el periódich que enclóu en sos números poesías com la d'en Pompeyus Gener, que parlan d'omplirse bé'l ventre ab *bifftecks* y beure bon vi (14) y rodejarse de noyas

perque després
ja no hi há res

—ó únicament hi há, com va dir l'altre, una indigestió —me sembla que aquest periódich més aviat es castell de Klingsor (15) que del Graal. Y consti qu'ab aquestas observacions no pretench atacar, sinó que'm defenso solzament; consti que no vull negar el *dret* del periódich á defensar tals ideas y á tenir el color que vulgui. Soch un *fanátich* molt lliberal (16) jo, de segur més que'l senyor Vía, y, per lo tant, respecto las ideas de tothóm encara que las cregui erradas, y la proba d'això es que no califico de *fanátichs* ni *obsessionats* als demés, creyent dir aixís alguna cosa de gran efecte. Peró es veritat, de tots modos, que JOVENTUT es el castell ó perteneix al castell de Klingsor, al *sigle*—lo oposat á la Iglesia;—ara, si algún redactor no s'avé ab aquest calificatíu, perque realment tingui ideas cristianas, no'm dongui á mi la culpa; la cosa está arreglada molt aviat: surti desseguida del castell y aixís evitará'l que li puguin dir, com del *hijo malo, que va con malas compañías* (17). *(Malas* en quant á ideas, s'entén, no confonguém.)

—

El senyor Vía diu que jo no l'he entés á n'ell, y jo penso qu'es al revés, qu'ell no ha entés lo que jo dich molts cops. Jo afirmo qu'ell presenta, en el seu primer article, als artistas com á *molt superiors* als filosops y crítichs (18); vegis si no es això lo que diu al comensar: «Entre'l *mare-magnum* de filosops, moralistas, crítichs, que ab tota bona fe fan acopi de deduccions y d'*experiencia*... s'hi troba una nota simpática y consoladora: l'artista.» Y aixís segueix en aquest to. Ell diu que jo li atribuheixo negacions que no ha fet, á saber, qu'en l'obra d'art no s'hi pugui posar ó trobarshi una tessis. En primer lloch, jo no li atribuheixo aquesta negació en sentit tan absolut; jo dich qu'ell «nega qu'en l'obra d'art pugui haverhi tessis, *ó quant menys*, escatima molt el paper qu'aquesta pot jugarhi, y declara que no se n'hi há de buscar.» Crech qu'aquest «*quan menys escatima molt*» suavisa la afirmació absoluta primera, afirmació que—y això es lo que vull dir en segón lloch —va surtir de ma ploma primer que tot, perque en l'article en qüestió del senyor Vía hi há una confusió tal, un *bullit*, que dihém, que molt sovint fa dubtar y no's pot saber ben bé quínas ideas determinadas exposa sobres el paper de la tessis, per més que del conjunt una criatura pot veure que se'n desprén el rebaixament d'aquesta. L'un cop diu que: «apartantnos dels pedants y acostantnos als artistas, ens decantém llavors cap aquellas obras que poch tenen de tendenciosas, cap á aquellas obras plenas de *llochs comuns*»; altre cop diu que: «las tessis ab l'art no hi están renyidas» y á *rengló* seguit, casi, que: «no calen artistas qu'al donar art donguin doctrina.» En cert indret abomina absolutament dels símbols y després diu que'l símbol sols es gran quan surgeix per sí mateix. Aquesta confusió, que s'escampa per tot el seu article, prové, precisament, de no haver vist clara la distinció que jo faig en el meu: hi há tessis en las obras d'art, peró l'artista no la busca ni la coneix molts cops, perque obra inconscientment. Consti, donchs, que jo no faig dir al senyor Vía res que no hagi dit, sinó que, al contrari, es ell el qui sosté lo que no es veritat: que jo dich qu'ell nega absolutament la tessis en l'art; repeteixo, que si bé primer dich que la nega — producte això de la confusió y vaguetat esmentada del seu article — afegeixo desseguit que «ó quant menys escatima'l paper que pot jugar en l'art», y qu'ell pensa això, es ben evident. Donchs veusaquí á qué's reduheixen las negacions que jo li atribuheixo, segons ell, equivocadament, grossas com la O de la iglesia del Pi (19).

—

A mi sí que m'ha pres per altre'l senyor Vía. Ell s'afigura que soch un home d'enteniment (20) sech, crítich pur, que vaig á compás en tot, que *disseco* y anatomiso las obras d'art. ¡Pobret! No més li diré una cosa: se necessita ésser molt curt de vista, per no notar que la descripció que faig en el meu article, de la escena religiosa del Graal—ben feta ó no (21); ab més ó menys forma artística—demostra, de tots modos, en el que la fa, ánima entussiasta, demostra sentiment y emoció fonda (22). Y es que, com ell diu, hi han classes. Ell no pot concebir que pugui anar junt en un home'l sentiment més intens ab la serenitat raciocinadora, y en això está equivocat de mitj á mitj. Ell se creu que jo, quan sento (23) un'obra d'art, lo primer que faig es la consabuda *dissecció* y anatomisació: ¡pobret! repetesch. Sápiga vosté, senyor Vía, y aixís veurá las cosas baix el seu veritable aspecte, que jo may he pensat en investigar simbolismes y fer análisis d'obras, avans de coneixe'l

(11) Te veo.
(12) *No'n fem d'estampas.*
(13) *Y donchs! ¿De qué vol que parlém?*
(14) *Que val més qu'atiparse de bessas místicas com fa vosté.*
(15) Alto *ab el castell de Klingsor, qu'encara no estém* aixelats *com Origenes y altres sants.*
(16) *¡¡¡ !!!!!!*
(17) «*Le cura el señor Marquillas:*» Auca del hijo malo.
(18) *Els crítichs sí que'n son del castell de Klingsor.*
(19) *Caratsus!*
(20) *No, que no'n té!*
(21) *No.*
(22) *Y ceba.*
(23) *Vosté sent campanas y no sab ahónt.*

Parsifal, y aixó ¿per qué? perque aquesta obra es la qu'ho permet més, y fins hi convida; perqué's tracta d'un cas únich en l'Art; perque'l *Parsifal* ja no es art, sinó Sagrada Escriptura y profecía (24). Y aixó es veritat, y resultará veritat, y si no al temps, pesi á la seva afirmació absoluta—aquesta sí qu'es reveladora d'un criteri tancat, fanátich y dogmátich—de que'l *Parsifal* no es, avans que tot, l'*apoteosis musical de la Religió Católica* (25), sinó obra d'art admirable. Aquest to de *magister dixit*, devant d'una obra, que fins al home més poch penetrador li produheix, ja á primera vista, una impresió sobrenatural d'extranyesa y misteri, impresió que produheix també la figura de Wagner, com artista y pensador;—*extraño personaje*, li diu en Menéndez Pelayo; —tal afirmació devant de un'obra que s'está discutint encara si es cristiana ó no, y si ho era'l seu autor; aquest fallo, dich, tan magistral de vosté sense coneixe'l *Parsifal*, ni l'obra meva de comentació (26) tampoch, y tot no més perque vosté no es cristiá ni católich, demostra la seva lleugeresa de judici, y demostra que vosté es un fanátich de las sevas ideas equivocadas.

—

En el seu article vosté diu també alguna cosa d'Estética; jo crech que sobre aquest punt té ideas tan foscas com en tot lo demés; crech qu'en estética es vosté un *anarquista*, qu'aixó es lo que vol dir no tenir criteri tancat. (Advertint que jo no vull dir tampoch, com es de suposar, que'l criteri no pugui variarse, *si es errat.)*

Diu vosté que la Venus de Milo de segur m'agradaría més ab els brassos sencers; resoltament responch que sí, y que per pensarho no més cal fer us del sentit comú, sempre, s'entén, que'ls brassos fossin modelats pel mateix artista, y tan bells com lo demés. Diu vosté que'l bé no es superior al mal com á *materia laborable* per l'artista; tampoch ho dich jo aixó, y no ho trobará en el meu article; jo no més dich que'ls bons artistas pintan sempre *la lluyta entre'l bé y'l mal, triomfant el primer;* vosté, ab aixó del triomf del bé, no hi está conforme, naturalment, com á fanátich anti católich; vosté creu que hi há *imperfecccions sublims* (!). ¡Sempre la ditxosa boyra que no li deixa veure clarament las cosas; sempre las tenebras—vosté no está per *iluminacions*—que li impideixen compendre que la pintura del mal es necessaria, sí, en art, com es necessari'l mateix mal en la vida, peró sols perque ressalti més el bé!

—

Jo, en discussió seria y formal estich sempre prompte á péndrehi part, no, com ja he indicat, en discussió plena d'atachs personals y de criaturadas; jo, desafío (27) á tots els que vulguin discutir sobre'l *Parsifal*, sobre la Religió Católica (28) sobre Art y Estética, en lo que ho permetin mas forsas, tals com son; jo qüestionaré ab en Joaquím Pena sobre si té rahó en Chamberlain en el fragment que vosté copía, qüestionaré ab tothóm qui convingui, mes aquesta es la primera y última vegada que contesto á un article com el seu, en el que, sense saber qué dir, l'únich que fa es extraviar al lector. Vosté'm presenta com un crítich sech, y aixó no es veritat, perque soch capás, com he dit, de véndreli (29) sentiment á mans plenas; vosté en la seva contestació me fa parlar sempre sols del crítich, com oposat al pur artista, y may del filosop, y jo parlo principalment d'aquest, y li dono molta més importancia que al pelat crítich. Vosté sembla'm vulgui fer dir que totas las obras filosóficas y críticas son iguals ó superan en importancia á las artísticas, y jo no dich tal cosa, sinó quan tracto de las més sublims, en son punt máxim de sublimitat; vosté'm presenta com volent anatomisarho tot (30), y buscar en tot sempre simbolismes, y jo, al parlar del simbolisme'm refereixo sempre y principalment al cas del *Parsifal*, perqu'es un cas únich y extraordinari, y per aquest motíu solzament faig el primer article: pera demostrar qu'en el *Parsifal*, hi há, *avans que tot*, una tessis sublím, y perque vosté *escatima ó nega* la importancia de la tessis. Per aixó també, per aquesta demostració que faig de la tessis que *Wagner no coneixía*, per'xó no soch jo papallona que giravolto al *sol* Wagner— per altra part no sería aixó cap deshonor—sinó que'm mantinch en esfera distinta y enfront d'ell, y lo qu'ell no va poguer saber, Deu, ab son voler, m'ho fa saber á mi (31). (Que tals cosas passin en el segle XX! quína extranyesa!)

Vosté, afegeixo,'m califica de *fanátich*, crítich *no seré, infalible, cavaller de la Trista Figura*—es un honor ser Don Quijote, avuy que hi han tants Sancho Panzas—*tocat per la gracia* (32),—sí, senyor, y ab molta honra també,—tot aixó sols com á senyal de las pocas rahons que té per oposar á las mevas y de la falta de *serenitat* de vosté.

Ja es hora de que s'acabin aquestas vaguetats panteístas, aquestas intolerables imposicions y arrogancias dels que, no pensant prou, volen filosofar y discutir y criticar; dels que rebaixan la missió del crítich y no son ells més que crítichs, y encara; dels que, trobantse en un sigle en el que's fa precís pensar molt pera trobar la veritat y resistir als pensaments errats y nombrosos del mateix sigle, filosofant sens treva nit y día, no contentantse ab *Ideas* d'Hegel, *Inconscients* d'Hartmann y *Voluntats* de Schopenhauer, per comptes de fer aixó, dich, s'aturan á mitj camí, y quedan aixís contents, satisfets y enganyats. Quan Klingsor—y va de *Parsifal;* la meva obsessió *parsifalesca* (33), ¿no es veritat, senyor Vía? ¡peró es la obsessió de la veritat, aixís com la seva es la de la mentida! (34)—quan Klingsor,—el sigle, el mal,—ab la santa Llansa (35) de la que s'ha apoderat, y que simbolisa la Voluntat de Deu (com arrebassada pel sigle avuy á la Iglesia, per ferir, ja en sas mans, y baix l'aspecte de pensament superb filosófich, á tots els que's desvihin un sol pas del camí de la veritat); quan Klingsor, dich, tira la Llansa sobre'l cap del *beneyt*, y no'l fereix, sinó que la Santa arma queda sospesa sobre d'ell, alashoras aquest *beneyt*, Parsifal, la empunya, trassa ab ella'l signe de la creu, amplíssim, adressantse als quatre punts del horitzó, y á la potencia d'aquest signe diví, tot el mágich castell, ab sos jardins encantats, ab sas noyas flors, ab tota sa superba, infernal hermosura, s'esfondra de sobte ab terratrémol horrent, y queda com lo qu'era avans: un desert, una apariencia fantástica (36). Allavors es quan, essent Parsifal l'amo de la Santa Llansa, después de llarchs rodeigs, después de *deixarse ferir ab tota classe d'armas* per no perdre la divina, torna al sagrat temple, deposi-

---

(24) *Tiba!*
(25) *¿Que també li ha contat l'Esperit Sant?*
(26) *Ni ganas (L'obra de vosté.)*
(27) Al campo don Nuño, voy.
(28) *No's discuteix.*
(29) *¿A quánt la lliura?*

(30) *No! Com un tafaner que tot ho registra.*
(31) *Ay, carat! Donchs té bonas relacions vosté.*
(32) *No: del bolet.*
(33) *Sí, senyor!*
(34) *Per la rahó del pont de Lleyda.*
(35) «*Zenyó, la llanza no paza:*» Castell dels Tres Dragons.
(36) *Xem! Xem! Xem! Catatxím! Catatxém! (Apoteosis final.)*

tanthi l'arma santa. ¿No sab qué significa tot això, senyor Vía? En las obras de Shakespeare no hi es aquest simbolisme y per això jo no li busco, peró aquí sí que hi es, y ben evident. Parsifal es l'home ingenuu, amant, avans que tot, de la veritat (37); el sigle, ab sas erradas doctrinas de las que disposa, per permissió de Deu, com un arma, vol ferirlo igual que als demés. Klingsor diu: *El beneyt me será entregat per l'arma del seu Senyor!* ab el pensament de que jo disposo'l feriré; ab el *per qué* que jo dresso devant de totas las cosas y del Univers, l'atorrollaré! Donchs, no, Parsifal li diu: Tu pensas, donchs jo també; tu preguntas *per qué*, donchs jo més que tu; á n'el teu *perqué*, hi oposo'l meu *per qué per qué* (38). No m'acontento ab el materialisme, ni'l positivisme, ni ab la *Idea* d'Hegel, ni ab l'*Incognoscible* de Spencer, no: jo vull saber el secret de totas las cosas; vull saber per qué s'*ha de sufrir tant* (39) en aquesta terra; jo crech qu'això's pot saber, perque jo soch pensament (40) pur, més que tu.—per'xó soch *beneyt* (41)—y estém en l'época del pensament, y en l'época en que no está llunyana la solució del problema del món! (42) Jo busco (43) ab bona intenció, y per això trobaré lo que busco, y allavors aquest món de vanas apariencias s'esfondrará devant la lluminosa veritat. Aixís Parsifal s'apodera d'aquest pensament actual, superb y errat, y si bé no troba inmediatament la desitjada satisfacció absoluta, troba, ab l'ajuda de Deu (44), que premía sa bona intenció, la *Religió Católica*; veu qu'ella es *la veritat pura actualment possible*, veu qu'ella li promet, en temps no pas llunyá, dita satisfacció en la Gloria, y en la *visió intuitiva de Deu*, y per'xó deposita en ella, en el punt d'hont ha surtit, aquesta Voluntat de Deu, la Santa Llansa. Donchs avuy, en mitj d'aquest sigle extraviat, tots hem de procurar assemblarnos á Parsifal: pensar sens treva y fins á trobar la solució, solució que, en realitat, é interinament es allá hont menys ens ho afigurém (45) primer: en el sí de la Religió Católica. *Poca filosofía*, diu Bacon, *aparta de la Religió, molta hi conduheix.* Això es lo qu'es precís fer, això es lo que no fa'l senyor Vía y'ls que s'hi assemblan; això es no ser exclussivista, ni fanátich, sinó fill y buscador de la eterna veritat, qu'es Deu!

M. Doménech Espanyol.

---

(37) *Sembla que vosté'n tingui l'*arriendo.
(38) *Quín'olla!*
(39) *Vol saber molt vosté! S'ha de patir.*
(40) *¿Vosté?*
(41) *Es clar! Per això y altras cosas.*
(42) *¡¡¡ !!!*
(43) Qui cherche trouble.
(44) *Y la de vosté.*
(45) «*Donde menos se piensa salta la liebre.*»

NOVAS

Ha mort, després de llarga y penosa malaltia, el pintor catalá Baldomer Galofre, un dels artistas de nostra terra que més consideració mereixen, si no per haver produhit obras verament grans, per la serietat ab que sempre s'havia pres l'art y la sinceritat ab que'l sentia. Per sas excelents qualitats personals era estimat y respectat de tothóm qui'l coneixia.

—

La Imprenta Elzeviriana, de Borrás y Mestres, ha imprés unas hermosas tarjetas-recordatori de Mossén Cinto Verdaguer, reproduhint un relleu del esculptor Renart, y que destina exclussivament al obsequi dels amichs de la casa y á las més importants entitats catalanas.

—

El «Centre Instructiu d'esculptors tallistas» de Barcelona organisa pera'l vinent novembre un certamen local d'esculptura decorativa, pera'ls aprenents, á fi d'estimularlos fomentant son amor al estudi, tan necessari pera'ls avensos artistichs.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

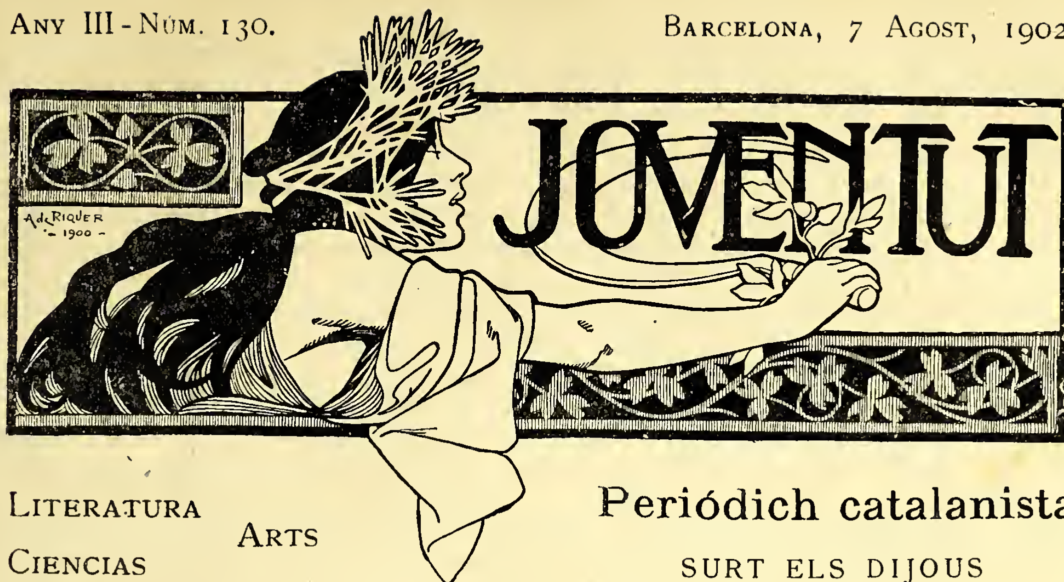
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 130. BARCELONA, 7 AGOST, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

X

Mens sana in corpore sano. Heusaqui l'aforisme antich, que s'accepta com á veritat inconcusa. El gran problema de la vida es, donchs, conservar el cos sá. Y com que'l cos necessita nodrirse, es clar que tot el secret consisteix en saber menjar—menjar y beure.—

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120 y 126 de JOVENTUT.

Ara bé: ¿podém dir que modernament se'n sab de menjar? ¿que aquesta funció, necessaria y agradable,'s cumpleix á conciencia y ab convicció? Per poch que'ns hi fixém veurém que no. Deixém de banda la mala calitat dels aliments y productes que l'home de ciutat té de consumir. Ja hem apuntat qu'aixó's deu no sols á la indiferencia manifesta ab que s'ho miran l'Estat y'l Municipi, sinó á la indiferencia y frivolitat manifestas també ab que s'ho mira l'individuu. Tot aixó es tan clar, que no hi há per qué insistirhi. Ens basta anotar el fet: els aliments y begudas que'ns conformém á comprar son detestables pera la salut del cos. Y com que'ns hi conformém, perque volém, es clar que baix aquest aspecte sol ja tenim ben demostrat qu'avuy per avuy l'alimentació, base de la salut del cos y de la serenitat del esperit, se mira ab una lleugeresa y frivolitat molt lamentables.

Peró, á més de tolerar que se'ns serveixin mals aliments, encara fem moltas altras cosas que demostran la nostra frivolitat en assumpto tan important. Vejemne alguna.

Tot seguit notarém la influencia nefasta que l'esperit de sociabilitat—esperit de reglamentació, d'ordre, de lley ó de costúm—exerceix també sobre'l modo d'alimentarnos. Y la anarquia en el menjar, el dret individual de menjar quán, cóm y lo que'ns dongui la gana,

si no es un crim com l'altra anarquía y no'n parla'l códich penal, la trobaréu condempnada en innumerables articles del *códich de la bona educació* y en innumerables costums que'ns lligan inflexiblement. Una máxima hi há que, acceptada per tothóm, fa esgroguehir al *gourmet* més convensut avans d'un bon dinar: «En la taula y en el joch es ahont se coneixen las personas.» Deixém per ara lo del joch. En la taula's coneixen las personas! ¿Qui no s'espanta devant d'un tan terrorífich apotegma? Ningú ho vol ésser de conegut; tothóm té por de ferse trahició; y heusaquí al pobre convidat surtint d'un dinar suculent ab mitja febre y molta gana.—«Si m'haurán conegut! Si no m'haurán conegut!»—Y á fi de que no vos coneguin, no heu de menjar massa perque fa golafre, ni poch perque semblaria despreci: heu de menjar de tot tant si vos agrada com no; heu de beure de tot—ab set ó sense —peró poch perque si no vos dirán borratxó; heu de manejar els cuberts ab finura; no podéu entelar el vas ab els llabis; heu d'enrahonar molt y bé y..... mil cosas més que taxativament senyalan els tractats d'urbanitat. Axó si, després d'un dinar d'aquests teniu dret de poder dir:—«A casa de la marquesa, ó del diputat, s'hi menja divinament.»—

Peró la veritat es que aquí á Catalunya no's menja gayre á casa dels altres; sens dubte anfitrions y convidats tenen por de coneixe massa'ls primers y de deixarse coneixe massa'ls segons. En familia, donchs, totas aquestas trabas, ó casi totas, no hi son. ¿Se menja per'xó més racionalment? També trobarém la costúm, l'ordre y la reglamentació presidint la taula.

S'ha de menjar á horas fixas. No quan se té gana, sinó quan l'hora ha sonat. A tota máquina se li posa oli quan s'asseca, al canari se li omplena la menjadora de mill quan se li ha acabat; fins el mateix home posa en activitat tots els demés orguens quan un desitj instintiu estimula'l seu funcionament, trobant aixís un plaher en la satisfacció de las sevas necessitats; peró en quant á menjar, no; ho ha de fer á horas fixas. ¿Per qué? Perque es costúm ferho aixís.

Tothóm, es á dir, tots els individuus d'una familia tenen de menjar lo mateix; tant si'ls hi agrada com no. Un gos té dret d'escullir els ossos que més li agradan, y bestiolas hi há de casa bona pera qui's preparan diferents requisits: peró'ls individuus de cada familia han de tenir els mateixos gustos. Y aquells aforismes: «Sobre gustos no hi há res escrit», «Tot lo que ve de gust engreixa», que deurian ésser la base d'una racional alimentació, no son més que paraulas buydas qu'apliquém á voltas irónicament, á voltas pera mostrar suficiencia. Prácticament, may ne fem cas.

Y no pot pas arreglarse d'altra manera. —«La máquina social está montada ab un ordre tal—horas de trevall, de dormir y de menjar—qu'es impossible alterarlo» — vos dirá'l pare comerciant, empleat, ó que té despatx obert.—«La casa's convertiria en una fonda si cada hu menjés á horas diferentas y diferents menjars»—vos dirá tota mare de familia que *mira per la casa.* Y no tením més remey que convenir en que sería necessaria una revolució ben fonda pera transformar tot axó. Tenim d'esperar fins que l'anarquia triomfi. Puig sols el día que l'ordre politich y social s'hagin abolit, y ab ells tot govern, tota lley y tota autoritat, no arribarém á compendre qu'en l'ordre alimentici deu abolirse també tota autoritat y tota costúm que s'oposi al gust individual; y fins aquest dia no compendrém que sols un despotisme es acceptable: el despotisme de la gana individual, que reclama que se la satisfassi conformement á sos lliures desitjos.

(Seguirá.)

PERPINYÁ

(Rossellonés.)

L'excursioniste que passi á Rosselló, que s'aturi un xich á Perpinyá; per aqueixa ciutat hi trobará bons recorts de l'época dels comtes de Rosselló, dels reys de Mallorca y d'Aragó.

Desde eixit de l'estació que se regiri cap al rellotje del frontis: de sobre, hi veurá les armes de Perpinyá, es dir l'escut gloriós de les Quatre Barres amb un Sant Joan per

dessus. Y lo tramvia eléctrich que'l durá en vila, té pintat, de cada costat, lo mateix escut de les Quatre Barres. A pochs passos de l'estació, hi há l'iglesia de Sant Joseph, que té un recort de mossén Verdaguer; es la capella dedicada á «Jesús-Infant», que mossén Cinto va venir á inaugurar y benehir, pel 1899.

Baixant á la plasseta de la Llotja, se mirará aqueix palau de la Llotja, de finestres y teulada arquitectóniques; que s'espihi, aquí, lo vaixell de ferro quitllat al corn de la teulada, es un recort d'aquell temps hont la marina catalana era mestressa de tot lo Mediterrá. Es lo qu'ha fet dir que á Perpinyá s'hi veu aqueixa cosa extraordinaria, «d'un bastiment al cim d'un terrat».

Pel carreró de Sant Joan, se va d'aquí á l'iglesia catedral, dedicada á Sant Joan; á la capella de la Mare de Deu hi há una pedra quina inscripció recorda qu'aqueixa iglesia la va comensar lo rey de Mallorca En Sanxe; y á les vidrieres del altar-major, hi torna haver l'escut de les Quatre Barres!

De la sacristia se va á les ruines de l'iglesia vella de Sant Joan; aqueixa portalada forana, amb dos grupos d'apóstols escultats de mitj-relléu, es per hont passaren los comtes de Rosselló, lo rey En Jaume lo Conqueridor, los tres reys de Mallorca y llur seguida de senyors y caballers, y tota la gent catalana d'aquells sigles; lo campanar octogonal, qu'es á n'un cantó, es lo que avisava les funcions d'aquella época histórica.

Saillint per la «porta petita», se veu una portalada escultada, feta un poch á trossos; es l'entrada dels claustres y cementeri de Sant Joan; hi há una vintena de tombes arcades, amb inscripcions catalanes, de quines parlarem altra vegada.

Per la plasseta de Sant Domingo y per la plassa del Puig, s'arriba á l'iglesia de Sant Jaume, de carácter ben pagesivol; es una parroquia de jornalers y d'hortolans, se va fer del temps del rey En Jaume lo Conqueridor, y per'xó mateix se dedica á Sant Jaume; encara hi há «jaumets» que se recorden dels pelegrins qu'anavan y tornavan á peu de Sant Jaume de Galicia. Com á bona proba d'antiguetat, té la portalada al mitj de la nau, no al devant del altar major, y encare li queda lo porxo!

Seguint, se va á les Esplanades y á la Ciutadela. Aqueix casual ferreny, groixut, de pedra picada, fortificat fins al terrat, es lo castell dels reys de Mallorca, que sobrepuja la vila, com áliga que vigila la niuhada. Del mirador del castell se té la vista general de Rosselló, desde la costa francesa de Leucate fins á cap de Biarre y Port-Vendres, desde'l Pirineu y Canigó fins á les Corberes franceses.

Fora de la vila, se pot visitar les ruines de Malloles, que seria un poblet antiquissim, més encare que'l primer Perpinyá; les arcades, que feren los reys de Mallorca y d'Aragó, per conduhir l'aygua del riu Tet á la Ciutadela; y Castell-Rosselló, quina torra mitj-cayguda recorda'l temps d'Annibal, ja qu'es d'aquí que se'l va véurer á baixar del Pirineu, y que se li demaná entrevista pera sapiguer qué volía y hónt anava.

Ja se veu si Perpinyá, encare que francesat, té recorts catalans!

J. Delpont.

SALUTACIÓ

Saludém al estíu joyós y alegre,
saludém al estíu;
despedims de la hermosa primavera
fins que torni l'abril.

Ja fa temps que florí la humil ginesta,
encara'l bosch n'es ple y tot ell es flayre,
ja las planas relluhen...
Bona festa fará la espigolayre!

Encara fan niu falsiots y orenetas,
encara fan niu;
cantemli, ma vida, com fan els poetas,
cantemli, ma vida, cansons al estíu.
Encara's vesteixen ab pámpols las vinyas,
encara tot viu.

¿Qué hi fa qu'ara cayguin rosellas y espigas
si un altre any vindrán?
¿Qué hi fa que deserti la flor de ginesta?
¿Qué hi fa, si tot l'any es día de festa
y'ls petons y abrassos may s'acabarán?

Cantemli, com fan amants y poetas,
cansons al estíu;
cantemli cansons: falsiots y orenetas
encara fan niu.

Jaume Terrí.

L'ANTICH TEATRE GRECH

II.—Sófocles

Al arribar Sófocles, la Grecia es Atenas y Atenas es la llum. Y no la llum del llamp que parteix de la tempesta, com en temps de Maratón y Salamina, sinó la llum esplèndida y tranquila d'un sol d'or qu'apareix després pera illuminar la Humanitat entera. La nuvolada d'Asia havia sigut desfeta y reventada, y la pluja de sanch barbre havia fecondat y enriquit la terra patria. Aquellas sombras y polimorfas legions inmensas, escuma de servilisme, pols d'esclavitut, ab Xerxes y tot, ab sos mil inmortals d'imperial cavalleria, s'havian evaporat devant del heroisme seré y conscient d'un grapat d'homes lliures. Atenas, á la vanguardia, sola, y contra tota predicció, va vence, la primera, aquells milions de soldats baratos, sens esperar qu'arribés la pesada Esparta. Quan ella va arribar, la part principal de la feyna ja era feta. Els estratégichs atenienses van encoratjar els defalliments y van confederar las discordias, armonisant las diferencias. Y la Patria Grega's va reconeixe en ella y li va dar la primacia. Alashoras, deslliurat del perill barbre, es quan el geni átich va desenrotllarse en tots sentits, ab admirable hermosura. Y Atenas per l'Art, per la Filosofia, per l'Amor y per l'Intelecte, regná, aixis en la mar com en la terra. Totas las colonias gregas, brodadas sobre la estofa bárbara de las costas del voltant del Mediterrani, cantan en chor sas excelencias, al unisson de las illas helénicas. Se diria que son las Nereydas que han cusit bellas cenefas á la vora de las faldas de Demeter, la mare terra. Y'ls mariners d'Atenas en alta mar bogan en sas naus, de flors guarnidas, al so ritmich de la lira jónica y al cant sublim de llurs passadas victorias. Y de retorn, portan á Atenas tots els joyells dels paissos á qu'arriban. Y la hermosura núa de la mare patria,'s revesteix d'or y de brodadas telas.

Un poble lliure y lliberal, qu'es una elecció, una aristocracia en el ver sentit de la paraula, regna sobre ell mateix. Y la democracia, no igualitaria sinó justipreciadora,'s mou continuament y s'agita, y fins els seus tumults son una harmonia. Y Pericles sobressurt, més com el bon geni de la Patria (1), que com el *quefe* de la politica. Si mana es per la inteligencia. Si mena es per la simpatia y la persuació; si porta'l poble vers els alts fins humans de Bellesa, de Ciencia y de Justicia, es sols mostrantli'l camí ab el riu d'or que surt dels seus llabis. La persuació es el seu sol poder, la convicció la seva policia. Y Atenas arriba á ésser la primera ciutat que hi hagut al món baix aquest principat tutelar d'un home noble, que, per no faltarli res, fins era tan hermós de cos com d'ánima.

Alashoras l'Acrópolis se corona de totas las maravellas de las arts humanas. El Partenón y las Propileas, el temple de la Victoria Aptera y l'Erechteion s'alsan ensemps. Per la primera y última vegada, desde que'l món es món, la perfecció's realisa y la Bellesa absoluta apareix als ulls dels homes. La Ciutat se transforma en un inmens taller ahont diferentas collas d'amichs artistas fonen y enmotllan el bronze, l'arám y la plata, tallan y esculpeixen el marbre y l'alabastre, cisellan el marfil, incrustan l'or y las pedras preciosas. Y entre ells, com una evocació, s'eleva al cim d'un rocám, sobre un sócol monumental, la Palas Poliada, dominant la ciutat y tot el golf, veyentse de dugas lleguas mar endins y essent saludada pels mariners al retornar á la hermosa patria, quan ne divisan els reflexos lluminosos que'l seu casco d'or llensa á la serena atmósfera.

Ja hi há tantas estatuas com ciutadans. Aquesta democracia aristócrata y anti-igualitaria, premiava á cada un perpetuantlo en pedra, en marbre, en alabastre, en bronze, en plata y fins en or y marfil; y'l feya gran ó petit; y'l posava en alt pedestal ó demunt

(1) αγατο-δαιηον.

d'una senzilla base; en el centre de la ciutat ó en els jardins ó aforas, segons eran els seus mérits, sempre en correlació de lo que valia. Fins hi há homes divins y entran al costat dels Deus en els temples. Y s'elevan las estatuas als poetas, als prosistas, als filosops, als sabis, als virtuosos, als estratégichs, als héroes, á las personas hermosas, fins als atletas; peró may als traficants. Plutus ni'l *badell d'or* no tenen estatua, que'l fer ganancia á Atenas no es cap mérit.

Y aquell poble adorador y ubriach de la Vida s'agita en torn d'un poble preciós d'estatuas fetas á la seva imatje. Fidias es l'ánima d'aquest renaixement de la vida solidificada en sublims formas. Ell deslliura als deus y als homes del encaixonament hierátich que comprimeix llur grandesa. Ja'ls deus son humans, superhumans; y'ls homes divins, superdivins. Las sevas efigies son els tipos sublims de las forsas y de las inteligencias eternas. Quan Fidias terminá la seva estatua del Zeus d'Olimpia, va demanarli devant de tot el poble que si estava content de la seva obra. Y Zeus el va consagrar ab un llampech tan brillant, que tots van veure aquella estatua ab un esplendor com may més ningú després la va veure; y'l llamp que va illuminar cel y terra, va surtir de la propia má de la estatua en el moment en que Fidias va tocarla.

Polinyotos cubreix el Pécilos de frescos épichs. L'antiga pintura monocroma sobre un fondo, s'anima de las coloracions magnificas de la carn sana y robusta. Els antichs héroes, pintats de roig y plans com ninots de sombras, trencan las duras siluetas que'ls encarcaran y adoptan formas y moviments grandiosos. L'art, deslliurat de las convencions del santuari, s'esparrama espléndidament per tots els camins del ideal de la Vida.

Y aquest sublim Museu, es al mateix temps ample y ferma escola del esperit y de l'ánima. Devant del Partenón, Atenas construheix la seva inmortal literatura y la seva Filosofia, base forta de tota la cultura humana, tipo de tota ciencia y de tota noblesa. Herodoto llegeix als Jochs Olímpichs els nou llibres de la seva historia, que portan els noms de las nou Musas. Hipócrates extréu la Medecina dels *arcanos* del Temple, y la cria á la llum de la observació y de la Naturalesa. Anaxágoras concebeix una energía única que del atom á la estrella, á travers de tots els moviments y de las formas totas, inspira l'ordre del Univers é impulsa la producció de totas las cosas. Demócrit fixa la experimentació, y explica l'Univers ab la hipótesis del atom. Y perque de tot hi hagi, fins hi há un tránsfuga de la Filosofia, Sócrates, que roda pels carrerons y las plassetas amohinant als viandants ab sas qüestions impertinents y fent pel propi compte la policia de las ánimas.

Si n'es de sublim y d'hermosa aquesta Atenas! Sembla presidida per las tres Gracias. El trevall hi es un art; la ensenyansa una iniciació fácil y contenta al ayre lliure; la vida una festa. Quan l'infant se desperta á la vida, es al so de liras, y quan delletreja es ab *La Iliada*. Els armoniosos discursos del Agora deslligan sa llengua; las explicacions dels filosops, forman son enteniment d'home; els petons de las hermosas li ensenyan á no envilir may sos llabis. Se forma, sens adonarsen, sense que li pesi la cultura, apte per las funcions múltiples que la ciutat exigirá d'ell en quant arribi á la plenitut de la forsa, prompte á prestar el jurament sublim dels Efebes, al embrassar l'escut, al calarse'l casco y empunyar la espasa alsantla enlayre.

«Jo

»*May deshonraré aquestas armas sagradas!*

»*May abandonaré al que tingui al costat meu al combatre, sigui qui sigui!*

»*May deixaré de combatre pels Deus hermosos y per la Patria forta, encara que sigui sol contra un exércit!*

»*May deixaré que la Patria minvi. Sempre la deixaré superior y més gran de lo que vareig trobarla. Conreuhar son cult, conreuhar la Bellesa y l'Intelecte, será la meva religió per mentres visqui!*

»*Y per testimoni de tot invoco á Agraulé, Emgolios, Ares, Zeus, Thalo, Auxo y Egemone!*

»*Y será, si'm deixan fer els Deus de la Patria!*»

—

Una dolsa llibertat forma l'atmósfera. Sembla que surti del altar magnifich de la Pietat, d'aquesta divinitat magnánima que sigles més tart els cristians envileixen fentla lletja y llagrimosa. La esclavitut no ho es á Atenas. Si á fora es dura, allí es lleugera, y'n surt tot el que té algún mérit. L'esclau es sols un criat que va pels carrers y llochs públichs lo mateix que'l ciutadá; es un familiar de son amo, del qual ha aprés la discreció y la cultura. Fins, si té gracia, discuteix y conversa ab son amo, y á voltas el ben aconsella. A Atenas fins els animals hi son lliures. Els aucells venen á picar á la má ó á cantar á la finestra de qui'ls hi dona mollas; y'ls gossos lladran al que va mal vestit ó du bruticia.

Aixís l'Aticisme neix naturalment en aquesta terra, de la qual n'es la flor perfecta. Una mesura exquisida regeix la ciutat, regnant per tot, desde las proporcions arquitecturals dels temples á las figuras dels discursos, y al pentinat y al vestit de las donas. Damon, el mestre de Pericles, diu que si's desequilibrés la música, fins las lleys del Estat se desequilibrarian. «*May poch!...*» diu un orador ateniense, y li respón l'Oracle de Delfos: «*Pe-*

ró, may massa!» Un gesto fals, una actitut exagerada, un so inarmónich, una vulgaritat ó una bestiesa, fereix com una garrotada al poble reunit al Agora ó al Teatre. Se desterra la flauta, suplintla ab la lira, perque infla las galtas y fá fer ganyotas. L'ayre es tan pur, tan intelectual, tan vibrant, que l'accent d'un barbre hi esgarrifa com un xisclet de dissonancia. Els ciutadans, quan se troban, no pronuncian un vot de salut, un saludo com els romans, sinó qu'es ab el nom de las Gracias als llabis: —χαῖρε!— se diuhen. Y'ls patricis no s'anomenan ni'ls *potents*, ni'ls *richs*, ni'ls *forts*, ni tan sols els *nobles*, no; se diuhen *plens de gracia* y *agradables* (1). «Nosaltres estimém la Bellesa sense luxo y'l plaher sense mollesa!», deya un día Pericles en un discurs en que feya un panegirich dels seus conciutadans, qu'era la seva corona de gloria. Un sátrapa mitrat y xamarrat, tot refistolat de brodats d'or y pedras, que se l'escoltava, va demanarli qué calía pera ferse Ateniense, y un del poble va respóndreli: «Ser proporcionat en tot, tenir talent y ser artista.»

Atenas resplandeix á travers dels sigles ab una claretat divina. En aquest recó de terra clássica que reconcentra l'intelecte y'l cor del món, tot hi es: geni, bellesa, expansió y Vida!

Y en aquest medi y en aquest moment apareix Sófocles.

—

Sófocles succeheix á Schilos: darrera del Titá, l'home; més petit de talla, peró més perfecte de forma. Es diferent y posterior, peró no li es superior més qu'en la manera. El Titá sempre sobressurt á travers del temps, malgrat sa rudesa. Schilos fou la excepció prodigiosa del geni átich: Sófocles la regla proporcionada. Es el representant d'aqueixa rassa elegida, el prototipo de sas perfeccions del esperit, com el *Doriforo* de Policletes ho era de sas hermosas proporcions fisicas. Sa vida, casi secular, ompla tot el periode brillant d'Atenas.

Als setze anys fou elegit, per sa bellesa, pera conduhir el chor d'adolescents qu'en las festas de la victoria de Salamina dansaren el Pœan, nusos, entorn dels trofeus apilats á la platja. Després representa un paper femení en una tragedia. Y desde aquest moment els poetas y'ls atletas rivalisan en fortificar el seu cos y en educar la seva ánima. Als vinticinch anys compón sa primera tragedia. Als noranta acaba l'última. Sempre era coronat, sempre guanyava'l premi. Atenas li recompensá la seva *Antigona* nombrantlo almirall de sa flota. Y entre Pericles y Tucidides vencé als Samis.

Sa mort fou com l'últim resplandor d'un foch que s'extingeix. Va morir d'alegria després del seu darrer triomf en l'apoteosis de una festa. Com el cisne d'una antiga fábula, ab el seu darrer cant va abandonar la vida.

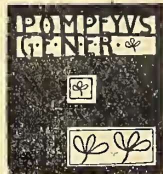
Sófocles millora notablement la tragedia: Descendint de las esferas de la mitologia als fets de la vida real, va fer de la escena, com Schilos, escola práctica d'ensenyansa humana. No es tan heróich ni tan simbólich com Schilos. Els seus personatjes, si bé ilustres, no revesteixen un carácter divi, y no traspassan las condicions dels demés homes. Aquesta important innovació portá aparellada la molt natural d'aumentar el moviment y l'enredo, donant majors vols al epissodi y fent del chor un element secundari, sense suprimirlo del tot, peró fent que tingués enllás ab el tot y no sigués una part principal, y aislada com venia essent anteriorment. Els seus personatjes parlan un llenguatje noble, idoni al carácter y paper que quiscún desempenya.

L'antich rito ordenava la trilogia: tres tragedias en una sola representació. Sófocles trenca aquest ordre. Cada drama seu té una vida propia. Inventa'l *tritagonista*, aixamplant el circul de l'acció y de la emoció. A la farsa dórica hi afegeix la gracia jónica. Si'ls héroes de Schilos eran Titánichs, Superhumans, els seus son humans, presos sobre'l model dels Atenienses, sos contemporanis. No maleheixen el destí, peró reaccionan en contra. Y si sucumbeixen, no es sens haver posat en joch sas nobles facultats. Els deus ja no son implacables, sinó bells, aixís com Fidias, acaba de revelarlos en sas sublims esculpturas, resplandents d'humanitat y d'hermosura.

Schilos flastoma dels deus com d'uns tirans. En las tragedias de Sófocles l'home y'ls deus ja marxan més en armonia. El deu es més just y l'home més piadós, y s'armonisan.

Del comble de tragedias que compongué ens en quedan únicament unas set: *Edipo*, *Ayax*, *Electra*, *Nemesis*, *Filoctete*, *Antigona* y *Las Traquinianas*.

(Seguirá)

VETLLANT Á UNA NENA MORTA

La onada silenciosa del sufriment ompla la cambra hont els esblaymats ciris funeraris creman pausadament, plens de tristesa, espandint sa claror groga y malaltissa per l'ambient en repós, hálit d'agonia qu'embolcalla'l

---

(1) οἱ χαρίοντες.

cadavre infantivol. besantlo carinyós, com bona avia á son net primerench... Y un dolor armoniós, de sagrat ritme, s'exhala d'aquell cos y s'escampa melódich per la cambra, adormintse suaument... Un gran misteri tremola en l'espay trist, fentho esdevenir tot sant y sagrat... Tot es ple de respecte y de quietut... Las portas son tancadas... En la paret un Sant Christ lluheix, entre las ombras...

—

Vestida de blanch, envolta ab sedosas robas blancas, sembla rodejada de bromera. Son caparró descansa hermosament sobre'l coixi de ploma, blanch y tou, lluhint com els joyells en las imatjes serenas... Sembla una pedra groga protegida per sa conxa de nacre... Tot el seu cos, petit, suau y feble, sembla una nota tebia voltada d'arpegis y acorts... Sembla un misteri encarnat y endolsit per las paraulas rítmicament claras que l'anuncian entre plors que aconhortan... Sembla una flor que mor rodejada d'auroras y de neus...

Els seus ulls s'han aclucat per sempre avans de veure'l món esplendorós, en tota sa bellesa, rich en colors y llums y matisos; s'han aclucat igual que las flors que, badadas tot just, se clouhen eternalment. No han gaudit dels colors, no han comprés la seva armonia ubriagadora, inefable, suau, com la de las rondallas milenarias. No s'haurán delitat ab els bells desmays de las clarors, ni haurán endevinat la joya inmensa dels tons resplandents, majestuosos, ni la suau tristesa malaltissa dels tons apagats y moribonds; no haurán sabut veure la profonda tragedia de lo negre ni'l mitj-riure suau dels blanchs rosats... No haurán endevinat ni comprés res: haurán sentit els colors lleugerament, com tonada llunyana rodejada de bolvas y de boyras... com nosaltres els exótichs y ubriagadors efluvis, petons desconeguts que no sabém d'hónt venen ni ahónt van, y que passan per dintre nostre com las fadas pels ombrivols boscos centenaris en las nits hivernals, deixant en nostre cor recort dolcissim...

La boca—capoll sense badar—jeu adormida y muda, rodejada de la blancor del rostre. Resta quieta, serena. Sembla boca estatual, boca de marbre, plena de gran repós... Es un beyre de porpra que un dia s'ompli de petons, y qu'avuy resta silenciós, buyt... Sembla la boca de la Sfinx eternal, ó d'una imatje sagrada indesxifrable...

Y en els llabis, sempre quiets y seriosos, els colors hi agonitzan suaument... Apar que cantin una cansó de mort que's perdi bellament pels ayres tristos...

Las galtas reposan silenciosas y tranquilas com las clarors de la lluna en cementiri ombrivol y armoniós... Sembla que las nimbi la santa aurora d'un etern demá... Una bondat insólita y perfecta las embolcalla suaument, melodiosament, santificantlas... Son com estanys de neu, com benhauradas hostias...

Com lápida tombal, el front es tot blanch, tot fret, tot ple de gran repós y de gran calma. Sostingut per dugas voltas d'or, sembla un epitafi no escrit, una paraula inmensa y eternal no formulada, un simbol que corprén per son sentit ocult.... Es una interrogació que no finirá may, una bella ánima sens ánima, quelcóm inefable qu'endolseix els sentits enmalaltintlos... Es un mirall inmens quinas imatjes s'amagan espantadas y porugas...

Las mans son com plors llarchs y sincers... S'allargan com oracions fervents... Tenen quelcóm divi, son com resos eterns d'ánimas verges... Las miradas se perden silenciosas en la seva pell flonja... Están buydas de sanch y plenas de respecte y santetat...

—

L'ona dels sufriments qu'ompla la cambra serva son gran misteri y sa armonía. Es de nit y tot calla... Una gran calma endolceix l'esperit... Las portas y finestras son tancadas... Ha entrat un aucell: sas alas blancas lluheixen misteriosas en l'ambient groguench, ple de dolor y mort. Vola pausadament... Tot son visions, tot es misteri y por... De la boca sagrada de la nena surt un mitj-riure llarch, ple de dolsor...

Emanuel Alfonso.

DEL LLIBRE INÈDIT «CANT PLA»

L'ETERNITAT

Amats germans, ohíu:
Mirant aquest abisme
qu'anomenem «cel blau» perque ni es blau ni es cel,
qu'en sa serenitat no es més qu'un cataclisme,
com no es més qu'un esquitj d'escoria cada estel;

ensá y enllá, per tot, ja solas ja á bandadas,
veyem flotar milións de billóns de trillóns
de bolvas colossals encesas ò apagadas
á las quals, perque sí, donem el nom de móns.

Donchs bé, entre aquestos móns hi há aquèt ont som [nosaltres,
que rodola pel buyt, indolent vïatjer,
més gran potser qu'alguns, més petit que molts altres,
ni'l millor ni'l pitjor, ni'l primer ni'l darrer.

¿D'ont vé? No pregunteu, no os tornará resposta.
¿Quín'es la seva edat? May ho ha sabut. ¿Ont va?
Tampoch ho ha sabut may. ¿Quán baixará á la posta?
Potser d'aquí á molt temps!... quí sab, potser demá!

Però hi caurá—es fatal—y per maymés alsarse,
com cau tot lo aixecat, com mor tot lo nascut;
el caliu de son pit suaument ha d'apagarse,
y's morirá de vell, corsecat y expremut.

¿Y els grans fets? ¿y els grans noms? ¿y tant bronze y [tant marbre?
¿tanta flor y tant fruyt del cor y del cervell?
¿Què'n quedará? NO RES. Quan de vell mor un arbre
fullas, flors, fruyta, nius, pugó ¡tot mor ab ell!

¿Y després?... Oh, després novas bolvas d'escoria
passarán rodolant per lla ont ell ha passat.
D'una bolva que's fón ¿quí'n guardará memoria?.....
Ser y deixar de ser.
Això es l'Eternitat.

LLIBERTAT, IGUALTAT, FRATERNITAT

Nosaltres, homes vils, hem cridat LLIBERTAT.
(En aquesta Creació qu'anomenem divina
tot es esclau de tot, tot viu encadenat.)

Nosaltres, sers menuts, hem parlat d'IGUALTAT.
(En aquesta Creació qu'anomenem perfecta
l'injusticia es per tot, tot es desigualtat.)

Nosaltres, pobre gent, hem dit FRATERNITAT.
(Penetreu fins al cor de la Natura verge
y allí veureu que tot,—desde l'ou fins al brot,
desde l'home al reptil, de la flor al insecte—
es enemich de tot.

FE

A la pregunta «¿qu'es Fe?»
els avis hi contestavan:
«Es creure lo que no's veu
y crèureho ab tota l'ánima.»

Nosaltres hi contestem:
«Es creure en allò que's palpa,
y encara... si's veu ben clar!
y encara... no crèurehi massa!»

APELES MESTRES.

L'OBRA

II.—Pot néixer del individuu

Y l'isolament del productor ve á ésser, al mateix temps que una fatalitat conseqüencia del ordre de cosas existent, una necessitat imperiosa no ja pera produhir, sinó tan sols pera intentar la producció. Un desequilibri pahorós regna entre'ls dos platets de la balansa, un dels quals está ocupat pel conscient y l'altre per la massa.

A la lluyta armada ha substituhit la moral, sense trevas ni armisticis; lluyta cega, especie de barrament de mercats pera'ls fruyts del conscient, pera qui no regeix la lley de cohesió vers els semblants de forma que'l voltan. Ve l'isolament com á fatalitat, produhit per la falta de comunió animica, y per la discrepancia del medi ambient ab el cervell que pretén afirmar que la llum crepuscular es d'auba ó de capvespre. Y llavors las aspiracions, no podent desenrotllarse lliurement, venen obligadas á gastar la major part de llurs energias pera la lluyta contra la muralla, pera la busca per tot el món de las aspiracions semblantas. Se desitja al semblant de fondo, se'l busca febrosament, se'l crida fronteras á travers. Quan ell no respón, malgrat sigui ab veu ofegada per la distancia, el desengany s'apodera del individuu si aquest no es prou fort; si ho es, segueix demanant, segueix cridant al esperit de darrera las montanyas, segueix malgastant totas sas energias en la tal tasca, y l'aspiració, no passa del primer grau, això es: d'ésser aspiració d'aspiració.

Cert es que, com diu Maeterlinck, l'Ideal qu'arriba deixa d'ésser Ideal pera convertirse en realitat; y aixis l'aspiració del Ideal, un cop lograt aquest, cessa. Peró l'esperit conscient no s'entrega, y sobre las runas del Ideal ne construheix l'altre; la crisálida del Ideal deixa la vestimenta ja morta qu'ha fet son fi, y extén las alas.

Peró al fatalisme que isola al conscient que pretén produhir y sent, hi va aparellada la necessitat. L'esperit superior no pot trobarhi ayre respirable en aquesta societat, sinó trabas que l'ofegan. En son si hi glateix el desitj d'abrassar, y quan extén els brassos no troba sinó cossos recuberts de cuyrassas fredas y duras, que l'esglayan y'l fan retrocedir. Carn palpitant dessota quina pell s'hi vegin glatir las venas, no'n troba per'acaronar, y'l desti del conscient no es pas el de cisellar metalls, sinó més aviat el de resseguir las formas ja ciselladas per la Naturalesa. Animas feréstegas y fermas com els roures del bosch, no'n troba'l conscient á son pas per la societat: troba si, ánimas mollas, de tacte gelatinós, repugnants, flonjas com molla de pa babejada pel gran monstre y escupida en el pot dels atavismes pera que hi fermenti. Y'l conscient, que al allargar la má cerca tebiors, recula estemordit, y's reclóu en sa clova impenetrable sobrè la que cauhen las injurias dels boyrosos. Y al profondisar en son si, y trobarhi'ls residuus atávichs de que no ha pogut lliurarse; al cercar en son fons els materials pera construhir y trobarhi com una mena d'espurnas de la gran runa social, crida en demanda de socors al esperit semblant que l'ajudi á deslliurarse dels gérmens corromputs, que li dongui'ls materials ferms pera construhir tan sols siguin els fonaments de l'obra que'ls de demá sabrán coronar.

Trista missió la del conscient. Cada volta qu'allarga la má vers l'alegria que tan bé sent y comprén; cada volta que fa'l pas vers l'objecte de sa joya ab els llabis somrihents, el front alt y la mirada serena, la massa s'interposa entre ell y l'objecte desitjat, com las cadenas de negres ab que'ls moros barravan el pas del conqueridor d'ells. Y sentint el conscient l'alegria,'s veu impossibilitat de gaudirla; sentint la joya de la vida ab sas aromas, sos petons y sa frescor de vall ombrivola, s'ha de limitar á somniarla, á elaborarla en sa fantasia, á construhirli un llit d'imatjes y un ropatje d'elucubracions.

El dolor, en cambi, tot es pera ell. Sensitíu el conscient, per essencia, experimenta la més petita vibració del dolor. La més tenue guspira del seu foch abrusador li crema la pell, y al cantar els seus planys, la massa, que l'escolta pera mofarsen, s'hi aboca al dessobre y'l sotja, l'analisa, el quarteja com á un cos ajegut sobre'l marbre de la sala de dissecció. Y menys malament si n'hi tregués ensenyansas; menys malament si no's mofés de sas nuesas, perque la societat es mestressa de la sátira sense saber ésser deixeble de la gravetat.

Trista missió la del conscient, sens alegria que gaudir, *cas* clinich social del dolor. Si produheix l'obra, aquesta indefectiblement ha de recordar la mueca del fástich, donchs fástich li fa sentir el dolor al conscient, perque'l conscient no plora. Si pera produhirla espera l'arribada del esperit semblant, cert es que se sumarian qualitats, peró axis mateix se sumarian vicis atávichs, y abdós haurán de cridar socors altra volta...

La societat no pot produhir l'obra sencera, perque avuy en dia ella es formada per un conglomerat d'individuus, els quins, sols sigui vagament, de totas maneras han ovirat la llunyana claror. La particularisació, si bé ab carácter indefinit, ha comensat á sentirse, y l'esperit general ja no es *hu* pera produhir. Del antich Egipte no'n té pas la grandiositat aclaparadora; de la Grecia no'n té pas la blancor; no'l soroll de ferramenta de la Edat Mitja, ni sos idilis trovadoreschs. Hi há en el gran remat un moviment que no es d'avens ni de retrocés, peró si circular, y si la pols, es cert, cega la vista, la confusió es perceptible.

Peró l'individuu, si, pot produhir l'obra, sentintse *ell mateix;* no demanant socors al exterior, no cridant al esperit llunyá, no malgastant energias sinó pera esborrar las tacas atávicas de la seva ánima, buscant la pau en son interior, cercant els dolls d'aygua fresca en son centre de gravetat mateix. El conscient pot produhir l'obra en l'isolament absolut, ó quan menys sentar els fonaments pera que'ls veniders li fassin y llegántloshi un'ánima més neta. Y sobre tot, impregnantse del esperit de rebelió. La rebelió doná mitj ceptre del Criador á Luzbel. Del costat del conscient está la rahó: la rebelió li donará'l ceptre sencer. Cal sentir la rebelió vers tot, cal sentirla vers las cadenas, vers el dolor, vers el mateix bé quan aquest es imposat, vers la tirania, vers la convenció, l'odi, la sanch vessada, vers l'atavisme mateix, fins vers el Jo en tot alló que tingui d'impur, per'aixecar el regnat de la puresa, bo y aixecant l'altar de la impuresa natural, si lo natural pot ésser impur, bo y soterrantlo si la impuresa no es natural.

L'obra del individuu, única possible, pot ésser llavors edificada, y sas aromas serán d'alegria, sa joya será espléndida y somrihenta. El conscient necessita coronarse la testa de pámpols de cep: cal rebelarse, donchs, contra qui valla las vinyas de la vida.

LAS GUILLERÍAS

Entre'l geganti Montseny y la Vall d'Hostoles, de vora vora Olot, el Collsacabra oscat, serralada de Sabassona, Romagats y sotal de Vallors, barrera que las separa de la Selva gironina, s'hi troban las Guillerias, comarca la més accidentada de nostra Catalunya. Per una part saturada d'una vegetació espléndida, ab arbredas corpulentas qu'en moltas encara no hi ha tocat destral, y per altra ab clapissas de gresa quan no las sobtan rocateras abruptas, presenta una configuració especial y á posta pera tots els temperaments, per sos variats aspectes que la fan semblar misteriosa, més encara si's té en compte qu'ha sigut l'escenari de grandiosas gestas, si bé las més d'ellas vistas baix el ropatje tétrich y esferehidor del bandolerisme no ben definit moltas vegadas, quan pera fins dél centralisme's donava aquest dictat á las collas de braus defensors de las llibertats patrias, y de bon entendre es qu'entre aytals esbarts ó collas sempre se n'hi amagan de mal intencionats qu'aprofitan las revoltas pera fer de las sevas, com en nostre sigle passat esdevingué prou ab la carlinada mateixa.

Sobre aquest particular mereix estudi apart el bando d'en Serrallonga, que molts l'han presentat y presentan encara com un lladre y malfactor, quan veritablement era home de rectas intencions y que doná probas d'estimació á sa patria.

Tants com l'han tractat hi han ensopegat de debó, estrellantse sempre contra la malevolensa, y es clar, tenint en compte que al jutjar á un home d'aquesta faysó, al trobarli una flaquesa de las que ni'ls sants pogueren lliurarse, ja plegan la investigació tirant l'aygua al molí de la maldat.

Després de la figura colossal d'en Serrallonga, s'hi troba en sos anals, que son els

de la patria, la més grandiosa si bé menys teatral d'en Pep Moragas. Aquesta sí que s'ha mirat sempre y's mirará ab el prisma de la rahó, potser per ésser més aprop de nostres dias y haver viscut en l'época de las darreras falconadas qu'ha rebut Catalunya.

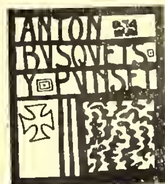
La població d'aquesta extensa llenca de territori está escampada en una munió de pobles, si pintoreschs la majoria, salvatjes molts d'altres, sobre tot els del seu ronyó. Per'xó'ls primers s'han escullit com á punt d'esbarjo y sanatoris en l'época de la estiuhada, y aquests principalment son Sant Hilari, Viladrau, Arbucias y Montsoli; quedantne d'altres que, á pesar de no mereixe l'ésser triats com els esmentats pera estacions d'estiuheig, gosan de regular avens mercés á l'activitat probada de sos habitants, y aixis trobariam Sant Pere d'Osor, Espinelvas, Susqueda y algún altre, restantne tota una colla d'esburrifats per aqui y per allá, alguns d'ells verdaders caus de gent infelissa é inculta mercés á no deixarhi arribar l'alé de civilisació tan deixada de la má de Deu per culpa dels que'ns governan. Carós, Lloret, Selvalje, Tavertet... es á dir, recons que verament fa basarda passarhi, com qu'encara d'ells n'haguessin d'eixir ferotjes perseguidors; advertint per'xó qu'en mitj de son aspecte trist y llastimós, s'hi troba'l tracte, si senzill, ben hospitalari, probant que no hi mancan cors honrats y que practican la caritat sempre, sense la propaganda ab paraulas sobreras. La gent d'aquella terra, qu'es la meva mateixa, parla poch y de cor, sens enfarfechs ni paraulas inútils.

El clima d'aquell terreno no pot ésser més sanitós de lo qu'es. Quelcóm fresco y al hivern, podent gosar d'una primavera ben hermosa y de bon aprofitar pera las tascas camperolas, que son el modo de viure d'aquells pacifichs sers. L'estiu no deixa d'ésser calurós, tenint per conhort, no obstant, la fresca matinal y del capvespre preparant las nits ja fredas. Ajudan á trobarhi plahenta la estada las ayguas tan regaladas y bonas, essent innombrables las fonts que regaliman per áquellas frondositats... Font Picant, Font Vella, Font Freda, Font del Ars... es á dir, fora un may acabar citarlas, tantas com se'n troban per pobles, llogarets y boscurias.

Estreps de poderosas serraladas pirenencas y del Montseny, son las montanyas alterosas de la Gabarra, Sant Miquel de Solterra, Corneyal, Portabarrada, Far, Coll d'Osor y Santa Bárbara, que li donan un aspecte d'asprositat y grandesa majestuosa, llepant aquestas massas colossals el riu Ter, que ficantshi per Roda vers sota Casserras, Sant Romá de Sau y Susqueda, se'n va cap á Amer, aixamplantse al Pasteral y anantsen á morir al mar, després d'haver fet montar ponts ben notables, com els de Sau, Susqueda y Carós, fábricas fermas com no ho son pas las d'ara. Ademés d'aquest riu, que naix en un recó de Pirineu, s'hi troban á Las Guillerias una pila de rieras y torrentars qu'en molts indrets prenen l'aspecte d'un riu ben caudalós, fentse posar ponts al demunt com el mateix de Malafogassa, en el terme de Vilanova de Sau, dessota Sant Andréu de Vancells.

Com á lloch del tot solitari'l prengueren els frares pera llur refugi, á posta pera sas oracions y cerimonias, com ho proban els convents isolats de Casserras, Sant Salvi, Sant Llorens de Cerdans, Vallclara y altres, ajuntantse com á vestigis monumentals als castells de Farnés, Montsoliu, Cambrerola, Mascarbó y altres. Hermitatjes concorreguts compta també: L'Arola, Vallclara, Coll d'Osor, La Salut, Montdoys, Montsoli, Padró y altres de menys importancia qu'hermosejan aquellas afraus.

Això, ab tot un sens fi de detalls á quin més curiós, son Las Guillerias, lloch avuy de moda y que jo canto y cantaré, mentres Deu me dongui salut, com á ma estimada terra nadiua. Avuy faig aquest resúm que m'han demanat alguns amichs, y més endevant procuraré donar fi á un'obra comensada ab el dalit de mos passats quinze anys, en la que hi he posat totas mas forsas, ab tota una seguida de neguits y penalitats.

LA PROMETENSA

La clotada n'anava plena de lo de la Guideta de ca'ls Moixins.

—Comptéu, pobra gent, quin disgust!—deya l'un.

—Ara que tots estavan bons y sans com may, ara'ls hi ha vingut aquesta *rémora!*

—¿Y cóm va ésser?—feu *la curiosa* de Coll-Sallabre.

—Podéu pensar! Diu que se'ls veya molts jorns, qu'anavan tots dos solets, á sol batent, dihentse amoretas! Y'ls hi varen aixarpar!

—Deu els fassi bons!

—¿De bo qu'ell ha fugit?

—Si, si!

—Quina pessa!

—A mi la que'm fa més llástima es sa mare.

—A mi ella, la Guideta, qu'es la més desgraciada.

—¿Diuhen que té una prometensa feta?

—Oh, ho diuhen!

—Jo mateixa li vaig sentir dir—feu la bona de la Xica, una dona tot'ella respirant respecte.

—¿Vos?

—Diu que si no *floreix*, ¿m'entenéu? anirá de negre tota la seva vida.

—Miréu l'*arrepentida*!—saltá un bordegassot, que de xafarder y *truhán* qu'era li deyan *l'esgarria-nius.*

—Y que penso qu'ho fará lo que os som dit. Pobra Guideta! Está pla ben pesarosa.

—Pot ben plorar, després d'haverla feta!—

—

A ca'ls Moixins, tots estavan tristos.

La mare tot just surtia un xich per allá á l'horta, y encara perque'l senyor metje, un bon home de testa blanca, l'animava dihentli que surtis, que deixés á la naturalesa obrar per ella sola, que deixés dir á las batxilleras de la clotada.

L'hereu, ferreny, forsut de cos, peró d'ánima feble, no feya sinó trevallar pels dintres de la casa. Si un xich eixia, era pera fer dar un tom á la maynada, qu'ab aquellas calors que feyan anavan á riscos d'agafar la *passa*, que llavors feya estragos.

Fins el xay, un xayet petitó qu'ell havia comprat pels nens, semblava estar trist: els bels plens de forsa avans, se convertian en un petit bel semblant á un ploriqueig.

La dona del hereu era la que, veyenthi més clar que'ls altres, estava més conformada. Y aixó que se la estimava molt á la seva cunyada!

—Au, no ploris, que tot se passará, vinga com vinga!—li deya á la Guideta.

Y la Guideta's recordava de la prometensa, y alló la esperansava.

Perque en aquella Verge hi creyan molt els del poble. Un any, que no feya sinó ploure, varen prometre que si no's perdia la cullita, li farian present d'una corona de plata. Y resultá que va guanyarse la cullita y la Mare de Deu va tenir corona.

Y la Guideta sempre se'n recordava d'aquell fet.

—

A ca'ls Moixins va passarhi lo que tothóm preveya: que la Guideta *flori*, y si avans poca gent enrahonava ab sa mare, des d'allavors encara n'hi enrahonava menys: perque tothóm ho sabia tot.

—Donchs, sembla que la prometensa no li ha valgut.

—Per qué li havia de valer! Si á mi'm feya llástima, la Guideta, quan li sentia dir!—feu una dona qu'en el poble li deyan heretje y qu'era més bona que las que aixis la motejavan.

—

La Guideta y son filló, ab la cunyada, ab la bona esposa del hereu, han eixit á passeig.

Xano... xano... guiadas per l'instint, s'han trobat prop la hermita; la hermita qu'hostatja á la Mare de Deu aquella que un any salvá la cullita al poble.

La Guideta, recordantse de lo qu'havia promés á aquella Verge, boy guaytant al fillet de sas entranyas, ha dit, mentres se treya de la butxaca fonda un mocador, pera posársel al cap y entrar á la iglesia:

—Ja que la Verge ha volgut donármel, n'hi faré presentalla. Benehiumel, Mareta!—

NARCÍS GILI GAY.

LAS FADAS DEL BLAT

Rondalla

—¿Sabs per qué sufreixes, nineta dels meus ulls? Perque tens massa cor!—li havia dit la padrina ab un sospir, guaytántsela per demunt de las ulleras ab sos ullets blavosos, y sense deixar de filar.

Maria Rosa, aixugantse'ls ulls, se'n aná vers la ribera, y allí, sempre trista, sota'l fullám dels sálzers, pálit y retallat com sarrell de verda seda, se deixá caure sobre la menta florida. Fits els ulls en l'aygua cristallina y joganera, va restar pensant, pensant llarga estona, fins que, bressada per las remors del prat, s'adormí. Las marietas com granets de menuts corals, se li passejavan per las trenas, sorpresas y joyosas d'aquell capdell de raigs de sol caygut d'improvis sobre l'herba.

El sol batia entorn de la verneda; mes allí, prop del rech, á l'ombra de las altas brancas, sols se sentia frescor; y entre'l cant de l'aucellada, els revols suaus dels somnis voltavan el cap de l'adormida.

Y va somniar axó:

Un camp de blat, d'espigas gemadas y superbas, ple de rosellas y margaridoyas, s'extenia espléndit sota l'inmens safir del cel. Maria Rosa anava caminant pel vorer, sense res veure, puig sos ulls eran encara plens de las amargas llágrimas que'n feu brollar el Dubte.

Y deya tristament la nina:

—¿M'estima? ¿No m'estima? Y si m'estima com diu, ¿per qué'm fa sufrir?—

De sobte, un espectacle sorprenent li estroncá las perlas que regalavan sobre'l satí de sas galtas. Oh prodigi! A frech de rosellas, margaridas y espigas, tocantlas apenas ab sos peuhets d'atmetlla, un aixám de fadas molt xiquetas, molt bonicas, encisadoras, ricament habilladas ab glassadas sedas y brillant pedreria, volejavan com irisadas papallonas, formant capritxosas balladas, en fantástica y may vista dansa, tan suaus, tan lleugeras, que ni's brincava una espiga, ni's doblegava una fulla de porpra sota d'ellas.

El ball de las menudas fadas se feya al compás d'una extranya música composta de sas mateixas veus, més dolsas y melodiosas que las de cap aucell de la terra, més suaus qu'armonía d'arpas celestials.

Y Maria Rosa admirada, corpresa, s'anava acostant, acostant al blat, fins omplir sos ulls de violeta, dels reflectes dels diamants, esmeragdas y rubins qu'enjoyavan las gentils balladoras.

En el cor de Maria Rosa, el Dubte s'arreconava, y en cambi hi neixia un intens y febrós desitj de tornarse petiteta, pera vestirse de rosada com las fadas del blat, pera tenir aquella lleugeresa de papallona y aquell cant d'aucell de paradis.

—Hermosa dama—digué, agafant ab dos ditets, tímidament, un plech de sedós faldelli qu'en una giravolta li fregá'l front deixanthi aquell polsim daurat ab que pintan las papallonas els dits de sos perseguidors afortunats:—Hermosa dama... escolteume: voldria ésser com vos y fer lo que vos feu.—

La fada's girá sobtada, y mirantse á l'atrevida ab curiositat, esclatá en un riure que semblava una gotellada d'abril sobre las fullas d'una rosa. Totas sas companyas deturaren sas dansas, pararen els cants y s'acostaren ab curiositat, sempre demunt de las espigas sense doblegarne un bri.

—Ah! Qué bonica es la nina rossa!—exclamaren tot d'una.—¿Cóm has pogut arribar fins aquí? ¿Per hónt has passat?—

Un xiscle d'oreneta feu alsar el cap á tothóm.

—Pel camí del Dubte—digué l'aucell, jo l'he vista cóm hi entrava.

—Y ¿qué diu que vol?—demanaren algunas.

—Esser com nosaltras y fer lo que fem—respongué la fada que Maria Rosa, tremolant, retenía encara per las glassas del vestit.

Totas rigueren també ab aquell riure argentí, y saltaren de goig sense que's blinquessin poch ni molt las espigas, margaridoyas y rosellas.

—Acóstat, nineta, y escolta bé—digué la fada.—Si vols ésser lleugera com nosaltras, has de desferte de lo que més pesa en ton cos.—

Maria Rosa anava á llensar lluny d'ella son gipó de vellut guarnit de randas brodadas, sas faldillas de ramejat domás, son cosset envernillat, sas arracadas d'or y sa pinta de plata...

El riure de las fadas anava creixent.

—No, no!—digueren entre riallas—Res d'aixó, nineta. Lo que pesa més que tot es el cor, el cor sempre ple de melangias, de torments, d'anyoransas, de dubtes... en una paraula: d'amor. Llénsal ben lluny, nineta, y com nosaltras podrás posarte, sense blincarlas, sobre las espigas y las flors, y será ton vestit un raig de sol, y l'enjoyarás de gotas de rosada. Ta vida no tindrá ni entussiasmes, ni esperansas, ni ardors; mes tampoch tindrás més angoixas ni més tristesas. Nosaltras, las fadas, no tenim cor, y per'xó voleyém sobre'ls perfums y sobre l'oreig. Vina, nineta, te traurém el cor que sempre fa nosa, motiu pesat de penas y dolors; el llensarém riu avall, y com nosaltras serás fada eternament.—

María Rosa, embadalida, escoltava. Després d'uns instants de silenci, sentí dintre son pit aletejar depressa depressa, en dols sufriment, un món d'aymats recorts, de tendras esperansas.

Y deixant anar á la fada que retenia encara, exclamá:

—Ah! No, no, mil voltas! Vull guardar mon cor ab tot lo que'm dona. Per ell y en ell sufreixo, mes goso també. Ab mon cor estimo, y per lo que mon cor val soch estimada. L'amor meu me fa patir, mes vaig á cercarlo pera dirlí que'l perdono ab tot el cor; mon cor, qu'es seu!—

Y fugí corrent, ben lluny del camp de blat ple de rosellas y margaridas, ple de llum y de perfums, y de fadas bonicas, mes sense cor.

. . . .

Remor de passos se feu aprop de l'adormida, qu'obrint els ulls se posá la má al cor. Se'l trobá que batía, que batía...

—Ah!—exclamá contenta.—Encara'l tinch! Y ets aqui, tu!

—Sí—li murmurá una dolsa y ensemps penetranta veu, á cau d'orella.—Sí, sempre, sempre! ¿Vols perdonarme? T'estimo! ¿Qué't diu ton cor pera mi?—

María Rosa no respongué al prompte. S'alsá de la menta florida qu'omplia sas robas de penetrants aromas, y repenjantse en aquell bras benvolgut, perdoná desseguida. Era aixó lo que'l cor li deya.

Y contant á son amor l'extrany somni, deferen plegats el camí del Dubte, que s'anava quedant enrera, enrera, cada cop més, com més s'acostavan á las hermosas y verdas planas de la Esperansa.

L. Escardot.

REVISTA DE REVISTAS

Nuestro Tiempo corresponent al mes passat, publica, entre altres, un article respecte'l desastre de la Martinica, per el P. Angel Rodriguez (O. S. A.); un estudi de Rafel Altamira en quin parla de nostra literatura, y ademés, una petita revista de nostre estimat company Lluis Via; *España, Escocia y el renacimiento celta*, per Stuart R. Erskine. Continúa *Recuerdos de mi vida*, de S. Ramón y Cajal, y acaba ab l'acostumada revista de revistas del mes.

Mercure de France, corresponent al juliol, publica sa revista del mes y un poema de M. Henri de Régnier; un seriós trevall de H.-G. Wells traduhit per Henry-D. Davray, *L'Adolescent*, per Alfred Meynard. En son nombre següent, que correspón al mes d'agost, entre altres publica'ls trevalls següents: *Rudyard Kipling animalier et colonial*, per Marius-Ary Leblond; *Les Deux Ames de Rodolphe Hafner*, per Claude Ferrare; *Le Droit d'entrée dans les Musées*, per Ivanhnoé Rambosson, y la continuació de la interessant novela *La Rekba*, de Raymond Marival.

La Rassegna Internazionale, de Roma, en sos dos nombres del passat mes publica interessants trevalls de Vincenzo Morello, Giulio de Frenzi, Sem Benelli, L. Zùccoli, un monólech de Luigi Capuana, *Moltke e il suo genio militare*, per Ettore Beltrami, uns versos de Giulio Orsini, etc., etc.

Revue Hebdomadaire publica unas notas sobre Alexandre Dumas, per M. Glinel; poesías de M. Maurice Richard; *Les Arènes de Lutèce et les essais de théatre populaire*, per M. Guilbert; *Les idées au Théatre*, per J. Carrére; *Dans un vieux panier d'osier*, per M. René Puaux; *Le culte du passé en Italie et en France*; un petit estudi respecte algunas costums xinas per M. L. Charpentier y un bonich qüento de Gorki, traduhit del rus directament.

Pel y Ploma, en sos nombres de mars y abril es molt interessant. El primer reproduheix algunas obras del eminent pintor francés P. A. Bernard y porta un trevall d'En Jaume Massó y Torrents, algunas poesias de mossén Jordi de Sanct Jordi, y ademés un article d'en Ernest Vendrell. El segón, varias reproduccions del pintor Meifren, y trevalls de *Pinzell*, E. Alfonso, H. Leriche, Llongueras, Clavellet, Pompeyus Gener y A. Mestres. Ab aquests dos nombres s'ha

publicat el bonich poema lírich-dramátich de M. de Montoliu *Hero y Leandro*.

La Lectura, de Madrid, conté un article sobre Mossén Verdaguer, *Sociología de la guerra*, per J. M. Robertson, y demés trevalls de Martinez Sierra, Marqués de Figueroa, Vicente Vera y altres.

Hem rebut ademés *L'Européen* y *Le Ménestrel*, de Paris. *L'Ame Française*, ahont colaborava Mossén Cinto; *Sanch Nova*, d'Olot; *La Alhambra*, de Granada; *Vida*, de Girona; *La Veu del Montserrat*, de Vich; *Revista Luliana*, *Hojas Selectas*, *Revista Homeopática*, *Arquitectura y Construcción*, *Pluma y Lápiz*, *Hispania* y *Catalunya Artística*, de Barcelona, y altres.

X. Viura.

NOVAS

Ha mort á Palma de Mallorca el mestre en Gay Saber, Geroni Rosselló, insigne poeta y lullista distingit. Dos anys endarrera assistirem á las festas que sa ciutat li dedicá. Era un dels més antichs qu'havia obtingut els tres premis ordinaris en els Jochs Florals. Sos travalls en pro del catalanisme y de la literatura serán benvolguts de tothóm. Joventut s'ajunta al condol general per la perdua de tan ilustre patrici.

—

Nostre redactor musical en Joaquim Pena fa constar que no pot ésser inclós entre'ls firmants de las Notas de la Redacció que's posaren al article del senyor Doménech Espanyol, per no haver arribat al seu coneixement ditas Notas avans de sa publicació, y perque no está conforme ab ellas, com ho demostrará en els articles critichs que pensa publicar en aquest periódich, respecte l'obra del mateix senyor Domenech, qu'haviat veurá la llum.

—

El dimars de la setmana passada tingué lloch á Caldas de Montbuy la festa que cada any acostuma á celebrarse pera conmemorar la derrota dels carlins feta en ella. S'aprofitava la ocasió pera inaugurar quatre carrers, als que se'ls hi donava'l nom de quatre patricis ilustres, á saber: Sampsó, Asensi Vega, Robert y Pi y Margall. S'havía projectat pera la nit un meeting, y pera la tarda una manifestació al cementiri pera aportarhi una corona als martres de la llibertat d'aquella vila. *Efectivament*, res de tot aixó pogué tenir lloch. L'autoritat, vetllant per l'ordre que á Santiago regná fa jorns, prohibi el meeting y prohibi la manifestació. Las coronas hagueren de portarse al cementiri privadament. Lo únich que quedá de la festa, que fou el descubriment de las lápidas dels carrers, en virtut de las continuas *advertencias* y *prevencions*, etc., etc., del senyor batlle y del senyor sargento de la guardia civil, mantingué un carácter purament oficial, y l'hauria mantingut totalment, si'l senyor Salvatella, que prengué la paraula en el carrer de Pi y Margall, no hagués fet, com feu, un hermós discurs, ab el que, emitint profusament conceptes justos y ferms, doná al acte'l color de llibertat y d'amor al poble catalá, qu'era'l que's requeria, ja que, pesi á qui pesi, per aixó's distingiren aquells venerables patricis, y aixó es lo que'l poble honora. Nostre company Pujulá y Vallés, que havia sigut galantment invitat pera la popular festa, renunciá al us de la paraula en l'acte de la inauguració de las lápidas.

Els federals de Caldas, que no poden celebrar complertament sa festa ja fa tres anys per l'estat de guerra continuo que regeix á Barcelona, saben molt bé que totas las cosas tenen un fi, y que tart ó d'hora totas tenen un comens.

—

Nostre estimat amich y colaborador En Alexandre de Riquer ens prega fem constar qu'el segón vers de la segona estrofa de sa poesia, que publicarem en el passat nombre, que deya: *la diadema d'or qu'en sa trena penjava*, havia de dir, segóns ell: *la diadema d'or de sa trena daurada.*

—

Ab fetxa 5 del corrent se'ns comunica qu'ha quedat constituhida en aquesta ciutat l'Associació-Caixa de pensions vitalicias pera jubilació del Obrer del ram d'Ebanisteria. Digna d'encoratjament es aquesta caixa-associació, quin exemple deuria seguirse per tots els demés oficis, á fi d'evitar lo que desgraciadament fa que l'obrer, després qu'ha gastat gran part de la seva vida en un trevall quasi sempre excessiu, se trobi del tot mancat de recursos quan, per cansanci ó per velluria, no pugui continuar en son ofici propi.

—

Hem rebut, editat per la llibreria de Francisco Puig, un llibret d'en Francisco Carles, titulat: *El acetileno y el carburo de calcio (su uso y aplicaciones)*, ahont l'autor compendia varis datos interessants respecte á la producció y á las aplicacions actuals del acetilé, y ademés, ab algunas apuntacions respecte al carbur de calci, materia qu'está en complerta relació ab el gas esmentat més amunt. Remerciém l'envío.

—

També hem rebut, editat per «L'Avens», el drama d'Octave Mirbeau *Els Mals Pastors*, traduhit per en Felip Cortiella ab la cooperació d'Ignasi S. Sardá. Com qu'en temps de la representació d'aytal traducció (que's

realisá intimament) ja'n parlarem en la corresponent secció,'ns absteném d'emetren nostre judici per segona volta.

—

Editada per en Rafel Guardia y formant part d'una colecció de cántichs religiosos que aquest editor publica, hem rebut una bonica composició musical pera tenor, d'en Bonaventura Bayona, titulada *Lo Sant Angel Custodi*, sobre la hermosa poesia d'igual nom de mossén Jacinto Verdaguer, á qui va dedicada dita composició.

—

S'ha rebut la Cansó XXVII del «Cansoner Popular» titulada: *La Porqueyrola*, acompanyada de las corresponents notas explicativas y encapsada d'un dibuix d'en Modest Urgell.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

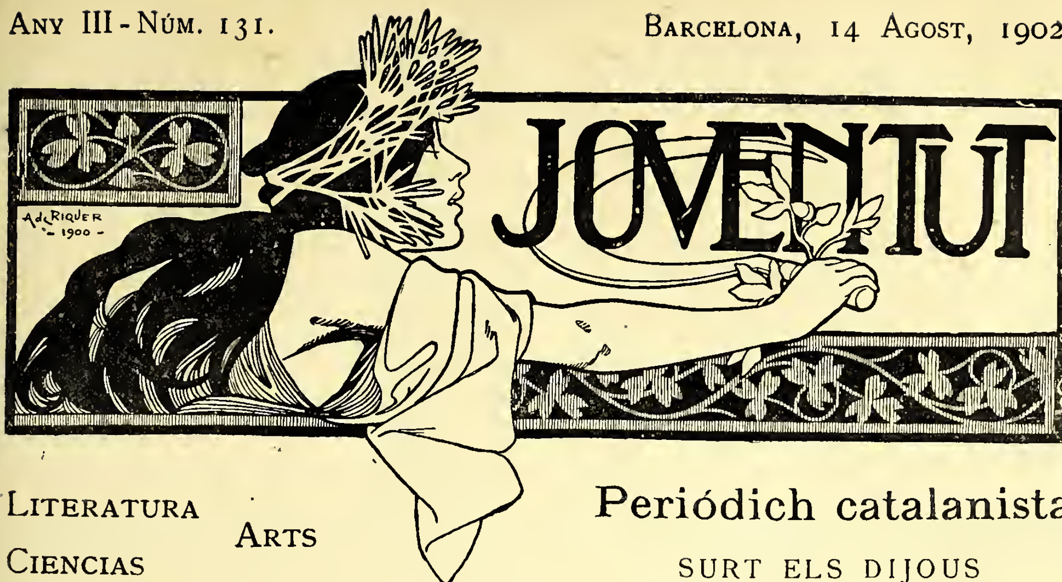
NOSTRE FOLLETI

La setmana entrant comensarém á repartir á nostres lectors l'obra

TITELLAS FEBLES

original d'en Frederich Pujulá y Vallés, y precedida d'un prólech de l'Emili Tintorer.

ANY III - NÚM. 131. BARCELONA, 14 AGOST, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20	céntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

PARLÉM

¿Es que tenim la esperansa de que dintre de poch tot se corretjirá? ¿Es que podém estar segurs de que, al menys l'ultim any que'ns toqui de vida, podrém gaudir la realisació de lo qu'avuy considerém com l'ordre ahont s'hi trobará la felicitat? ¿Es que podém tenir confiansa en que, avans de que morim nosaltres, la puresa que prediquém será un fet y'ls esforsos que cada hu haurá practicat per lo qu'ell creu el bé haurán produhit fruyt? ¿Es que'l que s'afanya en voler que la honradesa sigui general arribará á veure son afany realisat? Y'l que voldría'l regnat dels conscients ¿arribará á atraparlo? Y'l que voldría l'abolició de las convencions ¿arribará á fruhirla?

Desgracia sería que la Humanitat se fes tals preguntas no podent contestarlas ab un sí rodó. Si la esperansa s'abolís del cor del home, la major part dels actes que aquest realisa deixaría de realisarlos. Peró no's pot assegurar tampoch que la esperansa de realisació que mou als homes sigui sempre conscienta, perque en la major part dels cassos la esperansa no es sinó una vaguetat, sobre la que ni s'ha rumiat ni s'hi ha fet cap rahonament de cap classe, ni s'hi ha fixat la mirada fermament.

Potser hauríam de dir, millor, que la desgracia esdevindría'l jorn que la Humanitat se fes aquellas preguntas, sens aténdrens á la resposta. Hi há una inconsciencia en els actes tan intensa, que casi tots se verifican sense finalitat determinada, y per lo tant sense necessitat de que la esperansa hi entri com á factor excitador. L'home se sent máquina, diu en Tintorer. Y té rahó; els seus actes son purament mecánichs. Se reb la empenta en la infantesa: una empenta en direcció determinada, á gust del qu'empeny y durant tota la vida conservém aquella direcció, embrutits en l'acatament de la lley d'inercia moral. Y es qu'encara l'home no s'ha

trobat á sí mateix en la societat actual. S'opera sense rahonament, se trevalla sens análisis intern: el verb fer no es un verb reflexiu. ¿Es això un mal? ¿Es que'l dia en que'ns donguessim compte de que nostras lluytas cap resultat práctich han de produhirnos, la societat se creuharia de brassos y esdevindria la petrificació, ó lo qu'es tant mal, el retrocés? Precisa analisar y definir lo que s'entén per resultats práctichs. Aquests s'entenen generalment en el sentit de tot alló que, essent un bé, porta la direcció dels altres vers nosaltres. Tal comprensió conduheix al home á trevallar en favor de la perfecció dels altres, pera que'l bé rebut sigui més perfecte y, per lo tant, més agradables y práctichs els resultats. En virtut de tal comprensió ha pogut neixe'l proverbi que diu: *Mira lo que't dich y no miris lo que faig*, aberració moral baix tots els punts de vista, com demostraré. Entenent aixis lo qu'ha de constituhir nostra felicitat, no sols no s'arriba á resultats práctichs, sinó que la Humanitat camina desorientada, perque com sigui que cada individuu vol imprimirli una direcció que la conduheixi á produhirli'l seu bé particular, els esforsos son contraris, se restan, s'aniquilan.

Entenent que la nostra felicitat ha de provenir de que la societat se compenetri de nostra manera d'ésser, estém abocats á una desgracia si'ns fem aquellas preguntas, perque per mica que meditém veurém que'l món avensa molt lentament, y que la nostra vida es molt curta, y per lo tant que no es fácil qu'arribém á gaudir l'estat general adoptat á nostra manera d'ésser.

Peró no succehirá això, si per resultats práctichs entenėm tots aquells bens que, provenint de nosaltres mateixos, en nosaltres mateixos se reflexan, perque llavors l'esfors es *hu* NATURALMENT, y'ls efectes rápits. Fundat en aquest principi, un tractat de pedagogia nort-americá recomana als mestres qu'aboleixin la classificació dels deixebles y qu'en las notas no'ls hi diguin: «Tu sabs més que aquell, ó menys que aquell altre», perque si'l altre que sab més progressa, el que sab menys, encara que progressi també, sempre se sentirá inferior y li semblarán inútils els seus esforsos; y que se'ls hi digui: «Tu *avuy* sabs més qu'*ahir*, ó menys», perque llavors els resultats s'aprecian fácilment.

Sembla mentida que l'home no hagi encara comprés que hi veu més fácilment guaytant á dintre que no á fora!

Quan els resultats práctichs s'entenen d'un á un mateix, ens es complertament indiferent que la Humanitat trenqui pel camí que tingui per convenient, perque llavors no vivim en ella, sinó que vivim ab y en nosaltres mateixos solzament. Els ideals de perfecció'ls realisém en nostra personalitat. Tenim set y bevém, bevém fins que la set s'apaga, y quan estém sadollats, llavors vessém la predicació com las ánforas curullas el vi qu'encara s'hi abocá.

Si l'home hagués pensat sempre aixis, el proverbi *Mira lo que't dich y no miris lo que faig* no existiria. En primer lloch, perque ningú ha de mirar lo qu'altre li digui, sinó lo que's digui ell mateix, y en segón lloch perque l'home no ha de *dir* res (predicar) que no estigui en relació ab lo que fa. De manera, qu'en virtut de la independencia del altre y meva, ni ell ha de mirar lo que li dich ni molt menys lo que faig, y la primera part del proverbi es falsa; y en virtut de la lógica natural de la verdadera regla de vida, com que no dech *dir* res que no ho hagi fet, com que no puch vessar fins qu'estigui curull, si s'ha de mirar lo que dich, s'ha de mirar lo que faig. Per'xó'ls homes públichs que tractan d'orientar la societat deuhen mostrar la seva vida privada enmotllada á las teorias que predican, y tenim dret de mofarnos d'ells quan están en contradicció ab sa manera d'ésser.

Trobarnos á nosaltres mateixos es l'ideal. Entenent en aquest sentit la orientació de nostres actes, poch se'ns en donará de que res se corretjeixi, poch de que res se realisi, menys de que res se purifiqui, ni s'honori, ni tingui conciencia ó no de si mateix, ni aboleixi ó no las trabas convencionals que'l torturan. Es més: reconeixém el dret inviolable que té tot lo existent de seguir pel camí del mal, si aquest li plau. Un cop ens hem trobat, ja no hem de témer el fernos las preguntas, perque la esperansa en un mateix no s'esborra may (1), perque may aspirarém sinó á alló que sabém podrém assolir. Mal-

(1) Quan s'esborra, produheix el suicidi, qu'es la excepció.

grat l'individuu en la societat, al exteriorisarse menteixi, quan se parla ab ell mateix no s'enganya y sab fins ahónt arriba y fins ahónt pot desitjar.

Procurém corretjirnos un á un mateix, realisém la vida en nosaltres, purifiquemnos individualment, meditém nostra existencia, y abolim pera nostre us totas las convencions. Si en aixó buscavam la felicitat, fácil ens haurá sigut trobarla, donchs de nosaltres depenia. Voler enmotllar als altres á nostra felicitat, sobre ésser absolut y tiránich, es empresa gegantina y que no's pot realisar.

Viure en un mateix es viure de debó. Viure en els altres és no viure un mateix, y tot lo més, concedint molt, fer viure á aquests altres. Si á aixó hem vingut al món, cal anarsen desseguida. ¿Veritat?

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XI

Si diguessim qu'en la vida tot es joch, se'ns titllaria de paradoxals. Mes si'ns concretém á afirmar que molts, la major part dels actes humans, son actes de joch, haurém dit una veritat incontestable. Fixémnoshi:

Potser no tothóm juga ab Deu, ó, al menys, no creu jugarhi; peró, lo qu'es ab l'infern y la gloria tothóm hi juga. Aquí, salvant raras excepcions, ens dihém católichs. Obrím una doctrina y veurém tot seguit el gran número de pecats mortals en que podém caure, y lo més trist es que hi cayém á cada dos per tres. L'home es débil! Y que hi cayém es un fet indiscutible. Els més sants, els més bons, se confessan cada dos ó tres dias. Si'ls demés no's confessan tant no es perque pequin menys—pecan més,—sinó perque son *més jugadors*, es á dir, se fian més de la sort. «Sería molta casualitat,—se diuhen,—que'm moris d'avuy á demá!» Donchs bé, son tants els pecats que fem, y aixó de la contrició y del arrepentiment ens ho preném tant á la lleugera, que—no hi há dubte—ens juguém la inmortalitat blanca contra la negra á cada pas. A cada pas tenim la vida al encant; la vida eterna! Y som católichs!

També'ns juguém la vida terrena y la salut á cada pas. ¿Quin es l'home que consulta y fa cas del metje, no estant malalt? ¿Quin el que no té vicis y capritxos que sab li son perjudicials? Un trevalla més de lo que pot; l'altre, que tindria de fer exercici, va sempre en cotxe; fulaneta, que pateix un principi de bronquitis, se lleva, s'apreta'l pit ab la cotilla, y escotada se'n va á la inauguració del Liceu; en Ton fuma ab pipa al costat de drogas inflamables, etc... Tothóm vol viure, y tothóm, fiantse de la sort, viu de miracle. Els que menys jugan ab la vida, els prudents y previsors, son titllats de maniátichs y aprensius. Els demés, grans jugadors, ens rihém d'ells.

Al casarnos ens juguém tot el pervindre d'una familia á una carta tapada, puig que la dona—en aixó hi convé tothóm—es un sér incomprensible. L'home d'honor se juga á cada pas la integritat de sa persona, puig que sa susceptibilitat l'exposa sovint á las brutalitats del proxim; el vanitós se juga'l pervindre ab una resposta seca, y l'humil se'l juga ab la modestia, que pot fer creure en sa inutilitat. El rich té de fiarse dels pobres que'l serveixen, y'l pobre té de refiarse dels richs á qui serveix. El sabi més sabi no explica res sense partir d'una hipótesis, y la hipótesis més evident fins avuy, demá pot resultar falsa; juga, donchs, ab la ciencia, y'l tonto més tonto juga continuament ab sa ignorancia que li fa veure las personas y cosas molt diferentas de lo que son. El que vol enganyar juga ab la bona fe dels altres, y'l que creu que may se deixa enganyar juga ab sa propia bona fe. L'ambiciós se juga lo guanyat, y'l desinteressat se juga lo que podría guanyar. L'home honrat se juga lo seu, y'l pillo lo dels altres; y aixis successivament.

Y aixis, per poch que'ns hi fixém, trobarém qu'en tots els actes humans, tant d'ordre moral com material, el joch hi entra per

---

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126 y 130 de JOVENTUT.

part molt bona, sigui ab el nom de fe ó de casualitat, d'esperansa ó d'etzar, de providencia ó de fatalitat, en tots lo desconegut s'hi fica comprometent ó arriscant els resultats desitjats.

Peró concretém més la qüestió. S'ha dit: jugar es un vici, y tot jugador es un viciós! Es un principi moral indiscutible. Conformes. Peró, un cop acceptat aixis en absolut, ¿no haurém de convenir també en que la major part, per no dir tots el homes, son jugadors y per lo tant viciosos?

La demostració no es gens difícil. ¿En qué consisteix, qué vol dir jugar, en son aspecte vulgar y depressiu? Consisteix en guanyar ó perdre diners segons que's realisin ó no tals ó quals combinacions de números, de cartas, de daus, etc. ¿Qué hi entra en tot joch? Una part de cálcul y combinació, y un'altra part d'etzar ó casualitat. Ab la circunstancia de que aquests dos elements hi entran en proporció ben diferenta segons el joch; tant, qu'en la escala de jochs coneguts pot preponderar de tal manera un d'ells, que l'altre queda anulat. Exemple de joch sens etzar, els *escachs;* exemple de joch sense cálcul ni combinació racional, la *rifa*, el *cara* ó *creu*, la *ruleta*. Entre mitj hi veurém una pila de jochs en que dits dos elements s'hi troban dominant un ó altre en escala més ó menys sensible. El *billar*, el *tresillo*, el *dominó*, la *ratlla* dels *nyébits*.

Ara bé: inventada la moneda com element comú y facilitador del cambi de productes necessaris pera la vida, admés el dret de y á la propietat, el dret de y al estalvi, y admesa també la obligació de trevallar com á únich medi de procurarse aquell element de cambi necessari pera viure, tenim que: un dels primers fins del home en la vida es guanyar diners. Podria guanyarne jugant, peró ja hem vist que jugar era inmoral. ¿Quin medi'ns queda? Trevallar. ¿Y qu'es trevallar?

Ben reflexionat, trevallar consisteix en guanyar ó perdre diners, segons que's realisin ó no tals ó quals combinacions de números ó de fets més ó menys imprevistos. Mes alashoras, si es aixis, ¿trevallar es lo mateix que jugar? Si fa ó no fa! Vejemho.

Trevalla l'artista fent obras d'art. ¿Per qué las fa? Pera véndrelas. Alguna excepció hi há, mes com tota excepció, confirma la regla. Donchs, trevalla per guanyar diners; y'ls guanyará si's realisa la combinació de que l'obra resulti en realitat un'obra bella, ó qu'ho sembli; es á dir, qu'agradi al públich ó á alguns dels del públich que son els que pagan. Si la combinació no surt, pert el temps, el trevall y'ls gastos fets. Trobém també en l'obra del artista'ls dos elements qu'hem trobat en el joch: la casualitat ó etzar, representats per la inspiració, per l'acert en arrodonirla pera interessar á tot un públich ó senzillament á un particular, etc., y'l cálcul, representat pel talent del artista, per sa experiencia, pel seu coneixement de las aficions, gustos y capritxos del públich á qui pretén seduhir. Y aquests dos elements, com en el joch, hi entran en proporció ben diferenta. Exemple: El geni té la seguritat de guanyar á la nulitat pretenciosa, s'empenya en jugar y pert sempre.

Trevalla l'industrial transformant primeras materias ó similars, y trevalla'l comerciant facilitant el cambi de mercaderias. ¿Per qué trevallan? Pera guanyar diners segons que's realisin tals combinacions qu'han imaginat. L'industrial diu: las primeras materias me costan tant, el transformarlas me costará tant; si logro vendre'l producte á tant, y ho lograré per tals ó quals rahons—las cotisacions dels mercats, la bona calitat del génere, els competidors, la moda, etc.,—guanyaré tant. El comerciant fa un cálcul per l'estil. Si la combinació'ls hi surt, guanyan diners; si no, n'hi perden, igual qu'en el joch. També aqui hi trobém els dos elements: la combinació ó cálcul y'l etzar. Els primers representats pel talent, la práctica del negoci, els datos certs que li serveixen de base, etc., y'l segón representat per lo imprevist ó lo que no s'ha sabut preveure. Un tractat de comers, un competidor ab qui no's comptava, una guerra, una vaga, un terratrémol, etc. Y també aqui'ls dos elements poden trobarse en proporció ben diferenta. Exemple: L'industrial ó comerciant de cap clar y *bona vista* que disposa de capitals, assegura'ls perills; en una paraula'l rich, de talent y prudent, es casi segur que guanyará. L'atrevit, qu'abusa del crédit, se fica en negocis que no entén y's fia massa de la sort, casi bé sempre pert.

L'home de carrera, advocat, metje, enginyer, etc., trevallan y han trevallat pera guanyar diners. Si tenen talent y sort, ne guanyan, si no, tot just fan la *viu-viu*, que casi bé vol dir perdre, puig dirigida sa activitat per un altre camí que un cop encarrilats ja no poden seguir, haurian guanyat molt més. Lo mateix passa ab la rifa. Hi há qui treu la grossa ab un sol número qu'havia pres, é hi há qui solzament té reintegro d'un número perque acaba com aquella, é hi pert perque havia comprat una desena. Els dos elements, cálcul y sort, son tan evidents, que no tenim necessitat d'insistir.

Y aixís, si examinessim una per una totas las classes de trevall que l'home executa lliurement, es á dir, qu'executa *com á empressari* á son compte y risch, veuriam que sempre'ls dos dits elements, la combinació y l'etzar, hi entran en proporcions exactament iguals á las diferentas classes de jochs.

Mes hi há un altra mena de trevall: el trevall qu'executa un home á compte y risch d'un altre home: l'empleat que guanya un sou, l'obrer que guanya un jornal. Si analisessim detingudament aquest trevall, hi trobariam també dits elements. Just es confessar, no obstant, que qui trevalla á jornal té més probabilitats de guanyar diners. Axó sí, pochs. Seguritat, tampoch, puig l'etzar se manifesta en forma de crisis económicas, d'amos que *quiebran*, de máquinas que transforman oficis, etc...

Mes, pera nostre objecte, aquest género de trevall no's pot discutir seriament. Avuy dia'l salariat, última manifestació del trevall esclau, filosófica y racionalment no s'accepta per ningú. Tothóm convé en que l'únich trevall digne del home es el que fa lliurement, espontaniament. Precisament el gran problema que's tracta de solucionar modernament consisteix en l'abolició del salari. Lo que hi há, es que la majoria defensa la necessitat de sa continuació, perque—diuhen—dintre l'actual organisació social no hi há altre medi práctich de remunerar el trevall. Peró tothóm convé—y pera nostre objecte ab axó n'hi há prou—en que si fos possible que cada home trevallés lliurement y al esfors lliure li correspongués la cantitat exacta de riquesa produhida, si's trobés aquest medi de remunerar el trevall, el salari seria, com es, un absurd. Absurd que s'accepta á falta d'altra solució millor.

De manera, que aquesta mena de trevall, precisament la que menys s'assembla al joch, es precisament la classe de trevall que's considera més irracional y més indigna del home. S'accepta com una necessitat.

Resulta de lo dit que l'home, al trevallar pera viure, substancialment no fa més que jugar. Y á pesar d'axó, al home actiu y trevallador se l'exalta, y la laboriositat es tinguda com á virtut exemplar, mentres que'ls códichs castigan els jochs d'envit y etzar, las autoritats els persegueixen—quan no se'n aprofitan,—y la societat mira ab cert recel y menyspreu á tot home que juga á tota mena de joch que no sigui'l *joch de trevallar*. Com si'l jugador no trevallés! Una excepció s'ha fet aquí y es pera la rifa, el joch més joch de tots els jochs, el joch d'etzar per excelencia.

En substancia: ¿quins arguments se donan pera condempnar el joch? El joch—diuhen—es inmoral, perque qui juga s'apassiona, qui s'apassiona no sab lo que fa, y no sabentho pot arruinarse y arruinar á la familia. L'Estat, donchs, té dret á intervenir y, bon tutor dels ciutadans, deu evitar que la temptació s'ofereixi á nostre pas. Y la societat mostra també un elevat sentit moral al vetllar pels sers débils que no saben refugir una temptació tan perillosa.

Els arguments son de pes, son molt práctichs y—confessemho tot seguit—donada la organisació social y la poca cultura regnants, s'imposan ab lógica inflexible. Deu ens guart que de cop y volta's declarés el joch lliure! Mes, filosóficament, tots aquests arguments no convencen. Primera, perque'l dret de jugar es un dret innat com ho pugui ésser qualsevol altre dret dels que s'han declarat inviolables; segona, perque substancialment tan joch es el trevall lliure com el joch franch; y tercera, perque la lley y la societat han demostrat tals dubtes y vacilacions, y mostran tals complacencias segons las circunstancias, que's veu ben clara la falta d'una base sólida y racional. ¿Quín fonament racional pot tenir una lley que permet la rifa y prohibeix la ruleta? ¿Quina dossis de sentit moral demostra tenir una societat que desprecia al senzill jugador que's distréu perdent ó guanyant poch, y en cambi

s'agenolla devant del *afortunat* mortal qu'ha tret la grossa, se mira als grans banquers com semi-deus y declara homes superiors á tots aquells que, no ab més trevall, sinó ab més enginy y sort, han sapigut fer passar á sa caixa'ls diners qu'eran á la caixa d'un altre, ó de molts altres?

En l'auca del *niño malo* s'hi llegeix una petita sentencia en que s'hi troba condensat tot el despreci que mereix á la societat el jugador: «*¡Juega y* PIERDE!» ¿Jugar? *Bueno*: quí no juga! Peró jugar y perdre es massa. Aixó no té ni perdó de Deu! Ara, jugar com en Rothschild, per exemple, ja es un'altra cosa. Aixó es jugar y guanyar!

(Seguirá.)

DESENCANTAMENT

L'auba encara no havia extés pel cel las sevas llencas de llum rosada. Un vent fresch corria per la quintana, gronxant las espigas del blat, joguinejant entre las canyas de las monjeteras, perdentse vers la negra espessor de las arbredas. El mas Pla dormía envoltat per las ombras de la nit, al peu d'un bosch d'alzinas sureras.

Una finestra del mas va obrirse y un llum brillá débilment: sobre l'empit, retalladas las linias del seu cos per trista claror, una noya s'inclinà silenciosa. Tenía'l rostre ovalat y pálit, era rossa y primeta, y sos ulls, inflats de plorar, miraren ab desesperació un punt vermell, encés á molta distancia del mas: era'l disch del ferro-carril, tancant el pas de la vía á n'el primer tren. Ennuegá á la noya un fort sanglot, y dels ulls li brollaren llágrimas á dojo quan ja's creya haverlas acabadas totas.

D'ensá qu'era al mas no havía fet sinó plorar. Els seus pares, pagesos richs, tossuts, enamorats de la terra, l'acabavan de treure de ciutat quasi á la forsa, perque alli un amor boig, el primer, s'havía apoderat d'ella; un d'aquells amors irresistibles y apassionats que tot ho arrossegan. La estada á ciutat havia sigut pera ella un oassis lluminós en la seva vida trista y ensopida de pageseta... havía sigut naixensa del seu amor tan fresch, tan intens, tan pur... del seu amor que la perseguia, que no volía deixarla, martiritzantla ab els seus recorts dolcissims.

Y ovirant las planas dormidas, recordava las nits de la ciutat y las comparava ab el silenci que la envoltava sempre, silenci de la Natura y de l'ánima...

Y plorava perque'l seu amor, qu'era un idili de prometensas y esperansas, s'havia tornat elegia; perque'l seu amor, qu'era un qüento blau, s'havia enfosquit sinistrament; perque'ls seus somnis tan hermosos s'havian esvahit deixantli sols un rastre de tristesa inconsolable. Y sota la nit muda recordá la destrucció del seu paradís sentimental y romántich.

Quin paradis el qu'ella havía somniat ab la imaginació atiada pels raigs primers del amor! Era un lloch resplandent y alhora seré; un lloch encantat ahont refilavan á tothora'ls aucells cantayres, ahont las ayguas eixían de brolladors melódichs, ahont las rosas espandian perfums suavíssims, ahont s'esborravan els mals recorts, ahont somreyan esperansas, ahont la bonansa era eterna y las soletats alegras. Era un lloch encantat ahont la santa Natura cantava y estimava, ahont l'amor no tenía fi, ahont brillava una claror dolsa y tebia, de sol y de lluna á la vegada... La voluntat del seu pare li havia destruhit tot á la noya: el paradís va desferse, una negror horrorosa va envoltarla. El seu amor, que no volia marcirse, ja no l'acariciava dolsament: era pera ella un dolor, un cástich.

Una faixa lluminosa aclarí l'Orient, y un débil buf de vida volá sobre las planas. Las arbredas murmuraren, el blat onejá suaument, y del bosch de suros devallá una alenada dolsa.

La noya comprenía sa situació veritable: pera'ls seus pares era com una ribera d'albas, com una sureda, com una quartera de blat que s'enduria qualsevol ab prous quartos pera comprarla! Se veya com un arbre, com un arbre vivent á punt d'ésser tallat. L'arbre de la seva vida's gronxava avans alegrament, las sevas fullas se movían bressadas per vents flayrosos, la tardor era llunyana y d'hivern ni n'havia sentit parlar. Dessota'l

cel blau, l'arbre de la seva vida, sense por de ventadas ni d'oratjes, creixia plascévol: peró de cop vents horribles, vinguts de ciutat, el feren estremir de soca á arrel y'l conduhiren del cel al infern sens arrencarlo de la terra. Y'l gran huracá de la passió humana va esfullarlo, assecantlo, sacudintlo barbrement, retorsentlo ab furia, y ell, pobre mártir, vensut sens esfors, sense lluyta, s'aplaná gemegant. Y restá solitari, sech y esfullat, estremintse sordament, y l'huracá bramulava encara sens allunyarse...

El recort planyívol del seu amor revenia pera torturarla una volta més. Y las llágrimas li brollavan sens estroncarse, perque la pobra noya's creya que aquell dolor sería etern, que la seva ánima may més reposaria tranquila.

La pobra ilusionada! No sabia qu'en el mòn tot passa y s'endolceix! No sabia que á la fi la pagesa rebrotaría en ella, la pagesa enfeynada ab el mas, ab el seu home y'ls seus fills, si'n tenía, ab l'era, el blat, l'ordi, las suredas, l'avirám, els bous, els porchs, las vacas!... No sabia que'l seu cor s'adormiría bressat per las monótonas cansons dels camps, y que la veu del seu amor, ara tan desesperada, s'apagaría lentament, entre las cendras del oblit, y que si, més endevant, tornava á travers dels anys, encara li evocaría remembransas tristas, peró d'una tristesa dolsa y suau!...

L'auba va extendres pel cel alegrament. Y la noya tancá la finestra aixugantse'ls ulls plorosos.

Els aucells refilavan. Una sinfonía de colors comensava'l seus preludis. Las espigas y las rosellas s'abrassavan. Entre'ls fullatjes s'ohian fluviols de pastors y drinchs suaus d'esquellas. Las pagesias lluhian son color blanquinós en mitj de la verdor. Morian els ecos de la nit confonentse ab murmuris de torrents y canturías de fonts, ab veus misteriosas que's perdían donant naixensa á d'altras més claras y vivas. Y brollava de la terra una veu armoniosa y plena, creixent sempre y aixamplantse...

CAPVESPRE

Quan la celistia se fonía
l'aucell deixava sas cansons,
y á dintre'ls lliris s'arraulía
tot un esvol de papallons.

—La nit s'acosta misteriosa;
galas del bosch, ve la foscor:—
el papalló d'ala cendrosa
parlava així al lliri d'olor.

—Tots junts farém llarga dormida
boy esperant al endemá,
fins que l'aubada sía eixida
qu'ab llur petó'ns deixondirá.

Y ubrïacats per dolsa essencia
que servan prou vostres perfums,
voleyarém ab més ardencia
del jorn naixent entre'ls vesllums.—

Y enamorats d'aquellas brancas,
s'hi condormían lentament,
fent de bressol las fullas blancas
que's bellugavan dolsament...

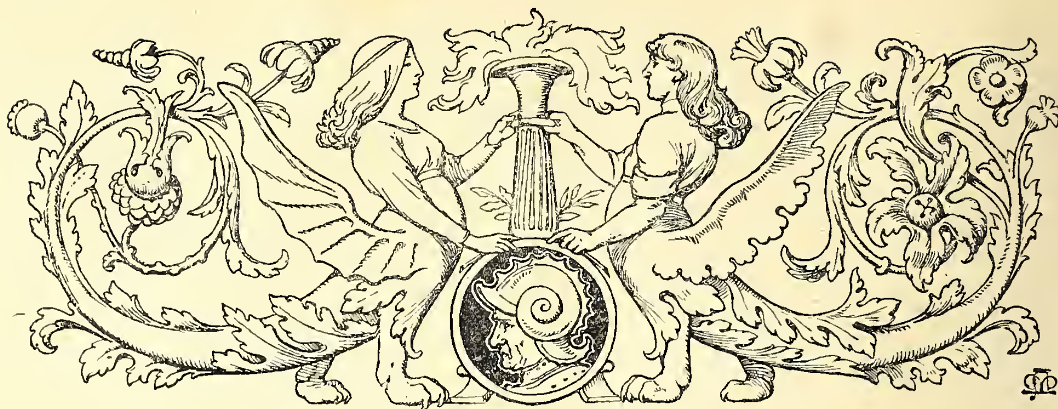
Parpellejant, en l'ampla volta
d'estels eixía un gran estol,
y á n'el vell día trista absolta
cantava alhora'l rossinyol.

JOSEPH DURÓ Y GILI.

SERENATA

El sol ja s'enfonza. Sona la campana:
monótona y trista saluda á la plana
sa veu de metall:
dormíu, fonts y marges, montanyas y arbredas,
quan Orient s'encengui entre boyras fredas
ja us cridará'l gall.
Dormíu, papallonas d'alas irisadas,
dormiuvos, violetas, per las margenadas
ab somni suau:
un mantell d'estrellas cubreix la planura,
la fresca riera tranquila murmura
y'l món dorm en pau.
S'esmunyen els ayres ab dolsa sordina
del brancall del roure á n'el de la alzina,
d'aquesta á n'el pi;
corren per la plana, vibran entre canyas,
travessan joyosos boscos y montanyas
tot fent son camí.
La mar joganera s'ajau en la sorra,
quan romp una onada, un'altra la esborra,
cantant suaument:
las claras estrellas també's persegueixen
y ab ritmes fantástichs girant, resplandeixen
pel fosch firmament.
La flor ja s'acluca, l'aucell plega l'ala:
ni un brunzit d'abella, ni un cant de cigala,
ni un cop de magall.
Dormíu, fonts y marges, montanyas y arbredas,
quan Orient s'encengui entre boyras fredas
ja us cridará'l gall.

FRANCESCH OLIVER

L'ANTICH TEATRE GRECH

III.—Eurípides

onta una antiga llegenda del Rhin, que al Faust, una nit d'estiu, serena, en que la lluna ho banyava tot d'una claror melancólicament voluptuosa, se li va apareixe en mitj d'un jardi de flors luxuriantas, la bella Helena, y qu'ell, foll d'amor y ple de vida, tant com estava ple de Ciencia, va corre en vers ella y va abrassarla. En aquest moment, del campanar de la catedral de Mainz van caure las dotze. Y Faust, al sentir la primera batallada, dirigint la vista al espay, va cridar: — «Atúrat, temps! Párat, hora! qu'ets perfecta!»—

Aixís hauria exclamat jo, si m'hagués trobat á Atenas quan Kronos va marcar la entrada d'Eurípides. L'hora era perfecta. Lo que va venir, no podia ja ésser més que decadencia.

«Atúrat, Arquitectura d'Ictinos! Atúrat, esculptura de Fidias! Atúrat, Filosofia de Demócrit! Tragedias de Sófocles, Comedias de Aristófanes, atureuvos, que sou perfectas!»

Mes, si las obras d'Art son eternas, l'Art no pot restar inmóvil, com tot en la vida! Las formas, desenrotllanse y nudrintse, se descomponen; arribat ja á la Bellesa pura, l'Art s'altera al enriquirse. La complexitat succeheix á la unitat, els acords variats destruheixen la melodia ab las dissonancias qu'ells arrastran. Els refinaments del modernisme perjudican l'esperit mascle. Las sabias complicacions, las habilitats retóricas, las ponderadas reglas de la Gramática, inmovilisan la ingenuitat espontania. La vida fuig dels empresonaments y dels llassos, encara que aquests siguin d'or y plens de guarniduras.

Quan la columna dórica farceix son capitell del acanto escarolat de Corinto, las sublims proporcions totals s'amagan. Quan l'hábil cisell de Lysippos detalla y atormenta'ls tranquils marbres, las estatuas se tornan nerviosas y ja retorsan els seus brassos entortolligats per las serps de la decadencia. Falta qu'Eurípides vingui y pertorbi'l teatre fort d'Eschilos y'l teatre perfet de Sófocles, per'obrirlo á las supersticions turbulentas. Es precis que'l públich, qu'era poble, ell el converteixi en *plebs*, pera que uns quants sigles més tart pugui regnar per sobre d'ella el Xristos.

Eurípides, qu'es casi contemporani de Sófocles y contemporani del tot d'Aristófanes, sembla que'l separi d'ells molt més d'un sigle. En aquesta vida rápida y brillant d'Atenas, quinze anys d'interval entre'l naixement d'ell y'l de Sófocles bastan pera qu'ell pugui iniciar una decadencia. Ell es el que tanca la grandesa d'Atenas. Al aparéixer ell, els héroes se'n van y venen els sofistas. L'antiga religió es desarrelada de la propia terra de la patria. La sublim Palas Atenea, Diki, y'l propi Zeus, palideixen y s'esfuman al entrar en escena'ls deus fills del Asia, deus de mort y de martiri, d'expiació y d'orgia. La farúm del vi que portan y'l fum del encens y la mirra asfixia y desvaneixen els Deus de Grecia.

Ja'ls Filosops prenen devant dels deus la actitut d'Edipos devant del Esfinx terrible. De tant qüestionarlos, la Filosofia's torna dialéctica y ab els seus recargolaments subtils els mata. Buscant l'enigma de la divina essencia, els deus se li evaporan. Sófocles, digne fill de rassa noble, qu'havia vist, essent noy, el triomf dels Helens sobre'ls Medes, qu'ab la hermosa nuditat del Gimnás y lluhint las sagradas formas, havia cantat devant de la mar blava, trepitjant trofeus assiátichs, l'himne de la victoria de Salamina, personifica la Grecia ideal, model de tota perfecció humana. Eurípides, fill d'un taberner y d'una bruixa que venia potingas, atleta bandarra, repartidor de cops de puny, quan

era jove, retòrich ab Prodicos, extrany deixeble d'Anaxágoras y company de Sócrates, representa ja la Atenas inquieta, la Atenas pertorbada per las demagogías ordinarias, embrutida per las religions absolutistas y terroríficas del Asia, preparada á tota tiranía. Sembla que no siguin del mateix planeta, ab tot y viure en una ciutat mateixa.

La vida d'Eurípides no té ni la grandiositat heroica de la vida de Schilos, ni la bellesa serena de la vida de Sófocles. Schilos combat en el teatre, com á Maratón y á Salamina. Ni Zeus l'espanta. Sófocles va triomfar vint vegadas en el teatre, y un cop essent almirant va vence als Samis.

A travers de la obscuritat de la vida d'Eurípides s'hi descubreix un home de la plebe. La seva existencia ha estat objecte de lluytas sense grandesa, de disputas y terrabastalls doméstichs. La Gloria li arriba tart, y encara tota tacada ab la vinassa de las tabernas. Cinch de las sevas tragedias, de las setanta cinch que'n tenia, cinch solament li foren coronadas, mes no ab llorers, sinó ab pámpols. Moltas vegadas el poble cult d'Atenas va fer parar la representació dels seus dramas. Tots els bons ciutadans, tots els lliberals, els aristárquichs, se varen declarar en contra d'ell; ben clar ens ho diuhen las genials sátiras d'Aristófanes.

Eurípides, desprès d'una joventut turbulenta y dissipada,'s va casar, y repudiá la dona; casat per segona vegada, la dona no va poder sufrirlo. D'aquí la seva rabia contra d'ellas. Un dia un va dir á Sófocles:—«Eurípides, cóm aborreix las donas!»—«En la escena—va respondre Sófocles—y en acabat va á buscarlas al *Gineceo.*» Rodava sol y ple de missantropía; per escriure las sevas tragedias, se'n anava á Salamina y's ficava en un antre salvatje é intrincat, ple de tenebras. Y allí, á la esmortuhida llum d'una llantia, meditava y escribía. Un epigrama d'Axandre d'Etolia,'ns pinta la seva fesomía com trista y seca. «El deixeble del vell Anaxágoras—diu—me sembla intractable y ferós; no es pas amich del riure, y ni tan sols el mateix vi l'alegra. Y si lo qu'escriu, á voltas té la dolsor de la mel, es d'una atracció pérfida com la veu de las sirenas.»

A xeixanta vuyt anys se'n va d'Atenas y's retira á Pella, cridat allá per Archelaos, rey de Macedonia, predecessor de Filipos, que's rodejava de filosops y poetas d'Atenas pera civilisar el seu poble encar mitj barbre. Més tart el Gran Alexandre dirá dels Grechs purs que forman en sas legions, que semblan esperits purs en mitj de remats de bestias.

Archelaos va prodigar las sevas dádivas y'ls honors á Eurípides. Peró aquest, un cop arribat á ésser el favorit del déspota, com si l'esperit se li hagués quedat á Atenas al anarsen, ja no va produhir res. Sols li va quedar el carácter, putiner y crudel, fins á la repugnancia. Aristóteles conta, que un patje de nom Decaménich, havent reprotxat á Eurípides el fator de la seva boca y la bruticia de la seva figura, Archelaos, á instancias del seu privat, va entregarli'l jove, y Eurípides lo feu fuhetejar fins que la sanch va rajarli y la pell li va caure á trossos, venjansa indigna d'un fill de la lliure Atenas. En ell va esbravar sa rabia contra tots els poetas qu'atacavan sas torpesas. Potser va ésser el propi Aristófanes el qui ell va voler flagelar sobre la esquena del pobre noy macedónich.

Car va pagar Archelaos l'haverlo entregat lligat á Eurípides; Decaménich, sis anys més tart, y ja essent tot un home, va matar al tirá en una cassería. Y al llensar del arch la fletxa, diu qu'exclamá: «Aixís se cassan las feras!» En quant á Eurípides, quan això va passar, ja feya un any qu'havia tingut una mort horrible. Va ésser despedassat per una manada de gossos que rodavan per las montanyas d'Epiro. Y la llegenda, inspirantse en las Bacants y en els miracles de las dionissiacas, va transformar en donas els gossos, donas furiosas contra l'insultador del seu sexo. Els restos d'Eurípides foren enterrats á Pella, y'l llamp caygué tres vegadas sobre la seva tomba. Els deus Olímpichs van marcar aixís la fi del corruptor d'Atenas.

—

Si se'n sab el lloch de la mort, el lloch del naixement d'Eurípides s'ignora. Com á dramaturch va fer dar un pas més á la Tragedia, peró un pas endarrera. Es veritat que va complicar l'acció y li aumentá la importancia, mimvant el chor encara més que Sófocles; peró posant prólech al drama trágich, en el que s'explica al públich l'assumpto de lo que va á veure, va rebaixarlo, puig tal novetat no constituheix certament una millora. Va ferse notable, sobre tot en sas violentas críticas contra las donas, á las que odiava d'una manera especial, odi que li valgué lo que ja hem dit que la tradició de la mort d'ell conta. El Teatre d'Eurípides se distingeix del de Sófocles perque'l primer representa al home tal com es en sa acepció més baixa, en tant que Sófocles el pinta com deu ésser. Els personatjes d'Eurípides están subjectes á totas las passions desenfrenadas, tals com las inspira l'estat d'una naturalesa barbre, no corretjidas per la educació y las ideas.

Quan de las tragedias de Sófocles un passa á las d'Eurípides, li sembla com si de l'Acrópolis cuberta de monumentals edificis y de imatjes divinas, un se'n baixés als fangosos carrerons del Pireo, ahont vos aixordan els crits de las disputas y las inarmónicas canturias dels marinerots borratxos qu'arriban de Fenicia. Un baf de vi, una fator de bruticia y de resinas socarrimadas omplan de fum y empestan l'atmósfera. L'Ideal s'apaga y'ls deus palideixen: aquests deus grechs tan co-

lossals ab Schilos, tan vivents ab Sófocles, ja no son més que unas sombras. Flotan ab un crepuscle disolvent entre la Filosofia dels cosmólechs que se'n va y las religions de mort qu'arriban. El Poeta ha perdut el sentit dels hermosos deus de Grecia. Ja no sab lo que simbolisan, lo que significan, de lo qué son augustas formas, quína es la seva ánima. Si'ls posa en escena son com á comparsas del prólech y del epilech. El *Deus ex máchina* va surtir dels bastidors d'Eurípides. Aquest brut, que fa'l panegirich terrorífich del Baco assiátich, que s'imposa pel vi, per la crudeltat y pels miracles, reprotxa als inmortals helénichs crims legendaris, dels quals ell ne desconeix complertament l'alt sentit simbólich. Y tot en nom de la Virtut, en nom de la Moral. Sols las predican aquells que no'n tenen!

Es un escéptich de la religió d'Atenas, peró es un fanátich de las religions assiáticas. Ell ataca'ls deus ab la rialla mofeta, y desnaturalisa las tradicions poéticas del paganisme. Las examina á la llum d'una rahó freda, sense veuren la bellesa, ó las complica d'intrigas románticas, y'ls hi sustituheix desenllassos arbitraris. Semblan un *palimpseste* mentider, en el qual s'hi trobessin, de tant en tant, trossos de verdadera historia aplicats á un qüento apócrif. Egistos, en *L'Electra*, obliga á la filla d'Agamenón, pera envilirla, á que's casi ab un pagesot dels aforas de Mycenas. Un matrimoni de comedia, desenllassa en l'Orestes, el terrible conflicte del seu parricídi. Menelau, segons Eurípides, no va portar de Troya més que un espectre aéreo que's desvaneix en l'ayre, quan ell va trobar á Egipte la Helena veritable. Las tramas mitológicas, sagradas com el vel del santuari de Palas, desapareixen baix aquestas brodaduras arbitrarias.

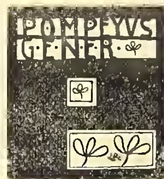
Ja la mitologia no es més que una fantasmagoría de teatre, que un pot fer y desfer al seu gust. Quan se comparan els personatjes d'Eurípides ab els de Sófocles y de Schilos, resultan aquells, nanos y magres. Tot en ells decreix: la dignitat, la noblesa, la virtut, la poesia; fins el mal consisteix en una especie de venjansa petita. Eurípides rebaixa'ls héroes épichs á l'alsada del més petit de sos contemporanis. Si afectan ésser grans, se veu qu'ho son gracias á las sevas altas solas de fusta. Las sevas capas reals son de *guardarropía*; las passions mesquinas qu'ell els hi presta, son dignas de menestrals ó de gent baixa. Un diría que son semideus qu'han plantat botiga. Ja no lluytan contra'l Fat, ab energía mascle; sols el sufreixen ab impotenta rabia com esclaus que brincan, mentres brunzeix sobre sos caps el fuhet del amo. Las sevas declamacions patéticas sols conmouhen las fibras més ínfimas de la emoció humana. Més que pietat causan fástich. Els seus vells, quan se lamentan, rapapiejan; els seus personatjes, quan sucumbeixen, se desploman plens de llágrimas, y de tant que's planyen, ja no son de plányer.

Y si no valen res com á héroes, com á intelectuals no son més que uns retórichs. Eurípides els ha fet anar á estudi ab els sofistas, avans de ferlos entrar en escena. Tant si son á Argos com á Tebas, á la muralla com al camp de batalla, tots son una colla de xerrayres. El seu Jasón y'l seu Teseo podrían haver donat llissons de xerrameca á Gorgias. Fins troba sofismas pera justificar els crims més horrendos. Aixís Orestes se disculpa d'haver mort á sa mare, dihent que la dona es com la terra que reb la llevor, y que lo important es sols el pare, perque sens ell no hi há fills.—«Y sense mare, ¿quí fora? infame Eurípides!» —li va cridar en ple teatre una veu indignada. Té tals sentencias, que la Tirania se las va apropiar com á máximas. «Val bé la pena de cometre una injusticia per'arribar á obtenir l'imperi; després ja's pot ésser just.» Y Céssar repetirá més tart á Roma aquest vers pera justificarse. Fins té mots tan hipócritas que semblan dels que al sigle XVII inventaren els casuistas. «La boca ha jurat, mes l'esperit no s'ha compromés pas á res», diu un personatje seu, deixant veure ja á travers de la seva careta la futura cara jesuítica d'Escobar ó de Molinos.

La decadencia del chor es també la decadencia de la tragedia. El chor en Schilos y en Sófocles era la conciencia viva, l'ánima forta d'Atenas que hi palpitava. Era l'Ideal, per sobre de las passions y de las lluytas. Mes el chor d'Eurípides ja no exerceix aquesta funció noble. Escolta'ls projectes perversos, la confessió dels crims que van á prepararse y se'n fa complis.

En tot lo que portém dit no volém dir que Eurípides no fos un poeta; inferior en tot á Schilos y á Sófocles, per xó es el trágich tercer d'Atenas. Sembla á Padassos, el tercer cavall del carro d'Aquiles, que no era pas de sanch divina com els dos altres, Xanthos y Balios, peró quan estava enganxat, ab més ó menys impuls y encara que tirant cossas, també tirava'l carro.

Pera acabar, dirém qu'ab ell la turba puja á las taulas. L'home vulgar s'hi troba, ab tots els seus defalliments y petitesas. Y una pila de sentiments menors fan irrupció en la escena, preludiant l'art populatxer de las multituts plebeyas. Ja hi há molt y de tot en el Teatre. Ja pot ben riuresen el Gran Aristófanes.

(Seguirá)

MORT DE SANTA ODONIA DE CASTELLA BLANCA

I

Era Odonia de Castella Blanca, blanca com las plomas d'un cigne inmaculat y rossa com els fils d'or qu'eran brodats en sa túnica; la seva mirada era serenissima y suau al reflectir dels seus ulls blaus y crestallins com l'aygua; las sevas cellas, d'un arch inefable y perfet davan á tot el seu rostre virginal una expressió encisadora d'enlayrament; els seus llabis fervorosos y quelcóm entre-oberts semblavan sempre exhalar el perfùm d'un cántich; las trenas li penjavan lleument á cada banda del rostre y s'allargavan fins als seus genolls com dugas bandas; era alta y majestuosa ab tota la mistica Bellesa que la Puresa dona; las sevas mans semblavan fetas solzament pera surar entre perfums divins y entre tocadas d'arpa; la blanca túnica descenyida, d'amplas mánegas y brodada ab una cenefa d'or als extrems, cubria tot el seu esbelt cos fins á taparli'ls peus calsats ab platejadas sandalias, com un vel que cubris una imatje miraculosa; y tot'ella guardava la flayre de las flors consagradas al cel, y semblavan vibrar en tots sos moviments las notas d'una célica melodia que's desteixian abandonadament al compás dels seus passos.

Vivia ab el seu pare y sas quatre germanas en el majestuós castell voltat pels llachs y'l parch secular y extensissim; son pare vivia en els recorts de las antigas é inolvidables gestas, allá, en la vetusta é inmensa sala omplerta ab las recordansas dels passats y ab els llorers de sas victorias; y Ella y sas germanas vivian en un somni divi que las embolcallava nit y dia. Sas quatre germanas eran sas companyas; las dugas més grans tenian els cabells y'ls ulls negres, d'una vaguetat divina; las dugas més petitas tenian els cabells entre negre y ros y'ls ulls entre blau y negre; totas s'assemblavan á n'Ella, en la majestat y en la Puresa, y anavan, com Ella també, totas vestidas de blanch; las dugas més grans eran com dugas poncellas de taronjer, á punt d'obrirse; las dugas més petitas eran com dugas flors de lliri blanch aprop de l'aygua.

El castell en quin vivían era inmens com un monastir y majestuós com un temple... s'alsava y s'extenia ab las murallas cubertas d'anys y ab las grans torras cubertas d'eura, en un amplissim turó desde quin s'hi veyan posturejarse'ls aucells en las brancas dels arbres centenaris del gran parch, y desde quin en las magnificas nits s'hi sentia'l parlar dels boscos y s'hi aspirava la santa flayre de las bosquetanas flors, qu'es dolsa com la mel, en las magnificas nits calorosas. . Al bell mitj del ample y ombrejat turó el majestuós castell s'alsava, semblant á un gegant secular, que fos el rey de las valls ondulosas, y que segués en un tosch y riquissim sitial, tenint per dosser el cel y per catifa la boscuria. A la part del devant, en la cambra que tenia'l gótich mirador, es ahont vivia'l noble castellá, pare de las cinch germanas, es ahont totas las sacras llegendas dels vells temps semblavan haverse reunit y omplian de destells llur venerable y revellida testa... Quan els raigs d'or del sol que's ponia allá d'enllá—en las montanyas que s'oviravan apenas—penetravan dins d'aquella cambra solemnial, els batalladors trofeus s'iluminavan y reflectian tristament, recordant el destellar de las armuras sota del sol; recordant la remor de las armas al compás de la marxa; recordant el brunzir dels corvats corns devant de las enemigas tendas; y al voltant de la figura d'aquell vell, semblavan evocarshi els grans fets d'armas anyorats y las esforsadas conquestas; y'ls companys difunts semblavan allargar las fredas mans en recordansa de las jovas y esfumadas épocas; y cada jorn, sota la besada del sol ponent, s'animava la pálida y vigorosa cara del noble vell y tremolava dolsament la seva argentada cabellera.

A la part del darrera, aquell castell era com un legendari palau, d'aquells que somniém quan som nins; d'aquells que veyém en la infantívola edat reflectintse en llachs sens fi, assadollantse ab l'augusta poesia dels núvols que demunt seu passan. Era una visió, un somni, un paysatje maravellós capás d'inspirar pensaments celestials á la pensa més embrutida!... El seu mur era d'una severitat augusta, al apareixe cubert per la molsa dels anys sota la vegetal besada; y'l turó demunt de quin el gran castell era edificat, á n'allá formava com una extensa plataforma, enrajolada ab marbre blanch, rentat per las besadas de la pluja y voltada pels dos costats per una barana. D'en tant en tant arribava fins allá, com un eco esfumat de balada guerrera, el soroll de la pesanta armura dels centinellas del castell, qu'en la part del devant la guarda feyan, peró desapareixia tot seguit, temerós de profanar aquell virginal lloch ab la feixuga remor del ferro barbre. Al recte de la bella porta qu'entrava en el palau, d'aquella part, unas amplissimas gradas de marbre, blanch també, conduhian al peu del llach grandiós que s'extenia á baix; en els replans de las baranas hi havian estatuas y gerros curullats de flors, que desde dalt se reflectian en l'aygua.... y aquell llach era tranquil en aquell punt fins allá d'enllá, fins al lluny, donant la ilusió de que la plataforma era una illa; y era matisat, d'en tant en tant, per petits jardins isolats qu'en els jorns molt tranquils semblavan sospesos maravellosament, semblavan surar com si fossen vai-

xells prodigiosos... y 'ls blanchs y armónichs cignes continuament desfloravan las ayguas d'argent deixant darrera seu una estela semblanta á la estela qu'en la blavor dels cels nocturns els estels que cauhen deixan... Y allá baix, com una nova muralla inefable de verdor el voltava'l parch tancantlo á tot esguart impur, protegintlo de tota profanació forana... y molt més enllá, s'extenian las valls, plenas de perfums y de cántichs, las valls que semblavan jardins sota del cel primaveral d'aquella encontrada benehida... y en llontanansa, emboyradas per la distancia, se veyan desde'l castell las montanyas d'aquell resplandent país, que's confonian ab els núvols, y qu'en las maravellosas postas de sol semblavan amagar darrera seu, un inmens y rutilant altar que destellava ab raigs d'or y que resplandia ab magnífichs resplandors d'incendi.

II

En aquella part hi havian las cinch cambras gentils de las cinch germanas. La d'Odonía era tota blanca, com el cálzer d'un lliri; y resplandía com resplandeixen á la besada del sol las blancas flors. Las quatre cambras de las demés la voltavan semblantas á flayrosas celdas d'abella. Las dugas de las germanas grans eran rosadas com aquells somnis tan consoladors que volejan demunt del nostre cap en l'amorosa edat de l'adolescencia, y las dugas de las germanas més petitas eran blavas com dos espays de cel en una puríssima nit de lluna.

Y aquella part del castell estava vedada á tota presencia intrusa, aquella part del castell era omplerta ab el sant perfúm de las cinch verges miraculosas .. En ella s'hi respirava l'ayre més purificat, s'hi aspirava la flayre més bona. En ella tot lo que la vista podía contemplar semblava ésser d'un altre món, semblava ésser lliurat de tota petita lletjesa deficient y de tota malesa descoratjadora. Semblava talment aquell lloch un lloch en quin els ángels continuament hi devallessin, un lloch en quin las més santas aparicions continuament s'hi succehissin. Tot era en aquell punt sagrat per la continua oració que la vida d'Odonía y de sas germanas formava, y que s'esbandia per aquells entorns com un perfúm, y que s'enlayrava vers els núvols aquells com un cántich. Odonía y sas germanas, surtian de sas cambras virginals en els bells instants en el qúe'l sol pujava; en els bells instants somniadors en que las clarors rutilantas del nou dia empenyian á las penombras de la nit ja vella; en aquells instants en que's deixondía l'aucellada; en que l'aygua del llach se sublevava dolsament y's desfeya com un prech en onadas d'amor demunt de las gradas de marbre; en que'l bosch cruixía misteriós com si las brancas vellíssimas s'allarguessin com estol de brassos condormits pera llensar la peresa nocturna; en que l'oreig mormolava y preludiava'ls bens que duria aquell jorn protegidor y en que'l castell se despertava també espolsant sas inefables cabelleras, com un d'aquells guerrers antichs, braus com un lleó y hermosos com una dona, que dormían ab la pesanta armadura al demunt y qu'al despertarse sols havian de tremolar demunt del cap sos cabells perlejats per la rosada.

En aquella hora surtian las cinch germanas de sas cambras virginals; y cad'una d'ellas portava sempre un'arpa, y las quatre, quan la polsavan, la polsavan lleument seguint la polsació capdal d'Odonía; surtian en aquella hora en la terrassa omplerta encara ab las fugidoras vibracions de la nit, y á n'allá entonavan las cinch el seu cántich primer saludant al novell dia. Y las sevas puras veus al surar en las matinals penombras, semblavan un batement d'alas d'un aixám de papallonas blanquíssimas que pampalluguejessin dolsament á las penombrosas lluhentors de un vespertí crepuscle. Y ab las sevas puras veus s'evocavan en una mateixa evocació tots els somnis qu'en aquella moribonda nit havían refrescat el cor de las cinch Verges com una rosada espiritual que s'extén ab el negre mantell demunt de la Vida, y ab las sevas puras veus semblavan las deixondidoras cantadas dels aucells també fóndreshi, tant, que mentres durava la melodiosa oració tots els accents de la Naturalesa d'aquell benhaurat lloch se confonian en benehida confusió ab la melodía y ab el cant de las cinch donzellas.

Quan las darreras notas parpellejavan encara demunt d'ellas, devallavan totas cinch per las esplendorosas gradas y arribavan en el humit lloch en quin las lleus onas las hi besavan las sandalias silenciosas;... quan arribavan allá, una nevada professó de cignes las venía á rebre, fent destacar entre las clarors matinals sas armónicas siluetas recordadoras de llegenda; las cinch germanas acariciavan aquellas petitas testas tan blancas que's centravan majestuosament pel gesto d'aquell coll llarguíssim, y entravan en la barca que's bressava allá aprop, hermosa com un d'aquells cignes encantadors y lleugera com una grossa flor, despresa de la tija y nadadora... Las quatre companyas d'Odonía empunyavan cada una un rem daurat—que promovía capritxosas y dauradas iluminacions al fendir l'aygua llacustre—y á poch á poch, com si avancés al compás del cántich mateix qu'entonavan las ayguas condormidas al obrirse, la barca se'n avansava tota voltada de cignes blanchs!... se'n avansava vers el més hermós dels petits jardins que demunt del llach semblavan sospesos, mentres el raig del sol que despuntava més y més llumenava tímidament las cabelleras de las Verges remadoras, que destellavan á

cad'un dels moviments de las femeninas testas. Y arribava á la vora del jardi. Las tendras mans abandonavan els rems que restavan en la hermosa barca, y Odonia y sas companyas entravan per l'únich y estret clar que las matas y'ls arbres feyan, fins á son bell y amagat interior... Quasi cada dia en aquells instants el sol s'alsava victoriós llumenant totas las valls, tot el parch y la gran extensió d'aygua, y filtrant també sas frisansas fins al interior del isolat jardi. Aquest era dolcissim... al seu mitj hi havia un altre reduhit y poch fondo llach, matisat de nenúfars y de matas de lliri, y armonisat per alguns dolls de la seva mateixa aygua, que surgian y s'enlayravan fins á caure altra volta en ell, d'algunas de las matas mateixas y que's desfeyan en plujas d'argent, fent regalimar las properas y jardinals fullas protegidas pels alts tronchs dels arbustos que darrera seu surgian... En aquell paratje sens igual l'aygua continuament, continuament hi cantava, y la frescor del fullatje apretat y novell l'omplia de beatitut, fins en las mitjdiadas estivals més xardorosas.

Las cinch donzellas abandonavan demunt de l'herba las cinch arpas al arribar á n'allá, y treyan las sandalias de sos peus nusos, y silenciosament, silenciosament, descordavan llurs blancas túnicas y las deixavan escorre á poch á poch al llarch dels seus inmaculats cossos... las túnicas restavan demunt l'herbám com escorsas d'algún capoll acabat d'obrirse y las castas nuditats de las germanas apareixia diáfanament enmirallantse en l'aygua cadenciosa... las gotas de l'aygua que surgia á dolls prompte lluhian en aquella marmórea blancor, com gotas de rosada demunt de la blancor d'una estatua. Y aprés, dolsament, molt dolsament, s'endinzavan en la dolsor de l'aygua freda, y'ls amorosos dolls las cubrían á pler cantant sa més armónica cantada... y l'hora somniosa del mistich bany desapareixia castament en aquell paratje cadenciós, en aquell lloch discret pera conreuharhi'ls més bells somnis.

. . . .

Y aprés, quan las túnicas, tendrament, tornavan á cubrir els tendres cossos, cada una de las quatre germanas d'Odonia desapareixia entre'ls núvols de flors d'aquell paratje y'n cullia las més flayrosas, y totas, totas al voltant d'Odonia las anava portant. La flayre de las arrancadas flors esdevenia en aquells instants molt més intensa, y Odonia las acariciava, las besava, las colocava tendrament d'una á una á son costat, desprès d'havérlashi tret el rastre impur d'alguna besada insectívola; y quan sa blanca figura quasi era mitj cuberta pel gran munt de flors, entre totas cinch capá la barca las conduhian; y la barca balansejava el flayrós pes com si bressés el son darrer d'aquellas flors sacrificadas; y las germanas dins de la barca tornavan á entrar; y aqueixa s'allunyava vers al parch oposat al castell, encara tota voltada pels blanchs cignes. Allavors els raigs del sol ja cubrían del tot aquella benhaurada extensió d'aygua.

Y la barca—qu'havia deixat una estela de perfums y de fullas caygudas—arribava fins al parch; al ésser allá las germanas agafavan las flors y per ell s'internavan fins arribar á un dels molsosos portals qu'eran en l'alt mur que'l parch del castell guardava; y allá las esperavan vuyt vells guerrers servidors del Comte castellá, dos de quins portavan dugas grossas y dauradas paneras; l'una curullada ab las primeras y petitas fruytas de la estació; l'altra curullada ab pans acabats d'eixir del forn, tous com un fruyt madur y rossos com cabells d'ángel; dos més d'aquells guerrers agafavan tot seguit la cárrega de flors de las Verges, que contrastava inefablement ab aquella veneranda velluria, y s'obria alashoras majestuosa l'alta porta que tancava aquell espay de muralla que voltava'l parch.

Las amplas valls apareixian llavors vibrantas sota del sol, com extensions d'onadas floridas; y apareixian també llavors las cinch Verges seguidas dels guerrers en aquell secular dintell.

Y afilerats á cada banda de la portalada esperavan á las donzellas una munió de mendicants; ab llurs calvas apostólicas batudas per las diadas nómadas passadas rebent el sol; ab llurs mans agrahidas y tremolosas que semblavan de cera; tots els mendicants d'aquell benhaurat pais eran socorreguts y amparats pels criats del Comte, y anavan cada matí, desprès d'haver surtit de las cabanas blancas que'l Comte'ls feya edificar, á rebre un donatiu de las divinas mans de Odonia y sas germanas... Quan las cinch germanas apareixian, el murmuri de llurs agrahidas oracions tremolava com una aureola resplandenta, y las cinch Verges comensavan á repartir la santa almoyna, totas voltadas de llum. Odonia anava prenent flors dels vells brassos dels guerrers, y las depositava en las mans d'aquells vellets que la veneravan; la flayre d'aquellas flors surtidas de la blanca má'ls era com un recort de sa felissa y esfumada jovenesa; y besavan tots aquella almoyna sublim tal com se besa un donatiu ofert per una má reconfortadora. Aprés, las dugas germanas que tenian els cabells entre negre y ros, á n'els pobres afavorescuts per las flors s'atansavan y'ls hi allargavan dolsament un d'aquells pans que curullavan las dauradas paneras; els humils llabis besavan també aquell pa, y feyan volar las benediccions per demunt de la virginal hermosura; y las dugas germanas que tenian els ulls entre blau y negre sentían bategar els cors tendríssims per la benfactora emoció. Y aprés els mendicants sadollats

d'alegria eran afavorescuts per las germanas que tenian els ulls negres y'l cabells negre y ondós. Aquestas agafavan delicadament las fruytas en aquella estació cullidas y las oferian, després de las flors y del pa, á n'aquells venerables; y las germanas de cabell negre semblavan á voltas las missatjeras de la futura Tardor, oferint castament els primers tresors de sucosa dolsor qu'en altres paissos en quins la besada tardorenca ja hi havia passat, s'allargavan inefablement per demunt de las brancas fecondantas y polsosas.

Y aprés els pobres afavorescuts desapareixian lentament, á travers de las grans matas qu'encatifavan las valls aquellas, com una lenta filera de pelegrins tornant de sa pelegrinada encoratjadora... els vells guerrers se'n portavan á poch á poch las paneras buydas, y la porta del parch se tornava á tancar ab un grinyolar d'esquerpa... las cinch germanas s'internavan pel parch altra volta, dirigintse al llach; y en el lloch de l'almoyna tan ditxós hi quedava solzament quelcóm del suspir de las flors qu'havian refrescat las vellas testas!

Y quan arribavan al castell las cinch germanas virginals s'internavan per las cambras y's dirigian, fent ressonar per aquells llochs, ab cadenciós ressó,'l lleuger soroll de sas petjadas y'l lleuger frech de sas túnicas, cap á la cambra del Comte envellit: al ésser allá, la veneranda figura d'aquell vell s'animava d'una indescriptible faysó, com si 'l recort del amor seu li hagués esborrat el recort de sas conquestas ressonantas; y per aquella cambra omplerta ab guerrers despulls semblava que hi hagués entrat un vol de coloms; las cinch germanas besavan amorosament el venerable front, com si li parlessin; y'ls llabis del pare benhaurat se rejovenian castament al contacte blanch del front de las cinch fillas.

Y aquestas retornavan á sas cambras altre cop; ja s'havian extés las horas del mitjdia xafogós quan hi arribavan, y un silenci de rosada beatitut ho omplia enterament tot en aquells calorosos espays de temps.

. . . .

Y en las altas horas de la tarda sublim, quan el sol havia minvat son aplanadora forsa, comensavan, per Odonia y per las demés, els purs instants de somnis y divagacions, els purs instants en quins aquellas cinch ánimas s'enlayravan juntas.

Y las haguerau vistas alashoras vagar embolcalladas ab aquella secular flayre dels arbres del bosch, com si fossin fillas dels tronchs nusosos; á semblansa de las flors que d'ells se desprenian de tant en tant; las haguerau vistas explorant ab aquells ulls tan virginals el punt del cel més misteriós; pensant ab llur volada futura, las haguerau vistas assegudas en els llochs de la boscuria més amagats y esbrinar á n'allá'l gran secret de las robustas socas. Hi havia moments en que la flayre del bosch semblava trascendir en sas ondulosas cabelleras; en que per las túnicas que velavan la puresa del seu cos hi relliscavan las aucellals cantadas; en que Ellas semblavan la mostra de las arrels prometedoras d'ombra que sota terra anavan furgant y en que semblavan la promesa de las brancas novellas ahont las fruytas hi semblan flors y ahont las cantadas del aucellám hi son més frescas

Y las haguerau vistas alashoras preguntarse amorosament quins eran els somnis angelicals qu'havian esdevingut en la desaparescuda mitjdiada, y las haguerau vistas en las horas en que s'escampan els perfums crepusculars cercar el més perfumat lloch de la terrassa pera desferhi'l cántich sublim de la oració vespertina.

Y aprés, quan els vels de la nit havian devallat com benediccions en aquella benhaurada terra, las quatre companyas aymavan sentir d'Odonia la casta veu, surant y floreixent en las lluhentors de llurs tocadas d'arpa; y en el sorollós silenci d'aquellas perfumadas vetllas estivals, en la divina calma que per aquells entorns en aquellas nits s'extenia, el cant d'aquella Verge sens igual semblava, al acompanyarse ab els sons de l'arpa plena de flors, la oració qu'en el silenci enlayrava l'ánima d'aquell paysatje resplandent, prometent y oferint nous perfums y nous cants en la bella arribada del futur dia.

III

Y en la més santa d'aquellas nits, en quina el fullatje sorollava sens ésser posturejat pel vent; en quina'ls estels se reflectian en el llach com si somriguessin, en quina els cignes blanchs esperavan desvetllats quelcóm que misteriosament venia y en quina las apartadas montanyas feyan destacar llurs ondulacions al clar de lluna, una extremitut divina va penetrar fins en las cambras del castell més recónditas. En l'hora nocturna en que'ls estels semblan volar, semblan deixarse ohir pantejants desde las profonditats corprenedoras, els tous de fullatje resplandent que cubrian las altas torras se somogueren com alterats per una potenta ventada... y'l gran castell esdevingué en aquells instants com un cavaller que dormis armat y que's sentis despertat sobtadament per una visió célica. Els vells centinellas que restavan endormiscats deurian sentir allavors quelcóm semblant á lo que sentiren els primers guardadors del Sant Sepulcre al veures enlluhernats per la sacra resplandor y al sentir vibrar en son esperit l'inefable instant d'aquella resurrecció sens exemple... Tot el castell semblá sentir corre'l buf divi per llurs vellissimas venas de pe-

dra; y semblá com un gran altar en el lloch en quin-hi habitava Odonia!... Y'ls aucells que niuhavan en els fullatjes seculars esclataren en cansons en aquella mitja nit, donant la santa ilusió de que cantavan apagadament sota la ofegadora mitjdiada; y en el punt que las campanas més llunyanas contestavan als cants dels galls que's perdian, Odonia y las quatre germanas de vestit blanch eixiren de las cambras remembradoras.

Eixiren juntas, á poch á poch, alteradas ab una alteració inesperada, y avansaren per la extensa plataforma lentament; els róssechs blanchs de sos vestits eran algunas voltas semblants á alas que's plegan... y las sevas arpas lluhian á la llum de la lluna ab una intensa lluhentor. Avansaren per la extensa plataforma fins á arribar á la escala besada pel llach; al arribar á n'allá un gran defalliment, inefable y sobtat, feu vacilar á Odonia; la feu defallir dolsament en els brassos de sas companyas mentres se li animava'l blanch rostre ab una sobrehumana expressió y mentres els instants de la nit á son entorn, sobrenaturals esdevenian. Alashoras comprengueren las quatre germanas que l'acompanyavan, qu'havian arribat els moments sublims en que la volada d'aquella ánima sens igual esdevindria més alta, y la conduhiren tremolosas fins al peu del llach. Las ayguas brillavan y ho reflectian tot molt castament, aquella nit, y las cinch figuras vaporosas foren per las ayguas reflectidas com may. La barca dolcíssima avansá allavors sota'l pes dels bells cossos, tal com avansava en els bells matins, curullada de flors y de cántichs; avansá sota las brancas dels arbres dels jardins isolats que s'allargavan demunt d'ella... y al avansar produhi en las ayguas una melodiosa remor. Semblava talment que la barca avansés entre un rastre de sons, tal com en els matins avansava entre un rastre de flors y de fullas despresas, y la estela formada en las ayguas per la barca mateixa s'allargava com una nota capdal. Mentres las germanas s'allunyavan una inquietut sagrada havia sorprés el son del noble y vell Castellá, y li havia fet pressentir quelcóm de lo qu'en aquella santa nit succehiria, y'ls vells servidors del castell, per ordre del Comte cercaren allavors en las cambras de las fillas, y devant de la desaparició d'Ellas, tot el castell brillava pels finestrals, conmós per las llums dels vells servidors. La barca avansá, avansá, fins en un espay que deixavan dos acostats jardins, y á n'allá va aturarse. Per demunt de la barca s'allargavan las brancas floridas dels gegantins rosers, ab las rosas properas á esfullarse, y una gran flayre s'esbandi com una aureola per aquells entorns. Tan bon punt la barca s'aturá, caygueren demunt de las Verges las fullas de las rosas d'aquells rosers, com si volguessin cubrirlas, y al caure fregaren las cordas de las arpas tan tendrament, qu'aquestas semblavan vibrar ab vibracions infantívolas... Y aquella sagrada barca, cuberta per la pluja de las fullas d'olor, semblá per uns instants una gran panera en quina s'hi guardessin com joyas las cinch flors capdals d'un gran jardí, tota voltada de papallonas.

Y alashoras Odonia cantá, cantá entre las fullas despresas dels rosers, ab una veu miraculosa, ab una inconeguda veu, com si fos la veu d'una aparició, y'l seu cant darrer se confongué ab els perfums que la voltavan... Y alashoras al entorn de las Verges tot resplandí!... Per un moment, tota la mística joya d'aquella santa nit s'ajuntá al entorn de la barca... y totas las melodías semblavan surar demunt de las cinch testas femeninas... D'allá dalt, dels núvols resplandents que semblavan propers á obrirse, una sobrenatural claror semblá devallar com un raig de sol traspassant els raigs de la lluna, y totas las fullas tremolaren al ensemps, y al ensemps se sublevaren las ayguas, y la blanca extremitut dels cignes s'extengué, com la claror rutilant d'una estrella que va á caure... y mentres en las voras del llach las antorxas dels criats del castell s'hi reflectian, l'arpa d'Odonia's desprengué de las blancas mans y ab una darrera é inefable extremitut Odonia desfallesqué en brassos de sas companyas. Y en aquell instant els vells servidors del Comte castellá s'agenollaren en las voras d'aquell llach sagrat, al ovirar la barca resplandenta, y'l murmuri de la oració s'extengué com un sagrat buf per demunt de las antorxas que sorollavan.

Y pel raig de célica claror que cubría la barca una volada d'ángels allavors devallá; las vestas d'angélica blancor contrastavan ab la pálida claror de la lluna trista, y las alas semblavan grans alas de cigne blanch platejadas ab lluhentor d'estrellas... y'l vol d'ángels s'endugué'l virginal cos; se l'endugué; l'enlayrá en un instant dolcíssim... y l'arpa abandonada gemegá ab gemech darrer... y la extremitut dels cignes fou més intensa... y per las brancas dels arbres centenaris parpellejaren totas las fullas... com si l'ánima del gran bosch anyorés aquella companya que se'n anava, y per las cambras del castell hi passá una ventada de despedida y la cambra del Comte castellá s'iluminá ab un reflecte de la claror celestial... mentres el vol d'ángels s'enlayrava ab el diví cos y mentres l'aubada surtia allá d'enllá, llensant sos primers destells demunt del castell gegantiu, que restava aturdit com si la millor joya que guardavan sos venerables murs li hagués sigut robada!...

—

Y més tart las germanas reculliren l'arpa santa del llit de fullas de flors, com llegat de

la germana fugida y la colocaren en un nou altar en la qu'havia sigut cambra d'Ella... y d'alashoras cada nit, quan las campanas dels entorns responian als cants dels galls que's perdian, las quatre germanas entonavan la oració devant de l'arpa d'Odonia, y'ls habitants d'aquellas perfumadas valls y d'aquellas montanyas llunyas, venian cada dia fins al castell pera besar l'arpa d'or y pera ohir la vibració d'aquellas cordas sens igual, que tantas voltas s'havian conmós sota la polsació d'aquella Santa.

Xavier Viura.

NOVAS

Ab el present número, conforme anunciarem, comensém la publicació de *Titellas febles*, obra original d'en Frederich Pujulá y Vallés, y precedida d'un prólech de l'Emili Tintorer.

—

Parlan els diaris d'allá y alguns dels d'aqui de que ja es hora de que tornin á posar las garantías á Barcelona... *Bueno*. Sembla que la major part d'homes públichs (lliberals, conservadors, revolucionaris, etc., etc.), creuhen lo mateix y que fins el govern está decidit á fernos aquesta almoyna... *Bueno* també.

No s'oblidi aqueixa gent que nosaltres no'n volém d'almoynas: lo únich que volém es que se'ns respectin nostres drets.

—

Se'ns comunica del «Centre Catalanista Sarrianench», qu'en vista del estat de cosas actual que impedi la celebració de la festa dels Jochs Florals de Barcelona, igualment que la dels d'Arenys de Mar, no s'ha publicat el cartell dels Jochs Florals de Sarriá que dit Centre organisa desde l'any passat, esperant pera millor ocasió la realisació d'aquesta festa poética y genuinament catalana, que deuria tenir lloch enguany.

—

Publicacions rebudas:

El Cor del Poble, per Ignasi Iglesias.—Barcelona. — Tip. «L'Avens». — Ha surtit aquest drama, estrenat á primers d'aquest any, de quin ja'n parlá en son degut temps nostre critich teatral. Esmeradament editat, ve á aumentar la llista d'obras dramáticas del autor.

El prospecte del Colegi de Sant Jordi, dirigit per en Francisco Flos y Calcat, pel curs de 1902-1903, en quin consta la llista d'estudis de dit colegi y'l corresponent quadro de professors, essent son director espiritual el doctor Marián Grandia.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

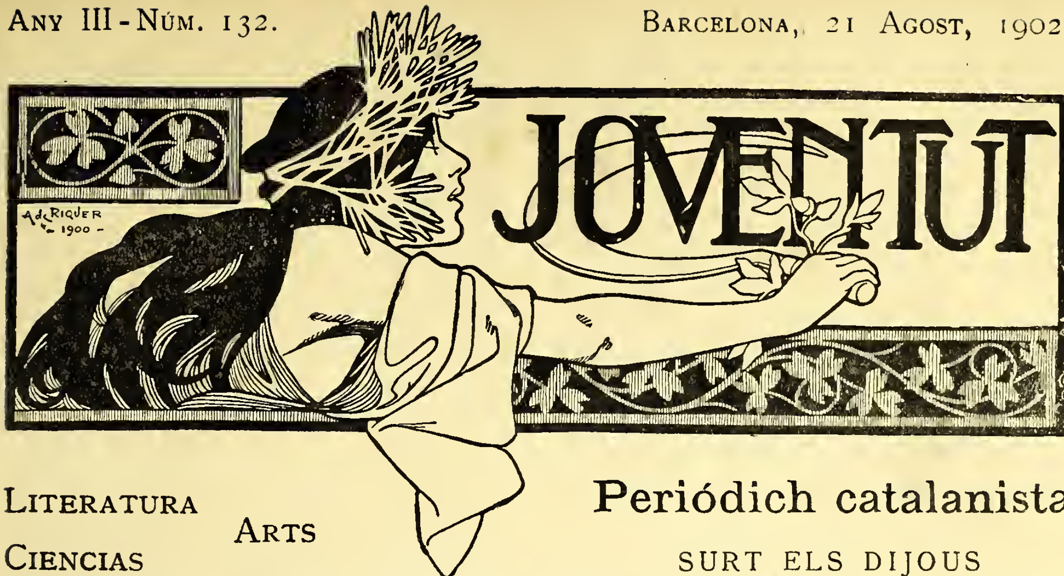
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY III - NÚM. 132. BARCELONA, 21 AGOST, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XII

Entre totas las classes d'animals, l'home es l'únich que's vesteix, es l'únich que's tapa. Es un fet consumat y no hem de buscarne la rahó. Els moralistas clássichs vos dirán que ho fa per pudor, els higienistas per netedat, els artistas amanerats per'armonisar las formas, els aprensius y excéptichs—que pensan que la *Providencia* no fou suficientment previsora—per precaució. En fi, els prudents vos dirán: per comoditat. Als primers podriam férloshi observar que'l pudor es una cosa convencional: las criaturas no's donan vergonya d'ensenyar res, y las personas grans segons las costums de cada pais, segons sigui la moda y segons l'acte material qu'executan—als balls y recepcions d'etiqueta las donas ben escotadas y'ls homes ab calsa curta, als banys y en bicicleta ensenyant las pantorrillas, al teatre las baylarinas ensenyantho tot, las cucurullas á la professó ó las viudetas frescas ab llarch *manto* no ensenyant res, etc...—no's donan vergonya de mostrar á la llum ara una, ara un'altra interessantíssima part del cos humá. Per pudor, no'ns expliquém, donchs, cóm l'home's tapa. Als higienistas podriam dirloshi que fins ara no s'ha demostrat que l'home disfruti de més bona salut que'ls demés animals gracias al trajo, y que la netedat y bona transpiració millor s'obtindrian anant ben despullats y rentantse sovint, que no anant cuberts per compactas vestimentas. No'ns convencen tampoch. Als pintors de coloraynas se'ls hi podria fer notar que sols hi há armonía en la veritat, que de cossos humans n'hi há de bells

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130 y 131 de JOVENTUT.

y n'hi há de lletjos, y que si un determinat postis dona passatjer relleu á un determinat individuu, un altre roba á nostres ulls, mistificántnoslas, formas y proporcions espléndidas. Ab lo qual s'hi pert més de lo que s'hi guanya, puig que lo lleig, descubert, podém deixar de mirarho; mes lo bell, tapat, no ho podém endevinar. No es, donchs, rahó.

Als aprensius se'ls hi pot contestar que'l calor y'l fret, el vent y la pluja, afectan á las diferentas parts del cos ab la mateixa intensitat, y que sols la costúm de resguardar determinadas parts del organisme fa que aquestas se manifestin més ó menys sensibles á l'acció atmosférica. Prácticament se demostra: un nen, acostumat, se passeja al bell mitj del hivern ab las pantorrillas núas, y no'l pren un ayre; un altre las porta cubertas ab compactas mitjas de llana y agafa un reuma. Tampoch ens convencen, donchs, els aprensius. ¿Tindrán rahó'ls prudents, els que diuhen: «Me vesteixo per comoditat»? Vejém els seus arguments: «Per medi del trajo—vestits, sabatas, impermeables, etc...—si plou no'm mullo, conservo la pell fina y blanca, mitigo las punxadas y demés averías que'ls agents exteriors poden fer en mon cos, y, en fí, conservo aquest á una temperatura normal contrarrestant hábilment l'acció variable del temps.» ¿Son sólidas tals rahons? Per nosaltres no. A un home, en estat normal, aguantar un xáfech no pot produhirli altre efecte—sanitós—que'l d'una dutxa; el conservar la pell fina y blanca, fa que la conservém més sensible, y per lo tant, al més petit accident sentim ab doble intensitat els efectes de totas las petitas feridas; per altra part, el color blanch no es pas estéticament més bell que'l moreno; y en fi, en quant á lo de conservar el cos á una temperatura normal, no es pas una verdadera ventatja. Científicament s'ha demostrat que las reaccions son saludables, y sensitivament que son agradables. En cambi, no acabariam may d'enumerar las grans incomoditats que l'anar vestit ens proporciona. Un economista vos diria que la humanitat pera fabricar sa vestimenta malmersa diariament una suma d'activitat tan enorme, que empleada per exemple en cultivar la terra donaria pera nutrirla una setmana. L'home civilisat pera vestirse ha afegit voluntariament un'altra cláusula á la crudel sentencia bíblica: «Guanyarás el pa ab el suor del teu front». —«Y'l vestit també!» ha dit l'home. Lo qual es un xich irrespectuós pera'l Creador, puig resulta irónich. Peró, ademés d'això, qu'es una gran incomoditat, n'hi han d'altras que no per ésser petitas son menys interessants. ¿Hi há res més incómodo que tenir de vestirse y despullarse á voltas quatre ó cinch vegadas al dia? ¿Y las petitas enfermetats dels peus que no reconeixen més origen que la pressió del calsat? ¿Y las qu'ocasionan la cotilla en las donas y'ls colls encartronats en els homes? ¿Y las desilusions dels que's casan ab una *estatua* que sembla grega, y resulta després un *maniquí*? ¿Y'ls cabells que cauhen per falta de transpiració? ¿Y'ls qu'han de fer caldo sense pilota perque'l jornal no arriba, tenint de vestir ab decencia, y tantas altras petitas molestias que si anessim ben despulladets no coneixeriam?

Peró'l cas es que, sigui quina sigui la rahó á que obeheix, l'anar vestit es un fet que s'imposa, y avuy per avuy ens es impossible sustréurenshi. L'hem d'acceptar, donchs, encara que irracional, com á necessari. Evidentment una revolució instantania y absoluta pera despullar á tothóm d'un cop seria no ja sols impossible, sinó absurda.

Conformemnos ab el fet: la Humanitat té d'anar vestida. Mes acceptant això, ¿no seria de desitjar que, al menys, se vestís ab un xich més de sentit comú y de sentit estétich? La caracteristica de vestir — concretantnos á Barcelona—es l'afany d'ostentació y'l capritxo individual, que casi may el bon gust inspiran. Per ostentació y capritxo la marquesa A té cinquanta vestits de tots colors, formas y hetxuras á pesar de que sols un ó dos colors van bé á sa cara morena y una cayguda de linias senzillas va bé á son bust escultural; per ostentació y capritxo la senyoreta B té quinze sombreros de totas midas y guarnits de totas las faunas y floras, essent aixís que sols las petitas *capotas* y la curta mantellina enquadrarian bé'l seu rostre ovalat, el nas petit, ulls de fura y dentetas de ratolí; per ostentació y capritxo, el marrech de disset anys, fill del banquer, se posa la llarga levita creuhada y's pert son rostre angelical entre un llargarut barret de copa y un plastró que li ompla mitj pit; per ostentació la burgesa acomodada cambía quatre richs

trajos de seda per dia y una sola camisa de cotó per setmana; per capritxo, fulaneta porta'ls vestits materialment farsits de llassets, y sutano, el vell vert prou conegut, va sempre ab els pantalons arremangats, el coll comprimit y'l puny del bastó dintre la boca; per capritxo y ostentació'ls presumits portan camisa planxada á Novetats fenthi calor, y de seda als Pirineus ahont hi fa fresca. Y en fí, per capritxo, per ostentació, per mania y per moda, tothóm vesteix — es clar que hi han excepcions—ab un mal gust y una incomoditat ben llastimosos.

Y tot ¿per qué? Per falta de convicció. Perque al tractar de vestirse ningú's pregunta á si mateix ni demana á altres més entesos: «¿Quin es el trajo que millor m'anirá, y sobre tot, quin es el trajo que'm será més cómodo?» Tothóm se diu: «La moda d'aquest any ¿qu'es lo que preceptúa? ¿Qu'es lo que porta la marquesa tal?...» En quant á lo demés, tot son falornias!

(Seguirá.)

GERONI ROSSELLÓ

Ja en el comens de la restauració de nostres Jochs Florals, Mallorca, l'illa daurada, la estimada de Don Jaume, hi aportá son tribut fent que'ls capdevanters fossin d'aquell clos, puig llevat del gran Milá, Rubió, Balaguer y Pons y Gallarsa, mallorquins eran els altres, y encara per mallorqui molts tenen á n'aquest darrer, y aixis res té d'extrany que al costat del anyorat Aguiló hi anés el poeta que acabém de perdre, un dels més grans, per no dir el més gran dels *llullistas*, ja que á ell devém la publicació de las obras del penitent de Randa, el filosop nacional de Catalunya, tasca en la que l'ha sorprés la mort per mala ventura nostra.

No aném ara á escatir l'obra literaria del cantor de Miramar. Es feyna que ja l'han feta plomas més autorisadas que la nostra, y altrement, que tampoch podriam ferho en moments com els presents en que no ha pellat la ferida que'ns ha deixat la desaparició d'un dels estels de primera magnitut que lluhen en el cel de las lletras patrias. Nostre objecte es sols que Joventut rendeixi'l tribut corresponent al més antich dels Mestres en Gay Saber, lloch qu'ha escalat ara'l canonje Collell.

Els trevalls d'en Rosselló, si no portan un ayre atractiu, mostran el sagell y la oviradora faysó del estil popular, d'avans de prostituhirlo alguns desequilibrats; per'xó son llegits ab fruhició pels que no cercan novas formas y tendencias, sinó la vera poesia que brolla com crestallina deu d'aqueixas ánimas privilegiadas que venen á orientar l'esperit de la rassa. Tandebó que la taleya de la jovenalla intelectual fos escartejar el tresor d'aquesta mena de poesia. Potser alashoras veuriam desapareixe aqueix neurotisme que invadeix com mal agrám el jardi de la gaya ciencia.

Si seguidors, en l'ample sentit de la paraula, no tenia en Rosselló á Catalunya, en cambi á Mallorca'l seguia, y ben d'aprop, tot l'estol d'escriptors qu'hermosejan aquella terra, considerantlo com á Patriarca, acudinthi afanyosos á consultarli llurs plans, entornant sen més enardits ab la llum de sos consells.

Descansi en pau l'excelent patrici, y trobi en altra patria més gran menys ingratituts y la corona de ver llorer reservada als genis; y nosaltres servém sa capdal obra, espill de ben pensar y de ben dir.

TRETS DE FONA

Lo que no se'n va en diners, se'n va ab dinadas

VII

Mariagna, la princeseta, tira pa als peixos del llach de sa possessió. Marió, la peixatera, asseguda á la platja arregla las escas dels ormeigs del seu marit.

Un jorn Mariagna devallá cap á mar á banyarse, y Marió muntá á fer llenya al bosch, y á mitj camí's trobaren y's posaren á enrahonar de sas cosas com las donas fan.

—Jo tiro pa als peixos del llach — digué Mariagna.—Es hermós al capvespre véurels moures dintre las foscas ayguas.

—Jo arreglo las escas dels ormeigs del meu marit — digué Marió. — Es hermós veure'ls peixos cuhejar á la paella.

—No sé cóm teniu cor!

—La vida m'ho demana. ¿Quin bé os aporta á vos el pa que'ls hi tiréu?

—M'aporta la poesia.—

Y seguiren enrahonant.

—El meu espós, el princep, es fi com una seda; sembla una flor sospesa de son delicat bri. De mil essencias las més costosas n'exhala l'aroma.

— .....

— Sí, es cert; peró es tan hermós!

— El meu marit, el pescador, es ferreny com una roca; en son esguart hi niua la tempesta; d'algas fa olor y d'arengada.

— .....

— Si, es cert; pero es tan home!

— De dia, quan mon espós es á cassera, en ma cambra jo hi rebo á un pescador.

— De nit, quan mon marit es á llevar, un princep visita ma barraca.

— ¿Qué vos reporta'l princep?

— La poesia, Mariagna. ¿Y á vos el pescador?

— A mi la vida!—

CANSONS SENZILLAS

(Música de Joseph M. Carbonell.)

II

Las rosas blancas que van á morir

L'Estíu morent s'apaga,
la Tardor ve.
Quína tristor amaga
la flor nevada d'aquest rosê'!

Pobras rosas marcidas
al bes qu'avansa de la Tardor!
Qué joyas heu sentidas
en la estació passada del Amor!

Ara vostra olor santa
bentost, bentost al vent s'esvahirá,
y ab fraternal complanta
tota flor al jardí vos plorará.

Adeu, nevadas rosas adoradas;
may vos oblidaré;
y quan esdevindréu ben esfulladas,
en mon cor reviuréu totas plegadas,
oh fillas amicals del blanch rosê'!

III

Nocturna

¿No sents perlejar l'aygua del surtidor?...
Ara totas las plantas moren d'Amor.

Si en aquesta hora plascenta
te trobessis somnolenta
perduda en lloch de tristor,
entre la calma cayenta
¿de quí voldrías favor?

¿No sents perlejar l'aygua del surtidor?...
Ara totas las plantas moren d'Amor.

Si en aquesta hora sagrada
te sentissis contristada
per un desengany traidor,
al trobarte abandonada
¿de quí voldrías favor?

¿No sents perlejar l'aygua del surtidor?...
Ara totas las plantas moren d'Amor.

Si en aquesta hora profonda
te vegessis moribonda,
retuda pel propi plor,
en ta agonía errabonda
¿de quí voldrías favor?

¿No sents perlejar l'aygua del surtidor?...
Ara totas las plantas moren d'Amor.

IV

Oració

Alt xiprer sol
de soca austera,
que rebs del dol
la sanch primera,
si alguna volta has d'ombrejar ma llosa
fesla ben protegida y ben flayrosa.

Ab ta dolsor
ben protegida,
ab ta dolor
amorosida.
Ben lluny, ben lluny dels mots d'impura veu,
ben lluny del pas feixuch d'un impur peu.

Bressa mon son
ab ton murmuri
que'l baf del món
no s'hi aturi...
Y com tribut constant d'admiració
veshi signant suau benedicció.

Xavier Viura.

L'ANTICH TEATRE GRECH

IV Y ULTIM.—ARISTÓFANES

L mateix temps qu'arrelava la Tragedia, en el Teatre de Dionissos, puja á las taulas la *Sátira* y's transforma en *Comedia*. La escena realsada sobre la que la Comedia apareix, á Atenas, no posa cap fre á sa llibertat originaria. Al contrari: el desvergonyiment es la seva regla; la exageració sa lley. Aquell empostissat s'aixeca pera l'esbojarrament, com la taula del festí pera la orgia. Sos personatjes son máscaras ajegantadas per enormes caretas, que cubreixen com grossos cascos els caps dels actors. Sos visatjes fixos y exagerats suprimeixen tota gradació. Son caricaturas esculpturals. De cada vici sols ne retratan la ganyota distintiva ó dominant. Cada tipo continúa inmóvil de la primera á l'última escena. La máscara es la ensenya grotesca del personatje. Y, ademés de la careta, els comediants aumentan sa talla ab coturns, ab calsats alts, ab groixudas solas de fusta; bomban y alsan els seus pits, inflan sos ventres, geperudejan sas esquenas, ó las aixamplan; segons el tipo modelan els seus cossos. Y sa veu aumenta al unisson d'aqueixas enormitats fantásticas. Ab llengüetas de metall, la veu sembla'l so d'una botzina, ó un xiulet, segons els cassos. Sols ab aqueixas gorjas d'arám's podia dominar un públich que tenia expansions aixordadoras, ab espetechs de tempestat desfeta.

Y en aixó arriba'l geni creador de la Comedia.

La Comedia en aquest periode sols va tenir un, peró notabilissim representant en Aristófanes. N'hi hagué d'altres anteriors y posteriors com Grates, Eupolis, Cratinos, etc.; peró d'ells sols ne sabém el nom, per lo que'ns cenyirém á parlar sols d'Aristófanes, que fou contemporani de Sófocles y d'Euripides. El gran talent d'aquest autor cómich consisteix en presentar las cosas pel seu costat ridicul. Sos assumptos están presos de la politica, la critica literaria y la Filosofia. La sal ática está escampada á mans plenas en totas sas comedias, que serian massa fortas pera'ls nostres dias, dada la cruesa del llenguatje y las obscenitats que contenen. En *Las Ranas* critica als literats del seu temps, á Euripides sobre tot, creyentse qu'aixó feu determinar al gran trágich á surtir d'Atenas. Ademés d'aquestas tením complertas *Els Núvols*, *Las Vespas*, *Els Cavallers*, *Els Acarnians*, *Sócrates y'ls Sofistas*, *Lisistrata*, etc.

Aristófanes, d'aqueixa gegantomaquia que acabém de descriure, d'aqueixa sátira enmascarada sense composició regular, sense solta ni volta, mullada encara ab el vi de la bacanal, va saberne treuren obras mestras. A son impuls aqueix caos s'ordena, apareixen formas d'una maravellosa poesia, armonisa'l xibarri, de la bogeria'n fa surgir la rahó. Ab las colossals caretas ens fa sentir sobre la Terra la inextingible rialla dels Deus olimpichs.

Aristófanes era avans que tot un ateniense en el verdader sentit de la paraula, un ciutadá viril y lliberal que combatia tot lo que pogués produhir la destrucció de la seva República. Mort Pericles, Atenas va perdre son fré y sa regla. El número va destronar la Inteligencia. La llibertat minva. La igualtat se presenta. A combatre aixó's dirigeix son plan estratégich, cubert per sa exuberant fantasia. Las sevas mascaradas tenen un ordre com si fossin falanges. Tots els seus personatjes, homes ó deus, bestias ó fantasmas, símbols ó realitats, tots se llensan contra la mateixa colla d'adversaris enemichs de la Patria, els innovadors malsans de l'antiga Atenas, els retórichs, els sofistas, Sócrates, Euripides, els demagogos; en una paraula, tots els farauts dels deus y de las costums absolutistas d'Assia, dels deus morts, dels deus lletjos, y de las turbas igualitarias y ab instints d'esclaus. A tots aquests putiners els

persegueix el gran poeta baix totas las formas, agressió directa ó alusió simbólica, lo mateix á Sócrates que á Cleón, qu'al propi Demos.

A fuhetadas llicencía la soldadesca partidaria de la guerra. Als igualitaris els ridiculisa mostrántloshi sa utopia social conduhint á una promiscuitat barata é irrisoria. Llensa un aixám d'abellas sobre'ls jutjes venals y mercenaris. Acumula'ls núvols com una tempestat sobre la casa de Sócrates, y fins baixa als inferns pera descoronar á Eurípides.

Aristófanes era, avans que tot, un bon ateniense de l'época heroica; veya caure la Patria á la ruina, y va fer retronar la seva rialla com un crit d'alarma. Aquest esbojarrat era un sabi y un gran patriota; hi veya desde molt alt, y hi veya lluny. Desde l'Acrópolis, va veure venir ja'l deu crudel de la Etat Mitja, el deu mort que regnaria més tart sobre la mort del individuu. Aixís els seus cops de tralla han cinglat totas las disposicions decadentas, totas las máculas d'esclavitut del populatxe de la Grecia. Y á cada marca qu'ell ha fet, á cada cinglada, un perill mortal, un rebaixament humá, més tart, n'ha surtit, dant la rahó á la seva clarividencia Y si la Humanitat ara's remonta, es contradint lo qu'ell va contradir, y seguint la seva alta inspiració de Llibertat y de Vida. Gracias, Aristófanes! Al cap de vintiquatre sigles tu'ns ensenyas encara l'alt camí de la dignitat humana!

Aquesta lluyta dramática's precisa per la *parabase*. A la meytat de la pessa, el chor, que fins alashoras estava agrupat entre l'ara báquica y l'escenari, desfila á lo llarch del teatre y's coloca com en linia de batalla devant de la gradería del públich. El diálech escénich para: ha arribat l'entreacte. Llavors el Corifeu s'avansa surtint del rengle del chor envers el públich y dirigeix á aquest la *parabase*. La parabase era una especie d'arenga en que'l poeta descubría'l seu pensament. Devant per devant del poble, li explicava'l sentit de la seva obra. El Teatre venia á ésser una tribuna en els entreactes; l'histrió un orador. Aixís apostrofava directament á sos contraris marcant els darts ab son propi nom, com aquell arquer grech que firmá la fletxa ab la que buydá un ull á un rey persa. Aristófanes hi está magnifich en las sevas parabases. Agafa per la barba á Demos y li diu tot lo que té en son cor, buydantli tot lo que hi porta dintre: sas acusacions, sos ressentiments, sa compassió, sas súplicas; y li mostra la seva imbecilitat y sa inepcia. Entre dugas escenas de *Els Acarnians*, pren un casco abonyegat á Marathón y á Platea, y capta pels inválits, pels heroichs veterans que pateixen miseria. En *Els Cavallers* tira en cara á Atenas sa ingratitut envers sos antichs poetas, mostrantli al vell Cratinos casi centenari, avans llorejat en totas las ciutats de Grecia, arrossegant son esqueixat mantell per carrers y plassas, quedantli sols sos gloriosos llorers, sechs, y sa lira muda. En un'altra obra s'aixeca com sobre un pedestal, rebatent á sos peus á Cleón, el demagogo totpoderós, com l'Apolo Pythio trepitjant el maléfich monstre que d'aixafar acaba. En altra avergonyeix al Jurat del premi que li refusá, y ab má atrevida's cenyeix la corona, de la qual no'l consideraren digne.

Peró, á més de bon patrici y gran polemista, Aristófanes es un poeta incomparable, d'una movilitat infinita, d'una imaginació maravellosa, agrupant tots els efectes en sa flexibilitat ondulant, la forsa y la gracia, la invectiva implacable y la caricia tendra. L'agilitat de son estil es prodigiosa. En un moment passa de la exaltadora marxa ditirámbica á la tendra frescor del idili, de l'adoració á la irrisió, del entussiasme al cinisme, de la contracció de las cellas, propia de la indignació, á la boca francament oberta de la riallada alegra. Si canta la gloria de la Patria, sembla un Tirteu ab la llansa enristrada. Si insulta á un enemich, branda contra ell aqueixos *yambos* mortifers d'Arquiloco, que obligavan á Lycombo y á Nerbula á penjarse. Si sa estrofa s'obra á la vista del camp, sembla la flauta del sátir, plena del ayre dels boscos y del oreig humit de las ayguas.

De prompte una ganyota horrible desfigura sobtadament la seva expressió heroica: es que s'ha girat de cara al baix poble. Baixa del Temple y del Pórtich al fangós caminal, é increpa al vulgo, arribant á son *caló* groller y á sas paraulades brutals y xabacanas.

Ab la varietat y l'abundancia de paraulas y de sentits tot es vida, tot es profusió y animació en sas comedias. Una miriada de figuras de l'época, un formigueig de detalls pululan en sos versos. Alegrias agrestas, xerrameca de donas, renyinas domésticas, barallas de mercat, interiors de cuyna, escenas de tribunals, tumultes de plassa pública, tot ho ha pintat Aristófanes de má mestra. Si son Teatre hagués desaparegut, res sabriam de l'Atenas del sigle IV. Sens ell, tota la sal de la vida ática s'hauria evaporat.

Son distintiu es l'alegría. Ella ompla tot son Teatre. Com un sol rioler sobre un camp de batalla, Aristófanes espandeix bon humor fins quan executa á sos enemichs. Y executa veyent clar als homes y las cosas que son culpables. Sa rialla desenfrenada, sa irreverencia olimpica, es un deu qui las sosté. Sa riallada es impulsada per l'esperit de Dionissos.

Ab son chor, ab sas flautas y sas dansas, mantén la seva comedia al estat de divina borratxera poética, exalta son ardor y la sosté quan la nota baixa, al alt estat de la bacanal. Els recitats son trencats d'una manera imprevista, el diálech se pert en un cant,

com el murmuri d'un xaragall en el rumor d'un riu, com el rumor d'un riu en el bramular de la mar inmensa. La burla pren el tó elevat de l'oda y'l vol lleuger de la cansoneta. Y sobre la burla está'l cant, sobre la sátira la idea nobla. Aixis sobre las riallas estrepitosas domina'l ditirambo conmemoratiu de las heroicas guerras médicas, del vigor de las antigas costums, de las delicias de la vida en plena Naturalesa, del goig y l'abundancia de la brema y de la pesca, del esplendor dels núvols, de la felicitat dels aucells y dels sers nobles y lliures. Y el chor que dona aquesta tónica elevada, governa la Comedia, es l'ánima del seu moviment, l'armonia del seu soroll.

Aristófanes es el tipo únich del seu Art. De las sevas onze comedias, que'ns han arribat fins á nosaltres, se'n desprén un esperit únich, que no s'ha vist may més en la Historia. El món no ha vist, y pot ser no veurá may més, un tal espectacle. La orgía dirigida pel geni; l'Estat debatut y fins subordinat al individuu, sobre la escena; el Teatre rivalisant ab l'Agora; la critica universal, armada ab l'audacia d'una fantasia absoluta; la rahó guiant l'esbojarrament de la exuberancia de la vida.

Una advertencia. Aqueixa Comedia lliberal, nascuda ab la llibertat d'Atenas, sols podía viure magnífica mentres la Patria fos lliure. Una llibertat ampla y una prosperitat sólida, solas podían tolerar aqueixa artistica llicencia satirica sense limits. Quan l'autónoma Atenas decliná, ja fou impossible.

Sols més tart reapareix, peró molt minvada.

Encara tingué Grecia alguns autors dramátichs y alguns trágichs més, dels que sols ne sabém el nom, peró tan mitjans que pot dirse d'ells qu'ab la mort del autor de *Medea* vingué la decadencia del género trágich á Atenas, y ab la d'Aristófanes, la desaparició de la Comedia.

¿TE'N RECORDAS?

Aquell dia estavas més hermosa que may. La pálida llum del capvespre't banyava ab sas onadas plascentas. Mitj ajeguda en la *marquesina*, aspiravas ab fruhició un pom de flors que's marcian lentament espargint per tota la cambra una flayre agradosa.

Tos cabells negres, despartits, te queyan ondosos pels polsos enquadrant ta carona esgroguehida per l'insomni; tos ulls, voltats per cercles moradenchs, tenian una dolcesa que captivava; tas miradas tenian quelcóm de dolorosas...

Al contemplarte tan bella, la meva ánima experimentava una sensació fondissima, y bregava dintre meu com pera explayarse, com pera comensar l'etern idili, la cansó eternament bella. Tu'm miravas, tos llabis molsuts y rojos s'entreobriren somrihent; potser endevinavas lo qu'en el meu cor passava, y potser per'xó vas estar tant temps mirantme fit á fit, escorcollantme ab ta mirada sense dir paraula... En aquella ocasió ¿per qué parlar? Si'ls ulls eran més eloqüents que las expressions més fogosas y apassionadas!

Quan ab veu melodiosa'm vas contar l'extrany somni que la nit passada havias tingut y que tant te preocupava, feya estona que jo ho havia conegut que volias explayarte, que volias comunicarme lo que t'apesarava. Després vas dirme que sols á mi'ls havias contat aquells epissodis tétrichs qu'havian espahordit ton esperit, y que sols en mi tenias confiansa, peró...

La dolsa armonia qu'eixía de ta boca fou interrompuda per un'altra armonia sorollosa y alegroya: alla en el saló's divertian, y notant ta falta vingueren á buscarte... Surtires amohinada. Llavors jo, sol en ta cambra, vaig cullir el pom de flors que mitj marcit havia rodolat per la catifa, el vaig petonejar aspirant ab delicia son delicat perfúm, y'l vaig amagar apropet de mon cor.

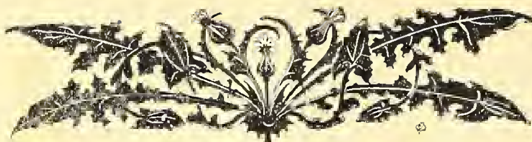
Tornares ben aviat. L'agitació de la dansa havía restituhit á tas galtas aquellas rosas esblaymadas que temps enrera sempre hi tenias; te deixares caure en la *marquesina*; tos cabells ab el moviment sobtat que feres van destrenarse y's van escampar serpejant per ton coll y per entre las puntas de ton cos blanch com la llet.

Vas mirar per terra, buscant. Endevinant ton pensament y sense gosar mirarte, vaig posarme la má al pit inconscientment, com volent ofegar els batechs de mon cor qu'aletejava depressa. Cóm s'animá ta mirada! Quin somris més hermós entreobri tos llabis!... Boig de felicitat y d'alegria, vaig acostarme á tu, y ajupit, vergonyós, ma boca aná vessante casi á cau d'orella paraulas tremolosas, paraulas que no recordo perque van surtirme del cor sense que mon cervell las absorbis pera tornarlas més correctas y embellidas, peró no tan sinceras y apassionadas.

Varem estar llarga estona xiuxiuejant. Mon bras passat per ta cintura, ben acostats, ens miravam ab delicia; las miradas al trobarse's fonian, eran una sola que'ns embolcallava en un nimbe de ditxa. Nostres llabis se buscaren y's uniren en un bes interminable, apretat... y's separaren quietosos pera tornar á juntarse ab més passió, ab més follia...

Després... després... ¿te'n recordas?...

ANTONI FONT Y LAPORTE.

SOMNI DE NOY

(De Jean Rameau)

Quan al vespre, en els camps, del girassol daurat
cap á terra, suau, la trista flor s'inclina,
com, en la catedral, la custodia divina
en mans del prelat baixa quan Deu s'es retirat;

el rústech llaurador, fatigat, barboteja,
mentres s'esblayma'l cel, vespertina oració.
Després, deixant la rella clavada en un recó,
se n'entra cap al mas á temps que ja fosqueja.

Y diuhen qu'alashoras, els pagesos ja morts,
baixant del cel hont son, visitan llurs moradas,
y's veuhen llurs figuras, totas de llum voltadas,
cóm obran, silenciosas, un solch en els vells horts.

Un pageset tristoy, ja fet al sol y al ayre,
creyent de bona fe lo que sentía dir,
volgué passâ una nit al camp, sense dormir,
per veure'l seu padrí, finat no feya gayre.

Volía que sabés qu'ell no era pas felís:
que duya un gran estrip que's feu ab una aresta,
que may anava á vespras en arribant la festa
y que sovint, sovint, portava'l ventre llis;

que'l renyavan per res, prenentsho tot á malas,
tot y no ser dolent ni haverse emperesit;
que pregava per l'avi quan se ficava al llit,
y que li des un sou, que's compraría balas.

Quan ja va tenî aprés aquest discurs famós,
segur de qu'en el mas tothóm ben fort dormía,
fora'ls esclops dels peus, depressa s'escorría
cap al camp mitj llaurat, desert y tenebrós.

Y allí, ab molta atenció, sobre l'herba gebrada,
ab la gorra á la má, respectuosament,
el pageset humil, mirant el firmament,
va esperar que'l padrí baixés, prop de l'arada.

Feya una nit hermosa: se sentían els grills,
s'anava omplint el cel d'estels esplendorosos,
y vorejant els solchs ab fochs maravellosos
las cuquetas de llum encenían llurs brills.

Y aclucá'ls ulls, cansada, la pobra criatura;
y allí, contra la rella, bentost se va adormî;
y va veure baixar del cel al seu padrí,
de resplandenta llum voltada sa figura!

Duya uns esclops daurats, y anava caminant
per sobre la blancor d'uns núvols com de llana,
y contemplava, ab ulls de dols mirar, la plana,
l'árida plana amiga, que'l coneixía tant.

Ullava'ls camps, els prats, en fí, totas las cosas
qu'ell estimava, en vida, com pare afectuós;
y'l vells rosers, al véurel mirarlos amorós,
obrían altre cop, per'ell, llurs vellas rosas.

Y'l mort se'n va anâ al pou, y ja arribat allí,
va beure; va donar pa al gos devant la porta;
y, d'un pomer tot pálit, una branqueta morta,
baixant sobre'l seu cap, de pomas se va omplî.

Y, haventho ja vist tot, l'estable y la masía,
y'l fench y la carreta, y haventho tot palpat,
va anarsen, allavoras, el vell, al camp aymat
ab dos bous, del tot blanchs, que un ángel conduhía.

Dos bous del Paradís, d'aspecte fabulós,
lluhint assobre'l dors unas brodadas mantas,
y ab banyas de pur nacre, qu'havían las mans santas
de la Verge, guarnidas de cintas de colôs.

Segur qu'eran dos bous valents de la encontrada,
dos bous als qui'l bon Deu el cel havía obert
y pels qui bondadós segava fench ben vert
als peus del firmament, á cops de fals daurada.

Y aquells dos bous gegants, per l'ángel duts ensemps,
varen estar junyits devant l'arada antiga;
y, al lluny, pels pins flayrosos, pels prats, per la garriga,
varen sentirse'ls cants dels aucells d'altre temps.

Y l'arada, alashoras, lleugera com centella,
va senyalâ en la terra un solch de claretat,
y'ls colomets del cel, ab peu emboatat
y ab pas petit, cercavan cuquets al voltant d'ella.

Y somreya, felís, l'encantat infantó;
y l'avi li parlava, tot plorant d'alegría,
del torn d'argent macís de la Verge María
y dels camps hont peixían els remats del Senyô.

Després, alsant els brassos envers las maravellas
demunt de las llurs testas extesas sense fí,
—¿Dius que voldrías balas? Aném, vet'en aquí.—
Y, ab sas mans, á la nit va pendre dotze estrellas.

—Juga, hermós! Juga forsa!—Y'l baylet feu rodar
per terra, enlluhernat, sas grandiosas balas;
y un vol de serafins, batent rosadas alas,
pera jugâ ab el noy de cop varen baixar.

Mes veusaquí que'l gall ja senyalava'l día,
y'ls ulls va obrî'l baylet. Bon Deu! Quína tristô!
La rella jeya inmóvil en el mateix recó!
Angels, balas, padrí... ¡tot era fantasía!

—Peró potser no es somni!... ¡Adeussiáu! ¡Adéu!—
Y á la rosada llum que per sos ulls entrava,
li va semblar que l'avi amunt se'n entornava,
ab els grans bous y l'ángel, envers els camps de Deu.

E. Guanyabéns, trad.

LA ENVEJA

(DRAMA RURAL)

Entre las ruhentors d'aquella posta, qu'era un deliri de colors encesos, caminava serena, reposada, ab una majestat solemnial, com una gran dehesa camperola. Son bust rublert de sava trontollava acompassadament, ab un ritme sever ple d'armonía, com lo d'un poema clássich, y sota del gipó s'hi endevinava lo pit dret y sencer com un portent d'ivori, mentre al entorn del rostre, blanch y macís com una admetlla tendra, la cabellera rossa mateix qu'espigas secas, li feya un nimbe d'or; y ab ayre de corona d'un imperi xamós, fundat en las excelsituts de la materia, duya sobre del cap una panera que no semblava d'esquerdalls de canya, sinó de llencas d'or entreteixidas. Dins de la panereta resplandían, ab son esplet de vivas coloraynas, las primicias de frùyta novella, mateix que un *Deu vos guard* de primavera.

Tornava d'un hortet de terra parda, de cullirhi la fruyta primerenca, ab un goig voluptuós de jardinera qu'esponcella las brancas per fer un pom vistós, present de recatada prometensa; y encara se sentía conmosa del esfors, tots trémols los narins y humida de suor la pell de mare perla.

Caminava serena y reposada, com qui va per camins erms de misteris y sorpresas traidoras: com qui está refiat de que l'espera la pau d'una agradable companyia.

Sota aquell cel rohent, tot ell deliri de colors encesos, s'hauria dit qu'era una flor superba á punt d'esbadallarse, á punt ja de granar y traure fruyta... Mes no: era una flor que al fons del cálzer duya'l rosech d'un corch; lo gra, lo fruyt que's pressentía en ella, com en la branca vigorosa y feta, no esdevenia may... Al poble, de motiu li deyan *Forra*, perque feya deu anys qu'era casada y las sevas entranyas restavan infecondas com entranyas de verge. L'amor havía pres posada en ella com un bon deu qu'alegra ab sa presencia, peró sens portar dons; l'havia feta esposa, mes no mare. Son marit, un bon noy de terra cuyta, se la volia ab un extrany deliri; fins la volia massa, segons deyan las comares del barri, que darrera las portas ajustadas, espiavan la vivor d'una abrassada, ó l'espetech d'un bes, en la penombra del celler dels nuvis. Mes aquests, pensant sols en estimarse com un parell de tórtoras, van passar temps y temps, fins que cert día, d'improvís, repararen una cosa, extranyantse de no haverho notat molt temps enrera. No tenían cap fill! Y's van mirar sorpresos com si se preguntessin l'un al altre lo per qué del absurde, peró no sapiguent qué contestarse, tots dos van quedar muts.

Mes, si fins aquell día no sabían lo que fos un anhel sense mesura, d'aquell día en avall ja van saberho. A son goig de volerse perque si, ab deliri egoista, s'hi barrejá l'escalf d'un nou desitj: desitj de que l'amor que se tenían pagués en bona lley lo que devía.

Ja no era un impuls inconscient lo que unía sos llabis, sinó certa esperansa falaguera d'una nova ventura més serena. Lo pensament del fill, mateix que una corrent misteriosa, los atreya sovínt l'un cap á l'altre, y ella s'enrajolava, y ell, trémol y esblaymat, se la mirava ab una humil tendresa, com si anés á endressarli una pregaria: com si reverenciés en los encisos d'ella l'encís d'un nou encis proxim á náixer... Y anavan esperant, ab frisaments de goig y ab inquieta confiansa, lo gran adveniment.

Mes... va passar un any, després un altre, sens un petit senyal: y marit y muller, impacientantse, van sentir que l'engunia'ls corprenía: son anhel, poch á poch, va concentrarse, va anar fentse tossut y's torná idea fixa. En aquell punt lo poble olorá'l drama y ab son instint pervers de bestia inferior, clavá l'urpada al punt que més dolia y'ls anomená *Forros*... lo motíu pregoner de sa desgracia.

Llavors en lo front d'ell una ira mal covada hi gratá un solch profond, y en los serens ulls d'ella, un deix de melangia anyoradissa hi destriá reflexes de tristesa.

Mes encar la esperansa persistía, puig sos cossos sencers, gentils y joves, los hi semblavan bona prometensa y la mellor penyora d'esperansa.

¿No tenian fillets, y ben xamosos, tants de sers imperfectes? ¿Donchs per qué ells, que no ho eran, no podian tenir una niuhada d'ángels d'anquetas tovas y ullets com un cremell...?

Ay! Aquells bons esposos no sabian qu'en los jardins humans, com entre plantas, lo

plansó més bonich no es pas lo que més lleva... potser per massa sava! Lo que se'n va en ufana's pert en fruyta, y'ls amors més rohents, los més estérils.

Per això, tal vegada, anavan passant mesos, y d'aquella niuhada tan volguda ni'l devanter lograren: fins que, poch á poquet, la esperansa sagrada, acaronada ab tant d'anhel un dia, comensá á destriarse com una fumarel-la d'un foch que no ha esclatat ni una guspira.

Una vegada més no havia sigut lo que semblava qu'hauria hagut de ser: una vegada més en lo jardi dels somnis s'havia desfullat una poncella sens haver esclatat y sigut rosa.

Mes ab tot, als deu anys de matrimoni, encara s'estimavan ab igual voluntat, igual constancia, peró sense cap ansia ni deliri. Son afecte profond, inalterable, era'l de dos companys que van plegats per la mateixa via y estant predestinats á una comuna sort ó desventura. Vivian resignats, y al creuharse tranquilas sas miradas ja no trahian la passada febre; ja no se preguntavan:—¿Qui sab...? Potser al fi!...—Peró, sobre'l front d'ell, hi havia quedat aquella arruga, fruyt del neguit d'un dia, y en los serens ulls d'ella, lo deix de melangia anyoradissa qu'afinava sos trets y'ls ennoblia: y á tots dos al plegat, á tall de patrimoni indivisible, lo motiu verinós: lo nom de *Forros*.

—

Y tornava del hort la bona esposa, coronada de fruyta primerenca, rihent ab son esplet de coloraynas. Al arribar á casa, ab un somris d'amiga que no oblida al amich per lluny que'l tinga, buydaria'l present sobre la taula y li diria:—Mira quin bé de Deu! La duch expressament perque la tastis...—Y anava caminant, calma y serena, com una gran dehesa camperola; y l'esclat fantasiós d'aquella posta li tenyia ab reflexes purpurins, com sanch d'una matansa imaginaria, los brassos ferms y grácils com pilarets de marbre y la cara escayenta.

Arribá als magraners d'aquella feixa, y ab una gran sorpresa senti aquell cop de cor y aquella angoixa extranya que l'havian ferida á la pujada y que va perdurar bon tros de tarda, mentre enesprá las monjeteras tendras y abeurá son hortet rega per rega. Sols qu'ara, era més viva aquella... *cosa:* com un encegament, una frisansa, un desfici que feya defallirla, clavantli'ls peus en terra y'ls ulls en aquells arbres, convoyats en un clos, com guardas aturats de la planura!

Lo sol s'havia fos, y sos darrers esclats luxuriosos foguejavan pel cel com flamaradas d'un incendi llunyer, enrogint y velant ab pols de porpra lo clap de magraners. Y á n'ella van semblarli, com molts dias enrera, encar ensagnantats de sa florida; sols que d'aquellas flors no'n quedava una y en son lloch apuntavan las magranetas novas, mateix que caparrons de reys de ninas, tots ab sa coroneta retallada.

Oh, aquellas magranetas tan menudas, si'n tenian d'encis aquella posta!

Sentint veni'l capvespre, adelerat com una mala nova, entre remors de grills y de misteri, fent un suprém esfors ab tota l'ánima, doná un pas endevant... Mes aquella recansa tan inmensa de nou li feu girar lo cap enrera, y'ls ulls, anyoransats com ulls d'ovella, se li ompliren de llágrimas: d'unas llágrimas follas, brolladas de cap pena coneguda, mes d'un anhel etzarador, sens limits. Y reculá un pas, dos, per'entrar en la feixa... mes de sobte, esverada, fugint la temptació que la obsedia, se va posar á corre com un infant poruch que pensa en los fantasmas de rondalla.

Ab las mans aguantava la panera, feta de llencas d'or entreteixidas, y en son rostre esblaymat un torbament aconseguia á l'altre.

Al ser als corriols de vora vila, se posá al pas, suada y angoixosa.

Y trobá homes y donas que tornavan del clos ab lo fato á la esquena: donavan tots la *bona nit* ab mandra—ab la mandra que deixan vuyt horas de trevall á la soleya—y ella ni'ls hi tornava, y per no rompre en plor, se mossegava'l llabi, molsudet y vermell com las cireras.

Y anava barrohera, empesa pel desitj d'arribá á casa. Al traspassar la porta, deixá al sol la panera y s'aclofá demunt d'una cadira. Son marit, al sentirla, va surtir á la porta de la cuyna, ab la rialla als llabis.

—Qué tart qu'has arribat! Tot esperante, ja t'he cuyt lo sopar...

—Ay, Deu t'ho pach, fill meu!... Si tu sabessis!...—

Y sentintse reviure ab lo raig de bondat que l'acullia, cuytá á parar la taula y's van asseure. Mes, tantost aixecava la cullera per comensar la sopa, va tornar á ferirla ab gran malicia, com una fuhetada, lo pensament traidor de las magranas, d'aquellas magranetas, núas tot just en sos volquers de grana.

Y apartá'l plat ab fástich, y esclatant un sanglot, fugí escalas amunt com una boja...

L'home, balb de sorpresa, quedá bocabadat: després pujá corrent darrera d'ella. La trobá dins la cambra, ab lo cap sobre'l llit, plorant desconsolada. L'aixecá, esmaperdut, mirantli'l rostre... Llavors ella, incapás de contenirse ni amagar més la engunia, l'abrassá fort, ben fort, fins á ofegarlo, y li confessá tot, acabant poch á poch, com en un somni:

—Si no que no pot ser... casi diria... que dech estar... y qu'axó son envejas...—

Lo marit la deixá, com si una fona l'hagués ferit al cor... Sense color als llabis, ab los ulls esglayats la mirá fixo... y esclatant un gran crit arrán de gola, que va fer so com d'orga enrugallada, l'aixecá á pes de brassos, posantla sobre'l llit com una ploma: y emborratxanla ab un ruixat de besos y acotant el seu cap sobre'l pit d'ella, amagá dugas llágrimas rohentas... D'ensá qu'era home fet, sols havia plorat un'altra volta: lo dia que perdé á la seva mare.

Ell mateix, poch á poch, va despullarla, ab un profond respecte, com si fos una imatje venerada: li besá'ls peus descalsos, l'abrigá dolsament, y al fi va murmurarli á cau d'orella:

—No't moguis pas, que torno desseguida...—

Y somrihent ab misteri, á salts y bots va devallar la escala.

Sobre aquell llit d'Olot, ab flors y ángels en la capsalera, la dona, mitj-jeguda, los ulls lluhents entre la inflor dels parpres y las galtas encesas, esperava, esperava, lo cor avalotat, tota ella concentrada en l'anhelosa espera.

Passá un quart, quelcóm més... De sobte retrunyí tota la escala ab un remor alegre, y entrá ell, lo marit, pantejant de la folla correguda: y sense dir un piu, abocá sobre'l llit la presentalla: una cascata verda, una gran degollina de caparrons pintats, tots ab sa coroneta retallada; cada un, al rebotar, prenía una espurneta de la llum del gresol, com derrer esclat de vida...

La nova mare s'adressá anhelosa, ab una estremitut de tots los nirvis, badá'ls ulls resplandents, ubriachs de desitjos, y enfonzá, ab avidesa, las dugas mans en mitj de las magranas.

Se posá á mossegar de l'una á l'altra ab extranya delicia, ardidament, ab ansia esbojarrada, aquella fruyta insaborosa y verda que de tan aspra feya fer ganyotas. Deu sab quánta'n menjá! Fins que, rendida, deixá caure lo cap sobre'l coixí y'ls brassos s'aturaren d'ells mateixos.

Mentres tant lo bon noy de terra cuyta, en ple deliri mut, la contemplava ab la boca entreoberta y ab una gran mirada, imbécil á forsa d'emoció... La mirada ab que's mira tot alló que corprén sense capirho: los grans misteris qu'han de engendrar la Sort ó la Desgracia.

VÍCTOR CATALÁ.

PLENITUT

La plana ampla y calmosa caldeja'l sol qu'abrusa,
els camps els rostolls mostran drets en la terra aixuta,
las plantas decandeixen sedents y desvalgudas...

Els cants de las cigalas en la boscuria s'ouhen:
son las cansons de sempre; pesadas y monótonas,
que'l sentiment enervan y la energía adormen...

El fruyt l'abella activa brunzint pressosa cerca;
deixa la flor colltorta la papallona trémola:
romeu perdut pels ayres, el sol sas alas crema!

Al pla l'oreig no hi baixa bressant olors dolcíssimas:
hi arriba tebi y porta remors y cants de vida
qu'aletejant en l'ayre l'omplenan d'armonía.

Y vibran y s'elevan com cándida complanta
qu'al pródich sol endressa la terra enamorada
de realitats sabrosas en sa esplendencia magna.

Y'l sol amant, veyentla rendidament feconda,
embadalit avansa per la serena volta,
y en una ardent besada de vida y llum la inonda!

P. MARTÍ Y PEYDRO.

EL BALL POPULAR

—...Et le bal, qu'en dites-vous?
— Il vaut bien celui de l'Hôtel de France et du beau monde; notre danse n'est qu'une promenade, un prétexte de conversation. Voyez celle des servantes et des guides: quels entrechats! quelles pirouettes! ils y vont de franc jeu et de tout bon cœur, ils ont le plaisir du mouvement, ils sentent le ressort de leurs muscles; c'est la vraie danse inventée par la joie et le besoin d'activité physique. Ces gaillards s'empoignent et se manient comme des poutres. La grande fille que voilà est servante à mon hôtel: dites-moi si cette haute taille, cet air sérieux, cette fière attitude ne rappellent pas les statues antiques. La force et la santé sont toujours les premières beautés. Croyez-vous que les graces languissantes et les sourires convenus de nos quadrilles assembleraient cette foule? Nous nous éloignons tous les jours de la nature; nous ne vivons que du cerveau, nous passons le temps à composer et à écouter des phrases. Voilà que j'en débite moi-même demain je me corrige, j'achète une grosse canne, je mets des guêtres et je vais courir la campagne... .

H. TAINE.—*Voyage aux Pyrénées.*

En ple estiu, en plena temporada de festas majors, esbarjos y dansas populars, aném á dedicar quatre ratllas á aytal assumpto. No som competents en balls, y per lo tant, més que parlar del ball en sí, lo que ferém será limitarnos á apuntar quatre consideracions per si'n resulta un article aprofitable. Aixis, donchs, tractarém l'assumpto cómodament, filosofant á la *pata llana*, dit sia ab perdó del lector á qui voldríam entretenir agradablement. Y puig ens trobém á fora, lluny de las febres de ciutat y fruhint la vida natural del camp, vejemla en tota sa expansió, contemplemla en sas festas y en sas dansas. Fixemnos en nostres balls populars, fixemnos sobre tot en la sardana, ball senzillíssim del que potser n'arrencan tots, y que tan ben sentit y descrit ha sigut per nostre excelent poeta Maragall.

Ditxós el poble que com el nostre té aquesta dansa verge y sencera pera espill de sas dansas! S'ha dit—é hi han assentit els cursis—que'ls balls y saraus á la moderna son cosa ignocenta, en els que no s'hi perverteix ningú, puig tant el jove entremaliat com la púdica filla de familia, mentres ballan *no fan res més*, s'entén, res de mal; y per'xó se sol dir d'ells: *Altre mal no fassin*! De manera, que sentin, pensin y diguin lo que vulguin ballador y balladora, tot es *inofensíu* y no'n prové cap mala conseqüencia. Moral al us, neta y pelada, y mentidera com ella sola. No sé lo que'n pensarán las noyas que ballan, peró es de suposar que deuhen pensar en aquest punt com els joves; y n'hi há prou ab escoltar las conversas de la majoría d'aquests pera saber á qué atendres. Quin més quin menys, tots deixan endevinar certa voluptuositat, cert desitj ó cert propósit d'*aprofitarse* de la balladora, encara que no acostumin aprofitarsen. N'hi há que no se'n donan compte, peró no obstant, aqueix propósit hi es, y fa verdadera pena que hi sia, molt més quan el frustran la hipocresia ó la inconsciencia. No dihém res de quan s'aparellan y ballan dos per condescendencia pura; devant de la galanteria obligada d'aytals costums, més que pena es llástima lo que deuria sentirse.

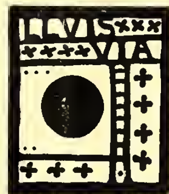
El ball, donchs, tal com avuy s'entén, en els salons, per parellas y abrassats els balladors, no será inmoral en el sentit vulgar y corrent, peró ho es molt més en quant enerva, estraga y constituheix una degeneració de la pura joya de la vida. Cada ball sol ésser un niu de secrets; l'amor hi parla en veu baixa, vergonyosament, com afanyós de fruhir, amagantlas alhora, intimitats d'arcoba. Hi há poesía, si's vol: arreu pot trobársenhi: peró poesia malaltissa. L'alegría no s'hi mostra núa y tranquila com un sol que vivifica, sinó que s'hi traslluheix tot just, fins en els instants de major esbojarrament, com un caliu encofurnat quina escalfor marceix el cor, quin baf ofega. Tot hi es fals ó convencional. Si la frivolitat no es sempre insoportable, si qu'ho es el que d'aqueixa frivolitat se'n fassi ostentació y gala, com passa en els salons en que l'alta societat hi balla. Els balls moderns, en general, no'ls provoca pas el sol desitj d'expansió y bullici, sinó la rutina d'una vida ó massa refinada ó massa tonta, l'afany neci d'inútil discreteig, ó l'incentiu sensual que, velat per un romanticisme neurótich, ens posa trenyinas als ulls y'ns estrafá y desparensa

la joya real y augusta del viure. L'actual societat (hi comprenèm l'alta y la baixa, la rica y la pobra) més que ballar, lo que fa es seguir una moda hipócrita. Priva'l lliure fruhir dels sentits y regateja la llibertat del amor, com si dintre la naturalesa no estés tota llibertat subjecta á mesura, y *en compensació* embruteix als individuus ab una unió d'homes y donas contraria á natura, aparentment lasciva y realment xorca; una aproximació de sexes ab la que s'excitan y al ensemps se cohartan las funcions vitals. Y això, per lo mateix qu'ho sab tothóm, tothóm fingeix ignorarho. Axis l'alcoholisat aparenta ignorar ó de propósit oblida'l dany que causan á sa naturalesa las begudas esperituosas, per la sola rahó de que plauhen á son paladar estragat. Preferibles á nostres balls moderns ens semblan las antigas bacanals, l'esbojarrament lasciu, peró ab plena fruhició. Fins repugnantnos, foran signe de major vitalitat; y com á inmorals ¿pot nostra societat tiralshi la primera pedra? ¿La hipocresia y la mentida no son prou grans inmoralitats?

Mes la dansa no es pas això; la dansa es tota ingenuitat y candidesa; la dansa, franch esclat de joya en els sers senzills y conforme á natura, es senyal de jovenesa, de salut y de forsa. La joya impulsa á saltar no sols al nen, sinó á tot home y á tot sér no decrépit. Peró l'home s'ha educat, y al educarse s'ha corromput, y habituat á las trabas d'aqueixa educació artificiosa, ha perdut la flexibilitat del cos y la serenitat de l'ánima, s'ha fet una moral inmoral, s'ha inventat una estética ridicula que'l converteix en titella, sense poder ni saber bellugarse armónicament y ab llibertat, sense saber riure ab franquesa, sinó ab rialleta de gracia, d'ironia ó de fástich; y arriba que ja no riu, ni dansa, sinó que's contorsiona com un esguerrat y fa ganyotas.

Mes encara hi há pobles que'n sabén de ballar, y en el cor de las montanyas hi es encara avuy l'antiga rassa d'empelt grech que serva'l sentiment verge de la joya pura; sentiment qu'es vida y armonia, y llibertat y amor; sentiment traduhit en la solemnial sardana, que, ab sas onadas de goig amplas, suaus y potentas, ajunta'ls cors y las mans d'homes y donas, els cors y las mans d'un poble sencer, y fa brandar rítmicament llurs cossos. Y, balladors y balladoras alternats, també hi cab l'amor de las parellas, sense secrets impropis de l'hora, sens haver de recatar intimitats sagradas, que bén sagrat es, fins en sas més petitas esparsas, l'himne de la vida y de l'alegria á plena llum. Aquesta es la verdadera dansa, la que dignifica. Gran en sa senzillesa, qu'en lo senzill está lo gran. Per'xó, sentintnos *múltiples*, som tan esquifits, que no la sabém ballar y fins menyspreuhém sa hermosa senzillesa. Els pobles equilibrats festejan sos ideals ab vera joya; trassumpte de son sentir ample y armónich, aqueixa joya ja es per si sola ritme pur; la veritable dansa, donchs, no es més que la *joya rimada* d'un poble ple de vida y salut.

Això se'ns acut veyent ballar la sardana al estiu en els pobles de l'alta montanya, en mitj d'una naturalesa exuberant, ahont els vents y las ayguas semblan parlar de llibertat quan ab tanta llibertat corren. En aqueixos paratjes hi falta cultura, es cert: peró en ells ens hi sentim més homes, y desd'ells ens semblan més petitas las petitas farsas de la societat que tot l'any ens volta, tant en la ciutat com en certs pobles, puig també en molts pobles, y més en aquest temps del any, s'han de fer esforsos heroichs pera lograr sustraures á la gran onada de las convencions que inconscientment, fatalment, arreu vol pujar y pretén invadirho tot. ¿Podrá més ella ó podrá més la verdadera civilisació, que tan fondas arrels ha de posar en la ben assahonada terra de nostra Catalunya?

CAMI DE BAYREUTH

La ruta preferida pels que, desde las terras de Catalunya van á la famosa ciutat bávara quin nom ha inmortalisat Ricart Wagner ab la fundació de son teatre model y ab las representacions que de sos dramas musicals en ell s'hi donan, sol ésser sempre la Suissa, donchs la contemplació, encara que no més sia de pas y per poch temps, de sas més famosas y típicas ciutats y vilatjes, de sas més alterosas y aspras serras, de sos pichs blanquejats per neus perpetuas y de sos extensos llachs rublerts d'una tan fonda poesia, es espectacle sempre atractivol, que predisposa

maravellosament als goigs artístichs per las representacions de Bayreuth promesos y ab tanta ilusió esperats pels devots veritables del gran Mestre, entre'ls que tenim la fortuna de contarnos.

Hem deixat enrera'l rioler pla de Barcelona, la ferrenya massa del Montseny, difumida per la calitja d'un xardorós matí de juliol, la vella Gerona enmirallantse en l'aygua térbola del Ter, las gayas planas y altius serrats del Empordá, y entrant á Fransa, hem atravessat la daurada Provenza, plena de recorts y de noms ben grats en els cors dels catalans. Y seguint, desde Lyon, la corrent del ample Rhône, hem arribat á la bella Ginebra, gaudint desde sos molls espléndits (en els que s'hi arrengleran hermosos edificis de tons blanchs y de linias ben garbosas, ab ayre extremadament francés, y en els que hi verdejan els jardins plens sempre de músicas y de gatzara) de la vista del grandiós llach Leman, que, comensant ab pretensions d'estany, vora l'illa voltada de cignes, en la que s'hi veu, á l'ombra de grans arbres, el monument á Jean Jacques Rousseau, va prenent ayres d'occeá á mida que s'aixampla y s'allunya, confonentse son horitzó blavós ab la calitja de sas costas, que s'oviran ab prou feynas. Desde'l magnifich pont del Montblanch, y mirant al llach, hem buscat la montanya que dona nom al pont y tan famosa es per tot arreu, mes las bromas tofudas que s'agombolan per demunt de las serras dressadas arrán de la munió de teulats, cúpulas y cloquers de Ginebra, rutilants y grassas, al ésser feridas pel sol que brilla esplendorós entre clapas d'un blau intens y purissim, ens privan la contemplació tan desitjada.

Desde Ginebra'ns en aném en un vaporet pel llach cap á Ouchy, ab l'intent de pendre l'exprés de Berna á Lausana. El viatje pel llach es deliciós á tot serho, sobre tot á primera hora del matí. Tot sembla embolcallat en un encís somniós, tot possehit d'una lassitut corprenedora. Las ayguas prenen hermosas coloracions, ab la reverberació solar. Dels tons d'argent fos, passan al gris perla, y aquest se fon en un vert gemat, que va esdevenint intens, fins á pendre'ls tons decidits de la esmeragda, pera fondres al poch en tota la gama espléndida de las blavors marinas. La gran extensió d'aygua resta llisa, quietosa, com encantada. De las llunyanas riberas, plenas de boscos, clapejadas per castells y vilatjes, y tancadas en ultim terme per serras alterosas, que contemplém emboyradas per la distancia, no'ns en arriba ni una veu, ni un crit, ni un cant, ni'l més lleu ressó. Sembla que tot sufreixi ab dalera l'encís matinal. Tan sols el panteig acompassat de la máquina del nostre vaporet trenca'l silenci, y las rodas del mateix, giravoltant ab furia, esbadian la tranquilitat de las ayguas deixant en ellas un ample rossech d'escuma, que'l sol del matí's cuyda d'argentar, y en l'ayre una columna de fum espés qu'enmascara grollerament el blau purissim del cel. A bordo tampoch hi abundan las conversas. Els passatjers participan de la esmentada somnolencia y restan muts y quietosos, en actitut contemplativa. No hi mancan á bordo, entre mitj del tipo general del viatjer, els típichs *habillements* dels *touristes* alpins: barret de feltre ab plomas, motxilla, *alpens tock*, calsons ó polaynas, y sabatas de groixuda sola plena de claus.

L'encís matinal se va desfent á mida que'l día avansa. Aném atracant vora de riolers vilatjes, ab sos *hôtels* y *villas* respectivas, d'agradable aspecte y hermós punt de vista. Aném deixant y prenent passatjers. Ens deturém á Coppet, á Nyon, á Rolle, á Morges, y per ultim arribém á Ouchy, ahont deixém el vaporet, que continúa'l seu viatje. A Ouchy prenéin un funicular, qu'ab pochs minuts ens deixa á la estació de Lausana. D'aquesta ciutat ens traslladém ab el ferrocarril á Berna, tot passant per Fribourg.

Després d'haver dedicat á Berna unas quantas horas de visita, y d'haver contemplat la famosa Torre del Rellotje, sas fonts caracteristicas, sos célebres ossos y sos edificis més importants, com els Museus, la Catedral, el Palau Federal y l'*Hôtel de Ville*, tot molt interessant pera l'observador, preném el carril fins á Scherzligen, pera traslladarnos tot seguit al vapor que, per l'hermós llach de Thoune, ens portará á Interlaken.

La tarda va cayent. Las enaspradas serras vestidas d'abets que vorejan el llach, van prenent tons desmayats de capvespre qu'aumentan l'encís profond del lloch. Abordém als pobles de Gunten, Spiez, Merlingen, Beatenbucht, y arribém á Interlaken, bellament situat entre pradas verdas, al peu de cingles espadats. Desde son animadíssim passeig de Hoeheweg, ombrejat per vellas y frondosas nogueras, rublert d'*hôtels* magnifichs, de bazars y botigas de totas menas, y alegrat pel rodar continuat de *landaus* y d'automóvils, contemplém, ferits per sa hermosura suprema, la massa blanca de la Jungfrau, qu'al reflex del sol ponent agafa tons de brasa y d'or fos qu'encisan la mirada. L'endemá, aixis qu'apunta'l día, ansiosos de contemplar la Jungfrau de ben aprop, agafém el carril, que serpejant ardidament per las valls ferrenyas de Lauterbrunnen y Mürren, ens porta fins á la Kleine Scheidegg, desd'ahont se domina un espléndit panorama. Las cimas nevadas de l'Eiger, el Moench y la Jungfrau resplandeixen al sol matinal ab esclat d'argent fos, destacantse sas blancas congestas y pichs enasprats sobre'l blau intens del cel. Retorném per Grindenwald y las aném á contemplar desde uns altres punts de vista, ó sia desde la

Schynige Platte, á la que'ns eleva un ferro-carril de cremallera, y desde'l vilatje de Sant Beatenberg, encastellat en un relleix de montanya. Torném á Interlaken á peu, devallant per la carretera que s'esmuny entre espessas abetosas, plenas d'ombras y misteri á l'hora capvespral en que las atravessém.

Pel llach de Brienz ens en aném cap á Lucerna, y preném el carril en la estació de Brienz. Pujém per las serras de Brünig, gaudint continuament de nous y sorprenents punts de vista. Alterosas serras, abrillantadas per grans congestas, xamosos vilatjes y pagesias, entafurats entre espessas abetosas, pradas verdejantas á través de las que cantan els rius entre pedruscall y rocas, s'apoderan ab forsa irresistible de nostra atenció, oferintnos tot l'encant y tota la poesia de las encontradas alpestres. Arribém á Alpanch-Stad, y allá pujém á l'alterosa montanya del Pilatus, que com un inmens castell construhit per titans, s'eleva fins als núvols ab ferrenya y orgullosa majestat. La pujada es dreta. La máquina del carril de cremallera que'ns hi porta esbufega de valent, y al cap d'un'hora arribém á la cima, desd'ahont se descubreix una vista grandiosa, ovirantse tota la formidable cadena dels Alps Bernesos y tota la extensió del llach dels Quatre Cantons, ab sas riberas.

Agafém el vapor á Alpanch-Stad, y pel llach esmentat arribém á Lucerna, hermosa ciutat en quina la barreja d'edificis moderns, luxosos en extrém, ab las caracteristicas mansions suissas antigas, ofereix un especial atractiu. Després d'haverla recorreguda minuciosament per tots indrets, sens oblidar la visita al monument del Lleó, cisellat en la roca viva, vora l'estany del ombrivol parch, doném una volta pel llach dels Quatre Cantons, que pel nostre gust es un dels més hermosos de Suissa. El dia plujós y emboyrat ajuda poderosament á presentarnos el llach ab tot son misteri llegendari. L'aygua bat el peu mateix de las altas serras coronadas de neu. Las arrels de las abetosas que vesteixen sas faldas abruptas, se banyan en la escumosa ribera. Passém per Witznau, al peu del Righi-Kulm, per la Tell's-Platte, lloch frondós, ahont Guillém Tell desembarcá, després d'haver empés, llach endins, la barca del tirá Gessler; contemplant, en mitj de las fortas ratxas de pluja que creuhan l'espay, la capella que'ls suissos hi han alsat en conmemoració d'aytal fet de la vida del seu gran deslliurador. Torném á Lucerna quan el dia cau, pera empendre'l cami de Zürich, ciutat magnifica ahont el trángul de la vida moderna que caracterisa'ls grans centres industrials s'hi deixa sentir ab forsa poderosa. De Zürich entrém á Alemanya per Singen, després d'haver contemplat á Neuhausen els famosos estimballs del Rhin, d'una bellesa corprenedora. Ens deturém á Stuttgart al mitj dia y desd'aquesta ciutat, purament moderna é industrial, ens traslladém á la vella Nuremberg, plena de poesia, á l'hora capvespral en que hi arribém. Som aprop de Bayreuth. Desd'allá continuarém las nostras rápidas impresions de viatje.

NOVAS

La setmana passada fou denunciat dos cops nostre estimat confrare y company de causa *La Renaixensa*, per dos articles publicats en sas dugas edicions del dissapte dia 9 del corrent al vespre, y del 10 al mati. Assumiren la responsabilitat de dits articles el director del esmentat diari y en Geroni Estrany, quins després d'haver declarat devant del jutje instructor permanent d'aquesta capitania general, quedaren en llibertat provisionalment.

Sentím las denuncias de tot cor.

—

El dimecres dia 6 del corrent, nostre estimat amich y colaborador Adriá Gual, doná una interessant conferencia en l'agrupació «Teatre intim», en quina tractá esbossadament del teatre en general, y en particular de la lley de conjunts escénichs, posant de relléu son valor en atinadas frases y prenent peu en algunas consideracions de la mateixa Naturalesa, en que totas las manifestacions coincideixen absolutament cap á una lley de conjunt comú, vivent en la universal armonía. Dita conferencia será la primera d'una serie qu'en la esmentada agrupació pensa donar l'autor.

—

Dissapte y diumenge prop passats tingueren lloch á la bella ciutat de Sant Feliu de Guixols, actes verament simpátichs que aném á ressenyar lleugerament. Dissapte á la nit hi arrivá de Barcelona'l senyor don Joaquím Salvatella, portador de la bandera que pera'l comité municipal federalista de Sant Feliu havia fet construhir el senyor Vallés y Ribot, que per indisposició no pogué concorre al acte. El senyor Salvatella fou rebut á la estació pel partit federal ab fort entussiasme, y á la nit feu entrega de la bandera en un *meeting*, en el que hi parlá, junt ab nostre company Pujulá y Vallés, essent abdós ovacionats.

El diumenje al demati, tingué lloch una manifestació pera anar á portar una corona á la tomba del inolvidable federal Pere Caymó. Més de tres mil personas hi prengueren

part omplenant tot el cementiri, en el que hi enrahonaren, fent memoria del mort y de las sevas ideas, els senyors Durán y Piera en nom del Comité; el senyor Manel Vilas, director de *El Programa*, en el del Comité Comarcal; el senyor Lluis Guizau en el del Centre Federalista; el senyor Pujulá en el de Joventut, y el senyor Salvatella en el de *El Federalista* y del senyor Vallés y Ribot. El senyor Aubert, d'Olot, hi portava la representació del senyor Joan Deu de dita vila. A la manifestació, qu'en tant alt punt posa la cultura de Sant Feliu que sab honorar als homes que lluytaren per la llibertat, hi assistiren nombrosas representacions del partit federal y del partit catalanista.

A la tarda del diumenge, els senyors Salvatella y Pujulá foren invitats pel partit catalanista á visitar el seu local del Passeig. En ell tingué lloch un dels actes que més fondos recorts deixará en el cor de tots els autonomistas d'aquesta terra. El senyor Pujulá y després el senyor Casas, en nom dels catalanistas, y'ls senyors Salvatella y Durán en nom dels federals, establiren entre abdugas tendencias autonomistas ferms llassos de germanor, convenint en que autonomia y llibertat son els objectius dels individuus que'ls componen y que, per lo tant, deuhen ferse ferma abrassada per'arrivar á conseguir lo que tots desitjém: la llibertat de Catalunya avans que res.

—

Nostres llegidors ja estarán enterats del discutit fallo del concurs de cartells pera las festas de la Mercé; el primer premi fou otorgat á n'en Joseph Triadó, essent además premiats ab accéssits y mencions els senyors Xavier Nougués, Leopold Brunet, Ignocenci Medina, Gumersindo Morel, Lluis Alvarez Brugués, Joan B. Montali y Adriá Gual. Repetim que aquest veredicte ha sigut molt discutit, lo qu'ha fet que fins en el mateix Saló de Cent fos desaprobat algún dels cartells premiats.

—

Se'ns comunica de «La Escola Jordiana, Orfeó Canigó», que havent dimitit fa algún temps, per motius de salut, el mestre Joseph Lapeyra son cárrech de Director de dita associació, fou nombrat en lloch seu, el conegut músich En Doménech Mas y Serracant, en consell general realisat el 31 del passat juliol.

—

Hem rebut un elegant fascicle d'en Giusepe Gramegna, titulat: *Un Statuaire*, en el quin se fa un elogi entussiasta del colossal *Crist* de V. Jerace, monument inaugurat á Ortobene (Italia). En Gramegna revela en l'esmentat fascicle sas notables qualitats literarias y la forsa de la seva imaginació, aixís com son complert domini de la llengua francesa.

—

Altras publicacions rebudas:

Ha surtit la décima edició de l'obra d'en Benito Pérez Galdós, *Doña Perfecta*, esmeradament corretgida, en una tirada de vintinou mil exemplars. Remerciém l'envio.

S'han publicat dugas interessants tarjetas postals, reproduhint l'una las armas del mariscal Ulisses de Salis (Museu Nacional de Zürich), y l'altra, el sepulcre del Comte Joan de Merode y de sa muller, y además, el Reliquiari de Santa Digna. Abdugas son publicadas per nostre amich Benet Roura y Barrios.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

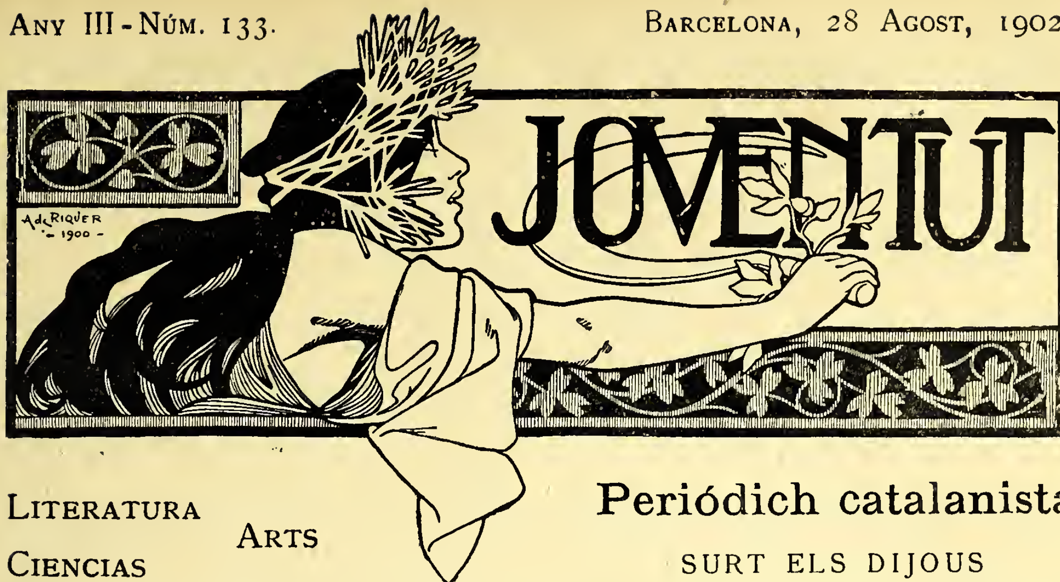
SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sian inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any..	10	Franchs.
Número corrent..	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY III - NÚM. 133. BARCELONA, 28 AGOST, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

ENRAHONÉM

L'home ha d'arribar á fruhir el dolor tan plenament com avuy en día fruheix el goig. Parlo dels conscients; donchs els que no ho son no arriban á fruhir el mateix goig. Qu'es llunyana l'arribada d'aqueix moment, això no cal dirho; peró de que s'apropa tampoch ne cal dubtar. El moment será arribat el dia que l'home deixi de fonamentarho tot en lo exterior y s'atengui sols á la seva personalitat. La reflexió de las ánimas en ellas mateixas, el reconeixement fet per cada home del seu jo, aportará la fruhició del dolor.

Las alegrias, els goigs no son verdaderament tals fins á tant que neixen y son experimentats pel mateix jo. S'ha arribat ja á fruhir el goig per una majoría, peró son molts els qu'encara no l'han fruhit verament. El conscient fins rodejat de riquesas no's troba en possessió del goig, donchs las considera com á cosa externa, y fins que s'ha trobat á si mateix, fins que s'ha palpat per dintre, fins qu'ha vist y sentit rajar en el seu fons la propia font del sentiment y de las sensacions propiament sevas, no s'atreveix á assegurar qu'ha fruhit el goig. En els sers moralment inferiors, trobaréu que cercan el goig fins en el goig extern dels altres: trobaréu individuu que se sab de memoria fins els noms dels cavalls de tots aquells que'n tenen, que vos donarán rahó del centim que ingressa en las caixas d'un banquer, de la vida y miracles de las familias als seus ulls ditxosas; y veuréu cóm al relatarvos lo qu'ell coneix, sa cara's transforma, s'alegra, experimenta las mateixas sensacions qu'ell experimentaría si fos el subjecte de las gestas que vos ha relatat. Efectivament, hem de reconeixe, perque la experiencia'ns ho demostra, que aquell individuu transformat en possessor de cavalls, ó en milionari, essent lo que se'n diu home de sort, fruheix un plaher cent voltas més gran que'l que fruhia quan se

limitava á veure regalimar el such de la fruyta que's menjava l'hortolá vehí. Clar está que la calitat del goig será major si en lloch de xifrarse en lo purament material se xifra en lo moral: y molt major será encara si lo moral té l'origen y'l terme en el jo, perque llavors la personalitat haurá quedat arrodonida y per lo tant definida y complertament compresa á si mateixa, lo que fa que las sensacions siguin totalment percebudas; perque'l batre d'alas d'un aucell se pert á camp descubert, y'l vol d'una mosca's percebeix clarament en una cambra.

Trobém, en el plaher, que hi há una aspiració vers ell, y que quan no's troba en un mateix, se busca en la relació, y que quan ni aixís se pot fruhir, se troba en el goig fruhit per altri. El plaher es un espectacle hermós en el que quan l'home no pot ésser actor, se limita á ésser espectador, y quan no,'s queda á la porta mirant embadalit als que hi entran. La existencia de la enveja confirma aquesta veritat: l'aspiració del plaher, y'l desitj de possehirne la menor fracció quan el tot es impossible. El *nyébit* qu'está á la porta del teatre veyent als qu'entran, si es inconscient enveja, si es conscient procura entrar, guanyantse la entrada al espectacle del goig, quan viu en una societat noble per medis nobles, quan en una societat de lladres, robant... Som molts els *nyébits* que conscienment volém entrar y potser hem definit malament la societat en que vivim, fentli favor. Quántas plujas d'hivern ens esperan afora del teatre!

En el primer grau, trobém donchs: amor á la fruhició de goig d'altri. ¿Es que's troba aquest grau en el dolor? No sols s'hi troba, sinó que té carácters més ferms qu'en el plaher.

L'home experimenta una fruhició grandíssima en el mal d'altri. ¿Voléu fer riure á una criatura? Copejeuvos ó feu que vos copeji, y ploréu. Ah, qué pocas serán las criaturas que no hi vegin en això un divertiment! Vos farán repetir la cosa, vos correrán al darrera ab el bastó, y vos costará ferlas desdir. ¿No heu vist ab quin plaher una criatura martiritza á un aucell, punxa á un gos que no la pugui mossegar, ó estira'ls boixets del coixí en que la seva avia fa randas? Tots aquells dolors ó molestias qu'ocasiona, els fruheix, els gaudeix plenament. Als pobles mireulos en sa infancia, quan encara no s'han donat compte de si mateixos y per lo tant no poden fruhir el dolor propi, cóm gaudeixen els espectacles del circo, de la *boxe*, de la plassa de *toros*! ¿Es que creyéu que'ls pobles que no tenen aytals espectacles odian el dolor? Anéu equivocats: no buscan la fruhició del dolor d'altri en tan alt grau perque s'han donat més compte de sí mateixos, peró tenen encara la novela de folleti, el drama d'acció, la tragedia. La catástrofe suferta per altre es fruhida per ells, catástrofe que, per ésser més natural que la primera, per estar no tant en lo bestial, té més facilitats pera sentirla com á propia. Hi intervé ab més forsa l'element denominat artistich, que reclama més la compenetració del subjecte. Aquell lleuger pas, ho es d'aproximació al dolor propi. L'espectador d'una tragedia teatral se fa més propi'l dolor dels altres (subjectes de la tragedia) que no l'espectador dels circos se'l fa del dels gladiadors, toreros, etc. Y això es degut á qu'en el primer cas la causa del dolor es més natural qu'en el segón, ahont el dolor es degut á un artifici, es ocasionat per convenció.

El pas del drama d'acció al d'ideas ho es vers la fruhició del dolor propi. En el drama d'ideas l'espectador se sent més en l'actor; els dolors d'aquest, per estar més trets de la realitat, son més próxims, s'assemblan més al del espectador. En el drama d'acció la catástrofe material es més fortuhita; prové generalment d'un cúmul d'accidents en els que, si pot trobarshi l'espectador, no es fácil qu'això succeheixi. En el drama d'ideas el dolor es el dolor de la massa; el pacient es el símbol, la síntessis de tots els jo espectants. Y's nota en la humanitat un major plaher en la contemplació d'aquest dolor, lo que'ns fa creure l'apropament de la fruhició del dolor propi.

L'abolició del dolor, potser no consisteixi en altra cosa qu'en sa fruhició, en saberlo convertir de nohible, y tot lo menys inútil, en cosa apreciada y gaudida. A la fi, ell no es sinó una manifestació de la vida, y aquesta potser no la sabém apreciar perque ó mirém massa endevant ó massa endarrera. Si dividím el temps en miléssimas de segons y concentrém el pensament en el rápit pas

d'una á altra, sentirém la vida fermament, com se sent la sanch circular aplicant la punta dels dits sobre las arterias. Cada miléssima de segón que nosaltres vivim, ens passaría desapercebuda si no la colorés el goig ó'l dolor, perque, com els microbis, el temps necessita colorarse pera ésser vist clarament en el camp del microscopi. *Soch* en una miléssima de segón patint, peró soch. ¿Voléu goig més gran? El dolor no es més que una vestimenta ab que'ns mostrém á nosaltres mateixos en el grandiós espectacle de la vida, ahont pera entrarhi l'hem necessitada, y preocuparnos del dolor y sufrint per ell oblidant lo essencial, la vida, es ridicul; com aquell que, havent entrat en un ball de disfressas, se preocupés de que sa careta es més ó menys bona y no fes valdre'l dur la cara tapada pera ballar.

De que'ls enlayrats fruheixen ja'l dolor propi ¿quín dubte n'hi há? ¿Qu'es la lluyta sinó una serie continuada de dolors, ahont la victoria no es sinó una solució qu'enutja? Son en gran nombre'ls esperits que troban plaher en la oposició.

No crech necessari dir que no parlo del dolor provinent d'altri y obrant sobre nosaltres mateixos. El fuhet del amo, el pes de las cadenas, no podrán may fruhirse sinó pels degradats, pels envilits, y sa fruhició no será tal fruhició, sinó inconsciencia, soportament, hábit, com trobém en aquellas donas qu'arriban á excitar al marit pera que las bastoneji, no perque hi trobin gust, sinó perque hi están habituadas.

Ma manera d'opinar sobre aquest punt, fa que jo no trobi argument de cap valor al dir que no podém ésser autónoms perque estaríam pitjor qu'ara. Suposant que sigui possible aquest impossible, el dolor de nostre malestar seria propi, nascut del jo, y'l fruhiríam, cosa qu'ara, per venir de lo extern, no'ns es possible perque encara no estém degradats.

No crech del cas dir ara qu'estaríam molt, molt millor. Peró ho dich. Que consti.

EL CANT DE LA BRUIXA Y'L DE LA SIRENA

A la vora del riu hi havía una dona assentada en una roca, ab un colze demunt del genoll, la barba sobre la má y las puntas dels dits entre'ls llabis. Sos ulls miravan fit á fit á l'aygua.

Sa cabellera li baixava esquena avall, escampantse com pluja d'or. Un vel blanch molt fi mitj cubria sas bellas formas, deixat anar sense cap mena d'estudi. El riu qu'ella tant mirava era ample, tant, que no's veya l'altra vora, perduda més enllá del horitzó. Foradant l'aygua, surtian negras rocas punxagudas, escampadas arreu; l'aygua anava corrent escandalosa, fins que's perdia en un saltant d'una negror esferehidora y d'ahont se veyan surtir llumenetas blavas bronzejadas com fochs-follets, que may estavan un moment seguras. Surtian d'aquell antre de mort, ahont se capbussava ab grandiós terrabastall l'aygua del riu, uns sorolls extranys com si un festí de diables s'hi celebrés ab gran cridoria y riallas. Per entre'ls espetechs de rialladas semblava com si á moments s'hi sentissin crits ronchs y estridents, grans plors y bramuls de rabia, xiscles de dolor, exclamacions concentradas d'horror y tota mena de planys.

A l'altra punta de riu s'hi veya tan gran claror qu'enlluhernava. El riu hi baixava, pausat com si anés pel pla, desde'l cim d'una montanya blanca, de qual cim ne surtia un foch daurat que pujava fins al cel.

La dona d'aprop del riu plorava.

Una bruixa que hi havía més avall, reya.

—

D'allá lluny, molt lluny, anavan venint homes y donas; quan arribavan al riu la dona'ls abrassava plorant, y després de felshi un bes en el front, els tirava al riu, dihéntloshi á tots:

—Fill meu, ves sempre amunt, no descansis enlloch, y si ho fas, estigas en tu y no't deixis encisar!—

Y se'ls mirava ab els ulls plens de llágrimas. Després de pochs esforsos se deixavan anar, l'aygua se'ls emportava avall y... la bruixa reya.

D'allá avall, d'ahont l'aygua s'anava tor-

nant negra, surtian crits de joya per cada náufrech que hi arribava; els crits se sentian, peró no se sab d'ahónt. Si alguna vegada un náufrech *volía* resistir un xich la corrent, y anava amunt, de l'aygua negra n'eixia l'encisador cant de la sirena, y'l náufrech parava de nadar, s'aturava aguantantse en una roca, y girant el cap avall, d'ahont surtia'l cant, escoltava embadalit. Quan axó succehia, la bruixa entonava una cansó fina y encisadora que corprenia y anava entrant en el náufrech com finissim ganivet en la carn, produhintli una dolsa sensació. Entretant, uns dimoniets petits com garipaus y del mateix color que l'aygua, surtian poch á poch del fons, y enfilantse en silenci per la roca ahont s'aguantava'l náufrech, li anavan desfent els dits, fins que'ls nirvis li quedavan sense cap mena de tensió, y allavors els dimoniets tornavan á enfonzarse, y la bruixa seguia ab la vista al náufrech que's deixava encisar per son cant y'l de las sirenas y's deixava arrossegar per la corrent sens adonarsen, embadalit y sempre escoltant. Quan arribava aprop del antre y s'adonava de son descuyt, al voler fer un petit esfors per'aturarse, un monstre lleig que á tot se semblava, se l'enduya al fons d'hont no'n tornava á surtir, y'l terrabastall tornava á comensar al punt que la bruixa feya una gran riallada y la dona un gran plor.

—

La gent anava venint, mes ningú sabia ó volía resistir la corrent; alguns s'hi oposavan un xich, peró en sentint els cants de las sirenas y'l de la bruixa,'s deixavan arrossegar tot seguit. Y la dona plorava. Y la bruixa reya.

Se n'hi atansá un á la dona: un jove, casi bé noy. Ella'l contemplá un xich, y després d'abrassarlo li digué plorant:

—Fill meu, tu tan jove ¿també t'hi deixarás arrossegar cap al antre? ¿També á tu t'encisarán els cants de las sirenas?... Quina llástima, fill meu! Tan jove!—

Y, besantlo,'l tirá á l'aygua.

El jove s'enfonzá en el riu pera ressurtir tot seguit, resplandent de bellesa; y donant una forta brassada, aná contra-corrent ab un vigor impropi de sa joventut, que'l feya aparentar feble y delicat. Ab un'altra brassada pujá un xich més amunt. La dona se'l mirava ab el cor sospés y la respiració continguda. Del fons del antre surtí'l cant de la sirena, y'l jove somrihent girá sa hermosa testa avall, y després de mirar la negror del antre,'s posá la má á la boca y enviá un bes á la dona; després mirá á la montanya blanca resplandenta de claror, y ab tres brassadas s'allunyá un bon xich més. De la cara de la bruixa s'esborrá aquella rialleta que may se n'havia mogut. Els ulls de la dona deixaren de llensar llágrimas, y en sa boca comensava á dibuixarshi un somris d'esperansa.

La bruixa comensá un altre cant més enlluhernador. A totas las rocas hi acudiren un sens fi dels dimoniets com á garipaus esperant que'l jove descansés en alguna d'ellas, ensemps que de la montanya'n surtia una claror més potenta y més brillanta. El jove no descansava;'s tornà á girar y enviá un altre bes á la dona.

De per tot surtian cants de sirena; el jove donava las brassadas cada vegada més fortas, y s'anava allunyant més; anava amunt, sempre avant, sense donar mostras de fadiga y si d'una gran forsa de voluntat. Ja arribava amunt de tot. Las sirenas s'enronquian de tant cantar, els ulls de la bruixa llensavan un foch vert, els de la dona una llum blanca...

El jove arribá á la montanya. Els crits de joya de dins del antre no's sentiren més; las sirenas callaren totas; l'aygua negra s'emblanquí; las rocas s'enfonzaren totas, y ab ellas tots els dimoniets com á garipaus. Un terratrémol inmens s'ohi per tot; l'antre s'enfonzá deixant en descubert el curs del riu que's perdia en l'horitzó, ahont s'hi veya la claror del sol ixent. El riu se balancejá de punta á punta, y cambiant son curs, llurs ayguas tornaren cap á la montanya blanca.

El jove arribá al cim de la montanya blanca, mostrant majestuós sa hermosa nuesa y cenyint son cap una corona de llor y portant en sa má un ram d'olivera y un de roure.

La bruixa plorava.

La dona reya.

Antón Sabater Mur.

DEL LLIBRE INÈDIT «CANT PLA»

ORTE

I

Hidròpica de sanch y extermini y venjansa,
resplandint de pietat y esclatant de verí,
al escalf de la fe la corona de Fransa
covava ja la nit de *Sant Barthelemy*.

L'imbècil coronat tan crüel com fanátich,
—Carlos novè, vuy dir—devot entre els devots,
estenía sos fils com á bon diplomátich
per acabar d'un cop ab tots els hugonots.

II

Era governador de la invicta Bayona
Orte, un noble fidel á la patria y al rey;
qu'ab estupor llegeix l'ordre qu'aquèt li dóna
de què tot hugonot mori en nom de la lley.

«Prepara als ciutadáns,—deya el real missatje—
prepara als teus soldats; exhorta'ls en nom meu.
Promet á tots el cel á cambi de carnatje;
qu'honrin ab foch y sanch al gran Sant Bartomeu.»

Orte respongué al rey aquets mots memorables:
«Per servirvos he fet tot quant estava en mi.
He trobat soldats braus, ciutadáns honorables...
lo que no puch trobar, senyor, es un butxí!»

III

Aquell día el bon Deu—oh, nó'l Deu reformista
ni'l catòlich-romá, sinó'l Deu de debò,
el crëador, l'etern,—ab un sonrís d'artista
degué exclamar: «Al món hi há encare un home bo!»

En cambi al sentdemá el Deu de Torquemada,
de Simó de Montfort, de tant y tant malvat,
sens dubte va esclafir una franca riallada.
—Orte, el governador, moría envenenat.

EL GRAN GUIGNOL

En nostre orgull ens figurèm il·lusos
ser els actors d'una sublím tragedia,
els heroychs personatges d'un gran drama
qu'ab interès l'Eternitat contempla.
Totas nostras accións, nostras paraulas:
nostres goigs y dolors, prechs y anatemas;
creyèm de cor que per l'espay ressonan
y qu'els sigles, parantse, ens aplaudeixen.

Y ay, no som més qu'els miserables títeros
d'un risible entremès que's representa
en un pobre *guignol* que giravolta
per un recó del univers,—y apenas
il·lumina un gresol mitj apagantse,—
servint potser de diversió ignocenta
en sos punts de repòs á un gran Artista
qu'ens mira ab compassió, sonriu... y crea.

NUNC ET SEMPER

La Mort no acaba res però tot ho transforma,
materia y esperit, vellesa y joventut;
allá ont ella ha passat tot ha mudat de forma,
tot ha mudat de ser, però res s'ha perdut.

La flor radiosa avuy, demá será flor morta,
reliquiari sagrat ont el demá s'enclou,
ont s'enclou la llevor qu'el vent de mort s'emporta
per ferne novas flors que granarán de nou.

APELES MESTRES.

LAS REPRESENTACIONS DE BAYREUTH

I.—Parsifal

Hêm assistit ja á tres representacions d'aquest hermós festival sagrat, y la impresió fondíssima—la més gran qu'hem experimentat devant d'un obra d'art—que va fernos el primer día, s'ha anat accentuant ab forsa y precisió maravellosa á mida qu'hem anat penetrant sos encisos sobrenaturals y hem anat assadollantnos de sas bellesas divinas. Y es que'l *Parsifal* enclóu una particularitat qu'arriba á ésser carácter essencial del mateix, una nota especial inexplicable (que, ab tot y sa grandiositat é inspiració sobirana, no té cap de las altras creacions de Wagner), qualitat que s'assembla molt á la bellesa d'ánima que pressentim, á voltas, en la mirada de las verges y també al perfúm suau qu'exhalan els manats de lliris y rosas del mes de maig. En el *Parsifal* tot está embolcallat per una alenada divina, tot trascendeix á las hermosors de l'ánima, tot té ayre de natura encisada per las tebiors primaverals del Divendres Sant; las linias generals de l'acció dramática, sobrias, senzillas, al ensemps que grandiosas, el carácter de tots els personatjes, la música que va comentant, ab exquisitat suprema é inspiració genial, el majestuós desenrotllo del drama, la plástica ab las agrupacions de personatjes y multituts, la llum ab sas gradacions justíssimas, el medi ambient en que l'acció succeheix, el color, els moviments, els gestos, tot, en una paraula, tot está impregnat d'aquesta particularitat que seduheix y atráu ab forsa irresistible.

La inspiració sublím de Wagner may ha sigut tan fresca, tan tranquila, tan suau y corprenedora com en el *Parsifal*. Las térbolas é impetuosas cascatas, clarejadas pel llamp, de *L'Anell*, s'han tornat inestroncable doll d'aygua frescal y cristallina que, alhora que s'escampa per las verdors de la prada, la fertilisa, acaronada pel sol de primavera. ¿Qué pot compararse á totas las escenas de la primera meytat del primer acte?... Quína poesia en el grupo que forman el vell Gurnémanz y'ls dos joves escuders del Gral agenollats sota las revellidas alzinas del sagrat bosch al barbotejar la oració matinal, mentres surt el sol y las ayguas del llach proper van prenent reflexos daurats, aixís que s'obra la cortina y mentres que'ls clarins de Monsalvat escampan la sagrada diana per las inmensas boscurias! Cóm va creixent la emoció del espectador ab l'arribada feréstega de Kundry ab sos ayres de diablesa y d'esperitada, y ab las hermosas paraulas del rey Amfortas, quan desde sa llitera, portat pels piadosos cavallers, contempla ab rostre que'l dolor ha esllanguit la bellesa matinal del bosch després d'una nit horrible de sufriments! Cóm s'aixeribeix l'ánima del pobre rey ferit, y cóm la subratlla la orquesta aquesta alegria momentania! Sentím després la narració de Gurnemanz, coronada per la profecía, y, trencada per la sublimitat mística del motíu d'aquesta, per l'esvalot que produheix la irrupció de Parsifal y la mort del cigne per ell mateix, ab totas las hermosas escenas que segueixen. ¿Qué dirém de la portentosa consagració del Gral que tots no sapiguém? Tan sols que vista en escena es quan pot mesurarse tot el seu valor real y tota sa hermosura. Cóm sonan las campanas! Cóm se van aclarint las majestuosas naus del sant temple! Cóm van entrant els cavallers! Cóm desfilan els escuders y'ls novicis! Ab quina unció camina'l grupo de servents que porta'l Gral y las cistellas y las jerras d'argent, plenas de pa y de vi!... Quína llástima que fa'l rey Amfortas, queixantse desde dalt del altar, devant del Gral cubert! Cóm ressonan fatídicas las paraulas de Titurel!... Quín quadro, al descubrirse'l Gral per má d'Amfortas y al elevarlo clarejat per blanca llum divina, entre las tenebras del temple, que's destrían, abarcant ab una suau carícia lluminosa á tots els cavallers agenollats fervorosament! Cóm s'ho mira Parsifal tot axó, girat d'esquena al públich y quiet com una estatua! Els chors de cavallers, adolescents y nens, fan l'efecte d'una rosada amorosa de llágrimas angélicas! No hem sentit res tan piadós, tan beatífich, tan intensament religiós, en una paraula! La impresió que aquest primer acte produheix á Bayreuth, no's pot explicar: es inmensa!

Al descubrirse la cortina, després del agitat preludi del segón acte, endeviném la sinistra figura del maléfich Klingsor, entre las tenebras de son castell encantat. En aquest acte tot pren un altre carácter, peró sense deixar la nota primordial, base de l'obra. Son diálech ab l'espectre de Kundry es altament dramátich, lo mateix que'ls xiscles histérichs d'aquesta y las flastomias del encantador, quan desde'l finestral atía á sos guerrers que combaten ab Parsifal. Tota la escena de Parsifal ab las noyas-flors, en l'esplendorós jardí encantat, florit de luxuriant vegetació, una veritable delicia; y la gran escena de la seducció, de lo més tendre y hermós qu'ha escrit Wagner; lo mateix que'l final del acte, d'una fermesa trágica esparveradora.

Hem arribat al tercer acte, la maravella de l'obra. En ell tot es gran, tot sublím, tot portentós. La nota, ánima del *Parsifal*, de que parlavam en el comensament d'aquest article, se destaca aquí ab brillantor divina, y la emoció que s'experimenta no's pot explicar ab paraulas, ni ab conceptes. El medi ambient (un bosch florit pels primers esclats de la primavera, á la vora d'extensas pradas es-

maltadas de flors: el cel blau; el sol brillant suaument; la natura sufrint joyosament l'encis matinal del Sant Divendres!) ja predisposa á las emocions que hi hem de sentir. El vellet Gurnemanz auxilia á Kundry, transformada en una penitenta. Aquesta transformació segona de la figura de Kundry es una de las bellesas més grans del drama. Arriba Parsifal, cubert per negra armadura. Empunya la Santa llansa, y l'elm negre que li cubreix cap y rostre li dona un aspecte extrany de congregant, quina penitencia may s'acaba. A las paraulas de Gurnemanz, deposa sas armas. Ab quin fervor s'agenolla y prega devant de la Santa llansa! Queda després vestit de blanch, y alashoras comensa aquella escena divina entre ell, Kundry y Gurnemanz, que's coneix en el món musical ab el nom de *L'encís del Divendres Sant*, devant de quina bellesa poética, dramática, escénica, musical y plástica, no hi há més remey que caure de genolls y plegar las mans per'adorarla, donchs vista á la escena, y á la escena de Bayreuth, resulta y es per si, per son valor intrinsech, un fragment teatral únich, sens igual en cap teatre de cap época. Wagner va assolir ab ella la perfecció somniada, arribant al pinácul artistich més alt, esplendorós y sublim, no petjat encara per cap artista.

Poch ne dirém del quadro final, donchs hem acabat els calificatius y no tenim més qu'apuntar sinó qu'arrodoneix l'obra espléndidament y deixa una impresió tan fonda, que no la oblidarém en tota la vida.

Tócans ara parlar de la interpretació que aquest any ha obtingut en el *Buhnenfestspielehaus* de Bayreuth. Hem de manifestar avans que desitjém que'l *Parsifal* no sia may representat fora de Bayreuth, donchs després d'haverlo vist, creyém qu'enlloch fora tractat ab la unció, respecte y serietat de qu'es digne, ab que aquí se'l tracta y representa. Tantdebó nostres desitjos se cumpleixin, donchs en la majoria dels teatres d'ópera de las capitals d'Europa fora profanat grollera y barbrement, sobre tot en un que jo sé y'm callo. *No s'ha fet la mel*... etc.

La interpretació que aquí alcansa es, tant de conjunt com individual, senzillament admirable. Aquí'ls artistas son, primer que cantants, actors consumats que representan, tots ab gran coneixement y conciencia artistica, el drama, sacrificantho tot á l'acció dramática. Aquí tothóm está dintre del seu paper, desde'l que fa de protagonista fins al darrer comparsa. Aquí's preocupan de fer ressortir ab tota sa puresa la idea de Wagner. Aquí la orquesta no ofega may als cantants. Aquí aquests parlan clar, frasejan admirablement, y l'espectador pot aixís anar seguint l'acció dramática paraula per paraula. Aquí cada chorista y cada comparsa es un actor que contribuheix per sa part á la impresió general. Aquí las decoracions ja donan l'ambient somniat per Wagner, y las llums se gradúan ab la música y la situació dramática ab una precisió maravellosa. Els colors dels trajos lligan y entonan perfectament ab el conjunt de la decoració. Aquí's fan escenas d'una bellesa plástica incomparable. Aquí's representa á Wagner ab tota serietat y respecte. Més clar: aquí *no's fa comedia*, y'ls cantants no's volen lluhir. Per'xó tot surt tan bé.

La Gulbranson y la Wittich están admirables com á cantants y com á actrius, encarnant la difícil figura de Kundry. Nosaltres preferím la primera á la segona. En Burgstaller y'l Schmedes fan y cantan la part de Parsifal d'una manera acabada. El primer, especialment, está sublim en l'ultim acte. En Perron y en Reichmann interpretan á la perfecció la part d'Amfortas. Son dos actorassos! En Kraus y en Friedrichs presentan admirablement las colossals figuras de Gurnemanz y Klingsor. Las segonas parts no poden estar millor. Els chors de sopranos, homes y nens, son admirables, y la célebre orquesta dirigida pels mestres Mottl y Muck, com qu'es maravellosa, ha fet maravellas tocant el *Parsifal*.

¿Y... el públich? Oh! El públich qué bé ho ha fet també! Quin respecte! Quina quietut! Y... *quina diferencia*!... Y prou per avuy.

Bayreuth, 14 d'agost.

ENIGMAS

Poemet en prosa

Vaig perdrem dins d'un bosch: el vent de la nit comensava la sinfonia del repós entre'ls arbres que's dormian. Els últims raigs de sol projectavan llargas linias lluminosas á travers dels fullatjes. A l'horitzó amplas tacas lluhentas trencavan la blavor esmortuhida del cel. El dia se'n anava, y las primeras ombras de la nit queyan sobre la terra.

—

Va caure'l vent deixant el bosch ple de tristesa. No's sentia un cop d'ala, ni un murmuri de fulla. Las llums del cel s'havian apagat: els encants y remors misteriosos del bosch á l'hora dels capvespres s'havian fós. La negror era complerta. Y'm vaig dormir bressat per la non-non inmensa de la Naturalesa.

—

De cop vaig despertarme: una claror enllu-

hernadora feria'ls meus ulls. Un murmuri produhit per una orquesta invisible surava ab febles vibracions per l'ayre lluminós. Els arbres s'abrassavan suaument, las fullas reverdían ab matisos infinits, y'ls tronchs donavan la nota fosca en mitj de tanta claror. Las veus dels aucells estenian per demunt del bosch una canturia d'alegría y felicitat. Se produhía, en plena nit de primavera, una mágica ressurrecció de la Naturalesa.

—

En mitj del cel encés per una llum més rihenta que la de las aubadas primaverencas, Venus, l'estel del amor, llensava'ls seus raigs més purs. Entre la molsa's sentía la tranquila cansó de las fonts. Núvols d'irisats insectes volavan sobre flors hermosissimas, dibuixant linias capritxosas en la llum transparent. Un esplay de dolcesa feya estremir la terra. Ratxadas d'efluvis amorosos passavan á travers del bosch.

—

La música's feu més clara y definida. Un *allegretto* diví va omplirme'l cor de joya. Format de riallas, de xiscles femenins, de veus puras, de besos, de ritmes de dansa, de sospirs amorosos va inondarme com una glopada de goig. Un estol de joves corria devant meu á la festa de la Primavera. La inmortal Psiquis se rejovenia. Sas alas batían alegrament. Una delitosa flayra embaumava l'espay, allunyant tristesas y desfent dolors. *L'allegretto* acabá ab una rialla de noya.

—

Un temps musical llarch, vibrant, sostingut comensava. La més fonda passió cantava entre las mágicas notas. Semblava que'l cor humá s'obría, que'ls seus amors se feyan visibles. Una melodía llarga descrivía recorts llunyans, rostres oblidats, veus mortas. La melodía no finava y anavan passant clars, vius, animats els dias de l'antiga jovenesa, deixant un rastre de dolsa melangía. Recordéulos bé, aquells dias! Han passat pera sempre: homes, ploréu! Aixís acabá la melodía.

—

Després d'uns moments de silenci va comensar un altre cant, grandiós, potent, irresistible. La Oda triomfal del amor y de la vida marxava heroicament envers la Felicitat, vibrant alhora en la terra y en els arbres, en el cel y en la llum. Totas las veus de la Naturalesa hi prenian part: las fonts infinidas de la joya brollavan totas abundosament. Una processó solemnial avansava entre nuvoladas de perfums, á travers del bosch. La Felícitat flotava entre notas lluminosas y, al passar devant meu, el soroll de la invisible orquesta era aixordador.

—

Me vaig alsar, inconscient, allargant els brassos pera alcansar á la Felicitat: sols vaig estrenye una forma que per moments se fonia. La música callá sobtadament, y un fum espés omplí'l bosch de tenebras. Tenía l'esperit ple de confusions. ¿Eran deliris febrosenchs ó imatjes fidels del no-res de las esperansas humanas? ¿Per qué tot s'havia fós al desitjarho? Mes jo havía sentit en la hermosa melodia els ecos de l'antiga jovenesa, y alló no era mentida! ¿Es que sols el passat es veritat? ¿Es que'l pervindre no existeix? ¿Y'l present, qué es? ¿Cóm desxifrar aquests enigmas?

—

El cel, per la part d'Orient, clarejava, peró no ab llum rosada de l'auba sinó ab extranys resplandors groguenchs. Una taca fosca s'hi formava al mitj. Poch á poch aquesta taca, fentse més grossa, prenía contorns misteriosos y aterradors. Formas monstruosas se movian, confonentse. Ratxadas de pessimismes, de negacions y dubtes venian á sobre meu. ¿Será veritat que la Felicitat es negativa y'l Dolor positiu? Després de tant ideal, de tanta esperansa y recort, ¿tindré de tornar á l'antiga vida vulgar ó plena de dolors y miserias?

De nou tot desaparegué. El bosch recobrava'l seu natural aspecte. A travers del fullatje's veyan fragments de cel clapejats de estrellas.

—

Per fi vingué l'auba. Un perfúm fresquívol entrava en el bosch. La boyra's tornava de color de rosa, empesa cap á Occident per la forsa eterna del sol que pujava. De la fantasmagoria de la nit no'n quedava ni rastre. El chcr de rossinyols, alosas y guatllas omplia l'ayre pur del matí de notas y xerroteig. Y la blavor del cel cubrí complertament las alegrias de la terra despertada.

Francesch Oliver.

Á PLE MATÍ

Arribava á n'aquell poble molt avans d'eixir el sol, després de caminar tota la nit per mor de la calor. El cel era seré, velada tenuament sa blavor per una finissima boyra que no arribaría pas á la terra. Un clap de xiprers ornava la entrada d'aquell caseriu de la Garrotxa, barrejantse llur flayre ab la de l'herba humida per la brisa del matí. Quina quietut més dolsa! Del dessota'l porxat de la primera casa, qu'ombrejava un esdernegat paller, n'eixia un seguit parrupeix de coloms; més enllanet el tossir viu d'una criatureta; cap á la plassa un grinyoleix de porta que s'obria, seguint algún lladruch tranquil de gos casulá, mentres que, al temps d'arribar á la cantonada, comensá l'ayrós fregadis d'una escombra que m'acabá d'animar, sobre tot l'ayre ab que la movia una minyoneta escotorida qu'era en plena jovenesa. Fresca, xamosa, roja de galtas, ab esbulladissa de cabells que li ombrejavan la cara, y mostrant á tota nuesa uns garrots de brassos, molsuts y blanchs.

La branca de pinassa que penjava del llindar de la porta, al bell dessota de la clavellinera que deixava anar paret avall tota una cascata de vermellor, me feu adonar de que era l'hostal, entrantme desitj de ferhi la barreja servida per aquella noya que m'esguardava de qúa d'ull. Ab quina veu y ab quin somriure va tornarme'l bon jorn que li doni á quatre passas d'ella, mentres aturava la escombra y ab sa má esquerra s'apariava'l penjoy de cabells que li queyan front avall!

—Anéu dematí, bon home! Devéu haver eixit nit enllá de Besalú, ¿no fa?

—Creguéu, minyona, que val la pena de matinejar solament pera gosar de tant bonas vistas!

—Oydá! ¿Qu'ho dihéu per mi?

—Per qui ho diré, donchs!

—En bona fe que un hom no fa pas de bon tros tant de goig com las que devéu veure per avall. ¿No fa que'n sou de per avall?

—No pas, gracias á Deu! Soch fill de montanya y ho tinch á bona honra.

—A fe que no'n teniu pas el tirat.

—Això pla! No sé á qué atribuhir que'ls de ciutat me coneixen montanyench pels ayres y per tot, y en cambi'ls montanyenchs me fan ciutadá. Deurá ésser que soch un mal montanyench, y això que tant de pler me dona.—

A no haver sigut el senyor Rector que travessava la plassa per'anar á obrir la esglesia, y qu'ab son saludo'ns distragué, la conversa encara seguiria fora'l portal. Instintivament me'n entri á la botiga, que com totas las dels hostals de montanya m'atreya de debó.

—Ara haurém d'anar per trencar el cuch. ¿Que m'apariaréu un ruquillet de barreja aixuta, mentres rosego aquest crostonich y la xacolata?

—Prou, prou!—digué tota amatenta, boy rentantse las mans en un gibrell d'aygua crestallina quina frescor m'arribava á la pell.

Brassos y mans en aquell tou d'aygua prenian un to sanitós qu'enamorava, y ella hi devia trobar tant de gust, que apar li vingués mandra de tráurelas, y per'xó á mitjas excusas esbandi una restallera de gots y porro-

nets que prou curiosos lluhian al primer raig de sol que's filtrava per la reixa de la botiga, en tant que las campanas deixavan anar el toch de missa primera.

—Deu meu, Senyor! M'havia ben distret de posarvos la barreja! Un hom va sempre prou atrassat de feyna!

—Ja podiau anar fent, ja, minyona. Gosava tant veyentvos xipollejar l'aygua, com xerricant el ruquill.

—¿Voléu dir? Aixís tot lo de per qui en amunt os agrada.

—Y sobre tot, més lo que á vos os plau. ¿Qué hi va que gosavau de debó de brassos y mans á l'aygua clara?

—Mal m'está'l dirho, pro de neta y curiosa ho só estat sempre. Puch ésser pobreta, això ray! no es cap vergonya.

—Ni pobreta tampoch. A ben segur que sou pubilleta del Hostal, ¿no fa?

—Bé ho soch, bé—digué esclatant una fresca y esponjosa riallada.

—Això deu ajudar á que'ls fadrins del poble os voltin més enllepolits.—

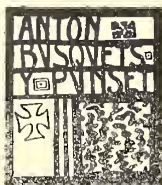
Al bell punt qu'acabava de dir això anaren venint á corrúa feta un estol de minyons, á punt d'anar á la trevallada'ls uns, y altres ab intent de fer conversa bona estona ab la xamosa pubilla.

L'un bevía l'ayguardent, l'altre la barreja, quin dos ditets del ranci... es dir, tots trencavan el cuch guaytantme de reull com qu'en mi hi vegessin un rival. No sé si es que'ls fes por que tots restaren muts, no gastant cap broma ni endressantli cap flor, cosa que jo hauría volgut de debó.

Aprés anaren llevantse l'altra gent del Hostal, y jo pagui'l gasto, boy despedintme dels hostalers, sobre tot de la pubilla, que plantada al portal, tota riallera,'m cridava fent senyals ab la má enlayre:

—Vaja, bon camí que Deu os do! Guardeus de pendre mal! Veyám si tornaréu á passar per aquí!

—Si á Deu plau!—responia jo, seguint la meva ruta Garrotxa enllá, entre verdors regaladas y á l'aventura.

(Dibuix de S. Junyent).

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY.

XIII

Els sociólechs y filólechs han demostrat, fent deduccions curiosissimas, molt justas á voltas, la secreta armonía qu'existeix entre l'ánima ó esperit general dels pobles y la llengua que parlan. Cada idioma vos reflexa fidelment el modo d'ésser psicológich ó moral del poble qué'l parla. No entra en nostre plan fer avuy un estudi comparatiu de cada poble y son respectiu idioma pera fer ressaltar aquesta misteriosa relació. Sols ens interessa deixar sentat qu'ella existeix. Farém, no obstant, observar un petit detall, en apariencia insignificant, referintnos al poble catalá y á sa parla, que com exemple gráfich, y per sa insignificancia mateixa, ens convencerá de que hi há un gran fons de veritat en las ditas deduccions. Y es clar que, com aquest exemple, podriam citarne molts.

El poble catalá — especialment la classe baixa, mes genéricament tot el poble — es sens dubte'l poble que més *renega*, y la parla catalana, empeltada ó no, es, si no la més rica, la més enérgica y precisa en interjeccions y *renechs*. Tant, que un amich nostre, *de la mánega ampla*, ens deya ab ferma convicció: «Hi há ocasions en que un renech catalá es més gran y expressiu que un gran poema.» Y nostre amich tenia rahó. Per nostra part no tractém aqui de fer l'apologia del renech que corprén á las ánimas senzillas y ofén els oidos delicats: sols anotém un fet que ningú podrá negar, anotant al mateix temps la conseqüencia ó deducció que'ls filólechs y sociólechs n'han tret. Y es la següent: El poble catalá'ns demostra ab això que porta en sa sanch un esperit lliure, independent y despreocupat; el poble catalá, renegant, ens demostra qu'es eminentment individualista. ¿Es això un mal? ¿Es això un bé? No hem avuy de determinarho. Lo que si hem de precisar es quán axiomática apareix dita conclusió. Evidentment quan un home, quan un poble, en un estat d'excita-

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131 y 132 de JOVENTUT.

ció excepcional, sab concretar en una interjecció, en una frase curta, en un renech, la seva protesta enérgica y espontania, contundent y aclaparadora, contra un acte ó fet extern que'l violentan, es qu'en la seva ánima hi niuhan las grans energias y'ls grans ideals que caracterisan als esperits lliures.

Heusaqui de quin modo procedeixen els sociólechs y filólechs en sas deduccions.

Peró, com hem dit, no es axó lo que'ns interessa; no tractém avuy de deduhir, per medi d'un estudi aprofondit de la llengua catalana, quin sigui l'esperit del poble catalá. Lo que volém fer, es observar de quina manera tan frívola, tan insubstancial y tan inútil á Catalunya, y més concretament á Barcelona,'s parla. Referintnos no ja sols als que parlan catalá més ó menys castís, sinó als que parlan castellá y als que parlan aquesta barreja de varias llenguas, que son molts.

Tenim tots un organisme vocal que, com tot orguen, troba la seva perfecció en son natural funcionament fisiológich. Es á dir, en el cumpliment del seu fi. ¿Quin es aquest fi? ¿Quin es el seu natural funcionament? La expressió d'ideas, d'estats d'anim, de visions serenas, de pensaments grans, d'imatjes bellas, d'ideals lluminosos, de veritats consoladoras. Quan l'home parla, y parlant diu tot axó, diu, encara que sigui imperfectament, quelcóm de tot axó, el part sublim de vida y de bellesa's cumpleix esplendorosament; nostre esperit sent l'intim goig de la consoladora deslliuransa, y'ls órguens flexibles que l'han facilitada troban també la misteriosa pau que dona sempre una missió complerta y'l silenci benfactor prepara al cos y á l'ánima pera nous esclats de vida. Lo qual vol dir que la humanitat donaria un pas de gegant envers sa perfecció si enrahonés una centéssima part menys de lo qu'enrahona, si sols parlés quan té necessitat de parlar, axó es, de dir quelcóm d'interessant. *Qui parle beaucoup vêut tromper*, deya'l gran Balzac, y nosaltres ens atrevim á afegir que sens dubte'ls xerrayres son els més grans criminals qu'han pertorbat á la societat. Els grans oradors de *pico de oro* y'ls grans tribuns populars han coincidit sempre pera preparar la decadencia dels grans pobles, y la loquacitat es sempre en els homes senyal indubitable de gastament intelectual y raquitisme d'ideas. Per'xó encara avuy s'observa que la dona, que, en general, enrahona molt més y ab menys solta que l'home, se troba moral é intelectualment molt per dessota d'ell. La religió del silenci seria en veritat més útil que moltas altras religions.

Confessém tot seguit que'l poble catalá no es pas un poble propiament xerrayre; que no es pas dels qu'enrahonan més, en lo qual potser hi trobariam el secret de la seva superioritat sobre molts d'altres; peró no hi há cap dubte que'l poble catalá, especialment el barceloní, enrahona massa, y com es natural, casi bé sempre sense to ni so.

¿Quántas vulgaritats, quántas tonterias é incongruencias no's diuhen cada dia á Barcelona? Espanta'l pensarho, per ésser tantas, y entristeix, perque ellas implican un gasto enorme d'activitat física é intelectual qu'esdevé complertament inútil. Citém alguns cassos generals: Dugas personas son amigas— fet molt natural perque l'home es sociable.— Donchs bé: cada vegada que's troban, tenen obligació de saludarse, informarse de la salut de las familias respectivas y després dir encara alguna coseta més; tot axó ab frases fetas, ab fórmulas, ab vaguetats. Y s'ha de fer aixís, sinó seréu titllats de mal educats. Molts homes, y las donas sens excepció, tenen un dever social ineludible: fer visitas; y la frase sacramental «tinch d'anar á veure á fulana *perque fa molt temps que no l'he vista*», no «perque tinch de dirli quelcóm d'interessant», sinó «*perque fa tant temps que no l'he vista*», serveix de máxima reguladora de las relacions entre gent fina. ¿Anéu á un establiment de banys, sou soci d'un cassino, viviu á dispesa ó bé estudiéu en la Universitat? Donchs avans d'una setmana teniu de *fervos* ab tots els individuus qu'en els respectius llochs se congregan, teniu d'enrahonar ab tots, y sovint; si no, vos dirán salvatje, y si la cosa dura vos obligarán á fugir. El barber no sabrá afeytarvos bé sens explicarvos dugas ó tres historias; el sastre equivocará las midas si no li deu conversa; el botiguer de modas, pera *fer l'article* á sa clientela, té de saber totas las petitas historias que poden excitar la seva curiositat, y ha de saber contarlas ab *garbo* y discreció. Un bon porter té de coneixe tot lo que passa en la casa, y

una bona criada té de contarli tot lo que passa en el pis. Un bon vigilant extén sa jurisdicció per tota la *manzana*, y un bon *sereno* per tot el barri. El peixeter, com més crida y parla, tant més bo té'l peix, y la carnicera y la verdulera del recó, que cada dos per tres s'estiran els monyos donant espectacle gratis, son las que tenen més nombrosa y escullida parroquia. Y en fi—no acabariam may de citar exemples sugestius—nota característica de tota conversa en que hi intervinguin dugas ó més personas: avans d'anar al gra, es á dir, avans de tractar del assumpto que'ls congrega, es necessari parlar d'altras cosas que á ningú interessan y no tenen ab ell cap relació. Las personas ben educadas ho fan aixís. No hi há, donchs, més remey que subjectárvoshi, per pressa que tinguéu.

Se parla massa pera que's pugui parlar bé. Lo qual es tant més sensible quan no solzament pertorba l'armonia en las relacions socials, sinó qu'es depressiu pera'l mateix individuu que, obligat á enrahonar continuament, se traheix moltas vegadas donant lloch á que'ls altres homes se formin un equivocat concepte de la seva personalitat.

Quánt no guanyarian la societat y l'individuu, si aquest únicament parlés quan sentis necessitat de dir lo que, després de ben pensat, cregués interessant!

(Seguirá.)

SENSE TERMES MITJOS

No sempre son flors xiroyas, de bells colors, lo que's troba quan se va á fora á cercar la calma sanitosa qu'oreja l'esperit, sinó que, aixis com á ciutat ens manca aquesta, envoltats com en veritat estém per un medi qu'ofega nostras ilusions, aixis també en el camp se'ns torba la calma ab la contemplació de flors marcidas en ple esclat de jovenesa.

Flors d'aquestas m'han semblat á voltas els bordegassos camperols, que'ns guaytan ab esguart feréstech alhora qu'extranyat; pobras figuretas bronzejadas que senten recansa de parlar, y que quan parlan, ens encisan moltas y moltas vegadas de tal manera, que'ns fan parar en sech el somrís que comensava á florirnos entre llabis, y de dret á dret el cor ens fereixen.

D'una d'aquestas flors es de la que vull parlarvos. La seva historia es una ben curta historia, barreja de sentiments els més oposats, de sublimitats y adhuc de tonterias: potser el preludi de la historia d'un sant ó d'un bandoler.

—

Se deya Jepetó, tenia deu anys y era petit y aixerit com un ratolí. La seva cara era rodanxona y enmorenida, els seus ulls blaus y bellugadissos; en sa petita boca s'hi estotjavan unas rengleras de dents afinadas y blanquissimas. Pels esquinsos de la virolada camisa mostrava sas brutejadas carns; las calsas de vellut negrós, venintli curtas, li feyan ensenyar bona part de sas camas, y sos peus, may protegits per la escayenta espardenya, estavan plens d'esgarrinxadas produhidas pels espinosos esbarzers y las punxagudas rocas. Li ombrejava'l front una tofa de cabells daurats qu'era ornament de sa testa, cuberta ab vella y descolorida barretina ensorrada fins á las orellas.

Criat á ple ayre, no temia las geladas ni las plujas. Las nits calurosas no las temia tampoch. Al hivern dormia á casa seva, si podia, ben arrambat al escó, aprop mateix de la llar apagada, embolicat ab una manta tota rosegada per las arnas y que despedia un baf de suhor inaguantable; al estiu dintre una garbera, quan n'hi havian, y sinó arracerat á l'ombra d'un gros arbre. Quan altra cosa no tenia, feya com els aucells: aquí menjava una figa, allá una poma ó una pera, y més enllá un préssech; si'ls pagesos dormian els hi prenia'l pa de la cistella, encara que devegadas el sobtavan els lladruchs dels gossos.

Sos pares ja li havian fressat el camí. El pare era borratxo, jugador, dropo com ell sol; per no haver de trevallar, tot el sant dia se'l passava á la montanya ab la escopeta al coll, donant mal temps á las perdius, conills y llebras. La mare no més s'emborratxava, y per torna rebia las pallissas que'l seu marit se complavia en donarli. Tenian, á més d'aquest xicot, una filla, bonica mossa de divuyt anys, alta y escotorida, bona pessa que s'entretenia en robar las gallinas y'ls ous del vehinat per'apareixe més guapa de lo qu'era y més fresca. Li agradava anar endressada y fer forsa goig, y per conseguirho hauria venut l'ánima al dimoni—segons ella mateixa digué un día—si'l dimoni li hagués pagada á bon preu.

—

Ja fa alguns anys que'l vaig coneixe al Jepetó. Era una tarda d'estiu afalagadora, en que las cigalas teixian llur enervador cant en el vert brancám dels arbres, sota la blavor d'un cel inmaculat, ab un sol que queya

á plom sobre la resseca terra projectant durament las ombras dels arbres y las rocas. Jo havia surtit á passeig ab un amich meu de ciutat, un excelent pintor que solia emportarsen casi sempre la capsa dels colors arreu hont anava. Eixits de casa ab un en sopiment aclaparador, caminant al etzar y ab el cap baix, anarem á raure á la riera, una riera vergonyant que boy sempre resta mansoya y sense gota d'aygua. Ens adonarem de que al lluny hi havia un pi centenari, y aprop del pi un bordegás que s'entretenia apedregant las brancas, y cridantnos l'atenció aytal escena,'ns hi varem encaminar. Y heusaqui que, un cop hi forem, aquell xicot se posá á corre cridant ab tota la forsa dels seus pulmons:

—Agafeulos! Agafeulos!—

Per allá aprop un pagés llaurava la terra ab la tranquilitat del just, y al sentir els desaforats crits deixá l'arada y comensá á seguir y resseguir el seu tros y'ls marges vehins ab totas las precaucions imaginables, enlayre la nuosa vara de freixa. S'adoná de nosaltres, ajassats indolentment en la humida ubaga á l'ombra del pi, vegé més enllá al xicot saltant, adhuch fentli ganyotas, y's feu cárrech de la cosa.

—Malviatje'l Jepetó y las sevas enganyifas!—exclamá enfadat, gratantse la orella calmosament.—Cert que'm creya que'ls lladregots me robavan quelcóm!...—

Etjegant malediccions torná á la tasca. Nosaltres, tenintlo ja á respectable distancia, ens esguardarem y esclafirem franca riallada.

—Jepetó!—cridá mon amich de sobte, aixecantse.

—¿Qué vols?—contestá'l marrech ab altivesa, parat y guaytántsel fixament.

—Vina, no tinguis por—vaig afegirhi, procurant amoixarlo.

—No vull!—digué fent ganyotas, saltant y ballant.

Deixarem de mirárnosel y fini de saltar. L'amich s'assegué aprop meu, obri la capsa dels colors y comensá á esbossar. Jo vaig posarme á dormir, y ja ho feya de gust quan de sobte'm desvetllá la remor d'una conversa. El Jepetó, agenollat y apoyant abdugas mans á terra, contemplava'l quadro de mon amich ab cert misticisme.

—¿Que mapas?—preguntava.

—Si—contestava l'altre sense deixar de pintar.

—Es alló d'allá: ¿fa que si?—repetia, senyalant las montanyas.

—Alló mateix.

—Per'xó, que jo ho veig...—

Pensant que aquell xicot l'amohinava, vaig desviar la conversa.

—Te dius Jepetó ¿veritat?

—Si.

—¿Que no vas á estudi, bon minyó?

—No, no hi vull anar: faig *campana*. Es massa dolent el mestre, y massa mala bestia... No entench lo que diu quan *xerra*, ¿sabs?... Després, té un *puntero* y pega massa... Malehitsiga!...

—Deus ésser dolent.

—No, pas ho soch! L'anar á tirar pedras no es ésser dolent; barallarse ab els altres bordegassos tampoch es ésser dolent. Son jochs. Fer enfadar al senyor mestre tampoch es ésser dolent, perque no parla com nosaltres y pega com un murri, batúal...

—¿Quins son pera tu'ls dolents, donchs?

—Son... son... ¿Quins son, dius?... Mira, ja t'ho diré. Son dolents els que no van á missa, els que fan dir disbarats al senyor rector, els juheus, els que clavan ganivetadas á altri y'l matan, els que... n'hi há tants de dolents!...—

Per una bella estona restarem silenciosos. Mon company trevallava afanyosament, com si concentrés la seva vida en aquella tela que pintava. Jo, al ensemps qu'admirava la lógica especial d'aquell xicot, explayava l'ánima en la visió del cel blau, solcat en tots indrets per voladurias d'aucells que, atansántselshi l'hora d'anar á joch, promovian alegroy xerroteig.

—Escolta, Jepetó—vaig dirli de sobte, trencant el silenci:—¿per qué l'apedregavas aquest pi quan nosaltres veniam?

—Perque... malehitsiga!... hi só vist un niu, y com que jo no tinch prou forsa pera enfilarmhi... batúa'l món!... perque soch massa xich... l'apedregava per si'l feya caure, ¿sabs?

—Dolent, més que dolent!—

Se mirá'l quadro boy termenat, hi marcá els cinch dits de sa má dreta, y apretá á fugir tot fent grossas rialladas y brincant com un isart.

—Aixis te reventessis, lladre!—cridá mon company.

Y's posá á perseguirlo, groch de rabia, tremolós y petant de dents, enjegantli algunas pedras que sortosament no'l tocaren.

—Déixal estar, pobret!—vaig ferli.

Deixá de perseguirlo, se'm reuni altra vegada, tancá la capsa dels colors y se la carregá á la esquena. Caminavam poch á poch, de retorn á casa, quan una veu feble y llastimosa, eixida de darrera nostre,'ns feu deturar el pas: era la del Jepetó, que tractantnos de *vosté*, ens deya allavors ab tots els modos de qu'era capás:

—Dispensin, senyorets, que no hi tornaré may més!..—

Mon amich no contestava pas, peró al ultim, cansat de sentir la mateixa cantarella,

—Prou me costa'l perdonarte, peró vaja, ho faig ab gust—digué.

Y després afegi, donantli la capsa dels colors:

—¿Me portarás aquesta capsa fins á casa?

—Si, senyoret.—

Y aixís ho feu. Arribats á casa,'l Jepetó entregá la capsa al meu amich y aquest li doná una pessa de deu céntims. Pert curts moments la emoció deixá mut al bordegás. Després, tot anantsen, digué joyosament:

—Mercés, senyoret! Avuy podré comprar ayguardent y *nissos!*

—Quin xicot!—vaig fer, guaytántmel ab recansa.

—Carn de presiri, vethoaqui! — replicá'l meu amich fredament.

—

De la darrera volta que vegí á aquell xicot extraordinari, deu fer cosa de quatre ó cinch mesos. Era un matí rúfol d'hivern, ab un ayret suau, peró que per lo persistent tallava la cara, y ab un cel tot cubert de núvols grisos. La nit avans havia nevat en abundancia y tota la terra era blanca. En las congestas de las montanyas els arbres, sense fullas y cuberts de neu, semblavan espectres que vetllessin el fret cadavre de la Natura. Tot era silenciós y melancólich, ab una melancolia qu'esborronava la pell y produhia estremiments nirviosos.

Contemplant el paisatje nevat, pensava en els vianants forsats que si os plau per forsa han de seguir sa eterna ruta, y pensava també en aquells sers qu'admiran els gemats paisatjes assentats en sumptuosas cadiras de brassos ó entre munts de flassadas, cor-aixuts casi tots ells y sens ideas que'ls hi abrusin d'amor l'ánima; fantasiejava un demá brillant y esplendorós pera tothóm... Y aprop meu el Jepetó'm guaytava ab persistent curiositat, las mans balbas y moradencas ficadas en las butxacas de las calsas, deixant veure ab prou feynas el cap per entre'ls plechs del vellissim tapabocas, y tremolant tot ell.

— Digas —li vaig preguntar: —¿qué vols ésser?

—Bisbe!— contestá sense pensarshi gens ni mica.

—¿Bisbe?—vaig insistir, rihent.

—Si, senyoret. Y si no puch ésser bisbe... general!

—¿Y si ni l'una cosa ni l'altra?

—Governador.

—... civil? Molt bé, xicot. T'explicas com un llibre. Peró escolta: ¿que no t'agrada'l trevallar?

—Veurá...

—¿Que no trevallas, donchs?

—No vull: estich millor aixís.

—Aixís no tindrás may diners...

—Sí que'n tindré: quan no se'n tenen, se prenen.

—¿Serás lladre, alashoras?...

—Millor! Per'xó, per no haver d'ésser lladre, voldria ésser dels que manan y no dels manats. Per no haver d'ésser lladre voldria ésser lo que he dit.

—Pobre, infelís Jepetó!—

Vaig restar pensatiu una estona fent mil pensaments sobre'l pervindre d'aquella criatura, qu'en tant va escabullirse. Un silenci solemnial semblava oprimirme l'ánima. No's sentían cants d'aucells, ni'l cel blau alegrava la vista, y'l vent rondinava fent més tétrica la tristesa d'aquell matí hivernal.

De cop vaig sentir uns plors llunyans que'm tregueren de mon ensopiment. Vaig escoltar amatent, y, convensut de qu'eixían de darrera una barraca que s'esqueya á poca distancia, cap á n'ella vaig encaminarme. El Jepetó s'estava allá extés, la cara tota terrosa y ab un xiribech al cap del que'n rajava la sanch abundosament. Vaig envenarli la ferida ab el mocador de butxaca, y'l vaig acompanyar fins á casa seva. Pel camí, entre sanglots, m'explicá l'aventura:

—En Tófol m'ho ha fet. Ens disputavam un pardal mort y jo'l volía perque... malehitsiga!... perque l'havía trobat primer!... Y'l pillo ab un cop de roch m'ha fet *un cap nou*, y me l'ha pres... Lladre, més que lladre y murri!... Peró me la pagará, sí, me la pagará!

—Vaja, no ploris més. Calla, calla, que no será res aixó.—

Eram ja á casa seva. Sa mare, sentintlo plorar, havia surtit al portal, y son primer afalach fou donarli una bofetada.

—Fort, massa poch!—li digué. — Llamp com no t'han mort!

—Bruixa, més que bruixa!—va contestarli ell.—Aixó á vos, aixis que vareu náixer!

—Ja ho diré á ton pare aixó, desvergonyit!

—Podéu dirli quan vulguéu, peguissayra!

—Mal fill!

—Y vos... mala mare!—

El cor se'm feya á trossos. Poch després, tot anantmen, vaig veure qu'ella li rentava la ferida, aixugantli la sanch negrosa que á filets tenia encastada per la cara, y plorant á llágrima viva, sentintse renaixe'ls sentiments maternals, el petonejava efusivament y deya:

—Ay, fills, fills! Qué'n donan de penas!—

—

Una nova, fatal nova, he rebut: quatre mots de lletra m'han arribat á ciutat dantme compte d'una mort que, sens interessarme d'aprop, m'ha conmogut forsa. Las llágrimas han entelat mos ulls, y ensemps ha somrigut la meva ánima perque al anarsen del món en Jepetó, aquell munt de *carn de presiri*, s'ha estalviat tal volta'l plorar molt y'l fer plorar als altres.

¿Qui pot esbrinarlo'l misteri qu'enclóu una vida? Mes jo'm vull creure que'l Jepetó hauría esdevingut un criminal empedrehit, un dels que gaudeixen veyent sufrir als homes. Havent sempre presenciat las escenas repugnants qu'en sa casa's desenrotllavan; veyent sempre las brutalitats que s'hi succehian y que li enmatzinavan l'ánima, no trempada en

els dolsos sentiments de la llar; faltat d'un sér que'l guiés pels bons camins, la lley inexorable s'havia de cumplir, que massa veritat tanca aquell principi que'ns diu: «Els exemples fan l'home».

ALFONS SANS Y ROSSELL.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

PIRINEU CATALÁ.—*Guía itinerari del excursionista á Camprodón, per César August Torras.—Barcelona, Tip.* «*L'Avenç*». *Ronda de la Universitat*, 20.—*1902*.

Un dels principals objectes d'aquest periódich es informar als lectors del moviment literari y artistich de nostra terra, aportanthi las nostras observacions per si las considera atendibles qui ja'ns dispensa l'atenció de llegirnos. Avuy hem de dar noticia, encara que lleugera, d'un llibre que ja fa més d'un mes que surti á la llum y que debadas hem esperat rébrel en nostra redacció. Son autor en César August Torras no l'ha enviat, mes això no'ns priva de parlarne, y ho fem ab gust, puig s'ho val.

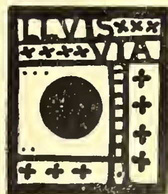
El *Pirineu Catalá* es, com queda apuntat, una guia-itinerari que, prenent per punt de partida la vila de Camprodón, comprén las comarcas d'aquest nom, Vall de Ribas, Valls del Llerca, Vallespir, Montanyas del Canigó y Conflent, Cerdanya, Ripollés, Alt Llobregat y vessants superiors de la esquerra del Fluviá. Conté 150 itineraris, 210 fotograbats, 3 perfils de montanyas y 8 mapas. Els perfils de montanyas son deguts á en Norbert Font y Sagué. Es, donchs, una guia important, la única que verament ompla son fi entre las varias que s'han escrit en nostra llengua. Son autor no'ns presenta sols una recopilació ordrenada y en forma amena dels datos recullits en trenta anys d'excursions pel Pirineu, sinó que, esperit cultivat y entussiasta de las bellesas de la patria, s'aparta constantment de la vulgaritat y apareix com á escriptor destre y com á artista conscient. Pera'l simple excursionista, presenta un plan d'itineraris copiós; pera'l cientifich, no descuyda aquells datos que puguin servir de base á estudis serios, geológichs, botánichs, históricos, arqueológichs, etc.; pera l'artista, apunta observacions fillas de son bon gust y experiencia, aposta pera que's fruheixin las bellesas de detall y de conjunt de las encontradas pirenencas y dels tresors artistichs qu'en sos pobles se troban escampats, tant més hermosos com més oblidats pels profans. Exemple d'això'n son las nombrosas y no per concisas menys justas noticias qu'aporta l'autor sobre la infinitat d'edificis románichs que existeixen en nostras montanyas y que donan idea de la civilisació de tota una antiga nacionalitat. No sols dels temples fá esment, sinó també de tot reste arquitectónich, desde'l més monumental al més humil que pugui impresionar al excursionista, ja en plena montanya, ja á redós de pobles, vehinats ó masias. Y no oblida tampoch las tradicions que més carácter donan als diferents llochs de que'ns parla.

Las distancias de lloch á lloch consignadas en els itineraris, aixis com els exemples gráfichs dels 8 mapas que acompanyan á l'obra, venen á rectificar ab decisió y acert varis erros continguts en altras guias, especialment las francesas que nosaltres coneixiam. Las distancias, no pot dirse que sian totas, y punt per punt, rigurosament exactas; peró això en tot cas fácilment podría corretjirse en successivas edicions, com solen fer els autors de las més importants obras d'aquesta classe. Els mapas resultan molt importants aqui hont apenas sabém lo qu'es un verdader mapa de Catalunya y hont ens hem hagut de fiar dels mapas francesos pera estudiar el Pirineu. Peró si bé l'Estat vehí ha fomentat més que l'espanyol aquests estudis, també s'ha de reconeixe que'ls dits mapas estavan conforme á veritat en la part de Catalunya que afecta á Fransa, mes no del tot en la que afecta á Espanya, y que aquestas deficiencias las subsana molt y molt el llibre d'en Torras.

Els nombrosos grabats que figuran entre'l text, reproduccions d'artísticas fotografias fetas ab la netedat y bon gust que caracterisan á la casa Thomas, contribuheixen á avalorar l'obra, qu'ha sigut primorosament impresa á «L'Avenç».

Com que tot es relatiu, no podém pas posar el llibre d'en Torras al nivell de lo millor qu'en son género s'ha publicat en altres paissos, peró lo qu'es aqui no té parell ara com ara, essent d'admirar no sols lo molt que'ns diu l'autor, sinó també lo molt més que sembla que sab y's calla pera no traspassar els límits fixats á la seva obra.

Aquesta ve á fer bons serveys. La recomaném especialment, en els actuals mesos d'estiu, als lectors que sian amants de visitar las bellas encontradas de nostre Pirineu.

NOVAS

La setmana passada fou denunciat el número de *La Veu de Catalunya* corresponent al dia 16 del mes que som, edició del matí. Ho sentim y celebrarém que no porti desagradables conseqüencias tal denuncia.

—

Ab el titul *Vetllades avenir*, hem rebut uns ayrosos y sentits prospectes en els que uns quants joves, entussiastas del art dramá-

tich modern extranger, anuncian una serie de representacions interessantissimas.

Las sessions serán quatre, donantse la primera'l dia 30 d'agost, y las altras els dias 4, 6 y 11 de setembre respectivament. Las obras escullidas son: *Els Mals Pastors*, d'Octavi Mirbeau; *Quan ens despertarém d'entre'ls morts* y *Els Pilans de la Societat*, d'Enrich Ibsen, y *Las Tenazas*, d'en Paul Hervieu, que's representarán per aquest ordre.

Inútil creyém dir ab quánta simpatia veyém la honrosa iniciativa d'aquests joves desinteressats que no dubtan en esmersar temps y trevall en bé del art y de la cultura del poble; y aqui hont, com ells diuhen molt bé en son prospecte, tothóm sembla que s'adorm en la inacció per falta d'esma en qui deuria dirigir y encaminar, els propósits d'aquests joves son doblement mereixedors d'aplauso.

Per nostra part esperém ab interés els dias en que's donarán ditas funcions, y alashoras ne parlarém ab la detenció que's mereixin.

Una observació hem de fer als autors del prospecte: Sens dubte per una mala inteligencia, atribuheixen la traducció del drama d'Ibsen *Quan ens despertarém d'entre'ls morts* á nostre company de redacció l'Emili Tintorer; lo qual no es exacte, puig lo mateix que totas las traduccions que publica JOVENTUT que no portan firma determinada, se deu aquesta á las mans pecadoras de més d'un redactor, y no pot per lo tant atribuhirse á ningú en concret. Son traduccions de JOVENTUT.

Feta aquesta observació, endevant, y bona sort.

—

Enterats els autonomistas de Palamós de que'l senyor Salvatella's trobava á Sant Feliu, conforme diguerem en el número proppassat, pregárenli que s'arribés al primer poble pera ferhi un *meeting*, prech al que accedí el jove propagandista federal. Al Centre Federal hi tingué lloch la reunió en la que hi parlaren els senyors Niceto Casanovas, Joaquim Salvatella, Fábregas, alcalde de Palamós y nostre company Pujulá y Vallés. Tots els oradors en el fondo advocaren per la germanor que deu regnar entre tots els autonomistas de Catalunya, essent fortament aplaudits pel públich que omplia'l Centre, la plassa y'ls carrers anexes al edifici que aquell ocupa.

Els delegats de Palafrugell qu'havian assistit al acte, aixis com els de Calonge, pregaren als senyors Salvatella y Pujulá que anessin á dits pobles á ferhi propaganda de sas ideas, á lo que accediren. El dimecres, al trasladarse dits senyors á Palafrugell, foren rebuts pel poble en els aforas de la vila, essent acompanyats fins al Centre Obrer, ahont enrahonaren, y després, entre grossa manifestació, fins al local de l'Agrupació Catalanista, ahont hi tingué lloch un segón *meeting*. En abdós hi regná un entussiasme indescriptible, tant quan parlaren els senyors esmentats, com quan ho feren en Linares y Delhóm y'ls presidents dels Centres federal y catalanista, tots en el sentit de que'l moviment autonomista deu compendre á totas las classes socials de Catalunya pera deslliurar á aquesta dels mals que com el caciquisme la aniquilan y prostituheixen.

L'entussiasme anava creixent com una rega de pólvora. A Calonge ja fou el poble en pes el qui surtí á la carretera á rebre als joves oradors, als qui acompanyava'l senyor Linares y Delhóm, actiu propagandista de Palafrugell. A la claror de la lluna, qu'iluminava la carretera, s'hi veyan totas las classes del poble en compacta manifestació. Las noyas calonginas ab sos vistosos trajos davan la nota verament popular, aplaudint y responent als viscas que als joves oradors y á l'autonomia de Catalunya's donavan. El teatre ahont s'hi doná'l *meeting* estava ple á vessar, interrompentse ab aplaudiments als oradors que fuhetejavan el caciquisme que sufreix la comarca y defensavan l'autonomia amplia de Catalunya. Ab un banquet al ayre lliure foren obsequiats aquells, mentrestant el coro «L'Amistat» els hi feya serenata y'l poble aguardava pera conduhirlos al local del coro, ahont tingué lloch un altre *meeting* á prechs dels ferms autonomistas calongins, pels qui viure es pensar y parlar d'autonomia. Ja no ab aplaudiments, ab abrassadas demostravan el seu entussiasme, y ab estretas de má y encoratjadoras paraulas interrompian els paragrafs dels oradors. Eran las dugas de la nit quan aquests deixaren el poble; la plassa plena de gent, retrunyent arréu els viscas y crits d'entussiasme. Val á dirho; es gran l'odi que sent aquesta comarca pel caciquisme embrutidor que tracta d'apoderarse d'ella y l'amor que sent pera l'autonomia de Catalunya.

Avans de terminar hem d'agrahir, y ferho constar, els conceptes que JOVENTUT ha merescut á tot arréu, y las frases qu'en sa alabansa se li han dedicat. Permétisens no ésser més explicits en aquest punt: moltas mercés.

—

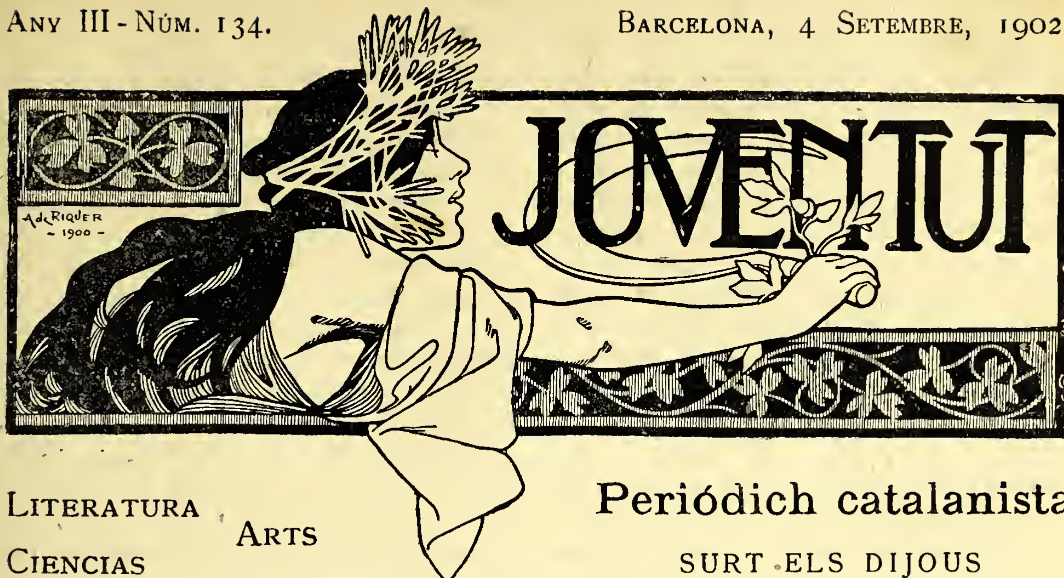
Hem rebut l'obra póstuma d'en Joseph Cortils y Vieta, titulada *Colecció de Faulas Originals*, impresa en la estampa d'en Joseph Casamajó d'aquesta ciutat. Es un bonich llibret en el qu'ab versos fácils se donan sans concells, en forma més ó menys poética.

—

També hem rebut *Els aucells més útils á l'Agricultura de Catalunya*, interessant y útil obreta de l'Emili Tarré, en que's tracta dels aucells qu'en la nostra terra son útils al pagés, per las feynas del camp.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 134. BARCELONA, 4 SETEMBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

EL MEETING Y LAS GARANTÍAS

En el dia 24 prop passat tingué lloch á Madrid un meeting pera demanar al govern l'aixecament del estat de siti y'l restabliment de las garantias constitucionals sospesas en gran part de Catalunya. Avuy ja casi ningú se'n recorda d'ell; de sa realisació no'n parlará la historia: nasqué mort, era un albat!

Al llegir la ressenya del acte se senten ganas de riure; riallas que's converteixen en forta riallada en quant un s'entera de sa historia, de quí eran sos iniciadors y'ls que s'hi havian adherit.

Es un bon exemple de cóm las cosas que podrian ésser grans se converteixen en petitas y ridiculas!

En l'esmentat acte se digueren una serie de vulgaritats que sembla impossible que'ls que las escoltaren no deixessin en blanch als oradors que las llensaren, obehint tant sols á un afany insaciable de popularitat mal entesa.

¿Quins foren els que'l promogueren é intervingueren? En Leopold Romeo, el célebre periodista que nosaltres coneguerem á la vinguda d'en Dato, el que prengué part en els actes de trista memoria á la surtida del Liceu, l'autor de tantas frases *afalagadoras* pera nostres paysans...; aquest fou l'héroe de la festa: l'Odón de Buen y altres que s'han distingit per son *amor* als catalanistas, que son jacobins empedernits y que no tenen altra deria que la auto-llibertat contant ab la esclavitut dels que com ells no pensan; fanátichs de sos ideals, que ab la forsa voldrian imposar, malgrat fos necessari que corressin rius de sanch. Pobres senyors! Y ells ens volen salvar en nom de la llibertat!

Molts adherits hi hagué, si fa ó no fa de la mateixa estofa, amén de certs diaris que á tot s'adhereixen: meetings, corridas de toros, insultants festas pera caritat, sense més fi que'l d'aumentar el número de sos compradors ó la llista de suscripció.

¿Y en Soriano, en Blasco, en Junoy, etc., etc., y altres *apóstols* que van per las firas á predicar sos remeys pera curar las malaltias socials, remeys que venen á ésser veritables *panaceas* pera... ells? No hi eran; ignorém el per qué; no podém creure de cap modo que fos conseqüencia de que no hi assistis en Lerroux.

Y en Canalejas, el gran Munyon de la politica espanyola; el que sent ministre governá ab l'estat de siti; el del talent superior y d'eloqüencia arrebatadora, el *gran curandero;* el que per experiencia propia sab las gangas del estat de siti, ¿per qué no hi era? Segurs estém de que ja está convensut de que li convé més que'l ofici d'*arrenca-caixali* ambulant, tornar á obrir son antich despatx de doctor en medicina politica ab son corresponent titul, pagant la contribució y degudament colegiat, mentres espera tornar á ésser un dels vuyt grans metjes de cabecera que cuydan de la malaltia del Estat espanyol. Ha vist que'l predicar per carrers y plassas té'ls seus *quiebros* y's retira del ofici: ¿veritat, don Joseph?

Es ben cert que sentim en l'ánima que'l govern no accedis á las peticions fetas en el meeting, en quin cas hauriam pogut fer una rebuda sensacional als senyors Romeo y de Buen, fent passar son cotxe pel mitj de la Rambla y anant á escoltar sos discursos que haurian fet desde un balcó. ¡Quina llástima! Han perdut una bona ocasió de guanyarse un'acta de diputat per nostra circunscripció. Un altre dia será!

—

Com ja diguerem en un dels prop-passats números, nosaltres no volém demanar el restabliment de las garantias, com si fos una almoyna, ni volém agrahir res als que ho demanan ab tal concepte, ni tampoch al govern que ho fassi. No volém demanar per favor lo que de dret ens pertoca.

¿Es tal volta perque preferim l'estat de siti y'l de sense garantias al estat normal? Això may. Partidaris entussiastas, fins á l'adoració, de la vera llibertat, no podém aymar una situació en que aquesta está restringidissima, essent limitats fins al extrém els drets més sagrats del individuu. Y volém l'estat normal, no tant sols per aquest motiu, sinó pera poder predicar lliurement nostras doctrinas, á més de que la llarga continuació d'aytal situació pot donar á creure als extrangers que, ó nosaltres som uns cafres, ó'l govern es un tirá: y cap de las dugas apreciacions ens convenen, ni'ns agradan.

Nosaltres volém arreu proclamada la llibertat y respectats nostres drets, y no podém oblidar que «la llibertat de discussió es la salvaguardia de totas las demés llibertats.»

Y al veure nostra situació actual, no podém menys de girar el cap enrera y contemplar ab enveja'ls vells temps del poble inglés, en els que ja no's permetia la proclamació del estat de siti; en que'ls paysans foren sempre jutjats per tribunals civils ó eclesiástichs, may militars; y en que vegeren respectats la inmensa majoria de sos drets. Els inglesos d'ahir y avans d'ahir ab més llibertat que nosaltres en ple sigle xx!

Y no'n tenim prou ab que aixequin l'estat de siti y restableixin las garantias; volém que's promulgui una lley en virtut de la que no's pugui posar per un may més cap d'aquestos dos estats anormals. Considerém á la llibertat del individuu molt superior á la voluntat del govern, tota vegada que l'Estat existeix pera l'Individuu, y per tant, que aquest no deu ésser may esclau d'aquell. Guardis, donchs, la situació anormal pera quant perilli la existencia del Estat, considerat com á conjunt d'individuus, ja per una guerra extrangera ó civil, may pera la conservació del ordre intern.

Pera conservar la vida del Estat ab relació ab els altres, té aquest una institució especial, l'exércit, ja obligatori, ja permanent. Institució ab missió propia, molt per sobre á la de la policia y altras destinadas á la conservació del ordre intern; y may y en cap cas se'l deu fer servir per'administrar justicia per delictes politichs, que ja tenen tribunals apropiats: á cada hú lo seu. Fer servir l'exércit per'aquestas cosas petitas, essent sa missió més alta, es no estimarlo en son just valor; es rebaixarlo.

Pera conservar l'ordre intern del Estat, té aquest també medis propicis, institucions adecuadas (policia, guardia civil, etc., etc.), y pera jutjar els delictes, els tribunals comuns ab sas lleys, que garantisan la llibertat del individuu ab sos corresponents drets, ¿qué més se necessita?

Y si á n'aixó se'ns arguheix qu'en nostre Estat els medis son pochs, per falta de recursos, sols els hi devém dir, que dels molts que ab el nom d'empleats no son altra cosa que parássits inútils del Estat, qu'en treguin uns quants y que ab las economias encara n'hi haurá de sobras per'atendre á n'aquells serveys.

Demaném, donchs, qué's restableixi la normalitat, peró ab la condició de que no sigui may més alterada per causas internas en forma de situacions de forsa. Y per lograrho, demaném que las Corts promulguin una lley apropiada pel cas. Aquesta es nostra opinió: aquest nostre desitj.

—

En el meeting de Madrid no's demaná aixó, perque tant els que'l promogueren, els que hi assistiren, com els que s'hi adheriren, esperan un jorn ó altre, ab una forma ó altra, ésser poder y no volen despéndrers d'una arma tan preciosa pera governar á son gust imposantse per la forsa. Per'aixó no'ns hi adherirem y'ns en riguerem, puig ni creyém en sos autors, ni creyém en lo que demanan, y menys volém servir d'escambell als tirans de demá, que'ns imposarian sa tirania filla de la ignorancia y de sa *bona fe* tan ben acrisolada.

30 agost.

¿NI BOLSA NI BOSSA?

Vaig sentir á un pescador de Blanes la següent expressió:

«Era un homo molt rich, peró's va donar á jugar á sa borsa y li varen escurar sa bossa.»

Sens dubte la llengua ferrenyament catalana del ignorant pescador no s'havia sapigut girar á pronunciar la paraula castellana *bolsa*, l'única qu'ell hauria sentida pera'l seu cas; peró hi há gent que, fins quan emborbollan, son dignes d'estudi, perque tenen l'instint castís del llenguatje; y aquest mot de *borsa*'m va semblar desseguida de bon fust.

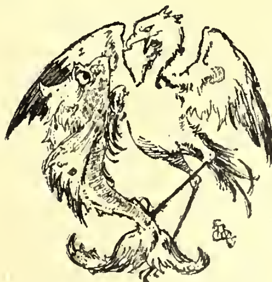
En arribant á casa vareig consultar el diccionari d'en Labernia y vaig veure que efectivament la paraula *borsa* era catalana y la precedent antiquada de *bossa*. Y vaig pensar: ¿per qué no reviscolarla, imitant el bon instint del pescador, en tot lo referent á la contractació de valors?

He llegit cent voltas en *La Veu de Catalunya:* Bolsa de Paris, Notícias de Bolsa, etc. En *La Renaixensa* he trobat: Revista de Bossa, Bossa de Madrid, etc. Ni bolsa ni bossa'm sonavan bé: *bolsa* per ser paraula castellana, *bossa*, perque haventla'l nostre poble usada únicament en el sentit material de saquet, hont se guardan els diners, y en el moral de riquesa de cada hú, havia limitat á estas dúas accepcions el seu significat en la nostra pensa, majorment havent aparegut entre nosaltres un altre mot, per foraster que fos, que s'aplicava exclusivament á la contractació de valors. Al meu parer, pera substituhir la avuy usual y mal catalana paraula *bolsa*, calia cercar un terme castís, diferent del vulgar *bossa*. Y aquest terme he cregut trobarlo en la boca del pescador blanench.

A mi m'apar escayent dir: Revista de Borsa, Borsa de Paris, jugador de borsa, borsista, etc. Y admés aixó, tal vegada s'hauria d'escriure *borsátil* en comptes de *bursátil*, perque tant per tant, en el meu concepte, val més acudir á l'arrel catalana que á la llatina. També's podria fer borsí (per *bolsín)* aixís com de cofa's fa cofí, de flauta flautí, d'espasa espasí, etc. Jo crech que'l nostre poble adoptaría fácilment aquesta manera de parlar.

Molt m'agradaria que *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya* diguessen quelcóm sobre aquest punt, ó que, si consideran bona la llissoneta del pescador, l'aprofitessen desde ara sense retop.

J. Ruyra.

LA FILOSOFÍA GREGA ANTIGA

I

En aquesta edat maravellosa de la Humanitat, l'esperit grech sobressurt en tots els géneros y porta á tots els assumptos l'ordre, la mesura, la proporció justa y l'armonia. Poetas, dramaturchs, filosops, historiadors, metjes, lo mateix que llegisladors y artistas, tots arriban tan alt, que la Humanitat encara, pera sa perfecció, els mira avuy com á models. Y'l temps en que visqueren tots aquests homes, fou tan curt, diu Veleyus, que no n'hi havia dos que no s'haguessin pogut coneixe. Y Pericles forma'l centre de aquesta época de llibertat, genial y magnánima; un xich avans ó un xich després, tot floreix á son entorn. Y la flor més preuhada, tant com la del Art, fou la Filosofia, Filosofia que sols es l'Art de la Idea.

Se sosté ab probabilitat que la Filosofia á Grecia hi nasqué baix la influencia de la que hi havia en la India y en l'Egipte. Nosaltres creyém més aviat que foren las predisposicions naturals de la rassa las que la determinaren, sense que neguém en absolut la influencia de lo primer. La rassa helénica era una rassa massa intelectual pera trigar en demanarse una explicació racional del Univers.

Se conta qu'al principi hi hagué sols els nomenats *set sabis* (1) que formulavan sentencias ó máximas pera regular las relacions de sos conciutadans, y faulistas que per medi d'apólechs ó alegorias tractaren de donar una llissó moral als grechs, tipo ideal dels quals es Isop, de qui s'ignora quasi tot, y solzament se suposa que fou un esclau llibérat.

Peró aviat varen apareixe verdaders pensadors que tractaren de formular un sistema del Univers.

La varietat de rassas influhi en els sistemas.

Els Dórichs, conservadors absolutistas, buscaren en las causas finals els motius morals, el *perqué*.

Els Jónichs, lliberals, republicans, més humans y més sensats, buscaren el *cóm*, estudiant la naturalesa y encadenament dels fenómens, subordinant la moral á la Naturalesa y fentla emanar d'ella.

Els primers foren més aviat moralistas y religionaris; els segons, Filosops en el verdader sentit de la paraula.

Aném á veure la escola Jónica originant ab els seus escrits una moral humana y un saber directe, no depenent pera res de las religions més ó menos absolutistas.

El primer filosop serio que trobém fou Thales de Mileto, á qui s'ha considerat com á fundador de la escola Jónica. Va náixer l'any 640 avans de J. C., y's creu que la familia de son pare era originaria de Fenicia; de modo que, á ésser aixó cert, ell fora'l resultat d'una barreja de Ari ab Semita, ó lo qu'es lo mateix, de Fenici ab Grech. Va ésser el primer en buscar las relacions dels fets, ó lo qu'avuy anomeném las *lleys*. For-

(1) Entre aquests escriptors filosops primitíus alguns hi fan figurar á Thales de Mileto, altres á Bías de Priena ó Pitacos de Mitilene, y á Solón d'Atenas. Chilon d'Esparta, Cleóbulo de Lindos y Periandro de Corinto completan el número; peró en veritat res hi há de fixo sobre'l particular. D'algún d'ells, com es l'ultim, no es probable, puig pot dubtarse del seu enteniment y de la seva prudencia, ja que com á governant fou un tirá dels més crudels.

Han quedat dels set sabis, com á proverbials, algunas máximas que Platón anomena *las primicias de la Sabiduría Grega*, tals com: «*Coneixte á tu mateix.*» «*Fuig de tot excés.*» «*Escolta molt y parla poch.*» «*La sabiduría la dona la experiencia.*» «*Dolenta es la desgracia: pitjor es el no saber soportarla.*» «*No fassis tu lo que't desagradi en els demés.*» «*La base de la llibertat es una conciencia forta y neta.*» Y aquesta de Bías, al eixir nu de sa ciutat, cayguda en poder del enemich: «*En mi porto tot quant tinch.*»

mulá varis teoremas matemátichs, especialment sobre'ls triánguls, un dels quals li permeté amidar l'altura de las pirámides de Egipte per l'ombra que projectavan. Ell fou qui induhí als marins Jónichs á pendre com á guia la *Estrella polar* y no la *Ossa major*, massa allunyada del pol. Seguint aquesta guia d'observació dels fenómens y de formulació de sas lleys, va posar la base pera lliberar de la teología l'esperit. Thales va rompre obertament contra la tradició; ell vegé sols forsas que dirigir allí hont els altres hi veyan Deus qu'adorar. Va pendre l'Aygua com el principi de tots els sers vivents: «tot ve d'ella y tot á ella retorna,» deya. Aixís, el dipósit de la forsa generadora estava en el mar; l'Univers era, pera ell, un organisme vivent; y'ls Deus no eran més que las forsas naturals presentadas per la imaginació com sers antropomórfichs. Ja en aquell temps formulava conclusions qu'avuy confirma la ciencia moderna.

Anaximandro fou amich de Thales, per més que sa especulació fos un xich més abstracta. Construhí un *gnomon*, rellotje de sol, una esfera y un mapa-mundi, calculant la inclinació de la ecliptica, y encaixá la descripció del seu sistema en son llibre περί φύσεως, sentant que del no res, no pot surtirne res. Substituhí l'element primitiu de Thales ab un principi infinit y etern, quina essencia era'l produhir continuament, en virtut de sa propia forsa, y quals manifestacions eran els fenómens.

Anaximenes va seguir el camí de Thales, substituhint al líquit element l'Ayre, com element primordial de las cosas. «Rarificat,—deya,—se converteix en foch; condensat, en núvols; y forma l'aygua, la terra y las pedras, segons son grau de condensació.»

Heráclit d'Efesso prengué com á primer principi'l Foch Y negá la existencia dels deus fins la d'un sér supra-sensible. Va concebir la idea de la permanencia de las lleys generals de la Naturalesa, á pesar de la varietat infinita del fenómens. Y formulá'l següent axioma: «Tot se mou, res persisteix»: πάντα χωρεί ούδεν ήενει. Una transformació perpetua, una producció y una reabsorció continuas, deya qu'eran la base del Univers. Aixís ve á ésser el pare del transformisme. En principi, no han escrit més ni Darwin, ni Spéncer. Generació y destrucció ja eran pera ell, com pera'ls moderns, unió y separació, agregació y disgregació. La energia permanent, el moviment etern, tot está ja descrit per Heráclit. Veya la millor manifestació de lo diví en la Humanitat, y axó era'l pensament, la elevació del intelecte sobre las simples sensacions orgánicas. Va floreixe 500 anys avans de J. C.

Empédocles, nascut á Agrigento (Sicilia), va floreixe 50 anys desprès Fou un gran fisich, filosop y poeta. Sos conciutadans, qu'admiravan els seus escrits sense poder penetrarlos, li erigiren una estatua cuberta ab un vel, símbol de la obscuritat que pera ells tenia'l seu estil. Com á fisich sentá la teoria dels quatre elements: Terra, Aygua, Ayre y Foch. Ademés d'aquests elements, admet dugas forsas fonamentals, l'Amor y l'Odi, qu'en la formació y en la destrucció del món representan, l'un l'atracció y l'altre la repulsió. Empédocles va tendir á la metafisica, y fins se diu que's dava ayres de taumaturg. Creya en la metempsicosis y prohibia l'us de la carn, aixís com els sacrificis de sers vivents, per pur amor á tot lo que té vida.

Xenófanes, vingut de l'Assia menor á la Italia meridional, ó sia á lo que s'anomená la Magna Grecia, va fundar allí la escola de Elea, en la ciutat d'aquest nom. Va combatre las ideas mitológicas sobre la essencia dels deus, substituhintlos per una concepció filosófica del Univers. Ell fou qui calificá de purs antropomorfismes las divinitats y digué: «Si'ls bous y'ls lleons sapiguessin de pintar, pintarian als deus tals com ells son.»

Parménides fou poeta al ensemps que filosop, y decididament idealista, ja qu'afirmava que fora de la metafisica, qu'era lo real, sols quedava lo fisich com apariencia pura.

Y Zenón d'Elea va arribar encara més enllá, donchs va negar fins el moviment. Se diu d'ell que fou mestre de Pericles. La escola Jónica's pot dir que fou determinista, com avuy s'anomena. La Eleática fou dialéctica y essencialment racionalista pura. A tal excés portá las ideas, que, servintse de la rahó, declará purs fenómens d'impresió las cosas; la realitat era la inteligencia pera'ls eleatas, y la veritat, la identitat del món ab el principi etern, axó es ab Deu.

En la mateixa Sicilia hi floresqué Pitágoras, nascut á Samos cap al any 510 avans de J C. Emigrá á Italia, segons se diu, perseguit pel tirá Policrates, y s'establí á Cretona.

La Magna Grecia era, per aquells temps, un gran centre intelectual. Agrigento y Siracusa tenian grans escolas, y allí se'n aná Pitágoras pera fundar sa escola nova. En contraposició á la escola humana é inductiva dels Jónichs, la de Pitágoras continuava baix novas formas l'esperit teológich absolutista y metafísich del Orient assiátich, que'ls Jónichs havian rebutjat. En Pitágoras hi há dos personatjes: l'un llegendari, al que s'atribuheixen mil invencions, y l'altre real. En la falta absoluta de documents, y haventse perdut la clau del llenguatje matemátich simbólich ab qu'embolcallava sa doctrina, es casi impossible apurar la veritat de lo que inventá ó escrigué. Se diu d'ell que viatjá per l'Assia y per l'Egipte, y tal volta arribá á la India. En el fons sols se sab de cert que fundá la seva escola á Cretona y qu'ensenyava á perfeccionar y desenrotllar els principis religiosos, tendint á un fi politich teocrátich.

Com hem dit, á Pitágoras no se'l coneix directament, sinó per lo que d'ell diuhen escriptors posteriors; peró'l carácter que resulta dels seus asserts es la reacció mitica dogmática orientalista, en contra de la independencia democrática dels Filosops Jónichs. La seva ciencia, encara que matemática, va embolcallada en la obscuritat dels símbols, y está animada per la superstició, ó, si's vol, per la imposició, al home, de lo supra sensible ó de lo incognoscible. Pera Pitágoras la Naturalesa estava subjecta al llenguatje, y aquest á aquella, y las paraulas com els fenómens, eran no més que símbols d'un ideal real, invisible, que's revelava á l'ánima humana pels números. Aixis els seus deixebles usavan sempre fórmulas numéricas y geométricas simbólicas de quelcóm amagat. Aquests deixebles se coneixian pel triple triángul; ó sia un triángul cada un de quins costats, dona origen á un altre triángul, ó pel pentagon.

La escola Jónica partia dels fets y s'elevava á principis generals. Pitágoras, al revés, va partir de la idea més universal, de la de la divinitat, y procedia per deducció llógica, sense cap observació ni experimentació. La seva base era son raciocini abstracte, apoyantse en principis absoluts. El principi real de totas las cosas era, segons ell, la *monada*, això es, la unitat absoluta, de la cual per oposició'n naixen la limitació, la dualitat, la imperfecció, lo indefinible. L'ideal humá consisteix en desenredar els ánims dels llassos de la dualitat, del món sensible, lo qual s'obté deixant la ciencia de lo que varia, de lo fenomenal, com á falsa, pera obtenir la ciencia verdadera del un, del Sér inmutable, tendint á reduhir la multiplicitat á la unitat. Y com á conseqüencia exposa sa teoria dels números, que pera ell son els símbols exactes de las cosas. No seguirém endevant en la exposició de las doctrinas pitagóricas, donchs ens falta espay pera ferho: sols dirém que la seva moral resulta ascética, austera, d'abstinencia y de repressió dels sentits.

Demócrit continúa la escola Jónica y es el filosop que més s'acostá á la veritat, tal com avuy dia la consideran els sabis. Son naixement, á Abdera, se fixa entre 490 y 464 avans de J. C. La fetxa de sa mort es incerta. Se suposa que visqué 109 anys. Viatjá molt. Estigué en la Magna Grecia y en Egipte, y's creu que també á Persia y á Caldea. No's saben detalls intims de la seva vida. Se l'ha presentat com un enemich de la tristesa y ab la eterna y alegra rialla dels deus als llabis.

Combaté com á malsanas la escola d'Elea pel seu racionalisme buyt, y la de Pitágoras per las sevas supersticions. S'afirma que Leucipo fou son mestre. Gastá sa fortuna pera instruhirse, y ridiculisat com á malgastador per sos conciutadans, els convocá y'ls hi llegí sa obra Μεγας διάκοσμος, y aquests alashoras, veyent qu'era'l saber lo que l'havia arruinat, l'indemnisaren ampliament (1). Sos coneixements eran vastissims. Sos escrits profonds. A ells aná á provehirse Aristóteles com en un arsenal. Sas ideas eran justas y vastas. «*S'ha d'aspirar*—deya—*no á la plenitut de la Ciencia, sinó á la plenitut de la Inteligencia*». Sentava que pera tenir ideas aproximativas de la realitat calia fer lo qu'ell havia fet. «*Dels meus contemporanis*—escrivía—*jo soch el qu'ha recorregut una part major de la Terra, visitat las regions més llunyanas, vist més climas, escoltat més pensadors; ningú m'ha sobrepujat en las construccions y demostracions geométricas, ni'ls geómetras d'Egipte, ahont he viscut cinch anys.*» Una máxima seva es que «*el qui aymi las contradiccions y la xerrameca, res pot produhir en serio.*» Ell fou la font ahont aná á beure Epicureo. Odiava la dialéctica, á pesar de lo qual Aristóteles l'anomena ab respecte fins quan el combat. En cambi Platón el combat sens anomenarlo, y en un moment de fanatisme volgué comprar els seus escrits pera cremarlos. Diógenes de Laertes ho afirma, y Aristóteles ho garantisa.

Fou el primer que formulá d'una manera clara'l sistema atomístich. Sas premisas son: 1.ª No hi ha res que vingui del no-res. Res de lo existent pot ésser anulat. Tot cambi ó destrucció no es més qu'agregació ó disgregació de parts. 2.ª Res aconteix fortuitament. Tot té la seva rahó d'ésser, ó sia la seva necessitat. 3.ª No hi há res més que'ls átoms; fora d'aquests, el buyt. Lo demés son hipótessis sense fonament. Lo dols y lo amarch, la calor y'l fret, el color y la obscuritat, existeixen sols en nostre pensament, son maneras de sentir els átoms y la seva existencia. 4.ª El número de átoms es infinit com sas formas. Cayent y projectantse á travers del espay inmens, els més grans, qual cayguda es més rápida, topan ab els més petits; els moviments laterals y'ls remolins que d'això'n resultan, son la causa de la formació del món. Continuament se forman innombrables mons en l'espay inmens, pera desapareixe simultania ó successivament y donar lloch á la formació d'altres. 5.ª Las diferencias de totas las cosas provenen de las diferencias en grossor y número, forma y coordinació dels seus átoms constitutius (havia previst ja la modernissima química del espay!); peró'ls átoms en si no tenen diferencias qualitativas. No tenen estats interns; sols obran uns sobre altres per la energia de la seva projecció y dels seus topaments. 6.ª L'ánima está formada d'átoms subtils, llisos y rodons, análechs als del foch. Son els més movibles de tots, y de son moviment, que's comunica

(1) Cinch cents talents, ó sían més de cinch cents mil *duros*, y la erecció de varias estatuas en son honor.

á tot el cos, en naix el fenomen de la vida.

Com se veu, encara que barrejats ab principis erronis á causa del poch avens experimental de l'época, Demócrit té ideas justíssimas sobre la Naturalesa, qu'han dat lloch á molts sistemas més moderns. Sa moral está d'acort ab la teoria de la felicitat y del plaher, es á dir, del acreixentament de la Vida. Pera ell la serena tranquilitat del esperit es el major de tots els bens, y l'home ha d'obehir sols als dictats de son cor, sens inmutarse ni entristirse devant dels successos, per tristos que sian. Sas obras son *El Gran Diacosmos*, *De la naturalesa del món*, *Sobre las pedras*, y algun'altra quin titul no ha quedat.

(Seguirá.)

EL BOSCH

El bosch! El bosch es un'orga inmensa de sonoritats majestuosas y plenas, de veus suaus y misteriosas. Quan la ventada xiula, pel bosch hi ressonan milers de remors: al lluny altras remors responen y s'hi abrassan y barrejan... dessota las arcadas de fullatje, aquestas veus onejan ja dolsas com gronxoleigs de llachs, ja potentas com la tempesta occeánica.

El bosch es el gran teatre de la Natura. Al arribar la Primavera, el bosch se cubreix de una vela fullosa y verda. El color vert hi canta una melodía hermosissima teixida ab tots els seus matisos. Ratxadas rihentas d'alegria, de claror y de perfums, saludan al mal temps que s'allunya. Entre'ls sospirs dels arbres esclata quelcóm de gay qu'apaga'l feble ressó de las cansons grisas de mars, els darrers tremolors de la llum hivernal: dels núvols devallan raigs dejoya. L'oreig preludia l'himne de maig. Y la Natura s'omple de refilets, de núvols daurats, de modulacions cristallinas, de nius, de blavors, de remoreigs dolcissims, de bataments d'alas, de riallas, de cants de rossinyol, de flayre de fonoll y de ginesta, de flors camperolas, de rosadas frescas, de vermellors alegras fillas divinas de las foscas nits.

Dolsa armonia sinfónica creuha pel bosch: el vert palau de fullas s'estremeix al bes del sol, quals raigs lliscan brancas avall, fent naixe boyrinas grogas que pujan y baixan bressadas per l'oreig.

Després venen las xardors del Estiu, las torrentadas de sol, els aixuts persistents, els vols mandrosos de las blancas nuvoladas. La pols giravolta pel bosch, portada per las ventadas calorosas. Ab foscas cabussadas, aixams de moscas y d'abellas ratllan la llum irisada del bosch. Las fonts cantan entre las herbas.

Y arriba la Tardor, la implacable enemiga dels fullatjes, groguenca y trista. Els forts vents xiulan desesperats á travers dels arbres y'ls despullan. Els tronchs s'aixecan demunt d'una catifa de fullas marcidas. Las aurenetas fugen xisclant, el cel s'omple de boyras.

Y, á la fi, l'Hivern devasta'l bosch. Els llops udolan. El bosch sembla un cementir. La neu blanqueja'ls arbres y'ls cubreix ab una mortalla gelada. Tot canta ab armonía tristissima: la tétrica sinfonía del bosch gelat apar la veu del etern desconsol, el ressó del no rés, la complanta de la buydor y de la mort. Y'ls arbres gemegan retorsats barbrement, ab els cims doblegats pel vent...

—

En el bosch hi han somniat els poetas. En el bosch visqueren Rama y Sita. En el bosch, els aucells, entre las remors de la Natura deixondida, revelaren á Siegfried la existencia de la divina Brünnhilda. En el bosch se perderen y s'estimaren Dido y Eneas. En el bosch las gojas de Mirmanda, de Vallespir y d'Alberas, oviraren el passatje d'Hannibal. En el bosch el trist Dant trobá'l camí del infern. En el bosch estimá Petrarca. En el bosch lluytá Don Quixot. En el bosch jugavan las napeas, las driadas y las hamadriadas, y'ls sátirs contemplavan ab beatitut sas nuesas bellíssimas, y entre'ls arbres protectors ressonavan besos y riallas, y ab las corredissas dels peus blanchs de las ninfas cruixian las fullas caygudas, mentres las fonts cantavan ab dolcesa. En el bosch las baccants corrían núas dessota las glassas transparents, ab els llarchs cabells desfets, tocant címbals, flautas y tabals, ab crits y gemechs de folla voluptat, empaytadas pels sacerdots de Bacus adornats de garlandas. En el bosch els druydas, al entorn de las vellas alsinas sagradas, reverenciavan la Naturalesa. En el bosch

els sants penitents pregavan per la salvació del home. En el bosch els satanistas hi celebravan sas disbauxas monstruosas.

—

En el bosch s'hi han desenrotllat escenas poéticas, fantásticas: la imaginació'm sugereix una successió de visions boscanas.

Veig, entre las euras de las alsinas, la ninfa preferida dels deus y dels boscos, rossa, blanca y esbelta; sembla feta de lliris, de gessamins y de neu, sos llabis son dugas rosas. La seva veu, dolsa y cristallina, crida als ecos del bosch que responen alegres. Els genis misteriosos dels arbres devallan per'ohirla: las altras ninfas, coronadas de pámpols, ab xiscles joyosos, corren pel bosch.

Aplegadas, voltejan totas una sardana ayrosa, ab música d'aucells y murmuris de fullas. Sobre sos caps giravoltan altras sardanas de papallonas viroladas. Y quan els vells arbres brandan ab gravetat sos plomatjes conmosos per las veus d'alegria qu'ouhen, el rogall d'una trompa de cassera esclata entre la verdor del bosch.

Las ninfas se fonen y volan per l'espay: com flochs de llana s'esquinsan en la brancada, hont moren poch á poch las veus de la sardana...

Veig el bosch dormit. El vent hi xiula furiosament, y la nit fosca extén son mantell d'estrellas. Els correchs negrosos semblan golas de monstruosas feras, obertas per la fam. La celistia ilumina'l bosch débilment y'ls arbres tremolan.

Es l'hora en que las fadas desitjosas de volar ixen de llurs balmas, ab las trenas blau-verdosas desfetas. Lliscan per demunt dels estanys y dansan gentils al so de liras invisibles. Y quan las fadas reposan y las liras restan silenciosas, el vent que udola fa brunzir en las cordas veus planyívolas, com febles sospirs de donzella malalta... L'auba omple'l cel de tintas rosadas, y la campana d'alguna hermita llunyana esglaya á las fadas. Fugen aquestas esporuguidas envers llurs balmas, y las clarors de l'aubada apagan els resplandors de sas cabelleras blau-verdosas...

Veig el bosch aclarit per lluhentors infernals. Sonan las dotze batalladas de la mitja nit. De la brossa, dels matolls s'alsan els esperits malignes. S'alsan dimonis y monstres y, ab planys, crits y veus extranyas, van pujant y patint pel dur rocám. Per l'espay volan olors de sofre y de malehits perfums, y un espantós torbelli de fumaredas negrencas se dibuixa sobre'l cel sinistrament roig.

Ab extranya cridoria van arribant las bruixas: sos nassos son cargolats; sas cabelleras, grisas; sos pits, llargaruts y negres. Entre flamaradas ardentas, ab banyas y barbas de cabra, renegant y malehint, van apareixent els diables. Els fochs-follets descriuhen zichs-zachs, s'entortolligan pels caminals, botan sobre las pedras, lluminarias dels esperits malignes.

Y sento, dintre de l'ánima, la horrorosa cansó del torb infernal, á travers del bosch malehit...

Veig el bosch aclarit per la llum d'un capvespre estiuhench. Aquest tremola com una boyra d'or á l'horitzó. Formas indecisas y puras flotan entre'l fullatje. Hi lluheixen ulls tan blaus com cels de maigs serens, llabis encesos y cabells negrissims: s'hi encreuhan dalés de joya, aromas sensuals, veus divinas y besos palpitants. Tot canta y remoreja, tot alena. La cansó del Amor omple'l bosch ab els seus ritmes amplissims. Las llargas túnicas—de rosa ó de violeta—produheixen, ferint la verdor de las fullas, vibracions aladas y lleugeras...

—

Avuy l'antiga poesia dels boscos es morta. Els poétichs aixams que'ls poblavan han fugit. Un vent de veritat, d'análissis y d'observació, ha escombrat las divinitats mitológicas, els temples sagrats y las llegendas. Tot ha volat y s'ha fos. Y avuy en els boscos hi ressonan solzament els cops de destral dels llenyatayres y peladors, y'ls trets dels cassadors, y'ls lladruchs dels gossos cassayres...

Peró'l bosch será sempre'l temple de la música. En el bosch hi cantarán sempre'ls grans músichs. Hi cantarán els trons, els aucells, las fullas, els torrents, las fonts, el torb, l'oreig...

INCONSCIENTS

L'inconscient es un sér negatiu, y en general, podém afirmar que tots som inconscients d'un ordre moral superior. Per axó el problema consisteix en acostarse tot lo més possible al gran maxim de consciencia ó siga de omniscencia. Clarament dellindats els camps morals en que's mou la humanitat solzament ne trobém dos: el dels conscients y'l dels inconscients; de terme mitj no n'hi há. La indiferencia no existeix: l'home ó coneix ó no coneix. Si coneix afirma, si no coneix nega, y'l coneixement á mitjas no es sinó un desconeixement. La indiferencia no es sinó una paraula inventada com tantas altras pera dispensar hipócritament la ignorancia. Indiferencia equival á manca d'opinió, á acceptació sense preferencia del pro y del contra d'una qüestió, y axó no es possible sens una ignorancia absoluta de la mateixa. L'esperit del home es una balansa, de la que baixa més el platet que té més pes; l'equilibri es una negació. Es més, l'equilibri del pro y'l contra de las qüestions no es objectiu, perque la qüestió ó es una cosa ó es altra, sinó subjectiu, degut á la ignorancia d'arguments dels dos extrems, ó del verdader.

L'inconscient no es un sér merament passiu, no es un cero á la esquerra que solzament ocupa lloch sense donar ni treure valor, sinó una xifra ab signe menys, ó millor un cero qu'enarbora á sa dreta l'apostrof de la seva *existencia*, *sociabilitat*, que fa convertir en decimals las cantitats que'l segueixen. Perque l'inconscient té forma humana y se relaciona com el conscient, y aquesta existencia y sociabilitat fa que sa inconsciencia se traduheixi en actes que li donan valor, es clar que negatiu.

Si anessim á esbrinar la causa de la inconsciencia la trobariam en el desconeixement del verdader concepte de la vida, qu'es la suprema ignorancia y la causa de totas las ignorancias. Homes hi há que desenrotllan la seva existencia sens haverse donat compte d'ella—millor dit; perque lo que deu admirarnos es la escepció — homes hi há que s'han arribat á donar compte de sa existencia! Y aquells qu'existeixen sense saberho, son estómachs atrofiats que per més aliments que se'ls hi donguin, res assimilan, res els aprofita, tot els enutja. Per axó trobarém personas *instruhidas*, perfectament inconscientas, y personas que sense saber llegir ni escriure, *viuhen*, malgrat sa vida se desenrotlli en un cercle limitat; el cas es que *viuhen*.

Quan la inconsciencia va acompanyada d'instrucció es més ó menys negativa, segons siga major ó menor aquesta, en proporció directa, aixís com també en proporció directa la consciencia es més ó menys afirmativa segons el grau d'instrucció. A primera vista sembla incompatible la existencia de la instrucció y de la inconsciencia, peró no ho es si s'entén la instrucció tal com s'entén y's dona avuy día. Instruhir es ensenyar cosas externas, y pot conéixers tot lo del món y ésser inconscient, perque la consciencia es el coneixement de lo intern. Gráficament: la consciencia es un círcul trassat ab un compás; la inconsciencia una linia oberta ó tancada trassada á la babalá. La instrucció es l'espay comprés dintre la linia. En la consciencia hi há Jo, hi há centre, hi há punt de partida. Un home conscient ab gens d'instrucció, existeix propiament, es un punt, peró visible; un home inconscient *no existeix* propiament dintre l'espay que tanca la linia d'instrucció per gran que aquell siga; no es punt, perque la linia trassada al etzar no té centre equidistant.

La inconsciencia es un desconeixement absolut de la vida, del seu motiu inicial y del seu *com* actual; y'l remat de sérs ab forma humana que constituheix el seu regne, es el que resta forsas al moviment de progrés que verifican els conscients. Perque l'inconscient no coneixentse, no té noció de la dignitat humana y es pasta d'esclau y de cabo de vara dels conscients; pot ésser un gran matemátich y en l'ordre moral formar en la casta dels imbécils, pot ésser un gran mecánich y no ser sinó un tornillo més de sas máquinas, pot ésser un gran coneixedor d'idiomas y no ser sinó un intérprete. En la balansa del judici final no son pecats y virtuts lo que s'hi pesarán, sinó actes de la vida, y'ls inconscients, els que han passat pel món sense guaytarse á dintre, anirán de dret al infern ab totas sas fórmulas, sas classificacions y posturas de pseudo-sabis. Un infern ahont

també hi anirán las maletas per molt que hagin viatjat y'ls llibres per moltas cosas grans que digan en sas páginas. Infern que ja sufreixen durant sa marxa pel món, ab totas las penurias de la vida, ab cap de sos goigs, de sas alegrias, de sos ideals.

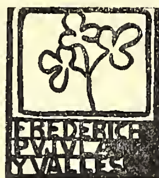
Els inconscients son els *arribats* al darrera del que lluyta pera mofarse d'ell restant inactius y estorbant.

Un jorn vaig veure son simbol. Era una mitjdiada d'estiu y'l sol queya á plom sobre la platja. El mar semblava un bassal de plata fossa; el poble y las montanyas del devant de la badia tremolavan darrera de la evaporació; feya calor. A trench d'aygua, un pescador, la cama núa, la canya á la má, l'esguart fixo en el suro, abstret en sa feyna rebia sobre sí'ls xardorosos raigs del sol. Un vehi del poble que's passejava per la carretera s'hi atansá, se li assegué al darrera y passá mitja hora contemplant sas maniobras. Al cap de mitja hora ne comparegué un altre y feu lo mateix. Un silenci absolut regnava en el grupo, fins que fou trencat per un dels arribats que digué al altre somrient:

—Miréu que's necessita humor pera venir á pescar ab aquest sol!—

Véusels aqui'ls inconscients que á la platja de la vida s'asseuhen darrera del que lluyta ab millor ó pitjor ormeigs y amparant el mateix sol no fruheixen igual goig. Ni's donan compte del sol qu'amparan: per aixó no viuhen.

Homes de cranis de concas buydas com l'esperit malaltís qu'enclouhen!

LA *ROSO*

Evocavam, entre amichs, recorts de nostra jovenesa, per dissort ja acabada. Un dels amichs, alt, fort, ab grossos bigotis grisos, digué:

—Un dels successos que sempre més he recordat, es la meva... *vamos*... las mevas... *relacions* ab la *Roso*: ¿vos en recordéu?

—Sí—varen dir alguns.

—No—respongueren els altres.

—Donchs bé: ho explicaré á n'els que no ho sápigan. Jo tenía allavors vintivuyt anys, alguns quartos y certa experiencia del món. Peró'l meu defecte principal eran las donas.

—Y ho es encara—afegi un dels presents ab veu baixa.

—Era un dimars de Carnaval y jo baixava per la Rambla, donant empentas y rebentne. Al arribar al carrer Nou la gentada m'obligá á deturarme. No'm va saber pas greu. Vora meu una xicota d'uns divuyt anys, parlava y reya ab dos jovenets, ensenyant unas dents netas y blancas. Sos ulls negres espurnejavan maliciosos. Era alta, primeta y elegant. Me va semblar qu'era francesa. «Una *conquista* barata», vaig pensar. Y aixis resultá: li vaig fer un signe, y ella, despedintse al moment dels dos jovenets, se'n aná carrer Nou endins, seguida d'un servidor de vostés.

Aviat ens varem entendre. La *fille* se deya *Roso* y era de Marsella. Enrahonava una barreja extranya de francés, provensal, catalá y castellá, deliciosa. No vaig trigar á compendre que sota'l seu aspecte ingenuu y senzill amagava un carácter ferm y decidit, y que'ls diners li agradavan molt. Era d'aquellas donas que's saben fer seus á n'els homes: carinyosa, flexible y lleugera, els seus brassos estrenyian ab forsa y'ls seus petons cremavan. Tenía'ls llabis molt vermells y se'ls mossegava sens repós.

Per més que's digui, l'home al costat d'una dona es sempre un ignocentó. Figureuvos que'm vaig arribar á creure, després de moltas visitas, que la *Roso* m'estimava de certa manera. Jo ja no li donava cap diner, y ella tampoch me'n demanava. ¿Quina proba millor que aquesta? Aixis seguiren las cosas fins que un dia vaig tenirmen d'anar de Barcelona, estantne tres mesos fora. Al tornar la primera visita la dedico á la *Roso*. Pujo la escala, truco á la porta del seu pis... m'obren...—¿La *Roso*?—dich jo mitj rihent.—No viu aqui,—me responen.—¿Ahónt viu?—pregunto esglayat.—No ho sabém...—y'm tancan la porta. Sens dubte la nova vehina no seguia la professió de la *Roso*. La seva indignació prou m'ho demostrava.

Llavors vaig compendre la falta que la *Roso*'m feya: la volia, la necessitava de to-

tas maneras. Vaig preguntar al pis de baix, vaig regirar certas casas ahont ella acostumava á anar, y á la fi, quan ja comensava á perdre las esperansas, trobo una seva amiga y companya d'ofici.—¿Sabs ahónt viu la *Roso?* —*Oui*, *monsieur*, *elle* está retirada; viu ab un *senyor* á la *rue* tal, etc.—*Merci bien*,—y me'n vaig content. Ja sabia'l que volia.

Al dia següent, cap al *Ensanche*. Amunt, amunt, fins á la vora de Gracia. Arribo á la casa, una casa petiteta y bufona. «Heusaquí, vaig pensar, un bonich niu de tortoretas». M'instalo á la portalada de devant. Tot era qüestió de paciencia. Tocan las deu, tocan las onze... y res. La paciencia'm comensava á mancar. Per fi, á quarts de dotze, s'obra la persianeta... Creyeume, el cor me va fer un salt. En el balcó, iluminat espléndidament pel sol hermós de primavera, la *Roso* aparegué, tancant els ulls enlluhernats y cubrintlos ab sas manetas llargas y finas. No havia perdut l'afició de llevarse tart. Jo, allavors, vaig deixar caure'l bastó, que produhí un fort soroll sobre l'acera del carrer silenciós. La *Roso*'m vegé, juntá las mans ab admiració... y'm feu signe de que baixava desseguida.

Vint minuts després devallá vestida elegantment; surtí á la portalada y'm signá que no li digués res en aquell moment. La portera rondava per la entrada... y tots sabéu lo que son las porteras. Se'n aná carrer amunt y jo, boig d'alegria com podéu suposar, vaig seguirla. Quan arribá á un camp desert s'aturá. Qué'ns en varem dir de cosas!—*Mon cœur*! Vida meva! *Ma chère Roso*! etc., etc.— Fins crech que'ns abrassarem. Me va prometre que al dia següent vindria á casa meva. El seu *senyor*—era un *mulato*—s'havia tornat ximple: era un gelós y un criatura.—¿Tu no'l *connais pas?* Encara no té divuyt anys, peró es molt rich.—

Quan vaig separarme de la *Roso*, la meva alegria era inmensa. Al entrar á casa vaig treurem el barret devant del porter y vaig fer caure á una senyora. La estona'm passava ab la mateixa rapidesa que passa pera un nen la diada dels Reys. A la nit no podia estar quiet. ¿Donchs qué faré? Cap al teatre.

Acabat el primer acte, vaig alsarme del silló. ¿Y qu'es lo que vaig veure? La *Roso* ab un *sombrero* colossal que m'ensenyava las sevas dents blancas y finas. Vaig acostarmhi, m'allargá la má... y ohí de prompte una veu tremolosa que'm deya:—*Cabayero*, *¿quién é uté pala pelmitilse semejante libeltade?* —Al moment vaig girarme y vegí á un *mulato* d'uns disset ó divuyt anys, petit, xato y pelut que arribava sofocat dessota una clenxa correctíssima.—*Caballero*,—li vaig respondre,—*¿y usted quién es para hablarme en tales términos?*—*Yo soy*—aquí's feu un embolich— *yo soy... yo... é uté un sinbergüensa*!—Al sentirme tractar aixís per aquell tanoca, vaig alsar la má, deixantla caure sobre una de las sevas galtas. S'armá un escándol. El *mulato* volgué tornarse, peró vaig subjectarlo. Me semblá que la *Roso* volia desmayarse. La gent ens voltá y per fí vaig deixar anar al *mulato*.—*Salga uté á la caye*,—me digué, y surtí. Jo vaig seguirlo, la *Roso* vingué darrera meu plorant... y, cap municipal! No sé si'l *mulato* m'esperá al carrer: lo cert es que no'l vaig cercar.—¿Qué fem?—me digué la *Roso*.—Mira,—vaig respóndreli,—cap á casa.

Comensá pera mi un temps deliciós. La *Roso* cada dia més carinyosa y enamorada, al menys aixís m'ho creya, omplia la meva vida de joya. Cap al tart surtíam tots dos ben agafats pel bras ab gran indignació dels vehins... y del porter, qu'ab prou feynas me saludava. A la nit, al teatre ó á passejar pels carrers solitaris. Quina vida!

Peró, ay! tot en el món té de tenir fi. Ho confesso: la *Roso* comensava á cansarme. Y ella també's fastiguejava al meu costat. Pel carrer no'ns deyam res, y en el teatre'ns adormiam. Varem surtir de Barcelona y, malgrat la bellesa dels paysatjes y l'alegria del cel d'estiu, tornarem aburrits de debó. La cosa ja no podia durar, peró jo no sabia cóm acabarla.

—¿Y cóm va acabar?—preguntá un present.

—Veuréu. Ens trobavam una nit al teatre. Jo badallava y la *Roso* també. De prompte'l seu rostre s'anima, els seus ulls brillan alegres y apareixen per vegada milionéssima aquellas dents blancas y petitas que tant m'havian encisat un dimars de Carnaval, peró que ja no'm produhian cap efecte. ¿Qué deu ésser tot això? Y pel passadís del mitj avansa'l famós *mulato* tractant de donar (sense conseguirho) á la seva fesomía un as-

pecte resolt, y refilantse las puntas d'uns bigotis imaginaris. Ho vaig compendre tot. Quan el *mulato* fou á la nostra vora, mirantme ab ayre que volia ésser provocatiu, vaig alsarme y saludantlo atentament li vaig dir: —*Caballero, cedo á usted mis derechos sobre estas dos butacas... y sobre la señorita que ocupa una de ellas. Beso á usted la mano.* —La boca del *mulato* s'obri d'orella á orella: la *Roso*'s quedá de pedra. Y vaig tornar á saludar, anantmen molt serio. Heusaquí'l final d'aquesta historia.—

FRANCESCH OLIVER.

LAS REPRESENTACIONS DE BAYREUTH

II.—L'ANELL DEL NIBELUNG

La impresió que produheix aquesta obra grandiosa, vista tal com se té de veure, en quatre dias seguits, es formidable, perque axis s'abarca tota la ferrenya magestat de tan inmens bloch artistich, de concepció trágica tan horriblement hermosa. L'acció dramática general s'ovira com avansa, á poch á poch, ab calma sobirana, á travers de tots els epissodis que aci y allá brollan, com brancas d'una mateixa soca, en las diferentas jornadas en que la Tetralogia's divideix, y á mida que passan els dias, el conjunt se va agegantant paulatinament fins á arribar á esclatar ab esparveradora potencia trágica en las darreras y colossals escenas de l'última jornada.

En *L'or del Rhin* se'ns presenta la exposició del drama formidable ab relleus cantelluts d'esculptura primitiva, embolcallada ab inocencias seductoras de rondalla, ab fosquedats horribles d'ensomnis malaltissos y ab tota una sinfonia de llums y de colors, contensiva de tots els elements primordials de la Natura, com factors principalíssims de l'obra escénica. Tot seguit ens ullprenen las verdosas transparencias del fons del Rhin, clarejadas soptadament per las rohentas resplandors del or benhaurat. Aquestas se barrejan ab las rojors matinals que clarejan, entre'ls esqueixos de boyra, las altituts augustas del Walhalla, prompte esmortuhidas per las emanacions sulfúricas del rojench Nibelheim, ab totas sas lluentors de fornal y sas cabelleras de guspiras, aviat esvahidas per las nuvoladas tempestuosas que'l martell de Donner esbargeix y purifica, fent brollar de la roca la sinistre blavor del llamp y llensant després demunt de las serenitats capvesprals de la volta blava la curva lluminosa en la que hi brillan tots els colors del espectre solar, al temps que del fons del Rhin ombrivol muntan els planys de sas fillas y'ls Deus se'n van magestuosament vers la estada superba que dalt dels cims brilla ferida pels raigs del sol ponent.

Dintre d'aquest medi purament natural, se comensa á remoure la lluyta de la astucia y de la forsa pera conquerir el poder suprém simbolisat per la possessió del anell fatal. Es impossible assaborir tot el valor dramátich de las altras jornadas de la Tetralogia sense fonamentar la seva audició en una representació previa de *L'or del Rhin*, donchs sabut es ja de sobras que tot el brancatje esplendorós de *La Walkyria*, del *Siegfried* y d'*El capvespre dels Deus* arrenca d'aquest tronch primordial, quinas arrels s'arrapan, cubertas per las ayguas del Rhin, en el rocám aurifich que li serveix de llit.

¿Qué'n dirém de las bellesas dramáticas y musicals de las esmentadas obras, que no siga ja conegut y apreciat universalment? Sols podém afirmar que vistas á la escena de Bayreuth, prenen tot el seu valor positiu y asoleixen totas las sevas proporcions gegantinas.

La interpretació que *L'Anell del Nibelung* ha obtingut aquest any, se pot ben bé calificar d'admirable, arribant á ésser perfecta en algunas de sas escenas culminants.

El paper de Wotan ha estat á cárrech del famós artista Theodor Bertram, qui ha fet una encarnació magnifica del sobirá dels Deus. Veu, figura, potencia dramática, intensitat de sentiments é intenció en el dir, tot li serveix á n'el celebrat baritono pera donarnos un Wotan irreprotxable. Nosaltres l'hem trobat colossal en el segón acte de *La Walkyria* y molt just en tot el *Siegfried*. La Brünnilda ha estat interpretada per la Ellen Gulbranson, qu'es una gran actriu y una cantant eminent. No cal afegir que fa una Walkyria espléndida, que per nosaltres está inimitable en totas las grans escenas finals d'*El capvespre dels Deus*, desde qu'arriba als dominis dels Gibichungs, especialment. La part de Siegfried l'ha desempenyada'l tenor Ernest Kraus. Aquest artista, dotat d'una veu magnifica, es un actor apreciable qu'interpreta l'héroe á la seva manera y en la major part de las escenas hi está molt bé. La Wittich (que per cert es molt hermosa) fa una Sieglinda deliciosa, lo mateix que la Reuss Belce, una Fricka plena d'austeritat y magestat alhora y una Gutruna en extrém seductora. En Burgstaller, qu'en *L'or del Rhin* fa'l paper de Froh d'un modo exquisit, ens ha donat un Siegmund eminentment dramátich. Aquest artista á nosaltres ens agrada molt. Si sa veu estés á l'altura de sas condicions de actor, ja fora l'ideal.

La Schumann Heink fa una Erda plena de misteri y una Waltrauta molt justa. En Schütz, l'Elmblad, en Bender, y en Lohfing fan á conciencia las parts de Donner, Fafner,

Fasolt y Hunding, especialment el segón y'l quart, que son dos bons artistas. En Perron fa un Gunther ple de magestat y de noblesa, y en Mayr un Hagen tenebrós y sinistre.

La Pewny es una Freia molt acceptable, lo mateix que las artistas que cantan las Fillas del Rhin, las Walkyrias y las Normas. En Briesemeister está admirable en el paper de Loge y en Friedrichs y en Breuer, inmensos, maravellosos, perfectes en els personatjes dels nibelungs Alberich y Mime. No hi há paraulas per'alabar com es degut, el trevall escénich portentós d'aquests dos artistas. Qui no ha tingut la sort de véurels y de sentirlos, no sap pas lo que son aquests dos personatjes tant importants. Y pensar qu'en *certs teatres* se solen confiar á partiquins insignificants!...

La part del aucell del bosch, ha estat á cárrech de la Destinn, la celebrada cantant berlinesa que fa la Senta en *L'Holandés errant*. Es en va'l manifestar que va ferho molt bé.

Els chors d'homes, magistrals en la gran escena del segón acte d'*El capvespre dels Deus*. Quin color!... quina vida!... quina animació!... Ab quina fréstega impaciencia anavan comentant las irónicas frasses de Hagen! Cóm ressonavan sos escuts d'arám y de pell, colpejats furiosament per sas massas de guerra y sas curtas espasas! Ab quin entussiasme aclamavan á Gunther y á sa esposa! Y ab quin interés y vritat dramática prenian part, ab el de donas, en las emocionants escenas que hi há fins al final del acte. De tot això si que'ls que han vist *El capvespre* no més que al Liceu de Barcelona, no'n tenen idea... com tampoch (ara que hi ve bé, ho consignarém) de tot el reste de l'obra, donchs de la manera deplorable com se'ns presentá, barruerament mutilada y esquarterada, ab escenas capdals y personatjes suprimits per complert y ab una divisió d'actes inverossimil, era una parodia cursi y sense solta del veritable *Götter dämmerung* que'ns han donat á Bayreuth.

La orquesta, baix la direcció d'en Siegfried Wagner, molt bé, com sempre, especialment en el *Siegfried* y en *El capvespre dels Deus*. El primer acte d'aquell fou tocat ab una animació y una vida extraordinarias; la gran página musical que precedeix al despertar de Brünnhilda, fou dita ab un apassionament inmens, y tot el viatje pel Rhin, una maravella d'execució.

La representació escénica de *L'Anell del Nibelung*, complicadissima y dificil per no dir impossible, es á Bayreuth molt seria, molt adequada y, en la major part dels quadros, admirable. Lo que crida poderosament l'atenció, per el qu'está acostumat á las patotxadas del Liceu, es la encertada combinació de las llums y la justesa y cuydado ab que las mutacions se verifican, sense cap ensopegada d'aquellas que solém veure al *Grrrrannnn* Teatre. Els quadros de la Tetralogia que més ilusió'ns han produhit á Bayreuth, son: en *L'or del Rhin*, tot el primer quadro, quina acció, com es sapigut, se desenrotlla en el fons del riu esmentat. Els moviments ascendens, descendens, circulars y ondulants de las tres fillas del Rhin, produheixen la ilusió de que nedan y capbussan com peixos. La llum grisenca verdosa que ilumina la escena, arrodoneix poderosament el quadro, d'un encis gran. Tot el de *Nibelheim*, es presentat ab una realitat esparveradora. La caverna, plena d'emanacions sulfúricas, de vapors esblaymats y de rojas flamaradas, ahont trevalla tot el formiguer de nibelungs, sota'l fuet del rebassut Alberich, fa un efecte gran, lo mateix que sas transformacions mágicas. També en aquest quadro, el secret de la ilusió que produheix, es la encertada disposició de las llums.

En *La Walkyria*, la decoració del segón acte y tota la presentació del mateix, es d'un efecte magnifich. La escena de la tempestat y del combat de Siegmund ab Hunding, junt ab las aparicions de Wotan y Brünnhilda, fa veritablement fredat, donant al espectador tota la esgarrifansa trágica esquiliana que té aquell segón acte magnifich. En el *Siegfried*, lo que, á nostre entendre, está més bé, es tot el primer quadro del tercer acte y tota la mutació, quan Siegfried, després d'haver mitj partit la llansa de Wotan, s'enfila ardidament serras amunt, fent ressonar son corn. La ilusió es gran. El foch va baixant, baixant de la montanya com si volgués deturar la marxa victoriosa del héroe y la mutació's realisa ab art incomparable.

En *El capvespre*, va agradarnos moltissim tot el quadro de la cassera, del que tampoch n'hi há idea á Barcelona, y sobre tot, la magnifica posta de sol que presentan, mentres Siegfried conta sas gestas, aixis com també tota la escena colossal de sa mort y la marxa fúnebre, quina impresió, vista á Bayreuth, es realment inmensa, d'una desolació y desconsol gran. També tot el grandiós quadro final produheix una emoció terrible per la serietat y veritat ab que's fa, se canta y's presenta.

Lo que crida poderosamet l'atenció, es la propietat ab que vesteixen y's caracterisan tots els artistas. Está molt bé'l que representa'l deu Loge, quina continua movilitat li dona l'aspecte d'una flama que corre per la escena. Els dos gegants están inmensos, ab sas toscas pells, son caminar feixuch, sos ulls d'esparver y sas cabelleras abundosas. L'Alberich, grassot, rebassut, ab cara de singlar, no pot estar millor, lo mateix que'l Mime, també de curta estatura, ab aspecte d'orangutá revellit. Es un prodigi aquest Mime! Tinguerem el gust d'abrassar y felicitar á l'Hans Breuer, artista vienés qu'es el qu'encarna aquest tipo d'una manera esparverado-

rament justa. Potser no hem vist may en el teatre una cosa semblant!...

Wotan está espléndidament vestit y caracterisat sempre, especialment ab el trajo de combat que du al segón acte de *La Walkyria*. Siegmund també está molt bé, lo mateix que Hunding. Siegfried era un xicotás sapat, musculós, un gegant adolescent, un Hércules jove. Gunther no podia estar millor, al igual que Hagen, ab son rostre cadavérich, son trajo fosch, son elm cimejat per un llangardaix y son caminar calmós y reposat.

. Las Walkyrias eran veritables Walkyrias, ardidas com áligas, corrent y trescant per las rocas, ab ardidesa felina, brandant sas llansas y enlayrant sos escuts sens encarcaraments d'escenari, lo mateix que las Normas, severas y misteriosas, y que las Fillas del Rhin, joguillosas y animadas.

III.—L'Holandés errant

Tócans ara parlar de las representacions de *L'Holandés errant*, ó siga *El vaixell fantasma*. Aquesta obra, de las primeras de Wagner, ab tot y la factura d'ópera meyerberiana, que bon xich la desfigura, porta ja en son fons tot l'esperit del drama lirich, somniat y realisat per son autor. A Bayreuth se representa seguida, sens intermedis, y aixis pren un aspecte de rondalla de mariners en alt grau enciser. Cal confessar que la seva execució dramática, musical y escénica quasi arriba á la perfecció y produheix una impresió fondissima.

La Emmy Destinn fa y canta una Senta adorable. Figura, gestos, bellesa, veu espléndida, mestre en l'art del cant, tot, tot contribuheix en ella á que puga darnos aquesta Senta ideal, perfecta, justissima. Ab quina concentració, ab quina melangia d'iluminada diu y canta la hermosa «balada» del segón quadro! Es un tebi raig de sol que filtra á travers de las boyras dels mars del Nort.

L'eminent actor y gran baritono Antón van Rooy doną la ilusió complerta de que un se troba devant de la llegendaria figura del mariner condempnat. No pot estar millor. Cóm diu tot el seu paper! Ab quina tristesa més fonda acciona y camina! Quina expressió més dolorosa y alhora resignada se dibuixa sempre en son rostre pálit, enquadrat per una cabellera de cadavre! El seu vestit negre té quelcóm de las tenebras tempestuosas de las llargas nits oceánicas. Quin gran artista es en van Rooy!...

En Kraus y en Borgmann cantan y diuhen molt bé la part de Erik. En Knüpfer presenta admirablement el bonatxás Daland, lo mateix que la Schumann-Heink, deliciosa en la comare Mary, y en Brozel, que canta ab molt de gust la part del pilot.

Els chors, espléndits. Cantan ab una vivesa y una alegria grans els de mariners del primer y tercer quadro, y ab un colorit y elegancia extraordinaria l'hermós chor de filadoras del segón.

Creyém balder consignar que *L'Holandés errant* es presentat á Bayreuth d'un modo magnífich. Tota la tempestat del primer quadro, ab el fondejament del vaixell de Daland, l'arribada soptada y misteriosa del vaixell fantasma y la marxa d'aquell, al final, mentres apunta'l dia clar y seré, produheix una gran ilusió. La cambra de la casa de Daland, en el segón quadro, de molt carácter y molt ben iluminada. Totas las escenas fantásticas del ultim quadro, magnificament presentadas ab gran justesa y riquesa de llums y de detalls. Tampoch cal dir que l'obra es vestida y caracterisada, per tots els que hi prenen part, ab una propietat irreprotxable.

La orquesta, dirigida per en Félix Mottl, portentosa. La famosa sinfonia es portada ab una magestat y brillantor corprenedoras.

Aquestas son, transcritas ab més ó menos acert, las impresions que'ns han produhit las representacions del *Parsifal*, de la *Tetralogia* y de *L'Holandés errant*, donadas aquest any en el *Bühnenfestpielhaus* de Bayreuth, que han sigut presenciadas per una nombrosissima concurrencia, entre la que hi figuravan, ademés de Madame Cossima Liszt, filla del gran músich y pianista eminent, y viuda del genial Mestre, ab sa filla Eva, els mestres Humperdinck, Hey, Nikisch y Chevillard, la célebre cantant Adelina Patti, la Grandjeau, de l'Opera de Paris, el Canciller Imperial, Comte de Bülow, molts individuus de las familias reals de Baviera y de Fransa, y una nodrida representació de l' «Associació Wagneriana» de Barcelona, donchs hi havia en el teatre el seu Director artistich Antoni Ribera y'ls socis de la mateixa senyora Mata de Soler, senyors Soler, Deu, Uriach, Solá, Raventós y'l que aquestas ratllas escriu, no faltanthi tampoch un bon contingent de barcelonins, entre'ls quals recordém á las senyoras Juliá, viuda de Mata, ab sa filla, Boada de Vidal-Quadras, y als senyors Mata y Pons, Mata y Juliá, Vidal-Quadras, Bertrán y Morelló.

Catalunya ha estat la regió espanyola que més contingent d'espectadors ha donat aquest any á las funcions de Bayreuth.

Demá surtim cap á Munich per'assistir á las representacions del *Lohengrin*, *Tannhäuser*, *Els Mestres Cantors de Nuremberg* y *Tristan é Isolda*, que's donan en el Teatre del Princep Regent de la mateixa y de las que'n dirém alguna cosa la setmana entrant.

Bayreuth, 20 d'agost.

BIBLIOGRAFÍA

R. Foulché-Delbosc.—Abrégé de Grammaire catalane.—*Barcelona.*—«*L'Avenç*»: *1902.*

M. R. Foulché-Delbosc, autor del *Abrégé de grammaire espagnole* y del *Abrégé de grammaire portugaise*, ha realisat un gros servey pera facilitar l'estudi de nostra llengua als extrangers al donar á llum el llibre que'ns ocupa; ahont s'hi fa un regular estudi del catalá respecte'l francés.

Se divideix en setze capítols: el primer tracta de la pronunciació del catalá, figurantla en francés, senyalant l'alfabet, els accents, las vocals y consonants, etc.; segueixen els demés capítols ocupantse dels articles, adjetius, verbs, adverbs y demés, y acabant ab el darrer capitol parlant de la Sintaxis.

D'agrahir son llibres com aquest per l'interés que demostran envers nostre poble y pel servey que li poden proporcionar; per tant, devém remerciar á son inteligent autor, ensemps que recomanar l'obra al públich.

X. V.

REVISTA DE REVISTAS

La Rassegna internazionale, Roma (números del 1 y del 15 agost).—Publica, entre altres, un article ab ilustracions de Guido Gasperini, *Intorno alle origini del melodramma;* un trevall de Sem Benelli parlant d'un nou llibre de Luciano Zúccoli, y un altre del Proff. A. Giannelli, *La Signora Blavatzki e la teosofia. La Visitazione*, versos de Vitaliano Ponti, y un altre trevall de Nino De-Sanctis, titulat: *Le Violette di Parma*.

Præco Latinus, Philadelphia.—En el darrer nombre rebut d'aquesta important revista, se dona compte de la mort del poeta Verdaguer en termes que la falta d'espay no'ns permet reproduhir, y dona compte també dels nostres suplements respecte á *L'Atlántida* y á la mateixa mort de mossén Cinto; en lo demés, el nombre que'ns ocupa es tant interessant com tots els demés qu'han surtit del esmentat periódich.

L'Européen, Paris.—Publica aquest periódich els article següents: *L'art protestant au pied des Alpes*, per M. Samuel Cornut; *Quelques opinions de Tolstoï*, per M. Paul Armand Hirsch, y *La Francesca da Rimini de M. D'Annunzio*, per M. Mario Schiff, de Firenze, ahont s'analisa aquesta obra del eminent poeta italiá, ab certa serietat; diu que Gabriele D'Annunzio ha farsit sa obra de tot l'horror de qu'era capás, calumniant quelcóm á la Edat Mitja, donchs ha fet pesar la fatalitat grega demunt de sa heroina, qu'es, no obstant, cristiana. El defecte capdal de l'obra es que'l veritable amor no hi juga cap paper. Endemés, aquest periódich publica altres articles de politica, arts, ciencias y demés.

Arquitectura y Construcción, Barcelona.—Publica hermosos grabats en sos remarcables nombres, é interessants articles dels senyors Joseph Pujol y Brull, M. Vega y March, E. M. Repullés, Rodriguez Codolá y altres.

Revue Hebdomadaire, París.—Remarcables articles, entre altres, un de M. Robert Dunier, *Nos écrivains devant Tolstoï;* un altre de Boyer d'Agen parlant de Santa Teresa; *Les Idées au Théatre*, un interessant trevall de M. León Charpentier respecte la poesía y'ls comtes en els negres sud-africans; *Le comique et la caricature dans l'antiquité*, ab grabats per M. Georges Rainville; *Les Mauvais Maîtres*, per M. Jean Carrére, y varias poesias.

La Lectura, Madrid.—Un interessantissim trevall ab grabats de don A. de Beruete y Moret, tractant de la exposició d'art flamench primitiu á Bruges; el segón article del senyor Sanz y Escartín sobre la filosofia del anarquisme; una petita semblansa del escriptor italiá Antoni Fogazzaro; *Revista Histórica*, per Rafael Altamira, y la corresponent *Revista de revistas* del mes.

Hojas Selectas, Barcelona.—Aquesta interessant publicació conté un triat sumari en son darrer nombre del corrent mes de setembre; entre altres s'hi llegeixen els següents trevalls: *Los Ferrocarriles de montaña*, per J. Fowler y C. Ferrer; *El Arte Urbano en Paris*, per C. R. Mulford; una novela de F. Navarro Ledesma, y altres articles de Cels Gomis, L. Biart y Alfonso Pérez Nieva. Endemés avaloran tal nombre hermosos grabats.

Catalunya Artística, Barcelona.—Remarcables trevalls de A. Cardunets, Urgell, Angel Montanya, F. Olives Simó, Artis, Surroca, Nogueras y Oller, Oller y Rabassa, Gambús, Viver, E. de Baradat, Roura, E. de Riquer, Arnau y Brichs Quintana.

Revue Franco-Italienne et du monde latin, Nápols.—Trevalls interessants de Silveira Netto, Georges de Champdoré, Pétrus Durel, Raffaele Sabelli y altres.

—

Publican també bonichs trevalls *Le Ménestret*, de Paris; *Revista del Centro de Lectura*, de Reus, que dedica un nombre á la memoria d'en Hortensi Güell; *Hispania*; *Universitat Catalana*, ab un nombre dedicat á mossén Cinto; *Revista-Homeopática-Catalana; Pluma y Lápiz; Boletín de la tarjeta postal ilustrada; La Alhambra*, de Granada; *Vida*, de Girona; *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, y *Euskalduna*, de Bilbao.

—

També hem rebut el quadern 11, any II, de *Materiales y Documentos de Arte Español*, remarcable com tots els publicats. Remerciém l'envio.

X. Viura.

NOVAS

En resposta á la invitació que la *Unió Catalanista* va rebre del Ajuntament ab motiu de las vinentas festas de la Mercé, ha enviat el següent ofici:

«Unió Catalanista.—*Junta Permanent.*— Els pobles que á més de soportar ab indiferencia estulta lo jou d'un regim excepcional encara s'ubriacan ab festas, demostran palesament que no tenen conciencia de la propia dignitat.

Per aixó la *Unió Catalanista*, quina única finalitat es la dignificació complerta de la nostra Catalunya, no pot correspondre al atent convit de V. E. contribuhint á las festas ditas de la Mercé que iniciadas y protegidas per l'Ajuntament que presidiu, arrebassarán als barcelonins els honrosos atributs de ciutadá, convertint á Barcelona en inmensa Llatzeria de masells d'ánima.

Lo que ab llealtat tenim lo sentiment de comunicarvos.—Deu vos guardi molts anys.— Barcelona 1.er de setembre de 1902. — Lo President, *Joseph M.ª Roca.*—Lo Secretari, *M. Rocamora.*

Al Sr. Arcalde, President del Ajuntament de Barcelona.»

—

En el Teatre de las Arts.

La impresió que'ns causá la representació de l'obra de Octave Mirbeau *Les Mauvais bergers*, molt ben traduhida al catalá per en Cortiella ab el titul de *Els mals pastors*, fou en extrém agradable; no tan sols per l'obra en si y per sa traducció, sinó també per la bona execució qu'obtingué per part de la companyia Guitart-Llorente. Tots els actors havian fet un detingut estudi de sos respectius papers, qu'executaren ab vera religiositat y logrant que'l públich pogués coneixe l'obra, fentse cárrech de lo que's proposava l'autor.

El públich nombrosissim, y compost de classe trevalladora, qu'omplia'l Teatre de las Arts seguí ab interés y gran recullíment la hermosa obra d'en Mirbeau, no tant sols en las escenas de passió, sinó en las que s'exposavan doctrinas que, per lo general, li eran molt simpáticas. En l'acte quart, quan en Roule exposa son plan y sas ideas, se defensa y ataca als diputats radicals y á la política, el públich escoltá ab fruhició y doná á compendre sa identificació ab las frases del agitador, qu'es un aixelebrat, si, més de una fe admirable y capás del sacrifici com més tart ho proba.

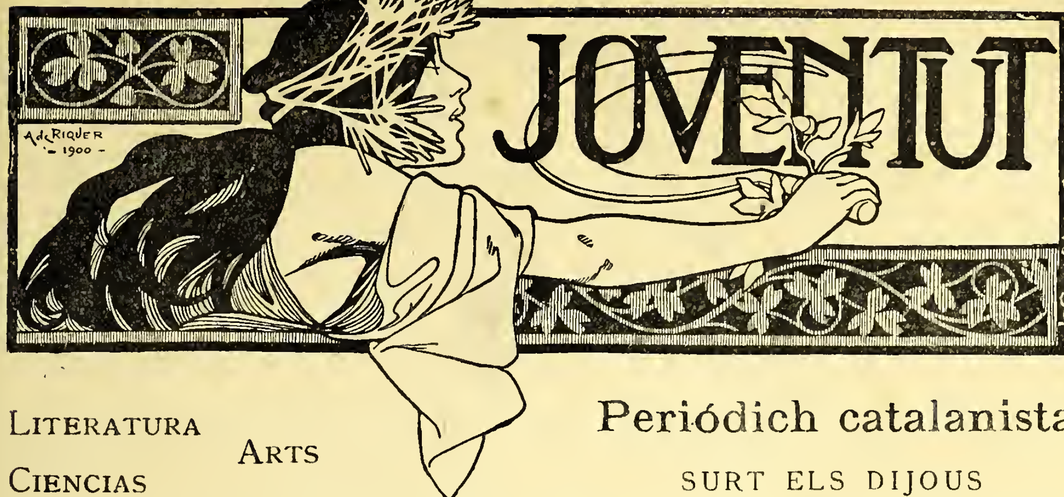
Sentirem molt que no hi assistissen nostres diputats revolucionaris, qu'haurian pogut compendre com el poble's comensa á cridar á engany envers ells y sas doctrinas. Sos noms foren repetits per innombrables bocas, que'ls hi aplicavan las frases d'en Roule.

Felicitém de cor als de las «Vetlladas Avenir», societat iniciadora, á en Cortiella, als actors y al públich especialment. Endevant, donchs, en els trevalls de propaganda, cuydant d'utilisar sempre obras educadoras, escullint las que no puguin encendre als cervells poch preparats.

De l'obra no'n parlém, puig ja ho feu nostre company Tintorer. Esperém, ara, ab desitj la vetllada del dijous en que s'estrenará l'obra d'Ibsen *Quan ens despertarém d'entre'ls morts.*—T. M.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 135. BARCELONA, 11 SETEMBRE, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA RAHÓ DELS FETS

Els successos desenrotllats el diumenje al matí en el barri de la Barceloneta, venen á demostrar que no es ara ocasió propicia pera celebrar las anunciadas festas.

No relatarém lo ocorregut perque massa ho han fet ja'ls periódichs d'informació; peró creyém ha arribat l'hora de dir que si Barcelona vol que se la tingui per un poble sensat, no deu, no pot fer las festas projectadas mentres els seus conciutadans no gosin de tots els drets constitucionals.

Si altres motius no hi hagués pera suspendre las festas, foran prou las dugas morts ocorregudas el diumenje, morts que no deuhen reduhir el dol á las familias de las víctimas, sinó que deurian exténdrel per tota la població, ja que venen á demostrar la poca seguritat que tenen els barcelonins de retornar á sas llars sans y bons, després d'haverne surtit sense la més mínima prevenció.

Mentres durin las actuals circunstancias, sabut es qu'están prohibidas totas las aglomeracions de gent, y ¿quin espectacle's realisará durant las festas que's preparan, en que'l número dels reunits no traspassi'l límit senyalat per la lley qu'avuy estém obligats á acatar?

Els partidaris de las festas podrán objectar que las autoritats, durant aquells dias, serán tolerants y permetrán els grupos com els han permés en altres actes que res tenen que veure ab la política; peró aquests partidaris son incapassos de respondre de qu'en una d'aquestas aglomeracions no surtirá un mal aconsellat qualsevol que, per exemple, donará un crit subversiu, y llavoras l'autoritat, no per capritxo, sinó per dever, té la obligació de fer lo que la lley li mana, sembrant el pánich y omplint de desconsol á una multitut que s'haurá llensat al

carrer ab l'intent de buscar un rato d'esbarjo ab l'espectacle que s'estigui celebrant.

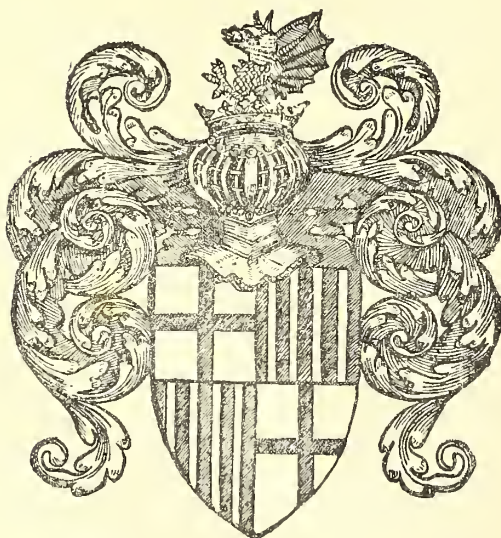
No: Barcelona, devant de la poca seguritat qu'actualment disfruta, deu aplassar las festas pera millor ocasió, ó sia pera quan poguém tenir els mateixos drets de que gosan las altras provincias.

Llavoras, y sols llavoras, es quan podrém divertirnos, perque si no, nostras alegrias serian molt semblantas als cants que surten de darrera las reixas de las presons, que sols serveixen pera expressar la pena reconcentrada dins del cor de qui'ls entona.

Y si, després dels successos del diumenje, l'Ajuntament de Barcelona persisteix en son acort de celebrar las festas de la Mercé, sense garantias; si las comissions de carrers y plassas no suspenen pera millor ocasió las diversions anunciadas; si las societats adheridas no volen guardar pera temps normal la celebració dels seus *sports*, pitjor pera ells, puig demostrarán la seva inconsciencia.

Y si — lo que no voldriam — en una de aquestas aglomeracions de qu'hem parlat hi ocorregués alguna desgracia, caygui tota la responsabilitat sobre'ls que, sense fer cas de nostras observacions, han llensat á un poble trist á la joya, donantli una serie de festivals que no tenen rahó d'ésser en las actuals circunstancias.

JOSEPH ARNAU.

LAS REPRESENTACIONS DE MUNICH

En l'hermós *Prinz-Regenten-Theater* de la gran capital bávara, centre brillantissim del art en totas sas manifestacions, hi hem presenciat las representacions del *Lohengrin*, *Tannhäuser*, *Els Mestres Cantors de Nuremberg* y *Tristan é Isolda*, produhintnos, en conjunt y en lo que's refereix á la serietat y mérit d'interpretació, un efecte semblant al experimentat en las representacions de Bayreuth, si bé no sempre ab el mateix esclat y la mateixa forsa qu'en aquesta darrera ciutat.

Comensant pel teatre, quasi igual al de Bayreuth, veyém tot seguit que, mentres aquest corprén per sa sobrietat, sa severitat y son mancament absolut de luxo, el del Princep Regent enlluherna per sa decoració luxosa, brillant, espléndida, portada á cap ab el gust més refinat y ab un sentit artistich tan de debó, qu'en la nostra terra encara no hi hem somniat.

La representació del *Lohengrin* va produhirnos una sorpresa gran, com si's tractés d'un'obra enterament nova. Aquella *ópera* qu'han fet tantas vegadas al Liceu, batejantla ab tal nom, no ho ha sigut may el veritable *Lohengrin* que va pensar y va escriure Wagner, donchs ademés de sufrir mutilacions de tota mena y per tots cantons, se'l presenta escénicament, á Barcelona, d'una manera indigna y fastigosa y se'l vesteix aprofitant totas las rampoynas de cala Malatesta. Ja no volém insistir sobre la manera de cantarlo y d'executarlo orquestalment, donchs, salvas rarissimas excepcions, es tot al revés de la manera que Wagner ho volia.

Lo mateix dihém del *Tannhäuser*, paraula per paraula. Aquestas dugas magnificas creacions wagnerianas son las que s'han presentat al nostre públich més escandalosament desfiguradas. S'han fet *parodias* del *Tristan* y del *Capvespre*, peró'l *Lohengrin* y'l *Tannhäuser* del Liceu ni á *parodias* arriban. Alló son *gatadas!*

A Munich hem vist una interpretació notable del *Lohengrin* y una colossal del *Tannhäuser*, podent afirmar que, després del *Parsifal*, el *Tannhäuser* ha sigut la creació wagneriana que, vista en sa terra, més ens ha impresionat.

La distingida artista inglesa Lilian Nordica va presentarnos una Elsa ideal, espléndida per tots conceptes. Gracias á Deu! Ja hem vist una Elsa! Quina compenetració més fonda ab el tipo seductor de la donzella brabantina! Quina veu més hermosa! Quin modo de frasejar! També la Senger-Bettaque va donarnos una interpretació acabada de la gran figura d'Ortruda. El baritono

Feinhals molt bé en el Telramond, y'l tenor Walther, un xiquet fluix en el primer acte, feu y cantá ab gran conciencia é intensitat dramática las grans escenas del acte segón, complertament desconegudas á Barcelona, donchs al Liceu las suprimeixen totas; estigué molt felis en la escena ab Elsa en la cambra nuvial, y digué ab gran misteri tot el *racconto* (diguemne *racconto!*) y ab forsa delicadesa tota la escena final. En Scholz feu un heralt acceptable, y en Moest un Rey tan sols regular.

Els chors, extraordinaris, inmensos! No hi há paraulas pera llohar justament aquella vida y moviment que donan á totas las escenas del judici del primer acte. Cóm aclaman al Rey, després de son parlament! Cóm s'interessan ab l'acusació de Telramond! Cóm se divideixen sas opinions, uns á favor del comte acusador, altres entristits per lo qu'ell atribuheix á Elsa! Ab quina ansietat esperan al cavaller qu'ha de presentarse á la palestra pera vindicarla, després del toch de clarins repetit per dugas voltas! Y ab quina alegria, uns, y estupefacció altres, veuhen venir á Lohengrin! Cóm l'aclaman, al convéncers de qu'es el defensor d'Elsa! Es un trevall escénich senzillament magnífich, que dona un relleu grandiós al drama. No dihém res de la esplendidesa ab que cantan tota la escena de las bodas, y del esvalot de la diana del ultim quadro, donchs tot fa la ilusió de la realitat.

La orquesta, que á Munich també es de primer ordre, molt brillant y animada dirigida per l'Herman Zumpe.

La presentació escénica es superba. Las decoracions molt hermosas y de gran carácter, en especial la del segón acte. Els trajos que vesteixen els artistas tots, de gran riquesa y propietat histórica. Las agrupacions de massas y conjunts escénichs d'una plástica incomparable, y totas las transformacions mágicas del final de l'obra, que tan fástich fan *á casa*, d'un gust artistich exquisit.

Hem dit que á Munich haviam vist una interpretació colossal del *Tannhäuser*. Efectivament, ho va ésser. Tots els que hi varen pendre part, varen estar á igual altura, resultant un conjunt magnífich. La soprano Bertha Morena va donarnos una Elisabeth exquisida. Dotada aquesta artista d' una veu hermosa y extensissima, d'un temperament dramátich de primera forsa y d'una esbelta y arrogant figura, va dir y cantar tota la seva hermosa part ab ánima, ab un sentiment extraordinari. Ab quin esclat d'alegria més viu va saludar la sala dels cantors de son castell, en el comens del segón acte! Ab quin sentiment més gran va dir la pregaria sublim del ultim, y cóm feu tota la escena següent! La Senger-Bettaque va fer la part de Venus ab gran conciencia artistica. El tenor Heinrich Knote va agradarnos molt com á cantant y com á actor, interpretant el paper de protagonista; lo mateix qu'en Feinhals, qu'encarná la hermosa figura de Wolfram de Escheinbach. Molt bé en Klöpfer en el Landgraf. Tots els altres, ab els chors y la orquesta, dirigida també per en Zumpe, arrodoniren el conjunt ab sa contribució magistral; está superba la massa choral en totas las grans escenas del segón acte, que foren jugadas y cantadas á la perfecció.

Las decoracions que s'exhibiren eran preciosas, en especial las dugas que representan la mateixa vall emboscada de la Wartburg, ab sos aspectes primaveral y tardorench, com també la de la gran sala de festas del castell, d'una grandaria y d'un esclat superb; y la de la gruta de Venus, ab totas sas transformacions y combinacions lluminosas. Els trajos de tots els artistas, chors y comparsas inclussiu, del més rigorós sigle XIII, y d'un luxo y carácter tan gran, que no recordém haver vist may en cap teatre una presentació d'indumentaria tan espléndidament rica, luxosa y artistica.

Com á quadros de vida escénica moguts ab art incomparable, mereixen menció especial l'arribada dels faunes, en el *Venusberg*, y'l *rendez-vouz de chasse* del primer acte. Quin espetech de trompas! Quina animació entre'ls cassadors monters y'ls portadors de canillas de gossos! Y en el segón, totas las escenas de la marxa, del certamen y del esvalot produhit per las trovas de Tannhäuser.

¿Qué'n dirém de las bellesas y de la frescor poética de la comedia musical *Els Mestres Cantors de Nuremberg?* Quina impresió més fonda produheix sa representació! Quin aspecte de Wagner més nou y més hermós! Quina *bonhomie* traspúa tota l'obra, rublerta alhora d'honradesa y exquisit sentiment artistich! Quina nota popular més típica y més justa! El medi en que l'acció's desenrotlla ja no pot ésser més enciser: la incomparable Nuremberg á la meytat del sigle XVI, ab sos gremis d'arts y oficis, sa confraria de Mestres Cantors, aferrats bonament á las rutinas y á las reglas, sos aprenents aixerits y entremaliats, sas comares enredayres y plenas de bons intents, sas batussas de carrer, quan las cúpulas, cimboris, campanars y teulats punxaguts se destacan negrosos en el celatje de la mitja nit de Sant Joan, mentres la lluna plena avansa per las blavors nocturnas y la trompa del *sereno* ressona pels carrers solitaris al brill esmortuhit de son llanternó; y ab sas festas poéticas al ayre lliure, vora'l riu, plenas de burgit y d'animació, calentas y fogosas com una tela de Rubens. Tot aquest hermós quadro d'época pintoresca y característica, hermosejat pels amors del cavaller de Stolzing y la bellissima Eva Pogner, la filla del argenter, y alegrat per las ridiculesas del gran Sixtus Beckmesser, es dominat per la majestuosa y gegantina figura de Hans

Sachs, l'artista popular, el sabater poeta, idolatrat per sos confrares y per son poble y nirvi principal de tota l'acció dramática.

Aquesta obra, que poética y musicalment resulta de lo més hermós de Wagner, ha obtingut á Munich una interpretació de conjunt admirable. El gran baritono Theodor Bertram estigué encarregat del paper de Sachs, y va ferlo y cantarlo á la perfecció, vestintlo y caracterisantlo ab tota la dignitat que requereix semblant personatje históric h. Va agradarnos molt, com á actriu, la Ella Tordek, encarregada de la deliciosa part d'Eva. Llástima que las deficiencias de sa veu deslluhissin bon xich la manera finissima, picada de certa desinvoltura graciosa, ab que va presentar el tipo. La Staudigl va fer una Magdalena irreprotxable, lo mateix que l'Albert Reiss, que va estar extraordinari fent el bellugadis y esparvillat David. En Josef Geis va donarnos un Beckmesser perfecte, posant en la interpretació del seriós *schreiber* tot son gran talent d'actor cómich y de cantant conciensut. El tenor Walther surtí ayrós de sa part de Cavaller de Stolzing. Fou el que va estar menys bé, ab tot y presentar el personatje ab gran sinceritat y noblesa.

Totas las demés parts molt encertadas. La orquesta, baix la batuta d'en Zumpe, molt rebé, y'ls chors no cal dirho, inmensos, extraordinaris, fent y cantant la dificilíssima escena de las «batussas de vehinat» del final del segón acte, y tot el quadro ab que acaba l'obra, d'un modo superior á tot elogi.

Las decoracions, totas molt hermosas y ben pintadas, reproduhint exactament els llochs, encara subsistents á Nuremberg, en que passá l'acció. El quadro final, superb de vida, de llum y de color. Semblava qu'al escenari hi feya sol de debó. No cal afegir que l'obra es vestida ab la propietat més escrupulosa.

Ab una memorable representació del sublim *Tristan é Isolda*, que fou dirigida pel nostre respectable amich l'eminent mestre Franz Fischer, á qui devém l'atenció y'l goig d'haver pogut assistir á un ensaig general de la mateixa, tanquém nostras impresions d'aquestas magnificas representacions wagnerianas, que tant ens han fet disfrutar artísticament á Bayreuth y á Munich, durant el mes d'agost passat.

Després d'aquesta representació, podém afirmar resoltament que coneixém tot el valor artistich d'aquesta obra dramática y musical, exaltació suprema del amor terrenal, que s'esvaheix, perseguit per la fatalitat y la desgracia, en las ombras supremas de la mort deslliuradora.

Ab quina passió fogosa, ab quina ubriaguesa divina y ab quins arrebats trágichs fou portada la orquesta per en Fischer! No hi há paraulas per'alabarho com es degut! Sols després de sentirho y gaudirho, un exclama, per poch ficat qu'estigui dins del ambient del poema:—«Es això, no pot ésser res més qu'això!»—La entrada de Tristan en la tenda d'Isolda, en el primer acte, á bordo del navili que'ls porta á Cornuailles, la diu la orquesta ab una intensitat y forsa qu'arriba á l'ánima. Quina ansietat en tota la primera escena del segón acte y quina passió en tot el *duo!* (diguemne *duo*). No parlém ja del ultim acte, perque sas escenas, vistas á Munich, ens emocionan tan fondament, que ens fan perdre tota facultat y tot intent de transcriureho ab la ploma.

La interpretació fou excelent, y á trossos perfecta. La Lillian Nordica va donarnos una encarnació de la Isolda, espléndida. Sempre va estar bé, peró especialment en el segón acte. El tenor hamburgués Pennarini, un xich parat é insegur en el primer acte, s'animá en el segón, pera fernos un tercer acte inmens, produhintnos una gran impresió. En Bertram feu un Kurwenal ferreny y decidit, cantantlo, vestintlo y caracterisantlo molt bé. Espléndit en Klöpfer en el Rey Marke. Ab quina sinceritat va dir tot el parlament del final del segón acte! La Staudigl extraordinaria en la Brangäne.

La presentació escénica, superba. Decoracions y trajos donan á l'obra un gran carácter llegendari del Nort, y no un carácter de época determinada, com equivocadament y contra las precisas indicacions de Wagner, se li donava en nostre Liceu. El vaixell del primer acte, molt ben disposat, fa tota la ilusió, lo mateix que'l parch misteriós del segón y las runas de Kareol, ab sa gran extensió de mar, en el tercer. Els efectes de llum están graduats y disposats á Munich, tant en aquesta obra com en las anteriors, ab la mateixa precisió y justesa que á Bayreuth.

Y aquí posém punt final á las nostras impresions rápidas y desordrenadas dels festivals de Bayreuth y de Munich, celebrats aquest any, dels que'ns ne recordarém ab gran goig tota la vida.

LA MERLA ENGAVIADA

Acostumada desde novella á moures dins las estretors de la gavia, may la veuréu, com altres aucells tancats, esbategar bojament d'alas ab desitjos frisosos de llibertat, topant barroera contra'ls filats que la empresonan. No més de tant en tant, pausadament y obrint molt poch las alas, baixa del saltador, pera tornarhi ben prompte. Acompanya á

aquests moviments calmosos y sempre iguals la monotonía d'un cant estrafet que'l vellet de la casa va ensenyarli. La pobra merla, com un poeta amanerat, ab la tonada cansonera y banal de las cornetas dels regiments saluda l'aubada, canta al mitj dia y despedeix al sol ponent, y may xiula altras notas aquella gola nascuda pera esgranar refiladas de tons suaus com els reflexos envellutats del plomatje de las merlas mateixas, modulacions que las bosquetanas sembla hagin aprés escoltant las sonoritats de las ayguas, las notas vibrants del rajolí de la font, el gluch-gluch dels escorralls de la riera, las veus trencadas del rech que saltirona, el ressó apagat de la deu fonda...

Tot lo que d'atrayent té'l cant de las merlas bosquerolas, té d'enutjós el xiular pesat de la que cuydan els meus vehins, que'm distréu quan trevallo, que'm torba'l repós, que m'interromp sempre, com la dería dins el cervell d'un boig. Aquella taca fosca d'entre'ls jonchs groguenchs de la gavia ha esdevingut la meva pesadilla. Lluny d'ella també'm sembla sentir, me trobi allá hont me trobi, la cantarella fastigosa: en societat, ohint repetir als homes semblants frases fetas, idéntichs pensaments buyts, rebent á tota hora la impresió dels mateixos actes insignificants y descolorits de gent engaviada, esclava de lo convencional y ensinistrada en els rutinarismes. Fins en la solitut se'm repeteix la sensació enutjosa, presentantse de sobté, enterbolintme y encongintme'l pensament, removent el solatje de las preocupacions antigas, els remordiments inesborrables, els recorts molestosos que sempre tornan, que inesperadament se repeteixen...

Pera lliurarme del cant ensopit y enervant de la pobra merla engaviada, l'hauria adquirida, per'aviarla, si no hagués recordat que un pastor va explicarme que, quan una merla quin cant l'home hagi malmés fentli imitar tonadas de las sevas cansons, fugitiva,'s troba un dia al bosch en mitj de las feréstegas, escoltan aquestas totas sorpresas el cant nou y extrany, y sens esperar que la sobrevinguda'l repeteixi, se li tiran assobre y la matan á picadas.

G. VILANOVA.

MATINADA D'ESTÍU

POESÍA DESCRIPTIVA PERA CHOR.

Neix un día pur y hermós,
y un sol d'or majestuós
entre mitj d'un cel blavós
s'aixeca esplendent, y alegre y joyós.

La marinada puja sobre'ls camps;
dolsas besadas
á dojo reparteix fresca, riallera,
y la floresta que son bes espera
llensa olors perfumadas.

Las flonjas alenadas els rossos blats ajeuhen;
espigas y rosellas ab goig intens s'abrassan,
s'abrassan y, amorosas, á son contacte's besan.

Canta alegre'l rossinyol,
la oreneta emprén son vol,
y las cigalas, ja desvetlladas,
cercan las brancas més despulladas
pera entonar sa cansó
preludi de xafogô.

El pagés ab goig, content,
envers el camp va fent vía;
li besa la cara'l vent...
y al respirâ aquell ambient
perfumat de poesía
que l'encanta y que l'atráu,
fixa'ls ulls en el cel blau
pera saludâ'l nou día...
y canta l'amor, y canta la pau:
es un cant tot armonía.

SALUTACIÓ

Naturalesa, mare prodigiosa
que'ns donas horas de bonansa y pau,
y llum, y ayre, y goig, y ansias de viure,
y'ns alentas á empendre'l trevall:
jo't benehesch. Cada nou jorn qu'apunta
confós t'admiro perque tot m'atraus,
y contemplo extasiat tas maravellas,
el sol, eix ample espay y eix cel tan blau.
Jo't benehesch, amant Naturalesa,
y admiro ta grandesa.

JAUME TERRÍ.

LA FILOSOFÍA GREGA ANTIGA

II

El primer filosop que se'ns presenta formant contrast ab la serenitat de Demócrit, es Sócrates (1). A Sócrates avuy día'l veyém idealisat per la cicuta. Sos conciutadans el veyan sols com un vagabond-ociós, casi sense més ocupació que la d'embaucar als esperits créduls y torturar als ilustrats, baix pretext de moral imperativa.

Sas qüestions subtils y son ergotisme sempitern el feyan repugnant. Els Atenienses el consideravan con un tafaner impertinent de las intencions, com un inquisidor de la conciencia, com un polissont de l'ánima humana, un espia dels actes privats, un profanador de la sagrada *psiquis* de quiscún. Ademés era lleig, innoble y enemich de la Bellesa, que despreciava. Tenia'l front abrupte, els ulls insolents, la boca cinica, la barba hirsuta, el nas xato y'l ventre inflat, com el de Sileno.

Son brut manto de burell ple de recusits y de pedassos, sos peus grossos plens de duricias, sempre nusos, sa conversa grollera, el feyan repulsiu. Era una vergonya per'Atenas. Els seus discursos eran xabacans y atipadors. Treya sas comparacions dels objectes més ordinaris, de las culleras, de las tripas, de las ollas de sopa y de las escombrarias; son vocabulari era extret del dels menescals y palafreners. Embutia sos paragrafs de trivialitats y d'insolencias. Tot el dia, y fins de nit, recorria'ls mercats, las tendas de barber, las casas de las prostitutas, els gimnassos y'ls passeigs, sense més fi que'l de disputar y armar discussions. Ensenyava als fills á no obehir als seus pares quan aquests els hi deyan que no l'escoltessin. «*Qui s'oposa á la rahó*—els hi deya—*es un insensat, y no se li ha de fer gens de cas.*» A voltas se'l trobava com emboscat en las columnatas dels pórtichs, atisbant darrera d'una columna, com si fos un esbirro d'ánimas, esperant que passessin els joves, ó algún estratégich, ó un jutje ó un artista, pera detenirlos y atormentarlos ab sa dialéctica fins que'ls posava en contradicció ab ells mateixos. Sa dialéctica, encara que disfressada de bonhomia, en el fons, no era més que sofistica. Sols consistia en teixir una serie de qüestions capciosas, á las quals l'interlocutor ignocent responia de bona fe, pera embolicarlo tot seguit en altras qüestions derivadas que reduhian al absurd sas respostas. Com més se debatia l'interlocutor, més ell l'enredava, fins que al ultim, veyentli perdre la serenitat, l'acorralava contra un dilema, que'l deixava convicte d'inconseqüencia ó d'estupidesa. Llensava sa Ειρωνεία (1) sobre'l vianant, com el pescador la xarxa sobre'ls peixos.

Els Atenienses estavan furiosos en contra d'ell. La moralitat del fi qu'ell pretextava no justificava l'ambigüetat de medis. «Las veritats no deuhen ésser aixarpadas ab trampa, ni cassadas ab ratera», deyan. «M'escapo de las sevas qüestions com un esclau fugitiu—exclama Alcibiades (2),—y quan el torno á veure m'avergonyeixo de las afirmacions que m'ha arrencat, y confesso que veuria ab goig que ja no fos d'aquest món.» Platón compara son contacte al del peix torpedo. Hi havia personas que fugian al véurel venir. Altres, no podentlo evitar, se tapavan las orellas. Y no pochs li tenian un gran rencor per havérloshi arrencat confessions contradictorias.

Aristófanes el combaté en *Els Núvols*, com un enemich d'Atenas. No s'ocupava de

(1) Sócrates nasqué en 469 d'una llevadora. Son pare era un esculptor anomenat Sofronisch. Ell feya estatuetas dels deus, quan era jove. També fou militar, valent y obstinat, segons contan.

(1) Sa Ironía la llensava Sócrates al final de la discussió, com una punyalada moral pera rematar al infelís qu'ab ell discutía.

(2) Platón: *El Banquet*.

la cosa pública, mes ab sa ironía la minava, y la desfeya. S'anomenava ciutadá de la Terra, no distingint pas els helens dels barbres. Posava sa moral trista per sobre de las lleys. Com un arbre que dongués fruyts matzinosos, aquells de sos deixebles que's tiraren á la vida pública, oprimiren á sa Patria. Trasimenes y Critias foren els capitosts dels trenta tirans que delmaren á Atenas. El mateix Xenofonte's torná un *condottieri* mercenari, ja posantse á sou dels Persas, ja desertant al camp dels Espartans. A Queronea fins combaté contra son país propi. Peró hi há més: en temps dels trenta tirans, ell, Sócrates, fou dels tres mil qu'apoyaren la tirania. Y ara demaném: ¿cóm no's vol que, á la restauració de la democracia, els Atenienses, per lliberals, per respectuosos de las opinions que fossin, no'l portessin al tribunal y'l condempnessin? Y no obstant, encara pera ell va haverhi gracia. Si'l portaren al tribunal, fou sols perque resultava un enemich de la Patria y de la llibertat dels ciutadans. Avuy per avuy, un cas análech provocaria en els moderns Estats el desterro ó'l presidi, si avans els particulars no l'haguessin ja tret á bastonadas.

No obstant, fou condempnat sols per dos vots; y encara no á mort, invitantlo á que s'escapés. Mes ell atacá al Jurat y demaná á més, ab to provocatiu, com á premi pera sas ideas y sos actes, que se'l mantingués á expensas d'Atenas, y llavors fou quan se'l condempná á beure la cicuta.

Y mort Sócrates, Platón se presenta. Platón, com Sócrates, ha perdut la fe en la Patria Helénica á forsa de generalisar. Ja no creu en l'avenir d'Atenas. Y no obstant, ve á establirshi, no per amor patri, sinó per ambició personal, perque en ella creu que hi ha de trobar sa satisfacció y son aliment. Vol ésser conegut, arribar á ésser célebre, universal. ¿Cóm utilisará sa celebritat? Ho ignora, peró avans que tot, lo que vol es ferse un nom, sigui com sigui. Després ja vindrá la direcció. La fi de Sócrates no l'atráu gayre. Se separá d'ell, y no fou pas dels deixebles que'l sostingueren en sa desgracia. Peró, essent hábil en extrém, ve y s'aprofita de la reacció que s'opera després de la mort del mestre pera presentarse com el dipositari del seu esperit. L'ombra de Sócrates ampara al seu traidor deixeble al entrar á Atenas.

No li tirariam en cara á Platón ni sa habilitat, ni sa cobardia, ni'l seu oportunisme, si s'hagués consagrat á una gran causa, á una gran missió vital y humanitaria. Pero sols fou un *dilettanti* deliciós, un intelecte artistich. No sapigué vivificar la Patria com un gran esperit, ni purificarla y fortificarla com un gran revolucionari. Sempre acullintse á Sócrates, doná sas llissons en forma de diálechs. En el fons no sols es socrátich, sinó un poeta afeminat. No hi há sinó sentirlo. Ell es «l'amich de Sócrates», «el fill d'Apolo», «las abellas del Himeto han dipositat la mel sobre'ls seus llabis», «un cigne jove qu'ha emprés el vol del altar d'Eros ha anunciat la seva vinguda». La paraula li ha sigut donada «pera encantar als homes y als deus». Y quan la Patria necessitava ánimas fortas y heroicas, intelectes virils que la empenyessin envers l'avenir, ell parla de «*filosofar dolsament y ab gracia*». Sócrates havia vessat en els seus deixebles el desconhort y la lassitut de la seva moral decadent, y no podian menys d'obrar aixís tots ells.

La moderna crítica dubta que tots els escrits polítichs de Platón li pertanyin per complert; *Las Lleys* y *La Política*'s creuhen retocadas ó interpoladas. En quant al *Banquet*, encara que imitat de Xenofonte, resulta sa obra mestra. Platón, al entrar á Atenas, vacilá entre si seria filosop ó poeta. Peró encara que's determinés per lo primer, sempre resulta un poeta. Aixís ab son art sublim Platón exposa, insinúa, «fa parlar als vius y als morts», desenrotlla l'acció y la *idea* com si fos en un drama; discuteix, afirma, contradiu, peró no's pronuncia. Per'xó se li nega la paternitat de *El Sofista*, en el qual l'argumentació es enérgica y contundent. Son estil, admirablement rich y armónich, s'enmotlla maravellosament als assumptos qu'ell tracta, resultant grave ó plascévol, grotesch ó sublim, segons el cas.

Com á filosop classifica, reuneix, resúm, s'apropia ab una paciencia inaudita tot lo dels seus predecessors y tot lo dels seus contemporanis, y ab un esperit socrátich y ajudat de sa imaginació,'s remonta fins conciliar Heráclit ab els Eleatas y ab els Pitagórichs.

Platón nasqué á Atenas y s'anomenava Aristoclés. Després dels seus viatjes se posá'l pseudonim de Platón, que vol dir *ample*. Era gros, apassionat, ardent en totas las sevas cosas, tenint una veu atiplada y uns moviments afeminats. Ademés tenia un gran poder sobre si mateix, fins dominar complertament lo que sentia. Aixís era, en el sentit propi de la paraula, un hipócrita, Ηιπο, χριτος, donchs aparentava devegadas una gran calma tenint una gran passió comprimida. Quan parlava, la seva peroració era quasi un cant. D'ell deyan qu'era «el rival de las cigalas, que deixan sentir sa música armoniosa en las ombras d'Academos.» Infatigable y autoritari, infatuat com un gall d'indi, imaginava ciencias ahont dictava lleys, fillas sols de sa rahó pura, y creyentse possehir en si mateix tot el saber humá, *Hagia sophia*, desdenyava als experimentadors per ésser susceptibles de contradirlo. Aristócrata per instint, la democracia «feria son ideal de mesura y d'armonia.» Obstinat y orgullós, condempnava tot lo que no era

ell, ó lo que'l destorbava; y afectava ignorar tots els qu'estavan aprop d'ell en sa propia via. Aixis may anomená á Xenofonte.

Després de dotze anys d'ausencia, després d'haver estat á Egipte ab els sacerdots, á Italia ab els Pitagórichs y á Cyrene ab Teodor *el Matemátich*, torná á Atenas (387) pera fundar sa escola en els jardins de l'*Academia*, en la que hi ensenyá durant quaranta anys fins á sa mort. Per lo que sembla, el poble d'Atenas no va pas darli importancia. Platón transformá sas *conversas* en veritables *cursos*, é instituhi'ls *banquets*, acaparant els joves, que sustreya á las sevas familias, á la escola, á las festas, als jochs nacionals, al Teatre y al Agora.

Sa ciencia consistia en sentencias obscuras, dictadas en un llenguatje d'iniciador.

Era un idealista que's creya lliure de tota realitat y fins de tota lley natural. Desdenyava la gracia femenina, y cantava sos monstruosos amors sodomitas en el *Banquet* y en *Fedón*.

Aixis son sistema politich era un comunisme idealista, un autoritarisme assiátich, absolut; las propietats igualadas, y'l número de ciutadans restringit. Y tot subordinat á la *Ciutat*, que, tal com ell la concebeix, es l'Estat ofegant l'individuu.

Com á deixeble de Sócrates y de Pitágoras, predicava també un cosmopolitisme estúpit. Se deya ciutadá del món quan no hi havia més món civilisat que Grecia. Aixis preparava la ruina de la hermosa civilisació helénica, la entrega y sujecció dels Áris als Semitas y Ugrofinesos, dels civilisats als barbres.

En el fons tenia mil dubtes que'l devoravan; res sabia positivament, peró recubria sa ignorancia de ropatjes poétichs, substituhint ab altivas y vagas frases las demostracions que no podia donar.

Protágoras havia enaltit al home, fentlo la mida de totas las cosas. Platón, pera contradirlo, cercá á Babilonia é Israel la omnipotent y cómoda divinitat absoluta dels déspotas, *El qu'es*, l'Indiscutible. «Els deus ho poden tot, ells ho fan tot, la virtut no s'ensenya, es un do de Zeus». Y aquest Zeus de Platón es, com el deu Judaich, un Cronos que de lo alt dels Uranos envia las grans calamitats, la fam, la sequia, la peste y'l contagi. Y si'ls pobles desapareixen, si las donas abortan, si la Patria mimva, tot es per la voluntat del Zeus Olimpich; ó bé'l Cronos destruheix las murallas, enfonza la flota y derrota l'exércit. Pitágoras, Sócrates y Platón son els tres pares de la decadencia antiga, els tres qu'obran la porta al Cristianisme.

Y en aquest estat, com una plaga de llagostas, apareixen els sofistas.

(Seguirá.)

FRISANT

Del finestral els porticons obría
y veya'l mar molt lluny... ¡quí sab hónt era!
Hi arribava no més sa fantasía
moguda per l'amor, que may té espera.

Devant del vell casal hi há la Pinassa,
un alterós serrat qu'ab el cel juga...
Tot es bosch, bosch espés... Per ell hi passa
el llop tan sols... y es ella tan poruga!

Molt més enllá, es el mar...
Aixís li diuhen
els mossos qu'han servit al rey suara...
Y ella no'l pot passar! Y se n'hi riuhen
perque'l seu Blay no li ha tornat encara!

El Blay! Un minyonás de barba rossa
qu'allá al Perú ha guanyat una fortuna;
el va coneixe á ca'l onclet de Tossa
y li digué unas cosas... Y una... una!...

Una que no's pot dir. Sábla ella sola
y la guarda en son cor, com té guardadas
tres unsas d'or á dins la guardiola
que li fa un goig! També fa tres anyadas
de lo d'en Blay, y res... La primavera
prou escampa sas flors y sas aromas,
mes ve l'hivern y tot ho du á la ossera;
deixa pelats els arbres y las comas.

Quí sab si'l vent que sol gronxar la fulla
es el mateix qu'enllá del mar coneixen!
La bolva qu'ab el vent se'n va hont se vulla
sapigués dir lo qu'alguns cors pateixen!

Ella diría:—Ves, bolva estimada,
y pósateli als peus...—No! Es bojería!
Ella tan sols passant la mar salada
á sa falda manyach el portaría...

El mar es tan enllá! Fos á la vora,
ella'l vejés per sobre la Pinassa,
pogués ohir la onada cantadora,
seríali un consol. Mes ara's glassa
cada volta que guayta y no l'ovira
desde l'alt finestral... Res, res li porta
recorts d'aquell minyó per qui sospira...
Sempre'l serrat mateix; la terra morta;
els arbres aturats; la carretera
abaix al pla sens mostra de petjada...
Y encara'l cor li diu:—Espera, espera!...—
Y cap aucell s'acosta á sa teulada!

Y tants que'n veu volar! Hi há una pubilla
que no val un pinyó, no gens vistosa,
y té un promés cusit á la faldilla
que á flor de llabi'ls petonets li posa.

Ella ho veu tot sovint sens qu'ells la vejan...
Si aquell minyó tornés no ho miraría!
Las cireras d'arbós, quan vermellejan,
ella dels llabis d'ell las cullíría.

Mes ara, res... Frisar, donar dos passos,
apamar l'horitzó, cercar estrellas...—
y ni un día trobar las dels seus brassos
dolcíssimas anellas!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

LA SOCIETAT FILARMÓNICA MADRILENYA

Heusaqui una societat musical ben organisada que pot servir d'exemple, tant per lo que ja porta realisat com pels sanitosos fruyts que promet pera lo successiu. Nosaltres, qu'haviam sigut sempre refractaris á creure en els avensos de la cultura musical de la capital d'Espanya, puig l'art de la música s'hi troba tant ó més endarrerit qu'en nostra ciutat, varem quedar gratament sorpresos al coneixe, primer, la fundació y organisació d'aqueixa Societat, y al assistir, després, á alguns dels seus trevalls, convencentnos personalment de la magnifica manera cóm anava portant á la práctica'ls seus projectes. Aquests consisteixen en «aumentar la cultura musical dels seus associats, que no tenen lo suficient pera satisfer sas necessitats artisticas ab lo que'ls ofereix ordinariament el mercat musical de Madrid». Y pera realisarho, creuhen lo més convenient comensar «posant als socis en contacte directe ab obras musical poch ó gens conegudas de nosaltres, oferintloshi la seva audició en las millors condicions possibles». Aixó digueren ara fa un any las distingidas personas que portan la marxa de la Societat, en la circular pera la seva constitució, y aixó ho han portat verament á la práctica, com aném á explicar.

Peró avans volém fixar l'atenció sobre un altre paragraf que considerém importantissim, y en el que hi trobém condensadas las veritables aspiracions artisticas d'aquesta mena d'associacions. Diu aixis:

«La interpretació de las obras la coloquém en segón terme. Aixó no vol dir que despreciém el concurs dels intérpretes més hábils de que poguém disposar: pel contrari, el creyém indispensable pera la millor exposició de l'obra musical y'l solicitarém ab empenyo en la mida qu'ho permeti nostre fondo social; peró com podría succehir qu'algún d'aquells se preocupés excessivament de lluhir la seva destresa, creyém oportú manifestar que professém el principi de colocar per sobre de tot la fidel reproducció de las obras musicals tal com foren concebudas. Ab aquest objecte encarregarém que's fassin servir las edicions millor revisadas y més d'acort ab l'original, que s'interpretin al peu de la *nota*, y que's desentranyi d'aquesta'l seu veritable esperit, en que l'autor va posarhi la seva ánima: sobre aquestas bases tenen els intérpretes ample camp pera lluhir el seu talent.»

Y qué n'es d'hermosa aquesta llissó de sentit comú musical! Per no haverho tingut en compte'ns hem perdut tantas vegadas; es á dir, per colocar l'intérprete sobre l'obra, embabiecantnos més ab las habilitats y excessos del *virtuós* qu'ab la veritable bellesa artistica de las composicions. Y per aquest motiu tenim també que'ls organisadors de concerts no's preocupan pera res de conreuhar nostra educació donantnos á coneixe continuament obras novas de reconegut mérit, sinó sols d'explotar las nostras debilitats fent desfilar pel cinematógraf barceloni aquest seguit d'eminencias extrangeras, que generalment sols se cuydan de fer gala del seu *virtuosisme* y surten del pas servintnos á corre-cuyta, entre l'exprés d'arribada y l'exprés de surtida, mitja dotzena de plats rescalfats. Pel cami emprés no se l'educará may al públich: per'xó nosaltres ne protestarém sempre ab la mateixa forsa ab qu'ara aplaudím á la Filarmónica madrilenya. Y no ho fem precisament per las sevas paraulas, per las sevas intencions, puig ja n'estém escamats de tants manifestos y projectes que no passan de projecte, sinó per la seva campanya artistica durant l'any que porta de vida, confirmació complerta dels propósits qu'hem esmentat.

En efecte: per'acoblar al seu entorn las diversas tendencias artisticas dels aficionats, varen triar el punt en que tots coincideixen, el geni musical acatat per las escolas més oposadas, l'obra del inmortal Beethoven. Y l'Obra de Beethoven ha sigut presentada en una notable serie de 18 concerts, donantse á coneixe moltas composicions totalment desconegudas y altras molt poch executadas. Comensaren ab la execució complerta dels *Cuartetos* de Beethoven, pera la qual varen contractar al célebre «Cuarteto Parent» de Paris, que doná una serie de sis concerts en que foren magnificament interpretats els 17 *Cuartetos* que va escriure Beethoven y'l seu *Trio Serenata* de corda.

Després d'aquesta complerta historia del quarteto beethoveniá, passaren á un'altra potser més interessant encara per lo desconeguda, ó sigui la de las obras de Beethoven pera instruments de vent, y d'altres de corda. Aixis foren executats seguidament, pels millors solistas de Madrid, el *Trio* pera dos oboes y corn inglés; el *Duo* pera clarinet y fagot; el *Sexteto* pera dugas trompas y quarteto de corda; el *Trio-Serenata* pera flauta, violi y viola; el gran *Quinteto* pera piano, clarinet, oboe, trompa y fagot; el *Sexteto* pera dos clarinets, dugas trompas y dos fagots; el *Cuarteto* pera piano y corda; el *Quinteto* pera dos violins, dugas violas y violoncello; el gran *Trio* pera piano, clarinet y violoncello; y per fi'l *Gran Octeto* pera dos clarinets, dos oboes, dugas trompas y dos fagots. Creyém que la sola enumeració d'aquestas tan importants com desconegudas obras, es el millor elogi que's pot fer del cami emprés per la Filarmónica de Madrid.

Donchs encara hi hagué molt més: pera donar á coneixe'ls célebres *Trios* de Beethoven pera piano, violi y violoncello, fou contractat un molt reputat trio de Paris, format per tres senyoretas, las germanas Chaigneaux, qu'en un'altra serie de concerts executaren totas las obras qu'escrigué Beethoven en

aquest género. Vingué á continuació'l gran pianista Eduart Risler, qu'ab el seu art incomparable interpretá en una serie de concerts un gran nombre de Sonatas entre las més célebres del mestre de Bonn. Y, pera fi de tan magnífica campanya, el célebre violinista alemany Hugo Heermann, junt ab el pianista Karl Friedberg, donaren una audició complerta de las deu *Sonatas* de violí y piano, de quins concerts ne donarem compte el mes de maig per haverhi assistit.

¿Cal enaltir una empresa artística de tanta trascendencia com la realisada á Madrid en l'últim hivern? ¿Quán podrém en nostra terra, en que tant presumím d'avensats, tenir la ditxa de gosar ab semblants audicions? Quán se'n farán cárrech els organisadors de nostres concerts de qu'en aquests hi ha de presidir una *idea artística* sobre tota exhibició d'executants per notables que aquests siguin? Aqui també'ls hem tingut á en Risler y l'Heermann (mercés á que Madrid els havia contractat); peró comparis la seva rápida estada y'ls seus programas ab lo que realisaren á la cort. ¿De qui es culpa?

Una part d'aquesta, y molt important, s'ha de donar també á nostre públich, que no ha respost com devía á la major part d'iniciativas. No dirém que'l de Madrid sigui millor, peró en aquest cas, encara que sigui per excepció, ha sapigut colocarse á un nivell molt per sobre del nostre. Será la vanitat, serán els trevalls incessants de las personas qu'han emprés l'assumpto; sigui com sigui, la qüestió es qu'als pochs mesos de fundarse la Filarmónica madrilenya compta ab prop d'un *miler* de socis, que á rahó de cinch pessetas al mes li produheixen una entrada de més de *deu mil* duros anyals, ab quina cantitat se disposa á empendre trevalls artístichs en esferas més amplas. ¿Y no es de deplorar ben amargament que á Barcelona, per la deixadesa d'uns y altres, per l'egoisme y la tacanyería de tants ricatxos, estiguém com estém, anant més aviat enrera qu'endevant?

Y encara hi há més. La nova Societat de Madrid, de la que podém dirne qu'es la verdadera ánima'l capitost del moviment wagneriá de la cort y reputat critich musical en Félix Borrell, ha tingut un'altra iniciativa tant ó més lloable, que ve á esborrar la taca d'exclussivisme y *extrangerisme* ab que sovint som motejats els que posém nostres ideals més enllá dels Pirineus, y encara més á l'altra banda del Rhin. Ab molt bon acert ha volgut alentar als compositors de la terra destinant una part dels seus fondos pera premiar els trevalls que més ho mereixin, estimulant per medi de concursos la producció musical, tan faltada de protecció en aquest país.

Pera que arribi á coneixement dels músichs catalans reproduhim íntegras las bases del concurs que acaba d'obrir, cridántloshi la atenció sobre la importancia del premi que ofereix:

La *Sociedad Filarmónica Madrileña*, abre desde esta fecha un concurso para premiar un cuarteto de violín, viola, violoncello y piano, bajo las condiciones que á continuación se expresan:

1.ª El cuarteto ha de ser precisamente de autor español, original, no conocido, ni publicado, ni ejecutado anteriormente.

2.ª Las partituras que se presenten al concurso, llevarán en la portada ó cubierta y al final, un lema que las distinga, é irán acompañadas de un sobre opaco, cerrado y lacrado, en cuya parte exterior se escribirá el lema de la partitura y en la interior, en un pliego de papel, el mismo lema y la firma y la dirección del autor.

3.ª Las partituras se entregarán en el domicilio de la *Sociedad Filarmónica*, calle de San Miguel, núm. 21, principal derecha, Madrid, todos los días menos los feriados, de cuatro á siete de la tarde. Desde provincias, podrán remitirse por correo y certificadas á dichas Oficinas y á nombre del señor Presidente de la Sociedad. En cualquiera de estos dos casos, al hacerse cargo de ellas la Junta de Gobierno, se entregará ó remitirá un recibo con el número de orden de presentación y lema correspondiente.

4.ª El plazo de admisión, que como ya se ha dicho, comienza en la fecha de la presente convocatoria, terminará el día 30 de Noviembre de 1902, á las siete en punto de la tarde.

5.ª Los cuartetos presentados al concurso, serán examinados y juzgados por un jurado compuesto de los señores don Valentín de Arín, don Ruperto Chapí y don Emilio Serrano.

6.ª El jurado adjudicará un solo premio, consistente en 2.000 pesetas en metálico, las planchas grabadas de la partitura y papeles sueltos, y una edición de 100 ejemplares de la obra premiada. Esta, además, se ejecutará en uno de los conciertos que la *Sociedad Filarmónica* celebrará en Febrero próximo, y para cuyo objeto han sido ya contratados los distinguidos artistas señores don José del Hierro (violín), don Manuel Sancho (viola), don Víctor Mirecky (violoncello) y don Fabián de Furundarena (piano). El autor premiado presenciará y dirigirá, si así lo desea, los ensayos de esta primera audición de su cuarteto, con el fin de que se oiga y aprecie en las mejores condiciones posibles.

7.ª La *Sociedad Filarmónica Madrileña*, y en su nombre la Junta de Gobierno, se reserva el derecho de declarar desierto el concurso y dejar el premio sin adjudicar, si á juicio del Jurado, ninguno de los cuartetos presentados reune condiciones de relevante mérito.

8.ª Los autores de las obras no premiadas, retirarán sus partituras, previa la presentación del correspondiente recibo, antes de fin de Febrero de 1903.

La *Sociedad Filarmónica Madrileña* se propone abrir oportunamente otro concurso para premiar, en la temporada de 1903-1904, el mejor grupo de ejecutantes constituyendo cuarteto de cuerda (dos violines, viola y violoncello) que se presente ante un jurado nombrado al efecto.

Las condiciones del concurso se anunciarán más adelante, pero la Junta de Gobierno juzga conveniente adelantar la noticia para que los instrumentistas que piensen tomar parte en el mismo, tengan tiempo de unirse y ejercitarse, hasta lograr la homogeneidad y la ponderación de fuerzas imprescindibles en la interpretación de un género musical tan delicado, tan difícil y tan seriamente artístico.

Ja ho saben nostres músichs: ¿No hi haurá

ningú capás d'anar á disputar el premi als seus colegas, que fins ara sols s'han fet célebres en el malehit *género chico*? Ja que tenim la fal-lera de Madrid per'anárnoshi á morir de gana ab una partitura que may s'arriba á estrenar, ¿no podém anarhi ara que's tracta d'una idea artistica y fins d'un *bocí* gens despreciable?

JOAQUÍM PENA.

SOL!

(RECORT D'UNA NIT)

Quina tristor, tan sol!...

Tots son fora. Quina buydor més feréstega hi há á casa! Mos passos ressonan ab soroll buyt. Tot es fosch; sols en un quartet hi crema una llantia espandint una claror esmortuhida que fa basarda.

Ressonan per l'espay ab vibracions lúgubres dotze horas; l'última campanada va retrunyint fins á apagarse lluny, lluny...

. . . .

Quina nit més llarga! Cóm te trobo á faltar, mare meva! Cóm anyoro tas caricias amorosas... tas solicituts de mare carinyosa!... No puch, no puch dormir... tanco fort las parpellas, y veig una munió de quadrets lluminosos, rojos y blaus, que voleyan amunt y avall vertiginosament y's persegueixen, rodant sempre ab velocitat frenética. Amago'l cap y'ls veig més resplandents...

Tinch por!... Sento uns passos acompassats y calmosos que's van apropant, allunyantse... Quina confusió!... Els llumets inquiets van fonentse, y veig una cosa extranya, una cara feréstega que'm mira fit á fit ab ulls vidriosos, y's va engrandint infinitament fins transformarse en una calavera que balla una dansa desordrenada. Sento'l soroll fatídich de sos ossos desconjuntats que topan entre ells, y veig que s'atansa volent riure, ensenyantme una boca grossa, fosca!... Y en sas concas buydas hi brillan uns llumets verdenchs que'm miran y's bellugan pausadament... Quina opressió! Me tapo, tanco altra volta'ls ulls, y veigs uns monstres horrorosos que fan uns bots inverosimils... Y tot s'ajunta: calavera, llumets, monstres, y se'm fica dintre'l cervell!... Y'ls passos, acompassats sempre, s'acostan sens arribar may!... No goso aixecarme, estich com clavat, sense poder fer el més minim moviment, suhant d'angunia... La por, qu'es dolenta! No'm recordo si he tancat bé la porta; la memoria se'm rebela,'m sembla sentir soroll... un grinyol molt apagat d'una porta que s'obra!... Estich anguniós, sento xiuxiuheig, tot m'esgarrifo. Un xiscle enrogallat surt de ma gargamella! Els veig, veig lladres! Y s'acostan, y'm palpan!... Quina sensació!... Sento un fret al pit que'm glassa la sanch... M'han enfonzat un ganivet al cor y'm moro... Mare meva, ¿per qué ets fora?

. . . .

Quina quimera, Deu meu! Qué cosas fa fer la por! Sembla que ja estich més tranquil. Ja puch aixecarme, y ho faig ab recansa. Encench el llum... Res: tot es fora. Dech tenir febre. No goso mirar endins: temo véurehi quelcóm que'm deixaria paralisat.

Las dugas tocan... Qué tardan á passar las horas! Ja voldria que fos dia!...

Miro al carrer... Ningú; tot fosch; sols el fanal de la iglesia propera projecta una mica de llum esmortuhida. Sota'l fanal hi há'l ceguet de cada nit, sempre mut, estirat, impertorbable. Aquesta nit las notas qu'arrenca del violí pessigant las cordas me semblan més tristas, més planyivolas... No sé, tinch ganas de plorar... y ploro. Arraulit á un cantó del balcó, miro ab els ulls negats la ïnmensa y blavenca volta, y'm sembla com un inmens tros de roba arnat per quins foradets una llum, del darrera, hi traspuhés á petits rajolins... Ara estich més tranquil; ja casi m'ha passat la por, mes la tristesa m'invadeix altra volta, y penso y'm trobo tan sol!... La meva ánima pura no s'ha banyat en las onadas de la felicitat amorosa... y estimo, estimo molt... Qué deu ésser sublim ésser estimat per la dona estimada, dirse aquellas paraulas que á flor de llabi ja son absorbidas ab avidesa sense que ningú més las fruheixi!... Aquellas miradas apassionadas, lluminosas, de resplandors de ditxa!...

No soch un creyent, y sento desitj de resar... No'm recordo de las oracions que ma mare estimada m'ensenyava; venen algunas á ma memoria, peró incomplertas...

Inconscientment, d'esma, m'encamino al quarto ahont hi há la llum trista... Encara tinch por... Las vidrieras son tancadas. ¿Qué hi haurá al darrera?... Estich tremolós, no goso obrir, me sembla qu'haig de veure un

home estirat, ple de sanch, llumenat per quatre ciris que s'acaban... Els nirvis se'm rebelan, y dominantme, me fan donar un cop sech á la vidriera, que s'obra de bat á bat ab un soroll que retomba en la buydor de la casa... El balcó també es obert; no entra gota d'ayre. La llantia's va consumint lentament, y la flama puja recta, fumosa, sense llepar las parets del vidre transparent, y llumena dolsament la cara de la Verge, que té una expressió seráfica, extenent el blau mantell pera resguardar á dos noyets agenollats que ploran com jo plorava... Sento un desitj indefinible... Sense saber cóm, me trobo agenollat devant la Verge, ab las mans enllassadas, y'm sembla veure qu'extén els brassos y m'aixopluga també ab son mantell protector...Quina placidesa sento dintre mon sér!... No sé resar, y reso ab els ulls fits en ella, que'm mira compassiva, somrihent... Defalleixo... els brassos se m'abaixan llánguidament, y caych poch á poch sobre l'alfombra... El ulls se'm tancan, y vaig perdent de vista tot lo que'm rodeja...

. . . .

Una forta calor al rostre fa deixondirme: obro'ls ulls, y'm veig banyat de sol. Ja es dia! Oh! Mercés, Verge meva! Y tu, Sol, benehit sias!

A. Font y Laporte.

LA VEU DELS ESCLAUS

EL CECH

¿En qué he pecat?... Ay, lás! Doneume llum!...
Quín martiri, tocar sempre las cosas
sense poderlas veure relluhir
ni un sol moment, á l'ansiada llum!

Quína buydor de tomba du la fosca
quan se sab qu'es eterna, com la mort!...
Viure en un món de flors y de brillants
y no podê adorâ una sola imatje!...

Oh, donas! aparteuvos d'aprop meu!
La vostra veu ja es falsa, á mas orellas!
Aneusen á temptar l'amant poruch
qu'abaixa la mirada, sota'l día!

Aneusen á ostentar vostres tresors,
devant del melancólich qu'os anyora.
Jo tinch altres desitjos més potents
que'm rosegan el cor, insaciables!

Mos muscles, revellits y descarnats,
reposan condolguts de la fadiga,
y encara no he sabut qu'es el plaher,
perque'l plaher no m'ha donat la llum.

Mes no'm deixéu: veniume á deslliurar!
Veníu, cossos ardents, vessants de vida,
veníu á mi y petonejeume'ls ulls
ab tot l'enardiment de la vostra ánima!

Doneume llum!... doneume llum!... Vull veure,
perque'l sentir ja se m'ha fet pesat!
Jo vull! Vull veure alló que'm fa estimar
y alló que'm fa odiar!... Doneume gloria!

EL SORT

Injusticia, rebélat contra mi;
desferma ton rencor á la ignocencia!
Qué trist viure en un món de vibracions
y sempre entre un silenci de sepulcre!

Sempre entre aquest silenci, aquest recel
que no deixa esplendir la idea clara!...
Sempre veure las cosas en repós,
no sentint el soroll del moviment! ..

Veure moures las onas sens remor
no pensant en la forsa del perill;
véureuho tot bellugarse en quietut,
com se belluga'l peix en son fons d'aygua!...

Se m'ha fet endebadas tot esfors:
pera mi no ressona la paraula,
ni la tempesta en días imponents.
La Creació sempre brilleja muda.

He penetrat en els tallers y fábricas,
hont roda diligent el mecanisme
y entre'l gran moviment, que dona vida,
mas orellas, com sempre, han sigut mortas.

Sols he vist el Progrés, no l'he sentit.
Donchs ¿hónt es la remor que desensomnia?
Vull despertar d'aquest silenci fret!
Doneume forsa!.. ¿Arribaré â sentir?

CHOR

—Nosaltres no veyém! ..
—Nosaltres no sentím!...
—Nosaltres no toquém!...
—Nosaltres malehím!
Nosaltres malehím, mare Natura:
malehím ab l'afany de qui vol Ser.
Malehím per la llum, que no veyém,
malehím pel soroll, que no sentím,
y malehím pel toch, puig no toquém!
¿Quína es la nostra culpa, injusta Mare?
¿Per qué no'ns haurás fet á tots iguals?
Pensa que tots tením rahó de ser,
perque tots guardém forsas per la lluyta.

Obrans la font que'ns desperti'ls sentits
y no serém esclaus á viva forsa!

Nosaltres, en la vida, no vivím:
nosaltres som els únichs que patím!

Plácit Vidal Rosich.

TEATRES

Quan ens despertarém d'entre'ls morts...— Els pilans de la societat.

Las sessions donadas en el Teatre de las Arts per iniciativa d'uns quants joves entussiastas del art modern, resultan forsa interessants. Las «Vetlladas Avenir» ens han permés fer algunas observacions y descubriments que per si sols justificarian l'aplauso més espontani á n'aqueixos joves desinteressats qu'ab tanta fe y bona voluntat trevallan.

Ellas ens han descubert que las obras de Ibsen y altres autors *no teatrals*, segons *las patums*, son perfectament representables y adquireixen al véurelas en escena un gran relleu y una inténsitat dramática extraordinaria. Ellas ens han demostrat qu'existeix á Barcelona un públich cult, curiós—en el bon sentit d'interessarse per tot lo que significa en art progrés y novetat—y entussiasta. Donava gust veure l'ampla sala del teatre de las Arts plena d'un públich complexe, encara que dominanthi l'element obrer, qu'escoltava ab silenci y atenció, que procurava interpretar y explicarse tota la trascendencia de las obras que's representavan, y que lograntho més ó menys bé, ó no lograntho gens ni mica, surtia del teatre content y satisfet; puig fins els que menys ho entenian se'n emportavan al fons del cor y al fons de la pensa algunas guspiras de bellesa que instintivament sentiren, y algunas ideas generosas que'ls impresionaren fondament. Si: á Barcelona hi há un públich—el qu'hem vist aquests dias n'es una petita part y una bona mostra—que está en disposició de capir y d'admirar las grans obras del teatre modern. Serenament escolta y serenament procura seguir al autor per regions novas que freqüentment no veu prou claras. Y aixó es lo essencial; lo demés vindrá després; la educació artistica d'un públich tan ben disposat no es pas gayre dificil. ¿Hi haurá qui la intenti? ¿Hi haurá qui tracti de nodrirlo, de regularisarlo y de disciplinarlo aquest públich d'un dia que tan espontaniament s'ha manifestat? Desgraciadament temém que no. Las empresas prefereixen l'altre, el rutinari, el que va al teatre á fer la digestió, á murmurar del proxim, á veure y ésser vist, á fer conquistas ó deixarse conquistar; en una paraula, prefereixen nostres grans públichs de moda de nostres grans teatres, que pagan bé ab la condició expressa de que al teatre se'ls hi deixi dormir tranquils. Res que desperti conciencias brutas, res qu'exciti cervells atrofiats, res que promogui sentiments generosos que podrian ésser font de remordiments inútils.

En fi, las «Vetlladas Avenir», ab l'éxit incontestable qu'han obtingut, ens han descubert els amples horitzonts que s'obririan pera l'art dramátich á Barcelona si á la bona fe y entussiasme dels seus organisadors s'hi ajuntessin els medis materials y morals indispensables pera tan gran obra. Han lluytat ells ab la manca d'un local á propósit. ¿Quán s'aixecará aquest nou y perfecte teatre que tanta falta'ns fa? Han lluytat ab la manca de decorat, de vestuari y demés elements d'escenografia, cosas també tan indispensables. Han lluytat ab la manca d'actors suficientment preparats pera realisar ab la perfecció deguda la dificil tasca. Fins els ensaigs no han pogut ésser tan numerosos ni detallats com convindria.

Y á pesar de tot, l'éxit ha sigut franch. ¿Qué succehiria si tinguessim un bon teatre, una bona direcció artistica, decorat y accessoris apropiats, actors escullits, ben dirigits y ben ensajats, y's representessin tota aquella munió d'obras extrangeras encara no conegudas, y las catalanas qu'indubtablement s'escriurian en temps més ó menys llarch? No dihém aixó pera escatimar nostre aplauso á tots els qu'han intervingut en la organisació d'aquestas sessions. Avans al contrari, tots ells el mereixen, y ben entussiasta. Tots han trevallat com á bons, y si en determinats actors y determinats detalls podriam senyalar lamentables deficiencias, ja hem dit avans que, en general, se deuhen á causas independents de la voluntat y fins de las condicions artisticas de cada hu.

Per tals motius no analisarém el trevall de cada actor en las diferentas obras, y ferém sols constar qu'en conjunt han fet molt més de lo que'ns hagueram atrevit á esperar.

Ara diguém quelcóm de las obras representadas.

La primera nit donaren *Els mals pastors*, traducció d'en Cortiella, ánima d'aquestas sessions. No poguerem assistirhi, mes nostre amich en Monegal ja'n doná compte, y com nosaltres mateixos també parlarem ja de l'obra d'en Mirbeau y de sa traducció quan va estrenarse, no tenim avuy per qué insistir.

La segona nit va representarse l'última obra d'Ibsen *Quan ens despertarém d'entre'ls morts...*, traducció publicada per Joventut y que, per lo tant, nostres lectors coneixen. En el prólech de la mateixa donarem la nostra impresió ó judici personal, procurant determinar el sentit y trascendencia del drama y senyalant al mateix temps las innombrables bellesas que conté. No hem, donchs, de repetir aqui lo qu'alli diguerem. Fem notar, no obstant, que'ns impresioná y que impresioná al públich fondament.

Els pilans de la societat son lo que aqui'n deyan fa vint anys la gent d'ordre, lo qu'avuy ne diuhen la gent de bé; son els pseudo-filántrops de la politica, de la industria, del trevall y de la caritat. Diputats y regidors que acceptan actas *sacrificantse*, industrials y comerciants que s'enriqueixen servint al poble, banquers que dedican un hu per cent dels

seus beneficis á encapsar suscripcions benéficas y á obras públicas que generosament regalan á sos conciutadans; pastors d'ánimas quina austeritat de principis imposa una gran reserva al practicar las virtuts evangélicas; caps de colla revolucionaris que predican l'extermini públicament y adulan en privat al amo que'ls paga; en una paraula, tota aqueixa gent egoísta é hipócrita que *honradament* va dret al seu negoci tot y donant á entendre que's desvíu pel bé del públich. Heusaqui'l quadro que'ns presenta Ibsen en *Els pilans de la societat*. Ibsen tracta de desenmascararlos, y desprès de presentarnos una serie de tipos deliciosissims, exuberants de vida y de veritat, en que retrata tota aquella serie de sers egoistas aparentment models de virtuts civicas y privadas, se'n entra á analisar intimament el fons d'aquellas ánimas. Y aquells miralls li resultan de llauna, en el fons d'aquellas existencias sols hi troba ambició, orgull, egoisme y falsetat.

No podém fer un análisis detingut d'aqueixos puntals de la societat qu'estudia Ibsen perque l'espay no'ns ho permet. Ens fixarém, donchs, en un sol tipo, el del protagonista, qu'es el nirvi de l'obra. Ab ell ne tindrém prou pera donar concreta idea de la mateixa. Bernick es un rich armador y comerciant que per la exemplaritat de sa vida privada, per la serietat y formalitat de sos negocis, per la serenitat y sentit práctich que demostra en sos consells y en sas ideas politicas y socials, y en fi, per la generositat ab que acudeix á fer el bé sempre y quan las necessitats ó l'interés públich ho reclama, es el més ferm puntal ab que compta la petita ciutat ahont l'acció's desenrotlla. En el quart acte, el pastor Rorlund, un altre puntal espiritual, ens fa la seva apologia en termes tals, que no donan lloch á dubte sobre la seva honorabilitat. Mes Ibsen ens el presenta despullat aquest tipo, y sota aquellas apariencias hi trobém lo següent: Exemplaritat de sa vida privada: Bernick tenia de casarse ab Lona Hessel, una xicota independent y despreocupada á qui estimava y de qui era estimat; mes un dia, anant els negocis de sa casa malament y necessitant diners, la deixa pera casarse ab sa cosina Betty, qu'ha de heretar. S'hi casa sens amor. La familia Bernick naix sobre las runas d'un cor noble, el de Lona, y la seva base no es l'amor, sinó una especulació. Conseqüencia: aquella exemplaritat en la vida privada no es més que un fruyt de la indiferencia en las relacións conjugals. «Betty—diu Bernick—no podia admetre la idea de que'ls més grans esclats d'amor se transformessin ab el temps en dolsa amistat. Ara ja hi está resignada.» Betty no será may la companya que, fonentse per l'amor ab son marit, pot contribuhir á formar una familia model. Y no obstant, d'aixó'n diuhen una familia exemplar. La serietat y la formalitat en sos negocis son las següents: S'havia de construhir un ferrocarril al litoral, y ell troba medi d'impedirho perque *hauria perjudicat las sevas linias de vapors;* se posa al devant d'una nova empresa que'l construhirá per l'interior, peró avans compra per sota má á baix preu els terrenos que aquell ha de creuhar. Tot seguit fa una grossa almoyna. Pera qu'en els seus tallers reparin un vaixell propi, deixa empantanegat el d'una companyia americana, y al reclamar aquesta que'l barco surti inmediatament, pera evitar reclamacions y murmuracions, mana que's fassin las obras peremptoriament ab tot y saber que'l barco está podrit de la cala y que, mal reparat, segurament s'enfonzará com plom ab tripulants y carregament. En quant á sas ideas, que's manifestan en continuas declamacions sobre l'interés públich, y en continuas caritats, obras de beneficencia y utilitat, per poch que las analisém trobarém que totas ellas están destinadas á conquistar la opinió pública y la fama de honradesa inmaculada qu'ell necessita pera maniobrar lliurement. Sas generositats son reproductivas.

Peró una taca més negra, sobre la qual s'ha entreteixit la seva vida, hi há en sa conciencia. Quan era jove, un gran escándol va conmoure á la morigerada ciutat. El marit d'una *estrella* de circo va sorpendre á sa muller ab un amant que va tenir de saltar per la finestra. L'amant era en Bernick; mes un germá de la dona ab qui aquest s'havia de casar y que se'n anava á América va deixar que'l declaressin héroe del fet, conservant aquell una reputació intacta. La heroína morí de miseria, despreciada per aquella societat puritana, y una filla que va deixar fou recullida per aquella gent caritativa que no per'xó li perdoná may els pecats de sa mare. La protecció y'l despreci sempre'ls sentí la pobra Dina junts. Encara hi hagué més: la situació precaria de la casa de comers que regentava alashoras en Bernick doná lloch als remors de que'l seu cunyat se'n havia anat á América ab diners de la caixa; y en Bernick, á qui aytals remors convenian, puig justificarian la petició d'un plas pera fer determinats pagos, confirmá ab son silenci la murmuració sense tenir pera res en compte la nota de criminal ab que carregava al seu cunyat y benfactor. Sobre tan bruta historia s'aixecá la reputació intacta y la fortuna colossal del honorable *pilá*.

No podém explicar el drama. Apuntarém sols el conflicte. Un dia en Joan, l'home que per ell va sacrificarse, torna, y aquella societat contempla admirada la seva serenitat, que califica de descaro, y s'esparvera á la fi quan coneix que, per un conjunt de circunstancias que no hem de detallar, ell, l'amant de la mare, vol casarse ab la filla, la orfaneta que caritativament reculliren La reve-

lació dels fets s'imposa, y'l pobre Bernick, aclaparat, prevéu la seva ruina moral y material. Alashoras ens mostra l'autor la lluyta d'un home ab sa conciencia, d'un home que no era pas un criminal, quina historia negra es la mateixa historia de la majoria de la gent de bé, quinas petitas falsetats y mentitas son consideradas com pecats venials; y aquest home, quin punt de partida no fou la veritat pura, trobantse encarrilat, arribará fins al crim pera conservar intactas sa reputació y sa fortuna.

Heusaqui en síntesis la idea general de *Els pilans de la societat.* L'egoisme y la hipocresia son la base falsa en que s'apoya la societat moderna, y aquesta base ho es tant de falsa, que'l fet més insignificant la fa trontollar molt sovint. Es necessaria una revolució molt fonda pera regenerarla de debó; perque —no'ns cansarém d'insistirhi,—els tipos y'ls quadros que'ns pinta Ibsen en aquesta obra no son pas lo més dolent, sinó lo milloret de lo que trobém en la societat actual. Tant es aixis, que l'obra, contra lo que acostuma á succehir en las demés del mateix autor, acaba bé, tal volta massa bé pera la verosimilitut dramática. Las ánimas senzillas surten del teatre dolsament impresionadas. Els temperaments reflexius tal volta s'explicarán aquest desenllás de comedia tenint en compte que l'autor té declarada guerra á mort als sectaris, y que tractant ell de presentarnos en escena no la escoria, sinó lo milloret de la societat, la reacció de conciencia qu'obliga á Bernick á fer confessió general y altres detalls que donan al final una tónica consoladora y fan preveure una possible regeneració, significan que no ha volgut ell mateix ésser titllat de fanátich. Per nostra part, ab tot y creure que teatralment l'obra guanyaria ab un desenllás més conforme ab la realitat, creyém també qu'ell, lluny de destruhir la idea general, l'aferma ab més serenitat y energia, per quant no deixém de notarhi un cert escepticisme y uns punts d'ironia que mal amagan lo que sobre'l particular pensa l'autor.

Molt més podriam dir sobre aquesta obra, que, malgrat sas apariencias senzillas y son realisme, no deixa d'encloure qüestions trascendentals: peró no disposém d'espay. Tal volta un altre dia tindrém ocasió d'insistir, estudiantla baix diferent punt de vista.

NOVAS

El Penadés en el sigle XIX porta per titul un volúm de 350 páginas que conté'l material llorejat en el concurs d'historia contemporania organisat pel «Centre Catalanista» y patrocinat per l'Ajuntament de Vilafranca, que's celebrá á XXXI d'agost de MCMI.

Es un llibre ben remarcable y que acredita prou la tasca dels organisadors. Els trevalls llorejats, dels senyors Ramón Esclassans y Milá, Antoni Martorell y Panyelles, y'l d'adició feta pel secretari del jurat Claudi Mas y Jornet, revelan la importancia d' aquella vila, sobre tot el darrer, d'en Mas, erudita memoria que senyala'l grau de cultura del jove escriptor, qui no solsament sab polsar la lira y fer excelents versos, sinó que á voltas escorcolla'ls arxius y'n treu lo que pochs ne saben treure: las novas profitosas pera'l tema qu'ell se proposa.

No cal dir la importancia del discurs del president del jurat, el malaguanyat doctor Robert: página brillant de crítica histórica, ab conceptes hermosament expressats y á quin més interessant.

De debó aplaudim la tasca del «Centre Catalanista» de Vilafranca, y li augurém profitosa vida si segueix aquests camins. El bé que reporta á nostra idea es ben positiu.

—

Nostre estimat amich del Rosselló en Jules Delpont ens ha fet present d'un ramell de catalanadas que acaba d'estampar ab el titul de *Flors Rosselloneses.* De lo simpátich qu'es aquest llibre ja se'n donarán compte'ls nostres llegidors dihéntloshi qu'es un aplech de trevalls de tots els escriptors rossellonesos y ademés dels catalans d'aqui y de Mallorca que s'han ocupat alguna vegada de la terra de las *montanyas regaladas.*

Aquesta antologia es clar qu'ha de donar bon fruyt allá hont se troban ja desvetllats la literatura y l'esperit catalaneschs.

Tancan el llibre dugas cartas importants: una del gran Mistral y altra d'en Peyre Devoluy, felibres de la Provença.

Felicitém al amich Delpont pel seu trevall incessant en pro de nostra llengua preuhada. Mort el patriarca Pepratx, á n'ell li toca vetllar el foch sagrat.

—

Ha sigut destinat á Burgos el tinent coronel don Ramón Morera y Galicia, que de llarch temps venia figurant en l'Estat Major d'aquesta Capitania General. Ab tal motiu diu el *Diario de Barcelona:*

«El señor Morera, durante el tiempo que ha permanecido en esta Capitanía General, ha estado encargado repetidas veces de la censura de los periódicos y ha procurado siempre, en cuanto se lo ha permitido el cum-

plimiento de su deber, hacer lo menos molesta y enojosa posible esta medida á las publicaciones periódicas.»

Per nostra part hem de consignar qu'havíam tingut ocasió de reconeixe en el senyor Morera aquestas bonas qualitats, y qu'estém, per lo tant, conformes ab el solt del *Brusi*. També cal reconeixe en el senyor Morera la ilustració que'l distingia, puig era autor d'un mapa de Catalunya y de diferents trevalls que posavan de relleu sos no comuns coneixements.

—

Pera'l diumenge dia 7 del corrent havía preparat la «Lliga Catalanista» de Girona un *meeting* en el poble de Borrassá, *meeting* que fou suspés segons sembla en virtut dels maneigs dels cacichs gironins, els quals temps há que trevallavan pera lograr aquesta suspensió, que legalment no sabém explicarnos.

—

Hem rebut el número 4 de la *Revista de Bibliografía Catalana* pertanyent al primer semestre d'aquest any, qu'ha editat «L'Avenç» ab el mateix bon gust que'ls números anteriors. En son sumari hi figuran els següents trevalls: *L'inventari de la llengua catalana, de don Marián Aguiló y Fuster*, per Angel Aguiló; *Lo carcer d'amor de Diego de Sant Pedro*, per S. Sanpere y Miquel; *Butlletí bibliográfich* y *Novas*. Es curiosa la noticia de *Lo carcer d'amor de Diego de Sant Pedro*, quina traducció catalana, feta per Bernardi Vallmanya, fou publicada en edició de Rosembach á Barcelona en 1493. L'únich exemplar públicament conegut se troba en la Biblioteca del British Museum de Londres. D'allí n'ha tret en Sanpere y Miquel las reproduccions de las vinyetas que ilustran dit llibre y que figuran en aquest quadern de la *Revista de Bibliografía Catalana*.

—

Altras publicacions rebudas:

Marianela. Desena edició de la famosa obra d'en Benet Pérez Galdós, que forma part de las novelas espanyolas contemporanias de la primera época d'aquest autor. Se fa constar en aquesta edició que l'obra está esmeradament corretjida. Preu, 2 pessetas.

Per la litografia «Rovira y Fill y Chiqués» s'han publicat uns exemplars oleográfichs, á vint tintas, reproducció del quadro d'en A. Mas y Fondevila que representa á la Verge de Montserrat y als somatents armats de quins es patrona, els quals sembla han acullit molt á gust dita reproducció.

Ens han sigut enviats dos exemplars del cartell anunciador de las regatas internacionals á vela y rem, organisadas pel Real Club de Barcelona y patrocinadas per l'Ajuntament, que tindrán lloch del 24 de setembre al 5 d'octubre. Pera ellas s'ofereixen importants premis en objectes d'art y en metálich. A la vegada s'anuncian diversas festas maritimas populars. El dit cartell l'ha pintat en Joan Llavería, y es de vistós efecte.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

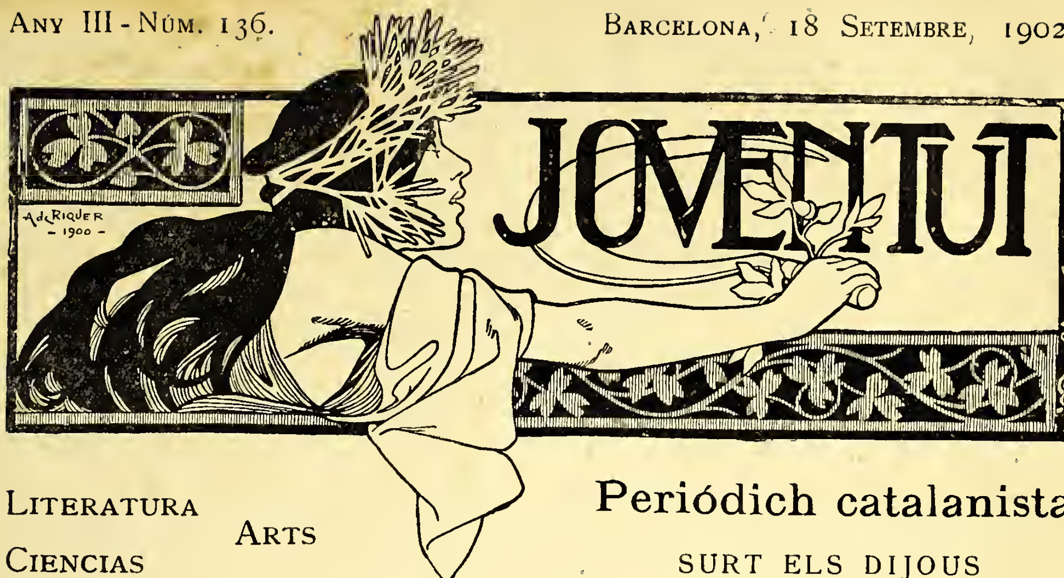
SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA:	Un any..	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any..	9	»
EXTRANGER:	Un any..	10	Franchs.
Número corrent..		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins..	40	»
»	» sense folletins.	25	»

ANY III - NÚM. 136. BARCELONA, 18 SETEMBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÁ MAY

XIV

La frivolitat caracteristica en tots els actes de la vida moderna la trobarém també observant de quina manera la gent se diverteix.

No tractém aqui de *fer moral*, ni tan sols de donar nostra opinió sobre las diferentas maneras que la humanitat pera divertirse esculleix; no tractém de dir quinas entre ellas considerém més dignas y elevadas, y quinas més baixas y pertorbadoras. Evidentment, entre'ls variats espectacles y diversions que l'home s'ofereix, n'hi há d'abdugas classes, y l'ideal, que s'ovira ben llunyá per cert, sería que's realisés l'estat de joya y diversió permanents, es á dir, qu'en el trevall lliure y espontani de cada individuu seguint sa natural vocació, hi trobessim respectivament el goig més intim, la satisfacció més complerta, la diversió per excelencia. Per exemple: ¿quina joya hi há al món més complerta, quina emoció més serena é intensa pera l'esperit, que la que fruheixen el pintor al veure acabat son quadro, el sabi al fer un descubriment, l'home honrat al fer actes armónichs ab sa conciencia? ¿Per qué no té de venir un dia, donchs, en que, *deslliurat* el trevall de son sagell odiós—tenir de trevallar per forsa y contra-vocació—trobém tots en la realisació de nostres esforsos ó impulsos la més serena y joyosa de las satisfaccions?

Peró mentres tant qu'axó arriba, y mentres la societat se trobi organisada molt diferentment de lo que cal pera que arribi, no tenim altre remey que convenir en que l'home, obligat á trevallar per forsa, té dret

(1) Véginse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126, 130, 131, 132 y 133 de JOVENTUT.

indiscutible á divertirse, ó lo qu'es igual, á procurarse un'altra mena de trevall que, per ésser lliure y espontani, passa á la categoria de diversió. (Es tan evident que no hi há cap mena de distracció ó d'espectacle que no reclami un esfors individual y per lo tant un trevall, que no hem d'entretenirnos en demostrarho). Ara bé: en aquest sentit, creyém que totas las diversions son licitas, tots els espectacles que satisfán nostra curiositat ó que impresionan intensament nostre esperit son legals. Els *toros* y la pesca ab canya, el *circo ecuestre* y la *puput* á que jugan els nens, el *polo* y'l certamen literari, la tragedia clássica y l'esbojarrat *vaudeville*, els escachs y la *morra*, la ruleta á Monte Carlo y la bescambrilla á la porta de qualsevol botiga de poblet, etc... tot son formas de diversió que, per respondre á un desitj intim, á un afany d'emocions sempre creixent, son respectables. Y tots els arguments que s'aduheixen en contra de determinats espectacles y diversions, tots els principis de moral abstracta que s'invocan pera lograr la seva supressió legal, s'estrellarán sempre devant del dret indiscutible que té l'home lliure á fruhir segons sa voluntat y temperament especial. Dret que tácitament el trobém reconegut en els mateixos principis fonamentals de la societat cristianament organisada, puig qu'ella reconeix que tot en la terra s'ha creat pera servir al home. Plantas y bestias, minerals y elements cósmichs, lluna y sol, tot pera nostra utilitat y pera nostra joya existeix, y fins l'espontani sacrifici dels homes pera bé de sos germans ha sigut exaltat per las religions que glorifican als mártirs y apóstols y per la societat que perpetúa la memoria dels héroes, dels genis y dels filántrops qu'han sabut sacrificarse per lo qu'ells creyan el bé de la humanitat. Devant d'aixó, tots els arguments de moral estreta que per'abolir un determinat espectacle s'emplehin, serán sempre capciosos y relatius, y totas las disposicions governamentals que á lograrho tendeixin serán arbitrarias y tiránicas.

Es clar que l'espectacle ó diversió favorit de cada poble y de cada individuu servirá al filosop y al moralista per'aquilatar el seu grau de cultura y perfecció; es clar que'ls directors dels pobles — autoritats religiosas, politicas, civils y judicials, sabis, artistas, periodistas, etc... – tenen obligació d'encaminarlos y buscar el seu perfeccionament y progrés; mes aixó no ho lograrán pas per medi de la violencia, sinó per medi de la educació. Un aficionat de debó als *toros*, ¿quedará curat pel sol fet de que no pugui contemplar cap més *corrida*? No: com tampoch á un creyent li destruhiréu sa fe barrantli las portas del temple. En cambi eduqueulo, instruhiulo, estimuléu las sevas facultats més nobles y elevadas, y veuréu cóm aquell individuu y aquell poble qu'avans sols al veure corre sanch s'excitava y gaudia, renegará de sas antigas aficions pera extasiarse ab altras més armónicas y més dignas.

Entre totas las formas de la tirania y del despotisme legal, no son pas las qu'han fet més mal las que s'han manifestat per actes de persecució sagnanta ó de venjansa personal, sinó qu'ho foren aquestas petitas violacions que s'han oposat á la lliure evolució dels individuus per medi de lleys secas y disposicions casuisticas qu'exasperan als homes en lloch de corretjirlos. Més feren els filosops, inclós Jesucrist, per'abolir la esclavitut antiga, que'ls rescriptes imperials; y'ls governs d'Inglaterra y del Nort d'América, que donaren las primeras lleys per'abolir la tracta de negres, res haurian lograt si no haguessin respost á un estat de civilisació que comprenía qu'era indigna la desigualtat, l'atendres á las castas y als colors. Més feu en Clavé per'apartar al poble catalá de las *corridas de toros*, que totas las lleys que pugui fer un govern prohibintlas, y més fará un mestre d'estudi descubrint á las ánimas verges els grans ideals qu'asserenan l'esperit, per'atemperar els instints grollers del home incult, que totas las societats protectoras d'animals y plantas.

Nosaltres, donchs, que, com hem dit, creyém que hi han diversions y espectacles realment inmorals, creyém també que tots son licits quan responen al modo d'ésser y á anhels vehements dels homes. Aixis no es pas per aquest costat que'ns interessa la qüestió. Lo que'ns interessa es la forma cóm la humanitat se diverteix; millor dit, la falta de convicció ab que s'entrega als diferents espectacles.

Observemho: Als *toros*, llevat d'una dot-

zena d'inteligents que coneixen las reglas del *art* (pera ells es un art ¿per qué no té de serho? y d'aquest art ne fan un culte que satisfá'ls seus ideals impresionantlos intensament) ¿qué queda? Una munió de gent que no'n coneix res d'aquell *art*, ni de lo qu'es un *toro*, ni un *torero*, y's troba á la plassa sense saber per qué hi ha anat, resultantne d'aixó que tot ho fa menys disfrutar del espectacle: cridar, fumar, emborratxarse, fer el *fatxenda*, etc. Al teatre ¿quánts son els qu'en realitat hi van pera fruhir presenciant un'obra artistica? Si'n treyém las donzellas que hi van á la cassera d'un marit, las mares y pares per'ajudarlas á lograrho, las *cocottes* pera *veure* y ésser *vistas*, els elegants pera lluhir, els calaveras pera conquistar, els aburrits pera passar el rato, etc... ¿quánts n'hi quedan? Mitja dotzena qu'en realitat hi van á veure'l drama. Lo mateix passa als circos, á las carreras de cavalls y de bicicletas, á las regatas y als frontons, ahont la inmensa majoria sols hi va per'apostar y guanyar las apostas, casi bé cap per'admirar l'agilitat, els posats plástichs, l'habilitat y demés elements que fan tan sugestiva una lluyta noble y bella. En un altre aspecte veurém que'l comte té molts carruatjes pera lluhir la llureya y l'escut á la portella; el fill del marqués té cavall pera fer el maco á passeig; un té auto móvil que no's mou may de la Rambla, y l'altre *yacht* que casi bé no surt del port. Y en fi, per aquest estil, podriam anar examinant de quina manera cada hu's diverteix, deixant ben demostrat que, salvant raras excepcions, ningú ho fa á conciencia, es á dir, ningú tracta de trobar, en els diferents espectacles ó medis de distracció, l'element estétich ó d'emoció que constituheix sa naturalesa íntima.

Y precisament d'aquesta indiferencia y frivolitat ab que'ls homes se diverteixen ne neix l'espantós abarraganament y sensible decadencia en que las arts totas avuy se troban.

(Seguirá)

EN NOFRE DEL MOLÍ

Si en Nofre feya cap á ciutat, casi, casi tenia la certesa de surtirne ab la seva. Si las cullitas no s'haguessin perdut, pera res tindria d'anarhi á casa de don Pere á pidolarli tan petita mercé que, á voler, á un home com ell no li fora cap sacrifici. No hi havia cap més remey pera'l cas. La sort malastruga aquell any li anava al darrera seguintli las petjadas com la quaresma al carnestoltas; els ceps tots invadits de filoxera y adeu rahims! Tot perdut!...

Quina nit! La passá sens aclucar els ulls, esperant ab ansia que'l sereno fes els truchs convinguts á la porta del barri, pera vestirse en menys d'un parenostre, encaixonarse en el tren, y dret á ciutat... Qui sab si en Tófol s'havia adormit!... A n'ell li semblava qu'altres cops, haventli encomanat que'l cridés, no era tan tardá. Aixó pla, tot just la campana dava dugas batalladas, que retrunyian per l'espay y per la cambra del Nofre fentli veure lo llunyana qu'era l'hora esperada. Ell prou se revolcava pel marfagot en cerca de repós, peró qu'es cas d'adormirse! Tustava á sa muller pera saber si dormia, y aquesta, que ni tan sols havia probat d'aclucar els ulls, al oure'l fresseig qu'en Nofre movia, ab veu fosca va dirli:

—Dorm, Nofre... Es mica més de mitja nit...

—¿Y poder dormir?—

A ben segur que'l diable li havia omplert de arestas el marfagot, perque de cap manera'ls ossos se li enmotllavan al tou de boll y palla. Y ab el fret que sentia!... Tan bé com s'hi trobava avans, quan els negocis feyan son camí! Tot vingué á temps: perdua de cullita, malaltia de la dona, rifa de minyons cayentli á la garjola'l menut, y per fi de festa, si ab lo esdevingut no n'hi sobrava, malas mans li calaren foch als pallers... Tot cendras! Y tant com li valian, revinguts com eran!... Lo que més l'apesarava era lo de surtir soldat el menut. La dona no ho volia tampoch qu'anés al servey. Oh! y ab la remalehida guerra, que'ls joves s'hi empeltavan una malura que se'ls enduya á la fossa! Y menys tenint de creuhar l'aygua, qu'aixó es cosa de marins y no de camperols ni bosqueters. Primer s'empenyarian fins el darrer extrém!... Al menut

la dona se'l volia, perque, delicada com se trobava, sa perdua li fora la mort.

Ell que tant representava, ell que ja no sabia'ls anys que feu de batlle, manant á tort y á dret com millor li semblava!... Aixó si, may fent frau al poble: primer sacrificarse per ell... Ab tot, no trobá ningú en aquell tros de pla y montanya que li deixés diners pera rescabalar els seus rédits; tots responian, com si estiguessin avinguts, que la malura també'ls havia danyat els ceps... tots lo mateix; fins un que las doblas y cinquenas á doll li sobravan, tampoch ho volgué fer: va respóndreli que á un enemich politich ell no li donava quartos ni li feya ni acceptava debitoris.

No més mancava l'última probatura: anarsen á ciutat pera veure á don Pere, que tant de bo y coneixensa tenia allí á la Cort, y qui sab si podría lograrli'l perdó, al menys de las contribucions del any perdut. Allavors, enmatllevantli altre tant á n'ell mateix, el noy fora lliure, la dona estaría contenta, y au! salut pera'l trevall fins á rescabalar el deute. Don Pere no li negaria, puig sort n'havía tingut del pobre batlle! Si, sort d'ell va tenir quan lluytava contra'l d'altre poble, que li disputava com un foll l'acta de diputat. En Nofre, sencer, lleal, servidor al mateix temps, en Nofre, com de costúm, feu decantar el *canastró* de la lley vers don Pere, abocanthi'ls vots al seu favor, que tots ho foren, puig avans de finir las votacions envià dret á la vila l'acta firmada donantli'l triomf segur. Prou li va reconeixe quan passá per aquells clots montanyenchs!...

—*Nofre, cuento con vuestra amistad.*—

Y era tan bon senyor, que no hi cabia dubte: ho lograria. La dona, temerosa, feya la contra dihentli que no's fiés de castellanots... Veyám qui guanyaria!

Ja mitj s'adormia, quan de sobte sonaren cops feixuchs donats á la porta ab el bastó, desvetllant als moradors del Molí. Pas li calia á n'en Tófol moure terrabastall, donchs en Nofre no havía encara aclucat els ulls. De peus á terra y ab la flassada boy abrigantse, obrí la finestra del hort, mes el fret el feu recular al sentir la primera alenada d'ayre.

—Va, Tófol!... Ja t'he sentit!...—

Vestit en menys d'un'Ave María, llescantse pa pera esmorzar dintre'l vagó, surtí del Molí després d'haver escoltat de sa muller un grapat d'advertencias qu'al eixir de la cambra se li esvahiren del cervell... A correcuyta entrá á guaytar al menut. Cóm dormia, pobret!

En Nofre l'hauria seguit fins á las palpentas el camí de la vila. El cas era abrigarse pera no sentir fret, seguir la dressera de las feixas fins al torrent, y avall, que aqueix era camí segur y dret. El ventot l'atormentava, peró la qüestió era arribar á la vila, comprar el talonet y encaixonarse en el cotxe del tren.

Deixant las feixas, saltá al torrent com més d'un cop ho havia fet, si bé un xich més lleuger donchs els anys ja hi eran y's feyan respectar... El vent encara brunzia, y era més freda cada nova ratxada. Pluja, no hi cabia dubte!... Y aviat plogué á bots y á barrals.

Xop com un peix, pòdia escorres l'aygua del seu dessobre, mes per'xó, qu'es cas de perdre camí!... Quan hagué passat el torrent s'aclarí un xich, y ab la celistia pogué ovirar la vila embolcallada en las boyras d'un matí d'hivern. Aixó va reanimarlo del tot...

—

En Quelich, barber y menescal del lloch, feu cap al Molí al avisarlo pera que dongués una ullada al Nofre, qu'en sa volta prematura de ciutat no sabian lo que li havia esdevingut. No havia tornat á peu, sinó muntat en la somereta del recader, y en sent al dintell de la porta del barri, havent descavalcat y al posarse á narrar lo que li havia succehit, un núvol va cubrirli'ls ulls y caygué á terra sense coneixements. En Quelich el regirá de cap á peus, y va sagnarlo per primera seguretat.

—En Nofre está malot... Millor será que vingui Nostramo, que tant pot viure fins á l'hora del rosari com arribar á demá.—

El malalt recobrá l'enteniment, peró's trobava abatut; el cervell semblava que se li volgués fondre.

—El noy se...rá sol...dat!...—

S'ofegava, no podia dir ni un mot. La mullena y'l ventot se li havian ficat fins als ossos. Ell per'xó havia fet la visita á don Pere. Quina plaga'l tal senyor! De moment va dirli que no'l coneixia, després qué si... En resúm, no li podia fer lo que demanava... els ministres havian cambiat... en fi, res en son

favor. Avans d'anarsen de ciutat hi torná pera despedirsen. Quin mal trago! Assentat vora la porta de la sala ahont el rebia, sentí'l panxó de riure que's feren un altre amich castellá y'l senyoret, abdós á costellas del pobre camperol, befantsen... Per un fill semblant escarni!... Esperava frisós la venia pera entrar, y dirli quatre mots, y escanyarlo!... El criat surti després d'un'hora de ferlo seure: qu'*el señor no estaba visible...* Cóm no's feri alashoras, no ho faria may de la vida! Peró'l dia que tornés per aquell tros de terrer, en obsequi l'acompanyaria á la font de las alzinas, y al passar prop del barranch, l'estimbaria! Ah, si, si! Negarli tan petita mercé!... Ell que cada volta que feyan eleccions li assegurava'l triomf!... Aquell mal trago ray, no'l pahiria!

—Nofre.. preneusho ab calma.

—Per forsa—pensava ell.

Els ulls li flaquejavan al llambregar per la cambra; hi veya á tots els fills reunits boy plorant; també hi havía'l menut, el menut per qui tant s'escarrassá en mal'hora.

Se sentia morir... y la ensenya del batlle, aquell bastó que tants anys tingué, passaria á mans del coquí que li negá'l prestam perque menava'l partit contrari... Quin batlle pera'l poble! Aquell si que se sabria entendre!

El menut soldat, la doná malalta, el gran sempre al bosch á fer llenya, el mitjá ab el desori del Molí y ell... ell morintse!...

Al finir el jorn que feya sis que s'enllitava, las forsas dequeyan y'l rau-rau, la ranera de la mort, comensava á sentirse.

—Nuria.. el noy.. sol..dat! M'o..fe..go!..—

La Nuria, al sentirli aytal exclamació, esverada, comensá á donarli'l cordial, en tant se li escorrian cara avall grossas llágrimas. En Quelich, deixant el pols del malalt y dirigintse als del Molí, murmurá sentenciosament:

—La caixa!... Ja ha fet á tots!... La caixa!...—

Ell no hi sentia, ni hi veya. La Nuria li somogué'l bras pera deixondirlo, y en Nofre, al sentirse las tenallas que l'aferravan, feu un crit seguit d'un badall y mitj s'aixecá, cayent tot seguit abatut, sense forsas... Li tocaren els polsos, mans y camas; ja era tot fret y tenia els ulls envidriats. Era mort! ben mort!

Tot eran plors. El senyor rector entrá á la cambra per'aconhortarlos. No més el menut no plorava... De sobte aparegué un baylet del recader ab lletras pera'l Nofre.

El menut, desensopintse, desclogué la carta y la llegí. Després, enlayrant el puny clos, dirigintse al finestró que dava al camí de la vila, cridá afollat:

—Puja!... Puja, mal'ánima, que prou t'estimbo!...—

Eran lletras de don Pere demanantli perdó de no haverlo rebut com cal y dihentli que tot s'arreglaria; en tant, que'l menut anés al servey, qu'ell promptament seguiria aquell terrer pera trevallar las eleccions á diputats que'l nou govern preparava, demanantli, com de costúm, el triomf...

Com en un arranch de bogeria, el menut se revolcá per terra... Mes s'asserená de cop, al ressonar la primera oració que per l'ánima del difunt comensava á resar el senyor rector, seguintlo tots els demés.

I. L. BRICHS-QUINTANA

NOCTURN

Es l'hora del crepúscul, y'l cel pálit
una pluja de cendra deixa caure.
Las fondaladas van omplintse d'ombra.
Al Occident, el sol que va enfonzantse
allarga sos raigs d'or com estremintse,
y ab sas rojas clarors s'adorm la tarda.
. . . .

La boyra's va desfent al clar de lluna
y'l bosquet remoreja de las albas:
sos esbelts cimerals al cel s'aixecan
sota'l mantell brillant de la estelada.
Somniosos murmulls de la nit tebia
s'esmunyen per l'arbreda solitaria,
com escampadas notas argentinas,
com preludis de dolsa serenata.
L'armonía suau creix en l'arbreda,
segueixen el compás las fortas brancas,
y com modulació d'orga suavíssima
li responen las fullas y las canyas.
En la pau de la nit y en el misteri,
en el tranquil silenci de la calma,
finissim refilet de poesía,
el rossinyol comensa sa cantada.
Sa cantada sentint, dolsa, infinida,
las remors de la nit van apagantse,
y sola vibra, per la nit serena,
la veu del rossinyol qu'ix del boscatje.

FRANCESCH OLIVER.

IMPRESIONS LITERARIAS

Avuy, purament per esbarjo, he passat els ulls pels restells de llibres de ma biblioteca, humil peró ben triada, y lo primer qu'he topat ha sigut un indret ahont hi lluhian, en lloms ja ben endagats ab lletras d'or, ó ja encara en rústica, aquests titols: *Croquis Pirenencs*, *Jaume*, *La Reyneta del Cadí*, *Recorts d'un excursionista*, *Sanch Nova*, *L'Estudiant de la Garrotxa*, *Els sots feréstechs*, *Trescant per las serras*, *Escenas de la vida pagesa*, *Lo beneyt y la porqueyrola*... es dir, l'aplech d'obras escullidas de flayre purament de montanya y que jo venero com lo mellor de prosa catalana. Més amunt d'aquests titols sugestius á tot serho, en lletras més menudas hi só llegit en barreja'ls noms d'en Pin y Soler, Carles Bosch de la Trinxeria, Massó y Torrents, Genís y Aguilar, Berga y Boix, Casellas, Vayreda, Riera y Bertrán, Pons y Massavéu, Nadal... Noms coneguts tots, de casa, y á quins en estretas afectuosas de má he comunicat mon entussiasme per llur obra. Desde l'anyorat Bosch de la Trinxeria, ab qui fiu coneixensa anys enrera á las montanyas de Nuria, quan comensava á ensinistrarme en l'art de la ploma, fins al seriós Pin y Soler, que son els dos que menys he tractat, els altres m'han regalat moltas vegadas ab llur conversa franca, rebent d'ells esperonadas ben coratjosas qu'en veritat sia dit m'han empés enllá, enllá fins á aborrir l'aygua y ab perill las més de las vegadas d'ofegarme, y encara no sé ahónt soch que'l dia menys pensat, fent temerarias capbussadas, no m'engoleixi'l fons.

Altrement aquests autors venerables y alguns altres que no tenen llibre estampat, mes si fragments esgarriats en revistas y fullas volanderas, com Ruyra, Planas y Font y altres, son els qu'avuy per avuy aguantan la senyera de la veritable prosa catalana, sens influencias forasteras, purament del agre de la terra y no ab produccions mitjanseras, no, puig en la majoria d'ells s'hi troban bocins grandiosos y que poden aparellarse ab la prosa mellor de las literaturas més floridas, no encomanantse res d'ellas, sinó ab sagell ben propi y secular, que per més ventadas que passin no's marfón ni's destenyeix.

Donchs á pesar d'aquest conhort que'ns resta entre mitj de las grans vulgaritats que s'estampan ab pretensions infundadas, eixint cada dia eminencias de cartró, la nostra jovenalla, y fins alguns anyers intelectuals, ignoran aquests noms y aquestas obras, anant adalerats darrera de produccions desequilibradas y tontas qu'escriuhen quatre qu'han sentit á parlar d'art extranger y que, apartantse de lo que senten, ab esbojarrament, han inventat un gargot qu'es tota la causa d'aquest estol d'infelissos que, escribint sense deixarse entendre, se las pintan de sapients, assumintse la representació de la literatura catalana quan lo que veritablement fan es desacreditarla, fent eixir aquest planter d'ignocents ab que topém á cada pas.

Y lo pitjor del cas es que quan surt algún periódich formal y serio que vol aterrar totas aquestas figuras tranquívolas, se veu escarnit y befat, motejat á tort y á dret de *reventador*, quedant á voltas del tot isolat y ab el mal dictat assobre.

Avans, á tot lo més que s'atrevían aqueixa mena de gent era á dedicar quatre versos neurasténichs á alguna nina y d'amagat encara, més avuy ja intentan estamparlos, y no cal dir que, al veures el nom en lletras de motllo, ja sentan cátedra y evangelisan á llur faysó.

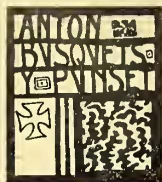
Al escriure las presents ratllas no es pas que llevessim nort de plantejar ni desenrotllar cap tema; son petitas observacions ó comentaris que'ns escapan de la ploma al recordar certas obras de las citadas, qu'avuy per avuy convindría fer reeixir, puig moltas d'ellas s'han agotat, y fer que passessin per devant dels ulls de nostra novellada, que prou ardida puja si no's decanta massa vers aqueixos mirallets de cassar alosas qu'enlluhernan.

Acullim tot lo que vingui saturat de sinceritat, y rebutjém lo que ple d'enfarfech y pretensió vulgui interposarse en la via fressada del renaixement de la literatura nostra.

Tot aquest desequilibri prové de lo poch que s'estudia á Catalunya. Apart d'honrosas excepcions, pochs son els que's prenen la molestia de consultar als veritables mestres; tot lo més que's fa, es apendre quatre noms y titols d'obras, y desseguida al carrer sense pensar en el ridicul en que van á caure al

pretendre sentar escola y etzivar predicots á tort y á dret.

Tornant al comens del article ó cosa semblant, volém tart ó d'hora parlar extensament d'alguns dels honorables mestres qu'hem esmentat, comensant per en Bosch de la Trinxería, sobre'l qui tenim material acoblat y plan fitat pera ferne un estudi sincer y á conciencia, planyentnos que ploma més autorisada no ho haja fet, pagant un deute que té contret la literatura patria ab l'intrépit excursionista, excelent escriptor y pacient filólech rossellonés.

CANSONS SENZILLAS

(Música de Joseph M. Carbonell.)

V

SEGLE XVIII

Missenyora, donaume la má,
que un bes y una baga vos hi vuy posâ.

El bes com invisible papallona,
la baga com tendríssima corona.

El bes perque s'endinzi en vostras venas,
la baga com á símbol de cadenas.

El bes en vostras venas per aymarnos,
la baga com cadenas per lligarnos;

lligarnos ab cadenas amorosas
com l'or brillants, com vïolers flayrosas.

Mon bes, sobtadament, vos semblará
com un joyell qu'en vostre cor destelli;
la baga, dolsament, en vostra má,
altre joyell que nostre Amor sagelli

Y, esclau del nostre Amor,
esdevindrá més lliure nostre cor

VI

CANSÓ MITJ EVAL

La flor pura del Amor
en mon cor s'ha esbadellada
al pressentir vostre cor,
sol ver de la meva aubada.

Bella madona amorosa,
quín cor tan tendre teníu
que sols ab la veu piadosa
las portas del meu obríu!

De quína faysó tan bella
hi heu trucat ab vostre esguart,
qu'os ha obert, com á la estrella
primera de cap al tart!

Des que vos ha obert sa porta
ja no la tancará més,
puig que sols el reconforta
vostre esguart y vostre rés.

Mon cor per vos es un' urna
perfumada ab gessamí,
y os vol, estrella nocturna,
per estel del seu matí.

VII

ANYORANSA

Bell país de mos recorts,
el dels arbres benfactors,
el dels prats anyoradors,
el dels rius cantayres...
De tos jorns que'm semblan morts
pórtamen cansons y flayres.

Dels amors que hi estimat,
de las joyas qu'he gosat,
de las cansons qu'he cantat,
pórtamen ta ofrena.

Aconsolam en el cor,
oh temps enlluhernador!
y apaga ma set d'amor
ab la teva vida plena.

XAVIER VIURA.

PER UNAS PALMAS

Fa molt bé'l govern de no voler retornar las garantías á Catalunya.

Perque ara no son ja sols las entitats catalanistas, federals y regionalistas las que protestan del poder centralisador, ni'ls socialistas, republicans y anarquistas els que cridan contra l'actual regim de govern, sinó que fins la corporació municipal de Barcelona ha realisat un acte que, vaja, hi há motiu pera tenir preocupat al govern d'un país, y molt més si aquest pais es Espanya.

Ens referím á la urbanisació de la plassa de Catalunya.

Entre'ls innombrables arbres y arbrets de totas midas qu'omplenan aquella llarga y ampla via, sobressurten unas quantas africanas ó alicantinas palmeras que, si raquiticas avuy, d'aqui una vintena d'anys poden tenir el mateix tamany de las qu'en l'actualitat fan ombra á las petitas formigas que tranzitan pel pintoresch y maritim passeig de Cristófol Colón.

Donchs, *bueno:* aquestas microscópicas palmeras, que á primera vista semblan un joch de noys per lo inofensivas y fins pot dirse insubstancials, tancan en son si un simbol molt més perillós pels governants espanyols, que tots els *meetings* y manifestacions que puguin ferse á Madrid demanant el restabliment de las garantias á Catalunya.

Repasséu, si no, las crónicas é historias, y en totas hi trobaréu que quan un poble volia honrar á un héroe per haver vensut en alguna gegantina lluyta, surtia á rébrel ab palmas pera demostrarli la seva admiració y'l seu reconeixement.

Fullejéu ara un volúm qualsevol del *Año Cristiano*, ahont s'hi troban totas las vidas y miracles dels sants qu'omplenan per complert el calendari, y veuréu que á tots els que morian mártirs se'ls hi regalava, quan menys d'intenció, una palma com á simbol del seu martiri.

¿Voléu encara més demostrada la importancia que té l'actual urbanisació de la plassa de Catalunya, pera tenir preocupat al govern de la nació espanyola?

Ell, que quan de geroglifichs se tracta es capás d'endevinar el pensament de tota la humanitat, ha vist desseguida lo que significan las palmeras pera un poble que crida á totas horas *Moralitat y Justicia*, y com d'aquestas dugas cosas ell ne té la exclussiva, no pot permetre que se li recordin ab tanta insistencia, perque aixó demostraría que las té oblidadas, lo que no es cert, si hem de donar crédit á lo que diuhen els diaris ministerials.

Además, hem dit ja que la palma es el simbol del martiri, y l'Ajuntament de Barcelona, al posar las palmeras á la plassa de Catalunya, sembla hagi volgut recordar als catalans els martiris que passan per culpa dels mals governs, y aixó'ls ministres actuals no poden tolerarho, y si ho fan, deu ésser sols ab la condició de que nosaltres ens quedarém ab las esquifidas palmas y á n'ells els hi enviarém els ensucrats y dolsos dátils.

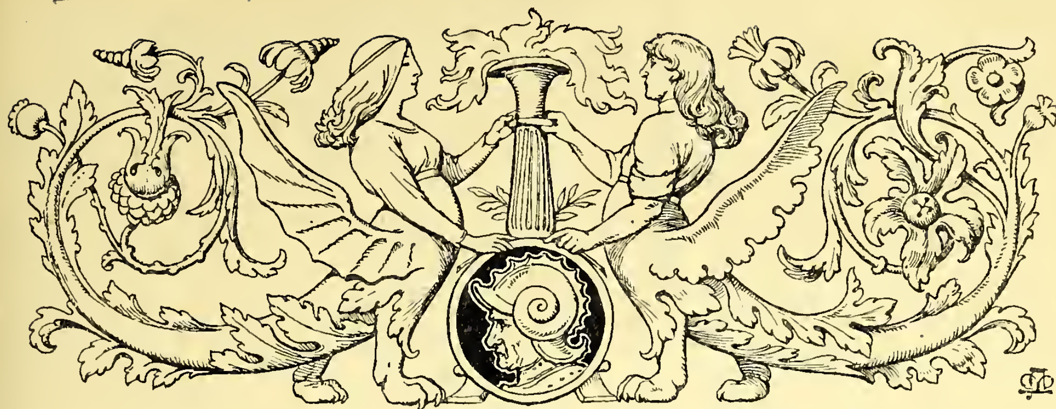
Peró ab dátils ó sense dátils, ab palmeras ó sense palmeras, el govern lliberal, devant del guant qu'ha semblat tirarli l'Ajuntament de Barcelona, fará molt bé en no donar las garantías constitucionals á un poble que's diu está governat constitucionalment, perque aixó seria obrar de diferenta manera á las costums d'un pais en que tot se fa... com Deu vol.

Y si, segons un admirador d'en Lerroux, la puntada de peu que aquest va donar á n'en Portas mereix el calificatiu d'*inspiración sublime*, molt més *sublime* ha sigut la que'l govern ha donat als que, sens encomanarse á Deu ni al diable, obrant sols per inspiració propia, l'amohinavan cada dia demanantli'l restabliment de las garantias constitucionals á Catalunya.

«Cada poble té'l govern que's mereix», va dir Victor Hugo, y nosaltres afegim: «y cada amohinós la puntada de peu que li correspón.»

JOSEPH ARNAU.

LA FILOSOFÍA GREGA ANTIGA

III

Ls sofistas, apoyats en els gramátichs y en els retórichs qu'exageravan el valor de las paraulas y de las imatjes, foren una colla de xerrayres, sense convicció, que varen entrar proclamant que no hi havia veritat més qu'en la inteligencia propia, aixis com els retórichs afirmavan que la bellesa del discurs no depenia de la convicció ni del sentiment de las cosas, sinó de certas fórmulas qu'ells ensenyavan.

Gorgias *el Siciliá* fou el principal sofista, exagerant las negacions y la dialéctica de la escola d'Elea. Protágoras y Diágoras continuaren l'atomisme. Cratilo s'apoyá en Herá-clit; Prodicus, Eutimenes, Hippios, Polus, Callicles, Thrasimaco y altres sofistas parlavan públicament y viatjavan explotant com un ofici l'art d'ensenyar á probar la identitat dels contraris, la superioritat de lo inferior, la rahó de la falta de rahó, y á pagar lo que's devía sols ab paraulas.

Sócrates, es veritat, volgué dominar en sos últims temps el tumulte dels sofistas; peró partía de bases que no li permetian ferho. S'hi assemblava massa; era rahó pura y argucia, no observació exacta, y fou impotent, donchs la rahó funcionant en el buyt sols produheix sofismas.

Y en aquest moment apareix el gran Aristóteles.

En els dominis del pensament humá passa un fenomen molt notable. Els que'l cultivan, encara que sia en un sentit erroni, sempre produheixen un benefici.

Pitágoras, volent trobar el simbol abstracte del *en sí* de las cosas, feu avensar d'una manera prodigiosa las matemáticas. Sócrates, volent esclavitzar l'home á una moral imposada, li revelá l'alt poder de sa conciencia propia, y li ensenyá á generalisar y á despendres del egoisme particularista. Platón, ab son idealisme imaginatiu d'un món abstracte de las ideas preexistents, ab sa imposició d'una divinitat tiránica, condempnant als demostradors exactes com Eudoxius y Archytas, y fent del Bé «la propia essencia de Deu», creá sols pel seu art d'enrahonar, sols per sa armónica oratoria, sols per sa dialéctica ordrenada, las paraulas, «las expressions psicológicas» que faltavan pera marcar y compendre la superioritat del sér humá. Creyent subordinar la inteligencia, la emancipa. Avans d'ell no existia un nom genérich grech pera distingir á fons l'home de la bestia.

Las relacions de lo numérich y de lo geométrich dels pitagórichs troban sa expressió adequada, sos utensilis dialéctichs, en els escrits de Platón; y la inteligencia humana adquireix ab aixó un gran caudal.

Aixis Aristóteles trobá'l terreno ja preparat.

Aristóteles escoltá á Platón vint anys sens escriure res. Y seguidament escoltá als seus émuls. Després se posá á escriure ab una fecunditat prodigiosa, tant, que Platón exclama: «Aristóteles s'ha desbocat com un poltro; no necessita pas esperó, sinó fre.» Llavors fou quan Filipo de Macedonia'l cridá pera confiarli la educació de son fill, que comptava en aquell punt tretze anys, y aquest fou digne deixeble de tan gran mestre.

Alexandre'*l Gran* com á Emperador pot ben compararse á Aristóteles com á Filosop; l'un era digne del altre.

Aquest li feu apendre las lletras en els grans poetas, oradors é historiadors; la moral en la Naturalesa, després d'haverli ensenyat la de la tradició de tots els pobles coneguts; la política li va inculcar estudiantla en la Historia y en el coneixement dels

homes y de las cosas; y desprès el feu passar al estudi de las varias constitucions escritas. Per fi li feu abordar las Ciencias quan ja tenia l'esperit format.

Tornat á Atenas, Aristóteles obri'l Liceu (352 avans de J. C.) aprop del temple d'Apolo. Alli ensenyava á sos deixebles al ayre lliure, passejantse pels pórtichs y pels jardins, fundant aixis la escola que després s'anomená *peripatética*.

Alexandre Magne fou son gran amich y'l protegi en extrém. Peró una volta mort aquest gran Emperador, els Atenienses se deixaren arrastrar per una reacció idealista, exaltada, inconscient, que sacrificava la llibertat del pensament y la labor intelectual á la disciplina enervant dels teórichs absolutistas. Llavors Aristóteles fou acusat d'impietat com á continuador dels filosops y cosmólechs jónichs, y tingué de fugir á Calcis, ahont mori en 312.

Ajudat en sas investigacions per la munificencia de Filipo primerament, y després per la esplendidesa del Gran Alexandre, observant y experimentant en medis y condicions diferents, son geni penetrant descubri els secrets de la Naturalesa. Pera després de sa mort llegá sos llibres á Teofraste. Y Sila més tart se'ls emportá á Roma com á preciós boti de guerra. Els condempná després la Iglesia primitiva, peró'ls Alarbs-Persas, especialment els Andalusos, els retornaren á la Humanitat traduhits y comentats. Per fi Urbá IV els feu traduhir «pera l'us dels cristians,» y en 1629 el Parlament de Paris, prenentlos baix sa protecció, prohibi que se'ls ataqués ó desfigurés en lo més minim baix pena de mort.

L'infatigable Aristóteles havia fet la enciclopedia del seu temps, «havia dressat l'inventari dels coneixements humans» buscant la veritat per tot arreu, sotmetent sos descubriments á la experimentació. Observador precis y admirador d'Hipócrates, es el primer que diu que las ideas son la representació dels objectes, arribant á nostre esperit per medi dels sentits.

Menyspreuhant l'anar en busca de la Bellesa absoluta y del món de las ideas preexistents de Platón, se concreta á trobar *lo bo* y *lo útil*. Lo bell ho troba sols ell en «la realitat vivent y concreta»; un pas més, y avuy trobém qu'es el resultat de la Vida portada á son esplendor suprém, á son paroxisme.

Com que cap filosop creya ja en els deus, ell tampoch hi creya. Els demés, al reduhir la divinitat á un Deu sol, li conservan encara carácters antropomórfichs, de personalitat, d'ingerencia en els actes dels humans, de sobirania real y conscient. Aristóteles, més filosop, el considera sols com «el primer motor», indiferent al home, qu'ell no ha creat, peró al qu'atráu per l'atracció universal que exerceix, sens ésser ni providencia, ni jutje, ni butxi. «L'home es una part de la Naturalesa, y aquesta'l proveheix de tot, y va dirigit per la lley de la progressió, de lo millor, fatal y necessariament. Aixis els individuus se modifican», peró creu que las especies son fixas. La Naturalesa, com una sobirana artista, se millora á si mateixa. «La Vida no depén d'una casualitat, y no hi há cap divinitat que la presideixi, ni que intervingui, ni que la socorri.» «Res proba una vida futura pera la que haguém de prepararnos. No hi há ánima sense cos.» El goig suprém del intelecte consisteix en el descubriment demostrat d'un fet humá. Cada animal porta en si «quelcóm de la potencia de la Naturalesa y de la bellesa d'aquésta». Al home li toca coneixe la potencia que li ha cabut y aprofitarsen, y el fer resplandir sa bellesa. En aixó consisteix la divinitat qu'enclóu en sa persona. Aixis deu aplicarse pera dar un fi á sas obras, y no fer res en va. «L'home tot ho pot per si y pera si. Sobre la Terra, é inmergintse en la Naturalesa de la qual forma part, es cóm ha de trobar las fonts de la seva felicitat y de la seva grandesa.» «Cap necessitat té de sondejar lo insondejable, de remontarse al éter, ni de confiarse als deus.» Anaxágoras havia sentat que l'home era la més inteligent de las criaturas perque tenia mans. Aristóteles diu que té mans perque es la més inteligent de totas. Havia previst ja la moderna lley darwinista, que la necessitat desenrotllant el pensament origina la funció, y de la funció'n naix l'orguen.

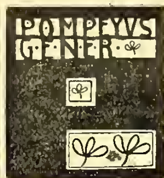
A la virtut abstracta hi oposa'l dever positiu, el desinterés, arribant al sacrifici de la vida. Concibeix el patriotisme com la tendencia á enaltir el pais digne y superior, no com un egoisme que defensa perque si'ls erros del lloch en que s'ha nascut. A la religiositat absoluta y á la moral imperativa abstracta de Platón y de Pitágoras, hi oposa el Dever exercit en bé del home.

Lo que distingeix al home, segons Aristóteles, es la rahó; y l'home deu ésser sociable, tenir una familia, una patria, y tendir á la formació de la Humanitat. No oposa la Humanitat á la patria, ni aquesta á aquella. No cau en aqueix vago universalisme que tants mals ha produhit, que vol esborrar las patrias y uniformisar als homes; no las oposa entre si las patrias; no més vol que per emulació's superiorisin y marxin al devant las millors, formant son conjunt la gran familia humana.

En fi, ell fou el pare de la lógica, l'inventor del método propiament dit, el ponderador de lo just. Aixis en la societat democrática qu'ell concebeix hi regna la llibertat, mes no la igualtat utópica. El número no deu tiranisar al mérit, la cantitat no pot sobreposarse á la qualitat. «El regim democrátich es el millor y'l més estable, á condició

de qu'en ell hi preponderi la classe mitja ilustrada, y de que la educació y'l talent del ciutadá que s'elegeix pera governar sia adequat á la funció del cárrech que degui desempenyar.» Ni tirania, ni demagogia. Tal es el seu programa politich.

Veurém en el següent article las desviacions dels seus deixebles.

(*Acabará.*)

CONFESSIÓ

Y cada día li deyan qu'expliqués ab franquesa lo que tenia. Perque tothóm ho veya que la Maria Rosa d'allavors no era la mateixa d'altre temps.

No faltava qui murmurés:

—Aquesta noya deu portar en el pou de la seva conciencia quelcóm feixuch que no s'atreveix á dir...—

Mes lo que *aquest* deya, l'*altre* ho desmentia dihent també pel seu compte:

—De mossas com ella n'hi há moltas que hi van á la fábrica... y ja veyéu, tant las d'en *Pau* com las d'en *Pere* están contentas, aixeridas com un pésol. Endemés, la Maria Rosa no hi anava may de sola; diferent que hi hagués anat...

—Jo lo que us dich que lo que no's fa en un any se fa en un'hora.

—Diantre de dona! Bé'n sou de mal pensada!

—Els anys, Pona, els anys!—

Tot en aquella casa anava en renou. La mare, pensant que sa filla patia per pobresa de sanch, no parava ni un moment, d'un cantó al altre. Tantost li pujava un xich de mel, qu'endolsintli la gola faria que's pogués enviar millor els aliments; tantost un glop de vi de pahir pera que prengués dalit. El pare no li escatimava res tampoch, al contrari: si un enciám se salvava —perque aquell any la pedregada va malmétreho casi tot—era pera ella, pera barrejar ab la cuixa de moltó ó ab la llonzeta magra.

Y malgrat aixó, veyan que la Maria Rosa no feya sinó plorar. No volia sentir parlar de ningú, estava com avergonyida.

Y com que aquella gent no creyan poch ni molt ab els metjes, no volian que Don Mariano—qu'aixis se deya'l doctor del poble—anés á véurela.

—No volém sentir parlar de *papa-dinerus*—deyan els pares de la Maria Rosa al ésser aconsellats pel senyor rector, que com molts els hi deya:

—Jo de vosaltres ho consultaria á don Mariano aixó. Consultar solzament — feya'l bon capellá tot emocionat—consultar solzament... Res de qu'ell vingués á véurela, puig no us agrada... Crech qu'explicantli lo que té: desgana, abatiment, tristesa... n'hi hauria prou pera qu'ell, sense véurela, pogués receptarli quelcóm.—

Peró era inútil. Aymants de fer sempre *la seva*, aquella gent no volian doblegarse, no volian tórcer de camí.

A voltas deya la Madrona á sa filla, tot amanyagantla:

—Noya, has de pendre *ánimo*, que cal tornar al trevall aviadet.

—¿A la fábrica?—contestava la filla, apesarada.—Ay! No hi voldria pas tornar may més!...

—Peró ¿per qué, carám, per qué no hi vols tornar á la fábrica?

—Perque'l camí—responia la Maria Rosa tapantse'l rostre ab las mans—aquell camí tan estret y ombrívol... me fa no sé qué tenirlo de passar!... Ay, Deu me'n guart de tornar á la fábrica! Quina vergonya!...—

Y va posarse á plorar com una Magdalena.

La seva mare se sentí ferida per una idea mólt negra, que li inondá l'ánima de dol. Abaixá l'argentada testa, y una llágrima va escórresseli galtas avall.

—Filla meva, ¿qué tens? Digas—seguí preguntant.—¿Que potser pel camí algún descaradot va ofendret, va dirte alguna paraulota, va ferte quelcóm?... Digas, digas!...—

La mossa no respongué.

La quietut regnava en aquella habitació omplintla de misteri. Sols el tich-tach del rellotje de caixa, qu'era á baix, arribava apagat á aquella cambra: se sentia'l monoton soroll del feixuch péndul, semblant al d'una abella verinosa que rondés per la casa.

La forta veu de la Madrona vibrá de nou trencant el silenci.

—Maria Rosa! Maria Rosa!—exclamá, pal-

pant el front de la seva filla que jeya en el tou llit, embolicada ab els llensols nets, blanchs com glop de llet.

—Maria Rosa!—repetí.

Peró la Maria Rosa dormía profondament.

La Madrona se'n baixá á la cuyna: d'esma escumá l'olla, despenjá la llossa, abastá una xicra de las grossas é hi abocá un bon raig de caldo, d'aquell caldo *que retornava als morts*, com ella deya.

Ab la xicra fumejant, flayrosa, se'n pujá á dalt, cap á la cambra de sa filla.

Avans d'arribarhi, al passar prop de la estampa del Sant Angel de la Guarda, li va semblar que aquest brandava la espasa amenassantla. Un moment restá aturada devant del Sant, y la idea negra, aquella mateixa idea qu'ab la rapidesa del llamp va ferirli'l cervell quan demanava á sa filla lo que tenia, va tornar llavors á possessionarse de la seva pensa.

Y en silenci reflexionava que sa filla potser fora desgraciada per la vida, y qu'ella n'era tal volta la culpable.

Ella culpable!...

Y resolta, peró apesarada, entrá en la cambra de la Maria Rosa.

Aquesta estava ja desperta, y al veure á sa mare exclamá:

—He somniat cosas molt bonicas, molt! Tota la estona l'he passada entre mitj d'ángels, d'uns ángels bufons, petits com aquells que hi há á la iglesia, que tocan la trompeta. Me sab un greu haverme despertat!.. Es tan negra la realitat y tan dols y blanch el somni!...

—*Vamos*, noya, assosségat, prente'l caldo que't porto y después contam lo que't passa, confessam el teu mal, filla, que tant jo com ton pare estém mitj malalts per ta culpa. El teu silenci'ns aclapara, creume. Au, filla, xarrupa!—afegí la Madrona bo y acostantli als llabis la xicra aquella, plena del líquit revifador.

Un cop la mossa hagué begut, va agafar la má de sa mare y va petonejarla, dihentli amorosa:

—Qué deu ésser dols l'ésser mare!—

La Madrona tremolá, y'ls ulls se li entelaren.

Murmurá ab veu ofegada:

—Au, filla, digas lo que't passa! Corre, explicat! Confèssamho tot á mi!—

La Maria Rosa's tapá'ls ulls, aquells blaus ulls qu'eran la enveja de totas las vehinas, s'apropá á sa mare y li digué suspirant:

—Ay, mare!... El bosch, el riu tan aprop, el clar de lluna!...—

Y no va dir res més.

La Madrona va pensarho tot, y sentí un pes feixuch en sa conciencia. Pobra dona! Se creya culpable sense serho.

Desprès d'un breu silenci, preguntá á sa filla ab veu feble, ofegada pel plor que li pujava pit amunt com ranera agónica:

—Acaba de dirmho tot, filla. No'm fassis patir més! ¿Qu'es lo qu'has fet? Digas!...—

La Maria Rosa respongué tremolosa, petant de dents:

—Que una nit, al tornar de la fábrica, en mitj del bosch, vaig *estimarhi* á un home...—

. . . .

La mare, ab rostre cadavérich, baixá á la cuyna y esclatá en plor.

Del cloquer del poble volaren dotze batalladas.

La Maria Rosa torná á adormirse. Un somris dols, dols, li surava á flor de llabi. Potser somniava ab els nins de la trompeta, ab els ángels aquells rossos com ella, ab aquells serafins voltats de claror célica, que reposavan, ab ayre d'anar á arrencar el vol, en el retaule de la gótica iglesia!...

NARCÍS GILI GAY.

EL COMBREGAR

Tu y jo anavam parlant de nostras cosas
quan sentirem tocar una campana,
y's confongué ab el cant de la tristesa
l'armonía suau de tas paraulas.

Passava un combregar: tots dos alhora
flectarem els genolls y'ns persignarem;
la llum de dugas atxas ben encesas
mitj somrosava ta carona blanca...

Jo vaig guaytarte y't vaig veure hermosa,
ab el cap baix... ben baix, y agenollada;
y contemplante, jo mateix vaig dirme:
«Quí sab si Deu per benehirnos passa!...»

J. M. CASTELLET Y PONT.

DESDE'L »MOLÍ»

(De ma colecció «Recorts de París»)

Aquella nit, com tantas altras, pujarem al *Moulin de la Galette* com fidels admiradors de las donas parisencas més conegudas per la franquesa de sos vicis que per la dignitat que acotxan en sa ànima noble...

Cansat de rodar pel saló de ball, vaig pujar Molí amunt. A la cima d'aquella alsada vaig fruhir llarga estona la vista fumosa del Paris de nit... D'aquella massa lluminosa qu'ovirava extesa á mos peus, n'arribava á mos sentits la fressa esgarrifosa de la vida, sols estroncada pels crits de goig y plaher de las parellas qu'assentadas pels jardins feyan de las sevas... A la esquerra tenia'l vell molí ab sas aspas de fusta... Ara no mol blat per'atipar un poble: ara acotxa plahers pera satisferlo.

Devant per devant de la *terrasse* desde ahont contemplava'l panorama de Paris de nit, hi havia una casa gran com totas, blanca com las altras, y respirant claror sas finestras com las demés de las demés casas... En el sisé pis una finestra estava del tot oberta... Vaig adonarmen, y... Qu'es pur l'amor!... Qu'es apreciat quan pot donárseli camí sense fre!... Dintre aquell march dugas figuras s'abrassan... Un petó... y un altre... Y, enllassadas sas mans, surten á veure la Natura feconda que'ls diu ab son mut llenguatje: «Estimeuvos!»

Passá una estona. Aquell interior, iluminat per una llum verda, s'animá... Y l'amor, y'ls sentiments de la joventut, portaren en sa efervescencia folla á aquells dos cossos á la sublim unió...

Y la llum verda s'apagá...

En ma pensa vaig ohir al Poeta:

...s'estiman més que'ls altres...
¿son fadrins tots dos?

Y la Natura va fer brillar sas estrellas, cridar sos aucells y embaumar l'ambient, y s'ohí l'himne del goig, del plaher... de la Vida.

Y baixí d'aquellas cimas ab el cor fort y alegroy, admirant la Natura somrihenta y creadora... Visca l'Amor!...

J. PUIG PUJADAS.

TRETS DE FONA

VIII

EL CURIÓS EN MARXA, Ó LA META DE LA CURIOSITAT.

—¿Sabriau dirme, bon home qu'estéu pescant en aquesta roca, quánt hi há d'aquí á vila?

—Depén del pas que portéu, y del camí que trihéu.

—Faig kilómetre per quart.

—Donchs, per la carretera, hi posaréu mitja hora.

—¿Es bona carretera?

—No es dolenta. Si teniu cuydado d'agafarla vora á vora, no hi trobaréu ni un roch, y fins vos farán ombra'ls fruyters margenals.

—¿No hi hauria un altre camí, per hont se fes més á via?

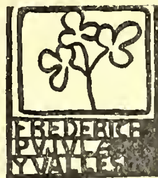
—Pla que hi es! Vorejant el rocám, hi posaréu un quart per'arribar á vila.

—¿Y es bo'l camí?

—Oh, caminant! Vos ho voldriau tot! El camí es dolent com totas las dresseras. Per mica que vos distreguéu, hi perdréu la vida. Las dresseras, bé ho sabéu, acostuman á ésser fondas, ahont ay de vos si vos hi atrapa l'ayguat, ó altas, ab l'abim de brasset.

—Vos quan anéu á vila, bon home, d'aquí estant, ¿ho feu pel camí ral ó la dressera?

—Perdonéu, vianant: això no teniu dret á preguntarmho!—

LLUYTA

Es l'hora en que la Nit el seu imperi
ha de cedir al Jorn. En l'hemisferi
tot es fosca y quietut, calma y misteri...
Las llums del jorn comensan á apareixe,
mes las ombras no's volen desvanexe
y sembla que la fosca al cel s'aferra;
la Nit vol persistir, y en cel y terra
l'Ombra y la Llum entaulan sorda guerra.
Y la lluyta segueix terrible y muda...
Mes de repent, com per donar ajuda
á la claror qu'en l'ombra's veu perduda,
el Sol s'aixeca rera la montanya...
L'Ombra expira vensuda, y la Llum guanya.

XAVIER ZENGOTITA BAYONA.

DE COM EN MAETERLINCK ES VIU

—No hay que dudar, está yerto,
ya expiró—dijo el doctor.
Y el enfermo:—No, señor,—
le contestó—no estoy muerto.—
El médico, que lo oyó,
mirándole con desprecio,
le replicó:—¡Calle el necio!
¿Querrá saber más que yo?—

ANONIM.

Ojo, noy! Molt *ojo*, noy!
No fassis com en Budoy!

FARRÉ.—*Ditxos catalans.*

Donchs, velshiaquí que'l *noy maco* Josepet Carner, el pretensiós *Virgilius* dels Jochs Florals de 1900, el *patumesch Plautus* de la Revista de la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, el baylet *escotorit* que té arrendada la flor natural en tots els certámens forans, jura y perjura, fent salts pera surtir de la pollera, ab la gorra de cop de gayrell y ab una tossudería propia de canalla mal criada, que'l poeta belga Maurici Maeterlinck, l'autor de *La Intruse* y *La Princesse Maleine*, es mort, y que tot lo qu'en aquests últims temps s'ha publicat ab son nom, es d'un seu cosí, que també's diu Maeterlinck y també's diu Maurici.

Ja li vaig dir una vegada, amich Josepet, y sens enfurismarme gens ni mica (1), qu'havía fet una *planxa* y qu'en Maurici Maeterlinck era tan viu com tots els vius (2). Ara, després d'haver llegit en *La Universitat Catalana* la mena d'*article-garbuix* en el que'm surt ab la *invenció* del cosí del poeta, li torno á dir qu'ha fet *planxa*, donchs de Maurici Maeterlinck poeta, escriptor y dramaturch celebrat, no n'hi há més que un en tot el món, el qual no sols es viu, sinó que, per ara, sembla que no té gens de ganas de morirse, donchs fa poch que s'ha casat ab una artista molt maca, la Georgette Leblanc, que fou la que interpretá la protagonista del seu darrer drama *Monna Vanna*, estrenat á París durant el passat mes de maig.

El poeta Maeterlinck pot tenir tots els cosins que vulgui, y fins poden ésser poetas (no á tall de Carner, sinó á tall de Maeterlinck), peró de Maeterlinck eminent y célebre repeteixo que no n'hi há més que un, l'autor de *Pelléas et Melisande*, de *La vie des abeilles* y de *Monna Vanna* á la vegada, el qual disfruta de molt bona salut, se fa uns grans tips d'anar en automóvil, y aviat gaudirá las delicias de la paternitat. Ja veu si'n sé de cosas d'en Maeterlinck!... Vosté diu qu'á mi m'agrada donar *copets á la espatlla* als grans poetas per quins tinch predilecció. Tant com copets á la espatlla no, perque aixó son brometas barceloninas que potser se fan en els círculs de poetas que vosté freqüenta, peró que al extranger, y entre gent com cal, no están bé ni son permesas. Ara, que m'agrada fermhi, es clar que m'agrada. Sempre es més agradable ferla petar ab un Maeterlinck, ab un D'Annunzio, ab un Guimerá ó ab un Maragall, que son veritables poetas, que no pas ab un gall d'indi farsit de pansas com vosté, qu'ab tot y'ls seus pochs anys ja'm tragina una cabellera, un rosat de galtas y un garbo, francament, molt sospitosos.

Creguim, Josepet, no s'ofusqui, no me'l vulgui matar al pobre Maeterlinck, miri qu'aixó pot ésser una manía, y de las manías ne venen cosas pitjors!... Miri que fora molt sensible que l'haguessim de *portar á la torre* per *assessí* d'en Maeterlinck! Es ilusió seva, *espejismos de «la loca de su casa»*.

En Maeterlinck es viu, y totas las obras que portan el seu nom son d'ell. Miri: tinch precisament sobre la taula la seva última obra: una colecció d'articles molt interessants, que baix el títul de *Le Temple enseveli*, ha publicat l'editor Fasquelle de París. En una de sas primeras planas, avans de la portada interior, diu lo següent, que per sí sol destruheix totas las afirmacions de vosté y confirma no sols qu'en Maeterlinck es viu, sinó que de Maeterlinck poeta, escriptor y dramaturch, no n'hi há més que un.

La portada groga del llibre diu (3):—*Maurice Maeterlinck*—LE TEMPLE ENSEVELI—*Septieme mille—Paris —Bibliothèque-Charpentier—Eugéne Fasquelle, editeur— 11, rue de Grenelle, 11—1902—Tous droits reservés.*

Bueno: ara en una de las primeras planas, diu també: —OUVRAGES DU MÊME AUTEUR—(Del *mateix autor*, ¿eh?)—SERRES CHAUDES *(poésies)... 1 vol.*—THÉATRE... *3 vol.*.. (4),—L'ORNEMENT DES NOCES SPIRITUELLES DE RUYSBROECK L'ADMIRABLE, *traduit du flamand et précédé d'une Introduction... 1 vol.*—LES DISCIPLES A SAIS ET LES FRAGMENTS DE NOVALIS, *traduits de l'allemand et précédés d'une Introduction... 1 vol.* (5).—ALBUM DE DOUZE CHANSONS... *1 vol.* (6).—LE TRESOR DES HUMBLES *(12e mille)... 1 vol.*.. (7)—LA SAGESSE ET LA DESTINÉE *(13e mille)... 1 vol.* (8).—LA VIE DES ABEILLES *(12e mille)... 1 vol.* (9).—MONNA VANNA, *pièce en 3 actes... 1 vol.* (10).

Tranquilísinse, donchs, tots els que, segons va dirme l'amich Soler y Escofet, estavan alarmats per las noticias fúnebres que'l *noy maco* havía escampat referents á la mort d'en Maurici Maeterlinck. Tot son *bolas* d'en Carner.

L'esmentat poeta belga es ben viu, y si té cosins qu'escriguin tant se me'n dona, donchs pera mi, ja he dit que de Maeterlinck no n'hi há més que un: l'autor de totas las obras que acabo d'enumerar y que constan en son llibre publicat recentment á París.

Ja veuhen, per lo tant, que'ls morts que mata'l *precoz* baylet, sol *ple de promesas* qu'apunta en el cel de la poesía catalana, gosan tots de bona salut!

No hi há més, Josepet: ha fet *planxa* doble. Consolis guanyant la flor natural en el certamen dels Josepets, y fassis de pas tallar bé las unglas per aquella *institutriu inglesa* que ja se sab d'ahónt la va *raptar*, y al mateix temps no estará de més que's fassi ensenyar de modos

---

(1) *No n'he fet may de rebequerías. Aixó queda per vosté que, segons m'han dit, entre estrofa y estrofa encara rosega'l bergansí.*

(2) *Molt més que vosté*, desde luego.

(3) *Ho copío al peu de la lletra pera tréurel de dubtes.*

(4) *En aquests tres volums, que tinch á sa disposició, nova edició de sas obras dramáticas editada per en Lacomblez de Bruxellas, hi há:* La Princesse Maleine, L'Intruse, *y* Les aveugles, *en el primer;* Pélléas et Melisande, Alladine et Palomides, Interieur *y* La mort de Tintagiles, *en el segón; y en el tercer:* Aglavaine et Selysette, *escrita en 1896,* Ariane et Barbe-Bleue, *en 1901, y* Sœur Beatrice, *també en 1901.*

(5) *Li recomano la lectura d'aquestas dugas obras. Potser no las entendrá, peró próbiho.*

(6) *Son admirables y van superbament ilustradas.*

(7) *¿Ho veu, Josepet, cóm el* Tresor dels humils *es del autor de* La Intrusa? *Ah, tossut!*

(8) *Aquest llibre es magnifich. Llegéixil, peró sens estargirne res.*

(9) *¿Ho veu,* noy maco, *cóm* La Vida de las Abellas *es escrita per en Maeterlinck de* Pélleas et Melisande! *Rebech, més que rebech!*

(10) *Vaja, ¿qué hi diu ara?*

per aquell *preceptor alemany* á qui vosté coneix y jo també. No's cregui que li digui pera tornarli cap pilota: res d'axó. Vosté tenía intenció de ferir ab la mossegada final del seu article, peró las sevas dents son tovas encara. Ah! Li adverteixo qu'es en va que insisteixi en *assessinar* al pobre Maeterlinck; pot dir totas las beneyterías que vulgui, que no li contestaré pas, donchs ja'm dol la tinta y'l paper qu'he gastat pera rebatre las sevas afirmacions y pera esbotzar las bufetas plenas de vent que, com vosté, tant presumen parlant de lo que no saben. Y ara prou, qu'encara li daría *cartel!*

NOVAS

Tots els teatres se preparan á inaugurar la temporada coincidint ab las festas de la Mercé. Ab tal motiu s'anuncian novetats de que oportunament donarém compte. Per ara, res de nou. Al teatre de las Arts donaren, tancant la primera serie de las «Vetlladas Avenir», *Las Tenazas*, de l'Hervieu, y *La Jaula*. De la primera ja'n parlarem no fa gayre temps, quan ens la doná al Principal la companyia francesa que darrerament va visitarnos. La segona es un quadro dramátich realista molt intens. De desitjar es que no s'acabin aquí las «Vetlladas Avenir», y que una segona serie de representacions escullidas segueixi á la qu'ara tant éxit ha obtingut. Al teatre de la Gran Via hi ha debutat la companyia de la simpática Vitaliani, la infatigable actriu qu'ab tanta fe y entussiasme cultiva l'art. Li doném la més coral benvinguda. Als demés teatres, res.—T.

—

Nostre estimat amich Joseph M.ª Carbonell inaugurará á primers del vinent octubre sa nova Academia Musical (Balmes, 7, 3.er), en la que s'hi donarán llissons de solfeig, piano, composició é historia de la música, y ahont ademés s'hi organisarán quinzenalment audicions de música de cambra d'autors clássichs y moderns, á las que podrán assistirhi'ls deixebles de la mateixa Academia.

—

Els suscriptors y lectors de Joventut que també ho son de *Catalunya Artística* haurán vist ab sorpresa la publicació en abdós periódichs, y en una mateixa setmana, d'un mateix article. Ens referim á *El cant de la bruixa y'l de la sirena*, del senyor Sabater y Mur, qu'aparegué en nostre número 133.

L'autor ens havia enviat dit article fa molt de temps, y nosaltres l'acceptarem, mes una coincidencia feu creure al senyor Sabater y Mur que no l'haviam de publicar, y pensá justificadament que'n podia fer us. Sens aquest mal entés, ni *Catalunya Artística* ni Joventut haurian estampat un trevall quina publicació simultania, dadas las condicions d'admissió de trevalls establertas en abdós periódichs, podia posar en ridícul á un y altre, comprometent la formalitat del autor.

Pera evitar coincidencias semblants, advertim á nostres colaboradors voluntaris que tot trevall enviat á Joventut, mentres no's publiqui, deu considerarse de propietat del periódich durant mitj any. Si en aquest espay de temps no s'ha publicat, l'autor podrá ferne us com bé li sembli.

Per demés es dir que'ls trevalls han d'ésser inédits, qu'han de venir firmats ab el nom auténtich del autor, y que'ls originals no's tornan.

—

Ha mort á Olorón nostre respectable amich l'eximi literat castellá Enrich Gaspar, un dels més personals autors ab que comptava la escena en que hi brillaren Ayala, Tamayo y darrerament Echegaray. En Gaspar era lo que se'n diu un autor de carácter propi, satirich remarcable en son género, y un dels que prepararen las modernas orientacions del art. Fou el primer traductor á Castella de nostre Guimerá, ab quinas robustas obras lográ aportar quelcóm de salut y vida á un teatre que, malgrat sa brillant historia, ja semblava havía fet á tots. Per axó y per lo que com á escriptor valia, mereix l'Enrich Gaspar un bon record de tots els amants del art.

—

Publicacions rebudas:

Poesíes, per Joseph Falp Plana. Es ben recomanable aquest aplech de poesias, per son valor literari varias d'ellas, y en conjunt per l'esperit fondament catalanesch que hi traspuha. L'autor divideix el llibre en quatre parts, ab altres tants títuls que indican el carácter de cada una y que son els següents: *Del esperit.—Del cor.—De la natura.—De la regió.* No creyém del cas citar deficiencias, puig n'hi trobariam pocas. La versificació es en general cuydada. El llibre forma un volúm en octau, imprés en la tipografia «L'Industria» Barcelona, 1902. Preu, 2 pessetas.

Estudi histórich, artístich y arquitectónich del Monastir de Sant Pau del Camp d'aquesta ciutat. Aquesta obreta, que acaban de publicar sos autors Antoni Feu y Joseph M.ª Montfort, fou guanyadora del premi ofert pel difunt bisbe Morgades en el certamen organisat per la secció de ciencias, carreras especials y bellas arts del «Centre Escolar Catalanista», l'any 1900. Se ven en la mateixa

parroquia de Sant Pau, en la llibreria «L'Arxiu» y en el «Centre Escolar Catalanista.» Cada exemplar, 30 céntims.

Rosa de Jericó, delicada melodia pera cant, ab acompanyament de piano ó armonium, poesia de mossén Jacinto Verdaguer, música de Robert Goberna, publicada per «El Universo Musical.»

Defalliment, melodia pera baritono y contralt, ab acompanyament de piano; lletra de Verdaguer, música de Goberna, y editada per «El Universo Musical» com l'anterior.

La cansó del rossinyol, XXVIII de las publicadas pel «Cançoner Popular», ab las acostumadas notas folklóricas y un dibuix alusiu d'en Culell. Preu, 10 céntims. Dipósit, Rambla de Sant Joseph, 11, Barcelona.

El cartell anunciador de la festa major de Tiana, qu'haurá tingut lloch del 13 al 18 del corrent. Es obra de Dalmau y ha sigut molt ben editat pel Centre Editorial Artistich d'en Miquel Seguí.

El cartell anunciador del *Diorama animado* (plassa del Bonsuccés, 3), original d'en Labarta y tirat per la casa Henrich y C.ª La inauguració de dit diorama está anunciada pera'l día 23 en el cartell-programa de las festas de la Mercé que publicá l'Ajuntament de Barcelona.

El coleccionista de tarjetas postals nostre amich en Lluis Bartrina'ns ha enviat varis exemplars de l'última qu'ha publicat, dibuixada per en Riquer; dibuix qu'es una delicada alegoria de las próximas festas.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

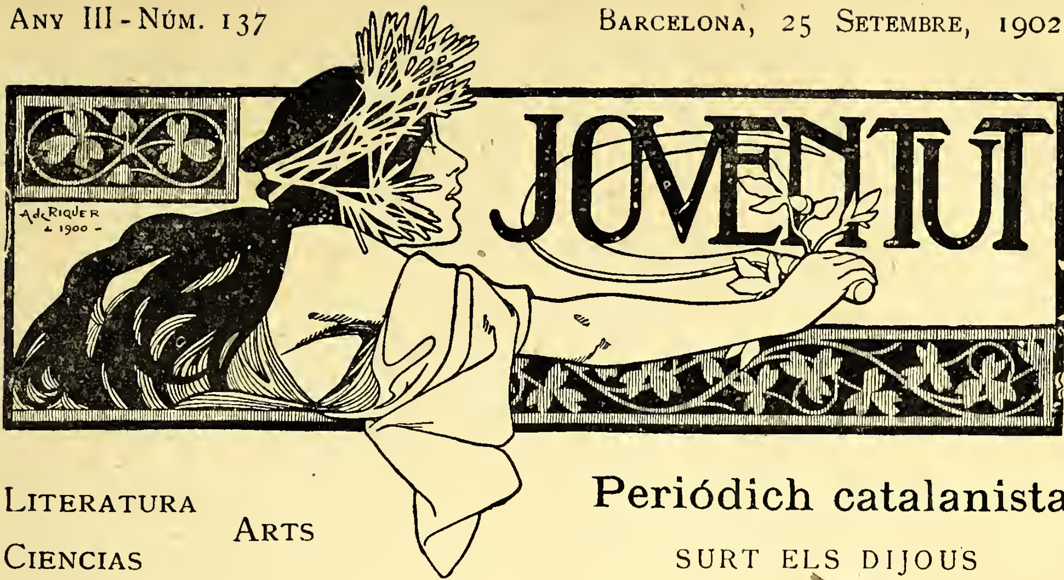
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

Any III - Núm. 137 Barcelona, 25 Setembre, 1902.

Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent.	20	céntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

LAS TRES SOLUCIONS

L'article publicat en el Brusi'l día 11 del corrent per nostre benvolgut amich y colaborador en Joan Maragall, mereix ésser conegut y estudiat ab molta detenció, no tan sols pels catalanistas y demés aymants de Catalunya, sinó també per nostres enemichs y pels contraris al enlayrament de nostre terrer mitjantsant el regim autonómich, únich ab que's podria salvar avuy á Espanya de la desfeta que sembla amenassarla. La llegida aprofitará á aquells catalanistas, que creuhen que al defensar l'autonomia de Catalunya deuhen seguir tan sols el criteri históric sense veure la trascendencia qu'en aquesta qüestió hi té'l filosófich. Als enemichs, els hi probará la importancia de la missió del Catalanisme en el pervindre del Estat espanyol.

En l'esmentat article, després de fer notar el fet de la oposició qu'existeix entre l'esperit modern qu'ha informat la vida actual, no tan sols de Catalunya, sinó també d'altras (pocas) regions del Estat espanyol, y l'esperit vell de la Espanya vella, qu'es el que predomina en la gran majoria de las demés regions, y per tant, el que informa á nostres politichs y governants; després de determinar y explicar las causas de la existencia de tal antítesis; després de probar la impossibilitat de que predominin las pocas regions sobre las més, fent marxar al Estat per la via del veritable progrés, nostre amich Maragall ens parla de las solucions que podrian resoldre aquest pahorós problema, fill d'un tremendo dualisme, y lograr que nosaltres, els catalanistas, y'ls progressius de las altras regions avensadas, ajuntessim tots nostres esforsos fins assolir la redempció del Estat espanyol.

Tres son las solucions de que parla en Maragall: la providencial, del gran home qu'ho

arregli tot; la de la revolució, y la de la reedificació del organisme sense destruhir res, mitjantsant la voluntat pacient dels homes, solució que l'autor, ab molta rahó, anomena heroica ó dels héroes.

Sens anim de rectificar lo dit per nostre amich, tractarém de las tres solucions de que'ns parla ab la intenció d'aclarar quelcóm, atenentnos al nostre modo de pensar.

—

La primera solució, la del home salvador, la del redemptor del Estat espanyol, es impossible. En efecte, ó aquest home estará en consonancia ab l'esperit del poble qu'ha de salvar, ó bé será un sér exótich en son pais, qu'havent respirat l'ayre dels paissos avensats, qu'havent estudiat ab arreglo á lo qu'en materia de sociologia ensenyan els grans mestres, ha tornat á son terrer ahont s'hi ha de trobar tan extranger com ho son las doctrinas que professa. En el primer cas, no es l'home res més que un instrument de que's serveix el poble (malgrat sigui inconscientment) pera implantar lo que vol y sent, enrunant vellas institucions, modificantne d'altras y aixecantne de novas: cambiant aixis la vella organisació del Estat. No seria ell el creador, no, sinó tan sols l'encarregat de posar en práctica las novetats que'l poble coneix ó pressent, ó al menys está ja prou educat pera coneixe y estimar una volta posadas. Sols alashoras sa obra será de durada: la llevor haurá sigut sembrada en terrer bo y ben afemat, y la planta naixerá y pendrá ufana, y'ls compatricis del salvador podrán continuar sa obra, puig compendrán la idea de son mestre.

Mes, en el segón cas, es possible que l'home, el redemptor, en mérit de sa forsa superior y sugestionant á sos compatricis, fassi quelcóm, peró sa obra durará lo que sa vida; es possible que'n quedi rastre, mes no logrará may fer lo que deu ésser obra de varias generacions ó sigui educar, instruhir, y predicar novas doctrinas, preparant el terrer en que deuhen ésser posadas en práctica ab temps y parsimonia. La llevor caurá en terrer dolent ple d'herbas y esbarzers, y si res ne naix, será una planta raquitica y esquifida, y quan ell falti no hi haurá ningú ab prous coneixements y forsas pera continuar l' obra.

La gran mestra de la vida, la Historia, ens ofereix cassos d'abdugas classes, en que's veu demostrat lo que acabém d'apuntar: l'obra del home que representa l'esperit de son poble ha sigut abundosa y de llarga durada; l'obra tan sols del home ha durat l'espay d'un mati.

—

La segona solució es la revolució. Heusaqui una paraula mágica, que á uns encisa y enlluherna fins al extrém de ferlos corre adelerats vers ideals impossibles, y als altres els hi infundeix una por cerval, un terror que paralisa sas facultats y sos membres y'ls deixa impossibilitats d'avensar un sol pas en el cami de la vida de la societat.

La revolució, que pera exteriorisarse ha d'haver existit per llarch temps en el terrer de las ideas, pot ésser violenta ó pacifica: mes sempre, avans de manifestarse, ha d'haver tingut lloch un cambi en el modo de pensar en gran part del poble. Es indubtable qu'en Maragall en son article's refereix á la revolució violenta al dir que *no hay fuerzas para hacerla, ni mucho menos para resistirla una vez hecha*. Estém d'absoluta conformitat. A més, ens espanta'l pensar en la reacció qu'en si porta tota revolució violenta. Aquesta es cega, destruheix per destruhir, enruna las institucions socials sense mirar si s'han de conservar ó no, y al destruhir comensa per baix y no per dalt, sense recordar que l'edifici, sense fonaments ni base,'s desplomaria causant milers de victimas, y deixant á la societat sens un lloch de recolliment, que deurian aixecar depressa y de qualsevol modo; destruheix institucions admirables y fortas é inutilisa materials que foran bons pera las novas construccions, sense mirar si'n té d'altres á má que siguin apropiats. Aquesta revolució no es may filla única y exclussivament de la voluntat dels homes, sinó qu'ho es de la marxa de las ideas, que tot d'una's troba parada é impossibilitada d'exteriorisarse, y alashoras, aquestas, en mérits de sa forsa expansiva, explotan y omplan la societat de runas y victimas sagnants. El gran exemple que d'ella tenim es la Revolució francesa del 89. Quántas y quántas victimas inútils! Quántas y quántas institucions que devian ésser respectadas caygueren

trossejadas! Qué mal creadas foren las novas y qu'artificials resultaren! Y per ultim, vingué la reacció, que fou tremenda: primer un dictador, Napoleón, desprès altra volta'ls Borbons, y després novas revolucions... De aquestas revolucions ne son verament causa'ls governants y las classes directoras de la societat quan no fan cas de la opinió, quan no volen implantar las reformas en son temps, quan posan un obstacle al lliure curs de las ideas. Ben clar ho diu Lord Macaulay en un de sos discursos parlamentaris, al referirse á la Revolució francesa: «No volgueren aguantar á n'en Turgot y tingueren d'aguantar á n'en Robespierre.»

—

L'última solució es la reedificació de tot sense destruhir res, á fi de que no caygui la casa, mercé á la voluntat pacient dels homes. Això al meu entendre es, en altres termes, la revolució interna, que al manifestarse al món extern ho fa d'una manera sorda, lenta y pacifica. Las ideas entran en las inteligencias dels homes estudiosos, son predicadas pels apóstols y escoltadas per la gent, y'ls governants deuhen, no tan sols no posarhi obstacles, sinó ajudarhi tot lo possible, deixant sos llochs als altres si's troban inútils pera ferho. Aquesta revolució destruheix també, es ben cert, peró previ estudi y ab cuydado; comensa enrunant els edificis per dalt, guardant las despullas per si n'hi há que puguin ésser útils; conserva las institucions bonas y modifica las defectuosas susceptibles de reforma, y ensemps n'aixeca de novas que son necessarias per las circunstancias del temps. Y al ferho, aprofita'ls vells materials que son bons y n'emplea de nous que ja té preparats. En aquests cassos els individuus de la societat son vers directors de la construcció dels nous edificis y del arreglo dels vells; cumpleixen lo que diu en Taine, en sa obra *Origines de la France Contemporaine* (prólech), al parlar de la organisació politica de son pais: «*Il me paraissait qu'une maison ne doit être construite pour l'architecte, ni pour elle même, mais pour le propriétaire que va á s'y loger.*» Y tot deu ferse á copia de temps, sense pressa, procurant que hi hagi las menys victimas possibles. L'obra de la revolució pacífica es eterna, y sa tasca no acaba fins arribar á assolir l'estat perfecte de la societat.

En Maragall, al explicar aytal solució, parla de la tasca qu'está encarregada als individuus del Estat espanyol aymants del progrés, dihent que «els espanyols nous han d'improvisarse politichs alternant ab els politichs vells, y ferse consentir per ells sense contaminarse de llur esperit; han d'introduhirse en els organismes caduchs sens ésser repelits pels mateixos, trevallarlos fortament sense que'ls hi quedin á las mans fets pols, y sanejarlos lentament sense morir entretant en sa mefitica atmósfera; han de crear una opinió pública moderna comensant per crear interessos y necessitats modernas en la massa d'un país quasi africá; han de lluytar contra la ignorancia sense soliviantarla, contra la peresa y la inhabilitat sense desencoratjarla, contra tots els vicis nacionals sens irritar l'amor propi nacional que's funda en ells y precaventse de son contagi. Han de sufrir desencants sense desanimarse, tremendos retrocessos, y tornar á comensar ab la mateixa constancia que si haguessin avensat; improperis, calumnias y amenassas d'aquells mateixos á quins volen redimir; y mostrarse valents sense lluyta. Y per demunt de tot això han de resignarse á no veure cap fruyt de sa obra y llegarla á novas generacions per si poden arribar á realisarla; estant al propi temps preparats á que qualsevol dia forsas exteriors vinguin á destruhirla definitivament en sas propias mans.» Es dir que la missió dels reformistas es obra de titans, d'héroes llegendaris, dels Cavallers de la Taula Rodona; es un'obra que sols se podrá empendre ab fe y ab esperansas d'éxit quan de las altras regions que semblan mortas ne surti un alé, un fort esclat de vida nova que'ns demostri qu'están á punt de compendre y comensar la gran obra regeneradora.

De la dificultat de la missió, si no impossibilitat, n'está tan convensut en Maragall com nosaltres. En son escrit s'hi troba un pessimisme aclaparador, que també sentím y que á fe'ns entristeix fins al fons de nostra ánima.

—

Es cosa evident per demés que las tres solucions tenen una base, un fons comú, sense la que res se pot lograr, ni ellas podrian existir, y es la marxa progressiva de las ideas, un cambi en la educació é ilustració del poble; es dir, la revolució interna. ¿Existeix aquesta en totas las regions del Estat espanyol? ¿Se manifesta, sigui ja en llibres, ja en periódichs, fora de certas regions? ¿Ha informat á cap dels esperits de las lleys ó discursos de nostres politichs ó governants?

—

Nosaltres, convensuts d'aquesta impossibilitat, no sentintnos de la fusta dels héroes, ens dedicarém, esperant millors temps y altras ocasions, á fer tot lo possible pera que Catalunya avensi en el camí del progrés, ja moral, ja material. Y al trevallar per l'avens de Catalunya, contribuhim á la restauració de la Espanya de que formém part, puig es indubtable que'l que vol perfeccionar la part que li está encarregada d'un organisme, vol contribuhir á la millora d'aquest.

Nosaltres ens honrém formant part de la joventut catalana que, segons diu en Maragall, «idolatra per demunt de tot la seva Catalunya: no veu terra com aquesta terra; son poble com á poble escullit, y la llengua que parla bella com cap més. Y veu en aquesta Catalunya una gran missió, pera la qual necessita de tota sa puresa; necessita concentrarse y viure exclussivament sa vida propia pera ésser model de pobles en la vida internacional d'una humanitat futura: una humanitat de petitas nacionalitats puras que s'agrupin per afinitats sense barrejarse, formant una hermosa varietat adaptada á la varia naturalesa de las terras, ab un llas intim d'amor que sigui l'única unitat de tots els pobles del món.»

Nosaltres somniém, com diu nostre amich, y no'l volém destruhir nostre bell somni, qu'á voltas guardém ab voluptuositat en el fons de nostra ánima: somniém en una patria que será gran, inmensa, única, que contindrá á tota la humanitat, patria en que hi regnarán, ensemps que serán els llassos de unió, l'Amor y la Llibertat.

Y somniém que dintre aquesta patria gran hi há l'altra, la petita, la nostra benvolguda mare, societat en que tots hi estarém lligats per la comunitat d'origen, de rassas, de llenguas, de costums, d'historia, de las grandesas y miserias assolidas en comú, patria que volém qu'al entrar á formar la gran, pugui ferho sense rosir, sense baixar gens ni mica'l cap, que sigui digna d'estar al costat de las més avensadas nacions.

Nosaltres, mentres seguirém nostra tasca, als governants que'ns tiranisin, calumnihin y befin, malgrat nostra bona fe y santa intenció, els hi dirém: «Ay del govern que pensa que un moviment de la opinió pública, gran, ferm y seguit, pot dominarse com las bullangas en els carrers!» (1). Als vells politichs intranzigents, representants de la Espanya vella, momificada é intolerant, als qu'en quant el perill se fa amenassador pensan en las reformas ó concessions, els hi repetirém á cau d'orella las memorables paraulas: «Recordeuvos d'Irlanda; recordeuvos de cóm foren rebudas en aquell pais las concessions aplassadas massa temps. Aquella gran concessió qu'en 1801, en 1813 y 1815 hauria guanyat els cors de milions de personas, feta massa tart y feta pel temor, sols produhi novas queixas y perills. Llissó semblant ¿no es prou pera ensenyar á tota una generació?» (2)

Y seguirém nostra via sense fer cas d'insults ni improperis, y ensemps anirém predicant ab l'exemple á germans y amichs, paisans y forasters, y fins als enemichs, las nostras doctrinas, que á tothóm admeterém en nostras filas si's presentan ab coratje y bona voluntat. Mes si algú cau y no podém aixecarlo; si algú's mor, ab respecte y veneració recordarém son nom, y'l deixarém á un costat del camí. Els morts y'ls inútils son una cárrega massa feixuga pera poderla dur en la penosa ascensió del camí de la vida vers l'Ideal.

(1) Lord Macaulay: *Discursos parlamentaris.*
(2) Lord Macaulay: *Id.*, *Id.*

LA FILOSOFÍA GREGA ANTIGA

IV Y ULTIM

ARISTÓTELES ab sa filosofía tornava á la bona época de la Escola Jónica, y'ls temps li eran contraris. Després d'ell, els retórichs y'ls oradors afavorits pel platonisme adquireixen gran boga. Tots abandonan el coneixement de *lo qu'es*, per l'aspiració de lo que *deu èsser*. Sos deixebles li fan traició. Teofraste y Aristóxenes cauhen en un empirisme groller. Dicearch, Stratón y Aristón s'exageran y preludian el sensualisme d'Epicur. Evemero fa historia ab la mitologia. Xenócrates, ex-deixeble de Platón, obra una escola qu'anomena Academia pera explicar Aristóteles, més abundant, peró menys variat qu'ell. Tots se preocupan de la moral; casi ningú de la Ciencia. Els cínichs afirman, com Antistenes, que lo bell es lo bo, y lo lleig lo dolent, y aconsellan el viure segons la Naturalesa, despreciant las conveniencias socials. Reduheixen els deus á un de sol, y condempnan la hipocresia, ó sia las reservas mentals; més aviat se perden en grosserias y en desvergonyidas extravagancias. Diógenes viu en la seva bota y públicament exerceix totas las funcions naturals, inclosas las del matrimoni. Crates de Tebas llensa al mar tots sos bens, va nu y beu en la palma de la má, acompanyat de la seva amiga Hiparquia, qu'abandona sa casa y sos vestits pera imitarlo.

Aristipo de Cirena se'n va á l'Africa y proclama que la virtut consisteix en l'armónica satisfacció de totas las necessitats fins al més prolongat plaher; y Teodor treu la conseqüencia, sentant que la veritat en si no existeix, y que l'home deu atendres á las impresions poéticas y obrar d'acort ab ellas pera obtenir el plaher. Peró *¿hi há plaher perfecte?* pregunta Egesias, l'escéptich; y's respón ell mateix que no, y que lo bo no es la vida, sinó la mort. Simó de Filunte sosté que tota ciencia es vana; y Pirrón, del principi socrátich de que la Filosofia no deu tenir per objecte'l saber, sinó la virtut, senta la inutilitat de la Ciencia y lo ilusori de las imatjes suministradas pels sentits.

La escola de Zenón de Chipre, anomenada estoica pel pórtich (στοα) en que s'havia establert, prometia conciliar el sensualisme ab la idea imperativa d'una moral severa. Zenón de Chipre fou el seu fundador, sentant que la Filosofia es la Ciencia de la perfecció humana, la qual se manifesta no sols en el pensament y'l coneixement, sinó tambe y més principalment en els actes, subordinant aixis á la moral, la lógica, y á totas dugas la Filosofia. Admet un Deu com á lley suprema de tota la Naturalesa, y causa de tota forma y de tota proporció. A n'ell, donchs, deu semblarse l'Home, vivint segons las lleys naturals, no haventhi més bé que la moral, ni més mal que'l vici.

Y en aixó apareix Epicuri.

Epicuri tracta d'establir un sistema d'acort ab la Naturalesa, seguint la bona direcció dels Filosops Jónichs. Mes la llibertat de Grecia expirava. Els macedonis havian format l'imperi grech, y, mort el gran Alexandre,'s presentá'l tirá Antipates. L'atmósfera moral no estava pas prou serena pera formular un sistema del Univers exempt de tota preocupació. Y Epicuri va formular el seu ab un fi moral: el d'obtenir la tranquilitat d'ánima y resistir la desgracia.

S'ha calumniat molt á Epicuri, sobre tot pels católichs y'ls cristians d'altras sectas. Se l'ha presentat com un sensualista llibertí, que invita á fer disbauxas; aixis com á Platón se l'ha enaltit mostrantlo com á un gran sabi. Res més injust: ni Platón era un sabi, ni Epicuri un llibertí. Platón era'l suprém artista, el poeta de las Ideas y de las frases, sense cap coneixement de la realitat de las cosas, qu'ell menyspreuhava. Epicuri era un home altament moral que buscava un refugi en las lleys de la Naturalesa.

Nasqué á la Jonia, á Gargeto: estudiá á

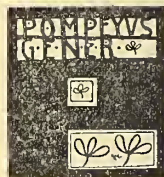
Atenas, y després va anarsen á Colofon, á Mitilene y á Lampsacos, ahont ensenyá las sevas teorias. En aquesta última ciutat formá la seva escola. Després va tornarsen á Atenas, ahont va comprar una casa de camp rodejada de jardins, y allí hi va viure ab els més predilectes dels seus deixebles. A la entrada hi va colocar aquest rétol: «Tu qu'arribas, aquí t'hi trobarás bé; aquí hi resideix el goig y'l bé suprém.» Y aquest bé suprém, aquest goig, aquest plaher elevat, pera Epicuri era la felicitat serena del intelecte, «el goig intelectual de la comprensió, molt més noble y més elevat que'l plaher sensual, donchs l'esperit troba emocions no sols en el present, com els sentits, sinó en el passat, pel recort, y en l'avenir per la esperansa y las aspiracions.» Epicuri, segons contan els seus contemporanis, y fins els seus enemichs, vivia ab gran moderació, en concordia y amistat perfectas ab els seus deixebles, formant tots ensemps com una familia de costums senzillas. L'Antiguitat no ha pas conegut una vida més pura y més digna. Essent bon patrici, refusá tot honor y tot cárrech públich. Reverenciava'ls deus, peró may els introduhia en la explicació dels fenómens.

Té quelcóm d'Aristipo, peró no es tan actiu com ell. Fa derivar la virtut del enteniment y de la prudencia, dihent que pera ésser ditxós s'ha d'ésser just. Com tots els seus contemporanis, posa la Filosofia y la Metafísica al servey de la moral forsantne las conseqüencias. Si estudia la Naturalesa es tan sols pera deslliurar al home de sas inquietuts. «L'estudi de Natura, diu, deu fundarse en la observació cuydadosa dels fenómens. Desde que un deixa la observació y s'aparta de la fenomenalitat, un ja está fora de la Naturalesa y es arrastrat per mil quimeras.»

La Física d'Epicuri es la de Demócrit. «Res no ve del no-res; sinó, tot surtiria de tot.» «Tot lo qu'existeix es un cos. Tan sols el buyt es incorpori.»

D'entre'ls cossos, els uns resultan de combinacions; els altres son simples, y son elements de tota combinació. L'Univers es infinit, y per tant, infinit es també'l número dels cossos. Els átoms están en continuu moviment, y ja están separats, ja s'acostan y s'uneixen. Y aixís de tota la eternitat. Els átoms no tenen més propietat que la forma, el volúm y'l pes. Els átoms son més petits que tot lo qu'es susceptible d'ésser amidat. El seu volúm ens escapa, puig son imponderables á nostres sentits y ab els nostres medis. Tampoch podém ponderar els seus moviments ni las sevas formas, que sols coneixém pels seus resultats fenomenals. Sa lógica es sensualista, en el sentit altament especulatiu de la paraula. No hi há certesa més qu'en la percepció. L'erro es una revelació de percepcions mal establertas, ó sia mal coordinadas. El seu punt de vista psicológich es el mateix que'l de Protágoras, peró exagerat. No podém coneixe l'*en sí* de las cosas; sols de las cosas ne coneixém las imatjes. Y aquestas son l'únich punt de partida, la base del pensament humá. Tals son las ideas d'Epicuri.

Ab aquestas teorías se tanca'l gran cicle del Pensament Helénich. En el moment que Epicuri termina tranquilament la seva llarga existencia, rodejat de sos deixebles, á Atenas, Alexandria comensa ja á ésser el teatre del segón acte de l'activitat intelectual grega, fonentse aquesta ab tot lo oriental y ab tot lo mediterrani.

FLORESCENCIA

En el jardí blanch de las rosas blancas
divaga un perfúm d'amor y de dansas;
en el jardí blanch no canta cap arbre,
no cantan las flors, no resan las ayguas...
En el jardí blanch el misteri parla

Parla, com el cel qu'al demunt destella,
la cansó eternal de la primavera;
parla, com el cel de la nit serena,
d'un bes infinit qu'en las flors se bressa...
Parla dels sospirs y de las donzellas.

Las donzellas van, en dansa divina,
vora dels rosers qu'ab calma sospiran;
las donzellas van, de rosas vestidas,
dansant al compás de llurs cors que vibran...
Las donzellas van com verges antigas.

Antigas visions me semblan las rosas,
visions del esprit, que cantan y volan;
antigas visions, subtils papallonas
que's posan al front de las ninas rossas...
Antigas visions, esperansas jovas.

En el jardí blanch la dansa perdura
moventse al compás d'una cansó muda;
en el jardí blanch la calma nocturna
cubreix els rosers d'una ilusió pura...
En el jardí blanch cap rosa s'esfulla.

Pere Prat Jaballí.

TEATRES

DEBORAH.—CRÓNICA.

La Vitaliani, per ara, poca cosa'ns ha dat de nou. El primer estreno de la temporada fou el de *Deborah*, drama en quatre actes y nou quadros, degut á la fantasia d'un alemany de principis del sigle passat, que sembla valgué á la notable actriu grans ovacions quan la va rependre á Italia l'hivern passat.

No n'haviam sentit parlar may d'aquesta obra y anavam al teatre ab certa curiositat, puig de bona fe creyam que, quan una actriu de tanta conciencia artistica com es la Vitaliani s'atrevia á desenterrar un drama antich, quelcóm de bo deuria tenir aquest. Ens n'emportarem xasco. *Deborah* es d'un romanticisme pueril, d'acció deslligada y d'escassa consistencia. Més que un drama, sembla un llibret d'ópera en que l'autor sols se preocupa de trobar un duo d'amor, un concertant, un'aria pera tiple y una apoteosis final tristament sentida. L'autor no solzament no justifica res de lo qu'en el drama passa, sinó que ni menys se preocupa de donar un xich d'unitat á l'acció; presenta una serie de quadros curts per sa duració, llarchs per sa monotonia, que fineix quan li ve bé per un cambi de decoració sobtat que fa en l'espectador l'efecte d'un jerro d'aygua fresca quan se comensava á adormir.

Nosaltres creyém que la Vitaliani ha donat proba de molt mal gust reproduhint aquesta obra. Cert es que hi há un moment en el tercer acte de gran intensitat dramática, quan Deborah, la hebrea ardenta, llensa sa maledicció sobre l'infidel amant, el cristiá feble que cobardament l'ha abandonada; peró aquesta situació, per no venir preparada, ens sorprén més que'ns emociona. No hi há que dir el partit que'n treu la Vitaliani. Pera lluhirse en tal escena, sens dubte, haurá reproduhit l'obra. Nirviosa com es, y sentint com sent ab forsa las grans passïons, al arribar á aquesta escena s'engresca tot d'una; la fredor que fins alashoras semblava dominarla's transforma en un foch intens, y pronuncia la seva maledicció ab tota la energia y amplitut trágica que convenen á un temperament de dona gelosa y enganyada. La ovació que li feu el públich fou espontania y merescuda, contrastant ab la fredor ab que rebé'l drama en general y'l trevall dels actors en particular.

Els demés de la companyia'ns semblan bastant fluixos, si exceptuém en Duse y en Rizzotto, que ja coneixiam. La má del primer se coneix en la direcció dels conjunts, que resultan bastant armónichs pera nosaltres, acostumats com estém á veure'ls comparsas moures y accionar á la bona de Deu. Nostres directors d'escena tindrian d'anarhi á veure las companyias extranjeras per'apéndrehi quelcóm sobre aquest particular.

No arribém á temps pera parlar dels estrenos que pera inaugurar la temporada d'hivern han tingut lloch en diferents teatres. Quan surti'l present número tots els de Barcelona estarán oberts, fentse terrible competencia per' atraure als forasters y badochs qu' ab motiu de las cridaneras festas de la Mercé invadirán Barcelona. Veurém quin guanyará.

A Novetats s'haurá estrenat *El anillo mágico*, ab gran espetech—segons resan els cartells—de trajos, de decoracions, ballarinas y demés ingredients. Al Eldorado, per variar, hi regnará'l ja clássich *género chico* ab las sevas grollerías y vulgaritats també clássicas. Al Principal hi actuará la companyia de declamació castellana de la Tubau, que sembla tancará pera sempre més las portas del un dia esplendorós teatre. El clássich temple del art dramátich morirá en castellá prosaicament, y sobre sas runas s'hi aixecará un altre temple també castellá y també prosaich: el temple de la moneda, capital circulant que, al entrar y surtir á riuhadas de sas enormes caixas, deixa un llot d'or que ben sanejat va á apagar la set dels accionistas panxa-contentas que de terras endins contemplan satisfets y tranquils nostras lluytas avuy per avuy estérils. En fi, la Tubau sembla que porta en son repertori diferentas obras novas, la majoria traduccions y arreglos del extranger.

A Romea també, com de costúm, s'anuncian infinitat d'estrenos, el primer dels quals haurá sigut *La Gallarda del Roser*, de nostre amich en Bori y Fontestá; quadret en un acte qu'encara no hem pogut veure. Hem vist las llistas de la companyia que, si fa no fa, es la mateixa del any passat. Ella es bastant complerta en determinats papers, y just es consignar que á Romea s'hi aplega lo bo y millor que tenim á casa. No obstant, com ja hem dit altras vegadas, l'element jove deixa molt que desitjar, lo qual es tant més sensible quan en el modern teatre catalá generalment els papers de galán jove (homes y donas) son els que més importancia tenen. Se'ns dirá que d'actors joves d'empenta no n'hi há. Contestarém que quan no n'hi há se'n forman. A voltas, buscant bé, quelcóm se troba. Dias passats, per exemple, en el Teatre de las Arts, tinguerem ocasió de veure á una jove actriu, la Llorente, que á nostre entendre faria un bon paper á Romea. En els personatjes qu'alli representá hi notarem un estudi y una comprensió dels tipos, y una discreció al encarnarlos, que'ns fan esperar molt d'ella. La Llorente havia ja figurat en els cartells de Romea: ¿per quina rahó no hi té de figurar encara? Nosaltres creyém que la empresa y ella mateixa hi guanyarian.

POEMA MÍSTICH

LA MORT DEL SOL

Del Sol l'ultim desmay
basqueja per l'espay
y encara l'abrillanta.
La solitut s'extén
y avansa lentament
com l'ombra d'una santa.

Del llit, hont va á morir,
el Sol la veu venir
y extén sos bells domassos;
la reb com á un confés,
y, ulls cluchs, donantli un bes,
s'adorm en els seus brassos.

Y l'ombra va avansant...
Com vel de Dijous Sant
l'abriga desolada;
la Terra li fa'l dol,
hi vetlla'l rossinyol
y'l plora la rosada.

TENEBRAS

Son ellas; son las ombras endoladas
que al enterro del Sol han assistit
y venen convocadas
á funerals al temple de la nit.

La Terra, á cap de dol y tota trista,
las reb ab reposats acataments.
El vent fa d'organista
y comensan els *Kyries* eloqüents.

Y s'hi mouhen la xuta y las falenas
boy fent de sacerdot y d'escolans;
las flors ab sas ofrenas
perfuman las antífonas y cants;

y'l calmós *De Profundis*, elevantse
en las ombras solemnes cap al cel,
á la Terra retorna la esperansa
esboyrant la claror del primê estel.

CELISTIA

Y li diuhen els estels
á la Terra sola y verna:
—Ja te'l tornarán l'anyorat consol;
enllá, més enllá dels cels
hont un Deu d'amor governa,
no s'acaba may la claror del Sol.

Deu es bo. T'estima tant
com tu al astre que't deixonda
y ara es reservat com el Sagrament;
demá'ls lliris tornarán
á esbandirse en llum feconda:
l'Hostia abrandará tot el firmament...—

Y la Terra aixeca'l front,
y á la nova llum del día
tota s'estremeix d'un deliri breu.
L'Home en éxtasis s'hi fon
y l'inonda una alegría
que li aixampla'l cor y l'eleva á Deu.
Es l'idili seu.

A. Bori y Fontestá.

MANITINÉ

Quan el veig passar per devant dels porxos del Cassino, desde'l silló ahont esbargeixo'ls meus aburriments de solter vell, una gran tristesa m'estreny el cor. Aquell ayre indiferent, aquells ulls blaus inexpressíus que á travers de las ulleras se fixan sense veure res, aquell color esgroguehit de la cara, y sobre tot els cabells, aquells cabells quin to d'estopa sembla descolorit d'un ros daurat y agradable, allunyan tant al home actual del nen avans mon amich, que per la forsa del contrast el burócrata desgarbat y estéril me'l porta sempre á la memoria'l temps de sa infantesa, el de ma joventut.

Ara l'home no'm coneix ni s'adona may de mi. Y pensar que l'he dut tantas vegadas per una má, perque ella li tenia l'altra! Ara sento que no era pas per ella sola qu'estimava á aquell infantó, pretext de felicitats y llas d'unió entre nosaltres: també estimava las gracias d'aquella personeta en projecte, que, si hagués continuat rebent la influencia de sa germana, hauria sigut un prodigi de sentiment y de dolcesa.

Aquella carn delicada, d'un blanch rosat, que'l més minim contacte envermellia, aquell caparró aureolat d'una cabellera fina, rossa, casi blanca, sols comparable á la seda surtint del cocó, tenian tants petons meus y tants també d'ella, que'm semblava quelcóm del meu propi jo, més encara, una encarnació del nostre amor, de la nostra fusió d'esperits.

Quan els veya venir á tots dos pel llarch carrer solitari de las esperas tristas, quan veya al menut portant en la má que tenia lliure la grossa clau del pati, me'l mirava com un dispensador de gracias y mercés que'm portés els esguarts d'aquells ulls inolvidables de l'aymada.

Y en sent á dintre, sota d'aquell entrellat de fullas y tronchs y flors, atravessat pels raigs del sol declinant, en aquell ambient d'humitat, sentia ganas de menjármel á petons, y l'asseyam en l'alta barana de la cascata, y cada hu li feya un petó en una galta, y desprès cambiavam de costat y superposavam las caricias dirigintnoslas mutuament, fins que'l nen fadigat ens separava á copets amistosos, que semblavan dir maliciosament:

—Vaja, prou: ¿qu'os pensèu que no os entench?—

Alashoras ens asseyam, y'l deixavam corre y terrejar y empaytar els burinots y talladits que s'amagavan entre'ls degotalls de la cascata de petxinas y caragols construhida per encárrech dels avis.

Nosaltres, asseguts sobre'l banch, repreniam la eterna conversa. Ella m'entristia contantme la vida d'aquell pobre cos seu, débil de naixensa, las llargas malaltias solitarias sense sol, las tristesas del desamor dels seus, á qui ja no conmovia ab sos dolors. Y jo, á pesar de tot, somreya al pervindre, sá y fort com era á travers de mon aspecte afeminat y trist; somreya á la unió de nostras vidas, encara que fos unió de eterns cuydados per la meva aymada, que'm pagaria ab aquellas miradas fondas y confiadas.

Jo li deya que aquell jardí era'l meu ideal de cambra de lectura; entre aquella penombra boyrosa'ls llibres dels poetas se tornarian comprensibles, transparents, y endolsirian la vida.

Tot plegat un crit de

—*Manitiné!*...—

agut y breu, ens feya corre al costat del menut, á qui una troballa inesperada tenia fora de si d'entussiasme: un papelló d'alas asperonadas li havia caygut á las mans.

Pel *nano,* aquell crit de *manitiné* resumia tots els carinyos y totas las alegrias de la seva existencia. Arribá massa tart en una familia de vells, y passava boy ignorat. Un capritxo de son pare li doná un'*ama* castellana, que no tenia altre remey pera ferse obehir, en els cassos apurats, que cridar á la *hermanita Inés*, sempre disposada á servir d'intermediaria y de consoladora. La inteligencia tardanera del germanet, que trevallosament s'esforsava pera expressar sos sentiments ab *manitiné* y *maiposa*, las únicas dugas paraulas que sabia ademés del vocabulari instintiu de monossilabs, se va enriquir ab un terme, també d'amor: un *Bitu* ab que'm designava. Estava avesat á sentirlo dir á n'ella quan el teniam entre nosaltres dos, y jo pledejava pera qu'ella'l repetis el meu nom, que li oferia una dificultat extranya.

Per'ajudarme á atravessar las separa-

cions, molts dias me deya ella al anarsen:

—Adeu, *Bitu*—donanthi un to infantivol.

Y en sent á casa, el menut deya *Bitu* á tort y á dret, y'ls vells, al extranyarsen, feyan tornar roja á la *manitiné*. Quan m'ho va contar, vaig tenir el pressentiment de que'l nen, que'ns havia dut la felicitat, ens havia de dur la desgracia. Desd'alashoras, quan li passava la má pel cap, barrejant á la caricia el desitj de trobarhi la má d'ella, ho feya ab tant cuydado, que'm deya:

—Sembla que toquis una imatje!—

Era la imatje de tantas cosas, el pobre ignocent!...

La por de la malaltia tornava á assaltar á la *manitiné*. Me feya patir horriblement quan la veya preocuparse per endevant de la forma de donarme noticias, á travers de la hostilitat de tota la casa, si'l cas arribava. La seva resignació'm feya mal, li hauria volgut comunicar una part de la meva fe en la vida, y ella me la feya perdre tota.

Un dia vaig esperar en va las miradas y la clau del pati en la má del angelet de cabells rossos. Era que l'angelet de cabells rossos ens havia trahit. Regirant els calaixos de la *manita*, va trobar un retrat meu, el va besar dihent *Bitu, Bitu*... y se'n va anar á jugar ab la fotografia á la má, pera sentirse aprop una protecció carinyosa. La mare va trobar la proba del crim, va buscar pera trobarne d'altras, y gracias al espionatje's va convence de la culpabilitat de la *Inés*.

Hi va haver grans crits: cástich, separació eterna, desvergonyiment, forma deshonesta, mots tremendos que van ressonar com á malediccions en l'esperit de la pobreta, fentla caure en basca y clavantla al llit dias y dias.

Ni sé cóm ho vaig saber. Havia volgut desconeixe als demés personatjes d'aquella familia, y ben aviat tots me van coneixe á mi. Quan la *manitiné*, ab la excusa de donar esbarjo al nen en el pati, venia á trobarme,'m preguntava si havia vist á sa mare ó sa germana per aquells indrets y'm repetia las indicacions perque me'n recordés; may havia pogut conseguirho, y per'xó ara no sé pas qui me las deya las novas, cada dia pitjors, al veurem passejar desesperat pel carrer.

Primer desvariejant y més tart ben serena, ella'm demanava continuament. Ja'l va repetir prou aquell nom, tan dols en la seva boca, després d'haverli costat tant d'apendre! Per fi, posantho'l metje com á ultim recurs, van concedirli ma visita. Una velleta extranya m'ho va fer saber sense capir res de la meva emoció, de la meva impaciencia.

A l'hora dita era á la porta del darrera, y la vella'm guiava per quadras ombrosas plenas d'olors de palla seca,'m feya pujar escalas enrevessadas que deixavan blanquet pels vestits, y atravessar corredors foscos en els que s'hi veyan ombras indefinidas qu'al sentir els meus passos desapareixían darrera d'un paravent ó d'una cortina.

La cambra de la verge, que la malaltia havia profanat, la cambra tota blanca, que semblava la fita de penosa excursió de desencantament en un castell misteriós, s'obri lentament y un baf d'alegria pera mi y pera ella va saturarla.

La opressió del meu cor m'havia fet témer quelcóm de terrible; no més la trobava més fina, més blanca, més trista. Aquells ulls d'esperansa, que tenian reflexos verts sota l'entrellat del jardi, s'havian engrandit y'm miravan ab infinita dolcesa. Per un moment ens tornarem á sentir en el bon temps, vegerem esfumats els disgustos y'ls obstacles, y la sola presencia del menut, ab sos *manitiné* y sos *Bitu* plens de joya, ens va fer oblidar la malaltia.

Peró'l vaig asseure sobre'l llit, y á poch plorava ben de veras, sense poderme contenir, al veure la tristesa ab que passava la maneta per la cara esgroguehida y flaca de la *manita*, com despedintse d'ella en previsió d'un llarch viatje, barrejant á las paraulas acostumadas sanglots y monossilabs apagats, melancólichs, qu'arrencaren un plor sense sanglots del pit oprimit de sa germana.

Mas visitas se repetiren, y cada vegada la meva arribada revifava á la malalta, que's tornava á ensopir al anarmen jo, quedant sens esma pera obrir els ulls, sense dalit de moures ni ganas de menjar... fins que'l metje va trobar que no li convenian emocions, li va privar el raig de fe y de vida que jo li portava, y al cap de dos dias era morta.

Al enterro, á travers del vel espés, ple de fantástichs llumets ab que la tristesa m'havia voltat fentme perdre las nocions apresas, fentme insensible al dolor, incapás de plorar

ni de consolarme, vaig veure l'ayre extranyat dels parents de fora qu'ab posat banal prenian fila en el dol. Era'l mateix ayre qu'ara observo en certa gent quan acompanyo fins al cementiri als morts pobres: enterros en que'ls *enterradors*, sols ó casi sols, se contan historias alegras pera matar el temps... Això no es més que un pretext per'anar á llegir las lletras que hi há en la pedra grisa d'un *panteón* estil *americano*. Diuhen *Inés*... No he pogut passar may d'aqui: *Inés*...

VICTOR OLIVA.

LA INTERPRETACIÓ DEL *PARSIFAL*

PER EN M. DOMÉNECH ESPANYOL

I

Fa pochs dias qu'ha surtit á llum en idioma francés l'obra titulada *L'apoteosis de la religió católica: «Parsifal» de Wagner*, de la que ja'n tenian noticia'ls lectors de JOVENTUT. Ha arribat, donchs, l'hora d'examinarla y apreciarla ab verdadera independencia, puig cadascú es ben lliure de jutjarla com millor li sembli. Ara bé: ¿cóm podrán compéndrela, cóm podrán formarne un judici exacte y ferne després una crítica rahonada aquells que no hagin *estudiat* y penetrat bé avans la creació wagneriana que li serveix de tema? ¿Y quántas dotzenas de personas ho han realisat en nostra terra, majorment tractantse d'un'obra quina representació está prohibida? Per'xó es qu'hem de recomanar als lectors que de bona fe s'hi interessin y no hagin tingut la ditxa d'assistir á cap representació escénica de *Parsifal*, que no judiquin á en Doménech y la seva obra ab l'impresionisme que'ns es habitual; que per extranyas que trobin sas ideas, las hi prestin atenció y las meditin, no abandonant el llibre sens haversen penetrat bé, y sobre tot acompanyantlo del *análisis musical* (ab la lectura de la partitura ó quan menys de las explicacions del final de l'obra) que es en lo que l'autor basa'l seu simbolisme. Y fentho aixis, tenim la seguritat de que's convencerán de qu'en Doménech no es cap fanátich, ni iluminat, ni desequilibrat, sinó en tot cas un *vident*, ab el que podrán trobarse més ó menys d'acort, peró sens dubte considerantlo sempre un cap ben organisat, un pensador profond y atrevit, digne quan menys de la major consideració y respecte.

La materia sobre que versa'l llibre es la més difícil que podia abordarse á nostre entendre, donat l'argument del *Parsifal* y sa íntima é indiscutible relació ab la eterna qüestió religiosa. ¿Qu'es lo que simbolisa l'última y més grandiosa de totas las obras de Wagner? Sobre aquest punt encara no han arribat á posarse d'acort els seus nombrosos comentadors. Gayre bé coneixém tantas opinions com llibres hem llegit qu'explican ó pretenen explicar la significació ó simbolisme del *Parsifal* y la intenció del seu autor, peró hem de confessar que cap ens ha convensut en absolut, per més qu'en alguns hi trobém apreciacions ab las que estém d'acort. Y aquesta disparitat de criteris es molt natural donat el tema y donada l'admirable grandiositat ab que Wagner l'ha tractat, enlayrantse á un nivell artistich que no hem vist assolir á cap altre sér humá, y al que per tant no es fácil seguirlo. Cal haver assistit á la representació escénica d'aquesta obra, cal haver experimentat aquella emoció indescriptible é incomparable ab cap altra, pera ferse cárrech de tota la trascendencia que revesteix la darrera passa que va donar el colós en sa vida artistica. ¿Qué té d'extrany, donchs, que cada comentarista li dongui la seva interpretació? ¿No ha succehit altre tant ab la *Biblia*, la *Divina Comedia*, el *Quijote*, el *Faust* y tantas altras obras inmortals que, com més llegim, més nous tresors hi descubrim, y de tan diversas maneras s'han interpretat?

En el número de *Cap de Sigle* d'aquest periódich pressagiavam lo qu'havia de succehir ab *Parsifal*, y pochs mesos després, al parlar de la seva audició, deyam que aquesta obra no'ns semblava la creació d'un mortal, sinó d'un Deu. Es á dir, que hi veyam quelcóm de sobrenatural, y heusaqui per hont coincidiam ja ab la opinió d'en Doménech avans de conéixela. Ara'l problema está en precisar quina es la més certa, la més justa de totas las opinions sobre la significació del *Parsifal*, y, cas de rebátrelas, ferho ab arguments, cuydant de que aquests siguin *convincents*.

La major part dels escriptors qu'han fet l'estudi analitich del *Parsifal* pecan, en nostre humil concepte, de profondisar poch en l'obra. S'extenen en llarguissimas consideracions, en generalitats sobre'l seu carácter y significació, peró no precisan tot lo que deurian. Cadascú dona la seva opinió segons el punt de vista en que's coloca, peró no deduheixen del análisis de l'obra (análisis per lo general poch complert) totas las conseqüencias que foran precisas. L'estudi comparatiu sobre aquest punt del trevall d'en Doménech ab els dels principals comentadors (en Wolzogen, per exemple), ens portaria ara massa lluny, desviantnos de la qüestió principal que requereix tota nostra atenció. Basti afirmar, y ho probarém quan convingui, que ningú com nostre comentador catalá ha penetrat tan á fons en la verdadera ánima de la creació wagneriana, ningú ha fet una dissecció tan complerta del

contingut musical de l'obra, malgrat després ne tiri conseqüencias que podrán ésser més ó menys discutidas. Peró sempre, sigui com sigui, en Doménech haurá explicat més detallada y precisament que cap altre lo que *veu* en *Parsifal* y lo que deduheix de lo qu'ha vist. Y verament aquesta es la tasca qu'han de realisar els comentaristas: donarnos la má pera penetrar junts en las més intrincadas sinuositats de l'obra, posantnos de manifest els punts que's presentavan més foscos, pera que després, segons sa propia inteligencia, cadascú's formi'l criteri que cregui millor. Seguim, donchs, primer al autor en el seu estudi analitich al travers de l'obra, y podrém després judicar las sevas teorias y conclusions.

Per'aquest objecte, es á dir, per'anar primer al análisis y després als comentaris y á la critica, devém comensar l'examen del llibre per las parts segona y tercera, que contenen respectivament l'estudi analitich del drama y de la música de *Parsifal*, donantnos el respectiu simbolisme d'un y altra. Aquestas son las dugas parts més admirables de l'obra, particularment la tercera, qu'es ahont pot dirse está continguda la essencia de tot el llibre.

En la part segona l'autor ens descriu el simbolisme del drama ó poema. En dita part, primer tracta de la importancia relativament menor de la bellesa literaria; després descriu l'argument de *Parsifal*, y per fi'ns revela'l seu simbolisme.

Precisament hem de comensar la crítica d'aquest llibre que tant ha despertat nostra admiració, oposant nostra manera de pensar á la del autor respecte al primer extrém, ó sigui'l considerar menor la importancia de la bellesa poética sobre la musical. No podém fer de cap manera aquesta distinció: en el drama musical, sobre tot en el wagneriá, lletra y música's compenetran d'un modo inseparable; no es possible dir que la música sigui ó degui ésser millor que'l llibre, perque no es més que un dels medis d'expressió de aquest; per lo tant, la importancia de la bellesa literaria ha d'ésser quan menys igual á la de la musical, y encara podriam senyalar situacions (*Walkyria*, acte II, diálech de Wotan y Brünnhilda) en que'l poema está tan per sobre la música, que aquesta arriba quasi á enmudir pera deixar la lliure expressió á la paraula. Y en tot cas: ¿cóm va engendrarse'l *Parsifal* en la pensa de Wagner? No hi há dubte que pel poema, pel drama del dolor y de la compassió, pel tipo del héroe redemptor, encara que li destinés de bon principi la música com un dels principals (sens dubte el principal) medi d'expressió; peró sempre hauria pogut viure'l poema sense necessitat de la música, y en cambi, no hauria pogut escriure una sola nota d'aquesta sense la previa concepció d'aquéll. Es més: si fem la proba en una persona desconeixedora de l'obra, peró de suficient cultura aixís literaria com musical, s'entussiasmará tot seguit ab el poema avans de coneixen la música, y en cambi, exceptuant molt comptats fragments, ni s'entussiasmará ni tan sols entendrá aquesta sense coneixe aquéll. Aixís, donchs, la bellesa literaria en el drama lirich creyém qu'es *absolutament* tan important com la bellesa musical.

Conseqüencia d'aquesta errada afirmació es el paragraf següent en que l'autor sosté que Wagner es més músich que poeta. Áixó quasi'ns sembla impossible ho sostingui un wagneriá com el senyor Doménech Espanyol, quan precisament es l'argument sols utilisable pels qu'encara no entenen ó no tranzigeixen ab l'Art de Ricart Wagner; el respectan com á músich y li rebaixan els mérits en el seu doble aspecte de poeta y filósop. Els arguments ab que fácilment queda rebatuda aytal afirmació no hem de transcriurels, puig no es necessari; bastará citar el nom d'en Chamberlain y'l primer paragraf de la seva gran obra *El drama wagneriá* pera tot seguit convéncens de que Wagner fou, avans de tot y *per sobre de tot*, poeta dramátich. Aixó es lo que no compendrán may els que no han *entrat* en el wagnerisme, y sens aixó, com diu molt bé Chamberlain, no es possible passar endevant.

Al parlar per primera vegada del senyor Doménech, varem dir que més que un veritable *wagnerista*'l creyam un *parsifalista*. Y aquí's troba la demostració de lo qu'afirmavam, sense pretendre per'xó negar que conegui y admiri com se mereixen las demés obras de Wagner. Puig si no, ¿cóm podria dirnos que las millors páginas musicals son aquellas en que la música resta sola, ó siguin els preludis? Aquests podrán ésser las millors páginas *sinfónicas*, peró cregui'l senyor Doménech qu'en cada obra de Wagner s'hi troban moltas situacions *lirich-dramáticas* que son molt, peró molt superiors al millor preludi de l'obra. Una proba ben clara podém senyalarli en el mateix *Parsifal*, comparant el preludi del primer acte ab la escena de la Consagració. La música es quasi idéntica en un y altra, y no obstant, ¿quina major grandiositat no revesteix en la segona forma, precisament en virtut de la fusió del element lirich ab el dramátich? Aixó no podrá negárnosho, y tampoch ens negaria (si concedis major importancia al element literari) la bellesa de las *llargas* lamentacions del rey Marke en *Tristan*, que sols poden apareixe pesadas als qu'escoltan l'*ópera* y no'l *drama wagneriá*.

Peró fetas aquestas dugas refutacions, sobre las que'ns hem extés degut á la trascendencia que wagnerianament tenen las afirmacions del autor, ens toca ara aplaudir ab tot entussiasme la magnifica exposició del argument de *Parsifal*, que ja haviam assa-

borit avans en la conferencia donada en la «Associació Wagneriana» (1). En Doménech descriu l'acció del poema y'l seu significat ab una justesa, una claretat y concisió perfectas, tant en el fons com en la forma d'exposarlos; no's pot dir més ni millor, ni's pot expressar ab menys paraulas. L'autor ens demostra qu'ha penetrat en lo més fons de la sublim creació wagneriana, y'ns comunica la essencia d'aquesta ab una galanura y sobrietat de forma que son verament admirables.

A continuació planteja l'autor la qüestió del catolicisme y'l protestantisme, exposant els seus arguments avans d'entrar en la explicació del simbolisme. Nosaltres trobém qu'hauria sigut millor prescindir pel moment d'aquesta qüestió, deixantla pera la darrera part, que porta per titul *La religió católica*, ahont era'l més propi lloch pera tractar de la significació total de l'obra després d'haverla examinada, ab major motiu quan l'autor la deduheix més de la part musical que de la dramática. Aixis ho farém nosaltres, deixant pera ultim terme aquella materia y continuant ara ab la descripció del simbolisme del drama.

En Doménech ens va detallant ab sa acostumada concisió, no exempta de claretat, el simbolisme de cada personatje y cada escena de l'obra. En aquest punt, tot y coincidint devegadas ab lo exposat per altres comentadors, ha sabut també anar més al fons de l'obra. El simbolisme de la lluyta entre'l bé y'l mal, entre la fe y l'exceptisme, no podrá ésser negat per ningú qu'hagi comprés el contingut de l'obra. Las diversas cerimonias que durant ella's verifican y que tant recordan las del culte católich, no hi há dubte que varen ésser inspiradas á Wagner al assistir á las que's celebravan á la catedral de Dresde. Magnificament retratada'ns presenta la figura de Kundry, la dona reincarnada, tan prompte al servey del un com del altre dels dos poders rivals, y aixis mateix també trobém descrit ab molt acert el seu aspecte fisiológich, la seva nervositat, convulsions, rialladas, histerisme, etc. La comparació de la escena de la evocació de Klingsor ab l'hipnotisme de nostres dias no pot ésser més exacta.

Tota aquesta part, que'n podriam dir l'aspecte materialista de l'obra, ha sigut tractada per en Doménech ab una veritat y justesa tals, que no podrán discutirli ni'ls que siguin contraris á las sevas afirmacions religiosas. La descripció de las dugas concupiscencias, la de la carn y la dels ulls, encarnadas respectivament en els personatjes de Kundry y de las Fillas-Flors, es també encertadissima y'ns deixa més admirats encara al férnosen la pintura exacta, com veurém, per medi de las notas musicals. Las apreciacions del autor en aquest punt son tan originals com justas, y bastarian ja per si solas pera donar á la seva obra un gran valor.

Finalment, las encarnacions que fa dels personatjes masculins no poden tampoch ésser més encertadas: aixis el geni del mal personificat en el mago Klingsor: l'escepticisme en Amfortas; la desolació dels cavallers del Graal com victimas també d'aquéll; y en contraposició á n'ells ens presenta'ls bondadosos tipos de Parsifal y Gurnemanz, símbols de la senzillesa, de la virtut y de la resignació cristianas.

En una paraula: el simbolisme dels personatjes y escenas del poema es un trevall que acredita ja al senyor Doménech Espanyol d'hábil comentador del *Parsifal*, y ab ell ens hi trobém perfectament d'acort. Mes tot just som al comensament, puig la part essencial y verament original d'aquesta obra es la següent, en que's presenta de manera extensíssima'l simbolisme musical del *Parsifal*.

Al seu estudi'ns dedicarém en el proxim article.

JOAQUIM PENA.

(1) Aquesta descripció valgué una franca ovació al seu autor, aixís com la crítica molt favorable de varis periódichs, entre'ls que recordém *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya*.

RIU AVALL

Al atravessar el pont d'Oleta, baixava mansa y cristallina la riera, arrossegantse calmosa entre'l joncar y las rocas. Donava tal sensació de plaher, que varem deturarnos allí á contemplar cóm corría l'aygua sota la vella arcada.

A cent passas del pont comensava'l bosch de superbas alzinas, ab son camí que blanquejava devallant de la montanya. Una requa de matxos tots guarnits de sarrells d'alegras coloraynas y carregats de sarrias carboneras, cubertas de fi brancatje de bruch, seguint el camí entravan en el pont.

Era aquella una nota de colors vius, com l'*allegretto* de la sinfonía sublim que cantava la Natura en aquella hora que precedia á la posta del sol. Darrera dels matxos passá la pageseta, portant dugas jerras de llet, camí de la estació.

Quina xicota més bonica! Pochs cops havia vist en mossa montanyenca tal finor de contorns, ulls d'un blau més lluminós, cabell més sedós, boca més xica y petonera.

Passá cantant una d'aquellas senzillas cansons de montanya tendras y sentidas, que brollan del cor de nostra aymada terra com

el romani florit entre las duras rocas que verdeja y perfuma:

Ay mare, la meva mare!
Ay mareta del meu cor!
No diguéu pas á mon pare
cóm se diu lo meu amor,
que si'l meu pare ho sabía,
ay larirá lariró!
que si'l meu pare ho sabía
me n'arrencaría'l cor.

Se deturá un xich, sense véurens, reposant las jerras, y á la poca estona, cantant sempre,'s perdé entre las negrosas casas d'Oleta d'Amunt.

Va ésser aquella la primera vegada que la vegi.

—

Seguint amunt el camí del bosch, costejant las fondaladas de la riera,'s troba'l casalot de morenas pedras, xato, mitj enrunat, ab un march de blanca cals á cada finestra, ahont unas floridas clavellinas posan sa nota calurosa y alegra; el casal está assentat sobre'ls marges, sota l'alzinar frondós ple de frescor y d'aucellada

L'aygua del Pinell devalla tranquila entre las pedras arrodonidas, per las que de tant en tant saltironeja embolcallantlas d'escuma. Quins recons aquells del molí de Valldepinell, plens de frescor y tancats entre las superbas massas del Montseny, sota'l Pla de la Calma!

Entre matas d'escardots ricament vestits de flors moradas y envoltats de brumarots, vaig tornar á véurela, assentadeta á terra, triant flors de borratxa — bonicas estrelletas del color de sos ulls— ab las que s'omplia la falda com si en ella hi arreplegués un tros del cel blau que s'ovirava entre'l retallat fullatje dels arbres.

Tot fent la feyna, cantava encara la mateixa cansó que'l primer dia:

Ay mare, la meva mare! ..

Del altre costat de riera, sens ésser vist, me la estava escoltant. Al callar ella, el rossinyol va comensar sa tonada. Sentint l'aucell, va restar quieta, una de sas rodonas manetas enfonzada en el munt blau de las flors ja triadas, y en la palma de l'altra reposanthi sa galta. Se guaytava l'aygua, pensativa, caviladora. Y sense qu'ella se'n atalayés, li anavan devallant, de la falda á l'aygua d'argent, tot d'estrelletas blavas que la corrent s'enduya, lleugeras, riu avall, avall...

Restá parada al adonarse de que son devantal era buyt. Bella estona va mirar cóm saltironejavan sobre l'aygua las floretas, y cóm se'n anavan depressa entre'ls embolcalls d'escuma, feu un sospir y se'n pujá al molí.

—

Tornant de la cassera, ja de capvespre, quatre gotas que caygueren me serviren de pretext pera entrar en el casal de Valldepinell. La molinera'm doná franca hospitalitat. Mentres me servia'l sopar, vegi atravessar la entrada á la noya, més bonica que may, ab els brassos rosats, nusos, enguantats de farina fins més amunt del colze, ab las cellas y pestanyas y'l rinxós cabell esbullat, tot ple de blanca pols que la feya encara més xamosa y donava més brill als seus ulls.

Se sobtá al veurem, sas galtas s'enrogiren, y després d'un «Deu lo guart» apenas inteligible, desaparegué en l'interior de la casa.

Las quatre gotas anaren creixent d'aytal manera, qu'arribá la nit entre un ver desfet d'aygua, haventme de quedar á dormir al molí.

A punta de dia unas veus me despertaren. En la cambra vorera conversavan la molinera y l'hereu, y sense voler vaig enterarme del enrahonament.

La noya volia anarsen á servir á ciutat. Això se li havia ficat al cap desd'aquell dia en que l'hereu de ca'n Bach se torsá'l peu tornant de cassera y tingué de restar una vuytada en el Molí. Ell devia haverli dit qu'era massa maca pera viure sempre á montanya, donchs alguna cosa havia sentit la mare. Calia tréureli aqueixa deria. Cert que servint els podria ajudar un xich: eran tan dolentas las anyadas, el molí comensava á ferse tan vell, l'hereu malalt sempre... Peró la ciutat també feya por á la mare... Hi há tants trenca-colls!... Si li passava com á la Guideta del Xich ó á la Rosa de la Beca... Deu nos en guart!... En cambi, ves la Filomena de ca'n Pins quina sort! Dotada ab cinchcents duros per la marquesa, y además la masoveria del Castell d'Alet...,

—Feu lo que vos sembli, mare! — deya l'hereu d'una veu amohinada é indiferent.

—

Ha plogut molt, molt á montanya. Sota la vella arcada del pont la rierada baixa tremenda. A dalt, el sol torna á brillar entre las glassas dels núvols que's destrian, y las orenetas passan altas. A baix, l'aygua fangosa, rojenca, carretejant despullas y llot, salta bramulant sobre las rocas que fa dos dias se veyan encara cubertas de molsa y falgueras. ¿Ahónt son els jonchs de la riera, las floretas dels marges? ¿Ahónt el suau remoreig de l'aygua mansa y tranquila en quin cristall s'hi reflectava'l cel, hi bevian els aucellets y s'hi miravan las libélulas vestidas de rubins y safirs? ¿Ahónt son las finas herbetas, els morats escardots de las riberas?

Riu avall, tot baixa envolt en l'aygua bruta.

L'Agneta, ab un farsell sota'l bras, passa pel pont cantant:

Ay mare, la meva mare!...

L'acaba de deixar á sa mare, mes son cant es alegre y son pas lleuger. Se'n va cap á ciutat tota sola. La flor boscana també devalla riu avall, avall...

—

Han passat pochs anys de la rierada ensá. Som á ciutat, es de nit y'l fret ens fa embolicarnos estretament ab las capas. Ens deturém sota un fanal á fer un cigarro. Un'ombra s'acosta y'ns parla casi bé á cau d'orella. Veig un munt de cabells caragolats entre'ls que hi vermelleja una camelia é hi brilla alta pinta daurada. Sento un baf de perfums que'm corprén. Uns ulls mal pintats, mes guardant una blavor encisadora, s'aixecan vers mon rostre ab un esguart desvergonyit... y de sobte veig el casal rónech, alegrat per las clavellineras, vora la riera cristallina, perdut sota'l frondós alzinar...

—¿No ets pas l'Agneta de Valldepinell?— demano.

Aquells ulls me miran ab esglay, d'aquella boca, massa roja,'n surt com un gemech... L'ombra's gira y fuig entre las tenebras, perdentse en el llot malehit de la ciutat...

Y torna á passar devant mos ulls el recort de la tremenda rierada, fangosa, amenassadora, enduhentsho tot sota la vella arcada del pont d'Oleta... Tot riu avall, las blavas flors de borratxa y'l ressó d'aquella cansó montanyenca:

Ay mare, la meva mare!
Ay mareta del meu cor!...

L. Escardot.

Riberas del Congost, setembre de 1902.

NOVAS

Albacete celebrá'l dia 17 del present mes la festa dels seus Jochs Florals, que, segons els telégramas, resultá lluhidissima y trascendental per son carácter regionalista, mercés al discurs del mantenedor senyor Alba, diputat per Valladolid, qui en tons vibrants combaté la falsa y desatinada política centralista qu'ab criteri tancat acusa de falta de patriotisme á regions que com la catalana son amants dels seus drets y de la seva personalitat individual y política. Feu grans elogis de Catalunya, declarantse regionalista convensut. El Consistori li doná un banquet, y en ell se refermá'l senyor Alba en las mateixas declaracions, essent aplaudit ab entussiasme. També feu manifestacions análogas el senyor Bernal, que defensá á Catalunya dels cárrechs que li fan els centralistas de mala fe, dihent que nostre poble no ha renegat may d'Espanya, sinó dels falsos régims y de l'anarquia y desconcert que regna en el poder central. Afegi que n'hi há varias d'altras de regions que volen lo mateix que vol Catalunya, la qual desitja'l concurs de las que com ella han assolit ó assoleixen la major edat, pera poder totas juntas salvar á Espanya, deturantla en la cega marxa que porta vers el desprestigi y la ruina. Afirmá que Catalunya ha sigut sempre de las primeras en ajudar á las regions germanas necessitadas, y que cal ajudarla á n'ella en son moviment actual. Aquestas frases foren rebudas ab aixordadoras ovacions.

S'ha de tenir en compte que'l senyor Alba es secretari de la *Unión Nacional*, y qu'oferi trevallar dintre aquest partit en defensa de las ideas per ell exposadas, lo qual indica una evolució ben lloable, essent sincera com sembla.

Ab goig ho consigném pera bé de la causa, desitjant qu'arrelin aytals ideas en aquell pais ahont sembla que'l regionalisme hi té ja molts adeptes. Es innegable la importancia del concurs de las regions per'arribar á la regeneració desitjada.

Com es de suposar, als politichs d'ofici'ls hi causaren molt mala impresió semblants

declaracions, sobre tot en vista del efecte qu'ellas acabavan de produhir en aquell poble, qui, al aplaudirlas, demostrá son amor á la patria, á la moralitat y á la justicia.

—

Per'avuy estava fixada la obertura de la Exposició d'Art Antich. No cal dir que desitjém resulti notable aquesta Exposició, que baix el punt de vista de la cultura de Barcelona y dats els tresors d'art antich catalá que poden haverse reunit, constituheix la nota més important de las actuals festas de la Mercé.

A propósit d'aquesta Exposició, ha dit fa pochs dias nostre company de causa'l distingit arqueólech Pelegrí Casades, en un de sos articles y entre altras cosas, lo següent:

Una llissó's desprén ben clara de la Exposició que'ns ocupa. Malgrat l'época pertorbada y trevallosa á que pertanyen las obras artísticas exposadas, l'Art en nostra terra prengué tan poderosa volada y sa forsa fou de tanta intensitat, que pot dirse, sense cap mena d'exageració, que penetrá per tot arreu, vivificantho tot ab son alé. Res pogué sustraures á sa influencia benfactora, y no hi hagué afrau prou amagada qu'escapés á sa acció. Aixís un hom s'explica cóm, malgrat las insensatas é innombrables destruccions y perduas d'exemplars artístichs, encara sía ben ovirador el patrimoni d'Art que conservém pera honra, delectació y profit nostre.

Ens interessa á tots omplir la vall profonda que sigles de miserias, persecucions y endarreriment obriren entre aquells antecessors nostres y la generació qu'ara's deixonda de son ensopiment. No n'hi há prou ab que la cantadissa de nostres poetas hagi despertat nostres sentiments adormits: es precís que la forsa potentíssima del Art sía l'alsaprém qu'adressi vigorós nostre esperit, afermantlo cada día més y més.

—

Es d'alabar la Delegació de la «Lliga Regionalista» á la Barceloneta pel concurs d'escriptura y lectura catalana qu'organisá pera que hi prenguessin part els noys menors de dotze anys fills ó vehins d'aquella barriada.

El matí del diumenge's verificaren els exercicis en presencia del jurat, compost pels senyors Rossendo Serra, Antoni Bori y Fontestá y Manel Folch y Torres. Hi prengueren part vintidós noys, y'l resultat fou excelent.

Concursos com aquest, que semblan insignificants y que no deixan de tenir una gran importancia práctica, honran á las entitats catalanistas que'ls organisan y convé que sian freqüents.

L'acte del repartiment dels tres premis oferts, tindrá lloch el dia 29 del corrent.

—

L'associació democrática catalanista adherida á la *Unió* «Lo Renaixement», celebrá'l dissapte darrer una vetllada literaria musical que resultá molt agradable, essent molt aplaudits tots els que hi prengueren part. Hi assistí nombrosa concurrencia.

—

Publicacions rebudas:

Don Joan y don Ramón, cansó popular catalana, XXIX de las publicadas pel «Cançoner Popular», ab un dibuix y las corresponents notas folklóricas. Preu, 10 céntims.

Un cartell dibuixat per Cidón y anunciador del diorama «Boria avall», construhit sobre'l quadro d'en Galofre Oller del mateix títul y que s'ha d'inaugurar en el «Circul Artistich» el dia 27 del corrent.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

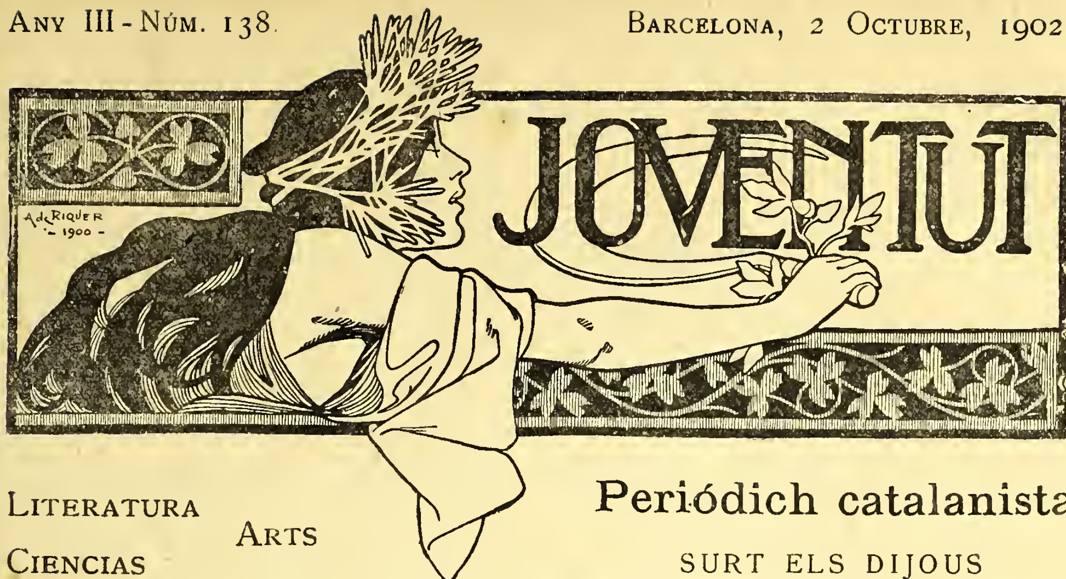
SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.—No s'admeten els que no sían inédits. — No's tornan els originals. — Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any..	10	Franchs.
Número corrent..	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY III - NÚM. 138. BARCELONA, 2 OCTUBRE, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS . . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

BARCELONA POBLE GRAN

No som escolans d'amén de ningú. JOVENTUT té á honra l'estar afiliada á la *Unió Catalanista*, y estanthi afiliada es ben lliure de donar son parer en totas las qüestions. Enteném que la *Unió* no vol aplegar als inconscients, sinó als convensuts que diuhenlo que senten. D'aquesta independencia de criteri y d'aquest valor de las propias conviccions la mateixa Junta Permanent ne doná exemple al manifestarse obertament contraria á la celebració de las festas que actualment celebra Barcelona, per considerarlas impropias dels actuals moments en que nostra ciutat está sense garantías constitucionals.

Per nostre compte hem d'afegir que las actuals festas no sols son impropias, sinó que tenen un altre defecte: el del mercantilisme, qu'en va's procura dissimular. No hi há dubte que á alguns dels organisadors els ha mogut tant el propósit d'atreure badochs y veure lo que s'hi guanya, com el desitj de realisar una manifestació de lo qu'es y pot la civilisada Barcelona.

No desconeixém lo important qu'es aquesta manifestació de las forsas vivas de nostra ciutat. Per aixó creyém oportú examinar, encara que no més sia á grans trets, el carácter que las festas han revestit y'l grau d'avens qu'en l'art y la cultura barcelonina en general han senyalat.

Sol dirse que á tot arreu hi há gent pera tot, y es clar qu'en las grans capitals modernas, cosmopolitas, ahont el contingent es major, aquesta veritat se fa patent á tota hora. Entre'ls habitants hi abundan els sobrevinguts, y cada casa es un món apart, ab hábits y gustos propis. Llevat dels barris antichs, que solen viure aferrats á sas tradicions, la gent se divideix en nucleus heterogenis, inconsistents, y ben extranys els uns als altres ab tot y formar un comú. L'esperit de

rassa no existeix, puig els uns se mouhen per rutina, els altres se fan esclaus del capritxo ó la moda, y rarissimas vegadas un mateix sentiment ó aspiració conmóu á tots al ensemps. Els vincles generals no'ls forma l'amor sinó'l negoci; la solidaritat es falsa, ó millor dit, sols aparent. Més que trevallar en comú, més que viure una mateixa vida, se representa frívolament una mateixa farsa; farsa de ben mala fe en son fons, perque no sols se fingeix y s'enganya, sinó que també se trafica.

Barcelona ha desenrotllat son gran esperit d'assimilació y ha volgut ésser una gran colectivitat d'aqueixas. S'ha volgut enriquir, dirse gran y avensada, tenir totas las condicions que á las grans ciutats distingeixen, y ho ha lograt sols en part, perque als ulls dels que la estiman y desapassionadament la miran, poble gran era y poble gran continúa essent. Els trets distintius, l'ayre de familia, tant d'una localitat com d'un individuu, no se solen perdre sinó á copia d'anys y de succehirse las generacions. No's cambía el carácter tan fácilment: en tot cas se disfressa.

Qu'está en época de tranzició nostra ciutat, no cal que nosaltres ho repetim. Peró vol ésser artista y mercadeja massa; vol ésser senyora y menestraleja massa també; vol ésser ciutat gran, en una paraula, y s'oblida de que com á poble gran está en camí d'arribar á ésser un gran poble.

Barcelona no es pas com altras grans ciutats la capital d'un agregat de pobles: Barcelona es la capital d'un poble sol, y té d'aspirar á que no se la consideri únicament com sa capital mercantil. ¿Quin títul pot dárseli, donchs, que li fassi més honor que'l de poble gran?

No'l pateix Barcelona'l trist convencionalisme d'ésser capital d'un gran Estat. Els forasters que venen saben que nostra ciutat es la capital de Catalunya, això es, d'un poble que té carácter propi; y'ls barcelonins inconscients que tant han fet pera dissimular aquesta qualitat, quan menys s'ho pensan y sens adonarsen se fan traició, se mostran tals com son y posan de manifest qu'*encara* constituheixen un poble gran.

Això ha succehit en las presents festas de la Mercé (prescindint ara de que s'hagi dut pels cabells la ocasió de celebrarlas). Per ellas hem vist que Barcelona com á gran ciutat no val tant com deuria, y en cambi, com á poble gran, podría fomentar sas bonas condicions y oferir aspectes ben típichs que la posarían al nivell dels primers.

Fixemnos, com exemple, en el concurs qu'ha tingut lloch de coblas populars, cants y dansas, que son l'esperit del poble; fixemnos també en el concurs de gegants, drachs, áligas, etc. Pocas vegadas s'es vista una tan gran gentada com la que's llensá als carrers pera presenciar el pas d'aquellas comparsas populars, d'aquells personatjes llegendaris y d'aquells animals apocalíptichs vinguts de tots els indrets de Catalunya. No hi hagué barriada, ni poble ni poblet dels que forman la *gran urbe* barcelonina, que no aportés extraordinari contingent de vehins al centre de la ciutat. Y no era sols la curiositat lo que'ls duya, sinó un sentiment més fondo: el dels recorts, el del amor al terrer nadíu. Els catalans de Berga qu'en la *gran urbe* resideixen recordavan, veyent la Patúm, las típicas festas de la seva terra; els empordanesos ploravan per dintre als acorts de la Sardana; els vilafranquins y'ls del Camp deTarragona'ns esborronavam d'emoció als espetechs del Drach y al espinguet de las grallas dels Xiquets de Valls. La joya de la vida, la més intensa, la més sana, la de la joventut, era evocada tristament y com en somnis. ¿Y per qué tristament? Perque Barcelona, la Barcelona catalana que com á tal fruhía ab aquell espectacle, més que poble gran ha volgut ésser gran ciutat, y ab la por de que'l trajo de tal li vingués gran, ha tingut miraments y reparos que no li han permés ésser ni una cosa ni altra, y per consegüent, l'han desnaturalisada; perque aquells Xiquets, y aquells Diables, y aquells Drachs y aquellas coblas no's confonían ab el poble pera ballar sos balls, no s'apoyavan en ell ni d'ell arrencavan per'aixecar sos castells; no omplían sa missió ab entussiasme sinó que com á sonámbuls cumplian son comés; en fi, perque havían vingut... *oficialment*.

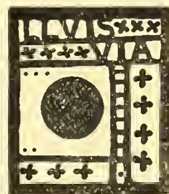
Y á pesar de tot, per la nota d'ingenuitat que donaren, per l'efecte que produhiren, per lo que'ns digueren al cor, ells demostraren que Barcelona es, avans que tot, un po-

ble. Y lo mateix ens ha demostrat aquests dias l'*ornat* (?) públich de la majoria dels carrers. Sempre lo ingenuu resulta més simpátich, fins mancanthi bon gust y fins essent barbre, que no pas lo pretensiós, que quasi indefectiblement resulta buyt. Sempre adornos com els del carrer del Carme, del Hospital, de Sant Pau, etc., serán menys artistichs que una moxiganga de poblet. Com que'l carácter de poble no'ns l'hem pogut treure, el concurs de gegants y coblas resultá una nota verament típica, un xich descolorida y migrada si considerém lo qu'hauria pogut ésser, peró sugestiva de totas maneras y que interessá á tothóm, fins desde'l punt de vista artistich.

Desd'aquest punt de vista sobre tot. Perque no hem d'oblidarho que s'ha d'ésser un poble de debó pera fer art, y que l'art fa més grans als pobles. Qu'ho diguin nostras cansons de llunyanas centurias; qu'ho diguin las notas de color y'l gran sentiment poétich de las tradicions y festas populars de tota Catalunya; qu'ho digui la musa popular d'en Clavé, que iniciá l'actual desvetllament y la próxima resurrecció. Esser un poble no es cap vergonya; ésser un poble es gosar de la propia vida y de la propia llibertat, y sols aixis volém ésser poble.

A nous temps nova cara. L'acció civilisadora del Catalanisme fa que s'accentuhi més cada dia aquest modo de pensar; l'acció civilisadora del Catalanisme'ns ensenya que quan els catalans eram un poble de debó, avensat dintre de l'época, eram un poble d'artistas; l'acció civilisadora del Catalanisme fará que no amaguém may els nostres sentiments ni'ls nostres entussiasmes, revifant en nostra ciutat mateixa l'esperit popular, posant en boca de tothóm las cansons més catalanas y fent ballar la Sardana als més encongits. Heusaqui la principal base de civilisació d'una ciutat que viu, que té y vol tenir personalitat propia y que no detura sa marxa per la via del progrés.

Lo artificiós va cedint el pas á lo verdader. Si en temps llunyans nostre poble demostrava ésser artista y ésser culte ab els monuments que'ns llegava y qu'encara's conservan, ab sas costums, ab sas festas, ab sa democracia encisadora, avuy té de mostrar que val tant com avans y qu'es tan artista com era, si nó per sas obras, per sas aspiracions, signe de sa vitalitat. Als qu'en sentit depressiu, peró ab rahó, li regatejan el titul de gran ciutat per'aplicarli'l de poble gran, se'ls ha de convence de que Barcelona es realment poble gran, generós, hospitalari, amant del seu passat y gelós del seu pervindre, que té aspiracions y fe, qu'ab son trevall s'enriqueix y s'educa, qu'ab sas festas no s'embruteix, que s'entussiasma peró no s'emborratxa, que *viu* y canta, qu'ab sos cants escampa sa civilisació, y que veu clar en els seus destins. Y de quína altra manera no dirém allavoras tots, fins els més mofetas: Oh, si! Barcelona, poble gran!...

CAMÍ DE LLIBERTAT

I

L'ampla carretera, banyada pel tebi sol dels dias d'hivern, s'havia acabat, y calia buscar per entre las montanyas alguna dressera que, sens oferir perill d'estimbament per aquells horrorosos precipicis que continuament s'obrian sota'ls peus, conduhis á Llibertat lo més prompte possible.

Peró Llibertat era lluny. Pera ovirarla solzament, s'havia d'atravessar una llarga cordillera d'altíssimas montanyas que semblavan desafiar als núvols.

El bon avi caminava poch á poquet, duhent agafat de la má á un infantó de carona d'ángel y ulls negres y brillants, á qui ensínistrava á trescar per aquellas montanyas. L'avi l'estimava molt al infantó; l'estimava tant, que sempre li deya:

—Fill meu: aprén, aprén á trescar per aquestas serras, que'l camí qu'hem seguit fins ara es el més planer, y per'arribar allá hont afanyosos dirigim nostres passos, haurém de caminar molt pels pedruscalls relliscosos que'ns malmetrán els peus. Qu'aixó no t'espanti, ¿sents? com á aquells de tos majors que preferiren quedarse á Oprimit per por d'ensagnarse'ls peus, ó com á aquells

altres que, ab l'afany d'arribarprompte, han seguit per mals viaranys ahont poden deixarhi la vida.—

L'infantó se'l mirava; aixecava sa carona riallera qu'acariciava'l vent fent voleyar sos rossos cabells, y deya:

—Avi, sou molt bo. Si mos majors os han mirat sempre ab indiferencia, jo os estimo molt... Sou molt bo, avi, sou molt bo!...

—Perque os estimo, perque estimo á la humanitat com á mi mateix...—

De sobte apareix darrera d'ells un home que, aferrantse d'arbre en arbre, va pujant la dreta costa sense seguir el camí. Va pel dret y corrent; son rostre es vermell, sos ulls treuhen foch, son pit panteja sorollosament, peró segueix amunt, amunt sense descansar, fins que, al passar prop del avi, li diu:

—Bon vell: ¿sabríau si vaig bé per'anar á Llibertat?

—Malament—respón l'avi.

—¿Cap hónt cau?

—¿Veyéu aquell puig altíssim? Donchs es á l'altra banda.

—Aixís ja vaig bé. Adeussiáu.—

Y apa, costas amunt, ara agafantse á un arbre, ara apoyant el peu en una mata, ara cayent, ara aixecantse, va seguint sense descans.

—Fill meu — diu l'avi á son net — mirat á aquest home: vol estimbarse avans d'ésser á Llibertat!—

. . . .

Feya poch qu'havia passat aquell home, quan n'aparegué un altre també ab el rostre encés, els peus sagnants y banyat tot ell de suhor.

—Bon home — va cridar al avi:— per'anar á Llibertat ¿vaig bé?

—Malament!—torná á dir l'avi.

—¿Ahónt cau?

—A l'altra part d'aquell puig més alt.

—Gracias. Adeussiáu.

—Escoltéu—va fer l'avi:—jo també vaig á Llibertat: ¿voléu venir ab mi?

—Sou molt vell y caminéu molt poch á poch; y després, encara anéu ab una criatura.

—Ja vaig per bon camí.

—Trigaréu massa.

—Peró hi arribarém.

—Jo també. Adeussiáu.

—Mes— replicá l'avi — ¿no veyéu que podéu despenyarvos? ¿No veyéu que á cada pas hi há un precipici y que cauréu en algún sens adonárvosen?

—Ca, ca! Pel dret hi arribaré més aviat!

—Un altre, fill meu,— va dir l'avi — que tampoch vol arribar á Llibertat!—

II

L'avi ja era molt més vell; ab tants anys com duya gastats atravessant aquellas serras, tenia ja'l cap blanch com la neu, y pera caminar havia d'apoyarse en un groixut garrot... peró encara's veya ab esperit pera continuar sa pesada marxa. El nen ja no era un nen: ja trescava tot sol per aquellas montanyas, tan lleuger, que l' avi gosava al véureho.

Havian passat la llarga cordillera, havian arribat al cim de l'última montanya—aquell cim altiu que desafiava als núvols,—ja eran á mitj camí de Llibertat, ja sols s'havian d'obrir pas entre las grossas matas d'espi y devallar la rápida costa. Ells ja l'oviravan el poble desde dalt del cim, y'l veyan hermós, molt més hermós de lo que l'havia forjat sa pensa.

En el cim hi havian trobat á aquells dos caminants, que, rendits de tan fadigosa marxa, reposavan tot parlant, ab dos homes més, de lo convenient qu'era arribar á Llibertat.

—Llibertat — deya'l que l'avi havia trobat primer—es aqui baix Cal córrehi, nosaltres hi hem d'arribar cósti lo que costi, per més obstacles que'ns surtin al pas! Nosaltres hem d'arribar á Llibertat pera fer corre als escamots d'incréduls, d'imbécils!...

—Visca Llibertat! — cridá un dels desconeguts.

—Sí—afegí'l caminant:—cal arribarhi pera que la religió hi imperi, y ay del home que no cregui lo que'ns diu la Iglesia!

—Pera tancar els convents! Pera cremarlos!—replicá'l segón.

—No — digué l'avi acostantshi: — cal arribarhi pera fer que la religió de cada hu sia respectada, pera que las riuhadas dels odis se cambihin en corrents de pau, pera donarnos tots plegats l'abrassada d'amor qu'ha d'agermanar als homes.

—Sou boig!—va dirli l'un.

—¿Y ahónt es axò?—li preguntá l'altre ab mofa.

—Miréu: Llibertat es aquell niuhet banyat de sol. Per'arribarhi s'ha de trevallar molt, s'hi ha de posar l'ánima...

—No hi arribaréu pas: sou massa vell!

—Per'xó segueixo'l camí més planer: pera que jo hi pugui anar y tothóm pugui seguirme.

—Nosaltres hi serém primer! — va cridar un altre.

—Si no sucumbiu ab vostra exagerada marxa, perdentse tot lo fet... Peró si jo'm moro pel camí, miréu: aquest infantó, qu'es mon pensament y ma vida, seguirá caminant. Podrá desorientarse, axò si, peró llavors s'aturará, y será pera rependre'l camí ab més forsa.

—Sou boig!

—Boig!—digueren tots.

—Cridéu, cridéu, caps sense cervell!—digué l'avi, reprenent el camí ab son net.—Seguíu per aqueixos viaranys! Si os despenyéu, no será per culpa meva.—

Y tirá avall ab son net, mentres els altres li tiravan pedras y s'esgargamellavan cridant:

—Bojos! Retrógrados!

—Bojos, més que bojos!...—

Y aquells homes s'havian posat á caminar altra volta, quan de sobte'ls dos desconeguts, avi y noy, llensaren un ¡ay! horrorós. Els dos caminants s'havian estimbat al fons d'un abim.

—Compadimlos—digué l'avi—compadimlos. Son afany d'arribar á Llibertat primer que'ls altres ha sigut causa de sa mort.

—Bon avi—digueren els altres dos:—¿voléu deixarnos fer el camí ab vos?

—Ab els brassos oberts os espero! Veniuhi, que tots hi cabéu en mi: creyents y ateus, vells y joves, poderosos y desvalguts... Miréu aqui baix Llibertat, banyada de sol, de llum pura, disfrutant pau y tranquilitat... Baixemhi, no per nosaltres, que ja no podrém fruhir el plaher, sinó pels homes de demá, per nostres fills, perque sian felissos... Mireula la Vila de Llibertat, qu'hermosa, qué gran, qué rica!... Ab homes ab cor d'home, sense rencors, models de virtut!... Tot goig, tot felicitat!... Veniuhi tots!... Anemhi!—

Jaume Aymá y Ayala.

TEATRES

El Anillo Mágico.—La Gallarda del Roser

Pera ferse cárrech del valor literari y musical de *El Anillo Mágico*, obra de gran espectacle que s'ha estrenat fa pochs dias á Novetats, n'hi há prou ab la següent observació qu'ab gran sorpresa ferem el dia del estreno: En el tercer acte l'actor cómich, *il caricatto*, com diuhen els italians, canta unas coplas ab pretensions satíricas; en cassos tals, ja se sab, el públich s'engresca, y sabent que l'actor ne porta mitja dotzena més d'actualitat, vinga aplaudir y vinga demanarne de novas, fins y á tant que l'actor, reventat, ne canta una en que diu al públich, ab més ó menys finura, qu'es un imbécil *(¡bravo!)*, ó diu senzillament que ell, l'actor, ja no pot dir faba. Sols ab tals indirectas se dona'l públich per satisfet. Ab las coplas de *El Anillo Mágico* no va passar res d'axò. S'acabá la primera y'l silenci fou sepulcral. Els senyors Arqués, autor de la lletra, y Giménez y Cotó, autors de la música, poden vanagloriarse—oh poder de la impotencia!—d'haver trencat una tradició. El públich ne va tenir prou ab la mostra y no va voler novas probas del ingeni de don Joaquim Arqués, ni va voler tan sols que li repetissin la música.

Devant d'una mostra tan *gráfica* de lo fret y aburrit qu'estava'l públich, tot comentari sobra, y serian per demés las altras mostras que podriam presentar pera deixar sentat que tots tres autors s'han distingit en aquesta obra per la seva *mansuetut*, pobresa d'ingeni y falta absoluta d'inventiva; perque, ¿qué se li pot demanar á un *ingenio* que ni tan sols sab dir en versos curts un parell de grollerias ben ditas? Hi há que tenir en compte que las grollerias agradan al públich quan son ben ditas. Donchs, ni axò. ¿Y qué poden demanárloshi á uns mestres que ni tan sols saben trobar una cantarella alegra y enjogassada, bruscament trencada per un calderó indefinit y represa tot seguit ab gran espetech instrumental? Donchs, ni axò.

En fi, el llibret de *El Anillo Mágico* (que, entre paréntesis, sembla espigolat en quant á argument d'altras vellas obras d'espectacle), es de lo més dolent y vulgar que may hagim vist, y la música que (entre paréntesis també, ens recorda á cada pas qu'altra de molt semblanta estém tips de sentirla), está á la altura de la lletra per lo ramplona y mal aplicada.

Y á pesar d'axò'l públich va á Novetats, y probablement l'obra proporcionará bonas entradas. ¿Per qué? Perque hi há espetech; espetech de llums, espetech de trajos, y espetech de camas enlayre, es á dir, espetech de ballarinas guapas y ben formadas. Y per torna un ballarí que *dona l'opi,* com diuhen els castellans.

S'ha de confessar que la empresa s'ha mostrat rumbosa... en part. Se parla de molts mil duros gastats, y si bé no creyém que siguin tants com diuhen, lo indubtable es que s'ha posat l'obra ab luxo desacostumat. Fem excepció per las decoracions, que res tenen de particular; decoracions, entre novas y arregladas, á tant la cana com vulgarment sol dirse. L'empressari catalá per un costat ó altre ha d'ensenyar la poteta; es á dir: fins quan se desdinera ha d'ésser mesqui en alguna cosa. La instalació eléctrica es notable tant en cantitat de llums com en riquesa de matisos. Llástima que no'n sápigan treure tot el partit que la instalació permet! Falta de suavitat en determinadas tranzicions, tonalitats impropias en certas situacions escénicas, etc., son defectes en que un electricista hábil, ensemps que artista, no incorreria. Els trajos son richs y llampants, alguns de bon gust y dibuixats ab fantasia; altres, sobre tot alguns de dona, esquifits d'etxuras y massa cridaners de color. En fi, els chors quelcóm més triats qu'avans; no's veuhen tantas caras arrugadas ni tants ossos, ni se senten tants galls. De tots modos, la millora es poch sensible. El cos de ballarinas es ben acceptable, y no dihém aixó perque ballin ab gran precisió; bastant deixan, en aquest sentit, que desitjar; peró en cambi'ls quadros plástichs de conjunt son d'una gran armonia, tant en color, puig els trajos, que vesteixen elegantment, son en general d'entonacions suaus y delicadas, com en linias, perque ellas, las ballarinas, *se portan l'oli;* volém dir un fisich espléndit, y's mouhen ab finura y desembrás.

Molt simpática es també la primera ballarina, que balla ab distinció. Nosaltres confessém ingenuament que tot lo que trobém d'artistich y armónich en els balls de conjunt, ho trobém d'inarmónich y antiartistich en els *solos* de las primeras ballarinas absolutas. ¿Hi há res més inarmónich y antiestétich que veure una dona de formas finas contrayent violentment muscles y nirvis ara pera aguantarse sobre las puntas dels peus, ara pera giravoltar follament com una baldufa, acabant després de mal dissimulats esforsos per caure ó poch menys esbufegant, els ulls sanguinolents y'l rostre amoratat en que la suhor hi regalima?

Y aixó encara'ns sembla molt més grave quan se tracta d'un ballari. El que tenim á Novetats va naixe pera baldufa. Cada hu naix pera lo que naix, y puig ell segueix serenament sa vocació, respectemlo; mes no'ns podém estar de plányel per haver nascut ab una vocació tan... mecánica. El públich li va fer una ovació delirant. Permétins l'Alarma, autor del *Diorama animado*, un consell que li podria fer guanyar molts diners: fassi un ninot de fusta que sembli un home dotat de tres senzills moviments: primer, de rotació sobre'l seu ex; segón, de rotació y traslació conjuntament seguint una linia recta; y tercer, de rotació y traslació seguint una circunferencia, cuydant en aquest cas que'l cos s'inclini cap al centre pera contrarrestar la forsa centrifuga que faria desviar el seu ninot. Tot aixó no es pas gayre dificil, y mecánicament lograrà l'Alarma que'l seu ninot dongui cent voltas més per minut que'l ballari de Novetats. Aixó si, no'ls hi digui que'l ninot es de fusta y no pot morir d'un atach d'apoplexia fulminant, perque alashoras no n'hi guanyará cap de quarto. Tothóm diria: «*Vaya* un mérit!»

Si'ns hem ocupat de *El Anillo Mágico* ab més detenció de lo que's mereix, ha sigut pera fer notar la relativa esplendidesa dels empressaris, cosa á que avuy no estém acostumats; peró al mateix temps voliam fer notar que no n'hi há prou ab ésser espléndit. Tal volta no n'hi perdrán cap de diner á Novetats ab aquest espectacle; mes aixó's deurá al gran contingent de *babaus* qu'han fet venir las firas y á la casualitat d'ensopegar ab un ballari qu'ha caygut en gracia. De no ésser aixis, estém segurs que la empresa n'hauria surtit ab las mans al cap. ¿Y tot per qué?.Perqu'en l'obra no hi há res d'art veritable, y l'ingeni, la *sombra*, com dihém vulgarment, hi manca en absolut. Si la empresa de Novetats, ademés d'ésser atrevida, hagués tingut dos dits de sentit artistich, hauria trobat quelcóm millor pera posar en escena. ¿Qué'ls hi costaria sostenir un director artistich com tenen un director d'orquesta y un director de ball? Mes aqui semblant cárrech se considera inútil, perque en tractantse de bon gust y de cultura artistica, qualsevol senyor que té tres pessetas á la butxaca's creu saberne més que'l més pintat. Ara no'ls dich res tractantse d'empressaris; aquests no admeten llissons de ningú. Com que son *els que pagan!*

La Galtarda del Roser d'en Bori y Fontestá, qu'estrenaren á Romea'l dia de la inauguració de la temporada d'hivern, es un quadret cómich sense pretensions. L'autor, enamorat de las costums y tipos de la terra catalana, vol presentarnos uns y altres en escena y ho fa ab forsa coneixement y garbo, sense donar gran importancia al element dramátich. La obreta está escrita en bona prosa catalana y'ls actors de Romea la representan, en conjunt, ab carinyo.

ANDRÉ CHÉNIER

Un cel de plom demunt la extensa plassa
torna las casas del voltant cendrosas,
y entre un milió de testas remorosas
la guillotina sanguejant rebassa.

Febrós l'esguart, la cabellera lassa
al llarch cayent de sas faccions hermosas,
entre grillons las blancas mans piadosas,
el gran Chénier ab valentía passa.

Se'n puja al cadafalch, la gent domina,
y ab gest altíu, que ni la mort aterra,
la increpa ab fe per sa alenada impura...

La plassa s'ompla de ressons de guerra,
baixa'l tallant de l'alta guillotina
y del poeta cau la testa pura.

Xavier Viura.

FIRAS Y FESTAS

Malgrat els temps malestruchs, Barcelona ha estat per festas. ¿Es insensibilitat? ¿Es coratje? Inclinemnos á creure lo segón, y al divertirnos, si se'ns acuden pressentiments tristos, diguém: *Tant se val!* ab broma ó sense broma fem el nostre fet.

Y'l fer festa major nostra ciutat després de tant temps de no ferne, no deixa d'ésser útil, puig els festeigs retratan nostre carácter de cos enter y mida natural, y'ns demostran lo qu'altras vegadas hem dit: que Barcelona es una ciutat ab poch sentit artístich comparat ab els medis materials de que disfruta.

Tots els qu'han donat un passeig pels carrers adornats s'han pogut convence de que els adornos son en extrém ensopegats pera despertar el bon humor y l'alegría dels forasters. La *pensada*, qu'es el *rasgo* distintiu del barceloni que's sent inspirat, ha donat sos fruyts ingenuus, peró saborosos.

¿Haurían may cregut que un carrer estret com el de Mercaders se prestés á convertirlo en una riera ab palets y marges y arbreda, riera d'aygua natural provenint d'una cascata que forma'l seu gorch ahont hi há anguilas y peixets de globo? Donchs si senyor, y qui no ho vulgui creure qu'ho vagi á veure.

¿Y qué, me'n diuhen d'aquell carrer convertit en una fábrica, ab xemeneya y rodas y tiras de lona fent de corretjas de transmissió? ¿Y d'aquell altre, fosch com una gola de llop gracias á unas rocas de paper continuu que feyan de sostre de cova y al final se veya baixar de l'alsada d'una casa una imponent cascata que semblava veritable, feta per medi d'una tira de roba que baixava y tornava á pujar per l'enginyós sistema de dos corrons moguts per una maneta? ¿Y aquell carrer, que crech es el de Carders, que va adornarse ab un rengle interminable de biciclistas montats á la máquina y ab una bomba eléctrica á devant? ¿Y aquell carro de Venus del carrer de Banys Nous? Vaja, que si haguessin d'ésser jurats, confessin que's trobarían en un embull per'adjudicar els premis.

Llástima que la pluja va deslluhir moltas penjarellas y no va favorir més que'l carrer de la gran cascata, ahont las covas van tenir son degotall y'l saltant aygua auténtica.

Tot s'ha fet ab la sana intenció de fer badar un pam de boca als Tófols y Nofres, que verament se quedan encantats devant de tan espatarrants maravellas.

Per cert que á la Rambla vaig trobar un Tófol conegut badant devant d'aquell arch bonyagut que hi há á la entrada del carrer del Carme. L'home s'expremia'l magí pera endevinar, y al dirigirmhi'm digué:

—Sé pas si ho entench, mes això m'apar un terratrémol.

—No, bon home—(vaig voler ilustrarlo).—Aixó representa un volcá modernista.—

¿Y'ls carrers fortificats? Ni que temessin una invassió d'alarbs.

El carrer de la Boquería está en carácter: un inmens basar de quincallería de Yedo, ab las criaturas penjadas per tot arreu. L'orientalisme s'ha apoderat dels carrers del Hospital y Sant Pau, ahont hi mancan perfums y eunuchs, mes segurament no hi faltan odaliscas. Y á tot arreu, quina abundor de bestiolas! Kanguros, elefants, quimeras, drachs, cargols, aranyas... Una mica més, y la festa era un curs práctich d'historia natural.

¿Y per qué no hi há d'haver de tot? Aquí teniu el carrer geroglífich: *Carrer de...* y trenta claus que punxa per amunt surten de

dalt de la porta del carrer, ahont s'obran y tancan més portas y més de trenta claus se fican dintre de més de trenta forats de pany.

Y també hi há'l carrer simbolista: una colossal aranya teixeix una trenyina al costat d'un escut prou conegut pera descriurel. El simbol es transparent, y, com deya Gracián, «*á pocas palabras buen entendedor*.» L'esperit regionalista dels carrers s'ha afirmat en general per l'abundor de banderas catalanas.

Inventiva, originalitat, modernisme, no han pogut resistir la comparació ab el tradicional sistema del paper retallat. Els carrers de Dou y Fortuny, Raurich y Picalqués, etc., etcétera, han produhit molt bon efecte donant una nota pintoresca encara que casulana. Val més aixó que ficar els peus á la galleda. Fora injust no fer menció del bon aspecte que presenta la Plassa del Rey, y no fer constar que'l carrer de *Fernando* ha sigut el qu'ha adornat ab més bon gust y riquesa, donant la nota alegrament decorativa més las banderolas que'ls medallons. Viva llástima ha estat no poder gosar del efecte de la iluminació!

Fora pocas excepcions, hem de tenir el valor de dir que la decoració dels carrers, en conjunt, ha resultat un fracás. No'ns deixém dur per un patriotisme falsejat: al pa, pa, y al vi, vi, com á bons catalans. La falta de bon gust ha campejat per tot arreu. Que hi ha hagut bona voluntat, es evident, no podém negarho; peró la bona intenció no basta: ja se sab que de bonas intencions l'infern n'está empedrat. Devém ésser exigents, no'ns hem de fer ilusions enganyantnos nosaltres mateixos, ni hem de tractar d'enganyar als altres. Volém ésser la primera ciutat d'Espanya, volém compararnos ab ciutats extranjeras, y al punt de fer unas festas se'ns veu que som un poble gran, y ara'ns hem de convence de que no n'hi há prou ab tenir á mils els habitants y á mils els duros: cal tenir quelcóm més, que sols s'adquireix ab l'estudi, ab temps dedicat á conreuhar el bon gust, ab el foment de las bellas arts, prenentse més en serio las aspiracions més enlayradas de la vida.

Ab las festas ha coincidit l'arreglo dels batents de porta del portal de Sant Ibo de nostra superba Catedral, y, com sempre, l'arreglo es una profanació artistica. Consisteix en unas planxetas de ferro estampat clavetejat de tatxas de llautó y uns clauhets més grossos que fan bastanta pena.

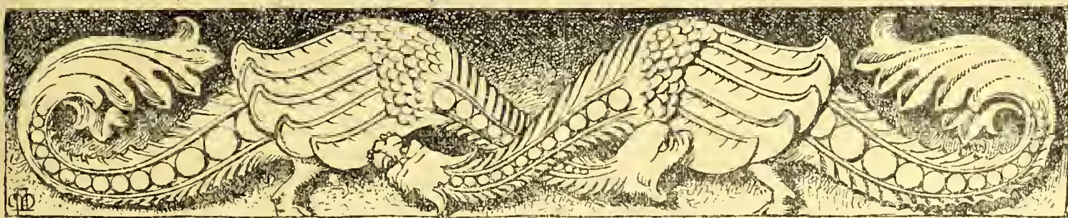
El concurs de gegants, drachs y patums, ben típich per cert, ha vingut á corroborar la nostra decadencia. Els qu'avuy día's dedican á fer els gegants y las patums actuals, son molt menys vistosos é imponents que'ls qu'anavan y van encara per las professons y festas; ja no'ls queda res d'aquella estatura, ni aquella gracia apocalíptica que rumbejan el Drach de Vilafranca, la Patúm de Berga y las Áligas de tot arreu.

L'acte verament digne, el fet verament notable, lo serio de las festas, es la Exposició d'Art Antich, que trobantse en el mateix local ahont hi tením exposat l'Art Modern, ens obliga á fer tristas comparacions.

Son fets separats casi tots els que mencioném en aquest article, peró tenen entre sí major relació que la de temps y lloch; en nostra pensa's barrejan uns ab altres, y del garbull del adorno dels carrers, la Catedral y la porta que restauran, las patums d'ara y las d'avans, l'art antich gótich y l'art actual, en treyém la visió clara de l'altura d'ahont hem devallat. Per'xó creyém que no va estar just el senyor Pella al fer el discurs inaugural de la Exposició d'Art Antich, quan va dir: «Hem sigut y som un poble artista.» A nostre parer, y per'ajustarse á la realitat, devia dir: «Hem sigut un poble artista y *volém* tornar á serho», y dirho ben alt y en castellá, perque ho entenguessin aquells senyors que volian retirarse.

SEBASTIÁ JUNYENT.

SONETS

I

VENUS

Las ayguas de la mar s'obriren un matí:
Venus s'alsá triomfal; sa carn núa y gloriosa,
blanca com glop de neu, fresca com tendra rosa,
al bes del sol ixent espléndida oferí.
De murtra una garlanda coronava flayrosa
son cap daurat y pur, com un cercle diví:
d'una conquilla jeya sobre'l nacrat coixí:
sos corcers eran cignes de marxa majestuosa.
Dalt del Olimp veyent Zeus el corteig extrany,
sentí dintre son cor un imperiós afany
d'aymar á la deesa rihenta y benhaurada;
y las Horas, cumplint el manament del deu,
pujaren al Olimp el cos de rosa y neu
de Venus. Y l'Amor omplí l'augusta estada.

II

LA MORT DE SIGFRID

—Vegí dalt del roquer, d'armas brillants voltada,
al apagarse'l foch sota mon peu ardit,
una dona magnifica: de pedra era son llit,
mes eran d'or sos rulls, de deesa sa alsada.
Vaig descloure sos llabis ab un bes infinit.
Brunilda's despertá: sentintse deslliurada
del cástich imposat per l'ánima enutjada
de Wotan, s'abrassá, joyosa, ab son Sigfrid!—
Quan Sigfrid enmudí, dos corbs el vol alsaren
del bosch, y cap al Rhin, fuginthi, coclejaren.
—Mírals—Hagen digué á Sigfrid—héroe astut!—
Y Sigfrid se girá: Hagen clavá sa llansa
en la espatlla del Héroe, cridant irat:—Venjansa!—
Y l'Héroe caygué á plom demunt de son escut

III

ORFEU

¿No heu vist del cel obscur, hont ni un estel s'hi ovira,
els núvols esqueixats pel bes de l'alba lluna
que fugen al galop dessota la nit bruna,
com esbullats cabells d'un monstre que delira?
Aixís pel negre oneig de la infernal llacuna
Estigia, y pels avenchs hont el damnat sospira,
ohint els sons qu'Orfeu fa brollar de sa lira,
las furias del infern s'allunyan una á una.
—Ta esposa pren, Orfeu—murmura Proserpina—
la música ha domptat del Tartar la feresa;
la dea del avern, ja ho veus, s'es enternida.—
Y Eurídice y Orfeu vers la claror divina
del jorn, muntan ensemps, y un cant d'ubriaguesa
escampa per l'infern la joya de la vida.

IV

EL FAUNE Y LA NÁYADE

La náyade pel llach neda ab brasseig frisós;
son fí cabell daurat rossola per sa esquena
y esguarda ab ulls de foch la assoleyada arena
de la rivera ahont un faune jeu mandrós.
Ell, ab pilosas mans, li aixuga la mullena
del bust superb y blanch eixit del llach blavós;
d'un bosch de tells vehí li signa las foscôs;
la náyade somríu y'l faune al bosch la mena.
Ohint el fort panteig d'aquella carn rosada
que's tors sobre l'herbey pel faune acariciada,
las flors mouhen llurs caps, els tells llurs cimerals:
y al punt que'l sol se pon, la náyade lleugera
s'allunya vers el llach y deixa al seu darrera
fortors de voluptat y lassituts carnals.

V

HÉRCULES INFANT

En son bressol dormit l'infant heroich somnía.
Somnía que tremolan al véurel las montanyas
inclinantse á sos peus, com fan las febles canyas
dels márgens dels torrents, quan l'huracá's desnía.
D'Omfalia'l dols somrís, las retorsadas banyas
del Minotauros fer, y'ls badalls d'agonía
dels atlántichs vergers guaytant llur darrer día,
fan naixe en el capet del nin visions extranyas.
En tant dugas serpents, de Juno missatjeras,
badan sobre'l bressol llurs amplas golas feras
per' escanyar ensemps al gloriós infant:
mes obre'ls ulls de cop el nin: sas mans rosadas
empunyan las serpents que's plegan escanyadas.
Y s'adorm somrihent l'Hércules triomfant

VI

HELENA

Sobre la nau reyal, superba ab la bellesa
de sas carns envoltadas per clámide blavissa,
á redós del velám de porpra que'l vent rissa,
Helena ovira al lluny el foch de Troya presa.
La nau solca la mar: la reyna anyoradissa
no tem de Menelau l'enuig ni la feresa:
sols tem que del amor la dolsa ubriaguesa
may més cerqui sos llabis de rosa esfulladissa.
Mes Eros invisible li diu á cau d'orella:
—No es mort el goig per tu: d'un altre amor encara
més noble y més intens ohirás la melodía
fent bategâ ab nous ritmes ton cor d'estatua bella.—
Y Helena sent minvar el dol que l'aclapara
somniant l'amor de Faust, la nova poesía.

G. Zanné.

NOTAS D'ART

En el barri que jo visch, qu'es al Poble Sech, quasi al peu de Montjuich, hi regna'ls diumenges extraordinaria animació y bullici, puig son molts els obrers que hi passan bromejant, ab sos cistells plens de menjar, encaminantse á la montanya pera respirar bons ayres durant tot un día.

Avuy també es diumenge, peró en el barri sols hi regna la quietut; el bullici ha fugit cap al centre de la ciutat, ahont van engreixantse'ls rius de carn humana formats per bons-jans qu'admiran els adornos dels carrers, per cert ben poch dignes d'una ciutat que té la pretensió de passar per una de las més cultas d'Europa. Sigui com se vulgui, jo no'm puch pas queixar, perque á causa d'aquestas festas sembla que'm trobi al cel. La calma que'm volta'm dona un benestar extraordinari y'm deixa recordar plascévolament el passeig que vaig fer ahir y que, encara que motivat per las festas, al meu modo d'entendre no hi té res que veure.

Al dematí vaig anar al Círcul Artistich, trobant als de la casa ab un gran tráfech pera ultimarho tot, puig la exposició devia inaugurarse á las tres de la tarda. A pesar dels impediments que'm posava un mosso ó *concierje* de barba grisa que per cert no es cap model de finura y ni tan sols parla bé'l catalá, vaig poder introduhirme en el saló d'exposicions, que'm va causar una impresió molt agradable per l'acert y'l bon gust que hi há en el decorat y per la bona colocació dels quadros; tant, que no crech que hi hagi cap expositor que pugui quedar descontent.

Els quadros son pochs en número, y la escassetat se nota més si's té en compte'l titul pompós de *Exposición Internacional* que ha volgut donarse á aquesta exhibició. No obstant, hi há notas ben simpáticas, encara que no son novas pera nostre públich, puig las donan pintors catalans. En Román Ribera hi té un quadro que sembla pintat alguns anys endarrera per lo sech de la factura, peró en cambi está apuntat ab una gracia y espontaneitat dignas del mestre qu'honra á nostra terra.

Adverteixo que no'm proposo fer crítica de la Exposició, sinó apuntar algunas notas que'm cridaren l'atenció durant el poch temps qu'allí vaig passar. Y com que no hi havia catálech y jo soch flach de memoria, sols recordo lo següent: Uns soldats d'en Cusachs pintats ab aquella pulcritut y *limpieza* á que'ns té acostumats; unas notas de paisatje d'en Raurich que, á pesar d'ésser pesadas, no deixan de tenir qualitats; uns quadrets d'en Lorenzale que semblan molt vendibles; una marina ab figuras d'en Masriera, qu'encara que queda prim d'entonació, resulta molt agradable; alguna nota d'en Meifren tan simpática y garbosa com sempre; algunas altras notas més modernistas, y varis quadrets d'escenas andalusas pera mi molt antipátichs, peró que's veu qu'encara tenen admiradors.

L'obra capdal de la present Exposició es sense cap dubte un bust d'un esculptor per mi desconegut, en Banyuls, que's presenta ab gran empenta. Un s'ha de treure'l barret devant d'un tros d'esculptura com aquell. No faig crítica, com he dit avans: sols recomano als bons aficionats que vagin á veure aquesta obra.

En el mateix Círcul exposan un Diorama molt ben presentat, del conegut quadro *Boria Avall.*

A la tarda, cap al Palau de Bellas Arts. Els tramvías anavan plens, peró de quina manera! Y jo vinga pensar: «Ay Reyna Santíssima! Tota aqueixa gent deu anar á Bellas Arts! No podré veure res!...» Peró al arribar al Arch de Triomf vaig desenganyarme sentint crits de «Els gegants! Els gegants!», y veyent cóm els tramvías quedavan en un santiamén desocupats. Confesso ab ingenuitat que á mi tampoch va desagradarme veure aquells comtes, moros y consellers tan alts y tan serios ballant entre mitj d'aquella mar de *liliputienses* que demostravan la seva fruhició ab crits y riallas de totas menas.

Per fi vaig entrar en el temple del art ab certa emoció, y'l cor se'm va oprimir. El gran saló estava desert: ni una persona!

La Exposició d'Art Antich está instalada en la planta baixa, essent lo més notable, per la cantitat y qualitat al ensemps, la hermosa colecció de taulas góticas. Me semblava mentida que'm trobés á Barcelona, y que aquest *poble gran* hagués organisat aquesta Exposició que revela una gran cultura y un esfors extraordinari.

Al cap de molta estona de passejarme per aquellas salas plenas de reculliment, saturadas d'aquell art tan sincer, tan sentit, vaig surtirne conmogut y quelcóm marejat, ab la imaginació plena de verges y d'ángels pálits, com una evocació de fantasmas d'altres sigles, com un art que ja may més tornará, puig hem perdut la fe en aquella llegendá que motivá tantas maravellas. Y vaig surtirne ab la intenció d'ocuparmen extensament, com aixís ho faré.

Després de donar una volta pels salons del primer pis ahont están instalats els museus, no podent ja més de pintura, vaig dirigirme al Palau Real, ahont s'havía inaugurat la mateixa tarda'l Museu de Industrias Artísticas. Molt havía sentit parlar de las maravellas d'aquest Palau, peró jo, la veritat, no las vaig saber veure, tal volta perque no més podía visitar las salas en qu'está instalat el Museu. Las maravellas, donchs, devian estar tancadas; peró de totas maneras, per rich que sigui l'edifici, l'ésser tan baix de sostres may podrá contribuhir á sa bellesa.

En quant al Museu, pot dirse qu'es un comensament, y que la qüestió es comensar, sinó may fariam res. Ara al menys tindrém un punt per'anar á instruhirnos admirant la cerámica y la vidrieria antigas, algún moble antich rich de debó y diferents tapissos. En fi, que s'hi respira un ambient molt artistich.

LA INTERPRETACIÓ DEL *PARSIFAL*

PER EN M. DOMÉNECH ESPANYOL.

II

En la tercera de las parts de l'obra qu'estém examinant s'hi troba continguda la essencia de tota ella. Ja per sas proporcions, donchs abarca ella sola més de la meytat del llibre, ja també pel simple enunciat de las seccions en que's subdivideix, se comprén tot seguit que l'autor desenrotlla aquí ab tota amplitut el seu pensament, ó sia, la explicació del significat dels motius ó temas que's descubreixen en la música del *Parsifal*, per'arribar per medi d'ella á la demostració del simbolisme musical d'aquesta obra.

Comensa ab una exposició d'ideas generals sobre la música y'l seu simbolisme per'aplicarlas després á l'obra de Wagner. A manera de preliminar tracta primer de la música considerada com reflex del Sér en els seus modos essencials, constituhint tot aquest fragment un magnifich tractat de filosofia de la música, ensemps que una exposició resumida peró clarissima de las nocions fonamentals de la técnica musical (1). En Doménech se proposa demostrar (y realment ho demostra) que'ls moviments musicals presentan una correlació exacta ab els diversos estats del Sér, traduhint ó retratant la essencia d'aquest, ja ab relació al Sér Suprém, ja també ab el conjunt de sérs que forman el Món. L'argumentació qu'emplea es perfectament lógica, y seguintla pas per pas ens porta á un resultat convincent, essent una nova proba del talent del autor, qu'apoyantse á voltas en las teorias de Spencer y Schopenhauer rahona com un pensador fondo y original á la vegada.

Entra á continuació en l'estudi del simbolisme, aplicantlo á la música quan aquesta tracta de reproduhir no ja'ls moviments essencials del Sér considerat en abstracte, sinó en els seus modos concrets. De má mestra'ns demostra primer la possibilitat del simbolisme en música pera sentar després la existencia real del mateix y establir las lleys á que deurá subjectarse. En aquesta exposició del simbolisme hem d'esmentar particularment, en mitj de molts altres principis remarcables, la encertada aplicació de la lley de Spencer sobre'l *ritme del moviment*, y la interpretació del extrany acort de *séptima disminuída* com simbol del estat antiorgánich ó anárquich, sense lley ni fi, propi sols de disolució.

Després d'aquesta preparació, penetrém en el verdader cor de l'obra, en l'examen dels motius del *Parsifal* y la explicació del seu simbolisme. La originalitat d'aquest estudi está en que l'autor deduheix la significació dels motius de la seva propia estructura musical, y no de la lletra ó situació dramática á que's refereixen, quin procediment es el que fins ara s'havia seguit. ¿Es admisible aquesta innovació, aquesta nova teoria del simbolisme musical? No hi há dubte, en nostre concepte, puig las probas ens las dona l'autor á continuació d'una manera brillantissima, y salvant alguna petita excepció, trobém la nova interpretació dels temas de *Parsifal* molt ben fonamentada, y, sobre tot, ve á durnos la llum sobre molts punts que fins ara no havia sapigut explicar cap dels comentadors.

Comensa l'autor ab la explicació del preludi del *Parsifal*. La entrada no pot ésser ja més original, puig ens presenta una nova interpretació d'aquest preludi, afirmant que ni Wagner ni'ls seus comentadors conegueren la seva verdadera significació. Y pera demostrarho, reproduheix la explicació que feu Wagner del seu preludi, única página de l'obra que'l Mestre va explicar, y encara pera que servis de programa en un concert molt avans del estreno de l'obra. En Doménech vol deduhir una complerta oposició entre la seva explicació y la de Wagner, cosa que nosaltres no sabém veure, ans al contrari, las considerém susbtancialment d'acort, y sols trobém la diferencia en que l'autor parla desde un punt de vista abstracte y'l comentador desde un concret.

«Amor, Fe y Esperansa» titula Wagner el seu preludi, ab paraulas hermosissimas y ab ideas més hermosas encara que las paraulas. Mes en Doménech ens diu qu'això es incomplert, resulta vago y cal precisar y demostrar que aquest preludi es la mateixa *historia del Cristianisme*, y com que Wagner no ho diu, senyal que no sabia lo que va fer. La qüestió consisteix en que cadascú parteix de diferent punt de vista: l'autor ens dona en abstracte son pensament, la idea germinadora que in-

(1) Aquestas nocions son completadas per las encertadíssimas explicacions musicals que's troban al final de l'obra, ahont els profans en música hi poden apendre, millor qu'en qualsevol tractat teórich, els coneixements més indispensables de la técnica d'aquest art.

forma no sols el preludi, sinó l'obra sencera; el comentador entra en el detall, analisa, concreta, segueix el procés de la música compás per compás y formula després las conclusions. ¿Es que l'autor ha de descendir á semblant terreny? May; no es aquesta la seva missió. En la veritable obra d'art universal, l'artista ens parla un llenguatje molt complexe per lo mateix que s'adressa á tota la humanitat, y no sols á la que viu ab ell, sinó més encara á las generacions que segueixen. Res té donchs d'extrany que cada poble, segons la seva manera d'ésser, els seus sentiments, las sevas ideas, pretengui véurehi reflexat quelcóm que li es propi, y'n fassi las deduccions que més lligan ab el seu modo de pensar y de sentir. ¿Podían els autors de las creacions més sublims haver imaginat totas las interpretacions que s'han donat als seus genials pensaments? ¿Vol dir això que no sapiguessin lo que feyan? No: l'artista obra sols per la *intuició*, després venen els comentaristas ab la *reflexió* á desentranyarne la essencia del seu contingut, quina tasca, tractantse de las obras més trascendentals no pot ésser més dificil y exposada. Y quan l'autor es Wagner y la materia que tracta en sa obra es la *religió*, no cal dir si'n sorgirán de reflexions y si se'n deduhirán de conseqüencias. Per'xó el sol fet d'abordar aquestas qüestions y ferho ab la serietat y talent del senyor Doménech mereix el respecte de tothóm, fins en el cas més atrevit en que podia colocarse, com es el de sostenir que Wagner s'equivoca en l'única explicació que'ns dona de la seva obra. Nosaltres creyém que no té rahó'l comentador al creure que la seva interpretació y la del autor son contradictorias; nosaltres no sabém véurehi tal contradicció, y sense que volguém sostenir que'l *propósit deliberat* de Wagner fos descriure ab notas musicals la historia del Cristianisme, hem de convenir, en efecte, que aquésta apareix molt ben deduhida de l'obra wagneriana tal com ho fa'l senyor Doménech, sense per'xó estar en pugna ab l'autor, sinó pel contrari, ben de acort. Això es lo que tractém de probar.

Wagner, pera explicarnos la significació del primer tema del preludi, ens diu única, peró senzilla y grandiosament:

«Prenéu mon cos, prenéu ma sanch, per la gracia de [nostre amor.
Prenéu ma sanch, prenéu mon cos en memoria meva».

No troba, donchs, Wagner, millor manera d'expressarnos la seva idea qu'empleant las mateixas paraulas de Jesucrist al instituhir el Sagrament de la Eucaristia, paraulas que Wagner fa cantar «repetidas vegadas pels ángels (1).» La significació del primer tema musical no pot ésser, per tant, més clara, y l'autor la enclóu en una sola y hermosissima paraula: *Amor*. Ab això verament está dit tot. Peró aquesta concisió grandiloqüent de Wagner ve en Doménech á ampliarla, á desenrotllar la significació del tema, de la mateixa manera que l'autor el desenrotlla en la partitura, y analisant la seva contextura musical ens demostra, en efecte, que's tracta d'una *veu*, y que aquésta no pot ésser altra que la *veu de Jesucrist*. ¿Qui negará qu'en això sols hi há una qüestió de noms y no d'ideas? ¿Pot ésser altra cosa la veu de Jesucrist que la més sublím expressió del *amor?* Wagner ab un sol mot ens dona d'una manera abstracta'l seu pensament; el seu comentador ens el detalla exposant las evolucions del tema al travers de l'obra, y per'xó ab magnifich acert li afegeix aquell calificatiu que justifica musicalment d'una manera admirable. Examina'l motiu en las diferentas situacions en que apareix, donantnos en totas ellas la seva justa significació, pera refermar més y més el titul que li ha senyalat. Y tot seguit entra en el seu análisis, descomponentlo en las quatre parts ja empleadas per altres comentadors, peró de las que'n fa un notabilissim y sens parell estudi musical pera deduhir de la manera més convincent que dits quatre fragments simbolisan «l'aspiració á Deu», «la cayguda ó pecat», «la gracia» y «la resignació y pau final.»

Las successivas aparicions d'aquest primer tema han sigut interpretadas per en Doménech ab igual acert. La repetició en forma d'eco, no hi há dubte que simbolisa l'eco de la divina veu en el cor del home, aixis com la elevació d'aquest á las celestes regions interpretada molt bé per la gradual ascensió dels instruments de corda ab l'éxtasis en l'acort final. De la mateixa manera es justissima la explicació del tema quan apareix en *to menor*, simbolisant la transformació de la tranquilitat serena de la veu de Jesús en angoixa y tristesa, quan aquesta veu revela no ja la predicació de la doctrina, sinó las tribulacions y angoixas del Redemptor.

El segón tema de l'obra es també magnificament interpretat musicalment, y calificat de motíu de la *Gloria de Deu*, com principi y fi de totas las cosas. Ab molt acert recorda en Doménech, pera explicar aquest tema, las paraulas d'Hegel «el sér que surt de sí y torna á sí,» puig realment tal impresió produheix el primer acort solemnial y la grandiosa escala en que'l desenrotllan els successius acorts en forma d'un vano que s'obra. Es realment l'efecte d'un principi y un fi, y per això son ben admisibles els noms de la *Gloria*, la *Creació*, la *Resurrecció*, etc., que indistintament li senyala. Es aquest tema conegut generalment ab el nom del *Gral*, y no hi há dubte qu'expressa també la idea simbolisada per aquest temple; mes té rahó en

(1) Convé fer notar á molts, que tal volta ho ignoravan, que Wagner parla d'*ángels*.

Doménech al enfondir més en la significació del mateix. Wagner, en sa explicació, ne diu tema de la *Promesa de Redempció*, quin nom no cal discutir, ja que'l propi Doménech s'hi troba també d'acort, puig, com diu, la redempció no es altra cosa que la resurrecció, la entrada en la gloria. No hi há dubte que'l carácter distintiu d'aquest tema es el d'anunci ó promesa, puig el metall, y en particular las trompetas, li donan una grandiositat y produheixen un efecte fondo com las anunciadas trompetas del judici final. Sigui ab el nom que sigui, tots estém, donchs, d'acort en que simbolisa la *resurrecció*, ó la *promesa de redempció*, ó la *gloria*. Aquest tema termina repetintse en forma d'eco la segona meytat del mateix, quin significat encara no havia explicat cap comentador, y en Doménech ens diu qu'es l'eco que recorda als apóstols la promesa de resurrecció de Jesús. Això ve encara á corroborar més el titul que li dona Wagner.

Sobre'l tercer tema de l'obra no hi há discussió, puig Wagner y sos comentadors y el propi Doménech, convenen tots en que simbolisa la *Fe*. Peró després de calificarlo, cap comentador ens havia sapigut explicar la significació de las caracteristicas y successivas transformacions d'aquest tema, y en això está precisament el trevall més admirable de nostre comentador en aquest preludi. El moviment musical d'aquest tema'ns diu en Doménech qu'es el simbol de las vicisituts per que passá la Fe en sa predicació pel món á travers dels sigles. Y tot seguit passa á probarho ab els arguments més convincents que puguin presentarse. Y això encara no ho havia descubert ningú després de vint anys que té de vida'l *Parsifal!* No podrém seguir al autor en el grandiós desenrotllo que'ns ofereix d'aquest motiu pera no exténdrens ab excés: sols dirém que varem quedar maravellats al coneixe la descripció d'aquellas indesxifrables pujadas y baixadas, ab las sevas continuas variants y las successivas aparicions del tema desde'ls primers apóstols fins explicar justificadament el desenrotllo y vicisituts de la Fe al travers dels temps, la combinació significativa d'aquest tema ab els precedents, y per fi'l simbol de la *cayguda en el mal*, el del *defalliment de l'ánima*, simbol del *escepticisme*, el de la *veu de Jesús* al travers d'aquest ultim, fins arribar per fi al crit de la *compassió*. Tot això, ho repetim, ha sigut un veritable descubriment tan important com encertat.

Sobre aquest nou tema de la *compassió* tampoch hi há discussió en quant al titul. Tots els autors hi convenen, peró cap tampoch el desenrotlla. En cambi, en Doménech ne fa un altre estudi completissim explicantnos per medi de las notas musicals, no sols la part moral, sinó fins també la part material ó fisica de la *compassió* (opressió del cor, sanglots, plors, etc.). Finalment, l'aparició del motiu de la *indecisió* y sas combinacions ab els anteriors temas son exposats també ab una lógica perfecta, y aixis arribá al final del preludi, ahont s'hi troba la figura interrogativa ó d'*espera* en qu'están conformes tots els autors.

La convicció, donchs, no ha pogut ésser més perfecta. En Doménech Espanyol, al *ampliar* la explicació que dona Wagner y *concretar* sa idea poética, ha estat en nostre concepte afortunadissim, deixantnos la vera persuassió de qu'en el preludi del *Parsifal* s'hi troba musicalment simbolisada la historia de la fe cristiana al travers dels sigles. Sostenir que'l *propósit* de Wagner hagués sigut *precisament* aquest fora un absurd, puig com en tot artista el seu fi primordial era l'obra d'art; peró segóns hem vist no's pot sostenir que cap de las manifestacions del Mestre vinguin á desautorisar la novissima interpretació qu'ab tant talent acaba de fernos el senyor Doménech Espanyol. La tasca d'aquest es la d'un veritable comentador, y está destinada á cridar poderosament l'atenció dels esperits verament wagnerians, tant si acceptan com no las *revelacions* d'aquesta obra fins á sas més atrevidas conseqüencias.

JOAQUIM PENA.

REVISTA DE REVISTAS

Interessant es el sumari qu'en son número corresponent al 15 de setembre publica *La Rassegna Internazionale* de Roma, sobressurtint un article d'en Renzo Sacchetti sobre *L'anima errante dei comici italiani*. En ell se fan atinadas comparacions entre'ls cómichs que viatjan y'ls que, localisantse en la gran capital d'un pais, converteixen son art en institució nacional. L'autor fa notar las ventatjas é inconvenients dels cambis d'ambient, la propensió que tenen al amanerament els actors que no viatjan y las dificultats que ofereix el continuu cambi de lloch pera la propietat y perfecció escenográficas. També son remarcables un estudi sobre *Federico II de Prussia e il suo genio militare*, de Ettore Beltrami, y un altre sobre *La Francia e le congregazioni*, de Nino De Sanctis. Es important la *Bibliografia Drammatica* que firma en Cesari Levi. Els demés trevalls no desmereixen.

La revista *Præco Latinus* de Filadelfia publica trevalls escullits en son darrer número. En el de juliol, de que ja varem parlar, al ocuparse de la mort del gran poeta Verdaguer, dava compte del Suplement ab que JOVENTUT commemorá'l XXV aniversari de *L'Atlántida*, y del número extraordinari que dedicá nostra revista á mossén Cinto al ocorre sa mort. Dits Suplement y número, segons llegim en *Præco Latinus*, han sigut

depositats en la Biblioteca pública de Boston pera eterna memoria del eminent poeta. Ho consigném en honor d'aquest y de las lletras catalanas, tot y reconeixent lo insignificant del nostre tribut.

El volúm de setembre del *Mercure de France* (Paris) publica un sumari notable, com ja indican els següents trevalls y las firmas de sos autors: *Les Phéniciens et l'Odyssée*, per Pierre Quillard; *Le Roman du Lièvre*, per Francis Jammes; *Watteau des Porcherons à la Comédie Française*, per Virgile Josz; *M. de Boufflers au Clavecin*, per Charles-Henry Hirsch; *Les Funerailles du Style*, per Remy de Gourmont; *Les Hymnes de Feu*, per Paul Fort, y la novela *Le Petit Ami*, de Paul Leautaud. La *Revue du mois* resulta en aquest volúm notabilíssima.

Materiales y Documentos de Arte Español. Aquesta importantíssima revista qu'ab tant lluhiment publica la casa Parera d'aquesta ciutat, ha repartit el quadern dotzé del segón any, ab el que's clou aquest, acompanyant el prospecte pera l'any tercer. Figuran en dit quadern preciosas reproduccions de la catedral de Ciudad-Rodrigo (Salamanca), iglesias romànicas de Besalú y Lladó, claustres de la catedral de Barcelona, decoracions murals de Toledo, exemplars d'orfebrería y cerrallería antiga y moderna, etc.

En cada nou volúm de la revista *La Lectura*, que's publica á Madrid, s'hi notan nous progressos que van posant dita publicació al nivell de las millors en son génere. Aixís el volúm del passat setembre mereix elogis, sobressurtint en el sumari'ls trevalls sobre *Böcklin*, d'Eduardo Lozano; *Emilio Verhaeren*, de Ramón Pérez de Ayala; *Nuevos aspectos de la Historia del Derecho español* (1), de Rafael Altamira; *El mundo y los hombres*, de Vicente Vera; etc., etc.

Hojas Selectas (Madrid-Barcelona). Aquesta publicació, tan amena com instructiva, publica en son darrer número interessants notas sobre *El Parlamento Británico*, *La construcción moderna*, *La Exposición de Brujas*, *Variedades*, *Panorama universal;* y articles de Climent Terrer, Ruben Darío, Celso Gomis, Eugenio Mascareñas, Navarro Ledesma, Alfonso Danvila, etc., ab profusió d'ilustracions, entre las que sobressurten sis dibuixos de l'Apeles Mestres.

Els darrers números de las revistas parisencas *L'Européen*, *Revue Hebdomadaire* (política, sociología y art), y *Le Ménéstrel* (música) están á l'altura á que'ns tenen acostumats ditas publicacions.

(1) En aquest article's parla de la unificació del Dret á Espanya ab un criteri imparcial sens dubte, peró sens dubte també ben discutible ja que's considera dita unificació, en cert modo, com un *avens* notable, dadas las corrents unitarias que circularen per tota Europa desde'ls Reys Católichs en avant.

La Veu del Montserrat (Vich) segueix la publicació d'unas curiosas *Noticias d'en Serrallonga* escritas per en Ramón Corbella, pbre.

Son remarcables els darrers números de *Novy-Kult*, *Hispania*, *Revista Homeopática Catalana*, *Boletín de la Tarjeta Postal Ilustrada* y *Arxius de Cirugia.*

Ll. V.

NOVAS

Ha mort Emili Zola, una de las més grans figuras qu'ha tingut Fransa en el sigle XIX, un dels grans genis qu'en els espays del art han volat més ample y ab vol més segur. Pot dirse qu'en las lletras modernas, Zola ha sigut el més esforsat campió dels ideals nous de la humanitat. Com á artista revelá un temperament sencer y de gran forsa, y com á home no desmentí aquest temperament. El paper que representá en el procés Dreyfus es una de las més brillants notas que puguin senyalarse en la vida d'un ciutadá honrat y d'un home lliure.

Ha mort de mort desgraciada, quan, havent dat al món un'obra inmensa, deixava encara esperar molt, puig ni sa edat era molt avensada ni sa salut deixava res que desitjar. Per'xó ha afectat doblement la seva sobtada perdua.

Parlarém del gran home ab la deguda extensió.

—

L'Agrupació de Palafrugell, adherida á la *Unió Catalanista*, ha publicat unas fullas de propaganda que circula gratuitament, en las que hi figuran reproduhits un article del periódich *Euskalduna*, de Bilbao, y un altre de *El Federalista*, de Barcelona, titulats respectivament *Sistema español* y *Cataluña por la libertad de toda España.*

Els catalanistas de Palafrugell no perden, com se veu, ocasió de propagar las doctrinas autonómicas, essent ben lloable son entusiasme.

—

Entre'ls varis festeigs d'aquests dias, foren notables els festivals celebrats dissapte y diumenge en el Palau de Bellas Arts, ahont se ballaren els més tipichs balls populars de Valencia, Aragó y Catalunya, y ahont fou objecte de grans ovacions el chor «Catalunya Nova», que actualment dirigeix el jove mestre en Manel Martí y qu'executá triadas cansons catalanas, sobressurtint pel bon gust y vigor de la execució *L'arbre sagrat* y *Els tres tambors* (Morera), y *Els Pescadors* (Clavé). Hi assistí un inmens públich.

També son ben dignes d'elogi'ls dos concerts donats per l'«Orfeó Catalá» á Novetats, als que hi assistí gran gentada. En el darrer hi prengué part la banda de la *Societ-*

té Philarmonique de Mirande (Fransa), lluhintse com sempre l'Orfeó en la part choral. No'n parlém més extensament per falta d'espay, limitantnos á consignar que hi hagué molts aplaudiments pera tots.

—

Varem assistir á la inauguració del *Diorama Animado*, espectacle que, sense sorpendre per la seva novetat, es digne d'elogi per lo bé que'l presentan sos autors. Tots els detalls, desde la decoració del local ahont está instalat fins á la mateixa obra propiament dita, deguda al conegut pintor escenógraf senyor Alarma,'s coneix qu'han sigut dirigits y executats per artistas de cap d'ala. Un estil modernista de bona mena decora la sala principal d'un modo acabadissim y just, notantse especialment en la testera del fons de la mateixa, ahont s'obra la boca que serveix de march al petit escenari, model de correctas formas decorativas ab ensopegada combinació de tons y llums.

L'espectacle en sí, creyém que no correspondrá als sacrificis que s'han fet pera ensenyarlo al públich. Aquest s'enamora més de la quincalla que del or de lley y l'obra produhida pel senyor Alarma no enlluherna de moment, es més propia pera'ls inteligents que sápigan apreciar las bellesas dels seus detalls més minuciosos.

Nosaltres felicitém al senyor Alarma y á tots els que l'han ajudat en la tasca, desitjant á tots l'éxit que's mereixen.

—

Per l'autoritat militar ha sigut denegat el permis pera celebrar el Consell General ordinari de la *Unió Catalanista,* que devía tenir lloch, segons prevenen els estatuts, dintre'l mes d'octubre prop-vinent.

—

Ab pena consigném que fou processat lo eminent poeta en Joan Maragall, autor del article *Patria Nueva*, publicat en el *Diario de Barcelona*. També fou processat, havent ingressat á la presó, el corresponsal á Centellas de *La Veu de Catalunya* en Joseph Raurell y Salvans, per una correspondencia que fa temps vegé la llum. Aixis mateix nostre estimat company en Geroni Estrany sufreix procés per son article *Orientacions*, publicat en *Lo Camp de Tarragona*.

No hi há que dir qu'ab tota l'ánima'ls desitjém que'n surtin en bé.

—

Función del socialismo en la transformación actual de las naciones. Sobre aquest tema versa un discurs pronunciat en l'Institut de Sociologia de Madrid per don Manel Sales Ferré, catedrátich de la Universitat central. Sos deixebles y admiradors n'han fet una edició de la qual n'hem rebut un exemplar. Al llegirlo'ns hem fet cárrech de la claretat de criteri del autor en aquestas qüestions, y de sa habilitat en exposarlas. El senyor Sales, seguint á célebres tractadistas, considera la nació com á resultat de dos sistemas socials molt diversos: el troncal y colectivista dels germánichs, ab el territorial é individualista dels llatins. Reconeix que si en la fase troncal la nació estigué en perill de mort, desfeta per la independencia de las parts, dels senyoruis, etc., igual perill corra actualment, peró de malaltia contraria, per la omnipotencia del tot, qu'amenassa aniquilar als individuus. En auxili d'aquests ha vingut en els últims sigles l'increment del comers y la industria, y'l desenrotllo de la cultura.

L'autor, després de consideracions diversas, senyala al socialisme la missió de salvar las nacions. Diu que l'individualisme sacrifica la societat al interés individual, y que, pera establir l'equilibri, el socialisme ha degut predicar el sacrifici del interés individual á la societat. L'esperit de l'obra está condensat en las següents frases: «...cal abrigar la esperansa de que aquest progrés continuhi y arribi á son terme, fundantse una nova organisació en que la *llibertat del individuu* y la *solidaritat del conjunt* hi imperin, organisació que sols permeti gosar de riquesas, consideracions, drets y bens socials als sabis y als virtuosos, encarrilantse aixis degudament totas las energias.»

Tals son las ideas del senyor Sales, que no son novas, peró si dignas de tenirse en consideració per lo qu'ellas valen y per la sinceritat que revela l'autor al exposarlas.

—

Altras publicacions rebudas:

Cançó de la Moreneta, á solo y chor, poesia de mossén Jacinto Verdaguer, música de Robert Goberna, publicada per la casa editorial de música «Sindicato Musical Barcelonés Dotecio.» Preu, 2 pessetas.

Tot bressant, melodia catalana, poesia també de Verdaguer, posada en música com l'anterior per Robert Goberna. Preu, 2'50 pessetas.

—

Prescindint de la poca oportunitat de las festas que actualment celebra Barcelona; prescindint també del concepte tal volta poch favorable que puguin mereixe als que las judiquin baix el punt de vista artistich, lo cert, lo evident es qu'ellas han vingut á demostrar lo que pot la iniciativa particular en nostra terra, qu'en pochs dias y sense la protecció oficial ha donat una gran manifestació de vida. Aixó ho han hagut de reconeixe'ls de dins y'ls de fora, els barcelonins y'ls forasters, els catalans y'ls que, no essentho, han vingut de regions vehi-

nas á nostra hospitalaria terra pera gaudir de nostras festas y contribuhir á son major lluhiment.

Que no cal ésser catalanista pera reconeixe aquest fet, y que aquest fet basta fins pera fer semblar catalanistas als que no ho son, ho proban els segŭents fragments que treyém d'un article publicat el día 24 del passat á *La Vanguardia*, periódich gens sospitós de Catalanisme. Dit article's titulava *Barcelona*, estava firmat per A. O., inicials que creyém son las del reputat escriptor Alfred Opisso, y deya lo segŭent:

Las fiestas que han comenzado ya á celebrarse en la ciudad condal vendrán á constituir una prueba más de su exuberante vitalidad y de lo que puede aquí la iniciativa privada, pues bien poco será lo que se deba al elemento oficial.

Sin querer sacar de quicio la cuestión, cualquiera se verá obligado á reconocer que un pueblo que tales cosas sabe llevar á cabo, por sí propio, es tan apto como el que más para la práctica del *self-government*, y cuánto debe padecer, moral y materialmente, al comparar el brillante resultado de sus iniciativas con el que alcanzan las resoluciones oficiales. Todo lo que tienen éstas de funestas, inarmónicas, perjudiciales y aun desatentadas en no pocos casos, se distinguen por lo acertadas y oportunas las empresas realizadas por los particulares. Barcelona demostrará á los forasteros que nos honran con su visita los milagros que logra producir la virtud del trabajo, y hará comprender á los hombres de buena voluntad la razón con que reclama la debida amplitud para desarrollar sus iniciativas, supeditadas ahora á la anticuada maquinaria de un covachuelismo enemigo de todo progreso y de toda expansión.

El carácter catalán se muestra por entero en la actividad febril con que se ha procedido á transformar el aspecto de Barcelona, sin necesidad de que nadie haya tenido que ir á mendigar apoyo ni protección á los centros burocráticos. Aquí el individuo, mediante la asociación, se basta para todo; revélase, aun en los actos más comunes, un espíritu de organización admirable, y de igual manera que una junta de vecinos consigue hacer maravillas en pocos días tratándose de adornar la calle y de prestar toda clase de alicientes á su fiesta, lograría llevar á feliz término más importantes negocios. Pero sucede, por incomprensible contradicción, que en lugar de favorecer los gobiernos este fecundo espíritu emprendedor, sólo se les ocurre ponerle trabas, resultando de ahí ese terrible divorcio entre los unos y el otro, al que tanto convendría poner fin cuanto antes.

Barcelona demuestra, pues, ya con su diario tráfico mercantil é industrial, ya eon manifestaciones de refinado adelanto artístico, como la de estos días, que está en su derecho al reclamar lo que reclama, y los que se niegan á oirla dan insigne señal de su completo desconocimiento de las cosas.

Si el movimiento se demuestra andando, la capacidad de los catalanes para gozar de un régimen de verdadera libertad se hace evidentísimo con espectáculos como el de las presentes fiestas, paréntesis más *imperioso* que las ridículas *vacaciones* de marras á la incesante agitación del resto del año.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

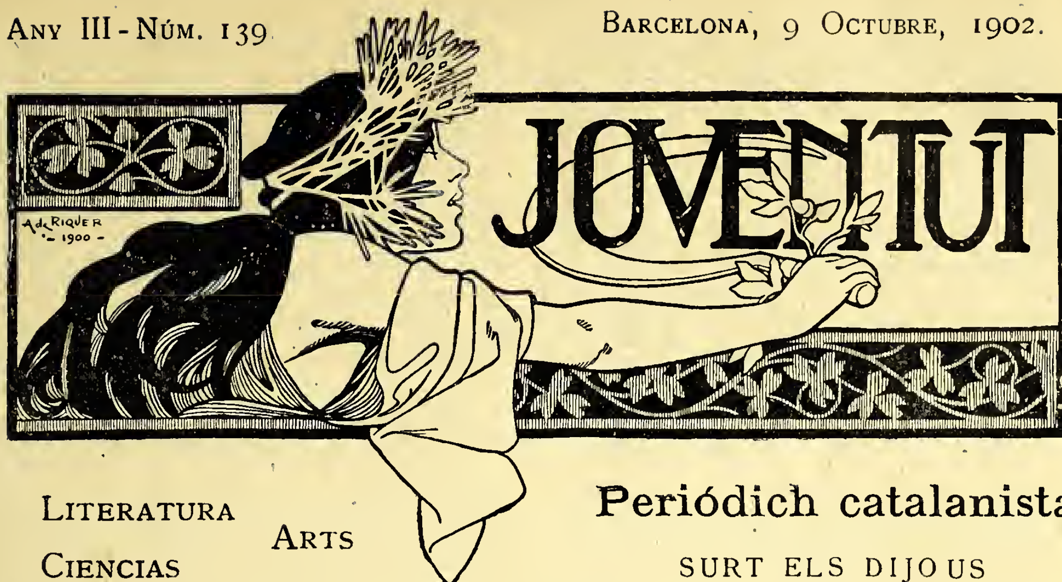
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

ANY III - NÚM. 139 — BARCELONA, 9 OCTUBRE, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS . .	40	»
» » SENSE FOLLETINS	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

EMILI ZOLA

L'Emili Zola, que pera dissort de las lletras universals acaba de morir, es, y ab el temps el seu renóm encara aumentará, una de las glorias literarias més llegitimas del segle XIX. La empenta donada per en Zola á la novela es formidable. Nou Balzac sense lo

dolent d'aquest — puig sa probitat artistica primer y més tart sa fortuna li privaren la entrada en la baixa literatura — transformá radicalment la concepció que del art se'n tenia en el segle XIX. Art, pera en Zola, no fou més que vida; l'art, pera en Zola, no fou més que la naturalesa vista y sentida á travers del seu temperament. Res més gran que aquesta definició. Ab ella, ver toch de clari anunciador del enderrocament de las vellas fórmulas y dels prejudicis estantissos, l'art deixava d'ésser — teóricament — un passatemps pera matar las horas; en la esfera de la especulació esdevenia una religió sagrada, ab son culte y sos sacerdots. Llevat d'en Wagner, ningú feu com en Zola tants esforsos pera enlayrar la idea artística del segle XIX y pera dominar la frivolitat general de son públich.

Com á ver positivista, en Zola desdenyava l'estudi de tot lo qu'está per demunt de nostra rahó; per'xó no vegé res més enllá de la vida; peró en cambi, qué grossa, qué potenta fou la concepció que d'ella'n tingué! Las novelas d'en Zola son arrencadas de la realitat mateixa, son visions maravellosas de vida, fragments de natura; ab grapa de gegant, el gran autor francés semblava recullir de per tot homes y camps, tallers y montanyas y se'n servia, pera produhir las páginas colossals de sas novelas, ab seguretat, forsa y veritat tan prodigiosas, que potser may han sigut superadas.

En Zola, l'home de cor noble y generós; el poeta admirable de *Le Rêve* y *Une page d'amour;* l'ánima qu'ab tanta intensitat sentia la malhauransa del proxim, sas miserias y sas lluytas; el valent defensor d'en Dreyfus, era per naturalesa un dels épichs més grans qu'ha produhit la humanitat. N'hi há prou llegint *Germinal* y *La Debâcle* pera convéncers de sa colossal inspiració. Peró en Zola fou, no un épich com els demés, sinó *l'épich de la vida*. Ell enlayrá lo petit, lo pobre, fins lo vulgar, á una alsaria que may havian assolit en mans d'altres autors. Ell ens feu veure que la vida dels humils era tan digna d'estudi com la dels poderosos; que'l món dels obrers, que'l món dels que pateixen fam y miseria, era tan *artístich* com el dels que viuhen sense coneixe'ls cranchs que rosegan á llurs germans menys ben dotats per la naturalesa. Llegiu, peró llegiu ab l'ánima, *L'Assommoir*, *La Terre*, *Germinal*, *Le ventre de Paris*, fins la mateixa *Thérèse Raquin*. Quina impresió tan dolorosa y fonda vos corpendrá! Veuréu passar per devant vostre l'interminable corteig de la humana miseria, ab son róssech de dolor qu'enlayra y fortifica. Quina llástima que'ls quadros admirables del mestre sols produheixin en la humanitat un sentiment estétich d'admiració! Quántas ensenyansas pera la vida podrian despéndressen!

Com á escriptor, en Zola va preocuparse d'una manera extraordinaria de fer ressaltar el drama humá — humá fins al punt de no poder esserho més — sobre un medi ambient tan ben vist, observat y sentit, que'l lector arriba á ferse la ilusió de que'l llibre obert —l'etern volúm groch de la Biblioteca Charpentier — li cau de las mans y en son lloch apareixen, ab tota sa viventa realitat, las escenas que s'hi descriuhen.

Per sa cantitat y calitat, l'obra d'en Zola es magnífica; el gran autor francés abrassá desde'l qüento *(nouvelle)* y l'article de periódich fins al drama, la novela *(roman)* y'l tractat d'alta crítica. Ab el qüento no fou tan afortunat com ab la gran novela; sos *Contes a Ninon*, treyentne mitja dotzena, no poden compararse ab els de son amich y deixeble Guy de Maupassant, qu'ab el rus Tourgueneff y l'americá Breet-Harte ocupa un dels llochs més eminents en tan difícil forma literaria.

En l'article y la crítica sa obra revestėix molta més trascendencia: recordis el célebre llibre *Le Naturalisme au Théâtre*, ver *credo* de la naixenta escola dramática naturalista, peró que pera viure y pendre ufana li han calgut distintas orientacions de las assenyaladas per en Zola. Ademés d'alguns dramas trets de sas novelas, y d'alguns poemas lírichs posats en música pel conegut compositor y crítich Alfred Bruneau, en Zola escrigué dugas comedias deliciosas, d'ayre balzacciá ben marcat: *Les heritiers Rabourdin* y *Bouton de rose*.

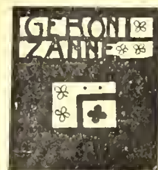
Peró'l ver camp de batalla d'en Zola fou la gran novela. *Magdaleine Ferat* y *Thérèse Raquin* son las primeras y seriosas mostras de lo qu'en Zola devia produhir més tart. Y *Les Rougon-Macquart* es l'obra mestra del gran

mestre. Més que *la historia natural y social d'una familia en temps del segón imperi*—subtítul del autor,— *Les Rougon-Macquart* es la historia de Fransa en dita época. Tots els estaments socials — menys l'aristocracia—hi apareixen ben estudiats y justament descrits. Desde'l politich vulgar, ambiciós y sense conciencia—*La Fortune des Rougon*—fins al sabi desinteressat, creyent fervorós en la vida y en la ciencia—*Le docteur Pascal*,— veyém desfilar una munió extranya y confosa d'homes y donas, bons y dolents — aquests en gran majoria, — pobres y richs, obrers, menestrals, burgesos, pagesos, sacerdots artistas, jugadors de bossa, prostitutas, minayres, soldats... els uns lluytadors enérgichs, sans y forts; els altres alcoholisats, corcats pels vicis y las passions més innobles, corromputs fins al moll dels ossos, acotats per miserias implacables... en *Les Rougon-Macquart* renaix la *città dolente* dantesca. Uns y altres son vius, de carn y ossos, de nirvis y sanch; els veyém naixe y morir, patir y lluytar com si'ls tinguessim á la vora, com si fossin nostres amichs ó nostres vehins. D'aquesta serie de novelas—serie més gran que *La Comédie Humaine* de Balzac — se'n destacan unas quantas per sos maravellosos mérits literaris, per sas majors qualitats d'observació y alhora per sa intensa y humaníssima poesía: *La Curée*, *La Faute de l'abbé Mouret*, *L'Assommoir*, *Nana*, *Germinal*, *La Terre*, *La bête humaine*, *La Debâcle*... Fem esment de la primera y tercera part de *La Faute de l'abbé Mouret*, consideradas per en Maupassant—si bé en l'época en que ho feu, en Zola no havia escrit encara *Germinal*—com lo més hermós del mestre; fem esment de *L'Assommoir* y de *Germinal*, obras qu'están al nivell, sinó per sobre, de totas las novelas que s'han escrit; y per ultim fem esment de *La Debâcle*, quadro inmens, de proporcions may vistas, visió gegantina que sols una forsa cerebral com la d'en Zola pot abrassar. Y al costat d'aquestas obras colossals, en Zola'ns fa fruhir ab dramas menys grans, peró tan humans y sentits com ellas; els dramas que's desenrotllan en *La Fortune des Rougon*, *Pot-Bouille*, *Son excellence Eugène Rougon*, *Au bonheur des dames*, *La joie de vivre*, *L'œuvre*, *L'argent*, *La conquête de Plassans*, etc.

Las darreras series de novelas d'en Zola—*Les trois villes* y *Les quatre evangiles*— acusan ja un principi de decadencia. Aquesta decadencia, no obstant, es relativa y obeheix en part á la evolució suferta per en Zola. En Zola, després d'haver sigut un fervent apóstol del determinisme, ha esdevingut un creyent en l'optimisme, la veritat y la justicia. Aixis com el célebre critich Ferdinand Brunétiere, son enemich en art y filosofia, proclamá'l fracás de la ciencia, en Zola ha cregut en el progrés de la humanitat mercés al potent y segur auxili que la ciencia devia donarli. D'axió n'ha resultat sa cega y absoluta confiansa en un esdevenidor ilusori, ple de prometensas y d'esperansas; d'axió n'ha resultat son optimisme tal volta infantivol qu'ha sigut la norma de sas darreras obras, optimisme qu'en el fons ve de lluny, puig pot trobarse sa filiació en el final de *Les Rougon-Macquart*, en *Le docteur Pascal*. Tot ve de qu'en Zola no era un sociólech, ni un filosop, ni un home de ciencia; tenia, com té també en Tolstoy, nocions científicas, filosóficas y sociológicas, peró llevantse'l ropatje artistich no hauria igualat may ab sas obras á las de Schopenhauer, Spencer y Haeckel.

En Zola ha sigut un artista y res més, peró ha sigut un artista colossal y ha sigut també un esperit generós y humanitari, un cor noble. Son darrer somni ha sigut el de fer triomfar la nova fórmula *Veritat-Justicia*, refundició de la ja desacreditada *Llibertat-Igualtat-Fraternitat*. L'autor del admirable *J'accuse*, no ha sigut un *sans-patrie*, com injustament l'acusavan d'ésser els capitosts y'l rebuig del *chauvinisme* francés, sinó un home que, aymant á sa patria ab l'amor conscient dels intelectuals, aymava per sobre de tot els ideals humanitaris y de justicia.

La humanitat deurá recordar eternament el nom gloriós d'en Zola ab profond respecte y fonda veneració; d'homes com en Zola, la naturalesa no n'ha sigut pródiga.

PER ULL DE GARBELL

CARTA CLOSA AL AMICH PUJULÁ.

Car amich: Puig qu'ets á Palamós y tinch d'escriuret donante noticias é impresions de lo que per aqui y fora d'aqui passa, permet que t'envihi aquesta carta per medi de las planas de JOVENTUT. Aixis me surtirá á mi més barato—ab un quart de centim ne tindré prou, y encara'l pagará l'administració,—y tu no tindrás de marejarte desxifrant ma detestable lletra.

—

Primera noticia, que comento lliurement.

L'Emili Zola es mort, y á París hi ha hagut mitja revolució. Nacionalistas y reaccionaris han tret tota la bilis; com marmanyeras desvergonyidas, han tirat sobre'l cadavre, encara calent, els insults més grollers, els calificatius més denigrants. L'autor de *La curée*, tranquilament ajegut en son llit mortuori, ha pogut contemplar, ab la suprema serenitat dels morts, com la femta de las mesquinas passions humanas s'elevava amenassadora pera embolcallar son cos. El triomf del mort es inmensament superior al del viu. May la reacció s'havia mostrat tan franca, y, confessemho tot seguit, may s'havia mostrat tan lógica. Ningú com en Zola li havia fet una guerra tan implacable; ningú com ell l'havia *acorralada* y desorganisada; ningú com ell podia ferli perdre la serenitat, y aixis contemplém avuy l'*apoteosis* del gran home feta inconscientment pels vensuts que cridan venjansa, pels desenmascarats que reclaman sa careta, pels desarmats que troban á faltar sa vella espasa.

La reacció ha estat justa (1). Ningú com en Zola vos ha fet tant mal, ningú com ell es digne de vostre despreci. Ningú com ell vos ha odiat tant, ningú com ell es digne de vostre odi. Ningú com ell vos ha parlat tan francament, ningú com ell es digne de vostra franquesa. Esbraveuvos, donchs, esperits petits; donéu á la llum tota vostra bilis; que fentho aixis ens estalviéu la meytat de la feyna. Pera teixir la corona d'en Zola no tenim de fer més que una cosa: *traduhir*.

—

Segona noticia, que copío del *Diario de Barcelona:*

El capitán general de Cataluña don Enrique Bargés y el director del *Imparcial* don José Ortega Munilla, han estado examinando unas pistolas esta tarde á las cuatro en la quinta del señor Noguera, acompañados de los generales don Juan de Ampudia y don Juan Franco, don Manuel Troyano y don José Francos Rodríguez, director del *Heraldo de Madrid*.

También estaban presentes los doctores Verdes Montenegro y Jurado de la Parra.

—

Tercera noticia, que també comento.

L'Ajuntament de Barcelona, pera cloure las festas, ha donat un ball, ball *d'etiqueta*. L'Ajuntament, que representa á tot el poble, qu'administra'ls bens comunals y que, arribat el cas, sab divertirlo, no ha volgut que ballessin tots. Deyan las invitacions: «Sols qui tingui *frac* ó uniforme podrá ballar.» Burgesos! ¿Qué dirán els vostres electors, respectables *edils* del municipi? Ja ho sabém lo que contestarán: «Pera'l poble, pera la brusa y l'americana ja fem sardanas, ja l'enlluherném ab cohets: ¿qué més vol el poble? Bé teniam de fer una festa pera'l *frac*, que no s'hi barreja, que no vol barrejarshi ab la brusa; per'xó hem fet el ball de *frac*.» Si vosaltres, magnifichs regidors, no haguessiu acceptat tácitament—acceptéu el sufragi universal, y per ell foreu elegits—aquell principi democrátich «*un hombre, un voto*» res tindríam qu'objectar á vostra lógica *de gerarquías*. Mes pera vosaltres el vot de la brusa valgué tant com el del *frac*, y al fer ballar la brusa al carrer ple de fanch, y al *frac* en confortable sala de molla catifa, feu un *distingo* escolástich que vos valdrá quan menys el calificatiu d'ingrats. Confessém no obstant, que'l *frac* s'ha mostrat digne. Un amich nostre que no té *frac*, peró'l va llogar —*quien hizo la ley hizo la trampa*—y té bonas relacions, ens ha confessat que de *fracs* auténtichs, es á dir, de *fracs* de propietat, no n'hi havian gayres; fins sembla que hi

---

(1) Aquí á Barcelona l'*atildat* escriptor del *Brusi* en Arthur Masriera diu á n'en Zola, en grans lletras, MALECHOR. *Ojo*, senyors del *Diluvio:* si no volen anar ab malas companyías, no tenen més remey que suprimir d'avuy per sempre'ls seus subtítuls *gráfichs*.

Per altra part, oh católich senyor Masriera: S. S. el Papa sembla que va dir: «Era en Zola un enemich, peró un enemich lleal: preguém per ell.» No va dir *malhechor*, ni *asesino*, com segurament voldría afegir vosté. En fí; ara que hi estava posat ¿no'ns podía parlar també de la mare de'n Zola?

havian uniformes de lloguer. No heu volgut la brusa per no espantar al *frac*, y'l *frac* s'ha espantat de vosaltres. Heu volgut ésser oportunistas, y á vostra invitació sols oportunistas han respost. Brusa y *frac* s'han mostrat radicals; sols la brusa empeltada de *frac* va respondre á vostra invitació. Heu fet planxa. Els de baix y'ls de dalt vos miran ab despreci. Peró consoleuvos—qui no's consola es perque no vol—vos quedan els del mitj, vos queda'l *frac* del *parvenu*, vos queda la *brusa* del vergonyant, vos quedan els vostres, els oportunistas, las brusas disfressadas de *frac* y'ls *fracs* disfressats de brusa. ¿Qué voléu més? Heu fet, donchs, molt bé; sols en un petit detall faltareu: el *buffet* era pagant. Oh, benaventurats regidors! ¿Que no sabéu que'l *frac* no té butxacas? Un ball de *frac* ¿y'l refresch de pago? Sou massa revolucionaris! El verdader *frac* no paga. Sens dubte per'xó vos ha donat xasco!

—

Quarta noticia, ó, millor dit, aplech de noticias que copio de *La Vanguardia* de dias enrera:

Parece que en el cuerpo de oficiales del ejército italiano ha causado honda impresión la severidad desplegada por el ministro de la Guerra con motivo de un duelo verificado recientemente entre dos capitanes. De éstos, el uno, el provocador, ha sido expulsado del ejército; el otro, condenado á un año de detención en un castillo y borrado su nombre de la lista de ascensos. Los cuatro oficiales, testigos del desafío, pasarán tres meses de arresto en una fortaleza. Ni los mismos jefes del regimiento á que pertenecían duelistas y padrinos, han quedado exentos de los rigores de la superioridad: el teniente coronel y un comandante han visto caer sobre sus cabezas varias semanas de suspensión de empleo y sueldo por no haber impedido el lance.

El ministro está resuelto á cortar de raíz los abusos á que daba pie el sentimiento del honor, erróneamente interpretado entre la oficialidad italiana, y ha declarado estar irrevocablemente dispuesto á castigar con dura mano á los infractores. «Lo que acabo de hacer con esos señores —ha dicho—no es más que un simple *aviso;* los que de aquí en adelante contravengan á mis mandatos y los jefes que con su culpable tolerancia se hagan cómplices de esa suerte de delitos, serán aún castigados más severamente. La vida de los oficiales pertenece á la nación y no les reconozco el derecho de disponer de ella para vengar sus mutuas ofensas personales ó satisfacer rencillas de amor propio, que no son muchas veces más que pujos de ridícula vanidad.»

Aixó passa á Italia; lo que ve succehi á Inglaterra.

Dos jóvenes oficiales pertenecientes á los *horse guards*, esto es, al cuerpo más aristocrático, más brillante, habían tenido una pelotera á los postres de un banquete en el que no escaseara el champagne. Creyeron los chicos que la cosa no podía terminar decorosamente sin un par de tiros cambiados con el ceremonial de rúbrica, y concertaron un duelo que se liquidó, como se liquidan aún tantos otros, á saber, con dos pistoletazos... sin consecuencias. Hubo la obligada reconciliación sobre el mismo palenque y hubo también el almuerzo consiguiente, ratificando las paces. Y creían los jóvenes que todo quedaba solucionado de la manera más cumplida para sus respectivas honras y pellejos respectivos, cuando con no poca consternación suya, vieron comparecer al coronel del regimiento, que con cara adusta y voz dura les dijo:

—Señores: los duelos que no terminan trágicamente, son grotescos: el vuestro ha sido de los últimos; esto es, grotesco. Y como no quiero que mis oficiales se pongan en ridículo, os doy á elegir entre un nuevo desafío, á muerte, ó la dimisión de vuestros empleos. Pero tengo también que advertiros que el que saliere vencedor, caso de optar por un duelo, lo pasará mal, pues será entregado al tribunal ordinario que probablemente le condenará á muerte por homicidio voluntario.

Los dos jóvenes prefirieron presentar la dimisión.

Entre original y copiat, he fet una carta ben llarga. Perdona l'original que no té gracia, en gracia de lo que copio que'n té molta.

Ton amich

EMILI TINTORER.

Barcelona, 6 octubre de 1902.

TEATRES

MI NUERA.—F. F.—VOCACIÓ DE SANT.

Com ja diguerem, al teatre Principal hi ha debutat la companyia Tubau-Palencia. El primer estreno que'ns han donat es *Mi nuera*, traducció del *vaudeville* francés *Ma bru*, de dos autors quins noms no recordém. A Paris sembla que logrà un regular éxit, que no'ns explicariam si tinguessim de jutjar per la traducció de don Pablo Gil que'ns ha servit la Tubau, y sols podém atribuhir á una interpretació perfecta plena de moviment y de vida com la que acostuman á donar á semblants obras las companyias cómicas francesas que dominan aquest género dramátich lleuger. No coneixent l'obra original, no podém afirmar que la traducció sigui dolenta; fins per sa factura, suposém qu'es bastant literal; lo que no vol dir que hi poden haver en la primera determinadas frases ó *calembours* y determinadas situacions escénicas que logrin animar el quadro. Tal com el presenta la Tubau no fa riure, ni distréu, y un *vaudeville* que no logri aixó, qu'es lo únich que'l autor se proposa, bé pot calificarse de manso. Las continuas baralles de sogra y nora estereotipadas d'un clixé gastat, el músich sort que tot ho entén al revés, y'l critich de pintura que no hi veu á dos dits del seu nas y diu á la nora lo que

tindria de dir á la sogra y viceversa, son recursos gastadissims en el teatre de tots els paissos. Y com aquesta falta d'originalitat en l'argument no ve compensada ab cap *truc* ingeniós y ni tan sols el diálech es xistós ni intencionat, transcorren els tres actes monótonament.

Just es confessar que'ls actors del Principal—comensant per la senyora Tubau, que més en carácter estaria fent de sogra que de nora—fan tots els possibles pera que'ns acabém d'aburrir. S'han pres aquesta obra com una comedia seria y diuhen els seus papers com si tractessin de demostrarnos unas grans veritats. Els hi falta molta gracia á tots plegats.

Si la senyora Tubau se dignés escoltarnos, li aconsellariam, ja que de totas maneras vol cultivar aquest género, que un dia fes *relâche*, fes festa, y pagántloshi la entrada, se'n emportés als seus cómichs al teatre de la Gran Via, ahont hi actúa la companyia de la Bianca Iggius. De primera impresió no podém pas dir que sia aquesta una companyia de grans artistas, avans al contrari, creyém, comensant per ella mateixa, que'ls hi falta ánima y sentiment. Mes aixó que sens dubte ho trobarém á faltar en obras serias, no es del tot necessari quan no's tenen altras pretensions que fer alegras comedias. Allí, donchs, hi podrian apendre'ls cómichs de la senyora Tubau, y ella mateixa en primer lloch, á moures ab desembrás, á donar intenció al diálech, á preocuparse dels conjunts; en una paraula, á ésser discrets, es á dir, discrets com á actors cómichs, lo qual vol significar no ésser timits. Y aquest es el principal defecte de la senyora Tubau y sa companyia, ésser timits. Timits y amanerats!

Tornant ara als actors italians de la Iggius, no'ls judicarém per una sola obra que'ls hi hem vist fer, sobre tot essent aquesta d'un género lleuger. Ja'n parlarém un altre dia; per avuy sols farém constar que la comedia *F. F.* ab que inauguraren la temporada, la interpretaren en conjunt molt bé, especialment un actor quin nom no recordém que feya'l paper de conceller comunal.

Diguém ara quatre paraulas de l'obra. No sabém cóm se titula l'original francés, no recordém cóm se diuhen els autors, no coneixém el nom del traductor italiá ni endeviném per qué li han posat aquest rétol cabalistich: *F. F.*; en cambi, sabém una cosa molt més interessant: sabém que l'obra, además d'ésser una comedia molt bonica, ab un segón acte superb, es profondament inmoral. Y si no qu'ho digui *La Veu de Catalunya* ó bé'l *Brusi*. El senyor Masriera, per exemple, ó qualsevulga senyor de *La Veu*, que tenen arrendada la moral, ho podrán dir, si volen. Y si ells no ho volen dir, ja ho dirém nosaltres. Si, senyor: *F. F.*, cumedia lleugera en tres actes feta per dos plagas de París y estrenada á Barcelona per la Bianca Iggius, es un'obra francament inmoral:

1.ª Perque'l seu punt de partida es el divorci, y la lley que instituheix el divorci ja es per si inmoral.

2.ª Perque la senyora que vol divorciarse no alega cap rahó sólida pera ferho com no sigui l'estar cansada del seu marit y estimar á un altre home, y aquest no alega tampoch cap més rahó qu'estar enamorat d'ella.

3.ª Perque com la lley—lley inmoral—no permet casarse á la dona adúltera ab son seductor, y per altra part l'adulteri flagrant es el cas més senzill de divorci, el recurs de que's valen els dos enamorats simulant l'adulteri ab un amich complascent, es d'una inmoralitat exemplar. La escena es molt crúa: la senyora y l'amant d'ocasió tancats en un quarto, esperant l'arribada del marit y'l comissari de policia que'ls han de sorpendre, en situació gens equívoca. Y á més d'aixó,'ls plagas dels autors han cregut que aquest amant no podia ésser de fusta, y complican la escena ab una surtida de to d'aquest, que per un moment vol pendres el seu paper en serio.

4.ª Perque tot aixó está lligat ab molta verosimilitut; els tipos, dibuixats á grans trets, semblan trets de la mateixa vida, alguns un xich carregats, altres, com el del marit, retrat fidel; las escenas se succeheixen, especialment en el segón acte, alegras, enjogassadas y ben sentidas; el diálech es viu, intencionat y rublért d'acudits y xistes fácils, y, en fi, del conjunt ne treyém una atmósfera de vida—alegra é irreflexiva si's vol, peró vida al fi—de despreocupació y de llibertat, aixís en ideas com en paraulas y actes, que nostres esperits estemordits no poden menys de ferse desconsoladoras reflexions sobre'l gran abarraganament de costums que suposa un'obra escénica que diuhen es fidel retrat de la vida parisenca. Y tot playentlos á n'ells, á n'els francesos inmorals, elevém piadosament nostras gracias al Altissim per havernos fet naixe en una terra en que la sacrossanta institució del matrimoni significa un llas etern é indisoluble; en que cada casa, sobre tot si no hi há fills, es un món, es á dir, un paradís terrenal; cada casori es la resultant d'un amor pur y desinteressat, y en que l'adulteri no existeix, d'amors amagats ningú'n parla, de casas de maternitat no n'hi há y'l divorci, fins el de pura fórmula, qu'en cassos graves accepta la Iglesia,'s considera una taca moral inesborrable.

En fi, la principal rahó de totas es que'ls autors de *F. F.* son, com ja hem dit, uns plagas que tenen molt talent, molt ingeni, que hi veuhen bé y copian, alegrantho, lo cómich que veuhen. Aixó si, sense vels, sense'ls vels que necessita la moral de nostres petits moralistas.

El dilluns prop passat estrenaren á Romea una comedia en tres actes original d'en Pau Parellada, titulada *Vocació de sant*. L'obra té escassa consistencia, y precís es confessar que l'afortunat autor de *El regimiento de Lupión* no ha estat inspirat en aquesta ocasió. Els dos primers actes de sa última comedia son pesats, no obstant y ésser curts, perque en ells casi bé no hi passa res. L'argument, quina idea no té res d'original, se planteja ab molt poch ingeni; els personatjes, tot just apuntats, se mouhen grollerament, y'ls *xistes* de qu'está farsit el diálech son massa xabacans, per més que també siguin un xich atrevits. El tercer acte, lligat *pels cabells* ab els primers, adquireix més relleu gracias á la situació equivoca en que — per medi d'un d'aquests *trucs* propis de la comedia d'enredo — se troban els dos protagonistas: el que tira per sant y la que tira per santa.

Els actors molt insegurs, massa insegurs, especialment el senyor Capdevila que, ademés, exagera'l seu paper cómich fins á lo ridicul.

LA ENAMORADA

Desde'l bressol que'm ve enrondant
per'apretarme entre sos brassos:
els ulls enfora, delirant,
de día y nit segueix mos passos
sempre anhelant
com foll aymant.

Jo l'aborreixo de tot cor
y me n'aparto ab repugnancia:
dintre mon *jo* vull ferme fort,
mes ella aumenta sa constancia
per perseguirme á dret y á tort.

Ab las remors de la nit
xisclant feréstega'm desperta;
la fosca esqueixa ab cop brutal
y la veig als peus del llit
ab la boca mitj oberta
sedenta del bes nupcial.

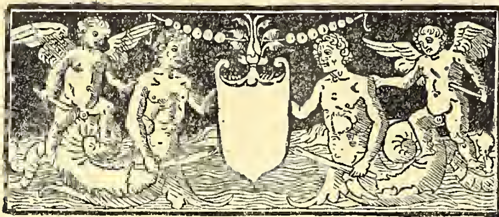
Y'n fujo lluny
cercant del món la companyía:
ella darrera meu s'esmuny
y arreu, arreu
sento sa veu
que ve á robarme l'alegría.

El pler m'amarga de dolô;
el sol m'entela ab nuvoladas;
y astuta surt de trascantó
per oferirm' sas abrassadas
com el remey á mon neguit
quan en l'esplin me té sumit.

Peró sa alé m'esborrona
y en la vida m'amparo esferehit;
y ella ve y m'acarona
en el llit del dolor, ab má gebrada...

Y'm parla aixís la Enamorada:
«Es en va resistî:
t'assetjaré sens darte treva:
te vull per mi y no més per mi:
has d'ésser meu com jo soch teva.
Tinch de ferte mon espós:
vull abeurarme en els teus llabis.
No més trobarás repós
quan de lluytar ab mi acabis
y'ns fonguém en el gran bes.
En va tot es.
Soch el No-res!»

Claudi Mas y Jornet.

IMPRESIONS

Com ja fa dos dias, el jorn s'ha desvetllat rúfol. Durant tota la nit la tramontana ha estat movent fressa ab el fullatje dels alts plátans d'enfront de ca'ls oncles. M' he llevat ab anim de trevallar, y no m'ha sigut possible. He pensat en vos, amich Via, y en l'article que'm vareu demanar y jo os vaig prometre sense comptar ab la sequetat de aquests dias. He surtit de casa ab la intenció de ferme ab unas quantas impresions, y ho he lograt. Lo que no he lograt ha sigut encaminarlas á una impresió general, es á dir, á construhirne un article. Peró ¿per qué un article ha d'ésser sempre *hu*, y no ha de poder ésser una serie d'impresions, encara que no guardin cap relació entre ellas? ¿Per ventura hi há res que no guardi relació ab lo que segueix? ¿No hi há també en las impresions que's succeheixen un determinisme, malgrat sas causas sian desconegudas?... Precisament el *quid* d'un article consisteix en no deixarhi cap buyt entre impresió é impresió; en anar fent devallar las ideas dolsament; en no pertorbar en lo més minim la dolsa tasca del lector que's deixa portar de la má bo y content fins á la *sugestió* final. Si may m'he sentit maynadera, avuy menys que may. Val á dirho també: els lectors d'avuy dia, y'ls nostres especialment, prefereixen als *articles*... els *verbs* y'ls *noms*. ¿No es veritat?

La naturalesa no fa salts, ni'l pensament tampoch. Lleugerament mirat podrá semblarnos tot lo contrari, peró analisant, l'afirmació anterior resulta una veritat. Lo que resulta es que hi há dias en que la facultat analisadora queda atrofiada per mil causas, entre ellas els agents exteriors, y un llavors sols veu de las cosas la forma, y tot té contrasts. Al encendre un cigarro puch pensar en César, y á primera vista semblarme qu'es el contrast lo que m'hi ha fet pensar, essent tot lo contrari, donchs me'l fa recordar el fet de que un actor, fent en una tragedia'l paper de César, va surtir á la escena ab un cigarret als llabis. Si analiso més á fons, trobaré que precisament l'acte del actor va impresionar ma memoria per l'anacronisme qu'entranyava. Mes ¿qu'es l'anacronisme? ¿Traslació de temps? Ah, el temps! Ahir, avuy, demá... Qué petit es tot aixó!... Altrement, no va ésser l'anacronisme lo que'm va impresionar, sinó una consideració que'm vaig fer. Vaig pensar: «Sens dubte que aquest home s'ha dit: si en Napoleón polsava, en César al menys ha de fumar un cigarret.» Y'm va fer gracia pensar que aquell actor podia haver pensat aixó.

No hi crech en els contrasts que sols poden admirarse guaytant las cosas pel cantó petit. Aixís els que tenen l'ánima sobtada han necessitat, pera poder compendre la vida y'l seu cami, inventar á Deu y al Diable, el vici y la virtut, el bé y'l mal. El vulgo necessita del contrast pera entendres, y diu per exemple: «Fa fret, fa calor.» Els homes de ciencia diuhen: «Hi há tants graus de temperatura.» El contrast es el recurs dels pintors dolents; els bons ayman més l'armonia. En el fons, el contrast no existeix: per'xó las impresions més diversas y las ideas més contrarias en apariencia, no'ns venen per contrast, sinó armónicament; armonia de la que no'ns doném compte perque no se'ns ha ensenyat el valor del número hu, y per lo tant tenim del Univers ideas equivocadas. Fem ab l'Univers lo que fariam ab la distancia si diguessim, per exemple, *mil* metres, podent y havent de dir *un* kilómetre...

Me'n he anat á vora mar á fer el meu passeig de costúm. El vent s'ha anat decantant fins á tocar de llevant rodó. El cel es d'un color gris pastós. De la banda de ponent de la vila, á redós del vent, las ayguas están tranquilas. Sa superficie plana's rissa lleugerament de tant en tant, podentshi comptar las ratxas que baixan acanaladas pels carrers travessers del poble. En fora la mar es groixuda; las onadas s'empaytan unas á altras majestuosament, rompent en blanca escuma á Sa Llosa, sota la boya ab campana que la senyala. Als meus peus las rocas s'enmirallan en l'aygua; son rocas foscas mulladas per la pluja d'ahir, lluhentas, creuhadas per betas blanquinosas y pentinadas ab un sarrell vert á flor d'aygua; semblan cranis de monstres que s'han enfonzat en la sorra al anar á pendre un bany; y las betas que'ls creuhan me semblan cicatrius obtingudas en algún combat ferotje.

Sento dringar l'acer sobre la pedra. Son els obrers que comensan á fer el port. M'hi atanso: un grapat d'homes de rostre colrat pel sol s'afanyan en sa tasca. Els uns carretejan terra y pedras que llensan dintre'l mar; els altres, empunyant llargas varas d'acer, foradan las rocas, produhint un colpeig monoton, un tich... tich... tich... que no sé per qué fa venir tristor. Tots ells suan. Son gent

que trevalla desde que ix el sol fins que's pon, cobrant onze rals de jornal. Pera poder escriure á la familia necessitan tascar tota un'hora: quinze céntims pel sello, cinch que'n cobrará'l carter al donar la lletra, y cinch pera paper y sobre. Tota un'hora de trevall pera relacionarse ab la familia, fonament de la societat, que tractan d'esborrar alguns ilusos que pretenen que tots ens hem d'estimar per igual sens explotarnos els uns als altres. Afortunadament, com que cap d'ells sab de lletra, cosa que al govern han d'agrahir, no s'haurán de gastar els vinticinch céntims per la carta treyéntsels de pa. El mestre contractista de l'obra no aplassa gent de la vila, lliberalota y digna, no avesada á patir fam; en una paraula: empordanesa y de vora mar. Els vol d'allá baix, d'aquells que deixan descansar las terras, esclaus del *barbecho*, que cauhen á Catalunya á fi d'avensar una quinzena de duros pera mercar un ase, y quan ho han assolit se'n van cofoys com si la rifa haguessin treta.

Las pirámides d'Egipte, fetas perque si, enclouhen certa lógica en las miriadas d'esclaus tascant á cops de fuhet. No comprench cóm un port, fet pera salvar homes, dongui ocasió pera explotarne d'altres. Precis es fer constar que'l port no's fa pera salvar gent abrigant els vaixells els jorns de temporal, sinó per'assegurar las eleccions d'un negociant de la politica. De tots modos, la vida d'uns homes sempre'n costa d'altras y més altras. Diuhen que las llagostas posadas en palla viuhen setmanas y setmanas perque's menjan ellas mateixas: la humanitat me sembla una monstruosa llagosta que fa unas ferotjes digestions de *forma* pera conservarse.

Segueixo'l meu cami y dono la volta per sota la llanterna. El vent me bat de cara fortament, y m'haig d'aguantar el barret. De aquest altre cantó l'espectacle de la mar es tot diferent. Grossas onadas roncant fondament muntan per las penyas y llensan al cel sa escuma. Del acaronament geganti dels elements n'ix com una armonia sensual de glops d'escuma, sospirs y petons, y á voltas, quan las rocas quedan totas enfonzadas sota la blanca massa de las ayguas, m'apar que han de tornar á eixir coronadas de fadas. Tan bé hi diria'l color rosat de la carn ab els de las pedras y las onas! L'ayre brunzint diu cosas excitantas ab sas ratxas, y las onadas, al caure sobre las rocas, sembla que riuhen.

A l'horitzó oviro un *brick* que corre'l temporal. Es el mateix que tot ahir va estar voltejant, intentant fer via amunt. Avuy va cap avall; es dels que s'entregan: ha girat la popa al vent, y ab una sola vela en el pal devanter anirá fins allá hont el duguin vent y corrent. Encara, ditxós d'ell que, bo y sent dels que s'entregan, té una vela pera servar!

Sobre las rocas en qu'estich hi há un prat ahont els rabadans hi portan els remats á pasturar. Passa un aplech de noyas de menys de set anys; van agafadas del bras formant cadena, duhen rahims á las mans, y saltan al compás d'un ayre marcial:

Ja te'l som vist, Mariagneta,
ja te'l som vist el rossinyol,
ja te'l som vist qu'anava negre,
ja te'l som vist que duya dol.

El cel es gris y pastós, el sol no ha pas eixit avuy, mes en ma terra'l poble té sol enmagatzemat á las venas. M'apar ésser á la Grecia. ¿Y per qué no? ¿No es potser aquesta maynada que puja la que'ns hi fará tornar?

Ja te'l som vist, Mariagneta...

Cerco entorn meu á Baco y'l trobo. Dich que m'apar ésser á Grecia. Ell se'm presenta al bell mitj d'un remat de cabras en forma de boch. Mes, porta devantal. M'apar la humanitat ab cristianisme. Té uns ulls de picardia que fan somriure. A voltas me sembla que'l molt murri s'ha d'aixecar sobre las potas darreras, y ha de dansar bo y tocant cálams. Guayta la Menuda qu'es aixerida!... Guayta la Linda, quins ulls més tristos té!!... Y'l boch salta, y corre... Y la maynada qu'ho veu junta'ls seus caparronets rihent y cridantse á la orella:

—*Goyta as* boch... Elia! No pot!—

La maynada es més conscienta que'l remat. Aixis mateix més conscienta que la humanitat. Hi há una maynada que puja, que canta pels prats de brasset, ab fruyta á las mans, y crida rihent al veure als homes oprimits per las convencions sense poderse moure:

—Elia! No poden!...—

El vent torna á rodar cap á tramontana.

F. Pujulá y Vallés.

EXCURSIÓ ALS ESTANYS DE MARANGES

Desde Bellver atravessarem el riu Segre pel pont que hi há á tocar á la població, y passant per devant del hostal conegut per «La Farga Vella», enfilarem tot seguit el costarut y dreturer camí que conduheix á Cortás.

El poble de Cortás se troba situat al cap d'un árit serrat, després d'un'hora de pujar. Es un poble rónech, de casas negras com el sutje, degut no sols á l'acció del temps, sinó també á que llurs parets son sens arrebossar y fetas ab fanch. El conjunt presenta un aspecte miserable y desconsolador. En la esglesia s'hi guarda la miraculosa imatje de sant Policarpi, que, segons s'assegura, guareix de sordera á tot aquell qu'ab fe y reculliment endinza'l cap en un forat que hi há al trespol del altar del esmentat sant, patró del caseríu.

Y deixarem Cortás tot quiet y ensopit y ab tots els ayres de cementiri, fent via cap á Ellar, no sens empró qu'avans fessim cinch minuts de parada en una delitosa font que's troba al eixir de la població, quina gemada aygua'ns apaybagá la xardor que comensavam á sentir.

A partir de Cortás el camí ja's presenta més planer y expedit, perdent el paisatje l'aridesa que fins allí'l caracterisa. A banda y banda del camí's veuhen magnífichs sembrats de forment, segle, ordi, cibada... Excelents trumfars y verdejants prats vorejats de frondosas freixas y coputs verns s'extenen riberal amunt.

De cop y volta'ns trobarem enfront d'Ellar, població quinas casas pintorescament agrupadas ofereixen un aspecte bon xich més simpátich que'l de Cortás. Al nostre pas per sos tortuosos carrers, y á causa tal volta de la fressa que feyam (puig anavam bastants de colla), eixian per portals y finestras homes y donas, vells y criaturas, que'ns contemplavan, tots extranyats de nostra presencia en aquell lloch, de nostre atreviment en anarlos á despertar del ensopiment monoton en que's troban sepultats durant tot l'any... y'ns miravan recelosos, desconfiats, com si'ls hi fessim nosa, com si'ls anessim á destorbar de llurs habituals quefers...

El panorama que s'ovira á la surtida de Ellar es per demés sugestiu y encisador. El riberal de Maranges se domina; desd'aquell indret, en tota sa bellesa y extensió. Els prats esmeragdins y las ufanosas arbredas se succeheixen; els sembrats se mostran per moments més exuberants, més abundosos; de tant en tant un xaragall ó bé un córrech qu'atravessa'l camí, estimbantse al fons del torrent, acaba d'animar y de donar vida y color á aquell quadro magnífich.

Arribant á la vista de Maranges, nostra admiració pujá de punt al presentársens el panorama ab tota sa sublim grandiositat. El riberal, que fins llavors haviam anat vorejant, termina allí en forma d'anfiteatre, servintli de testera las alterosas montanyas de Puig-Pedrós y de Maranges, guardadoras dels estanys.

A la falda d'aquestas últimas hi reposa la població. Maranges té allí'l seu trono com á reyna y senyora qu'es d'aquell fresquívol riberal. El seu aspecte es altament agradable y'l conjunt es típich y característich en grau extrém. Els ayres son de *poble acomodat*, de poble que *té un bon recó*, ben diferent de Cortás y Ellar, que sembla que *demanan caritat* al que s'escáu á petjar sos umbrals. Ab son esbelt cloqueret, sas casas esgarriadas de llosats lluhents als raigs del sol, y sas eixidas de negrosa y corcada fustamenta, es ben bé Maranges un dels pobles de més carácter del Pirineu catalá.

Al extrém del anfiteatre que forma'l riberal se troba Girul, llogaret humil peró escayent y rioler com pochs n'haja vist. Arrán d'aquest poble hi devalla'l riu que naix als estanys.

Després d'atravessarlo per una palanca que hi há á tocar al molí de Maranges, ferem nostra entrada á la població, ahont deviam pernoctar pera muntar l'endemá als estanys objecte de nostra excursió.

Lo primer que ferem, després d'encaixar afectuosament ab amichs que ja'ns esperavan á la nostra arribada, fou visitar la esglesia, qu'es verdaderament interessant y curiosa. Dona accés al edifici una portalada antiquíssima de marbrenca pedra y esbelta columnata. La porta que la tanca es de roure, ab groixuts claus, mostrejada ab artistica cerrallería formant florejats dibuixos. Dita portalada's conta fou traslladada allá d'un antich castell feudal existent en un dels cimalls d'aquellas montanyas conegut per «Roca de Colóm», hont diuhen que s'hi va aturar l'arca de Noé quan el Diluvi Universal. Sia com se vulla, es una tradició de aquella encontrada y com á tal s'ha de respectar. L'interior de la esglesieta es verament notable, puig s'hi conservan en els altars laterals unas pinturas de sants fetas per un procediment *sui generis*, d'una veritat y expressió tals qu'enamoran. Son admirables. Sens això, hi há dos altarets de refinat estil arquitectónich—renaixement y barroch—que son també dignes de consideració.

El dia següent muntarem als estanys. Serian las dugas de la matinada quan ben abrigats, fregantnos encara'ls ulls y ab las espardenyas ben cordadas, empreniam la sobtada y fadigosa pujada que conduheix á aquells llochs. Feya lluna y las nostras ombras se projectavan llargarudas, ara demunt d'un pedregar, ara demunt d'una verdissa, prenent formas fantásticas y espahor-

didoras. De tant en tant ens giravam pera esguardar si era gayre'l camí qu'haviam fet... y veyam qu'encara teníam Maranges á tocar, allá als nostres peus mateixos...

Al cap de dugas horas de pujar arribarem á la barraca del vaquer. Allá reposarem de nostra fadiga y calmarem nostra set ab gabadals de llet freda, per comptes d'aygua, qu'encara qu'era propera, en l'estat de cansanci en que'ns trobavam, ens haguera fet més mal que bé. Y qué regalada era aquella llet, qu'assaboriam com el més deliciós dels néctars!...

Y tornarem á empendre l'ascensió. Al arribar als estanys nostras camas se resistian ja á créurens; nostres cossos se trobavan rendits y capolats. Haviam pujat tres horas seguidas.

Sia com se vulla, ja'ns trobavam al terme de nostra excursió, als estanys sospirats. El que's presentava á nostra vista era l'estany de Mal-Niu; y á fe que'l nom li escáu, puig en ma vida he vist un espay aquátich d'aquella indole, d'aspecte més fatídich y trist, ben diferent de la majoria dels estanys, somrihents y encisadors á quin més. Y no sols l'estany, sinó fins el paisatje era trist y esgarrifós.

Hont se vulla que miressim, sols oviravam tarteras, penyals enormes estrafalariament agrupats, cimalls pelats... Tot, tot feya concebirfunestos auguris, tot pressagiava malignitat y desconsol... Alló evocava lo més intens de las llegendas, y's comprenia que'ls antichs consideressin aquells llochs com alberch de sers desconeguts y maléfichs... Verament semblava que'ns trobessim al regne de la mort...

Després d'haver fet ab la vista una detinguda exploració d'aquells paratjes tan feréstechs y esgarrifosos, els expedicionaris ens dividirem en dugas collas: uns que, tot cassant, volian arribar fins al pich més alt d'aquells volts, fins á Puig-Pedrós; y uns altres que's volian quedar al objecte de preparar els instruments pera poder pescar al estany.

Y aixís se feu: mentres els uns, agafant las escopetas, emprenian altre cop el camí, nosaltres restavam á las voras del estany al objecte esmentat. Peró ho ferem tan bé, que comensant á ajéurens per aquells voltants, acabarem per adormirnos com uns benaventurats.

Quan ens despertarem, el sol ja era al zenit y'ls cassadors encara no havian retornat de sa exploració á Puig-Pedrós.

Allavors comensarem els preparatius pera l'arrós, puig era d'esperar que'ls altres se presentarian d'un moment al altre, y no era cosa d'estar desprevinguts.

Mentres tant jo, per ma part, aprofitava'l temps anantmen ab el vaquer á visitar l'altre estany, l'Estany-Mal, que dista de Mal-Niu cosa d'un quart.

L'Estany-Mal me va produhir la mateixa impresió depriment que Mal-Niu: arreu la mateixa tristesa, el mateix esferehiment, la mateixa malignitat y desolació! Quin terreny més esquerp y aclaparador! Quina Natura més feréstega y espahordidora!...

Y tot trist y desconhortat m'entorni cap á Mal-Niu, quinas voras haviam elegit per'acamparhi.

Com qu'era qüestió de quedarnos á dormir allá dalt, comensarem, ab una destraleta que al efecte haviam portat, á aterrar pins pera construhir una barraca: una barraca que si no'ns servis pera presservarnos del fret y de la pluja, contribuhis al menys á esmortuhir la empenta del vent que tot el matí que bufava, y'ns lliurés del rellent de la nit.

Els cassadors, en tant, havian ja retornat de Puig-Pedrós, y l'encarregat de fer l'arrós hi estava donant els últims cops de má pera tréurel del foch.

Tots plegats ens havíam assentat com haviam pogut per aquell rocatám, y ab el plat y la forquilla á punt sols esperavam que diguessin: «Ara!» pera desempenyar á la perfecció nostre respectiu paper.

Per fi l'arrós se va presentar, y fentse cada hu la seva part, despatxarem tot el contingut de la cassola en un tancar y obrir d'ulls. Tanta era la *carpanta* que tots plegats traginavam!

La tarda transcorregué ocupantnos en las paradas pera pescar al estany, els uns, y dormint ó bé jugant á cartas els altres.

Y la nit arribá. Menjarem quelcóm y cap al *llit*. La nit se presentava rúfola, freda, ventosa. La negror ho embolcallava tot. Encenguerem foch y'ns ficarem á la barraca, acomodantnos com poguerem. Peró era'l cas qu'allí dins no s'hi podia dormir.. Entre'l fum que gayre bé'ns asfixiava,'ls rochs punxaguts que se'ns clavavan á la esquena y'l vent que udolava á fora com un monstre, era impossible aclucar els ulls; uns ens estiravam, altres ens encongiam, ara'ns giravam, ara'ns revolcavam per terra com uns condempnats, peró no podia aclucar els ulls ningú.

Per fi, en vista de la impossibilitat de dormir, un proposá jugar á cartas y aixís mirar de passar las interminables horas d'aquella negra y pahorosa nit de la manera menys enutjosa. Extenguerem una manta y tot marxá á la perfecció.

Mentres tant el vent bruhelava d'un modo verament esferehidor. Hi havia moments qu'entre la remor que movia'l vent y la del foch infernal de fora la barraca al espeternegar llurs tions y boscalls ressechs, me feya l'efecte qu'arribavan als estanys cinquanta automóvils, tots alhora.

Al ésser á las dugas ó las tres de la matinada, no varem poder resistir més: el cansanci y la son ens venceren.

Al despertarnos al endemá al matí anarem á treure'ls instruments de pesca qu'haviam deixat parats la vigilia. La pesca no havia sigut pas abundosa. Ab el vent fret qu'havia bufat tota la nit, no'ns va extranyar pas gens ni mica; era lo més natural del món qu'aixís succehís.

Colocarem en un cistell las escassas truytas qu'haviam trobat en els filatons y cordas, menjarem alguna friolera, y llensant una darrera mirada al entorn, ens despedirem d'aquells paratjes escabrosos que tan inhospitalaris havian sigut ab nosaltres, dirigintnos altra volta á Maranges pera retornar á Bellver, punt de partida de nostra excursió.

Ben segur que si'ns haguessim fixat en els noms d'aquells dos estanys, no hi hauriam pas muntat de tan bona gana, perque l'un se diu Mal-Niu y l'altre Estany-Mal; es á dir, que abdós pronostican malestrugansa per aquell que s'atreveixi á anarlos á visitar.

IGNACI SOLER Y ESCOFET.

LA INTERPRETACIÓ DEL *PARSIFAL*

PER EN M. DOMÉNECH ESPANYOL.

III

Després de la fonda y detallada explicació del preludi de l'obra, passa l'autor á fer altre tant ab els demés temas qu'en ella apareixen, sense seguir ordre determinat. Un per un va analisant la seva estructura musical, pera deduhirne d'ella'l respectiu simbolisme, y establint punts de vista complertament nous que venen á constituhir una nova font de coneixements y *revelacions* pera tot el qui's dediqui al estudi del *Parsifal*. Això ho veurém clarament seguintlo al travers d'aquest estudi temàtich-simbólich, ab tot y que sa notable extensió'ns obligui á ferho ab més concisió de la que desitjariam, y de la que l'obra's mereix.

Examina en primer lloch el motiu anomenat del *bosch*, qu'acompanya á las primeras paraulas d'Amfortas, y aquí se'ns presénta una nova proba del talent d'en Doménech y de la trascendencia de la seva obra. Molt avans de coneixe aquesta, nosaltres ja experimentavam quelcóm d'extrany al escoltar y estudiar dit motiu, y no'ns satisfeya gayre la explicació dels principals comentaristas al atribuhirli la impresió que produheix el *bosch*, els *esplendors matinals* ó *remors de la selva*. Mes lo que no'ns sabiam explicar ens ho ha revelat en Doménech de la manera més clara y més lógica. En sa obra combat á tots els comentadors de Wagner, y descubreix que aquest es el motiu del *llach* ó *mar*, y no del *bosch* com fins aquí s'havia sostingut. Y com de costúm, l'autor basa la seva atrevida afirmació en una demostració perfectament lógica, una de las més convincentas de tota l'obra, segons nostre parer. En Doménech proba, en efecte, que no hi há en aquest motiu res que tingui relació ab la impresió del bosch, establint primer una comparació ab altres temas de Wagner que en efecte descriuhen aquesta impresió, en tots els quins sempre s'hi destaca clarament un *remor;* en cambi, relacionantlo ab els que en el fons del Rhin ens donan la impresió de l'aygua, s'hi troba una identitat quasi absoluta. Tots sabém, en efecte, qu'en las obras de Wagner, á ideas ó sentiments semblants, s'hi troba aplicada quasi idéntica forma musical: això pot comprobarse desde *L'Holandés errant* fins á *Parsifal*. Peró, ademés de aquesta comparació, en Doménech analisa'l motiu en sa essencia, descomponent las sévas notas, y demostrantnos que'l moviment de aquestas produheix la mateixa impresió que'l de l'aygua, que'l sol acort sostingut reflexa la monótona vaguetat y ensemps inmensitat del mar, y que'ls dibuixos musicals que dins d'aquell se repeteixen pintan també ab molta exactitut el moviment de la corrent, el de las onadas y la successiva aparició y enllás de las mateixas. Aquesta explicació nosaltres la trobém perfecta: qui vulgui rebátrela cal que destruheixi'ls arguments del autor ab altres de més convincents.

En els compassos finals d'aquest motiu trobém reproduhit el de la *gloria*, sense que molts autors sápigan á qué atribuirho ó donantne altres una explicació errada, com la de l'Edmond Hippeau, qu'ab molt acert es combatuda per en Doménech. Y aquest ens dona la seva explicació dihentnos que aquell motiu (que califica també indiferentment de motiu de la *creació*, *univers* ó *terra)* no es altra cosa que'l reflex de la impresió que rebém quan, tornant de sobte las espatllas al mar, contemplém la terra, apoyantho també en sa respectiva construcció musical. En efecte, s'hi troba quelcóm d'aquesta impresió, mes creyém qu'en aquest punt ja son admisibles diferentas interpretacions; per exemple, essent dit tema'l de la *gloria* ó *resurrecció* ¿no podría també significar á Amfortas que la curació dels seus mals ha de buscarla, no en lo temporal, sinó en lo espiritual; que no será'l bany qui ha de curarlo, sinó aquella *promesa de redempció* de que Wagner ens parla? Volém també afegir un nou argument als que'ns dona en Doménech pera rebatre la denominació de motiu del *bosch*, puig fixantnos en la situació dramática veurém que tot l'anhel, l'aspiració suprema d'Amfortas está posada en aquell moment en las ayguas del llach qu'espera han de calmar els seus sufriments, y per lo tant, essent la música'l reflex del home intern, res més natural que traduheixi aquest desitj

ó ansietat envers l'element de l'aygua ó sia'l llach sagrat. Fins ara ningú tampoch havia atinat ab aquesta interpretació verament nova qu'en Doménech ens ha donat.

Passa després al motiu que denomina del *pecador arrepentit*, combatent per tant á en Wolzogen, que'l califica de *queixa del Salvador*. Aquesta denominació ja havia sigut avans combatuda: Kufferath ab molta rahó també'l califica de *queixa d'Amfortas*, y en Burghold ne diu *Sündenqual*, qu'en el fons venen á expressar lo mateix que diu en Doménech. En efecte, no hi há dubte que aquella queixa tan aguda y penetrant, que la trompeta'ns fa arribar á lo més fons de l'ánima, es el plany del pecador que's dona compte de tota la magnitut de la seva falta, es la expressió més sincera del seu remordiment y del seu arrepentiment. La demostració musical resulta quasi innecessaria en aquest motiu, puig de primer entuvi ja's veu perfectament aquest verdader *crit de la conciencia* acompanyat del plany d'arrepentiment expressat per Wagner de manera tan inspirada. Y si'ns fixém en la situació dramática ahont té aquest motiu la seva significació capdal, ó sia en la lamentació d'Amfortas, la convicció queda refermada per complert.

Altres temas que's presentan en aquesta obra d'una manera complertament nova son els referents á Kundry. Tampoch la explicació que'n donan els altres autors ens satisfeya, puig es molt vago això de calificar un motiu ab el nom del personatje á que's refereix: tema de *Kundry* y tema de la *cavalcada de Kundry*, ne diuhen els principals comentaristas, com fan també després ab el tema de las *Fillas-flors*. Mes en Doménech, ab molta rahó, no se'n conforma y fa un acabat estudi del personatje de Kundry, lligant encertadament el seu aspecte moral ab el fisiológich pera deduhir que'ls seus temas venen á simbolisar á la *dona nirviosa* y á la *serventa del home*. Aixís la primera figura qu'apareix (la qu'anomenavan *cavalcada*) formada per armonias sense fi ni objecte, las aplica á la dona capritxosa, caracterisant aixís un dels rasgos distintius del sér femení, las *fantasías* y *capritxos* de la dona. Aquest *capritxo*'s desenrotlla musicalment y creix fins arribar al desenfré, deturantse en un acort dissonant (l'acort de *séptima disminuhida* ó *anarquista*, de que varem parlar) y allí comensa aquella figura descendent tan original y característica que s'anomena motiu de *Kundry*.

En Doménech descubreix en ell com una descarga nirviosa, uns esclats de riure histérich, y per'xó'l califica ab el nom genérich de *nirvosisme* ó falta d'equilibri nirviós. Y per'acabar de donárnosen una idea complerta li aplica la teoria de Spencer sobre la *discordancia descendent*, que verament hi encaixa d'una manera admirable. Tota la part final d'aquest tema es interpretada ab igual acert (las *titilacions* nirviosas, la *fatiga* ó somni) fins arribar á las *terceras* descendents, simbolisant el jou, cadena ó forsa superior, que lliga á Kundry al servey del home, y per tant, ens la presentan baix l'altre aspecte de *serventa*. En aquest ultim punt ja coincidian també'ls altres autors. En resúm, l'estudi musical de Kundry que fa en Doménech es excelent, y las sevas *revelacions* constituheixen verdaders descubriments del poder maravellós que té la música pera descriure fins els estats fisiológichs. Las personas de ciencia y particularment els metjes tindrán molt qu'admirar en el trevall d'en Doménech.

Segueixen els dos temas que, segons aquest, simbolisan la *concupiscencia de la carn y dels ulls*. El primer d'ells, que'n diu també de la *dona temptadora*, era calificat pels altres autors de tema de la *mágica* ó *somni mágich* per representar á Kundry al servey del mago Klingsor, peró en Doménech, enfondint més, y fixantse com sempre en la estructura musical, proba qu'encarna la expressió de la voluptat més gran, la *concupiscencia de la carn*. Del altre motiu, el de las *Fillas-flors*, ne diu la *concupiscencia dels ulls*, y verament, sense necessitat de la seva clara demostració musical, basta fixarse en la situació dramática que descriu pera reconeixe tota la exactitut d'aquella denominació. De manera que en Doménech sab aplicar sempre'ls motius al estat intern dels personatjes, mentres que'ls altres autors no saben veure á voltas més que la part superficial, y per'xó surten del pas donant al motiu el nom del personatje que representan.

Això acaba de confirmarse plenament ab el motiu de *Klingsor*, que forma la base del preludi del segón acte. No cal dur noms tan acreditats en el wagnerisme com els de Wolzogen y Kufferath pera descubrir que's refereix á *Klingsor* el tema á que'ns referim. Peró aquests critichs y molts altres no saben dirnos res més y'ns deixan á las foscas sobre la seva significació, com molt superficial es també la explicació que fan del extrany personatje que simbolisa. Mes en Doménech ens ofereix un altre magnifich y profond estudi del preludi del segón acte, y'ns diu que aquest motiu aplicat á Klingsor encarna la *superbia*, l'orgull de la vida; describintnos aquest cant *del sigle* com una afirmació racionalista, qu'ardit y presumptuós s'eleva com volent escalar el cel pera caure tot seguit, sense poder sostenirse, y que apoyantse en una astuta subtilitat (*apoyatura* musical) torna á redressarse coratjós pera tornar á caure tot seguit y anar á parar á la *concupiscencia de la carn*, tema aquest qu'apareix ara en tota sa potencia. Peró'l sigle vol dominar aquesta propia concupiscencia, y pera refugirla la desvia del seu curs natural, cayent

llavors en el *pecat contra natura* descrit, per en Doménech ab un realisme sorprenent. Segueix pintant la lluyta y agitació de las passions ab el desenrotllo del motiu, en el que trobém també exactament descrit el *remordiment* en las terceras qu'apareixen, aixís com la seva combinació ab el *nirvosisme* y demés temas que ja coneixém. En conjunt, aquesta detallada descripció del preludi del segón acte resulta tan clara y justa com tenia de fosca la dels anteriors comentadors. Proba, en efecte, de clarividencia, es la explicació que'ns dona de las extranyas y continuas variacions de tonalitat que's succeheixen: aixó es perque'l carácter del erro es la variació,'ns diu en Doménech. La explicació no pot ésser, donchs, més lógica.

Estudia després tota una serie de motius que, si bé igualment importants, no existeix ja una diferencia tan essencial en la manera d'apreciarlos, si bé que ningú'ls havia desenrotllat musicalment. Aixís la curta frase de la *profecía*, la califica de motiu del *simple* ó *beneyt*, es á dir, del sér anunciat en aquella profecia. En efecte, la senzillesa y puresa de sas notas ve á ésser la expressió més perfecta de la simplicitat. De la mateixa manera, del tema que caracterisa á Parsifal ne diu motiu del *héroe convertit en sant*, en el quin tots hi havian descubert naturalment el carácter cavalleresch del héroe: en Doménech descompón el motiu, y nota per nota descriu la seva naturalesa heroica, constituhint la principal novetat la seva part final en que pinta la tranzició del héroe al sant, sense perdre per'xó l'heroisme. De tema del *amén* califica la cadencia final de la pregaria ab que comensa l'obra, y en efecte, aquellas tres notas, afegidas al tema de la *gloria*, produheixen la mateixa impresió que l'*amén* en las pregarias. Tracta després de dos temas que, si bé musicalment son figuras secundarias y per'xó han sigut poch apreciadas, no obstant tenen la seva bellesa y la seva importancia significativa, puig segons ens demostran son el simbol de las dugas fases que presenta l'arrepentiment: el pesar de *contrició* y'l pesar d'*atrició*. Segueix el tema d'*Herzeleide*, la mare de Parsifal, qu'en Doménech, analisant també'l sentiment qu'en ell hi domina, li dona'l titul de *queixa maternal*, y estableix un paralel molt exacte entre la mare de Parsifal y la mare de Jesucrist, ó sigui *La Dolorosa*.

En cambi, no'ns convens en Doménech ab el motiu qu'anomena de la *garrutxa*, ó corriola de pou, que relaciona ab l'acte de Kundry al treure aygua en el tercer acte. Ja'ns diu el propi comentador que aquest es dels motius que s'han d'apreciar més ab el sentiment qu'ab la reflexió, y tal volta per'xó la nostra reflexió va massa lluny y no'ns permet veure cap dels detalls de l'acció de pouar qu'en Doménech descriu ab un luxo de detalls increible y qu'en nostre concepte porta fins á un extrém exagerat. Encara qu'ell no ho cregui aixís, s'ha de donar molta importancia al fet de que Wagner no posa en escena cap pou ni corriola, sinó sols una font d'ahont Kundry cull ab una gerra l'aygua que raja. Y no hi há dubte que té molta més poesia aquesta forma, y per altra part l'aygua corrent es molt més *pura* pera las sagradas cerimonias que á continuació's realisan. Per lo tant, en nostra modesta opinió, creyém qu'es anar massa lluny fer descriure á Wagner lo que si hagués estat la seva intenció podia havérnosho presentat materialment, millor que ab cap nota musical. Tampoch ens satisfá gayre'l motiu del *escéptich involuntari*, que nosaltres creyém es millor calificarlo de *sufriment d'Amfortas*, en contraposició ab el que avans hem vist del seu arrepentiment. No hi há dubte que'ns pinta'l seu defalliment d'anim, peró aquest no es á conseqüencia del coneixement del seu pecat (com en l'altre motiu) sinó sols produhit pels dolors materials. Aixís ho han reconegut tots els autors, y en aquest punt ens conformém més ab ells qu'ab la interpretació d'en Doménech.

Arriba l'autor al preludi del tercer acte, del que'n fa un estudi altament filosófich, y en nostre concepte molt encertat, presentantlo com la historia acabada de Parsifal. Ab l'estudi d'aquest preludi y del final de l'obra termina la explicació del simbolisme musical, reservant pera l'ultim la explicació del motiu qu'anomena de la *escala de Jacob*, en quin fonamenta la veritat de las sevas revelacions musicals. Deixarém pera un darrer article'l tractar de tots ells, aixís com de las altras parts del llibre, en las que l'autor formula las conclusions religiosas del seu estudi.

Joaquím Pena.

NOVAS

Nostre estimat company de redacció en Frederich Pujulá y Vallés publicá en un dels prop passats números de *El Programa*, de Sant Feliu de Guixols, un article en el que combatia enérgicament las festas que s'acaban de celebrar á Barcelona. Donchs bé: el diari catalanista d'aquesta ciutat *La Veu de Catalunya* trobá manera de rebaixar als ulls de sos lectors al senyor Pujulá, fentlo apareixe com á *conillet de guix* de la *Unió Catalanista* pel mer fet d'abundar, com abundém nosaltres, en las mateixas opinions que la *Unió* en lo relatiu á la inoportunitat de la celebració de ditas festas. Y *La Veu*, en son afany d'atacar conjuntament á n'en Pujulá, á la *Unió* y á *La Renaixensa*, feu un garbuix, y copiá del article de nostre amich solzament aquells paragrafs que li convingueren á

n'ella pera ferse benvoler als ulls dels comerciants organisadors de las festas (electors influyents), y per'atiar á aquests contra la *Unió* y contra tots els que, pertanyents á ella, som verament catalanistas y verament autónoms en totas nostras accions, en las que no hi entran el servilisme ni las rahons de conveniencia. Per'xó en Pujulá, en el darrer número de *El Programa*, ha contestat en els següents termes á *La Veu*:

Senyor don Manel Vilas.

Distingit amich y company de causa:

Prégoli se serveixi demanar desde las columnas de *El Programa* á la redacció de *La Veu de Catalunya* que publiqui els párrafos que va suprimir del meu article *Las festas de Barcelona*, en els qu'exposava'ls motius que'm feyan veure improcedentas las ditas festas. Fassi constar aixís mateix que no entranya bona fe'l dir las cosas á mitjas suprimint lo essencial, fent veure que's considera com accidental. Jesús va dir: «Donéu al César lo qu'es del César»; donchs bé, seguint el sistema de *La Veu*, també's podría escriure: «Epicuri feu prossélits, vejéu lo que va dir Jesús: copiarém lo principal: «Donéu al César».

Prégoli aixís mateix que fassi constar el sentiment ab que veig que gent que's diu autonomista parli, sols per una senzilla diferencia de criteri, ab tant de despreci d'un altre periódich que lluyta per l'autonomía y que pel fet de publicarse en una comarca ahont els medis son escassos demostra uns sacrificis materials é intelectuals que per part dels qui'ls fan, son dignes per tots conceptes de respecte y aplaudiment.

Més: serveixis recordar l'erro en qu'están els que'ns titllan de reaccionaris perque aném ab *La Veu*, remarcant els atachs que aquesta dirigeix contra redactors de periódichs catalanistas y contra la *Unió*.

Mil mercés... etc.— F. PUJULÁ Y VALLÉS.

Y nosaltres tenim á bé reproduhir aquesta carta de nostre company, ab la qu'estém conformes, pera que se n'enterin aqui á Barcelona'ls lectors de *La Veu* que llegeixen de bona fe. Per lo demés, *La Veu* es ben lliure de defensar las festas, com en Pujulá es ben lliure de combátrelas.

—

En el «Centre Excursionista de Catalunya» en Rossendo Serra donará un curs de gramática catalana tots els dimars y divendres no festius, de nou á deu del vespre, á partir del 15 d'octubre.

Creyém que, com se mereix, será concorregut y dará bons resultats. La matricula es gratuita.

—

Els senyors Hoyos, Esteva y C.ª exposaren á Ca'n Parés la passada setmana uns artistichs mobles qu'han de decorar la sala principal d'un conegut comerciant d'aquesta ciutat. Consisteixen dits mobles en un sofá y cadiras, un armari y un mirall. La silleriá es adomassada, ab espléndits floreigs sobre fons groch, essent el march de noguera, daurada á trossos, y d'un dibuix original y serio, produhint molt efecte per sa riquesa y bon gust. Lo que més ens agrada es l'armariet, per sa originalitat y elegancia, y no tant l'alfombra. Acompanyan al mobiliari y completan la decoració quatre bonicas imitacions de tapissos degudas al senyor Clapés, resultant un conjunt sumptuós, que, sens enfarfechs ni extravagancias, fa honor á nostre art decoratiu modernissim.

—

En el mateix Saló Parés ha sigut exposada una notable colecció de quadros del jove pintor mallorqui en R. Gelabert, qui demostra ésser un impresionista de veritable temperament artistich, al mateix temps que posa de manifest son domini del dibuix. Com á colorista dona sas notas ab gran espontaneitat y justesa, y sa visió del natural ens sembla menys adotzenada que la de varis altres quin *impresionisme* obeheix tan sols á una moda. Augurém grans éxits al senyor Gelabert, quinas obras están cridant justament l'atenció de nostres inteligents.

—

Suposém que ningú dels que'ns llegeixen, essent vehi d'una determinada localitat — ciutat ó poble,—si s'arribés fins á un'altra localitat y en ella s'establis buscantshi la vida, s'entretindria á criticar lo que fan ó deixan de fer llurs habitants. En primer lloch perque no li diguessin tafaner, y en segón lloch perque es molt fácil *ver la paja en el ojo ajeno y no la viga en el propio*, ab tot y que pobles hi há en que cada vehi hi du una jácera.

Donchs aixó ha fet *El Liberal en Barcelona*. Ens ha criticat ab una *franquesa* que l'honra, peró á franchs no'ns guanyará.

Nosaltres confessém que té rahó, y qu'es llástima que son zel en favor d'aquesta terra no'l posi de manifest en totas ocasions. Té rahó quan *insinúa* que'ls grans homes als qui nostre poble deu gran part de lo que val y representa, están encara sense monument; té rahó quan ens fa considerar las actuals festas com á cosa petita, en comparació de lo que's podria haver fet; té rahó quan...

Peró també tenia rahó don Francisco de Quevedo y Villegas quan escribia:

Declárese por necio de entre gallos y media noche y que siente mal de las leyes bucólicas al que, comiendo á mesa ajena, vitupera y pone tacha á los manjares que á ella vienen y se ponen. Siendo más conforme á razón y buena cortesía comer y callar, pues no le cuesta nada.

Entenemnos: las consideracions que més amunt hem apuntat se las deuhen fer els senyors de *El Liberal* com á mestres que son en aixó de confondre'ls seus interessos ab els del poble; perque no deixa d'ésser curiós el fet d'una gent que tant renega del regionalisme, y en cambi en una empresa periodistica aproba'l sistema de un regionalisme, naturalment, *mal entendido*. Nosaltres cre-

yém que faria més bé si, en comptes de recordar lo que's deu als grans homes que foren, posessin especial cuydado en no inflar á certs petits personatjes que son els que tenen la culpa de que siguém un poble *de petits*.

—

L'ultim festeig, la cavalcada artistica industrial, serví també per'abusar de la paciencia del públich. El gran retrás y las llarguissimas interrupcions deslluhiren en bona part l'efecte total, que d'altra manera hauria sigut passador.

Cridá l'atenció per son simbolisme y bon gust la comparsa organisada per *La Veu de Catalunya*, com també varis carromatos de molt efecte, entre'ls que recordém els del Circul de la Unió Mercantil, Club de Barcelona, Institut Agricola de Sant Isidro y algún altre. Molts d'ells desmereixian á causa de dur els llums apagats.

—

El corresponsal á Centellas de *La Veu de Catalunya* Joseph Raurell y Salvans, de quin empresonament donarem compte en nostre anterior número, ha sigut posat en llibertat. De cor ho celebrém.

En cambi, continúan presos á Tarragona varis individuus que á mitjats d'agost foren empresonats mercés al excés de zel d'un home que segons sembla té ó ha tingut pertorbadas sas facultats mentals, y mercés també als equívochs procediments de *El Liberal en Barcelona*. Es de sentir el rigor que s'emplea contra dits individuus, reputats en la comarca del Vendrell com á personas honradissimas y als quals se'ls ha volgut pendre per lo que noson. La campanya anti-catalanista que venen sostenint determinats elements, no sols els trastorna fins al punt de ferlos suposar que'ls catalanistas son traidors á la patria, sinó que ademés els hi fa veure perills á tot arreu, fins allá hont no hi há catalanistas. Y aquest, segons sembla, es el cas dels presos de Tarragona.

—

L'Ateneu Barcelonés prepara en honor d'en Zola una vetllada que promet tenir verdadera importancia.

—

El diputat á Corts en Albert Rusiñol no ha acceptat el cárrech d'individuu del nou Consell de Comers interior y exterior que li havia ofert el ministre d'Agricultura. El senyor Rusiñol se funda en que aqueixos organismes han de tenir complert carácter civil, ab iniciativas propias, independents en un tot de la politica del Estat.

Es d'alabar la conducta del senyor Rusiñol.

—

La societat «Catalunya Nova» ha organisat una suscripció de carácter popular pera honrar la memoria del eximi poeta catalá mossén Cinto Verdaguer ab una corona conmemorativa, que podrán veure tots els que passin per el «Fayans Catalá», ahont está exposada.

Pera que tothóm pugui cooperar á tan piadós com patriótich fi, s'ha fixat la quota única de deu céntims. En nostra redacció tenim llista de suscripció oberta, y no dubtém que'l poble catalá vindrá á omplirla, y tots els amichs y admiradors del gran poeta indistintament, pera que'l día de la ofrena'n pugui resultar una manifestació digna.

En altras redaccions y societats catalanistas hi há també oberta llista de suscripció.

Si hi há sobrant, se destinará al monument que's projecti.

Nostre aplauso á «Catalunya Nova» per sa iniciativa.

—

Publicacions rebudas:

El jardín abandonado, quadro poemátich en un acte, per Santiago Rusiñol; traducció castellana de Miguel Sarmiento; ilustracions musicals de Joan Gay. Es fidel y feta á conciencia aquesta traducció del admirable poema d'en Rusiñol, y ha sigut publicada per «L'Avenç» en hermosa edició, que's ven á 2 pessetas l'exemplar.

Impresions, per P. Colomer y Fors.

El poble gris, per Santiago Rusiñol.

Parlarém d'aquestas dugas obras en un dels próxims números.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

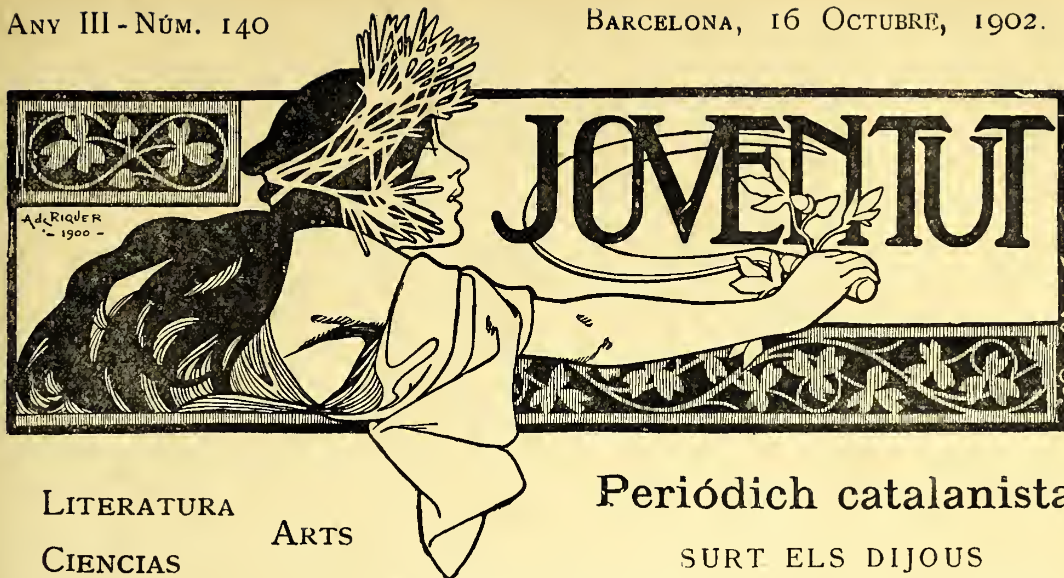
Preus de suscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 140 BARCELONA, 16 OCTUBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

EL CATALANISME AL EMPORDÁ

No ho concretarém pas qui'n la té la culpa de que'l Catalanisme sigui titllat de reaccionari. Bé prou qu'ho sab tothóm. Y no ho concretarém perque á nosaltres las personas no'ns interessan: lo que'ns interessa es el fet, y aquest fet es desgraciadament massa cert. Si algú d'entre nosaltres es reconegut com á franch lliberal, genéricament se'ns té per reaccionaris. Nosaltres n'hem protestat sempre, nosaltres hem demostrat repetidament que las ideas autonomistas, que las ideas catalanistas son ideas de progrés y de llibertat; nosaltres hem demostrat que dintre d'ellas hi cab tothóm y qu'ab tothóm que vulgui'l benestar de Catalunya podém fer un bon tros de camí. ¿Per qué, donchs, s'ha volgut, per part d'uns, rebutjar sistemáticament á tots aquells que no acceptan un programa concret, y per qué's mostran tan desconfiats els altres que no volen acceptar ni'l nom de catalanistas?

En el fons—deixant de banda las malas arts dels esperits mesquins y rutinaris—en tot aixó sols hi há un deplorable malentés, malentés qu'ha perjudicat ja molt al Catalanisme y que, de continuar, acabaria per matarlo.

Si Catalanisme no vol dir llibertat y progrés, el poble catalá qu'es en sa inmensa majoria lliberal y progressiu, no podrá ésser may catalanista. Peró com que vol dir tot aixó, es clar que definitivament tot el poble catalá acabará per esserne. Aquell malentés sols'ens fará perdre temps: el temps qu'emplearém en desferlo; peró á la llarga desapareixerá.

JOVENTUT va surtir á la lluyta ab aquest fi primordial, y casi bé pot dirse que fins ara tots nostres esforsos els hem encaminat en tal sentit. Sense modestia podém afirmar que quelcóm hem lograt, y que molt més lograrém encara. Avuy ja's reconeix que hi há

al menys un grupo catalanista-lliberal: demá's reconeixerá que aquest grupo es més nombrós de lo que sembla, y més tart, quan desfets els recels ens ajuntém tots els que mirém endevant y enlayre,'s veurá qu'ell forma la majoría, la inmensa majoría dels catalans; els quals donarán al Catalanisme una forsa incontrastable. Avuy, trist es confessarho, el Catalanisme es encara petit, perque moltíssims catalanistas son, en política, religió y moral, d'ideas petitas y limitadas; demá será gran, perque la inmensa majoria dels catalanistas tindrán en política, religió y moral ideas amplas y tolerants.

Es clar que hi haurá sempre catalanistas reaccionaris, conservadors y oportunistas; que hi haurá católichs fervents que lluytarán per sa fe, monárquichs convensuts que defensarán aquesta idea, y gent de bé satisfeta de l'actual organisació social. Ab ells tindrém de lluytar nosaltres fins que logrém convéncels, y tart ó d'hora'ls convencerém. Mentres tant, podém fer vía conjuntament; podém anar agafats d'una má—nosaltres els hi donarém la dreta y ells la esquerra—per l'espinós camí que'ns mena á l'autonomia; mes tot caminant, ab la má que'ns queda lliure, anirém sembrant nostras respectivas doctrinas noble y llealment; y després qu'haguém arribat al terme de nostre romiatje'ns separarém tranquilament, y al girarnos á contemplar el camí recorregut, veurém els camps en flor prometentnos grans energías pera la nova lluyta ab els companys d'ahir que combatrém francament. Y un cop haguém lluytat pera fernos lliures, lluytarém pera fernos grans.

Heusla aquí la nostra tasca, quin primer escull es aquell malentés de que parlavam avans. Lo primer de tot es desfer aquesta ridicula preocupació pera poder veure junts ab nosaltres, els catalanistas radicals, á tots els elements lliberals de Catalunya aportant totas sas energías y entussiasmes pera'l progrés de nostra terra.

Aquesta campanya, qu'hem iniciat en las planas de Joventut, l'hem portada ja á un terreny més práctich y directe. Lograt el primer resultat, que fou convence á valiosíssims elements federals de que substancialment ells y nosaltres voliam lo mateix, junts ab ells aném convencent als altres, y avuy ens trobém ja més nombrosos. En l'Empordá y La Selva, arxiu de la llibertat, son ja en gran majoría'ls lliberals que no's donan vergonya de dirse catalanistas. Y aixó's deu á las prédicas y trevalls que federals y catalanistas venim fent en aquellas encontradas. En Salvatella y en Pujulá, nostres bons amichs de Palafrugell, La Bisbal y Sant Feliu, las agrupacions catalanistas y'ls centres federals, tots han contribuhit á lograr tan bells resultats, qu'ab el temps serán maravellosos.

A aquest fi responían els nombrosos *meetings* que l'estiu passat celebraren nostres companys en aquellas terras, *meetings* de que ja parlarem á nostres lectors. Aquests darrers dias s'ha continuat ab més entussiasme que may la campanya empresa. Nosaltres, que hem tingut la sort de veureho, no podém estarnos de ferne esment. El primer acte tingué lloch á La Bisbal. Se batejavan de nou dos carrers, l'un ab el nom de Francisco Pi y Margall, l'altre ab el de Bartomeu Robert. Nombrosas comissions de federals y catalanistas assistiren al acte, fent discursos alusius en Ribera y en Pujulá. No obstant, el carrer d'en Robert no pogué inaugurarse perque la lápida havia sigut escrita en castellá; s'aplassá l'acte pera més endevant. Més tart tingué lloch una manifestació, pera portar coronas al cementiri á la bona memoria dels morts en el foch de La Bisbal durant la sublevació republicana federal de 1869. Tots els manifestants portavan rams de llorer, de roure y d'olivera, símbols de gloria, forsa y pau, que després deixaren sobre las tombas dels héroes. A nostre company de redacció en Frederich Pujulá, els federals li feren l'honor de confiarli la corona que dedicavan á las víctimas del fet memorable. A la tarda arribá'l senyor Salvatella, representant del senyor Vallés y Ribot y redactor de *El Federalista*. L'associació catalanista «Escut Emporitá» enviá una comissió pera invitar als senyors Salvatella y Pujulá á visitar el local. A la nit tingué lloch un *meeting*. Enrahonaren en Ribera y en Racolta, de La Bisbal, que foren molt aplaudits. En Linares feu un discurs catalanista qu'aplaudí ab entussiasme'l públich, compost de federals en sa majoria. En Joan Vergés, de Palafrugell, pronunciá un profond discurs estudiant

l'origen del poder, y defensá l'autonomia, explicant sa rahó d'ésser cientifica. En Pujulá demostrá que'ls catalanistas no son reaccionaris, exposant las sevas ideas particulars en materia social, á quinas solucions creu que'l poble no hi arribará sense guanyar avans l'autonomia. En Salvatella atacá'l caciquisme, l'unitarisme, y demostrá com es gran l'erro dels que creuhen que'ls federals son reaccionaris perque s'acostan als catalanistas. Després del *meeting*, el president del «Escut Emporitá» saludá al senyor Salvatella, federal, en nom dels catalanistas del Centre. El senyor Salvatella respongué al saludo afectuosament. L'endemá tingué lloch á Bagur un altre *meeting*, en el qu'enrahonaren els amichs Linares, Pujulá y Salvatella, atacant fermament el caciquisme bestial que domina en aquell poble. En Puig y Calbó, un instruhit obrer de dita vila, feu un hermós discurs advocant per l'autonomia y per la dignitat dels fills de la terra empordanesa. En fi, un tercer *meeting* tingué lloch á Llagostera, centre del caciquisme de la comarca. Quan arribarem, l'ampla sala del centre republicá estava plena á vessar, y'ls oradors federals y catalanistas foren rebuts ab grans aplaudiments. Enrahoná primer en Joan Linares, qui explicá ab claretat y fermesa'l programa catalanista, demostrant que en res s'oposa á la llibertat. Després feren atinats discursos en Narcis Durán, de Sant Feliu, y'ls senyors Morató y Petit, de Palafrugell. Tots atacaren el caciquisme embrutidor del poble, advocant per l'autonomia. En Pujulá enrahoná després, parlant de la qüestió social y de la constitució de la familia, exposant clarament las ideas modernas sobre assumptos tan trascendentals. També atacá al caciquisme. Per ultim, parlá en Salvatella, que feu un eloqüent discurs, insistint en que's pot ésser bon federal essent al mateix temps catalanista, y demostrant que'ls grans ideals de llibertat y de progrés á que aspira'l poble federal son els mateixos que defensém nosaltres. El poble de Llagostera escoltá ab gran atenció lo que'ls hi deyan nostres companys, mostrant viva satisfacció quan atacavan al caciquisme que fa anys desmoralisa y embruteix aquell pais.

Per nostra part, torném encantats del Empordá y La Selva. Allá hi há vida, hi há entussiasme, hi há bona fe y hi há ideals. En una paraula: hi há la pasta d'un gran poble. La paraula llibertat ressona allí en tots els cors, y la escoltém en totas las casas. Els suros centenaris y novells se colltorsan ó s'estiran mandrosament á son lliure capritxo; las onas, tantost tranquilas, tantost estarrufadas, portan ara'l seu bes d'amor, ara'l seu crit de protesta, á la terra traydora qu'ab sas badias lluminosas sembla allargalshi'ls brassos per'acaronarlas y las rebutja; la tramontana's desplega sobtadament llensant al espay amenassadors crits de guerra; els homes caminan ferms y parlan convensuts, y las donas riuhen alegrament mirantvos á la cara. Allí tothóm es lliberal.

L'ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

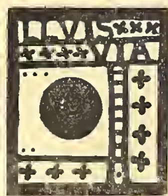
Ja fa temps que's parla del propósit que té'l govern espanyol de trasladar l'arquebisbat de Tarragona á la Seu barcelonina, fent aixis economias en el pressupost de culte y clero. Compreném que'ls tarragonins y'ls que tenen interessos á Tarragona protestin, puig dret hi tenen, á la intrusió del govern en assumptos que no li incumbeixen: peró als que desitjém la separació de la Iglesia y l'Estat, el pretext de las economias qu'alega'l govern sembla que'ns hauria d'ésser, naturalment, avans agradable que molestós. En rigor, y també en extricta justicia, una institució religiosa ha d'ésser á una localitat lo que una guarnició. ¿Que'l poble la vol? Deixeuli. ¿Que no está per sabres ni per mitras? Donchs guardéu aqueixos atributs *biblichs* pera quan fassin falta. Y dihém *biblichs* perque'ns hi obliga la brutalitat dels fets: perque no era sols *in illo tempore* que las armas s'arrambavan freqüentment á la religió pera ferla respectar. *La letra con sangre entra*, fins tractantse del catolicisme. Biblich es el coltell de Sant Pere, encara que Jesús amonestés á aquest deixeble perque'l va esgrimir. ¿Cóm se pretén, donchs, que l'Estat que pro-

tegeix per medi de soldats la Custodia en las professons, no vulgui tenir sos drets sobre lo qu'ampara? Y no s'insisteixi en que lo que fa l'Estat al pretendre trasladar l'arquebisbat de Tarragona es una transgressió de lley, perque tots sabém que la principal lley es la del que mana. No'ns oblidém d'ahont som: Espanya no es Suissa.

Ara bé: pera modificar el Concordat en la forma que'l govern desitja,'s necessita, naturalment, que'l Concordat no sia un privilegi de la Iglesia sobre l'Estat, sinó merament un conveni que pot modificarse ó no á gust de una de las parts mitjantsant rahonada discussió. En aquest darrer cas, es á dir, considerant el Concordat com un conveni ó pacte, es ben clar que, dins d'un Estat democrátich, no es el govern qui deu portar la iniciativa pera trasladar una Seu, sinó'ls diocesans ó metropolitans de la mateixa; y clar se veu que'ls de Tarragona no volen pas modificar res. Están á gust ab el seu arquebisbat, que tradicions seculars els hi fan venerable, y no volen desfersen. Y heusaqui cóm el Vaticá, fundantse en aquesta rahó qu'es un fonament ben legal, podrá negarse á facilitar las economias que'l govern espanyol desitja obtenir traslladant la Seu arquebisbal de Tarragona á nostra ciutat.

Peró hi há més. A Catalunya no falta qui ha cregut veure en aqueix propósit del govern, la intenció d'introduhir fondas divisions en el sí de nostra terra. En efecte, ja es vella la política del *divide* y *vencerás*, sobre tot tractantse de perjudicar els interessos—cada dia més próspers malgrat tot— de nostra estimada Catalunya. Si es aixís, si son tan mesquins els ideals del govern, aconsellém que s'ho prenguin ab calma tots els catalans, fins els que més violats considerin els seus drets. ¿El govern sab qu'entre'ls catalanistas n'hi há molts de católichs, y ab aquesta mida pensa posarlos en pugna ab els que no ho son? Donchs fassi lo que vulgui, á nosaltres no'ns vindrá d'aquí. Tinguis en compte que'ls católichs son acreedors á respecte. Ara'ls sectaris, no tant; com tampoch els que á l'ombra de la Iglesia troban vida en una ciutat morta, de la qual, com diu un nostre amich, lo millor ne son las ruinas. Esperém, donchs, perque es de dret, qu'en ultim cas la Seu arquebisbal de Tarragona quedi en son lloch, encara que sia en calitat de ruina. Las ruinas son fortas, perque han tingut temps de posar arrels; las ruinas son venerables. Fins son útils, encara que no ho sembli. Pertanyin al ordre que pertanyin, el seu culte existeix: y'l que sab observar, no'n treu pocas d'ensenyansas contemplant el culte de las ruinas!

Nosaltres voldriam qu'en aquest assumpto, que tant fa propendir al fanatisme, no hi intervinguessin els fanátichs. Peró ja compreném qu'aixó no pot ésser. El govern ha sigut espavilat, y'ls fanátichs donarán la rahó al govern si no agafan la cosa ab serenitat y per hont han d'agafarla. Y nosaltres, ja ho veuhen: la donariam al qui la tingués, malgrat fos un moro. A qui no la podém donar es al famós ex-governador de Lleyda senyor Martos O'Neale, qu'en un article publicat en la revista de Madrid *Nuestro Tiempo*, senyala al alt y baix clero de Catalunya com á principal fomentador del Catalanisme y enemich de la *unidad patria*. No hi há tal enemich, senyor Martos; no s'odia á Espanya, sinó las funestas disposicions dels que, com vosté, *de tant que la estiman l'apunyegan*. La regeneració desitjada—que no l'odi á Espanya—no es sols el clero ni son sols els católichs els qui la predican: son las novas generacions, que cada dia surten més impregnadas d'ideas y més sedentas d'amor y de llibertat. Y l'amor y la llibertat dels pobles y dels homes son las religions que volém esdevinguin eternas, per demunt de totas las altras que sols haurán sigut *medis*, més ó menys grans, més ó menys deficients, per'arribar al *fi*... si'l fi existeix. Que'l nostre poble hi creu en aquest fi, que lluyta ab la esperansa d'assolirlo, no's pot pas dubtar, com tampoch de que'ls pobles que no esperan ni lluytan no están lluny de la decrepitut. ¿Qué hi fa que á un jove li diguin utópich, si sa millor qualitat es la d'ésser jove y comptar ab forsas pera seguir endevant pel camí qu'altres avans qu'ell sols á mitjas han fressat?

LA CONQUISTA DEL JO (1)

Me titllarán d'extravagant ó d'excéntrich pels titols extranys ab que batejo mos ensaigs periodistichs y, no obstant, els llegeixo, els medito, ne faig análisis y no'n trobo d'altres més adequats á las ideas qu'en aqueixos ensaigs procuro desenrotllar.

Llegint aquest titul, *La conquista del Jo*, se diría'l lector ignocent: ¿Qu'es això? ¿Es tal vegada una expressió geográfica, una provincia perduda en las inmensitats de la Xina, un riuhet amagat en els deserts de l'Australia?... ¿O será la relació d'una campanya maravellosa que'ns recordi las conquistas d'Alexandre, ó d'Aníbal, ó d'altre de tants conqueridors com el temps ha xuclat ó fet pols en sa marxa triomfant al travers de nostras pseudo-grandesas d'un segón?

No, amich lector, no, li contestaría. La conquista del Jo té més, molta més importancia que las conquistas passadas. Mon Jo no es una expressió geográfica, ni provincia perduda, ni riu amagat. Es més que tot això, perque tot ho abarca. Mon Jo resumeix la geografía y la historia y la prehistoria y l'arqueología y totas las fillolas d'ellas, qu'avuy forman un nombre interminable quasi.

El Jo que pretench conquistar es mon propi Jo, y'l teu y'l del altre y'l de tots els que pensém, sentím y sabém d'imaginar. ¿Hi há cap campanya que pugui compararse ab aquesta? Las fácils y rápidas conquistas de Napoleón, per exemple, sas contundents y brillants victorias ¿tenen punt de comparació ab la que'm proposo? No, si penetrém fins á dins de las cosas; no, si considerém que'ls grans conquistadors que indicava no sapigueren conquistarse á sí mateixos, puig malgrat l'haverse apoderat de inmensas regions, el no ferse amos de si mateixos doná lloch á que Alexandre fos vensut y mort per sa luxuria, Aníbal per sa peresa y Napoleón per son orgull. Abrassaren un món y no saberen dominar el miserable corcó que'ls hi rosegava las entranyas.

Heusaquí, donchs, la batalla que'm proposo guanyar: apoderarme de mi mateix, conquistar mon Jo. ¿Pot imaginarse acció més trascendental que conseguir apoderarme, ferme amo de mi mateix? No: lo que passa, si bé reflexioném, es que quan més senzilla'ns sembli la empresa, més s'aumentarán las dificultats pera realisarla.

¿Cóm vaig á buscar el punt flach de mon propi sér, per'assaltarlo, introduhirmi, y desd'allí ferme amo del castell en que's defensi? Si tinch un tremp débil, si soch poruch ó apocat, me semblarán infranquejables tots sos cantons y deixaré'l meu plan per'altra vegada; si, pel contrari, soch decidit y orgullós é impetuós, me creuré amo per endevant, judicaré tenir el castell al puny, y entussiasmat ab la propia aprobació, donaré per ja fet lo que precisament més necessito realisar. Mon Jo m'haurá conquistat á mi ab las mateixas mevas armas, perque l'haurán ajudat en sa defensa la meva tonteria y la meva estupidesa.

Donchs ¿ahónt es la balansa, l'aparat ab que pugui amidar mas propias forsas y aptituts, pera saber en quina forma dech atacarme y ésser vensut? Aquí'm ve á la memoria la faula d'Isop: Júpiter ens posa unas auforjas al donarnos coneixement: á la bossa del devant hi guardém els defectes dels altres, y á la del darrera'ls defectes nostres. ¿Cóm els podrém veure, si'ls tenim á las espatllas? Si poguessim convertir la ficció en realitat, nostra bona fe giraria las auforjas y aixís no'ns recordariam may dels defectes d'altri, que no'ns importan, y, en cambi, aplicariam nostre zel á corretjir els nostres.

Busquém un medi pera lograrho, sisquera relativament. Ja que tot no podém gaudirho, anemhi per parts. Lo primer que'ns cal es tenir voluntat. Quina candidesa! dirá'l lector, y ho dirá bé, perque'l signe de nostra existencia crech qu'es, sobre tot, la voluntat.

Peró fiquemnos més endins, reflexionemhi sobre'l concepte, y després preguntemnos: ¿Tenim voluntat? Pera la vida corrent, es clar que'n tenim, perque sols obra en nosaltres com en els irracionals, instintivament; peró en cassos no ja difícils, de la vida, sinó en aquells en que tan sols hi es necessaria

---

(1) Trevall postum del obrer Manel Giral, de Calaf, malaguanyat company de causa que iniciá la idea de constituhir la «Lliga Autonomista» de dita població, de la que n'era secretari quan el sorprengué la mort, el día 24 d'agost d'enguany, malograntse las obras que d'ell feyan esperar son natural talent, sa joventut y son amor al estudi.

nostra resolució pera manifestar la voluntat nostra, ¿estém segurs de tenirne?

Busquém, quiscún de nosaltres, en els diferents aspectes de nostra vida; inquirim el per qué de nostras creencias, ideas y sentiments, y alashoras veurém si las unas y'ls altres obeheixen á moviments espontanis de nostra manera d'ésser, ó si son sugerits per altras mil circunstancias ó causas que han obrat sobre nostre Jo, ficantli ó imbuhintli á cops de martell, com qui diu, sas creencias, ideas y sentiments, sense qu'en aixó hi hagi pres part nostra propia voluntat.

Encara més. ¿No'ns passa que tenim ideas que topan ab nostre judici, que las creu equivocas? Y no obstant las tenim, y las tenim tan arreladas, *incrustadas* diriam millor, que no disposém de prou forsa de voluntat pera ferlas despendre. Aixis, al menys, hem pogut observarho en el reduhit món que'ns rodeja y que forma nostre cosmos d'observació. Cal, donchs, tenir criteri propi. Peró se m'ocorre un dubte: ¿ha d'ocupar la voluntat el primer lloch, ó aquest pertany al criteri? O en altra forma: pera tenir voluntat, ¿es necessari tenir criteri, ó al revés?

Esporuguiment á voltas, poch carácter altras, peresa intelectual sovint, fan que'ns deixém portar per la corrent, que acceptém las cosas y las ideas com s'accepta lo necessari y lo inevitable, considerantho, per apocament psiquich, com lo únich natural y possible. Y no deu ésser aixis: tots tenim facultats volitivas y criticas, tots devém exercirlas, fins en el cas de que tinguém confiansa en la opinió dels altres ó ab las ideas que'ns donguin fetas. Si, passadas pel garbell de nostre raciocini, las acceptém, s'enfortirán en nosaltres y serém d'ellas bons defensors, perque haurém conseguit el dictat de convensuts: en el cas contrari, caminarém sempre d'esma, pasejant constantment el carro de nostra fatuitat y tonteria.

La terra no está encara prou assahonada pera que grillin y donguin abundosos fruyts aquestas ideas. Opiném que hi há molta feyna á fer pera que tothóm tingui voluntat y criteri y sápiga exercirlos lliurement vers els grans ideals d'avuy día: Veritat y Justicia.

MANEL GIRAL.

LA VOIX SÉRAPHIQUE (1)

I

Elle avait seize ans à peine lorsque ses parents, concierges, la présentérent au Conservatoire, d'aprés les conseils de la locataire du «premier», qui donnait gratuitement des leçons de diction à la jeune fille. Elle y fut reçue, dans la classe d'un sociétaire de la Comédie-Française.

Luce était laide, très laide même. Quoiqu'elle fût d'une intelligence extraordinaire, précoce extrêmement, ses yeux n'émettaient qu'un regard terne, sans appréciable expression.

Et cependant, à la considérer, aucune difformité flagrante n'aiguillonnait la curiosité: elle avait les cheveux clairsemés et courts, d'un blond fade; les yeux en vrilles, d'un gris presque incolore; la bouche grande, aux lévres pâles et minces, aux dents jaunies par la carie; les oreilles plates, presque collées à la tête; les pommettes et le front saillants; le nez petit, dissimulé; la mâchoire inférieure étonnamment proéminente; le teint chlorotique. Son corps n'accusait que des formes frêles.

Seule sa voix avait quelque chose d'étrangement surnaturel, une grâce angélique, une harmonieuse vibration, une excessive variété d'intonations, un charme pénétrant.

Ses manières étaient gauches, sa démarche indécise...

Dés l'école maternelle, ensuite à l'école communale, toujours, partout, ses camarades — la plupart incontestablement inférieures — impitoyables, l'avaient tournée en dérision; sans cesse elle fut l'objet de leurs mordants quolibets...

II

Au Conservatoire, on ne lui pardonna point l'intellectualité qui la distinguait: cela choquait tant les autres, — l'antagonisme, la disproportion inouïe entre ce physique «ingrat» et cette noblesse de caractére! Car Luce

(1) Trevall escrit expressament pera JOVENTUT pel notable publicista parisench Mr. Hirchs ab quina colaboració contém.

était bonne, instruite, artiste d'instinct, travailleuse, modeste. Elle n'obéissait à nul ambitieux désir, ne rêvait pas de gloires illusoires, n'aspirait pas aux triomphes *rachelliens:* plus simple, elle avait confiance en soi, croyait sincérement à sa vocation, se souciant peu du reste, certaine du succés.

Ses parents l'avaient élevée «en demoiselle» et, maintenant, la laissaient étudier ses rôles; ils songeaient, eux, à leur propre avenir — mieux assuré si leur unique enfant faisait fortune.

«Luce est économe», disait la mére, «elle n'aura pas d'amants: elle est trop laide, la malheureuse! Ça fait qu'on peut être tranquille pour plus tard: elle aura soin de nous.»

Pendant deux années, elle fréquenta assidûment les cours de son éminent professeur. Devant le jury elle n'obtint qu'un accueil médiocre, malgré l'immense talent qu'elle déploya. Elle ne possédait pas l'affriolance de certaines de ses compagnes, la perverse ingénuité inhérente à d'autres, la sensualité impressionnante de quelques-unes, la beauté troublante de sa rivale de classe: et les vieux messieurs ne lui accordérent qu'un accessit. Mais un habile directeur de théâtre la remarqua et l'engagea... à de fort modiques conditions.

Elle joua bien. La presse ne se montra pas avare d'éloges en sa faveur. Les critiques se permettaient souvent de souligner sa naturelle disgrâce par de blessantes réserves, par d'insultantes comparaisons. Des jalousies de coulisses, d'impudentes interviews de maîtres-chanteurs livrérent sa vie privée à l'hilarité malsaine du public: on lui reprocha bientôt sa «sagesse». Un psychologue à la mode soutint qu'il était impossible à une actrice de jouer avec passion, si elle n'avait subi aucune initiation préalable aux pratiques amoureuses: et l'esprit du trottoir parisien se révéla dans toute sa splendeur.

Dans une nouvelle piéce, Luce devait remplir le rôle de l'héroïne, maîtresse aimante. L'article du psychologue avait influencé la critique et les sommités mondaines contre la comédienne en vogue. A la «premiére» ce fut presque un «four»!...

Au sortir de la représentation, l'*étoile tombée* fut prise d'un doute poignant sur la cause de sa chute.

Luce avait vingt ans: sa virginité lui pesait!

III

«Vous êtes trop sentimentale», lui observait un soir le cabotin qui l'avait enseignée alors qu'elle était encore éléve (à présent, elle donnait des leçons), la tourmentant sur sa façon, devenue toute personnelle, de traduire pour les spectateurs les personnages dont elle évoquait tangiblement l'existence imaginative. — Et l'illustre pitre ajouta: «Ça vous coûtera cher!» phrase équivoque et sybillique à laquelle la foule avait donné raison, mais qui était injuste au point de vue de l'Art, *seulement!...*

Luce devint coquette.

Elle ne se méprenait point, en effet, sur les diverses expressivités artistiques: hautement dédaigneuse de sa plasticité, elle ne se sentait vivre qu'abstraitement; en outre, — incomparable, sous ce rapport, à bien des professionelles de sa génération, — elle dépensait toute son énergie à cultiver ses facultés intellectuelles, guidée en cela par un judicieux discernement.

Ainsi, malgré son «métier», où elle se montrait pointilleuse observatrice des engagements que lui avait fait signer le besoin de vivre, — elle suivait avec intérêt l'évolution littéraire et dramatique et, quand il le lui était demandé, ne marchandait pas son gracieux concours aux jeunes talents ignorés.

Parmi ceux-ci, un poéte — poéte encore chrysalide — s'éprit d'elle, osa le lui avouer, un soir qu'il était ivre. Luce, dont le cœur n'avait pas été annihilé par la fréquentation du Conservatoire ni par le contact des «planches», ne se rendit pas compte de l'irresponsabilité de son premier amoureux: flattée d'avoir été choisie par un homme d'élite, réellement beau, lui, elle escomptait déjà de suprêmes joies inconnues.

Puis des scrupules lui vinrent, parallélement à l'amour. Un frisson la secouait, un remords anticipé l'étreignait toute, à la pensée d'une possible déception, pour elle autant que pour l'aimé: si les matérialités de l'Amour les désabusaient tous deux, chacun différemment?...

Elle se convainquit pourtant de la nécessité du sacrifice: l'Art l'exigeait!

Mais, au dernier moment, Luce recula devant le rôle dégradant qu'elle ferait jouer au poète, trop noble à ses yeux pour si vile besogne: elle souffrit beaucoup, au renoncement de cet amour qui, ainsi, demeura chaste.

... Sa virginité lui pesait.

IV

Après quelques mois de découragements et d'espoirs, elle s'en tint à une héroïque décision.

Chaque nuit, à l'issue du spectacle, elle lisait fébrilement les lettres reçues: presque toutes respectueuses, émanaient d'admirateurs de son talent; parfois, de grossiers individus qui lui donnaient, anonymement, quelque échantillon épistolaire de leur verve de «calicots». Aucune déclaration de lycéen, de myope, voire de noceur blasé quelque peu sadique ou de provincial égaré: elle aurait souscrit à toute honte, — il lui fallut la proposer!

Cette dernière étape du calvaire où son art devait être immolé, fut la plus pénible, la plus douloureuse; mais Luce espérait l'éblouissante résurrection.

Elle alla donc s'offrir, masquée, en l'une de ces maisons privées connues des amateurs d'orgies et de débauches. Dans le lubrique goujat avec qui le hasard l'avait accouplée, Luce reconnut «son» directeur. Vaillante, quoique effrayée, elle ne proféra pas une parole et sut refouler au fond de sa gorge les cris de souffrance qu'augmentait la brutalité du rustre. Celui-ci, surpris de sa découverte, ne put résister à la tentation d'enfreindre l'incognito de sa compagne occasionnelle: vainement elle se défendit, il réussit à enlever le loup qui cèlait la laideur de son visage. Furieux, il invectiva lâchement sa pensionnaire suppliante dont il venait de cueillir les prémices.

Le résultat de cette écœurante aventure fut tout à l'avantage de l'impresario: il ne rétribua plus la diva dont le nom, en vedette sur l'affiche, suffisait presque à garantir la recette. Ce fut une prodigieuse économie, réalisée grâce à l'épouvantail du scandale. Heureusement pour Luce, la mort de cet être méprisable la délivra bientôt: son secret fut inviolablement scellé dans la tombe!

... Elle s'enrichit rapidement, entretint royalement de successifs amants, permit à ses parents une plus large aisance. Comblée d'honneurs, idolâtrée par la foule, cette Religieuse de l'Art, cette prêtresse passionnée hideusement dévirginisée, n'avait plus, pour tant, la même voix étrangement surnaturelle, gracieusement angélique, harmonieuse en ses vibrations, étonnamment variée en ses intonations, cette voix si subtile et si charmante, — «jamais plus!»

Paul-Armand Hirsch.

MEDALLA

Kronos s'está esmolant la dalla
en un recó del vell jardí:
tot arrupit, esmola y calla,
afinant sempre'l cayre fi.

Per un jardí estrellat de rosas
duas amigas van vinguent;
son més gentils y esplendorosas
que á trench de día'l sol ixent.

Tot abrassantse la cintura,
passan trencant la quietut:
diuhen á l'una la Hermosura,
diuhen á l'altra Joventut.

Plenas de forsa, ardidas, bellas,
creuhan riallas y petons,
bo y coronantse de rosellas
símbol sagnant de las passions.

Tantost al vell dallayre oviran
trobantlo lleig, feble, impotent,
ab escarnots y bulla'l miran
movent gatzara turbulent.

Mes lo vell Kronos mou la testa,
sorprés, irat d'aquell menyspreu,
y son esguart, llamp de tempesta
qu'ho pot fer runas tot, arreu,

sobre las bojas presumidas
cayent ferotje y venjador,
las ha deixat esmortuhidas,
lo cap de neu, de cendra'l cor.

La Joventut y la Hermosura
á rodolons per terra van;
Kronos lo vell, ab sa má dura,
la eterna dalla está esmolant.

Víctor Catalá.

TEATRES

Dugas comedias de broma y un drama serio

La empresa del teatre de la Gran Via sembla que coneix al públich de Barcelona, segons ho demostra la gentada que cada nit concorre á las representacions de la companyia dramática italiana de la Blanca Iggius. Desd'aquell temps qu'ab una franquesa que cal alabarli anunciava ab el color dels cartells de quin seria la funció de la nit, no havía trobat com ara plats tan forts ni tan á gust del paladar de nostra gent, més espantadissa del nom que de la cosa. Las bonas formas son el tot, y sens entretenirnos ab jochs de paraulas, ens limitarém á consignar que la Gran Via es constant en aixó del culte á las bonas formas, y'l públich també, per més que digui'l *Brusi*.

Ja fa temps se va privar de que anunciessin que la funció seria verda. Quina ridiculesa! Si creya qui tal disposá que l'espectacle era inconvenient, ¿per qué'l permetia? Y si no estava en sas facultats el ferho, ¿per qué incorre en tan ridicul pudor d'ordre públich? ¿No era millor que'l ciutadá de costums tranquilas y morigeradas sapigués per endevant si á tal funció hi podia dur las fillas ó hi havia d'anar solet? Ey, si no s'empenyava en acompanyarlo la seva costella, que també hi son aficionadas las senyoras á las representacions picants, sense perjudici d'escandalitzarse l'endemá y fins de confessarsen si la cosa es tan grave, perque es lo qu'ellas diuhen: «No poden pas ensenyarnos res de nou; y ademés, qui mal no fa mal no pensa y'l saber no ocupa lloch.» Ab aixó, y tenint el cuydado d'anarhi á las primeras representacions avans de que'l *Brusi* ó *La Veu* las declarin pecaminosas, ja está salvat l'honor de la familia!

Consti que nosaltres, pera lo que vulgarment se'n diu moral, tenim la mánega bastant ampla, perque nosaltres creyém, per exemple, que la moralitat no consisteix en no dur á las noyas á veure certas cosas, sinó en qu'ellas no hi vulguin anar, ó que, si hi van, no'ls hi agradi; perque mal pot estimárselshi una virtut negativa conservada per procediments preventius, si no tenen un principi racional que las fassi fortas y virtuosas per convicció. La veritat, á la Gran Via no n'hi hem vistas gayres de noyas *per bene;* d'aquellas senyoras tafaneras que parlavam si, y fins semblavan disfrutarhi més que'ls seus marits, y d'aixó no'ls n'hi volém fer cap retret. ¿No es costúm que tota casada de nou, quan va á Paris, se fassi dur pel seu marit á n'aqueixos famosos *cabinets particuliers*, pera tastar las famosas *ecrevisses?* ¿No més que per'aixó, pera tastarlas? ¿Qué té, donchs, de particular que vulguin de tant en tant disfressar ab un granet de mostassa lo insipit de la escudella casulana? Calaveradas ignocentas, perque al cap y al ultim tot queda á casa. Si, senyoras, tenen rahó, peró també'n tenim els que volém dir las cosas pel seu nom.

Lo que resulta un abús de la empresa — y un abús imperdonable com feya notar molt bé en Costa de *La Publicidad* – no es l'anunciar las funcions de cert género en cartells verts, sinó que pera distingirlas s'englobin en la denominació de *Teatre Antoine* ab que s'ha substituhit la primitiva de *Teatre lliure*, que retiraren per massa forta y que tampoch era propia, perque *lliure* no s'ha de confondre may ab *indecent*, com no s'ha de fer carregar ab el mort al pobre Antoine, que tant se preocupa del art de debó, atribuhintli certas obras que s'han representat en el *Palais Royal.*

Una d'ellas es *Amor mio! (M'amour!)* de Bilhaud y Hennequin. Es aquest un *vaudeville* dels més groixuts, ab tots els defectes del género y cap de sas bonas qualitats. En cambi *Il Paradiso*, si bé en algunas ocasions l'iguala en lo grotesch y xabacá, presenta certas situacions y tipos cómichs que revelan la má d'un mestre y fan perdonar las altras faltas.

No hem d'entretenirnos á examinar més detingudament aquestas dugas obras: basti dir qu'en ellas hi trobá'l públich tot lo que va á buscar en aquell teatre. Y que no hi busca altra cosa, ho demostra la sorpresa que li causá l'estreno del drama de Sudermann *Fuochi di San Giovanni*, que poch se'n va faltar pera que molta gent anés á demanar que li tornessin els quartos.

Malgrat aixó, al aixecarse'l teló una alenada d'art s'escampá per la sala corprenent á tots els espectadors que no pertanyian á la classe dels inconscients; perque en Sudermann pot ésser discutit, son teatre tindrá defectes, y en nostre concepte molt grossos, peró com á veritable artista qu'es, fins quan s'equivoca no deixa de produhirnos una emoció estética per més que sia imperfecta, y'ns conmóu y'ns delecta encara que no'ns convenci sempre. *Els fochs de Sant Joan* es en nostra opinió, y dit sia ab tot el respecte degut, una equivocació. Els defectes propis del autor hi apareixen més de relleu qu'en altras de sas produccions. Ab las bellesas escampadas arreu ens encisa, fins en certs moments ens sugestionan els esclats de sa poesia aspra y feréstega: peró quan, dominada la primera impresió, podém reflexionar serenament, tot seguit ens salta á la vista la poca consistencia d'aquells tipos d'humanitat indefinida y de psicologia vaga. El problema moral ó social que presenta's converteix en un experiment de laboratori de resultats indecisos; no pot donarse un valor real á las incógnitas d'aquella equació complicada y ben plantejada en apariencia; las premisas del silogisme, si semblan imposar-

se en el primer moment, no arriban á la fí á amagar la falsetat de la conseqüencia. Li passa á Sudermann lo que á Strindberg y altres autors moderns, veras encarnacions del esperit actual de la societat somoguda: son destructors de lo condempnat á mort per delicte de vellesa, peró no saben ni posar els fonaments de la ciutat somniada; no poden fer alló que tan sols es permés á genis com Ibsen: construhir un nou edifici fort y atrevit sobre las runas.

Ni en *L'honor*, son drama més sugestiu, ni en *Magda*, el més *teatral*, ha pogut fernos entreveure lo que pera ell deuria ésser l'ideal de la vida. Aqueixa falta de precisió fa que no poguém capir la veritable finalitat de sas obras dramáticas. Per exemple: si en *Magda*, com creyém, volia presentarnos la dona forta que reivindica'ls drets de sa personalitat pera cumplir lliurement son fi, no ho consegueix de bon tros. Magda se sent ofegada en l'estret ambient de la llar, y's llensa al món en cerca d'un ideal. ¿Quin? ¿L'art? No. L'art pera ella es, com diu, un *metier*, un ofici; era sols un medi, no una missió, perque una volta l'ha possehit no ha lograt apagar la seva set d'ideal. Lo que la feu abandonar sa casa payral es lo mateix que al tornarhi fa esclatar de nou el conflicte: un orgull enterament vulgar y femeni. Ella consentia en sacrificar sa ambició d'artista, mes no sa passió de dona, y per'xó'l final del drama deixa fret, perque no justifica qu'al rompre'ls llassos familiars hagi produhit res de gran, noble ó profitós.

En *Els fochs de Sant Joan* encara més clarament se demostra aqueixa indecisió tan constant en Sudermann, diguin lo que vulguin els inconscients del públich qu'aplaudian, perque sí, cada vegada que dels llabis del galán jove eixia la paraula *llibertat*, y'ls intelectuals que troban *mascle* tot tipo que protesta contra qualsevulga autoritat ó qualsevol ordre, y tenen per *gros* el drama que acaba ab que un home agafa de la má á una dona y declaran abdós que *desd'aquella hora seguirán junts el seu camí*.

No: en Sudermann no'ns el mostra may l'individuu fort de l'Ibsen, triomfant de las baixesas de la colectivitat; en Sudermann no'l fa vibrar may aquell sentiment de la dignitat qu'enforteix en las lluytas progressivas; no hi veyém res més que l'orgull dels débils que, incapassos de combatre, sols saben protestar; novas convencions y preocupacions topant ab las vellas, tan injustas unas com altras.

Examiném lleugerament *Els fochs de Sant Joan*.

Vogelreuter, rich hisendat de la Lituania prussiana, reculli á una noya abandonada, Mariza, filla d'una gitana, y més tart á son nebot Jordi de Kartorig, després de pagar els deutes contrets en el joch pel pare d'aquest, que's suicidá pera salvar son *honor*. Encara qu'en Jordi, orgullós y rancuniós, sempre ha tractat ab menyspreu á sos benfactors, s'ha concertat, no sabém per qué, son matrimoni ab la filla dels Vogelreuter, Trude, noya senzilla y candorosa, plena de afecte per sos pares y per sos companys d'infantesa Jordi y Mariza. Pochs dias faltan pera celebrarse la cerimonia, quan l'amor, ignorat d'un y altre, que's professan els dos recullits, esclata en la nit de Sant Joan plena de tan llegendari misteri.

L'amor que cova en secret y sens esperansa, l'odi que's desperta en Mariza al sentirse inferior dins d'aquella familia per més que li han amagat delicadament quin era son orígen, li dona una febre d'enveja que la fa dolenta malgrat ella, y l'abrusa ab la set ardenta de coneixe á la seva mare, la seva veritable mare que pressent ésser aquella vellota bruta y borratxa, perseguida per bruixa y per lladra, que moltas vegadas ha buscat de acostárseli y que fa dias ronda la casa. Logra per fi véurela, y la gitana, abandonantse á sos baixos instints, no fa més qu'admirar els vestits de sa filla y'ls objectes de valor que veu en la cambra, y acaba robant alguna pessa de roba. Llavors Mariza, horroritzada, tristament desilusionada, comprén que no hi há salvació pera ella, que sos pares li han llegat sanch d'esclau, y que son destí la porta á servir sempre, á no ésser may res en la vida.

En Jordi, qu'havia trevallat á fí de crearse una posició independent, sent rebelarse son orgull baix la gratitut imposada pels beneficis qu'ha rebut de son oncle; encisat per Mariza, vol ferla la seva companya, peró no s'atreveix á rompre'l projectat matrimoni ab l'angelical Trude, qui ab llágrimas als ulls li prega que, si estima á un'altra dona, no se sacrifiqui casantse ab ella.

Mariza, pera fugir de Jordi, accepta ésser la esposa del pastor Kaffhe, que se li declara en aquella nit que, segons ell, mostra en tot que Deu es amor. Mariza no vol cedir á la passió de Jordi, que sent despertar en ell aquella guspira de paganisme que un cop cada any en la nit de Sant Joan se converteix en flama, colgant després en sas cendras tot aquell esclat de passió salvatje, barreja fantástica de paganisme y misticisme, recorts d'épocas llunyanas que s'apagan ab l'última foguera. Ella li diu que no tenen dret á causar la infelicitat dels qui tant han fet per ells; fins que al ultim, encisada pel misteri de aquella nit, y ferida per l'exemple de sa mare, crida: «Si ella es lladra, jo també!» y's tira als brassos de Jordi pera *robar* un instant de felicitat y d'amor que no ha de durar més que'ls fochs de Sant Joan... Y després res: en Jordi es portat casi per forsa á casarse ab Trude, y Mariza fuig pera seguir son destí.

Aixis queda explicat en linias generals el drama, salvant els erros possibles en una sola audició y suposant que'l traductor italiá no hagi modificat ó falsejat, com ab massa freqüencia succeheix, la idea del autor.

¿Quina es la finalitat del drama? Fins els admiradors més entussiastas no sabian avenirse d'aquell desenllás. ¿Es, com algú pretén, la lluyta de dos sers superiors victimas de la tiranía doméstica, units per l'amor y separats per la fatalitat? No. En Jordi, que porta l'orgull fins al extrém de no acceptar el dot assignat á sa promesa, y qu'ha trevallat pera ésser independent y poder tirar en cara al seu benfactor els favors rebuts, ¿pot ésser superior quan no té prou fortalesa per'acceptar la renuncia que li proposa Trude, y anarsen ab la que verament estima?

Mariza, que no vol edificar sa felicitat sobre l'amor y qu'ab tanta inconseqüencia rebutja la oferta del pastor Kaffhe com primer l'havía acceptada, si de quelcóm es víctima ¿no's pot dir qu'ho es de sa inconsciencia? Cal, donchs, admetre que Mariza y Jordi son uns febles. Ella perque ha heretat de sa mare'l carácter rancuniós y encongit dels condempnats á la esclavitut; sas revoltas son producte de sa impotencia; no té un sentiment clar de sa dignitat que la empenyi á afermar sa personalitat; no té ambició, sinó enveja, enveja d'aquells que creu may podrá igualar; sos esclats d'odi sense grandesa son prompte ofegats per altres sentiments d'esclau, una compassió no sincera y un esperit de sacrifici sense noblesa, perque sa resignació no neix de la gratitut, sinó d'un fatalisme superstició́s.

Y ell també. Ha basat sa vida sobre l'orgull, sobre las falsas concepcions del honor que li llegá son pare; sa voluntat es tan feble com sa inteligencia, y'l dubte etern malgasta sas energias en una tasca d'esquirol fadigosa peró improductiva; incapás d'enlayrarse, rebaixa als altres pera posarse al mateix nivell. Tal vegada per'xó hauria sigut més lógich el desenllás si, á exemple de son pare, s'hagués deslliurat de la vida que pera ell no tenía objecte mentres Mariza fugia ab sa mare que l'havia feta de pasta d'esclau. . . .

Ara reparém que, sens adonárnosen, acabariam per donar consells á n'en Sudermann. Y com que ja'ns hem extés massa, sols dirém qu'*Els fochs de Sant Joan* per son fons indecís, per sa forma molt sovint massa artificiosa, es dels dramas del autor que menys ens agradan, ab tot y tenir escenas bellissimas com la grandiosa del tercer acte entre mare y filla, resultant en resúm un'obra poética é interessant, peró falsa y negativa. De totas maneras, ja estariam ben contents de que'ns en donguessin una per l'estil cada setmana.

En aquestas representacions hem refermat nostra primera impresió de que hi há elements molt notables en aquesta companyia, en la que s'hi veu la má d'un bon director.

En Bertini (fisica y artísticament tan semblant á n'en Zopetti) es un gran actor. Fins als tipos més inverosimils sab donárloshi un aspecte de realitat insuperable, y sa gracia es tan gran com el seu bon gust. Quánts deurian péndrel per model!

La senyora Sainatti, qu'en altras temporadas sols haviam vist en papers insignificants, ens ha sorprés agradablement per sa bona fe y entussiasme, especialment en Trude, demostrant que pot esperarse molt d'ella si s'aplica.

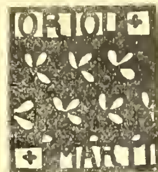
El *brillante* Sainatti molt bé desde que no es tan *brillante*. Com que no exagera tant com avans, lluheix molt més son indiscutible talent.

Devém també fer esment, entre altres, de las senyoras Rossetti y Soárez, y dels senyors Robert y Pesuzzi.

—Sentim de debó que la justicia no'ns permeti ésser galants ab la senyora Blanca Iggius. Desgraciadament ens hem convensut de que si pot figurar molt dignament en una *troupe* de *tableaux vivants* ó en el *Diorama animado*, no es el seu lloch el de primera actriu en una companyia dramática, perque no li hem sabut veure ni una espurna de sentiment artistich y la seva continua distracció y eterna fredor no sols en els dramas serios, sinó fins en las pessas més caracteristicas de son repertori... *Antoine* (?) ens fan témer que no logrará may escalfar al públich en el bon sentit de la paraula.

—

L'ausencia d'en Tintorer m'ha fet ficar avuy en lo que no'm pertoca. Jo demano als lectors que'm dispensin, perque ho sento més qu'ells y perque no hi tornaré més.

LA IDEA PERSEGUIDA

Per las ciutats y vilas de Judea
los apóstols del Crist, ple'l cor de fe,
predicavan arreu la santa idea
qu'escoltavan los pobles ab dalé.

Indignat lo Pretor per lo que veya,
tement que'l seu poder s'enderroqués:
—Fes callâ á tos deixebles!—al Crist deya—
Sa paraula no vull escoltar més.—

Y digué Jesucrist:—¿Qué n'entreuría?
Per fê'ls callar no hi há poder prou gran.
¿Quí fará aturâ'l sol al trencâ'l día?
¿Quí detindrá'ls estels quan ells se'n van?

Com més perseguirás als que prediquin,
com més ab ells te mostris inhumá,
més serán los que t'odihin y't critiquin,
y més hermós será lo seu demá.—

JOSEPH ALADERN.

LA INTERPRETACIÓ DEL *PARSIFAL*

PER EN M. DOMÉNECH ESPANYOL.

IV Y ULTIM

De la mateixa manera qu'ab els anteriors preludis, fa ab el del darrer acte un estudi profond y complert, com fins ara no coneixíam. En Doménech ha vist ab gran acert en aquest preludi la historia de Parsifal, es á dir, la complerta evolució de la seva ánima al travers dels erros del món, per'arribar per fi á la veritat. En efecte, las primeras notas no son altra cosa que'ls *passos incerts*, sense direcció fixa, y'l tema que'l segueix reflexa á maravella l'*excepticisme*, com diu en Doménech, ó la *solitut* ó *desolació*, com diuhen altres autors, puig en el fons son conseqüencia l'un del altre. Peró lo que aquests autors sols havían examinat superficialment, nostre comentarista ho profondisa, y de má mestra descriu el sentit d'aquest gran fragment musical qu'enterbolintse més y més expressa verament la *voluntat del dolor* y ahont per tant hi veyém reflexat el *pessimisme* de Schopenhauer. Mes per'acabar encara de fixar bé la seva significació, l'autor hi aplica la descripció del gran Balmes, que sembla escrita expressa pera la situació de que parlém, y que per sa bellesa no podém resistir á copiarla:

Hi há moments en que'ls plahers ens fadigan, el món ens aborreix y la vida esdevé una cárrega, arrossegantse la existencia sobre *un temps que camina ab mandrosa lentitut*. Una fonda repugnancia s'apodera de l'ánima; un inexplicable malestar l'aflígeix y atormenta. No son els pesars aclaparants que trossejan el cor, no es la tristesa qu'abat l'esperit y ab punyents recorts li arrenca dolorosos sospirs: es una passió que no té res de viu, d'agut; es un *defalliment mortal*, un fástich de tot lo que'ns envolta, un penós entorpiment de totas las facultats, semblant á aquell inquiet espalmament que en certas malaltías es un pressagi de perillosas crisis. ¿Per qué hi soch en aquest món? se pregunta l'home á n'ell mateix. ¿Quíns profits m'ha dut l'eixir del no-res? ¿Qué puch perdre allunyantme d'una terra aixuta, d'un sol que pera mi no brilla ja? ¿No havéu sentit sovint aquest torment dels felissos del món, aquest corch dels esperits que pretenen ésser superiors? ¿Aquest *moviment del desesper* que s'ofereix al home com l'únich remey d'un mal tan insoportable, no s'ha presentat jamay á vostre cor? Sapiguéu, donchs, que una de sas funestas fonts es l'escepticisme, aquest buyt de l'ánima que l'atormenta y neguiteja, aquesta espantosa ausencia de tota fe, de tota esperansa, aquest dubtar de Deu y de la naturalesa, origen y destí del home (1).

Heusaquí cóm descriu un dels mestres de la filosofia aquest escepticisme reflexat certament en el darrer preludi de *Parsifal*. No's podrian trobar paraulas millors que las transcritas pera pintar la falta absoluta de orientació y l'errar continuat que la música aquí'ns expressa ab una potencia d'expressió quasi increible. Peró encara hi há més: després de traduhirnos musicalment aquest *escepticisme* y aquest *pessimisme*, apareix com la seva conseqüencia natural un'altra figura musical expressant lo qu'en Doménech ne diu *fantasías filosóficas*. Y verament en aquellas síncopas que's reproduheixen com un anhel incessant, sembla que s'hi vegin retratadas las fantasias de la imaginació esgarriada. Ab la base d'aquestas tres ideas musicals se desenrotlla'l preludi y ab ell la lluyta del héroe, qu'en Doménech va describint punt per punt ab la lluyta y combinació de nous motius ab varis dels anteriors. Aquest estudi filosófich es, en nostre concepte, un dels fragments més trascendentals de la nova interpretació del *Parsifal*, y en el que ab preferencia haurán de fixarse'ls pensadors que tinguin perfecte coneixement de l'obra de Wagner. Pera no allargar ja més, hem de prescindir d'exténdrens sobre aquest punt, mes no sense consignar que'l nostre convenciment ha sigut complert.

El final de l'obra'ns diu el comentador que ve á simbolisar el *Judici final*, y pera justificarho reproduheix varis passatjes de l'*Apocalipsis*, cercant en ells la explicació del fragment que clou el *Parsifal*. Es de notar qu'en Doménech cambia en aquest punt de sistema demostratiu, puig aixís com en tota sa obra procedeix sempre per afirmacions categóricas, fins en las qüestions més arriscadas, en cambi totas aquestas pretesas relacions entre'l *Parsifal* y l'*Apocalipsis* las exposa en forma interrogativa, y creyém que fa molt bé en deixar lloch pera'l dubte. Que la nostra época sigui ó no la del Anticrist, que'l Judici final estigui aprop ó lluny, que els darrers compassos de l'obra de Wagner continguin ó no la pintura musical de dit Judici, son cosas que, per nostra part, hem de confessarnos igualment impotents pera afirmar com pera rebatre. A aquest punt no hi arriba ni pretén arribarhi la nostra limitada rahó, y seguint el propi consell d'en Doménech, no'ns recordém pera res de la reflexió al trobarnos tots transportats pel fondíssim sentiment que'ns produheix la esmentada escena. Ara bé: com á impresió purament emocional, no hi há dubte que cada vegada que termina'l *Parsifal* ens ha semblat com si surtíssim del món, puig aquella progressió tan original com maravellosa de la darrera frase del chor, que va elevantse com sostinguda pels arpegis de las arpas, sembla arrabassar la nostra ánima de la vida terrena y transportarla á regions en que no hi penetra la rahó humana. Las veus ja no son humanas, sinó divinas, veritables veus d'ángels (com diu Wagner), y la baixada de la divina Coloma en mitj del sublím cant de *Redemp-*

(1) *Lletras á un escéptich.*

ció al Redemptor!, sintesis de tota l'obra, ens transporta, com hem dit, fora del món. Aquest es el sentiment personal, que no hi há dubte concorda ab el d'en Doménech; peró en lloch d'enfondirlo ab la reflexió, preferím, ara per ara, aprofitarnos dels *interrogants* que'l propi comentador ens posa á la má.

Y pera terminar ab la explicació del simbolisme musical, ens dona la del motiu de la *Providencia*, ó *escala de Jacob*, en el que fonamenta la veritat de las sevas revelacions. Ningú havia trobat la significació d'aquest tema, extranya variant del de la *fe*. En Doménech, estudiantlo primer ab relació ab el poema, va descubrir en ell el simbol de la *Providencia*, quina idea en realitat resulta ben aplicada á las tres importants situacions de l'obra en que únicament apareix dit motiu; y no satisfet encara, trobá la correlació d'aquesta idea ab la estructura musical del tema. Peró més tart, enfondint encara en l'estudi de la extranya combinació d'aquellas notas, va descubrir dins de las sevas continuas pujadas y baixadas una veritable *escala* (que á primera vista no es fácil distingir), y relacionantla ab la descripció que'ls escriptors católichs fan de la *escala de Jacob*, deduhi en conclusió que aquest era'l veritable simbol del motiu, y que per tant havia sigut una veritable *revelació*'l seu descubriment. Deixant pera'l final nostra apreciació sobre las revelacions de que'ns parla l'autor, y fixantnos sols en la impresió que aquesta'ns produheix, hem de sostenir, en efecte, qu'en Doménech á nosaltres ens ha fet una verdadera *revelació*. Ningú sabia explicarse'l motiu, y ara queda tan bé y clarament exposada la seva significació, que trevall ha de costar (á qui ho pretengui) rebatre tals afirmacions. ¿Qué significava'l dir que aquell motiu es una variant del de la *fe?* Res absolutament; aixó's veu tot seguit. Mes ¿quín es el seu simbolisme? Aixó ho ha dit sols en Doménech, y no sols ho diu sinó qu'ho demostra, de tal manera, que'ns confessém plenament convensuts. Ara que'ns ho ha revelat, la significació es clarissima: n'hi há prou ab fixarse en la estructura del motiu, ab els moments de la seva aparició, y sobre tot ab la descripció que fa Gurnemanz de la baixada dels ángels conduhint las sagradas reliquias, pera trobar una aplicació justa de la escala qu'apareix en la orquesta á la escala que'ns relata la visió de Jacob, per hont pujavan y baixavan els ángels, de la mateixa manera que devallaren y muntaren en l'aparició á Titurel ab las reliquias de la divina passió, la copa y la llansa sagradas. El poema de Wagner coincidia ja ab aquesta significació musical, peró la estructura de la seva música ho ha acabat de demostrar al descubrirse en sas notas la figura de la escala, y las pujadas y as baixadas que venen á coincidir ab las qu'hem descrit. Ara compreném perfectament el tema, ara veyém el per qué de la seva aparició las altras dugas vegadas que's tracta d'haverse salvat la llansa santa, y ara, per fi, podém demostrar millor que may la gran trascendencia qu'han de tenir las revelacions d'en Doménech, que ab aquesta última, principalment, ha posat el sagell definitiu á la valua de la seva obra, donantnos la darrera proba del seu gran talent.

—

Ab lo que va exposat quedan examinadas las dugas parts verament importants d'aquesta obra, y donada nostra opinió sobre la interpretació simbólica que del festival sagrat de Wagner ha fet el senyor Doménech Espanyol, opinió qu'exceptuant alguns detalls, se troba ben d'acort ab dita obra. Aquí deuria terminar nostra tasca si l'autor s'hagués cenyit en el seu trevall al análisis musical y á la interpretació y crítica de l'obra d'art, sens establir teorias y deduhir conclusions que si sempre son arriscadas al tractar d'esbrinar en tota obra artística quina era la veritable intenció del creador, ab molt major motiu quan s'entra de ple en el terreny de la religió, que será sempre sumament perillós (artísticament parlant). Y en Doménech s'hi ha endinzat de manera tal, que temém hagi de perjudicarlo més qu'altra cosa, donant motiu á que molts, ab l'impresionisme caracteristich de la nostra rassa, ne formin una opinió errada al llegirlo, establint prejudicis avans d'hora, ó bé'l deixin de la má sense compéndrel, ó fins arribin á judicarlo senzillament *de oidas*, qu'es també un procediment al us dels esperits superiors. Nosaltres creyém que l'autor podia haver analisat el *Parsifal*, y fins deduhit las mateixas conseqüencias sense parlarnos de si l'Esperit Sant havia inspirat á Wagner, pera crear aquesta obra, ni si l'ha inspirat á n'ell pera comentarla; nosaltres que no presumim d'escepticisme ni de ateisme, ni de *nietzschisme*, ni de cap altre *isme* per l'estil, hauriam estimat millor que no's fes de la producció wagneriana cap cosa miraculosa, perque no li sabém veuré, y ademés, perque encara que aixís fos, creyém que'ls miracles, com els sants, cal, pera consagrarlos per tals, que hagin rebut la patina del temps, y sian per lo tant proclamats algunas generacions més tart, depuradas qu'estiguin totas las concausas del fet miraculós. Y consti que, al expressarnos aixís, no preteném criticar al senyor Doménech, al qui hem donat en aquestas ratllas prous mostras de l'admiració y entussiasme que'ns inspira, ni tampoch tractarém de rebatre las sevas afirmacions perque'ns mancan *arguments* pera *negar* el miracle ó la inspiració divina.

Al sentir per primera vegada'l *Parsifal*, varem creure, per motius que fora llarch

d'exposar, que'ls principals impugnadors d'aquesta obra's trobarían precisament dins del catolicisme; y seguim creyent encara avuy que si tenim la ditxa d'arribar á veure sa representació en nostra terra (un dia ó altre), y'ls vents actuals no han cambiat, desde moltas cátedras del Esperit Sant y desde molts confessionaris s'hi fará campanya en contra, y potser algún diari tractará encara de tancarli la secció d'anuncis. Aixís, donchs, nostra sorpresa no podia ésser més gran al veure que la primera vegada que's tractava aquí seriosament de dita obra, era pera proclamarla: *L'apoteosis musical de la religió católica*. Aquesta demostració sembla ésser el fí del llibre d'en Doménech, quan nosaltres creyém que'l fí devia ésser la mateixa obra d'art, encara que per'analisarla s'hagués naturalment d'entrar en intim contacte ab la religió.

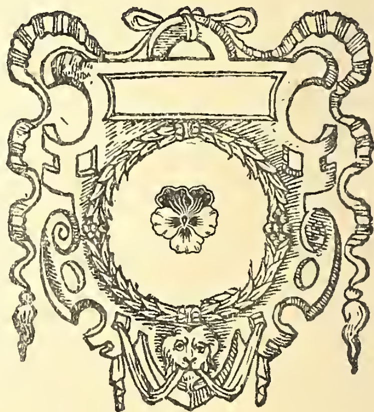
¿Es ó no'l *Parsifal* l'apoteosis musical de la religió católica? Aquí está'l problema que s'ha de plantejar en tots els termes, y del que n'hem de veure las solucions més oposadas. Y tothóm tindrá rahó ó deixará de tenirne, puig aixís com en Doménech exposa arguments en favor d'aquella tesis, surtirá un altre que'n presentará també á favor del protestantisme. Y tothóm confondrá'ls termes, donchs aquí no's tracta de religió, sinó d'art. Nosaltres, sempre que tinguém de parlar desde'l punt de vista artistich, considerarém la religió secundaria, com hi considerariam l'art desde'l punt de vista religiós, donchs creure que l'obra d'art es avans de tot l'apoteosis de qualsevulga religió, fora exactament igual que suposar que'ls Oficis Divins son sols un pretext pera sentir la *Missa en re* de Beethoven ó el *Requiem* de Mozart. Y consti qu'aixó no es afirmar ni negar: es sols plantejar la qüestió en els termes propis pera no pendre'l medi pel fi.

¿Sabia ó no sabia Wagner lo que feya? Per més que's pretengui, no's podrá negar may la plena conciencia ab que Wagner va produhir totas las sevas obras, y molt particularment l'última, que per tantas transformacions tingué de passar. ¿Cóm explicar, si no es per las evolucions del seu pensament, las que va experimentar la concepció d'aquesta obra, que primer havia d'ésser *Jesús de Nazareth*, més tart se transformava en el drama búdich *Els Vencedors*, pera terminar per fi en *Parsifal?* Y no's vulgui equiparar la inspiració de Wagner ab la burra de Balaam, perque apart d'ésser d'un gust molt dubtós aquesta comparació, hauria d'aplicarse á la gestació de moltas grans obras d'art qu'han experimentat las mateixas evolucions. L'únich argument en pro de la ignorancia de Wagner es el seu silenci, essent aixís que igual havia fet ab totas las sevas obras; y además, es pueril pretendre que'ls grans genis, després del extraordinari esfors de producció, hagin de convertirse en els seus propis comentadors. ¿Hi há qui posseheixi'l verdader significat de la segona part del *Faust*? Y no obstant, no hem vist sostenir que Goethe no sapigués lo que feya. L'apreciació d'aquestas qüestions depén sempre del respectiu punt de vista, y es molt arriscat, per consegüent, establir afirmacions absolutas.

En la darrera part de l'obra, que's titula *La Religió Católica*, en Doménech aborda resoltament aquesta qüestió, prescindint ja del *Parsifal*, y desenrotlla extensament el seu modo de pensar, fent un complert estudi dels motius que té l'home pera creure y'ls que dona pera no creure. Tot aixó, qu'hauría estat en son lloch en un tractat de religió ó de filosofia pura, ve á redundar, en nostre concepte, en perjudici de l'obra y será un argument més pera'ls que la impugnin.

Resumint nostra opinió, dirém que la interpretació del *Parsifal* pel senyor Doménech Espanyol es un estudi magistral, fondo y completissim dels temas de dita obra y del seu simbolisme, que ve á colocar á nostre paisá en primer lloch entre'ls comentaristas de Ricart Wagner, y quin llibre no pot oferir gayre bé discussió en aquesta materia. Y si bé la ofereix en l'altre aspecte, no hi há dubte qu'en l'apreciació de l'obra d'art son ben admissibles aquestas diferencias de criteri per fondas que siguin, donchs gayre bé sempre las obras dels grans genis las han suscitadas. Fins aquí hem arribat, avuy per avuy, en la comprensió de l'obra d'en Doménech. Peró aixó no vol dir que un estudi més reposat no pogués fernos assolir el ple convenciment, com ens l'ha produhit ja la quasi totalitat de la seva obra. La diferencia del nostre criteri ab el del autor, podém sintetisarla en els següents termes: pera nosaltres, per demunt de totas las apoteosis y de tots els simbolismes, *Parsifal* es un'obra d'art; més encara, es l'Obra d'Art.

JOAQUÍM PENA.

NOVAS

Nostre estimat company el distingit critich musical en Joaquim Pena s'ha vist obligat á deixar de formar part d'aquesta redacció per'atendre degudament á sos trevalls particulars. Nostre sentiment, y'l dels vers aficionats á la música, quedará atenuat pensant que cumplirá la promesa que'ns ha fet d'afavorirnos ab sa colaboració—tan valiosa y tan celebrada per tothóm—ab tanta freqüencia com li permetin sas múltiples ocupacions.

—

Per fi'l dia 13 d'aquest mes ha sigut aixecat á Barcelona l'estat de siti, á instancias segons sembla de la primera autoritat civil, á quina disposició ha posat el govern un contingent extraordinari de forsas d'ordre públich per'assegurar la tranquilitat, en mala hora torbada per las bullangas qu'en nostra ciutat promogueren els vividors politichs en temps del famós Socias.

Ja no tenim l'estat de siti, peró las garantias constitucionals continúan suspesas, y tot indica que'ls catalanistas, tant ó més que els agitadors d'ofici, seguim essent considerats com á turbulents ó com á menors d'edat, ab bon goig, sens dubte, del espieta del Portal Nou (volém dir del carrer Nou). A n'aquest se li ha ficat al cap que'l Catalanisme es una mala herba, y lo que més l'amohina, pel compte que li té, es aquell ditxo de que *mala herba may mor.*

Sia com sia, ab estat de siti ó en estat normal, ab garantias ó sense, el Catalanisme se ha extés fent sempre propaganda dintre de la lley, de la que may se'n ha surtit, sinó que'l govern le'n ha tret. Qui mana, mana, y també qui dia passa any empeny.

No ho es el Catalanisme una mala herba. Lo que hi há es qu'arrela fort com els jonchs. ¿Y qué hi farán els jonchs si per naturalesa tenen las arrels fortas, y las riuhadas passan y ells quedan?

—

L'«Associació Wagneriana» té projectats els següents trevalls pera'l comensament del any 1902-1903.

S'obra una serie de conferencias, las primeras de las quals están á cárrech d'en Miquel Doménech Espanyol que desenrotllará'l contingut de la seva obra *L'apoteosis musical de la Religió Católica: Parsifal de Wagner*, continuant la explicació demostrativa dels demés temas musicals d'aquest festival sagrat. La primera de ditas conferencias tindrá lloch avuy dijous.

La Junta Directiva ha acordat obrir una controversia sobre'ls principis y afirmacions continguts en la esmentada obra, convidant á pendrehi part á tots els companys d'associació.

Se troban molt avensats els trevalls d'impressió de la traducció catalana aplicada á la música de *L'Or del Rhin* feta pel mestre Ribera junt ab el secretari de l'associació en Salvador Vilaregut.

A continuació's comensará l'estudi de *La Walkyria*, de quina traducció al catalá se'n ha encarregat el director artistich senyor Ribera, junt ab el vis-president en Geroni Zanné.

Al ensemps se trevalla ab tota activitat en altras traduccions, entre ellas las de *Tristán é Isolda*, en la que ha acompanyat al mestre Ribera nostre gran poeta catalá en Joan Maragall, y la de *Parsifal*, feta per en Miquel Doménech Espanyol junt ab el propi mestre Ribera. De totas aquestas obras s'están també preparant els corresponents estudis temátichs.

Creyent que á la vegada es absolutament indispensable'l coneixement de las obras teóricas de Ricart Wagner, el president de la associació en Joaquim Pena ha emprés la seva traducció, comensant per *L'Art y la Revolució*, que próximament donará á coneixe.

La Junta Directiva té, ademés, entre altres propósits, el de celebrar una vetllada necrológica en recort de nostre malhaurat compatrici en Joaquím Marsillach, per haver sigut el primer y un dels més ferms campions del art de Ricart Wagner en nostra terra.

També's proposa conmemorar degudament la fetxa del 13 de febrer vinent, en que se celebra'l XX aniversari de la mort de Ricart Wagner.

—

Sembla que'l *meeting* autonomista de Bagur ha sigut denunciat com atentatori á las lleys per personas que no hi havian assistit. En altras épocas ó paissos podria'l fet causarnos extranyesa: avuy no, perque ja estém curats d'espant; y tant ho estém, que tampoch ens vindria de nou veure processats ó presos á nostres companys d'autonomisme, mentres se passejan lliurement y continúan en el ple us dels seus drets privats y públichs subjectes qu'han faltat *de debó* á la lley, ó que tenen demunt d'ells set ó vuyt processos.

—

Durant la passada setmana hi hagué exposats á Ca'n Parés tres bellissims quadros d'en Santiago Rusiñol, essent de remarcar per sa intensa poesia y per lo bé que presentan dos diferents aspectes de la personalitat artistica del autor, els *Xiprers de Granada* y *La fira de Valencia*.

Aquesta setmana en Junyer Vidal hi té exposadas las obras qu'ha produhit durant sa darrera estada á Mallorca.

—

Segueix oberta, y aumentant considerablement, la suscripció que inicià la societat

«Catalunya Nova» pera dedicar una corona en la diada dels morts al gran poeta gloria de Catalunya mossén Jacinto Verdaguer.

En nostra redacció continúan rebentse donatius, dintre de la quota única de deu céntims, com ja diguerem. Sembla que l'acte projectat per «Catalunya Nova» resultará important, puig es d'esperar que hi contribuhirá ab son entussiasme'l nostre poble.

—

Ademés dels *meetings* celebrats al Empordá de que's dona compte en altre lloch d'aquest número, se'n efectuá un altre á Sant Antoni de Calonge, al que hi acudí gent de tots els pobles del entorn. El senyor Moisés, president del Comité Federal, feu en hermosas frases la presentació dels oradors. Parlá l'Anicet Casanovas, del Comité de Palamós, qui explicá clara y justament la necessitat de l'aproximació de tots els que creuhen en l'autonomia, y la unió de tots els lliberals pera enderrocar el caciquisme. En Linares abundá en análogas ideas, y exposá'l credo catalanista radical. En Vergés s'extengué en consideracions sobre'l dret diví que s'assigna al poder, y digué que per medi de la evolució y per las autonomias dels organismes aniría desapareixent aqueix absurd. En Pujulá estudiá l'aspecte y estat present del poble de Sant Antoni de Calonge, tan abandonat, que no té iglesia, jutjat, ni (cosa curiosa) cementiri, peró en el qual tothóm es federal y anticaciquista. Parlá també de la denuncia de Bagur. Advocá com tots per l'autonomia.

Durant tot el *meeting* foren grans las ovacions que als oradors tributá'l poble, que no comprenia per qué'ls catalanistas son titllats de reaccionaris.

—

Publicacions rebudas:

Un compromís necessari, saynet en un acte y en vers, propi pera putxinel-lis, original de Joseph Negre y Farigola, estrenat ab éxit en un teatret de *titellas* de Barcelona, y representat també en teatres de debó. Segona edició. Preu, 2 rals.

Calendari Revolucionari pera 1903, ordrenat per Stanislau K. Neumann y publicat per la revista *Novy-Kult* de Praga, contenint hermosos trevalls ab las firmas de Charles Albert, Tolstoy, Mirbeau, Lamann, Gelner, Roubille, Willette, etc., etc. La ilustració es molt intencionada y garbosa, y molt elegant la impressió.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

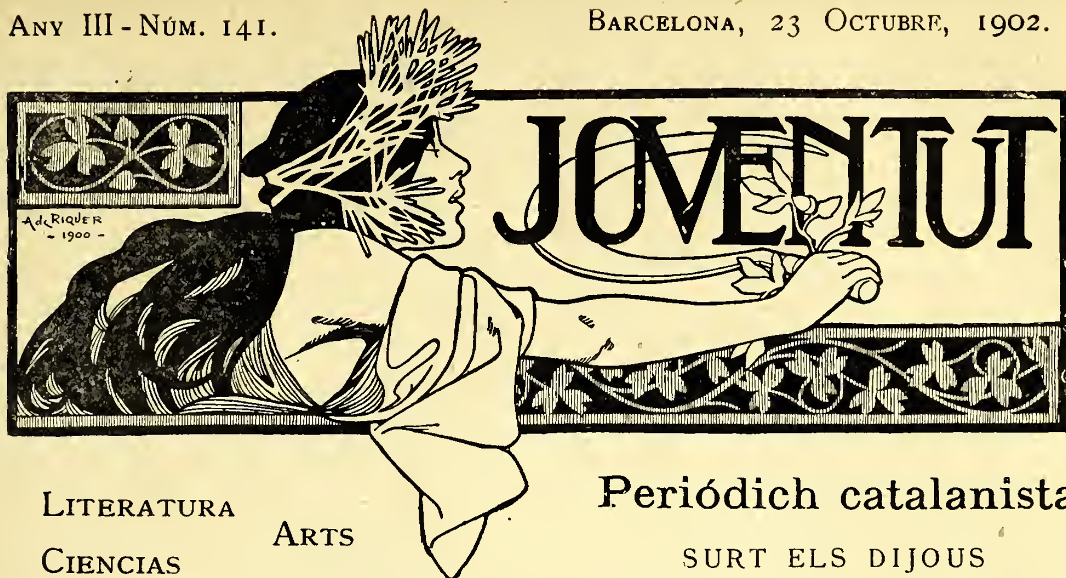
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

ANY III - NÚM. 141. BARCELONA, 23 OCTUBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA EXPOSICIÓ D'ART ANTICH

I

Es propi de casi tots els *parvenus*, això es, dels que del no-res han arribat ab el seu trevall ó la seva industria á adquirir una fortuna, copdiciar honors y gloria. No tenintne prou ab la riquesa que proporciona'l benestar material, necessitan quelcóm més, volen creus ó medallas, ó desitjan quan menys ésser diputats ó regidors. Tots ells han tingut un'época en que s'han burlat dels títuls hereditaris, peró desprès cambian de parer, se procuran lo que la naturalesa no'ls hi ha donat, y fins n'hi há que's fabrican una genealogia demostrant que son descendents de personatjes famosos. Aquestas debilitats y aquestas ridiculesas están tan arreladas en el nostre modo d'ésser, que creyém impossible desférnosen en absolut. Altres paissos més richs que'l nostre, y més avensats sens dubte, pateixen del mateix mal.

Y, no cal dirho: lo mateix que passa ab un home passa ab un poble. Un poble quan s'ha fet rich, com que la riquesa es mare del orgull, de la vanitat y d'altras cosas pitjors, vol possehir més de lo que posseheix, vol ésser més de lo qu'es... y fins se fa ilusions sobre'l seu passat, atribuhintli major importancia de la que té. En el terreny del art, creu haver tingut grans artistas y, naturalment, escolas ben caracterisadas, donchs aquests son els pergamins dels grans pobles; y si aqueixas escolas no existeixen, els fanátichs serán capassos de fabricarsen una pera'l seu us: mes tot será inútil, perque'ls esforsos que farán pera probar tot alló que tenen á la imaginació, no servirán més que pera demostrar lo relativa qu'es sa competencia en obras d'art.

Jo que prescindeixo quan es del cas del sentiment patri, y admiro á tots els artistas de talent (sian catalans ó russos ó lo que sian, donchs si cada poble té un art, l'art no té patria), no puch deixarme portar per

un entussiasme ignocent ni molt menys interessat, y deploro que'l poble en qu'he nascut s'infli ell mateix de vanitat al cercar pergamins vells pera probar grandesas passadas. Just y lloable es recullir y catalogar las antigallas, peró sense perdre'l coneixèment fins á fer riure á las personas sensatas. Ens cal més sanch freda pera fer comparacions, que si desapassionadament las fessim, veuriam que ni la pintura, ni las lletras, y molt menys la escultura, brillaren antigament en nostra terra tant com volen suposar els fanátichs, essent d'extranyar, particularment en la escultura, sa gran pobresa, anant com va aquesta art tan agermanada ab l'arquitectura, la qual tingué realment á Catalunya grandiosa importancia, haventne quedat mostras d'extraordinaria bellesa.

En pintura, tots sabém que'ls grans mestres del art gótich foren els flamenchs y'ls italians; en ells hem de buscar la font; el seu art fou tan fort, que tota Europa'n rebé la influencia. No es extrany, donchs, que la pintura gótica catalana s'assembli á la de aquells grans artistas. Tinguerem aquí un esclat de pintura gótica, peró no se seguí cultivantla, no pogué fer el seu curs de progrés, se la deixá estancada de sobte. Si aixís no hagués sigut, tindriam avuy una escola catalana. Sia que aquells artistas ab tot son esfors y talent no tinguessin las qualitats necessarias pera donar al seu art un sagell prou personal y al ensemps prou propi pera que arrelés en l'esperit nacional de Catalunya, sia que'l nostre poble per carácter natural ó per falta d'instrucció fos refractari al art que li donaren, lo cert es que'l poble no alentá gens aquell esfors, y per lo tant aquell revifament no doná tot el fruyt que podia esperarsen.

D'artistas de cap d'ala, d'aquells que s'imposan y fins son la base d'una escola, no'n varem tenir cap. Aixó'ns ho proba l'actual Exposició d'Art Antich, que no'ns deixa dubtar del passatje per nostra terra d'artistas flamenchs é italians, quina influencia es ben manifesta, puig la majoría de taulas exposadas son de deixebles que no poden sostenir la comparació ab els mestres Jean de Brugues, Hasselt, Broederlan, y molt menys ab el gran Van Eyck, ab Van der Weyden ó Van der Goes, Memling, Quentin Metsys y tants d'altres qu'arribaren á gran altura en l'art gótich, sostenintse y brillant potser encara més després de la invasió del Renaixement italiá. De figuras com el Giotto y Van Eyck la naturalesa no n'ha sigut pródiga, y menys en la nostra terra: donchs aquests dos grans artistas foren els puntals de la escola gótica italiana y flamenca. Ademés, cal reconeixe que aqueixos artistas extraordinaris necessítan un ambient especial, un ambient altament artistich que no creyém hagi tingut may Catalunya, ahont, si de la pintura passém á las lletras, ens trobém ab la mateixa falta de gran personalitat: aixís veyém que nostre Ausias March se ressent del Petrarca y que'l seu catalá es italianisat. Voler dir altra cosa de la pintura gótica catalana, fora enganyarnos nosaltres mateixos.

La Exposició d'Art Antich sugereix aquestas reflexions: ¿per qué, després d'aquella revifalla gótica, l'art catalá va quedar durant tants sigles sense donar senyals de vida? ¿Per qué durant tant espay de temps ha deixat de produhirse un art no ja superior á n'aquell, sinó que tan sols pogués comparárseli? Si en altres paissos bressol del art gótich continuaren fomentant aquell renaixement tan espléndit que's sent en alguna de las taulas exposadas, ¿per qué á Catalunya va apagarse'l foch sagrat? ¿A quinas causas obehí? Si ho atribuhím á la unió de Catalunya ab Castella, hem de dirnos qu'en igual cas se trobá també Valencia, y no obstant en el Renaixement tingué un Joan de Juanes y després un seguit de bons pintors. Més tart, quan las altras regions d'Espanya anavan formant aquella escola qu'havia d'ésser l'admiració del món, Catalunya no produhí res fins arribar á Viladomat, que ab tota la bona voluntat que hi tením no'l podém considerar de la talla d'un gran mestre. Aclareixi, donchs, qui sía més competent que nosaltres las consideracions apuntadas, á veure si sabém á qué aténdrens respecte á las causas de la relativa inferioritat de nostra pintura y de las demés arts en general, exceptuant l'arquitectura.

L'actual Exposició d'Art Antich no es pas un model d'encertada instalació. Arriban á cansar tantas salas plenas de quadros, puig sembla que s'hagi volgut demostrar l'abundancia d'artistas qu'hem tingut. La comissió

devia haver fet una selecció més rigurosa: menos quadros vells, molts menos, donchs alló arriba á ésser un *farrigo-farrago*. També'ls dibuixos que hi há exposats podian ésser més escullits, y si no'n trobavan de millors podian en un tot prescindirne. El titul de la Exposició es d'*Art Antich*, no de cosas que per únich mérit tenen el d'ésser vellas. Deixarém, donchs, totas aquellas salas que, descomptant raras excepcions, son plenas de quadros vells exposats per algú que tal volta té interés en tréurels del olvit creyent qu'això pot servirli pera fer pujar de preu las coleccions de dibuixos.

UNA CIUTAT MORTA

Ab satisfacció hem vist que JOVENTUT s'ha ocupat en son darrer número de la qüestió entaulada entre'l govern del Estat espanyol y nostres paisans els tarragonins, ab motiu de voler el primer, per mor de las economías, trasladar l'arquebisbat de Tarragona á la capital de Catalunya; y dihém ab satisfacció, perque això'ns donará peu á fer públicas algunas cosas que, á no ésser per aquesta causa,'ns hauriam guardat, encara que no'n teniam ganas, en lo més fons de la conciencia.

Hi há recorts qu'amargan, y'ls qu'ha despertat en nostra pensa l'article d'en Lluis Via son d'aquells que'ns omplenan el cor de dol al considerarnos fills d'una població que, podent ésser rica y gran, hagi de demanar, pera no morir de miseria, la continuació d'un arquebisbat, quan sense la més minima protesta ha permés qu'emigressin la majoría dels seus fills, que tenen de buscar en altras terras lo poch qu'en la seva no trobavan: lo més indispensable pera la vida.

No volém entrar en consideracions sobre'ls motius que tindrá'l govern pera pendre la determinació de trasladar l'arquebisbat, ni las rahons qu'alegarán els tarragonins pera defensar sa permanencia en aquella ciutat. Nostre objecte, al agafar avuy la ploma, es molt diferent; tant, que no pensém ocuparnos del fet ó projecte qu'avuy preocupa als que tenen encara la ditxa, interés particular ó resignació de viure dintre las rónegas murallas de nostra ciutat nadiuha.

Tarragona, com totas las demés poblacions del món, ha tingut las sevas épocas d'esplendor y decandiment; peró al estat deplorable d'avuy, dubtém que may en la seva llarga vida hi hagi arribat.

¿Qui'n té la culpa? Alguns fets ocorreguts de no gayres anys á n'aquesta part s'encarregarán de contestar á nostra pregunta.

En l'época en que la filoxera, pera desgracia de Fransa y sort d'Espanya, invadí las vinyas del Estat vehí, en el port de Tarragona, ja un xich animat per la exportació de vins y altres productes á las Américas y nort d'Europa, hi havia un esplet de vida que's comunicava á tota la part baixa de la població, perque la part alta, invadida pel clero y per la noblesa, sempre ha permanescut en la més complerta soletat.

La professó no interrompuda de carros qu'anavan y venian dels magatzems al moll y del moll als magatzems; el martelleig continuu dels boters qu'ara fent feyna nova, ara adobant bocoys vells, no donavan l'abast als cascos que necessitava'l comers d'exportació pera omplir las bodegas dels vapors y barcos de vela que diariament visitavan el port; els edificis qu'en aquell temps varen aixecarse, que donavan trevall á tots quants paletas, fusters y manyans se presentavan; el moviment que tot això representava pera que'ls demés arts y oficis no permanesquessin ab las mans plegadas, bastava pera que Tarragona, ciutat comercial per excelencia, anés vivint al dia, sense necessitat de preocuparse del seu pervindre.

Peró ab el temps, las vinyas del Estat vehí, gracias als ceps americans, tornaren á brotar ab tota sa ufana; las lleys comercials tancaren en bona part els mercats d'Ultramar, y'l port de Tarragona, avans tan ple de vida, aná convertintse en el més solitari cementiri.

Las visitas dels vapors ja no sovintejavan tant; els carros comensaren á fer parada en els sitis de costúm; els martells dels boters ja no despertavan al vehinat, y, acabadas las

obras comensadas, ja ningú's preocupá de la sort dels infelissos obrers que quedaren sense feyna.

Mal dit: uns quants tarragonins, pochs per desgracia, probaren llavors de retornar la vida á la ciutat, creant, encara qu'en petit, alguna fabricació... y aquí comensá la malaltía de la ciutat, á quins funerals estém ara á punt d'assistir.

El fanatisme, aqueix fanatisme enemich de tot progrés y, per lo tant, del millorament dels pobles; aqueix fanatisme que deuria viure dintre de covas subterranias ja que tant l'ofén la llum qu'escampan las ideas novas; aqueix fanatisme, dihém, impotent pera contrarrestar las forsas del comers, comensá á posar trabas al desenrotllo de las fábricas ab la temensa ó baix el pretext de qu'eran antres de perdició, y aquestas, faltas del apoyo que devía prestárlashi'l comers escampant els seus productes, no tingueren més remey que morir tantost nascudas.

No haventnhi prou ab axó, s'establiren uns colegis d'*hermanos*, en els quals se donava ensenyansa á la maynada; peró quína ensenyansa! Doctrina cristiana, Historia Sagrada y algunas nocions d'escriptura, pera la que servían textos dels llibres citats.

Llavors alguns lliberals, pera contrarrestar el funest increment que prenian dítas escolas, determinaren fundar una societat ab colegis quina ensenyansa fos purament laica, y podém dir ab orgull qu'al cap de pochs mesos aquesta escola era la que comptava ab major número d'alumnes de quantas hi havia establertas en la població.

La guerra, donchs, estava declarada: el fanatisme per un costat y la llibertat per un altre procuravan atraures el major contingent d'adeptes possible; cada nou alumne qu'entrava en las escolas laicas, era un nou disgust pera'ls *hermanos*, qu'arribaren al extrém, al sobreixírselhi la fel que tenían en las entranyas, d'aconsellar als noys del seu colegi que si trobavan la fila dels *protestants*, com deyan als alumnes de la escola laica, els hi escupissin á la cara, com aixís succehí més d'una vegada, sense que may els noys de aquesta última oblidessin en lo més mínim las reglas d'urbanitat que'ls seus professors els hi ensenyavan.

Si las escolas de «La Ilustració Obrera» (qu'aixís s'anomenava la societat lliberal) cumplían el seu dever, res ho dirá tant com el premi qu'obtingué en la Secció de Ciencias de la Exposició Universal de Barcelona, y'l dictamen favorable á una subvenció que doná la Junta provincial d'Instrucció pública, á pesar de formar part de la mateixa dos ó tres sacerdots.

Peró'ls enemichs de la lliure emissió del pensament no's donaren per vensuts. No tenintne prou ab las excomunions que diariament llensavan desde la cátedra del Esperit Sant contra «La Ilustració», recorregueren als medis més baixos y repugnants, com foren els de despatxar á tots els paletas socis que trevallavan al Seminari llavors en construcció, y procurar que fessin lo mateix tots els industrials y comerciants de la població.

Encara que, en honor á la veritat, hem de dir qu'alguns d'aquests se negaren rodonament á cumplir els desitjos dels enemichs de la llibertat, molts se prestaren gustosos á secundar els seus plans, y ara la baixa d'un soci pera conservar l'aliment de la familia, ara la d'un altre qu'emigrava per no poder viure en un ambient tan ple de maldat, «La Ilustració Obrera»'s trobá sense medis de vida, y morí com moren totas las cosas grans quan las hi falta l'apoyo que necessitan pera el seu sosteniment.

Y desde llavors, triomfant el fanatisme, tots ó la gran majoría dels fills y vehins de Tarragona de verdaderas ideas lliberals— no lliberals de *doublé*, qu'encara n'hi quedan,—han hagut de deixar sa patria, y avuy tan sols se veuhen pels carrers de la ciutat molts frares y sacerdots, y algún qu'altre soldat dels que sosté'l govern, no per altra cosa que pera guardar als infelissos criminals qu'habitan en l'antich anfiteatre romá, convertit actualment en el presidí més denigrant del Estat espanyol.

Això es, en termes generals, lo que teniam intenció de dir. Per lo tant, si'l govern surt ab la seva d'esborrar del pressupost lo que li costa l'arquebisbat de Tarragona, únich element de vida que li queda á n'aquesta ciutat, prenguin paciencia'ls católichs tarragonins y recordin qu'ab passivitat pasmosa deixaren morir altras fonts de riquesa tant ó més va-

liosas que la qu'ara'ls hi volen pendre; y si es que las sevas protestas son fillas d'una fe verdadera, qu'en part ho dubtém, que fassin com venia á dir en Via en el seu escrit: que's rasquin la butxaca y se'n comprin un d'arquebisbe, que prous n'hi deu haver á Roma qu'están esperant el nombrament.

Y ara dispensin els meus paisans.

JOSEPH ARNAU.

DESVETLLAMENT

Lo Pi gegant, lo rey de la boscuria,
assegut á la boca d'un abím
hont romana fa més d'una centuria,
mirava desde'l cim
rebrunir y enfosquirse en l'agonía
lo cel de plom d'un jorn de la hivernada
rúfol y fret. La boyra s'adormía
sobre la mar inmensa allargassada,
sobre una mar sens vida
ni onadas ni blavor, sópida y blanca
com la planuria del desert. Marcida
jeya una flor, y una esqueixada branca
del mateix Pi penjava en la buydor:
penjava núa, descarnada y freda,
perdut son bell ropatje de verdor.
Los esquelets feréstechs de l'arbreda
dressavan ossamentas angulosas
com ombras de gegants que s'allargavan
dintre la boyra, y llurs arrels nuhosas
y llurs brassos pelats recargolavan.
Fins los alegres pins qu'armonisaren
los melodiosos cants de las montanyas
que per l'espay los vents arrossegaren,
sentían minvar sava en llurs entranyas,
dels brots fugir la vida,
en tant que sa flayrosa cabellera
se plegava en las brancas esllanguida
plorant la primavera.
Lo Pi gegant, lo rey de la boscuria,
inmóvil y feréstech meditava!
Semblava anyoradís de la canturia
de l'aucellada alegra que poblava
sa testa verdejanta, afalagada
pel raig ardent del día;
semblava anyoradís de la besada
del oreig mariner, que li ofería
sos llabis impudents, humits encara
del bes de las onadas;
del ambient perfumat que li arruixara
sos cabells verts ab tebias alenadas
y sospirs ardorosos de poncellas;
del bosch enjogassat, que's gronxolava
sota'l viu parpelleig de las estrellas,
y al buf del vent, escabellat, marcava
lo ritme de la eterna poesía,
de la cansó d'amor lliure y salvatje
que brollava en cascadas d'armonía
del tremolós fullatje!...
«Quína tristor!» lo Pi semblava dirse
contemplant la Natura silenciosa,
mirant lo día gris minvar, morirse
entre'ls brassos de l'ombra vaporosa,
sens un esclat, sense la revifalla
que'l capvespre enrogeix d'un raig de vida,
vestit d'una mortalla
de boyra atapahida!..

Dins la claror incerta que nedava
divagant per l'espay, com la memoria
del día que finava,
passavan y fugían com caboria
d'esperit febrosench, ombras dels abres
sense forma ni mida, interminables,
com espectres ballant dansas macabras
al fons de las tenebras insondables...
Després tot se perdé en la nit inmensa,
rublerta de misteri com la imatje
del caos increat; y ab greu temensa
lo Pi se va encongir dins son fullatje.

De prompte s'estremí. Freda alenada
va sentir en son dors, filtrant sa soca
com riu de gel, com penetrant besada
d'uns llabis congelats, de la erta boca
del monstre esbojarrat de las congestas...
Y era ell, era ell! La boja Tramontana,
qu'estrenyentlo en son pit l'omplí de festas!
Era'l vent revolcantse per la plana!...
Y'l Pi gegant sentí la esgarrifansa
d'un goig suprém, y s'agitá frenétich
en remorosa dansa,
fent cruixir y blincant son cos atlétich.
Y'l bosch se desvetllá, rebent la vida
ab los brassos oberts, la testa alsada
y'l front escabellat! Y á la esbranzida
del monstre pirenaich, esvalotada
l'arbreda en pes gesticulá febrosa
en mitj de las tenebras rebregadas,
y las fullas en roda revoltosa
saltaren per l'abím esbojarradas;
y l'ombra, capbussant y capdellantse,
fugí cap á mitjorn esferehida;
y dintre la foscor aná filtrantse
claror esmortuhida
com un desmay de lluna que s'apaga,
que'ls pins tenyiren de color verdosa,
y's dibuixá en l'espay la forma vaga
de la boscuria inquieta y clamorosa.
Y'l Pi gegant, altívol redressantse,
s'allargá fins al cel, y al raig de lluna
s'assadollá de llum; y repenjantse
sobre l'abím esgarrifós, tot d'una,
fixá dins la negror triomfant mirada
de goig superhumá, y ohí potenta
sonar la veu de l'ona desvetllada;
y fruhí son brumul, y ab forta empenta
s'abalansá, y esburrifant la toya
dels verts cabells que'l vent li retorsía,
vessá sobre la mar un crit de joya
y prenyá las tenebras d'armonía.

JOAN VERGÉS.

ROMA ANTIGA

Al amich J. Coma y Jorba.

La espayosa sala de la vila romana estava plena de gent. Del sostre, recubert ab planxas de marfil y fustas olorosas, penjavan llantias encesas qu'espargian claror enérgica fins als recons més llunyans. En el vestibul y en l'atri encara's veyan alguns convidats á la festa orgiaca, quan s'ohi'l sorollós rodolar d'una carrossa per la sorra del jardi.

La entrada de Scévola fou corejada ab aclamacions de joya y en la benvinguda que al romá feyan sos compatricis se traduhia'l desitj de fruhir prompte las golafrerias ofertas aquella vetlla pel rumbós Retórich. A una senya d'aquest, tothóm entrá en el *tablini* pera deixar la toga y vestirse ab amples y folgats mantells de seda, després de rentar sas mans en l'aygua tebia y perfumada qu'en valiosas palanganas d'argent els presentavan dos esclaus joves. Ab gran cridoria passaren els convidats al menjador, rica cambra ahont relluhían el pulimentat marfil, las entonacions del or y las tonalitats intensas del mosaich á la claror de las antorxas arreu escampadas. Ricas pinturas murals servian de complement al luxo de la sala. En mitj d'aquesta's veya una taula rodejada de grans llits de bronze.

El cobdiciós Scévola estava content: se veya festejat de tots y son esperit gosava; sos carnosos llabis, ab voluptuosa contracció, s'obrian pera discursejar sovint, y las paraulas ne surtian ab abundosa facilitat com fletxas enverinadas entre flors de ricas aromas. Era'l Retórich, segons expressió de sos compatricis, qu'entre las formas apresas á Horaci barrejava'ls esclats de la boja superbia que'l dominava. Ab gestos de suficiencia distribuhi á sos hostes per parellas en els llits de bronze, deixant als de menys categoria que s'ajassessin en els coixins escampats per demunt del rich mosaich de la espayosa cambra.

Soná l'hora de comensar la festa y las testas dels convidats foren cenyidas ab coronas de murtra y rosas frescas. S'oferi als convidats el vi ab mel; dringaren els daus demunt del marbre pera que decidís la sort qui devia ésser rey de la festa impúdica, y sorti favorescut Rigeli, patrici de cara estúpida, vanitós y sensual, afecte á l'adulació, rich satisfet de sa fortuna y ab pretensions de poeta.

—Per Pólux, que sempre'ls deus favorirán als sabis!—digué Critori enlayrant ab la destra un ram de murtra y oferintlo á Rigeli.

—Gracias—respongué aquest. —Vaig naixe massa lluny de la montanya sagrada pera que las abellas anessin á posar en mos llabis d'infant el néctar de la mel que's formá en el buch de la eloqüencia del gran Plató; mes jo os agraheixo la mercé y os comprometo, bon amich, á que vinguéu un dia á ma taula, no tan rica com aquesta, mes sí tan ben rodejada d'amichs, als que vull donar el plaher del vostre tracte.—

Ajegut en el llit proper al de Rigeli descansava Pliménides, que somrigué d'amagat, despreciativament. Pliménides era grech; de mirada ardenta, d'ánima enérgica; fill de la Atenas voluptuosa y heroica, boja per las arts, els plahers y la gloria; nascut avans de la cayguda de sa patria, y ab la recansa al pit y'l front altivol recordava sempre als que venceren á sos avis.

Scévola feu senya á son secretari Rufili pera comensar la festa.

El rey de la festa, Rigeli, comensá á distribuhir viandas y dringaren las copas. El bullici anava creixent y'ls rostres s'encenian. Aquells romans, al voltant de la taula, semblavan gossos famolenchs y's disputavan la ofrena que'ls presentava son anfitrió. Tan sols Pliménides permaneixia abstret en son llit, recolzat demunt dels coixins y ab la testa enlayrada, fixos sos ulls en las pinturas murals qu'ornamentavan els paraments de la cambra. En son cervell hi bullia l'escalf de las alenadas d'art de sa patria vensuda, y contemplant las escenas que'ls pintors romans havian trassat en las parets que'l voltavan, recordava las odas del gran Horaci, recitant mentalment: «Entrellassém entre nostres cabells olorosos la verdosa murtra y las flors que cria la terra fecondada pel sol ardent; en els boscos ombrius aném á sacrificar contents els nostres remats al deu Fauno; la mort, de cara esgroguehida, entra quan li plau en la cabanya del pobre y en els palaus reyals...; desterrat en platjas extranjeras, may més podrás jugarte ab els daus l'etzar de poder ésser la dignitat reyal dels festins...»

Mentres l'esperit del grech volava per las

regions sublims, sos companys, ab cridoria d'infern, devoravan las ricas viandas: grúas de Malta, singlars, peixos de l'Assia, magranas de Cartago, mel del Hybla, y's consumian els vins de Cécuba, d'Arvise y de Falerno, cuydadosament tancats ens grans vasos de terra sagellats ab la fetxa de quan s'ompliren y ab incitants y gráficas llegendas escritas al demunt.

El Retórich n'estava ple de vi; sos ulls, llagrimejant pel foch del esperit, s'enterbolian y's quedavan fixament clavats en un mateix lloch gran estona. La corona de murtra y rosas que cenyia avans son front, s'havia aixamplat y descansava demunt de sas espatllas com si fos un collar de gos de remat. Ab gran esfors s'aixecá del llit y barbotejá:

—Visca'l plaher! Qu'entri'l flautista y las ballarinas de Lesbos qu'han arribat aquest matí, y que representin la coronació d'Orfeu per Apol y las Set Musas.

—Senyor—digué'l secretari Rufili.—Una de las ballarinas s'ha romput una cama fent l'ensaig y no pot celebrarse la cerimonia perque era la encarregada del paper de Melpómene.

—Ira dels Deus! Busca una esclava de las de la festa de demá y que's posi en son lloch.

—Ho he demanat á Virginia y diu que no ho vol perque sa religió li veda.

—¿No té ja setze anys? Donchs pórtala, si no de grat, per forsa.—

L'antich secretari feu un acatament fins á tocar el mosaich de terra y sorti del menjador.

Pliménides s'encará ab el Retórich, dihentli:

—¿Aquesta esclava jove es la que destinéu pera entregar á las feras? L'espectacle es digne de vos y de vosaltres. Gloria als deus vostres! Un lleó ó un tigre enfonzant sas urpas en el pit blanch y feble d'una noya que's revolca demunt la sorra de vostre lloch d'esbarjo, entre la sanch que brolla tebia de sas feridas! Barbre festa que fa recordarme ab greu y melangia las festas de ma terra, els jochs olímpichs, en els que'ls fills de Tebas y d'Atenas se disputavan el premi de la destresa ó de la poesia! Els vostres anfiteatres os enlayran al nivell que os pertoca!—

Un murmull de desaprobació s'esbandí per la sala en el moment qu'entrava Rufili ab la esclava Virginia, que's deturá en el dintell de la porta, roja de vergonya, tapantse pudorosament ab son llarch mantell d'armini.

—¿Es cert que't negas á ballar?— feu Scévola guaytantla de fit á fit.

—Tan cert com me miréu sense veurem, per la borratxera—contestá Virginia.

Un silenci corprenedor y d'angunia seguí á la contesta atrevida de la esclava, fins que Pliménides parlá entussiasmat:

—Per Venus qu'es hermosa y valenta com una filla d'Atenas. Vos la compro per cinquanta sextercis, Scévola, y li concedeixo la llibertat per ella tan preuhada.

—Es meva y no la vench—replicá bruscament el Retórich.—¿Insisteixes en no voler ballar?

—Sempre.—

Cech de rabia saltá Scévola de son llit, prengué la vara de Rufili y la enlayrá ab forsa, fentla brunzir depressa; la esclava feu un crit, al ensemps que un doll de sanch tenyia sas esgroguehidas galtas.

El grech Pliménides no pogué contenirse, y aixecantse resolt arrencá la vara de las mans de Scévola, fentlo tambalejar fins caure en terra demunt dels coixins, al temps que li deya:

—Ets crudel y estúpit; devant de tos hostes te rebaixas y ets digne de que no m'estigui aprop teu ni un instant més; ets butxi, que vols fer del ofici pera esplay dels convidats á tas festas. Ara soch jo l'amo;'t compro la esclava per forsa y es meva.—

Y llensant á sos peus una bossa, sortí de la cambra ab Virginia, mentres Scévola rihent, mitj tambalejant, s'alsava del recó ahont havia caygut, y ab l'ajuda de son gos de presa Rufili, se'n pujava al llit de bronze dihent:

—Tocadors de flauta: tornéu á agafar vostres instruments; qu'entrin Apol, Orfeu y las Musas que quedan. El gran cantayre de la Tracia aquesta nit haurá d'acontentarse ab sis coronas ...!—

Y obrí la boca pera esclafir una rialla, al temps que las babas humitejavan las rosas y la murtra qu'al coll portava, talment com un collar de gos de presa.

J. Pujol y Brull.

TRETS DE FONA

IX

Regressió

L'avi Calau vivia joyosament. La seva dona teixint xarxa al devant de sa casa blanca com la neu, son fill ferm com una alzina, sa barca més lleugera que un dofi, li feyan un march daurat á sa existencia serena. L'avi Calau s'embadalia contemplant la tranquila badia: era artista sense saberho; no cap pena torbava la pau de la seva ánima: era gran sens adonarsen; continuament la rialleta li lliscava á flor de llabi, arrán de pipa: era ditxós. Res l'estemordia, res sentia pel demunt de sa existencia. Se deixava viure, aymava tot quant el voltava, y sens haver menester de ningú, de tots era estimat. L'avi Calau era un home.

—

Un dia l'avi Calau surti á calar, s'aixecá turbonada de cap á tramontana, el mar se torná blau fosch, se clapejá d'escuma, y al batech de las ratxas se rissá com si sentís frisansas. L'avi Calau, veyentse'l cop de temporal assobre, maná fer dos rissos á la vela y maniobrá en popa rodó. Hi hagué moments en que li semblá que tot s'havía acabat. Ell y'ls tripulants á sas ordres lluytavan fermament... Bufá una ratxa furienta, cruixí la barca tota, y sentintse impotent l'avi Calau, sentintse necessitat d'ajuda, pensá en Sant Telm. L'avi Calau era feble.

—

Un tumor al ventre se li endugué la dona, una mitjornada la barca, una mala guerra'l fill. L'avi Calau visqué alguns mesos de lo que li rendava'l lloguer de la xarxa; mes tart, aquesta malmesa, hipotecá sa casa; després de vensuts els plassos y venuda aquesta, quedá al carrer é indigent.

—Deu vos ampari, avi Calau — li feren de adintre estant el primer cop que trucá á una porta y allargá la má.

Y l'avi Calau pensá en Deu. Necessitant de tothóm, seguí pidolant ab el seu nom als llabis.

—Feu una almoyna per l'amor de Deu al avi Calau!—

L'avi Calau havia esdevingut un miserable.

LA FORTALESA

(Edmond Harancourt)

Si lliure y gran vols ser, basteix la fortalesa;
lluny de tothóm y enlayre, basteixla per'tu sol;
que inexpugnable y verge s'aixequi ab ardidesa,
fentli un mur la montanya y la neu un llensol.

Fesla sobre l'orgull dels cims vertiginosos,
per entre'ls blaus camins de l'áliga y del llamp,
reyna de marbre blanch en cort d'abims paurosos,
lliri gentil de pedra florit sobre'l rocám.

Tan alta cap á Deu, tan lluny de la fanguera,
tan alta y lluny, que'ls homes, com á travers d'un vel,
creguin veure en l'espay un raig de llum sobrera
y no sápigan si es de la terra ó del cel.

Aixeca allí l'asil de ton ánima pura;
y per'que sols hi tinguin els teus anhels ressó,
per'que no hi entrin may l'elogi ó la censura,
graba en son llindar blanch aquest nom mágich: «Jo!»

Després clou ab cent panys la porta al vent que passa!
Tanca'ls teus quatre murs al quádruple horitzó,
y obre'l sostre al espay, si es que t'ofega massa,
per'que l'alé del cel penetri en ta mansió.

Y, en el lloch més secret de la mística estada,
de ferro y d'or farás, oh sacerdot novell,
l'altar desd'hont celebri, ta voluntat sagrada,
tos gloriosos somnis, boy adorantse en ell.

Canta! ¿Que l'himne teu no'l sent ningú? Qué importa!
Canta per'tu: ton cor es l'eco de ton cor!
Els deserts, esbarjosos, farán ta veu més forta,
els deserts cantarán pera respondre á chor.

Canta del teu amor las castas maravellas,
canta pel sol plaher d'escoltarte cantar,
canta per'l'infinit, canta per las estrellas;
y als homes no demanis que't vinguin á escoltar.

Sol! divinament sol! Als mals l'exil relleva:
es la llet de la forsa y'l pa de la virtut;
es el vol ideal del somni que s'eleva,
y'l retrobat llindar del paradís perdut.

Ta sola patria ets tu, tu sol ets ton emblema!
Canta per'ella y siga son goig el desitj teu!
Canta! Al morir tindrás la presumpció suprema
d'haver viscut ton ánima y haver sentit ton Deu!

E. Guanyabéns, trad.

LA PRIMAVERA DEL DOLOR

Tot l'espay resplandia á la superba claror llunar qu'en aquella dolsa nit s'esbandia arreu; la bella ciutat ressonava en cántichs; per sas magnificas vias las collas alegras, remorosas, passavan dansant com en alas d'un torbelli de follia; dels richs palaus n'eixian perfums d'ubriaguesa y esclats de llum; l'arbreda dels grans jardins era animada pel murmuri de las parellas aymantas, y una corprenedora alenada de joya la embolcallava com si la volgués ofegar. La magnifica ciutat era plena ab el formidable encant de las antigas festas paganas; en mitj de sas plassas, en la sumptuositat de sos casals, en lo més discret de sos jardins, al costat de l'aygua de sas fonts, sota sos elegants porxos s'hi havia ressucitat el culte rialler y lliure dels antichs deus oblidats dels homes; á la puresa del Galileu s'hi volia anteposar la bellesa d'Apol, y's desenterraren els passats mitos, se desvetllaren las adormidas supersticions, se descubriren las veladas nuesas y un desitj colossal de retornar á gosar amplament, obertament de totas las joyas carnals desaparegudas, s'aixecá. Y la bella ciutat renegá de la humilitat y de la abstinencia, aborri las penombras dels claustres severs, s'apartá de las imatjes esllanguidas del Cristianisme y's deixá anar tota en la evocació dels misteris de las fugidas generacions. Y's barraren els góthichs temples, s'amagaren las creus y las misticas reliquias, y tornaren las blancas estatuas d'Afrodita y de Zeus á rebre serenament els barbres sacrificis; l'arquitectura's cambiá: á las arcadas severas y afiligranadas en que l'arquitecte pacient hi havia compendiat tota la humana historia entreteixintla á poch á poch en las motlluras dels capitells altivols, á las llargas finestras esllanguidas y enriquidas per las llegendas dels vitratjes de color, á las voltas maravellosas que semblavan pujar fins al cel en la penombra, entre'l fum del encens y las tocadas d'orga, hi succehiren las pilastras de marbre llampant, els frisos turgents de bacants y de faunes, els amorets grassons y riallers que formavan rahims de carn infantil relliscant dels capitells y apilotantse en els frontis. Las vestiduras també s'estraferen: ja no's veya quasi may la severa silueta, vestida ab pobra túnica gris, passejar ab baixa testa y mans plegadas demunt del pit, pels ombrivols carrers ó per las naus silenciosas; tothóm vestia sensualment, fins els monjos; la reacció pagana ho omplia tot, ho profanava tot, tot ho cambiava, y qui's volia sustraure ó brassejar en sa impetuosa corrent, ó's retirava ó acabava sucumbint ofegat en la mundana joya.

Y en aquella nit el paganisme regnava com may: era en el temps de primavera gentil, quan la terra vessa de flors y l'ayre vibra en canturias; quan els arbres s'espandeixen en milers de rebrots y quan l'aygua bull d'alegria, y la bella ciutat ho celebrava dedicant una gran festa nocturna á la ressucitada dehesa del amor. En honor de Venus s'iluminavan els casals de fora y de dintre; s'omplian de garlandas els carrers, ressonavan de músicas las plassas, y en els senyorials jardins resplandents s'hi celebravan espléndidas orgias. Arreu fendian l'ayre las riallas y'ls petons, las cansons d'ubriaguesa y'ls folls crits carnals; els accents de passió y'ls terratrémols de disbauixa; arreu brillavan els resplandors d'antorxas y de cremells, els destells de las joyas y'ls colors dels vestits, las corprenedoras esplendidesas de la mal tapada carn y las flamas dels ulls altivols. Las motlluras de las salas, las esculpturas dels edificis superbs y la bellesa de las flors y de las fullas alteradas dels jardins semblavan palpitar també al impuls mateix qu'animava l'afollada multitut; semblavan pendre sa vida propia y confondres en una general y continuada bacanal fervent ab tot lo que'ls voltava. Mil flayres diferentas suravan y acabavan d'extraviar més els sentits; á la voluptuosa olor de las aromas escampadas pels vestits, á la de las badadas rosas dels jerros y dels rosers, á la dels arbres rehinosos, se n'hi barrejava un'altra d'indescriptible y penetranta, confosa y perversa, com barreja subtil de las de milers de cossos humans, de menjars y de begudas. Y trencadas las vallas de las classes y dels devers, trepitjadas las conciencias, els cossos se másegavan delitosa y furtivament en las aglomeracions de gent de las cantonadas; s'abrassavan lascius en la penombra dels llochs més deserts y s'esllanguian palpitant en la calor de las dansas enervadoras; y'ls petons s'ofegavan ab petons, y á las caricias hi succehian las caricias, y á mida qu'avensava la nit la disbauixa anava tornant tan imponenta y tan inmensa, que no semblava sinó que la ciutat culpable anava á esclatar sorollosament no podent resistir l'horrible y ardent torbelli qu'animava á sas munions febrosas.

—

Mes no tothóm gaudia del fals plaher en aquella ciutat durant la nit majestuosa. En un de sos céntrichs llochs, entre'ls edificis joyosos, esplendents y remorejants, s'alsava un palau ombriu, silenciós, tancat y barrat á la remor forana; alguna incerta llum resplandia á travers d'una de sas finestras, com indicant algú que vetllés, y sas més altas parets prenian un to d'imponenta poesia banyada pálidament per la claror de la lluna.

El contrast del senyorial edifici quiet enardia á son mateix voltant á las alegras collas que passavan, que'l saludavan bromejant, aludint á la virtut de sos moradors.

En el mirador d'una de sas torras, vestit

de negre complertament, l'únich possehidor del palau contemplava tristament á la ciutat ubriagá que reya sota sos peus.

Era jove; el darrer descendent de la noble familia qu'havia habitat el casal aquell; orfe de pare desde sa infantesa y orfe de mare feya poch temps, sos antecessors havian brillat continuament per son valor y per sas virtuts, bisbes y abats venerables esmaltavan ab sos destells son antich arbre genealógich, y la mort gloriosa de sa mare, entre'l bullici mundá desapercebuda, fou com la d'una santa.

Aixís ell era tal volta l'únich que no havia sigut encara tacat pels misteris impurs que's desvetllavan; l'únich potser fidel á Crist, en la grandiosa ciutat, y patia ja feya temps devant de la desmoralisació de sa vila volguda. Indecis y pesarós, havia probat pels medis de sa jovenesa á reivindicar la escarnida religió, mes tan sols las burlas y'ls insults amenassadors de sos conciutadans havian respost á sos propósits.

Y en aquella serena nit sufria com may; sota sos ulls veya sa ciutat aymada rabejarse en el fanch, flastomar de si mateixa, embrutirse en un suicidi múltiple y gegant que donava vértich, y desde l'altura de son mirador pregava fervorós pels desviats.

Mes la contemplació de la prostitució conscient de lo que fins llavors havia sigut sa patria,'l punyia insoportablement, sobre tot en els moments en que las collas que passavan més aprop feyan arribar fins á sas orellas sos insults á n'ell mateix ó á sa familia; alashoras li semblava trobarse extranjer en son propi lloch, y alsava'ls ulls al cel recordantse de las paraulas divinas: «Oh poble meu! ¿Qué t'he fet? ..»

«Senyor, senyor, — clamava llavors creuhant las mans — fesme coneixe ta voluntat: ¿ahónt aniré jo, diferent é incomprés dels meus propis. enfangats en la més seductora de las temptacions? No tinch forsa prou gran pera viure allunyat del lloch hont moriren mos pares. ¿Cóm surtiré d'aquesta impuresa que ni respecta tos propis temples?»

Y á mida que la nit avensava creixia la festa popular, cada cop més aclaparant, cada cop més intensa; ja no eran cants els cants, sinó crits inarmónichs é incoherents en que la obscenitat se barrejava ab la blasfemia; las dansas ja no eran dansas, sinó convulsivas contorsions en que'ls apetits bestials parlavan; las riallas no eran més que rogalls estridents, y pels palaus oberts se veya als cavallers ajeguts, ubriachs de vi, y á las damas violadas pels criats.

De prompte, entre l'aixordant murmuri soná mitja nit, hora que's repetí apagadament per tots els rellotjes dels convents també iluminats y pels campanars dels abandonats temples. Llavors á la gran orgia humana semblá barrejarshi quelcóm diabólich y sobrenatural, com si'l sacrilegi s'ajuntés á la profanació convertint á la ciutat en un inmens aquelarre, y'l jove noble abandoná esporuguit el mirador al veure volejar devant seu algunas formas monstruosament lascivas.

Baixá la escala llumenada per la lluna que també's filtrava pels finestrals, y entrá en sa cambra, l'única iluminada en l'edifici fora de las quadras dels criats inferiors, en quinas la joya de la ciutat també hi retrunyia.

Mogué la testa tristament al sentir el soroll de copas de sos servidors infidels, y s'agenollá devant de la imatje de Crist clavat en creu que s'esgroguehia pobrement á la llum de la llantia.

Veritablement l'agonia del Crist semblava viventa en aquella cambra verginal; el cos sagrat semblava palpitar en extremituts convulsivas intermitents, fent cruixir la santa fusta; la testa's decantava dolorosament, abatuda, ab un gest inconmensurable de dolor moral y fisich; els cabells sagnants penjavan cubrint un xich el diví rostre, y la corona crudel havia cubert de fils de sanch el front; els ulls esmortuhits, y més que may dolsíssims, semblavan perdonarho encara tot ab un inmens esguart de pau y d'ignocencia; la boca's contreya sota'l nas ab un gest indescriptible; el cos desllorigat sagnava per sa llansada fonda, y'ls claus esqueixavan las benehidas mans despietadament; aquells pobres genolls llagats y aquells peus besats per la pols dels camins, punxats y tallats per las pedras y per fi atravessats, morts pel clau que'ls sostenia, inspiravan ab lo demés la més suprema compassió, y mentres el noble jove gemegava y sospirava besantlos, las turbas entussiasmadas passavan pel carrer sorollós portant á pes de brassos, ab antorxas y aclamacions, una estatua d'Afrodita, impúdica y brillant, qu'ab sos ulls cegos d'estatua semblava contemplar é incitar á la multitut, portant las ninas dels ulls al cap d'amunt de sos pits.

De prompte,'l noble jove s'aixecá; s'assegurá de que dormia en la cambra del costat son únich criat fidel, vell de xeixanta anys, qu'á voltas fins li donava consells, y abandoná son palau d'amagat, encaminantse al cementiri.

Pels carrers, plens de gent, els insults y las burlas l'envoltaren; á voltas una dona sense vergonya pretenia seduhirlo, agafantlo del bras y murmurant mots impurs á sa orella, mes ell, ab tristor imponenta, seguia pacientment son camí confonent á sos mateixos perseguidors.

Arribá al cementiri y entrá sense gayre esfors; allá'l burgit de la ciutat no hi arribava ab tanta cruhesa, y entre'ls marbres dels sepulcres y las creus de las tombas més humils, hi havia una pau sagrada que s'enlayrava lluny dels homes, en la quietut augusta de la nit.

La ciutat continuava frisosa, esperant segurament que la pura llum de l'auba propera la sorprengués en son torbelli, y las mudas estatuas dels ciutadans que reposavan en sos sarcófachs la contemplavan desde sa solitut serenament.

El jove noble passá lentament entre mitj de las creus y de las fileras de sepulcres esguardant encara la folla y estimada ciutat, y arribá al sepulcre antich de sa familia ahont hi eran enterrats sos antecessors.

S'agenollá devant de la gran creu de pedra qu'amparava sas tombas, y després de despedirse de la vila com per darrera volta ab els ulls, s'abrassá á n'ella sanglotant y restá besantla ab el rostre indefinidament.

La matinada avensá; la ciutat, á la fi, aná esmortuhint sa terrible cridoria; els aucells comensaren á preludiar l'aubada tranquilament entre'ls xiprers espessos; s'apagaren paulatinament els llums; la naturalesa, sempre serena,'s desvetllá; las collas remorosas se retiraren lentament; las cansons y'ls crits enmudiren; la vila quedá plena de despullas com després d'un assalt, y'ls habitants anavan cayent, adormits de la disbauixa, al mitj de las plassas y carrers, encara abrassats els uns, sols y de qualsevol manera'ls altres; els palaus restaren oberts y desordrenats, ab els cavallers y damas reposant en la sala mateixa dels festins, ab un impúdich desordre, y l'aurora surtí.

—

Y al cap d'algunas horas algú trobá mort, al peu de la creu de la tomba de sa familia, al darrer descendent d'un dels casals més nobles de la ciutat, d'hont havian surtit, en millors temps, valerosos capitans y prelats virtuosos, quin darrer descendent, de carácter esquerp, auster y excéntrich, era conegut en la ciutat com un pobre boig que somniava en retornar á sos conciutadans á la veritable puresa de l'antiga y oblidada religió. Fou enterrat entre la indiferencia general en la flor de sa joventut, essent possehidor de grans riquesas, y ningú més el recordá.

XAVIER VIURA.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

EL POBLE GRIS, *per Santiago Rusiñol.* — *Tipografía «L'Avenç».* — *Barcelona.* — *1902.*

En Santiago Rusiñol, el delicat humorista de *Anant pel món*, *Fulls de la vida* y *L'alegría que passa*, obras que quedarán en la literatura catalana representant un aspecte originalíssim de la mateixa, ha publicat un nou llibre, exquisit com tots els seus, ple d'aquella alegría extranya qu'os fa venir la rialla á flor de llabi, peró que té de recular depressa perque s'apenedeix desseguida d'haver aparegut. La reacció es instantania; lo joyós esdevé trist, la broma's converteix en llástima: un hom sent recansa d'haver volgut riure. Si existis un poble com el gris — *El Poble Gris* es un *Liliput* moral é intelectual —no'ns en riuriam; fugiriam d'ell de la mateixa manera qu'en els mals somnis, l'esperit atormentat lluyta pera desfersen, y allunyarse dels enemichs imaginaris que l'empaytan. *El Poble Gris*, en el fons, es un llibre tan aterrador com els *Sots Feréstechs*; si'l *realisme macábrich* d'en Casellas es terrible, no ho es menys l'*humorisme trist* d'en Rusiñol. Peró en Rusiñol es un poeta, y dessota la sarcástica máscara ab que's cubreix el rostre pera esbrinar las humanas miserias, las petitesas de la vida, hi traspúa sempre quelcóm d'apassionat, d'intens, de punyent; quelcóm que sembla dir al lector: no fassis cas de lo que't dich, allá hont jo rich, tu deus plorar ó al menys entristirte. Aixís succeheix. En Rusiñol ens vol donar una impresió de buydor, d'aclaparament y'ns escríu, per exemple, aquell hermós capitul que té per rétol *Vida de pau;* vol fernos sentir, ab tota sa feixuga realitat, el monoton y ridicul aburriment dels pobles. Es cert qu'obté'l resultat desitjat, ¿peró no sentim al llegirlo un profond reconeixement pel poeta que sab crear poesia fins allá hont no n'hi há, que al voler fer riure, sab conmoure de debó?

Y en Rusiñol va rihent, y van apareixent als ulls del lector aquells capituls tristos, en quins l'acció—quan n'hi há— apareix deixatada fins á lo inverosimil, els detalls se multiplican prodigiosament, las emocions naixen, fugen y retornan, sempre las mateixas, perque en Rusiñol vol que de las páginas del seu llibre se'n desprengui la horrorosa quietut, la mandra que's desprén dels carrers, de la plassa, de las casas y dels homes del poble gris. *El Beco*, *El cassino dels moderats*, *L'Amor*, *El Pensil*, *L'Ajuntament*, *Els capellans*, *El concert*, etc., son els capituls en quins l'autor hi carrega la má, potser un xich massa, peró sense que darrera del humorista fi s'hi vegi may al caricaturista groller.

En nostre concepte, en *El Poble Gris*, que revela complertament, d'una manera admi-

rable, la originalissima personalitat d'en Santiago Rusiñol, ademés del esmentat capitul *Vida de pau*, se n'hi destacan tres que, com á quadrets isolats, mereixen lloch d'honor entre'ls millors contes catalans: aquests capituls son *Les mosques*, *La costura* y *La nit del amor*. El primer es una página tan original com la célebre *Sinfonía dels formatjes*, qu'en Zola'ns fa sentir en *Le ventre de Paris;* el segón es un esclat de vida, una sinfonia de carns rosadas, de plors, de veus infantívolas, de xisclets y de rebequerías; el tercer un poema mitj místich, mitj passional, ab colors de retaule gótich y resplandors de poesia humanissima.

Felicitém á n'en Santiago Rusiñol pel seu nou llibre; *El Poble Gris* es un'obra de mestre, un'obra personal y sentida, perque en Rusiñol es sempre'l mateix, es á dir, un gran artista de cap á peus.

—

Hem rebut també, y no'ns en ocupém ab més extensió per falta d'espay, un llibre titulat *Impresions* de nostre coloborador en P. Colomer y Fors, y un estudi del doctor J. Falp Plana, *Mossén Verdaguer*.

Las *Impresions* forman un llibre desigual; hi han quadrets fluixos que revelan á un escriptor que comensa sa carrera. peró n'hi han d'altres més ben observats y descrits, no mancántloshi delicadesa y sentiment. Entre'ls quadrets que més interessan, deu esmentarse *Salvas redemptoras*, trevall guanyador del premi ofert per nostre periódich en els Jochs Florals de Sarriá (1901).

El doctor Falp divideix son estudi en quatre parts: *El Poeta*, *El Sacerdot*, *L'Home*, *El Malalt*. Las quatre parts del llibret revelan la erudició del Dr. Falp y l'intens afecte que professava al gran poeta de Catalunya.

VORA L'AYGUA

I

Cansons de la mar, murmuris dels arbres,
confosa remor que llensa la vila,
xerroteigs d'aucells, fresca marinada...
aixó es poesía.

Gronxoleig de flors, solitut y calma,
del petit cloquer veus perdudas, tristas,
brunzits del oreig, cayguda de fullas...
aixó es poesía.

II

Llotosos estanyols d'aygua térbola y vella
hont la verda granota de nit reprén son cant,
hont la llisquenta anguila frisosa's descapdella
quan la lluna clareja las canyas del voltant:
plaume vostre brilleig dessota'l cel d'estíu
qu'entona en mitj d'estels un misteriós nocturn
boy esperant d'Orient el gay color diurn
entre'l ressó del mar y'l remorós xiu-xiu
que canta á mitja veu tot lo que viu.

III

M'han sigut sempre gratas las rieras,
las canyas dels torrents, las fonts joliuas
las plujas del estíu y las boyradas
que per octubre suaument arriban.
Las deus y'l gel; els safareigs hont rentan
llurs robas las pagesas; las tranquilas
ayguas serenas dels estanys que s'omplen
de llums extranyas y remors fugívolas.
Me recordan la mar: la blana sorra,
las rompents sorollosas, las blanquíssimas
escumas del onatje que s'extenen
com inmens farbalá de punta fina.
Me recordan la mar, l'humit imperi
de las ayguas, la font d'eterna vida,
la estada de la calma,
l'abím insondejable que m'encisa.

IV

Desde'l roquer las onas ja amansidas
saltan ab goig y's perden en l'arena;
brillan com verts espills, com ciselladas
copas de vidre, com rodonas voltas
de temples de cristall, com caus molsosos
de nereydas humidas. Son impuras
y manyagas, llur gronxoleig armónich
espandeix per l'espay el cant dolsissim
que de las ayguas la blavor ditxosa
teixeix alegrament ab sas onadas,
pels jorns en que l'Estíu magnífich regna
y tanca als vents y fon, potent, els núvols.

FRANCESCH OLIVER.

«ATENEO BARCELONÉS»

UNA PROPOSICIÓ.

Havent encarregat la Junta Directiva del Ateneu al individuu de la mateixa en Amadeu Hurtado la organisació de la vetllada en honor d'Emili Zola, reuni aquell senyor en la nit del passat dissapte á varis de sos consocis pera tractar dels medis conduhents á que dita festa sia digna del eminent escriptor francés y de la primera entitat literaria de Barcelona. A son temps veurém si pot realisarse'l notable programa que s'acordá.

Aprofitant la ocasió de trobarse aplegats varis ateneistas de diferentas opinions y tendencias, l'Ernest Vendrell llegí una notabilíssima proposició pera enlayrar l'esperit del Ateneu fins posarlo al grau que requereix la cultura de la moderna Barcelona. De la importancia d'aquesta proposició, acullida ab entussiasme per tots els presents, podrán judicarne nostres lectors, donchs ab gentilesa que'ls hi estimém volgueren que fos JOVENTUT qui primer escampés aqueixa idea que mereix totas las nostras simpatias. La proposició es la següent:

Es tracta amb aquestes ratlles de proposar á l'Ateneo una tasca moral tan adecuada al seu organisme i tan propia d'aquet temps, que sigui prou pera explicar i aumentar la seva vida.

La cultura moderna ha pres carácter mes que de la cantitat y profunditat de coneixements mes que de la seva precisió—i sens dupte á causa d'elles—de l'inmediata trascendencia que tenen pera la voluntat, l'energía i la conducta. No se li diu á un hom, avui, intelligent si els seus coneixements no l'han fet millor, mes brau, mes feliç. Y aquet valor pera la vida que tenen els coneixements ha imposat naturalment la tasca de conferirlos amb aquesta expressió d'utilitat moral á tota la gent, á la multitut. Els intellectuals han fraternisat amb els profans, han descendit del seu antic feudalisme academic i, en la plassa pública, confonentse am la gent, l'hi han dit les grans coses de la Ciencia i com converteix la cultura á estats de bondat y de joia.

Llógicament al istil dels intellectuals les associacions ideocrátiques surten de la seva vida interior pera intervenir am l'imparcialitat dels coneixements cientifics en l'ambient espiritual de les ciutats pera forjar-hi corrents i estats de progrés, d'elevació i d'utilitat moral en la vida.

L'Ateneo, en la seva decadencia interna pod trovar, adaptantse á una tendencia aixis, manera de restaurarse i sobreviurer. Pel nom decoratiu d'Ateneo i per una certa tradició de sabiduría académica inspira, á Barcelona, un notable respecte. Pero el seu estancament y retrás interior en tots els ordres, si continúa, amenaça condempnarlo tart ó d'hora á l'ironía pública.

Ja es sapigut: els grupos d'estudi de l'Ateneo se reuneixen una vegada á l'any pera ellegir, sense convicció, qui degui desempenyar els cárregs corresponents. I pera reunir nous socis electors qu'es el nombre infim permés pel reglament es trovan dificultats. La cátedra pública resta vacant en mitj de l'indiferencia dels socis. La Biblioteca avans celebrada á Barcelona entre els estudiosos está avui en tendencies, teoríes i produccions modernes mes atrassada comparativament que la biblioteca particular d'un obrer. Les obres dels homes qu'han presentat recentment mes profondes solucions als duptes de la conciencia humana no constan entre els llibres del Ateneo. Per dir que no hi ha cap obra de l'Ibsen, que n'hi ha una sola d'en Nietzsche, cap d'en Karl Marx, cap d'en Novicow; d'en Max Nordau, d'en Carlyle, de l'Emerson, de l'Anatole France, de l'Izoulet, cap. Aixis indefinidament si s'exten l'enumeració á tots els ordres. Y el resultat de tot axo es percibeix fins en l'ambient material de l'associació.

Pera curar-se de l'impotencia, pera surtir d'una caducitat aixis no hi ha com invitar l'organisme colectiu de l'Ateneo á una funció prou alta qu'el vivifiqui. Res mes á propósit conservant com conserva un cert prestigi públic qu'invitarlo á influir en la multitut am la significació moral d'aquet temps. Tal vegada allavors per l'acció social que desenrotlli prengui conciencia de si mateix, intensifiqui la seva vida interior aumentant mes y mes la seva eficacitat colectiva.

En l'ámbit d'una ciutat es amb innumerables expressions de feconditat que pod ser entrepresa l'acció moral de que parlem. Perque una ciutat es la reunió mes clara i representativa de l'humanitat. En ella la vida s'hi manifesta am mil floreixements, amb infinitat de formes i d'energies. Els centres de sport, les escoles, els jardins, els hospitals, les Biblioteques, l'Universitat, els Museos, els tallers, els periódics, els teatres, les associacions, els cassinos, les festes, el carrer, etcétera, etc., creacions tot de l'activitat i de la joia bondadosa de l'home, resumeixen ben bé la complexitat espiritual del món. Es an aquest conjunt humá de la ciutat qu'es tracta d'influir illuminant una conciencia intellectual en la corrent incessant de la vida que l'anima i renova.

Per lo tant es proposa á l'Ateneo que, abarcant el curs successiu per la ciutat de les generacions, convisqui moralment amb elles en cada pas de la seva vida.

1er Per medi de visites, ressenyes detallades, comunicació constant i elogis públics dels *centres de sport* i de les diferentes *escoles i collegis,* exaltant la conveniencia y la bellesa de l'educació corporal, avalorant, puntualisant y distingint el trevall dels métodes pedagógics.

2on Per medi de visites collectives i organisació de festes adecuades fer váldrer el cultiu, la bellesa i transformació dels *jardins.*

3er Per medi d'informes pericials i comparatius obligats anyalment i sempre fets públics, impulsar el perfeccionament dels *hospitals*, de les *Biblioteques*, de l'*Universitat*, dels *Museos.*

4t Invitar anyalment conferenciants, professors, publicistes extranjers i nacionals pera que donguin series de conferencies—extrem importantissim en l'obra de superiorisar i exténdrer l'espiritualitat del medi collectiu.

5t Amb fotografies, ressenyes sollicitades constantment i encomanades á socis, amb exposició de productes, modos del trevall am l'elogi que correspongui suscitar en els *tallers* les millores económiques, artístiques i socials.

6e Am visites i invitacions dedicades als *periódics* fer resaltar públicament l'utilitat benéfica de tots, la seva labor de revelació progresiva cotidiana.

7e Am subvencions convenients retenir certs dies dels *teatres* pera l'Ateneo expendint módicament vales am la condició de qu'es donguin obres y programes moderns d'autors extranjers i nacionals dedicant preferencia als autors poc coneguts i an els joves.

8e Ressenyes i visites á les *associacions* publicant el seu progrés, el seu millorament y l'influencia qu'obtinguin.

9e Amb altres ressenyes expressar la sociabilitat, transformació i influencia sociable dels *cassinos.*

10 Contribuir intelligentment y artísticament en les inauguracions, en les *festes* de la ciutat procurant ex-

pressar la bondat de la vida, l'excellencia de la fraternitat, els beneficis de la cultura, la santetat de l'alegría.

11 Extráurer dels fets diaris en descripcions públiques el principi moral de joia, energía y salut. Ademes la descripció animada i elogiosa de cada fet heroic accomplert ja de salvament ja d'abnegació, ja de constancia, portant-lo de la gacetilla curta dels diaris pera donar-li les amplificacions que consent el carácter de l'Ateneo. Ademes l'inscripció dels noms en lápides colocades en sitis visibles de l'associació.

12 Donar preferencia, tituls especials, llog eminent á tot inventor, á tota reforma, explicant la seva utilitat i excellencia i alentant am festetjos d'honor i auxilis materials an els homes imaginatius.

Y com procediment general en cada cas, la circulació, el reparto gratuit de fulles redactades am calor, impreses amb art Amb elles podrá anar deixant l'Ateneo un bon caient á la conciencia colectiva.

Aixis, doncs, en els grans conflictes i en els grans dolors i en les grans festes, com també en els fets insignificants i menuts, sempre la veu y l'esperit de l'Ateneo impulsant progresivament l'espiritualitat de la multitut á augmentacions morals de coratje, de justicia y de felicitat.

Tal es la funció moral qu'es proposa en aquestes ratlles á la nostra associació, funció primordial á la que deuen cedir totes les demes perque ni el traslado de domicili ni l'adquisició d'una finca poden vivificar un organisme collectiu tocat d'esterilitat social. Retenint i practicant totes aquestes diverses manifestacions d'acció enumerades i indispensablement am l'esperit d'inconfessió especial, d'imparcialitat científica en que s'inspiran, podrá l'Ateneo am les repercussions íntimes inherents elevar l'ánima intellectual i moral de Barcelona. I allavores podría explicar y augmentar profitosament i gloriosament la seva vida.

Barcelona 20 octubre.

Verament, la vida actual del Ateneu no pot ésser més migrada. Desd'aquell temps en que's lluytá pera que la llengua catalana tingués allí'l lloch que li pertocava,'s pot dir que la existencia d'aquella entitat no té més expressió que la del balans: pujas y baixas, peró res productiu, res que respongui á las necessitats morals é intelectuals de Barcelona, que si tant s'ha engrandit materialment, molt deixa que desitjar encara en sa cultura general, y'ls que poden contribuhir á que son desenrotllo sia armónich se troban avuy separats per motius molt respectables peró no suficients pera impedir que s'ajuntin en una aspiració comú, sense qu'hagin d'abdicar ni sacrificar cap de sas particulars opinions.

Las lluytas del Ateneu no han d'ésser pera substituhir un *caciquisme* per altre. Avuy tots els socis se troban forasters en aquella atmósfera gelada que no escalfa l'entussiasme que cadascú cova en si, mancant tan sols el cop que'l fassi exteriorisarse. En mitj de aquell desert s'agrupan *varis intelectuals*, tots aquells que més lligats están per la comunitat d'ideas. Aqueixa formació de grupos, de *penyas*, dona per resultat una certa prevenció qu'es altament perjudicial, donchs qualsevol esclat de vida que surti d'aqueixas agrupacions, com qu'apareix aislat, fa creure en cert esperit d'exclussivisme, lo que no succehiría si, multiplicadas las manifestacions d'ordre divers, y fins de tendencia contraria, revelessin cóm allí tothóm obra ab perfecta llibertat, y cóm tots separadament y dintre de la propia esfera contribuheixen al fi progressiu per que fou constituhit l'Ateneu.

Creyém que la proposició transcrita pot donar molts bons resultats si tots la secundan ab bona fe y entussiasme. Son esperit es ample, y en ella s'ha cuydat de no ofendre las creencias de ningú; fins, pera evitar susceptibilitats, á l'original catalá s'hi acompanyará una traducció castellana. Potser es massa vast el programa, massa utópich: s'ha de reconeixe, ab tot, que si molt se proposan fer, es perque molt cal que's fassi. Y per satisfets podrían donarse si conseguissin realisarlo sols en part, no oblidant tampoch que las realitats d'avuy son las utopias d'ahir, y las antigallas de demá.

NOVAS

Ab els colors de la vergonya á la cara, com á catalans que som, hem de fer esment de la conducta dels regidors republicans, conservadors *et sic de cœteris* que refusaren la proposició presentada pels regidors regionalistas en virtut de la qual devia pregarse á las escolas ó centres d'instrucció subvencionats per l'Ajuntament, que s'ensenyés la llengua é historia de Catalunya.

No com á catalanistas, sinó com á simples catalans, devían aquells senyors aprobar la proposició, encara que no més fos pera demostrar que no tenen estrafet el cervell com hi tenen el llenguatje, qu'es una filigrana de *buen aciento* com tot castellá del Clot. Peró ves qui'ls hi fa entendre això á n'els *ácratas* d'en Lerroux, ó als sabis inconsútils que'ls hi feren costat!

Aquesta falta de sentit comú, aquesta apostasia del llenguatje nadiu, aquesta carrincloneria per part de molts senyors qu'assessinan l'idioma oficial al parlarlo en els actes públichs, no creyém que pugui veures en lloch més.

De totas maneras, la proposició dels regionalistas per'alguna cosa ha servit. Ha servit pera posar en evidencia una volta més als catalans que no mereixen serho, els quals, al acusarnos de descortesos y de *separatistas* (!) per un acte tan de sentit comú com es el de voler que's parli nostra llengua, s'han posat als ulls de Barcelona y de Catalunya á molt més baix nivell que'ls forasters de quins, segons ells diuhen, abominém nosaltres. No: pera'ls forasters tenim tot el respecte y tot l'apreci qu'ells se mereixin: ara, pels catalans disfressats, pels que duhen la llureya ridícula de las sevas conveniencias

particulars, pels que ab actes com l'esmentat renegan de lo que son, y com á lliberals victorejan la llibertat agarrotant la parla propia y profananme gramaticalment un'altra, per'aquests sentím no ja despreci: sentím llástima. No saben tot el mal que's fan, y si ho saben pitjor pera ells, perque las ideas de vera llibertat s'imposan més cada dia, lo qual no'ls hi té gayre compte.

Fem honrosa excepció del regidor federalista senyor Marial, que's declará no sols partidari de la proposició dels regionalistas, sinó de que'l catalá sia'l llenguatje oficial de Catalunya.

—

Gran nombre de federals d'aquesta ciutat, entre'ls que n'hi figuravan de ben prestigiosos, enviaren al regidor senyor Marial una entussiasta felicitació per haverse mostrat verament lliberal y verament catalá votant, en la esmentada sessió del Ajuntament, á favor de la proposició de que las escolas que subvenciona nostre municipi ensenyessin la llengua y la historia de Catalunya.

Deyan els federals, entre altras cosas, en dita felicitació:

Al votar vos en pro de lo esmentat, havéu interpretat fidelment el pensament dels republicans federals de la nostra terra, que volém que sempre y á totas horas els qui representin en cárrechs públichs al nostre partit tinguin el seny clar pera compendre lo que veritablement es conduhent al triomf de la nostra causa.

Aquestas declaracions fan honor als que las suscriuhen y á la causa que defensan.

—

En el número prop passat, per un erro de caixa que'ns passá desapercebut, emeterem un concepte complertament oposat al qu'haviam d'emetre. Deyam en la *nova* en que donavam compte del *meeting* hagut á Sant Antoni, y en el paragraf penultim:

En Pujulá estudiá l'aspecte y estat present del poble de Sant Antoni de Calonge, tan abandonat que no té iglesia, jutjat ni (cosa curiosa) cementiri, peró en el qual tothóm es federal y anticaciquista.

Donchs bé: ahont deyam abandonat, deviam dir afortunat. Aqueixa fou la idea qu'emeté'l nostre company, y que'ns demanan fem constar varis vehins de Sant Antoni que'ns escriuhen. Quedan complascuts, y la veritat en son lloch.

—

Segueix aumentant la suscripció oberta per «Catalunya Nova» pera depositar, el dia dels Morts, una corona en la tomba de Jacinto Verdaguer.

Contribuhirá al major éxit de la idea un quadern qu'en forma de periódich y ab el titul de *Catalunya Nova* publicará'l mateix dia dita societat, figuranthi trevalls de nostres més distingits escriptors y poetas, ademés de reproduccions del retrat de mossén Cinto y de la corona que se li dedica. Aquest número únich se vendrá á deu céntims l'exemplar, y si com es de suposar un cop pagats els gastos hi há sobrant, se destinará á la suscripció del monument.

—

Tenim la satisfacció de consignar qu'han sigut posats en llibertat els subjectes que per la oficiositat de certa prempsa delatora, y en virtut d'un llastimós malentés, estavan presos á Tarragona feya ja uns dos mesos.

També s'ha dictat aute de sobressehiment en la causa que s'havia incoat contra nostre estimat y distingit company en Joan Maragall, per la publicació en el *Diario de Barcelona* de son famós article *Patria Nueva*.

Nostra coral enhorabona.

—

De gran nombre de comarcas catalanas se aixecan veus de protesta contra'ls propósits que té l'actual ministre de Governació d'aumentar el desgavell dels municipis ab una nova lley *pseudo-descentralisadora*, que vol separar dugas funcions tan diferentas com l'administrativa y la electoral, peró desballestant á la vegada'ls efectes que aquesta bona mida pogués tenir ab el projecte de Reglament del cos de secretaris municipals, als qui sense'l concurs de las Corts voldría'l senyor Moret convertir en vers delegats del centralisme embrutidor, deixant aixís sense facultats als regidors y alcaldes.

En Moret alimentant aqueixos propósits, y la prempsa centralista defensantlos fins al extrém de dir qu'ab tals *concessions* al regionalisme se li posa una mordassa que ja no'l deixará reclamar res més, no fan altra cosa qu'afegir un sarcasme als molts que'ls tenim en compte.

—

La nit del prop passat dissapte tingué lloch, en el Palau de Bellas Arts, un concert á cárrech del Orfeó Catalá. Las composicions del programa foren executadas ab el vigor, justesa y pulcritut de sempre. Foren ovacionats per la nombrosa concurrencia qu'omplia l'espayós local, la senyora Wehrle, el director Lluis Millet y'l mestre Nicolau, autor de la *Mare de Deu*, una de las pessas del programa. Aixís mateix el públich aculli ab grans aplaudiments las conegudas composicions *Lo rossinyol*, *Don Joan y don Ramón*, *Brindis del Rhin*, *Lo cant dels aucells*, etc., y sobre tot el colossal *credo* de la missa del *Papa Marcel*, d'en Palestrina, una de las obras mestras de la música polifónica.

—

L'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» ha tingut la lloabilíssima idea de fundar una «Cooperativa Obrera Catalana», al objecte de millorar la situació económica de la classe trevalladora. Els estatuts están ja legalisats, y'l prop passat dis-

sapte tingué lloch una reunió, en la que va quedar constituhida la esmentada societat.

El president explicá'ls fins y organisació d'aquesta, y'l secretari doná compte dels socis que hi há inscrits. Després se nombrá'l Consell administratiu, essent elegits els senyors Lluis Marsans, gerent; Joseph Blasi, administrador general; Camil Vallés, comptador general; Joseph Grau, secretari d'actas; y Joan Flaquer, secretari de relacions.

Son tan nobles els fins que's persegueixen al fundar aqueixa Cooperativa, que tot elogi que'n fessim fora poch. En Lluis Marsans, qu'acabá l'acte ab un hermós discurs, feu remarcar que, dada sa organisació y l'entussiasme dels consocis, may la nova societat será la explotació comercial de un número determinat d'associats, sinó la veritable Cooperativa de tots els obrers, tant si tenen com si no tenen diners pera ferse propietaris de una acció.

Vegis un extracte dels estatuts:

Dels socis.—Pera ser soci actíu es convenient ser catalá, adquirir una acció de 25 pesetas, estar domiciliat á Barcelona y desempenyar tots los cárrechs y comissions que se li donguin. Se pot lliurar lo soci d'aquest darrer dever, renunciant lo 50 per 100 dels beneficis repartibles en efectíu á favor del fondo destinat á la ensenyansa ó del Capital colectíu de la *Cooperativa*, á favor de la U. C. ó de la C. y A.

Pera facilitar la entrada dels obrers, se permet adquirir las accions ab 100 pagas de 25 céntims.

Las accions serán nominals y transmissibles: cap soci pot tenir més d'una acció.

La *Cooperativa* prestará als seus socis, ab la garantía de la seva acció, fins al 80 per 100 de son import.

Quan un soci se dongui de baixa se li retornará lo 90 per 100 del import de la seva acció.

Los socis no pagarán cap quota.

Objecte de la Societat.—Compra, venda, fabricació, transformació, transport y asseguransa de tot lo que convingui als associats.

L'establiment de la ensenyansa catalana gratuita.

La publicació d'obras d'ensenyansa catalana.

Beneficis.—Los beneficis anyals se repartirán en la següent forma:

50 per 100 á tots los socis consumidors, proporcionalment al consúm de cada hú.

25 per 100 als socis accionistas, proporcionalment al import de la seva acció. (Aquest tant per cent podrá deixarse á la Cooperativa pera aument del valor de la acció, sempre que ho acordi la majoría de la Junta General.)

10 per 100 al fondo de la Ensenyansa gratuita catalana.

10 per 100 á la formació d'un fondo de reserva anomenat «Capital colectíu».

5 per 100 als empleats que pugui tenir la *Cooperativa*.

Pera més detalls se poden consultar los Estatuts que's publicarán aviat.

—

Publicacions rebudas:

Jochs Florals Sarrianechs.—El «Centre Catalanista Sarrianench» ha publicat el volúm en que hi están contingudas totas las composicions premiadas en la festa de sos primers Jochs Florals, que tingueren lloch l'any passat. Ja á son degut temps ferem esment dels notables discursos d'en Guimerá y en Verdaguer, que formavan part del jurat, com també remarcarem las més notables composicions premiadas. Avuy ens refermém en nostre judici al llegir el tomo que tantas bellesas aplega, y renovém nostra felicitació al «Centre Catalanista Sarrianench».

Llibertat.—S'ha publicat á Palafrugell el primer número d'un periódich catalanista que porta aquest titul, y qu'ab esperit ben obert ha vingut á engroixir l'estol dels que lluytém contra'l centralisme. Coneixém á sos fundadors, y no dubtém que'l seu entussiasme y las sevas ideas vindrán á donar nou vigor al Catalanisme militant. Lo que diuhen en aquest primer número'ls amichs de Palafrugell ja dona bona fe de qui son y lo que valen. Hi há las firmas d'en Vallés y Ribot, en Vergés, en Pujulá, en Linares y altres bons amichs. Retorném el saludo y desitjém llarga vida al nou campió ab que compta desd'ara la *Unió Catalanista.*

L'Atlántida.—Primer quadern de la Biblioteca d'aquest titul, editada á la imprenta d'en Francisco Badia. Publica *La Orfaneta de Menargues*, *La creu de la masia* y *Una «modelo»*.

La Guineu, per Prudenci Bertrana; trevall premiat en el certamen d'Olot del present any.

Dramas rurals, per Victor Catalá. S'ha publicat l'obra de tan notable autor que porta aquest titul. Ens proposém ocupárnosen ab la detenció que's mereix.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

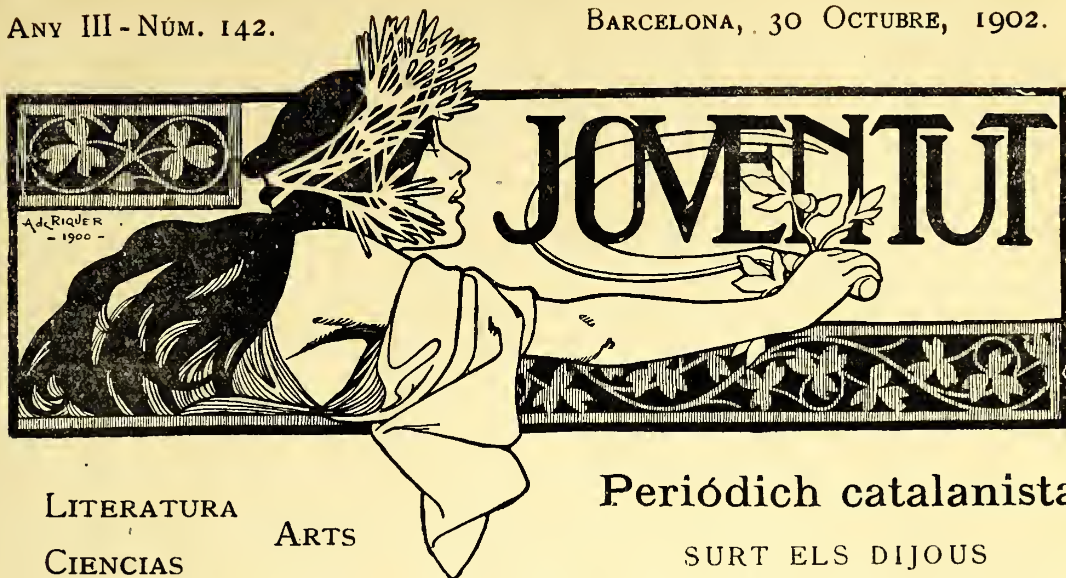
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 142. BARCELONA, 30 OCTUBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

ELS AVANSATS Y'LS QU'AVANSAN

Més fácil es dir «soch avansat» que poder dir «avanso». Molts dels que's diuhen avansats me fan l'efecte dels mariners que navegan en barco lleuger, á tota vela y sense llastre, sols pel gust improductiu de fer via y deixar sobre l'aygua una estela passatjera. Y aqueixos mariners ignocentment vanitosos y estérilment adalerats, se giran tan sols de temps en temps enrera pera mofarse de son entenimentat confrare que navega prudentment escorcollant l'horitzó, atent á las indicacions de la brújula, evitant els esculls, frisós d'arribar á port sens accident ab sa preuhada cárrega. Ab igual inconscient menyspreu miran els estudiants afanyosos de *lluhirse* ab llissons apresas de memoria, á sos companys reflexius que's detenen horas y horas en una página pera desentranyarne'l sentit, donarsen perfecte compte y convertirlo en fonament d'ideas propias.

Cal convenir en que'ns passém la vida conjugant el verb *ésser*, verb substantiu... en els tractats de gramática. Y tinguemho ben present, emperó: no *serém* en tant ens limitém á conjugarlo, motejantlo ab mil sobrenoms; es precis *víurel*, es á dir, convertirlo en *actiu*. No n'hi há prou de dir «soch bo», «soch viu», «soch estudiant»; s'ha de poder dir «faig bé», «visch», «estudio».

Aixó que, á primera vista, sembla un joch de paraulas, es en el fons una qüestió trascendental. A realisar aquest cambi de verbs ens convidan els temps moderns.

Els avansats (de nom) no comprenen, no poden compendre als qu'avansan (de fet). Els sembla que no es avansar anar poch á poch, á pas de tortuga, perque ells van sens esfors molt depressa, á salt de llebre y no arriban may, may... Peró ¿saben qu'es arribar? Ni ¿coneixen, per altra part, ahónt s'ha d'arribar? Se fan emperó la ilusió de qu'arri-

ban, y aixó'ls basta. D'aquí que no's desenganyin jamay y tinguín llástima als que caminan lentament, sense mordentas impaciencias de convalescent ni ilusoris afanys de tísich madur, fruhint l'amarch esfors que la necessitat d'arribar imposa á qui una volta ha entrevist, encara que llunyadana, la Terra de Promissió. Els «avansats» son essencialment *nominalistas*, están fets de bossins de diccionari, bossins sovint, sovint mal cusits. Cridan com esperitats y ab un tó malaltís de suficiencia estúpida: «Soch aixó!», «soch alló!», «soch lo altre.» Y ¿qué son? Son el verb *ésser* motejat de mil maneras. Son llenguas inconscientas teclejant sobre las columnas d'un léxich en general incoherent.

Ells tenen monopolisat l'entussiasme, el dret d'anunciar al món la bona nova. Son el verb (substantiu) del Progrés. Als qu'*avansan* en silenci, minut per minut, cayent aqui, aixecantse allá, desconfiant de si mateixos, coneixedors de la seva responsabilitat, indiferents al profit y á la gloria, temerosos d'incorre en pecat de *buydesa*, á n'aquests se'ls miran els «avansats» ab llástima, si no ab menyspreu, y'ls titllan d'hipócritas de mala lley, ó de reaccionaris vergonyants. Pera ésser «avansat» s'ha de parlar (millor cridar) de progrés, de revolució (á l'antiga) de..., s'ha de treure foch pels caixals, s'ha de gesticular com un embruixat, s'ha de corre, corre, corre sens aturarse may ni que sía pera reflexionar, per'amidar l'espay recorregut, puig altrament se'ls podria titllar de reaccionaris, epítet del que fugen com del diable fins quan vol significar prudent y reflexiu.

Els qu'*avansan* no cridan, y molt sovint ni sisquera parlan, malgrat el perill que corren de passar per muts. Els qu'*avansan* no baladrejan afirmativament: afirman á mitja veu, encara que'ls prenguin per ignorants ó indecisos. Els qu'*avansan* no donan una moneda per bona sinó després d'escrupulós análisis, sense fer cabal del drinch...

Els «avansats», en lloch d'ideal, tenen bandera, una gran bandera que'ls posan á la má com una joguina d'infant.

Els qu'*avansan* no'n tenen de bandera (¿quina tindrían?) No volen res que'ls entrebanqui ni que'ls tapi'l sol.

Els «avansats» son temeraris, verinosos, fanátichs y tossuts, com ho son tots els sectaris. Tenen ídols y religió: son ovellas d'aquest ó aquell pastor, y professan el culte del progrés (de la paraula «progrés»).

Els «avansats», no cabent dintre de si mateixos, s'esmersan en sugestivas prédicas, en infructuosos apostolats, s'imposan el sant dever de persuadir á tothóm y fer á tothóm felis vulgas no vulgas. Els *avansats* s'enforteixen en sanitós reculliment, renuncian á convence á ningú, deixant que's convencin els que'n sían capassos, y no desitjan als altres una felicitat en qu'ells no creuhen ni per la quina s'afanyan; puig el qu'*avansa* no's dirigeix envers la felicitat (incentíu indispensable al «avansat»), sinó envers l'equilibri, qu'es concepte definit y de carácter positiu, si bé d'apariencia més modesta.

¿Son emperó'ls *avansats* un obstacle pera'ls qu'«avansan»? Crech que no: els qu'«avansan» saben sortejarlos els obstacles d'aquesta mena.

¿Cóm? Deixantlos coure en sa propia salsa.

Després de tot (y aixó aconhorta) el Progrés ens empeny, ens empeny irresistiblement envers no sabém hónt, fentnos als uns y als altres (pobra gent que som) l'almoyna per forsa.

Salvador Albert.

LA EXPOSICIÓ D'ART ANTICH

II Y ULTIM

Avans de senyalar las diversas y fins oposadas tendencias artisticas que poden observarse en els retaules de la present Exposició, fixemnos en las grans diferencias que entre retaule y retaule pot notar qualsevol aficionat á la pintura; no la diferencia que hi pot haver entre un mestre y un altre, sinó la qu'existeix entre un mestre y sos imitadors, ó sía entre'ls aficionats que tenian l'*ofici de pintar retaules*. En nostres días passa lo mateix: sols qu'en la pintura moderna no hi há reglas fixas com en la gótica, que tota está feta segons patró, y per lo tant la diferencia entre'l mestre y l'obrer se nota en la finesa del dibuix y en la forsa y nirviositat de la factura. Com á proba de lo que dihém pot

veures la *Crema de Sant Vicens*, de la parroquia de Sarriá, entre algunas altras taulas de la vida d'aquest sant. Aquestas altras taulas no passan de discretas, mentres que la de la *Crema* sobressurt d'un modo notable, fins al punt de que podriam confóndrela ab qualsevol taula flamenca, fentnos dubtar que sia del mateix artista qu'ha pintat las altras, entre las que no deixa d'haverni de bastant bonicas, com la *Ordenació de Sant Vicens*, peró ja d'un carácter molt més casulá, sense las delicadesas d'execució de la primera.

Hem de fer notar qu'encara que tots els retaules exposats se diguin góthichs, segons las cartulinas que acompanyan á cada quadro, n'hi há alguns que creyém pertanyen á l'época del Renaixement, sens dubte perque'ls catalans, endarrerits, seguian encara la mateixa tradició gótica de la que ja s'havian surtit altres paissos més avensats. Se comprén que l'artista italiá ó flamench que venia aquí, ó bé l'artista catalá que tornava de fer sos estudis en altres paissos, havia d'atendres á la tradició y als gustos de casa nostra. Sols aixis un se fá cárrech de taulas com el *Camí del Calvari* (propietat d'en Carrera). Veyent aquella pintura tan admirable, no's pot pas dubtar que l'artista coneixia quelcóm de las obras mestras del Renaixement. La manera cóm están pintadas las testas, el desembrás y la fusió dels tons, no fan pas d'aquella taula un model d'art góthich, ni molt menys, á pesar de la ornamentació embutida, tan característica en las taulas catalanas. Lo mateix ens passa ab la taula *Martiri de Sant Cugat* (de San Cugat del Vallés), per cert una de las més admirables de la Exposició, una verdadera joya d'art, peró tampoch un model d'art góthich. L'artista ja havia respirat l'alenada del Renaixement, qu'ho havia d'invadir tot menys la nostra terra. Si disposessim de temps, molt gust tindriam en indagar si aqueixas dugas pinturas son d'artistas catalans. Ara com ara, no hi há en la Exposició catálech que'ns ilustri, y haventnos dirigit al secretari, ens contestá mitj en broma que si ho volém saber, ho busquém. Heusaquí una resposta que tanca de cop.

Hem de dir també que nosaltres no som gayre aficionats á l'arqueologia: aixis es que quan citém un retaule es perque'l trobém superior *com á pintura*. Segurament n'hi há que deuhen tenir gran importancia arqueológica. Fins n'hi trobém alguns en que la pintura no es, podriam dir, més que un accessori ajudant á l'armonia del conjunt: per exemple, el gran retaule de Santa Eularia, de molta importancia per son bon gust y sa riquesa, peró d'escás valor pictórich. Lo mateix ens passa ab las taulas románicas de Vich, que son molt tipicas, peró que no'ns fan sentir gran cosa. Sembla un art que comensa, ó bé l'agonia d'un altre. Preferim la de Lleyda.

En la instalació de senyor Muntadas hi trobém un trossás de pintura que sembla que s'hagi perdut entre mitj d'aquellas cosas tan dolentas que hi há en aquella secció. Parlém del número 17, pintura tan remarcable que no tindriam cap inconvenient en péndrela per flamenca. El reste de la instalació no té interés, exceptuant una esculptura d'un sant y un marfil molt tipich. Els retaules deixan molt que desitjar, no sé si degut á la restauració, donchs els han posat com nous. Lo probable es qu'ells de si mateixos ja no valguessin gran cosa, peró de totas maneras, no's comprén que hi hagi persona aficionada á pinturas antigas que las converteixi en quadros *nous*, que no pateixi al veure aquells marchs ricament esculpturats y lluhents com un mirall. En la mateixa sala hi trobém un gran retaule d'Argentona que no es cosa superior ni molt menys, y que pera més desgracia'l restaurador l'ha profanat deixantlo en un estat que no crech que'l autor si'l pogués veure'l reconegués. Es tant més trist aquest poch respecte dels restauradors, y tant més extrany, en quant se suposa que deuhen ésser pintors aqueixos butxins d'antigallas.

Vull parlar de la pintura que m'ha causat una impresió més fonda entre totas las qu'en la Exposició figuran, sense voler dir ab això que sía la millor. Aquesta pintura es *Jesús y'ls apóstols*, de la catedral de Barcelona. Si'm fessin dir el per qué d'aquesta impresió, dificilment podria explicarme. No sé si aquest retaule es superior ó inferior á molts altres, mes pera mi té un encis que'ls altres no tenen, una ingenuitat, un arreglo tan senzillament trobat, una tal armonia de línias y de color, y un sentiment tan intens, que solzament se troban algunas voltas en els grans

mestres del art gótich. Pot ésser que, analisantho bé, hi trobessim deficiencias de dibuix (per exemple, aquells peus un xich ordinaris ó dibuixats d'una manera molt primitiva), peró tot ho salva y m'ho fa oblidar la serenitat angelical del quadro, y arribo á obsessionarme devant d'aquella execució tan senzilla que no recorda res, ni mostra altra cosa que l'esperit d'un gran mestre verament original.

En la mateixa sala hi há un altre retaule de la nostra catedral, *La samaritana y l'adúltera*, pintat ab molta trassa, peró també recordant als flamenchs.

Considerém casi indubtable que las pinturas superiors, las que deixan impresió, com el *Martiri de Sant Cugat*, la *Crema de Sant Vicens*, el *Camí del Calvari* y la taula flamenca número 17, encara que fossin d'artistas catalans (qu'ho dubtém), son de procedencia forastera. Es després d'aquestas que segueix una serie de taulas que, tot y estar més ó menys bé, sens arribar al mérit de las ja esmentadas, tenen un carácter molt més catalá. Son sagell caracteristich es una ingenuitat massa ignocenta, molt poca finesa y consistencia de dibuix, y per lo tant certa ordinariesa. Algunas d'ellas se salvan per la riquesa de la ornamentació. Entre las més notables hi trobém *Sant Miquel* (dels revenedors). No obstant, si'ns mirém detingudament altras taulas de la mateixa colecció, com *La Verge de la Mercé*, hi trobarém reminiscencias del art italiá. De la parroquia de Granollers es de notar l'*Enterro de Sant Esteve,* sobri, d'una gran senzillesa, mateix que *L'exorcisme de la reyna*, remarcable pels adornos embutits tan caracteristichs en las taulas catalanas. Els de *Sant Antoni*'s fan notar per sa finesa y son realisme.

Avans d'acabar aquestas impresions, rápidas de la Exposició d'Art Antich, dirém quatre paraulas sobre la instalació Cabot, que'ns servirá pera fer comparacions. Tots els que l'hagin visitada deuhen recordar aquells quadrets flamenchs de quina possessió tan joyós deu estarne'l senyor Cabot, donchs son una verdadera exquisitat, dignes per tots conceptes de figurar en qualsevol museu del món. Després de mirar aquellas pinturas d'una forsa y distinció que revelan que sos autors eran mestres y que una gran cultura regnava entre aquells artistas, els fanátichs poden fer comparacions profitosas. Poden, per exemple, comparar aquell *Ecce Homo* del mestre flamench ab un altre que n'hi há en la instalació de Vich, y si no son cegos de conveniencia, reconeixerán la diferencia que hi há d'un mestre á un pintor indígena; y lo mateix els hi passará ab las altras pinturas flamencas de la instalació Cabot.

Hi há en la Exposició d'Art Antich una gran riquesa de teixits: dalmáticas, casullas y tapissos d'un gran valor artistich y arqueológich. Els millors procedeixen de Lleyda, Tarragona y Girona. Hi há un tapís d'aquesta última població qu'es un exemplar tan típich del art bissantí, que difícilment se'n trobaria un altre. Es un prodigi, y representa una fortuna per la seva raresa y pel seu gran valor artistich.

EL MUSEU D'ARTS DECORATIVAS

Ja tenim un museu més. No's podrá pas dir que la Junta Municipal de Museus y Bellas Arts no dongui senyals de vida, puig qu'ab el poch temps que porta d'existencia, quelcóm ha fet que, de no ésser ella, no s'hauria portat á cap.

Lo que convé es que no s'adormi ara sobre'ls llors guanyats ab tan poch esfors, y que procuri continuar la tasca comensada, puig lo fet no es més que'l principi de lo molt que resta encara per fer.

Emperó no es molt d'alabar el camí seguit pera la formació d'aquest principi de Museu d'Arts decorativas (dich principi, perque per arribar á ésser un veritable museu li falta molt, peró molt), puig s'ha fet, com vulgarment se diu, que pera vestir un sant se'n despulla un altre, ab l'agravant de que aquí'ls sants despullats han sigut dos.

¿Qué'n diriam d'aquell que tenint un mirall sencer, el fes á bossins sols pel desitj de tenirne més? Donchs això es lo que s'ha fet

ab el nou Museu, puig sols el desitj de tenirne un altre ha sigut la causa de que se'n fessin malbé dos de ja constituhits ab no poch esfors, perque després del *inicuo despojo* de que han sigut victimas el Museu de Reproduccions y l'Arqueológich, ja'ls podrian acabar de desfer, donchs poca cosa ó res deu haverhi quedat.

Quan se parlava tant y tant de la conveniencia de nomenar una Junta qu'ab relativa independencia's cuydés de tot lo referent á Museus y Bellas Arts, vaig pensar que no fora de més el que jo també hi digués la meva; y per aquest motiu, y previ'l consentiment del alcalde senyor Amat, el dia 12 de febrer d'enguany remetia á l'Alcaldia, y ab desti á la llavors encara *non nata* Junta Municipal de Bellas Arts, un trevall en el qu'exposava, encara que d'un modo compendiat, totas las reformas que jo estimava més necessarias pera posar nostres raquitichs museus á un nivell més alt del que ocupan.

En ell parlava de lo urgent qu'era'l reorganisar els museus de carácter artistich-industrial, y referintme á n'ells deya: «El poderoso desarrollo de la vida intelectual y artistica en Barcelona, ha puesto de manifiesto la carencia absoluta de museos y colecciones de importancia que pudieran servir de base para el estudio y consiguiente renacimiento del arte catalán, siendo esto causa de que se vaya á buscar al extranjero lo que aquí es creencia general no existe, y originando de paso un malsano menosprecio por todo lo nuestro, por todo lo nacional, y exagerando en cambio el valor de todo lo exótico, las más de las veces por el mero hecho de serlo y proceder de los centros de la moda, más bien que del arte, que se llaman Berlin, Paris ó Londres.

»Por eso vemos á nuestros industriales y artifices, y hasta, pena da decirlo, á muchos artistas de reconocido talento, corriendo en pos de las innovaciones y extravagancias extranjeras: y esto, como consecuencia lógica, trae aparejado el servilismo artistico, pues á más de ser escasa la producción y su valor negativo, no pasa de ser un débil reflejo del arte de otros pueblos, faltándole completamente la originalidad y el sello caracteristico de la raza, que es lo que da fuerza y vigor al arte de todas las naciones.» Y més endevant, parlant de las reformas més necessarias al Museu de Reproduccions, deya: «El actual Museo de Reproducciones artisticas deberia transformarse en Museo de Reproducciones artisticas y de Artes suntuarias, pudiendo seguir instalado en el mismo edificio que hoy ocupa, el cual deberia sufrir necesarias modificaciones. Como su mismo nombre lo indica, constaria de dos secciones, siendo la primera dedicada exclusivamente á reproducciones de arte, que se clasificarian por épocas, esto es: Antigua, Media, Moderna y Contemporánea: la sección segunda, dedicada al arte suntuario, se formaria con reproducciones y originales, obedeciendo su clasificación... etc., etc.»

Aquest trevall me valgué un vot de gracias de part de la esmentada junta, y ab satisfació he vist que'l senyor Puig y Cadafalch se aprofitava de mas modestas ideas—en particular la de formar el Museu ab exemplars auténtichs y reproduhits—portantlas en part á la práctica, per lo que dech fer constar aqui mon agrahiment envers dit senyor.

Mes jo may havia somniat que mon pobre trevall pogués ésser causa d'un tan gros desgabell com el qu'ha presidit á la formació del Museu d'Arts decorativas, y per aquest motiu me crech ab la obligació de parlarne.

Es evident que l'Arquitectura es el fonament de totas las arts menors; es lo que'n podriam dir el llas d'unió entre las Bellas Arts y las arts de carácter industrial. Per lo tant, tot museu dedicat á las arts decorativas deurá aixecarse sobre la base de la ornamentació arquitectónica, per entrar de ple ja dins del art decoratiu, y perque es ahont apareix més remarcable la evolució del art á travers dels segles, facilitant aixis l'estudi dels estils, tan necessari á tots els que's dedican á las industrias d'art.

Aquest fonament manca per complert al Museu que'ns ocupa, y extranyo molt qu'al arquitecte senyor Puig y Cadafalch no se li hagi ocorregut una cosa tan lógica com aqueixa.

Y no's podrá pas dir que si no s'ha fet ha sigut per falta d'exemplars disponibles, puig els dos Museus qu'han suministrat tots ó la majoria de materials que figuran en el nou, podian també suministrarne d'altres de no escás valor, ab que comptan; deixanthi en

cambi en tranquilitat tota la munió d'estatuas y busts, que res tenen que véure ab l'art decoratíu, y si molt ab las Bellas Arts; ó bé'l ros d'en Prim y algún instrument de música, y moltas armas, y altras y altras cosas que actualment figuran en el flamant Museu, y que no he sapigut trobar encara, per més voltas que hi he donat, quina relació poden tenir ab l'art sumptuari.

A més, s'hi troban á faltar seccions de tanta importancia com la de pintura decorativa; á no ésser que tinguém de comptar com á tal las mostras d'estucats que's veuhen per las parets y sostres. De fusteria d'art no n'hi há ni un bri, y per'acabarho d'adobar, els mobles están tan escampats, qu'en la majoria de salas se n'hi troban.

La metallisteria está més ben representada, puig compta ab alguns exemplars notables en ferro forjat y bronze, peró, en cambi, la llantieria es pobrissima, puig encara que compta ab bon nombre d'exemplars, fentne una tria, no trobariam més que una ó dugas llumaneras y algún candeler dignes de figurarhi, essent lo restant d'escás ó nul valor artistich. D'orfebreria també n'hi há bona mostra, peró está escampada sens ordre ni concert, y l'argenteria y joyeria no las hi hem sapigut trobar enlloch. La secció d'esmalts es notable, aixís com també la de medallas; en cambi'l monetari hi es de més.

La secció més important, sens dubte, del Museu, es la de cerámica y cristalleria, per més que fora necessaria una minuciosa selecció, puig hi figuran alguns exemplars que més aviat hi fan nosa que servey.

Dels teixits no se'n pot dir gran cosa, puig exceptuant els dos grans tapissos penjats á las parets de la primera sala, lo demés resulta una incomprensible barreja de trajos, robas, casullas, sabatas, vanos, etc., etc., la majoria ab marcat carácter arqueológich, y sense cap mena de relació ab l'art decoratiu.

La bibliografia es també un'altra de las seccions més descuydadas, puig sols la representan dugas ó tres reproduccions en guix de tapas antigas, faltanthi en absolut tot lo referent á la decoració interior del llibre, com son portadas, ex-libris, lletras de capsalera, etc. De cuyros trevallats no n'hi trobaréu ni un per remey.

Molt me temo que aquest Museu sía la continuació del seguit teixir y desteixir qu'ha caracterisat de catorze anys á n'aquesta banda la vida artistica-municipal de Barcelona, y qu'ha sigut causa de que, á pesar d'haver gastat molts mils de duros, no tinguém encara ni un museu que mereixi ab rahó'l nom de tal.

Aquestas son las consideracions que m'ha sugerit la visita al tan alabat Museu d'Arts decorativas. En ell hi há carencia absoluta de plan determinat, lo que dona á compendre que sa creació no ha obehit més qu'al desitj de fer quelcóm d'oportunitat que coincidís ab las festas de la Mercé y que servís, de pas, pera enganyar als babaus qu'encara buscan art allí hont no s'hi troba res més que mitjas-canas.

EUSSEBI BUSQUETS.

ORACIÓ DE LAS RELIQUIAS

Al contemplarvos, llibres vells, gloriosos
com els trofeus de las antigas gestas,
sento l'encís de santetat y vida
que sent l'asceta en delitosas calmas.
Al contemplarvos, llibres vells,—estigma
dels cants y lluytas de las eras mortas,—
resto indecís com una flor cap-baixa
que reb l'alé de dugas brisas puras.
Quín dols silenci d'eternal sabiesa
regna al demunt de vostres fulls polsosos!
S'han estimbat darrera'ls anys, centurias,
ab cants d'amor, y plors de guerra, y odis;
totas las flors s'han esfullat marcidas
al vostre entorn y os han cubert de tacas;
totas las flors s'han esvahit com boyras,
y'ls vostres fulls han devingut flayrosos.

Al contemplarvos impassibles, sabis,
oh vells papirus, reposar, somnío
las eras santas dels Hebreus y Egipcis,
y'ls riures lúbrichs de la Roma Augusta.
Vosaltres sou la sacressanta vida
que va espandint la redempció y la gloria;
vosaltres sou, oh manuscrits excelsos,
sagell etern de las cansons humanas.
Al contemplarvos, inmortals sagraris,
cuberts de pols y tapissats pels segles,
sento una veu imperceptible, dolsa,
que'm besa'l front y'm fa cantar nous himnes.
Sento l'encís d'una ilusió inefable
y'm trobo heroich com un guerrer de Troya,
y al concebir els funerals crepuscles
also la testa ab la mirada altiva.

PERE PRAT JABAL-LÍ.

DEL FOCH DE LA BISBAL

6 OCTUBRE 1869

Histórich.

S'havía donat el toch de silenci. Darrera de las barricadas se bellugavan els ciutadans aparellant las municions, en un absolut mutisme. En Caymó, el quefe del revolucionaris, revisava las defensas. A sas ordres s'hi aplegava gent de tota la comarca: de Sant Sadurni, que no mancaren el dia 6 á La Bisbal, y quinas mans de vell estrenyí emocionat, bo y sentint com me deyan ab llágrimas als ulls. «Senyor Pujulá ¿quin dia hi tornarém? Encara som bons per'anar á cassera; no's descuydin d'avisarnos!» (1); de Calonge, un dels que vingué l'altre dia, pluja batent á travers de Las Gavarras, pera sentir nostres discursos fent sols deu días qu'havia eixit d'una operació; de Palamós, quina bandera era duta per en Napis, un oncle meu, fuster... No quedá poble ni mas al Empordá que no hi hagués enviat la flor de sa jovenalla. Aixís mateix foren generosas las vilas selvatanas y de marina...

Flotavan sobre'l silenci de la vila las batalladas que desde'l cloquer de la iglesia cridavan á somatent. Sobre las barricadas y pels carrers vehins caygué un núvol de llagostas, avensada simbólica de las tropas centralistas; y aparegueren al devant de La Bisbal aquestas, manadas per en Crespo, el general *dels Pallers*, aixis conegut per haverse estat espahordit durant tot el foch, darrera d'uns pallers ajegut.

Comensa'l foch, granejat per part de la tropa, á tret segur per part dels federals, entre'ls que corre la veu d'endressar els trets als oficials. L'exércit ha arrossegat un canó de Gerona qu'es emplassat de cara á la vila; els sublevats ne tenen un que'l mena un sargento que disfruta de llicencia y pren part ab el poble. Del primer tret que aquest endressa, el canó del exércit salta fet á micas. Una descarga general respón á tan bella puntería, y las tropas s'aprestan al assalt. . . . .

Quin sust tingué la pobra noya! Fou un moment de silenci pahorós. Veus de parla melodiosa's percebiren de la banda d'afora de las trinxeras.

—¿Qué tens, filla meva, qu'estás tota groga?

—Mare, parlan castellá!—

El foch se generalisa; els braus defensors de la Federal corren d'assí d'allá, y un mascle de gegantina alsada passa á frech de la noya, y donant ordres recargola un enfilall de reiras y vatúas capassos d'encendre esca mullada...

Y la noya somriu dolsament, y aixeca'ls ulls vers sa mare com dihentli:

—Mare, quin goig! Encara som á casa! — (1)

(1) Textual.

(1) Durant la brega, cinch menestrals, bo y fent foch, anavan recullint impresions y component coblas; aquestas, totas juntas, forman el relat de tot el combat y sos incidents. La que relata l'incident descrit, diu:

«La gent de pau, las donas,
ben retirats s'están;
ab uns una noyeta
tenía un gran espant
y diu:—¿Qué hi há,
—sentint forsa cridoria—
qué hi há,
que parlan castellá!!?»

Y una nota explicativa posada al peu, diu: «Durant la gran y terrible resistencia que feren los de la barricada del carrer Nou, que fou lo lloch de més perill, y en mitj d'aquell terratrémol y d'un crit etern, se sentí per baix del carrer, desde l'interior d'una d'aquellas casas, gran corredissa y xarvay, probablement del refors qu'anava apressuradament á la defensa d'aquella barricada. Llavors fou quan la noyeta llensá aquella exclamació d'espant, creyent que la tropa entrava ja á la bayoneta, que s'esperava un moment terrible; mes no fou aixís, per sort, y's pogueren percebir clarament, poch després, entre'ls altres, los crits d'ánimo y de coratje que un dels paisans llensava ab gran esfors, *cargolant algunas reíras* ben catalanas, en aquells moments de son entussiasme, lo que torná alguna tranquilitat á la noya expressada, *tots els rellamps y pestas.*»

TEATRES

ANIMA.—LE VIEUX MARCHEUR.—L'ESCOLANET DE LA POBLA. — EL MALALT CRÓNICH. — L'ARLÉSIENNE.

Amalia Rosselli, autora, segons sembla, del drama *Anima*, que va estrenar la Iggius en el teatre de la Gran Via, es una senyora intelectual, ó més ben dit, ab pretensions de intelectual. Y com que las pretensions sempre son font de tonterias, es natural que'l drama d'aquesta bona senyora — á pesar de que, segons diuhen, fou premiat en públich concurs pel govern italiá—resulti una tontería artistica-intelectual.

Se tracta d'un drama de tessis: la virginitat fisica y la virginitat moral ó de l'ánima posadas en contraposició, pera demostrar que l'última es l'única, ó en tot cas la qu'en primer lloch deuria seduhirnos á nosaltres, els homes que un dia pensém fundar una familia. Si la idea no es nova, en cambi's presta maravellosament pera un gran drama. La lluyta entre sers humans dominats per passions y sentiments que's troban en oposició ab convencions ridiculas, es sempre d'interés dramátich, y'l contrast entre'ls quatre protagonistas de l'obra — Olga la verge d'ánima, Graciana la verge de cos, Silvio l'egoista, y Giorgio'l romántich — seria de gran efecte si l'autora tingués menys pretensions intelectuals y més sentiment artistich. Un quadro que tenia d'ésser realista en el bon sentit de copiar la vida directament, ens apareix artificiós y convencional, tant en els tipos com en el llenguatje, y fins com en els més petits detalls de construcció. De manera tal que l'autora, per voler probar molt, no proba res, com no sigui que tota la seva *intelectualitat* se reduheix á una imaginació desordrenada que's traduheix en una serie d'escenas vulgars y mal lligadas. Pera no citar més que un exemple, tot aquell segón acte que passa en una *garçonier* ahont té lloch un dinar de amichs, demostra clarament que qui l'ha escrit no n'ha vist gayres de dinars semblants, y es clar que no haventne vist, la imaginació, encara que sigui de dona, no es suficient pera donarnos una impresió de realitat qu'en obras d'aquest génerо es indispensable.

De la execució lo millor es no dirne res, puig si exceptuhém en Peruzzi, que va dir el seu paper discretament, els demés estigueren á l'altura de l'obra.

Ab el titul gráfich *Le Vieux Marcheur* va escriure en Lavedan una novela dialogada que després, ab notables modificacions, transformá en drama, lligat d'acció. En set ratllas dedica l'autor sa novela—que diu escrigué de bona fe encara qu'ab fina intenció—als *vells-nens* que *marchent jusqu'à la mort* (calaveras eterns). Y efectivament, l'Henri Lavedan ens presenta son tipo en una serie d'escenas dialogadas ab una facilitat d'estil y un ingeni incomparables. El senador Labosse, vell vert tipo en son género, se'ns apareix intimament ni més bo ni més dolent que la natura l'ha fet: egoista per son plaher, mes bon jan y d'ánima senzilla en el fons; sensual per instint, mes filantrop á la seva manera; adorador de la bellesa plástica, mes irónicament escéptich. Es el jove etern que professa la religió de la vida y quin únich defecte—defecte petit—es creure que son cor d'home mortal respondrá sempre á las aspiracions de son esperit joyós y emprenedor.

Son deliciosissims els diferents tipos qu'en Lavedan ens retrata en son llibre; tipos que endeviném son trets, encara qu'embellintlos, de la vida parisenca, d'aqueixa vida fácil y espiritual que's resumeix en quatre frases intencionadas y de doble sentit, que'ns sorprenen y'ns fan somriure per sa espontaneitat y finura.

L'éxit del llibre fou lo qu'obligá al autor á ferne una reducció pera'l teatre, y com aquell no oferia una acció lligada y teatralment prou interessant, tingué de modificarlo; ab lo que el tipo-protagonista pert molt, puig al fer de l'obra una comedia d'intriga, el *vell vert* resulta molt sovint xabacá y apallassat. El vell calavera d'en Lavedan es un sér feble, peró simpátich, perque sa feblesa enclóu una aspiració noble y serena: el goig de la vida com á fi únich y constant; mes el vell del drama, enredat en *quid pro quos* de *vaudeville*, ens resulta ridicul y repugnant.

Sobre tot, tal com ens serveixen l'obra'ls actors de la Iggius. No tenim nosaltres la pell molt fina ni'ns espantém fácilment, peró sempre repugna lo lleig, y'l quadro que'ns presentan la senyora Saïnatti ab son naturalisme d'arcoba contrastant ab la fredor de marbre de la Iggius, que més sembla una estatua que una dona, y'ls demés actors —exceptuant en Bertini—que fan lo que poden per'arrodonir el conjunt, es no ja lleig, sinó repugnant. Aqui no's tracta de moral, sinó que's tracta d'estética, y hi há tanta diferencia entre l'obra d'en Lavedan y la comedia que representa la Iggius, com n'hi há entre l'art delicat y espiritual d'aquell y la xabacana vulgaritat dels actors d'aquesta, comensant per ella mateixa, si es qu'ella en el terreno del art, per ésser alguna cosa, pot ésser sisquera xabacana. En fi, una ignominia pera'l celebrat actor francés.

En *L'Albergo del Libero Scambio*, obra de que ja parlarem quan traduhida al castellá va estrenarla la Tubau al Eldorado, y que darrerament ens ha donat la Iggius, encara abusan més els actors de la paciencia del públich. Més que fer l'actor sembla que fassin el *clown*, y ni tan sols saben el paper. Evidentment en la companyia italiana que actúa á la Gran Via hi falta direcció artistica. Cada hu fa lo que vol, y lo pitjor es que sembla

que tothóm no més vol fer el... pallasso.

A Romea s'han estrenat dugas obras de las que'ns ocuparém breument, perque, sobre tot una d'ellas, *L'escolanet de la Pobla*, tenen ben poca trascendencia artistica. L'altra's titula *El malalt crónich*, y es un acte original de nostre amich en Santiago Rusiñol.

L'escolanet de la Pobla, drama en tres actes dels senyors Ferrer y Codina y Giraldós, es *vieux jeu*, com diuhen els francesos. Un dramón sense consistencia en que'ls personatjes ni pensan ab el cap ni senten ab el cor, y jugan constantment sobre la escena pera fernos empassar una historia tan falsa com poch original. Verdaderament, el teatre catalá deu estar en molta decadencia quan dramas com aquest son acceptats y representats per l'única companyia de declamació catalana que tenim á Barcelona.

En *El malalt crónich* hi descubrim l'esperit satirich, que confina sovint en lo sarcástich, d'en Rusiñol. Més que comedia es un quadret de costums en que l'autor tracta de divertirnos fent ressaltar lo ridicul qu'ha observat en molts balnearis. L'assumpto era ben escullit y sens dubte en Rusiñol, ab son humorisme y esperit observador, hauria lograt distréurens un bon rato si hagués cuydat més els detalls del quadro y hagués insistit menys en els tipos del protagonista y de sa muller, que ni podém péndrens en serio per resultar massa convencionals, ni'ns fan riure en broma per resultar massa carregats: arriban á *nous agacer*. A pesar d'axó hi há tipos secundaris ben apuntats, y algún *xiste* ensopegat. El diálech es fácil, y'ls actors de Romea, contra la seva costúm, demostraren haver ensajat l'obra. Fem especial menció de la Monner, en Borrás y en Manso, que procuraren donar relleu á sos papers.

—

Fa cosa de set ó vuyt anys s'estrenava á Novetats, en catalá, *L'Arlésienne*, de l'Alfons Daudet, ab música d'en Jordi Bizet, y á pesar dels gastos relatius que pera posarla en escena's feren, la empresa fracassá. Tant, que desd'alashoras nostres bons é inconscients empressaris, quan volen confondre y desenganyar á totaquell que'ls hi proposa fer quelcóm de verament artístich, treuhen enfora'l Sant Cristo gros ab la següent frase sagramental: «¿Encara un'altra *Arlesiana?*».

La rahó social «Tubau-Palencia» sens dubte desconeixia aquesta desencoratjadora tradició quan, després de tant temps, torna á intentar la dificultosa empresa de fernos gaudir el delicadissim poema que tant de renóm ha donat á dos artistas francesos, tal volta'ls més inspirats del passat sigle.

Y també la empresa ha fracassat. A pesar del reclám, á pesar de las grans simpatias artisticas—que nosaltres no'ns hem explicat may, peró que realment existeixen—de que fruheix la senyora Tubau; á pesar de que musicalment l'obra ha sigut concertada pel mestre Crickboom ab molta discreció, y á pesar de que'l públich fi de Barcelona no troba avuy per avuy teatre ahont ficarse; á pesar de tot aixó, l'éxit de *L'Arlésienne* al Principal ha sigut molt petit. El públich ha quedat fret y amenassa deixar el teatre buyt dintre de molt pocas representacions.

¿A qué's deu tot aixó? ¿Per ventura l'obra es dolenta? ¿Per ventura l'obra no es teatral en el millor sentit de la paraula? Oh, no! La obra es magnifica, l'obra es eminentment teatral, com la que més ho sigui. En ella hi há passions humanas senceras y avassalladoras, hi há sentiment intens, hi ha poesia exquisida; en una paraula, hi há cor. En Daudet en son trágich poema'l disseca'l cor humá; ab fi escalpell va posant al nu sas més delicadas fibras, y ab una certa crudeltat, que'ns emociona fondament, fa passar devant de nostres ulls tots aquells grans dramas intims, tant més punyents com més concentrats y silenciosos, que's desenrotllan en el fons de las ánimas aparentment més senzillas, quan els fets crudels d'una realitat cega venen á destruhir els ideals bells y las passions nobles qu'en ellas niuharen espontaniament.

¿Si hi há passions en *L'Arlésienne*? N'hi há pera deu dramas. Aquella protagonista invisible, que pesa ab sa influencia fatal sobre'l desti de tants sers honrats y que'l poeta tan maravellosament ens pinta ab pocas paraulas, sense que per'xó deixém d'endevinarla presidint semprey determinant sempre'ls més petits actes y resolucions dels altres personatjes que á nostres ulls se mouhen, ens recorda las lleys inexorables d'un fatalisme menys humá, si bé més terrorifich, qu'endeviném també sempre present en las grans tragedias gregas. Ella es un sér passional per excelencia. Té d'ésser encisera y voluptuosa pera que hagi pogut trastornar en l'espay de breus minuts l'ánima serena encara que feble del pobre Frédéri, destruhint en ell totas las tradicions, tots els sentiments y tots els ideals que'l lligavan á una terra y una familia que tot d'una li apareixen com á cosas extranyas y molestas. El jovincel ple d'ilusions y entussiasme, ple d'amor per sa llar y per sa familia, se converteix en un cech egoista, en un escéptich feble que acabará buscant la pau en la tomba. Té d'ésser encisera y voluptuosa una dona qu'ha sabut lligar estretament ab sas xarxas seductoras á un home fort com en Mitifio, un home lleal, trevallador y decidit qu'arribará fins á la delació al primer indici de que pot pérdrela, y que'ns dona á sospitar seria capás dels majors crims avans de que aixó arribés. Y'ls dos dramas entre aquells tres sers tan humans se desenrotllan paralelament destrossant cors, desfent ilusions, fins arribar á la terrible catástrofe. Y mentres contemplém la lenta agonia de Frédéri que

l'autor ens presenta concretament, endeviném la lluyta sorda del altre, d'en Mitifio que vetlla á l'ombra, com fera al aguayt, prompte á precipitarse sobre qui vulgui disputarli la presa.

¿Si hi há sentiment? Tota l'obra'n vessa. L'amor maternal ab totas sas delicadesas y tendresas, ab totas sas precaucions y miraments, ab tots els defalliments y raptes d'energia, ab totas las incoherencias y visions serenas que trobém en Rose Mamaï, ¿no son la vera essencia d'aquell sentiment pur que's diu amor de mare? Y aquella Vivette, la senzilla enamorada de Frédéri, que amaga'ls seus sentiments purs y desinteressats com si fossin un pecat molt gros del que no sab desferse, y que no obstant li surten á la cara ingenuament al més petit interrogatori, ¿no es també un tipo model d'aquells sentiments fondos y tranquilament desinteressats qu'arrelan en ánimas escullidas y excepcionalment bellas? ¿Y no es també un altre esclat de sentiment humá aquell altre drama de dugas existencias també escullidas, l'avia Renaude y'l pastor Balthazar? Sentiment complexe compost d'amor pur y dever inflexible que parteix dos cors bessons pera enlayrar dugas conciencias honradas. En fí, ¿pot donarse més bona proba del sentiment que á dolls se troba en *L'Arlésienne*, que aquell *Innocent* l'ingenuu pur que poch á poch se desperta á la vida desfentse, á mida que's desperta, d'aquell mantell d'ignorancia, símbol vivent d'una superstició fermament arrelada entre aquella gent senzilla?

No'ns podém detenir remarcant la sublim poesía que campeja en tota l'obra. Tota ella es un seguit de quadros idilichs, tantost alegres, com las escenas en que'l patró Marc dona'l contrast ab son carácter franch peró lleuger y petulant, tantost tendrament melancólicas com la del qüento del llop y la cabreta qu'explica'l pastor al ignocent, ó las en que la gentil Vivette'ns mostra sas petitas penas del cor, tantost francament trágicas, com las finals del primer y tercer acte, y, en fí, tantost intensament dramáticas, com la escena ab que acaba'l quadro quart.

Y no solzament ens sorprén la intensa poesía qu'en ditas escenas descubrím, sinó la potencia dramática ab qu'están lligadas. El final del primer acte ab l'arribada d'en Mitifio portant en quatre paraulas el dolor irreparable que ferirá de mort á gent lleal y honrada, es d'una sobrietat y al mateix temps d'una sinceritat qu'en pocas obras dramáticas hem vist igualadas; y lo mateix podriam dir de la final del quart quadro.

En resúm: nosaltres creyém que *L'Arlésienne* es un poema dramátich model en son género. Ell no'ns fa pensar, sols ens fa sentir; mes ens fa sentir intensament la vida, lo qual únicament ho poden lograr las grans obras dels grans artistas.

¿Per qué, donchs, posada en escena, deixa al públich fret? La explicació es ben senzilla. Perque la posan y la interpretan péssimament. Com ja hem apuntat, en *L'Arlésienne* tot es ben humá, fondament humá; peró d'una humanitat senzilla, sens adornos ni convencionalismes de cap mena. En ella, més que personas de carn y ossos, hi há ánimas que's confessan, cors que ploran, conciencias que s'afirman; més que crits y paraulas hi há sospirs y queixas. Essent aixís, es clar que tot el convencionalisme escénich y tot l'artifici declamatori de que fan gala'ls actors de la companyia Tubau-Palencia, han d'ésser causa de nostra desilusió Al veure als cómichs representar *L'Arlésienne* ab el mateix amanerament que representan *La corte de Napoleón*, per exemple, ens creyém de ple dintre d'un d'aquests dramas efectistas, y la paraula *manso* está á punt de surtir de nostres llabis com á judici espontani y per lo tant irreflexiu.

Qui vulgui representar *L'Arlésienne* y no vulgui fer tort al autor ni enganyar al públich, ha de ferse ben bé cárrech de que aquest poema es un drama apart que requereix en els actors una sinceritat absoluta y una cantitat tal de sentiment, que las paraulas precisas qu'han d'expressar son estat anímich han de brollar de sos llabis ab una suavitat y una armonia de matisos que més deuhen acostarse per sa sonoritat — ja que no per sa falta d'expressió — á las notas musicals que á la declamació académica. Y en quant á la plástica, es precís qu'accionin y's moguin ab una sobrietat y senzillesa á que per desgracia están molt poch acostumats. Un exemple gráfich: l'actriu que vulgui fer el paper de Vivette ha de tenir la seguritat absoluta de que al arribar el moment en que l'Ignocent li diu: «Jo diré á Frédéri que t'he vist fent petons al seu retrat...», ha de tenir la seguritat, dihém, de qu'en tal moment sa cara s'ha de convertir en una magrana, roja pel pudor. ¿Qu'aixó es dificil? Si, pera una actriu de conservatori que á més á més porta la cara envernissada; no pera una actriu que senti'l paper, porti la cara neta y sápiga identificarse ab el personatje... *et sic de cœteris.*

Dit aixó, creyém complertament inútil fixarnos en la interpretació individual que donaren els actors de la companyia Tubau als respectius personatjes. Escena per escena, frase per frase, podriam seguirlos, demostrant qu'en totas ellas feyan comedia y res més que comedia, quan lo que's necessitava era que fessin *sentiment.* Mes com no podém seguirlos en totas, ens concretarém á una sola pera demostrar el modo cóm la senyora Tubau entén el personatje de Rose Mamaï. Ens referim á la escena del segón acte entre Rose y Vivette, una de las més hermosas de l'obra. La tendra mare y la verge enamora-

da tremolan per la vida de Frédéri; Fréderi vol matarse, ellas instintivament ho endevinan. ¿Cóm ferho pera curarlo d'aquell mal d'amor?... Un'altra dona, un'altra dona que l'estimés podría salvarlo! «Una dona que visqués aprop d'ell y que l'estimés prou pera compartir sa tristesa... una criatura bona... honrada... coratjosa... com tu, Vivette, per exemple!» diu la mare. «¿Jo?—contesta Vivette—Si jo no l'estimo, si jo soch lletja! .»¿Lletja tú?... Qué has d'ésser?... Desfeste'ls cabells, posat bé aquest llas... obra un xich el mocador del coll... ¿ho veus ara? Si semblas una reyna... si ets hermosa com un sol! Tot això ve á dirli amorosament á Vivette aquella mare desconsolada; y, com es natural, deu dirli ab sens igual dolcesa; insinuant. persuadint á una timida donzella que no s'atreveix á mirar fit á fit á son estimat. Donchs bé, la senyora Tubau fa tota la escena com si patis d'histerisme, fa petar las dents, els ulls li guspirejan de rabia, la sevas mans matxuquejan a la pobra Vivette esferehida, y las sevas paraulas semblan renys de marastra mal educada. A nosaltres la senyora Tubau en aquesta escena'ns feya l'efecte de aquella senyora *fina* que al veure á sa filla mal pentinada y pitjor vestida—no tothóm té gust en el vestir—la increpa per'avergonyirla: «Sembla impossible que siguis filla meva! Qui vols que't miri, si semblas un fardo!»

En fi, en quant á execució, una verdadera desgracia, mereixent citarse especialment en aquest sentit la Tubau y en Reig.

De la traducció poch volém dirne. Com á literal, la hi trobém bastant, com á literaria li trobém molt poch, y com á... *respectuosa* encara menys. Ab dir qu'en l'exemplar imprés el nom del autor, l'Alfons Daudet, no hi figura pera res, está dit tot.

En quant á vestuari y decorat, molta imaginació y poca propietat. Pera fer veure'ls punts que calsa la direcció artística de la companyia, citarém un detall. En la decoració del primer acte hi há una torre casi bé aislada del edifici que serveix de graner y desde dalt de la quina's tirará pera suicidarse en Frédéri al final de l'obra. Donchs bé, en el primer acte no's veu comunicació practicable entre'l graner y l'edifici habitat, y en la decoració del quart, que figura un interior del edifici, hi veyém una ampla escala que s'allarga casi bé fins á tocar las bambalinas y que serveix al suicida pera pujar al graner; graner que, segons hem dit, en el primer acte figurava com á cos aislat. Pera detall de mostra, creyém qu'es bona mostra.

L'ARLÉSIENNE

La música d'en Bizet

Potser may, coloborant alhora poetas y músichs, han pogut obtenir un conjunt tan harmónich dels elements literari y musical com l'alcansat per en Daudet y en Bizet en *L'Arlésienne.* L'un y l'altre l'han sentit, ab la mateixa intensitat, el drama punyent que's desenrotlla en l'ánima del malhaurat Frédéri; y han sentit, també ab la mateixa intensitat, la camperola bellesa qu'envolta á la acció, nada del baf de vida que's desprén de la terra de Provensa — llur patria comuna — hont el sol regna y es adorat per sos poetas ab aytal entussiasme, qu'encara recorda'l culte fervorós de que'ls pagans rodejavan á son deu Hélios.

Una volta escrit el drama per en Daudet, en Bizet, ab el tacte exquisit y'l bon gust que'l caracterisavan, n'esculli'ls *moments musicals;* ni un sol n'errá. En Bizet sols intervingué en l'acció quan va creure que l'element poétich resultava feble pera la exteriorisacio del drama intern; allavors la música's presentava per sí sola en l'esperit del compositor y sense cap mena d'esfors — al menys aparent — se juntava ab l'element poétich, millor dit, s'hi fonia. La situació poética creada per en Daudet rebia una alenada de forsa y expressió, esdevenint més clara, perque la música, ab sa naturalesa abstracta, pot expressar aquells sentiments y emocions indefinibles de l'ánima que resisteixen y fan inútil l'esfors de la paraula pera traduhirlos.

De vintisset fragments consta la part musical de *L'Arlésienne.* Hi han preludis, chors y senzillas acotacions, que subratllan y expressan el *quelcóm* qu'existeix més enllá de la paraula y que, com acabém de dir, rebutja son esfors pera ferse sensible. Ab la partitura á la má podriam analisar els fragments musicals, exposant de passada, una per una, las situacions poéticas á que fan referencia, peró creyém que n'hi haurá prou ab una senzilla indicació dels més interessants. Héusels aquí: la *Obertura*, en la quina l'autor hi desenrotlla hábilment el motiu de la marxa del *Rey Renat* y'ls temas que caracterisan al Ignocent y al amor de Frédéri per l'Arlesiana; els delicats dibuixos orquestals que acompanyan las reflexions del vell pastor Balthazar y de Vivette sobre l'estat del Ignocent (pressentiments de la inteligencia d'aquest que's desvetlla); el chor inspirat per la cansó *Lou cant dou soulèu* (l'*Himne al sol)*, del gran Mistral (1); els ombrívols accents de l'arribada de Mitifio; la *Pastoral*, y'l chor que s'ou al

(1) Aquesta magnífica cansó pot llegirse sencera en l'aplech de versos d'en Mistral que porta per títul *Lis Isclo d'or.*

lluny, d'una poesía delitosa; l'*entreacte* del ters quadro, fragment de gran forsa passional; el famós *minuet*, un dels ballets més hermosos que s'han escrit; el *carillon*, prodigi de sentiment; el tema musical que's fon ab el tendrissim diálech de Balthazar y de Mère Renaud, tema potser el més inspirat de l'obra; la esbojarrada *farandola*, esclat d'alegría y d'aixalabrament.

La música d'en Bizet — en sas obras mestras *Carmen*, *Les pêcheurs de perles*, *La jolie fille de Perth* y sobre tot en *L'Arlésienne*—es de gran frescor melódica, de refinada harmonisació, d'orquestació senzilla á voltas, peró may pobre. Com en Frantz Schubert, el gran sentimental alemany, en Bizet posseheix el secret de conmóurens ab senzillas impresions; ab tres ó quatre compassos ne té prou pera sugerirnos una emoció intensa y durable. Y en *L'Arlésienne* es potser hont brillan més las qualitats d'en Bizet. La bellesa total del drama d'en Daudet n'es una causa; el trevall de selecció realisat al triar els *moments musicals* n'es un'altra.

El mestre Crickboom, director y concertador de l'obra, mená la orquesta ab la serietat deguda, respectant á n'en Bizet, y lligant ab habilitat els fragments orquestals ab els recitats dels actors. Els preludis dels quadros foren molt aplaudits per la bondat de sa execució: solzament en l'*entreacte* del ters quadro hi trobarem á faltar aquella intensa passió qu'en Bizet li doná, puig ab ell volgué expressarnos l'amor de Vivette. Els chors, ajustats.

—

Ara, per si l'amich Tintorer no'ls hi havia dit, sápigan nostres lectors que'ls fragments musicals del genial Bizet no acompanyaren á *L'Arlésienne* del gran poeta, del pulcre estilista, del mestre en prosa francesa Alphonse Daudet, sinó senzillament á *La Arlesiana, drama rústico en cinco actos, adaptado á la escena española* (1) per *el consecuente republicano y distinguido agitador revolucionario Don Rodrigo Soriano*. Aixís, sens embuts. Aquí no hi há més que *Don Rodrigo*, y á n'en Daudet *que lo parta un rayo*. Els ácratas deuhen felicitarse. Aixó pot ésser el comensament de la fí; l'abolició de la propietat individual ja comensa.

(1) Aixó's llegeix en la cuberta de la traducció castellana.

COM FAN LAS FLORS

Aixís, de fit á fit, ta ardent mirada
llampegui dins mos ulls;
esbulli ab els meus polsos que tremolan
tos més hermosos rulls.

Posi en ton front, hont un desitj batega,
mon llabi abrusador,
y enamorat y cech un bes hi deixi
com presentall d'amor.

Y com fan en ton front els poms flayrosos
de lliris y clavells,
que moren delirant y qu'arrasseran
llur fossa en tos cabells,

mon cor brusent, occit per ta mirada
esmortida ab desitjos no fruhits,
foll de plaher, ha de cercar sa fossa
á l'ombra dels teus pits.

DESVARI DE VERGE

Rublerta d'ilusions y de desitjos
la verge delirava.
Pels seus carnats contorns de febles corvas
extranyas sensacions serpentejavan.

Sos ulls de myosotis
rublerts de llum manyaga,
fits en els ulls del home, assaboriren
la primera frisansa del amor.

Y dels seus pits las rosas van badarse
febrosas de petons...

Y l'home la besá.
Voluptuosa
va arrupirse aprop seu,
y esporuguida, en sas espatllas tebias
ofegat y cremós li torná'l bes.

L'ultim petó de verge qu'agonitza
entre ensomnis de cel.

MIQUEL DE PALOL.

INSCRIPCIONS CATALANES Á PERPINYÁ

A tocar de la iglesia catedral de Sant-Joan, hi há una ala del antich enclaustre d'aqueixa iglesia, quines galeries tenian les parets plenes de sepultures.

Dues d'aqueixes galeries desaparegueren quan se feu lo Seminari d'ara, y les sepultures es de créurer qu'anaren á parar qui sab ahónt; lo tercer costat ja es ben deixat estar, malgrat les seues tombes arquejades, quines inscripcions y escuts son casi esborrats. La quarta galeria, qu'ara es tancada amb una paret que va de cap á cap, es la millor conservada; té una rengla de 21 tombes corquejades, caduna amb escuts y esculptures religioses (creus, ó escenes de la Passió de Nostre Senyor); com á inscripcions catalanes, hi sem vist aquestes:

A l'arcada 13, hont los mots son separats am un triángul d'alló més menut:

SEPVLTVRA ◂ DE ◂ MOS
SEN ◂ IOAN ◂ MERCER ◂
NOTARI ◂ Y ◂ DELS ◂ SEVS ◂
◂ 1558 ◂

A l'arcada 12, la separació dels mots es feta am dos punts:

SEPVLTVRA : DE
VIDAL : BALDERA
BLAQVER : Y : DELS
SEVS : 1623

A l'arcada 10, la separació dels mots es pas mes marcada, y s'hi veu l'abrevació de Perpinyá (PPᴬ):

SEPVLTVRA DEL HONORABLE
IOSEPH PORTAL DROGVER DE
PPᴬ Y DELS SEVS ALS 10 9ᴮᴿᴱ
1690

A l'arcada 7, la J es ben precisada:

SEPVLTVRA DE JOSEPH
MOLINER CIRVRGIA
COLLEGIAT DE PPA
Y DELS SEVS ANY 1703

A l'arcada 16, es la U qu'es ben formada:

SEPULTURA
DE
AUDAL FAGES
ADROGUER
17 IHS 54

A l'arcada 17, la fetxa es esborrada, mes per aqueixa rahó de la U, deu ésser de mitj sigle XVIII:

SEPULTURA DE CLAUDES
CATALA MERCADER Y
DELS SEUS

Aquesta galeria es un recantó casi desconegut del Perpinyá d'altres temps, de quan la llengua catalana era la sola parlada y escrita á Rosselló.

J. Delpont.

MOVIMENT AUTONOMISTA

L'Assamblea dels federalistas catalans.

Nostres companys d'autonomisme'ls federalistas catalans celebraren en la nit del dissapte y matí del diumenge l'Assamblea federal, baix la presidencia del senyor Vallés y Ribot.

Després de constituhida la mesa, renovats que foren á la Junta'ls seus poders y acceptadas, previa discussió, la majoria de las credencials dels delegats, el senyor Vallés y Ribot presentá á son torn la renuncia del Consell Regional, á pesar d'haver sigut elegit per tres anys. Quatre delegats presentaren un vot de censura contra'l Consell y en particular contra'l senyor Vallés y Ribot, per haver introduhit (deyan) divisions en el partit, proposant que se li admetés la renuncia. Se discutí llargament sobre la conducta del Consell, y'l senyor Vallés y Ribot abandoná la presidencia al vis-president senyor Pi y Suñer, y declará que'ls federals están d'acort ab els catalanistas en tot lo referent á l'autonomia de Catalunya, puig l'autonomia de las regions es la base dels programas dels dos partits, peró qu'entre catalanistas y federals no s'ha fet cap pacte, encara que'ls uns estiguin al costat dels altres. Digué que'ls federals catalans han d'apoyar ab totas sas forsas lo que tendeixi á conquistar l'autonomia integral de Catalunya: per'xó están més d'acort ab els catalanistas qu'ab els republicans unitaris, els quals pera combatre l'autonomisme catalá han fet aliansas ab els

monárquichs, ab els cacichs y ab tots els enemichs de la llibertat dels pobles. Acabá dihent que la federació es el pacte, y que'l qui no defensi l'autonomia y complerta personalitat de las regions nega'l pacte, y per tant no es federal.

Al posarse á discussió'l vot de censura contra'l president del Consell, el senyor Pi y Suñer, vis-president, digué que volia ésser inclós en la mateixa calificació qu'alcansés á n'en Vallés y Ribot, per entendre que s'han de fer solidaris del procedir d'aquest tots els individuus del Consell. Feta la votació, quedá la proposició rebutjada per 33 vots contra 7, tributant l'Assamblea una gran ovació al Consell y á son president senyor Vallés y Ribot.

Al llegirse, en segona sessió, la convocatoria del Directori pera l'Assamblea que á Madrid deu celebrarse'l dia 29 de novembre, se doná compte d'un missatje del senyor Laporta proposant que no hi anessin els federals catalans; quin missatje deya aixis en sos principals extrems:

«Prescindint de las bases que, pera la elecció d'aquells representants (els de tota Espanya, als qui's dirigeix la convocatoria del Directori Nacional del partit) s'estableixen en dita convocatoria, creant privilegis en favor dels correligionaris qu'hagin estat ó son senadors ó diputats; fan possible l'anomalia de que una localitat de molts federals, peró que no tingui cap centre, sols pugui designar un delegat, y un'altra localitat, si á má bé més petita, peró ab varis centres, fassi tants més delegats que l'altra com centres tingui, ab lo qual els correligionaris de l'una y de l'altra son de condició desigual; venen, al determinar la forma de las votacions, a *donar per bona la divisió en provincias y morta la entitat natural regió;* y, finalment, en lo dit, y potser també en altres punts, no s'enmotllan en el criteri mantingut pel que fou mestre dels federals don Francisco Pi y Margall, hi há, al meu entendre, una qüestió de fondo á considerar en quant á la congregació á Madrid d'una Assamblea nacional. . . . .

»La qüestió es, per mi, la de si'ls federals catalans hem de péndrehi ó no part en la projectada Assamblea espanyola, y la solució que li dono es *negar que deguém intervenirhi poch ni molt, perque no tenim cap necessitat d'una direcció nacional avuy per avuy en que, ab el programa federal per tots admés, está assegurada la unitat de doctrina, y en que, pera las qüestions de conducta, no necessitém altra guia que la regional, més coneixedora que cap altra de lo que á Catalunya'ns convingui fer en cada cas particular, y que no voldriam veure arreconada per cap més que sempre tindria, volgués ó no volgués, bona cosa de forastera.*

»Ab la mort de don Francisco Pi y Margall s'ha acabat per sempre més la veritable quefatura nacional dels federals, y ara li passa al nostre partit quelcóm semblant á lo que li passá al imperi romá, que ja á punt de desferse en vigorosas nacionalitats quiscuna ab vida propia, necessitava, pera fer el pes d'un emperador de debó, posar un grapat d'emperadorets á la balansa. Cal no ferse ilusions: *els elements federals s'han d'enfortir dintre de las regions á que pertanyin, y'ls de Catalunya, per lo tant, dintre de Catalunya; que quan tinguém arreglada la nostra casa'ls d'aquí y la seva'ls de las demés bandas, ja la farém, si'ns convé, la direcció federal espanyola*. . . . .»

Després fou presentada la següent proposició:

«Primer. Qu'en vista del contingut de la convocatoria, recentment publicada per lo Directori Federal, hauria vist ab gran satisfacció que la població designada pera la reunió de l'Assamblea del 28 de novembre proxim, no hagués sigut la capital de la monarquia, y si alguna de las ciutats de Saragossa, Valladolid ó Barcelona, y que dita elecció s'hagués fet sols per sufragi directe y de dos representants per provincia ab vot independent l'un de l'altre.

Segón. Que's recomani ab empenyo á tots els federals de Catalunya, que al elegir representants pera l'Assamblea de Madrid *donguin els seus vots á correligionaris que á Catalunya visquin.*

Tercer. Que s'encarregui als representants que resultin elegits que *de cap manera consentin á Madrid acorts que vinguin á limitar la llibertat d'acció en que vol quedar el partit federalista de Catalunya en tot lo referent al regim, conducta, actituts y procediments que dins de sa regió determini adoptar.*

Quart. Que com á orgue de relació entre'ls federals d'Espanya *no consentin la creació de cap entitat que no's compongui de directas representacions de regions ó de grupos de provincias ahont de debó hi hagi organisació regional.*—Joan M. Bofill, Camil Castells, Carles Ventura Pardo, Ignasi Bo y Singla.»

Fou aprobada per unanimitat aquesta proposició.

Se discutí la manera de comunicar als comités municipals els acorts que de l'anterior proposició's desprenen, y'l senyor Pi y Suñer digué que'l Consell devia publicar l'acort pres sobre'l particular.

El senyor Gironella preguntá si'ls municipis poden adoptar una orientació en contra á l'adoptada.

El senyor Vallés y Ribot digué que'ls individuus del Consell entenen que quan aquest dona una orientació's porta de la següent manera: si's mou per un assumpto d'interés general, deu seguir lo que acordi'l Directori, sempre qu'això no sigui contrari al credo federal; y si's mou per interessos propis de

Catalunya, el Comité Regional té complerta facultat pera imprimir la direcció que cregui convenient; mes á tot axó'ls municipis dintre sa vida particular *tenen complerta autonomía*, y si, per exemple, en unas eleccions municipals creuhen els federalistas d'un municipi que no s'han d'aliar ab ningú estarán en el seu dret al no ferho.

El senyor Vallés y Ribot recomaná la unió entre'ls que defensan l'autonomia y'l federalisme. El senyor Gironella defensá l'autonomía individual.

Acabá l'Assamblea ab un vot de gracias al Consell General, quin president senyor Vallés y Ribot fou aclamat diferentas vegadas ab entussiasme.

Tal es, á grans trets, la relació de lo ocorregut en la darrera Assamblea dels federalistas catalans. JOVENTUT els felicita y's felicita pels acorts presos, y més que may veu ab simpatia'l concurs valiós que'ls autonomistas federals ens ofereixen pera donar la guerra al enemich comú, qu'ensemps ho es de la llibertat y de la patria.

NOVAS

Las simpatias existents entre federals y catalanistas, y demostradas clarament aquí á Barcelona ab els acorts presos en l'Assamblea regional federalista darrerament celebrada, es ben probable que tinguin, si no tenen ja, traducció práctica en comarcas com la empordanesa, ahont catalanistas y federals reunits están donant seria batalla al caciquisme que malmena y embruteix l'esperit d'aquellas terras, tan fermament catalá. El Cacich omnipotent, el funest y aclaparant parássit, el senyor feudal dels temps moderns, qu'en l'antigor no dubtava en atuhir vidas é hisendas com avuy á major abundament vol atuhir conciencias, se disposa á resistir la embestida, y no cap dubtar de la malignitat de sas intencions quan la prempsa caciquista de la provincia de Girona s'ha atrevit á titllar d'anarquistas als bons amichs nostres y companys d'autonomisme que per l'Empordá y La Selva han anat predicant la bona nova durant el passat estíu. Las armas vils, las de la calumnia, son las més seguras, y d'ellas se valen els cacichs que volen ferir á traició y ab tret certer, incapassos com son de sostenir una lluyta honrada. En Vergés, en Pujulá y en Linares han protestat com devian en la prempsa —y particularment en las columnas de *Llibertat* de Palafrugell, *El Programa* de Sant Felíu de Guixols, y *La Renaixensa*, portaveu del Catalanisme históric á Barcelona, —de que se'ls vulgui confondre indignament ab els enemichs del ordre social. La lluyta, donchs, está empenyada; d'una banda'l caciquisme, y d'altra banda'ls federals, els catalanistas y altres elements empordanesos que al caciquisme odian. Las ideas dels catalanistas y dels federals, exposadas per tot arreu á la llum del sol, son ben conegudas: son ideas de llibertat y redempció clarament consignadas en els programas del dos partits cridats á salvar á Catalunya. El qui las combati ab la calumnia, deu trobar son merescut en els tribunals. Y no deuhen oblidar els cacichs que'l poble cada dia es més nostre, y que dintre la lluyta legal, federals y catalanistas tindrán sempre al poble al seu costat.

—

El 22 del actual va reunirse'l Cos d'Adjunts dels Jochs Florals pera procedir á la elecció de nous mantenedors pera l'any vinent. Ocupá la presidencia'l senyor Matheu, que tenia á sa dreta á en Joseph M.ª Roca, y á sa esquerra á en Victor Brossa y Sangermán.

Atenent á que l'actual Consistori no pogué cumplir sa tasca per causas de tothóm conegudas, y esperant que la festa dels Jochs Florals suspesa'l darrer maig pugui celebrarse encara, se reelegí á proposta del senyor Pirozzini y per unanimitat l'actual Consistori.

El senyor Suñol (Antoni) digué que, si no's pot celebrar la festa á Barcelona, se celebri afora El senyor Roca feu veure que la situació no ha cambiat á Barcelona, encara qu'algú ho cregui.

S'acordá fer constar en acta'l sentiment del Consistori per la mort del poeta Verdaguer, á proposta del senyor Cabot.

El senyor Picó demaná un vot de gracias al Consistori per la conducta qu'observá en els darrers Jochs. El vot de gracias fou donat inmediatament.

—

El governador civil de la provincia senyor Manzano havía promés que concediria'l permis pera que's celebrés el Consell general reglamentari de representants de la *Unió Catalanista*.

El promete no fa pobre: quan l'hora de donar el permis fou arribada, el senyor Manzano'l va negar.

No'ns queixém, perque de poch serviria estant las garantias suspesas. Per altra part, ¿val la pena de gastar serietat dintre d'un Estat y d'una política que no tenen res de serio? Axó es lo que devia dirse'l senyor Manzano.

—

Gran nombre d'escolars republicans y de tots els matisos han protestat de la conducta dels regidors republicans que votaren en contra de la ensenyansa voluntaria de la llengua é historia de Catalunya en las escolas subvencionadas per l'Ajuntament. Aixis mateix

protestaren contra un article publicat per *La Publicidad* en que's befavan las justas aspiracions dels catalans.

La entitat democrática catalanista «Germanor» felicitá als regidors regionalistas y al federalista senyor Marial per sa actitut en aquesta qüestió. Els alumnes de la Escola de Comers, *El Federalista*, el «Centre Catalunya» de Sant Martí de Provensals, y moltíssims periódichs y entitats de Catalunya que's tenen per catalans han significat sa adhesio á la conducta de dits senyors, protestant del vergonyós acte d'aquells pochs catalans que per egoisme, tonteria ó mala fe han renegat de sa llengua.

—

Els representants del regionalisme de Catalunya y en Basili Paraiso, president de la «Unió Nacional», s'han reunit á Lleyda y acordat un pacte, en el qual se fa constar qu'abdós partits anirán units pera combatre al centralisme, peró conservant en tota sa integritat els respectius programas.

Els diputats d'abdós grupos se reunirán á Madrid á primers de novembre.

Sembla que'ls centralistas *enragés* s'han esverat un xich al saber aixó. Per nostra part sols podém dir que, no abdicant en res de las ideas que sustentan, poden els regionalistas catalans traure profit d'aqueixa aliansa, puig al trevallar per Catalunya, molt ens agradaria que las altras regions arribessin á aspirar á lo mateix á que nosaltres aspirém. No hi há que negarla la utilitat del concurs de las regions, y tant de bo que, tenint cada regió conciencia de sos drets y personalitat, puguin totas juntas formar un Estat verament fort y democrátich. Aixó fora lo práctich, més que més quan poguessim treure del mitj las plagas patrioteras, tot aqueix aixám de vividors que titllan de mals patriotas als cátalanistas.

Els regionalistas saben que sa principal obligació es trevallar per Catalunya. Fentho aixis, avant.

—

La societat choral «Catalunya Nova» ha acordat coleccionar en un volúm las firmas recullidas en la llista de suscripció pera dedicar una corona á mossén Jacinto Verdaguer, quedant ditas firmas arxiuhadas en la Biblioteca verdagueriana que, pera perpetuar la memoria del gran poeta, s'instalará en la finca «Villa Joana», ahont morí.

—

Ab una orquesta de 80 professors y la «Capella Catalana», el mestre Cassadó y Valls doná un concert el prop passat dissapte en el Palau de Bellas Arts. La primera part del concert—música de Wagner, Humperdinck, Haydn y Borrás de Palau—no oferí de notable més que una execució fluixa, sense color ni justesa, sobre tot en las obras dels tres primers autors. L'*Albat* d'en Borrás de Palau fou més ben executat pels orfeonistas. La segona part, composta d'una *Sinfonía Dramática* del senyor Cassadó, per dirigirla son autor, obtingué una execució més encertada. La *Sinfonía Dramática* brilla més per la complicació que per la claretat y bellesa. Hem llegit un follet, com á estudi temátich de aquesta sinfonía, escrit en dubtós catalá.

També s'han celebrat altres concerts, entre ells un á cárrech de l'Associació Musical de Barcelona, en el que, ab el concurs del Orfeó Catalá, se doná á coneixe'l poema sinfónich *La Nit de Nadal*, del mestre Lamothe de Grignon.

Als demés concerts organisats aquests dias per entitats diferentas, y als que se'ns invitá, no hi assistirem per falta de temps, puig varis d'ells s'esqueyan en un mateix dia y hora, lo que feu que no poguessim cumplir ab tots.

—

Atenent á lo solicitat per alguns artistas que desitjan pendre part en el Concurs organisat per la revista titulada *Materiales y Documentos de Arte Español*, que publica la llibreria Parera, d'aquesta ciutat, la Direcció de dita revista ha accedit á prorrogar fins al 30 de novembre'l plas d'admissió dels trevalls que han de figurar en dit Concurs.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

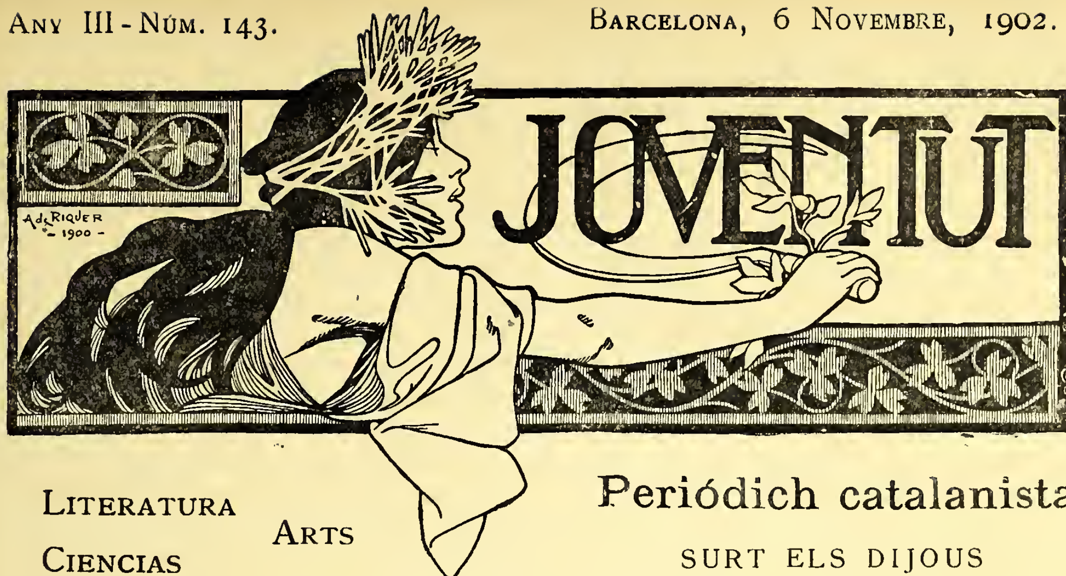
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 143. BARCELONA, 6 NOVEMBRE, 1902.

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LA TRIA

Els acorts presos pels representants dels federals catalans en l'Assamblea Regional que fa pochs dias s'ha reunit á Barcelona, han fet posar cara de prunas agras als republicans no autonomistas. Això de que'ls nostres correligionaris hagin dit net y clar que no volen tractes ab els unitaris per republicans que's proclamin, no'ls hi cab á la barretina. Els hi sembla mentida que tan macos com son, els federals no'ls hi trobin, y que hi trobin, en cambi, als catalanistas, que, segons se fa corre, son uns reaccionaris com una casa.

El cop ha estat sech. Se creya que la campanya que part de la prempsa que's fa passar per d'ideas avansadas ve fent de temps contra el catalanisme ab gran delicia dels cacichs, devia haver produhit entre'ls federals l'efecte d'allunyarlos d'uns elements que tant s'ha procurat desacreditar als ulls del poble. La veritat: alló de que cada dia, á cada punt, ab solta ó sense, al mitin, en el diari y en la conversa del café's digui dels catalanistas que son uns retrógrados, explotadors y totas las altras cosas que d'ells se diu, arriba á establir un estat d'opinió entre'ls que no son capassos d'opinar, qu'es ben poch favorable á determinar apropaments entre aquests y'ls titllats ab aquells carácters. Peró'ls federals que van pendre'ls acorts de que parlém no son dels que badan, y no s'havian empassat l'am ab que'ls centralistas ab gorrofrigi volen pescar. Altra cosa's pensavan aquests, y heusaquí com s'explica'l seu disgust y la seva extranyesa.

Emperó que no s'esverin, qu'aviat n'arreplegarán de gent de la nostra sota la seva bandera. Aquells acorts van bé als federals que saben per qué'n son; peró no hi poden anar als que'n son perque se'n diuhen y's pensan serne, que son molts més que'ls con-

vensuts. Quan s'hagi reunit á Madrid la Assamblea Espanyola Federalista, si'n trobarán els unitaris de ciutadans que voldrán ésser de la seva colla! Això si'ls representants que Catalunya envihi allá no desfán dihent naps lo qu'han fet á Barcelona dihent cols, ó bé no tiran aygua al vi pera que no sigui massa fort, quinas cosas poden passar, perque de més verdas se'n maduran.

Si á Madrid els catalans parlan tan alt y clar com cal qu'ho fassin, reivindicant pera ells la direcció de la nostra política á Catalunya segons la mira d'aquells acorts, y per sa part els no catalans volen reservar pera'l Directori Nacional el dret d'inspeccionar la feyna dels nostres, á títul de cuydant d'interessos federals que pot voler calificar de trascendents á l'ordre de lo nacional, d'aytal oposició de criteris pot derivarsen que's fassin á Catalunya dugas organisacions federals. N'hi hauria una dels qu'estessin per la política que's va tenir per millor en l'Assamblea Catalana, es á dir, per no voler tractes ab els republicans unitaris, peró si ab els catalanistas, y un'altra dels qu'ab aquests no volen anarhi en lloch, peró están disposats, en cambi, á anar á tot arreu ab els unitaris.

La segona d'aquestas organisacions tindría menys cervells, peró molta més gent que la primera, y aquesta gent no trigaría gayre á perdre l'esma y á raure allá hont volgués la prempsa que llegeix ó sent llegir á la barbería, y's cuyda de demostrarli que li convé fer ali ab els republicans conseqüents, á quins els monárquichs protegeixen perque comprenen que son unas bonas personas. Allavoras els unitaris, qu'ara están tristos y capficats, que toquin á festa; perque tots els federals del carrer serán ben seus.

Y'ls altres federals, els quins pensan á Catalunya y á la catalana, es á dir, federalment; els quins més que dels noms de las cosas s'agradan de las sevas essencias; els quins no fan cabal de las bestiesas ab que s'omplen las columnas dels periódichs que fan la causa dels que menjan pagant el poble; els quins saben la vía á fer per trobar la veritable Democracia, la veritable Federació, la veritable República, caminarán de dret cap á assolirlas, ab pas ferm y cor brau.

MIQUEL LAPORTA.

IMPRESIONS LITERARIAS

II

CARLES BOSCH DE LA TRINXERÍA.

No hi há pas dubte qu'en Bosch de la Trinxería es una de las figuras més rellevants del actual moviment literari de Catalunya. Vingut al camp de las lletras en edat ja avensada, ab son cabal riquíssim de coneixements, ben madurats ab una cultura com en pochs haguém observat, se feu un estil sencer, caracteristich y propi qu'han venerat tots els crítichs de la seva época y aclamat el públich que llegeix las nostras cosas, comensant ja á ferse un xich més extens el mercat literari per bonaventura del ideal qu'ab fervor se segueix.

Aquest escriptor venerable, avans de la publicació de son primer llibre *Recorts d'un excursionista*, qu'aparegué l'any 1887, ja en sos articles solts qu'enviava á *La Renaixensa* havía despertat l'afició á la montanya, mostrant clarament que'l ben dir y ben escriure, ab tota senzillesa y sinceritat y ab ver coneixement de causa, no consistía en estacionarse á imitar als prosistas forans y als qu'esbrinavan las costums del barri barceloní, com galana mostra'n son en Vilanova y en Pons y Massaveu, sinó que hi havía molt qu'apendre en la montanya nostra, tan característica, qu'ademés ofereix bon escenari, gosantse á plena Natura d'espectacles ben sugestius y veritablement grans, y podentse arribar á formar una escola ab resultats práctichs ben consoladors; y'ls adeptes d'aquesta tendencia que més s'han lluhit, podrém veure que precisament han eixit de la montanya mateixa, animantse á donar surtida á aquellas emocions qu'experimentavan ó experimentan en son terrer nadiu, enfilant quadros y novelas qu'avuy per avuy son de lo millor qu'ha surtit en el sentit general ab que devém considerar la prosa catalana.

Donchs no dubtém en afirmar que aquest reviscolament se deu al escriptor pirenench del qui, si son tan complerts y encertats sos quadros y relats d'excursions, estudis y llegendas, casseras y rondallas, poch se'n allunyan sas novelas, que no han arribat á orientar la marxa d'aytal género—al que tant s'hi han apropat escriptors de cap d'ala com

en Pin y Soler y en Vayreda,—peró que no han deixat d'ésser, en la part descriptiva del terrer y llurs costums, miralls fidels ahont aquestas s'hi reflectan clarament.

Ademés, en Bosch de la Trinxeria no'ns ha dut inconscient el sol feix de sas corregudas per aquellas grandiosas escabrositat y serraladas. Això pla! puig qu'en sas obras no sols s'hi descubreix una ploma destra y pulida, sinó també un temperament tan observador, que tot ho fa digne d'estudi, fixant l' atenció en tot, ja herborisant, ja fent de geòlech, numismátich, arqueólech, ó bé mostrantse aprofitat filólech ajudant á l'obra grandiosa de purificació de nostre llenguatje, apuntant exemples que no li escapan de la conversa ab els montanyesos traficants y'ls solitaris pastors, colaborant á lo que'ls moderns escriptors tenen tan oblidat y fins consideran indigne d'interés com confessan ells mateixos; això quan no s'esforsan en malejarlo, com desgraciat exemple'n son dugas ó tres figuras, y ben granadas, del moviment intelectual de casa nostra; y això que tant hi han bregat altres de més granats també, que aprofitant tota ocasió pera engroixir llur cabal llenguistich, afiligranan d'aytal manera sas obras, que al passar á la posteritat no sols hi aportarán ideas grans, sinó que probarán la riquesa de la nostra llengua.

En en Bosch s'hi troban abdugas qualitats, y en grau superlatiu per cert; ó si no, observis cóm á mida que descriu un espectacle imponent de la montanya, ja sia una tempestat, ja una calma plahenta qu'asserena l'esperit, li brollan els vocables richs de flexibilitat, avalorant el doble la dicció. May emplea las paraulas adotzenadas que sugereix la rutina, sinó que troba novetat en l'estudi de las paraulas y giros. Aixis al devant de cada llibre seu hi posa un devassall de notas estudiant y probant l'autenticitat dels termes y frases trobadas de nou, fentho ab aquell coneixement caracteristich del home estudiós y artista.

Nosaltres convenim, com hi convenen també autoritats cabals en l'assumpto, que las obras d'en Bosch de la Trinxeria fan dos serveys: un á las lletras en particular, recreant als seus devots, y altre á las ciencias en general, instruhint á aytals devots y fentlos parar esment en lo que potser sempre haurian oblidat ó refusat, trobantho á mancar en altres de la mateixa talla.

—

Com á novelista cuyda qu'en la part que no hi cal, l'estudi no s'hi vegi; aixis el trobém fidelissim en las descripcions com que una máquina fotográfica enfoqués la realitat, notantse justesa y precisió en els diálechs. Vegis, si no, aquest fragment de sa novela *Lena*, precisament el comensament del primer capitul, qu'es lo primer que'ns salta á la vista:

En Joanet á cavall del matxo, sentat sobre'l bast com una dona, mánech del fuet filat esquena avall entre gech y camisa, venía de Camprodon de portarhi una carga de vi y se'n tornava á la Cluella pel camí de Capsacosta y pla de Vianya; un jove fadrí d'uns vint anys, guapo, ben plantat, tipo montanyés, sense pel á la cara, barretina y faixa morada, gech y calsas de vellut ratllat de color de pansa.

Al cap de vall de la baixada de Capsacosta, feu als Hostalets sa acostumada estació; baixá del matxo, lo fermá per la morralla á l'anella de ferro de la paret, propera a la porta forana; entrá; se dirigí vers la tauleta folrada de zinch, adornada d'un pitxer de folgueras y clavellinas, ampollas d'ayguardent, resolis, vi ranci, gerros de vidre plens de rosquillas y carquinyolis, paperinas d'anís de frare, un poal ple d'aygua y duas fileras de gots de cul enlayre arrenglerats ab simetría. Pegá un truch sobre la tauleta:

— Qui hi há per cí!... Heu!... Mestressa!...—

Sentí trastejar per alt, y tot seguit baixá l'escala una joveneta aixerida:

—Ah! ets tu, Joanet!... m'has tota assustada! ¿Qué vols péndrer?

—Uy! que n'ets de remaca! — tocantli la barbeta.

—Vaja, plaga, está! Ets sempre carregat de jochs... May tindrás seny. ¿Vols una copeta d'anissat?

—No — prenguent del gerro de vidre un parell de carquinyolis—donam un got de vi ranci.—

Se'l begué d'un tret. Tregué un clavell del pitxer y se'l ficá á la botonera del gech.

—Heu! noy: això no val... ¿Per quí'l vols el clavell? ¿Per la Quelina?

—No, Colometa: per recort teu.—Y sense ella adonarsen li feu un petó á la galta.

Ella clavantli un patach su l'esquena:

—Atrevit! més que atrevit!

—Noya, per Deu, no sías tan esquerpa!. . Vaja, adeu! Fem las paus—y li allargá la má.—¿Vols?

—No ho mereixes... tant se val!—y li tocá la má que aquest serrá fort, fentli fer un xiscle. - Ay, me fas mal!

—Es perque't recordis de mi. Adeu! Colometa!...

—Adeu, poch seny!—

Doná un rosegó de pá al matxo; lo deslligá, li posá la brida, y pujá á caball.

—Si al passar al Mallol veus la Quelina, dónali recados.

—Serás servida... Au! Salero, tornemhi.—

. . . .

Al poch rato de ser á cavall, se tregué de la butxaca del gech de vellut, lo pipot d'arrel de bruch, de broch

de gínjol, adornat de filigrana y tapa de coure ab foradets y una cadeneta ab pinsas y agulla; furgá la pipa, pegá copets sobre'l bast per ferne caure la cendra, se tragué de la butxaca la petaca de bufa de porch y omplená la pipa de tabaco bort y d'estanch; picá foch ab pedra y esca; y, quan la tingué encesa, clavá un cop de botella, y tot alegroy, entoná una cansoneta qual ritme s'avenía ab lo pas del matxo:

A la plana de Vich
n'hi há una minyoneta
rossa com un sol
hereu la'n festeja... Oydá!
y ella gens esquerpa... Adeu!
Adeu, Marieta, adeu!

. . . .

Es l'heréu Mussol
qui li'n fa l'aleta;
son pare no ho vol;
ell se'n desespera... Oydá!
Ella ploriqueja... Adeu!
Adeu, Marieta, adeu!

—Apa! Salero! sembla que tením son!

—Bonas tardes, Joanet — digué una noyeta aixerida que feya un feix d'euras, dreta en mitj del bardissám de vora'l camí.

—Ohooo!... atúrat!... Deu té las do bonas, Quelina. ¿Qué gratas per aquests marges?

—Un xich de menjar per las cabras; la fret ho ha tot rostit, res s'hi troba.

—¿Vols venir á la Cluella? Te portaré en gropa.

—Grans mercés, Joanet — posantse roja — t'ho estimo.

—Donchs, adeu! No t'esgarrinxis las mans.

—No'n passis cuydado... felís camí.—

Y tirant pla enllá reprengué la cansó:

. . . .

Son pare no ho vol;
ell se'n desespera... Oydá!
Ella ploriqueja... Adeu!
Adeu, Marieta, adeu!

Sa veu s'anava perdent á mesura que s'allunyava.

La Quelina, dreta sobre'l marge, brassat d'eura á terra,'l seguía ab sa mirada, fins que desaparegué al cap de vall dins la pollancreda.

—Ah! Joanet! Joanet!—y aixugantse una llágrima ab lo corn de son devantal, agafá lo feix d'eura, se'l carregá sobre l'espatlla y s'encaminá tota pensívola cap al mas Mallol.

¿Pot trobarse un comens de novela més escaygut, llis y ben just de to, preparant l'acció ab més simpatia? Aquesta qualitat hi campeja sempre en aytal autor. Aquesta escena un la veu viva, ben viva al enfront, llegint l'obra solament, y's veu bé que res hi discrepa, fins en els detalls més delicats. Aquesta finesa y ajust se nota no solament en *Lena*, sinó qu'en *Montalba* y *L'hereu Noradell* s'hi continúa ab tanta ó més trassa, y fins en alguns trossos de *L'hereu Subirá*, que es d'ell potser l'obra més humil, y tot perque s'aparta de son ambient. Aquestas son las sevas novelas. En quant á aplechs de quadros, estudis, llegendas, viatjes, casseras y rondallas, té'l ja citat *Recorts d'un excursionista*, *Pla y montanya*, *De ma cullita* y *Tardanias;* contenint notas tan acabadas y corprenedoras com *Lo darrer cornamusayre*, *La copla dels Jaumets*, *Lo piano de manubri* y altras que jamay se'n van de la memoria, podentse retreure com á vers models.

Era en Bosch un dels més acabats propietaris pagesos dels Pirineus; son tracte, afable del tot; home hospitalari, puig may gosava tant com quan el visitavan forsas excursionistas per'acompanyarlos formant típica caravana ab la currua de matxos, guias y mossos com preparava ell en obsequi dels seus amichs, procurant ferlos estimable son idolatrat Pirineu.

Tingui la sort de ferhi la coneixensa personal á las montanyas de Nuria per la estiuhada del 95. Ne guardo molts bons recorts. Poch durá, per desgracia, sa coneixensa! Aixis passa ab las personas que més ens estimém. En la tardor del 1897 va morir tan ilustre home en son casal de La Junquera, deixant un buyt ben dificil d'omplenar.

LA SENSE-COR

Avuy s'han batut dos homes
per culpa de mon amor:
avans de que'm coneguessin
eran companys de debó.

L'un al hospital lo duhen,
tancan l'altre á la presó:
tots dos me voldrían veure
y á n'á mi tant se m'endó.

De l'altra part de la reixa
lo pres me tira un petó:
l'escarceller que s'ho mira,
d'amagat seu, me'n fa dos.

Quan á n'el ferit m'acosto,
somríu com un infantó:
lo practicant que l'envena
me fa l'ullet amorós.

L'ensent demá las campanas
pel ferit tocan á morts:
á la tarda vaig á ballas
ab lo seu amich mellor.

Aixís que lo pres s'emportan
lligat com un malfactor,
en lo portal de la vila
soch ab tres festejadors.

Ab los ulls espurnejantli,
me crida foll y gelós:
— Si fos ara t'asseguro
qu'hagués sigut per ton cor! —

Me l'escolto mitj riallera,
y encara no es ben bé fosch
qu'altres dos ja se barallan
per culpa de mon amor.

FREDERICH RAHOLA.

«DON JUAN TENORIO»

(Del llibre inédit «La moral en el teatre».)

Si hi há obras inmorals per son fons, per sa forma, per qualsevol costat que se las miri, sens dubte que'l *Tenorio* es una d'ellas. Y sa influencia desmoralisadora es tant més intensa quant son éxit ha sigut indiscutible y sembla voler perpetuarse á travers dels anys. Donchs bé: aquesta obra no ha sigut seriament titllada d'inmoral per cap critich (que sapiguém); ni cap pare de familia, ni cap marit discret ha posat may reparo en deixarla veure á sos fills y muller. ¿Per qué? Precisament per'xó; perque es un'obra d'éxit, superficial, lleugera, que cap testa buyda s'ha atrevit á criticar. Mes lo pitjor del cas es que si l'analisém y tractém de contestar á la pregunta: ¿per qué es un'obra d'éxit tan general?, tenim de dir: precisament per'xó, per sa inmoralitat! Efectivament ¿qu'es el *Tenorio*? Es la personificació, la expressió concreta y cinicament embellida dels defectes, vicis y malas arts d'un poble ó d'una rassa exageradament imaginativa, que viu á tres quarts de quinze de la realitat; inepta pera pensar y reflectir, ociosa pera estudiar y desenrotllar tota facultat quins avensos demanin trevall sostingut. La imaginació vola, vola sens esfors de cap mena. Per'xó tot lo supersticiós, tot lo sobrenatural, tot lo extraordinari, satisfá al bon espanyol; perque satisfá l'única facultat que té ben desenrotllada y per lo tant l'única quinas exigencias son imperiosas.

Si: la primera qualitat del poble espanyol es la ganduleria. Per'xó es tan alegre y divertit. Res que impliqui un trevall fisich ó intelectual pot interessarlo y ferlo gaudir. En cambi, deuli un'obra com el *Tenorio*, en que la vida es presentada com un jardi encantat—cor que vols, cor que desitjas,—vins exquisits, menjars delicats, donas hermosas, diners, gloria, tot, totas las felicitats humanas y extrahumanas que s'obtenen ab una facilitat que fa denteta: «Jo faig, jo dich, jo vull, jo mato, jo deshonro, jo bech, jo jugo; peró ab molta finura y sempre ab guants. A mi res m'atura, ni la conciencia, ni la por del infern. Jo estich dotat de las dugas únicas qualitats—que'ls moralistas tontos potser calificarán de negativas—que poden fer gaya la vida: valor temerari (llegeixis instints crudels), y arrogancia (llegeixis fanfarroneria). Qui las posseheixi com jo, avant; el món es seu; el seus capritxos serán lleys, las sevas passions serán simpáticas, els seus vicis se pendrán per virtuts. Y de la conciencia, aqueix llastre tan petit per l'inmens globo de vostra fantasia, no'n feu cas. Ab aquellas dugas qualitats, fins podéu vence á la mort, y si no véncerla, tractarla d'igual á igual. Os avisará avans qu'arribi, y alashoras

> un punto de contrición
> da á un alma la salvación,
> por toda una eternidad.

Sols hem d'estimar forsa—es á dir, fruhir,—la dona hermosa, l'ángel sens alas qu'es goig suprém de la vida; aymemla molt, enganyemla, seduhimla, possehimla. Ella, que no es la serpent, esca del pecat, sinó ángel d'ilimitada influencia ab el Deu tot amor y tot cor, se cuydará de redimirnos. *La redención por el amor* es la sacressanta lley moral, única que deu illuminar vostra conciencia.

Ja ho sabéu, la suprema lley de vida está en aixó: estimar y possehir á moltas donas,—guapas, ey!—y ferse estimar d'ellas. Com més ne logréu, més advocats tindréu aprop del Senyor; y més segura será la vostra salvació eterna, com més hauréu aymat y fruhit en la vida! Jo ho he fet aixis, y ja ho veyéu, m'ha anat molt bé: *palacios y cabañas, princesas altivas y pescadoras, dinero y estocadas*, tot ha sigut meu! Ni vius ni morts, ni homes ni deus han humiliat mon valor! Tothóm, fins Deu, m'ha tingut por!»

Véusala aqui tota la filosofia moral del *Tenorio*.

S'ha de confessar qu'es seductora! Ara bé: ¿quin es l'espanyol que no's pensa possehirlos, en major ó menor grau, aquell valor y aquella arrogancia mágicas qu'obran el camí del *Edén*? ¿Cóm no li ha d'ésser simpática aqueixa figura excelsa, sublim encarnació de totas las aspiracions y esperansas de felicitat que jeuhen latents en tot cor genuinament espanyol? ¿A qui no li agradan las rosas sens espinas, las hermosas sense fel, el vi sens amargant, el joch sense perduas, la vida paridisiaca sens infern?

Escoltemlo al inspirat cantor de l'ánima espanyola en sos *Cantos del Trovador:*

> Yo soy el trovador que vaga errante; (1)
> si son de vuestro parque estos linderos,
> no me dejéis pasar, mandad que cante,
> que yo sé de los bravos caballeros,
> la dama altiva y la princesa amante, etc...
> Venid á mí; yo canto los amores,
> yo soy el trovador de los festines,
> yo ciño el arpa con vistosas flores,
> guirnalda que recojo en mil jardines,
> yo tengo el tulipán de cien colores
> que adoran de Stambul en los confines,
> y el lirio azul, incógnito y campestre,
> que nace y muere en el peñón silvestre...

Sí, anemhi tots, qu'aixó es la vida gaya y hermosa! Rosas y flors, princesas y sultanas, cants y alegrias! Enrera'ls cantors de la veritat! Enrera'ls missántrops de la vida! Enrera'ls hipócritas preceptors que'ns la mostran baix un aspecte d'ideals inútils y de

(1) Aixó: *errante*.

desenganys necessaris! Aném ab ell y, sentintnos *Tenorios*, avant sempre pel camí del plaher!

No volém discutir els mérits poétichs, la sonoritat y estructura dels versos d'en Zorrilla, ni hem d'estudiar aquí sa personalitat més que com á moralista. Donchs bé, en aquest sentit creyém qu'es una de las més grossas calamitats qu'hagi sufert Espanya; y precisament per'xó: perque en Zorrilla, el més espanyol de tots els espanyols haguts y per haver, encarna en si mateix tota la Espanya; y al cantar l'ánima espanyola, que tan bé la sent, electrisa al poble y enrobusteix aqueixos defectes y vicis capdals que per una especie de maledicció's trasmeten de generació en generació tots els fills d'aqueixa rassa que camina indefectiblement á sa ruina. Sols una cosa podria salvarla, y sería buscar el remey á aytals defectes, posar camisa de forsa á la imaginació esbojarrada dels espanyols. Aqueixa camisa deuria consistir, primerament, en procurar el desenrotllo de las facultats humanas superiors que tenen els espanyols atrofiadas: la inteligencia ab estudi y la voluntat ab reflexió; y segonament, en fugir, com de la peste, de tot lo que pugui afavorir el vol de la imaginació avuy preponderant. En aquest sentit homes com en Zorrilla son perniciosos á la societat, deuhen ésser vigilats, y si fos necessari ab guardas de vista; y obras com el *Tenorio* fiscalisadas y prohibidas, con elements pertorbadors de la cultura pública y depriments d'un poble débil y degenerat. ¿Per ventura'ls homes débils que comptan entre sos ascendents alguns tisichs, no prenen precaucions especials contra tot lo que pugui afavorir el desenrotllo en ells d'aquella malaltia á qu'están predisposats? ¿Per ventura als borratxos recalcitrans no's procura apartalshi de la vista tot lo que sembli alcohol? ¿Per ventura als fills de generacions d'assessins no se'ls vigila y no's creu prudent amagalshi tots els crims y malifetas que puguin despertar sos adormits instints? ¿Per qué, donchs, si es un fet reconegut que'l principal defecte del poble espanyol está precisament en sa imaginació esbojarrada, qu'atrofia en ell totas las iniciativas y energias, no s'ha de treure de sa vista tot alló que pugui afalagarla y pugui exaltar son temperament tan predisposat als somnis inútils?

Això en general en quant al fons de l'obra.

Mes torném al drama, y concretemnos més á sa influencia directa sobre'l públich; es á dir, procurém descubrir la impresió moral que aquest reb al veure plásticament el drama sobre la escena.

Primerament hem de fer excepció dels esperits cultivats y reflexius (homes y donas instruhits y experimentats) els quals, prescindint de si podrán ó no delectarse ab tal obra, sufrirán poch ó gens del espectacle, puig passará per sa imaginació com passa un somni extravagant, sense deixar rastre. Al surtir del teatre, la impresió rebuda s'esborrará al més petit esfors de reflexió, y pera ells l'obra no será perniciosa. Peró'l cas es que, per desgracia, á Espanya aqueixos esperits mitjanament educats son relativament escassos, y'l noranta per cent del públich está format pel poble no instruhit, tot instint, tot bona fe; per la dona, desde la ignocenta nena que surt del colegi fins á la casadeta jova qu'ha pres marit ab sa inconsciencia y lleugeresa proverbials, y pel fill de familia, desde'l salta taulells incult al insubstancial gomós de testa buyda. Tots ells, faltats de criteri per inexperiencia de la vida y per mancament d'instrucció, y sobrats d'imaginació per temperament y esperit de rassa, rebrán una impresió fonda y eminentment pertorbadora de son sentit moral. La seva imaginació, única facultat que's desenrotlla instintivament, se complaurá en contemplar aquell quadro de vida hermosa, y fácilment acceptará com á real y factible tot alló que no per ésser maravellós y fantástich sembla menys bonich y afalagador... Aixís, la ingenua damisela s'escolta ab secret encant aquellas cínicas relacions de crims de Don Joan y Don Lluís; la sonoritat dels versos, declamats ab serena convicció per un actor arrogant y fogós, transforma per'aquellas ánimas senzillas el tipo del *Tenorio* y'l fa encisador y triomfant. Y aquell home ruhi, borratxo, jugador y fins assessí, que no respecta *al clérigo ni al seglar*, que burla la justicia y ven las donas y per tot hont passa deixa memoria amarga y rastre sagnant, apareix com el prototipo de la noblesa y del valor sense límits, com l'home simpátich, idealment hermós, idealment fort, idealment gran y poderós, ab que somnia tota verge ignocenta y pura. El poeta l'ha sabut revestir ab colors tan brillants, ab imatjes tan aparatosas y ab plástica tan agradable, que lo repulsiu y lo inmoral venen á ésser pera ella qualitats y virtuts que deuhen adornar á tot home digne de fer batre'ls cors de dona. ¿Quina es la ingenua donzella que al escoltar per primera volta aquells versos tan esbojarradament passionals *¿No es verdad, ángel de amor?...* no sent que'l cor li salta dintre'l pit? Oh, si! Alló es amor, es vida y es felicitat! Y al surtir del teatre, el cor ple d'emoció y'ls sentits excitats, somniará desperta pel camí de casa, y després somniará, adormida en son llit, ab aquella *Inés* ditxosa qu'ha sabut inspirar aytal passió. Y aqueixa passió y aqueixos amors son sagrats, perque (y això també ho ha vist en el drama) son redemptors de totas las culpas y pecats. Sí: Don Joan culpable y pecador, anirá al cel tranquil y perdonat per obra y gracia d'aquella *Inés* que

tant l'estimá y que va ésser tan estimada!

Y heusaqui cóm la ignocenta senyoreta y fins la casada inexperta's formarán de la vida y de las passions humanas un concepte fals, equivocat y perillós pera quan entrin en la lluyta, y heusaqui cóm ab tota la bona fe acceptarán com á tipos ideals de la felicitat qu'esperan assolir, aquell *Tenorio* engrescador apassionat, y aquella *Inés* amorosa y redemptora.

Y'ls pares y marits que tan prim miran quan se tracta de l'obra d'un pensador, tranquils y satisfets portan cada any una volta á sas filletas y mullers á que s'excitin, s'apassionin y aprenguin á fer castells en l'ayre, conmoguts sos cors pel sugestiu espectacle.

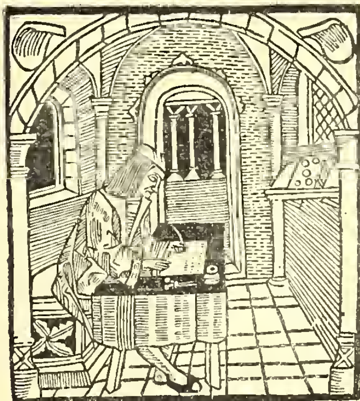
Aqueixa impresió tan depriment y pertorbadora, no solzament la sentirá la dona inexperta, sinó qu'es general en el públich espanyol, que meridional, poch instruit é indolent, está maravellosament predisposat á acceptar com á real y positiu lo més fantástich y extravagant, sempre que vingui revestit ab els vistosos ropatjes dels sempre simpátichs grans vicis ó defectes nacionals colectius: la fanfarronería tonta, la passió avassalladora y la xerrameca sonora y pretensiosa. ¿Quin es l'espanyol que no se sent continuament *Tenorio* y no veu en aqueix tipo maravellós l'ideal concret de la felicitat suprema? Desde'l *Tenorio* dels aristocrátichs salons fins al *Tenorio* del poblet d'alta montanya (*corrido* de envelat), en tots els ordres y estaments socials el tipo es abundantissim. *El rey de los salones y director nato de cotillón;* el *duelista* empedernit; el mitja doneta gomós d'alta burgesia; el dependent de botiga freqüentada per *encopetadas* damas; el barber grandiloqüent y'l mosso de café pretensiós; el sabater de la marquesa y'l camiser del gran senyor; el gitano, sultá de la tribu, d'estisoras llestas y monumentals; el valent de punys forts y navaja lluhenta; el *guapo* del poble, de ulls negres y posats indecisos; l'aixerit del barri, el maco del recó, etc... tots ells son variants y resultants, més ó menys estantissos, del *Tenorio* llegendari.

¿Han nascut aquests d'ell ó ell es la concretació d'aquests? ¿Qui ho sab? Sigui com vulgui, lo cert es que'l tipo genérich de *Tenorio* que s'aplica á tots ells es pres més, molt més en serio de lo que fora de desitjar, no ja sols pels interessats que van bé en el matxo, sinó també per un noranta per cent de donas espanyolas atretas irresistiblement pel tipo seductor. Y per altra part es mirat ab una certa complascencia ó benévola serenitat fins pels pensadors y gent reposada que no veuhen en ell més que un tipo ridicul y poch trascendent.

Y'l tipo's perpetúa, modificantse sensiblement en detalls y costums; y's perpetúa, més que per virtualitat propia, per aqueixa tonta benignitat dels que, comprenentla, tindrian de fer veure sa influencia perniciosa, y per la ignocencia confiada del poble incult que veu cada any santificat el *tipo-pare* no ja sense protesta, sinó ab l'aplauso y la protecció de tot un poble ingenuament convensut.

Per altra part, baix el punt de vista de la forma ó desenrotllo, els que s'escandalitzan al veure en escena situacions més ó menys escabrosas resultant del estudi de passions verament humanas y sentidas, y'ls que s'escandalitzan quan ab tot el respecte y bona fe's presentan personatjes sagrats sobre la escena mateixa, més, moltissim més motiu tindrían pera indignarse ab aquesta obra en que la seducció y conquista de la dona's presenta y justifica sense més rahó que'l cinisme estúpit, en que'ls crims se legitiman sense més rahó que la forsa brutal, en que'ls sentiments se falsifican y desnaturalisan sense més rahó que la fantasia esbojarrada, y en que fins las creencias religiosas, y lo qu'encara es més sagrat y general, l'universal respecte á la mort, son posats en ridicul. Perque las monjas son caricaturescas, els morts ressucitan, parlan y's mouhen ab cómica irreverencia, y'l final de l'obra, ab l'apoteosis del amor redimint totas las culpas, ve á ésser com la consagració directa, per la divinitat, de l'ánima d'un home que, á la llum de la serena reflexió, es la encarnació suprema dels vicis més repugnants, dels instints més depravats, dels crims més baixos y las passions més ignobles. Y aqueixa redempció, que s'assembla molt á una reabilitació y enlayrament moral del cinisme triomfant, es la bofetada més forta y la protesta més escandalosa que may s'hagi fet á la Moral inflexible, quin representant perfecte y digne fora precisament un home del tot antitétich al celebrat *Don Juan Tenorio.*

EMILI TINTORER.

ELS «DRAMAS RURALS» D'EN VÍCTOR CATALÁ

Quan publicarem, l'any passat, en las columnas de nostre periódich els quadros magnifichs d'en Victor Catalá que portan per titols *La Vella* y *Agonía*, tinguerem el pressentiment de que dits quadros no eran obras isoladas, productes d'un moment d'inspiració, sinó fragments d'un conjunt arrodonit que dejorn ó tart devia veure la llum. Y no'ns hem errat. Els dramas rurals ja forman un llibre, es á dir. un'obra sencera, en quina'ls capituls, malgrat la diferencia de llurs assumptos, no son més que productes d'un mateix temperament.

El temperament d'en Victor Catalá's pot estudiar sense dificultat á travers de las planas dels *Dramas rurals*. Es un temperament de gran potencia dramática, que sent ab forsa extraordinaria las eternas lluytas de la vida, tenint el do de ferlas sensibles al lector, mercés á una prosa enérgica que dona gran relleu á las imatjes, expressió á las ideas, veritat á las escenas descritas.

Com á ver artista que sols escriu lo que sent y no obeheix á prejudicis d'escola, á n'en Victor Catalá no'l domina la deria d'ésser *actual;* res li fa que'l Naturalisme literari no sigui conreuhat avuy ab el mateix entussiasme que fou conreuhat á Fransa y dependencias artisticas en sa época d'or, en una paraula, que sigui *passat de moda.* Ell sent la vida com la sentian, cadascú á travers del seu temperament, els escriptors naturalistas: ¿per qué l'hauria de descriure com en D'Annunzio ó en Maeterlinck? La sinceritat, donchs, es una nova qualitat qu'embelleix el llibre d'en Victor Catalá.

En Catalá té prou personalitat pera que se li hagin de cercar filiacions literarias; no obstant, per analogia de temperament, sos quadros tenen la concisió enérgica dels d'en Maupassant, concisió que no exclóu per'xó'l perfecte us del llenguatje, puig en mans de nostre autor, la llengua catalana assoleix molt sovint—sempre que al autor li convé — la bellesa de la prosa més flonja, abundosa y florida.

Malgrat el cru realisme d'en Catalá, no deu considerarse del tot sa obra con filla dels procediments del mestre de Medan. En Zola era més gran quan més extensió donava al assumpto, quan més páginas empleyava pera l'análisis ó la descripció. Aixis sas obras mestras no han sigut els *Contes à Ninon*, sinó *L'Assommoir*, *Germinal*, *La Terre*, etc., etc. A n'en Maupassant li succehia lo contrari. En sas *nouvelles* s'hi veu al escriptor, més qu'en sas novelas grans, *Fort comme la Mort*, *Mont-Oriol*, *Une vie*, etc.

Ho hem dit y ho repetim: aquesta enérgica concisió d'en Maupassant caracterisa també á n'en Catalá. Sos quadros de curtas dimensions tancan dramas tan grans y terribles com els que puguin cabre en novelas de siscentas páginas. En Catalá — com á bon naturalista — es un gran enamorat de la vida. Aquest amor es el més marcat punt de contacte que té sa obra ab las d'en Zola. En Catalá ho accepta tot, lo bo y lo dolent, lo bonich y lo lleig; tot ho descriu y de res s'espanta. Sos nirvis no's revoltan, com els d'en Maupassant—artista refinadissim en el fons y com á tal un xich malaltis—flayrant l'alé desagradable d'una boca de dona enfebrada; totas las miserias, totas las pobresas y vergonyas de la vida, las considera tan dignas d'estudi com els sentiments més nobles y'ls amors més purs. En el llibre d'en Catalá això no es un defecte; l'autor no cerca lo desagradable ó lo lleig per sistema, ho troba arreu, perque en la vida no tot es joya, ni esperitualisme, ni bellesa, ni bondat. D'aqui naix la potenta veritat dels *Dramas rurals*, en quins no s'idealisa lo bonich, ni s'enlletjeix lo que ja es prou lleig de si. Tot se presenta tal com es, perque'l temperament d'en Victor Catalá es tan equilibrat, que no deforma res de lo que sent.

Dotze son els dramas rurals que forman el llibre. A més de *La Vella* y *Agonía*, JOVENTUT té á gran honor haver publicat l'*Idili xorch*, *La explossió* y *La enveja*. El sisé dels dramas publicats, *Daltabaix*, aparegué en un número de nostre confrare *La Renaixensa*. Els titols dels altres dramas inédits son: *En Met de las Concas*, *Parricidi*, *Lo Pastor*, *L'empelt*, *Ombras*, *Nochebuena*. ¿Quin es el mellor? Tots son admirables, la potencia dramática d'en Catalá no decáu may; peró si alguns sobressurten entre'ls demés, creyém que aquests son: *En Met de las Concas*, *Idili xorch*, *La Vella*, *Lo Pastor* y *Agonía*. *En Met de las Concas* es un drama tan hermós, que de mellors no se'n fan gayres; en las mateixas *Historias extranyas* d'en Tourgueneff, no se n'hi llegeix cap de tan soperba poesia, de sentiment tan intens, de bellesa tan corprenedora. L'*Idili xorch* té un final tan dramátich com qualsevol altre. *La Vella* y *Agonía*, sobre tot la primera, amagan sota un estil quasi *impersonal*—l'ideal literari d'en Flaubert — un'ánima assedegada d'amor y compassió. Y *Lo Pastor* es senzillament un quadro colossal; la ombrívola figura del pastor empordanés se dressa ab la majestat trágica dels héroes de Shakespeare, com un ésser maléfich, com un flagell que cau demunt d'una encontrada pera cástich dels homes que la poblan.

Res més dirém dels *Dramas rurals*, perque devant d'un llibre com aquest la critica enmudeix; en son lloch parla l'entussiasme. Y si algú vol entretenirse cercanthi *ergos* y *dis-*

tingos, pitjor pera ell. Sa *serenitat* de critich sols li servirá pera enlayrar el llibre y empetitirse ell mateix.

—

Altres llibres rebuts:

En Lluis Carles Viada y Lluch y l'Antón Busquets y Punset han aplegat y ordrenat, en un volúm editat á «L'Avenç» baix el titul de *La mellor corona*, unas setanta cinch poesias del gran mossén Jacinto Verdaguer, precedidas del retrat del poeta, de cos present, que publicarem en aquestas mateixas planas al ocorre sa mort, y d'un bonich y conegut autógraf. Ademés se llegeix, en las primeras planas del volúm, una hermosissima y justa lletra-dedicatoria á la germana de mossén Cinto, escrita per en Viada y Lluch, y á continuació un prólech de nostre company en Busquets y Punset. Las poesias d'aquest llibre no estavan coleccionadas en cap altre volúm d'obras del poeta, y no cal dir si n'hi há de bellissimas. Se divideixen en *Rosellas*, *Cruciferas*, *Vidalbas*, *Englantinas*, *Girassols* y *Satalías*. Tractantse d'un'obra del genial cantor de *L'Atlántida*, es per demés ferne ara la critica detallada, y'ns limitém á consignar una vegada més, ab aquest motiu, nostra veneració á la memoria del gran poeta.

També'ns ha sigut remés un tomo de poesias del senyor J. Girbal Jaume, titulat *Tot l'any* (Intimas). Qu'en Girbal té sentiment poétich, no's pot negar; las páginas del seu poemet ne son plenas. Peró també s'ha de confessar que la influencia de l'Apeles Mestres se nota un xich massa en el llibre del novell poeta, influencia que's troba no sols en la forma dels versos, sinó també en l'esperit poétich que'ls informa. Ja es molt escriure versos semblants als de l'Apeles, peró'ns plau més el desitj d'originalitat que la bona imitació. Quan en Girbal pugui desferse de la obsessió d'en Mestres, sos versos se llegirán ab més gust, puig com hem dit primer, son llibre *Tot l'any* es ple de sentiment poétich.

Dos llibres més hem rebut, escrits abdós en llengua castellana: *Vida y Arte (Esbozos de psicología literaria)* de José R. Lomba y Pedraja, y *Cartas de mujeres*, de Jacinto Benavente.

El primer es un ver cas psicológich, exposat ab estil elegant pel senyor Lomba, abundanthi hermosas descripcions, trobantshi en el llibre'l llenguatje fi y distingit de que fan gala'ls bons escriptors castellans.

Cartas de mujeres, com altras obras d'en Benavente, son estudis de psicologia femenina, escrits ab el llenguatje senzill y familiar caracteristich d'aquest autor. Ha sigut publicat per la Biblioteca «Mignon», de Madrid.

G. Z.

CARTA D'EN MET DE LAS CONCAS Á NA MARÍA DE LA SELVA (1)

A vos, senyora, endresso aquesta carta;
á vos matrona docta
ó cándida donzella dels bells somnis;
á vos que no entenéu que's vagi al temple
sense blanca caputxa canforada,
ni comprenéu que'ls monstres en la terra
sápigan estimarse;
á vos quina puresa de principis
y quinas frases fetas
y quin llenguatje d'un cayent qu'encisa
no admeten l'exabrupte ó la blasfemia;
en quins llibres per noys, purs com vostra ánima,
no hi há exemples dolents com en els llibres
de paíssos extranys hont l'home es home,
té sa major edat ben assolida
y son las seva culpas
més grans que las d'un nin que fa campana.
En llibres tals, joguina
s'ha fet de la virtut. Corromput l'home
y enlluhernat pels mirallets del vici,
s'endinza en tolls infectes de malura
hont romana perdut
y hont vos may aniríau á cercarlo,
perque vos sou aymant de la hermosura,
y lo lleig y lo vil vos impresiona
desagradablement. Las dolsas prédicas,
els carácters iguals, la fe tranquila,
las corrandas y ballas,
las costums agradosas
son fetas pera vos. Son pera'ls altres
las lluytas de la sanch y la conciencia,
el garbuix de creencias y desitjos,
la barreja confosa
de benaventurats, tontos y brétols...
Per vos la fruhició, per ells las llágrimas;
per vos el motllo fet de la bellesa,

---

(1) Autora d'una diatriba contra alguns quadros rurals de Víctor Catalá publicats fa varis mesos.

(tots som esclaus de motllos en la vida);
per ells la veritat en la natura,
el cor del home obert á l'anarquía
de las passions que com á llops caixalan...
Y sort que'l vostre lloch no os el disputan!
Comprench, donchs, vostre esglay devant del llibre
Dramas rurals; ab ell, docta senyora,
han afrontat al home en vostra terra;
vos el volíau noy etern, y os diuhen
qu'es ja home fet, y tort moltas vegadas
d'ánima y cos mateix que un cep. Fa pena!
Sort tinguí, Deu me valgui,
d'ésser jo dret igual, encar que minso
y esllanguit com xiprer de cementiri...
Mes ja ho veyéu, me posan sens respecte
entre gent ruina, y bort me fan de pare,
y'm diuhen *Met* que gayrebé es dir *ximple*,
y al fí ma benauransa
la deixan esvahir com una boyra.
Quín goig fruhir avuy la celest vida,
puig la del món per mi no s'era feta!
Ja de *met* no'n tinch res, y aquesta carta
vos la endresso per dirvos
que qui m'ha fet morir de mort horrible,
faltat de sagraments,
no m'ha fet tort á mi, sinó á n'els vostres,
á totas las Marías de la Selva
que hi son de més en aqueix món de monas
y que volen guanyar la gloria eterna:
mes axó sí, morint de mort tranquila,
ben menjats, ben beguts y sense pena.
Gran tort s'es fet, senyora,
gran tort s'es fet á vostra gent pagesa.
Vos la somniavau pura,
y ab vostras mans de nacre
á dret fil li tallavau la conciencia,
y ab un mateix patró'l llenguatje y l'ánima
com sastre habilidós
que talla gentilment els uniformes
dels soldats obedients á la consigna...
Nocions del bé y del mal s'han esborradas;
s'han esfondrat las tradicions gloriosas;
ja no hi há tradicions, ja sols hi há'l drama,
el drama intens que transfigura al home!...
Jo vos conjur, senyora,
jo vos conjur perque aprompteu las armas.
Nova Judith, lliuréu la vostra terra
dels invasors que á sanch y á foch s'endinzan
pel cor dels bosquerols y'ls hi profanan
escampanthi llevors de traydoría,
de gelos y rancunias pahorosas;
passions que sols s'han vist en terras llunyas
que vos no havéu petjat, hont vos perdríau
y hont hi viu l'Home-fera, el gran paràssit
inconegut en vostra Selva célica
plena d'aucells y flors, verge de vibras
y escorpins y argelagas verinosas.
Las armas preparéu cridant als vostres,
perque á tots vos afronta aquest nou llibre
ple de sanch y sarcasmes.
Per vos y'ls vostres fou escrit, senyora,
per vos l'escrigué un'ánima malévola
qu'ab crudel ironía
s'atreveix á endressárvosel
dihentvos *damisela ciutadana*,
creyent qu'axí os afronta,
pensant qu'així insinúa
que vostras figuretas de pessebre,
més que color de realitat, ostentan
els colors malaltissos
dels paisatjes de vano
qu'ornan els trastos de fembrils estancias:
terrassans orfes de passions y vida;
ben parlats, ben vestits y buyts de dintre.
Atiéuloshi tots:
despulléu vostres vanos de figuras,
y en gloriosa creuhada
contra l'intrús llenseulas...
Mes ay!, si en eixa lluyta son retudas,
qué trist ha d'ésser pera vos, senyora,
sens figuras quedar, y sols ab vanos!
Qué trist veure aterrarse
las dolsas convencions de la velluria
ó'ls somnis d'un albat de bona mida
al embat formidable
del pedruscall dels viaranys asprosos
que porta en son sarró l'intrús malévol
y que al ferir fa brollar sanch á dojo!
Mes ell ja ho diu qu'«els pedruscalls aqueixos,
de formas angulosas y enduridas,
invariables á través dels segles,
no os poden plaure á vos,
que vos miréu la pedra adulterada
per lo cisell y per l'enginy dels homes.» (1)
Prou la capeix sa destructora tasca,
y en son *Idili xorch*—que no os dedica
per no fer avinent vostra xorquesa—
prou la mira surar la causa vostra
per sobre las baixesas miserables
que triomfan en el món; prou las ovira
vostras castas visions, vostras serenas
voladas pels espays fantasiosos
hont jo m'hi gronxolava
trobanthi bell conhort y placidesa;
y prou que diu en fí: Benhaurats sían
els beneyts, perque es d'ells la eterna gloria.
Beneyta vos siáu. Es vostre sempre,
devotissim en Crist, *Met de las Concas.*

Per la transcripció,

LLUÍS VÍA.

---

(1) Prólech dels *Dramas rurals.*

LA LITERATURA Á ROMA

I. — República y época d'Augustus

URANT els primers sigles sols la guerra, l'afany de conquistas dirigia l'ambició dels Romans, qu'apenas si tenian cap tendencia especulativa. L'esperit d'admiració artística no s'havia encara despertat en ells. Tenian poetas sense cultura, quins versos barbres venian á ésser epitalamis més ó menys lliures ó indecents, ó invocacions als deus y als homes. Mes l'esperit artistich que hi pogués haver en aytals composicions, ó'l desconeixian ó'l desdenyavan. Tenian oradors, peró eran tan sols oradors polítichs, agitadors de las massas, xerrayres ambiciosos que invadian el Foro. No tenian Filosops. La visió profonda de la Naturalesa'ls hi era complertament desconeguda; y, no obstant, eran d'una rassa predisposada á tot això que encara no tenian. Portavan el combustible: faltava la espurna que l'inflamés. Tal era Roma avans de conquistar á Grecia. Aquesta va comunicarli'l foch sagrat, y per ella s'ha comunicat á totas las civilisacions, tant, que encara dura.

Quan la Grecia va perdre sa llibertat política, sos últims defensors varen emigrar escampantse per tota la Italia. Més de mil abandonaren aquella hermosa patria que ja no podian salvar. Reduhits com estavan, en sa condició de vensuts, á no pendre part en els aconteixements públichs, aqueixos Aqueus, gent triada de lo millor de las ciutats helénicas, ilustrats tots y molts d'ells distingidíssims pel seu talent, al emigrar al Laci s'havian amparat al cultiu de las lletras y de las ciencias com un ultim refugi tranquil pera la seva subsistencia. Un d'ells fou el noble historiador Polibi de Megalópolis.

Els Llatins advertiren bentost la gran superioritat dels inmigrats, y aixís com en un pais de rassa inferior lo superior es rebut com un crim, á Italia's respectá aquesta superioritat, s'admirá, y fins arribá á causar un veritable fanatisme. Se'ls prengué com á model. Y tothóm reconegué en son civisme ilustrat, en son profond intelectualisme humanitari, quelcóm que valia més que la virtut dura, el patriotisme estret, y'l prosaísme guerrer y polítich, massa sech, qu'ells tenian.

Setze anys més tart, els diputats d'Atenas, Carneade, Crítolos y Diógenes arribaren á Roma, y tant impresionaren els seus discursos, tant la seva elegancia en el parlar, que las gents s'agombolavan á son pas, els seguian y'ls hi demanavan per favor que'ls hi dirigissin la paraula. Els joves deixavan sos plahers y sas distraccions, abandonavan sos jochs els adolescents, las damas se feyan conduhir en llitera darrera d'ells, fins els militars deixavan son servey y'ls senadors son Senat pera sentirlos. Carneade, sobre tot, era victorejat per la multitut á cada pas. Y ja ningú que's preciés d'home distingit parlava d'altra cosa que de Filosofia, Art y Literatura.

Catón s'indigná, protestá del entussiasme que causavan els extrangers, peró á la fi va cedir, y ell mateix va ferse Estóich, acabant per apendre'l grech y parlarlo ab correcció perfecta. Hi hagué ferotjes censors que digueren que la helenisació de Roma era la mort de la Patria; el Senat votá una lley restrictiva: peró tot en va. Pels més rigits se continuá mirant l'Art y la Ciencia com ocupacions inferiors, propias pera enervar l'ardor bélich. Fou inútil. Tot Romá que s'estimava un xich, tenia á gran honra'l rebre llissons d'un Grech. Escipió Emiliá's feu gran amich de Polibi y de Pœneci; s'obriren escolas públicas de llengua, d'oratoria y de filosofia helénicas, y las divinitats elegants y bellas d'Atenas vingueren á treure de sos temples als antichs deus llatins.

Una evidencia enlluhernadora s'imposava. Las primitivas literaturas etrusca, sabina, itálica, informes y sense gracia, desaparegueren, y sorgí una literatura llatina brillant y potenta, elegant y sabia. Entre la primera

guerra púnica y'l final de la tercera ja se'ns presentan talents com Livius Andrónicus, Nevius, Ennius, Pacuvius, Accius, Cecilius, Plautus, Afranius, Terencius y altres. Ennius *el Trágich* cantá la ruina de Cartago — cayguda al ensemps que Corinto,—y comparti'l triomf ab Escipió son amich.

Y aquest ascendent de lo Grech sobre lo Romá va anar creixent de dia en dia. De tots els punts de la peninsula's demanavan filosops á Grecia pera formar la educació dels joves y per'aconsellar als ciutadans qu'eran cridats á la gestió de la cosa pública. Els fills dels grans patricis anavan á la propia Atenas á ilustrarse. Els oradors prenian llissó dels Grechs. Els poetas imitavan sos mestres y sa retórica. Tots volian emular á un Lysias, á un Hipérides, á un Demóstenes. Crassus y Antonius deixan el ceptre de la eloqüencia al subtil Cotta ó al brillant Hortensius. Els Scévola, allissonats pels politichs grechs, portan la ciencia del Dret á sa perfecció. Ciceró comensa estudiant els Helens y acaba essent un veritable iniciador literari del poble romá, arribant á ésser el princep de las lletras llatinas pel número, la diversitat, la importancia y la puresa de sas obras.

Aixis arriba á tal apogeu la literatura, que ja'ls homes politichs miran ab menyspreu al qui no es escriptor helenisat. El mateix Syla escrigué vintidós llibres de memorias, y transportá á Roma la famosa Biblioteca d'Apelicón *el Peripatétich*.

Y després de Syla, Lúculus.

En el camp, en lloch rodejat de gloria, y estimant que'ls ocis de la vida activa un caballer deu emplearlos en extendre'ls seus coneixements y elevar el seu intelecte, havia fet alsar, baix sa direcció, un magnifich edifici, un *palau dels llibres*, palau ab las portas obertas á tothóm qui volgués estudiar, ab una riquíssima taula hospitalaria y alberch espléndit. Al entorn s'extenian llarchs caminals d'arbres frondosos, avingudas nombrosas, *parterres* y bosquets, y allá hi acudian els Grechs á entregarse, lluny dels remors mundans y en plena tranquilitat d'esperit, á sas sabias y profondas digressions y lecturas. Lúculus els acullia á tots ab magnificencia y's barrejava en sas discussions, prenia part en sos debats y exposava en son llenguatje elegant sas preferencias per l'Academia, mentres que son amich Ciceró trevallava activament en elevar las sessions á una altura ática digna de l'época de Pericles. Tal era Lúculus, tan versat en las arts de la pau com en las de la guerra, el qual havent format un dia'l projecte de fer una historia de Roma, sortejá si la escriuria en prosa ó en vers, en llati ó en grech.

El regnat d'Augustus fou la més alta expressió d'aqueixa Roma helenisada. Es veritat que'l sabi Salustius y 'l genial Lucrecius havian ja florescut, mes la pau espléndida que l'Imperant doná al Món feu fácil el desenrotllo de tots els genis. Virgilius, protegit pel gran Mecenas, dona á Roma sa inmortal epopeya; Horatius comunica al esperit llati sa viva y ática expressió. Ja no es la sátira un dart enmatzinat, sinó la bella dicció plena de bon gust, y d'una malicia vital y alegra. La forma sabia de la Grecia resplandeix en sas *Odas*. Cornelius Galus y Tibulus escampan en sas elegias las elegancias dels interiors femenins; Propercius, digne hereu de Cátulus, canta en versos plens de foch las pertorbacions del cor y dels sentits, y Ovidius extrema la tendencia sensualista, apoyat per una inmensa llibertat de costums. La prosa arriba á sa perfecció ab Titus Livius, y sos passatjes plens d'esplendor y de colorit tenen una vivacitat d'analista qu'encanta. Sa dicció ampla y abundosa era comparada pels seus contemporanis á un riu de llet fresca que brollés sempre.

. . . .

(*Seguirá.*)

IMPRESIONS DEL PIRINEU

I. — Prólech

Quina emoció més gran la meva, quan per primera volta anava cap al Pirineu! Ab dos companys vaig surtir de Camprodón. De Camprodón á Setcases, quin camí més hermós, y quina alegria més creixent á mida que'ns acostavam al Pirineu! Caminavam depressa, ab un desitj inexplicable de veure, de sentir, de rabejarnos en l'amplada d'espay que'ns prometian las crestas de las montanyas del fons, que'm feyan l'efecte d'un cant sublim, quinas estrofas llegia tan de correguda, que de sa hermosura'n conservo, esboyrat, difús, un aplech de colors sens ordre, els uns sobre'ls altres, peró disposat de manera que n'aprecio distintament els tons més marcats. La encisadora imatje de Las Rocas, la soletat y negror de Llanás y Vilallonga, las extensions á dreta y esquerra cubertas d'herba que's gronxolava, el Ter desbocat esmunyintse entre'ls códols á nostres peus, y al lluny tacas de neu que's multiplicavan á mida qu'anavam fent camí...

Caminavam sense dirnos res, corpresos

per un no sé qué que'ns enlayrava y'ns empetitía alhora. Si haguessim volgut parlar no hauriam, potser, sabut qué dirnos.

—Aviat serém á Setcases — digué'l guia interrompent el silenci que ja no torná á regnar entre nosaltres, puig ens desferem en esclats al véurens en ple Pirineu. Y caminavam encara més depressa pera endinzárnoshi més, y avensavam el cap pera descubrir el poble, y sentiam una frisansa inexplicable, y giravam la vista rápidament de l'una banda á l'altra, com si busquessim un isart, ó com si vulguessim descubrir algún dels remats de xays que fins al endemá no haviam de trobar.

Per fi ovirarem el poble; el qu'anava al devant ho anunciá ab un crit, y tots responguerem cridant també, bojos d'alegría, sense saber lo que'ns passava, com si de prompte haguessim descubert un nou món ó haguessim trobat una fórmula infalible pera prolongarnos eternament la vida.

Encara'l poble era lluny, y al girar un revolt del camí'ns trobarem de mans á boca ab una paret; la troballa'ns aumentá l'alegría y'ns posarem á cantar; mes, al acabarse la paret, sentirem com si una ratxada de vent ens ennuegués. Pararem al punt de cantar y'ns descubrirem en silenci. La paret que acabavam de passar no era de cap casa de Setcases. Era'l resúm de totas, era'l prólech de las impresions que cercavam al Pirineu: un cementiri!

II.—Al cim del Bassidés

Dalt de la carena,'l cor quin batre protestant del cansanci! Els ulls quin parpelleig, emborratxats de llum! Quin espectacle! A baix, á l'una banda'ls estanys de Carensá, á l'altra las fonts del Ter, y á dreta y á esquerra y per tot, montanyas y més montanyas, reyalme magnifich...

Desd'allá dalt veyam tota Catalunya, la de Fransa y la d'Espanya, sense ratllas en lloch, sense fronteras ni divisions, tota una, tota d'un mateix to, cendrosa de cap á cap, color de melangía, extesa á nostres peus, enviantnos, servintse del vent finissim y hermosament prenyat d'armonia, el ressó de la seva veu que'ns fereix el cor suaument, sense notas discordants de penediment ni crits estridents de protesta.

Ratllas ni fronteras, no n'hi han dintre de Catalunya, mes en sos limits si que n'hi han. Jo las he vistas desde'l cim del Bassidés. La Catalunya de Fransa, separada de la Fransa oficial per l'horitzó; la Catalunya d'Espanya, separada de la Espanya oficial per l'horitzó y á més pel pich més alt de la Malehida dels cabells blanchs, sempre descuberta respectuosament devant de la terra catalana. Curullada de blanca neu, heralt de puresa, desde'l limit de nostra patria sembla que cridi, demani y exigeixi puresa, blancor, pera entrar á Catalunya.

Montanya Malehidá, benehida sias.

III. — A la ventura

Vagar errants pel Pirineu, perduts, sense guía, sense saber hónt cau á punt fixo'l món edificat per'arredossarshi, sense poder amidar el temps com á terme de nostra perdua, fins perdre la esperansa... Quina impresió més fonda! Qu'es gran, inmensament gran, una montanya del Pirineu pels pobres parássits perduts!

Anavam tres... tots tres som sempre diferents y ben sovint enemíchs allá baix en el món dit civilisat, en las ciutats ajassadas al pla, en la societat que moriría borratxa de llum en aquells cims. Algunas de las classes estúpidament creadas en ella,'s personificavan en nosaltres, y si al pla sempre s'exteriorisan las diferencias, allá dalt ni las sentirem; estavam perduts, ens feyam la ilusió de que la desgracia'ns agermanés, ens estimavam ab deliri y eram tan lliures, que l'excés de llibertat ens espantava.

Ni casi divisió material hi havía entre nosaltres; tots tres guaytats de lluny ens deviam confondre en un punt com una roca cayguda ó com un isart abatut, y guaytats d'aprop també'ns confoniam: eram tres sers diferents y una sola ánima, una sola inspiració, un sol alé.

Lo que un de nosaltres proposés, era acatat inmediatament per tots tres; sense la més petita observació, la voluntat de cada hu estava anulada; no hi havía més que una sola personalitat, com era un el sol que'ns amarava de llum.

Caminant al etzar trobarem una vacada, y al sentirnos orientats veyent el pastor que'ns guiaría, la trinitat fou desfeta, las diferencias ressurtiren y quedarem altra volta separats.

Cada hu ja tenía un criteri diferent. L'un

s'empenyá en sostenir qu'encara que no haguessim trobat al pastor hauriam arribat á aixopluch, l'altre sostenia lo contrari, y'l tercer, sense fer cas ni d'ells ni del pastor, s'entretenia arreglantse la indumentaria.

Y las diferencias s'exteriorisaren. Al pastor, després que'ns hagué guiat, l'un li pagá el servey ab una encaixada, l'altre li allargá la bota, y'l tercer li doná una moneda.

IV.—A Setcases

A Setcases, al vespre, tothóm s'está á la porta de ca'n Musicas, ab las mans á la butxaca y sense dir paraula.

Del devant de ca'n Musicas mateix, ahont ens aculliam, surtí la mestressa que'ns cridá á la taula. No hi havia ningú á dintre, y mentres estavam sopant, sia pera fernos companyia, sia per curiositat, un á un aná compareixent tothóm, donant la bonanit, assentantse á un cantó y altre de la taula y quedantse drets per allí á la vora quan la taula fou plena.

Entre'ls concurrents hi havía dos carrabiners; l'un jove de vint ó vintidós anys, alt, escardalench, ab més cara de senyoret passejant de ciutat que de carrabiner trescador del Pirineu; l'altre, d'uns trenta, d'un posat estupit y aturat. No era extrany: havia arribat el dia avans de Galicia y no entenia una paraula de catalá. Tant era aixís, que'l jove invitá á tots els del poble á que li diguessin porch, que no ho entendría. Fou acceptada la proposició, y als pochs segons tothóm li donava'l consegüent «bonanit porch!», al que contestava mitj rihent y movent el cap com si li haguessin donat la bonanit sola. Tothóm hi reya á la seva espatlla, y aquellas riallas m'indignaren tant com els cobarts insults que li havian dirigit.

El pobre carrabiner, gallego ó castellá, d'amunt ó d'avall, havia anat á Setcases, home com tots, pera resoldre'l problema de la vida, y se'l saludava ab el despreciatiu «bonanit porch!»

V.—Epílech

De retorn del Pirineu ens aturarem uns quants dias á Sant Quirse de Besora, pera disfrutar de la magnificencia de sos voltants.

Una tarda bellíssima'ns estavam asseguts á la vora del Ter, que hi passa quiet, ample y majestuós, cansat de saltar y de cridar jugant ab els códols qu'ha aprés á coneixe desde sa naixensa y que l'esbullan continuament, no deixantlo tranquil fins que se n'entra definitivament per la terra baixa.

Mitj assentats, mitj ajeguts sobre l'herba, ens estavam parlant de mil cosas diferentas tractantlas baix tots els aspectes com solen ferho'ls joves quins cervells están carregats d'ilusions. Notas tristas y alegras, riallas y sospirs, disputas y renys, en serio y en broma, tot ho barrejavam apilotantho sense concert com si nostre únich fi fos gaudir el bell desordre forjat per nostra esbojarrada fantasia.

Al enfront, á l'altra banda del riu, desde la carretera que s'endevina á mitja montanya, fins á baix á l'aygua, s'hi passejavan furgant, cercant brins d'herba, una remada de xays, que al esclat del sol que hi queya rabent, produhian un hermosissim efecte.

La carretera's lliura del abim que té obert al costat per una petita valla d'obra de cosa d'un pam d'amplada. Per demunt d'aquesta valla, correnthi com per un camí gens perillós, mitj nu, ab las mans plenas de rochs, un xich encorvat, guaytant aquí y allá, cridant continuament als xays, hi havia'l pastor que resplandint de bellesa ab sas carns enrojidas pel bes del sol, semblava un deu grech que menyspreuhés el risch d'estimbarse y anar á parar al riu botent de códol en códol, com els rochs que pera ordenar als xays etjegava.

Quin espectacle més hermos! Quina impresió més fonda! L'home, el rey de la natura, el més bell dels sers creats, radiant de llum en la inmensitat, apareixia seré, agermanantse, identificantse ab la naturalesa, que aspra ó delicada, bella ó feréstega,'s presenta sempre núa tal com es.

Devant d'ell mon esperit s'enlayrava, me sentia gran devant de sa grandesa, y pera expressar ma admiració vaig obrir la boca, mes no puguí dir ni una sola paraula; per mon cervell passaren, en romiatje rapidissim, ideas, religions y edats, y com la impresió d'un somni rebech, me quedá al cervell el recort d'aquella adoració, d'aquell culte á la hermosura superba del home.

R. Folch y Capdevila.

Barcelona, octubre, 1902.

EPÍLECH

Al vici abandonat, girant espatllas
á la virtut que á pler y falaguera
besa á n'el home qu'ab afany la cerca,
deixas la mare, els fills y fins la esposa,
aquella santa que virtuts á dojo
ha escampat á tot temps, que tant t'estima.

A redós de l'arcoba ja no s'ouhen
xiu-xiuheigs de paraulas entre besos;
l'alegría ha enmudit, tot es tristesa;
al devant d'una imatje, agenollada,
la esposa parla:—Oh Deu! ¿per qué no'l guías
pels bons camins que á la bonansa duhen?—

El ciri espurnejant com qui somica
y la mosca qu'entorn vola insegura,
sembla que, condolguts de la tristesa
qu'afligeix á la esposa y l'aclapara,
també pregan á Deu perque retorni
la pau perduda en aquell lloch de festas.

De sobte, una ventada esglayadora
pel balcó mitj obert entra en la cambra;
apaga'l ciri, s'estremeix la esposa,
y llensa un fort sospir, mentres murmura:
—Tant que l'estimo!—en la terrible fosca
cercant aquell capsal desert fa días.

Aquell llit nuvial que sols recorda
festas plasents com nits de maig serenas,
bells raigs de llum d'aquella primavera
hermosa com del sol una surtida,
avuy sols un costat la testa aguanta
de la muller qu'espera amant, plorosa.

Espera! No vindrá: Massa l'estrenyen
els flonjos brassos d'una dona impura,
massa li plauhen las brutals caricias
d'aquella dona que per l'or atreta,
trossos d'honra á tothóm brinda en penyora
de joyas y tresors á la vegada.

Espera! No vindrá: Després quan deixa
saciat, la dona que'l reté en sos brassos,
atret pel joch, al joch se llensa cínich;
al costat de la taula ahont rodolan
els daus descompassats, febrós s'acosta
posanthi un grapat d'or ab má insegura.

. . . .

Quín afany, quína febre que'l devora
de seguî'l camí recte que voldría!
Mes ja no hi es á temps. La pobra esposa
ha mort de consumpció y ara'l rebutjan,
y no'l volen prop seu, els fills que quedan
expiant els seus mals, orfes de mare.

JAUME TERRÍ.

NOVAS

Al teatre Principal hi han actuat aquesta setmana'ls célebres actors de la *Comedie Française* de Paris Mlle. Bartet y M. Le Bargy. D'ells y de las obras qu'han representat ne parlarém ab la extensió deguda en el vinent número.

—

Hem tingut la satisfacció d'abrassar á nostre benvolgut amich l'eximi escriptor italiá en Joseph León Pagano, que passará alguns dias entre nosaltres pera continuar sos estudis sobre la moderna literatura catalana y sos més notables cultivadors.

—

En l'article *Els avansats y'ls qu'avansan*, original d'en Salvador Albert y publicat en nostre darrer número, s'hi troba un erro que cal corretjir. Allá hont diu: «Els *avansats* s'enforteixen en sanitós reculliment,» llegeixis: «Els qu'*avansan* s'enforteixen...» etc.

—

L'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» doná'l passat diumenge una vetllada necrológica en honor als defensors de nostras ideas qu'han mort durant l'última anyada. El president en Lluis Marsans pronunciá un discurs apropiat al acte, y diferents socis llegiren las necrologias d'en Bartomeu Robert, en Geroni Rosselló, en Jacinto Verdaguer, en Marián Escriu, etc. Se llegiren poesias dels autors esmentats, y's tancá l'acte dedicantse un recort als artistas extrangers morts enguany.

—

S'ha publicat el veredicte dels Jochs Florals de Gracia que, organisats pel «Centre Catalanista Graciench», s'hagueren de suspendre com tantas altras festas semblants el passat estiu.

Llavors ens trobavam en estat de siti, peró ara que no'ns hi trobém... tampoch se pot celebrar cap acte que tingui relació, d'aprop ó de lluny, ab el Catalanisme ó ab la cultura pública. Y si no, qu'ho digui'l governador civil, que no ha consentit que'l poble anés en manifestació á portar coronas á las tombas d'en Robert y d'en Verdaguer. ¿Y encara dirán que'ls centralistas no son enemichs de la cultura de Catalunya? Senyor Manzano, vosté que indirectament trevalla pel nostre compte, fássils callar.

—

En l'establiment d'en Jaume Sans (Boqueria, 32) s'han posat á la venda unas bonicas agullas catalanistas, pera corbata, en las que hi há un elegant relleu representant el cavaller Sant Jordi matant al drach, é hi campeja en un cantó l'escut de Catalunya.

—

Publicacions rebudas:

Pastoral del bisbe de Perpinyá als fidels de sa diócesis anunciántloshi la restauració de

la iglesia abacial de Sant Martí de Canigó. Es notable aquesta pastoral, literariament considerada, y ademés pel profond sentiment de patria que respira. En ella's fa veure la gran importancia que té la restauració que's projecta d'aqueixa joya arquitectónica de nostra antiga Catalunya, ab tanta inspiració cantada pel sublim cantor de *Canigó*. Una vegada més el bisbe Carsalade du Pont fa honor á la seva fama de bon sacerdot y bon catalá. En l'exemplar qu'hem rebut acompanya al original catalá la traducció francesa.

Tarjetas postales ilustradas «*Hojas Selectas*.» Se n'han publicat set series, que'ns han sigut enviadas, essent ben variada la ilustració de las mateixas. Cada serie té sis tarjetas y's ven á 60 céntims, podentlas obtenir á mitj preu els suscriptors de dita revista.

El Tipismo, revista mensual de la escriptura mecánica y arts análogas. S'han publicat á Barcelona dos números d'aquest periódich, contenint curiosos datos sobre las máquinas tipiadoras, sa historia, tipistas més hábils, etc.; acompanyanthi també llissons de tipisme y exemples gráfichs de primorosos trevalls realisats ab las máquinas d'escriure.

Gerona, per B. Pérez Galdós. Séptima edició del epissodi nacional d'aquest títul, pertanyent á la primera serie dels publicats per l'eminent novelista canari. Preu, 2 ptas.

La nit dels Ignocents, ó *Los municipals burlats*, saynete en un acte y en prosa, original d'en Ramón Ramón y Vidales. Coneguda es la vis cómica y'l domini de la escena d'aquest autor, que lográ un altre éxit al estrenarse aquesta obra en el Teatre Catalá (Romea), la nit del 28 de desembre de 1901. Preu, una pesseta.

Catalunya Nova, portaveu de la societat del mateix nom. Número únich y extraordinari. El producte de la seva venda's destina al monument de Jacinto Verdaguer. Hi há tres trevalls inédits del gran poeta, y varias composicions á n'ell dedicadas per Gual, Pujol y Brull, Maragall, Viura, Apeles Mestres, González de Quijano, Nonell, Jaurés, Ferré y Roig, etc., y tres grabats reproduhint un retrat de Verdaguer, un autógraf del mateix, y la corona que li fou dedicada'l día dels morts en virtut de la suscripció popular iniciada per «Catalunya Nova». Aquest número's ven á 10 céntims.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

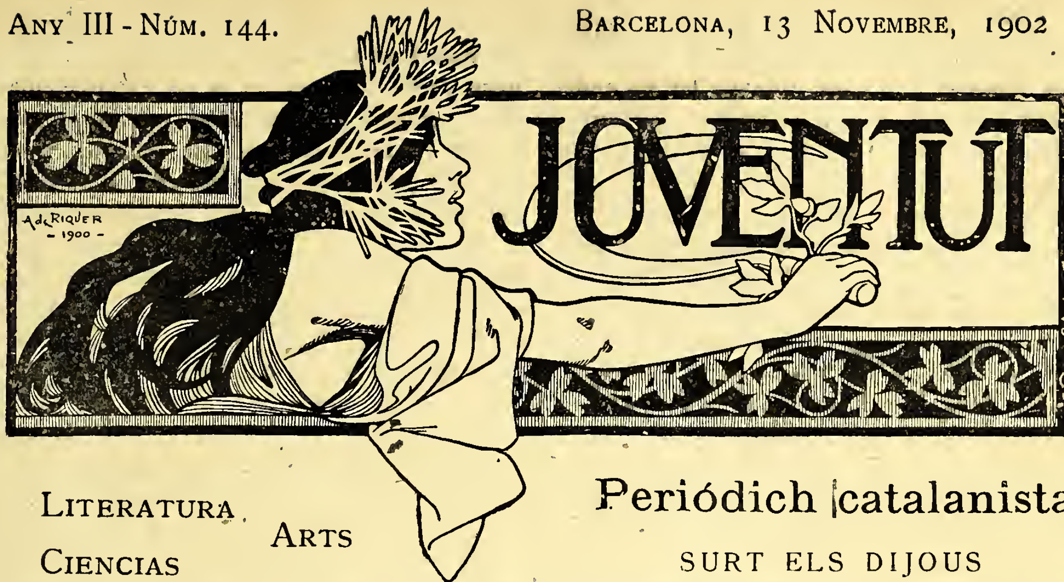
No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetas.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
EXTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

ANY III - NÚM. 144. BARCELONA, 13 NOVEMBRE, 1902

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

BIZANTINISME

En tot el món se lluyta incessantment per la vida, pera ferla més ampla, més intensa, més lliure. Anhels de renovació y de ditxa bategan en tots els pobles de la terra, impulsant, com sava feconda, totas las energias y totas las activitats humanas. Y ab aqueix esfors comú, ab aqueixa acció conjunta, entonant un entussiasta himne al trevall, á la llibertat, á la justicia, va fent via resolta y decidida la Humanitat entera cap á la ciutat nova, cap á la terra de promissió ahont té l'ideal humá tota la seva expansió y tot el seu desenrotllo, sense trabas qu'encongeixin l'esperit y sens imposicions qu'anorrehin las energias y las forsas.

Mes hem de reconeixe ab profonda pena que á n'aqueixa acció de la Humanitat hi falta un poble, el nostre poble, hi falta Espanya. No es d'avuy aqueixa deserció de la nostra terra del trevall y de l'acció humans. Es ja secular. Ve dels comensaments dels temps moderns, de quan els pobles, guiats pel far lluminós del lliure examen, y alentats per la sagrada llibertat de la conciencia (fonaments un y altra de tots els drets y de totas las llibertats), buscavan en la expansió y en el desenrotllo d'un nou dret, del dret humá, major expansió y major desenrotllo á la personalitat humana que surtia ansiosa de vida de las ombras y de las tristesas de la Edat Mitjana.

No varem nosaltres seguir tal moviment, ans al contrari, ab totas las nostras forsas ens hi oposarem, y ab una tenacitat digna de mellor causa varem vessar á doll la nostra sanch per diferentas encontradas d'Europa, quedant marcats desd'allavoras per la Historia ab el sagell ignominiós de fanátichs y d'intolerants.

Y aixís varem plantarnos en el sigle XVII, del que no hem lograt surtirne, malgrat que

la forsa expansiva del progrés, contra la nostra voluntat, ens hagi obligat á fer via endevant y'ns hagi revestit y adornat ab institucions y formas dels pobles moderns, que'ns han dat apariencias de poble civilisat y progressiu. Aqueixas formas y aqueixas institucions no han arrelat en la nostra ánima, no han pogut formar part de la nostra substancia, y si en altres punts han sigut útils y fecondas pera l'avens y han sigut fonament del dret y garantia de la llibertat, aqui han resultat complertament estérils. El mateix parlamentarisme, qu'ab tots els seus defectes no's pot desconeixe qu'en altres paissos ha estat una barrera contra la tirania y lloch hont s'han discutit totas las qüestions fondas qu'en el transcurs dels temps han agitat els pobles, s'ha convertit aqui en un joch malabar de paraulas, hont han triomfat sempre é imposat las sevas opinions y'l seu criteri els qu'han possehit més recursos oratoris, que no sempre han sigut els més útils y'ls que tenian més rahó.

Per axó han sigut xorcas á Espanya las institucions novas y progressivas. Y si alguna vegada han demostrat la seva desconsoladora infeconditat, may com en els temps actuals, en qu'es verament aclaparadora, de tal manera qu'ab ellas son absolutament irremediables totas las desventuras y totas las miserias y totas las desditxas que sobre la nació pesan.

Es tal l'estat de buydor en totas las manifestacions de la vida y en tots els elements de la nacionalitat, que á ningú preocupan las fondas qüestions que portan revolta la Humanitat. Aqueix estat d'inconsciencia'l pateix tothóm apart raras excepcions, y lo mateix se troba á dalt, entre'ls que disposan de la fortuna y del poder públichs y entre'ls que poden gosar del benefici de la educació, qu'entre'ls de baix, entre las víctimas de la incultura, de las opresions del poder y de las injusticias socials. Y no solament els organismes governamentals abandonan l'estudi de las qüestions qu'avuy están per tot en debat, desde la del regim local, cada dia per tot més imperiosa, á la social, cada dia també més imperiosa, sinó que fins els que's titulan radicals y enemichs del regim actual y s'assentan en el Congrés dels Diputats, consumeixen sa vida en las mateixas buydors y en la mateixa inconsciencia; y en lloch de discorre en el si de l'anomenada Representació Nacional sobre assumptos tan serios y perillosos com el del problema agrari d'Andalusia, per exemple, s'entretenen en posar en ridicul als ministres per si anavan á peu quan el viatje de don Alfons ó per si portavan una guerrera vella, cosas, com se veu, trascendentalissimas y á propósit pera resoldre aquell problema conforme ho exigeixen la justicia y'l dret á la vida que tenen tots els homes de la terra.

Y l'estat del Parlament es una gráfica y exacta representació del estat nacional. En tots els ordres de la vida nacional priman las qüestions mesquinas y verament ridiculas, y sols per petitesas y per futilitats de tota mena se mouhen tots els organismes que la vida nacional integran. Res gran enlayra'ls cors ni expansiona'l pensament, de tal manera que's troba avuy Espanya en situació parescuda á la del Baix Imperi, quan en els llindars de la Edat Moderna (que portava en son si tan grans y transformadoras qüestions) y ab els turchs colpejant furiosament á sas portas, s'entretenian els ciutadans en discussions ridiculas, en veras *logomaquias*, que cap finalitat tenian pera l'avens y pera la seguritat de la nació.

Si'ls fets se repeteixen en la Historia, si causas semblants determinan efectes semblants, donat el nostre bizantinisme, ¿haurá arribat pera Espanya una hora trista é ignominiosa com aquella del Baix Imperi? Els temps actuals son de vida, es á dir, son de llibertat y d'avens. Tinguemho present sempre, com á guia de nostras accions y per norma de nostra vida. Y tinguém present també que sols poden aspirar al respecte dels altres pobles els que viuhen una vida forta é intensa, animada pel trevall, garantida pel dret y magnificada per la llibertat.

FRANCISCO PI Y SUÑER.

DE PINTURA CATALANA

Quin sigle'l sigle xv! May s'havia vist tal floreixement en l'art de la pintura. Se conreuhavan naturalment altras arts, l'arquitectura ja comensava á decaure, mes la pintura estava en son apogeu, y bé pot afirmarse que cap més sigle ha vist després el nombre d'artistas qu'ell vegé y l'esplet d'obras mestras que aqueixos artistas produhiren. Els temps eran de viva renovació, y del decandiment d'un art vell que no moria, sinó que's transformava en un art nou qu'anava á náixer, ne brollava l'espetech lluminós d'un gran art que tenia sa forsa en la frescor de la joventut y sa poesia en la sensibilitat de la vellesa; hi havia en ell quelcóm de la sinceritat del nin, de la forsa del home y del decandiment del vell.

Al descendir la pintura de la cúpula de mosaichs al mur y d'aquest al retaule, y al pujar de la miniatura del missal fins al altar, dava un pas cap á sa independencia afortunadament encara no arribada; se sentia ja ab prou valor pera gallejar y pendre tanta importancia com l'arquitectura y la esculptura. Tot contribuhia á son major desenrotllo: el sentiment cristiá ab son misticisme devia tindre predilecció per la menys material de las arts plásticas. Els monastirs foren nius de monjos artistas, peró ben prompte saltá l'art la paret del convent, y'ls laichs conreuharen la pintura conduhintla ab més llibertat cap á un gran moviment. Els municipis de las ciutats naixentas y de las vellas, desde últims del sigle xi havian anat conquistant furs y privilegis que las feyan devenir prósperas apoyadas pel poder reyal contra la noblesa, y als sigles xiv y xv gosaren de periodes d'esplendor, y las catedrals superbas, y las casas comunals, y las capellas de las diversas corporacions y gremis, y las llotjas de mar competian en riquesa y sumptuositat ab els palaus reyals y ab els castells dels nobles. El sentit artistich de la Edat Mitja, tan propi, tan caracteristich y tan sencer, ho impregnava tot, y bé pot afirmarse que cada mestre y cada fadri de las diversas industrias conreuhadas, era un verdader artista sens esforsarshi. Y que no'm diguin qu'en aquell temps se trevallava ab patró, perque sempre en tot lo qu'he vist d'aquell estil, ferros ó vidres, robas ó mobles, retaules ó iglesias, sempre hi he trobat quelcóm d'imprevist, quelcóm de inédit dintre l'ambient general de l'época. L'art se respirava en l'atmósfera, y dada la constitució politica de la major part de las terras d'Europa, dividida en petits estats ó repúblicas, l'art havia d'ésser per forsa local; l'esperit del temps era individualista, y d'aqui aquesta maravellosa varietat en la producció artistica. Encara no havia vingut el Renaixement ab sas corrents nivelladoras, resucitant l'esperit centralista del malehit y corromput imperi romá, que desd'alashoras ha empestat la vida politica d'Europa.

Aixis veyém que á Italia, qu'encara que portant sempre latent el germen de l'antiguitat, está ben impregnada del esperit cristiá y dividida en petitas repúblicas, l'art local pren una embranzida vigorosa. Siena y Florencia ahont Duccio y Cimabuë fundan l'art italiá, Perugia, Pisa, Verona, Milán y Venecia, dintre del sagell inevitable del temps tenen son art ben diferenciat, ben seu; y encara més: dintre cada ciutat, cada artista té quelcóm heretat del seu mestre y quelcóm de personal; ha aprés, peró ha evolucionat empés pels vents de renovació. Aixis mateix succeheix al Nort, á Bruges y Colonia, ahont fundan l'art purament góthich Hubert y Joan Eyck y Guillém d'Herle y Esteve Lochner, y ahont Gant, Anvers y Bruselas, Praga, Munster, Nuremberg, Augsburg, tenen sas tendencias locals, si bé més homogenias que las del mateix temps á Italia, prou diversas pera que al veure un'obra's pugui coneixe sa patria y son autor, el que la major part de vegadas no hi deixava més firma que'l rastre de sa personalitat.

Lo mateix succehia y tenia de succehir á Catalunya. Nostre estil local está ben determinat, y ningú que's precihi d'inteligent confondrá una pintura catalana ab una del Nort ó d'Italia; y ab tot no volém parlar d'*escola* catalana perque creyém qu'en aquell temps encara no's pot aplicar ab propietat el nom d'escola. Aquest mot té sa vera aplicació á Italia á fi del sigle xv y durant tot el xvi, quan ja'ls pintors eran grans artistas, y fundavan escolas y tenian imitadors servils, y duyan ja, en aquest fet d'exagerada

veneració al gran mestre, el corch de la decadencia.

Pera compendre y apreciar als sincers artistas del sigle XV, ens hem de fer cárrech de sa manera d'ésser y de lo que representavan dintre aquella societat. Eran mestres pintors y dauradors, y no's diferenciavan gran cosa (sobre tot aqui) dels que practicavan altres oficis; tenian obrador ahont patriarcalment trevallavan ab sos fadrins y aprenents, si fa no fa com els esculptors de sants d'ara. *Endrapavan* y *enguixavan* las taulas, dauravan á full d'or batut ó á *colradura*, molian sos colors y'ls lligavan ab tremp de rovell d'ou, ó ab cola de pergami barrejat á voltas ab l'ou, ó bé ab llet de figuera, y obtenian ab aquests y altres tremps una fixesa y un vigor en els colors que desafian l'acció destruhidora del temps. En cambi'l procediment era dificilissim de factura, y havian d'anar superposant capas de color y modelant ab ratlletas. No's creyan ésser ni més ni menys que'ls altres mortals, eran artistas sense *panache* y sense gloriola, puig rarament figura son nom en sa obra, y firmavan contractes ab els gremis ó corporacions, abadias ó municipis, després de regatejar el preu y estipular precisament las condicions. Els preus á que's pagavan las obras no eran molt elevats (encara qu'hem de tenir en compte'l major valor del diner avans del descubriment d'América) aqui á Catalunya, peró no devia anar tan malament l'ofici quan tants s'hi dedicavan, fins al punt de que (segons en Puiggari) durant el sigles XIII y XIV s'exportavan retaules als estats vehins, y durant els XIV y XV se té noticia de que trevallavan á Catalunya un pintor saragossá, un cordobés, un de Siena, un de Navarra y varis alemanys.

Una circunstancia digna d'atenció es la diferencia de temps ab que'ls pobles artistas d'Europa senten la forta influencia del renaixement de l'antiguitat. Mentres Florencia (1) es la capdevantera del renaixement, á Siena, á Milán, á Verona, á Perugia, á Venecia encara están de ple dins de las antigas prácticas; á Flandes no hi penetra la influencia llatina fins á Quintí Mateys (1460-1530) y Joan Mabühse (1470-1532). A Catalunya, Rosselló y Valencia, malgrat certa influencia italiana, continúa la tradició gótica fins al primer ters del sigle XVI.

Aquest retrás, junt ab la gran ornamentalitat que's va dant als retaules, que van prenent més grans proporcions á mida qu'avansa la quinzena centuria y passan dels puntillats y gaufrats d'or dels campers primitius als richs esgrafiats de las robas, als relleus y estofats més sumptuosos, ja dona un carácter á nostra pintura. Els extrangers que s'estableixen aqui s'adaptan á las condicions de las comandas y al gust del pais, á la vegada que empeltan á la nostra pintura quelcóm de lo qu'ells saben; y d'aqui'n neix una barreja del carácter hierátich que donan els daurats ab una certa perfecció de formas y recursos de pintura y colorit que'm sembla ben propia del art catalá. Quan ja de tot arreu ha desaparegut l'or de las pinturas, aqui brilla ab tot son esclat. Mentres á Italia ja pintan Lleonart, Miquel Angel y Rafael, y á Alemanya Holbein y Durer, aqui encara pintém retaules.

Ademés del citat, existeixen altres carácters dificils de reduhir á un ordrenat análisis, perque en moltas obras de l'actual Exposició d'Art Antich s'hi notan rastres forasters y cosas propias que's fonen ab agradable armonia y donan una sensació d'agredols simpática ó no segons els cassos.

En els assumptos ja hi trobém quelcóm de propi. Generalisant molt al engrós, podriam dir que al Nort tenen predilecció per pintar la passió de Crist, á Italia per pintar *Madonnas*, y aqui vidas y martiris de Sants. Cada poble, cada iglesia, cada gremi, tenian (com tenen ara) sos sants patrons, als que no's descuydavan may de dedicar un retaule á compartiments, ahont la vida del sant se desenrotllava.

Y en lo que sobressurtian els artistas catalans era en pintar els rostres innobles, bestials dels sayons y butxins, plens de carácter y contrastant ab la expressió beatífica del sant martiritzat. Els ángels, dimonis y animetas desempenyan també un paper importantissim, y son ben diferents dels alemanys.

SEBASTIÁ JUNYENT.

(Seguirá)

---

(1) Massolino y Massaccio (1423).

CABÁS DE POBRE

Determinisme.

Quan vegis las dauradas fullas encatifar els caminals; quan vegis la terra enmantellarse de blanca neu, no ploris pas. ¿Cóm ho fariam per'arribar á la Primavera, sense passar per la Tardor y l'Hivern?

Observa.

Quan vegis el mar tornarse vert com una esmeragda, roig com un clavell ó blau com l'infinit, no't creguis pas qu'es ell qui cambia: guáytat els núvols que't passan sobre'l cap.

Desprecía.

Guayta'l combat ferotje que las onadas entaulan contra las rocas, y aprén d'aquestas á ésser ferm é inconmovible al atach que las passions dels homes entaularán contra la teva personalitat. Després del temporal, las rocas tornan á surtir á flor d'aygua; han sufert un desgast infinitessimal, peró están més netas y lluhentas.

Fixemnos y no com el mussol.

Cada día, quan veus el Sol surtir de darrera la ratlla del horitzó, ja fa estona que'l tens devant dels ulls. Aixis la veritat tots els homes no la veuhen sinó molt després que un altre home'ls hi ha posat al devant.

Fem nosa.

Res m'ha donat una idea de la vida que m'hagi impresionat tant, com veure ploure en el mar.

Adquirím *forma* y vivim; se'ns veu, se'ns palpa, se'ns sent. No som sinó un *núvol* de materia. Morim y *plouhém* sobre la terra. El núvol ha desaparegut, y es precisament allavors quan surt el sol... pera'ls altres.

Silenci.

Terra endintre y mar endins he observat que'ls que s'odian, com més publicitat donan á llurs odis, més ditxosos son; y als que s'estiman els he vist silenciosos cercar els recons pera isolarse.

Feblesa.

Las bassas d'aygua verda son corprenedoras els capvespres. En son fons pastós reflexan fredament la llum que's cola al travers del fullám dels arbres vehins. Engolan ab golafrería la silueta dels taronjers, peró sembla pláurelshi més la dels xiprers per ésser més tristos. Se comprén que s'hi hagin negat forsas criaturas. Las bassas d'aygua verda son misteriosas, y'l misteri atráu; las ánimas dels infants son senzillas, y lo senzill se deixa atraure.

Sistemas.

I.—¿Qué ho fa que tu ets el qu'heus més peixos?

—Perque soch qui vora mar hi passa més horas.

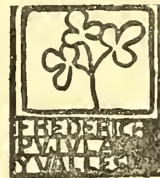
II.—¿Qué ho fa que tu ets el qu'heus més peixos?

—Perque soch el que mellor esco.

Humanitat.

Quántas vegadas la vegeren navegar ELS POCHS qu'anavan á veure surtir las barcas! Va enfonzarse un jorn, y allavors TOTHÓM ne feu esment.

Aixis, quan cau, TOTHÓM sab qu'existia una dona.

TEATRES

ON NE BADINE PAS AVEC L'AMOUR.—LE MARQUIS DE PRIOLA.

Per primera vegada, verdaders primers actors de la Comedía Francesa s'han dignat fernos una visita.

Mlle. Bartet y Mr. Le Bargy, dos *societaires*, han actuat en el Teatre Principal donantnos com á plats forts dugas obras de género ben distint, com si volguessin mostrarnos tota la extensió del seu talent artístich: un'obra casi bé clássica d'en Muset, y un'altra que podriam calificar de modernista, en el millor sentit de la paraula, d'en Lavedan.

Més ens hagueram estimat, ja que tenian empenyo en servirnos un'obra clássica, que s'haguessin decidit per alguna de las d'en Molière, que forman part del repertori de la Comedia Francesa. Y no es que creguém que l'Alfret de Muset sigui un dramaturch vulgar. El gran poeta que lográ competir ab Victor Hugo si no per sa profonditat y am-

plitut de concepció, per sa fantasia esplèndida, per son sentiment y per la correcció y armonía d'estil, fou també un notable autor dramátich; peró com á tal no'ns convens com ens convens el poeta.

Se nota en sas obras dramáticas un cert encarcarament y alhora uns descuyts tals en sa construcció, que si no fos per la fina poesía y delicadesa de forma qu'en totas ellas campejan, no podriam perdonarli una pila de defectes qu'en el teatre son capitals.

On ne badine pas avec l'amour n'es una bona proba. Els diferents tipos que l'autor ens presenta, si poéticament son hermosos y delicats, psicológicament ens semblan falsos, borrosos y convencionals. Alguns d'ells com el Baró, Dame Pluche, Maître Blazius y Maître Bridaine, tocan molt sovint en la caricatura, y si bé l'intent satirich del autor —molt conforme ab l'esperit de l'época,— justifica en gran part tals exageracions, no hi há dubte qu'ellas—sobre tot avuy, en que altras costums y altres defectes han succehit als que caracterisaren aquells temps—acaban per aburrirnos, careixent com careixen tots aquests personatjes d'una personalitat verament humana. Fins els mateixos Perdican, Camille y Rosette, entre'ls quals se desenrotlla el drama, els trobém bon xich artificiosos. Cert es que la hermosa Camille, educada en un convent entre pregarias y decepcions, entre sermons y llágrimas, ens representa un'ánima contorbada qu'entrará á la vida ab recel y desilusió; cert es que la ignocenta Rosette se'ns presenta com la encarnació del amor pur, desinteresat y respectuós, amor que mata; cert es qu'en Perdican hi descubrim un model de cavallers, romántich sense falsos idealismes, sentimental sense puerilitats; mes si tot aixó es cert, també ho es que tots ells se comportan en el desenrotllo del drama ab una falta de veritat y fins d'armonia ab si mateixos y ab la situació en que's troban, que no logran conmóurens may. A lo que hi contribuheix en gran manera lo sobtat de las tranzicions escénicas y la puerilitat de recursos que l'autor emplea per'arrodonir l'acció. Tot lo qual no vol dir que no trobém en l'obra escenas ben sugestivas. Ne son bon exemple la gran escena del segón acte entre Perdican y Camille, de gran vigor dramátich, y l'altra entre Perdican y Rosette, d'una tendresa y sentiment exquisits.

Contrastant ab *On ne badine pas avec l'amour*, *Le Marquis de Priola* d'en Lavedan es un'obra psicológica. Al sentimentalisme de aquella s'hi oposan las passions núas d'aquesta; á la excessiva sobrietat de la primera, que fa que'ns mirém ab indiferencia l'acció dramática, s'hi oposa un estudi minuciós de tipos y costums que'ns obliga á interessarnos per personatjes qu'en definitiva no'ns presentan pas un conflicte excepcional. Puig qu'en el fons *Le Marquis de Priola*, si l'hem d'estudiar segons els motllos fets, no es pas un drama; en tot cas el drama sols apunta, y encara es d'una gran vulgaritat. Al final del segón acte, al caure'l teló, descubrim que la mare d'en Pierre Morain, el protegit del marqués, havia sigut la seva amistansada, y fins al acabament del tercer no'ns enterém de que aquell era fill d'aqueixos amors clandestins.

Tot aixó dit en tres escenas, las més fluixas de l'obra. Ab la particularitat de que'l protagonista d'aquest petit drama que no arriba á interessarnos, es també'l tipo més fals y pitjor dibuixat per l'autor. Suprimit tot aixó, *Le Marquis de Priola* guanyaria molt. ¿Que no hi hauria acció? ¿Que hi trobariąm á faltar las tres clássicas unitats? ¿Y qué? Sempre resultaria un'obra interessant, revolucionaria en art si's vol, peró interessant. Y la mellor proba está en que, mal cosida ab aquell petit drama, millor dit, á pesar de aquell petit drama, l'obra es eminentment teatral.

Le Marquis de Priola, més que un drama es un tipo, més que un tipo es un món, un món petit: el petit món de la gent de bé parisenca.

S'ha dit que *Le Marquis de Priola* era'l *Tenorio* modern.

L'homme à femmes y *El Burlador de mujeres* podrian—diuhen—donarse la má. Si, peró ab una diferencia—diferencia essencial:—ab la diferencia de que'l primer es un sér real de vida intensa, y'l segón un sér fantástich de vida llegendaria. Per'xó aquest dona origen á un drama inmoral y aquell á un'obra eminentment moralisadora. No tractarém de demostrarho aixó, perque'ns portaria massa lluny. De tots modos, per lo qu'hem dit del primer y pel lleuger análisis que'ns proposém fer del segón, no será difícil deduhirne tal conseqüencia.

Hem dit que no hi havia drama; sols hi há un tipo, el marqués, que compendia totas las aspiracions, tota la set de plahers, tot l'egoisme y tot l'escepticisme de la meytat mascle del gran món parisench qu'ab la més refinada hipocresia abusa, explota y domina á l'altra meytat. La galanteria—inclosa la francesa—no significa més que una transformació dels antichs procediments. La servitut de la dona, filla de sa inferioritat intelectual, subsisteix com sempre. Mes deixém aixó de banda.

El marqués de Priola—ell mateix ens ho diu—es el descendent d'una familia ilustre; la seva sanch blava s'ha trobat, desde temps inmemorials, barrejada ab els grans crims y'ls grans escándols; de generació en generació'ls titulars han fet honor á la firma, y si en procediments han variat, en el fons son

lema ha sigut sempre'l mateix: *audaces fortuna jubat.* Avans s'empleava la forsa, avuy se emplea l'astucia, peró'ls resultats son iguals. L'antich marqués feudal tenia'ls drets de vidas, hisendas y honras: el marqués de Priola, ab certas limitacions — també alashoras n'hi havian, — conserva encara'ls mateixos drets; especialment l'ultim. Avans eran garantits per las lleys, avuy son consentits per las costums.

Y aquestas costums, caracteristicas d'un estament social que també sembla l'última degeneració d'aquella aristocracia feudal en que'ls ascendents del noble marqués tan dignament hi figuraren, son las que'ns reflecta l'autor brutalment, peró ab veritat. El quadro que'ns ne fa'l mateix marqués es tan gráfich, que no resistim al desitj de copiarlo:

PRIOLA.—... ¿La vida? Ah! ah! M'ha donat tot lo que he volgut! M'ho ha donat tot! ..
MORAIN.—Menys l'amor! Envers ell heu corregut en va: no l'heu trobat may.
PRIOLA.—Perque no existeix!
MORAIN.—Perque sols l'heu buscat en els bordells del plaher!
PRIOLA.—Per lo menys he sigut estimat, jo... com jamay ho serás tu; jo he sigut adorat.
MORAIN.—Malehit!
PRIOLA.—Jo m'he cremat... Jo m'he consumit!... No anyoro res! Hauré passat per la terra fent tot alló que's pot fer de més bell!
MORAIN —¿Y es?
PRIOLA. — Fent ruinas.
MORAIN. — Vos mateix ne seréu una, demá.
PRIOLA.—Y com que jo no he pogut may estimar... al menys os faré veure cóm he sabut odiar! Fins á mon ultim badall escoltaréu mas blasfemias! Y no me'n aniré sens escupir á la cara d'aquest món abjecte, hipócrita y groller, que no m'ha sabut compendre el menyspreu que m'inspiran sas lleys iniquas, sa falsa moral, sas religions, tan buydas las unas com las altras, ab sas promesas d'un no res, ó la estúpida rifa dels seus paradisos y dels seus inferns. . . . .
. . . .

Aquest es el tipo y aquesta es la societat qu'en Lavedan retrata. D'un món podrit sols el cinich n'es rey. El cor no serveix de res pera conquerir las donas. «Engányalas—diu en Priola á son fill,—trepitjalas y desconfia d'ellas, sobre tot de las que's diuhen honradas. Son las pitjors... Solteras, casadas, viudas, totas son iguals, totas son pera tu, totas son de tots...»

Sols se necessita, pera triomfar, cinisme y audacia, y aqueixas dugas qualitats que posseheix el marqués en grau maxim, son las que li donan la superioritat y la victoria. Si'l marqués es irresistible, es perque fa valer sa superioritat; si es adorat, es perque desprecia.

¿Y la moral? se'ns dirá. Fácilment la trobarém. La mateixa dona que troba en el Tenorio'l tipo del seductor ideal, protesta indignada devant del marqués de Priola (1). ¿Per qué una tal diferencia entre'ls dos Tenorios igualment cinichs y d'una audacia igual? Perque aquell seduheix afalagant y mentint, y aquest humiliant y cantant las veritats. Conclusió: si aquell es inmoral perque fa simpátich un tipo repugnant, aquest es moral perque'l mateix tipo resulta antipátich. Y no hi há pas cap dubte que més sanitós efecte produhirá en qualsevol espectadora un'obra que li mostra al nu lo que hi há darrera un seductor pretensiós, que la que li falsifica'l tipo; y més bona llissó podrá treuren del drama d'en Lavedan que li mostra sens embuts el secret de sa inferioritat devant d'un home cinich, que no de la fantástica llegenda d'en Zorrilla, que casi bé li dona á entendre qu'ella, la dona, es un ángel sens alas.

En fí, *Le Marquis de Priola* está dialogat ab aquell garbo, sobrietat y fina intenció que fan d'en Lavedan un dels escriptors francesos més sugestius é interessants; y si bé es veritat que com autor dramátich no fa gala d'una gran concepció, just es confessar que sab construhir escenas y lligarlas ab un art ben exquisit.

Ademés d'aquestas dugas obras, representaren la Bartet y en Le Bargy *L'Etincelle* d'en Pailleron, comedia en un acte delicadíssima de que parlarem no fa gayre temps, y un'altra comedia en un acte d'en Dumas (fill) titulada *Une visite de noces*, tan convencional y falsa com las pitjors del celebrat autor del *Demi-monde.*

La primera impresió que rebém al veure en escena á Mlle. Bartet y Mr. Le Bargy, es de sorpresa. Cap dels actors qu'hem vist, ni espanyols, ni italians, se presenta ab una tal distinció, ab una tal elegancia. Trajos d'época ó trajos de societat els hi cauhen justos, y'l bon gust, senzill y refinat alhora, presideix sa indumentaria d'escrupulosa propietat. La mateixa distinció y elegancia trobém en sos moviments, may violents, en son accionat, sempre expressiu. Tant ell com ella posseheixen una hermosa veu y articulan ab gran netedat, especialment Mlle. Bartet, qu'ab menys facultats que Mr. Le Bargy, ens atráu ab sa dicció armónica. Aixó si, tots dos diuhen ab afectació, sobre tot en situacions dramáticas, y á nosaltres, que no hi estém acostumats com els francesos, ens molestan extraordinariament aquella mena de calderons ab que rematan determinats periodes ó frases á que volen dar forsa. De tant en tant, com si fos el ritme monoton d'una cantarella quin compás portan ells interiorment, una especie de lladruchs surten del fons de sas gorjas ge-

(1) A París, quan va estrenarse aquest drama, va estar á punt de fracassar. Tant se va sentir ferida en sa dignitat «la més bella meytat del género humá».

neralment tan cadenciosas; y aqueixos lladruchs, repetintse molt sovint quan la situació es francament dramàtica, acaban per obsessionarnos, destruhint tot l'efecte de sa correcta dicció. No obstant, hem de confessar qu'entre tots els actors francesos que fins ara hem vist, aquests dos, y especialment Mlle. Bartet, son ben discrets baix aquest punt de vista.

En quant á la interpretació que donan als diferents personatjes, hi há molt que dir. Ens agradan tots dos molt, els aplaudim de bona fe; peró no'ns entussiasman may. Y es que son artistas de composició. Tant ell com ella, potser més ella qu'ell, crean un *rôle*, peró no senten un tipo, interpretan un'obra, mes no's preocupan de sa trascendencia. Ells donan tota la intenció necessaria á la més petita frase, subratllan, ja ab inflexions de veu, ja ab detalls d'expressió plástica, els conceptes més insignificants, y saben treure un partit admirable dels elements més secundaris pera que'l personatje qu'encarnan tingui sempre relleu. Com á bons deixebles de conservatori qu'han triomfat en públich concurs, l'estudi minuciós y detallat del respectiu paper es lo que primerament els preocupa, y cada coma que hi troban de més, ó cada admiració de menys, es objecte pera ells de serias meditacions. Lo qual fa que casi bé sempre, ab tot y dir correctament, á voltas admirablement, totas ó la majoria de las escenas d'un'obra, en conjunt, no'ns donan la impresió d'un tipo rodó y definit. Per exemple Mlle. Bartet, en *On ne badine pas avec l'amour*, ens fa la primera escena perfectament: sembla una santa; després ens fa la gran escena del segón acte, també perfectament: sembla una dona; y per fi'ns fa la escena final bé, segons el seu modo d'interpretarla: sembla una esperitada. Donchs bé: el tipo complexe d'aquella Camille que no té res de santa, que té molt de dona y que dificilment arribará may á *esperitarse*, no'ns el dona Mlle. Bartet. Y es que'l tipo no'l sent, tot y sabentse á la perfecció las diferentas escenas. Y lo mateix passa ab Mr. Le Bargy en *Le Marquis de Priola*. Res més primorós, res més refinadament artistich que'l trevall dels dos actors de la Comedia Francesa en la hermosa escena del segón acte. Gracia, distinció, finura, intenció, sobrietat, etc..., apurariam els adjectius laudatoris y'ns quedariam curts. Peró concretantnos á Le Bargy, el trobarém tot seguit en un'altra escena, la escena ab son fill que, feta també admirablement, ens desorienta; perque un home com el Marqués qu'arriba á dir: «Jo tinch descomptada y no m'espanta la mort, jo fins tinch descomptat un atach d'ataxia ó parálisis», un home qu'arriba á dir tranquilament això, no pot ni deu exaltarse tant com ho fa en Le Bargy. Potser si l'actor s'hagués penetrat més del fons del personatje, no donaria á determinadas frases una interpretació tan violenta.

No podém exténdrens com voldriam estudiant á n'aquests dos actors que contrastan visiblement no ja ab els nostres—pobrets!—sinó ab els italians de talla. Seria curiós un paralel entre aquests y aquells. Peró com qu'avuy no podém ferlo, concretemnos á dir que, á pesar de las observacions anteriors, La Bartet y en Le Bargy son dos actors notabilissims que's prenen l'art en serio y qu'en determinats moments arriban, ja que no á conmóurens, á impresionarnos fondament. Citém entre altras la escena del segón acte de *Le Marquis de Priola* y *L'Etincelle* d'en Pailleron, que un y altre interpretan admirablement; un'altra escena del tercer acte de la mateixa obra entre'l Marqués y Mme. de Savières, en la qu'en Le Bargy també está superior, y en fi, la gran escena del segón acte de *On ne badine pas avec l'amour*, á que'ns hem referit més amunt, que interpretaren maravellosament tots dos.

Entre'ls demés actors sols mereix citarse Mlle. Ninove, de qui ja haviam parlat un'altra temporada. Dels demés poch de bo podriam dirne.

Tant en un'obra com en l'altra hi notarem bastantas retalladas que dificilment podrian justificarse. En la d'en Lavedan s'ha suprimit un personatje importantissim, y tant en aquesta com en la d'en Muset s'ha prescindit de determinats conceptes que sens dubte ofenen las orellas excessivament puritanas del senyors de la Comedia Francesa.

—

Dels demés teatres, si bé s'han estrenat moltas obras, especialment á la Gran Via, no val la pena de parlarne ab detenció. Enumeremlas: *Il Carnavale di Torino*, farsa grollera pera benefici d'en Sainati, *Catenaccio*, *La Marchesa Veauaggi*, *Due Blasoni*, *Il Tochino* y *La Mosca*, totas ellas *vaudevilles* del génere escabrós, adaptats al italiá ab molta llibertat é interpretats per la companyia de la Iggius ab més llibertat encara. D'art verdader, zero.

Al Principal sols ens han donat *Las vecinas*, comedia en un acte de don Carles Miralles, qu'artisticament tampoch ofereix res de particular.

VÍCTOR CATALÁ

«Dramas rurals»

Imprenta del Avens (ortografía usual).

Un dia d'eixos estius passats, devallant de Sant Pere de Roda, anarem á reposar á casa d'uns amichs que vivían en un portet del golf de Rosas... y tot parlant de cosas y altres «aqueixa tarda,—'ns digué'l nostre am-» fitrió tot dinant,—li faré coneixe una per-» sona que l'interessará. Es molt instruhida, » pinta tota mena de quadros, escríu tota me-» na de cosas. Vosté li donará'l seu parer so-» bre'ls seus travalls, parlarán de...etc., etc.»

—Ab molt de gust—vaig respondre, agrahint la intenció obsequiosa que'l propósit inclohía; peró lo que son las cosas! La entrevista no s'efectuá perque... contrit ho confesso... tement lo que'ls italians ne diuhen una *seccatura*, me vaig entretenir y vaig fer tart.

Quin greu me sab ara d'haver tingut aquella por ridicula, perque, segons sembla, la persona que no vaig veure resulta ser l'autor de *Dramas rurals*.

Si'ls informes que uns y altres me donan son segurs, demano á Víctor Catalá que'm perdoni lo meu *peu d'empressement* d'aquella tarda, y llegit son llibre, vista sa gran competencia en materias psicológicas, fins espero me fará la gentilesa d'un somriure amistós al perdonarme; considerant que si vaig retardarme fent complicada partida d'escachs al cassino del seu poble, fou per la temensa, molt verosimil llavors, d'haver de dialogar ab persona que m'era absolutament desconeguda sobre materias tan delicadas, tan intimas, com las que'l meu amich havía apuntat en son programa.

Repeteixo encara que ma recansa es molt sincera d'haver fallit la ocasió d'enrahonar ab qui, per més modestia que son exterior reveli, per més insignificancia qu'en sas paraulas parladas vulla posar, ha de trahirse per forsa als ulls d'un interlocutor que no sia sort ó cego.

Peró qué hi farém! Aixís transcorre la vida: desitjos que no's poden satisfer, plers que per causas fortuitas deixém escapar! Tot barrejat, tot confós: recorts de cosas punyentas, ab recansas de joyas fallidas.

Encara que, en eixa ocasió, ¿qui sab? Per lo qu'ara vull dir del autor dels *Dramas rurals*, potser valgué més que no'ns coneguessim. Lo meu dictat será menys influhit per simpatias ó antipatias personals.

Entro, donchs, en materia, y sense cap més preámbul asseguro que Víctor Catalá es un escriptor de primer ordre, un autor que dignifica'l nostre idioma, qu'enlayrará'l bon nom de la nostra patria.

Pochs escriptors han escrit la nostra llengua ab més abundancia quan lo discurs ho demana, ab més trágich laconisme quan lo discurs ho exigeix.

Y si en la nostra terra, tan poch amiga d'alabansas en vida, se troba algú que no sia del meu parer, ab cortesia li prego vulla tornar á llegir lo llibre... repassi no més *Lo Pastor*, *Ombras*, *En Met de las Concas*, y confessará per forsa que'l meu elogi es justicia estricta. Si essent de complexió ferrenya lo critich meticulós y d'esperit apocat vol de totas passadas trobar taras, se li permet objectar qu'en tal indret ó tal altre la manera de pensar ó d'escriure de Víctor Catalá potser no sia del tot conforme á certs cánons, peró responém qu'á una persona de la forsa demostrada desde las primeras planas de *Dramas rurals* no se li citan cánons ni pautas de mestre. Lo mestre es ell.

En una mena de prólech que precedeix als *Dramas* diu l'autor «que potser algún día » llevantse las sandalias fetas á tranzitar per » terras ressecas... potser escriga un altre » llibre més bonich que *Dramas rurals*, un » llibre gay...» (Son sas paraulas.)

Y dihém nosaltres que'l llibre que torni á publicar lo Víctor Catalá podrá ser *gay*, y ben de veras ho desitjém, perque en resúm, la vida sense gáudi es mort prematura; peró més *bonich* com obra d'art que'ls seus *Dramas rurals*, més hermós estéticament considerat, ho creyém dificil.

Vingan no obstant, vingan altras creacions de qui d'una manera tan esclatant penetra en lo camp clos dels qui pensan y saben; vingan aviat, y si la paleta qu'ha de servir pera pintar «aquells marquesets y reynas, » aquells boscos endormiscats, aquells pahis-» sos de vano» (paraulas del prólech), que segons diu l'autor, porta de cap; resulta una paleta tan abundant y bella com la qu'ha

servit pera pintar al Met y al Toni, y al Nasi, y á la Rita y á la Maleneta... y á la Quimeta, que volía quedarse ab lo seu home y que'l seu home rebutjá, y á la pobra Bel que tardá tant á confessarse del seu tracte ab lo doctor Ramón; si las notas tendras, gayas del futur llibre son tan justas de to com las notas dramáticas, feréstegas del llibre d'ara, tindrém la satisfacció de que tothóm proclami que la persona que sento tantissim no haver coneguda al golf de Rosas (torno al meu ploricó) es la personalitat qu'en eixas ratllas de patriótich entussiasme ara senyalo á l'atenció dels qui, massa distrets, potser no se'n adonarian de que la nostra mare Catalunya, sempre feconda, com pera consolarnos de la mort d'un gran poeta, d'un gran esperit, n'infanta d'altres.

J. Pin y Soler.

SIMBOLISME DE LA TETRALOGÍA WAGNERIANA

En l'obra de Wagner poden apreciarse diferents simbols, ja s'estudihi en conjunt, ja en cada una de sas parts.

La lluyta per la possessió del *Or* (simbol de las miserias humanas, de las passions baixas y dels goigs materials) en contraposició als que sols desitjan ésser felissos per l'*Amor* (goig ideal, essencia de l'ánima, font eterna de vida) atravessa tota l'obra, dividint els personatjes en dos grupos. El dels que sols desitjan conquerir l'*Or* y ab ell el domini material del món, renunciant al Amor qu'es la condició imposada per'assolir el poder (Alberich, Fafner, Hager, etc.), y'l dels que despreciant las riquesas falsas y finitas del Or, buscan (ab més bon sentit) la seva felicitat en l'*Amor*, qu'es en la Terra l'únich recort que'ns ha quedat del Paradis. Siegmund y Sieglinda, y Siegfried y Brünnilda son en la Tetralogia la hermosissima personificació dels sers qu'en aquest món hi veuhen quelcóm més de lo que poden apreciar nostres sentits externs. La percepcio intuhitiva de *quelcóm* més perfecte que la materia, fa que aquests personatjes cerquin fora del món material la satisfacció de sos desitjos supraterrenals. Wotan (la Voluntat) cedeix la herencia del món á la enamorada parella: Brünnhilda, la hermosa walkyria, y Siegfried, l'ignocent noy del bosch.

Apart d'aquest simbolisme grandiós de la supremacia del Amor sobre tot lo terrenal y fins sobre las delicias paradisiacas del Walhalla, el superb castell dels deus, (Brünnilda en el *Capvespre* diu á sa germana Waltraute que prefereix l'amor de Siegfried á tots els plahers del palau diví) y analisant l'obra en sas quatre parts, hi podém trobar simbols diversos. Vaig á citarne tres.

Las quatre estacions del any, poden veures perfectament reproduhidas en las quatre parts de que's composa la Tetralogia.

La primera *(L'Or del Rhin)* representaria l'*Hivern*. No es que s'hi vegin paisatjes nevats, ni rius glassats. Aquesta obra que, segons l'inteligent wagnerófil francés Mr. Lavignac, es el preludi de la inmensa sinfonia formada per las quatre obras que integran *L' Anell del Nibelung*, pot considerarse efectivament com la preparació, prólech ó preludi de l'obra sencera. Es el germen de las altras tres; germen que, com la llevor enfonzada sota terra,'s desenrotlla lentament en la foscor y entre mitj de las boyras del hivern. En *L'Or del Rhin* las ideas d'ambició y d'orgull s'engendran en el cervell d'aquells deus, nanos y gegants, embolcalladas entre las ombras de la conciencia inquieta y temerosa per la terrible maledicció del nibelung Alberich. Las boyras també invadeixen la escena, y'ls deus se marceixen sense la hermosa Freia (deesa de la joventut), com els arbres del bosch quan se troban faltats de la vivificadora llum del sol. De totas las intrigas, amenassas, lluytas y crims del Preludi, ne surtirán las altras tres parts de l'obra com de las entranyas de la Terra n'ixen las plantas que s'hi amagavan en embrió durant l'hivern. Cap al final del Preludi las boyrinas van condensantse més y més, fins que brolla d'entre ellas el llamp aterrador. Els odis acumulats desde'l principi farán també esclatar la tempesta en el cor dels personatjes. Per fi apareix com un raig d'alegria, entre mitj de la tristesa y de la malhauransa produhidas per l'espectacle de las lluytas entre gegants y deus per la possessió del Or malehit, la hermosa arcada de colors al cel, com á senyal de que s'acosta la feconda y alegra *Primavera*.

El simbol es perfecte. El cor sembla aixamplarse al surtir de las tenebras del Prólech, ahont sols ha pogut contemplar ambicions, lluytas, crims y desgracias. El simbol de la Primavera podém trobarlo en la segona obra de la Tetralogia, *La Walkyria*, sobre tot en el primer acte.

El grandiós esclat passional de Siegmund y Sieglinda extasiats en la contemplació de la hermosissima nit de primavera que sembla invitar á tots els sers á estimarse, es com l'allau de sava qu'ascendint impetuosament pel tronch de la planta desde las arrels ahont jeya retinguda per l'hivern fins á las més petitas brancas, se converteix en flors hermosas y de perfumada aroma al sentir el dols y ubriagador bes de la florida Primavera. L'encís de la Naturalesa mostrant sas bellesas humanas y boscanas, fa naixe en el pit

dels bessons l'ardenta passió qu'atiada per la furiosa persecució d'Hunding, l'ultratjat espós, y la proximitat del perill, s'havia de convertir més tart, al arribar l'estiu, de magnífica flor en riquíssim y saborós fruyt (Siegfried).

Al naixe aquest comensa l'*Estiu*. Tot es alegria, forsa y vida. D'aquellas radiants y xamosas flors (Siegmund y Sieglinda) n'ha eixit un dols fruyt, ple de robustesa y de sava pura y verge. Las flors moren avans de surtir el fruyt, y per'xó'ls enamorats y desgraciats pares de Siegfried moren avans de que naixi aquest. Malaguanyada parella destrossada pel vent de la desgracia y de la fatalitat! Siegmund y Sieglinda son bessons, com de una mateixa planta ne surten els dos sexes que més tart s'han d'unir pera formarne una de nova. Siegfried es la encarnació del vigor y la fortalesa del cos, junt ab la puresa y la ignocencia de l'ánima. Es el sol abrusador del estiu que brilla en una atmósfera de tranquilitat y de pau. Las tempestas del estiu son terribles, malgrat sian molt breus. Els esclats de joya de Siegfried duran curts moments, mes portan funestas conseqüencias pera qui'ls sufreix. Lluyta ab el Drach, y li atravessa'l cor ab son glavi. S'enutja ab Mime, y'l fa caure ab cop mortal. Wotan intenta barrarli'l pas, y pert la seva llansa sagrada. Quan acaba l'obra, brilla ab tot son esplendor el sol lluminós, enlluhernant ab sos raigs daurats á la tendra y enamorada Brünnhilda, que reflexa la llum esplendent en sa armadura ferrenya de salvatje amassona.

Comensa'l *Capvespre*. El sol se'n va á la posta. Ve la *Tardor*. Llunyans pressentiments de mort enfosqueixen l'obra, y després d'un raig momentani de gran claror (segona part del Prólech), el sol va cayent rápidament cap á la mort. Aquell *fruyt* tan hermós d'aquells amors tan sublims, va perdent son vigor fins á morir en mans de Hagen. Al final de la Tetralogia l'acció's troba exactament igual qu'al comensament. Després de la tardor torna l'hivern, seguint sempre l'eternal cercle dels anys y dels sigles.

Altres símbols tanca sens dubte'l sentit profondament filosófich de la gran obra de Wagner. Els quatre elements de la Naturalesa poden véureshi perfectament dibuixats en cada una de sas quatre parts. L'*aygua* es l'element predominant de *L'Or del Rhin* (fons del Rhin, boyras, pluja, arch-en-cel, etcétera.) La *Walkyria*'s pot considerar com la representació de totas las miserias, lluytas, y desgracias que tenen lloch sobre la *terra* (boscos, montanyas, habitació humana, etc.) Llum, aucells, remors misteriosas, veus del bosch, ecos, etc... tot en *Siegfried* ens fa pensar en la subtilesa del *ayre* com subtil es el pensament de Siegfried, l'ánima de Brünnhilda, el foch que la rodeja y'ls seus amors puríssims ab l'héroe; y fins la figura ideal d'Erda'ns apareix com una visió fantástica rodejada de misteriosa llum blavenca. El *foch* es el factor principal de las nombrosas catástrofes del *Capvespre*. Ell crema'l cadavre de Siegfried, el cos de la infortunada Brünnhilda y son fidel Grane. El grandiós castell dels deus (obra de la *forsa* servint per *cobdicia* al *orgull*) també es destruhit pel foch purificador qu'aniquila'l poder etern consagrat á l'ambició (Wotan).

Las quatre épocas de la Historia poden véureshi també marcadas en las tres jornadas ab prólech de la incomparable Tetralogía wagneriana. La *mitología* ó *prehistoria* (*Or del Rhin*) ab sos personatjes fantástichs (deus, gegants, nanos y ondinas) y sos fets extraordinaris (pas del Rhin per l'arch-en-cel vers el Walhalla), es l'origen ó naixement de la *llegenda* (la *Walkyria*) barreja de personatjes y fets reals (amors de Siegmund y Sieglinda) y d'altres maravellosos y no históricks (encantament del foch, Wotan, las walkyrias). Un período més avensat de la Historia es la *tradició*, que conta fets reals peró exagerats y desfigurats pel pas á travers de las generacions (gestas de Siegfried). Per fi tenim la veritable *historia* (*Capvespre*), ahont ja tots els personatjes y'ls fets son no solzament reals, sinó relativament próxims, y dels qu'encara se'n guarda algún vestigi (dinastia de Gibich, historia d'Alemanya).

Quánts y quánts més símbols podriam trobar encara en la inmensa y maravellosa obra *L'Anell del Nibelung*, una de las més grans é imponents d'en Wagner!

AMALI PRIM.

Massanet de la Selva, 22 octubre 1902.

TARDOR

Ni ha sortit el sol ni un aucell he vist;
plujós y negrench el cel está trist,
y l'ayre pel fanch rabeja las fullas
cantant son enterro.

Anant pel passeig aquest dematí,
el cant de tristor m'ha fet estremí...
Els arbres també gronxant s'estremían
ohint sas absoltas.

Allá al lluny, el mar també entona'l cant...
Irónich y fret empeny bramulant,
rugint de despít al peu de las rocas,
sas onas gegantas.

. . . .

Pels vols del passeig, dessota un portal,
he vist pidolant á un pobre malalt,
els ulls enfonzats, més groch que la cera...
Tardor malehida!

JAUME TERRÍ.

ATAVISME

El tenia al meu devant al diable del baylet qu'havia fet la maldat, núas las esgarrinxadas cametas eixint de las calsas apedassadas, ensenyant el pit enmorenit pel sol entre'ls estrips de la descolorida camisa; y avensava el capet petitó, ple d'embulladas trocas rojas com d'arám filat, y m'escoltava com qui sent ploure, arrufant el nas y bellugantse tot ell, frisós pera fugir del meu enutjós sermó.

De bona gana li hauria donat una estirada d'orellas, mes el veya encara tan xiquet, que'm feya llástima.

Sos ullets rodons, d'una negror plena d'espurnas, tenian quelcóm de la fosforescent mirada dels felins; guaytavan el niu trossejat que jeya al mitj del caminal ab els ouhets verdosos trencats, tacant la pols blanca. De tant en tant el baylet aixecava'l roig caparró pera enlayrar un esguart de crudel victoria envers l'atribulada parella de pinsans que giravoltavan entorn del esbarzer ab desespero, cercant el niu dels seus amors, el dols y tebi bressolet de sos petons de primavera, poch avans protegit per las altas y espinosas brancas, ara destruhit ab maldat inconscient per un *racional* de sis anys.

—No toquis may més cap niu!—li anava dihent jo, sachsejantlo pel bras.—¿Que t'agradaria á tu que't prenguessin la teva casa, y no sapiguessis ahónt anar á dormir á la nit? Donchs els nius son las casas dels aucells, ¿ho sabs?—

La mirada del menut se creuhá ab la meva, obri la boqueta rosada en la que hi trontollava entre las dents de llet una desvergonyida rialla, feu un esfors, y se m'escapá d'entre las mans, devallant cap al poble camps á travers...

Quin cel més bonich el d'aquell dia d'octubre! Semblava una inmensa turquesa cuberta de fi vel d'or. El niu jeya entre la pols; un aixám de moscas s'abatia sobre'ls ous trencats, y á dalt els pobres aucellets xisclavan tristament, batent las alas, sense niu, sense fills que covar...

Allá baix, atravessant las Casadas, el petit butxi se'n anava alegroy, fentme ganyotas y mostrantme de lluny un ou sencer que s'havia amagat á la pitrera.

. . . .

El cel ha cambiat de color. El dia es gris y trist. Els falziots passan xisclant una cansó de tardor que corprén. Las vinyas vestidas d'or y porpra estenen els brassos esllanguits sobre la mare terra. Els arbres se despullan pera cubrir ab un mantell de torradas fullas las darreras margaridoyas del estiu que treuhen els capets entre mitj del herbey.

Aprop de la darrera casa del poble, alegroya pochs dias avans ab sa frondosa parra al enfront, s'hi veu tot de gent aturada.

—¿Qué hi há á casa l'Antón Serra?—demano al peó que trenca flemáticament las pedras aprop de la cuneta.

—Li embargan els mobles y la casa, senyor.

—¿Y cóm ha estat aixó?

—Ja veurá... las malas anyadas, la malaltia del avi, l'haver d'anar el noy á soldat, una criatura cada any, ara fa quatre mesos l'Antón trencarse'l bras... ¿qué volia que passés sinó haver d'anar á raure á mans d'en Mundo?... La cosa no podia acabar d'altra manera... Aquest malehit jayo es la perdició del poble. No'n fa pochs d'anys que la tenia ullada la caseta del Antón!... Encara suho de pensar lo que vaig patir quan vaig haver d'enmatllevarli aquells vint duros, allavors de la bessonada de la dona...—

M'atanso á la casa. Tristissim espectacle'l d'aquells homes treyent un á un els trastos de la familia á fora de la llar, ahont cada un hi tenia'l seu lloch é hi feya'l seu servey á n'aquells infelissos, que s'anavan á trobar al vespre sense teulada, sense llit, sense pa...

Els vehins curiosos s'ho guaytavan, els uns ab cara de llástima, els altres ab esguart d'indiferencia. A l'altra banda del camí unas donas bregavan pera endursen la partera, quin semblant esgroguehit, ple de tristor, feya més angunia contrastant ab la blancor del estrenye-cap y ab la foscor del mocador que la embolcallava á n'ella y al infantó agafat al pit.

Tot de maynada la voltava, mes ella no reparava en ningú, fits com tenia'ls ulls en aquell pobre home assegut al marge, que apoyava'l front en l'única má que li quedava, puig li mancava'l bras dret; en aquell home ¡inútil pera'l trevall, aclaparat per la feixuga congoixa d'aquell acte brutal precursor de mi-

serias espantables, de dolorosas horas de desespero y d'impotencia.

Sota l'emparrat, asseguts al ascón hi há l'agutzil, que té un paper á la má, y al seu costat un home vell de rostre repulsíu, quín cabell roig ix per sota la bruta barretina morada: aquest es l'usurer, en Mundo, sens dubte.

Pres d'un sobtat desitj que'm domina, parlo ab mon amich el secretari del poble, que's troba entre la gent.

A la poca estona sento que diu en Mundo girantse cap á mi:

—Vuytanta duros de capital, y entre rédits y costas trescents seixanta duros, y encara hi perdo díners.—

La xifra no es pera la meva butxaca. Un sospir de fonda pena surt de mos llabis. En va procuro apartar la vista dels ullets del vell usurer...

¿Hónt he vist jo una semblant mirada negra, negra, plena d'espurnas lluhentas, mirada de felí entre pestanyas rojas?...

De sobte una veuheta de criatura y una parla palpissota's fa sentir aprop meu. Un baylet tot espellingat, petit y bufó, ab el caparró rublert de caragols d'arám filat, se fica entre las camas del usurer.

—Avi, vull alló!—li diu senyalant ab la má moreneta un cantiret de terra blanca tot ple de coloraynas...

El destructor de nius es el net d'en Mundo.

. . . .

Encara'l cel vesteix de gris, y xisclan els falziots allá dalt. La llar, la dolsa llar del trevallador resta desfeta, y'ls desamparats ploran el niu perdut assentats al vorer del hospitalari camí.

L. ESCARDOT.

REVISTA DE REVISTAS

Nuestro Tiempo, de Madrid, en son darrer número publica, entre altres articles, *Nicolás Salmerón*, per Urbano González Serrano; la continuació de *Recuerdos de mi vida*, per S. Ramón y Cajal; *La política internacional de España*, per Genaro Alas, y *Federico Rubio y su labor social*, per Salvador Canals.

Revista Luliana, de Barcelona, números 12 y 13. S'hi llegeixen interessants articles com *Ortodoxia y sistema de las doctrinas del beat Ramón Llull*, per mossén Salvador Bové, *Iconografía luliana en Mallorca*, per el doctor Matheu Gelabert, y *Una profanació*, de mossén Joan Avinyó, referintse al desgraciat estreno de l'obra d'en Joaquím Dicenta *Raimundo Lulio*, en quina veritablement se vol profanar de la pitjor manera la gran figura del beat filosop mallorquí. Ademés hi há una poesia de Geroni Rosselló, y *Reflexions sobre'l llibre de Llull «Arbre de Philosophia d'Amor»*, per Alfons Par.

Revue Franco-Italienne et du Monde Latin, de Nápols. Publica remarcables trevalls de V. A. Urechia, Gaëtan Richard, Nonce Casanova, Georges de Champdoré, Pérez Guerrero y altres.

Hojas Selectas, de Barcelona. Bonichs grabats é interessants articles conté aquesta amena revista, entre altres que no citém, *La antigua ciudad de Praga*, d'Arturo Symons; *El cementerio de Pisa*, per Antoni García Llansó, ab reproducció d'alguns frescos y algunas fotografías de la festa major de Barcelona y de la Exposició d'Art Antich.

L'Européen, de París. Publica en sos darrers números *L'Espagne depuis la Restauration Bourboniene*, per M. Père-Siefent; *Les primitifs flamands à Bruges*, per M. Virgili Sosz; un trevall de Marcel Collière parlant de Zola, y un curiós solt respecte *Le garçon de bureau d'Edgard Poe*. Ademés, en son número 43, M. A. Juvé de Buloix parla del día 11 de setembre de 1714 á Catalunya.

Mercure de France, de París. En son número d'octubre publica varis trevalls de Léon Bloy, y ademés *Essai sur la poésie arabe*, per Ferdinando de Martino; *L'exposition de Bruges*, per Charles Merki, y la corresponent revista del mes. En son número del novembre publica una enquesta respecte á la influencia alemanya; *La vie de Barbey d'Aurevilly*, per Remy de Gourmont, etc.

Arquitectura y Construcción, de Barcelona. Aquesta revista publica trevalls de E. M. Repullés, M. Vega y March, J. Agapito y Revilla, y de nostre amich J. Pujol y Brull. També publica varias reproduccions d'alguns monuments arquitectónichs.

La Veu del Montserrat, de Vich. *L'acció dels católichs*, per Pere A. Salada; la continuació de las *Noticias d'en Serrallonga; Una representació del Sagrat Cor de Jesús del sigle* XIV, per M. Gudiol y Cunill; un article sobre E. Zola, de mossén Avinyó, y altres.

Revue Hebdomadaire, de París, números 43 y 44. Son molt remarcables els articles titulats *Nostradamus et ses prédictions*, per M. Léon Charpentier; *En Irlande* (ab grabats); *Agnès de France, Impératrice d'Orient* (suite et fin), per M. Louis du Sommerard, y varias poesías.

La Rassegna Internazionale, de Roma, (1.er octubre). *La Specola Vaticana*, ab ilustracions, per Guido Aureli; *La Biblioteche ambulanti*, per Ernesto Morelli; *Delinquente letterati*, per G. Stiavelli; *Uomini e fatti della*

vita italiana, per Luciano Zùccoli; *Cyrano-Maggi non e Cyrano de Bergerac*, per Giulio Astori; *Esperimenti anarchici*, per Vitaliano Ponti; *Cronaca Internazionale*, etc., etc.

La Lectura, de Madrid. Entre altres, porta un article de don Miguel de Unamuno, *La cuestión del vascuence; La arquitectura española contemporánea*, per Vicente Lampérez y Romea; *El paquete*, per Juan de Cámara; *Crónica internacional*, *Notas bibliográficas*, etc., etc.

La Revue Provinciale, de Toulouse. S'hi llegeixen en aquesta simpàtica revista un article d'en Marc Lafargue, *Les Poètes du Midi;* una poesía de l'Henry Muchart, *L'Ame Catalane; Le Roussillon*, per Marcel Lami; altre de Marc Frayssinet, *Paul Bourget sociologue; Lettre à Paul Souchon*, d'Albert Vidal; *Meditation*, per M. Fredéric Saisset, y altres trevalls de Octavi Uzaune, Pigasse, Sauvy, etc.

Album Salón, de Barcelona. Interessant es aquest quinzenari, que conté hermosos grabats reproduhint obras de Torres Fuster, Borrell, C. Vázquez, Enrich Serra y altres; després publica un text nutrit y algunas vistas de la festa major y un retrat de la artista Iggius.

Ademés es interessant com sempre'l *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. La *Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica-Barcelonesa* conté trevalls com els de M. R. de Berlange y el de Mme. Mas, y *Bandolerismo en los siglos* XVI *y* XVII, per Joan Segura, pbre. *Catalunya Artística* es recomanable també, com *Hispania*, totas aquestas de Barcelona. *Vida* y *El Autonomista*, ab bonicas fotografías, aqueixas de Girona. *Le Journal des Pyrénées-Orientales*, de Perpignan; la seria revista *Le Ménéstrel*, de Paris; *Prœco Latinus*, de Philadelphia, que ab son darrer número's despedeix de sos lectors; y també es remarcable la revista *Novy Kult*.

A més, hem rebut *España Cartófila*, *Revista Homeopática-Catalana* y *Revista Homeopática*, de Barcelona; *Revista del Centro de Lectura*, de Reus; *Boletín de la Biblioteca-Museo-Balaguer*, de Vilanova y Geltrú; *Euskalduna*, de Bilbao, y *La Alhambra*, de Granada. També es remarcable, com tots, el darrer quadern de *Materiales y Documentos de Arte Español*.

X. Viura.

NOVAS

Pera'l diumenge vinent, dia 16, está anunciada la celebració del Consell general de representants de la *Unió Catalanista*, que hagué de suspendres per disposició governativa quan s'intentá celebrar á son degut temps, en el passat mes.

—

Ja han anat al Congrés el senyor Alba en representació de la «Unió Nacional», y'l senyor Rusiñol en nom dels regionalistas catalans. Un y altre han parlat, exposant el propósit d'abdós partits d'anar de comú acort pera obtenir la descentralisació desitjada, y han advertit que la «Unió Nacional» s'aturará allá hont li convingui en aqueix camí, mentres que'ls regionalistas anirán fent via tan enllá com puguin, en son afany de recabar pera Catalunya l'autonomía política y administrativa.

Per de prompte en Rusiñol ha tingut ocasió d'exposar alguns dels agravis inferits á Catalunya pels delegats del poder central, y això ha donat lloch á que se li digués que la bandera espanyola, quin valor ningú rebaixa, es superior á la catalana. El portar la qüestió á semblant terreno'ns sembla tan inoportú com inoportuna va semblar en els darrers Jochs Florals, segons ha dit el mateix Rusiñol, la imposició insólita de l'autoritat militar de Barcelona. Se tracta d'excitar amors propis, de posarlos en pugna y, en una paraula, de fer obra de veritable separatisme en aqueix Madrid ahont no fa gayre temps ja's tolerá qu'algún periódich estampés la frase criminal de «Mori Catalunya». Ja es massa vell aqueix sistema dels mal intencionats y dels curts de gambals que molestan l'esperit catalá baix pretext de defensar la unitat espanyola, may atacada pel Catalanisme. Sense trencar el respecte á Espanya ni á sa bandera, las ideas catalanistas son ben enlayradas per cert dintre'l concepte de patria, y sa propaganda es ben legal; y si cada espanyol vegés com nosaltres en la seva regió la mare propia, *la mellor perque es la seva*, y com á tal la estimés ab el justificat egoisme de tan justificat amor, en tal cas Espanya, com á societat positiva y perfecta, com aplech de nucleus lligats ab vincles racionals d'amor y de prohisme, estaria á mellor altura dintre'l concert dels Estats progressius que tenen cabal conciencia de la dignitat humana y de la vera llibertat.

No extremém l'argumentació, perque fora cas de no acabar si tractessim de convence á tot un general, el general Segura, qu'es qui va parlar de las banderas. Aqueix senyor, qu'encara está á tres quarts de quinze en lo referent al concepte de patria, y que á tall de soldat deu voler las patrias inconsútils, talladas á dret fil, y llisas y rasas com la closca d'un soldat ras, no pot capir qu'en la patria hi hagi res desigual, no pot compendre nostra afició per las irregularitats de la linia curva, qu'es la que predomina en naturalesas ricas com la del accidentat terrer catalá. En Segura (Deu li asseguri l'enteniment) está per la linia recta, per l'uniformisme qu'es la negació de la forma, per un patriotisme nivellador y xorch, per la igualtat de la mort; y nosaltres, espanyols com ell y patriotas *bien en-*

tendidos encara qu'ell no'ns sápiga entendre, estém per una desigualtat qu'es més vital perque es la positiva y veritable base de germanor entre pobles y homes. Com á base pera fundar familias calen sexes diferents, ¿no es aixó? Donchs ja ho veu cóm en la diferenciació está la vida, y cóm es natural que nosaltres estiguém per la diferenciació. ¿No ho entén? Per la *diferenciación*, que á ningú rebaixa, puig cadascú val per lo que val dintre del comú.

En cambi en Moret, qu'es un gat dels frares, va contestar á n'en Rusiñol qu'aixó de l'autonomia politica que desitjém ens portaria al separatisme, y com qu'ell ja ho coneix que no'ns convé, sols está per l'autonomia administrativa, y aixó segons y cóm. De moment volgué, no obstant, demostrar son amor á la descentralisació qu'ha de vigorisar els elements constitutius de la Espanya, oferint que manaria als governadors de Catalunya l'aprobació de tots els reglaments ó estatuts de societats catalanistas redactats en catalá, ab tal que s'acompanyés á sa presentació una copia en llengua castellana.

¿No troban que se li pot dir *Moret el Magnánimo*, més á més havent fet aytal concessió trobantse'l ministeri en vigilias de crisis?

—

En una exposició que'l Capitul Catedral de Vich ha elevat al Sant Pare pregantli que no se suprimeixi'l bisbat de dita població, s'alega l'antiguitat del mateix y's citan els noms de Balmes, Claret y altres vigatans qu'han pertenescut á aquella diócesis y li han donat gloria.

El senyor Vallés y Ribot, en el darrer número de *El Federalista*, fa molt oportunas observacions sobre aquest assumpto, dihent entre altras cosas que «el Capitul de Vich ó no havia de citar á ningú al remembrar els grans sacerdots fills d'aquell tros de la terra catalana, ó no podia deixar d'anomenar á mossén Jacinto Verdaguer.»

En un tot conformes.

—

La passada setmana's celebrá á Bilbao la vista de la causa incoada contra'l quefe dels nacionalistas bizcaitarras en Sabi Arana, autor d'un cablegrama al president dels Estats Units en que's manifestava que si Europa hagués seguit igual conducta que la observada per la República Nortamericana concedint á Cuba sa independencia, el poble basch gosaría avuy de sas llibertats. En la vista'l senyor Arana's declará autor de dit cablegrama, com s'hi havia declarat en totas las anteriors declaracions sens entendre ab aixó haver atentar en res á la integritat de la patria, y en conseqüencia'l jurat doná veredicte d'inculpabilitat y'l tribunal fallá l'absolució. Es de celebrar aquest acte de justicia.

Moltas societats catalanistas han enviat al senyor Arana sentits telégramas de felicitació.

—

El passat diumenge inaugurá la Filarmónica, que dirigeix el mestre Crickboom, en el teatre de Novetats, la serie de concerts de la present temporada. El mestre y'ls músichs á sas ordres foren molt aplaudits.

—

Hem rebut un fascicle contenint el text de una conferencia llegida per don Estanislau Aranzadi en el «Centre Basch» de Bilbao, el dia 28 de febrer ultim, conferencia que's titula *Reconstitución del pueblo euskaldun en la reconstitución de la lengua*. Notabilissim es aquest trevall del senyor Aranzadi, qu'ab un entussiasme sense límits per la seva patria y ab una argumentació sólida y vibrant, demostra las iniquitats del centralisme absorbent que's nodreix á costa de la vida regional, y lo ridicul y estéril de la tasca dels qu'en nom de la llibertat y de la germanor universal proclaman un uniformisme incompatible ab la vida particular dels pobles, que baix cap concepte deuhen acceptar el suicidi, com ja l'están acceptant al consentir qu'en escolas y llochs oficials, servey militar y fins en el si de las familias, se parli y s'entronisi una llengua que no es la seva; y la llengua euskera, en tant, es ridiculisada estúpidament pels inmigrats imbécils que no saben pronunciarla, y pels aspirants á sabis, aquella mena de genteta que tant abunda y que considera un salvatje al qui parla un idioma qu'ell no entén. El senyor Aranzadi dirigeix una crida vehementissima al poble basch fent veure la gran necessitat que hi há de que no acabi de deixar perdre la seva parla antiquissima, principal agent de reconstitució de la rassa, y senyala'ls medis que cal emplear pera lograrho. Y de que no va desencaminat el senyor Aranzadi, n'es una bella proba Catalunya, qual renaixement literari, vinculat en sos Jochs Florals, tan gran esclat de vida ha produhit y tant preocupa als embrutits governs centralistas, quinas malas arts anirán perdent en forsa tant com vagi guanyant en vitalitat la vida regional, primera base de prosperitat pera tot Estat ben constituhit.

—

La casa editorial B. Rodriguez Serra, de Madrid, ha aplegat en un petit volúm els tres articles d'en Joan Maragall titulats *El sentimiento catalanista*, *Trágico conflicto* y *La Patria Nueva*, y publicats respectivament en el número de janer de la revista de Madrid *La Lectura*, y en els números del *Diario de Barcelona* corresponents als dias 4 y 11 de setembre ultim. L'editor explica'ls lloables móvils que l'han impulsat á donar á llum aquests articles, manifestant sa conformitat ab en Maragall quan diu que'l moviment catalanista s'ha de fer coneixe á tothóm, perque sols aixis, y ab la bona voluntat de

tots, podrá convertirse en una de las principals forsas regeneradoras d'Espanya. Com apéndix se publica al final d'aquest llibret una sintesis del programa de Manresa.

—

Altras publicacions rebudas:

Acta de la sesión inaugural del curso de 1901 á 1902, celebrada'l dia 27 de janer de 1902 en l'«Institut Médich-Farmacéutich» de Barcelona. Forma un quadern de més de 70 páginas, en el que hi figura una brillant memoria-ressenya dels trevalls realisats per dita corporació durant el curs de 1900 á 1901, llegida pel secretari don Agusti Prió y Llaberia.

En el número del setmanari *Correo de México* corresponent al 6 d'octubre prop passat, que'ns ha sigut remés, y baix el titul de *Catalanofobia*, hi hem llegit un valent article en que's defensa al Catalanisme dels insidiosos atachs d'un de tants *quidams* com abundan no sols en la *meseta central* d'aquesta pobra Espanya, sinó també en aquellas llunyas terras que de la Espanya vella reberen l'empelt: un tal Desiderio Marcos, que per lo que's veu es un *hidalgo* dels de *buena cepa*, capás, si'l deixessin fer, de fusellarnos á tots els catalanistas com á traidors, de cremarnos y de ventarnos desprès las cendras. A n'aquest senyor el *Correo de México* li canta unas quantas veritats respecte d'Espanya y de Catalunya, demostrant son coneixement de la importancia que revesteix el moviment autonomista dintre l'Estat espanyol, per més que pesi á tots els *hidalgos* d'ideas rancias. Nostra enhorabona al *Correo de México*.

—

Els Jochs Florals celebrats.

Per fi s'ha pogut celebrar nostra gran festa dels Jochs Florals. No ha tingut lloch dintre de territori espanyol, perque'ls governs lliberals (!) que patim son tan hospitalaris, que desamparan els drets de las regions. Per'xó l'Estat francés, que també's precia de patriota y de lliberal, ha amparat aqueixos drets, y'ls Jochs Florals s'han celebrat més grandiosament que may, y la llengua dels nostres avis, el verb de nostras reivindicacions, pera ressonar millor s'ha refugiat en el cor de l'antiga nacionalitat catalana, en el grandiós palau de las montanyas cantadas pel colós de la Poesia patria y habitadas pels catalans d'Espanya y pels catalans de Fransa, qu'aixis anomenava'l gran Verdaguer als habitants d'una y altra banda del Pirineu.

En aquests moments de joya no volém insistir en consignar lo vergonyosas que resultan pera'ls governs espanyols las coaccions ab que volen aclaparar nostre idioma, quan no fa gayre qu'en l'Estat vehí fou declarada oficial la parla de Provensa en la comarca en que's parla. Sols hem d'elevar nostra salutació al digne catalá senyor Carselade du Pont, bisbe de Perpinyá, qu'al prepararse á bastir novament l'antiquissima basilica de Sant Marti de Canigó, ha volgut agermanar á la seva fe'l seu patriotisme, y ha elevat ab sos brassos com nova hostia'l verb catalá, purificantlo entre'ls cims nevats dels estigmas ab que l'havian volgut envilir en la terra baixa'ls que no entenen la gran bondat y suprema hermosura de las aspiracions que traduheix.

No'ns queda espay pera ressenyar la festa, puig las primeras noticias que d'ella envian els redactors de Joventut que hi han assistit, ens arriban al entrar en máquina aquest número. La prempsa catalanista diaria ja informará á nostres lectors degudament. Consignarém tan sols els següents datos.

Foren aclamats ab entussiasme monsenyor Carselade, qui pronunciá un notable y patriótich discurs; en Francesch Matheu, president del Consistori, en son parlament vehementissim escrit en vers; en Joseph M.ª Roca, president de la *Unió Catalanista*, que feu esclatar alhora en crits y en llágrimas d'entussiasme; y en Brossa y Sangermán, al llegir sa notable memoria. La Flor Natural la obtingué en Miquel Costa y Llobera ab sa poesia *Creixensa*, que fou llegida pel senyor Picó y Campamar. La filla d'aquest, na Concepció Picó de Puntí, fou nombrada reyna de la festa y ocupá, entre grans aplaudiments, el setial á ella destinat.

També fou en Costa y Llobera qui guanyá la Englantina ab el poema *La deixa del geni grech*. L'autor fou proclamat mestre en Gay Saber.

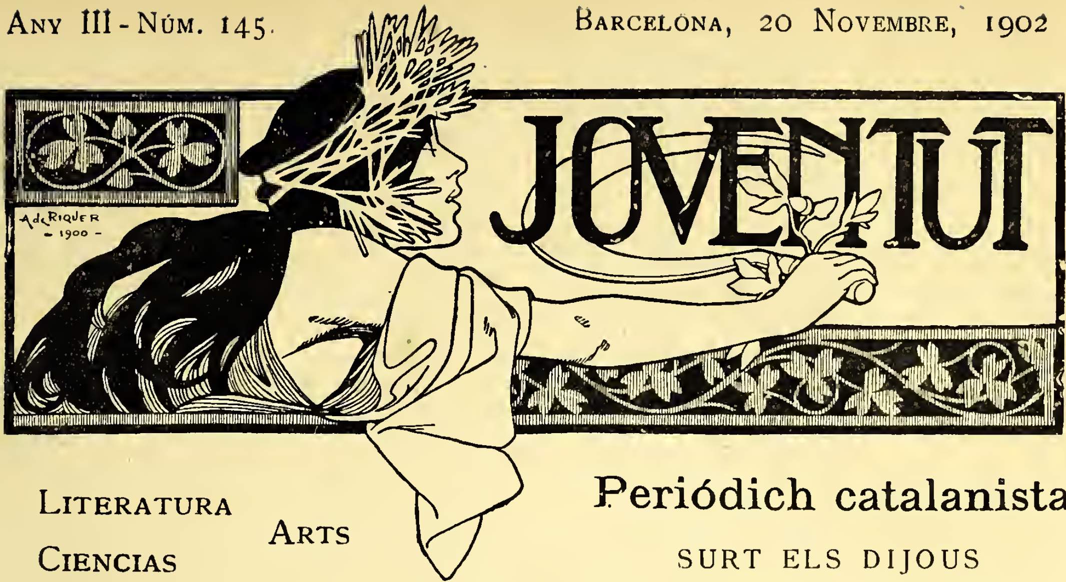
La Viola no s'adjudicá. Els demés premis y accéssits foren guanyats pels senyors Carner, Bori y Fontestá, Ubach y Vinyeta, Rahola, Ruyra, Sala y Bofill, y Planas y Font, qu'obtingué'l premi ofert per Joventut.

Totas las poesias que's llegiren foren xardorosament aplaudidas. A la festa hi assistiren uns tres mil catalans.

Monsenyor Carselade rebé un entussiasta telégrama del doctor Torras y Bages, bisbe de Vich, felicitantlo pel gran acte degut á sa iniciativa y confiantli la bandera del comte Guifre, que fou portada montanya amunt per un aplech de rossellonesos y victorejada ab entussiasme. Ha pogut, donchs, ésser aclamada nostra bandera en el si de l'antiga Catalunya, peró fora d'Espanya, pais ahont tot se congria contra la llibertat. La nostra llengua, esclavisada al pla, ha sigut senyora á la montanya; y cada dia serán més els que la parlin, y á no gayre tardar no s'obrirá una boca si no es pera reclamar la llibertat y l'autonomia que li calen á Catalunya pera ésser tan gran com se mereix.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

Any III - Núm. 145. Barcelona, 20 Novembre, 1902

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

¿REACCIONARIS?

Quin efecte tan deplorable'l que'ns produhiren diumenge á la nit, á la surtida del Consell general de la *Unió Catalanista*, els diaris castellans que venian plens de telégramas buyts y de notas cómicas *jaleant* la darrera crisis del ministeri! El contrast no podia ésser més gran: d'una banda un aplech de catalanistas, de somniadors com ens diuhen, que'ns haviam preocupat seriament dels interessos de nostra terra; d'altra banda'ls politicayres al us, la prempsa bullanguera parlant en broma de cosas tan serias com hauria d'ésser una crisis ministerial en un país en que no's repartissin com mercaderia'ls cárrechs públichs de quin bon desempenyo'n depén el benestar dels ciutadans.

Y aqueixos politicayres, aqueixa prempsa que's díu patriota y que tracta dels interessos de la patria ab la mateixa lleugeresa ab que ressenya una *corrida de toros*, aqueixa gent que's díu lliberal trobantse estancada en un bizantinisme tan groller, aqueixa gent avesada á motejar y escarnir lo més sagrat, també'ns ha motejat á nosaltres y als ideals nostres que no son pera ells, ánimas petitas com ells son.

En la política de pandillatje á que la mala organisació del Estat espanyol ha vingut donant lloch durant anys y sigles, hi campeja una serie d'adjectius y de frases fetas, clixés estantissos que sols indícan que'l bizantinisme més xorch está possessionat de milions d'esperits més xorchs encara. El mot de *reaccionaris* ab que sense distinció s'ha titllat als catalanistas, ho proba aixís. Y no se'ns ha titllat ab aytal calificatiu pel fet de defensar unas Bases susceptibles de reforma en lo que no sia substancial, no: s'ha titllat de reaccionari y de mitjeval tot lo que signifiqui autonomisme, tot lo que sia diferenciació; y se'ns ha tractat per un cantó

d'atávichs, de salvatjes que tendím á la tribu, y per altre fins se'ns ha volgut confondre ab els enemichs del ordre social; y en cambi nosaltres, á n'els nostres acusadors, els hem trobat senzillament ridículs.

¿Cal dirho encara? El Catalanisme es un moviment fondament revolucionari, mes no utópich, en quant s'apoya en el positivisme y defensa una organisació complertament oposada á la del actual Estat espanyol, en quant tendeix á anorrear els vicis de la empedrehida política centralisadora, y en quant vol treure l'abarraganament qu'atuheix las conciencias de molts ciutadans.

No's poden anomenar reaccionaris els que tenen com nosaltres unas Bases qu'encara que inconmovibles en son esperit de radical autonomisme, *son susceptibles de modificació* en sas cláusulas interinas ó tranzitorias, aquellas que fan referencia á la organisació política y aquellas del *statuo quo*, que per més que vulguin significar sols tolerancia entre nosaltres, poden ben bé interpretarse d'un'altra manera.

No's pot titllar de reaccionaris als qu'han proposat ó apoyat la revisió de ditas Bases en el darrer Consell, á fi de qu'en una próxima Assamblea, si convé, s'examini si hi há en ellas quelcóm que pugui fer nosa á qualsevol catalá de qualsevol ordre d'ideas que sia, puig la *Unió Catalanista* es creada pera tots els catalans, y encara que á ningú fa concessions en desmérit de sos radicals principis, á tot autonomista de cor admet en son si. Que vinguin els que's diuhen lliberals, que vinguin á engroixir el nostre grupo, que si avuy las nostras ideas están sostingudas per una important minoria, ab la seva cooperació foram majoria aviat. Catalanisme no es sols reivindicació de la patria catalana; Catalanisme es democracia. Ho es y té de serho.

No es reaccionaria una entitat que defensant la reivindicació histórica de Catalunya, també admet á tots els que defensan teorias individualistas en l'ordre social, y per tant, com digué nostre company Monegal en el darrer Consell, acull la rahó histórica, la rahó sociológica, y la senzilla rahó de voluntat, qu'es la dels fets, qu'es la que li surt del cor á Catalunya quan sense cap mena d'explicació, sentintse ab vida propia dintre l'Estat espanyol, diu que dintre l'Estat espanyol vol ésser complertament autónoma.

No son reaccionaris els que palesament declaran que poden formar part de la Junta Permanent lo mateix els tradicionalistas que els avensats, lo mateix els carlins que'ls federals. (1)

No es reaccionaria — y'ls de JOVENTUT ho dihém en ben alta veu, — no es reaccionaria una entitat en quina Junta suprema hi figura desde'l passat diumenge nostre company Pujulá y Vallés, quins escrits y quinas ideas prou coneguts son. Y si aquest home, en Pujulá, tan apreciat dels federals catalans, dels *únichs federals* d'Espanya, de nostres germans de patria y d'autonomisme, está en dita Junta al costat d'algún altre element que ab tot y tenir ideas particulars ben diferentas l'ha proposat á n'ell per company y l'ha rebut ab els brassos oberts; si devant d'aquest exemple práctich de vera llibertat y de civisme realisat per gent catalanista, algú vos diu que'l nostre Catalanisme es reaccionari, contesteuli que'ls fets han parlat ara ben oposadament, que menteix com un farsant ó com un ximple, y que no es lliberal ni digne d'ésser catalá.

Y finalment, quan el president de la *Unió Catalanista* fa declaracions tan categóricas com las del darrer Consell, en que digué que la presidencia es la primera en sustentar que sempre qu'ho exigeixin las circunstancias poden y deuhen revisarse nostres Bases pera acomodar sa part accidental als temps corrents; quan al sentir això esclatan aplaudiments d'entussiasme, ¿qui que no sia un fanátich, un sectari, qui que tingui bona fe y ánima serena no declarará ab las mans posadas sobre'l cor que'l Catalanisme que nosaltres defensém, assentantlo sobre'ls més radicals principis d'autonomia, es al mateix temps una gran escola de llibertat, de tolerancia y de germanor entre'ls catalans?

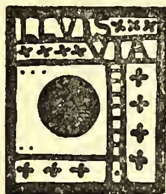
Ben clar digué'l president que l'actual Junta Permanent — quin prestigi en l'ultim Consell quedá ben enlayrat—té la conciencia dels seus devers y dels seus actes, y qu'ab tota energia ha obrat sempre inspirantse en un purissim autonomisme. Afegi que'l cri-

---

(1) Axís ho digué en Monegal en l'ultim Consell, al ocuparse de la revisió de las Bases.

teri de la Junta Permanent no ha de tenir trabas, ni deu ni pot ésser mesqui si s'ha d'obrar conforme correspongui á las circunstancias en lo accidental. No hem d'ésser tan estrets que fins ens obstiném en mantenir nostres defectes, ni tan amples que deixém esvanir nostre criteri y nostras conviccions. «El tros de pedra inculta y cantelluda, rebeld á deixarse pulir, s'estaciona y s'enfonza al clavarse sos cayres en la terra, no reportant cap utilitat, com cap utilitat reporta la pedra rodona y llisa que no es estable, que rodola fatalment al menor impuls y s'estimba.» (1) El Catalanisme, qu'ha d'anorrear la politica fóssil dels centralistas, estrets y absoluts per més lliberals que's diguin, no's cristallisará may en dogmas petits: veritable verb d'una societat vital, avansa com ella pel camí de la vida, marxant sobre principis indestructibles d'amor, d'autonomia y de llibertat. Aquests som nosaltres, que pensém aixis. Vinguin ab nosaltres els qu'això mateix vulguin, perque ab nosaltres hi caben tots els catalans qu'acceptin aqueixos principis, y'l principi sagrat del respecte mutuu vinculat en nostras Bases. Qu'encara hi ha inconscients entre'ls catalanistas, no ho neguém pas; mes ja anirán desapareixent.

Y JOVENTUT, dintre'ls respecte mutuu de qu'hem parlat, continuará formant la esquerra del Catalanisme militant, y defensant sempre las ideas que li son propias.

HERETJÍAS

LA MASSA.

S'ha escrit molt sobre la Massa; però es aquesta una font inestroncable ahont quiscún pot omplir el seu gotet.

No entench per Massa lo que vulgarment se'n diu «poble», no. La meva Massa comprén la Massa comuna y la Massa W. C.: si de nom distint, de *fons* igual.

La Massa es el remat social, sugestionable, fácilment dirigible y explotable, fondament ignorant fins quan dissimula sa ignorancia ab ayres de pretenguda sapiencia.

La Massa es la dona de cor lleuger, fácil y estúpida á qui afalaga ignoblement un estol de pretendents de conciencia desdentegada. Se l'amoixa, se la seduheix, se la explota y se la oblida, evitantla á la fi ab repugnancia invencible. Y la Massa, abandonada, somiqueja; però sols per un instant, puig de nou li lladran melosament altres gossos ab iguals collars. Pera seduhirla se la enlluherna ab mirallets com á l'alosa; pera explotarla se l'acarona y se li tapa la boca ab luxuriosos petons, com á la verge que's plany de las brutalitats del mascle impudent. Y al abandonarla, se li tira en cara la seva inferioritat, el seu embrutiment y la seva facilitat d'entregarse y prostituhirse. Y ella ¡pobra Massa! no té temps d'amidar sa dissort, de ferse cárrech de sa situació tristíssima: un'altra canilla aixordadora torna, y recomensa 'l joch indigne.

La Massa es feble, malaltissa. En sa balbesa d'ánima cerca un punt d'apoyo, una espasa, una creu, unas balansas, un cap, un cor... y se la enganya indecentment en el *teatre* de la guerra, en el temple, en el tribunal, en el *meeting*, en la via pública...

Y es ella en realitat el sólit punt d'apoyo del militar, del sacerdot, del magistrat, del propagandista, del guarda d'ordre públich.

La Massa ¡pobreta! té'l trist privilegi de fer mal, de convertir els grans en petits, els bons en dolents, els explotats en explotadors, els salvadors en butxins, els homes d'*armas al hombro* en politichs *de pan llevar*, els ministres de Deu en lacayos dels homes, els representants de la lley en *corredors* de Bossa, els tribuns pidolayres en dictadors implacables, els guardas d'ordre públich en odiosos agents del desordre públich y privat.

La Massa es la qúa de zeros que segueix á una xifra significativa: no té valor y'n dona.

La Massa es com el mar, joguina de tots els vents que l'agitan, la encrespan, y ell en sos accessos de deliri aixeca sas furientas onas qu'amenassan al cel ab bramuls estrepitosos bo y corrent á estrellarse contra'ls

---

(1) Paraulas del president en Josep M.ª Roca.

penyals inmobles, desfentse, l'infelis, en polsim d'escuma... Y després torna la calma á ensopirla fácilment ab embrutidors afalachs.

La Massa no té voluntat propia, es abúlica; no's mou, la mouhen; no's revolta, la revoltan. Incitada per consells d'amichs interessats ó calaveras, á voltas proba de *echar una cana al aire*, de fer una mica de disbauixa cercant alivis á son mal que potser *fará tom*, y'l cambi sobtat de costums la empitjora, y aclaparada pel desengany llensa un sospir dolorós acompanyat de miradas obscuras de llastimós ensopiment. Y de nou la embolcalla la penombra melangiosa de la indecisió.

¿Se redimirá la Massa? No hi há per qué ocultarho: un pensa sempre ab tristesa en la tan decantada redempció, perque es sabut que la persuassió no es eficás fins á tant que no determina un cambi radical d'idiosincracia. Convence es més fácil que transformar. El tint no varía la estructura del teixit, no millora sa qualitat: oculta sas tacas, cambia son color, el modifica accidentalment. Y ¿qui negará que la Massa está arnada y plena de tacas adquiridas durant llarchs sigles de militarisme, de clericalisme y d'alcoholisme?

Entona l'orador en la tribuna entussiastas himnes al Ideal, ab la fesomia iluminada per un misticisme de circunstancias, ó fulmina llamps de teatre ab gestos de Júpiter irritat. Al sentir sa veu d'Estentor, resolta y dominadora, al mirarlo ab son posat de profeta destacantse demunt de la multitut silenciosa, creyéu veure'l superhome redimit y redemptor alhora. La Massa escolta al orácul embadalida, presa d'un respecte religiós, obrintli'l cor bategant, com obra la flor son cálzer á la rosada matinal que la refresca y nodreix. Al veure son posat sumís, la emoció que l'agita, l'atenció ab qu'escolta, creyéu que la Massa es un pecador que's penedeix, un cech que recobra la vista, un foch que ressurt d'entre las mortas cendras.

Acaba l'orador ab una fatxenderia, ab una mostra d'habilitat pirotécnica, y ressona l'aplauso consabut, frenétich y estrepitós; la Massa ab crits selvátichs, el baixa de la tribuna, se'l carrega atropelladament com saca de nous fressosas, passejantlo en triomf ab abnegació d'ase pacient, arribant á voltas fins á desenganxar els cavalls de son cotxe y á posarse ella en *son* lloch.

Orador y Massa s'han entés, s'han compenetrat. Aqueix espectacle es segura promesa de redempció... A la fi se separan orador y Massa, se separan ab recansa. Estavan tan bé junts! Algunas esclovas de «Visca!» assoleixen al orador á mida que s'allunya: son guspiras de foch de *manxa*...

¿Ahónt van, ja separats, orador y Massa? Seguiulos. Van á retrobarse á si mateixos; van á desmentirse l'un á l'altra.

No desmayéu, emperó. Vindrá prompte la anyoransa, la necessitat de revëures, y tornarán á entrevistarse: l'un pera desentumir sos membres d'Hércules inactiu, l'altra pera rescalfar son esperit fredolich.

Y vosaltres, observadors, creyents en la redempció per la xerrameca, tornaréu á obrir vostres cors á la esperansa y á somriure de goig. Faréu més: tractaréu d'escéptichs sistemátichs als qui, á vostre entorn, no compartirán vostras ilusions. Y aquests no'n son d'escéptichs; lluny, molt lluny d'això, son creyents com vosaltres mateixos. Peró vosaltres aspiréu á un *fi:* ells aspiran á un *més enllá*.

Si distrayéu vostra atenció d'aquest burgit de fira, sentiréu una remor sonora y continua. Es la rítmica petjada de las valentas hosts de la Ciencia que cercan incansables un més enllá darrera l'altre. Aquests soldats de la Ciencia no sols ens convencen, ens vencen; no'ns predican, ens forman; no'ns cridan pera que'ls seguim en el llarch, molt llarch peró assoleyat camí del més enllá: avansan sols y marcan el seu passatje ab preuhats tresors que recullim nosaltres.

Y si la Massa es redimible, ¿quán se redimirá? preguntaréu vosaltres ab curiositat punyenta d'altruistas impávits.

Deixéu que se os pregunti: ¿Qué vol dir *quán?* ¿Qué entenéu per *temps?*

A travers dels segles, l'ultim mortal allargará la má al primer nascut, dihentli en to familiar:—Tócala, Jo. (Jo no es nom de salvatje, es pronóm personal). — ¿Qui ets? — Soch Tu. — ¿Ja ho ets? — Si: ¿me coneixes? — Me conech.—

SALVADOR ALBERT.

CONSELL GENERAL DE LA UNIÓ CATALANISTA

Baix la presidencia d'en Joseph M.ª Roca, comensá la sessió á las deu tocadas del matí del diumenge día 16, assistinthi representants de gran nombre d'entitats, agrupacions y periódichs de tota Catalunya, y socis individuals. La Junta, ademés del president senyor Roca, estava formada pels senyors Gibert, Moliné y Brasés, Oriol Martí, Mallofré y Rocamora. En total, els vots eran en nombre d'uns 250.

Aprobada l'acta de la sessió anterior, el senyor Roca prengué la paraula pera ressenyar els trevalls efectuats durant l'any per la Junta Permanent.

Exposá que respecte á la reforma dels Estatuts que quedá pendent de resolució en la Junta anterior, no havía sigut possible convocar Consell extraordinari pera tractarne, per quant la ponencia encarregada d'unificar els projectes y formada pels autors dels mateixos, encara no ha cumplert son comés. En quant á la colocació del retrat del expresident difunt, en Pau Sans, exposá que las circunstancias no havían permés ocuparsen detingudament.

Respecte á la celebració d'una Assamblea, la presa de possessió del Pi de las Tres Brancas y la bandera de la *Unió*, declará que aquests actes no s'havían realisat perque l'estat excepcional en que'ns trobém impedía celebrarlos ab la espontaneitat necessaria.

Recordá que felicitá al doctor Robert quan en el Congrés defensá part de las Bases de Manresa, y que posteriorment la Junta Permanent havía dirigit un manifest al poble pera fixar l'actitut de la *Unió*, donchs aquesta deu, sía del agrado ó desagrado de qui vulgui, senyalar ab fitas sa historia y sos trevalls.

Feu avinent també que recomaná als periódichs adherits á la *Unió* que no contestessin á las protestas y atachs formulats per personas de fora d'ella ab motíu de la conducta seguida per algunas entitats adheridas á la *Unió* de Tarragona, Sabadell, Lleyda y algunas altras poblacions respecte á las eleccions municipals; las felicitá la Junta Permanent, cosa que molestá á altres que's retiraren.

Doná compte dels *meetings* y sessions inaugurals celebrats durant l'any

Explicá'l missatje de pesam endressat per la mort d'en Pepratx, la felicitació als gironins detinguts per la causa catalanista, y la visita feta per la Junta Permanent en pes als detinguts en la presó de Barcelona senyors Mariné, Salt y Riera; el missatje d'encoratjament dirigit als regidors de Palma que defensaren sa parla; la felicitació al Centre Catalá de París; la visita feta al senyor Prat de la Riba quan fou empresonat; la enhorabona á mossén Verdaguer pel XXV aniversari de *L'Atlántida*, y las atencions y tributs que se li prodigaren durant sa darrera malaltía y després de sa mort.

Referí'l tribut rendit al cadavre del doctor Robert.

Explicá que s'ha encomanat una nova emissió de sagells y s'ha acordat colocar una placa conmemorativa del aniversari de l'Assamblea de Manresa.

Feu historia de las gestions que, per iniciativa de la Junta Permanent, se practicaren pera lograr la organisació d'una campanya contra l'estat de guerra y la suspensió de garantías, ab objecte de que no's pogués creure que Catalunya no se'n sentía de las fuhetadas del poder central.

La presidencia de la *Unió* convocá als presidents del Consell Regional Federalista de Catalunya y de la Lliga Regionalista, y'ls hi exposá son plan qu'era el d'anar las tres juntas á protestar devant del Alcalde, com autoritat popular, y després celebrar junts *meetings* en aquellas poblacions de Catalunya en que hi havía normalitat.

Aquest projecte no pogué portarse á cap á causa de objeccions, que meresqueren tenirse en consideració, exposadas pel president de la Lliga Regionalista.

Respecte á las festas de la Mercé, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* res hauría dit si no se li hagués dirigit una invitació pera que hi cooperés.

«Mes allavors la Junta contestá com cregué que devía ferho, y jo—digué en Roca—assumeixo tota la responsabilitat d'aquella resposta. Si cent vegadas tornessin á presentarse'ls aconteixements qu'han transcorregut durant l'any, la Junta Permanent, tranquila y satisfeta, tornaría cent vegadas á fer lo mateix qu'ha fet, y ab més energía encara.»

Se procedí acte seguit á l'acceptació d'entitats é individuus proposats pera formar part de la *Unió Catalanista*.

Per unanimitat s'acceptaren, com á socis individuals, en Joseph Badía y Andreu, de Barcelona; en Jaume Pujol y Bernet, de Portella; en Trinitat Gomis, de Barcelona; en Arthur Pibernat, de Barcelona; y en Juli Vidal, de Sant Gervasi.

Com á socis colectius s'acceptaren, també per unanimitat, l'Associació Catalanista «Lo Comtat d'Urgell», de Balaguer (avans Agrupació); l'Associació Excursionista Catalana «Los Montanyenchs», de Barcelona (avans Agrupació); l'Associació Democrática Catalanista «Lo Trángul», de la Barceloneta (avans Agrupació); l'Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana de Barcelona (avans Agrupació); l'Associació Catalanista de Sant Joan Despí; el Centre Popular Catalanista de Sant Andreu de Palomar; la Lliga Autono-

mista de Calaf; l'Associació Artístich-Catalanista del Poble Nou (en constitució); l'Agrupació Catalanista «L'Oratje», de Malgrat; l'Agrupació Catalanista del Poble Sech; l'Agrupació Catalanista de la Espluga de Francolí, y l'Agrupació Catalanista d'Agullana.

Els periódichs que s'acceptaren per unanimitat foren els següents: *La Sembra*, de Tarrasa; *Lo Vendrellench*, del Vendrell: *La Rierada*, d'Arenys de Mar, y *Vida Nova*, de Sant Martí de Provensals.

Quedaren admesos per majoría «Los Feyners» y «Los Pregoners», entitats de Barcelona, y'l periódich lleydatá *Lo Campanar de Lleyda*.

Essent ja quarts de dugas de la tarda, se tancá la primera sessió.

La segona sessió, que comensá á las tres, fou importantíssima, y la considerém memorable pels trascendentals assumptos que's tractaren y per l'alt vot de confiansa que doná'l Consell á la Junta Permanent.

Després de donarse compte de que s'havían de provehir per prescripció reglamentaria'ls cárrechs de la Permanent de vis president, tresorer y vocal per cessar en ells els senyors Gibert, Martí y Vayreda, el president senyor Roca doná compte de sa dimissió y de la del secretari senyor Rocamora. Llavors se doná lectura á tres proposicions presentadas per grandissim nombre d'adherits, qu'exposavan en la primera la seva satisfacció per l'esperit de concordia qu'han manifestat en aquests darrers temps molts periódichs catalanistas, y donavan un amplissim vot de confiansa á la Junta y á son president per haver intentat un acte colectíu ab els federals y'ls regionalistas com á protesta contra l'estat de siti á Barcelona.

La segona proposició estava redactada en el mateix sentit, peró més vagament, y en la tercera's demanava que retiressin sas dimissions els senyors president y secretari. Encaminada la discussió en aquest sentit, després de varias observacions d'alguns dels representants, el senyor Folguera y Durán prengué la paraula á gust de tots, demanant en nom de tot el Consell als senyors Roca y Rocamora que retiressin sas dimissions, presentadas per motius de salut y per excés de trevalls particulars, y que continuessin sacrificantse per la nostra causa, que tan bons serveys té rebuts d'ells. El senyor Folguera digué que ben clar se transparentava que l'esperit dels reunits era demostrar á la Junta Permanent que tota la *Unió* estava identificada ab sa conducta y aplaudía sense reservas l'actitut adoptada enfront dels assumptos y problemas qu'havían anat presentantse durant el temps de sa gestió.

Expressá, donchs, son desitj de que's retiressin las proposicions presentadas, y que s'entengués que'l Consell general pregava als dimitents que retiressin sa dimissió y'ls hi donava un ampli é ilimitat vot de confiansa pels trevalls fets fins avuy, desitjant qu'en lo successíu s'inspiri en la mateixa norma perfectament adaptada al ver criteri del Catalanisme.

Un llarch aplaudiment acullí l'hermós parlament del senyor Folguera. Se donaren per retiradas las proposicions.

El senyor Roca expressá qu'encara qu'havía manifestat son propósit irrevocable de dimitir, devant de las manifestacions que acabavan de ferse, creya que no podía sustreures á la voluntat general y disposat estava á sacrificar sa salut continuant en el lloch que ocupava y prestantse á continuar servint á Catalunya, donchs al servirla no feya res més qu'honrarse.

El senyor Roca, qu'estava fondament emocionat, afegí que s'atrevía, en nom del secretari senyor Rocamora, á retirar sa dimissió, creyent qu'estava disposat á fer nous sacrificis per la patria. Demaná á tots que l'ajudessin en la feixuga tasca que'ls hi pertocava fer pera combatre l'enemich comú.

Ressoná en la sala un xardorós aplaudiment.

El senyor Martí y Juliá exposá que l'actual Junta no ha fet més que seguir las petjadas de las anteriors inspirantse en els més purs principis de la ortodoxia catalanista.

El senyor Suñol aplaudí'ls trevalls de l'actual Junta Permanent, y exposá qu'en punts de doctrina hi havía qu'atendres á las resolucions de las Assambleas, y qu'aixís ho havían fet els que actualment dirigeixen la *Unió*.

Donantse l'assumpto per suficientment discutit, se passá á la elecció dels tres vocals surtints, resultant elegits vis-president en Antoni Campmany, tresorer en Ferrán Patxot, de Sant Felíu de Guíxols, y vocal en F. Pujulá y Vallés.

El senyor Gibert de Tarragona pregá als reunits que per medi dels periódichs catalanistas y las associacions procuressin secundar la campanya de Tarragona, encaminada á evitar la supressió d'aquella arxidiócesis. Avans el president de la *Unió Catalanista*, senyor Roca, qu'abundá en la mateixa opinió del senyor Gibert entenent que's tractava d'arrebassar á Tarragona una institució gloriosa, havía excitat al Consell á que atengués la indicació que se li anava á fer.

Se po á á discussió, per la presidencia, la conveniencia de celebrar una Assamblea próximament. El senyor Suñol opiná qu'en cas de ferse, s'hauría de procurar sa celebració á Barcelona. El senyor Cardús convingué en que se celebri á Barcelona, mes s'oposá á que's fixés dit lloch com exclussíu, entenent qu'aixó fora cohibir las iniciativas de la Junta Permanent. S'acordá que aquesta quedés facultada lliurement pera fixar la oportunitat y'l lloch.

Se doná lectura á una proposició, ja anteriorment presentada pel senyor Monegal (en Trinitat), en la qual se demanava que'l Consell acordés qu'en la próxima Assamblea, que deuría celebrarse l'any 1903, si era possible, se fes una revisió dels acorts presos en las anteriors Assambleas de la *Unió Catalanista*.

En Monegal no pretenía apoyar sa proposició al presentarla, peró obligat per las insinuacions d'algún dels presents, explicá que las Bases de Manresa y las acordadas posteriorment eran perfectament modificables á son entendre, puig els temps cambían y ab ells els homes. Creu que's deuhen revisar, si s'atén á la diferencia que hi há en tot poble entre sa constitució y sa organisació política. Explicá son desitj d'engrandir el Catalanisme treyentne, si aixís s'acorda en Assamblea, tot alló que no essent substancial, pugui semblar una barrera que impedeixi l'ingrés en nostre camp d'alguns elements afins que'ns han demostrat sas simpatías. Digué que, á son entendre, tothóm qui defensi l'autonomía absoluta, sense cap restricció, de Catalunya, pot entrar en la *Unió Catalanista*.

En Monegal fou escoltat ab atenció profonda y aplaudit ab entussiasme. A una objecció del senyor Món, el president feu observar qu'era reglamentaria á tot serho la discussió entaulada, discussió que'l senyor Monegal no havía iniciat, sinó que l'havían provocada varis dels representants. No cal dir qu'entre'ls qu'apoyaren á n'en Monegal per lo enlayrat dels seus fins, hi figurá'l nostre periódich representat per en Vía, com també molts dels representants de las entitats democráticas catalanistas en que hi predominan els joves, que demostraren ab sos aplausos sa conformitat ab l'orador, el qual (entenguis bé) no demaná reforma, sinó revisió.

El president y'l senyor Guimerá declararen qu'eran reformables las Bases.

El senyor Suñol, acceptant el criteri de que to s els acorts de las Assambleas son reformables, feu notar la conveniencia de que la modificació no's fassi fora de temps, donchs allavoras resultaría perjudicial en comp-

tes d'afavorir al organisme de la *Unió* y al Catalanisme en general.

El senyor Martí (Oriol) entengué també que convenía preparar l'ingrés á altres elements autonomistas, extenentse en consideracions ben categóricas en apoyo de la proposició d'en Monegal.

El senyor Gibert feu constar que las Bases de Manresa no son una constitució definitiva, sinó las bases pera ferla.

El senyor Folguera senyalá dugas maneras d'acoblar las tres tendencias autonomistas:

L'una consisteix en la formació d'un directori dintre del qual conservi cada grupo l'autonomía de sas tendencias.

L'altra, esperar sa adhessió y refundició en un organisme únich, dintre del qual ab bases amplias podrían conviure.

Certas reformas qu'ara fessim, afegí, podrían oferir el perill de no agradar á aquells en obsequi dels quins las faríam.

El senyor Monegal digué qu'aixó es lo que s'ha de veure, y que la tolerancia qu'havía regnat en el Consell, en el qual tots y cada un havían sabut prescindir de sas particulars ideas per'atendre á lo convenient als grans fins comuns, l'esperansava pera l'esdevenir. Entre altras cosas digué qu'en el setial de la presidencia podían asséureshi homes de las més oposadas ideas socials y religiosas, ab tal de que fossin autonomistas convensuts.

Després d'alguns parlaments dels senyors Suñol, Monegal y Folguera, se parlá d'esmenar la proposició en el sentit de que's deixés al criteri de la Junta Permanent la part d'acorts d'anteriors Assambleas que sían susceptibles d'una possible modificació.

Parlaren els senyors Aldavert, Guimerá y Món sostenint la necessitat de fer una adició nova, indicant que la Permanent podría presentar á la deliberació de la próxima Assamblea altres temas diferents de la revisió si ho considera convenient.

El senyor Monegal demaná que s'incluhissin tots els temas que's vulgués, peró *ademés* del tema proposat per ell. Y aixís s'aprobá.

Se llegí l'estat de comptes parlantse d'assumptos d'ordre administratiu, y s'aixecá la sessió, després de breus paraulas del president senyor Roca encomanant á tots qu'ajudessin á la Junta Permanent en sa tasca, y pregantlos qu'anteposessin á tot els interessos de Catalunya.

Actes com el de diumenge creyém qu'han de contribuhir á enrobustir més y més l'organisme de la *Unió Catalanista,* majorment haventse posat á tan bona altura sa Junta Permanent y haventse discutit ab un encoratjador esperit de companyerisme proposicions com la de nostre company Monegal.

La Junta Permanent ha quedat ara constituhida en la següent forma:

President, Joseph María Roca; vis-president, Antoni Campmany, de Sabadell; tresorer, Ferrán Patxot, de Sant Felíu de Guíxols; vocals: Ernest Moliné y Brasés, Joseph Mallofré y Frederich Pujulá y Vallés; secretari, en Manel Rocamora.

LA ORACIÓ DEL COMTE

Al restaurador de Sant Martí de Canigó, Monsenyor Juli Carselade du Pont, Bisbe de Perpinyá.

> «... *après neuf siècles á l'heure où la vieille église du Canigou va se relever de ses ruines. la voix de son fondateur se fait entendre du fond de la tombe...*»
>
> (*Paraulas de Monsenyor.*)

Tot regirant ab vostras mans sagradas
de Sant Galdrich despullas veneradas
que guarda Perpinyá en l'antiga Seu,
de Guifre havéu trobat la oració hermosa
en rogench pergamí rotllada y closa,
com un sospir qu'exhala'l Pirineu.

Lo Comte de Conflent y de Cerdanya
després de contemplar cóm gent extranya
enruna'l temple inmens qu'ell aixecá,
¿no ha d'ajudar ab lo seu clam dolsissim
á l'obra qu'heu emprés, Prelat doctissim,
pera honorar al poble catalá?

Qui parla es ell desde sa tomba vella
pregonant per arreu la maravella
qu'anéu obrant al cim de Canigó,
y á Sant Galdrich pregant ab los pagesos
de Fe, d'Amor y Caritat encesos
perque ressurti'l sol al Rosselló.

Y escampant los seus raigs á Catalunya,
d'ahont jamay la germanor s'allunya,
veurém arribâ'l jorn ben desitjat;
la pau retornará per eixa terra.
May més, may més lo monstre de la guerra
fará sentir lo seu bruhel malvat.

Allá al Vernet, ben prop d'ahont se troba
lo monastir, vau darm' la bona nova
rodolantvos las llágrimas dels ulls,
y jo corprés, callat, os escoltava,
y aprés ab accent trémol mormolava:
—No trobará vostra gran obra esculls.—

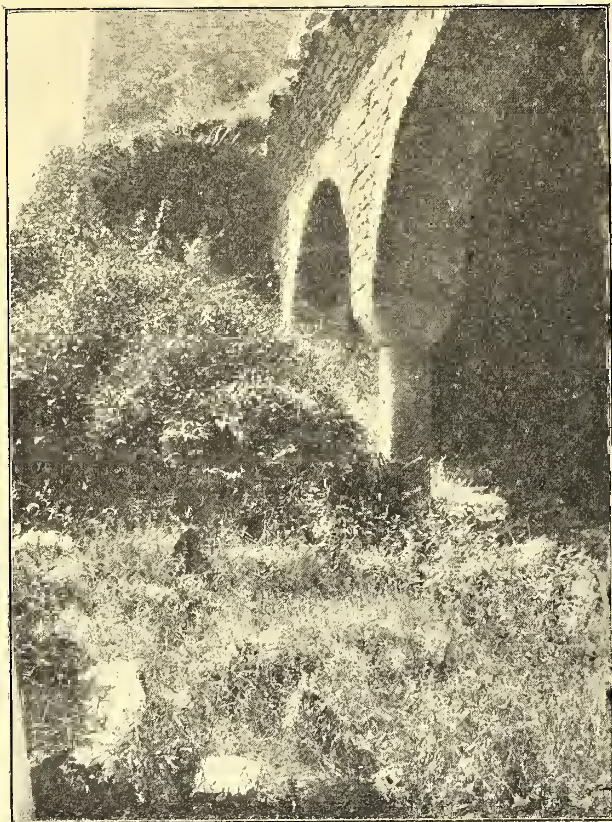
Tot removent los tronchs de la escalfeta,
diguereu:—Si fos viu nostre poeta,
d'eix miracle'n faría'l cant melló!
Demá, de gloria coronat á l'hora,
ab el sol esplendent de nova aurora
portaría la Creu al Canigó!—

. . . .
. . . .

Era ben negra nit quan jo surtía
de vostra celda, niu de l'alegría...
Ben blanch de neu vaig veure relluhî
lo Canigó, tocant la volta blava,
y'l Cenobi runós fantasiava
en la vall solitaria del Cadí.

Antón Busquets y Punset.

Rosselló, als 13 novembre 1902.

Sant Martí de Canigó — Nau de la iglesia.

ELS JOCHS FLORALS AL CANIGÓ

Jo no he anat á Sant Marti de Canigó á contemplar históricas ruinas, ni á gaudir del espectacle maravellós qu'ofereix la Natura allá en el cor de las feréstegas montanyas; no hi he anat en romiatje senzill á elevar al cel mas inútils pregarias; ni la veu, que crech sincera, d'un pastor d'ánimas me seduhí, ni el desitj de saludar als meus germans de Fransa va decidirme. Ingenuament confesso qu'alguna d'aquestas cosas, no totas, m'haurian fet anar joyós al Rosselló y al Conflent en altras circunstancias, mes ara honradament dech dir que no hi he anat pera res d'aixó, sinó pera quelcóm més interessant. He anat al Rosselló á fer acte de llibertat, acte de protesta, acte de dignitat.

Quan se té la sort de neixe ab l'esperit francament lliure, y's té la sort, més gran encara, de saber el just valor de la propia dignitat, cada cop que una lley fatal, una forsa irresistible ó una má brutal s'interposan en nostre camí contrariant els més intims y senzills de nostres impulsos, sentim una ferida tan fonda, que sols pensém en protestar, y si som forts, sols pensém en realisar lo qu'en conciencia creyém just y de dret nostre.

Erradament ó no, jo crech que tinch dret, si no á cantar perque no'n sé, á escoltar els cants dels altres que també crech, erradament ó no, que tenen indiscutible dret á cantar. ¿Se'ns vol privar d'aquest dret? Donchs jo'n protesto, y si á dins de casa no podém cantar, ó escoltar cóm cantan, perque á dins qui mana mana, ens en anirém ben lluny, y cantarém més fort que may.

Peró lo més curiós es que jo no porto del Canigó cap impresió concreta. Ni tan sols els cants qu'en ma fatlera volia escoltar, produhiren emoció fonda en mon esperit. Com en un somni passan indefinidas totas las sensacions del viatje.

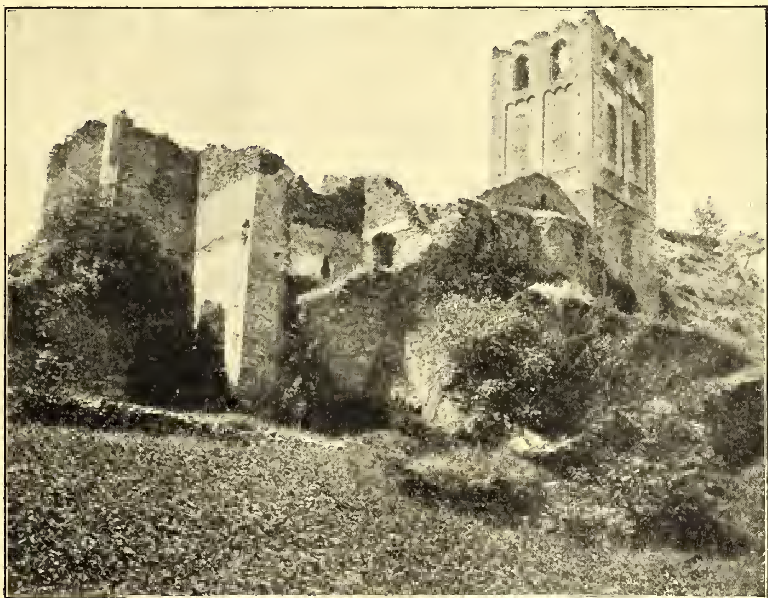
Jo m'he creuhat ab caras amigas qu'en la estació de Barcelona y en els corredors dels vagons anavan y venían bescambiant distretament paraulas insubstancials que mal amagavan la fonda preocupació dels esperits; jo he ovirat ab extranya indiferencia pobles grisos, badías lluminosas, aucells esporuguits, camps tristos sota una pluja lleugera, y homes assalariats cridant metódicament noms de pobles que no veya, y preus de mercaderías que no comprava; jo he passat la frontera incomprensible que separa unas mateixas llars, unas mateixas costums y una mateixa parla; jo he vist Perpinyá en festa, net, alegre y cofoy, sobreixint de sas estretas murallas ab son riu tranquil, sos antichs casals y sos jardins frondosos; jo he entrat al Conflent, y Vilafranca la morta se m'ha aparegut arrupida als peus de enlayrat castell, sinistre evocador de sinistras historias, ab sos ponts llevadissos, sas negras torras y amples fossos que mal amagan uns carrerons estrets y tortuosos, unas casas negras y apilotadas y una tristesa aclaparadora; jo he pujat, á una claror serena de lluna, per l'ampla carretera qu'entre frondós paisatje conduheix al Vernet, terra de promissió pera'ls febles, y he creuhat las modernas avingudas que s'extenen á redós del vell poble impassible, ab sos hôtels majestuosos, son elegant cassino, sas alegras cascatas y sos ben cuydats jardins; jo m'he llevat á punta de dia, y á sol ixent he emprés mon romiatje, mon romiatje de llibertat, envers las grans alturas. Y ningú m'ha fet nosa. Damiselas senzillament endiumenjadas,

aguantant ab febles dits las lleugeras cintas del penó de la Verge; capellans revinguts ab son pitet de filets blanchs, breviari als dits y botella atravessada al coll; beatas ingenuas remugant y cantarellant alhora psalms, dicteris y cansons; sapats fadrins trescant altivols, y fadrinas escayentas de galtas rojas, ulls serens y rialla franca... Ningú m'ha fet nosa.

Al arribar á Castell — poble de quatre casas que s'ajéu insolent sota mateix dels pichs gegants — jo he trobat per primera volta en ma vida á un prelat modern que sab ferse ab els homes, y he vist á un pobre abat que m'ha fet llástima: blanch com la cera, d'ulls apagats, cara trista y posat d'autómata, semblava la víctima resignada y voluntaria d'un fanatisme inútil. Y'ls dos varons mitrats, ab sas esplendents vestimentas, tot blanch l'un, vermell y daurat l'altre, rodejats pel bulliciós remat que's disposa á formar desordrenada corrúa entorn de las venerandas reliquias que pujarán bentost á dalt á Sant Martí, tampoch m'han fet cap nosa. Y he seguit cap amunt apropantme als amples y puríssims llensols de neu ab que s'embolcallan els espadats cims del altíu Canigó. Y m'he trobat tot d'una enfront del monastir en runas: Sant Martí barrantme'l pas; dihentme «atúrat». Jo he baixat fins á son cor format per tres naus de sólida bassamenta, qu'aguantan un campanar sencer, un absis ja malmés y voltas que s'esfondran, y jo he contemplat, ajegut sobre las runas d'un passat que mostra clarament sa impotencia *pera viure*, las alenadas d'una fe tradicional que pujavan pausadament en forma de professó solemne pels viaranys estrets y tortuosos. La fe de avuy, ab sos rius d'or y aparatosas formas, ¿logrará, al empeltar la sava en els vells murs, rejovenirlos sense tréurelshi 'l secret encant qu'avuy encara conservan d'una altra fe més sincera y respectable? Si aixís ho creuhen ells, fan ben fet al intentarho. Y tant de bo aixís fos.

Per nostra part, tot pensant aixó hem esperat qu'arribés l'hora desitjada.

. . . .

Sant Martí de Canigó. — Vista general del monastir.

Y'ls Jochs Florals tingueren lloch sense banderas, perque no'n varem voler posar ni varen imposárnoslas. L'autoritat brillava per sa ausencia y'ns sentíam lliures: per'xó va anar tot tan bé. Monsenyor va dir son modo de pensar, en Roca'l seu, y'l president del Consistori va posarse á llegir estrofas ben rimadas. Els poetas llorejats cantaren després, cada un á son pler y lliure fantasía. De Deu y dels homes, dels sants y dels mortals, de las ilusions y'ls desenganys, de la fe y de la vida'n sentirem cosas ben extranyas, pero totas sinceras y generalment ben sentidas. Y la reyna gentil, assentada al costat del vellet ilustre,'ns digué sa fe senzilla, y per tant honorable, ens explicá lo bé que's trobava entre'ls devots de la bellesa quin imperi's cantava, digué que sempre acudiria pressosa quan, necessitantla, li fessim nostra crida, y'ns emplassá per'anys esdevenidors prometent retrobarnos lluny ó aprop, mar endins ó montanyas amunt... Y aixís se va acabar. Nosaltres escoltarem, aplaudint ó callant á nostre lliure arbitri, y surtirem satisfets.

. . . .

La terra es ampla. Y'l sol de llibertat que ens ha somrigut un dia sota las neus puras del seré Canigó, ha trempat nostres esperits enfortintnos pera la lluyta eterna, lluyta envers aquell ideal de llibertat absoluta que voldríam pera tots els homes y pera tots els pobles.

EMILI TINTORER.

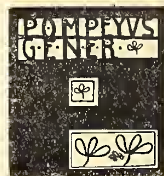
LA LITERATURA Á ROMA

II. — Lucrecius

Lucrecius (1) fou el primer d'aquesta época quinas obras se coneixen. Va náixer á Roma l'any 659 de Roma, y va morir l'any 703. Aná á estudiar á Atenas, ahont hi aprengué'ls principis de la filosofia de Epicuri. La seva obra més coneguda y apreciada es la que porta'l titul *De rerum Natura*, que pertany al género didátich. Está escrita en versos heroichs y en ella hi desenrotlla Lucreci la doctrina de son mestre, procurant conciliar sos principis ab els d'Anaximandre y'ls de Demócrit. Las sevas ideas sobre la Divinitat son atrevidas y originals, quasi impias, si's té en compte'l temps en que foren escritas. No creu en la Providencia, defensant y sostenint la teoria atomistica y afirmant que'l major bé á que l'home pot aspirar es la delectació, la satisfacció de si mateix, tal com avuy ho proclama la escola spenceriana al dir qu'en el fons lo moral es lo que produheix plaher, ó sia aument de vida. Si bé es un xich dur, per concedir, al contrari dels seus contemporanis, major importancia al fons que á la forma, s'hi veu en ell molta energia, numen poétich, justesa y potencia en las descripcions. Lucrecius, en son gran poema, canta'l Tot, *lo qu'es*, la Naturalesa ó Pan, com deyan els antichs. Avans que tot es un home lliure, y al escriure son poema, que dedica á Menucius, obra escola de llibertat pera la seva patria. Ha viatjat, ha vist molts paissos, ha freqüentat las dugas escolas misteriosas del Eufrates, Nehardo y Pombeditha, ha estat á Egipte y á Atenas y ha interrogat als filosops. Ha estudiat la Grecia, ha entrevist la India. Demócrit l'ha fet pensar sobre'ls átoms, Anaximandre sobre lo infinit del espay. Epicuri acabá de modelarli l'esperit, y en sa doctrina trobá un apoyo en mitj de las desastrosas lluytas de Roma. Peró'l seu sistema es quelcóm més vivent que l'epicurisme. Sobre'ls fonaments d'una concepció dinámica de la Naturalesa defensa'ls drets de la llibertat y de la independencia personal contra tota tradició dogmática, introduhint el saber com únich guia práctich del home. Aixis l'home sols pot ésser lliure, emancipat de tota superstició, de tot antropomorfisme religiós, penetrant ab la Ciencia el fons de las cosas. Á copia de veure homes distints en sos múltiples viatjes, va concebir l'home superior. Veyentlos á tots esclaus de sos prejudicis locals, el va concebir lliure pel coneixement. Á forsa de simplificar l'Univers, arribá al coneixement de sa inmensitat. Com si hagués parlat intimament ab els espectres de Biblos, com si hagués rebut confidencias de la soca del arbre tallat de Chyterón, qu'es Juno-Thespia, com si hagués escoltat entre las canyas de la Mesopotamia á Oannes, el deu-peix que bevia'l caos per son cap inferior y'l vessava sobre la terra per sa boca superior, en forma de Ciencia, Lucrecius ho sab tot, y tot lo que no sab ho pressent. Isis cuberta ab son vel es pera ell transparenta. Las formas orgánicas y las forsas que's remouhen en son ser, que sorgeixen y's sumergeixen, pera ell están totas presentas ab sa inmensitat, ab sa infinitat. Lucrecius sent y canta lo que no té limits. Y son cant retruny encara en nostres dias ab ressons de veritat que á tots sorprenen.

(Seguirá.)

(1) Son nom era Titus Lucrecius Carus.

DE PINTURA CATALANA

(Continuació)

En l'actual Exposició hi mancan pinturas intermitjas que'ns indiquin la evolució dels retaules romànichs als gótichs, y encara que al Museu de Santa Agueda n'hi há dos probablement d'últims del sigle XIII, no'n tenim prou pera establir una cadena. De la Seu de Manresa, figura en el palau de Bellas Arts un fragment de retaule, en el que hi há un Crist mort ab las santas donas y dos apóstols, y uns fragments d'altar que segurament son del sigle XIV (si no ho son tenen dret á serho), com també una taula del mateix assumpto de la Catedral de Girona, obras totas en las que hi veyém el rastre evident, clarissim dels Lorenzetti de Siena y altres deixebles de Giotto (1276-1337), y ab ellas se pot reconeixe d'ahónt reb el refors el goticisme catalá en sos comensaments, y ellas ens permeten buscar l'origen de nostra segona evolució en la pintura italiana d'aquell temps en que's fusioná la escola de Siena ab la de Florencia.

D'aqui deriva una serie de retaules catalans que ja pren fesomia local á últims del catorzé sigle, y de la que'n son mostra'ls fragments del retaule de Santa Clara que han enviat del Museu de Vich. L'ornament daurat es sobri, las siluetas y las testas son d'una noblesa y ayre senyorivol remarcables, els plechs son flonjos, tota l'obra respira un marcat ambient meridional. Guarda un deix de la rudesa dels primers florentins, peró ja s'humanisa un xich; y si en la testa de Santa Clara pren una expressió entre mistica y severa, la Verge ja es més tendra y son óval de cara aixamplat, son nas recte, sa boca petita, sos ulls d'atmetlla y son cabell ros de panotxa, creyém que forman el tipo de la Verge gótica catalana. Sant Francesch fundant las ordres y'ls sants del *bancal* també son exuberants de carácter.

Aquests perfils y'l cayent de las siluetas els trobém més endolsits ó més ferrenys en molts retaules de Catalunya y Rosselló. En la exposició poden observarse'l *Sant Jaume* de la iglesia de la Concepció, y la *Baixada del Esperit Sant* de la parroquia de Santa Agna, y algún altre fragment. Creyém que respón al desenrotllo d'aquesta corrent el retaule qu'existeix á Sant Cugat del Vallés dit *de tots els sants* (perque n'hi há una infinitat y al mitj una Verge de suau é infantivola fesomia). Aixis mateix colocariam dins d'aquest periode una *Santa Eularia* y una *Anunciació* existents en la Catedral.

L'art catalá ha passat de sa rudesa primitiva á un periode de perfecció en el que s'equilibran l'idealisme religiós y la observació de la naturalesa; se mou dins un ambient poétich y's llensa ja á desenrotllar els assumptos ingeniosament, ab claretat y cert arranjament no rebuscat, més aviat ingenuu. Las obras están en aquell punt que's troba tan lluny d'un realisme minuciós com d'una estilisació rebuscada. L'adorno daurat continúa en son just limit. Exemples: *Las bodas de Canaán*, *El miracle dels pans y dels peixos*, *Aparició de Jesús*, *Jesús y'ls Apóstols*, y'l bancal á tres compartiments *La Samaritana*, *Devallament* y *Jesús parlant á una dona*. Aquests retaules, que semblan tots d'un mateix altar, marcan el punt capdal á que arriba nostra pintura cap allá á mitj sigle XV, y que's sosté fins al final malgrat la invasió del or.

Per aquest temps mateix—y potser el bancal citat ja l'ha sentit,—se gira un lleuger ayret de tramontana que deixa sentir sa agradable frescor, agermanant agradosament el naturalisme ascétich y sentimental del Nort ab la senzilla gracia meridional. Llástima que no puguém veure aquí'l notable retaule de Tarrasa de *Sant Abdón* y *Sant Senén*, joya del art catalá, en el que potser trobariam principis de dita influencia, sense qu'en l'obra deixi de predominarhi nostre carácter.

L'increment de la influencia alemanya coincideix ab el desenrotllo que prenen els *estofats* d'or com element decoratiu (*Crucifixió* y *Camí del Calvari*, de la Catedral de Barcelona), y que caracterisa la producció del ultim ters del sigle. Y s'arriba á ésser mestre en la combinació d'ors y colors y relleus y ratllas y puntillats, ostentant algunas obras un sentit decoratiu luxosissim, espléndit, regi, com pot veures en la *Epifania* del Museu de Santa Agueda, y en l'altar de *Sant Sebastiá* y *Santa Tecla* dels claustres de la Catedral, obra d'algún alemany dels que aqui s'establiren. Ens ho fa creure'l carácter de las testas, malinconiós, y'ls plechs

cantelluts y encartronats tan caracteristichs de las escolas alemanyas. Es satisfactori, en mitj d'aquestas corrents, veure que hi há artistas més catalans que may, que fan avansar nostra pintura á travers de la influencia alemanya y á travers del or.

La elaboració del renaixement á Italia y aqui (naturalment, aqui en menor escala), produheix el maravellós efecte de que l'art, venint d'una convenció y anant á parar á una altra, ensopegui un punt en que hi há vera originalitat, en que cada artista enarbora sa bandera y busca son propi camí fundant els dos principis de llibertat y realisme que alashoras prenen vol y son l'origen de la llibertat y del realisme actuals, donantnos exemples revolucionaris eternament dignes d'admiració.

Las taulas de l'associació de revenedors y quatre de la *Vida de Sant Vicens*, de Sarriá, ens ofereixen exemples de la suma perfecció de la pintura genuinament catalana coincidint ab la exagerada aplicació d'*estofats* d'or. *Las aparicions de Sant Miquel* son d'un misticisme notable, y la preciosissima taula de *Sant Miquel y la Verge de la Llet*, ben catalana, arriba á tindre punts d'afinitat en son sentiment llegendari ab la primitiva escola veneciana, podent posarse sense desmérit al costat de lo bo de Carpaccio. Aquestas taulas, malgrat el colorit diferent y la major elegancia, tenen alguna relació, probablement de mestre á deixeble, ab las de Sarriá *Sant Vicens en el sepulcre*, *Ordenació de Sant Vicens*, *Presa del Sant* y *El Sant clavat en creu*. De las dugas primeras sobre tot, creyém qu'es de lo millor de la Exposició. Ens trobém devant d'un gran artista catalá, ben personal, ben bé de la terra, que copia de la naturalesa *ab tota sinceritat de cor* (1), que dona á sas figuras un esclat de vida qu'apar que parlin, no perque tinguin aqueix realisme fotográfich y literal que enamora al vulgo, sinó perque l'autor sent la veritat fonda, l'intima, la de l'ánima. La expressió es insuperable, y es sincer, es senzill, es humá, no té rebuscaments ni efectismes, y son dibuix y sa factura no son *hábils*, no tenen aquesta habilitat qu'ab el temps té d'ésser la rémora del art de la pintura, ni busca aqueixas elegancias afemelladas que portan l'art á fer de *bibelot*. En la testa del sant mort, en els esguerrats y donas que'l van á veure, en la figura y expressió del qu'explica, en la naturalitat de l'agrupació, en tot s'hi veu un artista ingenuu, sobri y un xich aspre, que com á bon catalá gasta pocas pamplinas, va dret al bulto y explica ab claretat lo que's proposa. Tolstoi devant d'aquest tros diria: «Això es art veritable». Per ma part crech qu'es la taula en qu'está més marcat y es més pur nostre carácter. La *Crema de Sant Vicens* ja es inferior; evidentment es deguda á un altre artista, que devia pintar miniaturas, si hem de jutjar per la delicadesa ab que tria'ls tons fins, el carinyós cuydado de la execució y la riquesa y minuciositat ab que pinta'ls accessoris; ab tot, té molt carácter catalá. Las tres restants de la vida de Sant Vicens son ja molt inferiors y degudas á un altre pintor qu'estava escandalosament influhit pels italians. Observis, si no, la indumentaria y'l dibuix de las testas.

S'iguala en mérit als primers d'aquesta serie, la de la vida de *Sant Antón Abat*, de las Escolas Pias. Es notable la noblesa ab qu'están tractats els assumptos, el calor tan ben entonat del colorit y la intensitat de carácter que té'l sant. Els dos més notables son *Sant Antón visitant á Sant Pau hermitá* y el *Miracle del penjat*. Aquesta serie conserva'l flayre catalá, ab algunas influencias del Nort, temperadas per certa sobrietat. Llástima que no figuri en l'actual exposició el notable *Sant Jordi* que tenen á las Escolas Pias.

Es digne de remarcar en nostras taulas el fet de qu'en més ó en menys, durant aquest periode, s'hi fonia amigablement la corrent del Nort flamenca ó tudesca ab la italiana, sense destruhir eixa fusió la idiosincracia local de las obras.

La *Trinitat* de la Seu de Manresa té la composició y'l carácter de las testas dintre dels gustos italians. Las taulas de Granollers *Vida de San Esteve*'ns ofereixen, entre la riquesa decorativa dels gaufrats y estofats d'or, algunas composicions y un dibuix en las testas directament derivats de Benozzo Gozzoli (pintor florenti, 1420-1497) y en cambi en els plechs hi há certa duresa alema-

---

(1) Ruskin.

nya (1). Las mellors, sobressurtint per son dibuix y riquissim colorit, son la *Ordinació del Sant* y *El Sant deslliurant dós presos*, admirable armonia d'or, negre y gris ab tons torrats (la *patina* ajudant). *El camí del Calvari*, d'en Baudili Carreras, ens en ofereix un'altre exemple; l'ayre general de l'obra es alemany, peró ab tot, una certa simplicitat clássica en las siluetas, un modelat ferm, un colorit rigorós y una relativa serenitat en las caras, acusan la influencia del renaixement italiá. Y per cert que la coincidencia d'aquesta composició ab la del mateix assumpto de la tauleta de la Catedral com la casi igualtat dels dos *Exorcismes de las reynas*, ens donan una idea de la frescura ab que s'aprofitavan aquells artistas de las obras agenas. Un altre exemple d'aquesta armonía entre influencias diversas, el tenim en la preciosa taula del gremi de revenedors la *Verge de la Mercé*, ahont els plechs son segats, las testas de dos santas poch puras, peró la elegancia del agrupament, la distinció de las siluetas y la noblesa de las testas de la Verge y las dugas santas de primer terme acusan el predomini de la influencia toscana, y'l sagell catalá apareix en la sobrietat de la composició y en la riquesa ab qu'es gaufrat el mantell d'or de la celestial Regina.

L'abundancia excessivament pródiga del or y'ls relleus arriba á una exageració may vista en els *Profetas*, de Granollers, y en las dugas grans taulas de Santa María del Mar. Per'xó las tinch per obras en ple periode de decadencia y probablement dels primers anys del sigle XVI, y encara qu'en ellas hi predomina la influencia del Nort, la italiana no deixa de sentirshi; aixis veyém al Crist y als armats de la *Resurrecció* ben alemanys, peró uns ángels que hi há cap enlayre ab testas llatinas y uns apóstols de *La Pasqua* ab el deix d'italiana influencia. Y'ls *Profetas*, que responen ben bé al tipo que'ns tenim format dels teutons ab sas vestiduras y sas barbudas testas, no deixan de tenir certa relació, encara que llunyana, ab aquells patriarcas del Mantegna, ab aquell Noé del cementiri de Pisa, y ab algún cap de vell de Miquel Angel. Sia com vulga son alemanys, peró l'ampla forma, el grandiós encaix y lo poch minuciós de la factura, acusan que l'artista no restava del tot extrany á la influencia que Italia anava exercint en tota Europa.

Ab el retaule d'Argentona y la *Vida de Sant Eloy* (Museu provincial), veyém cóm se va acabant l'or, la influencia italiana y la *escola*. El relleu daurat que's presenta al náixer nostra pintura *(frontal* románich de Vich), assisteix piadosament á son enterro.

Expressament m'he guardat pera lo ultim la taula d'en Dalmau y la d'en Anfós. La *Verge dels Concellers*, pintada en 1448, es á dir á mitj sigle XV, y la *Degollació de Sant Medí* (1473), son las únicas taulas que per extranya excepció mancan de dauradura. La taula d'en Dalmau may m'ha semblat catalana; una certa rudesa en la factura y detalls poch cuydats acusan que'l pintor no era flamench, peró la disposició de las figuras y son agrupament, la cara y silueta de la Verge, el setial y l'arquitectura son ben bé del Nort, ahont ben segur qu'en Dalmau havia estat pera fernos aqui aquella obra exótica qu'es parenta de las de Van Eyck. ¿Peró's comprén que un catalá puga fer un retaule al sigle XV y no hi posi or al menys al camper? A mi no'm cap á la barretina, y tampoch en aquell temps devía cábrelshi, perque ningú va seguirlo, encara qu'alguns ho haurian desitjat com els autors dels retaules de Sarriá. De l'obra única (1) d'en Dalmau lo que m'agrada més son Santa Eularia y Sant Andreu, després els Concellers y després la Verge.

Al altre retaule sens or, també hi endeviném que l'autor havía viatjat; emperó aquest havia viatjat per Italia, y'ns produheix aquí'l tros de pintura més avensat *com á pintura* que fins alashoras s'havía produhit á Catalunya. Peró aquest segurament se trobá á Italia en aquell segón ters de sigle en que bullian las inventivas dels pintors, y va restar personal; allí va veure y va apendre, peró va accentuarho á la catalana, tot y dant moviment á las formas y flexibilitat á la linia. Al costat de las dugas figuras d'escola, dretas y que son allá pera fer bonich, en las figuras

(1) A las escolas del Nort d'Italia (Veneciana, Paduana, Bolonyesa) s'hi deixa sentir també en sos principis aquesta influencia.

(1) Potser acabada se'n va tornar á Flandes descontent de son país.

del butxi y'l sant, hi surt el catalá ab la forta expressió del realisme dramátich, sense perdonar res del horror de la escena, ni'l garrinyar de dents del butxi. Era un artista que havía vist, tal volta havía vist massa, y sa obra ja no té aquella sinceritat de las taulas de Sarriá. La factura es destra, el cap'd'amunt de destresa en la execució á que pot arribarse ab la pintura al ou. No se li coneix cap més obra (1).

SEBASTIÁ JUNYENT.

(Acabará.)

(1) Potser també se'n va tornar á Italia.

GRAN TEATRE DEL LICEU

CRISTOFORO COLOMBO

Cristófol Colombo fou desgraciat en vida: sa memoria no ha sigut menys desgraciada. Els historiadors, els poetas y'ls músichs no sempre l'han respectada com devían. Als homes malhaurats, la dissort may els abandona; llurs cendras no tenen el dret del repós etern.

Els senyors Illica y Franchetti han sigut —per ara—els darrers profanadors de la memoria del inmortal navegant ginovés. Y no l'han profanada moguts pel desitj del historiador critich que cerca la veritat, malgrat se desfassin y's perdin gloriosas y falsas llegendas, no: l'han profanada en nom del art, del art lirich-dramátich que no admet ni admeterá may en son si á las figuras históricas si avans no se las hi lleva l'encarcarament y'l convencionalisme que las caracterisan, y no se las transforma de ninots arrencats de las páginas d'un llibre d'historia, en sers vius que pensin y sentín humanament. El drama humá existeix per tot, peró cal ferlo apareixe, exteriorisarlo, donarli vida. ¿Y han sabut els senyors Illica y Franchetti presentarnos, no ja la vida de Colombo, perque aquesta es massa grossa pera cabre en una representació teatral, sinó tan sols algún epissodi de la mateixa? ¿Han sabut realisar la transformació de la figura histórica en home?

Nosaltres creyém que no. Literariament, el llibre del senyor Illica no té cap valor. La historia hi fa un trist paper, la poesia y la bellesa no hi traspúan en lloch. Y l'aussili donat pel músich ha sigut ben inútil. En Franchetti no ha pogut — per falta de geni — animar ab l'impuls y la vida de la música un argument fluix, inconsistent, mal lligat; per falta de geni, ho repetim, no ha pogut, com en Meyerbeer, donar apariencia artistica á lo que no'n té y enganyar al públich ab efectismes de mal gust, peró brillants. En Franchetti s'ha trobat ab situacions liricas, en sa obra, capassas de donar naixensa á conjunts de vida, de moviment y d'entussiasme; la fredor de son temperament li ha privat no dirém de sentirlas, peró si d'expressarlas.

Reconeixém de bon grat que l'autor de *Cristoforo Colombo* es un técnich distingit, que coneix els segrets de la orquestació moderna y sab utilisarlos sens arribar a la exageració; en aquest sentit sa obra mereix respecte. El defecte capdal de la música de *Cristoforo Colombo* consisteix en que á son autor li manca fantasia; en que sa inspiració —quan ne té—com aucell aixelat, vola sempre arrán de terra, essent impotenta per'enlayrarse y extendre la volada. Un aplanament aclaparador ho domina tot. A més la obra es rica en reminiscencias.

—

Comensa'l primer acte (1)—que com els següents apareix despullat complertament dels colors local y d'época—ab unas quantas escenas vulgarissimas, d'una buydor absoluta, que tenen lloch vora un convent de Salamanca hont se celebra'l famós Concili que deu dictaminar sobre'ls projectes de Colombo; després segueixen una marxa tan sorollosa com buyda, un concertant aixordador, y uns chors—del poble que's mofa de Colombo—dolentissims.

A la fi surt Colombo (el baritono Sanmarco) y la *claque* l'aplaudeix. Ab ell apareix per primera vegada un xich de poesia en la orquesta; un tema que cantan els violins ens distréu de la monotonia de las escenas anteriors.

La reyna Isabel (la senyora Bonaplata) que resa dintre de la iglesia—resa tan fort que se la sent desde fora—surt y també es saludada per la *claque*. La reyna y Colombo cantan l'esperat é inevitable *duo*, que resulta una desilusió complerta. Molt soroll en la orquesta; molt poca emoció, molt encarcarament y molta *pose* en els personatjes. Isabel entrega a Colombo—en mitj de la plassa y á solas—els *consabidos* joyells, Colombo li besa'l farbalá del vestit y s'acaba l'acte.

El segón acte, ens trobém navegant cap á América; segons Colombo, el ver Colombo, cap á la India. Després d'alguns compassos orquestals, comensan uns cants de mariners sense cap mena de relleu. La música careix d'expressió; hi manca aquell terror de lo desconegut que deuria omplir tota la escena. Fins hi hem sentit en aytal moment un tema joguinós y alegre: ¿per qué? Ens caldria un estudi temátich ab tots els *ets* y *uts* pera esbrinar eix enigma.

(1) No volém exposar l'argument de l'obra: altres periódichs l'han dut.

Els moments en que Colombo's troba sol á la escena son potser els més inspirats—relativament—de l'obra. Després segueix una *salve*, escrita ab serietat, y s'acaba l'acte ab el célebre crit de *Terra!* que á un altre mestre li hauria vingut com anell al dit pera escriure una página de conjunt plena d'alegria, d'aixelabrament, de foch, d'entussiasme, de frenétich deliri. A n'en Franchetti li ha servit pera escriure uns *chors* molt correctes, peró molt frets.

L'acte ters, parlant vulgarment, no pot anar. Pera produhir música pintoresca, descriptiva, no n'hi há prou ab el só dels platerets, ni ab els cants esllanguits, ni ab modalitats exóticas; calen sentiment, estudis folk-lórichs, amor á la cansó popular: la música del ters acte de *Cristoforo Colombo* es americana com podría ésser assiática ó europea; millor dit, no es res. Las escenas son ridiculas y anti-musicals per excelencia.

Al arribar al *Epílech* se li acut al mestre escriure un preludi que no diu res; de manera que tant se valdría que no hi fos. Colombo y son amich Guevara entran á la cripta del oratori reyal dels reys de Castella, hont reposa'l cadavre de la reyna Isabel. Segons els erudits Illica y Franchetti, Isabel de Castella está enterrada á Medina del Campo. *Bueno!*

Colombo y Guevara van cantant, y la música que'ls acompanya lo mateix serviria pera aquella situació que pera un'altra d'oposada, y finalment, Colombo té un fort deliri—durant qual deliri la orquesta trevalla de ferm—y's mor abrassantse ab la tomba de la reyna y cau embolicat pel mantell reynal, mentres la corona y'l ceptre rodolan á sos peus. ¿Quin simbol s'hi amaga en tot aixó? Potser representi aquest final els mérits de Colombo para ésser rey de Castella. Qui sab!

—

El mestre Mascheroni mená la orquesta ab sa habilitat, domini y serietat de sempre; els artistas, com á cantants més que com á actors, trevallaren de bona fe; els trajos, de mal gust é impropis; els pintors escenógrafs senyors Vilumara y Junyent (Olaguer) mereixen esment per sas decoracions, distingintse la del segón acte, deguda á n'aquest ultim; la *claque* prudent fins á cert punt, sobre tot al acabarse'l ters acte, y'l públich aburrit de debó. Fins á un'altra.

NOVAS

Com que'ls Jochs Florals d'enguany foren suspesos d'ordre governativa, resultá inútil la quantitat esmersada en preparatius de la festa, y'ls Jochs Florals, que son la més alta representació de la nostra llengua, han sufert ab aixó una perdua de diners que podria mermar l'esplendor de sas manifestacions.

Pera refer als Jochs Florals aquells diners malaguanyats, el Consistori ha fet una crida á la bona gent catalana, als caps de casa de nostres territoris, haventse iniciat una suscripció que ja comensa á ésser nutrida y que continúa oberta en tots els periódichs y societats catalanistas.

—

El diumenge tingueren lloch en el Centre Federalista las eleccions pera nombrar el delegat qu'ha d'assistir á la próxima Assamblea que'l partit federal celebrará á Madrid el dia 29 d'aquest mes.

S'empenyá forta lluyta entre'ls federals verament autonomistas, ó sia verament federals, que portavan per candidat á n'en Vallés y Ribot, y'ls de la Fusió republicana, que defensavan la candidatura d'en Pi y Arsuaga ab tots els esforsos imaginables. Mes de res els hi serví, perque en Vallés y Ribot quedá triomfant per 301 vots contra 209.

—

Ultimament s'han estrenat en nostres teatres diferentas obras, de las que'ns ocuparém breument.

Al Principal *Los sinvergüenzas*, drama artificiós com tots els del seu autor l'Emile Augier, que feu furor en son temps, y *El Enigma* d'en Paul Hervieu, obra inferior á moltas altras del mateix autor, qu'en aquesta ocasió, si bé's mostra un hábil observador dels tipos y costums moderns, apareix poch original é ingeniós al construhir son drama, que per altra part deu perdre molt traduhit.

A la Gran Vía'ns han donat *Zampa legata*, obra grollera; *Amanti*, comedia lleugera traduhida del francés si no estém errats, y *Mariti alegri*, *vaudeville* mal surgit que sols logra distréurens en el tercer acte gracias á lo escabrós de la situació escénica en que's troban els quatre personatjes, — dos matrimonis—entorn dels que gira l'acció. El diálech es fácil é intencionat.

Fins dilluns no s'ha registrat un estreno de real importancia, en el mateix teatre de la Gran Vía, com ho es el del drama *Oltre la vitta*, d'en Pagano, qu'ha alcansat molt éxit, y del que'ns ocuparém la setmana entrant.

Finalment, al entrar en máquina aquest número no disposém de temps ni espay pera dar compte del éxit inmens que acaba d'obtenir á Romea en Guimerá ab el drama *Aygua que corre*, obra magistral, de las més

bellas é inspiradas del eminent autor. També'n parlarém com es degut.

—

El concert donat el matí del passat diumenge en el teatre de Novetats pel célebre *Trio* de Francfort, revestí tot el carácter de un aconteixement musical d'aquells que sols disfrutém de tant en tant, donchs ja es sabut que desgraciadament en nostra Barcelona las veritables manifestacions artísticas passan ben altas. Els artistas que componen l'esmentat *Trio*, senyors Rebner, Hegar y Friedberg son senzillament admirables, oferintnos un maravellós equilibri d'execució é interpretació que dona á las obras tot el seu valor positiu, tota sa intensitat emotiva y al ensemps una serenitat clássica que seduheix al auditori. Aquest se va entregar desde'l primer moment, y va ovacionar ab xardor als eminents concertistas després de cada temps de las obras de Brahms, Haydn y Beethoven que integravan el programa. Va repetirse'l *Rondó all'ungarese* del segón, que fou executat ab una precisió exquisida.

El teatre estava quasi ple y molt animat. Molt bé comensan aquest any las sessions de la Filarmónica. La nostra enhorabona á son infatigable director el mestre Crickboom.

—

Cal fer una aclaració respecte á un dels conceptes continguts en l'article del senyor Pi y Suñer publicat la setmana passada, y la fem ab gust, á instancia del mateix autor.

En el paragraf que comensa «Per això han sigut xorcas...» etc., allá hont diu «de tal manera qu'ab ellas son absolutament irremediables», hauria hagut de dir «de tal manera qu'ab ellas, tal y com funcionan...» etc.

—

A la Rambla de Canaletas han obert nostres amichs els senyors Fernández y Carbonell un establiment d'articles de pintura, fotografía y dibuix. El «Cosmos Fotográfich», qu'aixís se titula'l nou establiment, ha sigut decorat ab bon gust y esplendidesa tant en sa fatxada com en l'interior de la botiga. Hem vist en sos aparadors y armaris las darreras novetats en aparells fotográfichs Goerz-Anschütz, jumetles y stereopanorámicas Mac-Kenstein, steno jumetles Joux, Le Fakir, objectius Zeiss, Goerz, etc., placas y drogas fotográficas de las més acreditadas marcas, y una serie de probas y ampliacions que demostran la bona calitat dels objectius exposats, ab els quals foren aquellas fetas. Al entressol hi há un saló pera exposició de fotografías, y un laboratori en que's treballa ab llum verda en lloch de la vermella tradicional. Aquest laboratori está á la disposició dels clients de la casa.

—

El senyor Masriera (don Arthur), qu'es un pou de ciencia, ha descubert y estampat en las planas del *Brusi* que'l drama publicat en castellá ab el títul de *La Arlesiana* ha sigut inspirat per la NOVELA *L'Arlésienne*, escrita en francés per en Daudet.

No, senyor Masriera: el drama publicat en castellá es una adaptació del DRAMA *L'Arlésienne*, escrit en francés per en Daudet: ne tenim un exemplar á la seva disposició. Lo que vosté pren per novela es un petit qüento, un deliciós qüento d'en Daudet, hont aquest explica l'assumpto del seu drama. Vosté l'ha pres per una novela (?)—ignorant la existencia del drama — y s'ha cregut que aquest petit qüento ha donat lloch als vintisset fragments musicals d'en Bizet y á l'adaptació castellana.

Senyor Masriera, desis.

—

El Círcul de Sant Lluch ens ha ofert aquesta setmana una exposició de quadros en el Saló Parés, qu'ab tal motiu es molt freqüentat.

Ne parlarém en el vinent número.

—

Publicacions rebudas:

Un caso de epitelioma de la cara curado con los rayos Röntgen, per els doctors C. Comas y A. Prió. Lluminós estudi en que s'explica la eficacia dels raigs Röntgen, ilustrantse'l trevall ab reproduccions gráficas del mal y del pacient avans y després de curat. Forma un elegant fascicle escrit ab claretat y bon estil.

S'ha publicat la cansó XXX del «Cançoner Popular», ó sía *Los fadrins de Sant Boy* (lletra, música y notas folklóricas), que's ven com tots al preu de 10 céntims.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

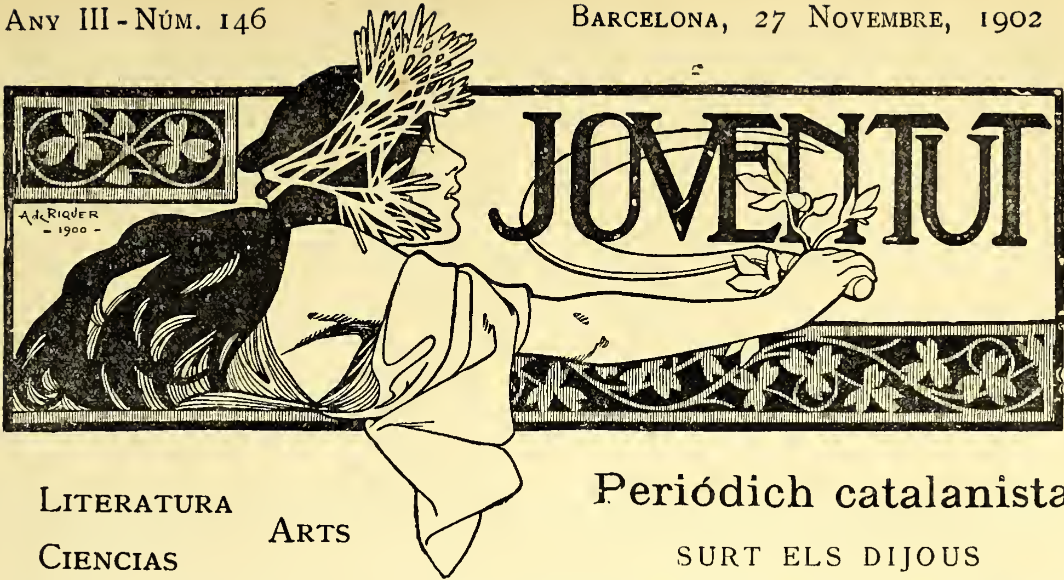
Preus de suscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 146 BARCELONA, 27 NOVEMBRE, 1902

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

L'ESPERIT AMPLE

Viuria fora de la realitat qui pretengués qu'es possible uniformar las ideas de tot un poble, siguin aqueixas del ordre que siguin. El tal demostraria una ignorancia absoluta de la evident natural diversitat de capacitats y d'influencias, de propensions y d'interessos, á que's deuhen las diferencias de criteri que sempre existeixen, no ja entre'ls individuus que forman part d'una nació, d'una comarca ó d'un llogaret, sinó fins entre'ls d'una mateixa familia. Els fets arreu confirman la exactitut del adagi que diu que *cada home es un món.*

No s'ha d'inferir d'aqui la insociabilitat del home: lluny está del nostre intent insinuar semblant despropósit; altrament, també els fets s'encarregarian de desmentirnos. Peró l'associació no més se verifica quan té per fi un interés comú als associats. Es una suma d'interessos, y com tota suma necessita de la homogenitat de las cantitats sumandas, de manera que si aquestas son heterogenias, sols se poden sumar pels cayres homogenis, al modo dels números complexes. L'associació es una veritable sintesis: els termes antitétichs que s'hi reduheixen no s'hi reduheixen per llurs dissimilituts, sinó per llurs aspectes comuns.

Reconeguda la diversitat de criteri que respecte dels distints ordres d'ideas tenen els homes entre si, y admetent que las sumas no més son possibles ab cantitats homogenias y las sintesis relativament als aspectes comuns dels termes antitétichs, se pot afirmar que la facilitat de realisar una associació está en rahó inversa del nombre de qualitats ó circunstancias que's posin com á condició. Tothóm sab qu'en la especie hi caben més sers qu'en la varietat y en el género més qu'en la especie. Aixis, donchs, es un erro molt gros creure que's pot acoblar á tot un

poble sota'ls plechs d'una bandera esquifida. Els programas minuciosament precisos y detallats son pels *partits*, perque'ls sencers no hi caben: — lo que molt defineix, molt exclóu.—Un sencer, una Causa nacional, requereix un esperit ample si ha de viure una vida exuberant y sana.

El sensnombre de gent que constituheix un poble té una gran complexitat d'interessos particulars qu'engendran una llarga serie de síntesis de menor grau, esgrahonadas fins á lo incalculable; peró aquestas síntesis no fan pas una pirámide truncada; amunt, ben amunt, quan ja apareixen com á termes irreductibles, se resolen encara en una categoria superior, y las arestas de la pirámide, tot y venint de ben distintas bandas, se fonen en un punt. Si: al cap d'amunt de tot, com á resúm y compendi de tots els interessos particulars, hi há'l suprém interés patri, y ell per si sol basta y ha d'ésser tot el programa de las Causas nacionals. No més per llur llibertat els pobles s'han mogut com una unitat *veritable*.

—

Per un'altra rahó tampoch es gens convenient que'l programa de la Causa d'un poble sigui gayre concret. El dogma, impossibilitant la investigació y la controversia, mata l'avens. El lligám que uneixi als ciutadans ha d'ésser senzill y folgat, no un entrecreuhament de cordas que dificulti'ls moviments. Han d'ésser las parts y no'l tot qui formuli credos concrets, ja en materias políticas ó socials, religiosas ó económicas. Dintre la gran síntesis, dintre la Causa, hi han de cabre totas las tendencias, totas las escolas, totas las manifestacions del pensament del poble. Lo primer es la llibertat (independencia ó autonomia, segons els cassos), y en aixó ha d'estribar tot el programa de la Causa; lo demés, la solució dels problemas que'n podriam dir de segón ordre, cada hu la cercará pel seu cantó, aquest en un sentit conservador, aquell d'una manera avansada fins á la utopia, l'altre desde un punt de vista entremitj. L'amor patri no es patrimoni dels negres ni dels vermells, y per lo tant á la Causa del poble no se li ha de donar un color determinat en detriment dels altres: com el blanch, ha d'ésser la fusió de tots.

—

Per lo que toca al poble catalá, el Catalanisme cumpleix bastant el fi á qu'está destinat: no obstant, fa temps que son molts els que's preocupan de convertirlo de fet en la Causa de Catalunya, mitjansant la simplificació de son credo. El darrer Consell general de la *Unió Catalanista*, segons las referencias que'n tenim, fa esperansar qu'aviat se dará un gran pas. La proposició d'en Monegal, las manifestacions del president y de varis representants, y la elecció d'en Pujulá y Vallés, son una bona garantía de que un esperit ample, ben ample, de llibertat y de tolerancia, d'expansió y de concordia, transformará la *Unió Catalanista* en la robusta y armónica Unió de tots els catalans honrats.

Claudi Mas y Jornet.

HERETJÍAS

Els dolors de la Massa.

Vosaltres, altruistas sentimentals á lo Jean-Jacques, imploréu á tots els deus del vostre Olimp extravagant la redempció de la Massa. La veyéu materialment pobra y moralment desgraciada y, com qu'estéu convensuts de que té un dret indiscutible á la vida del cos y á la de l'ánima, el vostre procedir es lógich. Emperó ¿no es tal volta exagerada la vostra dolorosa visió de las miserias ó infortunis de la Massa? Y ¿estéu segurs de no pendre lo que *sentíu* per lo qu'*es*, la impresió per la realitat? En una paraula: ¿es *positiu* el sufriment de la Massa? Me feu condol quan á preguntas com aquesta obriu esparverats els ulls com si escoltessiu una heretjia... *old style*.

Y es que vosaltres atribuhiu á la Massa una finesa de conciencia que no té. Sufreixen més els emancipats, els redimits ó'ls qu'están en camí d'esserho. Aquests tenen el privilegi aristocrátich (psicológicament parlant) de sentir el dolor, de fruhir el dolor. El dolor els fa *profonds*, com diu en Nietzsche, y'ls fa profonds perque'ls obliga á fugir de si mateixos, endinsantse més y més en si mateixos, cercant més elevats y poderosos incentius de son esperit, abstrayentse en emocions superiors que'ls allunyin de la púa que'ls agullona. (L'home, compendi del Univers, porta en si mateix el medi y'l fi, pot

viatjar arreu sense moures de casa.) Ells troban, á la fi, un refugi enlayrat, pujant per successius estats superiors de sensibilitat fins á colocarse á una distancia tal, que'ls permet amidar fredament y exactament la talla del fantasma que'ls infundia temors depriments. Alguns assoleixen tals alturas, que arriban á perdre de vista al *enemich*. No parlo dels mistichs nihilistas y masells: parlo dels conscients que, ab tot y sufrir, diuhen sí.

Concedir á la Massa tals privilegis fora enganyarla y enganyarse. La Massa, per dissort seva, no sufreix prou *fondament;* vegeta ab molestia, no ab *dolor*, en mitj de la bruticia; respira ab fatiga, no ab *sufriment*, l'ayre enrarit del medi en que's mou y ahont s'assolan els gasos mefitichs de totas las preocupacions morbosas y de tots els erros seculars. Viu sens estimar la Vida; mor sense temer la Mort: viu morint. Es la bestia que sent, més que l'ansia fonda de llibertat *(ce bien sans qui les autres ne sont rien)*, la duresa del grilló que l'agarrota. Per xò en sos grinyols hi há quelcóm de salvatje que fereix la orella sense moure'l cor. Vosaltres, els altruistas de professió... *su sexo*, trobaréu sens dubte fort aquest llenguatje: la Veritat sempre ho es pera'ls febles. Fins el trobaréu poch compassiu, inhumá, parlant en vostre *argot* brillant y buyt com un cascabell. La vostra gama careix de certas notas. Vosaltres heu de tocar en clau de *re;* en clau de *sol* sols poden tocarhi els qu'estiman la Veritat per sobre de tot, els que prefereixen ésser á paréixer, els que no temen indisposarse ab la *Sobirana*, els que saben renunciar á la popularitat, llima sorda dels grans carácters, de las personalitats rellevantas, furia insaciable que's menja sos propis fills. La veritat no li heu dita may vosaltres á la Massa: os heu limitat á ésser els mers contralts del gran chor inconscient.

Repetimho: la Massa no sufreix prou fondament. Si fos aixís, si's dongués compte de la seva inferioritat, si sentis deixondirse en sas entranyas el noble desitj d'ésser, alashoras el seu dolor se faria insoportable, la encendria l'abrusador afany d'ayre lliure y, al intens escalf de sa febre, se fondrian els ferros de sa gabia. Figureuvos la confusió y esverament del carreter, al enganxar la seva bestia al carro, si fos capassa aquesta de mirarlo ab ulls inteligents.

La Massa es la gran romántica, la gran somniadora del dolor. A estil de la poruga llebra de la faula, somnia en son jas «*car que faire en un gîte à moins que l'on ne songe?*» La Massa plora la mort dels magnats, la dels genis, las inondacions, las epidemias, els terratrémols, ho plora tot, empleant en sos desfogaments figuras d'un antropomorfisme infantivol y estantis, y's passa la vida posant etiquetas tristas als fets, com á embotelladora qu'es de liquits malsans. Ella es la que perpetúa las cerimonias fúnebres; la que imposa el dol, so pena d'excomunió major; la fidel enamorada de lo negre que descansa sos ulls débils, parlantli de pau y repós, qu'es alló justament á qu'ella aspira, y recordantli la mort, á n'ella, pobra viva morta. Ella es la que acompanya ab crits de llástima la veu corprenedora del bard plorós que canta esborronants *de profundis* arraulit com un conill entre las runas. La Massa's *compláu* en plorar. Y'l plorar la debilita, y la debilitat li es font de llágrimas y... aixís successivament. De manera que la Vida, aquesta inmensa parábola ab els brassos oberts al infinit, es sols pera ella un circul... viciós.

La Massa no té'l privilegi d'abstraures; si s'aixeca, cau fatalment com tot cos *grave*. Y l'abstracció es una mena de salvavidas pera nadar sense perill en el mar del sufriment.

Quan hagi adquirit tot el seu desenrotllo, arribará fins á substituhir els narcótichs, permetent als cirujians operar de *viu en viu*; á la vista *previo aviso*. Al rébrel, el pacient refugiará sa consciencia en qualsevol dels seus confortables palaus invisibles, mentres l'operador seccionará son cos, insensibilisat per simple autosugestió.

L'home *fort* es capás d'isolarse en mitj de las multituts; no espera en ningú perque creu en un més enllá... de *tothóm;* son poder d'abstracció el porta á una incessanta substitució de fins á quin més superior, allunyantlo dels *altres* y apropantlo al *jo* qu'es tal volta'l fi suprém.

L'operador no s'estremeix ni plora als crits agudissims del pacient: las llágrimas li entelarian els ulls, la emoció desviaria'l seu escalpel; se fa insensible per altruisme.

El famós geómetra siracusá al veure'ls seus afanys coronats ab la preuhada troballa de la teoría dels pesos especifichs, eixi com un foll del bany revelador y, nu com Adám, se llensá pels carrers de Siracusa cridant: Eureka! Eureka! ¿Pot el geni adonarse de la nuesa de son cos, quan la seva ánima gegantina's cubreix ab l'espléndit mantell de llum d'una veritat qu'esclata? L'inmortal matemátich tampoch senti la traidora petjada del soldat de Marcel que va assessinarlo, abstret com estava en la solució d'un problema de Geometria.

Epitech rebia impassible'ls assots del seu senyor, que'l flagellava sense lograr tocar*lo*.

En fi, el pensador de lley envisatja serenament las cruhentas hecatombes del passat, las tristesas del present, las boyras atapahidas del pervindre, perque, en la seva despulla del cuch humá, sent agitarse la hermosa papallona de la Vida...

Salvador Albert.

IMPRESIONS LITERARIAS

III

Martí Genís. — Lluís B. Nadal. — Joseph Berga. — M. Vayreda.

Vich, la reyna de la montanya, no hi há pas dubte qu'ha influhit favorablement en la resurrecció de la nostra literatura, aportant plomas de bon tremp qu'han ajudat com las que més á fer tan estimable com ho es avuy en l'ordre literari y artistich el nom de Catalunya. Verdaguer, capdal poeta; Collell, poeta d'alta volada y periodista dels mellors, que tants recorts de memorables campanyas deixá essent director de *La Veu del Montserrat* que, després de *La Renaixensa*, es el més important dintre la historia del periodisme catalá; Serra y Campdelacreu, poeta gens vulgar, meritissim historiayre y eminent arqueólech; Genís y Nadal, poetas també molt excelents, peró encara més celebrats prosistas, qu'es en l'aspecte en que'ns toca estudiarlos avuy.

Quan la prosa catalana no havía pres una orientació ben definida y segura, ja en Martí Genís se feu rotllo ab sos contes y articles literaris que marcavan el veritable gust del terrer, y aprés causá doble sorpresa quan ab *Julita*'s manifestá refinat novelista, fentse tot seguit llorejar als Jochs Florals ab obras d'aquesta mena. *Sota un tarot*, *Mercé de Bellmata*, *Quadros del cor* y *La Reyneta del Cadí* son obras que no han de marfondre pas las influencias forasteras, perque encarnan el sagell caracteristich de la terra nostra. Apart del romanticisme propi d'un minyó que comensava, *Julita*, no hi há que donarhi voltas, es tota una novela. Frescor y exquisitat de forma hi campejan arréu captivant al llegidor més exigent. Aquest regust romántich, sens ésser enmatllevat per'xó, el deixa per complert en las que seguiren, si bé en *La Reyneta* en algún indret el torna á agafar y aixó qu'es la darrera qu'ha escrit y publicat; y es qu'en Genís hi deixa abocar tota la dolcesa del seu cor y la seva ánima fins en las intimitats més fondas, donant á compendre que son cor conserva'l mateix impuls jovenivol, si bé ab l'estudi y gust literari ha adoptat l'autor una forma nova y ben propia, qu'es altra qualitat del seu talent. A més de las novelas citadas, corren una pila de contes y articles que, ab l'intent que porta d'aplegarlos, agafarán la importancia que deuhen tenir. D'entre'ls molts que'n té escampats per revistas y volums de Jochs, recordém *Memorias d'un escolá*, gemat y fresch enfilall d'entramaliaduras; *Dos albats de mitja pompa*, sentidíssima noveleta curta saturada d'ambient vigatá y flayre del Collsacabra; *El gorch blanch*, sugestiu quadro ple d'esquisida anyoransa; *Passavents*, novela, potser la més fluixa, en la que si bé es recomanable l'estil, en cambi l'assumpto no interessa pas gayre, peró ab tot, conserva la hermosura descriptiva de las demés; fou llorejada als Jochs Florals del 1887; y per ultim una noveleta inédita, qu'en un calaix del seu escriptori espera la llum per més que tota ella'n sia plena. Aquesta obreta, que'ns feu coneixe l'autor en algunas de las entretingudas visitas en que'ns delitém de debó, fará que'l nom massa arreconat d'en Genís torni á surar com se mereix.

Ara qu'havém parlat de la tasca profitosa del novelista vigatá, ens plauria parlar del home, ó sía del amich, mes ens ne priva

l'haverho fet en la forma qu'ho fariam ara, nostre, més qu'amich germá Manel Serra y Moret, fill del inoblidable arxiver de Vich esmentat més amunt. En un número que li dedicá *Catalunya Artística* l'any passat s'hi troba l'encertat estudi-impresió. Aquell judici format per en Serra es el mateix nostre.

Fill del mateix ambient, y ab alas ben estesas, aparegué poch després en Lluis B. Nadal ab *Margaridoya*, novela si no ben formada, plena d'interés y revelant un bon novelista y refinat dominador de la prosa. El camí emprés y que ben de debó li afressá *Margaridoya*, el seguí en Nadal fentse premiar als Jochs noveletas tan hermosas com *Qüestió de nom*, *Benet Roure*, de la que parlá l'Yxart en un dels seus volums de crítica peró en termes del tot desballestats, revelant qu'ab tot y ésser un home de talent, desconexia complertament el carácter catalá qu'es el sagell precisament que domina en aquestas novelas. Aprés seguí altra novela, *Los milions del farinayre*, historia observadíssima de la gent de bossa, que merexería ésser més coneguda, peró per ara resta en un volúm dels Jochs Florals. En cada una d'aquestas obras s'anava accentuant més y més la destresa del escriptor vigatá. Després vingué, y aquesta fou la darrera, *Lo beneyt y la porqueyrola*, que ja ve á ésser el complement del novelista. *Lo beneyt y la porqueyrola* pot presentarse com á model de novelas rurals, y ademés com á model de ben dir. Té una forma tan hermosa y justa, qu'avalora doblement l'assumpto que de sí ja es ben interessant, pintant de má mestra á n'en Bieló, qu'es l'héroe de la historia. No tan afortunat per'xó'l tipo del pintor, qu'en alguns indrets potser el puja massa, per exemple en l'arreglo de la iglesia, quan festeja ab la Mercé. De repugnant ja ho resulta ben bé, ja, aquell plaga!

Com en Genís mateix, s'ha estacionat també en Nadal. Las tascas periodísticas li absorbeixen el temps que voldriam esmersés en el conreu de la prosa literaria. Ademés de las citadas obras té tota una colla de contes, també escampats en revistas, sobre tot en *La Veu de Montserrat*, de la que n'es l'ánima ara. Ademés del mérit esmentat, ne té altre en Nadal, y es el d'haver encaminat tota una pléyade de poetas y prosistas joves que li'n restan verament agrahits.

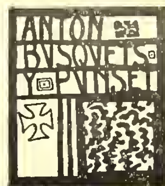
—

Després de la escola vigatana'ns topém tot seguit ab la olotina, qu'ademés d'ésser remarcable en art, ho es en lletras. Ja del comens del renaixement, quan en Rubió y Ors cantava ó tocava sa gayta vora'l Llobregat, l'Estorch feya ressonar els cops humils de son tamborí, vora voreta'l Fluviá, cap els fajolars d'Olot, y si bé es veritat qu'en poetas no hi ha estat assortada la vila montanyenca, prou ho ha sigut en prosistas, essentne un dels més galans en Joseph Berga, que á més de presentarse com á paisatjista de primera fila, no menys cridá l'atenció quan al 1895 publicava, cap á sas vellesas, *L'Estudiant de la Garrotxa*, hermosíssima novela de costums de la que n'esperém la segona part.

Més que una novela es un idili viscut, idili de costums escolars que corprén ab aquell jayent simpátich que l'avalora. Conté tota una colla de tipos que, á pesar d'apuntarlos solament, com no pot menys en una obreta de curtas dimensions, un ja'ls hi endevina tota llur vida, trobantlos simpátichs tots. Llástima que no fassi corre més la ploma'l venerable artista olotí!

També ben enllá de sa vida'ns ha sobtat en Marián Vayreda, qui va ben endevant de la colla d'escriptors catalans; y es natural que hi vagi qui ha escrit llibres com *Recorts de la darrera carlinada*, aplech de narracions vivas de la darrera guerra carlina, y *Sanch nova*, novela de costums de la que tota la prempsa'n parlá ab elogi y nosaltres no'ns n'ocuparém ara per haverne emés parer en aquestas mateixas planas y al temps de sa aparició.

Tant á Vich com á Olot, sembla que no s'hi estroncará pas aquesta deu qu'hem assenyalat, puig bona colla de jovenalla plena de dalit hi apunta. Prou convé.

LA LITERATURA Á ROMA

III. — La literatura baix Nerón.

El sigle d'or passá com un llamp; els esperits se fatigaren, las costums se corromperen. Mort Augustus, Roma cau en la tirania dels successors d'aquest. Las guerras civils, qu'havia extingit la prudencia d'Octavius, esclatan novament. Las guerrras ab l'extranger se presentan á curts intérvals. Y la literatura se ressent d'aquests trastorns intermitents. L'epiléptich Calígula, instat pels opulents patricis ignorants, proscriu als poetas, recelós del seu talent y envejós de la seva gloria. Claudius, erudit imbécil, protegeix á tots els jugadors de daus, els lliberts y'ls bufons. Nerón, aqueix megaloman que degenerá en boig maliciós, per gust y per vanitat pretengué aixecar la gloria de las musas llatinas, y en els primers anys del seu regnat las basilicas, els banys, els plátans del frontó, transmeten els ressons de la cadenciosa veu dels escriptors qu'allí acudeixen, ab togas de porpra, els cabells rissats, coronats de llorers d'or, plens de perfums pera llegir sas *iliacas*, sas *silvas*, sas *elegías*. En els passeigs, en els llochs públichs, al entorn de las fonts y en els bosquets y jardins de Roma hi pulula tota una vida académica, vida de banquets, de galanteria y d'aplausos, á la que hi acudeixen las llicenciosas matronas y las elegants cortisanas, lo mateix que'ls *vates* de totas las provincias del Imperi. Tots corren pressosos d'una lectura, ó d'una declamació, á un'altra. Aquí las hermosuras romanas se disputan un poeta per'abrassarlo y ferli sentir sas efusions. Més enllá una turba elegant exclama entussiasmada al sentir recitar á un altre: *¡Pulchre, bene, recte!* Baix la espléndida y boja influencia dels primers anys del sol imperial, baix la pluja d'or y de llorers que del Mont Palatí devallava sobre'ls literats, sorgeix una poesia exquisida, alletada, nodrida, ab mel y perfums, ab besos y aplausos. Criada en l'hivernacle dels salons, ubriagada ab els vins de Chipre y d'Epiro y ab els perfums del ambre y del nardo, rimada al compás de las cítaras que li donan la tónica, á l'armonia encantadora de las veus femeninas y als cadenciosos aplausos d'amichs entussiastas, va formarse una literatura voluptuosa y refinada, tan perfecta en la forma com plena de passions en el fons. La forma arriba ja á una perfecció maravellosa. Ni una cayguda, ni un defecte. Peró tots aquests llimadors d'hexámetres y d'endecassílabs están molt lluny de presentar la grandiositat sobria y la fresca suavitat natural d'un Virgilius. Un d'aquests, el cordobés Lucanus, més que la forma enérgica y concentrada que dona la inspiració franca, busca'ls tons exagerats y declamatoris, y crida l'atenció per la brillantor de sas flors retóricas, fins al punt de que li costi la vida. Triomfador aclamat en una festa poética á la que Nerón hi concorria, la energia del colorit, lo viu de son estil, lo brillant de sos pensaments posaren furiós al tirá, que'l condempná al silenci. Y després, no podent sufrir quí l'aventatjés, decretá sa mort com á suposat complis d'una conspiració fracassada. Envolt en la desgracia de son oncle Séneca, desapareix ab ell de la escena als vintisset anys, deixant lliure'l camp á Estacius y á Silicus Itálicus.

Una poesía trivial ho invadeix prompte tot, acompanyada d'una música afeminada y corruptora, y l'art oratori reventa d'énfasis inmotivat y de declamació buyda. La sofística y la retórica triomfan en tota la linia.

Ja's confón el bon literat ab el bon gramátich (1). Ja sols se mira al llenguatje y s'atén á la fullaraca inadequada. El pensament es abandonat per la paraula. La conclusió lógica es sacrificada al enginy del silogisme. Ja s'ha perdut aquell Foro y aquella Tribuna desde la que's pronunciaren tan enérgicas arengas. Ja no hi há causas nobles qu'animin els discursos. Ja no hi há processos d'aqueixos en que's pledeja en bé de la especie humana. Ja sols se parla ab atildats rahonaments devant d'un pretori compost de jutjes que s'adormen; y la noble oratoria degenera tant, que sols s'ocupa del repartiment d'un hort ó del enderrocament d'una paret esquerdada. L'orador ja no existeix: l'ha substituhit el *patronus causidicus*.

La especulació filosófica decáu. Ja no s'aplica als resultats de las ciencias, ja no es filla de la observació de la Naturalesa, que donaria, com á Grecia, un Thales, un Empedocles, un Demócrit, un Aristóteles. El propi Plinius, malgrat tot son saber enciclopédich, ompla de faulas absurdas, de fantásticas quimeras, de supersticions indignas sos escrits; y sa *Historia Natural* palideix devant de las maravellas de intuició positiva dels cosmólechs grechs. La filosofia propia ja no existeix, sols alguns ciutadans severs s'han refugiat en l'estoicisme, mentres qu'altres desfiguran las nobles teorias d'Epicuri per las sevas disbauixas.

No obstant aquest estat de las lletras, que dura fins qu'arriba á imperar el gran Trajanus, la rassa llatina, com á superior qu'era, dona alguns escriptors distingits en varis géneros. Exemple, Séneca, el propi Séneca, qu'á pesar d'abusar de son talent, d'enganyar als demés sobre la sinceritat de sos sentiments, de desenrotllar, per pur *virtuosísme* del estil, las reglas morals dels grans estoichs sense seguirlas, de pecar per excés de subtilitat ó cayent en l'énfasis, quan arribava á oblidarse de lo preconcebut, assolia un extrém de bellesa literaria de primera forsa.

POMPEYUS GENER.

---

(1) Com avuy á Espanya.

TEATRES

OLTRE LA VITA.—AYGUA QUE CORRE.

Oltre la vita no es un drama passional, ni de tessis: es senzillament un drama psicológich. Dintre l'ambient d'exquisida poesia en que's desenrotlla l'obra, l'estat animich dels diferents personatjes es lo que preocupa principalment al autor. Entre ells se destaca vigorosament Giorgio, un degenerat per l'us del éter y la morfina, qu'han atrofiat sas facultats. Com diu el doctor Albano, «l'alcohol pot conduhir al enervament ó á la bojeria, segons els cassos; l'análisis també genera bojos é impassibles: els primers son morts per la rahó, els segons per la voluntat.» En Giorgio pateix d'abdós mals. Dominat per una febre de producció, per una activitat cerebral ficticia—puig no es la que precedeix normalment á la deslliuransa de las grans concepcions sinó la que caracterisa als impotents d'imaginació exaltada,—es feble de voluntat. Ell viu en una interrogació sense fí, esperant quelcóm que no arribará may, que no pot arribar may pera ell. Lo qu'espera es el deslliurament de las ideas que bullen en son cervell, de las sevas visions vagarosas, de las sevas concepcions indefinidas que voldria exteriorisar; mes al intentar convertirlas en obra artística, se surt *fora de la vida*, fora de la naturalesa humana que té sas lleys inflexibles.

Encara qu'ab menys intensitat, en Pagano presenta ben definits els demés tipos del drama. Carlos, el pare de Giorgio, que dotat d'un temperament enérgich y actiu se consúm postrat en un silló á conseqüencia d'un accident. Ell soporta la vida y calla. Clara, la seva esposa, tipo de la dona inconscient qu'ha viscut automáticament sens ideals ni penas, peró que de sobte's desperta á la llum, á una nova vida d'amor instintiu que sent per Giorgio, el pobre degenerat fill del seu marit y á qui's pensava odiar. Es ben sugestiva la lluyta que sostenen en aquella ánima ingenua la voluntat que la fa tendir á nous sentiments que desconeixía, y'l dever inflexible envers son marit y sa filla. Sols Anna Falchi es una voluntat ferma. Ella va á son fí directament, sense reparar en els medis. L'ambició de la gloria, d'un nom literari, domina'l seu temperament d'artista vulgar, y al trobarse un dia ab Giorgio, l'home d'ideas fugitivas peró esplendentas á voltas, endevina qu'ella podrá explotarlo. Lo que li falta á n'ell, el do d'exteriorisar, li sobra á n'ella. Aixís la veurém emplear tots els seus artificis de dona pera seduhir á aquell esperit feble. Ella muny tot el such d'aquell cervell, se l'apropia y'n fa'ls llibres que li donan celebritat. Y quan ja de res pot servirli aquell home á quina degeneració ella mateixa ha contribuhit, l'abandona tranquilament, sense

rencor, peró sense llástima; mentres Clara, en un rapte d'amor, abrassa al pobre vensut de la vida que mor llastimosament en sos brassos.

Com ja hem dit, en Pagano ab son drama *Oltre la vita* no's proposa demostrar res, ni'ns presenta un detallat conflicte passional. Ell tracta de conmóurens dibuixantnos enérgicament alguns personatjes ben humans encara qu'excepcionals, qu'ademés del natural interés qu'ofereixen, ens interessan també perque no son vulgars, perque no son genérichs. Lo qual no vol dir que no hi hagi drama, avans al contrari: n'hi han, no un, sinó varis ben punyents per cert, en el fons d'aquellas ánimas agitadas per sentiments tan distints; y aquests dramas apuntan clarament en las diferentas escenas de l'obra. Tal volta si en Pagano hagués exteriorisat més aquests estats passionals, *Oltre la vita* guanyaria en intensitat dramática y, indubtablement, al gran públich li agradaría més. No obstant, nosaltres creyém que donada la indole de l'obra, aquesta sobrietat encara l'afavoreix.

No disposém d'espay suficient pera demostrar aixó, ni pera examinar ab la detenció que voldriam aquest drama de nostre amich el distingit escriptor italiá. Aixís ens hem limitat á donarne una idea, y tan sols afegirém que l'obra, com á construcció, no sembla pas d'un principiant. Escenas hi há magistrals, com son, entre altras, la del primer acte entre Anna y Clara, la del segón entre'l doctor y Giorgio, y la final de l'obra, de gran senzillesa é intensitat dramática.

En quant á mérits literaris, preferím copiar un tros del drama. Aixó será'l millor elogi. Es un tros de la escena en que Anna explica de quin modo va coneixe á Giorgio. Sols un defecte hi trobém, y es que no'ns sembla prou en armonia ab el tipo que'ns pinta l'autor. A nostre entendre'l poeta inspirat ha fet per un moment traició al observador que disseca. No obstant, trobém aquest fragment hermós.

ANNA.—Era la festa del Redentore, á Venezia. Grandi cose riservava alla mia anima lo spettacolo di quella consacrazione notturna! Una salva, seguita da un gran clamore, mi annunziò che l'ora era giunta. Io discesi le scalle dell'albergo con ansietà mal repressa, credendo di trovare, come nei giorni ordinari, gondole a mia disposizione. Immagina tu la mia angoscia nel vedere che non ve n'era altro che una pronta già ad allontanarsi, con un giovane solo! questi...

CLARA.—Era Giorgio?

ANNA.—... nel vedere la mia ansietà mi offerse la sua con queste parole, che in quel momento non so se mi parvero cortesi o sciocche: «Se si rassegnasse a sopportare la mia compagnia, signorina, potrebe considerare questa come sua.» Non so perchè non ebbi il coraggio di rifiutare l'invito, e salii sulla gondola che cominciò ad allontanarsi con un movimento quasi impercettibile.. Il mormorio di una grande moltitudine gioiosa, ebra, giungeva a noi tra svaniti accordi di musiche confuse... Mile e mile gondole pavesate scintillavano nella gloria del colore, e per un giuoco dell'illusione esse mi apparivano come una sola cosa viva, terribilmente animata. E lì un popolo intiero esaltava, confondendo in un solo massimo coro tutte le voci, all'infuori di ogni divina liturgia, due cose grandi e terribili: il Mare e l'Amore! Un movimento istintivo e doloroso spinse Giorgio presso di me. E mi prese una mano tra le sue febbrilmente... In quell'istante credetti di vedere in lui un non so che di tragico... qualche cosa che mi attrasse.. Amore, no, non credo che fosse amore; ma il suo contatto diluiva nelle mie arterie un caldo effluvio che mi vinceva come un piacere doloroso... I suoi occhi sembrava guardassero più in la degli spazii terrestri. E, in preda ad una esaltazione febbrile, parlò. Non mai era stata vinta da una più ricca onda verbale! Nella fluidità musicale del periodo sonante, le immagini si succedevano come cose viventi. Egli ha il dono di dire!

CLARA.—Ma tu sapevi di lui?... Il suo nome?..

ANNA.—No, no; questo venne poi... Intanto il cielo si era fatto più scuro, non una stella per la concava opacità; un'afa gravava attorno con languida pesantezza.. Poi le prime goccie della pioggia estiva caddero, tiepide... e ci rifugiamo nella cameretta della gondola... Tacevamo entrambi. Il suo respiro si fece più lento e più lungo. Una spossatezza insostenibile prese tutti i miei nervi che sentivano oramai la reazione di una tensione troppo violenta. Subito dopo, la gondola svoltò in un canale stretto, buio, dove morivano le voci dei canti lontani... E nella oscurità le sue labbra cercarono la mia bocca, e io sentii che una nuova luce mi pioveva nell'anima!

. . . .

—

Pel fons del riu de la vida humana corren impetuosas las passions, mentres l'aygua de la superficie va seguint tranquilament son curs; mes de sobte un revolt, un desnivell, un obstacle inesperat s'interposa, las ayguas s'arremolinan, ó's despenyan, y la cascata sorollosa esclata en crits de dolor. Després torna la calma: el curs de las ayguas, interromput, segueix serenament riu avall, ara agitantse, ara tranquilisantse, fins arribar á confondres en el no-res ó en el tot del mar inmens, de la mort inexorable. Y las eternas fonts brollan impassibles, donant novas ayguas prenyadas de novas passions, sempre diferentas per no ésser las mateixas, y sempre iguals per ésser humanas; y ellas també seguirán el mateix curs, s'estrellarán impetuosament y morirán com las altras. Aixó es la vida. Y en tant el gran tot, la naturalesa inmensa, més augusta'ns sembla en sa suprema indiferencia com més furiosas son las lluytas dels petits.

Héusela aquí — si la hem entesa bé — la concepció poética d'en Guimerá que li ha fet escriure'l seu darrer drama: *Aygua que corre*. Digna germana de totas las sevas concepcions, ens mostra la gran potencia imaginativa del autor y sa extraordinaria feconditat. Encara que no fos més que per aqueixa idea

informadora del seu drama, *Aygua que corre* seria ja un'obra excepcional.

Peró es també un gran drama; y, lo que encara'ns agrada més, es en conjunt un gran drama modern. Modern en el sentit de que hi há psicologia verdadera en els diferents personatjes, y humanitat en las complexas passions que'ls agitan.

Dihém en conjunt, perque aquest sentit de veritat que trobém en el fons de l'obra'ns manca en petits detalls. Aixis ingenuament confessém que la exposició del drama no'ns satisfá. Aquell Manuel casantse ab la germana de la dona á qui estima—dona casada que, essent honrada, el rebutja tot y estar ella mateixa enamorada d'ell — per la rahó sola de que aixis viurá aprop de sa estimada, no'ns sembla prou lógich. Evidentment aquest nou parentiu será un obstacle major pera conquistar la dona que voldria possehir. Mes tot aixó es un detall de poca importancia. Nosaltres creyém que lo essencial no son els precedents, sinó'l drama en si; y l'autor té perfecte dret á presentarnos y plantejarnos el conflicte en el terreno que millor li sembli. Nosaltres hem d'acceptar la situació escénica tal com ens la dona l'autor. Els antecedents son lo de menos; si no'ls trobém verosimils, fácilment podém imaginarne d'altres; lo essencial es que'l drama's planteji francament sobre una situació neta y definida, y aixó es lo que passa en l'ultim drama d'en Guimerá. Qu'en Manuel s'hagi casat ab la Roseta per aquestas ó per aquellas rahons, ens es complertament igual. El cas es que son casats, y qu'á pesar d'esserho, en Manuel estima més que may á sa cunyada, la dona d'en Ramón, un home quin únich defecte consisteix en no ésser estimat per sa muller.

Tot seguit se'ns dibuixan els tipos sobris, humans y definits. En Manuel, home apassionat, lleuger y tossut; l'Amelia, honrada burgesa de principis severs, peró de sanch ardenta; la Roseta, tendra poncella, enjogassada y en extrém sensible; y en Ramón, home ferreny, recelós y reflexiu. Cap d'ells es exagerat, cap d'ells es tipo de comedia, y l'autor els presenta ab una convicció tal, que desde'l principi á la fi — salvant petits detalls—els veurém comportarse y parlar ab tanta lógica y tanta veritat, que continuament creurém estar en presencia d'un quadro de la vida real.

Mes si'ls tipos ens impresionan per sa veritat y senzillesa, més encara'ns impresiona'l pahorós conflicte de passions y de sentiments, tan complexes y tan humans, qu'esclata en el fons d'aquell riu aparentment tranquil que s'apropa remorejant á un dels grans revolts de la ribera. Es de veure cóm escumejan y reboten las ayguas térbolas al barrejarse! Cóm esclatan furiosament els gelos mal apagats d'aquella Amelia enamorada, al escoltar la ingenua confessió que li fa sa germana de que un fillet seu naixerá, un fill d'aquell home qu'ella estima tant! Quin contrast tan intensament dramátich no ofereixen aquellas dugas ánimas en la beatifica visió del amor maternal una, y en el terrible desespero de tota una vida d'amor y d'ideals fallits l'altra!

Y després ve en Manuel, l'home qu'ab bojeria estimava á un'altra dona, y de sobte ho sab: será pare! pare d'un fill que li donará la bona, la tendra Roseta que tant l'estima á n'ell, á n'ell el marit indigne! Y'l pare oblida sas passions y abrassa á la mare, y l'altra, l'Amelia, se sent morir.

Encara hi há més; encara hi há en Ramón, l'home seré que sospita, qu'endevina y que, arribant en el moment just de la gran crisis d'aquellas ánimas, descubreix tota la veritat qu'ellas no sabrán amagarli, y tota la miseria seva que no podrá remeyar. ¿Qué hi fa que no hi hagi hagut realment adulteri material—l'únich adulteri que comprén l'Urrecha (1)—si pera en Ramón es clar que la seva dona está boja per un altre? La tempesta esclata y... cau el teló.

Las ayguas tornan á son nivell seguint son curs cap al abim sense fons. Aquest abim es aprop. La Roseta está malalta, sa germana la ve á veure, y al trobarse'ls dos antichs enamorats, comprenen ab espant que la vella passió encara crema. Hi há aqui dugas escenas magistrals, models de naturalitat escénica y de fonda y refinada psicologia. Una entre en Manuel y un seu amich, á qui fa confident de las sevas penas, y l'altra entre ell y l'Amelia, en la que hi veyém primer la fredor y la intranquilitat propias de dos sers que's troban en una situació violenta, y després l'esclat de la passió avassalladora que covava en el fons d'aquells dos cors triomfant de totas las convencions y de tot raciocini. El desenllás se precipita. La sensible y feble esposa'ls troba l'un als brassos del altre, y'l seu cor se trenca. L'Amelia, horroritzada,'s tira á l'aygua.

Tal es l'ultim drama d'en Guimerá. Com en tots els seus, hi trobém al poeta exuberant d'imatjes grandiosas y gráficas, al prosista més concís que may, y al autor dramátich experimentat, de grapa de ferro, que sab dominar y ferse seu el públich tot. Peró en aquest drama, y sobre tot en el segón acte, hi trobém quelcóm que'ns emociona més fondament que cap de sas últimas produccions, y es una gran sobrietat de construcció y l'ausencia de tot efectisme. Passa senzillament lo qu'ha de passar, lo que passaria—ni més ni menys—entre sers humans que's trobessin en tal cas. Y precisament perque

---

(1) Un critich de Madrid que un día va descubrirnos á n'en Guimerá y qu'ara dona patents desde *El Diluvio.*

compreném qu'es la realitat pura'ns impresiona doblement. El més petit drama de la vida que veyém ab nostres ulls, ens conmóu més que una tragedia mal explicada. Donchs bé: *Aygua que corre*, sobre tot el segón acte, es un gran drama de la vida que l'autor ab son art exquisit sab fernos tocar ab els dits y veure ab els ulls.

Dihém sobre tot el segón acte, perque en aquest sentit el desenllás de l'obra no'ns convens tant. Evidentment la Roseta, malalta y rebent desengany tan gran, pot morir repentinament; pot també l'Amelia en un rapte de desespero suicidarse, com podia en Manuel pegarse un tir ab igual verosimilitut. No ho neguém, peró... hauríam preferit que no hi hagués hagut cap desgracia. ¿Per qué? No sabríam concretarho. Sols dirém qu'aixís ens hauría semblat més armónich ab la tonalitat general del drama. Un final tan sobrí y al mateix temps tan humá com el del segón acte, ens hauria conmogut més. Encara qu'al públich—lo que dubtém — li hagués agradat menos; encara que'l senyor Urrecha digui—no dubtém qu'es capás de dirho—que un drama sols por acabar ab *morts materials*.

La interpretació que'ls actors de Romea han donat al drama d'en Guimerá no'ns ha satisfet. En conjunt sembla qu'han ensajat, y tots ells demostraren estar possessionats dels seus papers. La direcció d'en Borrás que, á nostre entendre, ha comprés bé l'obra, fou encertada; peró individualment, ningú va fe res d'extraordinari. Sols en Soler ens agradá quan digué, ab molta sobrietat, las escenas finals del segón acte; en Borrás en alguns moments d'aquest y del tercer estigué just, y la Jarque va trobar accents sincers d'ingenua volubilitat en el primer. Peró ab aixó no n'hi há prou. La naturalitat que buscava en Borrás, molt propia pera un drama modern, es molt lloable; peró es necessari possehir una dicció molt neta y articular molt clarament si's vol parlar tan baix y molt sovint d'esquena al públich. Aquest, ademés d'estar materialment apilotat, va impacientarse no sols per aixó, sinó perque no l'entenía. Ningú com nosaltres es refractari als críts y á la declamació efectista, mes quan pera fugir d'aquests mals l'actor oblida que parla pera un públich que no está dintre la escena sinó bon xich més lluny, cau en el major dels defectes. Un públich que vol interessarse y no hi sent, se distréu y s'enerva. Aixó va passar ab el de Romea la nit del estreno. Quelcóm d'aixó va passar també ab la senyora Delhóm. En fi, pera no fer cárrechs á ningú en particular, sols dirém que l'altra nit ens convencerem una vegada més de que á Romea, avuy per avuy, no es possible representarhi dramas de levita. ¿Per qué? Sería molt llarch d'explicar. No obstant, donarém una rahó que val per moltas, y es la següent: Quan un actor com en Soler, qu'entre'ls de Romea figura en molt bon lloch, al surtir á escena fa esclafir á riure avans d'obrir la boca, es evident que sols pera fer riure deu servir. Se'ns dirá qu'es el públich el groller, el mal educat, el que no sab compendre, etc... Potser es veritat; peró per nostra part confessém que moltas vegadas al veure certs vestits, certs moviments, certas fesomias y certas actituts, si no rihém no es pas per falta de ganas, sinó perque reflexivament sabém fernos cárrech de la situació.

DE PINTURA CATALANA

(Acabament.)

He intentat subjectar á un análisis llógicament ordrenat las obras de pintura gótica del Palau de Bellas Arts junt ab altras, peró comprench que la varietat y aparent desordre ab que tot succeheix en la vida escapan á una rigurosa metodisació, dat que sempre hi há artistas atrassats y rutinaris y altres que s'endevantan á son temps, sense comptar las obras de batalla qu'abundan á tot arreu. Fora tonto creure qu'al Nort y á Italia en aquell temps tot era excelent. No he disposat de documents y datos que'm donguin la fetxa de las obras: m'he guiat pels trajos, pel carácter de las formas, pels recorts que m'han despertat, per l'instint, que sens dubte está molt subjecte á equivocacions; la feyna d'investigació la recomano als erudits, els que fentla prestarían un gran servey.

Pegant ara una ullada general, veurém que si bé en aquell sigle predominaren dugas corrents d'art, una del Nort, l'altra del Mitjdia, existeix un altre nucleu artístich á Catalunya, si no tan poderós com els citats, ab suficient carácter y prou art pera ésser dignissim d'admiració y de despertar la curiositat son estudi fins ara casi descuydat á tot arreu. A n'en Puiggari cab la gloria d'haver parlat el primer d'una escola catalana de pintura (1).

Catalunya ab Aragó, durant el período dels

(1) *Noticia de algunos pintores catalanes inéditos.*

seus reys, exercia á Europa sa influencia tant ó més que'ls altres Estats, y era respectada y temuda; son comers s'extenia per tot arreu, y sas lleys y costums eran, en aquell temps, models de llibertat y d'honradesa; sa civilisació era germana de la provensal, qu'en els sigles XII y XIII influhi poderosament en tota Europa, y quals efectes duraren molt temps després.

Els diferents pobles artistas anavan creant simultaniament (1) y s'influhian els uns als altres, dominant els de més iniciativas.

En arquitectura tenim nostre estil románich com tenim nostre estil gótich. El poble que té eixas dugas arts arquitectónicas locals, no pot menys de tenir sa pintura y sa esculptura (véginse uns fragments enviats de Lleyda y algunas de las Verges), encara que aquesta poch estudiada á causa de la escassetat d'exemplars.

S'explica perfectament la influencia de la pintura italiana desde últims del sigle XIII pel gran impuls que aquesta prengué y las freqüents relacions d'abdós paissos, com també la qu'exercí la pintura del Nort á principis del sigle XV, quan tothóm va girar els ulls cap á Colonia y Bruges per'admirar el nou art que naixia.

En l'actual Exposició tenim ocasió de veure quelcóm de pintura flamenca: la preciosissima *Verge coronada per dos ángels*, de la sala Cabot (2), una testa d'*Ecce-Homo*, una *Dolorosa*, una *Crucifixió* y una *Sagrada Familia*, de la mateixa sala. Un *Devallament de la Creu*, de don Matias Muntadas, una imitació d'un *Devallament* de Van der Weyden, els batents de la porta d'un tríptich que envia donya Trinitat Foncuberta. Y d'escola alemanya (?) hi tením un *Devallament* que presenta don Angel Aguiló, un díptich, potser holandés, al costat del tríptich de donya Trinitat, y una cara de Crist coronat d'espinas, ab els ulls injectats de sanch, d'una expressió tan intensa de dolor com no hem vist en gayras testas. També es alemanya, peró ja molt decadent, l'*Adoració dels Rey* que hi há á la sala Dalmau, llegada á l'Academia de Bellas Arts per donya Francisca Vilarasau.

Si comparém aquestas obras y altras que recordém vistas en museus ó en reproducció, ab las catalanas, ens ajudarán á precisar son carácter meridional. De primer entuvi ja existeix la diferencia de procediment: mentres al Nort s'extén ab prodigiosa rapidesa l'habitut de pintar al oli, aquí fins als últims temps s'es fidel al sistema antich del tremp, y es per excepció que s'usa l'altre medi. En segón lloch ens distingeix la preocupació ornamental de l'obra. El pintor catalá hi somnia ab l'efecte que fará'l retaule quan daurat, estofat y pintat adornará la iglesia. En aquest punt s'arriba fins á un barroquisme censurable. Obehint á la mateixa idea, dona'l pintor catalá tota la importancia als *valors* dels colors, prescindint bastant dels *tons* que dona'l clar y obscur, seguint ab això la tradició que'ls primers primitius heretaren dels orientals, y coincidint ab el principi que'ls japonesos han portat al extrém y qu'han aprofitat els cartellistas moderns. Hem observat qu'á mida qu'avansa una escola de pintura, va dant més importancia al clar-obscur.

No acostuma tenir el catalá aquella intensa melangía que donan á sas obras els alemanys, ni aquell realisme místich dels flamenchs, peró té'l sentiment dramátich y una viva expressió sense caure en la caricatura. Els *Crists* y *Dolorosas* no impresionan com els del Nort; son més serens; sas caras, com las caras dels sants, no están nirviosament contretas pel dolor; conservan, fins en el martiri, una certa serenitat que'ls comunica la divina gracia. Al Nort el colorit es més calent, més rich, més matisat, y'l modelat més sabi, la execució moltissim més cuydada, l'anatomía y'l carácter potser més accentuats. Aquí'l colorit es fret y quelcóm cru (1), dominant els grisos en las testas, y'l vermelló, el blau y'l negre son usats ab tota sa intensitat en mitj de blanchs y grisos: vivor y contrast de colors que segurament responía á la semifoscor de las iglesias.

En fi, la Verge d'ayre familiar y tristoy, de front bombat y alt, de cabellera extesa

(1) «Si s'hagués de buscar absolutament en el Mitjdía de Fransa l'origen de las ojivas, més m'estimaría relacionarlo als bocells perfilats, en alguns claustres provensals y catalans, sota l'aresta que resulta de la penetració de dugas voltas de canó seguit ó de quart de canó.» (Brutails: *L'art religiós en el Rosselló.*)

(2) No's pot passar sens alabar el bon gust y acert de la instalació d'aquest coleccionista.

(1) Descomptém la *patina*.

cenyida al front ab una senzilla diadema, aqui es Verge d'importació; el tipo d'aqui, ja descrit, es més diví, vull dir menys real y més meridional, encara que sigui més ros.

De pintura italiana'm sembla qu'en el Palau no n'hi figura cap exemplar. Sols recordo una copia d'una *Verge entre Sant Francesch y Sant Joan*, procedent d'Assisi, atribuhida á Giotto, peró més probablement de Pere Lorenzetti (sigle XIV), que hi há dalt de la escala d'entrant al Palau á ma esquerra; y encara que feta aqui, probablement també ès italiana la taula en que hi há un Sant Jordi, al qui una dama porta l'escut y l'almet (instalació Cabot). No he vist en lloch elegancia més distingida, bon gust més exquisit que'ls d'aquesta taula; es digna d'ésser florentina, de lo més refinat que produhi la refinada Florencia.

Encara que no hi há exemplars pera fer comparacions, tothóm coneix prou las gloriosas escolas llatinas pera que pugui parlarsen. En nostres retaules no acostuma á haverhi aquella instintiva ponderació qu'en els grupos dels retaules italians hi domina; aquell sentiment de la bellesa plástica'ns manca; en general, nostras formas son més secas, més aixutas, més aspras, certa sobrietat que á voltas es pobresa presideix á la ordinació de nostras obras; peró ab tot ens assemblém més á'n ells qu'als del Nort; nostre parentiu respira poch ó molt en totas nostras obras, y en las mellors, las *Bodas de Canaán* y'l *Miracle dels pans y dels peixos*, models d'agrupament y claretat en la exposició de la idea, podém véurehi una suavitat y senzillesa ben meridionals. Mes tením una qualitat que val per moltas: el sentiment just de la linia; som més sensibles á'n ella qu'al color, y aquesta qualitat, que comunica á nostra pintura forsa expressiva, ens dona un parentíu ab els toscans.

Crech que queda ben demostrat que tením una pintura ben nostra, ab son periode de creixensa, d'esplendor y de decadencia, influhida sovint per la italiana y la del Nort, las dugas corrents dominants en aquell temps, peró que no pot confondres de cap manera ab l'una ni ab l'altra, brillant ab qualitats propias durant més de cent anys, tenint sas obras mestras en las taulas de la catedral, l'altar de Sant Pere de Tarrasa, las del gremi de revenedors, las de Sarriá y las dels Escolapis (1). Aquestas obras poden ben bé viatjar sense desmereixe, perque lo que positivament es art de lley, ho es á tot arreu, á tot arreu hont puguin compéndrel. Y aqui mateix, en son propi terrer, potser es allá hont serán menys compresas, perque tením el públich esgarriat del verdader concepte del art y enamorat d'aquella *elegancia de la pincelada* que tant alabava un critich casulá, perque encara n'hi há que badan devant dels grans cartelons de teatre anomenats *cuadros de historia*, fills de la *valiente pintura española* y de la funesta influencia que va exercir la enlluhernadora y efimera gloria d'en Fortuny.

De la comparació de la nostra pintura prerafaelista ab la que ve després, se'n poden treure profitosas ensenyansas. L'únich pintor que sobressurt es en Viladomat (1678-1755), peró pateix de la comparació ab els retaules. Cert que sab de dibuixar y sab anatomia, que té una certa sobrietat y que no li manca sentiment: peró queda molt lluny d'aquella sinceritat mitjeval.

Ja no s'hi troba ni aquell bon gust, ni aquella intensitat de vida, y si bé naturalment es més robust, es degut á l'época en que pintá y las influencias de lo qu'havia vist de pintura espanyola é italiana (2) li donan una certa ambigüetat, veyéntsel desigual en la major part de sas obras; lo millor es la serie de quadros de la *Vida de Sant Francesch*, y'l millor de la serie, á nostre entendre, el que representa al Sant rebent els estigmats.

Es cert que hi faltan alguns pintors com els Tramullas, Mayol, Montanya, Clavé y altres, peró hi há Fra Juncosa, el Vigatá, en Flauger, en Rhodes, y potser algún més que no recordo; tots son inferiors á Viladomat.

Avans d'obrirse la Exposició, un nom sonava per las mevas orellas que venia molt bé pera omplirsen la boca: *Flauger, Flauger*... Pobre Flauger! Valia més que l'haguessin deixat tranquil. Es un imitador dolent dels francesos neoclássichs; fret, amanerat, académich, es una bona mostra dels abims de

(1) Entre las que coneixém; segurament n'hi há més.

(2) Si es seva la *Epifanía* de la iglesia del Pi, hi podríam afegir la influencia flamenca.

banalitat ahont pot caure la pintura. En quant al Vigatá, si no ha fet res mellor que'l salonet d'en Güell, ja poden desarlo. En Rhodes hi té alguns retrats al *pastel;* se veu que *sabia* de dibuix y prou. De lo que hi há al Palau de pintura contemporania, no prou ben escullida, casi no més podém dir que s'hi veu l'esfors, á voltas ben encaminat, á ressucitar l'art del ensopiment en qu'es trobava cap á la fi el sigle XVIII. Deu vulgui que se'n pugui surtir y's preparin jorns gloriosos pera l'art á Catalunya!

Avans d'acabar dech fer una advertencia y un retret. L'advertencia es als visitants, recomanántloshi que no's fihin molt dels noms dels autors que hi há en certs quadros. De Velázquez, Riberas y Rubens, creyém que no n'hi há cap. Hi há una flaca per part dels coleccionistas á atribuhir sas pinturas á un autor célebre. No hi volen saber res ab Orbaneja; al menys ha d'ésser del Greco per'amunt. Figúrinse que una Mare de Deu pertanyent al vispresident de la Junta de Bellas Arts, senyor Pella y Forgas, que d'una hora lluny veu qualsevol qu'es d'escola sevillana, du un lletrero que diu *Escuela florentina. Andrea del Sarto.* ¿Aixis estém, senyor Pella? Un Andrea *sevillano!* Creguin qu'encara no he surtit de la meva *apoteosis.*

El retret dech ferlo al Capítul de la Seu de Barcelona. ¿Sabrian dirme'ls senyors canonges per qué del gran retaule de *Santa Clara* y *Santa Catarina* va esserne tret el guardapols, y un cop serrat, els trossos varen servir pera enquadrar fragments de retaules? ¿No sabia'l Capitul qu'aixó era una profanació? ¿No sabia que totas las joyas y obras d'art antigas, siguin ó no retiradas del culte, deuhen ésser escrupulosament guardadas y conservadas per ells, que no'n son amos sinó depositaris? Verament fora hora de que vetllessin per tot lo que recorda nostra gloriosa tradició'ls més interessats en que no desaparegui.

SEBASTIÁ JUNYENT.

DOCTRINA CASTELLANA

Estava reservada al partit que's diu lliberal, y que comanda en Sagasta, una de las proposicions de lley més despóticas y contrarias á natura qu'en els temps moderns s'hagin pogut ocorre als governs centralistas espanyols. Tal es la proposició del comte de Romanones, ministre d'Instrucció Pública, encaminada á fer obligatoria la ensenyansa en castellá de la doctrina cristiana á las escolas, prohibintse terminantment l'us dels altres idiomas dels pobles que integran l'Estat espanyol.

El tret va directament contra Catalunya, quina llengua, més viva que may, se tracta vanament d'anorrear no ja sols suspenent els Jochs Florals, sinó també treyentla del Catecisme. Y aixó té lloch precisament desprès de las declaracions que feu en Moret tot discursejant al Congrés ab els diputats regionalistas, quan els deixá atuhits dihéntloshi que ell també la volia la descentralisació, encara que d'una manera prudencial... Y tan *prudencial!*

Permétinnos els diputats regionalistas que'ls hi diguém ab tota franquesa que no esperém tant d'ells com del govern, qu'ab una arbitrarietat tan gran fuheteja l'esperit catalanesch y'l desperta molt més de lo que poden despertarlo totas las propagandas sevas y totas las propagandas nostras, tendint á fer ben efectiva la solidaritat de tots. La Catalunya renaixenta, la que per virtut del Catalanisme de la *Unió Catalanista*, sempre ben sencer, ajunta á tots els que volen l'autonomia integral d'aquesta terra, aquesta Catalunya considerará la lley del ignorant Romanones tan depriment com cap se n'hagi dictat á Espanya desde que Felip V maná fermar ab cadena en las taulas catalanas la ganiveta de llescar pa.

El preámbul qu'en Romanones ha posat á son decret, diu, entre altras cosas, lo següent:

No cabe desconocer la honda perturbación que puede producir en los espíritus todo aquello que se refiere al conocimiento del lenguaje, que es como la piel dentro de la cual viven y funcionan músculos y huesos, nervios y venas, corazón y pulmones, voluntad é inteligencia, todo el cuerpo y también toda el alma de un pueblo.

Ben clar se veu: las grans veritats tenen

tal virtut, que vulgas ó no se'ls hi escapan de la ploma fins als imbècils. Si; això es el llenguatje, això es el nostre llenguatje catalá: tota l'ánima d'aquest poble. Y á l'ánima ¿qui la mata?

S'ha dit que'l Catalanisme es un moviment clerical (!). Esperém, donchs, que'ls bisbes catalans fassin lo que deuhen, que prou tindrán al seu costat á tots els catalanistas, fins als que, com nosaltres, tan pocas relacions tenim ab ells. Dias enrera diguerem que la parla catalana havia sigut elevada com nova hostia pel bisbe Carselade, entre las cimas del Canigó. ¿Quánts n'hi haurá de prelats que fassin lo qu'ell? No's portin ara com *funcionaris del Estat*, que deya l'Aldavert l'altre dia, en comptes de portarse com vers ministres del Deu en qui creuhen; pensin en alló que'ls diu el doctor Torras y Bages, qu'«els fonaments de la religió y de la moral ja'ls posá'l mateix Criador en la conciencia y en l'enteniment de cada hu, y la conciencia y l'enteniment ens parlan en nostra materna llengua.»

Per lo demés, els governants d'aquesta desgraciada Espanya—que debadas ha volgut salvar el Catalanisme predicant en alta veu sas ideas — segueixen ab més ceguera que may la política de sempre. Tantas desmembracions, tantas perduas, tantas desgracias, y més obstinats que may. Ditxosa política de la *unidad*, que en comptes de sumar resta, qu'en comptes d'unir confón. Moltas unitats poden fer una grossa suma: la sola *unitat* es vehina del zero.

No'n tenian prou ab fer *oficial* la patria, que fins hi fan la fe. Es alló que's diu: «Deu cega á qui vol perdre»:

Lluís Vía.

TRETS DE FONA

X

Entre mestre y deixeble.

. . . .

—¿En quina llengua't fas cárrech del moviment cientifich, artístich y literari del món?

—En francés, generalment, llegint las traduccions dels mestres; en catalá, llegint als nostres autors.

—¿En quina llengua't posas al corrent del moviment d'avens de la humanitat?

—Tantost en francés, tantost en italiá, tantost en alguna llengua saxona.

—¿Y per qué ho llegeixes en aqueixas llenguas?

—Perque s'imposan, mestre. En aquestas llenguas se parla d'Art, de Ciencia, de Llibertat. Es impossible sustráuressen.

. . . .

—Bé, deixeble; la llissó d'avuy es terminada. Ara, acota'l cap y resa.

—*Padre nuestro que estás en los cielos...*

F. Pujulá y Vallés.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Anyoranses: *Poesíes íntimes*, *per Alexandre de Riquer*.

La publicació d'un llibre de l'Alexandre de Riquer sempre sol ésser un aconteixement pels aficionats, donchs pot tenirse per ben segur que la nota poética anirá enjoyada ab garbosas ilustracions y tancada dintre de preciós volúm, en el que'l tiratje, la impressió, el paper y las tintas serán cosa primorosa, fent que'l llibre nou esdevingui un joyell de biblioteca.

Aixís ha succehit ab el que tením á la vista, recentment publicat, que fa honor, per la pulcritut y esplendidesa ab qu'está confeccionat, tant á n'en Riquer que l'ha disposat, com á la casa Thomas de quins tallers ha surtit.

El llibre's titula *Anyoranses*, y es un aplech de poesías íntimas en que la personalitat literaria del autor se'ns presenta ab un aspecte nou, purament de forma, donchs las composicions que integran la nova obra están escritas en vers. L'atractiu primordial de la mateixa es pera nosaltres el sentiment altament poétich que la embolcalla per complert, donantli un perfúm de gran sinceritat que seduheix y corprén al llegidor, y ab més intensitat si aquest té la sort de coneixe íntimament á n'en Riquer y de comptarse entre'l número de sos amichs y companys d'aficions. Tant se'ns endona que la versificació adoleixi á voltas d'un cert encarcarament y de certa falta d'espontaneitat, si en el fons de la majoría de las estrofas hi vibra una queixa tan humana, tan dolorosa y tan poética — precisament perque es humana y dolorosa, — y tan fondament sentida per l'autor, donchs constituheix la pena predilecta y'l dolor més simpátich de tota sa vida. L'ombra benhaurada de la esposa morta, de la mare dels seus fills que se n'ha anat per sempre, extén un vel de respecte, una glassa

de compassió demunt del volúm *Anyoranses*, que, per dirho aixís, el consagra y no permet á la crítica manifassera l'entafurarse desvergonyidament per entre'ls fulls del llibre pera esbrinar ab posat pedantesch si aquell vers es curt ó llarch, si aquest es coix y si las estrofas de més enllá no están prou ben rimadas.

Qu'en Riquer té l'ánima de poeta, bé prou qu'ho sabém tots y ben sovint ne dona ben palesas probas, tant ab el pinzell com ab la ploma. El nou volúm es una llágrima eixida dels ulls d'un poeta que, ademés, es home de cor y pare. ¿Qué voléu més? ¿No hi há en aquesta llágrima tot un poema?

Salvador Vilaregut.

NOVAS

El passat dissapte á la nit s'acoblaren nombrosos literats y artistas pera celebrar l'éxit del drama *Oltre la vita*, estrenat recentment al teatre de la Gran Via, obsequiant á son autor ab un dinar durant el qual regná un gran esperit de germanor y de patriotisme, evidenciant tots plegats l'afecte que professan á n'en Pagano y lo molt que li estiman las alabansas qu'en sos escrits ha fet del renaixement catalá.

Als costats d'en Pagano s'hi assegueren en Joseph Maria Roca y l'Angel Guimerá, en Francesch Mateu y en Pompeyus Gener, y devant d'ell, á l'altra presidencia de la taula, s'hi assentá'l notable actor de la companyia Iggius, en Robert, entre en Joseph Maria Vallés y Ribot y en Francisco Pi y Suñer, en Manel Folguera y Durán y l'Enrich Arderiu, director de *La Renaixensa*.

Els demés comensals eran: Emili Vilanova, Narcís Oller, Ignasi Iglesias, Bonaventura Bassegoda, E. Moliné y Brasés, S. Vilaregut, J. Puiggarí, Adriá Gual, J. Pujol y Brull, Victor Brosa, Manel Rocamora, R. Farré, Antón Busquets y Punset, D. Martí y Juliá, Melcior Rodriguez Alcántara, J. Salvatella, F. Pujulá y Vallés, Trinitat Monegal, Emili Tintorer, M. Durán y Folguera, C. Brugués, Sebastiá Junyent, M. Utrillo, J. Oriol Martí, J. Piera, Joan Seriñá, A. Martinez y Seriñá, Felip Dalmases, G. Zanné, F. Codina y Lluis Via, director de Joventut.

Després del dinar, brindaren en Pompeyus Gener, en Narcís Oller, el president de la *Unió Catalanista* Joseph M.ª Roca, en Domingo Martí y Juliá, en Trinitat Monegal, en Joseph Maria Vallés y Ribot, president del «Consell Regional Federalista», en Manel Folguera y Durán, en Francisco Pi y Suñer y en Lluis Via, com també l'actor Robert, que declamá ab molt de sentiment y ab art exquisit un fragment del Dante.

Consignarém especialment els brindis dels senyors Roca, Folguera y Durán, Martí y Juliá, Vallés y Ribot y Pi y Suñer. Els dos primers feren notar lo digne qu'es en Pagano de dirse germá nostre quan tan bé ha sabut sentir el nostre art y tant s'ha conmogut devant de certas festas catalanistas qu'ha presenciat. En Martí y Juliá explicá cóm l'autonomisme es un moviment de tolerancia y d'avens, puig fa que'ls pobles afermin sa personalitat y, aplicant com fa en Pagano l'intelecte al estudi de lo bo qu'en uns y altres se troba, accentuhin sa germanor basantla en llassos naturals, no en violencias y tiranías que, en comptes d'unions estables, sols confusió produheixen y vida artificial. En Vallés y Ribot digué que'l Catalanisme no es separatista sinó cosmopolita, y es solzament separatista de tota idea d'absolutisme é intolerancia, perque está animat d'un ample, amplíssim criteri de tolerancia y germanor. Explicá qu'entre'ls reunits n'hi havian que professavan oposadas creencias en religió, en art, en literatura, en política y en sociología, y á pesar d'aixó,'s trobavan fortament units pel ferm amor á la patria y la llibertat. Mes no á una patria encongida y mesquina, sinó á una patria gran en ideals y generositat, perque nosaltres solzament tenim dos odis: l'un, á tota mena de tiranías, y l'altre, que no es odi, qu'es una gran llástima y molta repugnancia molt propera del odi envers aquells pobles que cantant y ballant al drinch de sas cadenas, ens motejan als que volém l'autonomía. Feu vots per la reconstitució dels antichs Estats d'Italia y pel triomf de l'autonomía qu'establirá llassos perdurables entre'ls homes y'ls pobles. En Pi y Suñer feu vots per l'autonomía de Catalunya y proposá que tots els reunits anessin l'any vinent á Florencia, quan s'estreni allí *La festa del blat* d'en Guimerá, qu'ha traduhit en Pagano. En Lluis Via digué que ja qu'en Pagano ha bescambiat á Barcelona'l seu art ab el nostre, aplaudint á n'en Guimerá l'*Aygua que corre* y fentse aplaudir ab son drama *Oltre la vita*, proposava que acabessim d'imitarlo traduhint *Oltre la vita* á nostra llengua y fentlo representar en el teatre catalá, com ell va á ferho en els teatres italians ab *La festa del blat*.

Finalment en Pagano, en idioma italiá y ab paraula eloqüent, digué que la primera volta qu'arribá á Catalunya la desconeixia per complert, mes á mida de conéixela havia anat sentint per ella estimació profonda perque havia trobat en aquesta terra quelcóm qu'havia correspost á las inclinacions del seu modo d'ésser á aymar lo que significa energía y forsa, y á fer justicia, sentint admiració per lo qu'es hermós.

Grans aplaudiments coronaren l'hermós discurs d'en Pagano que doná fi á tan agradable festa, encaminantse llavors tots els acoblats, ó sa gran majoría, al local del «Or-

feó Catalá», ahont sentiren executar *La Mare de Deu*, *L'aucellada* y l'himne que més s'avé ab las aspiracions qu'enclóu l'actual renaixensa catalana. El senyor Pagano y sos acompanyants foren obsequiats ab un *lunch* per la Junta del Orfeó.

Desitjém que l'amich Pagano guardi d'aquesta festa tan bon recort com ne conservarém nosaltres.

—

Atenentnos á la crida feta pel Consistori dels Jochs Florals de Barcelona á la gent de Catalunya, Rosselló, Valencia y Mallorca, y dels pobles catalans del Aragó y la Sardenya, pera que contribuheixin ab la seva almoyna al major brill de tan venerable institució, continúa oberta en la redacció de JOVENTUT la suscripció de qu'en nostre anterior número parlarem. Quota única, una pesseta. No s'admet cap lema, ni inicials.

—

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* dirigí'l passat dilluns al ministre d'Instrucció Pública'l següent telefonema:

«Excelentissim senyor Ministre d'Instrucció Pública.—Madrid.—La *Unió Catalanista* protesta enérgicament de la vostra conducta posant á la sanció real la prohibició d'ensenyar en las escolas el Catecisme en llengua catalana y vos fa avinent qu'en aquesta terra no lograréu el vostre objecte.—El President, Joseph Maria Roca.—El Secretari, Manel Rocamora.»

—

També la Junta de la «Lliga Regionalista» va reunirse acordant protestar enérgicament del decret d'en Romanones.

S'espera que serán innombrables las entitats que farán lo mateix.

Al entrar en máquina aquest número surten cap á Madrid els diputats á Corts senyors Rusiñol y Doménech.

—

El divendres de la passada setmana, donaren un concert en el teatre de la Gran Via els eminents músichs Baüer y Casals. Un y altre, en el piano y en el violoncello, demostraren una volta més sas rellevants qualitats d'executants y d'artistas. El públich rebé ab entussiastas picaments de mans el trevall artistich dels dos mestres. La *sonata* en *sol* de Beethoven, executada pels dos artistas; la *sonata* en *fa* de Porpora, l'*aria* de Bure, la *siciliana* de Fauré y'l *scherzo* de Klengel, á cárrech d'en Casals, y'l *Carnaval de Viena* de Schumann, *Berceuse* de Brahms y l'*Estudi en forma de vals* de Saint-Saëns, á cárrech d'en Baüer, composaren l'escullidissim programa del concert. Els dos artistas corresponguéren á las ovacions rebudas executant algunas pessas que no constavan en el programa.

El diumenge passat, y en el mateix teatre, tingué lloch altre concert á cárrech dels mateixos Baüer y Casals, també ab éxit extraordinari.

El dilluns ultim, en el teatre Principal y en obsequi als socis de la Filarmónica, els eminents artistas del *Trio* de Francfort senyors Rebner, Hegar y Friedberg donaren un segón y darrer concert.

—

A l'hora d'entrar en máquina aquest número no hem rebut encara la revista en que nostre critich de pintura devia ocuparse de la Exposició que'l Circul de Sant Lluch obrí la passada setmana á ca'n Parés. Ens limitarém, per lo tant, á donar una senzilla impresió de la mateixa, ja que á n'en Brull li han impedit ferho sas particulars ocupacions.

Son sugestius alguns quadros d'en Llimona, particularment *Els darrers passos*, com també una tela d'en Vancells reproduhint las feréstegas serraladas del Pirineu, que per altra part no revela cap personalitat definida. En Baixeras exposa una delicada marina. També hi há que consignar alguns quadros d'en Baixas bastant justos de color, un altre quadro d'en Masriera (Lluis), varias aquarelas d'en Llaverias, y la esculptura *Viuda*, d'en Clarassó.

De lo demés no'n parlém, perque si bé en detall pot ferse algún petit elogi, el conjunt de lo exposat resulta adotzenat y pobre. De quadro que s'imposi no n'hem vist cap en aquesta exposició.

—

Publicacions rebudas:

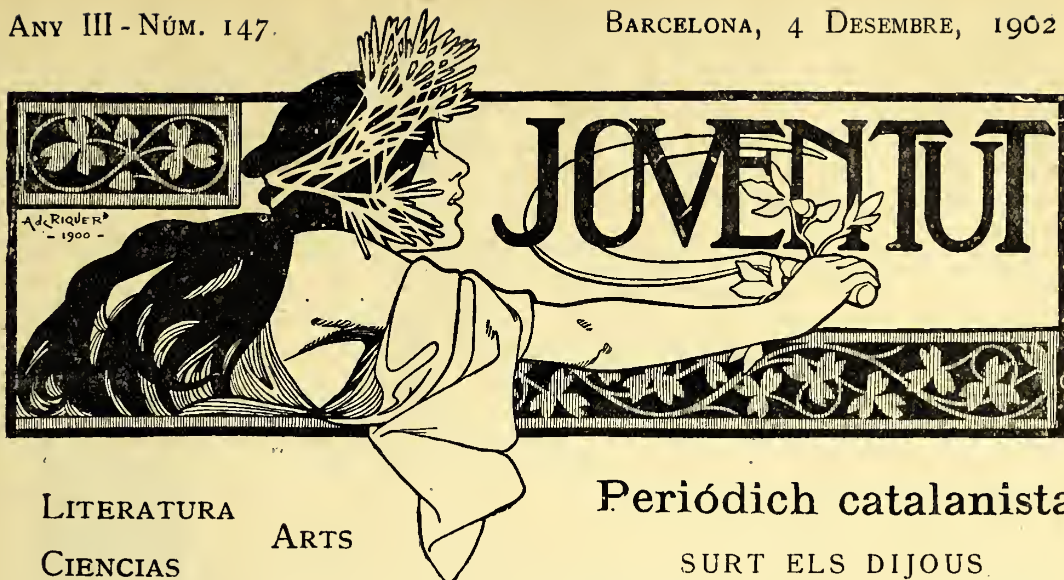
Narváez, per B. Pérez Galdós. Tomo trenta dos dels *Episodios Nacionales* y segón de la quarta serie. Ne parlarém en un dels vinents números.

Se'ns han remés unas fullas redactadas en llengua francesa é impresas á Paris, que publica la «Delegació pera l'adopció d'una llengua auxiliar internacional». Aquesta llengua, que voldrian s'adoptés d'entre las mortas ó's creés artificialment, la recomanan dita Delegació y sos adherits com de gran utilitat pera'ls homes de ciencia, els comerciants y'ls turistas, sense perjudici de que cada poble parli en son si l'idioma nacional. S'acompanya una llarga llista de delegats y de societats adheridas.

També hem rebut una invitació pera visitar, en la «Galerie B. Weill», de Paris, la exposició de pinturas, *pastels* y dibuixos de Girieud, Launay, Picasso y Pichot, qu'estará oberta fins al 15 de desembre proxim. En aquestas invitacions hi figura una explicació encomiástica dels dits artistas y de sas obras, firmada per Harlor.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 147 — BARCELONA, 4 DESEMBRE, 1902

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS . . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

NOTAS D'ACTUALITAT

A la célebre frase del gran revolucionari de bona fe P. J. Proudhon «la demagogía es la hipocresía del progrés», ja n'hi podém afegir un'altra tant ó més exacta, si cab, que aquella, dihent que la demagogía es una escola de la delació. Pobra demagogía, qu'avall t'han fet arribar els teus apóstols en el malhaurat Estat espanyol!

En Lerroux, diputat per Barcelona, *lliberal*, *demócrata*, àcrata (á estonas) y agitador de las massas (que desapareix quan están agitadas) en ple Congrés espanyol ha *denunciat* per separatista'l discurs que son company de diputació senyor Doménech pronunciá en la «Lliga Regionalista». En Mir y Miró, regidor de la ciutat de Barcelona, *federal*, *lliberal*, *demócrata*, etc., etc., ha *denunciat* en l'Ajuntament d'un modo solemne la festa dels Jochs Florals que celebrarem á Sant Martí de Canigó, com un acte separatista, sense pensar (ho vull creure aixís) en las perillosas conseqüencias á que pot donar lloch sa denuncia.

Y ¿en mérits de qué ho feren? Tan sols moguts per son despit al veure la ufana que pren l'arbre de l'Autonomia y al contemplar cóm son *bort* arbre de la Llibertat (empeltat de tirania) va cada jorn neulintse, devenint esquifit y raquitich y presentant evidents síntomas de propera mort.

Las denuncias d'abdós demagogos están basadas en un enfilall d'inexactituts: cosa que's pot probar. Ells, en cambi, no assistiren als dits actes, y per tant no poden probar sas afirmacions, y aixó fa sa falta molt més grave. Ja no es sols delació lo que feren, sinó delació calumniosa. Bon ofici'l qu'han emprés: continuhin per aquest camí, puig aixís assolirán son propósit de ferse *simpátichs* y de fer als catalanistas *antipátichs*. Els delators sempre han sigut *ben vistos* per la societat.

¿Y vostés se diuhen lliberals y demócratas? ¿Y vostés son tolerants? De tot cor desitjariam que'ns expliquessin qué entenen vostés per Llibertat, Democracia y Tolerancia, perque sas definicions deurian resultar encisadoras.

¿Quina importancia podém donar á las afirmacions d'abdós apóstols de que'ls catalanistas som reaccionaris y clericals? Al ferlas se fonamentan en fets de tanta *exactitut* com els que'ls hi serviren pera sas denuncias. Y á més, recordém ben bé qu'al gran Proudhon li valgueren els dictats d'amich d'Austria y del Papa, de correligionaris d'en Lerroux, Mir, etc., etc., sas declaracions en favor de la Federació Italiana.

¿Quin cas ne poden fer de vostés, senyors demagogos delators, las personas que tinguin sentit comú?

—

Fonda satisfacció sentim al poder lloar de tot cor als veritables lliberals y demócratas catalanistas senyors Suñol y Carner, que tan brillant defensa, en contra del senyor Mir, feren de nostra terra y nostra parla en l'Ajuntament de Barcelona. Y aquesta felicitació la fem extensiva als diputats regionalistas qu'han parlat al Congrés en igual sentit, y á totas las entitats, individuus y periódichs, siguin del camp que vulguin, qu'han protestat aquests dias dels atachs dirigits contra nostra aymada parla y ensemps contra nostra benvolguda terra.

—

Malgrat nostra bona voluntat, no podém de cap modo parlar en serio del decret d'en Romanones sobre la ensenyansa del Catecisme en castellá, en primer lloch perque creyém que després de lo que s'ha dit fins ara contra d'ell, res més podém dir nosaltres, y en segón lloch perque está en contraposició tan evident ab totas las tendencias modernas, diguin lo que vulguin els sabis unitaris, que resulta ignocent parlarne. El decret d'en Romanones es una ridicula *boutade* filla d'un cervell buyt; ab ell demostra'l esmentat ministre una vegada més qu'está verament malalt y que sa malaltia no es pas la coixera corporal (que de cor li compadim), sinó una incurable coixera intelectual. Pobre Estat espanyol, ja malalt de gravetat, que tens per metjes ministres sens inteligencia que's deixan portar per ridiculas y vellas preocupacions!

El decret d'en Romanones ha tingut sas conseqüencias tristas, com totas las midas arbitrarias. Escándols y atropells en la Universitat, violació dels furs d'aquesta... Mes ¿qué hi fa? ¿Qué te d'extrany qu'aixó passi, si aqui vivim en atropell continuu mercés al ignominiós estat de suspensió de garantias? El dret de reunió violat, el d'emissió de las ideas també: tots els drets suspesos... Bah! tant se val que tornin á posar l'estat de siti: en el fons es igual.

MEDITACIONS

Casi podriam assegurar que la Naturalesa no ha estat creada pera ésser compresa, donat el número de gent que no la comprén, el que no tracta de compéndrela y'l que, tractantho, no arriba á lograrho.

Es gran el número d'homes qu'en tota la seva existencia no's donan compte de que tenen devant d'ells un espectacle superior á tots els altres de la vida, en el qual hi poden gaudir tota la gama de sensacions desde las tristas-grisas fins á las alegras-rojas. Aquests homes viuhen pera tot manco pera la contemplació; no's donan compte ni de la escena que'ls embolcalla, ni de si'n son protagonistas, y moren havent sigut grans mercaders, grans polítichs, grans generals ó grans miserables, y no gens homes. Las onadas han llepat, pera ells, inútilment las rocas de las costas; inútilment per lo que á ells concerneix els núvols han pres fantásticas formas; s'han succehit las estacions, las fullas secas han encatifat els caminals, las floridas han embaumat l'ambient, y tot ha sigut inútil: res ells n'han aprofitat de tot aixó. El més ignorant dels empressaris (esparvera pensar el grau d'ignorancia del més ignorant dels empressaris) tancaria las portas del seu teatre en el que hi dona un ball d'espectacle, si ningú acudís á contemplarlo. ¿Cóm es possible, donchs, que la Naturalesa no s'en-

fonzi en el no-res si'l seu fi es ésser contemplada, no sentho per tan gran número?

Més gran encara es el número dels homes que, sabent que poden gaudir de sa contemplació, no tractan de ferho. Aquests no's limitan á ésser mercaders, politichs, guerrers ó miserables, per inclinació atávica com els primers, sinó qu'ho son en virtut de llur raciocini lo qu'es pitjor. Saben que poden escullir entre lo bo y lo dolent, y escullen lo ultim perque'ls hi apar mellor. Aquests no solzament ignoran, sinó que desprecian la Naturalesa. ¿No es de creure que si aquesta existis pera ésser contemplada, ofesa en sa dignitat desapareixeria?

El restant d'homes que tractan de compéndrela no ho logran, y això es probable, remarcant el cambi, la diversitat de comprensions que ùn observador fa d'un mateix espectacle natural en varis moments de sa vida, lo que demostra la falta de solidesa y d'aproximació á la comprensió absoluta, ja que las comprensions no varian [en escala seguida, sinó á salts, lo que implica divagació.

No hi há cap dubte que la Naturalesa no ha *sigut* feta, ó no *s'ha* fet, pera ésser contemplada, perque si aixis fos, no existiria, donchs no realisaria'l seu fi volitiu. Peró no hi há cap dubte tampoch que sols en sa contemplació pot trobarse la felicitat, perque aixis com la vida mercant, guerrejant ó traficant ab la dignitat d'altri perjudica á tercer, la vida contemplativa no perjudica á ningú y sols ab alló que á ningú es nohible pot l'home arribar á trobar la felicitat.

Passant per una vinya quatre homes, l'un demana ab interés el preu del rahim, l'altre sent un goig especial, veyent las terras del vehi convertidas també en vinya, l'altre malmena uns quants peus, y'l més home de tots s'ajup, cull un rahim y assaboreix son néctar. Aquest darrer es el que s'acosta més á la felicitat; no la té absoluta, perque la felicitat absoluta, á la que haurian d'aspirar tots els homes, es la del pagés qu'ha menat la vinya menjantse'l rahim qu'ha produhit.

Y hauria d'ésser també felicitat relativa pera'l pagés, el veure al home que cull el seu rahim pera gaudirlo senzillament. Avuy succeheix tot lo contrari en virtut de la degeneració de la especie humana: el pagés ayma més al que tracta d'explotarlo, al que tracta d'enredarlo y al que tracta de malmétreli son trevall. ¿Per qué? Els que donariam ab goig el rahim, com que tot lo altre es d'un món extrany á nosaltres, no ho podém explicar; els que poden preferir lo darrer no poden explicarho, degut á llur grau d'embrutiment.

El per qué restará en el misteri, y la veritat... tampoch val la pena de aclarirla, aixis com aixis.

SONETS

I

Com un somriure blanch de melangía,
un raig de lluna la foscor omplena
de misteri y d'amor; l'aura remena
las frescas fullas y á la nit envía
feble sospir de mágica armonía;
subtil perfúm la flor del bosch alena,
y sa complanta diu la mar serena
en un cant de salvatje melodía.
Y solitaria y trista la donzella,
la verge hermosa del amor privada,
desclóu sa boca impúdica y vermella
aspirant la xardor d'una besada
entre la llum inquieta d'una estrella
y una flor en sa falda desfullada.

II

La lluna ab sa claror esmortuhida
embolcalla sas formas voluptuosa;
la brisa, entre'l fullatje remorosa
arrossegantse, de lascivia crida.
Somniant amor s'obre la flor dormida,
y la mar se revolca clamorosa,
fent vibrar en sa nota portentosa
l'afany de la Natura engelosida.
Y la verge tremola conmoguda
per foll desitj que sos sentits ubriaga
per una aroma suau que ve perduda:
un ambient d'erotisme, que's propaga
portant la sensació desconeguda
d'un infinit d'amor que l'afalaga.

III

Son cos de verge estreny la lluna hermosa
revolcanthi sa espléndida nuhesa;
per sos llabis de foch vaga suspesa
la besada de l'aura tremolosa.
La flor, obrint sos pétals xardorosa,
s'esbadella, superba d'impuresa;
vers ella s'abalansa l'ona, empesa
per son desitj, escumejant febrosa.
Y mossegant l'herbám qu'aromatisa,
la verge se retors, y creu gosar
tot l'amor que la terra fecondisa,
y'l plaher per sos membres sent passar
sospirant amorosa com la brisa,
gemegant luxuriosa com la mar!...

JOAN VERGÉS.

EL FOLL?...

Sempre errant.

El foll passava, y s'aturá á fer son niu demunt de las ayguas.

— Foll, foll, tira enllá. No'ns remoguis, que'l llot de nostre fons pujaria á enterbolirnos la cara.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; arribá á la ciutat, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá. No'ns distreguis — van dir els homes—que la vida es seria y tu fas riure, perque tens abundancia de paraulas y nosaltres escassetat de cervell. —

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als horts, als fruyterars, als sembrats y á las vinyas, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá que'ls nostres fruyts no son pera tu. Tu no'ns deixas madurar y'ns arrencas massa joves.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als boscos gegants de arbres frondosos, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá, qu'ets més alt que nosaltres y'ns fas ombra y espantas nostras feras. Sols n'hem de fer nosaltres d'ombra. No'n volém d'homes que'ns converteixin en matas de las que s'aixafan ab els peus.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als cims de las montanyas, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, feste enllá. No volém ésser pedestals, no volém que'ns aplanis mirantnos de per sobre. —

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá, y trobá l'áliga de gran volada.

— Aliga, la bona áliga, pujam al núvols. Pujam enlayre, allá ab els astres, que aqui baix no hi puch fer niu. —

Y l'áliga rigué estridentment.

Rigué, y desde'l cim obrint sas alas inmensas, s'aplaná á terra pera cassar una serp rastrera que sos ulls escudrinyaires havian descubert entre bardissas.

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá, y may més s'aturá ni pensá en fer niu...

JOAN DE MONTGALÍ.

LA FARGA D'ARAM

«La farga d'arám
no va tota sola;
qui hi malla de ferm
no es home ni dona;
qui hi malla á la nit,
qui abrusa la forja,
si fos el follet
mal llamp que l'enfonga!»

Al dirho l'Aleix
de rabia s'arbola
ohint bescantar
la farga pel poble.
S'hi parla d'un crim
comés á las ombras;
s'hi parla d'un mort
trobat á la gorga.

L'Aleix, fenthi'l sort,
no hi bada pas boca;
«La farga! pensa ell...
las doblas que costa!...
Si hi dura'l soroll
no baten els comptes;
si hi dura'l soroll
la farga es ben morta.»

La farga d'arám
ningú no li lloga;
ni á tasca per ell
fargayres no troba;

«Que hi vaja l'Aleix,
murmuran las donas;
que's mori de fam
si res no se'n cobra».

L'Aleix se'n hi va
de grat ó per forsa;
tancantshi á la nit
no dorm ni reposa;
y ab un llanternot
pujant á las golfas,
pels caus y recons
fureja y escolta.

D'allá al martinet
sent moures la roda;
l'Aleix com un gat
baixanthi tremola:
—¿Quí sou?—diu cridant;
—¿Quí sou?—y s'hi topa
ab l'ombra del mort
trobat á la gorga.

De l'ombra al devant
l'Aleix s'agenolla;
—Perdó!—fa ab els ulls
eixint de las concas;
—Perdó!—fa l'Aleix...
l'atrapa la roda,
y cau esclafat
de bocaterrosa.

A. BORI Y FONTESTÁ.

LA LITERATURA Á ROMA

IV. — La Edat de Plata.

Al pujar Trajanus al trono dels Césars, la literatura llatina té la seva última y bona época, coneguda per la Edat de Plata. El nou César espanyol no era un literat en el verdader sentit de la paraula. Soldat desde la edat de catorze anys, li bastá pera sa gloria l'interessarse en el progrés de las lletras. Lliberal y home just, las protegí sense cohibirlas. No componia ell mateix sas arengas, peró sabia trobar qui las hi compongués, interpretant fidelment las sevas ideas. Son judici era á la vegada ample y sensat. Sa personalitat imperial no s'imniscuia en els dominis del art ab intervenció pueril y gelosa, com Nerón, ó com son successor Adrianus. Peró tenia l'amor de las grans cosas y'l comunicava als trevalls del pensament, de la esculptura, de l'arquitectura, qu'en son regnat alcansaren una puresa y un esplendor magnifichs.

Deixá á cadascú'l dret de parlar segons sa conciencia. Jamay llibertat més ampla ha regnat en materia del pensament. Ja's pogué judicar y condempnar als que'l precediren en l'Imperi, que com més fort fos l'atach injustificat contra'ls dolents, tant més ressaltava la virtut dels bons. Tal era'l principi d'aquest Emperador honrat qu'emancipá'ls esperits. La literatura cambiá civilisantse. Y esclatá una explossió verdadera d'obras satiricas y venjadoras. Tots els oprimits foren reivindicats.

Despertant del silenci imposat per las proscripcions, deslligada de la esclavitut que la ofegava, Roma volgué revisar son passat, reivindicar sos drets y portar á la barra als mals Césars, clavantlos en la picota segons fossin sos crims. La historia falsejada per la por y l'adulació's rectificá. Totas las infamias de vuitantacinch anys de tirania, de Tiberius á Domicianus, foren posadas al descubert. Cap criminal, per alt que fos, escapá á la consignació de la veritat vindicadora. Quiscún pogué deposar sa acusació ó son testimoni en el tribunal de la opinió pública. C. Fannius doná son llibre sobre *las víctimas de Nerón*, del que'ns parla Plinius *el Jove*. Suetonius escrigué sa historia sobria y justiciera. Juvenal empunyá'l fuhet de la sátira y fustigá á tots els viciosos. Tácitus, el més gran de tots, escrigué en el frontó de la Historia las sevas sentencias lapidarias.

Aquest important periode fou com un oasis en la historia política y moral del poder de Roma.

Roma havia arribat al cim de sa dominació. Hereva de la civilisació y la cultura gregas, prodigava magnificament las mercés á tots els pobles qu'anava acoblant á son entorn, y son ascendent aumentava ab una politica hábil d'expansió y de simpatia. Grechs, assiátichs, africans, ibers, gals y germánichs constituhian dintre dels murs de la imperial ciutat una abreviació del Univers.

Mercés al esfors continuat, Roma s'havia assimilat l'Occident y l'Orient, y unit á sos destins Espanya, las Galias, Bretanya, Grecia, Egipte, Siria y quasi la major part de l'Assia anterior, fins arribar á la Mesopotamia. En son camí la rassa semitica, enemiga del dret y del humanisme Ari, se li havia oposat y ella l'havia anulada. De la Cartago fenicia no'n quedava ni rastre, y la Judea estava dominada.

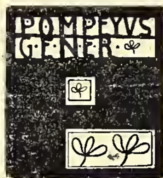
De bon grat ó per forsa havia extés el dret y la llengua. Ja en el sigle primer, el geógraf Estrabón fa constar que'ls Bitinis, els Mysis, els Frigis, els Lidis y altres havian perdut la noció de sos antichs idiomas. Els sacerdots d'Egipte ja no comprenian las inscripcions

de las altras dinastias. Iberia era tan romana com Roma. Trajanus y varis literats y homes públichs llatins hi havian nascut. La Galia estava ja casi romanisada, sobre tot en el Mitjdía. A l'Africa ja's parlava'l llati. Hi hagué un moment en que Roma pogué creure que realisava'l somni de la Ciutat Universal y Eterna, centre de totas las nacions y d'un sol poble civilisat extenentse per sobre tota la terra llavors coneguda.

Fou un temps d'esplendor únich en el món, de pau y de gloria, que sols durá tot el segón sigle, comensant ab Trajanus y acabant ab Marcus Aurelius, l'Emperador filosop.

Després d'aquest sabi coronat, tot s'esllabisa, preparantse l'entronisament oficial del Cristianisme y la irrupció dels barbres del Nort sobre l'Imperi.

(Acabará.)

TEATRES

LA RISA DE GRECIA.—CRÓNICA.

Si *La risa de Grecia* no fos un drama fet per en Marquina tot sol, sinó en colaboració ab en Jordá y en Lerroux;

Si no s'haguessin desfet en elogis d'aquesta obra «poetas com en Maragall, pintors com l'Urgell, músichs com en Crickboom, escriptors com en Ruiz López, Dionisi Pérez, Pagano, Marsillach y Lluis de Zulueta, artistas com en Miquel Utrillo, politichs com en Junoy y en Corominas y molts periodistas;» (1)

Si en Menéndez Pelayo no hagués dit d'en Marquina qu'era, *no el poeta mejor*, *sino el único;* (2)

Si l'estil del autor no fos ampulós y pedantesch, y farsit d'imatjes buydas, de concordancias fatigosas, de comparacions alambinadas, de divagacions malaltissas y de conceptismes vulgars;

Si haguessim pogut *entreveure*'l fil al menys d'aquell simbolisme que'ls qu'están en el secret diuhen que hi há en l'obra;

Si haguessim trobat un xich, no més que un xich d'humanitat en aquells personatjes que semblan fills d'un desvari ó en aquellas passions que semblan *pesadillas* d'un somni agitat;

Y en fi y resúm: si al sortir del Principal haguessim sabut formarnos una petita idea de lo qu'era, ó quan menys de lo que volia ésser *La risa de Grecia*,

Hauriam exposat aqui nostra lleal opinió sobre aquest nou drama que, entre paréntesis, destrossaren els actors del Principal.

No l'hem entés: no'n podém dir res. Que parlin els sabis.

—

La companyia italiana de la Bianca Iggius s'ha despedit del públich barceloni.

Las últimas obras estrenadas: —5 (menos cinch minuts), *Nelly Rozier* y *L'inferno*, pertanyen al génere lleuger y bon xich escabrós que tant agrada á una certa part del públich. En las tres, sobre tot en la primera, hi há alguna situació verament cómica; peró en conjunt resultan xabacanas, com la majoria de las del extens repertori que'ns ha donat á coneixe la Iggius.

En conciencia hem de confessar que aquesta companyia ens ha distret algún moment, y'ns ha fet riure en moltas ocasions; peró en el terreno del art ben poch tenim d'agrahirli. Sols un'obra seria'ns ha donat, després de *Els fochs de Sant Joan:* la d'en Pagano; y encara s'ha degut, més que á la bona voluntat de la empresa, á circunstancias especials.

En quant als actors, sense deixar de reconeixe cert desembrás en alguns, com en Sainati y sa esposa, en conjunt la companyia resulta formada per mitjanias que, quan millor están, están discrets. Fem una excepció pera en Bertini, qui, si bé d'escola antiquada, ha demostrat en molts papers possehir verdaderas dots d'actor genérich, distingintse per sa expressió y naturalitat. Entre altres recordém el monólech *Celebritá*, que va recitar la nit del seu benefici. Sens exageracions, ab entonació justa y ab gran domini de las taulas, lográ ferse aplaudir ab molta justicia. En quant á la Iggius, ja ho hem dit altras vegadas: millor representaria son paper fent d'estatua en un museu, que actuant sobre las taulas.

A Romea s'ha estrenat ab aplausó *L'agencia d'en Pep Currillo*, saynet d'en Ramón y Vidales, en que l'autor demostra una vegada més sas excelents qualitats per aquest génere. Ab tot no hem trobat l'obra á l'altura d'altras d'en Ramón, si hem de judicarla per l'efecte que'ns produhí la primera nit ab la deficient interpretació que'ls actors li donaren.

En els demés teatres no s'ha estrenat res

(1) Això ho afirma tranquilament el crítich de *La Publicidad*. D'algunas d'aquestas personalitats ho creyém. No faltaría més! D'altras, no. Ens sembla un *infundio*. Proba *al canto:* d'en Maragall ens consta que no va entussiasmarse gens ni mica, y en Pagano, qu'es també un dels que cita'l crítich flamant, ens ha dit, y autorisat pera ferho públich, que no solzament no'l va entussiasmar *La risa de Grecia*, sinó que no li va agradar poch ni molt, ni ell va dir á ningú que li agradés.

(2) Això sí que no ho creyém. Tan poch ho creyém, que si'l mateix Menéndez Pelayo'ns ho digués, pensaríam tot seguit: Aquest bon senyor deu tractar de péndrens el pel!

que valgui la pena d'esmentarse. S'anuncia un nou ball á Novetats, y dugas sessions que prometen ésser interessantissimas pel *Teatre Intim* que dirigeix l'Adriá Gual. En ellas se representará *L'Edip rey* de Sofocles, *Le mariage forcé* d'en Molière, y *Els teixidors* del alemany Hautmann: tot traduhit al catalá.

NOTAS D'ART

¿Quin dubte hi há que, segons el cercle ahont se mou, el pintor s'amanera? ¿Ni cóm negar que'l seu vol se va reduhint conforme sia reduhit l'ambient en que viu? Sense que se'n adongui, las sevas pinturas son fetas per'aquell ambient, per'aquell públich. Per'xó veyém moltas vegadas al tal públich riures d'obras que no comprén, puig pera ell no eran pas fetas.

A un *artista* dels que ja fa temps que *tenen botiga* ab la seva corresponent *parroquia* ¿qui s'atrevirá á dirli: «*Vosté en art no s'hi fiqui, perque no hi entén res?*» Ningú, perque aixó ja veuhen vostés mateixos que *no's pot dir*. Val més callar y anarlos observant.

Cada pintor nou que's presenta, si té talent, si es artista, ja pot comptar ab la indiferencia dels uns y la rialla dels altres. Els primers se posan en guardia (la botigueta ja té un competidor més). Els segons, més curts de gambals, no fan altra cosa que riure de bona fe. Els fa extrany alló. Ja ho crech! Com que no son obras com las acostumadas, *alló* no es pintura ni es res, *alló* son cebas d'aqueixos infelissos modernistas que ni sisquera van endressats. Y vinga riure.

Veritat es que la jovenalla modernista (la destinada á no poder tenir may botigueta) també's riu de tot lo que no es com alló qu'ella considera *bo* perqu'es fet *d'aquella manera*, per res més. Aixis, donchs, una persona que no tingués res més que fer passaria'l temps molt agradablement escoltant els parers dels uns y dels altres.

L'artista empaquetat dins d'una levita, que no més se frega ab l'aristocracia y *fabrica* quadros tot el sant dia, vos dirá parlant dels altres: «Aixó no es res: no hi há armonía ni dibuix. Més valdría que's tallessin els cabells tots aqueixos ximplets, y que sapiguessin guanyarse la vida.» Perque prou deuhen saber vostés qu'es caracteristich de Catalunya'l considerar com una gran qualitat la de saberse guanyar la vida. Com si tingués res que veure l'una cosa ab l'altra...

Els modernistas, en cambi, ¿cóm els tractan als pintors que ja tenen botigueta? De *neulas*, d'*eunuchs*, qu'alló es *m....*, y aixís per l'estil. Naturalment que tot aquest soroll es senyal de vida; y'ls que valen, poch á poch van ocupant el seu lloch sense que hi puguin res las riallas dels uns ni las xabacanadas dels altres.

En Pidelaserra, desconegut fins fa poch del gros públich, se presenta com un batallador, y ja cal que tingui las espatllas fortas donchs haurá de resistir grans sotragadas y sentirsen de totas. Aquella pintura crúa, sense trampas per'atenuar res, sense concessions per'agradar al *burgés*, naturalment que fará soroll. Els seus admiradors la posarán als núvols, y fins exagerarán com sempre; y'ls altres voldrán esclafarla ab un despreci olimpich. Peró jo crech que'l quadro exposat al Saló Parés surtirá d'aquesta tempestat ab totas las sevas qualitats, que son grossas y dignas d'un gran pintor.

No dubto pas qu'en Pidelaserra anirá afinant, rentant las mans als seus personatjes y fins ennoblintlos; no dubto que procurará buscar més la seva personalitat y no recordar tant á n'en Monet. Tot aixó crech que li será fácil á n'en Pidelaserra. Lo que dubto, es que may més estigui tan encertat y espontani, y tan pintor com en aquella figura d'aquell home assentat al sofá, tan rublert de carácter, que més que construhit sembla *pastat ab vida*, ple y pesant tot ell. Crech que al qui ha pintat aquell tros no li podém regatejar el titul de pintor. ¿No'ls hi sembla?

DE TARDOR

LAS FULLAS

Las fullas van cayent
pel baf d'hivern empesas,
y cauhen tristament
com flors pel vent despresas.

Y's van agombolant
com xays prop de la cleda.
Quína tristor que fan!
Quína impresió més freda!

Y entonan la cansó
monótona, pausada,
final de la tardô,
comens de la hivernada.

Y'l vent las va empenyent
ab sa ratxada forta...
Y cauhen lentament
com cau la fulla morta.

FELIP SOLER.

ANICET DE PAGÉS Y DE PUIG

Fa pochs días que'ns ha arribat de Madrid la trista nova d'haver mort en Pagés de Puig. El nostre poble no s'ha adonat de la perdua d'aquest poeta com pogué adonarse de la del ilustre Verdaguer; y no obstant, en Pagés de Puig tenía qualitats de poeta popular no inferiors á las de mossén Cinto. L'autor de *L'Atlántida* trobá la popularitat en vida, y sobre tot en mort, qui sab á costa de quántas vicisituts y amarguras. En Pagés de Puig, allunyat de Catalunya, ha mort desconegut de la majoría dels catalans.

No era qu'ell els oblidés, ni que s'esborrés del seu cor la noble poesía de la terra. No se li coneix cap obra original que no sía escrita en son idioma nadiu. Ben possehit del llenguatje castellá, á Madrid degué residir per espay de molts anys trevallant en la ordenació de materials pera'l Diccionari Enciclopédich d'en Montaner y Simón. Enllestida aquesta obra, s'ocupava darrerament en preparar un altre Diccionari d'autoritats de la llengua castellana, quan el sorprengué la mort. La costúm de bregar diariament ab la parla oficial, l'índole mateixa de la feyna en que s'ocupava, haurian castellanisat sens dubte á un altre carácter que no fos el d'en Pagés, mes ab ell res hi valgué, y's conta qu'en sas conversas ab els més reputats poetas de Castella, no'ls hi amagava'l trist concepte que li mereixian comparats ab els grans cantors de la renaixenta Catalunya (Núñez de Arce, entre altres, podría darne fe); perque una de las qualitats més caracteristicas d'en Pagés de Puig era... la de parlar clar.

La claritat y la energía son també caracteristicas en sas obras poéticas. La llengua catalana, manejada per ell y posada al servey de sa inspiració fresca y potent, adquiria una robustesa y una ductilitat extraordinarias. Sas estrofas eran majestuosas y elegants com ámforas ciselladas; tenian la majestat bíblica y la clássica senzillesa grega. Pot afirmarse que ningú á Catalunya ha escrit versos de major plasticisme que'ls d'en Pagés: ningú si no es en Guimerá, qu'en justesa, forsa y sentiment encara va superarlo, trobant en la lírica catalana accents d'una intensitat y una grandesa no igualadas per ningú. En Pagés, sobrer de facultats com ell, era no obstant *més exterior:* deya lo mateix, sens arribar á *expressar* tant. De totas maneras, si hem de trobarli filiació, cal fer ressurtir la personalitat d'en Guimerá fins no tenint intenció de establir comparansas.

Guanyá en Pagés de Puig son primer accéssit en els Jochs Florals de Barcelona l'any 1869, ab sa poesía *Majestat de Deu*, en la que no s'hi podía pas endevinar el futur mestre. La primera distinció formal no la obtingué fins al any 1875, en que se li adjudicá la Viola d'or per sa poesía *Lo Cant de Salomó*, bella glosa del *Cántich dels Cántichs* ahont el poeta ja's mostra en ple domini de sas facultats ab estrofas com aquestas:

Vina ab mi; ja'l sol daura la montanya,
oh Sulamith; la matinada es dolsa;
y t'he fet, amor meu, una cabanya
ab rams de tamarín y brins de molsa.

. . . .

Desclóu eix cinturó que'm desespera,
deixa caure la túnica preuhada:
ja't cubreix fins als peus la cabellera
com cubreix un joncar font regalada.

Qu'hermosa qu'ets, qu'hermosa qu'ets, aymía!
Pastoreta gentil d'eixas montanyas,
jo t'am cada jorn més, y ésser voldría
lo tel més amagat de tas entranyas.

Sas poesías *Reculliment*, premiada'l mateix any, y *A una dona*, qu'ho fou en els Jochs Florals de 1877, abdugas en vers lliure, assoleixen una exquisitat insuperable, tant pel pensament com per la forma. Memorables son els Jochs de 1877, quins tres premis ordinaris guanyá en Guimerá, essent proclamat mestre en Gay Saber ensemps que á n'en Verdaguer se li premiava'l gran poema *L'Atlántida*. En Pagés de Puig no podía passar desapercebut per grans que fossin els seus antagonistas: y aixís el veyém premiat en aquells Jochs no sols per sa epístola *A una dona*, sinó també per sa balada *L'ánima en pena*, lema *Valgam Deu val!*, en que's tracta la popular llegenda del comte Arnau ab gran vigor dramátich. La llegenda revíu en aquests versos admirables:

La morta du als habits cordons ben nuats;
al comte fan nosa: ja's treu lo punyal,
li estripa la roba, ja troba la carn;
dels ulls no's contenta, ja hi posa las mans.
¡Deu meu, quín miracle! ¡Jesús, quín espant!
La morta'ls ulls obre y's posa á plorar.
Lo comte s'espanta: ja va reculant.
¡Ay pobre del comte del comte l'Arnau!

Quan ix de la esglesia ¡quíns trons y quíns llamps!
Du núa la testa, no diu ¡Deu me val!
Se palpa las armas y puja á cavall.
Lo poltro al sentírsel ¡quíns bots y quíns salts!
La clin erissada, la boca escumant,
á córrer s'arranca per monts y per valls
y al vent deixa enrera. Pareix ¡Deu me val!
que'ls diables s'emportan al comte l'Arnau.

Las rocas s'aplanan per no deturarl':
los arbres se torsan y'l deixan passar:
serpents y llopadas lo van rastrejant
badadas las golas, la llengua penjant.
Los llops ja l'atrapan y udolan de fam;
las serps ja s'enroscan als rems del cavall;
ja tocan las dotze ¡ay valgam Deu, val!
¡quín baf fa de terra lo comte l'Arnau!

Enmudeix llavors nostre poeta: passa'l temps, y pochs son els que'l recordan. Peró arriba l'any 1896, y reapareix en els Jochs Florals causant viva sorpresa á l'actual ge-

neració que'l desconeixia. Bon fill de la seva época, sas poesias tenen el mateix carácter y la mateixa robustesa d'avans, contrastant ab el carácter, ferm també, del jove Maragall, tan personal entre'ls moderns, tan sincer y tan artista.

Aquell any en Pagés de Puig, que comensa á trobarse delicat de salut, s'ha recordat de sa terra ab fonda anyoransa, y sentintse més poeta que may, ha tornat á la lluyta literaria ab totas sas antigas energias. Del gros bagatje inédit que de segur conservava, n'envía quelcóm als Jochs, y además escriu y envía també'l *Retorn*, que li val la Englantina. Vol reconquistar els llors que's deixá perdre en sa jovenesa; vol que'ls aymants de nostra literatura ho sápigan qu'ell es un mestre en Gay Saber encara que no'n tingui'l titul. Y ademés de la Englantina, guanya la Flor natural ab sa poesia *Resignació*, y mestre en Gay Saber es proclamat.

Ab quina convicció y enteresa li sentirem recitar aquestas estrofas del *Retorn!*

Jo vinch de llunyas terras:
mals vents se m'hi emportaren:
d'aquellas terras llunyas
no'n duch pas res de bo.
Sencê y fort vaig anarmen:
fort y sencê retorno.
Montanyas de la patria,
deixaume entrar. ¡Ja hi só!

. . . .

La patria es lo que un ama,
lo que un sempre recorda:
alló hont lo cap hi pensa,
alló hont lo cor hi viu:
pot serho una encontrada,
un poble, una masía,
una esglesia, una cova,
¡pot serho fins un niu!

. . . .

Allí hont se naix y's plora,
allí hont se mor y's resa,
tan gran com la dels altres
la patria será allí.
Si hi cab bressol y fossa,
un pam de terra es patria.
¡N'hi há prou d'un pam de terra
per naixe y per morî!

En la *Resignació*, inspirat compendi del llibre de Job, el domini de la forma es absolut y las estrofas resultan impecables. Una placidesa inmensa's desprén d'ellas, ennoblint las queixas desesperadas que sovint el dolor arrenca al gran pacient. Diu aquest:

Ascoltáu los fers mals que m'acabaren.
Jo era l'home més rich d'aqueixa terra:
tenía mil camells; en so de guerra
vingueren enemichs y'ls esgorjaren.
De bous potents més de dos mil parellas
enfonzavan l'arada en mas planuras;
lo foch de Deu baixá de las alturas
y cremá fins lo ferre de las rellas.

. . . .

¡Acabam prest! Gitam un llamp y toca
lo roure al cor y crémal. ¡Ay! No vullas
que'l vent arranque poch á poch las fullas
mentres los verms van rosegant la soca.

Mes ¡ay! ¿qué dich? La llengua que flastoma
tallam de viu en viu. Mon cor se queixa
com cruix l'alzina quan lo vent la esqueixa.
¡Oh tu qu'ets Deu, contempla que soch home!

Com se veu, en Pagés de Puig ab aquesta composició torna á mostrarse á igual ó major altura que l'assolida en sos primers temps ab *Lo Cant de Salomó* y ab *Jesús á Jerusalém*, que no hem citat y que té versos tan bells com aquests:

Oh filla de Judá, ma dolsa esposa,
vas de perfums y niu de maravellas,
¿per qué no sents ma veu? ¿per qué ergullosa
á mon esguart d'amor clous las parpellas?

. . . .

Tos fills malalts acostarán debadas
á tos pits sechs las famolencas bocas...
¡ja no'ls podrás nodrir! Sobre la terra,
sense lloch hont fixarhi la petjada,
serán com grans de blat demunt las rocas
escampats sá y enllá per la ventada...

Altra mostra del mateix género es l'*Anticrist*, premiada, com *Resignació*, l'any 1896. Més desigual que aquesta, y fins un xich vulgar á trossos, resulta per'xó una visió apocalíptica corprenedora, sugestionantnos ab la valentia de sos versos:

Vindrá quan sía l'hora. Primer vindrá la guerra,
després vindrá la pesta, més tart vindrá la fam.
—¡Ja ve!—dirán llavoras, y avans de sa vinguda
al ventre de las mares ja'ls fills hi plorarán...

Hem dit qu'en Pagés de Puig era un notabilissim poeta popular. Pot haverse notat en *L'ánima en pena*, qu'en part hem transcrit; y encara, baix un altre aspecte, pot notarse més en el *Romanç de cego*, distingit (vergonya fa'l dirho!) ab un ultim accéssit l'any 1898 (1). Té fragments que posan á son autor en lloch eminentissim. Pocas vegadas, donant á gratsient al assumpto carácter tan vulgar com el d'un romans de cego, ha triomfat mellor la musa popular de tota grollería y s'ha mostrat més artista. L'énfasis del romans de cego no exclóu la justesa del llenguatje del poble, y ab un desenfado y un vigor imponderables se fa'l relat de la famosa vida y trágica mort d'en Serrallonga. Vegis alguna mostra:

(1) Ab tot y ésser molt superior á altras composicions qu'obtingueren més senyalada distinció. L'any següent també va concorre als Jochs en Pagés de Puig. Publicá llavors per son compte la notable poesía *Darrerías: A una dona*, y'n feu repartir gran nombre de exemplars en l'acte de la festa. Al devant hi posá aquesta observació: «La publicació d'aquesta poesía no es pas una protesta contra'l fallo del Consistori: es solzament un gust que'm dono y una precaució molt convenient de pendres mentres los Consistoris no sían lo que deuhen ser.»

Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar:
de ta mort y de ta vida
tot lo món ne parlará.

Trovadors t'han de fer trovas,
t'han d'escarnir comediants;
tos crims contarán las vellas
per adormir als infants;
ton nom cridarán los cegos,
los llibres lo portarán,
y't posarán en estampas
com s'hi sol posar als sants.

De tantas morts com tens fetas
ningú se'n recordará:
de totas las qu'ara't comptan
moltas te'n descomptarán:
si foren morts ó justicias
ja ho sab Deu que't jutjará.

Si has vessat sanch catalana
ja ab la teva ho pagarás:
si n'has vessat de Castella
no cal que't rentis las mans:
quan ella'n vessa de nostra
tampoch se las renta may.

Los qu'ara't tenen per lladre
potsê un jorn t'ennoblirán:
avuy un rey te condempna,
demá un poble t'absoldrá.
Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar.

La descripció del suplici té una plasticitat superba:

No du capa ni sombrero:
tampoch du aquells cabells llarchs,
qu'ans d'eixir de la capella
ja'l butxí'ls hi ha mal tallat
ab estisoras oscadas
y fentli escalas de pam.

. . . .

Li presentan un Sant Cristo
y'l besa ab darrer afany,
y un'altra vegada'l besa
y encara'l torna á besar.
Mes lo butxí, que voldría
ja fa estona havê acabat,
y que de dir parenostres
diu algú que no'n sab pas,
se li acosta per la esquena
y'l coll li va grapejant;
li doblega un xich la roba
per no fer nosa al dogal;
li fa corre bé la vaga;
l'estreny fort de peus y mans;
li dona una empenta enfora;
tiva'l canem; cruix lo pal;
se sent un crit qu'esgarrifa,
y en Serrallonga va en dalt.

En Serrallonga es de ferro,
de coll curt, ample y sapat:
son d'acer ossos y muscles
y'l canem res los hi fa.
Lo butxí ho veu, y, com mestre
que vol guanyar bé'l jornal,
ja li salta á las espatllas
repenjántsehi tot plegat.
La repenjada primera
ja me'l fa espeternegar;
la repenjada segona
li fa sortî'ls ulls del cap
y fins traure un pam de llengua
que se li queda penjant.
De tercera repenjada
pensa'l butxí que no'n cal.

Altras obras podrian citarse no menys notables, com la *Borratxera*, plena d'esbojarra ment amorós, y la *Profecía d'en Marián Aguiló*, de conceptes profonds, exuberant d'amor patri, y ab uns versos com no'n coneixém de mellors en nostra llengua. També es remarcable *Independencia*, d'un aticisme qu'enamora. Son verament clássicas aquestas estrofas:

Quan venen reys y reynas
á seures en ma llar,
jo'ls hi faig lloch á taula,
mes ab lo cap ben alt
devant de reys y reynas
jo bech sempre en mon vas.

. . . .

Lo vi de l'alegría
que l'amor ja ha tastat,
jo y la estimada meva
sempre'l bevém plegats;
ella'l beu en mos llabis
y jo'l bech en mon vas.

. . . .

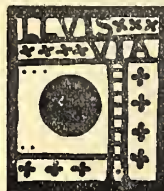
Jo he nat en una terra
que fa bon vi y bon blat;
també fa'l cor dels homes
de lo mellor que hi há.
Ningú hi vol res dels altres:
tothóm beu en son vas.

. . . .

Que Deu me la conservi
ma terra en santa pau
per contemplar cóm creixen
los ceps que hi he plantat,
y beure'l vi que'm donguin
y béurel en mon vas.

No hem pretengut fer un estudi, ni menys un judici critich del poeta que acabém de perdre, sinó sols endressar un senzill tribut á la memoria de qui tant contribuhí al nostre renaixement ab sas preuhadas obras. D'aquestas no hem pogut donarne idea complerta ab els fragments isolats que hem transcrit. Demaném, donchs, en nom de las lletras catalanas, que qui pugui y degui fassi una recopilació de las obras d'en Pagés de Puig publicantlas en un llibre que perpetuhi'l nom del poeta eminent, del mestre en Gay Saber que mancantli'l titul ja ho era de debó molt avans de qu'alguns altres, ab diploma y tot, ho fossin de per riure.

Tres mestres han perdut en un sol any las lletras catalanas: en Verdaguer, en Rosselló y en Pagés de Puig. Si honrém com es degut sas obras, no'ls trobarém tant á faltar y realisarém un acte de justicia qu'ens fará més lleu el dolor de sa perdua.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Ricart Wagner.—L'Or del Rhin.—*Pròlech de la Tetralogía «L'Anell del Nibelung».—Traducció catalana adaptada á la música per Salvador Vilaregut y Antoni Ribera.—Associació Wagneriana.—Barcelona, 1902.*

L'«Associació Wagneriana» ha publicat *L'Or del Rhin*, en la forma que's requereix no sols pera son coneixement y estudi, sinó ab tots els requisits necessaris pera ésser posat en escena. Ja tenim la primera materia: *L'Or del Rhin* ja pot ésser executat en llengua catalana. El primer pas está donat. Ara calen cantants d'escola wagneriana, directors d'orquesta, teatre... y públich que respongui. El jorn en que tinguém tot lo precís pera las representacions wagnerianas sembla, es cert, encara ben llunyá, peró diuhen qu'en el món no hi há impossibles. ¿Quí'ns hauría pogut fer creure, durant l'época de nostres primers entussiasmes wagnerians, en futuras representacions de *La Walkyria*, *Tristan é Isolda*, *Siegfried* y *El Capvespre dels Deus*, en el teatre del Liceu?

L'Or del Rhin en catalá y adaptat á la música, repetim qu'es l'indispensable primer pas que'ns pot portar — y molt sentiriam errarnos—á la consecució de lo que tant desitjém.

L'Or del Rhin es el pórtich per hont s'entra á l'acció de la colossal *Tetralogía* wagneriana: obra extranya que s'aparta del teatre d'avuy per sas barrejas d'art primitiu y de refinament, té'l sagell de las antiquíssimas teogonías y l'esperit de la més moderna poesía. *L'Or del Rhin*, com á naixensa de las tragedias successivas, no té'l desenrotllo d'aquestas. Consta d'un sol acte, compost de quatre llarchs quadros. Heusaqui l'acció de l'obra en pocas paraulas.

Els deus, fills de la llum, que viuhen en els cims de las montanyas, els forts gegants que trevallan sobre la superficie de la terra, y'ls nibelungs—nanos ó gnoms—fills de la nit, que forjan els metalls en las entranyas del món, se disputan l'imperi del univers. L'or fa esclatar la lluyta. El rey dels nibelungs, Alberich, maleheix l'amor al saber que aquesta maledicció li ha de donar la possessió del or y ab ella'l domini del món; en el fons del Rhin, rebutjat per las fillas de l'aygua que's riuhen de son fastigós aspecte, foll d'odi y d'ambició, arrenca del llit del riu el metall totpoderós, y fuig triomfant envers sos avenchs tenebrosos. (Quadro primer.)

Els deus Wotan y Fricka contemplan el Walhall, el nou castell que deu assegurárloshi la dominació del univers; Wotan joyós y satisfet, Fricka ab por y recansa, perque sa germana Freia, la dea del amor y de la jovenesa, ha d'ésser entregada com á preu de lo pactat, als gegants Fasolt y Fafner, constructors del Walhall. (En la llansa de Wotan, las runas sagradas donan fe del pacte). Wotan, un cop alsat el castell, refusa entregar la deesa als totxos y feixuchs gegants; aquests, á la fi, fugen emportántsela com á penyora, mentres Wotan no'ls hi dongui l'anell qu'Alberich posseheix mercés á l'or robat, y qu'enclóu el domini del univers. Loge, deu del foch y de l'astucia, es qui sugereix á Wotan y als gegants aytal arreglo. (Quadro segón.)

Wotan y Loge devallan á las cavernas de Nibelheim (pais de las boyras); per Mime, germá y víctima d'Alberich, coneixen del tot el poder d'aquest. Peró l'astucia de Loge vens la pressumpció d'Alberich; aquest pera sorpendre lo qu'ell creu badoquería dels viatjers, pren la forma de gripau, Wotan l'agafa, y'ls dos deus se l'enduhen lligat als cims de las montanyas, á la regió de la llum. (Quadro tercer.)

Alberich, forsat á entregar l'anell totpoderós pera recobrar la llibertat, maleheix á tots els qui puguin possehirlo. Wotan, despreciant la maledicció, vol retenirlo en son poder y vacila en donarlo als gegants com á preu del Walhall, peró Erda, la deesa de la Terra, la suprema sabiesa, li adverteix els perills de possehir l'anell, y Wotan, convensut, l'entrega als gegants, ab el secret pensament de crear una nissaga d'héroes lliures que per llur propi esfors puguin haverlo y tornarli. Per ferse seu l'anell, Fafner mata d'un cop de roll á son germá Fasolt. (Primer efecte de la maledicció d'Alberich). Freia queda lliurada, y'ls deus, joyosos y triomfants, se'n van majestuosament al Walhall, per sobre del arch-en-cel que'ls hi serveix de pont, á fruhir el goig del poder y de la dominació. (Quadro quart.)

Els personatjes més complerts é importants de *L'Or del Rhin*, son Wotan—la encarnació de la Voluntat, la principal figura de la *Tetralogía*—Loge y Alberich. Aquests dos últims—al foch que deu acabar ab la nissagá divina y l'esperit d'odi y de venjansa qu'en *El Capvespre dels Deus* segueix animant á Hagen—tenen en el prólech un relleu *material* que desapareix en lo restant de la *Tetralogía*. Loge, en *La Walkyria* torna á pendre sa vera forma de flama onejanta, fins qu'en *El Capvespre dels Deus*, obehint la voluntat de Brünnhilda—hereva de la voluntat de Wotan—crema la estada dels deus y termina la tragedia. Alberich—com Mime—torna á surtir en *Siegfried*, rondant vora la cova de Fafner, glatint per haver l'anell; Mime mor á mans de Siegfried, peró Alberich sorgeix de nou, com una esblaymada aparició, en *El Capvespre dels Deus*, pera aconsellar odi y venjansa á son fill Hagen. Els demés personatjes de *L'Or del Rhin*—els gegants, las fillas del Rhin que tornan á apareixe en *El Capvespre*, Fricka en *La Wal-*

kyria, Erda en *Siegfried* y en *El Capvespre* representada per sas fillas las Nornas, y'ls deus Froh y Donner y la deesa Freia que ja no tornan á apareixe personalment en el curs de la *Tetralogía*, no tenen en *L'Or del Khin* una importancia teatral tan gran com la de Wotan, Loge y Alberich.

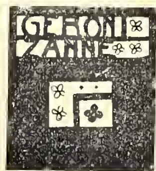
—

Els traductors de l'obra al catalá, nostres amichs en Vilaregut y en Ribera, han procurat avans de tot, respectar l'estil del original y obtenir la justa y rigurosa aplicació del text traduhit á la música, tasca dificilissima que sols poden apreciar els que s'han dedicat á n'aquesta mena de trevalls. A més han publicat, juntament ab la traducció, un detallat estudi temátich.

Las següents paraulas del prólech que precedeix á la versió catalana, donan una idea ben clara de las dificultats y perills d'aytals traduccions.

«La traducció dels poemas de Ricart Wagner es una de las empresas més arduosas que puguin acometres. El revolucionari de la música no va ésser gayre més tolerant ab el llenguatje, aixís es que ab la poderosa empenta del seu geni creá un nou estil pera'ls seus poemas, una parla especial que calificá de «conversa ideal». Aquesta parla ó *conversa* es una ardida condensació del llenguatje real y ordinari, al quin dona una forma sumament abstracta, despullantlo de tota mena de partículas é impuresas, y en conseqüencia idealisantlo. L'estil wagneriá es per'xó molt dificilment traduhible, y aquesta dificultat se fa infinidament més gran al tractarse no d'una traducció lliure, sinó aplicada á la música, en que las frases s'han de subjectar al ritme, els mots han de tenir sa correspondencia exacta ab las notas musicals, y sa declamació ha de coincidir en absolut ab la del original. Per virtut d'aytals requisits, la concisió, la fidelitat, el ritme, l'adaptació al cant y fins l'aliteració, queda tan mermada la llibertat del traductor, que quasi pot declararse impossible que resulti verament literari'l trevall de trasladar el text alemany al idioma propi. D'aquí que aquestas versions siguin un'obra d'abnegació, de sacrifici; que no poden judicarse per la lectura del text islat, sinó aplicantlo á la música, y que en rigor no deurian publicarse més qu'en forma de partitura, ab la solfa sobre'l text pera fer inseparables l'una del altre.»

Res devém afegir á n'aquestas justas paraulas; ellas constituheixen la mellor defensa que de la traducció de *L'Or del Rhin* pugui ferse.

«REVISTA GRÁFICA»

Institut Catalá de las Arts del Llibre

Notabilissim es el segón número qu'enguany ha donat á llum la Institució Catalana de las Arts del Llibre ab el nom de *Revista Gráfica*, y al tributárseli'ls elogis per part de tots els inteligents, es també mirat y llegit ab gust per tots els que som aymants de la bellesa artistica. La esmentada institució compta pochs anys de vida, mes sa naixensa fou robusta y sana y ha crescut prou pera donar bons fruyts. L'any 1897 va despertarse la iniciativa de sa fundació, y l'any següent va constituhirse la comissió organisadora aplegantshi un floret de coneguts artistas, confiantse la presidencia á nostre anyorat Pellicer. Aquest, per temperament apassionat no sols per l'art propiament bell, sinó també per las industrias artisticas en general, va llensarse á la feyna ab tota l'ánima, y'l foch de son entussiasme forsosament devia encomanarse á tots els que'l seguiren.

L'Institut Catalá de las Arts del Llibre ha vingut trevallant desde sa creació ab fermesa y constancia. Ja avans de donar á llum el primer número de la *Revista Gráfica* havía donat conferencias prácticas notabilissimas, celebrat vetlladas pera honrar la memoria de companys, obert concursos, girat visitas á diversos establiments pera fer estudi práctich, y realisat molts trevalls á fi de donar bona empenta pera dur á cap las aspiracions que'l fomentaren.

L'Institut persegueix un ideal: la implantació d'una Escola práctica pera instrucció de tots els obrers y artistas; á tal objecte porta fets molts trevalls y compta entre la llista de socis un escullit nombre de protectors de la esmentada Escola professional.

El segón número de la *Revista Gráfica*, que tenim á la vista, resulta un llibre notable: dihent qu'ha surtit de la casa imprenta de nostre amich en Fidel Giró, queda fet l'elogi que mereix. En tot ell hi campeja un gust exquisit y un coneixement técnich del art de compondre digne d'ésser imitat per quants se dedican á trevalls d'aquesta mena. Avalora'l conjunt del llibre una serie de láminas produhidas per diferents sistemas; campejant entre totas ellas, molt notables, algunas que cridan poderosament l'atenció. Entre aquestas darreras, omitintne alguna pera no allargar massa la llista, poden citarse las següents: *¡Montserrat!* negatiu y autotipia d'en Furnells; bust de Victor Hugo del esculptor Rodin, imprés en la casa Seix; aquarela de O. Junyent, de la revista *Hispania*, de la casa Miralles; mostras del catálech de la casa Vidal germans; retrat de don Pascual Madoz grabat l'any 1860 pel notable calcógraf Joaquim Furnó; dret y revés d'un bitllet de banch, perfecta mostra de calcografia que fou presentada en una de las Exposicions de Bellas

Arts celebradas á Barcelona; un imprés ab tipos góthichs sobre paper vitela verjurat, anunci de la casa Guarro, obra del estudiós tipógraf de Vilanova y Geltrú nostre estimat amich Oliva; una reproducció autotipica d'un croquis al carbó, per J. Thomas; una notable fototipia á tres colors reproducció d'una aquarela del malguanyat pintor Galofre, y una cromolitografia, abdugas obras del esmentat senyor J. Thomas. Conté además el segón número de la *Revista Gráfica* altres notables trevalls tipográfichs, de litografia, colorigrafia, cromo, relleu, etc., etc., que forman un conjunt altament artistich.

El text del llibre es també escullit, y entre altres notables articles mereixen citarse'ls següents: la hermosa poesia de l'Emili Guanyabéns ab que comensa'l llibre; un notable estudi biográfich del que fou primer president del Institut Catalá de las Arts del Llibre, en Joseph Lluis Pellicer, en el que se l'analisa com á artista, com á dibuixant d'ilustració del llibre, com á epigrafista, com á caricaturista y com á escriptor. Per cert que baix aquest ultim aspecte no fou tan conegut com merexia, y no podém sustráurens á la temptació de copiar de la *Revista Gráfica*'l següent original del malaguanyat artista:

Religió

He vist á la plassa de Sant Pere de Roma al Papa Pío IX, dret en lo gran balcó de la Basílica Vaticana, voltat de cardenals y de bisbes, pronunciant ab la clara y hermosa veu que tenía, la solemne benedicció *urbi et orbi* que, agenollats, rebían milers y milers de católichs: lo cel, los monuments, la sumptuositat en los més petits detalls de tan imponderable quadro, la inmensa y variada multitut, sas aclamacions confosas ab las armonías de las bandas militars y'l retró del canó, era un conjunt que de debó impresionava al més fret ó indiferent, y fins al escéptich.

He contemplat en las majestuosas naus de la catedral de Toledo una de las principals festas que celebra la Iglesia Católica, afavorida ab tots los recursos que pot prestar l'Art á las manifestacións humanas.

He assistit en Orient á cerimonias aparatosas y verament bisantinas y propias del rito cristiá d'aquells paíssos. He tingut ocasió de presenciar en la catedral de París las severas é imponents funcions de la Setmana Santa; he vist festas en grans temples protestants y en sinagogas.

Res m'ha impresionat tant com veure un árabe, á la posta del sol, baixar de son camell, extendre una estora per terra y cumplir ab sos preceptes religiosos, sense necessitar cap llibre ni utensili, sense necessitar temple ni sacerdots.—*J. Ll. Pellicer.*

Aquestas ratllas donan clara idea de la personalitat d'en Pellicer. No extranyém, donchs, avans al revés alabém de cor, que l'Institut Catalá de las Arts del Llibre hagi rendit son testimoni de recordansa y admiració al que fou son dignissim president y un dels primers entussiastas iniciadors.

Segueixen al esmentat trevall biográfich altres notables articles, entre'ls que recordém el que porta per titul *Juan Casals*, per Apeles Mestres; *La tarjeta postal en las Artes gráficas*, per Durán y Bori; *Manuel Salvat y Xixibell*, trevall delicadissim degut á la ploma d'en Ramón Roca, que més que biografia es un tribut de respecte y admiració al que fou en vida model de laboriositat y d'honradesa; aquest notable trevall va ilustrat ab sis magnifichs dibuixos dels recordatoris que pera'ls funerals del senyor Salvat varen executar els distinguits dibuixants Diéguez, Apeles Mestres, Triadó, Ros, Cabrinety y A. Utrillo.

Son també notables els articles de carácter cientifich del llibre que'ns ocupa, podentse senyalar entre altres els titulats *La física aplicada á las Arts del llibre,* per R. Coll; *La química en las Arts del llibre,* per J. Boguerín; *Influencia de las Arts Gráficas en el foment y desenrotllo de la producció*, per Ll. Tasso, y altres que seria llarch anar citant.

En resúm, creyém dever fer manifestació de que l'Institut Catalá de las Arts del Llibre ha sapigut demostrar després de son trevall els avensos qu'ha lograt en el si de sa notable agrupació, donant probas d'un amor entranyable per las arts que conreuha, no sols ab la publicació dels trevalls qu'en el volúm que'ns ocupa ha reunit, sinó també per l'esfors geganti que suposa lograr aquesta agrupació d'obras fillas de tants distints autors.

Rebi l'Institut Catalá de las Arts del Llibre nostra coral enhorabona, junt ab la manifestació dels desitjos que tenim de que progressi com mereix, pera honra dels que hi aportin son saber y sos esforsos y pel bon nom de nostra terra, que ja desd'ara'ls resta agrahida.

J. Pujol y Brull.

LA DONA HEROICA

Era jova y hermosa—quan enviudá;
el cel, al assolirlo,—se li tancá;
la miseria alashoras—l'aclaparál

Al marge la etzevara—l'aguantará;
flor que naix en bardissa—ningú voldrá;
l'arbre sol dalt la serra—solet viurá...

Mes á la viuda jova—¿quí ampurará?
Ay! la hermosa viudeta—cóm temptarál
Ay! quín aixám de vespas—la voltarál

Molts, al mirarla, pensan:—quín goig que fal
Molts, desitjantla, diuhen:—ella vindrál
Molts que la voltan creuhen:—demá caurál

Y ni cau, ni'ls escolta,—ni á ningú val
Las perlas que li tiran—no cull sa má;
amors de bordería—no'n tastarál

Era jova y hermosa—quan enviudá;
jova y hermosa's queda...—sempre ho serál
La seva ánima excelsa
triomfarál

Claudi Omar y Barrera.

SOL!...

Quin plaher, y quin sufrir!... Sol en mitj de la fosca de la nit, y corprés pel silenci de ma cambra solitaria, he fullejat el llibre de ma vida passada... Quina vida més trista, quina historia més crudel!... Els primers fulls, que parlan del temps de ma infantesa, m'han alegrat el cor boy humitajantme'ls ulls. En ells hi he vist ma única época ditxosa... Al repassarla, quina tristesa!... M'he recordat dels amichs. Llavors eram amichs ab amor, ab carinyo, sens interés, sense vanitat ni orgull. Tots eram iguals; sens enveja, tots ens voliam. Era la vera amistat, l'amistat pura, sense càlculs, ignocenta, nascuda dels sentiments lliures de tota passió y tot egoisme...

He girat fulls y més fulls; hi he vist aquells amichs ferse *homes*, passant per las aulas, cercant la instrucció; els he vist després de llegir y rellegir els texts dels grans sabis qu'ab llur saber guian l'esperit humá, y'ls he trobat diferents. Cóm han cambiat al ferse *homes!*... Aquell amor y aquella amistat pura de la infancia, avuy els fa riure; y es qu'avuy no hi há amistat si no hi há necessitat mutua; no hi há amor sens interés; tot es egoisme y enveja... ¿Amor? Sols es estimat qui molt pot dar. ¿Llibertat? Sols es lliure qui molt té.

He seguit fullejant, y un full, el del *Amor*, m'ha recordat un temps hermós... la primavera de la vida... l'esclat del foch del cor... barreja de sentiments d'infancia y passions d'home; la edat en que's lluyta per un ideal... ideal sentit peró desconegut; la edat en que'l cor batega fort al impuls d'un afecte espiritual...

Aquest full m'ha recordat ma joventut primera: una joventut com totas, ditxosa y alegra al viurela, trista al recordarla...

Sol, contemplant las ombras dels objectes de ma cambra arrapadas á las parets y dansant á las oscilacions de la llum, he caygut en pesanta somnolencia... Quánts recorts he viscut rápidament!...

Hermosa somnolencia, que m'ha recordat el goig de tardas ditxosas, de vetllas felissas en que'ns feyam juraments sagrats, sagellantlos ab encesas miradas y besos ardents qu'ofegavan els mots á frech de llabis... besos que'ns ajuntavan l'un al altre, confonentse'l nostre alé al fruhir ab deliri'l plaher de dugas ánimas que s'estiman...

Mon cor pantejava febrós; mas mans crispadas passavan rápidas per ma testa, resseguint mos cabells com si volguessin arrencarlos; mos ulls encesos fixavan l'esguart radiant en la figura d'ella... d'una dona que després d'ésser meva y ferme seu, fou d'un altre... Qu'hermosa sa figura! La veya com era!... Sos ulls d'un blau de celistia brillavan com la mar al fer d'espill á la lluna; sos llabis semblavan tendra rosella; sa cabellera daurada y sedosa queya lliure per sas espatllas rosadas; sos brassos s'alsavan per demunt de sa testa, hont s'ajuntavan sas mans, y son pit esculptural s'aixamplava impúdich devant meu... A més de la dona hermosa á qui volgui ab follia, jo veya ara en ella á la dona freda, sense cor y sens ánima... hi veya al assessi de mon cor...

Vaig deixondirme, y refentme, volgui seguir fullejant... Fou inútil: mos ulls no veyan res que no fos ella, ara lligada per mos brassos, ara pels del *altre*, peró mirantme á mi, y essent meva y del *altre*... Després veya que tant ell com ella tenian adormida l'ánima: bona parella!...

. . . .

El llibre de ma vida, com fugint de mas mans, há caygut, y s'han desfet sos fulls escampantse arreu, confonentse'ls recorts, com confosos estavan en ma pensa.

En mitj de la quietut, estar sol y recordar lo passat... quin plaher, y quin sufrir!...

ENRICH RAFEL Y SURELL.

NOVAS

El famós decret d'en Romanones contra la llengua catalana no sols fará bé á nostra causa: també fará *molta llum*.

Entre'ls representants de Catalunya n'hi há que s'han portat com á bons, altres com á mitjans, y altres com á dolents. Uns han protestat ab enteresa, no passant per menys que per la complerta derogació; altres s'han avingut á *componendas;* y altres, finalment, més s'han estimat fugir d'estudi sense fer valer sa qualitat de representants del nostre poble. Tinguemho en compte.

Y del alt clero ¿qué'n dirém? ¿Qué dirém

dels que, essent alhora senadors y bisbes, ni han demostrat *al Senat mateix* sas conviccions religiosas com á bisbes, ni son valor civich com á senadors?

Res té que veure aquesta observació ab aquells clergues que s'han comportat com el bisbe de Vich, qu'ab sa digna comunicació al ministre ha enlayrat més y més sa figura de catalá, y de sabi defensor de la religió que professa. Bon exemple, pera'ls que'l vulguin seguir, es aqueixa protesta del ilustre doctor, tan plena de lógica qu'ella sola bastaría pera fer tornar á mellor acort á un govern que no estés cego, ó que no fos tan Quixot com el d'Espanya.

De totas maneras, la protesta de totas las classes de nostre poble, altas y baixas, ha sigut unanim, é innombrables els telégramas que, tractantlo com aquell qui diu *de tu*, ha rebut en Romanones; perque ab un home de govern ningú se li atreveix, peró ab un Quixot ignorant, fins quan se disfressa de tirá, tothóm hi fa gresca.

—

Llegim:

«Per bon conducte sabém que don Pere Grau Maristany, nomenat Delegat regi d'ensenyansa á Barcelona, ha declarat que si'l ministre d'Instrucció Pública no deroga'l decret sobre ensenyansa en llengua castellana, dimitirá'l cárrech.»

Rebi nostre amich el senyor Maristany la més coral enhorabona de nostra part.

—

La secció de Farmacia del «Centre Escolar Catalanista» celebrá en la vetlla del passat dissapte la sessió inaugural del present curs baix la presidencia de nostre company en Pompeyus Gener. Després d'una ben escrita memoria dels trevalls realisats durant el passat curs que llegí'l secretari en Joan Ventosa, el president de la secció en Joseph Almeda feu un *Resúm de la Historia de la Química*, demostrant que tenia son origen en las prácticas religiosas dels indis y egipcis, en que hi veyém apareixe'ls seus més rudimentaris principis, despullats encara de tot carácter doctrinal. Feu una ressenya de la filosofia hermética y remarcá l'estancament en que's trobava la quimica en la Edat Mitja, examinant després el desenrotllo d'aquesta ciencia durant els sigles XVII, XVIII y XIX. Acabá son brillant discurs aconsellant á sos companys l'estudi de la química com á base de la carrera de farmacia.

Acte seguit feu us de la paraula en Pompeyus Gener, qui, partint del fet ja anotat pel president de que la quimica quedá estacionada durant la Edat Mitja, digué qu'efectivament aixis fou, peró que pera honra nostra cal fer una excepció en favor de Catalunya. Doná alguns datos molt curiosos pera demostrarho. Defensá l'autonomía universitaria, considerantla intimament relacionada ab l'autonomia politica, y acabá son discurs encoratjant als estudiants pera que continuhin ab el mateix esperit d'individualisme que sempre ha caracterisat als fills de nostra estimada terra. Aytal peroració fou seguida d'una llarga salva d'aplausos, com ho havía sigut la del president Almeda.

En Pompeyus Gener doná las gracias á la nombrosa concurrencia y declará obertas las tascas del present curs, aixecantse la sessió.

—

En atenció á las actuals circunstancias, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha tingut de desistir de fer un nou model de tarjetas postals de felicitació pera Nadal y Cap d'any. Las d'enguany, donchs, serán iguals á las de sempre, y's trobarán de venda en la secretaria de la *Unió* (Cucurullá, 1 y 3, principal), al preu de 10 céntims una, ab un 25 per cent de descompte pera las entitats catalanistas.

—

Varias foren las vetlladas qu'en honor d'en Pi y Margall tingueren lloch el passat dissapte. En la del Centre Federalista Catalá hi parlá, entre altres, el senyor Pi y Suñer (Francisco) enaltint ab lluminosos conceptes el principi d'autonomia de las regions. Fou molt aplaudit.

—

Desde'l 29 del passat novembre, aniversari de la mort del gran Pi y Margall, qu'está celebrant sessions á Madrid l'Assamblea Federalista composta de delegats de las diversas regions del Estat espanyol.

Aquestas sessions resultan molt edificants, demostrantse que no's pot fer res práctich allá hont s'hi fican els unitaris. ¿Qué'n cab esperar de gent que's volen dir federals y ensemps abominan del autonomisme? Cada sessió ha sigut una continua baralla, com no podia menys.

Els representants catalans podrán més que may compendre que no hi há més solució que la que nosaltres prediquém, si volen fer quelcóm de profit.

Y bo es observar que, á l'hora d'entrar en máquina aquest número, las noticias que tenim son de que'ls federals catalans y alguns pochs d'altras regions son els únichs que mantenen els bons principis, fent contrast la seva actitut ab la poca solta dels demés.

Esperém que s'atinguin ab tota energia á lo acordat en la darrera Assamblea federal catalana. Ho esperém pera poder aplaudirlos y veure en ells á veritables germans de patria.

—

Tot compaginant aquest número'ns arriba la noticia, que aquests darrers dias no havía passat de rumor, de que l'Ajuntament prepara un acte d'enérgica protesta contra 'l decret ab qu'en Romanones ha insultat ara la parla catalana després d'haver vingut á rendirli acatament el passat juny, al ocorre la mort d'en Verdaguer.

Tentats estém de créureho, perque, entre'ls regidors regionalistas al menys, no pensém que n'hi hagi cap que tingui amor al *destino* com segons quins prelats.

L'Ajuntament es entitat essencialment administrativa: peró en cassos com el present en que's ventilan grans interessos morals de Catalunya, en cassos que son d'honra no pera'ls catalanistas, sinó pera tots els catalans, bé pot ferse un acte y demostrar d'una vegada qu'en Romanones, ab son decret, obra com á verdader separatista perque menyspreuha'l nostre llenguatje essent tan espanyol com el castellá, y obra també de la manera més inmoral perque deshonestament, ab má barrohera, grapeja lo més sagrat del individuu, sas creencias íntimas, volent fer *oficials* fins las conciencias. Tot catalá, donchs, qualsevulga que sia'l cárrech que desempenyi, té la obligació moral de protestar. No's tracta de catalanisme:'s tracta de pudor.

Y si fins el dret de protestar se'ns desconeix, si venen novas coaccions materials, si á la Catalunya floreixent, próspera y digna, que dona á tota Espanya exemples de civilisació, se li ocasionan nous dias de dol, encara's veurá més que la rahó es nostra.

Y Catalunya no morirá per'xó. Son massa petits y tenen massa comptats els días els raquítichs governs centralisadors que tan raquíticament volen matarnos.

—

Els successos de nostra Universitat, la intrusió de la forsa pública en aqueix centre docent, pegant de dret y de través á estudiants y catedrátichs, van produhint sos resultats.

El governador de Barcelona doná las naturals explicacions al claustre universitari agraviat, y'l govern ha fet dimitir al governador.

Queda demostrat que'l govern considera'l prestigi de las autoritats del sabre superior á tot altre prestigi de tota altra autoritat; queda demostrat també que s'accentúan las midas rigoristas, y que'l govern es del tot hostil á la voluntat de Catalunya, á la que ha provocat y de la qui sembla declararse obertament enemich.

—

Publicacions rebudas:

Flors marcidas, aplech de versos per Guillém Torres. Forma un petit volúm en octau, venentse á 2 rals l'exemplar.

Lo bon caçador, cansó popular catalana, XXXI de las publicadas pel «Cançoner Popular». Hi figura un dibuix d'en Pahissa y, després de la lletra y música, las notas folklóricas de costúm. Preu, 10 céntims.

—

Ultimas noticias.

Pera substituhir al senyor Manzano en el govern civil de Barcelona, ha sigut nombrat el general Espinosa. El govern, donchs, tracta d'obrar ab energía.

També's parla de si'l govern se declarará en crisis per haver sigut aprobada al Congrés una proposició relativa á la contracta de barcos y arrendament d'arsenals: proposició que implica un vot de censura al ministre de Marina segons uns, y al govern en pes segons altres.

Si's planteja la crisis y surt del govern l'actual ministre de Marina, duch de Veragua, ¿surtirá també'l d'Instrucció Pública, comte de Romanones? Hi há qui diu qu'han protestat de son decret sobre ensenyansa castellana tots els bisbes. Tant de bo fos aixís, ó tant de bo qu'en Romanones ho agafés com á pretext per'anarsen. Fora una surtida per la tangent que no deixaría de produhir bon efecte, y que á n'ell el treuría de apuros.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

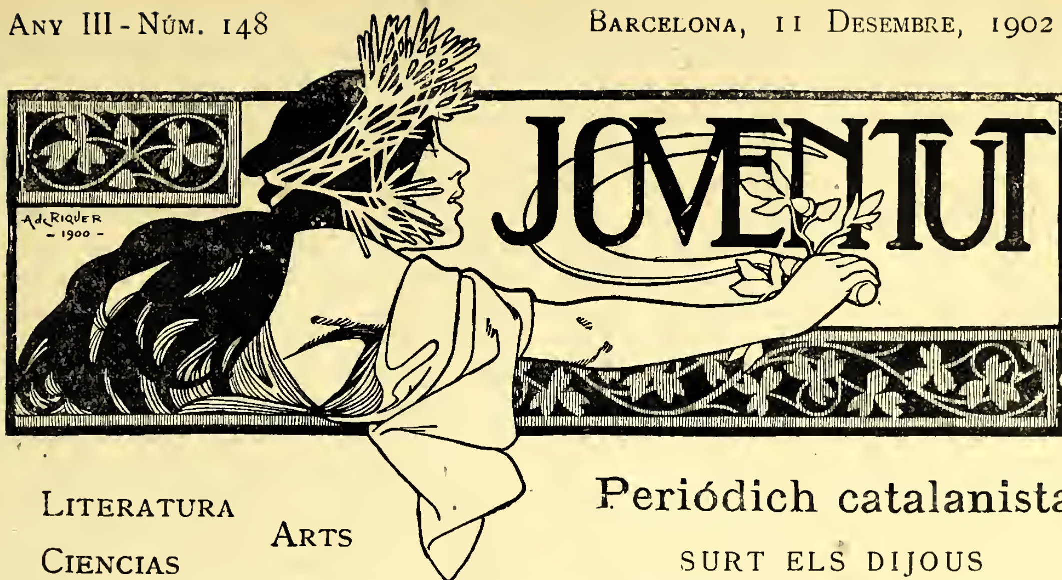
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . .	20	Céntims
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

ANY III - NÚM. 148 BARCELONA, 11 DESEMBRE, 1902

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. .	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

FOLLETÍ:

GENT DEL CENTRE

El governador ha presentat la dimissió al govern, y aquest li ha acceptada; el govern á son torn l'ha presentada al rey, y li ha acceptada aquest... Aixó es una cadena que no s'acaba aquí. Y'l govern va acceptar la dimissió perque no estava d'acort ab un acte d'aquell, correcte y conforme, y al govern li fou acceptada la seva perque'ls actes d'ell no eran correctes ni de bon tros. Y si's té en compte que'l governador era persona manada tant al fer els actes incorrectes com els correctes, y que'l govern obrava per las circunstancias y tan prompte feya fer els actes incorrectes com els feya desfer, tant si no hi estava conforme com si hi estava, se'n treu en consegüencia que tot aixó no es més que una farsa que ja coneixém de fa temps; no tant per'xó qu'encara no hi hagi gent que s'emocioni en favor ó en contra d'alguna de aquellas entitats, governador ó govern, creyentlos en el fons en discrepancia y disconformitat.

En quant á mi, no'm dol, ni'n puch tenir cap pena ni emocionarme perque'ns hagi deixat el qui governador ens fou. No puch anar á encaixar ab ell, ni á posármelí al devant, la má sobre'l cor, ab ayre compungit. Si ho fes, me veuria obligat, pera ésser conseqüent, á ferho ab molts dels que'ns envian y'ns anirán enviant de Madrid fins que s'hi posi punt. ¿Per ventura no sabém que molts dels governadors armats y sens armar que disfrutém se'n van fent un acte simpátich als nostres ulls? ¿Cóm, si no, se'n anirian? ¿Els daría'l govern las dimissorias si's mantinguessin en el terreno en que deu mantenirse tot representant d'un poder central? No.

Qu'ells se mantinguin ferms en apretar las mollas de la corda catalana, qu'ells no deixin un moment d'ésser grollers ab el poble del qui son funcionaris, qu'ells atrope-

llin y fassin y desfassin al seu gust mentres el seu gust no sigui'l del poble catalá, y veurém perpetuarse'ls homes en els sitials del *mando* que'l poder central té establerts á casa nostra. Mes qu'ells fassin un acte correcte, un acte que sigui lo qu'ha d'ésser per obligació; qu'ells, *contaminats* pel medi ambient catalá, se sentin un cop á la vida humans y respectuosos, y tot seguit els veuréu desapareixe d'entre nosaltres á una senyal que'ls hi farán desd'allá baix, fugint de nostre costat sense deixar altre record, com diu en Monegal, que'ls seus retrats en las vitrinas dels fotógrafs.

Y bé ¿llavors m'haig de sentir apesarat y ha d'inspirarme simpatia aquell home que durant mesos y mesos *no ha donat motiu* als de Madrid pera ferlo caure en desgracia? Ah, no: trobo qu'es pecar de massa ignocent, qu'es desconeixe la lógica dels aconteixements politichs que's desenrotllan á Catalunya.

Els veuréu arribar ab las cellas contretas, desconeguts de tothóm: els han tret de l'arcoba d'una marquesa ó comtesa repartidora de credencials, els han dit qu'eran governadors, els han entarufat en un *sleeping*, y ells han vingut tot el camí ab el puny clos pera darse ayres de severitat, qu'es l'única qualitat que permet coneixe á un home de *mando* que no sab manar.

Arriban, y es debadas voler férloshi descloure'l puny; s'hi han avesat pel camí, y altrement, *todo Madrid* els contempla, y un puny clos desde lluny fa molta tropa.

Y quan els veyém arribar ab el puny clos, nosaltres els rebém invariablement mirantlos de reull, en actitut observadora. Y passa el temps, y'l medi ambient opera sobre ells, y aquí la terra del trevall y del amor y de la pau, reacciona sobre'l puny clos y á poch á poch l'endolceix fins que ve'l moment que s'obra y'l moment en que l'amo del puny cau en desgracia... y llavors, invariablement també, ens entristim y corrém á estrenye aquella má... Ah, no!

Es un absurd, es un joch de criaturas, es una ignocentada!

Fins arribo á creure que la trama entra en la política d'atracció de Madrid, que acabará per fer passar pels seus governs civils á tots els ciutadans madrilenys, convensuts de que s'entornarán ab la simpatia y la estreta de má de tots els catalans.

Ni m'entristeixo, ni me'n alegro, ni se m'endona res de que vinguin y vagin y fassin lo que vulguin ab els que durant tot l'any no tenen altra missió que la de coartar la llibertat del nostre poble posant trabas á totas sas manifestacions. M'es sumament indiferent, me té sense cuydado. Son las campanadas d'un rellotje que toca horas que demá tornará á tocar y jo á sentir, y'l temps anirá passant, el poble sentint las mateixas horas y'l rellotje á iguals intérvals tocantlas, fins que'l poble's mori ó li venti al rellotje una plantofada que'l malmeti.

En aquest ordre de cosas, no'm puch emocionar, ni entristir, ni sentir res; no puch dir Bé, ni puch dir Mal; guardo ma veu pera quan se tracti de dir Prou.

Altrement jo no puch creure qu'en aquest país ahont el govern odia tant l'autonomia, ab autonomía obri'l quefe d'una forsa quan atropella als ciutadans; jo entench qu'obra obehint ordres del governador; y ensemps el governador obeheix al govern. No es sinó l'instrument dels actes d'aquest. Si'ls actes son bons, es al govern á qui dech felicitar; si son dolents, á ell demanar comptes. No se m'ha ocorregut may, al veure desprès de la sega las garbas de blat apiladas á ple sol, anar á tocar las fals, sinó estrenye las mans dels segadors. No m'horroritza'l ganivet sagnant llensat sobre l'acera, sinó'l cervell del home que l'ha esgrimit.

Per altra banda, ells no son més que funcionaris á sou; si mal obran, la lley deu pesar sobre ells, y que se'm perdoni la demanda d'aplicació de lley: ells son els que l'aplican y fan aplicar: bé hi deuhen estar conformes. Si obran bé, no fan més que cumplir el seu dever.

No'm puch emocionar quan se'n van; no puch ni dirloshi: «Heu fet lo que devíau...» perque lo que devian haver fet, senzillament, era no haver vingut.

COMEDIAS

No sé si haurán reparat un fet que, per repetirse ab tanta freqüencia, ja's pot dir á Barcelona qu'es proverbial.

Ve un gran artista, un actor extranger per exemple, precedit de gran fama, d'extraordinari reclám, adornat de totas las condicions indispensables pera desvetllar l'interés, ó al menys la curiositat del públich, y no obstant aquest no's decideix á anar al teatre. La prempsa crida, els crítichs retreuhen els famosos *i duecenti* segons el motllo conegut, acusant al públich d'ignorant, dihent que per aquest camí tardará molt Barcelona á transformarse de poble gran en gran ciutat... y la *platea* segueix buyda y la *taquilla* plena de *paper*. Peró ve la darrera funció de la temporada, generalment á benefici del gran artista mal comprés, y allavors veurán omplirse'l teatre y escalfarse la sala y cubrirse'l prosceni de coronas, y tot son aplausos y felicitacions, y demanar que parli l'héroe d'aquell dia, qui, empassantse ab la saliva lo que li surt á la punta de la llengua, que de segur no agradaria gayre á la engrescada concurrencia, no té més remey que tartamudejar emocionat «que may oblidará á aquell *ilustrat* públich, que aquell es el més gloriós triomf de sa carrera, y que no diu *adeu*, sinó *á reveure*.» Y'ls amichs y admiradors que las altras nits entravan en el *camerino* ab el posat de qui va á un enterro (barrinant pera trobar disculpa á la indiferencia del públich ab las tradicionals fórmulas de que «el culpable era l'empressari per haver posat preus tan alts, no acostumats en nostra ciutat *essencialment* industrial y demócrata», «qu'era l'época pitjor, perque quan fa fret la gent se queda á casa y quan fa calor se'n va á fora»), aquella nit hi entran radiants y joyosos, perque l'art s'ha imposat y'l *gran públich* al ultim ha fet justicia al mérit. Y si'l gran artista, ab certa barreja d'amargor y d'ironia'ls diu quelcóm semblant á lo que's conta d'un quin nom ara no recordo, «donchs diguéu que aquí caldria comensar per la darrera funció», de cada deu visitants els nou han de recorre á sa bona educació pera no motejarlo d'ingrat ni dirli que la gloria no s'amida per canas com la tela, ni l'entussiasme's comproba en la taquilla.

Tot aixó'ns ha vingut á la memoria al considerar lo ocorregut ab motiu de la dimissió del governador civil senyor Manzano: consti peró que la comparació, com totas, no es segurament exacta, perque no tením al senyor Manzano per un gran artista, en el seu género, ni molt menys.

Ja fa algún temps que las autoritats de Barcelona no fan altra cosa bona que l'anarsen. Y aixó no ho dihém ab segona intenció.

Que'l senyor Manzano ha fet quelcóm de bo, no hem de negarho; que la comparació ab els seus antecessors, especialment ab en Socías, resulta en favor d'ell, també es evident: peró cal no oblidar que la major part de sos actes, y molt de lo qu'ha deixat de fer, l'han fet acreedor á fortas censuras, y no compreném que'l sol fet de saber caure quan un mal intencionat li ha fet la trabeta, pugui esborrar faltas ben imperdonables.

En primer lloch, creyém que'l mérit no consisteix en caure bé, sinó en saberse aguantar ferm; y per altra part tampoch trobém serio que per l'antipatia que tinguém al que li ha dat la empenta, se'ns torni simpátich de cop y volta'l caygut, si no se'n ha fet mereixedor per altra causa més fonda. La explicació d'aquella ovació *póstuma* no pot trobarse més qu'en la *inconsciencia* del poble, mal crónich que'ns costará molt de tréurens de sobre, y qu'es la principal plaga que migra nostra salut.

Perque ¿qui es capás de descapdellar la esbullada troca de la qüestió universitaria?

El claustre de Barcelona protesta del abús de forsa d'uns subordinats del governador.

El governador dona satisfacció al claustre, desautorisa als seus agents, peró no'ls castiga.

El ministre de la Governació desautorisa al governador y li admet la dimissió.

El ministre d'Instrucció Pública no admet la dimissió del claustre universitari, aproba sa conducta y diu que fa seva la ofensa.

Y al govern ¿qui'l desautorisa?

Y al sentit comú, á la justicia y á la vergonya ¿qui'ls desagravia?

¿Hi ha hagut delicte? ¿Quin?

¿Quins son els culpables?

Nosaltres creyém qu'es el poble; perque qui no comprén els seus devers no pot invo-

car els seus drets; perque qui's deixa pegar impunement, té merescut que li peguin.

Qui calla quan li esgarrinxan la carn y crida quan li estripan el vestit, perque la pell creix per si sola y'ls surgits han de pagarse, es un estúpit. Qui fuig de la natura y viu en l'artifici, preferint á un organisme en quin totas las parts son armónicament ajuntadas per un principi vital únich naturalment nascut en ell, un complicat mecanisme mogut per una forsa á n'ell extranya, es un imbécil. Y faltas son aqueixas que no tenen esmena, donchs sols la voluntat pot curar aqueixos mals y ell la voluntat l'ha perduda, deixant que las lleys de coordinació's convertissin en reglas de subordinació, y que sa activitat, que's mostrava en un principi de direcció, se transformés en moviment que utilisa á son grat el maquinista.

Aquestas disquisicions de filosofia á la menuda'ns han portat més enllá d'ahont voliam anar, si bé no'ns han separat de nostre objecte. La mateixa relació ab que'ls dos fets esmentats al principi'ls fan apareixe juntament en nostra memoria, ha dirigit nostras reflexions al mateix punt, encara que per diferents camins. Allá hont diu públich posém poble, allá hont diu teatre posém societat, y trobarém l'etern drama de la vida acompanyat de la inevitable parodia y de la comedia d'entre bastidors que sols els iniciats coneixen y que raras vegadas el gran públich babau qu'es el que paga, la massa, logra descubrir, per sort dels qu'explotan sa inconsciencia. Mes quan obra'ls ulls, ay de la empresa! Per'xó ja hi há qui té bon cuydado de tapárloshi.

Preguntéu á un empressari:

—¿Per qué donéu aqueixos espectacles xabacans, incultes y embrutidors?—

Y os respondrá:

—Perque aixó vol *nostre* públich.

—¿Y per qué no l'instruhiu á vostre públich?

—¿Que's pensa que'ns hem begut l'enteniment? Si'l públich fos ilustrat no's deixaría explotar, y bonanit negoci!

—Peró ¿y l'Art, y...?

—Camándulas! Com se coneix que no es del ofici vosté. Nosaltres no paguém pas contribució per Art, sinó per industria. Llegeixi, aquí té'ls rebuts.—

Donchs apliquém el qüento.

Y aixís ha passat, aquí y arreu, y aixó no vol dir que nostre públich ó nostre poble sia inferior á un altre. Els elements son sempre els mateixos. La massa sempre es ignorant, perque quan es conscient, ja no es massa.

Per exemple: un subjecte pren una localitat y entra al teatre.

—Ja soch quelcóm— diu ell:— he pagat y tinch dret á seure y á veure. ¿No es veritat, senyor administrador?

—La lley escrita diu que sí. Tots sou iguals. Tant ets tu com aquest senyor del teu costat...

—Quín erro! No'n sou d'iguals—li respón la rahó. — Tu ets *un* y formas part d'un tot, mentres ell es *ell;* tu ets un espectador que tot lo més sab mirar y veure, y ell (seguint el símil) es critich que sab veure y compendre. Si tens com ell prou conciencia pera fonamentar la teva opinió, tampoch serás massa.—

Pot darse'l cas de que un d'aqueixos espectadors senzills ens digui:

—¿Y cóm possehirlo'l veritable criteri? ¿Quina llum m'ha de guiar en las tenebras que m'envoltan? Jo he surtit del teatre sense poder esbrinar si'ls aplausos eran espontanis ó *de comptaduría;* las contradictorias opinions de la prempsa no'm permeten saber si la representació fou un fracás ó un éxit; tal critich me diu que fulano es un geni, tal altre qu'es una nulitat; autors, actors, jo he vist posarlos al primer y al darrer grahó de la escala...

—Tot son escolas y capellas. Cada escola té sa regla, cada capella son *patró.*

—¿Ahónt es la veritat? ¿Ahónt la bellesa?

—Per tot arreu.

—No la sé trobar.

—Búscala en tu mateix.

—¿Quán la coneixeré?

—Quan la sentis.

—¿Quán la sentiré?

—Quan la mereixis.

—¿Quán la mereixeré?

—Quan vulguis. En *voler* está'l secret de la vida.—

Sí, massa que vols deixar d'ésser massa: aprén á voler. Y vosaltres, elements que voléu dirigirla, ensenyeuli cóm se vol.

Aquell dia podréu assistir al teatre ab

opinió propia, y os riuréu dels empressaris explotadors, de la *claque* assalariada, de la falsa critica y dels pseudo artistas. Aquell dia no seréu una xifra, sinó una cantitat.

Y no tinguéu por d'errar en vostre judici, que hi há quelcóm superior á tot y que á tot s'imposa perque es bell y veritable. Es alló que traspassa'ls límits de l'actualitat perque es permanent; es alló que s'imposa á lo relatiu perque es absolut en si; es alló que, en un moment precis, d'una aglomeració d'espectadors de diversa naturalesa'n fa un sol y veritable públich mogut per un sentiment d'Art etern; es alló que d'un remat d'individuus en fa un poble vivificat per un principi suprém de rahó y de justicia.

EN LET DE PARDINAS

—Cent durots á la potxa, mitja part al cabal de Plassolich, trenta anys plens de salut y ab ganas de fer casa, ademés deu anyadas passadas en pau á Lliurella de Puigvi, á fe de neu que son bona fermansa per'arreplegar la Monsa de Cumiols. Ja está dit: si me la donan, arrendo las Feixicas ab els cortals de Moratonas y enllá. Qui dia passa any empeny. Lo qu'es per mi no's perdrá pas; els deu dits de las mans ja'm saben de sobras l'ayre. Y altrement qu'ella, oydá! es una galán mossa, no hi há que darhi voltas... Y tan esquerpa, llampus de neu! Encara'm sembla que veig ab l'ayre que sermandejava al bergant de Prunés, aquella tarda d'aplech á Pujals! Ja la va pagar cara l'amaurada que li doná ab la seva mala grapa al tou de l'anca! Llampus que'l pusca atenye!—

Aixis s'explicava en Let de Pardinas, arriscant la pujada de Sargatals un diumenge al matí, fent via á Cumiols. Afeytat de fresch, mudat de las festas, ab un brot d'aufábrega á la boca y engrapant un cinglant de tortellatje, en bona fe que donava goig de véurel. Arribant á la cantina de Rabardit s'hi aturá pera fer trago, puig encara estava dejú.

—Heu, pubilla! Pórtamen cinch del aixut ab quelcóm pera sucarhi. Bé deuré arreplegar un bossí de missa á Custajas, ¿no't sembla?

—Per poch que t'afanyis, sí; peró fas cara d'anar á un'altra de missa. Ab lo qu'ahir se deya per aquí...

—Son *culumnias*, minyona; no'n cregues-ses pas res.

—Oh! Y que'l qu'ho deya ray! Prou semblava estarne enterat! Oy ne varen dir de cosas de tu y la Monsa de Cumiols! En Romá de Ventayola assegurá qu'á gust d'ella no t'hi casarias pas; per gota que vulgués en Llens de Prunés, te'ls haurias d'espinyar; peró com qu'ell, llevat de passarhi temps, no porta cap més intenció!... Y, ves, no ho sembla aquella noya! Peró per'xó ja tens terrer ferm, tu; per part dels vells, ray; no cal espantarte; ja te la enmenarás, ja!... Y no't cregas, Let: es un escarrás de feyna! Peró, en bona fe, que bé't mereíxes quelcóm més... Alló ¿sabs? ...una minyona que't duga lley, perque ¿qué compón lo que t'has divertit? Apenas si se't veu en un aplech qu'altre, y encara á l'hora de ballar t'ho míras del rotllo dels vells estant.

—Refóscara! ¿Sabs, pubilla, que m'arribas á donar entenent de tocar retirada? Perque, vaja, jo no es cas que'm sobrin las ganas de casori; peró feste'l cárrech que tinch de fer un pensament, mentres soch jove y dispost, perque si un no procura pas fer niu, en arribant á vell... sol y sense costats que s'interessin per un hom, cregas qu'ha d'ésser ben trist; y si no'm determino ara!...

—Es clar! Peró també es trist que un galán minyó com tu, per no haver meditat prou y per mal aconsellat, vagi á parar en un mal viure; perque, vaja, qué vols que't diga!... la Monsa de Cumiols... no fila gayre prim.

—¿Sabs que m'interessa la teva conversa?

—¿Potser sí que't creyas qu'á tots els joves faig la mateixa mesura? Tu't mereixes alguna atenció més, Let.

—¿Y vols dir que no t'erras al suposar que la Monsa de Cumiols mena lley á n'en Llens de Prunés? Mira que un dia vaig veure cóm li acanava la esquena per fer corre massa la grapa...

—Ay Deu te fassa bo! Aixó passava en públich; peró algú que'ls ha vist morrejar

pels indrets de Puigverti més de quatre camins, no ho explica pas aixis, Let.

—Cregas, pubilla, que'm cau l'ánima als peus; y ben recert que no cal anar á la babalá en materia de minyonas en el temps que corrém. Un avisat val per dos.

—Ey! Let, no't pensis que jo pretengui desfer els teus plans; peró veurás, pel bé que't vull, no hi perdrás res en demanarne parer á personas entenimentadas.

—La teva paraula'm sobra pera posarme sobre mi mateix... Vejas quánt t'haig de donar.

—Dos quartos de pa y dos de vi, son quatre y bon profit; si has d'anar á missa no cal que't torbis.

—Tens rahó, minyona!—

Pagá'l gasto, y agafant el cinglant eixi al defora, acompanyantlo la pubilla fins al dintell de la porta.

—Vaja, adeu! D'aqui á més veure.

—Bon cami que Deu te do!—

S'allunyá per l'ubach de la sureda, á salt de cá, com tement que li escapés la missa.

La Tresó del hostal el segui ab la mirada fins que's perdé pel collet de Plafornich.

—Deu te guihi y l'ángel bo, qu'ho mereixes.—

Y agafant de sobre'l taulell el brot d'aufábrega que s'hi havia deixat en Let, se'l posá al pit desprès de flayrarlo dugas ó tres vegadas.

—

Arribá á Custojas á la primera alsada; la iglesia era tota plena de gent qu'oia'l sant sacrifici; s'enquibi al indret del altar del Roser, y ben cert que no'ls seguia pas tots els passos de la missa.

Acabada que fou, deixá eixir bona part de gent y s'encaminá á la sagristia. Bon punt el vegé'l senyor rector, acabant de plegar l'ámit y posantlo sobre la casulla que l'escolá endressava al calaix, s'hi endevantá.

—Ola, Let! Y donchs ¿quins vents te menan per aqui dins? ¿Serán certas unas veus que m'arribaren no fa gayres dias?

—Casi, casi, qu'ho serán... Veurá: he pensat que ja era hora de fer un pensament. Tinch lo *sufacient* pera plantar casa, y com que, gracias á Deu, no'm manca pas dalit ni bons intents, me veig ab cor pera fer quelcóm per'assolir bona vellesa. Lo que hi há es que, com hi veuhen més quatre ulls que dos, y en materias d'aquestas cal consultar ab gent d'experiencia, he pensat, avans de donar el pas formal, demanarne parer á vosté.

—Home, ja sabs que t'he apreciat sempre, y per lo tant un bon consell el trobarás en mi. Escolta: ¿y es pla cert que procuras per la de Cumiols? Es un dirho á n'á tu; mira que'l pas que donas es serio, y cal que t'hi pensis... La Monsa... ¿sabs? Vull dir que... res ¿sabs? No sé si m'entens. Prou voldria que'm comprenguessis... Vaja: la Monsa no fa pera tu; bé't mereixes quelcóm més. Aixó siga dit entre nosaltres!...

—No cal que m'ho fassa avinent.

—Si, donchs, altrament... Y bé, de noyas que't acomodin ne trobarás. Tu't fas estimar. Y donchs, sant cristiá, ¿qui te'n doná entenent de fer aquest cop de cap?

—Res!... Es alló: els ulls s'agradan á voltas de lo primer qu'atrapan. Peró vaja, no'n parlém més, y tantas mercés de tot.

—Vols callar! Entra cap á la rectoria, que farás un bossi; encara deus estar dejú.

—Ben bé, no senyor, y encara'm queda temps per'arribarme á esmorzar á la cantina de Rabardit.

—No fassas pas cumpliments ¿sabs? Tu t'ho perdrás; me sembla que ja't vaga de coneixem.

—Oy tal!

—Vaja, donchs, Deu te fassa bo y ja me'n dirás quelcóm del teu assumpto...

—No faltaria més. Molt bon dia tingui.—

Bon xich més alleugerit surti de la iglesia, y sense fer parada á la plasseta, desféu el cami del ubach de la Sureda, arribantse al hostal de Rabardit ab l'ansia del qu'anyora quelcóm.

La mateixa gent qu'á l'anada, hi trobá á la tornada: la Tresó endressant la botiga, roja de galtas, ab uns brins esbulladissos de cabells rossos que li ombrejavan el front, dessobre aquells ulls grossos y blaus com el cel en nit de primavera, y ab l'esqueix de aufábrega, gert encara, demunt del seu pit. En Let se la mirá d'altra manera qu'al mati. El cor li anava esbategant ab violencia, y

sentí en sas venas, per primera vegada, com un rebull que l'atreya á la vida, amarantne á n'aquella minyona que, torbada com se trobava, no sabia pas tornarli'l bon dia.

—¿Sabs d'alló que parlavam suara? Donchs he pensat deixarho corre, mentres que tu'm donguis un remey. ¿Te vindrá pas malament de fer joga ab mi, Tresó?

—Pobre de jo!... Ay!... peró... veurás...!

—¿Hi tens pas ta mare? Donchs cridala y lo demés ab ella ho enllestirém, ara que hi som posats... Ey! si tu hi vens bé!

—Qué vols que t'hi diga, pobreta de mi!—

En aquest moment arribá la hostalera ab caputxa plegada al bras.

—Y que veniu á tom, Nanna. Eu, pubilla! Fesme un xich d'esmorzar que mentres tant ab la teva mare'ns confessarém.

—Bo, Let, ¿tu per aqui?

—Ja ho podéu veure!

—¿Quins vents t'hi empenyen?

—Net y clar; veuréu: cent durots á la potxa, mitja part al cabal de Plassolich, trenta anys plens de salut y ab ganas de fer casa, ademés deu anyadas passadas en pau á Lliurella de Puigví, veyéu si hi há'l compte pera endurmen la vostra Tresó.

—No era pas axó lo que de tu deyan per Custojas. No haguera pas cregut que tu pensessis lo que m'acabas de dir. Veurás, en bona fe, deixant lo d'interessos en banda' que may son de rebutjar, en quant á ta persona, de grat li confiaria la noya; peró feste'l cárrech que te la endurás pelada, llevat de la poca robeta que té al fons de la caixa.

—Y, donchs, Nanna ¿que no basta lo bon dot d'honradesa, *daligencia* y bon port que de vos ha heretat?

—Si te'n aconsolas, ray! Mira, arregleuse ab ella; en quant per ma part y la d'en Quel, ja ho tens segur.—

—Let, quan vulgas tens l'esmorzar á punt. ¿Te'l poso del negre ó del clar pur?

—Del que tu vulgas, pubilla.—

S'assegué á la taula, despatxant ab poca estona l'esmorzar que li havia apariat la Tresó.

—Ja ho has sentit, minyona: ara es qüestió d'arreglarnos tu y jo. Ves qué determinas, —li digué en Let tot alegroy.

Ella, per tota resposta, enfilá la escala anantsen á llur cambra, ofegant un sanglot de gaubansa que del cor li pujá á la boca.

—

Ben aprop de mitj dia era ja, quan en Let embestía la Soleya de Pardinas ab el cor vestit de festa.

Tant mateix era altra la impresió que li deixá la Tresó de Rabardit; aixis ho anava pensant, quan al anar á embestir el recolze del pontarró de Creualta, el sobtá una conversa animada, seguida de riallas al esplet. S'aturá al escanyall de la margera y pogué ben presenciar la escena, que sospitá tot seguit ab un cert pressentiment. Al dessota l'arcada del pontarró s'hi estavan, devant per devant, casi á tocarse, en Llens de Prunés y la Monsa de Cumiols, vermells com dos perdigots.

—Está, plaga!

—No més un!

—¿Encara no'n tens prou?

—Donchs té! y té!—

Y abrahonantla ab sas manassas de ferro, li encatxava una seguida de petons sorollosos, que percutian per la volta del revellit pont.

En Let se girá ab fástich, seguint la vía soleya enllá, sense gens de recansa; al contrari, enardit pel cambi de sort d'aquell día, comensament de sa felicitat.

Altra riallada estrepitosa'l feu aturar, girantse vers el pontarró, forfollant ab xarnagosa veu:

—Ah, vacassa malehida! Si'm descuydo, tu pla que m'atrapavas! Llamp que't pusca atenye! Com no't fas fóscara! Malhaja qui't plany!—

Y torná á seguir, més apressat, fins arribar á Lliurella al punt que'l rellotje de sol de la paret devantera marcava las dotze, qu'assenyalá tot seguit la campana grossa de Sant Aniol.

LA VEU DELS RETAULES

A l'hora de la trista solitut, á l'hora quieta de las salas desertas, quan no hi há visitants indiscrets, quan els guardas ensopits clouhen las parpellas y esbossan una bacayna, jo, inquiet y míser artista del sigle vint, vaig interrogar misteriosament las venerables taulas pintadas per nostres antenats.

Escoltéu lo que'm digueren:

«Som las flors marcidas d'un gran temps, d'un temps de fe, d'amor, de patria!

»Som obras decorativas y sentimentals, que posarem nostre decorat y nostre sentiment al servey de nostra santa creencia.

»Som tristas despullas d'una forta corrent civilisadora; ferem nostre fet, visquerem nostra vida; altras corrents ens atuhiren, ens oblidaren; novas corrents ens desenterran, y com á un vell amich ens demanan consells.

»Som ilustres descendents d'una decadencia bisantina de la que'n conservarem l'aurífera ostentació; som els precursors d'un gran alé de vida qu'havía d'acabar per eclipsarnos.

»Mes, com el fénix, renaixém de nostras cendras, y som llevat pera pastar arts novas.»

Aixís parlaren els retaules.

—

«Artistas novells, genis del pervindre, escoltéu nostres consells: son desinteressats.

»Desconfiéu dels vells mestres de vostre temps; ens negan perque no'ns comprenen; son tarats d'orgull y d'escepticisme; ni tenen fe en son art ni en sa Patria; van vestits de convenció; sens ideals, van disfressats d'artistas.

»Viuhen d'ombras inconsistents, d'enganyadoras apariencias; pera ells s'ha estroncat la font puríssima del Art verdader; son sorts y negan el so, son cechs y negan la llum: la llum enlluherna sos ulls febles y'ls acluca.

»Vosaltres, joves de cor pur y enlayrada pensa, sou nostres hereus: sols parlém ab vosaltres.

»Fugiu del fals sentiment, el que s'estrafá ab l'esborrament de la factura, el que á falta de visió complerta, esfuma'ls contorns fingint que tapa expressament lo qu'en realitat ignora. Lo obscur y lo incomplert no cal confóndreho ab lo misteriós y lo esblaymat.

»Desconfiéu de la garbosa pinzellada sols afalagadora dels ulls, enlluhernadora y elegant, que tracta de substituhir, ab l'habilitat dels dits, el perfúm preuhat que sols s'expandeix dels intensos batechs del cor.

»Desconfiéu de la pasta sucosa y grassa: corréu perill d'enamorarvos de quelcóm exterior.

»Uséu ab sobrietat dels efectes: l'efectisme excessiu vos portaría á un art teatral, parent de las moixigangas.

»Abominéu de la pintura científica. Tota l'anatomía, tota la perspectiva, tot el dibuix, tots els secrets del modelat, totas las lleys del color, no vos donarán ni un borrall d'art verdader; tot lo més son dignes de ferli de seguici.

»No vos espantin els anacronismes indumentaris: feu art sense voler resucitar *realment* escenas no viscudas; pintéu d'acort ab vostre temps, y si per cas voléu somniar en lo passat, penséu que sols vos es permés fer evocacions subjectivas: es en va que volguéu viure la vida d'un temps ja desaparegut.»

Aixís parlavan els retaules.

—

«Després de nosaltres floresqueren grans artistas y grans pintors, y si bé'ns superaren ab sa maravellosa vestidura sensual, ab sa ferma y nirviosa manera d'empastar el color, ab sas apariencias de realitat, ab sa correcció pulcra y sencera ó ab sos esplendents devassalls de color y de llum, no venceren nostra vida concentrada y espiritual, no igualaren nostre perfúm de vida interna, nostre aroma de sentiment.

»Nosaltres som obras ingenuas fillas d'artistas emocionats que reproduhian la Natura segons sa visió y oviravan el cel contrastant ab la terra.

»No't creguis que'ls artistas grechs foren nostres antipodas, no: nosaltres forem son complement; ells y nosaltres sentirem la vida, la vida forta y la vida delicada, la que riu y la que somnía; ells aymaren lo bell y visqueren, nosaltres aymarem lo terrible y visquerem; tots sentirem l'aclaparament de lo trágich; ells eran fills d'un gran orgull, nosaltres d'una gran pietat. La ira de Zeus y la de Jehová son semblantas: cada un ha tingut sos Prometheus.

»No creguis que las estatuas gregas representan l'ideal de la bellesa: no ho creguis. La bellesa absoluta no es enlloch y es á tot arreu; no ha capigut may en la esquifida gabia d'una definició; lo qu'es bell ho es perque si; la bellesa no admet barreras, ho omplena tot y sols demana ulls que la vegin. Lo qu'en las formas naturals ne diuhen incorrecció, desproporció, desdibuix, lletjesa, son preuhats elements de bellesa, y sovint lo que'l vulgo titlla de monstruós es sublim dins de sa monstruositat.

»No esmenis la plana á la Natura, no tinguis la ridicula presumpció de millorar la forma humana, ni cap forma. Qui s'hauria d'esmenar son tos models: tu sigas implacable.

»Com nosaltres, humiliat devant de la Natura; humiliante vencerás; y si't sents prou fort violéntala.

»Si't sents potent, de la forsa y la mida dels gegants, sintetisa, guimba á las alturas, idealisa, mes sempre fes ton ideal, no'l dels altres; peró no oblidis que lo fort com lo débil, lo superb y lo humil, lo sá y lo maleltís, lo bonich y lo repugnant, tot es materia d'art. Els contrasts embelleixen la vida.

»No t'aturis á la escorxa de las cosas, cerca sa intima essencia, que més que véurela la pressentirás; endevinarás en tot una gran forsa superior que tot ho alena.

»Esgratinya, investiga, cerca, ja'l trobarás l'art, mes no t'adormis; com las verges prudentas, afegeix oli á la llantia, y un jorn ó altre hi veurás clar y la llantia llumenará com un sol.

»Viu ton temps, sadóllat de sas ideas, trémpat en sas lluytas, y l'obra sorgirá esplendenta.

»Observa'ls teus contemporanis, la gent que viu ab tu; molts portan estampada á la cara sa vida interna. Obsérvals: semblan figuras de retaule. Si t'impresionan pintals, mes no'ls mistifiquis; tal com els veus, tal com son; y ho lograrás si ets ver artista.

»Nosaltres observavam: aqui está nostra forsa; sentiam: aqui está nostre secret. Estudians, no'ns imitis. No fassis art del art dels altres, fes art que naixi de tos amors ab la Natura y no t'haurás d'esforsar en ésser original. Si ho ets, si veus la Natura baix nous aspectes, ja't surtirá en tas obras; si no, si coincideixes, pren paciencia; pensa que no tothóm es *diferent*.

»Si no tens ulls pera observar ni cor pera sentir, si ton cap somnia ganancias y ta butxaca glateix ab drinch de florins, plega'l ram, no ets dels elegits.»

Aixó'm digueren els retaules.

—

«Pera'ls sers vulgars y superficials, sols som tristas desferras d'un naufragi.

»Pera vosaltres, joves artistas, som obras d'art armonisadas per la *patina*, venerable colaboradora; mes no oblidéu que sota d'ella hi há colors vius, com els que'ls grechs aymaren; els colors intensos de l'alegria, colors fruhits á mitja llum, estotjats cuydadosament y guardats pera vosaltres pera que vos recordin temps d'alegria y llibertat.

»Nostres sants no deixavan en pau als dimoniets y'ls dispersavan: deslliureuvos vosaltres dels *mals esperits*.

»Ayméu vostras conviccions y conquistéu vostra llibertat. En la esclavitut l'art s'hi ofega: per la llibertat vos dignificaréu y vos enlayraréu á inconmensurable altura.

»Aymém el contrast punyent del Deu deslliurador del humil, del just, perseguit, befat, martiritzat per la tirania innoble del poderós y sos repugnants sayons.

»Mes creyém en la *Resurrecció* y en la *Victoria* del Deu del just y del oprés sobre la tirania y la maldat.

»Apreneu d'aquests exemples.

»Ayméu la evolució, y la revolució quan sia necesaria; l'última es á la primera lo que una cascata á un riu: romp la monotonia y salta pera entrar de nou en la calma evolutiva.

»Som las obras mestras d'un poble lliure; cayguerem ab la cayguda del poble que'ns creá.

»Morirém per falta d'ayre respirable.

»No intentéu voler reproduhir nostre temps: volguéu continuarlo. Ab l'antiga llevor plantéu el frondós arbre del pervindre.

»Mal vent d'esclavitut marci nostra florida. Un poble esclau no ha produhit may artistas.

»Si'ls voléu tenir grans, emancipeuvos.»

Aixís parlaren els retaules.

SEBASTIÁ JUNYENT.

LA COLLA

Pobres de nosaltres, pobres
els cantadors de carrer
que pidolantlo en engrunas
el pa del día guanyém.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Encara que Mars marseji
no para'l nostre concert,
també hem de menjar, nosaltres.
en els días de mal temps!

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Molts cops als llabis ens venen
dolsas riallas de pler;
pro si esclafím per defora,
per dins corra'l sentiment.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Las nostras festosas coblas
prou las escolta la gent:
l'alegría qu'encomanan
en el nostre cor no hi es.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Els jutglars de la miseria
som confrares dels aucells:
cantarellas moltas, moltas,
del menjar ja'n parlarém.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Entenguin quants se deturan
al ressó de nostra veu:
si tot trevall deu pagarse,
el nostre qué no's mereix!

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Si'ls plauhen nostras follías
paguin el goig que'ls doném,
y fan caritat alhora
y á Deu el tenen content.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel.

Sápigan que sens almoyna,
y un xavo es ben poch diner,
ha de mancarnos per viure
el necessari aliment.

Als qui van perduts pel món
no'ls manté l'ayre del cel!

P. Riera y Riqué.

ELS JOCHS FLORALS D'ENGUANY

El volúm dels Jochs Florals d'enguany, si bé no pot compararse ab els de l'época d'or de nostra institució—es un exemple de bons volums el de 1877—resulta molt superior als dels anys anteriors. Poetas y prosistas—y més aquests que'ls primers—han donat probas d'inspiració y cultura. La prosa del volúm d'enguany es mereixedora d'elogis perque revela, alhora que un floreixement digne d'observació, una nova orientació de la literatura catalana. Morts en Verdaguer y en Pagés de Puig, quasi bé retirat en Guimerá, no escribint gayre en Guanyabéns y alguns altres dels que'n saben, llevat d'en Mestres, pot dirse que la poesia catalana no assoleix avuy el lloch eminent qu'assoli anys endarrera. En cambi la prosa s'ha revifat ab poderosa empenta. Es cert que ja no escriuhen —ó escriuhen poch—en Pin y Soler, en Pons y Massaveu, en Vilanova, peró'ls nous prosistas, en Victor Catalá, en Ruyra y Oms, en Massó Torrents, en Casellas, en Planas y Font, etc.—cadascú conservant sa personalitat, y tots ne tenen—segueixen las petjadas dels mestres que ja van abandonant el conreu de las lletras, y trevallan ab fe y entussiasme per'aixamplar el camp de la moderna prosa catalana.

Sense que volguém afirmar que ja ha passat l'época dels poetas—y Deu nos en guard d'afirmarho—creyém que la prosa ha d'anar prenent, dins de la literatura catalana, un lloch al menys tan important com el qu'ha tingut la poesia.

A Catalunya li calian més prosistas: aquests se trobavan avans en minoria al devant dels bons versificadors. Avuy ja no podém dirho. Per'xó celebrém—perque es un fet lógich— la importancia que té la prosa en el volúm dels Jochs Florals d'enguany.

—

Els Jochs Florals d'enguany contan ab una poesia que no tenen els dels anys passats: el discurs del President del Consistori en Francesch Matheu. De dit discurs, escrit en correctes tercets, n'es molt notable la segona meytat.

Els poetas premiats son: mossén Miquel Costa y Llobera, en Joseph Carner, en Antoni Bori y Fontestá, en Frederich Rahola, en Francesch Ubach y Vinyeta, y en Joseph Sala Bonfill.

Considerém *La dexa del geni grech*, de mossén Costa y Llobera, com la mellor poesia del volúm, aixis com creyém que n'es la

més fluixa la que porta per titul *Creixença*, del mateix autor, poesia de circunstancias, sense cap mica d'inspiració, y qu'ha de lluytar forsosament, per la naturalesa de son assumpto, ab el recort de la célebre oda *A Barcelona*, de mossén Jacinto Verdaguer. A la esmentada poesia li han donat la Flor natural. Pel contrari, *La dexa del geni grech* es l'obra d'un ver poeta, d'imaginació enlayrada, culte y correcte versificador. *La dexa del geni grech* mereix sols elogis. Un fragment de la mateixa'ns donará rahó de lo que dihém:

¡Adeu, patria dels hèroes, país de l'harmonía!
¡Adeu, casal y pares, germans, amichs, parents!
¡Adeu, llum viva d'Hèlios, esplèndit rey del día,
terrers hont tota rassa d'homes parlants se cría,
mar de remors sens nombre, dolç ayre dels vivents!

¡Adeu!... Per mars y terres, seguint carreres vanes,
aquí á trobar vinguerem nostre final prescrit,
segons la trama fosca d'aquelles tres germanes
qui los destins cantussan filant vides humanes,
les velles Moires, filles del Ereb y la Nit.

Oh, Clumba! En tu no creyem trobarhi sort tan dura,
al veure com sortías d'un mar y un cel tan blau
com los de nostra patria, y en roques y verdura
com una de las Cíclades mostravas ta figura,
¡ay! con la santa Delos sonrient á nostra nau.

Tes ones me semblavan deport de les Sirenes,
tos camps com los de l'illa hont ja'l diví Odisseu
dins un alberch de nimfes quasi oblidá ses penes;
y veya jo en tes costes asprives y serenes
l'ocult palau de Thetis, les coves de Protheu.

A Bócchoris, la vila dels Keptes ben fundada,
d'una colonia nostra somniava ja'l nou mur...
Mes ¡ay! sòrt ben diversa nos era aquí guardada
en mans d'aquesta tribu, de Ciclops engendrada,
qu'habita munts de roques per dins del bosch obscur.

Y veus'aquí qu'enfora dels himnes de victoria
avuy nos precipita la Moira més cruel
al regne de les ombres, sense dexar memoria...
Al menys allá poguessem cantar l'antiga gloria
dels hèroes morts, qui vagan pel camp del Asfodel!

També mereixen esment: las poesias d'en Joseph Carner, un dels pochs poetas novells que poden pendres en serio, sobre tot quan no'l domina l'afany de singularisarse; las notables composicions poéticas d'en Bori y Fontestá, distingintshi la que's titula *De la terra*, perque en Bori es un dels nostres mellors poetas populars; y també devém citar *La llengua trossejada*, d'en Frederich Rahola; las *Tres floretes franciscanes*, d'en Francesch Ubach y Vinyeta, y la traducció del himne litúrgich *Ave Maris Stella*, deguda á n'en Joseph Sala Bonfill.

Han guanyat els premis de prosa las següents composicions: *Jacobé*, de nostre benvolgut amich en Joaquim Ruyra y Oms; *La Rosius*, d'en Bori y Fontestá; *De la vida*, d'en Claudi Planas y Font.

Es *Jacobé*'l mellor trevall del volúm. En Ruyra s'hi presenta com á prosista de cap d'ala; son quadro que, pel drama fondissim que l'anima, podria fácilment convertirse en novela, es tan sentit y tan humá, conserva tan bé'l poétich ambient de la vila de Blanes, ab son mar blavissim y sas calas y costas, que un hom creu—y més encara qui coneix y admira com nosaltres els llochs descrits pel prosista—trobarse sobre la escena, frech á frech de la malhaurada Jacobé, y sent l'avens de sa malaltia esglayadora y veu á la fi'l cos de la pobre noya estimbat y ert demunt del rocám d'aquella platja tan hermosa. Y en Ruyra descriu la tragedia ab sobrietat y vigor, essent *Jacobé* per son estil y son llenguatje un ver model de prosa catalana.

De notables condicions literarias son també *La Rosius*—quadret passional de molta forsa dramática—d'en Bori y Fontestá, y *De la vida*, d'en Claudi Planas y Font. En aquest darrer trevall, guanyador del premi ofert per nostre periódich, en Planas y Font ens descriu magistralment algunas escenas de poble, molt ben observadas.

BREVIS VITA

(De Adolphe Poisson)

Ab ulls extraviats sondant la mar inmensa,
somniadô, abatut, fixava jo ma pensa
en la efímera vida, en els jorns, que se'n van
com s'esmunyeix el riu, sens treva devallant.
La onada empeny la onada: y'ls homes, vagarosos
passant sobre la Terra, s'empaytan pressurosos
y van cayent, fent plassa pels que vindrán després.
Mogut com l'occeá l'humá llinatje es.
Van las generacions creixent, apilonantse
sens reposâ un moment, com onas encalsantse.
Mes l'ona ja se sab que té, á la fí, retorn:
cap al passat, may més veurém tornar cap jorn.
El blat sempre es madur, sempre á bon punt la espiga
pel Temps, ferm segador que res del món fatiga,
y, aixís com la planura oneja al bes dels vents,
son buf encasta á terra la turba dels vivents
La pols dels morts cubreix la terra tota entera,
y un cementiri inmens es sols la nostra esfera.
Cerquém la selva verge, hont no veurém, per sort,
ni cap vestigi d'home ni l'obra de la mort.
Un gran fossar son ja planuras y montanyas:
de nort á sud, d'ossám son plenas llurs entranyas;
y adalerats els homes, no fent cabal del Temps
y creyentse inmortals, sobre aquest munt de fems
pels segles que vindrán aixecan grans moradas,
mentres la Mort, crudel, llurs horas té comptadas!

E. Guanyabéns, *trad.*

EL CATALANISME Á SANT FELIU DE GUIXOLS

Cada cop que volém convéncens de qu'encara tenim veu, hem de fugir de Barcelona. Aquí sols se'ns permet parlar á cau d'orella.

Anarem á Sant Martí de Canigó á celebrar els Jochs Florals de Barcelona, y hem anat á Sant Feliu de Guixols á celebrar els de Gracia. Allí y aquí hi hem anat animats pel mateix esperit de protestar y pel mateix desitj de fer acte de llibertat. Allí trobarem un temple en runas que'ns recordava silenciosament cosas mortas: aquí hem trobat un poble modern qu'esclata joyosament en crits de vida.

La *Unió Catalanista* ha anat per tot arreu donant ab sa presencia y ab sas paraulas un bon exemple de tolerancia, y'ls habitants d'abdugas encontradas han rebut á la *Unió* y á nosaltres tots ab el mateix entussiasme y la mateixa cordialitat.

Peró á Sant Feliu hi hem anat pera quelcóm més que pera celebrar uns Jochs Florals: hi hem anat també pera fer un acte politich que ressenyarém ab més detenció que'ls primers per las ideas en ell emesas y per la significació dels que las emeteren.

Els Jochs Florals tingueren lloch diumenge al matí, aixís qu'arribarem. En la estació esperavan als excursionistas nombrosíssimas comissions de comités federals y centres catalanistas ab llurs banderas y estandarts. La rebuda fou entussiasta. Tot seguit s'organisá la comitiva y atravessarem els carrers de Sant Feliu entre mitj de gran gentada que mostrava francament sa simpatia. Els balcons lluhian domassos y banderas, significant una coral benvinguda. La espayosa sala y l'escenari del teatre, vistosament adornats, oferian bon cop de vista, y la concurrencia era extraordinaria. No'ns entretindrém en detallar la festa literaria: sols anotarém que foren aclamats ab entussiasme la reyna de la festa y sas damas d'honor, totas ben gentils, els poetas guanyadors dels diferents premis, el president del jurat nostre company en Pujulá, que llegí un discurs sobre la natural evolució de la poesía moderna, y en fi la memoria del secretari en Joseph María Folch y Torres y'l discurs de gracias d'en Pujol y Brull. També hi hagué aplausos pera un chor de noys federals de Palamós, «Lo Rossinyol», que cantaren donant varietat á la festa.

Després visitarem el «Centre Catalá» y'l «Centre Federal», ahont ens reberen ab exquisida cortesía. Molt amichs en un y altre ja hi teniam, novas amistats hi guanyarem y bons recorts ens n'emportém.

En fi, dilluns al matí tingué lloch el gran *meeting* organisat pels elements federals y catalanistas de Sant Feliu. La concurrencia fou extraordinaria, á pesar de las dificultats que hi oposaren y de las malas arts de que's valgueren els elements caciquistas que, com es natural, tenian empenyo en restar elements.

Presideix el vis president del Centre Catalá y ocupan els llochs dels costats els oradors qu'han de pendre part en el *meeting*. El senyor Casas (Agustí) presenta als oradors y prega al públich que'ls escolti ab atenció y podrá convences de que'ls catalanistas, com els federals, demanan autonomía y llibertat.

El president de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* en Joseph M.ª Roca, després de sentar que l'autonomía deu ésser la suprema aspiració de tots els catalans, se queixa dels procediments indignes de que s'han valgut determinats elements pera limitar la concurrencia. «Mes vosaltres, diu, faréu *meetings* petits, un en cada familia, explicaréu allí lo que aquí hauréu sentit, y'ls resultats serán més grans encara. Escoltéu la doctrina catalanista y escampeula arreu: es vostre dever, perque ella significa la redempció de Catalunya.»

En Campmany, també de la Junta Permanent: «Vinch á parlarvos de Patria á vosaltres, honrats autonomistas, en moments d'opresió, en moments de disposicions draconianas, en moments en que sembla que se'ns digui que parlar de nostra patria es un crim.» Diu qu'entre'ls catalanistas tots hi caben, richs y pobres, fabricants y obrers, y saluda á tots els qu'assisteixen al acte, tots vers amants de la llibertat. Afegeix que cada dia's fa més urgent l'ocuparse de las desgracias de Catalunya, degudas á la desatentada política dels governs centralistas, y que si no's trevalla de ferm, fatalment seguirém la trista sort d'altras regions desventuradas. Recorda que un jorn fou forcat en Bach de Roda, y que'ls mateixos odis dels seus butxins semblan reviure, y afegeix: «Avuy jo dich als descendents del comte duch d'Olivares: si feu pera nosaltres un presiri, feulo ben gran, pera que hi puguin cabre tots els que defensém la llibertat.» Diu qu'es una calumnia sostenir que'l Catalanisme sigui enemich de las altras regions, puig que'l Catalanisme es una causa d'amor; peró que Catalunya té'l seu carácter y vol conservarlo, té las sevas costums, els seus usos, las sevas lleys y la seva llengua, y ho vol conservar com á fonament qu'es de sa autonomía, mitjansant la qual estarém units ab las altras regions no per medi de cadenas, sinó per llassos d'amor. Acaba recordant las paraulas del diputat senyor Doménech: «Renunciarém á tot, menos al dret de reivindicar la personalitat de Catalunya.»

Enrahona després nostre company de redacció en Trinitat Monegal. Saluda als empordanesos en nom de Joventut y d'en Miquel Laporta, que s'adhereix al acte. Diu que una serie d'actes últimament celebrats

demostran que molt petitas diferencias separan á catalanistas y federals. Recorda qu'en Pi y Margall y tots els qu'han profondisat els problemas politichs filosófichs, reconeixen que l'autonomia es la base del federalisme. Mes hem d'ésser autonomistas no sols per sentiment, sinó per convicció. Recorda qu'entre'ls autonomistas catalans s'han dibuixat tres tendencias que responen á tres escolas filosóficas: la racionalista, de la que nasqueren els federals, la histórica, en que s'apoyan molts elements catalanistas, y la positivista que voldria armonisar aquellas dugas tendencias fonent lo bo qu'abdugas contenen. Tot poble que té condicions, que té personalitat propia, diu la primera, té dret á constituhirse autonómicament. Tot poble qu'ha sigut, diu la segona, té dret á ésser, té dret á reconstituhirse autonómicament. Tot poble qu'ha sigut y encara es, encara té personalitat propia, terrer, costums, institucions juridicas, llengua, etc., té dret á constituhirse autonómicament. Això sosté la escola positivista. Demostra que Catalunya reuneix abdugas circunstancias, y per lo tant té aquest dret indiscutible, dret que no's limita á una descentralisació politica, sinó que, com va dir en Proudhon, «l'autonomia politica y l'administrativa deuhen anar sempre juntas.» Fa després diferentas consideracions pera demostrar que l'autonomia pot ésser defensada per tothóm; fins els més exaltats individualistas deuhen acceptarla; y després d'extendres estudiant la evolució progressiva y lenta que deu portarnos á una organisació social més perfecta, acaba dihent qu'ell no dubta que Catalunya assolirá una complerta autonomia, perque en el poble catalá hi há una potencia incontrastable: «perque hi há cor á Catalunya».

Se llegeix un telégrama d'en Casas, president del «Centre Catalá» de Sant Feliu, y una carta d'en Joan Baptista Fonta, empresonat actualment á Barcelona. Tots dos saludan y s'adhereixen.

Parla després en Domingo Martí y Juliá. Diu qu'es de mala fe'l titllar de reaccionaris als catalanistas. Tots hi caben els que pensan, y pera tots desitjém el bé. «Els hi volém á tots en la governació de Catalunya—segueix dihent — y si volém un exércit de voluntaris y no un servey obligatori, que s'emplea pera sostenir als farsans de la politica, es perque volém una sola igualtat: que tothóm sigui igual en no patir.» Estudia la Fransa centralisadora encara que republicana, y demostra que cosas hi há en el programa catalanista qu'ella encara no ha acceptat. Exemple: l'impost progressiu sobre la renda. Acaba dihent que Catalanisme significa abnegació, significa honradesa y significa amor á Catalunya.

En Frederich Pujulá, company de redacció, diu que no vol sols l'autonomia dels pobles, sinó la més gran llibertat pera l'individuu. Estudia la ridicula organisació social, deduhintne que'ls estats artificiosos son verdaders tirans del home: l'home aclaparat per la tristesa y la ignorancia y que té de lluytar per la existencia febrosament en mitj d'una naturalesa tota amor. Fa breus consideracions sobre la organisació de la propietat, sobre la significació dels exércits que sols s'emplean pera combatre'l progrés, y acaba, visiblement emocionat (1), saludant als empordanesos federals y catalanistas, en nom propi y en nom d'en Salvatella, que no pot assistir al acte.

L'expresident de la Junta de la *Unió*, en Manel Folguera, parla després. Compara'l desinterés dels catalanistas, qu'ho deixan tot pera predicar sas ideas, ab el jacobinisme dels governants que ni parlar ens deixan. Diu que las últimas dugas crisis donan la mida dels politichs madrilenys. En Sagasta demanant auxili á n'en Romero Robledo, y en Silvela ajuntantse ab en Maura y l'Abarzuza, dos renegats, del partit lliberal el primer y del republicá'l segón. Insisteix en qu'hem d'ésser tolerants ab tots els criteris, puig hem de tenir present que lo primer es lograr la personalitat efectiva de Catalunya, lograr tenir corts catalanas, que un cop tinguém això, ja ho acordarém lo demés. Ara federals y catalanistas deuhen combatre junts al centralisme, y ab més fermesa ara que sembla s'acostan dias de proba, perque sembla que'l catalanisme comensa á fer por. Recorda'l banquet dels Jochs Florals á que assistí en Pi y Margall, qui al brindar ell per l'autonomia de totas las regions d'Espanya y al preguntarli si creya que totas la voldrian, va contestar: «Francament, no hi crech: mes trevallém per la nostra, que las altras ja n'apendrán, y si no n'aprenen pitjor pera ellas.» En Folguera acaba dihent: «Catalans, trevallém tots per l'autonomia de Catalunya.»

En Labernia, de Girona, parla del carácter democrátich de la Catalunya antiga, y diu que aquest carácter deu guiarnos endevant.

Per fi en Roca exposa breument els principis concrets del programa catalanista, insistint especialment en lo que's refereix al reconeixement de la llengua catalana ab carácter oficial, recordant la sentencia de Tácit: «Una llengua del conquistador imposada als vensuts, es una llengua d'esclaus.» Diu que Catalunya té gloriosa historia y que será forta y gran, puig pera progressar no haurá de trepitjar aquella historia gloriosa.

Després proposa, y s'acorda per unanimitat, enviar un telégrama de protesta contra'l decret d'en Romanones.

Tots els oradors foren aplaudits ab entussiasme; al final se'ls hi tributá una ovació.

---

(1) En Pujulá va sentirse indisposat mentres enrahonava y no va poder desenrotllar el seu parlament.

Sols ens resta fer constar el nostre agrahiment als bons amichs de Sant Feliu que'ns han hostatjat ab tanta cortesia, aixis com als socis tots dels Centres Catalá y Federal que ens reberen com á verdaders companys.

NOVAS

No sols caygué en Romanones, com era de preveure dada la indignació general que provocá son funest decret: caygué ab ell tot el ministeri.

Han pujat els conservadors, enemichs declarats del Catalanisme, hereus d'aquell monstre de superbia que tragué'ls furs de Basconia y que cohibí á Catalunya tota expansió regional per medi del tristament famós Hinojosa.

Y qu'en Silvela y'ls seus ne son hereus llegitims, va quedar probat l'última vegada que foren poder, época de crúa persecució pera'ls catalans, com poden testimoniarho'ls de Lleyda que sufriren el jou d'en Martos O'Neale, y'ls que aqui á Barcelona trevallaren infructuosament pera obtenir del govern el concert económich.

Res hi ha bastat, no obstant, pera matar las hermosas ideas catalanistas que, mal que pesi als del centre, han de salvar á Espanya, puig ellas s'imposarán en tot el territori espanyol, com tingué ocasió de dir al Congrés el señor Doménech. Els catalanistas cada dia son més, y sos enemichs cada dia están més desacreditats. ¿Apendrán? Ho dubtém. ¿Obrirán els ulls á la rahó? Els cegos per més que els duguin oberts no hi veuhen: aixis els hi passa als mals governants que portan á Espanya fatalment al abim.

—

A infinitat de protestas ha donat lloch el funest decret d'en Romanones aqui á Catalunya: peró ademés motivá actes com el de la importantissima entitat «Cambra de Comers», á que's fa referencia en els segúents paragrafs que llegirem en *La Renaixensa* del passat divendres:

Volen los unitaristas aixamplar dins de Catalunya'ls dominis y'ls drets de la llengua castellana en detriment de la nostra parla natural: y un día es l'Academia Médica, y un altre la Cambra oficial de Comers, y á no trigar molt totas las entitats genuinament catalanas que van deixant enrera la llengua de Cervantes, y colocant al lloch de distinció que indiscutiblement li correspón la d'en Verdaguer.

La «Cambra oficial del Comers, de la Industria y de la Navegació» de Barcelona, ha publicat de nou son reglament: peró aixís com en anys passats se servía exclussivament de la llengua castellana, ara, ab més bon acort, s'ha presentat al públich parlant com parlan los fills de la nostra terra, y salvant las exigencias de las relacions comercials que son un dels seus principals objectes per medi d'una traducció feta en llengua castellana y unida al seu original catalá.

La preferencia qu'ha donat la Cambra de Comers á la llengua catalana diu molt en favor del bon criteri de tan important societat, y la repetició d'actes com aquest fa esperar aconteixements favorables pera'l proxim reconeixement de la nostra personalitat.

L'exemple's propaga y porta trassas d'acabar d'una vegada ab la ridícula costúm de parlar entre nosaltres mateixos en una llengua que no'ns es propia.

Felicitém á la Cambra de Comers y traslادém lo fet al comte de Romanones y companys seus de castellanisme.

Res tenim qu'afegir als atinats comentaris de *La Renaixensa*.

—

Pera evitar manifestacions que, dada l'actitut dels naturals enemichs de Catalunya, hagueran pogut suscitar desordres, els diputats regionalistas senyors Doménech y Rusiñol no vingueren directament de Madrid, sinó que s'aturaren en una població del trajecte y arribaren després separadament á Barcelona sense fer pública la noticia de sa arribada.

Ab tot, consti que no per haver deixat de manifestarse ostensiblement, es menys viva la gratitut dels catalanistas. Las paraulas que pronunciá en el Congrés el senyor Doménech en defensa dels drets y aspiracions de Catalunya'l fan mereixedor d'aquesta gratitut, y no'ns dol dirho avuy com no'ns dolgué fer en altra ocasió manifestacions semblants respecte al doctor Robert y al senyor Rusiñol.

—

Els federals catalans qu'anaren á Madrid han publicat un manifest protestant dels resultats de l'Assamblea alli celebrada, en lo que toca al reconeixement de la complerta personalitat y autonomia de las regions, que els catalans defensan d'acort ab el veritable federalisme y ab las doctrinas d'en Pi y Margall.

Nosaltres esperém qu'ab la llissó que acaban de rebre'ls federals catalans, ab las varias que ja tenian rebudas y ab las qu'anirán rebent, s'acabarán de convence de que l'única tasca á seguir es la nostra: trevallar per l'autonomia de Catalunya.

—

A ca'n Parés es visitada aquests dias la tercera exposició anyal de la *Sociedad Artística*, de la qual n'es lo més notable sens dubte un quadro gran d'en Graner (el colocat á la banda dreta del saló), que's distingeix per la segúretat de la execució y per la gran veritat que tot ell respira. El quadro causaria encara major sorpresa si no estessim avesats els barcelonins á veure obras notables d'en Graner.

També en Galwey hi té un paisatje d'un vert gris qu'en nostre concepte ha d'agradar als inteligents: s'hi veu un artista.

L'Urgell está ben representat aquesta vegada. El més gran dels quadros qu'exposa resulta un xich monoton d'entonació, degut tal volta á sas exageradas dimensions. En cambi hi té una marina y un parell de quadros petits en que s'hi troba ben complerta la seva personalitat.

En Vilallonga presenta algunas notas de sol, donadas ab ingenuitat. En aquest sentit son lo més recomanable de la exposició.

Dels restants quadros poch cal dirne, puig son bastant adotzenats. Els paisatjes d'en Tolosa'ns semblan molt vulgars; no resultan obra artística, y lo pitjor es que n'hi há molts. En Román Ribera sab de pintar, peró no's mostra en aquesta exposició a l'altura d'ell mateix. En Tamburini continúa ab sa *distinció* de sempre (diguemho aixis pera surtir del pas). En Malagrida, com sempre, tan bona persona, y... prou. Ja hem fet la crítica de la exposició, que, deixant apart las obras esmentadas al principi, no es gran cosa.

—

La comissió de teatres del «Ateneu Barcelonés» va participarnos qu'está organisant varias vetlladas ó representacions, en las que's donarán conferencias explicativas de las obras que's posin en escena. La primera vetllada haurá tingut lloch la nit passada en el teatre Principal, representantse *La escuela de los maridos*, de Moliére, traducció de Moratin, y *Las castañeras picadas*, de Ramón de la Cruz, havent donat en Amadeu Hurtado una conferencia sobre «L'acció social del Ateneu en el Teatre.» Seguirán altras vetlladas, representantse *La risa de Grecia* d'en Marquina, y *Hedda Gabler* de Ibsen. També's tractá de donar á Romea una representació de la darrera obra d'en Guimerá.

Els socis podrán adquirir *vales* ab considerable rebaixa per'aqueixas funcions, en las que (segons diuhen els organisadors) se descendirá fins als més petits detalls pera que la impresió artística sigui complerta.

—

Caldria saber d'una vegada si, ab l'actual suspensió de garantías, las campanyas legals son penables fins al punt de qu'hagi d'ésser considerat y tractat com á criminal qualsevol persona honrada que professi las ideas catalanistas. Hem de saber si l'ésser catalanista es lo mateix pera l'autoritat que l'ésser separatista: y dihém axó, perque la setmana passada fou detingut, enmanillat y portat á la presó com si fos un lladre ó un assessi, nostre company de Catalanisme en Joan Baptista Fonta, per haver fixat en llochs públichs uns pasquins en els que no hi havém sabut veure cap concepte atentatori á las lleys, á la patria ni á las bonas costums, per més qu'algún periódich, sens dubte atenentse als informes de qui li doná la noticia, digués qu'eran separatistas els tals pasquins. Nosaltres sols sabém que'ls mateixos pasquins tenian perfecta circulació legal temps enrera, y que sa venda estava anunciada en els periódichs locals. Lo que no sabém es á qué aténdrens respecte á la seguritat individual després d'aquesta detenció, que desitjém sia curta pera'l senyor Fonta, si es que al surtir aquest número no ha sigut encara posat en llibertat.

—

La societat del *Mercure de France* acaba de publicar l'obra d'en Remy de Gourmont *Le Problème du Style*. En aquest nou llibre del autor de la *Culture des Idées* y del *Chemin de Velours* s'estudian las condicions segons las quinas se desenrotlla naturalment la facultat d'escriure. En Remy de Gourmont mostra que la veritable escola del estil es la vida, la observació, l'atenció; que l'estil d'un escriptor está en estreta relació ab la fisiologia, la sensibilitat general, l'exercici de tots els sentits y particularment del sentit visual.

Escrit á propósit d'un'obra de carácter universitari sobre'l mateix assumpto, *Le Problème du Style* está redactat ab un to viu que fa sa lectura atractívola.

Al final del volúm s'hi troban uns estudis sobre la nova poesia y sobre l'art nou, y varias observacions referents á las qüestions tractadas en la *Esthétique de la Langue française*.

En Remy de Gourmont ab aquest llibre acredita una volta més sas grans qualitats d'escriptor y crítich profond.

—

Nostres amichs els senyors Alfred Riera y Fills han publicat el cartell-anunci de «Ovolecithine Billon». Es aquest cartell, obra de l'Alexandre de Riquer, molt elegant y ab ell s'acredita la má mestra d'en Riquer pel bon gust de l'alegoria, la correcció del dibuix y la sumptuositat y armonia dels tons.

—

Altras publicacions rebudas:

Mistral, per Alfons de Lamartine, traducció catalana de Joan Rosselló. Es aquesta antiga obreta d'en Lamartine una entussiasta salutació al autor de *Mireio*, á qui l'eminent poeta francés augura dias de gloria havent llegit aytal poema del gran felibre de la Provensa. La traducció té tot l'encis que caracterisa l'estil d'en Joan Rosselló, un dels bons prosistas mallorquins, qui, al final, hi acompanya varis altres ensaigs de traduccions y algún quadret original. Ha sigut publicada aquesta obra per la Biblioteca del *Diario de Mallorca*.

El Santo Evangelio según Marcos, traduhit del text grech y publicat per la «Societat Biblica Trinitaria», 25, New Oxford, Street, London, W. C., que té sa casa representant única á Espanya en el carrer de Pere III, número 39, Figueras.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

Any IV de JOVENTUT

El día primer del proxim any entra JOVENTUT en el quart de sa publicació. Las campanyas realisadas per aquest periódich, la independencia ab que, dins del credo autonomista, ha emés francament sas opinions en tot ordre d'ideas, li han aportat las simpatías del poble catalá, de tal manera qu'avuy JOVENTUT, com á periódich catalanista lliberal, per virtut de la personalitat que li ha volgut reconeixe'l públich, no's veu en el cas de fer ja cap reclám. Tothóm ens coneix, tothóm sab que aquest semanari es camp obert á totas las ideas, y lo qu'hem fet es garantía de lo que ferém, tant dintre la Unió Catalanista com dintre la esfera del art y de las lletras.

JOVENTUT se publicará durant l'any 1903 en la mateixa forma que fins ara, això es, repartint setmanalment á sos lectors, ademés del número ordinari que consta de 16 planas, altras 16 planas de folletí enquadernable, ab el que aném enriquint la Biblioteca de JOVENTUT, que compta ab obras dels més eminents autors catalans y extrangers. De tant en tant, com de costúm, publicarém, segons ho exigeixin las circunstancias, números extraordinaris de carácter artístich, primorosament ilustrats, en obsequi als suscriptors.

Pera l'any vinent podém oferir els noms dels següents autors, que son la mellor garantía de las obras que publicarém en nostre folletí:

AUTORS CATALANS:

JOAQUIM RUYRA

JOAN MARAGALL

VICTOR CATALÁ

AUTORS EXTRANGERS:

BJORNSTJERNE BJÖRNSON

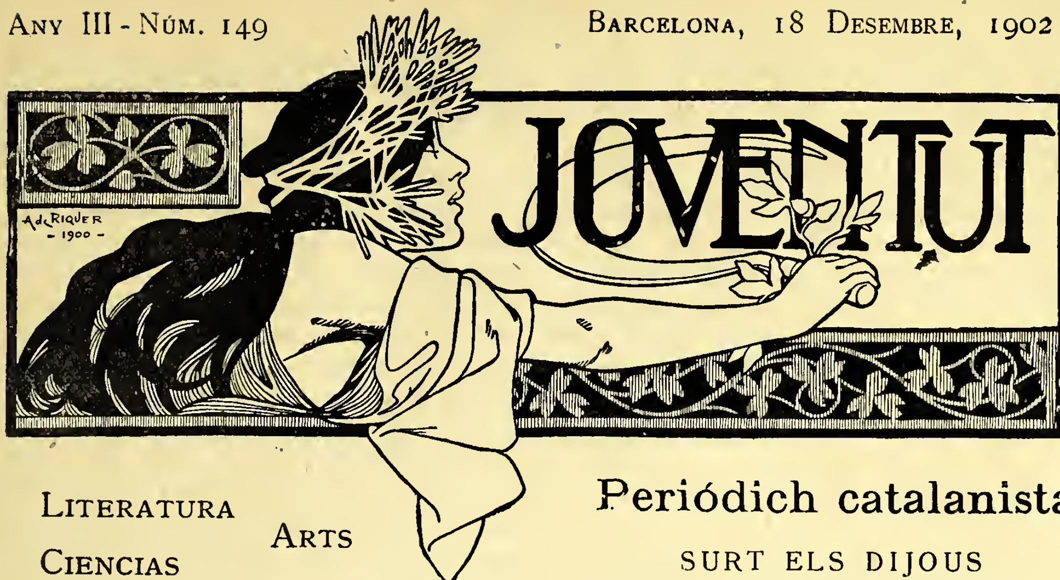
ALFONS DAUDET

JOSEPH L. PAGANO

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

CATALUNYA:	Un any..	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:	Un any..	9	»
EXTRANGER:	Un any..	10	Franchs.
Número corrent..		20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins..	40	»
»	» sense folletins.	25.	»

ANY III - NÚM. 149 BARCELONA, 18 DESEMBRE, 1902

LITERATURA
CIENCIAS
ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

QUATRE PARAULAS SOBRE'LS CONCEPTES DE LLIBERTAT Y TOLERANCIA

Llibertat y *Tolerancia:* heus aquí dugas paraulas que casi bé sempre apareixen juntas en discursos y escrits, y que moltas vegadas, més que com á paraulas semblantas, s'emplean com si la Tolerancia fos una conseqüencia de la Llibertat, essent aixis que, á nostre entendre, son paraulas que representan dos conceptes antagónichs.

No pretenèm pas atribuhirnos la paternitat d'aquesta afirmació, tan eloqüentment proclamada y defensada pel gran Mirabeau en son célebre discurs contra la tolerancia de cultes y en favor de la complerta llibertat: lo que nosaltres pretenèm es recordar de nou l'antagonisme dels dos conceptes, avuy que no's pronuncia discurs ni s'escriu article de tendencias lliberals en que no vagin de costat la Llibertat y la Tolerancia, ab tot y que la paraula *Tolerancia*, dintre del estricte criteri lliberal, s'hauría d'esborrar del diccionari: perque'l que tolera no fa més que *perdonar la vida* á lo tolerat; la Tolerancia suposa un poder que *pot no tolerar*, que tolera per caritat; y'l predicar la caritat, la tolerancia, un afiliat á escolas lliberals, es una falta de conseqüencia imperdonable. Un lliberal no pot tolerar: lo que deu fer es *respectar*.

La Tolerancia humilia al tolerat; perque suposa'l débil que subsisteix per condescencia del fort. El respecte no rebaixa á ningú, el respecte ho ennobleix tot perque tot ho iguala, tot ho nivella, tot ho dignifica. El respecte es la llegitimitat de totas las manifestacions humanas, el respecte es un concepte sense'l que la Llibertat veritable no's comprén: perque'l respecte á las manifestacions de nostres consemblants es la garantía de la Llibertat.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ.

Á LA JUNTA MUNICIPAL DE BELLAS ARTS

A propósit de la Exposició d'Art Antich

Es de justicia qu'alabém ab entussiasme á la Junta Municipal de Bellas Arts y á las personas que s'hi han agregat per'ajudar á la Exposició d'Art Antich. Han fet un gran bé ab la present Exposició, ahont hem pogut admirar nostra pintura mitjeval y extraordinaris exemplars d'art sumptuari, com els tapits de Girona y Tarragona, el *talem de las bruixas*, el Sant Jordi de l'Audiencia, las dalmáticas alarbs, els brodats inglesos, etc., etcétera.

El públich no ha respost com era de desitjar, mes en cambi s'ha pogut fer un concurs digne de lloansa, que servirá molt á la cultura dels artistas que hi pendrán part, y qu'enriquirá'l Museu de Reproduccions.

Complerta l'obra de justicia d'alabar la bondat del fet, hem de passar á la critica de lo que no s'ha fet ab prou cuydado. Primerament, ens ha extranyat no véurehi obras de las coleccions del senyor Bonfill, del senyor Vilallonga y altres que podian dur son contingent d'exemplars notables. Segonament, ens ha extranyat que's coloquessin escampats en diferentas salas ó compartiments fragments de retaules que pertanyen á una mateixa serie. Y tercerament, no'ns expliquém el que no hagi surtit el catálech després de dos mesos y mitj d'ésser oberta la Exposició. Las etiquetas que penjan de las obras, quan se poden llegir, donan una instrucció molt relativa, y contenen no pocas inexactituts.

Podrian seleccionarse molt més las obras de pintura del Renaixement, y en cambi destinar un'altra sala als retaules que ningú ha pogut veure per estar sota de las finestras.

Mes deixant apart aquestas deficiencias relativament insignificants, creyém que la Junta de Bellas Arts y l'Ajuntament mereixen un aplauso encara que no han acabat la tasca. S'ha dit y s'ha repetit que aqui careixém de cultura, y s'hauria de fer un esfors pera que això no's pogués dir més.

Deixantnos guiar per nostre sentiment, ens sentim irresistiblement atrets per las obras artisticas antigas, sobre tot per aquellas que, consideradas en conjunt, ens despertan la imatje d'una gran Catalunya ¡tan diferenta de la d'ara!

La d'ara potser es més rica; potser moralment es més pobra. Ab tota sa riquesa material, es més pobra de bon gust y de sentit artistich. Ab tots sos diners, ab tots els milions que sols á Barcelona existeixen, es desconhortador pensar que no's fará un esfors pera que quedin definitivament aqui tantas joyas. L'obra d'art antiga tendeix á emigrar dels paissos incultes ó pobres com el sol tendeix á la posta, com els queviures tendeixen á las grans ciutats. Al extranger senten la necessitat d'aquest aliment y á pes d'or se'l procuran; l'obra d'alguna importancia que cau á Fransa, á Inglaterra, á Alemanya, ja no torna á veure la llum del seu país; Italia no deixa surtir res de son territori, y als Estats Units destinan cantitats fabulosas á formar sos museus.

Las adquisicions fetas pels extrangers aqui á Espanya son tantas, que poch podrian comptarse, y continuament van buscant obras pels recons més llunyans é ignorats.

Aqui las obras de més valua están en mans de coleccionistas, en las catedrals é iglesias y en alguns gremis.

El coleccionista, en us d'un dret indiscutible, sempre acaba per vendre; ó perque's cansa de lo que té, ó pera fer novas adquisicions, ó senzillament perque necessita quartos. Vegis lo passat ab las coleccions Estruch, Vidal y Quadras y Miquel y Badia.

Las catedrals conservan bé ó malament lo que tenen; y las iglesias y parroquias pobras, sobre tot á fora ciutat, com tenen poca assignació y necessitan fer obras, casi sempre treuhen recurs dels objectes antichs, joyas, robas, pinturas ó esculpturas que tenen retiradas del culte y á voltas arreconadas per las golfas ó quartos de mal endrés, y á las qu'en sa ignorancia concedeixen escassa estima. Els marxants cada any fan sa requesta y son corresponent viatjet á Paris á colocar el *género*.

Y'l poble's va despullant de tradició.

Hem sentit á parlar de desaparicions qu'esgarrifan d'un rich frontal d'altar d'un poble d'aqui á la vora, d'una capa abacial que té la propietat miraculosa de reduhir sa extensió, d'un preciós llibre d'horas del temps de

Alfons V, de custodias y calzes y brocats fets reproduhir y venuts, d'un tern del temps dels Reys Católichs, etc., etc. Hem sentit á parlar de retaules serrats y estellats pera ferne foch, de tapissos tallats ó arreconats á las golfas, y nosaltres mateixos hem vist altars sota una gotera que'ls malmetia. Naturalment, no tenim probas, ni la certesa absoluta, de tot lo qu'hem sentit á dir, peró ho creyém molt possible desde'l moment que'ls terns, creus, missals, etc., de propietat particular, han de haver surtit d'un lloch ó altre.

Del retaule de Sant Cugat que á principis del sigle XIX n'existían tots els fragments, ara veyém cóm no més ne queda un sol tros.

Al considerar aquesta gran desfeta, aquest escampall d'obras nostras, n'hi há pera escruixirse y protestar ab un plany etern contra tanta deixadesa per part dels que podian y devian evitarho.

Y encara fa més tristesa'l pressentiment de lo qu'anirá succehint. Estém segurs que si no s'hi posa remey, dintre deu anys haurán disminuhit tant las nostras antiguitats, qu'haurém de renunciar per sempre més á tenir un regular museu.

Y es ben cert que no n'hi há prou ab que'ls senyors bisbes donguin ordres severas contra la venda, puig hem sentit á dir que, pera fugir d'un apuro, s'ha arribat á simular un robo.

Pera fer quelcóm de práctich y convenient pera tothóm, foram partidaris de concentrar las obras antigas en poblacions de certa importancia, formantne museus.

Perque ¿qué hi componen á Sant Cugat del Vallés, per exemple, la taula de la *Degollació del Sant*, la capa del abat Viura y alguna altra antiguitat que hi há? Allí ningú pot apreciarlas, y si algún foraster demana per véurelas, naturalment ho té de fer ab pressas, perque'l qu'ho ensenya té altra feyna. Y las taulas de Sant Vicens ¿qué hi fan á Sarriá? ¿Qui s'hi delecta? ¿Y á Granollers, y á las Escolas Pias? De tant en quant algún capellá, entre res y res, hi deu pegar una ullada distreta.

No volém dir ab aixó que tots els capellans careixin de cultura artística, pero si qu'estém convensuts de que son en gran majoría els ignorants en art.

Ademés, fent lo que creyém deu ferse, no's perjudicaría á ningú y en benificiaría tothóm, puig no es pas igual veure obras escampadas, dins de sagristias sense condicions de llum ni d'espay ó dintre d'altars foscos, ó bé veuren moltas de reunidas ab bona colocació y podent pendres tot el temps necessari pera estudiarlas y fruhirlas. Aixís ho entenía'l difunt bisbe doctor Morgades, d'agradable memoria, al fundar y organisar el Museu Episcopal de Vich, ahont s'hi poden delectar els de fora y'ls de dins, els capellans y'ls seglars.

L'aspecte exterior del culte católich, el modo de sentir l'art religiós ha anat cambiant ab el temps, y'ns es ja difícil imaginarnos la misteriosa iglesia mitjeval de grandiosas y ombrívolas naus, ahont entre'l fum del encens, el xiuxiuheig dels resos y'ls acorts majestuosos de l'orga s'oviravan per tot retaules ricament daurats ab las tristas y esllanguidas siluetas dels sants; el cadavérich y espectral Sant Crist de llarga y negra cabellera, tétrich y esferehidor á la llum de las atxas sostingudas per ferrenys candelabres; las llantias tremolosas brillant com fochs follets dins la penombra que produheix la escassa llum que logra traspassar las coloridas vidrieras dels finestrals, y'ls sacerdots oficiant revestits d'afiligranadas casullas y dalmáticas ostentosas, ab las creus esmaltadas, ab els sagraris y calzes de riquíssim metall.

L'aspecte artístich del culte ha degenerat, y'ls sacerdots, avans tan atents á aquestas exquisitats del bon gust, han permés la entrada al temple á un art *de relumbrón*, no més bo pera enlluhernar á las vellas xarugas. Ab tot no l'anyorém aquell temps; lo passat, passat; mes no cal oblidarlo y deixarne perdre fins el rastre; cal que aquellas obras serveixin de caliu pera fer foch nou quan convingui, y quan no, guárdinse piadosament com preuhat recort de familia; y per aixó y perque ditas obras tampoch conservan la frescor y enteresa necessarias pera estar en actiu servey, perque'ls mateixos capellans las arreconan y deixan que'l temps y la humitat las espatllin si per cas no se las venen, es per lo qu'estimém necessari que vagin á parar á un museu.

Nostre excelentíssim Ajuntament ha pressupostat una cantitat per'adquisicions y pera

acabar el Palau de la Reyna. Creyém que hi há la idea d'edificar quelcóm en el parch que serveixi de Museu de pinturas. Ho trobém molt bé, pero no n'hi há prou. Lo primer, lo peremptori, fora avensarse á adquirir tot lo que's pogués de verdader valor artistich, prescindint de lo que no més el tingui arqueológich (com cerámica greco-romana, qu'abunda per tot arreu y's presta á mistificacions). Pera tals adquisicions tenia que presupostarse una gran cantitat encara qu'hagués de ferse un empréstit, perque com hem dit avans, de dia en dia s'escapa la ocasió, y prompte ab tot l'or del món no s'hi será á temps.

Hi há un altre medi que no més demana bona voluntat. Deixant apart diferencias, podrian entendres l'Ajuntament y la Diputació pera trevallar de comú acort é influhir, pregar y ajudar al senyor bisbe pera que fundi un Museu Episcopal, y al mateix temps instar á totas las altras Diputacions y Ajuntaments importants de Catalunya pera que fessin lo mateix, pera que interessessin també als corresponents bisbes en la organisació de museus. Encara més: si aixó pogués dar resultat, fora precis que nostres diputats demanessin al govern una lley semblant á la de Italia, prohibint la surtida d'obras antigas de la Peninsula sens un permís especial.

Aixó creyém que deuria ferse pels que poden, y á n'aixó hi tindriam de contribuhir tots els qu'estimém la tradició artistica de Catalunya.

Sebastiá Junyent.

AL ROSSINYOL

Quántas voltas t'he sentit
y he quedat embadalit
ohint tas gayas passadas!
Quántas voltas t'he sentit
cap al tart de las vespradas!

Bon rossinyol, ves cantant;
ves cantant, que'l teu bell cant
alegre ó trist, aconsola;
bon rossinyol, ves cantant,
sigas lliure, vola, vola.

Cada nota del teu plant
un recort trist va enfonzant
que l'oblit empeny y esborra;
cada nota del teu plant
una pena més ensorra.

Canta, canta rossinyol;
els teus cants son de consol
pels que's migran d'anyoransa;
canta, canta rossinyol,
que'ls teus cants son d'esperansa.

Transportan al infinit,
á n'aquell verger florit
hont las rosas may s'hi moren,
transportan al infinit
hont els somnis may s'esfloren.

—

Quántas voltas t'he sentit
á ple sol ó en clara nit
boy trescant per boschs y pradas!
Quántas voltas t'he sentit
en mas llargas caminadas!...

Bon rossinyol, ves cantant;
ves cantant, que'l teu bell cant
té un jayent dols que aconsola;
bon rossinyol, ves cantant,
sigas lliure, vela, vola...

Jaume Terrí.

LA CORRANDA DE LAS HORAS

Som jovas y vellas
y en dansa impassible vivím;
som jovas y vellas,
eternas anellas
que'ls días als días uním.

Som flors de breviari,
ressecas y flonjas ensemps;
som flors de breviari
que fem un rosari
llegint en el llibre del temps.

Som fulls evangélichs
estesos demunt d'un altar;
som fulls evangélichs,
ab resos angélichs
qu'oscilan y'ns fan oscilar.

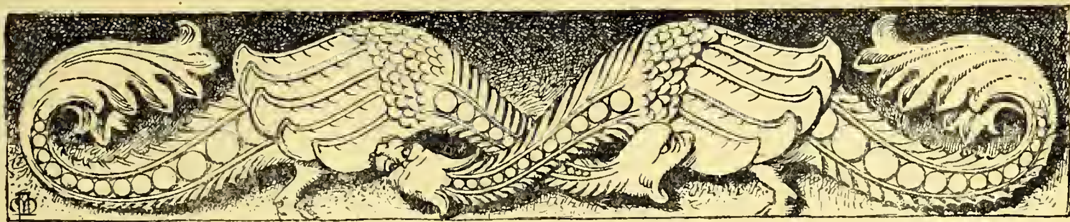
Som cordas incertas
d'un'arpa sospesa en l'espay;
som cordas incertas,
somniosas, despertas ..
—cansons en armónich esplay.

Callada'ns escolta
la vella centuria que mor;
callada'ns escolta
la terra que volta,
sentint un nou cicle d'amor.

Ab nostras sardanas
els péndols avansan cantant;
ab nostras sardanas
las pensas humanas
llurs ansias d'avens van copsant.

Som jovas y vellas
y en dansa impassible vivím;
som jovas y vellas,
extranyas ponsellas
que may, sota'l temps, ens marcím.

Pere Prat Jabal-lí.

LA LITERATURA Á ROMA

IV Y ULTIM. — JUVENAL Y TÁCITUS.

ASQUÉ Juvenal l'any 42 de J. C. á Aquino; passá gran part de sa vida en exercicis de declamació en las escolas dels retórichs, y després se dedicá á escriure sátiras, fins al número de setze. En ellas ataca als poetas, als hipócritas, y á tots aquells que, en son concepte, eran la rémora de la societat de son temps. Se l'ha comparat ab Horacius, haventlo molts preferit á n'aquest. Juvenal té lo que falta als carácters débils en las épocas de tiranía, en las qu'es molt perillós tenir opinions propias; té clar judici, emoció, passió per tot lo gran y noble, y horror trágich pera'l crim; y després la rialla venjadora, la sátira que castiga, el sarcasme qu'atuheix. Juvenal té personalitat ab risch de sa vida; es un valent. Son cor batega per la justicia, y s'infla d'enuig devant de la corrupció. Tonant sobre l'Imperi romá envilit, sembla un'áliga al aguayt d'un cau de reptils. Cayent demunt d'ells, els trosseja á tots, de Nerón á Codrus, desde'l César al poetastre. Es un Isaias llati fulminant el llamp de sa sacra ira contra la gran bagassa. Si pera'l primer aquesta era simbólicament Babilonia, Juvenal la troba realment en Messalina. Dins d'ell batega l'ánima heroica de las fortas Repúblicas ja desaparegudas; en son esperit concentra la d'Esparta y la d'Atenas, ensemps que la de Roma. Satirich com Sófocles, es sever com Licurgo. Y sa lira té tots els tons alts y nobles pera confondre la infamia y la baixesa. Es elevat, auster, seriós, just y brillant com un llampech, inexorable com un llamp. Sa gracia satirica es punyenta, dura, aspra, peró en ella hi há quelcóm d'épich y molt de venjador. Sas hipérboles son sentencias, sas invectivas dictats de la justicia. L'incendi de sa imaginació crema als tirans y sas corts corrompudas, y d'aquest incendi'n surten llamps de llibertat, de probitat, d'heroisme. Son estilet fereix sempre la pústula malsana; aixó quan no fa petar el fuhet de las Furias; tant el fa voltejar y ab tanta pressa, que casi á un temps sas xurriacadas cauhen per totas parts, á dreta, á esquerra, sobre'ls mal patricis, sobre'ls magistrats venals, sobre'ls falsos genis, sobre'ls libertins y'ls ociosos, sobre'ls Césars y sobre la plebs; per tot arreu s'ouhen sos brunzents xiulets; sas xurriacadas espetegan com una calamarsada contra las teuladas dels més alts edificis.

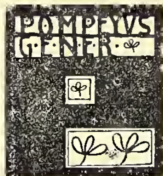
Tácitus, nat l'any seixanta de J. C., escrigué las *Historias*, els *Anals*, la *Vida agricola*, la descripció de Germania y'l diálech *De causæ corruptæ eloquentie*. Sols resta una petita part de sas obras. Sas *Historias* ocupavan un espay de vintivuyt anys, aixó es, desde'l 69 de nostra Era fins al 96, y únicament s'ha conservat el 69 y una part del 70. Els quatre Emperadors Tiberius, Calígula, Claudius y Nerón, quals fets se relatan en els *Anals*, quedan el primer y l'ultim casi complerts. Tácitus se proposá escriure la historia d'altres Emperadors, peró no arribá á executar el projecte.

No están tots els critichs d'acort ab el mérit de Tácitus. Els uns diuhen qu'es obscur y aspre en l'estil, y que son llenguatje no es gayre culte; altres, que's delecta pintant ab negres colors el llinatje humá; altres, finalment, arriban á suposarlo visionari. Aixís es que'ls gramátichs escrupulosos l'han desterrat de sas classes, els escriptors nimis el miran ab desdeny, y'ls critichs ab recel. Sols els republicans y'ls filosops l'adoran.

A nostre modo de veure, Tácitus es el ver historiador recte que judica ab severitat á son temps depravat pel cesarisme. La llibertat expirant s'encarna en ell y puja al tribunal embolicada en sa mortalla com á toga, pera citar á la barra als tirans. Es l'ánima de la República llatina la que parla per sa ploma. L'inspira'l mateix alé de justicia que á Juvenal. Juvenal condempna, Tácitus castiga y marca. Desde sa cadira *curula* fixá en la picota la ignoble figura dels horribles Césars: Tiberius, Calígula, Claudius, Nerón, els quatre grans tirans. El llibre de Calígula'l

feren perdre'ls imperials. Cómodus feu tirar á las feras á un que'l llegía. Fins després de sa mort, Tácitus espantava als malvats Césars.

Assistint als espectacles d'una humanitat crudel y depravada per l'Imperi, descriu els fets culpables ab tota sa cruesa y os deixa que'n tregueu la conseqüencia. Domicianus el desterrá, y fou lógich. Els homes com Tácitus son un perill pera'ls governs déspotas. Sa ploma marcava indeleblement la espatlla dels emperadors criminals. La frase del gran repúblich té la concisió del ferro rohent. La marca que deixa perpetúa la infamia del marcat, y no s'esborra may.

«NARVAEZ»

DE B. PÉREZ GALDÓS

Sense modificar en lo més minim nostra opinió al apreciar las dificultats qu'ofereix l'escriure *Episodios Nacionales* pertanyents á l'época del 1833 en avant (parlant del Estat espanyol); sense cambiar el concepte que'ns mereix el gran novelista y autor dramátich Benet Pérez Galdós; atenentnos á sas condicions com historiador contemporani, que ja exposarem al parlar de *Bodas Reales* y *Tormentas del 48*, hem de reconeixe, y aixis ho reconeixém palesament, que'l segón volúm de la quarta serie de *Episodios Nacionales*, titulat *Narváez*, resulta molt superior al anterior *Las tormentas del 48*. Y resulta superior no tan sols en sa part histórica, sinó, y molt més encara, en sa part novelesca.

En sa part histórica'ns presenta y descriu de má mestra'l tipo d'en Narváez, *el buey liberal*, fentnos coneixe especialment son carácter y sa vida particular; dibuixa també ab bastanta justesa, per més que resultan esfumats, molts altres personatjes politichs de l'época; mes al tractar de certs fets, passa bon xich com per sobre de brasas, sense concretar ni enfondir com es son dever.

Apuntats, y no més, están la expedició á Roma y la influencia y conspiracions dels elements *reaccionari-absolutistas*, que fins lograren imposar per pocas horas el ministeri Cleonard-Manresa, denominat Fulgencio-Patrocinio (un escolapi y una monja) y que meresqué de sos contemporanis el calificatiu de ministeri *relámpago* per sa poca durada (unas vintiquatre horas). Y dihém apuntats perque no están prou explicats y bé valia la pena de parlarnos d'ells detingudament, ensemps que de sas causas y conseqüencias. De la reyna mare y son marit, d'Isabel II y son Francisco, si no recordessim lo llegit en la historia contemporania, no'ns ne fariam pas cárrech. Lo mateix podém dir de las intrigas de dins y de fora del palau real.

Creyém, no obstant, qu'en els epissodis següents veurém omplerts molts buyts, si no tots.

Narváez es superior al anterior epissodi en aquest aspecte, perque'ls personatjes están més ben retratats (sobre tot en Narváez), y perque dels fets, encara que sols apuntats, anant el llegidor guiat ja, pot fersen cárrech.

En quant á sa part novelesca, es aquest epissodi un bon xich superior á molts altres, y sentim en l'ánima que'l mestre no hagi aprofitat lo qu'en ell ha escrit y lo qu'en cartera deu tenir pels que vindrán, pera donarnos una novela de las sevas que tant y tant fan fruhir nostre esperit, ensemps que aumentan, si cab, l'aureola qu'al nom del autor acompanya.

El viatje de nuvis del protagonista y de la seva muller María Ignacia; sa arribada á Atienza; la rebuda que'ls hi feren, y sa estada en dita població, son las planas que més se fan admirar d'aquest volúm.

Es per demés notable'l desvetllament de l'ánima de María Ignacia llensant de sobre seu la disfressa que li havian imposat sos pares y familia, surtintli al defora, hermosa é inteligent, en mérits del matrimoni, al fruhir de sa llibertat y al respirar una atmósfera bon xich diferenta de la petita y empestada que embolcalla á sos antepassats. La seva ánima, al fugir de la gabia paterna, respirá un ambient nou, y alashoras se desvetllá per complert del vell son en que dormia desde sa infantesa, y pogué ferse cárrech del món que la rodejava avans y després, y fer atinadas observacions y convertirse en bona companya de son marit.

En Atienza'ns fa coneixe en Pérez Galdós á un gran home, Ventura Miedes, gran cor, sabi de poble, rata de biblioteca y que sols se dedica á vells estudis históricos, darrera dels que's torna pobre y boig.

Y á més se troban altres personatjes que semblan vers retalls de la realitat, com la mare del protagonista, veritable imatje del vell esperit del poble espanyol, católica de ánima, religiosa per temperament, que voldría la reposició del Papa en son regne terrenal mercés á la intervenció del exércit espanyol, perque, segons ella, *en premio de haber salido á su defensa, el Señor nos dará la paz en todo lo que resta de siglo, y si me apuras, por el que viene...*; el campetxano y aixerit rector, el *calavera* y cacich alcalde del poble, etc., etc.; y'ns presenta també una familia notable per demés, la Ansúrez, barreja de gent mitj honrada, mitj criminal, ahont cada hu es un veritable tipo en son género,

sobressurtint el quefe de la familia y sa filla, la feréstega, hermosa y descuydada Lucila, de la que's diu en l'obra *que si mucho le falta de ropa, otro tanto le sobra de orgullo. No he visto mayor recato, ni menos tela en lo que debe taparse. Es que ahora viaja en calidad de estatua, y como tal no repugna el desnudo, ni se deja querer.* Y de qui, en sa última malaltia, ne parla'l gran Miedes en els següents termes, dirigintse al rector Taracena y al alcalde:

Tú, pastor Taracena, me declaras la guerra porque me has visto perdidamente enamorado de la hermosa *Illipulicia*, hija del rey *Zuria* ó *Zuri*, que á mi parecer es familia que ha venido de la *Troade,* vulgarmente Troya, destruída por los griegos... *Teucro* engendró á *Tros*, y *Tros* engendró á *Ilo*, fundador de aquel pueblo, al que dió el nombre de *Ilium*. De allí procede esta preciosa niña, quien de sus abuelos tomó el dulce nombre de *Illipulicia*, que es como decir *Estrella del Reino*. A esta divina estrella insultaste tú, clerizonte, diciéndonos que no se había lavado desde que á nado pasó el río Scamandro para venir aquí. Tú si que no te has lavado, sucio, desde que te echaron el agua del Bautismo... Pues el bellaco de nuestro alcalde te dijo: «Juan, ¡vaya una hembra! ¡Y es de la casta fina de amas de cura!... Tu te echaste á reir como un sátiro, y yo que oí estas infamias resolví amar á Illipucia y hacerla dueña de mi albedrío para defenderla contra vuestras artes seductoras .. Atreveos, disolutos; acercaos, viciosos. Rabiad, rabiad, que vuestra no ha de ser, aunque vengáis con todas las redes y anzuelos infernales... Los cuernos del dios Ibero la protegen. . y el cuerno sacro soy yo, yo, Buenaventura Miedes. Illipulicia es la virginal sacerdotisa, la diosa casta, en quien está representada el alma ibera, el alma española... Ella es mi dama, ó como quien dice, mi inspiración, ó llamémosle musa, y siendo ella el alma hispana y yo el historiador, engendraremos la verdadera Historia, que aun no ha salido á luz. Y como la Historia es la figura y trazas del pueblo, ved á Illipulicia en la forma de pueblo más gallarda... Sabed que todo pueblo es descalzo, y que la Historia es más bella cuanto más desnuda, y cuanto menos etiqueta de ropas ponemos sobre su cuerpo...

En Pérez Galdós, al crear els hermosos tipos de Lucila y de son filosop pare, el ferm é inteligent trevallador perseguit é impossibilitat per las lleys y las arreladas preocupacions, ha estat verament inspirat com á poeta, consciensut y acertat com á veritable pensador. En la descripció d'aquesta familia y en la presentació de sos personatjes, ens ha recordat al autor de *Los Condenados*. Aixis es com ens agrada'l mestre.

Després de las notables planas de la mort d'en Miedes y de la tornada á Madrid, veyém decaure un xich la part novelesca, conseqüencia de l'arribada de la histórica, que rebaixa indubtablement á'n aquesta. Sols de tant en tant surten brillants guspiras, fillas de l'ánima ja desperta de la simpática Maria Ignacia, que'ns recordan las planas ja llegidas.

Ab verdadera ansia esperém el nou episodi, no per lo que'ns pugui dir en quant á historia, sinó per sa part novelesca, que tan bé, á nostre entendre, queda apuntada é indubtablement deurá continuar.

TEATRES

La dicha ajena.—Crónica

Els germans Quintero han demostrat una vegada més ab *La dicha ajena* que posseheixen notables qualitats pera la comedia de costums, mes no logran ferla. Observan bé, peró observan lleugerament els tipos y las costums modernas. Psicológicament, cap dels seus personatjes té consistencia; tots son tipos de comedia més ó menys carregats. En sas obras, contrastant d'un modo extrany, hi trobém figuras de carn y ossos é hi trobém tota la gama dels clixés consagrats per la convenció fins als més acaricaturats. En el fons no hi veyém may un tipo verament humá. L'afany de fer riure, qu'arriba á ésser en els graciosos autors una verdadera monomania, triomfa en ells, resultantne que fins els tipos millor apuntats acaban per semblarnos verdaders ninots de *guardarropía*. Els germans Quintero segueixen creyent encara avuy que pera fer riure no hi há res com lo convencional, y seguint tan equivocat criteri comprimeixen ab motllos vells y gastats las sevas espontanias impresions de vida. Els seus bocets semblan frescos y originals: els seus quadros, un cop llestos, resultan encarcarats y mal farsits.

En sa última comedia hi endeviném per part dels autors l'intent de presentarnos dos tipos ben humans: el missántrop y'l filántrop lluytant ab la realitat de la vida; y en l'ánima del primer hi endeviném tot un drama ben punyent. Mes els autors ja en el mateix prólech — l'obra consta d'un prólech y tres actes — comensan á carregar las tintas de tal manera, que'l primer, més que una ánima petita, envejosa y vulgar, com n'hi há tantas en la vida, ens fa l'efecte d'una ánima de canti com son casi bé totas las de comedia; y en quant al segón, pitjor concebut, se'ns apareix tot seguit com un visionari carrincló.

No hem d'explicar l'argument, qu'es el mateix, *mutatis mutandis*, de totas las comedias sentimentals de mitjats del sigle passat. Sols dirém que no s'hi han hagut de trencar el cap els dos joves autors pera combinarlo. Bé es veritat que l'argument es lo de menys, y per nostra part no'ns queixariam encara que no n'hi hagués poch ni molt. Ab un pa-

rell de quadros com alguns dels que hi há en *La dicha ajena*'ns acontentariam, sempre que'ls personatjes no resultessin tan encartronats.

Lo qual es tant més sensible quant, com ja hem dit, els germans Quintero observan bé lo ridicul y lo extravagant qu'ofereix la vida moderna, y fins en determinadas ocasions retratan ab fidelitat. Si no retoquessin tant els seus retrats, y sobre tot si no volguessin fer riure sempre, no hi há dubte que farian escenas, ja que no comedias, perfectas. Tot el primer acte y alguna escena del segón de *La dicha ajena* son un bon exemple de lo que dihém. Aquell cassino de fora ab aquells socis quins acudits y fetas distreuhen al públich bon jan, no més tenen que un defecte, y es que son massa carregats. Si no ho fossin tant, potser no farian riure tant, peró farian riure á més gent, ó quan menys farian riure ab més sinceritat.

D'acudits n'hi há molts en l'obra, alguns ensopegats; en cambi, n'hi há molts de rebuscats y xabacans.

La execució per part de la companyia Tubau fot regulareta.

—

En els demés teatres, casi bé res de nou. A Novetats han donat un ball, *Pietro Micca*, ben ayrós. Al públich li ha agradat menos que *El anillo mágico*. Sens dubte hi troba á faltar aquell teixit de carrinclonerias de que está farsida aquesta *obra*.

Al Eldorado han estrenat *El puñao de rosas*, qu'ha merescut grans elogis de la prempsa. No hi há cap dubte que, dintre del convencionalisme en que s'ofega'l *género chico*, aquesta obreta's distingeix de las sevas companyas per sa major veritat psicológica y per sa acció ben lligada. Ademés logra conmoure'ls cors senzills ab son sentimentalisme. A nosaltres ens sembla que l'autor abusa d'aquest lirisme malaltis.

Lo més interessant de la setmana fou la vetllada que patrocinada per l'«Ateneo Barcelonés» tingué lloch en el teatre Principal el dia 10 del corrent mes. Don Amadeu Hurtado llegí un notabilissim trevall en que historiá á grans trets la vida del Ateneu desde sa fundació, fent notar que la caracteristica, en ella, ha sigut la falta casi bé absoluta d'iniciativas que la fessin trascendir en el moviment intelectual, politich y social de nostra ciutat. Demostrá que aqueixa funció educadora deu ésser un dels fins primordials, si no'l primer, que tindría de perseguir aquella entitat: que á n'aixó responia'l projecte que gran número de socis presentaren á la Junta directiva temps enrera — del que ja donarem compte—un de quins extrems se referia precisament al art dramátich. Fruyt dels trevalls de la comissió nombrada al efecte era aquesta primera vetllada. El senyor Hurtado feu atinadas observacions sobre las obras escullidas—*La Escuela de los Maridos*, d'en Moliére, y *Las Castañeras picadas*, d'en Ramón de la Cruz—que foren molt aplaudidas pel distingit públich que ocupava'l teatre. Las obras també agradaren molt, especialment la primera.

De desitjar es que no parin aquí tals vetlladas. Que's repeteixin sovint y que las desinteresadas iniciativas de la comissió trobin ressó en totas aquellas personas aficionadas al art dramátich. L'éxit en aquest sentit podria traduhirse en iniciativas més amplas, com seria la regeneració del Teatre catalá avuy dia en tan llastimosa decadencia.

NOTA PAGESA

De ben plantada y escotorida
bé ho es la Xota de l'Aubelló;
de tots els joves que la festejan
el petit Rinxo s'hi pinta sol.

La corrandeja de matinada
quan á n'els altres tempta la son;
de flors, n'hi tira de dret y á mantal...
si fins li ajudan els rossinyols!...

Alt, net de cara, guapás, alegre;
quan ell se'n muda, oydál fa goig;
faixa morada de dos pams d'ample;
corbatí grana rotlla son coll.

Ben embetadas las espardenyas,
tot just s'hi ovira lo blanch mitjó;
camisa forta y atabellada,
calsas de moda, vellut cendrós.

Y per corona la barretina
que vermelleja com l'aranyó;
eixint alegre, demunt la orella,
un brot de menta y un clavell roig.

Per'xó la Xota se'n agradava.
Quan á veremas li feu l'amor,
van envejarla fins las floretas
qu'afalagava lleu ventitjol.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

LA PORCH

Som al temps de la brema. En el mas Roure tothóm está enfeynat. Amos, mossos, criadas y jornalers, tots ab el falsó á las mans, están atrafegats tallant els rossos picapolls y'ls negres mandons y garnatxas, y posantlos á las samals. L'any els hi ha passat bé, á fe de Deu! Las plujas han caygut sempre per las vinyas á son degut temps; pel mars foren al punt pera remoure la terra y fer que s'adongués que ja era vinguda l'época de la reproducció, qual obra cumplí á cor que desitjas fecondant els ceps, que tragueren una bella brotada, senyal certa del bé de Deu de fruyt qu'havian de donar més tart. N'hi havia que fins arribavan á tenir quinze y divuyt penjolls de rahims.

Fins se van veure forsats á espampolar un xich avans de comensar, á fi de que'ls hi fos més senzill cullirlos y'n poguessin fer més avia.

Era ja entrada de fosch d'un dia clar y xafogós; y ab las samals plenas á curull, esperavan els carros qu'arribessin per quarta vegada, pera tornarlos á carregar y fer el darrer viatje d'aquell dia. Personas y bestias se preparavan ja per'anar á joch. Primer de tot varen passar las vacas y l'escamot d'ovellas, venint de pasturar y anant á beurarse al rech avans d'entrar al corral. Darrera seu, ab son caminar feixuch y calmós, passaren els mansos: dugas parellas ab el jou al coll que venian de llaurar, y entre mitj el toro, tiesso y ben plantat, y, encara que de rassa no molt gros, ben bibuixat de formas, el cap petit y l'esguart viu é inteligent, bellugant sempre la qüa com á senyal de potencia y d'impaciencia. Els pollastrots corrian també esferehits cap á rasserarse, y'ls galls, cloquejant y demostrant la seva superioritat rodejats de un aixám de gallinas, se preparavan ja també pera'l descans.

Fadrins y mossas els guitavan passar, boy fent gresca y esclafint fortas riallas de lo gras que devian parlar.

—Tu, Bieló—va cridar la Cristeta, la criada, á n'el xerrich que menava'ls bous.— ¿Ahónt has deixat la *Porch*, que no la oviro encara?

—Tot just de Deu era á la pineda. Li deu agradar aquella flayra; á cada punt s'aturava; sembla que li raca'l surtirsen.

—Au, tu, donchs ves á ferli companyia— digué la Cristeta girantse al Andreu, mosso també de la casa, xicot ben plantat, y que ja feya un quant temps que li anava al darrera sense que'n tragués res més que riallas, y algún cop als dits quan els allargava un xich massa, lo qu'era bastant sovint.—Au, home, qu'estaréu ben sols y podrás fer de las tevas!—seguí la Cristeta instigantlo.

—Primer me feya ermitá!

—Ja tens rahó, minyó, y no una volta sinó cent mil!—afegí l'amo del mas, en Mariano.

—Qui sab, quí sab!—va continuar la Cristeta.—En veyent faldillas tot ho feu igual, vosaltres. No més es qüestió d'ocasió. ¿Fa Dolores?—va dir dirigintse á la mestressa, la dona d'en Mariano.

—Poch que jo hi posaria las mans al foch! —respongué aquesta, mitj somrihent y sense darse rahó de lo que deya.

—Qui del llop parla aprop li ix—digue l'hereu Roure, veyent apareixe la porquera per sobre'ls marges, ab una verga á la má, manant uns dotze ó tretze porchs de tota mena. —Miréu qu'es un ninot que podria servir pera espantar aucells al cim d'un paller! Poch so vist may una cosa tan relletja!—

Aixís que fou aprop d'ells la *Porch*, aixecá peresosament vers en Mariano sos ulls grisos y esmortuhits com de peix estantis, ab expressió d'embrutiment y d'idiotisme, y digué ab veu esquerdada y gutural:

—Amo, aqueixa truja poch que va gota bé: per tot s'ajeuría.—

Amos y mossos esclafiren en una forta rialla al veures aquella marmota al devant, després de lo que acabavan de dirne.

—Qué dius, dona! ¿Y te n'has arribat á atalayar que la truja no menjava?

—Veyéu si n'es d'escotorida aqueixa mossa!—va dir en Lluís, germá d'en Mariano, dirigintse á tots els presents.

La *Porch* s'acontentá de guitársel ab sa freda mirada; pegá una vergassada á l'anca del garri que tenia més aprop y seguí tranquilament son camí, portantlos á beure y á revolcarse pel llot del rech avans de ficarlos á la cort.

—Au!—torná la Cristeta, tocant ab son

colze'l bras del Andreu y somrihent ab la coqueteria de la dona aixerida que instiga al home pera fersé més desitjar:—au, gamarús, correhi ara que no la tens gayre lluny!

—Menos t'hi tinch á tu!—saltá ell agafantla sobtadament pel cos y clavantli un fort petó al clateli, que fou ahont pogué arribar.

—Ja't dich jo que me la pagarás, fumut desvergonyit!—digué la Cristeta, cremada ó fentho veure.

—Au! Si això es lo que jo vull, que me'l tornis!

—¿Si? Donchs ara per cástich te'l deuré tota la vida!

—Apa, noys, apa, que's fa fosch, deixeus de gresca!—cridá en Mariano.

En aquell bell punt arribavan els carros. Cop de má per aqui, cop de má per allá, en un moment foren carregats. Es clar, molta gent fan molta feyna; y un cop tot enllestit, emprengueren la marxa cap á la masia boy cantant. Els últims eran la Dolores y en Mariano. Aquest, agafant son fillet dels brassos de sa mare, se l'havia posat á coll y be sobre las espatllas. Era un marrech d'un any y mitj, molt maco, blanch y ros com la Dolores; semblava un Manelet d'ermita ab galtonas de cotó fluix, y ab els cants dels trevalladors movía las cametas com si volgués ballar.

—

En Mariano y en Lluís eran germans, com queda dit. Son pare, un dels primers propietaris d'aquella part del Empordá vehina de Figueras, va casarse ab la pubilla Esquerra acabant aixís d'arrodonir y extendre la seva ja bona propietat. Era home de molta empresa, peró de poch cálcul. Tot ho acaparava sense pensar si lo qu'anava á fer era negoci ó no. S'hi tirava de cap y surti lo que surti. Com el tant per cent de las terras es petit uns anys ab altres, y las sevas empresas eran molt grossas, va haver d'enmatllevar, es á dir, va empendre la tasca de tirar á terra la casa. Un cop això comensat, ja no té aturador: tot s'ho menjan els interessos, que no coneixen ni ayguats, ni pedregadas, ni pobras cullitas, ni mals negocis. La usura sempre va endevant, que sempre al usurer li quedan els terrossos pera res cabalarse, si'ls endeutats no cumpleixen. Els masovers en tant van cap amunt: aquests no hi solen perdre may, y fan bé de no vigilar per l'amo, si aquest no ho fa y se'n va cap avall. Això tot justament es lo que li succehi al pare d'abdós minyons qu'al cel descansi, puig á la terra ja'n va fer prou de disbarats. A n'ells, que ja havian tastat l'ofici de senyor estudiant á ciutat, els hi va venir molt costa amunt això: emperó no tingueren altre remey, sobre tot el gran, sinó anarsen entre mitj de las oliveras y vinyas pera mirar de conservar el pubillatje de sa mare, perque'l de son pare estava tan mermat, que un cop net y garbellat, ben poca cosa'n quedava. El petit, coneixent que no era de fusta d'advocat y que com á metje no feya cap falta, va quedarse á la masia, fins y á tant, deya ell, que li surtis algún empleyo ó algún arbitre pera guanyarse la vida. Tal volta al temps dels bolets, que no era gayre lluny, ja n'hi neixeria algún.

En Mariano's va buscar un pubillatje que al menys fes bullir l'olla, y's va casar ab una noya que no era tan rica com sa mare, emperó Deu n'hi do. Sens això y tot, podia un home ben bé casarshi, perque era una galán xicota. Aixís es que s'ho passaren molt bé; anavan per firas á Girona y Figueras, y s'escapavan de tant en tant cap á Barcelona.

A la masia hi estavan ben servits; hi solian tenir sempre fixos dos mossos, dugas criadas, un baylet pera las vacas, uns altres xerrichs pera'ls moltons y'ls bous, y la porquera. Aquesta venía á tenir uns divuyt ó dinou anys. Alteta no massa, y magra, emperó tan magra, que no se li coneixia cap forma de dona: també podia passar per un baylet ab faldillas. Morena, ab aquell colrament y aquella duresa de pell que dona l'estar sempre á fora á la intemperie sense cuydarse poch ni molt de la llimpiesa de la persona. Sas faccions eran borrosas, y ab sols véureli la boca n'hi havia prou pera fer aburrir els petons. Els llabis no eran pas vermells: eran morats, molsuts, plens de mal com si sempre estés el temps á deu graus sota zero; l'inferior molt caygut de resultas d'un tumor que hi va tenir al costat y que deixantli un fondo clot després de curat, li feya posar la boca torta. En l'esguart de sos ulls grisos, fret y peresós y que semblava no fer cabal de res, hi havia no obstant quelcóm digne d'estudi, y observantlo podia venirse en coneixement de que en el fons d'aquell sér que res podia agrahir á la naturalesa, hi existia algún sentiment.

Tal volta era senzillament desitj; potser era més humá, més alt; potser arribava á ésser ambició... Devegadas la naturalesa té compensacions ben extranyas é incomprensibles.

—

Ja s'ha acabat la brema per aquest any, y á fe que no poden pas queixarse á la masia. Noucentas seixanta sis samals de rahims, rendits per unas vinyas ben jovas, puig sols fa deu anys que llevan. Vinga follarlos, després cap á las tinas y al cap de sis ó vuyt dias, á prempsar.

La Dolores pot estar ben contenta: li han dat un most que fa llepar els bigotis. Quina jerrassa d'arrop n'hi surtirá! El vi fa cara d'arribar á dotze ó potser á tretze graus. Molt rebé'ls hi vindrá, perque l'any avans havian fet cullita de vinagre pera temps.

En mitj de la gresca d'un d'aqueixos dias, en ocasió en que tots ab els gots enlayre paladejavan el vi, soná de prompte, entre'ls crits y las riallas de tothóm, la veu esquerdada de la *Porch* cridant á son amo. Veyent que no la sentia, s'acostá y va ventarli un copet á la espatlla, dihentli que la truja poch anava gota bé, que pantejava molt y que no volia menjar un bri de res.

—M'ho podias haver dit un'altra hora y no justament ara! Sempre serás bestia!—va respondre en Mariano.

—Es que jo crech que's morirá. Veniu vos mateix, si no ho voléu creure—respongué la mossa girant esquena y anantsen cap á la cort sense capficarse poch ni molt, ni girar el cap pera veure si son amo la seguia.

Aquest li anava al darrera.

—Au, fesme llum, que no hi veig gota—digué en Mariano ab mal modo, tot ajupintse cap allí hont va sentir qu'estava la bestia ajassada.

La *Porch* va acostar el llum, y l'amo va veure que sí, que pantejava molt, tota esternellada sobre un jas de palla nova que la porquera li havia guarnit, y apartada de las demés, que, ben tipas de la calderada, roncavan á l'altra part de la cort.

—¿Vols dir qu'está tan mala?—preguntá en Mariano aixecant els ulls y guitant de fit á fit á la *Porch*.

El fanal, que aquesta tenia alsat al nivell de la seva cara, li donava una expressió extranya y repulsiva. Com tants altres sers desgraciats com ella, no semblava ni vella ni jove. Se diria que mossas com la *Porch* deuhen náixer totas al plegat y després se quedan verges ó xorcas. Propiament á la llum del fanal mostrava retiransa á una d'aquellas donas tingudas per bruixas, anant á cercar en las entranyas de la bestia quelcóm que li convingués pels polvos de fer estimar. Per sos ulls hi va passar, peró més llarga, més fixa y més clara, aquella demostració indefinible de lo que son cos sentia; va clavarlos en el Mariano, y obrint sos grossos llabis ab estúpit somrís, va ensenyar unas dents mal arrengleradas peró blancas, única mostra de condicia qu'en ella's veya, y li va dir:

—¿Qu'os creyau que vos enganyava? Guitéusela bé y ho veuréu.—Y va seguir acostanthi'l fanal.

En Mariano ja no veya res, ja ni la sentia. Empunyantla ab tota la seva forsa sense que hi valgués la feble resistencia qu'ella hi oposá, va tombarla d'espatllas y la va possehir ab tota la brutalitat del mascle·dominat no més que per l'instint bestial. La cambra nupcial fou digna de la parella; tot lo que rodejava á n'en Mariano fou ben digne d'ell; llástima qu'haguessin mudat la palla! Fins el fanal, caygut en terra, avergonyit, espeternegá una estona y á la fi s'apagá no volent llumenar tanta bruticia.

Desd'aquell dia fou un seguit. Primer se'n amagavan, més endevant, ab la confiansa que dona la costúm de las cosas, y que fa creure que ningú ho ha de veure, y molt menys endevinarho, se tornaren més atrevits; y allavors succehí lo que succeheix sempre en aytals cassos: en Lluis va veure que molt sovint son germá's trobava pels voltants de la porquera, y que á cada punt hi havia porchs gamats ó trujas que no anavan prou bé al garrinar. Després de la sospita se'n volgué convence ab sos propis ulls, y en lloch de veure si podia esmenar á n'en Mariano fentli compendre que calia estimarse molt poch pera possehir y pagar una cosa tan abandonada y baixa, ho va dir á la Dolores. Aquesta s'ho va pendre com la major part de las donas en semblants cassos: va fer tot al revés de lo que s'hauria de fer; va tenir un fort trastorn, va plorar y va moure

un escándol al seu home. En Mariano va respondre ab las febles rahons del culpable, dihentli qu'alló no era cert, y que tot venia de que hagués tingut d'anar tan sovint á la cort per la mala estrugansa dels tocinos, que tots els hi queyan malalts.

La *Porch* fou treta tot seguit de la casa, anant á llogarse també per porquera al mas Frigola, lluny una hora escassa del mas Roure. La Dolores semblá allavors que quedava tranquila. Cert qu'en el fons d'ella no fou may més en Mariano l'home ab qui carregada d'ilusions s'havia unit, el company ab qui plena de confiansa volia seguir el camí de la vida, peró'l va poder soportar, encara que sembli impossible, després d'un fet tan repugnant y per desgracia massa freqüent.

—

—Repunyal, quin griso que fum! Fesme passar el braser que m'escalfaré un xich, Cristeta.—

Aquesta, ajupida á terra, tota balba y'ls dits morats de panallons, va treure la carabassa del sarró y l'allargá al Andreu.

—Au, enllesteix—va dir al cap d'un rato veyent que la cosa durava molt.—Ja fa una hora que xerricas. Se t'enramparà'l coll de tant guitar el cel.

—Per'xó hi poso coixí, perque si'm quedo aixís no pateixi—digué'l xicot abaixant á la fi la carabassa y tornantli.

—Au, au! Fes caure olivas, que ja no'n tenim per cullir.—

L'Andreu comensá á batre'ls arbres á cops de perxons, fent caure tant fruyt com brots. Era lo qu'havian fet sempre, y Deu nos en guart de parlar de tréurelshi aqueixa rutina.

—Jo crech que fins petarás l'arbre ab aqueixos cops. Alsas tant el colze que després no sabs lo que fas. ¿No veus qu'es tan fort aquest vi?

—¿Y que vols dir que fa perdre'l seny? Avans no l'hauré perdut tant com nostre amo!

—Oydá!—segui la Cristeta.—¿Ho veus com jo tenia rahó, que d'aquestas cosas tot es el poder? Lo qu'es jo poch hauria fet com la Dolores: d'un homenot aixis may més de la vida n'hauria volgut res, ni'ls quartos. Si fos una dona que valgués més que jo, encara, perque un hom se pot enamorar... Emperó aguantar un home rebregat per allò!... Quin fástich!...—

—

Tot seguia relativament tranquil en el mas Roure. Tothóm anava fent la seva via, y res donava á compendre'l mal concepte en que per forsa devia haver quedat l'amo de la casa.

En Lluis seguia fent lo de sempre á poca diferencia: sinó que'ls seus quotidians passeigs eran més llarchs. Fins va anar tres ó quatre voltas á Figueras. Això al ultim cridá l'atenció, y al parlarne un dia'l matrimoni devant dels mossos, va dir l'Andreu que'l dijous passat, quan aná á mercat á vendre las fabas, li van dir que á n'en Lluis potser el farian secretari del jutjat de Vilabertrán, qu'havia fet molts passos y cansat á moltas personas, y gayre bé ja's podia dir qu'ho tenia.

—¿Y quina ceba li ha vingut ara de buscarse *empleyo* ab aquesta pressa?—va dir la Dolores.

—Ja os ho diré jo: es que's casa!—respongué la Cristeta.

—¿Se casa? ¿Y ab qui?—afegi la mestressa, tota sorpresa.

—Poch ho endevinariaù may, per més que pensessiu!—va dir l'Andreu.

—Donchs ab la *Porch!*—saltá tot seguit la Cristeta, que volia tenir el gust de donar ella la gran nova.

La Dolores clavá tot seguit la vista en el seu home y no respongué. Els altres feren igual, puig de lo succehit tothóm n'havia hagut esment. En Mariano abaixá'l cap, no per remordiment ni vergonya, sinó per'amagar—donchs li semblava que tothóm li havia de coneixe—la sensació de desitj y de recansa qu'en aquell moment experimentava anyorant lo passat.

Felip Palma.

REVISTA DE REVISTAS

El número de novembre de la important revista parisenca *La Renaissance Latine* es remarcable á tot serho pels trevalls *Napoleon III et l'Idée latine*, de André Lebey; *L'Invasion du Théâtre français en Italie*, de Ugo Ojetti; *Beyle et Barbey*, de Henri de Régnier, y *Tybalt et Syndon*, de Marcel Boulenger. Ademés publica uns delicats *Poèmes* de Victor Marie, y trevalls de prosa literaria tan exquisitscom *Les Joues d'Hélène*, de Pierre de Querlon, y *L'Ile Enchantée*, de A. Gilbert de Voisins. La *revue du mois* es bastant nodrida, haventhi fragments de bona crítica.

La Rassegna Internazionale de Roma publica en son darrer número de novembre trevalls de Riccardo Quintieri, Luciano Zúccoli, Domenico Oliva, Francesco Sylos-Sersale, Stanis Manca y altres, essent notables las seccions *Le altre riviste*, *Cronaca internazionale*, *Appunti bibliografici* y *Boletino dell'Eco della Stampa*.

La Nouvelle Revue Moderne (Paris). Se llegeixen en son número de desembre trevalls de Gustave Fréjaville, Maurice Magre, Ivanhoé Rambosson, Marcel Roland, Paul Lafont, Luc Lestrange, etc. La secció de crónicas va firmada per Roland, Paul Page, Toucas-Massillon, J. Valmy-Baisse, Eugène Ucciani; notantse en molts dels trevalls un gust literari depurat, y molt especialment una independencia critica que diu molt en favor de la revista y dels que la redactan.

La Terro d'Oc, revista felibrenca que veu la llum á Tolosa, publica en son número corresponent al actual desembre un *Projecte d'Estatut Felibrench* qu'es molt remarcable, y alguns recomanables trevalls artístichs y literaris.

Pèl & Ploma, de Barcelona, en el darrer número qu'ha publicat, y ab el que queda clos el tercer volúm, se mostra á gran altura tant en el text com en las ilustracions. Hi figuran reproduccions de la *Fantasía Nietzcheana*, quadro d'en Xiró, un retrat de l'Hauptmann autor de *La campana submergida*, un dibuix fet per en Vogler pera'l programa d'aquesta obra, y varis dibuixos dels personatjes de la mateixa, deguts á n'en Casas. S'hi acompanya un estudi crítich de la dita obra escrit per nostre company en Salvador Vilaregut, com també un fragment de la traducció que'n feu y que mesos enrera's representá en un teatre particular de nostra ciutat. Completan el número uns garbosos retrats de la famosa actriu japonesa Sada Yacco, del actor Karakami, del empressari Da Rosa, de Mis Loie Fuller y del mestre Weingartner, dibuixats tots ells per en Casas; y varias ilustracions del llibre *Pirineu Catalá* d'en César A. Torras, ab una impresió d'en Miquel Utrillo sobre'l mateix. Ademés s'hi llegeix una hermosa poesia de l'Apeles Mestres.

La Revue Provinciale (Tolosa). Aquesta interessant publicació destinada á enrobustir las corrents regionalistas del Mitjdia de Fransa, publica en son número de novembre trevalls literaris de Marc Lafargue, Antoine Orlíac, L. Uhland, Maurice Raymond, C. Clapier, Albert Vidal, Henry Muchart y Maurice Magre, autor aquest ultim d'una bella poesía titulada *Ma Race*.

La Lectura, de Madrid, en son número de novembre inserta un estudi de la Pardo Bazán sobre Emili Zola; un altre d'en Pella y Forgas, ab ilustracions, sobre la Exposició d'Art Antich de Barcelona; un altre del senyor González Blanco sobre'l teatre dels germans Quintero, y diferents trevalls de distingits escriptors; y ademés las corresponents seccions de *Crónica internacional*, *Notas bibliográficas* y *Revista de revistas*.

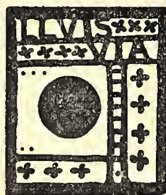
La revista *Nuestro Tiempo*, també de Madrid, que dirigeix nostre molt volgut amich en Salvador Canals, publica interessants trevalls sobre *Política nacional*, per Francisco Goitia; *María Estuardo y su leyenda en España*, per Martín Hume; *La degeneración por la enseñanza*, per Juan Dominguez Berrueta; *El porvenir de la novela*, per Jacinto O. Picón, etc., etc.

La revista setmanal *L'Européen*, de París, que tan excelents trevalls sol publicar sobre política, dret internacional y sociología, com també sobre qüestions literarias y artísticas, mereix especial atenció per son número pertanyent al día 6 del actual desembre. S'estudia en ell *La qüestió de las llenguas á Noruega* en un primer article que firma en P. G. la Chesnais, y ab quina conclusió no hi estém pas ben conformes, ni molt menys, tot y respectant la opinió del autor. *El Butlletí politich* es com sempre molt nodrit, lo mateix que'ls *Ecos* y la *Crónica;* mereixent particular menció'ls articles *L'Islam marocain*, d'Albert Milhaud, y *La Mano Negra*, de M. M. L., referent á la famosa *societat* de Jerez. En la revista internacional hi figura una interessant correspondencia de Barcelona en la que's dona compte dels Jochs Florals celebrats al Canigó y s'explica l'estat excepcional que pateix Catalunya desde fa molts anys, estant subjecta á la lley militar ó tenint suspesas las garantías constitucionals y per tant abolits el dret d'associació, el de reunió, la llibertat de la prempsa, la individual y la inviolabilitat del domicili. S'ocupa del ministeri Sagasta que acaba de caure y que califica de *gabinet de desequilibrats*, y s'extén en varias consideracions qu'avuy com avuy no'ns es lícit reproduhir en virtut de la situació mateixa de que'l articulista's dol. No es per cert la observació menys atinada la que fa respecte á la plaga d'inútils funcionaris que xuclan la sava de nostra

terra imposant una centralisació que no se avé poch ni molt ab las aspiracions nostras. Son també dignes de llegirse un article de Arne Hammer sobre'l gran autor noruech Bjornstjerne Björnson, y las revistas de pintura, teatres, llibres y periódichs.

També publica en son darrer número pertanyent al 13 del corrent, *La qüestió de la ensenyansa á Fransa*, per M. A. Aulard, *Notas inéditas de Voltaire*, *El gabinet Silvela*, per M. Pène Siefert, *El sentiment de la naturalesa y la poesía*, per M. Charles Henry Hirschs, etc., etc.

També hem rebut el segón quadern del any tercer de *Materiales y Documentos de Arte Español*, qu'ab tant éxit ve publicant nostre amich senyor Parera, d'aquesta ciutat; *Hojas Selectas*, número de desembre, tan notable com els anteriors per son text é ilustracions; *La Veu del Montserrat*, de Vich; *Le Ménéstrel*, de Paris; *Euskalduna*, de Bilbao; *Revue Franco-Italienne et du Monde Latin*, de Nápols; *Album Salón*, *Hispania* y altras, de Barcelona; *Alhambra*, de Granada, etc., etc.

NOVAS

Ab aquest número repartím el prospecte de JOVENTUT pera l'any 1903.

—

Pera procedir á la elecció de nous mantenedors pera l'any vinent, se reuní dilluns al vespre á Casa la Ciutat el Consistori dels Jochs Florals. Quedaren elegits els senyors següents: Joseph Franquesa y Gomis, Joan Maragall, Martí Genís y Aguilar, Frederich Rahola, Pere Vidal (de Perpinyá) y Antoni Bori y Fontestá.

El president surtint senyor Matheu proposá donar un vot de gracias al bisbe de Perpinyá per haver fet que's celebressin al Canigó'ls darrers Jochs Florals. S'acordá aixís, ab l'adició del senyor Aldavert de que dit vot de gracias se fes extensiu al Consistori per lo bé qu'ha realisat sa missió.

A petició del senyor Roca (Joseph M.ª) s'acordá que constés en acta'l sentiment del Consistori per la mort dels poetas catalans Geroni Rosselló, de Mallorca, y Anicet de Pagés y de Puig, del Empordá.

—

La passada setmana fou entregat al rey Alfons XIII, pels presidents de las societats económicas de Barcelona, un notable missatje redactat per en Maragall, en el que's reclaman, pera la llengua catalana y las demés llenguas regionals del Estat espanyol, els drets que las hi negan els governs centralisadors.

A la entrevista hi assistí en Silvela, que després manifestá als dits comissionats ésser difícil si no impossible la derogació del decret d'en Romanones que priva la ensenyansa catalana á Catalunya. Interrogat més tart l'actual ministre d'Instrucció Pública senyor Allende Salazar, contestá evasivament dihent que la qüestió's resoldria en el proxim consell de ministres, que deu haverse celebrat ahir dimecres.

Ara bé: si'l govern d'en Silvela's nega á desagraviar á Catalunya, no haurá sigut pas per falta de modos del poble catalá al dirigirse á la Corona respectuosament, per medi dels presidents de las corporacions económicas, en demanda de que se li tinguessin en compte sos drets, no de que se li fes cap mercé.

Peró en Silvela ha parlat de *concessions*, y s'ha atrevit á dir qu'ell n'havia fetas varias á Catalunya, haventli sigut totas mal pagadas. ¿Pot darse més pedanteria? Aquí tením un home que's creu haver fet concessions (¡ell!) á un poble que may n'hi ha demanadas, y que com á home's creu també superior á tot un poble. *¿Risum teneatis?*

Y es qu'en Silvela, com en Romanones y com tots els quixots de la política centralista que destorban als reys d'exercir sa funció més hermosa, la d'escoltar la veu popular, entenen que governar no es may atendres á lo que'l poble vol ó necessita. Ben al contrari, pera ells governar es manar y contrariar. L'*ordeno y mando*, tan denigrant per qui l'escolta com per qui'l pronuncia,'ls ompla constantment la boca. Aquests son els hábits brutals dels dignes descendents dels que un temps implantaren á Cuba la esclavitut; estrets com son d'inteligencia y esclaus d'un atavisme de que no's donan compte, *manan* al poble, y li pegan y l'embruteixen com á una bestia de carga. Quíns *homes de govern* els que de tal manera fomentan la ignorancia, l'endarreriment y'l servilisme!

Aixís tenen als espanyols fets uns infelissos, qu'es precisament lo que'ls catalans no volém consentir per la part que'ns toca. Pot ésser orgullós un home de govern y mantenir ab son orgull son prestigi devant dels inconscients, peró devant de gent que sab lo qu'es y ahónt va, sols ridícul ha de resultar qui posi en práctica un sistema semblant.

Aqueixos *Silvelas* el tenen á la massa de la sanch el quixotisme. Sachs de vanitat que son, volen fer de tirans, peró apareixen tan petits, que'ls tirans grossos els coneixen ab un cop d'ull y'ls apaman en un dir Jesús, com ho feu en Cánovas.

Per'xó'l Catalanisme es com es y pensa

com pensa, per'xó vol fer surar las tradicions democráticas d'aquesta terra, tan diferentas dels falsos régims politichs d'ara, y per'xó surtirá ab la seva á pesar de tots els tirans, de tots els vividors, de tots els sachs de vent y de tots els Silvelas *habidos y por haber*... com diuhen allá.

—

L'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» fou la primera á Barcelona que acordá fer trevalls pera posar, devant per devant de la escola oficial rutinaria y castellana, una escola catalana complertament lliure y en la que sigui un fet la expansió cientifica. Sa iniciativa l'han seguida després moltas altras societats.

«Catalunya y Avant» publicá una alocució en aquest sentit, encarregant que totas las entitats catalanas procurin lo mateix, contestant aixis ab fets y no ab paraulas al insoportable decret d'en Romanones.

Si totas las entitats y corporacions fessin com l'Ajuntament de Barcelona, que ni s'ha dignat protestar del decret, sí qu'estariam frescos. No'n voliam parlar del Ajuntament, peró com que dias enrera's deya que'ls nostres regidors preparavan un acte, ens cal dar compte de la nostra desilusió en aquest punt.

¿Cóm s'explica aquesta actitut després del terrabastall qu'ab tanta rahó mogueren quan se tractava d'encarregar que s'ensenyés la llengua catalana á las escolas subvencionadas pel municipi?

—

Ja en máquina nostre anterior número, reberem la noticia d'haver sigut posat en llibertat, baix fiansa, nostre benvolgut company de Catalanisme en Joan Baptista Fonta, á qui doném la enhorabona desitjant que la llibertat de que disfruta sia aviat definitiva, com es d'esperar.

—

L'antich fusionista, gamacista y actual ministre de Governació del gabinet Silvela don Antoni Maura, al *arengar* als nous governadors, els hi digué:

«*Hay dos clases de caciquismo: «el que se »propone cooperar á la organización de los par»tidos*, AL CUAL SE DEBE SIEMPRE AYUDAR,» *y el que tiende á la absorción de las funciones del representante del gobierno, caciquismo que no es posible tolerar.*»

Llegit aixó, ja es per demés parlar de moralitat politica: sols acut á la punta de la llengua la paraula descaro.

Que no'ls vingui, donchs, de nou tot lo que pugui fer aqueix ministre, als cándits qu'esperavan quelcóm de bo de la concentració Maura-Silvela.

Recordis, ademés, qu'en Maura fou qui en ple Congrés calificá ara fa un any las Bases de Manresa de *programa de disolución nacional y de negación de la patria*, sobre'l que *no cabe transacción ni debate*.

D'un amich declarat del caciquisme governamental, y enemich á mort de nostras redemptoras doctrinas, ¿qué se'n pot esperar?

Opiném com en Maura: creyém qu'ab ell *no hi cap tranzacció*, y esperém que ben prompte'ns dongui la rahó'l temps: cosa que no desitjém, com pot suposarse.

—

La comissió organisadora del «Centre Socialista Catalá», que no ha pogut constituhirse oficialment, atenent las anormals circunstancias qu'atravessa nostra Terra, á fi y efecte de fer extensiu el programa democrátich y emancipador de la *Unió Catalanista* entre l'estament obrer de tots els pobles y d'una manera especial de Catalunya, ha tingut á bé organisar la fundació d'un setmanari propagador dels principis de nostra sagrada causa. D'aqueix setmanari n'ha repartit ja'l programa, en el que s'encarrega als obrers que, sense protestar de son respectiu credo politich, enlayrin la bandera social pera combatre al enemich comú representat pels Estats politichs quin xorch patrioterisme es causa principalissima de la esclavitut actual.

Dit periódich se publicará en llengua catalana, ab sa corresponent traducció castellana.

—

En el «Centre Escolar Catalanista» tingué lloch dissapte la sessió inagural de la secció de ciencias, carreras especials y bellas arts. Després de llegida la memoria del secretari senyor Piera, el president de la secció senyor Maluquer desenrotllá en una brillant peroració'l tema «Hidrologia: ayguas subterranias»; y finalment, el catedrátich de la Escola de Comers y president de la «Lliga de Catalunya», don Enrich X. Vidal y Valenciano, resumi lo dit pel senyor Maluquer y encoratjá al jovent catalá á trevallar per la ciencia y la personalitat de Catalunya, recomanant que s'usés sempre l'idioma nadiu, seguint l'obra iniciada pels que com ell han arribat á posar cabells blanchs trevallant per la renaixensa catalana.

Els oradors foren aplaudidissims.

—

Sembla que'l cardenal Casañas, atenent á las indicacions de l'«Associació Arqueológica Barcelonina», ha nomenat una Junta pera organisar els trevalls de restauració de la fábrica del histórich monastir de Sant Cugat del Vallés, gloria de l'arquitectura romanica catalana, que com es sabut se troba en inminent perill de ruina.

Encoratjém al cardenal pera que segueixi

aquest camí, á exemple d'altres prelats que s'han fet aixis acreedors al agrahiment de Catalunya.

—

Els *provincianos* salmantins y'ls d'altras provincias, si han de creure lo que'ls diu *El Adelanto* de Salamanca, diari que sembla separatista, aviat posarán en las sevas botigas lletrers que diguin *No se admiten géneros catalanes*.

Fan bé, pobra gent, no volent *mantenir* á Catalunya. Val més mantenir als vividors de la política. Quan tinguin gana, si venen á cal *afarta pobres*, no'ls hi negarém un tros de pa, y fins els hi ensenyarém á guanyársel si convé.

—

Ab l'objecte de propagar y difundir la ensenyansa en nostra llengua, s'ha constituhit en aquesta ciutat una associació ab l'intent de favorirla, procurant la creació de novas escolas, publicació d'obras didácticas catalanas, celebració de certámens pedagógichs, etcétera.

Pera realisar tan hermosa obra,'ls fundadors demanan el concurs de tots els bons catalans, cercant l'adhessió del major número possible de socis.

Els que hi vulguin contribuhir poden dirigirse de paraula ó per escrit al president de l'associació, Santa Agna, 27, principal, ahont deuhen satisferse també las quotas. Aquestas son mensuals y voluntarias, y la mínima á rahó d'una pesseta.

—

De corresponsals, de suscriptors y de periódichs ab quins tenim cambi, ens arriban queixas setmanalment per no rebre'ls números que'ls hi enviém sempre ab tota puntualitat.

A Correus tenen la paraula, perque nosaltres no hem pas escatimat els sagells de franqueig com algú *escatima* sens dubte'ls números de JOVENTUT que's perden.

—

En el teatre del Liceu, d'ensá la inauguració de la temporada ab l'ópera *Cristoforo Colombo*, s'han posat en escena *Lohengrin*, *Samsó y Dalila*, *Otello* y *Carmen*, obras ben conegudas de nostre públich. De las *novetats*, *Euryanthe* d'en Weber y *Joana de Nápols* d'en Manent, per ara'ls cartells no'n resan paraula. En cambi, sembla que no está llunyana la execució de *La Walkyria* de Wagner.

—

Publicacions rebudas:

Lo tres de nou, quadret de costums de Valls, per Raymond Casas. Aquest quadret fou estrenat ab gran éxit la nit del 5 de desembre de 1901 en el teatre del Centre de la Unió Republicana Democrática de Valls. Té varias situacions ben sentidas y's distingeix per sa ingenuitat. Preu, 2 rals.

Ramell de felicitacions y poesías escolars, per Joseph Pujadas y Truch. Va destinada aquesta obreta, com diu l'autor en el prefaci, á subsanar la falta en qu'están els noys catalans d'un llibre de felicitacions ab las que puguin saludar á sos pares y superiors en las festas y diadas senyaladas del any servintse de la llengua nadiua. L'obra, com indica també l'autor, no té pretensions literarias, peró en cambi está destinada á esbrossar un camí poch explorat, dotant á las escolas d'un llibret que hi feya falta y que pot contribuhir á despertar la inclinació á la literatura patria en las tendras inteligencias dels infants.

Cartell pera un concurs de fotografías que l'associació «Catalunya», de Lleyda, projecta celebrar el día 2 del proxim febrer, convidant al efecte á las regions de Catalunya, Balears, Rosselló, Valencia é illa de Sardenya. S'adjudicarán diplomas de medallas d'or, plata y bronze, y'ls corresponents accéssits y mencions honoríficas. Els trevalls s'han de remetre al secretari del jurat, Rambla de Fernando, 4. El jurat calificador estará compost pels senyors Alexandre de Riquer, president; Manel Espluga, vispresident; Joseph Baltá de Cela y Marián Aguilar, vocals; y Emili Gausí, secretari.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

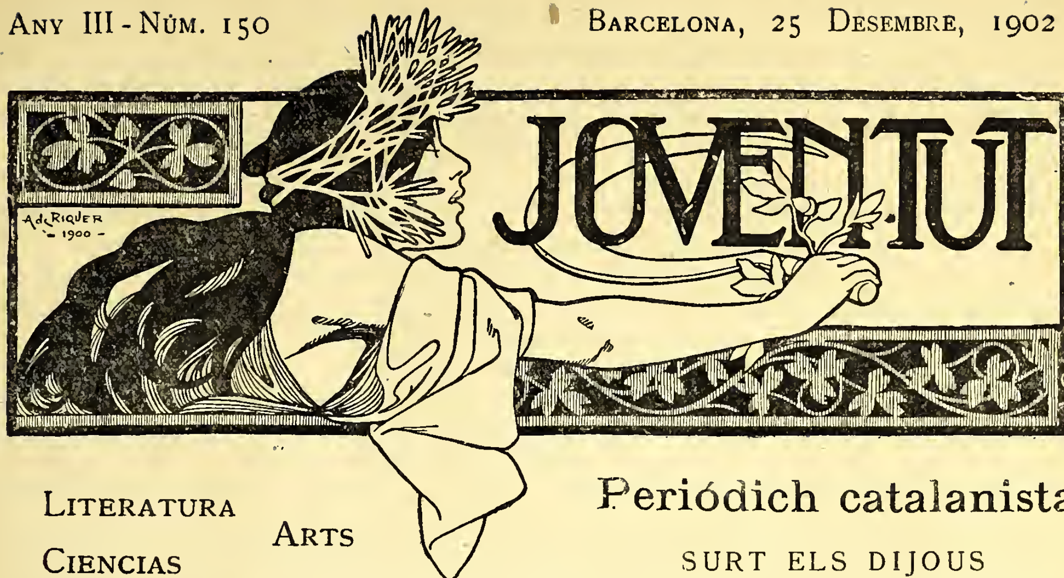
Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . .	20	Céntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

Any III - Núm. 150 Barcelona, 25 Desembre, 1902

Literatura
Ciencias
Arts

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . . . 20 céntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

FOLLETÍ:

LLUYTA

Joventut va á entrar en la quarta anyada de sa publicació. Tres anys han transcorregut desde que aparegué: tres anys de lluyta, y no per'xó pensém en el descans.

Se diu y's repeteix que la vida es un lluytar etern, y que la lluyta enalteix y dignifica. Si: ab ella s'arriba á lo sublím, perque á lo sublím pot arribarshi de moltas maneras: mes també ab ella s'encalabrinan els esperits y sovint quedan malmesos. Cal lluytar ab fe, mes no oblidant que tot lluytador ha de triomfar dugas vegadas: una sobre l'enemich, l'altra sobre si mateix.

La lluyta es lo anormal, lo convencional, lo petit; es un accident que'ls obcecats han volgut elevar á norma de la vida; es fenomen isolat que impresiona nostra defectuosa imaginació; á voltas es pur miratje, que'ns mou á sentar vans principis y vanas teorías.

La lluyta es un conceptisme fals, com la majoria dels conceptismes de la falsa civilisació en que vivim; y d'aqueixos conceptismes ens valém per'arribar á la comprensió cientifica de la realitat, pera explicarnos l'equilibri de tot lo existent, en nostre gran afany d'explicacions.

El concepte de lluyta ab totas sas subdivisions (lluytas generosas, lluytas mesquinas, etc., etc.), suposa una degeneració de nostre esperit; es trista conseqüencia d'una degradació moral que fa temps preteném remeyar. Els forts, els verament vitals no lluytan, com no lluytan els astres al descriure sas órbitas. Quan dos se topan y's fan bossins, es que s'han desviat.

No existeix la «lluyta dels elements», funció natural en els núvols en l'atmósfera baixa al retornar á la terra l'aygua ab que's formaren; funció natural també en els rius al eixir de mare y anegar en la superficie del món uns quants milimetres de terra més ó menys; funció natural en l'ayre y en el foch quan ab petitas manifestacions produheixen trastorns parcials que nosaltres anomeném catástrofes. El concepte de lluyta ens l'inventém nosaltres homes, y en falsas lluytas

preném part, incorrent per esperit de sectaría en la mateixa fatal obsessió que á molts fa pendre part en els jochs d'etzar, ó al menys tenirhi afició. Racionalment no podém creure que sian profitosos aytals jochs; y racionalment no podém creure tampoch que de las lluytas del fanatisme social deixi de resultarne freqüentment altre benefici que'l que de la passió pel joch ne resulta.

No hi há més lluytas que las de nostres prejudicis. En la naturalesa, més que lluyta, hi há sols germinació, transformació, evolució eterna. Els grans trastorns qu'enfonzan continents y'n fan emergir d'altres, qu'esmicolan universos y'n fan apareixe de nous, ens donan la base d'una gran armonía, ben antagónica del concepte general que tenim de la lluyta entre las obsessions de nostra vida vulgar. Som, donchs, petits; y sense'l *parti pris* de la lluyta, que com á autómatas ens fa obehir á petitas passions, foram més grans, més forts y més felissos. La terra es prou gran pera que hi capiguém tots; si haguessim sabut repartirnos no'ns destorbariam tant els uns als altres; el respecte al dret de viure, avuy ni menys s'hauria de retreure; no's parlaría de lluytas perque no existirian las de la fam, que son las més *reals;* y fora fort l'individuu, qu'es base de tota fortalesa.

En l'actual ordre de cosas, es clar qu'hem de seguir lluytant, partint del principi de que la lluyta tot y essent petita es necessaria. Cal, donchs, lluytar, peró lluytar molt especialment contra'ls apassionaments vulgars, cadascú dintre la causa que defensi; y cal tenir present que l'esperit de lluyta resideix més marcadament en els petits, que's fan nosa'ls uns als altres: en els petits, quina petitesa induheix á molts d'ells á pujar sobre sos semblants y á oprimirlos, y als altres á protestar sentintse victimas. Si'ns despullessim de nostras miserias y aixequessim el vol, las veuriam tan petitas aytals lluytas, que'ns avergonyirian; y, desaparegudas las vanitats y las envejas que las motivan, fruhiriam millor la bella armonia, l'equilibri que'ns atráu y que traduhim per *felicitat.*

A lograrho aném tots, y, en la reduhida esfera nostra, aquest es el propósit de Joventut. Alguns que'ns llegeixen no ho creuhen. N'hi há que'ns consideran pertorbadors, y fins agitadors, perque l'aspresa de nostre llenguatje'ls enganya en moltas ocasions. Mes á ningú se li ha ocorregut que no tingui aspresa la llima. Jo crech qu'en l'ordre natural no hi há res á llimar, y tinch la sort de sentir y aymar la bellesa arreu que sía: peró bo fora que de las actuals generacions ne surtís una Joventut tan forta que pogués llimar prejudicis, idolatrías y falsos egoismes, aqueixos petits grops que privan de fruhir plenament el bé y, que al home, sér que's diu conscient, el fan inferior á las bestias.

La organisació en que tots vivím confosos no consent que nosaltres, ni algú que valgui més que nosaltres, pugui usar aquell to suau é inspirat alhora, que sols es dat als escullits. Nostra Joventut, quina millor qualitat es la dels bons propósits, ha d'atendres al camí fressat, usar el to més en boga, descendre á la lluyta y fins semblar sectaria á voltas, perque sols aixís pot ésser compresa per molts.

Y en tots els terrenys (sociológich, polítich, artístich y literari) aixís procedím nosaltres: mes totas las manifestacions de la inteligencia acullim, y no enmotllém el pensament ni'l cor pera fruhir el bé baix las prácticas d'una sola religió, d'una sola secta ó d'una sola escola, donchs creyém qu'ha de desapareixe tota obstinació escolástica, sectaria y religiosa. Y ja hem tingut la ditxa de que molts se sobreposessin á sas miserias y, á travers de superficials grollerías, la vegessin patent la exquisitat de la missió que'ns enamora y que, oblidant lo escás de nostras forsas, á voltas hem desitjat realisar (1).

Per aquest camí seguirém á despit dels exclussivistas. No's vegi pedantería en nosaltres, sinó sols el gran desitj de que tothóm tingui'l cor prou ample pera fruhir lo qu'es hermós. Y aixís farém més gran la causa que tots defensém.

Lluís Vía.

---

(1) Diguemho clar: dintre del Catalanisme hi feya falta una publicació que com la nostra sigués orgue de totas las tendencias. Hi faltava qui, en el terreny artístich y en el filosófich, descontentés als católichs ab llibres com *Axel Borg*, de Strindberg, y aconhortés als artistas y pensadors de totas menas, creyents á sa manera, ab obras de Ruskin. Sols ab la publicació durant el present any d'aqueixos dos llibres, ja's dona la mida de nostre esperit nu d'exclussivismes, y mostra's dona de desinteressats propósits.

IMPRESIONS LITERARIAS

IV Y DARRER.

MASSÓ Y TORRENTS.—PONS Y MASSAVEU.—J. RUYRA.—PLANAS Y FONT.—VÍCTOR CATALÁ.—MORATÓ Y GRAU.

Eram al any 1896 quan aparegué un llibre bellament editat qu'enclohia l'aplech de *Croquis Pirenenchs* qu'ab tanta de trassa escrigué en Massó y Torrents: fruyt de sas corregudas per aquellas serras enlayradas que s'acostan al cel blau. Prou el recordém y'l fruhim encara'l triomf obtingut per l'erudit bibliófil y elegant literat. Aquellas impresions tan justas y trassudament evocadas omplan al llegidor, transportantlo á ple Pireneu, á abeurarse d'aquell ayre delitós y esplayar l'ánim ab aquell espectacle sorprenent y afalagador que fa estremir las fibras del cor impregnantlo d'una forsa vivificadora. ¿Qui no's delita ab la lectura de *Fent camí*, *Vagant per la montanya*, *Interior*, *La sirena de montanya* y *La nit al ras?* Talment á un li sembla que porta'l garrot al puny y al costat del autor se'n va á la bona de Deu, trepant aspresas ó bé atraveşsant valls regaladas que la vegetació anima, y qu'amoroseix la besada dels reguerols y fontinyolas qu'ab llur só agradable convidan a seguir aquellas afraus. Aquestas páginas un las passa ab la calma serena d'un crepuscle somniador de posta; portan una mena d'anyorament á l'ánima; y son també com un rioler trench d'auba esparvillat y desvetllador que porta la lleugeresa per'atrapar misteris y escoltar veus que parlan á dintre nostre, responent alhora una seguida de sensacions benhauradas.

Mes aprés d'aqueixos esplays serens del observador que sent y s'encanta, venen las páginas esborronadoras del psicólech que descubreix las tempestas d'aquells sers montanyesos tan ben dibuixats en *La Guilla*, *La relliscada*, *En Valentí* y *L'anyorament*. Ab quín nirvi exposa aquellas lluytas colossals del esperit montanyench ab sas passions esgarrifosas! Y quina tendresa la que mostra en *L'Idili d'en Janret*, *Lo correu de Camprodón* y *En Pó!* En Massó mereix, donchs, un lloch ben distingit en la pléyade de prosistas de la terra.

Igualment en Pons y Massaveu, qu'ha aportat á nostra literatura catalana un'obra de tant esperit com *Trescant per las serras*, galán aplech de quadros de la Segarra á quin més enlluhernador, sobreixint entre tots el que va á devant del llibre. *Lo pas del bort*, qu'aixís se titula, es una espurna dramática de gran forsa, retirántseli'ls titulats *A la bona de Deu* y *El secret d'en Balius*, corprenedors y enjoyats ab un estil pur á tot serho, podentse posar al nivell de lo que sobre'l género presenti l'extranger. No hi há dubte qu'en Pons y Massaveu tingué una época felis, copsant l'anomenada qu'ostenta; mes no se sosté en sos darrers temps, qu'ha publicat qüentos que, si no hi vegessim la firma d'en Pons, no'ls coneixeriam pas per l'estil, perque no l'ostentan ja aquell tan característich del autor de *La colla del carrer* y *Trescant per las serras*.

Una literatura que com la nostra pot presentar prosistas com en Massó y en Pons, té rahó d'ésser á pesar de totas las contrarietats, y ha de celebrarse aquí y á fora, per tot arreu ahont l'art y'l ben dir s'estimin gota.

Ab estil diferent, peró ab ayre ben nostre, se'ns aparegué de poch en Ruyra. Fill de la costa de Llevant, destrament ha pintat tipos y ha revelat las costums de la gent marinera ab un colorit encisador y ab una riquesa de detalls digna del més pulcre cisellador, ab un estil atractívol, llis y saturat d'una fraseología tan castissa, que'l fan tenir en alta estima. No té cap llibre publicat, mes si que corren d'ell en revistas y periódichs una colla de produccions que bé'l fan digne de lloch honorable. No oblidarém pas may d'ell l'article *En Garet en la enramada*, ple d'una dolcesa infinita, hermosejat per la llum ben transportada d'un jorn bellugós de festa major. JOVENTUT, si á Deu plau, no tardará en regalar al públich devot ab un aplech de produccions del reputat escriptor qu'enguany se n'ha endut la Copa d'Or del Consistori dels Jochs Florals ab una llegenda delitosa y somniadora. L'estil y ayre d'en Ruyra es ben difícil d'imitar, de manera que per ara va sol y es cap d'aula d'una escola ben característica y propiament catalana.

Entre'ls esmentats més amunt y en Ruyra, hi há en Planas y Font, á qui no se l'ha ben definit encara, reconeixéntseli un gust exquisidíssim en la prosa catalana que conreuha

ab sort envejable. El temperament d'en Planas l'arrastra del relat dols y apacible á la escomesa salvatje, sens aturarse ni voler orientar cap á un punt que no obstant deixa entreveure per dugas tendencias á quina més simpática. Bon recort guardém d'ell de la tongada que regalava als llegidors de *La Renaixensa* ab articles hermosissims que'ns feyan esperar els días festius ab dalera.

Altre escriptor prosista té sospés al públich aquests días ab un aplech de *Dramas rurals* que constituheixen l'aconteixement de la temporada: en Victor Catalá. D'un bot s'ha posat á primer rengle, y no cal dir lo que desitjém que perseveri. Ab quin gust fariam petar la xerrada ab el llegidor parlant dels *Dramas rurals!* Peró ¿qué diriam, que no fos repetir lo que no fa gayres dias deya nostre estimat company Zanné sobre'l llibre esmentat, y ab lo qu'estém del tot conformes?

A Gerona, per allá del 96 al 97, hi apuntá un nou estel en lo celatje de la prosa catalana. Ab una novela, *L'Esquirol*, y uns quants quadrets de costums, ens surtí en Morató y Grau, fent concebir moltas esperansas; mes se'ns ha eclipsat en aquell género qu'ab tanta sort conreuhava, dedicantse á un altre que no li donará pas de bon tros tanta gloria, si bé de segur més profit. *L'Esquirol*, realment, acredita un temperament observador y un possehidor de la forma com pochs n'hi haja. Aixis veyém en aqueixa obra las costums de la inmortal ciutat exposadas ab una trassa admirable. En Morató es molt jove, y es llástima qu'hagi trencat de camí, puig hauria anat molt lluny en el conreu de la prosa literaria.

Si no ho haguessim fet altras vegadas, avuy parlariam de dos prosistas notabilissims que afegím á la llista: en Raymón Casellas y Mossén Cinto, un y altre dignes de tota lloansa, havent aportat vers models de prosa literaria, l'un ab sos *Sots ferèstechs*, y l'altre ab *Excursions y Viatjes*, *Dietari d'un pelegrí á Terra Santa* y tota una pila de quadros, articles y discursos escampats d'assí d'allá y que's disputan els que pensan y senten fruhint las produccions dels mestres.

En aquests articles he parlat solament dels prosistas qu'han tractat assumptos montanyenchs y camperols, qu'es ahont considerém qu'han d'abeurarse'ls nostres escriptors per ésser aixis camperol y montanyench el carácter catalá: mes vull fer una excepció de la regla tributant un recort al mestre de la prosa barcelonina l'Emili Vilanova, que si algunas vegadas ens ha fet esclafir riallas ab sos enginyosos relats humorístichs, altras vegadas ens ha fet brollar llágrimas ab el devassall de sentiment que brolla de varias de sas produccions. Altre recort al novelista Pin y Soler, esmentat en un altre article, excepció també de la regla.

Devall d'aquest esclat vigorós se veu creixe un estol jovenívol ben encoratjador, que promet refermar més y més el camp literari de casa nostra. Alguns mereixen ésser esmentats, mes no ho farém perque la tasca's faría més llarga de lo que'ns proposarem. Posém punt, donchs, á aquestas impresions del tot sinceras si no acertadas.

L'AMOR DEL JESÚS INFANT

(Chor pera noys)

Cantém l'amor de la ignocencia,
l'amor diví;
omplím l'espay de pura essencia,
qu'eternament pugui florí.

Aquest amor tot armonía,
rosat y humit com dols perfúm,
al surtí'l sol cada nou día
devallará per l'ampla vía
expandint or y raigs de llum.

Y en un transport d'emoció intensa,
en nostres fronts resplandirá,
y asserenant la nostra pensa
com un dols goig de forsa inmensa
en nostres cors reverdirá.

Cantém l'amor de la ignocencia,
l'amor diví;
omplím l'espay de pura essencia,
qu'eternament pugui florí.

Jaume Terrí.

LA PLUJA

Rondaya.

De «Les Iles d'Or», per F. Mistral.

(Mallorquí.)

Un sabateret y un pagés marruquetjavan sa mateixa atlota; per paga aquesta tenia una bona pessa de terra y una cara molt agradosa, am qualque piga per ses galtes; peró, a vint anys, unes quantes pigues encara fan gracia. Na Catalineta vivia sempre a fora vila, en es seu tros, ahont hi havia una caseta de dos aygovessos, amb estable, soll y forn, en mitj d'un corralet de figueres de moro. Es diumenges, a s'hora acostumada, es dos anemorats, lleyals jugadors de sa mateixa partida, comparexian a ca s'atlota. Es pagés, un poch temorech y encorregut, no gosava entrar, y, dret devall es parral, després d'haver dit bon dia a s'estimada, li demanava, miranta l'ayre, si es rahims encara no tenian cenrada. Es cap d'una estona, com si fes sa cosa més natural des món, se'n anava dins s'estable a fer un xerro am s'ase y a allisarli es pel; això, que pareix que no es res, era pera ell un agradós passatemps y un gust des més grossos. Un altre dia se'n anava a veure es porch, y, ajupit demunt sa paret des porquer, s'hi passava bona estona mirántlose, distret amb es seus pensaments. Una mica empagahit y, daxo, daxo, com si contés ses passes, se'n tornava a cercar s'atlota; y, tot d'una que la topava, li deya: «Repunyema! Mira que s'hi ha fet homo es vostro porch!»

Es sabater, més llest y agosarat y ben segur de qu'aviat se faria seva sa fadrina, se'n entrava a sa casa fent verbes, xerrant y murmurant d'en Pere y d'en Pau. S'altre en es seu costat pareixia beneyt. Es cap d'un poch, pera mostrar sa seva habilitat, treya d'un mocador es tira peu, caps de sarol, sa lena, sa cuxilla y altres eynes, y dirigintse a sa jova li deya: «¿Catalineta?»—«¿Qué?» contestava aquesta.—«Sa teva sabata está foradada, déixalem un poch y t'hi daré quatre punts.»—«Peró, si es diumenge!» esclamava na Catalina.—«De pura! ¿y això qué té que veure?»—Acotantse devant ella es sabater belitre, li treya am modos sa sabata des peu; y, qué vos he de dir! sa jova quedava entabanada y foris. Aquell fadrí li agradava per sa seva llestesa; la calsaria y li daria pa tota sa vida, y des rústech pagés, anemorat com un ase, no'n treuria res més que sa seva estampa.

Un diumenge qu'es dos guerrers s'estavan dins sa casa fentli sa torniola, més anemorats que may, los sorprengué sa pluja. Comensá a caure aygo y més aygo y no acabava may de ploure; a l'entretant es taconer no s'aturava de xerrar, y tant va moldre qu'es pagés, cansat de sentirlo, va acabar per posar es cap demunt sa taula y poch a poch s'hi adormí. Ja ho diu s'adagi: *Res hi há qui tan prest cansi com sa dona, sa pluja y un xerrayre.*

Tot d'una qu'es sabateret es va teme que s'altre dormia, sens deixar de picar am dalit sa sola d'una sabata, seguí diguent a s'atlota: «Miral a s'animal: ell dorm com un tronch! Va-t-aquí lo que fan aquests ruchs! ¿Et vols morir de fam, Catalineta? y do cásat amb un pagés. Oh! quins desgraciats! Tan prest com s'ennigula, tot d'una que cauhen quatre gotes, a Deu trabay! Passen quinze dies, o més, y no fan casi res. Peró noltros, veus, no deixám may de fer feyna. En es sabaters no hi trobarás res de malfanería; es un ofici d'or, perque de dia ó de nit, que ploga o fassa neu sempre picám.»—Y mentres conversava, es punys sempre seguit se movian y es cap de serol xiscava alegre a cad'estirada cosint sa pell y clavant es cuyro, y na Catalineta escoltantlo se tombava cap a ell, com si tingués rahó.

Sa ruixada havia mimvat y es sol brillava pes sembrats des sementer y pes verdosos pámpols de sa vinya; tot era fresch y alegre. Ses gotes des caps de sa brostada des arbres florits lluhien com a perles opalines ferides pes raigs des sol y en es cel s'hi destriava s'arch de Sant Martí entre niguelets blanquinosos. Es pagés, fregantse es uys y badayant, sortí a mirar es temps: «Oh! —esclamá en seguida.—Sa maina! S'hermosa y santa pluja! Es meus morers s'atapirán de fuya tendra, es sembrats, qui tant necessitavan una sahor, ara al manco me donarán es trenta per un, y sa vinya, no'n parlém... Vaja, tot va bé; bona anyada se presenta. No faltará pa pera sopes, ni tampoch oli pera fer pamboli, si Deu ho vol.»

«Ay, si!»—digué na Catalineta qui feya estona qu'escoltava sens dir un mot.—«Això va aixi! Es sabater s'ha de reventar tot l'any, de día y de nit, tencat dins un botigó pera sortir tal qual des pas, y es pagés dormint se fa rich! Sabateret de la pasteta, consérvat bo y sa: a Deu bon amich. Y tu qui mitj empagahit estás dret a sa porta y encorregut par que no gosis entrar, d'avuy endevant viurás en es meu costat y serás jove gentil es meu marit estimat.»

Homos des camps, cavadors y llauradors, qui avergonyits de que vos digan pagesos, trobáu aviat sa xada massa feixuga y sovint deixáu es manti per'anar a ses ciutats a fervos menestrals: oh! heu de sebre que teniu un ofici sant! No'l deixáu! estaune orgullosos, germans meus, perque Deu trabaya a mitjes am voltros. ¿Sembráu ordi, blat o faves? Deu vos envía a son degut temps es sol y s'aygo. Si sou es amichs predilectes de Deu, es seus fills avassiats! Ell vos dona es ben estar y sa salut y, més que a cap altra persona, sa pau y sa llibertat.

Joan Rosselló.

EL TEMPLE DESERT

La iglesia solitaria
quín dol que fa!
Si s'obra cada día,
la gent no hi va.

Avuy per la batuda,
demá pel vent...
debadas la campana
crida á la gent.

Quan entra á dintre'l temple
el vell rector,
li apar que tot li cayga
dessobre'l cor.

Veu las cadiras buydas,
els banchs cruixint...
l'altar que de trenyinas
s'está guarnint...

Prou ell celebra missa,
prou prega á Deu:
mes al portal del temple
hi há un pam de neu.

De res serveix la trona,
ni'l campanar;
ja ni l'orga armonías
vol arrencar!

Ningú, ningú l'escolta;
tothóm fa'l sort.
La fe s'es ben perduda;
el món s'es mort.

Lo qu'atráu no es al temple,
es als carrers;
lo qu'eran ginesteras
son esbarzers.

Res acosta á la iglesia
del vell rector:
¿es que l'hom no té ánima?
¿que'l cor no es cor?

Mes l'apóstol no's cansa,
y avuy, demá,
sempre té obert el temple
pel qui vindrá...

Vindrá!... Vindrá!... ¿Quí ho dubta
qu'ha de venir?
L'estel, fora las boyras,
torna á lluhir.

La iglesia té amples brassos:
no'ls plegará.
El sol totas las ayguas
desglassará...

Del vell rector, l'apóstol,
ohíu la veu:
«D'allá hont se'n van els homes
no se'n mou Deu!»

Claudi Omar y Barrera.

EL POETA

Discurs presidencial dels Jochs Florals del Centre Catalanista Graciench (1).

Salut: Donchs aném á celebrar un acte en honor de la bellesa, del sacerdot d'ella vull parlarvos: del Poeta.

Que'l Poeta es quelcóm qu'está y viu fora de la societat actual, no hi há que dubtarho. Més escarnit qu'honrat, més burlat qu'atés, mirat ab indiferencia més qu'ab simpatía, la seva existencia, avuy, se desenrotlla entre nosaltres com la d'una planta isolada en país exótich del que cap flor li donará polen pera fecondar las sevas. Sas divagacions no son sentidas per la massa, els seus planys no fan eixir llágrimas dels ulls del poble, las sevas alegrías no'ns conmouhen, y tot lo més logra sustréurens un somris de conmiseració, d'indulgencia, de perdó potser. Canta'l Poeta d'avuy día'l món forjat per sa fantasia, y al penetrar en sas entranyas els homes que l'escoltan, no hi troban ni'l foch que'ls escaldi, ni'l glas que'ls geli l'ánima y'ls imposi una necessaria reacció pera conservar la vida. ¿Es que hi manca en el centre d'aquell món el foch ó'l glas, ó es que mancan als qu'escoltan qualitats sensitivas pera donarse compte de la manifestació de las sevas creacions? Entench que no pot ésser lo segón, perque si fos, se donaría'l cas d'existir la humanitat actual sens existir: hauríam d'afirmar que l'home viu, y hauríam de negarli tota manifestació de vida, essent aixis que tot lo que viu, tot lo que existeix, *se manifesta.*

De fet, en general, podém afirmar que'l Poeta es incomprés, y més que incomprés considerat com á cosa extranya á la societat actual. La miseria, qu'en tots desperta conmiseració quan la veyém embolcallar al proxim ab son mantell arnat, fa naixe la rialla de molts quan á qui embolcalla es al Poeta. *Un obrer mort de fam:* veusaqui una realitat que'ns produheix dolor; *un poeta mort de fam:* veusaqui una realitat qu'ha assolit la categoria de *xisto.* ¿Es que hi há un fons d'inhumanitat en aquesta apreciació? ¿Es que'l cor humá s'ha endurit de tal manera que'l dolor dels altres homes no repercuteix en el seu cor? ¿Es que l'afecció, la solidaritat de sentiments y sensacions s'ha esborrat de tal manera de l'ánima humana que'ls homes marxan pel món rodejats de cuyrassa moral que'ls impideix transmetre y percebir? No: perque'l fet no's manifesta ab carácters generals. El dolor dels altres homes, sia per sentiment innat, sia per sentiment atávich, el percebim clarament y'ns emociona en major ó menor grau. La rialla que's retrata en el rostre de nostres semblants, fa contraure'ls músculs del nostre, tan sols sia materialment. L'home viu encara ab l'home; instruments afinats més ó menys aproximadament al mateix to, no emiteix un una nota que per reflexió no la emiteixin tots. La humanitat sent el dolor del home; la humanitat sent l'alegría del home; peró'l Poeta actual no es un home.

El Poeta, sér ideológich que viu fora de la realitat que á tots ens embolcalla y oprimeix, no impunement se pot mostrar ab totas las necessitats que tots sufrím. Quan el poeta, deixant de cantar, descendeix á nosaltres á contarnos que té fam, estableix un predomini de la seva forma sobre'l seu fons, que fa neixe lo cómich, y sense donárnosen compte somrihém, y li senyalém ab la má extesa'l camí per hont ha devallat pera que torni á empéndrel de tornada. El Poeta no es un home perque'ls seus sentiments, que sols haurían d'ésser diferents dels nostres per cantitat, ho son per calitat, y d'aquí que no repercuteixin en l'ánima general. El Poeta, que no hauría d'ésser sinó mirall de la humanitat, ha pretés ésser creador y'l seu món de ficcions resta invisible generalment pera nosaltres, y estrambótich y fantástich si l'arribém á veure.

Y l'home que marxa pel món sufrint mil menas de penalitats á causa de la realitat que l'envolta, no pot compendre, y ab rahó, els sufriments del Poeta que viu fora d'aqueixa realitat; qu'habita en regions ahont lo *actual*, que'ns aclapara á nosaltres, no l'atrapa á n'ell, segons aparentan els seus cants.

¿Es que la humanitat actual no comprén al Poeta, ó es que'l Poeta no comprén á la humanitat actual? Opino lo segón. La humanitat té tot quant necessita, perque ho fa neixe, sa forsa de voluntat. Els sabis quinas ideas no son sinó síntesis de las ideas superiors de sa época, son fills de l'aspiració generals dels homes vers el progrés y del desitj de la humanitat d'encarnar sas ideas pera dárlashi confirmació real. Y la humanitat, al necessitar enlayrar sos conceptes de la vida, ha creat al Poeta, al qui, sempre qu'ha sigut fill d'aqueixa aspiració d'enlayrament, ha comprés tot seguit; no ha trigat tant á compéndrel com al sabi, perque la reflexió, de que aquest prové, no es qualitat

(1) Sospesos á Gracia el darrer agost per ordre governativa, y celebrats á St. Felíu de Guíxols el 7 de desembre.

general; l'ha comprés tot seguit perque'l sentiment en que's banya'l Poeta es qualitat, en major ó menor grau, propia de tots els homes.

Els pobles antichs en els que'l sentiment de patria constituhia la més alta passió y virtut, comprengueren al Poeta que va cantarlos, qu'esculpí sas gestas en el front dels deus, que grabá son nom ab lletras d'or en las fullas de la historia. Era que'l sentiment del Poeta era la síntesis dels sentiments individuals; que las aspiracions, vagas potser, de la generalitat, trobavan una realitat concreta; que'l poble sentía en el cant del Poeta bátrehi la seva sanch propia, y en las llágrimas d'ell hi veya barrejadas las sevas, y en la copa que'l Poeta aixecava pera beure á la salut dels deus, el poble sabía qu'era ell mateix el que hi havía abocat l'hidromel. Era que'l Poeta trobava'ls tons elevats de la melodía que'l poble ab prou feynas si s'atrevía á murmurar. Era que'l Poeta desxifrava'l misteri qu'esblaymava á la visió llunyana. Y xuclant, com vera abella del sentiment qu'es el Poeta, el néctar de cada cor de cada home, en el fons de son intelecte elaborava la mel qu'era després assaborida ab plaher pel poble. Cantava ó plorava'l Poeta, y'l ritme de sa veu trobava sens esfors, naturalment, un cor format per las veus dels homes qu'ab ella armonisavan. Entorn d'ell, atrets per l'afinitat, s'agrupavan els esperits, y la remor de las ánimas, ab sols creixe en cantitat, acabava per confondres ab el cant del Poeta. Las ánimas febles en sas plorallas ó en sas riallas, que murmuravan tenuament en lo més fons dels boscos de la vida, s'anavan atansant al Poeta com papallonas atretas per la llum, y portant el ritme en son si, sols las hi mancava esforsar sa veu pera unificarshi; y á la fí, el cant d'aquell, engrandit per tots els altres qu'havía desvetllat, era'l que se sentía vibrar sonorament en l'espay, com á símbol d'una patria, aixó es, síntesis de l'aspiració de determinada agrupació humana, de determinat conjunt d'homes.

Els pobles religiosos comprengueren á llurs Poetas qu'enlayraren llurs cants d'arrán dels peus dels deus ahont els pobles hi pregavan, fins á la testa d'ells ahont las alas de la inspiració del Poeta tenia forsa per'arribar. L'home, al sentir sa pregaria vulgar y véurela elevarse vers las altas regions vestida de ricas galas, extengué'ls brassos vers l'artífice d'aytal gran obra, y'l Poeta's vegé glorificat.

Els pobles batalladors s'han sentit atrets, sintetisats per aquell qu'ha divinisat sos culminants fets y, havent comprés llur esperit, li ha donat forma real en las estrofas dels seus cants.

Els pobles joyosos han tingut també petons pera'l front dels qui, haventse compenetrat de son desitj de plaher, han sapigut clamar per una vida colorejada d'alegres tons, ó revestir l'*actual* d'ells, d'hermosos ropatjes y ubriagadoras sonoritats.

En la Edat Mitja trobém á la castellana barrada en son castell, reduhida á la categoría de cosa de luxo, y al castellá traginant arreu sas mortíferas ferramentas. Aquestas dugas maneras d'ésser, aquests dos esperits tan oposats, aquestas dugas aspiracions de dos fragments d'humanitat moventse en medis ambients iguals, troban el seu ritme desenrotllat més fortament, més enérgicament; també troban el seu march que'ls enquadra exactament fent ressaltar llurs matisos y avalorant llurs tons. Al peu de la finestra del castell, sota'ls murs infranquejables coronats de marlets, á l'altra banda dels fossos entollats, allí hont la seva ánima pot arribar á acaronar á l'ánima més feble, peró semblanta, de la presonera, hi trobém al trovador cantant. Canta l'amor qu'es la suprema deslliuransa, canta l'amor qu'es la vida, canta l'amor qu'enlayra al objecte aymat aproximantlo á nosaltres y deixantli participar de las demés suaus ondulacions del nostre esperit; l'amor, que á las cosas oblidadas en son regne material més baix, las treu al ayre lliure y las aixeca vers els núvols desd'ahont, veyentse la terra més petita, se sent el *jo* més gran. Els petons del Poeta que al pujar á la daurada gabia s'han impregnat del perfúm dels lligaboschs nascuts en las escletjas dels murs, al arribar als llabis de la castellana hi portan quelcóm de la vera vida en aquella flayra de la naturalesa de que venen rublerts. Y ella que sentia en potencia en son esperit aquell petó de vida, al sentirlo arribar hermosejat, ple de sava del món, gran com ho es la essencia de totas las cosas, veu son pressentiment y son desitj compresos, somriu de joya, comprén á son torn y honora al Poeta ab sos propis petons en quin núcleu hi batega l'esperit de deslliuransa; petons tan grans y tan hermosos com els d'ell, ja que tot lo que'ls hi manca de fantasía, ho tenen de senzillesa y de veritat en l'aspiració. Aucella empresonada la castellana, que aspira al bosch quinas remors pressent, reb ab joya al aucell lliure que del bosch li porta'ls cants arrán mateix dels barrots de la seva gabia.

Mes, finida la lluyta que al castellá mantingué allunyat del seu castell, y un cop ell retornat; aixordat el pati d'armas ab el soroll de las maynadas que's despullan assedegadas de repós; aferrats á la rella'ls cavalls fins alashoras descansats; parada la espléndida taula y obertas las aixetas del celler; un cop la pols del combat treta del dessobre y vestidas las galas de la pau, més opresoras pera'l guerrer de barbre instint que no la cota de malla, torném á trobar al Poeta vora'l capdill símbol del poble, pera cantar la lluyta vers

la que l'aspiració d'aquell se dirigeix malgrat els tous coixins sobre'ls que son cos descansa. Y cantant la lluyta, la enlayra; concreta l'aspiració, arriba á divinisar el seu esfors; dels fets passats ne fa gloriosa remembransa, dels fets á venir ne fa auguris joyosos; del esperit general, en suma, ne treu la essencia y la ofereix en vaixella recamada d'or y pedras. Y'l Poeta qu'ha comprés, es á son torn comprés y honorat. Y no es que l'ánima del Poeta hagi divagat entre dos esperits diversos, perque en realitat no existeix tal diversitat, sinó un mateix esperit d'época, que com diu un gran filosop catalá, era antinómica. (1)

Fins els mateixos pobles decadents, quan abocats á un abim han sentit operar sobre ells sa forsa d'atracció, quan el seu esperit els ha impulsat vers el no res, quan flonjos d'ánima s'han entregat á la bestialitat de la materia embrutintse en ella, ó á las divagacions del misticisme esfumantse darrera de las boyras negativas de la imaginació, fins ells mateixos han honorat al seu Poeta, perque l'han tingut que'ls ha comprés, perque l'han tingut que s'ha assimilat el seu esperit y li ha sapigut donar forma més ampla ensemps que més concreta.

Al Poeta, com á ver sér necessari pera l'enlayrament y concreció de l'ánima de la humanitat, el trobém vora'l bressol dels pobles, allá lluny, en las arrels de las rassas, cantant las causas de sa vida sentidas en l'esperit general; el trobém en la infancia de la humanitat recullint amorós el barboteig dels pobles y cantant l'agrahiment de la vida y la veneració vers els seus deus. El trobém vora'ls bressols dels individuus, al bell costat de la mare, definint el sentiment d'ella y donantli melodias ab que expressarlo ab totas las aromas del bosch vehi, ab totas las armonias particulars del tros de naturalesa propia, y per lo tant, de l'ánima que desitja expressarse y li demana'ls mots ab que ferho.

Sempre al Poeta se l'ha vist honorat y glorificat, en tant qu'ell ha sigut el simbol real del poble qu'ha picat de mans al escoltar els seus cants. Y es que hi há que desenganyarse y reconeixe que l'egoisme es virtut innata en l'home y en els pobles, y aquests no victorejan al César si en el César no s'hi veuhen retratats.

No hi fa res que'l Poeta avensantse á sa época fuhetegi vicis d'ella propis; si no *avuy*, será *demá* que será comprés pel fragment d'humanitat quina ánima estigui disposta á fuhetejar aquells defectes. En aquest cas el Poeta no s'ha limitat á compendre un esperit existent, sinó qu'ha pressentit un esperit qu'existirá, y sa grandesa es major, sa genialitat més intensa, perque ha deixat d'ésser Poeta pera sentirse Profeta, perque ha pres la lira y l'ha polsada desprès d'haver polsat sa rahó.

La humanitat, al contemplar las cosas que la rodejan, ja la hi fruheix la bellesa; no se'n dona compte d'ella com á cosa precisa; no concreta, peró gosa.

El poble frisa de goig devant de la naturalesa; el seu esperit s'aixampla, els seus sentiments se desenrotllan. ¿Per qué? Aixó ell no ho sab; aixó pera ell resta un misteri fins á tant que vingui'l Poeta, gran definidor, y ab sa clara visió trobi la causa factora, la relació estética, y la diluheixi en la copa de sa inspiració oferintla al poble pera brindar ab ell.

Perque'l Poeta es el qui té la clau dels grans misteris de las ánimas; clau qu'ha de correspondre al forrellat de la humanitat ó del fragment d'ella: altrament la porta jamay la podrá obrir. Perque'l Poeta es un riu d'ayguas claras ahont el poble s'hi deu enmirallar y veures á si mateix; y si ell sols tracta de reflexar els núvols y no deixa que se li atansi'l poble, no pot esperar honors pera la seva transparencia, que no es aprofitada ni ha sigut vista.

A la pregunta que feyam, devém respondre: El Poeta no ha comprés á la humanitat actual.

Se sent la necessitat d'ell, se'l desitja, y tart ó d'hora vindrá, sorgirá de la massa, brollará d'entre l'aplech general d'ánimas; mes actualment, ens manca per desgracia. El Poeta no ha comprés encara l'esperit general, l'ánima actual; y per lo mateix, ell resta incomprés á son torn. La naturalesa que ens defineix es la que definiren ja fa sigles; las aspiracions que'ns concreta son aspiracions sentidas per las generacions que forman en nostra nissaga; las manifestacions de vida que'ns canta, las feren sers que ja son pols dintre las fossas. Es més historiador que profeta. La humanitat ha evolucionat, y'l centre de la vida s'ha trasladat del cor al cervell; el Poeta s'ha quedat en el primer, y'l poble que guayta'l món en la horisontal que emana del seu cap, no veu, es impossible que vegi á qui, habitant encara'l cor, li parla de cosas imperceptibles per lo enlayradas, y purament ilusorias per lo mateix qu'ell habita regions inferiors. La humanitat ha evolucionat, y veu y sent y vol de diferenta manera que veya, sentia y volia avans; y'l Poeta, ferm en el setial aixecat en honor dels seus antenats, s'ha limitat á repetir els seus cants com si la bellesa fos un heritatje ab cláusula d'impediment d'obra nova. La humanitat, desprès d'haver deixat el bosch per'habitar las ciutats, ha deixat aquestas pera replegarse en lo més profond de l'ánima propia, y'l Poeta ha restat en el bosch veyent regalimar las fonts y ohint els cants dels aucells sens haverse replegat sobre l'ánima del sigle.

(1) Pi y Margall.

La humanitat pateix. La humanitat plora. Grans dolors pesan sobre ella; dolors jamay sentits tan extensament, donchs sa cantitat es nova y varia; dolors jamay sentits tan intensament, donchs las ánimas haventse refinat percebeixen més clarament las amargors, més destriadas. El pes de las cadenas morals es més que may sentit. La humanitat sospira, y'ls seus sospirs no fan vibrar las cordas de la lira del Poeta. Es que aquest no existeix... es que potser no es encara necessari!

El Poeta'ns canta encara la vida guaytantla á travers de vidres entelats ja pels sigles: á travers del vidre blau com el cel dels grechs; á travers del vidre roig com las postas de sol que finian els combats de la Edat Mitja. No ha eixit encara'l Poeta que vulgui veure la vida á travers del vidre glassat que ens han posat enfront, y trenqui'l vidre pera lograrho. Es més, hi há com una mena d'aversió, deguda á un concepte equivocat de la vida, á fer evolucionar l'Art posantlo al costat dels grans exércits de la humanitat pera que ab ells camini per la via del progrés. Se'ns parla de *la sobregaya companya dels VII trovadors de Tolosa* entregats al misticisme, y'l seu camí sembla donar exemple y *poesía-feta* á las obras actuals, y no's vol fer recordansa dels primers trovadors acusats d'ésser lliures de conceptes y derrotats en la desastrosa guerra haguda ab motiu de la heretjia d'Albi, en la qu'ells prengueren part.

El Poeta, qu'ha guaytat y guayta la naturalesa desde'l cim de totas las edats, no s'ha decidit á ferho desde la de la fam, qu'es la actual. Y'ns manca'l Poeta que, sia del cantó que sia, canti la fam material que tenim tots els que, volent ésser lliures, ens fa nosa que el rosegó de pa se'ns tiri com á almoyna; ens manca'l Poeta que canti la fam de llibertat que tenim els que no hem nascut per'arrossegar cadenas; ens manca'l Poeta que canti la fam d'ideas que tenim els que no compreném la buydor de las existencias.

Mes si la humanitat no té'l seu Poeta, si que'l tenen en part els fragments d'humanitat. Catalunya, per exemple, té'l seu Poeta á qui honora. Cert es que sols l'honora en part, peró cert es també que'l Poeta sols en part es el Poeta de Catalunya, sols en part sintetisa l'esperit del nostre fragment d'humanitat. Catalunya té aspiracions y'l Poeta se'n ha fet cabal d'ellas, mes al definirlas ho fa mirantlas á travers del prisma de las edats passadas. Per aixó l'honor que se li tributa no pot tampoch ésser sencer.

El Poeta catalá canta la patria dels avis... un sol ja post, espléndidament es cert, mes post. Volém el Poeta que'ns canti la patria del sol ixent que tots ja estém promptes á saludar banyantnos en sos raigs. El Poeta catalá canta l'amor sentit á l'antiga catalana. Mes havém comprés que la vida no admet subdivisions, qu'es tota Una, y no honorará complertament al Poeta fins y tant que aquest ens canti l'amor sencer, sense trabas, sens exclussivismes esperituals, y'ns recorri ab las cordas de sa lira l'arpegi que comensa ab una idea y acaba ab un bes; estrems que no poden suprimirse sense malmetre l'armonía. El Poeta catalá canta la fe mantenintla en las regions externas del individuu. Y havent comprés com hem comprés qu'es sols la fe en el *jo* la que pot rectament conduhirnos á nostre fi, sols honorarém complertament al Poeta que'ns canti la fe en la propia voluntat esborrant l'exclussivisme, y conduhintla al total de la nostra personalitat. Perque ja la Casta haventse retirat, la viola está en las mans del poble, pera passar á las del Poeta de la seva ánima.

El Poeta que ja á Catalunya en part es adorat perque ha sabut compenetrarse del esperit dels seus antenats, assolirá'l cimall de la gloria'l jorn en que, assimilantse l'esperit catalá modern, s'humanisi, y deixant el to baix, prengui ab to alt la melodia que ja murmuran tots els llabis.

Que á aixó tracta'l Poeta d'arribar, no hi há que dubtarho. Grans son els esforsos que fa pera lograrho.

No li regatejém el nostre *visca! Aixó*'ns ha de conduhir á n'*alló*, á lo que tots volém, á lo que per lo tant haurém.

VERDAGUER

Enlayrante ab vol d'áliga geganta
muntares de la gloria á la carena,
de Deu y de la Patria excels cantor,
portant arreu la poesía santa
com presonera de gentil cadena
entre las cordas del salteri d'or.

Mes si ta veu al Univers encanta
quan ab la parla llemosina trena
himnes angélichs d'inmortal dolsor,
brunz y conmóu com ta millor complanta
lo gemech arrencat per l'aspra pena
que, mateix que á Colón, te mallá'l cor.

Pere Huguet y Campañá.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Edward Montier. — L'AUTOMNE DES LYS. — *Préface de M. P. de Nolhac.—Paris.—Societé française d'Imprimerie et de Librairie.*

Fa alguns mesos que varem rebre dos volums de poesias de l'Edward Montier: *L'Idéale Jeneuse* y *L'Eveil d'Eros*. No parlarem ab extensió d'abdós llibres per haver sigut publicats ab alguna anterioritat á la fetxa en que'ls reberem. «No obstant—varem escriure allavors—s'ha de reconeixe que'ls dos llibres—sobre tot *L'Eveil d'Eros*—revelan en son autor condicions de poeta». (1)

El nou llibre que d'en Montier hem rebut últimament, *L'Automne des Lys*, representa no dirém un avens en sa carrera literaria, peró si una mostra de que conreuha ab igual acert diferents géneros poétichs.

L'Automne des Lys es una historia poética de la reyna Maria Antonieta de Fransa. Historia poética hem dit perque en Montier, en particular en la primera part del llibre, *Les beaux jours*, recull solzament lo que de la historia pot extraures per'agermanarho ab la poesia, sense que la primera's desfiguri y la segona esdevingui un vulgar tractat d'historia versificat. L'eminent historiador de Maria Antonieta, M. P. de Nolhac, autor del prefaci del llibre, ho reconeix. «Lo que l'historiador té'l dever de dir, el poeta té'l dret de suprimir—diu.—Lo essencial consisteix en que resti fidel, en las grans linias de sa obra, á la veritat dels personatjes y dels temps».

Com á poeta, en Montier, que per la idea y composició de sos versos no sembla afiliat á las modernas escolas poéticas de Fransa, simbolista, instrumentista, decadent, romana, naturista, etc., té quelcóm de la gracia, espontaneitat y elegancia dels vells poetas francesos anteriors als clássichs de Lluis XIV, aixis com també s'hi nota—potser contra la voluntat del autor—la influencia de Victor Hugo, del Victor Hugo joguinós de *Les chansons des rues et des bois* en la primera part del llibre, *Les beaux jours*, y la d'Andreu Chénier, com á poeta patriótich, no com á lirich y bucólich, en la segona, *Les jours sombres*, tenint present sempre qu'en Chénier era republicá y en Montier es llegitimista.

Les beaux jours ens plauhen més que *Les jours sombres*, potser perque hi trobém més poesia y menys historia. La vida intima de la cort de Versailles es un assumpto poétich de més bona lley que la horrible tragedia que posá fi á la existencia dels malhaurats reys Lluis XVI y Maria-Antonieta. La reyna voltada d'alegrias, saraus, festas de tota mena, en mitj d'una cort enlluhernadora, ofereix á n'en Montier ocasió d'escriure versos pulcres, fins y elegants, en quins sembla respirarshi'l poétich ambient de Versailles y de las Tuileries.

En la segona part del llibre, *Les jours sombres*, el poeta no assoleix igual equilibri, no per culpa seva, sinó per la forsa y precisió del assumpto. La tragedia exterior s'imposa ab tota sa realitat histórica; els detalls no poden variarse, el poeta deu subjectarshi.

Com á mostra del talent d'en Montier, copiarém las següents estrofas de son llibre, que pertanyen á *Les beaux jours:*

LE NŒUD.

Rubans étroits, à petits plis
froncés dans la moire et la soie,
nœuds par le caprice assouplis
et dont la forme instable ondoie;
nœuds frêles, nœuds fins, nœuds légers,
nœuds au zéphir flottant a l'aise,
nœuds de corsets, nœuds de bergers,
jolis, jolis nœuds Louis Seize!

. . . .

Nœuds galants, les amours narquois
aimaient à vos rosettes fraîches
suspendre leurs mignons carquois,
leurs flambeaux, leurs arcs et leurs flèches.
Ils y pendaient aussi, vainqueurs,
comme font les glaneurs leurs glanes,
quelquefois un bouquet de cœurs,
cueillis au hasard des pavanes!

. . . .

O nœuds! chaîne des cœurs épris,
joug des colombes attelées,
rênes des conques de Cypris,
nœuds aux volutes ondulées!
Votre mode trop peu dura;
au front de la grace française
hélas! qui donc vous renouera,
nœuds élégants, nœuds Louis Seize?

LE VAMPIRE.

La Reine s'est assise au coin de la Terrasse,
un fichu de linon fronce à son cou charmant.
Sa robe, ainsi qu'on voit dans l'ombre une cuirasse
met un point lumineux au décor, chastement.

Quand sur elle un rayon joue à travers un arbre
et dessine indécis encor son profil blanc,
on dirait une sœur de ces Venus de marbre
dont a voulu semer son parc un Roi galant.

. . . .

Et les nuages ont un aspect très étrange:
le vent les a drapés en lugubre manteau,
et la Reine croit voir les deux ailes de fange
d'un immense vampire au-dessus du château.

. . . .

—

Bibliothéque des Grandes Aventures.—José de Alencar.—LE FILS DU SOLEIL *(Les Aventuriers ou le Guarani).—Traduit du portugais par X. de Ricard.—Librairie Ilustrée.—Paris.*

El distingit publicista francés monsieur Xavier de Ricard, ha tingut la galanteria de enviarnos un exemplar de sa traducció francesa de *El Fill del Sol*, obra deguda al cele-

(1) Núm. 127, pág. 471.

brat escriptor brasileny José de Alencar. *El Fill del Sol* pertany á la escola literaria que tanta popularitat obtingué al arribar á son grau maxim d'esplendor en mans de l'Alexandre Dumas (pare) y Juli Verne.

En José de Alencar, en qui sa fantasía recorda á cada punt la de sos confrares francesos, es un dels més notables autors de llibres d'aventuras, llibres qu'en la infantesa y fins en totas las épocas de la vida, tenen el do de conmoure per lo mogut, variat é interessant de llurs accions.

L'Alencar ha sigut un cantor de la naixensa de sa patria; en Xavier de Ricard, en un prólech hont s'hi llegeix un curt estudi biográfich del novelista brasileny, escriu el següent paragraf qu'en síntesis resumeix el fi de l'obra d'aquest: «Totas las obras d'Alencar han sigut dirigidas per eixa idea: llegitimar l'antiga conquesta portuguesa per causa d'una assimilació tan intima dels vencedors y dels vensuts, qu'arribin á formar un poble nou, hont no puguin distingirse'ls uns dels altres quan ab el temps formin un ver conjunt; totas sas obras van dedicadas á la gloria del terrer brasileny y á la evocació de las tradicions y de las llegendas, en quinas sobrevivia la rassa dels possessors qu'hi havia trobat la conquesta».

En Xavier de Ricard ha demostrat una vegada més, ab la traducció d'aquest interessant llibre, sas qualitats d'escriptor que tant nom li han donat en la literatura y en el periodisme francés.

—

Historia de Catalunya.—*Compendi per Joan Oliva* y *Milá.—Vilanova y Geltrú.—Oliva, Impressor.—1901.*

El compendi es el primer esglahó pera arribar al seriós y complert coneixement de la ciencia histórica. La inteligencia infantil demana, pera l'assimilació de lo que deu apendre, un llibre curt, en quin s'atengui, pera la relació dels fets, més á las linias generals que á la especificació, peró no oblidant els principis de vera crítica, sense la qual la historia no sería altra cosa que una novela ab apariencias de certesa. El compendi, donchs, té per objecte inculcar en el noy la primera materia histórica. Y conforme la inteligencia infantil va desvetllantse, els fets histórichs isolats perden llur importancia poch á poch: á la historia, ó millor dit biografía de reys y reynas, generals, ministres, etc., succeheix la historia de la nació ó estat, causa del estudi, ab sa vida íntima, sa cultura, evolucions políticas y socials, relacions ab els demés pobles, ensenyansas y exemples (encara que per dissort no passin may de la esfera especulativa), per'arribar á la compenetració ab la naturalesa y carácter del poble estudiat, desfetas ja (en lo possible) las llegendas y tradicions mercés al métode inductíu; per'arribar, en un mot, al ver ideal históricli, la veritat dels fets y del medi ambient en el quín aquests han tingut lloch.

El compendi históricli ha de tenir las qualitats precisas pera no sembrar una mala llevor: quan la base es falsa no pot alsarse demunt d'ella un edifici ferm. Dificilment la crítica y'l estudi poden desfer, en una imaginació plena de prejudicis é inexactituts, las ideas erronias que tant mal fan aplicadas á la práctica. (Els desastres de las guerras turco-grega é hispano-americana, han tingut per origen, á més del malehit *chauvinisme*, l'absolut desconeixement de la historia dels pobles).

En Joan Oliva y Milá, ab son compendi, ha volgut no sols evitar aytals perills exposant seriosament la gloriosa historia de Catalunya, sinó fer un ver trevall d'erudit y de crítich que previngui als noys, pera'ls quins está destinat, contra prejudicis é inexactituts. Ab la base que'ls hi dona l'Oliva, els noys catalans ne tenen prou pera comensar á coneixe'l passat del país hont varen naixe.

Tant de bo en els llibres d'historia que serveixen en els colegis é instituts de segona ensenyansa s'hi pogués apendre lo que pot apendres en el llibre de l'Oliva!

—

Prácticas preparatorias de Instrumentación, *por Felipe Pedrell.* — *Barcelona.* — *Juan Gili, librero.* — *1902.*

El conegut llibreter don Joan Gili ens ha remés el darrer de sos manuals enciclopédichs, ó sía *Prácticas preparatorias de Instrumentación*, original del eminent compositor y crítich en Felip Pedrell.

El sol nom d'aquest autor, la primera autoritat en materias musicals á Espanya, es la mellor garantia de que'l llibre *Prácticas preparatorias de Instrumentación* será ben rebut pels que's dedican al estudi de la orquestació.

El trevall d'en Pedrell es completissim. Qui l'estudihi á fons, arribará á escriure pera las veus y'ls instruments d'una manera molt més acabada de lo que pot fer suposar el títul modest de *Prácticas preparatorias de Instrumentación* ab que's califica al llibre.

El llibreter Gili ha prestat, donchs, un bon servey á la causa de la música, com el prestá editant l'any passat el *Emporio científico é histórico de Organografía antigua española*, del mateix autor, y del quin ne varem donar compte oportunament.

GUSPIRAS

Dos cosas tan sols
son per mi sobreras:
un sant en lo cel
y un poble en la terra.

—

Allí á Balaguer
caygué una nissaga
que s'ha redressat
per no tornâ á caure.

—

Si l'Ebre parles,
qué bé qu'ho diría
tot lo qu'ha sentit
entre butxí y víctima!

J. M.ª R.

NOVAS

Fa pochs dias, galantment invitats pel director del «Electron» doctor Anfruns, tinguerem el gust de visitar l'Institut Electro-Terápich d'aqueix titul, surtintne verament admirats, tant dels curiosos experiments que presenciarem com de las notables explicacions que se'ns feren.

L'Institut Electro-Terápich «Electron», (Claris, 7, pral.), s'ha fundat pera oferir al públich l'empleo de las formas de la electricitat que s'han reconegut com á útils en la terapéutica; tant las que desde fa molts anys venen aplicantse, com las maravellosas transformacions qu'en aquests últims temps han entrat en el camp de la electro-terapia.

Pera las aplicacions de la electricitat estática se serveix la casa d'una máquina Bonetti modificada, quals dischs produheixen més que suficients efluvis pera lograr la transfixió que's proposan Guimbail y demés electro-terapeutas moderns en el tractament de las malaltias infectivas dels pulmons.

Ademés dels aparells per la voltaisació y la faradisació, compta també ab els d'avuy dia pera l'electro-diagnóstich, entre ells el galvanómetre balistich D'Arsonval.

En lo modernissim d'altas freqüencia y tensió s'emplean, ademés dels ressonadors coneguts de Rochefort, d'Oudin, etc., els osciladors de Tesla y de Thompson, quina tensió en sos efluvis se manifesta á travers de la distancia y dels dieléctrichs (2 y 3 centimetres de vidre).

En una habitació á propósit hi há instalat l'aparell especial pera'l tractament per transfixió (intensa efluviació) en la tuberculosis pulmonar.

Un generador polimórfich cumpleix totas las indicacions del sistema electro-terápich per magnetisació.

Hi há banys fototécmichs é hidroeléctrichs.

La fototerapia's realisa pels medis més recents pera la radiació blava, violada y ultraviolada, y'ls raigs X.

Se comproban per l'análisis quimich y bacteriológich els resultats obtinguts pels distints tractaments.

Els metjes don Joseph Anfruns, don Miquel Real, y l'electricista don Ferrán Canon, posan tot son empenyo en que l'«Electron» de Barcelona sia digne de las manifestacions de cultura del poble catalá, y en justicía devém consignar qu'ho logran. No's troba á Espanya cap Institut que pugui compararse á aquest, y francament confessém que al anar á visitarlo, dubtavam de que hi hagués en nostra terra qui pogués posar en tan bon lloch la ciencia devant de propis y d'extranys.

Obra altissima de desinterés y de cultura han realisat el doctor Anfruns y sos companys, als qui felicitém de tot cor. Verament, á uns homes qu'en nostra terra fan aytals trevalls en bé de la ciencia y la humanitat, devém considerarlos fills benemérits de Catalunya.

—

Per tota esmena al injust y provocatiu decret d'en Romanones, l'actual ministre d'Instrucció Pública s'ha limitat á dirigir una circular als mestres *permetent* que s'ensenyi en catalá á aquells noys que ignorin la llengua castellana.

No n'hi há prou ab axó; no se la desagravia aixís á Catalunya, y nosaltres no volém concessions humiliants. El decret deu derogarse si es injust, ó deu mantenirse ab tot son rigor si no ho es. Nosaltres neguém axó ultim, peró sempre es millor que no pas buscar subterfugis qu'ofenen més la nostra dignitat. Mentres el decret d'en Romanones no sia derogat per un altre decret, será un perill constant pera las regions, perque la circular publicada pel govern d'en Silvela será anulada avuy per demá que puji un altre gabinet de *lliberals* de la mena dels darrers que presidi en Sagasta.

Estudihi en Silvela (que ja es hora!) las tristas conseqüencias de la funesta política seguida fins avuy á Espanya, y pensi que lo millor que pot fer es derogar el decret. No esperém cap bé del actual govern, peró no volém que se'ns digui que'l combatém per sistema: per'xó l'avisém, segurs de que la politica de provocació y d'atentats que segueix, li crea al centre més enemichs cada dia, y més temibles perque son enemichs que van armats ab las armas de la rahó. Aquestas son fortas y triomfarán, y'ls del centre haurán de penedirse d'haver contribuhit ab tota mala fe á preparar nostra victoria multiplicant sos desacerts y supeditantho tot á sas mesquinas ambicions, sa vanitat y son despotisme.

En el plet que's ventila, ells hi tenen empenyats els interessos, qu'es lo únich que temen perdre y que defensan, mentres nosaltres lo que defensém es la dignitat.

Endevant, donchs.

—

Pera'l dia 26 se projecta la celebració á Girona d'un gran *meeting*, organisat per las entitats catalanistas de Barcelona d'acort ab la «Lliga Catalanista» d'aquella ciutat, com á protesta contra'l decret prohibitori de la ensenyansa en idioma catalá.

Tot indica que l'acte resultará imponent, com vera manifestació del esperit de Catalunya devant de las opressoras disposicions del centralisme que'ns malmena.

—

Dissapte prop passat tingué lloch en la Factoría Naval que á ca'n Tunis té la casa «Joseph Burell y C.ª», el llensament d'un barco construhit en dita factoría pera una casa gallega. La operació tingué lloch al mitj día; el casco rellíscá majestuosament sobre'l llit que al objecte s'havia preparat, y entrá en el mar entre'ls aplaudiments de la nombrosa concurrencia que presenciava l'acte.

El vapor es d'unas 350 toneladas y elegantíssim de linias, podentse assegurar que pochs son els que tenen la popa tan esbelta com el «Salvora»: aquest honra á la casa que l'ha construhit.

Felicitém á nostre amich en Joseph Burell que tan alt posa'l nom de nostra terra en el ram de construcció naval. Acompanyats d'ell tinguerem el gust de recorre totas las dependencias de la factoría, ahont regna sempre, ensemps que una febrosa activitat, un ordre y una netedat encisadors.

Enterats de las ordres pera novas construccions qu'ha rebut, y coneixent á fons á nostre amich, estém plenament convensuts de que prompte, gracias á n'en Burell, Catalunya podrá competir ab ventatja ab altras nacions en la construcció de vapors de gran cabuda.

—

La «Cooperativa Obrera Catalana», de quina constitució donarem compte á son temps, inaugurá'l dissapte passat el primer dels seus establiments, qu'es una botiga de queviures establerta en el número 21 del carrer de las Freixuras.

La gran gentada qu'omplenava'l local, que es espayós y ben decorat, vegé ab satisfacció que, tant per la calitat dels articles com per la encertada organisació del establiment, es d'esperar que molt prompte'l públich podrá apreciar el gran bé que fará al estament obrer de Barcelona aqueixa institució, de la que pensém ocuparnos ab la extensió que mereix sa veritable importancia, limitantnos per avuy á felicitar á la societat democrática catalanista «Catalunya y Avant», que n'ha sigut la iniciadora, aixis com á tots els organisadors y d'una manera especial á en Lluis Marsans, qu'ha posat tota sa activitat é inteligencia al servey de tan noble empresa.

—

En el local de «Lo Sometent», y també'l dissapte passat, doná nostre company en Pujulá y Vallés una conferencia sobre'l tema «La regressió al Jo»: conferencia que havia sigut suspesa, com tantas altras, per l'anterior governador de Barcelona. Els aplausos que rebé nostre company clarament expressaren lo molt qu'agradá son trevall. No l'analisarém, donchs, nosaltres, puig podría semblar interessada nostra opinió, y'ns limitarém á copiar els següents paragrafs de *La Renaixensa:*

Comensá dihent que podía haver fet modificacions en la conferencia, puig que no havía pogut llegirla quan la va escriure, peró preferia no ferne cap.

En aquesta conversa'l senyor Pujulá demostrá coneixe profondament el tema que desenrotllava, y sobre tot tenir ideas propias.

Afirmá, entre altras cosas, que la civilisació, per causas circunstancials, estava en contraposició del progrés.

Digué que las ciutats estavan cridadas á desapareixe per inmorals y per antinaturals, y sobre tot perque s'oposavan al deixondiment de la naturalesa.

Ab un paragraf molt enginyós presentá l'home desde'l seu punt de partida fins ara, dihent que quan el progrés hagi arribat al «summum», es dir, quan sía perfecte, allavors l'home fará'l mateix camí qu'ha fet á la inversa, tornant al seu punt de partida y cumplint el seu fí, qu'ara no pot cumplir pels molts entrebanchs ab que's troba.

Parlá de las Cooperativas, dihent qu'ellas serán una de las causas que més han de contribuhir al deslliurament del home, perque quan els productes vagin directament desde'l productor al consumidor, s'haurá donat un gran pas, perque haurán desaparegut els mediadors que son els que més explotan.

En hermosos paragrafs parlá del home lliure, fent veure las ventatjas de la vida en plena naturalesa y ben lluny de la civilisació.

«No tinch necessitat de dirvos—afegí—qu'al parlar de la civilisació no'm refereixo á Espanya, sinó á las nacions civilisadas.»

També s'ocupá de la qüestió obrera, qüestió sumament descuydada en la nostra terra, puig en altras nacions l'obrer ja comensa á viure com las demés personas y á tindre'ls mateixos drets que'ls demés homes.

En resúm, tota la conferencia fou una xardorosa defensa del home lliure, de l'autonomía individual, dihent que tots els que defensan las ideas autonomistas, ja tendeixen á n'aquest fí.

L'orador fou escoltat ab silenci solemne, y al acabar sigué molt aplaudit y felicitat.

Assistí un delegat del governador.

—

Aquesta setmana hem publicat unas postals, dibuixadas per en Brull, que's troban de venda al preu de 10 céntims una. Poden utilisarse com á felicitacions de Nadal y Cap d'Any.

ADVERTENCIAS

Ab aquest número, que clou el tercer volúm de **JOVENTUT**, acompanyém la portada y l'index pera'ls lectors que vulguin tenirlo enquadernat. Al efecte s'está acabant la confecció de las tapas que, com anunciarem en el Prospecte pera 1903, dibuixá l'Adriá Gual. El preu de tapas y enquadernació es de 3 pessetas; el de las tapas solas es de 2'50 pessetas.

Las personas que vulguin enquadernar pel seu compte'l tomo, colocarán el Suplement conmemoratiu del XXV aniversari de «L'Atlántida» inmediatament després del número 120, á que correspón.

Pera'l día de Cap d'Any preparém, en obsequi als suscriptors, un magnífich

NÚMERO EXTRAORDINARI

que constará de 24 páginas tiradas en paper superior, contenint trevalls literaris dels més capdals escriptors de Catalunya, é ilustracions de reputats artistas. Entre aquests hi figuran en Lluís Graner, l'Alexandre de Riquer, l'Apeles Mestres, en Joan Brull, l'Antoni Solé y Plá, en J. Primo, en Pau Gargallo, etc.; y'ls trevalls literaris son deguts á en Angel Guimerá, en Joan Maragall, en Víctor Catalá, en Joseph Martí Folguera, en J. Pin y Soler, l'Apeles Mestres, en D. Martí y Juliá, en Joseph M.ª Roca, en Joaquím Pena, en G. Estrany, en Rafel Nogueras y Oller, en Adriá Gual, en E. Guanyabéns, en J. Pujol y Brull y l'Alexandre de Riquer. Será, donchs, el número de Cap d'Any, en el que no hi escriurá cap redactor, una manifestació brillant de la colaboració ab que compta **JOVENTUT**.

Aquest número extraordinari, veritable regalo als suscriptors, no anirá acompanyat de folletins y's vendrá al preu de 50 céntims.

Encarreguém als corresponsals que'ns hagin de fer encárrechs s'apressin á ferlos á volta de correu dihent el número fixo d'exemplars que desitjin, donchs en el probable cas d'agotarse'l número no'n farém segona edició, y ens cal poder fixar desd'ara la tirada pera complaure á tothóm.

POSTAL «JOVENTUT»

BON NADAL Y BON ANY NOU

Any IV de JOVENTUT

El día primer del proxim any entra JOVENTUT en el quart de sa publicació. Las campanyas realisadas per aquest periódich, la independencia ab que, dins del credo autonomista, ha emés francament sas opinions en tot ordre d'ideas, li han aportat las simpatías del poble catalá, de tal manera qu'avuy JOVENTUT, com á periódich catalanista lliberal, per virtut de la personalitat que li ha volgut reconeixe'l públich, no's veu en el cas de fer ja cap reclám. Tothóm ens coneix, tothóm sab que aquest semanari es camp obert á totas las ideas, y lo qu'hem fet es penyora de lo que ferém, tant dintre la Unió Catalanista com dintre la esfera del art y de las lletras.

JOVENTUT se publicará durant l'any 1903 en la mateixa forma que fins ara, això es, repartint setmanalment á sos lectors, ademés del número ordinari que consta de 16 planas, altras 16 planas de folletí enquadernable, ab el que aném enriquint la Biblioteca de JOVENTUT, que compta ab obras dels més eminents autors catalans y extrangers. De tant en tant, com de costúm, publicarém, segons ho exigeixin las circunstancias, números extraordinaris de carácter artístich, primorosament ilustrats, en obsequi als suscriptors.

Pera l'any vinent podém oferir els noms dels següents autors, que son la mellor garantía de las obras que publicarém en nostre folletí:

AUTORS CATALANS:

JOAQUIM RUYRA

JOAN MARAGALL

VICTOR CATALA

AUTORS EXTRANGERS:

BJORNSTJERNE BJÖRNSON

ALFONS DAUDET

JOSEPH L. PAGANO

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any..	10	Franchs.
Número corrent..	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins.	25	»

FI DEL VOLUM TERCER

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT
FORTITUDO